D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ

FERMOSINI,

DE LEGIBVS ECCLESIASTICIS.

Digitized by Google

D.D NICOLAVS R ODRIGVEZ FERMOSINO
CONSILIARIVS CONSILII SVPREMI SANCTÆ ET GENERALIS INQVISITIONIS, ætatis 56

D. D. NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI,

QVONDAM COLLEGÆ DIVI ÆMILIANI SALMANTICÆ,

PRO SACERDOTIBVS ET GRADVATIS; DEINDE CANONICI Doctoralis Ecclesiæ Austuricensis, & post Canonici Pœnitentiarij Vallisoletanæ Ecclesiæ, & in eius Tribunali Sanctæ Inquisitionis (Fiscali Electi) iam Inquisitoris Creati; & itidem à Rege PHILIPPO IV Iudicis Bonorum Confiscatorum dictæ Inquisitionis etiam Intitulati; demum Fiscalis Electi pro Supremo Consilio Sanctæ & Generalis Inquisitionis, nunc eiusdem Consiliarij.

TRACTATVS PRIMVS *DE* LEGIBVS ECCLESIASTICIS,

AD QVATVOR PRIMOS TITVLOS LIBRI I. DECRETALIVM GREGORII PONTIFICIS IX.

De Summa Trinitate & Fide Catholica; De Constitutionibus; De Rescriptis, & de Consuetudine.

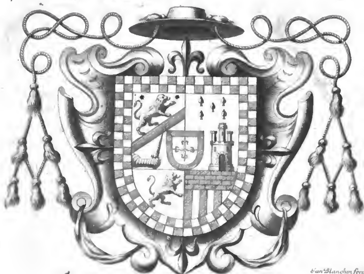
Cum Indice multiplici Titulorum, Capitum, Quæstionum, Canonum, Legum, Iurium, Locorum, Rerum & Verborum in hoc Volumine contentorum.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus HORATII BOISSAT, & GEORGII REMEVS.
M. DC. LXII.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

ILLVSTRISS. AC REVEREND. DOMINO

D. DIDACO ARCE ET REYNOSO

EPISCOPO PLACENTINO, INQVISITORI GENERALI.

CVM animus prudens tribus dispensetur temporibus, ordinando scilicet presentia, præuidendo futura, & recordando præterita; & valde inquam ILLVSTRISSIME AC REVERENDISSIME DOMINE, Tui tanta sit in præfatis prudentia, vt omnes in te conjiciendo soleant te habere vt optimum vatem; eò quòd benè conjecturare noueris, quia in multis expertus cogitas multa; quæ dedicendo, narras intellectum, indéque cum Plinio vnâ voce omnes te grauem prudentem multis experimentis eruditum præconizentur, taliter vt possis ex præteritis prouidere futura; imò te laudant Gubernatorem, cum habeas

In Epist. Triburens. Concilij. Socrates *lib. 1. Eccles. hist. cap. 19.* Nazianz. *in Iulianū; orat. 2.* Plin *lib. 1. epist.*

ã 3 multarum

multarum rerum experientiam, nouerísque multorum hominum mores; quare cum Manilio de te colloquuntur illud,

Manilius lib. 1. Astronomia.

Per varios vsus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

His ergo & aliis dotibus tuis obstupefactus difficilem admodum aggressus assumptum, pluries ac sæpiùs mente absorpta, decreui, nec progredi, nec protegi in Opere isto, quod nunc à multis ante diebus non ausus silentio tutaueram verecundiâ, & metu perterritus cogitans potius de eo obtenebrando, quàm in lucem edendo: verùm quia nonnulli in Arte Legali Periti, & in dignitate constituti, vehementer concitatores extiterunt Editionis, tum præsentis Operis, tum aliorum. Et si te vndique Ministrum Iustitiæ integrum recogitem; tamen quia quæris ignoscendi causas, non puniendi occasiones, vti proprium considerati Iudicis, cum polleas sapientiâ, generis prosapiâ, & virtutis potentiâ; sic, vt nec erres gubernando, nec contemneris præcipiendo. Ideò cum nihil sit laudabilius, nihil magno, & præclaro Viro dignius placabilitate, & clementiâ, quâ Deus magis, quàm cunctis aliis rebus in vnum delectatur, & te simul cum rectitudine misericordem admodum clament omnes nunc. Decreui has *Legum Ecclesiasticarum Theses* dirigere; adeò vt emendando, aut augendo, defendas, quas vtiles esse perspexeris, vt sic pro doctrina, & praxi locum capiendo congruum studiosi sine vilipendij censurâ amplectantur, eísque delectentur, & perlegendo inspiciant partitionem *ad quatuor Titulos lib. 1. Decretalium* recollectam, breui inquam, & claro modo tractatam; Imò & nouiori, nondum in Scholis trito, cùm repetendo Iura, legent tractationem ad praxim pro litigantium patrocinio discutioni causarum aptam.

Ammian. Marcel. lib. 19. Cic. lib. 1. Offic. Nacian. orat. ad Ciues Nacian.

Eia ergo, PRÆSVL CLARISSIME, qui in singulis ætatibus pueritiæ, adolescentiæ, & maturæ probatus, meritò tam Reipublicæ Sæcularis, quàm Ecclesiasticæ præualueris, Custos & Iudex, recordare, vt recordor, Te studiosissimum fuisse apud Salmantinos, dum ageres in Collegio maiori D. Iacobi, Vulgò nuncupato *de Cuenca*, vbi continuò consumpsisti litteris nauando, per vnamquamque diem, horas saltim quatuordecim, quo labore, & acumine Ingenij fecisti in Vniuersitate, Curricula talia, vt omnium consensu, & approbatione Iuris Ciuilis existeres Primarius Antecessor; Imò & Te nouimus, multi ab vniuersitate rogatum, & ab ea tibi publico stipendio assignato studentibus Scholasticis publicas perlectiones dictasse, quod nunquam ibi cum aliis assuetum audiuimus: deinde scitum est euolasse ad Senatum Regium Granatensem, vbi per triennium Auditor inter alios Senatores extitisti, illicò Regens, seu Præses creatus pro Audientia Hispali, à qua

post

poſt aliud triennium euectus in Conſilium Regium ſupremi Caſtellæ, intrà aliud triennium, Te Rectum Fortémque monſtrando in adminiſtratione Iuſtitiæ tunc temporis compertum habuimus Te inuitatum vt euolares ad Epiſcopatum Tudenſis Eccleſiæ, ad quam nominatus à Rege noſtro tranſiuiſti, vbi per aliud triennium Spiritualis Moderatoris peregiſti tempus. Præterea pro Eccleſiâ Abulenſi Epiſcopus tranſlatus, alio inquam triennio gubernaſti; indéque ad Eccleſiam Placentinam Epiſcopus ſelectus, illicò poſt aliud triennium à Rege noſtro PHILIPPO IV. Inquiſitor Generalis pro Regnis, etiam adjacentibus noſtræ Hiſpaniæ vniuerſali applauſu, & adhuc viuente alio Inquiſitore Generali anteceſſore, & Regis Confeſſario, nominatus fuiſti. Qualiter verò in his omnibus occupationibus Te habuiſti, ac geſſiſti, quâ integritate gubernares, Deum & cauſam publicam præ oculis habens, notiſſimum eſt; imò & ad quantum faſtigium euexeris prouiſiones, prouiſor pro regimine omnium Tribunalium ſanctæ Inquiſitionis quiſque alloquitur; imò inſpicit in hoc Curriculo ex Tuis, electos plures ad Epiſcopatus tranſuolâſſe & quotidie nominari, & ad Præſulatus Cancellariarum, atque ad ſummam Cardinalatus Dignitatem, ſic tuum Inquiſitionis Collegium ſublimaſti.

Etenim mirabiliter adimplendo tui officij vigilias, non deſiſtis à pluribus aliis, quæ ſeſe offerunt pro Regnorum noſtrorum moderamine, cum publica vox ſit & fama, Regem noſtrum PHILIPPVM auſcultare à Te difficillima contingentia, & tali fiducia, quod exiſtimet optimè conſiderari, & in vtilitatem ſubdictorum ſuorum fæliciter porrigi. Iam ergo de Te, vti de PHILIPPO II. Prudentiſſimo Hiſpaniarum Rege jactabatur inter Equites Religionum Militarium vulgò *por eſte habito que medio Philippo ſegundo* jactitatur inter gentes aliud ſimile.

Cum verò bonum non niſi à Viro Bono videatur, debeamúſque deſiderare Virum idoneum probitate morum, & bonis Artibus præditum, qui noſtris obtutibus offeratur, & qui noſtro ordinetur arbitrio, ſequitur vt nullum Te exaltiorem capiamus, in quo & ſi vera Virtus quam tuis operibus præſtas ex præfatis, & aliis innumeralibus ſilentio prætermiſſis; emicet tamen, vt melior procreareris ex melioribus Parentibus ortum trahis, ſicut à nemine dubitatur, progrederis ergo ab illuſtribus illis Familiis ARCE & REYNOSO in Regnis his Caſtellæ multùm præclaris, nec abſconditis. Quibus effugimus illud Saxi *lib.*3. *Hiſtoria Danica. Ob inuiſos Parentis mores ſuſpecta quoque Poſteritas*

Ariſtot *lib.6. Ethicorum cap.* 12.
Ariſtot. *lib.4 polit. cap.*8.

ritas erat : quare cum Besi *lib.4.Reipublicæ* dicatur virtutem Majorum, Tibi etiam Dignitatem attulisse ; eò quòd reliquæ nobilitati vitæ integritas accesserit. Vale DIGNISSIME PRÆSVL, & accipe libenter has oblationes tui Obsequentissimi Subditi, quæ & si à rudi ingenio dimanent oriuntur verò ab ingenuâ voluntate gratitudinis veræ, quo prætextu multa dissimulare poteris.

DOCTORIS

Google

D D.

ANDREÆ GIRON,

MAXIMI SAN-SALVATORIS

apud Salmanticenſes Ouetenſis Collegij Chlamyde inſigniti, Phyſicorum Cathedræ in illa vniuerſitate Moderatoris, in Alma Segobienſ. Eccleſia Canonici, Sacræ Scripturę Interpretis, poſtea Abulenſis Eccleſiæ Canonici Magiſtralis, & in Illuſtriſſima, Sanctiſſimáque Conchenſi Eccleſia iterum Canonici Magiſtralis, nunc Epiſcopus Lucenſis, in laudem operis, & Authoris, ſibi multis titulis venerandi.

P*ONTIFEX ille, quondam inter Hebræos Summus Antiſtes admirabili operoſæ veſtis cultu, præter alia intexta Emblemata pectore geſtabat* Vrim, & Thurim: *hoc eſt*: doctrinam, & veritatem. *Suffurati Hieroglyphicum Ægyptiorum Sapientes egerunt, & ipſi pariter, vt qui inter Sacerdotes, & Legiferos maximus haberetur, imaginem ex Saphiro confectam foris in pectore portaret; monebant enim (ait Ælianus) Numini, & Legi mancipatos viros, vtpotè populorum Magiſtros, & Iudices eruditos in* Doctrina, *ſtudioſos, & fortes in* veritate *eſſe, oportere; ſapientiam, & conſtantiam, quam intus habebant in mente, eandem omnibus, foris oſtentarent in pectore.* Exod. 28. verſ. 30. Ælian. Var. Hiſt. lib. 14. c. 34.

At tu (Præſul & Doctor Clariſſimè) Doctrinam, & veritatem, *cæteraſque virtutes ita explicat, vt nedum in pectore ponas, ſed per totum orbem diſtribuas. Tractatus enim* de Ordine Iudiciorum de Iudicijs, & Foro Competenti ad lib. 2. Decretalium, *quos nuper prælo mandaſti, ita Doctiſſimorum Virorum arripuerunt admirationem, vt te apud omnes ſpectabilem reddiderint, & glorioſum Noſtræ Patriæ commendauerint. Lætetur in primis illa, quæ tuo eſt ornata natalitio, & quam natiuitate illuſtras, illuſtriorem tuis ſcriptis facias. Ortum habuiſti in illo oppido, vulgò* la Mota de Toro, *non ex celebrioribus noſtræ Hiſpaniæ, ſed poſtquam Te in filium meruit, Decore egregium, virtute Clarum,*

c &

Episcop. Catharēs. in Epist. ad Olin.

& Dignitate notum. Tu ipse prætereа facis vrbem, de omni genere virtutis benemcritam: Summis efferre laudibus, quæ sane ob singulares virtutes, & tes omnes sapientissimè à te gestas, opibus, authorirate, gloria, arque Dignirare in dies magis illustratur, & fulget. *Oriundus ex antiquissima, & perIllustri Fermosinorum familia, actiones protinus designat nomen, & tamen ita Claras, vt satis gloriosam, prolixam satis tuæ stirpis explicet panegyrim. Ex nobili illo, ac nunquam satis celebri Alonso Perez Fermosino, qui in mea Taurensi ciuitate (cur non etiam tua? Cum extent ibi Auorum tuorum gloriosa stemmata) ob tuendam Reginam D Blancam Barboniam Petri cognomento* Crudelis *Castellæ, & legionis Regis vxorem sanguinem fudit, vitam dedit, & se ipsum sacrauit (ita refert Historia eiusdem Regis* anno 8 cap.3. & 7. *quæ, etsi suppressa authoris nomine Typo mandata sit, creditum tamen est apud omnes scriptam fuisse à Petro Lopez de Ayala eiusdem Regis contemporaneo, quem postea sequuti fuerunt, D. Rodericus Sanchez Episcopus Palentinus in sua Historia Latina; & D. Ioannes de Castro Gienensis Episcopus, & alij.)*

Histor. D. Petri cognomento Crudelis à c. 11. anno 4. & anno 8. & 9. cap. 3. & 7. Kera 1358.

O prodigium fidelitatis! O rarum ingenium obedientiæ! in omnibus sine discretione Principi obtemperare, speciem habet adulationis; propriæ resistere voluntati, quando iniqua præcipit, est vere obtemperare, est fideliter seruire. Admirabilis fidelitatis Tropus, facere non quod iubes, sed quod imperare debes: effusio sanguinis, vitæque contemptus gemina laus, nullúmque stemma gloriosius, quàm vsque ad Aras defendere Innocentem, expungere adulationem, & diligere veritatem, fideles existiment eos *(aiebat Isocrates ad Nicoclem.)* non qui quid, aut dicant, aut faciant, laudent, sed qui delicta libere accusent, *cui consentit Tacitus, dum exigit Ministros à metu, & adulatione alienos, vt veritatem proferant, Iustitiam, & Innocentiam defendant, ita M. Cato apud Suetonium, apud Brisonium Scæuola, Valerius Messala apud eundem Tacitum. Q. Capitolinus apud Liuium, qui nec Iulij Cæsaris, nec Syllæ, nec Tiberij, nec populi graues communicationes timuerunt; imo etiam cum offensionis periculo iustum, & verum constanter amarunt: Quibus addo Heluidium Priscum summè ob hanc causam à Plinio Iuniore laudatum, suasque cum Vespasiano altercationes refert Arrianus in hunc modum.* Hic cum ad eum Imperator Vespasianus dixisset, ne in senatum amplius veniret. Penes te est respondit, ne me Senatorem patiaris; quandiu autem me loco non moues, est in Curiam mihi veniendum. Age, at ingressus taceto, ait Imperator, ne me roga, & tacebo. At est mihi rogandum: & mihi dicendum, quod putauero rectum. Verùm si dixeris, accedam te. Quando ego dixi me immortalem esse? Tu tuum facies, ego meum, tuum est occidere, meum mori, mori non trementem. Tuum relegare, meum exire non tristem: *satis de his; nam de tui gentilitijs gloria, neque pauca scribere fas est, nec multa ad elogium necessaria.*

Isocrates ad Nicoclem. Tacit. lib. 1. annal. Sueton. in Iul. Cæs. cap. 14. Brison. 2. antiq. c. 1. Tacit. 1. annal. liu. lib. 3. Plin. Iun. lib. 4. epist. 21. Arriā. epist. lib. 1. cap. 11.

Immemorabor paulisper tuis in factis, tuis in gestis, quæ, quo magis tua, & illustria resplendent magis. Te autem quibus verbis indicem, quibus Caracteribus notē, quibus signis præfigurem? patêre tamen nigris meis litteris Nomen præclarissimum obscurari. Ea facis, quæ tibi laudabilis vita acquisiuit, non quæ fortuna, cæca generositate parauit, præbuit, & præbebit fortuna obsequium; puderit enim se ipsam, si tam manifestis virtutibus non perhiberet tutelam. Vix tibi rationis illuxere crepuscula, & iam ætate paruulus, prudentia grandescebas: & tua cana iuuentus impugnabat floridam senectutem. Sane præcurrit ætatis maturitatem, quis in adolescentia positus, senilem grauitatem adeptus, & iuueniles annos veterana continentia regit, & feruorem virentis corporis sedula inspectione componit

gemina

gemina laude dignissimus, & quia virtutum captiuus, & quia vitiorum supremus, aeque enim gloriosum est ista viriliter superare, & ab illis honeste vinci. Rarum omnino bonum, Dominum triumphare de moribus, & hoc consequi in florida aetate, ad quod vix creditur Cana modestia peruenire: nulla erit accessu temporis difficilis clementia, qui annis puerilibus didicit seruire pietati. *Praecipuum virtutis studium, pietatis, religionisque in Deum ornamentum* scias sine Deo nullam mentem esse bonam *aiebat Seneca ad Lucillum, & Cicero Romanae eloquentiae Princeps* pietate aduersus Deos sublata, fides etiam, & societas humani generis, & vna excellentissima virtus, iustitia, tollatur necesse est. *Et Aeneas Silicius ad Ladislaum Vngariae Principem, vt eam totis viribus assequi conaretur, his verbis hortabatur:* Haec te primum ad Diuinum cultum; deinde ad ius hominum erudiet. *Tollit è medio Iustitiam, caeterasque virtutes, qui non amat seruire pietati.*

Philo *lib. 1. de Vita Moys.* Cassiod. *lib. 11. Var. ep. 2.* Seneca *ep. lib. 10.* Cicer. *de nat. Deor.* Aeneas Siln. *lib. 1. de educat. liberor.*

Ex his facilè augurabatur, quod possides, suspicatur facilè, quod possidebis: nam vt de Iosepho ait Gregorius magnus. Factum est, vt quia membra bene nouerat regere, regendae quoque omni Aegypto praeesset. *Et Aurelius Cassiodorus ita profert vaticinium.* Laborum tuorum longa seruitia, & exploratae fidei, multa documenta, hoc nobis Iudicium tradunt, vt qui tuos animos moderatus es, nunc alienis moribus praeferatis: & praestes prouincijs disciplinam, qui priuatus amasti continentiam. Is enim potest alios bene regere, qui se studuit sub decore tractare.

Gregor. *homil. 5. in Ezechiel.* Cassiod. *lib. 11. epist. 13.*

Praenunciauit insoliti acuminis infantia disertam pueritiam, hac doctam iuuentutem, ex qua virilis ad miraculum, quam suspicimus coniectabatur sapientia. Sic per singulos aetatis gradus inter innumeros coeuos, & non paucos ingenij felicissimi ad scientiam natos condiscipulos, parum rarissimum, aptiorem certe studijs nullum numeraueris. Indéque Grammaticae, atque humanioribus litteris addictus, non tam discere, quàm reminisci videreris. Impubes adhuc Iuris prudentiae vertices ingressus, sic abdita penetrasti, vt discursus tenebris, fluctibusque compositis, quieuisse tibi antinomici aestus putarentur. Rapiebas Salmantinas Athenas in stuporem, aut ex tempore, textus facilè concordans difficillimos: Vel in sortito eductam Thesim Diecula vnius spatio apparandam, per totam deinde horam sic euoluens, vt nisi aliunde certo constaret, non maioribus, aut temporis, aut studijs impendijs, disputationem illam stetisse, Doctoribus mense toto crederetur parata. Quidam ex hominibus egregiam sortiti indolem, in ea, quae tradi solent, perueniunt sine longo Magisterio, *in publicis disputationibus toties victor, quoties pugnator; tot trophaea, quot discrimina.*

Hinc celeberrimum apud Salmanticenses Collegium Diuo Aemiliano dicatum, illius litterarij Emporij refertissima Apotheca, Te in Collegium ambiuit; quia scilicet nobilibus ortus natalibus, & clarissimo ingenio instructus, dare magis, quàm accipere beneficium noscebaris; imo & maiora Salmãtina Collegia, & vniuersitatis Cathedrae Te certatim in Magistrum deposcerent, si alia negotia te aliò abire non facerent: non tibi defuit, quod tam merebaris, ipsa tamen te amiserunt: nam omnis Dignitas suppetit, cum omnium Dignus appareas: nihil egregium tibi deesse poterit, dum tibi ipsi non defueris, & dum te ipsum habes, omne maximum habere necesse est.

Parum fuit mentem disciplinis excoluisse, nisi, & prudentiae singularis, rara quadam fama acciderit, satis praedicaui laudes, tacere de caetero poteram, cum prudentia imminere dixi; non enim vulgare, sed Diuinũ est illud donum, generatur hoc primum quidem

 à sincera

Iamblic. cap. ad Apolium. de prudentia.

à sinceta voluntate, perfectâque mente : quod si qua nobis cum Dijs intercedit communitas, eam maximè virtutis huius gratia consistat ; & per hanc imprimis ipsis assimilamus. Denique vt paucis omnia complectar, gubernatrix est hominum, & omnis inter ipsos constitutionis Princeps.

In obseruatione Iurista æquanimiter tenax propositum habes, vt proprio neglecto censu, sinè inuidia lucri, morum diuitias referas. Iudex integer omni tempore, à propria voluntate alienus, nec inuidia victus, nec gratia reuocatus, recto tramite ambulas, & Te omnibus æquabilem præstas. Nescit personas accipere, qui metam cogitat æquitatem, *ea Vixisti Constantia, ea clatuisti continentia, vt eadem instillares verbis, & doceres exemplis, ijs virtutibus, eaque fama, non vno, aut altero es honore donatus,* nec tamen benignitas nostra vna remuneratione contenta honorem geminat, augmenta procurat, & custodio dona reparat, quasi debeat omne, quod præstat. *Testes appello Ecclesias Austuricensem, & Vallisoletanam, in quibus vsque ad iustitiæ inuidiam, summa cum acceptione, communique plausu, in altera Doctoralis, Pœnitentiarius in altera es electus Canonicus, & iam Episcopus, Discretè Ennodius.*

Cassiod. l.11.epist. 11.

Cassiod. lib.1.epist. 13.

Ennod. Orat. de Sancto Laurentio Episcopo.

Taceo vniuersitatis in tua electione consonantiam, & discretarum nationum concordem sententiam; statuat ista loco laudis, cui non suppetit, quod possit prædicari amoribus. *Ibi vices Episcopi gerens, pauperum Clamores non te inuenerunt fastidiosum, sed experti sunt benignissimum. Alij de aliorum facultatibus miserorum leuant commiserati ærumnas. Tu de tuis etiam pauperū Solobaris miserias. O Te felicem! Cui ornatus, & mensa decenter parca, vt pauperum leuamina sint largissima. Deinde, retenta Pœnitentiaria Canonia, functo officio Patroni Fisci, Creatus es Inquisitor Pintianus, Iudexque bonorum confiscatorum à Philippo IV. Rege nostro electus.*

Cassiod. lib.1.epist. 12.

Pompa meritorum est regale iudicium ; quia nescimus ista, nisi dignis impendere, *qualiter te in his omnibus gesseris, ille certius delineabit, qui expressius ideam optimi iudicis, benignique sacerdotij prouiderit; & quid mirum, immensis sufficiat laboribus animus tot viribus à natura instructus! Per hæc omnia distractus, singulis videbaris intentus: ita omnibus sufficiebas, ac si cuilibet tantum addiceteris labori. In Ecclesia Sacerdos Pius, in Tribunali Minister Rectus*, reliqua pars diei Tribunali datur; ibi verò quanta religio æquitatis! quanta legum reuerentia! ad hæc tam assiduus, vt labore refici, aut reparari videaris *pro cunctis Vigilas, pro cunctis laboras, vt omnibus in cunctis subuenias, tibi deficis, ne numeri tuo deficias.* Quod ni ego tuum otium aliorum negotijs anteuertam: non enim te amœna littora, nec dispositi ad tempus vices habuere secessus, sed siue tu in agris, siue in oppidis tempus dabas, rem, & famam pariter augebas.

Secund. in Panegyr.

Latinus Pacatus in Panegyrico Theodosij.

Epist. 8.

His animus non satiatus, sed quasi parui pendens solis præsentibus prodesse, etiam futuris vis esse proficuus, & quando ab occupationum vinculis, quibus semper astringebaris, vix poteras exolui; si quid supererat temporis, ad honestum animi Laxamentum necessarij, id vt ingenij monumenta scriptis proderes consumebas. Posterorum negotium agit *(aiebat Hispanus Philosophus)* illis ea, quibus possunt iuuari, conscribit, qui enim nihil agere videntur, maiora agunt, humana, Diuinaque simul tractant, *discerent profectò, à te noua Philosophi, si viderent, & minora libris suis faterentur condita, quam tibi, cœlitus agnoscerent attributa. Credat ne ventura posteritas, & præstabit nobis tam gloriosam fidem, vt nostro demum, iam iam fere perdito sæculo annuat factum, quod tantis infra, supràque temporibus, nec inuenerit æmulum, nec habuerit exemplum?*

Quid vltra? quod sequitur gloriosum magis, in generali, supremòque Sanctæ Inquisitionis

Inquisitionis senatu (prius Fiscus Promotor, nunc Inquisitor existis) peruenisti ad supremum, euolasti super elogium. En Generalis Inquisitoris perspicacissimos oculos, Hispaniam totam contemplantes. En celsam illius mentem omnium merita dimetientem : & tamen te praelegit, quia te prauidit omnibus superiorem ; potuit meliorem eligere. Ego autem te delegisse conspicio, atque ideo tanto iudicio lætare suscepto, qui pro labore honoris tui, honorem alterum accipere meruisti: quid enim de priore sensimus præmio, secundæ Dignitatis declaramus augmento nati sunt fasces ex fascibus, & natutam retinentes fœtus arborei, pullulauerunt iterum decenter abscissi: *prudenter (vt assolet) censuit Catholicæ fidei maximus propugnator : nam si annos tuos computemus, habes de Iuuentute efficaciam, de Senectute Consilium. Ægyptij Senes Mercurium duplici fingebant specie iuuenili, & Cana pariter ætate : Arcanum rependit Synesius :* si quis ipsorum præclarè sacra sit inspecturus, eum, & Sagacem, & fortem esse oportere, quando alterum sine altero parum adiumenti conferre potest. *Præter illam Clementiæ tuæ, pietatisque famam, quæ communi apud omnes celebratur applausu, in ipso tuo vultu, factoque videntur omnium insignia virtutum : in fronte grauitas, in oculis lenitas, in rubore verecundia, in verbis efficacia, in iustitia integritas, & in operatione æqualitas. Vultus comprobat, quod fama tuba percelebrat, facta testantur, quod omnium declarauere iudicia, nec resistis pietati, nec cedis perfidiæ ; non minus gloriosum est, sola pietate moueri, solis lachrymis vinci ; quam nullis expugnari viribus, nullisque immutari laboribus : in rebus fidei, ita clemens, ita constans, vt improborum frangatur audacia, & humiliter subiectorum erigatur pænitentia ; & quem perfidia non deterret, facilè expugnatur à lachrymis, magnificentia tua nulli negata, & nemini plene concessa, non de asperitate verborum ostentat Dominium, sed de innata humanitate voluntarium ab omnibus extorquet obsequium.* Cassiod. l. 11. epist. 12. Synes. Orat. de Regno.

Obliuiscor plurimarum virtutum, quas mirari omnes, referre pauci, & numerare poterit nemo. Ex pluribus insinuaui aliquas, explicui nullas, citius à te impleta sunt merita, quàm referantur elogia. Patere tamen, vt tecum in supremo Dignitatis fastigio constituto loquar, vti cum Argolico creato vrbis Præfecto quondam apud Cassiodorum loquebatur Theodoricus. Circunspice quam magnum sit, Canam Romam potuisse tibi committi, vt in illo amplissimo cætu iudicis videatis eminere suggestu, vbi est arduum, vel ipsum obtinere Collegium. Stude ergo, vt à meritis tuis exigere possis, quod nos præstitisse cognoscis, auara fuge, Iusta sequere, modesta dilige, iracunda contemne. Quid erit Suauius, quàm in illa turba Summorum. nobile protulisse Iudicium, vbi tot Patriciorum corda prouocantur ad gratiam ; Vbi bonum factum celebretur ore sapientium. Nunquam maiori laude res agitur, quàm si sic Roma tractetur. *Amor erga Te, non exiguus hæc dictauit, delyrium est, fateor, amor enim solùm, cum delyrat, supremus : attamen non animaduerto, sed refero acta, & auguror futura.* Cassiod. l. 3. c. 11.

Perge, Virorum Doctissimè, quia cœpisti. O nunquam à negotijs iam publicis studia in Ecclesiæ vtilitatem assumpta penitus intermittas ; nihil his Chartis, nihil his libris, publicum magis vnquam meditaberis. Perge inquam, multa tibi restant perscrutanda, opple Chartas, fatiga præla, & opportuna omnino necessaria lectoribus exhibe. Prodeant in lucem tractatus de legibus Ecclesiasticis, & de officijs Ecclesiæ, *quos trutinatus es, vt omnes ex tam defæcatis Iuris Ecclesiastici medullis, instar Apum, suauissimos queant decerpere succos, ex quibus.*

Liquentia mella
Stipent, & dulci distendant nectare cellas.

Et illa virtus, quæ suum vtriusque reddit, tuis impendijs collustrata, iam sibi Ius suum (idest iustam, & pro Dignitate debitam enodationem) commendet assecutum, habeat dilucidatum. Et quid mirum! si sic ad nodos facilis, ad obscura perspicuus, prudens in dubijs, solidus in acutis, & in omnibus Iustissimus trutinator es visus procedere; ita vt Iustitiæ ab examine tuo Castigatissimo pendere iam deinceps videantur Bilances. Salue scriptorum necessarissimè, nam nec fas est, speciatim à te Collecta narrare, & vnius philiræ breuitate discernere.

Lucan in corm. ad Piton.

Quod, si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est; animum, non crimina iacto.

Faxit Deus optimus Maximus, viuas faustissima secula, vt quam de te concipimus expectationem, impletam felicissimè gratulemur.

VTRIVSQVE

VTRIVSQVE IVRIS STVDIOSIS IN OPVS EXIMII Doctoris, Dominique mei, & Parentis Fratris D. Nicolai Rodriguez à Fermosino sanctæ supremæ Inquisitionis Senatoris; Licentiati, & iam Episcop. Austuricens. D. Nicolaus Rodriguez à Fermosino apud Salmanticenses Diui Æmiliani Collegij, Toga ornatus & condecoratus.

S.

IAM Pontificij Iuris studiosi cultores emittitur in publicam lucem opus eximiæ eruditionis, indefessi laboris, penitioris litteraturæ, & polymatiæ refertum, Cambajos & Sabæos odorem efflans; Syntagma sanè à nullo ante pro dignitate textum, imo nec extremis digitis (vt fertur) contactum; in quo noster Nicolaus omnia iudicij pondere trutinat, examinat, & resoluit, & ideam scholasticæ disputationis ad praxim reuocat: sententiasque Doctorum non tantum peruagatas, sed reconditas mira methodo exponit. Multæ Canonicæ disciplinæ partes ita tenebricosæ & irritæ erant vt Oedipo egerent; ecce nouum Oedipum qui acumine ingenij, vigili perscrutatione, & rara solettia ita omnia aperit, vt iam Pontificij Iuris mystæ absque periculo naufragij Oceanum Canonicæ scientiæ feliciter nauigare & Scyllas, Charybdes, & Syrtes difficultatum vitare potestis, hic etiam propugnaculum multiplici telorum omnium genere vallatum inuenietis quem iuuenili ætate alij viri in armis dexteritate pollentem aspiciebant sine aliorum injuria, vt à maioribus audītur inter nos communi dicterio.

Sunt igitur tot ac tanta nostri Scholiastæ volumina vt vix titulos possitis numero comprehendere, quod de magno Origene memoratur; O virum vere adamantium! quem nec occupationum, nec negotiorum, nec studiorum fluctus à conficiendis libris nec tantillum dimouere potuerunt, itaque necessum fuit in plures Tomos secari, in quibus de præcipuis Canonici Iuris argumentis agitur.

Quod Horatius de Græcis scripsit, id optimo Iure potest ad nostrum Auctorem accommodari; Nicolao ingenium; Nicolao dedit ore facundo Musa loqui adde est illa mira facultas ex tempore dicendi, & in obscuris magna dictionis perspicuitas, nec deest breuitas nec alienis sententijs extendit volumina quod interdum multis accidit; nec gaudet verbis insuetis remorari lectorem res ipsa clamitat Nicolaum Pontificiam Disciplinam sic tractare vt nullomodo expeditius, apertiusque tradi possit.

Horatius putat dandam veniam si operi longo somnus obrepat: verum Nicolaum tot dantem volumina nec vsquam sentias dormitare; quamuis de illo omnium scientiarum fonte Homero dicatur aliquando bonus dormitat Homerus; Nicolaus vero vbique est alacer, vbique est viuidus, vbique feruet; sunt equidem hæc scripta nostro Nicolao digna, & Nicolaus his scriptis, de cuius encomijs quis digne dicere poterit? licet (vt ait omnium Poëtarum parens Homerus.)

Non mihi si linguæque decem, sint ora decémque
Vox infracta sonet, rigeant præcordia ferro.

Nicolaus enim noster omnium virtutum donis affluit; in quo tanquam in viridario omnigena litteratura exculto, prudentia floret, Consilium nitet, solettia fulget, modestia splendet, humanitas rutilat, vrbanitas coruscat, & religio radiat: de auita nobilitate quid dicam? imo nihil dicam, cum sit Nicolaus noster tot ac tantis dotibus propria virtute comparatis ornatus. Nam (vt loquit ingeniosus Poëta)

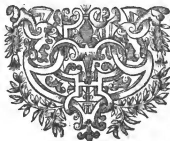
Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi
Vix ea nostra voco &c.

Attamen hæc nostro Nicolao non defuit de qua dicere non me decet cum vtriusque iidem sint proaui, eadémque stirps, & laus in ore proprio vilescat, quod idem de Aristotele Valerius Maximus refert *lib. 7. c. 2.* his verbis, Aristoteles *de semetipso in neu-*

tram partem loqui debere prædicabat quoniam laudare se, vani, vituperari, stulti esse & Horatius ait *lib.1.epist.18.*

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes,

Tantum dicam ortum esse Motæ Taurinæ ex illustri antiqua Fermosinorum progenie inter turdulos populos celeberrima. Est igitur noster Nicolaus eximium totius Hispaniæ Decus, generosum patriæ stemma, conspicuum musarũ domicilium, quæ omnia in causa fuere, vt per complures & egregios honores tandem, & non denique ad supremi sanctæ fidei tribunalis dignitatem merito eueheretur. Et ad Ecclesiæ Austuricens. Episcopatum: Quapropter Pontificij Iuris amatores his libris incumbite, inuigilate, diésque noctésque operam nauate: neque vos labor terreat, neque fatigatio perterreat neque difficultas confundat: quin potius considerate multiplices & florentes fructus, quos ex hac lectione tanquam è limpidissimo fonte haurietis. Ex his enim libris elegantiam, eruditionem, pietatem, præcipuéque Pontificiam disciplinam assequimini; qua instructi haud contemnendum auxilium vobis, patriæ, & sacræ religioni afferre poteritis; ex nostro Salmantino Collegio Diui Æmiliani.

AD

Google

AD LECTOREM.

VM ab anno præterito 1657. in quo edita fuerunt volumina tria, duo continentia tractatus super secundo libro Decretalium, *vnum bipartitum* de iudiciis (*scilicet, &* foro competenti) *proprijs suis titulis correspondens; aliud verò* do ordinatoriis Iudiciorum, *sic intitulatum, quod claudat terminos Iudicialis styli, & litigantium processus, vsque ad statum probandi à titulo, nempe* de libelli oblatione *cum subsequentibus, vsque ad titulum* de Sequestratione, possessionum, & fructuum, *quorum theses per aliquod longum tempus Typis mandare stupueram contra impulsum nonnullorum Doctissimorum, atque spectabilium virorum, qui vltimo victores (nescio an me prolabi sinerent, vt alienum) perstiterunt continuo extero cordis Consilio, vt cæteras* lib. 2. *Theses elaborarem, quasi vna cum iam publicatis, labor completus vtilissimus foret practicis, atque scholarum cultoribus. Quare Curaui in alijs tribus voluminibus sub duorum tractatuum contextura, more solito, ad cuiusque tituli Iura repetere, nec immemores desiderantes aliorum librorum recollectiones vberes, simularunt appetentiam legendi alias super primo Decretalium libro, quasi à scriptoribus oblito. Quare cum à nostris, & ab aliquibus exterorum Regnorum impellerer in animum renocaui inter tot Curas Canonicalis instituti, & officij Sanctæ Inquisitionis Vigilias, vt potui, repetere aliquos tractatus, & hunc tractatum* De Legibus Ecclesiasticis; *item & alium, sequentem* De Officijs, & Sacris Ecclesiæ *à titulo* de Postulat. Prælator. *vsque ad titul.* de Officio Vicarij, *super materijs inter Canonum, & legum professores, nondum ad vnguem ad hunc lib. 1. Decretalium elaboratis.*

Repeto (Candide Lector) in præsenti idem, quod in alia epistola ad lectorem in medium protuli de animi mei motu ad euigalandum super omnibus quinque lib. Decretalium, sub quibus vt tunc propalaui, & nunc sentio, nempe contineri Iura aptissima ad diuagandum per tramites scholasticos, & practicos, etiam in foro poli, & fori, si forte adeptatum finem integra, & absoluta repetitio ad singulos titulos accederet, cuius partitio à me excogitata iam diu, est, vt subsequitur.

De Legibus Ecclesiasticis, *à tit. 1. de summa trinit. ad tit. de consuetudine inclusiuè in duos tomos diuisus.* Tract. 1.

De Officijs, & Sactis Ecclesiæ, *à tit. de Postulat. Prælatorum, vsque ad tit. de offic. Vicarij inclusiuè in alios duos tomos diuisus.* Tract. 2.

De Iudicijs, alijsque Ministris ad Iudicia necessarijs, *à tit. de officio, & potest. Iudicis delegati vsque ad finem lib. 1. Decretal.* Tract. 3.

PRO LIB. II. DECRETALIVM.

De Iudicijs, & foro competenri, *iam in lucem editus sub duplici tomo, & super suis proprijs titulis.* Tract. 4.

De Ordinatijs Iudiciorum, *à titulo de libelli oblatione, vsque ad titul. de sequestrat. possess. & fruct. etiam iam Typis mandatus.* Tract. 5.

De Probationibus *à titulo de confessis, vsque ad titulum de Iure-Iurando, sub quibus omnium probationum species explanantur, diuisus in alios duos tomos.* Tract. 6.

De Exceptionib. Sentent. & Appellation. *à titulo de exceptionib. vsque ad finem dicti libri 2. Decretalium.* Tract. 7.

PRO LIB. III. DECRETALIVM.

De Personis, & beneficijs Ecclesiasticis, *à tit. de vita, & honestate Clericor. vsque ad titul. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.* Tract. 8.

De Contractibus, & Testamentis, *à tit. de rebus Ecclesiæ alien. vel non, vsque ad titulum de sepulturis.* Tract. 9.

De Religione, & Immunitate Ecclesiastica, *à tit. de paracijs, & de decimis, vsque ad finem dicti lib. 3. Decretalium.* Tract. 10.

PRO LIB. IV. DECRETALIVM.

De Sponsalibus, & Matrimonio, *vt agitur in toto hoc libro.* Tract. 11.

PRO LIB. V. DECRETALIVM.

De Dilectis, & Censuris, *Iuxta partitionem contentam in dicto libro.* Tract. 12.

Quibus

Quibus (vt ex fronte vides) digestis (etsi res , per quam in actu exercito difficilis non sic intricatu tibi apparebit iactata propositio , & minus si consideres ab initio excogitasse de elaborando , nondum sub alijs textibus , ac Iuribus per me scriptum , vt repetitiones effigiam molestas ; itaque (vt ex elaboratis recipies) poteris recogitare super multitudine , & varietate quæstionum , quæ sub quaque contextura Iurium , tractantur , assignantur , atque mouentur, & sic super omnibus textibus fieri tractationem integram , saltim resumptiuè , iuxta cuiusque paraphrasim confectam , vbi assigno alia Iura , sub quibus, vt in proprio loco sedulò scripta sunt, aut scribenda , contentus tali assignatione , & si tibi aliquando requisitio reuoluendo relata volumina , fastidium generet , intolerabilius erit quod oritur ex fastidiosa longitudine , & inculcata relectione, vbi nihil noui reperitur, nec, vt tunc dixi, volui facisuare cum expressione nominum multorum authorum , quæ in scriptis hodiernis , ipsi soli volumina componunt ; præcipuè , vbi adest decisio Iurium Clara , nec acriter impugnata , & quoties referendo fundamenta ad vnguem vtriusque sententiæ Doctorum ; tunc enim à sufficienti authorum numeratione , & eorum , qui crebro in Scholis , & Tribunalibus allegantur , & qui alios plures referunt resolutionem , præsto , fundamentis contrarijs respondendo ; quo ordine tractatus ratiocinati breuiores fient , & sub dulciori metro comprehendetur , quia tot motæ quæstiones, quibus , (si sæpius , Loca Pontificum exposcunt , repeterentur ,) vnius , alteriusque studentis mens forte obtenebraretur ; taliter , vt à perlectione desisteret. Nec notas me sub vnaquaque quæstione principali alias inserere , quæ etiam videntur principaliores ; quia hoc facto , ne repetam sæpius fundamenta , quæ tam vni, quàm alij solent deseruire , vt legens considerabit, quod fugando , solum pono Laconice quæ cuique quæstioni proprijssima sunt. Insuper præter vberem A.B.C. rerum, & verborum positum in fine cuiusque tractatus, in principio inscribimus Quæstionarium , ad quæque Capita sub eo contenta , & aliud earum , quæ in alijs ex proposito repetuntur ; & denique aliud A.B.C. Capitulorum, & legum, etiam municipalium, quæ sensum verum recipiunt, alias intricatum. Iterum, atque iterum precor, vt accipias beneuolus has lucubrationes silentio omittens quid absonum tibi sonauerit, ita spero, vale.

DOCTOR. D. NICOLAVS RODRIGVEZ.

FERMOSINO.

Quidquid in hisce libb. 1. & 2. Decretalium protuli, atque scripsi, & forte proferam in alijs, obtestator obnoxia pijssimæ Sacro-sanctæ Mariæ Ecclesiæ censuræ.

IDEM DOCTOR.

ELENCHVS

ELENCHVS CAPITVM, QVÆ REPETVNTVR sub his titulis de Summa Trinitate, & Fide Catholica, de Constitutionibus, de Rescriptis, & de Consuetudine.

Ad

Sub his capitibus includuntur 743. quæstiones, de materia earum 656. ex proposito discussæ aliæ, vt iam tractatæ alibi tantùm ante Rubricas titulorum assignatæ. Et præter has insinuantur in paraphrasi cuiusque textus aliæ plures tractatæ, aut tractandæ.

SERIES

SERIES
CAPITVM, ET QVÆSTIONVM,
Quæ in his duobus, voluminibus continentur.

tam, teneatur illā obseruare? Et quando dicatur lex sufficienter publicata, vt obliget omnes subditos: quid si post publicationem eam ignoret? p.76

VIII. An lex, seu constitutio, in qua adest decretum irritans, vt liget, egeat publicatione? An leges ciuiles, seu Pontificię obligent illico, vel à die publicationis, vel post duos menses ab ea? An Episcopi debeant curare, vt Pontificię leges promulgētur in suis Diœcesibus? An superiores regulares possint pro suis subditis publicare Iubilæum, non spectat à promulgatione Episcopi: An priuilegium à Pontifice, seu Rege concessum, vt obliget, promulgatione egeat? Et an cum adest clausula *ex nunc*, videatur vt Princeps velit quod lex obliget absq; publicatione, alijsve modis. p.81.

IX. An Episcopi, seu alij Prælati Iurisdictionem habentes, possint leges, aut cōstitutiones, ordinationes ve facere; ita vt subditi maneāt obligati: Et an populi, seu alij Proceres, & potestates sæculares: Et an potestas legislatiua sit fœminæ delegabilis: Vbi an mulier sit homo: Ordinationes ciuitatū, vt obligent, an debeant prius à Rege confirmari: Et an Prælati Religionū possint facere leges vltra positas in prima fundatione? p.85

X. Episcopi an possint statuere, & cōstitutiones facere contra Canones: An Religio aliqua possit contra Ius commune statuere? An statuta Episcoporum ligent subditos suos delinquentes extra territorium? Et an Episcopus suis teneatur cōstitutionibus, sicut subditi etiam ad censurarum pœnam? Et an vt statuta condat, satis sit, vt sit tantum confirmatus? p.92

XI. An capitulū sede vacante habeat potestatem condendi leges pro tota Diœcesi, aut factas abrogare? An eas condere possint in suis territorijs, Cardinales, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, & Abbates sæculares: quid delegato, & quid de Concilio, aut Concilio Cardinalium? p.95

XII. An Regulæ Cancellariæ dicātur propriè leges? Et an declarationes Cardinalium vim legis habeant: Et an forma authentica alicuius declarationis S. C. conferat, & vim legis generalis: Et an sint tantum Doctrinales, si emanauerint facto verbo cum Papa: Decretum Gratiani an habeat vim legis: Et an decretis Pontificum standum sit, clausis oculis: Et in quo differant leges, constitutiones, statuta, præcepta, edicta, dispensatio, rescriptum, & priuilegium? p.99

XIII. An regulares teneantur obseruare festa ab Episcopis indicta: Et populus ad adimplenda vota facta, & promissa à suis maioribus, & prædecessoribus: Et an Episcopus possit præcipere regularibus, vt interdicta ab Apostolica Sede, vel propria authoritate lata, populo denuncient? p.107

XIV. An leges, constitutiones, seu consuetudines oppidorū, teneantur obseruari à peregrinis per modum transitus inibi commorantibus, quando eædē in suo Domicilio non obligant: Et an idē sit de legibus cōmunibus, si eæ alicubi desuetudine sint abrogatæ: Et an Peregrini per modum transitus, & hospitij confluentes teneantur, dum à proprio Domicilio absunt, seruare leges, & consuetudines sui Domicilij, si en eo loco, in quo reperiuntur non obligent: Et quæ mora in loco hospitij reddat Peregrinum obnoxium legibus, & consuetudinibus illius: Et an Vagi teneantur seruare leges locorum, in quibus repetiuntur? Vbi sub n.70. fin. pono & assigno remissiuè plures quæstiones hinc Rubricæ aptiores. p.111

XV. Lex prohibēs, si vtatur verbo *nō possit*, an obliget: Et an Prælatus, qui per aliquod tempus exercet munus gubernationis, teneatur seruare ieiunia, vel dies festos illius loci: Et an cōstitutus in ætate anni 8. teneatur leges seruare: Et an senes legibus teneantur: Et *Vbi de lege veteri, de abrogatione legis, de cessatione, irritatione, dispensatione legum, tractetur. Item vbi de statutis, cum omnes legibus teneantur, etiam Papa, ac Princeps, quando, & quomodo legis obseruantia obliget sub peccato; & item multa de lege pœnali; & quod Clerici legibus ciuilibus teneantur, vel non*, assigno cum habeant sub Rubro textus, vbi tractari valeant, non sic iam tractatæ quæstiones sub hac Rubrica? p.119

XVI. An lex humana possit alligere minus malum, vt maius euitet: An possit obligare cum periculo vitæ: Et an lex humana fundata in præsumptione, obliget in conscientia, si est veritas in contrarium: Et an sit obediendum legibus Principis Tyranni: & de alijs ad integram materiam spectantibus, remissiuè. p.122

morte Christi, aut post Euangelij promulgationem: Et an sit, & fuerit aliqua differentia inter legem scriptam, & Euangelium? p.156

II. An lex noua differat à lege veteri testamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus: Et an lex vetus potuisset dici aliquo modo æterna, & in quo sensu, vt differat ab æternitate legis Euangelicæ: Et an quemadmodum lex vetus, data fuit scripta, sic & nostra lex Euangelica adinstar legum humanarum scripturam requirentium: Et an potestates nostri temporis, comparentur antiquis Prætoribus? p.162

III. An lex ciuilis, & Ecclesiastica possit mutari. Et an cessante legis causa in particulari, cesset eius obligatio respectu talis: An legis antiquæ decisio tollatur ex clausula *non obstante*: Et an Iura transgredi liceat ex causa, vbi aliqua de abrogatione, & derogatione legis humanæ: Et an Episcopus possit transferre festum alicuius sancti: & quid de epycheia, seu legis interpretatione? p.167

Ad Textum in Capite, Nam Concupiscentiam IV. hoc titulo. p.174

QVÆST. I. CVpiditas an sit omnium malorum radix quid de concupiscentia: An peccans, seu delinquens, naturaliter legi obligetur: Et an vno prohibito, prohibeantur omnia, quæ subsequuntur ex illo? p.175

Ad Textum in Capite. Ne Initaris V. hoc Titulo. p.180

QVÆST. I. AN prudentiæ suæ innisus, si certo sciat, decidens, vt Iudex, seu vt superior, excusetur id faciens, omittendo ordinem Iuris: Vbi nonnulla de prudentia requisita in Prælatis: Et an in dubijs, vt quis excusari valeat, debeat consulere peritos: Et an si Sanctorum dicta innitantur authoritate noui, vel veteris testamenti, credatur illis, magis, quam creditur Papæ? p.181

Ad Textum in Capite Cum Omnes VI. hoc Titulo. p.184

QVÆST. I. AN Collegium possit facere legem. An statutum quod vicini teneantur ire ad molendinum alicuius vicini, & non ad molendinum alterius, validum sit: An statutum factum à maiori parte in rebus Collegij, vniuersitatis, vel communitatis, valeat: Et an vniuersitate congregata ad assentiendum, vel dissentiendum, tacentes consentire videantur? p.185

II. An ciuitas, vel villa conuocato Concilio publico, quod dicitur *Concejo abierto*, possit suo contractu, vel decreto, obligare singulos vicinos, qui ibi non interfuerunt: An absentes Consiliarij debeant vocari ad actus capitulares: & qui absentes dicantur: Et an maior pars ad condonandum Regi, sufficiat: An aliquis possit se subscribere determinationi à maiori parte commitiorum; licet ipse contrarium votum emiserit: Et an quando in capitulo à maiori parte certo scitur concludendum, seu statuendum pro re aliqua injusta, & iniquo donatiuo, possit aliquis pro illa die domi manere sine periculo peccati mortalis, ac onere restitutionis? p.188

III. An statuto stante, vt homicida plectatur, nisi pacem ad hæredibus habuerit, sufficiat habere à maiori parte hæredum: Apellari an liceat à lege, vel statuto: Et an Rubrica possit allegari ad decisionem causarum, vt lex: Et an si sub nigro non contineatur, faciat legem? p.197

Ad Textum in Cap. Quæ in Ecclesiarum VII. hoc titulo in ipso, & sub cap. 10. infra, & ibi q.25. & 26. p.201

Ad Textum in Capite, Cum Accessissent. VIII. hoc titulo. p.201

QVÆST. I. AN statutum factum sine Principis authoritate, queat reuocari, etiamsi à Principe sit confirmatum, quando potuit fieri sine eius authoritate: Et an Populi in Castellana Republica, possint Iudices eligere?

Ad Textum in Capite I X. hoc titulo. p.208

Ad Textum in Capite Sanctæ Mariæ X. hoc Titulo. p 224

queant Clerici vendere vinum ad minutum, seu adducere vinū extra fines alicuius oppidi collectum vbi quid de nonnullis statutis circa hoc? An statuta ad bonum publicum condita, non facta mentione Clericorum, eos obligent? p.241

VI. Clerici an obligentur ad leges taxæ panis, & num sub peccato teneantur seruare legem Regiam prohibentem illos aut nobiles vendere panem coctum? An tempore Carestiæ possint compelli ad triticum vendendum? Et an Iudex eos compellat ad aliquid faciendum tempore pestis? Lex Regia pro bono Reipublicæ edita de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Ecclesiasticos? Statutum laicorum prohibens pro abundantia ciuium Collecti frumenti de possessionibus Ecclesiarum, aut Clericorum extractionem, an liget Ecclesiam, aut Clericos, quādo extrahitur frumentum ad vsum necessarium Ecclesiarum, & Clericorum? p.246

VII. An pragmatica super Chartam vulgo *de el papel sellado* obliget Ecclesiasticos, seu violet immunitatem Ecclesiæ? An Empyhteuta Ecclesiæ possit collectari, vel teneatur ad tributa? An Clerici obligentur statuto edito super Iure congrui vulgo *retractus*: Vel quid de statuto compromittendi? An statutum, quod intra tantum tempus Ecclesia teneatur vendere res sibi relictas, sit validum? Et an statutum sæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas, sit validum sine Regia facultate? Vbi de statuto Innocentij prohibente Ecclesiæ relinqui possessiones. Et an Clerici sint Vasalli Principum laicorum? p.249

VIII. An leges amortizationis sint contra immunitatem Ecclesiasticam, quod est interrogare; an statuta, quod bona immobilia non perueniant ad Ecclesiam, siue inter viuos, siue in vltima voluntate sine licentia Principis, quam *amortizationem* appellant, sint contra libertatem Ecclesiasticam? Et an idem sit de statuto vetante, ne res de nouo acquirantur Ecclesijs, seu Monasterijs? Et quæ bona ad prædictum effectum dicantur immobilia? Et an Clerici teneantur soluere collectam certam, & inuariabilem impositam per statutum super aliqua bona, priusquam ad eos peruenissent? Et quid si post ab illis empta, aut illis donata, aut alio titulo adjudicata? Et an sit contra libertatem Ecclesiasticam statutum, vt immobilia non alienentur in extraneos, prohibendo expressè, ne alienentur in personas Ecclesiasticas? p.259

IX. An Principes possint statuere, ne laici vendant Clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua seruitia, & obsequia? Et an Principes possint imponere gabellas super bonis patrimonialibus Clericorum: & quid si Clerici sint in minoribus constituti, aut si non habeant requisita Tridentini Concilij? Et an possint eas exigere Principes ab Equitibus Diui Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ? Et statuendo an possint eas imponere super bonis nouitiorum Religionis: Vbi de oblatis se, & sua, & de conuersis, & de tertiarijs fratribus? Et an contra Clericorum bona, qui assumpserunt habitum sine intentione Clericandi, sed tantum in fraudem Collectarum? p.266

X. An Princeps laicus possit imponere gabellas super bona Ecclesiasticorum, propter reparationem Pontium, fontis, putei, murorum, seu alijs Reipublicæ communibus. De quibus infra *q.46.* vers. *ad secundam*; & an Princeps, seu alius superior laicus sine consensu Cleri possit imponere gabellas ex aliqua publica necessitate, pestis, belli &c. Et an Clerici teneantur ad gabellam, quæ imposita est pro manutenendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conseruentur? Et an possint cogi per iudices sæculares, seu teneantur ad reparandam viam ante domos suas: *& ab hac quæstione cum alijs sequentibus ego de intellectu cap.1. cap. aduersus, cap. non minus 7. & alijs eiusdem metri de immunit. Eccles. infra, & lib.6.* loquentibus de gabellis, & tributis? p.270

XI. An Clerici teneantur contribuere cum laicis ad occidendam agrorum locustam, vel si Graculi, aut vermes messes comedunt, seu bruchi nascuntur in vineis, & messibus alicuius Clerici? Et an compellantur à laicis? Et an teneantur soluere gabellam pro introitu Regis? An Principes imponentes gabellas licet Iustas super bona Ecclesiasticorum, incurrant excommunicationem Bullæ cœnæ: Et an in casu, in quo collectæ, seu gabellæ Iustè Clericis imponuntur, possint imponi in consulto

Et

laicum disponens super vtili dominio rei Emphyteuticæ Ecclesiæ, seu super directo, sit contra immunitatem. p.490

LII. An quando Clerus consentit cũ consensu Põtificis, & alijs solẽnibus in aliquã contributionem, ad quam non tenebatur afficiat etiã Ecclesiasticos successores; An statutum laicorum prohibens, ne Clerici potiantur priuilegijs, quæ alijs ciuibus concessa sunt sit cõtra libertatem Ecclesiasticam: Et an possit Dominus apponere cõditionem rebus, Castris, & similibus, vt hæc subsint oneribus à Principe imponendis, in quascumque manus deuenerint: Et an Ecclesiastici sint immunes, non solum quoad onera imponẽda, sed etiam quoad imposita prius quam bona ad ipsos peruenissent? p.494

LIII. An statutum quod laici venditores vini Ecclesiasticorum, teneantur præstare fideiussionem de soluendis pœnis, sit cõtra immunitatem Ecclesiasticam: Et an statutum laicorum priuans Clericos, si Iurisdictionem sæcularem declinauerint, officijs sæcularibus, & bonis à Rege concessis, sit contra immunitatem Ecclesiæ: Et an statutum laicorum disponens, vt mortuo Episcopo, inuentarium bonorum pro spolio fieri possit à iudice sæculari, sit contra libertatem Ecclesiasticam: Vel illud quod disponit, vt licet Episcopus legata pia exequatur contra hæredem, non tamen exequi possit contra laicum tertium possessorem? p.496

LIV. An statutum laicorũ inualidans, vel relaxans Iuramenta etiam ob Iustam causam v.g. quia metu, vel injuria extorta sunt, sit contra libertatẽ Ecclesiasticã: An statutum laicorum prohibens ne Clerici è laicis erigant decimas, quę per consuetudinem solui non solent, sit contra libertatem Ecclesię: An statutũ laicorum saltim si sit cõfirmatum à Sũmo Pontifice, præsertim ex certa scientia, obliget ecclesiasticos: An consensus Pontificis expostulandus sit, vt ecclesiastici gabellas soluant, si statutum æque principaliter Clericos, ac laicos concernat: Et an Episcopi debeant executioni mandare statim licentias Pontificum super soluendis tributis: Et an exigens gabellas ab ecclesiasticis, etiam cum animo restituendi simul cum interesse in fine anni, quod interim exactum fuit, fiat contra immunitatem Ecclesiæ? p.498

LV. An statutum laicorum præcipiens, ne vocẽtur Religiosi, nisi prius vocati fuerint Parrochiæ Clerici, sit contra libertatem Ecclesiasticã: An statutum laicorum disponendi crimine hæresis infligendo pœnas in illud committentes, sit contra immunitatem Ecclesiæ: Seu an laicus possit condere statuta, quibus præscribatur modus procedendi, vel puniendi hoc crimen diuersus ab eo, quem Ecclesia præscribit: An Principes statuentes, vt nõ possint familiares sanctæ Inquisitionis gaudere priuilegio fori in aliquo delicto faciant cõtra immunitatem Ecclesiæ? Et an in omnibus causis, in quibus infringi valet libertas Ecclesiæ, excludi possint per Principes laicos appellationes ad Papam. Vbi de Bulla, quæ vocatur aurea? p.502

LVI. An Reges, & Principes supremi possint imponere gabellas super eius Iuribus Regalibus, solo assẽsu populi laici, inconsulto Clero? Et an ad solutionem earũ teneãtur Ecclesiastici sola concessione Parlamẽti laici absque priuilegio Papæ? Et quæ dicantur Regalia ad prædictum effectũ: Vbi de nonnullis concessionibus retro actis temporibus in his Regnis Hispaniæ: Et quid in præsẽti intendatur, tam ex parte Regis, quam ex parte status Ecclesiastici: Et an Clerici teneantur ad datium, vel ad gabellam earum rerum, à quibus abstinere possunt: Et in quibus queat exemplificari: Et an si Clericus supplicat Principi, teneantur soluere taxam supplicantibus impositam: Et quid operetur in delictis saluus conductus? p.505

LVII. An Episcopi, aliive Prælati teneãtur ex vi legis Regiæ ire ad debellãdũ inimicos Regni simul cũ alijs laicis, seu seruire cũ tot militibus suis expẽsis, vulgo *seruir con lanças* sine Papæ cõsensu ex eo solũ quod Vassallij sunt, aut ex eo quod terras, aut Iurisdictiones acceperunt à Regibus cũ tali, aut sine tali pẽsione, & onere? Et an post mortem Episcoporum sit obnoxiũ spoliũ eorum ad dictã solutionẽ, etsi cedat in præjudiciũ Reuerẽdæ Cameræ Apostolicæ? Et quid si exigantur à laicis Ministris de fructibus Episcopatuum, qui medio tempore à morte vnius Episcopi ad electionem, & confirmationem alterius acquiruntur, etiam Reuerendæ Cameræ? p.551

LVIII. An leges Regiæ, & Valentiæ, quæ prohibent vulgo *las pistolas, y Tercerolas* quibuscũque exemptis, & etiam Familiaribus

---

Ad Textum in Cap. ex Litteris XI. hoc titulo, De Constitutionibus. p.560

ad

operatur ;

QVÆSTIO

Digitized by Google

Index Capitum,

QVÆSTIONES HIC INSINVATÆ, TRACTARI poſſent ad longum occaſione litteræ cuiuſvis textus, quos hic explanamus. Sed quia, vel non multum aptæ ſunt principali Pontificis deciſioni, aut alibi iam commodius tractatæ, tractandæve; ideo repetitiones fugiendo, & vt de facili poſſis, & tu peruagari, ac inquirere, earum inſinuatione poſita in ſinguli præmiſſo textus, contentus ſum, vt ibi leges.

Et

Digitized by Google

Et quod quilibet amicus possit rescriptum impetrare, infra in cap.8. de rescript. n.6. Et *quod Canonicus sine mandato agat*, infra in cap.1. de rescript.n.7. ibid.

Ad Cap. Ex parte XII. eodem.

NVmerum missarum, & anniuersariorum, quis reducere possit? Dixi in cap. conquestus 16. de foro comp. sub q.3. à n.8. p.560

Ad Cap. fin. Eodem.

DVbia priuilegia, & leges quis valeat interpretari. Dixi in cap.cum venissent 12. de iudicijs q.1.& 2. p.582

Tom. II.

Ad Titulum De Rescriptis. Ad Cap I.

APpellatio, an taliter sit inducta de Iure naturali, vt Princeps nequeat eius remedium auferre. Dixi in Rub.de appellat.q.1. à num.1. p.11

Appellatio, & recusatio, an ita æquiparentur, vt delegata causâ appellatione remota, intelligatur etiam sublata recusatio. Et *quando vtraque vtrificetur?* Dixi in cap.4. de foro comp.q.41. ibid.

Clausula (appellatione remota) *an operetur tertium non esse admittendum ad impediendam executionem.* Dixi in cap.17.de sent.& Iudic q.1.vers. *ad tertiam.* ibid.

Clausula (appellatione remota,) *posita in principio, aut in medio, an tantum operetur, ac posita in fine.* Dixi in cap. Inquisitioni 71. de appellat.q. 1. Et *quos effectus operetur* ibi in vers. *ad secundam.* ibid.

Protestationis materia, latè discutitur, infra in cap.fin. de appellat. vbi leges, occasione glossæ verb. *mandatum* ibi *nisi protestatio*, aliquid supra de constit. in cap.cum M. & infra hic in cap.13. p.12

Matrix Ecclesia, an intelligatur Cathedralis, dixi in cap. 1. de præscript. q.4.vers. *ad vltimam*, & in cap.1. §.1. suprà de Summa Trinitate. ibid.

Ad Cap. ex parte II. De rescriptis.

PEr Iura qualiter puniātur, ad verba hic (quod si constaret de periurio esse cōiunctū) Dixi in c breui 17.de Iure Iur. p.12

Periurus Clericus, an ipso Iure amittat beneficium, aut post sententiam? Dixi in cap.cum non ab homine 10. de iudic.q.28. ibid.

Iuramenti necessitas ad corroborandas testium depositiones, dixi latè in cap. quoties 4. de Testibus. ibid.

Renunciatione quam amittere beneficium, latè dico infra in tit. de renunciat. aliquid in cap.2.de restit.spol.q.1.& 2. ibid.

Precum examinandorum Iurisdictio qualis. An cognitione Iudiciali, vel sola extraiudiciali, facit quæstio (an executor cognitionem habeat) de qua dixi in cap. de cætero de sent & re iudic.à q 3. ibid.

Ad Cap. inter Cæteras IV. eodem.

SAcerdotis filius, an dici possit ille qui natus est ante patris Sacerdotium à latè expendo infra sub Rub. & tit.de filijs Presbyterorum per verba hic (filius Sacerdotis) p.13

Ad Cap. Si quando V. eodem.

COnsultatio ad Pontificem facienda est super dubijs priuilegiorum, vt dixi latè in cap.cum venissent 12.de iudic.quæst.1. & 2. ibid.

Præceptum aliquod non teneamur prætermittere propter vitandum scandalum : Dixi in cap.2.de præscript.quæst.1. vers. *ad tertiam.* ibid.

Executor quam cognitionem habet circa exequenda rescripta. Dixi in cap.de cætero de re iudicata. ibid.

Ad Cap. Eam te VIII. eodem.

COmmissio quando sit realis, quando personalis, & quæ transeat ad successorem in Dignitate. Dico infra in cap.quoniam Abbas 14.Vbi DD.de officio delegati.Et applicabis plura quæ dixi in cap. quia v.1 1. de Iudicijs per plures quæstiones. p.14

Pontifex, seu Episcopus nondum consecratus vere dici, non possit, DD. per verba hic (nec esses adhuc in Episcopum consecratus) quare adiunges quæ latè dixi in c.15. de electione, & in cap.6. de temporib.ordin. & alibi circa *necessitatem consecrationis ad potestatem ordinis.* ibid.

Iudæi an testes esse possint, dixi in cap. Iudæi 21. de testibus, an ad *Sacerdotium, & honores*

Ordo

Ordo scripturæ, an spectetur, per verba hic (nec ordo scripturæ spectatur,) & sic applicabis quod dixi infra in Rub. de fide instrum.n.47. ibid.

Ad Cap. Constitutus XIX. eodem.

Iuramentum quos corroboret actus, dixi latè sub tit.de Iure Iur. in cap.1.3.7. cum alijs, & latè in cap.cum contingat, & prop(r)ius ad materiam in cap. penult. Vbi de statutis Iuratis, quæ hic possunt applicari per verba (firmatus Iure-Iurando) p.51

Ad Cap. Edoceri XXI. eodem.

Prelati an possint esse Iudices, testes, aut procuratores in causis Monasterij, hic valet disputari per verba (cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare, nisi forte Abbatis, & conuentus negotia essent omnino discreta.) Et sic applicabis quæ dixi in cap. tertio loco de prob. in cap. nuper 6. cap. insuper de testibus,& in cap.4.de foro comp.q.31. & in cap.7.de probat.q.2.vers.*ad vltimam*, & in cap.9.de Iudic.à q.1. & in cap.dilecti 8.de except. applicando etiam quæst. de qua dixi in cap. fin. de Iuram. calum.q.5. Vbi, an si *Abbas, & Monachi recusent subire Iuramentum calumniæ, Ecclesia mulctetur, in causa amissione.* p.71

Ad Cap. Cum dilecta XXII. eodem.

Formæ non obseruatæ defectus, qualiter faciat actum infirmari, notabis præter hic dicta quæ notantur in cap.21.de offic. & potest. Iudicis deleg. p.72

Monachus quando possit agere in Iudicio, dixi latè in cap.9. & in cap.16. de Iudic. à quæst.1. applicabis dicta in cap.quæst. fin. & in cap.ex litteris q.1. & 2. de fide const. ibid.

Iudicium non prosequendum, nondum spoliato restituto. Latissimè dixi in cap.1. & 2. de ordine cognit. & ibi cap. fin. & in toto tit.de restitut. spoliator. de quo hic potest agi per verba (restitutis) p.73

Ad Cap. Plerumque XXIII. eodem.

Triennalis, & annalis possessionis effectus, tractaui infra in Rub. de causa possession, q.1. Vbi de triennali, & annali (ad cap.cum contingat 24. eodem) ibid.

Iudex pronior debet esse ad soluendum quam ad condemnandum. Dicunt DD. per glossam (tunc litterarum vers. *pronior*) quare applicabis quæ latè dixi in cap. fin. §. de Iure-Iur. *nisi vertatur animæ periculum*, iuxta quæ latissimè dixi in cap. litteras de restit.spoliator,& in cap. cum consanguinei 11. de rejudicata. p.73

Ad Cap. Olim XXV. eodem.

Citatus nolens venire ad iudicium, quibus mulctatur pœnis. Dixi in cap 1. de Iudic. per plures quæst. Rasura qualiter debilitet instrumentum, dixi sub cap.3. de fide instrum.& ibi dicta possunt adiungi ad vers. (hic nos in tantum, & ibi quidem, & ibi an de articulo tantum rasuræ) p.75

Falsificans litteras Apostolicas, an sit ipso Iure beneficijs priuatus? Dixi in cap. cum non ab homine 10. de iudic.q.3. ibid.

Articulus præiudicialis a causam, an prius sit definiendus. Latè dixi in cap. tuam de ordine cognition. & alibi sub tit. de except.quæ possunt hic applicari in vers. (an de articulo tantum rasuræ) ibid.

Ad Cap. Dilectus XXVI. eodem.

Iudex postquam definitiuè pronunciauit, iam functus officio, poterit in appellatione defendere suam sententiam rationibus. Ad quod applicabis quæ dixi in cap.17. de appell. de quibus potest hic agi ex vers. *quodcumque.* p.76

Spolio restitutio quando impediatur, adiunges quæ dixi in cap. fin. de ordine cognit.& in cap.cum super de causa possess. q.2. & in cap. conquerente de restit. spoliat.q.4. & in cap.ad Sedem 15.eodem tit. q.1.vers. *ad secundam.* De quibus, & *an habeat beneficiarius amotus à beneficio Ius retentionis propter melioramenta*, de qua dixi in cap. grauis de restit. spoliat. q.5. Potest agi hic per verba glossæ *excommunicationis* ibi(quod spoliatio non sit priuilegiata) ibid.

Ad Titulum. De Consuetudine.

Ad Cap. Ex Litteris II. De Consuet.

INterdictum retinendæ, an competat contra quamlibet inquietatem, vel molestiam; licet non afferat, nec contendat se possidere. Dixi in cap. audita 4. de restit. spoliat. & de alijs, noto hic à n. 7. & 8. p. 121

Possessoria remedia quæ, & qui dicantur possidere. Latissimè egi sub tit. de restit. spoliat. & in tit. de causa possess. & propriet. vbi in Rub. *de differentia Dominij, & possessionis*, quæ omnia valent disceptari hic, vt sigillatim noto ex n 7. p. 122

Seruitutum traditio qualiter contingat. Dixi sub cap. de quarta de præscript. & sub cap. fin. q. 4. ibid.

Possessio quibus modis probetur. Dixi latè in cap. licet 9. de probation. ibid.

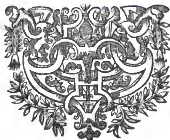
Fictionis materiam tractaui infra in cap. præterea 40. de appellat, de quibus hic agi valet per verb. in princip. (si vero aliquis, possessiones, & ibi modicum terræ, & ibi *cum huiusmodi signum &c.*) p. 123

Ad Cap. IV. Eodem.

NEcessitas an careat lege. Dixi latè in cap. licet de ferijs, quæ hic possunt adduci propter verba (quæ legem non habet) p. 125

Ad Cap. Ex parte X. eodem.

PRodigi pœna latè tractatur infra in cap. veritatis de dolo à quæst. 4. per tres quæstiones, de quibus hic agi valet occasione glossæ ibi (prodigalitas, & ibi prodigus est, & ibi auarus, est, & ex verbis textus hic ibi prodigalitatis vitio.) p. 129

INDEX CANONVM, LEGVM,

Aliorúmque Iurium, & Locorum, quæ in his duobus voluminibus, lib. 1. Decretalium explicantur obiter à titulo de Summa Trinitate, & Fide Catholica, ad Titulum de Consuetudine.

Ex Decretalibus.

F

Ex Sexto Decretal.

Clem.

Clementinae.

Ex Decreto.

Index Canonum, Legum, &c.

C

D

E

F

H

M

N

P

S

T

ũ 4 V

Glossæ.

Index Canonum, Legum, &c.

Glossæ.

Rotæ.

Ex Digestis.

L. Si

Ex Codice.

A

E

F

N

P

Q

S

V

Authenticæ.

Cap. I.

Institut.

Partitæ Regiæ.

Ordinamenti.

Recopilationis.

Constitutiones, Edicta, Mandata, Ordinationes, Schedulæque Regum.

C

E

M

O

S

Doctores.

APPROBATIONES DOCTORVM.

EGo infra Scriptus Doctor Theologus perlegi quæ composuit *ad Titulum De Legibus Ecclesiasticis &c. D. D. Nicolaus Rodriguez Fermosinus* Hispanus &c. nec in ijs reperi aliquid à fide dissonum, & quod publicationem impediat, datum Lugduni. Hac die prima Iulij anni Domini millesimi sexcentesimi sexagesimi secundi.

P. I. ROBE'.

IDem censeo ego infrà scriptus facultatis Parisiensis Doctor Theologus. Hac die prima Iulij anni currentis 1662.

Fr. Cyrillus Morel Carmeli Lugdunensis Prior.

LICENTIA.

VIsa Doctorum approbatione per nos licet Typis mandari Librum, *de Legibus Ecclesiasticis DD. Nicolai Rodriguez Fermosini*, nam nihil continet contra bonos mores, fidémque Catholicam Lugduni Die Tertia Iulij 1662.

DE NEVF-VILLE VICARIVS GENERALIS.

PERMISSIONES.

NOn Intercedo Regis causa ne Liber cuius Titulus est *D.D. Rodriguez Fermosini Hispani &c. Tractatus de legibus Ecclesiasticis &c.* Imprimatur & in lucem edatur ab HORATIO BOISSAT, & GEORGIO REMEVS, huiusce Ciuitatis Bibliopolis, cum prohibitionibus alijs omnibus Bibliopolis, in hoc casu fieri solitis Lugduni Die Tertia Iulij 1662.

VIDAVD.

FIat iuxta consensum Procuratoris Regij Die Tertia Iulij 1662.

DVSAVZEY.

DD.

Digitized by Google

D. D. NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI, HISPANI,

IN TRIBVNALI VALLISOLETANO
Sanctæ Fidei Inquisitoris,

AD RVBRICAM ET TITVLVM *DE* SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Fidei Catholicæ materiam, qui tractarunt* in Rub. de summ. Trinitate, & Fide Catholica, *an.1. & 4. & eius professione n.5.*

2 *D. Paul. ad Roman.* omne quod non est ex fide, peccatum est, *ibid.*

5 *Professio fidei à quibus, & quando fiat: vbi mitem excommunicationem incurrant, eam non facientes.*

6 *Symbolum nil aliud est, quam breuis collatio credendorum facta ab Apostolis, quale datum fuerit Armenis cantandum in Missa, & quare.*

7 *Christi caro eiusdem est speciei cum nostra, in quo duæ sunt naturæ, integræ, & perfectæ, Diuina scilicet, & humana; in eoque fuit etiam vnica persona, seu substantia, n.8. item quòd sint in eo confitendæ duæ voluntates Diuina, & humana, n.9. fuisseque in eo intellectum creatum, n.10.*

11 *Relapsus in hæresim censetur negans sanctissimam Trinitatem, & vnitatem Diuinæ substantiæ, vel* IESV CHRISTI *Diuinitatem, vel eius de Spiritu sancto conceptionem, vel mortem eius in cruce; vel perpetuam Beatæ Mariæ Virginitatem. Vbi qui dicantur relapsi.*

12 *Relapsos quare Ecclesia non recipit iterum ad pœnitentiam.*

13 *Fides Catholica sumitur quatuor modis: vbi an hosti sit seruanda in bello? Et an liceat vti insidiis in bello, & frangere promissum?*

14 *Fides sumitur pro conscientia, & pro fide humana, & pro fide Diuina; diciturque substantia, vt n.15.*

15 *Fides dicitur fundamentum, super quod ædificatur ædificium nostræ iustificationis.*

16 *Fides est argumentum rerum non apparentium; id est, medium efficax, quo probantur mysteria non apparentia; quæ non sciuntur mediis humanis, id est, certissimus assensus eorum, quæ sunt à Deo reuelata, & dicitur etiam habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis, n. 17.*

17 *Fides inter alias sumptiones sumitur pro credulitate, qua credimus aliorum dictum, & est*

duplex, vna, quæ nititur in reuelatione, quam Deus fecit rerum nostræ fidei, quæ vocatur fides Christiana, & quæ credimus supernaturalia, Diuina, quæ Deus reuelauit, vt n. 18. & dicitur etiam virtus Theologica, vt n. 20. in fine, & n. 21.

18 *Fides Diuina, quæ vocatur obiectum fidei, quæ credimus reuelata, in quibus libris contineatur, & n. 29.*

19 *Fides alia est humana, quæ tantum nititur humanis testimoniis earum rerum, quas non vidimus.*

20 *Fides accipitur pro veritate, pro fiducia, quæ vocatur à Theologis, miraculorum fides.*

21 *Fides dicitur virtus Theologica, quia respicit Deum immediate, sicut charitas, & spes.*

22 *Spes respicit vitam æternam, gratiam Diuinam, aliaque bona.*

23 *Charitas diligit Deum, vt amicum per se ipsum, & alios per ipsum Deum. Theologales virtutes, in quo differant ab aliis dist. n. 23.*

24 *Fides quare dicatur à Deo infusa, & dicitur donum Dei, & quæ firmiter assentimur, n. 25. vbi de aliis.*

26 *Fidei obiectum formale, est veritas prima, vt reuelans; id est, Deus ipse in quantum reuelat. Vbi quod sit ratio prima credendi, & Ecclesia tantum conditio, sine qua non, & causa proponens, & ibi, & n. 27.*

27 *Spiritus sancti motio impellens nos ad credendum, est causa efficiens.*

28 *Fidei obiectum materiale, sunt res à Deo reuelata proposita ab Ecclesia, vt credenda, quæ continetur in libris Canonicis, n. 29.*

30 *Traditio est doctrina fidei, vel morum, verbo non scripto, quasi per manus accepta à maioribus, quarum traditionum alia Diuina, alia Apostolica, alia Ecclesiastica. Et qualiter differant, n. 31. & 32. Et in quibus exemplificentur, ibi n. 33.*

34 *Lex credendi in Deum, dicitur æterna positiua, & in quibus verificetur præceptus.*

VGVSTINVS Barbosa hic *sub*
1 *n. 2.* congessit Doctores antiquos, & modernos agentes de hac Rubrica quibus addo Andream Valensem, Ioannem Baptistam, Vauagel, Franciseum Cypeum *in sua Analitica Iuris Pontificij* nouissime, & vtiliter agentes de hac Rubrica, & quæ ad propositum possunt adiungi ex titulis infra *de Hæreticis, Apostatis, Schismaticis, sortilegiis, de maledicis, & de frigidis, & maleficiatis*, vbi plura ad fidem Catholicam, & ortodoxam spectantia abunde dico, & sub aliis iuribus.

Et quia idem Barbosa ad glossam Rubricę hic,
2 verbo *fidei enim*, expendit Apostoli Pauli authoritatem *ad Rom.* ibi *omne quod non est ex fide peccatum est*, quasi diceret id non solum esse peccatum, quod est contra conscientiam, seu fidem, qua creditur aliquid esse peccatum, sed etiam quod non procedit ex fide, id est iudicio, quo actu, vel virtute putat id licere probans ex Nauarro, Azorio, & aliis: ideo ad hoc applicabis plura, quæ dixi *sub cap. fin. & tit. de præscript.* & ibi, *quæst. 1. in vers. ad vltimam n. 33.* vbi egi de dubio, quid in proposito illius textus, *sit conscientia.*

De summa Trinitate præter Theologos, scho- 3
lasticos vberrime agentes videbis Patrem Hostiens. *in oratione 1. & 2. de festo sanctissimæ Trinitatis.* Et applicabis quæ scripsi late *in c. 2. de feriis*, vbi egi *q. 4. an festiuitas sanctissimæ Trinitatis congrue celebretur, cum eam sæpè orantes repetamus*; & an congrue celebretur in Dominica post Pentecosten: & quod hoc nomen *Trinitas*, non sit in sacra Scriptura expressum, sed quod euidenter desumatur ex duobus locis noui Testamenti; ex illo scilicet *Matth. vlt. 1. n. 19. Euntes*: & ex *1. Epist. Ioan. c. 5. Tres sunt qui testimonium*: & sic meritò Patres & Doctores dicunt, proseminatores dogmatis de Trinitate, fuisse Christum & Apostolos: quamobrem S. Basilius *in serm. contra Sabi. & Arr.* ita ait, *Dominus sic docuit, Apostoli prædicauerunt, Patres conseruarunt, Martyres Trinitatis confirmarunt*: & statim addit, *hanc coniunctionem declarat Baptismi traditio, & fides in eo confessio*.

De fide, & eius obiecto præter scolastichos 4
cum magistro sentent. *in 3. dist. 23. vsque ad 26.* & cum D. Thom. *2. 2. à q. 1. vsque ad 16.* & c. Doctores Canonistas in nostro titulo, *hic*, & *in 6. decret. ac Cod.* vbi Legistæ, & Summistæ, verbo *fides*, & verbo *hæresis*, agunt Gaspar Hurtado, & Petrus Hurtado de Mendosa, ambo è societate IESV, de fide, spe, & charitate, Azor. *tom. 2. instit. moral. lib. 8. per totum*, Ledesma *p. 2. summa. tract. 1.* Toletus *lib. 4. à c. 1.* Reginaldus *to. 2. lib. 17. tract. 2.* Thomas Sanchez super præcepta decalogi *lib. 1.* Villalob. *in summa p. 2. tract. 1.* & alios post eos referens, agit Ægidius Trulench. *in opere moral. 1. p. c. 1.* cum aliis vbi de fide, & eius obiecto: & ad nostrum titulum plura adducens & resoluens nouissimè P. Franc. Valente *de concordia Iuris Pontificij, p. 1. per totam* legendus vbi exponit plura iura sexti clementinarum & decreti conducentia ad tractationem hanc.

De professione fidei Pius IV. & fortia relatus 5
epithome 83. & 85. Et qui teneantur emittere fidei professionem, & intra quod tempus à collatione, & possessione præbendæ, ac beneficij, seu officij id requirentis, dixi latè *in c. 4. de iureiurando, q. 4. per totam.* Et sic hoc in loco breuiter dico iuxta prædictam Bullam Pij IV. ad prædictam professionem fidem teneri, non solum volentes retinere, aut assequi ordinarias lecturas Theologiæ, legum, Canonicarum, & ciuilium, Medicinæ, Philosophiæ, & humanarum litterarum, de quibus fit ibi mentio, sed etiam docentes prima rudimenta Grammaticæ, Arithmeticæ, Musicæ & aliarum liberalium artium principia, licet publicam scholam non aperiant, sed tantum in propriis domibus doceant, vt declarauit Eminentiss. Cardinal. Congreg. super Conc. Trid. *sess. 24. c. 12.* vt docent idem Corria, *theorem. 206.* cum Hieronymo Sorbo Capucino in compendio priuilegiorum mendicantium, verbo *professio fidei* in fine, Sanchez *lib. 1. decalog. c. 5. n. 4.* Et licet dubium esset, an eam non facientes, excommunicationem incurrant, verius per dictam Bullam, solum comprehendi promouentes, & permittentes promoueri, promotos inquam præter peccatum contrahere nullitatem promotionis, & gradus. Et quamquam in Napolitana Prouincia Synodus extenderit censuram ad prædictos; imo Rodriguez, dixerit *q. regul. tom. 2. q. 73. art. 2.* sine distinctione promouentes, & promotos incurrere: tamen prædictæ censuræ non est Papæ reseruatio, quam

Episcopus absoluere poterit, vt probat Scortia relatus, qui ex Sanchez refert Pij IV. Bullam non fuisse receptam vbique, & quod Pius V. vt vbique obligaret, reuocauerit facultates Comitum Palatinorum & aliorum.

6 Et quia Barbosa, *hic n.4.* ex gloss. *vnde dicitur Symbolum*, expendit à quo dicatur Symbolum, asserens Symbolum nihil aliud esse, quam breuis collatio eredendorum, facta ab Apostolis, cum in vniuersum mundum Christum crucifixum prædicaturi vellent ire à Spiritu sancto missi, ibi referens qui agant de Symbolo, ideo illis addo quæ refert Scortia *epithome* 34. ad constitutionem 19. Eugenij IV. editam anno 1439. incipit *exultate*, ibi *theorem*. 95. vbi agit de Symbolo Concilij Constantinopolitani primi, quod datum Armenis in missa decantandum, cùm explicatione particulæ, *Filioque*, fuit vna ex causis remotionis Græcorum ab Ecclesia Latina, circa annum 1054. & si etiam anno 430. semina iacta fuerunt à Theodoreto, & merita, ait Scortia quod addita est prædicta explicatio, quod necessarium sit ad salutem non credere Spiritum sanctum à solo patre procedere, cùm sit error contra scripturas, & dicat Athanasius in fine Symboli sui *hæc est fides Catholica, quam nisi*, &c. vt infra dico *sub q.* 1. huius Rubricæ; ob idque debuerit, hæresi orta, adhibere remedium per explicationem, vt tolleretur error. Tum quia ad Romanum Pontificem Ecclesiæ Pastorem, & Doctorem ex Ioan. *c. vlt. pasce oues meas*, pertinet definire res fidei.

7 Duasque esse in Christo naturas integras, & perfectas, Diuinam, & humanam definit idem Papa Eugenius in relata constitutione § 6. sub qua cum multis, & ex Concilijs, ac Patribus, & ratione probat Scortia *dicto epithome* 34. *theorema* 96. vbi *num.* 1. probat carnem Christi, eiusdem esse speciei cum nostra, improbans *in num.* 2. quod addebat Eothyces, nempe in Christo naturas esse permixtas, seu ipsam Diuinitatem in humanitatem conuersam, vel hanc in illam, vel ex vtraque factam esse tertiam, improbans, quia falsum dictum eorum, qui sentiebant etiam Diuinitatem natam, passam, mortuam, cum Diuinitas sit immutabilis, *num.* 23. *Malach.* 3. 1. *ad Thimot.* 1. nec Christus sit ortus, passus mortuus, nisi secundùm carnem, *Rom.* 1. *qui factus. Rom.* 9. *ex quibus est Christus*, *Petri* 4. *Christo igitur in carne passo* 2. *Corint.* 13 *& si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex Trinitate Dei*, & ex aliis probat ibi *sub n.* 3.

8 Item definit etiam Eugenius IV. *dict. const.* 19. § .6. quod vnica fuit persona, seu substantia in Christo, & contra Cherintum, & Nestorium asserentes vnam increatam filij Dei, alteram creatam Filij Mariæ, quæ purum hominem genuerit; optimè veritatem nostram Catholicam probat ex multis locis sacræ Scripturæ idem Scortia *dict. epithome* 34. *theorem à* 97. ex concilijs, ex sanctis patribus, & ratione, *vsque ad n.* 4. omnino legendus, vbi ex Augustino *tract.* 17. *in Ioannem*, addit vnam tantùm personam esse Christum Deum, & hominem, non duas, aliàs fides nostra quaternitatis esset, non Trinitatis, non inquam protsus homo fuisset idoneus, vt sua passione nos redimeret, pretiumve penderet, quod contractum debi-

tum Adamiæ iniustitiæ exæquaret, vt docet Concil. Ephesin. *tom.* 6. *cap.* 7. Leo *serm.* 1. *&* 4. *de natiuit.* Basilius *in Psalm.* 28. *Patrem non redimit*, Athanas. *libr. de Incarnat. Domini.*

Et quod duæ pariter sint confitendæ in Christo voluntates, Diuina scilicet, & humana definit dictus Eugenius IV. *in dicta const.* 19. §. 7. id probans ex multis: idem Scortia *dict. epithome* 34. *theorem.* 68. ex Damasceno *libr.* 3. *de fide*, *cap.* 14. & *libr. de duabus Christi voluntatibus*, sanct. Thom. 3. *parte*, *quæst.* 18. *artic.* 1. *& sequent.* Alfons. & Castr. verbo *Christus*, *hæresi* 9. & probat ex sacræ Scripturæ locis, Ioannis 6. ibi *descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam, sed eius, qui misit me Patris*, *Luca* 22. non mea, sed tua voluntas fuit, & *Matth.* 26. Item ex Concilijs, & argumentis, & ex multis patribus contra Menothelitas, Macharium Episcopum Antiochenum, & alios, contra quos disputant Damascenus, D. Thomas, Alfons. de Castr. iam relati. 9

Imo D. Augustinus *lib.* 83. *quæstionum quæst.* 8. & *libr. de hæresibus*, *cap.* 35. D. Thom. 3. *parte*, *quæst.* 5. *artic.* 4. Cassianus *libr.* 4. *de de Incarnat. cap.* 2. docent fuisse in Christo intellectum creatum contra Apollinarem, cùm sit etiam pœna naturalis naturæ humanæ, & dicatur *Matth.* 8. *audiens Iesus miratus est*; & potentias sensitiuas animæ ex eodem Diuo Thom. suprà *artic.* 2. Etenim axioma Agatonis *in Epistola ad Imperatorem*, *& synodum sextam*, adeaque approbata acta 4. & 8. sic alloquens, *duas eius* (Christi) *naturas prædicamus*, *Diuinam scilicet*, *& humanam*, *in quibus*, *& ex quibus etiam post admirabilem*, *atque inseparabilem vnionem subsistit*, *& vnamquamque eius naturam*, *proprietatem naturalem habeat*, *confitemur*, *& habere Diuinam*, *omnia quæ Diuina sunt*, *& humanam*, *omnia quæ humana sunt*, *absque vllo peccato.* 10

Item Paulus IV. in constitutione quarta, olim septima, edita anno 1555. quæ incipit *cum quorundam* statuit in §. *tertio*, vt quicumque Christianus, qui sanctissimam Trinitatem, & voitatem Diuinæ substantiæ, vel IESV CHRISTI Domini nostri Diuinitatem, vel eius de Spiritu sancto conceptionem, vel mortem in Cruce, vt nos redimeret, vel perpetuam Beatæ Virginis Mariæ virginitatem negauerit, habeatur pro relapso in hæresim; & vt talis tradatur sæculari Curiæ, à qua relapsorum pœos puniatur. Hanc constitutionem renouauit, & perpetuò confirmauit Clemens VIII. *Bulla nonagesima septima*, quæ incipit *Dominici gregis*, anno 1601. die 3. Februarij, quam iussit publicari ab ordinarijs in proprijs locis, expendit cum multis concilijs, & Patribus, idem Scortia *epithome* 67. *theorem.* 1654. vbi ex Pegna, Zanchino, Bernardo, Comensi, Simanes, Azore, dicit quod relapsi dicuntur quasi iterum lapsi inhæresim, post solemnem, tamen, & iudicialem abiurationem ex Anchatano *in cap. accusatus*, *de heret. libr. sextò*, qui etiam pœnitentes traduntur brachio sæculari sine vlla audientia, animaduersione debita puniendi, *ex cap. ad abolendam*, *de hereticis.* 11

Sed cur Ecclesia misericordiâ non iterum recipiat 12

recipiat relapsos, docet concilium Narbonense *cap.* 11. io sequenrihus verbis, *& illos, qui post alienationem erroris, seu purgationem deprehensi fuerint in abiuratam heresim reincidisse, seculari iudicio, sine vlla penitus audientia relinquatis, animaduersione debita puniendos, cum sufficiat tales per falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse.* Non enim qui secundo labitur præsumitur prius bene conuersus, vt tradit Seortia *dict. Theorem.* 174. *in fine*, vberius 36. de quo latissimè noto infra *in Rubrica, & Iuribus, de hereticis*; imo videbis quod dixi de hæretico comburendo, qui positus in patibulo pænitentiam petiit, infra, *in cap. quoad consultationem, de sentent. & re iud. quæst.* 5. *sub vers. ad quartam* in verbo *vnde infero* 13. & de sententia lata contra hæreticos, an debeat exequi appellatione remota, dixi *in dict. cap. & quæst.* 5. *vers. ad tertiam*, vbi etiam *quæst.* 1. *num.* 30. *quibus testibus probetur heresis.* Ad alias quæstiones de hæretico *sub cap.* 10. *de iudiciis quæst.* 26. *& in cap.* 14. *de foro comp. quæst.* 11. *& alibi*, diuersis in locis, videbis quæ dico infra, *in c.* 1. *q.* 2. *à vers. ad tertiam.*

13 Vnde iam fidei catholicæ supposito fundamento, cuius Christus est, & à quo nos Christiani, & fideles nomen accipimus, fatentes, & retinentes mysterium sanctissimæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, trium Diuinarum personarum, & vnus Deus, de quo, & de eius profunditate consulendi, & legendi Theologi scholastici, & sancti Patres sacrarum scripturarum cultores, ad quos me remitto. Ideò nunc breuiter pro rubrica *de Fide catholica*, dico fidem sumi quatuor modis.

Primo pro fidelitate, & constantia in seruandis promissis, de quo iosta de pactis, & Cicero de officiis, *lib.* 1. ibi *ad fidem redire maluit, quam fidem hosti datam fallere.* Vnde vt nouissime aduertunt Becanus *de fide cap.* 16. & Pater Franc. Bordonus *de officio inquisitionis*, & alij Theologi quærunt de dubio an hostibus sit fides seruanda, de quo ego dixi *in cap.* 3. *de iuretur. quæst.* 2. *vers. ad secundam, num.* 14. vbi egi etiam de dubio, an vti liceat insidiis in Bello, & promissum Frangère, *in vers. ad tertiam, num.* 19.

14 Secundo fides sumitur pro conscientia, vt expendi supra, *n.* 2. expendens Pauli locum *Rom.* 14. vbi dicit, *omne quod non est ex fide peccatum est*, id est quidquid facit homo, putans se facere contra rationem, est peccatum. Vnde addit Bordonus *super cap.* 1. *sub num.* 1. vt dicatur possessor bonæ fidei, qui quod possidet, rationabiliter putat esse suum, sicut possessor malæ fidei, qui alienum scienter habet, quod ritè, & rectè expendes si legas quæ longissime scripsi infra *sub tit. de præscript.* ibi, *in c.* 1. *§.* 17. *in fin.* & in aliis iuribus illius tituli.

Tertio sumitur fides pro fide humana, qua credimus esse vera quæ narrantur ab homine, vnde dicitur *habeo tibi fidem*, id est credo: sic Bordon. supra: & ad hanc partem existimo reducenda omnia, quæ scripsi sub tomo *de probationibus à fide humana subortis*, qualis est ea, quæ datur confessioni, seu declarationi alicuius in iudicio, vel extra, item testibus, nunciis, iudicibus, aut aliis priuatis hominibus simplici fide aut cum iuramento deponentibus, negando, seu affirmando.

Quartò, sumitur pro fide diuina, qua creduntur esse vera quæ à Deo reuelata sunt, de qua dicitur, *ad Habreos cap.* 11. *fides est sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium:* de quibus acceptionibus vltra DD. & Layman. *lib.* 2. *sum. cap.* 1. & glossa 11. *in cap. neque, cap. monet* 16. 22. *quæst.* 10. vbi de aliis. Et hanc acceptionem, de qua in titulo nostro agimus expendens, dicendo, vt fides sit substantia, id est, quod substat spirituali ædificio, quod sine illa nequit esse; ob idque S. Bernardin. Senens. *serm.* 2. *de fide*, dixit *aperte fidem esse substantiam, dici quasi substus stantem, quia per eam totum spirituale ædificium substentatur:* quare Concil. Trid. *sess.* 6. *c.* 8. dixit bene, vt fides sit fundamentum, super quod ædificatur spirituale ædificium nostræ iustificationis. Et dum Apostolus ait *Habr. cap.* 11. vt impossibile sit homini iustificari, & placere Deo sine fide; ideo dixit quia fides est stabile, & certum fundamentum nostræ salutis, quod importat verbum *substantia*: sic Bordon. *quæst.* 2. *dict. cap.* 1. & leges Ægidium Trulenc. *lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 2. *n.* 3. Torre *Blanca de iure spirituali, lib.* 14. *c.* 1. *n.* 17. & *c.* 6. *n.* 9. 15

Dicit etiam Apostolus *vt sit argumentum rerum non apparentium*, id est, medium efficax, quo probantur mysteria non apparentia, id est, quæ non sciuntur mediis humanis, sed tantùm Diuina authoritate dicente S. Petro Chrysologo, initio, *serm.* 58. *qui fidem quærit, qui Diuinam postulat supponit humanam*, & Augustin. *tract.* 40. *in Ioannem, quid est fides nisi credere quod non vides*; & sic concludit Bordon supra *sub dict. quæst.* 2. quod fides est substantia, cum sit certissimus assensus eorum, quę sunt à Deo reuelata, & est argumentum, hoc est fidelissima probatio mysteriorum non apparentium, quæ sunt necessaria ad salutem. 16

Cúmque fides inter alias sumptiones sumatur pro ea credulitate, qua credimus aliorum dictum, de qua dicimus, quod *fides est credere quod non vides*, aduertes quod hæc est duplex, vna Diuina, quæ nititur in reuelatione, quam Deus fecit rerum nostræ fidei, quę vocatur fides Christiana, quia facit homines Christianos, vt Trid. definit *dict. sess.* 6. *cap.* 15. & *can.* 18. vt tradit Villalobos *in sum. p.* 2. *tract.* 1. *diff.* 1. *n.* 1. *in fine*, concludens, vt illa sine charitate sit mortua: nam Christianus, qui fidem habet, non autem charitatem, etsi Christianus sit, est malus Christianus, & de hac fide loquutus fuit Paulus *dict. c.* 11. *ad Habreos*, cuius definitionem posuit D. Thomas in forma, dicens, quod *fides est habitus mentis quo inchoatur vita æterna in nobis faciens intellectum assentire non apparentibus*, & expendens Villalob. supra *n.* 2. *q.* 4. *art.* 2. ait vt illud quod Apostolus vocauit *substantia* non sit dicere quod fides sit de illo prædicamento, quod logici vocant substantiam, sed quod sit illius similitudo, eo quod sit fundamentum totius, quod speramus in vita æterna. † Et cum D. Thoma supra 18 17
ait *n.* 3. hac fide credi supernaturalia Diuina, quæ Deus, qui est prima veritas infallibilis reuelauit; hæcque vocari à Theologis obiectum materiale fidei; ad quod respicit fides, & ea credere, quia Deus reuelauit, vocauit obiectum formale, quæ est præcisa ratio, qua credimus reuelata, quæ sunt in libris, quos vocamus Canonicos,

nieos, qui continentur in Biblia; & sanctum
Concil. Trid. *sess.4.c.1.* declarauit ibi quales li-
bri eorum sint, vt Canonicis babendi. Item, &
in traditionibus Diuinis, quas Apostoli accepe-
runt ab ore Dei, seu quas docuerunt spiritu san-
19 cto dictante. † Alia inquam est fides humana,
quæ tantum nititur testimoniis humanis earum
rerum, quas non vidimus; vt pote cùm credi-
mus libris historialibus, aut quæ nobis alij ho-
mines dicuot.

20 Item etiam accipitur fides pro veritate, de
qua loquutus est D. Paul. *ad Rom.3. numquid in-
credulitas illorum fidem euacuauit absit.* Item &
pro fiducia, quæ idem est, ac spes firmissima, de
qua loquutus & D. Iacob. *in Epist. c.1.* cùm dicit
postulet in fide nihil hæsitans, hoc est cum magna
fiducia, & spe consequendi quod petit, de qua
intelligitur D. Paulus *ad Corinth.13.* dum dixit
si habuero tantam fidem, ita vt montes transferam,
& de hac dixit Christus *Matth.13. & Luca 17.*
*vt qui habueris tantam fidem, vt synapis granum,
faciet miracula magna:* sic Villalob. *dict.n.1.* qui
addit hanc vocari à Theologis *miraculorum fi-
des*; & quod bæc non sit fides quam catholi-
cam vocamus; nam si ita esset omnes Christia-
ni facerent miracula. Alia dicit videnda Egi-
dius Trulenc. *in præcepta decalogi, præcept 1.lib....
c.1.dubio...* vbi *sub n.2.* dicit quod potest etiam
fides definiri, vt sit *virtus Theologica, à Deo infu-
sa, qua firmiter assentimur veritatibus à Deo reue-
latis, & ab Ecclesia propositis:* sic cum Doctoribus
ex D Thoma, supra quam adducit Azor. *tom.1.
lib.8.moral.c.2.q.3.*

21 Itaque huius definitionis partes explanando,
dicendum est, vt dicatur *fides virtus Theologi-
ca*, quia respicit Deum immediate, sicut Chari-
tas, & spes; & sic eam appellat Villalob. *dict.
def.1.sub n.4.* vt sit vna virtus ex his, quæ vo-
cantur Theologales, sic vocatæ, quia obiectum,
& finis earum est Deus, cum fides respiciat ad
22 res in quantum reuelatas à Deo. † Spes inquam
respicit vitam æternam, gratiam Diuinam, alia-
que bona, quibus homo sperat peruenire ad vi-
23 tam æternam, in quantum promissa à Deo. †
Charitas, inquam, diligit Deum, vt amicum
per seipsum, & alios etiam per ipsum Deum, ad-
ditque has virtutes differre a moralibus, quę tã-
tùm habent pro obiecto mores componere,
quarum principaliores sunt prudentia, iustitia,
fortitudo, temperantia, de quibus ait D. Thom.
1.2.*q.65. art.1.* sic esse inter se connexas, vt ne-
queant esse vna sine alia, quod intelligunt, Sco-
tus, Riccardus, Bonauentura *in 3.dist.36.* & alij,
nempe, vt licèt vnus horum habituum possit
esse sine alio, sed non obtinet virtus statum
perfectum, & absolutum, nisi hæ omnes virtu-
24 tes sint adiunctæ. † Secundò dicitur *à Deo infu-
sa* ad significandum causam efficientem illius,
qui est Deus. Paul. *ad Ephesios 2.* Diciturque *do-
num Dei* à Trid. *sess.6.c.7.* tum etiam quia non
25 acquiritur humanis viribus. † Dicitur tertio *qua
firmiter assentimur*, quia fidei assensus, & firmus
& infallibilis, quo distinguitur ab opinione, quę
est assensus cum formidine, & quarto dicitur *ve-
ritatibus à Deo reuelatis*, & ab Ecclesia proposi-
tis, quia resolutio fidei, vel causa, propter quam
credimus, est quia Deus reuelat, Ecclesia pro-
ponit.

26 Vnde iam bene cum D. Thoma 2.2.*q.1.art.1.*
& cum Egidio Truleno *dict.dub.1.n.3.* Castr.

Pal. *in opere morali, tract.4.disp.1.punct.1.n.1. & 2.*
dicendem est quod obiectum formale fidei, seu
forma, & ratio principalis; ob quam credimus
veritatibus à Deo reuelatis, est veritas, prima
vt reuelans, id est, Deus ipse in quantum reue-
lat v.g. hunc articulum *Deus est Vnus & Trinus*,
quia sicut ratio formalis videndi colores est lu-
men; ita ratio formalis credendi est veritas
Diuina prima, & reuelans, Ecclesia in
quam, non sit ratio formalis, sed tantum con-
ditio, sine qua non, & causa proponens, ac ma-
nifestans nobis credibilia; & ob id si quis cre-
deret Deum esse trinum, & vnum, non quia Deus
reuelat, sed quia ita à parentibus accepit, non
esset fidelis. † Motio autem spiritus sancti mo- 27
uens nos, & impellens ad credendum, est causa
efficiens, & sic resolutio in genere causæ forma-
lis, fiet in primam veritatem, & reuelantem, in
genere causæ efficientis in spiritum sanctum mo-
uentem, & impellentem. In conditionem verò
sine qua non, in Ecclesiam proponentem, de
quibus latè Doctores cum D. Thom. supra. † Et 28
idem Trulenc. supra *n.3.* addit, vt obiectum ma-
teriale fidei sint res à Deo reuelatæ, propositæ
ab Ecclesia, vt credendæ, † quæ à Doctoribus 29
ad tria capita reducuntur, nempe, vt iam dixi, sa-
cra scriptura, & omnes libri canonici, quos ap-
probat. Trid. Synodus *dict. sess.4.* secundum,
symbolum fidei, de quo dico aliqua infra, ter-
tium traditiones Diuinæ ad fidei doctrinam
pertinentes, de quibus bene loquutus est Can.
lib.11. de locis Theologicis, à c.7. vsque ad 12. Filiu-
tius breuiter earum septem proposuit gradus,
tract.22.c.1.q.2.n.6.

Etenim, etsi aliquam de traditionibus iam at- 30
tinxerim, nunc verò dico traditionem esse do-
ctrinam fidei, vel morum verborum scripto,
quasi per manus à maioribus acceptam, ex qui-
bus aliæ sunt Diuinæ, aliæ Apostolicæ, aliæ Ec-
clesiasticæ; & si hæ aliquando confundantur.
Diuinæ sunt, quas ab ipso Christi ore Apostoli
acceperuot, vel quas Apostoli, spiritu sancto
dictante, vel Christo promulgante, dictarunt,
quales sunt hæ virginitas perpetua B. Mariæ
Virginis, descensus Christi ad inferos, purga-
torium esse. † Apostolicæ sunt, quas Apostoli 31
tanquam Ecclesiarum Prælati, & Rectores in-
stituerunt, qua ratione condiderunt canones,
qui dicuntur Apostolorum, & ieiunium qua-
dragesimæ quartæ, & quintæ feriæ inter Pascha,
& Pentecostes esse à ieiuniis abstinendum, ora-
re stando, Crucis in fronte signatio, ore, &
pectore, & symbolum, quod dicitur Apostolo-
rum. † Ecclesiasticæ vero sunt, quas ipsa Eccle- 32
siæ mos vsque obseruat, vt consecratio altarium,
& reliquarum rerum, quæ ad Missæ sacrificium
peragendum spectant, religiosorũ statuta appro-
bare, votorum relaxatio, & dispensatio in ma-
trimonio rato tantum, & concluduot Doctores
quod ex his traditionibus, Diuinæ solæ sunt de
fide. † Nam Apostolicæ, & Ecclesiasticæ eam 33
solam vim habent, quam Apostolorum, & Ec-
clesiæ statuta, vt late prosequuntur Filiucius
dict.tract.22.q.4.n.11. & ante eum Azor *inst.
morab. dict.lib.8.c.4.* leges eundum Filiucium
ibi, *c.1.n.4.* & post eum Trulenc. *supra, n.4.* scri-
bentes supra quinque esse necessaria ad assen-
tiendum fidei pro vt est in nobis, scilicet præ-
dicatio aliqua rei credendæ, motiua externa,
qualia sunt miracula, sanctitas prædicantis, &

similia, inclinatio voluntatis, & præcipua quædam affectio ad credenda: quarto lumen fidei habitus nimirum supernaturalis, respectu actuum, qui sunt ab homine iam fideli, vel auxilium supernaturale respectu primi actus, qui est dispositio ad habitum fidei, quando fides habetur per proprium actum, vt in adultis: quintum, vt soleat præcedere aliquis assensus humanus circa res credendas, vt quod hoc, vel illud sit ab Ecclesia determinatum, vt propositum ad credendum ipsum, tamen articulum deinde credimus i 'e Diuina: alia Doctores tradunt.

34 Ex his iam possemus incipere ad tractationem hanc, quam hic de legibus facimos afferendo distinctiones, quas Doctores solent adducere inter leges æternam scilicet, Diuinam, naturalem, & humanam; sed quia de humanis dico *sub tit. infra sequenti, de Constitutionibus*, item & de naturali lege, ac Diuina *sub cap. fin. de Consuetudine*; ideò quatenus Doctores communiter ex D. Thoma *q. 93. art. 1.* dicunt quod lex æterna, est ratio Diuinæ sapientiæ, vt est directiua actuum omnium ad suos fines ob commune bonum, quia sicut Deus est author omnium rerum, ita & gubernator: vnde sicut ratio, qua Deus omnia arte facit, dicitur ars, exemplar, siue idæa. Similiter ratio qua Deus gubernat mouendo omnes res in debitum finem, dicitur lex, & quia in Deo est ab æterno, dicitur lex æterna, &

35 quia in Deo in æternum inuariata manebit. † Ob quod inquam possumus etiam dicere legem Diuinam de Fide, Spe, & Charitate, impetrantem hominibus Christianis, & fidelibus ad credendum in Deum summum bonum, æternum, in eo sperandum, eumque diligendum, æternam vocari, Diuinam positiuam: sed quæ propriè sit à natura dico infra *in Rub. de const. q. 1. ann. 1.* vt ab æterno decretum Christum filium Dei in mundum venturum, mortem subiturum, instituturum sacramenta Ecclesiæ, per quæ homines regenerati fidem Christi Dei, mysteriique totius sanctissimæ Trinitatis, debeant taliter habere, vt nullo vnquam alio modo queant æterna Beatitudine perfrui. Et hæc videntur comprobari ex Trid. concilij verbis, vbi eius expositores, & Barbosa *dict. sess. 6. c. 1.* & vbi agitur de naturæ, & legis ad iustificandos homines imbecillitate, & *in c. 2.* vbi Christum venisse comprobatur, & *c. 3.* vbi quod per Christum homines iustificantur, & ibi, *c. 4. & 5.* fieri iustificationem per Baptismum, item & per conuersionem mentis in Deum, *c. 6. & 7.* de modo præparationis, & impij iustificatione, & *in c. 8.* intelligit qualiter impius per fidem, & gratis iustificetur, aliaque definit in aliis subsequentibus capitibus pro fide catholica.

36 Sed quia nostri tituli, & Rubricæ, vt de fide, & eius obligatione, nos obligat tantum scribere; ideò ad institutum accipies dubia, quæ subsequuntur, cum possis, ad cætera, quæ spectant ad præceptum de Charitate, & diligendo Deum legere Doctores cum Magistro senten. *in 3. p. dist. 27. vsque ad 32.* & cum Diuo Thoma 2. 2. à q. 2. vbi latè eius expositores, Summistæ verbo *Charitas*, & verbo *Amor de Dios*, Azot *tom. 1. li. 9. à c. 3.* & *tom. 2. lib. 12.* Ledesma *in summa 2. part. tract. 3.* Nauar. *in manuali.* Sanchez *in preceptis decalogi, lib. 2. c. 35.* Villalob. *in summa dict. 2. p. tract. 3.* & cum multis Ægidius Trulenc. *in opere*

37 *morali dict. p. 1. lib. 1. c. 5. à dub. 1.* † De veritate spei in Deum, eiusque præcepto agunt Doctores scholastici cum Magistro sentent. *in 3. dist. 26.* & cum D. Thoma *2. 2. q. 17.* vbi late eius expositores Summistæ verbo *spes*, Thomas Sanchez *in opere morali, circa præcepta decalogi, lib. 2. c. 33.* Pater Petrus de Ledesma *in 2. p. summa, tract. 2.* Azot *tom. 1. instit. moral. lib. 9. c. 2.* Toletus *lib. 4. summa, c. 7.* Villalob. *dict. p. 2. difficult. 1.* & alij communiter, & infra dico de ætate, à qua tenentur fideles emittere actum fidei, spei, & charitatis aliqua dicam *sub q. 2.* de spe & charitate.

QVÆSTIO I.

An fides sit virtus supernaturalis: Et an fides sit habitus, & quotuplex ille sit: & an habitus fidei sit in vtraque potentia intellectus, & voluntatis distinctus: & quando habitus fidei homini infundatur: & in quo intellectu, seu in quibus reperiatur fides.

SVMMARIVM.

1 *Fides semper est virtus, siue formata charitate, vel non, quæ est supernaturalis, disponens, & inclinans homines ad credendos articulos fidei, & insuper spes, & charitas sunt etiam virtus n. 2.*

3 *Fidei virtus, in quo homine dicatur inueniri, & quale debeat esse subiectum illam disponens, n. 4.*

5 *Fides est initium, quo primum homo de non Christiano, fit Christianus, quæ dicitur supernaturalis.*

6 *Fides est demum supernaturale, quæ prima est, non solum in ordine numerationis, sed in ordine originis, cum sit radix omnis iustificationis: vbi quare anteponatur spei.*

7 *Actus ad gratiam habitualem, seu ad iustificationem disponentem, debet esse supernaturalis, seu ex gratia elicitus.*

8 *Fides est habitus secundum quod habetur, & habilitas illam habentem.*

9 *Potentia naturalis de se nullum supernaturalem actum elicere potest nisi per actum fidei.*

10 *Habitus fidei, num ex pluribus actibus fiat, sicut alij, & est duplex, vnus in intellectu, alius in voluntate, vt n. 15.*

11 *Actus fidei duplex est, vnus à Deo infusus, alter acquisitus ex actibus frequentibus.*

Baptizati paruuli Deo placent; si habitum acquisitum non habeant ex sola fide infusa eis. Quid de adultis, ibi.

12 *Fides infusa non sufficit ad eliciendos actus Dei sine fide acquisita.*

13 *Adultus sola fide infusa, non potest assentiri articulis fidei, nisi prius instruatur.*

14 *Fides infusa, & fides acquisita, qualiter differant inter se.*

16 *Intellectus, & voluntas qualiter versentur in credendo?*

18 *Habitus fidei quando homini infundatur?*

19 *Baptismus bene vocatur à sanctis Patribus, sacramentum fidei.*

20 *Fides non reperitur in Beatis, nec quoad actum, nec quoad habitum, & quare.*

21 *Spes*

21 *Spes non reperitur in beatis, cum iam non spectent gloriam, nec beatitudinem.*

22 *Fides naturalis non reperitur in Dæmonibus, ac damnatis. Vbi de* illo Iacob. c. 2. Dęmones contremiscunt, &c.

23 *Fides manet in purgantibus, eo quod credunt liberari à pænis, & consequi vitam æternam.*

24 *Fides Dei reperitur in viatoribus fidelibus, qui contra fidem nullum commiserunt peccatum.*

25 *Fides de Deo fuit ante aduentum Christi, ex quo catholici fidem habent de eo, & de absconditis mysteriis fidei.*

26 *Adamus creatus fuit cum gratia; & sic cum fide, quæ gratiam consequitur.*

27 *Angeli habuerunt fidem de Deo, quia tam boni, quàm mali fuerunt in via. Et de illo* Math. c. 18. qui habuerunt eam infusam. *Et de aliquibus mysteriis, n. 28.*

29 *Patres sancti veteris testamenti credebant Christum venturum, de eo fidem habendo.*

30 *Christus Dominus non habuit fidem; etsi de eo sit fides miraculorum, & donorum, n. 31.*

32 *Beata Virgo habuit fidem de Deo, quæ fuit Baptizata, n. 33. quam fecit Deus Magistram fidei, n. 34.*

34 *Fides fuit in Beata Virgine perfectiori modo, quam in qualibet alia creatura.*

35 *Beata Virgo ab initio suæ conceptionis, habuit vsum rationis, & fidem habitualem, & quod fuerit à principio instructa plene, & cælitus mysteriis omnibus.*

36 *Hæretici, nec fidem, nec spem habent. Et quare, qui fuerunt diuisi in diuersas sectas,*

39 *Articulus fidei interrogatus, quare credat, respondebit:* scio quia Deus reuelauit, Ecclesia proposuit, & spiritus sanctus me mouet.

1 AD primam quæstionis partem cum Magistro sent. *lib. 3. dist. 23. litera B.* dicat vt fides sit virtus, quâ creduntur quæ non videntur, respondetur, vt siue formata charitate, siue non, semper sit virtus, & quidem supernaturalis hominem disponens, & inclinans ad credendos articulos fidei, & quod sit virtus patet, quia secundùm Philosophum ea est dispositio perfecti ad optimam operationem, nempe ad credendum reuelata à Deo, tam enim bene credit homo peccator, quam iustus regulando suum assensum
2 per fidem, ergo fides in vtroque virtus est. † Tum quia vt iam dixi communiter ab omnibus Theologis assignantur tres virtutes Theologicę inter se distinctæ, Fides, Spes, & charitas ergo singulæ in seipsis virtutes sunt.

3 Quare etsi D. Thomas 2. 2. *art.* 5. neget rationem virtutis fidei in homine malo cum ipso Magistro, quia non est debite perfecta ex parte voluntatis, cum careat charitate, sine qua informis dicitur; ob idque, vt fides sit virtus requirat vnum ex parte intellectus, nimirum, vt pendeat à Diuina reuelatione, alterum ex parte voluntatis, quod scilicet ordinetur per charitatem ad vltimum finem, ac proinde sit meritorius actus illius, & carens hoc posteriori, virtus non sit.

4 Tamen cum ad virtutem sufficiat, vt subiectum illam disponat ad optimam operationem, siue deinde meritoriam, siue non, parum referre, quia meritum non est de ratione virtutis, vt sic. Igitur fides sine charitate adhuc virtus est, etsi informis, id est, sine forma charitatis, ex cuius defectu actus fidei meritorij non sunt.

Et quod fides sit supernaturalis virtus pro- 5
batur, quia fides est initium, quo primum homo de non Christiano, fit Christianus, dicente Apostolo, *accedentem ad Deum oportet credere*; & cum excedat vires naturæ, & per solum Dei auxilium possit homo credere Diuina mysteria, & per hoc differat à fide humana, vt iam supra in principio dixi, quia illa habet principium, medium, & finem ab humanis causis; Catholica autem fides pendeat à Deo reuelante secundùm totum suum esse, quatenus est prima veritas infallibilis, sequitur vt fides sit virtus supernaturalis, cùm naturæ humanæ ex se debita non sit, sed supra illius conditionem; quæ ideo gratis, & non ex iustitia à Deo homini confertur.

Est enim fides donum supernaturale à Deo 6
homini infusum per quod fit habilis ad eliciendos supernaturales actus mysteriorum a Deo reuelatorum; & quidem ex communi Theologorum, dicit Bordonus *cap. 1. de fide, tract. de inquisit. num. 5.* vt sit prima ex virtutibus, non solum in ordine enumerationis, secundùm Apostolum 1. *ad Chorint. cap.* 13. *num.* 13. sed etiam ordine originis, cùm ipsa sit initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, ex Trident. *dict. sess.* 6. *cap.* 8. vbi dicitor parum referre, vt quis speret, & diligat sine fide, quia sine hac impossibile est placere Deo, Paul. *ad Hebreos cap.* 11. *num.* 6. fides enim anteponitor spei, quia huius est substantia, & fundamentum, præponitur etiam charitati, *quia iustus ex fide viuit, Roman. cap.* 1. *num.* 17. & sic Trulenc. *dict. lib.* 1. *Decalog. cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 3. quem sequitur Barbosa *in dict. cap.* 8. *Trid. num.* 2. ex Augustino *Serm.* 13. *de verb. Apost.* & *lib.* 2. *de pecc. mort. & remiss. cap.* 1. & *lib. de correctione, & gratia*, & ex Ambrosio in Lucam *cap.* 3. Hieronymum *in cap.* 1. *ad Ephes.* dicit ad actiones quibus ad Deum conuertimur, actiuè conuerti, cum auxilio Dei superna-
turali. † Imo & D. Thom. *part.* 2. *quæst.* 109. 7
art. 6. Bonauent. *in* 2. *dispnt.* 28. *art.* 2. *quæst.* 1. Dried. *de captiu. & red. gener. human. tract.* 4. *cap.* 2. *part.* 2. *& lib. de concordia, cap.* 3. Veg. *lib.* 6. *in Trid. cap.* 3. *cum sequent.* & *in opusculo de iustification. quæst.* 8. dicunt actum ad gratiam habitualem, seu ad iustificationem disponentem, debere esse supernaturalem, seu ex gratia elicitum, cum homo ad Deum non possit venire, & se præparare suis viribus.

Ad secundam quæstionis partem responde- 8
tur vt fides sit habitus, secundùm quod habetur, & secundùm quod habilitat fidelem illam habentem; & probatur, quia de ratione habitus, est perficere eam potentiam, cuius est, vt errare non possit in suis operationibus, sed per fidem Diuinam homo errare non potest in eliciendo assensus de rebus fidei; ergo fides ha-
bitus est. † Deinde probatur quia potentia na- 9
turalis de se nullum supernaturalem actum elicere potest, cum sint actus supernaturales altioris ordinis; ergo erit necesse quod

 eleuetur,

eleuatur, & fiat proportionata illis; sed hoc
contingit per actum fidei inhærentis, & in-
10 formantis fideles, ergo est habitus. † Nec ob-
stat dicere secundùm Arist. & veritatem, vt cùm
habitus fiat ex frequentibus actibus, cùm sine
actu aliquo infundatur in paruulis incapaci-
bus actuum, quia respondetur hoc esse verum
accipiendo habitum pro qualitate dicente
promptitudinem, & facilitatem ad operandum.
Et in hoc sensu fides à Deo infusa homini, non
sit habitus, cùm non sit acquisitus ex frequenti-
bus actibus; secus cùm sumitur pro habilitate,
cuius potentia eleuatur, & fit proportionata ad
elicicndos actus supernaturales credendi, vt pri-
mo modo dixi.

11 Ad tertiam quæstionis partem, quotuplex
actus fidei sit; respondeo esse duplex, vnus à
Deo infusus, alter acquisitus ex actibus frequen-
tibus: de hoc intelligitur illud Apostoli *ad
Rom. 10. fides fit ex auditu, auditus autem per ver-
bum Dei.* De primo loquitur etiam Apostolus
ad Habr. 11. dum dicit *sine fide impossibile est
placere Deo*; etenim paruuli baptizati Deo pla-
cent, qui tamen fidem nondum habent acqui-
sitam, quia non audiunt; ergo est in eis fides
infusa; sed vtriusque necessitas colligitur ex
eorum differentia, & conueniunt in eo, quod
sunt qualitates inhærentes, & permanentes in
potentia, quæ non introducuntur in subiectum,
nisi prius dispositum, in paruulo attenditur di-
spositio penes Ecclesiam, quæ pro ipso supplet
credendi actus, iuxta textum *in c. illud 6. dist.* 4.
de consecrat. qui dicitur baptizatus in fide paren-
tum, quia Patrinus pro infante recitat articu-
los fidei, & nomine ipsius fidem profitetur;
quo fit, vt per susceptionem Baptismi infunda-
tur paruulo habitus fidei. Adulti inquam acce-
dentes ad Deum se ipsis disponuntur, creden-
do antequam Baptismum suscipiant, de qui-
bus tradit alia Bordonus *de inquisitione, dict.
cap.* 1. *sub. num.* 8. & dico infra *ad titul. de Ba-
ptismo.*

12 Quo fit vt si dubites an fides infusa sufficiat
ad eliciendos actus fidei sine fide acquisita, re-
spondeo, vt requiratur etiam fides acquisita ex
eo quia fides infusa in exercitium prodire ne-
quit, nisi per notitiam acquisitam de verbis fi-
dei, iuxta illud Ioannis 15. *num.* 22. *si non ve-
nissem, & loquutus non fuissem eis, peccatum non
haberent, intellige incredulitatis*; & sic dicendum
est quod credulitas fidei non habetur sine fide
acquisita per auditum, de quo sunt videndi
Doctores cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 6. *art.* 1. &
13 Durand. *in* 3. *dist.* 25. *quæst* 3. † Et patet quia si
non esset necessaria etiam fides acquisita, seque-
retur quod paruulus baptizatus factus adultus
sine ministerio parentum, & auditu magistri
assentiretur articulis fidei, & dissentiretur il-
lis, sed falsum est adultum sola fide infusa posse
assentiri articulis fidei, nisi prius instruatur;
ergo illi necessaria est fides acquisita per instru-
ctionem, & auditum, non enim per fidem infu-
sam assentitur baptizatus magis vni, quàm alteri
propositioni de fide, cum ad omnes sit indiffe-
rens, vt experientia certa sic vidimus.

14 Quæ vera sunt etsi inter se differant fides
infusa, & fides acquisita primo quia natura-
lis habitus, id est acquisitus supponit in po-
tentia virtutem adæquatam ad actum, non sic
supernaturalis, & infusus, qui complet vir-
tutem actiuam potentiæ, illamque constituit
proximè potentem ad actus supernaturales:
vnde fit, vt acquisitus non det posse, sed sup-
ponat, infusus vero det simpliciter posse. Se-
cundò quia infusus ideò dicitur, quia per actum
eius, cui infunditur, non producitur, sicut
acquisitus. Tertio supernaturalis, & infusus
habilitat, & constituit potentiam in esse po-
tentiæ, cum talis non sit de se ad actus super-
naturales; ita Bordonus supra. *dict. cap.* 1.
num. 8. *in fine*, videndus *num.* 9. qui infert ex
D. Marco *cap.* 9. *num.* 23. ibi *adiuua incredu-
litatem meam*, quod habitus acquisitus illam
fidem infusam suppositam, facilitat ad ope- 15
randum. † Et addidit Bord. *dict. cap.* 1. *num.* 10.
cum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 4. *art.* 2. quod habi-
tus fidei est duplex, vnus in intellectu, alter
in voluntate, quia cum ad vtramque spectet
producere actus fidei supernaturales; eo quod
vnaquæque potentia debet esse proportionata,
& perfecta ad prædictos actus fidei superna-
turales, qui scribunt in eo distingui; nam vo-
luntas imperat actum credendi intellectui, in-
tellectus dicitur elicere actum fidei per præsti- 16
tum assensum. † Tum quia voluntas imme-
diate versatur circa assensum, & actum creden-
di, intellectus verò immediate circa res à Deo
reuelatas, & etiam quia volontas per habitum
fidei mouet, & determinat intellectum ad eli-
ciendos actus fidei, quia cùm sit indifferens
propter obscuritatem, quam habent articuli fi-
dei, indiget moueri, & determinari à voluntate
informata ab habitu fidei, qui in ea dicit primam
affectionem erga credenda.

Ad quartam partem difficultatis responsum 17
præbui *sub. n. præcedenti.*

Ad quintam quæstionis partem quandonam 18
habitus fidei homini infundatur, de quo Theo-
logi cum D. Thoma *part.* 3. *quæst.* 68. *art.* 8. &
quæst. 69. *art.* 9. Scotus *in* 4. *dist.* 4. *quæst.* 5. Bor-
donus cum aliis de inquisitione *dicto cap.* 1. *à
num.* 17. Suarez *in part.* 3. *D. Thom. dicta q.* 69.
disp. 28. *sect.* 3. §. *vna superest.* Latè exponentes,
& declarantes; sed breuiter dices quod in
paruulis semper infunditur fides cum reliquis
virtutibus, & similiter in adultis non ponen-
tibus obicem in susceptione Baptismatis, siue
sit luminis, siue flaminis, siue sanguinis in
ponentibus obicem, fides infunditur, remoto
impedimento. Quod in paruulis, & adultis sic
fiat per susceptionem Baptismi aquæ, apparet ex
Trident verbis *sess.* 6. *cap.* 7. ibi, *vnde in ipsa iu-
stificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia
simul infusa accipit homo per* IESVM CHRISTVM,
cui inserit fidem, spem, & charitatem. † Et ob id sa- 19
cramentum Baptismi bene vocari à Sanctis Pa-
tribus sacramentum fidei *in cap. nihil,* 74. *dist.* 4.
de consecratione, quia Baptismus omnibus con-
fertur in fide Christi, & Ecclesiæ. De Baptis-
mo sanguinis, & flaminis probant, quia hæc
duo ideò vocantur Baptismata, nam præstant
eosdem effectus, quos producit Baptismus aquæ,
quando hoc recipi non potest, secundùm quæ
dicam infra *ad titulum de Baptismo:* videbis *cap.
cathecum. n.* 35. *dist.* 4. *de consecrat c. maiores, de Ba-
ptismo,* vbi Doctores *& in cap.* 1. *de sacra vnctione:*
plura alia scribũt pro hoc dubio D.D. Theologi.

Ad sextam, & vltimam quæstionis par- 20
tem in quo intellectu, seu in quibus reperia-
tur fides. Ad primum respondeo cum Bonacina

tom. 2

*to.1.disp.3.q.2.punct.1.n.7.*Castr.Pal. *in opere moral.tract.4. disp.1. puncto 7.n.4.* & communi Dorum cum D. Thom. 2.2. *q.5.art.*2. vt fides non repetiatur in Beatis, nec quoad actum, nec quoad habitum. Non quoad actum, quia ea, quæ nunc in via videmus per speculum,& ænigmare, vt ait Paul.1.*Chorint.*13. tunc facie ad faciem, & clare vident, ac cognoscunt Beati,non quoad babitum, quia vbi non est possibilis actus frustra datur habitus.

21 Imo, & ait D. Tbomas nec in Beatis repetiri spem, nam ij, iam non spectant gloriam, & Beatitudinem, sed ea infallibiliter perfruuntur, illamque securissime possident, explicat bene Bord. suprà, *dicto c.*1.*n.*49.cum Fab. *lib.6. metaph.disp.*14.

22 Imò & Bonacina suprà Trulenc. *in opere morali,p.1.lib.*1.*dict.cap.*1.*dub.*1.*n.*9.& omnes cum D.Thom. *dict.q.5.art.*5. dicunt, vt nec reperiatur fides supernaturalis in dæmonibus, ac damnatis, quia peccant contra fidem per actum infidelitatis, per quod peccatum destruitur fides. Et illud *Iacob.* 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*, non obstat quia intelligitur non de supernaturali, sed de naturali fide, & hanc fieri in istis, nec reperiri spem, & sic Bordon. *dict.c.*1, explicans *num.* 50. D.Iacobi locum, ait, loqui de credulitate naturali, & acquisita, quam tenent etiam damnati in eorum confusionem, non autem de supernaturali,quæ in solis baptizatis Catholicis est, dum sunt in via, & dicit ex eodem fonte in damnatis non manere fidem, quam habuerunt in vita, quia damnatus nihil
sperare potest cùm sit desperatus, & in inferno
23 nulla fit tedemptio. † In purgantibus inquam
è contra dici debet, quia isti credunt liberari à
pœnis, & consequi vitam æternam, cùm adhuc sint in via, & consequenter credant fidei mysteria; istæ enim animæ iustæ quamuis non mereantur, spetant tamen æternam Beatudinem: sic etiam Trulenc. suprà *dict. dub.*1. *n.*11. cum eodem Bonacina *n. 9. vers. hinc patet.* probans ex eo quia spes supponit fidem, & quia fides in vitis iustis sola visione Dei euacuatur iuxta illud 2. *Corinth.*13. *Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.*

24 Est igitur concludendum reperiri fidem Dei in viatoribus fidelibus, qui contra fidem nullum commiserunt peccatum, vt docent relati, quæ est vera fides, quia cum vna tantum sit fides, iuxta illud Apostoli *ad Ephes cap.4.num.*5. ibi *vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma*, in quo conueniunt non solùm Catbolici,sed etiam hæretici, & vna fides apud Catbolicos tantum conseruatur, vt constat, quia isti conueniunt in credendo omnia, quæ sunt de fide, sed fides istorum non defecit, nec deficiet, vt colligitur *ex illo Matth.cap.*16.*n.*18.*Super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praualebunt aduersus eam*, & ibi *cap.fin.in verbis extremis: Ecce vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi*, & *ex illo Luca* 22.*n.*23.ibi, *Ego autem rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* sic communiter Doctores docent,& patet ex dictis, & ex his,quæ tradit Bordon. *dict.cap.*1.*de inquisit.an.*122.ergo.

25
Hine colligitur fuisse de Deo fidem ante aduentum Christi, ex quo Catbolici fidem habent de eo, & de absconditis mysteriis fidei, vt
dixi, quia si respicimus ad sanctos Patres, antiquos Patriarchas & Prophetas Legis antiquæ,
& scriptæ,videmus illos habuisse fidem de Deo,
& Christo venturo, vt patet *ex illo Genes.cap.*15.
num. 6. ibi, *credidit Abraham Deo & reputatum*
est illi ad iustitiam, & ex eo, quod scribit
Iob. *cap.*2. *num.* 18. ibi, *quoniam filij sanctorum*
sumus, & vitam illorum expectabamus, quam Deus
daturus est his, qui fidem suam numquam mutant
ab eo. † Imo probatur ante prædictam legem in 26
persona Adami tempore legis naturæ, quia
creatus fuit cum gratia; ergo & cum fide, quæ
gratiam consequitur; item quia ab initio fuit
amicus Dei, & illi placuit; ergo habuit fidem,
siquidem,vt iam dixi,impossibile est placere Deo
sine fide. Cui non obstat dicere quod enim fides
sit ex auditu, & Adam, à nullo audiuerit
fidem, non potuerit habere fidem de Deo, quia
respondeo q od fides infusa est à solo Deo, à
quo fuit etiam naturalis per internam locutionem
Dei, sicut & Angelis, in quo differunt reliqui
homines, qui actualem habent ex auditu,
& instructione humana. † Alia tradit videnda 27
idem Bordon. *dict. cap.* 1. *an.*53. ex Diuo Thoma,
& Magist. qui *& n.* 52. *&* 53. probat quod
Angeli etiam habuerunt fidem de Deo, quia
tam boni, quàm mali fuerunt in via; & sic communis
Theologorum probat *ex Epist la* 1.*Petri*
*cap.*1. *num.* 12. ibi *in quem desiderant Angeli prospicere*,
ex eo docentes quod Angeli sumuntur
pro vt ab initio fuerunt viatores cum fide & spe
consequendi bea itudinem Dei inordine ad
quod creati fuerunt: quare *illud Matth. cap.*18,
*n.*10. *Angeli eorum semper vident faciem Patris*,
intelligunt Doctores de Angelis bonis in termino
constitutis, qui semper, id est in deficienter,
& sine intermissione, atque pereminenter
vident Deum. † Etenim Theologi cum Diui 28
Thoma 2.2.*dict.q.5.art.*1.Suarez *tom.*1.*de Incarnat.disp.*41.*sect.*1.dicunt quod Angeli babuerint
fidem infusam, & etiam actualem de aliquibus
mysteriis, alia addens Bord. *dict.num.*52. † Qui 29
*sub num.*41.dicit quod sancti Patres veteris legis
credebant Christum venturum de eo fidem habendo
sic; nunc vero fideles tenentur credere
Christum venisse iam.

30
Vnde posse dubitare an Christus Dominus 30
habuisset fidem, de qua loquimur, item, &
Beatam Virginem Mariam. Et de Christo dicendum
vt nunquam fuerit in eo fides, siue secundum
babitum, siue secundum actum, quia fides
est de rebus obscurè reuelatis à Deo sed Christus
in instanti suæ conceptionis babuit claram,
& intuitiuam cognitionem, & visionem eorum,
quæ sunt Dei; ergo in Christo nullus actus,
nullus habitus fidei extitit, cùm constet Christum
à prædicto instanti babuisse claram visionem;
ergo constat caruisse fide: ita DD. cum
D.Thom.*p.3.q.7. art.* 3. Bordonus suprà *an.*41.
† Vbi adducit de Deo fidem miraculorum, & 31
donorum, & quod licet voluerit baptizari à
Ioanne, *Matth.*3.*num.*16. *Marci* 1.*num.*10.hoc
tantum fuisse,non quia teneretur lege. † De Bea- 32
ta Virgine affirmant communiter Theologi
quod habuerit fidem, sic probantes ex prologuio
Elizabeth, *Beata, quæ credidisti, quoniam*
perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Domino. Et
quod eam habuerit tempore suæ Annunciationis,
cum illam plenè Angelus salutauerit plenam
gratiæ,ergo & fidei,quia vt patet ex Trid.
*sess.*6. *cap.*7. & vt docent sancti Patres hæc cum
cæteris

Digitized by Google

cæteris virtutibus illam consequitur: vnde D.
August. *libr. de S.Virg.cap.3.* dixit, *Beatior fuit*
Virgo percipiendo fidem Christi, quam concipiendo
33 *Carnem Christi.* † Fuit ergo baptizata secun-
dùm communem Doctorum opinionem cum
D. Thoma *p.3.q.38.art.6.* Scoto *in 4.dist.4.q.6.*
34 *in respons. ad primum.* † Imo quod fides fuerit
in ea perfectiori modo, quàm in qualibet alia
creatura testantur sancti Patres, nam D. Ambr.
lib. 3. de Virgine, dicit, quod fecit eam Deus
magistram fidei, à qua Apostoli, & alij multi
didicerunt mysteria fidei, sanctus Anselm. *de*
excellent. Virg. cap. 7. dicit *licèt ipsi Apostoli per*
reuelationem Spiritus sancti edocti fuerint in om-
nem veritatem incomparabiliter, tamen eminen-
tius, & manifestiùs ipsa per eum spiritum veritatis,
illius veritatis profunditatem intelligebat, & per hoc
35 *multa eis per hanc reuelabantur.* † Etenim sanct.
Bernardin. de Sen. *serm.4.* Caiet. *p.3.q.27. art.3.*
& ex illis Suarez *tom.2.de Incarnat.disp.4. sect.7.*
dicunt habuisse vsum rationis ab initio suę con-
ceptionis, ergo tunc habuit fidem, tam habi-
tualem, quam actualem ex singulari priuilegio;
& sic dixit S. Bernard. *homil. 4. super missus est*,
quod à principio mysteriis omnibus plenè, &
cœlitus fuit instructa: alia refert Bordon. suprà
cum Fabro, *disp.13.ex n.46.*

36 Sequitur ergo ex his breuiter congestis quod
fides non reperitur in hæreticis, quia hæresis
ex diametro opponitur fidei, eamque tam quo
ad actum, quam quo ad habitum destruit, tum
quia hæreticus non credit propter Diuinam au-
ctoritatem, tanquam propter rationem forma-
lem credendi; tum quia regula infallibilis pro-
ponens, res fidei est Ecclesia, atqui hæreticus
recedit ab ipsa Ecclesia; ergo. Sic Doctores cum
D.Thom. 2.2. *dicta q.5.art.2.* Ægidius Trulenc.
in opere moral. dict.lib.1. cap.1.dub.1.num.20. vbi
infert nec reperiri in ipsis spem, quia speramus
quæ credimus, & spes non potest esse sine fide,
vt bene docet D. Augustin. *in Enchiridio c.7.& 8.*
cur ergo iam dixerim veram fidem consistere in
vnitate iuxta illud Pauli, *vnus Dominus, vna fi-*
des, sequitur quod cum hæretici non conser-
uentur in hac vnitate fidei, quod illi fidem non
habeant; illi inquam vtuntur variis doctrinis
aduersus Domini prohibitionem, Paul. *ad Hebr.*
13.num.9. ibi, *doctrinis variis, & peregrinis nolite*
abduci, & *in Epistol.1.ad Corint. cap.14. num.33.*
37 ibi, *non enim dissentio, est Deus, sed pacis.* † Sed
Hæretici in diuersas doctrianatum sectas diuisi
fuerunt, vt constat ex Arrianis, Caluinistis, &
Lutheranis; imo, & de sectis Euthichianorum,
Anabaptistarum, Nouitianorum, & aliorum
Hæreticorum, quorum sectæ non tantum fue-
runt diuersæ; imo etiam extinctæ, vt refert Car-
ranca *in sum. concilior.* ex Athan. *in Epistola ad*
Ephes. plura inquam alia Bordon. *dicto cap. 1.*
de inquisi. à num. 222. vbi satis fundans vnita-
tem, & durationem fidei in Catholicis, quæ
non defecit, nec deficiet ex relato loco *Matth.*
cap.16. probat fundamentis pluribus hæretico-
rum sectas deficere, plores, & alias esse varias,
quod est totum contra prædictam durationem,
& vnitatem, quia fides nostra Catholica, vt
patet ex sanctis Patribus, & ex Trident. *dicta*
sess.6.cap.7.8. & 13. est vera quæ in hoc sæculo
nunquam deficit, nam est fundamentum æternæ
salutis, & medium per quod peruenitur ad vi-
tam æternam.

Plures alias quæstiones possem hic adiunge- 38
re, quæ quia ad sacræ Theologiæ arcana pluri-
mum spectant, non tracto, de quibus videbis
Theologos iam suprà relatos, quare in quæ-
stionibus sequentibus tantùm scribo, quæ
cum Canonistis, & iurisperitis, seu Theolo-
gis moralibus habent communionem. † Vnum 39
tamen scies si ab aliquo scisciteris, quare cre-
dis alicui fidei articulo, & respondebis mo-
do sequenti: Scio quia Deus reuelauit, Eccle-
sia proposuit, & Spiritus sanctus me mouet,
vt docent Castr. Pal. *in opere morali; tract.4. di-*
sput.1.punct.1.n.2. Ægidius Trulenc. *in opere mo-*
ral.dict.c.1.dub.1.n.3.in fine.

QVÆSTIO II.

An fides etiam habitualis perdatur aliquando: an de ratione fidei sit obscuritas, an chatecumeno ante Baptismum infundatur fides; & an adsit præceptum de fide, spe, & charitate; in qua ætate obliget.

SVMMARIVM.

1 *Fides habitualis perditur per infidelitatem, & heresim superuenientem: & qualiter peccaeato mortali, n.2.*

3 *Hareticus, etsi credat aliquos fidei articulos, dicitur mendax in aliis deficiens contra fidei vnitatem, n.4. & 5.*

4 *Veritas fidei pendet ab vnica formali veritate Dei reuelantis absque discrimine.*

5 *Hareticus tenet, aliquos fidei articulos, vt alij Catholici, sed cum differentia; credit enim sola fide humana.*

6 *Obscuritas est de ratione fidei Catholica, & quare. n.7.*

8 *Cathecumenus instructus in fide nondum habet habitum fidei infusum, nisi per Baptismum.*

9 *Fidei praceptum adest, qua fuit necessaria in omni statu, & omni tempore adultis; quod est partim naturale, & Diuinum, & ex parte Ecclesiasticum, an.10. & 15.*

13 *Deus qualiter velit omnes homines saluos fieri, & num.12.*

16 *Spei est praceptum, cum sit necessaria ad consequendam vitam aeternam, & veniam peccatorum, n.17.*

18 *Charitatis adest praceptum, quod perfecte impletur in gloria; non sic in hac vita.*

19 *Pracepta fidei, spei, & charitatis, non sunt Decalogi pracepta, sed tantum praambulum ad illud, & an.20.*

23 *Ætas septem annorum obligat ad emittendum actus fidei, spei, & charitatis: fallit in rudibus, n.24. & 25. cum aliis.*

29 *Dilectio Dei in viuente, habet spem fruitionis ipsius, cuius praceptum est eiusdem rationis, ac pœnitentia, n.31.*

32 *Puer cum ad vsum rationis peruenerit, tenetur conuertere se ad Deum. Et qua peccata committat è contra, n.34.*

33 *Fateri tenentur omnes omissionis peccatum: sed qua praxi accipiatur, an.38.*

35 *Fidei, & spei praceptum obligat, quando summus*

tanus in aliqua graui tentatione odij Dei, aut sub periculo.

37 *Præcepta fidei, spei, & charitatis sunt affirmatiua, quæ obligant semper, negatiua contraria hui prosemper.*

43 *Pueri ad confessarios accedendo, quæ discant.*

1 D primam quæstionis partem abunde respondetur ex dictis *sub vers. sequitur ergo, q. prec.* quia certum est, vt fides etiam habitualis perdatur per infidelitatem, & hæresim superuenientem ex eo, quia fides, & infidelitas, seu hæresis ex diametro pugnant ad inuicem in eodem subiecto, ergo adueniente hæresi necesse est quod destruatur fides: sic D.Thom. 2.2. *q.5. art.3.* & scolastici cum eo, & probatur auctoritate sacræ Scripturæ 1. *ad Thimot. cap. 1. num. 19. habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidem repellentes circa fidem naufragauerunt:* & confirmatur extremis verbis eiusdem Epistolæ, *depositum Custodi deuitans profanas vocum nouitates, & oppositionem falsi nominis scientia, quam quidem promittentes circa fidem exciderunt*; sed hæreticus se perdit cum fide, ad instar naufragium facientis, qui in mari seipsum, aut saltem merces proiicit,
2 ergo. † Et confirmatur ex Trident. *dict. sess. 6. cap. 15.* in illis verbis *asserendum est non modo infidelitate, per quam ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti.*

3 Nec obstat dicere, vt licèt hæresis sit error contrarius fidei non ei totaliter opponi, sed ex parte; cùm ergo hæreticus credat aliquos fidei articulos tam facilè, & firmiter, quàm quilibet fidelis, sequi inde, vt hæreticus non oppo-
4 natur ex diametro fidei Catholicæ. † quia respondetur quod cum fides nostra consistat in vnitate, & indiuisibilitate credendi articulos fidei, & ex quo aliquis hæreticus discedit etiam, in parte reddatur mendax, fallax, & inconstans, sequitur, vt quemadmodum qui in vno offendit, factus sit omnium reus, non sit maior ratio credendi vnum articulum, quam reliquos omnes, cùm veritas pendeat ab vnica formali veritate Dei reuelantis absque discrimine, ergo deficiens, vt hæreticus in vno perdit fidem con-
5 sistentem in vnitate. † Et sic fieri vt etsi hæreticus teneat aliquos fidei articulos, vt alij fideles tenent, & profitentur, hoc non esse ab habitu infuso, sed ab illa naturali propria industria, & labore acquisito: quare Bordonus *de inquisit. dict. cap. 1. num. 24. & 25.* videndus, ait quod hæreticus sola fide humana, non Theologica credit reliquos, vt facit Catholicus, qui fide infusa propriè dicitur credere, & operari secundum fidem, mediante acquisita, vti instrumento moto per habitum fidei infusæ.

6 Ad secundam quæstionis partem respondetur ex traditis supra ex definitione fidei, quod obscuritas est de ratione fidei ex parte vtriusque obiecti, vt patet ex definitione, ibi tradita ex doctrina Apostol. *cap. 11. ad Heb. quia ex quo fides est substantia rerum sperandarum argumentum, non apparentium*; sequitur vt sit obscuratum argumentum rerum, quæ creduntur, & non vi-
7 dentur. † Ratio est quia illa cognitio est obscura, quæ caret euidentia, sed cognitio per fidem habita est huiusmodi: de quo puncto latè explicato videbis D. Thom. 2.2. *quæst. 1. art. 4.* Scotus *in 3. dist. 24.* Bordon. *de inquisit. dict. c. 1. num. 26. & 27.* Et sic Diu. Thomas Apostolus vnum agnouit, id est Christi humanitatem vulneratam, & alterum credidit, hoc est Diuinitatem sub humanitate coopertam: quare Diu. Thom. ex lectura Ecclesiæ in festo Corporis Christi, dicit, *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides*, & facit illud Apostoli *ad Corint. cap. 13. n. 12. videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc facie ad faciem*: ita vt prima visio secundùm fidem obscura sit in via, secunda in patria clarae rit.

Ad tertiam quæstionis partem an Cathecumeno ante Baptismum infundatur fides: Respondetur quod Cathecumenus instructus in fide nondum habet habitum fidei infusum, nisi habeat Baptismum flaminis, aut sanguinis, & ratio quia fides nulli infunditur à Deo, nisi per Baptismum fluminis, & aquæ ex natura Sacramenti suscepti in re, vel in voto; sed Cathecumenus, etsi instructus nondum habet fidei habitum, etsi fidei primum rudimentum acceperit; ergo cùm nondum sit in Ecclesia, nec dicatur membrum Christi, vt bene Bordonus probat, *de inquisit. c. 4. n. 61.* sequitur vt quamuis credat in Deum, Deus tamen se illi non credet, quia nondum habet habitum fidei, quæ est signum mutuæ credulitatis inter Deum, & hominem: videbis textum *in cap. ante 52. de consecrat. dist. 4.* & ibi *sub c. deinde* 68. Bordonus *dict. cap. 1. n. 22.* 8

Ad quartam quæstionis partem an adsit præceptum de fide, spe, & charitate, respondeo dicendo, vt sit, & fuerit præceptum de fide, & actu supernaturali ipsius Diuinæ fidei; & ratio est quia credere cum fide supernaturali, est medium necessarium ad consequendam salutem spiritualem, quæ consequi nequit sine spe, vt Trident. Concil. definit sess. 6. cap. 6. non enim potest esse spes sine fide, vt constat ex illo Paul. ad Hæbr. 11. ibi *accedentem ad Deum oportet credere*, vbi illud verbum *oportet* necessitatem dicit docent Doctores cum Diu. Thom. 2.2. *q. 16. art. 5.* Villalobos *in sum. p. 2. tract. 1. dif. 1. n. 1.* & quod detur præceptum de fide concors est Catholicorum sententia, vt colligitur ex illo Marc. vers. 16. *qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.* Quæ verba continent præceptum, sicut illa Ioannis 3. vers. 5. ibi *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei*, & alia Ioan. 6. vers. 54. *nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitam æternam.* † Et est ratio 10 quia id quod necessarium est ratione medij, est etiam necessarium ratione præcepti, ergo cum fides sit medium necessarium ad consequendam vitam æternam iuxta illud iam supra relatum *sine fide impossibile est placere Deo*; & consequenter erit fides in præcepto: sic Ægidius Trulenc, *in opere moral. dict. cap. 1. lib. 1. c. 1. dub. 2. n. 3.* & latè agens probat Bordonus videndus de inquisitione *dicto cap. 1. an. 57.* vbi sic probat tam in infantibus, quam in adultis. † Et quod fides 11 tam actualis, quam habitualis fuit necessaria in omni statu ab Adam vsque ad finem mundi ex dicto loco est Paul. ad Hæbr. 11. *num. 6.* & ex 9

Digitized by Google

ex illo, ad Roman.cap.1.num. 17. *iustus ex fide*
viuit, & sic Athanasius in Symbolo dixit *qui-*
cumque vult saluus fieri oportet vt teneat Catholi-
cam fidem, & ex aliis locis scripturæ videbis
Diu. Thom. *in* 3. *dist.* 25. *quæst.* 2. vbi Scotus,
Durandus, & alij Becan. *cap.* 12. *de fide quæst.* 1.
Sanchez *lib.* 2. *in præcept. cap.*2. & multos alios
penes ipsos.

12 Et quod omni tempore fides actualis adultis
necessaria fuerit, probatur ex dictis, & ex illo
Paralip. *cap.* 10. *num.*20. ibi, *Credite in Domino*
Deo vestro, & securi eritis, credite Prophetis eius,
& cuncta euenient prospera ex alio Iudith. *cap.*14.
*n.*6. *Tunc Achias videns virtutem, quam fecit Deus*
Israel, relicto generalitatis ritu, credidit Deo, &
circumcidit carnem præputij sui: & ex illo Eccles.
13 *cap.*1.*n.*2. *crede Deo, & recuperabit te.* † Et pro-
batur ratione, quia Deus licèt velit omnes ho-
mines saluos fieri, tamen id non vult sine præ-
paratione eiusdem hominis, qui debet se dispo-
nere ad salutem per media necessaria, inter quæ
14 potissimum est fides actualis. † Et confirmatur
quia non sufficit Deum credere, vt est causa pri-
ma, & auctor naturæ, sed requiritur cognitio
supernaturalis, quæ consistit in actualibus fidei
actibus: sic Bordon. ex D. Thom. *dist.* 25. Scoto
*q.*1. Bonauentura *q.*2. *art.* 1. sancto August. *sermo-*
ne 38. *de tempore* qui etiam dicunt, vt paruu-
lis sufficiat habitualis fides infusa per Baptis-
mum aquæ vel sanguinis, vt iam supra dixi
*sub q.*1.

15 Hoc verò præceptum ex parte est naturale,
& Diuinum, ex parte Diuinum positiuum, &
ex parte Ecclesiasticum; naturale, & Diuinum
quatenus refertur ad ea obiecta, quorum fides
est necessaria ratione medij. Diuinum positi-
uum respectu obiectorum, quorum fides est
tantùm necessaria ex præcepto Dei, quia sic ha-
bent vim obligandi ex præcepto Dei, & mera
ipsius voluntate; & præterea circa actus interio-
res, ad quos non se extendit præceptum Eccle-
siasticum. Et est etiam Ecclesiasticum præce-
ptum respectu scilicet obligationis, qua fideles
tenentur memoriter addiscere Symbolum, de
quo infra docent Trulenc *in opere mor. lib.* 1. *dict.*
*c.*1. *dub.*2. *num.*3. *in fine.* Filiucius *tract.* 22. *cap.* 1.
quæst. 7. *num.* 48. & qualiter contingat inferius
patet.

16 De præcepto spei probatur communi opi-
nionum Doctorum sensu, & patet ex illo Dauid
Psalm. 4. *sacrificate sacrificium Iustitiæ, &*
sperate in Domino. Et *Psalm.* 71. ibi, *sperate*
in eo omnis congregatio populi: & ita D. August.
super illud Ioann. 5. *hoc est præceptum meum, vt*
diligatis, dicit, *de fide nobis quam multa mandata*
17 *sunt, quam multa de spe.* † Et probatur etiam
quia spes est necessaria ad consequendam vitam
æternam, cùm sit necessaria ad consequendam
veniam peccatorum, vt dixit Trident. Concil.
*dict. sess.*6. *cap.*6. ibi, *ad considerandam Dei mise-*
ricordiam se conuertendo in spem eriguntur fidentes
Deum sibi propter Christum propitium fore, &c. do-
cet Villalob. supra *in summa, tract. parte* 2. *tra-*
*ctat.*2. *num.*2.

18 De præcepto charitatis, id est de diligendo
Deum, patet ex primo decalogi præcepto, &
Matth. 22. quod est supernaturale præceptum,
quod impletur perfectè in gloria, quia solùm
Beati sunt, qui perfectè diligunt Deum, vt di-
cit S.Thom. 2.2. *q.*44. *art.*6. cum D. August. *in*
lib. de perfect. iust. in hac verò vita imperfectè
impleri, & hoc cum auxilio supernaturali Dei.
Alterum ergo esset impossibile; imo D.Thom.
1.2. *q.*100. *artic.* 10. *ad* 2. vega *de iustificatione q.*3.
Sotus *lib.*1. *de natura, & gratia, cap.*22. Villalob.
*in sum. dict. p.*2. *tract.*3. *diffinitione* 2. *n.* 1. *&* 2. dicunt
vt homines diligant, etiam sic fore necessarium,
vt sint in gratia. 1

Vnum tamen dices de prædictis præceptis fi- 19
dei, spei, & charitatis, non esse decalogi præ-
cepta, sed tantùm præambulum ad illud, vt do-
cent Azor. *tom.* 1. *inst. moral. lib.* 8. *cap.*1. *q.*1. *&* 2.
Sanchez *in sum. li.*2. *in proœm.* Nauarr. *in sum. c.* 11.
num. 5. etsi reducantur ad illud cum his tribus
virtutibus, vt dixit August. *in enchirid. c.* 2. Deum
amemus, & honoremus in verbis, *si quæritur quo*
colligitur Deus, respondeo fide, spe, & charitate.
† Et quod præceptum fidei non sit primum de- 20
calogi, probat Villalob. *dict. tract.* 1. *dif.* 2. *sub dict.*
num. 1. quia illud decalogi solùm continet sum-
mum cultum Latriæ Deo debitum, vt patet
Exod. 20. vbi fuit positum ibi, *ego sum Deus tuus,*
non habebis alios Deos contra me.

De præcepto spei quod non sit in decalogo, 21
sed reducatur ad illud probat Diu. Thom. 2. 2.
*q.*22. *art.* 1. & alij cum eo. † De præcepto cha- 22
ritatis itidem probat Villalob. *dicto tract.* 3. *dif.*2.
*num.*1. Et si videatur directè ad primum perti-
nere præceptum Decalogi. Multa etiam alia de
spe, & charitate Doctores in principio Rubri-
cæ adducti, & alij tractant, quæ cùm non spe-
ctent ad tractationem, de qua nunc; ideo tan-
tum de his duobus præceptis in dubio statim se-
quenti in vers. *ad vltimam*, ago de ætate in qua
fideles debent in Deo sperare, eumque diligere,
sicut & fidem de eo tenere.

Ad vltimam quæstionis partem in qua nem- 23
pe ætate aut tempore debeat quisque fidelis
emittere actus fidei, spei, & charitatis. Ad pri-
mum de fide dico, quod etsi Fr. Eman. 1. *tom.*
summ. in 2. *edit. cap.* 88. *num.* 1. Ludou. Lopez 1. *p.*
instructorij, cap. 41. *col.* 2. *vers. veniale est*, puberes
tantum obligari dicant, hoc est masculos post
decimum quartum annum, fœminas post deci-
mum secundùm: tamen verius illico post vsum
rationis homines, & fœminas obligari, qui
communiter aduenit à septennio vt infra dico
de despons. impub. aliqua infra *sub tit. de ætate, &*
qualit. ordin. ita docent DD. cum D. Thoma, vi-
delicet Bonauent. *in* 3. *dist.* 25. *art.* 1. *q.* 3. Angelus
verbo *fides*, Nauarr. *in sum.* Hispan. *cap.* 18. & in
Latin. *num.* 11. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 7.
*q.*7. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.*2. *lib.* 3. *c.* 9.
Sanchez plures referens *in sum. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 3.
& 4. *q.* 12. ait latere sibi fudamentum. Cui opi-
nio Eman. & Lopez nititur, cùm omnia, siue
legis, siue Ecclesiæ præcepta statim à suscepto
vsu rationis, ipso septennio elapso obligent.

Quod fallit in adeò rudibus, & hebetibus 24
ingenij, vt fidei mysteria, vel illorum sensum
comprehendere nequeant; non enim credibile
est, vt ait Ianerus, *in* 2.2. D. Thom. *disp* 1. *q.* 7.
dub. 2. *n.* 49. Deum à quo tam exigere maiorem
cognitionem, quam per vim intellectus ipse
consequi possit: videbis Hieronym. Perez *in sum.*
Theolog. mandamento 1. Dianam *p.* 5. *resp.* 46. Mis-
cel. *tract.* 5. Narbonam *in annal. ann.* 7. *q.* 13. dum
agit de præcepto fidei, & credulitatis eorum,
quæ ad salutem sunt necessaria, Villalob. abso-
lutè docens *dict. p.* 2. *tract.* 5. *difficult.* 2. *n.* 3. & sic
probat

probat Ægid. Trulenc. *in opere morali, dict. lib.* 1.
c. 1. *dub.* 2. *n.* 3. omnibus rationis vſum habenti-
bus quocumque tempore ad gratiam, & gloriam
conſequendam fuiſſe neceſſarium credere expli-
cite neceſſitate medij aliquod ſupernaturale fidei
obiectum: ſic cum D. Thom. & Doct. 2. 2. *q.* 2.
art. 3. & ex Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 8. quia ſine dilectione
Dei, nemo iuſtificatur, ſed ad dilectionem Dei,
requiritur cognitio, quæ fit per fidem; ergo. Et
quod rationis vſus accedat regulariter ſeptennis
probat abunde idem Narbona *dict. anno* 7. *q.* 4.
& 7. cum multis.

25 De præcepto ſpei etiam dicendum eſt hoc
præceptum obligare communiter à ſeptēnio per
fundamenta iacta de præcepto fidei, cùm ergo
ſpes ſit virtus ſupernaturalis infuſa, qua ſpera-
mus conſequi veniam peccatorum, & gloriam à
Deo, vt omnes colligunt, ex D. Thom. 2. 2. *q.* 17.
art. 1. & 2. Villal. *in ſum. p.* 2. *tract.* 2. *dif.* 1. *n.* 1. di-
cens vt per hanc ſperamus principaliter vitam
æternam, minus principaliter alia bona, quæ or-
dinantur ad illam, vt ait D. Thom. *d. art.* 2. *ad* 2.
26 † ſequitur dicendum exordiri cum rationis vſu
præceptum ſpei, nam cùm illico ab ipſo rationis
vſu adſit obligatio conuertendi ad Deum, quod
ſine ſpe nequit fieri, vt dicunt Bañez, Arag. & alij
cum D. Thom. 2. 2. *d. art.* 1. docent etiam Lorca
in 2. 2. *ſect.* 2. *diſp.* 18. *n.* 10. Petrus de Ledeſma *in
ſumm. tom.* 2. *tract.* 2. *c.* 4. *concluſ.* 3. ſequitur Narb. *d.
an.* 7. *q.* 12. illud de iure confirmans *n.* 4. ex ſenten-
tia ſingulari Conſulti *in l. ſeruo,* 65. §. *ſi pupillo, ff.
ad Senat. conſult. Treb.* ibi, *nec pupillus id deſiderare
poſſit cum fari non poſſit*; ergo cum ſpes ſit deſide-
rium pertinens ad appetitū iraſcibilem, reſpiciēſ-
que bonum abſens arduum ex Philoſop. & deſi-
derium etiam ex prædicta virtute ſpei in ordine
ad Deum appetat quilibet fidelis, ſequitur, vt à
prædicto vſu rationis ille ſuperuenire debeat.
Noſtram etiam opinionem tenet Hurtado de
Mendoza *in* 2. 2. *q.* 118. *ſect.* 2. §. 19.

27 Nec turbari debemus ex dicto Suarez *diſp.* 2.
de ſpe, ſect. 1. *n.* 3. dum exiſtimat nullum eſſe tem-
pus determinatum, in quo huiuſmodi præce-
ptum obliget, ſed prudentis arbitrio menſuran-
dum eſſe, nec permittendum longo tempore dif-
ferri: & Villal. *d.* 2. *p. tract.* 2. *dif.* 1. *ſub n.* 3. vbi di-
cit, tempus huius præcepti, non eſſe determina-
tum, & quod aliquoties eſt ratione alterius præ-
cepti, nam quando quis debet pœnitentiam age-
re, debet ſperare, quia non poteſt eſſe pœnitentiǫ
actûs ſine ſpe, nam reſpondetur ex dictis.

28 De præcepto autem charitatis, & dilectionis
Dei, non eſt leue dubium cum Valentia. *l.* 2. *di-
ſput.* 6. *q.* 19. *puncto* 3. Vaſq. 1. 2. *q.* 89. *art.* 6. *diſp.* 186.
toto c. 2. Suarez 4. *tom. in.* 3. *p. diſp.* 11. *ſect.* 2. *n.* 14. &
15. Azor. *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 4. *q.* 1. Philiarc. *de
officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 5. Thomas Sanch.
in ſumm. lib. 3. *c.* 35. *n.* 7. Caſtr. Pal *tom.* 1. *tract.* 6. *di-
ſput.* 1. *puncto* 4. *n.* 2. Villal. *d. p.* 2. *ſumm. tract.* 3. *dif.* 2.
ſub n. 5. id tenentes, quia ſuauitati legis Diuinæ
non videtur conſonum, vt præceptum tam ar-
ctum obliget ſub peccato mortali in tam tene-
ra ætate ad ſtatum implendum eo, vel maximè
quod vniuerſi pueri inuincibili ignorantia illius
præcepti laborent: quippe qui nec rationem
dubitandi, nec inquirendi de illo habuerint:
alia refert Narbona, *anno* 7. *quæſt. vndecima, à
num.* 8.

29 Alij inquam docuerunt ab vſu rationis tem-
pore, hoc obligare præceptum, ſeu paulo pòſt
D. Fermoſ. de Leg. Eccleſ.

vſum rationis quando quis iam aduertit, & ſe-
cum reputat rationes, quas habet amandi Deum,
& de ipſo cogitat, de eius bonitate, & excel-
lentia, ac beneficiis; & eſt ratio quia dilectio
Dei inhibitam habet ſpem fruitionis ipſius,
iuxta Proſperum *libr. de contemplat.* vita rela-
tus *in cap. charitas* 5. *de pœnitent. diſtinct.* 2. vbi
ait, *quid eſt Deum diligere, niſi illi copulari, ani-
mo concipere fruendæ viſionis eius effectum.* † Et 30
facit illud Iob. *cap.* 31. *verſ.* 37. ibi, *per ſingulos
gradus meos pronunciabo illum, & quaſi Principi
offeram eum*, vt habetur *in cap. ſanctam, dicta
diſtinct.* 2. *de pœnitent.* quæ verba expenduntur,
id eſt, per ſingulas ætates, quæ gradus ſunt
vitæ humanæ, quibus ad finem gradimur; igi-
tur dici videtur, vt in primo gradu, etiam qui
ſeptennio conſtituitur, completo quilibet te-
neatur, & pronunciare Deum, & vt Principem
agnoſcere, & amare. † Et facit quia eiuſmo- 31
di præceptum eſt eiuſdem rationis cum præce-
pto pœnitentiæ, vt ſupponit Lorca 2. 2. *ſect.* 3.
diſp. 18. *num.* 8. Ledeſma *in ſumm. tom.* 2. *tra-
ctat.* 3. *cap.* 5. *poſt.* 6. *concluſ.* Hurtado de Mendo-
za *in* 2. 2. *quæſt.* 74. *ſect.* 6. §. 27. *quæſt.* 26. ſed præ-
ceptum pœnitentiæ obligat ſtatim poſt lapſum
ſeptennij, in quo ſupponitur regulariter ratio-
nis vſus, ex textu *in cap. omnis, vtriuſque ſexus,
de, pœnitent.* Trident. *ſeſſ.* 14. *can.* 5. & ſic quia
in ea ætate præſumitur regulariter rationis vſus,
docent multi, vt obligatio confitendi pecca-
ta, ſacramentaliter incipiat ab ea ætate, vt do-
cent Galta *in cap. ad limina*, §. 5. *num.* 130. *quæſt.* 1.
Sanchez *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 6. Salas *de
legibus, diſput.* 14. *ſect.* 13. cum aliis Diana *p.* 3.
tract. 6. *reſp.* 87. & *part.* 5. *tract.* 3. *reſp.* 68. Tor-
reblanca *iuris ſpiritual. lib.* 14. *cap.* 6. *num.* 59.
& cum aliis Narbona *dict. anno.* 7. *n.* 1. & 12.

Et in terminis docent hanc ſecundam ſenten- 32
tiam Sotus *lib.* 2. *de iuſt, quæſt.* 3. *artic.* 10. *colum.* 6.
verſ. reſponſio horum, Toletus *lib.* 4. *ſumm. cap.* 9.
num. 9. Nauarr. *in ſumm. cap.* 11. Hiſpan. *num.* 6. &
Latin. *num.* 8. Eman. Rodriguez 1. *tom. ſumm. in* 2.
edit. cap. 11. *num.* 3. Siluius cum D. Thom. Lor-
ca, & aliis *in* 2. 2. *quæſt.* 44. *artic.* 6. *verſ. quæritur
tertio*, Diana *p.* 5. *tract.* 15. *reſp.* 105. Bañes 20.
dict. quæſt. 44. *artic.* 1. *dubio* 1. *ad* 3. & alij diſci-
puli Diu. Thom. dicentes, vt hæc ſententia di-
cit originem ex eo, *quæſt.* 89. *artic.* 6. & *diſt.* 41.
quæſt. 1. *art.* 5. *ad* 7. & *de verit. q.* 28. *art.* 3. *ad.* 4. Vbi
aſſerit teneri ſub mortali puerum, cum ad vſum
rationis peruenit, conuertere ſe ad Deum, &
in ipſum, tanquam in vltimum finem ſuum or-
dinare. † Et hoc procedere in tantum dicunt 33
Caiet. ibidem *artic.* 2. Nauarr. *in capit. quanto,
cap. tertiò, num. decimo ſextò, & decimo ſeptimò,*
vt præcisè omnes teneantur omiſſionis pecca-
tum fateri in dubio, an omiſerint eum actum
facere, necne, & facit illud D. Auguſt. relatum
in cap. tolle charitatem, de pœnit. diſt. 1. in illis ver-
bis *creatura namque rationis capax, & liberi arbi-
trij, iuſtitia, & innocentia ſine charitate, parti-
ceps eſſe non poteſt*, & tradunt Doctores ex
aliis fundamentis, imò, † & Bañes 2. 2. *q.* 22. 34
artic. 2. *dubio* 2. dixit eum, qui poſt vſum ratio-
nis, non conuertitur ad Deum committere tria
peccata, vnum contra fidem, alterum contra
ſpem, tertium verò contra charitatem; ergo ſi
ſecundùm dicta vſus rationis regulariter acce-
dat poſt ſeptennium, ſequitur vt præceptum
charitatis ex tunc obliget.

35 Vtcumque tamen sit, & velit sequi primam
opinionem, & secundùm eam etiam decernere
in præfatis præceptis fidei, & spei, notabis in
his, omnibus pro constanti hæc præcepta obli-
gare, qnando sumus in aliqua graui tentatione
odij Dei, aut in periculo cadendi in eam, nam
tunc patiens tenebitur resistere cum actu contra-
rio, vt docent Thomas Sanchez, Villal. *dict.* 2.
p. tract. 3. *dif.* 2. *n.* 7. de charitatis præcepto, & de
fidei præcepto. Azor. *institu. moral. tom.* 1. *c.* 7. *lib.* 8.
q. 6. Ledesma *in summ. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 8. *concl* 8.
36 Villalob. *dict.* 2. *p. tract.* 1. *dif.* 2. *n.* 4. † De præce-
pto spei, vt si occurrat in simili periculo despe-
rationis; nam debet impugnari cum actu con-
trario spei, docent Bañes, & Aragon. cum D.
Thom. vbi suprà 2. 2. *q.* 22. *art.* 1. & alij Villalob.
dict. 1. *p. summ. tract.* 2. *dif.* 1. *sub n.* 3. *in fine.*

37 Cúmque hæc præcepta fidei, spei, & charita-
tis sint affirmatiua, & obligent semper, sequitur
vt negatiua præcepta his contraria obligent
semper, & pro semper, vt dicunt relati, vt sunt
de non eundo contra fidem, spem, & charita-
tem, sic relati.

38 Et quia possent ex prædictis esse homines fi-
deles non parum anxij, si primo instanti ratio-
nis vsus, non emitterent actus fidei, spei, & cha-
ritatis, & ex hac omissione forte peccauerint,
aduerto cum Mendoza, *de fide n.* 22. D. Thom.
disp. 174. *sect.* 5. §. 24. vt non debeat quis se tor-
quere, an huic præcepto satisfecerit, quia quan-
do positiuo, & probabili argumento non me-
minit se hoc præceptum omisisse inculpate
semper suadet se contra illud non peccasse, vel
quia Deum dilexit, vel quia illum inculpate
39 prætermisit. † Imo & addit Diana *p.* 5. *tract.* 14.
resp. 15. & cum eo Narbon. *d. q.* 11. *à n.* 7. *à n.* 12.
nempe vt præfata secunda sententia, non sit ita
strictè accipienda, quasi peccemus statim mor-
taliter, habita sufficienti Dei cognitione, si non
eliciamus actum dilectionis, quia hoc esset satis
graue: sed quod seclusa omni ignorantia, & in-
aduertentia sine graui peccato, nequeamus eum
valde differre, vt putà per annos quoslibet, aut
saltem per vnum veluti sentit Coninx. *disp.* 24.
40 *n.* 50. † Et amplius addit Diana quod, etsi certò
quis sciat huic præcepto, non satisfecisse, possit
sequi opinionem negatiuam; népe non adesse pro
illo tempore tale præceptum, quod inquam po-
test etiam extendi ad præcepta de fide, & spei,
iuxta opinionem asserentium non illico illa sta-
tim à septennio obligare, quia nondum ex parte
41 vsus rationis communiter aduenerit. † E sic mi-
hi videtur, vt si actus de fide, & spe aliquo tem-
pore morali, post septenoium, non emitteretur,
cessante contemptu, aut periculo graui credendi
contra prædicta pręcepta, non incurrat omittens
in peccato graui, cum videamus etiam in præce-
ptu de confitendo sacramentaliter, & communi-
cando; non illico in praxi ab eodem septennio
42 practicari. † Et sic videtur vt considerat ex aliis
Narbon. *d. à n.* 7. *q.* 7. *n.* 3. & 12. arbitrio pruden-
tissimi confessoris relinqui, qui cognita pueri
qualitate, perpensis moribus, & nùm ad inter-
rogata ordinatè respondeat, an malitiam dete-
gat, aut peccata cognoscat, iudicabit an sit doli
capax, necne, vel habeat sufficientem discretio-
43 nem, vt præcepto teneatur. † Ad quam scruta-
tionem opus esse ait ibi *num.* 16. cum D. Anto-
nin. 2. *p. n.* 9. *c.* 8. §. 2. Victor. *in summ. q.* 139. Zambr.
tit. de casibus occurrentibus, articulo mortis, cap. 4.
dub. 1. *num.* 12. vt quacumque licèt ætate exigua pueri ad confessarios accedant, non solùm vt ab ipsis instruantur, & confessioni assuescant, sed etiam, vt interrogationibus aliquibus factis appareat, quando ex sufficienti vsu rationis hoc præcepto confessionis sint obstricti; quæ consideratio plurimum iuuat, quod circa præceptum spei, & charitatis notatur in hoc corollario etsi sit casus dissimilis.

QVÆSTIO III.

An fides explicita necessaria sit ad salutem de necessitate medij: & an sufficiat credere, vt credit Ecclesia, vel an necessarium sit necessitate medij, aut præcepti credere explicitè mysteria fidei, & quælibet ad Doctrinam Christianam spectantia, seu sufficiat aliquos articulos fidei explicitè tenere, & alios profiteri sicut tenet Ecclesia & an omnes fideles adulti æque ad id teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Credenda sunt explicite ea, quæ sunt necessaria, & hoc præcepto iuris Diuini; & quæ per Ministros Ecclesiæ debent omnibus prædicari.*

2 *Fides adultis est explicite necessaria; & sic homini est necessaria cognitio fidei vnius Dei.*

3 *Saluari per solam fidem sine operibus nemo potest, nec iustificari; licet contra sub* n. 5.

4 *Conuersio mentis in Deum, per quam homines iustificantur, debet esse ex actibus supernaturalibus.*

5 *Saluari hominem sine fide solo modo naturali, si fidem ignoret, aliqui senserunt,* n. 6.

7 *Cornelius Centurio, quia erat vir timens Deum, fuit illum inatus per Angelum,* n. 12.

8 *Credere, vt credit Ecclesia, qualiter à fidelibus debeat accipi, vt saluetur ab heresi,* n. 9. *&* 10.

11 *Credendi actus non sufficit in actu signato, sed exercito.*

13 *Natura rationalis nequit ad rem super naturalem ordinari, nisi motu supernaturali.*

14 *Fides Christi semper fuit necessaria necessitate medij post Adami peccatum, & lapsum,* num. 15.

15 *Fides Dei, vt Auctor supernaturalis, semper fuit necessaria in maioribus: explicita, implicita in minoribus, & rudioribus, etenim credendo esse Deum remuneratorem, habebant fidem in Christum Redemptorem.*

16 *Articuli fidei, non omnes debant explicite credi, seu tantum quos solemnisat Ecclesia,* n. 17. 18. 19. *&* 20. *Etenim necessitate medij, siue præcepti, à* n. 17. ad 29.

30 *Curati, & Clerici, siue rudes, quomodo debeant credere fidei articulos,* n. 31. 32.

33 *Fides explicita Christi, intelligitur ex eo quod est verus Filius, verus homo, Redemptor, quod mortuus,* &c.

34 *Fideles, & si explicite teneantur credere fidei articulos, vel eorum aliquos, sed non sic*

expli

explicite, quæ continentur in sacra Scriptura, vel ab ea per Ecclesiam deducuntur, seu determinantur, cum sufficiat implicite ea credere.

35 *Fideles non tenentur explicite, credere & scire mysterium Circumcisionis, Aduentum Magorum, & Missionem Spiritûs sancti, nec sanctorum Communionem, nec creationem mundi fuisse in tempore, & non ab æterno, n.36.*

37 *Fideles tenentur explicite credere Beatam Virginem sit mansisse post partum, credere sanctam Matrem Ecclesiam, & scire articulos fidei, prout in Symbolo, n.38. 39. & num.40. vbi qualiter rudes eos scire teneantur, & quos, & n.41.*

42 *Fideles tenentur credere, & recipere ea, quæ sunt de necessitate salutis, vt sacramenta omnia, omnibus, Baptismus scilicet, Pœnitentia, Eucharistia, & Confirmatio, ac discere, quando sumen[da] sunt.*

44 *Sacramentorum notitia reducitur ad sextum articulum, nempe ad saluatorum.*

44 *Precepta Decalogi omnes tenentur scire, cum quilibet teneatur scire legem, in qua viuit, & alia Ecclesia, n.45. & n.fin.*

46 *Fideles tenentur scire* Pater noster opera misericordiæ, *vbi qualiter, & se munire signo Crucis, n.47.*

37 *Per signum Crucis profitentur fideles Trinitatis mysterium.*

48 *Traditiones Ecclesiæ, vt scire* salutationem Angelicam, Salue Regina, sumere aquam *ad ingressum Ecclesiæ, qualiter obligent fideles, vt ea sciant.*

49 *Fidei articulos ignorantes, orationem Dominicam, & Sacramenta quæ suscipiunt, peccant mortaliter.*

50 *Fideles non æque tenentur scire articulos, & alia præcepta Ecclesiæ, sed cum differentia inter rudes, & habiles, inter Laicos, & Clericos, inter Curatos, & religiosos, quibus ex officio incumbit, aut non, n.51.*

52 *Episcopi, & Magistri in Theologia quomodo debeant scire articulos fidei, & alia præcepta Ecclesiæ ad docendum.*

54 *Pontifices plus tenentur, quam Abbates, & Inquisitores, quã Magistri scire fidei materias.*

54 *Episcopus quali scientia debeat pollere circa quæstiones fidei?*

1 D primam, & alias difficultates, vt respondeam, præmitto vltra iam dict : quod præceptum credendi, & sciendi explicitè ea, quæ sunt necessaria sit de iure Diuino, & ratio est quia omnes tenentur iure Diuino amplecti, & explicité summam doctrinæ Euangelicæ credere, iuxta illud Marci vltimo vers.16. *Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit*; igitur euenit vt quæ per ministros Ecclesiæ, debent omnibus prædicari, debent etiam explicitè credi: sic docent Ledesma *tom. 2. sum. tract. 1. cap. 2. conclus. 5.* Reginal. *lib. 28. c. 2. sect. 1. n. 17. vers. item*, Sanchez *in summ. lib. 7. c. 3. n. 13.* Trulenc. cum Azor. *in præcepta decalog. p. 1. lib. 1. c. 1. dub. 3. n. 12.* vbi alia tradit.

2 Vnde ad primam difficultatis partem respondebis ex dictis, vt adultis sit explicitè necessaria

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

fides, vt patet ex dictis suprà *sub q. 1. & 2.* & esse
necessariam iuxta authoritates ibi relatas Pauli
ad Hebr. cap. 11. n. 6. Marci *c. 16. num. 16.* quia nemo
tendit in finem, nisi eius, & mediorum necessariorum,
ad illius consecutionem habeat cognitionẽ,
& sic fit vt homini sit necessaria cognitio fidei,
vnius Dei, si vult tendere in ipsũ vti salutis Auctorẽ,
& Datorem, & sic fatentur omnes Catholici, tãquam
de fide omnino credendum, cum D. Thom. *in 3. dist. 25. q. 2.*
ibi, Scotus, Durand. & alij, Beccan. *cap. 12. de fide. q. 1.*
Sanchez *d. lib. 2. c. 2.* Bord. *de inquisit. lib. 1. c. 1. à n. 59.* † Vbi 3
n. 60. per solam fidem sine operibus hominem
non iustificari, nec saluari posse, *quia fides sine
operibus mortua est*, Iacob. *cap. 2. num. 26.* & prius
sub c. 1. n. 22. & sic Trid. *sess. 6. cap. 9.* declarauit,
vt nullus sola fide sine operibus possit saluari.

Et licèt scolastici putent posse hominem se
sufficienter per actiones naturales disponere ad 4
obtinendam gratiam, vt sunt Durand. *in 2. dist.
28. q. 5.* Gabriel. ibi, *q. vnica, & 24. dist. 14. q. 2. art. 2.*
contrarium est asserendum, nam conuersio mentis
in Deum, per quam homo iustificatur, debet
esse ex actibus supernaturalibus, vt patet,
ex Conc. Meliuitan. *can. 4.* Arauc. *can. 723. & 25.*
Irenæo. *libr... c. 28.* Ciprian. *lib. 2. Epist. 2.* & *lib. 3.
ad Quirin. cap. 4.* Augustin. *lib. de prædestin. sanct.
cap. 3.* Ambros. *lib. 2. in Lucam cap. 3.* Hieronim.
cap. 63. in Isaiam, refert Barb. *dicta sess. 6. c. 5. n. 2.*

Et ob id si nonnulli ex Catholicis conue- 5
niant cum hæreticis sustinentibus cognitionem
fidei de aliquo obiecto supernaturali non esse
necessariam, sed hominem adultum posse saluari
sine fide modo naturaliter cognoscat, & amet
Deum, si inuincibiliter ignoret fidem Catholicam,
sic probantes ex illo *Rom. cap. 2. num. 13.
Non auditores legis, sed factores iustificabuntur
apud Deum*, *Matth. 19. num. 16.* ibi *Si vis ad vitam
ingredi serua mandata*, quasi asserentes, vt
ad salutem sufficiat obseruatio legis sine vlla fide.
† Confirmantes ex eo, quia in statu legis 6
naturæ ab Adam, vsque ad Moysem, & in statu
legis scriptæ ab ipso vsque ad Euangelium, ex
quo incepit status gratiæ, sola cognitione naturali
Dei, & obseruatione mandatorum saluarentur
homines. Dicendum est in omni tempore
fuisse necessariam fidem, vt iam supra probaui
*q. 1. ex c. 20. paralipom. Iudith. c. 14. dict. cap. 11. ad
Hebr. num. 6.* & *Eccles. cap. 2. num. 6.* Et sic quisquis
seruat præcepta naturæ & bene viuens
consequetur itidem per Deum ipsum viam ad
cognoscendum sopernaturaliter, iuxta illud
Ioan. *cap. 1. n. 9. Illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum*; Item, *Deus vult omnes homines
saluos fieri*: ergo prębet illis media necessaria.
† Vt contigit Cornelio Centurioni illumi- 7
nato per Angelum, quia erat vir timens Deum
actor. Apostol. cap. 10. & Eunucho per Philippum
instructo Baptizato *actor. cap. 8.* & educatum in
syluis fore illuminandum; si bene viueret, docent
Magister *in 3. dist. 25* Beccan. *cap. 12. de fide,
q. 1. n. 18.* Tabiena, verbo *credere, num. 5.* Faber.
de pœnit. disp. 26 num. 36. & 41. Cordub. *lib. 2. q. 4.*
Bord. *d. c. 1. num. 60.* qui alia adducunt. imò bene
Berricel. docet *de missionibus Apostol. p. 2. de t. 1. de
fide, q. 6.* cum suis lectionibus, de quibus necessario
sit instruendus adultus baptizandus, seu quæ
explicitè credere teneatur, ex necessitate præcepti
& ibi *sect. 6.* an ex præcepto sit necessaria
fides explicita Sacramentorum.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſufficiat credere, vt credit Eccleſia, & quod ſufficiat ſic credere, videtur colligi ex eo quia ſunt multi rudes, & hebetes ingenij, qui cum explicitam fidē elicere neſciāt, credūt tamen eo aſſumpto, dicendo, *credo, aut credimus quidquid Eccleſia credit:* aliàs, in quam ſi diceremus eſſe hæreticū credere, vt credit Eccleſia, fieret iniuria quampluribus Doctoribus aſſerentibus ſufficere rudibus ad ſalutem; quod credāt implicitè articulos fidei credendo, nimirum quidquid credit Eccleſia, quos
9 refert Farinac. *q.* 179. *de hæreſi, n.* 71. † Adhuc verò dici debet ſecundùm omnes fere docentes ad ſalutem ſufficere credere quidquid credit Eccleſia: tamen affirmant nihilominus eſſe credendos aliquos explicitè articulos; & ſic quòd ſit prima propoſitio hæretica, aut erronea docent Sanch. *dicto lib.* 2. *ſum. c.* 3. *n.* 3. quem ſequitur Laym. *c.* 8. *de fide*, cum multis Farin. *dicta q.* 179. *n.* 70. *&* 71. Boſd. *de inquiſit. d. c.* 1. *n* 78. putans eam eſſe hæreticam, tam reſpectu medij, quam præcepti, nam auctoritas iam relata, quæ dicit oportere accedentem ad Deum credere, refertur ad neceſſitatem medij, reliquæ ad neceſſitatem præcepti: & quòd nomine actus credendi venit fides actualis, & explicita.

10 Et confirmatur ex eo quia hæreticum eſt dicere quod aliquis adultus ſaluari poſſit ſine vlla cognitione alicuius articuli; de fide maximè, cùm illi proponitur; ergo erit quoque hæreticum dicere quem ſaluari poſſe cum hac ſola credulitate *credo, quidquid credit Eccleſia*, ſi vlterius non procuret quid in particulari credat Eccleſia.

11 † Et ratio eſt quia ſic credere, eſt habere fidem tantum in actu ſignato, quod non ſufficit ad ſalutē in adultis, qui actus reuera non eſt credere, ſed tantùm habere illum vniuerſalem conceptum credendi quod credit Eccleſia. Etenim requiritur in actu exercito per notitiam prædictorum articulorum fides exercita, vt docent relati, & Bañes 2. 2. *q.* 2. *art.* 2. *concl.* Eymeric. *p.* 3. *directorij inquiſit. q.* 10. *hæreſi* 8. & erroneum vocat illud primum Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *p.* 4. Ledeſma *tom.* 2. *tract.* 1. *c.* 2. quos pro ſe citat Sanchez *dicto lib.* 2. *ſumm. c.* 3. *n.* 3.

12 Et quamuis nonnulli dicant vt poſſit dari caſus, vt iuſtificetur quis ſine fide explicita Chriſti poſt promulgationem Euangelij, vt exemplificant DD. nonnulli ex caſu Cornelij iam relato *actor.* 10. qui erat vir iuſtus timens Deum, cuius tempore iam erat promulgatum Euangelium in ea Prouincia, & non habebat fidem Chriſti explicitam, inter quos Richard. *in* 3. *diſt.* 25. *art.* 3. *q.* 1. Sotus *lib.* 2. *de natur. & grat. c.* 11. *&* 12. & *in* 4. *diſt.* 5. *q. vnica, art.* 2. Vega *lib.* 6. *in Trid. c.* 17. *&* 20 & Villal. 2. *p. ſum. tract.* 1. *diff.* 3. *n.* 6. *&* 7. Tamen dicendum eſt, vt ſit talis fides explicita neceſſaria, quia Theologi cōmuniter docent *in* 3. *d.* 25. omni tempore debuiſſe homines adultos habere fidem aliquam explicitam ſupernaturalem, ita vt contrarium dicant eſſe erroneum, Bañes 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 1. Cano de Sacra *p.* 2. *q.* 2. *concluſ.* 1.

13 † Et reddit rationem D. Tho. 2. 2. *q.* 2. *art.* 3. quam ſequitur Villal. ſuprà, *n.* 3. quia natura rationalis, nequit ad rem ſupernaturalem ordinari, niſi motu ſupernaturali applicans relatum Pauli locum *ad Hebr.* 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe Remunerator ſit.*

14 Et confirmatur vlterius, quia poſt Adami peccatum ſemper fuit neceſſaria fides Chriſti neceſſitate medij, ſaltem implicitè ad conſecutionem gratiæ, & gloriæ, cuius fides commendata eſt, vt patet ex locis Paul. *ad Ro.* 3. 4 *&* 5. *ad Galatas* 2. *&* 3. *&* 1. *ad Corinth.* 10. ſic Villal. *ſuprà n.* 4. qui probat hoc dictum *ex illo actor.* 4. vbi Apoſtoli dicunt, *nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri:* docent Sanch. *lib.* 2. *d. c.* 2. *n.* 7. Filiuc. *tom.* 2. *tract.* 22. *ca.* 23. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *q.* 2. *puncto* 2. *propoſit.* 2. verſ. *obſeruandum*, Caſtr. Palao cum aliis *tract.* 4. *diſp.* 1. *p.* 9. *n.* 2. † Expendit Ægidius Trulenc. vi- 15
dendus *in opere moral. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *à n.* 4. vbi probat quod fides Dei, vt Auctoris ſupernaturalis ſemper fuit neceſſaria; *& n.* 5. quod poſt Adami lapſum, & ante Euagelij promulgationem, fides Chriſti fuit neceſſaria in maioribus explicita, in minoribus implicita, & ſic intelligit D. Thom. 2. 2. *q.* 2. *art.* 7. dum ſcripſit, fuiſſe in quam multis ſanctis Patribus veteris teſtamenti fides Chriſti explicita, & quod per conſequens ij tenebantur explicitè credere in Chriſtum, præcipuè illi, quibus hoc myſterium fuit reuelatum, vt tenent Durand. *in* 3. *diſt.* 25. *q.* 1. Albert. Magn. ibi, *art.* 2. Richard. *in* 3. *q.* 1. *&* 2. Marſil. *q.* 14. ſed in minoribus, & rudioribus, quibus non erat myſterium Incarnationis reuelatum, ſufficere in ipſum implicite credere. Etenim credendo eſſe Deum, & eſſe Remuneratorem donorum ſpiritualium, implicitè habebant fidem in Chriſtum Redemptorem; & minores quidem, vt docet D. Thom. *ſup. artic.* 6. *&* 7. non tenebantur habere notitiam tam claram, & diſtinctam, ſicut maiores: aliquid dicā infra *q.* 5. *verſ. ad tertiam, in fin.*

Ad tertiam quæſtionis partem, cui ſatisfieri 16
poteſt ex dictis *n. præc. à verſ. ad ſecundam*, video Doctorum quadruplicem ſentētiam; prima nempe aliquorum Canoniſtarum dicentium ruſticis ſatis eſſe implicite articulos fidei credere credendo nimirum quidquid credit Eccleſia; ſed vt iam dictum eſt videtur erronea ſententia hæc, quam Eimer. 2. *directorij inquiſit. q.* 10. *hæreſ.* 8. refert de mandato Pontificis inter hæreſes ab Aragoniæ inquiſitoribus damnatas. † Secunda ſen- 17
tentia docet teneri omnes explicite credere, & conſequenter ſcire omnia fidei myſteria in Symbolo Apoſtolorum contenta: ſic multi inter quos Bañes, Aragon. Valentia, relati à Sanch. *in ſumm. c.* 3. *lib.* 1. *n.* 4. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *q.* 2. *puncto.* 2. *propoſ.* 3. *n.* 3. verſ. *reſpondeo* 2. Filiucius *tract.* 22. *c.* 2. *n.* 34. probātes primò ex Concil. Colonien. dum agitur de Symbolo, & Catechiſmo Romano, & colligunt ex D. Auguſt. *lib. de fide, c.* 1 *tom.* 3. *p.* 6. *& ſerm.* 191. *de tempore tom.* 1. *pag.* 347. & Leon *ſerm.* 11. *de paſſione*, & D. Cyrillo Catech. 5. dum dicunt Apoſtolos compoſuiſſe Symbolum, vt ſtatuerunt quæ eſſent à fidelibus credenda, ſicque ſupponitur in multis decretis, quæ colligit Gratian. *de conſec. d.* 4. Et quia ea omnia publicè circumferuntur ab Eccleſia, quaſi explicite credenda, & ſcienda; & quia eiuſmodi articuli dicuntur rudimenta fidei. † Tertia inquam ſententia do- 18
cet non teneri omnes explicite credere omnes articul. fidei, vt in puerorum Catechiſmo continentur, ſed eos, quos Eccleſia ſolemni ritu celebrat, quaſi velit ſolemniter omnibus proponere, vt vel ſic facile eos intelligant, ac explicite credāt: ita Bonau. *in* 3. *diſt.* 25. *ar.* 1 *q.* 1. Sot. ibi, *q.* 1. *ſed poſito*, Angelus, verbo *fides, n.* 7. Sylu. *eodem verbo, q.* 3. Nauarr. *c.* 11. *n.* 22. *verſ.* 6. *peccat*, & *lib.* 5. *conſ.* 5. *de pœnitent. & remiſſ. in* 1. *edit. conſ.* 6. *quæſt.* 1. *in* 2.

conſ.

Digitized by Google

*conf.*10.*q.*1.dicens sub distinctiooe teneri omnes
scire d. odecim, vel quatuordecim articulos fi-
19 dei. † Quarta sententia dicit teneri omnes expli-
cite credere, & scire omnes quatuordecim articu-
los fidei in Catechismo puerorum contétos; hu-
ius sententiæ sunt Eymeric.1.*p.directorij q.*3.*n.*3.
Pegna *in comment.* 10. *verf. quantum,* & 2.*p.q.*10.
*conf.*35.*verf.*8.*hæresis,* Vasquez 1.2.*q.*76.*art.*2.*di-
sput.*121.*c.*2.*n.*2. Azor. *tom.* 1.*lib.*8.*c.*6.*q.*2.3.& 4.
& *c.*7.*q.*3.quibus in locis ait teneri fideles expli-
citè credere omnes fidei articulos, quam eastti-
mant probabiliorem Castr.Pal. *de fide art.*4.*disp.*
1.*punct.*10.*n.*3.cum Sayr. *in claui Regia, lib.*2.*c.*9.
*n.*15. Suarez *de fide disp.*13.*sect.*4.& allis, eamque
videntur amplecti, vt communiorem, Sanch. *dict.*
*c.*2.*oper.mor.lib.*2.*c.*3.*n.*4. Vill. *in sum.p.*2.*d.tract.*1.
*difficult.*8.*n.*3. ea doctrina D.Tho.2.2. *q.*2.*art.*5.
ad finem corporis, vbi hęc ait: *Quantum ad credibi-
lia, quæ sunt art. fidei tenetur homo explicitè credere,
sicut tenetur habere fidē, quantū verò ad alia credibi-*
20 *lia satis est implicitè.* † Et Ægid. Trul. *in opere mo-
rali,* alia in comprobationem prædictarum sen-
tentiarum adducens *in opere moral. p.*1. *lib.*1.*c.*1.
*dub.*3.*à n.*6. tres posteriores sententias probat ibi
*n.*10.& suum iudicium proferens in medium, eli-
git tertiam iam relictam, dicens satisfacere huic
præcepto quemlibet ordinarium fidelem, si ex-
plicite credat fidei articulos, quos Ecclesia so-
lemnisat ex D. Thom. *dict.q.*2.*art.*8. ibi, *post tem-
pus autem gratia reuelata, tam maiores, quam mino-
res, tenentur habere fidem explicitam de mysteriis
Christi, præcipue quantum ad ea, quæ communiter in
Ecclesia solemnizantur, & proponuntur,* & docet ea-
presse Eymer. *d.*1.*p.direct.inquisit.q.*4.*n.*4.*pag.*63.
ibi *sufficit enim laicis simplicibus habere notitiam
explicitam articulorum, de quibus Ecclesia festiuat.*
21 Ex his incidimus in dubium, an hæc sint cre-
denda necessitate medij, aut præcepti, & viden-
tur, vt credi debeant necessitate medij, sicut iam
diai de fide habenda Dei in omni lege, item &
Christi venturi post Adami peccatum in lege
naturæ, & lege scripta implicitè, & in lege gratię
explicitè, & est ratio, quia, vt iam dixi, cognitio
Dei est necessaria, & cùm mysteria sanctissimæ
Trinitatis, Incarnationis Verbi sint scitu neces-
saria necessitate medij ad salutem, vt tenent Ga-
briël. *in* 3.*dist.*25.*q. vnica, art.*2.*concl.*2. Valēt.2.2.
*q.*2.*p.*4.& 5. Molina *p.*1.*q.*1.*art.*1.*disp.*2. Maldet.
a.2.*q.*2.*ar.*8. Beccan. *c.*12.*de fide, q.*2. Bonac. *p.*2.
*de fide, n.*5.& 6. sequitur idem dicendum de cęte-
22 ris Symboli mysteriis. † Et confirmatur quia in
lege veteri fides implicita de Trinitate, & In-
carnatione, necessaria erat ad salutem necessi-
tate medij; ergo lege Euagelij post sufficientem
promulgationem eius, fides vtriusquè mysterij,
est explicitè necessaria, cùm antea illa essent sub
nube, & in figura, nunc verò in luce, & in reali
manifestatione omnibus promulgata.
23 Nihilominus video vt plerique commentato-
res Magistri, *in* 3.*dist.*25. vbi Scotus post recen-
sitos articulos, Tromb. § *de nobis,* Ricardus *art.*4.
*q.*1. Sotus *in* 4.*dist.*5.*q.*1.*lib.*2.*de natura, c.*12. Bar-
tholom. Medina *lib.*4.*de recta in Deum fide, c.*10.
Vega *lib.*6.*super Trid.c.*17.& 20. Sa verbo *fides,*
*n.*3. Turrian. *in* 2.2.*disp.*27.*dub.*4.& 8. Layman,
*de fide c.*7.§.*contraria,* Bord. *de inquisit: c.*1.*n.*63.
doceant prædicta mysteria explicitè credi, non
esse de necessitate medij, quia de hac necessitate
solum est medium necessarium fides explicita
vnius Dei Remuneratoris, iuxta allegatum lo-
cum D.Paul. *ad Hebr.c.*11. ibi, *credere oportet ac-
cedentem ad Deum, quia est, & quia inquirentibus se
Remunerator sit:* ex ea ratione, quia licet initium
nostræ salutis à Deo sit, tamen nō saluat nos, nisi
ad eum accedamus per fidem, cognoscentes il-
lum, vti supremum Dominum omnium bono-
rum, non solùm naturalium, sed etiam superna-
turalium largitorem. † Et quòd cætera mysteria 24
Trinitatis, & Incaroarionis credenda non sunt
necessitate medij; sed tantùm implicitè cum cæ-
teris articulis, probant. quia huiusmodi præci-
sa obligatio nullibi reperitur expressa in sacris
Literis, nec in conciliis à Sanctis Patribus de-
finita, aliàs, inquiunt, iugum Christi non esset
suaue, & onus leue, sed rigidum, & graue, atque
ideo multi Innocentes adulti perirent: & sic
amplectuntur hanc opinioοem, vbi fauorabi-
liorem.
Nec dicuot obstare fundamenta cootrariæ 25
sententiæ ex dicto cap. Pauli *ad Hebr.*11. ea quo
colligunt duo, nempe de necessitate medij cre-
denda esse explicitè, nempe quod Deus sit, &
Remunerator, & Trinus, & Incarnatus, & de
mysterio Trinitatis probantes ex illo *Matth.*18,
*n.*15. *Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine
Patris, & filij, & Spiritus sancti.* De Incarnatione
ex illo *Ioannis c.*1, *n.*12. *Quotquot autem recepe-
runt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui
credunt in nomine eius.* Item cap.3. *n.*15. & *omnis
qui credit in ipsum, habeat vitam æternam,* & ibi,
*n.*18. *Qui credit in eum non iudicatur, qui autem non
credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine
vnigeniti filij Dei,* & *actor.c.*8.*n.*37. *si credis ex to-
to corde, licèt & respondens ait, credo filium Dei
esse Iesum Christum;* cùm ergo Christus sit funda-
mentum totius salutis nostræ, vt patet ea Symbo-
lo, ibi, *qui propter nos homines, & propter nostram
salutem descendit de cœlis,* sequitur vt sine expli-
cita cognitione ipsius, nullus saluari possit; nec
enim Philippus baptizasset Eunuchum Reginæ
æthiopum, si non credidisset explicitè illa qua-
tuor contenta in sua fidei professione. † quia re- 26
spondent Doctores secundæ relatæ sententiæ io
prædictis, & aliis Scripturæ locis solum esse ser-
monem de necessitate præcepti, non medij, cùm
supponant accedentem ad Deum instruendum
esse in fide Christi, qui iam edoctus si nolit cre-
dere mysteria Trinitatis, & Incarnationis, iam
iudicatus est, quia caret fide, quæ est fundamen-
tum salutis; sed non indicare huiusmodi myste-
ria ita esse necessaria scitu, vt inuisibiliter igno-
rantes saluari non possint, cùm per huiusmodi
ignorantiam non dicantur accedere ad Deum,
vt trinum, & incarnatum, nec sic tenendo im-
plicatur hæc doctrina ex adductis supra *sub vers.
ad secundā, cū aliis:* & videbis dicta infra, *c.*1.*q.*1,
Vnde iam respondebis ad aliam prędictę diffi- 27
cultatis partē, vt quod licet articuli fidei nostrę
debeāt sciri à fidelibus Christianis, in quibus do-
ctrinę Christianę cumulus cōtinetur, sed hāc fi-
dē non esse necessariā explicitā necessitate medij,
sed pręcepti diuini; imò & hoc modo dicta fore
explicitè necessariā in omnib. artic. & pręceptis
fidei, cū sufficiat in nōnullis fides implicita. † Et- 28
enim fideles minores, quibus nō incūbit ea offi-
cio alios docere, sufficit, vt sciāt articulos secun-
dū substantiā, v.g. in articulo Trinitatis satis esse,
si intelligāt Patrē, & Filiū, & Spiritū S. esse vnum
Deum, non plures Deos, non verò sit necessariū,
vt quilibet percipiat vnam essentiam esse in tri-

29 bus perſonis. † Et in credendo myſterio Incar-
nationis Chriſti, ſufficiat ſcire Chriſtum eſſe
Filium Dei verum Deum, verumque hominem
noo autem opus ſit iutelligere eſſe vnam perſo-
nam, & duplicem naturam, quod multi, & for-
ſan Docti non percipiuut: videbis Sancb. tom. 1.
ſum. lib. 2. c. 3. num. 16. & 17. Azor. inſt. moral. lib. 8.
tom. 1. cap. 6. quaſt. 5. Filiue. tom. 2. tract. 22. cap. 2.
num. 38. Petrum Ledeſma tom. 2. tract. 1. cap. 2. con-
cluſ. 8. Caſtr. Palao, & alios, quos citat Trulenc.
30 in ſum. moral. dict. c. 1. dub. 3. num. 15. † vbi cum
multis, quos citat Sanchex num. 8. & Villalob.
dict. 2. p. ſumm. tract. 1. dif. 3. num. 6. & cum Filiu-
cio ſup. num. 39. dicit eſſe tenendos, & ſcien-
dos etiam a ſimplicibus Chriſtianis fidei ar-
ticulos explicitè; quod ſi nimis rudes ſint, te-
neantur tunc aliquos articulos ſcire, nimirum
myſterium Trinitatis, & Incarnationis, quia
horum ſcientia eſt neceſſaria neceſſitare medij,
videlicet, Deum eſſe triuum, eo modo, quo ſi-
gno Crucis exprimitut, Dei Filium eſſe incar-
natum, & mortuum, à quorum ſcientia nemo,
& ſi rudiſſimus, ſi vſum rationis habeat, excu-
31 ſari poſſe videtur, † cùm videamus huius modi
homines etiam rudes mandare memoriæ canti-
lenas aliquas, ſcire contractus, arborum vitia,
& animalium, & alia inutilia; imo & nociua ani-
32 mæ: † qui & an. 16. moltis comprobat quod me-
diocres, vt Clerici, præſertim Curati, confeſſa-
rij, Concionatores, ac omnes Religioſi, quorum
eſt verbo, vel facto de credendis, vel agendis, ſim-
plices erudire teneantur, explicite credere quem-
libet articulum ſigillatim, & ad aliqualem de-
clarationem articulorum, non æqualiter, ſed ſe-
cundùm magis, & minus, prout congruit eorum
officio, quia ad plus tenentur Curati, quam non
curati, & plus Religioſi, & clerici, quibos iu-
cumbit verbum Dei clero & Populo prædicare,
& confeſſiones audire quàm religioſi, & clerici,
quibus hoc nou incumbit, & docent Ledeſma
2. tom. ſumm. tract. 1. c. 2. concluſ. 6. Eymericus 1. p.
director. q. 12. n. 4. & alij, & videbis quæ dixi in-
fra in cap. pen. & fin. de atate, & qualit. ordin. & Vil-
lalob. ſupra tota dif. 4.

33 Qui dicta dif. 5. n. fin. dicit cum Sanchez ſupra
dict. cap. 2. n. 9. Valencia 2. 2. diſp. 1. q. 2. puncto 4.
Baſies 2. 2. q. 2. art. 8. dub. fin. concluſ. 3. n. 101. intel-
ligere per fidem explicitam Chriſti, vt ſit cre-
dendum quod eſt verus Dei filius, verus homo
Redemptor generis humani, quod mortuus fuit
pro nobis, quod reſuſcitauit, & per fidem ex-
plicitam Trinitatis, vt credamus tres perſonas,
Patrem, Filiom & Spiritum ſanctum, & vnum
verum Deum, non tres Deos. Sed vt vides ex
adductis ſupra hoc dubio in verſ. nihilominus, &
verſ. ſequenti, hæc videntur non eſſe neceſſaria,
vt ſciantur explicitè de neceſſitate medij, ſed
præcepti.

34 Ad quartam quæſtionis partem dicendum eſt
vt cumque explicitè teneantur fideles ſcire arti-
culos fidei, vel eorum aliquos, vt dictum eſt,
ſed non teneaotur credere explicitè cætera, quæ
continentur in ſacra Scriptura, vel ab ea per Ec-
cleſiam deducuntur, & determioantur, ſed vt
ſufficiat implicitè credere, nimirum, credendo
quidquid credit Eccleſia Catholica, vt docent
D. Thom. 2. 2. quaſt. 2. art. 5. Eymericus de inquiſit.
35 pag. 78. n. 7. † Et ſic vt fideles communiter, & per
ſe loquendo non teneantur explicitè crede-
re, & ſcire myſterium Circumciſionis, Aduen-
tum Magorum, & miſſionem Spiritus ſancti,
Suarez tract. de fide, diſp. 13. ſect. 4. n. 3. & alij. Nec
ſanctorum communiooem, vt exiſtimant Vill.
D. Thom. 2. dif. 4. n. 3. cum Axor. Thom. Sanch.
& aliis, quia huius rei ſcientia uon videtur ſic
neceſſaria ſcito, & videtur habere maiorem ſub-
tilitatem, eum etiam docti diſputent in quibus
rebus hæc communio conſiſtat, quibus addo
Coninx. dub. 10. in 2. 2. D. Thom. diſp. 14. n. 189.
Villalob. in ſum. p. 2. tract. 1. dif. 4. n. 3. Dianam p. 3.
tract. 5. miſc. 1. reſ. 48. verſ. quoad: licèt affirmati-
uam ſententiam doceant Iannerus 2. 2. diſp. 1. q. 7.
dub. 3. n. 70. Turrianus in 2. 2. tom. 1. diſp. 18. dub. 1.
aliquid dicam infra in c. 1. ſub q. 1. verſ. ad ſecun-
dam. † Et quod nec teneantur fideles explicite 36
credere creationem mundi fuiſſe io tempore, &
non ab æterno, Suarez ſupra, n. 6. Ægid. Trulenc.
ſupra, dicto c. 1. dub. 3. n. 18. † Vbi cum aliis non 37
excuſat à peccato mortali eos, qui explicitè non
ſciuot, & credunt B. Mariam Dei Matrem poſt
partum, ac perpetuo manſiſſe Virginem, quia
hæc veritas eſt valdè commuois apud omnes;
ſed Suar. ſup. n. 9. oppoſitum exiſtimat probabi-
le, Diana ſupra, alios refert. † Villal. inquam, ſu- 38
pra d. n. 3. in fin. dicit vt credere explicitè ſanctam
Matrem Eccleſiam, ſit res elara, qoia eſt quæ pro
ponit ea, quæ credenda ſunt: videbis quæ cou-
gerit Bord. de inquiſit. c. 1. n. 79.

Vbi ait cum multis, vt omnes teueantur ſcire 39
articulos fidei prout in Symbolo Apoſtolotum
continentur, quia illud eſt fundamentum, & ba-
ſis noſtræ ſalutis, & vniuerſale principium, in
quo omnes fideles cõueniuot; & ſic vt ſit neceſſa-
riũ, vt addiſcatur à fidelibus adultis, ne dicantur
ignorare principium, & fundamentum ſuæ ſalu-
tis: & in Concilio Agatenſi iuſſum fuiſſe præ-
dicati in Eccleſiis vt omnes illud addiſcerent, c.
Symbolum 54. diſt. 4. de conſecr. quod adulti ante-
quam baptizentur, debent addiſcere ex cap. ba-
ptizandos 56. cap. non liceat 57. eadem diſt. † ſed 30
limitat vt iotelligatur iuxta capacitatem vniuſ-
cuiuſque, quia Deus non obligat ad impoſſibi-
lia, nec ad ea, ad quæ quis peruenire non poteſt
per ſuam capacitatem, vbi excuſat rudes, ſi tan-
tùm inconfuſo ſciant, modo ſciant principalia,
de exiſtentia, prouideotia, Trinitate, & Incarna-
tione, quod Chriſtus ſit de Maria Virgine, paſ-
ſus, mortuus, & quod reſurrexit propter no-
ſtram ſalutem; † eos excuſans ſi ignorent my- 41
ſteria Circumciſiouis, Epiphaniæ, Pentecoſtes,
quia non exprimuntur in Symbolo ex Doctori-
bus citatis à Diana p. 3. tract. 5. reſp. 48. item arti-
culos deſcenſos ad inferos, communionis San-
ctorum ex eodem, & Sanch. in ſum. lib. 2. c. 3. n. 7.

De Sacramentis Eccleſiæ dicunt, vt fideles 42
adulti debeant recipere illa, qoæ recipere de-
bent, eo quod ſunt de neceſſitate ſalutis ſeſſ. 7.
Trid. can. 4. & ſic prius ſcire, vt addiſcant diſcer-
nere ſpiritualia à tẽporalibus, ne dicatur de illis
nolite proiicere margaritas ante porcos, quorum
præcipua ſunt Baptiſmus pro adultis, Pœniten-
tia, Eucbariſtia, etiam Confirmatio, quæ ſunt
communia omnibus fidelibus; & quod ſufficiat
ea addiſcere, quando ſumenda ſunt: ſic Docto-
res cum Suarez diſp. 13. de fide, ſect. 4. n. 12. Diana
alios citans p. 3. tract. 5. reſp. 48. Becan. c. 12. de fi-
de n. 12. Bonacina c. 2. de fide n. 13. Sanchex lib. 1.
c. 3. n. 9. Bord. ſuprà n. 80. cum aliis Truleuc. dicta
p. 1. ſum. mor. c. 1. dub. 3. n. 19. † Vbi dicit quod no- 43
titia Sacramentorum reducitur ad ſextum arti-
culum,

culnm, nempe ad ſalutem, cùm ſaluentur à Deo
per Sacramenta: ſic Azor. *l.b.8 mor.c.6.q.3.* De
cæteris, in quam Sacramentis dicit Reginald.
lib.27. cap.2. ſect.1. n.19. Trulenc. *dicto num.19.*
Vt qui vult ea ſuſcipere, teocatur ea ſcire, quod
ſint ſacramenta, & non eſſe in peccato mortali
ſuſcipienda.

44 Cumque quilibet debeat ſcire legem, in qua
viuit, vt eam integram, inuiolatamque ſerua-
re poſſit, vt dicit Sanchez *dict. cap.3. num.10.* ſe-
quitur dicendum, vt teneantur fideles ſcire præ-
cepta. Decalogi, & Eccleſiæ non eo ordine
quo in Catechiſmis proponuntur, ſed quoad
ſubſtaoriam, v. g. vt ſciat reſpondere non eſſe
periurandum, occidendum, furandum, quo-
rum ſubſtantia conſiſtit vt multis probat Villa-
lob. *part.2.tract.1. dif.4. num.22. in fine*, vt ſciat
45 prędicta. † Et ſacrum non audire in diebus feſtis,
non ieiunare, & ſit peccatum mortale, & com-
probar, quia ſunt multi habentes obligationes
plures de regula, ac de officio, quas memuriter
non referent.

46 Tenentur etiam Fideles ſcire orationem Do-
minicam *Pater noſter*: opera miſericordiæ, &
patienti neceſſitatem animæ, aut corporis, quan-
doque ſubuenire, ſed non ordioatim ſcire, non
erit peccatum, ex prædicta cauſa ſufficiet, vt ex
oratione Dominica intelligant, vt omnia bona
animi, & corporis ſiot à Deo petenda, eorum
auctore: ſic Sanchez, Villal. *ſupra*, Azor *lib.8.*
mor. tom.1. cap. 7. q. 5. Syluester verbo *ſcientia*,
Nauarrus *cap.11.n.22 verſ. ſeptimò peccat*, Tru-
47 lenc. *ſub dicto n.19.* † Vbi inſuper ait vt tenean-
tur fideles ſe munire ſigno crucis, & exiſtimat
Syluester *ſupra*, quod hæc obligatio eſt ſub
mortali; verum Azor *ſup.* Sanchez *n.14.* & idem
Trulenc. dicunt id non ſcire eſſe peccatum ve-
niale graue; eo quod tranſgreditur Apoſtoli-
cam traditionem, & quia per ſignum crucis
profitentur Fideles Trinitatis myſterium: ſed
Villalobos inclinat *dict. n. 12.* & exiſtimat pec-
care moraliter neſcientes ſe munire crucis ſigno,
cùm hoc ſit primum, quod docetur paruulis fi-
delium; & quia qui hoc neſciunt, cenſentur ni-
hil ſcire, & ſi Trulenc. *dict. n.19.* non audeat ſub
48 mortali condemnare, † quia non omnes tradi-
tiones Apoſtulicæ obligant ſub mortali, ſicut
nec ſalutatio Angelica, ſumere aquam benedi-
ctam ad ingreſſum Eccleſiæ, quæ ſunt traditio-
nes Apoſtolicę; & ſic nemo teneatur ſcire ſaluta-
tionē Angelicam, *ſalue Regina*, quamuis bonum,
& laudabile ſit ea ſcire, & de aliis in doctrina,
Chriſtiana & Catechiſmis puerorum contentis:
idem dicit Trul. cum multis adductis à Caſtro
49 Palao. † Vnum poſt alia dicens *n.9.* vt ignorantes
fidei articulos, Symbolum, Decalogum, Ora-
tionem Dominicam, tum etiam, & Sacramen-
ta, quæ ſuſcipit modo ſupra explicato, peccant
mortaliter, eſſeq; communiter ab abſolutio-
ne reiiciendos: de quo puncto ipſe ex propoſi-
to agit cum multis ibi *toto dubio 4.* vbi videbis.
Quibus addo Bonacinam *part. 2. de fide n.13.6.*
tem, Becan. *p.4. caſu 1.* vbi multa ſcribit, Laym.
lib.2. tract. 1. cap.9. n.4. Bordonus *dicto c.1. n.81.*
50 *&* 82.

Ad vltimam quæſtionis partem, an ad ſcien-
da prædicta æque teneantur omnes adulti fide-
les; ad quod reſpondeo diſtinguendo, vt iam
diſtinxi inter adultos, rudes, Hebetes ingenij,
laicos habiles, Clericos, Religioſos, Parrochos,
& prælatos: nam inter iſtos debet eſſe non mi-
nima differentia, quia, & ſi iam ſupra dixerim,
quod laici adulti, ſeu hebetes, aut rudes non
teneantur ſcire rudimenta fidei, niſi modo di-
cto, nec obligentur ſcire quæſtiones, ſeu diffi-
cultates, quæ ſolent inter doctos occurrere cir-
ca intelligentiam omnimodam tam de articu-
lis fidei, quam de ſacramentis, ſed tantum quoad
ſubſtantiam illorum, vt docent Sanchez cum
aliis *in ſumm. lib. 2. cap.3. num.9.* Villalobos *dicta*
difficult. 4. tract. n 4. cum aliis Diana *p.2. tract.5.*
miſcel; dicta res, 48. † Tamen excipiuntur do- 51
cti, vt ſunt Clerici, Religioſi, & alij, quibus ex
officio incumbit adminiſtrare, & docere, velu-
ti Parrochi, & inter iſtos eſt magis, & minus,
quia ad plus tenentur Curati, quam non Curati,
& ad plus Clerici, & Religioſi, quibus ex offi-
cio incumbit verbum Dei Clero, & populo præ-
dicare, & confeſſiones audire, vt iam dixi, cum
Ledeſma, Eymerico, & Trulenc. *dicto dub. 3.*
n. 16. vbi dicit quod ij tenentur ſcire articulos
fidei ſecundum declarationem, quæ communiter
habetur io Catechiſmis, præſertim Romano,
qui ad Parrochos eſt directus, vt docet Filiucius
tract 22. c.2. n.35.

Item maiores prædicti, vt ſunt Epiſcopi, Prę- 52
lati, Magiſtri ſacræ Theologiæ, & Doctores, de-
bent ſcire expreſſe articulos ſecundum difficul-
tates, quæ communiter fieri ſolent circa illos
vt docet Ledeſma *in ſumm. 2. tom. tract. 2. c.2. con-*
cluſ. 7. vbi dicit Epiſcopos teneri explicite ſci-
re tria ſymbola cum ſuis omnibus difficultati-
bus, & ſubtilitatibus. † Tenentur enim non ſo- 53
lum minores, ſed etiam mediocres docere, vt ait
Petrus, *Rom.1. epiſt c.3. verſ. 15.* ibi *parati ſemper*
ad ſatisfactionem omni peſcenti vos rationem de ea,
quæ in vobis eſt ſpe: ſic etiam tenent Filiocius
ſupra *n.36.* Eymericus *de inquiſit. 1. p. direct. q.12.*
num.4. pag.77. & 78. num.6. Trulenc. *dicto dub.3.*
num.17. & videbis Trid. *ſeſſ. 7. cap.2. & ſeſſ. 22.*
cap.5.

Et ob id dici debet vt ad plus teneantur 54
Pontifices, quam Abbates, & ad plus prauitatis
hæreticæ inquiſitores, quam magiſtri, & Docto-
res cum ſint fidei iudices † & plus quam omnes 55
ſummus Pontifex, ad quem pertinent ea, quæ
ſunt fidei ſententialiter determinate in confuſa
fide, & ad quem ſunt maiores, & difficiliores
quæſtiones fidei, & Eccleſiæ deducendæ, vt ha-
betur in decreto *diſt.44.* & colligitur hæc doctri-
na ex *S. Thom. 2.2. q.2. art.6.* vbi docet non om-
nes teneri æqualiter ſcire, & expreſſe credere,
& concludit maiores homines, ad quos perti-
net alios erudire, teneri habere pleniorem no-
titiam de credendis, & magis explicite crede-
re. † Et Caſtr. Palao de fide *tract.4. diſp.1. pun-* 56
cto 10. n.11. aduertit bene, non eſſe opus Epiſco-
pum ita eſſe doctum, vt ex tempore poſſit omnes
difficultates aduerſus fidem inſurgentes ſupera-
re, ac diſſoluere, ſed quod ſufficiat adhibito ſtu-
dio, & conſilio peritorum id facere poſſe, de
quo videbis Suarez *de fide diſp. 13.* in fine, &
Egidium Trulenc. *in opere moral. in 4. precepto* 57
cap vnico n.3. † qui dicto *lib.1. cap.1. dub.3. n.16.*
io fine dicit quod vnuſquiſque tenetur ſcire, ea,
quæ ad ſuum officium recte obeundum, ſunt
neceſſaria, & hæc applicabis ad ea, quæ dico
infra in *cap. pen. & fin. de ætate, & qualit. ordin.*
Videbis quæ dico infra *in cap.1. quæſt.2. verſ. ad*
primam.

QVÆSTIO IV.

An qui credit articulos fidei, qui continentur in symbolo Apostolorum, sed quosdam alios ab Ecclesia propositos, ad credendum discredit, saluari possit. Et an fideles teneantur omni tempore exterius fidem catholicam confiteri, seu quando: vbi quid denegante esse Christianum & an liceat aliquando, omitte resignum institutum publica lege ad cognitionem veræ fidei.

SVMMARIVM.

1 *Credere ad salutem necessarium est quidquid Ecclesia proponit de fide credendum.*

2 *Hæreticus, nisi suam hæresim abscidat saluari non potest, quamuis alias sit vir bonus.*

3 *Confessio fidei externa est ad salutem necessaria propter Dei honorem, aut proximi & in quibus casibus ibi obliget explicite sub n.4.*

5 *Dei honor, aut quando censeatur auferri, aut vtilitas proximi non confitendo fidem remissiue.*

6 *Rogatus de fide, & tacens, an peccet contra præceptum confessionis fidei. An liceat, quibus fugere tempore persecutionis fidei, & seu liceat catholico ad se occultandum vti vestibus infidelium, seu esse in hospitiis infidelium, simulando fidem, carnes commedendo, &c. seu commoranti inter hæreticos adire eorum templa, interesse conuentibus n.7.8.9. & 10. remissiue.*

11 *Interrogatus de sua fide à publica potestate, tenetur etiam cum periculo vitæ directe respondere esse Christianam; secus si à priuata persona interrogetur n. 12. Quando se excuset quis à tali confessione fidei, vel non num. 17.*

13 *Fidelem se negans, siue Christianum, peccat mortaliter; secus si negaret suam nationem.*

14 *Negans se Clericum, vel Religiosum, non peccat contra fidem, nec est illicita vestium Clericalium depositio inter infideles, nec Pilei Hebraici gestatio ad vitandum mortem, nec simulare ritus alienas in præsentationibus, nec carnium commestio ad euitandam mortem.*

15 *Papistam se negans interrogatus coram hæreticis, peccat mortaliter, nisi interrogaretur in bello, & qui negant potestatem Romani Pontificis.*

16 *Idolum adorare, externe est peccatum mortale, nec licet illud fabricare, nec assistere concionibus, nec fabricare synagogam Hebreis, aut agnum.*

18 *Signum publica lege institutum ad dignoscendam fidem secundario, veluti coloris in vestibus licet omittere, non sic quando primario ob fidei religionem positum est à lege, si pereclitatur Dei honor, & proximi vtilitas*

20 *Seruus Christianus tenetur obsequium Domino præstare in templis infidelium, dum non colat ibi idolum, &c.*

21 *Sectam falsam nequit quis simulare verbo, vel facto, etiam si non instet præceptum confessionis fidei, si serio fiat non si ioco, & n.22.*

22 *Genua flectere coram Idolis ad simulandam adorationem est illicitum.*

AD primam difficultatis partem, & si videatur quod illi tantum sint necessarij ad salutem, & de aliis articulis Ecclesiæ non sit curandum, tamen cum necessarium sit ad salutem credere quidquid Ecclesia de fide proponit credendum propter symbolum Apostolorum, in quo continentur quatuor iam dicta *sub q. præcedenti*; ideo credendi sunt, & reddit rationem Bordonus *de inquisitione cap. 1. num.* 83. quia qui negat pertinaciter non solum plures articulos; imo etiam vnicum, quicumque ille sit, statim fit hæreticus formalis carens omni fide, vt iam adduxi sub dicta *q.* 3. † Ergo nisi suam hæresim abscidat, saluari nequibit, cum iste fide careat, & sit extra Ecclesiam Dei, extra quam nullus potest dicens, vt de hoc nulla sit difficultas, quamuis alias sit vir bonus, & totam Dei legem seruaret, quia id nil ei prodest ad salutem; sic vt verificetur de eo illud Iacob. *cap. 2. n. 10. quicumque totam legem seruauerit, offendit autem in vno, factus est omnium reus*; id est, quoad salutem animæ: alia tradit videnda Bordonus *à n.* 84. vbi de dubio, an detur ignorantia inuincibilis fidei, tam in genere, quam in specie: & cum multis Trulene. *in opere moral p. 1. cap. 1. dubio* 5. vbi resoluit cum Castro Palao, Azor, Filiucio, & aliis: *& dubio* 6. quando obliget actus fidei internus, de quo iam supra adduxi. 1 2

Ad secundam quæstionis partem, an fideles teneantur omni tempore exterius fidem catholicam confiteri, seu quando. Et vt respondeam præmitto dicendum hanc confessionem externam esse ad salutem necessariam, propter Dei honorem, aut proximi, vt omnes docent, cum D. Thom. 2. 2. *q.* 3. ex illo Pauli *ad Roman.* 10. *n. 9. si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris saluus eris & num.* 10. ibi *corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, & in art. 2. dicta q.* 3. dicunt cum eo omnes vt obliget ea confessio in prædictis casibus honoris Dei, & proximi vtilitatis, quia cum fides pereclitatur, vel in se, vel in proximo, tunc adest obligatio illam confitendi, & docendi, vt debitus honor Deo reddatur, & proximus subleuetur à miseria, & cæcitate infidelitatis; fides enim ponitur in discrimine; nam cum quis interrogatus an habeat fidem, an fides Christi sit vera fides, tacet, cum tunc fidem confiteri teneatur, sequitur vt tunc quando quis creditur dubitare de fide, aut esse negaturum, teneamur tunc confessione fidei illum edocere, & dirigere in viam salutis: ita Bordonus *de inquisit. cap. 1. num.* 95. Trulene. *in opere morali lib. 1. dub. 7. c. 1. num.* 4. 3

Et his duobus casibus addo alios, in quibus obligat hoc præceptum, primus quando tenetur aliquis res fidei, & religionis Christianæ docere alios. Secundus quoties nobis periculum negandæ exterius fidei imminet. Tertius quandocumque ita obligamur, vt religionis actum præstare oporteat, hoc est debitum cultum Deo tribuere, quia tunc eo ipso tenemur fidem saltem implicite profiteri siue verbo, siue facto, siue signo; 4

ſigno; nam ipſius actus eſt quædam fidei implicita confeſſio: ſic colligit Azor *lib.* 8. *moral.c.*7. quos caſus reducit Sanchez ad primos duos iam *num. præcedenti* relatos; nam primus reducitur ad poſteriorem, nempe ad proximi vtilitatem, & duo vltimi ad priorem, nempe ad Dei honorem, in quibus etiam continentur illi, qui adducuntur à Caſtro Palao *de fide tract.* 4. *puncto*, 13. Sanchez *dict. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 2. & recolligens Villalobos cum pluribus ab eo relatis alios plures caſus *dicta* 2. *p. ſumm. dif.* 5. concludit n. fin. eos eſſe reducendos, & alios ſimiles ad prædictos duos honores Dei, ac proximi, & alia dicens Trulenc. *in opere morali dicta p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 4. expendit *à n.* 5. 6. 13. 16. 22. 26. difficultates

5 ſequentes. † Prima quando cenſeatur honor Dei, aut proximi vtilitas auferri, non confitendo fidem, de qua Sanchez *ſupra n.* 4. Filiucius

6 *tract.* 22. *c.* 3. *n.* 72. † Secunda an rogatus de fide catholica, & tacens peccet contra præceptum confeſſionis fidei, de qua Sanchez *dicto lib.* 2. *oper. mor. cap.* 4. *n.* 6. Filiucius, *dicto tract.* 22. *c.* 3. *n.* 63. Suarez *de fide diſp.* 14. *ſect.* 3. *n.* 6. Caſtr. Pa-

7 lao *dicto tract.* 4. *part.* 1. *puncto* 14. *n.* 2. † Tertia an & quibus liceat fugere tempore perſecutionis fidei, de qua Palao *ſupra punct.* 15. *n.* 3. Suarez *diſp.* 14. *ſect.* 3. Filiucius *dicto tract.* 22.

8 *cap.* 3. *n.* 75. & 76. *cap.* 3. † Quarta an liceat catholico ad ſe occultandum vti veſtibus infidelium, aut hæreticorum, de qua Caietan. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. Sanchez *dict. lib.* 2. *oper. moral. cap.* 4. *n.* 17. Filiuc. *dicto tract.* 2. *cap.* 3. *q.* 6. *n.* 79. Villalobos *dicta dif.* 5. *num.* 16. Azor *lib.* 8. *inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 27. *q.* 4. Suarez *dict. diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 7. Palao

9 *puncto* 17. *num.* 3. & alij. † Quinta an liceat catholico eſſe in hoſpitiis infidelium ſimulando fidem, comedendo carnes diebus vetitis: de qua Sanchez *dicto cap.* 4. *n.* 24. Azor *cap.* 27. *quæſt.* 3. Filiuc. *ſupra n.* 84. Caſtro Palao *n.* 10. Villalobos

10 *n.* 13. † Sexta an liceat catholico commorantiinter hæreticos adire eorum templa, intereſſe eorum conuentibus, & concionibus, de quo Azor *ſupra cap.* 27. *q.* 5. late Sanchez *ſupra dict. cap.* 4. *n.* 26. cum aliis Caſtro Palao *n.* 11. & ad plures caſus cum iſtis relatis, & præter hos Bordonus *de fide dict. cap.* 1. *à n.* 96. vbi aſſignat 17. *quæſtiones* eas reſoluendo, quas poteſt quilibet peritus ex regula adducta diſſoluere, quare eas non tranſcribo & an ſit præceptum de confeſſione, fide externa, & quando obliget late cum infantes, & per plures ſectiones Betticelus *de miſſione Apoſtolic. p.* 2. *tit. de fide*, *q.* 8. *ibi q.* 9. agit de quæſtione an graue peccatum ſit vltronea confeſſione abſque iuſta cauſa prouocare fidei hoſtes.

11 Ad tertiam quæſtionis partem an interrogatus de ſua fide teneatur aperte reſpondere ſe eſſe Chriſtianum. Reſpondeo quod ſi interrogatur à publica poteſtate, tenetur fateri etiam cum periculo vitæ directe reſpondere ſe eſſe Chriſtianum, quia certum eſt extare præceptum de fide confitenda: ergo maxime in hoc caſu; nam interrogato tacente, vel diſſimulante, coram in fideli, Turca, vel tyranno fides Dei ponitur in magnum diſcrimen: quare dici debet, vt tunc maxime obliget hoc præceptum: docent Sanchez *dict. lib.* 2. *ſum. cap.* 4. *n.* 6. Mald. Valencia, Azor apud Bonacinam *quæſt.* 3. *de fide num.* 7. Becan. *cap.* 9. *de fide q.* 4. Etiam cum periculo vitæ, quia non obſtante periculo vitæ, fides negari non poteſt, nec diſſimulari, quando vrget præceptum; Bordon *dict. n.* 96. † Aliud autem 12 erit ſi à priuata perſona interrogaretur, quia perſona priuata nullum habet ius, nec præſumptum interrogandi alium, de his, quæ ad eum non pertinent, ita præcitati.

Vnde ſi quis negat ſe eſſe fidelem, ſeu Chri- 14
ſtianum peccat mortaliter, quia hoc modo negat fidem, quam profeſſus eſt, & mendacium dicit; nunquam enim licet negare religionem Chriſtianam ſumendo in hoc ſenſu nomen Chriſtiani; ſecus ſi quis negaret ſuam nationem, reſpondendo ſi eſſet Gallus, non eſſe Catholicum, aut ſi eſſet Hiſpanus non eſſe Chriſtianum, quia diſſimulat hoc modo nationem, ne cognoſcatur ab hoſtibus, &c.

Et ob id de caſibus ſupra enumeratis aſſigno 14
breuiter ſequentes nempe, vt negans ſe Clericum, vel Religioſum, non peccet contra fidem; & quod veſtium clericalium depoſitio eſt licita inter infideles; & nec quod illicita ſit pilei Hæbraici geſtatio ad vitandam mortem; & quòd in præſentationibus licet ſimulare ritus alienos, item & quod carnium comeſtio, licet ad vitandam mortem, & quòd poſſunt immolata comedi in extremis; & licet de vnoquoque caſu poſſit ratio ſingularis aſſignari, ea eſt præcipua, & generalis, quia in his non fit aliquid directe contra fidem, cum liceat ſimulatio aliquorum præceptorum humanorum, vt euitetur mors, ſeu aliud periculum graue honoris amittendi.

Sed quod peccet qui interrogatus coram hæ- 15
reticis negat ſe eſſe Papiſtam, patet, quia eſt negare religionem Chriſtianam ab vno Romano Pontifice, qui eſt verus, & legitimus Chriſti Vicarius, vt colligitur ex eo articulo, *& vnam ſanctam Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam*, in quo includitur caſus iſte contra hæreticos, qui negant poteſtatem Romani Pontificis: ſic Sanchex *dicto lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. Bordonus *dicto c.* 1. *n.* 103. id limitantes, ſi alibi interrogaretur, vt contingit in bello, quandoque inter Eccleſiaſticos, & laicos; nam tunc huiuſmodi mendacium, non eſt contra fidem, ſed veracitatem, cum nomen Papiſtæ tunc ſumatur pro factione, non pro vera religione ſub Romano Pontifice.

Et ex hoc ſequitur quod adorare idolum ex- 16
ternè eſt peccatum mortale, & quòd nec licet concionibus infidelium intereſſe, ſic vt nec Principi ſit obediendum in hoc, nec licet vendere, & fabricare idolum, ſynagogam Hæbreis, aut agnum. De quibus caſibus videndi ſunt Bordonus *ſupra à num.* 106. Bonacina, Becan. Sanchez, & alij ſupra; & eſt ratio, quia tunc procederetur contra fidem, ritus ei contrarios faciendo, & ex his caſibus poteris ad alios reſpondere, de quibus Villalobos *dict. difficult.* 5. & Trulenc. *dicto dub.* 7. cum multis ab eo relatis, & ibi *à n.* 6.

Vnum tamen eſt aduertendum, vt quando 17
ex publica fidei confeſſione, nulla vtilitas ſperatur, ſed ſola infidelium perturbatio non eſt laude digna, vt docent S. Thom. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 3. imo vituperio eam eſſe dignam merito, vt cenſent Sanchez, *dict. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 3. *in ſumma*, & Trulenc. *dicto cap.* 1. *p.* 1. *ſumm. n.* 4. *in fine dubij* 7. cum Sylueſtro, Tauiana, Armilla, & Toleto, & Villalobos *dicta dif.* 5. *num.* 7. ſic colligens ex eodem D. Thom. & ex illo *Matth. cap.* 7. ibi *nolite ſanctum dare Canibus, nec margaritas*

garitas vestras mittatis ante porcos, ne conuersi dirumpant vos: secus autem si speraretur vtilitas fidei, aut occurreret necessitas eam confitendi publice; nam tunc non ex turbatione ventura, id est, derelinquendum; sic etiam probans idem Villalobos *dict. num. 7. in fine* ex eo quia, quando discipuli Christo dixerunt, quod Pharisei scandalizabantur, audientes suum verbum, respondet Christus *Matth.* 15. in verbis sequentibus *sinite illos (scilicet turbari) caeci sunt, & Duces caecorum*, fidem ergo negare nunquam licet vt patet, quia omne præceptum affirmatiuum includit negatiuum actus contrarij, vt præceptum amandi Deum, quod includit præceptum nunquam Odiendi eum, probant communiter omnes DD. & patet ex illo *Matth.* 10. ibi *qui autem negauerit me coram hominibus negabo eum coram Patre meo, qui in celis est*, & probatur *ex cap. non solum, cap. existimant cap. nolite timere* 11. *quæst.* 3. Et pro complemento adiunges quæstiones sequentes quas tractat Berricelus vbi *supra de fide dist. tertia, q.* 10. vbi de illo qui dicit se esse Turcam ad conuertendos infideles concionando & *q.* 12. 12. 13. 16. ac de aliis.

18 Ad quartam quæstionis partem, an liceat aliquando omittere signum publica lege institutum ad cognitionem veræ fidei, v.g. vt si Turca legem indiceret, aut consuetudine sit indicta, vt omnes fideles in eo Regno habitantes vtantur certa veste, aut signo, quibus fideles esse cognoscantur, & respondent Doctores cum distinctione, quod si huiusmodi signum non sit primario institutum ad discernendam religionem, sed ob finem aliquem politicum, vt signum rubeum Iudæorum Romæ liceat omittere absque peccato, quia tunc huiusmodi omissio, nec habet vim negationis fidei, nec obligat talis lex, si iusta sit causa eam transgrediendi: ita Caiet. 2. 2. *q.* 3. *art.* 2. *dubio* 1. Sanchez *dict. lib.* 2. *oper. moral.*
19 *cap.* 4. *n.* 28. & alij. † Quod si primario sit institutum ad discernendam religionem ob fidei professionem, tunc si huiusmodi lex sit in viridi obseruantia probabilissime existimat Caiet. non licere illud omittere, quia huiusmodi lex, & obseruatio efficit vt habeat vim interrogationis publicæ factæ de fide; & quod talis omissio sit quædam fidei negatio, quòd ego intelligo verum quando scilicet periclitatur Dei honor, & proximi vtilitas modo iam dicto, alias secus, vt docent Sanchez cum aliis *dicto n.* 28. Trulenc. *dicto dub.* 7. *n.* 31. Filincius *tract.* 22. *c.* 4. *n.* 90. Castro Palao *de fide tract.* 4. c. 17. *puncto* 18. Suarez *de fide disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 10.

20 Ex his dubium est an Christianus seruus queat in templis infidelium apud eos habitans præstare obsequium Domino suo, & respondetur quod sic, dummodo non colat idolum, vel alia ratione videatur communicare cæremoniis infidelium: sic Azor *lib.* 8. *inst. moral. c.* 27. *q.* 7. Filiucius *supra cap.* 3. Trulenc. *dicto dub.* 7. *n.* 32.
21 vbi exemplis exornat. † Qui *n.* 33. cum Sanchez *dicto c.* 3. Valencia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 3. *puncto* 2. *dub.* 4. dicit vt facto, vel verbo nequeat quis simulare falsam sectam, etiamsi non instet præceptum confessionis fidei; est enim illicitum coram ido-
22 lis genua flectere ad simulandam adorationem. † Et est ratio quia sicut omnino non licet adhærere falsæ sectæ, ita nec verbo, nec facto illam profiteri quia vtrumque est præceptum negatiuum inclusum in affirmatiuo assentiendi veræ fidei, & confitendi illam externè, quod intelligit, quando serio, & ex proposito falsa secta simularetur, nam si ioco, & recreationis causa fieret, vt in comœdiis non item, quia hoc modo licet, vt supra signaui: ita omnes & an vsus vestium infidelium aliquando liceat. Berricelus *supr. ex c.* 14. vbi per sectiones agit de quatuor generibus vestium & *c.* 15. an liceat carnibus vesci ad occultandam fidem qui plures Doctores Thelogos nostri temporis refert, & *q.* 16. vbi de Idolothitis, quando comedere ea sit licitum, & *quæst.* 16. an Ecclesiastica lege prohibitum sit edere immolata & *q.* 18. an ex grauissima causa liceat simulare ritus falsæ sectæ cessante scandalo, & non vrgente præcepto manifestandi fidem & *q.* 19. quando liceat hæreticorum & infidelium templa adire & *q.* 24. an in graui persecutione sit licita & ex *c.* 25. an ex supra moriens sit inter martyres annumerandus & *q.* 34. ibi de cooperatione ad peccata infidelium ac de aliis infinitis quærit cum Lugo & Suarez, Coninx D. Thoma & Theologis cum illo vbi videbis.

QVÆSTIO V.

An liceat disputare de rebus fidei & an dubius in fide existimetur hæreticus & an qui asserit se dubitasse de rebus fidei sit puniendus tamquam hæreticus & an infidelitas sit peccatum & an infideles compelli possint ad susceptionem Baptismi.

SVMMARIVM.

1 *Cap. quicumque §. inhibemus de heret lib. 6. & num. seqq.*

Disputare cum hereticis, qui sunt erroris Magistri, non licet, quia sunt obstinati in causis fidei, cuius pœna est arbitraria iuxta qualitatem personæ disputantis, & cum qua disputatur, vt n. 2.

3 *Laici disputare non possunt de fide sub pœna ferenda excommunicationis; & si Docti sint, & num. seqq.*

4 *Laici inter Religiosos Conferentes causa exercitij, queunt disputare de fide; & si contra n. 5. & 6. expende n. 7. vbi quod possunt disputare laici Docti cum hereticis, quando non adessent Ecclesiastici Docti, qui fidei partes susceperant.*

8 L. nemo Cod. de summa Trinit. & n. 14. cap. cum quibus 36. 24. q. 3. & n. 14.

9 *Clerici, & si in minoribus, item, & religiosi queunt disputare de fide, sed quando, & quomodo n. 10. 11. 12. 13. 14.*

15 *Disputare de fide; & si liceat viris Doctis, solet tamen esse peccatum, vt si fiat cum pertinaci, vel si timeatur aliqua peruersio, vel si fiat à parum docto, vel à dubitante de fide n. 16. 17. 18. 19.*

20 *Fides Catholica est certissima; & ideo non licet de ea disputare.*

21 *Disputare proprie sumitur pro discentere in vtramque partem. Est enim disputatio venenum veritatis, & de re dubia n. 22.*

23 *Disputans de fide potest ab inquisitoribus puniri, si disputat contra prohibitionem.*

24 *Dispu*

24 *Disputatio cum infidelibus non licet, nec cum fidelibus, quando nasceretur ex dubio quòd disputans haberet de rebus fidei.*

25 *Infidelis disputans, vt magis instructus addiscat fidem, non damnatur* & n. 26. *vbi explicatur.*

27 *Disputatio de fide triplici capite est illicita, ex parte disputantium, audientium, & ex fine.*

28 Cap. de hæret. *qualiter intelligatur*, & num. sequentibus.

29 *Dubius in fide non dicitur hæreticus, sed tantùm infidelis priuatiuè*, & n. 30. *contra multos dicentes, vt sit hæreticus* n. 32. *sed qualiter dicatur hæreticus* à n. 33. *Et qui disputent de* hoc n. 46.

31 *Hæresis propriè dicitur electio pertinax doctrinæ contraria veritati fidei* & n. 47.

33 *Hæreticus propriè dicitur dubius in fide qui hæret, & reflectit se supra cogitationem dubiam, eligens iudicium erroneum circa res fidei cum plena aduertentia intellectus, vt* num. 34. *secus si intellectus sit perditus*, à n. 35.

36 *Dubius in fide in iudicio exteriori, punitur, vt hæreticus. Et quando excusetur* à n. 37.

41 *Dubitans in fide ex ignorantia, vel simplicitate non dicitur hæreticus, si suam opinionem non defendat.*

42 *Hæresis non est ea dubitatio, quæ prouenit ex subreptitia, & inopinata tentatione, aut Diabolica illusione, si in se reuersus captiuat intellectum suum in obsequium Christi, & deliberat credere quod credit Ecclesia.*

43 *Dubitans, an Pater sit prior tempore filio, ignorans de fide eos esse coæternos, non est hæreticus, si sit paratus corrigi edoctus, nec qui dubitat, an sit de fide actus, quē ipse credit* num. 44. *nec qui dubitat se esse hæreticum* num. 45.

48 *Dubius in fide mentalis potest absolui à quolibet confessario, non si exteriùs protulerit.*

49 *Dubius in fide plenâ deliberatione, & cum pertinaciâ, punitur hæreticorum pœnis, abiurans vt formalis hæreticus* n. 50. 51. & 52.

53 *Hæreticus quando dicatur qui res fidei esse dubias credat, vt puniatur, tanquam hæreticus, seu excusetur* n. 54.

55 *Fidem implicitam habens, id est credendo quid Ecclesia credit, non peccat; & si naturali ratione ductus, aliquid falsè opinetur; dummodo non defendat.*

56 *Infidelitas dicitur duplex, alia negatiua purè, alia contraria, & hanc diuidunt Doctores in tres species, in hæresim nempe, Iudaismum, & paganismum* n. 57. *inter quas maius peccatum est hæresis* n. 58.

59 *Hæreticus erit Cathecumenus, qui apostataret à fide; & si ab Ecclesia nequeat puniri.*

60 *Infidelis purè negatiuus, dicitur qui nullam de fide habuit notitiam, & tales non peccat* n. 61. *& sic excusationem habent illi, quibus Christus prædicatum non est à peccato; nempè quòd in Christum non crediderint* n. 62. *Et qualiter accipiatur*, n. 63.

64 *Infidelis negatiuus, si nulla peccata fecerit saluabitur illuminatus.*

65 *Infideles compelli nequeunt ad fidem recipiendam, etiam, si subditi sint Principum Christianorum.*

66 *Christus commisit Apostolis prædicare Euangelium, dedit eis potestatem faciendi miracula, vt sic blandè allicerentur ad credendum.*

67 *Christiani possunt armis pacificare infideles, non admittentes eos prædicare Euangelium.*

68 *Reges nostri D. Ferdinandus, & D. Elisabeth potuerunt expellere Iudæos ab his Regnis Castellæ, ob vitandum periculum subuertendi fideles Christianos.*

AD primam quæstionis partem, 1
de qua D. D. per textum *in cap.*
quicumque §. *inhibemus de hæret.*
lib. 6. Respondendum est cum di-
stinctione; & enim regulariter
loquendo illicita est disputatio
de fide cum hæreticis, præsertim cum his, qui
aliquo modo fuerunt magistri erroris, quia ta-
les obstinati esse solent, & ita impudentes, vt
communiter necessaria sit aliqua circumstantia
necessitatis ad subueniendum ipsis, vt disputatio
sit licita: sic Sanchez *in opere morali* cum multis
lib. 2. c. 6. n. 22. valencia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 10. *puncto* 4. *in*
fine, Castro Palao *de fide tract.* 4. *disp.* 2. *puncto* 4.
Sousa *in aphorismis inquisit. lib. 2. c. 29. vbi n. 9.* cum 2
Pegna *ad legem nemo Cod. de summa Trinit. & fide*
Cathol. in 1. *p. direct.* & Farin. *de hæresi q.* 178. §. 5.
n. 114. asserit pœnam disputantium de fide esse
arbitrariam, quæ est imponenda iuxtà qualita-
tem personæ disputantis, & cum quâ disputa-
tur, loci etiam, temporis, & distantium impo-
nenda, Villalobos ait *p. 2 tract. 1. dif. 7. n. fin.* ideo
procedere quia tales hæresis Magistri sunt ad-
modom obstinati, quibus cum loqui est nimis
periculosum.

Vnde dicendum ex *dicto* §. *inhibemus*, prohi- 3
bitum esse laicis disputare de fide sub pœna fe-
renda excommunicationis, & Sanchez cum
multis *dict. cap. 6.* quem sequitur Ægidius Tru-
lene. *in opere morali p. 1. lib. 1. cap. 1. dub. fin.* di-
cunt hanc disputationem publicam, aut priua-
tam prohiberi, sic vt liget Laicos etiam doctos,
& quod si Laicus dictæ prohibitioni contraue-
niat, peccet mortaliter, quia id grauiter, & sub
excommunicationis pœna prohibetur. Sanchez
supra n. 3.

Aduertunt verò Caiet. 2. 2. *q. 10. art. 7.* Bañez, 4
& Aragon *ibi*, vt possit Laicus admitti ad dispu-
tandum de fide, quando inter religiosos confe-
rentia habetur; & sic exercitij causa, quia ea est
tantùm materialis; imo probabiliter addunt
idem Caiet. *supra dubio* 1. Bañez *ibi* Ledesmà *in*
summ. tom. 2 *cap.* 5. *conclus.* 13. posse Laicos
Doctos admitti ad disputandum formaliter de
fide; sicque esse receptum vsu, ex eo quia talis
legis prohibitio solùm tendit contra Laicos or-
dinarios indoctos; & quia Albertus Pignius,
& Henricus VIII. cum essent laici scripserunt
in materia fidei. † Tamen Dominic. *in dicto* §. *in-* 5
hibemus n. 1. & 2. Syluester, *verb. disput. n.* 2. Na-
uar. *conf. 24. de hæret. n. 2.* Castr. *de iusta hæreticor.*
punit. Villalobos *in summ. dict. 2. p. tract. 1. dif. 7.*
n. 4. hoc non admittunt, eo quod ratio legis ge-
neralis non cessat ex casu particulari.

Et quia si ex eo quod aliquis laicus doctus 6
posset disputare de fide, cæteri præsumentes
idem de se etiam si indocti essent sumerent auda-
cter occasionem disputandi de eâ, contra prohi-
bitionem legis; & cum pluribus admittere vide-
tur

tut Barbosa *in dict. §. inhibemus cap. quicunque à*
*n.*13.& expressius *n.*17. cum Valencia 2.2.*disp.*1.
*quæst.*10 *puncto* 4. *post* 2. *conclus.* Azor *inst.moral.*
*part.*1.*lib.*8.*cap.*26.*q.*1. Farinac. *de hæres. q.* 178.
*n.*111. Sanctarelo *de hæresi cap.*8. *num.*6. Sanchez
*dicto lib.*2.*summ. cap.*6. *n.* 5. & cum aliis, quibus
etiam addo Castro Palao *disp.*2. *tract.* 4. *de fide*
puncto 4.*num.*5. & Trulenc. *dicto dubio* 9. *num.*1.
in fine.

7 Existimo autem vt cessset hæc prohibitio in
casu magnæ necessitatis, vel vtilitatis, dummo-
do laicus sit doctus, & in fide benè instructus,
vt si hæreticus esset, fideles peruertens, & non
adessent Ecclesiastici docti, qui fidei partes su-
sciperent, quia tunc in isto casu talis laicus te-
neretur, vt consuleret saluti plurimorum spiri-
tuali, docent Sanchez *supra n.*7. Filiucius *tom.*2.
tract. 22.*cap.*3. *à num.*101. Bonacina *tom.*2.*disp.*3.
*q.*2.*punct.*4. Trulenc. *sub dicto n.* 1. vers. *cessaret*
Villalobos *dicto dubio* 7. *n.* 4. *in fine*, Suarez *in*
tract. de fide disp. 20. *sect.*1. *n.*11. Sanctarelus *di-*
*cto cap.*8.*n.*7. Becanus *de fide cap.*15. *quæst* 7.*n.*6.
Turrian. *in eodem tract. cap.*15.*q.*7. *n.* 6. qui etiam
excipiunt disputationem martialem, vt tradit
cum aliis Barbosa *supra n.*16.

8 Dubium verò est, an clerici in sacris, seu tan-
tùm primæ tonsuræ comprehendantur sub præ-
fata prohibitione *dicti §. inhibemus*; & videtur
quod sic *per textum in dicta l. nemo Cod. de summa*
Trinitate & fide Cathol. ibi nemo Clericus, vel mi-
litaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fide
Christiana publicetur bis coadunatis, & audientibus
tractare conetur, & de iure canonico videtur pro-
bari *ex cap. cum quibus* 36.24. *q.*3. *ibi canonum ma-*
gistris, atque custodibus nobis nullum fas est inire
certamen cum hominibus communionis aliena.

9 Sed nihilominus dicendum est non compre-
hendi sub dictâ prohibitione Clericos cuius-
cumque ordinis, aut religiosos, nisi essent merè
laici, vt docet Farinac. *dicta q.*178. *n.* 111. cum
céntum Doctoribus, quibus addo Bordon. *de*
*inquisit. cap.*1.*n.*118. *in fine*; Sanchez *supra dicto*
*cap.*6.*n.*6. subdens, vt decisio *dicti §. inhibemus*,
procedat in merè laico, secus in Clerico primæ
tonsuræ Sanctatelus *dict. q.* 8. *de heresi n.*5. Bar-
10 bosa *ibi n.*14.*in fine* † Qui *n.* 15. cum Becano *dict.*
disp. 15.*n.*7. Azor *instit. moral. part.*1. *lib.*8. *c.*26.
*q.*1. Sanchez *dicto cap.*6 *num.*8. Sanctarelo *dict.*
*cap.*8.*dub.*2.*n.*8. docet vt in dicta prohibitione
non includatur Clericus, quamuis indoctus, si
de rebus fidei disputet, sed peccata contra legem
naturalem, eo quod se exponat periculo erran-
11 di, in multis Villalobos *supra dicta dis.* 7 *n.* 5. †
qui idem dicit de Religiosis Christianis, & si or-
dinati non sint, bene expendit Ægidius Tru-
lenc. in opere moral *dict.c.*1.*dub.fin.n.*2. quæ di-
sputatio eis permittitur, si causa adest, & docti
12 sint, alias erit otiosa. † Monet vero vt ea non
habeatur coram hominibus rudibus, & simpli-
cibus, etiam si fiat causa exercitij, quia imminet
periculum vt in fide titubent, & dubitent, quia
simpliciores fere semper vim argumentorum
13 percipiunt, & rarissime solutionem; † sed limi-
tat nisi quando Doctor esset excellens qui se ac-
commodaret captui simpliciorum, vel si simpli-
ciores ab hæreticis sollicitarentur, quia tunc vt
de laico dixi, teneretur succurrere necessitati
14 eorum. † Et nec obstat *dict. l. nemo* quia est tem-
peranda ad casus dictos; quæ cum sit dispositio
sæcularis legislatoris, non debet ligare *ex Reg.*

*c.*7.& 10.*de const.*& *c.*2. cum aliis de indictis. Nec
textus *in dicto cap. cum quibus*, quia nullum ver-
bum habet de Clerico.

Vnde dico quod etsi licitum sit viris doctis di- 15
sputare de fide contra hæreticos, & infideles in
scriptis & viua voce defendendo fidem catho-
licam, quando opus est, & ea lacereretur, quia
hæc est disputatio defensiua omnibus permissa.
† Tamen posset talis disputatio esse peccatum 16
sequentibus modis, veluti si disputatur cum hæ-
retico pertinaci, à qua nulla speratur vtilitas. † 17
Vel si dubitatur de aliqua peruersione, vel sini-
stra opinione Catholicorum ignorantium di-
sputationi præsentium, vt dixi *num.præced.* † item 18
indoctus, vel etiam Doctus diffidens de sua suf-
ficientia, quia iste non debet se exponere pericu-
lo, ne ab hæretico illudatur. † Vltimo si dispu- 19
tans dubitaret de fide, quia tunc parum differret
ab hæretico, vt dico in vers. *ad secundam*: do-
cent Sanchez *dicto lib.*2. *summ.cap.*6. Becan. *dicto*
*cap.*15.*de fide q.*7. Farinac. *dict.q.*178. §.5. San-
ctatel. *dict. cap.* 8. Eymericus director inquisit.
*part.*1.*q.*10. ibi Pegna *coment.* 25. Bordonus *de*
inquisit. dict. cap. 1. *sub n.* 16. † qui *sub n.* 17. ait 20
prohiberi disputationem de fide, quia hæc cer-
tissima est, cuius mysteria satis per se elucescunt,
hoc est certa, & infallibilia sunt, eo quod pro
se Deum primam veritatem habent, quæ fallere,
aut falli non potest.

Et pro maiori intellectu, notabis quod di- 21
sputare sumitur proprie pro discutere in vtram-
que partem ad colligendum, num vna earum sit
vera, vel magis apropinquet veritati; est enim
disputatio virum veritatis, vt docet Costa *in*
*tract. de falsa, scient. disp.*64. *cent.* 2.*num.*14. apud
Laza. de Plasph. *in quæstione de opinione eligen-*
*da n.*35. † Et dicitur disputatio esse de re dubia 22
secundùm Nauar. *tom.*3.*de lege pœnali n.*28.§.*tum*
per textum in l. ancilla Cod. de furtis. † Ex quo fit 23
quòd cum de fide disputatio sit prohibita modo
iam dicto, possit disputans contra prohibitio-
nem puniri ab inquisitoribus, quia illorum pro-
prium est punire violantes interdicta, & alias
prohibitiones, quæ concernunt mysteria fidei,
& fidem ipsam: sic Bordon. *de inquisit. dict. c.*1.
*n.*119. † vbi *n.*120. addit *ex textu in cap.*2. *de he-* 24
reticis, quòd non solùm disputatio de fide facta
cum hæreticis, & infidelibus, est prohibita, sed
etiam facta cum fidelibus quòd intelligo cum
Villalobos *dict. dis.* 7. *sub n.* 2. Bañez 2. 2. *q.* 10.
*art.*7. Valencia 2.2. *disp.* 1. *quæst* 10. *puncto* 4.
quando nasceretur disputatio ex dubio, quòd
disputans haberet de rebus fidei, eo quod non
habet animum bis non assentiendi, si fundamen-
ta, & rationes cum non conuincant. † Exci- 25
piunt tamen infidelem disputantem, qui cum
non sit sufficienter instructus, intendit hac viâ
inquirere veritatem, & amplectuntur Sanchez
*dicto lib.*2. *operis moral cap.* 6. Ægidius Trulenc.
dicto dubio fin. num. 3. cum D. Valencia † qui id 26
dicit aduertendum esse pro his, qui parentibus
hereticis nati incipiunt primo circa fidem instrui.

Ad secundam quæstionis partem, an dubius 27
in fide, hæreticus sit, disputant Doctores per tex-
tum *in cap.* 1. *de hereticis*, vbi alia plura aduerto.
Sed quia hic congruit discutere ex iam addu-
ctis, nam cum dicat Trulenc. *dict. num.* 3. quod
triplici capite disputatio de fide est illicita, ex
parte scilicet disputantis, vt si Laicus sit, ex par-
te audientium, vt dictum est de Rudibus, item
ex

Google

ex fine, quia habet animum assentiendi, si contra-
riæ rationis vrgentiores sint; & sic dubius in fide,
28 dicatur infidelis † ideo nunc qualiter text. *in d.*
c. r. intelligatur, est aduertendum: etenim Diana
p. 2. *tract.* r6. *&* 2. *miscel. res.* 53. *can. de locis lib.* 12.
c. 9. Sa, verbo *heresis n.* 1. Sanchez *in summ. tom.* 1.
lib. 2. *cap.* 7. *n.* r 2. Tanneto *in* 2. r. *disp.* r. *q.* 8. *dub.* 6.
n. 109. Pottel. *in addition. ad dubia regul.* verbo *he-*
res. n. 4. & Puteano *in* 2. 2. D. Thom. *q.* 11. *art.* 2.
dub. 2. dicant dubium in fide, hæreticum non esse,
quia de ratione hæresis est affectio erroris con-
tra fidem non dum aliquis diligit, sed manet in
29 dubio, & in ancipiti: ergo non est hæreticus. †
Deinde quia hæresis est error fidei contrarius,
seu assensus contra fidem, at dubitans nullum
fert assensum pro, nec contra; hoc est enim du-
bitare, id est nec assentiri, nec dissentiri: ergo si
nullum habet assensum, nullum errorem habet
contra fidem, nec proinde hæreticus est.
30 Et sic tenendo explicat textum *in d. c.* r. dum
asserit dubium in fide, infidelem esse, vt proce-
dat priuatiuè: quia scilicet priuatur certitudine
assensûs necessariâ ad habitum fidei retinen-
dum, non autem esse verum contrariæ, quasi ha-
beat actum fidei contrarium, cum reuera non
habeat; & quod talis dubius in Fide solùm di-
31 catur infidelis, quoad forum exterius. † Est enim
de sustantia hæresis electio pertinax doctrinæ
contrariæ veritati fidei, vt patet *ex c. heresis, &*
c. hereticus 24. *q.* 3. Caiet. & victor. 2. 2. *q.* 12. *art.* 2.
Castro *de iust. heret. punit. lib.* 1. *cap.* 9. Albertin *de*
heret. q. 3. *n.* 3. in fine, Driedus *de libert. Chri-*
stiana tit. 48. *sub n.* 7. & alij, ergo cum dubitans
eam electionem nondum habuerit, videtur non
sit hæreticus.
32 Verùm quòd dubius in fide sit hæreticus af-
firmant multi, inter quos Conink. *de dotibus su-*
pernaturalibus disp. r8. *dub.* 7. *n.* 102. Lara *in* 2. 2.
quæst. 1 r. *art.* 3. *disp.* 42. *n.* 5. Gaspar Hurtado *de*
fide disp. 10. *dif.* 3. *&* 5. Faber *de sacramento or-*
dinis, dist. 25. *q.* 5. *disp.* 3. *c.* 4. *n.* 112. Homobo-
nus *de examine Ecclesiastico p.* 2. *tract.* r2. *c.* 4. *q.* 16.
Molfes *in summ. tom.* 1. *tract.* 8. *tit.* 8. *c.* 44. Villa-
lobos *in summa dict. tract.* r. *difficult.* r0. *num.* 3.
cum Ioanne Andrea, & Canonist. *in dict. cap.* r.
Angelus verbo *heresis*, Syluester verbo *heres* r.
q. 3. Castr. *lib.* r. *aduers. heres cap.* r0. *& lib.* 1. *de*
inst. heres. pun. cap. 9. *Reg.* r. Simancas *de Catho-*
licis instit. tit. 31. *n.* 4. Corduba *in questionibus lib.* r.
q. r7. §. 7. Pegna *in director. inquisit.* 2. *part. tom.* 1.
Syluius *in* 2. 2. D. Thomæ *q.* 11. *art.* 1. & alij
apud Sanchez vbi supra quorum est ratio, quia
iste dubitans reuerà erat in fide, tenens vt in-
certum, aut dubium, quod certum est, & hoc
esse hæreticum, & Barbosa *in dicto cap.* r. *num.* r.
cum multis dicit ex illa decisione Stephani Pa-
pæ quòd dubius in fide, est infidelis, & quòd non
sit credendum, ei, qui veritatem ignorat.
33 Ego autem cum videam infinitos de hoc du-
bio inquirere, præter iam relatos, quos conge-
rit idem Barbosa *in dicto cap.* r. *n.* 2. addens *sub*
num. 3. in fine, quòd alij textum ibi intelligunt,
quando dubitans reflectitur supra suum actum,
id est, vt tradit idem Diana *d. res.* 53. in vers. *ad au-*
thoritatem d. c. dubium in fide infidelem ex men-
te Pontificis, quotiescumque hæret, & reflectit
se supra cogitationem dubiam, & elicit iudi-
cium erroneum, circa res fidei; ita vt de facto
putet illas esse tantum probabiles: sic vt qui hac
34 ratione dubitat, sit vere fidelis. † Existimo sic

distinguendum, quoties dubitans habet plenam
aduertentiam intellectus, & perfectam delibe-
rationem voluntatis, sciens & aduertens dubi-
tans cum pertinacia de rebus fidei id sciens Ec-
clesiam illud amplecti, tamquam de fide, est ve-
rè hæreticus, & pœnis hæreticorum puniendus,
quia *in dicto cap.* 1. *de heret.* dicitur dubius in fi-
de, infidelis est, & est ratio quia assensus fidei est
certissimus, & infallibilis, nullam dubitatio-
nem, nec suspicionem admittens, ac proinde hic
pendulus existens, & in neutram partem incli-
nans, verè, & formaliter errat, & quia sic credit
Ecclesiam non esse infallibilem in proponen-
do: videndi sunt Suarez *de fide disput.* 19. *sect.* 4.
n. r0. Bonacina *de censuris q.* 5. *puncto* 1. *n.* 3. Bar-
bosa *de potest. Episcopi allegat.* 40. *n.* 16. Castro
Palao *de heresi, tract.* 4. *disp.* 3. *puncto* 2. *num.* 9. Et
est communis Doctorum sententia, quos San-
chez citat, *d. c.* 7. *n.* 11. & amplectitur Ægidius
Trulenc. *in oper. moral. lib.* 1. *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 6. con-
tra eundem Sanchez *n* r2. Filirec. *tom.* 2. *tract.* 22.
cap. 7. *q.* 3. *num.* r59. cum Cano *lib.* 12. *de locis*
cap. 9. *col.* 9. à vers. *conuersantur autem*, qui solum
intelligunt de dubitante reflectendo supra suum
actum, iudicatque simul res fidei esse dubias,
ambiguas, vel sub opinione, quia sic iudicat res
fidei non esse certas, quòd est aperta hæresis. † 35
Non si intellectus vtriusque partis, rationibus
perpensis, pendulus est, nullumque iudicium
format, & neutri parti assentitur quia metaphy-
sice loquendo, vt ipsi aiunt, iste non est hæreti-
cus, quia, non habet assensum contrarium fidei,
sed reuera ait Trulenc. moraliter loquendo in
praxi in tali dubio, semper adest error, quo
fit vt in iudicio exteriori quantumcumque se
excuset, punitur, vt quotidie practicatur
in sancta inquisitione, & in hac Vallisoletana
video.
In iudicio autem interiori conscientiæ, vbi 36
qui dubitans de rebus fidei, pendulus adhuc
fuit, satis probabiliter dicunt Diana *dicta res.* 53.
in fine, Pottel. *supra in addition. ad quest. regul.*
verb. here. num. 4. quemdam dubitantem an
Christus Dominus verè esset in Eucharistia, ex-
cusauit quidam excellens Theologus ex eo quia
intellectus talis dubitantis, dubius, & pendulus
fuit, & nullum iudicium formauit, dicens Dia-
na, vt hæc doctrina sit valdè notanda à Con-
fessariis, quòd ego intelligo procedere quan-
do, qui dubitat, est sine plena aduertentia in-
tellectûs, & deliberatione voluntaria, quia tunc
nec est hæreticus, nec peccat mortaliter. † Nam 37
si est motus primo primus, nullum est pecca-
tum; si autem primo secundus, solum est pecca-
tum veniale, quia in nullo eorum datur volun-
tarius fidei assensus.
Quòd si dubitet cum plena deliberatione igno- 38
rans tamen id, quòd dubitat esse contra fidem;
ita tamen quod si sciret, neutiquam dubitaret,
estque corrigi paratus, non erit hæreticus, ratio
est quia non adest pertinacia ad hæresim neces-
sario requisita.
Etenim vt docent Bañez 2. 2. *quæst.* r1. *art.* 2. 39
Trulenc. *dict. dub.* 2. *cap.* 2. *in opere, moral.*
num. 6. *in fine*; ille qui dum sentit se in fi-
de tentari, suspendit omninò iudicium, non
est hæreticus, quia verè non dubitat, nec
habet erroneum assensum; imo quod si est
scrupulosus bene facit ne labatur. † Non enim 40
ad dubitationem assensus, vel dissensus suspen-

sio sufficit, sed reqoiritur insupet iudicium, quo iudicetur obiectum illud dubium esse, & iocertum, & indignum eerta credulitate: ita Trulene. eum Castro Palao supra citato *dict. n.9. in fine:* Videbis Ledesma *tract.1.de fide concl.3.dif.3.c.6.*

41 Vnde euenit vt si dubitatio prouenit ex simplicitate, vel ignotantia non faciat dubitantem hæreticum, si suam opinionem non defendat, sed Eeclesiæ subiiciat, Abbas *in dict.c.1.de haret.n.2.* Soein.*n.9.vers.prædicta tamen* Felin.*n.2.* Cotta *in memorabilibus* verbo *hæreticus non est*, Clarus *lib.5. in praxi §.hæresis n. 2.* vers. *tertius* dieit Simancas *de cathol.instit.tit.*31.*n.*9. Gabriel *cons.*178. *à n.*10.*lib.*1. Decian.*tract.crim.lib.5.c.*18. vers.38.
42 &39. † Nec erit hæresis dubitatio ptoueniens ex subreptitia tentatione, quando ex inopinata quadam teutatione, aut diabolica illusione quis incipit in deliberate dubitare circa fidem, sed in se reuersus captiuat intellectum suum in obsequium Christi, & deliberat credere, quod credit Ecclesia: ita Aug.de Ancona, *de potest.Eccl.q.*28. *art.1.in resol.* Ioannes Andreas *in d. c.1.de hæret. n.2.* Butrius *n.1.* Ancharran.*n.1.* vers.*& hoc verum.* Hentic.*n.2.* Gabriel *in 1.oppositione*, Anan.*n.1.* Socinus *à n.7.* Abbas *n.1.* Felin.*n.1.* vers.*primo dummodo*, Barbosa *n.4.& 5.* Albertin.*de hæret.q.6.n.3.* Roias *in eodem tract.p.1.n.172.& singul.* 56. *n.5.* Clar.*dicto §. hæresis n.2. in fine* Iacobus *de grasiis aureis decis. p.1.lib.2.tit.de hæret.c.8.à n.*10. Bañez 2.2.*q.*11.*art.1.vers. ex his sequitur*, Decianus *vbi supra c.17.vers.primo quando dubitatur.*

43 Itaque Ledesma *supr.dict.tract.1. de fide cap.6.* concl.2 *dif.3.* Ægidius Trul.*d.c.2.dubio 2.sub n.5.* dicunt quòd si quis dubitat an Pater sit prior tempote Filio, ignorans tamen esse de fide eos esse coeternos, sitque corrigi paratus, dum doctus fuerit, non sit hæreticus, quia non errat formali-
44 ter. † Nec sit hæreticus qui dubitat an sit de fide
45 actus, quo ipse eredit. † Vel qui dubitat ipsum esse hæreticum, quia non tenetur tamquam de fide quis credere suum assensum esse de fide, vel esse Christianum.

46 Et an quando dubius de fide sit hæreticus, præter relatos tractant Nauarr.*in man.c.*11.*n.*17. *& in c.si quis autem n.*18.19.*&* 49.*de pœnit.dist.7. & in c.inter verba concl 6.corolar*,19.*n.*55. *Lucerna inquisit.* verbo *dubius in fide*, Hieron.de la Rua *in controuers.* 7. *scholastic.* vers.*nec sum. immemor.ex pag.*201. Petrus de Atag.2.2.*q.*11.*art.*2.vers.*secundum dubium* Toletus *in tract.conscient.lib.4. c.4. in fine*, Barbosa *in Rub.ff.soluto matrimonio p.2. n.23.* Pegn.*in direct.inquisit.p.2.comment.1.* Zenedus *ad decret.col.66.n.1.* Suarez *de fide disp.19.n.10.* Sanctarelus *de hæresi c.1.à n.13.* Tortes *de Trinitate q.32.art.4.p.3.comment.assert.5.* Valerius Reginal. *in praxi fori pænit.dubio 17. n.49.vbi de intellectu*; Azorius *inst.mor.p.lib.8.c.9.q.5.* Anton. Ricio.*in tract.de iure personar.extra gremium Ecclesiæ exist. lib.5.capit.4.* Meoochius *cons.*149. *num.*48. *& à n.*53. Perez *in leg.1. titul.1. lib.1. ordinam. pag.*16. *& l.3.*vers.*ex quo requisito tit.4.lib.8.pag.*83. Azeuedus *in l.1. à n.74. tit.3. lib.8. recop.* Farinac. *in praxi crim p.5. q.124. à n.*114. *optimè* Sanchez *d. lib.2.c.7.à n.*11. Zerola *in praxi p.* 1. verbo *casus*
47 vers.*dubij.* † Vbi intelligit dubium in fide esse hæreticum, si sit in dubio pertinaciter; ita quòd non sit paratus corrigi ad mandatum superioris: cum aliis agit Carena de officio *inquisit.p.2. tit.1.§.3.n.16.* Leonard. Duard. *ad Bullam cænæ Domini lib.2.can.1.q.13.*& Barbosa *in cap.1.huius tit.n.4.* tradit cooclusionem *dict. c.1. de hæreticis, & ex c. omne 2.2.q.1.* diceos oportere fidem esse firmam & sine dubitatione quia dubius in fide est in fidelis, & secundum prædicta videtur etiam distinguere Thom. Delbene, *dubitat.4. sect.31. sub Corollario:* cum Sanchez *lib.4.moral.c.7.n.12.* Suarez *de fide Sanctæ disp.19.sect.4.n.10 & seqq.*

Ad tertiam quæstionis partem coius resolutio 48
pendet à dictis *sub* vers. *ad secundam*; iterum ex Suarez *d.disp.19. sect.9. n.10.* Booac. *de censuris q.5.punct.1. n.3.* Castrus Palao *de hæresi tract.4. disp.3.puncto 2.n.9.*& communis Doctorum, qoos citat Sanchez *lib.2.operis moralis cap.7. dict.n.*11. Trul.*dicto dubio 2.c.2.n.6.*& Barbosa plures referens *dict.allegat.*40. *in pastorali num.*16. vbi dicit quod dubius in fide mentalis potest absolui à quolibet sacerdote confessario ab ordinario approbato, secus si dubitationem exterius protulerit, quia in excommunicationem, & aliàs censuras, & pœnas iam incidit, eo quod dubius in fide, est hæreticus, vt ius affirmat *in d.c.1.de hæret.* † 49
Et sic citati tenent, vt qui cum plena aduertentia intellectus & perfecta deliberatione voluntatis sciens, & prudens dubitat de rebus fidei, cum pertinacia, sit subiectus omnibus hæreticorum
pœnis. † Et ait Cæsar Carena *de officio inquisit.* 50
dict.a p.2.tit.1.§.3.n.17. eum Pegna, Riciolo *supra*, & Farin.*d.q.*178. *n.* 107. vt merito contra dubitantes de tebus fidei voluntarie, & cum pertinacia procedat suptemum Ttibunal sanctæ inquisitionis testibus, Pegna *in director. inquisitor. ad*
comment.d.c.1.de hæret. p.2. vers. *cum itaque.* † Et 51
quòd tales abiurant vti hæretici formales, Fari-
nac.*supra*, & Ricciolus † quos idem exeusant ex 52
simplicitate, vel rusticitate, circa fidei credibilia dubitantes; nam tunc oon, vt Hæretici, sed vt suspecti tantummodo cogantut abiutare pro suspicionis tantummodo.

Et licet Sanchez eum multis *in opere morali* 53
tom.1.lib.2.c.8.n.13. idē absolutè teneat dicens esse hæreticum, qui res fidei esse dubias credat, si dicat de rebus fidei se dubitare, quamuis non dicat esse dubias, aduersus quem Ecclesia externè præsumens esse talem, possit procedere ac contra hæreticum. Tamen de hac opinione valde dubitat Déel Castillus *de sacram.tom.2.tract.8.disp.10.dubio 5.n.57.* sequutus alios contra teoeotes, vt non sit hæreticus verè ille dubitans de rebus fidei, nec vt subiaecat pœnis hæreticorum, ad quod probandum tefrieat fundamentum iam supra relata, nempe vt dubitare, non sit proprie habere assensum in alterutram, qui necessarios est, vt quis hæreticus dicatur: & sic Diana nouissimè videndus referens verba Sanchez, & Déel Castillo multum ioclinat *p.11. tract.8. miscel. res.47.* vt talis dubitans non sit externus hæreticus, quia illa verba solùm significant animum pendulom; non verò animum habentem iudicium contra fidem: nam ex eo quòd Eeclesia possit præsumere contra illum, non inde censeri illum sufficientet externum hæreticum, nec se videre ait cur debeat puniri pœnis veri hæretici, & alia repetens ex Déel Castillo concludit existimando causam, sic de rebus fidei dubitantis, attentè, & maturè esse perpendendam in facti contingentia à Dominis inquisitoribus, & eorum consultori-
bus. † Sed ego in dubitante exteroe, & per- 54
tinaciter, si periros est, existimo nullo modo esse excusandum à pœnis, quia talis pertinaciter dubitando, quamtumuis quoad se internè pendu-

lus

lus maneat in assensu : tamen quoad Ecclesiam,
& forum externum iustè suspicatur verus hæreticus, ita vt puniri debeat pœnis omnibus, quibus punitur hæreticus formalis, nisi vt iam dixi simplicitate, aut rusticitate excusetur. Et in illis quatuor, quos refert Felinus *in dict. cap.* 1 *.de heret. &* Azeuedus omnino videndus *in l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 8. *recopil. n.* 75. de quibus iam dixi.

55 Et Barbosa *in cap.* 1. *hoc tit. num.* 7. ex cotta
immemorab. verbo *hereticus* ait, quod non peccat qui habet fidem implicitam, scilicet qood credit quidquid Ecclesia credit, licet naturali ratione motus aliquid falso opinetur, dummodo nec defendat, nec credat, quod adiunges ad tradita *sup. addicta q.* 3. vers. *ad secundam, &* vers. *ad quartam.*

56 Ad quartam quæstionis partem, an infideli-
tas sit peccatum; vt respondeam, aduerto dicendum quod à Doctoribus constituitur duplex Infidelitas, alia negatiua purè, altera contraria, quæ est carentia fidei in eis, qui audierunt de fide, vel eam susceperunt, sed tamen, vel contemnunt illam, vel contra dicunt, vt sunt hæretici, Turcæ, Iudæi, & multi Gentiles, quibus fides Christiana sufficienter promulgata est. Et sic D. Thom. 2.2. *quest* 10. *art.* 5. Suarez *de fide disp.* 16. *sect.* 4. *disput.* 18. *dub.* 6. Bonacina *disp.* 3. *quest.* 2. *puncto* 2. Castro Palao *de infidelit.*
57 *tract.* 4. *puncto* 1. *num.* 2. & Doctores alij. † Di-
cunt prædictam infidelitatem contrariam diuidi in tres species, nempe in hæresim, Iudaismum, & paganismum: & de hac dicunt cum D. Thoma *art.* 8. vt sit grauissimum peccatum ex illo Ioannis 3. vers. 18. *qui non credit iam iudicatus est,* & Marci *vlt.* vers. 16. *qui vero non crediderit con-*
58 *demnabitur.* † Et inter has species esse maius pec-
catum, hæresim, quia licet in omni casu malum sit aduersari fidei, pessimum tamen aduersari fidei susceptæ in manifesta veritate, quòd faciunt hæretici cum Iudæi solùm aduersentur fidei susceptæ in figura, & pagani nullo modo susceptæ, docent D. Thom. *supr. art.* 6. Suarez *disp.* 16. *de fide sect.* 4. *num.* 14. Castro Palao *de infidelitate tract.* 4. *dicto puncto* 1. *num.* 11. Ægidius Trulenc. *in opere morali* alia adducens *lib.* 1. *cap.* 2. *dubio* 1. *num.* 7. sic colligens *ex illo* 2. Petri 2. vers. 21. *melius illis erat non cognoscere viam iustitia, quàm post cognitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est,* Villalob. *par.* 2. *tract.* 1. *dif.* 8. alia di-
59 cens *à num.* 3. † Et ibi *num.* 5. *in fine*, vbi *num.* 6.
cum Bañez 2.2. D. Thom. *art.* 5. *quest.* 10. dicit quòd erit hæreticus Cathecumenus qui apostataret à fide, siquidem eam recipit, quamuis Ecclesia nequeat illum punire, vt talem, eo quòd nondum sit baptizatus.

60 Infidelis verò negatiuus puré, est ille qui ha-
bet carentiam fidei quique nihil de ea nunquam audiuit, siue puer sit, siue adultus, hi dicuntur habere infidelitatem purè negatiuam, quæ nullum admittit peccatum. Sic Theologi cum D. Thom. 2.2. *q.* 10. *art.* 1. colligentes ex illo Ioannis, 15. *si non venissem, & loquutus eis fuissem, peccatum non haberent.*

61 Etenim adulti infideles, qui nullam fidei noti-
tiam habent, & illius habent ignorantiam inuincibilem, non peccant, nec propter illam infidelitatem condemnabuntur, sed propter alia pec-
62 cata. † Et sic D. Aug. *tract.* 89. *in Ioannem, tom.* 9.
pagina 188. dicit eos, quibus Christus prędicatus non est, habere excusationem, non de omni peccato, sed de hoc peccato, quod in Christum non
crediderunt. † Tamen D. Thom. 2.2. *dict. art.* 1. 63
q. 10. dicit quod & si non sit peccatum infidelitas in eo, qui inuincibiliter ignorat fidem, sit tamen pœna peccati in pueris quidem peccati originalis, in adultis peccati actualis, quia non faciunt id, quod in se est, quia si id facerent Deus paulatim perduceret eos ad fidem : videbis D. Agust. *epistol.* 105. *ad sixtum tom.* 2. *pag.* 178. Valenciam 2.2. *dict. q.* 10. *art.* 1. *disp.* 1. *punct.* 4. Becan. *in summ. Theolog. p.* 2. *c.* 12. *q.* 1. alios, quos sequitur Vasquez 1.2. *disp.* 120. *c.* 5. Trul. *supra dicto*
dubio 101. *c.* 2. *n.* 3. Villalobos *dict. dif.* 8. *sub n.* 2. † 64
vbi ait quòd si infidelis talis negatiuus nulla peccata faceret, saluabitur, eo quòd ad Deum spectat illum illuminare; & si tunc sit illuminatus, saluari merebitur : alia de hac quæstione videbis sub *tit. de Iudæis, & Sarracenis, & de hereticis.*

Ad vltimam quæstionis partem an infideles 65
queant compelli ad fidem recipiendam. Respondeo negatiuè quemadmodum visum est practicari in Ecclesia, quæ nunquam infideles, qui non habuerunt fidem, etiam si subditi sint Principum Christianorum, compulit ad fidem
recipiendam † & probatur ex eo quia quando 66
Christus misit discipulos prædicare Euangelium Lucæ 10. & Matth. 10. dedit eis potestatem faciendi miracula, vt sic homines blandè allicerentur ad credendum in eum subiicientes, & captiuantes intellectum infidelium sua doctrina: ita docent D. Thom. 2.2. *dict. q.* 10. *art.* 8. Bañez, & Aragon ibi, Durandus, & Picardus *in* 3. *dist.* 6. *q.* 1. *art.* 3. Sotus *in* 4. *dist.* 5. *q. vnica art.* 10. quòd ve-
rum est, etsi alij sentiant contrarium. † Sed hæc 67.
doctrina nun obest, vt quando Christiani appetunt prædicare Euangelium, & infideles eos non admittunt, possint armis eos pacificare vt tales infideles admittant prædicationem Euangelij, ad quem Christiani ius habent iuxtà illud *prædicare Euangelium omni creatura* Villal. *in sum.* 2. *p.*
dif. 9. *n.* 4. *& de Bello tract.* 5. † qui *in d. dif.* 9. *n.* 3. 68
dicit potuisse Reges, Ferdinand. & Elisabeth expellere Iudæos à Regnis Castellæ ob vitandum periculum subuertendi fideles Christianos : alia tradit *à n.* 5. et Aug. *epist.* 38. *contra Vincentium, & epistol.* 50. *ad Bonifac. & serm.* 6. *de verbis Domini, ex Chrysost. homil.* 32 *super Matth.* 19. de quo *infra de constitutionibus*, cum ago de dubio an Princeps Christianus possit suis legibus obligare infideles subditas.

AD TEXTVM
in capite primo.

HOC TITVLO.

De summa Trinitate, & Fide Catholica.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Mysteria fidei sunt credenda absque inuolucro verborum.*

1 D textum hunc possunt applicari dicta supra in Rub. nam quatenus hîc explicantur articuli fidei, quos credere debemus circa sanctissimam Trinitatem, & alios, *vt sub q.3.* dixi, *& in vers. firmiter*, vers. *simpliciter*, quod sine dubitatione, & simpliciter sint credenda fidei mysteria absque inuolucro verborum, vltra quæ tradit hîc Barbosa *à n.4. leges dicta, dict. q.3.* & in aliis Rubricæ & vltra ibi dicta adiunges quæ longè scribit Thomas Sanchez *lib. 2. moral. tom. 1. cap* 1.2.3.4. *&* 5. vbi explicat circa quæ debet habere fidelis fidem explicatam, Azor *lib.* 8. *moral. c.* 1.2.3.4.5. 6.7. *&* 8 Theologi cum D.Thoma 2.2. *q.2. art. 5.* Villalobos *in summ. p. 2. tract. 1. difficult. 4.* Ægidium Trulenc. *in opere morali lib. 1. c. 1. dubio 3.* & plures à prædictis adductos, quos iam retuli sub Rub.

QVÆSTIO I.

An hodie sit necessaria fides explicita Incarnationis, & sanctæ Trinitatis. Et quid de mysterio Circumcisionis. An Spiritus sanctus æternaliter procedat à Patre, & Filio; & in quo die, & mense Christus ex Maria Virgine incarnatus, & conceptus fuit, & quando natus.

SVMMARIVM.

1 *Articuli fidei explicantur in nostro textu.*

2 *Adulti hodie debent habere fidem explicitam Incarnationis Christi, & sanctissimæ Trinitatis sed qualiter procedat in rudibus pro solatio confessariorum, etiam circa alios articulos* n.3.4.5.6.7.8.& 9.

10 *Mysteria Circumcisionis, Aduentum Magorum, & Missionem spiritus sancti ignorantes. non peccant mortaliter.*

11 *Spiritus sanctus à Patre, & filio procedit, tanquam ab vno principio, & vnica inspiratione.*

12 *Græci plures senserunt Spiritum sanctum à sole Patre procedere, qui improbantur* num. sequentib. & n.20.

13 *Spiritus sanctus à Patre, filioque procedit æternaliter secundùm essentiam, vt pluribus conciliis definitum est, & probatur ex sacra scriptura locis,* n. 14.15.16.17.18.& 19. *cū aliis.*

17 *Christus dixit de Spiritu sancto* de meo accipiet, & annunciabit vobis.

20 *Symbolum Apostolorum, consentientibus Græcis, cum additione* filioque *ter Latinè, & Græcè cantatum est.*

21 *Annunciationis Beatæ Mariæ festum vbique celebratur, cuius dies fuit veneris* n.22. *& in mensê Martio* n.24.

23 *Adam terrestris, sicut creatus fuit sexta feria; & ita secundus cœlestis.*

24 *Aquæ Diluuij in mensê Martij cesserunt, & liberatio populi ex ægyptiacâ seruitute* n.25. *Et quid significent.*

26 *Mundus creatus fuit in mense Martio, & in eodem per aduentum Domini reparandus.*

27 *Hora quæ fuerit, in qua Christus incarnatus.*

29 *Dies natalis Domini secundum aliquos hæreticos fuit 21. aut 25. Aprilis, alij Septembri, seu æquinoctio autumnali, & Ægyptij aliqui dixerunt die 5. Ianuarij, Ecclesia autem die 25. Decemb.*

D primam quæstionis partem quia sub hoc textu explicantur articuli fidei, veluti quòd Deus sit vnus in essentia, omnipotens, æternus, & creator omnium corporalium, & incorporalium, sit Trinus in personis; ita vt pater à nullo sit, sed sit semper generans & spirans, filius à solo Patre sit genitus, sed semper spirans, & Spiritus sanctus ab vtroque procedens; & quòd filius à tota Trinitate incarnatus, & Spiritus sancti cooperatione ex Beatissima Virgine Maria conceptus, ex eáque natus, secundùm carnem passibilis, & impassibilis autem secundùm diuinitatem pro nostrâ, omniumque salute mortuus sit, & reliqua pro vt in symbolo colliguot ordinarij hîc, & Barbosa *n.1.* ideò applicabis quæ dixi supra *in Rubr. q.3.* præcipuè sub vers. *ad tertiam & vers. ad quartam*, sub quibus dixi tam de necessaria fidè explicita Incarnationis, quam sanctissimæ Trinitatis; & quia casus nostri dubij solet admodùm affligere cōfessarios circa homines rudes; ideò repeto modo sequenti. 1

Etenim Lorca 2.2. *q.2. art.8. disp.22. membro 2. n.4.* Sanchez *in summa tom.1. lib.1. c.2. concl.6.* Valent. *tom.3. q.2. puncto 4. & 5.* Molin. *in 1. part. q.1. art.1. disp.2.* Malderus *in 1.2.* D.Thom. *q.2. art.8.* Acosta *de procur. indor.* sal *lib.5. c.5. n.3. &* 4. Becc. *in 1.2. c.12. q.3. concl.3.* Tannerus *in 2.2.* D.Thom. *disp.1. q.7. dubio 2. n.4.* Layman. *in Theologia morali lib.1. tract.1. cap.8. n.5.* Syluius *in 2.2. art.7. q.2. concl 6.* docent hodie necessariam esse fidem explicitam Incarnationis Christi, & sanctissimæ Trinitatis in adultis ex eo, quia alioquin sequeretur posse nunc temporis aliquem saluari in lege Mosaïca, vt si Iudæus inuincibiliter ignoret fidem Euangelicam, & seruet legem Mosaicam, quæ implicitè continet fidem Christi. Et sic cum communi existimo sentiendum, vt iam dictum est *sub dict. q.3.* vers. *ad tertiam*, vbi dubitatum fuit an hæc explicita fides in præfatis duobus articulis, sit necessaria de necessitate medij, aut præcepti, vt ibi explicui *ex vers. ex his incidimus.* 2

Tamen quia ibi in princ. d. vers. *ad tertiā* retuli sententiā quorundam (quę cōmuniter improbatur) dicentiū rusticis satis esse implicitè articulos fidei credere, credendo scilicet articulos fidei, vt credit Ecclesia; ideo non reticeam quod in quæstione nostra multi sint Doctores, qui absolutè docent vt sufficiat eos implicitè tenere, vt sunt, Sotus *in 4. dist.5. q. vnica tract.2.* Villal. *in summ. tract.1. tom.2. difficult.3. n.6. & 7.* Medina *instruct. lib.1. c.14. §.2.* Sa. verbo *fides n.1.* Turrianus 2.2. *tom.1. disp.27. dub.4. &* 8. Gaspar Hurtado *de fide disp.8. à dif.* 8. ex ea ratione quia inter Christianos inueniuntur homines adeò rudes, vt mysteria Incarnationis, ac sanctę Trinitatis vero conceptu non apprehendant explicitè. † Quòd idem solet euenire cum mutis, & surdis à natiuitate, à quibus vix credibile est, vt hæc duo mysteria vero conceptu apprehendantur, & credantur, nisi ad miracula confugiant. † Quare Azorius *lib. 8. tom.1. mor. c.6. q.6.* ait quòd si quis ob ingenij leuitudinem Trinitatis articulum nequeat percipere, satis esse, si credat explicitè alios clariores, nimirum Christum filium Dei natum ex Virgine, passum, crucifixum. Et hanc sententiam docent etiam vt probabilem Tanerus supra, & Layman. Diana *p.3. tract.5. miscel.1. ref.56.* 3 4 5

Vbi

Google

6 Itaque Syluius 2.2. *q.2.art.* 8. *concl.* 8. asserit,
vt si quis adeo sit bebes, vt huiusmodi mysteria
retinere non possit, excusetur à præcepto, & si
credat quo modo potest ea, quæ necessaria, sunt
7 necessitate medij, salnus esse poterit. † Item &
Hosius *in confes. fidei c.* 2. asserit distinctionem
personarum, & vnitatem substantiæ, si qui sunt
rudiores, quamuis comprehendere possint, non
esse adeo necessarium ad salutem omnibus ex-
plicite credere, vt si quis minus fuerit assequu-
tus, de eius salute dubitandum sit.
8 Imo & stando in prima sententia, Tannerus
vbi supra 2.2. *dict. disp.* 1. *quæst.* 7. *dubio* 2. *num.* 49.
tenendo fidem explicitam, nunc post promul-
gationem Euangelij esse necessariam, necessitate
medij, ait quod si aliqui sunt adeo rudes intel-
lectu, vt ea mysteria sub aliqua propria notione
concipere nequeant: tunc supra dicti Rudes
qui ad hanc rem cum infantibus, ac fatuis com-
parandi sint, quia non est credibile Deum à quo-
quam exigere maiorem cognitionem, quam per
vim intellectus ipse consequi possit. Vnde ap-
paret quàm bonus Deus iis, qui recto sunt cor-
de: videbis Sanchez *in summa dicto tom.* 1. *lib.* 2.
9 *c.* 3. *num.* 18. *&* 23. † vbi docet quomodo dica-
tur Rudes explicitè credere, etiam si substan-
tiam articulorum percipere nequeant. Sic tem-
perantes primam communem sententiam, iam
vides quantum ad consolationem confessario-
rum proficiant, vt à multis scrupulis immunes
sint; item vt multorum confitentium conscien-
tias sedent, præcipuè in locis remotis, vt vbi
non ita vt hic Castellæ instructi sunt in doctrina
Christiana fideles, vt ego Canonicus Pœniten-
tiarius, qui in Cathedrali, Valcsoletana vt ex
officio audiui confessiones expertus sum & quia
de nostra quæstione & aliis nouissimè longe
differit Berricelus *de missionibus Apostolicis* §. 2.
tit. de fide q. 4. *cum suis sectionibus*, ideo amplius
non ago cum ipse Doctores agentes referat ibi
etiam *q.* 5. agit de quæstione an nunc explicita
fides mysterij Trinitatis sit necessaria necessitate
medij ad salutem.
10 Ad secundam quæstionis partem an fideles
ordinarij teneantur explicitè scire, & credere
mysterium Circumcisionis. Respondeo ex dictis
supra in Rubrica sub dict. q. 3. *vers. Ad quartam*, vbi
dixi, cum Suarez vt non teneantur explicitè illud
credere nec aduentum Magorum, & Missionem
Spiritûs sancti, & nunc addo Sustio, Dianam *p.* 3.
tract. 5. *miscel.* 1. *ref.* 48. vbi sic docet quidquid te-
neant Lorca in 2.2. *quæst.* 2. *art.* 8. *disp.* 33. *memb.* 1.
n. 1. Syluius 2.2. *q.* 2. *art.* 8. *concl.* 8. cum aliis con-
cludens, vt ignorantes prædicta mysteria, non
peccent mortaliter, vt docet Conink. *in* 2. 2.
disp. 14. *dubio* 10. *n.* 109. & videbis à dicto vers.
etiam de multis aliis, ac etiam de sacramentis.
11 Ad tertiam quæstionis partem, an Spiritus
sanctus æternaliter procedat à Patre, & filio,
quàm ex proposito affirmatiuè docens Greg. 10.
in generali concil. Lugdun. dicens, vt procedat à
patre, & filio tanquam ab vno principio, & vni-
ca inspiratione, sicut antiquitus professa, & ho-
die tenet Ecclesia Latina, & Græca, vt patet ex
textu *in c.* 1. *hoc tit. lib.* 6. vbi damnat, & reprobat
omnes, qui negare præsumpserint æternaliter
Spiritum sanctum ex Patre, & filio procedere,
siuè etiam temerario ausu assere, quòd Spiritus
sanctus ex Patre & Filio, tanquam ex duobus
principiis, & non tanquam ex vno procedat do-

cent Theologi *p.* 1. *q.* 36. *art.* 2. *&* 4. *& lib.* 1. *dist.* 11.
& 12. cum multis ex antiquis, Barbosa *in dist. c.* 1.
n. 1. sed quia congruè ratione tituli, & materiæ
potest hic in textu nostro tractari, imo & per
verba ibi *pater generans, filius nascens, & Spiritus
sanctus procedens*; ideo accipies quæ sequuntur.
Vnde & si quamplures Græci per mille annos 12
sensissent contra prædictam assertionem, & Ne-
storius, & Asseclæ in suo symbolo, vt videre est
in actis concilij Ephesini conuersis a Theodoro
Pelletano *tom.* 2. *c.* 37. senserát Spiritum sanctum
à solo Patre procedere; Eundemque errorem po-
stea docuisset Theophilactus *in c.* 3. *Ioann.* & cir-
ca annum 1054. Michaël Patriarcha Constanti-
nopolit. vt patet *ex epistola Leonis* 9. *ad Constanti-
num Monachum*, Sigiberto *in chronico*, & S. Anto-
nino 3. *p. histor. tit.* 22. *c.* 13. §. 11. quorum error vi-
guit vsque ad annum 1439. Benè non solùm à
Greg. 10. verùm ab Eugenio Papa in sua *constit.*
quæ incipit *definiuntur* articuli, in quibus Græci
à Latinis dissidebant nempè de nostro, & per
alios *sex.* §. §. de aliis idem Eugenius 4. † Sic no- 13
strum definit articulum *Spiritum sanctum à Patre,
filioque æternaliter secundum essentiam procedere*:
quæ constitutio fuit edita in concilio florentino
§. 1. docent Theodoretus in refutatione, quàm
fecit *anno* 431. *c.* 9. contra Cyrillum Alexandri-
num, qui authoritate Apostolica præfuit Conci-
lio Ephesino.
Et hæc veritas sic definita ab Eugenio con- 14
sentientibus Latinis, & Græcis in concilio flo-
rentino; fuit anteà etiam stabilita in Concilio
Romano sub Damaso *anno* 372. quàm etiam pa-
tres Concilij Constantinopolitani confirmârũt
per Eusebium & Priscianum Episcopos, vt col-
ligitur ex epistola orientalium Patrum ad Da-
masum excusantium se, quòd tunc Romam ve-
nire non possent, & ex Epistola Damasi, quæ
approbat Constantinapolitana decreta, & actis
vtriusque Concilij, nec non Cassiodoro *lib.* 9.
c. 16. † Iterúmque *anno* 400. in concil. Tolet. 1. 15
c. 21. & in Concilio Alex. ex quo Cyrillus Alex.
epistolam ad Nestorium scripsit *ann.* 431. Et in
Concilio chalcedon. *ann.* 451. in Concil. Con-
stantinopolit. 2. *ann.* 610. In Toletano 4. *c.* 1. *ann.*
633. in Tolet. 8. *ann.* 653. in Tolet. 11. *c.* 1. *ann.* 675.
in Constantin. 3. *ann.* 681. vbi approbata est epi-
stola Cyrilli in qua dicitur *Spiritus appellatus est
veritatis, & veritas Christus est: vnde ab isto similiter
sicut à Patre procedit.*
Comprobatur ex synodo septima seu Nicena 2. 16
actione 7. *ann.* 789. cum recitatur symbolum cum
additione (*filioque*) vt ex antiquo codice docent
Patres Concilij florẽtini *sess.* 5. *&* 7. & ex D. Aug.
in enchirid. c. 36. *& lib.* 5. *de Trinit. c.* 8. cum ait *Spi-
ritus sanctus à patre, & filio non factus, nec creatus,
nec genitus, sed procedens*, & recitatur cum eadem
particula (*& filio*) in Concil. Tolet. 4. & Basilius
lib. 3. *contra Eunomium*, cum ait ipsum esse secun-
dum à filio, cum ab ipso esse habeat, & omnino
ab illâ causâ dependeat (hoc est principio ori-
ginis,) & Greg. Nyssenus *cum homil.* 4. *in oratio-
nem Dominicam* ait *Spiritum sanctum, & ex patre
dicitur, & ex filio præterea esse ostenditur*. Chrysost.
homil. 1. *de symbolo tom.* 5. *inquit est Spiritus de pa-
tre, & de filio procedens, & homil.* 2. *Spiritum san-
ctum dicimus Patri, & filio coæqualem, & proceden-
tem de Patre, & Filio*, & Epiphanius *heresi* 59.
*quoniam vnus est Spiritus Dei Spiritus ex Patre
procedens, & de filio accipiens.*

17 Colligunt Patres hanc veritatem *ex Ioanne*
14.15.16. quia sicut *Ioannis dict. c.14.* dicit *quem*
Pater mittet in nomine meo: sic *in dict.c.15.* dicitur
quem egomittam vobis à patre; persona enim di-
uina non mittitur, nisi ab ea, à qua procedit, vt
docet Athanasius *in epistol. ad Serapionem.* S.
Thom. *in opusculo contra errores Græcorum.* Aug.
lib.4.de Trinit. c.20. Tum quia Christus dixit de
spiritu sancto *de meo accipiet, & annunciabit vo-*
bis, de meo accipiet, ait, quia non accipit filiatio-
nem, sed solùm essentiam, cum tamen in Christo
sit vtrumque; at vna persona non accipit ab alia,
18 nisi procedendo. † Tum quia Spiritus sanctus
dicitur spiritus veritatis, id est Christi, vt *ad*
Rom. 8. spiritus Christi, *ad Galat.* 4. spiritus filij
sui *act.c.16.* spiritu Iesu *sicut Matth.* 10. *dicitur*
19 spiritus Patris. † Tum quia Christus dicit *omnia,*
quæ habet Pater mea sunt, propterea dixi vobis quia
de meo accipiet. Filius ergo omnia habet, quæ Pa-
ter paternitate exceptâ: sed Pater habet esse
principium Spiritûs sancti, ergo & filius cum
Patre spiritum sanctum producit, vt argumenta-
tur Cyrillus *in respons. 9. anathematismi.* Aug.
lib.5.de Trinit.c.14. Ambros. *lib.2.de spiritu sancto*
c.12. & Anselmus *de processione Spiritus sancti.*
Alias si Pater esset spirator, & non filius, Pater,
& filius non distinguerentur, solis relationibus
oppositis, paternitatis, & filiationis, sed etiam
substantia, quæ est hæresis Arrij.

20 Est ergo dicendum, malè Græcos ex eo quòd dicatur Ioan. 14. *Spiritus sanctus, qui à Patre procedit*, inferre à solo Patre procedere, quia nec ibi, nec alibi additur dictio exclusiua, vt notarunt Patres *in Concil. florent.* & Bellarmin. *lib.2. de Christo c.23.* videbis alia tradens Iuan. Baptist. Scortiam *in constit. summor. Pontif. epitome* 33. *theorema.*89. Ioan. Nauclerum *tom.2. generatione* 38. *ad annum* 1137. & ex Patribus Græcis, an præter alios complexus est nostram veritatem Athanasius *in epistola ad Serapionem, & in symbolo*, quòd etiam citat Nazianzenus *de laudibus Athanasij*: & est etiam definitum in Concilio apud Barium, cui inter fuit sanct. Anselmus celebrato à Latinis, & Græcis sub Vrbano II. *anno* 1090. in concil. lateran. sub. Innocent. III. cap.1. anno 1215. cui etiam Græci interfuerunt, & *c.* 4. in relato Concil. Lugdun. *anno* 1274. sub dicto Gregorio X. de quo *in dict.c.1. hoc tit. lib.6.* in quo etiam consentientibus Græcis symbolum cum additione *filioque*, ter latinè, & græcè cantatum est; & denique in Trid. Concil. *sess.* 3. *anno* 1563. vbi symbolum Apostolorum ad litteram repetit: ex Latinis Tertulian. *lib.* 2. *contra praxeam*, Hilarium *lib.2. de Trinit.* Ambr. *lib. de spiritu sancto c.10.* Aug. *li.15.de Trinit. c.17.* 26.27. Hieron. *epist.1.cap.1.* Prosper. *de vita contemplat.c.18.* Fulgentius *lib. de fide ad Petrum c.2.* Boëtius, *lib.1.de Trinit.c.12.* Gregor. *lib.1. moral. c.8.lib.2. Dialog. cap. vltimo*, quos etiam Græci in suam linguam transtulerunt, & abraserunt particulam *filioque procedit*, vt docet Ioannes Diaconus *in eius vita lib.4.c.75.* Anselmus *lib. de processione Spiritûs sancti* S. Thomas *in opusculo de erroribus Græcor. & quæstionib. de potentia q.10. art.4.5.p.1.quæst.36.art.2.* Magister sentent. *lib.1. dist.11.* & leges textum *in c.vlt.de consecrat.dist.5.* vbi explicans illud Ioan. 14. & 16. ait *non enim loquetur à semetipso, quia non ex se est, sed ex Patre, & me est; hoc enim ipsum quod subsistit. & loquitur à Patre, & me illi est*, vbi Didimus *lib.2.de Spiritu sancto contra errores Græcor.* Videbis Cirill. Alex. *lib.3. thesauri c.* 2. vbi ait ex filio naturaliter, & substantialiter spiritum sanctum, sicut ex patre prouenire credimus.

Ad quartam quæstionis partem per verba 21
textûs nostri prouenit disputare in quo die, men-
se, & anno Christus Dominus ex Maria Virgi-
ne natus sit *ibi* in vers. *& tandem vnigenitus Dei*
filius à totâ Trinitate communiter incarnatus ex
Maria semper Virgine Spiritus sancti cooperatione
conceptus est, &c. Eugenius IV. in sua *constit.* 19.
quæ incipit *continet in* §.19. dicit *festum Annun-*
ciationis vbique celebrandum esse 25. die Martij, &
Hostiensis *in cap. conquestus de feriis*, quem refert
Scortia, *in constit. Pontif. epithome* 34. *Theor.* 100.
ait Annunciatio celebretur vere, & quòd sic
meritò habet Ecclesiæ traditio; & vt integri
sint menses 9. vsque ad 25. diem Decembris, in
quâ natus est IESVS CHRISTVS. † Et quòd il- 22
la dies fuerit veneris colligunt D. D. ex Astro-
nomicis supputationibus, cum littera Domini-
calis fuerit *B.* & dies veneris G. † Et id magno 23
mysterio, vt scilicet Adam terrestris crea-
tus est sextâ feriâ ita secundus cœlestis sextâ
item conciperetur; atque vt ille sexta quoque
Die in Paradiso voluptatis collocatus est, ita &
hic sextâ die in Virginis vterum virtutum om-
nium, atque charismatum Paradisum descen-
deret.

De mense autem communis sententia docet 24
fuisse Martium, tum quia mense martio, aquæ
Diluuij, quæ cœperant mense aprilli præceden-
tis anni, & vndecim menses durârant imminutæ
sunt ad significandum colluuionem peccatorum
Domino veniente in martio finiendam. † Item 25
quia liberatio populi ex Ægyptiaca seruitute,
quæ nostram liberationem à tyrannide Dæmo-
nis, docet martio quoque facta censetur. † 26
Denique quia decuit, vt quo mense creatus est
mundus, eodem ad eundem reparandum veniret
Dominus, is autem Martius fuit ex Athanas.
q. 9. & 19. ad Anthiocum August. in cap. veteris
testam.c.8. & in q.ex vtroque testamento q.106.

De horâ autem diei non sic DD. conueniunt 27
cum Athanasius. *Serm. de Deipara* sentiat salu-
tatam ab Angelo, & concepisse oriente sole, alij
autem statim post mediam noctem, iuxta illud
sapient.8. dum medium silentium tenerent, & nox in
suo cursu medium iter haberet omnipotens, &c. Idque
magis figuræ congruit, quòd post mediam no-
ctem iussu Domini venerit Angelus occidere
primogenita Ægyptiorum, & de seruitute libe-
rare populum Israël *exod. c.12.* vt eum in terram
patribus promissam deduceret: tradit Scortia
supra videndus ibi † ad plura quæ senserunt 28
D.D. de die natiuitatis, Domini, Circumcisio-
ni, Epiphaniæ, & Præsentationis in templo, de
quo aliqua *infra in cap. translato de constit. & in*
c.1.de purificatione post partum.

De die autem natiuitatis Domini quidam hæ- 29
retici apud Clem. Alex. *lib.1.strom.* voluerunt fuis-
se diem 21. aut 25. aprillis, & Matthæus Beroal-
dus Hæretic. *in chron.p.4.c.1. & 3.* mense Septem-
bri, seu æquinoctio autumnali, & Ægyptij aliqui
apud Epiphan. *heresi 51.* die 5. ianuarij, sed Eccle-
siæ communis traditio docet natum Dominum
8. Kalend. ianuarij, id est, die 25. Decembris,
quando iam incipiunt dies crescere; & die Do-
minica Synodus *6. gener. c.8.* multis comprobat
Scortia *suprà*.

QVÆST.

QVÆSTIO II.

An fidelis quilibet adultus teneatur memoriter ſcire Symbolum Apoſtolorum, articulos fidei, Orationem Dominicam, Præcepta Decalogi, Sacramenta Eccleſiæ, & doctrinam Chriſtianam, vt continetur in Catechiſmo. Et an ignorantia vincibilis myſteriorum Dei, ſit ſpeciale peccatum; & an præcepta Decalogi remitti, & ſolui poſſint: & an Papa, vel Eccleſia poſſit nouum articulum fidei facere.

SVMMARIVM.

1 *Fideles præcisè, & ſub peccato mortali, non tenentur recitare memoriter* Symbolum, articolos fidei, Orationem Dominicam, præcepta Decalogi, Aue Maria, Sacramenta Eccleſiæ, & doctrinam Chriſtianam, *vt continetur in Catechiſmo*, n.2. 3.4.5.& 6. *& eſt veniale, ſi ex purâ negligentiâ ea ſcire omittant*, n.7.

8 *Ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, eſt ſpeciale peccatum explicandum in confeſſione; etſi contra alij teneant relati* n.9. *& cuius fuerit præcepti, eſt explicanda*, n.10.

11 *Ignorans vincibiliter plures artic. fidei, non committit plura peccata ſpecie diuerſa; ſecùs ſi ignorat plura præcepta decalogi, vel Eccleſiæ.*

12 *Ignorans Vincibiliter plures articulos fidei, non committit plura peccata ſpecie diuerſa.*

13 *Ignorans vincibiliter plures articulos fidei, non tenetur numerum articulorum, quos ignorat, explicare in confeſſione.*

14 *Præcepta Decalogi remitti, & ſolui non poſſunt; ſunt enim naturalia iura indiſpenſabilia omninò, etiam à Deo, vt* n.16.

15 *Præcepta naturalia ſunt, quæ ſolo naturali lumine, & facillimo diſcurſu cognoſcuntur eadem apud nationes benè inſtitutas.*

17 *Deus non poteſt facere, vt id, quod erat conueniens naturæ rationali, ſit poſteà diſconueniens, vel contra, manentibus eiſdem circumſtantiis, quibus præceptum obligat.*

18 *Præcepta prima legis naturalis non poſſunt mutari, etiam in caſu particulari, nec pugnant dicta*, num. 19. *quæ explicantur, à* n.20.& 21.

22 *Sabbatum non violatur per operationem ſaluti humanæ neceſſariam, quia ex parte, quâ præceptum eſt cæremoniale diſpenſatur, non ex qua eſt mortale.*

23 *Abraham conſenſit in homicidium filij ſui, non abſolute, ſed Dei præcepto.*

24 *Præcepti quinti materia, non eſt abſolutum homicidium, ſed commiſſum propria authoritate extra propria vitæ defenſionem.*

25 *Iurans non tenetur iuramento, ſi poſtea caſus occurrit, vel maioris boni impeditur.*

26 *Oſeas ad mulierem, accedens, Dei mandato, non peccauit.*

27 *Præcepta Decalogi obligant cum certis circumſtantiis, quibus ſublatis, iam non obligant*, num.28.

29 *Furari licet in nonnullis caſibus, veluti ne quis fame pereat.*

30 *Leges duæ naturales ſi concurrant, inferior flectit ſuperiori.*

31 *Papa diſpenſat tantùm in rebus Diuini iuris, quæ pendent à voluntate humana, vt in voto, & iuramento*, n.32. 33. *& in iure naturali, quoties cäſus dependent à voluntate hominum, quòd propriè non eſt diſpenſare, ſed declarare, &* n.34.& 35.

36 *Ignorantia legis naturalis circa principia prima dari nequit, quæ ſit inculpabilis: fallit in aliquo rariſſimo caſu pro aliquo breuiſſimo tempore.*

37 *Præcepta quæ colliguntur, facta diligentia, ex Decalogo, queunt ignorari inculpabiliter, etiam permultum tempus.*

38 *Lex naturalis quoad prima principia, eſt omnibus nationibus communis; non ſic quoad concluſiones deductas: indeque licet mutari in aliquibus caſibus, non in omnibus.*

39 *Scriptura Canonica dicuntur quæ fuerunt ab Eccleſia approbatæ, & receptæ in Canonem diuinarum Scripturarum.*

40 *Pontifex, & Eccleſia verius eſt, vt nequeant facere nouos articulos fidei.*

41 *Scriptura quæ ſint Canonica, & authenticæ, pendet declarandum ab authoritate Eccleſiæ.*

42 *Eccleſia non poteſt dare authoritatem; & vires diuinæ Scripturæ, ei quæ diuina non eſt.*

43 *Scripturæ ſacræ ſolent eſſe interpretationes plures, quarum neutra eſt hæretica, donec Eccleſia definiat.*

44 *Abbas Ioachim excuſatus fuit ab hæreſi in textu noſtro; & quare.*

45 *Hæretica multa cenſentur, quæ hoc nomine minimè notabantur.*

46 *Errores plures Lactantij, & Origenis, & aliorum, qua ratione excuſentur ab hæreſi?*

47 *Eccleſia non poteſt facere, vt propoſitio in ſe vera, modo ſit falſa, vel è contra.*

48 *Eccleſia Catholica Romana, qualiter diſpoſuerit ſcripturas recipi Diuinas.*

49 *Libri qui recepti fuerint in Eccleſia? Et quæ Opuſcula ſanctorum?* remiſſiuè

D primam quæſtionis partem, viſis quæ adduxi *ſuprà in Rubr. quæſt.* 3.verſ.*ad quartam*, facilis erit reſponſio, 1
& habitâ diſtinctione Perſonarum, de qua ibi; num verò dubium eſt an fideles, qui memoriter non ſciunt Symbolum, & alias orationes doctrinæ: peccent mortaliter; & Farinacios *de hæreſ. quæſt.* 179. *num.* 8. quem ſequitur Naldus *in ſumm.* verbo *Chriſtianus*, dixit vt tales doctrinam ignorantes memoriter, peccent mortaliter, tum ex vſu præcipuarum vrbium, in quibus confeſſarij, & periti omnes rerum Eccleſiaſticarum indubie reputant huiuſmodi præceptum obligare ſub mortali, & propterea abſolutio Sacramentalis ſoleat ipſis denegari, qui prædicta memoriter non retinent, præcipuè Symbolum, articulos fidei, decalogum, & Orationem Dominicam.† Et in pleriſque diœ- 2
ceſanis conciliis Cauetur, ne prædicti admittantur ad matrimonium, nec ad leuandos pueros de ſacro fonte Baptiſmatis: ita de Sym-

bolo docuerunt Syluius 2. 2. q. 2. art. 8. concl. 8. Ioannes de la Cruz in direct. p. 1. art. 1. dub. 1. conclus. 1. Palacios in 4. dist. 5. disp. 9. Niderus in sum. precep. 1. c. 3. & alij.

3 Ego tamen existimo dicendum, quòd siquis diligentiam adhibeat vt discat memoriter, & ob defectum naturalem, vel incapacitatem, verba retinere nequeat, ordinatim, facilè possit ab omni culpâ excusari. Est enim certum non esse grauem obligationem retinendi memoriâ verba Symboli, vel præceptorum; ita vt sit peccatum mortale hoc omittere, vt docet Azor. in summ. lib. 8. moral. c. 7. quæst. 5. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 3. num. 19. cum multis Doctoribus ab eo relatis: quibus adiungo Bonacin. in tract. de legibus disp. 3. quæst. 6. punct. 2. num. 14. Gaspar Hurtado de fide disp. 8. dif. 11. Suarez de fide disput. 12. sect. 5. n. 8. Diana p. 1. tract. 16. misc. 2. res. 14. ex eo quia de præcepto non satis constat, cum nec ab aliquo Pontifice, nec ab aliquo Concilio generali latum inueniatur, vel quia alij canones, qui de hoc loquuntur de substantia mysteriorum sufficienter intelliguntur, vel certè quia materia ista leuis est si precisè in verbis, vel in eorum ordine sistatur, Diana p. 3. tract. 5. mi-
4 scel. 1. res. 48. in vers. & tandem. † Vbi dicit non peccare mortaliter, sed tantùm venialiter adultos Symboli Apostolici formam sub verbis præceptiuis memoriâ non tenentes.

5 Et idem dici debet de decalogo, de Oratione Dominica, dummodo eorum substantiam sciant, & intelligant, & à fortiori de Aue Maria: sic Layman. in Theologia moral. lib. 2. tract. 1. c. 9. num. 4. Suarez dict. sect. 5. num. 8. Tannerus in 2. 2. disp. 1. quæst. 7. n. 67. Coninx in 12. disp. 14.
6 dub. 10. num. 194. † Et etiam non esse peccatum mortale, sed veniale nescire, se signare signo Crucis, docet Sanchez dict. lib. 2. cap. 3. num. 14. tamen contrarium tenent Angelus, Armilla, Tabiena, Syluester, quos sequi videtur Villalobos in summ. tom. 2. tract. 1. dif. 4. num. 12. sed de hoc dices, vt sub d. vers. ad quartam, dict. quæst. 3. Rubrica sub verbo tenentur: & sic concludes cum prædicto Diana dict. res. 48. in fine, vt non obstante quòd præfata sint probabilia, debeant suaderi fideles, vt ea omnia explicitè sciant, & memoriâ retineant: legendus est Gaspar Hurtadus dict. disp. 8. de fide dif. 10. qui minus scrupulosè loquitur quòd præcepta decalogi teneantur scire omnes fideles secundùm substantiam, nouissimè docet Berricelus, de missionib. Apostol. p. 1. tit. 1. de fide quæst. 6. sect. 7. Cardinal. Lugo de fide disp. 13. sect. 5. n. 126. post Suarez & Sanchez, cum aliis.

7 Dubium est tamen quid dicendum si ex purâ negligentiâ quis omittat prædicta memoriter scire, & est probabile non carere aliquâ culpâ, saltem veniali, quia præter Canones, qui hoc insinuant iuxta communem vsum Ecclesiæ, talis negligentia censetur aliquo modo culpabilis, & in aliis aliquando scandalum generat: videbis citatos, & insuper Vincentium Filiucium in quæst. moral. tom. 2. tract. 12. c. 2. n. 37. citatem Nauarr. in manuali c. 11. n. 22. de Sacramentis, & aliis dixi suprà, in loco citato.

8 Ad secundam quæstionis partem, an ignorantia vincibilis mysteriorum fidei sit speciale peccatum in confessione explicandum, affirmatiuè docuerunt Vasquez 2. 2. disp. 119. c. 3. Gaspar Hurtado de fide disp. 8. dif. 17. Tanner. in p. 1. disput. 4. quæst. 9. dubio 1. n. 12. Sanch. in summ. tom. 1. lib. 1. c. 17. n. 11. Filiucius tom. 2. tract. 21. cap. 10. num. 365. Enriquez lib. 5. c. 6. num. 3. in gloss. litt. F. Curiel. in 12. quæst. 76. artic. 2. dub. 1. §. 4. † Qui 9
docet ignorantiam vincibilem articulorum fidei habere non solùm malitiam peccati, cuius periculo se exponit v. g. omissionis actûs fidei tempore, quo obligat præceptum credendi, aut asserendi, aliquid contra fidem, sed etiam distinctam specie consistens in negligentiâ addiscendi articulos, quæ opponitur virtuti, studiositatis. Diana p. 3. tract. 4. de. Sacram. res. 165. qui hanc dixit probabilem opinionem; imò cum Marulus disp. 1. c. 2. difficult. 3. n. 167. contrariam sententiam tueatur ex multis rationibus, dicit vt prima opinio videatur probabilior, & omninò tenenda.

Et quatenus ad confessionem dicit cum eo- 10
dem Marulo num. 730. esse necessarium explicare cuius præcepti decalogi fuerit ignorantia; secùs verò in ignorantia mysteriorum fidei id desumens ex diuersitate præceptorum decalogi, vel Ecclesiæ, eò quòd ita vincibiliter ignorans exponit se periculo admittendi peccata specie diuersa secundùm præceptorum diuersitatem; quòd secùs accidit in ignorante vincibiliter mysteria fidei, qui non se exponit committere peccata specie diuersa, iuxta diuersitatem mysteriorum, sed semper peccatum esse eiusdem speciei, cuiuscumque mysterij sit ignoratio, quia opponitur eidem præcepto, ac virtuti.

Vnde infertur ignorantem vincibiliter, plu- 11
res articulos fidei non committere plura peccata specie diuersa, & distincta, secus vero si ignoret plura præcepta Decalogi, vel Ecclesiæ.

Dubium tamen est an ignorans vincibiliter 12
plures articulos fidei, admittat saltem plura peccata mortalia numero distincta, & affirmatiuè respondet Marullus, vbi suprà sed Suarez tract. de fide c. 15. sect. 1. num. 7. negatiuam contrariam sequitur exemplificans in precepto recitandi horas Canonicas, dicens vt peccatum omissionis illarum non multiplicetur numero iuxta multiplicationem horarum, sed vnum tantùm nume-
ro esse. † Ob idque Diana dicta res. 164. sub 13
vers. sed difficultas, infert ignorantem vincibiliter plures articulos fidei non teneri numerum articulorum quos ignorat explicare in confessione, & alia adducens dicit probabilem esse sententiam Marulli suprà dicentis esse ea explicanda in confessione.

Ad tertiam quæstionis partem ex verbis tex- 14
tûs nostri vers. in commutabilis, notat Barbosa hic num. 8. & 9. cum Azor. instit. moral. p. 1. lib. 6. c. 1. quæst. 3. præcepta decalogi remitti & solui non posse, quia sunt iura naturalia, & sic indispensabilia, vt docent Nauarrus in tract. de spoliis Clericor. §. 2. num. 3. in tract. de reditibus Ecclesiæ quæst. 3. n. 1. & 3. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 1. c. 3. col. 12. in fine Marta de iurisdict. p. 4. casu 93. à num. 6. Saytos in claui Regia lib. 3. c. 2. num. 12. faciunt textus, vbi DD. in §. sed naturalia instit. de iure natural. gent. & ciuil. & in §. minus inst. de rerum qualitate, & differentia, & vtrobique Pichardus, & alij repetentes, idem Pichard. longè; in leg. 3. & 7. Cod. de muri legul. lib. 11. ex num. 4. & de iure Regio, leg. 5. titul. 24. p. 4. l. 34. p. 7.

Etenim

15 Etenim vi[illegible]dicit Sanchez *lib. 7. de matrim. dispu.5 t.num.4.* naturalia præcepta sunt, quæ solo naturali lumine sine aliquo discursu, aut saltem facillimo dignoscuntur, & apud omnes nationes benè institutas, sunt eadem, habentque eandem rectitudinem, & hæc quidem aut prohibere rem tia intrinsecè malam, vt nullâ ratione, in nulloque euentu cohonestari possit, quale est mentiri, aut fornicari, vel rem semper malam, & apud omnes, talem tamen, vt ratione extremæ indigentiæ excusari possit vt est furtum.

16 Quare cum prædicta, & alia præcepta naturalia continęātur in decalogo sequitur dicendum, vt præcepta decalogi sint omninò indispensabilia; ita vt nec ab ipso Deo dispensari possint; quia hæc continent ordinem intrinsecum hominis ad Deum, & hominis ad hominem: sed fieri non potest quin homo ad Deum, & hominem debitè non ordinetur: ergo secundo, quia hæc præcepta probibent quòd intrinsecè ex se, & ex suâ naturâ est malum, & non quia præceptum: sed implicat vt aliquid, quòd ex sua naturâ est bonum, sit malum, vel bonum alteri: ergo non possunt hæc præcepta dispensari, nec licentia credi, vt aliquis manente lege naturali quoàd alios ipse contra legem operetur.

17 Non enim potest Deus facere vt id, quod erat conueniens naturæ rationali, sit posteà disconueniens vel contra, manentibus iisdem circumstantiis, quibus præceptum obligat: docent Sanchez *lib.8. de matrimon. disp.6.n.14.* Nauarr. *cons 4. de dispens. impuber. n.16.* Suar. *de legibus lib.2.c.14.num.5.c.15.num.2. &* 26. Couarru. *in regul. peccatum p.2. cap.6.§. num.6.* Castr. Pal. *tract. 3. de legib. disp.6. punct.2.n.5.* Trulenc. *in opere moral. preludio.5.p.1.num.5.* Barbosa *de iure Ecclesf.p.1.c.2.num.122.*

18 † Vbi dicit cum Balduino *in dict.§. sed naturalia,* Fortunio *in l. velut n.25. l.manumissiones n.8. ff. de iustitia, & iure,* vt nec in casu patriculari prima principia, seu præcepta legis naturalis, possint mutari, quia semper firma manent, nec vllam mutationem admittunt, siue in communi, siue in particulari: videbis D.Thom.1.2. *quæst.*100. *artic.*8. vbi expositores.

19 Dices autem quòd Deus de facto dispensauit in tertio pręcepto cum Machabęis, concedendo eis licentiam vt operarentur in Sabbato, etiam in quinto cum Abraham, vt filium interficeret, & in sexto cum Osea, vt ad mulierem fornicariam accederet, & in septimo cum Hebræis, vt vasa prætiosa ab Ægyptiis acciperent, ergo naturalia decalogi præcepta dispensabilia sunt, & confirmatur, quia & si eâdem naturâ insitum sit, ne quis cum alieni iactura locupletetur, *l.nam hoc natura, ff. de condit. indebiti, l.17. tit.34. p.1.* sed lege ciuili inducta fuit vsucapio, qua quis rei alienæ, inuito Domino, Dominium nanciscitur, iuxta quæ latissimè scripsi *infra ad tit. de præscript.* & patet *ex tit. ff. de vsucapion.* cum aliis ibi sequentibus, & *instit. eodem:* ergo videmus, vt alio iure inferiore ius naturale abrogetur, etiam illud primæuum, quod consistit in eo scilicet *malum fugiendum, bonum amplectendum, quod tibi vis, altari fac, quod tibi non vis, alteri non feceris:* de quibus dicunt Doctores cum D.Thom.1.2. *quæst.*76. *art.*2. Ægid. Trulenc. *in opere moral. lib.1.c.1. dub.5.n.3.*

Sic hæc esse communissima, & prima principia vt nequeat de illis dari ignorantia, quia hæc principia sunt euidentissima, & se ipsis constant; & ob id nec possit dari ignorantia inculpabilis præceptorum, quæ in decalogo continentur, cum hæc præcepta sunt de iure naturæ, quæ facillimè colliguntur ex iam relatis primis principiis.

Adhuc verò dicendum est naturalia iura, quæ continentur in decalogi præceptis, semper firma, immutabilia, ac dispensabilia esse ex dictis in principio; sicque non obstant relata, *num. precedenti in principio.* Quia respondeo ad primum de tertio præcepto cum Machabæis, vt opperarentur in Sabbato quod Deus non dispensauit cum eis sed declarauit tantùm non violari Sabbatum per operationem saluti humanæ necessariam, quia tertium præceptum quoàd temporis determinationem, tunc erat de iure Diuino, ac propterea potuit à Deo dispensari breuiter: sic responder Ægidius Trulenc. ante *princ. operis moralis, dict. preludio 5 num.7.* in vers. *& dico* ex D.Thom. 1.2. *dict. quæst.* 100. *artic.*8. qui ad alios casus respondet. 20

† Sed qualiter hoc contingat, & vt latius explices. Leges plura, quæ adduxi *sub Rub. & tit. de feriis,* vbi *in d. Rubr.* expendi præceptum de obseruandis festis, partim esse Morale, partim cæremoniale, vt de Sabbato in *l. veteri,* & ibi *à num.*26. declaraui, vt tale præceptum ex qua parte morale est, est naturale, cum per se pertineat ad Deum colendum; & sic indispensabile, non sic ex qua parte fuit cæremoniale, vt festum obseruare in die festo, quia hæc temporis mutatio est alterius, iuris, & sic dispensabilis, vt visum est, cum iam dies Sabbati non obseruetur, sed dies Dominica. De quo videbis etiam quæ ibi dixi *sub c.3.* & alia quæ dico *infra in c. tractato de constit. q.1. & 3.* 21

Non obstat illud adductum quòd Deus dispensauit cum Abraham, vt filium suum interficeret, quia respondent Trulenc. & D.Thom. vbi *supra* quòd Abraham consensit in homicidium, non absolutè, sed Dei mandato, qui vitæ, & mortis Dominus est. Et vt clariùs percipias: addo quòd non omnia præcepta decalogi adhuc sunt immutabiliter permanentia, vt & si indispensabilia sint (vt dixi) desinant, ob id admittere aliquam interpretationem, nempè vt in hoc, aut alio casu obligent. Iuxta ea, quæ latissimè dico *infra ad tit. de homicid.* & ibi *in c.1. per textum* ibi, vbi pro defendendâ vitâ, honorem, & bona licet inuasorem occidere, si adsit moderamen inculpatæ tutelæ. 23

† Etenim materia quinti præcepti decalogi, non est absolutum homicidium; sed homicidium commissum propriâ authoritate, extra propriæ vitæ defensionem, Ægid. Trulenc. *dict. prælud.5. sub num.6.* in vers. *materia.* 24

† qui etiam aliter exemplificans dicit quòd qui iurauit, non tenetur iuramento, si posteà casus occurrit, vel in eo, qui facit iuramentum maioris boni impedimi, ex quo vides non frangi præceptum decalogi: & de hoc vltimo leges plura, quæ adduxi sub *tit. de iureiur.* & ibi *in c. quemadmodum* 25. 25

Non inquam obstat illud relatum sub d. vers. *dices* factum à Deo, cum Osea, vt ad mulierem fornicariam accederet, quia tunc ille accedebat ad eam, quæ ex Dei mandato sua erat, qui est auctor institutionis matrimonij, atque ita, 26

Digitized by Google

ita, non peccauit ad mulierem fornicariam
(id est quæ talis existimabatur) accedendo: sic
dicit idem Trulenc. *dict. prælud. 5. num. 7.* cum
D. Thom. & poteris applicare decisionem tex-
tûs *in cap. inter opera de sponsalibus*, vbi probatur
inter opera charitatis, quę ad peccatorum remis-
sionem deseruiunt sit ducere in sponsam eam,
quæ meretrix est.

27 Quartum de dispensatione facta à Deo cum
Hebræis non obstat, quia isti Dei præcepto ab
Ægyptiis spolia acceperunt, & fortè in præ-
mium suorum laborum, transtulit enim Deus
ab Ægyptiis in Hebræos bonorum dominium,
nam Deus omnium rerum Dominus est; & sic
Bonacina cum multis *disp. 1. quæst. 1. punct. 1. n. 9.
& 10. tom. 2.* quem sequitur citatus Trulenc. *d.
num. 7. in fine*, dicunt quòd in nullo ex prædictis
casibus dispensauit Deus, sed tantùm materiam
præcepti mutauit, quod dicunt valdè conside-
randum, quia, vt dictum est legis naturalis præ-
cepta obligant cum certis circumstantiis, qui-
bus sublatis, iam non remanet materia legis;
secùs cum manent, nam tunc nec à Deo di-
spensari possit: videbis, quæ dixi infrà *in c. 12.
de iudiciis*.

28 Vnde ad argumentum *ex l. nam hoc natura, ff.
de conditione in debiti, & materia præscriptionis*,
quæ cum alterius iactura est introducta aduer-
sùs ius naturale, videtur, vt illud faciat corrue-
re: quia respondeo vsucapionis, & præscriptio-
nis ius, etsi quantum admodum, & tempus sit
introductum iure ciuili, sed quoàd substantiam,
ipso iure naturali dictante, ne scilicèt manendo
in incerto, rerum dominia amitterentur; vt latè
29 dico *sub tit. de præscript.* † Quo fit, vt quemad-
modum etiam infrà *in tit. de furtis.* probo dari
casus, in quibus licèt furari, ita iure naturali
dictante, veluti si quis fame pereat: quia tunc
omnia fiunt communia, sic & in prædicto casu
præscriptioni. † Est enim regula vt quoties
30 duæ leges naturales concurrunt, inferior flecti-
tur, superiorique cedit ob commune bonum,
& publicam salutem Reipublicæ. Vt expendit
Richard. *in dict. §. sed naturalia num. 5.* vbi addit
tunc non tolli legem naturalem lege ciuili, sed
alterâ potentiori lege naturali, *arg. textûs in l.
stichum, §. naturalis, ff. soluto matrimonio.* ibi, *nam
vinculum æquitatis* quo solo sustinebatur, con-
uentionis æquitate dissoluitur, ipse hanc rem
illustrat optimis exemplis *in d. l. 3. Cod. de muri
leg. lib. 11. à num. 73.* item, *& in d. §. num. 2. & 4.*
vbi quòd seruitus est introducta contra liber-
tatem naturalem, item & quòd ex hæredatio-
ne potest tolli legitima filiis debita: quæ con-
tingunt alio naturali iure distante.

31 Hic possem alia applicare de Pontifice dispen-
sante, aut interpretante ius naturale, & Diui-
num, de quo non ago, sed videbis cum multis
Barbosam *de iure Ecclesiastico suprà à num. 119.
cap. 2. p. 1.* Sanchez *de matrimonio lib. 8. disp. 6. n. 1.
& in præcept. decalogi tom. 1. lib. 4. c. 37. à num. 5.*
Sotum *in 4. dist. 18. quæst. 1 art. 5. & dist. 21. quæst. 2.
art. 2. & lib. 5. de iust. q. vltim. art. vlt.* Sayrum *in
claui Regia* cum aliis *cap. 10. num. 8.* Suarez *de re-
ligione tom. 2. tract. de voto lib. 6. c. 9. art. 15.* Sessè *de
iust. lib. 2. c. 46. à num. 98.* qui loquuntur de voto,
32 in quo Papa potest dispensare. † Sed respon-
dent citati, & Trulenc. cum illis *dict. prælud. 5.
num. fin.* hoc differre, quia pertinet ad ius natu-
rale secundarium, & Diuinum, quòd non est
sic in præceptis decalogi, quæ dicunt intrinse-
cam malitiæ, vel bonitatis rationem; & sic, vt
implicet in eis dispensatio. † Vel melius cum 33
Villal. *in summa p. 1. tract. 2. de dispensatione leg.
dif. 51.* cum aliis, vbi ait vt Papa possit dispen-
sare in rebus Diuini iuris, quæ pendent à vo-
luntate humanâ; & sic in votis, & iuramentis,
nisi ab ipso iure Diuino prohibitum sit. † Et 34
quòd si aliquando in casu aliquo iuris naturalis
dispenset ex vrgentissimâ causâ, vt fieri potest
secundùm glossam, *in cap. à nobis* vers. *essentus
de decimis*, & ibi Abbas Ioaces, *de matrimon.
Regis Angliæ, dub. 2. num. 22.* Sanchez *de matrim.
lib. 8. dicta disp. 6. num. 5.* Fortunius Garcia *in l.
Gallus, §. & quid si tantum n. 310. ff. de liberis, &
posth.*. † Quòd ego intelligo quoties casus pen- 35
dent ab ipsa hominum voluntate, seu vt alij di-
cunt, & securiùs id non esse dispensare, sed tan-
tum declarare legem naturalem in hoc, vel illo
casu non obligare. Ita D. Thom. *quotlibeto 4.
art. 3.* Sotus *dist. 18 art. 5. ad 2. q. 1. & lib. 1. de iust.
quæst. 7. art. 3. ad tertium*, Valencia t. 2. *disp. 7. q. 4.
punct. 6. & 2. 2. disp. 10. q. 3. puncto 4.* Barbosa *Rub.
ff. soluto matrim. 2. p. n. 104.* Couarru. *in 4. decretal.
2. p. c. 6. §. 9.*

Vnde cum possit dubitari, an possit dari igno- 36
rantia legis naturalis, siuè decalogi, & Docto-
res firmiter dicant, non dari respectu precepto-
rum quæ sunt prima principia communissima,
& vniuersalissima, qualia sunt, malum fugien-
dum, bonum amplectendum, & alia, vt iam
dixi, & quod sic communiter loquendo ne-
queat dari ignorantia, quæ inculpabilis sit præ-
ceptorum decalogi: quia sunt præcepta de iure
naturæ, & quæ facillimè colliguntur ex illis
principiis, *quod tibi vis, alteri fac, quod tibi non
vis, alteri ne feceris*, &c. Tamen admittunt DD.
cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 76. art. 2.* posse dari in
aliquo rarissimo casu pro aliquo breui tempo-
re, quia, vt ipse ait *quæst. 94. art. 4.* Ledesma 2.
tom. tract. 1. c. 3. conclus. 8. 9. & 20. Ægid. Trulenc.
in opere moral. c. 1. dub. 5. sub num. 3. certa gentium
natio sine vlla ratione existimabat furtum non
esse peccatum. † Verùm docent quòd præce- 37
pta, quæ ex decalogo facta, diligenti inquisi-
tione colliguntur, possunt ignorari inculpabi-
liter etiam per multum tempus, nam etsi ex de-
calogo per euidentem consequentiam colligan-
tur, requiritur tamen diligens inquisitio cum
aliqua difficultate; & sic gentes aliquando pu-
tasse licitum, habere plures vxores, & homines
posse falsis diis sacrificare, sed inter Christia-
nos vix posse dari talem ignorantiam, quia sæ-
pissimè prædicatur, & docetur esse peccatum
mortale.

Ex quo deduco, vt etsi lex naturalis, quan- 38
tum ad prædicta principia communia, eadem
sit apud nationes vniuersas, sed quoàd conclu-
siones particulares, quæ de illis deducũtur, non
eadem sit ex eo, quia & si homines conueniant
in illis principiis vniuersalibus communissimis,
sed ex ignorãtia, aut ex malis moribus homines
diuersè sentiunt de prædictis conclusionibus, &
aliter quam de dictis principiis. Et sic expen-
dendo D. Thom. 1. 2. *q. 94. artic. 4.* quem sequi-
tur Villalob. *in summ. p. 1. tract. 2. de legibus dif. 4.
num. 5. & 6.* ait legem naturalem respectu illa-
rum conclusionum posse mutari, non in omni-
bus, sed in aliquibus casibus, idemque accide-
re in rebus speculatiuis dicit Villalobos, quia
prima

Digitized by Google

prima principia, *vt quodlibet est, vel non est, omne totum est maius suâ parte* omnibus sunt nota, sed non conclusiones, quæ ex illis deducuntur.

39 Ad quartam conclusionis partem, an Papa, vel Ecclesia possit nouum articulum fidei facere, & vt respondeam suppono Canonicas Scripturas dici, quæ fuerunt ab Ecclesia probatæ, & in Canonem Diuinarum scripturarum receptæ, vt habetur in *Trid. sess. 4. c. 1.* vbi recensentur, de quibus Couarruu. *lib. 4. variar. c. 14. post. num. 2.* à vers. *ordo veteris testamenti*, Paulus Fuscus *de visitat. lib. 2. cap. 31.* Iod. de Cou. *tom. 1. sui thesauri Catholici lib. 6. de sacris Scripturis.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 1.* Et vt cognoscatur, seu discernatur, quæ sit Scriptura Canonica, leges August. *lib. vnico contra Epistolam Matthei*, quæ dicitur fundamenti, sic alloquentem, & ponentem regulam ibi *cap. 5.* Ego *verò Euangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia, commoueret authoritas*, & tradit idem ferè *lib. 18. contra faustum, cap. 4.* quibus verbis, vt expendit Couarr. legendus, *lib. 4. variar. c. 14. sub n. 1.* satis docet Augustinus nullam scripturam esse authenticam, aut Canonicam, sine authoritate Ecclesiæ, cuius membra fuere Canonici scriptores, nec aliunde possit quis scire scripturas esse diuinas, aut canonicas, quã ex Ecclesiâ, quæ traditionibus Apostolicis magisterio Spiritûs S. eiusque lumine edocta decreuit, & professa est.

40 Vnde iam aliis omissis, videtur dicendum, vt Papa, seu Ecclesia possit nouos articulos fidei facere, & constituere, vt voluit Abbas *in cap. cum Christus de hereticis*, cuius opinionem, etsi Maximo conatu reiiciat Alfonsus à Castro *lib. 1. de heresi cap. 8.* Ioannes arboreus *lib. 5. Theosophiæ c. 10.* Tamen non ex toto improbat legendus Couarrn. *d. lib. 4. c. 14. variar. num. 1.* sed adhuc dicendum est vt non possint Ecclesia, & Pontifex nouos articulos fidei facere, vt communis Doctorum Patrum tenet, quia est verum, & potissimè obseruandum propriè, ac simpliciter, nec Canonicam scripturam authoritatem sumere ab Ecclesia, nec Ecclesiam à canonicis Scripturis, quia vtriusque authoritas est à Christo, cuius spiritu dictatæ sunt scripturæ, & efficax est Ec-

41 clesia. † Atque quòd dictum est nullam scilicet scripturam esse authenticam, aut Canonicam, sine authoritate Ecclesiæ intelligi penes Ecclesiam Catholicam esse ius hoc declarandi, ac denunciandi, quæ scripturæ sint Canonicæ, authenticæ, & Diuinæ, dictatæque à Spiritu sancto, sicque scripturam Canonicam esse testimonium Ecclesiæ ex Spiritu sancto testificantis, de quo vberrimè tractat Michael Medina *lib. 7. de rectâ in Deum fide c. 18.*

42 Ex quibus dicendum est non posse Ecclesiam dare authoritatem, & vires Diuinæ scripturæ, ei quidem scripturæ, quæ diuina non est; habemus enim ab Ecclesia, vt sciamus quæ sit scriptura Diuina, & teneamur eam scripturam Diuinam censere, quam Ecclesia Diuinam esse definierit, quæ tamen quamuis certo definiat, nec nec falli possit sua definitione non efficit illam scripturam esse Diuinam, nam ideo illam Diuinam professa est, quia verè Diuina erat, quòd si Diuina scriptura non esset, Ecclesia minimè Diuinam esse pronunciaret, comperto enim ex testimonio Ecclesiæ, quæ scripturæ sunt Sacræ, & Diuinæ ex se ipsis, habent Diuinæ, ac Canonici libri, vt per omnia eis credere teneamur.

Iam ergo non obstat Abbatis fundamentum 43 *in dict. cap. cum Christus de Hereticis*, quem explicat Couarr. *dict. c. 14. lib. 4. variar. num. 1.* & si illum impugnent Castro, & Arboreus iam relati, quia fortassis dicit Couarruu. dictum Abbatis cum habuisse sensum ab authore, quo verè posset censeri; potest enim esse aliqua de fide assertio, quæ & si Catholica sit, tamen quia non constat manifestè ex sacrâ Scripturâ, nec est ab Ecclesia definita interim dum latet, non efficiat eum hæreticum, quia contrariam asseuerauerit, donec ab Ecclesia sit definitum illam assertionẽ esse veram, & de fide: nam solent esse plures in interpretatione Scripturæ sacræ opiniones, quarum nulla hæretica est, donec Ecclesia Diuino auxilio contrariam ex reconditis sacræ Scripturæ sensibus probauerit. † Vt bene longè agens expendit Couarr. *toto d. num. 2.* 44 legendus, comprobans excusationem Abbatis Ioachim, quem Pontifex ab hæresi excusat *in cap. damnamus* statim *sequent. hoc tit. concludens*, vt Abbatis opinio ratione, & causa prædictæ declarationis ex quâ hęreticus post Ecclesię definitionem censetur, qui priùs non poterat nomine huius criminis notari, possit admitti cum Ecclesia possit modò, & nouissimè declarare aliquid esse de fide & Catholicum ad effectum, vt nihil ea de re controuersum sit, absque hæresis labe; quòd tamen priùs erat occultum.

Ob idque sanctus Thomas 1. 2. *artic. 4. q. 32.* 45 scribit multa nunc censeri hæretica, quæ prius hoc nomine minimè notabantur, proptereà quòd nunc ex Ecclesiæ definitione magis manifestum sit, ea esse contraria fidei, aut ex eis aliquid fidei contrarium necessario deduci, quòd idem ibi adnotauit Caietanus. † Et hoc pacto 46 solent excusari plures Lactant. Firminiani errores, & Origenis, & aliorum veterum Patrum, nam quamuis tunc verè fuerint errores contra Catholicam fidem eorum auctores ab hæreticorum nomine plerùmque eximi, quòd nondum eo tempore admodum manifesta erant. Quæ posteà de fide Ecclesia Catholica definiuit, & in publicum tradidit.

Hinc Couarr. *sup. dict. n. 2. circa finem*, expen- 47 dit Cardinalem Turrecrematam, dum scripsit *lib. 4. de Ecclesia c. 3. secundæ partis* asseuerans Ecclesiam non posse efficere de propositione non hæreticâ hæreticam, referens etiam Alfonsi à Castro *dictum lib. 1. de heresi cap. 8.* & Albertini *Rub. de hereticis, quæst. 1. à num. 23.* quod Ecclesia non potest in his, quæ ad fidem pertinent facere assertionem aliquam falsam modo esse, quæ prius vera fuerit, nec e contratio, cum ab Ecclesia Catholica sit omninò alienum; quod enim potest facere Ecclesia, vt docet D. Tho. *d. art. 4.* est nempe efficere eis in re olim ambigua, & controuersa definitionem aliquam aut assertionem, modo hæreticam esse censeri, quæ priùs non erat, nec censebatur hæretica. † Igitur vt 49 ait itidem Couarr. *d. cap. 14. lib. 4. variar. num. 1. in fine*, Catholica, sanctaque Ecclesia Romana Diuinis scripturis, non tantum testimonium exhibuit testis, qui cogere non potest officio functa, & testificata illas esse Diuinas, sed & iudiciali iudicauit authoritate illas debere recipi, idque fecisse cum magisterio Spiritûs sancti, quo pollebat per traditionem erudita. Et patet

patet ex *Trid. decreto sess 4. c. 1.* & hæc adiunges ad aliquid, quod dixi *supra in Rub. sub q. 3. vers. ad quartam.*

Pro complemento huius quæstionis, ac postremi dubij, vt percipias libros, & opuscula sanctorum Patrum, quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur, leges Gelasium Papam relatum *in cap. sancta Romana 15. dist. Cano de locis Theolog. lib. 2. cap. 5.* Cardinal. Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de verbo Dei c. 4.* cum sequentibus Iacobum Grerser. *in defensor.* Bellarm. *tom. 1. lib. 1. c. 4.* Barbosam *in collect. ad text. in d. cap. sancta Romana, dist. 5.* qui de Canonibus Apostolorum egit *in cap. Canones dist. 16. & de canon. sexta Synodi*, & Trulenc. *ad cap. sextum eadem dist.* longissimè Couarr. videndus *à dict. cap. 14. lib. 4.* variaro cum tribus aliis sequentibus, vbi quàm plura scribit, & ego alia conducibilia de Papa disponente in rebus fidei ac de Ecclesiâ dico *infra in dicto capite damnamus.*

QVÆSTIO III.

An Christi Aduentus, & Incarnatio Verbi Diuini fuerit potiùs conuenientissima, quam quòd Pater, aut Spiritus sanctus. Et an Christus secundùm humanitatem sit caput totius Ecclesiæ militantis, & triumphantis: Et an negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, & Virginitatem Mariæ S. relaxandi sint. Vbi aliquid de relapsis, hæreticis, & subuersis.

SVMMARIVM.

1 *Filius Vnigenitus Dei à tota Trinitate traditur incarnatus, verus homo, factus ex animâ rationali, & humanâ carne compositus, vna in duabus naturis persona.*

2 *Christus venit in mundum ad tollenda peccata, seu ad redemptionem generis humani, tanquam ob causam primariam.*

3 *Homines omnes in præuaricatione Adæ perdiderunt innocentiam, & facti fuerunt immundi.*

4 *Christus fuit terminus principalis Incarnationis proueniens ex vnione; prout est persona Diuina subsistens in duabus naturis, Diuina, & humana.*

5 *Incarnatio Verbi potius fuit conuenientissima, quam quòd pater, aut Spiritus sanctus incarnarent, vt qui erat Filius Dei ab æterno, fieret filius hominis tempore: & aliis de causis.*

6 *Incarnatio, id est vnio cum natura humana fuit magis conueniens ad redimendum genus humanum, quàm vnio cum natura Angelica.*

7 *Christus Dominus secundum humanitatem habuit amplissimum Dominium spirituale in omnes Creaturas, cœlestes, sublunares, & terrestres. Et non exercuisset vel tantùm habuisset in habitu Dominium temporale,* n. 12. remissiuè.

8 *Christus caput est Ecclesiæ totius, tam militantis, quàm triumphantis,* n. 9. 10. 11.

10 *Ecclesia tota dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem, ad naturale corpus hominis.*

11 *Christus Dominus influit, vel saltem virtutem habet vniuersalem influendi gratiam in omnia Ecclesiæ membra.*

13 *Christus ascensurus ad Patrem præfecit Petrum Pastorem vniuersæ Ecclesiæ, & Principem.*

14 *Christus quare reputauit necessarium sibi in terris relinquere Vicarium?*

15 *Pontificum potestas quæ?* remissiuè.

16 *Relapsandi sunt curiæ sæculari negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, B. Mariæ Virginitatem, &* n. 17. *seu negantes quinque fidei articulos relatos.* n. 17. *vide* n. 22. *vbi quod negans simplicitatem in Deo, non comprehenditur &c.*

19 *Hæreticus subuersus, & Relapsus pro eodem, accipitur cum aliqua distinctione.* n. 20.

21 *Relapsi sunt quasi iterum lapsi in hæresim post solemnem tamen abiurationem iudicialem; qui etsi pœnitentes, nihilominus traduntur Brachio sæculari, sine vlla audientia, animaduersione debita puniendi, & vide à* num. 34.

22 *Bullæ Pauli IV. & Clementis VIII. intelliguntur, quæ nec excusant ignorantes articulos,* n. 26. *& vbi habeat effectum D. Pauli Bulla,* n. 27. *nec comprehendit Imperatores, Cardinales, & Reges,* n. 28.

23 *B. Mariæ Virginitatem vult subuertere qui dicit eam fuisse cognitam à Ioseph, & subdetur pœnis Bullæ Pauli IV.*

24 *Beatam Mariam habuisse post Ioseph alium Maritum non negat eius Virginitatem, sed dicitur hæreticus, vltimo supplicio puniendus,* n. 25.

29 *Articuli plures dicuntur accessorij ad quinque relatos,* num. 16. & 17. *De quibus singulis, & quibus adhæreant eorum,* num. 30. 31. 32. & 33.

34 *Relapsi ex quibus articulis, etiam accessoriis, tales appareant,* n. 35. 36. & 37.

38 *Ecclesia cur tamen hæreticis semel indulgeat, cum dixerit Christus:* dimittendum esse petenti veniam septuagies septies, & num. 30.

X verbis adductis textus nostri, licèt de his duobus inquirere Canonistico modo relinquendo Theologis disputare de prædictâ conuenientiâ. Etenim hîc tradit Innocentius III. tractans *de Trinitate, & ipsius operibus, de fide, & articulis fidei.* Vnigenitum Dei Filium à tota Trinitate communiter Incarnatum, vt apparet ex vers. & *tandem*, vbi quòd verus homo factus ex animâ rationali, & humanâ carne compositus, vna in duabus naturis persona viam vitæ manifestius demonstrauit: quare non sine fundamento hic de hoc pertinet scire. 1

Constat etenim ex multis locis sacræ Scripturæ venisse Christum in hunc mundum ad tollenda peccata, seu ad redemptionem generis humani, tanquam ob causam primariam, & proximam; & quòd ob id Verbi æterni Incarnatio facta fuit *Luc. 19.* ibi *venit filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat,* Ioan. 3. *in hoc apparuit filius hominis, vt dissoluat opera diaboli. Misit Deus filium suum in mundum, vt saluetur mundus per illum:* Apostol *ad Galat. 4. misit Deus* 2

Filium

filium suum factum ex muliere factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant redimeret. Et 1. *ad Thom.* 1. *Christus* IESVS *venit in hunc mundum peccatores saluos facere*, & ex Symbolo Nyceno, *qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis.* Itaque Suarez *p.* 3. *tom.* 2. *de Incarnatione disp.* 5. *sect.* 6. Becano *de Incarnat. c.* 1. *q.* 9. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 1. *q.* 1. *dubio* 3. *num.* 90. dicunt venisse, vt rolleret peccatum originale, peccata actualia, mortalia, siue venialia probantes ex illo Isaiæ 53. ibi *vulneratus est propter peccata nostra, attritus est propter iniquitates*, & ex illo Apostol. *ad Timoth.* 1. *qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate*; & ex eo quia *Christus in mundum venit, vt faceret. Populum acceptabilem*, vt dicitur per Apost. *ad Titum* 2. *& ad Ephes.* 5.

3 Et causa fuit quia cum omnes homines in præuaricatione Adæ perdidissent innocentiam, & facti fuerint immundi, vt inquit Apost. *ad Roman.* 5. *&* 1. *ad Corinth.* 15. *natura filij iræ*, & vsque adeo serui peccati, & sub potestate diaboli, ac mortis; ideo venerit Beata illa plenitudo temporis, vt Iudæos, qui sub lege erant redimeret, & gentes, quæ non sectabantur Iustitiam appræhenderet, vt patet ex *Trid. c.* 1. *&* 2. *sess.* 6. vbi de naturæ, & legis ad insticandos homines imbecillitate, & de dispensatione, & mysterio aduentus Christi, ibique multis Barbosa, & alij scriprores comprobant, aliis sacræ Scripturæ
4 locis. † Et addunt Tannerus *d. disp.* 1. *q.* 3. *dub.* 2. Vasquez *de Incarnat. disp.* 14. *cap.* 2. *num.* 2. Bellarminus *lib.* 3. *de Christo* terminum principalem incarnationis prouenientem ex Vnione esse Christum, pro vt est Persona Diuina subsistens in duabus Naturis, Diuinâ, & humanâ, quas duas integras, & inconfusas remansisse in Christo post incarnationem, vt expresse definitum est *in Concil. Calcedon. art.* 5. ibi *confitemur in nouissimis diebus Filium Dei Vnigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indiuisè, inseparabiliter agnoscendum nunquam sublatâ differentiâ naturarum, propter vnionem*, & ex pluribus aliis conciliis.

5 Vnde iam ad primam difficultatis partem breuiter respõdeo conuenientissimũ fuisse potius Verbum incarnari, quam Patrem, aut Spiritum sanctum, vt qui erat Filius Dei, ab æterno efficeretur filius hominis tempore; secundò vt qui erat Filius Dei naturalis, efficeret nos Dei Filios adoptiuos. Tertiò vt media persona inter Patrem, & Spiritum sanctum mediator fieret inter Deum, & hominem. Quartò vt illa persona assumeret naturam, perquam genus humanum instruendum erat, & Verbum Diuinum, iuxta illud *sapient.* 1. *fons sapientia Verbum Dei in altissimis.* Quintò vt homo qui Deum offenderat appetendo similitudinẽ Dei, reconciliaretur Deo per veram imaginem, & similitudinem Dei. Sextò vt creatura vniretur illi, per quem tanquã per exemplar omnia facta sunt: nã quæ similia sunt, conuenientiùs vniuntur, iuxtà vulgare dictum *simile simili est amicum.* Ille autem, per quem omnia facta sunt, est Verbum Diuinum *Eccles. c.* 17. *& Ioann.* 1. & sic solam personam Filij, assumpsisse naturam humanam, probatur ex textu nostro, vt adducit Barbosa *de iure Eccles. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 4. adducens verba *Concil. Tolet.* 6. ibi *solus filius assumpsit humanitatem in singularitate personæ, non in vnitate naturæ, id est in eo quòd est proprium filij, non quòd est commune Trinitati:* Videndus est D. Thom. *de Incarnat. quæst.* 5. *art.* 4. vbi *artic.* 3. loquitur contrà Sabellianos, aliosque hæreticos vocatos Patri-passianos existimantes totam Sanctissimam Trinitatem Incarnatam fuisse; eo quòd arbitrarentur Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non esse tres personas, sed vnam, quæ ratione diuersorum officiorum vario nomine nuncupantur: videndus est etiam Beccanus *de Incarnatione capit.* 4. *num.* 4.

Imò idem Beccanus *cap.* 1. *quæst.* 5. *num.* 5. Tan- 6
ner. *d. disputat.* 1. *quæst.* 2. *dub.* 1. *à num.* 38. Suarez *p.* 3. *tom.* 2. *de Incarnat. disputat.* 4. *sect.* 2. *conclus.* 4. dicunt vt hæc quidem Filij Incarnatio, id est vnio hypostatica cùm naturâ humanâ fuit magis conueniens ad redimendum genus humanum, quàm vnio cum naturâ Angelicâ, quia hoc pacto dignitas humana magis extollitur; & quia hinc maior confessio dæmoni sequitur, quòd ab eâdem naturâ vincatur, quam ipse vicerat.

Ad secundam quæstionis partem, suppositis, 7
quæ latè *dico in cap. nouit de Iudiciis quæst.* 2. *& quæst.* 3. vbi egi de quæstionibus *an Christus Dominus omnia potenter sciat, & nemo alius extra eum: & an Christus Dominus in quantum homo habuerit Dominium temporale huius mundi*, nunc breuiter respondeo quòd Christus Dominus secundùm humanitatem habuit amplissimum Dominium spiritale in omnes creaturas; tam cœlestes, quam sublunares, & terrestres; ita, vt illis vti posset ad finem spiritualem, quoties ei vi-
sum fuisset. † Item & quòd est caput totius Ec- 8
clesiæ tàm militantis, quàm triumphantis. Prima pars probatur ex illo Matth. *cap.* 28. *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*; Ioan. 18. *tu dicis quia Rex ego sum*, Apostol. 1. *ad Corinth.* 15. *omnia subiecit sub pedibus eius*, 1. ad Timoth. 6. *Beatus, & solus potens Rex Regum, & Dominus Dominantium*, Ioannis Apocalypsis 1. *Princeps Regum terræ*, cap. 17, *Rex Regum*, c. 14. *habet in vestimento, & in femore suo scriptum Rex Regum, & Dominus dominantium*, & ex illo Daniel. 7. *dedit ei potestatem, & honorem, & Regnum* Zachar. 9. *ecce Rex tuus, venit tibi iustus, & Saluator*, Isaiæ 9. *factus est Principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis*, & Psalm. 7. *ego autem constitutus Sum. Rex ab eo super Sion montem sanctum eius.*

Secunda pars probatur, quia apertè constat. 9
Ex sacrâ Scripturâ, in quam nomen capitis sæpè tribuitur Christo, vt patet ex sequentibus Paul. capitibus *ad Ephes.* 1. *omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*, & c. 4. *crescamus in illo per omnia qui est caput Christus*, & c. 5. *vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ*, & ibidem *nos sumus Christi*, & ad Chrysost. 2. *ipse est*
caput corporis Ecclesiæ. † Probatur etiam quia in 10
Christo requiruntur omnes conditiones requisitæ ad caput Ecclesiæ mysticum. Nam sicut tota Ecclesia dicitur vnum corpus mysticum per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod iusta ratione diuersorum membrorum diuersos actus, & officia exercet: ita Christus dicitur morale, seu Mysticum caput Ecclesiæ, desumpta similitudine ab hu-

11 mano capite.†Et ſicut humani capitis proprium
eſt influere in reliqua membra, illaque per
intellectum, voluntatem, & alios ſenſus in
ipſo capite reſidentes dirigere, & gubernare, ne
io ſuis functionibus errent: ita Chriſtus influit,
vel ſaltem virtutem habet vniuerſalem influen-
di gratiam in omnia Eccleſiæ membra, iuxta
illud Iuan.1.*de plenitudine eius, nos omnes accepi-
mus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moyſen da-
ta eſt gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum.*

12 Quod ſi dubites an tantum in habitu, ſeu
etiam in actu Chriſtus exercuiſſet dominium
temporale huius mundi, recurres ad ea, quæ
dixi *in d.cap. nouit de Iudiciis tota quæſt.*3. vbi ex-
peudo. † Cum volens Chriſtus Dominus aſcen-
13 ſurus ad Patrem Petrum vniuerſæ Eccleſiæ Pa-
ſtorem præficere, qui vices ſuas viſibiliter in
terris ſuſtineret ad denotandum myſterij ma-
gnitudinem, & grauitatem ter repetitis verbis
illis *Simon Ioannis diligis me plus his:* ab eodem
reſponſo accepto *etiam Domine tu ſcis, quia amo
te*, bis Chriſtus illi dixit *paſce agnos meos*, &
tertiâ vice *paſce oues meas*, Ioann.21.& 22. &
Marc.16. per quæ verba ipſum Petrum in ſan-
ctitate quidem præſtantem, in paupertate exi-
mium, in humilitate maximum, in virtute ſu-
premum non faſtu, ſed ſimplicitate, pedibus
nudis ambulantem, præſentibus aliis Apoſto-
lis, Principem conſtituit, & eligit Chriſtus,
vt eſſet Paſtor totius Eccleſiæ Militantis, Pa-
rens, Magiſter, Gubernator, capor, & Dux;
& ſic factus fuit ſuper inuiſibili fundamento
Chriſto, & ipſi viſibili fundamento Eccleſiæ;
& ideo Dyoniſ. *cap.3. de Diuinis, nom.* vocauit
ipſum Petrum *ſupremum, & antiquiſſimorum
Theologorum faſtigium*, S. Ignatius *Epiſtol. ad
Romanos Eccleſia præſidentem*, S. Clem. *Epiſt.*1.
fundamentum Eccleſia, alia tradit videnda Bar-
boſa *dict.lib.*1. *de iure Eccleſ. cap.*1.*num.*12.*&* 13.
14 † Qui *num.*11.benè ponit quare Chriſtus repu-
tarit neceſſarium aliquem Eccleſiæ à ſe in terris
conſtitui præſidem, relinquere qui eius vica-
riam poteſtatem retineret, de quo ſcribunt ele-
ganter Oſſorius *lib.*1.*contra Obdonen.* verſ.*ſed vt
aliquid pag.*87. Seraphinus de Freytas *de iuſto
Imperio Luſitanorum aſiatico cap.*6.*num.*3.*&* 4.
cum ſequent. Bocc. *Epo. tract.de Hyerarch.n.*18.
& inter rationes plures eſt vna nempe, quia ſi-
cut Rex à Regno diſcedens ſi diu, abfuturus
ſit, alium in ſui locum ſufficere, & ſubrogare,
ſolet: ita par fuit, vt Chriſtus cœlum conſcen-
15 dens, alium ſubſtitueret. † Ex quo iam poſſes
deſcendere ad tractationem de poteſtate, quam
habuit ſanct. Petrus, vt Chriſti Vicarius in ter-
ris, & cæteri poſt ſe Pontifices Maximi. Sed
quia dixi latè *in dicto cap. nouit de iudiciis quæſt.*4.
vbi egi de ea, *an Petrus, & Pontifices eorum ſuc-
ceſſores ſint, & fuerint Domini vniuerſi orbis*: &
ad alias quæſtiones conducibiles de poteſtate
Eccleſiaſticâ; ideo hîc non ago, etſi aptè poſ-
ſet ex lecturâ textus noſtri, & *capit.* t. *hic*
vbi ago de poteſtate Papæ diſponendi in rebus
fidei.

16 Ad tertiam quæſtionis partem an negantes
Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, &
Beatæ Mariæ Virginitatem ſint relaxandi. De
quâ cùm ad fidem ſpectet, & inſuper per ver-
ba textûs noſtri poſſit, imò & debeat tractari
ſi attendas ad omnia verba dicti verſ. *& tandem,
& ad alia*; ideo etiam breuiter reſpondeo quan-
tum ad propoſitum ex Bulla Pauli Papæ IV.
quæ incipit *quorundam*, incluſa in ſubſtantia,
in alia Clem. VIII. incipit *Dominici Gregis* ex-
tenſa apud Quarantam in verbo *hæretici* Bario-
lam *in calce*, Flores *director. Inquiſitor.* Dia-
nam *p.*4. *ad finem*, vbi ponit alias Bullas ſpe-
ctantes ad ſanct. Tribunal. Inquiſitionis, de
quâ agentes refert plures Farinac. *de hæreſi quæ-
ſtione* 193. *num.*39. & poſt tractat, Scortia *epi-
thom.* 68. *theorema* 174. vbi inferens verſ. §.3.
eiuſdem Bullæ, refert ſubſequentia verba
*vt quicumque Chriſtianus qui ſanctiſſimam Tri-
nitatem, & Vnitatem Diuina ſubſtantia, vel*
IESV CHRISTI *Domini noſtri Diuinitatem, vel
eius de Spiritu ſancto conceptionem, vel mor-
tem eius in Cruce vt nos redimeret, vel per-
petuam Beatæ Mariæ Virginis Virginitatem
negauerit, habeatur pro relapſo in hæreſim; &
vt talis tradatur ſæculari Curia, à quâ relapſo-
rum pœnâ puniatur.* de quo & ſi dixerim *ſu-
pra in principio Rubrica*, nihilominus latius
hic repeto.

Ratio autem quare ſic factum, ea nempe eſt, 17
quia impœnitentes, & alij de cæterò errantes
in aliquo, ex his articulis atrociter peccantes,
legitimè relapſorum pœnis ſubiiciuntur, cum
repugnent præcipuis dogmatibus Catholi-
cæ Religionis lariſſimè explicatis in Diuinis
literis, in Symbolis Apoſtolorum, Conſtanti-
nopolitano, & Athanaſij Concil. Lateranen.
ſub Innocentio III. anno 1215. in Concil.
Viennenſi ſub. Clem. V. anno 1311. in Concil.
Florentin. anno 1439. ab Eugenio IV. inſtru-
ctione Armenorum, & Iacobitarum à Patri-
bus, vt Leone *Epiſtol.* 13. Hieronym. *titul.*9.
Roman. *impreſſionis Epiſtol.*19. Auguſtino *de fi-
de ad Petrum*, ac cæteris à Theologicis Scola-
ſticis in libris ſententiarum, Iuris Canonici In-
terpretibus, & ex texto noſtro, & *cap.*a & ex
Clem. 1. *eodem*, per quæ iura Doctores, & in
ſingularium Eccleſiarum particularium Cate-
chiſmis.

Igitur Doctores iam ſupra citati, ex aſſi- 18
gnatis Bullis Pauli IV. & Clementis VIII. enu-
merant articulos quinque, quos negantes, tra-
dendi ſint Curiæ ſeculari, vt Bordonus deducit
in explicatione earum *de inquiſit. cap.*13. *num.*2.
primùm de Trinitate perſonarum in Diuinis,
ſecundùm de Diuinitate IESV CHRISTI. Ter-
tiùm de eiuſdem conceptione de Spiritu ſan-
cto. Quartùm de eius morte pro noſtra re-
demptione. Quintùm de maternitate, &
perpetuâ Virginitate B. Mariæ ſic vt omnes eos
negantes, aut vnum ex illis, ſint tradendi Cu-
riæ ſæculari. † Concludens *num.*13. vt pro 19
eodem accipiatur hæreticus ſubuerſus, & re-
lapſus, quia qui ſemel negauit vnum ex prædi-
ctis articulis, quamuis propriè non ſit dicen-
dus relapſus; nam non bis, ſed ſemel lapſus
fuit, ſi inſpiciamus vim vocabuli, nihilomi-
nùs Legatorem ſtatuiſſe hunc connumerari,
& haberi inter relapſos in ordine ad ſubeun-
dam pœnam relapſorum quæ eſt, vt Curiæ ſe-
culari tradatur ad vltimum ſupplicium, & hoc
faciendum eſſe irremiſſibiliter, & ſine audien-
tiâ, colligens ex *capit. ad abolendam* 9. *de hære-
ticis*. † Cum immanitas, & atrocitas talis deli- 20
cti exigat, vt huiuſmodi improbi & peruerſi
homines fidem Catholicam ſubuertentes irre-
uocabiliter, vltimo ſupplicio plectantur, vt
alij

alij pertertiti sanctam fidem totis viribus, &
corde prosequantur.
21 Relapsi inquam sunt, quasi iterùm lapsi in hæ-
resim (post solemnem tamen abiurationem iu-
dicialem ex Anchartano *in c. accusatus de hereti-*
cis lib.6. Castro *lib. 2. de iusta haret. punit. c.2.* Si-
mancas *tit.57.n.a.* Scottia *d.epith.68. vers.relapsi,*
& alij cum Catena, & Bord. *supra c.9. dub.8.*)
etiam pœnitentes traduntur brachio sæculari,
sine vlla audientiâ, animaduersione debitâ pu-
niendi *ex d.cap. ad abolendam de hereticis*, ex eâ
ratione, quòd qui secundo labitur, non præsumi-
tur priùs bene conuersus, vt docet Concil.Nar-
bonens.*c.11.*in verb.sequentibus, *& illos, qui post*
alienationem erroris, seu purgationem, deprehensi
fuerint, in abiuratam, heresim reincidisse sæculari
iudicio, sine vlla penitus audientia, relinquatis, ani-
maduersione debitâ puniendo, cum sufficiat tales per
falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse: leges
iam relatos, & Eymericum *p.2. director. q. 58.*
num.6. & ibi Pegna, Zanchin, *de haret.capit.16.*
& 17. Bernard.Comens.*in lucerna inquisit.* verbo
relapsus, Azor.*tom.1.moral.c.14.lib.8.* multis aliis
etiam, Scortia *epithom. 18. theorem.36. in const it.*
Innocent.III.cum aduersus anni 1243.
22 Vnde circa veram intelligentiam dictæ Bullæ
Pauli IV.& Clem. VIII.solent excitari quæstio-
nes nonnullæ, quibus sigillatim, & breuiter re-
spondet citatus Bord. *de inquisit. d. cap.13.à n.3.*
& 4. Primò quia qui negat vnum ex illis articu-
lis accessorium, vt si neget simplicitatem in
Deo, & in hoc casu negat *n.4.* sic vt nō subiaceat
pœnis d. Bullæ, quia per hoc non negat Vnita-
tem, Trinitatem, Incarnationem, Maternitatem,
aut Virginitatem, non enim id est contra inten-
tum principale prædictæ Bullæ, quæ intendit,
vt tales articuli intacti remaneāt & ab omnibus
credantur, propositis pœnis, dictę Bullæ; & quia
pœna locum habet, vbi non est violatio princi-
palis ex Glossa fin. *textus in c. significantibus de*
23 *officio deleg.* & per iura ibi adducta. † Et *n.5.* subdit
vt credens quòd B. Maria cognita fuerit à Io-
seph, subditur pœnis dictæ Bullæ, quia vult
subuertere virginitatem B.Mariæ perpetuam an-
te, & post partum, de qua latè Suarez *tom.2. de*
24 *Incarnatione disp.5.* vbi *de Virginit. B. Mariæ.* † Sed
non incurrere ait *n.7.* eum, qui negauerit B. Vir-
ginem post Ioseph. habuisse alium maritum,
cum quo tamen perpetuo seruauit Virginitatem,
sicut cum Ioseph. quia per hoc non negat Vir-
ginitatem perpetuam B.Mariæ ex suppositione
quòd neutrum virum cognouit, sed ait quòd est
hæreticus, quia nullum sponsum, nullum vi-
rum habuit Beata Virgo, præter Ioseph.Matth.
c.1. n.18.19. & 20. Lucæ 1. *n.27.* de quo viden-
dus est D.Thom *p.3.q.29.art.2.*
25 Tamen concludit Bordon. quòd propter hoc
sit grauissimè, & sine remissione vltimo suppli-
cio puniendus, quia malitiosè, & artificiosè ni-
mia detrahit integritati intactæ semper Virginis
26 † Et iterum addit *n.8.* quòd dicta Bulla non ex-
cusat ignorantes prædictos articulos per verba
ibi *nulla illis ignorantia. supradicta constitutionis,*
27 *excusatione suffragante.* † Et *n.10.* ex verbis illius
etiam addit quòd prædicta Bulla habet etiam
effectum in illis locis, vbi eius publicatio im-
peditur, iuxta ea, quæ dico *infra sub Rub. de con-*
28 *stit.* etiamsi allegent non receptionem eius. † Ta-
men *num.9.* excipit ab incursione pœnarum eius
Cardinales, Imperatores, & Reges, quia in om-
nibus censentur excepti eo quòd non compre-
henduntur sub illis clausulis, *cuiuscumque dignita-*
tis, gradus, ordinis, vel conditionis existant, quæ
communiter solent inseri in Bullis absque ex-
pressione aliâ particulari, vt alibi dixi.
Inquires autem qui sint articuli accessorij su- 29
pra quinque relatis, & respondet Bord. breuiter
d. c.13. n.3. dicens, vt sub primo de vnitate, &
Trinitate exprimantur sequentes, Deus est in-
compositus, Deus est substantia, vna, & indiui-
sa, Deus est substantia simplex: quos dicit com-
prehendi sub primo principali, quod scilicet
Deus est vnus, & trinus. † Et sub secundo de Di- 30
uinitate Iesv Christi, qui est verus Deus?
contineri, quòd est eiusdem substantiæ cum Pa-
tre, & Spiritu sancto. † sub tertio de conceptio- 31
ne Iesv Christi in vtero Virginis de Spiritu
sancto; contineri, quòd non est ex semine Io-
seph conceptus. † sub quarto de morte Christi; 32
contineri quòd fuit mors Crucis, quòd mortuus
est, vt nos redimeret, à peccatis, & à morte
æterna, atque vt nos reconciliaret Patri ad vi-
tam æternam. † Sed quòd reliqui duo de mater- 33
nitate, & perpetuitate virginitatis, ambo sint
articuli principales, cum illis nihil addatur, &
de istis accessoriis loquens dici non compre-
hendi sub tenore prædictarum Bullarum ad hoc
nempè, vt earum pœnis plectantur illos ne-
gantes.
Item etiam inquires ex quibus relapsi tales 34
appareant: & respondetur tale nomen posse su-
mi pro eo, qui conuictus in iudicio abiurauit, &
iterum incidit. † secundò pro eo, qui vt vehe- 35
menter suspectus in eodem iudicio abiurauit, &
de nouo labitur. † Tertiò pro eo, qui vna infe- 36
ctus hæresi coram iudice simpliciter, & gene-
raliter abiurat omnem hæresim, & deinde inci-
dit in aliam longè diuersam. † Quartò qui dam- 37
natus eam abiurat coram iudice, & deinde hæ-
reticos alloquitur, inuisit, veneratur, cum eis
exercet commercia, *c.accusatus de hereticis lib.6.*
vbi pluribus Barbosa Eymericus *in direct. p.2.*
q.40. vbi Pegna *comment.65.* Syluester, verbo *hæ-*
resis n.15. Simancas *tit.17.* Azor.*tit.lib.8.cap.14.*
Scortia *d.theor.36.vers.relapsi n.1.*
Iterum dubitabis cur tamen Ecclesia semel 38
tantùm indulget cum Christus Dominus Matth.
18. dixerit dimittendum esse petenti veniam se-
ptuagies, septies & respondent DD. cum D. Tho.
2.2.q.11.art.4. quia iure præsumunt priorem con-
uersionem fuisse falsam, & iterum reuersurum ad
vomitum; & obid damnantur, vt incorrigibi-
les, vltimo supplicio: quia est plus periculi spe-
ctando nouam conuersionem, quam exequendo
pœnam. † Et quòd dictum Domini pertinet ad 39
indulgentiam in foro animæ, & dimissionem
iniuriarum, non ad dimissionem in foro exter-
no, maximè in crimine læsæ Maiestatis Diuinæ,
quale est hæresis, refert idem Scortia *supra in fi-*
ne, vbi iterum memor est constit. Paul IV.
iam adductæ.

AD
§. VNA EST FIDELIVM dict. capitis primi.

PRÆMISSVM

SVMMARIVM.

1 *Sacramentorum singulorum materia, quibus in titulis, & locis decretalium tractetur ex proposito?* remissiuè n.2.& 3.

4 *Sacramentum non potest ab alio, quàm à Christo institui.*

5 *Ecclesiæ vnitatem qui tractent, ac suffragiorum communionem ex textu nostro,* num 6. & 7.

1 HIc agitur de Sacramentis Ecclesiæ, præcipoè de Eucharistia, de Baptismo, & de Pœnitentia, de quibus latissimè *infra in cap. cum Marta de Celebratione Missar.* & in aliquibus iuribos illius tituli, & *in tit. de Custodiâ Eucharistia, & in tit. de Baptisme, & de Pœnitent. & remiss.* ideo hîc nihil repeto circa generalia de materia, & forma horum Sacramentorum, quæ solent hîc tractare Doctores: de aliis inquam Sacramentis Ecclesiæ dico *infra sub tit. de temporibus ordin. & de ætate. Et qualitate Ordinand. de sacra Vnctione in eo tit.* vbi, &
2 *in cap. quante de consuet.* † Et *in tit. de Sacrament.* non iterandis, ago de Sacramentis Ordinis,
3 Confirmationis, & Vnctionis. † Et *in toto lib.4. decretal. de Sacramento Matrimonij, & de Sacramentis in genere infra hoc lib. dict. tit. de Sacrament. non iterandis*, & præter notata hîc à Barbosa *ex num.* 14. videbis Eugen. Papam *per* 19.§.§. *in constitut.* 19. *edita anno* 1439. quæ incipit *exultate*, de quâ Scortia *Epithome* 34. *theorem.* 99. vbi recenset omnia Sacramenta, & aliam eiusdem, quæ incipit *cantate*, quæ est 23. *edita anno* 1441. *de Concodia Iobitarum cum Ecclesia Romana*, & in Concil. Constantio. *sess.* 13. Trident. *sess.* 13. & *in cap. ad abolendam de haret.* DD. cum Sanct. Thom. 3. *p. quæst.* 60. *& seq. & lib.4. contra gentes*, Scholastici *in* 4. *distinct.* 1. & 2.

4 Et quòd Sacramentum ab alio, quam à Christo institui non possit dico *infra sub dicto tit. de Sacram. non iterandis*, & colligitur ex verbis hîc ibi *in qua idem ipse Sacerdos est sacrificium* IESVS CHRISTVS, *&c.* Docent DD. cum D. Thom. 3. *p. q.* 72. *art.* 1. Couarr. cum aliis *lib.* 1. *variar. c.* 10.
5 *n.*3. † Sed quæ hîc vt specialia possint longius tractari, sunt quæ subsequuntur in sequenti quæstione per prima verba hîc *vna est fidelium vni-*
6 *uersalis Ecclesia, extra quam nullus saluatur.* † Et enim de Ecclesiæ Vnitate edidit librum S. Cyprianus, quem refert hîc Barbosa *n.*13. & *in Pastorali p.*1. *tit.*2. *glos.* 17. *n.* 19. † Et hîc applicabis
7 quæ Couarr. adduxit *in c. alma Mater* 1. *p.* §. 6. *à n.*1. & ante de suffragiorum communione adducens textum nostrũ, qui initio dicti *c.* 1. *n.* 2. agit de triplici communione inter Christi fideles.

QVÆSTIO I.

Quid sit Ecclesia Catholica; quid Cathedralis, seu Matrix Ecclesia: Et an Papa solo verbo possit facere Sacerdotes.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Catholica fundata est in Scripturis sacris, & Canonicis, & ad quid* n.2. *quæ vna fuit in vtroque testamento*, n.5.

3 *Catholica Ecclesia dicitur, vt vniuersalis, quòd protendit palmites suos in qualibet loca, & tempora continuat sub vno Duce inuisibili Deo in Vnitate fidei, & Religionis, ac de aliis epithetis, &* n.4. *& quia vbique dicitur vna super omnia* n.6.

7 *Ecclesia consideranda est, vt complectitur omnes, qui habent communionem fidei, & doctrina, vbi Christus præcipit de audienda Ecclesia, vel Patres post Apostolos, &c. quæ oportet esse cognoscibilis, & à Deo visibilis*, n.8.

9 *Mali in Ecclesia Dei sunt, non secus, quàm Palea in frumento.*

10 *Peccatores, & iusti ad Ecclesiam, eiusque vnionem, quæ fide constat, pertinent, expenditur* ex Trid. n.11.

12 *Ecclesia quæ dicitur Cathedralis, seu Matrix?* remissiuè.

13 *Papa solo verbo non potest facere Sacerdotes. Et num dare simplici Sacerdoti licentiam ordines conferendi?* remissiuè.

ETENIM quod Ecclesia Catholica fundata sit in Scripturis sa- 1
ctis ab ea Diuinis, & Canonicis declaratis, denunciatis, ac definitis per gratiam Spiritus sancti, quibus eadem vtitur ad probandum probatione irrefragabili ea quæ ad fidem, & religionem Christianam attinent, & ad euertenda quæ hæretici quotidie aduersus Catholicam vnionem, eiusque Canones, ac decreta comminiscuntur, tradit Couarr. *lib.4. variar. c.* 14. & ibi *n.* 11. † adducens ex Nicephoro Græ- 2
co Ecclesiasticæ Historiæ Auctore *lib.* 2. *c. fin.* ea ratione diuinas Scripturas propter irrefragabilem, ac Sacrosanctam authoritatem principia, atque elementa pietatis ac religionis nostræ dici iure optimo posse, † tradens quòd Catholica 3
dicitur, id est vniuersalis, quòd protendat palmites suos in quilibet loca, & tempora continuata sua vno Duce inuisibili Deo in vnitate fidei, & religionis; & quod ea societas semper in orbe fuit, & erit vsque in consummationem sæculi testante S. Matthæo *c.* 14. *prædicabitur Euangelium Regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gẽtibus, & tunc veniet consummatio*, vt & comprobatur etiam Lucæ *c.* 24. & Azor. *c.* 1. erit enim, & fuit Catholicæ, & vniuersalis Ecclesiæ per totum orbem, omnesque gentes diffusæ vnus thalamus Christi, vna inquam fides, vnum baptisma, vnus Deus, vnum caput Christus, (vt iam suprà dixi sub Rubrica, & *in quæst.* 2. *hic*)
† ex quo totum corpus compactum & conne- 4
xum per omnem iuncturam subministrationis

Digitized by Google

nis secundum operationem in mensura vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit inædificationem sui in charitate teste Paulo *ad Ephes.c.4.*

5 . Est ergo manifestum, vt veteris, & noui Testamenti vnam, eandemque Ecclesiam esse fundatam super fundamento Prophetarum, & Apostolorum, hoc est *Christo*, qui vtriusque testamenti, & vtriusque populi, fundamentum est, & lapis ille Angularis, quo vterque Populus connectitur, iuxta Psalmistam *Psalm.117.*

6 † imo dicitur Ecclesia Catholica, & vniuersalis, quia vbique vna, atque vna super omnia, vt agnoscit Patianus Barchinonensis *in Epist.1. ad Sempronianum*, sed & piè, atque eleganter eam depingit nobis Vincent. Lirenens. in eo lib. quem aduersus hæreses eruditissimè scripsit, & ante eos optatus Mileuitanus *lib.2.* & Cyprianus *de vnitate Ecclesiæ* idem, & D. Augustin. docet, *lib. de vera relig. c.7. & de vtilit. credend. c.7. & lib.2. contra aduersarios legis c.11.* & aliis plerisque locis, præsertim *Epist.49.* qua de re tractat latè Franch. Baldum in historia collationis Africanę ad optatum.

7 Cæterum, vbi Christus de audienda Ecclesia præcipit, vel Patres post Apostolos de authoritate Ecclesię dixerunt, Ecclesia consideranda est, vt complectitur omnes, qui habent communionem fidei doctrinæ, & aliorum, quæ his adhærent ex vnione per fidem, per quam omnes fideles sunt Grex sub vno Pastore, vt sit iuxta hunc sensum Ecclesia Populus in vnam professionem fidei cohærens, saltem secundùm vnionem professionis, & visibilem quandam Christianæ fidei formam, in quo cætu, & bonos, & malos dicimus esse permixtos, qui si non sint colligati, omnis vnitate Spiritûs, & vinculo charitatis colligati: tamen sunt secundùm vnionem signaculi fidei, & corporaliter coniuncti, secundum visibilia pietatis Sacramenta.

8 Hanc enim Ecclesiam, quæ audienda est, & cuius authoritas sequenda nobis, oportet esse cognoscibilem, atque à Deo visibilem; hæc enim est illa Ecclesia, quæ apud Matth. *cap.13.* comparatur sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti, & apud eund. decem Virginib. *cap.25.* è quibus quinque erant fa-
9 tuæ, & quinque prudentes; † sunt ergo mali in Ecclesia Dei, non secus, quàm Palea in frumento ex August. *in lib. de baptismo cap. est vnitas de consecrat. dist.4.* eodem Augustin. *de fide ad Petrum, cap 43.* & repetit idem auctor hanc sententiam sæpe aduersùs Donatistas, & *in lib. de vera relig. cap.6.* & præcipuè in *libro vno contra Epist. Petiliani de Ecclesiæ vnitate.* Synodus etiam Constantiens. aduersùs Ioan. Hus er-
10 rores *sess.15.* vbi definiuit bonos, & malos peccatores, ac iustos ad Ecclesiam, eiusque vnio-
11 nem, quæ fide constat pertinere, † & Synodus Trident. *sess. cap.15. & can.18. contra Lutheranorum hæreses*, pronunciauit per peccatum mortale: fidem non amitti, eamque tunc quamuis mortua sit, nec viua dici possit, veram tamen esse fidem, quæ sufficiat, vt quis verè dici possit Christianus. Qua de re tractauere Alphonsus à Castr. *lib. de hæresibus*, verbo *Ecclesia* Dom. Soto *lib.2. de natura, & gratia cap.7. & 8.* & præter hos Concilium Coloniens. *in expositione Symboli*, & ad plura quid sit Ecclesia quæ eius causalitas ad fidem Diuinam, & quæ sint eius prærogatiuæ, quæ eius auctoritas in proponendis rebus de fide credendis num sit infallibilis, quaue necessitate, quaue causalitate Ecclesiæ auctoritas ad assensum fidei concurrat P. Franc. Vallente *in Concordia Iuris Pontificij tom.1. q.4. sect.1.2.3. & 4.* vbi latè & cum multis.

Quid tamen Cathedralis, seu matrix Ecclesia sit, dixi infra *in c.1. de præscription. quæst.4. vers. ad vltimum*, & noto infra *in c.1. de rescriptis num. fin.* 12

Ad vltimum dubium de quo idem Barbosa ex glossa verbo *claues* ex verbis nota *quòd non potest conficere corpus Christi, nisi fuerit ordinatus in forma Ecclesiæ*, censens Papam solo verbo non posse facere Sacerdotes, ex multis comprobans *n.22.* hic non tracto, cum de ea latè dico infra sub *Rubr. de ætate, & qualitate ordin. q.1. vers. ad quartam*, Et an possit simplici Sacerdoti, & alij date licentiam ordines conferendi, dixi in eodem *tit. in cap. cum contingat quæst.4.* vbi nonnulla de Papæ facultate: alia dico in cap. statim sequenti. 23

AD TEXTVM in capite damnamus fin.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Abbatis Ioachim. dictum de Trinitate, & Almarici doctrina. Et quis fuerit, & quo dono prophetia. n.2. & 3. Et quare illum non damnasset Ecclesia, sed eius errores, n.4.*

3 *Hæreticus non dicitur corrigi paratus, nec vt talis Curiæ sæculari traditur, nec qui sua scripta, & opera subiicit Papæ.*

5 *Protestatio sub correctione Ecclesiæ facta à quolibet scriptore cum releuat antecedens, seu subsequens ab hæresi.*

6 *Libri omnes hæreticorum damnantur, & prohibentur.*

7 *Opiniones plures esse solent sacra Scriptura, quarum nulla hæretica est, donec Ecclesia Diuino auxilio contrariam ex reconditis sacræ Scripturæ sensibus probauerit. Et quare,* num.8.

8 *Hæretici quare non dicantur, qui ante definitionem Ecclesiæ dixerunt aliquam assertionem fidei contrariam, &* n.9.

9 *Ecclesia potest declarare dubias opiniones, & aliquam esse Catholicam assertionem, & pronunciare eam ad fidem pertinere.*

VIVS textûs materia extendi valet tam ex dictis suprà *in Rubr. quàm in cap.1. hoc tit.* nam cum Abbas Ioachim existimaret vnitatem Trinitatis non esse veram, ac propriam, sed quasi collectiuam, & similitudinariam, & eius doctrina damnetur, recipiaturque alia Petri Lombardi, dum asserit, 1

quòd quædã summa res,(idest Natura)est Pater,
Filius,& Spiritus sanctus, & illa res non est ge-
nerans,genita, vel procedens, sed Pater est, qui
generat, Filius qui gignitur,& Spiritus sanctus,
qui procedit. Et quamuis alius sit Pater, alius
Filius, alius Spiritus sanctus, sed id quod est
Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, idem om-
nino est.
2 Item & doctrina Almarici, tanquam hæreti-
ca, & insana damnatur; ideo benè occasione
huius decisionis de hoc sacratissimo, & recon-
dito mysterio posset hîc agi, de quo sunt con-
sulendi scolastici iam supra citati in Rub. vbi sa-
tis pro canonistis,de eius mysterio, fideque re-
3 nenda dictum est. † Quis enim fuerit ille Ioa-
chim, & quo dono prophetiæ præditus satis
insinuat hîc Barbosa *num.2.qui num.3.* infert ex
littera quod si aliquis cognoscens errorem se
corrigat, vel corrigi paratus sit, non possit hæ-
reticus dici pertinax, nec vt talis curiæ sæcularis
relaxari. † Et ob id *num.4.* ait quòd & si Ab-
4 batis Ioachimi errores per multos damnauit
Ecclesia, eius autem personam non vtique, eo
quod suis litteris (vt hic habetur) omne per-
uersum damnauit dogma, seque illam tenere
confessus est, quam tenet Romana Ecclesia; &
sic licèt opinio fuisset erronea, nihilominus ex
quo eam subiecit Ecclesiæ,fides est eadem quam
habet Ecclesia, non ergo ipse Auctor damna-
tus fuit à Concilio Lateranensi sub Innocent.
anno 1215. Nec alia eius opera, maximè
cum ipse Abbas Ioachim omnia scripta sua Pa-
pæ assignari mandauerit, Apostolicæ Sedis Iu-
dicio approbanda, seu etiam corrigenda: vi-
debis Capucin. *in compend. de Concil. gener.* vbi
de Concil. Later. 4.*pag.*259. Ægid.Roman. super
hunc textum *p.2. in fine*, Cardinal. Tuschum
*tom.1.litt. A.conclus.3.num.*24. August. *triumph.
de potest.Eccles.quæst.*10.*art.*5. Anton.Posseuin. *in
apparatu sacro tom.*1. verbo *Ioachimus*, Blasius
5 Viegas *in Apocalyp. cap.3. sect.3.* † Alia addit
Barbosa sub *dicto n.2.*qui *n.5.*ab hinc deducit ex
Concilio Doctorum, quantùm expediat semper
protestationem antecedere, aut subsequi dispu-
tationem, aut aliquam compositionem; iuuat
namque illa disputantem, aut scribentem, exi-
mitque ab hæresi, vt scribunt Rojas *de hæret.
p.1.num.*62.Nauarr. *cons.*6. incipit *hypotesis n.*14.
de hæretic. Decianus *cons.*8. incipit *grauia sunt
n.*128.*volum.*1. Albertin. *de assertion. Cathol.q.*12.
*num.*10.*& quæst.*19.*num.*13. Zabarella *in Clem.*1.
*§.porro n.*5.de Summa Trinitate, Bartol. Berona
cautel. 155. & in comprobationem; sic super
rebus, & controuersiis humanis facies argu-
mentum de multis, quæ adduxi de protestatio-
ne, quæ interponitur ad euadendos alios, iuris
aliquos effectus.
6 Et quia ex glossa (Florensi Monasterio) à
num.9. Barbosa hîc notat, quòd omnes hæreti-
corum libri, sunt prorsus vitandi absque vllo
delectu, & quòd authoris damnati, eius quo-
que libri damnari censentur, siue boni, siue ma-
li, & siue libri circumferantur impressi, siue
manu scripti per textum *in cap.nouerit de sentent.
excommunic.* Et cum de hac materia latè agam
sub *tit. de hæreticis*, ideo ad ibi dicta te remitto,
videbis Couar. *variar. lib.4. cap.17.& legend. à
c.14.* Anton.Riciul. *in tract.* de iure personar. ex-
tra gremium Ecclesiæ existentium, *lib.5.cap.*21.
*& cap.*23.*n.*1. Albert.*q.2. de hæret* Pegna *in di-
rector.inquisit.p.2.comment.3.*vers. *damnato*, Rojas
*singul.*524. Torre Blanca *de magia lib.3. de crim.
punit.capit. decimo quinto*, *num.*5.Farinac. *de hæ-
res. quæst.*180. *num.*3.Sanchez *in decal.lib.2.c.*10.
nouissimè Diaoam Carenam, & Bordonum,&
alios per eos.
Etenim Couarruuias textum nostrum expen- 7
dens iuxta quæ adduxi suprà *in cap.1. hoc tit.sub
quæst.2.* ad finem, agens de quæstione Ecclesia,
num possit nouum articulum fidei facere, dicit
ex nostro textu *dict.lib.4. variar.cap.14.sub n.2.*
sic Abbatem Ioachim non fuisse damnatum,nec
censeri hæreticum, licet eius dogma ex sacris
Scripturis ab Ecclesia damnetur, eo quòd so-
lent esse plures interpretationes sacræ Scriptu-
ræ opiniones, quarum nulla hæretica est,donec
Ecclesia Diuino auxilio contrariam ex recondi-
tis sacræ Scripturæ sensibus probauerit. † Quia 8
licet Ecclesia non possit facere quod quædam
assertio sit hæresis,quæ prius hæresis non erat,
possit tamen efficere, vt nobis per suam censu-
ram pateat, illud esse hæresim, quod antea nos
latebat, an meritò hæresis dici posset, & ea ra-
tione fieri, vt verè possimus asseuerare assertio-
nem istam, quæ modo ab Ecclesia, tanquam fi-
dei Catholicæ contraria improbatur, & hæresis
censetur ante definitionem Ecclesiæ etiam hære-
sim fuisse.Tametsi priusquam Ecclesia hoc defi-
niret eius opinionis assertores hæretici minimè
dicebantur, quia nos latebat an esset ea opinio
contraria fidei Catholicæ; sed quòd modo di-
cuntur post Ecclesiæ definitionem hæretici
quicumque eam sententiam probauerint, & re-
ceperint, non quod eorum opinio prius falsa,
non fuerit Catholicæ fidei contraria, hæresis.
Sed quia nomen hoc hæreticorum infame qui-
dem,& ad crimen istud grauissimum pertinens,
exigit pertinaciam, & rebellionem quandam
discedentem à Catholicæ fidei definitionibus.
† Et hæc inquam dici sic non poterat eo tempo- 9
re,quo dubium erat, nec Ecclesia definierat. Et
ab hinc cum dicat Couarru. & iam dixerim loco
citato posse opiniones dubias ab Ecclesia defi-
niri, euenit vt penes Ecclesiam, talis sit pote-
stas declarandi Catholicam esse aliquam asser-
tionem, & pronunciandi eam ad fidem, perti-
nere ad eum effectum, vt post Ecclesiæ defini-
tionem manifestè sic de fide sit ea assertio, vt
planè hæreticus pertinax sit censendus, qui
contrariam sequutus, ab ea discesserit. Tametsi
ante Ecclesiæ definitionem, licet verissima fue-
rit, & Catholica ea assertio, propter dubiam
eius rei, & controuersam disputationem,hære-
ticus iure dici non poterat, qui contrariam pro-
basset, & sequutus fuisset.

QVÆSTIO I.

An Ecclesia Romana sit omnium aliarum Mater, & Magistra. An sola Ecclesiæ authoritas sufficiens sit testimonium in his, quæ ad religionem, & fidem pertinent. Et an Pontifex possit errare definiendo aliquid de fide extra Concilium generale. Et quid in assignandis propositionibus præter hæreticas: Et an Papa, vt persona priuata possit in fide

errare

errare, & an de facto errauerit, & errare definiendo aliquid circa mores extra Concilium & an in Canonicatione sanctorum, seu Beatificatione.

SVMMARIVM.

1. & 2 *Ecclesia Romana est aliarum mater, & Magistra, primatum super aliis tenens non ab Apostolis, & Conciliis, sed à Christo* n. 3. & *est aliarum caput.* n. 4.

5 *Ecclesiæ authoritas potissimùm est accipienda in his, quæ ad fidem, & Religionem pertinent.*

6 *Ecclesia habens Dei Spiritum, nequit errare in Diuinis testimoniis interpretandis.*

7 *Ecclesiæ authoritas est primum principium rerum ad fidem pertinentium, vt traditiones vniuersalis Ecclesiæ.*

8 *Innocent. III. in concilio Generali quæstiones fidei stabiliuit.*

9 *Pontifex potest, vt superemus iudex, & vniuersalis Ecclesiæ Pastor habere infallibilem authoritatem in definiendis quæ sunt fidei ita vt in publico fidei iudicio minimè errare possit.*

10 *Iudicium difficile, & ambiguum iubebat Dominus adferri ad sacerdotes leuitici generis, & iudicem qui fuerit illo tempore.*

11 *Hereticum non est, nec peccatum tenere eppositum, si Papa, & maior pars Ecclesiæ aliquid sentiret.*

12 *Pontificis decreta sunt infallibilia, etiam emanata extra concilium. Plures enim Pontifices damnarunt varios errores absque concilio generali.*

13 *Concilia Prouincialia tc, quòd à Pontifice approbentur, sunt infallibilis veritatis.*

14 *Papa consideratus vt homo, facilè errare potest, non si ponatur in eo diuina Prouidentia, & Christi promissio* n. 16.

15 *Papa, & si peccare possit, & in alia vitia incidere; non tamen errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit.*

16 *Decreta Pontificum dicta è Cathedra, quando dicantur habere infallibilitatem*, & n. 21.

17 *Papa in assignandis censuris propositionum, preter hereticas, errare non potest. Et quid quando definit, vt probabiliorem aliquam opinionem, quondam probabilem, seu approbando opinionem falsam, vt probabiliorem* n. 18. remissiuè.

19 *Declarationes Pontificum in Decretalibus, possunt esse falsæ in decretis harum rerum, quæ ad mores pertinent. Vide* n. 23.

20 *Papa in approbatione, vel reprobatione Religionis non potest errare* contra canonem, *nec in approbatione, vel reprobatione alicuius contractus.*

21 *Pontificum decreta dicta è Cathedra, sunt infallibilia, etiam non adhibito Concilio Cardinalium, vel Theologorum. Refertur contraria sententia per dict.* n. 22. *vbi quòd de honestate debet requirere consilium eorum.*

22 C. per Venerabilem qui filii sint legitimi, & c. fundamenta §. decet de electione lib. 6.

23 *Papa definiendo aliquid contra mores absque concilio, errare non potest; aliter si disputet, vt Doctor priuatus* n. 24.

25 *Papa num in facto possit errare, veluti errando, qualia sint Ossa sancti, quem Canonicat, aut Beatificat.* remissiuè.

HÆc, & aliæ quæstiones, quæ ex litteris textûs nostri hic valerent ad longum tractari, iuxta diuersos dicendi modos Doctorum, sunt hic, quasi obiter resoluendæ, quia forte de nonnullis propositis, latius videbis *in tit. de reliquiis, & veneratione sanctorum.* 1

Ad primam ergo difficultatis partem, de qua Barbosa hîc *num.* 6. cum multis ab eo relatis, ex vers. *quam Romana tenet Ecclesia, quæ cunctorum Mater est, & Magistra:* ait sic definitum in Concil. florent. sub Eugen. I V. plura adducit ipse de officio Episcopi *p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 14. † Et quod primatum super aliis Ecclesiis Romana accipit non ab Apostolis, & Conciliis, sed ab ipso Domino: videbis *in cap. sacrosancta dist.* 20. *cap. quamuis dist.* 21. *cap. rogamus* 24. *q.* 1. *c. per venerabilem qui filii sint legitimi, cap. fundamenta de elect. lib.* 6. imo dicta supra in præmisso huius textûs, & *in dict. cap.* 1. *sub q.* 2. vers. *ad quartam* de ea intelliguntur, & faciunt Decisiones Pontificis *in cap. ad audientiam* 13. & *in cap. cum vobis* 14. *de præscript.* vbi aduersus Romanam Ecclesiam desideratur centenaria præscriptio, quando aduersùs alias, sufficit quadragenaria per textum *in cap. de quarta*, & aliis eiusdem tituli. † Quòd sit caput aliarum tradit Barbosa definitum *in Bullario* verbo *Ecclesia Romana, ex Innocent. IV. in approb. legum Federici Imper. const.* 1. incipit *cum aduersus* 2. Kalend. Nouemb. 1243. & quod sit norma reliquarum Ecclesiarum ibi ex Eugenio IV. *constitut.* 15. incipit *mediocri* de anno 1439. 2 3 4

Ad secundam quæstionis partem an sola Ecclesiæ authoritas sufficiens, sit testimonium in his, quæ ad religionem, & fidem pertinent; & quia hæc satis expenditur ex dictis in dicta *q.* 2. vers. *ad quartam*, & sub hoc textu *in præmisso n. fin.* & ex notatis *in* §. *vna à n.* 1. *dicti cap.* 1. ideo nunc breuiter respondeo, vt sacrosanctæ Ecclesiæ authoritas est potissimùm accipienda in his, quæ ad fidem, & religionem pertinent: nam quoties siue de Scripturis, siue de veritate quauis alia ad Catholicam fidem spectante controuersia aliqua adsit, sufficiens est ipsius Ecclesiæ potestas iudiciaria ad eam dubitationem dissoluendam, penitúsque rescindendam, quando quidem nullus penitus rectius Scripturam aliquam interpretabitur, quam is, qui spiritum, & mentem Scriptoris habet. † Ecclesia enim Spiritum Dei habens, errare nequit in Diuinis testimoniis interpretandis: quippe quæ ab ipso Christo eius Sponso regatur, & doceatur, eam enim Christus dilexit, & se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret Paul. *ad Ephes.* 5. *idem ad Tim.* 3. *Ecclesia Dei, quæ est fundamentum, & columna veritatis*, & Matth. cap. 28. *ecce enim vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.* † Est ergo Ecclesiæ authoritas primum principium rerum ad fidem pertinentium, vt traditiones vniuersalis Ecclesiæ in pertinentibus ad fidem, non minoris authoritatis sint, quàm ipsa Sacra Scriptura, etiam si eius testimonium desit ad probationem, eius, quod Ecclesia tradiderit, vt præter alios satis eruditè tradunt Rofensis 5 6 7

contra Eutterum tertia verit. Ioannes Trięd. *lib.4.*
de Eccles. dogm. cap. 2. Albertus Pighiua, *l.b.* 1.
de Eccles. Hierarch. & lib. cont. cap. 3. Alfons. à
Castro *de heresibus cap.* 5. *& lib.* 1. *de iusta heret.*
punit. cap. 4 Couarr. alia dicens *variar. cap.* 10.
lib. 1 *.n.* 2. applicabis quæ notaui supra *in cap.* 1.*§.*
vna & n. 11. in fine cum P.Franc. Vallente.
8 Ad tertiam quæstionis partem, & ad cœteras
sequentes an Pontifex possit errare in definien-
dis rebus circa fidem, siue cum Consilio, siue
vt priuatos; ansam præbent decisiones textus
nostri, & *dicti cap.* 1. vbi Pontifex *Innocent. III.*
in Consilio generali, quæstiones fidei stabiliuit; &
quia nouissimè de illis omnibus differit, ac di-
spotat longè Diana omnino legendus *part.* 11 *.in*
duobus tract. finalibus, quos ibi insctiüit *vnum de*
aderatione summi Pontificis, alium secundum
scilicet *de infallibilitate Decretorum Romani Pon-*
9 *tificis extra Concilium.* † Ego sic statuo breuiter,
vt Pontifex possit, tamquam supremos iudex,
& vniuersalis Ecclesiæ Pastor in definiendis iis,
quæ sunt fidei, habere infallibilem authorita-
tem; ita vt in publico fidei iudicio minimè er-
rare possit: sic probant Doctores, & antiqui
Patres authoritate Christi Domini Lucæ 22.
vbi ad Petrum inquit *ego rogaui pro te, vt non de-*
ficiat fides tua, & tu conuersus confirma fratres
tuos: quibus verbis aliquid speciale pro Petro
solo Christum Dominum impetrasse extenden-
tes illam authoritatem, etiam ad eius successo-
res, vt explicat S.Leo *in cap. ita Dominus dist.* 19.
vbi illam Matth. 16. *tu es Petrus &* extendit ad
eius successores in Pontificatu, quia ex illa
Ioann. 21. *pasce oues meas* omnis potestas neces-
saria ad rectam Ecclesiæ gubernationem signi-
ficauit modo per officium Pastoris, quòd ex ma-
xima parte consistit in Pabulo veræ doctrinæ
spiritualis exhibendo modo per aliam meta-
phoram ligandi, & soluendi, seu clauium tol-
lendo scilicet impedimenta, quæ clauderent in-
10 gressum Regni cœlorum. † Et ex illo *deuter.* 17.
vbi difficile, & ambiguum iudicium iubet Do-
minus deferri ad sacerdotes læuitici generis, &
iudicem, qui fuerit illo tempore, & addit *qui*
iudicabunt tibi iudicium veritatis, faciunt textus
in cap. maiores de baptismo in princ. ibi *ad Petri*
sedem referendas & cap. per venerabilem vers.
rationibus qui filij sint legitimi; & sic definiuit
Papa Leo X. vt patet ex *tom.* 2. *Concil. pag.* 706.
in Bulla condemnationis Lutheri, art. 18. dicen-
11 tis, & proferentis illum errorem. † Quod & si
Papa, & maior pars Ecclesiæ aliquid sentiret,
non esset peccatum, nec hæresis oppositum te-
nere, & Sixtus IV. qui meritò damnauit alios
errores Petri Oxomens; vt tradit Bañez 2.2.*q.*1.
art. 10.*dub.* 1 *.concl.* 5.
12 Vnde infertur Pontificis decreta esse infalli-
bilia, etiam emanata extra concilium, vt tenent
D.Thom. 2.2.*q.*8. *art.* 10. *& q.* 11. *art.* 2.*ad* 3.*&* 4.
contra gentes cap. 79. & *in opusculo* 1. *contra errores*
Græcor. cap. 33. *& à cap.* 65. *vsque ad* 70. & eius
expositores, & cum infinitis probat Diana *supra*
dicto tractatu de infallibilit. ref. 2. ex dictis sacræ
13 Scripturæ locis, ac Pontificum definitionibus. †
& ex eo quòd Concilia Prouincialia eo quod à
Papa approbentur sunt infallibilis veritatis; &
quia plurimi Pontifices varios errores absque
vllo generali Concilio condemnarunt, quorum
condemnatio à tota Ecclesia accepta est, & fuit:
plures alios refert, & sequitur Barbosa *lib.* 1. *de*
iure Eccles. cap. 2.*part.* 1.*de potest, Papæ à num* 38.
qui sub *n.*39. vers. *non obstat.* † Et Diana *à ref.* 3. 14
longè respondens fundamentis plurimorum
Doctorum contrarium tenentium quibus fauere
poterat decis. textus nostri, vbi errores Abba-
tis, Ioachimi, & Almaini in rebus fidei cum
Concilio ab Innocent. III. fuerunt condemna-
ri omnibus vno verbo satisfit quia si sola per-
sona Papæ consideretur, vt homo est facile vt
errare possit, non si ponamus in eo Diuinam
prouidentiam, & Christi promissionem, secun-
dùm quam Ecclesia, & eius supremus Princeps
Spiritus sancti assistantiâ ita dirigitur, vt in de-
cretis statum Ecclesiæ totius respicientibus, er- 15
rare minimè possit. † Et sic Albertinus *de asser-*
tionibus cathol. q. 9. *à num.* 12. Bellarm. *de Pont.*
lib. 4.*cap.* 7. vers. *vltima ratio* dicunt vt etsi Papa
peccare possit, & in alia vitia incidere, non ob id
errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit,
quia scilicet pro hoc orauit Christus; non ita
pro illis: & ex nostris cum infinitis leges Co-
uarruuias, *variar. lib.* 1 *.c.* 10.*n.* 11. *&* 12. vbi bene
resoluit cum agit ibi de sacram. confirm.
Vnde etsi dubium hic possit esse, an Decreta 16
Pontificum, quæ continentur in eorum decretis
dicta, ex Cathedra habeant infallibilitatem; re-
spondeo seclusis nonnullis dicendi modis; nem-
pe vt ea omnia quatenus spectant ad decisio-
nem, & conclusionem, infallibilitate potiantur,
non sic quatenus continent rationes plures in
comprobationem quia in istis non tàm sustinet
personam iudicis, quàm Doctoris consilium
dantis, aut disputantis: benè resoluit Diana *supra*
ref. 9. relati ab eo Greuad. *in* 2.2. D.Thom *cont.* 1.
tract. 7. *disp.* 2. *sect.* 1.*n.* 3. Ioann. Bagotius *in Apo-*
logetico fidei tom. 1. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. Can. *lib.* 5.
cap. 1. *§. illud damus*, Valent. *tom.* 3. *disput.* 1.
punct. 7.*§.* 39.
Ad quartam quæstionis partem, quæ ex dictis 17
infertur, etiam breuiter respondeo vt Papa in
assignandis censuris propositionum præter hæ-
reticas, non possit errare, vt Diana retinet vi-
dendus supra *ref.* 10. post multa, quæ dicunt
Turriano *in* 2.2. *tom.* 1. *disp.* 55. *dub.* 5. Conink
de actibus supernat. disp. 8. *num.* 135. Lugo *de fi-*
de disp. 20. *num.* 109. Ouiedo *de fide controuer.* 4.
puncto 9. *num.* 124. Malderin. 2.2. D.Thom. *q.* 11.
art. 2 *.memb.* 5. vbi distinguit Bañez *in* 2.2. D.
Thom. *q.* 10.*art.* 2. † Et idem Diana ibi ex Tur- 18
riano *tom.* 1. *disp.* 55. *dub.* 5. & aliis proponit
alias duas difficultates. quid quando Pontifex
definit aliquam opinionem quondam probabi-
lem, vt probabiliorem, vt fecit *in Clem. vnica*
hoc tit. Et an possit Pontifex opinionem falsam
approbare, vt probabiliorem: *& in* 1. *difficult.*
sine dubio resoluit non errare; imo & *in* 2. idem
tenet; quę tamen difficilior videtur: leges Lugum
vbi supra *de fide disp.* 20. *sect.* 3. *à n.* 155. Salazar.
de Concept. c. 43. *§.* 1. *&* 4. Vasquez 1.2.*disp.* 86.
Et sic puto cum Turriano *in* 2.2. D. Thom. 19
disp. 16. *dub.* 1. Diana *dict. ref.* 9. *in fine*, contra
Medinam admittentes declarationes Pontificum
in decretalibus, posse esse falsas in decretis ha-
rum rerum, quæ ad mores pertinent, & contra
Canum, qui putauit posse Pontificem errare in
approbatione religionis: de quo dubio disputat
Barbosa *dict. cap.* 2. *à num.* 45. † Et Diana supra 20
ref. 25. qui & *ref.* 26. dicit Papam non posse errare
in approbatione, vel reprobatione alicuius con-
tractus, vbi agit de Montepietatis.

Item

21 Item si dubitasses an decreta Pontificis lo-
quentis ex cathedra sint infallibilia, etiam non
adhibito consilio Cardinalium, vel Theologo-
rum, & licet negatiuè respondeat Arauio *in 2.2.*
D.Thom. *q.1. de Pontifice art.* 10. *dub.5.num.*14.
Grauina *in controuersiis fidei tom.2. part.2. art.9.*
*fol.*144. alij quam plures relati à Diana *supra*,
inter quos Bordonus, Grenadus, Valentia. Castr.
Palao, Bañez, del Castillus Caspensis, Tanne-
rus, Pinalosa, Paludanus, & Suarez, quos ipse
refert, expendunt, & ipse resoluit, vt si forte
Pontifex sine sufficienti diligentia definiret, non
erraret, quia creditur Spiritum sanctum ei assiste-
re, sed nunquam Pontifices absque maturo con-
22 silio definire. † Itaque etsi obstes ex textu in
dicto cap. per venerabilem qui filij sint legitimi, &
cap. fundamenta §. *decet de elect.*6. quibus proba-
tur in decidendis causis fidei, aliisque arduis de-
bere Papam petere consilium Cardinalium, re-
spondet Barbosa *dict. n.39. in fine*, & ibi *dict. a.t.*
de iure Ecclesiastico lib. 4. *de dignit. & priuilegiis*
Cardinalium illa iura, & similia procedere de ho-
nestate, non de necessitate, & Diana ibi *ref.*11.
cùm multis ponit modum, quo Spiritus San-
ctus assistat Pontifici, quando aliquid de fide de-
terminat.
23 Ad cœteras quæstiones an possit Pontifex er-
rare definiendo aliquid circa mores, absque
Concilio, de qua Barbosa *supra dict. cap.* 2.*n.*40.
Diana supra *ref.*13. cum multis respondeo non
24 errare ex iam dictis † an si vt priuatus solus, tan-
quam Doctor disputando habetur frequenter,
vt possit errare, non verò difiniendo assumendo
25 partes iudicis † an in facto, veluti errando, qua-
lia sint ossa sancti, quem canonicat. aut beatifi-
cat Barbosa cum multis relatis supra *à num.*41.
Couarr. *dict. c.* 10. *lib.4. variar. n.*13. Diana longè
supra *à ref.*15. omnino videndus, de quibus infra
in tit. de reliquiis. & venerat. sanct. quæ ego hic
non tracto, vt finem imponerem huic tractatio-
ni in festo sancti Petri nostri Patris & applica-
bis quæ dico infra *in cap. ne inniraris, de constitut.*
*quæst.*1. vers. *ad tertiam* vbi *an plus credatur sancto-*
rum dictis quàm Pontificis.

AD TITVLVM de Constitutionibus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Scriptores de Constitutionibus qui fuerint, & sint.*
2 *Constitutionum, & legum materia porrigitur ad mandata, edicta, & extrauagantes, decisiones Rotales, Declarationes Cardinalium, & Decreta qualibet eorũ, & Regulæ Cancellariæ de quibus sigillatim infra sub Rub. loquor, & sub* n.3.& 4. *& sub dicto præmisso referuntur quæstiones 46. iam ex proposito tractata sub lib.2. Decretalium, quas ibi leges pro materia de legibus, & Constitutionibus,*

1 SVPER hanc Rubricam scripserunt
Doctores antiqui, & moderni, quos
congerit Barbosa hîc, quibus addo Do-
ctores Theologos agentes de legibus, & constit.
in 3. dist. 37. & cum D. Thom. 1. 2. *q.* 96. Castr.
*de lege pœnali lib.*1. Antonin. *part.*1. *tit.*17. Azot
*tom.*1. *moral. lib.*5. Suarez, & Salas fusè *in tract.*
de legibus, Sotus de iustitia *lib.*1. *&* 2. Summistæ,
verbo *lex*, Canonistæ hîc, *& lib.6. decret.* eodem,
legistæ ff. de legibus, & senatus consultis, & de
constit. Princip. Anguianus de legibus, Villa-
lobos in summa *p.1. tract.*2. Diana *p.*1. *tract.*10.
de legibus Principum, Mastrillus de Magistra-
tibus *lib.3. cap.*3. de optima lege Reuardus *lib.3.*
*coniect. cap.*20. & ad plura erit videndus Riccius
collect. 2022. *&* 2025. vbi scripsit super Rubri-
ca *de constit. princip. item & collect.* 2119. *&* 2136.
2137. 2138. item Salcedus de lege Politica.
Cúmque sub hac Rubrica agi valeat de legi- 2
bus, constitutionibus, de mandatis, de edictis,
& quam vim habeant extrauagantes insertæ, seu
non insertæ in corpore iuris; item & decisio-
nes rotales ad causarum decisionem in iudicio
decidendarum, & secundum quem ordinem pos-
sint iudices decernere lites, *de quo dixi in cap. in*
causis 15. *q.*1. & ibi *à n.*16. de testibus, & in Rub.
& tit. de libelli oblatione, & alibi; ideo nunc sub
hac Rubrica nonnullas quæstiones tractabo,
quæ sub nulla littera textuum hic commodè tra-
ctari valent, alias agitandas in corpore cuiusli-
bet textus. † Et quia ad hanc Rub. spectant 3
quælibet decreta, declarationes Cardinalium, &
regulæ cancellariæ, ideo de earum vi agam.
Prius adiiciendo summatim hic omnes quæstio-
nes ad hanc tractationem pertinentes, de quibus
occasione aliquorum titium *lib.* 2. *decretal.* in
repetitione eorum scripsi, ne molesta repetitio-
ne contra nostrum institutum procedamus. † 4
Item adiunges quæ scripsi infra *in cap.* 5. *de re*
iud. vbi de sententia lata contra ius, legem, con-
stitutionem, extrauagantem, decisiones, & con-
suetudines, ex quibus poteris inducere nonnul-
la de vi, & valore, ac potestate earum in causis
& negotiis decernendis, item & de legislatoris
potestate & quæ dixi *in cap.* 2. *de re iudicata*, *&*
*in cap.*12. *de iudiciis* an rigor seu æquitas & epy-
cheia in legibus sit sequenda; & quia nouissime
plura super hunc titulum & super textus de-
creti Gratiani de hac materia loquentes scribit
P. Franc. Vallense Vlisipon. societatis Iesu ideo
si quæ desunt, in nostra tractatione de vi & na-
tura legis apud ipsum leges *in p.*2. *concordia iuris*
Pontificij.

QVÆSTIONES in lib. II.

Decret tractatæ sunt sequentes.

SVMMARIVM.

1 *Canones, & leges qualiter inter se adiuuentur in cap. Clerici* 8. *de iudiciis* remissiuè *q.* 11. *Et qualiter procedant circa impartiendum brachium seculare*, dixi *in cap. cum non ab homine eodem tit. à q.*33.
2 *Lex improbans consuetudinem, an possit alia consuetudine tolli, dixi in d. c. Clerici q.*14. remissiuè *infrà sub c. fin. de consuet. q. penult.*
3 *Reges, & Principes an possint reuocare exemptionem, quam semel Clericis præstiterunt: & quid de rebus donatis: quid de concordatis cum Pontifice*, dixi *in c.2. eod. tit. de iudiciis q.*15. negatiuè.

4 Res

4 Rex an possit statuere, vt familiares sanctæ inquisitionis non gaudeant fori priuilegio in aliquo delicto sine consensu inquisitorum in dict. c. 2. q. 22. dixi quod non.

5 Reges an in aliquo casu sint iudices exemptorum ibi q. 26. pro affirmatiua sex casus.

6 Reges executores Concilij Tridentini, an possint compellere Clericos ad eius obseruantiam, vel eiicere Episcopum simoniacè ordinatum ab Episcopatu, aut eiicere à Regno Clericum turbantem Rempublicam in dicto c. 2. q. 26. & ibi q. 14. Et ad alios casus conducibiles sub illo textu, ad primos duos negaui, ad tertium casum cum distinctione sed nego infra in c. Ecclesiæ sanctæ Mariæ q. 35. vbi quod nequit Clericos confinare in aliquo loco.

7 Reges Hispaniæ, & Franciæ an subsint in aliquo Imperatori Romæ, aut Papæ in temporalibus dixi in cap. 13. de iudiciis quæst. 6. & negaui.

8 Princeps non recognoscens superiorem, aut Papa, an possit esse iudex in causa sua, & inter ipsum, & subditos, affirmaui in cap. cum venissent 12. de iudiciis q. 6. & secum dispensare cap. 1. de prob. q. 10. & in d. c. 12. de iudiciis affirmaui q. 9.

9 Pontifex an possit ab aliquo iudicari: & quid de foro interno in dicto cap. cum venissent q. 8. & in heresi, & schismaiin foro externo affirmaui; & in foro interno quoad peccata.

10 Pontifex aut quilibet alius Princeps supremus, vel Prælatus an possint seipsos iudicare aut secum dispensare ibi q. 9. affirmaui.

11 Pontifex quare potuit cognoscere contra Regem Francorum dixi in cap. nouit de iudiciis q. 1.

12 Princeps sæcularis an possit de iuramentis cognoscere, & an possit excommunicare ibi in dicto cap. nouit q. 9. vbi negaui.

13 Principes an teneantur facere vt lex Ecclesiastica præcisè obseruetur ibi q. 11. & de conc. Trident. affirmaui.

14 Papa an possit in totum reuocare Clericorum exemptionem, negaui in cap. si diligenti de foro comp. quæst. 1. à num. 7. vers. de Pontifice & n. 11. quod nequit Clericorum causas in vniuersum subiicere Iudici sæculari.

15 Potestas ferendi censuras, an possit consuetudine, vel præscriptione acquiri, dixi in cap. 13. de foro comp. q. 3. vbi affirmaui.

16 Princeps, qui non exhibet subditos suos malos Principi confinanti, cuius subditi, & bona à prædictis in dies vexantur, an peccet, dixi in cap. 14. eodem tit. q. 17. affirmaui.

17 Statum loquens in persona, an extendatur forensem, dixi in cap. sane 3. de foro compet. q. 8. affirmatiuè.

18 Statutum præferens in successione Agnatos, an locum habeat in hæreditate Clerici, dixi in c. quod Clerici de foro comp. q. 5. vbi negaui.

19 Mandatum quando dicatur certum, quando verò in certum, dixi in cap. 9. de iudiciis quæst. 5. 6.

20 Edicta sancta inquisitionis, quæ percipiunt denuncianda delicta an iustè ad alia delicta, præter heresim extendantur, dixi in cap. nouit 13. de iudiciis q. 32. & antea sub q. 31. vbi affirmaui.

21 Edicta, seu mandata, aut monitiones generales, an possint dici statuta, affirmaui & quanto tempore durent, vt quis ex eorum obligatione denunciare teneatur, dixi ibi q. 39. est videnda quæst. 38. & quod sunt perpetua lata per modum legis si ab ordinariis per modum visitationis.

22 Mandatum, an non tantum sit seruandum in eius forma, sed etiam in eius qualitate, cap. Pysan. 19. de restit. spol. quæst. 1. vbi affirmaui.

23 Principi asserenti se ex iusta causa procedere sine citatione, an adhibeatur fides, in c. 1. de caus. posses. & propriet. q. 8. affirmaui.

24 Princeps an possit mandare causam possessionis, & proprietatis, simul cognoscendam, c. 2. de caus. poss. & q. 1. affirmaui.

25 Reges Hispaniæ, Galliæ, & Polloniæ, an possint procedere ad prouisionem aliquorum beneficiorum inferiorum dixi in cap. cum Ecclesia sutrina de causa possessionis q. 3. vers. ad secundam, & negaui nisi fiat ex Papa concessione.

26 Reges an possint mittere Præsides, vt assistant electionibus regularium in dicto cap. cum Ecclesia q. 3. vers. ad tertiam negaui in ratione pacis conseruandæ.

27 Edicta, seu monitoria, an legitimè sub censuris à iudicibus Ecclesiasticis expediantur ad effectum reuelandi secreta in cap. ad nostram 20. de iureiur. vbi sub qua forma: & an qui audierunt edictum, antequam publicetur teneantur ibi in vers. ad quartam hoc negaui.

28 Lex improbans consuetudinem, an improbare censeatur præteritam etiam immemorialem, vel futuram simul in cap. 2. de probat. q. 3. vers. ad secundam à n. 3. de quo infra dico sub cap. fin. de consuet. q. penult.

29 Lex an possit prohibere ne contractus iurentur, dixi in Rub. de iureiur. q. 1. vers. ad tertiam n. 14. & iuramenti vires infringere & infra in cap. Ecclesia sancta Mariæ sub q. fin. & antea.

30 Papa an teneatur stare contractibus cum subditis, quemadmodum alius quilibet Princeps sæcularis supremus dixi in cap. 2. de probat. q. 9. à n. 9. & affirmaui.

31 Pontifex an possit iudicare Imperatorem, & Regem, & in quibus isti subsint, Pontifici in dicto cap. 1. q. 11. de quibus etiam sub cap. nouit de iudic. q. 6. vbi affirmaui in concernentibus peccatum.

32 Princeps vendens rem, tanquam propriam, cum aliena sit, an ad aliquid teneatur in dict. c. 1. q. 10. vers. ad tertiam & dico quod infra quadriennium tenetur reficere damnum.

33 Reges, & Principes alij supremi, quare cum subditis contrahant, cum legibus sint soluti in dict. c. 1. q. 8. à num. 1, qualiter obligentur, & an ex bono, & æquo ibi vers. ad secundam, n. 18. & an teneantur suas leges seruare ibi vers. ad vltimam: vbi quid de legislatoribus, & quid de Papa q. 9. de quo etiam infra sub hoc tit.

34 Reges alienantes bona, an obligent suos successores, in dicto cap. 1. de probat q. 9. n. 7. vers. ad vltimam vbi affirmaui & quod promissiones factæ à Principe superiore reuocentur post eius electionem in cap. intellecto 33. de iureiur. à n. 4.

35 Lex vbi excludit præscriptionem, numquid censeatur

scatur excludere præscriptionem 10. *vel* 20. *annorum, in cap.*4. *de præscript. q.*3.verſ. *ad septimam* vbi *in rebus ordinariis, sed in rebus Ecclesiæ percipi ad quadragenariam.*

36 *Lex ipsa an cesset legis ratione cessante, in cap. cum cessante* 60. *de appellat. quæst.* 1. *à n.*1. affirmaui *in generali, non sic in casu particulari, applica dicta sub cap. translato hoc tit.*

37 *Leges disponentes tempus minus* 40. *annorum contra Ecclesiam, an Valeant*, negaui *in c. illud* 8. *de præscript. q.*1. verſ. *ad tertiam.*

38 *Leges an sint correcta iure canonico, quæ mala fide præscriptionem inducunt in cap. fin. de prescript. q.*7. *à n.*1. vbi affirmaui.

39 *Papa an possit sine causa aliquem beneficio priuare, in cap. fin. de confirmatione vtili, q.*1. verſ. *ad tertiam* & negaui *in cap.*7. *de rest. spol.*93.

40 *Mandatum Principis quod aperiantur carceres ad quid porrigatur* dixi *in cap. cum to* 23. *de re iudicata quæst.* 3. verſ. *ad quintam* vbi *quod tantum operatur restitutionem quoad pœnam.*

41 *Leges, & canones, an inualident sententias latas contra ipsos*, dixi latè, & ad plures casus *in dicto cap.* 1. *de re iudicata* vbi si sint contra ius legis secus si contra ius litigatoris.

42 *Papa, seu Princeps supremus an possint à quibuslibet auocare causas, latè in cap. vt nostram* 56. *de appellat. à q.*3. vbi affirmaui.

43 *Principes an teneantur ad obseruantiam contractuum cum subditis, vel an sint legibus soluti, in c.*1. *de probat. q.*8. *infra in c.*1. *q.*5. verſ. *ad tertiam, &* verſ. *ad quartam* vbi affirmaui sed qualiter ibi.

44 *Papa an stare teneatur contractibus cum subditis, quemadmodum alius quilibet Princeps: & an alienationis rei Ecclesiastica prohibitio comprehendat Pontificem in dicto c.*1. *q.*9. & ibi affirmaui.

45 *Leges interpretari qui possit*, dixi latè *in cap. cum venissent* 12. *de iudiciis q.* 1. *&* 2. cum aliis & ibi *q.* 3. *an epycheia, & interpretatio eadem sint, & quo pacto circa leges intelligantur.*

46 *Statutum ciuitatis quo cauetur vt nisi intra certum tempus creditor petierit debitum excludatur an valeat & seruari debeat in cap. fin. de præscript. q.*6. verſ. *ad secundam* sub distinctione vt ibi.

AD RVBRICAM de Constitut. & legibus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Tituli inscriptio de constitutionibus, idem est, ac si inscriberetur de legibus humanis, sed non refertur ad æternam naturalem, seu ad eam, quæ sit iuris Gentium primeui.*

2 *Decreta Pontificum, Episcopatuum, & Religionum communi nomine vocantur constitutiones, vti & leges nuncupantur, leges municipales ciuitatum, & locorum.*

3 *Constitutio, vt ius, siue lex dicatur, debet aliquid in iure permittere, siue vetare contra* Patium, *& punire: leges etiam sunt alia, quæ vocantur testamentorum, ibi.*

4 *Ius nihil aliud est, quàm constitutio natura, vel ciuitatis; quòd etiam dicitur lex: vbi ad quid porrigatur verbum* ius, *quod per excellentiam intelligitur de iure Romanorum.*

Responsa veterum, & specialiter responsa Principum, Constitutiones appellantur, d. n.4.

5 *Legis virtus tota consistit in duobus, in imperio scilicet, & executione. Et in quibus hæc consistant.*

6 *Lex apertè permittit, cum quid concedit, quod prius iure non videbatur, exemplis declaratur.*

7 *Iuris definitio Bimembris, siue trimembris datur, in Naturale, Gentium, & Ciuile explicatur* à n.8.9. & 10. *cum aliis.*

11 *Ius Naturale quid sit apud iuris conditores, quòd in brutis* n.12. *& qualiter diuidatur* n.13.14. & 15.

16 *Ius Naturale in brutis, est pro ratione impetus, in homine pro vt impetus ratio, ipsa illa filios procreant ex impressione natura tantùm, homo ex ea ratione orta.*

L.1. §. huius studij ff. de iustitia, & iure à num.11.

17 *Lex Æterna, Naturalis, Diuina, & Humana, etiam Ecclesiastica, quæ dicatur* n.18.19.20. & 21.

22 *Ius naturale, qualiter dicatur à Gratiano esse id, quòd in lege, & Euangelio continetur.*

NEMO est, qui ignoret, vt titulus noster intitulatus de Constitutionibus sit idem, ac si de Legibus inscriberetur, vt patet ex ipsa legis definitione, quam Iustinianos describit, *in* §. *lex est instit. de iure naturali, gentium, & ciuili*; probans legem esse quo Populus Rom. senatorio Magistratu interrogante constituebat, de cuius legis fereodæ, more. Latè Connan *lib.*1. *cap.*13. *num.*2. Micerio *l.b.*2. *opin. c.*13. Ant. Aug. *lib. singul. de legibus, & Senatusconsultis cap.*1. *cum sequent.* & est commune de causa efficiente legis, de materia, de forma, de causa finali scribit Vvesembecb. *ff. de legibus*, vbi *num.*6. ait quod legis effectus est, vt omoes obliget ad scientiam *l. leges Cod. de legitim. tutor. tit. de iuris, & facti ignorantia ad obedientiam l. Dillus* 7. *ff. de iure patronat. aut ad pœnam l.*2. *ff. eodem, excepto Principe*, qui cum ius rogandi, abrogandique iuris habeat, legibus solutus est *l. Princeps* 31. *ff. eodem etiam si legibus, sicuti par est viuat* §. *fin. in fine Instituta quibus modis testam. infirmentur*, de quo dixi sub *cap.* 1. *de probat.* & dico infra, sed hæc inscriptio, quatenus lex idem sit, quod Constitutio, existimo referti ad leges, & constitutiones humanas, ciuiles, & canonicas, non sic vt spectat ad legem æternam, naturalem, aut ad eam, quę sit iuris gentium primæui. 1

Et sic quantumuis titulus iste, & alij Pontificum inscribantur de constitutionibus; imo & decreta Pootificum in multis Bullis scriptis, ad stabilem guberoationem, Ecclesiæ coostitutiones appellantur; item & decreta Episcopatuum, & Religionum, quæ sunt proprie leges, quibus 2

subdun

Digitized by Google

subduntur subditi, & quibus gubernantur communi nomine, vocantur constitutiones synodales, constitutiones Religionum, vti possunt appellari Leges municipales ciuitatum, & locorum sit, vt leges nuncupentur.

3 Debet ergo constitutio, vt ius, siue lex dicatur aliquid in iure permittere, aut vitare; hæc enim est legis virtus, *l. legis virtus ff. de legib.* etenim Iulius Pacius *cent. 1. c. 1. antinomiarum,* iniustè putauit constitutionem aliquid permittentem, improptiam legem esse, qui proculdubio deceptus fuit: nam vt aduertit Antonius Faber *in dicta l. legis virtus*, lex cum permittit aliquid imperat; dat enim permissionem verbis imperatiuis huiusmodi; ergo sunt leges testamentorum; nam quis audebit dicere legem illam 12. *tabularum vti quisque legasset sua rei ita iusto*, legem non esse, quidam addunt legis etiam virtutem esse punire, & præmia designare, *l. 3. §. 1. ff. de Iust. & iure:* notat Mattheatius *de via, & ratione iuris c. 32. num. 7. & 8.*

4 Vnde constat vt ius nihil aliud sit, quàm Constitutio naturæ, vel Ciuitatis, *vt in l omnes populi ff. de iustitia, & iure*, & hoc modo veterum responsa constitutiones dicuntur, specialiter tamen Principum responsa Constitutiones appellantur, *l. 1. ff. de constit. Princip. §. sed & quod Inst. de iure* naturali, gentium, & ciuili, non quia verbum ius alias iuris partes, non comprehendat, sed quia verbum, quod commune est contrahitor ad hanc speciem per antonomasiam, propter excellentiam constituentium, sicut, & ius ciuile intelligitur per excellentiam de iure Romanorum. Ius etenim generaliter appellatur lex, vt notant Mynsing. *in §. sed ius quidem Instit.* de iure naturali gent, & ciuili. Marcel *dict. lib. 2. opinion. c. 3.* & ita ius naturale, lex naturæ dicitur, *l. lex natura ff. de statu hom.*

5 Etenim tota legis virtus consistit in duobus, in imperio scilicet, & eius quod iusserit executione imperium in illis tribus consistit, de quibus fit mentio in dicta *l. legis virtus.* Executio verò in pœna exigenda, nam si quis quidquam contra legem fecerit, iubet lex nonnulla, vt Deum colere, prohibet alia, vt homicidia, Latrocinia, adulteria. Permittit etiam omnia, quæ non prohibet, vt *in l. mutus §. 1. ff. de procurator. l. 1. in fine ff. de testibus:* nam, vt rectè Buretus *in dicta l. 7. ff. de legibus,* notat vetantur mala, imperantur bona, permittuntur quæ facere, & omit-

6 tere liberum est † apertè tamen tunc lex aliquid permittit, cum quid concedit, quòd prius iure non videbatur, vt aduertit Donellus *lib. 1. controuers. c. 5.* v. g. quando actionem præstat in his causis, in quibus antea non erat, vt bonorum possessionem, emancipationem, & in integrum restitutionem minoribus, item & maioribus ex iusta causa: alia exempla refert Conan, *lib. 1. commentariorum c. 9. n. 8.* Et quamuis hæc tria in iure distinguantur, vt fertur vno generali verbo continentur, vt præter Conan, vbi proxim, probant Otoman. *lib. 1.* Osuald. *c. 1.* Anton. Faber *in d. l. 7. ff. de legib.* Curtius *lib. 1. coniecturar. ad fratrem c. 1.*

7 Iam ergo venit discutiendum de diuisione iuris, legis, aut constitutionis, in quo puncto solet dici, vt sit bimembris, vt probant Donellus *lib. 1. comment. c. 6.* copiosè Mendoça *de pactis lib. 3. c. 1. q. 1. num. 4.* non eo quòd ius naturale sit concedendum, vt rectè Vlpianus dicit *in l. 1. §. 1. ff. de iustitia, & iure.* Iustinian, in principio *Institut. de iure naturali.* Sed quia omne ius gentium est naturale, & omne ius naturale gentium est, & constat primum ex definitione Cai in dicta *l. omnes populi*, dum docet ius gentium esse quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, quæ melior videtur definitio, quam illa Vlpiani *in l. 1. §. fin. ff. de iustitia, & iure*, dicentis, ius gentium esse, quo Gentes omnes vtuntur, vt notat Ricard. *de Iust. & iure cap. 5.* Mattheatios *de via, & ratione iuris lib. 1. cap. 11. num. 4.*

8 Alij inquam quod videtur practicabilius, dicunt recipi diuisionem Vlpiani in naturale Gentium, & Ciuile, nam omne ius, vel naturale, vel positiuum, vel commune omnium, id est gentium, vel proprium, quod ciuile dicitur, vt rectè aduertit Madera *lib. animaduers. cap. 1.* ex D. Thoma *1. 2. q. 95. art. 4.* Suarez *de legibus lib. 1. c. 19. à n. 3.* Vlpiani trimembris diuisio accommodatur triplici hominis statui, quia ius naturale pertinet ad hominem, vt animal. ius Gentium ad illum, vt homo est; ius ciuile, ad eum pertinet, vt ciuis, notat Otomanus *in epithome de iustitia, & iure n. 9.* & sic teneo.

9 Nec obstat prima Donelli ratio, nam etsi ius gentium naturale dicatur, & natura procedat, hoc tamen diuersimodè fit; nam ius naturale est à natura pro se; ius verò gentium à natura, ratione dictante; vt notat Madera, vbi supra, velut declarat Reynald, Corsus *lib. 1. indagat. à natura creat.* id est, à ratione hominis.

10 Nec obstat etiam secunda Donelli ratio, dum negat ius gentium esse, quo omnes vtuntur, cum nunquam constet gentes in vnum conuenisse, quia vt respondet Gentilez, *lib. 1. de iure Belli* non eam esse Vlpiani mentem, vt verbum *omnes gentes* intelligatur de omnibus gentibus omnium nationum, sed quod successiuè placere omnibus visum est id totius ordinis decretum fecisse existimetur; imo etiam si quid ab omnibus populis receptum sit, iuris tamen Ciuilis esse possit, si ratione non naturali, sed Ciuili dictatur, vt vsus testamentorum, & stipulationum: sic Conanus *lib. 1. comment. c. 5. n. 8.* Faber *lib. 1. Iurisprudentia c. 2. principio 4. illatione 1.*

11 Sed vt appareat nullam esse differentiam in re ipsa inter Vlpian. & Caium oportet videre quid ius naturale sit apud iuris conditores, vt sic facilè possit inducere ad cœteras leges, & constitutiones, quæ ab eo originem trahunt, & si ciuiles, & canonicæ sint. Igitur vt Vlpianus definit *ius naturale est, quòd natura omnia animalia docuit;* eo quòd hoc ius non humani generis proprium, sed omnibus animalibus commune est: sic *in l. 1. §. huius studij ff. de iustitia, & iure, & in dict. l. l. 2. tit. 1. p. 1.* adducit enim Vlp. in exemplum viri, & fœminæ coniunctiorum, liberorum procreationem, & educationem: sed qualiter intelligatur explicant Forcatul. *dialog. 37. & in auiario cap. 2.* Cottas *lib. 6. miscel. c. 15.* Raynucius Corius *lib. 1. indagationum c. 10.* Conan, *lib. 1. c. 4. & 5.* Pinetus *in Rub. de rescind. vendit. 1. p. n. 11. & 19.* Roscius *lib. 2. memor. c. 6. & sequent.* cum aliis Pichard. *in princ. Instit. de Iust. & iure.* Vbi bene respondet argumentis, quibus probatur non dari in brutis animalibus ius naturale, vt patet ex textu *in cap. ius naturale 1. dist.* vbi ius naturale solis hominibus, non animalibus attribuitur.

Et

12 Et ſic optimè videntur Vlpianum reprehendere Laurentius Bala *lib. 4. elegantiar.* eo quòd dixerit ius naturale eſſe in brutis animalibus Conan. *lib. 5. comment. cap.* 6. Molina *de iuſt. & iure tract.* 1. *diſp.* 6. Vaſquez 1. 2. *tom.* 2 *diſp.* 157. Azorius *lib.* 1. *inſtit. moral.*; *p.c.* 2. *q.* 1. & relati ab Otualdo ad Donel. *lib. comment. c.* 6. *littera* 5. ex ea ratione, non ſicut bruta non poſſunt habere Dominium, ita nullum ius, ſiue in re, ſiue ad rem, ſed Donellus *dict. c.* 6. Equinarius, & Cortaſius *in dict. l.* 1. *ff. de iuſt. & iure*, & ibidem latius §. 2. *n.* 24. & alij interpretes abuſiuè dicunt *ius naturale eſſe, quod natura omnia animalia docuit*, non quia reuera iuris peritia ſint bruta, ſed per quandam ſimilitudinem, vt rectè Cicero *in lelium* vbi cum de hoc naturali Iure loqueretur, & de brutis, habito reſpectu ad fœminæ, & maris coniunctionem, educationem liberorum, ait id facere cum deſiderio, & cum quadam ſimilitudine amoris humani.

13 Quod ſi conſideres liberorum educationem eſſe non iuris naturalis, ſed ciuilis *ex l. ſi quis à liberis* 5. *ff. de liber. agnoſcend. l.* 1. *Cod. de alendis liberis, cap. cum haberet.* 5. de eo, qui duxit in matrimonium; item quarundam rerum acquiſitionum §. *ſingulorum Inſtitut. de rerum diuiſione, pactorum obſeruationem, l.* 1. *ff. de pactis l.* 1. *ff. de conſtit. pecunia*; item antidototalis obligatio, *l. ſed etſi lege* 28. §. *conſuluit ff. de petit. hæred. c. cum in officiis* 7. *de teſtam*, videtur Vlpiani doctrina nullo modo admittenda imo nec Ponelli explicatio.

14 Quibus difficultatibus oppreſſi Doctores aduertunt nonnulli ius naturale bifariam in noſtro iure accipi, primum in largiſſima ſignificatione, & huius generis eſſe illud, quod natura ſolo inſtinctu omnia animalia docuit ſola inclinatione naturali, tàm hominibus, quàm cœteris animantibus commune, *vt ſeipſum diligere, ſe conſeruare, declinare ea, quæ nocitura videntur, vim vi repellere, quærere, & parare, ad vitam neceſſaria, ſui ſimile procreare, & id generis alia.*

15 Secundùm ius naturale, & ſolis hominibus proprium in ſola naturali ratione, conquieſcens, qua à cœteris animalibus brutis homines diſtant, *eſt erga Deum religio, amor parentum, & patria, obligatio antidorotalis, pactorum, obſeruatio honeſte vt viuamus, alterum ne lædamus, ſuum cuique vt tribuamus.* Et ſic reſpondendo obiectionibus adductis, docent ad hoc ius ſecundarium eas pertinere, ad iuris naturalis primæui, cuius ſunt prima relata exempla, quæ potius ſunt ipſius naturæ affectus, impetus, & inclinatio, quam ius, vt declarant Laurentius Valla *lib. 4. elegantiar.* Minſing. & Pichard. *in dict. princ. Inſtit. de iure naturali, & in §. ius gentium:* notantes ibi quoad nos homines ius naturale vnicum eſſe, non duplex, illudque tantum commune hominibus, & conueniens quidquid alij Craſsâ Mineruâ, doctrinæ gratia admiſerint ius imbellins appellantes, quod ſolo inſtinctu, & affectione fit.

16 Et ſi forte ex prædicto explicandi modo in dubium aliquod arripiaris, ego ſic cum Seneca *lib. 2. de Ira cap.* 16. expendo vt animalibus eſt pro ratione impetus, homini verò pro vt impetûs ratio ipſa, & ſic, vt non detur propriè in brutis naturale ius, ſicut nec datur iniuria, vt in *l.* 1. §. 3. *ff. ſi quadrupes pauper feciſſe dicatur*, ob idque Præceptores relata Vlpiani verba *ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit*, intelligunt non quòd ſignificent ius naturale omnibus animalibus eſſe commune, ſed quaſi, dicat id, quod natura omnia animalia docuit, id eſt impreſſit illud eſt ius naturale in hominibus, & quando dicit *omnia animalia eiuſdem iuris perita cenſeri*, veluti ad liberorum procreationem, vel educationem referri debeat ad rem ipſam, vel factum; nam cœtera animalia, ſicut & homo filios educant non ex ratione, ſed ex impreſſione naturæ, homo autem ex ratione orta ex impreſſione naturæ; ideoque rectè Vlpianum dixiſſe *hinc deſcendit maris, & fœminæ coniunctio, quòd matrimonium appellamus*, ad denotandum non omnem maris, & fœminæ coniunctionem iuris naturalis eſſe illam ſolum, quæ matrimonium eſt.

Adhuc poteris dubitare dicendu propriè 17
ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio ſcriptum eſt, vt patet ex Gratiano in *cap. humanum genus diſtinct.* 1. ſed quia ab omnibus communiter dicitur eſſe quatuor modos legum, Æternæ ſcilicet, Naturalis, Humanæ, & diuinæ dicentes cum D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 91. *art.* 1.
Suarez *de legibus lib.* 2. per quatuor Capita † vt 18
lex æterna ſit illa Diuina prouidentia, cum qua
gubernat omnes mundi res, † naturalis, quam 19
Deus poſſit, ſeu impreſſit in corde omnium hominum, quæ ſic vocatur, quia eſt data ab ipſa natura, & quia dirigit homines ad finem naturalem. † Lex humana ſit quam homines po- 20
ſuerunt deducendo eam à lege naturæ per diſcurſum rationis bonæ quæ alias vocatur ciuilis, vel Eccleſiaſtica, eo quòd ciuilis dicitur ea, quam impoſuerunt homines ad gubernandum Ciues laicos. Eccleſiaſtica ſiue canonica, de qua proprie agitur ſub tit. noſtro, quam poſuerunt ad gubernationem Eccleſiæ, & rerum
ad eam ſpectantium. † Lex Diuina dicitur ea, 21
quam Deus ipſe ordinauit dirigens homines ad finem ſupernaturalem, & hanc Deus reuelauit in ſacra ſcriptura, tàm veteris, quàm noui teſtamenti, à qua ratione optima deducitur lex ipſa Eccleſiaſtica. Ab hinc etiam deducentes legem *fomitis*, quæ eſt ipſa inclinatio appetitûs ſenſitiui ad ſuum proprium obiectum, non ſit proprie lex, iuxta ſuperius adducta de lege naturæ in brutis.

Quo fit vt licet Gratianus *in dicto cap. humanum diſtinct.* 1. dicat ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio continetur, quaſi confunderet legem vtramque naturalem, & Diuinam. Sed exiſtimo Gratianum ibidem deſcripſiſſe legem naturalem, quæ deſcendit à iure naturali, vt ipſe oſtendit in lege ſcripta in Euangelio quatenus continet præcepta Moralia Decalogi, in quibus tota continetur lex naturalis, vt notat Torrecremata *in dicto cap. humanum num.* 8. Azor. 3. *part. moral. lib.* 1. *cap.* 2 *quæſt.* 1. non enim poſuit Gratianus illa verba, tanquam definitionem naturalis, ſed vt explicaret vbi eſt lex naturalis, vt aduertit ſalas *de legibus tract.* 14. *diſp.* 2. *ſect.* 2. quod clarius expendo in difficultate ſtatim ſequenti. Vide infra *ſub q.* 1. *verſ. ad ſecundam* in verbo *ſed iterum*. 22

QVÆSTIO I.

An lex æterna sit propriè lex, & quæ ista sit & an lex naturalis propriè ea dicatur, quæ inuenitur scripta, & mandata in omnibus præceptis decalogi & an ista Diuina dicatur, seu sub aliqua differentia: vbi quid sit materia legis naturalis & an lex naturalis semper fuerit vna & an aliquo modo possit mutari & an ius gentium pertineat ad legem naturalem, vel positiuam humanam.

SVMMARIVM.

1 *Lex æterna in Deo qualiter dicatur explicatur* num. 2. 3. 4. & 5. & à n. 6. & d. n. 1. *vbi de definitione legis.*

2 *Lex Naturalis est radix, & origo aliarum legum, supponens legem quandam æternam in Deo, & est quædam participatio eius, vt* num. 11.

3 Prouerb. c. 8. legem ponebat aquis, ne transiret fines suos n. 4. 5. & 6.

5 *Regula est in Deo rerum faciendarum, quæ vocatur;* idea *& non est propriè lex, cum non sit regula humanarum actionum.*

6 *Legis status duplex est, alius, quam habet lex ipsa in æterna dispositione, alius, quem habet exterius constituta &* n. 7.

8 *Legis. æternæ promulgatio non est necessaria, cum decretum æternum sit immutabile.*

9 *Lex naturalis, quatenus à lege æterna deriuatur, qualis dicatur.*

10 *Natura rationalis duo continet. vnum esse ipsam naturam, quatenus fundamentum conuenientia vel disconuenientiæ actionum humanarum ad ipsam naturam; aliud vim quandam ipsius, quam habet ad discernendum. Et qualiter ij modi in ea explicentur* n. 11.

12 *Conscientia nihil aliud est, quàm dictamen rationis naturalis in cordibus scriptum, quæ habet vim legis naturalis Pharao lege naturæ stimulatus sua cognouit crimina.*

13 Psalmo 4. ibi: signatum est super nos lumen vultus tui. & n. 23.

Habitus *ad custodiam legis, qualiter à lege naturæ deriuetur,* d. n. 13. *vbi de synderesi synderesis quid sit.* d. n. 13. *n.* 23. & 29.

14 *Decalogi omnia Præcepta, seu principia moralia, pertinent ad legem Naturalem, vt* n. 15.

16 *Præcepta Decalogi legis Naturalis sunt, & non omnia continent principia per se nota:* exemplificatur ibi.

17 Cap. humanum genus dist. 1. ex distinctione Gratiani.

18 *Principia moralia habentia euidentem honestatem, & opposita moralem malitiam, sunt iuris naturalis, cum quæ manifestantur lumine naturali, ad legem naturalem pertineant.*

19 *virtutum actus considerati, inquantùm boni sunt legis naturalis; si tamen secundum suas species, alij sunt legis humanæ.*

20 *Lex naturalis, num Diuina dicatur,* remissiuè.

21 *Naturalis legis materia. circa quam est bonum honestum per se, & malum illi contrarium.*

22 *Bonum, aut malum omne, qualiter cadat sub lege naturali.*

23 *Ius naturale proprium hominibus est lex à natura singulorum mentibus indita ad bonum, & malum eligendum, quòd vocatur synderesis, quæ hominum animos instigat ad bonum faciendum, & malum vitandum & quid sit* num. 24.

25 *Naturalia Præcepta sunt in duplici differentia, vel prima principia, vel conclusiones & quæ ex illo deducuntur.*

26 *Lex naturalis est vna, & eadem, omnibus mortalibus, & quare impugnatur* 28. *sed respondetur à* n. 30.

27 *Furtum extra ciuitatem apud Germanos, non erat iniquum, adulteria à Licurgo probata. Persæ filiarum suarum matrimonio vtebantur; & aliqui dixerunt, quòd iustum, & honestum non à natura, sed ab opinione hominum proueniebat* n. 28. & 29. *Adulteria à Licurgo probata Persæ vtebantur matrimonio filiorum suarum* d. n. 28. & 29.

30 *Dictamen rationis est vnum apud omnes, & si non sit quoad vsum, & cognitionem.*

31 *Legis naturæ id est in ea. nonnulla sunt, quæ ignorantur à multis, & multa, quæ à nemine possunt ignorari &* n. 32.

32 *Lex quatenus est ipsum dictamen, & lumen intellectûs, est eadem apud omnes, & vna in statu naturæ humanæ, si tamen consideratur in actu alicondiitone, & iudicio, & si sit vna quoad prima nota principia, non sic quoad alia, quæ ignorari possunt, vt expenditur* num. 33. 34. 35.

34 *Gentes aliquæ quare potuere introducere leges contrarias legi naturali.*

35 *Lex naturalis consideratur ab aliquibus diuersa in natura integra ante peccatum, & post, vt* num. 36.

37 *Naturalium præceptorum existentia est vna, non sic eorum exercitium, & quare ius naturale semper complectitur eadem præcepta ibi* dict. num. 37.

38 *Lex naturalis, num aliquo modo possit mutari,* remissiuè.

39 *Ius gentium quo pacto pertinet ad ius naturale, & num sequentibus, quod duplex est secundum aliquos, primæuum, & secundarium, vt exemplificatur etiam* num. 40. *quam distinctionem impugnant alij* n. 41. *sed quid* n. 42.

42 *Ius gentium, aliud propriè naturale, aliud inquam propriè humanum vt* n. 43. & 44.

45 *Ius gentium est profectum ex naturali ratione, non simpliciter, & ab initio, sed ita exigente necessitate humanâ, cuius est duplex caput, vt expenditur,* n. 46.

47 *Ius naturale est nobis datum à natura, ius gentium illud, de quo omnes gentes vtuntur* n. 48.

49 *Ius ciuile est, quod ordinatur à gente, vel à populo.*

50 *Iuristæ aliquando ius Gentium comprehendunt sub lege naturali, aliquando segregant dicentes pertinere ad ciuile.*

Ius Gentium est medium inter ius Naturale, & Ciuile, vt expenditur d. n. 50.

Princeps potest in aliquo particulari casu facere omnia communia, ibi dict. n. 50.

51 *Violentia propulsio est iuris naturalis primæui, sed non contractus inuenti illo iure quoad pœnam, & modum obligandi* n. 52.

Ad

1 D primam difficultatis partem, de qua Doctores cum D.Thoma *sup.* 1. 2. *quæst.* 192. Suarez *de legib. iam relatus lib.* 2. per quatuor capita omnino videndus, vbi *cap.*4. *num.* 9. Vasquez 1.2. *quæst.*91. *art.* 1. dicunt legem æternam non esse propriè legem, ex eo, quia cum de ratione legis sit, vt alicui imponatur, quia lex est actus imperij, vt iam adduxi sub Rubric. & patet ex illa Ciceronis definitione *lib.* 1. *de legib.* dum dixit *lex est ratio summa in natura infinita, quæ iubet ea, quæ facienda sunt, prohibetque contraria*, vel ex alia sancti Isidori *lex est constitutio populi, quæ maiores natu, simul cum plebe aliquid sanxerunt*, seu ex alia posita in *l. Græca ff. de legibus lex est sanctio sancta, iubens honesta, prohibensque contraria*, seu ex alia D.Thomæ 1. 2. *q.*90. *art.*4. *lex nihil aliud est, quàm quædam rationis ordinatio, & præceptio in commune bonum ab eo, qui curam Reipublicæ gerit promulgata:* ergo quantumuis definitiones relatæ videantur loqui de lege ciuili, cum de ratione legis sit imperare, sequitur vt si non sint subditi, quibus per eam imperetur, vt lex quælibet aliter lata, non sit propriè lex. Deinde quia de ratione legis est promulgatio de cuius necessitate dico infra *quæst.* 7. sed ab æterno non potuit esse promulgatio, cum non esset aliquis, cui promulgaretur, ergo.

2 Alij inquam cum D.Thoma, vt explicent legis naturalis vim 1.2. *quæst.*91. *art.*1. quæ est radix & origo omnium aliarum legum, supponunt legem quandam æternam esse in Deo, quæ talis est per essentiam, cœteras enim leges tales esse per participationem illius putantes hanc esse plusquam legem naturalem, nam obligat etiam Angelos; est enim vt ait D. Thomas supra, dictamen rationis Diuinæ, qui est etiam legendus *dict.*1.2. *quæst.*93. *per totam*, vbi omnes Theologi ex doctrina Augustini, *lib. de vera religione cap.*30. *& lib.* 1. *de libero arbitrio cap.* 5. *&* 6. *& lib.*21. *contra Faustum cap.* 27. cuius etiam meminit Plato *dialogo.* 10. *de legibus*, ex ea ratione inquit D.Thom. nam cum necesse sit in Deo aliquam legem concedere, quæ non potest esse, nisi æterna, necesse etiam erit in mundo legem æternam esse, nam cum Deus habeat prouidentiam, necessario supponitur in eo æterna quædam ratio practica gubernationis vniuersi, iuxta illud Boëtij 3. *de consolat. ô qui perpetuam mundi rationem gubernas*, quæ ratio Dei æternam habet rationem legis veram; vt ostendit D. Aug. vbi supra, quia omnis lex humana mutabilis est; ergo sopponit aliquam immutabilem, per quam reguletur, nam omnis lex, quæ per participationem est lex, supponit legem per essentiam, quæ non potest esse nisi æterna.

3 Et licet Suarez, Vasquez, & cœteri, qui legis æternæ proprietatem negant respondendo ad illum locum *prouer.* 8. ibi *legem ponebat aquis ne transirent fines suos*, quo ex D.Thom. dicta *q.*91. *art.*1. Medina, & alij Thomistæ probant positam fuisse legem illam creaturis ab æterno, inquantum coexistunt cum Deo in sua æternitate; eo quod hæc lex est ab æterno ex parte Dei promulgata verbo, & scripto *verbo* in *verbo Diuino*, quod est æternum, *scripto* in *libro vitæ*. Dicentes illud omne esse improprium, & falsum, quia illa non est proprie lex, nam aquæ, & creaturæ irrationales, non sont capaces legis, & quòd solum est Diuina prouidentia, cum qua gubernat omnia; & quod nec creaturæ non existunt in æternitate, & nec coexistunt.

4 Minúsque procedere adductum illud de promulgatione, quia verbum æternum producit Pater æternus, & promulgatio deberet esse à tota Trinitate sanctissima, nec videri qualiter in verbo Diuino hæc lex sit promulgata, librúmque vitæ esse scientiæ Dei † ideo conclu- 5 dentes in Deo esse regulam rerum faciendarum, quæ vocatur *idea*, quæ non est propriè lex, sed impropriè, cum non sit regula humanarum actionum, quam homines, dum degunt in hac vita, cognoscere nequeunt, nisi per aliquam participationem illius legis, quæ est naturalis lex, aut per reuelationem, quæ inuenitur in Diuina lege.

6 Tamen adhuc distinctione loquendo dico prędictam legem æternam, esse proprie legem, quòd vt explicem aduerto duplicem esse legis statum, alius est, quem habet lex ipsa in æterna dispositione legislatoris, quatenus in eius mente iam illa lex descripta est, & absoluto eius decreto stabilita.

7 Alius autem est legis status, quem habet exterius constituta, & subditis proposita. Primo modo certum esse dari in Deo legem æternam. Posterior autem modo certum esse hanc legem hunc statum non habuisse ab æterno. Quo fit vt facile respondeatur ad primum, quòd cum lex sit actus imperij, debet dari persona cui imperetur, eo quod lex, & imperium sunt ab æterno in Deo, iuxta priorem sensum, non iuxta posteriorem.

8 Nec obstare responsum Suaris de promulgatione, qui plura responsa refert *dict. lib.* 2. *de legibus, cap.*1. quia respondetur ex doctrina D.Thomæ promulgationem actu factam subditis, non esse de ratione legis æternæ, in qua hoc est singulare, nam censetur consummata, & perfecta eo ipso quòd in mente legislatoris stabilita est, alias inquam leges non consummari, donec promulgentur ex ea ratione; nam decretum Dei æternum, immutabile est, secus autem decretum hominis; vnde quandiu non promulgatur, non habet legis rationem & in hunc sane sensum intelliges quæ nouissimè de hac lege scribit Archiepiscop. Tapia *in summ.lib.*4.*p.*1.*q.*2. *art.*1.& quæ dicit *Part. Franc. Valente in concordia iuris Pontificij p.*2. *q.*4. *sect.*1.*&* 2.

9 Ad secundum quæstionis partem, vt respondeam, repetes hîc quæ supra adduxi *in Rubrica de fide catholica*, præcipue ibi *sub quæst.*3. *&* 4. quatenus dixi de necessitate, quam habet fidelis sciendi inter alia ad fidem spectantia Decalogi Præcepta, in quibus tota lex naturalis consistit; item & quæ supra in hac Rubrica explicui à vers. *iam ergo*, vbi ex Vlpiano, & aliis dixi quid sit ius, aut lex naturalis, & in quibus verificetur; igitur lex naturalis quatenus à lege æterna deriuatur, putarunt multi nihil aliud esse quàm ipsam naturam rationalem, vt copiosè defendit Albertus Bolomnetus *de iure, & æquitate cap.*3. *num.*25. Gabriel Vasquez 1.2. *disp.*156. *cap.*3. quam sententiam reiiciunt Doctores relati à Salas *de legibus tract.*14. *disp.*5. *sect.*1.*n.*2.

10 Quare omissis variis solutionibus, alij & me-

lius videntor respondere duo distinguenda esse
io natura rationali , vnum esse ipsam naturam,
quatenos est fuodamenrom conuenientiæ,vel di-
sconuenientiæ actionum humanarum ad ipsam
naturam rationalem. Aliud vim quandam il-
lius naturæ rationalis , quam habet ad discet-
nendum inter operationes conuenientes , & di-
11 scooueoientes rationl naturali. † Priori modo
dicunt naturam tarionalem fundamentum esse
legis naturalis. Posteriori modo legem ipsam
naturalem dici , quæ humanæ voluntati præci-
pit , vel probibet, quod agendum est ex iure , &
naturali ratione , vt senrite videtur D. Thom.
1.2. *quest.94. art.1. & 2. & in 4. dist.33.quest.1.
art.1.* & adducti à Soto *lib.1. de iustitia , & iure
quest.4. art.1.* comprobantes ex Apost. verbis
ad *Romanos* 2. vbi cum dixerit , *gentes quæ legem
non habent naturaliter ea , quæ legis sunt faciunt,
huiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex* , &
vt declararet Paulus statim dixit. *Ostendunt
opus legis scriptum in cordibus suis,testimonium red-
dente illis conscientia ipsorum.*

12 Cumque conscientia nibil aliud sit , qoàm
dictamen rationis naturalis , quod in cordibus
scriptum est , quæ babet vim legis naturalis;
ideo , vr docet D. Thom. 1. 2. *quest. 91. art.2.*
ea ratione dixisse Paolum hominem sibi ipsi le-
gem esse. Est enim lex naturalis quædam patir-
cipatio naturalis æternæ legis , qood idem do-
cuit D.Thom. *quest.93. art.1.* ex Basilio , vbi le-
gem naturalem vocat synderesin, id est dictamen
rationia , Hietonym. epistol. 151. ad Algasiam
quæst.8. vocat hanc legem intelligentiæ ; & ideo
docet Pharaonem lege naturæ stimulatum sua
cognouisse crimina *exodi c.9.* quod & Paulus dixit
in illia relatis verbis *testimonium reddente illis
conscientia ipsorum.*

13 Et comptobatur ex illo *Psalm.* 4. ibi *signa-
tum est super nos , lumen vultus tui* , ex quo loci
Doctorea dicunt legem oaturalem imptessam,
& sculptam esse in cordibus nostris , de qua se-
cundùm D.Thom. 1.2. *dict. quest.* 94. ait Villa-
lobos *in summ. part.* 1. *tract.2. dif.4. num.*1. quòd
hæc lex non est habitus propriè loquendo , sed
rantùm actus instar habitua sequntus Doctorum
communem , quia , vt dictum est ista lex est di-
ctamen tationis , qood præstat faciendum , aut
fugiendum,vt *non furari,non occidere,&c.* Et boc
non esse habitum , etsi reuera in oobis sit ha-
bitus inclinans ad bonum , odiens malum , &
instigans ad custodiam legis, qui vocatur synde-
resis, de qua lege dicunt naturaliter impressam,
non obstante,quod actus impressi non sint ; co
qood apprehendena terminos boni , vel mali,
statim intellectus , virtute syndetesis iudicium
format , amplectendi bonum , & fugiendi ma-
lum : ex quo contra aliam explicationein Vas-
quez 1.2.*d.q.94.art.1.disp.90. cap.*31. intelligitur
quod volumus dicere,vt sit actus instar habitus,
quia quamois talem actum non formemus,est ta-
men in nobis radix ad illum formandum cum
termini apptehenduntur.

14 Vnde etsi Sotus *lib.* 1. *de iustitia quest.5. art.4.*
existimet præcepta decalogi non contineri sub
lege naturali , sed sub iure gentium , vt refert
Turrectemata *in cap.ius naturale dist.* 1. *num.3.*
propter modum loquendi Iurisconsultorum,
quia illos actus, qoos ratio dictat per discursum
iuris gentium esse dicunt , vt in *l.*1.2. & 3. *& in
l.omnes populi ff. de iustitia , & iure l. bona fides ff.
depositi*,& qood ius gentium est distinctum à na-
turali , tamen verius est nec D. Thom. *dict.q.94.*
nec Sotum in ea fuisse sententia , vt ipse osten-
dit *lib.3.de iust. & iure quest.1. art. 3.* † Et sic di- 15
ci debet omnia præcepta decalogi , seu princi-
pia moralia pertinere ad legem naturalem per
dicta sopta in *Rub. de fide Catholica sub dicta q.3.
& 4.* vbi dixi tam de primis principiis naturali-
bus, *vt honestum faciendum , & malum vitandum,
quod tibi non vis , alteri ne facias* , de quibus nul-
lum est dubium ad illam pertinete , quam de
aliis magis determinatis, & particularibus prin-
cipiis, vt iustitiam esse seruandam , Deum esse
colendum , & similia, de quibus nulla dubitatio
est ad legem oaturalem pertinere. Item & de
aliis, quæ sunt, veluti conclusiones,quæ per cui-
dentem illationem ex ptincipiis naturalibus de-
ducuntur , & noo nisi per discursum cognosci
possunt , inter quas quædam facilius à pluribus
cognoscuntur , vt *adulterium , furtum , homici-
dium*, & similia , quæ etiam proculdubio dicunt
Doctores ad legem naturalem pertinere,& idem
de aliis , dummodo certum gradum euidentiæ
attingant. † Præcepta enim decalogi legis natu- 16
ralis sunt, & non omnia continent principia per
se nota , vt apparet in præceptis prohibentibus
vsuram , vindictam propriâ authoritate desu-
mendam , & simplicem fornicationem ; quæ
omnia secundum doctrinam Catholicam sunt
de lege naturali. Et idem de præceptis affirma-
tiuis, veluti seruare , docete , dare eleemosynam,
parentes honorate ; quæ præcepta sunt natura-
lia, oon tamen coocluduntur sine discursu. Et
comptobant ita ex eo, nam omnia ea, de quibua
loquimur percipiuntur , quia honesta sunt , &
prohibentur,quia mala ; ergo pertinent ad legem
naturalem non ad positiuam.

Sed iterum vltra adductum ex Gratiano su- 17
pra *in Rubricam ex dict. cap. humanum genus
dist.* 1. vers. *adhuc* , videtur esse opponendum,
cum ibi dicat legem naturalem esse , quæ in le-
ge, & Euangelio continetur. Et sic colligi non
solum quæ dicta sunt , sed etiam quæ lege per
Moysem Deus præcepit , vel Christus iussit
io lege euangelica ad legem naturalem perti-
nere.

Cui obiectioni non obstante glossæ solutione 18
ibi dicentis Gratianum vocasse ius naturale , ius
Diuinum etiam positiuum , cum Gratianus lo-
quatur de iure naturali commune omnibus na-
tionibus , quod nequaquam ios Diuinum com-
prehendit, verè respondetur Gratianum non di-
cere ius naturale complecti omnia , quæ sunt in
Euangelio , & in lege , sed solùm affirmare hoc
ius naturale in lege , videlicet quoad præcepta
moralia, & etiam in Euangelio , quatenus in eo
confirmantur , & exemplificantur præcepta de-
calogi, vel quatenus virtute , totum continetur
in illo principio Matth. 7. *quæcumque vultis vt
faciant vobis homines , & vos facite illis* : sic notat
D.Thom. 1.2.*d.q.94.art.4.ad* 1. & cum eo omnes
Theologi ibidem: videbis eundem *q.95.* Salas *de
legibus disp.5.sect.5.* Suarez *de legibus lib.2.c.7.* &
quos Couart. refert *in reg.peccatum 1. part. §.11.
n.4.* Pinelos *in Rub.de rescind. vendit.* 1. *p.c.1.n.7.*
dicentes etiam omnia præcepta , seu principia
moralia , quæ euidentem habent honestatem, vt
oppositam moralem malitiam euidenter conti-
neant esse iuris,& legia naturalis, colligentes sic
ex sententia Arist. *lib.5. Ethycorum c.7.* Isidori *lib.5.
etymo*

Digitized by Google

etymologiarum c. 3. August. *lib.* 1. *de libero arbitrio cap.* 3. vbi docet adulterium esse contra legem naturalem, quia omnia, quæ lumine naturali manifestantur pertinent ad legem naturalem. Et pro intellectu videbis Barbosam *in d.c. humanum genus,* vbi refert quatuor dicendi modos pro explicatione textûs illius, & inclinat in iam selatum, quem sequimur.

19 Hinc prouenit dicendum: ex D. Thoma 1. 2. *dict. quæst.* 91. *art.* 3. quòd si virtutum actus considerantur inquantum boni sunt, etiam ipsius legis naturalis, sed si considerantur secundùm suas species, in quibus ponuntur, non sint omnes legis natusalis; eo quòd multi eorum pertinent ad legem humanam: sic tradunt eius expositores, & Villalobos *in summa dict. part.* 1. *tractat.* 2. *difficult.* 4. *num.* 4. probans primam conclusionis partem, quia est homini proprium naturale viuere, secundum rectam sationem, & actus vistutum sunt secundùm rationem, vtpote actus vitiorum sunt contra eam. Secundam probans, quia res, quæ sunt necessariæ, vt homo consequatur finem vitæ, aliæ sunt claræ, vt non occidere, non mentiri, non adulterare, aliæ non sic claræ, quæ agunt declaratione, vt dicere talis contractus est vsurarius, quæ omnes sunt legis naturalis; & quod sint ses aliæ, quæ pertinent ad legem ipsam naturalem, & ad eius finem, sed mutantur temporum varietate, & has non esse legis naturalis, sed positiuæ humanæ ciuilis, aut Canonicæ, vt v. g. viuere, temperatè est legis naturalis præceptum. Sed circa materiam hanc ieiunij, & abstinentiæ horum, vel illorum alimentorum non esse præceptum naturale, sed tantum humanum, vt omnes communiter docent & secundum hæc intelliguntur quæ nouissimè scribit de Archiepiscop. Tapia *in summ. part.* 1. *lib.* 4. *quæst.* 2. *art.* 2. 3. 4. 5. & 6.

20 Ad tertiam quæstionis partem, an prædicta lex naturalis, Diuina dicatur, seu sub aliqua differentia respondebis ex dictis supra in hac quæstione in vers. sed iterum pro intellectu Gratiani *in dict. cap. humanum genus dist.* 1.

21 Ad quartam quæstionis pastem quæ sit legis naturalis materia, satis sespondebis ex adductis; & sic breuiter dico materiam, circa quam lex naturalis versatur esse bonum per se honestum, & malum illi contrarium, illud vt præcipiendum, hoc vt vitandum: sic docent Doctoses selati, & alij post eos.

22 Dubium vero est an omne bonum, vel malum cadat sub lege naturali, in quo dixerunt quidam solùm generalia principia per se nota, esse materiam legis naturalis, *vt bonum est faciendum, malum vitandum, quod tibi non vis, alteri ne feceris*, non tamen conclusiones, quæ ex illis principiis deducuntur, vt, depositum esse reddendum, vsuram vitandam; pro qua sententia allegant D. Thom. 1. 2. *quæst.* 94. *art.* 2. Sotum *lib.* 1. *de iustitia quæst.* 5. *art.* 4. sic vt existimet præcepta decalogi non contineri sub lege naturali, sed sub iure gentium, vt refert Turrerremata *in dict. cap. ius naturale dist.* 1. *num.* 3. Sed iam ex dictis in toto vers. *ad secundam,* satis patet qualiter omnia præcepta decalogi sunt materia iuris naturalis, & sic non immoror, quæ enim pertineant ad ius naturale primæuum, aut secundarium, benè scribit legendus Barbosa *in cap. ius naturale dist.* 1. vbi latè explicat, & exemplificat cum Gratiano.

Ad quintam quæstionis partem, vt sespondeam, omisso primo capite legis naturalis, quod omnibus animantibos commune est, vt iam dixi sub Rubrica & in hac quæstione aduerto ius natnrale hominibus proprium describi, quod sit lex à natura singulorum mentibus indita, & consonat textus *in cap. ius naturale dist.* 1. ibi *instinctu naturali*, de qua Doctoses cum D. Thoma 1. 2. *quæst.* 91. *art.* 2. intelligunt vulgarem versum *psalm.* 4. *quis ostendet nobis bona; signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, quasi Deus totius naturæ auctor mentibus nostris lumen impressit, quo possimus bonum eligere, & malum reprobare, quamuis aliter versum illum intelligant D. August. Hector Pinctus in Danielem *cap.* 2. & alij, quos sefert Barbosa *in dicto cap. ius naturale num.* 8. vbi dicit quod ad hanc pertinet relatum supra locum Pauli, *gentes quæ legem non habent* (scilicet scriptam) *naturaliter quæ legis sunt, faciunt, &c.* Et quod hæc est illa synderesis, quæ hominum animos instigat ad bonum faciendum, & malum vitandum, & ad hoc vnicum præceptum sedigi omnia legis naturalis secundum D. Thomam *supra quæst.* 9. *art.* 2. & 1. *part. quæst.* 79. *art.* 12. & Sotum, *lib.* 1. *de iustitia quæst.* 4. *art.* 1. Barbosa supra † vbi dicit manifestius fieri, si aduertas ius hoc naturale nihil aliud esse, quàm collectionem quandam plurium præceptorum naturalium, vt docet iureconsultus in dicta *l.* 1. § *huius studij* ibi *collectum est enim dict. ff. de iustitia, & iure.* 23 24

Additque Barbosa ibi *in dicto cap. ius n.* 10. esse in duplici differentia, vel dici prima principia per se nota, vel conclusiones, quæ ex illis deducuntur exemplificando, vt iam feci, & ob id non repeto. 25

Quare iam ad difficultatem propositam dicendum est, quòd prædicta lex naturalis, est vna, & eadem omnibus mortalibus, vt docet Isidorus in *dicto cap. ius naturale distinctione* 1. ibi *omnium nationum, & consultus in l. omnis §. quod vero ff. de iustitia, & iure* ibi *apud omnes gentes*, Iustinian. *in §. sed & naturalia Instit. de iustitia, & iure resoluunt* D. Thomas, & Sotus, & alij Sairus *lib.* 1. *de legib. cap.* 2. *num.* 10. cum multis Barbosa *supra num.* 11. D. Thomas *dict. quæst.* 94. *art.* 39. & cum eo etiam Villalobos *dict. part.* 1. *tract.* 2. *difficult.* 4. *num.* 5. probantes ex eo, quia lex naturalis habet vnum psincipium, nempe naturalem rationem, & vnum finem, quod est sequi generaliter bonum. 26

Sed videtur quòd prædicta doctrina non sit certa, quia cum hæc lex nihil aliud sit, quàm dictamen sationis, ex quo voluntas obligatur vt iam dixi, sequitur vt cum apud omnes gentes, nunquam fuerint eadem, sed diuersa dictamina, vt non sit eadem lex naturæ probatur ex D. Thom. 1. 2. *dicta quæst.* 94. *art.* 4. Castro *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 14. Soto *dicto lib.* 1. *de inst. quæst.* 4. *art.* 4. Azorio *tom.* 1. *moral. lib.* 6. *cap.* 60. Solino *lib.* 45. *c.* 43. † qui ex multis bonis authosibus refert apud Germanos furtum olim extra ciuitatem non fuisse iniquum, cui addo quod Cilices ex rapto olim viuebant, non damnantes furtum. Adulteria quoq; fuesunt à Licurgo probata, 27 28

vt refert Plutarch. in vita illius, cui addo quòd
Maſſagetæ, & Lacedæmones communes habe-
bant vxores, de quo meminit textus *in cap. dile-
ctiſſimis*, verſ. *denique* 12. *q*.1. licet ineptè gloſſa
verbo *coniuges* quam ſequuntur Doctores, com-
muniter interpretentur non quoad carnis vſum,
ſed alia obſequia. Perſæ etiam filiarum ſuarum
matrimonio vtebantur, vt latè proſequitur cœ-
lius Rodiginus *lection. antiquar. lib*.10. *c*. 18. &
latiſſimè Tyraquell. *l.7.connubial part.7.Gloſſa* 7.
à n.32. Alij etiam alia deteriora legi naturæ eſſe
contraria non intellexerunt, de quibus Paul. *ad
Roman.c*.1. & proſequitur Caſtrus *de lege pœnali
dict.cap*. 14. *poſt princip*. Conan *lib*. 2. *comment.
c*. 1.*n*.3. & poſt alios Sairus *d.c.2.n*.11. quibus
addo Giraldum *in hiſtoria Deorum c*.13.

29 Imo nonnuli, reſte Auguſtino, *lib.13.doctrina
Chriſtiana c*.14. dixerunt nihil eſſe ſuâ naturâ in-
ſtum, & honeſtum ex diſpoſitione alicuius legis
vniuerſalis, ſed iuſtum eſſe quòd diſpoſitum, aut
conſuetudine populi receptum eſt, & de antiquis
Philoſophis refert Cicero *lib*.1. *de legibus*, Ari-
ſtotel. *lib.5. ethicorum c.7*. exiſtimaſſe nullum eſſe
ius naturale, ſed omne ius opinione hominum,
& conſtitutionibus conſtare.

30 Adhuc vero non eſt recedendum à iam relata
concluſione, quàm vt explicem: dico cum D.
Thoma hanc naturalem legem quoad ſubſtan-
tiam in omnibus hominiubs eſſe vnam, & quoad
obligationem; eſt enim dictamen rationis vnum
apud omnes, vt ex Ciceron. & aliis notat Ter-
tulianus *lib. de corona milit. & in apologetico c*. 4.
ſed quod vſum, & cognitionem non fuiſſe ſem-
per vnam apud omnes gentes, vt Oſtendit Soto
dicto lib. 1. *de inſt. quaſt*. 4. *art*. 2. Vaſquez 1. 2.
31 *diſp*.127.*c*.2. Bellarmin. *lib.1.de matrimon. c*.27.†
& Auguſt. *lib*. 3. *de doctrina Chriſtiana cap*. 14.
docuit nonnulla eſſe in lege naturæ, quæ à mul-
tis ignorantur; multa verò, eſſe, quæ à nemine
ignorari poſſunt; & ideo dixit Paul. *ad Rom*.2.
*qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt, vel ſine
lege ſcripta contra legem naturalem*.

32 Sed pro maiori declaratione ſcieodum eſt le-
gem conſiderari poſſe quatenus eſt ipſum dicta-
men rationis, & lumen intellectûs, & hoc mo-
do conſtar eſſe eandem apud omnes, ſeu vt ver-
tunt D.Thomas, Sotus, & Salas *ſup.num*.10. Bar-
boſa *in dicto cap.ius naturale num*.11. diſtinguen-
dum eſſe inter prima prioeipia, & ſecunda; illa
enim vbique eadem eſſe, non ſolùm quoad re-
ctitudinis veritatem, ſed etiam quoad cognitio-
nem, quia nullus, ſi capax rationis eſt, adeo ſtu-
pendus eſt, qui non approbet omnia illa præce-
pta, (bonum eſt faciendum,) & ſimilia. Et ſic
in hoc ſenſu, aut caſu certum eſt dicere hanc le-
gem naturalem eſſe vnam in omni tempore, &
ſtatu naturæ humanæ, vt inquit Ariſtotel. vbi
ſup. ibi *vbique, & ſemper eadem*, Cicero apud
Lactantium ibi *omni tempore*, & omnes gentes;
& eſt ratio quia hæc lex non ſequitur ex aliquo
33 ſtatu naturæ, ſed ex ipſa natura rationali † vel
poteſt conſiderari in actuali conditione, & iudi-
cio, & hoc modo vna, & eadem eſt apud omnes
ex aliqua parte, videlicet quoad prima, & vni-
uerſalia principia, quæ ignorari non poſſunt, ve-
luti in exemplo dicto bonum eſſe ſequendum:
quomodo dixit D. Thom. 1. 2. *dict. q.94. art*.6.
legem naturalem à cordibus hominum deleri
non poſſe; & in hoc caſu nunquam habent lo-
cum exempla pro obiectione poſita.

Tamen quia ſunt alia particularia præcepta le- 34
gis naturalis quia ab hominibus ignorari poſ-
ſunt, & potuerunt; ideo potuerunt aliquæ gen-
tes introducere leges contrarias legi naturali;
nunquam tamen ab illis habitæ ſunt, vt natura-
les, ſed vt poſitiuæ vtpote conſtat ex exemplis
adductis in argumento, quia ſcilicet viſionis nu-
bibus excitati homines luminis naturalis radios
non percipiunt, aut perſpiciunt, vel ob prauam
conſuetudinem non recte applicant communia
illa præcepta actionibus particularibus, vt ſcri-
bit Paulus *ad Roman*. 1. vt cernitur in gentibus
amplectentibus quæ legi naturali manifeſtiſſi-
mè ſunt contraria, & ab ipſis, & populis admit-
tuntur, tanquam licita, ac approbantur, vt de
germanis, Cilicibus, Maſſagetis, Lacedæmoni-
bus, & aliis dictum eſt, in hoc ſenſu, poteſt dici
legem naturalem, non eſſe vnam; quod tamen ve-
rùm eſt; quod etſi reuera naturalis lex eſt vna,
tenet tamen præcepra plura, vt ex D. Thom.
d.art.39. aduertit Villalob. *ſupra diſ.4.d.n*.2.

Alij Doctores etſi abſolutè teneant legem 35
naturalem eſſe vnam, quoad relata prima, & vni-
uerſalia principia legis naturalis, ſed quoad
alia, quæ ſunt veluti concluſiones, diſtinguen-
dum aiunt inter duplicem naturæ ſtatum, vide-
licet integræ ante peccatum origioale, vel cor-
ruptæ poſt illud; & ita ſecundum hos diuerſos
naturæ ſtatus, arbitrantur legem oaturalem va-
riari, nam in naturæ integræ ſtatu petebat lex
naturalis libertatem omnium hominum, & Do-
minia eſſe communia † at in natura corrupta pe- 36
tit ſeruitutes, rerum diuiſionem, & ſimilia *l.ma-
numiſſiones ff. de iuſtitia, & iure*, quia conſtat
poſt naturam lapſam, legem naturalem obſcu-
ratam eſſe, vt oſteudit Pereira *ad Roman.2.diſp*. 11.
12. & 13.

Sed non eſt recedendum à præcedentibus di- 37
ſtinguendi modis, quia vt benè aduertit Suarez
diſtinctio proximè relata *num.præced*. non eſt cur
admittatur: ſic ille *lib*.1. *de legibus cap*.8. *num*.9.
ex eo quia illa exempla, quæ afferuntur, & ſi-
milia non pertinent ad ius naturale, ſed ad ius
gentium, vt infra dico in verſ. *ad vltimam*, cum
de illo iure ago. Præcepta etenim naturalia
æque communia ſont vtrique ſtatui. Diuerſum
vero eſt loqui de exiſtentia præceptorum, diuer-
ſum etiam de actuali obligatione, ſeu exercitio
illorum, quamuis ergo hic, vel ille naturæ ſta-
tus poſtulet vnius præcepti vſum, potiuſquàm
alterius; ius tamen naturale ſemper complecti-
tur eadem præcepta, quod patet ea ratione, nam
in lege naturali omnia præcepta, ſiue affirmati-
ua, ſiue negatiua continent rationem æternam,
& infallibilem; ergo in omni naturæ ſtatu ſem-
per erunt vna, & eadem præcepta abſque vlla
mutatione. Et alia dicendo videtur ſequi Barbo-
ſa *in cap. ius gentium* 1. *diſt. ſub num*. 2. in verſ.
qua etiam ratione, vbi improbat diſtinctionem
numeri præced.

Ad ſextam quæſtionis partem an lex naturalis 38
poſſit aliquo modo mutari, dico infra *in c. fin. de
conſuetudine*, occaſione illius textus ibi an mutari
queant ea, quæ ſunt iuris gentium, & quę illa ſint.

Ad ſeptimam quæſtionis partem an ius Gen- 39
tium pertineat ad legem naturalem, vel huma-
nam, reſpondebis ſi primo aduertas ad ea, quæ in
eo iure explicando Doctores diuersè docent,
& quidam dixerunt quod duplex ſit ius gentium
primæuum, alterum quod ſtatim cũ ipſo humano
genere

genere incœpit, veluti obseruatio fidei datæ,
erga Deum religio, & similia, de quibus in *l.velluti ff.de Iustitia*, dicentes hoc pertinere ad ius
40 naturale. † Alterum verò secundarium, quod
non cum ipso humano genere incœpit, sed deinde homines, & vniuersæ gentes sibi constituerunt, vt bella, seruitutes, & similia, de quibus
in leg. ex hoc iure, ff. de Iustitia: & hoc resoluunt
proprie humanum esse, Bart. *in leg. si id quod n.2. ff. de condit. indebiti*, quem sequuntur Iason. &
alij: rectè Pinelo in *Rub. de rescindend. vendit. ca-*
41 *pit.1. num.11.* † sed Conanus *lib.1. commentariorum cap.5. num.3. & 8.* & post Aretinum Fortum,
& alij, quos refert Pinbelus *dicto c.1. num.12.* &
Velascus *d. iure emphiteut. quæst.3. à num.6.* recedentes à relata diuisione, dicuot nullibi in iure
nostro prædictam iuris gentium diuisionenem
reperiri; & ex eo quia dilinquere ius gentium
per ætates, nihil aliud est, quàm dicere hoc est
de iure ciuili antiquo, hoc de nouiori, nec ex ea
distinctione oriri duplicem speciem Iuris ciuilis: addentes fortius quod ex illa differentia iuris gentium, quod cum ipso humano genere incœpit, vel alterius, quod postea introductum
est, non efficitur quod minus vtrumque ad ius
naturale pertineat, si recta ratio per proximas
consequentias ex primis legis naturalis præceptis deducta id iustum esse, & adæquatum humano generi dictauerit.
42 Sed ego considerata cum Iustiniano princ.
Inst. de iure naturali gentium, & ciuili, definitione
Iuris gentium ibi in *§. Ius gentium* dictis *Ius gentium est, quod naturalis ratio inter omnes homines
constituit vsu exigente, humanis necessitatibus postulantibus*, vt etiam definiunt Iureconsulti *in leg.1. §. Ius gentium, l. manumissiones 4. l. ex hoc iure 5. leg. omnes populi 9. ff. de iustitia, & iure*, cum quibus
43 Conat. *lex.2. vers. etrosi ius gentium tit.1. p.2.* † Ex
qua Doctores deducunt ius gentium duplex esse,
aliud propriè naturale, quod scilicet naturalis
ratio absque aliqua constitutione apud omnes
gentes constituit: sic dictum ius gentium, eo
quòd solis gentibus proprium est, non autem
reliquis animantibus commune, vt expressit
Consult. in dict. leg.1. cum sequent. ff. de iustitia. Et
hoc in sensu dici ius naturale, quia cum à primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducatur; ita vt facili negotio, & sine
longiori discursu conclusioni ex illis principiis
deductæ assentiamur, vt sunt omnia præcepta
44 Decalogi; ideo ad legem naturalem tale ius reduci. † Aliud inquam propriè humanum, quod
scilicet non naturalis ratio constituit inter homines, sed homines ipsi, & gentes, necessitatibus exigentibus sibi constituerunt, de quo Iustinianus *in dict. §. ius gentium*, vbi vt sentit Barbosa *in cap. ius gentium dist.1.* per textum ibi ait
quod Iustinianus sic exemplis explicuit probans
hoc ex verbis sequentibus illius §. *gentes humana, iura quidem sibi constituerunt iuncto §. ius autem ciuile, ibi naturalis ratio inter omnes homines
constituit*, de quo posteriori dixerunt optime
Couarruu. *in regula peccatum p.2. §.11. n.4.* Sotus
de iust. lib.1. quæst.5. artic.3. quem sequuntur eum
Laudantes Velascus *dict. q.3. n.2.* Sayrus *in claui
Regia lib.3. cap.4. num.7.* non ita proximè, & immediatè deduci, vt primum à primis principiis
naturalis legis, sed indigere maiori ratiocinatione. Vt ex naturæ principiis conclusio referatur.

Et ab hac explicatione non distat Pichardus 45
in dicto §. ius gentium, dum ibi *num.3.* vt satisfaciat nonnullis difficultatibus ibi per eum adductis *num.2.* dum obseruat ius gentium esse ex naturali quidem ratione profectum, non tamen
simpliciter, & ab initio, sed ita exigente necessitate humana, & per discursum aliquem practicum; nam cum paulo pòst mundi creationem,
quo tempore solùm ius naturale necessarium
fuit, tanta esset hominum improbitas, vt non
possent omnes conseruari suadebat ipsa naturalis ratio ad eiusdem naturæ conseruationem, &
exigebat necessitas publica, vt è medio tollerentur, qui alios læderent, & publicam hominum societatem turbarent. Et hinc ortum fuisse primum caput iuris gentium, videlicet *puniri sontes*, sub quo comprehendi bella, captiuitates, seruitutes, pœnas Magistratus, & iudicia.
† Sed quia post propter corruptam hominum 46
naturam, eueniebat vt potentiores alios prohiberent à multarum vsu, & fructu naturali ratione factum esse, vt cuique homini aliquid proprium assignaretur; & ob hoc deriuatum esse secundùm caput iuris gentium: quippe res diuidere sub quo discretæ gentes, rerum Dominia
distincta, Regna condita, agris termini positi,
ædificia collocata, commercia, conuentiones,
obligationes, & contractus omnes deriuata
sunt; & si posteà in suis actionibus iure ciuili informata, vt breuius euinci possent.
Et amplius ex D. Thom. 1.2. *quæst.91. artic.2.* 47
dico ius naturale esse nobis datum à natura, *vt
viri, & fœmina coniunctio, liberorum procreatio,
successio, educatio, communis omnium possessio, &
omnium vna libertas acquisitio eorum, quæ cœlo,
terra, marique capiuntur; item deposita rei, vel
commodata restitutio, violentia per vim republico,
& cætera huiusmodi.* † ius gentium illud, quo 48
omnes gentes vtuntur, vt patet ex *dict. cap. ius
gentium dist.1.* vbi ponit exempla *rerum diuisio,
stipendiorum modus, dignitatum gradus, & alia.*
† Ciuile verò ius quod ordinatur à populo, vel 49
à Regno. † Additque Villalobos *in summa di-* 50
cta 1. p. tract.2. ref.5. num.2. quod Iuristæ aliquando comprehendunt dictum ius gentium sub iure
naturali, aliquando illud segregant ab eo dicentes pertinere ad ius ciuile, & sanct. Thomas
2.2. *quæst.57. artic.3.* videtur affirmare, vt pertineat ad ius naturale, & 1.2. *quæst.95. art.4.* diuidit positiuum ius in ius gentium, & ciuile, sed
Salon *de iustitia quæst.57. art.3. vers. ad intelligentiam* sequutus à Villalobos dicit hoc ius gentium esse medium inter ius naturale, & ciuile,
nam conuenit naturali, quia vtrumque est commune omnibus hominibus, quorum nullum in
scriptis habetur, nec scitur de tempore suæ institutionis, conuenit iuri ciuili, quia vtrumque est
mutabile, iure alio positiuo: nam potest Princeps in aliquo casu particulari iustis de causis
omnia communia facere, vt fecit Ecclesia in
initio suo, vt patet *actor, cap.4* atque ratione
pertineat potius ad ius ciuile; item quia res, quæ
sunt iuris naturalis bonæ sunt intrinsecè, sed
non res, quæ iuris gentium sont; nam rerum
diuisio potest aliquâ causâ esse mala, & in necessitate extrema omnia sunt communia, & aliis
de causis; qui modus dicendi non distat multum
à iam relatis diuidendo ius gentium in duo capita, vt expliciti.
Vnde iam ex dictis patet responsio ad textum 51

Digitized by Google

in dict.l.1.§.ius gentium, ff.de Inst.& iure, quâ conantur Doctores probare id, quod naturali ratione apud omnes gentes admissum est, non ius gentium, sed naturale appellari debere, & ad exempla, quibus vtitur Consultus, & Iustinianus *in dict.§. ius gentium*, quæ ex ipso iure naturali videntur, vt patet in violentiæ propulsione, quæ iuris naturalis est *l.1.§.cum arietes.ff. si quadrup.pauper fecis.dicatur, dict.leg.vt vim,ff.de iust. & iure l.1.Cod.vnde vi*, quia hæc omnia spectant
52 ad primum caput relatum iuris gentium. † Et quatenus alij volunt dicere ius gentium esse iuris ciuilis; eo quod aliqui contractus sunt inuenti à iure ciuili, vt *verborum obligatio §.de constituta infra de actionibus, litterarum obligatio §.1. Instit. de litter. obligat*, & alibi contractus, emphiteusis, contractus sponsalitiæ largitatis, pœna, quæ apponitur scilicet pecuniaria, quia isti, sicut cęteri contractus in origine obligandi pertinent ad secundum caput iuris gentium iam relatum; & si quoad formam obligandi, & actiones, quibus informantur, imo & nonnulli quoad inuentionem sint iuris ciuilis: pręter alios relatos videbis Forcatolum *dialog.* 30. Roscium *lib.2.memor.cap.*8. Ferendum *lib.1.explicat.cap.*4. Constantium Laudum. *lib. enarration. cap.*18. *& c.*23.Pinelum *in Rub. de rescind. vendit.* 1.*p.cap.*1. *n.*3. & alios plures, quos refert Petrus Broseus *in notis ad ius ciuile ad l.4.5.& 9.ff.de inst.& iure*, & quę res ad hoc ius spectent, & an mutationem recipiant, dico infra *sub cap. fin.de consuet.* vbi latius, quàm hîc.

QVÆSTIO II.

An lex humana possit præcipere, quod præceptum non sit lege naturali, aut Diuina: Et an debeat esse scripta, vt ei obtemperetur: Et quæ sint iuris ciuilis leges, aut Canonum. Et an legem condere sit meri, aut mixti imperij: Et penes quos potestas condendi leges sit tàm in sæcularibus, quàm Ecclesiasticis; & quasnam conditiones debeat habere lex humana, vt sit bona, & iusta: vbi an priuilegium sit lex contraria.

SVMMARIVM.

1 *Leges Diuinæ naturâ constant, humanæ vero moribus.*
2 *Consuetudo eiusdem est pœnæ, ac lex cum eadem potestate nitantur lex humana, & consuetudo.*
3 *Lex humana potest præcipere aliquid, quod mandatum non sit lege naturali, aut Diuinâ.*
4 *Lex humana dupliciter potest contingere, vt deriuetur à lege naturali.*
5 *Lex humana specialiter signat pœna, & flagitij formam contra malefactores, & præmium bonis.*
6 *Lex humana ex eo principio* pax est seruanda, *signat arma, quæ possunt deferri, & in quo tempore: quomodo deriuatur à lege naturali,* dicto n.5.& 6.
7 *Lex vt valeat, num debeat esse scripta. num, sequentibus, affirmant relati,* n.10. *negant alij à* n.11.& 12.
8 *Scriptura est necessaria in priuilegiis secundùm aliquos, alij contra,* num. 12. *& melius* num.14.
9 *Ius Ciuile partitur in scriptum, & non scriptum, illud ex legibus, & plebiscitis &c. hoc ex consuetudine, & vsu explicatur,* n.15.
11 *Gratia ad eius valorem non requirit scripturam, cum statim, ac concessa est, recipiat valorem in substantia.*
13 Cap.lex est 3.1.& à n.7.
15 §.Constat de iure Naturali, Gentium, & ciuili, in Instituta.
16 *Scriptura non requiritur ad valorem, & essentiam consuetudinis.*
17 §. Ex non scripto Instit. de iure Naturali, Gent.& Ciuili.
18 *Consuetudo, mos, & vsus in quo differant per ius.*
19 *Mos est longa consuetudo, &* n.20.
20 *Vsus tam de frequentia actuum, quàm de singulis dici potest, quòd non est sic in more.*
21 *Leges iuris ciuilis quæ sint* remissiuè.
22 *Legem condere est in primo gradu meri imperij, cum pertineat ad vtilitatem publicam principaliter,* n.23.*& sub* n.41.
24 *Leges condendi potestas, qualiter inferioribus competat?* n.26.
25 *Imperium merum nequit exerceri extra territorium, secus potestas condendi Legem.*
26 L.omnes populi, ff.de Iustitia, & iure, l.prohibere, §.planè ff.quod vi, aut clam. leg. vt gradatim, §. & si legem, ff.de minoribus, & à n.24.
27 Leg.1. ff. de officio Præfecti Prætorio, & à num.25.
28 *Imperij primus gradus, quam prærogatiuam habeat.*
29 *Legis condendæ voluntas pendet à Principis arbitrio, qui tamen honestate cogitur ad leges condendas necessarias; & si in illis condendis profiteatur se legibus alligatum.*
30 *Romulus proposuit, ciuilium legum initium, edictis, & legibus Curiatis.*
31 *Numa plura legibus addidit, quæ Romuli deerant Legibus, qui & vrbem reduxit ad meliorem formam.*
32 *Respublica num gubernetur latius legum præceptis, aut optimo Principe?*
33 *Legis ratio est ordinationis ratio, sicut ius dicitur iustum, quia semper est iustum, & æquum; & quòd leges plures fuerunt in populo Romano, Plebiscita, Senatus Consulta, Constitutiones Principum, &c.*
34 *Legum species sex iuris ciuilis continentur appellatione generali iuris ciuilis.*
35 *Gubernationis ratio omnis, vel est Monarchia, vel Aristocratia, Democratia, vel Regimen ex prædictis commixtum. Et ad quas leges ciuiles hæc spectent à* n.36.
36 *Leges, & Principum constitutiones pertinent ad Monarchiam.*
Leg.1. ff. de constit. Principum, §. sed quod Principi placuit Instit. de iure Naturali, Gentium, & Ciuili.
37 *Senatus Consulta pertinent ad Aristocratiam, & Responsa Prudentum, & quæ sint,* num.40.

38 *Plebiscita pertinent ad Democratiam, & quæ sint* n.39.remissiuè.

40 *Responsa prudentum, de quibus intelligantur.*

41§.Responsa prudentum Inst.de iure Naturali, Gentium,& Ciuili.

42 *Plures erant, quibus de iure respondere permissum erat:*remissiuè.

43 *Decem viri qui fuerint?*remissiuè.

44 *Leges duæ speciales fuerunt in iure, Papia, & Popea; item, & lex Satyra, aliæ etiam ita dictæ ab his, qui eas condiderunt, vt Consulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ, & quando primæ duæ institutæ, & ad quid, &* num.45.

45 *Cælibatus pœna quæ per legem Papiam.*

46 *Suetonius, & Lampridius fuerunt suffecti Consules.*

47 *Lex Satyra est, quæ de pluribus simul rebus loquitur, dicta à copia, & quasi à saturitate.*

48 *Leges aliæ dantur, quæ nomen accipiunt à suis conditoribus, vt leges Naualium commerciorum ab insula Rhodo, lex Aquilia, lex fusia Canina.*

49 *Potestas necessaria est in Legislatore ad eam condendam, quæ est penes naturam, & populum, & qualiter,*n.50.

50 *Populus inferior solas legas municipales potest statuere.*

51 *Homines habent potestatem condendi leges, & statuta, quæ obligant in foro conscientiæ.*

52 *Diuinæ legis statuendæ potestas immediatè fuit data à Christo Domino, in lege Euangelica Petro, & reliquis Apostolis.*

54 *Moyses fuit qui primò explicauit leges de rebus Diuinis, & sacris, &* n.54.*vbi à quo datum fuit ei.*

55 *Legislatores, qui fuerunt primi aliquarum nationum.*

56 *Potestas Principum in ferendis legibus, & obedientia earum per subditos refertur ad ius Diuinum.*

57 *Leges dicuntur Diuinitus promulgatæ per ora Principum.*

58 *Apostolorum præcepta, & Sanctorum, & successorum, firmissimè tenenda sunt.*

59 *Canonicum ius plerumque appellatur ius Diuinum, cuius origo procedit, nedum à Papa, sed à Christo,*n.60.

61 *Xaxoniæ Dux Decreta Patrum, & sanctissimos Canones igne non dubitauis publicè concremare.*

62 *Ius Canonicum componitur ex Pontificum decretis, vel conciliorum, vel legatorum, Abbatum, aliorum, & ex dictis sanctorum Patrum.*

63 *Decreta Pontificum habent similitudinem cum constitutionibus Principum &* o.64.

65 *Persona Ecclesiastica quænam possint condere leges?*remissiuè.

66 *Lex vt iusta sit quas conditiones debeat habere,* num.seqq.n.68.69.

67 *Paganorum leges contra Religionem Christianam, sunt iniustæ, iniquæ, & malæ.*

Lex humana debet esse conformis legi Diuinæ, ac naturali, & vtilitati humanæ.

69 *Lex debet esse possibilis secundùm naturam, & consuetudinem terræ, & loci, ac temporis, alias non obligabit. vt* n.70.& 71.

71 *Lex imperans ieiunium per totam Quadragesimam in pane, & aqua, non obligat, vel si iuberet, vt æquali honore tractarentur Rustici, & Nobiles.*

72 *Lex non debet in priuatum commodum alicuius constitui, sed in commune.*

73 *Priuilegium, quòd reuera est lex, cedi in priuatam vtilitatem, sed non dicitur, vt careat iusti, & honesti, & cedi in causam publicam, vt* num. 74. & 76. *qualiter accipiatur,* num.82.

75 Leg. ius singulare, ff. de legib. n.77.& 78. *vsque ad* 81.

78 *Lex generaliter lata solet etiam respicere, vt lata in casu particulari, quæ debet esse clara, non obscura,*n.83.

79 *Priuilegij, & legis differentia quæ?*

80 *Ius singulare ex vi nominis, significat quidquid specialiter conceditur.*

82 *Priuilegia, quæ necessitatem important, sicut, & leges.*

83 *Priuilegia debent continere iustum, & honestum, & alias conditiones, sicut, & lex, & esse clara,*n.84.*in fine.*

84 *Lex dubia sibi ipsi parat insidias, nec quæ habet multiplicem intellectum, potest alligari ad decisionem causarum.*

85 *Prædicata de genere, debent prædicari de singulis speciebus, & in legibus, & priuilegiis.*

IN præcedenti quæstione dixi de lege naturali, & Diuina, nunc autem proprius accedẽdo ad institutum nostræ Rubricæ, & tituli. Incipio agere de lege humana, ac de eius conditoribus, cumque de lege Diuina, & quotuplex illa sit, & quando experit obligare scribant latè valent, *tom.2.disputat.6.q.6. puncto 1. & 2. & quæst.8. puncto 1.cum sequent.* Valerius Regioald. *in praxi fori pœnit. lib.cap.13, de quo infra hoc tit. in cap.translato*; & definiat Gratianus *in cap.omnes leges 1.dist.* Diuinas leges naturâ, humanas vero moribus constare ex sancto Isidoro *lib.5. ethymologiar. cap.2.* & de multiplici specie legis humanæ agant Azor.*inst.moral.p.1.lib.5.* Ioannes Salas, Franciscus Suarez, Martinus de Bonacina *in speciali tractatu de legibus.* † Et dicat Nauarrus *de spoliis clericor.§.14.num.7.* quod consuetudo eiusdem est pœnæ, cuius est lex, quia eadem potestate nituntur lex humana, & consuetudo, vt infra dico de consuetudine, & ibi *in cap.fin.* ideo nunc, & si non latissimè ne tamen metas instituti transcendam protelando quæstiones more solito hanc tractationem expendam. 1 2

3 Ad primam ergo quæstionis partem communiter Doctores respondent vt lex humana possit præcipere aliquid, quod mandatum non sit lege naturali, aut Diuina probantes sic ex legibus iuris vtriusque ex illo Paul.1.*ad Corint.7.* quod verum est, etsi, vt iam dixi supra lex humana deriuetur à lege naturali, sic vt alio in quam modo non diceretur lex; & vt hæc doctrina intelligatur adoerto cum D. Thom.1.2. *quæst.95. art.3.* dupliciter posse contingere, vt lex humana deriuetur à lege naturali. Primo vt inferatur à principiis naturalibus, vt conclusio, vt v.g. ex hoc principio *non est faciendum malum* inferri non esse occidendum. † Secundo modo, 4
nam

Digitized by Google

nam ſunt aliæ leges, quę dicuntur deriuari à lege naturali, quia ordinant ſpecialiter, & in particulari, quod lex generaliter præcipit illud aſſignando, vt v. g. ex hoc principio naturali *virtus digna eſt pręmij, & maleficium flagitij*, lex humana ſpecialiter ſignat pœnæ, & flagitij formam contra malefactores, & præmium bonis.
5 † Et ex eo principio *pax eſt ſeruanda*, ſignat lex humana arma, quæ poſſunt deferri, & in quo tempore. Et hoc ſecundo modo lex humana deriuatur à lege naturali, non tamen primo modo, quia leges, quæ ita fuerint, ſi ſint veræ naturales obligant, antequam leges humanæ eſſent conſtitutæ: refert, & tenet Villalobos *in tract. 2.*
6 *p. 1. dif. 9. num. 2.* † Et comprobatur ex adductis ſupra *quæſt præcedenti*, præcipuè cum egi in verſ. *ad vltimam de iure gentium, ex quo dixit* Pichardus *in §. ius autem gentium Inſt. de iure naturali gent, & ciuili*, & omnes cum eo quod, etſi illo iure gentium omnes ferè contractus fuerint introducti; ſed quia informes erant fuerunt tamen poſteà date iuribus municipalibus, & ciuilitatum formæ, & actiones, quibus vtiliter in rebus perficiendis applicarentur ſecundum hoc expenditur, Archiepiſcop. Tapia. *lib. 1. ſumma q. 6. lib. 4.*

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, an lex debeat eſſe ſcripta, vt ei obtemperetur, & ſuppoſitis quæ dixi, & notaui in *Rubr. de ſent. & re iud. quæſt. 4. à n. 1.* vbi de ſententia in ſcriptis redigenda, vt pronuncietur nunc in terminis noſtri dubij, video plures docere Doctores ad legem neceſſariam eſſe ſcripturam, ſic probantes, tum *ex cap. lex eſt. 3. diſt. 1.* ibi *lex eſt conſtitutio ſcripta*, item ex gloſſa verbo *in ſcriptis cap. 1. de cenſibus lib. 6.* vbi referens plura, quæ deſiderant ſcripturam, vt valeant, de quibus *ſub c. quoniam contra falſam de probationibus.*

8 Ponit quod in priuilegiis eſt neceſſaria ſcriptura, argum. textûs in *c. contra moram diſt. 100.* vbi *ſcriptis priuilegiis*, de qubus dubium non eſt vt ſint quædam leges priuatæ; eo quod in pri-
9 uato ferantur *cap. priuilegia 3. diſt. 3.* † Deinde ex ſententia Iuſtiniani *in §. conſtat 4. & §. non ineleganter 12, §. lex eſt 5. Inſtit. de iure naturali* gentium, & ciuili, videtur partiri ius noſtrum ciuile in ſcriptum, & non ſcriptum ex *l. ius ciuile §. 1. cum ſequentibus, ff. de iuſtitia, & iure*, vt exornat Cicero *lib. topicorum*, & ad eum Petrus vel eius *§. 19. num. 22* ſcriptum quod ex legibus plebiſcitis, Senatuſconſultis, decretis Principum, Prætorum edictis, & reſponſis prudentum venit. Ius non ſcriptum quod ab vſu ſine ſine ſcriptura eſt approbatum, quia diuturni mores, conſenſu vtentium comprobati legem imitantur, deſcendens ex lacedæmonibus ſicut ius ſcriptum, & Athenienſibus, iuxta quæ docent communiter Doctores *in dictis §. §.* Et de non ſcripto quod pertinet ad conſuetudinem, & pręſcriptionem longæui vſus, dico infra de conſuetud. & dixi *ſub tit.* de præſcriptionibus.

10 Et quod de eſſentia legis ſit ſcriptura docet communis opinio ſecundum Salicetum *in l. humanum Cod. de legib.* proſequitur latè Abbas hic *n. 3.* vbi Decius *in 1. lectura n. 26.* Beroius *num. 72.* cum infinitis Zenedo *collect. 1. in decreto num. 4.* Fuſcus *de viſitatione lib. 1. c. 31. n. 8.* Belluga *in ſpeculo Principum Rub. 47. n. 9.* Menochius de arbitrariis *caſu 420. num. 25.* Perez *in l. 1. tit. 4 col. 110.* Humada *in l. 4. tit. 1. p. 1. gloſſa 1.* Burgo de Paz. *in l. 3. tauri num. 378.* quos refert Zenallos *in pract. q. 584.* imò & de conſuetudine falſus eſt communem opinionem, Rochius *in Rub. de conſuet. n. 2.* & tenent alij citati à Sebaſt. Medicis *in tract. de legibus p. 3. q. 11.*

Verùm ſunt etiam infiniti dicentes ſcripturam non requiri ad legis ſubſtantiam ex illo 11
Ariſtotel. *lib. 10. ethicor. cap. 9.* dum inquit *ſcripta ne ſint leges, an non ſcripta nihil referre videtur*, & ex textu *in cap. inſtitutionis 25. q. 1.* in illis verbis, *ſiue quæ ſcripto decreuimus, ſiue quæ in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita.* Ex quibus infere Barboſa non eſſe neceſſariam ſcripturam ad ſubſtantiam, & valorem gratiæ, ſed ſtatim, ac conceſſa eſt per verbum *fiat* valida ſit in ſe, & perfecta quoad ſubſtantiam, Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 29. n. 1.* Molina *de iuſtitia, & iure tom. 3. diſp. 599. n. 1.* Gutierez *conſ. 9. n. 6.* Maſcard. *de probat. concluſ. 845. n. 50.* Lodouicus Gomez *in regul. Cãcel. de non iudicando extra formam ſupplicationis q. 1. n. 8.* Caſtillus *in l. 4. tauri n. 4* Anton. Gomez *ibi n. 2.* Auendañus *in l. 43. tauri gloſſa 1. n. 1.* Axeuedus *in l. 2. num. 11. & 12. tit. 7. lib. 5. nouæ recopilat.* Matienc. ibi *gloſſa 3. n. 1.* Molina *de primogeniis lib. 2. c. 3. n. 55.* & alij. Et in terminis noſtri dubij vltra Abbatem, & Felinum in hac Rubrica hanc ſententiam communem appellantes docent Burgos de Paz. *in l. 3. tauri n. 378.* Menoch. *de arbitrariis caſu 426. à num. 25.* Morla in *emporio iuris p. 1. tit. 1. quæſt. 8.* Suarez *de legibus lib. 1. c. 11. num. 9. n. 64.* Bonacina *de legibus diſp. 1. q. 3. num. 2.* Valentia *diſp. 6. c. 1. puncto* 2. Beccan. *p. 2. tract. 3. c. 1. q. 3. n. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit lib. 13. n. 166.* & alij, quos refert Barboſa *in dict. c. lex diſp. 1. n. 5.*

Et comprobatur ex eo quia ad eſſentiam & 12
ſubſtantiam priuelegij non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum, ſeu per bullam, aut per breue conceſſum; ſed vt ſufficiant verba vt pater ex elementina dudum verſ. *nos etenim de ſepult. gloſſa 1. per textum* ibi *in dicto cap. inſtitutionis 25. q. 2.* Panormit. *in cap. in noſtra de reſcriptis,* Tamburin. *de iure Abbat. tom. 1. diſp. 16. q. 2.* Nauarrus *conſ. 1. n. 1. de priuileg.* Bonac. *dict. punit. 4. n. 51.* Barboſa *n. 5. ſuprà in c. erit autem lex diſt. 4. n. 19.* Et quod ſcriptura non ſit neceſſaria ad legis eſſentiam D. Thom. *quod libeto 1. art. 19.* Menochius *de arb. trar. caſu 420. à n. 25.* Maſcard. *de probation. concluſ. 421. n. 4.* Flamin. *in reſignation. tom. 5. lib. 10. q. 1. n. 5.* Suarez *de legibus lib. 1. c. 11. n. 8.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 2. q. 4.* Camill. Borell. *in ſumm. omnium deciſion. titul. 13. num. 11. & 12.* Barboſa *in cap. 1. de poſtulat. prel. num. 8.* Zenedus cum pluribus ex antiquis ad decretum *collect. 1. n. 4.*

Qui reſpondent ad fondamenta primæ ſen- 13
tentiæ ad textum in dict. cap, lex ibi non affirmari vt ſit neceſſaria ſcriptura quaſi de ratione legis; ſed quia lex, vt plurimum, & regulariter loquendo in ſcripturam redigitur, vt perpetua memoria inuiolata perſeueret: ſic Paulus Layman. *in Theologia moral. tract. 4. de leg. c. 22. num. 2.* Bonacina *dict. p. 4. n. 51. in fine*, quod ſi alia deſideras pro complemento huius dubij leges quæ nouiſſimè late ſcribit P. Franc. Vallenſe *de concordia iuris Pontificij p. 2. aſſ. 551.* & ipſe in fine *lib. ſect. 6. f. 575.* vbi de dubio in qua lingua debeat conſtitutio ſcribi & promulgari & quòd ſit idiomatè eorum ad quos dirigitur ex *leg. 1. circa finem Cod. de veteri iure enucleando cap. Rector. 44. diſt. 1.*

Digitized by Google

dist.1.& ibi §.fin.cap. oportet 1. quæst.7. authentic.
Iustin. de non alienand. rebus Ecclesiæ §. nos igitur
vers.hanc.

14 Ad secundum de priuilegio patet ex dicta
clem.dudum non requiri scriptutam, nec obsta-
re textum in dict. cap. contra morem dist. 100. ibi
scriptis priuilegiis, quia vt respondent Molina
lib.2.de primog.cap.8, à n.8. Auend. in l.31.tauri
glossa 5.à num.14. illud est intelligendum quoad
15 probationem. † Ad tertium deductum ex dicto
§. constat. de iure naturali, quatenus lex, & con-
suetudo in eo differunt quòd consuetudo est ius
non scriptum; lex vero scriptum inferendo, ad
essentiam legis requiri scripturam, respondent
Bonacina dicto puncto 4.n.51.vers. obiicies, Valer.
Regin. in praxi fori pænit.lib.13.n.166. Beccanus
p.2.tract.3.c.1.q.3.num.3. ideo prædictam con-
stitui differentiam inter consuetudinem, & le-
gem, quod consuedo introducitur vsu, & non
scripturâ: lex vero vt plurimum introducitur
scripto, sed non semper, ac proinde vt non li-
ceat inferre scripturam necessariam ad legis
essentiam.

16 Ex quo infero fortius scriptutam non requi-
ri ad valorem, & essentiam consuetudinis, vt
de communi docent Bartol.in l.2.n.5.Cod.quæsit.
longa consuetudo, & est textus expressus de iure
Regio in l.4.tit.2.p.1.ibi costumbre es de rego, o fue-
ro que no es escrito, el qual an vsado los hombres
luengo tiempo: & licet Rocus in Rub. de consuet.
iam citatus n. 2. dixerit de communi negatiua,
17 non est admittendus. † Imò nec admittit Ze-
uallos in pract. q.621. comptobationem nostræ
sententiæ ex doctrina textûs in dicto §. ex non
scripto Inst. de iure naturali gent, & ciuili: nam
ille textus non loquitur in consuetudine, sed in
vsu, in quo est differentia, quia vsus sonat fa-
ctum, & consuetudo ius, vt tradit Gregor. in
præm.titul.2.p.1.per illum textum; fateor tamen
communiter DD. intelligere textum illum de
lege,consuetudine introducta.

18 Et sic posses dubitare an sit aliqua differentia
inter morem, consuetudinem, aut vsum. Ete-
nim secundùm Varron. mos, & consuetudo diffe-
runt, quia mos est in iudicio animi constitutus,
quem sequi debet consuetudo, qui scilicet om-
nium iudicio firmo, & certo compròbatur, vs-
que adeo, vt consuetudinem inducat, id est ab
omnibus, cum res postulat vsurpetur; itaque
mos animi sit, & voluntatis; consuetudo autem
actionis ille præcedat, hæc sequatur, & non
tàm breui tempore perficiatur, quàm mos ipse,
vt per Conan. comment. iuris ciuilis lib.1. cap.10.
n.6.ad finem, Rochus de consuet. sect.1. num.23.
Rebuffus ad leges Gallicas tom.3. in præfatione tit.
de consuetud.num.38.Barbosa in cap. mos est dist.1.
19 † Est autem mos longa consuetudo,vt probat Gra-
tianus ibi ex Isidoro lib.5.ethymolog.c.3.& Ioan-
nes de Salas ait de legibus disput.19.sect.1.num.4.
hanc esse apud Latinos vsitatiorem moris acce-
ptionem; quæ non distant à Iustiniani mente
in dicto §.constat, & dict.§.ex non scripto, vt patet
20 ex littera ibi. † Et idem Suarez de legib. lib.7.
c.1. n.3. ad finem tradit vsus, & moris differen-
tiam affirmans, vt vsus, tam de frequentia
actuum, quam de singulis actibus dici possit,
mos autem non possit dici propriè de vno actu,
sed de frequentia actuum similium, & quæ
nam consuetudo requirat, vt valeat: tradit
Gratianus in capit. frustra 6. distinct. octaua, vbi
Barbosa cum multis, de quo dico infra eius
titul.

Ad tertiam quæstionis partem, quæ sint le- 21
ges iuris ciuilis, aut Canonum, expendo infra
sub hac Rubrica,& in c.7.& 10.hoc tit.vbi in qui-
bus,& in quos,& per quos impetent tales leges
de quo in hac quæst.vers.ad quintam.

Ad quartam quæstionis partem, an legem 22
condere sit meri, aut mixti imperij, & suppo-
sitis quæ dico infra in tit. de officio iudicis, vbi
ago de his, quæ spectant ad merum & mixtum im-
perium, & officium iudicis nobile. Videtur dicen-
dum, vt legem condere, sit in primo gradu me-
ri imperij, vt testatur Bart. per textum ibi in l.1.
ff. de constit. Princip. quatenus ibi dicitur soli
Principi competere dicens hoc esse primum gra-
dum, & supremum meri imperij, comptobans
ex textu in l.non ambigitur cod.de legibus l.formam
cod. de officio præfect. prætor, quatenus ibi data
est istis solis potestas condendi leges: cum qui-
bus concordat textus in l.fin.Cod.de legibus. † Et 23
confirmatur quia id pertinet ad vtilitatem pu-
blicam principaliter l.1.ff.de legibus,cap. erit au-
tem lex dist.4. Consistit ergo Bartoli fundamen-
tum in hoc, quod cæteri Magistratus inferiores,
non habent potestatem legis condendæ; & te-
stantur communem iactam conclusionem Bo-
lognetus n.68. Riminald. iunior n.400. Valas-
cus 149. vt refert, & sequi videtur Faquineus
lib.13.controuers.cap.22. vbi in fine ait quod & si
hæc communis conclusio remaneat salua ab im-
pugnationibus, quas adducit, & soluit, negari
non possit, quin magis propriè hæc potestas
condendi legem dicatur esse de reseruatis Prin-
cipi in signum potestatis supremæ. Et quia in-
tentio Iuris-Consulti in dict. leg. 1. fuit loqui
de mero imperio, prout conuenit Magistra-
tibus.

Obiectiones tamen plures videntur labefa- 24
ctare prædictam conclusionem, primo quia po-
testas condendi leges competit etiam inferiori-
bus l.omnes populi, ff.de iustitia, & iure, l.prohibe-
re §.planè.ff.quod vi, aut clam,l. vt gradatim,§. &
si legem, ff.de minoribus, vt in dicto vers. ad quin-
tam,latè dicitur, siquidem vt ibi refero ad alios,
præter supremos Principes competit. † Et ex 25
eo quia merum imperium nequit exerceri extra
territorium, l. vlt.ff.de constit. Princip. sed pote-
stas condendi legem, sicut cætera, quæ sunt vo-
luntariæ iurisdictionis exerceri valent extra ter-
ritorium, vt notant Cagnolus in dicta l. vltima
num.28. & Decius ibi in dict. l.1.ait quod legis
condendæ potestas pendet ab arbitrio Princi-
pis libero; & ob id dici non possit merum im-
perium, quia merum imperium est iurisdictio,
iurisdictio habet necessitatem in se, secundum
glossæ definitionem in l.1.Cod eodem tit.& ex eo,
quia Princeps legibus solutus est, l Princeps, ff.
de legib. ergo merum imperium debet esse libe-
rum in Principe, quod non conuenit potesta-
ti legis condendæ, quia lex debet esse rationa-
bilis,dict.cap.erit autem lex dist.4. alias inquam
obiectiones quinque tradit Decius, quas refert
idem Faquineus.

Verum illis omnibus non obstantibus, rece- 26
di non debet à conclusione proposita, nec im-
plicat prima obiectio ex dicta leg. omnes populi,
cum aliis, cum Bartol. loquatur de lege genera-
li, non de lege particulari; & licet Præfectus
Prætorius, de quo ait Bartol. vt possit condere
legem

legem generalem, qui est Principe inferiot: tamen ille condit ex facultate Principis, non sua,
vt notant Alciatus *lib.2. paradox. cap.9.* & alij,
quos citat Cagnolus *in dict. l.1. ff. de constit Prin-*
27 *cip. n.122.* † Sic intelligentes textum *in dicta leg.*
formam Cod. de officio Præfect. Prætor. pro quo, vt
sentit Faquin. supta vers. *huc* alia tradens diceret facere textum *in l.1. ff. de officio Præfect. Prat.*
28 † Non secunda quia respondetur gradum primum meri impetij eam habere prærogatiuam,
vt scilicet imitetur natutam voluntariæ iurisdi-
29 ctionis. † Non tertia quia respondetut voluntatem condendi leges pendere à Principis arbitrio, sed tantùm honestate Principem cogi ad condendum leges necessarias, iuxta textum *in l. humanum Cod, de legibus.* Constat enim quod & si Princeps solutus sit legibus, profitetur tamen se legibus alligatum, *leg. digna vox Cod. eodem.* Quare non obstat textus *in dicta leg. Princeps, ff. de legibus, & in dicto cap. erit autem lex*; quia respondetur, vt dictum est: nam in condendis legibus profitetut maximè Princeps se legibus alligatum ex *d. l. humanum*: sic Faquioeus qui aliis obiectionibus etiam respondet *d. lib.13. comment. cap.22.* quibus ex dictis de facili potest satisfieri.

30 Ad quintam quæstionis partem penes quos sit potestas condendi leges Ecclesiasticas, & ciuiles, vt de ciuilibus loquar præmitto dicendum quod Romulus proposuit legum initium edictis scilicet legibus cutiatis, quarum meminit Iure Consultus *in l.2. in princip. ff. de origine iuris*, & explicat Alex. ab Alex. *lib.1. dier. genial. cap.17.* Pettus Gregorius *Syntagm. Iuris*
31 *lib.18. cap.13. num.2.* † Sed quia deinde Numa vrbem nouam conditam vi, & armis, iure, Legibusque, ac moribus, de integro condere parat, vt inquit Licius *lib.1. decade.1.* multaque addiderit, quæ legibus Romuli deerant, vt scribit Alicarnas. *lib.1.* vrbemque ipsam ad meliorem reduxerit formam, commulatissimè satisfaciendo optimæ Reipublicæ gubernationi, vt prosequitur Carolus Syginius, oon immerito, vt refert Barbosa *in cap. Moyses dist.7. n.2.* ex Isidoro Numa fuit Auctor legum Populi Romani.

32 Cumque inter veteres Philosophos fuetit antiqua disceptatio, an expeditet magis Rempublicam optimis legum præceptis gubernati, an optimo Principe, & præualuerit eorum sententia, qui pro bonis legibus pugnabant, vt docuit Aristoteles *lib.3. politicor. capit.11. & 12. & ethicor.5. cap.4.* quem deinde alij constanter sequuntur, vt constat ex Francisco Patritio *de Regno lib.2. in princip.* Soto *de Iustitia lib.1. q.5. art.1.* ad quartum, Casttus, Valent. & alij, ex quibus communem comprobat Sayrus *in claui Regia lib.3. c.3. num.3.* qui vniuscuiusque partis, rationes affetunt, quamuis alij in conttarias
33 abierint sententias. † ideo etiam eum de ratione legis sit, quod sit ordinationis ratio, vt omnes tenent ex D. Thoma *1.2. quæst.9 art.1.* & ius dicatut iustum, quia semper est iustum, & æquum *l.1. in princ. ff. de Iustitia, & iure, l. pen. eodem*, factum fuit, vt in Republica Romana plures essent leges ciuiles, si quidem Papinianus *in leg. ius autem de iustitia*, diuiserit ius ciuile scriptum in quinque partes, in leges, scilicet Plebiscita, Senatus Consulta; constituriones Principum; responsa prudentum, addens etiam Prætorum edicta, veluti ius, distinctam speciem à iure ciuili, quia scilicet iuris ciuilis adiuuandi, supplendi, vel corrigeodi causa introductum est ius prætorium de quo & decretis Principum per Epistolas, aut inter loquendo quando vim legis habeant nouissimè cum multis iuristis Pater Frane. Vallente *p.2. in concordia Iuris Pontificij cap.3. sect.6. fol.132.* vbi *componit. leg.2. Cod. de legibus, cum l.1. & fin. l. non possant 12. & de legibus*, cum aliis ipsum leges quia bene loquitur & distinguit.

Sed melius videtur vt hæc sex iuris ciuilis 34
species, appellatione generali iuris ciuilis contineantur à Iustiniaro *in dicto §. constat Inst. de iure naturali gentium, & ciuili*, sequutus à Gratiano *dist.2.* vbi singulas explicat vterque, & post eos Doctores communiter, & vltra communes scribentes in prædictis locis Conan. *comment. iuris ciuilis lib.1. cap.13.* cum sequentibus, Aotonius Augustinus *de legib. c.5.* Vibaldus in Can. *de labro aureo p.4. c.9. n.3.* Sayrus in claui Regia *lib.3. c.4. n.9.*

Vnde cum communiter Theologi ex D. Tho- 35
ma. *1.2. q.95. art.4.* quem sequuntur Sotus *de iustitia. lib.1. quæst.5. art.3. ad secundum*, Azor. *instit. moral. p.1. lib.5. cap.19. q.5.* vers.3. prædictæ diuisionis in sex membra rationem exposcant, dicunt vt quemadmodum omnis gubernationis ratio, vel est Monarchia, quando ciuitas, aut Respublica ab vno gubetnator, vt hæc nostra Hispania, Gallia, & alia quamplura Regna, vel Aristocratia, quæ est regimen optimatum, vel Democratia, quæ est omnium, vel multorum, seu populi gubernatio, vt de Venetiana Respublica, Lucana, & in aliis priouinciis patet. Vel denique est regimen ex prædictis commixtum, veluti ex Principe, & optimatibus: sicque etiam iuxta hos vatios modos gubernandi, varias distingui prædictas iuris ciuilis species.

Ob id ad vltimum modum teferri legem, 36
quæ nihil aliud est, vt Iustinianus definit *in dicto §. lex*, & Gratianus *dicto c.1. dist.2.* vt quam ferebat populus Romanus Senatorio Magistratu intertogante *Principi instit. de iure natural. gent. & ciuil.* Ad Mooarchiam pettinere constitutiones Ptincipum, de quibus *in dict. l.1. ff. de constit. Princip. & Iustinian. in §. sed & quod Principi inst. de iure naturali*; quæ iura, vt præter ordinarios docent D. Thomas *1.2. q.90. art.1. ad 3.* Sotus *de iustitia lib.1. quæst.1. art.1. colum. penult.* Ribetia *lib.1. obseruat. cap.37.* quatenus dicunt, vt quod Principi placuit legis vigorem habeat, intelligi non de quacũque Principis voluntate, sed tantum de deliberata, & secundum rectam rationem regulata iuxta quæ dico infra in hac
quæstione vers. *ad vltimam.* † Ad Aristocratiam 37
pertinere Senatus Consulta, quæ erant illa, quæ Senatus iubebat, & constituebat *§. Senatus Consultum Inst. de iure naturali*, Gratianus *in cap. Senatus consultum 2. dist. de quibus quo* ordine fierent, aliquid dico statim *num. sequent.* Et ad eandem reduci responsa Prudentum, de quibus *in §. responsa Prudentum Inst. eodem tit.* & Gratianus
in cap. responsa d. dist.2. † Ad Democrariam vero 38
pertinere plebiscita, quæ scilicet plebs plebeio Magistrato interrogante constituebat, de quibus in *d. §. plebiscitum Inst. de iure naturali*, explicant Conanus *lib.1. comment. c.13. à n.5.* Petrus Gregor. *Syntagmat. lib.43. c.34.* à Princip. ionctis resolutis per Gallium noctium athicar. *lib.10.*

c.10.

c.10. Alex. ab Alex *dierum Genial. lib.6.c.23.* vbi latè prosequitur Tyraquell. explicantes quomodo in his terminis Populus à plebe, quæ plebiscitum constituebat distinguatur.

39 His sic assignatis iam nunc oportebat vberius differere de plebiscitis, Senatus-consultis, constitutionibus Principum, & responsis prudentum; quæ cum Iustinian. *in relatis §.Inst.de iure natura'i*, & Ordinarij ibi, & Gratianus *in c.3.4.& 5. dist.2.* vbi Doctores, & infiniti, quos refert Barbosa, inter quos ex proposito Conanus *dict.lib.1.comment.c.13.14.15.& 16.* Pichardus, Decianus, & Vasquez 1.2. *disp.157.c.5.n.36. & a n.38.*

40 Ideo solùm aduerto de responsis, & authoritate Prudentum diuerso modo sensisse aliquos DD. existimantes intelligi de responsis omnium Iurisconsultorum; aliàs verò aliter controuertere, vt per Conan. *d.lib.1.c.15.à num.3.* Corras. *Epist.quæst.c.6.* Pett. Gregorius *lib.18.c.11. à n.1.* late Caucdus *diuersi iuris argumentorum l.b.2.c.1.* sed verum esse solùm fuisse permissum certis quibusdam Iurisconsultis à Cæsare, vt contra iuris rigorem, aliquid possent statuere; cæteris verò solùm modo, secundùm ius commune licuisse respondere, vt docet Consultus *in l.2.§. primus iunctis pracedent ff.de origine iuris.* sic Barbosa sub *d.c.1.dist.2.n.7.* dicens ita intelligi *d.lt.*

41 *§.responsa prudentum Inst. de iure naturali*, ibi *quibus permissum erat iura condere*; & Pichardus ibi, ait quod responsa prudentum, vim legis habebant, litibusque, & contentionibus finem imponebant. Sed hoc de illis prudentibus scriptum intelligi quæ Principes probabant, quia nemini licebat de iure consulentibus respondere, nisi quibus ipse Princeps permisisset. Ex quibus patet dictum supra vers. *ad quartam*, vt potestas legis ferendæ, sit meri imperij, quæ nullo modo quis stare in inferioribus absque Principe, aut Republica permittente iuxta modos *n.præcedenti* relatos.

42 Aduertes inquam plures fuisse, quibus ius publicè respondendi datum fuerat, quos ex professo commemorat Pomp. *ind.l.2.§.iuris ciuilis scientiam, ff.de origine iuris*, & prosequitur Canonus *suprà d.lib.1.comment.d.c.15.n.14.* Tiber. Decian. *in tract.crimin.lib.5.c.31.à n.6.* vbi videbis.

43 Quare posses hic adiungere de decem viris, & qui fuerint scribit Maranta de ordine Iudicior. *p.3.n.20.* de quibus facit mentionem Gratian. *in d.§. Moyses d.7.* post *n.fin.* *item qua legib.12. tabularum* ordinata fuerint, de quibus fit mentio - indiuersis partibus iuris ciuilis. *ff.* & Gratian. loquitur *in c.fuerunt 1.d.dist.7.* sed vt tu scias leges Canon *l.b.3.de iure ciuili c.11.n.2.* vers. *quo tempore*, Alexand. ab Alex. *lib 6. dierum Genial.c.10. in princ.* vers. *ex his* Azor. *inst.moral p.1.lib.6.c.63.* per totum, Decian. *supra crim. n.2.c.16.* Ant. Aug. *de legib.& Senat.consult.pagin.mihi 227.*

44 Itaque nunc tantum tibi assigno duas leges iuris speciales in iure, quæ appellantur lex Papia, & Poppeia, & lex Satyra, de prima scribit Gratianus *in cap.quadam 6.d.2.* vbi dicens quod sunt quædam etiam leges, quæ dicuntur ab his, quæ eas condiderunt, vt consuleres tribunitiæ, Iuliæ Corneliæ, ille & lex Papia, & Poppea qui suffecti cōsules Papius, & Poppeius sub Octauiano Cæsare legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia, Poppea, quæ cōtinet Patrum præmia pro suscipiendis liberis; & de istis refert Al- ... *D.Fermos.de Leg.Ecclef.*

ciatus *lib.3. disp.c.3.* quod in tabulis capitolinis anno vrbis. 761. ex Kalend. Iulij, quod suffecti consules numerentur Marc. Papius, & Poppæus, & super hoc ex Dione *lib.56.* aduertit Couarr. *de sponsf.p.2.c.8.in initio n.4.* legem hanc latam fuisse sub Augusto a Marco Papio, & Quinto Poppæo ea parte anni consulibus, qui & vxoribus, & liberis carebant, referens plura huius legis capita, quorum vnum erat vt si vir, & vxor filios non haberêt, quos alter alteri reliquisset, decima pars fisco adiudicaretur, qua in parte dicta lex sublata per *legem fin.Cod.de infirm. pæn.calib.*

Erat quippe etiam in dicta *l. Papia* sancitum 45 ad puniendos Cælibes vt qui à vigesimo quinto anno vxorem non haberent, nihil ex testamento luctarentur, nisi ipsi testanti generi proximi forent; qui verò filios non habuissent medietatem relictorum sibimet amittebant, vt scribit Sizomen *lib.1.tristor.tripart.c.10.* dicens à Constantino has cælibatas pœnas sublatas fuisse prout illum refert Couarr. supra *n.5.* Barbosa *in d. cap. quadam*, qui & idem Couarr. *sup.c.7 p.2.de sponsf. §.8.n.2.& 3* Lypsius *in comment.ad tertium annal. Cornely Taciti pag.136.* Conanus *lib.8.iuris ciuilis c.1. à n.5.* dicunt legem Papiam, & Poppeam à Papiniano primum rogatam, postea à Poppæo Sabino sub Augusto emendatam auctam, & ab eodem latam. † Quod si dubites quinam essent 46 suffecti consules de quibus Gratianus mentionem facit in dicto *cap.quadem*, respondebis ex S.Isidoro, Suetonio, & Lampridio, quos tradit, & sequitur Brison. *de ver.signif.fol.17.* verbo *suffectus consul.* Alciatus *lib.3.disp.c.2. dici illos*, qui pro aliis substituebantur.

Lex inquam Satyra, vt definit Gratianus *in* 47 *cap.Satyra dist.2.* de qua (& si nihil habeatur in iure, sed tangatur tantum *in l. vnica in principio Cod.de Latina libert.& in proœmio, ff.§.& antea*) ait vt sit lex, quæ de pluribus simul rebus loquitur dicta à copia rerum, & quasi à saturitate: vnde & satyram scribere sit poœmata varia condere, vt Oratij Iuuenalis, & Persij, & in aliquot Gratiani manu, scriptis Codicibus, & vno Isidori legitur *satura*, de qua ita festus *satura est ciui genus:& variis rebus conditum, & est lex multis aliis conferta legibus*; & ita in sanctione legum adscribitur *nene per saturam abrogato, aut de rogato:* & alia quædam in hanc sententiam, de lege satyra, meminit Lucilius Poeta dum ait.

Per satyram ad ilem factum qui legibus vlnat.

Et de ea agunt Ioannes Baptista in præfatione ad Persium referens etiam Lucilium, textumque allegat, & explicat Anton. Augus. *de legib.& Senat consult.pag.185.* iiem & referunt versum dicti Lucilij Poetæ Christofor. Landinus *in præfatione sermon.ad Horat. & Dyonis. Lanbin in Horatio lib.1.satyra.* & meminit etiam Salust. in Iugurtha ptovt refert Ioan. Britannic. *in præfatione ad Iuuenal.*

Istis inquam addo alias dari leges accipientes 48 nomen à iuris conditoribus, vt leges Naualium commerciorum ab insula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum vsus fuit, de qua *ff.ad legem Rhodiam de iactu & in cap. fin. dist.2.* item *lex Aquilia sic dicta ab Aquilio, de qua ff. ad legem Aquiliam, & princip. Instit. eodem*; item lex Fusia Can. *in princ. instit. de lege Fusia*; item & sub iam relato Imperatore

F Octa

Octaoiano Cæsare faleidiũs Tribunus, legem fecit, ne quis plus extraneis in testamento legaret, quàm vt quarta pars superesset hæredibus, ex cuius nomine lex falcidia nuncupata est: sic Gratian. *in d. c. quadam* in vers. *sub eodem dict. dist.* 2. Iustin. *Inst. eodem, & in ff. ad legem falcidiam*, & aliæ leges huius generis.

49 Vnde iam ad difficultatem propositam respondeo ad legem condendam necessariam esse coostituentis potestatem, & penes quos ea sit patet ex iam adducta diuisione iuris in naturale gentium, & ciuile, de qua *in Rub. de fide Catholica sub q.* 3. & supra in princ. huius Rubr. & *sub q.* 1. igitur penes naturam & populum, natura hanc potestatem in omnes habet, dicimus enim naturam legem dedisse tacitam, populum verò ea in potestatem non habere in omnes, sed in subditos, *l.* 2. *ff. de legibus*, nec quem libet populum eam habere authoritatem, sed qoi superio-
50 rem non babet, *l. fin.* §. 1. *Cod. de legibus.* † Populus enim inferior solas leges municipales statuere potest, vt ostendit copiosè Menchaca *lib.* 1. *illustrium c.* 47. *num.* 9. & sic Doctores communiter docent, vt eum penes duos solùm sit bæc potestas legislatiua, naturam scilicet, & populum rectè factum esse iuris diuisionem in naturale, & humanum, vt colliges iuxta dicta locis citatis.

51 Et quo diceodom venit de fide esse, vt homines babeant potestatem condendi leges, & statuta, quæ obligent in conscientiæ foro, quod talem habeant potestatem patet definitum in Concilio Constant. *sess.* 8. *& vltim. in Trid. sess.* 7. & 8. & ex consensu Patrum, & traditione Ecclesiæ, & ex verbis Christi Matthæi 16. ibi *tibi dabo claues Regni Cælorum quodcumque ligaueris, &c.* & ex Paul. *ad Corinth.* 11. ibi *laudo vos quia præcepta mea tenetis*, & ad Rom. 13. ibi *omnis anima potestatibus sublimoribus subdita sit, &c.* De quo latissimè scribunt Castro *de heres.* vers. *lex Eccles. heres. & lib.* 3. *de lege pœnali.* 6. Diredus *de libert. Christ. à cap.* 5. *præsertim cap.* 9. Ros *contra Luther. A.* 2. *Turr. lib.* 2. *summ. c.* 4. Sotus *lib.* 2. *de iustitia q.* 6. *art.* 4. Medina *in præfatione de legibus*, Vasquez 1. 2. *disp.* 252. Suarez *de legib. lib.* 3. *cap.* 1. contra plures hæreticos tenentes contrarium, vt fuerunt Vvichleph, Ioan. Hus, Luther. & alios: patet etiam ex proximè dictis legum Romanorum in nostro vers. *ad quintam.*

52 Itaqne faciendo gradum postquam dixerim sub *quæst.* 1. *de legislatore legis naturalis*, quodque contineatur in præceptis decalogi, & aliis primis principiis; nunc cum iam etiam dixerim in nostro vers. *ad quintam* iuris ciuilis originem prouenire à Romano populo diuersas leges statuente, vt scripsi quoad ius Diuinum, & legem Ecclesiæ, dico quod potestas leges condendi immediatè fuit data à Christo Domino in lege Euangelica Petro, & reliquis Apostolis, vt comprobat Barbosa *in cap. facta sunt* 1. *dist.* 4. ex illo Christi Ioan. 21. *pasce oues meas*, Matthæi 10. *si Ecclesiam non audierit*, Ioan. 20. *sicut misit me Pater, & ego mitte vos*, & ex aliis, latè Cardinalis Bellar. *lib.* 4. *de Rom. Pontif. c.* 16. & leges textum *in c.* 1. *de maiorit. & obedientia cap. per venerabilem qui filij sint legitimi.*

53 Dubitabis quis enim primus explicauerit leges de rebus Diuinis, & sacris, & respondetur ex sancto Isidoro relato *in cap. Moyses distinct.* 7. Moysen fuisse, qui primo eas explicauit, vt comprobat latè Polydorus Virgil. *de inuentoribus rerum lib.* 2. *cap.* 1. vbi ostendit ipsum Moysen qui fuit ante Cererem, Solonem, Lycurgum, & alios, qui primùm legum Autbores traduntur, explicasse legem quã Deus latam à se, ipsi Moysi tradidit, de quo est legendus D. Thu. 1. 2. *q.* 98. *art.* 1. 2. & 3. Modie. *in* §. *lex est Instit. de iure naturali dub.* 1. *num.* 7. Nauarrus *in princip. de pœnit. dist.* 5. *n.* 7. Vasquez 1. 2. *disp.* 180. *c.* 3. † Quod vt obser- 54
uant Pet. Hurtæ. *lib.* 1. *de spirituum apparitionibus c.* 5. *lib. de apparit. visibil. c.* 24. *& lib.* 2. *de apparit. vocali, c.* 15. *& lib.* 3. *de apparit. imagin. c.* 15. Molina *p.* 1. *q.* 51. *disp.* 1. vers. *quod attinet*, Martin. Delrio *disquisit. magicar. lib.* 4. *c.* 1. *q.* 1. Valentia *tom.* 1. *disp.* 4. *q.* 1. *puncto* 2. Ribeira *in c.* 1. *Epist. ad Hebræos à n.* 3. Pereira *in c.* 3. *Genesis disp.* 1. *& in c.* 3. *Exodi disput.* 6. Pineda *in c.* 1. *Iob.* vers. *sexto in fine*, Barradas *tom.* 1. *concord. lib.* 1. *c.* 15. Lorin. *in cap.* 7. *Actor. n.* 30. Suarez *de Angelis lib.* 6. *c.* 20. *à* §. 25. & de Leuis *lib.* 9. *c.* 5. intelliges datam Moysi, non per Deum immediatè, sed per Angelos ei dedisse, & antiquis Patribus apparuisse, ne dicas Moysen tulisse Hebræis legem ex D. Thom. Vasquez, & aliis relatis.

Nec huic doctrinæ obest dicere inter anti- 55
quos doceotes præcepta iusta legum gentes fuisse, vel cererem, vt referunt quidam ex Ouid. *metamorph.* 15. Virgil. 4. *Æneid.* vbi explicat Pierius *Hyerog. lib.* 27. vel Caïn, & Nembrotit, vt ex Genesi *c.* 1. colligit Isidorus relatus *in cap. vlt. ad finem dist.* 6. vel Pharoneum Græcis primum dedisse leges, Solonem Atbeoieosibus, Lycurgum Lacedemoniis, vt doceent idem Isidorus *in dicto cap. Moyses dist.* 7. & alios aliis, vti prosequuntur Alexand. ab Alexandro *dierum Genial. lib.* 6. *c.* 10. & Casaneo *in Cathol. gloria mundi p.* 19. *conf.* 10. & inter Romanos Romulum (vt iam dixi) ei tribuit Pompon. *in dicta l.* 2. *ff. de origine iuris*, quia hæc locum babent respectu legum ciuilium à legislatoribus gentibus Deum non cognoscentibus.

Iam ergo concludes ex Cooart. *cap.* 1. *practi- 56
car. n.* 6. benè exornante Principum potestatem In ferendis legibus, & obligationem subditorum, in obediendo eorum præceptis, referri ad legem Diuinam, quia scilicet Deus ipse mediante lumine naturali Principibus banc potestatem concessit. Prouerbior. *cap.* 8. ibi *per me Reges regnant. & legum conditores iusta decernunt.* vt expendit Augustin. *in c. quo iure* 8. *dist.* videndus dict. Paul. *ad Rom.* 13. relatus *in cap. qui resistit.* 11. *quæst.* 3.
† Etenim leges promulgatæ dicuntur diuinitus 57
per ora Principum, vt *in cap. fin.* 16. *q.* 3. docet Barbosa *in d. cap. Moyses dist.* 7. *n.* 6.

Hinc bene induces ad præceptorum antiqui- 58
tatem, quæ à principio nascentis Ecclesiæ, ab ipsis Apostolis tradita sunt vt constat *actor. c.* 15. ibi *vt abstineas*, & ex multis aliis, quæ latè prosequitur Martin. de Ayala *de traditionibus p.* 3. *titul. de antiquitate Sanctorum Canon. Apostolor.* & Thomas Bossius *de signis Ecclesiæ lib.* 18. *cap.* 15. & confirmat Cardinal. Baron. *Annal. Eccles. tom.* 1. *anno Christi* 53. *à capit.* 4. quæ Apostolorum, & sequentium successorum præcepta firmissimè retinenda, & obseruanda comprobat Gregor. relatus *in capit. præceptis distinct.* 12. Damas. *in cap. violatores*; Vrbanus *in cap. sunt quidam* 25. *quæst. prima*, Nicolaus *si quis dogmata*, Gregorius *in cap. institutiones* 25.

q. 2,

Digitized by Google

q.2. & ex aliis multis capitibus illius cauſæ, & quæſt.

59 Quare benè inferendo dico ad noſtrum ius Canonicum, plerumque ius Diuinum appllari vt aduertit Ludouicus Gumez *in repet. c. vt animarum de conſt.lib.* Michael Cano ex Iure-Conſultis id explicans de locis Theologicis *lib 5. c.5.* verſ. *tertio verò,* tum quia eius Canones ſunt conſcripti, Spiritu Sancto ſuggetente *cap. igitur dict.cap.violatores, c.ideo.25.q.2.* Thomas Ferrar, *cautela 19.num.1.in fine,* Franc. Arias *in repet.cap. porro n.63.de ſententia excommunicationis,* Barboſa *in c.2.diſt.3.num.8.qui n.6.* & Franc. Conſeius in noſtra Rubrica *num.3.* Hypolit. Riminald. *inc.1.*
60 *num.43.hoc tit. dic ve.* † quod origo iuris Canonici, nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit, & in tantum iuris Diuino inhærere, & in ratione naturali fundari, quod plerúmque ius diuinum appelletur, quod eſt tenendum firmiter, quidquid aliqui nouatores, & deperditi homines ioris Canonici authoritatem, & dignitatem labefactare tentauerint, vt patet ex his, quæ referunt Boerius *deciſ.19. incipit percutiens num.3.* & Adrianus Papa VI. *in breui ad Federicum Saxoniæ Ducem aduerſus Lutherum incipit ſatis ac pluſquam* verſ. *Sacroſanctis in tom.5.*
61 *Concil.pag.20.* † Dum hîc ſanctiſſimorum Patrum decreta, & Eccleſiaſticos Canones igne publicè concremare non dubitauit, alter verò Ferrarienſis, videlicet in ſua practica ciuili (criminaliter tamen) ſcribere auſus fuit, quod iura Canonica ad placitum ſint, & ſine ratione condita.

62 Cumque ius Canonicum componatur ex decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorũ prælatorum inferiorum, vel tantum ex dictis ſanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica authoritas iuxta textum *in cap.Regula diſt.3. cap. annis ſingulis 18.diſt.& cap. ſuper his de maiorit. & obedientia, & in c.fin.de officio leg.c.Sancta §.iam nunc, & in cap.de libellis 15.diſt.* iam de facili ad complementum noſtræ quæſtionis propoſitæ *in d.* verſ. *ad quintam* poſſemus hîc ſigillatim diſſerere de ſingulis Prælatis Eccleſiaſticis, quibus ius eſt faciendi leges, Conſtitutiones; & Canones pro regimine ſuarum Prouinciarum.
63 † Et ſic ſolùm breuiter hic dico, quòd cum decreta Pontificum habeant omnimodam ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum (de quibus à principio huius verſiculi dixi) quia quemadmodum illæ leges habent vigorem, ſiue Princeps edicto decreuerit, ſiue per Epiſtolam ſtatuerit, vel etiam cognoſcens fuerit interloquutus, iuxta textum *in dict. l.1. ff.de conſtit.Princ.iuncta l.fin.Cod.de legibus.*

64 Ita etiam quidquid Pontifex, vel cum Cardinalium Conſilio, ſeu per ſe ſtatuit (argumento eorum, quæ dixi in rebus fidei, ſuper *cap. fin. de ſumma Trinitate, & fide Catholica penes finem*) lex ſit, firmamque habeat authoritatem, vt videmus in conſtitutionibus in Bullis, ac Epiſtolis, quas vocamus Decretales, de quibus *in cap. quidam cum ſequentibus 25. queſt.1.& in cap.1.§. quibus 19. diſtinct.iunctis reſolutis per Vinald. in candelabr. aureo p.4. capit 8 à num. 28. & 33.* Barboſa *ſuprà num. quarto, & quinto,* & ſuper relatis iuribus cum aliis Doctoribus.

65 Et quænam perſonæ tàm Eccleſiaſticæ, quàm ſęculares condere leges poſſint, videbis ſub nonnullis quæſtionibus in hac *Rubrica in cap.1. c.7. & c.10. hoc tit.* vbi ad quod ſubditos ſe extendant; & ſic non protendo amplius hoc dubium leges d. Archiep. Tapiam. *in ſum.lib.4.q.3.art.2.*

D.Fermoſin.de Leg.Eccleſ.

Ad vltimam quæſtionis partem quas conditiones debeat habere lex humana, vt ſit iuſta, 66
breuiter reſpondeo iuxta verba Gratiani *in cap. erit autem lex 2. diſt.4.* quæ talia ſunt, *erit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum Patriæ conſuetudinem, loco, temporique conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.*

Ex quo patet Paganorum leges contra reli- 67
gionem Chriſtianam eſſe iniuſtas, iniquas, & malas, quia non conueniunt veræ religioni: benè explicant omnes prędictas legis conditiones D.Th.1 *q.95.art.3.* Caſtro *de l.pœnali lib.1.cap.1. col.3.* Sot. *de iuſtitia lib.1.q.3.art.3.* Morla *in emporio iuris in præludio num.42.& 43.* Saytus *in claui Regia lib.3.cap.3.* Azor. *Inſtit. moral.p.1. lib.2.c.5.* Bonacina *de legib.diſput.1.quæſt.1.puncto 4.* Paulus Layman *in Theologia moral. tractat.4. cap.1. à num.3.* Nauarrus *in Manuali capit.23. num. 48.* Villalobos *in ſumma p.1.tract.2. dif.11.* qui omnes colligunt ex dicto *Iſidoro lib.3. etymolog. c.3.* relato *in cap. conſuetudo 1.diſt ab omnibus recepto,* vbi dicit *lex erit quod rationi Conſtiterit, duntaxat quod religioni conueniat, quod ſaluti proficiat,* quia lex humana (vt iam dixi) debet eſſe conformis legi Diuinæ, ac naturali, & vtilitati humanæ, & Riccius vltra relatas conditiones in *collect.461.* ad textum *in d.cap erit autem lex,* addit vt ſit vſu recepta, & vt ſit publicata de quibus vltimis infra dico in hac Rubrica nouiſſimè Archiep. Tapia. *de legibus lib.4. ſumma q.3. art. 3.*

Et vt explices prædictas conditiones legis 68
iuxta relata verba *d.cap.erit autem lex,* tunc, *honeſta* dicetur lex, cum ratione conſtiterit, religioni conueniat, diſciplinæ congruat; quæ omnia reſpiciunt ad materiam legis, ſecundùm Iſidori *dictum in d.cap.conſuetudo,* de qua legis materia latè agunt Layman *d.c.4.* Bonacina *dict.q.1. puncto 5.* Suarez *de legib.lib.1.cap.9.n.7.* Salas *eodem tract. disp.1.ſect.9.n.57.* † *Iuſta* vt ſit propo- 69
ſita ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates, ſeruata proportionis æqualitate, vt tradit D.Thom.1.2.*q.96.art.2.* Caſtro *de legibus lib.6. diſp.10.* Bonacina *dict.diſp.1.q.1.punct.1.cap.4.& punct.4.n.4.* Suarez *lib.1.c.9.num.14.* Syluester *in ſumma* ver. *lex q.5.* † *Poſſibilis ſecundùm naturam* 70
hoc eſt etiam poſſibilem ſecundùm conſuetudinem terræ, & loci, ac temporis: nam in rebus moralibus quod nimis difficile eſt, iudicatur impoſſibile; quia etſi lex eſſet de re honeſta, & iuſta, non tamen poſſibili, vel de re difficili, quæ tamen ratione difficultatis loci, aut circumſtantiæ temporis, redditur impoſſibilis, & inhoneſta non obligat.

Vt ſi v.g. ieiunium in quadrageſima im- 71
peraretur per totam eam in ſolo pane, & aqua, vel ſi lex iuberet vt æquali honore tractarentur ruſtici, & nobiles, explicant Molina *de Iuſtitia tom.6. tractat.5. diſputatione ſexta,* Caſtro *de lege pœnali, cap.1.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 9. num. tertio,* Bonacina, Salas, Suarez, Vaſquez, & alij relati, Barboſa *in dicto cap. erit*

autem n.5. & 6. † qui *n.7.* cum aliis multis expendit aliam illam conditionem, *nullo priuato, commodo,* id est vt non debeat in priuatum commodum alicuius constitui, sed in communi, siue Reipublicæ vtilitatem cedere: nam lex est commune præceptum, communis Reip. sponsio *leg.1. ff. de legibus*, D. Thom. 1.2. *quæst.* 90. *art.* 1. & alij cum illo: applicabis quæ infra dico *in cap. cum omnes 6.* in principio præmissi, vbi de ratione illius.

73 Nec turbatur hæc conditio ex eo quod priuilegium, quod reuera est lex in priuatam vtilitatem, *cap. priuilegia 3. dist. 3.* vt infra dico & *sub tit. de rescriptis, & priuileg.* videtur dicere constitutionem legis ordinationi iustæ: argum. textus *in l. ius singulare, ff. de legibus*, quia, etsi priuilegium communiter definiatur, vt sit lex priuata, seu ius singulare contra ius commune indultum, vt præter antiquos docent Azor. *lib. 1. moral. lib. 5. cap. 22. quæst.* 1. Petrus Gregorius *de iuris arte cap. 7. n. 14.* Henricus Canisius *in summa lib. 1. tit. 2. §. duplex genus placitorum* Reuard. *tom. 1. ad leges 12. tabul. cap. 2.* Salas *de legibus disput. 1. sect. 7. num. 43. & sect. 8. num. 44.* Suarez *lib. 8. capit. 1. num. 3.* & alij relati à Barbosa *in dicto cap. priuilegia num. 2.* Tamen non ob id dicitur, vt priuilegium tanquam priuata lex careat ratione iusti, & honesti ad eius Concessionem. 74 † Quia & si Cicero *lib. 3. de legibus*, videatur negare in illis verbis *maiores nostri in personas priuatas leges ferri noluerunt, id est enim priuilegium*; non ex eo absolutè negat posse concedi, nam quamuis priuilegium alicui personarum generi concessum consuleretur: ratione tamen aliorum, qui immunitatem personis priuilegiatis seruare tenentur, eatenus legis rationem habere censetur, vt adnotarunt Suarez *de legibus lib. 1. c. 14. n. 8.* Barbosa *in d. cap. erit autem lex n. 9.*

Ex quo fluit intellectus ad textum *in dicta leg.* 75 *ius singulare, ff. de legibus*, quia etsi Doctores non parum discordes sint an ius singulare idem sit, ac priuilegium, affirmationibus aliquibus, aliis negantibus excitatis, qui docent ius singulare non esse indulgentiam illam, quæ contra ius commune conceditur, sed eam iuris partem, quam Iurisprudentes authoritate sua constituerunt, de qua *in §. responsa prudentum Inst. de iure naturali*, vt explicat Conanus *comm. Iuris ciuilis lib. 1. cap. 15. num. 5.* & partim consentit Cuiacus *lib. 15. obseru. 8. & in leg. is, qui pro emptore in princip. ff. de vsucap.* 76 † Nec priuilegium recedit ab eo, quod iustum, & æquum requirit quælibet lex iuxta textum *in l. 1. & pen. ff. de Iustitia, & iure* cum illud, vt dixi dicatur lex.

Nec est contra hoc textus *in dicta leg. ius sin-* 77 *gulare*, quia vt respondet eleganter ibi Alexand. Turramin. *à num. 11.* & Barbosa *in dicto cap. erit autem lex distinct. 4. num. 25.* consultus ibi non dicit absolutè priuilegia esse contra rationem, sed contra tenorem rationis.

Quia duplex iuris ratio considerari potest 78 illa, propter quam vniuersaliter lex data est; quæ primo se offert aspectui, & est de qua iure Consult. *in leg. quod vero 23. ff. de legibus.* Altera vero quæ in casu particulari occurrit, quam ipsi vocant postremam, vt in exemplis vulgaribus; ait enim lex generaliter depositum esse reddendum, & optima ratione, ne fidem fallas, & tamen firmior, alia ratio in casu particulari potest occurrere si furiosus repetat ensem depositum, vt damno Reipublicæ alios occidar, & in exemplo minorum, qui ætatis facilitate læsi sunt, vt in *l. bona fides, ff. depositi, & in leg. 1. ff. de minoribus*, explicat Petrus Gregor. *ad Rubr. de rescriptis c. 1. n. 4. & 5.*

79 Quare vt explicat Vasquez 1.2 *disp. 151, n. 19.* illud inter legem, & priuilegium interest, quod lex generali ratione immediatè bonum commune respicit; priuilegium vero ex ratione particulari remotè, in illud dirigitur, & comprobatur: argum. textus *cap. quia circa in sua decis. de consanguinit. & affinitate.*

80 Sed in hærendo verbis eiusdem legis, ius singulare quatenus, vel defert, aut sumitur pro priuilegio dicit idem Alexander Turramin. *in l. 7. ius singulare n. 9. & 10. ff. de legibus*, distinxi priuilegium *à iure singulari* tanquam genus, à specie, quia ius singulare ex vi nominis significat quidquid specialiter conceditur; ratione verò adiecti, vel priuilegium erit in specie, si contra ius commune conceditur, vel aliud, iuxta qualitatem, quæ fuerit adiecta, sic expendens verba *dict. l. ius singulare* ibi *contra tenorem rationis*, id est *contra ius commune.* 81 † igitur & cum eo Barbosa *in dicto c. priuilegia dist. 3. num. 3. & 4.* ait benè, vt loco generis ponantur illæ particulæ, differentiæ loco adiiciantur alia verba *contra ius commune*, vt per eam à rescripto strictè sumpto, quod ad iuris communis obseruantiam emanat, & à beneficio, quod præter ius conceditur distinguatur, vt explicant Azor. *Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 22. quæst. 5.* Rebuffus *in praxi tit. quid sit beneficium* Selba *de beneficiis 1. p. q. 1. num. 4.*

82 His omnibus applicabis dicendo nullo modo priuilegium dici legem, cum omnis lex præceptum contineat *l. 1. ff. de legibus*, cuius est proprium necessitatem imponere *cap. fin.* vers. *quod præcipitur 14. q. 1.* quod non conuenit priuilegio. Sed respondetur, nihil concludere respectu priuilegiorum, quæ fauorem publicum concernunt, & quibus partes nequeunt renunciare, iuxta textum, & quæ ibi dixi *in cap. si deligenti de foro compet.* imo etiam in aliis priuilegiis, quæ priuatum fauorem respiciunt dicendum est aliquo modo, sicut leges necessitatem importare, quia licet priuatis, qui his conceduntur priuilegia, præceptum impositum non sit, vt illis necessario vti debeant: tamen aliorum respectu, siue iudicium, siue priuatorum necessitas, imponitur, quia ea obseruare tenentur, & consequenter præceptum. Et sic concluditur continere veram rationem legis, vt docet adducti à Suarez *lib. 1. de legibus cap. 14. num. 8. & lib. 8. cap. 1. num. 3. & c. 23. à principio.* & omnino *à num. 7.* Barbosa suprà, *in dicto cap. priuilegia num. fin.*

83 Est ergo concludendum, vt quemadmodum conditiones suprà assignatæ pro ratione legis sunt necessariæ sic, & pro priuilegiis, quæ debent continere honestum, iustum in quod est possibile, & loco, temporique conueniens; imò vt quemadmodum lex debet esse manifesta, id est clara, vt passim iura proclamant *in l. leges Sacratissimas Cod. de legib. lege leonis 10.* vbi glossa *penultima, Cod. de pactis*, dicens quod legi in claritate nihil est proprius, & *in leg. tanta 2. §. hoc autem Codice de veteri iure enucleando*, vbi sub pœna falsi prohibetur ne quis

legea

leges per signorum obscuritates ausus sit conscribere, & *in authent.de testam.imperf.* vbi glossa *clare collat.* 8. dum ait quod lex ideo debet fieri cum magna deliberatione, vt elata sit *cap. Indicantem 30.q.5.cap. Abbate de verb.signif.* cum aliis citatis ab Emman. de valle de incantatione, &
84 Emsalm. *sect.* 1. *c.*5. *n.*23. † Vbi subdit quod lex dubia sibi ipsi parat insidias, & *n.*24. subdit legem habentem multiplicem intellectum non posse allegari ad decisionem causarum; imo & declaratione legislatoris per textum *in capit. si quando de rescriptis*, & per ea, quæ dixi latè, *in c.a 2.de iudiciis, aliquid infra q.*3.vers.*de causa*, ita similiter procedere in priuilegiis cum sua proportione, quia priuilegium, vt iam dixi, definitur quod sit lex priuata, vt notat Barbosa *in collect.ad Rub.de rescriptis lib.*6.*n.*3.cum multis. Est enim lex genus, ad quod reducitur priuilegium.
85 Ergo cum secundùm Philosophos sit certum principium, vt omnia, quæ prædicantur de genere, debeant prædicari de singulis speciebus, vt notant omnes per textum *ibi in l. iuris gentium §.sed si fraudanti in fine, ff.de pactis, & in l. si quid earum 45.6. interemptum, ff. de leg.*3. cum aliis de quibus Euerard.*in topicis leg.al.l.*61.& ex Aristotel. Agricola *de inuent.dialect.lib.cap.*6. sequitur vt meritò hanc resolutionem firment Suarez *de legibus lib.*8. *cap.* 12. *in principio*, Barbosa *in d. cap.priuilegia dist.*4.*n.*12. & latius patet ex dictis *quæst.seq.*

QVÆSTIO III.

An quemadmodum lex requirit causas, & quòd non se extendat extra territorium legislatoris, sic etiam procedat in priuilegiis. Et an non solùm Papa, & quilibet Princeps supremus, possint leges, & priuilegia obligatoria concedere sed etiam alij inferiores. Et num promissiuè, vel tantùm quilibet in suo territorio, & in suos subditos, & non in alienos: & quæ differentia inter legem, mandatum, & priuilegium.

SVMMARIVM.

1 *Leges, & priuilegia requirunt, vt rectè fiant quatuor causas, efficientem, materialem. formalem, & finalem.*
2 *Causa finalis legum, & priuilegiorum, qualiter, consideretur.* n.3.4.5.& 6.
7 *Causa formalis legum, & priuilegiorum, qualiter accipiatur, &* n.8.
8 *Priuilegiorum verba debent continere sensum manifestum; pro quorum interpretatione recurritur ad concedentem.*
9 *Causa materialis priuilegiorum, & legum est remota, vel proxima.*
10 *Causa efficiens priuilegiorum, & legum quæ dicatur? &* n.11.
12 *Lex sicut non obligat extra territorium constituentis, sic nec priuilegium intellectum cum distinctione. Vide* n.22.
13 *Librorum prohibitorum lectio concessa in Lusitania, non porrigitur ad nostram Hispaniam.*
14 *Leges condere Ecclesiasticas in tota vniuersali Ecclesia Romanus Pontifex solus potest.*
15 *Papa leges ciuiles nequit ponere, nisi tantùm in prouinciis sibi subiectis in temporalibus, sicut alij Reges; & quare ibi.*
16 *Lex Canonica præualet sæculari in materia peccati mutatiua.*
17 *Imperatores, possunt leges condere in terris sui imperij, & omnes supremi Reges habent eandem potestatem.*
19 *Lex Ciuilis debet Canonicæ præualere, quoties materia est temporalis, nec ratio peccati subsit.*
19 *Reges, qui subiecti sunt Imperatori, leges condere nequeunt absque eius licentia.*
20 *Respublica qualibet non recognoscens superiorem in temporalibus, potest leges facere.*
21 *Lex humana obligat subditos extra territorium; sed vide supra* n.12.

AD primam quæstionis partem suppositis quæ dixi in fine quæstionis præcedentis à vers.*nec turbatur*, vbi de differentia, & in similitudine legis, & priuilegij, & illis addendo, respondeo vt quemadmodum in lege quatuor causæ requiruntur; *efficiens* scilicet à qua fit, id est publica legitimi superioris authoritas, *materialis* ex qua hæc dicitur, vel remota actuum scilicet ad quos dirigitur, & circa quos versatur, vel proxima scilicet verba materialiter sumpta: *formalis* per quam scilicet mens, sententia legis, & *finalis* propter quam id est bonum commune; de quibus multa scripserunt Ennios *de principiis iuris lib.*4. Vvesembech. *in paratitla, ff. de legibus §.cum sequent.* Turramin. ad eundem titulum *c.*3.cum sequentibus, Suarez de legibus, *lib.*1.*c.*13.*cum præced.* Bonac.*de legibus disp.*1.*q.*1. *puncto* 5.cum sequentibus, Layman *in Theologia mor.tract.*4.*de legib.c.*4. ita etiam in priuilegiis has quatuor causas requiri probant Doctores, & tenet Barbosa *in d.cap.priuilegia dist.*4. *n.*13.*in fine.* 1

Et incipiendo à causa *finali*, propter quam, id est bonum commune procedit, dico vt quemadmodum de intrinseca ratione legis est quod ordinetur ad bonum commune; ita vt aliter lex non esset, vt iam dixi, & tenent communiter Doctores cum D. Thom. 1.2. *quæst.* 90. *artic.*4. Panormit. hîc, Filiucius *in cap. cum omnes hoc titul.* Antonius Gomez *in leg.*1.*tauri num.*5. Suarez *de legibus cap.*6.*num.* 8.probantes ex D.Isidoro relato *in dicto cap.erit autem lex, distinct.*4.ibi, *nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta*, & *ex leg.*9.*tit.*1. *p.*1. ibi *lex ea pro communal. de todos* ex ea ratione optima, quia lex est opus proprium publicæ potestatis. 2

Ita etiam priuilegium, quia licet illud certæ personæ concedatur, ac proinde lex priuata, seu ius singulare dicatur, vt in definitione proposita *in dicta quæstione præcedenti*, quod legi non conuenit, quæ in commune fertur, non in singulos, vt probat textus *in dicto cap erit autem lex dist.*4. ibi *commune præceptum leg. in ra* 8.*ff. de legibus*: tamen semper priuilegium in commune bonum ordinatur, & in eo fundamentum debet habere, latè dixi *in dict. quæst.*2. *præced.* & dicit Barbosa *in d cap.erit autem* quidquid dicant Sotus *de iustitia lib.*1.*q.*1.*art.*2.*ad* 2. 3

Digitized by Google

Canisius *in summa lib.1.tit. 2.§. duplex genus placitorum.*

4 Sed obstat dicere vt cum lex non debeat institui pro commodo priuato, ad quod respicit priuilegium, nullo modo debeat admitti relata doctrina, præcipuè si consideres, vt cum lex respiciat bonum commune, non obligat vnum absque altero, quia debet esse præceptum commune Regni, Prouinciæ, aut loci, iuxta textum *in l.1.ff.de legibus l.Iura eodem tit.& cap. 1.de constit.* ibi *iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur*, & ex eo, quod dicit Iason. *in dicta leg.*1. nempe vt nulla queat esse lex, quæ obliget vnam Ciuitatis partem, & non aliam.
5 † Respondetur tamen, quia vt iam dixi *dicta q.præced.* præter quam quòd sunt aliqua priuilegia, quæ conceduntur in commune bonum; illa verò, quæ personis particularibus conceduntur, & si ab eis queant renunciari, tamen dum durant obligant alios: & sic generaliter dicitur
6 extendi, vt dixi. † Imo & consideratio legis dictæ rigore certum etiam est quidquid Iason dicat posse dari casum contrarium, quia si conueniret bono publico, vt vna ciuitatis pars, aut Regni haberet arma talia, vel talia ædificia optimè posset dari legem obligantem vnos, & non alios, vt dicit Villaloh. *in summ.p.1 tract.2.dif.1. n.4.* vers. *desta.*

7 De causa verò *formali* quo ad mentem, scilicet, & sensum verborum dico etiam vt quemadmodum in lege mens verbis præfertur, *cap. intelligentia de verb. signif. leg.scire §. aliud ff. de excusatione tutor.* Vbi Doctores, sic etiam in priuilegiis, præcipuè sit attendenda intentio, & verbis præferenda *cap. quanto 26. post princip. de*
8 *priuileg.* † Et ex eadem causa formali infert Paulus Layman *dict. tract.4. de legibus cap.13. de interpretat.legum*, vt quemadmodum oportet quod sensus legis sit clarus, vt supra dixi *dicta q.2. in fine*, vers. *est ergo concludendum*; ita vt si aliquod obscurum irrepserit ad ipsum legislatorem, non ad aliud sit pro interpretatione recurrendum *l.1.l.leges, l.fin.Cod. de legib.* cum aliis, de quo dixi *in cap.12. de indic.* & agunt Doctores per textum ibi *in cap. si quando de rescriptis*; ita etiam verba priuilegiorum debent continere sensum manifestum, & pro eorum interpretatione non ad alium, quàm ad concedendum, sit recurrendum *per textum in l. Neratius, ff. de regul.iur.l.ex facto.ff.de vulgari, dict.cap.12.cum venissent de iudiciis cum similibus*; de quibus Anton. Gabriel. *lib.6. comm. conclus. titul.de regulis iuris conclus. 3. à num.* 7. Burgos de Paz. *in proœm. leg. tauri à num.* 307. Goncalez *ad regul.*8. *Cancel.glossa 51.n.35.* Tamburin. *de iure Abbat.tom.1. disp.26.quest.6.* qui omnes tradunt huius regulæ limitationes.

9 Et quod idem, ac de lege sit dicendum in priuilegio quoad causam *materialem*, quæ remota, seu obiectiua dicitur, vel proxima, explicant Suarez *de legibus lib.8.c.12.à n.1.* Bathosa *in dicto cap. erit autem lex num.18.* adducens textum *in cap. cum Capella 16. de priuilegiis, cap. sane 9. eodem*; tum quia vt iam supra dixi, nec scriptura ad priuilegiis essentiam requiritur sicut nec ad legem.

10 Ad id adductum de causa efficiente etiam dicendum est, vt quemadmodum requiritur ad legem condendam potestas sic & ad concedendum priuilegium requiritur potestas proportionata, quæ censetur illa omnis, quæ legem facere potest ex regula vulgari, quod is demum qui condere potest, potest, & soluere *l.3.ff.de re iudic.l.vlt.Cod. de legibus cap. verbum de pœnit.di-*
stinct.1. † Et ob id poterit ille solus, qui legem 11
condit, & concedere priuilegium, vt in terminis docent Ascanius, Tamburin. *de iure Abbat. tom.1. disp.16.q.1.n.1.* Paulus Layman *in Theologia mor.dicto tract.4.cap.23.n.14.* Salas *de legibus disp.17. sect.3.n.17.* Suarez *eodem tract. lib.8 c.9. & 10.* Bonacin. *eodem tractatu disput.1. quæst.3. puncto 2.n.1.*

Ex his etiam infertur ad secundam partem 12
nostri dubij, vt quemadmodum lex extra territorium constituentis, non obligat *ex c.2. hoc tit.lib.6.* vbi Doctores, ita nec priuilegium extra Episcopi concedentis Diœcesim, vel Principis extra suam prouinciam prodesse potest, vt post Azorium notat Suarez *de legib.lib.8.cap.26.* vbi eleganti distinctione elegantem resoluit materiam, vel enim Episcopus, aut alius superior in suo territorio priuilegium concedit ad faciendum actum, speciali statuto prohibitum solùm in sua Diœcesi, & tunc certum esse ait prodesse priuilegium extra eam, vbi prohibitio non erat, secus si similis prohibitio esset, etiam per alium superiorem, quia tunc priuilegium ad faciendum actum prohibitum, etiam in aliis prouin-
ciis non prodest. † Et exemplificat Barhosa *in* 13
dicto cap. erit autem lex n.17. quatenus ait quod obtinens licentiam ab inquisitoribus Lusitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non possit in Hispania. Et hæc de non extendendo legem vltra territorium præter ea, quæ abundè DD. dicunt *in dicto c.2.hoc tit.lib.6.* intelligitur satis ex dictis *à num. sequenti:* de legislatoribus Ecclesiasticis, ac Laicis.

Ad secundam quæstionis partem vt respon- 14
deas adiunges plura, quæ scripsi *in c.nouit de iudiciis, vbi à q.3.& 4.* cum aliis dixi de potestate, quã habent Pontifices, Imperatores, Reges, aut alij supremi Principes circa suos subditos, & sic. Dico primo quod Romanus Pontifex tantùm potest condere leges Ecclesiasticas in tota vniuersali Ecclesia, vt iam supra dixi *q.præced.& in Rub. & in c.fin.q.fin.* in fine de summa Trinitate, & fide Catholica, vbi probaui quòd potest diponere circa res fidei; ergo & Melius circa alias politicas, vt Ecclesiæ Pastor vniuersalis, & Christi Vicarius in terris; aliter enim non diceretur habere capitis rationem totius orbis in spiritualibus, comprobatur ex Epistolis decretalibus, vt his quinque libris, & in contentis in lib.6. tot extrauagantibus, Bullis, ac constitutionibus Summorum Pontificum, quibus regitur vniuersalis Ecclesia in spiritualibus, quod alia comprobatione
non eget. † Ex quo infertur vt licet Papa possit 15
in tota Ecclesia ponere leges Ecclesiasticas, sed non ciuiles, nisi tantum in prouinciis sibi subiectis in temporalibus, sicut cæteri alij Reges temporales, qui non recognoscũt alium superiorem temporalem, ex eo quia non constat vt quoad eas data fuisset à Christo, Petro, & aliis Pontificibus potestas ad gubernãdum vniuersalem Ecclesiam in tẽporalibus extẽdendo iurisdictionem ad laicos extra materiam peccati, aut spiritualitatis, vt latè dixi sub *dict.c.nouit de iudiciis*, sic docent Doctores communiter ibi, & Ioannes Maior *in 4. dist.24. q.3.* Caietan. *tom.1. opusculo 5. tractat. 2. c.3.& 22.q 43 art.4* Turrec. *in summ.de Eccl.lib.2. cap.*

Google

cap. 113. Suarez *lib. 3. de legibus cap. 6. à num.* 3. Bellarmio. *lib. 5. de Roman. Pontif. à princ* plura Barbosa *de iure Ecclesiastico part. 1. cap. 2. vbi de potestate Papæ*, Villalobos *in summa part. 1. tract. 2. dif. 7. & 8. n. 1.*

16 Et iterum benè cum multis idem Barbosa *in cap. 1. dist. 10. num.* 3. ait quod lex canonica præualet sæculari in materia peccati nutritiua, nō enim legi, aut Principi sæculari competit potestas vlla in materia spirituali, & inter personas Ecclesiasticas, vt docet idem Barbosa *dict. cap. 1. dist. 10. n. 2.* de quo latè dico infra *in c. 7. &* 10.

17 Imperatores verò possunt leges condere in terris suis, quod est sine dubio, cum Imperator sit caput totius sui Imperij, & patet ex toto iure ciuili, iuxta adducta *supra q.* 2. Et ex eodem capite omnes supremi Reges non recognoscentes superiorem in temporalibus, habent potestatem eandem quilibet in suo Regno, vt docent sine vllo dubio Theologi cum D. Thoma 2. 2.
18 *q.* 50. & omnes legistæ, & canonistæ. † Et sic quoties materia est temporalis, nec ratio peccati subsit, lex ciuilis debet canonicæ præualere, & in suo foro inter laicos obseruari, iuxta regulam textus *in cap. cum ad verum 96. dist. & in dict. cap. nouit de iudiciis*, vbi ego dixi de hac potestate condendi leges à Regibus nostris Hispaniæ, & Franciæ absque ordine ad Imperatorem: videbis Zeuallos *in practicis in præfatione à num.* 50. & ad propositum exemplum adducit Canisius *in tract. different. vtriusque iuris, different.* 10. *ex cap. dilecti de iudiciis*, quod expendit videndus Barbosa *dicta dist. 10. cap. 1. num. 4. &* 5. de quo dixi satis in
19 eo textu. † Alij inquam Reges Imperatori subiecti leges condere nequeunt absque licentia Imperatoris. Villalobos *in summa dict. dif. 8. n. 1.*
20 *in fine.* † Et quod quælibet Respublica non recognoscens superiorem in temporalibus potest leges facere, vt venetorum Respublica, & aliæ: Villalobos *supra num.* 10. & de aliis infra *q.* 12. *in fine.*

21 Et quod lex humana omnes subditos obliget, etiam extra territorium tradit D. Archiepiscop. Tapia *in summa lib. 4. part. 1. q. 16. art. 1. &* 2. vbi *ab articulo* 3. qualiter peregrini & aduenæ obligentur de quo fusè ago infra *sub q.* 14. nec facit contra hoc dictum supra *n.* 12. cum illud sit respectu legislatoris in suo territorio & non extra sed nunquid Episcopi obligent subditos suos extra territorium delinquentes dico infra *q. 10. n.* 21. vers. *ad tertiam.*

QVÆSTIO IV.

Lex an condi possit à Papa, vel à Principe supremo sine consilio Cardinalium, aut Procerum & an Regina hæres Regni, & si nubat possit per se leges condere. Leges humanæ tam Pontificiæ, quam Ciuiles vt obligent an requirant populi consensum, & acceptationem. Et an ius Ciuile obliget in Hispania.

SVMMARIVM.

1 *Papa potest condere leges sine Concilio Cardinalium.*

2 *Papa non tenetur consulere suos fratres, nec Imperator.*

3 *Clausula in Decretalibus epistolis solita poni:* de fratrum nostrorum consilio *decentiæ magis, quàm necessitatis est.*

4 *Papa res arduas potest etiam sine consilio Cardinalium decernere, sed non solet id facere,* vt n. 5. 6. & 7.

6 *Papa Vrbanus respondit legatis Perusinis, Pontificem non esse solitum negotia grauia in camera priuata expedire, sed in Apostolico consistorio.*

8 *Papa licet aliquem cooptare in collegio Cardinalium sine ipsorum consensu. Et num priuare Cardinales delinquentes* remissiuè.

9 *Papa quit dismembrare Episcopatum sine Consilio Episcopi, tamen requirit Consilium Cardinalium ex vi directiua; non tamen coactiua.*

10 *Imperatores, Reges, & Principes, & si debeant leges expedire de consilio Procerum, sed non præcisè illud requirere* n. 11. & 12.

13 *Imperator Romanus non est Dominus condendi leges in vniuersali Ecclesia.*

14 *Regina Regni hæres, si nubat, non ob id transfert totam potestatem ferendi leges in Maritum suum, qui tantum est caput quoad rem œconomicam familiæ* n. 16.

15 *Præsentationes, quæ competunt ad beneficia mulieribus, nequeunt fieri à Maritis suis, nisi consensu earum, &* n. 16.

16 *Leges condendi potestas non sequitur titulos honoris, sed Dominij ius, & Regni.*

17 *Regina Elisabeth simul cum Ferdinando* el Catholico *plures leges recopilatas fecit ex amicabili concordia inter eos.*

18 *Legum conditarum obligatio essentialis non dependet ab acceptatione subditorum,* n. 19. 20. 21. 22. 23. *&* 24. *solent tamen eas condere Principes cum ea conditione* à n. 23. *&* 25.

21 *Pontificis potestas in ferendo leges immediatè dependet à Deo; plures tamen dicunt eas obligare, si acceptentur à subditis,* vt n. 22.

23 *Christus dedit potestatem Prælatis non in destructionem, sed in ædificationem.*

24 *Supplicatio à legibus Pontificis, suspendit earum effectus.*

25 *Lege nulla causa nos tenent, quam quod iudicio populi receptæ sint.*

26 *Tridentinum Concilium non obligat in Regnis, & Prouinciis, in quibus non fuit acceptum.*

27 *Bulla cœnæ non obligat, vbi non est vsu recepta, sed ea per non vsum tolli non potest, cum quotannis publicetur* n. 28.

29 *Ciuile ius quando, & quomodo obliget in Hispania, &* n. 30. 31. & 33.

Iudices tenentur seruare leges ciuiles, quæ colliguntur ab ipso iure naturæ, vt sunt illæ, quæ spectant ad coniecturandam mentem testatoris, & à n. 17.

30 *Leges ciuiles in Hispania seruantur, quando deficiunt leges Regiæ ex consuetudine, illisque Cancellariæ & concilia admodum vtuntur in definiendis litibus. Vbi quid in aliis Regnis, &* n. 36. 37. & 38.

31 *Leges ciuiles pœnales quatenus obseruentur in praxi.*

32 *Hispania antiquitus per legem damnabat ad mortem quoscumque leges Ciuiles allegantes in iudicio.*

33 *Leges ciuiles in Hispania obligant, non, vt leges, sed vt dictamina rationis.*

34 *Iudex Ecclesiasticus potest seruare legem ciuilem fundatam ratione naturali, non quia lex est, sed quia bona est* n. 35.

36 *Ius ciuile extra imperium non obligat, nisi quatenus Princeps illorum Regnorum statuerunt.*

39 *Leges ciuiles de mandato Regum Hispaniæ publicè leguntur, & interpretantur in scholis.*

40 *Leges Hispaniæ quales fori leges non obligant, nisi vsu receptæ sint; sic vt eas allegans teneatur probare obseruantiam earum.*

41 *Iuris ciuilis transgrediens leges, non punitur, nisi actus sit contra ius naturale, vel Regni.*

42 *Contractus inter Hispanos non dicitur irritus, si tantum irritetur iure ciuili.*

1 AD primam quæstionis partem iam dixi *sub q. 2.* posse Papam leges condere sine consilio Cardinalium; nunc verò ex proposito agens idem esse tenendum affirmo ex eo, quia potestas Papæ est maxima, &
plenissima, *cap. 2. de preb. lib. 6. cap. proposuit de concessione prebendæ, clem* 1. vt lite pendente, *cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3.* ibi *sine vlla synodo,* cumque potestas eius sit libera *c. significasti in fine de electione*, sequitur vt minime ipse teneatur aliquem requirere, vt docet glossa *in clem. dudum de sepulturis.* & sic nec requirere consensum Car-
a dinalium † Et sic *glossa* 1. *in cap. Apostolicæ de re iudicata* dicit non teneri Papam consulere suos fratres, & promiscuè de Papa, & Imperatore loquentes docent Geminianus *in cap. super eo de hæreticis lib. 6.* vbi dicit hanc magis communem, & sustentabiliorem, sequitur Felinus in hac Rub. n. 2. vbi affirmat esse communem Decius *in* 1. *lect. n.* 8. pro qua facit *textus in l.* 1. *Cod. de legibus* ibi *soli Imperatori,* & ibi *solus Imperator*, &c. esse communem opinionem, & ex facto seruari
3 affirmat Albericus *in Rubrica Cod. de legibus.* † vbi dicit clausulam illam, quæ in decretalibus epistolis inseritur, scilicet *de fratrum nostrorum Consilio* decentiæ magis, quam necessitatis esse: dixit etiam communem opinionem Anania *in cap. finissime num.* 4. vers. *Papa de hæreticis*, & Barbatia sibi contrarius *cons.* 1. *volum.* 1. *col.* 28. paulo post medium eum sequutus, & tenet Paulus *in l. humanum n. 6. C. de legibus*, & in Papa tenent omnes, quos ibi adduxi *sub d. q.* 2.

4 Dubium tamen est an Papa possit res arduas sine consilio Cardinalium expendere, & non posse tenent Baldus *in l. pen. num.* 3. vers. *cum sit Valde præcisa Cod. de bonis quæ liberis*, *Cardinalis cons.* 128. vbi generaliter tradit gesta per Papam, quæ ardua sunt sine consilio Cardinalium, quæ ardua sunt minime obligare successores: eandem sequitur opinionem *in c. ex gestis de Clericis.* non residentibus, vbi etiam Imola *num.* 1. Abbas *in c. quæ sunt num.* 3. de his quæ fiunt *à maiori parte capituli,* vbi in hoc allegat duo iura textum *in c. per venerabilem* vbi ipse notat *num.* 1. *qui filij sint legitimi, & in c. fundamenta de electione lib.* 6. & subiungit Abbas ibi hoc esse mirabile dictum Archidiaconi *in c. sunt quidem* 15. *quæst.* 1. tenet Francus *in c. super eo n.* 2. *de hæret lib.* 6.

5 Vbi refert ex Ioanne Andrea *in cap. requisiti de testam.* quod inter Papam, & Cardinales est quædam vnionis identitas: sequitur Basil. *de præstantia Cardinal. q.* 2. dicens esse sustentabiliorem *n.* 11. & æquiorem *n.* 14. nec contrariam esse communem *num.* 28. imo hanc esse communem & in eius fauorem fuisse obtentum, & iudicatum olim.

Itaque Baldus *in l. fin. Cod. de diuers. rescript.* 6
refert Papam Vrbanum legatis Perusinis supplicantibus expeditionem quorundam negotiorum respondisse non esse solitum negotia grauia in Camera priuata expedire, sed in Apostolico Consistorio, & ad hoc esse casum, & multum debere notari, dicit communem Parisius, *de resignatione beneficiorum p.* 1. *lib* 8. *q.* 5. *n.* 14. † Et ego 7
credo solitos esse Pontifices leges condere, & alias res arduas cum consilio suorum Cardinalium; sed non ob id præcisè necessarium fore ad substantiam, & validitatem; & si æquius, honestiusque sit, quare fundamenta contraria nihil aliud probant, quàm quod de honestate, & decentia, non de necessitate: & sic procedere in legibus condendis, quæ sunt rei arduæ nimis.

Ex quo infero vt liceat Papæ aliquem in col- 8
legio Cardinalium cooptare sine illorum consensu, licet sit negotium arduum, vt determinat eleganter Ioannes Andreas *in cap. sane de conuersione coniugator*, vbi idem sequitur Antonius, & Felinus supra, & in hoc Decius dicit se allegare glossam notabilem *in clem. Romani* verbo *potestatis* de elect. quæ nihil dicit: sed nostram opinionem docet Zeuallos *in pract. q.* 645. *à n.* 1. vbi *n.* 6. disputat an possit solus Papa Cardinales delinquentes priuare, & ibi *n.* 11. an si Papa delinquat quis possit eum punire, de quo adduxi aliqua *sub c.* 1. *de indic.* & vberius *sub c.* 12.

Secundo quod Papa solus Episcopatus dini- 9
dit, vt docent Hostiensis *in c. cum contingat n.* 11. *de foro comp.* vbi Butr. *n.* 11. vers. *de consuetudine* Panormit. *n.* 18. Bellamera *n.* 15. vers. *tamen cautum est*, Rota *decis.* 324. *num.* 2. apud Farinacium *p.* 1. *recem.* & sic licet glossa *in c.* 1. *dist.* 10. glossa verbo *diuisis*, & verbo *diuisiones* ibi *nec Papa inuito Episcopo*, non tenetur ad hoc, quod Papa inuito Episcopo non potest diuidere Episcopatum, præterquam ex causa, vt præter Abbatem *in c. fin. sub n.* 12. vers. *& vide de confirmat. vtili*, & inter suas quæstiones *q.* 1. *n.* 17. Felinus *in c. quæ in Ecclesiarum n.* 42. *ad finem hoc tit.* Nauarr. *de spolijs Clericor.* §. 3. *n.* 2. † Tamen Loterius *de re bene-* 10
ficiaria contrarium meritò dicit, vbi reprobat *lib.* 1. *q.* 11. *n.* 33. *& sequentibus* hanc glossam fundamentis Abbatis respondens, ac declarans doctrinam Abbatis *dicta q.* 1. *num.* 12. vers. *consilium tamen collegij* existimantis in noua constitutione sedis episcopalis, & dismembratione, assignationeque Diœcesum requiri Consilium collegij Cardinalium, quod declarat, vt procedat respectu necessitatis directiuæ, & intrinsecæ, non verò coactiuæ necessitatis, & extrinsecæ, prout declarat etiam Cardinalis Paleotus *de sacr. consistor. consult p.* 1. *q.* 3. *in respons. ad* 3. *argumentum*, Barbosa *in dicto c.* 1. *dist.* 10. *n.* 8. *in fine, & n.* 7. qui *lib.* 1. *de iure Ecclesiastico c.* 1. *&* 2. refert alia plura, quæ Papa solus facit absque consilio procerum in Ecclesia vniuersali.

Iam ergo breuiter ex eadem doctrina idem 11
respondendum est de Imperatore, Rege, aut quolibet alio Principe supremo, nempe vt licet regula sit quòd Principes debeant leges condere ex consilio procerum, vt probat textus *in l. placet in princ. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, & glossa verbo

verbo *sanctiones in l.fin. C.de diuersis rescript.* quia
negotia ardua non expedit Princeps sine illis,
textus in auth. habita *C. ne filius pro patre*; sed
legem condere est res ardua,& maximum nego-
tium, cum in eo coosistas supremus, & maxi-
mos meri imperij gradus, vt existimat Bartol.
in l. imperium n.7. ff. de iuris domin.iudicum.
12 Tamen dicendum est vt prædicta requisitio
procerum ad leges condeodas non sit præcisè
necessaria, vt valeant, sed tantùm ex vrbanita-
te, & fundamentis iam relatis de Pontifice: &
facit in terminis textus *in l. bene à Zenone C. de
quadrien. præscript. l. deprecatio ff. ad leg.Rhod.*de-
licta, quibus probatur Principes habere in tem-
poralibus eandem libertatem; & sic contra Bald.
tenuit Hugolinus Doctor antiquus *in cap. in istis
§. leges dist.* 4. dicit communem Geminianus *in
c. super eo n.4. de heret. lib.6.* vbi dicit illam ma-
gis communem,& sustentabiliorem, Decius *in 1.
lectura num.* 8. ibi *soli Imperatori solus Imperator.*
cum aliis Zeuallos *dict.q.645.n.3.& 4.*
13 Quæoam intelliges, vt leges Imperatoris
non ligent ooo subditos, cum Imperator non sit
mundi Dominus, vt Doctores communiter te-
nent, de quo benè scripsi sub *d. c. nouit de iudic.
q.4.* nec quod Imperator Romanus sit Dominus
condendi leges in vniuersali Ecclesia, vt latè
probat legendus Suarez *de legibus lib. 3. cap.7.
& 8.*
14 Ad secundam quæstionis partem an Regina
hæres Regni, si nubat possit sola leges condere,
& de iure secundùm Bald. *in cap. significauit de
rescriptis*, Tyraquellum *de nobilitate cap.18.* Al-
ciat *l.1.C.in ius vocando,* Gregor. Lopez, & alios
diceodum est vt licet Regioa sit Regi marito
suo subiecta; imo & eius maritus sit verè Rex
mediante matrimonio *l.9. tit.1. part.2.* vbi Gre-
gor. sed oon ideo quod Regi sit subiecta in ad-
ministratione domûs, tamen non transtulit io
eum per matrimonium cum eo contractum po-
testatem condendarum legum, & gubernandi,
15 quam ipsa Regina hæreditario iure habebat. †
Et cõfirmatur nam præsentationes, quæ ad vxo-
res pertinent non possuot fieri à maritis suis,
nisi earum conseosu; ob idque si Regioa contra
diceret potius ei obediendum foret, & non Re-
gi; sin vero noo contradiceret, tunc Regi im-
peranti aliquid, in quo præsumitur id factum de
consensu Reginæ: comprobat decisum Villalo-
bos *in summa p.1. tract.2. dif. 8. num. 9.* & ita te-
nendum est nouissimè cum Diana *part.11.tract.3.
res.25. in* vers. *sed si aliquis curiosius cum Præposi-
to in part.* 2. D. Thom. *quæst.95. disput. 1. dub. 3.*
eo quòd pertinet leges condere ad eum, cuius est
16 Regni Dominium. † Nec refert quod maritus
vocetur Rex, & honoretur tanquam Rex, quia
potestas leges condendi non sequitur titulos ho-
noris, sed solùm Dominij ius, & Regni, quod
est penes Reginam solam. Nec referre quòd
sit caput mulieris, quia hoc accipitur quoad
rem æconomicam, & familiæ administratio-
nem, sed mulierem posse esse caput, quoad poli-
ticam administrationem, cum nullus negare
possit, vt Regina sit caput politicum ciuium, si
maneat innupta, & applicabis quæ dico *infra
q.9.* vers. *ad tertiam.*
17 Vnde addo quod etsi ex pluribus, pragmati-
cis, sanctionibus, ac prouisionibus, quæ exi-
stunt sub libro nouæ recopil. apud nos Hispa-
nos, in quibus earum conditores in simul sunt
D. Ferdinandus, & Elisabeth Regina hæredita-
ria huius Regni: tamen illud factum fuisse ex
amicabili concordia talium Regum Catholico-
rum; sin autem Regina per sola vellet leges con-
dere reuera ex doctrina relata ea, noo Rex ma-
ritus suus conderet ex præhabita ratione, & fun-
damentis.
Ad tertiam quæstionis partem video Docto- 18
res discordare, quia multi docent non requiri
populi consensum, vt obligent leges ciuiles &
Pontificiæ; eo quod Legislatores legem impo-
nunt iure præfecturæ, & dominij, quod subdi-
tos habent. Et quia obligatio legis oritur ex
subiectione, qua subditi prælatis subsunt, & obe-
dientia, quam illis præstare tenentur, Non enim
oritur obedientiæ vis à subditi acceptatione; et si
liberum esse populo dissentire, & leges respuere,
non essent subditi; nam voluntate, & non ne-
cessitate parerent, & fieret quasi conuentio quæ-
dam, & pactum inter Subditos, & Prælatum de
obseruanda lege, nec vllum esset obedientiæ
vinculum docent Puteanus *in p.2. D.Thom.q.95.
art.3. dubio vnico concl. 2.* Granad. *in p.1. contract.7.
tract.3.p.1.disp.7.num.3.* Vasquez *in part.2.tom.2.
disp.156. c.5.num.36.* Malderus *in p.2.q.90.art.3.
dubio 2.* Lorca *in part.2. tract. de legibus disp. 26.*
Suarez *de legibus lib.3. c.19. & lib.4.c.16.* Bart. *in
expositione Bullæ Clement. 8. de largit. muner. p.7.
principali* Basilius *de matrim.lib. 5.c.7.n.2.* & quod
reges possint instituere leges pro gubernio suo-
rum subditorum absque illorum consensu do-
cent Greg. Lopez *in l.16. tit.1.p.1.* glossa 4. Ca-
lixto Ramirez Ceptatione *in lib.reglar.§.21.n.21.
num.6.* D.Iuan de el Castillo *lib.7. de tertiis c.41.
num.77.* cum infinitis. Trentacinchius *lib.2.var.
tit.de indic.ref.8.num. 1.* Morlas & Martinez *in
Allegatione pro regno Arragoniæ* ille *num.52.* iste *à
num.370.* Castro Palao *tom.1. tract. 3. disp.1. pu-
nct.3.* Adam.concert. *lib.4.politica c.8. §.13.* Mar-
quez *in Gubernatore Christiano lib.1.c.18.§.3.* fra-
ter Iuanes Martinez de Prado *tom.1. summa c.3.
q.6.num.5.* Araujo *tom.2. q.97. disp.3. sect.2.* Ar-
chiepiscop. Tapia *in Catena mira lib.4. art.9.
fol.323.* Ioann.Leonardo in *Parergon* post dispu-
tationem de iuram. calumn. inter disputationes
Christoph. Vesoldi.
Et coofirmatur quia stando in principiis na- 19
turalibus, vt lex obliget, non est oecessum vt
à populo acceptetur vsu, cum alias daretur, vt
populus esset superior Principe; indeque pro-
cedere, vt possit Rex, seu Princeps populum
compellere ad legis obseruantiam, & quod leges
acceptet respectiuè vt docent Suarez *dict.cap.16.
lib.4. num.2.3. & 4.* Castro *de lege pœnali lib.1.
c.1.* Turrecremata *in §. leges sup.* † Etenim vt re- 20
fert Diana *p.1. tract.10. de legibus ref.1.* nisi lex
cogeret subditos, & obligationem induceret,
absque dependentia ab eorum approbatione,
subditique possent dissentire, esset bellum vtrin-
que iustum: nam legislator iustè exigit obedien-
tiam, & obseruationem legis, & subditus iustè
resistit cum acceptatio legis eius arbitrio com-
missa sit, sic desumens ex Lorca, vbi supra,
qui aliud fundamentum in confirmationem ad-
ducit.
Et licet respectu Pontificis vt veriorem præ- 21
dictam sententiam amplectar, quia eius potestas
est immediatè à Deo, & non à populo, sicque le-
gem eius non pendere quoad eius obligationem
à populi acceptatione, & per hoc peccare illam
non

Digitized by Google

non acceptando, quamuis per non vsum si est
abrogata non obliget amplius, vt tenet Diana
vbi supta in fine, & constat ex Christi verbis
ibi *quodcumque ligaueris*, & ibi *pasce oues meas*,
quæ absque conditione dicta, nullam populi ac-
22 ceptationem desiderant. † Tamen video quam
plures Doctores tenere respectu Pontificis, vt
acceptatio requiratur ad legum valotem contra
Dicardum in Bulla quæ *lib.1.c.3.q,6.n.9.* & alios
ab eo adductos, quia ita voluntas Pontificis in-
terpretatur, vt quandiu lex ipsius non est à po-
pulo recepta, velit eius obligationem suspendi,
ne detur peccandi occasio: sic docent Azor *mo-
ràl. p.1.lib.5.c.4.q.1.* Becanus, & Reginaldus ille
in summa Theolog. p.2. tract.3. c.6. q.8.num.2. iste
*tom.1. lib.13. c.16.num.*160. Villalobos *in summa
p.2. tract.2. dif.16. n.6.*
23 Et confirmant Doctores ex illo Pauli 2.*ad co-
rinth.*13. vbi asserit Christum dedisse hanc po-
testatem Prælatis Ecclesiæ, non in destructio-
nem, sed in ædificationem; & sic præsumendum
esse Prælatos non velle vti sua potestate contra
communem populorum consensum, quod esset
vti in destructionem, non ædificationem: sic
24 docent etiam alij. † Quod si supplicaretur à le-
gibus Pontificiis, vt suspendatur earum effectus,
docent Fulin. *in c.1. de treug.* Castro *lib.1. de lege
pœnali c.1.* Anchartan. *conf.*214. Suatez *de legi-
bus 1. p. lib.4. c.16. n.6.* sic probantes ex *c.si quan-
do de rescriptis*, Villalob. *dict. p.1. tract.2. dif.16.
num.fin.* qui cum eodem Suarez *num.* 8. testatur
de consuetudine, qua vtuntur plures prouinciæ
supplicandi ad ipsum Papam de legibus suis,
eum qua ipse Papa transit; sed an à lege appellari
queat dixi infra hoc tit *in c.6.q.fin.*

25 Quoad Principes verò sæculares in practica potest dici eorum leges conditas non habere obligandi vim, nisi ex acceptatione subditorum, quia leges promulgantur sub tacita conditione, si à populo acceptentur, esseque confotme benignæ Principum, & legislatori voluntati, ne nimis suis subditis onerosi videantur, sicut videtur determinatum *in l.de quibus ff de legibus*; eo quod ibi habetur quod nulla causa leges nos tenent, quam quod iudicio populi receptæ sunt ibi in vers. *nam quod ipsa leges, & ex c.in istis dict. §.leges dist.* 4. ibi *leges confirmantur cum moribus vtentium approbantur*: sic docent Villalobos, Becan. & Azor supra relati, Felinus *in c.2.de treuga, & pace à n.13.* Couarr. *lib. 2. var.c.* 16. Nauarrus *cons. 1. hoc tit. lib. 1. n.13. & in manuali c.23.n.40.* Rolandus *cons. 99. num.6.* Gregor. *in l.16.* glossa *an el pueblo tit. 1. p. 1.* Gutierrez *de iuram.1.p.c.38. n.9.* Sayrus *decens. lib.1. c. 7. n.8.* Vasquez 11, *disp.156. c.5. n.34.* Tannerus *in p.2. D.Thom. disp.5. q.5. dubio 4. n.130.* Chochriez *de iurisdict. tom. 1. q.50. num.* 8. Valentia *tom.2. disp.7. q.5. puncto* 2. Filius *tom. 2. tract. 21. c. vlt. n.429.* Sanctarelus *in tractatu de heresi c.13. n.21.* Lessius *de iustitia lib.2. c.22. dubio 13, n.98.* Reginald. *tom.1. lib.13. c.16. n.160.* Homobonus *de exam. Ecclef. p.1. tract,12. c.7. q.17.* Emanuel Sa verbo *lex n.1.* Miranda *in man. prælat. tom* 2 *q.25. art.21.conclus.1.* Barbosa cum aliis multis *in dicto c.in istis dist.4. n.4.* inter quos Syluester, Natta, Menoch. Perez, Azeuedus, Flamin. Bernard. Grauæ, Stephanus Gratianus. Et videtur tenen-
26 dum ex dictis quæst. sequenti. † Et ex eo quod
tridentinum concilium non obligat in Regnis,
& prouinciis, in quibus non fuit receptum, vt

est communis Doctorum placitum, de quo dixi aliquid *sub c.lib.de foro competenti q.31.* aliquid infra *q.5.* vers. *ad quartam* ex Barbosa legendo *sup.n.5. & 6.* ob idque multi requiri populi approbationem dixerunt per text. *in l. de quibus ff. de legib. c.cui estis §.1.dist.4.* Becanus *p.2. tract.3. c.6.q.8.* Valle Dei houra *de Ensalmis & incantationibus sect.1. c.15. n.13.* Salcedus *de lege Politica lib.2.c.1. n.37.* Gabriel Peteira *decis.95.n.9.* & ambo cum multis aliis.

Vnde Puteanus *in c.2.* D.Thom. *q.11.art.4. dubio* 2. Filiucius *tom.1. tract.11. c.1. q.5. n.11.* cum Sanchez, & Azorio, Ioannes Valerius *in diferent. vtriusque iuris diferent.30.num.2.* Becan. *in part.x. tract.3.c.6 q.8.num.4.* docent Bullam cœnæ, vbi non est vsu recepta non obligare in conscientia, de quo ex dictis alij, & magis probabiliter contrarium assenetant, vt refert Diana *dicta resol.* 1. in vers. *vnde*. 27

Qui ibi in fine ait quod cum Bulla cœnæ quotannis publicetur, non potest per non vsum tolli. Quid tamen erit quando lex aliquam iniquitatem contineat, vel a maiori parte populi non recipiatur, dico infra *q.5.* 28

Ad quartam quæstionis partem, an ius ciuile obliget in Hispania suppositis quæ dixi *sub c.15. de testibus*, quando deficiente lege Regia, seu iure canonico iudicetur, iuxta leges ciuiles, & quod iudices tenentur seruate leges ciuiles, quæ colliguntur ab ipso iure naturæ, quales sunt illæ, quæ pertinent ad coniectutandam ratione optima testatoris mentem, eo quod sunt prudentissimæ coniectutæ, vt tradit Villalobos supra *difficult.8.n.4.* tota difficultas est de aliis legibus pœnalibus, aut disponentibus ad beneplacitum ipsius legislatotis. 29

Et pro affirmatiua sententia facit quod in nostra Hispania, deficientibus prædictis legibus, recurritur ad ius ciuile Romanorum, vt docent Burgos de Paz *in l. 1. tauri n.520.* Anton. Gomez *ibi n.10.* Pinelus *in Rubrica C.de bonis matrnis p.2 n.12.* Zifuentes *in l. 3. tauri num.3.* & addit Villalobos *in summa dicta dif. 8. num. 6.* sic consuetudine esse introductum, nec procedere ex vi legum Ciuilium, vt sic aut crebro accidit iudicari per eas in Cancellariis, & iudiciis supremis, & ab Aduocatis allegari; imo in senatu celeberrimo Cancellariæ Pintianæ & in consiliis supremis hic Matriti vide & video ab hinc annis multis vberrimè vti legibus, & decisionibus ciuilibus, per easque causas decerni, nec alias illo iure non versatos, haberi pro doctis, & taliter videtur procedere hæc ductrina, quod existiment Castr. Palaus *tom.2. tract.3. disp.1.* Sanchez *de matrim. lib.7. disp.87. num.29.* vt extendatur ad alia Regna, vbi deficientibus proptiis legibus recurratur ad ius ciuile, secundùm cuius leges iudicent. 30

Nihilominus existimo verius, vt iuris ciuilis legibus illis, nempe quæ pertinent ad delicta, aut contractus, non debeat inuiolabiliter iudicari in casu prædicto, nisi in quantum earum ratio locum habeat, vt docent Matiencus in *l. 2. recopil. tit.5.* glossa *1.n.15.* Gregor. Lopez, Vasquez 12. *tom.2. disp.153. c.2. à num.15.* ex eo, quia Imperator non est mundi Dominus, qui specialiter in Hispanos nullam habet iurisdictionem cum Rex noster iuxta quæ latè dixi *in c. nouit de iudicus q.5. & 26.* non sit subiectus Imperatori, & supremam habeat potestatem in his Regnis, 31

vindi

vindicata Hispania à Mauris, quo fit vt Imperatorum leges nos non obligent, nisi velit Rex noster Hispanos eis nos subiicere, & præter relatos docent Salas *de legibus tract. 14. disp. 7. sect. 9. n.* 18. Granad. 1 1. *contr. tract. 3. p. 1. di p. 3. sect. 3. num.* 3. vt contrariam sententiam merito falsam putent, & docent Suarez *de legibus lib.* 3. *c.* 8. *n.* 5. Gordon *in Theologia morali tom. 1. lib. 2. q. 9. c. 3. n.* 13. cum multis aliis consultis, & Molina *de iust.*
32 *tom. 1. tract. 2. disp.* 30 † Imo, vt docent Palacios in *Rub. c. per vestras de donat, inter virum & uxorem in initio.* Oldradus *conf.* 69. antiquitus in Hispania fuit lex ad mortem damnans quoscumque allegantes leges iuris ciuilis in iudicio.

33 Nec obstat dicere allegati passim ius ciuile in his Regnis, & eius leges, quia non concludit vt obligent vt leges, sed tantum vt dictamina rationi Consentanea (cum re ipsa talia fuerint)
34 & naturam contractuum optimè explicantia. † Vnde Panormit. *in cap. Ecclesia sancta Mariæ hoc tit. n.* 1. Vniuersè ait quod vbi lex ciuilis Imperatorum esset fundata super ratione naturali potest iudex Ecclesiasticus illam seruare non ratio-
35 ne legis, sed ratione naturali. † Et Bald. *in c. fin. hoc tit.* testatur Franco vti lege Romana, non quia lex est, sed quia bona est, Diana *part.* 5.
36 *tract.* 14. *miscel. 2. resol.* 69. † Vbi concludit cum Gordono *dict. q. 9. num.* 13. *c.* 3. ius ciuile in aliis Regnis citra Imperium non obligare, nisi quantum illorum Regnorum Principes statuerunt.

37 Nec secundò obstat fundamentum primæ sententiæ de consuetudine huius Regni, quia talis consuetudo, & vsus non potest probari ex eo quod frequentius iudicent iudices per leges ciuiles, deficientibus propriis, quia id faciunt non obligatione, sed imitatione, quia scilicet dictæ leges æquitati proximiores videntur: ita
38 Diana vbi supra. † Et Granadus *dicta disp.* 3. *sect. 3. num.* 15. optimè aduertit, vt consuetudo sit solùm citandi leges ciuiles, vt in his, quæ ad ius naturale accedunt magni habendæ, eo quod optimis rationibus Iurisconsultorum responsa niti soleant.

39 Sed pro prima sententia in Regnis adhoc fecit quædam lex Regia Eldifonsi Compluti facta, quam postea confirmauit Rex Ferdinandus Catholicus, vbi volt, vt in publicis scholis, & vniuersitatibus legantur, & explicentur leges ciuiles, quia in illis sunt plures res dictæ cum eruditione; & quod subditi habeant earum scientiam; imo & per illas honorentur, sicque practicè videmus in scholis salmantinis, & Pintiæ poblicè, & stipendiis Regiis doceri à plurimis viris eruditis conatu maximo, & concurrentium apparatu sed respondetur id procedere, non vt obliget earum obseruantia, nisi in quantum sit cum æquitate, & ratione, vt iam diximus.

40 Notandum verò est leges Hispaniæ non omnes obligare, nisi vsu receptæ sint, vt sunt fori leges, docent Gutierez *de iuram. part. 1. cap.* 38. Rodericus Suarez *in proæm. leg. fori*, expresse probat *lex* 1. *tauri*, qua cauetur, vt obseruentur leges fori in quantum sint vsu receptæ, Villalobos *dicta dif.* 8. *n.* 7. & addunt Suarez *supra n.* 2. Paz *in d. l.* 1. *à n.* 107. & 109. vt qui eas alleget in iudicio teneatur probare esse obseruantia, & vsu.

41 Secundò notandum est quod stando etiam in dicta 1. opinione eius Doctores docere neminem esse puniendum propter legum transgressionem ciuilium, si actus non sit contra ius naturale, vel Regni, † nec contractum fore irri- 42
tum, & si à iure ciuili irritetur, quia si hos effectus leges ciuiles haberent, obligarent Hispanos, sicut propriæ, quod non est dicendum, vt tradunt Castr. Palaus *d. tom. 2. tract. 3. disp.* 1. Diana *d. res.* 69. *in fine.*

QVÆSTIO V.

An si non constet legem esse quoad vsum receptam, teneatur quis eam seruare & an si quandoque lex seruetur, quandoque non intelligatur vsu recepta, an vero abrogata & an lex quæ non est vsu recepta, vt non obliget requirat vt Princeps sciat eam non esse vsu receptam, & tolleret ipsius non vsum & quando, & à quibus dicatur vsu recepta, vt obliget & cui incumbat onus probandi esse legem vsu receptam.

SVMMARIVM.

1 *Lex lata obligat, si constat de ea, quando dubium est de eius acceptatione. Præsumitur enim vsu recepta, vt* num. 2. *Et quando fuit semel obseruata* num. 3. *videtur contra* num. 6.

4 *Lex ligabit si acceptata est in foro conscientiæ; & si non constet de eius acceptatione quoad forum exterius, quia remanet in sua possessione.*

5 *Lex iusta, & sufficienter promulgata statim obligat contra quod dixit Caramuel* n. 1. *& subditi eam non recipientes peccant.*

7 *Lex partim vsu recepta, partim, non, quando obliget.*

8 *Lex vt desinat obligare, qualiter in Principe requirat scientiam illius non vsus, & repugnantia subditorum* n. 9. 10. & 11.

12 *Lex dicitur vsu recepta, quando maior pars communitatis illam recipit, non si vnus, vel duo, & è contra ita dicetur non recepta.*

14 *Legem receptam fuisse, vel non probare quis num teneatur? &* n 4 *vbi expenditur.*

15 *Lex non obligat antequam saltim recipiatur à maiori parte populi, nec reuocata in Decretis Tridentini.*

16 *Bulla Romæ publicata obligant scientes illas publicatas.*

17 *Confessarius monere non tenetur pænitentem ignorantem Bullam Papæ.*

18 *Doctor legens non tenetur docere legem, quæ non obligat Prouincialem.*

AD primam quæstionis partem negatiuè respondet Caramuel *fundamento* 18. *quest.* 3. *n.* 458. nam si dubitatur an sit lex vsu recepta, sequitur esse dubium an obliget, & per consequens nemo teneatur eam seruare, quia in hoc dubio possessio stat pro libertate: & sic de Bulla Pij V. quæ loquitur de 1

pœna

pœna priuationis priuilegiia, clericalis officij,&
beneficij dicit probabiliorem esse eam senten-
riam, quæ asserit eam Bullam oon esse vsu rece-
ptam quoadforum exterioa : sic ex Enriquez,
Auila,& Sairo,ergo infert Caramuel noo est cur
ea lex obseruetur.

2 Adhuc tamen dicendum est vt quoties con-
stat dr lege lata dubium vero est de eios acce-
ptatione lex lata obliget, quia in pari dubio,
cum lex sit in possessione debet obseruari, iuxta
iuris regulam melior est conditio possidentis in
dubio pari, vt latè probo *in cap. ad audientiam,*
c.significasti de homicidio : ita Sanchez *in summa*
lib.1.c.10. num.35. & probatur, quia Principes
statim,ac lex *C.8.* Et sufficienter promulgata pu-
niunt transgressores;ergo signom est oon requi-
ri acceptationem populi ad obligationem legis;
quod an sit verum dixi iam *q.4 præced.* sub vers.
ad tertiam; & sic in dubio non esse iudicandum
pro libertate subditorum, sed pro ipsa lege, ac
proinde quod præsumatur lex vsu recepta, do-
cent Bartol. *in l.illa num.5.ff. de verb. obligat.* Ro-
landus à Valle *cons.90. num.53. volum.1.& de lu-*
cro dotis q.59. in fine, Iason *in l. rem non nouam*
C.de iudic. Alex. *cons.132. num.2. & 3. volum.1.*
Decius *cons.649. columna pen. num.16.* Patisius de
Put. *de syndicatu cap.statutum col.1.* Beoint.*dec.13.*
num.10. Marta *de iurisdic. part.4. cent.1. casu 19.*
num.19. loquens tantum de lege Principis, Ca-
balc. *tract. de tutel. & curat. n.42.* Surdus *cons.58.*
n.2. Gozadinus *cons.36.* Maceratus *lib.* ▸ *res.46.*
num.1. Marescotus alios referens *tom.1.variarum*
resol. lib.2.c.39. num. 42. Curtius *cons.129.n.11.*
Natta *cons.575.n. 33.* vers. *non obstat lib.3.* Her-
culan. *de negatiua num.26.* vers. *infertur* 28. Ma-
scard. *de probat. conclus.1332. n.2.* Menochius *de*
3 *præsumptionibus lib. 1. præsumptione 1.* † vbi intel-
ligit quando lex fuit semel obseruata, Layman.
in Theologia morali lib.1 tract.4.c.3.n.6. Alexander
Mascard. *de generali statutorum interpretatione*
conclus.6. à num. 94. Cardin. Tuschus *littera l.*
concl.257. num. 2. & 4. cum aliis Barbosa *in c. in*
istis dist.4. num.8. Diana *part. 1. tract. 1. res. 16.*
vbi resoluit in vers. *ergo.*

4 Quod si constat de acceptatione legis, licet
non constet de acceptatione quoad forum exte-
rius, ligabit adhuc etiam in foro conscientiæ
contra Caramuel, quia lex remanet in soa pos-
sessione,& vigore quoad obligationem fori in-
terni, & externi,donec contrarium probetur, sic
probans ex dicta Bulla Pij V.

5 Nec obstat fundamentum adductum à Cara-
muel, quia oegatur antecedens, nam lex iusta,
& sufficienter promulgata, statim incipit obli-
gare, & exigit vt acceptetur, atque adeo subditi
tenentur illam admittere, vt eam non recipien-
tes, si eam trangtediuntut grauiter peccent, licet
transacto tempore, quod ius præscribit, & posi-
ta bona fide in subditis posteris, hi excusentur si
legem illam non seruent, nam ipsa tunc abroga-
tur per desuetudinem, vt infra dico : sic Diana
6 & Doctores iam relati. † Et pro ampliori eno-
datione nostri dubij adiunges quæ ex Azotio
lib.2.p.1. mor. c.19.q.11. Salas *de legibus part.2.*
q.21.tract.8. disp. vnica sect.18.num.169. ibi con-
trario *quæst. 96. tract.14. disp.13. sect.5. num.22.*
Bonacina *de legibus disp.1. q.1.p.4.num.31.* tradit
Diana *part.1. tract. 10. res. 2.* vbi dum agit de
quæstione an quando dubium est, si lex sit vsu
recepta nec ne præsumatur esse acceptata, vbi
etsi solus affirmet, Azor negat, & probabiliter
tenet idem Diana, vt lex præsumatur oon acce-
ptata exemplificans io Bulla Clem: VIII. de lar-
gitione mun.& io extrauag. *ambitiosæ* Pauli I. *de*
rebus Eccles.non alien.

Ad secundam quæstionis partem Reminald. 7
Senen. *cons.110. num.19. lib.1.* Aretinus *cons.11.*
n.5. dicere videntur quod si lex in parte seruetur,
& io parte non, tunc non præsumatur vsu rece-
pta, prout eos sic dicentes refert, & sequitur
Cardinalis Tuschus *dict. lit. l.concl.249. num.27.*
lib. 3. vbi dicit isto casu attendendum esse id,
quod frequentius fuit seruatum Aldered. Ma-
scerd. *supra n.90.* Barbosa *in dicto c. in istis num.9.*
vbi refert, & ex Felin. *in cap. 1. hoc tit. dicente*
num.11. vers. *quinta declaratio* in hoc attenden-
dum esse quod seruat maior pars, de quo infra
in vers. *ad quartam.*

Ad tertiam quæstionis partem videntur Do- 8
ctores esse diuersos, quia Præposit. *in dicto cap.*
in istis dist. 4. post mod. col. 4. vers. *vel quod, &*
vers. *tertia conclusio*, & Doctores præcipue Bar-
tol. *in cap.1. de treug.& pace num.33.in fine,* Imo-
la *col. pen. in fine n.9.* Felin. *post num. 6. in* verbo
lex noua, & n.13. Couarr. *lib.2. variar.cap.16.sub*
num.6. vers. *quinto,* Capr. *conclus.14.n.6.& 8.* Re-
ginald. *in praxi fori pœnit. lib.13. n. 164.* Benin-
detend. *decis.13. num.9.* Syluester verbo *lex q.1.*
Puteus *decis.1. n 4.* vers. *ergo vt detur contrarius*
vsus lib.1. Tuschus *dict. litt. l. concl.257. n.11.* di-
cunt vt requiratur consensus Principis, vt lex
non vsu recepta desinat obligare, & quod Prin-
ceps sciat eam non esse vsu receptam. † Verùm 9
Azor *instit. moral.part.1.lib.5.cap.4. q.2.* Salas *de*
legibus disp.13. sect.2.n 13. Suarez in eodem *tra-*
ctatu lib.4.cap.16.num.10. & alij, quos refert, &
sequitur Bonacina *de legibus disp. 1. q.1. punct.4.*
n. 45. dicunt vt sufficiat tacitus consensus Prin-
cipis, qui consistit in tacita illa conditione, si ac-
ceptetur sub qua Principem videri legem con-
dere. Et de hoc dubio adiunges quæ ex Azor,
Salas, Rrginald. & Rodriguez ad diuersa tradit,
Diana *part.1. tract.10. resolut. 4.* compooeoda ex
dictis.

In hac ergo difficultate verius est sub distin- 10
ctione loquendum an Legislator populi repu-
gnantiam sciat, & conniueat,& hoc in casu cen-
seatur legem reuocare, tanquam subditis diffi-
cilem, & incommodam, & comptobatur, quia
si populus à lege lata sopplicat, suspenditur eius
effectus, noo per appellationem, quia à lege non
appellatur, iuxta textum *in l. si rex ff. de appell.*
recip. vel non, de quo dixi sub *cap.3. de appellat.*
sub q.3. vers. *ad tertiam,* vbi *an pœna, vel mulcta*
legis appelletur; sed quia noo recipitur cum ab ea
appelletur, Villalobos *in summa part.1. tract.2.*
diff.16.n.4. † aut legislator ignoret ao denique 11
sciat, & ad legis obseruantiam per executores
compellat in his casibus legis obligationem du-
rare; donec legitimæ præscriptionis tempus de-
currat, sicut & durat cum Legislator in dicto vl-
timo casu ad obseruationem promulgatæ legis
compellat, transgressoresque puniat, quia tunc
singuli seruare teneantur, si iusta sit, etiamsi
maior communitatis pars resistat, & docent in
terminis has tres distinctiones Layman *in Theo-*
logia morali dicto tract.4. lib.1. cap.3. num. 1. vers.
tertium Nauarr. *cons.1. q. 5. hoc tit.* Barbosa *dict.*
c.in istis dist.4. n.13

Ad quartam quæstionis partem quando, & à 12
quibus

quibus dicatur vsu recepta suppositis quæ supra adduxi *quæst.* 4. vers. *ad tertiam*, an de substantia legis humanæ sit populi acceptatio, de quo præter ibi dicta cum multis ad vtranque partem *in dicto cap. in istis dist.* 4. legem *n.* 5. *&* 6. contra multos negatiuam sententiam sequitur: respundeo quod lex dicitur vsu recepta, quando non vnus vel duo eam recipiunt, sed maior pars communitatis eam recipit faciendo quod lex præcipit, aut eam approbando verbo, vel scripto, vel illam non reiiciendo, aut improbando, ac vice versa dicatur vsu non recepta, quando populus, vel maior pars illius proseqoitur facere quod facere consueuerat ante legis promulgationem, siue sciat legem promolgatam esse, siue ignoret: ita docent Suarez *de legib.* 3. *cap.* 19. *n.* 9. *& lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 9. Salas *de legibus disp.* 13. *sect.* 1. *n.* 9. Valerius Reg. in *sup. dict. lib.* 13. *n.* 164. Azor *dict. cap.* 4. *q.* 1. Nauar. *dict. cons.* 1. *hoc tit.* 96. *num.* 31.

13 Ad quintam quæstionis partem cui incumbat oous probandi legem esse vso receptam, vel non præsuppositis quæ dixi in *Rub. de probat. & in cap. fin. de iureiurando*, vt ei, qui dicit incumbat onus probandi breuiter nunc respondetur, nam quoties dubium est au lex recepta sit, oec ne, & pro ipsa præsumendum sit vt dixi: tunc qui in fauorem suæ causæ illam allegat habeat intentionem fundatam, reiiciatque onus probandi contrarium in aduersarium, qui legem receptam esse negat: sic docent Decius, Curtius Natta, Beneditand. Roland. Mascard. Herculan. Menoch. & alij relati supra sub vers. *ad primam*, & com eis Barbosa *dict, c. in istis dist.* 4. *sub num.* 8. quibus assentire videtur Diana nouissimè *dict. part.* 11. *tract.* 1. *miscel. res.* 16. *in* vers. *sed hac*
14 cum Bard. *de consciens. disp.* 6. *cap.* 2. §. 2. *n.* 3. † Et ait quod sicut receptio est quid facti, ita etiam negatio ipsius receptionis; & id circo dum lex fuit promulgata, & incepit obligare onus probandi eam non fuisse receptam, & progressu temporis euanuisse, spectet ad illum, qui hoc affirmat: nam si hoc sufficienter non probatur, lex remanebit in sua possessione, & vigore, donec contrarium noo probetur: sic etiam probans ibi in dicto vers. *ergo* ex iam adducta Bulla Pij V.

15 Pro complemento noto eum Sairo *de constit. decis.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *&* 14. Riccio *collect.* 1580. ad textum *in cap.* 2. *hoc tit.* quod lex antequam accipiatur à maiori parte populi saltim non obligat siue ignorantes, siue scientes eam, nec obligat lex reuocata etiam in decretis trident. quæ in locis vbi non recipiuntur fuisse
16 recepta, non obligaot. † Et qood Bullæ Romæ publicatæ eum ligant, qui sciuit illas publica-
17 tas. † Et hinc inferunt quod confessarius pœnitentem Bullæ Papæ ignorantem mooere non
18 tenetur. † Et quod Doctor legens non tenetur docere legem, quæ Prouinciales suos non ligat & ex his intelliges quæ nouissimè congessit Tapia Archiepiscop. Hispaleris *in summ. p.* 1. *lib.* 4. *de legibus c.* 3. *art.* 9. & illi ac iam dictis addo Dianam *p.* 7. *tract.* 1. *sub res. fin.* vbi cum multis iterum agit de necessitate, acceptionis & publicationis legis ciuilis & ad curiosæ pro vsu practico legis & consuetudiois contrariæ nouissimè Stephanus nathen. *de institia vulnerata tit.* 9. *c.* 2. de quo infra *in c. sub de consuet. & in sub q.* 3. *vers. ad vltim.*

QVÆSTIO VI.

An si lex acceptata fuerit à maiori parte si aliquis illam franget secluso scandalo, peccet mortaliter: & an quando constat de lege, & est dubium, an obliget, in aliquo casu liceat facere contra illam. An legem non acceptantes in principio peccant mortaliter. An superiores regulares & alij excusentur à pœnis impositis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione ignorantiæ, & bonæ fidei, etiam in foro externo. Et an qui inuincibiliter ignorat legem, incurrat in eius pœnam.

SVMMARIVM.

1 *Frangens legem acceptatam à maiori parte, peccat martaliter, etiam secluso scandalo, secus aliter* n. 2. & 3. *contra Caramuel dicentem quod frangens ex non acceptantibus in particulari, non peccat* n. 4. & 5.

5 *Ordinandus non acceptans seruare castitatem, & si non ligetur, non facit exemplum pro non acceptante legem, cum hac obliget communitatē.*

6 *Legis lata certus, dubius tamen num ea obliget in casu particulari probabilius est vt teneatur legem seruare* n. 7. & 8. *vbi idem de precepto.*

9 *Dubitans an lex prohibens edere carnes in quadragesima extendatur ad obligandum ratione necessitatis, tenetur petere dispensationem à superiore; secus si dubium esset, an lex obliget, & ex alio capite esset dubium, si ex obseruantia adesset vita periculum* n. 10.

11 *Certus de lege, si dubitat, num sit consuetudo in contrarium, lege tenetur.*

12 *Legem non acceptantes in principio quando peccent, seu excusentur à peccato*, n. 13. 14. 15. & 16. *& cum distinctione* n. 17.

18 *Præsumptio iuris in contrarium facit, vt in depēdentibus ex animo, conscientia, & voluntate nostra, nō stetur assertioni nostræ cū iuramēto.*

19 *Iuramentum ignorantiæ non tollit præsumptionem habitam scientiæ in contrarium aliter videtur* à n. 21.

20 *Regulares superiores, & alij excusantur à pœnis impositis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione ignorantiæ, & bonæ fidei.*

22 *Ignorantia iuris, aut facti imponentis censuras, & alias pœnas spirituales, si non est crassa excusat ab illis; quod de inuincibili ignorantia videtur tantùm intelligi, etiam si prohibitio legis sit de iure naturali, & Diuino* n. 23. *non de vincibili* n. 24. n. 35. & 36.

25 C. vt animarum de constitutionib. lib. 6. numeris sequentibus ad n. 38. vbi qui de intellectu agant.

26 *Leges pœnales considerantur dupliciter, vel vt imponentes pœnam in foro exteriori, vel vt mandantes aliquid, vel vetantes. Et quando ignorans excusetur, aut non* n. 18.

29 *Constitutio Episcopi, vel alterius non obligat ignorantes probabiliter, nisi ignorantia fuerit crassa, & supina; secus si excommunicatio sit lata iure communi* n. 30.

31 *Ignorantia probabilis, tàm iuris communis, quàm*

G parti

particularis,excusat ab incurrendis censuris,
etiam facti,aut qualitatis facti, vt n. 32.
33 *Ignorantia crassa propriè datur in eo, qui ignorat, quod omnes sciunt, quam aliqui vincibilem appellant; alij verò dicunt distingui à crassa,& supina,*vt n.34.
35 *Ignorantia vincibilis,& culpabilis facti, vel iuris, quæ crassa est, & quæ non excusat à culpa mortali,nec à censuris,quid si moraliter,est vincibilis,non tamen crassa* n.36.
37 *Ignorantia affectata non excusat ab incurrendis censuris.*

1 Quæstione sequenti latè ago
de legis publicatione vt obli-
get, quæ est alia nempe condi-
tio legis obligantis,sicut & iam
adductæ legis acceptatæ sub
q. 5. & 4. cui conditioni cum
concernant dubia,de quibus ibi,& deberetur lo-
qui de lege promulgata quasi vt antecedens;ideo
nunc de prædictis dubiis ago.
2 Ad primam difficultatis partem respondeo vt
qui in particulari ex subditis fregerit legem à
maiori parte acceptatam,peccet mortaliter etiam
secluso scandalo, quia eo ipso quod lex est à
maiori parte acceptata, vsuque recepta, obligat
omnes, & singulos, vt communiter docent om-
nes, & in terminis Diana *p.5.tract.* 11. *miscel.*1.
3 *res.*23. † Sicut è contra si de facto maior pars
populi non seruaret legem,possent alij sine pec-
cato maioti parti conformari, & excusari, quia
supponitur talem legem non esse vtilem Reipu-
blicæ, & confirmatur ex dictis *supra q.5. praced.*
vers. *ad quartam.*
4 Quare non est audiendus Caramuel *in regu-
lam D. Bened. disp.*52.*n.*44.vbi dicens quod acce-
ptata tali,lege possint tam acceptantes,quam non
acceptantes cogi in communi ad obseruantiam
legis taliter acceptatæ: verùm addit vt si aliquis
ex non acceptantibus frangeret hanc legem in
particulari, secluso scandalo,non peccaret,ex eo
quia ille acceptauit legem in communi, non in
particulari, quod sufficit, vt eam non recipiant
plures, opusque esse ad illum effectum, vt ab
5 ipsomet indiuiduo recipiatur. † Et licet istius
sententia posset iuuari ex nonnullis, quæ dico
sub Rubrica *de ætate, & qualit. ordin. ac de tem-
por.ordin.*de eo, qui cum ordinatur in sacris,resi-
stit expressa non ligari castitatis voto. Tamen ca-
sus iste etsi procedat ex lege ligat voluntarios,
lex vero ciuilis ligat communitatem, qua acce-
ptante pro maiori parte habet necesse ligare, &
compellere singulos ciues ei resistentes, alias in-
quam grande disturbium in Republica daretur.
6 Ad secundam quæstionis partem an quando
constat de lege,& est dubium, an obliget in ali-
quo casu liceat facere contra illam:& in hac dif-
ficultate Ioannas Salas 12.*tom.*2.*tract.*8. *disp.vni-
ca sect.*25.*n.*159. dicit vt non obliget sic, vt liceat
facere contra illam,quia etsi constet de lege, vel
præcepto,dubium tamen sit an aliquo casu ratio-
ne necessitatis eximatur,seu alterius circumstan-
tiæ occurrentis, sic vt nec lex, nec votum possi-
deat;voluntas enim suam libertatem possidet, &
sic alia addens quæ repetit Diana *part.*4. *tract.*3.
7 *dif.*22. tenet contra recentiores. † Tamen ego
cum Medina 1.2.*q.*96.*art.*6. Sanchez *de matrimo-
nio tom.*1.*lib.*2.*disp.*41. *num.*37. cum multis,& ad
plures casus videndus Suarez *de legibus lib.*6.*c.*8.
*n.*7.Nald.*in summ.verbo dubium n.*25. Villalobos
*in summ.p.*1.*tract.dif.*21.*num.*4. cum aliis & cum
Ioanne Sanchex *in selectis disp.*43.*num.*4. contra-
rium tenendum puto,ita vt quoties dubitatur,an
præceptum sit derogatum alio præcepto, vel
consuetudine,vel sit dispensatum,non liceat con-
tra præceptum facere,quia lex possidet. † Idem- 8
que dicendum constat de lege,vel præcepto, du-
bium autem sit, an aliquo casu ratione necessita-
tis,aut alterius circumstantiæ occurrentis, exi-
matur aliquis ab obligatione illius teneri lege,
vel præcepto,cum lex possideat.
Ob id si quis dubitans an lex prohibens edere 9
carnes in quadragesima se extendat ad obligan-
dum ratione necessitatis, salutis scilicet aut alte-
rius circumstantiæ, tenetur petere dispensatio-
nem à superiore: ita relati. † Quod si dubium 10
esset an lex obliget, & ex alio capite esset du-
bium,si ex obseruantia legis adesset vitæ pericu-
lum, tunc reuera legem non obligare ex epiche-
ia, dicunt Villalobos, & Sanchez iam adducti,
Henriquex *lib.* 8. *de Eucharistia cap.* 45. *num.*3.
in comment.lit.P. † Quod si certus est de lege, du- 11
bitat verò si est consuetudo in contrarium, tunc
teneatur lege.
Ad tertiam quæstionis partem, an legem non 12
acceptantes in principio peccent mortaliter. Et
pro affirmatiua sententia sunt plures Doctores
ex eo,nam qui à principio legem frangunt, nec
obseruant sine rationabili causa peccant, alias
esset in dedecus Legislatoris abrogando ab eo
potestatem legem condendi, iuxta quæ adduxi
sub *q.*4.ita docent Suarex *de legibus lib.* 3.*c.*19.
*n.*10.Moralla *tom.*2.*disp.*4.*c.*3.*dub.*20.*n.*169. Gra-
nad. *in* 12.*contr.*7.*tr.*3.*p.*1.*disp.*7.*n.*6.& 7.Malde-
rus 1.2.*quæst.*90. *art.*3. *dubio* 2.*dico* 4. Castr. Pal.
*tom.*1.*tr.*3.*disp.*3.*puncto* 14.*n.*11. Gordonus *tom.*1.
*lib.*2.*c.*8.*q.*9.*n.*30.Becanus *in* 1.2. *tract.*3. *c.*6.*q.*8.
*n.*8.*n.*9.Viugers *in* 1.2. *D.Thom. q.*96.*art.*4.*n.*99.
Villalobos *in sum.p.*1.*tract.*2.*dif.*16. *n.*5.cum Na-
uarr.*conf.*1.*hoc tit. D.Thom.* 1.2. *d. q.*96. Emanuel
Rodriguez *tom.*1.*q.regular.q.*6. *art.*10. † Dicens 13
rationabilem causam dici si viderent maiores
suos,aut populi maiorem partem legem obserua-
re, & hanc doctrinam iam sequitur Diana *p.*5.
*tract.*14.*miscel.*2.*res.* 8. in fine quidquid ipse do-
cuerit *p.*1.*tract.*10.*res.*2. in vers. *sed quidquid*, vbi
alia adducit videnda.
Non tamen est reticendum Bonacinam, etsi 14
probabiliorem dicat relatam sententiam, & ne-
gatiuam probabilem *in tract.de legibus disp.*1.*q.*1.
puncto 40.*n.* 29.*& n.*39.distinguere nã vel Legisla-
tor intendit obligare independenter ab accepta-
tione populi,vel dependenter, si independenter,
tunc censeat Bonac. subditos peccare non acce-
ptando, quia faciunt contra superioris volunta-
tem obligantis ad legem acceptandam, hocque
sic procedere. † Etsi valentia *tom.*1.*disp.*5.*puncto* 5. 15
& alij putent legem latam à Principe indepen-
ter ab acceptatione populi, & cum obligatione
illum obligandi non esse validam, quia huius-
modi lex magnam excitare posset in populo
perturbationem,& consequenter non esset iusta,
nec lata propter bonum commune. † Si vero in- 16
tendit obligare dependenter à populi accepta-
tione,non videatur peccare,quia nondum purifi-
cata est conditio, sub qua Legislator intendit
obligare. Etenim ait Filiucius *tom.*2.*tract.*21.*cap.
vlt.n.*429. leges feruntur cum ea tacita conditio-
ne, si populus recipiat.

Ego

17 Ego inquam etsi considerem ex iam supra di-
ctis *sub q.4.* quod acceptatio est conditio requi-
sita ad legis obligationem, qua non acceptata,
non obliget & consequenter non peccet qui il-
lam non acceptat, eo quod nondum est purifi-
cata conditio, nec Princeps intendat obligare
aliter, nisi exprimat si contrarium sufficienter
ex coniecturis non constaret, vt in terminis do-
cuit Magala *in 2.2. lib.2. cap.6. q.3.n.*115.*&* 117.
& videatur sic defendendum ex sententia Lu-
douici Montesini insignis Theolog. compluten.
12. *tom. 2. tract. de legibus disp.*23.*q.*80.*n.*137. in-
terrogatur peccent, ne qui in principio legem
non recipiunt, vel qui in causa dubij non reci-
piunt illam, vt obligatoriam in conscientia, re-
spondentis non peccare, dummodo parati sint
animo obedire, & recipere vt obligatoriam, si
legislator aliter tolerare noluerit, & dummodo
ex tali non receptione, non sequatur contem-
ptus, aut vilipendium sanctionum, vel legum:
tamen multum pro prima sententia esto cum
difficile sit, vt si lex est iusta quod in non acce-
ptante desinat esse contemptus, nisi contigeret
vt iusta ratione non obediret acceptando: & hic
applicabis quæ etiam adduxi de acceptatione *to-
ta q.5.*

18 Ad quartam quæstionis partem, suppositis
quę dico infra in vers. *ad quintam* de eo, qui legem
ignorat, & quæ adduxi infra *sub c.*11. *de temporib.
ordin.q.fin.* etsi per glossam *Inst.de actionibus* Bart.
in l.inter omnes §.*recte n.*3. verbo *quare circa volun-
tatem furis ff. de furtis.* Dicentem in dependenti-
bus ex animo, conscientia, & voluntate nostra,
non stari asserrioni nostræ cum iuramento, si ad-
sit Iuris præsumptio in contrarium, vt sequitur
Alexander *in addit* in verbo *tamen breuius*, iterum
idem Bartol. *in l. sicuti* §. *eisdem criminibus n.* 2.
& 3. vers. *item dicitur* hic, *& vers. sequenti ff. de
accusat.* quem ibi sequitur Roman. *in addit* in
19 verbo *dicit ipse.* † Quod vbi adest præsumptio
scientiæ iuramentum ignorantiæ non tollit il-
lam præsumptionem præsumptiuam scientiæ in
contrarium, vt est etiam de mente glossæ *in c.*2.
de tempor.ordin. lib.6. & voluit expresse Iason *in*
§. *sed iste n.*92. vers. *secundo*, & *notabilius*, & *n.*93.
vers. *tertio.*

20 Nihilominus in casu nostro respondeo excu-
sari superiores regulares, & alios à pœnis impo-
sitis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione igno-
rantiæ, & bonæ fidei, quod in foro interno ani-
mæ, videtur sine dubio, nam quoties quis ex-
cusatur à peccato, vel ob inaduertentiam, vel ob
iustam ignorantiam, quia vbi non est peccatum,
seu culpa, non datur pœna; imo & in foro ex-
terno quod difficilius est per dicta *n.praced.* do-
cent Portel. *in responsis regular. p.*1. *casu* 27 *n.*3.
Nauar. *lib.*1. *cons.*1. *hoc tit. q.*2. *n.*6. *&* 7. vbi po-
nit modos ad probandam ignorantiam. Et sic
videntur comprobare Afflictus *in tract. de iure
protim* §.2. *num.*9. vers. *& si præsumptio* Lucas de
Pœna *in l. super seruis col.* 3. vers. *in prima glossa*
21 *C. qui militare possunt lib.*12. † Vbi determinant
quod iuramentum super ignorantia excludit
præsumptionem iuris in contrarium existentem.
22 † Et confirmatur quia vt ait Diana *p.*5 *tract.*14.
*misc. res.*8. in fine ex eodem Portel, & Sanchez
ignorantia etiam vincibilis, siue facti, siue iuris
imponentis censuras, & alias pœnas spirituales,
siue factum illud fuerit peccatum mortale, si ta-
mẽ non fuerit ignorantia crassa, & supina, excuset
ab omnibus illis pœnis, & respondet contrariis
cum eodem Portel, & Nauarro per doctrinam
textus, & glossam ibi in fine casus, *cap. cum intra
qui matrim. accusare non possunt*, vbi habetur quod
præsumptio iuris eliditur per iuramentum in
contrarium: aliqua dixi *sub tit. de præsumptionibus
& iureiurando.*

Sed hoc vltimum de censuris non est absque 23
difficultate, cum communiter doceant Doctores
solùm ignorantiam inuincibilem præcepti posi-
tiui, cui est adnexa censura, vbi non adest pro-
hibitio iuris naturalis, & Diuini excusari ab in-
cursu pœnæ, vt docent Auton. *in c. à nobis el.*1. *de
sent. excommunic. n.*8. Abbas 9. Felinus *n.*5. Cor-
dob. *lib.*1. *q.*12 *art.* 1. Suarez *de censuris disp.*4.
*sect.*8.*n.*6. Azor *tom.*1. *Instit. moral. lib.*1. *c.*15.*q.*3.
Villalobos *in summa p.*1. *tract.*2. *dif.*15. *num.*3. *&
tract.* 16. *dif.*12. *n.* 2. legendus idem tenentes,
etiam si prohibitio legis sit de ipso iure naturali,
& Diuino, & ignoretur inuincibiliter eius pœ-
na, vt docent Henriquez *lib* 3. *summæ de excomm.
cap.*23. *num.*2. cum Hostiensi, Abbate, Felino, &
Castro, Thom. Sanchez *tom.* 3. *de matrim. lib.*9.
*disp.*32.*n.*6. Zumel. 1.2.*q.*76. *art.*4. *disp.*3. *per ver-
ba textus in dicto cap. à nobis* ibi *nec aliquem & si
obligetur ad culpam, quia rem facit illicitam, dicam
obligatam ad pœnam, quia ad ipsam non adstringi-
tur, nisi sciens*; eo quod ille ignorans tantùm of-
fendit naturali iuri, & Diuino, ex quo pœna im-
posita non est; & sic tantum adstringetur pœnæ,
delicto eo iuri correspondenti, non aliis iuris ci-
uilis, quas ignorat † sed si ignorantia esset vin- 24
cibilis quem ea non excusari tradunt Doctores
in foro externo, iuxta regulam *ignorantia facti,
non iuris excusat de reg. iuris lib.* 6. cum in foro
externo, non præsumatur ignorantia iuris, vt ad-
uertunt etiam Syluester verbo *ignorantia q.*8. Me-
din. *in C. de rest. q.*17. Castr. *de lege pœnali, c.*14. San-
chez supra *n.*10.

Ad quintam quæstionis partem iam ex facili 25
respondetur per dicta hic vers. *ad quartam*; ob
idque ex Suarez *de cens. disp.* 4. *sect.* 9. cum Na-
uarro, & Villalob. & ex his, quæ docent Do-
ctores, & Barbosa Vbertimè per textum *in c.*2.
hoc tit. ex verbis ibi, *vt animarum periculis obuien-
tur sententiis per statuta, quorumcumque ordinario-
rum ligari nolumus ignorantes.* † Etenim vt expli- 26
cent relati distingunt dicentes dupliciter con-
siderari leges pœnales, quasdam præsupponen-
tes prohibitionem, assignantes tantùm pœnam
in exteriori foro vt quæ imponitur Latroni, ac
aliis similibus delinquentibus, alias aliquid
mandantes, aut vetantes, & imponentes pœnam
contrafacientibus. † Et sic primo affirmant 27
quod etsi quis ignoret pœnam à lege impost-
tam alicui peccato, sit in foro externo punien-
dus, iuxta eam ex communi Doctorum, & quo-
tidiana praxi, quia prædictæ pœnæ sunt mensu-
ratæ delictis, nisi essent exhorbitantes. † Quod 28
si lex prohiberet, & in simul pœnam impone-
ret, tunc inuincibiliter ignorantem legem, non
plecti, quia nullam culpam incurrit, & per con-
sequens nec pœnam talis culpæ impositam; ve-
rùm si casus daretur de scitu legis prohibentis,
& ignoraretur eius pœna, tunc iudicandum, iuxta
terminos primi dicti ex his duobus.

Sed hęc dicta iuxta veram intelligentiam *d.c.*2. 29
hoc tit. in 6. debẽt procedere; dicit enim textus ibi
quod constitutio Episcopi, vel alterius non ligat
ignorantes probabiliter, nisi ignorantia fuerit

crassa, & supina, vt per Duen *Reg.* 129. Azor
instit. moral. p. 1. *lib.* 5. *c.* 3. *q.* 9. Riccium *in collect.*
decis. p. 1. *col.* 1580. Farin. *in fragm. crim. part.* 1.
lit. C. à num. 685. *& p.* 4. *cons.* 65. *in addit. lit.* C. Et
sic inferunt Nauarr. *in man. c.* 23. *n.* 47. *& c.* 27.
n. 16. Couarr. *in c. alma p.* 1. §. 10. *num.* 6. Vgolin
de cens. tabul. 1. *c.* 9. §. 8, Sanchez *de matrim. lib.* 9.
30 *disp.* 32. *n.* 8. † Vbi secus dicit si excommunica-
tio sit lata iure communi, latè Bonacina *de cens.*
31 *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 1. *num.* 6. † Vbi ait ignorantiam
probabilem, tàm iuris communis, quàm par-
32 ticularis excusare ab incurrendis censuris. †
Et *à num.* 8. resoluit ignorantiam probabilem
facti, aut qualitatis facti excusare à censuris in-
currendis.

33 Igitur vt ignorans incurrat iuxta illum tex-
tum debet ignorare crassè, & culpabiliter: nam
quoties quis ignorat quod omnes sciunt, in eo
proprie datur ignorantia crassa, & supina, vt tra-
dunt Sanchez videndus *dicto lib.* 9. *disp.* 32. *per*
totam, vbi plura de ignorantia, & ibi *n.* 32. de
hoc casu, Cardos *in praxi iudicum* verbo *igno-*
rantia: latè Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *littera I. à*
num. 161. quam etiam ignorantiam vincibilem
34 appellat Suarez *dict. disp.* 4. *de cens. sect.* 8. *num.* 5. †
Tamen Henriquez *in summ. dict. lib.* 13. *c.* 23. §. 2.
Auila *de cens. part.* 2. *cap.* 5. *disp.* 5. *lib.* 8. Sanchez
disp. 37. *n.* 32. Bonacina *dict. disp.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 4. di-
cunt crassam, & supinam ignorantiam distingui
à vincibili, quia omnis ignorantia crassa, & su-
pina est vincibilis, sed non omnis ignorantia
vincibilis est crassa, & supina: etenim ignorantia
vincibilis, quatenus à crassa distinguitur con-
tingit quando quis non adhibuit mediocrem di-
ligentiam morali, & humano modo ad sciendum
id, quod scire tenetur; sed crassa, & supina dici-
tur illa, quæ procedit ex lata culpa ignorantis,
seu ex summa negligentia, vt accidit, quando-
quis nullam, vel modicam adhibuit diligentiam
ad cognoscendum id, quod scire tenetur, post-
quam sc de illo adhibuit aliquam cognitionem,
vel dubium.

35 Ex quo dicendum est ignorantiam vincibi-
lem, & culpabilem facti, vel iuris, quæ crassa est,
& quæ non excusat à culpa mortali, non excusa-
re ab incurrendis censuris, sic resoluunt per tex-
tum *in dict. c.* 2. *hoc tit. lib.* 6. Molina *de Iust. tom.* 4.
disp. 53. *n.* 4. Sanchez *dicta disp.* 32. *n.* 31. Auila *vbi*
supra, Salas *de legib. disp.* 15. *sect.* 9. *n.* 111. Barbosa
in d. c. 2. *n.* 8. Bonacina *de cens. disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 1.
36 *n.* 10. † Qui etiam ait non improbabiliter defen-
di posse cum Sanchez, & Nauarro censuram non
incurri quando ignorantia est vincibilis morali-
37 ter, sed non est crassa & supina † additque igno-
rantiam affectatam non excusare ab incurrendis
censuris.

38 De materia, & intellectu prædicti capituli 2.
quatenus ad prædictam primam, & secundam
partem agit latissimè Morol. *tom.* 1. *disputat. in vni-*
uersam Theologiam disp. 1. *c.* 2. *à n.* 44. *& de ignoran-*
tia, applicabis quæ dixi *in c.* 10. *de præscript. q.* 2. *à*
n. 1. vbi an præscriptio currat contra ignoran-
tem; item & ibi *in c.* 17. *q.* 2. vbi an ignorans titu-
lum possit præscribere, & alibi. Et adiunges quæ
dico infra *in c. nam concupiscentiam* toto vers. *ad*
secundam vbi in fine expenditur cum Couarr. *d.*
c. 2. *hoc tit. lib.* 6. applicabis aliquod dictum infra
in cap. ex literis hoc tit. quæst. fin. vers. ad vltimam
n. 37.

QVÆSTIO VII.

An lex ciuilis, siue Pontificia, vt liget, debeat publicari, & an sufficiat vt ciuilis publicetur in Curia, vbi Legislator residet, aut debeat publicari in omnibus Prouinciis, & ciuitatibus Regni: & quid de Pontificiâ & an si quis sciat aliquam legem, esse Romæ promulgatam, teneatur illam obseruare & quando dicatur lex sufficienter publicata, vt obliget omnes subditos: quid si post publicationem eam ignoret.

SVMMARIVM.

1 *Lex est proprium opus publicæ potestatis, vel primo, aut secundario, vt expenditur* n. 2.

4 *Publicatio legum est necessaria inter alias conditiones, cum lex sit actuum humanorum regula, quæ debet esse nota omnibus.*

5 *Ignorantia datur probabilis legum non publicatarum.*

6 *Publicandarum legum in Prouinciis, seu locis diuersi modi dicendi resumptiuè, & in speciali* à n. 7.

7 *Pontificiæ leges cum primùm publicantur in Curia Romana, & in acie Campi floræ ad Valuas Basilicæ Apostolorum affixæ sint, & in Cancellaria Apostolica pro publicatis habentur* n. 44. *Alij dicunt, vt debeant promulgare in Prouinciis* à n. 12. *& probabilius* à n. 13. à n. 10. *respondentes primæ sententiæ.*

8 *Bulla cœnæ Domini nullibi, nisi Romæ solet publicari, & de ratione* n. 21.

9 *Pius V. leges Tridentini voluit, vt vbique obligarent à Kalendis Maij ann.* 1566. *post promulgationem Romæ factam, &* n. 14. & 22.

10 *Bulla Pontificia, vt obligent nullibi publicantur extra Romam, nisi aliud Pontificibus videatur, vt placuit Sixto V. in Bulla contra Astrologos; sed explicatur* n. 23.

11 *Decretales multæ Pontificum ex sola promulgatione Romæ facta, obligant residentes in aliis Prouinciis intelligitur* n. 21. & 24.

16 *Pontificiæ leges solent non omnibus imponi, sed certæ Prouinciæ quando sic expedit.*

17 *Publicatio Romæ facta legis Pōtificiæ, non sufficit, nisi aliter Papæ visum sit & quare* n. 18. & 19.

19 *Ecclesia est Regnum spirituale amplissimum per omnes Orbis partes diffusum excedens latitudinem imperij Romani sine comparatione.*

20 *Regulæ Cancellariæ sunt notæ multùm omnibus, & præcipuè Romæ litigantibus, & probabile est, vt non habeant vim obligandi extra Italiam* n. 37.

25 *Leges imperatoriæ, & Regum, item & Pragmaticæ verius est, vt obligent, quod debeant publicari, non solùm in Curia, sed in Prouinciis: vbi de praxi nostra Hispaniæ, &* à n. 26. *nisi aliud explicent, vt* n. 40.

Pragmatica quando obligent n. 26. *&* 40.

27 *Imperatores, & Reges habent in suo esse primario in humanis à populo potestatem.*

28 *Promulgatam legem sciens Romæ factam, num si existat in Prouincia, obligetur obseruare* num. 29. & 30. *& negatiua placet sententia* n. 31.

n.31.& exemplificatur n.32.& 33.34.35.36.
37.38.39.& 40.

40 *Bullæ Pij II. Sixti, & Clementis, potius videntur facere pro promulgatione necessario facienda, etiam in Prouinciis.*

41 *Lex vt dicatur sufficienter promulgata sufficit, vt sciatur publicè, etsi aliqui eam ignorent, & à* num.42.

42 *Publicatio legis est necessaria, etiamsi facta sit in consilio generali cum Papa confirmatione.*

43 *Ignorans inuincibiliter legē promulgatam, excusatur à culpa; etsi non in foro externo, & n.47.*

35 *Lex publicata habet aliquos effectus, etiam respectu ignorantis eam.*

46 *Lex ab aliquo scita, dicitur promulgata, si à fide dignis audinerit.*

48 *Ciuitas tenetur obseruare interdictum, si promulgatum sit in primaria Ecclesia, vel si sciatur vicinos, & maximè Ecclesiam Metropolitanam illud seruare.*

1 AD primam difficultatis partem
respondeo, vt quemadmodum
de conditione legis est acce-
ptatio, vt in quæstionibus præ-
cedentibus adduxi, & quod
fiat rationi boni communis, &
non particularis, vt dixi, & do-
cent D.Thomas 1. 2. *q.90. art.*1. Felin. *in c. cum*
omnes hoc tit. Panormit. *in Rub. hic* Ant. Gom. *in*
l.1.tauri, Suarez *tract. de legibus lib.1.cap.6.n.8.*&
alij probantes ex dicto Isidoro *in c.erit autem lex*
dist. 4. ibi *nullo priuato commodo, sed pro ciuium*
*vtilitate conscripta l.9.tit.1.p.*1. ibi loquens de le-
ge *ea pro comunal de todos*; eo quod lex est pro-
2 prium opus publicæ potestatis, † sed hoc, vel
primò, aut secundariò, sit vt quando primò, &
principaliter, hoc est immediate vtilitas ad
Rempublicam spectat in consequentiam, & se-
cundariò ad priuatos; prout sunt leges, quæ pro-
uident Reipublicæ statui, vel lites extermi-
nant, vel delicta puniunt, seu de rebus sacris, aut
de sacerdotibus disponunt, & omnes aliæ simi-
les, in quibus vtilitas executionis immediatè
confertur in Rempublicam, in consequentiam
3 verò in priuatos † secundariò considerantur
quando continent bonum priuatum primò, &
immediatè, secundariò verò vtilitas in Rempu-
blicam dimanant; & ita respiciunt bonum com-
mune mediante priuato, vt sunt leges, quibus
conseruantur patrimonia singulorum, vel quibus
consulitur fragilitati minorum, vel mulierum
imbecillitati, & similes, ex quarum executione
principaliter, & immediatè confertur vtilitas in
eosdem priuatos, qui bona sua conseruant, &
mediantibus illis in Rempublicam manat vtili-
tas, cuius inter subditos esse locupletes, & ne
quisquam illorum sua re male vtatur auth. vt iu-
dices sine quoquo suffragio §. *considerauimus col-*
lat.9.& §.fin.Inst.de his, qui sunt sui, vt colligitur
prædicta distinctio *ex l.1. §. huius studij ff de Iust.*
& iure, & tradunt Bartol. *in l.si quis pro eo ff.de fide*
iussor.& in l.ius publicum ff. de pactis, Abbas *in c.*
cum contingat. n.5. & 6. de iureiur. explicant Na-
uarr. *in c.cum minister à n.8.1.& 23.q.5.* Couarr. *in*
c.quamuis pactum p.2.§.1.n.6. Barbosa *in l.1.p.t. à*
n.64.ff. soluto matrim. Suarez *de legibus lib.1.c.26.*
*n.*1. Quam conclusionem sic intellectam docent
præter supra relatos Menchac. *illustr.cap.31.n.26.*
Saytus, quem citat Barbosa *in dict. c.erit autem*
dist.4.n.7.& D.Thom. *de regimine Princ.lib.3.c.11.*
Vasquez 1.2. *disp.151.c.2. & 3.* Salas *de legibus*
disput.1.sect.7. Layman *in Theologia morali lib.1.*
tract.4.c.1.n.5.

Ita cum sicut prædictæ, & aliæ conditiones ad 4
bonum legum requirantur, sic etiam vt publice-
tur sufficienter ex eo, nam cum lex sit actionum
humanarum regula, necessarium est vt applicetur,
& fiat omnibus nota per promulgationem, vt
constat ex omnibus legibus, siquidem naturalis
lex, vt dixi *q.* 1. sufficienter est promulgata per
lumen rationis, iuxta illud *Psalm.* 4. *signatum est*
super nos lumen vultus tui. Et quod in legibus hu-
manis requiratur patet ex textu *in cap. in istis*
dist.4 ibi *leges instituuntur cum promulgantur*, & ex
l.leges C.de legibus ibi *leges sacratissimæ, quæ con-*
stringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent:
docent latè Doctores ibi D.Thom. 1.2.*quest.90.*
art.4. Sotus *de Iust. lib.1.quest.1.art.4.* Gregor. de
Valent. *tom.2. disp.7.q.5. punct.* 5. Castr. *de lege*
pœnali c.1. col. 10. vers. *hoc tamen hac conditione*,
Gab. Vasquez 1.2. *tom.2. disp.156.c.1.* Suarez *de*
legibus lib.1. c.11. & lib.3. c.16. & 18. Saytus *in*
claui Regia lib.3. c.5. per tot. & decens lib.1.cap.7.
num.3. Pater Emanuel Rodriguez *quest. regular.*
tom.1.q.6.art.3. Molina *de iustitia tract.5.disp.70.*
n.1. Paulus Layman *in Theologia morali tract.4.*
de legibus c.2. Villalobos *p.1. tract.2. dif.1.num.7.*
Bonacina *de legib.disp.1. q.1.puncto 4.à n.6.* Salas
de legibus disp.12. sect.1.& ex Iuristis alij relati à
Zenedo *collect.1. ad decretal. n 3.* Zerola *in praxi*
Episcop.p.1. verbo *pragmatica*, Nicol. Garcia *de*
benef.p.5. c.8. n.14. Stephan. Gratian. *decis. Mar-*
chiæ 200. à n.10. Farin. *in fragm. criminal. p.1.*
littera, C. à n.653. & p.4.cons.65 litt.ç Sebastian.
Mediciis *in tract.de legibus, & statutis p.4.quest.34.*
Mexia *in tract. taxa panis concl.7.n.9.& 10.* Me-
chaca *illust. quest. c.44.* Ioannes Gratian. *regu-*
la 296. Bursades *cons.299. à n.101. volum.2.* An-
ton. Gab. *commun. lib.6. tit. de legibus, & constit.*
concl.4. Azeuedus *in l.1.tit.1. lib.2.recop.à num.7.*
Azor. *instit moral. p.1.lib.5.cap.3.q.1.* Riccius *col-*
lect.461.& quando dicatur sufficienter promul-
gata dico infra in vers. *ad quartam*, † & dicit 5
cum Riccius *in fine dict.collect.* 461. quod legum
non publicatarum datur probabilis ignorantia
sic probans ex pulchra *decis. Card. Putei dec.281.*
p.1. quod notat pro ornatu *textus §. 1. in auth.* vt
factæ nouæ constit. & quod sit probabilis igno-
rantia extrauag. non notæ, vt ait Cassador. *in de-*
cis 12 super regul.Cancellar. & hic diceada multùm
spectant ad materiam textus in c.2. hoc tit. de pro-
mulgatione legis & eius necessitate scribit cum
aliis nouissimè D.Tapia Archiepiscopus Hispa-
lens *in summa p.164 q.4.* per quatuor articulos.

Ad secundam difficultatis partem video vt 6
respondeant Doctores, quod plura solent cumu-
lare, aliqui distinguendo inter leges Pontificias,
& imperiales, alij absolutè docendo, vt debeant
in Prouinciis Imperij, aut Ecclesiæ publicari, alij
vt satis sit in Curia Romana, siue Imperatoria,
aut Regia publicari, alij absolutè dicendo Pon-
tificias ex sola publicatione facta Curiæ obli-
gare, imperatorias, aut Regias præter publica-
tionem Curiæ faciendam esse in Prouinciis, vel
saltem in aliis Regnis legislatori Principi adia-
centibus. Quare etsi hæc omnia longam dispo-
tationem exigant, ego clariori quo possim modo
expendam, ad partes primo de Pontificiis, dein-
de de Regiis, ac Imperatoriis.

D.Fermosin.de Leg. Eccles.

7 Igitur de legibus Pontificiis assertin commu-
nis est vt habeant obligandi vim, quam pri-
mum in Curia Romana publicantur, & in acie
Campi floræ ad Valuas Basilicæ Apostolorum
affixæ fuit, & in Cancellaria Apostol. pro pu-
blicatis habentur, vt docent Syluester verbo *lex*
q.6. vers. 3. Gomez *in proœmio regul. Cancell.q.2.*
ante finem, Gregor. de Valent. *tom.2. disp.7.q.5.*
punct.4. dubio 2. Azor *supra c.3. q.* 3. nec neces-
sum esse in aliis Prouinciis publicari, & Docto-
res sic docentes ratiocinantur, ex eo quia om-
nes causæ, quæ ex toto terrarum orbe deferun-
tur, ad Curiam Romanam non definiuntur, nisi
iuxta regulas Cancellariæ, & alias leges, quæ
8 tantum Romæ sint promulgatæ.† Secundò nam
Bulla cœnæ Domini nusquam, nisi Romæ so-
9 let promulgari.† Tertiò quia Pius V. in sua Bul-
la, in qua confirmauit concilium Trid. voluit
vt leges dicti concilij, quæ pertinent ad refor-
mationem, & ius canonicum vbique inciperent
obligare Kalend. Maij anno 1566. post pro-
10 mulgationem Romæ factam. † Quartò quia
cum Pontificibus expedite videtur vt eorum
Bullæ promulgentur in singulis Prouinciis id
speciatim decernunt, vt patet in Bulla Sixti V.
contra Astrologos, & Vasquez referendus dixit
nullam hactenus legem, vel Bullam Pontifi-
ciam plus quàm in Curia Romana fuisse publi-
catam.

11 Et confirmatur ex Syluestri sententia supra
verbo *lex* dicentis consequens inde fore quòd
multæ decretales Pontificis non obligarent; si-
quidem multæ in multis Prouinciis non sunt
vnquam promulgatæ, in quibus tamen obligant,
& seruantur, vt tenuit etiam Valentia *d.disp.7.*
q.5. puncto 5. vbi admittit Soti sententiam con-
trariam, vt probabilem, & hanc defendunt An-
guianus *de legib. tom.1. lib.4. contr.1.n.27. & 28.*
Castellinus *in tract. de elect.canonica prel.1.* §.10.
Grasis *in consil. tom.1. lib.3. cons. 9. num.4. de re-*
gular. Tannerus *in part.2. disp. 5.dub.3.num.*118.
Pontius *de matrimonio lib.5. cap.7. num.* 2. Lurca
in part.2. tom.2. disp. 18. *de legibus*, Rodriguez
quæst. regular.tom.1. q.6. art.3. Malderus 2.2.*q.*90.
art.4. dubio 3. Marius Anton. *lib.2. resol.*121. *ca-*
su 1. Filiuc. *tom.2. tract.2. tract.21.c.11. n.*397.
Sayrus *in claui Regia lib. 3. cap. 5. num.7. Corol.*
in Bulla cœnæ, vbi de absolutione in fine
fol.975. Granadus *in p.2.controuersia 7.tract.* 3.
part.1.disp.11. & sect.2. num. 57. Vgolinus con-
tra Venetos *cap.1.*§.1. *num.* 4. Suarez *de legibus*
*lib.4.cap.*15 *num.*2. Salas *in eodem tractatu disp.*12.
*sect.2. num.*10. Valent. *tom.3. dict. disp.7.quæst.5.*
*punct.*5. Vasquez *supra in 2. part.tom.2. disp.*256.
cap.2. Azor *instit. moral. part.1. lib.5. cap.5. q.3.*
cum aliis Diana *part.1.tract.10.ref.8.in princ.* vbi
in fine post alia in contrarium adducta ait *ego*
puto non esse necessariam promulgationem, vt lex
Pontificia obliget, vbi etiam cum Molfesio, Duar-
do, & Villalobos, quibus addo Merollam *in*
*disputat. Theolog.tom.2.disp.4. c.4. dubio 17.n.*250.
Montesinum *in* 1.2. D. Thom. *tom.* 2. *disp.*20.
*q.4. difficult. 3. num.*96. Pesantiam *in* 12. *q.*108.
*art.4. disp.*5. Aucrsam *in* 1.2.*q.95. section.*4. acer-
rimè multis defendit respondens contrariis,
Diana *p.6.tract.6. ref.* 39. de quo infra hac quæ-
stione sub vers. *ad tertiam.*

12 Sed alij multi docent vbique necessariam esse
publicationem in Prouinciis, vt leges Pontificiæ
obligent subditos dispersim in remotis habi-
tantes, & extra curiam Romanam, vbi fuetin
publicatæ ex ea ratione, quia nimis durum esse
si statim, atque Romæ promulgatur aliqua lex
Pontificia, obligaret Christianos per totum
mundum dissipatos. † Deinde probatur quia vt 13
iam dixi *à quæst.4.* vt lex quæ vsu non recipitur
careat vi obligandi, quamuis Principis authori-
tate sit constituta, & promulgata; quod etiam
indistinctè de legibus, tam Pontificiis, quam
ciuilibus docent Azor supra, & Valentia *d.q.5.*
puncto 5. vbi addit esse communem sententiam
Iuristarum, & Theologorum: & Tannerus de
plerisque Pontificiis tenet. † Deinde facit quia 14
Trid. concilium pluribus in locis, vbi vnifor-
miter hucusque ab omnibus obseruatur, fue-
rit publicatum, post publicationem Romæ fa-
ctam; imo Pontifex Pius IV. in Bulla, quæ in-
cipit *sicut sacrorum* satis significat se quoque
motum dispositione iuris communis ad conce-
dendam iustam temporis moram, antequam de-
creta concilij Trid. circa, reformationes incipe-
rent obligare, & sortiri effectum; imo docent
Doctores hoc de æquitate, & benignitate Pon-
tificis præsumendum fuisse, nempe vt in suis no-
uis constitutionibus intendat se conformare di-
spositioni iuris communis, quoad loca promul-
gationis, quemadmodum quoad tempus pro-
mulgationis.

Et confirmatur quia canones indicant mani- 15
festè Pontifices supponere leges, & constitutio-
nes suas per Ordinarios esse in Prouinciis publi-
candas de quo loquor *q. sequenti*, & si hoc non
exprimant, & tunc contrauentores pœnis sub-
iacere, vt colligunt euidenter *in c. cum infirmitas*
de pœnitentiis, & remissionibus, vbi si quis medico-
rum illam constitutionem, postquam per Præla-
tos locorum fuerit publicata, transgrediatur tan-
diu ab Ecclesiæ ingressu arceatur, &c. † iterum 16
confirmatur quia licet fideles omnes sint subiecti
summo Pontifici, tanquam Christi Vicario in
terris, & capiti vniuersalis Ecclesiæ militantis;
nihilominus quemadmodum iuxta publicatam
gubernandi rationem, non eædem leges semper
conueniunt omnibus populis, nec vbique sunt
futuræ vtiles: ita quoque frequenter potest acci-
dere quòd iuxta regulas prudentiæ Christianæ
iudicetur expediens, vt aliquæ leges Ecclesiasti-
cæ, quæ non sunt de rebus admodum necessa-
riis, non imponantur certis prouinciis, & popu-
lis, super quibus sancta sedes libenter desiderat
informari, quia nouit sibi datam potestatem in
ædificationem, non in destructionem.

Quare ego his, & aliis consideratis existimo 17
dicendum iuxta iuris regulas quod vt obligent
leges Pontificiæ, prærequiratur præter publica-
tionem Romæ factam, alia in singulis Prouin-
ciis, siue per Episcopos, aut nuncios à Pontifice
vbique Regnorum Christianorum missos, vt
patet ex quotia Diana, seu sæpe repetit à praxi,
& in tantum procedere, vt licet Doctores con-
trariæ sententiæ dicant suam sententiam commu-
nissimam esse, nisi forte Pontifex velit vt lex à
se promulgata in Curia, promulgetur etiam in
Prouinciis, hoc dictum intelligatur à contrario,
scilicet taliter esse In Prouinciis promulgatio-
nem, quod nisi Pontifex aliud se velle declararit,
nempe vt publicatio sola Romæ facta sufficiat
pro obligando subditos vniuersi Christiani or-
bis semper sit necessarium vt publicetur quæli-
bet noua constitutio in omnibus Prouinciis,
quod

quod probo ex *auth. dict. vt fact. noua conſtitut. colat.* 5. qua dicunt Doctures in puncto iuris ita tenendum.

18 Tum etiam quia vt ait Molina *de iuſtitia tom. 2. diſp. 3. q. 5. num.* 4. loquens de fallibilitate con-
trariæ ſententiæ ſic loquitur *opinio illa quod Pon-
tificia leges ſtatim poſt duos menſes à publicatione
Romæ facta obligent totam Eccleſiam, nec neceſſa-
ria ſit publicatio in ſingulis Prouinciis, aut Diœce-
ſibus ad effectum quòd nullus præſumatur illas igno-
rare profectò non eſt tàm certa, quàm certa ſupponi-
tur, quia potius contraria meo iudicio eſt probabi-
lior : ita ille*; & facit illa fortiſſima ratio, quam
inter plures alias hanc noſtram ſententiam de-
fendens longè tradit Ioannes Vuigens 1. 2. D.
Thom. *quæſt.* 69. *art.* 4. *à n.* 84. vſque ad *num.* 93.
Cuius verba, & ſi illum non ſequatur refert
Diana iterùm agens de noſtra quæſtione *part.* 5.
tract. 15. *miſcel.* 2. *reſ.* 25. ibi legendus in verſ.
19 *addi denique poteſt.* † quia cum Eccleſia ſit Re-
gnum ſpirituale ampliſſimum per omnis orbis
partes diffuſum, & ſine comparatione excedens
latitudinem Romani Imperij, euenit vt impoſ-
ſibile, quod leges Eccleſiaſticæ in Vrbe Roma-
na publicatæ dumtaxat innoteſcant aliquo
vſque vniformiter per totam Eccleſiam, aut per
diuerſa Regna, & Prouincias, vbi promulgatæ
non ſint, quamuis ex occaſione poſſint aliqui
hic, vel illic de iis inaudire; etenim velle ſic
longè per totum orbem diſperſos abſque alia
publicatione obligare; & ſi caſualiter de lege
publicata Romæ inaudirent, quis non videt
quod eſſet multos conicere in varias animi an-
xietates, & ſcrupulos conſcientiæ, qui aliquid
de lege audiuiſſent, quam tamen viderent paſſim
non obſeruari, & Villalobos vbi ſupra, etſi con-
trariam ſequatur de ſtylo Rotæ, & Curiæ fate-
tur hanc in puncto iuris eſſe fundatam, quam te-
nentur Sa. verbo *lex num.* 9. Angelus verbo *lex
num.* 13. Sotus *de iuſt. lib.* 1. *q.* 1. *art.* 4. Ludouicus
Carbo *de legibus lib.* 3. *diſp.* 9. Medina *in part.* 2.
q. 90. *art.* 4. *dubio* 1. *poſt* 2. *concluſ. & dubio vl-
timo concluſ.* 5. Senarius *in ſuis opuſcul. Theolog.
tom.* 3. *diſputatione de legibus à num.* 56. Conrad.
in part. 2. *q.* 90. *art.* 4. *ad* 2. Miranda *in manuali
prælat. tom.* 2. *q.* 25. *art.* 4. *concl.* 5. Victoreius *in
notis ad manual. prælat.* Nauar. *c.* 23. *num.* 40. qui-
bus addo Caſtellinum *in compendio Theologiæ mo-
ral. tract.* 3. c. 7. *& tract.* 8. *c.* 17. Du-Vallium 1. 2.
D. Thomæ tract. de legibus q. 5. *art.* 5. & hanc vt
probabilem docent Layman *in Theologia moral.
lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. Vaſquez cum Grando
vbi ſupra Leſſius *de iuſtitia lib.* 2. *cap.* 22. *dubio* 13.
n. 18. Homobonus *in examine Eccleſ. p.* 2. *tract.* 12.
c. 3. *quæſt.* 10. *in fine* Becanus *in ſumm. Theolog. p.* 2.
tract. 3. *c.* 6. *n.* 5. *&* 6. *in fine.*

20 Nec obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ,
non prima ratio de cauſis ex toto terrarum orbe
delatis ad Curiam Romanam, quæ definiuntur
iuxtà regulas Cancellariæ, & alias leges Romæ
tantum promulgatas, quia præterquam quod
prædictæ regulæ ſunt nimis notæ omnibus tri-
bunalibus, cum iam Romæ ſint promulgatæ,
vbi de cauſis delatis, tunc cognoſcitur quid mi-
rum, vt ibi ratione loci, & cauſæ comprehendat
21 litigantes, de his regulis *infra q.* 12. † Non ſecun-
da ex Bulla cœnæ, quia cum ea quotannis in
curia publicetur, & admodum ſit omnibus no-
ta, ac recepta habetur, ſicut cœtera Pontificia
decreta, quæ quia inſerta in corpore iuris, vt
ſtatim dico ipſa ex ea Inſertione omnibus nota
fieri. Non. 3. ex Bulla Pij *de publicatione Trid.*
quia præter adductum iuxta eandem Bullam in
fauorem noſtræ ſententiæ, reſpondeo omnia di-
ſpoſita, & ordinata in concilio fuiſſe publicata
in Prouinciis quorumcumque Patrum, qui ac-
ceſſerunt, præſenteſque extiterunt, vt iudices
conſultores eorum per monita, & epiſtolas; imo
& Pontifex tunc temporis à publicatione ritè
facta Romæ mandauit illa Trid. decreta ad im-
preſſionem tradi, quo commodius per Chriſtia-
ni nominis Prouincias, & Regna diuulgari poſ-
ſent, vt loquitur in Bulla confirmationis dicti
concilij, quæ incipit *Benedictus Deus.* † Et con- 22
firmatur ex Bulla Pij IV. eade re edita, quæ in-
cipit *in Principis Apoſtolorum ſede:* ex qua per
multa decreta Trid. decernitur vt ea quia dero-
gant priuilegiis, & gratiis, publicentur in Pro-
uinciis, vt ſic nota à priuilegiatis obſeruentur. † 23
Non 4. quia etſi Pontifex aliquoties exprimat,
vt lex Romæ promulgata, publicetur in Pro-
uinciis, vt in exemplo Bullæ ibi relatæ Sixti, &
ex nonnullis iuribus, & ex doctrina Vaſquez
ibi poſita ex eo inferentes, vt ſi nihil caueatur,
ſufficiat Romæ publicatio, ſatis reſpondetur ex
fundamentis noſtræ ſententiæ; non enim expreſ-
ſio Pontificis de publicatione facienda in Pro-
uinciis, auffert naturam legis deſiderantis fieri
notam omnibus per publicationem, vt excuſe-
tur ignorantia alleganda. † Quintùm non obſtat 24
adductum à Syluestro ex eo quòd multæ decre-
tales Epiſtolæ Pontificum, non fuerunt in Pro-
uinciis publicatæ, quia reſpondetur quod cum
prædictæ decretales, ſeu canones in corpore iu-
ris inſertæ ſoleant vbique ex pulpitis, & ex Ca-
thedris, item & in omnibus audientiis laicis, &
Eccleſiaſticis allegari, dictari, & doceri, ſatis eo
facto publicatas dici in omnibus Prouinciis, &
Diœceſibus, vti longe alloquens docet Vbigers,
vbi ſupra, cuius verba ad longum refert Diana
dicta p. 5. *tract.* 14. *reſ.* 25. Iacobus Gordonus *in
Theologia morali tom.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 10. *cap.* 5. §. 2.
num. 14. Nicolas Beldellus *in diſp. Theolog. tom.* 1.
lib. 3. *diſp.* 18. *n.* 7.

Ex quibus iam ſine dubio videtur dicendum, 25
quod etſi Doctores multi ex adductis, pro pri-
ma ſententia affirment legem Imperatoris, Re-
gis, aut alterius Principis ſupremi, non deſide-
rare, nec exigere, vt obliget omnes ſubditos
promulgationem in Prouinciis, præter factam
in Curia ex fundamentis relatis ſupra de lege
Pontificia, publicata tantùm in Curia Romana:
vt in terminis de legibus noſtris Villalobos *in
ſumma part.* 1. *dict. tract.* 2. *diſ.* 12. *num.* 6. affirmat
praxi obſeruari, vt ſolùm Matriti Curia Regis
Philippi IV. promulgentur, quæ poſtea impreſ-
ſæ per cœteras adiacentes Prouincias, & ciuitates
non iterum publicantur. † Tamen verius multis 26
ab hinc annis videmus ſanctiones pragmatica-
rum nouas poſt factam publicationem Matriti
publicari in omnibus Prouinciis, ac ciuitatibus,
quæ ſunt capita Regni, Prouinciæ, aut territorij,
quod eſt iuri conformiſſimum *ex d. auth. vt fact.
noua conſt. collat.* 5. & ex aliis. † Deinde cum Im-
peratores, Reges, ac cœteri Principes ſupremi
habeant poteſtatem in ſuo eſſe primæuo in hu-
manis à populo, iuxta quę adduxi ſupra *q.* 1. *&* 2.
ſequitur vt noluerit populus eam concedere po-
teſtatem condendi leges, abſque eo, quòd publi-
carentur etiam in prouinciis, vt ſic omnibus ſub-

ditis innotescerent, posito quod de legibus Pon-
tificiis procedit ex iam adductis, qui habet po-
testatem tantùm dependenter à Christo Domi-
no, nnn à populo; sed quando videatur Ponti-
fex, seu ptinceps velle, vt lex uoua obliget abs-
que publicatione, vel cum sola ea, quæ fit in cu-
ria dico *q. sequenti.*

28 Ad tertiam quæstionis partem an si quis sciat
aliquam legem esse Romæ promulgatam, tenea-
tur eam obseruare, poteris responderead vtram-
que partem negatiuè, aut affirmatiuè, secundùm
sententias traditas in præcedenti dubio sub vers.
ad secundam; igitur qui dicunt esse obligatum
possunt fundari præmissis iam adductis funda-
mentis in eo, quia nec naturali, nec positino
inre aliqua alia publicatio requiritur, cum nec
lex ex natura sua requirat publicationem, seu
promulgationem in singulis prouinciis; & nec
vllo iure humano, seu Diuino est ius aliquod
in legibus Pontificiis aliam promulgationem
requirat cum nonella Iustin. 66. pro imperiali-
29 bus legibus posita sir, non pro Pontificiis. † Ita
quia quoties aliqua lex Pontificia requirit pro-
mulgationem in prouinciis, id exprimit quem-
admodum patet in constitutione Pij II. quam
addit cõtra clericos malè promotos anno 1461.
& vult vbique obligare pnst publicationem
Romæ factam, sicut Sixtus V. eam, quam an-
no 1588. contra eosdem fuit, & *Clem.* 8. aliam
contra eos, qui ad presbyteratûs ordinem non
ptomoti Missam celebrant, vel Sactamentum
Pœnitentiæ ministrant anno 1601. editam.
30 † Deinde quia Ecclesia est vnum corpus politi-
cum, cuius capur censetur sufficienter illud di-
rigere, dum solemniter Romæ suum declarat im-
perium, præsertim cum sedes Pontificia Romæ
sit fixa, & Pontifex non soleat vagari per pro-
uincias, vt solent Principes sæculares. Et his,
ac aliis rationibus docet hanc sententiam *p. 6.
tract. 6. miscel. res. 39.* vers. *dico*; sic cum Doctori-
bus, quos ipse retulit *p. 1. tractat. 1. res. 8. & p. 5.
tract. 14. res. 15.* & cum Syluio *in p. 2. D. Thom. q. 96.
art. 4. quæritur 11. conclus. 3. in princ.* & Papa Vr-
ban. VIII. *in Bulla incipiens Romanus Pontifex*
die 5. Iunij 1641. damnat omnia præiudicialia
contra immunitatem Ecclesiasticam, etiam sub
ptætextu quod Bullæ Pontificię non fuerint pu-
blicatæ, vel vsu receptæ.

31 Verùm existimo dicendum ex dictis sub dicto
vers. *ad secundam* à verbo *sed alij multi*, vt non
ex eo quòd quis sciat legem esse Romæ pro-
mulgatam, teneatur illam obseruare, si promul-
gata non sit in prouinciis, vbi degit: sic in ter-
minis docet Ioannes Præpositus *in p. 1. quæst. 95.
disput. 1. dub. 7.* illationibus octo comprobans,
quas ad litteram ex eo idem Diana refert. Pri-
mò quem non obligari seruare legem, quam
scit Romæ promulgatam, si non sit promulga-
ta in prouinciis, vbi commemoratur, & specia-
32 lis clausula in lege non apponatur. † Secundò
pœnam legis non incurri ab eo, qui in huiusmo-
di loco fecerit materialiter contra legem v. g.
non incurri excommunicationem, suspensio-
nem, priuationem beneficij.

33 Tertiò non incurri in conscientia in habilita-
tem ad officia, beneficia, nec incurri irregulari-
34 tatem. † Quartò contractum non futurum inua-
lidum, & irritum, quodque aliquis non tenea-
tur in conscientia abstineri à tali contractu, qui
per legem irritatur, nec illum rescindere maxi-
mè si ex recisione sequeretur scandalum Reipu-
blicæ. † Quintò legem reuocatoriam priuilegij 35
non habere locum antequam in prouincia pu-
blicetur.

Sextò legem, quæ reuocat aliam irritatoriam 36
non habere vim in aliqua prouincia, si in ea
non fuerit publicata exemplificans in casu *cap. 4.
de reform. matrimon. sess. 24.* † Septimò dicit pro- 37
babile esse regulas Cancellariæ non habere vim
legis extra Italiam, quia alibi non sunt promul-
gatæ, & licet Romæ iuxta illas in causis exte-
rorum iudicetur id fieri, quia Iudices in praxi
aliam sententiam sequuntur in foro externo, quo
non obstante potest aliquis in foro conscientiæ
sese alteri sententiæ conformare. † Octauò vt 38
pateat quid dicendum sit in multis legibus Pa-
palibus, quæ ita emanant, vt tamen non pro-
mulgentur in prouinciis, quòd scilicet sit veri-
simile non obligare eos, apud quos non sunt
promulgatæ, neque quoad culpam, nec quoad
pœnam. † Et quod ob id graues Theologi, in- 39
ter quos Lessius *in consultatione Romæ habita*
censuerunt disparitatem cultus apud Chinenses,
& Iapones his initiis conuersionis non esse im-
pedimentum dirimens; & bis circumstantiis
posse Episcopos ibi suspendere legis promulga-
tionem,

Et sic videtur necessariò vt publicatio legis 40
fiat in prouinciis, tum ex supra adductis fun-
damentis. Nec obstare fundamenta ex Bullis
relatis Pij II. Sixti, & Clem. quia potius vi-
dentur facere pro nostra sententia; etenim quo-
ties Papa, aut Rex exprimant legem à se latam
vltra curiam, non publicari concedimus publi-
cationem in ea factam sufficere; quod si non ex-
primat necessariam fore, vt excusentur dubia,
quæ inde valent excirari contra obseruantiam
ipsius legis; & sic Pontificem ita prudentem,
aliosque supremos Legislatores eam promulga-
tionem in prouinciis fieri non impedire, nisi
in casu quo aliud sibi videatur; etsi contrarium
Diana relatus teneat propter dicta pro sua sen-
tentia, & *ex Trid. in cap. 1. dicta sess. 24. de refor-
mat.* ad saturitatem quæstionis an lex Romæ
publicata obliget eas prouincias in quibus pu-
blicata non est infinitos referens pro negatiua;
& etiam pro affirmatiua iuris peritis & Theo-
logis nouissimè Berricelos *ex missionibus quarta,
p. 2. tit. 2. quæst. 76. & 77.* & non discrepat à no-
stra sententia ibi de aliis quæstionibus circa pu-
blicationem legis.

Ad quartam quæstionis partem, quando di- 41
catur lex sufficienter promulgata, vt obliget
omnes subditos. Cum resolutio huius quæstio-
nis pendeat à iam adductis in hac quæstione, &
referendis; sic pro intellectu breuiter dico
quod vt lex dicatur sufficienter promulgata, suf-
ficit, vt sciatur publicè, licet aliqui eam igno-
rent, vt habetur in *dict. Auth. vt noua constit.
collat. 5. c. 1. de postul. prælator.* aliàs ergo nulla lex
esset sufficienter promulgata, quia moraliter lo-
quendo casus est impossibilis, vt leges humanæ
ab omnibus sciantur. † Etenim Riccius *col- 42
lect. 1580. ad textum in c. 2. hoc tit. lib. 6.* sic tenet
postquam ex Sayro *decis. 2. eodem*, dicit quod
promulgatio est de essentia legis, etiam si sit fa-
cta in Concilio generali cum Papæ confirma-
tione addens tunc legem non ignorari, si scia-
tur lex illa promulgata, scita, & recepta à ma-
iori parte populi, cuius ipse pars est, nec enim
legis

Digitized by Google

legis scientia ilia desideratur ad ligandum quæ nascitur ex notitia intuitiua alicuius ex quinque sensibus, nec vt sufficiat quælibet auditio, & relatio, aut credulitas, quod illa lex in Curia promulgata sit Sayrus *decis.3.& decis.4.* alia dico circa finem huius dubij.

43 Notandum verò est vt etsi dicta lex humana sit promulgata sufficienter, nihilominus excusetur à culpa eam inuincibiliter ignotans; hoc est io foto conscientiæ, non sic in foto externo, quia qui io hoc allegat igooraotiam, tenetur eam probare, docuit Nauarr. *cons.1. hoc tit. de constit.* Villalobos *in summa p.1. d.tract.2.dif.12. num.2.& 2.*vbi dicit nihilominus esse legi obligatum; aliudque esse vt ignotantia excusetur à culpa, in hocque sensu intelligi glossam *in c.a. hoc tit.* Abbas. Felin. & communem Iuristatum dicentes *lege non affici ignorantes*, quod est dicete vt ignorantes non peccent contra illam, nec idem esse *non ligari*, vt dicit Sanchez *de matrimon. tom.3. dispur.32. lib.9. num.6.* procedereque etiam si præceptum habeat annexam excommunionem.

44 Ioannes verò Andreas super data sexti decret. Panotmit. *in cap.noncrit de sentent. excommunic.* & alij dixerunt leges suffieienter dici publicatas si solùm in curia fieret, ad quod iam præbui respoosum in roto vers. *ad secundam, & ad tertiam.*

45 † Villalobos tamen *dicta dis.12. num.4.* ait legem publicatam habere aliquos effectus etiam respectu ignorantis eam, nempe quia si lex irritat contractum, & sit promulgata, non valeat contractus factus eum ignorantia contra illam exemplificans in ducente vxorem cum aliqoo impedimento dirimenti à se ignorato, vel in vendente vltra raxam à lege promulgatam.

46 Et *num.5.* addit tunc dici ab aliquo scitam esse legem promulgatam, si audiuerit à personis fide dignis, quibus eredere debeat vni, cui fides maxima communiter præstatur, non si ab aliqoo cui de facilè non creditur, ne incurrat in illo *Ecclesi.10.qui cito credit leuis est corde:* alia de ignorante legem dixi *q.prac.*& dico infra, cum loqoor de de excusando ignotantes à pœna legis promulgatæ.

47 Ad quintam quæstionis partem quid si post poblicationem, legem quis ignoret, responbis ex proximè relatis, & in quæstione præcedenti, & ex aliis in fine.

48 Addo pto complemento huius quæstionis quòd vt ciuiras obligetur ad obseruantiam inter dicti, sufficiat vt ipsum sit promulgatum in primaria Ecclesia, vel si sciatur vicinos, & maximè Ecclesiam Metropolitanam illud seruare: ita Valerius Reginald. *in praxi pœnit. lib.32. tract.3.num.21.* in fine Barbosa *in cap.1. de postul. pralat. n.7.* & plura *de legis promulgatione* congerit ex multis nouissimè ad titulum nostrum Pater Franc. Valente *2 p. in concordia iuris Pontificij à fol.337.per quinque sectiones.*

QVÆSTIO VIII.

An lex seu constitutio, in qua adest decretum irritans, vt liget, egeat publicatione: An leges ciuiles, seu Pontificiæ obligent illico, vel à die publicationis, vel post duos menses ab eâ: An Episcopi debeant curare, vt Pontificiæ leges promulgentur in suis Diœcesibus. An superiores regulares possint pro suis subditis publicare Iubilæum, non spectat à promulgatione Episcopi: An priuilegium à Puntifice, seu Rege concessum, vt obliget, promulgatione egeat; & an cum adest claulula *ex nunc* videatur vt Princeps velit quod lex obliget absque publicatione, aliisve modis.

SVMMARIVM.

1 *Lex, seu constitutio, in qua adest decretum irritans, vt egeat publicatione post contrarias opiniones hic &* oum.2. *distinguitur*, n.3. & 4. *vbi pro negatiua, si agitur de indulto, seu constitutione aliqua particulari, secus in lege generali.*

5 *Leges Imperatoris non antequam post duos menses à die publicationis habent obligare; &* num.8. *Non sic in Pontificiis* à num.5. *nec* n.10.& 11.

6 *Leges suâ naturâ obligant à publicatione nisi à legislatore signetur tempus obligandi*, vt n.9. *quid Episcoporum & Magistratuum*, n.7.

7 *Authentica, vt noue facta constitutioes*, §.1.collect.6.& n.12.

9 Cap noluerit de sent.excommunic.

10 *Lex etiam Ecclasiastica, num liget ante duos menses à publicatione, pro negatiua, à* n.11.12.14.& 15. *vbi de foro interno, aut externo.*

13 *Papa dum intendit legem suam obligare, solet in sua constitutione id exprimere.*

16 *Publicationem legis quando teneatur Episcopus facere in suis Diœcesibus, & n.17.*

18 *Iubilaum promulgare superiores regulares, non spectata publicatione, Diœcesani Episcopi, non possunt, vt* o.19.& 22.& n.23.

19 *Regulares superiores non veniunt sub nomine Prelatorum Ecclesiarum, & Ordinariorum, nisi quando ea nomina simpliciter exprimuntur, & materia etsi illis applicab.lis, vel cum cauetur in iuribus* n.20. & 21.

22 Prælati Ecclesiastici *nomine veniunt tantum Abbates Prepositi, & alij Pralati seculares, sed nomine* quibuscumque ordinariis locorum in Bulla Iubilæi, *veniunt tantum Ordinarij secularium Ecclesiarum.*

24 *Priuilegia data per viam legis, requirere publicationem videtur: alij Contra absolutè tenent à* n.26.ad 30.

26 *Priuilegium vt valeat necessum est, vt veniat ad notitiam priuilegiati secundum aliquos, alij dicunt valere à die Data, vt n.29.*

27

27 *Priuilegia particularia non publicantur, sed tantum iudicibus intimatur, vt ea faciant obseruari, qui à tergo solent scribere, vt obseruentur, sicut in illis continentur.*

28 Cap.1. vers. nec obstaret de conces. præb. lib 6.

30 *Legatum testamento relictum absenti, etiam acquiritur, & libertas seruo relicta.*

31 L. si quis absenti seruo scripserit, ff. de acquirenda posses. resolutiuè.

32 *Lex in qua posita est clausula* ex nunc *illi eo ante publicationem obligat.*

33 *Constitutio non eget publicatione, vbi esset registrata in Registro Papæ, essetque publicè impressa. & palam venderetur.*

34 *Publicatio constitutionis facta in curia, facit vt ea obliget; & si non probetur vsus in locis, vbi non fuit facta, &* n. 35.

36 *Decretum irritans positum in constitutione generali, sea speciali, nunquam ligat ignorantes quoad pœnam, sed tantùm quo ad actus nullitatem.*

37 *Publicatio legis nunquam præsumitur, nisi probetur in lege nuper lata, non sic in antiqua.*

1 AD primam quæstionis partem, de qua Riccius *collect.* 1276. *ad textum* in iam relata *Auth. vt fact. consl. nouæ* §. 1. video Doctores dissentire nam quidam docent quod constitutio, in qua adest decretum irritans sine publicatione non ligat, vt docent decisum Puteus *in decis.* 278. *lib* 1. *Cassad. in decis.* 3. *in princ. de constit.* Balbus *in decis.* 29. Robusterius *in quodam discursu suo relato inter*
2 *impressas diuers.* 578. *num.* 3. *p.* 2. † Alij verò dicuut ligare absque vlla publicatione virtute clausulæ decreti irritantis, Thesaurus *in decision.* 154. *in fine,* Rubin. *in decis.* 69. Rota Romana *in vna calagurit* beneficij sanctorum Iacobi, & Andreæ 17. Maij 1593. coram Cardinali Blanqueto, quam refert Riccius, & ad litteram Barbosa *in cap.* 2. *hoc tit.* videndus *à n.* 4. ibi *à n.* 7. quibus addo Flamininum *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 6. *a num.* 220. *& lib.* 11. *q.* 4. *n.* 44. *& q.* 13. *n.* 86. Franc. Gallat. *in Margarita casuum consc.* verbo *clausula*, Frater Emanuel *quæst. regular tom.* 2 *q.* 73. *artic.* 2. Farinac. *fragment. crimin. littera C. n.* 672. Zevallos *in pract. q.* 903. *num.* 13. Caldas Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 6. *n.* 30. *&* 31. Matta *de clausul. p.* 1. *claus.* 191. *n.* 12. *& de iurisd p.* 4. *const.* 1. *casu* 94. *à n.* 32. Barbosa cum multis *de clausulis, vsu freq. clausula* 40. *n.* 7. *&* 13.

3 Sed pro resolutione distinguendum est, nam cum decretum irritans semper sequatur naturam dispositionis, super qua apponitur, Cardinalis. Puteus *decis.* 1. *lib.* 1. ideo dicit Riccius sub *dict. collect.* 1276. quod istæ opiniones debent concordari distinguendo duos casus. Primus quando agitur de indulto, seu constitutione aliqua particulari, & tunc procedat opinio illa, scilicet vt decretum liget ante publicationem: sic Cardinalis Puteus *in decis.* 145. *n.* 1. sicque ait tentum Riccius *in vna calagurit beneficij* 16. *Februarij* 1607. coram litta, ex eo quia in istis constitutionibus specialibus publicatio nó requiritur, Baldus *in decis.* 7. & propterea sequi quod si habent decretum irritans, statim ligent, & operentur etiam contra ignorantes, vt fuit in Rota resolutum in vna Pampilon. Archidiacon. 10. *de-*
cembr. 1593. coram Cardinali Pamphilo. † Se- 4
cundus casus quando versamur in lege, seu constitutione generali, & tunc procedat secunda opinio, vt non liget, nisi facta publicatione: ita Riccius, & Anton. Faber. *decis.* 1. *Cod. de legibus*; est enim regula iuris; vt supra quæstione præcedenti adduxi quod leges non obligant, nisi facta promulgatione, seu publicatione, vt ibi adduxi: alij relati à Barbosa *in dicto c.* 2. *hoc tit. num.* 6. & *in d. c.* 1. de postul. Prælat. per textum *in cap. in istis* §. *leges*, vbi alij multi, quos refert Barbosa *dist.* 4. & Doctores per textum ibi *in l. fin. Cod. de decret. ab ordine faciend. l. leges Sacratissime, Cod. de legibus,* & videbis dicta infra in vers. *ad quintam* de priuilegiis & vt exacte de lege irritante agas leges quæ nouissimè scribit D. Archiepisc. Tapia. *in sum m. lib.* 4. *q.* 12. *per.* 11. *articulos* & adiunges quæstionem quam nouissimè tractat Bericelus *de missionibus Apostolicis p.* 2. *tit.* 3. *de legibus q.* 78. vbi cum Abbate, Felino, & aliis *in c.* 2. *hoc tit. sua ref.* Sanchez, Salas, & aliis an lex Pontificia irritans contractum, matrimonium, absolutionem Sacramentalem auferendo iurisdictionem, professionem collationem, beneficij aliosque actus non publicatos in Prouincia & statim post publicationem in Romana curia habeat vim irritandi.

Ad secundam difficultatis patem Barbosa *in* 5
d. cap. 2. *hoc tit. num.* 9. dicit iuris exploratissimi esse constitutiones Principis superioris post duos menses à die publicationis ligare subditos; & sic sentire videtur vt omni iure id admittatur, sed licet de legibus Imperatorum ciuilibus ita caueatur *in d. auth. vt nouæ factæ constit.* §. 1. *collect.* 6. Tamen de legibus Pontificiis multi id non admittunt, quin potius teneant à die publicationis obligare, ex eo quia Imperatorum leges nequeunt ligare subditos Pontificis docent de Pontificiis legibus Anguian. *de legib. tom.* 1. *l.* 4. *contr.* 2. *n.* 17. Tannet. *in p.* 2. *disp.* 5. *q.* 6. *dub.* 1. *num.* 7. Vasquez *in p.* 2. *disp.* 156. *c.* 3. *num.* 14. Homobonus *in examin Eccles p.* 2. *tract.* 9. *c.* 3. *q.* 3. Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 18. *lib.* 4. *c.* 15. *num.* 11. *& c.* 17. *num.* 5. Salas de legibus *disput.* 12. *sect.* 3. *n.* 10. Molina *de Iustitia tract.* 2. *disp.* 395. Maldetus *in p.* 2. *q* 90. *art.* 4. *dub.* 3.

Et comprobatur quia nullibi cauetur quod 6
illi duo menses sint assignati pro legibus illis Pontificiis. Deinde nam consideratis legibus in sua natura illico à sufficienti promulgatione obligant, absque eo quod obstent Doctores dicentes tunc obligare à transactis duobus mensibus, quia eorum dictum fundatur in lege positiua id mandante, non in ipsa legis natura, vt cum omnibus defendit Villalob. *in summ. p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 14. *num.* 2. vbi *n.* 1. aduertit quod in legibus, ac constitutionibus, in quibus Legislatores assignant tempus ad obligandum, nullum est dubium, sed in nostra difficultate nos loqui quando absolute fuit publicata lex.

Et confirmatur quia vt infra dico sub hoc du- 7
bio leges Magistratus, inferiorum, & Episcoporum obligant statim à facta publicatione absque vlla præfinitione temporis, vt de legibus Magistratuum tenent in terminis Hostiensis *in summa hoc tit.* §. *quando*, Abbas, Decius, & alij *in d. cap.* 2. *hoc tit.* Turrecremata *in cap. in istis* §. *leges in medio dist.* 4. Syluester *verbo lex q.* 6. ex ea ratione, vt ait Villalobos *suprà num.* 2. *vers. de*

dondo

donde, quia *dicta auth.* tantum loquitur de Im-
perarorum legibus, non de istis, Diana *p.1.*
tractat.10. resol.9. in fine vers. *notandum*, vbi sic
tenet cum Soto *de Iustitia lib.1. quæst.1. artic.4.*
Reginald. & Valentia sentientes vt leges Magi-
stratuum inferiorum cum illicò à publicatione
obligent. Idemque ipse Diana ibi, & Suarez
de legibus lib.3. capit.18. num.9. & lib.4. capit.15.
n.15. tenent de legibus seu constitutionibus latis
ab Episcopis.

8 Et ab hinc videtur vltra sentire Villalobos
dict. dif.14. num.3. in fine eum dicat leges Im-
perarorum tantum obligare nos Hispanos,
quando deficit Regia lex, de quo iam dixi *sub*
quæst.2. & ita Anton. de Butrio, Decius, Paul.
Eleacarus Francus, quos sequuntur Nauarrus
cons.1. hoc tit. num.17. Azor. *lib.5. moral. tom.1.*
*cap.3. quæst.*8. dicentes vt leges ciuiles ipso fa-
cto non obligent, nisi à transacto tempore duo-
rum mensium post publicationem *per dict. con-*
stit. auth. citata.

9 Nec obstat textus *in cap. noluerit de sentent.*
excommunic. quatenus assignat duos menses pro
monitione, vt qui fecerint statuta contra li-
bertatem Ecclesiasticum illa rouocent intra
duos menses alioquin excommunicationem
incurrerent. Quare respondent Doctores cita-
ti, vt refert Diana *dicta resol.9.* ex hoc non
sequi necessarium pro promulgatione tem-
pus duorum mensium, vt omnis lex Pontifi-
cia obliget: nam sunt aliquæ leges, quæ ex vo-
luntate Principis, seu Pontificis non incipiunt
obligare, nisi post certum tempus, facta pro-
mulgatione. Et ita videmus in multis pragma-
ticis, sanctionibus huius Regni exprimi, vt à
promulgatione facta obligent post aliquos dies
in qualibet assignatos plus, minúsve ad placi-
tum Regis; imò Stylus Romanæ Curiæ est quod
ibi à iudicibus passim ponantur Transgressores
legum etiam ante elapsum tempus duorum
mensium.

10 Vnde in eo dubio, an lex ante duorum men-
sium lapsum liget scientes pro affirmatiua sen-
tentia, responderunt Baldus *in dicto cap.2. hoc*
tit. num.5. vers. *ex prædictis* Panormitan. *num.7.*
vers. *disceptatio* Imola *num.5.* vers. *& aduerte*,
Felinus *collat.4. num.7.* Beroi. *num.50.* & alij
plures, vt per Federicum de Senis. Franc. Do-
minic. Præposit. Panormit. quos referunt, &
sequuntur Rendina *in promptuar. receptar. sen-*
tent. in fine tom.1. in miscel. num.1. Azor. *dicto*
*capit.3. quæst.*8. & Barbosa *in dicto cap.2. num.9.*
quidquid contrarium velint ibi Butr. *column.3.*
n.17. vers. *puto de mente iuris*, Decius *lect.1. n.16.*
collat.6. Menochius *de arbitrariis casu* 185. Na-
uarr. *d. cons.1. hoc tit. n.*8.

11 Nihilominus sunt multi Doctores dicentes
leges Pontificias non obligare, nisi à transactis
duobus mensibos post publicationem ex ea ra-
tione quia leges non dedignantur sacros Ca-
nones imitari; ita vt sacrorum Canonum statu-
ta Principum constitutionibus adiuuentur, *c.1.*
de noui operis nunciatione; cumque de hoc nihil
Pontificio iure sit cautum, sitque iuri ciuili con-
sentaneum, vt nisi à duobus mensibus transa-
ctis *ex relata auth. §. vt nouæ constit.* sequitur vt
idem iure Pontificio; ac Regio nostro Hispa-
no debeat obseruari, præcipuè vbi materia ca-
ret à peccato: argumento eorum, quæ dixi *in*
cap. nonis 13. de indic.

Ergo cum *in dicta auth.* signatum fuit tem-
pus duorum mensium, ne leges primo obliga-
rent vnos, quam alios, vt tradit Villalobos *di-*
cta dif.13. num.3. item vt tolletur omnis confu-
sio & rixa & inparitas subditorum, vt statim
referendi docent, sequitur hanc sententiam
multum esse probabilem, & vt talem sequuntur
Beccan. *in summ. Theolog. p.2. tractat.3. cap.6. con-*
clus.2. num.3. cum Syluestro, Panormit. Ioan-
ne Andrea. Valentia *tom.2. disput.7. quæst.5. pun-*
cto 5. Nauarr. *in manuali cap.23. num.24.* Ema-
nuel Sà verbo *lex num.*8. Mirand. *in manual.*
Prælat. tom.2. quæst.25. artic.4. conclus.5. Tabie-
na verba *lex num.51.* & verbo *constitutio num.1.*
Reginaldus *tom.1. lib.13. cap.16. num.152.* Dia-
na *dicta res.9. tract. 10. p. 2.* † Et facit quia 13
Papa dum intendit legem obligare statim, so-
let in sua constitutione id exprimere, vt videre
est *in singula de præb. lib.6. clem.2. de hæret.*

Ego inquam hanc secundam opinionem ad- 14
mitterem in foro conscientiæ respectu ignoran-
tium, non inquam respectu quorum, qui iam
sciunt legem fuisse promulgatam, non sic respe-
ctu fori externi, nam in eo foro non excusare-
tur ab incursu pœnæ, siue legis fractione,
qui eam non obseruaret illico à die scitæ pro-
mulgationis: sic cum Azor. *p.1. moral. capit.3.*
lib.5. quæst.7. in fine, vbi dixit *sic in foro con-*
scientiæ prædictam opinionem tutam esse, & posse
seruari.

Verum secundæ sententiæ relati Doctores, 15
vt refert: & sequitur idem Diana, inferunt
quod si aliquis sciret promulgatam legem esse,
non teneatur illam obseruare ante duos menses
elapsos, quia alioquio vt bene notant Becca-
nus, Valentia, & alij magna sequeretur in
Republica perturbatio; nam qui scirent pro-
mulgatam legem, tenerentur eam seruare in
vtroque foro, alij in neutro tenerentur, quod
impugnatur *ex dictis in* vers. *vnde.*

Ad tertium quæstionis partem an curare de- 16
beant Episcopi in suis Diœcesibus leges Pon-
tificias publicare, poteris ex proximè adductis
respondere: tamen in terminis Syluius *p. 2.*
quæst.96. art.4. quæritur 11. conclus.3. dixit tene-
ri vt obseruetur, quando videlicet Pontifex si-
gnificat se velle quod sua lex ibi obliget etiam
absque alia publicatione alibi facta, sed non
teneri curare, vt publicetur, promulgatiue,
nisi mandatum Pontificum ad eos dirigatur, vel
rationabiliter iudicet promulgationem in suis
Diœcesibus esse necessariam.

Quod si Pontifex nec significet opus esse alia 17
promulgatione, nec significet non esse opus,
nec etiam mandatum dirigat ad ordinarios, pro-
babile ait esse quod ordinarij non tenentur le-
gem Pontificiam promulgare, vel iurare vt ob-
seruetur, nisi fructum aliquem notabilem ex ta-
lis legis promulgatione in suis Diœcesibus spe-
ctent; possunt enim in eiusmodi casu interpre-
tari mentem Pontificis esse, quod lex, quam
ipse ex iustis causis iudicat Ecclesiæ vniuersali
esse vtilem, in diuersis prouinciis tunc obser-
uari, & promulgari curetur ab Ordinariis,
quando illi existimauerint ita esse pro suis locis
expediens, & ad aliquem fructum notabilem
vtile.

Præpositus vero *in p.2.* Diui Thomæ *q.95.* 18
disp.1. dubio 9. num.30. ait Episcopos, vel alios
superiores non peccare, curantes legem pro-
mulga

Digitized by Google

mulgari, vel recipi, quando summus Pontifex id eis noo committit, & Diana *p.6. tract.6 miscel.res.38.* postquam dixerit hunc casum esse nimis practicabilem, & qui aliquando non parum torquet Episcopos ibi in fine purat leges Pontificias non agere publicatione in singulis Diœcesibus; & sic inferre quod eo ipso quod Romæ sint publicatæ more solito obligent vbique, nec earum obligatio pendeat exceptatione populi; & quod Episcopi subditos eas non obseruantes possunt, & debent punire. Ego autem existimo satis huic dubio responderi, tum ex adductis in hac quæstione, tum in præcedenti.

19 Ad quartam quæstionis partem Bossius *de iubileo sect.4. casu 3. num.7.* Sa verbo *iubilaeum n.2.* vt refert Pater Gregorius Gobat. *de iubilaeo duplici cap.11. num.67.* affirmant quod superiores regulares possint pro suis subditis promulgare iubilæum, non expectata promulgatione Episcopi Diœcesani, quia vt ait Henriquez *Prælatus Monasterij, censetur ordinarius vt promulget suis subditis exemptis ab Episcopo.* † 20 Tamen verior est negatiua sententia, quam sequitur Bordon. *in miscellaneis decis.23.* idem Pater Gregor. *dict. num.67.* impugnans sententiam Sà *dict. num.12.* Diana *p.2. tract.14. miscel.4. res.33.* ex eo quod sub nomine Prælatorum Ecclesiarum, & ordinariorum locorum, non veniunt superiores regolares, nisi quando ea nomina simpliciter exprimuntur, & materia est illis applicabilis, quia si sic dicitur *Prælati Ecclesiarum*, id intelligitur *de sæcularibus ex cap. si quando 8. de officio de legati, cap. cum ordinarij 3. de officio ordin.*

21 Etenim cum iura volunt comprehendere Prælatos, vel Ecclesias regulares exprimunt vt videre est *in cap. nullis 28. cap. si postquam 33. cap.* quia sæpe 40. de electione *in 6. cap. ordinarij 3. cap. quamuis 8. cap. fin. de officio ordin. lib.6.*

22 Sub eo autem nomine *Ecclesiarum Prælatis*, veniunt tantum Abbates, Præpositi, & alij Prælati sæculares nullius habentes propria territoria, & subditos etiam laicos. Nomine vero *quibuscumque ordinariis locorum* in eadem Bulla iubilæi veniunt tantum ordinarij Ecclesiarum sæcularium; nam illud verbum *locorum* restringit nomen ordinarij tantum ad sæculares cum exclusione regularium, vt docent plures cum glossa verbo *ordinarij in extrauag.1. de præb.* Ioannis 22. quos pro se citat. Floron. *cap.5. de casibus reseruatis cap.4. §. in contrarium:* & sic respondetur quod licet Bulla iubilæi transmittatur à Procuratore ordinis, non inferri superiorem acquirere ius illud publicandi, quia id in Bulla non exprimitur. † 23 Nec ex eo quod Prælati regulares accipiant iubilæum ab ordinario publicatum, subiici Episcopo dicantur, à quo sunt exempti, sed tantum dicuntur Iubilæum Lucrati ab eo publicatum, non enim propter id dicuntur cogi, nec facere aliquid sibi odiosum, nam lucrantur illud sine læsione suę exemptionis; imo & in fine Bullæ iubilæi derogatur Apostolicis constitutionibus, & priuilegiis regularium, in quantum possunt obstare Bullę iubilæi, propter quam quod dici potest Papam religiosos, volentes acquirere jubilæum, subiicere Ordinario, cum Summus Pontifex Prælatis tantum sæcularibus præcipiat publicationem iubilæi: ita alia tradens dicit relatus Diana.

Ad quintam quæstionis partem an priuilegium vt obliget egeat publicatione, & suppositis quæ *supra adduxi quæst.3. de differentia legis, & priuilegij*, & num *dicatur lex*, cumque ibi dictum sit quod priuilegium reuera sit quædam priuata lex, videtur dicendum, vt quemadmodum de perfecta ratione legis est quod sit legitimè promulgata; sic & in priuilegiis promulgatio sit necessaria, vt probat textus *in leg. pen. ad finem* ibi *ea die qua promulgata est Cod. de decurionibus lib.10.* 24

Et ego existimo cum Barbosa *in cap. in istis 3. distinct.4. num.3.* vt quoties priuilegia dantur per viam legis requirant promulgationem, cum sequantur ipsius legis naturam, notat *glossa* verbo *de cætero ad mod. in proœmio clement.* & sic vt priuilegium valeat Doctores dicunt necessum esse vt veniat ad notitiam priuilegiati. † Nam vt docent Bart, *in l. omnes populi, ff. de legib.* Abbas, & Felinus *in cap. cognoscentes hoc titul.* quemadmodum priuilegium conceditur personæ particulari non sit de Papa præsumendum velle illud concedere, se eadem persona illud, aut nescit, aut non acceptat, & exemplificat Villalobos in priuilegio à Papa concesso, vt quis contrahat cum cognata, & ille diceret eam in vxorem antequam priuilegium sciret, quia nihil faceret: sic *in summ. dist.1. p tract.2. dif.13. n.1.* 25 26

Alij inquam absolutè docent, vt priuilegium non egeat publicatione, quia ista dantur in priuatum commodum; & sic non dicuntur leges simpliciter, sed cum adiectione *priuata*, vt tenent citati per Barbosam *in Rubrica de rescriptis lib.6.* idem refert *in dicto cap. in istis sub n.2.* vbi in confirmationem allegat vsum asserens nunquam vidisse, vel nos audiuisse priuilegia particularia publicè publicari, sed solum iudicibus intimari, vt ea faciant obseruari, qui à tergo solent scribere, vt obseruentur, sicut in eo continetur; quibus rationibus in priuilegiis, quæ per se dantur, id est non per viam legis, resoluit Bartol. *in dicta leg. leges num.2.* & nostri communiter *in dicto cap.2. hoc tit.* Felin. ibi *n.7. tertia limitatio*, Salas *de legibus disp.17. sect.5. à num.31. & 34.* Azor. *p.1. instit. mor. cap.3. q. vltima, lib.5.* Frater Emanuel Rodriguez *quæst. regular. tom.1. q.6. art.7.* 27

Et comprobatur ex textu *in cap.1. vers. nec obstaret* de concessione præbendæ *lib.6.* faciente differentiam inter leges generales, & priuilegia, seu concessiones speciales, quod in his eius cui conceduntur notitia sufficiat in legibus non ita, sed aliorum cum quibus actus gerendus est, notitia requiratur: ita Barbosa *in dicto cap. in istis dist.4. dict. num.3. in fine.* † Imò & Beroius *in dicto cap.* cognoscentes *hoc tit.* cum multis ab eo relatis, & Azor. *dict. lib.5. cap.3. quæst.5.* dicunt, vt valeat priuilegium ab ipsa concessione Principis; & hanc partem vt probabiliorem sequitur ex communi Iuristarum citans ad id Rotæ decisionem 14. *p.2. num.2.* ex eo fundamento. † quia legatum testamento relictum, absenti etiam acquiritur, ex *l. legatum*, & *l. cum pater ff. de legatis 1.* sic & libertatem relictam acquiri seruo absenti. 28 29 30

Nec facit contra hoc vltimum textus *in leg. si quis absente, ff. de de acquirenda possessione*, quatenus ex eius littera patet, *vt libertas per Epistolam datam seruo* & fiatur in tempus quo seruus certior factus fuerit, quia respondetur ibi consul- 31

tum

Digitized by Google

tum ita voluisse, vt pat est ex littera quod idem de valore priuilegij venit dicendum iuxta primam sententiam si constat de mente dantis. † Quibus exemplis comprobas, & ex his intelligitur distinctio, quam supra in princ. huius dubij adduxi ex Riccio *col.1276.* & ex Barbosa *in dict.c.2.hoc tit.à n.6.*

52 Ad vltimam quæstionis partem, an cum adest clausula *ex nunc* videatur vt velit Princeps quod lex obliget absque publicatione; in dubio breuiter respondeo, vt ex appositione prædictæ clausulæ satis dicatur apparere, vt velit Princeps constitutionem obligare, etiam ante publicationem: sic Riccius probat *in decis.12.* idem *sub d.collect.1276.in* vers. *animaduertendum.*

53 † Idemque dicit vt constitutio non egeat publicatione vbi esset registrata in registro Papæ, essetque publicè impressa, & palam venderetur, nam ex his oritur præsumptio; & publicationis, vt in terminis constitutionis felicis record. Pij Papæ IV. *super societatibus officiorum*, tenuit Rota *in causa Romana societatum* 29. *Ianu.*1608. *coram Cardinali mellino*: alia inquam plura congerit Riccius omnino videndus in fauorem Regularum Cancellariæ, probans ex pluribus decisionibus, vt si publicatio earum, seu constitutionis facta fuerit in loco residentiæ Principis, liget etiam in aliis locis: sed de his regulis iam dixi.

54 Vnum pro complemento notabis in publicationis fauorem factæ constitutionis in curia, quod ea sufficiat, vt lex obliget, etiam quod non probetur vsus constitutionis in his locis, in quibus publicatio non fuit facta, quia vt Riccius refert *d.collect.*1276.*circa fin.* quidquid dixerit Mohedan. *in decis.6.* Rota eius opinionem non seruat, stante enim eius publicatione in curia vsus præsumitur, donec doceatur de contrario, Crescent. *in decis.79.* Mohedan. *in decis.90.* Cardinal. Put. *in decis.281.lib.1.* & fuit dictum *in vna Brigian. locationis 5. Decemb.* 1594. coram Penia.

55 † præsertim cum decretum irritans impediat non vsu vsum, Caputaq. *in decis.82.lib.2.* & ista non vsus ita probandus, vt deuenerit ad notitiam maioris partis populi, vt fuit dictum *in vna Parmen. legati* 20.*Octob.*1570. coram Cardinal. Seraph. vt patet in eius decis. impressis.

56 Summopere Riccius supra dicit notandum cum Puteo *in dec.578. lib.1.* & cum Rota diuers. *in decis.19.lib.1.* quod decretum irritans siue opponatur in constitutione generali, siue particulari, nunquam ligat ignorantes quoad pœnam, sed solum quoad nullitatem actus quod explicabis iuxta *d.q.praeced.* & *à n.1.* huius quæstionis.

57 Pro complemento notabis, vt publicatio legis, nunquam præsumatur, nisi probetur, quia publicatio est quid facti, Menoch. *de præsumpt. lib.2.præsumpt.1.n.2.& præs.2.n.2.* quam refert, & sequitur Eman. de Valle de Moura de incantant, & Ensalmis *sect.1.c.5.n.13.* reprobans Nicolaum Garciam contrarium tenentem de beneficiis *p.2.c.1.n.44.* tradit Barbosa *in c.2. hoc tit. c.11.* & ego hanc admitto in lege recenter lata, non ob antiquo condita, de cuius diceptaretur publicatione.

QVÆSTIO IX.

An Episcopi, seu alij Prælati iurisdictionem habentes, possint leges, aut constitutiones, ordinationesve facere; ita vt subditi maneant obligati: Et an populi, seu alij proceres, & potestates sæculares: Et an potestas legislatiua sit fœminæ delegabilis, vbi an mulier sit homo; Ordinationes ciuitatum vt obligent, an debeant prius à Rege confirmari, & an Prælati Religionum possint facere leges vltra positas in prima fundatione.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi possunt facere leges, & ordinationes pro bono regimine sui Episcopatus obligantes subditos.*

2 *Clerici tenentur obedire Episcopo in negotiis pertinentibus ad statum Ecclesiasticum, alias possunt puniri.*

3 *Episcopi sunt Ordinarij suarum Ecclesiarum, habentque potestatem faciendi Ordinationes, & decreta, sed an simul cum Synodo n.4.5.6.7.8.9.& 10. vbi cum distinctione.*

7 *Ordinationes Episcoporum facta in Synodo sunt perpetue.*

8 *Episcopus sine capitulo non potest aliquid statuere, super statuta Ecclesia, sed benè potest tollere consuetudinem introductam contra residentiam, cum Ecclesia egeret Canonicis valdè n.9.*

10 *Statuta, seu ordinatio pro bono regimine facta ab Episcopo, non requirunt consilium capituli.*

11 *Reseruati casus ab Episcopo cessant per eius obitum, item & exilium alicui ab eo inuito[?]um.*

12 *Episcopus Consilium capituli sequi non tenetur in decernendo quæ visa fuerint oportuna in Synodo: vbi quid in iurisdictionalibus.*

13 Cap. quanto, cap. nouit de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu capit. & ante n.12.

14 *Episcopus non tenetur sequi consilium capituli, vbi sine illo aliquid potest statuere, nec illud requirere, n.15.*

15 *Christus posuit in Ecclesia Pastores, id est Episcopos, qualiterque dependeant à Papa, n.16.*

16 *Pontifex solus creat Episcopos, & transfert, Diœcesesq; diuidit, erigit, auget, minuit, sublimat, & deprimit, & extendere, & limitare iurisdictionem Episcopali muneri iure Diuino cohærentem, sed nequit abrogare ab Apostolis condita, n.17.*

17 *Episcopi successerunt Apostolis, & eorum iurisdictio est immediate a Christo Domino. Apostoli habent à Christo potestatem subordinatam dispositioni Petri, vt capitis, & Pastoris: Et in quo differat eis data ab ea, quæ fuit data Petro, & eius successoribus.*

18 *Episcopi habent suam potestatem immediatè à Summo Pontifice, & ab eo dependentem, & sic iudiciariam extendi, vel limitari.*

19 *Episcopi omnes habent potestatem condendi leges Ecclesiasticas in suis Diœcesibus cum ordine ad Papam.*

20 *Populi, & Respublica iurisdictionem habentes possunt statuta condere, & pro administratione, etiam si iurisdictione careant, n.21. etiamsi*

statutum comprehenderet preterita, & consuetudinem.

22 *Leges municipales si sunt in vsu debent omninò seruari.*

23 *Statutum à populo factum contra Canones, si ciuitas subiacet temporali Ecclesiæ iurisdictioni, non valet, contra aliquos sub* num. 23.

24 *Satutum ferre nequit vna populi pars sine alia.*

25 *Statutum populi, num requirat confirmationem superioris, & qualem,* n. 26. 27. 28. & 29.

28 *Ordinationes populorum sunt ferenda ad consilium supremum, ibi videnda, & confirmanda, sic, vt aliter exequi nequeunt, &* n. 52.

29 *Sententia lata iuxta ordinationes non confirmatas, solent à consilio improbari, à quo prouisiones dantur, aduersus earum vsum, & vt remittantur ad dictum consilium.*

30 *Ordinationes populorum antiquæ, & in libris scripta habent legis vim, propter antiquam obseruantiam.*

31 *Ordinationes, & statuta populorum, vt valeant, debent in vsu esse, sed leges communes solùm ex tacita, seu expressa populi receptione.*

32 *Iudices inferiores possunt condere statuta, quæ non nisi die publicationis ligare incipiunt.*

33 *Magistri alicuius artis possunt condere statuta in concernentibus eorum officia, & pro tempore officij, etiam si iurisdictione careant,* num. 34.

35 *Proceres, Duces, Comites, & Marchiones Regni nostri Hispaniæ nequeunt leges, aut ordinationes perpetuas facere, nec temporales, aut pœnales, nec eas interpretari, cum in eis non fuerit suprema potestas* n. 36. *contra aliquos* n. 37. & 39.

38 Leg. 12. tit. 1. p. 2. *ibi* que los Señotes ne puedan hazer ley, ni fuero nuebo sin o torgamiento de pueblo.

39 *Domini popolorum, sicut populi, & ciuitates possunt facere annalia, mandata, seu statuta ad regimen vicinorum, & super comestibilibus assignando pretia super repartitione aquarum ad rigandum, & super taxa salary famulorum, & super aliis rebus.*

40 *Praconia vocari solent statuta bona gubernationis, etiam à Pratoribus facta absque eo quòd egeant confirmatione,* d. n. 39.

41 *Mulier leges ferre potest, cum ei possit demandari potestas iurisdictionis, & ferendi censuras.* n. 42. & 43. *quod vltimum dubium est, vt* num. 45.

44 *Mulier dispensari potest, vt doceat, sicut contigit cum sancta Catharina.*

45 *Mulier potest dispensari vt leges Ecclesiasticas condat, & vt præcipiat aliquod festum, vel ieiunium; non sic vt confessiones audiat sacramentales, vel vt exerceat actus ordinis.*

46 *Mulier an sit homo? Ridicula videtur interrogatio. Sed an veniat fœmina appellatione hominis quoad iuris affectus, aliud est cum masculinum comprehendat fœmininum in iure, nisi in casibus specialiter exceptis,* n. 48. 49. 50. 51. & 52.

47 L. quisquis Cod. ad leg. Iulian. Maiest. & num. 18.

49 *Dispositum in pœnalibus regulariter extenditur ad fœminas.*

50 *Legatum relictum v. g. filiis Patri, porrigitur ad eius filias.*

51 L. si quis aliter 38. §. qui abortionis, ff. de pœnis *vers.* qui abortionis.

52 *Fœmina non continetur hominis appellatione, vbi est ratio diuersitatis, vt* n. 53.

54 *Pralati Religionis nequeunt nouas ordinationes vltra positas in prima fundatione facere, vt* n. 55. & 56. *nisi ad regimen.*

55 *Moniales tacitè, aut expressè professa Monasteriis egredi non possunt, nisi constet laborare morbo graui nociuo aliis.*

56 *Pralati nequeunt mandare subdito suo, vt ingrediatur aliam Religionem arctiorem.*

58 *Clausura admodum congruit mulieribus, & earum castitati.*

59 *Pralati Religionis, S. Francisci, qualiter possunt facere ordinationes, siue constitutiones obligantes.*

D primam difficultatis partem 1
dicendum est posse Episcopos
leges, & ordinationes facere pro
bono regimine sui Episcopatus;
ita vt ad earum obseruantiam
obligent subditos: sic DD. per
textum *in c. 1. de consecratione dist. 3. in c. 2. de locato, & in c. 1. de maiorit. & obedientia,* vbi expressè
cauetur quod non obediens decreto Episcopi, est
excommunicandus, & per textum *in cap. vt animarum hoc tit. lib. 6.* qui loquens specialiter quod
statutum Episcopi, non obliget ignorantes, vt
iam expendi *sub q. 6.* in fine, contra decernit, vt
obliget non ignorantes. † Et sic Marcus Anto- 2
nius Genuens. *in practicab. Ecclesiast. q. 230. num. 1.*
Barbosa *in dict. c. 1. de maiorit. n. 3.* notant in verbo ibi *ab Ecclesia*, quod in negotiis pertinentibus ad statum Ecclesiasticum, tenentur Clerici
obedire Episcopo, alias possint puniri, prædictam conclusionem recipiunt communiter Canonistæ *in Rubrica hic, & in cap. cum omnis hoc tit.*
vbi Panormit. Decius, Hostiens, & alij *per iura relata.* Vasquez 1. 1. *tom. 2. disp. 151. c. 3. & disputat. 153. c. 1.* Suarez *de legibus lib. 14. c. 4. n. 2.* sic
colligentes ex verbis Christi Matth. 18. *quæcumque ligaueritis,* quæ protulit loquens cum omnibus Apostolis, quibus succedunt Episcopi, vt
patet de iure *in cap. in nouo dist. 21. ex Trid. cap. 4. sess. 23.* vbi Farin. & Barbosa cum infinitis. † Imò 3
& sic conuenisse docent DD. eo quod Episcopi
sunt ordinarij statum Ecclesiarum, quorum officio spectat habere potestatem, ordinationes, &
decreta faciendi: vide quæ ex multis congerit
Gratian. *regula* 433. † De quibus nonnullis *infra* 4
q. 10. & quia longe nouissimè tractat Diana ad
vtrãque partem *p. 11. tr. 3. q. 23.* Castr. Mortorian.
in collect. Theol. mor. tract. 1. c. 7. art. 3. qui referens
DD. negantes, vt Episcopi nequeant leges condere, inter quos Medina *in 2. p. q. 96. art. 5 dub. 2.*
Gallego *de cognat. spiritual. c. 21. n. 18.* & F. Emanuel *1. tom. sum. in 2. edit. c. 237. n. 1.* arbitrantes vt
nequeant sine Synodo, quia Episcopus habet
se instar Decani cum suo capitulo ipsi Synodo
Diœcesano; ita vt non sit ei superior, & refert
affirmantem Thom. Sanchez *de matrim. lib. 8. disput. 33.* qui alios citat ex eo quia sola Episcopos
habet in Synodo Diœcesana suffragium decisiuum, cæteros vero ibi assistere ad præbendũ consilium, & hanc videtur amplecti plura congerens ibi videnda, sed tu dissolues modo sequenti

Dubium

5 Dubium autem est an ipsi per se possint tales leges discernere, seu debeat fieri cum consensu Capituli, aut Cleri, vel qualiter, & glossa *in dict. cap. si quis de maiorit. & obedientia* 2. videtur velle, vt Episcopi nequeant leges facere sine Syoodo Diœcesana ibi verbo *decretum* docent Dueñas *regula* 145. Azor. *inst. mor. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 47. *q. fin.* sed Villalobos *in summa p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 8. *num.* 6. vers. *vna glossa* coorrariam sententiam sequitur dicens glossam noo habere fundamentum sufficiens, & suam dicit esse fere omnium Doctorum.

6 Ego ioquam vtramque sententiam cum distinctione approbo, nempe vt licitum sit Episcopo in Diœcesana Synudo condere statuta, seu Ordinationes aliquas, prout ei fuerit visum expedire ed retinendum clerum in disciplina, vel ad tollendos abusus ex dictis iuribus Alexander de Neuo *cons.* 60. *num.* 16. vbi etiam dicit quod potest Episcopus statuta præparatoria, & pœnalia condere, Marcus Alterius *decens, tom.* 1. *lib.* 5. *disputat.* 11. *cap.* 2. *column.* 5. *litera D.* Sebastian. Medicis de legibus *p.* 1. *quæst.* 14. Suarez *in simili tractat. lib.* 4. Rotæ *de Synodo Episcopi p.* 3. *act.* 18. *num.* 104. Masob. *in simili tractatu capit.* 4. *dubio* 41. Puteus *decis.* 353. *lib.* 1. *in correctis*, Ciarlin. contr. Forens *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 8.

7 Et de his ordinationibus factis in Synodo dico esse perpetuas, nec expirare morte Conditoris, gloss. verbo *statuto in dicto cap. vt animarum hoc tit. lib.* 6. Zerola *in praxi Episcoporum, p.* 1. verbo *edita* §. 3. Alcedus *de precel. Episcop. dignit. cap.* 1. *num.* 41. *p.* 2. quæ quidem statuta debet facere cum Concilio capituli *cap. Episcopus* 24. *dicta quia videtur res ardua*, licet sequi non teneatur, satisque esse coocilium perquisiuisse, licet postea dissentiaot, Quaranta *in summa Bullar.* verbo *Synodus*, vers. *in priuatis*, Franc. Leo *in Thesaur. fori Eccles. p.* 1. *capit.* 9. *num.* 15. Ciarlin. cum Barbosa *dict. c.* 61. *n.* 11. Bonacina *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 14. Homobonus *de exam. Ecclesiast. p.* 3. *tractat.* 15. *c.* 7. *q.* 20.
8 *resol.* 5. vers. *vnde*. † Non enim potest Episcopus sine capitulo aliquid statuere super statu Ecclesię *cap. quanto de his qui fiunt à Prælat. sine consensu Capituli*, Ioannes Andreas *in c. vnico num.* 1. *de Cleric. non resident. in* 6. vbi Franc. §. *statuimus*, Gemioian. *num.* 4. Felinus *in c. cum omnes num.* 9. *hoc tit.* vbi Decius *num.* 7. *in* 2 *disput.* Abbas *in cap. ad audientiam de Clericis non resident.* Lotter. *de re benficiaria lib.* 1. *q.* 21. *à n.* 97.

9 Hoc ipsum limitantes in casu quo Episcopus tollere vellet consuetudinem super non residentia Canonicorum, quia si Ecclesia valde Ministris indigeret posset Episcopus solus tollere huiusmodi consuetudinem, & ad perpetuitatem illlarum legum, seu staturorum pro Ecclesiæ regimine, requiritur vt decernat in Synodo, aut cum Concilio capituli. Quo in sensu existimo procedere glossam *in dicto c.* 2. verbo *decretum de maioritat. & obedient.* & sic addit citatus Ciarlin. *esse intelligenda de statuto Synodali* Barbosa *in Pastor. p.* 1. *allegat.* 93. *n.* 13. & 24.

10 Quod si alia sunt condita ab Episcopo extra Synodum pro bono regimine Diœcesis, veluti edicta, banimenta, & gridi Episcoporum, io his non requiritur Consilium capituli, vt ipse Ciarlin. asserit vbi suprà *dict. c.* 61. *num.* 12. & sic ista esse tempotaoea, eiusque obitu expirare docent Bald. & Doctores *in leg.* 5. *ff. de verb. significatione* Bertachin. *in tract. de Episc. p.* 2. *lib.* 4. *quæst.* 15. *decisione Curiæ Neapolitan.* 149. *num.* 1. *p.* 1. & pro certo supponitur à Rota *decis.* 79. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* & hanc partem sequitur Sperell. *in decis. fori Ecclesiast. decis.* 24. *n.* 21. contra Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 1.
sub num. 18. † Et sic infert Sperell. ibi *num.* 22. 11
& num. 23. quod casus ab Episcopo reseruati expirant per eius obitum; & quod exilium alicui ab Episcopo iunctum expirat per illius mortem; & in hoc casu procedere existimo contrariam relatam sententiam, vt possit leges & statuta facere Episcopus solus per se sine Synodo aut Capitulo.

Hinc fit dubium an teneatur Episcopus sequi 12
Consilium capituli in discernendo, & statuendo quæ visa fuerint oportuna in Synodo, & Suarez *in tractat. de legibus lib.* 4. *c.* 5. *in dubio* 2. optimè loquens dicit vt sequi non teneatur, ita vt quod scriptum legitur *in dict. cap. quanto, & cap. nouit.* de his, qui fiunt à Prælat. sioe consensu capituli cita Consilium requirendum per Episcopum veniat restriogendum ad statuta super alienatiooibus bonorum Ecclesiæ, vel ad iudicia, & sic ad iurisdictionalia; noo autem ad ea, quæ pendent à mero imperio, & iure ipso Monarchicho, quale est facultas huiusmodi concedendi statuta, vt docet Bart. *in leg. imperium num.* 8. *ff. de iurisdict.* omnium iudicum, quam exornat idem Suarez *de legibus, lib.* 1. *c.* 7. *à num.* 6. sed iustum merum imperium est in Episcopo, vt per Bald. *in Rubr. sub num.* 7. *ad finem* vers. *vel dic quod Episcopus de constit*, Imola *in cap. cum contingat* per textum ibi *de foro comp.* ac proinde vt prædicta potestas pendeat à iure Monarchicho constituto in ipso Episcopo, & per consequens io communicabili capitulo, aut cuiuis alteri, & comprobatur *ex leg.* 1. *Cod. de officio eius, cui est mandata iurisdictio*: quæ omoia faciunt in fauorem sententiæ relatæ, quæ docet Episcopum per se posse facere leges, & constitiones perpetuas.

Adhuc vero, & si in prædictis decretalibus 13
aliqui voluerint Consilium, de quo ibi sumi pro consensu, quæ fuit opinio Vincentij, & Gofredi, vt refert Barbosa *in Pastor. allegat. quæst.* 3. *sub n.* 30. in fine contraria sententia verior est ex dictis antea, cum nec in his capitulum aliud habeat quam simplex Concilium absque vlla necessitate Episcopi illud sequendi, vt *in dict. cap. quanto*, sic præ cæteris docent Hostiensis sub *num.* 1. vers. *vel dic quod cogitur* Abbas *in* 4. *& sub num.* 5. vers. *& est mihi indubitabile*, plures citat Mandosius de inhibitiooe *quæst* 192. *n.* 2. & hanc esse communem sententiam agnouit Rota apud Achiles *in decis.* 57. *alias* 2. *de officio ordin.* *sub n.* 7. vers. *communis tamen*, vbi *n.* 2. ait non reperiri textum aliquem, per quem probetur exigi consensum, & singulas rationes, & authoritas in contrarium discutit Puteus *disp.* 91. *lib.* 3. *à n.* 3.
† Imò & quod Episcopus vbi sine Capitulo ali- 14
quid statuere non potest, non teneatur sequi eius Consilium: *scripsit sacra Congregatio Patriarcha Venticarum die* 27. *Aprilis* 1592. vt refert Pinsetius *in praxi Episcop. c.* 2. *n.* 2. Barbosa *dicta allegatione* 93. *num.* 24 *in fine*: videbis nouissimè Dian. ita distinguentem *dict. p.* 11. *tract.* 3. *resol.* 13. in vers. *dico igitur* cum Bonacina, Salas, Vasquez, Valdell. & aliis.

15 Poterit tamen dici vt Epiſcopus non ſolùm non teneatur requirere conſilium ; imò nec illud ſequi; eo quod cum eius poteſtas procedat, ac ſit de iure Diuino Papæ ſubiecta , vt ſentiunt Caſtro *de iuſta heret. punit. cap.*24. Vaſquez s. 2. *diſput.*152. *cap.*3. Villalobos *dicta dif.*7.*n* 6. verſ. *la difficultad*, ſitque inſtituta à Chriſto Domino ad effectum , vt Petrus , & ſucceſſores Eccleſiam eius per Epiſcopos gubernaretur, vt conſtat ex verbis Pauli *ad Epheſ.*4. *&* 1. *Corinth. cap.*12. dicentis *poſuiſſe Chriſtum in Eccleſia Paſtores* , id eſt Epiſcopos , & ex multis aliis adductis infra *de officio ordin.* ergo quemadmodum ſupra dictum eſt poſſe Pontificem valde leges condere ſine Concilio , aut conſenſu Cardinalium : ſic etiam de Epiſcopo.

16 Sed quia Suarez *de legib. lib.*4 . *à num.*5. docet cum multis prædictam poteſtatem ferendi leges , ſtatuta , ac conſtitutiones faciendi eſſe tantum de iure humano;ob id deſiderari capituli Conſilium vtique dici debebit , ſaltem in latis , & pertinentibus ad ſtatum Eccleſiæ ; ideò ego exiſtimo quod etſi fateamur inſtitutionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Chriſto , tamen earum poteſtatem ſpecialem eis prouenire ab ipſo Summo Pontifice , cum ipſe ſolus ſit , qui per ſe , vel per alios ſua authoritate , & conſenſu creat Epiſcopos , & transfert , vt patet ex vſu Eccleſiæ Romanæ , & ex *titul. de tranſlat. Epiſcopi* , ipſe eſt qui Diœceſes diuidit , erigit, auget, minuit , ſublimat , & deprimit , ſiue in totum , ſiue in parte coarctando ſcilicet territorium , qui & poteſt extendere , vel limitare ipſam etiam iuriſdictionem Epiſcopali muneri iure Diuino cohærentem intrinſecè : plura congerit videnda Barboſa cum multis *in Paſtorali, p.*1. *tit.*1. *cap.*1. *à num.* 24. per textum *in cap.* ita Dominus 19.*diſt.& in cap.quoties* 24.*queſt.*1. vbi *à n.*29. reſpondet fundamentis in contrarium adductis *ex Trident. ſeſſ.*23.*c.*4.*in medio, cap. in nouo verſ.ipſis*.

17 Vbi Doctores probant quod Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis, quorum iuriſdictio eſt immediate à Chriſto Domino iure Diuino poſitiuo ex *c.quorum vices* 68.*diſt.* imò nec poſſit Pontifex ex toto , vel in parte abrogare , & tollere aliquid eorum , quæ ſancti Apoſtoli condiderunt *cap.ſunt quidam* 25.*q.*1. *cap. omnis* ibi, *cap. ſuper eo de Bigamis cap. à nobis eodem* dicens ibi , *à num.*31. Apoſtolos à Chriſto habere poteſtatem ſubordinatam diſpoſitioni Petri , vt capitis,& Paſtoris,quorum poteſtas, etſi eſſet æqualis poteſtati Petri , concludens id eſſe reſpectu poteſtatis ordinis Epiſcopalis , ſed non alteriua iuriſdictionalis , quæ Petro fuit data non ſolum vt Apoſtolo , ſed vt Chriſti Vicario inſtituta , & perpetuo menſura in Eccleſia iuxta illud *ſuper hanc petram edificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues Regni Cœlorum* , iuxta explicationem Soti *in* 4. *diſtinct.*20. *queſt.*1.*artic.*2. *concluſion. quinta* , ante finem , & aliorum , quos refert Couarruu. *in regula peccatum*, §. 9. *p.* 2. *num.*5.*&* 6.

18 Sicque conſtare Epiſcopum habere ſuam poteſtatem in particulari immediatè à Summo Pontifice , & ab eo dependentem ; proindeque eorum poteſtatem iudiciariam extendi , vel limitari ad plures , vel pauciores effectus, ex quibua procedere , etiam ab eo dependere poteſtatem Legiſlatiuam, quam habent Epiſcopi.

Alia videbis quæ dico infra *queſt.*10. de aliia Prælatis dico infra *queſt.*11. Et hoc modo videtur ſentire Diana *p.* 11.*tract.*3. *dict.reſol.*23. in verſ. *verum* vbi reſuluit omnes Epiſcopos habere iure ordinario poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas in ſuis Diœceſibus cum ordine tamen ad Papam , qua eis poteſt limitare eam poteſtatem , vt expendit Arriaga *in curſu Theolog. tom.*4. *diſput.*18. *ſect.*3. *num.* 39. expendens textum *in dicto cap.*2. *de maioritat. capit.* 3. *hoc titul.* 19

Ad ſecundam partem quæſtionis , an populi, vel alij proceres , ſeu poteſtates ſæculares poſſint leges condere , & ſuppoſitis quæ adduxi ſuprà *ſub queſtione ſecunda* , quod leges condere ſit meri imperij , & an Reges ferant *populi conſenſu* , vel an Reſpublica legem non habens , nec quæ ſuperiorem recognoſcit , reſpondebis dicendo , vt liceat populis iuriſdictionem habentibus condere ſtatuta iuxta Barboſ. *in leg. omnes populi column.*4. *ff. de Iuſtitia , & iure , & ex leg.* 14. *titul.*6. *lib. recopilat.* multis comprobat Ioannes Gratianus *regula* 434. quibus addo Riccium *collect.* 1011. *ad textum in leg. ius ciuile, ff. de Iuſtitia , & iure* vbi dicens quod ibi ſedet ſtatuti materia , quælibet vniuerſalitas , ac populus iuridictionem habens poſſit ſtatuta condere , inferens cum Oſaſco *in deciſ.* 17. Franc. Marco *in deciſ.* 801. vt vniuerſitas in pertinentibus ad adminiſtrationem rei ſuæ libere poſſit ſtatuere. 20

Imò Bartolus *in dicta l.omnes* ibi Iaſon. *lect.*1. *column. fin.* Matth. de Afflictis *in conſtitut. Regni Siciliæ in prælud. queſt.* Petr. Nuñes *de exequend. mand.* 1. *p. capit.* 19. Tyraquell. *de iure primog. queſt.* 16.*num.*4. Nicolaus Bellon. *conſ.*13.*num.*3. Caſtillo *in leg.*64. *tauri* , verbo *vna ordenanca* , Alciat. *in cap. quod ſedem de officio ordin. num.*59. docent vt procedat etiam in populo , carente iuriſdictione , ſi ſtatuerit ſuper adminiſtratione rerum ſuarum : & Abbas *in capit. fin. hoc tit.* Doctores *in cap. quæ in Eccleſiarum* , Ancharran. *in cap.*1. *hoc titul.* 32. *charta* verbo *ex cauſa etiam*, Socinus *conſ.*288. *num.*32.*lib.*2.*& conſ.*64. *num.*6. *lib.*4. ampliant etiam ſi ſtatutum comprehenderet præterita , etiam deciſa : & Ioannes Faber in gloſſa ibi *in* §.*ex non ſcripto col.*3. *ibi ſed nunquid requiritur* in titul. de iure naturali gent. & ciuil. quam ſequitur Caſaneus *in conſuet. Burgundiæ in proœmio* verbo *auſquelz abonſa troie. n.*1. ampliant etiam , vt procedat etiam in conſuetudine;eo quod poteſt populus introducere conſuetudinem ſine populi couſenſu , de quo infra *ſub tit.de conſuet.* 21

Quare optimè cauetur *in lege prima , tauri* leges municipales (quæ ſcilicet ſunt Conditæ à ciuitatibus) ſi ſint in vſu , nec ſint aduerſus leges Regni debeant omnino ſeruari , Villalobos *in ſumm. parte prima, tractat.*2. *dif.*8. *num.* 12. Quo fit vt ſi ſtatim fuiſſet actum circa res , ſeu perſonas Eccleſiæ non valeret , vt late dico infra *in capit.* 7. *&* 10. *hoc titul. per authent. ſtatuimus , Cod. de Epiſcop. & Cleric. & in capit. ſi Iudex laicus de ſententia excommunicationis libr.*6. cum aliis Gratianua *dicta regula* 434. *num.*5. vbi *num. tertio* , tradit ex Abbate *in capit. quod Clericus de foro compet. circa finem* , & Carolo Ruino *conſ.*166. *lib.*4. *num.*6. valere ſtatutum à populo factum contra Canones ; ſi tamen talis populus , ſeu 22

ciuitas

ciuitas ſubiacet temporali Eccleſiæ iuriſdictio-
23 ni, vel ſi ſit contra ius ciuile. † Sed reuera
hoc nun eſt admittendum præcipuè in hoc Re-
gno vt bene oſtendit Burgos de Paz in d.l.1.tau-
ri num. 346. & 347. cum aliis Gregorius Lopez
in leg.12. titul. 2.p.1. Villalobos in antinomia iu-
ris in præm.n.7. & ob id bene reſoluit Angelus
conſ.90.n.1. vt non valeat ſtatutum populi per-
mittens exercitium prauitatis vſurariæ Gratia-
nus, ſup.n.6.
24 Dubium tamen eſt an pars vna populi, aut
ciuitatis poſſit ſtatuere abſque alia: & an vt va-
leat populi ſtatutum debeat à Principe confir-
mari. Et quoad primum dubium breuiter re-
ſpondeo, vt non poſſit vna pars, ſine totius po-
puli conſenſu, vt docet Bartol. & alij in dicta
leg. omnes populi in 3. quæſt. prima quæſtionis, ff. de
Iuſtitia, & iure, Ioannes Oroſcius communem
oſtendens in leg.2. ff. de origine iuris colum.112.
25 num.47. Gratianus ſuprà num.7. † Quoad ſecun-
dum communiter docent Doctores, vt nec con-
firmatio ſuperioris requiratur, Bart. in dicta l.
omnes. ff. de iuſtitia, Anecharran. in c.1. hoc tit. vbi
plura dico de ſtatutis, Barboſa in Rubrica de rebus
Eccleſ. alien. vel non n.85. Corneus conſ.783. lib.1.
affirmant communem Auendaňus de mandatis
Princip p.1. cap.19.n.3. Salcedus multos referens
ad Bernard. Piaz. in regula 555. qui afferunt ho-
die hanc opinionem confirmari ex leg.14. tit.6.
lib.3 recop.
26 Et videtur comprobari, quia cum hoc limi-
tent non procedere quando Princeps eſt in ciui-
tate, nam tunc non valere ſtatuta populi ſine
Principis confirmatione dicunt Bald. in leg. hu-
manum Cod. de legib. & in l. priuatorum Cod. de
iuriſdict. omn. iud. & in l. fin. poſt Cynum eodem
tit. Iaſon in dicto leg. omnes in 1. lect. colum. pen.
in fine: Bernardus Diez de luco in dicta regu-
la 555. qui tantum hanc limitationem huic re-
gulæ deſcripſit; Gratianus cum Matienco ſuprà
dicta regulo 434.n. fin. ſequitur, vt ſi Princeps lon-
ge ſit, non egeant eius confirmatione populi
ſtatuta.
27 Video tamen quod ait Matienc. in l.4. tit.14.
lib.5. recop. gloſſa 4. num.2. dicit ex dict. leg.14.
tit.5. lib.3. recop. prædictam opinionem bene con-
firmari; licet ex illa lege ſit neceſſarium, quod
talia ſtatuta, ſeu ordinamenta ad Principem
trahantur, vt confirmentur, quamuis interim
ſeruanda ſint, etiam ſine Principis confirmatio-
ne, imo etiam video Gratianum d. regula 434.
num.1. in fine dicentem abſolutè vt ex illa lege
contrarium videatur probari, imo quod nec in-
terim ſeruanda ſint donec confirmentur, & hoc
iure hodie nos vti, niſi ſint ſtatuta annalia, quæ
ob bonum regimen populi ſolent quolibet an-
no fieri, & de populorum poteſtate, & com-
mendat videndus Budeum in annotationibus ſuis
ad pandectas in leg. fin. ff. de Senatoribus pag. 115.
multiſque adductis comprobat Caſtillus de Bo-
28 badilla in polit. lib. 2. cap.17. num.229. † Vbi ait
quaſcumque Ordinationes reformatas, vel de
nouo factas ferendas eſſe ad Regium concilium
ſupremum, vbi videndas, & confirmandas; ita
vt aliter exequi nequeant; & ita practicari do-
cet aduerſus alios per textum in dict. leg.14. tit.6.
lib.3. recop. leg.8. titul.1. lib.7. Paz in leg. 1. tauri
num.348. Ioannes Garcia de nobilit. in inſcript.
num.10. & 11. fol.19. Afflictis in prælud. Regni Si-
cil. conſt. q.3. Azeued. in dicta l.14. num.10. in fine.
Humada in ſcholiis ad gloſſam 1. l.12. tit.1. p.6. n.6.
& ſequent. fol.10. Gironda de Gabellis 2. p.5. 2.
n.58. Gotierez lib.3. pract. q.23. à n.9. & per totum
caput. idem de iuram. confirm.1. p.c.38. n.1. alios
referentes, nam ante confirmationem dicuntur
imperfectæ; Bald. in c.1. hoc tit. & facit l, 3. verſ.
y porque tit.1. lib.2.
Additque Bobad. ante Gregor. Lopez, Oro- 29
ſcium, Matienc. Mencha, & alios contrarium
ſententiam docentes ex eo etiam quia Ciuitas
Corduben habet prouiſionem Regiam; verum
ipſe Bobadilla affirmat eſſe quotidianam praxim
in contrarium, taliter vt ſententiæ latæ in popu-
lis per ordinationes non confirmatas reuocen-
tur in conſilio, à quo dantur Ordinariæ pro-
uiſiones, vt non ſit earum vſus, & quod remit-
tantur ad Conſilium Originaliter, Auiles in
cap.17. prætor. gloſſa præterr. num.1. & 18. Auen-
daňus in dict. cap.19. prætor. num.4. verſ. apud nos,
Gratianus dict. regula 434. quem magnopere
laudat idem Bobadilla vocans eum idoneum te-
ſtem practicæ, quia diu in hac Cancellaria, &
in ordinum militarium tribunali relator fuit;
& ſic teneo: iterum videbis eundem Gutierez
lib.4. pract. quæſt.53. ad textum in leg.8. tit.1. lib.7.
recopil. omnino legendus, & de iuram. cofirmat.
1.p. cap.38. num. 1. & 2. expendit dict. leg.8. vtpute
quæ locuta eſt in alio caſu citra generalitatem
dict. leg.14. tit.6. lib.5. recop. quam latè expendit
ſuprà lib.1. pract. quæſt.23. à n.9. & per totum, vbi
generaliter loquitur.
Notandum vero eſt quod ſi populi, aut po- 30
pulorum Ordinationes ſunt antiquæ, vt in plu-
rimis habetur ciuitatibus, & locis, quas habent
ſcriptas in libris qui vocantur de el bocerro earum
plures ſimplices, & abſque vlla authoritate, illas
inquam legis vim habere dicendum eſt, propter
earum antiquam obſeruantiam, & conſuetudi-
nem, ſic vt in omnibus tribunalibus obſeruari
mandentur, vt videtur voluiſſe capitulum præto-
rum, quod continetur in d.l.24. tit.6. lib.3. recopil.
Auend. in d.c.19.n.3. verſ. ſecunda concluſ. Abiles
in d. cap.17. Prætor. gloſſa fin. in fine verſ. ſed quid
Menchaca, quem refert Azeuedus in dict. l.14. &
Ioannes Gutier. eos ſecutus in lib.3. pract. q.23.
n.19. Caſtillus in d.c.16. lib.2. polit. n.130. dicens
à dicto capitulo Prætor. mandari, vt iudices fa-
ciant obſeruare ordinationes bonas; imò & com-
probatur ex l.2. tauri, hodie l.3 tit.1. lib 1. recop. quæ
permittit vt obſeruentur municipales fori po-
pulorum in his, in quibus vſitari, & obſeruati
fuerint, & non ſint contra leges.
Et tamen aduertendum cum Ioanne Gutierez 31
de iuramento confirm. p.1. d.c.38. num.10. Villalob.
in ſumma dict. p.1. tr.2. dif.8. n.11. in fine eam eſſe
differentiam inter leges Regno communes, &
prædictas leges, ſeu Ordinationes municipales
populorum, quod leges Regnis poſt earum re-
ceptionem populi tacitam, ſiue expreſſam debent
obſeruari, etiamſi non probatur in vſu eſſe, quia
lex ſemper eſt in viridi Obſeruantia, vt exprimit
textus in l. Arrian. Cod. de hæret. ſed ſtatuta eſſe ne-
ceſſaria, vt ſint in obſeruantia in populo, etiam
vltra receptionem eorum, quod intelligi debet
de legibus introductis, abſque Regis approba-
tione, vt dicit citatus Villalobos, & colligi-
tur ex dictis, quia ſi Rex eas iam approbaſ-
ſet, videri vt in eis procedat eadem praxis, quæ
in legibus generalibus propter eandem ratio-
nem.

32 Ex his infero primo quod inferiores Iudices possunt condere statuta, quæ non nisi eo die publicationis ligare Incipiunt; Franc. Marcus *in decis.62.* Riccius *d. collet.* 1011. ad textum *in d. l. ius ciuile ff. de iust. & iure.*

33 Infero secundo vt magistri alicuius artis condere possunt statuta, vt decisum refert Franc. Marc. *in dec.627. p.2.* quod intelligit idem Franc. Marc. *in decis.794. q. 2.* in concernentibus eorum officia, & pro tempore officij sequitur Riccius suprà notans *eam decisionem* ad textum *in l. magisteria, Cod. de iurisdict. omn. iudicum.*

34 Tertio colligitur etiam si iurisdictione careat, quod intelliges ex Riccio suprà, & Cappella Tolosana *dec.* 406. procedere super his, quæ ad eius administrationem pertinent, sed non posse Imponere pœnam statuto, nisi de statuentium consensu procedat.

35 Dubium vero est an Proceres huius Regni, Duces, Marchiones, Comites, & Domini vassallorum queant condere leges, seu ordinationes perpetuas in suis populis. Et in hoc dubio dicendum est quod etsi Reges queant leges facere secundum ius, aut contra ius positiuum *l. 3. l. digna vox, l. leges sacratissima, & l. fin. ad finem* ibi, *tam conditor, quam interpres legum solus Imperator iuste existimabitur Cod. de legib. l. 12. tit. 1. p. 1. l. 12. titul. 2. p. 2.* & ibi DD. Anton. Gomez *in l. 40. tauri num.* 10. & alij iam citati suprà sub *quæst.* 2 sed prædicti proceres eas non poterunt Ordinationes, aut leges facere perpetuas; nec temporales, nec pœnales, nec eas interpretari, etiamsi sit cum populorum consenso, multoque minus possint eas facere legibus derogando generalibus: sic docent iam relati Angel. *in §. 1. n. 4. in fine instit. de diuis. stipul. & in leg. imperium col. 3.* vers. *ex prædictis*, & ibi Barb. in additione ad Bart. *num. 8. ff. de iurisd. omnium iudicum*, Auiles *in dicto cap. 17.* Prætot. glossa *pronerb. num. fin.* vers. *sed contra hoc*, Gregor. *in dict. l. 12. tit. 1. p. 1.* glossa 2 *in medio* vers. *item alij inferior*, & vers. *& forte* Gomez vbi suprà Azeued. *in Rubr. titul. 1. lib. 2. recop. à num. 7.* Humada in Schotis ad glos-
36 sam *2. l. 12. tit. 1. p. 5. num. 5.* † Et ratio ea nempe est quia non fuit suprema potestas; in eis & sic apud nos Hispanos cautum videtur *in dict. l. 12. tit. 1. p. 2.* vt aduertit etiam Villalobos *in summa p. 1. tract. 1. resol. 8. num. 11.* in princip. cum Castillo, & Azeued.

37 Nec contrarium est tenendum etiam si videatur à nonnullis approbatum, Bart. *in dict. l. omnes populi num. 8. ff. de iustitia*, Angel. *in l. vectigalia, ff noua vectigal. impo. non pos. col. 6. quæst. 3.* vers. *item dico de legatis* & idem *in l. 1. in principio, ff. quod quisque iuris*, Roland. *cons. 29. lib. 1. & cons. 3. à num. 18. lib. 1.* Oroscius *in dict. l. omnes populi*, & multi alij relati à Bobadilla *dict. lib. 2. polit. capit. 16. num. 128. litt. A.* nempe vt possint leges, & ordinationes facere cum consenso, & voluntate populi, & ab eo factas con-
38 firmare. † Sic intelligentes *dict. l. 12. tit. 1. p. 2.* propter verba ibi *que los Señores no puedan hacer ley, ni fuero nuebo sin otorgamento de el pueblo*, ea sumentes arguendo à contrario sensu, ita vt habentes à populo consensum possint eas facere, confirmare: tamen prædictus Castillo de Bobadilla sub *dict. num. 128. circa finem* intelligit eam legem procedere attento ciuili iure, quod Dominis vassallorum permittebat eandem potestatem, vel quod intelligitur procedere cum Dominis liberis, non recognoscentes superiorem alium, vt tenent DD. citati cum alijs per eos relatis, Paul. de Castro *cons. 34. n. 4. volum. 2.* Rolandus *cons. 91. ex n. 17. volum. 2.* Auiles *dict. cap. 17. Prætor.* glossa *proneer. num. 18.* Auendaños *in dict. c. 18. prat. n. 5.* vers. *& respectu ad finem.*

Hæc inquam non sic absolutè probibentur à 39
proceribus fieri, nam quemadmodum iam dixi posse populos, ciuitatesve facere annalia mandata, seu statuta ad bonum regimen vicinorum, & in quolibet anno, vt aduertit Gratianus *dicta regula 434. num. 1. in fine*, cum Rudeo iam adducto, ita similiter & vassallorum Dominos eas facere ordinationes super comestibilibus assignando pretia, & super repartitionem aquarum ad rigandum, & super taxandi salariis famulorum, aliisve rebus, quæ quotannis alterari, ac mutari solent, quæ statuta vocari solent præconia rectæ gubernationis, aliam à Prætoribus facta, absque eo quod egeant confirmatione Consilij supremi, imò & imponere pœnas transgressoribus: sic Doctores practici *per dictam l. 14. lib. 5. recopil. l. 5. tit. 1. & l. 3. tit. 11. & l. 15. & 16. tit. 17. lib. 7. recopilat.* Bartol. *in dicta l. omnes populi*, Gregor. *in dict. l. 12. tit. 1. p. 1.* vers. *otrosi*, Auendaõ. & Auiles supra, Bobadilla *in dict. capit. 16. polit. num. 131.* glossa *litt. C.* vbi addit alios; & quod de consuetudine solent Prætores ea facere per se absque consilio populi.

Ad tertiam quæstionis partem suppositis 40
quæ iam alibi dixi *ex cap. dilecta de maiorit. & obedientia* sub *cap. nouit. de iudicijs q. 9. à. 26. & d. suprà q. 4.* vers. *ad secundam* an *Regina hæres Regni possit condere leges* dico vt negatiuam sententiam doceat Pasqualigius *in Theolog. tom. 2. disput. 50. sect. 25. n. 79.* cum victoria & Soto, ex eo quia ex institutione Ecclesiæ mulier exclusa est ab omni Ecclesiastico officio; ergo non potest illi delegari potestas delegatiua, probans ex illo Paul. *ad Corinth. 14. mulieres in Ecclesia taceant*, quibus non permittitur loqui, subditas esse *sicut lex dicit*, nam si quid volunt dicere Domini, discere Domini viros suos interrogent, quia mulieri turpe est in Ecclesia loqui, subdit enim Apostol. *cognoscant quæ scribo, quoniam Domini sunt mandata, & 1. ad Thim. 2. mulier in silentio discat cum omnia sub ectione.* Nec enim potest Pontifex inuertere ordinem Ecclesiæ, cum sit talis ex ordinatione Christi; si autem leges ferre posset mulier egrederetur terminos subiectionis, & Dominaretur in virum contra subiectionem, quam præstare debet viro suo ex Christi institutione.

Nihilominus dicendum est prædictam pote- 41
statem ferendi leges esse mulieri delegabilem: nam vt docent Diana *p. 11. tract. 3. miscel. res. 25.* Baldel. *in Theologia morali, tom. 1. lib. 5. disp. 6 n. 11.* ex Bonacina, & Salas dum quærit vtrum saltem de potentia absoluta possit mulieri delegari Iurisdictio Ecclesiastica ad ferendas leges, quæ obligent per se ad mortale, & ad præcipiendum directe in virtute sanctæ Obedientiæ, respondet probabilissimum esse quod possit. † Quia & po- 42
test illi communicari potestas, & iurisdictio ad ferendas censuras, sicuti & potest de potentia absoluta communicari laico, vt docent Palud. *in 4. dist. 19. q. 2. art. 1 ad 5.* Nauarr. *cons. 73. de sentent. excommunicat. lib. 5.* Suarez *decens disput. 2. sect. 3. num. 7.*

Digitized by Google

*num.*7. Salas *de legibus disput.*8. *sect.*19. *num.*94.
Saytus *lib.*1. *thesaur. c.*5. *num.*17. *& lib.*4. *cap.*2.
num. 10. Henriquex *lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 1. &
comprobatur ex eo quia vt dixi *sub dicta quæst* 4.
vers. *ad secundam* Regioa hæres Regni, etsi nu-
bat habet potestatem ferendi leges ratione Do-
44 minij. † Deiode quia cum muliere, quæ pollear
sapientia, & sanctitate potest dispensari, vt pu-
blicè doceat, vt de facto fuit dispensatum eum
sancta Catharina senensi, quæ dicitor non se-
mel habuisse sermonem ad Papam, & ad Cardi-
45 nales. † Sicque posse dispensari vt leges Eccle-
siasticas condet, & præcipiat v. g. aliquod fe-
stum, vel ieiunium etiam directe sub mortali,
cum oppositum non sit positiue de iure Diuino,
nec hoc sit actus ordinis, vt est v. g. confessio-
nes audire, & sacramentaliter peccata absoluere,
quod in *cap. noua de pœnit. & remissionibus dici-
tur absonum, & absurdum* vt fiat ab Abbatissis;
eo quod claues Regni cœlorum etiam nec Bea-
tissimæ virgioi datæ siot, quamuis alioqui di-
gnissimæ super vniuersos Apostolos. Et sic te-
neo etiam per ea, quæ adduxi infra *de ætate, &
qualiter ordin. in Rubrica* verb. *ad secundam*, vers.
est, vbi an mulier, seu Hermafrodita queat ordi-
nes suscipere; & licet quod mulier iurisdictiona-
lia exercere queat, dubito num censuras possit
ferre, cum hoc dependeat à potestate ordinis per
ea, quæ dixi *in dict. q.*9. *c. nonit.*
46 Ad alteram partem an mulier sit homo, quæ
prima facie videtur ridicula interrogatio video
quod in terminis sic alloquitur Diana *dict. p.*11.
*tract.*3. *miscel. res.*26. sed ego cum illo, & aliis
expendendo dico idem esse quod interrogare an
quoad aliquos iuris effectus appellatione ho-
minis fœmina contineatur, & eum *in l.* 152. *de
verb. significat.* dicat Caius hominis appellatione
tam fœminam, quam masculum contineri, non
dubitatur ex eodem Caio fœminam non minus
esse hominem, ac masculum. Est enim regularis
masculinum concipere fœmininum *leg. qui
duos* 60. *in fine ff. de leg.*3. *l.* inter stuprum 101. *ff.
de verb. signif.* cum aliis adductis per Fraoc. Mo-
lin. de ritu nuptiar. *lib.*3. *q.*26. à principio, quod
alij ex propria significatione, vel ex interpreta-
tione comprehensiua venire tenent, vt per glos-
sam *in l.*1. *ff. de verb. significatione* Rimin. *iun.
cons.*737. *num.*4. *lib.*6. Alex. *cons.*55. *col. fin.* vers.
*præterea illa verba lib.*3. *& cons.* 17. *col.* 3. vers.
quarto quia lib. 7. Bero. *cons.* 113. *num.* 1. *lib.* 2.
*Cephal. cons.*484. *num.*32. Angusc. *cons.* 64. *lib.*6.
*num.*2. & Angel. *in* §. *interdum inst. de hæredum
qualitate, & different.* attestatur vt fœminæ re-
gulariter vtantur eodem iure, quo masculi nisi
tantum in casibus specialibus in iure expressis, &
io illis etiam, in quibus inter fœminam, & ma-
sculum diuersitatis ratio assignari potest, vt
exemplificat duobus in casibus idem Diana sub
47 vers. *hinc* expendens textum † *in l. quisquis C. ad
legem Iuliam maiest.* Cuius pœna de masculo lo-
quens extenditur ad fœminas delinquentes
quoad puniendum ipsas delinquentes tantum,
secus quoad pœnam liberis iofligendam, cum ir-
rationabile sit, quod filius innocens propter de-
lictum patris plectatur.
48 Vnde etsi regula relata procedat etiā in odiosis,
& pœnalibus, procedit vero si contineant ratio-
nabile odium, in quibus sub masculino compre-
henditur fœmininum, Tyraquel. *in tract. de vtro-*
49 *que retract. part.*1. §.1. *glossa* 9. *num.*233. † etenim
vt docent Bald. *in l. ne passim* 13. *Cod. de iuris, &
facti ignorantia* Hypolitus de Marsil. *in l. si qui-
viduam* 5. *de quæstionibus n.* 5. idem *in l.*1. *n.*261.
cum 8. *sequent. Cod. de raptu virg.* dispositum in
pœnalibus de masculis regulariter ad fœminas
extendi, vsque adeo vt pœna, *dict. l. quisquis C.
ad legem Iuliam maiest.* habeat locum in fœmi-
nis, licet illa vtatur termino masculino glossa ibi
§. *ad filias* Iacob. But. Bald. Alberic. Oldrad. Pet.
Cynus, idemque docent Hieron. Gigas *de crimine
læsæ maiestatis Rub. de pœn. commit. crim. læs. Ma-
iest. quæst.*15. *num.*7. *& Rub. de pœnis, quas filij in-
currunt Patr. commit. crim læsæ Maiest. q.*17. An-
gelus *de males.* verbo, *& hai tridita la tua patria*,
vers. *aduertendum est*: tamen in habentibus di-
uersitatem rationis, non vt diximus, & patet ex
adductis ab Oldrad. *in dicta l. quis ibi* Alex. de
Ros. *num.*4. Salicet. *num.*9. Hieron. Gigas supra
*dicta q.*17.
Quæ regula in fauorabilibus plus debet ha- 50
bere locum, quare interrogatus Diana à non
legato v. g. filiis Petri comprehenderentur filiæ
fœminæ, respondet affirmatiue ex regula quod
nomine filiorum, filiæ etiam continentur sic *in
dicta res.* 26. *in fine*, de quo possemus plura iuri-
dice tractare. † Quare etsi Cuiacius in puncto 51
nostræ difficultatis dixerit appellatione hominis
fœminam non comprehendi, aut contineri, mo-
tos ex verbis textus *in l. si quis aliquid* 38. §. *qui
abortionis ff. de pœnis*, vers. *qui abortionis* in verbis
ibi *quod si eo mulier, aut homo perierit summo sup-
plicio afficiuntur*, ex ea oppositione inferens mu-
lierem non esse hominem, nec comprehendi ap-
pellatione hominis. Sed respondeo ibi homi-
nem non opponi mulieri; verum eum ibi con-
sultus agat de duobus poculis, amatorio, & abor-
tionis sobiici per relationem poculo abortionis
mulierem, quæ sola abortire potest; poculo ve-
ro amatorio hominem vtrumque sexum com-
prehendentem, cum certum sit vtrique sexui hoc
propinari, nam per hominem, intelligitur is, qui
in vtero est, de quo nondum constat an mascu-
lus sit futurus, an fœmina quique tam facile
possit nasci fœmina, quam masculus, vt proin-
di hic ipse textus, recte consideratos sententiam
nostram perspicue demonstret, atque euincat, &
fœminam in iure hominem appellari: ita Diana
*dict. res.*26. in vers. *ad dictam l.* 38. † Et patet ex 52
tradita distinctione, quod vbi est diuersitatis
ratio fœmina non continetur hominis appella-
tione, vt colligi videtur ex verbis dictæ legis ibi
*qui abortionis, aut amatorium populum dant, etsi do-
lo non faciant, tamen quia mali exempli res est, hu-
miliores in metallum, honestiores in insulam, amissa
parte bonorum relegantur.* Et pergens consultus
ait quod si *eo mulier*, id est, coi ex proprium abor-
tire tantum, *aut homo perierit summo supplicio af-
ficiuntur* qui scilicet solo amatorio poculo, non
abortionis, quare consultus vsus fuit illo lo-
quendi modo disiunctiuo, propter diuersitatem
rationis quoad aborsum respectu mulieris, &
non hominis, &c.
Ad quartam quæstionis partem, an vt ordina- 53
tiones ciuitatem obligent debeant prius à Rege
confirmari, plene respondebis ex his, quæ scripsi
io hac difficultate sub vers. *ad secundam.*
Ad quintam quæstionis partem an Prælati 54
religionis possint leges, aut ordinationes facere
vltra positas in prima fundatione, & multi exi-
stimant posse constitutiones facere ex doctrina

textus *in cap. vnico de statu regular. lib. 6.* vbi cum multis Barbosa expendit, & refert *constitutiones Pij V.* incipit *circa pastoralis subdat. 4. Kalend. Iunij* 1566. & aliam, quæ incipit *decori Kalend Februarij* 1579. Gregor. 13. incipit *Deo sacris* 3. *Kalend. Ianuar.* 1572. aliam eiusdem *vbi gratia suæ Iunij* 1. *dob.* 1575. eiusdem aliam *dubiis* 23. *Decemb.* 1581. aliam illius *sanctimonialium* 5. *Ianuarij* 1589. aliam Pauli V. *facultatum*, de qua *in Bullario nouo tom. 3. constitut.* 52. eiusdem Pontif. aliam eiusdem monialium subdata 19. *Iunij* 1612.

55 Vrbani VIII. † Motum proprium *sacrosanctum Apostolatus* 27. *Octob.* 1624. quibus cautum est vt Moniales tacite, vel expresse professæ è monasteriis egredi non possint, nisi constet eas laborare tali morbo occidenti, quod non possint cum aliis absque graui periculo, siue scandalo commorari, quod innouatum fuit per tridentinum *in cap. 5. sess. 25. de regularibus*, vbi Doctores, & postea Bullis iam adductis; ex quibus locis existimant posse à prælatis constitutiones fieri, cum in prædictis dispositionibus mandarunt Pontifices, vt Moniales, quæ clausuræ non fecerunt, nec eam habent ex fundatione, nihilominus seruent clausuram.

56 Sed adhuc dicendum est non posse Prælatos religionis leges, aut constitutiones prædictas facere, etiam cum toto suo capitulo, quæ non pertineant ad custodiam suæ regulæ, sed posse facere tantum ad bonum religionis regimen, ac obseruantiæ suæ regulæ, ac legum in ea contentarum.
57 † Nam quemadmodum nequeunt mandare subdito suo, vt ingrediatur aliam religionem arctiorem; sic nec vt in propria sua religione arctiorem vitam agat, vt tenent D. Thom. 2. 2. *quæst.* 104. *art.* 5. *ad* 3. *& quæst.* 186. *art.* 9. *& quod lib.* 10. *art.* 10. Angel. verbo *religios n.* 30. Syluester verbo *religios* 6. *quæst.* 6. Panormit. *in cap. litteras de restit. spoliator. & cap. ex litteris de spons.* Villalobos *in summa part.* 1. *tract.* 2. *dif.* 10. D. Bernard. *latè lib. 6. de præcepto, & disciplina*
58 *cap.* 8. † Nec obstare contrarium dicendum est, quia clausura congruit admodum mulieribus, & earum castitati, quam professæ sunt, quæ sub clato periculo militabit, si exirent à clausura Monasteriorum, quo fine potuerunt Pontifices ad illam eas obligare. Nec est eadem ratio de prælatis religionum, cùm Pontifices sint superiores prælatis religionum, & eorum capitulis, quibus non est limitanda potestas, cum à Christo sit, & ita poterunt sic statuere, non sic prælati religionum, etiam cum suo capitulo, tum propter adducta in fauorem primæ sententiæ; tum quia prælatorum potestas dependet à Pontificia, quam sine Papa extendere nequeunt ar-
59 ctius obligando subditos suos. † Nec distat à nostra conclusione Villalobos *in summa p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 7. *num.* 13. dum dicit quod superiores religionum in suis capitulis possunt leges, & constitutiones facere, addens quod in sua religione D. Franscisci nequeunt per se eas facere, etiam Generalis, ac Prouincialis, sed tantùm mandata suo tempore tantùm duratura; leges verò, quæ obligent totam religionem fieri tantùm à discretorio generali, vbi colligunt ter Prouinciales, & custodij ordinarij, & confirmantur à definitione generali.

QVÆSTIO X.

Episcopi an possint statuere & constitutiones facere contra canones. An Religio aliqua possit contra ius commune statuere. An statuta Episcoporum ligent subditos suos delinquentes extra territorium & an Episcopus suis teneatur constitutionibus, sicut subditi, etiam ad censurarum pœnam & an vt statuta condat satis sit, vt sit tantum confirmatus.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, & quilibet alius ordinarius potest facere statuta, etiam pœnalia ipse iure, non contraria iuri Canonico* n. 2. & 3.

4 *Episcopus nequit facere statutum contra consuetudinem introductam, & rationabilem* n. 5. & 6. & n. 17.

7 *Prælati ordinarij possunt inducere consuetudinem contra ius & quare nequeat statuta facere &* n. 8.

9 *Episcopus non potest facere statutum, quod liceat pronunciare sententiam sine causa cognitione.*

10 *Statutum Episcopi non subsistit, quod asseuerat ex pacto nudo actionem non oriri.*

11 *Episcopus nequit facere leges, aut statuta, si disponat contra Papa leges vel vbi Papa sibi reseruauit causas, aut materiam.*

12 *Episcopus nonnullis in casibus ex causa vrgenti potest statuere contra canones, vel si statuat antequam promulgetur, vel contra ius suum, aut querendum suæ Ecclesiæ, & hoc in casu aliquo particulari, non ex statuto generali, vt* num. 13.

14 *Statutum Episcopi factum contra canones latos in fauorem Clericorum, qualiter valeat. Et quando adderet iuri communi imponendo pœnam* n. 16.

15 *Episcopus validè statuit circa aliquod dubium iuris statuendo in alteram partem valituram.*

16 *Lex superioris potest iuuari per adiectionem pœna ab inferiore.*

17 *Statutum Episcopi contra ius, & conforme consuetudini valet.*

18 *Episcopus potest tollere suam constitutionem, & in pluribus casibus dispensare* remissiuè.

19 *Religio vlla sine speciali priuilegio, nequit contra ius commune canonicum statuere.*

20 *Statutum tunc dicitur contra ius commune, cum disponit contra aliquem Canonem, vel legem Pontificiam.*

21 *Statutum Episcopi non obligat subditos suos extra territorium existentes vel delinquentes* n. 22. 23. 24.

24 *Censura lata per modum statuti non obligat subditos extra territorium.*

25 *Episcopus num teneatur suis constitutionibus,* remissiuè.

26 *Statutum Episcopi contra ludentes, nec illum adstringit, nec eo ludentes* n. 27. 28. & 29. *vbi quod actus ludendi est indiuiduus.*

Ludendi

Ludendi actus est indiuiduus dict.oum.26.
Sermo generalis non comprehendit personam loquentis dict.n.26.
29 *Victoria vnius in indiuiduis prodest aliis.*
30 *Episcopus etiam sua constitutione possit statuere pœnam excommunicationis contra negligentes exequi vltimam voluntatem.*
31 *Episcopus committens contra preceptum alterius Episcopi latum sub excommunicatione, incidit in eam, existens in illius territorio.*
32 *Statuta Episcoporum debent potius seruari, quàm ius commune, si reuerentur auctoritate Papæ, vel consuetudine.*
33 *Statuta, siue ordinationes facta in Diœcesi Diœcesana, sunt perpetua, nec expirant morte concedentis.*
34 *Episcopus post confirmationem, & ante consecrationem, potest leges condere.*
35 *Episcopus non tenetur mittere constitutiones synodales aut Prouincialia statuta ad Vrbem ante publicationem.*

1 De statutis plura dico infra *in c.1.*
& de legibus, & statutis, quæ
fiunt contra Ecclesias, Ecclesia-
sticasue personas per laicos infra
in cap.7. & 10. nunc verò pro
Rubrica, & generali tractatione
de legibus, constitutionibus, & statutis, pro-
sequor etiam cum aliis quæstionibus sequen-
tibus.
2 Ad primam igitur quæstionis partem, sup-
positis quæ adduxi supra in principio *quæst. 9.*
præcedentis, respondeo vt cum certum sit posse
Episcopum, & quemlibet ordinarium facere
statuta etiam pœnalia, & ipso iure pœnam infli-
gentia, iuri tamen canonico non aduersantia,
cap. vt annuarum 2. hoc tit. lib. 6. vbi glossa *car-
pan. ad statut. mediol. in præl. num. 39.* Fuscus *de
visit. lib.1. c.33. num. 3.* Vgolin. *de officio Episco-
pi cap.4.7. num.1.* Piasec. *in praxi p.2. cap. 2. n.2.*
Bonacina *de legibus disp. 1. quæst.1. punct. 3. n.21.*
3 Ciarlin. *in controuers. forens. lib.1. c.61. num.1.* †
Ideo bene procedere, vt statuta, quæ condit Epi-
scopus non debeant contraire sacris canonibus
c. statuimus 15. quæst.2. clem. ne Romani, de elect.
Abbas *in c. fin. de consuetud. num.7. & 8.* ibi Ro-
chus de Curtè, *sect.3. num.7.9. & 11.* Henriquez
Bott. *de synodo Episcop. part. 3. art. 1. conclus.8. à
num.36.* Albertus de Rosatis *in tract. de statutis
p.1. quæst. 7.* vers. *sed quid si statutum*, Piasec. &
Bonac. supra. Anguian. *de legibus lib. 2. contr.2.
& 3.* Lotter. *de re beneficiaria lib.1. q.21. n.100.*
Sperellus *decis.66. num. 3.* Marta *de iurisdict. p.2.
c.18. num.18. & 19.* Stephanus Gratianus *discept.
forensium c.899. num.14. & 15.* Barbosa *in pastor.
p.3. allegatione 92. num.29.* cum aliis, quibus ad-
do cum multis Gratianus *regula* 433. ex doctrina
Iasonis, Felin. Panormit. & ex aliis, etsi cum
aliis multis in principio dicat licere Episcopo
statuta facere.
4 Quæ conclusio ampliatur vt nec possit Epi-
scopus facere statutum contra consuetudinem
introductam ex eadem ratione, quâ nec contra
ius ex eo quia consuetudo legitimè introducta,
& rationabilis parem vim habet cum lege. *l. de
quibus ff. de legib. §. ex non scripto Instit. de iure
naturali, cap. consuetudo dist. 1.* Guido *singula-
ri* 803. Bernand. *Graue ad pract. cameræ imperial.
lib.1. concl.36.* & venit *appell. iuris* Menoch. *il-
lustr. vsufreq. quæst.c.3. num. 2.* de quo dico infra
sub *tit. & cap. fin de consuetud.* † Deinde quia si 5
Episcopus potest statuere contra ius confor-
mando se cum consuetudine contra illud indu-
cta, vt resoluunt Felinus *de maiorit. & obedien-
tia, num.10. in fine*, Butrius *in c. dilectus de con-
suet. col.10.* vers. *ex quo infertur*, Barbosa *dicta al-
legat.93. num. 29. & 36.* cum aliis; ergo nullo
modo poterit statuendo conformare se cum iure
contra quod inducta est consuetudo illud abro-
gans † contraria, enim simul esse non possunt, *l.* 6
mutuis ff. pro socio, l.1. ff. de furtis, quia tuoc ad po-
sitionem vnius, sequitur remotio alterius, Surd.
decis.24. n.10. & cons.211. n.16. & Doctores per
textum *in l. inter ff. de except. rei iudic.*
Dubium tamen est quare prælati ordinarij 7
possint inducere consuetudinem contra ius, &
nequeant statuta facere, in quo non parum la-
borant Doctores *in c. fin. de consuet. per textum
ibi*, sed Abbas *ibi num. 8. in fine*, Felinus *in dicto
cap. quod super his num. 3.* dicunt quod consuetu-
do contra canones, non tam assumit vires ex
tacito consensu virorum Ecclesiasticorum,
eorumue potestate, quàm ex authoritate summi
Pontificis permittentis, & concedentis consue-
tudinem contra canones *in dicto cap. fin.* cum ta-
men id non permiserit in statutis; imo expressè
prohibuerit *in Clementina ne Romani de elect.* &
& in aliis iuribus, † & sicut Episcopus contra 8
ius statuere non potest, ita nec contra consuetu-
dinem rationabilem, & legitimè præscriptam;
ex eo quia consuetudo parem vim habet cum le-
ge, vt iam adduxi & prædicta ratione, ex iam
adductis quæ sunt *præced. à num. 1.* habet enim
Episcopus potestatem ferendi leges, etsi iure
ordinario, tamen dependenter à Papa, qui po-
test Episcopo eam cum limitatione concedere ex
adductis à Diana *part.11. tract. 3. res.23.* à vers.
ad secundum.
Ex quibus infero vt Episcopus non possit 9
facere statutum, quod liceat pronunciare sen-
tentiam sine causæ cognitione: sic Baldus *in l.2.
charta 2.* verbo *sed quod de consuetudine Episcopa-
li ff. de iureiur.* sequendo Felin. *in cap. Eccles. 10.
hoc tit. num 26.* Gratianus *regula 433. num. 2.* vbi
dicit non esse prætermittendam in hac materia
singularem theoricam Felini *in c.1. de rescriptis
num.5.* verbo *quarto declara, & in c.2. de probat.
num.11.* videndi. † Imo etiam infertur ex Pa- 10
normit. *in c. dilecti de iudiciis col.4.* Felino *in c.1.
num. fin. de pactis* Gomez *in c.1. §. statuto n.2. hoc
tit. lib.6.* Gregorio Lopez *in l. 12. tit. 1. part.1.
glossa 2. ad med.* quod non subsistit statutum Epi-
scopi ex pacto nudo actionem non oriri asseue-
rans; etenim Petrus Dicenans *in regula 245.* se-
ptem ampliationes posuit pro elucidatione
huius regulæ, & duas limitationes. † Et appli- 11
cabis quæ recenset Diana *dicta part. 11. tract.3.
res.23.* in vers. *excipiuntur*, vbi ponit duos casus
in quibus Episcopus nequit facere leges, & sta-
tuta, veluti si disponat contra Papæ leges, item
in casibus vbi Papa sibi reseruauit causas, aut
materiam, qui veri sunt, etsi in alium sensum
explicet.
Hæc verò sic dicta limitanda veniunt in non- 12
nullis casibus, primo in causa vrgenti non co-
gnita per canonem, si nimirum de facili supe-
rior consuli non possit modo in huiusmodi sta-
tuto contra canones, ex vrgenti necessitatis cau-
sa, conditio exprimatur, propter quam conditur
statutum,

Digitized by Google

statutum. Abbas in dicto cap. fin. de conſ. num.10.
& ibi Curt. ſect.3. num.12. & 13. Felin. in dicto
cap. quod ſuper his, num.4. & in c.10. num. 49. hoc
tit. Piaſec. in praxi Eccleſ. dicto c. 2. num.7.verſ.
primo. Secundò ſi aliquid ſtatuat antequam ca-
non promulgetur, tenebit ſuum ſtatutum, & ſi
contrariatur canoni, cap.1. de conſtit.lib.6.Felinus
ſupra dicto num. 7. verſ. fallit Piaſec. verſ. tertio
Curt. ſupr.num.19. ſect.3. Tertiò ſi ſtatueret con-
tra ius ſuum tantùm reſpectu iuris ſibi quæren-
di, ſuæue Eccleſiæ, cap. cum dilectus iuncta gloſſa
verbo conſtitutum de conſuet. Felin. in dicto cap.
quod ſuper his num.4. Piaſec. dict.n.7. verſ. quar-
to, quia in quærendis valet ſtatum in præiudi-
cium Eccleſiæ, quando non odio, ſed bono zelo
factum eſt, vt docent Couarruuias in regula poſ-
ſeſſor. part.2. §.4. num. 9. verſ. tertio, Menchaca
vſufreq. quæſt. c. 9. Menochius conſ. 350. num.6.
Caldas Pereira de empt. cap. 8. num.33. & 37. &
conſ.48. num.22. Zened. in pract. quæſt. lib.1. q.35.
num.19. & 20. Et poteris hanc partem confir-
mare ex his, quæ adduxi in cap.1. de præſcript. in
13 fine quæſt.1.† Quam reſolutionem exiſtimo ve-
ram quando in caſu particulari, aut particulari-
bus tempore diuerſo renunciat ius acquirendum
ſibi, aut Eccleſiæ non ſi per ſtatutum generale
vellet renunciare extendendo illud ad omnes
caſus cum tale ſtatutum ſic in præiudicium Ec-
cleſiæ eſſet irrationabile, vt benè expendit Bar-
boſa cum Curt. dict. ſect. 3. num. 14. & aliis in
14 paſtorali dicta allegat.93. ſub num.34.† item pro-
cederet ſtatutum factum ab Epiſcopo ſi proce-
deret contra canones latos in fauorem Clerico-
rum, & à Clericis illud ſit acceptatum, dummo-
do principaliter non fuiſſent conditi in fauo-
rem publicum, vel Eccleſiæ, Curt. dict. ſect. 3.
num.3. ſed propter ipſos Clericos, quia fauori
ſuo quilibet poteſt renunciare de quo dixi in
cap. diligenti de foro comp. à quæſt.1. in c. ad Apo-
15 ſtolicam de regular. † Quintò ſi Epiſcopus ſta-
tueret circa aliquod dubium iuris, cum ſuper
dubio poteſt diſponere ſtatuendo in alteram
partem valituram Felin. in dicto c. ſuper his n.10.
Piaſec. dicto num.7. in fine, Curt. dicta ſect.3.n.24.
16 Burr. in dicto c. dilectus num. 10. verſ. ex qua. †
Sextò quando ſtatutum adderet iuri communi
imponendo nouam pœnam, gloſſa in dicto clem.
ne Romani verſ. tolli de elect. Curt. d. ſect.3.n.22.
Dueñas regula 252. Barboſa dicta allegat. 93.
num.38. nam vt docent Sanchez de matrim. lib.3.
diſp.47. num.12. Gutierrez practicar. lib. 2. q.1.
n.14. Fr. Molin. de ritu nuptiar. lib.2. different.7.
num.73. Didacus Perez in l.1. tit.1. l.5. ordinamenti,
lex ſuperioris poteſt iuuari per adiectionem
pœnæ ab inferiore. † Vltimò vt iam dixi quan-
17 do ſtatutum Epiſcopi contra ius eſſet conforme
conſuetudini, quæ contra ius in illa Eccleſia in-
ducta eſt.
18 Addo etiam quòd poteſt Epiſcopus tollere
ſuam conſtitutionem, Ioannes Andr. in reg. in
generali in mercurialibus, & in reg. cui licet de re-
gulis iuris lib.6. Bernard. in reg. 242. vbi Salced.
vbi congeſſit plures caſus, in quibus poteſt Epi-
ſcopus diſpenſare, de quibus latè Diana part. 7.
tract.2. per totum, aliqua ego adduxi in c.4. de
iudiciis circa finem Gratianus regula 433. num.6.
qui num.7. ex pluribus ait quod contra conſtitu-
tionem concilij ſolus Papa diſpenſat: tamen plu-
res refert ibi dicentes poſſe ex cauſa.
19 Ad ſecundam quæſtionis partem an religio
aliqua poſſit contra ius commune ſtatuere ca-
nonicum, & breuiter reſpondeo negando, niſi
decoretur priuilegio hanc ei facultatem conce-
dente, vt apertè colligitur ex dicto cap. quod ſuper
his de maiorit. & obedientia: tradunt frater Eman.
Rodriguez quæſt. regular. tom.1. q. 10. art. 3. &
tom.3. quæſt.11. art. 1. circa medium, Miranda in
man. prælat. tom.1. q.29. art.7. verſ. ſecundò præ-
mitto, Suarez de legibus lib.6. cap.26. n.7. Duardus
in Bulla cœnæ Domini lib.2. cap.1. q.1. n.7. Gregor.
deciſ. 267. num.7. & 8. Barboſa dict. allegatio-
ne 93. num.30. & colligitur ex adductis ſupra q.
præced. in vltimo dubio.
Quòd ſi dubites quando ſtatutum dicatur 20
contra ius commune, reſpondeo cum Rota
deciſ.297. num. 1. p. 1. recent. tunc ſtatutum dici
contra ius commune canonicum, quando ali-
quid contra aliquem canonem, vel legem Ponti-
ficiam diſponit, vt v.g. ſtatutum excludens à be-
neficiis certum genus perſonarum dicitur contra
ius iuxta textum in c. ad decorem de inſtit. de cuius
intellectu dixi aliqua ſub c.16. de iudic. q. fin. docet
Rota in terminis deciſ.65. num.7. p.1. recent. & ex
multis aliis comprobari quit.
Ad tertiam quæſtionis partem an ſtatuta Epi- 21
ſcoporum ligent ſubditos extra territorium exi-
ſtentes; ſuppoſitis quæ adduxit in cap. 3. c.14.17.
& fin. de foro comp. & aliqua ſupra in hoc tract.
breuiter reſpondeo, vt ſtatutum non liget de-
linquentem ſubditum ſtatuentis extra territo-
rium exiſtentem, Rota deciſ.165. num.3. & 4. in
nouis, aliàs part. 4. diuerſ. Barboſa d. allegat.93.
num.28. verſ. Epiſcopale, patet ex textu in cap.2.
hoc tit.6. cum concordatis gloſſæ ibi in verſ. extra
ipſius Diœceſim. Et confirmatur ex doctrina Co-
uarruuias in c. alma mater p.1. §.10. num.3. Clarus
§. fin. q. 85. num.4. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Pe-
ruſ. 80. n.15. Spino de teſtam. gloſſa 11. Rub.51.
Cenedo collect.8. ad ſextum decret. Suarez de cenſ.
tom.5. diſp.5. ſect.4. num. 4. Bonacina de cenſuris
diſp.1. q.1. puncto 11. num.6. Barboſa in d.c.2. hoc
tit. num.5. & 6.† notantes per gloſſam d. c. 2. hoc 22
tit. verbo extra ipſius Diœceſim, quod ibi ſimpli-
citer ſtatorum excommunicationem inflixerit
pro futuris culpis, minime eâ ligabitur ſubditus
ſtatuentis, delinquens extra ipſius territorium.† 23
Et addit Bonacina d. num. 6. contra Vaſquez in
tract. de excommunic. dubio 12. num.22. & Ioan-
nem de Salas de legibus diſp.14. ſect.7. num.89. ad
finem, quod licet Epiſcopus intendat per ſtatu-
tum ligare ſibi ſubditos exiſtentes extra pro-
prium territorium reuera non ligat: † Indeque 24
ſuperiorem, non poſſe ferre cenſuras, per ſtatu-
tum contra exiſtentes in alieno territorio; ita vt
delinquens extra proprium Epiſcopatum, vel
territorium incurrat cenſuram latam per modum
ſtatuti. Hæc etiam extendi valent ex his, quæ
alibi dico de iudice extra territorium iudicante: ap-
plicabis quæ dico infra c.1. quæſt. 7. verſ. ad ſe-
cundam.
Ad quartam quæſtionis partem nunquid Epi- 25
ſcopus ſuis conſtitutionibus teneatur, in eiſque
diſpenſare valeat, vberrimè tractat Barboſa alle-
gatione 34. quem leges. Sed quia hæc difficultas
poteſt exactè intelligi, tum ex his, quæ dixi in
c.1. de probat. in 2.p. quæſt. 8. verſ. ad ſecundam,
vbi an Princeps lege conſtringatur ibi in verſ.
ad ſecundam, de quo etiam ſub hac Rubrica ali-
quid addo, cum ago de quæſtione an Princeps
ſit legibus ſolutus. Et ad aliud nùm in ſuis con-
ſtitutio

stitutionibus dispenset, & conducibilia de hoc dixerim *in c.12. de iudiciis à q.6.* & ibi *q.9.* vbi an possit secum dispensare, sicut cum suis subditis; ideo nunc nihil tracto, & sic pergo ad alia conducibilia, videbis *sub c.1.*

26 An scilicet qui in suis constitutionibus, vel per edictum publicauit excommunicationem latæ sententiæ ipso iure incurrendam contra Clericos omnes, tam ludentes, quàm ludum spectantes incidat in eam ipsemet, & qui cum eo aliqua die recreationis causâ luserit. In quo dubio dicendum est Episcopum ludentem, non esse excommunicatum, quia sermo generalis non comprehendit personam loquentis, *l. inquisitio Cod. de solut. c. petitio,* vbi bona glossa *de iureiurando*, Guid. Pap. *singul.* 479. & ab hac incursione liberant Episcopum statuentem omnes Doctores, quia etsi legislator vt directiuâ legis teneatur ad eius obseruantiam, sed non vi coercitiuâ pœnæ incursus, vt dico infra, & dixi in præcitatis locis.

27 Maius dubium est an subditus cum Episco-
po ludens, aut subditi incurrant censuram præ-
dictam, & in hoc diuersi sunt Doctores, quidam
enim existimant vt ludentes cum Episcupo,
remaneant vinculo excommunicationis obstri-
cti, cum non sit absurdum vt in actu insepata-
bili vnus peccet, alter minimè, vnus puniatur,
alter non *ex c. proposito 32. quæst. 5.* sic Ioannes de
Ancharran. *in c.1. hoc tit. num.* 183. quem sequi-
tur Marc. Alterius *de censuris tom. 1. disp. 10. de*
28 *causa excommunic. lib.3. c.5. littera E* † sed alij, &
merito, existimant vt ipse Episcopus censeatur
dispensare cum eo ludentibus, cum sit author
edicti: sic Doctores *in cap. at si Clerici §.1. de iu-*
diciis, vbi dixi aliqua, quia exemptio vni con-
cessa, extenditur ad socium *cap. licet de priuileg.*
lib. 6. & quia quando quis eximitur ab interdi-
cto, intelligitur exemptus cum socio, *c. quod inte*
de pœnit. & remiss. † Tum etiam quia actus luden-
di est indiuiduus, qui non potest exerceri, nisi
cum alio, sed in indiuiduis victoria vnius pro-
dest aliis *l.1. & 2. Cod. si vnus ex pluribus,* vt de
appellatione ab vno facta, prosit collitigantibus,
dixi sub *Rubrica de appellationibus*; ergo. Hanc
sententiam docent Aloysius Riccius *in praxi au-*
rea ref. 161. Barbosa cum Alcedo *p. 1. c. 5. n.21.*
etiam *dict. allegat. 93. num.27.* quibus addo quæ
tradit Ioannes de Neuizan. *lib.4. sua silua nuptia-*
li, n.71. relatus à Gratiano *d. regula 433. n.11.* vbi
agit de quæstione an valeat *Episcopi constitutio ex-*
communicans ludentes ad ludos fardicos.

30 Item est dubium an Episcopus propriâ constitutione possit statuere pœnam excommunicationis contra executores negligentes vltimarum voluntatum executionem; sed de hoc videbis apud Couarr. *in cap. si heredes num. 4. de testam.* Orosçius *in l. omnes populi num. 30. ff. de iustitia,* Ioannes Matienc. *in l.14. tit.4.* glossa.1. *num.56. lib.5. recopil.* Greg. Lopez *in l.12. tit.1. p.1.* glossa 2. in medio qui affirmant per textum ibi *in d. c. si heredes*, & Couarr. cum aliis.

31 Vnum tamen notabis quod Episcopus, qui commisit contra præceptum in Diæcesi alterius Episcopi sub pœna excommunicationis incidat in illam, quia respectu alterius Episcopi statuentis intra suum territorium habetur, sicut & alij subditi statuentis, Riccius *in praxi aurea resol.* 211. Barbosa *dicta allegat. 93. in past. part.3. num.28.*

Pro complemento notabis statuta, siue con- 32
stitutiones Episcoporum debere potius obser-
uari, quàm ius commune, si summi Pontificis
authoritate, vel præscripta consuetudine robo-
rentur, vt docent Gutierrez *lib. 1. canon. cap. 3.*
num.3. Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig.*
conuent tom. 1. lib.3. tit.8. num. 1. Nicolaus Gar-
cia *de benef. part. 1. c.1. num.99.* Valascus *de par-*
titionibus c.35. à num.9. Petr. Barbosa *in l. diuortio*
part. 2. in princ. num. 54. ff. soluto matrim. † & 33
Zerola, quem refert Barbosa *d. allegat. 93. n.24.*
ait *in praxi Episcop. 1. p.* verbo *edicta*, vers. *ad*
tertiam, quod statuta, seu ordinationes factæ in
synodo Prouinciali, seu Diæcesanâ, sunt perpe-
tuæ, & non expirant morte conditoris, de quo
iam dixi *sub q.9. in princ.* Barbosa *in d. c.2. hoc tit.*
lib.6. n.16. qui *n.* 15. multis probat Episcopum
posse facere statuta.

Ad vltimam quæstionis partem an satis sit ad condenda statuta, vt sit confirmatus, nec desideretur consecratio, breuiter respondeo posse Episcopum post confirmationem, & ante consecrationem leges condere, quia potestas condendi leges est iurisdictionalis, quam recipit Episcopus ab ipsa confirmatione, dicit in terminis Diana *d. p.11. tract. 3. ref.* 23. in vers. *eas verò*: & comprobatur ex his, quæ abunde noto infra sub *tit. de elect.* & *ibi c.9. & 15.* cum aliis: & videbis quæ abundè scribo infra *sub tit. de ætate, & qualitate ordin* & applicabis nonnulla, quæ dixi *de consecrat. Episcop. in cap.6. & 7. de tempor. ordin. q.1.* 34

Pro complemento notabis quod non tenetur Episcopus mittere constitutiones synodales, aut Prouincialia statuta ad vrbem ante publicationem, vt censuit sancta Congreg. rescribens Episcopo ostiensi, teste Quaranta *in Bullario* verbo *synodus Diœcesana* in fine, Barbosa *in pastorali dicta allegat. 93. n.25.* 35

QVÆSTIO XI.

An Capitulum sede vacante habeat potestatem condendi leges pro tota Diæcesi, aut factas abrogare. An eas condere possint in suis territoriis Cardinales, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, & Abbates sæculares: quid de Legato, & quid de Concilio, aut Concilio Cardinalium.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum in sede vacante, & si secundum aliquos, & vsum, leges non ferat; tamen verius est ex iure, vt eas, & statuta pro suo tempore queat* 2.3.4.5.6.7.8.9.10.

3 *Capitulum sede vacante succedit in administratione temporalium, & spiritualium totius Diœcesis, & præstat omnia officia iurisdictionis,* num.5. *Dispensat in irregularitate, & in aliis.*

7 *Capitulum, sede vacante, potest corrigere prauas consuetudines per legem pœnalem.*

8 *Præcepta simplicia tantum obligant Incolas, leges tamen, & statuta obligant etiam Aduenas, & Peregrinos.*

9 *Capitulum sede vacante non succedit in his, quæ sunt ordinis,* & n.10.

11 *Capitulum sede vacante potest abrogare leges latas ab Episcopo prædecessore, sicut, & Episcopus, quas fecit capitulum, ibi.*

12 Cap. nouit ne sede vacante.

13 *Statutum factum à capitulo circa rem licitam, & confirmatum ab Episcopo, est validum.*

14 *Capitula possunt condere statuta in his, quæ vniuersalem statum suæ Ecclesiæ, vel interesse Episcopi non concernunt,* & n.15.

16 *Capitulum statuere nequit in arduis, & grauioribus causis, nisi accedente Episcopi consensu, veluti in concernentibus statum Ecclesiæ, vel abrogando aliquas constitutiones, siue alienando, aut vendendo bona* n.17.

18 *Capitulum sede vacante omnia iurisdictionis facere potest, sicut Episcopus nisi specialiter sint ei prohibita.*

19 *Capitulum, sede vacante, potest condere statuta, quæ etiam possunt durare viuente Episcopo, si sint iusta, & non in Ecclesiæ præiudicium.*

20 *Capitulum, sede vacante, nequit facere statutum, quo Charitatiuum subsidium ex parte minuatur in futurum.*

21 *Sede vacante, iurisdictio Episcopi deuoluitur ad capitulum exercenda per vicarium ab eo assignatum.*

22 *Capitula Ecclesiarum Collegialium, aut aliarum inferiorum, nequeunt facere leges, sede vacante, & si possint aliquas ordinationes ad regimen suarum Ecclesiarum adhuc viuente Episcopo, ibi.*

23 *Cardinales possunt in suis titulis condere leges, cum ibi habeant iurisdictionalia.*

24 *Archiepiscopi possunt leges, siue statuta, aut ordinationes modo, & in casibus, quibus Episcopi in suis Diœcesibus.*

Primates, & Patriarchæ possunt leges, & ordinationes facere in suis Prouinciis d.n 24.

25 *Archiepiscopus solus absque concilio Prouinciali nequit facere statuta obligantia totam Prouinciam.*

26 *Abbates habentes iurisdictionem possunt statuta facere, sicut Episcopi in suo territorio subditos obligantia.*

27 *Legati à latere possunt in Prouincia sibi commissa à Papa, facere leges, qui potest eam potestatem moderare,* & n.28.

Nuncius Hispanus nequit leges facere, quia non est à latere, sed tãtum legatus missus d.n.27.

28 *Statuta legati Papæ sunt perpetua, & durant etiam post eius discessum, & finita legatione.*

29 *Concilium generale potest leges, & statuta facere, quæ obligant si corroborentur, & confirmentur à Papa.*

30 *Concilium generale tempore schismatis, dum scitur quis sit Papa, tantum potest ordinare conducibilia ad pacem.*

31 *Cardinalium Concilium, sede vacante, leges non facit; non enim exercet iurisdictionem Papalem &* num.32. & 41. *& si contra plures,* num.40.

Clem. ne Romani de elect. dict. n. 31. & 33. *vbi quæ possit facere, & ibi* n.34.

32 *Collegium Cardinalium nequit moderare constitutiones summi Pontificis, nec eis quidquam addere, vel detrahere præcipuè circa illa, quæ de electione futuri Pontificis disponunt.*

34 *Cardinalium cœtus, sede vacante, poterit ordinare pro conseruatione rei, aut iurisdictionis Ecclesiæ, & pro coercendis seditionibus, & pro seruanda quiete, & obedientia, imponendo pœnas, creando, & mutando ad eundem finem Officiales, etiam Gubernatorem vrbis, & deputare administratores, & iudicare Papam intrusum, dum vacant electioni, & in aliis casibus* n.35.36.37.& 38.

39 *Cardinalium cœtus sede vacante Apostolica, poterit dare reuerendas.*

PRo complemento legislatorum 1
Ecclesiasticorum indiget hæc
tractatio vt agamus de præhabitis
quæstiunculis, in quibus
breuiter respondebimus.
Ad primam quæstionis par- 2
tem Doctores vt respondeant, non sunt accordes,
eum existiment multi vt capitulum sede vacante,
nequeat facere leges: ita ex Felino, &
Maldeto Pater Pasqualigius *in Theologia tom.* 2.
*disp.*150. *sect.*12.*num.*63. Salas *de legibus disp.*8.
*sect.*15. *num.* 86. Arriaga *in cursu Theolog. tom.* 4.
*disp.*18. *sect.*4. *num.* 6. † Alij inquam docent, vt 3
leges condere possint, vt post Felinum *in c. cum
omnes hoc tit. num.*9. Panormit. *in c. cum olim n.*54.
de maiorit. & obedientia, Syluester verbo *capitulum
quæst.*60. Suarez *de legibus lib.*4. *c.*6. *num.* 14.
Bonacina *eodem tract. disp.*1. *q.*1.*puncto* 3.*num.*29.
Federicus *de sen. cons.*16. Villalobos *p.*1. *tract.*2.
*dif.*7. *sub num.*11. in vers. *mas.* Pattin. *de potest. sede
vacante* capituli ex ea ratione, quia capitulum
sede vacante succedit in administratione temporalium,
& spiritualium rerum totius Diœcesis
*d.c. cum olim de maiorit. & obedientia c. vnico eodem
tit. lib.* 6. *c. si Episcopus, & c. vlt. mo de supplenda
negligentia prælat. in* 6. *Trid. sess.* 24. *c.*16. † Sed 4
administratio esse non potest sine iurisdictione,
ergo succedit iurisdictioni Episcopi, ergo, & in
potestate ferendi leges, quæ competit Episcopis,
† & patet quia capitulum sede vacante præ- 5
stat omnia officia iurisdictionis, quę pręstat Episcopus,
nisi ei specialiter sit prohibitum. † Et 6
sic dispensat in irregularitate, in denunciationibus,
matrimonialibus, in interstitiis, in illegitimitate
ad ordines, & ad beneficium simplex, vt
ex propriis materiis tradunt Bonacina, Salas, &
alij relati, & referendi, sed potestas ferendi leges
est potestas iurisdictionis, vt iam de Episcopi
potestate dictum est; ergo cum ex alia parte non
sit denegata capitulo, debet ei competere, sicut
Episcopo: ita etiam tenent cum aliis fundamentis
Granatus *in p.*2. *D.Thom. contr.*3. *tract.* 3. *p.*1.
*disp.*3. Baldellus *in tract. moral. tom.*1. *lib.*5. *c.*8. *à
num.*7. qui hanc vocat communem Rocaful.
tom. 1. *part.*3. *lib.*7. *c.*7. *num.* 71. Merolla *tom.*2.
*disp.*4. *difficultate* 2.*num.*147. Layman *in Theologia
morali lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 3. *num.*12. Cardinalis
Tuschus *tom.* 1. *litt. C. concl.* 56. *num.* 10. cum
multis ab eo relatis Castr. Pal. *tom.*1. *tract.* 3.
*disp.*1. *puncto* 21. *num.* 22. Præpositus *in part.* 2.
*D.Thom. quæst.*95. *disp.*1. *dub.* 3. Martinel. *in p.*2.
quæst. 91. *art.*3. *dubio* 2. *concl.* 16. Antonius de
Escobar, & Mendoca *in Theolog. moral. lib.*5 *sect.*1.
*c.*2. *num.*13.

Et confirmatur ex eo, quia potest occurrere 7
necessitas corrigendi aliquas prauas consuetudines;
ergo potest capitulum per leges pœnales
tali necessitati prouidere; ergo erunt de se perpetua,

Digitized by Google

petua, quia hoc eſt de ratione legis, nec in hoc poſſe aliquod graue præiudicium eſſe communitatis, ſeu Epiſcopi, docent Doctores, quia omnes fatentur poſſe capitulum generalia præcepta ferre pro tota Diœceſi in ſede vacante, ſed parum refert quod ea ferantur per modum legis, habito reſpectu ad tempus vacationis Eccleſiæ, cum poſtquam Eccleſia habuerit Epiſcopum, poſſit ipſe reuocare huiuſmodi leges, ergo nec illi præiudicium fit, nec Eccleſiæ, cum per hunc modum illi ſufficienter ſubueniatur, ſicut ſubue-
8 niretur per præcepta ſimplicia generalia † & iuuatur, nam per ſimplicia præcepta, non ita bene ſubuenitur, ſicut per leges, ſeu ſtatuta, quia ſimplicia præcepta obligant tantùm Incolas, ſtatuta verò obligant etiam Aduenas, & Peregrinos, ſic citati, quibus addo Dianam *p.11.tract.3. miſcel. dif.* 24. alias adducens rationes; & quia non poteſt ſine manifeſto textu & ratione reſtringi capitulo in ſede vacante poteſtas ferendi leges, cum ea poſſit ex alia parte contineri in generali adminiſtratione, ſeruatâ verborum proprietate.

9 Nec obſtat dicere quod adminiſtratio, quæ reſidet in capitulo ſede vacante, non importat poteſtatem legiſlatiuam, ſed tantùm gubernatiuam, cum hæc poteſtas non videatur in iure expreſſa, nec vſu recepta; ergo cum iuriſdictio capituli ſedis vacantis, non ſit per modum ſtatûs permanentis, ſed per prouiſionem, donec prouideatur Epiſcopus, ſequitur vt Capitulum nequeat leges condere perpetuas, præcipuè ſi conſideres iuxta iu●, quod Capitulum ſede vacante nihil nouare poteſt, nec habeat plenam poteſtatem Epiſcopalem, vt patet ex *cap. 2. &*
10 *tit.ne ſede vacante.* † Quia breuiter his, & aliis reſpondetur certum eſſe capitulum ſede vacante ſuccedere de iure, in his, quæ ſunt iuriſdictionis, etſi non in his, quæ ſunt ordinis vt latè probo *in dicto tit. ne ſede vacante*, & iuxta nonnulla, quæ dico infra *de tempor. ordin. ac de ætate, & qualitate ordin.* Ergo cum hæc poteſtas legiſlatiua nondum à iure ablata ſit, quamtumuis deſiit reſpectu capitulorum eſſe in vſu, & praxi, ſequitur vt ea vti poſſint, etenim vt ſicut lex per non vſum non ceſſat, ſic nec poteſtas leges condendi, cenſetur ſublata aliqua præſcriptione temporis, præcipuè ſi conſideres, vt iam plura adduxi quod poteſtas, quam habent Epiſcopi in actu exercito leges condendi, ſit dependenter à Papa: & de eius poteſtate plura ex multis nouiſſimè Diana *p.8.tr.4.*

11 Hinc ſequitur capitulum ſede vacante poſſe leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore abrogare, ſicut & Epiſcopus, quas fecit capitulum: quæ etſi perpetuæ cenſeantur, ſicut & aliæ leges, tamen abrogari poſſunt à condentibus, vel
12 eorum ſuperioribus, ſicut & aliæ abrogantur. † Nec huic reſolutioni obſtat textus *in cap. nouit*, ne ſede vacante, quia ibi ſolùm dicitur ne ſede vacante aliquid de bonis pertinentibus ad Eccleſiam, & dignitatem Epiſcopalem innouetur, ſicut nec Epiſcopus Eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ alienare poteſt, *cap. ſi quis Epiſcopus* 10.*q*.2. non enim ibi aliquid dicitur de innouatione legum; & ſic Diana tenens *dicta part.*11. *tractat.*3. *reſolut.* 24. in verſ. *ex his* ait quod immeritò mutauit Felinus nomen ſtatûs Epiſcopi in ſtatum.

13 Ex his infero primò quod ſtatutum factum à Capitulo, circa rem licitam, & confirmatam ab Epiſcopo, eſt validum *cap.2. §. cæterum*, & ibi gloſſa verbo *ſtatutum de verbor. ſignificat. lib.6.* Oldrad. *conſil.* 259. *num.4. in fine*, Federicus *de ſenis conſil.*100. *num.*2. quos refert, & ſequitur Rota in verſelem opinionis 28. Maij 1612. coram R. P. D. Pirouano impreſſa per Farinac. *deciſ.*398. *n.*1.*p* 1. *recent.* Barboſa *dicta allegatione* 93 *n.*31.*in fine.*

Infero ſecundo poſſe Capitula condere ſta- 14
tuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccleſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt etiam ſine Epiſcopi conſenſu, gloſſa verbo *ſtatutum in cap.*1. *de verb. ſignificat.lib.6.* Calderin.*conſ.*2.*n.*2. *hoc tit.* vbi eatenus vult exigi conſenſum Epiſcopi, quatenus expreſsè requiritur, Butr. *in c. conſtituitus num.*25. *de reſcriptis*, Barboſa *in paſtor. dict. part.*3. *allegat.*93. *ſub num.* 25. quod proce-
dit etiam ſuo Epiſcopo viuente † ea nempe ca- 15
pitula faciendo, quæ pertinent ad rectam, & ordinariam gubernationem Eccleſiæ, quia abſque Epiſcopo in his rebus queunt capitula, procedere, infert Diana *d.p.*11. *tr.*3.*reſ.* 24. in verſ. *nota* ſignum eſſe habere iuriſdictionem in ſuis capitularibus, atque ideo poſſe illis imponere leges, ſeu præcepta nam gubernatio ſine vi coactiua fieri rectè non poteſt, vt colligit *ex cap. cum omne: hoc titul.* vbi ſupponi videtur poſſe Canonicos irrequiſito Epiſcopo ius in ſe ipſos ſtatuere, quia tamen ius, quod ibidem ſtatuetur, omnibus commune non erat, & ideo non reuocari.

Infero tertio quod capitulum nequit in ar- 16
duis, & grauioribus cauſis ſtatuere, niſi accedente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernentibus ſtatutum Eccleſiæ, Capra *regula* 9. *num.*1. Seraphin. *deciſ.*1446. *num.*1. *&* 2. & fuit dictum in Paduana ſedilium 18. Maij 1618. coram Cardin. ſacrato, vbi etiam fuit animaduerſum hoc in caſu conſenſum Epiſcopi ex ſcientia, & tollerantia ipſius, refert Lotter. *de re beneficiar. lib.*1. *quaſt.* 14. *num.*88. † Quales inquam ſunt 17
abrogatio aliquarum conſtitutionum, & alienatio, vel venditio alicuius fundi; in iſtis enim eſt neceſſarius Epiſcopi conſenſus, & ſæpe Pontificis, vt dicunt Suarez *lib.*4. *de legibus c.*6.*num.*11. *&* 12. Bonacina *eodem tract diſp.* 1. *quaſt.*1. *puncto* 3. *num.*31. Salas *diſp.*8. *ſect.*16. *num.* 84. Sylueſter verbo *lex quaſt.* 4. ſic Doctores *ex cap. cum acceſſiſſent hoc tit.* Panorm. *in dicto c. cum omnes num.*4. & Felin. *ibi num.*8. gloſſa *in c.*2.§.2. verbo *ſtatutum de verb.ſignificatione.*

Cúmque vt iam dixi capitulum ſede vacante 18
omnia facere poſſit, quæ ſunt iuriſdictionis, niſi ſint expreſsè prohibita, Pauin. *de officio, & poteſtate ſede vacante cap.* 1. *part.* 1. *quaſt.*1. *à num.*3. Gutierrez *canon. lib.*1. *cap.* 11. *num.*10. Garcia *de benef. latè part.*5. *cap.*7. *à num.* 4. cum multis aliis Barboſa *in dict. part.* 2. *de ſede vacante, aliquid innouetur num.* 3. vbi narrat eaſus 22. in quibus idem operatur, ac Epiſcopus in iuriſdictionalibus, præterquam quod in caſibus, qui ſpecialiter de legatione Apoſtolica Epiſcopis cognitio competit. † Ideo benè Pauinus 19
*dict. part.*1. *cap.*6. Azor. *inſtit. moral. lib.*3. *c.*27. *quaſt.*11. Quaranta verbo *capitulum ſede vacante* verſ. *quarto quæro.* Zerola *in praxi epiſcopali part.*1. verbo *capitulum* §. 15. Moneta *de diſtribut. quotid. part.*2. *quaſt.* 13. *num.* 24. Sbrocius *de officio vicarij lib.*2.*q.*187.*num.*5.*&* 6. dicunt ca-

pitulum sede vacante posse statuta condere, quæ ad statum Ecclesiæ pertineant, quæque durare debeant etiam tempore Episcoporum succedentium, dummodo sint iusta, & salubria, secus verò si in præiudicium Ecclesiæ, vel Episcopalis mensæ, vt dictum est, & intelligit Quaranta supra, Barbosa cum multis allegat. 87. num. 4. & 14.

20 Et ob id non posse statutum condere, quo charitatiuum subsidium in futurum ex parte minuatur, Barbosa in dicto c. 3. num. 23. Melius in posterali allegatione 87. num. 13. Bellencin. in tractatu de charitatiuo subsidio quæst. 21. Azor instit. moral. part. 2. lib. 12. c. 14. quæst. 5. verbo item Canonicorum, etsi sede vacante possit tale subsidium exigere glossa verbo aliunde, in c. cupientes §. ad hæc de electione lib. 6. vbi Ioannes Monast. Archidiacon. & Dominic. Bellacio supra quæst. 7. Azor. quæst. 5. vers. item collegium, Bellci. disquisit. Clericor. part. 1. tit. de Clerico debitore §. 11. n. 38. idem Barbosa iterum in d. c. 2. ne sede vacante n. 22.

21 Etenim Vincentius Filicius tom. 3. tract. 41. c. 2. n. 4. dicit ex antiquo iure tempore sedis vacantis iurisdictionem Episcopi deuolui ad capitulum, quam facultatem nec mutasse, nec minuisse Concilium Trid. sess. 24. de reformat. c. 16. sed solùm præcepisse modum vtendi illâ, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui, & iurisdictionem, & vsum committat, ob idque capitulum succedere in iurisdictionem Episcopi, sic, vt possit quæ Episcopus in casibus iurisdictionalibus, quorum 22. referunt Doctores citati, & multi alij, alios.

22 Potest tamen esse dubium nùm Capitulum Ecclesiæ Collegialis, seu aliud inferius Clericorum queat sede vacante, siue viuente Episcopo facere leges, statuta, siue ordinationes: & in hoc puncto dicendum est prædicta capitula non posse facere prædictas leges, nisi tantum ordinare ordinationes aliquas super rebus minimis pertinentibus ad suam gubernationem, in tantùm quod vt prædictæ obligent, vt veræ leges debeant ab Episcopo confirmari, aut consentiri, in terminis Villalobos p. 1. summ. tract. 2. dif. 7. num. 12. videndus num. 11. & videtur docere Butrius in dicto c. constitutus num. 25. de rescriptis, vbi facit differentiam inter capitula Cathedralium Ecclesiarum, & alia capitula collegialium inferiorum, Abbas in c. cum accessissent. hoc tit. n. 14. & Decius n. 8. Ferretus cons. 286. n. 1. Barbosa dicta allegatione 93. sub n. 15.

23 Ad secundam quæstionis partem an Cardinales in suis titulis per se possint leges, ac statuta condere, de quo puncto videbis Bartol. in l. 1. num. 1. ff. quod quisque iuris, Dueñas regula 245. Alexander in l. nemo potest col. 1. ff. de leg. 1. & in cons. 144. col. 2. lib. 4. alios refert Gratianus regula 433. sub num. 9. & videtur pro parte affirmatiua probari ex adductis de Episcopis, & ex eo, quia iurisdictionem habent in Ecclesiis suorum titulorum de iure communi, episcopaliaque iura ibi obtinere, cap. querelam de elect. Alphonsus Aluarez, Guerrero in speculo Pontif. c. 28. post princ. vers. de Reuerendissimis pag. 72. Lessius Zechius de Republica Ecclesiast. tit. de Cardinal. & alij apud Homob. de bonis, de humana vita statibus cap. 15. paulo post princip. p. 1. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. Mascus Anton. Chachus lib. 2. instit. moral. tit. 4.

24 De Archiepiscopis idem dicendum esse, ac de Episcopis idemque de Primatibus, & Patriarchis probatur eisdem fundamentis, ac dictum est de Episcopis, ita in terminis Diana d. part. 11. tract. 3. resolut. 23. in vers. quod verum dictum est de Episcopis, dicendum est de Patriarchis, & Archiepiscopis, loquutus à principio resolutionis de eo dubio, an possint Episcopi condere leges Ecclesiasticas in suo territorio, de qua iam dixi sub quæst. 9. & 10. in princip. præced. dicit enim posse Archiepiscopos, & Patriarchas condere leges, sicut Episcopi in suis Diœcesibus particulatibus, quia illarum sunt Episcopi; extra illas verò non posse ait, nisi speciali iure, aut præscripta consuetudine, vel priuilegio Apostolico eis concessum sit, sicut sumitur ex can. 5. vsque ad can. conquestus 9. q. 3. & c. duo simul de officio Ordinarij, vbi Doctores.

25 Ex quo infert Diana solum Archiepiscopum absque concilio Prouinciali, non posse statuta condere totam Prouinciam obligantia, & sic puto, obseruandum, quia etsi cæteri Episcopi suffraganei in sua Prouincia inferiores dicantur, non tamen contingit, nisi vt ad eos in causis per appellationem recurratur, non inquam, vt queant Archiepiscopi disponere, ac statuere intra territoria suorum Episcoporum suffraganeorum, vt ipsi Episcopi, vt longè aduerto in dicto c. duo simul de officio Ordinarij, sicut & dixi sub cap. 7. de appellation. & alibi sub c. 2. de foro comp.

26 De Abbatibus habentibus iurisdictionem, & territorium, vt possint, sicut Episcopi facere leges, & statuta obligantia suos subditos, nisi eis sit specialiter prohibitum, patet ex eadem ratione, ac dictum est etiam de capitulo sede vacante, vel si de consuetudine, aut peculiari institutione ad faciendas leges requirant communitatis vel capituli consensum ex ea ratione quia hæc potestas ferendi leges est iurisdictionis, vt iam supra dixi de Episcopo tantùm confirmato, nondum consecrato, quæ per se, ac iure ordinario coniuncta est cum iurisdictione Episcopali: ita in terminis Diana dicta quæst. 11. tractat. 3. resolut. 23. in vers. idem de Abbatibus, quod abunde comprobatur ex his, quæ dixi de Abbatibus in cap. 5. & vberius in cap. cum contingat. de ætate, & qualit. ordinand.

27 De Legato à latere in Prouincia sibi com missa à Papa, vt possit facere leges in Prouincia sua, docent Doctores per textum in cap. fin. de officio deleg. Syluester verbo lex quæst. 4. Villalobos in summa dicta part. 1. tract. 2. dicta difficultate 7. num. 7. vbi quod cum hoc dependeat à Papa potest summus Pontifex hanc potestatem moderare, aut abolere ex toto, sed natura officij, quia est iurisdictionis, reuera, dum non prohibentur, poterunt leges, ac constitutiones facere, existimo inquam Hispaniæ nuncios, hanc potestatem non habere, qui tantum dicuntur Legati missi, non à latere, de quorum differentia ago infra sub dicto titulo de officio delegati.

28 Etenim Pontifex in dicto cap. fin. ait quod statuta Legati Papæ sunt perpetua, & durant in Prouincia, etiam post suum discessum, & finita legatione: sic multi relati à Barbosa ibi num. 1. & num. 2. vbi cum P. Eman. Rodriguez quæst. regul. tom. 2. quæst. 97. art. 5. vers. circa primam ait

Digitized by Google

ait Legatos Papæ facere posse statuta perpetua addens ibi *num.* 3. quæ iam dixi de Episcopo, nempe, vt edicta, siue ordinationes ab eo in synodo diœcesana sint perpetuæ, & non expireut morte conditoris ex aliis probans vt iam adduxi: alia de indulgentiis addit ibi *num.* 5. & 6. cum multis, & ex glossa *dict. cap. fin.* verbo *statuta*, de quibus late ago sub *c. 5. de pœnit. & remission.*

29 Concilium verò generale dubium non est vt possit leges facere, eo quòd vel Papa stat præsens in concilio, seu postea illud approbat, itaque eo duplici modo posse contingere, eum illud Papa mandet congregari; sed eas leges concilij non obligare, donec corroborentur confirmatione Papæ, docent Caietanus *in opusculo de comp. Papæ, & concil.* Turrecrema. *lib.* 2. *summæ cap.* 71. Nauar. *lib.* 1. *consil.* 1. *num.* 4. *hoc tit.* Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 21. Villalobos *part.* 1. *tractat.* 2. *dict. difficultate* 7. *num.* 8. addens sic constare; ex perpetua Ecclesiæ traditione.

30 Dubium verò est quod si concilium congregaretur tempore schismatis, dum non scitur quis Pontifex certus sit, vt contigit tempore concilij constantiensis, quo in casu concludunt Suarez supra *num.* 4. & Villal. *num.* 8. vers. *Laudanda* tunc tantum illud concilium habere potestatem ad operandum in pacem Ecclesię vniuersalis ordinans quæque ad id necessaria, sed non vt faciat leges vniuersales pro Ecclesia.

31 De concilio Cardinalium sede vacante, etsi aliqui teneant, vt possit leges facere *per Clem. ne Romani* de electione dicendum est vt non possit, vt contra illos concludit bene Suarez legendus supra *num.* 4. & 5. Etenim vt patet ex illa Clement. Cardinalium cœtus sede Apostolica vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Lugdunens. Concil. vt multa inferens legenda confirmat Iulius Labor variar. lucubrat *tom.* 1. *tit.* 3. *de conclaui, & conclaustris cap.* 3. *à n.* 10. Azor. *instit. mor. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 1.

32 Et sic vt per collegium Cardinalium nequeant modificari, corrigi, vel moderari constitutiones summi Pontificis, nec eis quidquam addi, vel detrahi, præsertim circa illa, quæ de electione futuri Pontificis disponunt, Labor supra cum aliis, Barbosa *in dicta Clem. num.* 3. 4. & 5. vbi alia congerit, ergo, & in terminis quæstionis nostræ docent Panormit. *in cap. cum te n.* 12. *& sequent. de re iudicata*, Felin. ibi *num.* 11. Anton. de But. & Imola *in cap. translato hoc tit.* Sebastian. Medicis *de legibus part.* 1. *quæst.* 10. Salas *eodem tract. disput.* 8. *sect.* 8. Moneta *de commut. vltim. volunt. cap.* 5. *quæst.* 6. *num.* 188. Baldellus *tom.* 1. *lib.* 5. *disput.* 7. Sebastian. Cæsar. *in relect. de Ecclesiast. Hierarch. part.* 1. *disp.* 2. §. 6. *num.* 1. Merolla *tom.* 2. *disp.* 4 *cap.* 4. *dub.* 4. *n.* 18. Azorius *tom.* 2. *lib.* 4 *cap.* 3. *quæst.* 3. *Lauden. de Cardinal. quæst.* 74. Campanil. *in diuers. iuris canon. Rub.* 7. *c.* 6. *à num.* 76. Diana *part.* 5. *de potest. Cardin. tract.* 2. *res.* 9

33 Sic omnes per dictā *Clementinam ne Romani*, quæ irritat, & decernit inane quidquid potestatis, aut iurisdictionis ad Romanum Pontificem pertinentis, dum viuit cœtus ipse duxerit exercendum, solúmque ibi excipi quæ *in c. vbi periculum de elect. lib.* 6. Cardinalibus conceduntur, ibi enim nihil eis concedi, nisi quæ ad electionem

D. Fermos. de Leg. Eccles.

Pontificis, & quæ ad defensionem Ecclesiæ, & quæ ad obuiandum imminentibus periculis spectant de reliquis vers. *potius* ibi dici quod se nequaquam de aliquo negotio intromittant.

Quare tantùm poterit cœtus Cardinalium se- 34
de Pontificali vacante facere quæ subsequuntur,
primo quod vbi imminet periculum euidens
amissionis alicuius loci, vel iurisdictionis Ecclesiæ, aut rei similis collegium, consentientibus omnibus Cardinalibus, aut saltē duobus illorum tertiis partibus per suffragia possit illi occurrere, & facere quascumque prouisiones, & ordinatio-
nes necessarias † secundò vt pro coercēdis flagi- 35
tiis, sceleribus, & seditionibus ac seruāda quiete, & obediētia, possit imponere pœnas, tā corporales, & tēporales, quàm etiam spirituales, velut i anathematis, & similes. † Tertiò vt quoad eundem 36
finem possit confirmare, mutare, & de nouo eligere, & creare, quoscumque officiales, etiam gubernatorem vrbis, tam vltra pontem, quàm citra, & alios ministros pro regimine statûs Ec-
clesiæ. † Quartò vt possit etiam deputare Admi- 37
nistratores, & facilius expediantur ea quę immi-
nent pro electione. † Quintò vt possit etiam iu- 38
dicare Papam intrusum, dum ipsi vacant electioni legitimæ, quia hoc concernit negotium ipsius electionis, & ab alio iudicari non potest; idemque dicendum esse de aliis casibus similibus, vt obseruans: hæc tradit Iulius Labor *variar. lucubrat. tit.* 3. *cap.* 3. *à num.* 27. legendus, quia mens Pontificis in dictis constitutionibus fuit non denegare necessaria signanter ea quæ possunt retardare negotium electionis: videbis quæ congerit Barbosa cum aliis *de iure Eccl. p.* 1. *cap.* 4. *n.* 91. quem leges ad plura *de Cardin.* ibi toto illo *capite.* & *c.* 3.

Hinc enim dicunt Diana *dicta res.* 9. *in fine*, 39
& Sanchez ex Maiolo, & Salcedo *in opusculo morali tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 1. *dubio* 10. *n.* 39. vt non videatur prohibitum Congregationi Cardinalium, sede Apostolica vacante dare reuerendas, quia Trid. *sess.* 7. *c.* 10. non videtur illius sedis vacantis iurisdictionem limitare.

Vnde etsi quòd concilium Cardinalium sede 40
Apostolica vacante possit leges facere, aut constitutiones tenent Archid. *in c. cum constitueretur* 50. *dist. in fine*, Albanus *de Cardin. q.* 42. *in fine* Bartol. *in l. vbi absunt num.* 3. *de Tutor. & Curator*, Henriquez *lib.* 14. *summ. cap.* 18. *n.* 2. in fine, Manfredus *de Cardinalibus decis.* 6. & generali ratione moti, de qua supra de Episcopis Patriarchis capitulo *sede vacante*, & Abbatibus, nempe quia iurisdictio Pontificis, eo mortuo, remanet in concilio Cardinalium Probantes ex textu *in c. is, qui c. cum olim de maiorit. & obedientia*, vbi probant, quod mortuo prælato vniuersa iurisdictio remanet penes collegium; & ex aliis, quæ con-
gerunt ipsi † tamen respondetur ex dictis per 41
dict. clement. ne Romani; ita vt nequeant alia constituere, quæ in casu necessitatis pro regimine iam sunt animaduersa ex Iulio Laborio quæ reperit Diana sup. in vers. *nota tamen*, aliter non item, vt patet etiam ex constitutione Pij V. quæ incipit *in eligendis* dat. idibus Octobris anno 1580.

QVÆSTIO XII.

An regulæ Cancellariæ dicantur propriè leges: & an declarationes Cardinalium vim legis habeant & an forma authentica alicuius declarationis S. C. conferat, ei vim legis generalis: & an sint tantùm Doctrinales, si emanauerint facto verbo cum Papa. Decretum Gratiani an habeat vim legis: & an decretis Pontificum standum sit clausis oculis & in quo differant leges, constitutiones, statuta, præcepta, edicta, dispensatio, rescriptum, & priuilegium.

S V M M A R I V M.

1 *Regulæ Cancellariæ publicatæ obligant, sicut lex* num. 2.

3 *Regulæ Cancellariæ communiter obligant in foro interiori.*

Episcopus donans extra infirmitatem, non incurrit pœnas Regulæ Cancellariæ d.n. 3.

4 *Donatio inter viuos facta per Episcopum intra viginti dies ante eius obitum est valida in foro conscientiæ. Et si per regulam Cancellariæ de viginti in foro exteriori sit nulla, &* num. 3.

5 *Declarationes sacræ congregationis, sunt leges decisiuæ secundùm plures* n. 8. *non sic secundùm alios* à n. 9. *sed quid* à n. 13.

6 *Decreta, & litteræ congregationis concilij, se motis litibus sunt executioni mandandæ.*

9 *Declarationes fiunt super declarandis dubiis legum, quæ non egent publicatione, cum confirmant ius antiquum* n. 10. *quæ sæpè sibi ipsis contrariæ sunt sub* n. 12.

10 *Declarationes sacræ congregationis, etsi leges, non sint, tamen magni ponderis sunt, nec ab eis recedendum, nisi firmissimo fundamento; est tamen earum numerus infinitus.*

12 *Epistolæ Decretales Pontificum, quæ non sunt clausæ in corpore iuris, non sunt leges.*

13 *Declarationes sacræ Congreg. & Cardinalium, et si multum valeant ad decisionem causarum, non habent vim, etiam impressæ, nisi concurrentibus tribus requisitis, de quibus* num. 14.

15 *Declarationes Cardinalium, quando sint tantùm doctrinales, quando verò, vt leges obligent* n. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

23 *Authentica forma alicuius declarationis sacræ congregationis, confert ei vim obligandi. Et quæ sit sub* n. 25. 26. 27. & 28.

24 *Declarationi sacræ congreg. standum in desitientibus Doctorum opinionibus.*

25 *Declarationes sacræ congreg. & Cardinalium, vt obligent tanquam leges, debent publicari eodem apparatu.*

30 *Declarationes Cardinalium sunt decisiuæ, quando fiunt consulto Papa, & insunt in eis aliæ conditiones relatæ* à n. 23. ad 28.

31 *Declarationibus duabus concurrentibus sibi contrariis de eodem articulo, statur vltimæ, nisi altera facta sit consulto Papâ, alia verò non, etsi neutra, tunc erit danda optio* n. 32. 33.

34 *Decretum Gratiani, num habeat vim legis, latè discutitur* à n. 35. ad 45. *affirmatiuè adict.* num. 36.

Gelasius, & Eugenius III. Pontifices, dicitur, vt approbauerint omnia contenta in decreto, dicto n. 34. *negatiuè* à n. 37. *sed distingue* à n. 38.

Gratianus compilauit Decretum anno 1009. *ab eoque tempore legistas, & Canonistas Iudicasse Decreti approbationem, traditur vsque ad tempus præsens* d.n. 34.

35 *Gregorius XIII. iussit emendari decretum à Gratiano compilatum.*

37 *Decretum Gratiani continet sanctorum plures authoritates, aliquas conciliorum Prouincialium, nonnullas leges ciuiles* n. 38.

Palea additionator Decreti, Gratiani fuit discipulus, d.n. 37.

38 *Decreti Gratiani collatio reducitur ad quatuor species, nempè Patrum, Conciliorum Gratiani Paleæ, ac Iurisconsultorum.*

39 *Decreta Gratiani, & Paleæ, vim legis non habent, &* dicto n. 38.

40 *Leges Imperatorum quatenus compilatæ à Gratiano, non habent vim Clericos obligandi.*

41 *Sanctorum dicta compilata à Gratiano in Decreto secundùm aliquos recipiuntur, vt decisiua decreta* n. 42. *non secundùm alios* à n. 43.

44 Glossa in c. noli dist. 9. *vers.* existis, & c. sancta Romana dist. 15. & n. 45.

45 *Decretum Gratiani vim, & authoritatem legis non habet, nisi tantùm in his capitibus, & decisionibus, quæ ab aliquo Pontifice fuerint canonicata, vel inter decretales inuenta.*

46 *Conciliorum Prouincialium decreta, non habent legum generalium vim, & extra territorium condentium.*

47 *Iurisdictio inhæret territorio, sicut nebula in totâ palude.*

48 *Conciliorum generalium decreta inuenta in compilatione Gratiani, non ab eo compilatore, sed à conditore eorum, habent vim legis obligandæ.*

49 *Decreti Gratiani vnicuique canoni est danda tantùm ea fides, quæ authori eius datur.*

50 *Gratiano referenti Papæ, seu concilij authoritatem est credendum, donec ostendatur exemplar in contrarium; eo quod Pontifices passim tribuunt hanc fidem Gratiano.*

51 *Gratiani Decretum; verius est vt reducatur ad species septem.*

52 *Gratianus, & Palea qui fuerint,* remissiuè.

53 *Pontificum decreta, quando, & qualiter sint præceptiua, expenditur vsque ad* n. 60. *vel decretiua tantùm ibi.*

54 *Trid. Concil.* sess. 23. c. 4. n. 55.

57 *Bulla Pij V. posita in principio Missalis.*

61 *Leges, edicta, statuta, ordinationes, constitutiones, præcepta, rescriptum, dispensatio, & priuilegium, qualiter distinguantur in modo, & latitudine obligandi subditos* à n. 62. 63. 64. 65. & 66.

67 *Dispensatio legis, & interpretatio, qualiter distinguantur.*

68 *Responsum Principis ad consultationem seu relationem alicuius casûs specialis, habet legis vim, item & Pontificis cum consulitur* num. 69.

70 *Sententia supremi consilij, legem non facit.*

AD

1 AD primam quæstionis partem videtur
affirmandum per id,quod scripsi supra
*q.7.*sub vers. *ad secundam* quatenus ex
sola publicatione in Curia regularum
Cancellariæ pateat obligatio eas obseruandi , &
iudicandi,secundùm illas, dubium ibi tractatum
est,an sufficiat solùm publicari legem in Curia vt
obliget ; ergo siue ea,aut regula Cançellariæ ibi
publicata , aut in Prouinciis , videtur vt sit lex,
sicut alia quælibet Pontificia ad obligandum
subditos,& comprobatur ex his,quæ dixit Ric-
cius , quem iam supra expendi ad alia addens *in*
collect. 1276.*super* §.1 *auth.*vt fact.nouæ constitu-
2 tiones † dicens cum Sayro de constitutione
Principis publicata in loco residentiæ Principis
liget in aliis locis , vbi non fuit facta, sicut fit in
regulis Cancellariæ,quæ publicatæ in curia vbi-
que afficiunt,Cappella Tolosona *in decis.* 40. &
refert decisum per Rotam in terminis constitu-
tionis Pij V. 14 Maij 1584.& 15. Ianuarij 1598.
& in altera constitutione Pij ; & sic fieri,vt sicut
constitutio publicata ligat,sic & regula Cancel-
lariæ,etiam publicata liget tanquam lex.
3 Dubium tamen est an regulæ Cancellariæ
obligent in foro interiori,in quo Ioannes Vallo-
rus *in different. vtriusque fori* verbo *donatio dif.6.*
n.2. ait quod in foro interiori prædictæ validæ
sunt,& tenent , quia prædicta regula de viginti,
& aliæ regulæ Cancellariæ sunt tantùm pro foro
exteriori cum sint iudiciales per notata à Go-
mez *de regul.Cancell.in princip.* & trademus ver-
bo *possessio dif.* 1. quod maximè procedit , cum
donatio facta fuit extra infirmitatem, cum scili-
cet sanus esset Episcopus ; adeò vt dicat Henri-
quez *in summa tit. de indulgent.c.*30. §.7.in glossa
*littera R.*prędictas donationes factas etiam pro-
pè , vel circa mortem validas esse in vtroque fo-
ro , vt multi Iuteperiti Salmantiæ Consulti re-
spunderunt , sed præfecti collectores generales
nequaquam admittent , nihilominus tamen
quoad forum conscientiæ tutus est donatarius:
vnde poterit obsintdescere si fortè publicetur
excommunicatio contra non reuelantes bona
Episcopi defuncti, quod notat , quia est quoti-
4 dianum Vallerus huc vsque loquens. † Et eius
sequutus sententiam docet Diana *p.1 tract.* 10.*de*
*legibus resf.*43. dicens , respondeo negatiuè infe-
rens donationem inter viuos factam per Epi-
scopum intra viginti dies ante eius obitum esse
validam in foro conscientiæ , licet per regulam
Cancellarię de viginti in foro exteriori sit nulla.
Pro contraria autem sententia in hoc puncto fa-
cient quæ infra dico *à q.2.c.*1.an lex,seu consti-
tutio obliget sub peccato, & in foro animæ.
5 Ad secundam quæstionis partem an declara-
tiones Cardinalium habeant vim legis cum
duabus sequentibus existimo respondendum
iuxta quæstionem , quam de hac nunc inquiri-
mus,in qua video admodum laborare Doctores
dicentes quosdam habere vim legis, tanquam,si
ab ipso Papa editæ essent , alios inquam non
item , ratio affirmatiua est , quia declarationes
sacræ congregationis,non sunt doctrinales,sicut
latæ à Doctoribus , & iurisperitis , vt aliqui
Theologi perperam dicunt , sed esse declaratio-
nes definitiuas,seu decisiuas vim legis habentes,
& vt leges recipiendas,vtpote latas ex commis-
sione Papæ,à personis habentibus interpretandi,
& respondendi facultatem à Principe,vt apparet
ex Bulla Sixti V.quę est *in p.2.Bullarij* 7.in ordine.

Vbi habetur facultas dictæ congrationis,nem- 6
pe vt quæ scribuntur à Cardinalibus sacræ con-
greg.nomine Concilij Trid.sint ac si à Papa scri-
pta essent,& addit Garcia *de beneficiis p.1.in præ-*
fatione , † vt decreta , & litteræ Congregationis 7
concilij semotis litibus, sint executioni deman-
danda,nec super his sententia,nec decretum ali-
quod sit faciendum ; itaque statim à Papa super
declarationibus S. C. dari Breue, & ab auditore
cameræ monitorium in earum executione , quas
Rota absque vlla controuersia , & disputatione
amplectitur;suscipit,& obseruat,vt praxis osten-
dit.† Taliter vt eandem vim habeat declaratio,si 8
facta sit ad instantiam partis,seu in casu particu-
lari,quia facit etiam ius quoad omnes,& in vni-
uersum,& sic habere vim legum generalium,do-
cent Salas *de legibus tr.*14. *disp.*21, *sect.*12. Cho-
chiet *in tract.de permut.benef.p.*2.*c.*80. Zipæus *in*
tract.iuris canon. Epistol. ad Lector. Leon *tract.de*
*Iubilæo p.2.q.5.n.*207. Bellochius *de casibus reser-*
*uat.p.1.q.1.n.*82Rodrig. *quæst.regular. tom.*1.*q.*11.
*art.*1.*&* 2. Gambarrupta *de casibus reseruatis c.*3.
*n.*6.Lazarius *tract.de blasf.q.*10.*n.*39. Miranda *in*
*man.prel.tom.*2.*q.*6.*art.*11.Homob.*de examine Ec-*
*cles.p.*1.*tract.*1.*c.*6.*q.*29.Narbona *de appellat à Vi-*
*cario ad Episcop.p.*1.*n.*189.& hæc pars potest cō-
firmari ex infra dictis. † Negatiuam sententiam 9
docentes fundant in eo,quia de ratione legis, vt
iam supra late dixi est vt sit publicata , sed dictæ
declarationes non publicantur,ergo non obligāt
ergo cum declarationes fiant super declarandis
dubiis legum,& constitutionū,vel vt nouæ legis
sequitur,vt quantumuis publicatione non egeāt,
cum cadunt super declarandam legem dubiam,
quæ iam erat publicata,ad eamque reducatur, ta-
men si statuat super casu nouo,tūc reuera debeat
publicari, vt quælibet noua constitutio;imo etiā
Doctores huius opinionis extendunt ad casus,
cum declaratio explicat,& distinguit legem du-
biam,quia iam tunc est lex noua † solúmqua nō 10
egere publicatione dicunt,quando confirmat ius
antiquum manifestum,& hanc tenent Iacob.va-
ler. *de different iuris vtriusque fori* verbo *abso-*
*lutio,different.*5.*n.*2.Pontius *de matrim.lib.*5. *c.*13.
§.2.*n.*7.Zipæus *in nouo iure Pontificio lib.* 5. *tit. de*
*pœnit. & remis.n.*9. Sctarius *in prologom. B.bliacis*
*c.*19.*q.*11.Villal.*tom.*1.*tr.*2.*dif.*7.*n.*5.Bonac.*de le-*
*gibus disp.*1.*q.*1.*puncto* 8.*n.*4.cum aliis Diana *p.*1.
*tr.*10.*res.*19.† Vbi docet sic procedere, nisi aliter 11
per sedem Apostolicam declaretur censens nō
habere vim legis,sed esse nihilominus prædictas
declarationes magni ponderis , ab eisque nulla
ratione recedendum sine firmissimo fundamen-
to:videbis Sanch.*de matrim. tom.*3. *lib.* 8: *disp.*2.
*n.*10.Ledesma *in summ.tom.*1.*de sacram.pœnit.c.*13.
*dif.*7. † Et faciunt sequentia, quia sicut epistolæ 12
Decretales Pontificum , quæ non sunt clausæ in
Corpore iuris non sunt leges , nec vt illæ alle-
gantur in decisionibus causarum, vt ait Roman.
cons 512. *n.*13. sic cum nolit Pontifex has claudi
in volumine iuris ; item quia non imprimuntur
authoritate Apostolica , nec eadem authoritate
sunt in volumine eodem redactæ. Tertio quia
sæpissimè hę declarationes ibi contrariæ sunt ob
desidentes opiniones pro tempore Cardinalium,
quod non sic procedit in legibus vniuersalibus,
quæ sibi contrariæ sunt rarò , nisi ex noua causa
antiquæ corrigantur,& hæ leges rarò fiunt , illæ
sæpe;est enim earum declarationum numerus in-
finitus,quæ frequētius proderunt in casibus par-

ticularibus, ob id non posse esse leges vniuersales, sæpeque fiunt in consulto Pontifice contra Bullam Sixti V. ex quibus & aliis rationibus dicit Berricellus *in quæstionibus mor. tract. 2. q. 7. n. 21.* declarationes Cardinal. non esse leges, inferens quod etiam si factæ sint consulto Papâ non tollant probabilitatem contrariæ opinionis, quia nequit opinio, quę erat antea probabilis, esse falsa, nisi aliis denuncietur.

13 Ego etsi videam pro prima sententia alios inquam Doctores, Barbosam scilicet *de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 4. n. 81.* vbi plures adducit etiam contrariæ, negatiuæ Hierun. Rodrig. *in compēd. q. reg. res. 18. n. 22.* Muoetaio *de iudicib. conseruat. c. 6. n. 66.* & Dianam qui *p. 5. tract. 2. res. 96.* concludit se in neutram inclinare partem optantem decisionem Pontificiam: tamen adhuc pro secunda sententia negatiua, existimo esse pugnandum in puncto iuris, dicendo prædictas declarationes Cardinalium esse magni habendas pro causarum decisionibus, sic vt plus multum eis stetur, quam aliis Doctoribus contrarium tenentibus; & sic præter multa, quæ congerit Petrus Ochogauia *de sacram. tract. 2. de pœnit. q. 40. n. 12.* ad effectum vt possint in conscientia obligare, & Merolli *in disputation. Theolog. tom. 2. disp. 4. c. dubio 12. num. 137.* Sanchez *in selectis disp. 48. n. 1.* Busius *tract. de triplici iubil. sect. 3. casu 2. §. 7. n. 255.* probantes tunc declarationes fieri decisiuas, quando consulto Romano Pontifice fiunt, secus autem ipso inconsulto, nam in

14 tali casu putant esse tantum doctrinales. † Tamen verius videtur loqui Torreblanca *in pract. iuris Eccles. spir. lib. 14. c. 3. n. 19.* dum verissimum esse ait prædictas decisiones, non solùm manuscriptas, sed impressas, nullam vim obtinere, nisi habeant requisita in Bullis Sixti V. Gregorij XIII. & Vrbani VIII. scilicet primo fuisse pronunciatas consulto summo Pontifice. Secundo vt Domini Cardinales solùm declarent, & interpretentur, nec disponant, aut dispensent, aut restringant, aut amplient, vltra verborum vim, & regulas iuris. Tertio vt exhibeantur *in auth.* forma, solito sigillo, & subscriptione Eminentissimi Cardinalis Præfecti, ac secretarij eiusdem congregationis, quibus addo Molfesium *in summa tom. 1. tract. 9. c. 13. n. 43.* Hurtadum de Mendoça *in 2. 2. D. Thom. vol. 1. disp. 84. sect. 2. §. 25.* Layman *in Theologia morali lib. 1. tract. 4. c. 7. §. 8. n. 28.* Coriolanum *de casibus reseruatis p. 1. sect. 1. art. 21. n. 5.*

15 Ad tertiam quæstionis partem an declarationes Cardinalium sint tantùm doctrinales, etiam si emanauerint, facto verbo cum Papa quam poteris ex dictis resoluere. Sed quia post dicta, sunt plures Doctores nouissimè de hac disputantes, inter quos Berricellus *in quæst. moral. tract. 2. q. 7. n. 21.* quatenus dicit quod sacra Congregatio, consulto Pontifice declarans, non facit legem generalem, quia de ratione talis legis est, vt obliget omnes, nisi expressè declaret se legem facere generalem, quoad omnes eamque promulgari mandet *l. leges vt generales C. de legib.* ibi *vel per*

16 *omnes populos iudicum pragmaticis diuulgari.* † Sic omnes intelligentes textum in *l. fin. C. de legibus, l. 1. C. de const. Princip.* vbi Iason, & Bruno, Casaing. *de priuilegiis regul. p. 1. tract. 1. c. 1. prop. 3.*

17 Dixit duobus modis Pontificem decreta Cardinalium confirmare, vno modo illa supponendo, tanquam consilium sibi à Cardinalibus datum, vt cum in Bullis suis sic loquitur, *de consilio fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium*, & postea Pontifex decreta illorum in sua persona pronunciat dicendo *volumus, & decernimus.* Altero modo cum Pontifex illa decreta supponit, & exprimit in suis Bullis, vt à dictis Cardinalibus edita, & illa confirmat, & his probat *ex c. cum dilecta, & c. examinata de confirmatione vtili vel inutili*, vt quoties declaratio ius antiquum confirmet, nullo modo faciat legem; & sic tenet satisfaciendo argumento, quod potest opponi nempe solere Pontificem in dictis Bullis confirmandis, eisdem decretis apponere illam clausulam *inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur.* ac se velle dicta decreta ab omnibus obseruari, quia satisfacit has clausulas adiici, non vt decreta, quæ simpliciter doctrinalia sunt, leges, aut canones fiant; sed vt in statu doctrinali remanentia, maiori cum reuerentia, & firmitate recipiantur, & obseruentur, quemadmodum approbationes, & confirmationes doctrinæ sanctorum, Augustini, Thomæ, & Bonauenturæ, à pluribus Pontificibus factæ, non illi dederunt vim legis, sed eam magis acceptabilem Ecclesiæ Dei reddiderunt.

Bruni inquam, & Berricelli opinio relata, mul- 18
tum displicet Dianæ nouissimè *p. 11. tr. 2. miscel. res. 42* qui post plura ab eo relata sic concludit, & si decem rationibus Berricellus, quas reperit Diana comprobans suam sententiam, concludit probabilius sibi videri eas declarationes non esse leges. Quare etsi amicus noster Pater Antonius Escobar *in Theologia mor. tom. 1. lib. 5. sect. 2. c. 12. problemat 3. n. 94* censeat declarationes Cardinalium maximi ponderis esse, ab iisque nulla ratione discedendum, absque firmissimo fundamento, attamen vim legis non habere, nec illis necessario standum, nisi aliter per sedem Apostolicam declaretur: tamen etsi hæc resolutio sit vera, quā
& sequimur † fallit verò quādo declaratio Car- 19
dinalium est certa, & indubitata, signata sigillo, & subscriptione præfecti Cardinalis; ac secretarij eiusdem Congregationis pro tempore existentium, vt requirit Vrbanus VIII. & quod in ipsa ponatur factum fuisse, consulto Pontifice,
iuxta Bullam Sixti. † Et quod in suis declaratio- 20
nibus Cardinalis tantùm declarent, & interpretentur, non verò dispensent, restringant, aut amplient, vltra vim verborum, & regulas iuris, voluit Greg. XIII. aliàs si vltra declarent, debeant dicere id factum ex particulari commissione, aut
voluntate Pontificis. † Quartò vt prædictæ de- 21
clarationes constent notitia publica, qualis est illa, qualem Episcopus potest præbere in suo Episcopatu, declarando illas formâ iuridicâ, & quæ oriri potest ex fama publica deriuata ex principio authentico, hoc est solito sigillo, & subscriptione Cardinalis præfecti, vt dictum, sic
vt non sufficiat cuiusque alterius Cardinalis. † 22
Quintò quòd scilicet publicentur id Doctores assumendi à necessitate publicandi legem, vt obliget; ita vt ex defectu huius conditionis Doctores asserant, vt declarationes Cardinalium non obligent in conscientia, aut foro exteriori, sic amplius docet Pater Hurtado, *variar. tom. 1. tract. 3. c. 6. res. 45. à n. 160.* Pater Mendo *in Bulla cruciatæ disp. 5. c. 6. n. 41.* qui incidit Cardinales sic præceperunt pridie Augusti anno 1631 iussi Vrbani VIII. iterum ipse Hurtad. *tom. 2. tract. 12. c. 1. res. 5. n. 54.* Martin. de San Ioseph. *in monit. confes. tract. 20. de pœnit. n. 18.* Pasqualigus *in quæstioni-*

bus

Digitized by Google

bus canonic.cent.5.q.6.n.24. Bonatus *verum regular.tom.1.tract.8. q.4.* Garcia *in summa Theolog. mor.tract.v.dif.5. dub.5.* Bordonus *in conf.regular. tom.2.ref.73.* per totam, in qua multas quæstiones circa materiam pertractat.

23 Ad quartam quæstionis partem an authentica forma alicuius declarationis sacræ congregationis conferat ei vim legis generaliter obligantis in vtroque foro. Et quia Delcastillus nouissimè *de sacram tom.2.tractat.8.disput.10.dubio 9. à num.254.* Bossius *de Iubil. sect.3.casu 2. num.225.* & contra hunc Diana *p.5. tract.12. de indulgent. ab Iubileo, ref.53.* idem Diana nouissimè, & in terminis verba prædictorum recolligens, & expendens Bullam citatam Vrbani VIII. *in p.1 P. tract 8.miscel.ref.53.* omnino videndus affirmat, vt in vtroque foro declarationes Cardinalium

24 obligent. † putans in fine in repugnantes Doctorum opiniones, illam semper amplectendam, quæ magis fauet authoritati Sacrarum congregationum, cum videbis longè alloquentem, quod intelligo dum adsint conditionea adductæ.

25 Dubitabis an promulgatio prædictarum declarationum debeat fieri illo eodem formulario, quo vtitur in legibus ac constitutionibus Pontificiis, & existimo, vt debeant publicari illo apparatu, quo in legibus contingit, satque esse, quod publica forma, quem formam nobis præscripsit suo decreto summus Pontifex Vrbanus VIII. scilicet vt dixi quod sint exhibitæ solito sigillo, & subscriptione Eminentissimi Cardinalis Præfecti, & Secretarij eiusdem congregationis pro tempore existentium qua forma posita, & speciali iussu sanctissimi Domini nostri Vrbani Diuina prouidentia Papæ VIII. Congregatio mandat, & præcipit, tam in iudicio, quam extra adhibendam esse fidem: hæc docent Hurtado *variar.tom.1.& tom.2.* & cæteri DD. iam relati, quod iterum videtur referre Diana *d.ref.53.tract.8.*

26 Sed quia Bossius *de Iubilao d. sect.3.casu 225.* respondendo ad quasdam declarationes sacræ Congregationis in ea sit sententia, scilicet vt prædictæ declarationes, admodum legis obligent in vtroque foro non sufficere, quod sint signatæ sigillo ipsius Congregationis, sed insuper requiri, vel quod Papa det breue, quo iubeat illas conseruari, vel quod auditor Cameræ det monitorium in earum executionem, seu

57 sub censura mandet seruari. † Et addit Delcastillus *dict.dubio 9.ad num.254.* (quidquid sit de Bossij sententia) pro aliis casibus particularibus, quod vt obligent per modum legis, debeat constare certò certitudine morali, quod eædem circumstantiæ concurrant in illis casibus, ac in casu, in quo talis declaratio emanauit cum prædictis circumstantiis, nec quod debeant habere maiorem vim, quam debeant rescripta, & responsa Pontificia, quæ extant in corpore Iuris Canonici, aut extra illud corpus alioqui sufficienti authoritate firmata ad faciendam fidem, sed ad hoc, vt talia responsa Pontificia, aut rescripta obligent in aliis casibus debent esse similes planè casus in substantia, & circumstantiis, propter quas id fuit responsum; ergo hoc ipsum debe constare in prædictis declarationibus.

28 Et licet contra dictum Bossij insurgat Diana, videtur quod eius doctrinam defendat Del Castillus suprà, non approbans Dianam contradicentem, putans, nec relatis à se verbis Congregationibus aliud intendere, quam quod verba ipsa sonant, & probant sonare quidem, adhibendam esse fidem illis, quæ in prædicta authentica forma, solito sigillo, & multæ fuerint.

† Quod non negat Bossius, sed dicere, vt præ- 29
dictæ declarationes admodum legis obligent in vtroque foro, non sufficiat, vt sint signatæ sigillo ipsius Congregationis, sed insuper requiri, vel quod Papa det Breue, quo iubeat illas seruari, vel quod auditor Cameræ det monitorium in earum executionem, seu sub censura mandet seruari; itaque illam illam authenticam formam facere fidem talis declarationis, quòd vera sit, & quòd ita iudicauerit in illa occasione pro casu, de quo erat quæstio, & ille sit sensus congregatorum, alia addit ex Bossius Del Castillus, quæ leges etiam *in dicta ref.53.* Dianæ *tract.7.miscel.*

Ex quibus iam vides tunc declarationes Car- 30
dinalium esse decisiuas, quando fiunt consulto Pontifice, & insunt in eis iam adductæ conditiones, quas exprimit Hurtadus in suis variis relatis; secus autem ipso inconsulto, quia in tali casu putant Doctores relati esse tantum do-
ctrinales. † Vnde euenit quod si reperiantur 31
duæ declarationes, seu interpretationes contrariæ de eodem articulo, tunc si vtraque est authentica, seu iuridica, vtpote facta consulto Pontifice, potius secundæ, quam primæ standum sit, nam huiusmodi interpretationes ita se habent, ac si ab ipsomet Papa factæ fuissent, ad instar duarum legum disponendum in eodem casu, quia parum posteriori statut, cum censeatur abrogata prima per Editionem secundæ *l.leges posteriores cum vulgatis,ff. de legibus.*

Quod si altera facta est consulto Pontifice, ei
standum erit, si altera non; quod si neutra, tunc 32
quia sunt interpretationes doctrinales tantùm, possit quilibet amplecti; ac sequi quam maluerit, sicut dicunt communiter Doctores, quando sunt duæ opiniones probabiles contrariæ: ita docet in terminis Merolla *in disput. Theolog. tom.2. disp.4. dubio 12. num.173.* † Vbi addit vt
tunc apparet declarationem Cardinalium fa- 33
ctam esse, consulto Summo Pontifice, quando in eius tenore id manifestatur per verba, consensum Pontificis significantia, refert Diana *d.p.5.tract.2. ref.96.in fine.*

Ad quintam quæstionis partem, suppositis
quæ supra adduxi, an decretum Gratiani habeat 34
vim legis, non est sine disputatione, vt affirmant aliqui, tum quod Gelasius Papa approbauerit tale decretum, tum vt alij dicunt quod Eugenius III. approbauerit omnia contenta in decreto; & quod licet non constaret expressè de huiusmodi approbatione communiter: tamen Canonistæ, & Legistæ omnia contenta in decreto allegent, tanquam leges, sicque illis vtantur in decisionibus causarum à tempore quo Gratian. anno 1009. compilauit decretum, à quo tẽpore semper Legistæ, & Canonistæ iudicarunt adesse talem approbationem, vsque ad tempus præsens, & vsi sunt, tanquam sacris Canonibus, etiam dictis Sanctorum, quæ inibi inseruit Gratianus, cumque hæc consuetudo sit antiqua, eaque det iurisdictionem, vt dico *infra de consuetudine,* & potestas condendi leges sit iurisdictionis actus, videtur, vt à tanto tempore de-

cretum Gratiani legis, & constitutionis vim habeat, docet in terminis Pater Molfesius *in summa Theolog. tract. 9. tom. 1. c. 5. num. 73.* cuius verba refert Diana *p. 5. tract. 14. miscel. 2. dif. 68. per glos. cap. noli dist. 9.*

35 Et confirmatur primo, quia varij Summi Pontifices iusserunt emendationem decreti, vt iam vltimo loco Greg. XIII. iussit illud emendari, & corrigi, facta collatione cum originalibus, ex quibus Gratianus desumpsit omnia, & sic emendatum iusserunt excudi; igitur videtur, vt saltim ex illo facta, ac tacita approbatione Pontificia post emendationem vim legis habeant omnia contenta io decreto, aut saltim compilata ab eodem Gratiano. † Et videtur sic

36 posse defendi, quia sanctorum Patrum ibi collata si sint concordia Patrum ex Doctorum Ecclesiæ sententia, & circa fidem, & sacram Scripturam, tunc ab omnibus sint obseruanda, & omnino tenenda, vt intelligunt Corduba *in quæst. Theol. lib. 4. q. 1. propos. 6.* vers. *sextum signum*, Suarez *de fide disp. 5. sect. 3. n. 13.*

37 Contraria inquam sententia, quod decretum Gratiani vim legis, & constitutionis non habeat, docet vt veriorem Doctores alij, quia Canones ibi contenti, non sunt legis Pontificiæ, nec alterius, qui potestatem condendi eas habuerit, solùm enim patet vt fuerint recopilatæ à Gratiano dicta quædam sanctorum Patrum, & aliorum, & in eo volumine posita absque eo vt constet volumine illud approbatum fuisse ab aliquo Pontifice, nec est authenticum, continet ergo dectetum hoc sanctorum plures authoritates, aliquas aliquorum Conciliorum prouincialium, alias eiusdem Gratiani, alias inquam Paleæ, qui fuit Gratiani discipulus, & denique continet etiam leges nonnullas ciuiles, quas ille ibi inseruit, & hæc omnia non habere plus authoritatis, quam habeant illi Patres; à quibus Gratianus transcripsit: ita doceot, ac tenent Suarez *de legibus lib. 4. c. 5. n. 6.* Salas eodem, *tract. 14. disp. 8.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 12. n. 5.* Granadus *in 1. 2. D. Thom. controuer. 7. tract. 3. p. 1. disput. 3. sect. 2. num. 17.* Valentia *tom. 3. q. 6. disp. 5. de voto punct. 6.* Sotos *de Iustitia lib. 7. quæst. 3. art. 1.* Caietanus *in 2. 2. quæst. 88. art. dub. vlt. ad finem*, Maior. *in 4. dist. 17. quæst. vltima, §. dubitatur an is* qui omnes respondent fundamentis contrariæ sententiæ.

38 Ego inquam vt vberius expendam existimo præfatam collationem decreti reduci ad quatuor species prædictarum, nempe sanctorum Patrum, & conciliorum. Gratiani Paleæ, ac Iurisconsultorum, & licet libenter fatear, quatenus de decretis eiusdem Gratiani, item & Paleæ, ad legum ciuilium, vt ea sic posita, & compilata nullam legis habeant vim, cum nec sint ab aliquo Pontifice, nec fuerint aliquando approbata in specie de authoritate eiusdem Gratiani, quæ nonquam fuerit legislatiua; probant Capra *in lib. comm. opinion.* verbo *decretor. pag. 493.* Costa *in §. quid si tantum p. 4. num. 196.* Paulus Laym. *in Theologia morali tract. 4. de legibus c. 3. n. 12. §. 3.* Suarez *de legibus lib. 4. c. 5. num. 6.* Canisios *in summa iuris Canon. lib. 1. tit. 1. in annotat.* & alij infra refereodi.

39 De decretis Paleæ concors est Doctorum sententia, vt nullam authoritatem habeant, nec fidem faciant, quia vt fatentur Corseus *in repet. Abbatis* verbo *liber decretorum*, Baptist. de S. Blasio *in repet. Rubr. decreti, num. 42.* Sebastian. Medicis, *tract. de legibus, & statutis p. 1. q. 3. n. 13.* Aoton. Aug. *ad decretal. in præfat. ad Greg. XIII. pag. 3.* Cotta *in memoralibus*, verbo *iurisperiti §. deinde*, Fr. Eman. Rodriguez *quæst. regula tom. 1. quæst. 6. artic. 2.* vers. *nam Palea*, Cardinal. Baron. *tom. 12. Annal. Eccles. anno Christi* 1151. *num. 6. in fine*, dicentes nonnulla adiecisse Paleam decretia ipsius Gratiani, seu posuisse in margine, quæ postea fuerunt ab impressioribus incorporata, vt sentit Barbosa alia adducens *in præfat. decreti num. 9.*

De legibos inqoam Iurisconsultorum, & si per se, quatenus coditæ à Principibus, seu Legislatoribus sæcularibus, vim obligandi habeant subditos suos, sed non eo quod à Gratiano sint incorporatæ in decteto, suam vim queant extendere, ad obligandos Clericos, etiamsi tales leges sint fauorabiles Clericis, & Ecclesiis, vt infra dico *in cap. Ecclesiæ 10. hoc tit.* nisi prædictæ leges essent Canonicatæ, ac per aliquem Canonem Pontificium approbatæ; nam tunc susciperent vim legis Canonicæ, vt aduertit bene glossa *d. cap. vero tractat. singularis* Abbas *num. 9. in cap. 1.* de rebos Ecclesiæ, Sanchez *de matrimonio lib. 9. disputat. 12. num. 3.* vers. *fatentur*, & cum multis aliis Barbosa *in præfat. decreti num. 10.* 40

Ex prædictis relatis tribus speciebus eorum dectetorum, quæ sub decreti volumine à Gratiano sunt compilata iam vides vt ea siogula nullam legis habeant authoritatem; tota verò difficultas residet: quid dicendum de recolectia capitibus à Gratiano ex sanctis Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus, item & de Conciliis. 41

† Et quatenus spectat ad Sanctorum dicta respondent Archidiaconus *in cap. de his 2.* statim in principio *dist. 30.* vbi Domin. *num. 2.* vers. *quæro nunquid*, Præpositus post quiniam quæstionen, vers. *redeundo ad textum* Turrecrem. ibidem *num. 5.* vers. *de his*, qui dum inqoirunt nunquid standum sit decisioni illius decteti, eo quod non sit Pontificis, nec Concilij generalis, sed Rabani Archiepiscopi ad Heribaldem, respondentque standum esse, quia opus hoc decreti recipit Romana Ecclesia quoad capitula in eo contenta; & sic idem Archid. *in cap. quis nesciat dist. 9. ad fin.* vbi Domin. vers. *quæro quid de volumine*, Abbas *in c. 2. num. 9. de rescript.* vbi Felin. *n. 43.* vers. *firmat.* & Papa *n. 8.* Turrecrem. *proœm. decreti art. 8. num. 25.* Thomas Canan. *in repetitione eiusdem proœm. à num. 343.* Maranta *de ordine iudicior. p. 3. quæst. vnica n. 36.* Anton. Cuchus *instit. moral. lib. 1. tit. 1. num. 5.* Medin. *de sacrorum hominum continentia lib. 2. cap. 33. in fine*, Dyonisius Paul. *de vera Patriarchal. sedium erect. c. 4. num. 1.* Sanchez *de matrimon. d. lib. 9. disp. 12. num. 3.* Frat. Emanuel. *quæst. regular. tom. q. 6. art. 2.* docent sanctorum Patrum testimonia, quamuis ex se vim canonum non habeant ad causarum decisionem, at ex longa Ecclesiæ consuetudioe sic acceptantis, & publicè volumen decreti permittentis, quæ in eo sunt Sanctorum dicta ioserta obtinere robur Canooici statuti, dummodo in cootrarium aliqua dispositio Pontificia non appareat. 42

Verum quia absolutè pro negatiua senteotia iam Doctores addocti banc partem non admittant; imò, & Diana sic teneat *p. 5. tract. 14. miscel. 2. ref. 68.* imptobans tum Barbosam, qui in 43

dicto

Digitized by Google

dicto procemio decreti ex relatis Doctoribus *num.7.* dixit Sanctorum dicta vim legis habere, item & fundamenta Molfesij *dict. num.73.cap.5. tract.9.* & proximè dictorum Doctorum: ego duxi transcribere alia, quæ distinguendo adducunt alij Doctores: nempe vt cum sint plura dicta Augustini, quibus contraria sunt alia à S. Hieronymo dicta; quæ & recolligit in prædicto volumine decreti Gratiani, cuius occasione Gratianus idem *in c. noli dist. 9.* voluit ostendere sanctorum Patrum scripta non esse pro lege suscipienda, ac necessario admittenda, quia sunt etiam plura dicta in decreto compilata Sanctorum; quæ etsi ad religionem pertineant, & fidem; possint in controuersiam deduci, ac examinari, an sint contraria veritati, quæ eo tempore latebat, postea vero in lucem prodierit Ecclesia Catholica definiente.

44 Quare etsi glossa iam adducta *dict.cap.noli,* vers. *in istis* dixerit Sanctorum dicta authentica censeri, ac pronunciari, & vsque ad vltimum iota necessario recipi per textum *in cap.sancta Romana 15. dist.* vt patet inter concilia, & alia, approbasse Romanam Ecclesiam dicta Augustini, & aliorum Sanctorum, ex Gelasio Pontifice, sed eam interpretationem glossæ optimo iure improbant Alfonsus à Castro *lib.1. de heresibus c.7.* Couarr. *variar. lib.4. c.16. n.6.* in vers. *item Epistolam* in fine Barbosa *d.cap.noli,* qui ibi addit posse expendi scilicet vnius aut duorum Sanctorum auctoritatem in his, quæ ad sacras Litteras, & doctrinam fidei spectant, probabile quidem argumentum subministrare posse, firmum vero non esse, & in hoc sensu posse intelligi Castrum loco citato, vt eleganter tradit Cano *de locis Theolog.lib.7.c.3.concl.2.*

45 Vel potest inquam dici vt refert glossa *in dicto cap.noli* vers. *in istis* in fine, vbi postquam dicit Augustinum intelligi loquutum secundùm illa tempora antiqua, dum in libri tertij prologo de Trinitate non vult vt in suis litteris quasi Canonicis scripturis inseruiatur, Augustinum relatum *in dicto c.noli* vers. *in istis* ideo dici quod maior sit authoritas veteris testamenti, quàm sanctorum Patrum, vt habetur *in cap. in Canonicis dist.19.* quare existimo decretum Gratiani vim legis non habere, nisi tantùm in his capitibus, & decisionibus, quæ ab aliquo Pontifice fuerint Canonicatæ, vel inter decretales aliquando iouentæ; nec aliqua consuetudine, etiam longissima, earum authoritatem ad vim legis transisse; quia vt respondent Doctores negatiuæ sententiæ non sic decreto in scholis, ac in tribunalibus vtimur, tanquam de lege decidente, secundum singula dicta eiusdem, etiam si sint Sanctorum, sed tantum vt de sententiis maximi ponderis, & non sine maxima causa non sequendis, iuxta quæ dicta sunt sub hac quæstione declarationibus Cardinalium.

46 Ad vltimum inquam de Conciliis prouincialibus recollectis à Gratiano in suo decreto respondeo, quòd etsi nonnulli dixerint eorum dicta recipi tanquam leges. Ego verò existimo non sic de istis Conciliis censendum quæ extra singulas prouincias statuerunt, non potuerunt extendi ex adductis sub quæstionibus proximè præcedentibus de Episcoporum legibus Archiepiscoporum, Patriarcharum, Legatorum, quorum decreta vltra territorium cuiuslibet non porriguntur ex ibi dictis.

Et quia iurisdictio inhæret territorio, sicut nebula in tota Palude, vt per Gregor. *in leg.1. glossa fin.tit.4.p.3.* Caued. *Lusit. decis.*10.*n.9.p.2.* Paris. *cons.*16.*n.*21. *volum.*4. Curtius Iunior. *consil.*41.*num.9.& cons.*158.*n.*24. *& cons.*184.*num.*8. Octauian. Clorit. *respons.*3.*num.9. & respons.*10. *n.*50. Barbosa *in c.2.hoc tit.n.*10. 47

48 In Conciliorum autem generalium, & aliorum summorum Pontificibus decisionibus, quæ in corpore decreti reperiuntur, existimo in hac parte tantùm dicta sub eo vim legis habere, non ex eo quod ibi inuenta sint, & transcripta, sed à vi, quam à conditoribus, & statuentibus acceperunt, iuxta quæ iam dixi *de legibus, & constitutionibus summorum Pontificum à q.4.* & in quæstione præcedenti *de Conciliis generalibus*, quoad leges: ita docent Abbas *in dicto c.2. de rescript. n.9.vers.& prepositio,* Felin *n.44.* vers. *firmat etiam,* Sanchez *d.lib.9.de matrimon.disp.*12.*n.5.*vers. *praeterea.* † Est enim Canoni voicuique, qui est in decreto danda eadem *fides*, quæ authori eius datur Ripa *in l.1.n.69.ff. si certum petatur,* Caietan. 2.2.*quæst.*88.*vltimo dubio* §.*ad primum dicitur,* vbi Aragon.*dub.1.in solut.ad 2.in fine,* Sotus *de Iustitia lib.7.quæst.3.art.1.* vers. *ait ergo sunt,* Valentia 2.2.*disput.6. de voto puncto.6.§. hinc sequitur deceptum,* Barbosa *in proœm.decreti* sub *d.num.7.*vers. *ex quibus.* 49

50 Et quod Gratiano referenti authoritatem Papæ, seu Concilij, sit credendum, nisi ostendatur exemplar in contrarium, docent Felinus *in d.c.2.de rescriptis n.47.* vbi Decius *n.15.* & Præpos. *in procemio Gratiani num.4.* Et est ratio quia passim Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, vt patet *in cap.Apostolica de his, quæ fiunt à prel.sine consensu Capituli, & in cap. per tuas de sentent.excommunic.& in clem.1.colum.4.* vers. *nos eodem mandato* ibi *secundùm formam in decretis de iureiurando:* ita melius concludo ex *d.Sebastian. Medicis in d.tract.de legib.*

51 Et statutis *p.1. quæst.3.n.13.* reduci decretum ad septem species; nempe ad dicta sanctorum, ad alia eiusdem Gratiani, & ad alia Paleæ, item & ad alia Iurisconsultorum legum ciuilium, item ad alia Conciliorum prouincialium, de quibus dixi nullam legis authoritatem habere, & postremo ad duas, scilicet dicta Conciliorum generalium, & summorum Pontificum; quæ sub volumine decreti reperiuntur: de quibus certum est esse leges Canonicas; seo earum habere potestatem; eo quod ab habentibus potestatem sunt condita, & tantum à Gratiano collecta in decreti volumine, qui de se nullam legis authoritatem habet ex adductis.

52 Quis fuerit Gratianus, & quis Palea recenset Barbosa *in d. proœm.à num.1. & à n.9.* aliqua dico infra *in c.1.quæst.1.* vers. *ad tertiam* hic applicanda, vt vberius intelligas auctoritatem dicti decreti à Gratiano conpositi, & quàm caute sit legendus, eo quod sua cum Sanctorum verbis sæpius contineat, leges quæ nullimè scribit Franc. Valente *in concordia iuris Pontificij, in proœmio c.7.* per totum.

53 Ad sextam quæstionis partem: an clausis oculis standum sit Pontificis decretis, & eis necessario acquiescendum: & supposito quæ supra adduxi *in c.1. de summa Trinitate, & fide Catholica,* §.1 .& his, quæ latè scribit Diana nouissimè *p.11. circa finem tract.2. de infallibilitate decretorum Romani Pontificis extra Concilium,* vbi per plures resolu

Digitized by Google

resolutiones agit eum multis, non solùm latè
agens circa res fidei, & circa mores, sed & cir-
ca contractus. Vnde iam breuitet, etsi Cara-
mucl. *fundamento* 13. *n.* 317. existimet ex doctri-
na Dianæ alia decreta esse præceptiua, alia regu-
latiua, alia consultiua: quare existimo io Pon-
tificum decteris. Considerandæ esse ea, quæ di-
sponuntur, & quoad tei grauitatem, & quoad
verba: ex hisque eognosci possit, si præceptiua,
vel directina sunt.
54 Ob idque eum in Trid. Concilio *sess.* 23. *c.* 4.
de re firmat. dieitur *prima tonsura non initiuntur*
qui Sacramentum Confirmationis non susceperunt,
quætunt Doctores an in his verbis Pontifex in-
ducat præceptum sub mortali, & respondent
plutes non obligare sub mortali, nec eum, qui
recipit, nec Episeopum, qui confert ordines, seu
primam tonsuram, vt præmittatur antea confir-
matio, tenent Suarez *disput.* 38. *de sacram. sect.* 1.
Valent. *q.* 2. *puncto* 3. Conink. *hac quæst. artic.* 8.
n. 90. *& de ordine disp.* 10. *dub.* 10. *n.* 103. Viuald.
de Confirmat. n 41. Victoria *de ordine n.* 232. Auila
de censuris p. 6. *disp.* 9. *sect.* 1. *dubio.* 3. Nauarr. *in sum.*
c. 32. *num.* 9. Azot. *tom.* 2. *lib.* 3. *moral. c.* 48. *quæst.* 1.
Molfesius *tract.* 4. *tom.* 1. *c.* 2. *n.* 21. Reginald. *tom.* 2.
lib. 28. *c.* 3. *n.* 24. Diana *p.* 11. *tract.* 1. *res.* 15. Zam-
brana de casibus oecurrent tempore mortis *c.* 2.
dub. 2. *n.* 3. & alij asserentes, nec in decreto præ-
dicto Tridcnt. nec in alio capite impositam esse
eiusmodi obligationem sub mortali.
55 Itaque etsi Caramoel videatur ex quadam
expositione, qoam fecit Diana ad decretum
Clem. VIII. dicens decretuo illud non esse la-
tum à Pontifice per modum præcepti irritantis
confessionem aliter factam, sed per modum re-
gulæ, & Concilij, inferens Caramuel vt si il-
lud decretum sic exponitur, quare noo sic ex-
ponantur cætera Pontificia decteta, sicque man-
dare paucissima præcepta, quia cum decretum
sic exponitur *Clem. cur non, & cætera Pontificum*
56 *vniuersa decreta.* † Quo fit vt Diana supra existi-
met suam opinionem regulandam esse ab expres-
sione verborum, quibus vtitur Pontifex in suis
decretis, & circa quam materiam dicens (vt
nemo dicit) vt quod disponitur in decteto
Clem. VIII. qood Lampas semper in dormito-
rio colluceat, sit præceptum, & non potios
directio.
Et simili modo, qood disponitur in Bulla
57 Pij V. posita in prioeipio Missalis de Missis oon
dicendis, vt Rubricæ præscribunt; & tameo cer-
tum esse ait secuodùm materiæ grauitatem ali-
quas ex illis præscribi præceptiuè, aliquas dire-
ctiuè; itaque resoluit contra Caramuel male
eom inferre hoc v.g. dectetum Pontificis in
aliquo disponit directiuè, vel non præceptiuè
58 sub mortali; ergo alia decreta ita erunt expli-
canda. † Respondet enim Diana diuersimodè
Pontificem in suis decretis disponere secuodùm
grauitatem materiæ, & secundùm verba; ideo-
que male ex vno ad aliud inferri; & ob hoc be-
ne crescent in præsidio Romano *lib.* 3. *n.* 57.
Affirmans iuxta eundem Clem. VIII. dispo-
59 nentem aliquid circa curam Nouitij religiosi;
non ex eo obligari Nouitium ad peccatum: &
amplius ego confirmo ex infra dicendis, eum
ago: an omnis lex obliget ad peccatum mortale.
60 † Et veluti etinmsi Rector vniuersitatis pręcipit
aliquid sub pœna præstiti, num obliget ad pec-
catum mortale *de quo.*

Ad vltimam quæstioois partem in quo differ- 61
sant leges, cooltitutiones, statuta, præcepta,
edicta, dispensatio, rescriptum, & priuilegium
vt respondeam præmitto repetenda hîc quæ su-
prà scripsi *quæst.* 2. in vers. *ad quantam*, vbi quid
sit lex, quid Senatusconsultum, quid Plebisci-
tum, quid Principis constitutio, quid respon-
sa prudentum, & alia, vt edictum præceptum,
& ibi in fine quid sit priuilegium, & 10 quo
conueniat, aut differat à lege: etenim de his
omnibus dixi quod vere leges, & constitutio-
nes sint, etsi variis vocabulis decetoantur in
iure. † Vnde etsi Iurisconsulti oihil de statuto- 62
rum vi, & insimulque de ordioationibus popu-
lorum cautior elate, de quibus vocibus passim
Pontifices vtantur; ideo existimo quod etsi sta-
tuta, & ordinationes ex vi vocabuli, non tan-
tòm soneot, quantum, leges vniuersales; eo quòd
statuta potius, & ordinationes restriogantur ad
leges municipales, hoc est priuatas, cuiusque
singularis vniuersitatis, nihilominus video vt
promiscuè, sicut leges assumantur, iuxta quæ
adduxi. *q.* 9. *&* 10.
Quæ verò sint præcepta mandata, siue edicta 63
ex dictis potestatis colligi ex his, quæ DD. do-
cent *in Rubrica*, *& tit. ff. de decretis ab ordine fa-*
ciendis, vbi Vvesembechius probat decreta fieri
in vtilitatem Reipublicæ, à communi, vel ma-
ioris partis conseosu *ex l.* 2. 3. 4. *&* 5. vbi *in l.* 1.
& 4. ponit consultus exempla, vt de Medicis
constituendis, aut reprobandis, & de salariis
pro vtili in communi opera ordinandis, & non
de aliis, quæ spectant ad ambitionē priuatorum
dict. l. 4. † Quorum affectus est vt quod ordo 64
semel rectè, ritaque decreuit rescindi non opor-
teat, nisi ex vtilitate Reipublicæ *l.* 5. *eodem:* & ad-
dit Vvesembech. quod decreta non sint leges
generales, nec à parte proponuntur, sed fieri in
Curia ab ordine, & sic non obligare ignorantes
ad pœnam, sicut leges, quæ publice promul-
gantur ex *leg. leges Cod. de legibus.* Sed tantum
scientes, *l. fin. eod m*, & faciunt textus *in cap. vt*
animarum hoc tit. lib. 6. & quæ supra adduxi ex eo
de statutis Episcoporum suprà *q.* 9. 10. *&* 11. &
ad naturam horum decretorum potest dici, vt
habeant vim obligandi præcepta, mandata, seu
edicta, quæ solent à superioribus indici.
Priuilegium est quasi dispensatio, quia cum 65
sit lex quædam particularis, vt suprà adduxi
dict. quæst. 2. *in fine*, *& q.* 3. vbi quæ differentia, &
sæpius cootra ius; ideo sonat idem, quod di-
spensatio, de qua plura dico sub *titul. & c.* 10. *de*
rescriptis.: nonnulla adduxi *in c.* 4. *de indic. circa*
finem. † Et vt ait Syluester verbo *priuilegium n.* 3. 66
aliquando accipitur pro qoaliber concessiooe
facta propter ius, vtpote eum Rex concedit ali-
cui res aliquas sibi competentes, vt est legiti-
mare aliquem.
Aduertes inquam quod etsi D. Thom. 1. 2. 67
q. 79. *art.* 4. videatur dicere idem esse dispensatio,
ac interpretatio legis, de qua dixi latè sub *c.* 12.
de iudiciis. Sed reuera differunt, quia si idem esset
eueniret vt quemadmodum Doctor vous potest
interpretari, & legem declarare, etiam posset
in ea dispensare, seu ad minus postquàm semel
Papa dispensarit in casu aliquo particulari cum
tali causa, si non esset plus, quàm declara-
tio, posset quilibet in eodem casu cum eadem
causa dispensare secum, aut cum aliis; & ita dis-
pensare non sit declarare sed tantùm dare alieni
faculta

Digitized by Google

faeultatem, vt non obstante lege, faciat hoc, vel illud, vt dieunt Scotus *in 3. dist. 3. quaest. vnica §. sed ista* Sotus *lib. 1. de iust. q. 7. art. 3. & lib. 7. q. 4. art.* 1. Couarr. *in 4. decret. 2. p. c. 6. §. 9. n.* 1. Vasquez 1. 2. *disp.* 176. *c. 3. n.* 11. Villalob. *p. 1. tract. 2. difficultate 40. n. 3. in fine.*

68 Pro complemento breuiter aduerto, vt quoties consulitur Rex in aliquo easu speciali, iuxta aliqua, quae dixi *sub rub. de appell. à n. 26.* vbi de consultatione, & relatione ad Principem super dubiis, Regis responsum habeat vim legis *l. vltima Cod. de legibus*, Iason. *in l. 1. ff. de constitut.* Gomez *in principio Reg. Cancellariae quaest.* 2.

69 † Idem Procedere, cum Pontifex consulitur *c. 1. dist.* 19. Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 14. num.* 4.

70 † Sed quod supremi Concilij sententia legem non facit, Greg. Lopez *in l. 9. tit. 38. p. 3.* & alij.

QVÆSTIO XIII.

An regulares teneantur obseruare festa ab Episcopis indicta: Et Populus ad adimplenda vota facta, & promissa à suis maioribus, & praedecessoribus: Et an Episcopus possit praecipere regularibus, vt interdicta ab Apostolica sede, vel propria authoritate lata Populo denuncient.

SVMMARIVM.

1 Cap. 12. Trid. sess. 15. *ibi* censurae, & n. 5. 11. & seqq. *quod decretum non tribuit Episcopis maiorem facultatem, quàm habeant à iure*, n. 16.

2 *Regulares tenentur seruare dies festos indictos in suis Dioecesibus ab Episcopis* n. 6. *aliàs poterunt censuris innodari.* n. 7. 8. & 10.

3 *S. Benedicti Coenobium vallis oleti ab Eugenio Papa IV. à festorum Dioecesis obseruatione, refertur releuatum.*

4 Cap. fin. de feriis, & n. 6.

8 *Regulares quando ad ieiunia indicta ab Episcopis teneantur?*

11 *Regularium ritus semper manent in propriis Ecclesiis, quoquomodo in contrarium aliquid praecipiatur ab Episcopo.*

12 *Regulares quoad conciones, & lectiones ad populum, debent se conformare Epistolis, & Euangeliis, quibus Clericus saecularis vtitur, diebus festis, quibus vtitur populus.*

13 *Regularis potest cogi quoad festum ad eius obseruantiam, non quad octauam, non ad officia festorum, sed teneri ad festum de Patrono, non ad octauam, ibi.*

14 *Regulares non prohibentur, dies festos & ieiunia in suis Ecclesiis annunciare.*

15 *Episcopus nequit compellere regulares exercentes curam animarum in eorum Monasteriis, vel alius vnitis, & ad interessendum Diuinis officiis diebus Sanctorum protectorum ciuitatis in Ecclesia Cathedrali*, & n. 16.

17 *Popopulus tenetur ad obseruandos dies festos votatos à praedecessoribus, si adfuerit authoritas Episcopi n.* 18.

19 *Festos dies frangentes laborando, possunt à iudicibus saecularibus puniri, nisi excusentur licentiâ Episcopi.*

20 *Religiosi fratres tenentur ad obseruandos festos dies confirmatos ab Episcopo, quos populus vouerat, sed non sunt obligati ad seruandos festos in dictos à Magistratibus, aliud si indicuntur ab Episcopo. Quid si tantum populus dies votiuos vouerit*, num. 22, & 23. *Qualiter obligantur ex vitalis voti*, n. 25.

26 *Regulares sunt ciues, & membra Reipublicae participantes bona ipsius.*

26 *Regulares num praecipi possunt ab Episcopo, vt denuncient populo interdicta ab Apostolica Sede, seu propria authoritate lata*, num. 27. 28. & 29. *vbi pro negatiua sententia, sed pro affirmatiua à* num. 30. 31. 32. & 33. *quae est tenenda.*

77 *Archiepiscopus nullus, seu legatus sine mandato speciali, nequit compellere fratres Minores, aut ordinis Praedicatorum.*

32 *Regularis excommunicatus à iure potest de mandato Episcopi, publicè denunciari, vt euitetur. alij contra* & n. 33.

33 *Episcopus num queat prohibere, ne regulares celebrent in locis interdictis, nec vt admittant ad Ecclesiasticam sepulturam, aut ad Diuina excommunicatos, & mandare, vt Regulares seruent Episcoporum interdicta? vbi pro negatiua.*

34 *Priuilegia Regularibus concessa in iure, vt possent celebrare tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, si concessa sint post Trid. Concilium, valent: sin verò antea, reuocata censentur*, num. 35. 36. & 37.

37 *Regulares in pluribus casibus subduntur Episcopis* remissiuè.

38 *Regulares possunt puniri, & excommunicari, si delinquant in casibus, in quibus subduntur Episcopo*, & n. 39.

D primam, & tertiam difficultatis partem, vt respondeam, duxi referre verba *Trid. in c. 12. sess. 25. de reformatione* ibi *censura, & interdicta ne dum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, madante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque seruentur. Dies autem festi, quos in Dioecesi sua seruandos ipse Episcopus praeceperit ab exemptis omnibus, etiam Regularibus seruentur.* : Ex qua dispositione decreti videtur vt in vtroque easu regulares teneantur. † Verùm quia post tradita, & congesta à Barbosa ibi *in d. c. 12. Trident.* & ab aliis expositoribus, video nouissimè vt praedictae definitiones sint sub lite mota ab aliquibus Doctoribus, & quoad primam partem quaestionis, quae est secunda, iuxta Concilij verba ibi in vers. *dies autem festi* referam sequentia. 71 72

Et quod ad dies festos indictos per Episcopum seruandos, non teneatur probat Brunus *de priuilegiis regul. p. 1. tract. 2. c. 3. proposit. 5.* dicens, vt eos dies festos non seruando, non peccent, quia institutio illorum festorum est lex Dioecesana, quam non tenentur regulares seruare vt expresse concessit Eugen. IV. Monachis sancti Benedicti Congreg. Hispaniae, vbi illi releuantur, nisi ab illis festis, quae praecipuè per vniuersalem Ecclesiam obseruantur: & alia in confirma- 73

stimationem scribens, quæ ad litteram refert
Diana nouissimè *p.1.tract.2.miscel.res.20.* respon-
der ad locum Trid. *in dicto cap.* 12. quod vult vt
regulares seruent illos dies festos; quoniam sicut
non habet vim, vbi receptum non est (*arg.* eo-
rum, quæ scripsit *in cap. fin. de foro comp. q.30.*)
sic etiam non obliget in illis decretis, quæ clau-
sulam reuocatoriam non habent, qua caret illud
decretum *d.c.* 12.

4 Et hanc partem videtur sequi Hinojosa *in
tract. decision. regul.* verbo *festum* fol. 234. dum ait,
licet ius commune *in cap. fin. de feriis* præcipiat
fidelibus seruare facta, quæ Episcopus cum Cle-
ro, & populo seruanda statuerit: non tamen
huiusmodi constitutionem factam per Episco-
pum ligare fratres mendicantes, quia constitu-
tionibus Episcopi non subduntur, nec Papa præ-
cipere per *dict. cap. fin.* fratribus illa festa seruare;
aliàs eiusmodi festa esse de iure communi, sicut
dies Dominici; imò quod ipsimet Episcopi re-
nerentur illa iure communi seruare, & negat
quod per illud *cap.* detur Episcopis facultas sta-
tuendi dies feriatos, quia ante illud non habe-
bant iure Diuino, & expendens textum illum,
dicit quod ibi Pontifex limitauit potestatem
Episcopis, seu quod dedit illis formam statuen-
di obseruantiam festorum, vt scilicet non sine
Clero, & populo id faciant, quia quod omnes
tangit, debet ab omnibus approbari.

5 Qui etiam satisfacit Trid. *in dict. c.* 12. vers. *dies,*
qui dicit non consequenter loqui Doctores asse-
rentes regulares ad illos dies festos seruandos
teneri, quia post illud nequeunt negare restitu-
tionem suorum priuilegiorum eis competere; &
sic tantùm ratione scandali posse teneri saltem
ad illos dies festos, ad quos non teneri regulares,
secluso scandalo, quia huiusmodi votum est per-
6 sonale. † Ego autẽ quia iam quàm plura apriora
nimis dixi in *d. cap. fin. de feriis tota quæst.* 1. *&* 2.
vbi qualiter Episcopi possint dies festos insti-
tuere de iure, vbi longè videbis; nunc vero lo-
quens, iuxta nouam Tridentini dispositionem,
dico cum communi Doctorum, vt omnes exem-
pti, etiam regulares teneantur seruare dies festos
inditos, & præceptos seruari ab Episcopo in
sua Diœcesi: sic Lezana *tom.* 3. verbo *Episcopus
n.* 21. Fuscus *c.* 15. *num.* 63. Piasecius *p.* 2. *c.* 3. *n.* 47.
Campanillus *c.* 13. *ex num.* 91. cum aliis infinitis
nouissimè Diana *p.* 11. *tractat.* 2. *res.* 20. vbi addit
Merollam *tom.* 3. *disp.* 7. *c.* 5. *dubio* 9. *num.* 552. Ga-
uantum *in Manual. Episcoporum* verbo *regula-
rium cura sub Episcopis, num.* 26. Machado *tom.* 2.
de perfecto confes. lib. 4. *p.* 6. *tract.* 10. *docum.* 4. *n.* 2.
vbi ait quod Episcopus possit obligare religio-
sos ad obseruandos dies festos, quos ipse man-
det seruari in suo Episcopatu; ita vt si Religiosi
contrauenian queat per censuras aduersus Re-
ligiosos repugnantes procedere, sic probans ex
dict. Trident. *in dicto c.* 12. cuius decisionem vo-
cat expressam, & ex eo quia per Canones sacros
*regimen Monasteriorumque, quoad celebrationem festo-
rum ad Episcopum pertinet.*

7 Et quia idem Diana aliòs plures citat sic sen-
tientes *dicta p.* 11. *tract.* 3. *res.* 6. inter quos Barbo-
sam *in Pastorali p.* 2. *allegat.* 105. *à num.* 32. Lean.
de præceptis Ecclesiæ tract. 1. *disp.* 3. *q.* 17. Zened.
in pract. quæst. 26. *n* 16. Salgadum *de protectione
Regia p.* 2. *c.* 9. *n.* 109. Thæmudum *tom.* 3. *decis.* 62.
n. 11 *& dec.* 63. *n.* 9. Gratia. Solorcan. Rubeum, Na-
uarr. Armendar. Salcedum, Franc. & alios etiam
asserentes, vt regulares exempti quoad ea, quæ
vigore Concilij Tridentini subduntur Ordina-
riis, vel ab illis vigore dict. Trid. Concil. possunt
compelli, possint & excommunicari: videbis
cum multis Merollam *tom.* 3. *disput.* 7. *c.* 5. *dub.* 12.
n. 210. Bordon. *tom.* 3. *res.* 7. *n.* 9. & plena manu
aliis comprobat Barbosa *in d. c.* 12. *Trid. n.* 3. *vbi
n.* 9. cum Sel. *in selectis c.* 2. *n.* 11. testante ita reso-
lutum in Hostunen. 31. Iulij 1627. † dicit pos- 8
se ab Episcopo compelli Regulares censuris ad
obseruantiam festorum per illum cum approba-
tione populi indictorum.

Et expendens Leander suprà *de præceptis Ec- 9
clesiæ tract.* 1. *disp.* 3. *c.* 17. dicens Regulares non te-
neri ad ieiunia, teneri verò ad festa ab Episcopo
indita, addit vt licet Episcopis sic præcipienti-
bus dies festos, obedire teneantur regulares: illa
tamen regulares, qui priuilegium habent à Sede
Apostolica, ne possint ab ordinariis obligari per
censuras ab Episcopis impositas. † Vnde Leza- 10
na *in summa tom.* 3. verbo *exemptio regularium n.* 11.
Diana sub *d. res.* 6. *tract.* 3. inferunt vt declaratio
quædam sacræ Congregationis, quam ex se illo
in Selectis *d. c.* 21. iterum refert Barbosa *in collect.
Bull.* verb. *festum,* in qua dicitur declarasse sacram
Congregationem in vna Host. 1627. regulares
posse compelli per censuras ab Episcopis ad
prædictam obseruantiam debeat intelligi (casu
quo illa declaratio sit authentica, iuxta quæ dixi
quæst. præced.) de regularibus non habentibus
tale priuilegium.

His ergo iactis iam pro declaratione Trid. *in* 11
d. c. 12. *dist.* vers. *dies,* aduertes cum Barbosa *ibi n.* 9.
Quaranta *in summa Bullar.* verbo *priuilegia Regu-
larium*, Pialecio *in praxi Episcopali p.* 2. *c.* 3. *n.* 47.
vers. *dies festos*, Tamburino de iure Abb. *tom.* 3.
disp. 15. *n.* 15. *q.* 11. *sub n.* 34. Vgolino *de officio Epi-
scop. c.* 20. § 3. *n.* 2. Laurent. de Peirinis *in constitut.
sui ordinis Minimor. tom.* 1. *constit.* 28. Lec. 10. *à n.* 2.
dict. Trid. cap. ita intelligendum vt regularium
ritus illis festis semper permaneant quoad Mis-
sas celebrandas, & cætera Diuina officia, tam
publicè, quàm priuatim ab ipsis Regularibus in
eorum Ecclesiis persoluenda, nec circa hæc ab
Episcopis quoquomodo quidquam in contra-
rium eisdem Regularibus præcipi posse; quod
si de facto præceperint Regularibus, neutiquam
Episcopis ipsis obedire teneri. † Verùm quoad 12
conciones, & lectiones quas idem Regulares ad
populum habuerint, debere se conformare
Euangeliis, & Epistolis, quibus Clerus sæcu-
laris vtitur illis diebus festis, vt referunt deci-
sum iam relati.

Iterum declarat Aldanus *in compendio Canonic. 13
resolut lib.* 1. *tit.* 31. *n.* 10. dicens decisum fuisse die
21. Iulij 1629. regulares posse cogi quoad festum
ad eius obseruantiam, sed quoad octauam non
posse: sequitur Barbosa *in d. c.* 12. *Trid. n* 8. vbi
addit seruandas esse Rubricas Breuiarij; & de-
creta nouissima sanctæ Congreg. Rituum: sed
Gauan. *in man. Episc. verbo regularium cura sub
Episcopis dict. n.* 16. obseruat quod regulares non
tenentur ad officia festorum ex declaratione san-
ctæ Congregationis, teneri tamen ad officium
de patrono, non autem ad octauam; & idem lon-
gè repetens dicta *resol.* 6. *tractat.* 3. *p.* 11. addit vt
quidquid sit de prædicta nostra quæstione, esto
quòd possint cogi Regulares ad obseruantiam
festorum, non tamen quoad octauas, referens
Aldan. iam allegatum. † Addit verò Barbosa *in* 14
dicto

d.c.12.n.5. Regulares non prohiberi, dies festos,
& ieiunia in suis Ecclesiis annunciare per sacram
Concilij Congregationem, de quo vberius dico
15 in vers. *ad tertiam.* † Et *n.6.* refert decisum ex Sel.
die 5. Decembr. 1626. vt Episcopus non possit
compellere Regulares exercentes curam anima-
rum in eorum Monasteriis, vel aliis eisdem vni-
tis ad interessendum officiis Diuinis diebus san-
ctorum protectorum ciuitatis in Ecclesia Ca-
16 thedrali. † Imo & idem Sel in *selectis Canon.c.17.*
n.8. refert decisum sub die 15. Decembr. 1629.
hoc Trident. decretum non tribuere Episcopis
maiorem facultatem, quam habent à iure com-
muni.

17 Ad secundam partem quæstionis: an Populus
teneantur ad obseruandos dies festos, quos sui
prædecessores subditi, & ciues vouerunt. In quo
dubio DD. sub distinctione respondent, nempe
vel fieri Episcopi authoritate, vel non; & si cum
ea non fiant non teneri Populum ad festorum
prædictorum obseruantiam, ex eo quia vo-
ti obligatio est personalia, nec transit ad suc-
cessores. Et ob id dixerunt Medina 1.2. *quæst.90.*
art.3. Ledesma *in summa p.2.tract.3.c.3.* vt Popu-
18 lus non teneatur hæc obseruare vota. † Quod si
ea fuerint ab Episcopo confirmata, successores
obligati docent, quia iam habens legis rationem:
ita Nauarr. *in man.c.12.n.8.* Vasq. 1.2. *disput.167.*
c.4.num.34 & disp.177.cap.2.n.22. Fr. Eman. 1. *p.*
summa c.122.n.1. & p.2.c.99.n.13. Henriq. *cap.25.*
num.2.in comment. littera B. & C. quod est com-
mune.

19 Et secundùm hæc potest decidi dubium: an
iudices laici, possint pænas imponere contra
non obseruantes dies festos: & respondetur
affirmatiuè quod si Episcopus dederit licentiam
alicui laboranti in die festo, non posse propter-
ea iudices dictos Laicos punire illum, vt trans-
gressorem festorum stante licentia obtenta ab
Episcopo, Aldanus *in compend. Canon. resolut.*
dicto titul.31. num.15. vbi ait sic fuisse decisum
die 9. Nouembr. 1619. Barbosa *in d. Trid.c.12.*
num.fin.

20 Item ex prædicta nostra quæstiuncula resol-
uunt plures, iuxta mentem *prædict.cap.12. Trid.*
vt ad prædictos dies festos, quos populus voue-
rat, non solùm teneantur ciues præsentes, cum
sint tales festi confirmati ab Episcopo, sed etiam
Fratres Religiosi ex tradita ratione, vt in ter-
minis docent Fr. Emanuel. ex iam adductis su-
pra *per dict.cap.12.Trident.* Villalobos *in summa*
21 *p.1. tract.2. res.12. in fine.* † Et idem ibi *dif.31.*
in fine ait vt non sint obligati ad festos indictos
à Magistratibus sæcularibus, vt ait Azor. *p.2.*
institu. manual. lib.1. c.29. q.5. sed esse obligatos,
quoties indicuntur ab Episcopo per Trid. & ex
quadam declaratione Cardinal. Romæ tempore
Clem. VIII.

22 Iterum vero super hoc dubio de Regularibus,
video in aliquo dissentire DD. nam Diana *p.11.*
tract.3. dict. resol.6. in dicto vers. *sed quid*, dum
ex Naldo, & Nauarro, iam supra relatis, dicit
vt quamuis Regulares obligentur ad obseruan-
tiam festorum ab Episcopo indictorum non
tamen obligantur ad festa votiua populorum,
eo quòd Concilium loquatur de festis indictis
ab Episcopo, refert ibi limitandum, si festa
votiua dicantur ea, quæ ex deuotione obser-
uantur à populo, ad illa quidem non teneri
Religiosos, nisi ex quadam decentia, vt vide-

licet populis confirmentur. † Si verò festa voti- 23
ua dicantur ea, quorum obseruantiam populus
vouit, aut promisit probabilius esse, ad ea teneri
Regulares; non solùm quando ea cum populis
obseruari vouerunt, sed etiam quando casu dato
illis inconsultis populi cum Episcopo tale vo-
tum emiserunt. † Sunt enim ciues, & membra 24
Reipublicæ sæcularis, participantque illius bo-
na, ac per consequens debent cōformari cum ipsa
in his, quæ pertinent ad communem vtilitatem,
dummodo contraria non sint Ecclesiæ libertati,
iuxta quæ latè dico *infra in c.7.10. hoc tit.* sic re-
fert ex Vasq. *in 1.2.d.disp.167.n.34.* Sanch. *lib.4.*
decalog.c.15.n.11.

Sed idem Diana ibi in fine credit hæc vota 25
non obligare Regulares, qui ea non emiserunt,
nec acceptarunt propria obligatione voti, quia
impossibile est aliquem obligari propria obli-
gatione voti, sine propria voluntate, & consensu,
Suarez *de relig.tom.2. tract.6.lib.4 c.9.* & vt dicit
etiam Laym. *in Theol mor.lib.4.tract.8.c.1.n.5.* nec
ex vi præcepti Ecclesiastici, Episcopi, vel Præ-
lati Ecclesiastici, cuius authoritate fiunt pro-
pter exemptionem regularium ab Ordinariis,
sed solùm ex vi iuris naturalis, quod præscribit,
vt pars Reipublicæ conformetur toti corpori:
ex quibus omnibus quid sit tenendum in hoc
dubio iam vides.

Ad tertiam quæstionis partem an: Episcopi 26
possint præcipere Regularibus, vt interdicta ab
Apostolica Sede, vel propria authoritate lata
populo denuncient; & in terminis videtur reso-
luta hæc questio pro affirmatiua sententia in pri-
mis verbis *d.c.12.Trid.sess.25.de regul.* quæ retuli
supra in princ. huius quæstionis; in contrarium
vero stat *Brunus de priuileg.regul.p.1. tract.2.c.3.*
prop.7. ex eo probans: nam regularis ab Episco-
porum iurisdictione legibus, & præceptis exem-
ptus est; ergo & vtique liber erit ab hoc præce-
pto, qua libertate expressè donatus est à Sede
Apostolica, cum ab obligatione recipiendi com-
missiones, etiam à Sede Apostolica interdicta
emanatas liberetur ex concessione Honorij III.
facta Dominicanis verbis sequentibus *quieti ve-*
stre prouidere volentes authoritate vobis præsentium
indulgemus, vt commissiones à Sede Apostolica, vel
legatus eius, seu quibuslibet aliis vobis factas, non te-
neamini contra vestram recipere voluntatem. † Sic 27
etiam comprobans ex mari magno singulorum
ordinum, & maximè ex illo possident minorum,
& Prædicatorum confirmatorum, quo patet vt
nullus Archiepiscopus, seu legatus, vel Præla-
tus queat eos compellere, sine speciali sedis
mandato, ad litteram referens verba, quæ etiam
reperit Diana *d.p.11. tr.2. res.21.* addens cum Bru-
no quod eo modo concessit etiam Paul. III socie-
tati Iesv, vt refertur in Compendio priuil. eius-
dem societatis verbo *exempt.* † Et ad verba Trid. 28
in d.c.12. respondent illud decretum non habere
clausulā derogatoriam priuilegiorū, ac propter-
ea nō ligare Regular. vt potè priuilegio huic de-
creto cōtrario gaudentem. Deinde quia hoc pri-
uilegium post Trid. à pluribus Pontific. qui con-
firmarūt motu proprio, & ex certa scientia priui-
legia Regularium confirmatum est; & quod vbi
Trid. receptū non est, nullam prorsus vim habet
obiectio aduersus dictū priuilegium. † Et alia ad- 29
ducēs concludit, vt quod dictū est de cēsurarum,
& interdictorum denunciatione, id etiam simi-
liter intelligendum de ieiuniorum, & festorum

publicatione, ad quam faciendam regularis nullatenus obligetur, nec obligari poſſit ab Ordinariis, & in confirmationem poſſunt adduci tradita ſupra in principio de obſeruatione feſtorum ab Epiſcopo indictorum, de quo, & ipſe Bruno.

30 Verum vt quemadmodum *ſub dubio* 1. in verſ. *ad primam* reſolutum eſt quod Regulares tenentur obſeruare feſta ab Epiſcopis indicta, in ſuis Diœceſibus, ſic & publicare cenſuras ab ipſis latas, iuxta relata prima verba *d. trid. cap.* 12. ſic vt queant Epiſcopi compellere Religioſos nolentes publicare in ſuis Eccleſiis interdicta, & cenſuras ab Epiſcopis latas, & quas mandet vt publicentur, eo quod ad id ſint obligati de iure communi, & nouo Tridentini; imò & procedere aduerſus Religioſos, qui in ſuis Eccleſiis non obſeruauerint interdictum, ceſſationem à Diuinis impoſitum, vel à Sede Apoſtolica, vel ab Ordinatio, eo quod per *d. c.* 12. Trid. addit obligantur, & comprobatur ex Bulla Pij V. quæ incipit *etſi Mendicantium*, qua ſupponitur vt Regulares, debeant illa publicare, & ſeruare; & licet Brunus relatus dicat prædictam Bullam nihil de hoc diſponere, de qua infra ſub verſ. *dubium*.

31 Attamen tum ex *d. c.* 12. Trid. tum ex dictis de obſeruatione feſtorum *à n.* 1. exiſtimo, vt ad talem obſeruantiam teneantur, quia cum Trid. ſub vna contextura de vtroque caſu idem reſoluat, fit vt doctrina circa dies feſtos ab Epiſcopo indictos, & à Religioſis ſeruandos, applicetur ad caſum noſtri dubij: & ita communiter tenent DD. quos ſequitur; & refert Barboſa *in d. c.* 12. *Trid. n.* 1. quos & repetit Diana *d. p.* 11. *reſ.* 21. in verſ. *ſed ego*; qui ſunt Fuſcus, Eman. Rodriguez, D. Ioannes à Cruze, Franc. Leo. Piaſecius, Vgolinus, Campan Riccius, Nauarrus, Homobonus, Eraſmus, Cochier, Laurentius de Perinis, Machadus *de perfecto confeſſore d. tract.* 10. *docum.* 4. *num.* 3. Hieronymus *venero, y leyua dexamine Epiſcop. & Regular. q.* 6. verſ. *quinto fallit*, quibus addo Garciam *in politica regular. tom.* 1. *tract.* 8 *diſ.* 3. *dubio* 2. *puncto* 3. *n.* 21. Patem Andream Mendo. è Societate *in Bulla cruciata diſp.* 15. *c.* 1. *n.* 9. vbi ſic ait, *debent noſtri mandante Epiſcopo qualibet interdicta promulgata publicare, & obſeruare, iuxta decretum Trid. ſeſſ.* 25. *c.* 12. *de Regul.* & ſic Garcia relatus idem dicit de interdicto poſito à Papa, vel eius nuncio, ſeu ab Epiſcopo in tota Diœceſi, ciuitate, ſeu villa, de quo videbis Merollam *tom.* 3 *diſp.* 7. *c.* 5. *dub.* 9. *n.* 153.

32 His pro maiori explicatione *dict. c.* 12. *trid.* addo cum Sanchez *conſiliis moral. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 9. *dub.* 3. *n.* 10. Tamburino latè agente *de iure Abbatum tom.* 3. *q.* 11. *diſp.* 5. *n.* 53. Barboſa *de officio Epiſcopi p.* 3. *allegat.* 105. *n.* 43. Laurentio de Franchis *ſup. q.* 20. quod ſi regularis ſit excommunicatus à iure, poteſt Epiſcopus mandare ipſum denunciari publicè, vt euitetur; Vulpeius verò *in praxi iudic. fori Eccleſiaſt. c.* 42. *n.* 25. Nauarr. *in lucerna regularium* verbo *interdictum, n.* 2. dicunt non poſſe Epiſcopum denunciare regulares incidiſſe in excommunicationem à iure, vel ab Apoſtolicis conſtitutionibus inflictam. † Et idem Laurent. de Franchis, quem ſequitur Barboſa *in Paſtorali d. allegat.* 105. *n.* 43. *in fine* ex doctrina text. *in cap. cum & plantare* §. *excommunicatos de priu. cap. Epiſcoporum eodem tit. lib.* 6. & cum Couarr. *in c. alma p.* 1. §. 1. *num.* 2. Vgolino *de cenſuris tab.* 2. *c.* 23. *in princ. à n.* 2. Sayro *eodem tract. lib.* 2. *c.* 31. *n.* 32. & ex textu *in c. is qui* §. *is vero de ſent. excommunic. lib.* 6. dicit quod non modo poteſt Epiſcopus mandare, vt regulares ſeruent Epiſcoporum interdicta, ſed etiã quod nec celebrare in locis ita interdictis faciant, nec excommunicatos ad Diuina, aut Eccleſiaſticam ſepulturam admittere.

34 Dubium verò eſt an priuilegia Regularibus conceſſa *in d. cap. quod & plantare* §. *quod ſi templarij, & in cap. vt priuilegia de priuilegiis, d. c. alma mater de ſent. excommunic. cap. fin. de priuileg. lib.* 6. & alibi ad celebrandum tempore interdicti, & ad admittendos laicos ad Diuina eodem tempore ſint reuocata per decretum Trid. *in d. c.* 12. *ſeſſ.* 15. & per aliud generale decretum Trid. *in eadem ſeſſ. c.* 22. in quo dubio duplex eſt Doctorum ſententia, nam quod ſint reuocata, docent Nauarr. *in man. c.* 27. *n.* 109. quem latè agens ſequitur Garcia *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *ex num.* 278. qui etiam *p.* 5. *c.* 8. *n.* 87. verſ. *ad octauum* ait conſultos ab Epiſcopo Abulenſ. Illuſtriſſimos Cardinales Concil. Trid. interpretes ita reſpondiſſe per hęc verba *priuil. ſi ante Concilium conceſſa fuerunt vtique reuocata exiſtunt*; & ita fuiſſe deciſum in alia cauſa, refert Armend. *in additionibus ad recop. legum.* Nauarr. *lib.* 2. *tit.* 18. *lib.* 7. *n.* 73. in ſequentia verba *priuilegia regularium quod non teneantur ſeruare interdicta aliquibus diebus tamùm, ſi ante Concilium conceſſa fuerunt reuocata ſunt*, & ſequitur Barboſa *in dicto cap.* 12. *Trid. n.* 2. *& in dicta alleg.* 105. *n.* 44.

35 Et confirmatur ex conſt. Pij II. incipit *in Principis ſubdita* 13. Kalend. Martij 1565. quæ reuocauit priuilegia, exemptiones, immunitates, facultates conſeruatorias, indulta mare magnum, & alias quaſcũque ſimiles gratias in his, in quibus ſtatutis, & decretis ſacri Conc. Trid. contrariantur, 36 † Et licet Pius V. in iam relata ſua conſt. incipit *etſi mendicant.* ſubdata 17. Septemb. 1567. confirmaſſet priuilegia Ordinibus mẽdicantium conceſſa, & alia de nouo conceſſerit, ac Concil. Trid. vbi de his loquitur declarauerit; ſed poſtea Greg. XIII. eam Pij V. conſtit. reuocauit, & reduxit ad terminos iuris communis, & Conc. Trid. in ſua conſt. incipit *in tanta* ſubdata Kalend. Martij 1572. ita Barboſa in *d. c.* 22. *trid. ſeſſ.* 25. *de regularibus n.* 4.

37 Vnde etſi Henriq. *in ſum. lib.* 13. *c.* 40. §. 1. Sayr. *de cenſ. lib.* 5. *c.* 13. *n.* 14. & 25. Fr. Eman. *in Bullam cruciata* §. 5. *n.* 15. *& in addit. n.* 13. & 35. *& quaſt. regul. tom.* 1. *q.* 122. *art.* 1. Fr. Ioann. de la Cruz *de ſtatu relig. lib.* 2. *c.* 7. *dub.* 2. *concl.* 2. Bonac. *de cenſuris extra Bull. Cœna diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 4. *n.* 11. quos refert Barboſa *d. alleg.* 105. *n.* 44. *in fine, & in dicto c.* 12. *Trid. d. n.* 2. in fine verſ. *contra* vbi addit Ludouic. Mirand. *in man. prælat tom.* 2. *q.* 37. *art.* 12. Homob. *de bonis de examine Eccleſ. tract.* 11. *q.* 25. *reſ.* 1. dicant vt reuocata non ſint; ego exiſtimo interpretandos de illis priuilegiis conceſſis ſpecialiter poſt Trid. & alias conſtitut. Pontificias, eorum priuilegia reuocantes, non inquam aliter ex dictis *n. præced.* Sunt inquam caſus plures, in quibus Regulares ſubduntur Epiſcopis, quos ex multis latè agentibus recenſet Barboſa videndus *d. alleg.* 105.

38 Igitur ego his omnibus addo, quod delinquẽtes religioſi in caſibus ex Conc. Trid. ſubduntur iuriſdictioni Epiſcoporum, poſſint excõmunicari, & aliis puniri pœnis ab Epiſcopo, cum quoad contenta in dicto Concil. ceſſent omnia eorum priuilegia, & exemptiones per textum *in d. c.* 22. *ſeſſ.* 25.

sect.25.de regul. & per constitutionem Pij IV. ex eo quia Concil. ibi mandat obseruari omnia decreta de Regularibus, non obstantibus priuilegiis, & deputat executores Episcopos: sic docent Piasecius *in praxi Episcopali d. p.2. c.3. n.52. vers. delinquentes*, Genuens. *in pract. Archiep. Nea-*
39 *pol. c.59. n.8.* Barbosa *in d. c.22. n. fin.* † Vbi hinc sequi ait quòd cum nulla ratio priuilegiorum sit habenda, nec concilium restringat modum compellendi, remittitur arbitrio ipsius Episcopi, *ex leg.1. ff. de iure deliberandi*, in terminis Aldan. *in compend. Canonic. resol. lib.2. tit.18. n.20.* vbi in vna Liman. 19. Septembris 1625. refert decisum licere Episcopo, etiam pœnis & censuris Ecclesiasticis in decretis eidem specialiter commissis *in d. sess.25. de regular.* regulares compellere ad eorum excusationem.

QVÆSTIO XIV.

An leges, constitutiones, seu consuetudines oppidorum teneantur obseruari à Peregrinis per modum transitus inibi commorantibus, quando eædem in suo domicilio non obligant: & an idem sit de legibus communibus, si eæ alicubi desuetudine sint abrogatæ: Et an Peregrini per modum transitus, & hospitij confluentes teneãtur, dum à proprio domicilio absunt seruare leges, & consuetudines sui domicilij, si in eo loco, in quo reperiuntur, non obligent: & quæ mora in loco hospitij reddat Peregrinum obnoxium legibus, & consuetudinibus illius: & an vagi teneantur seruare leges locorum, in quibus reperiuntur? Et de aliis pluribus quæstionibus *remissiuè* ibi *n.70.*

SVMMARIVM.

1 *Peregrini, num tenentur ad leges loci, per quem transeunt* num.1. *refertur Quadruplex sententia, & pro affirmatiua quod teneantur, quando reperiuntur per modum transitus, suadetur pluribus fundamentis*, num.3. 4.5. & 6. *& sequentibus vsque ad* n.15. & à n.24.

5 *Consuetudo Regionis seruanda est in festiuitatibus, & abstinentiis, ad quæ Peregrini tenentur, si ibi moram faciant sufficientem*, num.8.

9 *Degens in aliquo loco tenetur obseruare festa illius, vbi tunc degit, non autem festa suæ Patriæ; idem, & de transeunte*, n.12.

10 *Peregrini iter v.g. facientes per Hispaniam, seu alij possunt vesci intestina; & si non vescantur in sua Patria; idem de lacticiniis, quæ non comeduntur in diebus ieiuniorum* n.11. *Quid de ieiuniis* num.13. & 14. *& verùm à* n.15. *vide* n.33.

12 *Interdictum locale debet obseruari à transeuntibus per illum locum.*

15 *Peregrini secundùm aliquos, nunquam tenentur, secluso scandalo ad leges, & ieiunia, aut abstinentia loci transitus, nisi resideant maiori parte anni, vel sint in animo permanendi* n.23. *alij, & melius, teneri dicunt, si per triduum resideant* à n.16 17.18. & 19. & sequentibus à num. 24. 25. & 26. *& responsum datur contrariis sententiis*, num.31.

20 *Transiens, aut breui tempore diuertens à loco, non dicitur moraliter permanere.*

21 *Vnigenitus Salomon dictus est, quia vterinus alius filius statim mortuus est, qui quasi non natus reputatur.*

22 *Habitu regulari indutus, triduo indutus, existimatur.*

Factum non dicitur, quod non durat, dict. n.22.

27 *Episcopi puniunt Peregrinos transgressores dies festos, ieiunia, & alias consuetudines loci, per quem transeunt.*

Peregrinus si de mane accedit ad aliquem locum, vbi est dies festus, tenetur audire sacrum; & si inde vespere transeat, non sic ad ieiunandum, nisi ibi per diem integrum maneat.

28 *Forenses quilibet, & Peregrini tenentur obseruare solemnitates requisitas legibus, & consuetudinibus, in quo contrahunt.*

29 *Forenses contrahentes in loco hospitij tenentur ad gabellas illius, qui vendentes triticum v.g. in Castella, tenentur seruare pragmaticam illius, & quoties transgressio legis cedit in damnum illius loci, veluti si est lex prohibens aliquid extrahi*, n.30.

32 *Peregrini num teneantur ad obseruantiam legum communium, quæ non obseruantur in loco, per quem transeunt*, n.33.

33 *Castellanus transiens per Lusitaniam, vbi intestina non eduntur, nequit ea edere, & si in Castella edi permittantur, & è contra*, num. 36. *etsi alij contra* num.34. & 35.

37 *Peregrinus exiens à loco suo, vbi adest aliqua lex, vel consuetudo specialis, etsi secundùm aliquos teneatur adhuc obseruare absens*, n.38.39.40. & 41. *verius est vt non teneatur obseruare*, à n.42.

42 *Fur delinquens extra territorium, non ligatur statuto proprij Episcopi*, n.43.

44 *Peregrinus non tenetur obseruare festa, & ieiunia, quæ non seruantur in loco, in quo reperitur, etsi ex industria efficeret.*

45 *Fugiens ex proposito in aliquem locum, vbi sine Parrocho, & testibus posset matrimonium contrahi, licitè contrahit; non enim interuenit fraus, sed fuga quedam obligationis, quæ etsi per se non sit bona, non est tamen mala.*

46 *Transiens de proprio loco, vbi est dies festus causa laborandi ad alium, vbi non est festus, si in ipso manè transeat, non tenetur prius audire sacrum in proprio loco, &* n.47.

47 *Obligatio audiendi sacrum, non obligat alibi perrecturum vsque ad meridiem, si à confinibus proprij loci exiret intra dictum meridiem.*

48 *Exiens à loco, vbi ieiunatur, & accedit ad locum, vbi carnes eduntur, potest de eis Cœnare etsi tota die ieiunasset; & sic è contra*, num.49.

50 *Festis diebus de precepto Episcopi, potest quis laborare, & ieiunia eius non seruare intra eandem Diœcesim, si ibi sit locus exemptus ab illius iurisdictione.*

51 *Excommunicatio Episcopi pro tota Diœcesi, non ligat subditos, qui commorantur in loco exempto circa eandem Diœcesim: vbi de responso pro Panormitanis, n.52.*

53 *Peregrinus etsi non teneatur ad legem Patria, tenetur ad aliam consimilem loci, per quem transit ei se conformando.*

54 *Ientaculum potest sumere exiens à loco, vbi ieiunatur, si peruenturus est ad locum, vbi venduntur carnes, non tamen sumere illud carnibus & n.55.*

56 *Gracus in Ecclesia Latina, vel Latinus in Graeca, vbi est aliqua Graca inter Latinos, in quo pane celebret.*

57 *Sub lare tenentur ad leges, vbi habitant.*

58 *Mora, que in loco hospitij sit necessaria, vt Peregrinus illius legibus sit obnoxius: resoluitur illa, qua est Trid.*

59 *Vagi, & Aduena, & si secundum aliquos non obligentur legibus loci, vbi adsunt, nisi animo ibi permanendi,* num.61.62. & 63. *verius est, vt teneantur illas obseruare, vt à n.64. vbi de ratione.*

62 *Vagi possunt percipere Sacramenta, vbique inueniuntur, item, & debent ieiunare, & festa seruare.*

64 *Viatores, & Aduena accepti pro vagis, tenentur sicut isti seruare leges locorum, vbi adsunt.*

65 *Aduena cum nullum habeant Domicilium, sunt totius orbis qui tenentur ad ieiunia, festa, aliasque leges, & consuetudines locorum, in quibus reperiuntur. contra aliquos* n.66.67.& 68.

68 *Vagi distinguntur à Peregrinis in eo quòd nullam certam sedem habent, Peregrini verò sic.*

69 *Iudei num teneantur legibus, & consuetudinibus loci, vbi commorentur?* remissiue n.70.

1 D has quæstiones exponendas, oportet vt videas quę infra dixi sub *c.fin. de foro comp.* vbi de domicilio, & habitatione, quis propriè Incola dicatur, & magis ad hæc dubia ea, quæ ibi dixi *sub q.4. & 5.* vbi an vagabundus conueniri possit, vbi inueniatur, & de eo, qui domicilium mutauit. Quibus suppositis, dico ibi quid sit vagabundus, nunc iam ad præsentes difficultates, de quibus Doctores agunt occasione textus *in cap. illa dist.12. cap. qua contra moras dist.8. c.1. dist.41. cap.2. de obseru. ieiunior.* Et adiunges etiam quæstionem, de qua dixi *in c.14. de foro comp.* vbi egi, an vagabundus ratione delicti, sit remittendus ad locum vbi delinquit, *q.7.*

2 Ad primam igitur difficultatis partem, vt DD. respondeant non parum laborant, cum quadtuplicitet difficultatem expendant: nam quidam existimant tunc Peregrinos teneri, quando sedem figunt animo perpetuo ibi remanēdi. Alij inquam existimant Peregrinos præciso scandalo, non obligari legibus, & consuetudinibus particularibus locorum, ad quæ diuertunt, nisi habeant animum, & intentionem manendi ibi pro maiori parte anni, non autem pro minori. Alij verò docent absolutè, vt peregrini teneantur legibus, & consuetudinibus loci, in quo sunt. Quarto alij distingunt dicendo duobus modis posse dici peregrinos, præcipuè esse in aliquo loco vno permanenter per aliquos dies, alio transeunter, & per modum hospitij, & in transitu prandendo, v.g. vel pernoctando putantes in primo casu peregrinos teneri ad seruandas leges illius loci, in secundo minimè.

Igitur quando peregrini per modum transitus reperiuntur in aliquo oppido, quòd teneatur absolutè leges, & consuetudines illius oppidi seruare, docent plures ex sententia D. Augustini, *Epistol.118.c.1. & Epist.119.c.18.* vt refertur *in d. cap. illa dist.12.* per verba ibi *mater mea Mediolanum me sequuta inuenit Ecclesiam Sabbato non ieiunantem, tunc consulus Ambrosium Episcopum; at ille* ait *cum Romam venio Sabbatum ieiuno, cum Mediolani sum non ieiuno, sic & tu ad quamcumque Ecclesiam veneris eius morem serua,* vbi glossa verbo *societate* ait inde sumi, argumentum quemlibet teneri viuere secundùm consuetudinem illorum, inter quos versatur, indeque habuisse ortum versum. 3

Si fueris Roma, Romano viuito more,
Etsi sis alibi viuito sicut ibi.

Et glossa *l.3.* verbo *debent, ff. de muneribus, & honoribus.* ponit versum sequentem.

Terra ad quam pergis, cape mores, quos ibi cernis.

Et probatur ex eodem D. Aug. *lib.2. conf.* habito *in d.c. qua contra dist.8.* ibi *qua contra mores hominum sunt flagitia pro morum diuersitate sunt vitandi, vt pactum inter se gentis, aut ciuitatis consuetudine, vel lege firmatum nulla ciuis, aut peregrini libidine violetur: Turpis enim est omnis pars suo vniuerso non congruens:* quod idem habeatur *in cap. quisquis dicta dist.41.* ibi *quisquis rebus restrictius vtitur, quam sese habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut superstitiosus est,* vbi glossa verbo *viuit* loquit *quilibet conformauit se sociis suis in cibis, & in moribus.* 4

Ex quibus videtur absolutè tenendum, vt peregrini quoquomodo inueniuntur in aliquo, teneantur ad leges illius loci, vt videtur adstrui, ex textu *in d.c.2. de obseru. ieiu.* vbi dicitur in festiuitatibus, & abstinentiis seruandam esse regionis consuetudinem; ergo sentit eam consuetudinem respicere potius locum, quam personam. † Deinde *ex l.11. fin. tit.23. p.1.* ibi *quando alguno fuesse à Escuelas, o à Roma, o à otro lugar se debe acordar en las Costumbres de aquellos, con quien viue,* vbi Greg. Lop. verbo *à otro lugar,* ait conformando se illis cum quibus viuit, vt *c. illa d. dist.11.* 5 6

Hæc sententia à pluribus habetur, quos recenset Sanch. *de matrim. lib.3. disp.18. sub n.4.* vbi nominat viginti tres DD. ita absolutè docentes, quibus omnibus addo Basil. de Leon. *de matrim. lib.5. c.7. §.1. à princ.* latè, & eleganter loquentem pro hac opinione, & respondentem fundamentis contrariæ. † Vbi *à n.13.* disputat quid dicendum sit de obseruantia festorum, & ieiuniorum, à transeuntibus, & *n.14.* resoluit in hæc verba *tenentur peregrini ad ea precepta seruanda, si tempore, quo moram faciunt in eo loco occurrat tempus obligationis ad implēdi preceptum, alias vero non: vnde si occasio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abstinere, si* 7 8

in

Google

in eo oppid. abstinetur ab illis ; idem est si cum
commorantur , instat occasio audiendi Missam ,
quia videlicet dies festus est , quam etiam do-
cent Suar. de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 2 de diebus fe-
stis , cap. 14. n. 2. Gabriel. Vasquez tom. 3. in 3. p.
disp. 184. cap. 3. num. 28. Salas de legibus disp. 16.
sect. 4. col. 4. Mexia de taxa panis conclus. 5. n. 80.
Malderus in 2. p. quæst. 99. art. 5. circa finem Mol-
fesius in summa Theolog. moral. tom. 1. tractat. 10.
cap. 1. num. 17. Ioannes de la Cruz in directorio
conscientia p. 1. prac. 3. artic. 4. disp. 9. conclus. 1. per
textum in dicto cap. 2. de obseruatione ieiunij , &
Nauarr. in manuali c. 13. n. 5.
9 Vbi dicit quod qui degit in aliquo loco , te-
netur seruare festa illius, vbi tunc degit non au-
tem illa festa , quæ in propria eius patria obser-
uantur , & c. 23. n. 120. vers. tertio tenet peccare,
qui vescitur carnibus , vel alio cibo vetito in
aliqua regione eo tempore ; quo liceter eo vesci
in sua , sicut è contrario non peccare vescendo
eis in regione, per quam transit, vel in qua mora-
10 tur, licet in sua ei non liceret. † Et Basilius Pon-
tius d. lib. 5. matrimonio c. 8. n. 2. resoluit eos , qui
per Hispaniam iter faciunt , quamuis ex eo loco
oriundi sint , in quibus non vescuntur intesti-
nis die Sabbati, posse illis vesci, iuxta Hispaniæ
11 consuetudinem : † Item illos , qui ex illis locis
sunt , vbi Lacticinia non comeduntur diebus ie-
iuniorum , secundùm ius commune posse vesci
illis in his locis, in quibus etiam sine priuilegio
ex consuetudine adhibentur in cibum: alia con-
gerit videnda Barbosa in d. c. 2. de obseru. ieiunior.
n. 6. qui etiam repetit in d. cap. illa num. 2. & 3. cum
Sanchez super. num. 18. cum aliis Suarez dict.
lib. 2. cap. 13. num. 2. Lessio de iustit. lib. 4. cap. 2.
dub. 8. eodem Basilio dict. cap. 8. num. 1. Fagundez
in septem Ecclesia precepta , precept. 4. lib. 1. cap. 7.
à num. 10.
12 Huius sententiæ ratio est, præter fundamen-
ta intrisdiea iam relata , quia illæ leges , & con-
suetudines sunt locales , taliter vt quemadmo-
dum interdictum locale , debet obseruari à tran-
seuntibus per aliquem locum ; sic , & teneantur
illas obseruare leges. Secundo quia sic est in pra-
xi ab hominibus Deum timentibus , qui si die
festo adsunt in aliquo oppido existimant se obli-
gatos ad audiendum sacrum : hanc sententiam
vocat probabiliorem Villalobos in summa p. 1.
13 tract. 2. dif. 33. à n. 7. † Qui n. 8. cum aliis multis
contrarium admittit , nempe , vt cessante scan-
dalo , Peregrini non teneantur illis legibus , &
consuetudinibus oppidorum; & pro ea loquens,
respondet proximè relatis fundamentis , dicen-
do textum in dict. cap. illa D. August. ibi loquu-
tum esse de consilio , seu de peregrinis commo-
rantibus maiori parte anni in oppido , ob vi-
tandum scandalum. Et quod prædictæ leges lo-
cales tantùm obligant vicinos , nec esse idem ,
quod interdicto , quia illud solùm est impedi-
mentum: loci, in quo prohibentur celebrari offi-
cia Diuina , aut mortuos sepeliri, nec referre, vt
homines timorati ita obseruent , quia hoc est
eligere partem securiorem , sed non improbare
contrariam sententiam à pluribus infra referen-
14 dis sequutam. † Quæ etiam responsiones, & so-
lutiones amplectitur Diana p. 1. tract. 1. 9. res. 2. de
ieiun. dum latè agens de quæstione, an peregini,
quorum præsentia solùm est in transitu per duos,
vel tres dies teneantur ad illius loci ieiunia con-
tra communem affirmatiuam, vndecim Doctori-

bus comprobatam, & ex d. c. illa 11. dist. & ex d.
c. 2. de obseru. ieiunior. quo dicunt teneri peregri-
nos ad ieiunia loci, per quem transeunt, & posse
ad id compelli per Episcopum, respondet ad d.
c. illa vt iam dictum est, & ad d. c. 2. quòd Episco-
pus punit illos peregrinos ratione scandali non
seruando ieiunia, aut festa, vel quod Episcopi id
faciunt amplectendo contrariam sententiam.
Verùm quia relatam primam sententiam ri- 15
gidam nimis vocant DD. alij, ideo existimant
peregrinum præciso scandalo , non obligari le-
gibus , & consuetudinibus particularibus loco-
rum , ad quæ diuertit , nisi habeant intentionem
manendi ibi pro maiori parte anni , non autem
pro minori; hanc docent Sanchez de matrim. d.
lib. 3. disp. 18 à n. 6. & 10. cum glossa in d. cap. illa
verbo veneris dist. 12. & dicto cap. quæ contra dist. 8.
verbo aut peregrini cum 13. Doctorib. quam di-
cit probabilem Suarez 3. p. q. 74. art. 4. disput. 44.
sect. 3. §. illud vero, quibus addo Villalobos supra
Dianam p. 1. tract. 10. res. 15. Granadum in 2. p.
D. Thom. cont. 7. tract. p. 1. disp. 6. sect. 4. n. 23. & 25.
Reginald. in praxi tom. 1. lib. 13. c. 17. n. 172. Azor.
lib. 5. moral. p. 1. c. 11. q. 3. Fagund. in praceptis Ec-
clesiast. tract. 1. lib. 1. c. 8. n. 1. & alios penes Barbo-
sam supra in dicto c. illa, quam dicit probabilem;
etsi primam vocet probabiliorem in fine ibi,
idem in d. c. 2. de ieiunio cum eisdem d. n. 6. in fine,
& cum Bonacina de legib. disp. 1. quæst. 1. puncto 6.
n. 4. 9. & disp. fin. q. 1. puncto 6. n. 6. vbi loquitur de
ieiunio. † Itaque Barbosa ait veriorem esse sen- 16
tentiam, quæ ait peregrinos, & forenses non ad-
stringi legibus , & consuetudinibus loci , per
quem transeunt, vel in quo per modum hospitij
repetiuntur cessante scandalo : & quando hæ
non obligant in suo domicilio.
Declarat verò Azor. sup. lib. 7. c. 19. q. 4. ad vitan- 17
dam offensionem aliorum, vesci debere cibis, qui-
bus vtuntur Incolæ, si ibi prandeant, vel cænent,
ad idque licet huiusmodi viatores in his, quæ ad
pœnas, odia, & onera pertinent, non obligentur
consuetudine gentis, per cuius loca transeunt in
his tamen, quę gratiam, fauorē, & honorem con-
tinent, posse gaudere, & vti consuetudine gentis,
vel populi, per cuius loca transeunt, & de prædi-
cta secunda sententia leges quæ congerunt Hur-
tad. de sacrificio Missa disp. 5. dif. 1. & de cens. dif. 9.
Philiar. de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 23. Medin.
Complut. Cod. de ieiun. q. 10. Medin. Salmant. in
p. 2. q. 96 art. 4. Conink. de sacram. q. 74. c. 4. dub. 2.
Sayr. in clausi Regia lib. 3. c. 4. Laym. in Theol. mor.
tr. 4. c. 12. per totum, faciunt quæ congerit Diana
d. p. 1. tr. 9. res. 2. vbi etiam in materia ieiunij am-
plectitur hanc secundam sententiam. † Hanc se- 18
cundam sententiam probant DD. relati ex Aug.
in d. c. de illa, vbi respondet Ambros. August. con-
suetudinem esse seruandam, ad quamcumque Ec-
clesiam quis accesserit, ne aliis offensio præbea-
tur; inferunt ergo vt excluso scādalo, non tenea-
tur peregrinus seruare leges, aut ieiuniū, vel dies
festos alicuius loci, per quē transeunt colligentes
ex verbis illius text. ibi alia, quæ per loca terrarum,
regionesq; variantur, sicut est quod alij ieiunant Sab-
bato, alij non, &c. totū hoc genus verū liberas ha-
bet obseruationes, vbi glos. verb. liberas ait hoc,
dicit D. Aug. quod liberū est Sabbatum ieiuna-
re, quantùm ad extraneos, non quantùm ad illos,
vbi talis consuetudo seruata est. † Et sic Leo IX. 19
Epist. aduersus præsumptiones Michaelis Constantin.
& Leonis Acridoni Episcoporum cap. 29. monet vt

vnusquisque iuxta Ecclesiæ suæ ritum, celebret, licet in alieno solo versetur.

20 Et confirmant ex doctrina textus *in l. hæres absens §. proinde, ff. de iudic.* vbi probatur viatores non sortiri forum loci, per quæ transeunt ibi *durissimum est quotquot quis nauigans, aut iter faciens delatus est tot locis se defendere*, quia qui transit, aut breui tempore diuertit ad locum, non dicitur mortaliter in eo esse *l. quæsitum 76. §. fin. ff. de leg. 3.* ibi *rebus, quæ in fundo sunt, legatis, non accedunt quæ casu illic fuerunt, & l. fista 84. ff. eodem ibi nec quod casu ibi sit magis esse legatum.*

21 † Et *in cap. nam & ego de verb. significat.* desumpto ex D. Hieronymo, vbi quærens cur Salomon se vnigenitum nominet cum fratrem vterinum habuerit, respondet quia cum statim abierit quasi non natus reputatur; vbi glossa verbo *quasi* ait *non videtur fuisse qui non durauit.*

22 † Et facit textus *in cap.* ad nostram de regularibus, vbi qui triduo fuit regulari habitu indutus, non dicitur habitum induisse, quia, vt ait ibi glossa verbo *statim*, non dicitur factum, quod non durat, vt sequitur Speculator *titul. de instrument. edict.* verbo *compendiosè n. 16.* Felinus *in cap. in præsentia de prob. n. 32.* ergo si transeuntes non dicuntur moraliter esse in eo loco, minime æquum esse dicunt, vt ipsius loci leges obseruare tenentur.

23 Iterumque videtur confirmari ex his, quæ dicunt Hurado *de sacrificio Missæ disp. 5. dif. 5.* Bonacina *de legibus disp. 1. q. 1. punct. 6. n. 49. & disput. vltima, q. 1. punct. 6. n. 6.* ex doctrina Sanchez *dict. disp. 18. num. 9. & in summa tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 38.* asserentes dictos peregrinos secluso scandalo non teneri ad ieiunia, & dies festos; nisi habeant animum ibi manendi per maiorem anni partem, sequitur Diana *dicta p. 1. ref. 2. tract. 9.* in *vers. imo ego*, & si contrariam referat ex aliis.

24 Ego tamen in hac dubia quæstione existimo componendam, iuxta distinctionem quartæ sententiæ relatæ supra in principio sub *num. 1.* quia si secundùm iam dictum, & relatum ad hoc vt peregrini obligarentur prædictis legibus desideraretur animus permanendi in loco transitûs, qui non de facili agnoscitur, cum animo consistat iuxta quæ late dixi sub *cap. fin. de foro comp. à quæst. 1. & in cap. quod Clerici 9. eodem tit. quæst. 2.* vbi egi de ea: *an sola habitatione contrahat quis domicilium, saltem ad contrahendum*, eueniet vtique vt perigrini, dum sunt in transitu locorum, & oppidorum, nullis legibus, & consuetudinibus tenerentur, non oppidorum, quia ibi non permanent, nec de eorum omnino constar, non loci originis, & vicinitatis, quam dum peregrinantur conseruant, quia ibi tales leges non sunt, iuxta quod proponimus in quæstione; ergo.

25 Quare diei debet quod si peregrini sunt in aliquo loco permanenter per aliquos dies, hoc est duos. vel tres integros; ita vt ille, in quo occurrit obligatio ieiunij, seu obseruandi festum diem, maneat inquiete absque apparatu se transferendi in alium oppidum, teneatur ad obseruationem, sicut & cæteri Incolæ talis oppidi, vbi illa obligatio ieionij, aut festi occurrit: ita docent Lessius *lib. 4. de Iustitia c. 2. dub. 4. num. 51.* Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 8.* Filiuc. *tom. 1. tract. 27. c. 7. n. 116.* & sequenti. Fagundex *de precept. Eccles. tract. 2. lib. 1. c. 8. n. 15. & 20.* qui & alij dicunt quòd si tantùm sint transeuntes, id est per modum hospitij, & transitu prandendo v. g. vel pernoctando, non teneantur illas leges seruare. Quæ sententia videtur vera, etsi vt rigida, non admittatur à Diana *d. p. 1. tract. 10. ref. 15. in fine*, quemadmodum, nec admittit ex eo eodem iam adductam ex Basilio Pontio, quæ docet absolutè, & indifferenter vt teneantur legibus, & consuetudinibus loci, in quo sunt, vt voluerunt Diedus *de libert. Christ. lib. 1. 17. §. vna est*, Nauaar. *in manual. c. 13. n. 5.* Maior. *in 4. dist. 15. q. 5.* Ledesma *p. 4. q. 15. art. 2. dub. 2.* Couar. *lib. 4. variar. c. 20. n. 8. circa finem*, Lopez *in instruct. p. 1. c. 52. §. vnaquaque ciuitas*, quos refert Diana supra, & alios Sanchez *d. disp. 16. n. 4.*

26 Et sic in terminis de peregrinis, quorum præsentia est in transitu per duos, vel tres dies, vt teneantur ad ieiunia illius loci. docent Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 8. & de legibus lib. 3. c. 33. n. 3.* Salas *in eodem tract. disput. 14. sect. 4. num. 415.* Ortix. *in summa c. 19. mandam. 2. num. 12. in fine*, Ioannes de la Cruz *in direct. conscient. p. 1. precepto 3. art. 4. disput. 9. conclus. 1.* Mexia *in pragm. taxæ panis conclus. 5. num. 80*, Malderus *in p. 2. quæst. 96. artic. 5. circa finem*, Molfesius *in summ. tom. 1. tract. 10. c. 4. num. 17.* Santius *in selectis disput. 44. num. 31.* & alij probantes ex vi consuetudinis, quæ obligat peregrinos ad ieiunia, & festa loci, ad quæ diuertunt permanendo per aliquod breue tempus; & sic omnes fideles obseruare ex apprehensione, quod ad id teneantur, vt dicit etiam Filiucius *d. tom. 2. tract. 27. cap. 7. n. 16, & eodem tract. p. 6. c. 6. n. 106.*

27 Et ex eo quia Episcopi puniunt eiusmodi transgressores peregrinos non obseruantes ieiunia, & alias consuetudines loci; & Lessius *dict. lib. 4. de Iustitia cap. 2. dub. 7. num. 51.* dixit peregrinum teneri ad ieiunium, & ad missam audiendam, si integro die in aliquo loco permaneret: ex quo fit vt non teneatur si solum in aliqua parte diei permaneret transiens ex ea ad alium locum, & libenter admitto in obligatione ieiunij, non sic in obligatione audiendi sacrum, si ad locum accesserit de mane stando ibi vsque ad meridiem, etsi respectu alterius laboris illius diei festi excusetur peregrinus ille qui stando per tempus ita breue, poterit illum diem festum non obseruare ex dictis: quod procedit iuxta quæ refert Barbosa *in dicto cap. 2. de obseruat. ieiunij sub n. 6.* ex Campanillo *ad finem diuers. Iuris Canon. in exhortatione num. 11. vers. quia in re*, etsi Henriq. *in summ. lib. 9. c. 24. n. 5. in fine*, vtrumque casum æquet.

28 Quę sententia confirmatur ex sequentibus, nam quicumque forenses, & peregrini tenentur obseruare solemnitates requisitas legibus, & consuetudinibus loci, seu oppidi in quo contrahunt ex regula textus *in dicto cap. fin. de foro Comp. leg. si fundus 6. ff. de euiction.* ibi *si fundus venerit ex consuetudine eius regionis, in qua negotium gestum est pro euictione caueri oportet*: & hinc fieri contractum absolutè initum censeri celebratum iuxta consuetudines, & statuta loci, in quo initur *leg. quod si nolit §. quia assidua, ff. de edilitio edicto.* 29 † Item quòd forenses contrahentes in loco hospitij, teneantur ad gabellas illius, quia sunt onus consequentium contractus; & sic forenses vendentes triticum in Castella, teneneur seruare pragmaticam illius, tum quia precium pars contractus est, tum etiam quia quilibet tenetur precium iustum loci

venditio

30 venditionis seruare. † Item quoties legis transgressio cedit in damnum illius oppidi, veluti si est lex prohibens aliquid extrahi ex illo oppido, & ne forenses ibi commorentur, nisi tot diebus in bonum illius oppidi, quos, & alios casus etiam stando in secunda iam relata sententia, probat, & excipit Sanchez omninò videndus *d. lib. 1. de matrim. disp. 18. n. 10. 12. 13. & 14.* quemliber multis comprobans, quos etiam excipit ex eodem Sanchez Diana *dict. p. 1. tract. 10. ref. 15. in fine*, dum prædictam secundam sententiam sequitur cum his prædictis limitationibus, quæ potius deseruiunt, vel pro prima sententia, & melius pro nostra nuper adducta cum prædicta distinctione.

31 Ex quibus iam vtrinque relatis facilis est responsio ad fundamenta cuiusque sententiæ pugnantis aduersùs distinctionem, quam admittimus, quâ suppositâ. Primo repellimus sententiam Ioseph. Angles *in 4. quæst. 4. de ieiunio ante dub. 1. difficult. 2.* Sanchez *de matrimonio dicta disp. 18. lib. 3. de matrim. num. 8.* & aliorum, quos refert Fagundez *de præceptis Ecclesiæ tractat. 1. lib. 1. cap. 8. num. 1.* dicentium tunc peregrinos quando sedem figunt animo ibi permanendi perpetuò. Secundo repellimus dictum *in selectis disp. 54. num. 35.* quem sequitur Diana *dict. p. 1. tract. 9. dif. 2.* in fine aduersus Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. num. 42.* quod accedens ad aliquod oppidum animo ibi habitandi si postea deserat, sed breui discessurum lege ieiunij illius loci non tenetur.

32 Ad secundam quæstionis partem quid dicendum de legibus communibus, si hæ alicubi desuetudine sint abrogatæ, vt v. g. Mediolani, vt fertur, licet ex consuetudine vesci carnibus quatuor primis diebus quadragesimæ, quod iure communi prohibitum est, & licet ad hanc difficultatem possimus respondere cum distinctionibus, & iuxta communes sententias adductas latè sub toto vers. *ad primam*: tamen quia ibi diximus de peregrinis accedentibus ad oppida, vbi leges, seu consuetudines obseruantur, quæ non vtique sunt impositæ, aut introductæ in patria sua; ideo hæc difficultas petit specialem cognitionem; & sic cum hîc loquamur de iure communi, dubium est an obliget forenses, ac peregrinos quocumque inueniantur, etsi forte in loco, vbi desuetudine est abrogatum, vt in casu proposito, & videtur dicendum, vt peregrini, atque forenses transeant, ac peregrinentur cum obligatione obseruandi ius commune, quod in patria sua obseruatur, eo quod sic peregrini dicantur habiti vt Incolæ suæ patriæ, vbi ius commune obseruatur; & sic in terminis amplectitur Medina 1. 2. *quæst. 96. art. 5. ad finem, dubio pen.* qui dum dixit peregrinos non teneri legibus ciuitatis, ad quam declinant, teneri tamen legibus communibus. Et est ratio, quia ius commune omnes, & vniuersos ex sua natura obligat, omnésque illi subduntur; etsi alicubi ratione oppositæ consuetudinis non obliget,

33 quia id erit tantùm locale. † Et sic è contra fieri, vt si Castellanus transeat per lusitaniam, vbi intestina non eduntur die sabbati, non nequeat illa edere, quemadmodum lusitani, quia id est Ius cõmune Regni Lusitaniæ; etsi consuetudine communi Castellæ in Sabbato comedantur: ita docent Henriquez *lib. 2. de sacrificio missæ cap. 15. num. 2. fin. in comment. littera S.* & Fr. Emanuel. *super Bulla cruciata* §. 1. *num. 8. ad finem*, & facit quod iam adduxi ex Basilio Pontio *lib. 5. de matrim. cap. 8. num. 2.* de his, qui per Hispaniam iter faciunt, qui possunt vesci intestinis die Sabbati, quamuis ex loco oriundi sint, in quibus non eduntur ea die, exemplificans etiam in lacticiniis vt refert Barbosa *in d. c. 2. de obseruat. ieiun. sub num. 6.*

Sanchez verò *de matrim. lib. 3. dict. disp. 18. sub num. 7.* in vers. *verum* ait vt quamuis negari non possit in his præceptis iuris communis, maiorem latere difficultatem, Doctorésque loquantur de solis statutis, ac consuetudinibus specialibus oppidi, idem esse credendum de præceptis iuris communis, quia ea non obligant ex præscripta consuetudine Incolas illius oppidi, cuius hic peregrinus ciuis est; & licet videatur priuilegium locale, solúque cohærens esse vtique tale in hoc sensu; vt eo gaudeant, non tantùm ibi quoquomodo existentes, sed etiam qui in iure habentur pro præsentibus ibique existentibus, quales sunt qui breui tempore absunt, citoque reuersuri, eo quod illic domicilium habeant. † Et ob id approbat Palac. *in 4. dist. 15. disp. 8. post 6. conclus. fol. 226.* vers. *at verò* cum dixit Castellanum per Lusitaniam transeuntem posse more suæ patriæ vesci intestinis diæ sabbati, quæ in Lusitania non permittuntur, & etiam refert ex Petro Ledesma *de matrim. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. vltimo fol. 198.* §. secundo arguitur & §. *quibus positis* loquente de præcepto iuris communis, vt non contrahendi clandestinè de non edendis intestinis in die veneris, se Sabbati, quod existens etiam per modum transitûs in oppido, vbi hæc non obseruantur, non teneatur obseruare, & explicat Medinam vt loquatur non de peregrinis, sed de aduenis, quorum est ratio diuersa. † Ego inquam existimo ex iam adductis pro nostra sententia, vt sic transiens teneatur facere, si Castellanus est, quod faciunt Lusitani ex generali consuetudine in suo Regno, & si Lusitanus est transiens per Castellam, quod faciunt Castellani, iuxta distinctionem, qua supra compositæ sunt opiniones contrariæ, & quæ dicta in vers. *ad tertiam* statim seq. 34 35 36

Ad tertiam quæstionis partem an peregrini, dum absunt à patria per modum transitûs, teneantur obseruare leges sui proprij domicilij, si in eo loco in quo reperiuntur non obligent; & licet hæc difficultas sit dissimilis à proximè præcedenti in suo casu proposito de legibus, nempe iuris communis per desuetudinem, non obseruatis in loco transitûs hic autem fiat inquisitio de peregrino transeunte, in cuius patria sunt leges speciales, quæ in loco transitus positæ non sunt: tamen multum pendet à resolutione præcedenti. † Etenim qui docent vt sic transiens teneatur adhuc obseruare leges sui domicilij, fundantur primo quia quisque obligatur patriæ suæ legibus, quandiu patriam non deseruit; & quia sic peregrini adhuc patriæ ciues sunt, in eaque esse dicuntur: arg. textus *in l. quæsitum 76. §. 1. ff. de leg. 3.* ibi *legatis, quæ in fundo sunt, accedunt etiam quæ tunc non sunt, si esse solebant* vbi Bart. ait quæ casu absunt ab esse non dicantur † secundo quia alias hi exempti essent ab omni lege, non enim tenerentur ad leges loci, per quem transeunt, vt multi iam adducti statuunt, quos refert Sanchez *dict. disp. 18.* 37 38 39

de matrim.lib.3. num. 6. nec ad leges Domicilij,
40 si oppositam amplectamur sententiam. † Tan-
dem qui sentit onus, sentire debet & commo-
dum, *c.qui sentit de reg. iuris lib.6.* sed peregrioi
sentiunt commodum, vt non astringentur legi-
bus oppidi transitus; ergo sentire debent onus,
vt obligentur legibus loci, cuius Incolæ sunt:
sic docent Ioannes Andreas *addit. ad specular.*
tit. de instrument. edit. §. compendiosé num. 16.
verbo *quæsitum*, Paludan.4. *dist.*15.*quæst.*4. *art.*3.
*num.*26. D.Antonin. 2.*part.tit.*6. *cap.*2. §.2. Ro-
sella verbo *ieiunium num.* 16. Sylucstet *ibi q.* 2.
dict. 2. *fin.* & vocat satis probabilem hanc sen-
tentiam. Sanchez *dict. quæst.*18. *num.*17. quorum
41 aliquos etiam refert Diana *p.*1. *tract.*10.*res.*14. †
Dum inquirit de ea quæstione, an peregrinus te-
neatur seruare festa, & ieiunia proprij Domici-
lij, quæ oon seruantur in loco, in quo reperi-
tur; in quo casu idem dicunt lessius *de institia*
*lib.*4. *cap.*2. *dub.*8 *n.*60. Reuellus *de inst.p.*1.*lib.*2.
*q.*7. *sect.*3.*n.*16. Sayrus *in claui Regia lib.*7.*cap.*3.
*n.*12. Rodriguex *in summa tom.* 2. *c.*219.*n.*12. &
vterque Ledesma relati à Sanchez vt refert
etiam idem Diana.
42 Et alij, & verius etiam in casu quæstionis
nostræ respondenr ex doctrina textus *in cap.*2.
*hoc tit. lib.*6. in vers. *statuto Episcopi*, vt quemad-
modum fur delinquens extra territorium non
ligatur statuto proprij Episcopi, sic & peregri-
nus exiens à propria patria, vbi adest lex seu
consuetudo specialis obligandi subditos, noo
obligetur ad legem, seu consuetodinem seruan-
dam, quia vt ait Pontifex ibi *impune non pare-*
tur extra territorium ius dicenti, vbi glossa verbo
impune explicat non parentem extra territo-
rium, pœnam minimè pati (de quo aliqua dixi
supra *q.*8.eumegi de statutis Episcoporum) ergo
licitum esse dicunt Doctores leges & consue-
tudines oppidi extra illud vbi eæ non obligant
43 transgredi. † Deinde ex doctrina *d.c.illa dist.*12.
vbi D. Augustin. ex doctrina Ambrosij monet
vt vnusquisque legibus aut consuetudinibus
eorum, ad quos diuertit se conformet, vt docent
Abbas *in cap.à nobis el* 1. *de sentent. excommunic.*
*num.*11. vbi Felinus Suarez *in* 3.*p.D.Thom.q.*74.
*art.*4.*disp.*44.*sect.*3.§. *illud verò* Henriquex *lib.*7.
*de indulgent.cap.*13. *num.*8. *&* *lib.*9. *de missa c.*15.
num. 2. *fin.* Nauar. *in summa latin. & Hisp.c.*13.
*lat.num.*120.*Hisp.*128. Couarr. *in* 4. *variar c.*20.
*n.*8. vers. *fuit & in d.in fine*, & eum aliis vndecim
Thom. Sanch. *de matr.d.lib.*3.*disp.*18. *n.*18. vbi
idem dicendum ait, quamuis illæ leges sint iuris
communis, & obligent in patria peteginos, non
autem in eo loco, in quo requiruntur, de quo
dixi in vers. *ad secundam*; & confirmatur ex his
quæ adduxi in toto vers. *ad primam.*
44 Ex qoo infero primò, vt peregrinus non te-
neatur seruare festa, & ieiunia, quæ non seruan-
tur in loco in quo reperitur, etiamsi ex indu-
stria efficeret, vt laboraret in alio loco, vel ibi
non ieiunaret, sed carnes comederet: sic docent
Sanchex *in summa tom.*1. *lib.*1. *cap.*12.*num* 35. *&*
45 *de matrimonio dict. lib.*3. *disp.*18 *num.* 29. † Vbi
id probat de fugiente ex proposito in alium lo-
cum, vbi sine parrocho, & testibus posset ma-
trimonium contrahi, quia Tridentinum ibi re-
ceptum non est videndus ibi latè contra alios;
nam qui iure suo vtitur, non potest dici frau-
dem committere, vt ea ratione effectus matri-
monij contracti impediatur, ex regula *nullius vi-*
detur 55. *paulo post princip.* vers. *is tamen ff. de li-*
bero homine exhibendo, ibi *dolo malo, non videtur*
habere qui iure suo vtitur: sic ibi in vers. *cæterum*,
vbi tradit alia ex Couarr. Soto, & Nauarro, &
vt optimè aduertit Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.* 2.
*cap.*13. *num.*8. in fine in casu nostro non iotet-
uenit propria fraus, aut dolus, sed fuga quæ-
dam obligationis præcepti; quæ tamen contra
præceptum non est; & ita licet per se non sic
bona, oon est tamen mala, vt docent etiam Fa-
gundex *de preceptis Eccles. tractat.*1. *lib.*1. *cap.*7.
*num.*7. Diana *p.*1. *tract.*1. *res.*14. vbi refert aliter
Villalobos *in summa part.*1. *tract.* 2. *dif.*34.*n.*2.
vbi adducit casum de lusitano, qui cum est in
Castella, potest in sabbato intestina comedere,
de quo supra, & ante eum cum aliis, prætet iam
supra relatos adducit Sanchex *d.disp.*18.*n.*19.
Infero secundò quod ille, qui in die festo pa- 46
triæ, se transfert ad alium locum, vbi dies festus
non est, laborandi causâ, non tenetur prius mis-
sam audire si in ipso mane diei festi exit, quia
talis homo, non tenebatur audire sacrum, nisi
vsque ad meridiem; ergo si intra meridiem exeat,
sacro non audito non peccat: ita docet Sanchez
*d.disp.*18.*n.*21. vbi respondet fundamentis con-
trariæ sententiæ, quam præter ab eo relatos te-
nuerunt. Sa. verbo *festum num.* 8. Naldus *in sum-*
ma verbo *festum num.* 8. Sayrus *in claui Regia*
*lib.*7.*cap.* 12. Fernandex *in exam. Theolog. mor.*
*part.*1.*cap.*7. §.1. *n.* 14. Filiucius *tract.*27. *cap.*7.
num. 111. Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.*2. *c.*15. *num.*
pen. & contra prædictos, præter relatos à San-
chex tenent sentiendo cum Sanchez Malderus
*part.*2. *q.*96. *art.*5. Fagundex *de precept. tract.* 1.
*lib.*1.*c.*7. *num.*13. Diana *dicta p.*1.*tract.*10.*res.*14.
sub vers. *scio*, vbi dicit cum Sanchez licere, non
solùm post factum, vt vult Naldus *in summ.*
verbo *missa num.*17. & alij, sed etiam ante fa-
ctum: & hanc vocat probabilem lessius *lib.*4.
de inst.cap 2.*dub.*8.*n.*56 † Nec est impedimento, 47
quod iam ille, qui pergit summò mane ad
alium, vbi festus dies non est, intrauerat cum
obligatione audiendi sacrum, antequam egre-
deretur de patria; quia respondetur ex doctrina
Sanchex illam obligationem audiendi sacrum,
non obligasse perrecturum alibi, vsque ad me-
ridiem, intra quem solet in populis sacrum ce-
lebrari, sicque proficiscentem, adhuc fuisse in
possessione suæ libertatis dumtamen intra illum
meridiem exiret à confinibus sui proprij loci,
vbi festus celebraretur, seu accederet ad locum,
vbi esset laboraturus.
Infero tertio quod si quis exit à loco vbi ie- 48
iunatur, & accedit de nocte ad alium, vbi carnes
eduntur, possit ibi carne cœnare: sic Villalobos,
vbi supra *dif.*35.*num.*2. latè Sanchez *de matrim.*
*qui dicta disp.*18.*num.*22. videtur tenere, etiamsi
tota die ille ieiunaret, cum possit se conformare
consuetudine loci, ad quem peruenit; & facit
doctrina relata supra in vers. *& alij.* † Et è con- 49
tra si exit à loco, vbi non ieiunatur, carnesque
eduntur, posse mane eas edere, quamois nocte
peruenturus sit ad domicilium, vbi carnibus ab-
stinetur, & ieiunatur, quia extra Domicilium non
adstringitur illius legibus: sic Sanchex *d.disp.*18.
*n.*23. ex doctrioa iam adducta.
Infero qoarto cum Fagundez *de preceptis Ec-* 50
*clesia tract.*1.*lib.*1.*cap.*7. *num.*8. nempe posse ali-
quem laborare diebus festis de præcepto Epi-
scopi, & ieiunia eius non seruare intra eaodem
Diœcesim

Diœcesim ipsius Episcopi, si ibi sit locus exem-
ptus ab illius iurisdictione, cum locus exemptus
pro extraneo habeatur, vt asserunt Auila *de cen-*
suris part.2.c.3. dub.5. Henriquez *lib.13. cap.26.*
51 *num.1.* & alij † dicentes excommunicationem
Episcopi pro tota diœcesi, non ligare eos sub-
ditos qui commorantur in loco exempto, circa
eandem diœcesim ipsius Episcopi qui censuram
52 fert. † Et sic Diana concludit se probabiliter
olim dixisse Panormitanos in diebus festiuis ab
illo Archiepiscopo indictos posse laborare in
Ecclesia sancti Coraldi, quia est locus exemptus
& subiectus Archiepiscopo montis Regalis.
53 Quinto infert Fagundez vbi supra, & Diana
cum eo *dict. res.14. in fine tract. 10. part.1.* quod
si festum, vel ieiunium seruetur in patria, & in
loco, per quem transit ex præcepto Episcopi
vtriusque Diœcesis, tunc videatur peregrinus
ad neutrum teneri, & obligari, quia peregrini
non sunt subditi Episcopi illius loci, vt eos
obligare possit suo præcepto: & quia non te-
nentur absentes ad leges patriæ, qui vt refert
Diana hanc sententiam putat probabilem, etiam
quo ad casus reseruatos, si tamen ipse Fagundez
contrariam, vt probabiliorem confirmat, quam
ego sequor ex iam dictis, quia esto peregrinus
non teneatur ad festum, vel ieiunium ratione
legis suæ patriæ à qua est absens, tenetur verò
adimplere cum lege, aut consuetudine loci, vbi
peregrinando accessit.
54 Dubium tamen est an possit ientaculum su-
mere ille, qui exiens à loco, vbi ieiunatur, per-
uenturus est ad locum, vbi vescuntur carnibus
aliqui negant, quia nondum extat causa excu-
sans, & potest mutatâ sententiâ non proficisci;
& quod proinde causa non extabit. Verum San-
chez *d. disp.12. sub. num. 22.* putat probabilius
posse, quando moraliter est certus de profectio-
ne, & accessu illa die ad locum, vbi ieiunium
non obligat: sed quod nullo modo possit car-
nibus vesci, donec eo perueniat & ponit discri-
minis rationem, quia obligatio abstinendi à
carnibus est diuina, & sic toties illis vtens in
die vetito distinguat lethaliter quoties vtitur.
Vnde infert vt dici possit illud præceptum pro
parte obligare, pro parte non habito respectu ad
mutationem locorum.
55 Nec obstare ait causam nondum adesse, quia
respondet satis esse causæ futuræ moralem cer-
titudinem, sicut iturus ad exercendum opus ser-
ui, potest antequam adeat cibos sumere, non ob-
stante ieiunij præcepto, quamuis causa non-
dum extet, impedirique possit: sic Thomas
56 Sanch. videndus etiam *d.disp.18.n.29.* † dum agit
de ea simili quæstione, an Græcus possit celebra-
re in Ecclesia Latina in pane fermentato, vel La-
tinus in Græca in pane azymo: & quid si inter
Latinos inueniatur Ecclesia Græca vel inter Græ-
cos, Latina, & in primo casu possit vtcumque
voluerit celebrare, in secundo debeat peregri-
nus si est templum sibi aptum celebrare secun-
dùm morem suæ patriæ, de quo late Suarez *in 3.*
p.q.74.art.4.dicta disp.33.sect.3.§ illud verò: alios
casus circa matrimonium contrahendum ponit,
& resoluit idem Sanchez *dict. disput.18. à n.25. &*
n.27. ex pluribus Doctoribus agens.
57 Ad quartam quæstionis partem quæ mora in
loco hospitij reddat peregrinum obnoxium le-
gibus, & consuetudinibus illius: hanc quæstio-
nem tractat Sanchez *de matrimonio lib. 3. dict.*
disp.18. num. 8. & 9. vbi etsi aliqui per glossam
in dicto c. quæ contra dist. 8. verbo *aut peregrini* id
resoluant ab animo volentis perpetuò habita-
re: & sic solùm perpetuò habitantes, & non
scholares obligari legibus ciuitatis, in qua sunt,
nisi velint ibi habitare, vt tenuit Turrecre-
mata cum Hugone *in cap. quo iure dist.8. art.4.*
num.8. §. dignitate; & sic visos tenere, refert
Sanchez, Medinam, Ledesmam, Angl. Palud.
Rosell. Syluestrum, & Palacios, quorum sen-
tentiam ipse *num.9.* improbat, dicens valde ra-
tioni dissonum esse scholares, qui triennio in
loco studij solent habitare non teneri illius le-
gibus, & consuetudinibus. Et ita Dominicum
iure optimo *in dicto cap. quæ contra dist. 8. vers.*
cogitare tamen in eo, & Felinum *in cap. quod Cle-*
ricis statim in principio *de foro comp.* reprobare
glossam allegatam comparantem peregrinis
scholares, quia vt inquiunt, quamuis minime
scholares domicilium acquirant iuxta ea, quæ
longe dixi *in dist. cap. quod Clerici q.2. & in cap.*
fin. eodem à quæstione 1. defectu animi perpetuò
habitandi sortiuntur: tamen forum ex qua sola
causa ait Sanchez sufficere vt aliquis teneatur
legibus, & consuetudinibus alicuius oppidi.
Vnde licet ipse exposcat vt peregrinis ad con- 58
trahendum quasi Domicilium, ratione cuius
teneatur, si stando maiori parte anni ad legum,
& consuetudinum obseruantiam, sic cum aliis
probans. Tamen ego existimo contra Sanchez
hanc difficultatem explicari satis iuxta distin-
ctionem, quam supra elegi, iuxta quam expli-
caui difficultatem positam in toto vers. *ad pri-*
mam: nam si peregrinus sistit in loco triduo
siue die integra, teneatur ad leges, & consuetu-
dines loci, vbi tunc sistit, quia illud tempus est
sufficiens ad gaudendum foro, & à fortiori vel-
le videtur Sanchez ex proximè eius adducta do-
ctrina; non sic si tantum sisteret vt pranderet,
aut dormiret. Et hoc idem reprobata prædicta
glossa, videtur sentire cum Felino, Barbosa
in dicto cap. quæ contra dist. 8. in glossa *aut pere-*
grini, vbi etiam improbat aliquos volentes eam
glossam intelligere de aduenis, de quibus, dico
in vers. *statim* sequenti.
Ad quintam quæstionis partem an aduenæ, 59
seu vagi teneantur obseruare leges locorum, in
quibus reperiuntur; igitur sunt multi existiman-
tes vt quemadmodum peregrini non teneantur
legibus, & consuetudinibus loci, nisi habeant
animum perpetuò habitandi ex dicta glossa *aut*
peregrini dict. c. quæ contra mores dist.8. secundùm
quam docent Ledesma *24. q. 17. art.3. fol. 204.*
col.1. §. tertio dico, Angles *in floribus Theologicis*
part.1. quæst.4 de ieiunio ante dub.1. dif.2. fol.386.
Azor. *in tit. mor. part.2. lib. 1. cap.26. quæst.9.* &
alij relati à Sanchez *dicto lib. 3. de matrimonio*
disp.18. num. 8. vel secundùm alios Doctores
iam supraadductos, quos sequitur idem San-
chez *num. 9.* si habitaturi sint maiore parte an-
ni † ita similiter non aliter obligari aduenas le- 60
gibus locorum, in quibus morantur, docent in
terminis Comitol. *respons. moral. quæst. 57. n.2.*
Suarez *tom.1. de relig. lib.2. cap. 24. num.2.* quibus
addo Gregorium Sayrum *in claui Regia lib. 3.*
c.4. num.8. Leonardum Lessium *lib. 4. de iustitia*
cap.2. dub.7. num.49. Vbi ait (hæc sententia est
probabilis non solùm de peregrinis, qui alibi
fixum domicilium habent, sed etiam de vagis,
qui nunquam firmam sedem obtinent) intelligi
posse,

posse, nam eadem ratio in illis locum habet, nimirum quia non sunt Incolæ, aut inhabitantes.

61 Imo Doctores generaliter loqui dicit Diana *part.1.tract.10.ref.16.* nec distinguere hoc loco inter peregrinos, & vagos, sed velle omnes alienigenas, qui veniunt animo non manendi non teneri: sic ex Paludan, Antonio, Sylvestro, &

62 Medina.† Nec obstare ait quod possint percipere sacramenta, vbicumque inueniantur, quia illud est priuilegium, non obligatio, ad nullam, enim in particulari astringuntur parochiam, nisi per maiorem partem anni aliquo loco consistere decreuerint, nec absurdum videri debere ait eum, qui nunquam sistit nullis particularium statutis locorum teneri; vt tradit Lessius, & post illum Ioannes Santius *in selectis disp.54. num.34.* Paul Layman *in Theologia moral. tract.4. cap. 12 num. 6.* ob id ait Diana satis apparere hanc opinionem probabilem, & iterum agens in puncto ieiunij, & obseruationis diei festi, refert Diana ex Lessio, & Santio supra, *& ex clari Regia lib.3. cap.4. num. 8. dict. part. 1. tractat.9. ref.2.* io vers. *notandum* admittentes prædictam sententiam, non solùm in ordine ad viatores, & aduenas, sed etiam ad vagos, etsi aliquibus

63 non placeat. † Et idem Diana ibi in vers. *notandum est etiam*, ait quod etsi supra dixerit aduenas accedentes ad aliquem locum absque intentione ibi commorandi maiori parte anni, non obligari legibus illius loci: tamen dicit excipi aliquos casus, in quibus aduenæ teneantur seruare leges locorum, quos affirmat referri à Doctoribus, quos ipse pro sua opinione citat; sed vt iam retuli erunt præcisè casus, quos iam retuli in confirmationem sententiæ, quam elegi de peregrinis sub dict. vers. *ad primam*, præcipuè in vers. *ego tamen.*

64 Nihilominus his non obstantibus, si viatores, & aduenas accipias pro vagis, id est, qui nullam certam sedem, aut domicilium habent, seu habuerunt, iuxta quæ dixi de vagabundis *in dict.cap. 14. ibi q. 7. & in dicto cap. fin. de foro comp.quæst.4. & 5.* existimo vt non obstante varietate opinionum, quæ de peregrinis supra relatæ sunt à principio quæstionis nostræ principalis, vagi teneantur seruare leges, & consuetudines locorum, & oppidorum, per quæ transeunt, quia cum isti nullum peculiare habeant domicilium, sequitur vt illud quoad omnia acquitant, vbicumque reperiuntur, item ex eo, quia aliàs viderentur exempti ab omnibus statutis, & consuetudinibus: sic Sotus *in 4.dist.18.*

65 *quæst.4. art. 2. vers. est hic tamen.* † Sunt ergo aduenæ vt docent Azor. *part.1.lib.5.instit. moral. c.11. quæst.13.* Suarez *de relig. tom. 1. lib.2.c.14. n.20.* Lorca *in p.2. tom.2. tract.de legibus disp.25. membro 4.* in fine Hurtad. *de censuris, dis.9.* cum nullibi habeant domicilium totius orbis acolæ; & ob id teneri ad ieiunia, & festa, aliasque leges, & consuetudines locorum, in quibus reperiuntur, alioquin immunes esse ab omnibus legibus, & statutis, quod dicere absurdum esse referr ex prædictis Diana *dict. part. 1. tract. 9. ref. 2.* sub

66 dicto vers. *notandum verò.* † Et his omnibus addo Fagundez *de præcept. Eccles. tract.1.lib.1 c.8. num.4.* Filiucium *tom.2. tract. 27. c.7. num.105.* Reginaldum *in praxi tom. 1. lib.13. c.17. n.172.* Gaspar Hurtado *de excommun.disp.12.difficult.4.* Villalobos *in summa tom.2. tract. 5. dubit.33.n.1.* cuius verba refert Diana *dict. part. 2. tractat.10. ref.16.* sic tenentes ex eadem ratione: quod videtur tenere idem Barbosa cum Sanchez *in præcepta decalog. tom. 1. lib.1. cap. 12. ex num. 19.* Henriquez, Deciano, Nauarro, Bartolo, & aliis *in dict. c. quæ contra mores dist.8.* in fine, qui dum Suarez, & Comitolus iam relati visi sunt ex glossa ibi innuere, vt aduenæ non obligentur legibus loci in quo morantur, ipse Barbosa cum præcitatis postquam de peregrinis visus fit ibi sentire, vt desideretur in eis habitatio, saltim maioris partis anni, vt illi legibus obligentur locorum in aduenis cum relatis Doctoribus, contrarium verius esse ait.

Et præterquam quòd pro hac sententia faciunt fundamenta textus in *dict. c. illa dist.12.* & aliorum iurium, quæ retuli supra sub dicto vers. *ad primam*, dum illis probatur peregrinos triduò commorantes, & minus in aliquo loco, teneri legibus loci transitûs, etiam quòd domicilium alibi habent; ergo euenit, vt fortius dicamus hoc procedere in Vagis, Viatoribus, seu Aduenis nullam sedem, ac domicilium habentibus. † Et confirmo hoc ex doctrina Sanchez, quæ postquam acerrimè defendit *d. lib.3. de matrim.disp.18.* requiri ad hoc, vt peregrini legibus, & consuetudinibus oppidorum, per quæ transeunt, teneantur, quod saltim habeant animum commorandi ibi maiori parte anni: hoc nihilominus sequuto, in puncto quæstionis, post quatuor limitationes, quas ibi scribit, quas iam ego retuli supra ad fundandam in illo casu nostram opinionem ibi *num.15.* excipit ab illa sua sententia vagos, ex iam adducta ratione, distinguendo illos à peregrinis; ergo si tantus Doctor sistens in contraria sententia, respectu peregrinorum, quam nos non amplectimur, illam limitauit in vagis; quid mirum vt hîc absolutè teneamus vagos illico, vt inueniuntur transeuntes per loca, teneri ad obseruantiam legum, & consuetudinum oppidorum, per quæ transeunt; ex quibus poteris respondere ad plures alios casus, qui se se offerre possint de peregrinis, aduenis, viatoribus, & vagis. 67 68

Ad quæstionem aliam dico quæstione sequenti in vers. *ad secundam*, quæ his consimilis est. † 69 70
Et an Iudæi commorantes in aliqua ciuitate teneantur legibus, & consuetudinibus illius, infra dico *sub c.1.* vbi ago de quæstione: an Iudæi legibus Romanorum sint astricti & ad alias quæstiones, an leges Ecclesiasticæ dirimens matrimonium, non publicata aut ignota Indis, Chinensibus, & Iaponis nouiter ad fidem conuersis, aut Mengrelenibus ex Georgianis schismaticis aut aliis hæreticis habeat vim irritandi? An Græcus possit transire ad ritum latinum, aut obseruare ea quæ sunt iuxta ritum latinum, vel è contra de Latino. Berricellus nouissimè cum Suarez, Salas, & aliis *de legibus, in tract. de missionib. Apostol. tract.3. de legibus q.79.* 80. 81. vbi q.82. & 83. agit de illis an licitè Constantinopolitanæ mulieres Latinæ, nuptæ Græcis viris comedant carnes die sabbati atque obseruent ritus græcos, & an Græci aliique subditi Patriarchalium Ecclesiarum Orientis teneantur ad obseruandas constitutiones Conc. Trid. aliasque nouiter editas, si de ipsis nominatim non disponant, & ibi q.84. agit de illa cum Barbosa, Anastasio Germonio Iacob. Azorio & aliis, an subditi minorum Patriarcharum Orientis & Maronitorum

nitatum, Armanorum, Caldeorum, Assyriorum, Getogianorum seu Iberorum & Æthyopum ligentur nouis pontificiis constitutionibus, latis pro tota Ecclesia. Et *quest.* 85. vbi, an constitutionis *ad euitanda*, de vitandis percussoribus Clericorum publicis & excommunicatis denunciatis extendatur ad Græcos, id est, an Græcus teneatur euitare Græcum non denunciatum; & *q.* 86. an Patriarchæ Orientales habeant auctoritatem dispensandi in legibus vniuersalibus Pontificum aut Conciliorum generalium: & *q.* 88. an fideles habitantes in terris quas Turcæ aliique infideles Principes tyrannicè & sine legitimo titulo possident, teneantur in conscientia eorum legibus, praeceptis ac sententiis obedire: & num sint propriè Tyranni quando à longo tempore terras fidelium possident ibi *q.* 19. & *q.* 20. an Fideles existentes aut transeuntes per loca Principum Infidelium teneantur ad soluenda tributa, aliàs iusta?

QVÆSTIO XV.

Lex prohibens, si vtatur verbo *non possit*, an obliget: & ao Prælatus, qui per aliquod tempus exercet muous gubernationis teneatur seruare ieiunia, vel dies festos illius loci: & ao constitutus in ætate anni 8. teneatur leges seruare: & ao senes legibus teneantur: & vbi de lege veteri de abrogatione legis, decessatione, irritatione, dispensatione legum tractetur; item vbi de statutis, num omnes legibus teneantur etiam Papa, ac Princeps, quando, & quo modo legis obseruantia obliget sub peccato, & item multa de lege pœnali; & quod Clerici legibus ciuilibus teneantur, vel oon, assigno cum habeant sub rubro textus, vbi tractari valeant, non sic iam tractatæ quæstiones sub hac Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* non possit *in lege prohibente positum, reddit actum inualidum, quia verbum* potest *negatiuè positum importat necessitatem, & actum contra gestum reddit omnino nullum* num. 2. *vbi quòd inducit solemnitatem.*

3 *Verbum* potest *secundùm alios, cui additur negatione, solum inducit necessitatem obligationis, non impotentia ad oppositum actum. Hac pars verior videtur* à n. 5. & n. 9.

4 *Facta contra bonos mores, nec facere nos credendum est.*

5 *Aduena apud Indos nequeunt, & Agasonibus prohibetur emere Barrasauri, & argentei.*

6 *Negatio antecedenter posita verbo* potest, *quid operetur*

Verbum non potest *frequenter vsurpatur, etiam in rebus moralibus pro impotentia faciendi licitè, etiamsi sit potentia valida, vbi exemplificatur* d. n. 6.

7 *Baptizatus nondum, nequit in Baptismate suscipere in filiolum; aliqui tamen, vt non confirmatus suscipiens, contrahat cognationem.*

8 *Absolutio à sacerdote facta, non satisfacta parte, iuxta Bullam Cruciata valet.*

9 *Prælatus, & quilibet Magistratus, etsi secundùm aliquos, non teneantur seruare leges, & consuetudines loci, vbi exercent, cum animum habeant redeundi, vt n. 10. 11. verius, vt teneantur illico vt alij ciues,* à num. 12. 13. 14. 15.

12 *Praefecti, & officiales debent se subditis conformare, si velint hos obseruatores legum.*

13 *Capita debent se membris conformare.*

15 *Milites existentes in propugnaculis, & præsidiis tenentur ad festa, & ieiunia, & ad alias leges sicut Peregrini.*

16 *Pueri, & fœminæ secundùm aliquos, nisi proximi pubertati, legibus statutis, & consuetudinibus non tenentur* n. 17. 18. *verius tamen est, vtrà septentio, in quo iudicantur rationis expertes teneri, vt* à n. 19.

20 *Infantes ob eorum stultitiam non computabantur in populum, nec legibus obligabantur satisfacto contrariis* n. 21. & 22.

23 *Senes possunt ex Concilio Toletano vesci carnibus in Quadragesima, & liberantur ab obligatione legis, si sint decrepiti, & ratione Carentes, non alias, vt* n. 26.

25 *Tempus quantumcunque longæuum, non est modus tollende obligationis.*

AD primam quæstionis partem, non parum laborant Doctores, vt respondeant, cum multi existiment verbum *non posse* in lege prohibente positum sic necessitatem importare, vt non solùm reddat actum illicitum, sed etiam inualidum, vt Doctores communiter docent ex regula textus *in c.* 1. *de Reg. iuris lib.* 6. vbi Barbosa *num.* 7. probat, cum Auiles, Lanceloto, Gallia, Molina *de primogeniis*, Fusco, Bernardo Diez, Tiraquello, Couarr. Hyppolito, Azeuedo, Gutierrez, Caldas Pereira, Sanchez, Zenedo, Francisco Molino, & Rota verbum *potest* negatiuè positum necessitatem importare; sic etiam ipse Barbosa cum pluribus *tract. de dictionibus vsufrequem. dist.* 267. *n.* 3. quibus addo Gomez *in c.* 2. *hoc tit. lib.* 6. §. *statuto num.* 14. Zeuallos *in pract. q.* 404. *num.* 5. Sanchez præter supra relatum *de matrim. lib.* 6. *dispui.* 38. *num.* 20. etiam *in summa tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 38. Castr. Palaum *tom.* 4. *tract.* 10. *num.* 2 & alios dicentes verbum *non potest* negatiuè positum importare necessitatem, & actum contra gestum omnino reddere nullum. † Vnde Rebellus *de* 2 *instit. obligationibus lib.* 1. *q.* 6. *num.* 42. ait sic generaliter negatio præposita verbo *potest*, reddit ipso iure actum inutilem, si fiat in contrarium; & ideo induicit, siue solemnitatem formalem, sic cum Tiraquello *de leg. connub. glossa* 4. & videtur comprobari *ex* §. 1. *instit. quibus alien. licet, vel non*, qui prohibet alienari dotem inuitâ muliere à marito, vtendo verbo *non posse*, & *ex l. iusiurandum* §. 1. *ff. de iureiurando* & *l. si iuratorem* 3. *C. de in integrum restit.* vbi glossa verbo *non oportet*, quibus cauetur minorem impuberem non posse contrahere, vel etiam puberem,

betem , si habeat curatorem , & ex aliis funda-
mentis.
3 Alij inquam Doctores contrariam senten-
tiam amplectuntur, fundati in glossa *dict.cap.* t.
de reg. iur. quæ solùm dicit negationem addi-
tam verbo *potest* inducere necessitatem obliga-
tionis ; non tamen inde fieri vt inducat necessi-
tatem impotentiæ ad oppositum actum, quoad
valorem eius ; vnde cum in illo capite additur
non potest licitè adnotari, quod illud verbum *lici-
tè* superabundet , quia idem dictum fuerat per
verbum *non potest :* nam id possumus, quod iure
4 possumus. † Quia quæ contra bonos mores
fiunt, nec facere nos credendum sit, vt dicitur *in
l.filius ff.de condit.institut.*& sic Suarez *de legibus
lib.5.c.31.n.14.*Merolla *tom.1.disp.4.c.5.n.*178.&
alij existimant doctrinam superius positam de
verbo *non potest*, vel *non possit*, non esse infallibi-
lem, nec sufficientem, si præcisè, & nudè specte-
tur, quia est verbum ambiguum.
5 Vnde ego quia video multùm facere contra
relata *num.1.textus in l.obligari in principio ff. de
authoritate tutor.* vbi cum dicit obligari ex om-
ni contractu sine tutoris authoritate pupillum
non posse, nihilominus dubium non sit, vt pu-
pillos sine ea contrahens naturaliter , saltem
obligetur, vt *in l.* t. *in fine ff.de nouation.* vbi id
glossa notauit, & est Doctorum placitum quare
acerrimè Granadus *part.2. D. Thomæ controu.* 7.
*tract.3.p.1.disp.*10. *n.* 18. contrariam sententiam
defendit adducens in comprobationem prohi-
bitionem *leg.6 tit.8.lib.5. recopilat.* vbi loquens
de los hillos Bastardos, dicit *no puedan heredar,* &
lex.56.tit.5. lib.1. recopil. quæ loquens, vt iudi-
ces nequeant munera accipere per verba illa *no
puedan. recibir,* nihilominus verbum *non potest,*
non significare nullitatem actus , probans ex
textu *in l. si quis de eo qui cognou. consang. vxoris
sue. & l.12. tit. 18. lib. 5. recopil.* dum dicit de
campsoribus *no puedan negoçiar por si , ni por ter-
çera persona,* & *ex l.5. titul.* 18. *lib.* 6. *recop.* quæ
prohibet aduenis negociationem apud Indos,
& Agasonibus emere *Barra* , quas vocant auri,
& argentei , addito verbo *non possint* , & tamen
à nemine dici prædicta esse nulla : & sic existi-
mo in hoc puncto esse procedendum cum di-
stinctione, & iuxta materiam subiectam.
6 Sunt ergo alia legis verba expendenda , vt
inde percipi possit, an negatio posito antece-
denter verbo *potest* inducat actus nullitatem;
etenim vt eleganter expendit Arriaga *in cursu
Theolog sect.6 num.* 68. *tom.* 4. *disput.*23. Cuius
verba refert Diana *part.* 10. *tractat.*12. *miscel.* 2.
verbum *non potest* sæpissimè , & frequentissimè
vsurpatur etiam in rebus moralibus pro impo-
tentia faciendi licitè , etiam si sit potentia vali-
dè, vt passim dici solet non possum exire è col-
legio , non possum celebrare sine paramentis,
sine patena, sine calice, id est, licitè, sed non in-
ualidè, alia addens pro exemplo, & comprobat
Diana cum Paludano, Auila, Sanchez, Rosella,
Syluestro, Soto, Nauarro , Quintana Dueñas,
Leandro , Henriquez , Rodriguez , Hurtado,
7 Lezana, & aliis. † Nam etsi *in cap.in baptismate
de consecratione dist.5.* caueatur, vt non possit su-
scipere in filiolum, qui non est baptizatus , seu
confirmatus ; nihilominus asserunt aliqui Patri-
num non confirmatum contrahere cognatio-
8 nem.† Item de sacerdote , qui non potest absol-
uere, nisi satisfacta parte, quia etsi secundùm Syl-
uestrum verbo *excommunicatio* 11.*q.* 5.*n.6.*absolu-
tio sit nulla , non satisfacta parte; nihilominus
sunt alij Doctores asserentes in tali casu valere
absolutionem factam , virtute *Bulla Cruciata,*
etiam non præmissa satisfactione in casu, quo
commodè fieri possit , Sanchez *de matrim.lib.3.
disp.33. concl.2.n.3.* cum Rodriguez , & Henri-
quez, Hurtadus *de excommun.disp.14.d.f.5.* Leza-
na *in quæstionibus regular. tom.3.* verbo *Bulla cru-
ciata,n.*32. Ludouicus de la Cruz *in Bulla crucia-
ta disp.1.c.4.dub.9. n.9.* Barr. *in Bulla cruc. part.2.
tract.6. c.6. sect.7.num.64.* Auila *de cens.p.2. c.7.
disp.3. dubio 9.concl.2.* † Et sic Diana supra *dict.* 9
*difficult.*7. in fine ex Quintana , Dueñas *tract.* 2.
singul.7. num.4. qui nominatim contra Sanchez
impugnat verbo *non potest* nullitatem inducere,
& Auersam *de sacram. confirmat. quæst.72. sect.5.*
ait ex omnibus dictis , & aliis , quæ ipse refert
apparere regulam illam , nempe legem prohi-
bentem , si vtatur verbo *non possint* annullare
actum, non esse regulariter admittendam sic ab-
solutè , & simpliciter intellecta , quia vt iam est
dictum, hoc desumitur, tum ex verbis legis pro-
hibitiuæ, & ex materia, quam prohibet.
Ad secundam quæstionis partem , vt facilius 10
respondeas præmittes dicta supra quæst. præced.
quando peregrini , & aduenæ teneantur legibus
oppidorum, per quæ transeunt, aut commoran-
tur: quare nunc breui explanabo duas contrarias
opiniones nouissimas , prima Bernardi Barilis
tract.de lege municipali in aduenas disquisit. 1. §.4.
*n.*37. asserentis cum Baldo 1.*p.cons.*393. incipient.
*punctus talis n.2.& p.5.cons.*156. Barr. *in l.Cornelia
lex §.domum, ff.de iniuriis, & famosis libellis,* Farin.
*in fragment.crim.p.1.n.*215. *litt. D. & praxis noua
Episcop.n.*122. Stephanus Gratian. *d scept. forens.
c.181.n.4.& 5.*Barbosa *de officio Episcopi allegat.4.
n.29.*quod scholares, & Prouinciarum guberna-
tores, oppidorum prætores, & præfecti, Castella-
ni, famuli ad tempus seruientes , & similes , qui
semper cogitant de redeundo ad patriam, non li-
gentur legibus, & consuetudinibus eius loci, vbi
temporaneam habitationem habent , quia non
simplex habitatio , & bonorum emptio sed ha-
bitatio simul cum animo permanendi perpetuò
domicilium , & incolatum facit , sic probantis
*ex l.libertus §.5. sola ratio possessionis, & §. 13. sola
domus , ff. ad municipal.* & ibi Barr. *l. cum neque
C. eodem.* fusè Craueta *cons.*201. *num.*10. † Et sic 11
infert Barilis plura scribens, & post illum Pas-
qualigus *in praxi de ieiunio decis.*190.& 198. ad-
uenas, peregrinos , Hospites , extraneos , & si-
miles ad quemcumque locum confluentes , &
ibidem per multos annos residentes, cum animo
tamen ad patriam suam redeundi , minimè liga-
ri legibus, præceptis , & consuetudinibus illius
loci, & secluso scandalo , non teneri ad ieiunia,
abstinentias , festa colenda , missamque audien-
dam, nec ad alia , ad quæ , vel vi legis , vel con-
suetudinis illius loci astringuntur ciues , atque
omnes ibi perpetuò habitantes domicilium , &
hoc ex defectu domicilij, quia per solam moram
non contrahitur domicilium , licet longa sit mo-
ra; & videtur sic accipi ex his, quæ latè dixi *in c.
quod Clerici 9.de foro comp.q.2.& in c.fin. eodem* à
quæstione 1.2.3.4.& 5.
Ego verò non difficulter existimo quidquid 12
Diana videatur nouissimè amplecti *p.10.tract.13.
miscel.13.res.* 21. In fine repetens cum Felino , &
aliis , quos adduxit *p.8. tract.9.res.2.* sufficere vt
maiori

Digitized by Google

maiori parte anni inhabitet vt de aduenis am-
plexus eſt non audeus opinionem Barilis,& Paſ-
qualigi iam relatam damnare ; imo & putans
vtramque probabilem, reſolntionem petendam
eſſe ex his , quæ dixi in caſu præcedentis quæ-
ſtionis de peregrinis,& aduenis:& ſic vt quem-
admodum iam ibi probaui peregrinos, & adue-
nas illico à principio reſidentiæ in aliquo loco,
etiamſi tranſituri ſint ad alium teneantur ad le-
ges,& conſuetudines loci, vbi adſunt;ſic imo,&
fortiori vinculo teneti iſtos prælatos,& iudices
de quibus nunc inquirimus ,qui , etſi habeant
animum diſcedendi à die functi officij : tamen
reuera pro tonc cenſentur babere ad minus quaſi
domicilium,ac longioris tranſcurſus, quam cæ-
terorum peregrinorum;eo quod iam ſint de po-
pulo , vbi inbabitant : ita præter quos ſupra ad-
duxi docet in terminis Leandrus *de preceptis Ec-
clesia tract*.1.*diſp*.3. *q*.12. *&* 13. quia tale quaſi
domicilium ſufficit adhoc , qnod prædicti , te-
neantur ad feſta, & ieiunia particularia oppido-
rum, in quibus habitant,vt rectè probat ea Sna-
rez, Sanchea, Valdelio,& aliis.

13 Et confirmatur quia eum præfecti,& officia-
les vrbium exerceant regimen illarum neceſſe
eſt,vt ſe ſubditis conforment , ſi velint hoc ob-
ſeroatores legum , & conſuetudinum Vrbium,
14 *qualis enim Rector ciuitatis , ita & populus*.† Item
quia abſurdum eſſet quod capita non ſe confor-
ment membris,vt habetur *in c.non decet diſt*.12.*&*
c.nolite,diſt.11. & alibi,ſed præfecti,& prætores
ciuitatum ſunt capita ſuæ communitatis ; ergo
eiſdem obligationibus debent ſubeſſe , ac ipſa
15 ſubeſt. † Et quamuis idem Leandrus ſtatim ad-
dat,vt idem videatur ſentiendom de militibus,
qui ſtant in præſidiis,aut fortalitiis , & de pere-
grinis,vel aduenis diu degentibus Romæ , quia
tenentur ad feſta , & ieiunia , & alias leges pro-
prias vrbis Romæ , quaſi deſideret inhabitatio
temporis continui , quam expendit Diana ad
maiorem partem anni , nibilominus ex dictis
dict.quæſt.præced.in huc caſu exiſtimo à prin-
cipio reſidentiæ talium præpoſitorum currere
eis obligationem conformandi ſe legibus,& cõ-
ſuetudinibus oppidorũ,vbi inhabitant,cum ſal-
tim debeant habere animũ permanendi toto of-
cij tẽpore , imo etſi illũ haberent illico migran-
di, vt peregrini,vel aduenæ per fundamenta ibi
16 poſita.† Ad tertiã quæſtionis partẽ an cõſtitutus
in ætate anni 8.teneatur ad obſeruantiam legis,
ſen conſuetudinis populi , & nonnulli exiſtimãt
iura , & conſuetudines, niſi proximos pubertati
non comprebendere maſculos ſcilicet poſt de-
cimum annum cum dimidio,& fœminas poſt 9.
& alterius dimidium:ſic Antonins Gomez *lib*. 3.
variar.c.1.*à n*.37. Azeuedus *in l.2.tit.1.lib.2.recop*.
dicentes poſitis in hac ætate & minoribus 25.
annis iuris ignorantiam nocere *l. penult. & fin.*
tit.1.*p*.7.& D.Ant.videtnt ſentire *p.2. tit. 9. c.7.*
§. 2. non teneri pueros præcepto confeſſionis
vſque ad decimum,& dimidium annum , & ali-
quantulum vltra , item & aliis legibus Eccleſia-
17 ſticis. † Et agens Diana *p.3. tract.6.miſc. reſ*.87.
de ea quæſtione,an praxi ſtatim poſt vſom ratio-
nis teneantur præceptis Eccleſiæ , refert etiam
ſolum *in 4.diſt*.12.*q*.1. *art*.11. ad finem,vſque ad
duodecimum annum non teneri pueros illis Ec-
cleſię pręceptis,nec confeſſionis;imo & Henriq.
lib.8.*de Euchariſtia c*.42.*n*.4.cenſet eos non obli-
18 gari ſtatim, ac vſus rationem habent.† Et *lib*.13.
de excomm.c.49. *n*.2. in gloſſa *littera N*. affirmat
dari pueris lacticania , & carnes aliqno tempore
poſt vſum rationis in diebus ieiunij.Et Ant. Go-
mez *lib.3.variar.c*.1.*n*.61.& Auiles *in c.51. prætor*
n.9.dicunt minores 25.annór.non ligari conſue-
tudinibus,nec ſtaturis municipalibus,aut eorum
pœnis , ſi contra ea fecerint , & deliquerint , ſed
potius reſtituendos in integrum, vt liberentur. 19
Nihilominus iuxta doctrinã tituli *de diſpenſat.*
impuberum,& eorum,quæ adduxi *sub tit.de ætate*
& qualitate ord. exiſtimo verius eſſe dicendum
pueros ſtatim à ſeptennio,in quo de iure præſu-
muntur eis acceſſiſſe rationis vſum,teneri ad ob-
ſeruantiã legis ciuilis ,ac præcepti Eccleſiaſtici,
itẽ aliis ſtatutis,& legibus ligari municipalibus,
docent in terminis Pedraca 3.*precepto in fine* §.14.
Angles *p.1.q.6.de ieiun.dif*.6.Sanch.*in ſum.tom*.1.
lib.1.c.12.n.9.Alter Saucius *in ſelectis diſp*.41.*n*.31.
Salas *de legibus diſp*.14. *ſect*.13. Gaſpar Hurtado
de cenſ.dif.7.& de pœnit.diſp.7. dif.9. Suarez *in* 3.
p.D.Thom.tom.4.diſp.37.ſect. 2.n.3. Azor.*tom*.1.
lib.7.c.2.q.1.& c.40.q.6.Narbona *anno* 8.*q*.3.pro-
bans ex doctrina Maſcardi, Cardori,Rabelli, &
aliorũ,quia lex communis populi obligat ciues
Reipublicæ,& ſubditos illius,vt ſunt etiã pueri;
etenim conſuetudo cõſtringere videtur illos,qui
ſunt populi.† Cumque ab hac legis obligatione 20
excipiantur infantes ob eorum ſtultitiam , & fa-
tuitatem,ob quam non computabantur in popu-
lũ,vt refert idem Narbona *n*.2. & Petro Bungo
de miſter. *n*.5000 ſequitur vt cum à ſeptẽnio ſint
pueri iã rationis capaces,niſi aliud probetur, vt
teneantur ad præcepta legis , & Eccleſiæ. † Nec 21
obſtare fundamenta contraria dicendum eſt ,
quia propter nonnulla , quæ adduxi *ſupra* ſub
Rubrica de fide Catbolica , vbi egi à qua ætate
fideles ligentur præceptis fidei,ſpei,& charitatis
vbi etiam reſponſum præfui aſſignantibus aliam
ætatem præter ſeptennium , dixi illo completo
fideles obligari ; & ſic exiſtimo idem procedere
in omnibus aliis præceptis , ſi aliter tempus an-
norum non aſſignetur.† Nec obſtant Ant. Gom. 22
& Auiles iam relati,nam etſi poſſit eis ſatisfieri,
vt loquuntur reſpectu reſtitutionis ad excuſandã
pœnam,arg.eorum,quæ dico infra ſub tit.de de-
lictis puetor.vbi propter ętatis imbecillicitatem
mitius puniuntur:tamẽ quomodolibet non po-
terunt à culpa liberari , cum faciant contra con-
ſcientiam operantes aliter,quàm ſentiunt ſuo ra-
tionis vſu.† Ad quartã quæſtionis partẽ,ſuppo- 23
ſitis quæ adduxi toto verſ. *ad tertiã* breuiter re-
ſpondetur ; etenim qui liberant octogenarios,&
ſenes decrepitos ab obſeruantia legum fundãtur
in eo quod in ea ætate iam conſtituti redduntur,
vt infantes,& pueri,qui nullis legibus tenentur,
tã Eccleſiaſticis,quàm Diuinis,Valaſcus *de priui-
leg.pauper q*.18.*n*.11.Ludon. Viues *lib.2.de anima*.
† adeo vt ea concilio Toletano 8.*can*.9. & ac re- 24
lato Bellarm.*contr.tom.3.lib.2.c.9.&* 10.dicat his
permitti veſci carnibus in Quadrageſima,quos,
aut ætas incurnat,aut lãguor extenuat Steph.de
Gaeta *in* 1.*ad limina* §.5.*n*.207.Palac.Rubios *in c.*
omnis vtriuſq; ſexus de pœnit.dicũt tales ſenes,qui
iã diſcretione carẽt,vt ſæpe numero octuagena-
rij eſſe ſolẽt nec,teneãtur præcepto annuæ cõfeſ-
ſionis,nec Euchariſtię in Paſchate ex eàdem ra-
tione incapacitatis : ſequitur Narbona *anno*.80.
q.4.quibus accedo in his , quibus verè decrepiti
ſunt,ac debiles.† Alias obſtaret eis ratio text.*in l.* 25
obligationum fere 44.§.*placet ff.de action.& obligat.*

quà caucrer , quod tempus quantumcumque longæuum, non est modus tollendæ obligationis, Donellus *commentar.c.8. lib.*16. ibi, Osuald. *littera A*, & alij de qua latè dixi sub tit. de præ-
26 script. † Tamen nos loquimur in sene, qui ex defectu virium, aut ex defectu rationis liberatur, non inquam de illo, qui in ea ætate constitutus potest leges obseruare, ne sit contra nos Guido Pap. *decis.*111. dum existimauit nullum senem, etiam de licentia, & permisso Papæ citra culpam, etiam in Quadragesima carnes comedere posse, cuius doctrinam, vt falsissimam refellit Rodetic. à Culigna *in c. denique 6. dist.* 4. *n.* 4.

Ad vltimum propositum in quæstione respondeo in fine quæstionis sequentis.

QVÆSTIO XVI.

An lex humana possit eligere minus malum, vt maius euitet. An possit obligare cum periculo vitæ: & an lex humana fundata in præsumptione obliget in conscientia, si est veritas in contrarium: & an sit obediendum legibus Principis Tyranni: & de aliis ad integram materiam spectantibus remissiuè?

SVMMARIVM.

1 *Mali minoris electio à lege potest fieri, illud permittendo, &* n.6. & 9. & n.11. *vbi quod licet respectu legis humanæ* n.14. *quando aliquis perplexus est, & dubitat.*

2 *Perplexitas secundùm quid, & quæ dicatur absoluta,* remissiuè.

3 *Præscriptio cum mala fide parit peccatum, &* n.15 *vbi qualiter.*

4 *Peccatum vllum, quantumuis minimum admitti, ac eligi potest.*

5 *Stupri suasio filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaretur, ei vertitur ad culpam, &* n.16.

7 *Malum minus vicem habet boni, si maiori malo comparetur, nec respectu illius censetur malum* n.8. & 10. *& licet consuli minus, vt euitetur maius* n.24.

10 *Peccata desinunt illa esse, quæ propter vitanda grauiora suscipiuntur.*

11 *Permissio inter præcipuas legis virtutes connumeratur.*

12 *Deceptio contrahentibus, licet naturaliter intra dimidiam iusti pretij.*

13 *Plura mala in Republica permittuntur ad vitanda maiora, vt cernitur in Meretricibus ad nefandam libidinem auertendam.*

16 Genesis c.19. *relatum* n.5. *explicatur.*

17 *Lex humana regulariter non obligat subditos cum periculo vitæ, nisi quando immineret causa publica periculum graue.*

18 *Dux in bello potest præcipere militi, vt faciat* vulgò, centinela *cum periculo vitæ.*

19 *Lex potest præcipere cum periculo vitæ in causis fidei, & in bonum Religionis.*

20 *Prælatus potest Parrocho præcipere cum periculo vitæ, vt tempore pestis non discedat à loco, vt succurrat infirmis.*

21 *Prætor potest præcipere Medico, vt curet infirmos, etiam cum periculo vitæ.*

22 *Lex fundata in præsumptione non obligat in conscientia.*

23 *Hæres se immiscens hæreditati ante factum inuentarium, in conscientia non obligatur plus soluere, quàm id, de quo hæres est; & si aliter in foro exteriori procedat: vbi quid de professione præsumpta* remissiuè.

24 *Tyrannus peccat iudicium vsurpando.*

25 *Regi Tyranno obediendum est præcipienti iustum, idemque procedit in Principe gubernante ex populi placito, &* n.26.

27 *Rubrica de constitutionibus possent agregari signata hìc, &* n.28. & 29.

AD primam quæstionis partem 1
breuiter respondeo, quod si
electio minoris mali esset licita secundùm quid alicui, qui est perplexus, seu dubios in eligendo, sane etiam liceat ipsimet legi humanæ ciuili eligere minus malum vt maius euitet ex regula *legis fin. C. de fideiussor.* & comprobatur ex concilio 8. *cap.* 2. quod refert Gratianus *in c. duo mala dist.*13. vbi colligitur illa conclusio, quod accidentaliter, & secundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum necessario est facturus, & vtrumque arbitratur esse peccatum, iustè potest, & tenetur eligere quod sibi videtur minus, vt maius euitet, vt patet etiam *ex c. nerui eadem*
dist. vbi Barbosa latè ex multis declarat † quæ 2
sit perplexitas secundùm quid, & quæ dicatur absoluta, videbis D.Thom. 1.2. *q.*19. *art.*6. *ad* 3. vbi Medina *q.* 1. Corduba *in suo quæstionario lib.* 3. *q.*4. ad finem Valencia 1.2. *quæst.* 14. *puncto* 5. *ad* 2. Vasquez *ad d. q.* 19. *disp.*60. *c.* 2. *disp.* 39. *sub.* vers. *ad quartum*, & ex omnium sententia Molina *de iustitia, & iure disp.* 335. *sub n.* 10.

Prædicta verò doctrina videtur impognari, ex 3
eo quia si lege ciuili liceret eligi minus malum, & consequenter fieret vt illud eligere, non esset peccatum; sed sic est quod illo iure præscriptio cum male fide permissa ob publicam causam, ne diu scilicet rerum dominia in incerto essent adhuc canonico iure expnitur, vt latè dico *in c. fin. c.* 1. & alibi *de præscriptionibus*, eo quod est contra conscientiam, quæ debet esse sine peccato; ergo quamtumuis illo publico fine præscriptio cohonestata, vt sic inter homines, lites, & iorgia remouerentur, nihil debet fieri cum pec-
cato. † Præcipuè si consideres ex textu *in c. super* 4
de vsuris, *& in c. quis arbitretur* iustis sequentibus. 32. *q.* 5. nullum peccatum quamtumuis minimum admitti, ac eligi aliquando posse liberè
secundùm rectam rationem. † Et quod D. Aug. 5
*c.*9. *contra mendacium* notat, vt legitur *in c.*19. *Genesis*, quod suasio stupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaretur, ei vertitur ad culpam.

Nihilominus verum est dicere electionē mino- 6
ris mali, vt euitetur maius ex relatis iuribus, quia cum quis est erronèe perplexus non potest dici quod absolutè & liberè vult obiectum minoris mali pro vt malū est, nec quod fertur in malū, vt
possibile vitatu mortaliter, sed potius coactè. † Et 7
sic Couarr. plura expendens videndos *de sponsalibus p.* 2. *cap.* 7. § . 2. *à n.* 9. dixit minus malum
vicem habere boni, si maiori malo comparetur. † 8
Et Lessius *de iustitia lib.* 2. *c.*23. *n.*21. inquit quod

minus

minus malum respectu maioris; non censetur
9 malum.† Et in textu *in c. inquisitiom* 44. vers. *verum de sent.excommunic.& in c. Dominus* vers. *si verò de secund.nupt.& in c.iuuenis* 3.vers. *quin igitur,* desponsalib. dicitur vt dubitantes inuincibiliter de vtroque malo potuerint sine peccato minus malum eligere pro vitando maiori, etiam stante
10 huiusmodi dubio, & eo non deposito.† Et Turrecremata *in d.c duo mala sub n.*1.dixit quòd minus malum in comparatione maioris mali, videtur habere quodammodo rationem boni, & desinere esse peccatum, iuxta verba Augustini dicentis *d.lib contra mendacium c.*7. *&* 9. quod illa desinunt esse peccata, quæ propter grauiora vitanda, suscipiuntur multa omnino videnda, congerit Barbosa *in d. c. duo mala dist.* 13. vbi pluribus exemplis, & cum Doctoribus comprobat, & *in d.c.nerui eodem.*

11 Et quod respectu legis humanæ; ita vt electio minoris mali ad vitandum maius, licita sit, ipse probat *in d.c.duo n.*3.*&* 22.per alia, quæ congerit *in c.omnis* 4.*d.*3.vbi cum Gratian. ex dicto Isidoro ibi probet officium legis esse quadruplex; permittere scilicet, vetare, punire, & præcipere, & inter præcipuas legis virtutes connumeretur permissio ex *d.c.duo mala, d.c.nerui dist.*13.*& in c. hac ratione in fine* 31.*q.*1.*l.legis virtus,ff.de legibus,* & ab hinc lege æterna, & naturali deducant Doctores cum *D.Thom.*2.2.*q.*93. *art.* 3. *&* 22. *q.*10. *art.*11.Suarez *de legibus lib.*3.*c.*15.*&* 16. Sanch. Couuarr.& alij, quos sequitur Barbosa videndus
12 *in d.c.omnis à n.*2.*&* 3.† Vbi *ex l.in causæ §. idem Pomponius, ff.de minor.& l.item si pretio* 22. *§. vlt. ff.locati l.*2.*C.de rescind.venditione c.*Penultimo, & de empt. vbi late dico, *in c.*3.ait naturaliter licere contrahentibus se decipere, intra dimidiam iusti pretij, id est, ratione naturali dictante, vt iurgia, & lites vitentur adducens Pinel. *in d.l.*2. vbi bene *n.*36. respondentem textui prima facie neganti in *l.iure succursum* 8.*in fine* ibi *quia bono, & æquo non*
13 *conueniat, ff. de iure dotium.* † eodemque modo procedere plures permissiones malorum, quæ vt minora tollerantur passim in Republica ad vitanda maiora, quarum altera maxime cernitur in Meretricibus ad nefandam libidinem auertendam, Couarr. *d.n.*9.Nauarr. *in man.c.*17.*sub n.*195. Menchaca *q.illustr.c.*48 *ex n.*1.Zenedo cum multis ad *decret.collect.*146.*n.*2.exornantes hi, & alij text. *in c.inter opera de sponsalib.* vbi plura adduco.

14 Vnde dici debet vt punctum quæstionis nostræ debeat intelligi in lege permittente, non in lege præcipiente absolutè, sed secundùm quid ratione permissionis, & iuxta rationes supra adductas de perplexo, & dubitante eligente minus malum, ob vitandum maius, quando aliter vitari nequit
15 vtrumque. † Quo pacto non obstant contraria relata de præscriptione cum mala fide quia, quod de iure ciuili licebat, seu permittebatur, latâ po-
16 stea lege prohibente, desinit procedere. † Et ad locum Genesis de Loth. cum multis satisfacit Barbosa *in d.c.duo n.*12. excusans Loth. factum ex eadem ratione, vel quia suadendo Sodomitis vsum suarum filiarum, etiam ob vitandum maius malum, potuit peccare, quia id fecerat in præiudicium tertij, sic ibi *n.*13.legendus *à n.*14. vsque in finem pro vero intellectu illius textus, & aliorum. Qui cum Suarez *de legib.lib.*1. *c.*15 *ex n.*5. *vsque n.*12.*& c.*16.*à n.*4. Salas *eodem tract. disp.*3. *sect.*4.*n.*15. Vasquez 1.2.*q.*92.*art.*2.*n.*9.ait *in d. c.omnis dist.*3. *n.*5. *quod* permissio, de qua in illo

textu, non est permissio facti, quia talis non est effectus legis, sed permissio iuris, quæ regulariter attribui solet malis actibus, de illisque maximè intelligi.

Ad secundam quæstionis partem breuiter re- 17
spondeo, regulariter legem humanam non obligare subditos ad eius obseruantiam cum periculo vitæ: sic fere Doctores omnes docent, quia hoc non est necessarium ad bonum commune Reipublicæ, sed Caiet.12.*q.*91.*art.*1.*&* 22. *q.*125. *art.*5. Adrianus *in* 4.*q.*3.*de clau.* Henriq. *tract.de synodo Episcop.post.*3.*conclusionem,* docent contrarium, qui debent intelligi quando lex imperat taliter in Reipublicæ commodum, quod si subditus non obediret periculum aliud graue immineret causæ publicæ; & sic multis modis exemplificant Caiet. *supra,* Sotus *lib.*1.*de Iust.q.*6.*art.*4.
Couar. *in c.alma mater p.*1.§.3.*n.*9.& alij.† Potest 18
enim Dux in bello militi præcipere, vt faciat vulgò *centinela,* etiam cum proprio periculo vitæ, quia Respublica habet potestatem necessariam ad sui conseruationem, & bonum commune suum, ad quod poterit præcipere cum periculo vitæ: de hoc videbis quæ congerunt præter
alios Villall. *in summ.p.*1.*tract.*2. *dif.*28.† Vbi ait 19
*n.*3.quod in causis fidei, & in bonum religionis, vt dicit Vasquez 1.2.*disp.*161.*c.*2. *n.*8. potest lex
præcipere cum vitæ periculo.† Et quod sic tem- 20
pore pestis, potest Prælatus præcipere parrocho, vt non discedat à loco, vt succurrat spiritualiter
infirmis,† vel prætor medico, vt eos curet, etiam 21
cum periculo vitæ, & quæ tradit cum multis Balboa *in c.*2.*de except. à n.* 67. *& in c.*2.*de iureiur.à n.*140.expendens quando lex obliget ad culpam, de quo ago latissimè infra *sub c.*1.

Ad tertiam quæstionis partem, an lex humana 22
fundata in præsumptione obliget in conscientia, satis respondebis ex dictis infra sub *dict.c.*1. quando, & quomodo obliget ad culpam, & sic respondeo breuiter non obligare, vt exemplificant Syluester verb. *lex q.* 9. *casu* 2. Nauarrus *in man.c.*17.*n.*284.Couar. *in c.cum esses de testam.n.*9. & alij multi, & Villall. *d.p.*1.*tra.*2. *dif.*21.in hærede, qui se immiscuit hæreditari ante factum inuentarium, qui & si videatur obligatus ad soluenda omnia debita prædefuncti, sed in conscientia, non obligatur plus soluere, quàm quod
vt hæres accepit † limitant verò prædictam con- 23
clusionem, cum lex fundatur in præsumptione, ob solum aliquod morale periculum, quia tunc erit valida lex in conscientia, eo quod metitur, iuxta casus ordinarios, non speciales. Et vt latè agas adiunges quæ latè dixi *in Rub. de præsumpt.* vbi egi de quæstione *q.*1.vers. *ad quintã,* an fictiones legum habeant locum in foro conscientiæ *à n.*3.& cum multis agit Diana *p.*1.*tract.*10.*res.*27. vbi expendit etiam cum Sanchez locum Trid. *sess.*25.*c.*19.de præsumpta professione post quinquennium, & prohibitionem Clem. 8. *de largit. muner.* & ex bulla Sixti V. quæ fundatur in præsumptione, & alia item videnda D. Tapia Archiepiscop. Hispalens. *p.*1. *lib.* 4. *de legibus q.*13. *per.*14.*art.* vbi de hac lege fundata præsũptione.

Ad quartam quæstionis partem an legibus 24
Tyranni sit obediendum, & licet dicatur Tyrannum peccare iudicium vsurpando, ob idque non esse ei obediendum. Tamen vt quemadmodum in toto vers. *ad primam,* dictum est posse eligi minus malum, vt maius euitatur, & Caietan. verbo *Tyrãnus in summa,* Medina, quem sequitur Villal-

Digitized by Google

lobos, dicant vt sit licitum consulere minus malum, vt euitetur maius, vt latissimè tractat omnino videndus ad plures casus Barbosa *in d. c. duo mal. a. c. nerui* 23. *dist. d. c. omnis dist.* 3. sic, & licere iustitiam petere à Principe Tyranni ad euitandum aliud maius malum, nempe quale esset viuere sine iustitia.

25 Vnde dici debet, vt quamuis proprius Rex,
& legitimus gubernet tyraonice ei sit obediendum,
quoties iustum sit quod præcipit, vt patet
ex dicto Christi Domini *Matth.* 23. ibi *super Cathedram Moysi, sederunt scribæ, & sacerdotes quæcumque dixerint vobis facite, & seruate*, & ex illo
D. Petri 1. c. 2. ibi *obedite Dominis vestis, non solum*
26 *bonis, sed etiam discolis.* † Quod intelligunt Doctores,
& Medioa 1. 2 *q.* 64. *art.* 4. & Vilall. supra
n. 2. idem procedere respectu Principis Tyranni
gubernantis, Rempublicam ex solo beneplacitu
populi, seu ciuitatis. Et quamuis esset aduersus
ciuium voluntatem, si iusta mandet; nam alias
Respublica peccaret viuens sine legibus, & obedientia.
Et sic videti comprobatum ex mandato
Christi *Matth.* 22. ibi *reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari:* nam quamuis Romani haberent oppressum
Iudæorum Regnum violenter, præcipit
vt Iudæi Romanorum legibus obedirent, de quo
dico infra *sub c.* 1. *tit.* & hoc sufficiant pro Rubrica
huic dubio adiunges quæstiones sequentes
quas tractat nouissimè Berricelus *de missionibus Apostolicis p.* 2. *tit.* 3. *de legibus q.* 88, 89 *&* 90. quos
infero supra *q.* 14. *mon. fin.* in fine vbi fidelibus
obedientibus legibus tyrannorum etiam quoad
27 tributa † His addo omnibus, quæ in fine præcedentis
quæstionis reseruaui hic assignare; igitur
de lege veteri, & eius abrogatione, item & de cessatione,
seu mutatione legis dico infra *hoc tit. sub c. translato* 3. aliquid de irritatione, & de dispen-
28 satione sub *tit. de rescript.* & ibi *in c.* 20. † De statutis
dico sub *d. c.* 1. *&* in *c.* 7. *&* 10. & ibi *in d. c.* 1.
quando, & quomodo lex obliget sub culpa mortali,
aut veniali, num lex omnes obliget? etiam
Principes, & Cardinales ad culpam, ibi: de lege
pœnali quando, & quomodo obliget ad pœnam,
dico sub *hoc tit. in c. ex litteris.* An leges ciuiles,
seu monicipales obligent Clericos, latissimè ago
in d. c. 7. *&* 10 *hoc tit.* Et cum his absoluitur Rub.
29 die 31. Iulij 1656. † de lege tributorum: agit occasione
huius tractus nouissimè D. Tapia Archiepiscop.
Hispalens *in sum. p.* 1. *lib.* 4. *de legibus q.* 11. per totam & de triburis in Ecclesiasticos
dixi infra *sub c.* 10. *à p.* 1 *&* *q.* 8. & de iustitia tri-
30 butorũ in generali dico late *in c.* omnis anima †
de censibus nonnullæ aliæ quæstiones pro exornatione
huius Rubricæ poterant hic innecti veluti
vtrum lex habeat semper pro materia præceptum,
& vtrum legis naturalis materia sit
vnum præceptum vel multiplex, & vtrum omnium
virtutum actus tam naturalis quam positiui
iuris materia sint, & qui actus in materia
vnius cuiusque virtutis, aut vitij sint quos humana
lex præcipere potest aut vetare, vtrum lex
humana externos taotum actus directe præcipere
possit, & vtrum actus interior concomitanter
cum exteriori à iure humano præcipi aut prohiberi
possit & num modus seruandi legem naturalem
seu humanam sub illius præceptione cadat,
& an eadem sit materia constitutionis ciuilis
& Ecclesiasticæ, & de aliis pro hac Rubrica cum
D. Thoma, Suarez Vasq & pluribus Frat. Franc.
Vallente *p.* 2. in cõcordia iuris Põtificij *p.* 2. *f.* 254.

AD TEXTVM in capite primo.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Canonum statuta ab omnibus sunt custodienda, etiam à Cardinalibus numero secundo & quarto.*
2 *Transgressores legis non dicuntur non seruantes legem vsu non receptam.*
3 *Leges superiorum seruare quilibet naturali, & Diuina lege tenetur.*
4 *Oratio indefinita* remissiuè.
5 *Iudicare debet iudex non ad libitum, sed secundùm magis communem Doctorum opinionem.*
6 *Opinio communis non est præferenda illi, qui fauet animæ & matrimonio*, n. 7.
8 *Opinio à Præceptoribus recepta, potest sequi, communi omissa, & probabilis in foro conscientiæ* n. 9.
10 *Opiniones, quas quis debeat sequi in consulendo, patrocinande, docendo, & iudicando* remissiuè, & n. 11.
12 *Opinio vltima num præualeat antecedentibus* remissiuè.
13 *Æquitas num sit sequenda in conflictu opinionum.*
14 *Litigandum non est ad libitum, sed iuxta actiones legales, & iudiciales, & quo ordine*, remissiuè n. 15.
16 *Notabilia quædam pro materia nostri textus.*

TExtus iste generaliter statuit vt canonum statuta custodiantur ab omnibus, docent cum multis Duenas *regula* 79. Bernardus *regula* 383. Menochius *de arbitrariis casu* 380. Zenedus *ad decretal. collect.* 84. *num.* 1. † vbi *num.* 2. addit 2
quod non dicuntur legis Transgressores non seruantes legem vsu non receptam, cum aliis Barbosa *hic num.* 1. *&* 2. vbi *n.* 3. ampliat cum Azor. *institu moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. *quæst.* 5. vt procedat prædicta principalis conclusio, etiam in ipsis Cardinalibus, quorum omnium est ratio, quia tam iure Diuino, quàm naturali, † & humano est quilibet obligatus, & ad- 3
strictus ad seruandas leges, & constitutiones à suis superioribus stabilitas, & sancitas, Castro *de lege pœnali lib.* 2. *cap.* 13. *conclus.* 1. Nauarrus *in Rubrica de iudiciis num.* 99. Farinac. *in praxi crimin. part.* 2. *quæst.* 17. *num* 4. Frater Emanuel *quæst. regular. tom.* 1. *quæst.* 22. *art.* 3. Aldrete *de religiosa disciplina tuenda lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 2.

Vnde quia hic Pontifex in vers. *ab omnibus*, videtur omnes indefinite obligare ad canonum statuta, ideò præter plura, quæ sub Rubrica iam adduxi

adduxi conducibilia pro comprobatione prædictæ conclusionis, adiunges plura, quæ de oratione indefinita, & vniuersali scribit melius, quam alij Couarr. *lib.1.variar.c.13.* de quo infra *in c.cum omnes 6. hoc tit.* & idem Couarr. *num.8. & 9.* legendus agit de vi, quam habet indefinita à lege prolata, vel ab homine.

5 Et quatenus etiam Pontifex *in 2.part.vers. suo sensu*, dicit *vt nemo in actionibus, vel iudiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum authoritate ducatur* Cuius occasione Barbosa *hic à num.7.* in finitis, quæ sequuntur comprobat, nempe vt iudex non ad libitum, sed secundùm magis communem, & receptam Doctorum opinionem debeat iudicare facit lex Regia *6.tit.7.lib.2.recopil. vers.otiosi* quæ refero infra *in c.2. de re iudic. q.2. in fine.*

6 Et quod illa præsumitur verior opinio, quæ à
7 maiori parte Doctorum recepta existit. † Et
quod opinio communis non est præferenda illi
opinioni, quæ fauet animæ; Et quod in matrimonialibus causis propter illorum fauorem,
8 possumus recedere à communi opinione. † Et
quod opinio à præceptoribus recepta potest se-
9 qui, communi omissa † & quod opinio probabilis in foro cõscientiæ sequi potest relictâ pro-
babiliori; ideo possemus hîc connectere tracta-
10 tionem de conscientia dubia, † & quas opiniones debeat quisque sequi, siue in patrocinando, docendo, consulendo, iudicando, & practicando, scribunt præter illa, quæ adducunt Doctores *in l.1.§.sed nec, C.de veteri iure Enucleando*, Sanchez *de matr.lib.3. disp.44.* Azor. *tom.1moral.lib.2.c.3.* Nauarrus *in man.c.17.à n.18.* Villalobos *in summ.*
11 *part.1. tract.1. à difficult.4.* † vbi *difficult.5.* tractat
de opinione, quam debet iudex amplecti, congerit infinita cum pluribus videnda P. Franciscus Lugo è Societate Iesv hîc vita functus Vallis oleti, in suo libello, vbi cum modernis expendit Et vt vberius agnoscas, leges quæ ego latè
scripsi *in c.Cappellanus 4.de feriis quest.4.* vbi dixi
12 de dubiis, † & an vltima opinio præualeat ante-
cedentibus: vbi quid in opinione minus probabili: & quam opinionem teneatur sequi iudex. †
13 Item adiunges quæ ego latè scripsi *in c.2. de re iudicata*, vbi *quest.2.* dixi de dubiis: & an in conflictu opinionum sit sequenda æquitas: & qoid
14 debeat iudex facere in pari dubio † item applicabis pro ampliatione quæ latè dixi *sub c. dilecti 6.de iudic.* vbi quod non ad libitum est litigandum, sed iuxta actiones iudiciales, & legales, à quibus iudices non recedunt.

15 Iterum ad prædicta verba *vt nemo suo sensu, sed canonum authoritate ducatur*, applicabis quæ dico *in cap. ne innitaris 5. hoc tit.* vbi etiam aliqua annoto de ordine, quem debet iudex obseruare in
16 iudicando. † Quibus sic breuiter prælibatis, &
consideratis, leges quæ adducunt, & scribunt de materia textus nostri, præter ordinarios, & quos hîc congerunt Barbosa, & Zenedo *dict.collect.84.* adiunges Azor. *lib. 4. moral. à cap. 1. de natura legis* Vasquez *2. 2. quæst. 99. art. 1. disp.140.* per totum, *& art.2.disp.141.per totam de potestate condendi leges* idem *vbi supra quæst.95.art.1.disp.152. per totam, & disput. 153. & art. 3. disp. 155.* vbi *cap.2. disp.156. disputat. an lex* obliget ante promulgationem: & an vt omnes obliget, debeat esse vsu recepta, Azor. *lib.2. moral. cap.4. & 5.* an obliget in conscientia *c.6.7.8.9. & 10.* Vasquez *1.2.q.96.* ante *art.4. disp.158.* quid de omnibus legibus humanis idem Azor. *lib.5.moral.c.25.* & quis possit facere leges positiuas, Molina *de iustitia tract.5. tit.6. disp.68.69.70. & 71.* de quibus hîc non repeto, nec de aliis, quæ occasione huius textus possent tractari, cum satis supra in Rubrica sint iam agitata: quare nunc agam de quæstionibus, quas dispersim offendi agitatas per Doctores, occasione huius Pontificiæ decisionis & de materia textus nostri nouissimè P.Franc. Vallente *in concordia iuris Pontificij p.2. per totam.*

QVÆSTIO I.

An ius canonicum vtroque foro seruetur, & antecellat in sui obseruatione iuri ciuili: & an omnia, quæ habentur in iure canonico habeant vim legis: & an verba imperatiua posita in canone obligent ad peccatum: & an lex ciuilis, canone deficiente, præferatur dictis Patrum.

SVMMARIVM.

1 *Leges iustæ quantumcumque humanæ iustè stabilita, habent vim obligandi in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem, &* q.2. num.1.

2 *Ius canonicum obligat in vtroque foro, quod innititur æquitati.*

3 *Canonicum ius seruatur in materia præscriptionis, vel vbi de matrimonio tractatur, aut agitur de rebus spiritualibus, vel Ecclesiæ immunitate in causis piis miserabilium personarum, de heresi, & de vsuris, &c.*

4 *Ius canonicum seruatur, vbi tractatur de iuribus feudorum, limitatur cum est abrogatum alio canone, & aliis modis* n.6.& 7.

5 *Canonis transgressor est deponendus, & ei contrauenienspeccat, & veniens contra illum incurrit infamiam canonicam.*

6 *Canonicum ius non ligat Iudæos, & Paganos, &* num.7.

8 *Canonicum ius præcellit ciuili, quoties aliquid clarum est illud, dubium verò ciuile.*

9 *Canonicum ius seruatur de iure ciuili, etiam si lex sit in materia peccati contradicens, & etiam si solùm immineat veniale peccatum, & in materia malæ fidei* n. 10. *non tamen si sumus in materia temporali, vt* n.13. *& in materia legali* n.14.

11 *Opinioni Canonistarum standum est in materia vsurarum, quoties inter illos, & Doctores legistas, sunt diuersæ opiniones.*

12 *Canones sunt obseruandi, cum deficit ius Regium, &* n.14.*in fine.*

15 *Lex ciuilis ex causa potest ius canonicum moderare; ita vt lex ea obseruetur, si quod moderatur reperiatur aliquando permissum fuisse, vt* n.16.

16 *Homicidium lege Diuina fuit aliquando permissum.*

17 *Lex ciuilis obseruabitur quando est scripta, & ius canonicum non sed qualiter contingat non est facilis in praxi.*

18 *Legis vim non habent omnia, quæ reperiuntur in iure canonico, cum non omnia decreta compilata à Gratiano sic obligent.*

19 *Canonicum ius componitur ex decretis Pontificum, Conciliorum, legatorum, Abbatum, & aliorum, vel ex dictis sanctorum.*

20 *Verba imperatiua posita in aliquo canone, sub lire est, num obligent, vt verba præceptiua, seu prohibitiua, & n.21.22.& 23.*

24 *Sanctorum dicta, deficiente iure canonico, sunt obseruanda in materia spirituali, & non ius ciuile, secus in temporalibus, vt circa testamenta, hereditates n.25.*

25 *Leges Imperatorum loquentes de testamentis, hereditatibus, & aliis dicuntur per verba eorum Diuinitus promulgata.*

1 D primam quæstionis partem, respondeo quod cum leges iustę, quantumcumque humanæ à superioribus iustè stabilitæ, habeant vim obligandi in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem; iuxta materiæ grauitatem, vt notant Doctores cum D. Thoma *part.2.q.96.art.4.* (de
2 quo dico infra) † sequitur dicendum vt cum ius canonicum sit stabilitum magno cum consilio, & deliberatione, quod obliget in vtroque foro, ita vt in vtroque seruetur, iuxta glossam hîc, & per textum nostrum communiter Doctores, canonicum enim ius æquitati innititur, vt benè patet per Alciatum *in Rubrica de præscript. n 12.* Gratianus cum pluribus ampliationibus *regula 57.* & faciunt quæ dixi *sub c. fin. eodem tit. de*
3 *præscriptionibus.* † Etenim ius canonicum, vt ibi seruatur in materia præscriptionia, vt latè ibi dixi, & explicat Arias Pinelus *in auth. nisi tricenale n.11. C. de bonis maternis*, Conarr. *in regula possessor. de regulis iuris lib.6. p.2. §.11. n.3. & 4.* vel vbi materia matrimonij tractatur, seu agitur de rebus spiritualibus, vel super Ecclesiæ immunitate, & in causis piis, in causis miserabilium personarum, in materia hæresis, iuxta quæ dixi de his omnibus, de rebus spiritualibus *in c. 2. 3. 4 & 8. nouit, & aliis, de iudiciis, & foro comp. de matrimonialibus in c. tuam, de ordine cognit. in c. litteras, de restit. spoliat, & in c. cum consanguinei 11. de sententia, & re iudic. de immunitate in dict. tit. de iudiciis, & infra in cap.7. & 10. hoc tit.* & ad plura *in c. .o. de iudic.* vbi etiam de hæresi, & de vsuris *in dicto c. tuam, de ordine cognit. de causis piis, & viduarum in c. 11. & c. 15. de foro comp.* de his omnibus breuiter cum aliis Gratianus *dict. regula 57. n.13.14.15.16.19. & 20.* cum Doctoribus, quos refert.

4 Vnde infero quod ius canonicum seruetur, vbi tractatur de iuribus feudorum, vt docent Philippus Decius *conf. 131. n.3.* Curtius Iunior *tract. feudor. 12. q.1. n.2.* vbi alia singularia tradit in materia, & Alex. *conf. 15. n.3. lib.5.* Ioan. Oroscius *in l. de quibus num.15. ff. de legibus col.175.* Ioannes Nenizan. *in sua nupt. lib.5. n. 69.* Maranta *de ordine iudiciorum 3. p. num.88.* & faciunt plura quæ congessit in *c. cæterum de iudic.* Et addunt Hypolit. *in l. vnica, C de raptu virg. n.194.* Decius *cons. 452. n.6.* & ibi *n.15.* alia adducens, regulam ampliari vt procedat maximè in terris
5 Ecclesiæ. † Et in tantum procedere docent Doctores congesti à Gratiano dicta regula *57. n. 2. 3.4. & 5.* vt contraueniens Canoni peccet mortaliter, maximè ex contemptu, vt infra *in c. ad concupiscentiam,* & quod Transgressor canonis sit deponendus ex glossa hîc verbo *inhibimus*, quam dicit veram Felinus aliquibus concurrentibus, de quibus ipse *n. 11.* Item quod veniens contra canonem incurrat infamiam canonicam, secundum Abbatem *in c. illud not. 3. de maioritate, & obedientia,* per textum ibi; videbis Felinum *hic à n.9.* vbi ponit ampliationes alias.

Hæc tamen limitatur regula, quando ius canonicum est abrogatum per contrarium canonem, vel contrarium vsum, glossa & Doctores hic, benè explicat Petrus de Dueñas *in regula 99.* † Secundo, vt non procedat in Iudæis, & Paganis, quos ius canonicum non ligat vt est textus *in c. gaudemus de diuortiis, & in c. in fidelibus de consanguinitate, & affinitate*: latè Socinos *consil. 119, n.24. lib.4.* quas duas cum aliis octo limitationibus tradit Felinus hic, & pro hac vltima materia de Iudæis, præter quæ dico *in tit. de Iudæis, & Paganis*: applicabis quæ adduxi *in c. Iudæis 20. de testibus.* 6
7

Ad secundam quæstionis partem etiam dico, quod ius canonicũ præcellit Iuri ciuili, quoties aliquid est clarum de iure canonico, & dubium de iure ciuili, tunc enim in vtroque foro statur iuri canonico, vt per Iason *in l.2. §. genera n.22. ff. de acquirenda possess.* Socinus *cons. 33. lib. 1. num.15.* Ioannes de Neuiz *in sua silua nupt. lib. 5. num. 69.* & dicit hanc esse communem Nicol. Bellon. *in cons. 25. num. 8.* Robert. Maranta *de ordine iudicior. 3. p. num. 73.* † Etenim ius canonicorum seruatur de iure ciuili, etiam si lex canonica sit contradicens in materia peccatum concernenti, vt benè per Iason *in l. 2. §. ex pluribus ff. de acquirenda possessione num. 5. & 18. & auth. sacram puber. C. si aduers. vendit. num. 24. & in §. fuerat Inst. de actionib.* Gutierrez *in l. nemo potest, ff. de leg. 1. num.207.* & Padilla *in l. si aquam, C. de seruit.* affirmat idem esse, etiam si solùm imminent peccatum veniale, Alciatus *in c. cum contingat. de iureiur. num. 50.* Burgos & Pax *in l. 1. tauri num. 457.* 8
9

Hinc enim procedit vt in materia malæ fidei, quia agitur de animæ periculo stetur iuri canonico, vt benè tradit Ioannes Oroscius *in l. omnes populi ff. de iustitia, & iure n.70. & 71. col. 61.* & patet ex his, quæ latè dixi *in d. c. fin. & c. 1.* cum aliis de præscript. & in materia iuramenti sic procedere docent Didacus de el Castillo *in l. 64. tauri num. 73.* Bellon, *conf. 15. n. 2. ad finem,* Matthæus de Afflictis *in decis. Neapol. 381. n. 3. & decis. 321. n. 5. & decis. 163. n. 2.* quod qualiter intelligatur tradit benè Felinus *in c. Ecclesia sancta Maria hoc tit. à n. 49.* Socin. *cons. 77. num. 13. lib. 1. & cons. 80. n. 14. eodem libro,* refert hæc, cum aliis Gratianus *dicta regula 57. n. 6. 7. 8. & 9.* & faciunt quæ latè de hoc casu iuramenti egi *sub c. si diligenti de foro competenti, & in c. nouit de iudiciis q. 13. & sub c. 10. q. 28. & in toto tit. de iureiur.* 10

Et procedit in tantum quod si sint opiniones diuersæ in materia vsurarum inter Canonistas, & Theologos, Canonistis standum sit, vt docet Anchartanus *in disput.* quæ incipit *antiquis, & temporibus col. 10.* Ioannes de Neuiz. alios referens in sua *silua nuptiali lib. 5. num. 69. in medio* Maranta *de ordine iudicior. 3. pars. num. 77.* † Et sic videmus in praxi quod deficiente iure Regio, sit ad canones recurrendum de quo dixi *sub c. 25. de Testibus,* in terminis Ioannes Lupus *in* 12
13

repe

repetitione, cap. per vestras de donat. inter virum. & vxorem in princ. introductionis col.7. & allegat Bald. quod ipse optimè declarat qualiter procedat, & rursus *in repetit. col.174.* vers. *ecce quanta* Burgo de Paz. latissimè *in l.1. tauri à n.191.* Grat. *d. regul. 57. n.10. & n.18.*

13 Hue autem videntur limitari, primo quando lex ciuilis est contraria iuri Canonico, & sumus in materia temporali, non spirituali, & concernente pactum, euenit vt quælibet lex seruetur in suo foro, vt resoluunt bene Robert. Maranta *de ordine iudicior. 3. p. n.77.* Felinus *in cap. in causis in princ. n.4. de testibus;* vbi videbis quæ dixi, Decius *in l. culpa caret. n. fin. ff. de regulis iuris,* Ioan. Campetius *tract. de note 5. p. q. 69. n.6.*

14 Secundo limitatur in materia legali, quia in ea statur Legistis, & in canonica Canonistis, vt volunt omnes per textum *in c.1. & in c.2. de noui operis nunciat.* non enim vt ibi dicitur sacri Canones dedignantur leges sequi; cum ergo decreta Pontificum habeant omnimodam similitudinem cum constitutionibus Principum, vt quemadmodum hæ leges habeant vigorem, vt iam supra probaui *in Rubr.* sic & illi; sit enim vt in causis decidendis vtriusque sit opus, cum ea tamen differentia in praxi, quod deficiente nostro iure Regio prius sit ad Canones recurrendum, vt dixi.

15 Benè tamen verum est quod licet Ius Canonicum seruetur in vtroque foro: tamen ex causa lex ciuilis poterit ipsum ius Canonicum moderari; ita vt lex ciuilis obseruetur, docent DD. *in l. fin. Cod. si contra ius, vel vtilitatem publ.* sed tunc procedere dicendum est, quando id, quod moderatur per ius ciuile reperitur aliquãdo fuisse per-
16 missum vt in præcepto *ne occidas.* † Nam aliquãdo lege diuina permissũ est occidere, vt *Mat. 19. omnis qui occiderit gladio peribit:* tradit videndus Didacus Del Cast. *in d. l.1. tauri glos. contra Dios,* vers. *sed quæro* dicens vt tunc possit homicidium imponi per legem ciuilem, secus aliàs.

17 Item ius ciuile obseruabitur, vt docent Socin. *in regula 215.* Burgus de Pax *in d. l.1. tauri n.523.* Mathienc. *in l.7. tit.11. glossa.2. n.17. lib.5. recopil.* Casan. Burgund. *Rub.10. §.1.* vers. *lhomine ou femme num.6.* Gratian. *d. regula 57. n.24.25. & 28.* quando lex est scripta, & ius Canonicũ non item: de his .n. duabus limitationibus, & qualiter locũ habere possunt pro praxi potest aliquo modo dubitari. Adiunges dicta infra in vers. *ad vltim.*

18 Ad tertiam quæstionis partem, an omnia, quæ habentur in iure Canonico, habent vim legis: & quia satis, & abundè respondi supra *in Rubr. sub q.12.* in vers. *ad quintam*, an decretum Grat. habeat legis vim, & ibi in vers. *ad sextam*, an Pontificum decretis tantum sit clausis oculis; ideo nunc breuiter respondeo negatiuè, quia vt ibi dixi corpus totius iuris Canonici componitur ex conciliis prouincialibus, ex dictis sanctorum Patrum, vt ex Augustino, Isidoro, & ex aliis, de quibus, ac de aliis decretis Gratiani ibi dixi, vt non habeant vim legis. Quæ omnia præcipuè habentur in corpore decreti, item & Paleæ; imò etsi Gratianus aliquid referet tanquam dictum ab aliquo Concilio, vel Papa, si aliunde constaret non fideliter referri, aut esset res omnino dubiæ authoritatis: docent Granado *in p.2. D. Thom. contr.7. tract.3. p.1. disp.1. sect.7. n.17.* Suarez *de legibus lib.4. c.5. n.5.* Gresserus *pro defensione Bellarm. lib.2. de Rom. Pontific. cap. vltim.* Rodrig. *in quæst. regul. tom.1. q.6. art.2.* Rodericus à Cugna *in proœmio decreti, Gratiani n.19.* alij penes ipsum, Diana *p.3. tract.6. misc. res.26.* vt non sit obligatio illi parendi, ex quo fit, vt solùm habeant legis vim, quod solus Pontifex approbauit, siue per se, aut cum Concilio generali, quod
habet vim obligandi vniuersam Ecclesiam. † Et- 19
enim vt resoluit Barbosa *in cap. regula*, postquam *n.3.* dixit ius Canonicum componi, vel ex decretis Pontificum, vel Conciliorum, quæ sunt vniuersalia, aut prouincialia, seu Synodalia, vel ex decretis Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel ex dictis sanctorum Patrum; & de decretis Pontificum, dicat habere omnimodam similitudinem cum legibus Principum, quæ vim obligandi habent, & hæc decreta referat ad constitutiones, Bullas, ac Epistolas, quas vocamus decretales, de quibus *in c. quidam cum sequent. 25. q.1. & in c.1. §.9 quibus 19. dist.* sequitur vt ius Canonicum, quantum in illis continetur obliget vniuersaliter, non sic cæteræ leges, vt explicui sub *dist. q.12.*

Ad quartam quæstionis partem an verba im- 20
peratiua posita in aliquo Canone, Bulla, seu decreto Pontificio, obligent ad peccatum mortale casus iste est admodum practicabilis, & quod verba imperatiua, præceptum sub mortali non indicent, docuerunt Caietan. *in 1.2. q.166. art.9. circa solut. ad.2.* & alij & Rodrig. *in addition. ad*
Bullam cruciatæ §.9. n.77. † Vbi dixit quod leges 21
Canonicæ non obligant ad peccatum mortale, nisi habeant verba præceptiua, aut prohibitiua, etiam si sint modi imperatiui, eo quod non præcipiens, seu prohibens Legislator rem aliquam, videtur velle non obligare ad peccatum; & ob id Petrus de Ledesma *in summ. tom.1. tract. de Eucharistia, c.11.* ante *concl.9.* Villal. *in summa tom.1. tract.7. dif.37. n.7.* dicunt vt verba Trident. *in c.5. & 7. sess.13.* ibi *vt Sacerdotes quàm primum confiteantur, si celebrauerint ob inopiam Sacerdotis, absque confessione*, non contineant præceptum sub peccato mortali.

Sed quod verba imperatiua posita in decretis 22
Conciliorum, & Summorum Pontificum, indicent præceptum sub mortali, docent Vasquez *in p.2. disp.158. c.2. n.24.* Castr. Pal. *in opere morali, tract.3. disp.1. punct.9. n.3.* Granad. *in 1.2. D. Thom. contron.7. tract.3. p.1. disp.4. sect.1. n.3.* Bonacina *tom.2. disp.1. q.1. punct.7. §.4. n.10.* cum Syluestro, Armilla, Suarez, Salas, & aliis docent relata concilij verba indicere præceptum sub mortali: sequitur Diana *p.4. tract.4. res.191. & per clem. exiui de verb. signif. §. item quia* vers. *nos itaque*, &
per *cap. Clerici de vita, & honestate Clericor.* † Ex 23
eo quia lex verbo imperatiuo condita regulariter loquendo obligat sub mortali in materia graui, nisi aliud ex coniecturis appareat; & licet ego sic fatear: video tamen in praxi receptum circa intelligendum Trident. in relatis verbis, communiter Doctores docere non ea obligare sub mortali peccato. Et in terminis iterum dixit Villalob. *in summa p.1. tract.2. dif.18. n. fin.* vbi agit *n.3. & 4.* quando agnoscetur, vt lex humana obliget in conscientiæ foro. De quo, ac de multis alij occasione textus nostri dico in quæstionibus proximè sequentibus, & ex aliis adductis *supra q.5. & 6. de acceptione legis.*

Ad vltimam quæstionis partem respondeo 24
cum distinctione, per textum *in cap. de libellis dist. 20.* quod si deficiente Canonum authori-

tate, reperiantur leges ciuiles contrariæ dictis sanctorum Patrum, veluti, Hieronymi, Augustini, & similium resoluetur, vt si igitur de materia spirituali, & ad fidem spectante, ac de interpretatione sacræ Scripturæ, præferantur dicta Sanctorum, vt ibi habetur.

25 Sin autem agatur de materia temporali absolutè, veluti de testamentis, hæreditatibus, & similibus, potius sit standum legibus ciuilibus, quia istæ à Pontifice approbantur in huiusmodi materiis, & dicuntur per ora Principum Diuinitus promulgatæ, *cap.fin.* 16.*q.*3. Quam tamen approbationem non habent dicta, sanctorum Patrum, *cap.noli*, *cap.ego solus.* 3.*dist.* de quo latè sunt videndi Lucas de Peña *in leg. Medicos Cod.* §*de profes. & medi.* & alij relati à Barbosa *in dicto cap. de libellis num.* 3. *dist.* 2. alia dico infra *in cap. ne initaris.*

QVÆSTIO II.

An lex lata sub pœna mortis obliget sub mortali: & an Principes sæculares possint in suis legibus obligare transgressores ad peccatum mortale: & an possit superior obligare sub veniali circa materiam grauem; & an dignosci possit quando lex humana obliget in conscientia, & ad mortale.

SVMMARIVM.

1 *Lex lata sub pœna mortis, mutilationis, exilij, triremium, vel sub alia graui probabilis est, vt obliget in conscientia, & sub peccato mortali*, num. 5. *non tamen est improbabile sic non obligare, vt probatur exemplis*, num. 6. & 7.

2 *Transgrediens legem præcipientem sub pœna mortis, operatur in eius contemptum, & num obligetur in conscientia, secluso contemptu*, num. 18.

4 *Lex quoties præcipit sub pœna excommunicationis obliget sub peccato mortali*, & q. 3. num. 3.

8 *Lex ciuilis obligat transgressores in conscientia, vt à* n. 15. *contraria sententia multis fundamentis roboratur*, n. 14. & 19. *vbi illis respondetur.*

9 *Leges ciuiles imponentes multas pecuniarias, dum aliquid prohibent, vt uti ligna scindere, &c. non obligant in conscientia secundum aliquos, aliter* n. 10. 11. & 12.

12 *Religionum Constitutiones, quæ non exprimunt ad culpam obligare, non sunt vera leges, sed monitiones, & concilia gubernij.*

13 *Legislator explicans se non velle obligare ad culpam, tunc legem frangens non peccat, aliter in dubio; & de ratione*, n. 16. 17. 18. & 19.

16 *Legislator homo ex natura rei habet potestatem obligandi in conscientia.*

19 *Politica potestas, etsi dicatur mere temporalis ratione obiecti, ratione tamen obligationis est spiritualis.*

Lex Diuina minutissimè magis, id est firmius obligat propter eius perpetuitatem, quæ non adest in lege humana, dict. num. 19.

20 *Superior potest obligare sub veniali tantùm peccatum, etiam circa materiam grauem, vt* n. 21.

21 *Actus agentium non se extendunt vltra voluntatem eorum,*

Lex humana respectu sui principij, & si quoad obligationem procedat à iure naturæ, nihilominus si superior non vult non obligabit sub mortali peccato d. n. 21.

22 *Vouens potest etiam in materia graui se tantum obligare ad veniale, secus in iuramento.*

23 *Confessarius potest pœnitentiam grauem imponere tantùm sub veniali.*

23 *Lex humana si non exprimat obligationem sub mortali, dignoscetur sub illo obligare ex grauitate materiæ, vt* num. 33. *non tamen ex verbis imperatiuis, præceptiuis, vt alij dicunt hic, &* num. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. & 32.

26 *Præceptum non mentiendi est verum etiam si obliget sub veniali.*

27 *Verbum* oportet *in lege positum, num inducat obligationem sub mortali? Et quid per verbum imperatiuum*, n. 28.

30 Clementina exiui de verb. signific num. 24. & 32.

31 *Materia grauis censetur illa, quæ, & si de se leuis sit, tamen ex circumstantiis grauis est, vel respectu finis*, num. 32. 34. 36. 37. & 38.

34 *Missæ omissio imperata sub præcepto, quare sit peccatum mortale, etiamsi extet in aliqua Religione*, n. 35. *& non si sit in collegio aliquo litterario*, n. 36.

37 *Paruitas materiæ in legibus prohibentibus aliquid causa vitandi damni solùm erit venialis.*

38 *Leges humanæ admittunt certas interpretationes, & conditiones, siue ciuiles intelligentias.*

39 *Credens ex Legislatoris mente non obligari sub mortali, non peccabit mortaliter contrarium illi operando, etiam quod esset cum aliqua ignorantia, dum crassa non esset, sed reuera aliqui in hoc falluntur debili fundamento*, vt n. 40.

40 *Excommunicatio posita à Iudice non est cur præsumatur ab aliquo sine sufficienti fundamento, vt posita sit ad terrorem tantùm.*

Vm ergo Barbosa hic *num.* 4. dicat quod leges iustæ quantumcumque humanæ, à superioribus iustè stabilitę habent obligandi vim, in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem, iuxta materiæ grauitatem cum D. Thom. *p.* 2. *q.* 96. *art.* 4. Couarruu. *in regula peccatum, p.* 2. § 5. *n.* 3. *& de sponsalibus p.* 2. *cap.* 7. § 7. *num.* 8. Castr. *de lege pœnali lib.* 1. *c.* 4. Suarez *de legibus lib.* 3. *c.* 21. *cum sequentibus*, Sanchez *in summa lib.* 1. *c.* 1. *n.* 4. Vasq. 1. 2. *disputat.* 158. *capit.* 1 *&* 3. cum aliis pluribus etiam, & cum aliis refert Zenedus ad decretal. *collect.* 2. *num.* 2. ideo recta ratione supra in Rubrica reseruari de his hic disputare. 1

Ad

2 Ad primam ergo difficultatis partem an lex lata sub pœna mortis inducat obligationem peccati mortalis, videtur quod sic. Primo quia tam grauis pœna indicat Legislatoris mentem, volentis obligare sub peccato mortali.
3 † Deinde quia sic transgrediens legem sub pœna mortis præcipientem, operatur in contemptum legis, & ob id peccat mortaliter vt omnes fatentur, & colligitur ex D.Bernardo *lib.de præcept.& dispens.à c.11.*

4 Tertia quia quoties lex præcipit sub pœna excommunicationis, obligat sub peccato mortali, Medina 1.2.*q.*96. *art.*5. Vasquez 1.2.*q.*158. *c.*6.*num.*61.Caietan, 1.2.*quæst.*96.*art.*4. Couarr.*in cap. alma mater in initio n.*9. Nauarr. *in man.c.*25. *num.*52. Gutierez *lib.*1. *Canon.c.*7. & ex aliis docent D.Anton.2.*p.tit.*4.*cap.*2.§.3. Rosella verbo *pedagium,n.*9. Syluester verbo *præceptum quæst.*3. *in fine*, Armilla verbo *constitut.n.*4. Sotus *lib.*1. *de iustit. quæst.*9. *art.*5.*ad finem corporis,* Couarr.*in regula peccatum p.*2.§.5. *n.*3. Arag.2.2. *q.*62.*art.*3. *paulo ante* §. *restat nunc*, Medina 1.2. *q.*96. *art.*4. vers. *denique indubitatum est*, Azor. *tom.*1.*instit. moral.lib.*5. *cap.*6. *q.*6.*in fine*, Tolletus *in summa tract.de peccatis.*

5 Vnde Merolla cum aliis *tom.*2.*disp.*4.*c.*3.*dif.*4. *num.*286.Præposit.*in p.*2.D.Thom.*q.*95.*disput.*3. *dub.*4. *num.*25. dixerunt idem etiam procedere in pœna mutilationis alicuius membri, & in pœna infamiæ, flagellationis, de pœna exilij perpetui, vel tanti temporis, vt fere perpetuum reputaretur, idemque procedere quando lex præcipit sub pœna carceris perpetui, amissionis omnium bonorum, vel maximæ partis bonorum, & similium, quia omnes hæ pœnæ solent imponi semper ob rem grauem, in qua legis fractio, non est mirum vt obliget in peccato mortali.

6 Ego inquam vt infrà refero multum pro hac sententia pugnandum esse censeo, non inquam solent Legislatores pœnas ita graues imponere pro leuibus culpis, quales sunt iam supra relatæ; ergo est euidens indicium, vt eorum voluntas sit sub pœna lætalis culpæ obligare fractores, cum eos in foro exteriori in tam grauibus pœnis obliget, aliàs inquam Legislatores iniquè sub tam rigorosis pœnis leges suas conderent. Sic teneo cum prædictis, & cum Amico *in cursu Theolog. tom.*5. *disp.*5. *sect.*8. *n.*297. cum aliis Diana *p.*10.*tract.*15.*misc.*5. *res.*46. licet sentiam probabiliter vt contrarium defendant late loquentes, Castr.Palao *tract.*3.*disput.*1. *puncto* 15. *num.*12, volens multis exemplis probare nullam pœnam temporalem esse sufficiens indicium obligationis ad mortale, quia ad impositionem pœnæ quantumuis grauis sit, sufficit si committatur culpa politica, & ciuilis, quamuis non committatur mortalis.

7 Probans exemplo Custodis murorum in bello, cui imponitur lex de vigilia, sub pœna vitæ, secundo in pœna imposita in effractionibus carcerum, approbant Caspensis *in cursu Theologiæ tom.*1. *trad.de legibus p.*3.*sect.*5.*num.*43.cum Nauarro, & aliis, acerrime Arriaga *in cursu Theolog.tom.*4.*tract. de legibus disp.*21. *sect.*4.*n.*25. qui negat impositionem pœnæ mortis à lege stabilitam esse signum certum, vt absolute Legislator velit obligare sub peccato mortali, quia sæpe potest esse pro coactione necessaria ea pœna, vt admittit Pater Suarez in pœna publicæ flagellationis, quæ in Hispania infligi solet his, qui è carcere fugiunt, cum tamen ea fuga non sit peccaminosa, respondens quod non ideo lex, quæ sub tali pœna obligat, non sit imprudens, & si peccaminosum non sit eam frangere: quorum Doctorum verba refert relatus Diana *d.res.*46. Sed ex dicendis in dubiis sequentibus clarius percipies ex quo capite Legislator velit ad mortale obligare: aliqua dico infra vers. *ad quartam,* vers.*secundum relata.*

Ad secundam quæstionis partem an possint Principes sæculares obligare suis legibus transgressores earum ad peccatum mortale, & nonnulli distinguunt inter Canonicas leges, & ciuiles, existimantes sæpius in istis nolle Legislatores ad culpam fractores obligare, & inter alios Præpositus *in p.*2. D. Thom.*q.*95 *disput.*3. *dub.*4. *num.*28. dicit quod multæ leges videtur esse tales, in quibus nec ex verbis præceptiuis colligitur Legislatorem ciuilem voluisse obligare in conscientia, nec ex grauitate pœnæ, nec ex conditione, & grauitate materiæ, quæ pertinent ad obedienda vitia, & euitandum magnum incommodum, si inquam ex his indiciis non colligatur Legislatorem obligare in conscientia, præsumi posse legem esse mere pœnalem. 8

Dicens quod tales sunt multæ, quæ ponunt pœnam dupli, confirmationem rei, similem pecuniariam, vel corporalem, non ita grauem, vt lex, ne merces extra Regnum, vel pecuniæ efferantur, ne ligna in sylua communi sciandantur, ne ab aliis, quam à certis mercatoribus merces comparentur, ne vinum in loco priuilegiato ematur ab his, qui non habent priuilegium, ne quis venetur in tali loco, ne piscetur in flumine communi. Et ita de multis aliis quæ prudens Iudicauit, quia sufficit Principi, si transgressores soluant mulctam; ob quod prudentum Iudicio tales leges non recipiantur sub obligatione alia. 9

Ego inquam existimo vt quemadmodum nemo Catholicorum dubitat leges Ecclesiasticas in conscientia obligare subditos, quia cum tendant ad salutem animæ *vt iam sub Rubrica dixi,* & ex natura sua ad spiritualem hominum gubernationem ordinentur, eueniat vt magis directè obligent in conscientia, & consequenter magis apud subditos strictam animæ obligationem significent: ita fere etiam ciuiles leges obligent, cum tendant ad commune bonum Reipublicæ, cuius causa transgressores peccent. 10

Et in tantum procedat quod existiment Suarez respectu harum Ciuilium esse, *vel de fide, aut proximè illi de legibus,c.*21. Castro *lib.*1.*de lege pænali, c.*4.Medina 1.2.*q.*96.*art.*4. Bellarmin. 11
*tom.*2 *lib.*3.*de Laicis c.*11. † Ex quo infert Villa- 12
lob.*p.*1.*tract.*2.*dist.*18.*n.*1.*&* 2. quod quando in constitutionibus religionum dicitur non obligare ad culpam, non esse veras leges, sed tantum monitiones quasdam, & concilia bonæ gubernationis, idemque procedere in quibuslibet aliis legibus, in quibus Legislator declarat non esse eius intentionem obligare ad culpam, & peccatum.

Et sic prima constituitur regula, nam cum leges habeant obligandi vim ex voluntate Legislatoris volentis obligare, fiet, vt si ipse se explicauit, nolens tali statuto obligare aliquem ad culpam, quod tunc temporis non obliget constitu- 13

Digitized by Google

constitutio ex dictis, vt approbat Diana *d.p.* 10. *tract.* 15. *resol.* 45. *in principio.* Tota inquam difficultas erit quando Legislatur mentem suam non explicauit, sed tantum ex verbis, aut ex grauitate, materia concipienda est, de quo dico infra in vers. *ad quartam*, vbi in simul expendentur vno verbo, quæ dixit Præpositus relatus *in princip.* vers. *ad secundam.*

14 Video tamen Almainum *de potestate Ecclesiæ quæst.* 1. *c.* 10. defendere acerrime, quod lex ciuilis non habet vim obligandi in conscientia ex eo quia potestas politica est mere tēporalis; ergo nihil ei cū conscientia. Deinde quia finis legum ciuiliū est pax externa, non autem pax conscientiæ. Tertio quia Princeps sæcularis non iudicat de internis, sed tantum de externis. Quarto quia non potest infligere pœnam spiritualem; ergo nec ad illam obligare. Quinto non potest absoluere in conscientia; ergo nec ligare. Sexto non intendit ligare sub peccato. Septimo quia alias idem peccatum bis puniretur, semel hic à Principe sæculari, & semel à Deo post hanc vitam. Octauo quia magis obliget minutissima lex Diuinà, quam grauissima humana, sed minutissima Diuina, qua prohibetur mendacium inofficiosum, solum obligat conscientiam sub peccato veniali; ergo grauissima humana sub nullo obligat. Et hanc partem videtur amplecti Philippus de la Cruz *in practica de decimis* §. 2. *n.* 5. *fol.* 41. in vers. *tengo porcierto*, qui non tantum dicit vllam ciuilem legem obligare vltra pœnas externas, sed vt nec Ecclesiasticæ leges ad aliud obligent, & hoc cum pœnæ eis legibus applicantur, & multa ad probandum adducens, dicit ita esse de mente Castri, Caietani, & Nauarri, cuius verba refert, vt singularia, quæ etiam refert Diana videndus *dict. p.* 10. *tractat.* 14. *misc.* 5. *resol.* 44. satis impugnans cum Arriaga *in cursu Theolog. tom.* 4. *disp.* 16. *sect.* 4. *subsect.* 1. *num.* 55. & alij, & improbans etiam Marcant. *in tribunal. Sacram. tom.* 2. *tract.* 1. *tit.* 9. *q.* 1. *conclus.* 3. plura de hoc dubio scribentem, & Machadum *tom.* 1. *lib.* 3. *p.* 4. *tract.* 3. *docum.* 6. *num.* 2. §. non obstante, Valentiam *tom.* 2. *dispu.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 6.

15 Etenim dici debet, vt dixi leges ciuiles obligare in conscientia per illud *ad Rom.* 13. vers. 1. *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas, nisi à Deo, quæ autem sunt* (potestas, siue dominia gubernationis) *à Deo ordinata sunt; itaque qui resistit potestati Dei, ordinationi resistit, qui autem resistunt* (ordinationi, ac voluntati Diuinæ) *ipsi sibi damnationem acquirunt*, & ibi vers. 4. & 5. *Dei enim minister est* (qui gladium portat) *vindex iram ei, qui male agit; ideo necessitati subditi estote, non solum, propter iram, sed aliam propter conscientiam*, id est nō solum timore pœnæ humanæ sed etiam peccati euitandi causa, & sanctus Petrus *Epistola* 1. *cap.* 2. videtur aperte probare in illis verbis, *subiecti igitur estote omni creaturæ humanæ*, supple quæ in authoritate constituta est, *siue Regi, &c. quia sic est voluntas Dei*, & ex illo *sapient.* 6. *audite Reges, &c. quoniam data est à Domino potestas vobis*, & 1. *Regum* 8. *non te abiecerunt* (ait Dominus ad Samuelem) *sed me.* Et comprobatur vltra alia, quæ adduxi *sub Rubr.* ex illo, quod dixi ibi *sub quæst.* 16. & quod etiam Tyranno Legislatori est obediendum in conscientia.

Etenim est aduertendum necessarium non 16
esse, vt Deus specialiter homini conferat potestatem obligandi in conscientia, sed ex natura rei, ita subsequi, supposito quod à Republica eligatur in caput, vt aliis verbis comprobat Arriaga *dicta disput.* 16. *sect.* 4. *subsect.* 1. *num.* 55. Diana qui bene loquitur supra à vers. *confirmatur:* tunc *ex dicto loco* D. Paul. *ad Rom.* 13. eius verba ponderans addens ibi loqui de potestate ciuili, & quidem cum Principes essent Ethnici, qui persequebantur Christianos, non tantum Apostolorum velle eis obedire propter iram, sed propter conscientiam. Deinde quia hæc potestas videtur necessaria ad bonam Reipublicæ humanæ gubernationem: nam si non esset obligatio in conscientia, non possent sufficienter per legem Reipublicæ prouideri, quia
nemo eas curaret. †Et porrigit etiam hanc obli- 17
gationem ad minures communitates, in quibus necessum est, vt subditi obediant suo capiti: & alia tradens refert ex aliquibus ius naturale non minus dictate obediendum esse legitimo superiori iusta præcipienti, quam dictet fornicationem esse fugiendam, & mendacium esse malum.

Ex quibus dicendum est contra aliquos asse- 18
rentes non esse peccatū mortale non parere legibus ciuilibus, secluso contemptu, vt docuerunt Imola *in cap. cum contingat de iureiur. col.* 17. cuius doctrinam commendauit Felinus valde *in c.* 1. *de sponsal. num.* 19. Ioannes Valerus *de different. vtriusque fori* verbo *ignorantia, differentia* 1. Tapia *in iure Regni Neapolitani lib.* 2. *tit. de legibus* §. *obseruentur num.* 18. item & contra alios asserentes peccatum contra legem Ecclesiasticam, non esse mortale per se loquendo, solum quando fit ex contemptu legis, vt tenuerunt Collectarius relatus ab Angelo, verbo *in obedientia*, Felinus *supra num.* 18. & 19. Caietanus *in summa* verbo *clericus* §. *verum*, & verbo *ieiunium* § *quod quartum*, quod non bene loquuti sunt eo quod, & si non ex contemptu, sed alio fine lex ciuilis, seu Ecclesiastica frangitur, vt patet ex dictis, & docent Amicus *in cursu Theologia tom.* 5. *disp.* 5. *sect.* 8. *n.* 208. Præpositus *in p.* 2. D. Thom. *quæst.* 95. *disput.* 3. *dub* 2. *num.* 6. Merolla *tom.* 2. *disput.* 4. *cap.* 3. *dub.* 24. *num.* 221. & *dub.* 20. *n.* 279. Rocaful. cum Diana *in praxi Theologia moralis, p.* 7. *lib.* 7. *de lege Ecclesiastica, & ciuili c.* 5. *n.* 120. Arriaga *in cursu Theolog. tom.* 4. *tract. de legib. disput.* 20. *sect.* 5 *n.* 25.

Iam ergo sententia Almaini, & Philippi de la 19
Crux supra relata non impedit, nec obstant fundamenta ab eis relata, quibus sigillatim respondent Beccanus *tract.* 4. *c.* 6 *de lege humana quæst.* 2. *num.* 9. Diana cum eo *dicta res.* 44. vers. *ad argumenta:* nam etsi potestas politica dicatur mere temporalis ratione obiecti, ratione tamen obligationis, erit spiritualis, cum obliget conscientiam, vult enim Deus, vt etiam in actionibus externis, & sæcularibus obediamus potestati politicæ; & sic Diuino iure potuit enim Deus Laico permittere, vt obliget subditos in conscientia. Etsi non committeret, vt Iudicet de internis, nec esse nouum, aut absurdum, vt idem peccatum bis puniatur, siquidem furta, & homicidia, non solum puniuntur à Deo, sed etiam à Magistratu, & licet minutissima lex Diuina magis obliget, intelligi debet, idest firmius propter eius perpetuitatem, quæ non adest in lege humana, cuius fraternis peccatum erit

morta

mortale, si concurrrat granitas materiæ, iuxta quæ dico in vers. *ad tertiam*, & *ad quartam*: & sic præcepti Diuini fractio in re minima non excedat peccati venialis metam: & ex his facile occurritur aliis.

20 Ad tertiam quæstionis partem: an possit superior obligare sub veniali circa materiam grauem? & licet existiment Vasquca *in p.1. tom.2. disp.158.c.3.num.17.& cap.4.à num.32.* Becćanus *tom.2.tract.3.c.6.quæst.3.num.*10. Aragoo.2.2.D. Thom.*quæst.62.art.*3. Mexiá *in pragm. taxa panis, concluf.1.num.*111. Salonios *in 2.2. quæst.77.art 1. contr.*8. Ochogauia *tract. fin. de satisfactione Sacram. quæst.8.n.6.* & alij, vt non possit ita præcipere, quia voluntas superiotis solum requiritur ad imponendam obligationem, sed postea qualis obligatio sit, debeat sumi ex grauitate, vel leuitate rei.

21 Tamen dicendum est iuxta illud axioma vulgare *actus agentium non se extendunt vltra voluntatem eorum*, de quo cauetur *in leg. si quis, leg. non omnis, ff. si certum petatur*, quod cum obligatio legis dependeat ex Legislatoris voluntate, vt sit in eius potestate non obligare ad mortale, etiamsi lex eius sit sub materia graui, docent Lessius *de iustitia lib.2.c.41. dub.9. num.96.* Suarez *lib.3. de legibus cap.27.num.7.* Valentia *tom.2. disp.7. quæst.5. punct.2.* Sanchez *in summa tom.2. lib.6. c.4. num.25.* Salas *de legibus disp.10. sect.7. num.33.* Diana *p.3 tract.6.miscel.resol.91.* quibus addo Caiet.& Medinam, quos sequitur Suarez, & etiam Castrum, & Villalobos *dict. p.1.tract.2. dif. 19. num. 4.* dicens contra Vasquez hanc legem posse sic ponere Legislator, & extendere magis, aut minus iuxta voluntatem: & ita procedere quantumuis ex iam adductis in hac quæstione sub vers. *ad secundam* lex humana respectu sui principij, quantum ad eius obligationem procedat à iure naturæ, quia oritur ex illo principio scilicet *obediendum est superiori*, & si superior non vult vt ei subditi obediant sub mortali, non obligabit lex ad illud.

22 Ab hinc infertur posse vouentem obligari se in materia graui ad veniale, qoia sicut omnis obligatio à sua voluntate ortum habuit, ita potuit ortum habere, limitato modo, & non secundum omnem capacitatem materiæ, Sanch. *ad matrim. lib.1. disput.9. num.6.* quod non admittit Diana *dict. tract.6. resol.91.* sub. vers. *hinc* in Iuramento, in quo Deum in testem rei promissæ, adducis; in hoc enim ait, vt non possit qois limitare obligationem ad veniale, si materia grauis est, quia noo pendet à tua volontate obligatio adimplendi promissum; & ad hoc applicabis nonnolla, quæ dixi *in cap. debitores de iureiur. sub q.2.& 4.*

23 Secundo infertur posse confessarium pœnitentiam grauem imponere sub obligatione veniali, quia est quædam lex & præceptum, & conditiones legis & pręcepti humani sortiri debet: sic docent Suarez in *3.p. tom.4. disput.38. sect.7. num. 5.* Medina *Cod. de confes. tractat. 1. quæst.48.* & alij, vt sequitur supra Diana contra Sancium *in selectis disp.15. num.16.* Conink. *de Sacram. disp.10.dub.8.n.65.* Ochagau. *de satisfact. q.8.num.7.*

Ad aliam huius dubij partem dico infra quæstione sequenti.

24 Ad vltimam quæstionis partem, vt respondeas repetes aliqua dicta sub dicto vers. *ad secundam* dicta huc vsque habent locum respectu Legislatoris volentis declarare, vt licet condat legem sub materia graui; declarat tamen expressè, vel quod non obliget, nisi tantum ad pœnam, vel tantum ad culpam venialem: sed quid dicendom est quando de voluntate eius expressa non liquet. Vnde existimant nulli coniecturandum esse voluntatem obligandi Legislatorem ad peccatum mortale, vel tantum veniale, ex verbis; quibus legem Condit. nam si ea exprimit, seu ponit in lege, quæ consistunt in præcipiendo, seo prohibendo, *vt præcipio, mando, iubeo, prohibeo, interdico*, vel aliis æquipollentibus loquitur vt *debeant, teneantur, necessario, necesse est, non licet, non potest*: hanc obligent sub peccato, & conscientia: quæ etiam verba ponunt Vasquez 1. 2. *disput. 158. cap.3. & 4.* Amicus *in cursu Theologiæ tom.5.disput.5. sect.8.num.*203. Præpositus *in p.2. D.Thom quæst.95. dub.2.num.15.& disp.4.n.26.* Villalobos *dicta p.1. tract.2. dif. 18. num.3.* qui videntur probare *ex clementina exiui de Paradiso de verb. sign.* vbi quidquid per verbom præcepti statuitur, aut inhibitionis, aut alicuius æquipollentis præcepto, aut inhibitioni obliget ad culpam, quia Pontifex, vt in eo ea Clementina explicaret, an constitutiones fratrum minorum obligarent ad culpam mortalem, prædicta regula verborum vsus est, existimans idem esse obseruandum in reliqois legibus, & oon semper suadens esse peculiarem rationem in constitutionbus Fratrum Minorum, ob quam illa verba ad culpam obligarent, & non in aliis.

Sed Arriaga *in cursu Theolog. tom.4 tract. de legibus disp.16. sect.5. subiect. num.64.* vt iam supra ootaui volens constituere differentiam inter Canones, constitutiones, & leges ciuiles, vt notaoi sub vers. *ad secundam* credens postea, vt in materia etiam ciuili prædicta verba obligent sub mortali, si materia grauis sit, & de se capax obligationis lethalis, & talis, quod colligamus Legislatorem voluisse obligare quantum potest; dicit enim quod verba non sont in summo rigore explicaoda, sed potius, quam suauiter possint, dummodo vera, & propria significatio retineatur; ergo cum iuris regula sit, vt fauores sint ampliandi, odia restringenda: & prædicta verba præceptiua, seu prohibitiua queant adaptari etiam ad culpam venialem, sequitur dicendum vt cum Legislator possit (vt iam in vers. *ad tertiam* dixi) in materia graui, obligare sub veniali, quod etiam quando id non expliceat ex natura verborum habentium sensum rigidom, vel mitiorem, potius debeamos istum eligere. 25

Ait enim quod præceptum v. g. non mentiendi, est verum, etiam si obliget sub veniali; idemque esse si lex sub his terminis proferretur *obligo sub peccato*, qoia non debeo dare summè odiosam significationem sub mortali, sed sufficere si iotelligam de proprio peccato. licet veniali, & hæc videtur pulchrè tetigisse Nauarr. *in man.c.23.n.49.* 26

Et secundum relata verba solent hic dobitare nonnulli, an verbum *oportet* positum in lege, vel Canone inducat obligationem sub colpa, & Nauarr. *cap.13.num.53.* existimat saltem quoad leges Ecclesiasticas tale verbum significare 27

obliga

obligationem præcepti; sed Suarez *lib* 3. *de legibus cap.* 15. *num.* 10. Vasquez *dicta disput.* 158. *cap.* 3. *&* 4. tenent oppositum, dicentes quod si verba communia sunt *vt ordinamus*, *statuimus sancimus*, constitutio, lex, vel statutum, non habeat vim præcepti obligandi ad culpam.

28 Et addit Diana *dicta p.* 10. *tract.* 15. *resol.* 45. sub vers. *& tandem*, idem dicendum esse, quando præceptum solum per verbum imperatiui, quia tam est præcepti, quam consilij, vt recte notauit Caietanus; sed ibi etiam dicit has leges latas per verbum *imperatiui*, aliquando obligare ad culpam, quando in volumine iuris continentur similiter; & quod inter Canones, & decreta Conciliorum, sunt aliquæ leges huiusmodi, quæ obligant in conscientia, & quod in his sit pensanda materiæ vtilitas, vel necessitas, & de legibus verbo *imperatiuo* latis iam dixi sub vers. *ad primam.*

29 Vnde quia prædictam secundam regulam non absolute admittunt Doctores, tum ex consideratis ab Arriaga supra, tum quia fundamentum *dict. clem. exiui de Paradiso*, non ex integro eam sequuta est, vt patet ex verbis ibi *habeant vnam tunicam cum Capucino, & aliam sine Capucino qui voluerint habere*: ex quibus colligit vt

30 sit præceptum plus non efferre. † Ideò alij existimant aliam regulam requiri tertiam ad cognoscendum, quando lex præcipiat, seu prohibeat sub peccato mortali, aut veniali, nempe ex grauitate, vel leuitate materiæ: sic docent Merolla *tom.* 2. *disput.* 4. *cap.* 3. *dubio.* 25. *difficult.* 2. *per totum.*

31 Vbi etiam ait, quod grauis materia censetur hic, non solum illa, quæ per se, & absolutè spectata semper, & in omni euentu talis est, sed etiam illa, quæ licet secundum se precisè considerata sit leuis: tamen ratione circumstantiarum temporis, aut loci, &c. grauis euadit, quia in his, aut illis circumstantiis plurimum confert ab bonum commune: sequitur etiam Diana *dicta resol.* 44. vers. *itaque*, & Salas

32 *de legibus disp.* 10. *sect.* 10. *à n.* 72. † Et alij deducunt materiam quandam posse esse grauem respectu finis vnius Legislatoris, & leuem respectu alterius, eo quod potest fini vnius multum conferre; & sic respectu illius erit grauis, & modicum fini alterius, cuius respectu sit leuis: exornat exemplis Merolla *supra n.* 242.

33 Ego inquam considerans omnia prædicta, recte considerata esse à Doctoribus ex omnibus existimo cum Medina 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. & aliis, non posse regulam constitui generalem, qua cognoscatur distinctè, quando materia grauis, vel leuis est; & sic hoc esse reliquendum arbitrio prudentis, quo possit intelligi, quando illa grauis est, tendens ad bonum commune, seu ad vtilitatem proximi in re graui: & tunc reuera materiam legis esse sufficientem ad obligandum sub peccato mortali, & dicit Conarr. *in regula peccatum p.* 2. §. 5. *n.* 4. quod tunc lex obligabit sub mortali, quando finis ipsius ad quem ipsa respicit lex, est vtilissimus Reipublicæ, aut communitati, secus si non multum conducat, aut non valde repugnet: etenim docet Merolla *supr. dict. dub.* 26 *col.* 2. *dif.* 24. *per totam*, quod spectandæ sunt circumstantiæ, quibus permotus est superior, ad ferendum præceptum: nam res, quæ in se leuis est aliquando fit grauis ratione finis, & circumstantiarum.

Vnde cum eo, & cum Salas vbi supra, & 34
Villalobo *dict. p.* 1 *tract.* 2. *dif.* 19. *num.* 5. & Diana *sub dicta dif.* 45. sub vers. *ex his* existimo hoc breuiter explicandum sequentibus exemplis: nam v. g. si Ecclesia præcipit Missam die festo intendens in hoc spirituali profectui cuiuscumque consulere: nam tunc erit mortale, quocumque festo omittatur, quia opus hoc consideratum, vt medium ad spiritualem profectum, cuiuscumque est notabile, ac subinde grauis materia.

Idemque procedere existente præcepto ad 35
culpam obligante in religione, vt omnes singulis diebus sacro intersint: nam tunc esset mortale aliqua die non audire, quia ad eundem finem id præceptum iniungi videtur.

Tamen si in sæculari collegio, vel vniuersi- 36
tate litteraria idem præciperetur, non esset grauis materia, quia comparata cum Legislatoris fine, qui non est tam profectus spiritualis singulorum, quam bona collegij, & vniuersitatis gubernatio, non videtur materia grauis.

Et sic etiam deducunt Doctores aliqui par- 37
uitatem scilicet materiæ in legibus prohibentibus aliquid, causa vitandi damni Reipublicæ spectandam esse respectu solius huius damni; atque ita hoc leui existente esse leuem, & solum esse venialem transgressionem, quamuis quantitas in se sit notabilis, & comprobatur ex aliquibus, quæ dico in quæstione sequenti in principio.

Pro complemento huius dubij dico cum 38
Diedro *de libertate Christiana*, quod leges humanæ admittunt certas interpretationes, & conditiones, seu ciuiles intelligentias, iuxta litteratorum omnium Iudicium, vt contingit in præcepto audiendi Missam ieiunij, à quibus excusamur aliqua iusta causa.

Vndeque fieri, vt si aliquis bona fide crede- 39
ret, quod ex Legislatoris mente, non esset obligatus sub mortali, peccaret mortaliter operando contrarium illi, quod est in lege præceptum, & etiam quod fuisset cum aliqua ignorantia, dum crassa non esset, seu supina, aut cum dolo, vt docent Nauarr. *in man. cap* 22. *n.* 59. D. Thom. *in* 4. *distinct.* 15. *quæst.* 3. *&* 22. *quæstion.* 147. *art.* 3. & ibi Caietan. Cardin. *in cap. fin. de obseruat. ieiunij*, Vasquez 1. 2. *disp.* 158. *cap.* 6. *num.* 61.

Aduertat tamen Villalobos *dict. p.* 1. *tract.* 2. 40
dif. 19. *sub num.* 6. verum esse aliquos in hoc falli debili fundamento, vel nullo, dicentes excommunicationem verbi gratia, positam à Iodice esse ad terrorem, & alia similia: nam id præsumi non debet cum de iure ex textu *in leg. labeo* vers. *idem Tubero*, *ff.* de supellectili legata nemo præsumitur vt dicat quod non habet in animo; ob idque nimis necessarium fore, vt adsit fundamentum magnum ad putandum mentem Legislatoris, non tendere ad obligandum in conscientia.

QVÆST

QVÆSTIO III.

An quando lex mandat virtute ſanctæ Obedientiæ, aut ſub pœna excommunicationis, fractio pariat peccatum mortale; & quid quando Rectores vniuerſitatum præcipiunt aliquid ſub pœna præſtiti iuramenti: & an Legiſlator poſſit in materia leui imponere obligationem grauem: an Superior ratione circumſtantiarum, poſſit ſub peccato mortali, præcipere materiam leuem: & an poſſit quis vouere in materia leui ſub mortali.

SVMMARIVM.

1 *Lex aliquid mandans ſub pœna ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, obligat ad mortale*, n.3. *Et per quæ verba intelligatur, vel non* n.2.

3 *Excommunicatio ſimpliciter prolata, intelligitur de maiori, quæ non imponitur, niſi ſuppoſito mortali peccato. Quid de aliis pœnis*, num.5.

4 *Excommunicatio minor obligat tantùm ſub veniali.*

6 *Rectores vniuerſitatis præcipientes aliquid virtute iuramenti, non obligant ad mortale, nec periuri ſunt, non adimplentes illud, ſecus ſi rem grauem mandet*, vt n.7.

8 *Lex ciuilis ſiue* Canonica *in re leui verius eſt vt nunquam poſſit obligare ad mortale vt* n.9.

10 *Superior in re de ſe leui verius eſt vt poſſit ex circumſtantiis, quibus apparet res grauis obligare ſubditos ſub mortali*, n.11.

12 *Præcepta Religionum prohibentia virtute obedientiæ ingreſſum in cellas ob aliqua incommoda, obligant ſub mortali, vbi quid de Prælato aliquo Eccleſiaſtico præcipiente materiam leuem.*

13 *Prælatus Religionis poterit præcipere ſub mortali ne Religioſus aliquis accedat ad Hortum communem Conuentus, vel ad talem vicum, etiam ſi cum licentia ſua exierit, vel ne cum tali, aut tali perſona loquatur.*

14 *Præceptum Prælati de ſeruando ſilentio hoc, aut illo tempore, aut de illo efficiendo, poteſt ſub mortali obligare.*

15 *Præcepta ſub mortali, & ſi ex iure humano difficulter ex ſola materia diſcernantur ſub mortali, tamen ex circumſtantiis ſic, & non tantùm ex verbis, niſi clarè conſtet de leui materia*, n.16.

17 *Vouere quis non poteſt in materia leui ſub peccato mortali, ſiue materia ſit totalis, ſiue partialis voti*, n.19. & 20.

18 *Votum eſt ad inſtar legis.*

20 *Lex non mentiendi, & non furandi in materia leui, parit tantùm veniale.*

21 *Vouens quotidie recitare* Pater noſter, *aut* Aue Maria; *& ſi per integrum annum orare deſinet, non peccat mortaliter: & quare etiam, ſi extenderet obligationem ad plures annos* n.22. *verùm diſtingues cum Sanchez*, vt n.23.24. & 25.

22 *Obligatio præciſa vnius diei, eſt diſtincta ab obligatione alterius in eadem ſpecie.*

23 *Vota quotidie recitandi* Orationem Dominicam, *aut dandi paruam eleemoſynam facta ob honorem diei, & temporis, ſi frangantur per dies plures non fiet peccatum mortale; ſecus ſi dies tantùm præfigatur, vt terminus, ne vltra illum voti executio differatur; cum deueniendo ex continua omiſſione ad grauem, materiam deficiat vouens in re graui*, vt num.24. & 25.

D primam, & alias difficultates, præmiſſis, quæ dixi doctrinaliter *in proxima* 2. *quæſt.* breuiter reſpondeo, vt quando lex mandat aliquid virtute obedientiæ ſanctæ, tum obliget ad mortale, ſi materia ſufficiens ſit; quibus verbis, vt ait Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 5. *cap.* 6. *quæſt.* 6. vtitur frequenter in iure, & inter religioſos frequentiſſimè, qui etiam addit habere eandem vim verba ſequentia *ſtricte mandamus, iniungimus, ordinamus, decernimus*. 1

Alter vero dicens ex iam adductis, ſi ſine aduerbio *ſtricte* ponerentur in lege hæc verba communia *ordinamus, volumus, ſtatuimus, & ſancimus*, ex doctrina Vaſquez *dicta quæſt.* 12. *quæſtion.* 158. *capit.* 3. & 4. quem ſequitur Diana *p.* 10. *tractat.* 15. *miſcel.* 5. *reſolut.* 44. ſub verſ. *& tandem.* 2

Sic ſi lex, ſiue conſtitutio aliquid præcipit ſub excommunicationis pœna, etiam obligabit ad peccatum mortale; eo quod pœna excommunicationis eſt grauis, quæ non imponitur, niſi ſuppoſito peccato mortali, quod intelliges de excommunicatione maiori, quæ ſemper talis intelligitur, ſimpliciter prolata, iuxta textum *in capit.* 1. *de ſententia excommunic. lib.* 6. & iuxta quæ dixi *in capit. intelleximus de iudiciis, capit. de except. capit. ad probandum de re iudicata, capit. Paſtoralis,* §. *cæterum de appellat.* & alibi. 3

Quod non procedit ſi excommunicatio, quæ imponitur ſit tantum minor, quia hæc tantum obligat ſub veniali: ſic docent Medina 1. 2. *quæſt.* 69. *artic.* 5. Vaſquez 1.2. *dict. quæſt.* 158. *cap.* 6. *num.* 61. Caietan. 1.2. *quæſt.* 96. *artic.* 4. Couarruu. *in dicto capit. alma mater in initio num.* 9. Nauarr. *in man. cap.* 25. *num.* 52. Gutierez *lib.* 1. *Canonic. cap.* 7. dicentes hoc non tantum procedere, quando ſententia excommunicationis impoſita eſt latæ ſententiæ, ſed etiam ferendæ, quia tunc poteſt iudex poſt cōtumaciam pronunciare ſententiam excommunicationis, quæ neceſſario debet ſupponere culpam mortalem. † Quod de aliis pœnis corporalibus, vt mortis, amiſſionis bonorum multi dixerunt, de quibus aliquid adduxi *ſub d.q.* 2. *in princ.* & dico infra *ſub c. ex litteris hoc tit.* cum ago de lege pœnali. 4 5

Ad ſecundam quæſtionis partem ex dictis ſupra in fine præcedentis quæſtionis, reſpondeo, vt quoties vniuerſitatis Rectores aliquid præcipiunt ſub pœna præſtiti iuramenti, non obligent ad peccatum mortale, ita vt nec ſint periuri illud non adimplentes, ex eo quia frequenter ſolent hæc iuramenta præſtiti indicij in caſibus leuibus; ob idque præſumi nolle Rectores tam rigide obligare, docent Medi- 6

na 2.2. *quæst.* 95 *artic.* 4. Maior. *in* 3. *dist.* 39. *q.* 4. Couarruu. *in cap. quamuis pactum* 1. *p.* §. 7. *n.* 12. Azor. *tom.* 1. *moral. lib.* 1. *cap.* 8. *quæst.* 11. exemplificantes etiam, veluti in præcepto assistendi in aliqua mira, aut orandi pro aliquo defuncto, atque dicentes Rectores in illis verbis solùm prætendere memoriæ præparari iuramentum a subditis factum obediendi Rectori.

7 Indeque ait Villalob. *p.* 1. *tract.* 2. *dif.* 20. quod si ex contemptu non desinant subditi obedire, nullum contrahant peccatum mortale; fatetur verò, vt si Rector præciperet rem grauem sub pœna præstiti, tunc obligare sub læthali; eo quod verba dicta ex natura sua obligant sub mortali, vt ipse etiam fatetur *dif.* 19. *num.* 7. *in fine* asserens, vt quemadmodum iam supra dixi *num.* 1. huius difficultatis lex, quæ præcipit virtute Sanctæ obedientiæ, obligat sub mortali, sic lata seu latum præceptum, *sub pœna precepti iuramenti*, obliget sub mortali, transgressionem; etsi fateatur respectu Scholasticorum frequenter, tantùm obligare ad culpam venialem ex ratione adducta.

8 Ad tertiam quæstionis partem, an Legislator possit in materia leui obligare ad mortale, & Gregorius Sayrus *in claui Regia lib.* 3. *capit.* 7. *num.* 17. distinguit dicens quod respectu Legislatoris sæcularis nullo modo lex in re leui obligare possit Transgressores sub peccato mortali, secus autem quoad Ecclesiasticum, sic probans ex vsu Religionum, in quibus aliquando Superiores res leues prohibent sub pœna excommunicationis.

9 Tamen dicendum est legem in re leui, siue à Legislatore sæculari, siue Ecclesiastico nullo modo posse obligare sub mortali, nec talem obligationem imponere, licet velit & & intendat; quia talis intentio esset iniqua, & iniusta, docent contra Sayrum, Sanchez *in summa tom.* 1. *lib.* 1. *capit.* 4. *num.* 3. Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 25. *num.* 7. Diana *p.* 3. *miscel. resolut.* 91. *in fine*; hancque esse sententiam communem, & absque controuersia ab omnibus receptam: docet Villalobos, *dict. p.* 1. *tractat.* 2. *diffinit.* 19. *num.* 3. idem sub dicta *diffinit.* 20. Et ad fundamentum Sayri, quod robur accipit ex exemplis adductis de præcepto Missæ, & præcepto religionis obligante ad mortale, respondeo sub dubio statim sequenti.

10 Ad quartam quæstionis partem: an Superior ratione circumstantiarum possit præcipere sub peccato mortali materiam leuem, & videtur quod non, tum ex dictis *num. præcedenti*, tum quia vt ait Duuallius *in* 2. 2. *D. Thom. tractat. de legibus quæst.* 5. *artic.* 4. *conclusione* 2. *in fine*, solùm Deum in leui materia posse ad mortale obligare, vt probatum est fecisse erga Adamum, & Euam ratione fructus vetiti.

11 Sed nihilominus Montesinus *in p.* 2. *tom.* 2. *disputat.* 23. *quæst.* 9. *num.* 161. Salas *de legibus disputat.* 10. *sect.* 6. *num.* 32. Medina *in p.* 2. *quæst.* 96. *artic.* 4. *ad dub* 2. Baldellus *tom.* 1. *lib.* 5. *disput.* 20. *num.* 8. Sayrus *supra capit.* 1. *num.* 14. Diana *p.* 5. *tractat.* 5. *resolut.* 47. docent quod possit Superior ratione circumstantiarum obligare ad peccatum mortale, quia sæpe contingit vt materia præcepti sit secundùm se leuis, & obligationis sub mortali incapax, sed ex circumstantiis boni communis adiunctis, quas Superior intendit, sit grauis, & cadat sub obligatione ad mortale, vt ratione scandali vitandi, etiam si illud non esset ex se mortale, aut ratione iacturæ boni communis religionis periculi, etiam non proximi transgressionis votorum.

Ex quo inferunt Basilius Pontius *de matrim. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 11. Castr. Pal. *tom.* 1. *tract.* 3. *disputat.* 1. *punct.* 14. *num.* 13. quod Religiosorum præcepta prohibentia in virtute obedientiæ ingressum in Cellas ob aliqua incommoda euitanda; obligent etiam in casu, in quo aliquis certò sciat non adesse ibi periculum, ratione cuius præcepti impositum fuit, quia esto non adsit periculum in isto casu, adest tamen generaliter, & hoc sufficere, quia hæc fuit causa imponendi præceptum. Et secundùm hunc dicendi modum, potest intelligi Sayrus adductus in principio vers. *ad tertiam*, vt illum explicant Bonacina *de legibus disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 4. *num.* 21. Sanchez ibi adductus *dict. cap.* 4. *num.* 3. Diana *dicta p.* 3. *resolut.* 91. *in fine*, qui *dict.* 5. *p. tractat.* 5. *resolut.* 47. *in fine, post principium*, cum Castro *de lege pœnali lib.* 1. *cap.* 5. *do um.* 2. & Baldello adducto, impugnat ipsum Sayrum sub *dict. c.* 1. *lib.* 3. *num.* 17. *clauis Regia*, docentem posse etiam Prælatum Ecclesiasticum obligare ad peccatum mortale, si materia præcepti sit leuis, etiam attentis circumstantiis: quæ impugnatio mihi non arridet, si circumstantiæ scandali, periculi, aut alterius incommodi stent ex dictis in hoc vers. *ad quartam*, & ex proximè adductis. 12

Ex his enim vt dicunt Montesinus, & relati, poterit similiter Prælatus religionis præcipere sub mortali, ne Religiosus aliquis accedat ad hortum communem conuentus, aut ad talem vicum, etiam si cum licentia sua exierit extra conuentum, vel ne cum tali, aut tali persona loquatur; quia licet hæc & similia in se considerata, videantur parui momenti comparata: tamen ad honestatem, & bonum nomen religionis, aut ratione scandali, periculi, vel alterius circumstantię, efficiuntur res magni momenti; ideòque obligare sub mortali. 13

Itaque benè dixit Valentia *tom.* 2. *disputatione septima, quæstione quinta, puncto* 6. nonnullos decipi existimantes, non obligare præceptum Prælati sub mortali, de seruando silentio hoc, aut illo tempore, aut de illo efficiendo, quod ex se non magni momenti appareat, cum fieri possit, vt circumstantia aliqua ei materiæ grauitatem addat. 14

Et addit cum Caietano verbo *præceptum* in summa, impossibile videri in iure humano ex sola materia discernere præcepta sub mortali, cum res, quæ leuis videtur, ac sit talis in se considerata: tamen attentis circumstantiis, quas Superior spectat, & subditus ignorat, sit magni momenti. 15

Quare dixit Suarez *disputat.* 4. *sect.* 6. *num.* 11. quem refert Diana *dicta resol.* 1. 47. debere satis certò, & indubitanter constare esse leuem materiam, vt Iudicemus præceptum, quod aliàs ex verborum tenore ad mortale obligaret, non sic obligare; & rectè quidem dicere ait Diana; quia in dubio non est spoliandus Superior sua possessione, nec quando non constat de iniustitia præcepti. 16

Ad quintam quæstionis partem, an possit quis vouere in materia leui sub obligatione lætali, & Fagundez affirmatiuam sententiam 17

adstruit

adſtruit *in præcept. 2. lib. 9. capit. 3. num. 15.* Motus exemplo pœniteotiæ à Confeſſario impoſitæ leuiter pro mortalibus, de quo dico ſub qoæſtione ſequenti. Sed quia vt iam dixi Legiſlator nequit in materia leui obligare ſubditos ad mortale, niſi ratione circumſtantiarum ſequitur dicendum.

18 Vt qoia votum eſt ad inſtar legis, vti docent Caietanus 2,2. *quæſt.* 88. *artic.* 3. Sotus *de Iuſtitia lib. 7. quæſt. 2. art. 1.* Sanchez *in ſumma tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 31.* Valentia *tom. 2. diſ. 6. quæſt. 6. puncto 4.* & alij non obliget in materia leui ad mortale, docent Sancius *in ſelectis diſp. 15. num. 15.* Vaſquez *in p. 2. tom. 2. diſp. 158. c. 4. num. 34.* Sotus *de Iuſtitia lib. 7. quæſt. 2 art. 1.* Ledeſma *in ſumma tom. 1 tract. 10. cap. 3. dubio 2.* Diana *p. 5. tract. 5. reſ. 50.* Reginald. *in ſumma tom. 1. lib. 15. c. 6. n. 42.* Sanch. *in ſumma tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 4.*

19 Dicentis id verum eſſe, ſiue materia leuis ſit, totalis materia legis, aut voti, ſiue partialis, quia eſt eadem proportio, & ratio, ſicut in
20 lege naturali idem reperitur. † Dicunt enim quod lex non mentiendi, & non furandi in materia leui, patit ſolùm veniale, licet in priori lege materia totalis ſit leuis, in poſteriori autem partialis inter qoas ea eſt ſola differentia, quòd in priori lege obligatio eſt per ſe ex genere leuis, in poſteriori autem ſolùm ex accidenti, & in tali indiuiduo; ergo & in voto dici debet ex dictis.

21 Vnde dubium eſt an ſi quis vouit ſe quotidie recitare Beatæ Virgini *Pater, & Aue*, vel voum *Salue Regina*, & per annum verbi gratia non recitet, peccet mortaliter, & licet affirmatiuam ſententiam doceant Zumel. *in p. 2. quæſt. 88. art. 3. dubio penult.* Sayrus *in claui Regia lib. 1. vltim. num. 21.* Valentia *tom. 3. diſput. 6. quæſt. 6. puncto 4.* Malderus *in 2. 2. tractat. 10. cap. 5. dub. 4. quæſt. 1. in fine*, Tannerus *in 2. 2. diſp. 5. dub. 3. num. 38.* quia hæc eſt vna quædam vnius voti materia, eaque grandis.

22 Tamen in prædicto caſu contrarium dicendum eſt, tum quia Legiſlator oon poteſt ſe obligare in materia leui ſub mortali. Tum quia illa quotidiana promiſſio includit quotidie vnam promiſſionem de re leui, qoæ de ſe non inducit mortale contra noo adimplentem; ergo cum illa obligatio vnius diei ſit diſtincta ab altera alterius diei, & vtraque rei paruæ, ſequitur vt cum plura peccata venialia eiuſdem ſpeciei non faciunt vnum peccatum mortale, ſic & in caſu, de quo loquimur etiam, quod promiſſio orandi illa quotidie, extendatur ad plures annos, & ad totum vitæ tempus promittentis: hanc ſequuntur Sotus *de Iuſtitia; lib. 7. quæſt. 2. artic. 1.* Aragon. *in 2. 2. quæſt. 88. artic. 3.* Ioannes de la Cruz *in director. p. 1. præcepto 2. artic. 2. dub. 4. conſ. 2.* Villalob, *in ſumma tom. 2. tractat. 34 diſ. 3. num. 3.* Diana eius verba referens *p. 3. tractat. 5. reſol. 24.* Sanchez *in ſumma tom. 1. lib. 4. capit. 12. num. 6.* videbis Vaſquez *in p. 2. diſp. 146. cap. 2.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 11. c. 5. quæſt. 3.* Suarez *de religione tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 10.*

23 Sed idem Sanchez *in ſumma tom. 2. lib. 1. cap. 4. num. 14.* diſtinguit in ea ſimili quæſtione, ao ſi quis per plures dies omittat votum leuis materiæ. Verbi gratia, *Orationem Dominicam*, vel dare paruam eleemoſynam, peccet mortaliter dicens quod ſi vota hæc quotidie recitandi modicum, aut modicæ eleemoſynæ erogandæ, quotidie ſint in honorem diei, & temporis, tunc non ſit mortale, etiam ſi vota hæc ſemper violentur; quia hoc in caſo ſingulorum dierum tranſitu, & lapſu extinguitur obligatio pro illis diebus, ac proinde materiæ illæ voti modicæ omiſſæ continuari nequeant.

Tamen ſi vota hæc non ſint in honorem diei, ſed tantùm dies præfigatur, vt terminus, ne vltra illum voti executio differatur: tunc licet ſingulis diebus ſit omiſſio venialis, tanquam rei modicæ omiſſio; at dum notabilem orationis, aut eleemoſynæ omiſſorum quantitatem attingit eſſe mortale atquia obligatio materiæ omiſſæ non extinguitur, ſed ſemper tranſit in alium, & aliom diem, donec votum impleatur. Et ſic quod materiæ illæ omiſſæ, tanqoam adhuc debitæ cootinuantur, ac proinde cum materia magna omiſſa euaſerit, ſit culpa mortalis loquitur Diana *parte quinta; tractat. 5. reſol. 53.* 24

Ex qoo videtur dicendum iam ſecundam relatam doctrinam limitari in caſu, quo vouiſti ſingulis diebus dare paruam eleemoſynam: nam ſi pluties omittendo iſtam paruam eleemoſynam, deueniſti ad materiam grauem, teneris illam reſtituere: ſic Tannerus *in 2. 2. diſputat. 5. dubio 3. num. 50.* Ioannes de la Cruz, Villalobos, & alij Doctores ibi relati, Diana *dicta parte 3. tractat. 5. reſolut. 24. in fine*: hæc etiam clarius patent ex dictis *quæſt. ſeq.* 25

QVÆSTIO IV.

An ſi plures materiæ paruæ coaleſcant in vnum, vt materia grauis ad mortale ſufficiens euadat: & quando vo-oeos cenſetor annectere obligatiooem ad diem, & quando non; an in eodem die violare plura vota de materia leui, ſit peccatum mortale: an præceptum ſub mortali impoſitum in materia leui obliget ſaltem ſub veniali; & an poſſit Confeſſarius impoοere pœniteotiam leuem ſub mortali; & an ſi io Miſſa à Sacerdote gutta aquæ in vioo oon miſceatur, excuſetur à mortali ex paruitate materiæ: & an paruitas materiæ excuſet à lege prohibente, ne extrahatur aliquid à Regno?

SVMMARIVM.

1 *Materia poſtrema leuis, quæ cum prima continuari nequit, non parit vnquam peccatum mortale, ſecus quando moraliter, aut effectus continuantur*, n. 2.

3 *Ieiunij die plures comeſtiones ſumens vltima comeſtione frangit ieiunium, non ſic ſi in diuerſis diebus, etiam ſi habuerit animum pluries comedendi ſingulis diebus cum vnum ieiunium cum alio non continuetur*, num. 4.

5 *Mortaliter non peccat qui in eodem die ieiunij eſt in cauſa, vt plures modicum quid*

accipiant, vel vt in die festo plures modicum laborent.

6 *Cibum intemperantem sumens qui in vltima comestione agnoscit sibi graue damnum inferri, peccant mortaliter.*

7 *Laborans in festo aliquoties, & si singulis vicibus parum tempus, peccat mortaliter, quando peruenit ad quantitatem notabilem, vt v.g. duarum horarum.*

8 *Peccatum mortale oritur in materia Iustitia, cum ex multiplicationi parua materia magna, ac sufficiens, fit vt in pluribus furtis paruis in bonis vnius.*

9 *Vouens censeatur annectare obligationem ad diem regulariter in votis personalibus, secus in realibus, nisi aliud pateat ex intentione vouentis, vt exemplificatur*, num. 10. 11. & 12.

13 *Vota violare plura in eodem die in materia leui, & lethale ex Thoma Sanchez, non sic ex Suarez, & ambo exemplis probant*, num. 14.

15 *Preceptum positum sub mortali in materia leui, obligat sub veniali, & confirmatur*, num. 16. & 17.

17. *Vtile per inutile non vitiatur in separabilibus.*

18 *Pœnitentia leuis imposita à confessario, si non impleatur à pœnitente, verius est vt peccet tantùm ve aliter, secus si nollet, cum imponitur eam acceptare*, n. 19. & 20.

19 *Guttam aqua degiutire secundùm se est parua res, sed post illam, Eucharistiam non sumere, cadit sub mortali peccato.*

21 *Gutta aqua debet immisceri cum vino in missa sacrificio, & non faciens peccat mortaliter, cum deficiat iure graui in genere moris.*

22 *Paruitas materia frequenter excusat à mortali, prohibitum extrahere merces sub pœna contra aliquos*, num. 24. *& de ratione*, num. 25.

24 *Leges pœnales frequenter per se non obligant ad culpam, sed ad pœnam exteriorem.*

1 D primam quæstionis partem, quæ est vt radix, ad propositas *quest. praced.* in vers. *ad tertiam, ad quartam, & ad quintam*, docent Molfesius *in summa tom. 1. tract. 3. cap. 3. num. 70.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 9. § 4. num. 4.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 9.* Suarez *de legibus lib. 3. cap. 28. num. 11.* Reginaldus *tom. 1. lib. 15. cap. vlt. num. 67.* & alij, vt quoties postremi venialis materia, nequit cum præcedentium materia moraliter continuari; ita vt pro vna reputetur, nec effectus relicti continuari moraliter possunt, tunc multiplicatio transgressionis præcepti in materia parua, non constituat materiam grauem, ac culpam læthalem.

2 Secus quando materiæ paruæ, aut effectus ab eis relicti moraliter continuantur, ita ille ex ea ratione, quia cum in priori euentu omnes hæ materiæ diuersæ sint, nec in vnam coalescant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis grauis materia conflari, sed singulæ diuisę manebunt, & ita paruæ; at cum in posteriori casu materiæ, vel effectus vniantur, notabilis materia euadet.

Vnde citati Doctores; & Diana cum illis *p. 5. tractat. 5. resolut. 52.* illationes quatuor faciunt. Prima quia si tu sæpius comedis in die ieiunij, violas ieiunium vltima comestione, quæ ad notabilem quantitatem peruenit, quia illa vltima comestio, etsi per se sumpta leuiter temperantiam læderet, vt coniuncta aliis, & illas supponens grauiter lædit, quia moraliter illis coniungitur, & quasi si esset simol cum aliis reputari docet. 3

Secus dicendum, si diuersis ieiunij diebus parum aliquid comedas, vel propositum habeas parum aliquid singulis diebus comedendi, quia vnum ieiunium cum alio non continuatur, nec comestio vno die facta cum alterius diei comestione. Et addunt Doctores allegati vt nec propositum feratur in omnes illas comestiones coniunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus debitis, quæ pro vt debitæ, cum solùm sint debitæ sub peccato veniali, nonquam est propositum de mortali. 4

Secunda vt nono peccet mortaliter, qui in eodem die ieiunij in causa est, vt plures modicum quid accipiant, & in die festo per breue spatium similiter laborent, quia actiones cuiuslibet personæ cum actionibus alterius, nullo modo continuantur. 5

Tertia quia si intemperantem cibum sumas, & in vltima comestione agnoscas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia iam amplecteris obiectum grauiter dissonum rationi, quod etsi secundùm se graue non esset, & graue redditum est ob multiplicem præcedentem comestionem. 6

Quarta quia si laboras similiter die festo aliquoties, etsi singulis vicibus paruum tempus consumas, peccas mortaliter, quando scilicet peruenis ad quantitatem notabilem, verbi gratia, duarum horarum, quia omnes illi labores mortaliter vniuntur, & quasi in eodem tempore facti reputantur, siquidem verum est dicere te laborasse illo die festo vltra duas horas; secus vero si per quadrantes singulis festis laborantes, quia tunc sicut festa diuersa sunt, ita & labores sunt diuersi, nec vnum cum alio continuatur. 7

Ex quibus etiam prædicti dicunt quod semper in materia iniustitiæ ex multiplicatione paruæ materiæ consurgat magna, ac sufficiens ad mortale, vt in furtis minimis accidit quando enim per eam ad notabilem quantitatem furto acceptam peruenitur vltimum rei paruæ, furtum esse mortale; quod fatius intelliges iuxta, quæ dico infra de furtis si ab vno in parua quantitate, & pluries furtum feceris. 8

Ad secundam quæstionis partem quando vouens censeatur annectere obligationem ad diem, & quando non satis videtur explicatum ex iam adductis, etiam sub quæstione præcedenti à vers. *ad tertiam*, & vltra illa agnosces ex sequentibus: nam quoties aliquod motiuum in singolis diebus relucet, quale solet relucere in recitando quotidie calculo virgineo, nullo modo censetur vouens in diem sequentem prorogare obligationem: sic Castr. Palao *tom. 1. tractat. 2. disp. 2. punct. 9. § 4. n. 9.* 9

Et in votis personalibus ita semper intelligendum esse, dum aliud non constat: dixit benè 10

Sotus

Digitized by Google

Sotus *lib.7. de Iustitia quest.2. artic.1. column.4.*
vers. *conclusio ergo*, Aragon.2.2.*q*.88. *art*.3. paulo
pòst prine.*concl*.3.

Et idem Castr. Palao, Suarez *lib.5. de voto*
11 *cap.5.num.12.& 13.* & alibi dicunt raro contin-
gere in votis personalibus obligationem factam
pro vno die, io sequentem prorogari. In votis
autem realibus posse præsumi intentionem pro-
rogandi obligationem; eo quod videatur non
solùm attendi religiosum seruitium, sed etiam
necessitatis alicuius remedium, quod semper
12 habet eandem oportunitatem. † Qua propter
Medina 1.2.*quest*.88.*art*.4.*ad*.4. Ledesma *tom*.2.
summa tract.10. *cap*.3. *dubio* 1. & multis relatis.
Garcia *de beneficiis p.3.cap.1. num*.171. sentiunt
in votis realibus obligationem in sequentem
diem semper prorogari, qnod eredit Castr.
Palao sic præsumi, dum aliter non constat,
constaret autem si in honorem Dei Genitricis
promissa esset aleemosyna danda singulis Sab-
battis, vel eius festiuitatibus; tunc enim non
ad sequantem diem transiret, sed eodem mo-
do iudicandum de tali eleemosyna, ac de ieiu-
nio tunc promisso. Quo pacto atiam Diana
dict.p.5.tractat.5.resol.53. in fine dicit esse intelli-
genda quæ antea dixerat supra *p.3. tract.5. misc.
resolut*.24. de quibus iam ego dixi tam in hac
quæstione, quàm in præcedenti ex dicto vers.
ad tertiam

Ad tertiam quæstionis partem: an in eodem
13 die violare plura vota da materia leui, sit pec-
catum mortale? & si ax iam adductis facilè
queas respondere; adhuc tamen adducam duos
inter se contrarios Doctores graues, Thom.
Sanchez *in summa tom. 1. lib.1. capit. 4.num*.16.
existimantem, verbi gratia, materias leues vo-
torum multiplicium pro eodem die obligan-
tium continuari mortaliter, & in vnam coa-
lescere, ac proinde culpam esse læthalem omit-
tere notabilem quantitatem eo die, siue mate-
riæ sint diuersæ rationis, siue eiusdem, vt si al-
terum votum sit recitandi, alterum eleemosy-
næ, quia omnes illæ promissiones numero di-
uersæ pertinet ad eandem Iustitiæ obligatio-
nem: Est enim voti obligatio vnius rationis,
ac eadem ratione ad religionis virtutem spe-
ctat; etsi diuersa numero sint vota, & ex
aliis.

Suarez autem *de religione lib.5. de voto capit.5.*
14 *num. 11.& 15.* dicentem quod si v.g. promi-
sisti singulis horis eleuare mentem ad Deum,
vel quoties Missam audires, nihil leue ex illa
omittere; & si toto die non eleuares mentem
ad Deum, & in pluribus Missis leua quid omi-
seris, nunquam te peccaturum mortaliter, quia
vna materia cum alia non colligatur; secus ve-
ro si promisisses recitare officium Diuinum in-
tegrum, & in Prima omitteres Psalmum, in
Tertia, & sic in singulis horis, quia omnes
illæ horæ vnum officium Diuinum constituunt,
& omnes illæ omissiones in vnum adunantur,
& vterque suam sententiam fulcitur, aliis fun-
damentis contrariis satisfaciens, & Castrux
Palaus *tom.1.tractat.2.punct.9.§.4. num*.11. Dia-
na *d.p.5.tract.5.res*.55. vtram quæ probabilem
dicunt, & tu de facili quamlibet defendes ex
supra adductis.

Ad quartam quæstionis partem: an præce-
15 prum positum sub mortali materia leui, obliget
saltem sub veniali? & respondeo affirmatiuè,

vt docent Suarez *de legibus lib.3. cap.26. num.6:*
Baldellus *in disp.Theolog.tom.1.lib.5.disp.20.n.9.*
Sanchez *in summa tom.2.lib.6.c.4. num*.46. Diana
p.15.tract.5.res.48. ex eo quia etsi reuera, vt iam
præcadenti quæstione dixi Legislator in mate-
ria leui simpliciter nequit obligare ad mortale.
Tamen quia obligatio imposita sub materia le-
ui ex natura sua obligat ad veniale vt dictum est
d.q.prec. sequitur vt sub mortali eam præcipiens
Legislator eam frangens, remaneat obligatus,
saltem sub veniali, iuxta naturam talis præce-
pti materiæ leuis.

Et confirmatur quia in hac ra duo includit 16
præceptum, vnum scilicet præceptum; aliud vt
sit sub tali obligatione, vel pœna; horum pri-
mum non est iniustum, vt supponimus, quia
ponimus materiam præcepti simpliciter esse ho-
nestam, & in suo gradu iustam, & capacem
præcepti. Vnde licet secundum sit iniustum
obligans ad mortale in materia leui, nihilo-
minus valet primum vt iustum; & quia est prius
natura, & ex se separabile à secundo. † Deinde 17
quia in his, quæ huiusmodi sunt, vtile per in-
utile non vitiatur, iuxta quæ dixi da confirma-
tione vtili, vel; ergo cum intentio præcipien-
tis simpliciter debeat concipi in id, quod po-
test non id, quod appetit, sequitur; vt etsi ap-
petat quod non potest, vult quod potest, præ-
cipiendo saltem sub materia leui, nisi manife-
ste appareret, vt præcipiens appetens obligare
sub mortali, quod non potest in materia leui,
excluderet obligare sub veniali.

Ad quintam quæstionis partem: an possit 18
Confessarius imponere pœnitentiam leuem sub
mortali? & licet Sancius *in selectis disputat.15.
num.14.& 15.* acerrimè defendat, vt valeat sic
præcipare; eo quod talis pœnitentia imposita,
spectat ad vnam partem integralem Sacramenti
pœnitentiæ, scilicet satisfactionem, quæ in or-
dine ad Sacramentum est materia grauis, ita
vt licet pœnitentia modica imponatur, possit
Confessarius obligare pœnitentem eam adim-
plare sub mortali, probans nonnullis exemplis,
inter, quæ illo nempe.

Quia diglutira guttam aquæ, secundùm se 19
modicum est, sed post illius sumptionem Eucha-
ristiam sumere quid graue est, eo quod præce-
ptum pronuncietur de non sumendo Euchari-
stiam post sumptionem cibi, aut potius quan-
tumuis exigui.

Tamen Suarez *tom. 4. in tertia parte, dispu-* 20
tat.38.sect.7. num.5. Conink. *de Sacramentis di-
sputat.10.num.80.* Reginald. *tom.1.lib.7.num.77.*
Henriquez *lib.5.c.20. num.4. in glossa littera M.*
Merolla *tom.2.disp.4.c.3.dub.25.num.273.* in ter-
minis asserunt non posse Confessarium pœni-
tentiam leuem sub mortali: & sic communiter
docent, & alij non implentem leuem pœni-
tentiam pro solis venialibus, vel mortalibus
iam confessis, delinquere tantùm venialiter,
quia quamuis integritas Sacramenti non ser-
uetur, tamen dicunt esse in ra valde extrinseca,
& secundaria; & quid leue reputari ex hac parte,
Sacramentum non integrare; aliud enim esse
nolle acceptare pœnitens pœnitentiam leuem
sibi impositam, aliud post eius acceptionem eam
non adimplere.

Ad sextam quæstionis partem: an si in Missa à 21
Sacerdote gutta aquæ vino non misceatur, ex-
cusetur à mortali ax paruitate materiæ; & li-

cet Hæretici nostri temporis, vt refert Bellarminus *libr. 4. de Eucharistia, capit.* 10. censeant eoiomistionem aquæ cum vino pro conferratione calicis esse indifferentem, & liberam. Sed veritas est quod etsi ad sacrificium Missæ cum vino sit aqua modicissima immiscenda, quæ de se videtur materia parua: tamen quando illa in ordine ad significationem est materia magna, vt contingit in significatione huius venerabilis sacrificij, sequitur vt gutta aquæ immiscenda vino, & mittenda in Calicem, propter mysterium, & significationem ab Ecclesia præcipiatur sub mortali; hic enim adsunt aliæ circumstantiæ aggrauantes: sic docent Logus *de Sacramento Eucharistiæ disput. 15. sect. 2. num. 22.* Diana *p. 5. tractat. 5. resol. 56.* & communiter Doctores ca eo, quia etsi materia sit paroa, quæ secundùm se non possit ab Ecclesia grauiter prohiberi; sed quia in hoc casu est grauis admodum in genere moris, contrarium facientes peccabunt mortaliter.

22 Ad septimam quæstionis partem an paruitas materiæ excuset à lege prohibente ne extrahatur aliquid à Regno, *infra sub cap. ex litteris,* vbi loquor de lege pœnali, dico etiam de lege prohibente eatrahere eatra Regnum merces, arma & alia, & de pœnis, quibus sic extrahentes piniri soleut. Et supposita doctrina, de que supra *in quæstione secunda*, breuiter respondeo cum Castro Palao, quem sequitur Diana *p. 5. tract. 5. resolut.* 49. & Granado *p. 2. contr. 7. tractat. 3. p. 1. disput. 4. num.* 19. quod etsi leges non extrahendi obligent sub mortali, quia transgressoribus imponitur pœna mortis, aut confiscationis omnium bonorum, tamen dicunt à Doctis recentioribus notari, vt quando ex prædicta extractione non sequeretur detrimentum, aut certè exiguum, vt solutione pœnæ compensaretur, non fore peccatum mortale eas violare leges.

23 Quare etsi negatiuam sententiam sequatur Merolla *tom. 2. disput. 4. capit. 3. dub.* 25. dicens non esse opus, vt fractio legis ea se valdè vtilis Reipublicæ, sit mortalis, sequi ingens damnum ex illa fractione particulari, sed satis esse quantitatem in se magnam esse, vt etiam docet victoria *in tractat. de potest. ciuili num.* 19. affirmans mortalem esse eatractionem pecuniæ à Regno contra legem, quamuis vna extractio patum noceant, eo quod hîc non spectatur quale damnum sequatur, vno contraueniente sed quale, si à multis, vel communiter fiat, aliàs enim finis legis frustraretur, & si nonquam quilibet, tamtam quantitatem extrahat, ex ea sola iogens Reipublicæ sequatur damnum.

24 Tamen teneo primam cum Granado, Dianoa, & Castro Palao, eo quod frequenter leges pœnales non obligent ad culpam per se, sed ad pœnam exteriorem, vt ea frequentissima praxi visum est in Regnis Hispaniæ, Portugaliæ, & Franciæ, vbi istæ extractiones contra leges prohibentes fiunt, quæ vocantur *contrabandos.*

QVÆSTIO V.

An decretum Cardinalium editum contra Religiosos accedentes ad colloquendum cum Monialibus obliget ad peccatum mortale: an transgrediens legem ex contemptu, peccet mortaliter: & an etsi Princeps legibus solutus sit, peccet contraueniendo legi suæ; & an statutum particularis Prouinciæ liget Principem: & an Princeps possit compositionem facere de rebus illicitè acquisitis in certis.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi accedentes ad colloquendum cum Monialibus contra prohibitionem Decreti Cardinalium, peccant mortaliter.*

2 *Transgrediens legem ex contemptu formali, qui prouenit ab affectu animi, peccat mortaliter, veluti si contemnat superiorem, se nollens subiici legibus eius, seu se gerens tali modo, vt aliis præstet exemplum, quominus legibus obediant* num. 3. & 4. *quod intelligitur in rebus magnis, non in paruis, vt* num. 6.

5 *Contemptus omnis Dei est peccatum mortale, nec æque iudicatur de contemptu facto L gato, aut Imperatori.*

7 *Princeps legibus solutus est, quoad vim coactiuam, non sic quoad directiuam; cum in conscientia teneatur leges suas seruare, circa quod referuntur varij modi Doctorum* n 8. 9. *cum sequentibus ad* n. 21.

8 Leg. Princeps legibus, ff. de legibus, *intelligitur variis modis à Doctoribus* num. sequent. ad n. 11.

12 *Princeps suam legem, supposita lege naturali, seruare obligatur in conscientia si contingat fractio in tertij preiudicium* n. 13. 14. & 15.

16 *Princeps secundùm aliquos dicitur solutus à legibus merè ciuilibus, non si dependeat à lege natura,* n. 17.

18 *Voti obligatio non est orta ex lege; & sic ea Princeps adstrictus est,* n. 19.

20 *Peccata Principis ob non seruatas ab eo leges proprias, sunt eiusdem speciei,* n. 21.

22 *Princeps cum commoratur in aliqua Prouincia, non tenetur sub peccato seruare leges à Prouincia latas, vt ab inferiore.*

23 *Princeps confirmando leges latas ab inferiore, quando eas non seruans peccat,* num. 24. & 25.

26 *Princeps quando possit, aut non compositionem facere de incertis iniustè acquisitis: vbi de bonis inventis, seu Indorum. Et num ad Papam solùm hac compositio spectet,* n. 26. 27. 28. 29. & 30.

27 Capit. cum tu de vsuris, & num. sequentibus.

1 D ptimam quæstionis partem breuiter respondeo, quod etsi nonnulli dixerint tale Cardinalium decretum obligare, cum sit lex pœnalis tamen in puncto iuris dicendum est vt obliget ad mortale, vt docent Salas *in p.2. disp.15. sect.1. concl.2.num.16.* vbi sic ait *decretum Cardinalium editum contr. Religiosos accedentes ad Monasteria Monalium, vbi est in vsu, obligat ad mortale, quia ponit pœnam priuationis officij, vocisque actiuæ, & passiuæ*, docent etiam Bonacina, *de tract. de clausura monial. q.3. puncto 4. n.4.* Peirinus *in priuilegiis minorum to.2. const.6.* Pij 5. §.10. *n.36.* Duardus *in bulla cœna lib.3. §.8. q.2. n.45. vbi n.47.* & Diana cũ *eo tr.10. p.1. ref.22.* referunt ab illustrissimis Cardinalibus, vt tolleretur omnis difficultas declaratum fuisse sub die 1. Iulij 1604. supra dictum decretum obligare etiam ad peccatum mortale in verbis sequentibus *sancta Congregatio sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, negotiis regularium præposita censuit, & declarauit regulares accedentes ad Monasteria Monalium contra formam decreti, quo huiusmodi accessus per sacram Congregationem prohibetur vltra pœnas priuationis officiorum, & vocis actiuæ & passiuæ, incurrere etiam pœnam peccati mortalis.* alia dico de lege pœnali *in c. ex litteris:* & an lex pœnalis obliget ad mortale.

2 Ad secundam quæstionis partem, an Transgrediens legem ex contemptu, peccet mortaliter; & suppositis iam adductis *à q.2.* breuiter quid sentiam deducam ex modo opinandi diuerso Ioannis Præpositi *in p.2. D. Thomæ. q.95. disp.3. dubio 2. num.7.* dicente, vt si quis transgreditur legem ex formali contemptu, peccet mortaliter, & quod ad hoc requiritur, vt illa transgressio procedat ex affectu animi, quo potestas Superioris parui fiat, seu vt homo contemnat superiorem, nolitque subiici legibus
3 eius; alia etiam pro explicatione dicente.† Item & Patris Arriaga *in cursu Theolog. tom.4. tract. de legibus disp.16. sect. 6. subiect.2. num.95.* dicentis quod etiam contemptus Legislatoris humani, qua Legislator est, non videatur semper esse peccatum mortale, vt expressè dicunt Caietanus *in summ.* verbo *contemptus*, & Bartholomeus de Medina 1.2 *q.88. art.4. in fine*, quod est contra Salas, & Suarez.

4 Sed referens idem Arriaga modos dicendi prædictorum, & post cum illius verba referens, & Præpositi, Diana *part.10. tract.15. ref.33.* addit quod si contemptus talis sit, vt vel iudicet esse indignum obedire Legislatori, vel illum non habere ius ad imperandum, ideoque non esse ei obediendum, aut certè licet interius id non iudicet; exterius tamen coram aliis ita se gerit, vt id aliis insinuet, & quasi aliis dando occasionem, vt talem contemptum forment de Legislatore semper sit peccatum mortale, quia vel iudicium illud est hæreticum, vel saltem erroneum, vel certè exterius grauiter iniuriosum humani, & ex se natum ad ingenerandum in aliis animam vniuersalem non obediendi ei Legislatori, imo nec agnoscendi illum, vt legislatorem. Quo in sensu admittit Diana absolutissimam sententiam Salas, & Sanchez existimantium, quod cum Prælatus, vt Prælatus gerat vices Dei
5 peccet mortaliter quisquis contemnit illum. † Cum omnis contemptus Dei, sit mortale, iuxta illud Lucæ 10. *qui vos audit, me audit. & qui vos spernit, me spernit.* & iuxta illud Bernardi *lib.10. de præceptis, & dispens. à c. 11.* sæpe repetentis *contemptum mandatorum in omni specie æque grauem esse*; quia respondet Arriaga non æque in homine militare, sicut in Deo, quia contemptus, aut minor æstimatio facta Legato, non est tam grauis, quàm si Imperatori ipsi, cuius est Legatus, facta fuisset; ergo licet omnis contemptus, respectu Dei sit mortale, non sequitur vt factus homini vicegerenti semper sit mortale, nisi modo dicto.

Quare vt notant plores authores secundùm 6
Præpositum supra dici videtur benè quod vt aliquis mortaliter peccet in casu dicto, non sufficiat, vt Superiorem parui faciat, sed etiam requiri vt inde moueatur ad parui faciendam eius legem, & violandam, & similiter non sufficere vt contemnat in materia leui, sed requiri quod nolit subiici potestati legislatiuæ secundùm se, vel pro vt se extendit ad materias magni momenti, alioquin si quis nolit subiici legi superioris in materia parui momenti, existimans parui momenti esse, in similibus non subiici paratus parere, & subiici in rebus maioribus, non peccare mortaliter, quia talis non contemnit absolutè potestatem, sed legem parui momenti,
vel in paruis materiis.†Et secundùm prædictam 7
distinctionem videtur amplectendum quod absolutè dixit Villalobos *p.1. tract. 2. dif.19. n.1.* ex Diuo Bernardo *c.11. supra*, dicens esse ex omnibus, vt operans cum contemptu legis, etiam in re leui peccat mortaliter, de quo supra *sub q.2.*

Ad tertiam quæstionis partem, vt exactè respondeas, applicabis quæ dixi *latè in c.1. de probat. quæst.8. art. 9.* ex quibus intelligas qualiter Princeps legibus solutus sit, quod voo verbo hic *n.6.* dixit Barbosa cum infinitis ab eo relatis, affirmans, vt licet quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori, Princeps suis legibus solutus sit ex *l. Princeps ff. de legibus, l. digna vox, C. eodem:* tamen ex iure, & æquitate naturali, ac Diuina, quoad vim directiuam, teneatur leges suas seruare in conscientia D. Thom. 1.2. *q.96. art.5. ad 3.* Sotus *de iust. lib. 1. art. 7. conclus.3.* Cortas *lib.2. miscel. c.25.* Couarr. *in c. alma p.1. §.2. num.3. & 4.* Diana *resol. mor.* cum multis ab eo relatis *tract.10. ref. 10.* Faquin. *lib. 1. controuers. c.2.* Cuiacius *lib.15.* & cum aliis 26. idem Barbosa.

Et præter illis addo alios plures, quos nouissi- 9
mè congerit idem Diana *p.11. tract.7. ref.6.* qui excusatio *dicto lib.15. obseru.30.* dict. legem Princeps quam variè expendunt Doctores, refert Græcos Interpretes eam accipere de legibus pœnariis, sed idem Cuiacius eam de legibus caducariis, seu odiosis, nempe Iulia, & Papia, tantùm interpretatur hoc argumento, quod desumpta sit ex Vlpiano *lib.13. ad l. Iuliam, & Papiam*, quæ de caducis erat lata, quod ex inscriptione ipsius legis appareat.

Et Gotifred. *in notis adnou.105. c.2. in fine*, in- 10
telligit Vlpianum, non quod sit Princeps verè legibus solutus, sed quod solutus videatur: *argum. l. imperfecto, ff. de leg.3.* Goillelmus Anciacus *quæst. Philosoph.27. num.4.* opinatur Principem de facto legum vinculis solutum, iure verò esse obstrictum, Vulteius *ad §. sed quod Principi 6. inst. de iure naturali gentium, & ciuili n.7. & 8.* Principem omnibus legibus, tam à populo Romano, quàm ab ipso, & Antecessoribus

suis latis solutum, & liberum; interim tamen legibus Diuinis,& naturalibus,vt pote quæ Vlpiani segulâ non contineantur teneri, atque adstrictum esse.

11 Ioannes verò Præpositus *in part. 2. D.Thom. quæst.95. disp.4. dub. 1. num.5.* expendens prædictam legem, referens ex nonnullis ibi esse mentionem certarum legum, & non quod velit Imperatos, vt Princeps solutus sit omni genere legum, & ex aliis dispensatum esse solutum suam eligendo sententiam, ptorumpit in distinctionem in principio sclatam ex Barbosa tribus fundamentis, & ex segula textus *in c.cum omnes hoc tit.* vbi dicitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat vti eo. Et quod licet Princeps non obligetur immediate ex efficacia legis illum adstringentis, obligetus tamen tanquam sub conditione sine qua non, quâ positâ lex naturæ obligat ad præstandum id, quod sua lege præscripsit propter rationem dictam, quia ipsa ratio naturalis postulat,vt Princeps se aliis conformet docent Azor. *1. p.mor. lib. 5. c. 11. §.huius igitur*, Malderus *q.96. art.5. §. aliter tamen*,Lotea *disp.25. §. primùm Princeps*, Tannetus *disp.5. quæst.6. dubio 2.num.20.* Gamachæus *q.96.c.5. in conclusione*, Diana *dist. res.* 10. in verf. *item,in-*

12 *fertur.*† Quatenus ait legam à Principe latam respectu Principis, non habere vim, ac sationem legis per se loquendo, quia non est causa immediata, & proxima,à qua in conscientia Princeps obligetur, sed tantùm esse conditionem requisitam,quâ positâ emanet iure naturali obligatio ad seruandam suam legem: nam ius naturale dictat quod caput se conformet suo corpori, & membris,& quod patiatur legem,quam ipse tulerit, quæ confirmatur ex doctrina, quam latè posui *in d.c.1.de probat.*etiam *sub q.1.*

13 Vnde infero *dict. l. Princeps* generaliter dicere Principem esse legibus solutum, quoad pœnam legum,non quoad conscientiam; & sic licet Azor. & Diana supra, Lessius *lib.2.de iustitia c.35. dubio 5.* Salas *de legibus disp.14. num.17.19. & 21.* Bonacina *de legibus q. 1.puncto 6.* Castr. Palao *de legib. disp.1. puncto 24. §. 1.* existiment quod Princeps legem suam non seruans, non peccet mortaliter; seposito scandalo, quia illa

14 natusalis æquitas non grauiter obligat.† Tamen id non intelligi quoties ex fractione legis sine scandalo redundaret tertij præiudicium per dicta *in d.c.1. de prob.* vbi Princeps tenetur adimplere contractum initum cum subditis; quod si

15 non redundet admitto prædictorum dictum. † addens cum eis quod seposito scandalo Pontifex non legens horas canonicas, seu non ieiunans, non grauiter peccat, arg.eorom, quæ adduxi *sub q.12. de indic. à q.* 6. & circa hanc quæstionem videbis etiam quæ nouissimè congerunt Amicus noster Pater Ant. de Scobar societatis IESV hic Vallisoleti *in Theolog. morali tom.1. lib.5. sect.2. c.5.n.36.* Merollam *de legib. disp.4.c.3. n.616.* cum aliis.

16 Ex his iam vides quod relati modi dicendi ex Cuiacio, Gofredo, & aliis, debeant reduci ad distinctionem supra recitatam, ad quam etiam reducuntus alij duo modi dicendi. Vnus ex Besoldo *lib. 1. politicor. c. 2. num. 32. pag.* 82. & ex aliis, quos ipse refert distinguentibus inter ordinariam Principis potestatem, & extraordinariam, quod secundùm osdinariam Princeps sit legibus subiectus, secundùm extraordinariam sit solutus. † Altes ex pluribus etiam distin- 17
guentibus inter leges merè positiuas, siue ciuiles, iurisque solemnia, & inter leges naturales, siue Diuinas, atque gentium, sicque eas, quæ respiciunt publicum bonum. Et concludunt Principem à primis esse exemptum,à secundis,qoia incommutabiles sunt, *ex §. sed naturalia*, de iuse naturali noo item;ad quod applicabis quæ supra dixi *in Rub.q.1. de lege natura'i,l.1. ff. de vsufruct. earum rerum, quæ vsu consum. l.1 ff. de pactis, l.1. ff.de const. Princip.l.1. C.de rescind.* nam licet Populus Romanus lege Regia omoe suum imperium, & potestatem in Principem transtulit, *§. sed & quod Princips 6. eodem tit. inst.de iure naturali, dict.l. 1.ff.de const.* sed a naturalibus, & publicis non potuerit Principem liberare, qui nequit proprium constractum transgredi, etiamsi vtatus plenitndine potestatis, nec aliquem suo proprio iure priuare contra dicta iura, de quo *in d.c.1.de prou.& in c.per venerabilem qui filij sint legitimi.*

Item noo est admittendus Valentia *disput. 7. q.5.p.4.respondeo* quatenus quod si Princeps conditor legis vult, cum condit eã comprehendi, eo quod omnes alios vult obligare. Nam contrarium est probabilius, cum Princeps semper sit lege superior, cuius obligatio ad legem oon oritur ex eius voluntate, sed ex ratione; ob idque vt non possit directò legi se submittere. † 19
Et licet aliquis possit voto se obligare ad aliquid faciendum, facit pro valentia, quia præterquam quod votum sesultet ex promissione Deo facta, dicendum est quod voti obligatio, oon est obligatio orta ex lege. 18

Ex quibus iam ad punctum difficultatis nostræ, an Princeps contraueniendo legi suæ, peccet, satis responsum est, solùm potest esse dubium an omnia peccata, quæ à Principe committuntur ob non obseruationem propriarum legum sint eiusdem speciei. Ad quod respondeo affirmatiuè cum Salas *de legibus disp. 14. sect.2. num.21.* Diana *d.p.11.tr.7.res.6.* verf. *ex his* ex eo quia illud præceptum generale legis naturæ de seruanda lege, non ponit actum Principis in eadem specie, in qua esset actus subditi, qui directè, & immediatè subditur legibus Principis, quæ specialiter pertinent ad materiam talis virtutis, uel vitij; & ideo in eadem specie vitij violationem legis humanæ constituere.† Quod 21
probant relati quia ratio formalis,propter quam dicimus peccare Principem non seruando legem suam, eadem est in violatione omnium legum suarum, scilicet quia turpiter agit discordando à toto; ergo omnia peccata censentur eiusdem speciei: contrarium velle videtur Lessius *dicto lib. 2. de iustitia cap.35. dubio 5.* Bonacina *q.5.de legibus puncto 6.* sed oon ita æquo fundamento. 20

Ad quartam quæstionis partem: an statutum 22
particularis Prouinciæ, liget Principem in conscientia, breuiter respondeo vt non teneatur seruare statuta, seu leges municipales Prouinciarum sibi subiectarum, quando in illis Prouinciis moratur, vel in eis peregrinatur, quia ersi ex dictis supra, Princeps quoad suam propriam conscientiam, non sit solutus legibus, ne vt caput à membris discedat. Tamen quia in casu, de quo loquimus statuta specialia, siue leges municipales Prouinciarum sint latæ ab inferiori potestate & iurisdictione, sequitur vt cum illæ non

babeant vim obligandi Principem , ſic neque
Princeps illas teneatur in conſcientia ſeruare,
cum Princeps in eodem loco habeat iuriſdi-
ctionem ſuperiorem: ſic docent Felin. *hic n.*30.
Suarez *lib.*3. *de legibus cap.* 35. *num.*14. Salas *de
legib. diſp.*14. *ſect.*2.*à num.*13. Bonacina *in eodem
tract.diſp.*1.*q.*1. *punct.*6. *num.* 26. Ferdin. Caſtr.
*in opere morali part.*1. *tract.*3. *diſput.*1. *punct.* 24.
§.1.*n.*7.
23 Dubium verò eſt , quid ſi aliquod Prouinciæ
ſtatutum ſit à Principe confirmatum, an ad eius
obſeruantiam teneatur in conſcientia ,& vide-
tur ex dictis affirmatiuè reſpondendum , quia
iam illi ſtatuto per eius confirmationẽ præſtitit
nouum robur, ac ſi ipſe Princeps illud conderet
de nouo , cui tunc in conſcientia ſtare deberet
per dicta in verſ. *ad quartam :* & ſic Merolla *de
legibus diſp.*4.*c.*3. *à num.* 173. dicit, vt quoties
Princeps ex certa ſcientia confirmat hoc modo
ſtatutum latum ab inferiori poteſtate,videtur de
nouo ipſe idem & ſtatuere , ſeu illud facere
ſuum:arg. text. *in c. de confirmatione vtili ,vel in-
vtili,& c.ſi Apoſtolica de prabendis lib.*6. & ſic vt
teneatur tale ſtatutum ſeruare eo modo, quo le-
ges à ſe latas ſeruare tenetur.
24 Suarez tamen *dict.lib.*3.*de legib.c.*35. *num.*14.
dixit, quod ſi talis locus eſſet, quaſi propria ha-
bitatio ipſius Principia, vt eſt v.g. Roma reſpe-
ctu Pontificis , tunc etiam Princeps videatur
obligatus , quia ſpeciali habetur ratione , tan-
quam ciuis, & membrum illius loci , ſicut qui-
libet alius Princeps reſpectu ſuæ curiæ , cuius
25 confirmauit ſtatutum. † Extra hunc verò ca-
ſum, & quando confirmatio eſt in forma com-
muni,non ex certa ſcientia,exiſtimo cum eodem
Suarez, Salas, & Caſtro , iam relatis, quod vi-
detur ſequi Diana *d.reſ.*6. *in fine tract.*7.*p.*11. vt
licet Princeps confirmet ſtatutum alicuius Pro-
uinciæ ſibi ſubiectæ , non obligetur ad illud,
quia ex quo non confirmat illud pro tota ſua
republica , nec ibi degeret cum confirmat , etſi
poſtea inhabitet, nulla ratione ad illius obſer-
uantiam teneatur : quippe quod tale ſtatutum
ſit determinatum pro loco , ſeu Prouincia ſpe-
ciali , quod cogere non debet caput totius Rei-
publicæ,& Regni.
26 Ad quintam quæſtionis partem , quæ pluri-
mùm ſpectat ad poteſtatem legiſlatiuam , quam
Princeps habet, quia etiam reſcripta concedit,&
priuilegia condonat ſecundùm ius , præter ius,
aut contra ius, iuxta nonnulla , quæ dico infra
in tit.de reſcriptis : & pro negatiua ſententia vi-
detur textus *in c.cum tu de vſuris*, ex quo apparet
non poſſe Principes compoſitionem facere in-
27 certorum, ſed hoc ad Pontificem ſpectare † fa-
cit quotidianus ſtylus practicatus apud nos
Hiſpanos in Bulla compoſitionis ablatarum
rerum minutatim à Macellariis, Tabernariis, &
aliis Reipublicæ officialibus , quæ à Pontifice
dimanat, non à Rege noſtro Hiſpano his in Re-
gnis, quibus conceditur illa bulla,& ex *d. c.cum
tu* 5. qui expreſsè illud non dicit, contendit de-
fendere Caſtr.Palao *tom.*4.*tract.*15. *puncto vltimo*
§.1. *n.* 5. vbi docet latam eſſe prædictam legem:
& hanc in terminis docent Villalobos,Ludoni-
cus la Cruz,Trulenc.& Rodriguez , quos refert
Diana *p.*11.*tract.*8.*reſ.*19.
28 Pro affirmatiua ſententia ſunt Gaſpar Hurta-
do *de iuſtitia diſp.*9. *dif.* 9. *dif.* 6. del Caſtillo *de
iuſt. lib.*3.*tract.*2. *diſp.*9. *dub.*14. *n.*131. dicentes
quod non ſolùm Pontifex habet prædictam au-
thoritatem ad compoſitionem faciendam ſuper
debitis incertis , ſed etiam Princeps ſæcularis,
dum Pontifex id non prohibeat aut præueniat,
vt de facto præuenit applicando debita incerta,
ſaltem aliqua pauperibus, imo & de bonis licite
acquiſitis dixit etiam del Caſtillo relatus , &
poſt Henriquez nouiſſimè acerrimè defendit
Pater Andreas Mendo *in Bulla cruciata diſp.*32.
*c.*4.*num.* 34. ex eo quia etſi illa bona ſint iniu-
ſtè acquiſita, dum Dominus eſt incertus , ſucce-
dit Reſpublica loco veri Domini , qui ſane non
inuitus eſſe debet in ea ſucceſſione , cum ſit fi-
lius, & membrum eius Reipublicæ. † Nec ob- 29
ſtare ait quod Princeps non ſoleat talia compo-
nere bona , quia reſpondet hoc non probare in-
capacitatem in Principe,ſed conuenientiam non
exercendi illam poteſtatem publicè , ac per le-
ges, ſicut per leges eam exercent circa bona in-
certa iuſtè acquiſita , qualia ſunt inuenta. Et ad
comprobandum refert duos caſus, vnum de Mi-
litibus iniuſtè aliquam vrbem lædentibus,& ac-
cipientibus bona à vicinis eius per vim ; alium
de Hiſpanis quibuſdàm , & eius ſucceſſoribus,
qui apud Indos in iuſto bello , contra Regis
Catholici bona, obtinuerunt,aut retinent oppi-
da, quibus per Principem , & Regem iam con-
donata ſunt , quia illa bona erant infidelium,
quæ Papæ non ſubiacebant. † Ad primum ca- 30
ſum leges Sotum de iuſtitia *lib.*4.*q.*7.*art.*1. *ad* 3.
Cordubam *lib.*1. *q.* 39. *& lib.* 5. *q.fin.* D.Henri-
quez *lib.*7. *de indulgent.c.*33.*num.*3. *ad ſecundum,*
eundem Henriquez , ac Epiſcopum Chiapæ
tract. de reg. confeſ.in die propoſ. 3. qui negant,
& Solorzanus *de iure indiarum* , vbi diuerſis in
locis probanit quod Rex ſuccedit in ea bona
loco veri Domini , quia Rex eſt legitimus In-
dorum,& vt probabilem admittit nouiſſime Pa-
ter At.de Scobar *in Theolog. morali tom.*1. *lib.*7.
*c.*38.*probl.*118. *num.* 817. & prædictam negati-
uam retinendo D.Pater Mendo , vbi ſupra (cui
ego ex vſu contrario non multum aſſentio, cum
per Pontificem hæc compoſitio contingat) vt
ſuam ſententiam ſuſtineat, explicet *dict. diſp.*31.
*Bulla cruciata c.*2. *num.*21. *&* 22. textum *in dicto
c. cum tu*, qui ex ſua contextura non eſt difficilis
intellectus.

QVÆSTIO VI,

An tempore neceſſitatis, & inopiæ taxa frumenti, ſit ſeruanda in conſcientia: & quid de lege taxante res alias: & ân liceat vendere frumentum ſecundùm pretium commune, & vulgare ſeu liceat vendere vnum vltra pretium à lege impoſitum: & an Dominus frumenti poſſit ſecurè in foro conſcientiæ exigere iura portationis: & quid de farina,& pane cocto: & an hæc lex ſit pœnalis tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Taxa frumenti ſecundùm quoſdam tempore magnæ neceſſitatis , aut ſterilitatis , non obligat*

obligat in conscientia n.2. *alij tenent contra* à num.3. ad n.10. *qui melius loquuntur, vt à* n.11. ad n.25. & n.29.

7 *Taxa tritici leges in casu subitaneo nimiæ sterilitatis, donec Princeps consulatur super sua lege obligat, non sic in Prouinciis, vbi illæ non sunt in vsu, aut recepta, vt in Gallacia.*

11 *Taxam panis excedentes peccant mortaliter.*

12 *Agricolæ taxâ panis non obligantur hodie ad illam seruandam ex lege Regia à Philippo III. lata Euora anno* 1619. n.13.14.24.25. & n.32.

15 *Taxata res nequit sine peccato vltra taxam iustam vendi, quæ etiam procedit in omnibus contractibus.*

16 *Præsides, Prætores, seu alij Magistratus in suis Prouinciis permittentes taxam tritici excedi sine consensu Principis, etiam ob necessitatem, malefaciunt.*

24 *Taxa pendet à Principe constituente, non à vendentium voluntate.*

25 *Marchiones, & Domini vassalorum redditus habentes in tritico, item & Ecclesiastici taxâ obligantur.*

26 *Taxa pretij iusti, & rigorosi posita, & signata in rebus vendendis, non est excedenda etiam à mercatoribus* n.27. & 28.

30 *Taxa posita vino collecto ex propriis vineis excedi non potest, nisi ex priuilegio competat, vt Panormit.* & n.31.

32 *Agricolæ vt fruantur priuilegio legis Euora quoad taxam tritici non obligantur, debent registrare triticum collectum.*

33 *Agasones vulgo* los trageneros *possunt vltra taxam recipere sumptus transportationis tritici. Et quid si idem Agricolæ sumptus fecerunt in introducendo triticum in Horreum* n.34.35.36.37. & 38.

39 *Triticum minus valens quàm taxatum à lege, non debet plus vendi ratione sumptûs transportationis, nec est excedenda taxa, quando venditur in subhastatione* n. 40. *nec eo quòd permutauerit, aut mixturauerit cum alio* n.41. *& de aliis duobus casibus* num.42.43. & 44.

44 *Taxa leges mero cum artificio facta fuerunt.*

45 *Panis cocti sunt nonnullæ pragmaticæ pro Panificis, qui taxam Prætoris excedere nequeunt, sed vendere iuxta taxatum triticum in grano cum moderato tamen lucro ob laborem coquendi* n.46.47.48.49. ad 53.

46 *Clerici, & nobiles prohibentur vendere panem coctum sub peccato* n. 47. *fallit in Clericis, cum vendunt panem coctum, quem habent ex oblationibus* n.51.

48 *Taxato tritico in grano, non inde dicitur taxatus panis coctus.*

49 *Panis coctus cum habet taxas diuersas, potest vendi à Panifico, iuxta maiorem, etiam si pretio minori triticum emeret.*

50 *Triticum suum dans Panificis, vt eius nomine in pane cocto vendant, poterit aliquid plus vltra taxam accipere.*

51 *Triticum, aut panem vendentes illi, qui prohibiti sunt, non tenentur restituere, & si peccent.*

52 *Panis coctus, seu triticum populi, non debet carius vendi, nec taxari, sicut quod foris portatur, & excessus taxæ debet Domino restitui, seu pauperibus, eo deficiente.*

53 *Panis cocti taxa debet à iudice fieri, considerata æstimatione, seu pretio tritici positi in Horreo publico simul cum expensis fieri solitis; quod etiam procedet in priuato.*

54 *Taxa tritici Horrei, & Typhæ iuxta Doctores quosdam non conuenit ob plures rationes præiudiciales Reipublicæ hic relatas.*

55 *Taxa non damnatur, eo quod vnis, vt Incolis sit posita, & non aliis, vt alienigenis, & quare* n.36. *vide* n.39.

56 *Vlissipona habitatores fame perirent si taxa tritici, aut panis cocti signaretur.*

57 *Taxa tritici iniusta non est; eo quod non taxentur sumptus famulorum, vinum & alia comestibilia.*

58 *Decimæ Ecclesiasticæ debent solui absque deductione expensarum factarum in cultura, & fructuum recollectione.*

59 *Taxa esset iniusta posita infra pretium minus notabiliter, quam communiter triticum valet. Et quæ eadem poneretur, tam pro tempore egeno, quàm fertili. Et quid si posita esset ob succurrendos Pauperes ibi.*

60 *Lex taxæ non tantùm est pœnalis, sed etiam mixta, & quæ ex parte obliget in conscientia carius vendentem triticum* n.61.

61 *Lex purè pœnalis, & si non obliget in conscientia, obligat tamen ea, quæ est mixta.*

63 *Tritici empti, vt reuendatur in specie nonnullæ quæstiones* remissiuè.

DE legibus taxæ frumenti ex 1
proposito scripsit Mexia; sed video duos grauissimos Doctores acerrimè inter se pugnare, qui sunt Molina Theologus, *de iustitia, & iure 2. p. disp.*364. & Ioannes Gutierez *lib.4. practicarum q.* 61. quilibet pro sua opinione fortissimas rationes, & authoritates adducens, comprobans Doctoribus ex proposito disputantibus, & post illos video plerosque abundantius agere, præcipuè Basilius Pontius *in quæstionibus scholasticis disp. 1. quæst.2. per totam c.1.2.3.4.5.6. & 7.* Salas, Saconius, Valerius, Reginald. Lessius, Suarez, Malderus, Bonacina, & alij referendi, tam pro negatiua, quàm affirmatiua sententia. Igitur Molina cum suis sequentibus docet vt taxa frumenti à lege Regia non obliget in conscientia tempore magnæ necessitatis tritici, & sterilitatis in illis verbis *superueniente ingenti sterilitate Princeps vellet vt triticum eodem pretio venderetur, quo rationabiliter tempore abundantiæ vendebatur lex esset irrationabilis, & iniusta.* † Addens non iustificati 2
taxam; eo quod redundet in bonum pauperum, & Reipublicæ, quia æquitas, & iustitia petitur iuxta rei naturam, nempe vt pretium sit maius, ne Dominus rei patiatur iniuriam in tritico ex solo accidenti pauperum; & quia incolæ in anno sterilitatis amittunt fructus, & bona, cum triticum illis ster carius, quàm à taxa æstimatur, & ex aliis fundamentis; quæ reperit etiam idem Gutierrez omnino videndus; docent cum Molina Lessius *de iustitia lib.2. c.21. dub.3. num.* 14. Nauar. *in summa,* qui id voluisse videtur *cap.22. num.*88. Valerius Reginald. *in sua praxi tom.1. lib.25. c.16. num.*270. hanc, etsi contrariam securiorem vocet Villalobos *in summa p.2. tr.21. dif.*11.

dif. 11. sequitur Robellus *de iustitia p.* 2. *lib.* 9. *q.* 2. *sect.* 3. *n.* 14. dicens hanc amplecti communiter Patres Societatis IESV.

3 Alij inquam præter eundem Gotierez existimant standum esse taxæ frumenti in foro conscientiæ, sic vt vltra eam vendentes peccent ex fractione legis. Primo quia lex illa est Reipublicæ vtilis admodum maxima cum prudentia, & maturo iudicio lata. Et quia sic stabilitur expresse in ipsis legibus taxæ taxantibus pretia frumento pro tempore necessitatis, & sterilitatis in quo est opus ipsarum legum.

4 Et quia quoties apertè non constat de iniustitia legis, debet secundùm illam iudicari, *c. erit autem lex* in verf. *ideo* ad finem *dist.* 4. Et quia si aliud diceremus semper profecto, aut prope semper erraretur in hoc æstimando pro diuersitate rationum hinc inde occurrentium pro legis iustitia, vel è contra; & sic quilibet vellet arbi-
5 trari, corrigere, & destruere leges Regias. † Et quia Princeps ex causa non semel auxit in his Regnis propter sterilitatem magnam tritici taxam, vt benè expendit *n.* 18. & 19. idem Gutierrez referens incommoda variationis. † Deinde quia etsi plurimi sint Agricolæ, qui tale damnum recipiunt, sunt multò plures, qui Incolæ non sunt, egentes sustentatione commodâ, quibus interest vt Reipublicæ maior pars, quod frumenti pretium taxetur: his, & aliis rationibus hanc sequuntur opinionem absolutè Ioannes de la Cruz *in directorio conscientiæ p.* 1. *precept.* 7. *q.* 3. *dubio conclusione* 1. Salas *tract. de empt. & vendit. dub.* 7. *num.* 3. Michaël de Palacio *de contract. lib.* 2. *c.* 2. Petr. à Nauarra *de rest. lib.* 3. *c.* 2. *num.* 2. Bartholomeus Solonius *de iustit. tom.* 2. *q.* 77. *art.* 1. Basilius Pontius vbi supra *dict. q.* 2. *scholastica c.* 7. *in fine*, Petrus de Ledesma *in sum-*
6 *ma tom.* 2. *tract.* 8. *c.* 32. *dif.* 19. † Quia quoties lex est dubia, est Principi obediendum, & sic contingere in casu nostro, cum multi Doctores asserant taxam frumenti, etiam tempore sterilitatis esse iustam, & Ledesma ait hanc esse thomistarum communem opinionem cum Medina, Bañez, Orellana, & aliis, & quia aliàs taxa nunquam impleretur, cum inanis extra sterilitatem fortè vnquam frumentum venditur, iuxta taxam, sed multo infra; ergo taxa, quæ vocatur *de* 72. *Reales* est iustissimè imposita, vt occurratur anno sterili, ne cum iactura populi tritici venditores immoderatas diuitias appetant, cui malo mederi, opus sanè necessarissimum, est & fuit præcipuè his Castellæ veteris, & legionis Regnis, vbi adest tritici, & hordei quotannis frequenter fructus copiosus, seu medianus, & mirantur omnes quando triticum præcipuè venditur pretio taxæ.

7 Et quia idem Ioannes Gutierrez *dicta q.* 61. *à n.* 28. sigillatim respondet fundamentis Molinæ, quæ ex propositis fundamentis, & rationibus pro eius sententia satis diluuntur, cum etsi in casu nimis extremæ necessitatis, & quando casus est subitaneus, qui non pateretur moram consulendi Principem ex doctrina D. Thomæ in alia specie loquentis, vel quando prædictæ leges taxæ vsu non essent receptæ, aut contraria consuetudine abrogatæ, vt respectu aliquorum locorum, seu Prouintiarum, patet.

8 Veluti in Regno Galliciæ in quo taxa non obseruatur: tamen vt cumque sit extra prædictum casum Principis consulendi in mora pateretur, semper est ad illum recurrendum, quia ex quo legem eius dubiam possit nemo declarare, præter illum, vt dicit Gutierrez cum aliis à dicto *num.* 28. iuxta quæ ego dixi *in c.* 12. *de iudiciis à quæst.* 1. & infra per textum *in c. si quando de rescriptis.*

Sequitur vt non sit in voluntate vendentium 9
contra taxam pluris vendere, quamtumuis necessitas sterilitatis coerceret: nam potuit Princeps taxare triticum obligando illum custodientes ad vendendum pretio iusto, & maiori, quale est taxatum pro tempore sterilitatis; ergo dum Princeps non permittit aliam tritici venditionem excessiuam, euenit vt triticum habentes nequeant illud pluris vendere, sicut nulli subdito licet sine iustissima, & euidenti causa transgredi iura alia ex iam dictis quæstionibus præcedentibus. † Er licet Corduba existimet suffi- 10
cere tacitam Principis permissionem seu consilij videntis triticum carius vltra taxam vendi, & dissimulantis, nec Transgressores punientis, vt latè scribit: tamen eum, & alios maximopere impugnat Gutierrez *lib.* 2. *pract. q.* 180. omnino ibi videndos cum aliis de hac pragmatica, & ibi *à num.* 21. dicens in vers. *hæc tamen limitatio* illud non esse admittendum, affirmando solere frequenter Principem, & consilium mandare Gubernatoribus, vt diligenter videant, & inquirant, vt nullus Reipublicæ taxam excedat, vbi negat Præsidi cuiuslibet Prouinciæ, vbi viget taxæ lex, quod possit dare licentiam pluris vendendi triticum, nisi cum expressa licentia Regis, & consilij.

Est ergo dicendum taxam panis excedentes 11
peccare lethaliter absque eo, quod obstent fundamenta Molinæ, & doctrina Nauarri, & Medinæ, in qua etiam fundatur, quam bene expendit idem Gutierrez *num.* 30. 31. 32. qui etiam respondet *num.* 26. & 27. ad aliud fundamentum Emanuel Rodriguez *in summ. p.* 2. *c.* 79. *in* 4. *conclusione in impress. salmant. anno* 1594. aientis ex doctrina D. Thomæ 22. *q.* 66. *art.* 7. Soti *lib.* 1. *de iust. q.* 6. *art.* 4. vt quemadmodum licet furari necessitate vrgente, aut propter frigus, & sic licere legem taxæ frangere: nam si Ecclesiastica lex non obligat cum periculo vitæ, quare item lex taxæ merè sæcularis, & enim vltra generalitatem hanc, quam non admittit Gutierrez *dict. num.* 27. considero hæc potius nostram assertionem confirmare, quia hæc potius militant ex parte pauperum tritico egentium, quibus liceret triticum furari ad se sustentandum; non verò militant pro venditoribus tritici, qui cum illud habeant, & vendere, nisi vltra taxam nolint, procedunt potius in ruinam pauperum egentium, à quibus nolentes pretium iustissimum taxæ tritici consulto, & prudenter stabilitum pro annis sterilitatis properant, non vendendo, & necessitatibus subueniendo contra egentes illo modo eorum mortem procurantes.

Vnde ego etsi videam quod Villalobos *in di-* 12
cta def. 11. *tr.* 21. *p.* 2. postquam fatetur nostram relatam sententiam esse securiorem sequatur potius Molinæ sententiam ibi *num.* 3. addens ideo Philippum Regem III. Hispaniæ, dum esset Euoræ apud Lusitanos anno præterito 1619. vt terræ Cultores, & Coloni Laboratores tritici, non sint taxæ legi obligati; eo quod vnius anni sterilitate, solent remanere oppressi egestate, cum ioanis fertilitatis soleant etiam triticum

vendere

vendere pretio nimis Vili. Quia respondeo ex
prædicta Regis lege, seu declaratione circa la-
borantes potius confirmari nostram senten-
tiam, quia ex ea videmus factum fuisse per Le-
gislatorem, vt laboratores vendentes vltra taxam
tempore necessitatis, possent licitè vendere, &
remanere securi in conscientia.
13 Et probo ex eodem Villalobos ibi *d.tract.* 11.
*part.*2.*dif.*19. vbi latè, & ad plures casus agens
qualiter taxa tritici debeat obseruari, ait *num.*6.
quod Laborator nequit vendere triticum vltra
taxam, etiam si triticum sibi carius stet, sic re-
tinens cum Corduba Mercado Fr. Emanuel, Pa-
lacios, & Gutierrez contra Mexiam *lib.*4.*concl.*4.
14 *n.*29 *de taxa panis* † iterum adducens quod iam
hodie sunt liberati per prædictam pragmati-
cam Philippi Regis III. Euoræ Latam dict. an-
no 1619. addens *n.*8. cum Lopez, & Ledesma
taxæ legem procedere, etiam si triticum vende-
retur in publica subhastatione; & sic loquens
in nostro casu antea *in dif.*6. dum agens latè de
alia generali quæstione, nempe si licitum est
vendere rem pluris, quàm valet, seu emere vilio-
ri pretio, quam æstimatur (de qua late ago *sub
tit. de emptione, & vendit.* & ibi *c.*3. vbi ad quam
15 restitutionem teneatur) † ait *n.*6, vt quoties res
est taxata, nequeat vltra taxam vendi, si taxata
est iuxta pretium rigorosum, etiam si plus va-
leat, iuxta communem æstimationem, ex eo quia
cum lex taxæ iusta sit, non est cur passim mute-
tur declarans idem procedere in cambiis, per-
mutationibus, ac aliis contractibus, ex textu *in l.
statu liberi ff. de statu hominum*, *l.* 2. *C. de rescin-
denda vend.* quarum legum species, etsi loquan-
tur de emptione & venditione, extenduntur per
Doctores ad cæteros contractus, cum sit au-
rum, quod pro auro æstimatur, comendatque
considerandum valde, quia tritici Domini ven-
ditores permutatione, aut Cambio solent face-
re, vt hoc modo tritici faneca, quæ pretio rigo-
roso taxæ non excedit à decem, & octo dra-
gmis, vt excedat dragmis viginti quatuor, &
plus.
16 Et in confirmationem nostræ sententiæ lo-
quens *d.dif.*6 *n.*7. etiam de tritico, ait vt quam-
uis prætores, & iudices iustè aliquoties permit-
tant vt triticum vltra taxam vendatur aliquo
breui tempore, vt aliqua magna necessitas sup-
pleatur, non ideo venditores tritici esse securos
in conscientia, nisi scirent à Rege haberi licen-
tiam, aut ab eius consilio supremo, quia præto-
res, ac iudices, non sunt pragmaticis superiores.
17 † Addens etiam quod si prætores, & iudices per-
mitterent vltra taxam, sine iusta causa tritici
venditionem, peccarent mortaliter cum obli-
gatione restituendi damnum, quia tenentur pro-
prio suo officio hæc damna euitare; aliter enim
non euitando, obnoxios esse restitutioni, vt si
vidissent furto spoliari domum vicini, eamque
non defenderent.
18 Quid enim clarius possit ipse Villalobos di-
cere, cum nulla sterilitas anni possit esse in tali
egestate, quàm illa necessitas, quæ de repente
solet in vrbibus, aut populis contingere subue-
niendi famæ vicinorum quia sunt oppressi, &
nihilominus venditores non excusantur taxam,
excedentes; quod verum est, etiamsi reuera re-
spectu anni vera sterilitas esset; ita vt nec causa-
retur egestas populi, ex malitia vendentium
triticum, qui solent in custodia retinere, vt plu-
ris à lege taxatum vendant. † Et licet *num.*8. ibi 19
cum Petro Nauarra *de rest. lib.*3 *c.* 2. *num.*3. ad-
dat notanter ex Doctoribus, quod leges debent
variari, quoties notabiliter circumstantiæ va-
riantur; ita vt si Princeps: tunc esset notabili-
ter negligens, iam lex inciperet esse iniusta, nec
obligaret in conscientia, sed nihilominus, dicit
vt non conueniat legis mutatio passim iuxta
alia, quæ idem Villalobos dixit *p.* 1. *tr.*2. *dif.*37.
*num.*2. & 3. de quibus dico infra *sub cap. translato* 3. *hoc tit.* ergo legitimè ex his consequimur
tritici taxam in anno sterili, obligare in con-
scientia in illis partibus, vbi taxæ lex est rece-
pta, & in viridi obseruantia
Nec iuuant Molinæ sententiam, Petrus de 20
Nauarra *dict. lib.* 3.*c.*2. *num.*2. Aragon. 2.2.*q.*77.
art. 1 *dist.*2. Salonius *de instit. tom.*2. *q.*77. *art.*1.
*n.*10. dicentes quod si progressu temporis vide-
rint apertè, & euidenter ipsi venditores muta-
tum esse pretium rerum, communiter apud om-
nes, quia variatæ sunt reuera circumstantiæ om-
nes, & mercium, & temporum, & Emptorum
vbique terrarum, duratque illa varietas, non
vno aut altero anno, sed plurimis; Nec propte-
rea mutari pretia a lege, & Magistratibus: tunc
liceat eis vendere tutâ conscientiâ res suas, non
solùm iuxta legis taxationem, sed etiam iuxta
communem vsum fori ad arbitrium prudentum.
† quia respondeo hic posse permitti in isto ca- 21
su, non tam ex causa sterilitatis, quam ex com-
muni hominum æstimatione dantium aliud va-
riatum pretium rebus taxatis, quarum taxa non
fortè obligat, sicut ipsa tritici taxa edita ad ob-
uiandum fraudibus venditorum tritici, eaque
taxa facta in pretio, non tantùm infimo, aut mé-
dio, sed nimis rigoroso, iuxta quod potest acci-
dere anno sterili, & rigoroso.
Nihilominus Suarez in 3. *part. tom.*5. *disp.*4. 22
*num.*5. *& sequent.* Salas *de legibus q.*96. *tract.*14.
*disp.*10 *sect.* 2. *num.* 13. nostram sententiam ad-
mittunt, quando iustitia legis æque probabili-
bus nititur rationibus, nam si oppositum sit ma-
nifestè probabilius subditi possint se excusare
ab obseruantia talis legis: sed addit Diana *p.* 1.
*tract.*8. *de contract. res.* 70. *in fine*, ita accidere in
casu nostro sterilitatis; ergo videtur ibi in fine
amplecti Molinæ opinionem. † Et sic videtur 23
quod oppressus Molfesius *in sum. tom.*2. *tract.*11.
*c.*5. *num.*86. dixerit opinionem Molinæ, & alio-
rum procedere, quando taxatio singulis annis
efficitur. Opinionem verò Salas, & aliorum,
procedere, quando taxatio efficitur vniuersali-
ter, & vniformiter habendo rationem fertilita-
tis, & sterilitatis: videbis Bonacinam *de contra-
ctibus disp.* 3. *quæst.*2. *puncto* 4. *n.*8. Malderum 2.2.
*D.Thom. tract.*5. *dub.*1. *c.* 2. † Ergo euidenter ex 24
dictis apparet standum esse legis taxæ, cuius mu-
tatio pendet à Principe tam iustè constituente
non à venditorum voluntate, præcipuè inquam
si consideres per *leg. d.* Euoræ Cultores, & labo-
ratores non esse taxæ fructuum, quos colligunt
obligatos, solereque triticum custodiri, & ante-
cedenter emi à vulgo Reuenditoribus, qui il-
lud emunt in anno fertilitatis pretio commo-
dissimo, vt in anno sterili pretio nimis excessiuo
vendant absque vlla compassione, & misericor-
dia pauperum, quorum hominum species peior
est locustâ extirpationis digna, & nimis Reipu-
blicæ nociua.
Pro aliis vero hominibus, vtpote vassallorum 25
Dominis,

Google

Domluis, Marchionibus, Ducibus, & Comitibus, imo & Ecclesiasticis habentibus in tritico redditus supetabundantes quis non videt vt sint in omni tempore legi taxæ obligati, vtpote in quibus non concurrunt circumstantiæ sumptuum, & expensarum, quæ in ipsis terræ cultoribus; & de istis solùm dici potest quod infra dicò in vers. *ad quintam*; imo & latè agens, & explicans idem Ioan. Gutierr. taxam huius Regni contentam *in l. 1. tit. a 5. lib. 5. recopil. in lib. 2. pract. q.* 180. 182. 183. omnino videndus ait *d. q.* 180. dictam pragmaticam taxę *à num. 9.* vers. *bis* contra plura fundameota contrariæ sententiæ prædictam taxam obligare etiam in locis vulgò *de sierra*, vbi carius propter sterilitatem solet triticum hordeum, & typha, hoc est, *centeno* veodi: sic cum multis per relata iam fundamenta.

26 Ad secundam quæstionis partem quid de lege taxänte res alias pro Reipub. commoditate iam supra responsum præbui subdito vers. *ad primam* negando, vt queant vltra taxam vendi. Et iuuatur ea ratione, nam quando taxa est facta, iuxta pretium rigorosum, vtpote contingit in tritici taxa, non debet venditor excedere limites taxæ, quia hoc genus taxæ, vt docet Vilall. *d. p. 2. sum. tr.* 21. *dif. 6. num.* 13. tantùm ponit limitem vltra quem prohibet venditionem; imo si in aliquo anno, & tempore contingat, vt minus valeat triticum, seu aliæ res, nec vendi poterunt pro taxa, sed tâtùm iuxta communem ęstimationem illius temporis.

27 † Et licet mercatores possint aliquid plus vendere merces, quàm valent communi æstimatione quod sibi cópetit ex officio, sed non excedendo

28 taxam. † Item ex abundantia, aut uecessitate mercium, & mercatorum, vel temporis, aut loci, aut modo venditionis, vtpote si subhasta fieret vulgò *en al moneda*, vel si venditur munutatim, vel ex desiderio, quod habet aliquis ad rem, quæ vẽditur, possit pretij communis æstimatio excedi; tamen nunquam taxa pretij rigorosi, etiamsi venditores exaggerando merces sibi catiori pretio extetisse, aut lucri cessantia causa, vel si dicant rem vendendam esse magnæ æstimationis; non ideo his, & aliis rationibus esse excedendam prædictam taxam, quaotumuis aliquid propter illas, excedere infra texam à communi æstima-

29 tione queant. † Ad tertiam quęstionis partem an liceat vendere frumentum secundùm pretium commune, & vulgare, non eget aliâ doctrinâ, propter relatam supradicto vers. *ad primam*, & proximè vers. *ad secundam*.

30 Ad quartam quæstionis partem, an liceat vendere vinum vltra pretium à lege impositum, & respondeo ex iam dictis; licet disputans quæstionem Diana *d. p. 1. tr. 8. de contractibus & cambiis res.* 38. videatur affirmare, quia respondeo illum loqui de Panotmitanis ciuibus, quibus datum est priuilegium, vt spe lucri allecti inuigilent efficacius in vim earum cultiuationem, quæ in ter-

31 ritorio ciuitatis Panotmitanæ existunt. † Sed notanter ait oon posse vendere aliud vinum emptum ex aliis vineis: nam si contrarium facerent peccarent, & tenerentur ad restitutionem, quia priuilegium hoc eis non concedit, sed tantùm loquitur de vino à propria vinea collecto, & dicit valde notandum, quod semper tenuit atque defendit, & si sint, nec defuerint Doctores con-

32 trarium affirmantes. † Vnde ego infero ad intelligentiam priuilegij, quod ex iam adducta lege Euoræ anni 1619. habent agrorum cultores vẽ-

deodi triticium vltra taxam assignatâ à pragmatica taxę, quibus antea erant adstricti, sicut cæteri ciues, & populorum homines hodie adstricti sunt, vt iam dixi sub dicto vers. *ad primam*, & *ad secundam*, nempe vt debeant tempore collectionis fructuum registrationẽ facere collecti tritici, ex suis hæreditatibus propriis, siue conductis deducendo sumptum necessarium pro propria familia, & ad secundum in anno sequenti, vt postea sine pœna taxæ possint vendere vltra taxam triticum, quod superest: & sic interest quoad forum cooscientiæ, si fraudem non fecerint non peccabunt, sic argumento *l. Regiæ auora n. seq.* relatæ. † Ad quintam quæstionis partem dicendũ 33
est occasione legis Regiæ lata Vlissiponæ anno 1582. Septemb. 24. in sequentibus verbis *queansi los Arrieros, y personas que compraren algun trigo, ceuada, o centeno, o obras semillas de pan para lo lleuara vender à otras partes, como los Dueños, que por si, o por sus criados, o obras personas imbiaren à vender el dicho pan puedan lleuar los portes de las leguas al preçio tasado por leyes, y pregmaticas de estos Reynos, tomando testimonio en la forma contenida en la dicha prematica*, & expendens prædicta verba ioan. Guttet. *d. lib. 4. pract. q.* 62. cum legibus Regiis 2. *tit. 25. lib. 5. recop. & l. 19. tit. 11. lib. 5. recopil.* in illis verbis *per ende mandamos quo lo en esta lay contenido nose estiendo a los recueros, y a otras personas que tienen portrato, y costumbre de lleuar mercaderias de vnas partes, à otras, y en retorno deellas compran pan, y tornan a vender, aialosque compraren paralo lleuera vender de vnos lugares à otros para la prouision y mantenimiento de ellos.* † 34
Et ipse Gutierrez late agens ait in proposito nostræ difficultatis, vt non possit dominus frumenti in nentro vendere triticum excedendo taxam ex causa sumptus transportationis ad propriam suam domum, vel horreum, in quo illud solet custodire, etiamsi dicat illud triticum sic transportasse cum sumptibus, vt illud venderet in domo primo ex legibus Regiis generaliter disponentibus, vt nihil aliud vltrà taxam exigant pro frumento sic vendendo, vt iam etiam dixi. Secundo, & peremptoriè quia non habemus legem etiam propter relatam Euoræ, anni 582. cuius verba relata debent non porrigi ad alios casus, quam quos præfata littera claudit ergo. † Nihilominus Fr. Emanuel Rodrig. *in sum.* 35
tom. 2. c. 79. concl. 7. postquam dixit quod Clerici possunt tutâ conscientia vltra taxam sumptus factos in decimarum recaudatione, si patet ex fide authentica vulgo *testimonio*, vt pragmatica declarat dicti anni 1582. porrigit eandem opinionem ad Dominos tritici sumptus facientes in recollectione prædicta suorum fructuum † & Vilallobos *d. p. 2. tr. 21. dif* 8. postquam approbat 36
prædictam pragmaticam in agasonibus vulgo *trasineros* porrigit idem ad dominos tritici, dummodo non curreret pro sua cura triticum illud propriis sumptibus ad horreum transportare, etiamsi eius conductores nihil à Domino tritici pro transportatione exigerent, quia solent Domini minori pretio locare, dum ipsi locatores sint in obligatione portandi triticum ad horreum Domini, diminuto valore conductionis. † Et addit ibi *n.* 10. cum Ledesma *in summ.*
p. 2. tract. 8. dif. 22. quod si Domini triticum 37
transportarunt ad proprium Domum, vel horreum, vt securiùs custodiretur, non inquam pro vtilitate Reipublicæ, non possint sumptus

transportationis exigere, cum vendunt, quia iux-
ta prædictas pragmaticas solum possunt illud
percipere Agasones vulgò *los Traxineros*, & aliæ
38 similes personæ, quia seruiunt communi bono. †
Quod si Domini triticum afferrent, vt vende-
rent, tunc dicit Ledesma vt possint, sicut Agaso-
nes percipere prædictos sumptus, quia deser-
uiunt etiam Reipublicæ.

39 Aduertit verò Villalobos ibi *n.* 11. quod si
triticum venditur infra taxam, eo quod minoris
æstimatur, nequeant venditores accipere vltra
communem æstimationē transportationis sum-
ptus, quia tunc triticum, nihil plus valet in rei
veritate; ita vt si aliquis emit alicubi cum sum-
ptibus transportationis, si postea, vbi venditur
iam minus valet infra taxam, nullo modo ex ea-
dem ratione possit illud vendere cum sumpti-
40 bus transportationis ex eadem ratione. † Dicit
etiam *n.*8. quod licet triticum vendatur in sub-
hastatione; non ideo sit excedenda taxa, nam
alias omnes spectarent vendere ad illud tempus.

41 Item Ledesma *d.p.* 2. *sum. tr.* 8. *c.* 32. *dif.* 20. ait
quod si quis permutauit aliquod propriū triti-
cum cū tritico horrei publici, quod vltra taxam
emptum fuit, non possit illud vendere vltra ta-
xam. Et itidem si aliquis empsit aliquod triticū
vltra taxam, quod mixturauit cum alia quanti-
tate tritici, poterit tunc solam partem quam
empsit vendere vltra prędictam taxam recipien-
do transportationis sumptus; etsi cum suo fue-
rit mixturatum, nec possit distingui emptum à
proprio, cui mixturauit, cum tunc non debeat
attendi ad numerum, sed ad mensuram mixtu-
42 ratam. † Et addit Villal. *d. dif.* 9. *n* 13. *fin.* vt qui
paciscitur cum aliquo rectore loci de emenda
aliqua tritici quantitate pretio, quo empserit si-
mul cum sumptibus transportationis, possit
vltra taxam sumptus etiam recipere computan-
do itidem aliquid plus, pro bona diligentia, quā
43 id fecit. † Tamen si in loco Correctoris, cum
qua pactus est, taxa non obseruetur, tunc Em-
ptor possit à Correctore petere omne pretium,
44 quod ibi practicatur. † Et benè tractans Gutier-
rez cum infinitis explicans *d. l.* 1. *tit* 25. *lib.* 5. *re-
cop.* quæ loquitur de taxa. ait *d. q.* 180. *lib.* 2. *pract.*
n. 18. leges Regias taxantes pretia frumenti ma-
gno, & miro modo artificij factas fuisse: alia
omnino videnda tradens tota illa quæstio-
ne 181. 182 ad saturitatem.

45 Ad sextam quæstionis partem quid de pane
cocto sit dicendum; & quia idem Ioannes Gu-
tierrez *dict. lib.* 2. *practicarum quæst.* 182. vberri-
mè agit explicans *dict. l.* 1. *tit.* 25. *lib.* 5. *recopilat.*
quæ loquitur de taxa. Et vt breuiter resoluam
dico esse de pane cocto nonnullas pragmaticas.
vnam Vallisoleti anno 1558. in qua dicitur
vt panis cocti venditio sit iuxta respectum triti-
ci in grano cum aliquo lucro moderato, & iusto.
Et idem repetitur in alia 1571. commendans
hoc Correctoribus, & iustitiis, addens quod
contrarium facere, sit defraudare Rempubli-
46 cam. † Et ex alia pragmatica hic Matriti facta
anno 1568 in mense Septemb. & alia dicto an-
no 1571. prohibent Clericis, & nobilibus ven-
dere panem coctum, hoc permittentes, panifi-
cis, qui hoc ex officio habent. In sequentibus
verbis *que ninguna persona de las que no son Pa-
naderos, ni de los que à coctum bran amassa y ven-
der pan çocido, ni son de qualidad que ayan de tene-
rsto por trato, ni afficio, no pudiesen por si, ni por
medio de las dichas panaderas, ni otras personas,
ni mediante ningun trato, ni pacto, ni partido,
ni otra cautela, ni modo venderel dicho pan çocido,
ni vsar de semeiante trato, y grangaria*, sub certis
pœnis ibi contentis.

Latè vero prosequitur Ioannes Gutierez mul- 47
ta adducens tractans eam quæstionem, an si præ-
dictæ personæ prohibitæ vendere panem co-
ctum vendant iusto tamen pretio, & vt solet à
Panificis vendi, peccent, & post longam dispu-
tationem resoluit peccare, sed non teneri ad re-
stitutionem quod etiam de nobilibus, & Cleri-
cis docent Lopez *instruct. negotia cap.* 15. *fol.* 54.
Fr. Eman. Rodriguez *in sum.* 2. *p. c.* 50. *n.* 2. Le-
desma *in summa* 2. *p. tract.* 8. *c.* 32. *dif.* 26. & *dif.* 25.
Villalobos *p.* 2. *tract.* 21. *dif.* 9. *n.* 3. † qui *n.* 2. late 48
agens refert aliquos dicere quod taxato tritico
in grano, etiam videtur taxatus panis coctus, sed
quod contrarium est probabilius, addens debe-
re prætores, & iudices illum taxare pro com-
moditate Reipublicæ absque iniuria panifico-
rum. † Et *n.* 8. quod quando panis coctus habet
taxas diuersas, possit Panificus illum vendere 49
vti communi pretio ab aliis in foro, venditur
etiam si ille triticum empserit alio minori pre-
tio, ita *n.* 8. & 9. cum Fr. Eman. Ledesma, & aliis
iam relatis, & cum Palacios *de contract. dubio* 2.
c. 2. dicens procedere in Panificis pauperibus,
ex officio competit contra Ioan. Gutierrez,
qui *d. lt. q.* 182. in fine id non admittit referens
eundem Palacios.

Addentes etiam quod si quis dederit suum 50
triticum Panificis, vt illud reducant ad panem
coctum, & vendant suo nomine, si id faciat dan-
do granum in parua quantitate & non sit Cleri-
cus, aut nobilis possit vendere accipiendo ali-
quid vltra taxam moderatè, dummodo id non
fecerit negotiationis titulo; sed causa tantùm
subueniendi pauperibus Reipublicæ. Et quod
vendentes iusto pretio non teneantur restituere,
etsi peccent, quia sunt prohibiti vendere † limi- 51
tant verò prædicti Doctores, & etiam Ioannes
Gutierrez, dum asserunt, vt Clerici, qui ex obla-
tionibus parrochianorum habent panem co-
ctum vulgò *vodigos*, qui in tali casu possunt ven-
dere, cum non comprehendantur sub dicta pra-
gmatica, an & qualiter prædicta lex Regia possit
Clericis prohibere venditionē panis cocti, infra
intelliges ex his quę dico infra *in c.* 7. & 10. *hoc tit.*
q. 6. *à n.* 1. † Et idem Gutier. *d. q.* 180 *n* 17. 18. 19. 52
& 20. ait quod panis coctus, siue triticum po-
puli, non debet ita carius taxari, nec vendi, sicut
quod foris portatur; & quod excessus taxæ de-
bet restitui Domino, cui fuit ablatus, & in defe-
ctum ipsius pauperibus erogari. † Et quod iudex 53
in taxatione panis cocti non tenetur, nec debet
considerare, nisi pretium commune tritici, vt
valet in horreo publico, & expensas, quæ com-
muniter fieri solent, & iuxta id assignare pre-
tium pani cocto cum moderato lucro; & quod
idem debet seruare priuatus, quando à Republi-
ca taxatum non est pretium pani cocto, etiamsi
data sit omnibus facultas vendendi illud vt po-
tuerint, hæc multis comprobans. † Pro comple- 54
mēto quia video à Doctoribus dubitatū, an op-
porteret, vt nulla esset tritici horrei, & typhæ
taxa; ponam hic breuiter diuersas Doctorum
rationes; igitur Nauar. *in manual. cap.* 23. *n.* 88.
ad finem, ait, raro ponendam fore tritici taxam,
eo quod est occasio vt vendatur triticum malum,
&

& corruptum, & quasi in vtile pro eodem pretio, ac triticum bonum, etiam si sit in tempore fertilitatis. Secundò quia si superuenit egestas tritici magna transgreditur, aut abolitur taxa; quæ si non adest, iam tunc non est necessaria. Tertio quia nullus diues vult triticum mutuare, aut vendere sub fideiussione, nisi pro taxâ, etiã si sit in tempore fertili. Quarto quia occasionem patit multis peccatis mortalibus in illis, qui per vias multas, ac modos ipsam taxam defraudant, quorum vnum solet esse vt nolint triticum vendere pro taxa, nisi ab ipsis etiam ematur vinum, aliave, res, quæ taxam non habet maiori pretio, quam valet. Et sic dixerit optime Medina *C. de rest. q. 36.* vt non liceat triticum vendi posito à venditore grauamine ipsi venditori, quod pretio sit æstimabile, quia esset recipere plus valoris cum obligatione restituendi.

55 Et ob id Rebellus *de iustitia, & iure 2. p. lib. 9. q. 2. sect. 3. num.* 14. qui postquam dixit non esse damnandam tritici taxam, vt iniustam, eo quod vni sit posita, & non aliis: nam sic potest esse
56 propter Reipublicæ commodum † sed addit quod Vllisiponæ habitatores fame perirent si tritici taxa obseruaretur, & approbans Villalobos *dict. dif. 8. n. 3.* rationem præstat, nam in fertili anno taxa non est necessaria, cum nunquam triticum ad eam in valore accedat plus, minusve, valendo secundùm abundantiam illius, & in annis egestatis non obstante taxa carius venditur, & aliis rationibus. & docet Ledesma *in summ. 2. p. tract. 8. c. 32. in 1. impressione*, vt quando in vno oppido non est taxa respectu alienigenorum, sed tantùm pro incolis, & vicinis possint alienigenæ vltra taxam vendere ibi, etsi vicini non possint, quia licentia istis præstita fit eo fine, vt abundantius Respub. succurratur, & ne incolæ carius venderent, si ad popolum alienigenæ non venissent, quod approbat Villal. dum ipsi alienigenæ vendentes non excedant iustum pretium, & idem etiam permittit naturalibus, si ipsi sicut alienigenæ transportarent triticum aliunde ex eadem ratione: ita Ledesma *supra dif.* 11.

57 Stando autem in obseruatione taxæ dicit Molina *de iust. tom. 2. disput.* 364. vers. *dubium est*, quod tritici taxa iniusta nõ est, eo quod taxentur sumptus famulorum, salarium eorum, item vinum, & alia comestibilia ipsorum cultorum, qui colligunt triticum, quia triticum est nimis necessarium in Republica, cuius æstimabile pretium, non pendet à prædictis sumptibus, quod esset nimis difficile vt deducerentur; imo videmus taxam consulto factam ad omnes illos tacitè attendisse, cum videamus in annis fertilibus nunquam triticum pro illa vendi, nec cultores
58 curare vnquam deducendis illis sumptibus, † & addo nunquam potuisse oportere ad instar decisionis Pontificiæ *in c. tua nobis 26. de decimis*, vbi disponitur quod sine deductione seminis, & sumptuum, debent Dominus, & colonus decimam soluere.

59 Rebellus inquam supra *de iustitia d. 2. p. lib. 9. sect. 3. n.* 14. dicit quod taxa esset iniusta, si intra eandem Rempublicam vni poneretur, & non aliis sine causa iusta; & quod esset etiam iniusta, si poneretur infra pretium notabiliter minus, quàm communiter triticum valet, & addit quod esset etiam iniusta si poneretur ad idẽ pretium, tam pro egeno, quàm fertili, etiam dixit esse nimis probabile quod esset iniusta, seu ad minus, quod non obligaret ad peccatum contra obedientiam debitam Reipublicæ, aut proximi charitatem, si tantùm posita esset ad subueniendum pauperum necessitatibus, quia iustitia emptionũ, & venditionum stat in æquilibrio, & æqualitate pretij, & rei; & quod in hoc casu hæc deficerent, & sic non adesse restituendi obligationem, sed tantùm obseruandi superioris præceptum fundatum in charitate, aut misericordia; ob quod fruentes abundantia, tenentur egenis succurrere. Et de peccato, quod obliget facilè colliges ex dictis in iam adductis quæstionibus.

Ad vltimam quæstionibus partem an hæc lex 60
taxæ sit pœnalis tantùm, vt latè expendas, leges quæ infra scribo de lege pœnali, dum ago de quæstione an lex pœnalis obliget, etiam ad pœnam, siue mortalem, siue venialem, de quo nonnulla dicta sunt supra in præcedentibus quæstionibus. Quare nunc breuiter dico legem de taxa tritici, & panis cocti esse mixtam; etenim prædicta lex taxæ habet duas partes, altera est, quæ pretium frumento constituit, altera quæ iubet, ne quis frumentum carius vendat sub certa pœ-
na ibidem contenta, † & resoluit Gutierrez *d.* 61
lib. 2. pract. q. 180. n. 26. & 27. vt quamuis harum legum violatores non teneantur in conscientia ad huiusmodi pœnam ante condemnationem (de quo dico *in d. c. ex litteris*) tenentur tamen in conscientia frumentum carius non vendere, quam nostris legibus taxatum est, iuxta rationem naturalem, & diuinam, inferens vt nulli dubium sit quemque volentem vltra taxam triticum vendere, peccarè mortaliter contra legem naturalem, & Diuinam, illam nempe, quę habet, vt nemo locupletetur alienâ iacturâ, *l. nam hoc natura de cond. indebiti*, & contra illã non furtum
facies. † Nec obstare ait axioma illud vulgare 62
nullam legem pœnalem obligare ad culpam aliquam Transgressorem, quia satis est quod Transgrediens legem exponat se periculo pœnæ. Respondet enim quod si id verum esset procederet tantùm in lege pure pœnali, non in mixta, qualis ista taxæ est, de quo vberius dico *in d. c. ex litteris.*

Ad alias septem quæstiones circa triticum 63
emptum, vt reuendatur in specie, aut in pane cocto leges cum multis Zenedum *in practicis quæst. à num. 6. 10. 13. 14. 18. 26. 27. 28. 29.* de quibus *sub tit. de emptione, & vend.*

QVÆSTIO VII.

Statuta an recipiant interpretationem à iure communi. Quos comprehendat statutum: & an statuta egeant confirmatione Regia: & an statutum secundùm ius commune, tollatur, sublato iure communi: & de statutis pœnalibus, seu contra libertatem Ecclesiæ remissiuè.

SVMMARIVM.

1 *Statuta sunt interpretanda, vt quantùm fieri potest non lædant ius commune* n. 2.

3 *Statutum corrigens ius commune, verius est vt debeat interpretari iuxta iuris communis metas* n.4.& 5.

5 *Statuta specialia sunt instar rescriptorum, & priuilegiorum.*

6 *Statuta non extenduntur vltra subditos statuentes &* n.7.

8 *Statutum disponens contra personas non comprehendit forenses.*

9 *Statutum non comprehendit forenses extrahentes fructus bonorum propriorum prohibita extractione ab aliquo loco; vt conseruetur vbertas.*

10 *Statutum loquens de complemento legitima, non obligat forenses.*

11 *Statutum exclusiuum fœminarum non comprehendit forenses.*

11 *Statuta quando, & qualiter egeant confirmatione Regia* remissiuè.

13 *Statutum latum secundùm ius commune cessat sublato eodem iure communi: limitat Felinus duodecim modis* n.14.

15 *Statuta pœnalia, quæ, & qualiter obligent* remissiuè.

1
Vm plura de statutis,& con-
stitutionibus, siue generali-
bus, siue specialibus loco-
rum, & de eorum vi dixerim
nonnulla sopra sub Rubrica,
& hîc in textu nostro agam
de statutis canonum ab om-
nibus obseruandis,& dixerim à quæst. t. qualiter
statuta canonica sumantur,& obligent; ideo, &
consequenter oporter pro complemento huius
textus de dubiis propositis loqui.
2 Ad primam quæstionis partem breuiter re-
spondendo dico esse duas cõtrarias, seu diuersas
opiniones. Prima asserit vt statuta sint interpre-
tanda, quod in quantum fieri possit, non lædant
commune ius, vt docent Bartolus *in l. omnes po-
puli n.56.ff.de iustitia,& iure*, & probat textus *in
l.2.C.de noxalibus*. Et videtur esse regula genera-
lis, vt tradunt Alciatus *in Rub.de prescript. n.40.*
dixit communem Alex. *in l.4. §. prætor ait col.4.
& 5.ff.de damno infecto,& in l.fin.§ in computatione
ff de iure deliberandi,& in l.si quis priore ff.ad Tre-
bell.* dixit etiam communem Curtius iunior
3 *cons.105.col.1.& cons.143.n.5.*† Indéque fieri di-
cunt Romanus *in dict.l. si quis priore, &* Iason *in
auth.nouissima n.24.C.de inofficioso testam.* vt statu-
tum, seu dispositio corrigens ius commune, reci-
piat declarationem à iure communi. Et hanc di-
cunt cõmunem opinionem Rabella *in alphabeti-
co* verbo *legitima*, Alciatus *lib.1.de verb. signif.
colum.* 31. in parua impressione, Curtius Iunior
4 *cons.7.n.8.*† Secunda vero opinio dicit quod sta-
tutum corrigens ius commune, non debeat ab
eo interpretationem, seu declarationem recipe-
re, tenent Baldus *in l.maximum vitium n. 15. C.de
liberis præteritis*, cui opinionem dixit commu-
nem Boërius *decis.188.n.5.* tenent citati per Ti-
taquellum *in tract.le mort.2. præsumpt. n.2.* refert
plures Paulus de Montepico *cons.2.n.4.* qui pro-
bat ex textu *in l.qui sepulchra C. de sepulchro vio-
5 lato*, refert Zeuallos *in pract.q.274.*† Ego tamen
existimo quod etsi statuta habeant legum vim,
tamen cum proprie loquendo illa frequenter
condantur respectu rerum specialium, seu ali-
quorum locorum existimo aliquomodo esse in-
star rescriptorum,& priuilegiorum, quæ debent
in dubiis interpretari iuxta iuris communis me-
tas, sic vt illud vt quantum fieri possit non
lædant.
Ad secundam quæstionis partem, quos com- 6
prehendat statutum facilis est responsio ex non-
nullis, quæ sub Rub. dixi iuxta intellectum *c. 1.
hoc tit.lib.6. q.9. & 10.* vbi probaui satis statuta
non extendi vltra subditos statuentis. † Et sic 7
bene Guid.Pap. *dec 373.* dixit prohibitiuum sta-
tutum non extendi vltra proprios statutis sub-
ditis,& ibi dictis nunc breuiter addo sequentes
conclusiones.† Prima quòd statutum disponens 8
contra personas, non comprehendit forenses;
sic *decis. Rota diuers. 580. p. 1.* † Secunda quod 9
prohibita extractione granorum ab aliquo lo-
co, vt conseruetur vbertas non comprehendit
forenses extrahentes fructus bonorum proprio-
rum: ita *decis. Tolos. 152.* Riccius *collect. 650. ad
Bartol.in l.cunctos populos n.25.C.de summa Trinit.
& fide Cathol.*† qui etiam addit quod statutum 10
loquens de supplemento legitimæ, forenses non
obliget: ita ex *decis. Rota diuers.673.p.3.* † Ter- 11
tia quod statutum exclusiuum fœminarum non
comprehendit pariter forenses: sic Ambros. Ro-
tæ Episcop. Perus.3.
Ad tertiam quæstionis partem, an statuta 12
egeant confirmatione Regia, vt respondeas le-
ges quæ supra scripsi in dicta Robrica *hoc tit.q.9.*
sub vers. *ad secundam* à vers. *dubium*; & sic etsi hic
latius possemus agere, sed nihil in substantia ad-
dere.
Ad quartam quæstionis partem an statutum 13
secundùm ius commune tollatur, sublato iure
communi, sed quia hæc difficultas latè possit
disputari ex his, quæ dico, & noto infra *in cap.
translato de cessatione legis*,& ex his, quæ dico *in c.
cũ cessante de appellat.* ideo nunc breuiter respon-
deo, vt tale statutum tollatur ex ea ratione, quia
tale statutum censetur commune ius secundùm
Felin. *in c.pastoralis n. 1. de fide instrument.* Iason.
in l.Gallus §.si eius n.14.ff.de liberis,& posth. Ca-
san. *in consuetud. Burgundia, Rub.2.§.1.in princ.n.9.*
tradit multa in confirmationem Tiraq. *lib.1. de
retractu §.9. glossa 2.à num. 51.* Castillo *in l.tauri
fol.22.* verbo *no fueren contrarias.* Et in terminis
prædictam conclusionem tenent, Petrus de An-
car. *in c.1.hoc tit.lib.6.* Andreas Siculus,& Card.
in c.1.de rescrips. Bald. *in d.l.omnes populi col. fin.ff.
de inst.& iure,& in l.fin.C.quæ sit.longa consuetudo,
& in Rub.qui feud.dare possint*, Salicetus *in l.fin.ad
fin.C.si cõtra ius, vel vtilitatem proximam*, Gratian.
reg.439.†Sed idem Felin. videndus *in d.c.1.de re-* 14
scrips.à n.36. limitat dictam concl.12.modis apud
ipsum videndis, de qua erunt etiam videndi
Couar. *in pract.q.27.n.4.* Nicolaus Euerard *in suis
topicis loco 34.pag.249.* Cassaneus *in consuetudini-
bus Burgundiæ Rub.1.§.5.* verbo *corporellement.n.4.*
Alex. *cons.30.n.3. lib. 5.* Ludouic. Gomez *in c.si
annum de iudiciis lib.6.n.11.*& melius *in d. c. 1. hoc
tit.lib.6. à n.209.* vbi hanc obtinuisse sententia
refert.
De statutis pœnalibus, & qualiter obligent 15
dico infra *in c.ex literis hoc tit. de statutis contra
Clericos*, seu libertatem Ecclesiæ, propriè etiam
loquimur *in c.7. & 10. hoc tit.* etsi multi Docto-
res occasione textus nostri hîc loquuti sint de
illis.

AD

Digitized by Google

AD CAPITVLVM Cognoscentes II. de constit.

PRO PRÆMISSO.

SVMMARIVM.

1 *Factum legitimè pœnam non meretur.*
2 *Peccata suos debent tenere authores.*
3 *Nemo priuatur iure suo sine culpa fallit numero quarto.*
5 *Pœna solet inferri absque culpa ex causa Diuino,& humano iudicio.*
6 *Lex vt obliget ignorantes, qualia requisita ex postulet* remissiuè.

1 IDEO per textum nostrum
quod de tribus principaliter
potest inquiri. Primo in vers.
rem, quæ culpa caret. in damnum vocari non conuenit, cuius
occasione ex glossa hîc verbo *culpa* Doctores fatentur
vt quod legitimè factum est, pœnam non meretur: nam pœna præsupponit culpam; & quia
vbi non est culpa, non potest esse delictum, *cap. cum voluntate*, vbi Doctores *de sent. excommunic.*
& per consequens, nec pœna, *l. si putater ff. ad leg. Aquil. cap. sine culpa de regul. iuris lib.* 6. comprobat hæc dicta Barbosa *hic à num.* 12. ex plu-
2 ribus authoribus, † addens ex dicta glossa *ibi num.* 15. quod peccata suos debent tenere au-
3 thores. † Et ex eadem glossa etiam probat quod
4 nemo priuatur iure suo sine culpa, † addens
quod ex causa tamen, etiam absque culpa Diuino, & humano iudicio pœna infertur, vt patet ex iuribus, de quibus eadem glossa hic in vers. *nemo*, nonnulla pro exornatione horum dico infra sub quæstionibus, sed plenius infra *in c. ex litteris*, dum ago ibi de lege pœnali, & eius effectibus.

5 Et in vers. ibi *quoties nouum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt dispendiis præterita non commodent.* Per hæc inquam verba Doctores agunt de conclusione illa principali, qood lex, & constitutio respicit præterita, & non futura, quam declaro breuiori modo *infra q.* 1.

6 Et in vers. ibi *ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes incurrere, quod eos postmodum vetitos dignum est sustinere.* Per hæc verba primo Doctores docent quod lex non obligat ignorantes, necessumque esse, vt lex publicetur. Sed quia de istis iam latè dixi sub *Rubric. quæst.* 5. *&* 6. vbi de acceptatione legis, vt obliget & ibi *dicta quæst.* 6. *in fine*: an qui inuincibiliter ignorat legem, incurrat eius pœnam, *& quæst.* 8. *&* 9. vbi multa de legis publicatione, & qualiter fiat, vt subditos obliget, nec queant excusari ignorantia; ideo hîc alia non repeto, & tantùm de duabus primis assertionibus erit loquutio incipiendo à secunda, vtpote principaliori ad nostri textus decisionem & de materia textus nostri prҿter ordinarios leges P. Franc. *D. Fermosin. de Leg. Eccles.* Vallente *in Concord. iuris Pontificij part.* 2. ad titol. nostrum *à fol.* 142. *&* 174. *section.* 3. 4. *&* 5. vbi agit de quæstionibus an constitutis de se futuri temporis perpetuitatem requirat, & quomodo referatur ad negotia futuri temporis, quando ad præterita expressè significata extendatur, & quando noua constitutis simpliciter loquendo ad præterita tacitè extendatur; & scribit alia plura de extensione & restrictione legum *à fol.* 297 *q.* 4. per sectiones octo.

QVÆSTIO I.

An lex, vel constitutio respiciat ad futura semper, sic vt nunquam extendatur ad præterita, & an lex improbans consuetudinem intelligatur, de præterita, seu futura: & an præiudicium referatur, tam ad futura, quàm ad præteritum tempus commodi: & an constitutio trahatur ad lites pendentes.

SVMMARIVM.

1 *Lex non trahitur ad preterita, scilicet iam decisa, puta per sententiam, rem iudicatam, transactionem, iuramentum, solutionem, quittantiam præscriptionem, & alia etiam, quod nominatim fiat mentio de preteritis* n. 2. 3. & 16.
4 *Lex non extenditur ad preterita iam perfecta, & non expectantia perfectionem de futuro, etiamsi effectus actus preteriti adhuc pendeat. Quid tamen quando nominatim de futuro, & pendentibus negotiis* num. 5. & 9.
6 *Lex sicut non extenditur ad ius quæsitum de preterito, sic nec ad ius conditionale; & si constitutio loquatur per verba præteriti temporis* num. 7. *limitatur regula ex voluntate Principis* n. 8.
10 *Lex declaratoria trahitur non solùm ad futura, sed etiam ad preterita quid si imponat nouam pœnam* n. 12. 13. 14. & 15. *vbi de limitatione.*
17 *Lex etsi ex natura sua possit respicere ad futura, & aliquando ad preterita, sed non ideo effici, vt quæ conditur, respiciat tantùm ad preterita, & non ad futura, &* à n. 18. *exemplificatur in casibus, in quibus ad futurum non respicit.*
18 *Constitutio, quæ habilitat illegitimos quoad Beneficia, non intelligitur de illegitimis futuris, nec valet tantùm id expresse continens.*
19 *Statutum vt Bannitus soluendo decem, extrahatur de Banno, non habet locum in eo, qui post fuerit Bannitus.*
20 *Lex improbans consuetudinem, num intelligatur de preterita, & de futura* remissiuè.
21 *Præiudicium Romani dicebant quasi præiudicatum, & quod præiudicium, erat quasi prius iudicare, &* n. 23.
22 *Præiudicium accipitur interdum pro iudicio olim dato inter alios, & constituto.*

24 *Praiudicium alio modo accipitur, quasi praeiudicandum, sicque referri tam ad futurum, quam ad praeteritum tempus praeiudicij.*

25 *Praiudicatum dividitur in r: ex paribus caussis iudicatas, & pramentiationem de eadem causa, & quomodo transeat in iuris regulas* num. 27.

26 *Praiudicandum in iudiciis ad aliquam causam pertinentibus, consistit.*

27 *Praiudicium nomen suum obtinet, vel vt praeiudicatum, vel quasi praiudicandum.*

28 *Lex noua superueniens, non pertinens ad litis ordinationem, sed ad decisionem, vel ad formam, & in exclusionem deneganda audientia, vel defensionis in iudicio, etiam in causa Reipublica non trahitur ad lites pendentes, etiam in prima instantia,* & n. 26.

29 *Lis noua superueniens non trahitur ad lites pendentes.*

1
D primam quæstionis partem, præter antiquos comprobant Barbosa *hic num.* 1. 2. & 3. cum plus quinquaginta Doctoribus, inter quos vberrimè expendunt D. Rodericus à Cugnia *in commentariis ad c. praeterea 7. num.* 8. *dist.* 28. & latius *in cap. ex antiquis dist.* 28. vbi per conclusiones materiam benè disponit, & exponit Ioannes de Salas *de legib. quaest.* 97. *tract.* 14. *disp.* 21. *sect.* 7. *à num.* 17. Alderanus, Mascardus *de interpret. statutor. q. fin.* Burgos de Pax *in l.* 3. *tauri num.* 37. laté Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 1. *quaest.* 6. per totam, videndus Axor. *inst. mor. part.* 1. *lib.* 5. *c.* 16. *quaest.* 13. idem Barbosa cum multis *axioma* 136. verbo *lex num.* 22. 23. 24. quibus addo Medicis *in tract. de legibus p.* 4. *q.* 35. Bursatum *cons.* 214. *vol.* 2. *à n.* 21. late Fario. *in fragm. criminal.* verbo *lex à n.* 25. vbi multiplicicer ampliat, & limitat Suarez *de legibus lib.* 3. *c.* 14. Zenedum cum multis ab eo relatis *collect.* 1. ad decret. *pag.* 56. Bellarm. *tom.* 1. *controuers.* 3. *lib.* 4. *c.* 15.

2 Et probatur ex textu *in cap. fin. hoc titul. ex l. leges Cod. de legibus, authent. de nuptiis in princ. §. duo igitur circa finem collation.* 4. & *in §. fin. in auth. de hered. ab intest. colum.* 9. de qua regula præter Doctores io his locis agentes, videbis alios *in l. iubemus Cod. de testam.* & Regnicolas *in leg. fin. titul.* 4. *part.* 3. & *in leg.* 100. *styli,* & *in l.* 8. *titul.* 4. *lib.* 2. *fori,* & *in l.* 1. *titul.* 5. *lib.* 3. *ordinam,* & *in l.* 6. *tit.* 5. *lib.* 4. eodem affirmantes omnes ex prædictis iuribus, & ex nostro textu, quod lex ooo extenditur ad præterita, sed trahitur ad futura.

3 Ego inquam etsi non omnia à Doctoribus recollecta hîc repetam, dicam quæ subsequuntur, è quibus satis intelligitur prædicta conclusio cum suis ampliationibos, & limitationibus. Igitur aduertes primo vt dictum, quod lex noo trahitor ad præterita, extendatur ad iam decisa, vt puta per sententiam, rem indicatam, transactionem, iuramentum, solotionem quittantiam, præscriptionem, & similia, etiam quod in eadem lege nominatim fiat mentio, & expressa de præteritis, *l. causas Cod. de transact.* Bartol. *in l. omnes populi num.* 41. vers. *distingue,* vbi Crotus *num.* 137. *ff. de iustitia, & iure,* Abbas *in cap. fin. num.* 9. & Felin. *num.* 3. vers. *hanc fallentiam hoc titul.* Capta regula 6. *num.* 3. Alexand. *cons.* 199. *num.* 4. vers. *secundo respondeo lib.* 6. Cardinalis Tuschus *pract. conclus. tom.* 5. *littera l. conclus.* 264. *à num.* 63. & *conclus.* 265. *à num.* 13. Alderan Mascardus *de generali statutorum interpretatione conclus.* 13. *à num.* 16. Farinac. *in fragm. crimin. p.* 6. *littera l. à n.* 44. vbi ampliat duobus modis, & limitat tribus, Barbosa *hic sub n.* 2. *in fine.*

Secundo quia vt Magonos Locens. *decis.* 88. *numero tertio,* dicit legem oon extendi ad præterita, iam perfecta, & non spectantia perfectionem de futuro, qood ampliat Menochius *cons.* 240. *numero secundo,* & *quarto,* & *cons.* 499. *num.* 21. etiam si effectus actus præteriti adhuc pendeat, licet aliàs secus, quando actus de præterito spectat perfectionem de futuro adootam per glossam verbo *possessum in clem.* 2. *de aetate & qualit. ordin.* Felin. *in dicto cap. fin. hoc tit. in* 5. *fall. numero undecimo.* Magon. *dicta decis.* 88. *num.* 12. Hieronym. Gabriel. *cons.* 42. *n.* 2. Honded. *cons.* 16. *vol.* 1. *à n.* 19. 4

Et Rota in Sabinen. Castri Montis Rotundi 8. Februarij statim post princ. vers. *quamuis* 1627. fatendo conclusionem, dicit secus esse, quando nominatim de præterito, & adhuc pendentibus negotiis cautum sit. 5

Ex his etiam infero ad alias ampliationes, nempe vt sicut lex oon extenditur, oec trahitur ad ius quæsitum de præterito, ita nec ad ius cooditionale: sic Aodreas Tiraquellus *post leges connub. num.* 42. com Iacobo de Botrio, & Petro de Aneatrano, & dicit notatu dignum Gratianus *reg.* 195. *n.* 6. 6

Et idem Tiraquel. *in l. si vnquam Cod. de reuocand. donat.* verbo *reuertatur num.* 250. & Hypolitus *in practica* verbo *aggredior. n.* 51. & 52. & alij, extendunt etiam si constitutio loquatur per verba præteriti temporis. 7

Et Paulus Castrens. *consil.* 339. *in disputationibus, seu allegationibus positis in fine consilij libr.* 1. *numero secundo,* & *in consil.* 340. *numero quinto, eodem lib.* Corset. *in singular.* verbo *lex,* Goill. Benedict. *in repetit. cap. Raynucius de testam.* verbo *duas habens filias num.* 185. limitant prædictam regulam, vbi ex voluntate Principia aliud fieri possit. 8

Item & aliud posse esse in pendentibus affirmant. 9

Item quod lex declaratoria trahitur non solùm ad futura, sed etiam ad præterita, vt *in auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis,* & *auth. de rapt. mulier.* ibi *tanquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset:* sic Abbas *in dict. cap. fin. hoc tit. numero octauo,* ibi Felin. *numero quarto,* vers. *fallit secundo* Caldas Pereira *de potest. eligendi, cap.* 11. *num.* 30. Rota *decis.* 142. *numero secunda, part.* 2. *diuers.* Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 2. *dict. quaest.* 6. *à n.* 11. Tuschus *litt. l. conclus.* 264. *num.* 45. & 51. & *conclus.* 265. *num.* 4. Armendaros *in proemio ad leg.* Nauar. *num.* 45. Alderan. Mascard. *de generali statutorum interpret. conclus.* 13. *num.* 41. Ribadeneira *in lib. pro defensione Societatis IESV cap.* 15. Christophorus *de Pace in scholis ad leges styli* 200. *numero secundo,* & 29. vers. *oritur.* late Farinac. *dict. litteris l. in fragm. crimin. part.* 2. *à num.* 51. & cum Matienco Burgos de Paz, Loaces, & aliis ex antiquis, & Regnicolis; affirmat hanc limitationem Gratianus *dict. regula.* 295. *n.* 3. 10

Sed

11 Sed hanc limitationem non procedere docent
idem Tiraquellus *in d. l. ſi vnquam Cod. de reuo-*
candis donat. verbo *reuertatur n.*250. & idem Gra-
tianus *d. regula* 295. *n.*8. quod lex declaratoria,
quaodo imponit nouam pœnam, non trahitur
ad præterita, quando pœna imponitur ipſo iu-
re; ſecus autem ſi eſſet per Iudicem imponen-
12 da. † Et Farinacius *d. litt. L. n.*52. limitat præ-
dictam limitationem, vt non procedat quando
lex, ſeu conſtitutio vteretur aliquo verbo im-
portante promulgationem noui iuris.
13 Et *num.*53. quando eadem lege adderetur ali-
quid iuri antiquo, vt puta ſi imponatur noua
14 pœna. † Et *n.*54. quando in eadem lege adeſſet
aliquod verbum reſpiciens futurum, vt puta *de*
cætero in futurum, deinceps, & ſimilia, repetit Bar-
15 boſa *axioma* 136.*n.*23.*in fine.* † Qui hic *n.*3. com-
probat prædictam principalem limitationem
cum multis agentibus quando lex noua iuris an-
tiqui declaratoria extendatur ad præterita; & vt
ipſe refert quadtupliciter limitat D. Roderic. à
Cugnia *in comment. ad c. ex antiq.* 9. *à n.*7. *diſt.*34.
16 Et præter relatos ampliantes, & limitantes
modo prædicto regulam textus noſtri, leges
Ioannes de Platea *in l. Diua colum.* 2. *Cod. de decu-*
rion. lib. 10. vbi ſex modis limitat, Felinus limi-
tat decem modis *in d. c. fin. hoc tit.* vbi amplianit
modis quatuor, Caſtillus *in lib.* 64. *tauri n.*2. be-
ne per Alex. *conſ.*333. *col.*3. *& conſ.*7. *col.*2. *volum.*2.
*& conſ.*101. *ad finem*, Raphael. Cuman. *conſ.*159.
Franc Aretin. *conſ.*8. *& conſ.*104. *col. fin.* Petr. Paul.
Pariſ. ad Bartol. *in l. cauſas Cod. de tranſaction.* Bar-
tol. *in auth. vt cum de appell. cognoſ. à num.*1. *& in*
*auth. de his, qui ingrediuntur ad appell. n.*18. *& in l.*
contractus 2. *ſect. n.*6. *Cod. de fide inſtrument. & in l.*
ſancimus ad finem, Cod. de Sacroſanctis Eccleſ. & in
*l. fin. n.*1. *Cod. de pignoribus, & in l. teſtium n.*4. *Cod.*
de teſtibus, & in auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffra-
*gio, §. interdicimus n.*1. Bald. *in ſua Margarita in*
repertor. ad Innocent. verbo *conſtitutio*, Alexander
*in l. actorum verba n.*4 *ff. de re iudicata*, Angel. de
Claua *in ſumma* verbo *lex à q.*9. Paul. de Caſtro
*conſ.*339. *in diſp. ſeu alleg.*
17 Verùm etſi ex prædictis limitationibus ſolùm
colligamus quod etſi lex, ſeu conſtitutio habeat
ex natura ſua reſpicere ad futura, & aliquando
etiam ſimul porrigatur ad præterita; non ideò
videmus quod lex, quæ conditur tantùm reſpi-
ciat ad præterita, & non ad futura, quare vt in-
telligas dicas dari caſus, in quibus nullo modo
lex. V.g. nunc lata tantùm reſpiciat ad factum
præteritum, non inquam ad futurum, illos aſſi-
gno modo ſequenti.
18 Primo nam ſi conſtitutio habilitat illegitimos
quoad beneficia, non intelligitur de illegitimis
futuris, ne detur delinquendi materia, nec va-
lere ſtatutum id expreſsè continens quod vnum,
vt ſingulare, docent Ferdinandus Loaces ſuper
noua Paganorum conuerſione Regni Valentiæ
in 6. *declar. col.*22. *num.*5. ex Dominici doctrina
bene tradit etiam Petrus de Dueñas *in regu-*
la 366. *ampliat.*1. ſequitur Gratian. *dict. reg.*295.
*num.*4. & comprobabis ex his, quæ dico infra
19 *ſub tit. de filiis Presbyt.* † Secundo nam ſi fiat ſta-
tutum quod quilibet Bannitus ſoluendo decem,
extrahatur de Banno, tale ſtatutum, non habeat
locum in eo, qui poſt ſtatutum conditum fuerit
Bannitus, ne detur materia delinquendi: ſic
docent, & tenent in terminis Petrus Dueñas
*dict. regul.*136. Gratian. 145. *n.*5. Hypolitus *in pra-*
*cticis, §. aggredior. n.*43. dubitat Ioannes Oroſcius
*in l. cum lex, ff. de legib. n.*3. ex quibus poteris ad
alios inferre caſus.
Ad ſecundam quæſtionis partem an lex im- 20
probans conſuetudinem intelligatur de præteri-
ta, & de futura, de qua hîc per textum noſtrum,
ſolent Doctores agere: tamen quia iam ego
dixi *in cap.*2. *de probat. quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam*
*à n.*3. vt etiam noto in infra ante Rubricam de
conſuetud. ideò ad ibi dicta, & ad Doctores,
quos ibi retuli recurres, præcipuè Couarruu.
libr. 3. *variar. capit.* 13. *num.* 4. Gutierez *lib.*3.
practicar. capit. 33. & Zeuallos alios plures re-
ferentes.
Ad tertiam quæſtionis partem, an præiudi- 21
cium, tam ad futurum, quàm ad præteritum
tempus commodè referatur, & præiudicium ad
præteritum tempus relatum quàm diuiſionem
recipiat ex Fabio, & ad futurum in quibus con-
ſiſtat. Igitur cum priſcis temporibus in litis
verba Prætore ius ſolemniter componente, fre-
quens præiudiciorum eſſet vſus, iſque non tam
varius, non tam obſcurus, vt certis quibuſdam
regulis tradi, vel contineri nequeat, quem, qui
rectè expoſuiſſe ſunt opinati, minimè intellige-
rent; ideò Reuard. *de præiudiciis lib.*1. *c.*1. *&* 2.
de his duobus dubiis agens, conſtituit dupli-
cem conſiderationem præiudiciorum vno mo-
do, quod Romani dicerent *præiudicium*, quaſi
præiudicatum, & quod præiudicatum erat, prius
iudicatum quemadmodum præiudicare prius iu-
dicare in confirmationem adducens Ciceron.
*lib.*5. *Epiſt. ad Brutum* ibi *quod enim Senatus non*
dum cenſuit, nec Populus Romanus iuſſit id arro-
ganter non præiudico, nec reuoco ad arbitrium.
Vnde ipſe Reuardus ait quod *præiudicium* ac- 22
cipitur interdum pro Iudicio olim dato inter
alios, & conſtituto (ad quod videntur aliquo
modo pertinere practicabilia, quæ adduxi latè
in cap. cum ſuper 17. *& in c. pen. de ſent. & re iud.*)
& ad hoc præiudicium, de quo loquimur allu-
ſiſſe viſus eſt Gellius dum *lib.*2. *c.*2. ſcriberet ibi
abſque præiudicio (inquit taurus) *tu interea ſede,*
dum inſpicimus, quærimuſque vtrum conueniat te
ne potius ſedere, qui pater es, an filius, qui Magi-
ſtratus eſt: ſic Reuard.
Qui etiam ait vt non incommodè hîc poſſit 23
referri, quod tacitus de moribus Germanorum
ita ſcripſit loquens de obſeruatione quadam au-
ſpiciorum, qua bellorum euentus ſæpius explo-
rabantur. *Eius Gentis, cum qua bellum eſt capti-*
uum quoquomodo interceptum cum electo popula-
rium ſuorum patriis quemque armis committunt, vi-
ctoria huius, vel illius præiudicio accipitur, nimi-
rum ſi de iuſta belli cauſa quæratur ex victoria
hoſtium captiuorum patriis armis commiſſo-
rum, *tanquam ex præiudicio*, idoſt aut aliter,
quàm ſi iudicium aliquod ea de re factum fuerit,
illa æſtimabitur; & ita dicit Reuard. *præiudicium*
quaſi *præiudicatum* dici.
Altero inquam modo illud dici, quaſi præ- 24
iudicandum; & ſic tam ad futurum, quàm ad
præteritum tempus, præiudicij vocabulum re-
ferri ait Reuard. † Qui *dict. cap.*2. ait quod præ- 25
iudicatum diuiditur in res ex paribus cauſis iu-
dicatas; & præiudicationem de eadem cauſa
addens vt ait Fabius *inſt. Orator. lib.*5. *c.*2.
Præiudicandum in iudiciis ad aliquam cau- 26
ſam pertinentibus conſiſtere, eius verba refe-
rens ibi *præiudiciorum vis omnis tribus in generi-*

Google

bus versatur rebus, quæ aliquando ex paribus causis sunt Iudicata, quæ exempla rectius dicuntur, vt de rescissis patrum testamentis, vel contra filios confirmatis; Iudiciis ad ipsam causam pertinentibus, vnde etiam nomen deductum est, qualia in oppianicum facta dicuntur, & à Senatu aduersus Milonem, aut cum de eadem causa pronuntiatum est, vt in reis deportatis assertione secunda, & partibus centumuiralium.

27 † Ex quo loco manifestè ait constare Reuardus duplici ratione, vt dictum est nomen suum obtinere *præiudicium*, vna quasi *præiudicatum*, altero quasi *præiudicandum* colligens ex his verbis, *vnde etiam nomen ductum est*, addens ibi quod alio in loco dicet quomodo transeat præiudicatum in iuris regulas; Indeque in consuetudinem deueniat, & *à c. 3. d. 1 lib. de prælud. & per totum lib. 2.* progreditur de iudiciis ad aliquam causam pertinentibus; & sic nos non incongruè hic hanc difficultatem in texendo aduenimus ad eam, quæ subsequitur de iudiciis in vers. *quartam*, statim sequenti applicabis hic quæ de præiudicialibus except. dixi *in c. tuam de ord. cognit.*

28 Ad quartam quæstionis partem an constitutio trahatur ad lites pendentes suppositis quæ iam scripsi in hac quæstione vers. *ad primam*, breuiter respondeo quod lex noua superueniens, non pertinens ad litis ordinationem, sed ad decisionem, vel ad formam, & in exclusionem denegandæ audientiæ, vel defensionis in iudicio, etiam in causa Reipublicæ, non trahitur ad lites pendentes, etiam in prima instantia, & maximè conclusas iuxta textum *in auth. vt in medio litis non fiant sacri iuri. §. super hoc autem, & textum in auth. vt cum de appellationib. cognoscitur*, cuius verba ponit quasi de verbo ad verbum, Albe. de Rosat. *in l. leges la 2. Cod. de legibus*, Bartol. *in l. omnes populi, ff. de Iust. & iure:* hanc resolutionem docent expressè Castorian. *in l. fin. hoc tit.* vbi pro hac conclusione dicebat Felinus rationem.

29 Quia paria sunt, esse iudicatum, vel conclusum in causa, & subdebat, quod vbi non est facta, relatio superiori, & esset conclusum in causa, & post conclusum in causa seruaretur quod probatio posset fieri, & Ioannes de Imula *in d. c. fin.* dicit dictum Cardinal. procedere, quando esset conclusum in causa, & facta fuisset relatio superiori. Et in terminis agens obseruat dictam conclusionem Afflictis *in decis. Neapol. 396.* vbi tractans de gestis contra Dominum directum, quæ nocent Domino vtili; de quo dixi *in d. cap. cum c. pen. de re iudicata*, vbi de multis circa problema: *res inter alios acta aliis non noceat:* in *n. 11.* affirmat quod lis noua superueniens non trahitur ad lites pendentes modo iam relato: & ibi *n. 13.* declarat sic Iudicatum fuisse per multos Regios Consiliarios, iuxta nuuellam pragmaticam Ferdin. I. in Regno Neap. videbis etiam de hoc puncto agentes Bened. de Bened. *in iuris regulis, regula 6.* Ioan. Bolognet. *in d. l. omnes populi, ff. de Iustitia, & iure à num. 156.* & ad propositum comprobanda doctrinam hanc adiunges quo dixi infra *in cap. ex parte de foro comp. q. 9.* ibi egi de quæstione *an priuilegium superueniens post litem ceptam faciat præuentam iurisdictionem cessare*, & *in cap. pen.* ibi *quæst. 4 à num. 15.* & vtrobique plura iura expende.

QVÆSTIO II.

An incurrat pœnam motus proprij Sixti V. malè promotus ad ordines, si ante reuocationem illius proprij motus per Bullam Gregor. XIV. promotus esset, & ita incurrisset irregularitatem Pontifici reseruatam, in eo insistam: an Confessarius, qui solicitauit puerum ante constitutionem Gregor. XV. vel fœminam extra confessionem, vel loco quocumque; vbi confessiones Sacramentales audiuntur incurrat pœnam, & sit denuntiandus; & an iustum sit lege, vel statuto aliquem ob alterius culpam puniri.

SVMMARIVM.

1 *Filius pro hæresi Patris, aut eius delicto læsæ Maiestatis, seu alij innocentes, an possint puniri feudis, & Maioribus, &c.* remissiuè.

2 *Coniungatus absque debita licentia ad ordines minores ascendens, pœnam non incurrit; secus si ad sacros.*

3 *Extrauagans antiqua de voto.*

4 *Sixti V. proprius motus anno 1588. die 5. Ianuarij; cum alio Clem. VIII. anni 1595. die vltima Februarij, &* num. 2. 6. *& à* num. 10.

6 *Coniungatus, si initiatus est minoribus ordinibus ante Sixti V. motus reuocationem, non sit ligatus suspensione; & num. sequentib. contra primam sententiam,* à n. 10. *sed pro prima,* num. 12.

8 *Votum omittens castitatis, nunc Papæ reseruatum, potest ab Episcopo dispensari, si Pontifex eius reseruationem auferret.*

9 *Delinquens ante constitutionis reuocationem, non punitur legis postea reuocata pœna, si non imposita sit ipso iure.*

11 *Pontifices solent per suas constitutiones reuocatorias expressè auferre pœnas incursas, non si taceant; & sic fecit Clem. VIII. cum reuocarit pœnas Sixti V. impositas in procurantes abortum.*

13 *Gregor. XV. constitutio cum alia Pauli Bulla de Confessario puerum sollicitante &* n. 14. 15. 16. & 17.

14 *Confessarius sollicitans puerum, aut fœminam ante Bullam Gregorij XV. non incurrit pœnas illius, &* num. sequent. *& quare ibi.*

15 Cap. fin. hoc tit. de constit.
Bulla Pauli V. & Clem. VIII. non includebant Confessarios solicitantes puerum, sicut Bulla Greg. XV.

16 *Denuntiationes facienda ex vigore Gregor. constit. aduersus Confessarios solicitantes, incipiunt à die 10. Martij 1624. sic vt à tempore antecedenti, non teneatur quis denuntiare.*

18 *Puniri quis potest ob alterius culpam humano. vel Diuino iudicio in quinque casibus absque criminis labe.*

19

19 *Innocens, licet ob crimen alterius, non possit pœna corporis puniri; poterit tamen pecuniaria, vbi o.20. assignantur* remissiue *nonnulla quæstiones conducibiles.*

1 PRimæ duæ quæstiones conducunt ad principalem conclusionem textus nostri, vt quod lex respicit futura, non præterita, alia tertia spectat ad prima verba text.nostri, iam ante sub præmisso relata: & ad glossam hîc verbo *culpa*, circa quam de pluribus possemus inquirere, veluti an filius pro hæresi patris, aut eius delicto læsæ Majestatis, vel aliis ex causis, alij innocentes queant puniri bonis feudis, maiotatibus, aut aliis priuari. Et hic adiuoctis quæ dixi *in c.cum super 17. c. pen. de sentent. & re iudicata*, vbi de iam adducta regula *res inter alios acta.&c.* in terminis ago latè *in c.a.de his. quæ fiunt à Prelato sine consensu capituli*, & Vbetius *in c. vergentis de hæreticis.* Et sic parum, aut nihil tangam hîc etiam de inqnisitis à glossa hic in dicto verbo *culpa*, quæ cum ad legem pœnalem spectent, & ad eius effectus, de quibus ago infra *in c. ex litteris*; ideò hîc non insistam, etsi commodus esset locus, iam ergo ad quæstiones hic propositas.

2 Ad primam quæstionis partem, iunctis quæ adduco infra *in c.11.de temporibus Ordin.q.11. de suspensione contracta ab ordinato, & ordinatore,* nunc ex regula textus nostri Thomas Sanchez *de matrim.lib.7.disp.49.num.*10.11.*&* 12. agens de dubiis pro intelligentia motus proprij Sixti V. anno 1588.die 5.Ianuarij iuxta alium Clem. VIII. reuocantem illum anno 1595. die vltima Februarij, cuius verba referens *n.*10. Et pro sententia affirmatiua, ac negatiua expendens quæstionem illam principalem *à num.*1. nempe an coniugatus Ordines, absque vxoris licentia recipiens sit irregularis, & similiter clericus in sacris constitutus matrimonium iniens.

3 Et resoluens aliud dubium ibi *à n.9.*dicendo, quod si coniugatus absque debita licentia ad solos ordines minores promoueatur, quamuis peccet nullam irregularitatem, aut censuram incurrat, quia iure antiquo nulla pœna erat statuta coniugato, absque vxoris licentia ascendenti ad ordines, præter statutum *extrauag.antiqua, de voto,* quæ solum agit de coniugato ascendente ad ordines sacros: & est Ioann. XXII. vbi Barbos.cum multis ab eo relatis plures resoluit casus, & in terminis docent Simaneas *de Catholic. institut. titul.*40. *num.*14. Saleedo *in addition. ad practicar. Bernardi Diez.cap.*8.§. *sed quia pœna punietur.*

4 Nec obstat dicere hunc sic Ordinatum esse suspendendum, attento iure antiquiori, vt dixit Aretinus *cons.59.n.*8. referens sic ex speculatore *tit.de rescriptor. præsentatione §.ratione n.35.* vers. *item si mulier*, quia nec est textus id probans, nec speculator id dicit, cum prædicta *extrauagans antiquæ*, solùm de pœna irregularitatis loquatur, & de solo coniugato ascendente ad or-
5 dines sacros: sic idem Thom. Sanchez. † Qui etiam *n.*10. resoluit, quod & si posset dubitari, vt incurreret suspẽsionem, quam tulit Sixtus V. in dicto suo motu proprio iam relato ann. 1588. die 5. Ianuarij, in omnes illicitè ad quosuis ordines promotos, cuius absolutionem sibi reseruauit. Sed respondet Sanchez id verum esse si ante eius proprij motus reuocationem sit initiatus, quia Clem. VIII. in sua constitutione anni 1595. die vltima Februarij reuocauit eam Sixti constitutionem, quoad malè promotos, & promouentes præterquam si simonia in promotione admittatur, eam reducens ad terminos iuris communis, quorum pœnas saluas voluit remanere; item & pœnas Pij II. & Concilij Trid.

Post hæc verò Sanchez *d.disp.49.n.*11. *&* 12. 6
agens de alio, dubio nẽpe an si initiatus est minoribus ordinibus, ante prædicti motus proprij Sixti V. reuocationem, ac proinde ligatus est suspensione in eo lata, ac Pontifici reseruata, cum expressa derogatione Bullæ cruciatæ, ac facultatis concessæ Episcopis in Trid.*sess* 24.*c.*6. *de reformat.* dispensandi in omnibus casibus descendentibus ex delicto occulto, & vtriusque sententiæ fundamenta referens ait *d.n.*12. penitus cessasse reseruationem, quia reseruatio non se habet ad modum pœnæ ipso iure incursæ, sed quòd tantùm est negatio facultatis Confessori, aut cuicumque inferiori absoluendi reum illum; ac proinde sit velut pœna tunc infligenda remittendo illum vt obtineat absolutionem à superiore. † Quod si eo tempore reuocata sit con- 7
stitutio reseruans cessaturam esse reseruationem ait.

Sicut si quis emitteret votum castitatis, quod 8
nunc est Pontifici reseruatum, posse ab Episcopo dispensationem obtinere, eo ipso quòd Pontifex eius voti reseruationem auferret. Et confirmat ex eo, quia delinquens ante constitutionis reuocationem, non punitur legis postea reuocatæ pœna si non imposita sit ipso iure, vt docent Felin. *in d c.fin.hoc tit.n.*14. & Dominic. *in c.fin.de elect.lib.*6.*n.*9.

Acerrimè videntur huic resolutioni obstare 9
sequentia, quia iam peccatum, & censura reseruata Pontifici, incursa erant, nec Clem. VIII. constitutio ad iam incursa extenditur, quia dum reuocauit dictum motum proprium Sixti V. non explicuit se reuocare quoad præterita. Et quia nec constitutio noua ad præterita extenditur, sed sola futura respicit, nisi in ea aliud exprimatur, vt dicitur in textu nostro, & patet ex his, quæ iam dixi hîc *sub quæst.*1.*à.n.*1.

Et videtur etiam comprobari, quia mos est 10
Pontificum volentium per suas constitutiones reuocatorias, auferri pœnas incursas, id exprimere, vt patet *ex clementina vnica de immunit Ecclesiarum* ibi *& quidquid ex eis sequutum est, vel ob eas, penitus reuocamus*, & *extrauag.*1. *inter commun.* §.*nos itaque de Schismatis*, ibi, *ita quod nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti quæ incurrissent eas*, & *extrauag. vnica Ioan. XXII. de torneam, in fine*; & deinde Greg.XIV. reuocans pœnas à Sixto V.statutas contra procurantes abortum; id etiam explicuit in verbis ibi, *ad terminos iuris communis, ac sacrorum Canon.& Concilij Trid.dispositionem, tam quoad præterita, quàm quoad futura perpetuo reducimus.* † Sed 11
nihilominus Sanchez his omnibus, quibus probatur negatiua sententia, adhuc vno verbo respondet *dict.n.*12.*in fine*, quia id non est constitutionem extendi ad præterita, cum ea pœna potius sit in posterum imponenda. Nec obstare ait Pontifices id aliquando explicuisse, eo quod id fecerunt gratia maioris claritatis: sed videtur

Digitized by Google

videtur ex dicendis statim, etsi in alio casu,impugnari Sanchez.

13 Ad secundam quæstionis partem de Confessario puerum solicitante ante constitutionem Gregor. XV. an sit denuntiandus, quæ est ardua, & omnis difficilis,eo quod quærit an dicta constitutio Gregor. XV. ad facta præterita extendi possit. Et pro affirmatiua sententia loquens de Bulla Pauli V. docuit Rodericus à Cugnia *tractat. de confessar. solicitante quæst.* 3. *num.*10. vbi testatur ita respondisse Suarex, & Delmada viros doctissimos. Et in terminis prædictæ Bullæ Gregor.XV. idem docent Sanctarellus *tractat. de hæresi, capit.*44. *num.* 11. & Bonacina in variis *tractat. disputat.* 6. *punct.* 3. *n.*7. & pro sententia horum potest applicari doctrina Sanch. iam relata in casu præcedentis dubij in *vers.post hæc.*

14 Verùm adhuc in terminis dictæ constitutionis Gregorianæ, existimo dicendum, quod Confessarius, qui solicitauit puerum, ante constitutionem Gregor. vel fœminam extra confessionem in confessionario,aut in loco quocumque, vbi confessiones Sacramentales audiuntur, non esset denuntiandus ex textus nostri ratione, quo probatum est iam *suprà quæstione* 1. *à num.*1. quod nulla lex extenditur ad præterita, nec ad punienda delicta facta de præterito, sed ad facienda de futuro, nisi fortè lex ipsa elatis verbis exprimat, seu etiam punite præterita, vt fecit Sixtus V. cum illegitimis, & receptione religiosorum, & Concilium Tridentin. cum Ordinatis in minoribus.

15 Et comptobat Gregor. IX. *in dicto capit. fin. hoc tit.* vbi explicans quandam constitutionem à se paulo editam sic asserit, *declaramus non ad præterita, sed ad futura tantùm extendi, cum leges, & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.* Et ob hanc regulam ita iuridicam, docet hanc vltimam sententiam in casu nostro Diana *p.*1. *tractat.*4.*resol.*25.vbi asserit non esse Confessarios denuntiandos, si fecerint talia delicta ante promulgationem edicti, & Bullæ Gregor.XV. vbi determinat esse supradictos denuntiandos, quia dicta constitutio non extenditur ad Bullas Clement. VIII. & Pauli V. quæ etsi antea loquutæ sint contra Confessarios solicitantes fœminas, non includebant Confessarios solicitantes viros, & quæ solùm includebant Confessarios solicitantes tantùm in ipso Sacramento confessionis, vel ad, plurimum eos, qui paulo ante, vel post, solicitabant pœnitentem, non autem eos, qui extra occasionem confessionis in loco Confessarij,aut in loco quocumque,vbi confessiones audiuntur Sacramentales, seu ad confessionem audiendam, simulantes ibi confessiones audire.

16 Et sic putat Diana quo ad denuntiationes faciendas ex vigore D. Gregor. constitutionis aduersus Confessarios solicitantes iocundas solùm esse à die 10. Martij 1654. sic vt à tempore antecedenti, non teneantur quis denuntiare.

17 Quæ doctrina in puncto iuris mihi videtur vera, quam etiam docuerunt Portel. *in additionibus ad dubia regul.* verbo *soluit fœmin. num.*7. Fagundez *tractat.*2. *lib.*4. *capite tertio, num.*35. Christophorus de Anguiano, *de legibus, lib.*5. *controuers.* 1. *à num.* 13. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 2. *quæst.*25. *artic.*20. isti tres vltimi sic affirmantes,loquendo *in Bulla Clem.VIII.* & Portel. *in Bulla Pauli V.* iam relatis, quia vt iam supra dictum est dictæ constitutiones non debuerunt se extendi ad priora delicta. Et sic ex eadem ratione, nec vltima constitutio Gregor. XV. ad casus, & delicta, non comprehensa in dictis Bullis Clem. & Pauli, aduersus quos de nouo statuit Gregor. ex nostro textu, & *dicto capit. final. hoc titulo*, & vt docet Syluester verbo *lex quæst.*25. Malderus *p.*2.*q.*96. *art.* 3. *dubio* 4. & alij.

Ad tertiam quæstionis partem, an iustum sit lege, vel statuto, aliquem ob alterius culpam puniri ex relata glossa hic Doctores disputant. Et quia longè ago *in dict. capit.* 2. *de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, & *in dicto cap. vergentis de hæreticis.* Ideò nunc quatenus spectat ad institutum textus nostri, dico breuiter cum Couartuu. *lib.* 2. *variar. capit.* 8. abondè de hoc disputante in quibusque casibus, posse humano, vel Diuino Iudicio quem ob alterius culpam absque criminis labe puniri, vt in crimine læsæ Maiestatis, humanæ sicut, & Diuinæ Filij illegitimi, filij hæreticorum, & plerumque etiam interdicto Ecclesiastico subiiciuntur innocentes ob alterius culpam, &c. 18

Sed *num.*7. ait vt quamuis statuto, consuetudine, vel lege innocens non possit pœna corporis puniri ob crimen alterius, possit tamen pecuniaria, vbi disputat an Pater teneatur soluere pecuniariam pœnam, qua filius mulctatus: applica quæ latè scribunt Zeuallos *in pract. quæst.*653. & Zenedus *quæstione decimasexta*, qui etsi loquantur de puniendis filij hæreticorum ob delicta paterna conducunt ad hanc tractationem. 19

Et pro ampliatione huius vltimi dubij poteris aggregare sequentes quæstiones. Prima an publicetur vsusfructus, publicatis ob delictum patris bonis, quem habet Pater in bonis filij iure patriæ potestatis. Secunda an bona futura comprehendantur in confiscatione bonorum ob delictum sequuta: & an stante statuto, quo pater tenetur ex delicto filij condemnati, vsque ad legitimam portionem, procedat etiam cum filius in contumaciam condemnatus sit, de quibus bene cum aliis Faquineus *lib.* 9. *controuers. c.*50.51.& 52.ad alios ex *q.*31.*ad* 36. 20

AD TEXTVM in capite translato III. HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotio veteris legis translato, necessum fuit, vt legis translatio fieret in Euangelicam, n.*7.& 8.

2 Cons

2 *Connexorum ab vno fit extensio, ad aliud, connexa dicuntur indiuidua, & reputantur vnum* n.3.& 7.

3 *Ius idem debet esse, vbi est eadem ratio, & iuris dispositio.*

4 *Lex eadem dicitur esse, vbi est eadem ratio, non extensiuè, sed comprehensiuè*, n.5

5 *Appellatio vnius, num prosit aliis in annexis,* remissiuè.

6 . *Negans vnum ex duobus illatis, vel propositis, num censeatur alterum affirmare, vel negare,* remissiuè.

7 *Sacerdotis appellatione continetur omne Sacramentum, quo gratia confertur.*

8 *Sacerdotium translatum fuit per quod legis translatio facta est.*

10 *Præcepta Hebræorum fuerint plura, vt scribunt DD hic assignati.*

11 *Præcepta veteris legis, alia moralia, cæremonialia alia, & alia iudicialia, & quæ istorum cessarunt lege Euangelica, remissiuè, &* n.12.& latè q.1.à n.1.

12 *Præceptum morale de obseruatione festorum, est indispensabile, secus quoad temporis formam.*

1 X littera huius textus in prima eius parte conuenit, vt dicamus nonnulla de cessatione legis veteris testamenti, cuius Sacerdotio translatq necesse fuit, vt legis translatio fieret in Euangelicam scilicet, & in Sacerdotium huius nouæ legis, de quibus, ac etiam de lege veteri, & eius Sacerdotibus nonnulla infra repeto. Item & de mutatione, & abrogatione, seu derogatione legis, & de cessatione legis humanæ.

2 Et quia ex vers. *fin. huius textus* in verbis ibi *quia enim simul, & ab eodem, & sub eadem sponsione vtraque data sunt, quod de vno dicitur necesse est, vt de altero, intelligatur:* probant communiter Doctores illud vulgare axioma, quod ab vno connexorum, fit extensio ad alterum per textum *in l.3.§ Iudicio contrario, ff. de cont. action. tutelæ, l. proinde, ff. ad legem Aquiliam, l. cum autem, ff. de negotiis gestis, c. præterea de officio delegati.*
3 † Quia connexa dicuntur indiuidua, & reputantur vnum, & vbi est eadem ratio debet esse eadem iuris dispositio, & idem ius, *l. illud, ff. ad legem Aquiliam, l. illud Cod. de Sacros. Ecclesiis, leg. si postulauerit, §.2. ff. ad legem Iuliam de adultor. l. quidam in mularios, ff. decedendo §. pari ratione. Instit. quibus modis patria potestas soluitur.*

4 Et vbi est eadem ratio, ibi dicitur adesse eadem lex, non extensiuè, sed comprehensiuè, *dict. l. illud, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis, §. satis etiam cautè putamus*, in quibus iuribus longè Doctores agunt, & infinitis hæc omnia comprobat Barbosa *hic num.1.3.4.& 5.* videndus ad alia idem, *axiomate* 197. vbi alios congerit.

5 In cuius comprobationem addo quæ longè dixi sub *Rubrica de appellat. quæst.6.* vers. *ad tertiam*, vbi an appellatio vnius prosit aliis vbi de annexis, & connexis, & *in cap. super eo* 10.*q.*1. & de intellectu huius textus in hoc puncto dixi in *c. nonne bene 5. de præsumpt. q.1. & n.*16.

6 Item addo pro exacta ampliatione huius dicti quæ adduxi per textum *ibi in cap. nonne bene 5. q.1. de præsumptionibus.* Vbi egi de quæstione illa an ex duobus illatis, seu propositis qui vnum negat, censeatur alterum affirmare, vel negare, vbi *à n.13. de capitulis connexis,* seu separatis vsque *ad n.*36. vbi de pluribus casibus.

Igitur ex hac doctrina, qua dictum est per tex- 7
tum nostrum, quod extensio fit ab vno connexorum ad aliud, colligunt hic Doctores aliam illam conclusionem, quod translato Sacerdotio, fit legis translatio, vt cum multis probat idem Barbosa *hic n.1.* ex dicto Paul *ad Hebr. cap.7.* quem explicant Sotus *de Iustitia lib.2. q.5. art.4. & quæst.6. artic.1.* Couarr. *lib.1. variar. c.17. num.1.* Perez *leg.3.* vers. *quæritur deinde vigesimo quinto tit.4. lib.8. ordinam, pag.*142. Petrus Magdalen. *de numero testium in testam p.1. c. n.*17. Castro *lib.9. aduersus hæreses* verbo *lex* alij, quos refert Zenedus *ad decret. al. collect.* 83 *n.*3.

Et addit idem Barbosa *hic num.*2. cum Ioan- 8
ne Andrea, Anchar. & aliis, & Anton. Ricciolo *in tract. de iure personar. extra gremium Ecclesiæ existentium lib.2. c.1. n.9.* Sacerdotij appellatione contineri omne Sacramentum, quo gratia
confertur. † Vnde quia ex hac Sacerdotij trans- 9
latione Doctores legitimè hic queant disputare de legibus, & præceptis veteris legis, de eius Sacerdotibus, & de Sacerdotio, & Sacerdotis nostræ legis Euangelicæ, & in quo differant, item & de cessatione legis antiquæ per legem Christi, ac de aliis oportet aliqua, etsi non plura attingere vt sic scias quod Sacerdotium translatum fuit, per quod legis translatio facta est.

Et vt vberrimè apprehendas quæ essent præ- 10
cepta Hebræorum in lege veteris testamenti, leges Azor. *lib.5. moral. c.3. per totum* vsque *ad c.3.* vbi de præceptis Iudicialibus, & de cæremonialibus, vsque ad *c.69.* Molinam *de Iustitia, & iure tom.2 tract. 2. disp.50. vsque ad 55.62. ad 67. 72.& 73. de iure veteri,* Vasquez *2.2. quæst.8. art.1.* vsque *ad 6 & quæst 99 per totam, & quæst.100. de cessatione legis,* idem *1.2. quæst.102. disp.180. per totam, & disp.181.182.* videbis Salas *de legibus disp.1. sect.12. & disp.7. sect.1.2.3.4.5.6. & 7. & disp.8.* per totam, *& disp.22. & 23.* & quæ dico, & quos adduco infra *lib.3. de purgatione post partum.* Et nouissimè leges Petr. Franc. Vallente *de concordia Iuris Pontificij p.2. q.4. sect.4.* ibi an lex Moysis verè diuina sit & *sect.5. quænam veteris legis præcepta sint & sect.6.* quam promissionem, obligationem, seu pœnam induxerunt *& sect.7.* quando mortua, & mortifera esse ceperit, *& sect.8.* num omnia sint mortua: *& sect.9.* vbi dirimit controuersiam 53. S.S. Hieronymi & Augustini.

Et quia infra sub hac Rubrica de feriis dum 11
egerim de festo Sabbati secundum legem veterum, & de festo nostro Dominicæ diei & qua ratione per aduentum Christi festum Sabbati translatum fuerit ad Dominicam diem, & ibi in simul declarauerim quæ sint præcepta veteris legis, tam moralia, quàm Iudicialia, ac cæremonialia, & quæ istorum cessauerint nostra lege noua, ideò recurres ad ibi dicta *à n.*17. vbi dixi quod præceptum de Sabbatis sanctificandis partim est morale, partim cæremoniale, & qualiter significetur. † Et quod præcepta 12
cæremonialia veteris legis cessarunt Euangelij promulgatione, non verò moralia, quia hæc sunt iuris naturæ, & quæ continentur in decalogo,

logo, iuxta quæ adduxi supra *in nostra Rubrica quæst.1. & num.23.* quod præceptum morale de obseruatione festorum, est indispensabile, secus quoad temporis formam, in qua est tantùm cæremoniale; & sic mutatum diem Sabbati in diem Dominicam à translatione Sacerdotij, & ad textum nostrum idem Pater Vallense ibi *sup. dict.2.p.fol.228.*

QVÆSTIO I.

An sicut præcepta cæremonialia veteris legis testamenti, cessarunt translato Sacerdotio, sic & præcepta moralia, siue iudicialia: & quæ inter hæc differentia: & an lex veteris testamenti cessauerit à morte Christi, aut post Euangelij promulgationem; & an sit, & fuerit aliqua differentia inter legem scriptam, & Euangelicam?

SVMMARIVM.

1 *Sabbati dies olim ex veteri testamento colebatur, sicut hodie dies Dominicus, sed Sabbatum hodie colitur in Ecclesia Græca, & quare* remissiuè.

2 *Præcepta Iudicialia veteris legis erant, quibus Iudices ius suum vnicuique tribuebant, veluti, quod in ore duorum, vel trium, stet omne verbum, moralia quæ pertinebant ad legem naturalem, veluti præcepta Decalogi, cæremonialia, quæ ad cultum, & reuerentiam Deo præstandam, &* n.3.

4 *Legis veteris aliqua erant concilia, vel mandata, quæ non obligabant sicut præcepta, veluti de votis emittendis, vbi ad quæ reducebantur.*

5 *Actiones humanæ instituí debent, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad hominem, vel in ordine ad seipsum, & qualiter ex præceptis veteris legis.*

6 *Præcepta positiua ponebantur in lege veteri ad cultum Religionis, vel politicam gubernationem, quæ dicta sunt cæremonialia, & iudicialia, præter obligationes naturales.*

7 *Præcepta veteris legis multùm inter se deferebant, cum moralia adhuc durent, & per legem Euangelicam perfectiora facta sint, & hodie obseruentur, quasi mera lex naturalis,* n.8.9.10.69.& 60.

11 *Præcepta iudicialia promulgatione legis Euangelicæ cessarunt, & qualiter intelligantur,* n.12.13.14.15.31.& 36.

12 *Matthæi* c.18. in ore duorum, vel trium stat omne verbum, n.13.14. & 15. *vbi quod non est naturale.*

14 *Christus Dominus in Euangelio nulla constituit præcepta, aut iudicialia, aut cæremonialia, iudicialia relinquens omni humano arbitrio.*

15 *Lex Euagelica nulla alia continet, præcepta, præter iuris naturalis, & Sacramenta, & fidei articulos.*

16 *Pontifices solent ad suadendum aliquid à se ipsis iustè statutum, leges veteris testamenti sæpè adducere.*

17 Cap.cum esses de testamentis num.18.19.& sequentibus.

18 *Testes in testamentis, quare duo hodie de iure Canonico iuxta dicterium veteris legis, vt* in ore duorum, vel trium stet omne verbum, explicatur, n.19.20.& 21.

21 *Præcepta cæremonialia testamenti veteris, & Sacramenta illius legis cessarunt Christi aduentu, & publicatione legis Euangelicæ, sed adhuc durare, qualiter intelligatur.* n.23.24.25.26.27.28.& 30.

23 Cap.fin.dist.3.

25 *Mystica præcepta figuralia sunt, quæ aliud significabant, præter id, quod littera sonat, quorum alia sunt Sacramentalia, alia cæremonialia,* n.27.

26 *Lex veteris testamenti quoad moralia non fuit mutata, quantùm ad cæremonialia, & Sacramentalia sic.*

27 *Mystica interpretatio idem est, quod abscondita, vel latens, per quam aliud, seu plus intelligitur, quam littera, & verba sonant.*

28 Cap.innoua 16.q.7.cap.causam de electione. clem.1.eodem.

29 *Caro porcina prohibebatur in lege veteri, quia animal illud Hieroglificum hominis lasciui, & luxuriosi exiptius fuerit.*

31 Cap.Marchuta 1.q.1.

32 *Cæremonialia præcepta post Christi aduentum mortua sunt, & mortifera, iudicialia tantùm mortua,* n.33.34.& 36.

33 Cap.1.de adulteriis, c.1.de homicidio, c.1. de iniutiis.

Præceptum de decimis soluendis in veteri lege, quæ de causa in lege gratiæ renouatum, dict. num.33.

34 *Cæremonialia præcepta post Christi aduentum, si obseruarentur, præiudicarent veritati fidei,* n.35.

35 *Cæremonias legis veteris obseruantes sunt condemnandi, vt hæretici.*

36 *Cæremonalia præcepta, quæ non figurabant aduentum Christi, sed ad deuotionem, pertinebant licitè lege Euangelica retinentur, vt sunt* templa vestes, & altaria, &c. *vbi quo pacto, quid in iudicialibus ibi.*

37 *Lex veteris testamenti, quando cessauerit, fuit controuersia grauis inter D. Augustinum, & Hieronymum,* n.38.

39 *Lex veteris testamenti mortua fuit statim post Christi mortem, non tamen mortifera, nisi post sufficientem Euangelij promulgationem ex D. Augustino* d.n.37.*quæ conueniens fuit, vt cum honore aliquo illa lex sepeliretur,* num.41.

40 *D. Paulus post Christi passionem circumcidit Timotheum, se purificauit, & totondit more Nazareorum, qui reprehendit D. Petrum; eo quod se agentibus segregebat,* num.42.

42 *Promulgatio Euangelij sufficiens, quo anno facta fuerit.*

43 *Lex Euangelica in multis differt à lege veteris testamenti, quæ tantùm pro solo populo Israelitico data est, sed Euagelica toto mundo, & aliis modis, vt n.44.45.46.& 47.vsque ad n.70.& fin.*

44 *Lex vetus sensibilia, & terrenum bonum suis cultoribus promittebat, Euangelica, bona spiritualia.*

45

45 *Lex vetus dicitur precipere tantùm actus externos, non autem internos.*

46 *Sacramenta veteris legis, quæ dicebantur legalia, in quo differant à Sacramentis nouæ legis Euangelicæ*, n.47.

48 *Circumcisio erat Sacramentum veteris legis, quæ dimittebatur peccatum originale, & differebat à cæteris Sacramentis veteris legis, fuitque instituta prius tempore Abrahæ ante, annis* 400.n.50.

49 *Concilium Florentin.de Baptismo, & Circumcisione*.n.50.

51 *Lex vetus ad tempus duratura erat, lex Euangelica in perpetuum, illa scripta fuit in tabulis lapideis, Euangelica in cordibus hominum*,n.52.

53 *Lex Euangelica ab ipso Deo Christo Domino ore proprio promulgata est, lex veteris testamenti fuit ordinata per Angelos, & Moysis ministerium promulgata, ad quos effectus*, num.54.

55 *Lex vetus onus graue, & incomportabile continebat, lex noua suaue & quare ibi.*

56 *Præcepta legis veteris, nonnulla erant difficillima, eramque innumera, cum essent* sexcenta tredecim.

Ossa in humo corpore sunt sexenta tredecim, d. num.56.

57 *Christus Dominus nulla posuit præcepta iudicialia, ceremonialia vero illa tantum, quæ continentur in septem Sacramentis nouæ legis.*

58 *Confessionis auricularis præceptum prima facie, videtur difficilè.*

69 *Præcepta moralia, etsi nos obligent immutabiliter, sed non, vt data â lege antiqua scripta, sed quia sunt legis naturalis.*

70 *Lex noua est seruanda.*

1 D primam ergo difficultatis partem, vt respondeam suppositis quæ longè, & latè scripserunt de præceptis cæremonialibus, iudicialibus, & moralibus Azor. Vasquez, Molina, Couarr & Salas, iam adducti, & alij post D. Thom. 1.2. q. 104. *artic.* 3. Aragon. *de Iustitia, & iure q*.87.*art*.1. & an obliget lex vetus, de quo D. Thom. & eius expositores 1.2.*q*.38. ad quod adiunges quæ dixi *in c*.3. *de feriis quæst*.1. dum agens de quæstione illa, an Sabbati dies ex veteri testamento debet coli hodie, vt ex nouo testamento obseruatur dies Dominicus dixi *à n*.8. quod Sabbatum hodie colitur in Ecclesia Græca, & quare *à n*.9.

2 Nunc breuiter exponendo respondeo ex doctrina Gratiani *in c. non est dist*.6. & melius aliorum expositorum dicentium præcepta veteris legis esse in triplici differentia, quædam moralia, quædam iudicialia, quædam cæremonialia; iudicialia fuisse quibus Iudices suum vnicuique tribuebant veluti *quod in ore duorum stet omne verbum*, de quo dixi *in cap. nouit à quæst*.17. *de iudiciis, & latè in cap. à nobis* 28. *de testibus.* Moralia dici quæ ad dictamen legis naturalis pertinebant, veluti præcepta decalogi? cæremonialia, quæ autem ad cultum, & reuerentiam Deo præ-
3 standam. † Vt significat Paul. *ad Rom.cap*.7. dum inquit *lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum*, referens *sanctum* ad cæremonialia, *iustum* ad iudicialia, *bonum* ad moralia, vt aduertunt Theologi cum D.Thom.1.2. *q*.99.*art*.4. videbis Sotum *de Iust. & iure lib*.2.*q*.2.*art*.2. Sayrum *in claui Regia lib*.4.*c*.1.*à n*.6. latè Cornelium *de cornel. in fine comment. ad Penthateuc.* Balboam *in c*,2.*de probat.n*.48. Cou.*lib*.1.*var.c*.17.*n*.1.† Et quamuis in eadem lege veteri aliqua essent con- 4
silia, vel mandata, quę non obligabant cum tanto rigore, sicut præcepta, veluti de votis emittendis. Hæc tamen, & alia similia ad aliquod ex prædictis tribus membris necessario reducebantur, nam consilium, & obligatio vouendi, quamuis in materia cæremoniali sit, in se tamen morale est iuxta illud *Psalm*.25.*vouete, & reddite*, de quo *in cap. magnæ de voto*, Barbosa *in d. cap. fin. dist*.6.*num*.1.*in fine*, vbi dicit adæquatam esse præfatam in tria membra diuisionem ex Diuo Thoma *d.q*.99.*art*.4. & aliorum.

Vbi etiam non admittit explicationem ali- 5
quorum dicentium conuenientiam prædictæ diuisionis consistere in eo, quoniam cum humanæ actiones institui debeant, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad proximum, vel in ordine ad seipsum asserentium per cæremonialia homines institui ad cultum Deo exhibendum, per iudicialia ad Iustitiam, & æquabilitatem cum proximo, per moralia ad actiones proprias in ordine ad seipsum, quia dicit Barbosa hoc non planè satisfacere si aduertimus per moralia quoque ad Deum, & proximum homines in multis ordinari, vt apparet ex præceptis decalogi, cum sint naturales obligationes, quæ versantur circa actus vitiorum, & virtutum ostendendo quomodo malum sit fugiendum, & bonum sit faciendum, iuxta quæ dixi sup. *in Rub.q*.1. aliqua *sub Rub. & tit. de sum. Trin. & fide Catholica.*

Et quia vltra obligationes naturales, in lege po- 6
nebâtur alia pręcepta positiua, & hęc vel ad cultum religionis, vel ad ciuilem, & politicam gubernationem spectabant, quorum prima dicta sunt cæremonialia, secunda iudicialia; ideò cum ex textu nostro Sacerdotio translato, fuit etiam legis translatio, sequitur vt nunc loquamur de differentia horum præceptorū, & an omnia cessarint.

Et quoad primum dico inter hæc præcepta 7
magnam esse differentiā, nam præcepta moralia adhuc durant, & immutabilia sunt, quia scilicet naturalia erant, & vtilia hodie obligant, non verò quatenus legalia, vt probat Gratianus *in d. c. fin. dist*.6. & ibi Barbosa *n*.8. † Et non solùm 8
non cessarunt per legem Euangelicam, quin potius perfectiora facta sunt; eo quod declarata sunt melius, vt constat ex illis verbis Christi *Matth. cap*.5.*audistis quia dictum est antiquis non occides; ego autem dico vobis qui dixerit fratri suo Racha, &* Villalob. *in summa p*.1.*tract*.2.*dif*.3.*n*.2. & alij communiter. † Vbi addit non ob id existi- 9
mandum moralia præcepta legis veteris hodie nos obligare, vt talis legis præcepta, quia vt dixit D.Paul. *ad Ephes.c*.2. *Christus Dominus legem mandatorū euacuauit*, sed tantum nos obligare, eo quod sint iuris, & legis naturalis præcepta, cum illius legis veteris moralia pręcepta sint legis naturalis à Christo confirmata *Luc.c*.10. qui quando legis peritus retulit ei verba *Deut.c*.6. in quibus Deus mandabat diligere Deum, & proximum, ipse ei respondit *hac fac, & viues:* & hæc facilè percipiuntur ex his, quæ *sub Rub. nostri tit.d. q*.1. & dico infra *sub c.fin. de consuet.* † Igitur præ- 10
dicta præcepta moralia legis antiquæ seruantur

etiam hodie in lege Euangelica, quasi mera lex naturalis, vt rectè aduertit Castr. *de hæres.* verbo *lex* Sotus *de Iustitia, & iure lib.* 2.*q.* 5.*art.*4. Balboa *in d.c.*2.*de probat. sub n.*4.

11 Præcepta verò iudicialia communis est Doctorum sententia, quod aduentu Christi, & legis Euangelicæ promulgatione cessarunt iuxta textum nostrum, *& c.*1. *de Purificatione post partum*, vt explicant sancti Patres Pauli verba *ad Galatas cap.*3. ibi *itaque lex Pedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur, at vbi venit fides iam non sumus sub Pedagogo*, vt docent de his expressè D.Thomas 1.2.*quæst.*104.*art.*3. Couarr. *dict. lib.*1. *variar. cap.*17. Aragon. *de Iustitia dict. quæst.*87.*artic.*1. de quibus plura cumulat Azor. *dicto lib.*6. *moral. capit.*3. *per totum* vsque *ad* 23. Molina *de Iustitia tom.*6. *tractat.*5. *disp.*50. *ad* 73. Vasquez 1.2. *quæst.* 102. *artic.*4. *disputat.*183. *&* 184. & ad hæc sanè præcepta docent communiter Doctores pertinere illud *Deuteronomij*, cum aliis *cap.*19. ibi *in ore duorum, vel trium stat omne verbum*, de quo latè dixi sub *dicto cap.*28. *de testibus*, & notat Barbosa *in d. c.*2. *de probat*, sub *dicto num.* 48. & sub *dicto capit. nouit de Iudiciis*.

12 Cui resolutioni videtur obstare quia prædicta verba Deuteronomij sunt etiam hodie scripta in Euangelio *Matth. cap.*18. ergo videtur vt obligent iure Diuino Euangelico, vt asserunt Abbas *in cap. cum esses de testamentis num.*8. Beroius *in dicto cap.*1. *de probation. num.*1. ergo non benè dicimus, nec Doctores dicunt præcepta iudicialia omnino cessasse Christi aduentu, & promulgatione Euangelij.

13 Hoc tamen non obstante, etsi multis sit visum difficilè respondetur. Primo non constitui in Euangelio præceptum Diuinum nouæ legis, quoniam non præcepit omne verbum stare *in ore duorum*, pro vt in lege veteri erat, sed potius explicans præceptum de fraterna correctione iussit adhiberi vnum, vel duos testes, vt ita in ore duorum, vel trium stet omne verbum, id est existat verbum, & fiat plene probatio, pro vt in lege veteri fiebat.

14 Et vberius quia Christus Dominus in Euangelio nulla constituit præcepta, aut cæremonialia, aut iudicialia, iudicialia relinquens omni humano arbitrio; & licet aliqua præcepta iudicialia explicuit; hoc fuit propter prauum Phariseorum intellectum, & vsum, & authoritatem relatam *in ore duorum, &c.* de qua etiam *in c. licet* 23. *de testibus* cum aliis non referri quasi à Domino innouatam in Euangelio; ita vt hodie habeat vim obligandi, sed positam esse tanquam legem Diuinam antiquam, & iam antiquatam.

15 Et confirmatur quia lex Euagelica nulla alia continet præcepta, præter iuris naturalis, & Sacramenta, & fidei articulos, vt dixi sub *d. Rubr. de summa Trinitate, & fide Catholica*, & docent DD. cum D.Thom. 1.2.*q.*108. *artic.*1. *&* 2. Sotus *de Iust. & iure lib.* 2.*q.*8.*art.*2. Couarr. *in* 4.*p.*2.*c.*6.§.10.*à n.*1. Sed illud adductum Deuteronom, & Matth. *quod in ore duorum, &c.* non est præceptum naturale, nec pertinet ad fidei articulos, aut Sacramenta; ergo non erit præceptum
16 Euangelicum. † Et facit quia in eodem sensu solent Pontifices leges illas veteris testamenti Iudiciales sæpe adducere, quasi ad suadendum aliquid à se ipsis iustè statutum, vt colligit Balboa *supra in d.c.*2. *de probation. sub n.*50. *ex cap. parrochianos de decimis*.

His omnibus non parum videtur obstare textus *in c. cum esses de testamentis*, vbi Pontifex improbat consuetudinem requirentem in testamentis maiorem numerum testium, quam duorum, vel trium, tanquam à lege Diuina alienam. Et licet variè respondent glossa *in d. c.*2. *de probat.* relati à Menoch. *de præsumpt. lib.* 2.*q.*80. Couarr. *in d. cap. cum esses n.*3. Cano, *de locis Theolog. lib.*6.*c.*8. facilè alij conantur respondere dicendo iuxta iam adducta, textum illum loqui de lege, quæ olim Diuina erat Hebræis, quæ iam hodie cessauit, vt aduertit Fortunius *de vltimo fine* 17
*n.*140. Balboa *in d.c.*2.*n.*51. † Qui etiam aduer- 18
tit quod & si textus ille talem improbat consuetudinem ibi in vers. *improbamus* quasi legi diuinæ repugnantem, vt ibi non improbatur consuetudo; ex eo quod contraria sit legi diuinæ; sed quia verbis legis diuinæ antiquæ sit contraria, & generali totius Ecclesiæ consuetudini, quando duobus testibus in testamentis addebatur Presbyter Parrochialis.

19 Et ibi verbum *alienum* ibi significare, idest diuersum, & non conforme legi diuinæ veteris testamenti. Verùm non inde sequi illud esse iniustum, & alicui legi diuinæ contrarium obligari; propterea que adiecisse Pontificem esse alienum à sanctorum Patrum institutis, & Ecclesiæ consuetudine; & sic hæc omnia potuisse mouere Pontificem, vt improbaret consuetudinem, de qua mentio fit in illo textu.

20 Et addit Balboa, ex illo colligi apertè Pontificem non sensisse, esse legem diuinam obligantem, *quod in ore duorum, &c.* vt in veteri testamento scriptum erat. si quidem vltra duos, vel tres testes necessariò Parrochum requirit: & longè explicans Barbosa cum multis ab eo relatis *in dicto cap. cum esses* ita sub *num.*3. in vers. *verum*, amplectitur, omissis interpretationibus glossæ penultimæ, ibi Menchaca *de successionum creatione* §. 22. *à principio* Mantica *dialogo* 60. Zeuallos *in practicis quæst.* 319. Faquin. *controuers. iuri libr.* 6. *cap.* 47. & alia Conani *libr.*9. *comment. iuris ciuilis capit.*2. *ad finem*, quem reprehendit Bartholom. Philippus *in tractatu del consejo de Principes discursu* 7. *priuilegio* 24.

21 Et dicens Barbosa cum Azor. *p.*2. *lib.*5. *instit. mor. c.*4. *q.*3. vers. *quinto obiicitur* verba textus ibi *quia vero à diuina lege* intelligi scilicet de veteri Iudiciali, *quæ ait in ore duorum, vel trium*, quem morte Christi cessare, sublatumque esse, & si vellet Pontif. Innoc. III. ibi quod in locis temporali Ecclesię subiectis, seruaretur in testamentis, non abrogando in totum leges ciuiles maiorem numerum testium exigẽtibus, cum solùm loquatur de terris Ecclesiæ subiectis: alia plura videnda scribit ex aliis Barb. sub *d.n.*3. vers. *patet*, & vers. *ad illam*, qui *num.*4. cum Menochio verba ibi textus nostri *esse alienum*, explicat non quod omnino ei aduersetur, sed remotum hoc esse vltra ius diuinum.

22 Cæremonialia etenim præcepta legis veteris testamenti certum est etiam Christi aduentu, & legis Euagelicæ publicatione cessasse omnino, & Sacramenta illius legis, vt patet ex D.Paulo in relato loco *ad Ephes.*2. *Christus Dominus legem mandatorum euacuauit*, & eodem *ad Hebr.*7. iuxta textum nostrum, *translato Sacerdotio necesse est, vt legis fiat*; ob quod idem Paulus *ad Galat.*

Galat. 5. dicit *si circumcidimini nihil Christus vobis prodest*, docet Villalobos *in summa dict. p.* 1. *tractat.* 2. *diffic.* 3. *num.* 2. Couarruu. Azor. Vasq. Salas, & alij iam relati, & omnes ex D.Th. 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. iuncta *q.* 104. *art.* 3. & per textum notitium, & *dict. cap.* 1. *de Purificatione post partum.*

23 Obstat huic absolutæ resolutioni textus *in dict. c. fin. distinct.* 6. *in* vers. *his itaque*, dum docet præcepta cæremonialia, veluti *de agno, & similia*, licèt quoad superficiem videantur mutata, sed secundùm moralem intelligentiam, & mysticam interpretationem, mutabilitatem non recipere, vt nonnulli explicant ea doctrina D. Thumæ 1. 2. *dict. quæst.* 99. *artic.* 3. *ad* 2. quod præcepta cæremoonialia aliqua ex parte ad legem naturalem pertinebant, ex alia vero ad cæremonias, vt exemplo de Sabbato sanctificando, quia quod Deus colatur præceptum est naturale; sed quod Sabbatum ad Diuinum cultum determinaretur, cæremoniale pertinens ad positiuam legem, de quo latè dixi sub *c. licet de feriis, & in d. Rub. à n.* 17.

24 Tamen etsi ex prædicto modo sequendi videatur dicendum cæremonialia præcepta pro ea parte, qua ius naturale adhuc durare, cessasse autem pro illa, qua cæremonialia sunt. Verùm quia glossa optimè expendit *in d. §. his itaque dicendo*, quod eorum, quæ continentur in lege, alia sunt moralia, quæ mores informant, sic intelligenda, vt ipsa verba sonant, vt *diliges Deum, non occides, honora Patrem*; de quibus notatur *in cap. quid in omnibus* 32 *q.* 7. Mystica autem sunt figuralia, quæ aliud significant, præter id, quod littera sonat.

25 Horumque alia sint Sacramentalia, de quibus ratio reddi potest: quare ad litterã sic fuerint præcepta, vt de circũcisione & obseruatione Sabbati, de quibus agitur *in c. maior. de baptis. in tex. nostro, & in d. c. licet de feriis.* Cæremonialia inquam, de quibus ratio reddi non potest; quare ad litteram sint mandata, *vt non arabis, in boue, & asino c. in noua* 16. *q.* 7. *non feres vestem de lana, & lino con-*
26 *textum, non feres agrum diuerso semine.* † Concludens legem quantum ad moralia mutationem non recipere, quantùm ad cæremonialia, & Sacramentalia mutari, in quantum ad litteræ superficiem, sed non ob hoc dici mutatum naturale ius, quia in his non consistebat.

27 Nihilominus autem Barbosa *in d.* vers. his itaque *sub n.* 7. verbo *sed alius* ex Bruno, & Albertino dicit vt videatur alius illorum verborum sensus, si aduertas mysticam interpretationem idem esse, quod absconditam, seu latentem, per quam aliud, seu plus intelligitur, quàm littera, & verba sonant *ex c.* 1. *in princ.* vers. *ad exhibendum de sacra Vnctione*; & sic sensum Gratiani *in d. c. fin. dist.* 6. esse quod licet cæremonialia præcepta secundùm corticem litteræ cessauerint, & iam iam non obligent quoad moralem tamen sensum, & mysticam interpretationem, quæ sub illo verborum latebat, adhuc durent, & licitè seruari possint, ac debeant, dicens sic fieri manifestum exemplis, vt Deuteron. *c.* 22. scilicet *non arabis, &c. non indueris vestimento ex lana, linoque contextum:* nam si solam verborum superficiem consideres, cessabit omnino præceptum, nec enim in boue, & asino arare, nec ex lino, & lana lino contextas inducere vetamur in lege Euangelica, secus si mysticam interpretationem attendas, secundùm quam in illis verbis præcipiebatur, ne homines disparis religionis, vel professionis in simul sociarentur.

Vt interpretatur *dict. cap. in noua* 16. *quæst.* 7. & 28
cap. causam 27. *de electione* iuncta *clem.* 1. *eodem titul.* Ex quibus constare ait secundùm hunc sensum præcepta illa non cessasse, sed adhuc durare, vel si sensus ad hoc detinetur, qui in Christiana religione miscent ritus Iudaicos, & Circuncisionem cum baptismo, vt sentit Pierius *Hierogl. lib.* 4. vers. *versi coloris*, & damnatam esse hæresim inquit textus *in dict. cap. maiores in princ.* vers. *absit de baptismo.*

Aliud vero exemplum adducit Albertinus *de* 29
hæreticis lib. 6. *quæst.* 12. §. 4. *à n.* 11. scilicet de non edendis carnibus porcinis, & cum eo Babosa *in dicto c. fin. sub dist. n.* 7. *in fine*, vbi quod rectè procedat, si aduertamus animal illud hominis lasciui, & luxuriosi Hieroglificum Ægyptiis fuisse, vt sentit Horatius *in Epistola*, dum inquit *Epicurei de grege porcorum* explicans Pieri. *lib.* 19. §. *luxuriosæ delitiæ.*

Etenim hæc omnia latius, aut clarius expli- 30
cata non dissonant ab explicatione relata dictæ glossæ verbo *his itaque dict. cap. fin. dist.* 6. vbi resoluit quod lex quoad moralia non recipit mutationem, & quantùm ad cæremonialia, & sacramentalia eam recipere, quantùm ad superficiem litteræ, sed non ob hoc dici mutatum ius naturale, quia in his non consistebat ius naturale, quoad superficiem litteræ, secundùm quam hęc sunt mutata; sed quo ad mysticã, intelligetiã secundũ quam non sunt matata cũ mysticus eorum intellectus non sit mutatus. † Secundũ quod 31
debet intelligi textus *in c. Marchion.* 1. *q.* 1. dum ait quod lex non dicitur mutata. † Vnde iam opere 32
pretium est breuiter videre quæ differentia adsit inter præcepta Iudicialia, & cæremonialia veteris legis, cum iam dixerimus ea omnino cessasse modo dicto. Et breuiter respondeo cum Couarr. *d. lib.* 1. *variar. c.* 17. *sub n.* 1. & Barbosa *in d. c.* 2. *de probat. num.* 50. *in fine*, quod cæremonialia post Christi aduentum, & mortua sunt, & mortifera; sed Iudicialia inquam mortua, & non mortifera: nam hodie à Legislaturibus suscitari possent, & obligabunt quasi de nouo statuta, non vero virtute legis antiquæ.

Sicque procedere *textum in capit. de adulte-* 43
riis capit. 1. *de homicidio, capit.* 1. *de iniuriis*, iuxta singulas eorum species, & ita etiam expendens Barbosa *in dict. cap. final. distinct.* 6. *num.* 4. ait quod etsi vtraque per aduentum Christi sint euacuata, iudicialia tamen mortua, cæremonialia etiam mortifera; illa enim etsi obligandi vim non habent, sed non inconueniens esse suscitari per legem humanam, vt contingit in præcepto de decimis soluendis, quod licet quoad congruam sustentationem iuris naturalis sit quoad quotam tamen, id est decimam partem fructuum, hodie tanquam Ecclesiasticum obligat, quia lex Canonica veterem illam legem renouauit, vt notant omnes per *textum* ibi *in d. c. Parrochianos de decimis* cum multis ibi adductis per Barbosam, *& in d. c.* 1. *de homicidio, c.* 1. *de iniuriis, c.* 1. *de adulteriis.*

Sed prædicta cæremonialia, quà talia, & mor- 34
tua sunt, non obligant, & mortifera quæ per legem humanã suscitari non potuerunt: nam cum ex ea parte, qua cæremonialia sunt principaliter, & per se instituta, sint figuranda Christi

venturi mysteria, sequitur vt eorum obseruatio post Christi aduentum præiudicet veritati fidei, qua profitemur Christum venisse, & mysteria omnia, quorum illæ cæremoniæ erant figuræ, iam impleta esse.

35 Et sic meritò, vt latissimè prosequuntur Albertinus *in Rub. de haret. lib.6.q.*12.§.4.*à num.*11. Brunus *de caremon. lib.*4.*c.*8. & alij per textum *in c.*3.*& in cap. contra Christianos de haret. lib.*6. dixerunt tales cæremonias obseruantes condemnandos esse vt veros hæreticos : tradit Barbosa *in d.c. fin. n.*5. vbi *n.*6. ex doctrina Stephani, Durantij *de ritibus Ecclesia lib.*1.*à c.*2. & ex Diuo August. *Epistol.*86. dicit cæremonialia præcepta *qua*
36 *talia modo* dicto accipi. † sed illa inquam, quæ non figurabant aduentum Christi, sed ad deuotionem pertinebant licitè lege Euangelica retineri, vt sunt *templa, vestes, altera,* & similia, quæ & rem, & nomen tenent, vsu tamen significatione, & intentione differri post Christi aduentum, sic ex doctrina, etiam *textus in cap.*1. *de consecrat. dist.*1. vt latè prosequitur *in dicta Rubr. de haret. quæst.*12.§.4. *à num.*11. videndus, & vt explicant Doctores cum Diuo Thoma *distinct.*87.*art.*1. secus contingere in Iudicialibus aliquibus præceptis, in quibus licet detur aliqua significatio in futurum, quia tamen id erat in consequentiam lege Canonica suscitari non inconuenit.

37 Ad secundum quæstionis partem, an lex veteris testamenti cessauerit à morte Christi, aut post Euangelij promulgationem, seu in quo puncto cessauerit, fuit antiquitus grauis admodum controuersia inter D. August. & D. Hieronym. vt patet ex Epistolis de vno ad alium alternatiuè scriptis, vt notat Villalob. *in summa dicta p.*1 *tract.*1.*dif.*3.*n.*2. *in fine* : agunt latè expositores cum D. Thoma 1.2. *quæst.*98. Suarez *de legibus lib.*9.*à cap.*10. Etenim D. August. quem sequitur D. Tomas 1.2.*q.*103. *art.*4. & communis schola Theologorũ docet legem veterem mortuam statim fuisse per mortem Christi, non tamen mortiferam, nisi post sufficientem Euangelij promulgationem : ita etiam Sotus *de Iustitia lib.*2.*q.*5.*artic.*4. Albertin. *in Rubrica de heret. lib.*6.*q.*12.*dicto* §.4. *à num.*20. & multi quos latè refert Henriquez *lib.*2. *summæ cap.*2. §.4. Suarez *tom.*3.*disp.*27.*sect.*4. dicentes vsque ad illam licitum fuisse eis, qui ex Iudæis conuertebantur eam obseruare. Et pro hac Augustini sententia, solet expendi Trident. *sess.*6. *c.*4. *ibi post Euangelium promulgatum.*

38 Et licet validissimè D. Hieronym dicat statim post Christi Passionem, per quam omnia veteris legis consummata sunt, quando Ioann. *c.*14 dixit *consummatum est*, & Sacerdotium translatum fuit, in cuius rei signum velum templi scissum fuisse interpretes adnotarunt, nec deinceps licitum fuisse in cæremoniis veteris legis spem ponere, iuxta illud Pauli *si circumcidimini Christus nihil vobis prodest*, vt refertur *in cap. maiores*
39 *de baptismo.* † Tamen existimo nihilominus standum esse sententiæ Diui Augustini, tam authoritate Doctorum eam tenentium ; tum quia in qualibet positiua lege sit promulgatio necessaria, iuxta quæ dixi *supra in Rub. q.*7.*&* 8. sequitur dicendum cum Augustino legem veteris testamenti non ex integro nempe vsu licito cessasse vsque ad sufficientem Euangelij promulgationem.

Et confirmatur ex sequentibus, quia si omni- 40
no illa lex cæremonialis, & Sacramentalis cessauerit. Paulus post Christi Passionem actor. c. 6. non circumcideret Timotheum, vt narrat fecisse, nec se purificaret, nec retonderet se more Nazaræor. contra quod narrat fecisse *act. c.* 21. † Vnde 41
etsi Paul. *ad Gal.*2. reprehẽdisset Petrũ, se à gẽtibus segregabat : tamen Patres ibi liberum eo quod reddunt Petrum à tali reprehensione, vt optimè, & latè explicat Baron. *tom.*1. *an. Christi* 51. *à c.*23. sequitur Barbosa *in d.c. fin. dist.*6. *sub n.*8. addens conueniens fuisse tempus illud publicationis per dispensationem indulgeri, tum vt sufficiens notitia nouæ legis per promulgationem haberetur. Tum etiam vt lex vetus, & Synagoga religiosè, & cum honore aliquo sepeliretur : sic omnes cum D. Thom. supra latè, & benè Brunus *de cæremon. c.*8. *pag.*3.

Dubium verò hic esse potest, quo autem anno 42
facta censeatur sufficiens Euangelij promulgatio nonnulli existimant ad diem Pentecostes prorogatum fuisse sic probantes ex illo *actor. c.*2. quo habetur, vt Apostoli Spiritu sancto repleti sunt; & quod summus ille præco Petrus in Regia vrbe Hierusalem explicauit Euangelicam doctrinam summam, alij inquam Petrus, vt refert Barb. *in d. cap. fin. dist.*6.*n.*9. & eos sequendo abundè enumerat Henriq. *d. lib.*2.*c.*2.§.7. omninò videndus, censent vt probabilius fuisse tempus excidij Hierusalem facti à Tito, & Vespasiano anno 40. post Christi Passionem, quo tempore mortui erant omnes Apostoli, atque etiam vltimus Ioannes, qui per omnes orbis prouincias diuisi io vniuersam terram, euangelicam doctrinam prædicauerant, iuxta illud *Ps.*18. *in omnem terram exiuit sonus eorum, iuncta authoritate Pauli ad Coloss. Euangelium, quod audistis prædicatum est in vniuersa creatura.*

Ad tertiam quæstionis partem cum sublata lege 43
veteri lex successerit euangelica, vt motum est, & patet ex his, quæ latè scripsi *in Rub. & tit. de sum. Trin. & fide Cath.* ideò breuiter respondeo differre in multis legem Euangelicam à lege veteris, testamenti, Primo quod illa lex testamenti veteris pro solo populo Israelitico data est, vt patet ex *Deuter. c.*1. *Exod. c.*19. ibi *eritis mihi in populum peculiarem.* Et *Ps.*149. *non fecit taliter omni nationi.* Lex autem Euangelica vniuerso mundo data est, & omni creaturæ, vt patet ex Verbis Christi Domini *Luc.*16. ibi *euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ*, id est omnibus hominibus, vt videtur declarasse, *Matth. c. vlt. in fine* ibi *docete omnes Gentes*, vt eleganter ibi explicauit Maldon. apud quem videbis quare Christus *Mat.*10. *mittens Apostolos* Præcepit *in viam generationis ne abieritis, &c.* & nunc dimiserit eos in vniuersam terram: videbis Sotum *de Iust. lib.*2. *q.*8. *art.*2. vers.4. vbi notat hanc legis differentiam; & sit de rationibus quare lex vetus pro solo populo Israelitico, & non aliis latè, & benè tractant D. Thom. 1.2. *quæst.* 98. *artic.* 4. *&* 5. & cuius expositores, Sotus *dicta quæst.* 8. *art.*3. & patet ex Paulo *ad Roman.*4. dum interrogans quæ vtilitas Circumcisionis, respondet *multum per omnem modum, quia credita sunt illis eloquia Dei*, & capit. 3. *quorum adoptio, & Legislatio.* Et hac de causa multi existimarunt Iustitiam belli apud Indos, de quo supra dixi.

Secun

44 Secunda differentia quod lex vetus sensibile, & terrenum bunum suis cultoribus promittebat, ioxta illud *Isaia c.1. si volueritis, & audieritis me mona terra comedetis*; at vero Euangelica bona spititoalia, vt constat ex initio prædicationis ipsius Christi *Matth.4. pœnitentiam agite appropinquabit enim Regnum Celorum*, & *Matth.5. beati pauperes.*

45 Sicque hanc differentiam notando Sotus supra, Vibaldus *in Candelabro c.6.à n.23.& c.7.n.4.* Saytus *in clavi Regia c.1 .n.4.lib.4.* Barbosa *in dicto cap.fin.dist.6. num.*18. addunt quod lex vetus dicitur, externus tantùmmodo actus præcipere; non autem internos; & ob id Christum dixisse *Matth. cap.5. nisi abundauerit Iustitia vestra plusquam scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum*: quibus clarissimè opponit verbis virtutem,& excellentiam legis Euangelicæ legi veteri.

46 Tertia quæ hic pcouenit differentia est, quod cum Sacramenta veteris legis, quæ cæremonialia dicebantur, vel legalia, vt iam explicui, cessasse Christi passione, & legis Euangelicæ publicatione, seqoitur vt illa differant etiam à Sacramentis nouæ nostræ legis Euangelicæ, iuxta Concil. Florent. *in decreto de vni Armenorum*, Trident. *sess.7.can.6.7.& 8.* nam Sacramenta nouæ legis continent gratiam, & condonant his, qui Sacramenta dignè recipiunt ex opere operato, vt Dei instrumenta, quia claudunt,& continent in se merita Passionis Christi ex sua Diuina institutione.

47 Tamen Sacramenta veteris legis, nec continebant gratiam in se, nec eam dabant, solùm Deus illam dabat, qua illa applicabantur Sacramenta: quare D.Paul. *ad Galat.*2. illa Sacramensa vocauit *egena elementa*, ob idque est de fide Catholica, vt noo solùm differant Sacramenta nostræ legis Euangelieæ ab illis legis veteris; in eo quod sint alij ritus, aliæ cæremoniæ, vt definiuit Trid.supra, *can.*2. sed etiam in primo dicto, vt definiuit Florentinum supra: ita docent communiter Theologi, & Summistæ omnes illi, quos congerit Barbosa *in initio d.sess.7. n.4.* vbi pro doctrina *dict.can.2. & n.8.9. & 10.* vbi pro doctrina dictorum *can.6.7.& 8.* quibus hæc dicta fundantur infinitos agentes, refert etiam iuristas.

48 Dubium tamen de hac differentia potest esse, quia vt dictum est Circumcisio erat Sacramentum veteris legis, qua vt dixit Innocent. *in dicto cap. maiores de baptismo*, dimittebatur originale peccatum; & sic videtur dicendum, vt ea conferret gratiam, cum sine ea non dimitteretur.
49 tur. † Sic Circumcisionem differre ab aliis Sacramentis veteris legis: nam ea gratia conferebatur non obstante quod Minister, qoi illum adnistrasset esset malus, non sic io cæteris, cum in illis daretur pro mensura deuotionis Ministri. Et sic quod non obstet Florentinum, in quo cauetur Sacramenta veteris legis gratiam non causasse, sed tantùm conferendam præfigurasse.

50 Sed respondetur vltra quæ de Circumcisiooe dico, & de baptismo *infra in dictis cap. maiores*, & aliqua sub *quæstione sequenti*, vel qood Florent. Concilium non fuit alloquutum de Circumcisione, quæ non fuit instituta io veteri, sed ante annos 400. tempore Abrahæ, vel quod circumcisio gratiam non præstabat ex opere operato, sicut nostra Sacramenta, quia non continebat nostræ redemptionis pretium solutum, sed pretium soluendum, & pretium soluendum etiam si de eo adsit schedula, vel chirographum vim redimendi captiuum, non habet *ex opere operato*, sed tantùm ex æquo, & gratitudine admittentis scripturam, & schedulam obligationis; ob idque non esse dicendum Circumcisionem, contulisse gratiam ex opere operato, sed tantùm, vt Scotus dixit *in 4. dist.1. quæst.6. per modum operis operat*: & latè declarans Suarez *in 3.p. disp.10. sect.2.* verbo *quo circa*, aliis verbis dicit contulisse gratiam præter opus operantis.

Quarta, inquam est differentia quod lex vetus 51
ad tempus duratura data est, Euangelica verò vsque ad finem mundi. † Quinta quod lex vetus
scripta est in tabulis lapideis, Euangelica verò 52
in cordibus hominum, de quibus dico latè quæstione sequenti.

Sexta est differentia, quia lex Euangelica ab 53
ipso Deo Christo Domino ore proprio promulgata est *Math.5. aperiens os suum docebat eos*: quæ verba Barbosa ex aliis *dict. c. fin. dist.6. sub n.14.* non ad Pleonasmum, sed mysterium aliquod, & maximum continere notat ex Patribus; nam primo volunt Diu. August. & Gregor. quod Christus, qui ante Prophetarum os aperiebat, nunc suum os apperiens, docebat *Beati pauperes, &c.* vt videtor explicasse D. Paul. *ad Hebr.* dum inquit *olim Deus loquens in Patribus & Prophetis nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio*, vt explicat Sotus *d. lib.1. de Iustitia q.1. art.2.conclus.3.* & plura referens Maldonatus *eodem cap.5. vers.2.* hoc non improbat. † Sed lex 54
veteris testamenti per Angelos fuit ordinata, & Moysis Ministerio promulgata ex dict. authorit. Pauli *ad Galat.3.* ibi *lex data est per Angelos in manu Mediatoris.* & *act.7. hic est, qui fuit in solitudine cum Angelo, qui accepit verba vitæ dare nobis*, & infra *qui accepistis legem in dispositione Angelorum*, quod docuit D.Thom.1.2.q.98. *art.3.* pertinere ad illius legis imperfectionem, eumqoe illa lex vetus esset seruitutis, conoeniens erat, vt daretur per Ministros ioferiores; sed quod Deus verè immediate in persona sua hominibus loqueretur, eisque legem daret, fuit,& est perfectio legis, quæ solùm Euangelicæ legi fuit ceseruata.

Septima est differeotia quia lex vetus onos gra- 55
ue & importabile continebat. Lex ioquam euangelica noua, suaue dicitur continere quia illa vetus timore pœnarum; nostra autẽ ad opera inducit, & præcepta per charitatem,& maiorem, vt prosequitur *tex.in c.hæc autem §.in l.23.q.4.* & sic eleganter D.aug. *lib.contra Ademantum* dicit *breuis differentia legis,& Euangelij, est timor,& amor.*
† Secũdo quia legis veteris innumera essent præ- 56
cepta,& nonnolla difficillima, cum cõmemoret ex Rabinis Albert.Magnus, vt refert Barb. *d.c. fin.dist.6.n.19. sexcenta tredecim*, quia tot suot ossa in humano corpore, vt etiam post illom notat Vibald. *in candel.d.c.6.* Sed lex nostra Euangelica pauciora habet præcepta.

Nam Christus Dominus nulla posuit præce- 57
pta iudicialia, cæremonialia verò pauciora, illa tantùm, quæ continentur in Sacrameotis nouæ legis à Christo Domino institutis; septem videlicet, quę omnia non sunt omnibus necessaria,
vt tradimos *infra de Sacramentis in genere.* † In- 58
ter quæ vero, quod prima facie videtur, difficile

est confessionis præceptum auricularis, de cuius vtilitate, & fructibus dico latè infra sub *tit. de pænit. & remiss. ibi in cap. omnis vtriusque sexus*: de hac inquam differentia scripserunt Doctores cum D. Thoma 1. 2. *q.* 108. *artic.* 4. latè Albertin. *in Rubr. de hæret. dicta quæst.* 12. §. 4. *à n.* 24. Sayrus *in claui Regia supra num.* 4. vers. *denique* Sotus *d. lib.* 2. *de Iust. quæst.* 8. *art.* 1. per totum Vibaldus *supra c.* 7. *à n.* 12. vides enim quantus sit differentiæ excessus illius veteris legis in tanto numero præceptorum cæremonialium.

59 Nam etsi præcepta moralia sic nunc nos obligent immutabiliter, quemadmodum obligabant in illa lege, quia à passo Christo non expirarunt, eo quod sunt naturalia, in perpetuumque permansura, vt docent Gregor. Lopez *in l.* 32. *glossa* 3. vers. *vt dixi superius tit.* 9. *p.* 6. Rochus *in cap. fin. de consuet. sect.* 2. *num.* 1. Rebuffus *tom.* 3. *ad leges Gallicas in præfat. titul. de consuetud. n.* 45. Nauarr. *de datis, & promissis* §. *octauo noto n.* 13. *post princip.* & patet ex multis quæ dixi supra *in Rubrica q.* 1. *& sub Rub. & tit. de summa Trinitate, & fide Catholica.*

60 † Tamen illa præcepta moralia nos non obligant, vt data in lege antiqua scripta, sed quia sunt legis naturalis præcepta, quæ continentur in decalogo, vt sæpè iam diximus. Etenim vt latè, & optimè docet Thena legendus lex noua est seruanda, vt scribit *in Epistola ad Hebr. dif.* 1. *sect.* 1. *& c.* 7. *dif.* 6. *sect.* 1. *&* 4. *& diffic.* 8. *cap.* 8. *& diffic.* 4. *&* 5. *per totam, & cap.* 1. *dif.* 1. *&* 2.

QVÆSTIO II.

An lex noua differat à lege veteris testamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus: & an lex vetus potuisset dici aliquo modo æterna, & in quo sensu, vt differat ab æternitate legis Euangelicæ: & an quemadmodum lex vetus data fuit scripta sic, & nostra lex Euangelica, an instar legum humanarum scripturam requirentium: & an potestates nostri temporis comparentur antiquis prætoribus?

SVMMARIVM.

1 *Lex Euangelica differt à lege veteris testamenti in Sacerdotio, & in Sacerdotibus.*

2 *Sacerdos est ille, qui est dedicatus Deo, & consecratus, vt peragat, & celebret sacrificia, fuitque inter Romanos, & varias nationes Sacerdotij nomen magni honoris, plus inter Christianos* n. 3. & 4.

Sacerdotes vocantur Angeli, & Dii, qui in antiquitatis obseruatione non eligebantur, nisi nobilitate, probitate, & prudentia prædicti; sicque extiterunt apud Romanos, Græcos, Ægyptios, aliasque nationes in dignitate, n. 4.

5 *Sacerdos, & non alius preces pro populo, & sacra offerebat, & talis qui intelligeret, doceretque quo pacto donaria diis, & sacrificia essent offerenda; erantque Sacerdotes diuersi generis, vt Cicero ait ibi.*

6 *Sacerdotes habuit Dominus in omni statu, tempore naturæ, legis, & gratiæ, & isti perfectiores multò aliis. Ethnici enim non erant propriè Sacerdotes, & Iudæi nulli nullum accipiebant spiritualem caracterem.*

7 *Sacerdotes in lege naturæ, & legis non recipiebant gratiam ex vi ipsius institutionis, vt sic recipit Sacerdos Euangelicus, qui & recipit etiam signum quoddam spirituale, caracterem scilicet,* n. 8.

9 *Sacerdotes in lege naturæ creabantur potestate humana, quorum Numa instituit genera quindecim, præter illos antiquissimos Pinarios, & Poticos Herculis Sacerdotis, & Arnales fratres; item & Augures, Saleos, faciales, Patres patratos.*

10 *Respublica potestatem creandi Sacerdotes, quam abstulit Dominus adueniente lege, dando eam cuidam populo, quam recipit in suum peculiarem,* Iudæorum *scilicet, vt* n. 11.

11 *Sacerdotes in lege veteri, & Dei præcepto, assumebantur tantum ex vna tribu de duodecim populi Iudaici, & ex familia Aaron, ex reliquis vero familiis Leuiticis assumebantur reliqui templi Ministri,* n. 12.

12 *Filij Sacerdotum, eo ipso, quod erant filij eorum habebant ius ad Sacerdotium; non tamen vsum, nisi post consecrationem, quæ fiebat per olei aspersionem, non vnctionem; hæc enim erat summi Sacerdotis.*

13 *Sacerdotes Euangelicos creandi authoritas, Diuina est deriuata à Christo Domino in Apostolos, & præter hos in Episcopos, qui non per generationem, sed per consecrationem ex quolibet Christiana familia, possunt hominem in Sacerdotem eligere.*

14 *Christus fuit verè, & propriè Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, explica, vt* num. 19. *Deus enim vt Deus non potest esse Sacerdos.*

15 *Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis antiquis in potestate conficiendi corpus, & sanguinem Christi, & in sacrificio, quod offertur; quia illi, panem, & vinum, aut animalia Deo offerebant; nostri autem Christum Dominum Dei Filium sub speciebus panis, & vini æterno Patri offerunt,* n. 16.

17 *Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis in potestate absoluendi à peccatis, quam cæteri non habebant.*

18 *Iudæi opponebant Christo, dicentes soli Deo competere potestatem absoluendi à peccatis.*

19 *Sacerdotes antiqui coniugati erant, & ducebant vxores, Euangelici autem sunt in statu continentiæ, qui est perfectior, vbi qua ratione sic factum, &* n. 20.

20 *Christus primus Sacerdos fuit continens, quem debuerunt imitari cæteri Sacerdotes Euangelici.*

21 *Legis humanæ ratio est, quod sit iusta, & recta & sic permanens, perstans & solida.*

22 *Circumcisio Genes. c.* 17. *& ritus Agni Pascalis* Exod. 12. *fœdus æternum, & sempiternus dicitur, explicatur,* n. 27. & 28.

23 *Fœdus nouum promissum fuit in lege veteri dicendo*, nouum vitauit prius.

Lex vetus fuit à principio posita, & data ad tempus, donec scilicet veniret ad semen, id est Christus d. n. 23.

24 *Eucharistia Sacramentum institutum fuit, finita cœna legali, seu cæremoniali Agni Missa Sacrifi*

Digitized by Google

prædictum esse à Malachia per verba ibi à solis ortu *d.n.24.*

25 *Cæremonialia in figura contingebant , quæ pro pueris data dicabantur, Euangelium probtris iam perfectis.*

*Euangelij pedagogum, legem vocat D. Paul. ad Galat.*c. 3. *diciturque Euangelium , quasi bonum optatum, seu factum offerens nuntium, vt* n,37.

27 *Exodi* c.27.& o.28.

28 *Particula* in æternum , *non semper significat æternam permanentiam vsque ad finem seculi, sed aliquando durationem longanam, & indefinitam.*

29 Cpa.14.Genesis, *vbi Melchisedech panem, & vinum obtulit* & c.9. *Aaron animalia. Vide supra* n.14.

30 *Lex Euangelica scripta tantùm dicitur , quia est, & debet esse in cordibus hominum , cum in ea , quod consistit est gratia Spiritus sancti, quæ non scribitur exterius , sed interius. in anima infunditur* num. 32. in fine 33. & 34.

31 *Spiritus sancti aduentus dicitur plenitudo temporis.*

32 *Euangelium lex spiritus appellatur, & nos gratia legem appellamus antonomasticè, quia vetus pœnas, noua autem veniam promittit , & misericordiam pœnitentibus.*

33 *Lex Euangelica , etsi videatur conueniens , vt scriberetur à Christo Domino; tamen cur non sic, sed verbo expenditur* n.34.

35 *Lex naturalis fuit indita mentibus hominum, sed cum qua differentia Euangelica indita tantùm sit explicatur n.36.*

37 *Lex Euangelica successit , sublatâ lege veteri, quæ dicitur secunda legis Diuinæ scripta speci-.*

38 *Filius Dei sperandæ salutis nostra causa homo factus , morte sua , peccata nostra condonauit , soluit inimicitiam inter Deum , & hominem.*

39 *Potestates nostri temporis , non sunt sicut Pratores antiqui , qui erant pars iuris communis, vt* n.41. *sed in quibus æquiparentur* n. 41. & 42.

40 *Pratores nostri temporis faciunt edicta , etiam contra statuta locorum , suadente publica vtilitate, sic causa superueniat , postquam iurarunt in suo introitu seruare statuta ciuitatis , saltim quando copia Principis haberi* n.42.

41 *Pratores nostri temporis , qualiter , & in quo æquiparentur Pratoribus antiqui temporis* n.42.

43 *Pratores nostri temporis recedere non possunt à iure scripto per viam decreti particularis, nisi æquitas illud suadeat quæ sit certa , secus si incerta, etsi verbo eius sunt præcisa.*

5 D primam quæstionis partem dicendum est ex nostro textu legem nouam Euangelicam differre à lege veteris testamenti in sacerdotio, & in Sacerdotibus , & aduertendo quod sacerdotij appellatione continetur omne sacramentum , quo gratia confertur, vt iam *supra q.* 1. notaui , & vt docent hîc Ioannes Andreas Ancharranus , & alij antiqui, & Barbosa *num.* 2. *in fine* ex Anton. Rieciulo *de iure personar. extra gremium Ecclesiæ existentium lib.* 2. *c.* 1. *n.* 9. sequitur dicendum vt cum Sacerdos sit proprius Minister sacramenti , quidquid de Sacerdotibus hîc dicatur nouæ legis , pertinere etiam ad Sacerdotium translatum in textu nostro.

Est enim verum vt Sacerdos sit ille , qui est 2
dedicatus, & consecratus Deo, vt peragat, & celebret sacrificia, & inter Romanos fuisse Sacerdotum sortes varias, & licet apud nationes omnes fuerint in magno honore , sed inter Christianos merentur admodum reuereri propter sacramenta, quæ administrant † vocantur Angeli, 3
& Dij, sic ex aliis dicit D. Hieronym. *de sanabria in suo legicom. Ecclesiast.* verbo *Sacerdos :* alia adducens , vbi qui dicantur Sacerdotes. † Et erat 4
etiam antiquitate obseruatum, vt non eligerentur sacerdotes, nisi nobilitate, probitate, & prudentiâ prædicti , & sic extitisse apud Græcos, Ægiptios, Romanos, aliasque nationes, hosque diuersi generis in dignitate. † Et vt ait Plato *in* 5
dialogo de Regno , non cuique licebat præces effundere pro populo , sacra offerre , publica, ac priuata sacrificia procurare , vota suscipere, religiones interpretari, atque omnem Diis cultum exhibere , sed oportere , vt esset Sacerdos , & quidem talis, vt intelligeret, doceretque quo pacto donaria Diis , & sacrificia essent offerenda. Item quâ ratione vouendum esset , quidue boni esset à diis petendum. Et sic Cicero *de legibus lib.* 2. dum dixit *Diuisque aliis, alij sacerdotes omnibus, Pontifices, singulis, flamines sumpto,* vt interpretaretur adiecit *descriptio Sacerdotum nullum iustæ religionis genus prætermittit, nam sunt ad placandos Deos alij constituti qui sacris præsunt solemnibus ad interpretanda alij prædicta vatum , nec multorum, ne esset infinitum , nec vt ea ipsa , quæ suscepta publicè essent , quisquam extra collegium nosset* alia multa ex bonis Authoribus hic adiicienda tradit videndus Anastasius Germon. *lib.* 1. *de sacror. immunit. c.* vbi *de vario sacerdotum genere, eorumque necessitate.*

Vnde iam possumus dicere quod Dominus in 6
omni statu habuit sacerdotes, & sic tempore naturæ, legis , & gratiæ ; sed vt prosequitur Toletus *in summ. lib.* 1. *c.* 2. dum refert differentias sacerdotum, legis, gratiæ ab aliis , ait quod isti gratiæ sunt perfectiores multo aliis omnibus, quorum perfectio ex his, in quibus ab aliis differunt, manifestantur : nam vt Sotus *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 4. præscripsit, Ethinici non proprie erant sacerdotes , & Iudæi nullum accipiebant spiritualem characterem, & Andreas Victorelus Toleti Additionator multis comprobat, quod fuerint in omni statu Sacerdotes aliquos legis naturalis, multos etiam scriptæ.

Et sic primo differre quia in lege naturæ , & 7
legis per institutionem non sanctificabatur sacerdos, nec recipiebat gratiam ex vi ipsius institutionis, sed sacerdos Euangelicus gratiam recipit per ipsam institutionem, quę vnum est ex septem sacramentis gratiam ex opere operato conferen- 7
tibus. † Et non solùm gratiam recipit , sed signum quoddam spirituale , quo interius insignitur dictus character, quod est signum, & potestas mirabilis , vt infra dico *de sacramentis non iterandis.*

Etenim etiam differunt quia sacerdotes in le- 8
ge naturæ creabantur potestate humanâ , quia

Digitized by Google

vt respublica habebar potestatem creandi hos
Iudices, illos Duces, istos alterius muneris, vt
legimus de Numa, qui quindecim sacerdotum
genere instituit, præter illos antiquissimos Pi-
narios, & Poticios, Herculis Sacerdores, &
Aruales fratres, item, & Augures, Salcos fecia-
les, Patres Pattatos, vt refert Varo *lib. 4. de lin-
gua Latina*, inter quos à Numa quindecim no-
minatos singulis Diis flamines destinatos ex il-
lo, nonnullos exprimit Anastas. Germoo. *d.c.3.*
10 *lib. 1. immunit. num.* 6. alia curiosa scribens. † Sic
etiam habebar respoblica potestatem Saecrdo-
res creandi: tamen aducuiente lege Dominus
abstulit hanc potestatem, & dedit cuidam po-
pulo, quem in suum peculiarem receepir scili-
cet Iudæorum, cui ipsemet Deus Sacerdotes in-
11 stituit. † Præcipiens vt inter duodecim tribus
ex vna sola, scilicet leuitica sacerdotes assome-
rentur, quæ potestas erat Diuina, & illi sacerdo-
tes non ex quauis familia huius tribus, sed tan-
tum ex familia Aaron ex reliquis vero familiis.
Leueticis assumebantur reliqui templi ministri
12 † taliter vt filij sacerdotum; eo ipso quod filij
sacerdotum erant, ius ad sacerdotium habebant,
non tamen vsum, nisi post consecrationem, quæ
fiebat per olei aspersionem, non vnctionem
(vnctio enim erat sacerdotis summi); quæ po-
testas, seu authoritas creandi sacerdotes, fuit
per modum generationis deriuata ab Aaron,
quem creauit sacerdotem Moyses, authoritate
Diuina.

13 Tamen authoritas creandi Eoangelicos sa-
cerdores Diuina est, non vtcumque, sed deriua-
ta à Christo Domino in Apostolos, & per hos
in Episcopos, qui oon per generationem, sed
per consecrationem ex quauis familia Christia-
14 na possunt hominem in Sacerdotem eligere. †
Fuit ergo Christus verè, & propriè Sacerdos
secundùm ordinem Melchisedech vt de fide est
definitum Trid. *sess. 22. cap. 1.* Sacerdos inquam
Dei filius secundùm humanitatem, in qua su-
premi huius, & præstantissimi sacerdotis mu-
nus exercuit huius præstantia, & virtus ex diui-
ni suppositi excellentia ac dignitate dimanauit
(Deus enim vt Deus) quo nihil præstantius,
aut superius, non potest esse Sacerdos, eum sa-
cerdotis sit sacrificia superiori offerre: alia re-
fert Victorellus apud Toletum *in dict. c. 1.* vers.
Christum.

15 Ex quo infertur vt etiam isti sacerdotes Euan-
gelici differant ab aliis in potestate conficiendi
Corpus, & Sanguinem Christi, cum possint vi-
num in Christi sanguinem, panem in Corpus
conuertere, quam potestatem in quo vicit no-
strum sacerdotium illud Aaronis, & Melchise-
16 dech. supra modum. † Item differunt in sacrificio,
quod affertur, quia illi panem, & vinum, aut
animalia Deo offerebant sed nostri sacerdotes
Christum Dominum Dei Filium sub speciebus
panis, & vini Æterno Patri offerunt, quo nihil
potest esse acceptius, nihil dignius, quod sacri-
ficium prophetauit Dauid *Psalm. 49.* ibi, *nun-
quid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem
hircorum potabo, sacrificium laudis honorificabit
me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei.*

17 Item infertur quinto vt differant mirabiliter
in potestate absoluendi à peccatis, ad quam po-
testatem nullus Sacerdos ascendit, alius sit, vt
18 vllum peccatum veniale posset absoluere. † Imo
& Iudæi hoc vt soli Deo conueniens Christo op-
ponebant, quod peccata dimitteret, & vera dice-
bat, Christus enim homo erat, & Deus, qui Deus
erat qui peccata dimittebat: vnde ante eius ad-
uentum nulli fuit concessa tanta potestas, donec
Deus homo fieret, ob quod natura ita sublimis
remansit, vt potestatem acciperet, quam nullus
ante sortitus erat, quod cognoscentes sacerdo-
tum Principes Iudæ pœnitenti, & peccatum
confitenti non dimiserunt, sed dixerunt *tu vide-
ris,* quasi se potestate dimittendi peccata carere
ostendentes.

Differunt sexto ratione status illi quippe con- 19
iugati erant, vxoresque ducebant etiam post sa-
cerdotium; at Euangelicus sacerdos est in statu
continentiæ, qui perfectior est, quam coniuga-
torum status, factumque fuisse, non sine ratio-
nabili causa; nempe ad denotandum sacerdotij
huius excellentiam, quia vt superat omnia offi-
cia, & munera ciuilia debuit reduci ad statum
hominum perfectum, qualis est continentium,
& ad exprimendam munditiam sacrificij in
hoc sacrificio oblati, quia vt est Angelorum, &
Beatorum cibus, ita per manus puras, & ange-
licas debuit tractari, debet enim homo Sacer-
dos vacare aliis negotiis, quia magna sunt, quæ
tractat † & cum primus Sacerdos Christus 20
Dominus fuerit continens, debuerunt ad simi-
litudinem cæteri legis Euangelicæ eorum caput
imitari: multæ etiam aliæ causæ possent adduci.
Ex his patet quanta sit differentia, & quam con-
ueniens iuxta textum nostrum, vt translato sacer-
dotio, legis traslatio fieret.

Ad secundam quæstionis partem, & si ex no- 21
stro textu, & ex iam latè adductis hîc, & *sub
quæst. 1.* probatum sit legem veteris testamenti
quoad cæremonialia, & iudicialia, vt talia, lege
noua Euangelij cessasse omnino, nihilominus
facit dubium: nam cum de ratione legis etiam
humanæ sit, quod sit iusta, & recta, & quod iu-
stum est semel, semper tale existat, sequitur à ra-
tione superiori, vt cum lex veteris testamenti à
Deo data sit, qui immutabilis est, vt eam æter-
nam stabilierit, vt colligitur ex naturæ regula
qualis est lex, quæ secundum Aristotel. 5. *Ethi-
cor. c. 5.* solida esse debet, & perstans; ergo cum
lex antiqua regula fuerit videtur vt extiterit im-
mobilis, & æterna. † Confirmatur quia circum- 22
cisio *Genes.* 17. & ritus Agni Paschalis *exod.* 12.
fœdus æternum, & sempiternus dicitur.

Sed dicendum est dictam veterem legem, 23
translato Sacerdotio, omnino cessasse, tum per
longe dicta *supra q.* 1. tum ex adductis hîc *à
num.* 1. tum quia sic probatur ex locis veteris
testamenti; vbi non in æternum se ad tempus
data fuit illa lex, primo ex illo *leuit. c. 26. vetera
nouis superuenientibus abiicietis,* item secundo ex
illo Malachiæ *c. 1. non est mihi voluntas in vobis
dixit Dominus, & munus non suscipiam de manu
vestra, &c,* & ex illo Hieremiæ *c.* 31. vbi pro-
mittitur fœdus nouum, dicendo autem nouum
vitauit prius, vt explicat Paul *ad Hebr.* 8. Etenim
etiam probatur ex Paulo *ad Galatas* 3. vbi con-
stat, quòd prædicta lex vetus fuit à principio
posita, & data ad tempus; donec scilicet veniret
ad semen, id est Christus, de quo proximè di-
xerat *semini tuo, qui est Christus;* & illa authorit.
lucæ *cap. 16. lex, & Propheta vsque ad Ioannem;*
imo Tridentinum concil. *dict. sess. 22. c. 1.* vbi ex
illo *exodi c. 15.* loquutionem faciendo de nouo
testamento; & quod sacerdotes facerent sacrifi-
cium

cium in Christi commemorationem ait, *nam*
celebrato veteri Paschâ, quod in memoriam exitus
ex Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat,
nouum instituit Pascha, se ipsum ab Ecclesia per
Sacerdotes sub signis visibilibus, immolandum in
memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem,
quando per sui Sanguinis effusionem nos redemit,
eripuitque de potestate tenebrarum, & in Regnum
suum transtulit; & hæc quidem illa munda oblatio,
quæ nulla in dignitate, aut malitia offerentium in-
quinari potest, quam Dominus per Malachiam dict.
cap. 1. nomini suo, quod magnum futurum esset
in gentibus in omni loco mundam offerendam præ-
dixit.

24 Quo loco colligit Hurtado *de Sacramentis,*
tom. 2. tract. de Eucharistia disp. 1. dif. 10. vers.
conueniunt, Sacramentum Eucharistiæ institu-
tum fuisse finitâ cœnâ legali, seu cæremoniali
Agni, & ex prædictis verbis Trid. & ex veteri-
bus Patribus probant Azor. *instit. moral. part. 1.*
lib. 10. cap. 18. q. 7. Ægidius Conink *de sacram.*
quæst. 83. n. 317. Barbosa *in dict. c. 1.* Trid. *n. 28.*
& 30. sacrificium missæ à Malachia *in dict. c. 1.*
25 prædictum esse illis verbis *à solis ortu.* † Et sic cú
omnia cæremonialia veteris legis, quorum lex
vmbra, & figura erat Christi venturi, quo om-
nia adimplerentur, iuxta illud Paul. *ad Corinth. 11.*
hic autem omnia in figura contingebant illis, sicut
etiam, & idem Paul. *ad Galat. 3. Euangelij Pe-*
dagogum legem vocat, quasi hæc pro pueris, &
infirmis, illud pro viris iam perfectis datum sit,
satis cessasse constet; sequitur vt nullo modo
lex illa vetus durationem æternam haberet.

26 Nec obstant adducta supra, quia ad primum
respondeo infra in hoc textu, cum agit de quæ-
37 stione, *an lex humana mutari queat.* † Non addu-
ctâ de circumcisione, & ritu Agni Paschali, qui-
bus videtur indicari, quod illa lex data sit per-
petuò duratura; quia vt patet ex Nicolao de
Lyra *in exod. c. 15.* vt lex illa censetur perpetua,
vel in se, vel in mysteriis, quæ repræsentabat,
sicut ritus Agni Paschalis, durat in verò Agno
Christo, per illum repræsentato, vt expendit
ideo Lyra *in simili de promissione bonorum tempo-*
28 *ralium.* † Vel; vt Abulensis interpretatur *in*
exod. c. 18. illam particulam *in æternum* non sem-
per significare æternam permanentiam vsque ad
finem sæculi, sed aliquando durationem longæ-
uam, & indefinitam. Vnde in *exod. c. 15* addi-
tum esse *in æternum, & vltra*; & sic in æternum
ea præcepta, non impropriè dici constituta, quia
per tempus à Deo prædestinatum sunt consti-
tuta; intra quod nemo ea mutare poterat: ex
quibus sequitur solùm legem nostram Euange-
licam esse æternam perpetuò, & semper duratu-
ram ex iam longè adductis.

29 Nec obstat iterum dicere, quod cum Chri-
stus Dominus institueret Eucharistiæ Sacra-
mentum, secundùm ordinem Melchisedech à
Christo Domino institutum, vt videtur consta-
re ex adductis supra *sub num. 4.* cum sequentibus,
quia respondeo *c. Genes. 14.* quo id probatur so-
lùm dicere; quod Melchisedech panem, & vi-
num obtulit; sicut Aaron animalia *c. 9.* & non
inde sequi durare adhuc legalia veteris legis,
cum illa oblatio Melchisedech is solùm extite-
rit in pane, & vino, durantibus suis speciebus,
absque transsubstantione illa mirabili, quâ offe-
rendo Christus Dominus primus Sacerdos, &
deinde cæteri Sacerdotes, secundùm ordinem
Melchisedech fit, vt nos Sacerdotes Euangeli-
cæ legis sacrosanctum Dei Corpus, & Sangui-
nem sub panis, & vini inuolucris conficiamus,
& offeramus, vti hæc clarè exponit Trid. *in*
dict. c. 1. sess. 22. ibi *quoniam sub priori testamento,*
teste Paulo Apostolo ad Hebr. 7. propter Leuitici
Sacerdotij imbecillitatem consummatio non erat,
oportuit Deo Patre misericordiarum ita ordinante
sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech
surgere Dominum nostrum IESVM CHRISTVM,
qui posset omnes quotquot sanctificandi essent, con-
summare, & ad perfectum adducere. Et ibi *quia ta-*
men per mortem sacerdotium eius extinguendum non
erat in cœna nouissima, qua nocte tradebatur; & ex
Paul. *ad Corinth. 11. eiusque memoria in finem vsque*
sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in re-
missionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur
peccatorum, applicaretur, sacerdotem secundùm ordi-
nem Melchisedech, se in æternum constitutum decla-
rans, Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus pa-
nis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem re-
rum Symbolis Apostolis, quos tunc noui testamenti
Sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradit, &
eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, vt of-
ferrent, præcipit per hæc verba hoc facite in meam
commemorationem, *vti semper Catholica Eccle-*
sia intellexit, & docuit, &c.

Ad tertiam quæstionis partem vt respon- 30
deam præmitto legem veteris testamenti datam
fuisse populo scriptam in tabulis lapideis, vt
notum fuisse, & esse traditur, & sic potest esse
dubium an etiam saltim si non lapideis tabulis
noua lex Euangelica scripta, atramento, nobis
data sit per Christum Dominum ad instar legis
etiam humanæ, quæ vt obliget scribitur, secun-
dùm aliqua, quæ supra adduxi. *Sub Rubrica q. 2.*
vers. *ad secundam.* Tamen dici debet tantùm
scripta quia est, & debet esse in cordibus homi-
num, vt docet Paulus 2. *ad Corinth. cap. 3. & ad*
Heb. c. 8. adducens illud Hierem. 31. *dabo legem*
meam in visceribus eorum vt explicant D. Thom.
1. 2. q. 106. *art. 1.* Sotus *lib. 2. de iustitia quæst. 1.*
art. 1. Vibaldus *in candelabro aureo*, multiplicem
eius differentiæ rationem adducentes, inter quas
vt præcipuam illam adducit, vt refert Barbosa
in c. fin. dist. 6. num. 12. ex D. Thoma, quod scilicet
res vnaquæque, illud videtur esse, quod in ea
est potissimum, quia verò illud, in quod præci-
puè lex Euangelica consistit, est gratia Spiritus
sancti, quæ datur per fidem Christi ex anthori-
tate Ioan. 1. *gratia facta est per IESVM CHRI-*
STVM. † Ob idque eius aduentus dicatur ple- 31
nitudo temporis in Trid. *sess. 6. cap. 1. & 2.* vbi
hanc vtriusque legis explicauit differentiam ex
Paulo *ad Rom. cap. 8. & 9. & 2.* ad *Galat. 4.* † 32
Vbi Euangelium legem spiritus appellauit, &
nos gratiæ legem antonomasticè appellamus,
quia vetus pœnas, noua autem veniam promit-
tit, & misericordiam pœnitentibus, vt explicat
textus optimus *in c. hac autem, c. in lege 23. q. 4.*
cumque gratia non scribatur exterius, sed inte-
rius in anima infundatur, meritò dici debet, vt
lex Euangelica, non atramento, sed in cordibus
scripta dicatur.

Et licet oportuerit, vt lex Euangelica sensibi- 33
liter, & exterius proponeretur; & sic quod sic
dari oportuit; scripto potius, quàm verbo dari
debuisset; eo quod scripturæ permanent, & cer-
tiores sint, quàm verba, plusque veritas fide oc-
culatâ, quàm per aures; animis hominum infi-
gatur,

Digitized by Google

gatur, vt Iustinianus inquit *in §. fin. Inst. de grad.* vbi glossa adducit illud Horatij *segnius irritant animos.* Iunctis multis, quæ eleganter adducit 34 Ferrand. *ad iuris partes lib. 2. c. 86.* † Tamen non inde sequi respondendum est necessarium fuisse, vt ab ipso Christo scriberetur; tum quia id, quod scribere oporteret, poterat sufficienter fieri per suos ministros, Apostolos scilicet, tum quia per se, & absolutè non erat necessarium, nam traditio Ecclesiæ cũ interna, & speciali gubernatione Spiritus sancti, sufficiens erat ad conseruandam memoriam huius legis Christi verbo prædicatæ, & Sotus *d. art. 1.* explicat legem Euangelicam non consistere in externis verbis, sine gratia Spiritus sancti, vt eleganter etiam dicit *textus in c. Marcion. 1. q. 1.* sed in fide etiam, & eius dictamine, quod ab ipso Deo mentibus imprimitur: & quia hæc fides, vt patet ex Trid. supra, viua esse debet per gratiam, quam confert efficaciter hæc lex, merito dici debet, vt hæc lex sit cordibus insita: leges etiam Chrisostom. *in prologo supra Matth.* vbi inquit vice librorum gratiâ Spiritus sancti deberemus vti; sed quia illam excussimus litteræ sunt inuentæ, vt refert idem Sotus.

35 His ita sic perpensis offert se dubium quod ex eis percipitur, nempe nullam dari differentiam inter legem naturalem, & Euangelicam, cum vtraque mentibus hominum sit indita, vt de lege naturali, iam supra ostendi sub *Rubrica, & tit. de summa trinit. & fide Cathol. & supra in Rub. huius tit. q. 1.* iuxta illud *Psalm. 4. signatum est super nos lumen vultus tui,* & Paul. *ad Roman. gentes, quæ legem non habent naturaliter quæ legis* 36 *sunt faciunt,* vt ibi satis & abundè expendi. † Tamen respondeo cum D. Thoma, & Soto *ad 2.* vbi supra, & ex Coloniensi concilio latius *in explicatione dialogi §. lex noua vers. ex præcedentibus,* vt licet vtraque sit mentibus indita, differre in eo, quia lex naturæ, est notitia naturalis, quæ à natura ipsa animis nostris indita est, & concreta, gentibus etiam non incognita, iuxta præcitatam Pauli authoritatem *ad Rom. 2.* Euangelica verò non sit notitia naturaliter nobis indita, sed mysterium à sæculis absconditum supernaturaliter nobis per Christum reuelatum, iuxta illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarrauit nobis.*

37 Ex his ergo omnibus de lege veteri, & Euangelica, & ex aliis plurimis, quæ adducunt Doctores cum D. Thoma, & Sotus *lib. 2. de iust.* legendus, concludendum est iuxta textum nostrum, quod sublatâ veteri lege, lex successit Euangelica, quæ est secunda legis Diuinæ scriptæ species, dicique *Euangelium* Græco nomine, quasi *bonum optatum*, seu faustum afferens 38 nuntium, † quid in eo nuntio Lætius? quo annuntiatur filium Dei procurandæ salutis nostræ causà, hominem factum, mortéque suâ, peccata nostra condonari, solui inimicitiam inter Deum, & hominem, vt inquit concilium Colon. vbi supra *in d. §. lex noua,* Maldonatus *in explicat. Euangelij c. 1.* refert Barbosa *in d. c. fin. dist. 6. n. 12.* dicens in eandem etiam coincidere plures alias acceptiones, & descriptiones, quas adducit Vibaldus *in candelabro aureo p. 4. cap. 7. à n. 2.* cum quibus de cassata lege veteri, non amplius hîc adduco, vt finem huic tractationi imponerem in die festi solemnissimi assumptionis B. V. M. ad cœlos legis Euangelicæ ita Coadiutricis.

39 Ad quartam quæstionis partem, quæ etsi videatur deuiare ab hac tractatione, multùm verè conducit ad ampliandam textus nostri materiam, cum de potestatibus nostri temporis ad antiquos Prætores referatur; & licet videam quod Baldus *Rub. C. qui admitti simpliciter*, dixerit potestates nostri temporis æquiparari antiquis Prætoribus, vt sequitur Aretinus *in §. 1. n. 4. Inst.* 40 *de bonor. possess.* † ex eo quia Prætores nostri temporis faciunt edicta, etiam contra statuta locorum, suadente publicâ vtilitate ad similitudinem Prætorum absque eo, vt obstet si dicatur Prætores non posse recedere à forma statutorum, quia in principio officij iurant illa seruare, vt in *auth. iusiurand. quod excip. ab his in princ.* nam non obstante iuramento videntur posse facere ex causa superueniente, quæ concernit publicam vtilitatem, iuxta doctrinam Innocent. *in c. 1. hoc tit. arg. leg. si hominem, ff. de mand.* saltem quando Principis copia haberi non potest, aliàs enim debere Principem consulere, iuxta *l. Diuus ff. de fals. l. ad vestias ff. de pœnis.*

41 Sed quia hanc sententiam sic absolutè dictam impugnant Bulg. Bolognetus, Decius, Riminald. & alij decem fundamentis quæ adducit legendus Faquineus *lib. 13. controuers. c. 30.* qui in hac quæstione docet absolutè non æquiparari, & nec generaliter, quia ius Prætorum, est pars iuris communis, sed Prætores nostri temporis non faciunt ius commune, nisi speciale, & particulare in loco, in quo ius dicunt, & respectu loci, in quo ius dicunt, an sit dicenda vera prædicta æquiparatio, & respondet esse bonam, & ve-42 rissimam æquiparationem, † quia Prætoris authoritas consistebat in tribus, in adiuuando scilicet iuri ciuili, in supplendo, & in corrigendo ex causa publicæ vtilitatis, *l. ius autem ciuile §. ius Prætor, ff. de iustitia, & iure.* Primo quia Prætores nostri possunt adiuuare ius ciuile, & illud exequi; imo tenetur, vt *Inst. de off. iudicis.* Secundo quia possunt de arbitrio supplere in omissis à iure communi, *l. 1. ff. de iure delib.* Tertio quia possunt ius corrigere per viam edicti generalis seruandi in loco subiecto eorum iurisdictioni, eo quod habeant talia edicta vim legis per posterius si approbentur à populo, vel per prius 43 si Princeps iusserit ea fieri. † Sed per viam decreti particularis recedere non posse Prætores nostri temporis à iure scripto, docet Faquineus *ex l. 1. ff. de feriis*, nisi æquitas illud suadeat quæ sit certa, *l. in omnibus ff. de reg. iuris, l. placuit C. de iudiciis.* sin autem sit incerta secus *l. 1. C. de legib.* item etiam secus si verba legis sint præcisa *l. prospexit ff. qui, & à quibus,* & hoc non posse etiam Prætorem facere, *l. non est ambigendum §. vbicumque ff. de bonorum possess.* Applicabis aliqua, quæ dixi *in Rubrica sub q. 14. & sub q. 2.* vbi penes quos sit potestas legis condendæ & ibi de Prætore. Sed vt amplius, aut exactius, aut longius intelligas in quo æquiparentur, aut non, leges, argumentationes, & responsiones, quas retulit ipse Faquineus inter Bulgal, Decium, Cagnol. Riminald. Alex. Bolognet. & quas miro modo reducit Faquineus ad explicationem hîc allatam.

QVÆSTIO III.

An lex ciuilis, & Ecclesiasticica possit mutari: & an cessante legis causa in particulari, cesset eius obligatio respectu talis. An legis antiquæ decisio tollatur ex clausula *non obstante*. Et an iura transgredi liceat ex causa, vbi aliqua de abrogatione, & derogatione legis humanæ: & an Episcopus possit transferre festum alicuius sancti: & quid de epycheia, seu legis interpretatione?

SVMMARIVM.

1 *Leges ciuiles, & Ecclesiastica possunt mutari, etsi iustissimè fuissent condita* n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. *Respondetur fundamentis contrariis.*

2 *Scribi omnia accuratè non possunt in ciuili ratione, sicut nec in aliqua qualibet disciplina.*

3 *Rationi humane naturale est, vt gradatim ab imperfecto ad perfectum perueniatur.*

4 *Lex iusta potest per tempora iustè mutari cum tatâ Republicâ, & eius status mutari quæat* n. 6. & 7. *vbi benè exemplis.*

5 *Legis iusta efficium est Republica vtilitatem constituere, & stabilire.*

6 *Natura nostra rationalis, id est discursiua, & successu quodam veritatis indagatrix, qui nequit, sicut Angelus, subito omnia penetrare.*

7 *Legum latores primi quandoque imprudentes, fuerunt rustici, & vulgares.*

8 *Leges plures antique horrenda mutata fuerunt cum magna Reipublica commoditate.*

9 *Legislatores secundùm varia tempora, varias condunt leges, ac variis vtuntur; quemadmodum Medici varia prescribunt remedia ad corporis sanitatem.*

10 *Leges humana sub humana ratione, sicut & cætera artes excogitata, & inuenta fuerunt* num. 11.

11 *Lex iustè fertur, cum populus benè sit moderatus, & grauis, communisque vtilitatis diligentissimus.*

12 *Legum mutatio iusta erit, cum statutum nouum, est magna vtilitatis, & multo maioris, quam lex antiqua, & ex aliis causis, ibi.*

13 Cap. erit lex d. 4. c. 8. prouerb, per me Reges regnant, &c. & n. 14.

14 *Rectitudo legis considerata, quoad communem vtilitatem, cui non semper vna, eademque res conuenit, potest mutari, veluti, si causa, aut ratio legis mutaretur, vbi etiam aliter exemplificatur.*

15 Princip. dist. 3. & 5. sed, & naturalia. Instit. de iure naturali, n. 16.

16 *Lex humana qua ex parte ius habet naturale, etsi mutari nequeat sed quo casu ostendit temporum varietatem, & morum ciuilium mutari valet.*

Lex humana deriuatur à naturali per rationem humanam trahentem genus ad speciem dict. n. 16.

17 *Distinct.* 12. *vbi expenditur dictum Nicolai Papæ.*

Traditiones, siue sanctiones antiquas Patrum infringere, nisi ex causa ridiculum est dict. num. 17.

18 *Mutatio legis non ex qualibet causa, sed ex ea, que notorium bonum, & magnum secum afferat, quare aliàs dicitur, vt mutatio legis sit natura mutatio* n. 19. *debetque in ea esse magna maturitas* n. 20.

20 *Respublica secundùm naturam apud omnes vbique vna est, sed varia leges in multis lata non eadem, vt* n. 22.

23 *Mutatio legis olim non sine pœna externa contigebat, vt* n. 24.

24 *Legem nouam laturus eam ad populum, circumposito ceruici laqueo ferebat, vt nisi ob eximiam eius vtilitatem probata foret laqueo tractus suffocaretur, & morte periret.*

25 *Breuiarium vnum, & eosdem ritus Sotus desiderabat in Ecclesia, non diuersos.*

26 *Lex humana, etsi abrogata à Principe, seu Papa, solet adhuc manere in vim legis naturalis & n. 27. vbi exemplificatur.*

28 *Legislator, etsi ex lege noua abroget antiquam, sed non inde venit, vt noua semper obliget, nisi iusta sit.*

29 *Papa nequit preceptum confessionis protelare ad decennium, nec restringere, vt quam primo quis conscius sit mortalis culpa confiteatur.*

30 *Lex cum cessat in aliquo casu particulari, non inde sequitur, vt cesset in communi* num. 32. & 33. *qui Doctores comprobent* num. 36.

31 *Lex tandiu seruari debet, quandiu absque peccato, aut graui incommodo, aut alterius fortioris legis praiudicie seruari potest.*

32 *Legislator potest obligare subditos ad seruandam legem, quando in casu particulari cessat ratio legis, modo non cesset in vniuersum* n. 33.

33 *Lex quandiu per substractionem totius causa vniuersaliter non cessat, prastat bono publico eius obseruatio ad effectus relatos* n. 34. & 35.

35 *Legis virtus est bonos efficere ciues, qui frequenter se exerceant circa actus eius, vt dict.* n. 33. 34.

37 *Legis ratio cessans negatiue, & contrarie cessat lex; sed quod non cessat, cessante finali ratione legis, quando tractatur de lucro captando, siuè querendo, nec quod cesset, vna ex pluribus cessante, nisi plures collectiuè exprimantur.*

38 *Lex quando cessat in sua generalite, non tantùm cessat in vno, sed etiam in omnibus.*

39 *Legis ratio secundùm alios, quando in aliquo casu particulari cessat finis adaquatus, & totalis; & sic cessabit in parte, si in ea cesset, vt* n. 40. 41. 42. & 43. *vbi respondetur fundamentis prima sententia relata à* n. 32.

41 *Lex ita se habet in vniuersali ad rationem acceptam in generali, sicut lex in particulari ad rationem acceptam in casu particulari.*

42 *Lex non solùm obligat omnes in generali, sed singulos in particulari, & sic è contra, sicut deficiente ea apud omnes illi manent de obligat, sic si apud vnum ille ea non obligitur.*

43 *Leges*

43 *Leges licet condantur propter bonum commune, adhuc obligant singulos subditos in particulari.*

44 *Confessarij habent generalem regulam à cessante ratione legis in generali, siue specialiter ad tollendos scrupulos.*

45 *Constitutio non illa queat Transgressores, si finis non violatur, propter quem facta est, vt exemplificatur in fine ieiunij, præcepti, seu disputandi laicos in rebus fidei.*

47 *Legis virtus ex clausula* non obstante, *qualiter tollatur. Item si addita fuissent verba* etiam si de ipsa n.48.

49 *Clausula* non obstante, *non facit, vt censeatur derogatum statuto particulari.*

50 *Clausula* non obstantibus *constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, num censeatur derogatum regulis Cancellariæ* remissiuè.

51 *Transgredi iura, licet ex causa, & pœnas moderari*, n.52.& 54.56.*&* 57.

53 *Episcopus ex causa poterit statuere contra ius.*

54 *Statuta iurata transgredi possunt ex causa.*

55 *Delinquens, etsi torquendus non sit ex processu informatiuo; benè tamen liceat in atrocioribus, sed hoc in iudicibus supremis, non in aliis.*

56 *Iudex legem transgrediendo tenetur in sententia exprimere causam transgressionis.*

58 *Abrogatio legis in sua Latina significatione, est idem, quod auferre, abradere, cessare ex toto legem aliquam, imperium derogare idem, quod aliquid legis auferre, &* num.60.

59 *Priuilegij, seu rescripti officium est aliquid speciale facere, vel secundùm, aut præter, aut contra ius.*

60 *Derogatio legis, in quo differat ab abrogatione vide* n.58.

61 *Irritare legem, est legem impedire, & cassare, ne rebur obligandi consequatur, vt hîc.*

62 *Episcopi possunt in suis Diœcesibus, quidquid potest Papa, in vniuersali Ecclesia.*

63 *Episcopi non possunt transferre festum in alium diem, seu aliquam vigiliam, alias dispensarent in lege Papæ instituentis, &* num.65. & 66.

64 *Inferior nequit contra factum superioris, etiam dispensando venire.*

65 *Episcopus quidam Italus ausus fuit festum Annuntiationis, quod tunc acciderat anno.622. in diem Parasceues, etiam quoad ferum transferre & referuntur aliæ translationes* ibi, & n.66.

66 *Vigilia S. Matthei in quibusdam Episcopatibus Germaniæ transfertur in Sabbatum antecedens, quando occurrit in feria tertia, vulgò* de carnes tolandas.

67 Cap. Consilium de obseruatione ieiunij.
Translatio festi, & ieiunij à iure in aliquo die est permissa ex concessione Papæ d.n.67.

68 *Epicheia, seu legis interpretatio quæ,* remissiue.

1 D primam difficultatis partem communiter respondetur quod leges humanæ, ciuiles, & Ecclesiasticæ possunt mutari, & præterquam quod hæc assertio confirmatur, seu comprobatur ex doctrina, quam longè adduxi *infra in c. examinata* 15. *de iudiciis à quæst.* 4. vbi *de mutatione iudicij, & variatione libelli, seu actionis.* Et in ter-
minis constat apud omnes in Republica benè
ordinata, ac sanctè instituta posse iussione mu-
tari veteres leges, quæ & iustissimè fuerunt con-
ditæ, vt probant iura *in c non debet de consangui-
nitate, & affinitate, c. sciendum 29. dist. cap. quia
facta §. verum 63. dist. c. erit autem 32. quæst. 4.
c. quis ignoret, & c. obiiciuntur, & 23. q. 8. c. acci-
dit, c. fin. de transact. c. super eo de sententia* ex-
communic. & aliis pluribus † etenim Innocen- 2
tius III. *in d.c. non debet*, optimam huius asser-
tionis reddit rationem in sequentibus verbis,
*non debet reprehensibile iudicari, si secundum varie-
tatem temporum statuta, quandoque varientur hu-
mana; præsertim cum vrgens necessitas, vel euidens
vtilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex his quæ
in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in
nouo*, vt latè dixi *sub quæst. 5. &* 2. & probant tex-
tus *in c. nouit Deus de pœnit. dist. 1. & in c. in com-
mutabilis 22. q. 4.* & præter canones sic proban-
tes facit authoritas Aristotelis *lib. 2. polit. cap. 6.*
ibi *in ciuili ratione non posse omnia accuratè scribi,
sicut nec in alia qualibet disciplina.* † Iterum ex eo 3
quia humanæ rationi naturale est, vt gradatim
ab imperfecto ad perfectum perueniatur vnde
qui primo Philosophati sunt qoædam imperfe-
cta tradiderunt, quæ postea per posteriores per-
fectius fuere discussa, examinata, & tradita; ob
idque mutationem legum iustissimam esse ex
parte rationis ipsius legis humanæ; & si oon ex
parte hominum dici debet.

Confirmatur authoritate D. Augustini *lib. 1.* 4
de libero arbi rio c.6. dum asserit legem etiam iu-
stam posse per tempora iustè mutari, siquidem
mutatâ Republicâ, & eius stato mutari deber,
& lex, commutata tempora varias exigant le-
ges, vt iustè regatur Populos. † Confirmatur 5
secundo, nam iustè legis officium est Reipubli-
cæ vtilitatem constituere, & stabilire; sed hæc
non potest practicè considerari, nec percipi,
quam prius inspectis, ac perpensis temporibus
locis, & gentium moribus, quæ quidem omnia
ipsis non vbique pari tramite contingere solent;
ergo non eadem lex vbique, & semper iusta est,
nec omnibus moribus, locis, & temporibus apta-
ri, ant conuenire poterit: qua ratione legis muta-
tiooem necessariam omnino esse planè dicen-
dum est.

Tertio confirmatur quia cum natura nostra 6
rationalis sit, hoc est discursiua, & successu
quodam veritatis indagatrix, nec possit, sicut
intellectualis Angelus, qui naturalia omnia
simul nouit subito intima veritatis penetrare,
sequitur vt quemadmodum in scientiarum spe-
culatione de fluxu quodam temporis Phisolo-
phi ex imperfecto ad perfectum scientias pro-
mouerunt, vt 1 *physic.* 1. de anima, aliisque libris
Aristotelis, testimonium extat, † & sic vt in 7
morum correctione ratio practica negotiatur,
Philosophorum antiquorum, tales iste Mile-
sius, aliique illius ætatis sex sapientes scientias
hocusque rudes, & incomptas contemplatione
polire ceperunt, quas post, Plato, & Aristote-
les expoliuere; ita & Lycurgus, & Solon. &
apud Romanos Numa Pompilius suas Respu-
blicas antea Barbaras, & agrestes politioribus
legibus instituerunt; quæ deinceps temporum
incrementis exactius sunt, accuratiusque, &
emunctius cultæ. Et hæc, & alia tradit Sotus
de

de inst.lib.1.q.7. videndus ad alia plura; etenim vt considerat Couarruuias *in c. alma mater p. 2. in princ. sub num. 2.* primi legum latores, quandoque imprudentes fuerunt rustici, ac vulgares, sicque in disciplinis creuisse homioum vigore.

8 Et docet experientia plurimas antiquas leges horrendas, mutatas fuisse cum maxima Reipublicę commoditate, vt latius notat ipse Arist. *d.lib.2.polit.c.6.*

9 Quatto faciunt quæ dico *infra in c. fin. de consuetudine*, vbi abunde probatur legem ciuilem consuetudine mutari posse; imo Plato *in dialogo 6. de legibus, & lib.16. ciuilium, vel de Regno*, cuius verba refert Couarruuias in vers. *nihilominus*, verbo *quarto sunt*, qui legislatorem similem facit; quoad Reipublicæ regimen medico, & nauis Gubernatori: nam vt hi non semper eadem præscribunt, agenda esse ad corporis salutem, & ad nauigationis tutelam; sed varia præcepta excogitant, iuxta morbi statum ventorum locorum, & syderum pericula: ita Legislator, qui Rempublicam administrat, non eisdem semper vti debet legibus; imo varia necesse sit præscribat præcepta, & instituta, secundùm temporum, rerum, & locorum vicissitudines, status, & qualitates; alioquin non rectè rem pro vtilitate publica gerere valeat.

10 Alia plura in comprobationem possunt adduci, & Præter iura relata probant prædictam conclusionem *textus in cap. erit autem lex dist.4. cap. vltimo dist. 14.* pulcher textos inibi annotante Baldo *in l. vnica in princ. C. de caducis tollend.* eleganter docet sanctus Thomas 1. 2. *q.97. art.1. & quæst. 104. art. 3.* Syluester verbo *lex §.25.* Franciscus Patritius *de institut. Republica lib.1. tit.5.* Sotus, & Couarruuias supra, Villalobos *in summa part.1. tract.2. difficult.37.* Mantua *lib.1. dialogo 14.* Tiraquel. *de retract. tit. 1. §. 9. glossa 2. num.53.* Cassaneus *in consuetudinib. Burg. Rub.3. §.2. in fine num.1. pag.97.* Perez *lib.2. ordinum. tit. 3. pag. 199.* Bobadilla *in politica* cum multis *lib.1. c.5. num.8.* Gregor. Lopez *l.21.* verbo *mudar. tit.3. part.3.* Sayrus *in claui Regia lib.3. c.3. num.7. & cap.16. num. 12.* Conradus *in templo omnium iudicum lib.2. §.4. cap.1. vers.3.* & alij multi.

11 Etenim vt coosiderat Sotus *dict. q.7. & libro art.1.* ratio exposcere videtur, vt quoties melius quidpiam occurrit, toties lex humana mutetur, leges quippe humanæ, vt ipse ait sub humana ratione, sicut & cæteræ artes excogitatæ & inuentæ, sed reliquæ artes occurrente; eo quod melius est, sumuntur; ergo idem dici debere in legibus, vti hoc iuuatur ex Augustino *lib. 1. de libero arbitrio* dicente *quod si populus bene sit moderatus, & grauis, communisque vtilitatis diligentissimus Custos rectè lex fertur, quia tali populo liceat creare sibi Magistratus, per quos Respublica administretur. Porro si paulatim ille Populus de prauatus habeat venale suffragium, & regimen flagitiosis, sceleratisque committant, rectè admititur populo talis potestas dandi honores, & ad paucorum bonorum reddit arbitrium*, refert Sotus dicto *art.1. vers. prior in fine*, Villalobos *supra n.1.* in fine ex eodem Augustino *c.6.*

12 Et sic breuiter dico quod causæ iustæ mutationis, legum sunt, veluti si statum nouom est magnæ vtilitatis, & multò maioris, quàm lex antiqua, seu quod ista continet iniustitiam, vel si ex eios obseruantia paratur considerabile damnum, seu quod eius obseruaotia minous afferr vtilitatis, quàm eius transgressio afferat damnum, quia sicut lex vires non præstat; imo potius occasionem peccandi, si ex eius obseruantia plus damni aduertatur, quàm vtilitatis mutari debebit, & addunt Doctores quod est causa mutandi legem, est etiam quando eius custodia parum habet vtilitatis: nam sicut lex fit ob bonum commune, *dicto cap. erit. autem lex distinct.4.* cum vulgatis, fit vt ne aspernatur, debeat tolli.

13 Ex his apparet non esse impedimento nonnulla fortissima fundamenta, quibus videtur turbari relata assertio, non primum *ex dicto cap. erit autem lex*, quo cauetur vt lex debeat esse iusta; ergo si lex vetus iusta fuit, & esse debuit, vt legis haberet vim, sequitur vt semper fuerit iustum constitutum in ea, & eius contrarium iniustum. Etenim authore Augustino *lib.1. de libero arbitrio c.5.* lex esse non videtur, quæ iusta non fuerit, imo vt patet ex illo *c.8. prouerb. Reges per Deum regnant*, & in id sunt constituti, vt iusta decernant.

14 Quia respondetur ex D.Thom.a1. Couarruuias, & aliis, quod etsi reuera rectum semper debet permanere, rectum per se, nec id mutari possit; sed cum rectitudo, & legis iustiria consideretur quoad communem vtilitatem, cui non semper vna, eademque res conuenit, vt patet ex iactis rationibus nostræ conclusionis; idcirco fiet vt talis rectitudo mutetur, veluti si causa, aut ratio legis mutaretur, aut ea, quando lex condita fuit, talis inquam esset quod etsi legislator vellet aliam legem ferre, non inquam vulneretur legis antiquæ ratio, vtpote constituta in voluntate Legislatoris, quemadmodum v. g. contingeret in mutatione legis Regiæ, permittentis parentibus meliorationem erga liberos in tertia & quinta bonorum parte; quæ etsi iusta sit, & fuerit, eo quod ex eius dispositione non insurgat grauis, & maxima inter liberos inæqualitas, nec iuri Diuino, aut naturali præiudicium fiat, nec Respublica lædatur: tamen etiam si lex ista reuocaretur, & tolleretur, nihil iniustum fieret à Legislatore, cum filij æqualem partem ex parentum bonis obtinerent, iuxta doctrinam *textus in cap.1. de parrochis*, secus enim esset vt infra dico *in c. ex litteris hoc tit.* quando lex etiam positiua ciuili semper vigeret ratione recta, vt contingit in legibus censurarum Ecclesiasticarum, & in aliis; ergo euenit vt quoties lex ciuilis, & Ecclesiastica quando in eius constitutione fuit iusta, currente tempore, appareat iniusta, mutata causa, possit tolli alia noua iustiori.

15 Nec obstar secundum fundamentum, quod lex iusta, habet fundamentum à naturali ratione, quæ est immutabilis, vt in principio *d. st. 5. & in §. sed & naturalia. Inst. de iure naturali*; ergo lex semel statuta nunquam mutari valet, cum solida esse debeat, & perstans, iuxta Aristotel. *lib. ethicor. c.5.* uam respondetur, vt & si quælibet iusta lex habeat, & habuerit originem à ratiooe vniuersali naturali, quæ dictat ratione viuendum fore, nihil iniqoum agendom, aut statuendum, quod iuris naturalis principium est vniuersale, & immutabile, vt iam *dixi quæstion. 1. Rubricæ hoc titul. infra in cap. fin. de consuetudine*, sicut & immutabilia

ſunt, omniaque neceſſario ex hoc principio ſequuntur, atque ita nulla lex vnquam ferri potuerit nec poſſit quæ iniuſta ſit, & ideo contraria dicto principio iuris naturalis.

16 Tamen quoad particulares actus, & leges ſpeciales conſtare aliquam legem olim Reipublicæ congruam, & iuſtam modo non conuenire communitati; & ideo iniuſtam eſſe, ac reuocari poſſe: nam etſi lex humana, qua ex parte ius habet naturale, ſcilicet ratione viuendum nequeat mutari; tamen quo caſu ratione viuamus oſtendit temporum mutatio, hominum, & morum ciuilium, vt oſtendunt eleganter D.Thom. 1. 2. *quaeſt.*97. *artic.*1. Couarruuias vbi ſupra *in dict. cap. alma mater in princ. part.* 2. *numero ſecundo*, in verſiculo *ad tertiam*, & conſtat ex adductis pro noſtra concluſione, & Sotus *dicto libro primo*, *de iuſtitia quaeſt.*7. *artic.* 1. in verſiculo *reſpondere*, ait quod lex humana deriuatur à naturali per rationem humanam trahentem genus ad ſpeciem; & quia ratio humana non ſatis omnia proſpicit, fiatque hac ex parte immutabilia, & ex ea parte, quod lex naturalis continet principia vniuerſalia, quæ abſtrahunt à ſingularibus: tamen quia leges humanæ nituntur fundamentis particularibus, quæ in actionibus contingentibus, & caducis ſita ſunt; quid mirum, vt ex hac parte queat mutari ſæpius. & ſic additum Ariſt. *ethico. dict. cap.*5. reſpondet quod menſura debet eſſe immutabilis, quatenus fert natura materiæ: tamen menſura mutabilium rerum ſolidiorem non ſufferat perpetuitatem.

17 Ex his etiam reſpondetur ad aliud fundamentum ſolitum deduci ex Nicolai Papæ *dicto diſtinct.* 12. dicentis ridiculum eſſe, & ſatis abominabile dedecus, vt traditiones, quas antiquitus ſuſcepimus infringi patiamur, quia reſpondet Sotus ſupra verſ. *authoritas* poſt verſic. *ad tertiam*, alia vſque in finem adducens ridiculum eſſe citra cauſam vrgentiſſimam Patrum ſanctiones infringere, ſecus dum cauſa adeſt legitima.

18 Vnde infero non ob quam cumque cauſam, nec omnibus licere legem humanam mutare, etiamſi aliquid boni ſecum afferat, niſi quando bonum ſit ita magnum, vt cum illo damna recompenſentur, quæ ex mutatione ſolent crebrius oriri. Etenim vt poſt D.Thom. *dict. quaeſt.*97. *art.*2. omnes docent, addit Sotus *dict. art.*1. *quaeſt.*7. quod mutatio ſuapte ingenio per ſe ipſam detrimentum affert.

19 Quia cum conſuetudo ſeruandæ legis fuerit quodam pacto in naturam vera, & conſuetudo altera natura dicatur, ſequitur vt mutatio ipſa legis, ſit naturæ mutatio, quo fieri ait, vt quæ contra conſuetudinem fiunt, etiam dum grauia leuia ſunt exiſtimentur, atque ob eandem cauſam veneranda legis canities amore retinendo humanos animos, ea extincta, quid inuidiæ ſecum trahere.

20 Ob idque benè Vlpianus *in leg.* 2. *ff. de conſtitut. Princip.* dixit vt in rebus nouis conſtituendis, debeat eſſe euidens vtilitas, vt recedatur ab eò iure, quod diu æquum viſum eſt. Tamen vt ipſe proſequitur in mutatione legis, debet eſſe magna maturitas iuxta conuenientiam Reipublicæ modo dicto, vt conſiderat etiam Couarruuias *ſupra in dicto cap. alma num.*3. ex Ariſt. *lib.*5. *ethicor. cap* 7. dicente *ſimili modo non naturalia, ſed humana iura, non eadem vbique ſunt.*

21 Nam nec Reſpublica apud omnes eadem eſt, ſed vna tantùm, vbique ea eſt, ſecundùm naturam, quæ optima eſt, id eſt quæ naturali ratione ad communem vtilitatem regitur: qua tamen ratione perpenſa (ex Michaële Epheſio Ariſtotelem optimè explanante) Couarruuias addit quod non eadem conueniunt omnibus Reipublicis.

22 Ex quibus concludendum eſt, quod cum variè in diuerſis Reipublicis totius orbis ab ipſo condito, legum conditores Condiderint eas in vtilitatem cuiuſlibet; quæ ſi fortè de vna ad aliam conſiderentur viſa aliquas cenſeremus dignas; non ſic reſpectu propriæ Reipublicæ, in qua potius cenſeret neceſſarias ad modum, difficulter ad legum mutationem deueniendum eſſe, etſi non negandum, poſſe mutari, quando ſe ſe affert ratio noſtræ aſſertionis.

23 Et licet Sotus *dicto lib.* 1. *de iuſtitia dict. q.*7. *art.*1. verſ. *caeterum* tractet quæſtionem an legiſlator, abſque vlla cauſa pro ſuo libito valeat commutare, & in aliquibus caſibus concludat valere: tamen concludit ex omnium doctrina mutationem fieri poſſe.

24 Verùm vt Couarruuias refert olim non ſine pœna externa contingebat, quia vt docuit olim Zaleucus Locrenſis Legiſlator eam legem, tulit vt ſi quis nouam legem laturus eſſet eam ad Populum circumpoſito ceruici laqueo ferret, vt niſi ob eximiam eius vtilitatem probata foret laqueo tractus ſuffocaretur, & morte periret: ſic etiam refert idem conſtare ex Demoſthene contra Timocratem, & Zeroehle apud Stobeum *ſermo* 33. idemque fere tradere Polybium *lib.*22. & de Charondæ Thurij lege. Diodorus Siculus *lib.*12. *Bibliothecæ.*

25 Et vt hæc omnia in praxi clareſcant magis aduerto breuiter ex longè dictis à Soto *dict. lib.*1. *de iuſtitia quaeſt.*7. *art.*1. in verſ. *hac ergo regula*, & verſ. *in reſponſione*, ne pro quacumque cauſa etiam ſi videatur egregia ratio perſoluendi officia Diuina, & alia, quæ ad cultum ſpectant mutetur, cum fieri aliter poſſit abſque detrimento, & ſcandalo. Et quia populus oculos habet immerſos, & affectos animos reprehendit ipſe author diuerſitatem breuiarij pro diuerſitate religionum, deſiderans vt in vniuerſali Eccleſia vnico tantùm vteretur, eiſdemque cæremoniis, & cantu.

26 Et inſuper addit quod etſi legiſlator penes quem ſumma eſt poteſtas, legem tolleret ſine cauſa, & factum teneret, hoc eſt nullam deinde haberet vim legis, niſi quatenus vim retineret iuris naturalis, ſeu Diuini. Tametſi lex Reipublicæ conduceret, graue crimen committeret.

27 Videlicet ſi Papa tolleret annuam confeſſionem, maneret ius tantùm Diuinum confeſſionis, vel ſi Cæſar abrogaret legem ſuſpendendi fures, maneret ſaltem ius naturale, vt punirentur, firmat, vt res clara quia lex niſi vim habeat coerciuam, non eſt lex, & quod hanc vim habet à Principe, vel à Republica.

28 Addit inquam ſecundo quod lex, quam nouam conderet, vel inquam alteram mutaret, ſi non eſſet pro communi bono, vel eſſet intollerabilis, non haberet legis vim: nam etſi quam

quam ipse abrogaret reuera esset abrogata, sed non tantùm legislatorem posse io legum latione, vt quam ipse tulerit, statim sit firma, & valida nisi iusta fuerit firmans hæc omnia, tam de sæculari, quàm Ecclesiastica potestate procedere.

29 Addens aliud singulare de Ecclesiastica, nempe quod nec Papa, nec concilium in his legum positione, & mutatione, quæ familiæ Christianæ necessariæ sunt, vtpote quod Spiritu sancto reguntur, errare non potuerunt, iuxta quæ adduxi *in fine cap. 2. de summa Trinitate, & fide Catholica*, nunquam scilicet permittatur Diuinitus Papa, aut Cunctas leges ieiunoiorum tollere, aut legem confessionis io decennium protelare, quia impedimento quam maxime huiusmodi leges Reipublicæ referunt, nec rursus præcipere permittatur; vt cum primùm quisquis conscius sibi fuerit mortalis culpæ ad aures sacerdotis confessurus aduolet, quia lex esset intolerabilis: ita solus.

30 Ad secundam quæstionis partem, an cessante legis causa in particulari, cessat eius obligatio respectu talis. Vt respondeas, leges quæ scripsi *in c. cum cessante 60. de appellationibus q. 1. à n. 1.* & ex vers. *ad secundam*, vbi dixi alia, quæ hic possunt adiici doctrinaliter, nunc verò video Interpretes laborare admodum io sedanda hac difficultate; etenim sunt multi asserentes, quod vt obligatio legis cesset, requiratur vt eius ratio, & finis adæquatus, cesset in communi, & vniuersaliter, nec sufficere, vt cesset in casu particulari, quia lex conditur propter bonum commune, & sic quamuis cesset in casu particulari, retineat
31 adhuc obligandi vim. † Et confirmatur, quia vt dixi supra hac quæstione, & in Rubrica lex fertur propter bonum commune, & publicum, sed ad bonum publicum spectat, tandiu legem seruari, quandiu illa absque peccato, vel graui incommodo, aut alterius fortioris legis præiudicio seruari potest; ergo seruanda est cum lex omnis sit medium ad publicum bonum promouendum, conseruandumve.

32 Et confirmatur quia certum est posse legislatorem subditos obligare ad legem seruandam, etiam quando in casu particulari cessat ratio legis modo non cesset in vniuersum eius ratio, sed præsumendum est velle eos sic obligare, quando etiam cessat in particulari, modo non cesset causa in communi; ergo.

33 Et constat maior quia legislator potest ad omne id subditos obligare prudenter faciens ad bonum commune promouendum; ergo cum eius officium sit per leges bonum commune promouere, præsumi debet, vt quidquid suis legibus facit ad illud promouendum, sic à legislatore intendi; ergo dicendum est, vt quandiu lex per substractionem totius causæ vniuersaliter non cessat, præster publico bono eius obseruatio, tum vt ciues per obseruantiam assuescant leges magis æstimare, ac venerari, & superioribus facilius obedire.

34 Tum vt ne facilè occasionem arripiant transgrediendi leges prætextu, quod earum causà in casu particulari cesset.

35 Tum denique quia cum omnis lex versatur circa aliquem actum virtutis, expedit bono publico, vt ciues frequenter circa tales actus se exerceat, cum legis finis sit bonos efficere ciues.

Hanc sententiam docent Suarez *de legibus* 36
lib. 1. cap. 6. & lib. 3. cap. 23. lib. 5. cap. 25. Salas *de legib. tract. 14. disput. 10. sect. 4. num. 19. disp. 5. sect. 7. num. 14. & tract.* de cens. *dub. 8. num. 16.* Anguianus *de legibus lib. 1. cont. 3.* Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 5. num. 7. & 8.* Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 163. cap. 3. num. 19. & opusculo de rest. cap. 2. §. 2. dubio 14. n. 5.* Molina *de iustitia tom. 1. disp. 8. ad 3. argum. 2. sententia*, Reginald. *tom. 1. lib. 13. cap. 18. quæst. 3. num. 180.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 15. n. 37. & de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 3. num. 5 & 9.* Rebellus *de obligat. iust. p. 2. lib. 1. quæst. 13. num. 7.* Cooink *de sacramentis disp. 7. dubio 9. num. 86. & disp. 14. dub 14. num. 144.* Beccanus *in summa Theolog. part. 2. tract. 3. cap. 6. conclus. 4. n. 5. in fine*, Villalobos *in summa tom. 1. tract. 2 dub. 36. n. 6.* Miranda *in manuali prælatorum 2. p. q. 25. art. 23. concl. 2.* Sotus *de iustitia, & iure lib. 1. q. 6. art. 2.* Lorca *in p. 2. tom. 2. disp. 26. de legibus*, Aragon. *in 2. 2. quæst. 62. art. 4. de dominio*, Medina *in part. 2. quæst. 98. art. 6.* Salonius *in 2. 2. tom. 1. quæst. 5. art. 4. concl. 5. ad 1. argum. de dominio*, Layman *in Theologia morali lib. 1. tract. 4. c. 21. num. 3.* Bonacina *de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 8. §. incidens n. 13. & de restitutione disp. 3. quæst. 1. puncto 3. num. 2.* Naldus *in summa* verbo *lex num. 3.* idem Vasilius Pontius *de impedim. matrim. casu 31. q. 2. §. 5.* Pitigianus *in 4. sentent. tom. 2. disp. 15. quæst. 2. art. 3.* Portel. *in addition. ad dubia regularia* verbo *lex num. 4.* Vega *in summa tom. 2. cap. 23. casu 13.* Felicianus *de censibus to. 2. lib 1. cap. 8. num. 6.* Sarmiento *selectar. interpr. lib. 3. c. 12. num. 8.* Couarr. *in 4 parte decret. c. 6. §. 9. n. 8.* Malderus *in p. 2. quæst. 96. art. 5. & 6.* Sayrus *in claui Regia lib. 3. cap. 2. dub. 6. & cap. 7. num. 11.* in fine, *& num. 13.* in fine Pater amicus rationibus iam adductis contra Dianam *tom. 5. de iustitia disp. 7. sect. 4. num. 30.* & alij relati à Barbosa *axioma 186. num. 9. per textum in l. in omni*, vbi Bartol. *ff. de adoption. l. quod dictum, ff. de pactis, l. fin. ff. ad syllanian. l. si maritus §. scripsi, ff. ad legem Iuliam de adulter. l. adigere §. quamuis ff. de iure patronatus, cap. etsi Christus de iureiur.* cum Pichardo, & aliis.

Quod cessante ratione legis negatiuè, & con- 37
trariè cessat lex, & cum Robles quod ratione finali legis cessante, non cessat lex, quando tractatur de lucro captando, siue quærendo; & quod vna ratione legis ex omnibus cessantibus, non cessat legis dispositio, vt latè disputat Angoianus *dicta cont. 3.* sed limitat *ex §. affinitatis. Inst. de nuptiis, l. librorum §. 1. ff. de his qui notantur infamia*, si plures sint rationes legis, quia vna cessante, lex non cessat, nisi plures causæ collectiuè exprimantur in lege, quia vna cessante, cessat lex, sic cum Guiurba, Barbosa, Tiraquello, Deciano, & aliis faciunt infra dicta io fine.

Alij etiam Doctores ex doctrina Scaciæ *tract.* 38
de commerc. §. 1. n. 511. existiment, vt quando lex cessat in sua generalitate, tunc non solùm cesset in vno, sed etiam in omnibus, & tunc reducit ad non legem, quasi tunc esset correcta ratio le-
gis, & sic ipsa lex † & ita docent quod si in ali- 39
quo particulari casu cessat finis adæquatus, & totalis, & ratio legis cessabit, & eius obligatio, quia valet argumentum de toto ad partem, sed quando ratio legis cessat in totum, cessat etiam lex; ergo quando ratio legis cessat in partem, cessabit etiam in partem, ex authoritate legis, quæ de tota, *ff. de rei vindicatione.*

Digitized by Google

40 Et confirmatur quia cum ratio legis adæqua-
ta, ceſſat in generali, ſeu comparatiuè reſpectu
omnium perſonarum, ac temporum ceſſat in ge-
nerali obligatio legis; ergo cum ratio adæqua-
ta legis ceſſat in aliquo caſu ſpeciali, ſeu com-
paratione alicuius perſonæ, & temporis, ceſſa-
41 bit obligatio legis in particulari, † quia ita ſe
habet lex in vniuerſali ad rationem acceptam in
generali, ſicut lex in particulari ad rationem ac-
ceptam in caſu ſpeciali, ſed quando ratio legis
ceſſat comparatione omnium, ceſſat obligatio
legis, reſpectu omnium; ergo quando ceſſat
comparatione vnius, ceſſabit obligatio legis
42 comparatione illius. † Et deinde quia lex non
ſolùm obligat omnes in generali, ſed ſingulos
in ſpeciali; ergo ſicut deficiente ratione apud
omnes, manent omnes deobligati, ita deficien-
te apud vnum, manebit vnus deobligatus:
hanc docent, & tenent Nauarrus *tom.4.comment.*
*in Rubrica de iudiciis num.*74. Henriquez *lib.*11.
*c.*17.*n.*2.*in gloſſa litt.* O, *& lib.*10. *c.* 15. *num.* 8.
in gloſſa littera R. Comitolus *in reſponſ. moral.*
*lib.*7.*quæſt.*1. *num.*10. Abbas *quia in inſulis de re-*
gular. Angelus verbo *lex num.*4. *caſu* 7. Soſa *in*
*Bulla. Clem.*8.*de largitione muner. fundam.* 3. Sa,
verbo *lex num.*1. & verbo *ludus num.*1. Megala
in 2.2. *lib.*2. *c.*7. *quæſt.*2. *n.* 55. Granatus latè in
2.*p.D.Thom. controuerſ.* 7. *tract.*3. *part.*1.*diſp.*15.
ſect. 2. Ioannes Caramuel *in comment. ad regul.*
*S.Benedicti, diſp.*5.*num.*50. & vt probabilem ad-
mittit Machadus *de perfecto confeſſario tom.* 5.
*lib.*3.*p.*4.*tract.*4.*docum.*4. *num.*2. & Diana *part.*7.
*tract.*10. *reſ.* 33. vbi licet negatiuam dicat pro-
babilem, & fortè probabiliorem, hanc ample-
ctitur, vt ſatis probabilem, & antea *p.*1.*tract.*10.
reſ. 28. dicens nunquam ſe potuiſſe intelligere
diſtinctionem, legem tunc non obligare quando
finis eius ceſſat in generali, ſecus autem in par-
43 ticulari, † reſpondens fundamentis primæ ſen-
tentiæ, vt licet leges condantur propter bonum
commune, adhuc etiam eas obligare, etiam ſin-
gulos ſubditos in particulari, & in ſingulis ha-
bere eam rationem, propter quam conduntur;
& ſic vt quando in aliquo particulari caſu ceſſat,
44 ceſſet etiam legum obligatio † deducens ex hac
concluſione, & reſolutione pro confeſſariis, &
reſponſuribus caſuum conſcientiæ, quod poſſint
tollere in praxi quotidianos ſcrupulos, difficul-
tates reſoluendo: iterum confirmat *p.*5. *tract.* 14.
*miſcel.*2.*reſ.*96.

45 Ego inquam exiſtimo vtramque ſententiam
benè intellectam non eſſe diuerſam, ſi conſideres
ea, quæ latè dixi *in c.*12.*de iudiciis ſub q.* 3. vbi
quando dicatur vt lex ceſſet negatiuè, quando
contrariè, dum ibi egi *de epicheia, & legis inter-*
pretatione, & illa, quæ adduxi *in d. c. cum ceſſante*
*q.*1.*à num.*1. iuxta diſtinctionem, ſeu exemplum,
quod ibi retuli ex Faquin. ex quibus benè hæc
difficultas plenè intelligitur, & ex his, quæ do-
cent Guillelm. Zonius *conſ.*14.*n.* 12. vbi affir-
mat conſtitutionem non illaqueare tranſgreſſo-
res, ſi finis non violatur, propter quē facta eſt, vt
viſum eſt, Hurtado de Mendoca 2.2.*tol.* *diſp.*64.
46 *ſect.*3.§.26.† Vbi acutè obſeruat Dueñas eſſe le-
gis interpretationes, altera quæ propter fine re-
motũ præcipitactiones, alioquin de ſe honeſtas,
quæ ſublato ordine ad finem remotum habent
ſpecialem honeſtatem, & ſunt materia virtutis,
vt ieiunium, quod habet compeſcere motus tur-
pes, & præcipit abſtinentiam, quæ moderata
eſt per ſe materia temperantiæ, & laudabilis; &
ob id ſi quis abſque periculò turpium motuum
veſceretur contra legem ieiunij, adhuc peccaret,
quia manet alius finis proximus legis, nempe
exercitium temperantiæ. Et ob id etiam carentia
periculi Luxuriæ, non excuſat à ieiunio, vt poteſt
confirmari ex doctrina, quam retuli infra *in c.di-*
lecti de dolo, & contumacia. In aliis verò legibus,
quæ alium finem non habent, niſi vitare dam-
num ex aliqua actione, cuius omiſſio per ſe non
pertinet ad materiam alicuius virtutis, vt hæc de
non diſputando laico in rebus fidei, vt *in c.inhi-*
bemus de hereticis, In laico docto ceſſat, ob quam
poterit diſputare: ſic Diana *d.reſ.*96.*p.*5.*tract.*14.
vt ſupra dixi *in Rub.de fide q.*5.*à n.*1. ex his intel-
liges quæ ſcribit nouiſſime Pater Valente *de*
concordia iuris Pontificij p. 2. ad titulum noſtrum
*diſp.*3.*ſect.*20 194. dum agit de quæſtione vtrum
ceſſet ratio ceſſante lege, vel è contra conſtitutio
intercedat ceſſante ratione.

Ad tertiam quæſtionis partem an legis anti- 47
quæ deciſio tollatur ex clauſula non obſtante,
vt reſpondeas leges quæ dixi infra, *in c. cæterum*
de iuramento calumniæ q. 1. dum egi de illa.; *an*
clauſula non obſtante aliquo operetur, vt auferatur
legis antiqua deciſio: & ibi dictis addo quæ no-
tabiliter ſcribit Barboſa *de clauſulis* cum multis
ab eo citatis, clauſula *non obſtantibus* 82. *ad* 88.
† qui dum *in d.*82. *num.*4. dicit quod tollit om- 48
nia, quæ diſpoſitioni, in qua eſt appoſita obſtare
poſſunt, poſteà *à n.*15. vt quamuis per clauſulam
generalem, ſeu aliam ſimilem non videatur de-
rogatum legi, ſeu conſtitutioni habenti clauſu-
lam derogatoriam, ad futuras tamen ſufficere,
ſi addita fuiſſent verba illa *etiamſi de ipſa,* vel de
ipſis oporteret facere ſpecialem mentionem, li-
cet non ſit nominata in indiuiduo: latè ipſe
clauſula 85.† Et *num.* 16. dicit quod hæc clauſula 49
non facit vt cenſeatur derogatum ſtatuto parti-
culari, non enim præſumi ait Principem voluiſ-
ſe priuilegio ſuo hac clauſula munito ſtatuta
tollere ciuitatis cum Menochio, Moneta, Felino
*in c.nonnulli de reſcript.n.*6.*&* 23.

Sed an per illam clauſulam *non obſtantibus* 50
conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis,
cenſeatur derogatum regulis Cancellariæ. Fla-
minius *de reſignat. beneficiorum lib.* 3. *quæſt.* 7.
num. 176. negatiuè reſoluit, tractans Selua *de*
*benef.part.*4. *quæſt.*46. *col.*4. Sarnen. *in proem. re-*
*gular. Cancellariæ quæſt.*5. *& quæſt. vltima,* Marta *de*
clauſulis, clauſula 79. *num.*14. Chochier *in proem.*
*regular. Cancellariæ num.*31. & poteris reſpondere
ex his, quæ dixi ſupra *de regulis Cancellariæ*
quam vim habeat *in Rub. noſtra quæſt.* 12. vbi
egi de quæſtione *an regulæ Cancellariæ dicantur*
propriè leges.

Ad quartam quæſtionis partem an iura tranſ- 51
gredi liceat ex cauſa, & reſpondent affirmati-
uè Innocentius *in c.* 1. *hoc tit.* Baldus *in l. etſi*
ſeuerior. Cod. de infam. ibi Salicetus, idem Bald.
in auth. ſed nouo iure, C. de ſeruis fugitiuis, colum.
penult. Felin. *in dicto c.* 1. Iaſon *in leg.*1. *C. de præ-*
cibus imperat. offerend. Decius *in regula quoties*
in principio, ff. de regul. iuris, Abbas *in cap. inter*
alia de immunitate Eccleſ. Hypolitus *in l. is, qui*
*cum telo, ff. ad leg. cornel. de ſicariis num.*73. Ioan-
nes Neuican *in ſua ſylua nupt. lib.*5. Matthæus
de Afflictis *in deciſ. Neapol.*391. *num.*10. Boërius
*in deciſ.*259. *num.* 7. Catelan. Cotta *in memorab.*
iuris, verbo *decretum maioris,* Gratianus *regu-*
la

la 268. Iulius Clarus *in pract. crim. lib. 5. §. 1.*
n. 10. Ioannes Matthieneus in suo *dialogo 3. p.*
52 *n.* 64. *n.* 5, *&* 6. † Et confirmatur ex nonnullis,
quæ duo infra *in c. ex litteris hoc tit.* dum ago de
quæstione *an pœna à iure statuta possit ex causa*
moderari, & ex nonnullis, quæ dico latè *in c. 1. de*
re ind. vbi *de sententia contra leges, & ius lata.*

53 Ex quo infero primo quod licet Episcopus
non possit statuere contra ius *Clem. ne Romani*
de electione, melius *in c. quod super his de maiorita-*
te, & obedientia, & in c. vt animarum s. hoc tit. lib. 6.
Iuxta quæ longè dixi supra *in Rubrica q. 10. à*
n. 1. Tamen vt ibi latè dixi ex causa vrgenti, eui-
denti, & necessaria, poterit contra ius statuere,
vt præter ibi relatos singulariter dixit Baldus
in l. omnes populi ff. de iustitia, & iure col. 6. per
textum in l. hominem ff. mandati, Panormit. *in c.*
dilecti ad finem de appellat. & in c. fin. col. 5. de con-
suet. & in c. at si Clerici §. de adulterio 3. col. de Iudi-
ciis, vbi exclamat pro Baldi doctrina, & vbi ego
dixi circa finem *de casibus, in quibus ratione neces-*
sitatis dispensat Episcopus. Iason alios referens *in*
d. l. omnes populi n. 31.

54 Infero secundo ex eodem Baldo *in Rub. C. qui*
admitti, & ibi Ludouico Romano, & Iasone *in*
dict. l. omnes populi n. fin. Cataliano Cotta *in me-*
morab. iuris verbo *armorum offendibilium*, vers. *&*
notabis, quod etiam statuta iurata ex causa pos-
sunt transgredij ad quod applicabis plura, quæ
scripsi *in c. pen. de iureiurando.*

55 Tertio infero ad vnum singulare, & practica-
bile nimis, quod licet ex processu informatiuo,
non liceat delinquentem torquere: tamen in
atrocioribus benè liceat: sic Clarus nullum
pro se allegans supra *in pract. crim. lib. 5. §. 1. n. 10.*
docent eòam Matthæus de Afflictis *in decisione*
Neapol. 391. *num.* 10. Gratian. *dicta regula* 268.
in vers. *ex quo*, idem Latius *regula* 468. *torqueri*
prima limit. & quod licet id aliquando receptum
non sit ab aliquibus viris grauibus, illi ait pla-
cere eorum opinionem ex prædicta communi
resolutione, quam etiam tenet Angelus *de male-*
ficiis parte etiam vestem num. 13. vbi dixit se ita
practicasse Casaneus alios referens *in consuetud.*
Burgundiæ, Rub. 1. §. 6. *glossa qui nonos excede dix-*
bures n. 14. Bernardus Diex, & ibi Salced. *in ad-*
dition. regula 433.

56 Sed prædicta regula limitatur, siue declaratur
vt procedat in iudicibus supremis, & non in
aliis, vt docet idem Bernard. *dict. regul.* 433. ex
Iasone, qui benè tradit *in l. qui iurisdictioni ff. de*
iurisdictione omnium iudicum num. 4. *& in §. ex ma-*
leficiis Inst. de actionib. n. 15. Et aliter secundo li-
mitat idem Iason *in l. cum seruus n. 9. ff. de condict.*
causa data, caus. non sequuta, pluribus funda-
mentis Tiraquellus *de pœnis temper. causa* 49.
num. 16. & Gratianus supra *num.* 1. in fine, qui
num. fin. cum Paulo, Felino, & aliis, dicit quod
iudex ad hoc vt excusetur, tenetur exprimere in
sententia causam quare leges transgreditur, iux-
ta quæ latè dixi *in c. 1. de re iudicata*, & tenent
Abiles *in capitibus Prætor cap. 1. glossa de recha-*
mente num. 9. Matiene. *in leg. 1. titul.* 11. *glossa 2.*
num. 53. *in fine lib. 5. recopil. & pro limit.* 1. faciunt
plura, quæ adduxi sub *c. dilecti 6. q.* 11. *&* 12. infra
de iudiciis.

57 Hic adiunges quæstionem, de qua supra, an
quando constat de lege, & est dubium an obli-
get in aliquo, liceat facere contra illam supra
in Rubrica quæst. 6. vers. *ad secundam*: & an trans-
gediens legem ex contemptu peccet mortaliter
supra *c. 1. q.* 5.

58 Ad aliud adductum de abrogatione, cassatio-
ne, seu derogatione legis satis, superque expli-
catum relinquitur in vers. *ad primam* huius
quæstionis, vbi *de mutatione, seu variatione, &*
annullatione antiquæ legis; igitur abrogatio in
sua rigorosa significatione latina, est idem quod
auferre, abradere, cassare ex toto legem ali-
quam, aut imperium derogare, idem quod ali-
quid legis auferre, vtpote quod obliget in vno,
aut altero casu, & in alio non item. † Huc per- 59
tinet priuilegium, & rescriptum, quorum offi-
cium est aliquid speciale facere, vel secundum
ius, aut præter ius, aut contra ius, vt infra dico
in Rubrica de rescriptis, & distinguens Sotus *lib. 1.*
de iustitia q. 7. art. 3. vers. *quo hæc autem*, Azor.
lib. 5. instit. moral. c. 15. statim in princ. Thomas
Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 1. n. 1.* & omnes
per textum *in l. derogatur n. 102. ff. de verb. signif.* † 60
Dicentes quod abrogatio, & derogatio differunt
in eo, quod abrogatio est legis iam obligantis
subditos omnino à legislatore, cassatio, deroga-
tio, quæ tantùm ex parte legem tollit.

61 Irritare vero legem, sit impedire legem, &
cassare, ne robur obligandi consequatur, vt si le-
gem à ciuibus constitutam Principis confirma-
tione indigentem, vt obliget, Princeps minimè
confirmet, sed casset: sic citati, & alij, ex quo
iam vides qualiter irritatio differat ab abroga-
tione, & derogatione legis, & applicabis non-
nulla, quæ adduxi *in Rubrica* sub *quæst. 15. & 16.*
& alia, quæ ibi adduxi *de statutis populi, & ciui-*
tatis, quæ ad obligandum, regia confirmatione
egent.

62 Ad quintam quæstionis partem an Episcopus
possit transferre festum alicuius sancti in alium
diem, seu aliquam vigiliam; & licet acerrimè
Pater Gobat *in thesauro indulgentiar. part. 2. q. 17.*
c. 7. num. 331. referens exempla, vt queant Epi-
scopi sic transferre, eo quod Episcopus possit
circa suos subditos quidquid potest Papa in
vniuersali Ecclesia, nisi ipsi sit specialiter pro-
hibitum, vt ex communi Canonistarum docet
Sanchez, *lib. 1. de matrim. disp.* 61. cum multis
ab eo relatis; pro quo videntur facere quæ ad-
duxi *in cap. at si Clerici* circa finem de nonnullis
dispensationibus Episcoporum; non enim in
casu hoc videntur Episcopi auferre festum
diem, sed tantùm illum transferre in aliam diem
distinguendo, seu qualificando, vt aduertit Ale-
xander *consil. 106. num. 15. & 16. lib. 2.* † Tamen 63
dicendum est id non posse, quia cum in lege ipsa
non tantum sit festum, aut vigilia, sed etiam
dies, in qua quotannis debet seruari, sequitur vt
si Episcopus possit transferre festum, quod sal-
tim legi derogaret in vna parte, quod sibi non
licet, quia cum festa, & vigiliæ pro sanctis sint à
Pontifice instituta, non potest Episcopus circa il-
la aliquid disponere, cum sit inferior, & nullam
habeat potestatem circa id, quod superior de-
terminauit ex textu *in l. formam C. de officio Pref.*
Prætor. c. cum inferior de maioritate, & obed. Clem.
ne Romani de electione, glossa verbo *figura in c. fin.*
de heret. lib. 6. glossa. verbo *mandamus in Clement.*
sæpe de verb. signif.

64 Etenim inferiori non licet contra factum su-
perioris, etiam dispensando venire *l. pen. §. penul-*
timo ff. de aqua pluuia: argum. legis ille à quo §. tem-
pestiuum ff. ad Trebell. l. nam & Magistratus ff. de

urbinis c.litteras de restit. spoliatur. cap. super eo de usuris, c.ut nostrum de appellat. Surdus *cons.558. num.2.*

65 Sic docent Barbosa, quem refert idem Gobat restatus à congregatione esse vetitum, ne festa aliter transferantur, quam permittant Rubricæ, & Gauant. *p.4 tit.9. num.24.* miratur de quodam Episcopo Italo, qui ausus fuit festum Annuntiationis Deiparæ, quod tunc anno 1622. ecciderat in diem Parasceues, etiam quo ad forum transferre, cum & hæc mutatio festi vniuersalis, excedat facultatem Episcopi & ea mutatio Romæ, Laureti, aliisque locis facta non esset. Et in terminis docent Leandrus *de præceptis Ecclesiæ tract.5, disp.10. q.42.* impugnans translationem vigiliæ sancti Matthiæ, quando incidit in feriam tertiam post quinquagesimam, contra ipsum Gobat, Pasqualigum *decis.180.num.2.* Homobonum *col.1. consil. moral. pr. 5.p. 2. responso 67.* & Eminentissimus Cardinal. Lugo, vt refert Diana *p.10.tract.16.res.7*, legendus fuit in voto annis præteritis sanctissimi D.N. Innocent. 10. non debuisse dictam vigiliam transferre in alium

66 diem. † Et pro hac nostra opinione, non obstante translatione festi S.Michaëlis Archangeli, quæ solet fieri in locis à Croniano vicinis, in Dominicam diem, seu alteram septima nam, ne cepta vindemia impediatur; & quod quidam Vicarius Generalis anno 1636. festum S.S.Philippi, & Iacobi, quod tunc occurrebat cum festo Ascensionis suo decreto distulerit in feriam secundam proximè sequentem. Sed cum has translationes nunquam audimus alibi factas, & reuera sint contra iuridicam dispositionem, sequitur non permitti, vt ab Episcopis fiant in suis Diæcesibus; etsi Gobat testetur vsu receptum in quibusdam Episcopatibus Germaniæ vigiliam sancti Matthæi transferre in Sabbatum antecedentem, quando occurrit in feria tertia, vulgò *dia de carnes tollendas* post quinquagesimam; sic Diana, & facit doctrina Suarez *lib.6. de legibus c.14.à n.6.*

67 Nec obstat *textus in c.consilium de obseruatione ieiunij*, vbi propter occurrentiam alicuius festi ab Ecclesia instituti permittit, addit, præcipit, quod ieiunium in illa incidens transferatur nec quod Leo X. & Vrban. VIII. instituissent translationem vigiliæ sancti Ioannis Baptistæ incidentis in festum corporis Christi, anticipando illam in feria quarta antecedentis diei, quia hæc sunt sic facta Pontificia authoritate; ob quam causam vsus Ecclesiæ rectus est, dum videmus sæpius quotannis vigilias sanctorum, seu festorum incidentium in feria secunda ieiunari vniuersaliter in die Sabbati antecedenti, ne dies Dominica ieiunetur.

68 Ad vltimum de epieheia, seu legis interpretatione, vt abundè respondeas adiunges hîc quæ adduxi latè *in c. cum venissent, 12. de iudiciis à q.1.* & in terminis *q.3.* & ibi latè explicui, an inferior queat legem dubiam superioris declarare: aliquid infra *in c.si quando de rescriptis.*

AD TEXTVM in capite nam concupiscentiam IV.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Lex quæ vno malorum prohibito, cætera exinde orientia prohibet, bona est, & n.2.*
Prohibitum omne à lege peccatum est, & omne illud, quod inde sequitur d.n.1. explicatur late q.1. infra à n.37.

3 *Legislator non debet promulgare legem punientem omnia crimina; non enim omne illicitum punitur, sed idem tantum, quod lex statuit esse delictum.*

4 *Permissio inter legis virtutes connumeratur.*

HOc textu talis communis, 1 conclusio deducitur, quod omne prohibitum à lege peccatum est, & omne illud, quod sequitur; id est lex, quæ vno malorum prohibito, cætera ex inde Orientia prohibet, bona est, quod desumitur ex D. Augustino *super epistolam ad Rom. c.7.* & refertur ab Antonio Augustino *collect.1. decretal. lib.1. tit.1. c.7.* & deducunt antiqui, & Moderni Doctores. † 2 Ex quo fit quod vt plenè agas, debeas hîc repetere alia, quæ adduxi supra *in cap.1. q.2. 3. & 4.* vbi qualiter lex sub peccato prohibeat, siue mandet, item quæ adduxi *in Rubrica sub quæst.2.* vbi *an lex humana possit præcipere, quod præceptum non est lege naturali, aut Diuina.* Et quas conditiones debeat habere lex humana, vt sit bona; & ibi *q.5. & q. 6.* vbi an peccet frangens legem acceptatam.

Et in verss. ibi *omnia*, quatenus notant Doctores quod legislator non debet legem promulgare punientem omnia crimina, sed quædam sub silentio pertransire, nam multa à legibus, & canonibus permittuntur, quæ licet impunè fiant, non tamen carent vitio, & dedecore, quia non omne illicitum punitur, sed id tantùm, quod statuit lex esse delictum *leg.3. §. non perpetuo* vers. *Diuus, ff. de sepulchro violato, l. militis, ff. de religios, & sumptib. funer.* & ob id doceant Suarez *de legibus lib. 1. cap.15. ex num.3. ad 12. & cap. 16. num. 4. & 8.* Salas *eodem tract. disp.3. sect.4. n.15.* Vasquez *12 q.92. art.2. n.9.* 3

Et inter præcipuas legis virtutes connumeretur permissio, ex *c. omnis dist. 3. cum vulgatis*, 4 ideo pro ampliatione repetes hîc, quæ iam dixi supra *in Rubrica quæst.16. à num.1.* vbi egi *an lex humana, possit eligere minus malum, vt maius euitet*, vbi egi *de lege permittente, & non omnia vetante mala, & in cap. inter opera de sponsalibus.*

Et

Et quatenus etiam notant Nauarrus *in cap.negotium à n.7.de pœnit.diſt.5.* Zenedus *ad decretales collect.2.num.2.* quod præcepti tranſgreſſio eſt peccatum mortale, vt poſt Azorium, & Molinam ſcribunt Sanchez *in præcepta decalogi lib.1. c.1. à n.4.* Barboſa hîc *n.4.* ideò iterum repetes *n.1.* annotata ex *dictis c.1.& ſub Rub.de peccato,in quod incurrunt legem frangentes*, & ſupra *cap. tranſlato* ſub verſ. *ad quartam, an iura tranſgredi liceat.*

QVÆSTIO I.

Cupiditas an ſit omnium malorum radix? quid de concupiſcentia: an peccans, ſeu delinquens naturaliter legi obligetur: & an vno prohibito, prohibeantur omnia, quæ ſubſequuntur ex illo?

SVMMARIVM.

1 *Concupiſcentia eſt vitium generale, vnde omnia mala oriuntur; ſed num ſic dicatur de luxurioſe lapſu carnis,* n.2. *vbi quod ſumitur pro cupiditate.*

3 *Cupiditas tripliciter ſumitur, quandoque pro auaritia; item pro vt eſt genus omnium peccatorum, quandoque amoris inordinati ad concupiſcendum bona temporalia inordinatè.*

4 *Auaritia dicitur radix omnium malorum.*

5 *Cupiditas non adaptatur ad concupiſcentiam, quatenus eſt lapſus carnis luxurioſus.*

6 *Concupiſcentia dicitur à concupiſco, & quod ſit appetitus delectabilis ſenſitiuè, & ſubiectiuè, & tam rei bonæ, quàm malæ,* num.10.

7 *Peccatum non poteſt eſſe, niſi voluntarium; & quod ſit voluntas retinendi, & conſequendi, quod Iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere,*

Peccati pœna appellatur vitium illud noſtræ naturæ per peccatum primi Parentis corrupta, & ſoluta à Iuſtitia originali, dict. num.7.

8 *Concupiſcentia eſt vitium carnis, quæ pœna dicitur, vt eſt originalis peccati, cum ſoluta originalis Iuſtitia armonia,*

Concupiſcentia, ſeu lex peccati in membris noſtris dominans effrenes efficit vires ſenſitiuas, & hoc per tropum, n.10.

Legem dicit Paulus ad Roman. capit. 7. aliam eſſe in membris repugnantem menti ſuæ, & captiuantem eum in lege peccati, &c. *d.num.*8.

9 *Peccatum nullum eſt in ſenſualitate ſine conſenſu voluntatis.*

10 *Matth.* cap.5. *prohibet concupiſcentiam viſæ mulieris, ex quo homo luxurioſus dici ſolet.*

Concupiſco *verbum, non ſemper accipitur in malam partem,ibi* d.n.10.

11 *Præcepto* non concupiſces *non prohibetur carnis concupiſcentia, quæ in omnibus hominibus, etiam poſt baptiſmum manet, abſque eo, quod culpa ſit, ſed interior voluntas, affectus, & conſenſus ſuccumbens carnis concupiſcentiæ, qui verè peccatum eſt, & ad culpam pertinet.*

12 *Paulus ad Roman.c.6.ibi:* nam regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiæ eius,&c.

13 *Peccatum originale poſt Baptiſmum legitimè ſuſceptum in totum tollitur contra Lutherum ex Concilio Trid.& n.14.*

14 *Concupiſcentia manet Baptizatis in Chriſto ad agonem, & certamen, atque vt eis exercitium ſit vincentibus ad coronam, quæ dicitur fomes peccati, qui relinquitur in renatos poſt Baptiſmum ad agonem, & pugnam, &c.* n.15.& 16.

15 *Concupiſcentia, & fomes non remittitur in Baptiſmo, quæ alias vocatur à Couarruu. pœna peccati, vt* n.14. *& ex D. Auguſtino, &* n.16.

16 *Trid.*can.5.ſeſſ.5. & cap. per Baptiſmum de conſecrat.diſt.4.

17 *Delinquens, & peccans, qualiter dicatur, vt naturaliter legi, & eius pœna obligetur? latè* n. ſeqq vſque ad finem.

18 *Delinquentes, quo in ſenſu dicantur legi conſentire?*

L.1.§. denique *verb.* honorari *ibi* eos qui virtutis.&c.ff.de poſtulando.

19 *Delinquens in legem, qualiter dicatur conſentire, & pœnam legis ignoratam, numeris ſequentibus vſque ad finem.*

20 *Delinquentis animo alienum dicitur in legis pœnam conſentire.*

21 *Obligatio contracta ex delicto naturalis eſt, quæ non inconueniens, vt oriatur abſque conſenſu,* n.22.

23 *Obligatio in delictis, quare dicatur naturalis? &* num.24. *Et quare, vt non oriatur ex conſenſu,* n.25.

26 *Membrorum ſuorum nullus dicitur Dominus.*

27 *Delinquens, etſi pœnæ corporali non conſentiat in ipſo delinquendi actu; vult tamen delinquere, & ſe pœnæ ſubdere,* n.28.

28 *Cicero* lib.1. de finibus, *de his debilitati obiecta ſpecie tradunt ſi libidinibus ibi.* Sæpè legum, iudiciorumque pœnis obligantur.

29 *Pœnæ legali ignorans, num ſubiiciatur?* n.30. 31.32.& 33 *cum aliis,*& n.36,

30 Cap. vt animarum hoc tit.de conſtit. lib.6. n.32.& 33.*cum aliis.*

34 Cap.1.15.q.1.n.35.& 36.

35 *Pœna peccati originalis nobis hæreditarij, quandoque dicitur peccatum.*

37 *Prohibito vno, prohibentur & omnia, quæ ſequuntur ex illo ſuppoſito, & per quæ peruenitur ad illud, in his ſcilicet per neceſſario peruenitur ad rem prohibitam, non ſi contingenter* n.38.&39.

40 *Prohibitum vna via, non cenſetur alia permiſſum, & prohibitum directo, non poteſt fieri per indirectum,* n.41.

42 *Prohibitum vni, aliis cenſetur conſenſum.*

43 *Prohibitum ad tempus poſt tempus videtur permiſſum, & è contra* n.44.& 47.

45 *Prohibitum, quod non inuenitur per legem, permiſſum cenſetur, nec debet ſuperſtitioſis præſumptionibus præſumi prohibitum,* num.46.

47 *Permiſſum poſt tempus ante illud cenſetur prohibitum.*

48 *Permiſſum cenſetur omne, per quod peruenitur ad actum permiſſo actu.*

1 AD primam quæſtionis partem, quam benè expendit gloſſa hic in verbo *oriuntur*, etiam deducens à contextura, & littera, quatenus dicendo Pontifex in principio *nam concupiſcentiam neſciebam, &c.* ſtatim proſequens; hoc enim elegit Apoſtolus generale, vnde omnia mala oriuntur, nam vt gloſſa exponit hic verſ. *generale*, vitium concu-
2 piſcentiæ eſt generale ad omnia mala.† Etenim ſi exponas verbum *concupiſcentiam* de lapſu carnis luxurioſo, fortè poteris negare, vt ea ſit radix omnium malorum, nec cupiditati appropriari, quia ſi attendimus ad decretum Gratiani 43.*diſt.* dum ait oportere, vt Epiſcopus cupidus non ſit, quia ſic facilè à iuſto deuiaret.

3 Etſi ſecundùm quoſdam tripliciter cupiditas dici ſoleat, quandoque pro auaritia, ſecundùm quod eſt amor inordinatus habendi diuitias. Quandoque prout eſt genus omnium peccatorum, ſecundùm quod importat inordinatum appetitum rei temporalis, ſicut includitur in omni peccato, quatenus eſt conuerſio ad bonum commmutabile; ſed ſic non eſt radix, ſed genus omnium peccatorum. Aliquando verò, vt dicatur quædam inordinatio animi ad concupiſcendum bona temporalia inordinatè. Et quod hæc ſit habitualis poſſeſſio, ſeu pronitas ad paſſionem ex originali peccato relicta, & non peccatum in actu, ſed radix omnium peccatorum.

4 Etenim auaritia dicitur radix omnium malorum, & D.Ambroſ. *ſuper Ecclesiaſt. c.*10. ibi *pecuniæ obediunt omnia* exponens ait auaritiam, quia omnia mala poteſt admittere; ideò radicem omnium malorum eſſe, cui accinit D. Petr. Chryſolog.*ſerm.*162. dum ait *auaritia fratres, ſicut dicit Apoſtolus, radix eſt omnium malorum, quæ cum radicari cœperit in corde, ſic morum diſſipat ornamenta ſicut arbor noxia feralibus radicibus noxa foliis & diſſipat monumēta maiorum*, pluribus exornat Barboſa *in paſtorali p.*1.*tit.*2.*gloſſa* 15.*à n.*1. ex ſancto Aſterio *homilia aduerſus auaritiam*, S. Baſil. *homilia*, quæ eſt 21.*ex* 29.& ex D.Aug.*ſerm.*5.*de verbis Domini c.*9.& ex D. Ambroſio 2.*officior. c.*25. *& in Apoſtol. locum* 1.*ad Thim.*6. verſ. *tertio*, & D. Ioanne Chryſoſt. Valeriano, & Seneca.

5 En quod cupiditas non adaptatur ad concupiſcentiam, quatenus eſt carnis lapſus luxurioſus; nec ex ſequentibus, quibus cupiditas, auaritia appellatur. Nam ſi attendamus, & ad ſcripturam, dum ait *poſt concupiſcentias tuas non eas* exponit S.Leo *Epiſt.*51. relatus *in cap.virum* 47. *diſt*, dum loquitur de Sacerdote, cui opportet nullo errore implicari, nec cupiditate violari, reddit rationem, quia mens potentiæ auida, nec abſtinere nouit à vitiis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum. Et S.Gregor.*lib.*7.*Epiſtol.*110. relatus *in cap. bonorum* 47. *diſt.* ait *bonorum Auctoribus inhærere, aliter non valemus, niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix eſt, abſcindamus.*

6 Vnde cum Barboſa hic *num.*2. aſſerat ex D. Thom. & aliis vt tradit Didacus Perez *in leg.*1. *gloſſa* verbo *Cobdicia tit.*2. *lib.*8. *ordinam. pag.*37. concupiſcentiam dici à concupiſco, & quo ſit appetitus delectabilis ſenſitiuè, & ſubiectiuè in appetitu ſenſitiuo, ac omnium malorum radix, neceſſum eſt, vt altius, hoc eſt à recondita origine, quid ſit concupiſcentia, noſcamus, quæ ex dictis cupiditati iactatur.† Et ſic oportet ex Au- 7
guſtino *in c.*1.*cauſa* 15. *quæſt.*1. cum dixiſſet peccatum non poſſe, eſſe, niſi voluntarium; & quod ſit voluntas retinendi, vel conſequendi, quod Iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere, addens de peccati pœna, & exponendo Couarr. *in cap. alma mater de ſent. excommunic. p.*1. §.10. *ſub n.*11. latè pœnam peccati ibi appellat, & intelligat vitium illud noſtræ naturæ per peccatum primi parentis corruptæ & ſolutæ à Iuſtitia illa originali quam primus homo in ſua creatione ſortitus erat.

Dicens vt hoc vitium carnis eſt concupiſcētia, 8
quæ pœna dicitur, vt eſt originalis peccati, nam ſoluta originalis Iuſtitiæ harmonia, cōcupiſcentia, ſeu lex peccati in membris noſtris dominans effrenes, efficit vires ſenſitiuas, vt iam ſenſus, & cogitatio hominis prona ſint ad malum ab adoleſcentia ſua, caroque concupiſcat aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem inueniatque homo aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuę teſte Paul. qui *ad Romanos c.*7. inquit *video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* † Etenim vt docet R. Franc. Arauxo. 1.2. 9
*D.Thom.q.*74.*art.*2.*dub.*3. *n.*31.*pag.*364. nullum eſt peccatum in ſenſualitate ſine conſenſu voluntatis.

Et Licet Matth. *cap.*5. prohibeatur concupi- 10
ſcentia viſæ mulieris, quo homo luxurioſus vulgò dici ſolet, vt concupiſcat: tamen etſi reuera concupiſcentia carnis, ſit pœna originalis peccati, ea verò ſic dicitur per tropum, & figuram peccatum: nam ſi ad proprietatem verbi attendas colliges ex authoribus linguæ Latinæ quod concupiſcentia nihil aliud eſt, quàm appetitus, & deſiderium, tam rei bonæ, quam malæ. Etenim vt notat Valla verbum *concupiſco*, non ſemper accipitur in malam partem.

Nec per illud præceptum *non concupiſces*, pro- 11
hibita eſt carnis concupiſcentia, quæ in omnibus hominibus, etiam poſt Baptiſmum manet abſque eo quòd culpa ſit, & eius imputetur in peccatum, ſed prohibetur interior voluntas, affectus, & conſenſus ſuccumbens carnis concupiſcentiæ, qui verè peccatum eſt, & verè ad culpam pertinet. † Nec iterum obſtat Paulus *ad* 12
*Romanos c.*6. ibi *non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiæ eius, nec exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato*; quia etſi Paulus præcipiat quod non regnet concupiſcentia, & ſic peccatum, & quod illi non obediamur, ſed non præcipit, vt non inhabitet peccatum in nobis: nam & ipſe *in dicta quæſtione ſeptima*, ſubiunxit *ſcio enim quod non inhabitat in me*; id eſt in carne mea bonum: ita Couarruu. *ſupra* ex Diu. Auguſtino multis in locis.

Et licet Lutherus dixerit poſt Baptiſmum le- 13
gitimè ſuſceptum, & eius ſequaces eſſe veram culpam, morteque æterna dignam carnis illam concupiſcentiam, quæ & in Sanctis viris in quocumque vitiorum genere conflictatur eum ratione tamen Ioannes Roffen. *in art.*2. Ioannes

Bunde

Digitized by Google

Bunderius *in compendio concertationum tit.1.art.6. & sequentibus*, Alphonsus à Castro *de hæresibus* verb. *præceptum* Dominicus à Soto *de natura, & gratia lib.1.cap.15.& sequentibus*, & *super Epistol. Paul. ad Roman. dicto c.6. & 7.* probant multis authoritatibus contra Lutherum post Baptismum legitimè susceptum in totum tolli originale peccatum; ita vt in renatis nullum remaneat contagij originalis malum, quod veram habeat rationem culpæ; imo & Synodus Trid. *sess.5. can.5.* verbis sequentibus sic excudit, & damnat præfatum lutheranorum dogma, *si quis per* IESV CHRISTI *Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur reatum originalis peccati remitti negat aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dici tantùm radi, aut non imputari; Anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem, qui non secundùm carnem ambulant, sed veterem hominem exeuntes, & nouum, qui secundùm Deum creatus est induentes innocentes immaculati pueri innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu Cœli remoretur* (manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem) *hæc sancta Synodus fatetur, & sentit quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi gratiam repugnantibus, non valet, quinimo, qui legitimè certauerit coronabitur*, (hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat) (ad Rom. *in d.c.& 7.*& ad Coloss. *c.7.*) *sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat; si quis autem contrarium senserit Anathema sit.*

14 Et exponens Couarr. supra *sub dict.§.10.n.11.* ait quod baptizatis in Christo manet concupiscentia ad agonem, & certamen, atque vt eis exercitium sit, vincentibusque ad coronam, & M.P.Franc.de Arauxo, Episcop.Segouiens 1.2. *D.Thom q.74.art.4.dub.4.n.33. in princ. pag.266.* concilium definire concupiscentiam, siue prauam inclinationem, appetitus ad malum non habere rationem culpæ, sed appellari peccatum, quia est ex peccato scilicet originali, & inclinat in peccatum, scilicet actuale; & ideò dicitur fomes peccati, qui relinquitur in renatos post baptismum, ad agonem, & pugnam, vt ei resistendo magis mereantur. Videbis Hurtad. *de Sacram.Baptismi disp.4. dif.1.in fine*, Henriquez *in summa p.1.lib.2.c.16.§.2.& §.7.* Ægid.Conink. *de Sacram.quæst.69.art.3.n.6.* Iul Labor. *de indulgent.p.2.c.3.num.21.& 23.* idem Couarr. dum dicit *per baptismum omnino tolli peccati culpam, nec vllus maneat culpæ reatus; & sic tollatur peccatum illud originale, quod voluntate primi parentis voluntarium est, & nobis omnibus hæreditarium; manere tamen illius peccati pœnam post baptismum, statim addit; & sic carnis concupiscentia, & fomes ille peccati; quæ quidem concupiscentia peccatum dicitur, modo quodam dicendi, & tropologice, quia, vel facta est peccato, cùm carnis concupiscentia à peccato primi parentis, in pœnam illius processerit, vel quia peccatum ipsa facit, si quis voluntate, & consensu ei succumbat, verè autem ipsa fomes ipse carnis concupiscentia, peccatum non est, vt propriè peccatum dicitur culpa, & Dei offensa, quam voluntas nostra Dei præceptum transgrediendo committit.*

Ecce in quo sensu Couarruu. explicat, non remitti baptismo pœnam peccati; idest concupiscentiam, & fomitem ad peccatum, vt ex Trid. patet, & satis comprobatur ex D. August. *lib.ad Bonifacium contra duas Epistolas Pelagianor. c.13.* vbi sic ait *dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam, peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite Capillorum, vnde crescant, resecanda peccata quis hoc cum Pelagianis, nisi infidelis affirmet scilicet dicimus enim baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere: nam & istam similitudinem competit sua illos adhibere calumnia, tanquam hoc nos sentiamus, atque dicamus. Sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse est, vt etiam baptizatus, & hoc si diligentissimè profuit, & Spiritu Dei agitur, pia mente confligat; sed hæc etiam si vocatur peccatum, non vtique, quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur, sicut scriptum, manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit. Peccata autem sunt, quæ secundùm carnis concupiscentiam, vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ transacta etiam reos tenent, si non remittantur; & ita ipsa carnis concupiscentia in baptismo sibi dimittitur, vt quanquam transacta sit à nocentibus, nihil neceat renascentibus*, August. hactenus vt refert Couarr. ita intelligens illud Pauli *ad Rom. dicto c.7. si enim quod nolo malum, id ago, iam non ergo operor illud, sed quod habitat in me peccatum, iuncto alio c.6.* cuius verba retuli. 15

Ex quibus iam satis apparet vt non contrauenìatur Consilio Florentino, & Trident. *in dicto can.5. sess.5.* & Augustino relato *in cap. per baptismum de consecrat. dist.4.* nempe baptismo dimitti omnia peccata, non solùm quoad culpam, sed & quoad pœnam, & omne dictum factum, aut cogitatum ex Christi institutione. Et ob id Doctores inferant baptizatis non imponi pœnitentiam satisfactoriam operum. Nam intelliguntur de baptismo remittente ex vi Sacramenti peccata, & pœnas satisfactoria eorum, sed non auferri peccati pœnam prouenientem, vt diximus ex concupiscentia, seu fomite ad peccatum, quod est aliud. 16

Ad secundam quæstionis partem, an peccans, seu delinquens naturaliter, legi obligetur, & excitans celebrem quæstionem Couarr. *in dict. cap.alma mater p.1.§.10.à num.9.* an sit quis puniendus pœna legis communis, siue municipalis, aut statuti particularis: & multis rationibus affirmans, dum delinquens certus est de lege, inscius tamen de pœna, quia dum sit legem naturaliter ei est obnoxius, cum teneatur ad pœnam delinquens naturali quadam obligatione, quæ ex consensu delinquentis procedit per textum *in l.Imperatores, ff.de iure fisci, l.1.§. bestias, ff.de postulando, authent. de non alienando, §. quia verò* Leonis Bartol. *in leg.ex hoc iure ad finem*, & ibi Iason, *ff.de Iustitia, & iure, textus in l.vltima, Cod.de collat.fund.patrimon. lib.11.* Angel. Paul. & Iason. *in l.si tibi, §.quadam, ff.de pactis.* Quorum omnium sententia, vt ait Couarr. multa congerens ibi, & *à num.10.& 11.* eo tendit vt obligatio, quæ ex delictis oritur, naturalis sit, & consensu in legalem pœnam procedet, & quo partim expressè, partim tacitè id asseuerent, sic 17

ex

ex dictis authoritatibus deducentes, quibus
conſenſus in pœnam ſignificatur obligationem
ex delictis naturalem eſſe.

18 Et in hunc ſanè modum ex multis videtur
amplecti Pichard. legendos princ.inſt.de obligat.
quæ ex delicto naſcuntur à num.3.vſque ad 6.ex di-
cta leg. Imperatores ibi ipſe te huic pœnæ ſubdidiſti
per legem Regiam 35.tit.13.p.2.& quæ ibi tra-
dit Gregor. gloſſa 6. poſt medium vſque in fi-
nem, & in l.5.gloſ.4.tit.3.p.4. exiſtimantes quod
ibi conſultus probat delinquentes eo ipſo in
pœnam conſentire, vti probare videtur Accur-
ſius in l.1.§. denique verbo honorari, ff. de poſtu-
lando, vt ſic illa verba Vlpiani ibi eos qui virtu-
tutis oſtendendæ cauſa hoc faciunt ſine mercede, non
teneri aiunt veteres, niſi in arena paſſi ſunt ſe ſe ho-
norari, legens pro honorari, honerari, quaſi cum
primum maleficium committunt, ſponte patian-
tur velle ſe in arenam damnari.Si ergo conſen-
tiant naturaliter ex conſenſu obligantur: vnde
periculi amatores ab Imperatore dicuntur in
Auth.de non alien.aut permut.rebus Eccleſiæ,§.quia
vere lenones collat.2. ſuaque mente puniri in fin.
Cod. ad leg.Iul. Maieſt.d.l.fin.Cod.de collat.fund.
patrimon.lib.11. ſeruoſque ex delictis naturaliter
obligari, docet textus in leg.14. vbi adnotauit
Accurſ.ff.de his,qui notantur infam. & hanc opi-
nionem ſic intellectam communem eſſe teſtatur
Gomezius in §.omnium 2.col.inſt.de action.contra
gloſſam in §. ius autem. Inſtit. de iure naturali,
gentium, & ciuili, quam inibi Angelus, & alij
reprobant.

19 Huc vſque videtur dictum delinquentem in
legem eo ipſo conſentire in pœnam legis igno-
ratam, ſed conſenſus in pœnam legis nequit
procedere ab eo,qui eiuſdem pœnę legalis igno-
rantiam habet, cum nihil conſenſui magis ad-
uerſetur, quam error, l. per errorem, ff.de iuriſd.
omn.iud.leg.error.Cod.de iuris, & facti ignorantia;
20 ergo reſolutio iam dicta, videtur eſſe falſa.† Et
confirmatur quia nihil magis alienum eſt ab
ipſius delinquentis animo, quam in legis pœ-
nam conſentire, vel inde aliquam obligationem
contrahere, cum nec de hoc cogitauerit; imo
exiſtimauerit ſe à pœna, vel fuga, vel aliter im-
munem, & liberum fore, quia D.Thomas in 4.
ſentent. diſt.18. q.2. art.5. ad 2. quæſtionem inquit
pœna principium extra nos eſt, nec requiritur ad
pœnam, quod ſit voluntaria; imo magis de ratione
pœna eſt contra voluntatem eſſe,& Bartol.in l.ſi ti-
bi §.quadam,ff.de pactis,expreſſim aſſerit nullum
adeſſe conſenſum huic obligationi, quæ ex de-
licto naſcitur; Socinus item in l.certi conditio in
princ.ff. ſi certum petatur n.2. ſcribit dubium eſſe,
quod obligatio naturalis in delict à conſenſu
procedat.

21 Ex quibus, & aliis, quæ ex Angelo, Paolo,
& Iaſone,refert idem Couarr. d.n.11.à verſ. ſed
& hæc exiſtimo dicendum ex communi omnium
ſententia definitum obligationem contractam
ex delicto naturalem eſſe,vt notant Bart.& Do-
ctores in d.l.ex hoc iure,& in d.§.quadam,Bart.in
l.1. ff. de cond. indebiti. Et quod hæc obligatio
minimè procedat à conſenſu delinquentis, vt
præter Bartol.& alios, probat optimè Fortun.
Garcias in l.legitime,ff. de pactis n.19. Couarr.d.
22 n.11.verſ.ex quibus. † Dicens quod non incon-
uenit obligationem naturalem oriri abſque con-
ſenſu, cum id multis probetur.& manifeſtum
ſit, quod Bartol. in d.l.1.n.10. adducit, & latius
in l.Iulian.ff.de condict.indebiti n.62. cuius exem-
pla ſint in ſpecie conſideranda.

Sed in delictis obligatio ideo naturalis dici- 23
tur, quia æquitas: & Reipublicæ vtilitas, quia
ratione naturali conſideranda ſunt, dictant pu-
nienda eſſe delicta per leges, quibus iure natu-
rali tenentur obtemperare. † Ergo cum vbi ad- 24
eſt æquitas, & naturalis ratio inibi, & natura-
lis obligatio iure Conſtituatur, l.Stichum,§. na-
turalis,ff. ſoluto matrimonio l.cum amplius,§. is na-
tura debet, ff. de reg.iuris: ſequitur vt benè cum
Fortunio inferat Couarr. vt ita ſit intelligenda
opinio illa, quæ dictat ex delictis naturalem
obligationem oriri.

Et id videtur amplecti Pichard.in d.princ.In- 25
ſtit.de obligat. quæ ex malef. naſcuntur, à n.7. di-
cens quod naturalis obligatio, non ſolùm ex
conſenſu oritur,quia eo deficiente, oritur etiam
ab eodem æquitate naturali multis iuribus com-
probans. † Sed quia nullus eſt Dominus ſuo- 26
rum membrorum ex cap.contingit de ſent. excom-
munic.l.liber homo, ff.ad leg.Aquil.l.10. tit.29.p.7.
ſuperiorem doctrinam admittendam tantùm,
quando ex delicto pœna ciuilis, & pecuniaria
non corporis afflictiua imponenda eſt; dicunt
Bald.& Paul. in dict.l. ex hoc iure ibi Iaſon. n.75.
& in §.ſed iſta num.110. de act.inſt.Matheſil. no-
tab.47. Ant.Lara in l. ſi quis à liberis §. ſed verum
n.22. ff. de liberis agnoſcendis. † Quorum diſtin- 27
ctionem Pichardus ſuper n.10. non probat,quia
etſi pœnæ corporali quis non conſentiat in ipſo
delinquendi actu, vult enim delinquere, non
pœnam pati, vt conſiderauit Paulus in l. quam
tuberonis,§.fin.ff.de peculio,conſenſerat.tamen(ait)
dum rationis factus compos his viuere voluit
legibus,quibus Reſpublica gubernatur.

His ſic adductis non oberunt contraria, quæ 28
ſunt accipienda, vt ipſo ſcilicet facto, & deni-
que ipſius criminis actu delinquens cenſeatur ſe
ipſum pœnæ ſubdidiſſe, non quidem conſenſu
proprio ad pœnam, ſed conſenſu ad delictum,
quod legum ſeueritate, & ciuili diſciplina, ra-
tione quidem naturali: pœna ſequitur, ſic Co-
uarr.d.n.11.§.10.p.1.in d.cap.alma mater verſ.non
oberunt, vbi in hunc ſenſum expendit Ciceron.
lib.1.de finibus de his qui debilitati, obiecta ſpe-
cie voluntatis tradunt ſe libidinibus ſæpe etiam
(inquit)legum, Iudiciorumque pœnis obligantur,&
comprobat ex l.à reo,§.quod vulgo, ff. de fideiuſſor.
Quo in loco fit mentio huius naturalis æquita-
tis,quæ ſuadet delicta puniri, ſi quidem, & præ-
ter alia æquum eſt non tantùm delinquentem
obligari ad pœnam legis ſed & ad ſatisfactio-
nem damni quod proprio crimine priuato, vel
Reipublicæ intulit ex l.non ſolùm.§.1.ff.de iniuriis,
l.bona fides,ff.depoſiti: & ſic S.Paul.in dicta l. ex
hoc iure n.34.& 35.& Socinus in Rubrica de verb.
obligation.colum.2. exponunt rationem naturalis
obligationis in delictis. † Concludit ergo Co- 29
uarr. non eſſe neceſſariam ſcientiam pœnæ le-
galis,vt delinquens ea iuſtè puniri poſſit,eiuſque
obligationem contrahat.

Sed quia huic reſolutioni videntur adhuc ob- 30
ſtare quæ ſupra dixi in Rubr.q.6.in verſ. ad quar-
tam,& vberius in verſ.ad quintam, vbi egi de illis
quæſtionibus, an ſuperiores regulares,& alij excu-
ſentur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontifi-
ciis ratione ignorantia, & bona fidei, & de illa an
qui inuincibiliter ignorat legem, incurrat pœnam,&
conetur Couarr. in d. cap. alma d.§.10.n.11. verſ.
hinc

hinc defendere suam doctrinam in tantùm procedere ex doctrina Bartoli, vt possit etiam statuti municipalis, vel Episcopalis constitutionis, ille qui inscius, & huius pœnæ ignarus crimen lege Diuina prohibitum, vel humana vniuersali, commiserit, eum iuris Diuini, vel humani generalis constitutio specialis, pœnam addiderit, ex Carolo, Molineo, & Scoto contra alios in sententia excommunicationis statuto speciali latæ, scilicet Abbatem, Anton. Felin. *in cap. à nobis de sent. excom.* Syluestrum, & Ioannem maior, Dried. Adrian. & alios ex doctrina *c. 2. hoc tit. lib. 6.* quem pro eorum doctrina ipse Couarr. non admittit asserens, vt non videat qua ratione possit excommunicationis pœna distingui ab aliis, cum non sit necessarium ad excommunicationem, quod qui ea ligandus est huius pœnæ scientiam habeat, si quidem absens, & ignorans excommunicari possit; & sic satis esse, vt quis sciat actum damnatum esse, vt iustè ligetur pœnis iure statutis: tamen si sit omninò incertus quænam pœna sit in eo iure statuta, & contra opinionem Anton. Abbatis, & aliorum, sequitur in prædicta specie glossam *d. c. à nobis,*
31 quæ tractat de excommunicatione. † Et vt explicet textum *in d. cap. vt animarum hoc tit. lib. 6.* eum diuidit in duas partes, quarum prior est generalis, & definiuit statutum minimè ligare ignorantes, qui probabili, & iusta affecti fuerint ignorantia; & quod in hac parte nequaquam ponit illa constitutio exemplum in statuto prohibente, & puniente actum iure Diuino damnatum; quo fieri vt congruè textus ille admittat distinctionem glossæ *in dicto cap. à nobis,* quia vbi actus alioqui illicitus statuto Episcopi
32 punitur: † Ligantur statuti pœna omnes, qui sciunt, vel scire debent actum illum illicitum esse; quamuis ignorent statuti pœnam.

33 Sed quod pars posterior illius textus, dum exemplum subiicit de statuto Episcopi puniente furtum; & sic actum iure diuino, & naturali, illicitum, non de ignorantibus, sed de non subditis loquitur, qui puniendi non sunt, nec quod ligentur pœna statuti actum etiam illicitum punientis. Et concludit ita textum illum intelligendum, vt minimè refragetur opinioni glossæ *in d. c. à nobis.* Alia videnda expendit idem Couarr. *dicto* §. 10. *à n.* 12. quæ omnia benè intellecta non impugnantur ex his quæ dixi in præcitatis quæstionibus *dict. q. 6. Rubrica,* quæ hîc adiunges pro intellectu *d. c. 2. hoc tit. lib. 6.* & quæ dixi ibi *in dicta Rubrica q. 10. vers. ad tertiam,* vbi *an statuta Episcopi ligent suos subditos delinquentes extra territorium.*

34 His inquam dictis pro resolutione quæstionis propositæ hîc in dicto vers. *ad secundam,* videtur adiici D. Augustini doctrina *lib. 5. retract. c. 15.* cuius Gratian. meminit *in c. 1. 15. q. 1.* vbi cum dixisset peccatum non posse esse, nisi voluntarium, secus subdit de pœna peccati, quasi ea ab ignorante, & nolente contrahatur: quem locum sic induxit Fortunius *in d. l. legitima n. 19. ff. de pactis,* sed Couarr. *in d. cap. alma mater 1. p.* §. 10. *n. 11. in princ.* vt illum explicaret adiecerit plura ex aliis, quæ de cupiditate, & concupiscentia supra expendi sub integro vers. *ad primam;* ideò volens sententiam Augustini retrahere à doctrina nostræ quæstionis in hoc vers. *ad secundam.*

35 Ait circa medium vers. *hac obiter* Gratianum ex dicto Augustinu *in decis. d. c. 1. 15. q. 1.* pertinere ad tractationem de pœna peccati originalis, quod voluntarium fuit ex primi parentis voluntate, & nobis omnibus hæreditarium, cum distinguens à peccato propriè, quod voluntarium est: tametsi fateatur pœnam istam quandoque dici peccatum, & idem propriè, vt iam explicui sub dict. vers. *ad primam;* & sic concludit Couarr. non posse Augustinum, nec Gratianum commodè induci ad probationem conclusionis propositæ sub dicto vers. *ad secundam;* si quidem longè alia est ratio eorum, quæ D. August. tractat.

Et ego sic intelligendo negare non possum 36
ex illo textu *d. cap.* 1. colligere Doctores, nempe Cels. Bargal. *de dolo lib. 4. c. 8. n. 23. fol.* 528. Marius Guiutb. *consf. crim. 32. à num.* 13. Anton. Ricciulus *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium lib. 9. c. 2. n. 32. & sequentib.* Ioan. Baptista Nauarr. *quæst. forens. lib. 1. q. 59. num.* 12. delicta sine voluntate non committi, nec puniri commissa, quia à voluntate delicta pendent; quod intelligo ex notatis *in dicta q. 6. Rub.* dict. vers. *ad quartam,* & *ad quintam;* nempe quando qui facit in legem, legem ipsam ignorat, & per consequens eius pœnam. Tota ergo difficultas est qoando transgrediens legem scit, & pœnam ignorat, quod ibi distinctione compositum fuit inter ignorantem legis pœnam inuincibiliter, seu vincibiliter crassè, aut supinè.

Ad tertiam quæstionis partem an vno prohi- 37
bito, prohibeantur & omnia, quæ sequuntur ex illo supposito, quod dixi supra *in præmisso cap. translato 3. hoc tit.* à vers. *& quia,* quatenus dixi de alio vulgari axiomate, *quod de vno dicitur necesse est, vt de altero dicatur in connexis* scilicet; itẽ quod dixi sub *Rubrica, & tit. de summa Trinit. & fide Catholica* supra, *& sub quæst. 1. de constit.* vbi *de primis principiis naturæ, ac de aliis prohibitis ab ipsis principiis legis naturalis deductis.* † Respondeo bre- 38
uiter ex Barbosa hic *n. 5.* & ex glossa vers. *vnde,* vt vno prohibito, omnia prohibentur, quæ sequuntur ex illo; item & omnia, per quæ peruenitur ad illud ex textu *in l. oratio, ff. de sponsalib. l. pupillus,* §. *sed si per interpositam, ff. de authorit. tutor, l. legem in fine. ff. de naturalibus liberis, cap. cum quod prohibetur de reg. iuris lib. 6.* cum aliis citatis à Mascardo *de prob. conclus.* 102. Surdo *consil. 301. n. 74.* Franc. Gallet. *in Margarita casuum conscientiæ* verbo *prohiber.* Vital. de Camban. *tractat. clausular. pag. 293. n. 27.* Franc. Leo. *in thesauro fori Eccles. p. 1. c. 15. n. 20.* Petr. Barbosa *in l. 1. p. 1. num. 57 ff. soluto Matrim.* Menoch. *consf. 116. n. 15.* Ioan. Anton. Mangil. *de imput. q. 51. n. 30.*

Quod intelligitur receptum procedere in his, 39
per quę necessario peruenitur ad rem prohibitã; non verò in illis, per quæ ad illam perueniri potest, contingenter, aut possibiliter iuxta tradita per Bartol. *in l. ambitiosè, n. 21. ff. de decretis ab ordine faciendis, & in l. 2. ad finem, ff. de iurisd. omn. iudic.* Et sic est receptum communiter, ex multis, quos referunt Petrus Barbosa *in d. l. 1. p. 3. num. 57. ff. soluto matrimon.* Barbosa alter *axioma 193. prohibitum n. 3. & 4.* & faciunt quæ adducunt Anton. Gomez. *in l. 45 tauri n. 29. ante fin.* Cardos. *in praxi Iudicum, & aduocator.* verbo *alienatio n. 13.* Tiraquellus *de iure constituti p. 3. limit. 7. n. 24.*

Ex quo infertur quod prohibitum vna via, 40
non

non censetur alia permissum *ex l.quod dictum .ff.
de pactis l.cum hi,§ si cum iis.ff.de transact.l.Athletas
§.ait prator.ff de infamibus,l.si quis § minor ff.
qui & à quibus,l.illud, ff.ad legem Aquiliam, cap.
cum quid vna via 84. de regulis iuris lib.6.* Scacia
de commerciis,§.1. quest.7.p.7. ampliat.11.num.2.
Menochius *cons.285.num.41.*Petrus Barbosa *in l.*
41 *si cum Prætor.§.fin.num 235.ff. de iudiciis.* † Item
infertur quod prohibitum directo, non potest
fieri per indirectum,*l.Seius,& Angerius.ff.ad leg.
falcid l.scire oportet,§. si mater.ff. de tutor, & curator.datis
ab his, cap. cum quod* vbi Dynus *de reg.
iuris lib.6.*Belletius *disquisit.clericorum , & eorundem
bonorum à munerib. §.7. n.6.* Surdus *decis.21.
n.4.*Menoch.*cons.1105.n.18.& de præsumpt.lib.4.
præsumpt.189.n.82.*
42 Tamen vni prohibitum aliis censetur concessum,
& quod prohibitum de vno de alio censeatur
permissum , & è contra agnoscunt communiter
DD.*ex l.cum Prætor.* vbi Petrus Barbosa *in
princ.n.36.ff. soluto matrim.& ex cap.nonne de præsumpt.*
vbi adduxi *q.1.& ex l.qui accusare,ff. de accusation.*
Ioan.Anton.Mangil.*de imputat.q.84.n.2.*
Vgolinus *de officio , & potestate Episcopi,c.14.§.9.*
43 *n.1.in princ.* †Et consequenter etiam prohibitum
ad tempus,post tempus videatur esse permissum
ex textu in l.Imperator, vbi Bald. *ff. de postulando
l.si vnus §.9.ff.de pactis,l.Epistola,§.fin.ff.eodem,l.
pater filium,§.fundum,ff.de leg.3.*Tiraquell. *de retractu
conuention.§.1.glos.2.n.46.*Surdus *decis.75.
n.1.cons.294.n.6.& cons.247.num.18.* Menochius
cons.274.n.14. & cons.80. n.16. Brunor. à Sole *in
locis communibus* verbo *prohibito* 16.Gonzalez *ad
regul.*8.Cancellariæ *glossa 65 n.*8.Petr.Barbosa *in
d.l.cum Prætor ff.de Iudic.n.45.*
44 Et ob eandem rationem dicendum est , quod
prohibitum post tempus , censeatur permissum
ad tempus, vt docent Narbon.*in l.18 glos.5 .n.9.
tit.8.lib.5 recop.* Barbosa *d,axiom.193.n.6.*vbi *n.7.*
cum multis per textum *in leg. Gallus,§. ille casus,
Cod. de iure dotium* , dicit vt censeatur prohibi-
45 tum,quod non inuenitur permissum.† Et è contra
prohibitum quod non inuenitur , per legem
permissum censeri , *ex l.necnon 28. post princ.* ibi
sed si lex non prohibeat, & §.quod eis , iuncta glossa
verbo *prohibeant,ff.ex quibus causis maior.l.1.ff.de
testibus l.mutus,§.quaritur,ff de procurator.leg.ab ea
parte.ff.de probationibus,l. statuas, Cod. de religios.
& sumptibus funer.cap.omnes,*& ibi *glossa 3.d.c.1.
de translat.*vbi glossa verbo *non inuenitur,cap nuper
29.*vers.*in secundo,cap. cum illorum 32. de sent.*
46 *excommunic.* † Etenim vt ait Surd.*cons.173.n.72.
& cons.222.n.5.* illud, quod non reperitur à lege
prohibitum non debet superstitiosis prætensionibus
præsumi prohibitum,quia in absolute,promissoriis,
quod non reperitur à iure prohibitum
censetur permissum, *c.2. de translat.*alia tradit ex
multis Barbosa axioma *permissum* 178.
47 Vbi *n.5.*ait quod permissum post tempus, ante
illud censetur prohibitum *ex l. promissor. ff.de
constit.pecunia,*& ex Tiraq.*de retractu conuent §.1.*
48 *glossa 2. n.42.* † Item quod permissum , censetur
omne ad per quod peruenitur ad actum, permisso
actu,*l ad rem mobilem 56.ff. de procuratoribus,*
Sigismundus Scacia *de commerc.§.1.q.7.p.2. ampliat.19.n.108.*
prope finem.

AD TEXTVM in cap.Ne innitaris V.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Constitutiones decretorum sunt praferenda singularibus opinionibus,&* n.3.

2 *Prudentia sua inniti dicitur , qui ea: quæ sibi videntur agenda, vel dicenda, præponit statutis sanctorum Patrum , vel etiam legibus.*

4 *Sanctorum exempla sunt sequenda , quorum dicta , habentur pro lege in decisionibus causarum,sed vt* n.5.& 8.

6 *Pontifex summus maior est omnibus sanctis, qui non fuerunt Pontifices in decisionibus causarum,&* n.7.

8 Cap.de libellis dist.20.

9 *Prætor non debet intendere , vt sit singularis in suo voto, & sensu , sed potius communis , & gratus sapientibus , & plebeis* num.10. & 11.

10 *Amor sui magnopere debet è Republica excitiari, propter illud, fieri insolens* pestis est ambitio,& appetentia laudis, & complacentia sui ipsius,n.11.& 12.

11 *Vota hominum sunt abiicienda capitosorum subtilium,atque alloquentium,*n.12.

12 *Putantes de se, dant suis doctrinis robur vi suarum linguarum,seu intellectus confusi.*

13 *Cato fecit abiicere à Roma homines Capitosos, ob periculum graue ab ipsis parentum subuersionis ; eo quod sua oratoria persuadent pro iusto iniustum & pro vero falsum.*

EX hoc textu communis Doctorum colligit conclusionem 1
illam quod constitutiones decretorum sunt præferendæ singularibus opinionibus per verba sequentia *ne innitaris prudentia tua* contra verba illa Salomon. *prouerb.c.3.*ibi *fili mi habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo,& ne innitaris prudentia tua . & ne sis sapiens apud*
temetipsum.† Nam exponens D.Hieronym præ- 2
dicta verba *ne innitaris prudentia tua,* dicit illum inniti prudentiæ suæ , qui ea , quæ sibi videntur agenda , vel dicenda præponit staturis sanctorum Patrum , vel etiam legibus, ad quod respiciunt sequentia nostri textus verba ibi *prudentiæ suæ innititur , qui ea , quæ sibi agenda , vel dicenda videntur , Patrum decretis præponit,* quæ vt glossa hîc repetit in vers. *prudentia* dicit esse eiusdem Hieronymi. Et iterum eadem glossa exponit verba *prudentia sua* in malo scilicet per textum *in cap.sciendum 8.q.1.& 3.q.9.cap.pura,& ex textu in c.1.supra hoc tit.*

Etenim vt notat prima glossa hîc in fine, non 3
debet quis proprium intellectum præferre decretis sanctorum Patrum , id est constitutionibus,

quo

quomodo ait glossa verbo *decretis*, textum hunc
pertinere ad titulum nostrum. Quare pro exor-
natione graui textus nostri poteris hic adiicere
dicta supra *in dicto c. 1. hoc tit.* quatenus dicit Ca-
nonum statuta ab omnibus obseruanda; ergo
quantumuis quis sibi sapiens videatur, teneatur
leges, & Canones obseruare, illisque obtempe-
rare, nec transgredi, vt iam sub Rubrica, & in iam
4 adductis capitibus. † Quia sanctor. Patrum sunt
sequenda exempla, vt habetur in Trid. *sess.* 4. pau-
lo pòst princ. vbi etiam quod sint imitanda di-
cta Bernardi *regula* 658. & hic Felin. *n.* 2. Greg.
Lopez *in l. 6. glossa* 1. *tit.* 1. *p.* 1. Fr. Emanuel. Ro-
driguez *q. regula tom.* 1. *q.* 6. *art.* 2. vers. *quę ad pri-
mam*, dicunt Sanctorum dicta haberi pro lege in
decisionibus causarum.

5 Sed quia D. Rodericus de Acolina *in commen-
tar. ad c. Dominus* 15. *num.* 1. *dist.* 59. dicit dicta
Sanctorum haberi pro lege in decisionibus cau-
sarum, nisi dictum vnius Sancti dicto alterius
non reperiatur, vt ex illo etiam tradit hic Bar-
bosa *n.* 2. *in fine*. Ideò pro exacta interpretatio-
ne adiunges hic quæ adduxi supra *in Rubrica hoc
tit. q.* 12. vers. *ad quintam*, vbi dum egerim an de-
cretum Gratiani habeat legis vim ibi illud di-
uidendo in partes tractaui *de authoritate præstita
dictis sanctorum Patrum*, de quo etiam aliqua
supra *in dicto c. 1. q. 1.* vers. *ad tertiam*, vbi in vers.
ad vltimam, egi breuiter de ea, an lex ciuilis,
Canone deficiente præferatur dictis Patrum
verbis latè infra sub *q.* 1. in vers. *ad tertiam*.

6 Cumque hic etiam Barbosa *n.* 5. dicat quod
in decisionibus causarum maior est summus
Pontifex omnibus sanctis, qui non fuerunt
summi Pontifices, vt fatentur, & tenent Ab-
bas *in c. qualiter, & quando lib.* 2. *num,* 2. *de accu-
sat.* Ludouicus Gomez. *in repet. c,* 1. *n.* 37. *hoc tit.
lib.* 6. Mascardus *conclus.* 191. *num.* 11. Dionysius
Paulus *de vera qual. Patriarchal. sedium electione
c.* 26. *num.* 14. ideò de ratione, iterum repetes
eadem quæ dixi sub *dicta Rubr. quæst.* 12. vers. *ad
quintam* vbi *de authoritate decretorum Pontificum,
& Conciliorum generalium*, quæ est Superior san-
ctorum dictis, ac aliis inferiorum leges feren-
7 tium. † Et pro efficaci fundamento etiam ad-
iunges, quæ supra tractaui *de summa Trinitate,
& fide Cathol.* circa potestatem Papæ ad defi-
niendum, & declarandum super rebus spectanti-
bus ad Catholicam fidem, & ibi *in c.* 2. *sub q.* 1. vbi
aliqua breuissimè cumulaui.

8 Etenim textus *in cap. de libellis dist.* 20. expli-
cans quæ vim habeant ad causarum decisio-
nem, & referens ex Leone IV. scribente Epi-
scopis Britanniæ Canones Pontificios, ac Con-
ciliorum generalium additis nihil statuentibus
Sanctorum dicta magnanimiter esse retinenda;
quæ cum vim non habeant ad causarum deci-
sionem, & non numerauerit inter Canones, qui-
bus causa decidenda est, sed interea, quæ diri-
gunt, & magni facienda sunt, vt docet Sanch.
de matrim. lib. 9. *disp.* 12. *num.* 6. ideò videtur vt
Barbosa hic *dicto num.* 2. *in fine*, ex Felin. Greg.
Lopez, & Fr. Eman. non apte referat dicta san-
ctorum haberi pro fide in decisionibus causa-
rum, vt etiam colligit ex *dict. cap. de libellis* Azor.
instit. moral. p. 2. *lib.* 5. *c.* 19. *in princ.* omnino vi-
dendus pro textus nostri materia, *c.* 9. 11. 12. 13.
14. 15. & 16.

9 Et vt planè de materia huius textus agas le-
ges quæ tradit Castillo de Bobadilla *in politica,*
D. Fermosin. de Leg. Eccles.
p. 1. *lib.* 2. *c.* 7. vbi agens de Capitulo illo, quod
Pretor non intendat videri singularis in suo vo-
to, & sensu, sed potius communis, & gratos, sa-
pientibus, & plebeis: dicens quod amor sui, 10
quem antiqui vocarunt *Philautia*, quo credit sua
nobilitate, ingenio, litteris debet aliis anteponi,
& incitatur se plus cæteris æstimari magnopere
debeat à Republica exitiari, propter illud feri
io Matth. *c,* 18. *insolens pestis est ambitio, & appe-
tentia laudis, & complacentia sui ipsius.* Alia plura
hac occasione refert videnda de opinione, quam
iudex tenetur sequi, de quo dixi in locis iam
notatis.

Et idem Castillus *n.* 20. *&* 21. ait abiicienda 11
esse vota hominum Capitolosorum subtilium,
atque alloquentium ex doctrina Accursij *in leg.
damni la* 1. §. *si is*, verbo *aliquas*, *ff. de damno infecto*,
quos inquam Cicero reprehendit pro Aulb.
Cæcyna *vociferantur ex æquo, & bono, non ex cali-
do, versutoque iure rem Iudicari oportere, scriptum
sequi, calumniatoris, esse bonique Iudicis volunta-
tem, scriptorisque authoritatem defendere.*

Etenim hi sic de se putantes dant suis doctri- 12
nis robur vi suarum linguarum, seu intellectus
confusi, vt fuit ille Barbasij, & ille magni Rhe-
toris Zasij, & in nonnullis illius laboriosi, &
curiosi on del dorpij, & illius admodum subti-
lis, & elegantis Lusitani Emanuelis à Costa, &
aliorum. † Quos ergo homines fecit Cato Ma- 13
ior abiicere à Roma ob periculum graue ab ipsis
paratum subuersionis, eo quod sua oratoria,
persuadent pro iusto iniustum, & pro vero fal-
sum, & ad textum nostrum videbis quæ nouissi-
mè scribit Pater Franc. Vallente *in concord. iuris
Pontificij p.* 2. *notat.* 2. *fol.* 230.

QVÆSTIO I.

An prudentiæ suæ innixus si certo sciat decidens, vt Iudex, seu vt superior excusetur id faciens omittendo ordinem iuris, vbi nonnulla de prudentia requisita in Prælatis: & an in dubiis vt quis excusari valeat, debet consulere peritos: an si Sanctorum dicta innitantur authoritate noui, vel veteris testamenti, credatur illis magis, quàm creditur Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Christus Dominus omnia potenter scit, & nemo alius, præter illum.*
Abbas non fiat, qui sibi sapiens esse videtur, nec in suo sensu humilis, d. o. 1.
2 *Repelli ab Episcopatu potest aliquis, aut propter stolidam, aut stultam simplicitatam.*
3 *Homo bonus, esse non potest propriè bonus sine prudentia, & absque morum virtute prudens.*
4 *Prudentia est rerum, bonarum & malarum scientia posita in delectu rerum expetendarum, & fugiendarum*, d. n. 3. *vbi quod sit habitus perfecta rationi copulatus, ad res gerendas aptus, &c.*
5 *Prudentia propria innixus obiicitur, vt stolidus, atque stultus, &* n. 6. *peccando scilicet in leges, & dicta Sanctorum*, n. 7. *aliàs non item* o. 7.
6 *Testis ad seriem gestorum, nihil ex suo adiiciet.*

Digitized by Google

8 *Prudentia requiritur in Magistratibus, & Episcopis.*

9 *Episcopi debent esse* prudentes, sicut serpentes, *id est, vt existimant blandi, ac tractabiles, & vigilantissimi, & circunspecti, sicut ipse serpens, qui semper collo, atque pectore erecto incedit, circumspiciens vndequaque, ne offendatur.*

10 *Peritos quis consulendo, quis dicitur excusari, nec peccat qui consulens superiorem, credens Doctum, errat.*

11 *Prætor debet sequi peritorum consilia, vt excusetur.*

12 *Prælati & Episcopi, cæterique Magistratus debent non esse faciles ad determinandum in negotiis arduis, sed sumpto spatio ad cogitandum res diu, multóque expendendo*, num. 13.

13 *Prudentia est ne superiores sine aliorum consilio, ardua negotia decidant.*

14 *Prudentia suæ innixus, miserabiliter ruit, & errat.*

Minimus esse incipit qui infimorum consilia minimè quærit d. n. 14.

15 *Superbus magis, quam sapiens, Iudicaturque de sua, vnius sententia magna quærit.*

16 *Iudex iudicans secundùm vnam opinionem, quam tenent Doctores principales punitur in Syndicatu, si contraria opinio, erat communiter approbata, secus si neutra.*

17 *Opinionem eligens, quam reputat rationi conformem, satisfacit.*

18 *Doctorum confidens, vbi sunt diuersæ opiniones, tenetur illum sequi.*

19 *Pontifex præfertur aliis sanctis in explanandis dubiis circa verum sensum scripturæ, vt à* n. 22. *nisi scriberet, seu procederet, vt Doctor priuatus*, n. 23. *Qualiter intelliguntur dict.* num. 20. & 21.

1 T primam quæstionis partem resoluas præsupposita quæstione, de qua infra scripsi *in c. nouit 13. de iudiciis q. 2.* vbi egi de ea *quod Christus Dominus Deus omnia potëter scit, & nemo alius præter illum*; & quod nc vllus de se superbè debet sentire quod putet scire omnia, ne incurrat in illo Diui Greg. *d. lib. 6. Epistol. Epistola 40. clero, & nobilib. Neapolit.* scribens *non fiat Abbas, qui sibi sapiens esse videtur, nec in suo sensu humilis.* † Etenim vt patet ex textu *in cap. Petrus dist. 39.* potest aliquis propter stolidam, aut stultam simplicitatem ab Episcopatu repelli, tradit Barbosa *in Pastorali p. 1. tit. 2. glossa 6. n. 7.*

3 Vnde cum Demosthenes contra Theocrinem dixerit *tunc floruisse maximè Rempublicam, cum à prudentibus, & modestis viris regeretur*, & Aristotelis *lib. 6. Ethicor. c. 13.* dicat fieri *non posse vt sine prudentia sit homo propriè bonus, & absque morum virtute prudens*, & Agatho apud Stobæum *serm. de prudentia; recta prudentia magnus est Deus*, & Democritus à Pythagora relatus *sermone de legibus, imprudentibus* dicat *regi satius est, quam regere*, & Gregor. Valla *lib. 41. c. 4.* dicat etiam *prudentiæ proprium esse vt omnia ratione, atque consilio agitentur, inde consulta maturè transigantur prudentia, proprium est etiam in consilio res adhibere bona, malaque discernere, oportunitates percallere, rerum vtilium habere prudentiam.* † Et 4
Laurentius Grimalius *lib. 2. de optimo Senatore* quod *prudentia est rerum bonarum, & malarum scientia posita tota in delectu, & cognitione rerum expetendarum, & fugiendarum.* Et vt Aristotel. sentit *habitus perfecta rationi copulatus ad res gerendas aptus, atque in his occupatus, quæ homini bona, vel mala contingere possunt*, & D. Hieronym. *in Isaiam c. 1.* quando dicit *quærite Iudicium*, ostendit non esse omnium judicare, sed eorum, qui prudentes sunt; denique & Salomon. in visione per somnium hoc à Deo postulauit, *vt accepta sapientia iustè populum iudicaret.*

Sequitur vt quoties quis propriç prudentiç innixus voluerit disponere abiiciatur, vt stolidus, atq; stultus ex nostro textu, quia vt glossa exponit innititur prudentiæ suæ in malo ex doctrina textus *in cap. sciendum 8. q. 1. de præsumptionibus* ex D. Gregorio *lib. 35. moral. ad c. 42.* Iacob. in sequentia verba *sciendum summopere est quod obedientia aliquando, si de suo aliquid habeat nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habuerit minima; nam cum huius mūdi successus præcipitur cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit obedientia, sibi virtutem euacuat; nec enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera libidini propriæ ambitionis seruit*, &c. † Et 6
aggregantur verba Ambr. *in lib. de Paradiso c. 12.* relata *in c. pura 3. q. 9.* vbi cauetur, vt testis ad seriem gestorum, nihil ex suo adiiciat. Ergo cum per textum *in c. 1. hoc tit.* omnes ad custodiam, & obedientiam legum, & constitutionum teneantur, sequitur vt si quisquam eorum innixus prudentiæ suæ velit procedere à malo, hoc appetat iuxta expositionem glossæ nostræ, & iuxta sequentia nostri textus verba ibi *prudentiæ suæ innititur ea quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.*

Iam ergo videmus quo in sensu Pontifex hîc 7
repellat illum, qui prudentiæ suæ innititur, scilicet peccādo in leges, & sanct. Patrum dicta quod est malum, & peccatum, vt satis percipitur ex dictis sub *d. c. 1.* & ibi *à q. 1.* Ex quo fit vt licet ego latè infra *in c. dilecti 6. de iudic. à q. 6.* tractem an Iudex possit ex scientia sua priuata iudicare, non attendens actis processus, & ibi *à quæstion. 11.* quod Iudices supremi quærendo rei veritatem, iuris dispositiones possint omittere, modo ibi dicto, quod non debeant repelli, tanquam prudentiæ suæ innitentes, quia isti sic procedendo, nec superbè agunt, nec vt stulti procedunt ex ibi dictis.

Alia plura de prudentia, quâ debet pollere 8
Iudex, & Magistratus, congerit ex bonis authoribus Simancas *de repub. lib. 5. c. 10.* & de prudentia Episcopi multa congerit Barbosa *in Pastorali* videndus *p. 1. titul. 2. glossa 6. prudentem*, vbi *num. 5.* ex Aristotele *de anima*, refert quod prudens est, qui intelligentia sua aliquid cognoscit, sciens verò qui alterius judiciorem percipit; & quod prudens ideò debet Prælatus, *quia ars est artium, & regimen animarum*; circa quod multa percipies ex his, quæ infra scripsi *in cap. ars penult. & cap. fin. de ætate*, & qualit. ordin. † Inde- 9
que idem Barbosa *n. 6.* addit Dominum docuisse Prælatos ipsos, dum dicit *estote prudentes, sicut serpentes*, volens vt serpenti similes in hoc existant, vt nempe blandi sint, ac tractabiles, omniumque naturæ se accommodent, vtque vigilantissimi semper, ac circunspecti sint veluti

Digitized by Google

ti ipse serpens, qui semper collo, atque pectore erecto, incidit circumspiciens vndequaque, vt à repentino casu quo offendi possit, malo, saluus consistat.

10 Ad secundam quæstionis partem an in dubiis, vt quis excusari valeat, debeat peritos consulere, hîc affirmat Barbosa cum Rubino *decis.99.* addens quod consulens superiorem, credens illum habere sufficientem scientiam, etiam si erret, non peccet; ita cum Sayro *in florib. decision. sub tit. de pœnit. decis.10.* Et occasione textus nostri hæc etiam dicit Riccius *collect.997.* ad textum hunc alia congerens. 11 † Etenim Castillus de Bouadilla *in politica 1.p. lib.2.cap.7.* ait quod Prætor. debet sequi peritorum consilia, vt excusetur.

12 Cum ergo Episcopus, Iudex, Prælatus, & alij Magistratus debeant non esse faciles ad determinandum in negotiis arduis, sed sumpto ad cogitandum spatio, debeantque diu, multumque res expendere, omnia circumspicere, & considerare, iuxta sapientis dictum prouerb.4, *oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos,* & prouerb.93. *qui festinus est pedibus offendit,* & docet Paul. Apostol. *ad Timoth.1.c.6. nemini cito manum imponas, nec communices peccatis alienis.*

13 † Et à prudentia proueniat, ne superiores sine aliorum consilio ardua negotia decidant iuxta prouerb. c.27. ibi *non transgredieris terminos antiquos, posuerunt Patres tui,* & *Eccles. 32. sine Consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis,* & ibidem *ante omnem actum consilium præcedat te.*

14 Imò Tobias consuluerit filio *c.a.* vt semper consilium à sapiente requirat, quia vt inquit sapiens *prouerb. c.3. cum consilio reguntur sapientia*, sequitur vt quisquis innixus sit prudentiæ suæ, mirabiliter ruat, ac erret, iuxta illud Horatij *lib.3. carmin. Od.4.* vis *consilij expers male ruit sua*, quia nemo adeo sapiens, vt scitè Symancus scribit *lib.4. Epistol.7.* qui aliorum consiliis non indigebat, nemo adeo magnus, qui ad infirmorum etiam monita demittere se non debeat, incipit esse minimus, qui infirmorum consilia minimè quærit.

15 Itaque D.Bernardus ad propositum textus nostri videtur protulisse sequentia verba *non abundes in sensu tuo, sed alieno magis acquiescas Consilio, & Iudicio, qui de sua vnius sententia magna gerit* (aut leuius) *superbum hunc Iudicabo magis, quàm sapientem,* & alibi *qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit extremi est ingenij.* prosequitur Barbosa *dicta. p.1. titul.2. glossa in Pastorali, num.10. & 15.* referens ex eodem Bernardo sequentia verba, *attende tamen à falsis Prophetis, id est consultoribus, quorum consilia Deo non sunt odorifera.* Cautè enim ait, vt sint audienda eorum hominum consilia, in quibus non constat vigere Dei timorem, aut qui affectibus carnis obnoxij sunt.

16 Ex his ergo addo pro ampliori nostri textus declaratione, quæ ipse Riccius scripsit *dict. collect.977.* ex Sayro *decis.12.de pœnit.* quod Iudex, qui iudicauit secundùm vnam opinionem, quàm Doctores principales tenent, punietur in Syndicatu, si contraria opinio erat communiter approbata, secus si neutra. Quod ampliabis ex his, quæ dixi *in cap. Capellam 4. de feriis, & in c.2. de re iudicata,* vbi quas opiniones debeat in dubiis sequi Iudex.

D.Fermos.de Leg.Eccles.

Secunda quod qui elegit opinionem, quam putat rationi conformem, satisfacit: sic Sayrus *de pœnis decis.11.* Riccius supra in vers. *infero quarto.* 17 18 † Et ibi in vers. *infero quinto*, ait ex eodem Sayro *de pœnis decis.12.* quod consulens Doctorem, vbi sunt diuersæ opiniones, tenetur sequi quam Doctor definit. Quæ omnia iuuantur ex his, quæ latè dixi infra *in cap. 4. & cap. penultimo de probationibus*, vbi egi *de consulendis matronis, obstetricibus, medicis, & aliis in arte peritis*: & applica nonnulla, quæ dixi *de appellat. sub principio Rubrica*, vbi *de relationibus, & consultationibus factis superiori, &c.*

19 Ad tertiam quæstionis partem, an si Sanctorum dicta innitantur authoritate veteris, aut noui testamenti, credatur illis magis, quàm creditur Papæ, & præhabitis quæ dixi sub *Rubrica, & Rubr. de summa Trinitate, & ibi cap.fin. quæst.1. de Papæ authoritate in decernendo super fidei rebus*, & quæ dixi supra *in c.1.hoc.tit.quæst.1. in fine*, vers. *ad vltimam*, quatenus ibi probaui Sanctorum dicta præferri legibus ciuilibus, quoties agitur de materia spirituali ad fidem spectante, & de interpretatione sacræ Scripturæ, videtur vt idem sit dicendum in nostro dubio, vt in terminis docent Abbas hîc *num.3.* approbans glossam textus *in cap. de libellis distinct.21.* verbo *illorum* ibi *quod verum est, nisi Augustinus innetur authoritate noui, vel veteris testamenti.*

20 Resoluens, & notans illam glossam ad hoc, quod si sanctus Augustinus, vel sanctus Hieronymus dicat aliquid, & innitatur authoritate noui, vel veteris testamenti, illi sit magis credendum, quam Papæ idem *in cap. certificari, num.3. de sepult. & in cap. qualiter el 2. de accusation.* Afflictis *in præiudiciis de feudis num.102.* Roman. *singular. 228.* Tiraquell. *de primogen. quæst.6.num 5.* Gregor.Lopez *in l.6 glossa 1. tit.1. p.1.* & vt refert Barbosa *in principio dicta dist.20.* videtur sic tantùm Gratiano, dum ibi videtur tenere, quod in explanando verum scripturæ sensum, præferuntur Doctores sacri Iudicio Romani Pontificis. 21 † & quando debet præcedere dictum alicuius Sancti cum ratione morali, aliis opinionibus tractant Gomez *in proœmio regul.Cancell.* Geminianus *in cap. de quibus 20.q.1. cap.ita Dominus 19. dist.* & clarius Archidiacon. *in cap.ego solis dist.19.*

22 Nihilominus in dubio hoc respectu Pontificis, vt Ecclesiæ caput decernentis, seu deficientis dicendum est, quod Ipse etiam circa verum sacræ Scripturæ sensum, & circa Iudicium Ecclesiæ in vera fidei doctr. omnibus SS. Patribus eam exponētibus, sit prēferēdus; quia vt iam dixi *in d.Rub.& tit.de fide Catholica* ad illum tanquam Ecclesiæ caput pertinet definire veros scripturæ sensus, cuius Iudicium omnes fideles adstringit, *cap.per venerabilem qui filij sint legitimi*, Trid.*concil. sess.4. in decreto de edit. & vsu libror.* vers. *præterea*, Albert.Pigh.*de Ecclesiast. Hierarch.lib.1.c.4. in princ.& lib.4 c.2.Can.de locis Theolog. lib.5.c.2. lib.12.c.7.conclus.1.* Bañez *2.2.q.1.art.10. dub.6. à conf.5.* Card.Bellarm.*controu.Cathol. cont.1.lib.3.à c.3.& controuers.lib.3. de Romano Pontifice, cap.1. per totum*, Henriquez *in summa 1. p. cap.1.§.3.* Suarez *de defens fidei lib.1.c.11.n.2.*& applicabis quæ supra dixi *in Rubr.q.12.vers. ad sextam*, an decretis Pontificis standum sit clausis oculis,

& ibi verſ. *ad quintam* an decreta Gratiani habeant legis vim: vbi quid de dictis Sanctorum: quid de conciliis,& aliis.

22 Et ſic renendo dico ſententiam contrariam Grariani, & aliorum intelligi poſſe, vt loquatut de Pontifice, vt priuato Doctote, ſcripturam explanante, quia tunc non haber omnino aſtringens Iudicium ſecundùm Bellarm. *d. controuerſ.1.lib.3.c.10.*verſ.16.& verſ.*reſpondeo*, Barboſa *in d.princip.diſt.20.n.2.*ex Præpoſito Archidiacono, ibi agentibus de operibus Gregorij Papæ, quæ tanquam Doctor compoſoit, & de commentar. Innocent.IV. de quibus dicunt, vt non ſint præferendi aliorum Patrum ſcriptis, niſi quatenus fortiori ratione iuuantur, referens etiam Grarianum dicentem *quo quiſque magis ratione nititur eo maior eſt authoritas eius*,& comprobo ex his, quæ dixi *in d.c.2.de fide Catholica tota q.1.*hæc in die 8.B.M.V.Auguſti 22.an.1656.

AD TEXTVM in cap.VI.Cum omnes.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſtititutio Collegij auferens antiquam conſuetudinem, que redundat in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non valet,& quare* n.2.

3 *Lex priuata, qualis eſt priuilegium, propter bonum commune latum, habetur, vt lex, cum etiam dicatur ad commodum publicum ita pertinere, vt expenditur*, num.4.5.6. & 7.

5 *Finis cuiuſque diſpoſitionis dupliciter accipitur principaliter, nempe, vel quoad intentionem, vel quoad executionem, & dicitur principalis, qui proximior eſt in executione, etſi remotior in intentione legis.*

6 L.1.§.huius ſtudij,ff.de Iuſtitia, & iore, *vbi Accurſius.*

Leges quedam, vt tendant ad fauorem publicum ſecundario, & principaliter ad priuatum, intelliguntur ſecundario, non quoad intentionem, ſed quoad executionem,& n.7.

7 *Lex quedam, etiam de priuata vtilitate tractans intentione, principaliter ad commune bonum ſpectas; ſed que principaliter diſponit de rebus publicis intentione, & executione ad commune bonum ſpectare videtur.*

8 *Indefinita oratio, in quo differat ab vniuerſali* remiſſiuè.& n.9.

10 *Papa, & Princeps tenentur ſtare contractibus, cum ſubditis, & proprias leges ſeruare* remiſſiuè.

11 *Canonici num reſidere teneantur, ſeu poſſint in abſentia percipere?* remiſſiuè.

EX hoc textu ea eſt communis Doctorum aſſertio, quod conſtitutio collegij antiquam conſuetudinem auferens, quæ redundat in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, oon valet: ſic docenr præter antiquos Alagona *in Compendio iuris Canon. pag.5.* Iimñez *in concordia,p.1.& 7.& vol.2.repet. in iure Canon.ad 1.lib.decretal.* Ioan.Baptiſta Ferret. Anton. de Burgos, Andreas à Vegea refertur ab Antonio Auguſtino *collect.3.decretal.lib.2. tit.1.c.1.* Viuianus *in rationali primi lib.iuris Pontif.pag.19.* remiſſiuè, Caſal. *in annotat.* Barboſa hic cum aliis *n.1.* quibus addo latè ſcribentem ad textum noſtrum, Salas *de legib. diſp.14.ſect.2. & 3.* † Et huios deciſionis poteſt eſſe ratio, quia lex quælibet, vt iam ſupra dixi *in Rub.q.2.*verſ.*ad vltimam* tendit in commune bonum. † Vbi etiam expendi quare lex priuata, qualis eſt priuilegium, propter bonum particulare latum, vt lex habeatur. † Igitur præter ibi dicta, & alibi ſub *dicta Rubrica, & in cap.1.* ego ſic expendo: nam cum quælibet lex in ſua diſpoſitione quacumque principaliter tendat ad commodum publicum, *cap.erit autem lex* vbi Archidiacon.*cap.fact. diſt.4.*D.Thom.1.2.*q.90.art.2.*euenit dicendum, quod etſi aliqua iura dicantur in humanis legibus ad priuatam vtilitatem conſtituta fuiſſe; idcirco id dictum eſſe, quia hæc iora non diſponunt ſuper rebus publicis, & ad omnes in communi pertinentibus. Et tamen quia neceſſarium eſt quod particulares regantur ad regimẽ totius; ideò iura, quæ priuatam vtilitatem conſtituere videntur, ioxta plura, quæ adduxi infra *in c.cum contingat de foro comp.* adhuc ſpectare ad commune bonum, ſic vt hîc reſpectus ſit principalis, non ſecuodarius docet Couart. *in cap. quamuis pactum de pactis,p.2.§.1.n.6.*poſt dicta Bartoli, & Fortunij Garcias *in l.1.§ huius ſtudij, ff.de Iuſtitia,& iure.* 1 2 3 4

5 Et vt magis expendat in verſ. *hinc*, ait finem cuiuſque diſpoſitionis dupliciter accipi, principaliter nẽpe, vel quo ad intentionem, vel quoad executionem,& quod finis principalis communi ſignificatione dicitur, qui propinquior eſt in executione, quamuis remotior ſit in intẽtione legis. Lex igitur, quæ de priuatorum rebus diſponit, principaliter intendit cõmune bonum. Sed quia ex lege iſta prius bonum ad priuatos defertur, dicit legem hanc principaliter fauere priuatis, principaliter inquam in executione, ſecundario autem intentiooe. †. Et inde interpretatur Accurſ. duio dixit *in d.l.1.§.huius ſtudij de Iuſt.& iure,* leges quaſdam tendere ſecundario ad fauorem publicum,& principaliter ad priuatum, quod intelligatur ſecuodario, non quoad intentionem, ſed quoad executiooem. † Qua ratione affirmat vt quælibet lex etiam de priuata vtilitate tractans, intentione quidem principaliter ad commune bonum ſpectet; illa verò lex, quæ rebus publicis diſponit principaliter intentione, & executione ad commune bonum,& fauorem publicum ſpectare videatur. Et vt concludunt eleganter Martin.ab Axpilcueta Nauarr. *in cap.inter verba 11.q.3.col.85.*Bart.*in l.ambitioſa,ff.de decretis ab ordine faciend.* Priori ſanè legi finis principaliter conuenit quoad priuatam vtilitatem reſpectu executionis, atque item quoad commune bonum reſpectu intentionis. 6 7

His

8 His ſic præhabitis iam nonnulla notanda breuiter ſcribo, vt illico aliquas quæſtiones proprias huius litteræ tractem; igitur ad verba hic *omnes* poteſt applicari illa vniuerſalis, de qua dixi *in cap.*1. quatenos Canonum ſtatuta ab omnibus debeant cuſtodiri; & licet ibi obtulerim agere hîc de quæſtione *an oratio indefinita æquipolleat vniuerſali, & quæ vtriuſque ſit differentia*, non tamen hîc repeto, cum ſatis verbum *omnes* reſpectu legum omnes obligantium, iam ſatis actum vdeatut ibi, *& in dicta quæſt.*2.*Rubr. dicto* verſ. *ad vltimam.*

9 Vbi inter conditiones legis, vna eſt quod obliget omnes. Et ſic ad propoſitum de vniuerſali, & indefinita latè agentem, leges Couarr. *lib.*1.*variarum q.*13.*per totam*, vbi *n.*8.*&* 9. agit de vi, quam habet indefinita à lege prolata, vel ab homine.

10 Et in verſ. *quod quiſque iuris*, & ibi *patere legem, quam ipſe tuleris*, poteſt agi quæſtione an Princeps, & Legiſlator debeat obſeruare ſoas leges; ideò videbis dicta ſupra *in dicto c.*1. *q.*5. vbi egi *de ea, an etſi Princeps legibus ſolutus ſit, peccet contraueniendo legi ſuæ* ibi in verſ. *ad ſecundam*, & ibi verſ. *ad tertiam, an teneatur ſtatuto particulari populi*: & quæ etiam dixi infra latè *in c.*1.*de probat.p.*2.*q.*8.*&* 9. vbi *an Princeps, ſeu Papa teneatur ſtare contractibus initus cum ſubditus.* Et de prędicto axiomate leges quæ ex bonis litteris & auctotibus abundantiſſimè congerit nouiſſimè Soletjano Emblema 69. *Pareto legi quiſquis legem tuleris*, & ſcribit latè de prædicto axiomate Pat. Franciſcus Vallente *p.*2.*in concord.iuris Pontificij, pag.*148. *notat.*3. vbi cum Iuriſtis explicat.

11 Et quia hîc ſub contextura agi poterat de reſidentia Canonicorum, ac de fructibus ab ipſis percipiendis, in abſentia, vel præſentia, vt colligitur hîc à verſ. *irecenſes*; ideo tecurtes ad ea, quæ dico *ſub tit.de clericis non reſidentibus.*

12 Vocari an debeat abſens in actis Capitulatibus dico *infra ſub quæſtionibus* & de materia huius textus nouiſſimè ſeribir Patet Franc. Vallente ad titulum noſtrum *p.*2.*de concordia iuris Pontificij à fol.*143.

QVÆSTIO I.

An collegium poſſit facere legem: an ſtatutum, quod vicini teneantur ire ad molendinum alicuius vicini, & non ad molendinum alterius, validum ſit: an ſtatutum factum à maiori parte in rebus collegij vniuerſitatis, vel communitatis, valeat; & an vniuerſitate congregata, ad aſſentiendum, vel diſſentiendũ, tacentes conſentire videantur?

SVMMARIVM.

1 *Collegium num poſſit facere ſtatutum?* remiſſiuè, & n.12.& 19.

2 *Statutum, quod vicini teneantur ire ad molendinum vnius vicini, relicto alio, ſeu publico, non valet; idem de coquendo pane in furno vnius vicini, potius quam in alio* n.3.4.8.& 9.

4 *Domini habentes iuriſdictionem, ſed Principem*

ſibi ipſis ſuperiorem, nequeunt ſubditos iure communi cogere, quod ad Domini molendina, triticum molendum deferant, & non ad alia, nec id ſtatuto præcipere.

5 *Statutum Domini temporalis non eſt admittendum in præiudicium molendinorum, & furnorum Eccleſiæ.*

6 *Statutum compellens vicinos ire ad molendinum, ſeu furnum particulare, ſi cedit in commodum vniuerſitatis, & ſi ſecundario alij vicini vtilitatem habeant, ſuſtinetur ſecundùm quoſdam, etiam reſpectu Eccleſiæ,* n.8. *ſed verius eſt, vt non valeat*, o.8. & 9. *explicatur contraria ſententia*, n.10.& 11.

10 *Statutum factum, ne quando vrget neceſſitas propriæ ciuitatis, extrahatur ad alios populos, poſita pœna, valet, vt* n.11.

12 *Statutum factum à maiori parte in rebus Collegij, vni veritatis, vel communitatis, validum eſt, &* n.13. *& num limitetur in criminalibus, & arduis*, n.14.

15 *Electio ad beneficia, & Canonicatus, quæ eſt res ardua, valet facta à maiori parte capituli.*

16 *Factum à maiori parte non valebit in his, quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis, etiam ſi eſſent mille, niſi omnes conſentiant, &* n.17.

17 *Contradictio vnius ſufficit in his, quæ competunt iure ſingulari, &* n.19.

18 *Citatio eſt neceſſaria illius, cuius principaliter intereſt, quando ſit ſtatutum, ſeu electio; non autem illius qui in conſequentiam lædi poteſt.*

19 *Collegij maior pars poteſt ſtatuere, & decernere in præiudicium minoris partis, niſi vellet aliquid ſtatuere contra priuilegium, vel exemptionem.*

20 *Congregati Capitulares ad diſſentiendum, vel conſentiendum, ſi tacent videntur conſentire,* num.21.

22 *Conſentire videtur Capitularis, qui potuit actum contradicere, & non contradixit; item & pupillus,* n.23.

24 Cap. is qui tacet, cap. qui tacet de reg. iuris lib.6. n. ſequent.

25 *Tacens, etſi in dubio conſentire videatur; non tamen conſiteri, vel negare, & quare* n.26.27. & 28.

27 *Dubia res, etſi efficiatur per partis negationem, ſed per ſolam taciturnitatem nonniſi aliud concurrat.*

D ptimam quæſtionis partem an collegium poſſit facere legem, & ſuppoſitis quæ dixi ſupra *in Rub.à q.*9.10. *&* 11. vbi etiam dixi *an Capitulum ſede vacante, poſſit legem facere*; item & dictis ſupra *ſub c.*1.*q.*1. *& q.*7. ſatis reſpondebis ex his; quæ dixi *in dictis locis, item ſub d. q.*11. egi in verſ. *de Concil.Cardin.* de alia, qoæ congruit. 1

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum, 2 quod vicini teneantur ire ad molendinum vnius vicini, & non alterius benè ex doctrina textus noſtri valet reſponderi: nam vt ait Couarr. *in reg.poſſeſſor.*2.*p.§.*4.*n.*7.*& ſub n.*8. verſ. *primum*, non poteſt ſtatuto Domini, aut populi ſubditus prohiberi, vt deferat triticum molendum, ad alia quam publica molendina, ſiue id fiat in vtilitatem Domini, ſiue vt lucrum, communitati ex molendini reddito maius accedat, quia cum is actus ſit meræ facultatis, &

volunratis, vt dixi *in cap. cum non liceat* 12. *de prescript.q.2.n.*17.
3 Vbi idem de quo quando pane in furno vnius
vieini, potius quam in alio, in quo non admit-
4 titur præſcriptio. † Sequitur dicendum vt Do-
mini habentes iuriſdictiooem, ſed Principem,
vt ſuperiorem reeognoſcentes, nequeant ſubdi-
tos cogere iure communi, quod ad Domini
Molendina, triticum Molendum deferant, & non
ad alia, ex eadem ratione, eum Domino per-
mittenda non ſit hæc yiolentia, taliter vt nec
ſtatuto Domini, aut populi id fieri poſſit; eo
quod tenderet in graue ſubditorum præiudieiũ
præſertim eotũ, qui alia in eadem vrbe, vel po-
pulo, eiuſque territorio moleudioa conſtruxe-
rint, vel ædificauerint, aut conſtruere vellent;
quod maximè obtinet quando ſtatutum fieret
ad ptiuatam Domini voluntatem: ſic docent
Bartholom.Socinus *conſ.*272.*lib.*2. Ioannes Ba-
ptiſta de ſancto Seuerino *in repet.l.omnes populi,
ff.de Iuſtitia, & iure colum.*36.Signotol.*inter conſ.
Baldi conſ.*36.*li.*3. & inibi Bald.*conſ.*57. Anchar-
ranus *in cap. Canonum instituta hoc tit. q.*11.Ripa
*lib.*1. *reſponſ. c.*11. Nieolaus Boërius *deciſ.*125.
Baldus *conſ.*410.*lib.*5. & Iacob. *in tract. de feud.*
verbo *& cum molendinis,q.*1. Aymon.*in* 4.*p.de an-
tiquit.tempor.cap.circa præmiſſa num.*4. Couartuu.
5 † Quid *n.*7.in fine ait ratione fortiori, nec idem
ſtatutum admittendum in præiudicium molen-
dinorum, & furnorum Eccleſię: de qua pare dico
*infra in cap.*7. & per alia adducta *in c.*10. *hoc tit.*
Nec debet audiri Calderinus *tit. de conſt.conſ.*21.
expreſſim contrarium reſpondens; pro quo non
faciunt Conſ. Baldi 11. *inter conſ.* Ancarran. &
Aymon. Sauilli *d. cap. circa præmiſſa* aliquot ra-
tiones afferentis, quas parum conuenientes huic
tractationi dicit Couarr. ſupra *dict.num.*8. verſ.
cæterum.

6 Dubium tamen eſt an ſi cederet lucrum in
commodum vniuerſitatis, & totius populi, va-
leret in hac ſpecie tale ſtatutum; & reuera vi-
detur quod ſic quia iam tunc illud ſtatutum fit
in vtilitatem totius communitatis, à qua omnes
vicini commodum reportant. Etſi incidenter ad-
ſint alij ſingulares vicini, qui eo, quod molen-
dina alia, ſeu furnos habent in illo territorio,
damnum patiantur; & ſic videntur amplecti
7 Baldus, Iacob. & Aymoniam ſupra adducti. † Et
iuuatur nam ſecundùm Cardinalem, *conſil.*144.
Ioan.Crottum *in leg. filiusfamilias*, §. *Diui.ff.de
leg.*1.*colum.*4.ibi Ferdin.Loazeſ. *n.*424. Federic.
*conſ.*35. incipienti *ſtatuto ciuitatis*, valet ſtatutum
ſi Reipublicæ, communitatiuè eonueniat, ma-
ximè ad eius tutelam, vel regimen, etiam ſi eo
ſtatueretur, quod res quædam in Eceleſiam, aut
clericos minimè transferatur.

8 Nihilominus etſi non inficiamur, vt poſſit
contingere alia vtilitas poblica, cui prædictum
ſtatutum ionitatur ex qua iuſtificati valeat, quod
ex tempore, loco, & aliis iudex diſcretus arbi-
trabitur: tamen dici debet, vt ſentit Couarr.
d.§.4.*num.*7.*in fine*, aduerſus eundem Baldum, &
Iacob. quod prima ſenteotia iam ſupra adducta
in verſ. *ad ſecundam*, ſit vera abſque vlla diſtin-
ctione, & quod procedat in prædicto dubio, ad-
dens contra prædictos Doctores non eſſe ratio-
nem iuſtam huius ſtatuti, quod lucrum acqui-
rendum, diſtribuendum foret in neceſſitati-
bus publicis eiuſdem communitatis, cum hæc
non ſit cauſa ſufficiens, vt iniqua lex fiat, cum
poſſit aliunde publicis oneribus, & expenſis
ſubueniri.

Quare, etſi videretur tale ſtatutum factum 9
pro vtilitate vniuerſitatis; ſed cum reuera liber-
tatem auferat, vt vieini eant ad molendina alio-
rum vicinorum, & inſimul ipſis conuicinis mo-
lendina habentibus pro ipſa cauſa publica abun-
dantius curanda, fiat notabile præiudicium:
ſequitur illud ſtatutum, quantumuis prætextu
vtilitatis publicæ factum iniquitatem obtinere
in præiudicium: quippe omnium vicioorum
auferendo illis facultatiui actus licentiam aduer-
sùs quam, nec præſcriptio præualet ex dictis *in
dicto cap. cum non liceat* 12. *de præſcript. q.*1. & 2.
† Et ſic noo obſtat adductum in verſ. *& iuuatur*, 10
ex doctrina Ancharrani, Ioan. Crotti, & Loazes,
quia & ſentit Couarr. *ſuprà n.*8. verſ. *hinc deni-
que*, Caldeıini, & Baldi reſponſa non agere de
ſtatuto prohibente, ne quis triticum deferat
molendum ad alia, quam ipſius communitatis,
& Reipublicæ molendina: nam inualidum eſt
maximè in præiudicium Eccleſiæ, & dico in
*d.c.*7.

Sed actum de munieipali lege, qua tempore 11
publicæ inopiæ, cum Reſpublica grauatur An-
nonæ penuria, ne triticum ipſius ciuitatis ad
exteros deferatur vetitum fuerit, ne quis triti-
cum molendum extra ciuitatem deferat, niſi
duodecima pars tritici, quæ molendi ratione
dari ſolet in ipſius ciuitatis exitus portarum
dari ſolet nomine communitatis recipientibus
id pro moleudinis, quæ extra vrbem, Reſpu-
blica habet, ad quæ deferendum eſt triticum,
vt inibi molatur, quod admiſſum fuiſſe, ne Re-
ſpublica rota grauiſſimum damnum patiatur,
cui aliter obuiam ire non potuerit, cum ſtatu-
ruto non fuerit factum ad augendos Reipubli-
cæ redditus, ſed ne triticum extraheretur à ci-
uitate tempore neceſſitatis, & ad exteros poſſet
deferri alios plures caſus reſpectu clericorum,
an legibus politicis obligentur, ſicut laici, dico
iofra ſub *d.c.*7.*& c.*10.*n.*13. vbi quid etiam circa
leges paſcuorum.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſtatutum 12
factum à maiori parte in rebus collegij, vniuer-
ſitatis, vel communitatis, validum ſit. Et ſup-
poſitis quæ longè ſcripſi *in c. tertio loco* 5.*de pro-
bationibus q.*11. & ibi *tota q.*1. vbi etiam in verſ.
ad ſecundam, de quæſtiooe illa, *quando cauſa di-
catur reſpicere commodum vniuerſitatis, vel ſingu-
lorum*, & ibi verſ. *ad tertiam, an ſinguli de vni-
uerſitate conueniantur pro eo, quod vniuerſitas de-
buerit*, & ibi *quæſt.*3. *an ciuitas, vel communitas,
ſeu villa conuocato Concilio publico, poſſit ſuo con-
tractu, vel decreto obligare ſuos vicinos*: & *an com-
munis res mea dici poſſit*, & alia *in fine præmiſſi illius
textus*, citatis *de teſtibus*, breuiter reſpondeo, vt
valeat, quia cum negotia vniuerſitatis de facili
non poſſint expediri, ſi omnes de populo, ſcite
communitate, deberent conſentire.

Idcirco factum eſſe, vt quod à maiori parte 13
agitur, ad vniuerſos referatur, docet Dueñas *re-
gula* 206. Caputaquen *dec.*192. & 193.*p.*3. Bucca-
ron. *de differentiis inter iudicia ciuilia, & criminalia
n.*13. & 14. *differentia* 162. † Qui *n.*15. limitat 14
hanc doctrinam in criminalibus, & in arduis, in
quibus non ſufficere ait decurionum partem
maiorem, ſeu Coonſiliorum; imo & debere om-
nes conſentire. Quæ limitatio videtur incerta,
ſi attendas ad ea, quæ infra dico *de electione in
cap.*

Digitized by Google

cap.cum audistis 19.*cap.cum in iure peritus* 23.*cap.*
15 *cum anna* 50.† Et in aliis illius tituli, vbi electio
ad beneficia, & canonicatus, quæ est res ardua,
sufficit, vt à maiori parte fiat, nisi maius dicere
te limitationem relatam, non procedere, quoties
in iure aliud cauetur determinatum. Et insuper
adiunges quæ dico *infra sub tit. de his quæ fiunt à*
maiori parte capituli.

16 Verùm factum à maiori parte, non valebit,
nisi omnes consentiant in his, quæ sunt commu-
nia pluribus, vt singulis etiam, si essent mille,
vt docent Dueñas *reg.*295. Anton. Gomez *tom.*2.
variar. c. 3. *num.* 14. Azeuedus ad curiam Pisa-
nam, *lib.*2.*c.* 14. Villadiego *in tractatu de rebus*
*Ecclesiæ non alienandis lib.*1.*part.*1.*c.*101. *num.*7.
& 8. *& c.* 102. *num.*7. Diana *resolut. mor. part.*1.
tract. 3.*resolut.* 29. quod intelligit hîc Barbosa
*num.*6. ex glossa vltima, textus *in c. quamuis pa-*
*ctum de pactis lib.*6. recepta communiter per Ti-
raquell. *in tractatu res inter alios acta in princ.*
*num.*10.*&* 11. de singulis, de quorum præiudi-
17 cio principaliter agitur, secus si secundario.† Et
sic quod contradictio vnius sufficiat in his, quæ
competunt iure singulari, vt tenent Abbas hic
*num.*7. vers. *& dico*, Buttius *num.*18. & Bern.
*n.*58. Cardin. Cabeller. *decis.* 134. videbis vbe-
rius *q.*2.*à n.*1.

18 Vnde Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion.*
*pagin.*285. *num.*4. Perez *in l.*1.*tit.*2.*lib.*2. *ordina-*
*menti pag.*93. Menochius *cons.*311.*num.*24. Gama
decis. 195.*num.*3. *& decis.* 207. *num.* 2. Hypolit.
*cons.*113. *à num.* 54. Surdus *decis.*256. *num.* 1. *vt*
dicunt in simili sit necessaria citatio eius, cuius
principaliter interest, non autem illius, qui in
consequentiam lædi potest, iuxta glossam *in l.de*
vnoquoque ff de re iudicata, & iuuatur latè nimis,
ex quæ dico *in c.pen.de foro compet. in c.*2. *de testi-*
*bus, in c.*1.*de causa possess. & propriet.* vbi de neces-
sitate citationis illorum, quorum interest in iu-
diciis, & alibi sæpe.

19 Item notatur quod maior pars collegij potest
statuere, atque decernere in præiudicium mino-
ris partis, vt docent hîc Felinus *num.*7. Barbosa
*sub num.*5. sed limitant Abbas *in c. veniens n.*21.
post princ. de præscriptionibus, vbi etiam Felin.
*num.*4. vers. *dum allegat. idem num.*18. vers. *fallit.*
secundo Erasmus Cochier illos referens *de iurisd.*
*ordin. in exemptos p.*3.*q.*26. si collegium, vel capi-
tulum vellent aliquid statuere contra priuile-
gium, seu exemptionem, nam tunc vnus solus
poterit contradicere, seu illud impedire.

20 Ad quartam quæstionis partem in vniuersi-
tate congregata ad assentiendum, vel dissentien-
dum, tacentes consentire videantur. Difficultas
hæc multùm pendet ab intellectu textus *in cap.*
qui tacet, & in c. is qui tacet de regulis iuris lib. 6.
de quorum intelligentia benè dixi infra *in c.* 1.
*de iudiciis quæst.*15. *à num.*2. *& in c.*1.*de litis con-*
*testat. quæst.*2.*num.* 2. Quo supposito nunc breui-
ter respondeo hic ex Felino *num.* 17. Bartol. *in*
*l.*2. *num.*84. *C.quæ* sit longa consuetudo, Petr. de
Anchartan. *cons.*157. Panorm. *in c.*2. *de his, quæ*
fiunt à prælato sine consensu capituli num. 9. Ioan-
ne Baptista de sancto Seuerino *in l. omnes populi*
charta 8. *ff.de iustitia, & iure*, Felin. latè *in c.* 1.
de maiorit. & obed. Abbate *in cap.vestra de locato*
*num.*6. Iason *in l.quæ dotis num.*82.*ff. soluto matri-*
monio, vt congregata vniuersitate ad consen-
tiendum, vel dissentiendum tacentes videantur
21 consentire. † Et quando tacens si sit præsens
consentire videatur, videndus Dynus, & ibi
Boërius *in addit. in regula qui tacet de reg. iuris*, &
Bartol. *in dicta l.quæ dotis*, & ibi Iason. vbi com-
muniter resoluunt. †Quod si potuit actum con- 22
tradicere, & non contra dixit, censeatur consen-
tire, tradit Gratian. *sub regula* 488. *num.* 1. etiam
ex Bart. *in l.adoptionibus num.* 1.*ff.de adoption.* Ab-
bas, & alij *in cap. nonne bene de præsumpt. num.* 1.
ibi latè Felin. Alciatus *lib.*4. *parergon. c.* 7. Iason
in §. item seruiana num. 55. *Inst. de actionibus*, la-
tissimè Didacus Couarr. *in c.*15.*practicar. num.*5.
Gregorius Lopez *in l.* 23. *tit.* 34. *part.*7. *glossa* 1.
*& in l.*1.*tit.*16.*p.*4.*glossa* 2.† Et quid in pupillo 23
si taceat, idem tradit *in l.*1. *titul.*2.*part.*1.*glossa* 2.
& regulam descripsit Felinus cum tribus limita-
tionibus.

Dubium tamen est cur præsens, & tacens re- 24
gulariter videatur consentire, sed non fateri, vel
negare; & licet Doctores, & Francus *in dicto*
*c. is, qui tacet num.*1. insolutum relinquant; nec
nodum dissoluamus, si Doctores communiter
sequamur, qui inter consensum, & dissensum,
inter confessionem, & negationem non distin-
guunt. Et regulam *cap. qui tacet eodem tit.* ad no-
stram reducant; nihilominus dicendum videtur,
vt offendant manifestè verba, & mentem vtrius-
que regulæ cum illa *is qui tacet* aduersatiuè ad
primam *qui tacet* illum sensum faciat † quod li- 25
cet tacens in dubio consentire præsumetur, vt
statim dico; non tamen confiteri, vel negare,
quia cum consensus sit actus voluntatis exigen-
tis, hæc datur, vbi quis cum posset verbis, vel
signis contradicendo contrariam voluntatem
ostendere non contradixit; liberum enim erat
ei contradicere, sed non præsumitur confiteri,
vel negare, cum liberum sit alterum eligere eo,
vel maximè, quia is, qui consentit in effectu fa-
teri, seu approbare videatur. † Confessio ergo, 26
vel negatio in affirmatione veri, vel falsi consi-
stit. Sed qui absolutè, & simpliciter tacet, non
ostendit, nec affirmat quodnam sit verum, vel
falsum, cum nec vllum verbum, aut signum pro
tulerit, aut falsitatis à se significatæ: ita Barbosa
*in dicta regula is qui tacet num.*3.† qui ex Felino 27
*in c.super eo num.*2. *de test.* infert quod licet regu-
lariter per partis negationem, res efficiatur du-
bia *l.*3. vbi glossa verbo *dubium C.qui ad liberta-*
tem proclam. cum concord. per solam autem taci-
turnitatem, nisi aliud concurrat, res non efficia-
tur dubia ex *l.nego* 10. *C. de acquirenda poss.* Felin.
*num.*3. *in cap.fin.de probat.* qui *in dicto c.*super eo,
posuit prædictam regulam cum sex limitatio-
nibus.

Et quia satis longe idem Barbosa explicat 28
in dicta regula qui tacet 43. plura iura explicans
glossa textus in cap. nonne 5. *de præsumptionibus* &
alia; ideo leges illum, & adiicies quæ dixi *latè*
in d.c.nonne 5. quorum alia non transcribo, vt
parum pro nunc vtilia ad punctum, de quo agi-
mus in vers: *ad quartam*.

Q. 4 QVÆST

QVÆSTIO II.

An ciuitas, vel villa, conuocato concilio publico, quod dicitur *concesso abierto*, possit suo contractu, vel decreto obligare singulos vicinos, qui ibi non interfuerunt. An absentes consiliarij debeant vocari ad actus capitulares. Et qui absentes dicantur. Et an maior pars ad condonandum Regi sufficiat. An aliquis possit se subscribere determinationi à maiori parte comitiorum; licet ipse contrarium votum emiserit: & an quando in capitulo à maiori parte certò scitur concludendum, seu statuendum pro re aliqua iniusta, & iniquo donatiuo, possit aliquis pro illa die Domi manere sine periculo peccati mortalis, ac onere restitutionis.

SVMMARIVM.

1 *Omnes debent approbare, quod eos tangit vt singulos, & à* n. 6. *sed sufficit vt maior pars approbet, quando tangit in communi fallit, vt* n.22.

2 *Concilium publicum potest suo contractu obligare subditos, qui ibi non interfuerunt, &* num. 3. *contra* n.7. *quando agitur de re propria eorum.*

3 *Creditorum dilatio data à maiori eorum parte, respectu quantitatis sufficit, & valet.*

4 *Tutorum factum à maiori parte, valet fauore administrationis bonorum, etiam Ecclesia.*

5 *Presentatio à maiori parte Patronorum valet, etiam in iure Patronatus libertorum, &* n.4. & 10.

7 *Villa, conuocato concilio publico vulgo* Concejo abierto, *obligare non potest suo decreto singulos vicinos, quando agitur de re propria eorum principaliter, non si secundario* n. 8. & 9.

8 Tangit *verbum de quo* in c. quod omnes tangit, de reg. iuris *per prius, & non per posterius verificatur in his tantùm, quorum principaliter detrimentum vertitur, &* n.9.

9 *Alienare volens fundum in emphyteusim habitum à pluribus Dominis, nequit, vno eorum contradicente, cateris etiam consentientibus.*

10 *Decretum, seu actus maioris partis, valet etiam, vbi interest singulis, si aliud reperiatur expressum. Et quare.*

11 *Factum à maiori parte in actibus necessariis valet, secus in actibus voluntariis.*

12 *Maior pars nequit facere aliquid in magnum praiudicium Ecclesia vel violando iura vniuersitatis, vel laudabilem consuetudinem; tunc enim preualet minor pars contradicens, &* num.13.

13 *Minor pars concilij contradicens non tenetur iustificare suam repugnantiam coram cateris de capitulo; est tamen consulendus superior communitatis, vt determinet decretum maioris partis.*

14 *Capitulares absentes vocari debent in tribus casibus, in electione Prelati, in Canonica, & in cessatione a Diuinis facienda, & in actibus grauis praiudicij, vt* num. 15. & 26. *nisi aliter, consuetudo sit, vt vocentur, aut statutum, quod tutius est in praxi* n.6.

17 *Absentes sunt vocandi, quando negotium tractandum in eorum praiudicium cedit, quorum consensus est requirendus.*

18 *Absentes, vt nonnulli dixerunt, vocandi non sunt ad actus Capitulares. Limitatur* remissiuè, *vt* n.19.

20 *Absentes de consuetudine huius Regni, non vocantur, etiam si sint in ciuitate, nisi contingat casus arduus, & tunc sufficiet, vt vocantur Decuriones, qui sunt in Ciuitate, vel Comitatu, vt* n.21. & n.23.

22 *Vocari debent omnes populi, vbi Decuriones non sunt, & sufficiet si dua partes congregantur.*

23 *Absentium citatio necessaria non est, etiam in Capitulis Ecclesia, vt* n.24.

25 *consuetudo non vocandi absentes ad actus capitulares, decem prascribitur annis, etiam de iure Canonico, & etiam in casibus à iure expressis, sed in electionibus* remissiuè, *vt* num. 29.

27 *Absentes qui sunt vocandi in aliquibus casibus, non vocabuntur, nisi qui sunt intra Prouinciam.*

28 *Collatio beneficij, qua fieri cum consilio Episcopi, debet fieri eo agente in remotis.*

29 *Absentium vocatio in electionibus Ecclesiasticis* remissiuè.

30 *Absentes vocati, si contumaces sint, possunt de benignitate spectari.*

31 *Voci sua renuntians, potest illam reassumere reintegrè, id est, antequam fiat electio: vbi quid in Papa electione,* remissiuè.

32 *Citari debet ad electionem qui etsi absens fit tempora vacationis, tempore electionis facienda reuersus erat.*

33 *Vocatus non vocandus, si nec expectatur, non nocet electioni; & qualiter, vbi quod non potest agere de contemptu, qui non habet vocem in capitulo.*

34 *Absentes consiliarij, siue votantes propriè dicuntur illi, qui non faciunt residentiam in loco, vbi est Ecclesia, & vel Concilium; & sic qui in ciuitate non existunt, & qui in Castris existunt.*

35 *Absens, etsi secundùm aliquos iudicetur qui habitat in suburbiis, vt* num. 36.37.38.39.40. & 41. *tamen verius est, vt ad effectum illum vocandi ad electionem, siue ad actum capitularem iudicetur prasens in ciuitate, vt* n.42. *latissime n.* 36.

37 *Ciuitatis appellatione continentur qua muro circumdantur, & non suburbia* n.38.39.

38 *Ciuitas, & vrbs pro eodem capiuntur.*

40 *Suburbia in ciuitate continentur, vbi dispositio inutilis redderetur, &* n.41. *& vbi potest damnum, vel commodum verti, à* n.42. & 43.

Cap. si ciuitas de sent. excommunic. lib. 6.

43 *Ciuitatem videtur habitare qui est prope ciuitatem, vbi quod suburbia vocantur etiamsi media sit via inter ciuitatem, & continentia eius, &* n.47.

44 *Absentes, vbi non sunt vocandi, si sunt prope ciuitatem sunt vocandi, & requirendi.*

45 *Absens*

45 Absens dicitur ille qui non est in ciuitate, vel continentibus, aut suburbus.

46 Cardinales quoad Papa electionem, quomodo absentes, seu præsentes iudicentur. Consiliarij Ciuitatum, & populorum, quando dicantur absentes, quominus vocentur ad actus Capitulares, d.n.46.

Canonici habitantes vltra mare, seu flumen ciuitatis, dicuntur abesse, & sic non vocandi, nisi in casibus à iure expressis d.n.46.

47 Suburbia comprehenduntur secundum statum, qualitatem, & conditionem loquentis, vel actus gerendi, aut non.

48 Habitator suburbanus, debet recipi ad officia ciuitatis.

46 Suburbia verius est, vt arbitrio iudicis declarentur, circa quod multùm operabitur consuetudo n.50.& 51.

41 Vocari solent in Cathedralibus absentes ad actus capitulares, & electiones Canonicatuum per Ministrum Capituli, vulgo el Pertiguero: vbi qualis vocatio, siue citatio sufficiat. Et quid in praxi viderim n.52.

53 Citatio absentium Capitularium, quando nescitur, vbi inhabitent, fit per publicum edictum, vel in Domo eorum, vel in loco, vbi inhabitare solet, vel in eius Ecclesia, seu beneficio.

54 Vocati si intra assignatum terminum non venerint competentem, non sunt de cætero citandi.

55 Electores possunt horâ solitâ facere electionem de mane sine illis, qui assignatâ die citati non comparuerunt; dummodo non sint plures absentes, quàm præsentes; tunc enim præsentes tenentur vocatos spectare ad finem termini dati ad eligendum.

56 Absentes vocati spectandi sunt, elapso termino, quando pauciores sint, vbi absque periculo, & incommodo spectari possent, & aliqua causa necessaria, vel probabili detinerentur, & superior pro certo haberet non longè abesse, præsertim, cum nullum esset periculum in mora modici temporis.

57 Declamationi locus est, quando electores congregati dolo excludendi absentes electionem accelerant.

58 Eligere minor pars poterit, quando maior pars respondisset se nolle venire, nec eligere, nec electioni interesse, imo, & vnus solus, aut pauciores, non spectatis absentibus, si finis termini immineret.

59 Procurator potest constitui ab electore impedito, & absente, concurrentibus tribus causis n.61. & 62.

60 Decuriones absentes non citantur iuxta praxim Hispaniæ, nisi in duobus casibus, vt n.71. & 62.

61 Absens citatus ad aliquem actum vniuersitatatis, si venire non potest, valet committere vocem suam alteri, item si sic practicetur in Curia, quod absentes dent vocem per Procuratorem n.62.

62 Extranei, & qui non sunt de Capitulo, non possunt Curiam intrare per se, nec per alium.

63 Procuratoris constituti ad votandum in capitulo pro absente, aliqua curiosa demonstrantur per quatuor quæstion. remissiuè.

64 Maior pars ad Condonandum Regi sufficit, in Parlamento Siciliæ debet concurrere etiam brachium Ecclesiæ num.65. & 66.

66 Maior pars Procuratorum vulgò de Cortes Matriti congregari soliti in Comitiis publicis totius Castellæ concedunt Regi tributa, &c.

67 Regi iure ipso natura debetur à subditis sustentatio, quæ sufficiat ad Dignitatem Regiam, decenter sustentandam, & Regnum, vel Prouinciam ab hostibus tuendam, ex pacto tacito, cuius assignatio est in arbitrio, Regis.

68 Rex, vel Princeps supremus vltra possessiones, & redditus sibi assignatos, potest exigere noua tributa, vel antiqua augere, quando Patrimonium sibi assignatum non sufficeret sua congrua, & subditi prouidere tenentur, &c.

69 Donatiua, quæ fiunt in Parlamento, debent esse in tanta quantitate, vt possint vniuersitates ea soluere: vbi quæ debeant aduertere Consiliarij donatores, n.70.

71 Tributa noua imponere Rex non debet, nec requirere donatiua; imo minuere, vel suspendere gratias, vel pensiones aliquibus assignatas, quoties causas publicæ vtilitatis imminet & quare ibi.

73 Maior pars sufficit ad donatiua Regi præstanda ob causam necessariam, vt belli; non sic in donatiuis voluntariis, quæ dantur Proregi.

74 Tributum impositum in his Regnis Hispaniæ, positum propter bella, & sumptus, quos sustinet Rex in aliis Regnis, est iustum.

75 Tributum à Rege imponi potest, si Rex in egestatem deuenerit, propter largitiones immoderatas, ludos, bella iniusta, & Regnum, tenetur illi donatiuum præbere, non obstante culpa, & peccato Regis & quare ibi.

76 Reges, & Principes tenentur omnes sumptus parum necessarios excidere, & in posterum se continere à prodigalitatibus.

77 Regi asserenti se esse in necessitate, possunt Credere Consiliarij, & Decuriones intrantes in Parlamento, & capitulo Comitiorum, nisi aliud de veritate in contrarium constaret num.78.

79 Pars minor consiliorum potest se subscribere maiori parti comitiorum, sequenti opinionem probabilem, & tutam, etsi minor pars sequatur tutiorem; secus quando maior pars concludit rem iniustam n.80.

81 L.quod maior, ff. ad municipalem, l. aliud § refertur, ff. de reg.iuris.

82 Consiliarius, Decurio, siue Capitularis, cuius oratoria potest persuadere votantes in Capitulo, non sine peccato subterfugere possit, si certo sciat, vt maior pars votantium, quid iniustum sequutura; & licet aliqui affirment, verius videtur, nec peccare, nec ad restitutionem teneri, vt n.83.& 84.

85 Consiliarij possunt non ire ad consilium, quando adest maior pars iniusta votantium non reducibilis, & quando inde perturbatio excitatur à potentioribus, si voto suo, nullum sperent fructum n.86.

87 Consiliarij, ac Decuriones non possunt, nec debent absentes esse, à capitulo, Concilio, siue Parlamento, si concurrendo possunt suo voto impedire iniustam conclusionem faciendam.

88 Consiliarij malè faciant qui vt rem iniustam concludant, rogant aliquem vt se pro tali die absentet, seu faciat, vt aliquis votantium exeat à comitiis, antequã votũ suũ præstet, vt n.89.

90 Consiliarius, Decurio, siue Capitularis, qui post aperta vota primo votantium rem iniustum

cis

eis consentit, peccat, & restituere tenetur, quando prima vota erant reuocabilia, cum posset suo voto reducere ad iustum primo votantes, aliàs non sic, vt n. 91.

92 *Suffragium donatiui iniusti primo præstans, tenetur restituere; & si certo sciat post illum votantes in eandem partem ituros, contra Salonium* n. 93.

94 *Decurio, siue Consiliarius post ingressum in Curiam, sine licentia ante votum præstitum, nequeunt ab ea exire, alias mulctari poterunt, perperam exeundo facere, cum possint suo bono consilio auertere alias à malo* n. 95. *nec etiam cum licentia si suspicantur aliquod graue negotium tractandum* n. 96.

97 *Consiliarij, siue Decuriones, aut Capitulares compelli possunt per iudicem intrare consilium, nisi infirmitas eos excuset, & similiter possunt compelli per Præsidentem capituli, qui non intrant, vel se excusant.*

1 AD primam quæstionis partem, supposita differentia inter ea, quæ ad aliquos, tanquam ad singulos pertinent vel tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad vniuersitatem, collegium, vel communitatem, in quibus solùm procedit iuris regula, quod omnes tangit *lib. 6. & in l. 1. in fine C. de authorit. præstanda, l. per fundum. ff. de seruitut. rusticor.* sic vt in his, quæ respiciunt singulos, tanquam vniuersos, sufficiat maior pars, & procedat regula textus *in l. quod maior ff. ad municip. c. 1.* & per totum de his, quæ fiunt à maiori parte capituli *glossa* 1. hîc, vbi Decius *num.* 5. Felin. *à num.* 13. Padilla *in l. aquam num.* 3. *Cod. de seruit.* Gomezius *tom. 2. variar. c. 3. num.* 14. Duenas *regula* 265. Balboa *in c. 5. de probationibus sub. n.* 38. Dynus, *& glossa in dicto c. quod omnes*, Salcedus *ad Bernard. Diez regula* 449. Garcia 95. *num.* 4. Azeuedus *ad Curiam Pisanam lib. 2. c. 14. litt. B.* secus si tanquam ad singulos: sic relati, & Barbosa *in dicta reg.* dixi supra *quæst. 1.* versic. *ad tertiam.*

2 Sed nihilominus videtur vt in puncto nostræ difficultatis, adhuc possit consilium publicum subditos suo contractu obligari, qui ibi non interfuerunt † ex eo quia quoties agitur de dilatione debitori præstanda, sufficit consensus maioris partis creditorum, respectu quantitatis ex textu *in l. maiorem, ff. de pactis, l. fin. Cod. qui bonis cedere possint*, de quo late dixi *infra in c. fin. de foro compet. quæst. 4. sub §. 4.* vbi de hoc casu & faciunt quæ dico *q. 3. sequenti à n.* 1. vbi de statuto vt homicida plectatur, &c.

4 Item quia factum à maiori parte tutorum, valet fauore administrationis bonorum eius, idem & in administrationibus bonorum Ecclesiæ, & itidem in iurepatronatus, & præsentandi, quod pluribus competit patronis. Nam facta præsentatio à maiori parte, proculdubio obtinet glossa hîc, quæ allegat *textum in cap. quoniam in quibusdam, c. postulasti de iurepatron.*

5 Idemque procedere in iurepatron. libertorum ex *l. si quis §. quoties ff. qui, & à quibus*; quibus in casibus videtur vt maior pars faciat actum validum in præiudicium singulorum, qui non interfuerunt, quibus principaliter interest.

6 Verum quia vt iam supra dixi *q. 1.* sub vers. *ad tertiam*, sit firma, & recepta conclusio, quod in his, quæ sunt communia pluribus, vt singulis minimè valeat quod fit a maiori parte, nisi omnes consentiant, vt communiter receptum est per textum ibi *in l. per fundum, ff. de seruitutibus rusticor.* † ob id Auendañus *responso* 34. Bal- 7 boa *in dicto c. 5. de probation. num.* 39. existimant, vt villa, conuocato concilio publico, vulgò *Concejo abierto*, non possit suo contractu, vel decreto obligare singulos vicinos, qui ibi non interfuerunt, quando agitur de re propria, quæ omnes, vt singulos tangit, nisi interueniat omnium approbatio. Scilicet de quorum præiudicio principaliter agitur, non si secundario: nam in isto vltimo casu non erit necessaria eorum approbatio: *argum. textus in l. 1. §. denuntiari* ibi *primo gradu, ff. de ventre inspiciendo*, docet *glossa Magistra 2. in l. de vnoquoque 47. ff. de re iudic. glossa vltima in c. quamuis pactum de pactis lib. 6.* communiter recepta per Tiraquel. *tractatu res inter alios acta pag. 2.* Nauarr. *in cap. si quando de rescriptis pagina* 77.

8 Tum etiam quia verbum *tangit*, de quo *in dicto c. quod omnes 29. de reg. iuris*, per prius, & non per posterius verificatur tantùm in iis, quorum detrimentum principaliter vertitur, iuxta *dict. l. de vnoquoque, iuncta glossa*, verbo *singulorum, in l. 1. §. huius*, vbi Paulus, *ff. de iustitia, & iure*, Tiraquel. vbi supra *pag. 5.* vers. *huic.* † Et sic 9 notabiliter consuluit Oldradus *cons.* 34. quem sequitur Balboa *d. num.* 39. quod si quis obtinuerit fundum in emphyteusim à pluribus Dominis, & voluerit alienare cum consensu Dominorum, vnus tamen illorum contradicat, non possit fundum alienare in præiudicium contradicentis.

10 Quod si aliqua iusta causa adsit, & aliud expressum reperiatur, existimo etiam valere actum, seu decretum maioris partis in casu, de quo loquimur, quia per illam iure incidi potest, vt maior pars etiam in his sufficiat, vt *in c. 2. de iurepatronatus*, ibi *plurimorum*, in quo speciale est, vt in negotio præsentationis, quæ ad singulos patronos pertinet, sufficiat maior pars, vt aduertit Barbosa ibi cum multis, vt est volgare Rochus de Curte *de iurepatron.* verbo *honorificum num.* 91. vel quia aliàs sequeretur absurdum aliquod, vel iniquitas, quæ vitari debent, *l. nam absurdum ff. de bonis libert.* vel quia exiguum est præiudicium *l. scio, ff. de in integrum restitut.* vel tandem, quia vtilitas, & bonum publicum maximè vrgent. *arg. l. Lucius* 11. *ff. de euiction.* Barbosa *in dicto c. quod omnes n.* 3. & 5. Quo pacto sunt intelligenda exempla posita supra in vers. *sed nihilominus.*

11 Ex his infero in actibus necessariis factum à maiori parte valere, secus in actibus voluntariis, qui fiunt, nullâ cogente necessitate, in quibus, vt dixi supra *quæst. 1. dict.* vers. *ad tertiam* ex glossa hîc communiter recepta, *glossa in dicta l. per fundum, ff. de seruitut. rusticor.* necessum est vt omnes consentiant. † Nec procedat quando 12 maior pars aliquid voluisset facere, in magnum præiudicium Ecclesiæ, vel vniuersitatis, violando iura, & priuilegia, aut laudabilem consuetudinem communitatis, quia eo in casu præualet minor pars contradicens, vt expressè docent Innocent. *in c. accedentibus de priuilegiis*, Panormit. *in cap. veniens de præscriptionibus*, Barbosa *in*

dicto

*dicto c.tertio loco 5.de probat.num.*44. vbi addit ex
Alberico *in l. quod maior ff.ad municipalem*,quod
in eo caſu minor pars habet iuſtam contradi-
cendi cauſam,qua vnus ſolus poteſt contradice-
13 re,ne actus fiat.† Et quod minor pars contradi-
cens, non teneatur iuſtificare ſuam repugnan-
tiam coram cæteris de capitulo,ſed quòd ſit con-
ſulendus ſuperior communitatis , vt determinet
an decretum à maiori parte ſit , vt iniquum re-
uocandum,vel non,notant DD.ex regula textus
*in c.*1. *de his , quæ fiunt à maiori parte capituli* vbi
notat Panormit.

14 Ad ſecundam quæſtionis partem , an abſen-
tes conſiliarij debeant vocari ad actus Capitu-
lares , & repetitis quæ dico infra *de electione
c.*18.*c.*42. §.1. vbi *de vocandis electoribus , & ci-
tandis*. Et ſic ex ibi dictis iuxta terminos noſtri
dubij ; etſi ex generali regula cautum ſit , quod
in tribus caſibus ſit vocandus abſens , nempe in
electione Prælati , *c. quia propter de electione , in
electione canonica, vt in c. cum Eccleſia de praben-
dis lib. 6.* & in ceſſatione à Diuinis faciend. vt
*in c. ſi canonici de officio ordinarij lib.6. & ex gloſſa
celebri in c. præſentium de teſtibus lib.* 6. quæ eſt
communis ſecundùm Imolam in hoc noſtro
*textu num.*8. Felin *num.*22. Decium *num.*7. Cor-
neum *conſ.*181. *col.*8. *vol.*2. Ripam *lib.*2. *reſponſ.
c.*21. *num.* 4. ſeruarique in practica, ſecundùm
Alexand. *ad Bartol. in l.omnes populi , ff. de iuſti-
tia num.* 15. & alios, quos refert Zeuallos *in
practicis q* 476.

15 Tamen alij Doctores ſentiunt quod præter
tres relatos caſus, ſint vocandi abſentes in acti-
bus grauis præiudicij *per gloſſam dicti capituli
præſentium de teſtibus lib.*6. verbo *ipſorum* , Inno-
centius, & Ioannes Andreas *in c.*2.*de noui operis
nuntiat.* Anton. *hic col.*3. verſ. *ex prædictis*,& *in c.
cum humilis, c.licet ad euitanda col.* 2. *de electione,
& in c.* 1. *de his , quæ fiunt à maiori parte capituli.*
Dominic. *in dict. c.præſentium col.* 7. Abbas plu-
ribus in locis , Ioannes Crotus *in dicta l. omnes
populi col.* 3. verſ. *ego alias* dicens eſſe veriorem
in puncto iuris , dicit hanc communem Barba-
tia hîc *col.* 11. qui conſuluit pro hac ſententia
conſilio 1.*colum.*13. *volumine* 1. *& conſ.* 17. *col.* 2.
& 3. *volum.*2. quam communiorem , & de iure
16 veriorem vocat Zeuallos ſupra. † Et additio ad
Curiam Piſanam *ſub num.* 1. verſ. *ſed an* idem re-
ferens ex aliis has contrarias opiniones ait, vt in
cauſis non expreſſis in iure, quantumuis arduis,
non vocabuntur abſentes ad earum expeditio-
nem, niſi aliud de conſuetudine , vel ſtatuto ha-
beatur receptum , quod tutius eſſe teſtatur ex
Imola *in c.*1. *de his , quæ fiunt à maiori parte capi-
tuli col.* 6. verſ. *& iſtam differentiam :* tractant Fe-
lin. hîc *num.*21. *additio ad Bartol.in l.*2. *C.de de-*
17 *curion. lib.*10. † Vbi dicit quod ſi negotium tra-
ctandum , reſultat in abſentium præiudicium,
ſunt vocandi abſentes ij , & conſenſus eorum re-
quirendus, vt hîc in noſtro textu, & gloſſa , Be-
nedictus Capra in commun. ſuis opinion. verbo
Capitulum, additio eiuſdem Bart. *in l. nominatio-
n.C.de decurion. lib.*10.

18 Vnde ad difficultatem à nobis propoſitam
reſpondendo plures dixerunt abſentes vocari
non debere ad actus capitulares , ſeu pro actis
capitularibus : ſic Baldus, & Felinus hîc, Archi-
diaconus *in c.ea enim §.hoc ius porrectum* 10.*q.*2.
communem tenuit Imola *in c.fin.col.*3.*de maiorit.
& obed.* contra Innocent. *in c.*2.*de noui operis nun-
tiat.* communemque eſſe vocat Zachia *in addit.
ad Abbatem hic num.* 6. Franc de Ripa *lib.*2. *re-
ſponſ.*21. Caelian. Cotta *in memorab. iuris* verbo
abſentes , ſcotit Gratianus *regula* 490. † Felinus 19
tamen hîc *num.*22. limitat duobus modis , aliis
tribus modis limitat *gloſſa in c.*2. *de teſtibus lib.*6.
Bernard. Diez vbi benè ſalçedo *in addit.* limitat
nouem modis *in regula* 3. Andreas ab Exea hîc
*num.*206. quem refert Petrus Dueñas *in regula* 1.
vbi limitat quatuor modis , benè Capra *in ſuo
tractatu reg.*3.*n.*26.

Et videtur regulæ quod non ſint abſentes vo- 20
candi,conſentire , Curia Piſana *lib.*2.*c.* 5. dum
ait *num.* 1. quod de conſuetudine huius Regni
non vocantur abſentes , etiamſi ſint in eadem
ciuitate. † Si tamen contingat caſus arduus , & 21
importantiæ , tunc ait quod Magiſtratus poteſt
vocare eos, qui ſunt in Ciuitate , vel comitatu,
vt optima ſit ſententia , quæ plurimorum con-
ſenſu confirmatur. † Et quod in locis vbi non 22
ſunt decuriones, debent vocari omnes , & ſuffi-
cit congregari duas partes. Et quod maior pars,
facit, debet valere, gloſſa , & ibi Doctores plenè
in l.aliud §.refertur ff.de reg.iuris.

Sed eadem Curia Piſana *dicto lib.*2. *cap.*7. *Cu-* 23
ria, & Azeuedus cum eo *ſub litt. A. in addit. c.* 5.
dicunt , quod in conſiliis Hiſpaniæ de conſue-
tudine , non eſt neceſſaria citatio abſentium,
quia ius vniuerſitatis remanet apud inter eſſen-
tes ; & eis acreſcunt vocem abſentium ſecun-
dùm Bertachin.*in tract.de Epiſcop.p.*3.*lib.*1.*n.*26.
licet alij ſint abſentes, & impediti; & hoc aſſe ve-
rum ait Azeuedus.

Quia & in materia canonica , & Eccleſiaſti- 24
ca, & ſic in capitulis Eccleſiæ eſt idem ex textu
*in c.cum Eccleſiis de præb. lib.*6. quem ad hoc di-
cit expreſſum Oldrad. *conſ.* 259. *impugnatur ele-
ctio.* † Vbi *num.*6. ait quod conſuetudo non vo- 25
candi abſentes , etiam de iure canonico decem
annis præſcribitur, vt dixit Puteus *lib.*2.*deciſ.*12.
eo quod ſecundùm iuris diſpoſitionem , nun-
quam abſentes ſunt vocandi , niſi in caſibus à
iure expreſſis ex dicta gloſſa *ipſorum dicto c.præ-
ſentium* 2. *de teſtibus lib.* 6. ibi Barboſa *num.* 50.
quem ſecundùm Azeuedum in dicta Curia to-
tus mundus ſequitur , & quotidie ad eam recur-
rit, vt tenet Iaſon *in l.placet n.*13.*C.de ſacroſanct.
Eccleſiis.*

Et idem Azeuedus *in l.* 2. *num.* 36. *regula* 8. 26
tit. 1.*lib.recop.* vbi caſus iure expreſſos remiſſiuè
retulit , quorum quatuor ſunt principaliores,
nempe electione, ceſſatione , receptione, & col-
latione, vt iam dixi cum Zeuallos , & alios , &
retulit Abbas *in c.fin. de maioritate , & obed.* Ol-
dradus ſupra ex ratione quam adduxi , & repe-
tit Abbas *in dicto cap.* 2. *num.* 10. *de noui operis
nuntiatione*, quia prædictæ cauſæ arduæ ſunt ſe-
cundùm gloſſam *in c.* 1. *de his , quæ fiunt à ma-
iori parte Capituli* , & gloſſam hîc; quam appro-
bat additio ad Curiam Piſanam ſub *dicto cap.* 5.
*lib.*2.

Notandum verò eſt quod valeat conſuetudo 27
non vocandi abſentes etiam in caſibus iure ex-
preſſis , vt notans Franc. Marcus *deciſ.* 1032.
*num.*7.*part.* 2. *Curia Piſana additio* ſub *dicto n.*1.
verſ. *Valebit*, etiamſi tantùm ſit longi temporis;
imo & in caſibus, in quibus abſentes ſunt vo-
candi , non vocabuntur , niſi illi , qui ſunt in-
tra prouinciam *ex c. coram de elect.* notat Alex.
*conſ.*91.*lib.*7.*n.*7.*in fine*, dum tamen prouincia non

Google

sit sata ex textu *in cap. quia propter de electione*. Ripa *remed. 29. electus a maiori*. Franc. Marcus *dicta*
28 *decis.* 1032. *num.* 6. † Et sic notant Decius *in l. cum filiusfamilias col.* 2. *ff. si certum petatur*, quod collatio beneficij, quæ debet fieri cum consilio Episcopi, debet fieri eo agente, io remotis *ex textu in cap.* 1. *ne sede vacante* aliquid innoue. *lib.* 6,

29 Et licet hîc in textu nostro *colum.* 1 a. latè Felinos disserat de canonicis vocandis, & quando suot absentes, & in quo loco, & qua citatiooe vocati debeant: & an sit opponenda hora, in qua debeat fieri electio, de quo Bertach. *de Episcopo* 3. *p. lib.* 1. *q.* 7. *num.* 9. *ad* 14. & *in quæst.* 17. & Curia Pisana, & eius additio tractent, an sufficiat vocatio generalis, vel specialis requiratur, de quo bene Azeued. *ad Curiam Pisanam dict. lib.* 2. *cap.* 2. Tamen quia hæc magis pertinent ad electionis materiam; ideo sub *dicto cap.* 18. *& quia propter* 42. & in aliis latius expenditur, quibus sic iactis infero adnotabilia oonnulla.

30 Primò quod si absentes vocati sint contumaces, possunt de benignitate expectari ex voluntate præsentium, Bertach. *de Episc.* 3. *p. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 29.

31 Secundo quod vocis suæ renuntians, potest illam reassumere iuxta glossam, & Bald. *in cap. licet num.* 11. *&* 12. *de electione*, quod intelligit Azeuedus *supra circa finem dict. c.* 5. re iotegra, id est, antequam fiat electio secus ea facta, & perfecta, ex Archid. & textu *ibi in c. in causis de elect. & in cap. ad Apostolicam de regularib.* quateous probant quod potest quis suæ voci renuotiare. Quid in electione Papæ, quando Cardinales sunt absentes, bene per textum & ibi glossam *in*
32 *c. vbi periculum*, §. *hoc sacro de elect. lib.* 6. † Quid si tempore vocationis, & citationis, quis non adesset io loco, vbi citandus, & vocandus foret, electionis autem tempore esset reuersus, & præseos in loco, vbi vocandus aliàs erat; & licet speculator *de elect*, §. 1. *& tit. de via scrutinij in princ. num.* 4. dixerit vt non oporteret, citari tamen Marcus Anton. Cuchus *de instit. canon. lib.* 4. *tit* 1. *de elect. num.* 51. & Azeuedus *ad Curiam Pisan. dict. c.* 5. *in fine*, contrarium, vt melius docent.

33 Vbi resoluit quod si vocatur, non vocandus, nec spectetur, non nocet electioni: sic *ex c. cum inter vniuersas de elect.* sed glossa *ibi* verbo *assumatis*, dicit vt expectari teneatur vsque ad terminum præfixum, nisi ex tali expectatione præiudicium, & damoum, non expectatis his, qui vocandi non erant, sustinerent ibi Hostiens. *num.* 9. vers. *nunquid*, Ioannes Andreas *num.* 18. Butrius *num.* 19. Panormit. *num.* 11. vers. *in glossa penultima*, Barbosa *de iure Eccles. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 99. videodus latè *à num.* 88. *ad plures casus*, vbi cum Rendina. & cum Ragucio *de voce canon. in capitulo q.* 11. *num.* 3. sic tenens dicit procedere, quia non potest agere de contemptu, qui non habet vocem io capitulo: alia ioquam dico *infra sub titulo de electione*.

34 Ad tertiam quæstionis partem, qui propriè dicantur absentes consiliarij, seu votantes. Et primò dicendum est quod absentes dicuotur illi, qui non faciunt residentiam in loco, vbi est Ecclesia, vel concilium, secundùm Abbatem, quem allegat Curiæ Pisanæ additionator *lib.* 2. *num.* 2. *cap.* 5. vers. *& qui dicantur*. Et sic qui in ciuitate noo existunt, vt inquit Felinus *hic n.* 21. Franc. Marc. *d. decis.* 1032. *n.* 2. *p.* 2. & Decius *hic col.* 6. vers. *tertia conclusio*. Et existentes extra ciuitatem dicuntur absentes, & per consequens qui in Castris existunt, absunt, secundùm Franciscum Marcum *num.* 2. & addit ad Curiam Pisanam supra.

Sed an qui viuit in suburbiis, vel prope ciui- 35 tatem, putetur taliter absens, vt vocari non debeat, vel an reputetur, ac si esset in ciuitate, vt vocandus, & requirendus sit. In quo dubio fuit quondam perplexitas magna talis, vt in decisum relictum fuerit per aliquas, eo quod non reperirent casum determinantes † sed quod re- 36 putentur absentes ita quod vocari non debeant, nisi in casibus à iure expressis: probatur, nam in hac materia absentes dicuntur, qui non habitant in ciuitate. † Secundò quia ciuitatis appellatio- 37 ne continentur, quæ muro circumdantur *ex l.* 2. *ff. de verb. signif.* quam ibi Rebuffus inquit *pag.* ... *ampliat.* a procedere in qualibet ciuitate, vt muris etiam finiatur sicut vrbs, *ex c. si ciuitas de sent. excommunic. lib.* 6. † Et quod vrbs, & ciuitas pro 38 eodem capiuntur, *l. singularum C. de ædificiis publicis*, vbi Imperator primò oominat vrbem, postea ciuitatem. † Etenim ciuitatis appellatione pro- 39 priè non veniunt suburbia, sed id solùm, quod muri ambito terminatur, vt per Costam *in memorab.* verbo *ciuitas pag.* 107. Barbosa *in dicto c. si ciuitas n.* 4. Idem etiam facit textus *in l. præscriptio, C. de operibus*; Ex quibus Rebuffus supra plura infert, & tradunt Franc. Marcus *decis.* 365. Couarr. *in c. alma mater de sententia excommunicat. lib.* 6. † Nec contineri suburbia, nisi vbi disposi- 40 tio inutilis redderetur *ex dict. c. si ciuitas*, iuncto communi eius intellectu, quatenus probat quod interdicta ciuitate, intelliguntur interdicta suburbia, ne scilicet contemnatur interdictum, item etiam intelligantur interdicta, etiam continentia ædificia, sicut Doctores docent *in d. c. si ciuitas*, Frater Emanuel Rodriguez *tom.* 2. *q.* 108. *art.* 1. Bonacina *de cens disp.* 5. *puncto* 1. *num.* 20. Sayrus in simili tractatu *lib.* 5. *cap.* 3. *à num.* 3. vbi explicat quid in hac materia continentium, & suburbiorum ædificiorum oomine intelligatur vbi plura addit circa materiam *dict. c.* † Item & 41 tertio quia non vocari vtile est Ecclesiæ, ne differatur agendi actus, & expediendi executio, vt notat Oldrad. *d. cons.* 259. *impugnatur electus*; in his tamen, quæ noo fauorabilia essent Ecclesiæ, appellatione ciuitatis, non comprehenduntur suburbia secundùm dictos, & Felin. *in c. Rodulphus de rescriptis, n.* 7.

Verùm quod appellatione ciuitatis ad effe- 42 ctum, vt consiliarij, seu votantes, noo reputentur absentes, existentes in suburbiis, & continentibus: probatur, eo qood appellatione ciuitatis suburbia cootinentur, *l. ædificia, qui continentibus* 147. *ff. de verb. signif.* Et quia in materia indifferenti, vbi potest verti damnum, & commodum, suburbia continentur appellatione ciuitatis, secundùm Felinum *in dicto cap. Rodulphus*. † Deinde quia qui prope ciuitatem est, 43 videtur esse etiam in ciuitate *ex l. præsens cum sequenti, ff. de procurat.* sed suburbia vocantur etiam, si media sit via inter ciuitatem, & continentia eius, secundùm Bald. iam relatum, quem sequitur Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 2. *cent.* 2. *casu* 155. *n.* 13. igitur. † Imo Baldus singularissimè *in d. l. præsens* 44 *de procurat.* infert ex ea, quod in materia, vbi absentes

prope ciuitatem erunt vocandi, & requirendi, refert, & sequitur Franc. Marc. *in decis. Delphin.* 365.*num*.40. & hoc voluit *l.*10.*tit*.14.*p*.3. *col.fin.* ibi *secendo en sallugar*. Et proprius accedendo tenet sic glossa *in pragm. sanct. tit. de collation.* §. *item voluit* in glossa *absentia*.
45 † dicens absentem esse illum, qui non est in ciuitate, vel continentibus, & suburbiis eius ex textu *in dict. l. præsens, & ex l. absentem expressa ad hoc ff. de verb. significatione* ibi, *sed si forte extra continentia vrbis sit, abest; cæterùm vsque ad continentia non ad esse videtur, si non latitet*, & probat lex Regia 6. *tit*.33.*p*.7.

46 Et confirmatur quia eodem modo dicuntur Cardinales absentes, quoad Papæ electionem, qui scilicet extra ciuitatem sunt, vel continentia illios vbi Papa mortuus est, ex textu *in c. vbi periculum*, §.1. *de electione lib.* 6. notant Rebuffus *in dicta l. absentes* vers. *sic absentes*, vbi hoc applicat ad consiliarios ciuitatum, & populorum, vt absentes à ciuitate, vel continentibus eius dicantur abesse; ita vt vocari non debeant, nisi in casibus à iure expressis, & in vers. *ad hac absens* idem dicit quoad canonicos, nisi sint habitantes vltra mare, vel vltra flumen ciuitatis; nam tunc non reputantur adesse in suburbiis, & continentibus ciuitatis: sic Rebuffus in *dict. l. absentem per textum* ibi Azeuedus *in dicto c.*5.*Curiæ Pisanæ sub dicl. num*.3.
47 † Cum enim secundùm statum, & qualitatem, ac conditionem loquentis, vel actus gerendi, suburbia comprehendantur aut non; Couarr. *in dicto cap. alma mater* 2. *part*.§.1. vers. 9. & mens dispositionum, quod præsentes in ciuitate vocentur, detur tam circa vocationem eorum, qui in suburbiis ciuitatum degunt, & morantur; sequitur vt tales vt præsentes debeant reputari: quia qui prope ciuitatem est, in eadem ciuitate adesse dicitur ex dicta *l.præsens ff.de procurat.*

48 Ex quibus idem Rebuffus *in dicta l. qui continentibus*, dixit quod suburbanus habitator potest ad officia recipi ciuitatis; quæ tamen tunc iudicabuntur suburbia, vel prope ciuitatem: tunc adesse ait arbitrio iudicis relinquendum, secundùm glossam *in d. pragm. sanct. tit. de collat.* §. *item voluit, d.* dicta glossa *absentia*: arg. textus *in l.*1. *ff. de iure deliberandi, l. continuus ff. de verb. obligat.* notat Hostiens. *in c. relatum, de sent. excommunic.* Atchid. *in dicto c.*2. *de testibus lib.*6.
49 † Quia & quæ dicantur suburbia verius est ait Azeuedus, vt iudicis arbitrio relinquatur secundùm Couarr. *supra* vers. *quæ verò*, Menochium *de arbitrar. dicto lib.* 2. *cent.* 2. *casu* 155. *num.* 13. qui *casu* 57.*num*.30.*lib*.2.*cent*.1. & Berlachin. *in repertorio* verbo *prope*.
50 † Dicunt prope quem esse, vel non, iudicis etiam arbitrio relinqui sic, vt bonus iudex arbitrabitur an esset in tali loco, vt facilè possit adiri. Sed Franc. Marcus *in dicta decis. Delphin.*365. *num*.30. *ex dicto c. cum in Ecclesiis* 33. *de præbend. in* 6. dicit quod consuetodo multùm circa hoc operetur, hæc Azeuedus *ad Curiam Pisanam sub dicto num.* 3. vbi dicens quod hæc multùm fior Cómendanda, vt à nemine dicta, addit quod ex his fundamentis, responsum patet ad fundamenta contrariæ sententiæ.

51 Et huic secundæ opinioni ego assentior: quippe cum uiderim in quampluribus Cathedralibus vocationem ad actus capitulares, imo & prouisionem Canonicatuum dari, esse solitum nomina vocationum, vt minister vulgò *El Pertiguero* citet, & vocet, quemque capitularem in eius domo, vbi si non fuerit, vt dicat eius seruitoribus, quod capitulari deinunrient capituli decretam vocationem; & hoc sufficere, vt amplius non requirantur citationes siue vocationes, requirendo absentem à domo, vel ciuitate, quod sic procedit circa res mediocres, veluti *de pacienda*. † In electionibus verò canonicatuum, 52
& præbendarum, statur iuri communi; etsi etiam viderim in his, vt absentes modo dicto non requirantur, nec citentur, nisi contigerit quod capitularis habitaret cum sua familia in suborbiis, & continentibus ciuitatis, essetque assuetus ad Ecclesiam, vel ad concilium ire in diebus actuum Capitulatium; tunc enim reputantur in ciuitate; & ob id debent requiri, & citari singulariter, & personaliter, si sciatur vbi degant, & commodè, & sine periculo fieri possit, *c. cum olim*, vbi glossa verbo *hibernia de dolo, & contumacia, c. venerabili eodem per litteras*, scilicet, vel nuntium, nisi de consuetudine aliud seruetur. † Quod si nesciatur, vbi commorentur, citatio erit facienda per publicum edictum in 53
Ecclesia, vel vbi soliti sunt commorari, vel legi debent litteræ citatoriæ capituli, capitulo præsente, & Clero, vt *in cap. fin. de eo qui mittitur in possess. causa rei seru. l.*4. §. *sotties, ff. de damno infecto*, vel sic citandus inueniri non potest, citatio de iure facienda est in eius domo, *c. causam, c. Venerabilis de dolo*; etsi domicilium non habeat, sit facienda in loco, vbi habitare consueuerit, *d.l.*4. §. *propter*, vel in eius Ecclesia, seu beneficio, *cap. fin. de dolo, c. ex tua de clericis, non resident.* quia ibi residentiam facere præsumitur, Mascard. *de probationibus, concl.*1271.*n*.1. Gonzalez *ad reg* 8. *Cancell.* glossa 15.§.2.*n*.30.

Quod si vocati intra assignatum terminum 54
competentem, non venerint, non sunt de cætero spectandi, *cap. cum inter* 18. & sequenti, *de elect.* Laurentius de Peyrinis *de priuileg. regul. tom* 3 *in additam c.*9.*n*.13.*pag*.446. † Vbi ait quod quando 55
est statuta dies electionis, si aliqui electorum non compareant de manè, quando electio fieri solet, possint qui sunt præsentes electionem Hora solitâ facere, Iulius Labor. *variar. lucub. tit.*4 *c.*15. *num*.25. vbi aduertit, quod non venientibus absentibus, nec procuratorem constituentibus, potest fieri absque eis electio, dummodò non sint plures absentes, quàm præsentes, vel notabilem collegij partem constituerent, quia tunc præsentes tenentur expectare vocatos, saltem vsque ad finem termini dati ad eligendum.

Item quod sint spectandi etiam, elapso termi- 56
no, quamuis pauciores sint, vbi absque periculo & incommodo spectari possent, & aliquâ causâ necessariâ, vel probabili detinerentur, putà pluuiâ, & simili, & superior pro certo haberet non longè abesse, præsertim cum nullum esset periculum in mora modici temporis, quia adhuc facultas eligendi durabat. † Et idem Laborius *dict.* 57
*c.*17.*n*.25. *cum Chucho de elect. n.*83. Fr. Eman. Rodriguez *tom.*2. *regul. q.*51. *art.*5. ait quod si congregati ad eligendum, dolo potius excludendi absentes vocatos, quàm alia legitima causa accelerent electionem in ipsorum præiudicium, sit tone locus reclamationi. † Sed si maior pars ab- 58
sens respondisset se nolle venire, nec eligere, nec electioni interesse, tunc posset etiam minor pars eligere. Et quod immo si finis termini immineret, possent pauciores, & etiam vnos solus,

non expectatis, conuocaris eligere, quia tempus
interpellat pro homine: alia tradit Barbosa le-
gendus *de iure Ecclesiastico d.p.1.c.19. à n.90.* vbi
refert aliqua, etiam *à n.10. de procuratore consti-
tuendo ab eo electore, qui iustè impeditus est iuxta
regulam textus*, vbi Doctores *in c.si quis, in princi-
pio de elect. lib.6.* idem Iulius Labor. *d.tit.4. c.17.*
59 *n.32.* † Rota *in calagurritan. beneficij de Moril-
lo* 13. Nouemb. 1620. coram bonæ memoriæ
Vbaldo, vbi fuit dictum tria requiri ad hoc vt
votum absentis per procuratorem possit sustine-
ri, quæ sunt vt quis sit in loco vnde euocari pos-
sit, & quod iusto impedimento detentus venire
non possit, & quod procurator habeat manda-
tum ad iurandum super dicto impedimento, de
quo idem Barbosa *d.c* 19.*n.*108. & idem Labo-
rius *d.c.17.n.17.* ponit formam vocandi absen-
tes, si in scriptis vocatio facienda esset: & *n.* 28.
ponit aliam formam pro absentibus in electio-
ne prælatorum regularium vocandis de quo dixi
aliqua *in c.quia propter 42.§.illud de electione.*
60 Et in terminis decurionum absentium impe-
ditorum, an eorum quilibet possit committere
alteri vocem suam iuxta notata *in cap. quia pro-
pter de electione, & in c.pen.eodem lib.6.* in termi-
nis Curia Pisana *lib.2. cap.7. in princ.* ait in con-
siliis Hispaniæ prædicta iura non practicari, vbi
est consuetudo, quod non est necessaria absen-
tium citatio, & ius vniuersitatis remanet apud
interessentes; licet alij sint absentes, & impedi-
61 ti † quod limitat eadem curia duplici casu, ve-
luti si citetur absens ad certum actum; quia tunc
si non potest venire, & est impeditus, potest
committere vocem suam ex ea ratione, quia ille
qui non debet citari citatur, citatus legitimatur
persona sua, & sine ille actus non potest expe-
diri, vt notant Bald. & Doctores *in l.fin.C.de edi-*
62 *cto Diui Adriani tollend.* † Item si consentiant il-
li de capitulo vel vniuersitate, quod absentes
dent vocem per procuratorem, quia prohibitio
est facta eorum fauore, cui possunt renuntiare,
sic vt possint admittere, non solùm consiliarium,
sed & quemlibet extraneum; etsi de extraneo
sit dubitatio probabilis, quia extranei, & qui
non sunt de capitulo, non possunt curiam in-
trare per se, nec per alium. Hæc & alia videnda
explicat vberius cum multis omnino videndis.
Azeuedus *in d.cap.7. ad dictam Curiam Pisanam*,
quibus adiunges Barbosam *d.cap.19. à num.102.*
Iulium Labor. *d.tit.4. tit.4. c.17. à num.45.* & Do-
ctores qui tractant materiam textus *in d.cap. quia*
63 *propter*, vbi aliqua etiam dico. † Et addes quæ-
stiones, quas refert Diana *part.1. tract.3. de Par-
lamento res.7. 8. & 9. & 10.* vbi de procuratore
constituto à pluribus vniuersitatibus, seu Ba-
ronibus Regni ad effectum intrandi in parla-
mento, & concilio, & possit substituere procu-
ræ mandatum: & an procuratores, seu alij in-
trantes possint proponere aliquid in Parlamen-
to, licet non proponatur ab illo, qui est Parla-
menti caput. Et an Baro, v. g. qui habet etiam
procuram vniuersitatis, possit ferre duo suffra-
gia in consistorio, & Parlamento, vnum vt Ba-
ro, videlicet respondendo affirmatiuè, aliud vt
procurator negatiuè, vbi cum aliis videbis. Et
res. 88. *an procuratores in Parlamento sedere de-
beant*, vbi eorum Barones sedere deberent, si in
Parlamento adessent, & respondet negatiuè cum
à Ponte *decis.15. num.1.* pluraque de procurato-
re constituens & quibus de causis admittatur
in materia electionis Canonicæ abunde cum in-
finitis Barbosa *de iure Eccles. part. 1. cap. 19. à
num.*100. vbi leges cum multum faciant pro hoc
dubio & DD. *in c.si quis de elect. lib.*8. per textũ
n.61. † Ad quartam quæstionis partem an maior 64
pars ad condonandum Regi sufficiat; & ex dictis
affirmatiuè respondeo, vt docent à Ponte *in
tract. de potestate Pro-regis*, quem citat, & sequi-
tur Valenzuela *cons.99. p.1. n.62.* Diana *dict.p.1.
tract. res.27.* † Vbi addit quod in Parlamento Si- 65
ciliæ, si non concurrat brachium Ecclesiasti-
cum, etiam si ex brachio demoniali, maior pars
concurrat, non sufficiat vt donatiuum Regi tri-
buatur, semperque esse opus, vt brachium Ec-
clesiasticum concurrat. † Et in nostro Castel- 66
læ, & Leon Regnis vidimus quotidie vsitatum
in curiis, vt maior pars decurionum concurren-
tiam ad Curiam Regiam, ex publicatione publi-
ca, vt contingit in actu in curiis, quæ nunc ce-
lebrantur vulgò *cortes* Matriti, in quibus à sola
maiori parte nonnulla tributa cõdonata sunt, &
concessa. † Ex quo infero ad aliquot dubia sequẽ- 67
tia. Primum ex Gabriel. Vasq. *opusculo de rest. c.6.
§.1. dub.1. num.7.* quod Regi iure ipso naturæ de-
betur à subditis sustentatio, quæ sufficiat ad di-
gnitatem Regiam decenter sustentandam, & Re-
gnum, vel prouinciam ab hostibus tuendam
ex pacto tacito inter Regnum, & Regem, &
nisi debitum sit redactum ad certam summam
pecuniæ ex pacto inter Regem, & Regnum, ini-
to, manet arbitrio Regis, & supremi Principis,
qui illius Prouinciæ curam gerit iustam pecu-
niæ summam assignare, quæ necessaria sit regi-
mini, & defensioni ipsius Regni, Diana *d. tr. 3.
res.12.* † Secũdum quod potest Rex, seu Princeps 68
supremus vltra possessiones, & redditus sibi assi-
gnatos, etiam ex pacto cum suis subditis à se, vel
suis primogenitoribus inito, exigere tributa no-
ua, vel antiqua augere, quando patrimonium
sibi assignatum non sufficeret suæ congruæ su-
stentationi, secundùm dignitatem Regiam, vel
secundùm necessitatem publicam Regni, quæ
solent de nouo accidere; & quod in his tenentur
subditi prouidere: sic docent Molfes. *in summa
tom.2. tract.12. c.22. num.70.* Turrian. *in 2.2. tom.2.
disp.45. dubio 2. n.8.* Vasquez vbi supra, *dubio 2.
n.27.* Gabriel. *in 4 dist.15. q.5. art.2. concl.2.* Diana
d.tr.3. res.13. vbi dicit hanc doctrinam solùm ad-
mitti, quando vires Regni possunt hoc sufferre,
ex his, quæ ipse *res.* 50. Salas *de legibus disp.* 15.
sect.10. n. 120. Salon. *de iustit. in 2.2. tom. 2. q.77.
art.3. cont.6.* Molfes. *tom.2. tract.12. sum.c.22. n.36.*
Franciscus à Ponte *in tract. de potest. Proregis
tit.4. de Regal. impositiõn. n.45.* † Qui duo asserunt 69
& alij donatiua, quæ fiunt in Parlamento debere
esse in illa quantitate, vt possint vniuersitates ea
soluere, aliter donatiuum esse iniustum ex parte
causæ formalis, & idem à Ponte sic ad consilia-
rios donaturos ait *perpendant bene ministri Regis
omnia ex vtraq. parte, quæ sint causa, quæ sint necessi-
tates, quæ sint Regni vires, in quas necessitates inex-
cusabiles, pecunia sit conuertenda, si aliud adest expe-
diens, ne timeant faciem potentis dicant veritatem
coram Deo, & hominibus, quia de anima certant, &
de æternitate irreuocabiliter, in qua nihil potest Rex,
nihil Prorex, nullus fauor, & nulla gratia.* † Alia cõ- 70
siderabũt etiã quæ notat Capiblancus *de officio
Baron. prag.10. n.6. & ideo videant in illis imponẽdis
quid faciant, & considerent etiã attente arbitria, quæ
proponuntur; nam vt bene obseruat Consultor Matu-*

te

Digitized by Google

te in respons. contr. Mesam fol. 4. in practica, sunt difficilia, & non reddunt postea in fractione panis, quod in theorica promittunt. Applicabis aliqua dicta *infra in cap.* 10. *quæst.* 16. vers. *ad quartam.*

71 Vnde aduerto quod si Respublica Vasalli, & Populi sunt multùm gabellis, collectis, & tributis onerati, & potest, imo debet Rex non imponere nouum tributum, nec requirere donatiua, sed minuere, vel suspendere gratias, vel pensiones aliquibus assignatas, quoties causa publicæ vtilitatis imminet; & in specie quando redditus Regni nequeunt incumbenti Reipublicæ subuenire, & sustinere, aliter enim ingentia mala oriuntur inde populationem, & exterminationem Regni ex nouis impositionibus, nouis donatiuis, & innumerabilibus, & intolerabilibus angariis, & vexationibus: optime Franciscus à Ponte *supra tit.* 5. *à num.* 21. supra Valenzuela *conf.* 99. *punct.* 7. *part.* 1. *à n.* 29. Diana *dicto tract.* 3. *resol.* 14. vbi *res.* 15. agit de alia quæstione, an pro imponendis tributis in Regno Siciliæ, sufficiat tantùm causa necessaria de iure communi.

72 Dubium verò est ex dictis *in principio huius quæstionis* 2. *& sub* 1. an maior pars sufficiat consultorum in donatiuis Regi concedendis; nam vt *ibi* dixi, quoties agitur de his, quæ sunt singulorum communia, & quando efficitur alicui præiudicium in singulari; tunc omnium consensus requiritur, vt ibi probaui, quibus addo Mastrillum *de Magistrat tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 27. Curia Pisana *lib.* 2. *cap.* 14. Villagutierr. *tract. de rebus Eccles. non alien. lib.* 1. *part.* 1. *c.* 101. *num.* 7. *&* 8. *& cap.* 102. *num.* 7. qui dicunt ex Caroli V. *c.* 165. & litteris Regalibus *sub die* 20. *Octob.* 1620. tempore regiminis Marchionis Villenæ in Regno Siciliæ prohibitum esse donatiuâ à Proregibus exigi. Imo etsi eis de Regis licentia permittantur non valere, nisi omnes consiliarij votantes concurrant; ergo & similiter videtur dicendum respectu Regis.

73 Sed quia donatiua, etsi voluntaria videantur, tamen solent Regi crebrius donari, propter instantes in bello Domino adiuuando, suisque necessitatibus publicis subueniendo; ad quod omnes tenentur ex adductis à Mario Guiurba *tom.* 1. *decis.* 48. *à num.* 10. Valenzuela, Velasquez *dicto conf.* 99. *punct.* 4. *num.* 61. Suarez *de legib. lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 7. P. Molfesius *in summa tom.* 2. *cap.* 22. *dicto tract.* 12. Bobadilla *in polit. tom* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *num.* 4. Basilius Pontius *de impedim. causa* 31. *quæst.* 2. §. 12. & alij, quos sequitur Diana *part.* 1. *tract.* 3. *sub res.* 1. ideo cum eo respondetur *dict. tract.* 3. *res.* 29. *in fine*, quod inter Regem & Proregem, est dispar ratio, quia respectu Regis dicta donatiua nomine sunt voluntaria, sed reuera necessario debita Regi; & ob id sufficere partem maiorem votantium, non sic respectu Proregis, cui donatiua facta sunt voluntaria, ex qua causa debent omnes Parlamentarij consiliarij concurrere.

74 Pro dubij huius elucidatione breuiter notandum est, primo quod iustum est tributum, v g. in his Hispaniæ, & Castellæ Regnis impositum, propter bella, & sumptus, quos sustinet Rex in aliis Regnis, & affirmant Turrianus *in* 2.2. *tom.* 2. *disp.* 46. *dubio* 1. *num.* 5. *&* 6. Gaspar Hurtado *disput.* 15. *difficult.* 3. Gabriel Vasquez acutissimè loquens *in opusculo de rest. c.* 6. §. 3. *dubio* 10. *num.* 7. cuius verba sequitur, & refert Diana *dicta part.* 1. *tract.* 3. Franciscus à Ponte *in dicto tract. de potest. Proregis tit.* 4. §. 1. *num.* 4. qui intelligunt sic procedere, dum concurrat forma, de qua iam retuli. Et in practica in his Regnis videmus vsitatum, pro sustinendo bello in Regno Flandriæ, & in Regnis Italiæ; imo in aliis hîc adiacentibus qualia sunt Nauarræ, Aragoniæ, & nunc temporis est vsitatum abhinc annis decem & octo pro debellando contra Regem Francorum, Cataloniæ Prouinciæ partem magnam ab ipso interpressam & Portugaliæ.

Notandum est secundo, quod Rex si culpâ 75
suâ, propter largitiones immoderatas, ludos, bella iniusta, & alia, in egestatem incidat, possit nihilominus imponere tributum, & Regnum illi donatiuum præbere, & id quod necessarium esset ad eius sustentationem, consideratâ suâ dignitate; nam quidquid sit de peccato Regis totum hoc postular bonum publicum eo quod inopia Regis vergit in perniciem totius Regni; ad quod malum prouidendum, licete tributa imponere, & de nouo augere: sic docent Medina *Cod. de restit quæst.* 13. Gabriel *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. *art.* 1. *conclus.* 3. Malderus 2.2. *tract.* 5. *cap.* 6. *dubio* 4. Molina *de iustitia tract.* 2. *quæst.* 667. *num.* 4. Bartholom. à sancto Fausto *in speculo confes. disp.* 33. *quæst.* 11. Molfesius *in sum. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 21. *num.* 72. Gaspar Hurtado *supra difficult.* 3. Vasquez *opusculo de restit. cap.* 6. §. 1. *dubio* 2. *num.* 24. Diana *dicta part.* 1. *tract.* 2. *res.* Lessius *de iustia lib.* 2. *cap.* 33. *dubio* 6. *num.* 48. † Vbi cum 76
docet quod Princeps in tali casu teneatur omnes sumptus parum necessarios excidere, & in posterum se continere à prodigalitatibus, quod ait Molina notandum maxime à Regum confessariis, & consiliariis. Vide *infra in cap.* 10. *quæst.* 16. versiculo *ad quartam* aliqua dixi *in fine illius textus.*

Notandum est tertio vt consiliarij, & decu- 77
riones intrantes in Parlamento, & capitulo comitiorum, possint credere Regi attestanti se esse in necessitate, quia credendum est Principi, quando attestatur de proprio facto, iuxta quæ longè adduxi *in cap.* 28. *de testibus quæst.* 3. eo quod in ipso semper præsumitur iustitia causæ, docent Petrus Corsetus *in propugn. vestig. fol.* 46. *in allegat. pro eodem vestigat fol.* 5. Loderchius *conf.* 145. *num.* 2. Thomas Gramatic. *decis.* 65. *num.* 30. *& decis.* 105. *num.* 9. Cardinal. Paris, *tom.* 1. *conf.* 1. *num.* 41. Rolandus à Valle *lib.* 2. *conf.* 1. *num.* 98. Oldradus *conf.* 258. Alex. *lib.* 2. *conf.* 216. *num.* 1. Zeuallos *in practicis quæst.* 578. *num.* 26. Bobadilla *in politica tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5.
num. 11. alij penes ipsum, glossa, *littera* C. † Quæ 78
intelligunt Menochius *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 10. *num* 31. & Socinus *lib.* 2. *conf.* 164. *vol.* 5. Gloritius omnino videndus *in responso pro ciuitate Mesana responso* 1. *part.* 1. *à num.* 13. Diana *p.* 1. *tract.* 3. *res.* 11. quando moraliter aliud in contrarium non constaret, quia vt ipsi docent recedendum est ab expressa assertione Principis, cum de veritate in contrarium constar, hæc sufficiant pro elucidatione huius 4. dubij à versiculo *ad quartam.*

Ad quintam partem quæstionis an possit se 79
subscribere determinationi à maiori parte comitiorum, licet ipse contrarium votum emiserit: & quid quando concludit maior pars iniustam rem in damnum Regni: in quo dubio

quoad primam partem Sanchez cum 17. Doctoribus *in opere moral. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 14.* & præter illos Granad. *in parte 2. controuerſ. 12. tract. diſput. 14. ſect. 3. num. 23.* Becanus *in ſumma Theolog. part. 2. tract. 1. c. 4. quæſt. 9. num. 15.* Salas *de legibus quæſt. 96. tract. 14. diſp. 13. ſect. 1. num. 5.* Lorca *in p. 2. tom. 1. diſp. 39. membro* 1. Villalobos *in ſum. tract. 1. difficult. 10. num. 2.* Bonacina *de legibus diſp. 1. quæſt. 2. part. 9. num.* 4. Reginald. *in praxi tom. 1. lib. 13. c. 10. ſect.* 1. Filiuc. *in quæſt. moral. tom. 2. tract. 21. c. 2. num.* 128. Sanctarelus *variar. reſol. part. 1. q. 59. num. 4.* & alij diſtinguunt; quia ſi opinio maioris partis habet rationes probabiles; licet pro minoris partis ſententia habet probabiliores, poſſit in hoc caſu minor pars ſe ſubſcribere parti maiori; quia in moralibus eſt licitum ſequi opinionem probabilem, probabiliori relictâ, etiam tutiori; etenim qui ſe tunc ſubſcribit relictâ probabiliori, ſequitur conſilium hominum ſatis rationabiliter prudentum, & agentium; ſed qui prudenter
80 agit non peccat, ergo † ſi enim teneretur ſequi in his negotiis probabiliorem, & tutiorem, intollerabile onus eſſet, & maximis ſcrupulis angeremur in inueſtiganda opinionem veritate, & probabilitate, ſic tenendum exiſtimo, vt non peccet, ſic ſe ſubſcribens, etiamſi in contrarium ſtet Cornitol. *in reſponſ. moral. lib. 5. q. 15.*

81 In ſecundo autem caſu quando pars maior concluſit apertè rem iniuſtam in damnum Regni, tunc non poſſit aliquis è parte minori, ſeu ipſa pars minor ſubſcribere ſuæ, relicto ſuo voto, pro voto maioris partis euidenter iniuſto; ita vt aliàs peccet mortaliter. ſic Ioannes Madariaga *in libro de ſenatu c. 3. §. 4.* ex ea ratione, quia ita ſe ſubſcribentes eſſent participes iniuſtæ ſententiæ, & approbarent rem malam & iniuſtam, contrarium conſcientiâ dictante, Bimius *tom. 1. toto conſ.* 105. Riccius *part. 3. deciſ.* 277. Valerius *in different. vtriuſque fori*, verbo *ſuffragium, differem.* 2. Zarnard. *in director. Theolog. part. 2. præcepto 4. q. 10.* Diana *d. part. 1. tract. 3. reſ. 30.* à verſ. *difficultas*, Gaſpar Hurtad. *ſupra* qui interrogatus reſpondet *non licebit alicui ſe ſubſcribere iniuſta ſententiæ aliorum etiamſi proteſtatur, & facit aliquem actum, & ſcripturam aſſerentem ſe contrarium votum emiſiſſe*, quod eſt contra alios à Madariaga relatos opinantes prædictâ proteſtatione, ſeu ſcripturâ, licere ſubſcriptionem etiam in hoc caſu.

82 Nec obſtant iura *in dicta l. quod maior pars, ff. da municip. & in l. aliud §. refertur ff. de regul. iuris*, vbi præcipitur quod totum id, quod fuit à maiori parte concluſum, firmum, & validum teneatur ex dictis *ſupra in principio*, quia reſpondeo cum Morla *in emporio iur. tit. 12 quæſt. 9. n. 8.* Diana *ſupra* has leges approbare, quod factum eſt à maiori parte, non quia factum eſt à parte maiori, ſed quia præſumitur iuſtum; verùm quando apparet à maiori parte rem concluſam eſſe iniuſtam, leges non illam approbare, ſed reprobare teneant iam adducti.

83 Ad vltimam quæſtionis partem an quando certò ſcitur, quod à maiori parte in capitulo eſt concedendum donatiuum iniuſtum, poſſit quis ea die ſubterfugere ſine peccato, & obligatione reſtituendi: in quo dubio exiſtimo quod ſi illius, qui ſubterfugit authoritas in ratiocinando, & perorando in capitulo, ſiue conſiſtorio, talis ſit, vt poſſit rationibus ſuis perſuadere votantes, vt dictamen mutarent, nequit vllo modo ſubterfugere à concilio, vt communis Doctorum copia exiſtimat, & patet ex multis, quæ adducit Cardinal. Paleotus *de ſacro concil. conſult. p. 5. q. 8.* & Molfeſ. *in ſum. tom. 1. tract. 6. c. 16. num. 118.* Ioannes de Madariaga, *lib. de ſenatu, c. 2. §. 1.* qui etiam ſic videndus docere in caſu noſtri dubij, Azeuedus *in Curia Piſana lib. 2. c. 8.* † Verum exi- 84
ſtimo nec peccare, nec reſtitutioni eſſe obnoxium, vt docent Petrus de Ledeſma *in ſumm. tom. 2. tract. 7. cap. 2. concluſ. 24.* Ioann. Valerius *in differentiis vtriuſque fori*, verſ. *ſuffragium different. 2 in fine*, Nicolaus Garcia *de beneficiis tom. 1. cap. 2. p. 2. num. 542.* Diana *part. 1. tract. 3. reſ. 18.* ex eo quia iſti nolentes venire ad concilium, certò ſcientes à maiori parte iniuſtum decernendum, nec receſſura eorum ſuffragiis auditis non fuit cauſa damni efficaciter, cum nequeant etiam eundo turbare dictamen partis maioris. † 85
Et addit Garcia *vbi ſupra*, vt poſſit eſſe talis & cauſa tanta, quod queat aliquis, ſeu aliqui valeant ex decurionibus non ire ordinariè ad concilia, certò ſcientes de iniuſtitia maioris partis. † 86
Item ſi in capitulis eſſet talis perturbatio, & peruerſio potentiorum, vt qui vellet ſatisfacere ſuæ conſcientiæ, & illam exonerare non poſſet, ſine magnis moleſtiis, inquietudinibus, & occaſionibus, & periculo aliquando cadendi, aut ſine magna nota ſingularitatis, & proteruiæ, maximè vbi vota feruntur publica, quod eſt perniciosum, & regulariter votum illius prodeſſe non ſperatur, quia omnia fiunt, vt volunt potentiores, & Præſidentes in capitulo. Eſſet inquam durum obligare aliquem ad aſſiſtendum in capitulis, & conciliis canonicorum, & decurionum cum tanto onere incommodo, & periculo; & ad opponendum ſe, & facere reſiſtentiam torrenti capituli.

Quod ſi maior pars non ſufficeret ad conclu- 87
dendum, exiſtimo, vt tunc non poſſit aliquis ex votantibus ſe abſentare à capitulo, concilio, ſiue Parlamento, quia quando omnes tenentur concurrere cum ſuo voto, poteſt impedire iniuſtam concluſionem faciendam, docet in terminis referendi *num. ſequenti*, Diana *part. 1. dict. tract. 3. reſ. 19.*

Vbi addit cum Ioann. Maderiaga *d. lib. de ſenatu* 88
c. 28. §. 2. & Azeuedo *d. c. 8. Curia Piſana*, quod malè faciunt illi, qui, vt rem iniuſtam concludant, rogant aliquem, vt pro tali die ſe abſenter à Parlamento; itemque, vt illle ſe abſentando
malè faciat. † Idemque ſi dum pro iniuſta ali- 88
qua re, & concluſione agitur, & ſunt in loco comitiorum, quis datâ operâ accipit occaſionem loquendi cum aliquo, & illum exire facit extra comitia, vt interim ſine ipſius voto, ſuffragio, & præſentia ſtatim res concludatur: nam ſic ambo facientes ex induſtria peccarent.

Ex quo dubium eſt an peccet, & reſtitue- 90
re teneatur, qui poſteaquàm numerus ſufficiens ſuffragatus fuit pro iniuſto donatiuo, ſeu alia re, ipſe concurrat. Igitur dicendum eſt ex communi Doctorum placito, vt ſi v. g. agatur in ciuitate de faciendo donatiuo iniuſto Domino Regi, vbi plurima vota vincunt, & dum dantur vota aperta; tunc ſi aliqui ex nouiſſimis videntes vota præcedentia viciſſe, conſentiant iniuſto facinori ad humanum reſpectum, peccent mortaliter; non verò reſtituere teneantur,

quia

quia cum iam damnum totum esset integrè da-
tum per antecedentia suffragia, non fuerunt
cooperati ad illud damnum, plenè iam antea da-
tum per alios.

91 Quod si suffragia essent reuocabilia, etiam
si esset numerus sufficiens, tunc etiam ad restitu-
tionem teneantur vltimò votantes si suum suf-
fragium non reuocent, quando alij ex primo
votantibus suffragia sua reuocarent, vt rem fa-
cerent iustam: ita docent Grassis *in decis. part.* 2.
lib. 2. *c.* 127. *num.* 14. Tannerus 2.2. *disput.* 4. *q.* 6.
dub. 14. *num.* 395. Layman. *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 2.
c. 5. *num.* 5. Villalobos *in summa tom.* 1. *tract.* 11.
dub. 7. *num.* 8. Syluius *in* 2.2. *D. Thom. quæst.* 62.
art. 7. Megala *in* 22. *lib.* 2. *quæst.* 4. *num.* 32. Rebell.
de obligat. iust. lib. 2. *part.* 2. *quæst.* 19. *sect.* 5. *num.* 30.
Filiucius *tom.* 2. *tract.* 33. Diana cum multis aliis
dict. part. 2. *tractat.* 3. *resolut.* 16. Vasquez *de restit.*
cap. 9. §. 1. *dub.* 1. *num.* 16. & 17. aduersùs Me-
diuam *C. de restit. quæst.* 1. *ad* 5. & Cordubam *in
sum. q.* 191.

92 Ex quo infertur dicendum vt qui prior tulit
suffragium, antequam esset numerus sufficiens
donatiuo iniquo, suffragatus tenetur restituere,
etiam, si certo sciat sequentes in eandem partem
ituros, quia qui primus dedit suffragium, dedit
efficacem damni causam, & positiuè contulit ad
93 eam læsionem. † Nec valet dicere quod iste non
fuit causa sine qua non; quia respondetur aduer-
sùs Salonium contrarium asserentem *tom.* 1. *q.* 62.
art. 1. *conclus.* 3. sufficere vt esset causa sine qua
non fuit factum; imo sic suffragans causæ dam-
nosæ, aliquid confert, & cooperatur suo suffra-
gio: docent Turrianus *in* 1. 2. *tom.* 2. *disput.* 12.
dub. 2. *n.* 3. Filiucius, & Syluius *supra*, Villalobos
d. dub. 7. *n.* 8. Petr. Nauarr. *de restit. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 36.
Molina *de iust. tract.* 2. *disp.* 732. *num.* 3. Lessius *de
iust. lib.* 2. *c.* 13. *dub.* 3. *num.* 23. ad alia bona dubia
conducibilia, leges Dianam *d. p.* 1. *tract.* 3. *res.* 21.
22. 23. 24. & 25. de quorum aliquibus *infra in c.* 7
& 10.

94 Pro complemento posses dubitare, an decurio
possit egredi curiam sine licentia; quod si cum
licentia egrediatur, nun est cur externè mulcte-
tur, secus si ei denegetur licentia; quia cum pos-
sent decuriones citati non venientes ad conci-
lium mulctari fortius est, vt possit detineri, si iam
est in curia, cum facilius quid conseruetur, quàm
de nouo acquiritur *l. patre furioso, ff. de his, qui
sunt sui, vel alieni iuris:* sic Curia Pisana *d. lib.* 2.
c. 8. comprobans ex illo Sabelli *p.* 1. *lib.* 4. ibi *nec à
curia abire licebat, nisi alter consonum pronuntias-
set, abire si placet, non amplius vos moramur Patres
Conscripti:* & sic concludit, vt inhonestè decurio
recedat, sine licentia, & non impune, si illa dene-
95 gatur. † Et Azeuedus ibi addit perperam, & non
sine peccato decurionem facere non residendo
in concilio, & à fortiori ab eo intempestiuè
exeundo, cum posset succedere negotium, in quo
eius authoritas votum, & uox declinaret omnes
alios decuriones à prauo, & illicito consilio in
eius absentia prelato, & concluso, vt inquit in
propositum Imola *in Clem. ne Romani num.* 47. *de
electione.*

95 Et ob id vltra dictum Curiæ Pisanæ, nec cum
licentia, vbicumque suspicatur aliqood nego-
tium graue tractandum, non debebit decurio
exire à concilio, pro vt malè, & perperam aliqui
faciunt honorem solùm ambientes, onus autem
honorem recusantes, credens in hoc grauiter er-
rare, & conscientiam grauare † sic vt *ex d. clem.* 96
§. *porro*, compelli possint per iudicem rei intrare
consilium, nisi infirmitas, aut alia iusta causa ex-
cuset, & Villar. *p.* 7. §. 1. *à n.* 18. & 19. ait quod qui
absque causa exeunt, vel non intrant, compelli
possunt per Præsidentes capituli, & molestari
sic lib. 2. *de coniur. omn. iudic.* & his applicaris quæ
dixi *infra in c. Ecclesia sancta maria q.* 45. *à num.* 14.
vers. sed dico.

QVÆSTIO III.

An statuto stante, vel homicida plectatur, nisi pacem ab hæredibus habuerit, sufficiat habere à maiori parte hæredum. Appellari an liceat à lege, vel statuto: & an Rubrica possit allegari ad decisionem causarum, vt lex: & an si sub nigro non contineatur, faciat legem?

SVMMARIVM.

1 *Heredum maior pars, ne Homicida plectatur, qualiter, & quando proficiat delinquenti explicatur* n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9.

2 *Statutum Cauens Homicidam non esse pœna mortis puniendum facta cum heredibus defuncti, pace factum à maiori parte heredum, firmitatem obtinet; imo Albericus, dixit, vt sufficiat consensus vnius ex heredibus explicatur* n. 3.

3 *Pacem inire laudabile est, & Christianum.*

4 *Heredes si recusant pacem inire, ne amittant actionem iniuriarum, nihil faciunt, cum actio iniuriarum non transeat ad heredem, aut si recusant damna, & expensas, & actionem; & hoc etiam nihil valet cum remittens iniuriam, eas non remittat.*

6 *Heredes si recusant pacem, quia volunt necem vindicare, ne incidant in pœnam, nihil fit, cum iam accusatio facta est, vt condemnetur Occisor ad mortem, nisi pacem habueris ab heredibus defuncti; non enim isti heredes amittent hereditatem.*

7 *Heredes si recusant pacem, vt occisor capite plectatur, vel quia nolunt gratificare, non cedit in praiudicium eorum.*

Dissensus vnius impedit seruitutem constitui, vel aliud ius acquiri, cum res tangit omnes, & *supra* n. 1. d. o. 7.

8 *Factum à maiori parte heredum valet, & etiam in causa criminali ad excusandam pœnam mortis* n. 9.

9 *Transactio licita est in causis criminalibus.*

10 *Appellare, seu prouocare à lege non potest quis, vt* n. 11. *siue iusta, siue iniusta, & quare* n. 12.

11 *Priuilegium Principis in praiudicium tertij non valet, nisi concederetur ex publica aliqua necessitate, vel causa.*

Salus populi suprema lex est d. n. 11.

12 *Lex lata in praiudicium nominatim alicuius tertij, si plurimos obliget, valet vt Generalis constitutio, si iusta erit, intentio ergo legislatoris est extra rem.*

Iudicis, Praua intentio non facit iniquam sententiam, quæ alioqui iusta est d. n. 12.

13 L. 1. in fine ff. de doli, & metu exceptione.

R 3 *Dolus*

Dolus qualiter aduersus leges concipi dicatur, d.n.13.

24 *Constitutio canonicalis valet in vim pacti, & conuentionis, non legis, vt in textu nostro.*

25 *Capitulum, sede vacante, facit leges, & statuta, non ex se, sed virtute iurisdictionis, & potestate Principis legislatoris condonatis.*

26 *Rubrica* quod quisque iuris in alterutrum statuit ipse debeat vti *excitat quæstionem, num legislatores sua lege obligentur, de qua* remissiue, *qualiter accipiatur in textu nostro* num. 24.

27 *Rubrica, & titulus* in ff. aut C. aut iuris canonici, *quæ habet orationem perfectam allegari potest ad decisionem causarum, vt lex: sic sunt intelligendi diuersi modi dicendi Doctorum* n. 18. 19. 20. 21. 22. & 23. *vt* à n. 24.

28 *Statutum imponens pœnam non soluenti gabellam in tempore secundum formam statuti antiqui, si illud non reperitur, habet nihilominus locum eius pœna.*

19 *Rubrica ponitur ad designandum quod in nigro continetur, habet querelationem ad nigrum, vt* n. 20.

21 *Rubrica reperta in libro instrumentorum notarij defuncti in partes diuersas, nihil probat, quia res est imperfecta.*

22 *Rubrica si generalis sit, & nigrum speciale, attenditur nigrum, quia tota vis in eo consistit aliter videtur* n. 26.

23 *Rubrica, & tituli aliqui generales sunt, qui restringuntur per nigrum, vbi exemplificatur.*

25 *Oratione perfecta, percipitur sensus ad decisionē.*

26 *Rubrica cum decidit plures casus, sed nigrum vnum gratia exemplificatum videtur.*

Exempla si non restringunt regulam, alij casus non excluduntur expressi in Rubrica n. 26.

27 *Rubrica ponens plures casus, quàm nigrum, tunc nigrum declarari dicitur per Rubricam.*

28 *Lex cum habet plures intellectus, debet declarari per Rubricam, id est restringi ad illum, qui magis Rubricæ conuenit.*

29 *Rubrica, quæ plus se extendit, quàm nigrum, debet præualere, vt pinguior dispositio. Referenti absque relato statur, quando referens habet certam determinationem* d.n.29.

30 *Causa præcedens habet maiorem efficaciam ad influendum in sequenti, quàm è conuerso.*

31 *Rubrica si sub nigro non continetur, sed habet orationem perfectam, ampliat nigrum, vbi exemplificatur, etsi contra* n. 34. *sed explicatur* 0.35.

32 *Statutum excludens totam, intelligitur ab hæreditate dotantis.*

33 *Patris proprium est filias dotare.*

1
D primam quæstionis partem, negant Felinus hîc *col.* 10. vers. *septimo fallit*, vbi dicit sententiam Bartoli communiter reprobari, Iason, Ripa, Alciatus, & alij *in l. 4. §. Cato, vltima quæst. ff. de verb. obligat.* per textum *in l. per fundum, ff. de seruitut. rusticor. prædior. l. rescriptum, ff. communia prædior. l. in causa ff. de verborum significatione, cap. quod omnes tangit de reg. iuris l. si autem plures,*
2 *ff. de aqua pluuia arcenda* † affirmant Bartol. *in dicto §. Cato,* Castrus *in l. 2. §. ex his, ff. de verborum, oblig.* Aretinus *in l. pro herede §. vltimo ff. de acquirenda hæred.* vbi dicit communem esse sententiam, vt sufficiat maior pars; alios citat Socinus iunior *in dicto §. Cato*, quorum fundamentum est *in l. & suum*, cum legibus sequentibus *ff. de pactis, & in l. vltima, C. qui bonis cedere possint, & in l. quod maior, ff. ad municip.* docet enim Bartol. *in dicta l. 4. §. Cato,* quod si a lege, vel statuto caueatur homicidam, non esse pœna mortis puniendum, facta cum hæredibus defuncti pace, factum à maiori hæredum parte, firmitatem obtinere; imo Albericus cum sequens notabiliter addit de statutis, quod sufficiet consensus vnius ex hæredibus.

Nihilominus Faquin. *lib.* 10. *controuersiar. c.* 58. 3
in fine, Bartolum amplexatus, ait eius sententiam magis iuri consonam esse, nisi aliquod adsit præiudicium hæredis recusantis pacem facere, postquam dixerit rem satis esse obscuram, cum ex vna parte verba statuti omnium hæredum exigant consensum, ex altera pugnet æquitas, vt liberetur à pœna mortis accisor; & sic consulto tractans dicit vt non videantur facere leges primæ sententiæ quia hîc non agitur de hæredum præiudicio, sicut quando seruitus imponenda; imo pacem inire laudabile, & Christianum esse. † Item nec leges pro secunda sententia 4
vrgere videantur, quia creditorum intererat, vt hæreditas adiretur, vt quinquennalis dilatio concederetur; forsan enim eis aliter non poterat satisfieri, quare ait vt vnius, vel alterius dissensus maiori parte nocere non debeat iuxta ea quæ dico *infra in c. fin. de foro comp. q. 4. sub §. 4.* aliquod dixi *in hoc c. 5. paced. 7. n. 3.*

Quare idem Faquineus sub distinctione ita 5
quæstionem concludit, aut hæredes occisi recusant pacem inire, ne amittant actionem iniuriarum; & hoc nihil esse ait, quia actio iniuriarum non transit ad hæredem, *l. si eum §. iniuriarum ff. si quis cautionibus*, aut recusant damna, & expensas, atque actionem ex *l. Aquilia amittant.* Et hoc etiam nihil valere ait, quia remittens iniuriam, non videtur remittere damna, expensas, & interesse, vt probat optime Antonius Gomez *lib. 3.*
variar. tit. de iniuria n. 13. † aut recusant quia vo- 6
lunt necem vindicare, ne incidant in pœnam, iuxta *l. vltim ff. ad Syllanian. & l. 1. C. de his, quibus vt indignis:* & istud etiam nihil mouere posse, ait, quia iam accusatio facta est, vt occisor condemnetur ad mortem, nisi pacem habuerit ab hæredibus occisi; itaque ait vt isti hæredes nullum periculum incurrant amittendæ hæredi-
tatis. † Aut denique pacem facere recusant, vt oc- 7
cisor capite plectatur, vel quia nolunt ei gratificari; & itidem dicit hoc non obstare; quoniam nullum præiudicium continet ipsorum hæredum: & sic infert nos versari extra causam legum allegatarum pro prima sententia, in quibus vnus dissensus sufficit vt seruitus impediatur constitui, vel aliud ius acquiri, propterea quod res illa omnes hæredes tangit, hoc est præiudi-
cium singulorum continere videatur. † Vltimò 8
ergo ipse Faquineus, vt sententiam amplectatur Bartoli, modo iam relato, concludit nos versari in specie non dissimili ab ea, quæ continetur in legibus adductis pro affirmatiua sententia. Nam interesse hæredum, qui consentiunt, vt pax fiat, videtur tolli prorsus inimicitiam ortam, omnēque odij ansam amoueri, & non impediri, quominus occisorem pacem petentem à morte liberent. Et ex his, sic pro Bartolo Faquin. respōdet, nisi aliquod aderit præiudiciū hæredis recusātis.

Et

9 Et ego addo notabiliter ad praxim textus *in l.22.tit.1.p.7.* vbi idem definitum eſt, quod Bartol. ſtatuit *in dicto §. Cato*, vt amplectitur etiam Balboa,*in e.tertio loco 5.de probation.n.42.argum, textus in l.quod maior,ff.de pactis,& in l.fin.Cod.de ceſſione bonorum.* Nam ſi ex dictis legibus fauore liberationis valet quod factum eſt à maiori parte, à fortiori, valere air in cauſa criminali ad excuſandam pœnam mortis; eo quod in his cauſis eſt licita tranſactio, *leg.tranſigere, Cod.de tranſactionibus.* Verùm concludit Balboa, vt adhuc ſit dubia Bartoli ſententia ex adductis à Felino *in noſtro textu limit.7.*

10 Ad ſecundam, & ſequentes quæſtiones, quæ ex verbis ſequentibus textus noſtri non piget tractare ex verſ. *cum igitur quod quiſque iuris in alterum ſtatuit ipſe debeat vti eo, & ſapientis dicat authoritas patere legem, quam ipſe tuleris mandamus, quatenus antiquos Canonicos iunioribus,& iuniores in perceptione fructuum, tam prebendarum, quàm vinearum coaquetis antiquis, ſecundùm priorem conſuetudinem, vſque ad tempus prædictæ conſtitutionis ſeruatam, vel ſecundùm rationabilem inſtitutionem in poſterum obſeruandam.* ex quibus Barboſa ad textum *hic in addit.p.6.ſub n.5. in fine*, air veriſimile videri ſucceſſores Canonicos, quibus ex hac conſtitutione præiudicabatur appellaſſe Pontificem, quare ipſe incidit in quæſtionem propoſitam, an liceat appellare à lege, vel ſtatuto. Et videtur quod ſic, cum à pœna legis queat appellari, vel à mulcta, iuxta quæ adduxi *infra in cap.3. de appellat. quæſt.3.* verſ.*ad quartam.*

11 Nihilominus dicendum eſt à lege prouocari non poſſe ex textu *in l.2.§. exactis, ff. de origine iuris l.1 ff à quib*[*u*]*s appellari non liceat,l.ſi qua pœna,ff.de verbor.ſignif.l.fin ff.de appellat.recipiendis*, cum non ſit appellatio, niſi à ſententia *l.1.§.1. de appellat.* iuxta quæ latè dixi *infra de appellat.* tum quia aduersùs leges de dolo excipi non potest adnotata *in l.1.§. ſolem, ff. quando appell. ſit, & in l. ſi conſtet, ff. de appellat. & in l. ſi priuatus, ff.qui,& à quibus, & in l.qui granatos,Cod.de cenſibus lib.11.* etenim vt ſcribit Lælius Mancinus *diſquiſitionum genialium, & anniuerſariarum iuris diſput.cent.2.c.121.* & cum eo Barboſa *num.7.hic.* Ex ſi ſint caſus, in quibus lege, vel priuilegio tertios lædatur, nunquam vero à lege admitti appellationem, quia quoties apparet, vt voluntas Principis fuerit ſuo priuilegio præiudicare tertio; tunc priuilegium non valear, ſic conceſſum; præterquam ſi concederetur ex publica aliqua neceſſitate, vel cauſa; & tunc fruſtra eſſet appellatio, quod ſi valeret propter illud axioma *ſalus populi ſuprema lex*, tunc eſſet iniuſtum, propter commune bonum; & tunc nulla daretur prouocatio, cum nihil non iuſtum habeat diſpoſitio.

12 Et eodem modo ſi lata ſit ſpecialis aliqua lex in detrimentum priuatæ alicuius perſonæ nominatim: tunc ſe eiuſmodi illa ſit, vt virtute plurimos obliget, negari non poterit, vt valeat tanquam generalis conſtitutio, ſi iuſta erit; & ſic ab ea nequeat appellari, quod ſi iniuſta non valebit, & ex eo non indigebit appellatione. verùm ſi generaliter ſcribatur lex, tamen Legiſlatoris animos priuati alicuius hominis offenſionem velit: tunc nec ab ea poſſe prouocari, ſi alioqui lex habuerit requiſita, *cap.erit autem lex diſt.4.*de quibus latè dixi *in Rubr.q.4.* verſ.*ad vltimam*, quia vt ait Mancinus Legiſlatoris intentio extra rem eſt, nec efficit legem, ſicut praua intentio Iudicis ſententiam, quæ alioquin iuſta eſt,non inficit.

Nec huic reſolutioni obſtat textus *in l.1. in fine, ff. de doli except.* dum ait dolo fieri, tam in contractibus, quàm teſtamentis, quàm in legibus, quaſi aduersùs leges doli exceptioni locus ſit. Quia reſpondeo cum Barboſa *num.6.* hic ſententiam Pauli *in dicta l.1.* diuerſam eſſe, cum non voluerit aduersùs leges excipi de dolo poſſe (quod abſurdum eſt) ſed aduersùs eum, qui dolosè verſetur, circa leges, ſcilicet ſi ſcriptus hæres in fraudem legis Iuliæ, & Papiæ tacitam accommodauerit reſtituendæ hæreditatis, legatique præſtandi ei, qui capere non poſſit, voluntatem, aut interpretationem legum, conueniat quis, *l. penult. ff. ad exhibend.* nec explicari aliter res poteſt, vt quod de legibus dicitur, conueniat ei, quod de contractibus, & teſtamentis præmittitur; & quidem in eum ſenſum, vt excipi de dolo aduersùs eum poſſe, qui dolosè in contractibus,teſtamentis,legibuſve verſetur: ita etiam explicat Mancinus *ſupra.* 13

Nec etiam obſtat conſideratio relata ex iam addoctis verbis noſtri textus, nam vt etiam ait idem Mancinus *diſquiſitionum genialium cent.3. c.221. num.2.* Canonicorum appellatio in textu noſtro ſtare non potuit, in veriſimiliuſque eſſe ſucceſſores Canonicos aduerſus legem appellaſſe, cum nec poſſent legem vetam condere, ſiquidem carebant iuriſdictione, imperiò, & nec habebant aliquam poteſtatem Legiſlatiuam; & ſic reſoluit, & cum eo Barboſa *num.5.* pro textus noſtri intellectu, quod hæc conſtitutio Canonicalis valuerit in vim pacti, & conuentionis, non legis vt ex ſe notum ſatis: & addunt quod ſi vera fuiſſet lex; inutilis tamen fuiſſet, vti non habens veræ legis conditiones, de quibus S.Iſidorus *in dicto cap. erit autem lex diſt.4.* & ego *ſupra in Rubrica dicta quæſt.4.* verſ. *ad vltimam*, inter alias requirens, vt ſit iuſta, quæ hic ſic non erat, quin potius iniuſta, cum abſentes percipere fructus deberent, non ſecundùm conſuetudinem, vt ibi. Et ſic fuiſſet etiam defectuoſa in aliis conditionibus, cum fuiſſet non neceſſaria, vel vtilis, niſi pet auaritiam; item fuiſſet tantùm pro priuatorum vtilitate contra aliam legis conditionem;nempe, vt ſit lex communi vtilitate conſcripta. 14

Iterum non obſtat dicere capitulum, ſede vacante, & alios à Principe, vel Papa inferiores poſſe facere leges, ſtatuta, aut conſtitutiones, vt addixi *ſupra in Rubric. quæſtion. 11. & ante* quia reſpondeo, vt ibi id fieri virtute iuriſdictionis, & poteſtate à Principe Legiſlatore condonatis. 15

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ iure optimo deducitur ex verbis textus noſtri iam relatis ibi *quod quiſque. Iuris in alterum ſtatuit, ipſe debeat vti eo, &c.* Et præter quam quod notaui in præmiſſo huius textus an Princeps ſolutus ſit legibus, aut eas ſeruate teneatur, de quo dixi *ſupra ſub c.1.* vt ibi aſſignaui. † Nunc occaſione verſiculi proximè relati in dubiom venit, an Rubrica cuiuſlibet tituli iuris ciuilis, Canonici, aut Regij, apud nos poſſit allegari, vt lex, pro deciſione cauſarum, ergo vt explicaret Bolognetus, allegauit textus noſtri deciſionem; quemadmodum alij Doctores ex aliis iuribus 16 17

conantur probare, tam pro affirmatiua, quàm pro negatiua sententia; & quod Rubrica generalior nigro possit alligari ad decisionem causatum, docent vltra Doctores *in l.1. ff. si certum petatur*; ibi idem Bolognetus *num.*11. Cagnolus *à num.*23. Ripa *n.*13. primo ex texto nostro, secundo *ex Rubrica, Cod. ne Christian. mancip.* vbi Rubrum loquitur, de Iudæo, hæretico, & pagano. Nigrum autem solùm de Iudæo. Tertio ex titulo, & glossa *Cod. ne fideiussores dotium dentur*, vbi glossa magna in fine, ait argumentum posse sumi ex titulo. Quarto ex textu *in l.1. & Rubrica Cod. de capit. ciu. cons. ex omn. lib.*11. vbi glossa notat illum textum intelligi de omni plebe, quia titulus est generalis.

18 Quinto ex doctrina Bartoli *in l.admonendi columm.4. ff. de iure iurando*, vbi inquit quod si statutum imponit pœnam non soluenti gabellam in tempore, secundùm formam statuti antiqui, si illud statutum non reperitur, nihilominus locum habeat pœna huius statuti. Sexto ex argumentatione, quam facit Cagnolus *in dicta l.1. ff. si certum petatur. num.*30. dicens si Rubrica non posset allegari ad decisionem causatum, quando est generalior textu, frustra esset posita, tam generalis, quod intelligant quoties Rubrica est generalior Rubro, id est plus continet, quàm leges positæ sub ipsa.

19 Contrariam sententiam videntur sequi Decius *in dicta l.1. in 4. notab.* ibi Alciatus, & Menochius *de præsumpt. lib.6. præsumpt.*1. ex eo quia actus agentium, non debet operari, vltra eorum intentionem, *l. non omnis, ff. si certum petatur*; sed Rubrica ponitur ad designandum quod in nigro continetur; ergo non disponit, nisi quatenus in nigro continetur: & ait Alciatus quod titulus dicitur à *tuendo*; id est ab *indicando*, quod in authore continetur; licet Rubrica dicatur, quod rubeis litteris scribi soleat.

20 Secundo idem Decius mouetur *ibi n.*31. quia Rubrica habet relationem ad nigrum secundùm communiter accidentia, quandoque tamen secus esse, vt quando Rubrica habet orationem perfectam, quia tunc si plus contineatur in Rubrica, illi standum est, quia Author videns satis esse promissum per Rubricam, noluit vlterius effundere verba; & quia Rubrica stat pro textu in casu isto, vt dicebat Bolognetus.

21 Tertio adducit Decius Bartoli doctrinam *in d. l.admonendi n.33. ff. de iureiurando scribenti*, si
in libro instrumentum notarij defuncti reperi-
tor Rubrica, quæ dicit instrumentum vendi-
tionis, inter tales postea spatium est diuisum,
22 nihil probat quia res imperfecta est. † Quarto
mouetur Decius, quia vbi nigrum est generale,
& Rubrica specialis, attenditur nigrum, vt De-
cius notauit *n.7*, ergo è conuerso, si Rubrica sit
generalis, & nigrum speciale, debet attendi ni-
23 grum, quia tota vis in nigro consistit. † Quinto
quia vt considerat Bolognetus sunt aliqui tituli
generales, qui restringuntur per nigrum, vt est
titulus *ne quis eum, qui in ius vocat, ne quid in flu-
men publicum, ne quid in loco publico, ne vis fiat
ei; & alij similes.*

24 Hæc, & alia sunt fundamenta pro vtraque sententia; & cum Decius *in dicta l.1. in 4. notabili*, Facineus *lib.*11. *controuers.* omnino legendus qui hæc latius repetit, respondeant ad rem, non facere textum nostrum, dicendo, vt hic Rubrica *quod quisque iuris*, non allegatur, sed regula illius edicti, quæ est *in l.1. & toto tit.* sic ibi verbum concordando cum nigro; igitur etsi præfati, & alij Doctores, vt suas opiniones diuersas protegant, fundamentis contrariis satisfaciant.

Ego inquam existimo sine dubio dicendum, 25
vt si Rubrica habet orationem perfectam, pos-
sit allegari ad decisionem, vt nigrum, & le-
ges sub ea contentæ, quia ex oratione perfecta,
satis percipitur sensum ad decisionem. † Secun- 26
do quia quando Rubrica decidit plures casus,
nigrum autem decidit vnum casum, videtur hoc
facere gratia exempli, vel ponere illum casum
magis dubitabilem; quo casu, cum exempla
non restringant regulam §. *hactenus inst. de gradi-
bus* non excluduntur alij casus expressi in Ru-
brica, *glossa in l.emptor.* vers. *superfluum, ff. de rei
vindicat*; vel quia expressi sunt in nigro casus,
qui sunt frequentiores; ideoque alij non cen-
seantur exclusi, glossa *in clem.*1. in verbo *Præ-
sidentes* de rescriptis.

Item quia negari non potest, quin res sit du- 27
bia, ex quo nigrum non ponit omnes casus, qui
sunt in Rubrica; ergo debet declarari per Ru-
bricam: argum. textus *in l. Imperatores, ff. de in
diem ad diction.* & ibi notatis. † Item quia vbi lex 28
habet varios intellectus, debet declarari per
Rubricam, id est restringi ad illum qui magis
conuenit Rubricæ ex doctrina Bartoli *in l. fin. §.
idem quæsiit, ff. de condition. indebiti*, glossa *in cap.
bona de confirmatione vtili, vel inutili,* Abbas *in
cap. ad audientiam de rebus Ecclesiæ non alien.* &
alibi, vt per Bolognet. sub *d. l.1. n.*16. † Ergo 29
cum in casu, quo Rubrica ad plus se extendit,
quàm nigrum, debeat præualere, vt pinguior
dispositio; argum. textus *in l. si te solùm, ff. de
heredibus instit. textus in dicta l.admonendi*, vbi
glossa, verbo *constitutiones*, & ibi Bart. *n.7. ff. de
iureiurando*, vbi statur referenti, absque relato,
quando referens habet certam determinatio-
nem; sequitur dicendum contra Decium, &
alios Rubricam posse, vt legem allegari, pro-
pter illud vulgare, plus dictum fuisse, & minus
scriptum, textus *in l.1. §. si ex fundo, & l. quoties,
§.1. ff. de hered. instit. vend.* † Et quia causa præ- 30
cedens habet maiorem efficaciam ad influen-
dum in sequenti, quàm è conuerso, Iason *in l.
pacta nouissima num.4. Cod. de pactis*: & sic minus
malum esse dicere, vt Rubrica valeat, sicut
lex ad decisionem, quàm dicere quod sit malè
posita.

Ad vltimam quæstionis partem an si Rubri- 31
ca sub nigro non contineatur, operetur idem,
vt supra, vt si v.g. Rubrica statuti ita concepta
erat *filia Dotata non succedat*, & quæreretur an
generaliter intelligatur exclusa, etiam à bonis
patris, cum in nigro nihil diceretur, nisi de bo-
nis matris & Auiæ. Et in hoc puncto dico cum
Castrensi *cons.82. lib.2.* idem, ac resolutum est in
præcedenti quæstione, quia Rubrica habens
rationem perfectam ampliat nigrum, & attendi
debet etiam in decisionibus causarum, maximè,
quia est eadem ratio respectu hæreditaria patris,
fauor scilicet agnationis conseruandæ, vt bona
remaneant in familia, vt dicebat Menochius
*lib.6. præsumpt.*1. *circa finem.* † Et quia statutum 32
excludendo, totam intelligitur ab hæreditate
dotantis, vt notant Bald. & Castr. *in l.1. Cod. de le-
gitimis hæred.* † Quia vt refert Facineus hanc 33
tenendo sententiam *dict. lib.*11. *controuersiar. c.*68.

[proprium

proprium Patris officium est dotare filiam iuxta *l.vlt.Cod.de dotis promission.l. qui liberos,ff. de ritu nuptiar.* doceor etiam Alexand. Socinus, & Decius *in d. l.1.ff. si certum petatur,* vbi Cagnolus *sub n.41.* dicit communem, Bolognetus *n.18.* magis communem vocat, Albañ.*ibid. n.1.* & secundùm Gozadinum.*n.4.*

34 Et licet in puncto huius difficultatis contrariam teneant sententiam Iason. Iacobin. Lancelotus, Decius, & Ripa *in d.l.5.* Gozadin. *n.7.* Albanus *n.22.* Alciatus *lib.2. paradoxorum c.18.* per nouem fortissima argumenta, quæ refert longè Faquineus viden *d.cap.68.* inter quæ illud, quia quando nigrum loquitur de eo, de quo loquitur Rubrum, tunc Rubrum restringitur per nigrum, glossa *in Rubrica, Cod.ne fideiussor. dotium dentur*, glossa *in auth. ad hec Cod. de vsuris*; & in hoc casu appareat, quod nigrum expresse loquitur de eo, de quo Rubrum sequitur, vt Rubrum restringatur secundùm nigrum. 35 † Sed quia iam ex dictis *supra*, & per glossam *in l.5.Cod.de capit.ciu. cens. ex:g. nigrum,* & Rubrica loquitur de eadem re; & tamen nigrum extendatur propter Rubrum, secundùm glossam *ibi* ex doctrina Iasonis *supra*, euenit vt etiam in nostro dubio, debeamus respondere, sicut in proximè relato in vers.*ad tertiam*; quod si hanc quæstionem velis ampliare, leges tradita à Faquineo *dicta quest.69.* vbi benè respondet singulis fundamentis; & sic ad propositum nostri dubij sat est dictum.

AD TEXTVM in Cap.VII.Quæ in Ecclesiarum.

HOC TITVLO. PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Satma laicorum quod ipsis liceat feudum Ecclesiasticum alienare, sine legitimo Ecclesiasticorum consensu, non valent, & venditio facta, & ipso iure nulla* n.2.

3 *Leges ferre laici in clericos non possunt, etiam ex vi consuetudinis,* n.6.

4 *Lex temporalis ratione directiua obligat clericos, quatenus vniuersaliter eos tangit, & bonum commune.* n.5

7 *Iurisdictio laicorum non extenditur ad Ecclesiasticos, etiamsi Eposcopus, & Clerici consentiant.*

8 *Laicus Iudex de facto rei Ecclesiastica cognoscere valet, sed qualiter* remissiuè.

9 *Lex ciuilis, seu pœnalis, quando obliget in consciemtia* remissiuè, & n.10.

11 *Paupertas nocet, qua culpa alicuius prouenit.*

12 *Feudi alienatio valet sine consensu Domini, quando vnus vassallus in fendat alium, quod ipse habet, & recognoscitur à Domino.*

13 *Vassallus filia sua non potest in feudum dare dotem sine consensu Domini.*

14 *Feudum potest à vassallo renuntiari.*

15 *Laicus potest esse Iudex inter Clericos feudatarios,* remissiuè.

16 *Bona Ecclesia num possint dari in pignus, vel alienari ad redimentum à publicis carceribus eos, qui ob crimina, & scelera, in eum deuenerunt statum, vbi Couarr. ait non omnino pium esse, & fortasse impium,* n.17.

18 *Filij naturales, & etsi legitimati in emphyteusi Ecclesiastica, vel in feudo sumpto pro se, & suis filiis, an veniant,* remissiuè.

19 *Principes quidquid faciunt in his, qua ad relegionem pertinent ex sacrorum Canonum prascripto, vel sanctorum Patrum decreto, non possit legis vim obtinere.*

Extvs huius materia, quæ in sua generalitate terminatur ex decisione *cap. Ecclesia sancta Maria, infra hoc titul.* probat Clericos, & Ecclesiam non ligari laicorum statutis, quatenus ex hac littera patet, vt constitutio laicorum quod ipsis ob inopiam liceat feudum Ecclesiasticum alienare, facta sine legitimo consensu Ecclesiasticorum, oon valeat. 1 † Et quod venditio facta sit ipso iure nulla Suarez *de legibus lib 3. c.34.n.15.* Ioannes Garcia *regula 292.* Morla *in emporio iuris p.1.titul.5.q.16.* cum multis Zenedus *collect.2.ad decretales*, Molina *de primogeniis lib.2.c.10.n.78.* Petrus Barbosa *in l.Titia n.72.ff.soluto matrimonio,* & Augustinus Barbosa *hic n.1.& 2.* Castill.cum aliis *lib.2.quotid.c.5.n.26.* 2

Nec ex vi consuetudinis possuot laici ferre leges in clericos, propter incapacitatem, quam habent, quod intelligit videndus latè Suarez *d.lib.3. c.34. de legibus*, in constitutione particulari laicorum, disponente circa bona clericorum, non sic in generali, quæ non concernit personas principaliter, nec accessoriè clericorum, sed bonum publicum totius communitatis ad eorum mutuam societatem, & vniformitatem; quo in casu ait omnes clericos obligari quoad vim directiuam. 3 † Quia lex temporalis ratione directiua obligat etiam clericos, quatenus vniuersaliter tangit, & respicit bonum publicum, & commune laicorum, & clericorum, quia iustum est, & rationi consonum, vt pars subiiciatur conseruationi, & vtilitati totius vniuersi, prout est Respublica in communi, Marta *de iurisdict. p.4. casu.7. n.6.* Carolus de Grasis *de effectibus clericor. effectu.2.n.130 & num.166.& à n.265.* Bobadilla *in politica lib.2.c.18. à num.122.* Vincent. de Franchis *decis.9. num 3.* Couarruu. *in regula possessor. p.259.* vers.3. Menochius *consil.800.& 100.* Surdus *cons.301.* Hieron. Gabriel. *cons.37.lib.2.n.3.* 4

5 Et licet *infra in cap Ecclesia sancta Maria 10. hoc tit.* latè per quæstiones refero, an laicorum leges aliquando obligent Ecclesiasticos, & qualiter tamen ad integritatem materiæ, quæ dependet à capacitate, vel incapacitate laicorum in rebus, & personis Ecclesiæ, adiunges hic quæ latissimè tractaui *in c.2.3.4.8.10.53. & 17.* & aliis *de iudiciis in c.5.2.5. & 8.* & aliis *de foro competenti, cap. tuam de ordine cognit.* 6 † Sic vt nec consuetudine aliqua licere queat, iuxta quæ dixi

dixi *in d. c.8. de Iudiciis*, item nec præscriptione
etiam immemoriali, vt *ibi, & sub titulo de præscri-
ptionibus.* † Et in tantùm procedere vt etiam
7 si clerici consentiant, & Episcopus, nequeant
clerici consentire in iurisdictionem laici, *ex d.c.
si diligenti 8. de foro*; & abundè *sub tit. de immu-
nitate Ecclesiast. c. 2. cap. non minus, cap. aduer-
sus*, vbi absque Pontifice non possint cæteri Ec-
clesiastici consentire in tributis pedagiis, & gabel-
8 lis à lege, & pragmatica Regia decretis. † Sed
quia de facto rei Ecclesiasticæ, & spiritualis,
potest cognoscere laicus Iudex; ideò adiun-
ges quæ latè dixi *sub cap. fin. de iudiciis q. 1. & 2.*
cum aliis.

9 Et quia in glossa *constituerunt* notat Barbosa
hic n. 5. quod lex ciuilis iusta, obligat in foro
conscientiæ, sic dicens ab omnibus receptum, &
comprobaus eum 37. DD. classicis, qui alios
referunt; ideò appellabis quæ dixi sub Rubri-
10 ca, *& in c. 1. hoc tit. à quæst. 2.* † Et quia *ibi* etiam
n. 6. tractat de lege pœnali, & luitione pœnæ in
foro conscientiæ, ante iudicis sententiam; ideò
leges quæ *infra dico in cap. ex litteris hoc tit.* vbi
latè ago de lege pœnali.

11 Et in vers. *ad inopiam*, vbi glossa notat quod
paupertas nocet, quæ culpa alicuius prouenit,
vt docet Tiraquell. *in leg. si vnquam* verbo bona
n. 5. Cod. de reuocandis donation. Couarr. *lib. 2. va-
riar. c. 16. n. 9. & in practicis c. 6. n. 13.* vers. *sed si
quis*, Zenedus cum aliis *dicta collect. 2. n. 4.* Petrus
Barbosa *in l. maritum num. 37. ff. soluto matrimonio*
Azeued. *in l. 7. n. 4. tit. 2. lib. 1. noua recop.* Matienco
*in l. 15. glossa 3. n. 2. & tit. 10. lib. 5. & l. 6. glossa 3.
num. 32. ad medium tit. 7. eodem lib. 5. recopilationis*,
Barbosa *hic* cum aliis *n. 7.* Ideò adiunges hic ad
vberiorem tractationem quæ adduxi latè *in cap.
si qui testium 8. de testibus. q. 5.* vbi *multa de paupe-
re, & paupertate.*

12 In glossa *alienandi feudum* notant Doctores,
quod feudi alienatio valet sine consensu Domi-
ni, quando vnus vassallus infeudat alium de
feudo, quod ipse habet, & recognoscitur à Do-
mino, Dueñas *regul. 50. vers. primo limita* clarus
in §. feudum. q. 32. Valascus *de iure emphyth. q. 13.
n. 11. col. 5.* Caldes. Pereira *de renouatione emphy-
theusis q. 13. n. 20.* cum pluribus aliis Zenedo *d.*
13 *collect. 2. ad decretal. n. 5.* & Barbosa *hic n. 8.* † Et in
eadem glossa ibi *dari potest in dotem*, quatenus
Dueñas *regula. 40. ampliatione 8.* & per plures,
quos citat Camillus *in summa omnium decisionum
tit. 34. n. 73. cum sequentibus*, notant quod vassal-
lus filiæ suæ non potest feudum in dotem dare
sine consensu Domini.

14 Et in eadem glossa ibi *renuntiare autem feudo*,
Tiraquell. *de retractu linag. §. 34. glossa 1. num. 6.*
Capella Tolosana *decis. 404.* dicant quod feu-
dum potest à vassallo renuntiari, & alia inquam
15 possint notari, de quibus eadem glossa. † Ideò
quia non propriè sunt de materia, de qua nunc
agimus, applicabis quæ *infra dico in c. 2. & toto
tit. de feudis lib. 3.* & quæ fusè adduxi *in cap. cæte-
rum de iudiciis*, quatenus laicus potest esse Iudex
inter Clericos feudatarios, & qua de causa; cum
leges in clericos nequeant condere, nec de aliis
eorum causis cognoscere.

16 Hîc occasione textus nostri qoatenus agit *de
feudis* poterit agi de dubiis sequentibus: an bo-
na Ecclesiæ possint dari in pignus, & alienari
ad captiuorum redemptionem, & ad pauperes
17 alendos? † Et an possint alienari ad redimendos
à publicis carceribus hos, qui ob crimina, &
scelera in eum statum deuenerunt, de quibus
infra propriè *sub tit. de verus Ecclesiæ alien. vel non*;
in terminis Couarr. *lib. 2. var. c. 16. num. 7. 8. & 9.*
quatenus ex glossa *hic* verbo *ad inopiam*, quam
communiter sequuntur Doctores, ait non
omnino pium esse, & fortasse impium res Ec-
clesiarum vendere, & pignori dari ad subue-
niendum his, qui in paupertatem, & in carce-
res ob propria scelera, & luxuriam inciderunt.
† Item potest applicari alia quæstio, de qua *hic* 18
Baldus *columna penultima*, & Gratianus cum in-
finitis *regula 197.* an filij naturales, etsi legiti-
mati in emphytheusi Ecclesiastica, vel in feudo
sumpto pro se, & filiis suis veniant, de qua etiam
Abbas, & Felinus *in cap. in præsentia de proba-
tionibus*; sed de ea proprius agetur *in cap. tanta
qui filij sint legitimi.*

De intellectu textus nostri, præter relatos à
Barbosa videbis Balboam *in cap. 2. de iudiciis à* 19
num. 85. & 88. vbi quando lex generalis ciuilis
obliget clericos, Zenedus *collect. 2. ad decretales*,
Azor. *lib. 2. moral. c. 25.* Vasquez *q. 95. art. 5. dispu-
tat. 167. c. 4.* Pichardus *in princ. instit. officio iudi-
cis num. 14.* & ante, Anastasios Germon. *de sacro-
rum immunit.* † quatenus affirmat vt quidquid 20
statuunt Principes in his, quæ ad religionem
pertinent ex sacrorum Canonum præscipto,
vel sanctorum Patrum decreto, aut decernunt,
non possit vim legis obtinere, probans ex anti-
quitate, & conciliis: ad quæstionem. Morla *in
emporio p. 1. tract. 11. q. 16.*

Et quia de proprio casu, & puncto huius ca-
pituli ago *infra in dicto cap. Ecclesia sancta Ma-* 21
ria, 10. hoc tit. q. 25. à n. 17. ideò ad ibi d. recurres.

AD TEXTVM in Cap. VIII. Cum accessissent.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum statuens, qualiter accipiatur?* remissiuè.
2 *Primiceriatus dignitas qua?* remissiuè.
3 *Capitulum, qualiter per statutum potest de medio tollere Dignitatem,* remissiuè.
4 *Beneficiorum vnio, quando fieri potest* remissiuè.
5 *Statuentes possunt renuntiare, & agere contra statutum in eorum fauorem factum, etiam confirmatum per Papam, nisi confirmatio habeat clausulam decreti irritantis, & decernentis irritum quid in contrarium actum sit.*
6 *Episcopi statuentes non possunt dispensare contra constitutiones suas factas in bonum commune, si Pontificia potestate confirmata fuerint, nec ex parte tollere.*
7 *Instrumentum probat euidenter, de quo etiam* remissiuè.

HVIVS

Digitized by Google

1 Hvivs textus materia quatenus agit *de capitulo statuente*, iuuari potest ex dictis *supra in Rubrica q.11.à n.12.* Ex ex his, quæ dixi *supra in cap. cum omnes 6.* sed quatenus agit de aliis speciebus ad materiam legum non spectantibus, notabis quæ subsequuntur.

2 In verf. *primiceriatus dignitas*, de hac ego latè *infra de officio primiceris.*

3 Et quatenus hic textus agit de reuocata di-
gnitate de medio per statutum capituli, expen-
di valet ex dictis *in cap. cum M. 9. statim sequenti*,
vbi agitur *de diminuendo, seu augendo numero*
Canonicorum, de quo etiam *sub tit. vt Ecclesiasti-*
4 *ca beneficia sine diminutione conferantur.* † Item
quia etiam Abbas, & alij per textum nostrum
agunt de vnionibus beneficiorum similiter re-
curres ad dictum titulum, vt Ecclesiastica bene-
ficia, & ad ea, quæ tradit Couarr. *pract. c.36. n.11.*
vbi breuiter de vnionibus, sed ego latè *in d. tit.*

5 Ibi in verf. *nisi postea dicti Canonici contrauene-*
rint, declarat Cou. *in c. quamuis pactū p.2. §.2. ante*
n.6. de pactis in 6. quod statuētes possunt renun-
tiare & agere contra statutum in eorum fauorem
conditum etiam confirmatum per Roman. Pon-
tific. sed id non procedere, si confirmatio habeat
clausulam decreti irritantis, & decernentis irri-
tum quidquid in contrarium actum sit. † Et ite-
6 rum Barbosa *hic n.4. in fine*, & Rotæ *de Synodo*
Episcopi p.2. art.4. num.12. Azor. *instit. moral. p.1.*
lib.5. c.15. q.1. Sanchez *de matrimon. lib.8. disp.17.*
n.30. etiam in principalem resolutionem limi-
tant, si statuentes faciant in bonum commune,
vt facunt Episcopi constitutiones suas emitten-
tes; quæ si Pontificia authoritate confirmatæ
fuerint, non possint ipsi in eis dispensare, aut ex
parte tollere. Cuius occasione poteris *hic* ad-
notare quæ *supra* scripsi *de mutatione, abrogatio-*
ne, & irritatione legis in cap. translato hoc tit. q.3. &
quæst. infra q.1.

Et in verf. *propter quod euidenter apparet*, quatenus notatur ad hoc quod instrumentum probat euidenter, vt per Tiraquellum *de retractu linager. §.2 glossa 1. n.20. cum sequent.* Mascardus *de probationibus conclus. 406. & 1326. n.7.* Flaminius, Gonzalez, Matieneo, Tuschus, Mantica, & alij, quos sequitur hic Barb. *n.3.* sed quia hoc dictum satis comprobatum innenies *infra sub tit. de fide instrument.* ideò ad illum, & eius Rubricam recurres, & ad ea, quæ dixi *in cap. causam 13. de probat.* vbi *qualiter probent instrumenta, & inscriptiones antiquæ.*

QVÆSTIO I.

An statutum factum sine Principis authoritate queat reuocari, etiam si à Principe sit confirmatum, quando potuit fieri sine eius authoritate: & an Populi in Castellana Republica, possint iudices eligere: & an actus contrauentionis vnicus, sufficiat vt amittatur priuilegium: & an vniuersitas oppidi, possit consumere officia decurionatuum, & supernumeraria.

SVMMARIVM.

1 *Statutum reuocari potest sine Principis authoritate, quod sine consensu eius poterat fieri, & si à Principe sit confirmatum, quia confirmans; nihil de nouo dat; quod nihilominus vocatur statutum Principis, ibi*

2 *Princeps confirmans statutum iniquum, nihil facit, quod limitatur ibi aliquibus modis,* & n.3

3 *Statutum, quod per confirmationem translatum est in contractum, reuocari nequit, & quando statutum fieri non posset sine Principis authoritate, vt* num. 4. *aliquando Princeps poneret clausulam decreti annullatiuam ibi.*

5 *Clausula decreti irritantis habet plures effectus.* remissiuè, *de qua dicitur* num.6. *quod habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipso initio, & afficit omnia, quæ sequuntur.*

6 *Canonici, etiamsi in Ecclesia sit statutus numerus, & per Papam confirmatus, possunt modo in confirmatione non fuerit apposita clausula decreti irritantis, recipere aliquem voluntariè, vltra constitutum numerum.*

8 *Iurisdictio ciuilis, & temporalis in hac Republica Castellana, tota est apud Regem, sic procedens consuetudine gentilitia successionis, ac Primogenij iure translata ab his annis,* 870. & n.17.

Populi in hac Castellana Republica nullam habent potestatem constituendi Iudices ordinarios, nec Magistratus creandi, qui Ius litigantibus reddere valeant, dict. n.8. *fallit vt* n.10.

9 *Hispaniæ Reges vindicarunt Mauris totam Hispaniam captam.*

10 *Rex deferens multùm, seu nolens Prætorem, siue Magistratum nominare, poterit populus ipse, & eius nomine Collegium Decurionum constituere iudicem in eodem loco.*

11 *Populus, etsi transtulerit suam potestatem in Regem, nihilominus habet in se ius naturale constituendi sibi Rectorem, quoties contigerit neminem à Rege mitti,* & n.12.

13 *Respublica ipsa potest sibi assumere Regem, aut Principem totius Regni, aut Prouintiæ electione, quoties familia gentilitia in quam transtulisset regnandi ius, iure sanguinis defecerit.*

14 *Decuriones ciuitatis possunt interim, quo à Rege alius nominatur, Prætor, aut Rector nominare sibi gubernatorem, quando Prætor à Rege nominatus, mortem obierit.*

15 *Rex, & Castellæ supremum consilium solebant mittere Præsidentes vulgò* Correctores, *seu Prætores exercituros Iurisdictionem ordinariam, absque populorum expensis, nec Regis. Et quare sic olim ibi, nisi mitteretur Prætor ad petitionem populorum.*

16 *Iurisdictio locum tenentis Prætore mortuo, aut vicarij Episcopo mortuo, num expiret,* remissiuè.

17 *Rex Castellæ sic iurisdictionem omnium ciuitatum, villarum, & Castrorum sui Regni fundatam habet, vt qui dixerit eam sibi habere in aliquo oppido exercendam, debet probare,*
alioquin

Digitized by Google

alioquin succumbet ex sola præsumptione iuris.

18 *Priuilegia valent, ac tenent in eo, in quo vsitata fuerint, & obseruata.*

19 *Priuilegia ob non vsum, amittuntur.*

20 *Priuilegium non præsumitur, sed ab eo qui allegat probandum est; ita vt qui illud allegat debeat integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec sufficiat, vt legatur quod intelligitur, vt n. 21.*

21 *Priuilegium Iudici debet in totum exhiberi, partim verò nonnisi tantum Capitulum, quod ad eum spectat iuxta materiam subiectam.*

22 *Priuilegium est exhibendum in totum ab exempto, quando non est notorium in titulo, & possessione.*

23 *Priuilegium, num amittatur, ac cesset ex vnico actu contrario facto à priuilegiato, & videtur quod non,* num. 24.25.26.27. & 28. *distinguatur inter publicas, & priuatas personas.*

24 L. voluntaria, Cod. de excusatione tutotum.

26 *Priuilegium habens non soluendi vectigalia, si patiatur se scribi in libro gabellorum, & similium grauaminum; non inde censetur suo priuilegio in futurum renuntiare, quamuis inducatur, quasi possessio contraria.*

27 *Renuntiatio ex aliquo actu sumi non debet de iure competenti, quoties alia potest sumi coniectura; etenim semper renuntiatio præsumitur, vt minus præiudicet.*

29 *Actus contrauentionis vnus non operatur, vt priuata persona amittat suum priuilegium, etiam in parte.*

30 *Priuilegium, quod non habet tractum successiuum vnico actu contrauentionis videtur amitti.*

31 *Vniuersitas oppidi potest consumere Decurionatus super numerarios in ea creatos, vt n. 32.* & 33. *cum aliis, & ponitur casus oppidi loci* de Fresneda, *in Episcopatu Conchen.*

32 *Decurionatus de nouo creati renuntiabiles, qui soluto pretio, retinentur in ciuitate, subrogantur loco Annalium, n. 33.*

34 *Decuriones alios supernumerarios Rex non creat, quando semel ab eo creatus in se populus reassumpsit, pretio soluto, & n. 36,*

35 *Princeps sine iusta causa, non potest aliquem beneficio priuare, quod per pecuniam fuit consequutus.*

36 *Vniuersitas populi retrahentis, non debet præiudicari supra numerum Decurionatuum, quos retraxerit.*

Decurionatus aucti in Republica, vbi erat certus numerus assignatus consumi debent, cum vacant; donec reducantur ad antiquum numerum, distinct. num. 36. *vbi quid concordatum in Pragmatica Ianuarij 21. lata anni 1602.*

37 *Decurionatus perpetui empti, & reassumpti non ideò Annales redduntur, quod consilium loci publicæ vtilitati prospiciendo retrahens pro tanto decreuerit, vt essent Annales, vide* num. 39.

38 *Decurionatus retracti à populo non inde censentur auferri, quod Regia Maiestas voluisset addere Decurionatus renuntiabiles.*

Officialis noua creatio, non derogat veteri, nec eius iurisdictioni vniuersali, d. n. 38.

39 *Numero debent reduci, qui erant vltra numerum, & reuerti ad naturam Decurionatus Annalium, sicut per prius essent in oppido.*

40 *Annalia officia magis congruunt Reipublicæ, quàm perpetua; prohibent enim leges continuationem, & reelectionem in officiis Reipublicæ, & quare Decurionatus ciuitatum perpetui creentur, n. 41.*

41 L. 29. tit. 7. lib. 7. recopilat.

42 *Numerus certus stabilitus à Principe, non potest in præiudicium inclusorum in eo augeri.*

AD primam quæstionis partem, præhabitis quæ dixi *supra in Rubrica sub q. 9.* sub vers. *ad secundam*, & vers. *ad quartam*, vbi noto; etsi posset tentari, vt nulla reuocatio admittatur eo quod superior manum suam posuit; argum. eorum quæ latè dixi *de vocatione causarum à Principe facta in cap. vt nostrum 56. de appellation.* Tamen existimo dicendum cum Abbat, Panormitano hic quod potest reuocari sine Principis authoritate statutum,, quod sine consensu, & authoritate eius poterat fieri; etsi à Principe sit confirmatum, quia confirmans nihil de nouo dat, vt *in l. si donare §. 1. ff. de donat. inter virum, & vxorem, & in l. more, a. iurisdict. omnium Iudic.* vbi Iason. *n. 26.* multa in corroborationem huius regulæ tradit, quod qui confirmat nihil de nouo date videtur, & addunt Andreas Alciatus *in cap. cum contingat de iureiurando num. 109.* benè agens, & Ioannes Matiencus *in l. 3. tit. 10. glossa 17. à n. 1. lib. 5. recopilat.* aliquos confirmationis effectus adducentes, quod licet verum huiusmodi statutum confirmatum à Principe possit à condente reuocari, vocetur nihilominus statutum Principis. 1

Et confirmatur conclusio, quia Princeps confirmans statutum iniquum; nihil facit, vt inquit Baldus *in cap. ea, quæ in fine de re iudicata, & in cap. ad nostram col. 2. de probat.* Felinus *in cap. 2. de rescript.* qui limitant quadrupliciter. Et confirmatur etiam ex multis, quæ poteris hic applicare de dictis *infra in Rubr.* & *titulo de confirmatione vtili, vel inutili*, docent relatam sententiam conclusionis adductæ, Iason. *latè in l. omnium colum. 3 Cod. de testam.* Baldus *in extrauag. de pace constantiæ col. 9. & in l. explacito 4. colum. Cod. de rerum permutat*, Petrus de Ancharranus *in cap. cum aliquibus de rescriptis lib. 6. & in cap. suggestum de decimis*, Angelus, & Ioannes de Imola *in l. testamenti factio, ff. de testamentis*, Anton. de Butrio *cons. 43.* Ludouicus Roman. *cons. 116.* Cardinal. *cons. 130.* in quadam Ecclesia Cathedrali, Lapus *alleg. 86. in quæst. vertente col. 3.* Oldradus *cons. 259. col. 2. in princ.* 2

Sed præter limitationes, quas adducunt relati, Felinus, & Baldus, limitatur primo, nisi tale statutum per confirmationem esset translatum in contractum, vt tradunt Panorm. *in cap. nouit. n. 15. de iudiciis*, vbi nonnulla ego dixi *à quæst. 1. & in c. 1. de probat.* quæ hic valent applicari, Alex. *cons. 10. visis instrumentis lib. 10. & cons. 1. colum. 5. vol. 2. & cons. 79. volum. 4.* Petrus de Ancharranus *cons. 261.* Alex. 103. *vol. 3.* Roman. *cons. 253.* Panormit. *in cap. dilectus de tempor. ordin.* 3

Digitized by Google

din.n.7. Iaſon. *in l.non amplius §.ſi certum n.10.ff.*
de leg.1. Ioannes Oriſcius *in l. omnes populi, ff.de*
Iuſt.& iure à n.103. col.64. Gratianus *regula* 409.
n.3. qui ex his omnibus dicit conſtare hanc eſſe
4 communem.† Qua *n.4.* limitit cum Panormita-
no *conſ.15.lib.2.in fin.*benè agente,& diſtinguen-
te, niſi ſtatutum non poſſet fieri ſine Principis
authoritate. Et item limitatur quando Princeps
apponeret clauſulam decreti annullatiuam, ſci-
licet *ſi ſecus actum fuerit* irritum ſit, & inane
iuxta textum *in cap. dilecto* ibi *niſi forte* depræ-
hendis, per quem ita tenuerunt Antonius Imo-
la, & Doctores, ibi Iaſon.& Imola *in l.ex facto*
in princ.ff de vulgari,& pupillari ſubſt. Bern.Diez.
de Luco *in reg.196.in limit.* Grat.*d.reg* 409. *n.5.*
Ioan. Oroſc.*in d.l.omnes populi, ff.de Iuſt. & iure*
*n.105.*Paul.de Caſt.*conſ.3.n.5.vol.1.*Felin.*hic n.9,*
vbi *à n.4.*refert alias tres limitationes,cum qui-
bus ſunt decem. Couarr.*in cap. quamuis pactum*
de pactis lib.6.2.p.§.2.n.6. Boer. *deciſ.109. à n.4.*
vbi multa tradit de iſta clauſula.
5 De clauſula decreti irritantis, & eius effecti-
bus plura cum infinitis ſcribit Barboſa *clauſ.40.*
de quo dicunt Couarr.*in pract.c.9.n.7.* Rebufus
tom.1. ad leges Gallicas tract. de euocatione n. 22.
pag. mihi 264. Flaminius *de reſignat. lib.11.q.4.*
n.44.& 49. alios refert Barboſa *in cap.2.hic,& in*
*dicta clauſula 40.à num.7.*qui *n.4.& 5. & in dicto*
6 *cap.dilecto.25. de præ.ſub.n.8.* † Addit ex eodem
Flamin.*dicto lib.11.q 7,n.24. & 25.& lib.4.q.9.*
*n.29.& 30.*quod prædicta clauſula habet oculos
retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, &
afficit omnia;quæ ſequuntur; ita vt nec iuris ef-
fectum,nec iuris fomentum habeant.
7 Ex quo infero ad caſum textus noſtri,& pro-
prius *cap. ſequentis*, ex gloſſa *d. c. dilecto* verbo
huiuſmodi clauſula,quod canonici,etiamſi in Ec-
cleſia ſit ſtatutus certus numerus canonicorum,
& per Papam confirmatus poſſunt modo in
confirmatione, non fuerit oppoſita clauſula de-
creti irritantis vltra conſtitutum numerum ali-
quem voluntariè recipere, & quod teneat rece-
ptio, quia poteſt tali fauori renuntiare,vt docet
Benedict.Capra *tom.1.comm.opin.lib.1.tit.10.n.3.*
quem ſequitur Barboſa *in d.c.dilect.10.*
8 Ad ſecundam quæſtionis partem cum tota
ciuilis poteſtas, & temporalis iuriſdictio penes
ipſum ſolùm Regem ſit in hac Caſtellana Re-
publica;adeo vt apud populos ipſos nulla man-
ſerit ciuilis iuriſdictio per text.*in l.2.5.7.& 8. ti-*
tul.3. & rurſus *in l.9. tit.4.p.2.l.4 lib.1.leg.1.tit.3.*
lib.3.ordinam. & l.1.& 2.tit.1.lib.2.l.1.tit.1.lib.3.
ordinam.& l.1.& 2.tit.1.lib.4.recop. Couarr.*lib.1.*
pract.c.1.n.9. Auendañus *de exequendis mandatis*
latè ſcribens c.1.& ſic procedere ex obſeruantiſſi-
ma conſuetudine Gentilitiæ ſucceſſionis,ac pri-
mogenij iure tranſlata ab his annis 870. iuxta
computum prædictorum Doctorum, qui tunc
aſſignarunt annos 800. idem Couarr. *c.4. pract.*
*n.3.& in regula poſſeſſor.2.p.§.3.num.3.*dicentes ſic
penes ſolum Regem eſſe adeo vt apud populos
ipſos nulla manſerit ciuilis Iuriſdictio; & ob
id populos nullam habere poteſtatem conſtitu-
tuendi Iudices ordinarios, nec Magiſtratus
creandi,qui ius litigantibus reddere valeant, ſi-
cut de iure communi in populis non liberis In-
nocent. & Doctores *hic in textu noſtro*, Felin. *in*
Rub.de appellat.n.4. Alexand. *conſ.16.n.12.lib.5.*
Couarr. *ſub d.c.4. & n.3. pract.* & ſpecialiter de
huius Regni populis tradunt Auend.*d.c.de exe-*
quendis,n.8.& l.2.tit 4 p.3.l.1.tit.2.lib.7.l.1.tit.15.
lib.2.ordinam.l.11.tit.3.lib.7.& l.1.tit.9.lib.3.reco-
pil. † Et confirmatur ex his, quæ adduxi *ſub cap.* 9
*noui.de Iudic.q.1.*Et quia Hiſpaniæ Reges, vt ibi
dixi, *& q.6.* vindicarunt à Mauris totam Hiſpa-
niam captam:item & in *c.1.eodem ſub q.15.*
Sed hæc doctrina Iuſtiſſimè limitatur in ca- 10
ſu, quo Rex nolit, ſeu multum differat Præto-
rem,ſeu Magiſtratum nominare,quia cum de iu-
re tota poteſtas primæua ferendi leges,& crean-
di Iudices,fuerit penes Rempublicam,& popu-
lum, vt clarè adduxi *ſub Rubr. hoc tit. q.2.* ſequi-
tur vt ex hac Regis negligentia,& omiſſione iu-
dices,aut Magiſtratus mittendi, & deſtinandi in
ciuitates,aut populos, tunc poſſit populus ipſe,
eiuſque nomine collegium decurionum conſti-
tuere Iudicem in eodem loco,ex claro Iuriſcon-
ſulti reſponſo *in l.vbi adſunt,ff.de tutorib.& cura-*
torib.datis ab his.†Qua quidem lege tranſlata eſt 11
iuriſdictio à populis in Regem, vt nihilominus
apud ipſos populos, maneat illud ius naturæ
conſtituendi ſibi rectorem, quoties contigerit
neminem à Rege mitti qui id muneris poſſit ob-
tinere, vacantibus ipſis Magiſtratibus.
Et confirmatur manifeſta ratione abſq; vllaiu- 12
ris humani authoritate nam etiāſi nulla eſſet hu-
mana lex,quę hoc probaret profecto id apparet,
nam populus, qui omnino rectore indiget, nec
vllū habet Magiſtratū à Principe ſibi conſtitutū
iure naturali poteſtatem habet conſtituendi ſibi
Magiſtratui interim dū Rex ipſe non vtitur po-
teſtate à populo in eū tranſlata, alioqui populus
ipſe,ipſaque Reſpublica maximum obiret diſcri-
men,& periculū,cui obuiam ire non poſſet,quod
eſt egregiè abſurdū, vt tradit Couarr.*d.c.4.pract.*
ſub d.n.3. † Vbi addit in verſ. *qua equidem* poſſe 13
Rempublicam ipſam totius Regni,aut Prouincię
Principē,& Regem ſibi electione aſſumere,quo-
ties familia gentilitia,in quam conſenſu regnādi
ius tranſlatū fuit iure ſanguinis,prorſus defece-
rit,quia reddit ſtatus Reipublicæ ad primū illud
ius, quod ab initio omnes mundi populi obti-
nuerunt, iuxta quæ longè tractat ipſe Couarr.
ſub d.c.1.pract. † Ita proſequutus Couarr. *ſub d.* 14
*n.3.*in verſ.*ſic ſane,*addit etiam quod vbi alicuius
ciuitatis Rector à Rege datus mortem obierit,
interim dum Rex ipſe alium mortuo ſuffecerit,
ac ſubſtituerit decurionum collegium Magiſtra-
tus ad regimen ciuitatis, poſſit creare, ne popu-
lus ipſe, Rectore magna cū ipſius iactura careat,
ita ille. † Et idem Couarr. *ibi* in verſ. *tertio* ſub 15
*n.5.*plura dixerit, nempe in hoc Caſtellæ Regio
Principatu ſolutos eſſe Regem, & eius Caſtellæ
ſupremum conſilium mittere præſidentes,vulgo
correctores, ſeu Prætores exerciruros iuriſdictio-
nem ordinariam, ciuilem,& criminalem, præci-
puè in ciuitatibus,villis,ſeu oppidis Regiis, qui
ex legibus Regiis 1. & 2. *tit.16. lib.8. ordinam.*
non ſunt mittendi populorum expenſis, vt ad-
notauit Lucas de Peña *in l. annonas, Cod. de ero-*
gat.milit.lib.12. qui idem ſenſerat *in l. quicumque*
*ad fin.Cod.de omni agro deſerto lib.11.*quem ſequu-
tus eſt Petr.de Auend.*d.c.1.de exequēdis lib.1.n.6.*
quod explicat Cou.*d.n.5.*dicens intelligi eo mo-
do, nēpe vt olim minimè cōueniens eſſet mitti à
Rege Rect.in ciuitates,villas,& oppida,nec ipſo-
rū populorū,nec ipſius Regis expēſis,ex eo,quod
ob veterē illam ſimplicitatē morū,& rerum pu-
blicarum quietem,ſatis idonei erant adminiſtra-
tioni, & exequutioni Iuſtitiæ, Iudices ordinarij

ab ipso decurionum collegio electi ad Regis
confirmationem, qui *al caldes ordinarios* dicun-
tur: alia tradit videnda ex *l.1.& 3.tit.5.lib.3.re-
copilat.* & longè apertius constare ait expetitio-
ne data Regi Alphonso II. in Legionensi totius
Regni conuentu an. 1387. & in petit. 4. data Re-
gi Henrico II. in Burgensi conuentu hura 1411.
item ex alia petitione oblata Regi Inanut II. in
Zamorensi ciuitate anno 1422. à quibus dedu-
ctæ fuere dictæ ordinatioоum constitutiones, &
leges; quod si mitterentur à Rege Prętores ad
petitionem populorum, salarium, & stipendium
per populum eis sit soluẽdum; alioqui si mittan-
tur à Rege, non item, vt explicat Lucas de Peña
in d.l.annonas col.1. ex illius Cęsareæ constitutio-
16 ois, authoritate. † Alia inquam legenda tradit
ipse Couarr. *in toto illo cap.* vbi *n.4.* explicat num
expiret Prætore mortuo iurisdictio Vicarij eius,
hoc est locum tenentis, de quo latè dixi *sub c.5.
de foro comp q.12.* vbi etiam *qui de Vicario Episco-
pi, mortuo ipso Episcopo.*

17 Pro complemento nostri dubij nutabis, adeo
esse certum totam ciuilem potestatem, & iuris-
dictionem apud Regem esse Castellę, ab eoque in
singulis totius Regni ciuitatibus villis, castris, &
oppidis exercendam fore, vt qui dixerit se iuris-
dictionem aliquam habere aliquo in loco ciui-
tate, vel villa exercendam id planè optimè pro-
bare debeat, si velit obtinere, alioquin succum-
bat ex sola præsũptiune iuris, quæ Regi omnino
suffragatur; quemadmodum probatur *in l.tit.1.
lib.2.l.1.tit.1. & l.vltima tit.13. lib.3.ordinament,
l.2.& 8.tit.1.p.2.& l.1. & 2.tit.1. & leg.1.tit.15.
lib.4.recopil.c.1.* & ibi Baldus, quæ sint Regalia
textus *in auth.de defensoribus ciuitatum, l.depreca-
tio, ff. ad legem Rhodiam de iactu*: notant Ioann.
Lupus *in cap. per vestras de donation. inter virum
& vxorem in 2.notabili §.1.n.43.* Roderic. Suarez,
*allegat.7.col.2.textus optimus in cap.cum persona de
priuileg. lib.6.* Baldus *in titul. de pace constantia in
princ. col.6.* Couarr. *in d. c.1. practicar. sub dicto
n.9. & in regula possessor. §.1.* Afflictis *in constit.
Neapolit.q.6.preludiorum*; idem post I[illegible]erniam *in
ibi q.3.* & alij communiter.

18 Ad tertiam quæstionis partem, supposito quod
priuilegia in eo valent, & tenent, in quo vsitata,
& obseruata fuerunt, vt docent Molina *de primo-
genijs.lib.2.c.7.n.17.* Bouad. *in politica lib.5. c.10.
n.10.* Girond. *de priuil. & exempt.explicat.n.265.*
19 † Item & quod priuilegia ob non vsu mamitti
dicant Felin. *hic n.25.* Barb. *sub n.5.* Surd. *cons.419.
n.30.* Berrt. *cons.13.n.10.* Bald. *cons.21.n.38.* De-
cius *cons.638.n.14.* Socinus *cons.164. n.11.vol.2.*
Decian *cons.25.n.106.vol.1.* Tapia *in l.fin.p.2.c.1.
n.5.ff.de constit. Princip.* Capic. *decis.134.* nisi ob
benè merita sint concessa Hieron. Gabr. *cons.151.
n.11.* Surd. Beret. & Bald. *supra.*

21 Item supposito quod priuilegium non præ-
sumitur, sed ab eo, qui allegat probãdum sit. Pa-
ris. *cons.195.n.8. & 9.vol.4.* Rota *decis.145.n.6.p.2.
diuers.* Tuscus *de visitat.lib.1.c.18.à n.3.& cap.20.
n.6.* Mascardus *de probationib. conclus.1100.n.36.*
Cardinalis Tuschus *tom.6.littera P. conclus.762.*
Menochius *præsumpt.lib.6.q.14.n.15.* Couar. *lusio.
decis.93.n.3.p.2.* Verallus *decis.306.n.7.p.1.& de-
cis.201.p.2.* Seraphin. *de priuileg. decis.1067.n.3.*
cum aliis ex antiqois Barbosa *in cap. cum perso-
na 7.de priuil.lib.6.n.2.* multis *n.4.* probans quod
priuilegium allegans, tenetor illud integraliter,
& originaliter iudici exhibere, nec sufficiat
quod legatur ex doctrina glossæ verbo *volo in-
scriptus in c.1.de censibus lib.5.* Mascard. *concl.578.*
Azeued. *ad leg.22.& 23.tit.14. lib.6. noua. recopil.*
Couarr. *in pract.c.20.n.7.* † vbi intelligit quando 20
agitur de priuilegio exhibendo Iodici, quia tunc
oportet quod totum, præsente parte coram Iu-
dice legatur, & Iudici petenti exhibeatur, sub-
dens quod si agatur de eo parti exhibendo; illud
tantùm Capitulum, quod ad eum spectat, & sub-
iectam materiam tangens exhiberi oporteat iox-
ta textum *in c.contingit.de fide instrument.* & lon-
gam distinctionem glossæ verbo *die, & consule
in l.1.§.editiones.ff.de edendo*, & iuxta quæ latè di-
xi *in c.1. de probat.* † Et addit Henriq. *in summ.* 22
lib.7.c.25.§.6.littera X. & Barbosa *per verba dict.
c. cum persona* ibi *priuileg. quidem exhibeant.* quod
quando priuilegium non est оororium in titu-
lo, & possessione, teneatur exemptus illud exhi-
bere. † Igitur iam ad difficultatem nostram, an 23
vnicus actus contrauеotionis, sufficiat vt priui-
legium amittatur, de qua *hic* Barbosa *à n.6.* Et
videtur affirmatiuè respondendum ex textu no-
stro, quatenus ex vnico actu electionis deducit
Pontifex canonicos amisisse, seu renuntiare vo-
luisse priuilegio, quod habebant, vt non esset in
Ecclesia Dignitas Primiceriatus, & ex doctrina
textus *in l.voluntariè, Cod.de excusationb. tutorum,*
dum probat tutelam voluntariè susceptam, non
derogare priuilegiis quoad munera suscipienda,
quia Suarez *de legib.lib.8.c.35.à n.12.* ait contra-
rium vsum priuatorum, non inducere amissio-
nem priuilegij quoad futurum tempus, quam-
uis inducere fateatur renuntiationem, quoad
illum actum particularem, vel causam, in qua
facit contra priuilegium. † verùm quia Barbosa 24
hic contra Suarez existimat oon illud conclude-
re, aduertens textum in *d. l. voluntariè. agere de*
eo, qui excusationem habet à pluribus muneri-
bus: nam si vnum voluntariè suscipiat, non pro-
pterea excusationibus, quas habet respectu alio-
rum, videatur renuntiare voluisse; & sic resoluit
cum Menoch. *de præsumptionibus lib.6.præsumptio-
ne 41.à princ.* Gutier. *de iuramento confirmat.c.19.
n.21.* † Affirmantes ex vnico actu priuilegio con- 25
trario, priuilegium non amitti, siue actus fiat pri-
uilegio directè contrarius à persona habente
sufficientem potestatem ad renuntiandum (siue
priuatus sit, siue Episcopus, aut monasteriorum)
nam etsi quoad illum actum, tacite intelligatur
renuntiatum, sed non in futurum, & simpliciter
quantumcumque persona sit quæ libere possit
priuilegio renuntiare: ita post Bart. & alios *in d.
l.voluntariè.*

Et ita Suarez *de legibus cap.35. n.13.* exem- 26
plum ponens in habente priuilegium non sol-
uendi vectigalia, si patiatur se scribi in libro ga-
bellarum, & similium grauaminum, ait, vt non
impediatur in futurum suo vti prioilegio, quia
quamuis hæc potentia satis sit ad constituen-
dam quasi possessionem, & indocendam præ-
sumptionem contra eum ex regula textus *in
leg. circa, ff. de probation.* sed minimè huiusmo-
di possessionem, seu præsumptionem sufficere
ad amittendum priuilegium in totum, seu in fu-
turum.

Et confirmatur ex regula textus *in capit.
super eo de renuntiation.* quo probatur, vt quo- 27
ties in actu aliquo alia potest capi coniectura,
quam renuntiationis, ea potius sumenda sit,
vt docent Menochius, & Gutierez citati: de-
inde

Digitized by Google

inde quia renuntiatio semper præsumitur, vt
minus præiudicet, & in nostro proposito Barbo-
sa ait, vt rectè capi possit ea coniectura, quod pri-
uilegio renunciare voluerit, quoad actum præ-
sentem tantùm, non simpliciter, & in totum in
futurum, vt in simili notat glossa, verbo *partibus*
in clem. 2. de iudiciis.

28 Et ita tenendum est quantumuis Rebuffus *de*
decimis q. 13. num. 113. Marc. Genuens. *in practi-*
cab. 6. Eccles. q. 134. n. 2. Cardin. Tuschus *tom 6.*
litt. P. conclus. 656. n. 10. conentur distinguere
inter priuatas personas priuilegiatas, se alias pu-
blicas, ad quas priuilegium spectat, quatenus in
priuatis ex textu nostro admittant illam renun-
tiationem ex vno actu, non sic in aliis quæ libe-
rè suo priuilegio renuntiare non possunt decla-
rantes in prælatis valere renuntiationem, quoad
eorundem vtilitatem, non quoad ipsarum Eccle-
29 siarum priuilegium. † Ex quo Abbas, & commu-
nis existimauit ex nostro textu non agi princi-
paliter de vtilitate Ecclesiæ, sed canonicorum;
ideoque de eo censendum fuisse, sicut de priui-
legio priuatæ personæ; quem intellectum non
admittit Barbosa *hic n.* 8. ex quo vt diximus vnus
actus contrauentionis, non sufficit etiam in pri-
uata persona, vt in totum priuilegium amittat,
nec partim, quia quod est habere Ecclesiam plu-
res dignitates, vel certum earum numerum, vel
canonicorum, videtur primo, & principaliter
respicere vtilitatem, & commune Ecclesiarum
bonum.

30 Quare vt textum nostrum intelligas, dices
cum Batt. Gregor. Lopez & aliis, quos sequitur
Suarez *d. c. 35. n. 17.* & Barbosa *sub d. n.* 8. hic pri-
uilegium, de quo in hoc textu non habuisse
tractum successiuum, sed vnico effectu consti-
tisse; & ideò per vnicum actum contrauentionis
tolli potuisse, quia scilicet renuntiatio, quoad
vnum actum, improbat simplicem renuntiatio-
nem quoad totum priuilegium: nam cum hic
ageretur de extinguenda quadam dignitate, vt
in ea Ecclesia amplius non esset; & ideò effici,
vt canonici contrauenientes iterum illam, vi-
deantur exigere; & inde sicut extinctio Digni-
tatis vnico actu perficitur; ita contrauentio vni-
co actu faciat, vt ea de nouo exacta, & priuile-
gium reuocatum censetur: hic pro complemen-
to poteris applicare quæ dixi in textu *cap. cum*
Ecclesia Sutrina, vbi *quot actus fuerint ibi necessa-*
rij ad constituendum ius eligendi, seu sufficeret vnus
tantùm actus.

31 Ad quartam quæstionis partim an vniuersi-
tas oppidi possit consumere officia decuriona-
tuum, & supernumeraria: & quia vberrimè de
officialibus supernumerariis egit Capiblanc.
sing. 176. n. 287. & de hoc dubio egerit Valenzue-
la cum multis ab eo relatis *conf. 61. p. 1.* sumens
occasionem de quodam Michaele Henriq. bene-
ficiato loci de Fresneda in Episcopatu Chon-
chen. vbi decuriones erant annales, & ipse obti-
nuit à Regia Majestate duos decurionatus renũ-
tiabiles, quos posuit in capite quorundam fami-
liorum suorum, aduersùs quem consilium illius
loci, propter incommoda, quæ patiebatur retra-
xit, & reassumpsit pro eodem pretio in se nomi-
nando, vt prius decuriones annales, donec anno
1585. Alter D. Franc. Henriq. fuerunt venditi
duo decurionatus renuntiabiles, quorum vnum
posuit in capite alterius; ex qua causa, & quia
Marcus Melero, cui adiudicauit ille D. Francis.
vnum, mortuus fuit non facta illius renuntiatio-
ne decurionatus, concilium dictæ vniuersitatis
prætendit; quod cum hæc duo officia sint aucta,
& supernumeraria, dictum officium remansit ex-
tinctum in beneficium consilij, &c. † Et in hac 32
facti specie dicendum est potuisse illius oppidi
vniuersitatem consumere illa duo officia de-
curionatuum aucta: ex quo quia cum dictum
concilium retraxerit dictos duos decurionatus,
soluto pretio dicto D. Michaeli, vt ei permitte-
batur per *leg. 23. tit. 3. lib. 3. recop.* remansit subro-
gatum in illius locum, cum priuilegiis, & præ-
rogatiuis *l. 1. § hac actio, ff. si quis testamento liber*
esse iussus fuerit, l. decernimus, vbi Bartol. *Cod. de*
aquæ ductibus lib. 11. l. comperimus, Cod. de proxim.
sacror. sacrin lib. 12. l. maior. § pen. vbi Bald. *ff. de*
procurat. Gimba *conf. 99. n. 13.* Valascus *consultatio-*
ne 132. n. 26. Mantua *sin. 12. n. 2.* Tiraqell. *de re-*
tractu linag. & alij.

Deinde quia eo ipso quod vice decurionatuum 33
annalium fuerunt creati duo renuntiabiles, cessa-
runt primi, quasi translati in secundos *l. dicere §.*
fin. ff. de receptis arbitris l. sancimus, Cod. de testa-
mentis, l. præcipimus, Cod. de appellat. Oldrad. Za-
sius *conf. 9. n. 23. vol. 1.* Patis. *conf. 151. n. 25. lib. 4.*
Azeuedus *conf. 40. n. 30.* † Quia vt inquit Lapus 34
allegat. 88. *n.* 8. officio mutato est, mutata eius po-
testate: & tunc noua forma sit sequenda *l. cum*
plures, § lege dicta, ff. locati; ergo cum vniuersitas
populi primos illos duos decurionatus à Rege
emptos per dictum D. Michael. Henriq. retrahe-
ret, ac assumeret in se pretio soluto ipsi Mi-
chaeli: sequitur id fecisse, vt alij supernumera-
nietarij non crearentur, siquidem illos duos re-
nuntiabiles retraxit, ne populi communitas læ-
deretur ex super exorrescentia decurionatuum;
non enim præsumendum est, vt voluerit Regia
Majestas præiudicare iuri, quod dictum consi-
lium habet in decurionatibus retractis extradi-
ctis per glossam verbo *præiudicare in c. cum olim*
de consuetudine, Felinus *in cap. causam quæ de re-*
scriptis, Ludouicus Gomez *in reg. de iure quæsito*
non tollendo q. 1. vers. 28. & 43. Aymon. Crauetta
conf. 308. n. 1. Messia *ad legem Toleti* de los termi-
nos *p. 2. fundamento 17. n. 31.* cum propria pecu-
nia re habuerit dictos decurionatus. † Quo ca- 35
su vt scribit Valenzuela *dicto conf. 61. num.* 8. ex
resolutione Aluari Valasci *consult. 72. n. 5.* suc-
cedit quod Princeps potest sine iusta causa ali-
quem officio priuare, quod per pecuniam fuit
consequutus, *cap. 1. de natura feudi*, Bald. *in*
leg. qui se patris column. quinta, vers. *vnde sciat,*
Cod. vnde liberi Castillielm. Benedict. *in capit.*
Raynucius verbo *duas habens filias num. 37. de*
testamentis.

Ex quibus, & aliis fit quod vniuersitas populi 36
retrahentis, non debeat præiudicari super nu-
merum decurionatuum, quos retraxerit ex regu-
la text. *in l. vbi numerus,* vbi DD. *ff. de testibus.* cum
traditis per *decis. Genuens. 197. n. 5.* & iuxta dispo-
sitionem *l. Regia 11. tit. 3. lib. 7. recopil.* quæ dispo-
nit quod in locis, vbi erat certus numerus decu-
rionatuum, si alij fuissent aucti consumantur, cum
vacauerint, donec reducantur ad numerum an-
tiquum *leg. 14. leg. 26. eodem titul. & lib.* vti effi-
cacius disponitur *in leg. 25. ibidem*, quæ fuit
pragmatica Regia lata 21. Ianuarij 1602.
vbi virtute contractus, & concessionis millio-
num factæ in curiis Regnorum Castellæ,
mandantur consumi decurionatus, qui fuerant

creati perpetui, vt remaneant Annales; imò, & haberi pro consumptis in eadem lege.

37 Et sic quamuis consilium loci publicæ vtilitati prospiciendo, postquam pro tanto retraxerit, decurionatus decreuerit, quod essent Annales, prout per prios qood vti in re propria facere potuit; argum. *l.in re mandata, Cod. mandati, leg. nemo exterius Cod. de Iudais, §. per traditionem instit. de rerum diuisione* cum adductis per Socinum *conf.53. num.8. volum.1.* Decium *conf.419.num.3.* non ex eo censetur remisisse, aut renuntiasse iuri, quod habebat virtute retractus, & subrogationis in duobus decurionatibus perpetuis, cum non præsumatur renuntiatio, de qua non constat expressè, Ioseph. Ludouicus *decis.lucen.5.num.69.* Paris. *conf.110. num.96. lib.1.* Calder. *consil.1. de prabendis*, Decius *consil.379.num.3.& 419.num.9.& 452.n.22.& 495. n.19.tom.2.*

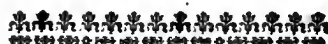
38 Nec ex eo quod Regia Majestas voluisset addere decurionatus renuntiabiles, possunt tolli consilio populi alij decurionatus ab eo retracti, *ex l.1.Cod.de officio Prafecti vrbium*, vbi noua officialis creatio, non derogat veteri, nec eius iurisdictioni vniuersali, Florianus de sancto Petro *in l.quod in rerum, §. si quis n.4.ff.de leg.1.* imò vt ait Valenzuela *dicto conf.61. n.11.* cum Aymon. Crauera *conf.212.num.17.per leg. si quis ex argentariis, §.fin.ff.de edendo, l.non ignorabit, Cod. ad exhibendum, sine possidetis, Cod. de prob.* præsumitur conseruasse consilio suos decurionatus retractos, quia res, quæ semel fuit per aliquem acquisita, præsumitur apud eundem esse.

39 Alia plura omnino videnda ex multis adducit Valenzuela toto *dicto conf.61.* quæ reducuntur ad relatam doctrinam, & ad doctrinam textus *in l. non plures Cod. de sacrosanctis Ecclesis* ibi *nullique his addendi, vel mutandi, vel in defuncti locum substituendi pateat copia.* Vbi glossa ait qui erant vltra numerum debent venire ad numerum; imo, & reuerti ad naturam decurionatus annalium, sicut per prius essent in oppido: argum. textus *in l. si vnus, §. pactus, ff. de pactis l. sicut, ff. de operibus libertor. cap ab exordio 35.dist.* Burgos de Paz *conf.17.num.18.* Tiraquell. *de retract.conuent. ad finem tit. num.80.* Baeza *de inope. debitore c.14.n.11.*

40 Cum politicæ gubernationi per oportunum sit huiusmodi officia annalia, & non perpetua esse: Horologium Princip. *lib.4. c.22.* Montanar. *in pragmatica.2. Regni Neapoli. de administr. vniuers. n.367. & 370.* Ioannes Franc. de à Ponte *de potest. Proregis tit. de elect. official. in princip. num.1.* Melchior Iunius *p.1.quast.politic.quast.26.* Mastril. *decis. Sicil.188. n.1.& 8.* D. Rouitus *in pragm.4.de suspic. official.n.23.* Ioannes Vincent. de Anna *singul.369.* Scipio. Ammorat. *differtat. politic. in. Cornelium Tacitum lib.1. discursu 12.* Andreas Gannner. *in discursibus politicis pragm. 134.* Muta *decis.904. num.21.* vt benè ostendunt leges, tam iuris communis, quam Regij prohibentes continuationem, & reelectionem in officiis Reipublicæ *ex l. neminem, Cod. de susceptoribus, & Archariis lib.10. auth. de defensoribus* ciuitatum in fine *collatione 3.* Capiclus *decis.221 num.5.* vbi additio Azeuedus *in l.4. tit.5. lib.3. recopilat.* Montanar. *pragm.5. de administr. vniuersit. §. 16. à num.4.* Ioannes Franc. Gaplblanc. *pragmat.1. tract. de Baronibus num.1.* Marcus Antonius Surgent, *lib.1. de Neapoli illustr. cap.17. num.11.* & ex Libio *lib.4.* tradit Marcel. Donat. *in dilucidatione ad c.18.* Sueton. *in August. Roma* fuisse annos Magistratus, excepto censorio, qui durabat quinquennio.

41 Cui resolutioni non obstat textus *in l.29. titul.7.lib.7.recop.facta 21. Augusti 1609.* quatenus prohibet quod officia decurionatus perpetua non fiant annalia, nec è contrario; eo quod respiciat futura, nec possit locum habere respectu illius decurionatus consumpti, cum leges non referantur ad casus præteritos, *auth. de his, qui ingrediuntur ad appellationem cap.1. auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis cap.peruenit collat.3. l. leges, Cod. de legibus, cap. fin. hoc tit.* de quo latè dixi supra *in cap.2.* & quatenus spectat ad annalia officia, dixi latè *in c. fin. de iudiciis q.fin.* vbi Abbas *col.2.* Et ad propositum nostri dubij videbis Bouadillam *lib.3. politica c.8. n.16. & auth.* vt determinatus sit numerus clericorum *in princip. collat.1.* in vers. *reliquo, & §. si vero*, à vers. *causa ad mensuram, & Authent. de referend. sacri Palatij §.* propterea *coll.2. ibi manere quidam eos sancimus secundum figuram qua sunt, neminem tamen omnino adiici*, & in vers. *volumus enim eos in mensura quidem, vsque ad dictum numerum contineri*; imò Abbas, Ioannes Hieronym. de Mauro *in addition. ad alleg. 18.* tradit ex Paulo de Cast.in si eadem prouincia, *ff. de officio assessorum.*

42 Et Riccius *collect.2025.p.5.* in terminis Aluariorum, quod vbi est certus numerus stabilitus à Principe, non possit in illorum præiudicium augeri.

AD TEXTVM in Cap. IX. Cum M.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Protestationis materia, & de eius effectibus*, remissiuè.

3 *Solita apponi in contractibus; & si non apponentur, pro expressis habentur.*

4 *Clausula consueta, si non fuerit apposita, habetur pro expressa, & censetur apposita, etiam si non sit adscripta.*

5 *Argumentum à solitis, vel assuetis, vel consuetis, fieri valet.*

6 *Lex potest facere, vt non scriptum pro scripto habeatur.*

7 *Consors eiusdem litis agere potest sine mandato, satisdatione prastita. Quid si lis nondum sit contestata ibi*, & num. 8. *Et quid si requiratur speciale mandatum* n.9. *fallit in transactione*, n.10.

10 *Transigere nequit Consors litis in praiudicium alterius consortio litis.*

11 *Amicus pro amico sine mandato agere non admittitur.*

12

12 *Capitula minuere, seu supprimere numerum canonicatuum, an possint?* remissiuè, & quæst. 1. hic n. 18.

1 SVa materia huius textus in verba *sine præiudicio* agunt Doctores de materia protestationis, & de eius effectibus, ad quam videbis quæ notaui, & quæ latè scripsi infra *in cap. fin. de appellat.* & de qua bene Riccius *p. 2. collect. 259.* & per textum nostrum idem *collect. 865.* & cum videbis *collect. 2094.* vbi ad plures decisiones: ex quo textum nostrum in dicto verbo *sine præiudicio*, notant Doctores quod protestatio contraria facto non suffragatur, Mantica *decis. 100. n. 2.* Surd. *decis. 246. n. 4.* Farinac. *p. 4. cons. 30. n. 111.* Campanillus *in diuers. canon. Rub. 11. c. 13. n. 185.* Marcus Anton. *variar. resol.* ibi *resolut. 55. num. 9.* Barbosa *hic n. 4.* & latè cum multis *axioma. 194.*

2 † Et quia plura idem hic congerit non contemnenda; ideò nunc ad propria textus nostri, quatenus agit de augendo, vel minuendo numero canonicorum, aduertes quæ subsequuntur *sub quæstionibus.*

3 Sed prius quia ex verbis ibi *sicut consueuit*, notant Doctores quod solita apponi in contractibus, etsi non apponantur pro expressis habeantur, vt per Bernard. *regula. 147.* Surd. *de-*
4 *cis. 223. num. 9.* Valasc. *consult. 72. num 12.* † Et clausula consueta, si non fuerit apposita, habeatur pro expressa, & censeatur apposita, etiamsi non sit adscripta; vt cum pluribus Barbosa *in diction. & Clausulis. clausula. 111. n. 2.* idem hic
5 *à n. 5.* qui cum infinitis *n. 7.* notant prædicta verba, ad hoc quod valeat argumentum ab vsitato, seu à solitis, vel consuetis fieri; ideò adiunges nonnulla, quæ dixi *sub tit. de fide instrument.* vbi quod clausula assuetæ in instrumentis sub intelligantur *ibi in Rubr. q. 1. vers. ad quartam. n. 9.*

6 Et in vers. *ibi vel fuerit, vel esse debuerit*, notant Doctores quod lex potest facere vt non scriptum pro scripto habeatur, Barbosa *hic num. 8.* Tiraquellus *constituti p. 3. limit. 7. num. 46.* & sic aggregabis quæ dixi supra *in Rub. q. 2. vers. ad secundam*, an lex, & constitutio præcisè requirat scripturam, vt obliget.

7 Et quia glossa hic dicit quod agere potest sine mandato Consors eiusdem litis pro Consorte satisdatione præstita; ideò adiunges etiam glos. *cap. cum dilecti de dolo*, & quæ tradunt Doctores per textum ibi *in l. si potior. ff. de iudic. & in clem. si religiosus de procurator. leg. 2. Cod. de consortibus*
8 *eiusdem litis l. 10. tit. 5. p. 3.* † Vbi per illam legem Gregor. Lopez extendere regulam indistincte procedere, modo sit lis contestata, modo non licet de iure communi *in dicta l. 2. de consortibus eiusdem litis:* hæc regula limitationem patiatur ante litem contestatam, vt tenet Montalb. *in l. 1. titul. 10. lib. 2. fori* glossa *responda.* Et sic ex glossa nostra hic credit & notat Ioannes Gratian. *regula 20.* affirmans sæpius vidisse practicari; & est optima lex fori *in leg. 5. titul. 20. lib. 1. fori*, vbi benè Montalbus. qui dicantur Consortes, videndus est Gozadin. *cons. 79. n. 1. 2. 3. & 4.* vbi
9 tres species Consortium ponit. † Et ampliant Felinus *in cap. coram de officio de legati*, Decius, & Ripa hic per textum *in cap. constitutus de in integ. restit.* etiam si requiratur speciale mandatum: sed Couarr. hanc ampliationem non admittit *D. Fermosin. de Leg. Eccles.* *lib. 1. variar. resol. c. 6. n. 6.* etsi sub dubio contrarium teneat qui respondet textui *in d. cap. constitutus*, absolutè sequitur Couarr. Gratian. *dicta reg. 20. n. 2.* qui *n. 3. & 4.* cum Felino *hic n. 19.* & melius per Ripam *n. 53.* limitat, quatuor modis regulam hanc, seu quinque, vt refert Petrus
Ducñas *regula 132.* † additque vt non procedat 10
in transactione, quia Consors litis nequit transigere in præiudicium alterius litis Consortis, secundùm textum *in l. 1. Cod. si in communi, eademque causa*, per quem ita censuit Nicol. Bell. *cons. 26. n. 5. vbi n. 7.* benè tradit materiam huius Regulæ. Hic adiunges dicta infra *de appellat. in Rub. sub. q. 6. vers. ad tertiam, an appellatio vnius ex consociis, prosit aliis Consortibus litis.*

Et licet posses hic non incongruè addere: an 11
amicus pro amico sine mandato speciali agere admittatur; de quo benè Iason. *in l. exigendi Cod. de procur.* negans, & vltra eum communis secundum additionem ad Abbatem in textu nostro *lib. littera C.* tamen quia addo infra *sub titul. de*
procurat. ideò non tracto. † Item poteris hic 12
applicare quæ dico infra *in cap. ex parte pen. hoc tit. an capitula possint minuere, seu supprimere numerum canonicatuum, & prabendarum*, de quo congrua occasione textus nostri possemus hic tractare.

QVÆSTIO I.

An possint vltra numerum recipi per capitulum alij canonici supernumerarij, quibus succurratur ex fructibus mensæ: & an quando numerus canonicorum Ecclesiæ Collegiatæ, augetur, mediante noua fundatione, cogantur canonici antiquæ fundationis nouos admittere, cum iisdem conditionibus in noua fundatione contentis: an vero aliàs adiicere possint: & an Episcopus possit erigere collegialem cum nouis canonicis, veladdere numerum: & an canonicus vltra numerum receptus amittat canonicalia iura, seu recipiat distributiones quotidianas?

SVMMARIVM.

1 *Canonici supernumerarij dicuntur, qui in canonicorum collegio cooptantur, & canonici creantur, vltra numerum certum Prabendarum, & canonicatuum absque vlla Prabenda, statim ipsi attributa, sed non vbi certus non est.*

2 *Canonicorum numerus, aliquando certus non est in Ecclesiis Cathedralis, & Collegiatis, nec distinctio Prabendarum; aliquando verò sit certus canonicorum numerus, sed non Prabendarum, vt* n. 3. *& quandoque in Prabendis sit distinctio, vt* n. 4. *& 5.*

4 *Beneficia solent esse actualiter, & non vnum vnius distincta, omnino dos à dote alterius.*

5 *Numerus certus canonicatuum est quandoque, & totidem Prabenda, qua distincta non sint, & bona sint communia, quoad Dominium capituli, super quibus bonis, quasi in confuso, institutus sit numerus Prabendarum.*

6 *Canonicorum receptio est duplex, vna iuris, alia facti, & qua vtraque, & videtur distingui inter receptum cum derogatione, vt* num.7.

8 *Canonicorum numerus augeri non debet, nisi gaudeant prouentis: vbi quod pertineat ad Papam, & quando possit Episcopus cum Capitulo, ibi.*

9 *Numerus canonicorum dicitur in Cathedrali definitus, quem Episcopus cum capitulo, & in collegiatis quem canonici cum Episcopi consensu desuper accedente definierint, & quando contrario statuto abrogari possit, vel non? ibi.*

10 *Ecclesia dicitur numerata, in qua est certus canonicorum numerus ea lege, vt nequeat alterari determinatione, & prascripto statuti.*

11 *Capitulum Ecclesia Cathedralis, sicut nequit supprimere canonicatus sede vacante, sic nec Ecclesia per se queat augere numerum canonicatuum,* n.14.

12 *Supprimere canonicatus non possunt visitator, aut administrator capituli, sede vacante, nec vicarius Episcopi, aut sede vacante capituli, etiam in casibus, vbi posset Episcopus, &* n.13.

15 *Canonicus quis vltra numerum recipi potest, authoritate Papa, dummodo non sit certus.*

16 *Iuuenes in Ecclesiis Germania, Italia, & Gallia, solent cooptari in canonicorum collegium, tunc sine Prabenda; donec vacet.*

Supernumerarius canonicus quis propriè appelletur, d.n.16. *& ex quibus fructibus succurratur* n.17.

Beneficium habere dicitur qui receptus est vltra numerum, spe futura Prabenda.

18 *Numerus canonicorum, cum augetur Ecclesia collegiata noua fundatione, mediante, quando & qualiter debeat admitti à canonicis antiqua fundationis, & cum quibus conditionibus.*

19 *Capitulum cum Episcopi authoritate potest statuere circa res sua Ecclesia, potissimum super his, qua ad canonicos solos spectant, & generaliter in concernentibus Ecclesia statum,* n.21.

20 *Capitulum statutum facere potest, per quod antiquus status Ecclesia retineatur, vel si ad illum redditur.*

22 *Canonicatus additi à testatrice in collegiata cum onere cura sunt, sicut antiqui, per quos in cura seruiantur, & num voluntas testatricis in aliquo per Episcopum mutari valeat, aut alterari, ibi*

23 *Episcopus non potest erigere collegiatam cum nouis canonicis; licet possit nouos addere antiquis: sic intelliguntur Doctores pugnantes,* num.24. & 25. *vt* num. 26. *sed potest numerum constituere in Ecclesia iam fundata,* num.27.

27 Cap. quoniam de vita, & honestate clericorum.

28 *Canonicus receptus vltra numerum, nisi in mandato Papa exprimatur, non habet canonicalia iura, seu prarogatiuas, quibus gaudent cateri, secus si à Papa darentur cum expressa derogatione de certo canonicorum numero, sed vide infra,* n.37. & 38.

29 *Canonicatus impetratus à Papa, qui sit supra numerum, debet sic in litteris exprimi; ita vt aliàs impetratio non valeat nisi admissio esset facta sine praiudicio antiquorum canonicorum, ibi: fallit si consuetudo est, quod canonici ita vltra numerum recepti, non habeant iura canonia, nisi prius fuerint installati,* n.30.

31 *Canonici priuilegiati super numero certo, qui postea aliquem recipiunt supra numerum, non possunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem super numerum constituere, & procedet absque dubio, vbi Papa sciens Ecclesiam esse receptam non numeratam de ea prouideat.*

32 *Resignationes admitti possunt de canonicatibus super numerariis prouisis à Papa; item ex causa permutationis, & valebunt, si facta mentione de hoc Papa prouideat.*

33 *Ecclesia numerata, & receptitia, differt in eo, quod numerata dicitur, vbi est constitutus canonicorum numerus certus. Receptitia, quando ille numerus certus deficit.*

34 *Canonicus in Ecclesiis receptitiis propriè non dicitur habere successorem, nec eius canonicatus vacare dicetur, sed confestim quod titularis decedit, supprimatur, expiret, & cesset, nisi Papa vellet prouidere, perinde, ac si canonicatus vacasset.*

35 *Canonico dispensato in atate competit ius percipiendi quotidianas distributiones, vt alij canonici, siue sit de numero canonicorum, siue supernumerarius, & creatus cum spectatiue Prabenda,* n.36.

37 *Canonici recepti vltra numerum, videntur habere statim stallum in choro, & vocem in capitulo, obligare, & esse delegati Papa, nisi consuetudo esset, vt non posset iura canonia administrare, nisi prius fuisset installatus, vel si sit receptus non simpliciter, sed quod sit supernumerarius,* n.38. & 39. *& vide distinctionem* n.40.

40 *Consuetudo Ecclesia primas sibi vindicat circa danda iura canonicatus, recepto in canonicum.*

Canonici receptio, si soluis numerum canonicorum in Ecclesia recipit distributiones, & alia iura; secus si non soluis: & quare, dict. num.40.

41 *Numerus soluitur canonicorum in receptione, si verba sufficiant, & ex installatione in choro eis assignata, nisi forte in eodem ipso actu declarasset Capitulum, se non intendere frangere numerum, sed receptum habere, tanquam simplicem supernumerarium, vt* num.42.

43 *Canonicus receptus simpliciter in Ecclesia, in qua est certus numerus, non acquirit plenum ius canonia, etsi recipiatur de mandato Papa non derogantis numero, aut non mandantis recipi cum plenitudine iuris canonicalis, secus è contra* n.44. & 45.

45 *Clausula illa* cum plenitudine iuris Canonicalis *includit distributiones quotidianas, quas recipient canonici supernumerarij, qui mandantur recipi cum ea.*

46 *Canonici Ecclesiarum non numeratarum, de quibus meminit* textus in capit. dilecto de Præbendis, *capaces sunt distributionum.*

47 *Distributiones quotidianas lucrari non possunt de communi massa Capituli Canonici nouæ fundationis, quando numerus canonicorum augetur, si tales admittantur ab antiquis cum protestatione, & sine præiudicio suorum iurium.*

48 *Canonici antiqui non debent tristari, & dolere de adiunctione nouorum canonicorum, ne pro laudibus decantandis canant illud,* multiplicasti gentem, & non magnificasti lætitiam, *& ne retrahantur ipsi à Diuinis.*

49 *Canonici noui, qui ex mera voluntate veterum recepti sunt, non habent quod conquerantur; imo multùm acquirunt, dum admittuntur ad lucrum mortuariorum Candelarum cereorum, & pecuniarum, quæ distribuuntur singulis absque damno, & diminutione antiquorum* n. 50.

51 *Canonici noui, etiam sine præiudicio veterum admissi; licet non participent de mortuariis præteritis relictis capitulo; debent tamen participare de futuris, quia sunt de capitulo.*

52 *Canonicus vltra numerum receptus, quæ canonicalia iura recipiat,* à n. 47. & ante; *vt non obstent Bartol. & Corsatus contrarium tenentes* n. 53.

1 D primam difficultatis partem, vt respondeam, & ad alias, aduerto quod supetounmetarij eanonici dicuntur illi qui in canonicotum collegium cooprantur, & canonici creantur vltra numetum certum præbendarùm, & canonicatuum absque vlla præbenda ipsis statim attributa, vt ex glussa, & Abbate hic resoluunt Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 11. q. 13.* Barbosa *de canonicis cap. 3. num. 12.* quod Azor. supta *q. 14.* intelligit procedere in Ecclesiis vbi est numerus certus consuetudine, statuto, vel priuilegio præbendarum cconstitutus, non in aliis, quia vbi non est certus numerus præbendatum, vel canonicotum, si vnus, aut plures recipiantur in canonicos ij numerum non excedunt.

2 Aduerto secundo cum Antonio Fabro *in praxi beneficial. Cathedr. num. 23. & 24.* & Tuscho
in pract. conclus. tom. 6. litt. P. conclus. 470. num. 2.
& ex Baldo *consilio 472. lib. 2.* in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiaris aliquando nullam
esse distinctionem numerumue præbendarum,
nec certus canonieorum numerus vt in casu textus *in c. ex part. 10. de concess. præb. & in c. dilecto, &*
3 *in c. vacante de præbend.* vbi Doctores. † Aliquando vt sit in illis certus numerus eanonicatuum,
seu canonicorum, sed nullus numerus, nec distinctio præbendarum, vt *in cap. fin. §. si autem de*
4 *Concessione præb. lib. 6.* † Et quod quandoque sit
non solum certus numerus Canonicatuum, &
præbendarum, sed eriam eæ præbendæ tealiter,
& actualiter, & perpetuo sint inter se distinctæ;
ita vt non sit vnum beneficium Ecclesiasticum,
sed duo vnius actualiter, & omnino distincta
sit dos à dote alterius iuxta textum *in c. litteras*
de concessione præb. & in clem. fin. de præb. vbi Doctores Lapus *allegat. 14. num. 4. & 5.* Cardinalia
5 Tuschus *tom. 1. littera C. conclus. 32.* † Et interdum sit certus numetus Canicatuum, & totidem etiam sint ptæbendæ, sed eæ distinctæ non
sint; imo bona siut quoad Dominium capituli communia, super quibus bonis quasi in confuso absque actuali aliqua distinctione institutus sit numerus ptæbendarum, correspondens numero canonicatuum: ita Barbosa *dict. c. 3. n. 7.* vt distinguit Moneta *de optione canonic. c. 2. quæst. 2. num. 16. & 17.*

Tertiò aduerto quod receptio horum canoni- 6
corum est duplex, vna iutis, alia facti, iutis sit
quando Papa mandat Capitulo, vt recipiant cauonicum, & frattem, & illi conferant ius canoniæ; & quod per talem receptionem efficitur
canonicus. Alia quando Papa creat Canonicum
supta numerum & mandat quod tali eanonico à
se facto assignetur locus, & stallus, de qnibus
Federicus de Senis *cons. 290. num. 5. & 6.* Catdinal. Tuschus *tom. 1. littera C. concl. 93. à num. 2.* † 7
Vel vt distinguit Lælius Zech. *de Republica Eccles. c. 24 de Canon. num. 4.* vers. *causa verò,* & Barbosa *num. 15.* eum sequitus, dum distinguens
inter receptum simpliciter de mandato Papæ in
aliqua Ecclesia, in qua est certus numerus canonicorum, non illi derogando, aut non mandando tecipi cum plenitudine iuris canonicalis, & intet receptum cum expressa Papæ derogatione de certo canonicorum numeto, aut vbi
ab illo expressum mandatum emanauit de eo
tecipiendo cum iuris canonicalia plenitudine, vt in primo casu receptus vltra numerum, non habebit plenum ius eanoniæ, veluti stallum in Choro, vocem Capitulo, & alias omnes prærogatiuas, quibus cæteri canonici gaudent.

Quartò aduerto quod augere numerum de- 8
terminatum canonicotum, non licet nisi gaudeant ptouentis; & hoc si fiat pertinere ad Papam quando videlicet canonici in erectione facta iurarunt coram Papa non augere, vel statutum taxans numerum, fuit à Papa, vel longissimo tempote confirmatum; & quod aliàs Episcopus illum numetum posset augete cum Capitulo, Abbas *in cap. cum accessissent hoc tit.* Isidorus Moscon. *de Maiest. militantis Ecclesiæ lib. 1. cap. 15. de Ecclesia Cathedrali prag. 292. sub littera A.* Lotherius *de re beneficiaria lib. 1. quæst. 14. num. 37.*

Quintò quod numerus canonicorum is dici- 9
tur definitus quem in Eeclesia Cathedrali Episcopus cum consilio canonicorum in inferioribus collegiatis ipsatum canonici cum Episcopi consensu desuper accedente præfinierint Lælius Zechius *dict. c. 14. num. 4.* vers. *causa* Batbosa *d. c. 3. de canon. num. 4.* Lother *d. q. 14. n. 30.* inferentes nihil esse, quin conttario statuto illud abrogari possit per capitulum ad cuius fauorem censetur talis numerus præscriptus eriam superiotis confirmatio accesserit, nisi primum statutum fuerit iutamento confirmatum, vel confirmatio
sit Apostolica cum clausula sublata, & decreto
irritanti. † Et addit Lother. *d. q. 14. num. 14.* quod 10
Ecclesia, in qua est certus canonicorum numerus ea lege, vt nequeat altetari ex determinatione, & præscripto statuti dicatur numerata.

Vnde iam breuiter respondeo ad difficulta- 11
tem, vt quemadmodum Ecclesiæ Cathedralis, capitulum, sede vacante, nequit sopprimere canonicatus, vt docent Chuchus *in tit. moral. lib. 2. tit. 9. num. 87.* Azor. *inst. mor. part. 2. lib. 3. cap. 38. quæst. 9.* Monaldus *cons. 41. num. 5.* Aloysius Riccius *in praxi rerum fori Ecclesiæ, p. 4. res. 535.* Mo-

12 neta *de destribut. quotid.part.* 12. *à num.* 17. † Vbi
num. 121. idem dicit de visitatore, seu admini-
stratore loco capituli Cathedrali Ecclesiæ va-
canti dato de quo Barbosa *de canon. c.* 21. *n.* 112.
13 † Qui *d. cap.* 3. *num.* 24. colligit, vt nec Vicarius
Episcopi, vel capituli, sede vacante eam sup-
pressionem facere possit, etiam in casibus, vbi
posset Episcopus, cuius est vicarius secundùm
Monetam *dict. c.* 12. *à num.* 129. Garciam *de bene-
ficiis part.* 12. *c.* 2. *n.* 69. Stephan. Gratian. *discept.
forens. c.* 278. *num.* 35. Sbrocium *de officio vicarij
lib.* 1. *quæst.* 116. *num.* 9. Rebuffus *in praxi benef. tit.*
14 *de forma vicariatus num.* 102. † Ita nec capitulum
per se queat augere numerum canonicatuum,
quia vt iam diximus hoc pertinet, vel ad solùm
Papam, vel ad capitulum simul cum Episcopo,
& non aliter.

15 Ex quod fit vt possit quis vltra nnmerum ca-
nonicorum, dummodo non sit certus authorita-
te Papæ in canonicum recipi, sine præbenda, Pa-
normitan. *hic num.* 30. *& in cap. relatum num.* 2. *de*
16 *præbend.* Azor. *lib.* 3. *p.* 2. *institut. moral. c.* 11 *q.* 3. †
Vbi addit in quibusdam Ecclesiis Germaniæ
Italiæ, ac Galliæ, solere iuuenes, dum literis
operam dant in collegium canonicorum coopta-
ri, & admitti, quibus tamen præbenda statim
non datur, sed postea, cum aliqua earum cano-
nico, & possessore vacat, qui etiam *quæst.* 6. tenet
quod sine præbenda possunt plures in canonicos
recipi addens etiam, vt qui sic fuerit receptus
extra nnmerum, appellatur supernumerarius, vt
docent Abbas, & Felinus *hic*, Moscon *de Ma-
iest. militant Ecclesia lib.* 1. *c.* 15. *de Eccles. Cathedr.
pag.* 292. vers. *si aliquis*: & prædictam conclusio-
nem probat etiam *hic* Barbosa *n.* 16. cum eodem
Panormitano *num.* 50. *& in dicto cap. relatum n.* 2.
& in cap. dilectus 1. *&* 2. *de præb.* & cum Azor.
supra cap 11. *dict. quæst.* 3. qui ambo addunt ex
Ludouico Romano *cons.* 447. receptum vltra
numerum spe futuræ præbendæ habere benefi-
cium: sic Azor. *ibi q.* 4.

17 Ad aliam quæstionis partem an prædictis
canonicis supernumerariis succurratur ex fru-
ctibus mensæ capitularis, & quia hæc difficultas
pendet à dictis *infra* in vers. *ad vltimam*; ideo hîc
non tracto.

18 Ad secundam quæstionis partem an quando
numerus canonicorum Ecclesiæ collegiatæ, au-
getur mediante nouâ fundatione, cogantur ca-
nonici antiquæ fundationis nouos admittere
cum eisdem conditionibus in noua fundatione
19 contentis, an verò aliàs adiicere possint. † Et
pro doctrina aduertendum est iuxta iuris regu-
las, quod capitulum cum authoritate Episcopi
potest statuere circa res suæ Ecclesiæ, glossa *in
c.* 1. verbo *statutum de verb. signif.* Doctores *in
c. cum omnes, & in c. cum accessissent hoc tit.* Abbas
in c. 1. *num.* 14. *de his, quæ fiunt à maiori parte ca-
pituli*, potissimumque habere locum quando
agitur de iis, quæ ad solos canonicos spectant, &
dum de ipsorum dumtaxat præiudicio agitur,
20 Seraphinus *decis.* 707. *num.* 4. † Et sic concludunt
Rota *decis.* 375. *num.* 2 *part. recent.* Beltramin. *ad
Alexand. Ludouicis decis.* 175. Franciscus Ton-
dutus *variar. quæst. c.* 68. *part.* 1. *num.* 4. *&* 5. ca-
pitulum statutum facere posse, per quod anti-
quus Ecclesiæ status retinetur, vel si ad illum
21 redditur. † Et ex eadem Rota *decis.* 21. *numero
secundo, part.* 2. *recens.* vt capitulum generali-
ter cum authoritate Episcopi possit statu-
ta condere in his omnibus, quæ concernunt
Ecclesiæ statum.

Vnde Franciscus Tondutus disputans de quæ- 22
stione hac *d. quæst.* 68. *p.* 1. iuxta casum cuiusdam
testatricis, quæ auxerat duos canonicatos in col-
legiata quadam cum onere curæ animarum ait
à num. 11. vers. *hic*, & *num.* 52. *&* 53. vt cum in eo
concurreret antiqua fundatio, quæ curam ani-
marum canonicis tribuebat, itemque in noua
idem concurreret, quæ canonicos eodem onere
grauabat, optimè actum fuisse, vt capitulum
semper curæ præeminentiam obtineret, illius
verò exercitium, quod omnibus canonicis de-
mandatum erat per solos canonicos vtriusque
fundationis vltimo loco per obitum, impetran-
tes fieri deberet. Et cum ibi non ageretur de
commutanda dispositione fundatricis, sed de
alterandis, scilicet illius qualitatibus acciden-
talibus, quod fieri potuit authoritate Episcopi
interueniente Mohedan *decis.* 1. *de iure patrona-
tus*, Riccius *collect.* 1270. *in* 2. *limit. p.* 4. Moneta
de commut. vltimar. voluntatum c. 5. *num.* 316. non
obstare quod à capitulo, consentiente Episcopo
alteraretur, seu modificaretur in aliquo testatricis
duos canonicatus supernumerarios addentis, vo-
luntas, cum id de iure possit, etsi non mutari, vt
debent intelligi iura pugnantia, iuxta quæ tra-
dunt Mohedan *dicta decis.* 1. *de iure patron.* Bar-
bosa videndus *de officio Episcopi allegat.* 83. *à n.* 5.
Tondutus *d. n.* 12. iuxta plura, quæ ego dixi *sub
cap.* 16. *de foro compet. quæst.* 3. vbi *an relicta Ec-
clesiis, vel in aliud opus pium, possint ab Episcopo
commutari.*

Ad tertiam quæstionis partem an Episcopus 23
possit erigere collegiatam, vel addere nume-
rum, &c. Et in hac quæstione breuiter respon-
dendo dico pro parte negatiua stare Riccium *in
decis. Curiæ Archiepiscopal. Neapol. p.* 3. *decis.* 66.
vbi dicit non posse Episcopum creare nouos
canonicos: sic ex doctrina Baldi *cons.* 91. *n.* 10.
lib. 1. Bursati cum aliis *conclus.* 27. *n.* 4. *& cons.* 110.
n. 6. Pro affirmatiua sententia vt Episcopus possit
nouum constituere canonicorum numerum, &
collegium, nouasque creare dignitates docet
Ioannes Maria Nouar. *in quæstionibus forens. p.* 1.
q. 24. *num.* 4.

Et addit vt in tali casu vt Episcopus possit in- 24
signare supradictos canonicos signo illo, quod
vulgò dicitur *armatica*, seu *Cappucio*, vel *Zam-
barda*, sine aliqua sedis Apostolicæ licentia, &
pro sua opinione citat Zerolam *in praxi Episco-
pali*, verbo *Episcopus quæst.* 17. Seluam *de benef.
p.* 2. *quæst.* 23. *num.* 16. refert Diana *part.* 3. *tract.* 6.
miscel. 2. *res.* 38. & ego primæ sententiæ potius
accedo; etsi per doctrinam iam adductam in
vers. *ad secundam*, possem secundam amplecti,
vt meritò concludunt Rebuffus *in praxi benefi-
ciar. tit. de erect. collegiata*, Fuscus *de visitat. lib.* 2.
c. 1. *num.* 6. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *num.* 112.
Riccius *dicta decis.* 66. *part.* 3. Filiucius *de bene-
ficiis c.* 3. *num.* 115. Rota apud Paulum de Ru-
beis *decis.* 99. *num.* 9. *tom.* 3. *diuers. alias p.* 7. *recent.*
Masobr. *in sua praxi habendi concursum præludio* 2.
dub. 1. vt censuit sacra concilij congregatio in
vna conuersana 27. Iunij 1626. prout refert
Lotherius *de re beneficiaria lib.* 1. *quæst.* 14. *n.* 49. † 25
Quod dicit verum Barbosa *de iure Eccles. part.* 2.
c. 6. *de Ecclesia Colleg. num.* 5. vbi sic tenet contra
aliquos non contemnendæ authoritatis Episco-
pum posse erigere parochialem Ecclesiam in

colle

Digitized by Google

collegiatam, vt per textum *in c. quoniam de vita, & honest. Clericorum*, vbi Abbas antiquus *num.* 1. Ioannes Andreas Butr. *num.* 2. Panorm. 2. & 6. qui attestatur de communi, quos retuli, & visa est sequi Rota in Pegien. vnionis 12. Maij 1625. coram Concinn, & Nicolaus Garcia *de beneficiis part.* 12. *c.* 5. *num.* 4. dum dixit aliquandò Ecclesiam erigi in Collegiatam pee
26 Episcopum, licet fieri soleat authoritate Papæ. † Est enim dicendum vt non possit Episcopus sua ordinaria potestate erigere collegiatam cum nouis canonicis, licet queat nouos addere antiquis iuxta doctrinam dicti vers. *ad secundam*: & sic in hoc casu respectu additionis, existimo intelligendos esse Nnuarium, & alios adductos,
27 non inquam erectionis nouæ. † Nec obstat textux *in dicto cap. quoniam de vita, & honest. Clericor.* dum dicit quod potest Episcopus, si facultates Ecclesiæ sufficiunt statuere certum numerum Clericorum, qui viuant, & compellere contradictores ad hanc obseruantiam, non obstante appellatione, quia vt iam vides, textus ille agit solùm de constituendo numero Clericorum in Ecclesia iam fundata, quod est diuersum.

28 Ad quartam quæstionis partem an cannnicus vltra numerum receptus amittat canonicalia iura, seu recipiat distributiones quotidianas, & iam supra in vers. *ad primam* dixi conducibilia; etenim Corsetus in singulari verbo *d. c. quoniam de vita, & honest. Clericorum n.* 3. dixerunt quod ille, qui est supra numerum si admittatur in collegio, non gaudeat beneficio collegij: sic per illum textum quod verum est etiam in casu nostro, si vt iam dixi non exprimatur à Papa in mandato de recipiendo, vt sit cum plenitudine: tunc receptus vltra numerum non habeat ius canoniæ, veloti Stallum io choro, vocem in Capitulo, & aliàs omnes prærogatiuas, quibus cæteri canonici gaudent, vt dixerunt Lælius Zechius *supra dict. c.* 24. *de Repub. Ecclesiastica, de canon. num.* 4. dicto vers. *causa verò*, Barbosa *de canonicis dicto c.* 3. *sub n.* 15. qui secus sic recepto dari omnia canoniæ iura, si à Papa mandetur recipi vltra numerum cum plenitudine iuris cannnicalis cum expressa Papæ derogatione de certo canonicorum numero.

29 Et confirmatur quia quando à Papa impetratur canonicatus, qui sit supra numerum, debet id in litteris exprimi, & aliàs impetratio non valeat vt docent Pauinus *de potest c. sede vacante, præludio* 5. *num.* 15. Hozeda *de incompatibilit. benef. part.* 1. *c.* 12. *num.* 6. quod declarat Gratianus *disceptat. forens. tom.* 5. *c.* 867. *à num.* 1. & *à num.* 11. nisi admissio facta esset sine præiudicio antiquorum canonicorum, Menoch. *cons.* 1279. *num.* 21. & 22. Anton. Fabricius *in praxi benef. lib.* 2. *Rub. de titulo, & in titulat. num.* 30. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *quæst.* 3. & 4. Moneta
30 *de distribut. quotid. p.* 2. *quæst.* 1. *à num.* 5. † Vbi *num.* 10. limitat vt non procedat, vbi consuetudo sit quod canonici ita vltra numerum recepti, non habeant iura canoniæ, nisi prius fuerint installati, quia tunc consequentur ad limites installationis iura canoniæ, sic vt si solum fuerint installati in choro consequantur ea, quæ sunt Chori; etsi fuerint installati in capitulo, habeant ea, quæ sunt capituli.

31 Iterum facit quia vbi cannnici sunt priuilegiati super numero certo, & postea aliquem recipiunt supra numerum, nō possint vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem supra numerum constituere, docent Lælius Zech. *dict. c.* 4. *de canonicis* vers. *causa verò* ex Abbate *in c. pro illorum de præb.* & ait Barbosa *dict. c.* 3. *de cann.* 16. vt illud absque dubio procedat, vbi Papa sciens Ecclesiam esse receptitiam, non numeratam, de ea prouideat, velitque prouisionem valere, nihilque esse quin prouisio teneat probans *in c. ex parte ad finem*, vbi Hostiens. *num.* 3. vers. *in dices* de concessione præbendæ. Rota *in Syracusana canonic.* 1. *Decemb.* 1623. coram R.P.D. Piroci, cuius meminit Lotherius *de re benef. dict. lib.* 1. *quæst.* 14. *num.* 31. † Quia *à num.* 32. subdit 32
in his passim admitti resignationes, quia licet talia beneficia, vtpote vacationis non videantur resignabilia, & etiam ex causa permutationis, Gonzalez *ad regul.* 8. *chancel. glossa.* 9. §. 3. *num.* 19. nihilominus tamen si fiat de hoc mentio, Papa validè ex huiusmodi causa prouideat, & prouisio sustineatur, vt docent idem Gonzalez *d* §. 3. *n.* 20. & 23. Lother. *d. q.* 14. *n.* 34.

Dubitabis pro complemento quæ differentia 33
sit inter Ecclesiam receptitiam, & numeratam. Ad quod breuiter respondeo ex iam dictis *à n.* 1. etenim Ecclesia numerata dicitur, vbi est constitutus canonicorum numerus certus, de quibus dictum, receptitia quando ille numerus certus deficit, & de hac dico *infra in c. dilecto* 25. vers. *præterea de præb.* vbi Doctores communiter affirmant, quod canonicus in Ecclesiis receptitiis propriè non dicitur habere successorem, nec eius canonicatus vacare dicitur, sed confestin quod titularis decedit, supprimatur, expiret, & cesset, Anton. Rague *de voce Canonicorum in capitulo quæst.* 22, *num.* 1. Cardinalis Mantica *decis.* 229. *num.* 2. Gonzalez *in regula* 8. *Cancellaria* glossa 9. §. 3. *num.* 9. & 10. Nicolaus Garcia *de beneficiis part.* 11. *c.* 2. *num. vltimo*, Lother *de re beneficiaria lib.* 1. *quæst.* 14. *num.* 16. & fuit dictum in Syracusana *canonicatus* 1. Februarij 1623. coram R. P. D. Pirouano, Cardioalis Tuschus *pract. concl. part.* 6. *concl.* 470. *num.* 2. Petrus Barbosa *in l. filiusfamilias* §. *fin. n.* 28. *ff. soluto Matrim.* Augustinus Barbosa *in d. c. dilecto n.* 4.

Sed hæc resolutio intelligitur quoad dispo- 34
sitionem de tali canonicato, vti reseruato, nisi Papa concederet gratiam illum impetranti, facta mentione quod Ecclesia, vbi cannnicatus illa existebat non erat numerata, quia tunc sustinebitur talis gratia, non ex vi vacationis, aut reseruationis vllius, sed ex intentione Papæ volentis remouere obstaculum nonvacationis, & prouidere perinde, ac si caoonicatus verè vacasset; sic Barbosa *de canonicis d. c.* 3. *sub num.* 8. Gonzalez *dicto* §. 8. *à num.* 23. vbi *num.* 26. subdit in hoc casu posse procedere opinionem Flaminij Parisij, & aliorum tenentium canonicatum Ecclesiæ non numeratæ posse resignari.

Ad vltimam quæstionis partem an canonicus 35
supernumeratius recipiat in Ecclesia quotidianas distributiones, fiatque earum Dnminus, & tractans hoc punctum Barbosa *hîc sub n.* 16. sub distinctione loquens, videtur quod ipse *de canonicis c.* 21. dum agit *canonicus quis distributionum quotidianarum sit capax*, & postquam *num.* 12. dicit quod canonico dispensato in ætate, competit ius percipiendi quotidianas distributiones vt alij cannnici, quia *c.* 4. *sess.* 22. *de reformat. & clem. vt ij de ætate, & qualitate*, locum noo habent in impedito defectu ætatis, nec inlegitimè

dispen

dispensaro, sed solùm in negligente, & nolente
ex glossa verbo *legitime in dicta clem. vt ij*, & ex
36 aliis vt ibi expendit † ait *ibi n.* 13. vt non mo-
do illis, qui sunt de numero canonicorum per-
tinet ius percipiendi quotidianas distributio-
nes, sed etiam supernumerariis, & creatis cum
expectatione præbendæ, Ludouicus Gomez *in
tract. de gratiis expectat, num.* 28. Staphil. *de for-
ma expectat for.* 1. *num.* 8. & 12. Holeda *de incom-
patibilit. beneficior. part.* 1. *c.* 12. *num.* 7. per textum
nostrum.
37 Et videtur esse ratio quia canonici recepti
vltra numerum, habent statim omnia iura cano-
niæ, veluti stallum in choro, & vocem in capi-
tulo, & ob id possint eligere, & esse delegati
Papæ, & habere prærogatiuas omnes, quibus
cæteri canonici gaudent, sicut tradunt hic Do-
ctores, Ludouicus Gomez *de gratiis expect. n.* 35.
& 38. Staphil. *dict. forma* 1. *à num.* 2. Toleda *dict.*
38 *c.* 12, *num.* 6. † Nisi esset consuetudo quod cano-
nicus non possit administrare iura canoniæ, nisi
prius fuerit installatus, vt in textu nostro Do-
39 ctores, & Ripa *num.* 187. † Vel nisi etiam quis
sit receptus in canonicum, non simpliciter, sed
cum hoc quod sit supernumerarius, nam tunc
constat quod canonici noluerunt frangere nu-
merum, & ius integrum de nouo creare iuxta
textum *in d. c. dilecto* 25. *de præb.* sed solùm illi
dare quoddam ius extraordinarium, & præpa-
ratorium ad futurum ius integrum obtinendum,
Abbas *hic num.* 31. *in fine*, Felin. *num.* 23. vers.
hanc conclusionem, Ripa *num.* 188.
40 Itaque idem Barbosa *hic sub dicto n.* 16. in vers.
an autem, postquam dicit, vt in hac difficultate
sedanda, plures casus distinguet Menochius
cons. 1179. *num.* 7. & regulam cum limitationibus
ponat Moneta *de distribut. quotid. part.* 1. *q.* 1. *n.* 4.
concl. 3. breuiter (circumscripta consuetudine
cuiuscumque Ecclesiæ, quæ primas in hac re
sibi vindicat partes, Franciscus Marcus, qui alios
cumulat *decis.* 1045. *num.* 4. *part.* 1. Felinus *hic di-
cto num.* 23. *in fine*, Moneta *dict. q.* 1. *num.* 10.) ipse
Moneta ait, aut receptio soluit numerum & hoc
casu distributiones deberi, aut non soluit, &
non deberi affirmat; nam sicut primo casu rece-
ptus ex ea receptione consequitur omnem com-
moditatem lucrandi distributiones, ex rationi-
bus bene ponderatis per Castrens. *cons.* 170.
lib. 1. *num.* 1. ita in secundo casu nullam commo-
ditatem consequatur, sed habeat tantùm ius ven-
tosum quoddam; & hoc esse totum illum, quod
docuit Abbas *in c. dilectus num.* 10. *de præbendis*,
vbi melius Ancharranus *num* 6. & 8. & bene
agens Tondutus, *de quæst. benef.* 111. vbi de mul-
tis ad hanc materiam expectantibus ex eodem
Barbosa *d. c.* 3. *à num.* 11. *de canonicis* Lotherio *de
re beneficiari dicta lib.* 1. *quæst.* 19. *num.* 46. & 47.
Moneta *de distribut. p.* 2. *c.* 1. *à num.* 9. Menochio
cons. 1179. *à num.* 21. & per totum consilium,
vbi breuiter repetit de iuribus, quæ competunt
canonicis supernumerariis *à num.* 8. iuxta di-
stinctiones propositas, & protestationem anti-
quorum.
41 Quod si dubites quando intelligatur solui
numerum, vel non solui, respondet Barbosa *hic
sub dicto num.* 16. in vers. *intelligitur*, ex doctrina
Castrensis *d. cons.* 170. *sub n.* 2. *in vltima col.* vers.
præterea non videtur id intelligi cum verbis, vel
facto declaratur: nam si verba deficiant non sit
existimandum receptionem factam esse animo
soluendi numerum; & sic cæteris iam receptis
præiudicandi; & ad coniecturam facti recurren-
dum esse, quæ in assignatione loci in choro, &
installatione, in capitulo consistit, tunc enim ait,
vt demum habeatur pro canonico, etiam quoad
percipiendas distributiones quotidianas, sic vt
aliter non reputetur possessor, vt eleganter con-
suluit Castrensis *cons.* 365. *lib.* 1. *n.* 3.
Nisi fortè in eo etiam declarasset capitulum 42
se non intendere frangere numerum, sed cum
tanquam simplicem supernumerarium habere,
quia censetur illi dumtaxat constituere quod-
dam extraordinarium, vt iam est dictum ex Ab-
bate *d. num.* 31. vers. *aut canonici*, & Felin. *n.* 13.
vers. *hanc conclusionem limita*, & ita distinguen-
tem addo Lotherium *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 19. *à
num.* 42. Anton. Faber *infra*, Holedam *de incom-
patibilit. benef. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 6. Mandosium
regul. 9. *Cancellar. quæst.* 10. *num.* 5. latè Stephan.
Gratian. *discept. forens. cap.* 867. *n.* 8. Menochius
cons. 1179. *à n.* 7.
Ex his dubitabis num habeat plenum ius ca- 43
noniæ, & quotidianarum distributionum lu-
crandi ille, quem Papa mandat simpliciter recipi
in Ecclesia, in qua est certus numerus canoni-
corum, nec derogat certo numero, aut non man-
dat recipi cum plenitudine iuris canonicalis: &
respondeo cum Abbate *hic num.* 32. Ripa *n.* 189.
Lother. *vbi supra*, Barbosa *de canonicis dict. c.* 21.
num. 15. verius esse vt non habeat prædictum
ius. † Quod si Papa receptionem mãdauit cauen- 44
do eam fieri *cum plenitudine iuris canonicalis*; vel
fortasse *in c. dilectus, & in c. proposuit de concessione
præbendæ*, longè plus consequuturum receptum
canonicum dixit Barbosa *d. c.* 21. *de canonicis sub
num.* 15. & quod sic etiam partem in distributio-
nibus quotidianis, & fructibus super excrescen-
tibus, quam in iam simplicis mandati de reci-
piendo, consequeretur, vt docent Anton. Faber.
in praxi benef. lib. 2. *tit. de titulo & in titulat. n.* 30.
Barbachinus *de Episcopo part.* 3. *num.* 22. Azor. *in-
stit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *quæst.* 3. & 4. §. 19. † 45
Nam verba illa *cum plenitudine iuris canonicalis*,
includunt distributiones quotidianas, quas per-
cipient canonici supernumerarij, qui mandantur
recipi cum dicta clausula, Felinus *hic num.* 23.
vers. *sed vbi Papa*, Stephanus *d. c.* 867. *num.* 6.
qui *num.* 11. limitat quando admisso facta fuit
sine præiudicio antiquorum canonicorum, quod
numeris sequentibus multis comprobat funda-
mentis, Lother, *d. lib.* 1. *de re beneficiaria lib.* 1.
q. 19. *à num.* 48. & ad propositum multa viden-
da dixit Anton. de Burrio *hic.* † Et Moneta *p.* 2. 46
de distrib. q. 1. *n.* 20. subdit canonicos Ecclesia-
rum non numeratarum, de quibus meminit tex-
tex *in d. c. dilecto de præbendis*, Capaces esse quoti-
dianarum distributionum.
Ex his infero ex Castrensi *dict. cons.* 170. *lib.* 1. 47
num. 1. vers. *hæc omnia* & Francisco Tonduto
quæst. & resol. benef. p. 1. *c.* 68. *num.* 13. quod quando
numerus canonicorum augetur: tunc canonici
nouæ fundationis non debeant lucrari distribu-
tiones quotidianas de communi massa capitoli,
quando canonici primæ, & antiquæ fundationis
in limine receptionis nouorum protestati sunt,
quod nouos admittebant sine præiudicio iurium
suorum, † rationem reddentes quia antiqui ca- 48
nonici de adiunctione nouorum, non debent
tristari, & dolere ne pro laudibus decantandis
canant illud *multiplicasti gentem, & non magnifi-
casti*

caſti lætitiam, & ne retrahantur ipſi à Diuinis,
quia durius eſt illis perdere, de eo quod recipe-
re conſueuerunt, quàm pro nouis nihil reci-
pere.
49 Vnde etiam infertur quod noui canonici, qui
ex mera voluntate veterum recepti ſunt non
habeant quod conquerantur, vt dicit Caſtrenſ.
50 *d.conſ.* 170.*lib.*1.† Et Tuſchus *littera D.concl.* 514.
num. 12. & 13. ait quod multum acquirunt no-
ui dum admittuntur ad lucrum mortuariorum
candelarum, cereorum, & pecuniarum, quæ di-
ſtribuuntur ſingulis abſque damno, & diminu-
51 tione antiquorum.† Et addit Tuſchus poſt Ca-
ſtrenſem *d.conſ.* 170. *col.* 2. verſ. *ſuper ſecundo*, &
per totum, vt iſti noui canonici, etiam ſine præ-
iudicio veterum admiſſi, licet non participent de
mortuariis præteritis capitulo, debeant partici-
pare de mortuariis futuris capitulo relictis, quia
ipſi ſunt de capitulo, & licet fiat in hoc aliquod
præiudicium antiquis, quia aliquid minus per-
cipiunt; tamen ius publicum priuato eſſe præfe-
rendum, vt ſequitur Tondutus *d.c.* 68.*n.* 14 & 15.
52 & hæc de canonicis nouæ fundationis. † Qui-
bus adiungo dicta *quæſtione ſequenti.* Ex quibus
intelligetur cum ſuis limitationibus ea regula,
quam Calderinus, Imola, & Felinus, ac Ferrata
hic num. 9. ponunt dicentes quod canonicus vltra
numerum receptus iura canonicalia non amittit
eamque ponunt Bernard. Diez *regula* 69. Fede-
ricus de Senis *conſ.* 291 .*quia in præſenti* 4.*col.* ver-
bo *an iſti recepti*, Paul de Caſtro *d. conſ.* 176. *Viſo
puncto contra ſcripto*, *vol.* 1. Felin. *in c.conſtitutus
de reſcriptis* verbo *item an de iure num.* 37. qui ter
53 limitat hîc. † Et ex prædictis diſtinctionibus
non obſtant Bart. *in l. ſi duos* §. *grammatici n.fin.
ff. de excuſat. tuter.* conſetur in ſingulari verbo
ſupernumerarios contrarium tenentes, quos ad-
mittit Gratianus *regula* 56. in caſu primæ limi-
tationis Felini *hic*.

QVÆSTIO II.

An vt caoonici noui participeot de emolumentis Capituli, debeant acceptare coofenſum aotiquorum canooicorum cum ſuis qualitatibus : & an differant canooici ſupernũmerarij à Canonicis ex ooua fundatiooe aggregatis. Et an noui Canooici concurraot io laudemiis, & aliis diſtributiooibus, non antea diuiſis, ſeu mortuariis, & ſimilibus cum canonicis antiquis & quomodo amittatur facultas optandi: vbi plura de optione: & an Caoonicus ſuccedat Canonico io hooore, & onere : & in fructibus antiquo Canonico debitis ?

S V M M A R I V M.

1 *Canonici noui ſi non adimplent conditiones, cum quibus ab antiquis recepti ſunt, non erunt participes emolumentorum prouenientium ex antiqua fundatione, exemplificatur*, n. 4.

2 *Ius alteri quæſitum non cenſetur derogatum ex quacunque conceſſione concedentis.*

3 *Implere tenetur pro parte ſua, etiam in minimo agens ex actu reciproco.*

4 *Decimæ quæ ſpectant ad Canonicos certæ Eccleſiæ, non cenſentur illis ablatæ; eo quod iura animarum ſint a tali Eccleſia diſmembrata, & applicata alteri Eccleſiæ.*

5 *Canonici ſupernumerarij fruuntur omnibus iuribus canonicalibus, vt dicitur ſub* q. 1.

6 *Canonici ſupernumerarij habent ius eligendi, cum eligere ſit fructus poſſeſſionis; & hoc, ſiue authoritate Papæ, aut capituli, fuerint recepti, ſuntque ad electiones vocandi.*

7 *Canonia cauſa competit habere vocem in Capitulo, exercitium verò non niſi ſubdiacono.*

8 *Canonici nouæ fundationis differunt à ſupernumerariis; quia illi dicuntur aggregati Capitulo cum plenitudine iuris, & admiſſi ad omnia* d.n.7.& 12. *non ſic Canonici ſupernumerarij recepti ſimpliciter, niſi cum plenitudine iuris Canonicalis, vt* n. 9.

9 *Canonici aggregati, illico recipiunt iura canonicalia, niſi ex parte canonicorum veterum fieret proteſtatio, aut negaretur conſenſus ad emolumentum &* n. 10.& 12.

10 *Optandi facultas competit Canonicis aggregatis inter fructus qui ipſi exceptione adiudicantur, &* à n. 19. *late; item & de mortuaria futura, & alia numeris ſequentibus.*

11 *Laudemium participat Canonicus ex noua fundatione admiſſus, quod ſoluitur poſt eius receptionem.*

12 *Canonici noui ex noua fundatione ſimpliciter admiſſi participant, non ſolum de mortuis, ſed etiam de Capitulo, relictis, & non diſtributis, & omnia debita capituli, vt* num. 13. *alia de fructibus nondum diſtributis* à n. 14.

14 *Fructus non diſtributi, annis elapſis, ſunt diſtribuendi inter antiquos canonicos viuentes, & receptos ex noua fundatione, cum noui canonici teneantur ſubire alia onera, vt* n. 15. 16. 17. & 18.

17 *Canonici noui ex noua fundatione tenentur ad onera, quæ imponuntur Capitulo, etiam ſi præterita reſpiciant.*

18 *Hæredes canonicorum demortuorum non participant debita præterita, nondum ſoluta, quæ applicantur, non vt ſingulis, ſed capitulo, vt capitulum.*

19 *Optandi Prabendas ius non à iure communi, ſed à conſuetudine eſt introductum, à iure approbata* n. 20. *vide* n. 17.

21 *Statutum, & conſuetudo in materia optandi attenditur etiam, dum quæritur, vtrum coadiutor ſuccedat in Præbenda, vel prædio per Coadiutum optato, &* n. 30.

22 *Optioni locus non eſt in beneficiis Pontifici reſeruatis, nec in beneficiis iuris patronatus laicalis, vel mixti, niſi adſit conſuetudo, nec in reſignatione facta in manibus Papæ; ſecus ſi Papa contulerit in vim ſimplicis reſignationis, vel per priuationem, vt* n. 23.

24 *Optio non datur in beneficiis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum, à die notitiæ vacationis.*

25 *Optio in beneficiis ceſſabit. in quacumque prouiſione apponantur clauſula prægnantes, vbi qualiter.*

26 *Optio cadit in beneficiis per obitum vacantibus, non ſi per reſignationem, aut permutationem, & fit gradatim* n. 44.

27 *Optari poteſt Præbenda nondum vacans ex ſpeciali conſuetudine ſuper hoc inducta.*

28 *Optan*

28 *Optandi consuetudo aduersus prouisos Apostolicos valet, vt aliqui testantur; & sic consultius esse, vt apponatur specialis derogatio iuris optandi, quæ facilè conceditur in Cancellaria, vt* n. 29.

30 *Optata prabenda transit in Coadiutorem sicut Canonicatus.*

31 *Clausula* cum iuribus, & pertinentiis *non comprehendit separata, & non annexa canonicatus in materia optionis.*

32 *Coadiutoria in materia optionis in multis differt à resignatione, cum illa dicatur vacare per obitum, non sic resignatio; & quod Coadiutor succedit in annexis, non in separatis. Quid in Domo, vel prædio,* d. n. 31. *vbi quod recurritur ad statutum Ecclesiæ.*

33 *Optandi ius prius competit antiquioribus canonicis, quàm iunioribus, & hoc non semel, sed quoties casus euenerit, modo, aliud non obstet, vt* n. 34.

35 *Antiquior, & maior in optione Prabendæ, dicitur ille, qui diutius in Ecclesia militauit, & qui fuit prior in possessione; licet sit in prouisione posterior* n. 36.

36 *Antiquiores ætate possunt in optione præferri, stante consuetudine, vel maioris ordine.*

37 *Antiquiores Canonici possunt, si velint meliores Prabendas, cum vacant optare, suis relictis.*

38 *Optio poterit etiam fieri de minori Prabenda, relicta maiori, vbi ex aliqua causa sit magis grata.*

39 *Antiquior non censetur is, qui cum prius esset Canonicus, postea mutauit Prabendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem; sic vt alter secundo receptus, præferatur in optione.*

40 *Antiquior non dicitur ille qui per Cameram Capit possessionem iis, qui postea eam ceperunt per se ipsos vel per Procuratorem.*

41 *Canonicus, qui prius ad possessionem Capitulariter receptus est, & in pacifica possessione præcedentia, est præferendus antiquæ fundationis Canonico posterior receptus in optione.*

42 *Optare nequeunt alias Prabendas Canonici, qui vocantur* de officio, *vt Doctoralis, Magistralis, scripturarius, & Pœnitentiarius, nisi transirent, ad alios Canonicatus cum suo onere officij, vt* n. 43.

44 *Antiquior Canonicus optans vacantem cum Canonicatu Prabendam, intrat ad optandum proximus antiquior Prabendam à primo potante relictam & sic de aliis sequentibus.*

Optio gradatim semper fieri debet intra eundem gradum, & ordinem, nisi aliter alicubi decretum sit statuto, aut consuetudine, d. n. 44. & *iuxta cuiuslibet Dignitatem* n. 46. *vbi quando optet Portionarius.*

45 *Fieri de iure simpliciter dicitur id, quod per consuetudinem fit.*

46 *Portionarius non optat Prabendam aliquam vacantem, donec primo Canonici optent; etsi sint minus antiqui.*

Optandi ius ad Prabendas non amittunt, qui ex consuetudine non optat, d. n. 46.

47 *Optare nequit Prabendam vacantem aut Portionem, ille qui per aliquem corporis defectum, seu vitium, repellitur ab ordinibus illi annexis fallit in aliis vitiis, vbi etsi ante receptionem ordinari, aut beneficiari non deberet tamen iam receptus non expellitur vt* n. 48. & 49.

40 *Clericus iam receptus in Ecclesia aliqua Cathedrali ad beneficium non repellitur, eo quod postea cæcus factus sit.*

50 *Optandi iure num priuetur peccator notorius, seu priuet irregularitas præcedens receptionem ordinum, aut beneficij.*

51 *Optare prohibetur excommunicatus publicus, & notorius, quoties in optione requiritur titulus, & noua collatio. Quid in suspenso, & interdicto ibi, &* n. 53.

54 *Optare potest absens, etiam per Procuratorem; etsi Procurator non habeat ad id speciale mandatum, si constitutus est libere; item ex generali mandato, vel si sit negotiorum gestor, vt hic.*

55 *Optare nemo impeditur, quamuis habeat reseruatum beneficium ratione optionis dimittendum, putà ex eo, quod fuerit subcollector, aut Papæ familiaris.*

56 *Optare potest, etiam ille, qui consensit imponi pensionem super Canonicatu, aut Prabenda possessa, nisi ex fraude fecisse præsumatur, veluti, si consensisset, quando de proximo sperabat optare, vel esset infirmus. Et quis pensionem soluat* n. 57. 58. & 59.

57 *Pensionem soluere beneficij, aut canonicatus dimissi ab optante alium, qui optat, si adhuc remanet cum primi titulo; si cum optat de nouo, acquirit titulum spiritualem* n. 58. *quem iustificare debet* n. 59.

60 *Portionarius v.g. quartæ partis, si optauit dimidiam portionem, deinde integram, & postea appareat de vitioso titulo, aut nullo primæ non sustinebitur in integra portione optata, nisi tueatur triennali possessione, vel alio nouo titulo, &* n. 61.

61 *Optans canonicus iunior Canonicatum maiorem, Portionarius dimidiam portionem, & alter de nouo sit prouisus in quarta portionis dimissæ, si contingat vt Canonicatus optatus euincatur; tunc quilibet restituitur ad pristinam Prabendam (nisi scienter optauerint) & nouiter prouisus manebit sine quarta illa portione, &* n. 62.

62 *Error primi gradus optionis, qui successiuè est causa in pluribus gradibus, primo restituto, & cæteri restituuntur.*

63 *Optare Prabendam benè potest Canonicus, nondum in sacris constitutus, cum ius optandi procedat ex Canonia, & Prabenda, non ex voce capituli.*

64 *Optio Canonicatus, aut Prabēda, debet fieri intra viginti dies, à die verisimilis scientiæ vacationis, ad quam admittuntur antiquiores suo ordine, qui dies currunt simul omnibus optare volentibus, vbi vt non currat ignorantibus* n. 65. & 68. & n. 69. *vbi quid si transeant dies optandi, &* n. 70.

66 *Optandi tempus non currit ex ficta notitia, nec ignorantibus, sic vt impeditis competat restitutio in integrum.*

67 *Optandi tempus dierum viginti potest restringi per capitulum ad duos, vel tres, vel prorogari per duos alios dies.*

69 *Tempus transactum, quod alicui datum erat ad eligendum, si non eligat, facit, vt transeat electio in alium.*

70 *Canonicus antiquior, qui differt optare intra legi*

mum tempus, præstat iuniori actum optandi in euentum, quo senior, aut antiquior non optet in tempore.

71 *Optandi statutum, seu consuetudo, debent esse, vt minus lædant iuri communi. Et num consuetudo talis improbetur* n. 72. *cum aliis.*

72 Cap. fin. de consuetudine lib. 6. *dum loquitur de consuetudine optandi. &* à n. 10. & 19. *cum aliis, item*, & à n. 73.

73 *Optandi consuetudo non dicitur contra ius, sed præter ius, & quando contra ius* n. 74. & 75. *vbi de vtroque casu*, n. 76. & 77. 78. *vbi latè distinguitur.*

79 *Optandi consuetudo, quando est contra ius, non introducitur, nisi spatio annorum quadraginta, si secundum ius per decem: idem si præter ius cum aliis.*

80 *Consuetudo optandi, vt inducatur requirit scientiam Episcopi, & patientiam, seu eius, ad quem spectat collatio, vbi sumus in consuetudine decem annorũ; nõ sic in quadragennaria, nec requiritur, vt fuerit iudicio contradictorio.*

81 *Possessio omnium iurium censetur adempta in beneficialibus per actus particulares a causa vniuersali procedentes.*

82 *Possessio non acquiritur in iuribus prohibitiuis, nisi à die prohibitionis cum acquiescentia.*

83 *Optandi facultas, nec amittitur, nec acquiritur per cessationem illius, qui poterat optare. Est enim hoc ius facultatiuum, quod non amittitur per non vsum.*

84 *Prebendæ seu proprius Prebendalia ad ius optandi consistunt in temporalitate mera, & nuda, quæ permutari valent absq; labe simonia.*

85 *Annexio Prebendarum Canonicatibus singulis, quæ solet fieri; alia est perpetua, alia temporalis per illam prædium annexum non reuocatur; in eaque est optio permissa, interueniente authoritate superioris, vt* n. 86. & 87.

87 *Annexio temporalis est ea, quæ benè se compatitur cum ipso iure optandi, cum sit merum ius temporale subiectum canonicatui, cui annectitur.*

89 *Canonicus succedit canonico in honore cum distinctione* remissiuè, *&* n. 90.

91 *Canonici vnde dicantur, & in quot species diuidantur* remissiuè.

92 *Cathedrales, & collegiales Ecclesias, quis possit erigere, & in eis Canonicatus instituere* remissiuè.

1 AD primam difficultatis partem, suppositis iam *dictis q.* 1. respondeo breuiter quod si noui canonici non obseruent conditiones, sub quibus ab antiquis admissi fuerunt, non teneantur antiqui eos nouos participes facere emolumentorum prouenientium ex antiqua fundatione, quia ab is sine ipsorum consensu auferri non possunt, cum iam affecta fuerint de mensa eorum.

2 Et est ratio quia per quancumque concessionem non censetur derogatum iuri alteri iam quæsito, vt ad alium sine eius consensu transferatur: sic docent Gratianus *discept. forens. d. c.* 867. videndus *à n.* 37. Franc. Tondut. *p.* 1. *q & resolut.*
3 *benef. c.* 68. *n.* 21. *&* 22. † Et probatur ex textu post legatum *ff. de his quibus, vt in dignis, & ex L. cum proponas* 21. vbi glossa, & Doctores *C. de pactis*, vbi cauetur quod agens exactu reciproco tenetur implere pro parte sua, etiam in minimo.

Vnde bene fuit decisum in Rota; vt patet 4
dec. 419. *p.* 1. *recent.* quod licet iura animarũ fuissent dismembrata ab Ecclesia sancti Iuliani, & applicata Ecclesiæ S. Ambrosij; tamen decimæ quæ spectabant ad canonicos S. Iuliani non censerentur illis ablatæ, stante expressa reseruatione iurium ipsius capituli: & sic fieri ait Franc. Tondutus *d. c.* 68. *in fine*, vt ex eadem ratione si Canonici antiqui non consentiant nouæ huic erectioni, remaneant apud eos iura antiqua capituli, quia non consentiebant, nisi noui canonici obseruarent conditiones sub quibus consensus
prædictus fuerat. † Ad secundam quæstionis par- 5
tem, etiam suppositis quæ adduxi sub *d. q.* 1. *à n.* 1. & in vers. *ad vltimam*; non vt respondeam ad dubium, an differant canonici supernumerarij, à canonicis ex noua fundatione aggregatis, aduerto quod canonici supernumerarij fruũtur omnibus iuribus canonicalibus, sicut & cæteri ex Felino
hic n. 23. latè *sup. q. præced.* † Et quia eligere fru- 6
ctus est possessionis; ideo cum isti sint in possessione, debent habere potestatem eligendi, idque non obstante, noua dote huiusmodi canonicatibus tempore nouæ fundationis assignata, quia non per hoc excludendi sunt ab aliis emolumẽtis, & fructibus canonicatus, Seraphinus *dec.* 98. vers. *non obstat n.* 2. idem Franc. Tondut. *d. q.* 11. *à n.* 4. dicit ita procedere, siue authoritate Papæ, siue authoritate capituli fuerint recepti; & quòd habent vocem in capitulo, etiam in electionibus, & ad eas vocandi sint, Federicus de Senis *cons.* 290. *quia in præsenti col.* 3. vers. *an isti recepti*, de quo etiam inquirit remissiuè, etsi non resoluat Barb. *hic n.* 17. ex glossa *vltra numerum*, vers. *hîc quæri potest vtrum isti, qui quotidie recipiuntur vltra numerum, habeant vocem in electione Episcoporum, & aliorum prælatorum*: & citat pro resolutione Firmian. *de elect. p.* 2 *à num.* 21. Biax. *in directorio elect. p.* 1. *cap.* 17. Riccium *in praxi aurea, ref.* 263. Ant. Raguci *de voce canonicorum in c. q.* 1. *n.* 2. Moneta *de distrib. quotidiana p.* 2. *q.* 1. *n.* 5. & alios etiã *in pastor. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 3. *n.* 23. quæ poteris exornare ex dictis, quæ dixi *sub c. cum Ecclesia Sutrina de causa possess. & prop.* 3. vbi electio Episcoporum, quibus antiquitus competebat de capitulo.
Item supposito hîc ex eadem glossa ibi *nec qui-* 7
cumque habet canoniã, habet vocem in capitulo; quod habere vocem, & locum in capitulo competit ratione canoniæ, exercitium verò non competere nisi subdiacono, vt docent Moneta *de distrib. quotid. d. p.* 2. *q.* 20. *n.* 1. Barb. *hic n.* 18. iam ad dubium vides quæ adsit differentia inter prædictos Canonicos supernumerarios, qui dicuntur propriè illi, de quibus iam longè *q.* 1. ab illis, qui sunt canonici nouæ fundationis, qui non possunt dici supernumerarij, sed aggregari capitulo cum plenitudine iuris, & admissi ad omnia priuilegia, &
emolumenta, iura, & præeminentias aliorum. † 8
Vt bene aduertit Gratian. *discept. forens. d. c.* 867. *n.* 5. *&* 9. intelligendo semper hæc procedere quando pro parte capituli nulla facta fuit reseruatio, & protestatio, pro vt non fuerat facta in causa, de qua Franc. Tondutus *d. p.* 9. *& resol. benef. c.* 68. & facta fuerat in causa Grat. *d. c.* 867. *à n.* 11. vbi etiam aduertit Franc. Tondut. *d. c.* 112.
num. 12. *&* 13. † Igitur ego clarius dico cano- 9
nicos supernumerarios, simpliciter receptos non consequi stallum in choro, nec vocem in capitulo, aliaue iura, & commoda, nisi constituantur cum clausula iam dicta *q.* 1. explicata

T cum

cum plenitudine iuris canonicalis, &c. de cuius ef-
fectibus ad propositum *ibi* dixi, & repetit idem
Franciscus Tondutus *d.c.*111. *à n.*8. vt explicet
quæ antea scripsit *d.c.*68. sed canonicos ex noua
fundatiune, qui vocantur aggregati, illicò ea re-
cipere etiam simpliciter, nisi ex parte aliurum
veterum canonicorum fieret protestatio, aut oe-
garetur ad emolumenta consensus.

10 Et confirmatur quia, cum fructus spectent ad
possessorem, *c. querelam* 24. *de elect. c. consultatio-
nibus de iure patron. c. cum olim de causa possess. &
prop.* sequitur etiam vt ad illos canonicos de
nouo fundatos, traoseant omnia iura, & fru-
ctus, inter quos vtique facultas optandi annu-
meratur, vt *infra* dico, stante quod sine vlla re-
seruatione, aut protestatione reseruatoria iu-
rium fuerunt recepti, ex his quę iam dixi *d.q.*1.
de canonicis noua fundationis, de quibus Fraoc.
Tundutus sic loquitur *d.c.*111.*n.*6. & vberius *d.
c.*68.*à num.*15. & de quibus iam dixi cum eo, &
cum Tuscho, & Castrensi *cons.*170.*col.* 2. vers.
super secundo, quod isti canonici noui etiam sine
præiudicio veterum admissi participant de mor-
tuariis futuris capitulo relictis, quia ipsi sunt de
capitulo; & patet ex dictis *in vers. sequenti*

11 Ad tertiam quæstionis partem, suppositis iam
adductis, quæ competunt Canonicis supernu-
merariis, aut ex noua fundatione admissis, qui
dicuntur aggregati, dico breuiter, quod si inter
capitulum, & emphyteutam fuerit conuentum
super laudemio soluendo, si nouus reperiatur
Canonicus aote solutionem, hic participet etiam
de laudemio, quia iospicitur tempus solutionis,
& agitur de summa debita Capitulo. Et sic fieri
vt omnes, qui tempore solutionis sunt de Capi-
tulo, debeant habere partem, vt video quotidie
practicari in Ecclesiis Cathedralibus, & in hac
Vallisoletana: ita Surdus *cons.*84 Burg. *de laudem.
p.*1.*inspect.*7.*n.*28. Franc. Tondutus *d.c.*68.*n.*20.
12 † qui in vers. *imo* ait quod canonici noui quam-
uis ex noua fundatione capitulo adiuncti, dum
simpliciter admissi fuerũt ad omnia emolumen-
ta, non habent quod cunquerantur, quia partici-
pant non solùm de mortuis, sed etiam de omni-
bus capitulo relictis, aut capitulo debitis, &
oon distributis, cum antiqui cauonici oullam de
his protestationem fecerint, imo voluerint par-
ticipes fieri eos omnium iurium particularium
iuxta casum, de quo loquitur idem Tondutus *to-
13 to illo c.*58.*à n.*1. † Dicens in eo omnia debita ca-
pituli inter ipsos, & alios diuidenda esse & licet
loquantur de canonicis eiusdem fundationis in
locum mortuorum subrogatis: tamen procedere
ratione eadem in istis canonicis de nouo funda-
tis, & ad omnia iura capitularia sine protestatio-
ne de nouo admissis.

14 Ita Tondutus, qui occasione horum *à n.*16.
*d.c.*68. disputabat de dubio, an fructus non di-
stributi, annis elapsis, sint distribuendi inter an-
tiquos Canonicos, seu illorum hæredes, an vero
inter nouos, quamuis sint omnes canunici nouę
fundationis. Et quia hoc dubium satis explicari
valet ex his, quæ latè dixi *infra in c. quia v.*15. *de
iudiciis q.* 16. vbi *an Prælati successor teneatur ad
pensiones decursas tempore sui prædecessoris: quod in
aliis beneficiatis, & in capitulo sede vacante.* Et ma-
gis io terminis ibi *q.*17. vbi egi de illa, *ad quem
spectent fructus beneficiorum tempore vacationis, &
quomodo diuidantur inter successorem, & heredes
beneficiati prædefuncti*; vbi *quid de pensionibus &*
quid hodie de praxi Hispaniæ. † Iam nunc ex 15
eodem Francisco Tonduto *d.q.*68.*à n.*16.17.18.
& 19. Calderino *cons.*21. *de præben. fine, alias* 241,
Cardinali Tuscho *littera O concl.*131. *num.*11.
& 12. Gonzalez *ad regul.*8.*Cancell. glossa* 37.*n.*26.
& 27. Nicolao Garcia *de beneficiis p.*3.*c.*2.*n.*429.
Rota *decis.*322.*n.*9.*p.*4.*recent. tom.*2. *& decis.*576.
*n.*29. *&* 30.*p.*4.*recent. tom.*3. dicendum est de iure
fructus illos esse diuidendos inter nouos cano-
nicos, noo inter antiquos, quamuis sint omnes
eiusdem fundationis illi ooui † quia sicut cano- 16
nici noui tenentur ad onera, ita etiam emolu-
menta quæ debeotur capitulo noo exacta de-
beantur ipsis nouis Canonicis per modum di-
stributionis, quando oon fuerunt exacta tempo-
re Canonicorum præteritorum, etiam si tempus
illorum respiciat, quia singularibus canunicis
non sunt debita, sed ipsi capitulo.

Et confirmatur quia ex eodem fundamento 17
Canonici noui tenentur ad ooera, quæ impo-
nuntur Capitulo, etiamsi præterita respiciant.
Et ratio est quia debita vel credita, quæ sunt
Capituli, nec respiciunt particulares personas
Canonicorum, etiam si noui accesserint, deben-
tur semper capitulo, quod non mutatur. † Et 18
ob id dicunt Tuschus, Gonzalez, & Garcia re-
lati distribui inter caoonicos tempore solutio-
nis, vel exactionis existentes, & id quatenus
tunc tales canonici sunt de capitulo, vt post
Calderinum decidit Rota *dict. decis.*322. *num.*9.
*p.*4. quod intelligunt eadem Rota *dict. decis.*576.
*dict. num.*29. *&* 30. post Calderinum *supra*, &
Tondutus *dicto cap.*68. *num.* 19. *de distributioni-
bus, quæ consistunt in massa glossa*, quia si canoni-
cus moriatur ante illarum diuisionem, facta oon
acquiruntur illius hæredibus, sed accrescere ca-
pitulo & diuidi inter caoonicos tempore diui-
sionis existentes, quia non sunt singularium per-
sonarum, sed capituli; qui casus videtur esse
diuersus à casu, de quo loquutus fui *in d.c. quia
v.d.q.*17. Et magis pro hoc dubio faciunt quæ
dixi *ibi d.q.*16.

Ad quartam quæstionis partem quomodo 19
amitatur facultas optandi, vt respondeam duxi
prius aliqua de hoc iure, præmittere quod ius
optandi præbendas, & canonicatus, non à iure
communi, sed potius à consuetudine est indu-
ctum, Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancellariæ glossa* 34.
*num.*11. Moneta *de option. canon. cap.* 2. *quæst.*1.
*num.*1. Barbosa, & Doctores *in c. fin. de consuetu-
dine lib.* 8. & per illum textum nouissimè Fran-
ciscus Tondutus dixit *p.* 1. *quæst. benef.* 110. *n.*1.
cum Moneta adducto *in dict. cap. fin.* ius optan-
di non nisi iuris dispositione, sed Ecclesiarum
dumtaxat consuetudioe à iure approbata, vel
statuto, vt dixit etiam Moneta *supra c.* 2. *à n.*49.
Milis *in suo repertorio* verbo *consuetudo*, & *statu-
tum*, Gigas *de pœnis quæst.*63. *num.* 8. Barbosa *in
dicto cap. fin. num.*29. Qui omnes, & multis alij
per eos latè agendo, & explanando tractant hoc
punctum. † Et quia potest esse dubium, an hoc 20
optandi ius competetus in fructibus præbendæ
& canonicatus; sic vt supernumerarius canoni-
cus, vel nouiter receptus, & aggregatus habeant
optandi ius in canonicatus vacatura, respondeo
quod sic ex proximè adductis sub vers. *ad tertiam*
ex regula textus *in d. c. querelam* 24. *de electione,
d. c. consultationibus de iure patron. dict. cap. olim
de causa possess.* Franciscus Tondutus *dict. c.*111.
*num.*6.

Igitur

21 Igitur statutum, & consuetudo à pari procedunt in materia optionis, glossa *in d.c.fin.* in verbo *consuetudo*, Rota Romana apud Caualer. *decis.* 134. *n.* 1. Tondutus *d.c.* 110. *n.* 16. qui *n.* 15. ait quod statutum, & consuetudo attendi debet, dum quæritur vtrum Coadiutor succedat in
22 præbenda, vel prædio per Coadiutum optato.† Qui *à n.* 6. cum aliis multis ait quod optioni locus non est in beneficiis summo Pontifici reseruatis, nec in beneficiis iuris patronatus laicalis,
23 vel mixti, nisi adsit contraria consuetudo. † Et quod nec sit optioni locus in resignatione facta in manibus Papæ in fauorem; secus si Papa contulerit in vim simplicis resignationis, vel per priuationem; *ibi* Tondut. *n.* 11. & 12. qui *n.* 9. & 10. expcodit rationem, quia nonnulli probant in beneficiis resignatis, vel permutatis, optioni locum non esse ex eo nempe, quia tunc non vacat, sed in resignatarium transfertur: alios casus, & prædictos tractant abundè Barbosa, & alij *in d.*
24 *c.fin. de consuetudine.*† Nec in beneficiis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis, Moneta *supra q.* 3. *n.* 106. Barbosa cum Franc. Marco, & Azor. *in d.c.fin. n.* 18. nec in beneficiis, seu præbendis in curia, seu apud sedem vacantibus Semonet *de reseruat. benefic. quæst.* 45. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. Flamio *de resignat. in lib.* 2. *q.* 50. *n.* 7. Gigas *de pension. q.* 65. Barbosa cum aliis *n.* 15.

25 Et addit Franciscus Tondutus *in d.c.* 110. quod in quacumque prouisione Apostolica, clausulæ prægnantes apponantur, cessabit optio *ibi n.* 17. Franc. Marcus *decis.* 1271. *n.* 2. *p.* 1. Parisius *lib.* 2. *c.* 50. *n.* 8. Petrus Gregor. *de benef. c.* 39. *n.* 4. & idem Tondutus *n.* 18. cum Moneta *tractatu de optione c.* 8. *num.* 11. ait id à nonnullis intelligi in prouisionibus per summum Pontificem proprio motu factis, non in iis, quæ fiunt ad petitionem alterius, quia in his requiritur derogatio specialis.

26 In beneficiis verò per obitum vacantibus, non per resignationem, aut permutationem cadit optio, Tondutus *d.c.* 110. *n.* 8. & quod vacatio requiritur ad optionem ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam, Moneta *d. tract. de*
27 *optione c.* 3. *n.* 151. & 155. † Vbi obseruat ex speciali consuetudine super hoc inducta posse etiam præbendam non vacantem optari Barbosa *in d.*
28 *c.fin n.* 14. † Et ad quod valida sit optandi consuetudo aduersùs prouisos Apostolicos, testantur, Moneta *d.c.* 8. *de optione n.* 11. ex Oldrado *cons.* 783. *n.* 1. & Franc. Tondut. *d.c.* 110. *n.* 19. qui
29 *n.* 50. ex Paris. *de resignat. lib.* 50. *n.* 8. † ait quod vt omnis tollatur difficultas consultius erit vt apponatur specialis derogatio iuris optandi, quam se nunquam vidisse denegatam, testantur ex Addent. ad Paris *d.n.* 8. Et sic ait *ibi* Tondutus quod in Cancellaria facilè conceditur dero-
30 gatio iuris optandi. † Et *n.* 27. ait vt quemadmodum canonicatus transit in Coadiutorem; sic & præbenda per eum optata, Lotherius *de beneficiaria lib.* 2. *c.* 23. *à n.* 35. Garcia *de beneficiis p.* 4. *c.* 5. *n.* 118. quidquid in contrarium dixerit Gonzalez, quem etiam reprobant Lother; & idem Tondut. *supra n.* 57. videndus *à n.* 21. vbi agit de illis, quæ obseruanda sunt, dum quæritur, vtrum coadiutor succedat in optione facta per coadiu-
31 tũ.† Vbi *n.* 52. quod clausula *cum iuribus & pertinentiis, &c.* non comprehendit separata, & non annexa Canonicatui, & *n.* 23. 24. 25. & 26. quod in materia optionis magna est differentia inter coadiutoriam, & resignationem, cum illa, vt iam dixi, dicatur vacare per obitum, non sic resignatio; & quod ob id per coadiutoriam, dum succedit Coadiutor, dicatur beneficium vacare per obitum; & quod Coadiutor succedit in annexis Canonicatui, sed non in separatis, & quod annexio quamuis non sit perpetua, & tamen rei spiritualis; ideoque succedat Coadiutor, veluti si agatur de præbenda, vel præstimonio Canonicatui annexo, non autem de domo, vel prædio separato à canonicatu, Garcia, Lother, & Tondutus *supra* reprobantes Gonzalez. † Veluti si 32
agatur de optando domum canonicalem, docent Gemin. Archidiacon. Butrius, & alij, item & Barbosa *in d.c. fin. de consuetudine n.* 55. ex glossa ibi *quod antiquior canonicus possit mutare domum*, vt quod domus canonicalis possit optari, Moneta *dict. tractatu de opt. c.* 3. *à num.* 7. Rebuffus *de pacificis possessoribus num.* 140. Et notabis quæ breuiter de hoc puncto refert Barb. *in cap. fin. de consuet. lib.* 6. *n.* 10. vbi videtur amplecti doctrinam Gonzalez: de quo dubio latè videndus agit Moneta *de opt. cap.* 4. *q.* 6. *à n.* 139. & *num.* 158. Et dum ageret Tondutus *d.c.* 110. *à num* 15. dicit in hoc puncto recurrendum esse in primis ad statutum Ecclesiæ, vel illius ex notatis per textum *in dict. c. fin.* legendus *n.* 16. 17. 18. 19. 20. & 21.

Ex his dubium facies, quibus competat optandi ius, & breuiter respondeo ex *d.c.fin. de consuet.* 33
quod regulariter hoc ius prius competit antiquioribus, quam iunioribus, docent Moneta *tract. de opt. c.* 4. *q.* 1. *n.* 15. Barb. *in d.c.fin. n.* 3. idem *n.* 27. in glossa *antiquiores d.c.fin.* verſ. *non ætate, sed tempore*, notat quod ius optandi spectat ad antiquiorem non ætate, sed receptione, vt per Rotã *decis.* 6. *n.* 2. *de consuet. in antiquis*, & *decis.* 411. *n.* 2. *part.* 1. *diuers.* Gonzalez *in d. regula* 8. *Cancel.* § 3. *proem. à n.* 12. Moneta *d. tract. à n.* 15. † vbi ait cum 34
Bellam. *dec.* 529. prædictam doctrinam in tantùm procedere, vt huiusmodi antiquiores vigore statuti, aut consuetudinis de optando, non semel dumtaxat, seu pro prima vice, sed quoties casus euenerit, modo aliud non obstet possint optare cum hîc actus sua natura sit iterabilis, seu repetibilis.† Etenim ille dicitur maior, & antiquior in 35
optione præbendæ, qui diutius in Ecclesia militauit, Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 114. *n.* 5. quidquid dicat Tiraq. *in præfat. primogenior. n.* 110. 129. & *sequenti*, & *n.* 151. † quare Gonzalez *d. glossa* 34. 36
n. 49. Barb. *in d.c fin. n.* 58. & 30. dicunt antiquiorem esse ad effectum optionis illũ, qui fuit prius in possessione, licet sit in prouisione posterior. Etsi reuera stante consuetudine, tunc poterunt in optione præferri antiquiores ætate, vel maiores ordine: sic Doctores per glossam *in d.c.fin.* verbo *antiquiores*, verſ. *idem si esset consuet.* vbi Barb. *n.* 30. Moneta *d. tract. de opt. c.* 4. *q.* 1. *à n.* 18. vbi *c.* 2. *q.* 1. *n.* 1. & Franc. Marc. *dec.* 1258. *n.* 2. *p.* 1. Barbosa cum Azor. *in d.c.fi num* 31. *in d. glossa* verſ. *nota* dicunt quod consuetudo ista innititur æquitati Canoniæ.† Item & in verſ. *meliores*, notant Barb. *n.* 32. 37
Tiraq. *in præf. de primog. n.* 187. quod antiquiores Canonici possunt, si velint, meliores præbendas, cum vacant optare suis relictis.

Imo & per eandem glossam in verſ. *quod si in* 38
tali Ecclesia, notant *ibi* repetentes Monet. *de opt. c.* 3. *q.* 7. *à n.* 135. Nauarr. *con.* 4. *de rebus Ecclesiæ*

non alien. Rom. *consf.* 221. Franc. Marc. *d. dec.* 1258. *n.* 4. Rota *decis.* 5. vers. *praeterea de consuet.* vt fieri possit quod optio sit de minori præbenda, relicta maiori, vbi ex aliqua causa sit magis grata.
39 Item est notandum, vt notat Moneta post Pa-
risium *de optione c.* 5. *q.* 1. *n.* 12. quod antiquior non censetur ille, ac proinde præferendus nouit qui cum esset Canonicus, postea mutauit præbendam, & canonicatum per impetrationem, & collationem sed præferri debeat ille qui post primam illius receptionem ante tamen secundam receptus fuit in canonicum.
40 Et idem Moneta *d. c.* 5. *n.* 12. *&* 13. tractat vt nō
sit antiquior ille, qui per cameram possessionem capit iis, qui postea eam ceperunt per se ipsos,
41 vel per procuratorem, vbi videbis † sed illud est
certum quod canonicus, qui prius ad possessionem capitulariter receptus fuerat, & erat in pacifica possessione præcedentiæ, sit præferendus antiquę fundationis canonico posterius recepto in optione: sic Gonzalez *in regul.* 8. *Cancel.* §. 3. *proemial. n.* 23. & multis sequentibus ad trad. *in c. fin. de consuetudine n.* 6. Moneta *de opinione c.* 4. *q.* 1. *n.* 11. *&* *c.* 5. *n.* 2. Franc. Tondutus *p.* 1. *q. & resol. benef. n.* 7. sic probans ex adductis per eum *d. c.* 110. *num.* 5. quæ sunt nempe dicta de præferendo anti-
42 qoiori. † Dubium verò est an aliqui optare ne-
queant, & respondeo quod Canonici, qui vocantur *de officio*, veluti Doctoralis, Magistralis, Scripturarius, & Pœnitentiarius nequeāt aliàs optare præbendas, vt docent Gonzalez *d. glossa* 34. *à n.* 78. Barb. *in d. c. fin. de consuet. lib.* 6. *n.* 13. Nauarr. *consf.* 14. *de rebus Ecclesiæ non alien.* aliàs *consf.* 21. qui loquitur in specie de Pœnitentiario.
43 Sed quia Moneta videtur sentire aliter *d. tract.
de opt. q.* 1. *à n.* 11. existimo id procedere quando taliter præbendis illis collatis annexum est officium cuiuslibet, quod transferens se ad aliam nō affectatam quilibet eorum iam tunc desineret esse præbendatus de officio, secus inquam si trāsiret ad quamlibet aliam præbendam cum suo onere officio patrocinandi lites vt Doctoralis, prædicandi vt Magistralis, legendi vt Scripturarius, audiendi confessiones vt Pœnitentiarius, in hoc enim casu, quia credo consuetudine, aut statuto procedere posse, poterunt isti Canonici, si sint in possessione antiquiores aliis optare & ita credo practicari in Ecclesia Cordubensi vel saltim circa optanda beneficia quę solent ibi optari per antiquitatem possessionis cuiusque Cano-
44 nici. † Etenim notandom est quod inter Canoni-
cos, seu præbendatos receptos ad optandum, debet seruari gradus, nam antiquiore optante vacantem cum canonicatu præbendam, tunc intret sequens in gradu antiquior ad optandum, quam aliter magis antiquior dimiserat, & ildem alter sequens optet etiam præbendam aliam ab hoc secundo dimissam, & sic de cæteris: ita docent Gonzalez *d. glossa* 34. *in regula* 8. *Cancellarien. n.* 15. Barbosa *in d. c. fin. de consuet. lib.* 6. *n.* 7. Doctores *ibi* in verbo *gradatim*, Moneta *de optione c.* 5. *q.* 1. *n.* 15. vbi *n.* 16. disputat an optio semper gradatim debeat fieri intra eundem gradum, & ordinem, & credo quod sic, nisi aliter statuto, aut cō-
45 suetudine esset alicubi decretum † quia vt docet
Tiraq. *in tract. de mort. decl.* 7. *in præfation. n.* 5. *&* *glossa in d. c. fin.* vers. *de iure*, vt id de iure simpliciter dicatur fieri, quod per consuetudinem fit. Alia congerit Barb. *de canon. c.* 30. vbi *n.* 12. addit quod ita gradatim debet fieri, vt si vnus non optet sequens in antiquitate optet, ex *d. c. fin.* & Moneta *c.* 5. *n.* 14. quia vt ait Gonzalez *d. glossa* 34. *n.* 15. optionis natura est vt successiuè vnus præbendatus, seu beneficiatus post alium prout quisquā antiquior est gradatim ascendat. † Et idem 46
Gonzalez *numeris sequentibus*, Capicius *dec.* 134. *n.* 4. & Barb. cum Barrelo *d. c.* 30. *n.* 13. inferunt vt stante statuto, seu consuetudine, quod canonicatum vacantem optet antiquior portionarius intelligi debet postquam canonici optauerint, vel de optimo canonicatu per Moderniorem canonicum ratione dictæ optionis dimisso canonici, qui habent facultatem optandi præbendas ex consuetudine non optando non amittant prædictam facultatem. † Notandum est etiā quod ne- 47
qoit optare præbendā vacantem, aut portionem ille, qui propter aliquod corporis defectum, seu vicium repellitur ab ordinibus illi annexis: sic Barb. *in d. c. fin. de consuet. n.* 9. Moneta *de optione d. c.* 4. *q.* 6. *à n.* 109. Et ad hoc corroborandum adiunges quæ dixi *infra in c. fin. de temporibus ordinat.* vbi *de nonnullis delictis, ob quæ quis ad ordines nequit ascendere.* † Tamen qui alios patitur cor- 48
poris defectus, etsi iuxta quæ dico *infra de corpore vitiatis ordinandis, vel non*, non deberent ad ordines ac beneficia admitti, sed iam recepti, & antiquiores, non est cur repellantur à iure optandi
† sicut non repellitur Clericus, qui cæcus factus 49
est, postquam beneficium in Ecclesia aliqua Cathedrali, vel collegiata obtinuit; & ex eadem ratione idem dici debet de surdis, mutis, & aliis similibus post, corpore vitiatis: sic docent Barbosa *in d. c. fin. sub d. n.* 9. & ante eum Moneta *de opt. d. c.* 4. *n.* 117. *&* 126.

An autem peccator notorius, sit arcendus ab 50
optione: & an irregularitas præcedens receptionem ordinum, aut beneficij impediat quoque optionem: & licet idem Moneta *dict. cap.* 4. *q.* 6. *de opt. n.* 128. teneat de primo casu, vt non sit arcendus ab optione, & *ibi n.* 136. dicat vt minimè optare possit, nihilominus pro meliori tractatione applicabis quæ notaui *in d. c. fin. de tempor.
ordinat.* † Dubium etiam est an si quis canonicus 51
portionarius, vel beneficiatus sit excommunicatus, suspensus vel interdictus, possit ad optionem nouæ prębendæ admitti. Et licet crederem quod sic de excommunicato tollerato, nec Clerici publico percussore, de quo debent intelligi affirmatiuè respondentes, vt sunt Gigas *de pensionibus q.* 63. *num.* 15. Gemin. *in dict. c. fin. de consuet. in fine.* Franc. *n.* 6. Barb. *n.* 8. Gomez *de spectat. n.* 60. Rota *decis.* 5. *in fine de concessione præbendæ in nouis*, *&* *decis.* 8. *de sententia excommunic. in antiquis* Vgolinus *de cens. tab.* 2. *c.* 13. §. 1. *n.* 15. Sayrus *in simili tract. lib.* 2. *c.* 6. *n.* 13. Moneta *de opt. d. c.* 4. *à n.* 20.

Ego tamen id non admitto, quoties optatur titulus præbendæ vacantis, veluti cum portio-
narius optat canonicatum, vel Canonicus di- 52
gnitatem, aut aliàs, vbi requiritur in optione noua collatio, quod verum est de excommunicato, vt docent in terminis etiam Gonzalez *in d. reg.* 8. *Cancel. dict. c.* 34. *num.* 65. *&* *à num.* 72. Suarez *tom.* 2. *de censuris disp.* 13. *sect.* 1. *num.* 19. optimè D. Ant. Ricciul. *de iure personar.* extra gremium Ecclesiæ existentium *lib.* 4. *cap.* 11. *per totum*, cum multis Nicolaus Garcia *de beneficiis p.* 7. *c.* 13. *à n.* 48. Moneta *d. c.* 4. *post n.* 30.

Quod admitto in suspenso, seu interdicto per illa, quæ late dixi *infra in c. cum bona* 8. *de ætate,
& qualitate ordinand. q.* 1. melius *q.* 2. *&* 3. vbi *de* 53
excom

Digitized by Google

excommunicato, aut suspenso, siue interdicto, quibus
conferuntur præbendæ, aut beneficia & quæ sit inter
illos differentia, & videbis, Barbosam in terminis
c.30 de canonicis per totum, & hoc in puncto n.18.
54 Et quod absens optare possit resoluunt Do-
ctores per textum in d.c.fin.de consuet.lib.6.verbo
per alios, Moneta tract.de optione cap.4.q.3.à n.31.
Barbosa in tract.de canon.c.30.n.14. Gonzalez d.
glossa 34.n.123. qui etiam dicunt, vt queat per
procuratorem optare; etsi procurator non ha-
beat ad id speciale mandatum, qui tamen sit con-
stitutus cum libera, Moneta d.c.4.à num.55.& à
n.58.subdit quod si procurator habeat generale
mandatum, vel sit negotiorum gestor optet no-
mine meo, & ego ratam habeam optionē, valeat.
55 Notandum est verò quod nemo impeditur
optare quamuis habeat reseruatum beneficium
ratione optionis dimittendum, putà ex eo quod
fuerit subcollector, aut familiaris Papæ, aut ex
alia quacumque, & illud durante officio, aut fa-
miliaritate obtinuerit, Gonzalez dict. glossa 34.
56 n.41. Cardosius consil.120.n.fin. † Item & quam-
uis habeat præbendam super cuius fructibus
ipse voluntariè consensit pensionem reseruari
ad fauorem alterius; eo quod vtitur iure suo, nisi
esset aliqua fraudis coniectura, veluti quod ideo
consenserit quod de proximo optare sperabat,
vel infirmus esset, Gonzalez d. glossa 34. à n.43.
& 44. Barbosa d.c.30.de canon.n.16.& 17. & Pu-
teus decis.155.lib.3.
57 Sed in hoc vltimo puncto dubium est quis
debeat soluere pensionem, & videtur dicendum
cum March.de comis.p 1.§.2.n.64.pag.588.cano-
nicum optantem canonicatum, habentem præ-
bendam annexam, teneri soluere responsionem
58 super canonicatu optato, iam impositam. † Ta-
men videtur clarius sub distinctione responden-
dum, an fuerit dimissus titulus canonicalis, &
alius optatus, aut potius fuerit simpliciter di-
missa præbenda, id est prædium, vel portio præ-
bendalis assignata canonicatui retento eodem ti-
tulo. Et in primo casu ait Gigas de pension. q.63.
n.8. vt procnldubio is teneatur pensionem sol-
uere qui optauit dimissum. In secundo autem ca-
su non teneatur qui dimissam optauit, sed qui di-
misit ex quo retinuit sibi eundem titulū, illam-
que præbendam spiritualem, super qua fuit pen-
sio reseruata: sic Gonzalez ex Rota d. glossa 34.
n.47.vers. fuit quoque Anton. Fabric. in suo C. tit.
de sacro sanctis Ecclesiis dif.96. Mantica dec.279.
à n.1. Seraphin. dec.1419.n.4. Moneta de distribut.
quotid.p.3.q.8.n.15. & 16. & de optione can. c.7.
q.3.concl.3.ex n. 33. Rota in lucana pensionis 29.
59 Ianuarij 1618. coram Vbald. senen. † Vnde ait
Barbosa d.c.30.sub n. 17. in fine ex Puteo dec.196.
sub n.1.vers. ex cuius dictis, lib. 2. & ex Rota dicta
Lucana pension. vt vbicumque is qui dimisit sub
hoc prætextu, vult euitare onus huiusmodi pen-
sionis, teneatur ipse iustificare, quod fuerit opta-
ta præbenda spiritualis & sic nouus titulus.
60 Et quod si dubitatur quid faciendum si vnus
fuit prouisus de vna quarta portione, cuius vigo-
re optauit, & ascendit ad dimidiam, & postea ad
integram portionem, & postquam declaratur
quod collatio facta de quarta est nulla, vel quia
erat reseruata, vel ex alio defectu, an debeat etiam
priuari integra portione, quam habet, & Gonza-
lez d.glossa 34.n.92. Barb.d.c.30.de canon.n.16.af-
firmatiuè respondent, quod sic nisi triennali
possessione, vel alio nouo titulo se defendat, quia
sublato antecedente, & fundamento tollitur cō-
sequens. † Et ambo ex hac fere ratione inferunt 61
quod si vnus canonicus iunior, optauit canoni-
catum maiorem, & integer portionarius optauit
dimidiam portionem, & de illa quarta portione
dimissa fuit, vnus nouiter prouisus, & post ali-
quod tēpus euictus fuit canonicatus primo loco
optatus, quia erat reseruatus, seu ex alia causa af-
fectus, tunc iste canonicus, & reliqui omnes de-
beant gradatim restitui ad locum, & beneficium
ratione dictæ optionis dimissū, nisi scienter ma-
lè optassent; & quod sic prouisus de quarta por-
tione, debeat remanere sine illa, & inanis pereat.
in c.si benef.20.de præb.lib.6. † Vbi Ancharran.no- 62
tab.8.n.fin.& Franc.n.4.notāt quod quando adest
error in primo gradu, & ille est causa erroris suc-
cessiuè in pluribus gradibus primo restituto ad-
uersùs secundum restituitur, secundus aduersùs
tertiū, & tertius aduersùs quatrū, & sic de singu-
lis ita alij. † Iterū notabis vt quāuis canonicatus 63
qui non est in sacris vocem in capitulo non ha-
beat clem.2.de ætate, & qualitate, Concilium Trid.
sess.22.de reformat.cap.4. tamen quod bene possit
optare præbendam, ac si esset in sacris, si statutū
vel consuetudo contraria nō obuiet cū hic actus
optandi competat ex canonia, & præbēda non ex
voce capituli, docent Gratian. discept. forens.10,t.
c.482.n.21. Gonzalez d.glossa 34.n. 128. Moneta
de optione c.4 q.5.à n.71. glossa & Doctores in d.
clem.2.de ætate verbo in capitulo. † Inquires iam 64
intra quod tempus debeat optare canonicus, seu
præbendatus antiquior, ad quod breuiter respō-
deo, quod optio debeat fieri intra viginti dies à
die verisimilis sciētiæ vacationis glossa in verbo
viginti de cōcessione præbendæ, Zerola in praxi Epi-
scopali verbo canonia §.7. Gonzalez d. glossa 34.
n.75. Barb.de canon.d.c.30.n.5.& in c.fin.de cōsuet.
n.21.per textum ibi vers. per viginti dies dumtaxat,
Moneta c.4.à n.1. Franc.Marc. dec.delphin. 1058.
n.5.addētes ad Mohedan dec.297.littera B. Franc.
Tondutus d p.1.q. benef.c.110. n.5. † Et quod ad 65
eam dimittuntur antiquiores ordine iam relato,
& quod currunt simul omnibus optare volenti-
bus: sic Doctores in d.c fin.verbo dumtaxat, vbi
glossa Gonzalez d.glossa 34.n.76. Moneta d.tract.
de opt.c.6.n.11.sed non currere tempus prædictū
ignorantibus, Tiraq.de retractu linag.§.35. glos-
sa 4.n.14. Moneta d.c.6.n.18. vbi addit n.21.quod
ad hoc vt currat hoc tempus ad optandum, non
sufficit ficta illa notitia, de qua in clem. vnica §.
cæterum de concessione præbendæ. † Et n. 39. firmat 66
probabile esse quod si ij omnes, qui optare debe-
bant, iustè impediti fuerint durante tali impedi-
mento illud tempus iis non currat, & n.34. ait
quod vbi etiā ipso iure currit illud tēpus optan-
di adhuc cōpetat tam minoribus ex causa ætatis,
quàm absentibus, aliisue iustè impeditis in inte-
grum restitutio: sequitur Barb.d.c.30.n.6. idem in
d.c.fin.n.37. † Sed quod prædictum minui possit 67
per capitulum per duos, vel quatuor dies dicit
glossa in d.c.fin. verbo dumtaxat ibi quia capitulum
poterat Tiraq.de retractu §.1. glossa 10.n.58. Ma-
tienc.in l.12.glossa 2.n.131.tit.lib.5.nouæ recopilat.
Paris cons.10.n.17.volumine 4. Moneta de optione
c.4.n.3. Barb.de can. d.c.30. sub n.5.idem hic dicto
n.21. vbi Franc.à n.fin.sicut ab eodem prorogari
valet, putà per duos alios dies, Zerola in praxi
Episcopali verbo canonia §.7. Moneta d.c.4. à n.7.
& vtrobique Barb.& n.fin.d.c.fin.in d.glossa dum-
taxat.verbo & sic de singulis inter omnes.

68 Notat iterum quod tempus viginti dierum
cùrrit simul omnibus optare volentibus, & præ-
ter Gonzalez, & Monet. quibus ipse probauit
in d.c.30. de canon. num.30. addit hic Tiraquell.
de retractu titul. 2. §. 2. glossa 1. *num.* 66. Franc.
69 Marc. *d. decis.*1258. *num.* 5. † qui etiam *in dicto*
c.fin. num. 25. vers. *quibus elapsis* additum eodem
Tiraquello *de retract.* §. 24. *num.* 9. quod cum
alicui datur electio intra certum aliquod tem-
pus faciendi, si id non faciat transeat electio ad
70 alium, siue detur à iure, siue à statuto. † Quare
bene Moneta *de optione c.* 5. *quæst.* 1. *n.*3. Gonza-
lez *ad regul.*8. *Cancellariæ* glossa 34. *n.*78. Zerola
d.verbo *canonia* §.7. *col.*4. Tiraq. *de retractu conuēt.*
§.1. glossa 1. *n.*66. Barb. *de canon. d.c.* 30. *n.*8. dixerút
quod si canonicus antiquior differt optare intra
legitimum tempus, ita vt sit periculum ne illud
labatur ad demú iunioris, possit iunior sequens
optare præbendam, quam ille optare debebat;
sic vt teneat optio iunioris ineuentum, quo se-
nior, siue antiquior intra tempus statutum non
71 optauerit. † Iam ergo etsi supra dictum sit quod
hoc ius optandi sit introductum non à iure, sed
per consuetudinem, & id ex eo dicas procedere,
quia optio est ius quodá capitulo, seu collegia-
li alicui Ecclesiæ ex consuetudine, vel statuto
competens, vt antiquiores gradatim vacantem
præbendam, quæ reseruata sit propria dimissa
intra certum tempus eligere possint, & quod ea
non inducatur à iure communi sed à consuetu-
dine indulto apostolico, aut statuto *ex dict. c. fin.*
vbi Bonifacius VIII. iubet obseruari consuetu-
dinem, qua antiquiores canonici gradatim pos-
sint, si voluerint cum vacant per se, vel per alium
meliores præbendas decedentium optare, hoc
est suas deteriores cum melioribus permutare,
faciendaque sit interpretatio, per quam statu-
tum de optando, vel se conformet, vel minus
quàm fieri possit, deroget iuri communi *ex cap.*
cum dilectus de consuetudine, Roman. *cons.*197. *n.*2.
Alexand. *cons.*105. *num.*9. *lib.*5. *& cons.*117. *n.*12.
*lib.*6. Moneta *de optione cum cap.* 1. *à num.* 13. vbi
definit optionem, & *num.* 31. Barbosa *de canoni-*
*cis dict. cap.*30. *num.*1. *&* 2. idem *in dicto cap. fin.*
*num.*1. Franciscus Tondutus *quæst. benef. part.* 1.
dict. cap 110. *n.*1. ideo nunc est agendum de præ-
dicta consuetudine optandi, & num ea sit licita,
& intra quod tempus introducatur.

72 Igitur videtur dicendum quod talis consue-
tudo nullo modo possit esse licita, quia quod
propria authoritate possit ius spirituale, vel spi-
rituali annexum acquirere est contra ius com-
mune *c.*3. *c. fin. de instit. c. per nostras de iure pa-*
tron. vt patet etiam ex aliis rationibus, quas af-
fert Calderinus *tit. de consuet. cons.* 7. Ergo cum
consuetudo optandi sit contra iuris regulas, &
ideo restringenda, sequitur, vt nullo modo po-
tuerit introduci tale ius consuetudine contra di-
spositionem textus *in dict. c. fin. de consuet. lib.*6.
vbi expressè de optione cauetur, vt iam latè
dixi; imo & per glossam *consuetudo*, ibi *tunc suf-*
ficere spatium decem annorum: notant ibi Archi-
diacon. *num.* 1. Ioannes Andreas *num.*4. Franc.
*num.*5. *&* 7. Gemin. *num.* 6. Dueñas *regula* 139.
Gonzalez *glossa* 34. *ad reg.* 8. *Cancellariæ num.* 12.
& 13. Moneta *de optione c.*2. *quæst.* 2. *à num.*15. †
73 Quod consuetudo optandi est præter ius, & ra-
tionabilis, & quod sic possit induci spatio decem
annorum: idem deducit Barbosa *in d.c. fin. n.*23.
qui *n.*24. super eadem glossa ibi *& non contra ius*
sufficit si sit longæua, Curtius *de consuet. sect.* 3. *n.*28.
Moneta *d.c.*2. *n.*6. Villalobos *littera C. n.*183. Sua-
rez *in Thesauro receptar. sentent. littera C. n.*179.

Sed cum hanc difficultatem proposuerit Rota 74
decis. 6. *de consuet. ante n.* 1. illam sequenti distin-
ctione resoluit, & post eum Franciscus Tondu-
tus *q. benef. p.*1. *c.*110. *à n.*2. *&* 3. dicendoque quod
præbendæ quatenus sunt tituli beneficiales, sunt
inter se distinctæ, vel quod aut præbendæ non
sunt distinctæ, sed solùm emolumenta præben-
darum, iuxta assignationes capitulares aut alias
inter se distinctionem habent. Et in primo casu
quando præbendæ sunt inter se distinctæ, dicunt
vt ius optandi sit contra ius commune, quia per
optionem nouus acquiritur titulus, nouumque
ius spirituale sine authoritate superioris posside-
tur; & quod in hoc primo casu procedat Calde-
rini obiecto. In secundo autem casu quando so-
lùm assignationes, & emolumenta inter se distin-
guntur, quia tunc non acquiritur nouus titulus
beneficialis, sed dumtaxat nouum emolumentú,
ac veluti nouum prædium, tunc dicunt, vt cum
non acquiratur nouum ius spirituale realiter di-
stinctum, nec dimittatur antiquus titulus, cesset
obiectio, ac per consequens, vt in hoc secundo
casu optio non sit contra ius commune, vt bene
explicat *ibi* Rota, imo prædictam distinctionem
agnouit, Rota apud Manticam *dec.*173. *in alio ca-*
su, vbi duo hæc præbendarum genera bene sunt
explicata, & iuxta hunc distinguendi modum
video loqui Borrell. *in sum. dec. tom.* 1. *tit.* 29. *n.*33.
Aloysius Riccius *p.*6. *collect.* 2451. vers. *sed quia ad*
materiam, Gonzalez cum pluribus *in d. regula* 8.
Cancel. glossa 34. *à num.*11. † Sed Moneta *tract. de* 75
*optione c.*2. *n.*1. *n.*16. post Rot. Bellam. Rochum de
Curte Gigam, Petrum Greg. & alios, quos *ibi* re-
fert *n.*18. & vt refert Barbosa *de canon. d.c.*30. *n.*4.
aliter distinguendo ait quod aut in Ecclesiis
nulla est distinctio, numerusue præbendarum,
nec certus numerus Canonicatuum, vt in casu
textus *in d.c. dilecto, & in c. vacante de præbendis &*
in c. ex parte de concessione præbendæ; & in his non
posse induci consuetudiné ait Moneta cú non sit
dari vacationem præbendarum, prout disponitur
in dictis iuribus, vti requiritur *in d. c. fin. de con-*
*suet. lib.*6. vel quod est certus numerus canonica-
tuum, seu canonicorum, sed nullus numerus, nec
distinctio præbendarum, vt *in c. fin.* §. *si autem de*
concessione præbendæ in 6. & quod tunc quoque nó
habeat locum hæc consuetudo, quia in his Eccle-
siis per administratores capituli bona, seu fructus
diuiduntur inter canonicos, & quanto ij pauicio-
res tantò maiores portiones recipiunt, & quantò
plures sút eo minores recipiút portiones, vt *in d.*
§. *si autē.* † Et similiter nequeat talis introduci cō- 76
suetudo, quando est certus numerus canonica-
tuum, & totidem etiam præbendæ sed eæ distin-
ctæ non sunt; imo bona sunt quoad dominium
capituli communia, super quibus bonis, quasi in
confuso, absque actuali aliqua distinctione insti-
tutus numerus præbendarum correspondens
numero canonicatuum; & tunc si per officiales
suos capitulum bona administret, & de bonis
collectis tot faciat æquales portiones, quot ca-
nonici non possit introduci prædicta consuetudo
quia cum in his non detur vlla melior portio,
ideo non sit cur optio cadat, nec electio.

Verùm si capitulum non admittat dicta bona 77
per officiales suos, sed ea diuidit in tot præben-
das, quot sunt canonici cuilibet consignando

præben

præbendam suam, ad tempus tamen, & secundùm quod capitulo placet; ita vt eo tempore elapso, iterum in commune reducantur, fiatque noua bonorum diuisio, tune in prædictis præbendis admitti optandi cousuetudinem, qoia nequit ea diuisio fieri ita æquales, quin inter præbendas illas cadere possit electio, & quod ea induci possit consuetudo spatio decem annorũ, nec quod tune mutetur titúlus per optionem, cum inter præbendas, vt sunt tituli beneficiales, non sit eo in casu actualis realis, & perpetua distioctio, sed solùm provt in temporalitate consistunt; indeque vt mutatio nibil iuri contrarium,
78 sed æquitatem magnam contineat. † Tamen si in Ecclesiis non iolùm certus numerus canooicatuum, & præbendarum, sed etiam hæ præbendæ realiter actualiter, & perpetuò suot inter se distinctæ; ita vt oon sit vnum beneficium Ecclesiasticum, sed duos vniua actualiter, & omnino distincta sit à dote alterius, iuxta textum *in cap. litteras de concessione præbendæ, & in clem. fin. de præb.* tune si habet locum optio per *supra* dicta, ita eiua coosuetudo non possit minori spatio induci, quàm annor. 40. sic Moneta, & post Barbosa *d.c.30.n.4.in fine.*

79 Vt eumque modo hane difficultatem Doctores explicent notabis huius quæstiotis magnam esse vtiliratem, quia in casihus, in quihus consuetudo optandi est contra ius commune, non introducimt, nisi spatio annorum 40. si vero secundùm ius sufficiant anni decem, vt fusius explicat Mooeta *d.c.2.à num.15.*& repetit Tondudutus commendans videndos Nonetam, & Barbosam, *vbi supra,* & Gonzalez *d.glos.34. à n.11.* cum aliis per eos *in d.c.110.quæst.benef.n.4.* quod secundùm admitto, quando consuetudo prædicta inducetetur præter ius.

Et idem Moneta *dicto c. 2. de optione à n.2.* Bar-
80 hosa *dicto c.30.de canon.n.4.* in vers. *hactenus* probant ad inducendam consuetudioem tequiri scientiam, & patientiam Episcopi, seu eius, ad quem spectat collatio, vbi sumus io consuetudine decem annorum, sed suhdit eam non requiri in quadragenaria eum præsumatur ex eo tempore tam scientia, quàm tacitus consensus; & idem Moneta *n.39. dicto c.2.* resoluit necessum non esse hanc consuetudinem ohtendam fuisse io Iudicio contradictorio.

81 Et idem Ftanc. Tondutus *supra d.c.112.n.14.* probat ex aliis quod in beneficialihus per actus particulares à causa vniuersali procedeotes, censeatur adempta possessio omnium iurium cum Gooxalez *dicta glossa 34.n.109.* Moneta *de optione c.5. q.3. n.38. & 39.* optimè Ioannes Baptista Ferret. vhi loquitur de iuribus post ademptam
82 possessionem obueuieotibus. † Et idem Tondutus ex Ludonisio *decis.472.à n.1.* quod io iurihus prohibitiuis, oon acqoiritur possessio, nisi à die prohibitionis cum acquiescentia.

83 Vnde iam ad difficultatem propositam quomodo amittatur optandi facultas, poteris respondere ex introclusis in toto hoc vers. *ad quartam.* Sed notabis in termiois iuris optandi, quod non amittitur, nec acquiritur per cessationem illius, qui poterat optare, nisi probetur hoc Ideo factum fuisse, quia cum voluit optare fuit impeditus, aliàs præsumatur quod non optauit, quia ita sibi nou placuit, Gemini *in d. cap. fin. de consuet. lib.6.n.3.* Ancharran. *ibi in fine,* vers. *quod si isti canonici*, vbi reddit rationem, quia ius istud est facultatiuum, & ideo non amittatur possessio per non vsum, Tuschus in verbo *optio conclus.163. num.4.* Fondutus *supra p.3.c.112.n.16.*

Pro complemento huius dubij de optione in 84
præbendis, & intellectu textus *in d. c. fin. de consuet. lib.6.* notabis quod ius optandi in Ecclesiis ex eo fuodamentum capit quia cum præbendæ, seu proprius præbendalia consistant in temporalitate mera, & nuda, vti constata ex prædiis aliquibus assignatis singulis præbendis; ideò inter ipsos canonicos possunt permutari ahsque simoniæ labe, vt docent Hostiensis *in cap. quæsitum n.21. de rerum permut.* Barbosa *de can. d.c.30. sub n.2.* vers. *quod.*

Qui licet singulæ præbendæ consueuerint an- 85
necti singulis canonicatibus ipse *ibi* ait vt multùm referat videre ex qua annexione siot connexæ, vt fundamentum huius iuris pateat: quare ait quod annexio alia est perpetua, alia verè reuocahilis.

Prima inquam perpetua est ea per quam scilicet 86
ita additum est prædium præbendale certo canonicatui, vt ah eo non possit deuelli, vel per momentum separari; & quod hæc sit vera, & propria annexio, veluti io diuiduum constituens per in comparationem *ex l. quemadmodum, Cod. de agricolis, & censitis lib.11.* dicunt Alciatus *in l. soluendo 114. sub n.5.* vers. *accessione de verb. significat.* Barhosa *sub d.n.2.* vers. *alia,* vhi dicit cum Hostiensi *in d. cap. quæsitum num.3.* Cardin. *consil.156. sub num.4.* vers. *& secundùm hoc intelligitur,* vt in hoc casu in tantum sit optio permissa, in quantum interuenit authoritas superioris habentis instituere.

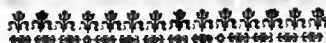
Secunda vero reuocabilis sit ea, quæ bene se 87
compatitur eum ipso iure optandi quę quamuis perpetuo hæreat iuri spirituali respectu canoniæ, quod iotelligitur ex correspectiuitate numeri, Ahbas *in c. maioribus n.4.* vers. *quandoque de præbend.* ac propterea cadat suh dispositione caoooicatus, tanquam quid illi perpetuò aonexum, Verall. *decis.359.p.2.n.1.* Rota *in Conchen. coadiutoria 27. Nouemb. 1619.* coram Archiep. Seleucien. oihilominus, vt bene explicat Cardinalis *d. cons.126.* cum quo transit Rota apud Cassador. *decis.57.n.2. & 3. de præbend.* Barbosa *sub d.n.2. in fine c.30. de canonicis*, propter illam separahilitatem à siogulis canonicatihus ad effectum optandi reputetur quid mere temporale, nec intelligatur dimitti, seu optari præbenda canonicalis, quatenus verè præbenda est ius
spirituale, sed ea semper retineatur. † Quo pacto 88
iam beoe intelliges dicta *supra* vers. *iam ergo*, vbi duhium feci de legitimanda consuetudine optandi, & cum his iam non iosisto in prædicto puncto de optione, quia si alia desideres poteris legere Doctores hic citatos, & quæ tractat relatus Moneta ex proposito *in tractat. de optione.*

Ad quintam quæstionis partem an canonicus 89
succedat canonico in honore, & onere respondebis ahunde ex his, quæ dixi *in cap. quia v. de Iudic. q.16. & 17.* quas assignaui in hac nostra secunda quæstione principali sub vers. *ad tertiam* à vers. *ita Tondutus*, quatenus iam dixi an fructus oon distributi annis elapsis, sint distribuendi inter canonicos successores necne; ideò hic
nihil aliud addo. † Et si replices dicendo diuer- 90
sum esse succedere in honore, & onere, ac in fru-

 ctibus

ctibus antiquo canonico debitis, respondeo secundùm hoc dubium dependere à primo qood satis etiam præstat in intelligi *tota q.1. & in hac*
91 *q.2.* † Quare & si pro exornatione textus nostri possem hic tractare de puncto, canonici vnde dicantur, & in quot species diuidantur.

92 Et de illo quis possit Cathedrales, & collegiatas Ecclesias exigere, & in eis canonicatus instituere, quod pertinet ad nouas fundationes, quia plura ex pluribus tractat Barbosa *de canon. toto c.1. & 2.* dixique aliqua *supra q.1.* ideò nihil repeto. Et cum his vltimam impono manum huic repetitioni *Die 10. Septembr. D. Nicolai Tolent. in quo eius nomine indultus è sacro baptismatis fonte eleuatus, & susceptus fui anno 1605. ipsum deprecor adiutorem.*

AD TEXTVM in Cap. X. Ecclesia Sanctæ Mariæ.

HOC TITVLO.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio Ecclesiarum, & Clericorum insinuatur, & ea immunitas, quæ tantùm est à statutis, & legibus Principum Laicorum,* n.2. & 3.

3 *Immunitas Ecclesiastica, est etiam à Iudicibus Laicis, de qua vbi tractatur. Alia est illius immunitatis loci Ecclesiastici, de qua participant Laicæ personæ, de qua agitur in titulo de immunitate Ecclesiarum. Alia, quæ competit Ecclesiis, & Ecclesiasticis, de qua latissimè tractatur in hoc cap.*

4 *Recursus per viam violentiæ ab Ecclesiasticis Iudicibus ad Regia tribunalia insinuantur. Et qui de materia agant.*

5 Cap. filius, vel nepotibus 16.q.7. *insinuatur* remissiuè.

6 Cap. Regum. 13.q.3. remissiuè.

7 *Leges, & statuta Laicorum nullatenus Ecclesias, & earum bona ligant. Et num sint casus, in quibus obligentur, latè per quæstiones in hoc textu.*

1 Textvs iste generalem præstat, & communissimam doctrinam spectãtem ad exemptionem Ecclesiarum, & Clericorum, de qua præter dicenda *infra in tit. de immunitate Ecclesiarum*, quis plura dixi *sub c.2. c.3.4.8.10.13.17. & fin. de Iudiciis in c.1. & 2. c.5. c.8. c.13. & aliis de foro compet.* & nonnulla *in c. nuam de ordine cognitionum, & alibi*, & vltra alia, quæ notaui *supra in cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc titul.* ideò nunc ad quæstiones pro
2 ampliatione textus nostri procedo. † Sed pro distinctione immunitatis Ecclesiæ, quæ maiores exposcit commentarios, aduertes hic nos solùm agere *de immunitate Ecclesiarum, & Clericorum a statutis, & legibus Principum Laicorum, seu Iudicum sæcularium decretis, aut mandatis conantibus Ecclesias, & clericos suis constitutionibus obligare.*

Et *in d.c.2. cum aliis de Iudiciis, & in c.2. cum* 3
aliis de foro comp. nos latè agere de alio capite *immunitatis Ecclesiasticæ*, ne scilicet in Iudiciis Ecclesiarum causæ, seu personæ Ecclesiasticæ conueniantur coram Iudicibus Laicis. In titulo verò *de immunitate Ecclesiarum* propriè agi de illa, qua debent potiri personæ etiam laicæ, delinquentes, confugientes ad Ecclesias & loca exempta; & licet *in illo tit. per c.2.4. & 7.* agatur *de immunitate à gabellis, tributis, & collectis*; sed quia Principis lege, & pragmatica imponuntur, ideò melius sub hoc textu agimus *infra à q.7. de collectis impositis per Laicos Ecclesiis, Ecclesiasticorum personis, & bonis.*

Et prius quia huius textus occasione Barbo- 4
sa hic proponit, & resoluit quæstionem in his Regnis admodum vsitatam; & super qua, præter nouissimos Soto maior, Zeuallos, & alios optimè inter nostros, & locupletissimè scripsit D.D. Franciscus Salgadus *de Regia protectione*; ideò quia ego dixi *sub d.c.2. de Iudiciis q.19.* cum aliis duobus sequentibus, recurres ad *ibi* dicta, nempe Barbosa *à num.7.* vsque *ad.22.* vbi nimis impugnat praxim recurrendi ad Regia tribunalia per viam querelæ in causis Ecclesiasticis, de quibus cognoscunt Ecclesiæ Iudices, respondens fundamentis contrariæ sententiæ, in fauorem prædicti recursus, qui idem ad textum nostrum in fauorem suæ sententiæ citat Badell. *in Theolog. morali tom.1. lib.5. disp.* 40. *n.*13. Filiucium *in q. moral. tom.1. tract.*16. *c.*8. & 10. Ioan. de Madariaga *in tract. de Senatu c.39.* Castr. Pal. *de opere morali tom.2. dis.12. n.5.* Maldetus *in p.2. q.96. art.4.* Episcopus Segob. P.M. Franc. de Arauxo *in 1.2. D. Thomæ q.97. disp.3. sect.5. dif.4. n.10.* cum eodem Barbosa Thom. *de bene comitiis, seu parlament. dub.4. sect.4. n.15 pag.36.* Fr. Hieron. Garcia *in summ. moral. tract.1. dif.3. dubio 1. puncto 7. n.63.* & idem Barbosa *de iure Ecclesiastico lib.1. c.39. §.2. à n.180.* & in votis decisiuis *lib.2. voto* 48. & in fauorem praxis *in addit n.5.* vltra qoos citauit, refert Seguram de Abalos *in director. Iudicum Ecclesiæ p.2. c.13. num.51. & 53.* Carol. de Grasis *de effectibus Cleric. effectu 1. n.300.* Castill. *tom.7. de tertiis c.3.* vbi latè agit Ioann. de Euia *in curia Philip. p.1. §. n.34.* Garcia. *de nobilitate, glossa 2. n.25.* Bouadill. *in politica tom.1. lib.2. c.18. num.139.* & eundem Salgadum *de Regia protect. tom.1. p.1. c.1. cum sequent.* de quorum nonnullos ego adduxi *in d.c.2. de Iudic. q.19.* † Et licet hic 5
Barbosa *dict. 6. p. in addit à n.7.* referat quatuor intellectus, seu modos dicendi pro textu *in cap. filiis*, vel nepotibus, 16. *q.7.* vsque ad *num.10.* multis Doctoribus comprobans in confirmationem eorum, quæ adduxit *hic p.1. n.15.* † Item 6
ibi in addit n.11. pro intellectu textus in cap. Regum 23. q.3. & Thom. del Bene. *d. dub.4. sect.3. n.3. & sub.4. num.19.* vbi videbis latè Barbosam loquentem vsque in finem. Tamen quia ego de intellectu horum iurium, & aliorum abundè loquutus fui in *d. c.2. dict. q.19.* recurres ad *ibi* dicta pro resolutione.

Etenim illa ex hoc textu communis, & ge- 7
nerica deducitur conclusio; quod leges, & statuta Laicorum Ecclesias, & earum bona nol-

latenus

Digitized by Google

latenus ligant, vt multis comprobat idem Barboſa; ex quo fit, vt ad plures quæſtiones hic deſcendamus; quod ſi argumenta, quibus videtur quod laici ſunt capaces cognoſcendi de clericis, & eorum bonis, velis hic adiicere, & eorum reſolutionem habere, ne inculcando repetam, applicabis quæ dixi in *dictis cap.* 2.3. 4.8.10.13.17. *& fin. de Iudicis, & in cap.* 1. *&* 2.5.
8 8. *&* 13. *& alsis locribus* † Quare hic tantùm de diuerſis inquiro caſibus ſpectantibus ad obligandos nec ne Clericos, eorumque bona, legibus, conſtitutionibus, ſtatutis, decretis, edictis, ſiue mandatis Laicorum.

QVÆSTIO I.

Clerici an ſubiiciantur legibus Principum ſæcularium, quæ ſpectant ad Reipublicæ gubernationem, & pacem, nec cum ſacris canonibus, & ſtatu Clericorum pugnant: & an Eccleſiaſtici ſint exempti à legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant: & an Clerici teneantur leges ſeruare propter commune bonum: & an quando ſtatutum fundatur in publica vtilitate, etiamſi faciat mentionem de clericis, ſit inualidum, & lædat immunitatem Eccleſiaſticam: & an ſit validum ſi tollat Clericis ea, quæ tanquam ciuibus ſibi Competunt?

SVMMARIVM.

1 *Lex ciulis lata pro ſolis laicis, nullo modo comprehendis clericos, idem eſt ſi indefinitè feratur* n. 2. & 7.

2 *Legis materia reſtringit eius obligationem ad perſonas, quibus proprie eſt talis; quæ ſi fuerit Eccleſiaſtica nullam obligationem inducit, propter exemptionem.*

3 *Statuta, & leges laicorum, Eccleſias, & eorum bona, nullatenus ligare intelliguntur ex ipſa legis materia, & etiam ſi ſint data in fauorem clericorum,* n. 4. *&* 9.

4 *Priuilegium in fauorem datum non debet ita extendi, vt noceat priuilegiato.*

5 *Lex ciuilis non eſt lex, etiam in fauorem clericorum, quia deficit iuriſdictio, cuius vſurpatio magis efficit, quam prodeſt fauor.*

6 *Legibus nemo tenetur eius, qui in ipſum non habet poteſtatem, nec iuriſdictionem.*

Eccleſiaſtici non obligantur legibus Principum Laicorum, id eſt præcisè ex vi ipſarum legum, aut poteſtatis, ſed indirectè naturali æquitate ob communem pacem, & tunc, ſi hæ leges non pugnant cum libertate Eccleſiaſtica.

7 *Legiſlatores laici nequeunt ſuis legibus obligare Eccleſiaſticos ex defectu poteſtatis contentioſæ in eos.*

8 *Leges ciuiles ex quo ſiunt ad ligandos Clericos, repugnant libertati Eccleſiaſticæ, quorum priuilegium eximit à iuriſdictione temporali, non ſolùm iudicium, ſed etiam Principum Laicorum, &* n. 23.

9 *Clerici ex doctrina Lorca, videntur obligari legibus ciuilibus vi, & efficacitate earum; & ſic vi coercitiua exercenda per Eccleſiaſticos; quod non eſt verum, cum tantùm teneantur vi directiua naturalis legis, obſeruare leges, bonum commune reſpicientes: & qualiter alij explicent,* n. 11.

12 *Clerici ſecundùm plures tenentur obedire legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant; & ſic taxam ſeruare cenſuum, vt* n. 13. *idem & rerum venalium,* n. 14. & 15. *ſed verius eſt id non prouenire ex vi earum, & ſtatuti taxantis, ſed tantùm ab ipſo naturali, & diuino iure, vt* n. 16. & 17. *& ſic improbatur dictum Soto,* n. 18. *& Franchis,* n. 21. & 37.

16 *Taxa legis ciuilis pœna; etſi obliget laicos; non item clericos; Vide* n. 19.

17 *Statuta, vel leges imperiales tacitè, vel expreſsè mentionem facientes clericorum minimè illos obligant.*

Tituli Codicis, quatenus de rebus Eccleſiæ diſponunt, nullam vim habent obligandi clericos, niſi quatenus probata ſint iure Pontificio, ſeu recipiuntur.

19 *Clericus quantumuis obligaretur ciuili lege, ſed non inde ſequitur quod valeat, ſi ſit transgreſſor, puniri politicè à laico, &* n. 23. *in fine.*

20 *Iudex Eccleſiaſticus non debet punire clericum legis ciuilis transgreſſorem pœna ſtabilita in ea, ſed alia mitiori, etiam in pœnis ſtatutis ex violatione legum naturalium.*

22 *Clerici qualiter teneantur ſeruare leges ciuiles latas propter commune bonum, &* num. 23.

24 *Statutum fundatum, etiam in publica vtilitate, mentionem faciens de Clericis, eſt inualidum, etiam ſi ſit fauorabile* num. 25. *contra quod dicit Pereira* num. 26. *vide* n. 28. & 29.

26 *Lex ciuilis non ex eo ipſo quod reſpiciat publicam vtilitatem, obligat clericos ex defectu iuriſdictionis, vt* num. 27. *alias omnes leges ciuiles contentæ in corpore iuris ligarent Clericos, ſi quidem reſpiciunt publicam vtilitatem, vt* n. 28.

30 *Statutum ſi tollit clericis ea, quæ tanquam ciuibus competunt; etſi Pereira dicat ſuſtineri, ſi ratione boni publici, & non odio latum, vt* num. 31. & 32. *tamen veritas eſt, vt ſit contra Eccleſiæ libertatem, & quare* n. 33. 34. & 35. *& reſpondetur fundamentis Pereiræ à* n. 36.

33 *Libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in libertate faciendi quid liceat clericis.*

34 *Clericis, vt ciuibus debentur, & multo plus ratione ſtatus iura communia ciuium.*

35 *Bulla Cœnæ libertatem Eccleſiaſticam protegit, etiam circa rem communem laicis, & clericis, quia Papa intendit, ne vexentur clerici à ſæcularibus Magiſtratibus.*

36 *Libertas, & immunitas Eccleſiaſtica non dependet ex malo, vel bono animo ſtatuentium, ſed ex natura rei, & priuilegiis diuini, & humani iuris.*

38 *Argumentum de toto ad partem valet, nec plus, & minus deſeruunt,* n. 39.

39 Cap. fin. de immunitate Ecclesiarum lib.6. & à num.31.

1 ARVM quæstionum oonnullæ habent eandem inspectionem, & sub dissimili forma verborum conscriptæ; quare vt facilius omnium præstemus responsionem, iuxta doctrinam textus nostri, aduerto in primis quod si lex ciuilis lata est pro solis laicis, clericos nullo modo compræhendat etiamsi ratio sit generalis, quia nulla lex obligat, nisi inter personas, cum quibus loquitur. † Sin autem lex indefinitè feratur,
2 nec etiam clericos obligabit, ex eo quia materia legis restringit eius obligationem ad personas, quibus propriè est talis materia; quæ si fuerit Ecclesiastica nullam obligationem inducit, propter exemptionem talis materiæ & quod sic omnis lex laicalis circa materias Ecclesiasticas sit ipso iure nulla, latè confirmat Suarez *de legibus, lib.4.c.11.* & tradunt Doctores communiter per textum nostrum, & *in cap. quæ in Ecclesiar.7. supra cap. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis, cap. bene quidem 96.dist.*

Et sic sunt intelligendi Rebuffus *ad leg. Galliæ*
3 *in præmio glossa 1.n.55. à n.65. & à n.71.* Grammat. *decis.*100. Armend. *in præm. addit. ad recopil. legum Nauarr. num.*93. Perez *in Rub. tit.2. glossa* 1. vers. *quæri potest lib.8. ordinam.* Morla. *in emporio iuris p.1. tit.1.q.16.* Caldas Pereira *de nomin. emphytheut. q.12.n.22. & tract. de empt. & venditione* c.1. *n.*10. Ioannes Honorios *in summ. ad decret. hoc tit. pag.7. num.*15. Boëtius Epo. *lib.1. de iure sacro c.2.n.*178. Franc. Ferret. *de soluto matrimon. secundo euident. n.6.* Camill. Borellus *de Magistr. lib.*10.*c.*11. Ioannes Baptista Ciarlin. *variar. controuers. c.45.n.1. & c.107.n.32.* Couatruu. *de Iudiciis q.6. sect.1.n.*394. Floridus Manson. *de contra vend. q.8.n.4.* Baldell. *in Theologia moral. lib.5. disput.33. num.*20. Lothetius *de re benef. lib.3.q.18. n.86.* Matiencus *in 1.2. D. Thom. tom.3.q.96.art.5. dub.6. n.89.* Thomas del Bene. *de comitiis, seu parlam. dub.4. sect.16. pag.24. cum sequent.* qui omnes præter Antiquos ita intelliguntur, quatenus docent ex textu nostro quod statuta, & leges laicorum, Ecclesias, & eorum bona nullatenus ligent.

4 Quæ sententia non solùm vera est quando leges sunt onerosæ clericis, sed etiam si sint fauorabiles, quia priuilegium in fauorem datum, non debet ita extendi, vt priuilegiato noceat; & quod licet non noceat respectu personæ, nocet respectu fori, & exemptionis potestatis sæcularis, vt in terminis dicit Zeuallos per textum nostrum *in præmio de cognitione per viam*
5 *violentiæ c.4. à n.7.* † Nam talis lex reuera non est lex, etiamsi sit fauorabilis, quia deficit iurisdictio, & quod verius est, vt non possit dici lex fauorabilis, cum magis noceat ex vsurpatiooe iurisdictionis Ecclesiastico, qoam possit aliquid commodi afferendo.

6 Et ratio præcipua conclusionis textus oostri ea videtur esse quia nemo tenetur directè legibus eius, qui in ipsum non habet potestatem, nec iurisdictionem: sic Thom. del Bene *de comitiis, seu parlam. dict. dub.4. sect.18. n.1.* vbi probabilius dicit quod Ecclesiastici directè non obligantur legibos Principum sæcularium, id est precisè ex vi ipsarum legum, aut potestatis Legislatricis ciuilis, sed quod obligantur solùm indirectè, quia scilicet ita naturalis æquitas postulare videtur, cum alioqoin communis pax inter ciues difficile obseruari posset, qui iterum id videtur tenere, *dub.30. sect.5. n.2. pag.* 346. post Molinam *de Iustitia, & iure tract.2. disp.31. n.15.* Squillante *de priuileg. Clericor. cap.7. dub.3. n.94. & c.8.n.89.* Faustus *in speculo confes. disp.6. q.44.* Filiucius *in quæst. moral. tom.2. tract.35.c.4. n.94.* à Ponte *in respons. de censuris Pauli 5. fol.75.* qui id intelligit si hæ leges non pugnant cum libertate Ecclesiastica, id est nec directè, nec indirectè lædunt Ecclesiasticam libertatem, grauando scilicet Ecclesiasticos, aut iura libera, & priuilegia eorum diminuendo.

Vnde cum non possit lex ciuilis obligare 7
eum, in quem nullam habet iurisdictionem ex defectu potestatis; ita & Legislatores laici non poterunt suis legibus clericos ligare, cum nullam iurisdictionem contentiosam in eos habeant *Authent. cassa, Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, cap. fin. de immunit. Eccles. lib.6.* iuxta quæ dixi *in c.2.c.3.c.4.5.8.13. & 17. fin.* de Iudiciis, & *in d. c.1.2.8. & 13. de foro compet.* vbi etiam dixi latè quod nec clerici queant suo proprio foro renuntiare sub iuramento, iurisdictionem laici prorogando, aut ei consentiendo. † Etenim vt do- 8
cent communiter Doctores, & Zeuallos *d.c.4. n.2. & 3.* eo ipso quod leges ciuiles fiunt ad ligandos clericos, libertati Ecclesiasticæ repugnant, & hoc fieri quia priuilegium, non solùm eximit clericum à iurisdictione temporali inferiorum Magistratuum, vt latè probaui in dictis iuribus de iudiciis, & foro; *vbi* de incapacitate Iudicum Laicorum in cognoscendo de clericis, eorumque bonis, ac de rebus Ecclesiæ, sed etiam à suprema potestate Regum, & Imperatorum coosistente in Imperio, & lege condenda, quam non habent Iudices, seu Principes inferiores, vt *sub Rub.* latè dixi.

Ad primam igitur difficultatis partem, his 9
breuiter suppositis, video quod Petrus Lorca *in p.2. D. Thom. tom.2. tract. de legibus, disp* 25.*n.4.* agens de dubio ex qua vi teneantur clerici ad leges ciuiles institutas ob commone bonum, ao sola æquitate naturali ratione conformitatis com aliis hominibus, an ipsa vi, & efficacitate legem ausus est dicere, hoc secundo modo obligaot, quia licet quoad alia exempti sint, sed quoad leges non videntur exempti: quare ait vt non solùm virtute directiuæ, vt aliqui opinantor, sed virtute etiam coactiuæ, quamuis hæc coactio, punitio, & executio legum fieri non debeat per Principes sæculares, sed per Principes Ecclesiasticos, per quos debent compelli ad legum ciuilium obligationem: ita Lorca, pro cuius doctrina faciunt nonnulla, quæ scripsi *sub d. cap. qualiter 17. de Iudiciis, quatenus pecora clericorum possunt capi à laicis in casibus*, de quibus *ibi.*

Hanc verò sententiam, vti singularem, & 10
non tenendam respnont Layman. *in Theologia morali tract.4.c.13.n.6.* Azor. *p.1. inst. moral. lib.5. c.12. q.3. & p.2. lib.9. cap.7. q.8. & 15.* Diana *p.1. tract. 50. de legibus res.*12. cum aliis Theologis per eum adductis *in tractatu de immunitate Ecclesiæ*; dicunt enim quod clerici legibus cioilibos respicientibus bonum commune, & non pugnantibus Ecclesiæ libertati, tenentur tantùm ex vi directiua, non autem ex vi legis. † Imo 11
quod

quod aliqui & probabiliter docent clericos non teneri directè legibus ſæcularibus eiuſdem Reipublicæ, quæ illis legibus directè ſubiiciuntur, ſicut Princeps non obligatur directè ſuis legibus, ſed indirectè, quia ratio naturalis dictat vt oneribus, quæ ſubditis imponit ipſe quoque ſe ſubiiciat, & faciunt pro hoc ſimili quæ adduxi *ſupra ſub cap.1.hoc tit.& in cap.1.de prob.ſub q.8.& 9.* & ſi deſideras ſcire vnde naſcatur hæc obligato leges quæ eum infinitis, & per pluries dubitationes tractat Thnmas del Bene *de immunit.p.2.q.9.dubit.2.*

12 Ad ſecundam quæſtionis partem an Eccſiaſtici ſint exempti à legibus ciuilibus quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant; & licet affirmatiuam ſententiam Mordicus docuerit, Marcus Anton. Genuenſ. aliter docent Molina *de Iuſtitia tom.2.tract.2.diſp.31.n.15.* Sotus *de Iuſtitia lib.1.q.7.art.7.concl.1.* & alij, quos citat, & ſequitur D.Salgadus *de protect.Regia tom.1.p.1.c.1.n.64.& pralud.2.* Zeuallos *in tract. de cognit. per viam violentiæ in prologo.n.30.* Peirinus *de priuilegiis minor.tom.1.conſt. Iulij 7.§.33.n.151.* Syluester verbo *lex q.15.* Angelus eodem verbo *n.5.* Ledeſma *in ſumma tom.tract.2. diſp.31.n.15.* & communis Theologorum, & Iuriſperitorum ſententia, & Salonius *in 2.2.D.Thom.2. quæſt.77. artic.1.controuerſia 1.* docentes clericos, nec iure Diuino nec humano eſſe exemptos ab aliis legibus ciuilibus, quæ non ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam.

13 Vnde inferunt quòd tenentur obedire legibus Principum ſæcularium taxantibus pretia cenſuum, vt notant Auend. *de cenſib.Hiſp.c.32.n.10.* Laſarte *de decima vendit. c.10.n.3.* Mexia *in pragmat.taxæ panis concluſ.5.n.39.in fine* Salas *de emptione, in venditione dubio 9. num.2. in fine*, & alij.

14 Et ſic relati Syluester, Sotus, Molina, & alij, quos ſequitur Diana *p.1.tract.2.de immunit.reſ.8. in princ.* dicunt quod ſi clerici vendunt frumenta vltra pretium iuſtè à Republica ſtatutum, peccent mortaliter, ſicut laici, & teneantur ad reſtitutionem. 15 † Quare dixerunt Tiraquellus *de retractu linag.§.1.gloſſa 13.n.4.* Cotta *in memorabilibus* verbo *clerici ligantur*, Ioannes Gratian. *regul.292.cum multis*, Matieneo *in l.7.gloſ.1.n.17. tit.11.& l.1.gloſſa 1.n.2.tit.25.lib.5. nouæ recopil.* Cardinalis Bellarm. *in reſponſ. ad epiſtol. incerti authoris pro defenſ. vener.contra cenſuras Pauli 5. pag.6.* Filiuc. *tom.2. tract.35.c.4.n.94.* Vigranius *tract.de immunit.Eccleſ.diſp.2.concluſ.2.* Portel. *in dubiis regular.* verbo *lex n.2.* Bartholom. à ſancto Fauſto *in ſpecul.confeſ.diſp.6.q.44.n.3.* Hieronym. Portol. *in tract. de conſortibus, & fideicommiſſis legalibus cap.31.n.2.* quod ſtatuta generalia laicorum, quæ ſimpliciter diſponunt, nec iuri Canonico contradicunt, ſi honeſta ſint, ligent ſaltem vi directiua Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas.

16 Tamen & ſi videantur relati in dicto verſ. *ad ſecundam*, & in verſ. *vnde*, & cum eis Bañez 2.2. *q.67.art.1.dub.2.* Nauarr. *in manual. cap.23.n.88.* Portoles *d.c.31.n.4.* clericos arctare prædicta ſtatuta, regimen, & politicam ciuitatis reſpicientia, veluti quando iuſta rerum venalium pretia taxantur per ſtatuta laicorum, ſed credo, vt iam *ſupra* dixi id non prouenire à vi legis, ſeu ſtatuti laicorum taxantis: verum ab ipſo iure naturali, & Diuino, quo obligamur res noſtras iuſto pretio vendere; ita vt ſi Principis lege pœna ſit conſtituta in eos, qui pluris vendiderint, eius pœnæ laicus ſit reus, & non clericus, vt docet Azor. *inſtit. moral.p.1.lib.5.c.12.q.4.* Barboſa *hic num.4.* de quo videbis *infra ſub q.38.47.& fin.*

Ea ea ratione nam ſtatuta, vel leges imperiales 17 tacitè, vel eapreſsè clericorũ menſionem facientes, minimè clericos ligare valent, quia Imperator, vel Rex in clericos, & Eccleſias iuriſdictionem non habent, nec imperiales leges *in titulis, Cod.de ſanctiſſima Trinitate, & de ſacroſanct. Eccleſiis, & de Epiſcopis*, & clericis, ac ſimilibus, ſpecialiter de clericis, vel Eccleſiarum rebus & bonis, aliquid conſtituentes nullam vim habent, niſi quatenus iure Pontificio approbantur, vel recipiuntur, vt docent Suarez *de legib. lib.3. cap.34.* Cæſar. Baron. *tom.7. annalium anno Chriſti 565.pag.486.* Stephanus Gratian. *diſcept. forenſ.cap.164.n.22.& 13.* optimè Sanchez *in præcepta decalogi tom.2.lib.7.cap.9.à n.4.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.2. cap.6. quæſt.4. melius p.2. lib.10. cap.7.quæſt.9.* Caldas Pereira *de nomin.emphyteut. q.16.n.28.* Surdus *conſ.301.n.9.* Honded. *conſ.20. n.18.vol.2.*

Ex quo fit vt clerici tenerentur directè legi- 18 bus ciuilibus in bonum commune diſponentibus, nec decernentibus contra libertatem Eccleſiæ ex Soto *vbi ſupra*, victoria Medina, & aliis, quos citat Salas *de legibus diſput.24. ſect.8, n.94.& 104.* ita ſequutus, quod eſt contra doctrinam textus noſtri à *n.1.* explicatum ex rationibus, & Doctoribus iam adductis, quibus addo D.Thom. *in p.2.quæſt.96.art.5.* & Theologis, cum eo Tanner. *in p.2.diſp.5.q.6.dub.2.n.3.* Vaſq. *in p.2.tom.2. diſp.167.c.4.* Azor. *p.1.inſtit. moral. c.12.lib.5.q.3.& p.2. lib.9.c.7.q.8 9.& 15.* Peſantio *tract. de immunit. Eccleſiæ diſp.4.* Diana cum aliis *p.1. tract.2. reſol.8.* eo quod nemo tenetur legibus eius, qui in ipſum non habet iuriſdictionem. 19 † Tamen ſtando etiam prædictæ opinioni affirmatiuæ Salas, Soti, & aliorum dicentium prædictis legibus ſæcularium eſſe clericos obligatos; ſed non inde ſequi vt queat Clericus legis ciuilis tranſgreſſor, quantumuis politicè puniri à Legiſlatore, & Iudice Laico, vt notant Salas *d.n.104.* & multi, quos ſequitur hic Barboſa *n.6.* vt poſteà vberius dico. 20 † Et quia docet Vaſq. loco citato ex doctrina Salas *ſect.10.n.112.in fine* vt non debeat Iudex Eccleſiaſticus contra clericum legem ciuilem violantem procedere ad imponendam in eum pœnam ab illa lege ſtabilitam (etſi poſſit) ſed ad mitiorem quia decet enim clericis mitius agere ob conſeruationem ſtatus Eccleſiaſtici, & Diana *ſupra* teſtatur ſic practicari etiam in pœnis ſtatutis pro violatione legum naturalium *d.reſol.8. circa finem.*

Qui cum Marco Antonio *lib.1. reſol.9.7. n.9.* 21 dicit vt cautè legendus ſit Vincentius de Franco *p.2.deciſ.9.* aſſerens clericos non eſſe omnino exemptos à legibus ciuilibus, quatenus ſpectant ad tranquillitatem Reipublicæ.

Ad tertiam quæſtionis partem an clerici te- 22 neantur leges ciuiles ſeruare propter commune bonum latas, ſatis ex iam dictis reſpondetur; nam etſi exempti ſint à ſæculari, & Regia iuriſdictione, vt abundè dixi *in c.2.* cum aliis iam relatis *de Iudiciis, & foro comp.* & latè reſoluit Zeuallos *de cognitione per viam viol. p.1. lib.4 in*

epiſto

epistola ad Regem nostrum, n.22. tamen ait *d.c.4.à*
n.1.p.1. quod clerici teneniut seruare Regias le-
ges, quæ respiciunt bonum publicum totius
communitatis, dummodo noo tendant in præ-
iudicium libertatis, & immunitatis Ecclesiasti-
cæ: & docent eleganter Victoria *in relectione de*
potest. Ecclesia n.4. Morla *1. p. in emporio tit. 1. de*
legib. num. 9. vbi fundat hanc conclusionem Sar-
miento *lib.7. selectar.c.13. n.1.* Surdus *conf.301.*
n.3. Marta *de iurisdict.4. p. q. 1. casu.7. n.6.* idem
Zeuallos cum multis *in dicta epistola, n.29. & in*
pract. quæst.899. n.148. ex iam repetita ratione,
quia non potest lex ciuilis obligare eum, in
qnem nullam habet iurisdictionem ex defectu
potestatis ex *dicta auth. cassa. Cod. de Sacrosanctis*
23 *Ecclesiis, & cap. fin. de immunit Eccles. lib.6.* † Et-
enim eo ipso quod leges ciuiles fiunt ad ligãdns
clericos, libertati Ecclesiasticæ repugnant ex
nostro textu. Et quia hoc punctum non eget
ampliori declaratione, præter adductam *à n.1.*
amplius nou tracto, & fit clarius ex sequenti-
bus, & secundum hæc sunt intelligenda quæ
nouissimè congerit Daniel. de Nobilibus *lib.*
contr. disp.61. quatenus agit de ea quęstione, cleri-
ci an obligentur legibus ciuilibus & quomodo
hę considerentur *à n.1.* vbi *à n.27.* quod etsi cleri-
ci contraueniendo legibus ciuilibus eorum pœ-
nis non subiiciantur, obligentut tamen vincu-
lo legis naturalis & diuinæ poniendi, quæ sunt
ab Ecclesiastico vt infra latè dicn.

24 Ad quartam quæstionis partem, an quando
statutum fundatur in poblica vtilitate etiamsi
faciat mentionem de clericis, sit inualidum, &
lædat immunitati Ecclesiæ. In quo dubio ex
textus nostri doctriua, & ex textu *in c. fin. de re-*
bus Ecclesia non alienandis, Doctores communi-
ter respoudent vt tale statutum sit inualidum,
vt sequuntur Bertrandus de Gueuarra *in pro-*
pugn. libert. Ecclesiast. assertione. 1. n.55. & 56. Sur-
dus *dicto conf. 301. n.11. & conf.156. n.11.* à Ponte
in respons. pro cens. venet. as.71. Maynard. *de priui-*
25 *legiis Eccles. p.2. art.22. à n.46.* † Et in tantum esse
veram docent Surd. *d. conf.301. num.13.* Caual-
canus *lib.3. decis.33. n.16.* Plotus *conf.93. num.2.*
Ciaffus *lib.1. conf.81. n.84.* Layman *in Theologia*
morali lib.1. tract.4. c.13. num.1. Suarez *de legibus*
lib.3. c.34. n.13. & contra Regem Angliæ lib.4. c.16.
n.7. & alij, vt procedat etiamsi statuta laicorum
sint clericis fauorabilia, si de illis mentionem fa-
ciunt, quia sunt uulla, & contra libertatem Ec-
clesiasticam.

26 Nec huic communissimæ doctrinæ obstat
Pereita *de manu Regia p.2. c.67. n.11.* dum dixit
non obstare quod in nostro textu, *& in dict. cap.*
fin. de immunitate Ecclesiarum lib.6. mentio fiat
de Ecclesiis, vt intelligatur legem esse condi-
tam in odium libertatis Ecclesiasticæ, qui sa-
tisfacit dicendo eius sententiam procedere, si
constet de odio, non indubio, quando nou con-
stat de publica vtilitate, secus si constet, & quan-
do talis lex fuudatur in ratione naturali, quæ
7 publicæ vtilitati conueniat. † quia respondetur
quod necessitas publica, non tribuit iurisdictio-
nem laico, vt statuat contra subditos, vt pro-
bant Bald. *in l. cunctos populos n.20. Cod. de summa*
Trinitate, Decins *hic n.7.* & Felinus *n.18.* Diana
p.1. tract.2. res.14.

8 Addens in fine quod si opinio Pereiræ esset
vera omnes leges contentæ in corpore iuris li-
garent clericos, quia omnes respiciunt publi-
cam vtilitatem, & patet ex his, quæ dixi *supra*
sub Rub. q.2. in fine ex textu in cap. erit autem lex
dist.4. & probant Tagnanus *in respons. pro censura*
Pauli 5. fol.65. Gueuarra *vbi supra*, & alij com-
muniter cum Anastasio Germonio Tharent. Ar-
chiep. *in assert. libert. Eccles. c.7. fol.81.* & Colla-
gio Bononiens. *in respons. pro libert. Ecclesia n.20.*
Bariola *num.38.* † Imo & ait Diana quod si esset 29
vera prædicta Pereiræ opinio, omnes Principes
possent suis ordinationibus ex prædicta ratione
boni communis impunè nominare clericos.

Ad quintam quæstionis partem an statutum 30
si tollat clericis ea, quæ tanquam ciuibus sibi
competunt, sit contra libertatem Ecclesiasticam.
Cui dubio respondet Pere. *de manu Reg. p.2. c.67.*
n.15. valere dummodo tale statutum non fuerit
factum in odium Ecclesiasticorum, inferens vt
vbi odium nou detur, sed statuatur, sub ratione
boni publici, licet in aliquo minuatur ciuilis
societas, vel libertas clericorum, non ideò sta-
tutum valere desinat, cum non libertati Ecclesia-
sticæ, sed ciuili obuiet.

Et sic tenendo respondet ad textum *in d. cap.* 31
fin. de immunitate Eccles. lib.6. dicens Pontificem
illud statutum reprobasse ex præsumpto odio,
secus autem, quando nou ex praua intentione,
sed propter publicam vtilitatem tale statutum
confirmatum sit. † Et confirmare videtur idem 32
Pereira *c.58. n.32. c.39. n.6.* dum dicit quod laico-
rum statuta generalia, quæ gubernationem re-
cipiunt, etiamsi clericorum mentionem faciant,
non ob id nulla sint, si rationabilia, & iurij nou
contraria existant; imò quod valent, & illico tan-
quam ciuiles ligent.

Nihilominus ex iam adductis respondendum 33
est ex communi Doctorum *in d. cap. fin. de immu-*
nit. lib.6. quod opinio Pereiræ est contra liberta-
tem Ecclesiasticam; tum quia Ecclesiastici ob
huiusmodi statuta fiunt timidiores; tum quia
libertas Ecclesiastica consistit iu libertate fa-
ciendi quidqoid eis liceat, dum Magistratus
huiusmodi statuta, vel decreta edunt; ergo sic
docent Bonacina in *Bulla Cænæ disp.1. q.16. sect.2.*
p.2. n.4. Suarez *contra Regem Angliæ lib.4. c.21.*
num.19. Carolus de Grassis *de effectibus clerico-*
rum effectu 2. q.44. à n.358. Duardus *in Bulla cana*
n.15. q.19. n.83. & alij penes ipsos, Diana *p.1.*
tract.2. res.15.

Deinde facit quia eo ipso clerici sunt, debeu- 34
tur eis tanquam ciuibus, & multò plus, quam
laicis, non enim ipsi propter statum clericalem
amittunt iura communia ciuium; imò vt alio-
qui ratione status maiori dignitate, & reueren-
tia digni sint; ob idque ad immunitatem naturali
iure debitam clericis pertinere, vt his iuribus
non priuentur.

Et comprobatur quia summus Pontifex *in* 35
Bulla Cene, absolutè loquitur de libertate Ec-
clesiastica, qua videlicet gaudent personæ Eccle-
siasticæ, etiamsi versatur circa rem communem
laicis, & Ecclesiasticis. Deinde quia summus
Pontifex consulere intendit Ecclesiasticis perso-
nis, ne à sæcularibus Magistratibus vexentur,
quia graue damnum paterentur Ecclesiastici, si
laici eos impunè vexare possent in his, quæ ad
coniunctum politicum spectant: sic Bonac. Suar.
& alij iam adducti; ergo, &c.

Iam ergo non obstant fundamenta Pereiræ, 36
non primum, dum dixit tunc statum dici contra
libertatem Ecclesiasticam, quando efficeretur
ex

ex odio, quia respondeo cum Ioanne Bertrando de Gueuara supra *in propugnacul. libert. Eccles. assertione* 1. §. 6. *num.* 10. *&* 11. & Diana *dicta resol.* 15. quod libertas, & immunitas Ecclesiasticorum non dependet ex bono, vel malo animo statuentium, sed ex natura rei, & priuilegiis, quæ illis absolute competunt de iure Diuino, & humano, *ad quod applicabis dicta infra quæstione* 50. *vers. ad quartam*, omnes laici efficerent talia statuta asserendo se illa non efficere ex odio.

37 Quare etsi replicat Pereira ex iam adductis, & aliis *à num.* 1. quod Clerici tenentur legibus politicis Reipublicę taxantibus pretia rerum sub peccato; & sic quod tenebuntur ad prædicti statuti obseruantiam, & ad alia constituta propter commune bonum, respondeo vt ibi id procedere ex vi solius legis naturalis id indicantis omnibus, non inquam quando ex proposito laicus Legislator vult expressè comprehendere clericos sub sua lege, & statuto, ad quos eius statutum extendi nequit, vtpote prolatum ab incapaci; & ob id textus noster dixit optime, vt non valeant laicorum statuta respectu clericorum quantumuis fauorabilia sint clericis.

38 Non secundum Pereiræ fundamentum, dum dixit *vt in dict. cap. fin. de immunit. Eccles.* contineatur solum prohibitio absoluta, & generalis *ibi num.* 16. secùs in casu de quo loquimur, vbi prohibitio est particularis; quia respondeo cum eodem Gueuara, *vbi supra n.* 33. & Dian. *dicta resolut.* 15. *in fine*, eandem esse prohibitionis rationem, & valere argumentum de toto ad partem *ex leg. quæ dotata ff. de rei vindicat.*

39 Et ex eo quia plus & minus non differunt *leg. fin. de fundo instructo.* Et sic satis Maynardus *de priuileg. Ecclesiæ, p.* 2. *art.* 22. *num.* 25. Gueuara *in dicto propugnacul. libert. Eccles. assert.* 1. §. 6. *num.* 67. *ad* 76. satisfaciunt alij fundamento Pereiræ deducto ex verbo *præsumuntur*, quod positum est *in dicto cap. fin. de immunit. lib.* 6. Et minus obstat adductum ex dicto Pereira de manu Regia *dict. p.* 1. *dicto cap.* 38. *&* 39. quia satis respondetur ex dictis *supra* in toto vers. *ad tertiam*, & iuxta hanc resolutionem intelligitur. Thomas del Bene satisfaciens Curellio Pereiræ *de immunit. p.* 1. *c.* 5. *dub.* 7. *sect.* 1. cum Maynardo Ioanne Bertrando de Gueuara, Grassis, Duardo & Suarez quem vidi post hæc *de immun. p.* 1. *c.* 5. *dubio* 7. *section.* 21.

QVÆSTIO II.

Clerici an teneantur vi directiua ad leges ciuiles: an statuta laicorum, etiam fauorabilia Clericis sint valida: statuta laicorum an, & quando dicantur contra libertatem Ecclesiasticam: an Iudex laicus siue eius minister inueniens Ecclesiasticos asportantes pecuniam, frumentum, & equos, &c. à Regno cõtra legem possit talia auferre sine fractione libertatis Ecclesiasticæ, & timore excommunicationis: & an si Princeps sæcularis statuat ne suis priuilegiis potiantur hi, qui subditi non sunt, faciat contra libertatem Ecclesiasticam, & clerici illis non possint vti?

SVMMARIVM.

1 *Leges ciuiles quando alia non existunt obligare clericos, sicut cæteros ciues directiuè, & coactiuè dixit Salcedus* de lege politica, *quæ improbatur. & Zeuallos distinguens* n. 2. 3. 4. *&* 5. *ex doctrina Hulderici Humenij olim hæretici à* n. 8. *quorum fundamentis respondetur,* n. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. *pro Salcedo facient* d. n. 16. & 17.

2 *Leges ciuiles secundùm Zeuallos, aliæ sunt directiuæ, aliæ coactiuæ, qui intelligit per vim directiuam potestatem præcipiendi sub obligatione, non solùm pœna, sed etiam conscientiæ. Per coactiuam potestatem cogendi per pœnã.*

3 *Lex ciuilis aliquando publicatur pro omnibus ciuibus abstrahendo à laicis, & clericis, & quod aliquando fertur pro solis laicis, vel pro solis clericis, aliquando sit indifferens, & prosit, aut oneret clericos.*

4 *Legibus ciuilibus particularibus clericos non obligari generalibus autem sic, dixit Zeuallos addens sine dubio eos obligari ad bonum commune directiuè, & iurisdictionaliter* n. 5. *sed de verite* à n. 6.

6 *Clerici obligantur legibus ciuilibus latis in bonum commune, propter conformitatem cum sæcularibus, & melius propter approbationem, quam de illis facit Ecclesia, ex quo sunt acceptatæ à laicis* n. 7. 8. 9. 10. 11. 13. 19. & 20.

8 *Clerici non obligantur legibus Magistratus sæcularis, cuius in traditionem, & territorium degunt* n. 9. & 10.

11 *Personæ Ecclesiasticæ non tenentur sub peccato mortali seruare leges ciuiles, secluso scandalo, disponentes per verba præceptiua, aut prohibitiua.*

12 *Diana conqueritur de D. Petro Salcedo citante pro sua sententia illum circa resolutionem, quorundam dubiorum immunitatis Ecclesiasticæ.*

14 *Forum sortiri, & statutis, seu fori legibus, qualiter respectu clericorum ad laicos intelligatur, &* n. 15.

16 *Lex dari imperans vix potest quæ iasimul non obliget sub coercitione.*

17 *Potestas directa inefficax est sine coactiua.*

18 *Legislator ciuilis nequit obligare Ecclesiasticum Iudicẽ, vt puniat clericos transgressores legis sæcularis cum pœna ipsius legis, quantumuis aliàs clerici in foro conscientiæ eam seruare teneantur.*

16 *Pontifex tantùm acceptat leges ciuiles quoad vim directiuam, non quoad coactiuam, quod sit conuenientissimum, vt* n. 20.

21 *Leges ciuiles, atque statuta laicorum Principum, etiam licita, & honesta atque in fauorem clericorum eos non obligant, quia in statuente non sufficit iusta causa, sed requiritur iurisdictio.*

22 *Statuentes possunt cogi declarare, vt non comprehendantur clerici, & Ecclesia, quando hi in statuto non nominantur.*

23 *Lex Principis, quæ resoluitur in priuilegium, aut consilium collatum Ecclesiasticis illis prodest* num. 24.

25 *Statuta laicorum dicuntur contra Ecclesiæ libertatem, vt quando Ecclesia, vel persona Ecclesiastica prohibentur, aut impediuntur vti rebus, aut facultatibus à iure communi sibi concessis, quando tolluntur, vel minuuntur priuilegia Ecclesiis, & clericis concessa a Deo summis Pontificibus, aut ab aliis* n.26 *seu quando clerici, aut Ecclesia efficiuntur timidiores,* num.27. *vel deterioris conditionis,* n.28.

29 *Statuta erunt contra libertatem Ecclesiasticam, quando sunt apta afferre Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis semper in commodum, etiam si indirectè noceat etiam, nec directè disponant super illis, in quibus Ecclesia haberet specialia priuilegia : & sunt alia similia,* num.30.

31 *Confessarij debent deterrere pœnitentes à ferendis statutis lædentibus immunitatc.*

32 *Laicus Iudex, siue eius Minister nequeunt auferre à clerico asportanto pecuniam, frumentum, & equos a Regno contra legem sine fractione immunitatis, & timore excommunicationis; etsi contra* n.33.34.35.& 36.

34 *Arma asportata extra Regnum, benè per laicum à clericis tolluntur : Et quare non triticum, & pecunia* n.35. *vbi quod laicus tantùm potest prohibere, ne transeat pecunia.*

36 *Merces prohibita, quæ verè sunt clericorum, si transportantur à laico constito per informationem, quod sunt clerici, debent clerico reddi; etsi prohibita contra quod dixit Ripol.*

37 *Princeps statuens, ne suis priuilegiis potiantur hi, qui subditi non sunt, verius est, vt si tali statuto lædantur quomodocumque clerici, faciat contra immunitatem Ecclesiasticam, vt* n.38.& 39.

39 *Clerici de iure communi possunt gaudere, & vti beneficio statutorum, & priuilegiorum alicui vniuersitati, vel certo generi personarum concessum.*

1
D primam quæstionis partem, ne repetam semel dicta respondebis ex dictis *supra q.* 1. *à n.*1. vbi expendo; sed quia Salcedo *de lege politica lib.*1.*c.*4. *à n.*15. *& sequentibus*, inuehit ardenter contra Dianam dicens congruum esse, vt quatenus ciues sunt clerici illius Reipub. coactiuè, & directè illis laicis legibus teneantur, sicut & ceteri ciues; & cũ aliæ leges non existant ad vitam dirigendam, secundùm felicitatem politicam teneantur his, nec possint ab hac obligatione separari, & à cæteris laicis, cum vnum corpus conficiant in illa Republica perfectum, ex parte totius communitatis, præcipuè cum lex Ecclesiastica non existat, nec possit disponere in materia ciuili, aliàs inquam clerici sine legibus existerent, quod nequaquam dicendum esse ait, sed fatendum esse cum Suarez *de legibus lib.*3. *cap.*34.*num.*11. clericos his legibus directè, & coactiuè adstringi, ipsum etiam Petrum Gonzalez de Salcedo, videbis *d.c.*4. *in* §.5.& *c.*5.& *c.*7. §.1. *ex n.*177. vbi ex multis tenet quod clerici sunt adstricti legibus politicis, quem leges vt plus eum reiicias.

2 Verùm quod posset admitti in hoc dubio, esset nempe vt clerici teneantur obseruare legem ciuilem generaliter latam, nullam mentionem de clericis facientem, si lata esset omnino pro communi bono; ob quod Zeuallos *de cognitione per viam violentiæ cap.*4. *p.*1. *in proœmio num.*4.5.& 6. dum *à n.*1. agit de dubio, an clerici teneantur seruare leges Regias, quæ ordinantur ad bonum publicum totius communitatis; & vt responderet animaduertit esse multiplicem vim, & potestatem legis humanæ, quia sunt aliquæ leges directiuæ aliæ coactiuæ intelligens per vim directiuam, potestatem præcipiendi sub obligatione, non solum pœnæ, sed etiam conscientiæ, per coactiuam tantum potestatem cogendi per pœnam, ponens exemplum in taxatione pretij rerum, quæ pertinent ad vim directiuam, seu retractione contractus, vel illos corrigendi Instituendo formam, sine qua validi non sint, quod attinet ad vim coactiuam; etsi illud fiat propter solam directionem motum, & bonum regimen Reipublicæ; tunc talis dispositio sit applicanda ad vim directiuam. † Item 3
aduertit ibi *n.*6. quod aliquando lex ciuilis promulgatur pro omnibus ciuibus, abstrahendo à laicis, & clericis, qui vtrique ciues sunt, & ciuitatem componunt; item & quod lex aliquando fertur pro solis laicis, vel pro solis clericis: vel quod aliquando dispositio legis respicit proprium, quod attinet ad clericos, vel Ecclesiam, vel est communis vtriusque; vel quod aliquando lex est onerosa clericis, seu aliquando fauorabilis. Et quod sæpe solet contingere vt sit indifferens, quia licet respectu communitatis vtilis sit nihilominus, respectu singulorum afferat incommodum; & ob id ait, vt cum variæ sint legum dispositiones, & ordinationes sint etiam variæ constituendæ resolutiones.

Igitur *à n.*13. ex omnium sententia, & ex Suarez *d.lib.*3.*de legib.c.*34. resoluit quod etsi legibus 4
ciuilibus particularibus clerici non obligentur: tamen aliud dici debeat respectu legum generalium Reipublicæ communium & vtilium cum tunc ciuilis lex non concernat, nec ad personas, nec ad bona in particulari, sed ad vniuersa bona consistentia in Republica temporali, quæ sunt sub dominio, & protectione Regis quo ad bonum publicum totius communitatis; ob idque omnes clericos obligari quoad vim directiuam: & *n.*22. resoluit ex eadem ratione quod clericus tenetur seruare pragmaticam taxæ panis declarans *à n.*23.*l.*36.*tit.*5.*lib.*1.*recopil.* † Et sic tenen- 5
do addit totam difficultatem esse in assignando fundamento, an ex vi iurisdictionis, aut rationis leges seruare teneantur, resoluens *sub n.*20.& 21. ad propositum inutilem esse hanc inuestigationem, quia cũ nemo dubitet de obligatione legis publicę, quę concernit vtilitatem clericorum, & laicorum consequens esse vt non sit necessaria inuestigatio an ex ratione directiua legis ciuilis, siue ex ratione iurisdictionali, & comprobat, quia sicut clericus viator tenetur sequi forum rei, & quoad hunc actum non est exemptus, ita nec vt ciuem tractari in aliis actibus communibus per ciuilem legem.

Adhuc etiam dicendum est, quod etsi reuera 6
clerici illas leges omnibus communes obseruent, id non esse directè, sed indirectè ex ratione naturali vt iam dixi *sub q.*1. propter conformitatem cum personis sæcularibus eiusdem Reip.
† Vel melius ideò Ecclesiasticas personas obli- 7
gari

gari ad seruandas leges ciuiles, quæ pro omni-
bus feruntur, nec sunt repugnantes Ecclesiasti-
cæ immunitati, quia hæ ipsæ leges acceptantur,
& approbantur ab Ecclesiasticis Prælatis quibus
ipsæ Ecclesiasticæ personæ sūt subiectę; indeque
fieri vt eo ipso, quo talis lex sit per potestatem
ciuilem sufficienter promulgata, & à tota: vel
maiori parte sæcularis communitatis acceptata,
censeatur etiam accepta, & appróbata à summo
Pontifice pro omnibus personis Ecclesiasticis,
quoad vim directiuam tātum, ac proinde omnes
personas Ecclésiasticas quoad vim directiuam
directe obligari ab huiusmodi lege, vt acceptata,
& approbata à summo Pontif. supremo superio-
re omnium Ecclesiasticorum: sic docent Decios
hic, & Suar. *d.c.* 34. *n.* 13. qui licet sit adductus pro
ipso Salcedo: tamen ipse Salcedus apprehendit
argumenta, quibus vtitur Suarez, aduersus no-
stram hanc sententiam eum non sequutus
hanc sequentem, & docentem ibi in vers. *sed hac
sententia*, legendus à *n.* 11. cuius verba retulit Dia-
na *p.* 7. *tract.* 10. *miscel. res.* 2. ex doctrina D. Thom.
in p. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ex textu nostro ex c.* a. de Iudiciis,
c. placuit. 16. *q.* 7. quod probatur, vt laicis aufer-
tur omnis potestas statuendi in Ecclesiam & ex
Leone X. sacro approbante Concilio Lateranen-
si *sect.* 9. in *Bulla* incipienti *supremæ dispositionis
arbitrio, &c.* de reformatione curiæ, & aliorum
ibi, *& cum à iure tam Diuino, quam humano laicis
nulla potestas in Ecclesiasticas personas attributa sit:
& ex Auth. statuimus, Cod. de Episcopis, & clericis,*
vbi inquit Federicus Imperator, vt nullus Ec-
clesiasticam personam in criminali quæstione,
vel ciuili trahere ad Iudicium sęculare præsumat
contra constitutiones imperiales, & canonicas
Sanctiones *ex capit. super specula de priuilegiis*,
dum ait Ecclesiasticam sæcularium legum non re-
spicere famulatum, quæ equitatis, & Iustitiæ ve-
stigia imitatur.

8 Et hæc doctrina validissime adstruitur ex ver-
bis sapientissimi Holderici Hunij *in encyclopedia
iuris p.* 5. *tit.* 2. *c.* 3. *n.* 15. postquam abiurauit Lu-
theranismum, dum sic alloquitur existimo cleri-
cos Magistratus sæcularis, cuius intra dictio-
nem, ac territorium degunt, ac commorantur le-
gibus non obligari, cum certissimum, ac indu-
bitatum sit illos demum legibus Magistratus
sæcularis obligari, qui ipsius subsunt iurisdi-
ctioni constat (enim ait) plus satis clericos non
asse sæcularis Magistratus iurisdictioni subie-
ctos, sed non solùm per sacros Canones *cap. si di-
ligenti de foro compet.* sed etiam per leges, & con-
stitutiones Cęsareas eadem exemptos esse *Nouel-
la* 83. *in præfat. & c.* 1. cui certè consequens (ait)
esse quod clerici sæcularis Magistratus legibus
penitùs non obstringantur: ità ille, qui adducit
pro hac sententia Andream Gailium *lib.* 2. *obser-
nat. pract.* 124. *num.* 9. Ioan. Petr. Surd. *decis. Man-
tuan.* 129. Ludolph. Schrad. *in tract. feudal. p.* 7.
9 *c.* 5. *n.* 7. Daniel. Moller. *lib.* 1. *semestrium c.* 29. †Se-
quitur videndus Diana *d. p.* 7. *tract.* 10. *sub d. res.* a.
vbi adducit DD. plures absolutè negantes Prin-
cipem sæcularem esse caput clericorum, etiam in
politicis, & ciuilibus, nisi æquiuocè, vt oculos
mortuus, de quo Aristot. *meteorum c.* 1 a. *seu vlt.*
vbi ait non esse oculum propriè, sed æquiuocè,
seu analogicè, quia iam non habet in illos iu-
risdictionem.

10 Et facit textus *in l. fin. ff. de iurisdict. omn. Iudi-
cium*, vbi cauetur, vt nemo directè teneatur le-
gibus eius, qui in ipsum exercere iurisdictio-
nem non potest.

Imo Caspensis *in suo cursu Theolog. tom.* 1. *tra- 11
ctat.* 31. *de legibus disp.* 4. *sect.* 2. *n.* 15. & alij existi-
mant personas Ecclesiasticas non teneri sub pec-
cato mortali leges ciuiles seruare, secluso scan-
dalo, & Nauarr. *lib.* 1. *cons.* 3. *de const. n.* 4. loquens
de lege ciuili prohibente extractionem equo-
rum extra Regnum, etiamsi sit clericis fauorabi-
lis, vt ait non obliget clericos attento quod lo-
quitur per verba præceptiua, vel prohibitiua,
quoniam etiam secundùm receptiorem senten-
tiam lex sæcularis, etiam fauorabilis, & gene-
raliter loquens non includit clericos, si prohi-
bendo, vel præcipiendo loquatur, vt post alios
tradiderat Decius, Azorius *lib.* 5. *moral. instit. c.* 12.
q. 1. vbi nemini inquit dubium est clericos esse à
ciuilibus Principum constitutionibus exem-
ptos, & liberos, vt fusius explicat *ibi q.* 3.

Ex quibus satis, superque patet quantum vo- 12
luerit tendere Salcedus aduersùs Dianam, &
alios, de quo nimis conquiritur, quia ad corro-
borandam iurisdictionem Regiam in Ecclesia-
sticos adducit pro se ipsum Dianam, *& in lib.* a.
c. 7. *n.* 31. *& lib.* 2. *c.* 13. *n.* 43. *& n.* 21. explicans ad
suum intentum, & propositum, quæ ipse non
eligendo, sed referendo scripsit *p.* 5. *tract.* 1. *re-
sol.* 12. vbi egit de quæst. num clerici sint vassalli
Principum temporalium, *& p.* 1. *tract.* 2. *resol.* 6.
vbi an Bulla Cænæ reuocauerit priuilegia Regi-
bus concessa, & aliàs difficultates, quas assigna-
uit *p.* 1. *tract.* 2. *res.* 7. *&* 17. vbi refert de casibus,
in quibus queat, necne sæcularis Princeps coër-
cere clericos pœnis, vel an Episcopi, & Eccle-
siastici inobedientes mandatis Regiis possint
expelli à Regno, seu ex aliis delictis de quo dixi
infra sub c. 2. *de Iudiciis.*

Nostraque sententia fulcitur etiam ex regula 13
textus *in c.* 1. *&* 2. *de noui operis nunciat.* quatenus
proponens regulam illam generalem, quod sacri
Canones non dedignantur leges sequi: qui vi-
dentur, vt respiciant ad obligationem, quia cle-
rici tenentur obseruare leges ciuiles modo di-
cto, hoc est approbatas à Pontificibus, & à ca-
nonico iure receptas, ex eo quod illas non im-
probat; sed non inde potuisse Salcedum, & alios
inferre virtute legum ciuilium, quatenus condi-
tæ sunt à Legislatoribus, obligari clericis, sed id
rantùm, vt clerici teneantur lege naturali di-
ctante facere quod rationi congruit, non quia
imperatum est ab illo Legislatore; sed quia sic
est receptum, & tacitè approbatum à Pontifi-
cibus.

Nec obstat illud, simile quod supra retuli *ex 14
dict. c.* 4. Ceuall. de las Fuercas *in proœmio de foro
rei*; quia etsi reuera forum sortiri, & statutis,
seu fori legibus ligari à pari procedant, vt ait
Decius *hic n.* 18. & alij ab eo relati, & Syluester,
& Aldobradinus *in additionibus ad* Decium ver-
bo *apparet.* sed respondetur, quod clerici non
sunt de foro Principum secularium, sed Eccle-
siæ, *cap.* 2. *de foro comp. cap. cum non ab homine
de Iudiciis, cap. clericum, cap. nullus* 11. *quæst.* 1.
& latissimè dixi *in toto titul. de Iudic, & foro
comp.*

Ergo nec quod ipse Zeuallos dixit nem- 15
pe, quod clericus Actor tenetur sequi fo-
rum rei sæcularis, de quo latissimè dixi *in
capit.* 5. *& in cap. cum sit generale de foro com-
petit.* quia respondeo breuiter hoc procedere

dum clericus actor voluntarius venit litigare, & sic quid mirum vt petat in foro sæculari rei necessitate venientis ad litigandum; quare optimo iure à nobis dicendum est clericos nullo modò ligari legibus ciuilibus ex vi suorum Legislatorum, sed aliunde, vt explicui.

16 Adhuc dices supposita distinctione legum ciuilium, de qua *supra* cum Zeuall *d.c.4. à n.1.* vt nihilominus ex quo fatemur indirectè clericos teneri ad obseruantiam earum legum, ob commune bonum, quod in simul clerici eas frangentes, earum pœnis subiiciant, sicut cæteri laici, tum quia non videtur vt dari possit lex imperans quæ in simul non obliget sub coercitione, aliàs de facili contemneretur: sicque Diana, *p.11.tractat.3.res.24.* vers. *nota* ait quod gubernatio sine vi coactiua nequit rectè fieri.

17 Etenim vt ait Aristoteles potestas directa inefficax est sine coactiua, & ideo vel est vna, & eadem vtrumque actum comprehendens, tanquam finis, & medium, vel moraliter non separantur. Ergo siue admittamus legem ciuilem clericos obligaré virtute sua, quatenus est Reipublicæ membrum, siue ratione, & æquitate naturali teneri ea lege, siue admittamus Papam legem ciuilem Reipublicæ vtilem amplecti, & permittere tacitè, vt clericos obliget propter rationem, rectam, quam habet, seu ei dando robur obligandi sequitur dicendum vt ex quo admittimus directè obligare, & in simul teneri clericos ad coercitionem, & pœnam lege tali ciuili decretam à Legislatore sæculari, quia non debent separari duo illi effectus potestatis directiuæ, & coactiuæ.

18 Tamen dicendum est hunc dicendi modum, & alios, quos aggregant etiam Hæretici, & Schismatici huius temporis in odium Pontificis, & statum Ecclesiæ, vt vehementer defendant, & exagerent potestatem Principis temporalis in clericos nihil obstare. Primo quia multi canones sine limitatione & vniuersaliter docent laicos super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nullam esse potestatem tributam, quos adduxi *in c.2. c.3.4.5.8.10.13.17.fin.de Iudic. in c.1.2.5.8. & 13. & aliis de foro compet.* & hic, sed potestas obligandi in conscientia per suas leges, aliqua, & magna potestas dicitur, (quæ est deneganda laicis) in clericos. Ergo sequeretur quod si Rex posset sua lege directè, & ex vi suæ potestatis obligare clericos suis legibus eadem ratione posset eorum transgressores punire, quod nullus admittit, nec etiam dicit, vt queat obligare Iudicem Ecclesiasticum, vt clericum suæ legis transgressorem puniat tali pęna eadem lege ciuili designata, quia hoc potest seduci ad vim directiuam, tanquam pertinens ad bonum commune ciuitatis, & pacem ciuium, sed hoc consequens admittendum non est, vt docent Doctores, & in specie Suarez *dicto lib.3. de legibus sub n.11.* Diana alia adducens *dicta p.7.tract.10. res.2.* in vers. *sed bona:* ergo.

19 Et confirmatur quia etsi lex ciuilis habeat insimul obligare directè, & coactiuè ex iam dictis, hoc erit respectu subditorum laicorum: nam respectu clericorum, vt iam diximus nullo modo, nisi tantùm indirectè, & ex acceptatione Pontificis, qui tantùm ciuiles leges acceptat, & approbat quoad vim directiuam, non quoad vim coactiuam, vt constat ex praxi vniuersali Ecclesiæ, secùdùm quam nunquam personæ Ecclesiasticæ coguntur à Iudicibus ciuilibus, sed ab Ecclesiasticis ad pœnam pro legis transgressione incursam subeundam, vt latè dixi *sub d.c. qualiter 17. de Iudic. q.7.* tum quia id specialiter testantur canones, dum Ecclesiasticas personas eximunt à foro, & tribunali sæculari, vt latissimè probaui *sub tit.* [illegible] *de Iudic. & foro comp. & alibi.* 20 †Tum quia ipsa Ecclesiastica potestas id facere potuit ex alia parte valde conueniens, & expediens fuit, vt personæ Ecclesiasticæ quoad vim coactiuam ciuilium legum eximerentur, & quoad eam tantùm subiicerentur suis propriis superioribus; & vt dignitas Ecclesiastici status seruaretur, & Ecclesiasticæ personæ melius à suis superioribus, quàm ab aliis iudicarentur; & vt etiam Suarez ait *sub d.c.34. à n.11.* alia adducens vt contra Hæreticos, & alios ambientes pro amplianda iurisdictione Regia in clericos, auferamus occasionem illis, longeque ab eis discedamus, satius esse omnem Ecclesiasticarū personarum obligationem ad potestatem Ecclesiasticam reuocare. & pluribus resoluunt Thomas del Bene *de parlam. dub.4. sect.16.* Sotus, Salas, Vasquez Bellarminus, & alij quos sequitur Del Bene *sect.18. n.2. & 3. & sect.19.* cum aliis multis Berricelus *quest. moral. p.1. tract.8. Miscellan. n.1.3. & 4.* dicentes clericos tantam obligari directiuè non coactiuè sic vt incurrant pœnam laicam & vt compellantur à Magistratu laico & iuxta hæc intelliguntur; pluraque congerit Thomas del Bene *de parlament. dubit.4. assertione 15. & 18.* & quæ congerit *dubit.29.*

21 Ad secundam quæstionis partem an statuta laicorum clericis fauorabilia sint valida, iam obiter sub *q.1.* respondi contra aliquos dicentes obligarè. Et iterum ex nostro textu respondeo negatiuè ex defectu potestatis, & iurisdictionis, Abbas *n.10.* Felin. 80. Beroius *vol.1. cons.31. n.22. & 24.* Reminald. Senior. *vol.2. cons.118. n.8.* Oddus *cons.34. n.15.* Menoch. *vol.3. cons.291. n.25.* vbi notat quod statuta, & leges Principum sæcularium, etiam licita, & honesta, & propter commune bonum facta, & quæ priuilegia Ecclesiæ non læderent, adhuc non ligent clericos, quia in statuente non sufficit iusta causa, sed requiritur iusdictio, non enim necessitas, seu bonum commune, vel iusta causa tribuunt iurisdictionem laicis in clericos; idem docent Surdus *vol.2. cons.2. n.33. & cons.301. n.11. & 28. vol.3.* & alij DD. penes ipsos & vide infra *q.49.* vers. *ad quartam* per totum.

22 Ex quo notabis quod quando clerici, & Ecclesia in aliquo statuto non nominantur, possunt cogi statuentes declarare quod non comprehendantur Ecclesia, & personæ Ecclesiasticæ, vt docent Ioan. Bertr. de Gueu. *in propugnac. lib. Eccles. assert. x. §.2. n.63.* Anchart. *n.1.* Surd. *d. vol.3. consil.301. n.45.* Gemin. *n.4.* Franc. *n.2. in c. fin. de immunit. Eccles. lib.6.* D. Anton. *p.3. tit.12. c.3. §.5.* & alij, quos citat, & sequitur Mayoard. de priuilegiis Ecclesiæ *p.1. art.22. n.31.*

23 Verum si aliqua lex Principis esset merè priuilegiata rerum Ecclesiasticarum, sine clericorum, tunc valeret etiam quod laici nullam habeant potestatem in spiritualibus, quia non subdito potest concedi priuilegium, dummodo tamen talis lex non contineat præceptum, vel necessitatem, nam etiam quod Ecclesia esset fauorabilis, & priuilegiata, tamen propter præceptum, & necessitatem, quam imponeret clericis non valeret.

Secus

14 Secus si resolueretur in vim consilij, seu pri-
uilegij: docent Surdus *vol.1.cons.2.n.19.* & *dict.*
*vol.3.cons.*301.*n.*12.& 14. Honded.*vol.1. cons.*4.
*n.*11.& *vol.*2. *cons.*20. *n.*17. Diana *p.*3. *tract.*1.
*res.*13. & alij Doctores, quas ipse referunt non
enim merum priuilegium est signum superiori-
tatis cum etiam non subdito dari possit vt te-
nent alij relati a Berricello nouissimè *in quæst.mo-*
*ral.à p.*1.*tract.*9.*q.*10.*n.*6.exemplificans cum Ab-
bate hic *n.*16. vt si in statuto laicali exueator
clericos primogenitos admittendos esse ad feu-
da & maioratus, &c.iuxta quæ dico *infra quæ-*
stione 15.& 26.
25 Ad tertiam quæstionis partem statuta laicorum
an,& quando dicantur contra libertatem Eccle-
siasticam.ex dictis poteris respondere;sed in ter-
minis agendo breuiter sequentibus exemplis re-
spondeo,veluti quando Ecclesia,& personæ Ec-
clesiasticæ prohibentur,aut impediuntur vbi re-
bus aut facultatibus à iure communi sibi con-
cessis,vt tenent Felin.*hic n.*111.Imol.& Butr.*ibi*,
Alexand.*lib.*1.*cons.*121.& *lib.*2. *cons.*208. Tusch.
*tom.*5.*concl.*341.*n.*13.19.& 137. & probant Do-
ctores per textum nostrum, & *ex c.*4.*de priuileg.*
& *ex d.cap.fin.de immunit.Eccles.*
26 Vel quando diminuuntur, vel tolluntur priui-
legia Ecclsiis,& clericis concessa a Deo,summis
Pontificibus, aut aliis Principibus sæcularibus:
sic Cynus,& Salicet. *in Auth.cassa,& irrita,Cod.*
de Sacrosanctis Ecclesiis. Bald.*in l. cunctos populos,*
Imola *in cap.nouit de Iudic.n.*2. Abbas *n.*2. Alex.
27 *lib.*1.*cons.*209.*n.*3. † Seu quando clerici, & Ec-
clesiasticæ personæ efficiuntur timidiores: ita
Angelus, & Perusio *in l.*1.§.*quæ oneranda.ff.quo-*
rum rerum, & Bartol. ibi, Doctores *hic*, & Car-
28 dinal. Tusch. *tom.*5. *conclus.*341.*n.*39. † Quarto
quando clerici efficerentur deterioris conditio-
nis, quam laici, Felinus *hic n.*111. Pechius *de*
*amortizatione c.*5.Zabarella *in cap.peruenit.de im-*
*munit.Eccles.n.*13. & probatur *ex c.quantò de pri-*
*uileg.& ex d.c.fin.de immunit.Ecclesiarum lib.*6.
29 Deinde illa statuta erunt contra libertatem
Ecclesiasticam, quæ sont apta afferre Ecclesiis,
& Ecclesiasticis personis semper incommodum,
vt notat Felinus *hic n.*69.etiam si in directa no-
ceant Ecclesiis,quamuis dispositio,& statutum,
non disponat super illis, super quibus Ecclesia
haberet specialia priuilegia,vt patet *ex d.c.quan-*
to de priuilegiis,vbi Doctores, & probat Felinus
*hic n.*104. Tusch.*supra n.*140. Diana *p.*4. *tract.*1.
30 *res.*55.†Vbi ait quod præter prædicta,sunt etiam
aliqua statuta contra immunitatem;& infert cum
Angelo de Perusio *cons.*48.Felino *hic n.*148. La-
po *allegat.*92. & Pechius *de amortizatione d.c.*6.
31 † Vt hæc materia sit periculosa nimis,& ne sta-
tuta lædant immunitatem Ecclesiæ admonendos
confessarios esse vt ab huiusmodi statutis feren-
dis pœnitentes deterreant vtinam sic in Hispa-
nia caueatur, præcipuè tempore isto sub præ-
textu publicæ causæ communi clericis cum lai-
cis aduersùs textum nostrum, & *c.*2. *cap. non*
minus cap. aduersùs de immunitate Ecclesiarum,
de quo aliquid *infra* dico; & si proprius & la-
tè *in illis capitibus de immunit. Eccles.* & hic ap-
plicabis quæ dico *infra quæst.*50. vers.*ad sextam*
vbi quid sit indirectè, vel per accidens grauare
clericos vbi cum multis nostram quæstionem
explicat videndus Thom.del Bene *de immun.p.*7.
*dub.*2. vbi vt explicet, aliqua generalia adducit
vide *ibi n.*18.

Ad quartam quæstionis partem breuiter re- 32
spondeo ex dictis cum Alterio *de censur. tom.*1.
*disp.*16. *lib.*5.*c.*5. *in fin.* Bartolum de S.Fausto *in*
*speculo confess.disp.*33.*q.*20.Valer.*in differ.vtriusque*
*fori vers.clericus different.*3.*n.*4. Azor. *instit moral.*
*p.*3.*lib.*5.*c.*19.*q.*13.Diana *p.*1.*tract.*2.*res.*15.vt ne-
queat Iudex laicus, siue eius minister inueniens
Ecclesiasticos asportantes pecuniam, frumen-
tum,& equos, &c. à Regno contra legem talia
auferre sine fractione libertatis Ecclesiæ, & ti-
more excommunicationis,ex eo quia clerici non
possunt comprehendi sub tali statuto,& ordina-
tione;non enim vt iam dixi, & docent Salas *de*
*legib.disp.*14.*sect.*10.*n.*112. Vasq.*p.*2.*tom.*2. *dispu-*
tat. 167. *possunt Ecclesiastici* puniri à Iudicibus
Ecclesiasticis pœna legibus ciuilibus statuta,
etiamsi cum earum statu non pugnet, quia lex
ciuilis pœnam ordinariam assignans,non potuit
clericos ad eam obligare,cum laici non habeant
potestatem, saltem coercitiuam, & punitiuam
in ordine ad clericos; & quia licet clerici tene-
rentur vi directiua obedire statutis laicorum
Principum,sed non inde possent puniri ex trans-
gressione à Iudice laico,ne ad pœnam vnam ex
vi talium statutorum tenerentur, vt patet ex ad-
ductis *in hac q.à n.*1.
Vnde non sunt audiendi Ioannes de Hobia *in* 33
*curia Philipica p.*3.§.3.*n.*11. Bouadilla *in politica*
tom,1.*lib.*2.*c.*18.*n.*117.vbi ait quod si aliqui Præ-
lati, aut clerici deducunt ab his Regnis mone-
tam, possint Prætores illam assumere,& auferre,
& ex eadem ratione res alias quascumque abstra-
hi vetitas,quales essent panis,vinum,aliaque vi-
ctualia,quæ à iurisdictione deducũt pœna amit-
tendi eas ipso facto,& quem à clericis arma au-
feruntur propter pacem, & quietem commu-
nem,sic & dicta debent auferre,quoties abstrahi
à Regno vetita sint propter bonum vniuersale
clericorum, & laicorum, quia respondeo quod
licet tale statutum respiciat commune bonum;
non tamen ex æquo respicit clericos, & laicos;
ideoque clericos esse exemptos; ita vt sub tali
statuto nequeant comprehendi:ita cum Diana,&
Azorio *supra.*
Nec obstare casum similem armorum, quem 34
adducit Bobad.quia in eo est dispar ratio,nam in
isto probabiliter timetur tertij damnum,& per-
turbatio Reipublicæ; & ob id à Iudice laico ar-
ma queant talia auferri per modum defensionis,
non punitionis, vide in contrarium *infra q.*51.*à*
*n.*14.*ad* 17.quæ sunt de alio casu. Secus quando
abstrahitur de vno regno,seu prouincia ad aliud
territorium,Moneta,triticum, vinum, &c. quia
tunc non timetur damnum innocentis, sed so-
lùm sequitur bonum commune;ad quod, vt iam
dixi coercitiuè non tenentur clerici propter pœ-
nam ciuilis.†Quod fateor vt possit laicus Iudex
facere; est prohibere ne transeat pecunia, triti- 35
cum, aliæve res prohibitæ abstrahi, ne lædatur
commune bonum, sed tunc tantùm detinendo,
non abstrahendo; & reddantur talia vniuersalia
ipsis Dominia Ecclesiasticis eorum, seu valor.
†Vnde etiã etsi Ripol.*var.c.*1.*de iurisd.c.*1.*n.*197. 36
dicat quod si per Baron.fiant proclamata tẽpore
necessitatis,ne grana à suo territorio extrahãtur
sub pœna perditionis,vel altera,& merces ven-
dãtur per clericũ, & ipsæ merces reperiãtur pe-
nes sęcolares illas extrahẽtes,vel asportãtes,&eo
casu per ministros curię sęcularis apprehendan-
tur,& ipsi apprehẽsioni,se opponat clericus iure

proprietatis prætendendo merces esse suas; & sic non potuisse apprehendi per sæcularem curiam, quamuuis prætenderet ad curiam Ecclesiasticam habere causam, non sit audiendus; imò & *n.* 198. dicat quod non obstante informatione ab eo facta, causa tractaretur coram sæculari; existimo nihilominus ex dictis infringi immunitatem clericorum, constito præcipuè per informationem, quod merces essent suæ: & hoc quidquid Ripol. resoluat: nam esset contra regulam textus nostri, *& c. fin. de immunitate Ecclesiarum lib. 6.* & iuxta hæc sunt intelligenda plura quæ congerit de asportantibus Thom. del Bene *de parlamentis dubit. 4. sect. 7. 8. 11. 12. 13. 14. &* 15. vbi plures casus congerit.

37 Ad quintam quæstionis partem an si Princeps statuat, ne suis priuilegiis potiantur ij, qui subditi non sunt faciat contra libertatem Ecclesiasticam, & clerici illis vti non possint, dubium est non leue: nam ex eo quod in tali casu clericos non exprimat, nec ab illis aliquid auferat, sed tantùm dicat, vt non potiatur suis priuilegiis vllus; qui eius subditus non est, videtur, vt tale statutum nihil faciat contra libertatem Ecclesiasticorum: quare Felinus *hic*, & Bartol. videntur dicere, vt non sit statum contra immunitatem Ecclesiasticam, quia Princeps in tali statuto nullam facit mentionem de clericis; ob idque non esse inualidum iurisdictionis defectu: sic docent in terminis Carol. de Gras. *de effectib. cleric. effectu* 1. *n.* 26. Azor. cum Bart. & Felin. *p. 1. mor. p. 5. c. 13. q. 4.* & facit, deinde quia aliud est beneficium, vel priuilegium non concedere, derogare vero aliud, nam hoc, quod est concedere absque vlla iniuria alterius, sit adimere verò tollere, aut ex parte minuere sine iniuria, & damno minimè contingere: ergo.

38 Sed P. Duard. *in comment. in Bulla cænæ lib. 2. can. 13. q. 19. n. 41.* contra Azor. in speciè loquens, affirmatiuè respondet ex ea ratione, quia statutum per quod tolluntur alicui clerico ea, quæ de iure communi sibi competunt, est contra libertatem Ecclesiasticam, vt notat Filiuc. *tom. 1. tract. 16. c. 10. q. 8. n. 271.* Ricc. *in praxi tom. 3. resol. 207. n. 8.* Mandellus de Alba *lib. 1. cons. 8. n. 3. &* 10. cum aliis; sed in hoc casu denegatur clericis priuilegium, quod de iure communi illis competit; ergo non debet valere statutum: sic docet in terminis, ac sequitur Diana *p. 1. tract. 2. res. 59.*

39 † Vbi comprobat ex eo etiam: nam de iure communi clerici possunt gaudere, & vti beneficio statutorum, & priuilegiorum alicui vniuersitati, vel certo generi personarum concessarum, vt patet in casu textus *in cap. constitut. 8. de in integr. restitut.* & vt notauit Duardus, *vbi supra num.* 11. 14. 31. 33. 40. *&* 41. ac secundum hanc sententiam interrogatus Diana à Serenissimo Principe Philliberto respondisse testatur & secundum eam determinatum fuisse, tunc. Et ita sequor ex iam dictis; & quia in casu proposito fuisset tractare clericos, velut extraneos ab illa Republica indultata, & priuilegiata, ac per consequens cederet tale statutum in præiudicium clericorum, totiusque status clericalis, & fit clarior ex dictis *q. sequenti à n. 1.* & patet ex dictis *infra q. 52. vers. ad tertiam* ibi *de simili statuto faciente mentionem de clericis.*

QVÆSTIO III.

An si Princeps in casu particulari statuat per publicam scripturam, ne aliqui debitores, inter quos nominat quendam Sacerdotem, possint frui priuilegio, quod habent ciuitates quædam, vt qui ad eas confluunt habitationis causa, non possint per quinquennium ab eorum creditoribus constringi, tale statutum sit contra immunitatem Ecclesiasticam; lex inualidans donationem factam à patre filio Clerico, an sit contra immunitatem: statutum præferens in successione agnatos cognitis, an locum habeat in hæreditate Clerici; statutum laicorum prohibens generaliter impressionem librorum, absque illorum licentia, an comprehendat Clericos; & de aliis: & an statutum prohibens alienationem in non subditos sit contra libertatem Ecclesiasticam?

SVMMARIVM.

1 *Statutum factum à Principe per publicam scripturam in casu particulari, ne aliqui debitores, inter quos nominat clericum quendam possint frui priuilegio, quod habent ciuitates quædam, vt qui ad eas confluunt habitationis causa, non possint per quinquennium ab eorum creditoribus constringi, est contra libertatem Ecclesiasticam: & eo præcipuè, quia facit de Clerico mentionem,* vt n. 2. *& securius quando procedit verbis imperatiuis* n. 3. *& fundamentis contrariæ sententiæ satisfit,* n. 6. 7. 8. & 9.

4 *Statutum Principis reuocans Clericis, & Ecclesiæ beneficia, & priuilegia aliorum statutorum, qualiter valet, vbi* num. 5. *de statuto reuocante eleemosynam singulis annis faciendam Ecclesiæ, vel Clerici alio statuto.*

6 *Clericus fit deterioris conditionis, quoties Principis statuto aufertur ei potestas fruendi priuilegio, quod à cæteris ciuibus non aufertur, secus si ab omnibus auferatur, &* num. 8.

7 *Statutum contra libertatem politici conuentus, est contra libertatem Ecclesiasticam,* vt n. 9. *exemplificatur.*

10 *Bona patrimonialia laicorum, quare lege Regia prohibita sunt erigi in Cappellanias collatiuas.*

11 *Donatio facta à Parentibus omnium bonorum alicui filio (vtpote Clerico) improbatur iure Regio, sed quatenus dicitur,* n. 12. & 13.

13 *Lex ciuilis nequit præsumptionem inducere, vt alienatio facta Ecclesiam fieri videatur in fraudem fisci, & tributorum.*

14 *Statutum præferens agnatos cognatis in successione, verius est, quod non habeat locum in hæredita*

reditate Clerici, cum Clericis constituit heredem ab intestato decedentibus, vt num. 15. & 16. *& fundamentis contrariæ sententiæ satisfit* o. 17. & 18.

17 *Vinculum iniectum ante Clericatum, in herede Clerico, non potest dici iniectum, nisi tempore mortis, quando Clericis successio, & hæreditas defertur.*

19 *Libri de iure Regio Hispaniæ, non debent imprimi impressoribus Hispanicis sine licentia Ordinarij Ecclesiastici, vbi liber imprimendus præsentatur ex mandato suppremi Castellæ Consilij, vbi de concertatione, & lite inter librarios, & impressores huius Regni hoc anno* 1658. *sopita.*

20 *Episcopi ordinant, ne quis libros imprimere audeat sine eorum licentia.*

21 *Imprimere potest Clericus libri compositor cum sola licentia ordinarij Ecclesiastici absque licentia Regia Principis in hoc statuentis puncto exemplo declaratur* o. 22.

23 *Librorum impressio absque licentia ordinarij; ideo procedit, vt prius expungantur errores hæreticales, qui fortè possint in eis esse, cuius cognitio, vt Ecclesiastica, nequit ad laicum spectare.*

24 *Imprimere libros nulli licet, aut facere imprimi quo suis de rebus sacris sine nomine authoris, nec eos in futurum emere, aut apud se retinere, nisi primum examinati, probatique fuerint ab ordinario, & sancta inquisitione, & pœna anathematis ex concilio lateranensi. Et de praxi* n. 30.

25 *Imprimere Regularis nequit sine licentia ordinarij Ecclesiastici, & suorum superiorum.*

16 *Imprimendi licentia debet dari in scriptis, & cum nomine authoris, vt falsitas euitetur &* num. 28.

27 *Audacius, & liberius qualibet proponuntur sine nomine authoris.*

28 Nomen *sufficit apponi alicuius collegij, aut vniuersitatis in impressione librorum.*

29 *Librorum examinatio quæ debet esse iuxta Tridentinum, & ad quid.*

30 L. 32. tit. 7. lib. 1. recopilat.

31 *Leges Regias loquentes de licentia, seu prohibitione imprimendi libros, non obligat Ecclesiasticos; & si manu Regia contra practicetur*, vt num. 33. *cum sufficiat sola ordinarij Ecclesiastici licentia; bonum est etiam, vt adsit Regia.*

32 *Episcopi statuere possunt, vt libri compositi à Clericis, non aliter imprimantur, quàm præmissis conditionibus legis sæcularis.*

34 *Statutum prohibens alienationem bonorum in non subditos, verius est, vt nequeat Clericos obligare* à o. 35. & 40.

35 *Princeps potest prohibere subditis suis alienationem immobilium, sed non in præiudicium Clericorum.*

36 *Personæ Ecclesiasticæ magis exemptæ sunt à potestate Principis sæcularis, quam alienigenæ sæculares.*

37 *Exempti existentes in territorio, & Diœcesi, differunt ab exemptis extra territorium, vel Diœcesim &* n. 39.

38 *Personæ exempta in odiosis, & onerosis non veniunt appellatione vniuersitatis, populi, & territorij, sed veniunt in fauorabilibus.*

39 *Argumentum de exteris ad Clericos, fallax est in materia exemptionis.*

40 *Statutum, num sit validum, non solùm quando prohibetur alienatio per contractum, sed etiam per testamentum.*

AD primam difficultatis partem respondeo illud statutum 1
esse contra libertatem Ecclesiasticam, tum ex dictis *in quæstione præced.* & *ibi* sub vers. *ad quintam*; est enim contra illam statutum, per quod tolluntur Clericis ea, quæ de iure communi illis competunt, vt docent Decios, & Felinus, hic *in n.* 69. & ille *num.* 8. Mandellus de Alba *lib.* 1. *consil.* 8. *num.* 3. & 10. *& cons.* 164. *num.* 13. & ex Thelogis Filiucius *tom.* 1. *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 271. & Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 10. *quæst.* 1. *num.* 56. sed in nostro casu denegatur Clerico priuilegium, quod sibi de iure communi competit; ergo tale statutum erit contra libertatem Ecclesiasticam.

Præcipuè si consideres quod statutum prædi- 2
ctum facit specificam mentionem de clerico, quia vt Doctores per textum nostrum docent statuta laicorum, etiam clericis fauorabilia, si de illis mentionem faciant, sunt nulla, & contra libertatem Ecclesiasticam, vt iam *d. q.* 2. dixi, & ex communi Doctorum sententia resoluunt Alexander *lib.* 2. *cons.* 211. *num.* 2. & 6. Surdus *lib.* 2. *cons.* 302. *num.* 13. Oddo *lib.* 2. *cons.* 44. *n.* 3. Cioffus *lib.* 2. *cons.* 81. *n.* 84. Plotus *cons.* 93. *n.* 2. Cabalcanus *lib.* 3. *decis.* 33. *num.* 16. Decius *in cap. quæ in Ecclesiarum* 7. *suprà hoc tit.* Diana *p.* 1. *tract.* 2. *res.* 58.

Et hoc etiam securius procedet, quando sta- 3
tutum vtitur verbis imperatiuis dicens *mandamit*, & *mandat*. quod quidem verbum præsupponit iurisdictionem, nam inducit præceptum, vt inter multos notant Salas *de legibus dispu.* 10. *sect.* 9. *num.* 35. Bonacina etiam *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 7. §. 4. *num.* 7. Vasquez, Sanchez, & alij, quos ipsi referunt; sed Princeps non habet iurisdictionem in clericos, vt latè dixi *sub tit. de iudiciis, & foro compet.* ergo nullus erit actus, & contra canonem 15. Bullæ cœnæ Domini, vbi prohibetur Principibus condere statuta, & ordinationes ex quacumque causa contra clericos.

Nec valet dicere pro contraria sententia quod 4
Princeps ex iusta causa reuocat clericis priuilegium, seu Ecclesiæ concessum; ita vt nec tunc faciat contra libertatem Ecclesiasticam, dummodo non sit receptum à summo Pontifice, vt Decius asserit *in cons.* 83. *num.* 4. *& cons.* 265. *n.* 3. valere Principis statutum, per quod clericis, & Ecclesiæ denegantur beneficia, & priuilegia aliorum statutorum; quia respõdeo casum istum esse diuersum à nostro, vt patet; imo, & neganda est absolutè hæc sententia per dicta *supra sub* dicto vers. *ad quintam* & de facto negauerunt Martha *de iurisdictione p.* 4. *cent.* 1. *casu* 52. *n.* 6. *& sequenti*, cum aliis Doctoribus ab eo relatis, & tenent Azorius *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *quæst.* 5. cum aliis Genuens. *in pract. Ecclesiast. tricen.* 6. *quæst.* 158. *num.* 2. Alterius *de censuris tom.* 1. *lib.* 5. *disp.* 16. *dubio* 1. Fabius de Auna *lib.* 1. *consil.* 86.
num. 4. † Posset enim procedere illa sententia, 5
quando v. g. Princeps reuocaret per statutum eleemosynam singulis annis faciẽdam Ecclesiæ,

vel eleticis per altetum ptius statutum depositam reuocatet : in quo etiam casu oon est sine dubio, vt colliges ex his, quæ dixi *in c. a. de iudiciis q. 15.*

6 Non inquam obstant sequentia, quod in casu nempe, de quo est dubium clericis per illud statutum, oon efficitur deterioris conditionis, quàm laieus, eum ptiuilegium vtrique uegatur; sed tunc tantùm dicetur statutum esse contra libertatem Eeelesiasticam, nempe quando elerici efficiuntur deterioris eonditioois, quàm laici, vt probant Rieeius *in praxi tom. 3. res.* 207. *n. 7. &* Megala *in 3. p. lib. 3. e.* 10. *quæst.* 10. *num. 51.* &
7 alij. † Nee doctrina Caietani, quatenus *in summa c. 31.* & Nauatri *in man. c.* 27. *num.* 11. dicentium statutum contra libertatem politiei, conuictus non esse eontra libertatem Eeclesiasticam, sed statutum Ptineipis, de quo oune agimus, respicit tantùm libettatem politicam, nempe personam dicti clerici, non quatenus elericus est. sed vt petsona politica, & Vassallus; ergo non
8 est eontra libertatem Eeclesiasticam † quia respondeo ad primum dicendo quod in nostto casu elericus etiam fit deterioris conditionis, eo qund aufertur ab eo poiestas ftuendi illo priuilegio, sicut eæteti eoncíues; aliudeoim videretur si ab omnibus priuilegium auferatur; & huc debet respieere Diana tespondens *d. p. 1. tract. 2. resolut.* 58. versieulo *ad tertium*, vbi aliter loquirur.

9 Ad secundum tespoodeo cum eodem, & cum Reginaldo *tom. 1. lib. 9. c. 24. sect. 2. n.* 358. & eum aliis falsam esse sententiam Caietani ex iam longè addictis *q. 1. & a. & hic*, nam ex illa sequetetur posse Ptincipem statuere, ne clerici quid emant, aut vendant, ne alterius operas eonducant, ne apud aliqoos faciant molere suum triticum, aut panem coquere, ne transeant per pontem, ne habitent in aliqua ciuitate, & similia, quod dici non debet, vt ex nonnullis iofra apparebit.

10 Ad seeundam quæstionis partem, suppositis quæ longè scribit Alphonsus de Nerbona *in recop. l. 35. tit. 3. de los preladès*, quatenus multa expendit de ritulo ad ordines, & donatione bonorum facta à patre filio pto ordinibus suscipiendis, de quo nonnulla dixi *sub c. 11. de temporibus ordin.* dum lex illa præeipit ne prælati compellant ordinandos, vt capellanias eollatiuas fiodent ex suis bonis, vt ad titulum earum ordinentur; eo quod illa bona mutata in capellaniam eximuntur à tributi Regis antea debitia, & in fraudem de quo dixi late infra *q. 44. in fine* vbi quomodo sustineatur dispositio illius legis Regiæ.

11 Ex qoa dispositione videtur quod bene in casu nostri dubij respondetunt Azeuedus *in l. 11. lib. 5. tit. 10. recopilat.* Matienco *ibi glossa 5. n. 3.* Vasquez *opusculo de restit. c. 6. §. 1. dubio 2. n. 34.* dum negatiuè respondent, & Vasquez sic alloquitur *notandum est quod l. 11. tit. 10. lib. 5. recopilat. efficitur nulla ipso iure donatio facta à parentibus omnium bonorum alicui filio exempto, vtpote clerico, quia præsumitur quod fiat in fraudem tributi Regij, & existimo in conscientia esse nullam donationem, nec id est contra immunitatem Ecclesiasticam: ita ille.*

12 Ego inqoam existimo vberius respondendum ex his, quæ dico *infra de donationibus*, vbi ago de quæstione illa *donatio omnium bonorum an valeat.* Verum in praxi existimo tenendum eum Vasq. etsi aliter in hoc puncto posse dici ex doctrina Florez de Mena *variar. quæst. lib. 2. q. 21. §. 2. num. 73.* vbi sie asseruit *si absque vlla fraude, & in casibus à iure permissis aliquis fecisset donationem omnium bonorum, vel maioris partis, & hoc probaretur, quod tunc etiam deberet liberari: nam illa lex non impedit homini libero liberam administrationem rerum suarum modo licito, & in casibus à iure permissis, nec irritat ipso iure dictam donationem, sed solùm præsumit fraudulentam, & eam annullat ipso iure ad effectum procedendi, & non ad alium, & amplius apparet quia lex illa dat licentiam donatori allegandi de suo iure; ad quid ergo (ait) seruiret illa licentia, si donatio semper, & quacumque via esset nulla? quia tali existente quidquid allegasset, vel ab illo, vel ab ipsius bonis, posset fiscus sua tributa exigere, &c.*

Vnde potuerunt dicere nonnulli, quos ap- 13
probat Diana *p. 3. tract. 2. res. 13.* quod nequeat eiuilis lex præsumptiooem inducere, vt alienatio facta in Eeclesiam fieri videatur in fraudem fisci, vel tributorum; & òb id esse validam; & quia præsomptio in illa lege non est ioris, & de iure, ae proinde nullitatem, esse præsumptam, & reuocabilem, comperta vetitate, & non veram, & Diana putat eontta Vasquez, vt etiam si opinio negatiua esset sequenda, talem donationem si non fieret in fraudem tributorum esse validam, non solùm io foro conscientiæ, sed etiam in foro externo; & amplius notat quod dicta præsumptio non procedit ex sola donatione, nisi cum donatione alia suspicio, & iodicium appareret.

Ad tertiam quæstionis partem an statutum 14
præferens agnatos eognatis in successione, locum habeat in hæreditate elerici; & de valore huius statuti videtur fundamentalis ratio, quia huiusmodi statuta condita sunt antea clericatum, & consequenter inieeerint vinculum eo tempore, quo potuerunt quia tunc statuentes poterant hoe facere, & sie bona ligare, tanquam subiecta eorum iurisdictioni, & potestati, maximè eum ipsi elerici vtantur beneficio huiusmodi statutorum, secundùm commuoem Doctorum sententiam, de qua restantur Parisius *cons.* 40. *n.* 20. *lib.* 3. Tiraquell. *de iure primog. q.* 44. Gabriel. Satra *in addition. ad Matthesilan. singulari* 110. io terminis idem Tiraquellus docet etiam *q. 45. num. 3.* Bursatus *cons.* 93. *à num.* 22. & faciunt quæ latè *infra dixi sub cap. pen. de foro compet. quæst.* 13. 14. 20. 21. dum ibi habetur clericum hæredem laiei conuenieodum esse vbi defunctus debuit.

Sed protsus dicendum existimo ex regula 15
textus nostri nullo modo tale statutum valere, ex eo validiori fundamento, quia statutum, de quo agitur hîc disponit de personis elericorum, & de bonis eorum, sed neutrum posse videtur, quia oec res, nec personæ subiectæ sunt iurisdictioni laicorum, vt notant Doctores *hîc* communiter ex textu nostro; ergo. Deinde qnia, vt docent relati à Bursato negatiuam docentes sententiam *d. cons. 93. n.* 16. vbi post Decium *n. 53. hîc* dixit communem hanc, clerici sunt exempti à iurisdictione sæcularium, vt notum est; ergo huiusmodi statutum clericos non comprehendit ex defectu potestatis; & sic non possit ligare clericum, & eius bona, constituereque ei hæredem contra ius commune; & hanc sententiam

fuit

fuit amplexus Senatus Mantuanus, teſte Surdo,
*deciſ.*20. & ſequitur Faquineus *lib.* 12. *controuer-
ſiar. c.* 29. vbi amplius probat dicens illud ſta-
tutum diſponere de perſonis, quia clericis ab
inteſtato decedentibus], decernit, & conſtituit
16 hæredem † imo, & diſponere de bonis, quia
ſtatutum illud vult bona deuenire ad certas per-
ſonas; & ſic in effectu ligat clericos, & eorum
bona; quod cum fieri non poſſit ſpeciali con-
ſtitutione, nec etiam fieri poſſe ait per genera-
lem, cum nunquam in generali diſpoſitione ve-
niant ea, quæ ſpecialiter fieri non poſſunt *ex l.*1.
vbi notat Decius *in primo notab. ff. de officio eius.*
Et hanc etiam tenet ſententiam *in c. quod cleri-
ci 9. de foro competenti.*

17 Vnde non obſtat fundamentum affirmatiuæ
ſententiæ, cui ſatis reſpondetur ex iam longè
adductis *in* 1. *&* 2. *quæſtione, & hic.* Nec quod
dicitur de vinculo ante clericatum, quia non
poteſt dici vinculum iniectum, niſi tempore
mortis, quando clericis ſucceſſio, & hæreditas
defertur vt latè conſiderat, & deducit Surdus *d.*
18 *deciſ.*20. Faquin. *ſup. d. c.* 29. *lib.* 12. *in fine.* † Vbi
dicit quod non obſtat vt clerici poſſint vti be-
neficio huiuſmodi ſtatuti, quia ſtatuta laico-
rum, quatenus fauent clericis, eos comprehen-
dere dicuntur, quatenus verò ligant eos abſque
fauore, & vtilitate eorum, nihil valeant ex de-
fectu poteſtatis; imo ſi rectè aduertas ex textu
noſtro, & vt dixi etiam ſi fauorabilia ſint cleri-
cis, eos non obligent; & quod adduxi in con-
firmationem primæ ſententiæ ex *d. q.* 13. 14. 20.
a 1. *c. fin. de foro*, non facit, quia ille caſus concur-
rit cum noſtro, vt ex eo patet.

19 Ad quartam quæſtionis partem, quod praxis
in Hiſpania noſtra docet legibus Regiis 23. 24.
35. 33. *tit.* 7. *lib.* 1. *recopil.* eſt nempe, vt libri non
vt libri non imprimantur ab Impreſſoribus
Hiſpanis ſine licentia ordinarij Eccleſiaſtici,
vbi liber imprimendus præſentatur; & itidem
Regiâ licentiâ poſt librum viſum ex mandato
conſilij ſupremi Caſtellæ ab aliquo Doctore,
ſeu Magiſtro de eius licentia, & commiſſione.
Si enim impreſſio libri Doctoris Hiſpanici fiat
extra Regna, vt Galliæ, Romæ, aut alibi, tunc
ſufficere, certum eſt, licentiam Principis, ſeu
ordinarij deſtinati ibi ad eam præſtandam; &
poſtea vt poſſint libri DD. ſua opera Typis man-
dantis vẽdi intra hęc Regna, ſolet libri impreſſi
fieri præſentatio corã Dominis conſiliariis dicti
conſilij ſupremi Caſtellæ, quibus ſingulis ſolet
condonari vnus liber, & permittunt publicam
apud librarios venditionem; & ſic à peritis ac-
cepi, dum mitterem tomos imprimendos Lug-
dunum Franciæ (qui dum hæc ſcribo maior
eorum pars eſt Typis mandata) Imo hic matriti
Lis ſcripta eſt antiqua inter librarios, & impreſ-
ſores pretendentes iſti vt libri Auctorum huius
Regni imprimerentur in Hiſpania qui ſic obti-
nentes in prima inſtantia in ſecunda declaratur,
non impediri vt D.D. Hiſpani imprimant extra
hæc Regna cum licentia conſilij proximè relata
ita in menſe Aprilis anni 1658. quo modificatæ
fuerunt aliæ duæ declarationes dicti conſilij
menſis Octobris 1655. & 7. Martij 1658. in qua
nunc dicitur quod præcedat dicta permiſſio
conſilij & quod vt poſſit vendi in his regnis de-
beat etiam cum permiſſione & taxa eiuſdem
conſilij eſſe. Agitur hoc ſuppoſito ad difficul-
tatem videtur reſpondendum vt nullus, etiam
clericus queat audere ad impreſſionem in his
Regnis Hiſpaniæ faciendam ſiue extra Regna
abſque licentia Regis, ſeu conſilij eius ſupremi
Caſtellæ. † Et confirmatur quia Epiſcopi ordi- 20
nant ne quis libros imprimere audeat ſine eo-
rum licentia; quâ ſane ordinatione non ſolùm
ſæculares exempti comprehenduntur; ergo &
Princeps ſæcularis poterit ſtatuere, obligando
non ſolùm laicos, ſed etiam clericos exemptos,
vt conſeruetur æqualitas iuxta textum *in l. fin. C.
de fructibus, & litium expenſis.*

Nihilominus ex latè dictis, & dicendis *in* 21
puncto iuris exiſtimo, vt habita licentia ordina-
rij Eccleſiaſtici, poſſit clericus libri compoſitor,
eum tutè imprimere, abſque eo, quod ligetur le-
ge Regia in hoc puncto ſtatuentis: ſic ex do-
ctrina textus noſtri docent Diana *part.* 4. *tract.* 1.
*reſ.*60. ante eum Aloyſius Bariola omnino le-
gendus *conſ.*34. *per totum*, plura fundamenta ad-
ducens, & pro contraria parte adductis reſpon-
dens, ex eo quia ſtatutum vires accipit, & acqui-
rit à poteſtate ſtatuentium *ex l. fin. ff. de iuriſdic.
omnium iudicum, & c. à nobis de ſententia excom-
munic.* ſed ſæculares ſupra Eccleſiaſticos nullam
habent iuriſdictionem, & facultatem, iuxta repe-
tita, & repetenda ex textu noſtro ergo.

Et confirmatur quia ſi v.g. clericus vellet im- 22
primere librum in ſummam D. Thomæ, vel in
Bullam cænæ, ſi poteſtas ſæcularis velit in vim
ſui ſtatuti facultatem illum imprimendi conce-
dere, id aliud non eſſet, quam in cauſis ſpiritua-
libus, & Eccleſiaſticis, ad ipſius forum, non mo-
do indirectè, ſed directè habere, ſed hoc eſt con-
tra canonem 15. Bullæ cænæ ergo, &c. † Deinde 23
quia ſi cauſam quæramus quare librorum im-
primendorum licentia præterquiratur, en nempe
vnica videtur, vt expurgentur ab erroribus hæ-
reticalibus, & contra fidem qui poſſunt inter-
miſceri: quo fit vt in reuiſione ſua quilibet man-
datarius Doctor, ſiue Magiſter ad id nominatus
per ordinarium Eccleſiaſticum, ſiue Principem
ſoleat dicere, eum fauet libro reuiſo à ſe Di-
gnum eſſe, vt Typis mandetur, propter ſanam
eius doctrinam, & legentibus, atque docentibus
vtilem; & quia nihil impium contra fidem Ca-
tholicam, & abſonum, ſeu offenſiuum piarum
aurium continet. Et hæc praxis etiam continua-
tur, non ſolùm reſpectu libri continentis do-
ctrinam ſpiritualem, ſed etiam profanam, vt in
principio ſingulorum librorum impreſſorum
videmus; ergo cum cauſa quare reuidendus li-
ber mandatur, ſit ne hæreſi aliqua, ſiue ſuſpicio-
ne inuoluatur; ſequitur vt licentia ad libros
imprimendos ſufficiat de iure, vt data ſit ab or-
dinario Eccleſiaſtico, non ſolùm reſpectu clerici
componentis, ſed etiam laici imprimere vo-
lentis.

Vlterius comprobatur ex doctrina concilij 24
lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. *de impreſſione
librorum*, vt ſtatutum fuit, vt nulli liceat imprime-
re, vel imprimi facere libros quoſuis de rebus
ſacris ſine nomine Authoris nec illos in futu-
rum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi pri-
mum examinati, probatique fuerint ab ordina-
rio, & ſancta inquiſitione ſub pœna anathematis
amiſſionis librorum, & pecuniæ; & Hierony-
mus Rodericus *in compendio quæſtionum regula-
rium reſ.*89. *n.* 1. ait quod dictum concilium late-
ranenſe, quantùm ad licentiam ordinarij confir-
matum eſt per tridentinam ſynodum ſub eiſdem
pœnis

pœnis pecuniæ, & anathematis, vt patet *sess.* 4.
25 *de editione librorum.* † Vbi addit quod regulares
vltra prædictam licentiam ordinarij, debeant
illam etiam habere à suis superioribus recogni-
tis per eos libris iuxta formam suarum ordina-
26 tionum; alia addens contra impressores † &
quod talis licentia debeat ab ordinario in scri-
ptis porrigi; & quod nullus liber imprimatur
sine nomine Authoris, propter imminens peri-
culum falsitatis, fraudis, aut doli, quod in si-
milibus libris anonimis plerumque latere solet.
27 † Cum sub incognita facie quælibet liberius,
audaciusque proponantur, vt aduertit Stepha-
nus Vueyms *in constitutiones* 24. *ex iure antiquo*
desumptas, & per concilium Trid. innouatas
28 *num.* 12. *pag.* 182. Barbosa *in dict. sess.* 4. *Trident.* †
Vbi cum illo *num.* 4 & cùm Azorio *instit. moral.*
part. 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *q.* 3. asserit sufficere si impo-
natur nomen alicuius Collegij, seu vniuersitatis,
quia iam tunc subintelligitur author certus.

29 Etenim per Trid. *ibi* in vers. *vt probanda pro-*
bentur, & reprobentur improbanda, videtur etiam
confirmari nostra doctrina, super quibus verbis
etiam adducunt Stephar. Vueyms *d. constit.* 24.
num. 8. *pag.* 181. *in fine* Barbosa *d. sess.* 4. *sub n.* 6.
quod in examinatione librorum debet diligens,
ac discreta adhiberi obseruatio, vt illa, quæ fidei
Catholicæ, aut pietati, morumque honestati
aliquo modo sunt contraria examinentur, & ex-
purgentur, eaque admittantur, seu probentur,
quæ publico bono, ac religioni potissimum
Christianæ possint esse vtilia, aut officiosa; vides
ergo ex his causam reuisionis librorum esse spi-
ritualem; igitur debes considerare de iure, vt re-
spectu impressionis librorum clerici non obli-
get statutum laicorum ex iam adductis.

30 Et licet *d. l.* 32. *tit.* 7. *lib.* 1. *recopil.* caueatur, vt
sine licentia nequeant imprimi libri Regnico-
larum extra Regnum, nec introduci à foris sine
ea sub pœnis *ibi* contentis: vsu tamen receptum
est, vt absque illa prima licentia imprimantur, vt
quotidie practicatur; non verò libri sic impressi
introducentur, ac vendentur in his Regnis
absque licentia Regia, consilij supremi, iuxta
dispositum in ipsis legibus Regiis: & Hiero-
nymus Rodriguez *supra*, & cum eo Barbosa *in*
d. sess. 4. *Trid. n.* 3. *in fine*, & Azor. *instit. moral. p.* 1.
lib. 8. *c.* 17. *q.* 1. docent in Portugalia seruari di-
ctum decretum concilij lateranens. & in Re-
gnis Castellæ vsu receptum esse, vt sufficiat li-
centia supremi consilij iuxta legem Regiam, &
de quacumque scriptura resoluit idem Azor. *su-*
pra q. 2. ad quod leges *d. leg.* 31. *d. tit.* 7. *lib.* 1. *recop.*
dixi aliquid *in c.* 2. *de iudicus q.* 26. *n.* 8. vbi an Re-
ges sint executores concilij Tridentini.

31 Igitur quantumuis legibus Regiis caueatur,
vt dictum est ex illis appareat aduersùs qua-
scumque personas cuiuslibet conditionis, qui-
bus aduersùs contra facientes videatur posse
procedi; hoc inquam existimo procedere tan-
tùm manu Regia, non inquam de iure: nam vt
diximus ex textu nostro, & aliis illæ leges Re-
giæ nequeunt clericos obligare, ex quo libri ab
ipsis compositi impressi fuerint, habita licentia
ordinarij, vel ipsius, qui cupit eos Typis man-
dari, uel illius loci, vbi imprimuntur; etsi in
praxi in simul opponatur licentia Regia, quod
est iustissimum, etiam in libris compositis per
clericos, sed non necessaria, ita vt aliàs contra-
ueniens legibus, & statutis Regiis, & laico-
rum incurrat in pœnis in illis appositis per
dicta.

Ex quo benè Bariola *d. conf.* 34. Diana *d. p.* 4. 32
tract. 1. *res.* 60. *in fine* resoluunt quod etsi potuis-
sent Episcopi statuere vt nullus clericus impri-
mat libros sine licentia laicorum statuentium
ex doctrina *d. leg. fin. C. de fructibus & litium*
expensis, vt conseruetur æqualitas, id inquam
potuisse facere ad finem spiritualem, & sæcula-
res propriæ Diœcesis ligando ex dicto concilio
leteranensi *sess.* 10. item *ex dict. Trid. sess.* 4. tum
ex Bullis Apostolicis, & decretis Cardinalium:
& sic non esse attendendam inæqualitatis ratio-
nem. Et addunt relati quod in tali casu Episcopi
habent potestatem ligandi laicos (& potest
comprobari ex his, quæ dixi *sub cap. nouit.* 13. *de*
iudiciis, vbi latè adduxi posse indices Ecclesiasti-
cos procedere contra laicos in materia peccati,
& rei spiritualis) non autem è contra laici li-
gandi clericos, etiam si tale statutum feratur ob
bonum publicum quia vtilitas publica non
confert iurisdictionem Principi laico in perso-
nas Ecclesiasticas vt sæpè dictum est.

Ex his ergo benè visum est, vt licet consilium 33
Castellę supremum prę̨ciperet mulctari D. Ioan-
nem Palafox, & Mendoça Episcopum Axo-
mensem; eo quod Typis mandaret quandam
allegationem suam pro libertate Ecclesiastica
in causa tributorum Regia schedula imposito-
rum in mense Iulij 1656. existimo potius de fa-
cto œconomicè, quàm de iure processisse, con-
sideratis præcipue quæ latissimè dico *infra q.* 13.
& 14. & de hoc audiui sic factum in mense No-
uemb. 1656. & post hæc vide inter minus age-
re de dubio Thomas del Bene *de communic. p.* 1.
c. 8. *dubu.* 18. breuiter agens.

Ad quintam quæstionis partem, an statutum 34
prohibens alienationem bonorum in non sub-
ditos, sit contra immunitatem Ecclesiasticam; &
videtur negatiuè respondendum; tum quia il-
lud statutum nihil specificando de clericis eo-
rum immunitatem non infringit, nec tale statu-
tum nullam videatur iniuriam inferre non sub-
ditis; & sic nec personæ Ecclesiasticæ exemptæ
sibi illatam iniuriam hac prohibitione conqueri
poterunt, cum exempti cæteris æquiparentur ex
Ioanne Andrea *in cap.* 2. *hoc tit. lib.* 6. & faciunt
nonnulla, quæ retulis *supra sub quæst.* 2. vers. *ad*
quintam; & quæ docent Couàrruuias *in regula*
possessor. in 2. *part.* §. 4. *n.* 8. Tiraquell. cum mul-
tis *de restit. glossa* 13. *num.* 5. & alij relati à Marta
infra referendo ea regula teatus *in cap. constitutus*
de in integ. restit. dicentes esse valida statuta, ne
immobilia alienentur in extraneos, sed non li-
gare clericos. Et quia tale statutum ligat res,
non personas.

Tamen ex iam longè actis respondendum est 35
tale statutum esse contra libertatem clerico-
rum. Tum quia licet Princeps possit prohibere
suis subditis immobilium alienationem *ex l. si*
in emptione ff. de contrahenda emptione, *&* *ex l. de*
policitationibus in fine ff. de policitationibus: tamen
talis prohibitio non procedit in præiudicium
clericorum, & Ecclesiarum, nam tunc non vale-
bit *per textum in cap. fin. de immunitate Eccles.*
lib 6. Collegium Boonienf. pro libertate Ec-
clesiast. *respons. num.* 14. Vgolinus in responso
ad iuris conf. gymnasij Patauini *c.* 6. *n.* 8. *& seq.*
Maynard. *de priuilegiis Ecclesiæ p.* 2. *art.* 22. *n.* 67.
Secundo nam si statutum, de quo hic lo- 36
quimur

Digitized by Google

quirent, comprehenderet perſonas Eccleſiaſticas, ſine dubio eſſet contra immunitatem Eccleſiaſticam ex regula textus noſtri. Et quia perſonæ Eccleſiaſticæ magis exemptæ ſunt à poteſtate Principis ſæcularis, quam alienigenæ ſæculares cum hi conſuetudine poſſint prorogare iuriſdictionem iudicis laici *ex l. 1. Cod. de iuriſd. omnium iudic.* argumento eorum, quæ de proroganda iuriſdictione latè dixi *in c. ſignificaſti. 18. de foro compet.* illæ autem minime per textum *in c. ſi diligenti de foro compet.* & quæ *ibi, & alibi* latè dixi, propter incapacitatem iudicum laicorum, reſpectu Eccleſiarum, iuxta adducta *in cap. 2. in c. nouit 13. c. qualiter 17. c. cum non ab homine* 10. *& aliis in iuribus de iudic. & in aliis de foro competenti*; ergo magis clerici læduntur ſi lege laica obligentur, quam alienigenæ, & non ſubditi laici, quia ſtatuens reſpectu iſtorum, eſt tantùm incompetens; eſt enim magna differentia inter incompetentiam, & incapacitatem iudicum, vt patet ex longè dictis in iuribus relatis.

37 Tertio quia magnum eſt diſcrimen inter exemptos etiam in territorio, vel Diæceſi exiſtentes, & alios exiſtentes extra territorium, vel Diæceſim: nam illi, etſi non ſint de Diæceſi, ſunt tamen in Diæceſi; hi tamen nec ſunt in Diæceſi, nec de Diæceſi; quod etiam eodem modo dicendum eſt quoad territorium, vt patet

38 ex Felino *in c. graue n. 2. de officio ordinarij.* † Indeque ſentiunt Doctores perſonas exemptas in odioſis, & oneroſis, non venire appellatione vniuerſitatis, populi, & territorij; venire tamen in fauorabilibus, vt docet Felinus *in c. Rodulphus de reſcriptis*, vbi dico aliqua; & quod eadem diſtinctio quoad clericos ſit adhibenda, qui cum ſint pars Reipublicæ *ex l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſtitia*, & iure veniunt appellatione populi in fauorabilibus, ſecus in odioſis, vt notant Abbas *hic*, Felin. *n. 34.* Decius *n. 10.*

39 Quare meritò aſſeruit Riminaldus *conſ. 11. n. 101. vol. 2.* fallax eſſe argumentum in hac materia de exteris ad clericos: & ſic ſentio cum Maynardo, & aliis penes ipſum *de priuileg. Eccleſ. part. 2. art. 22. dict. num.* 21. *& ſequent.* Franciſcus Fagnano, videndus *in reſponſo pro cenſuris Pauli 5. p. 3. fol. 75.*

40 Et ſecundùm hæc ſunt reſoluenda, quæ tractat longe Marta videndus, dum agit de quæſtione illa *cent. 2. part. 4. caſu* 6. an ſtatutum, ne alienentur immobilia in extraneos, comprehendat clericos: & contra plures etiam cum multis longè videndus probat, vt illos non comprehendat *ibi à num.* 16. quantumuis tale ſtatutum ſit validum *ex l. 1. Cod. ne lic. habitat. Metrop. lib. 11.* non ſolum quando prohibetur alienatio per contractum, ſed etiam per teſtamentum. Et quia ipſe longè agit non repeto, tenent D.D. *hic* Felinus *num.* 61. allegat multos Tiraquellos *poſt leg. connub. gloſſa* 8. *num.* 172. & idem Marta *à num.* 51. ſatisfacit dicendo quod etſi ſtatuta ſint concepta in rem, ſed res erat affecta antea iuri communi, quo permittitur Dominium transferri in Eccleſias *l. vt inter C. de ſacroſanct. Eccleſiis.*

QVÆSTIO IV.

An ſtatutum Principis ſæcularis pro obligandis Epiſcopis ad reſidentiam in ſuis Epiſcopatibus, ſit validum. An ſtatutum factum, vt vicini eant ad molendum triticum ad propria molendina ciuitatis, aut populi, queat præiudicare molendinis clericorum, & Eccleſiarum. An facto præconio per laicum contra omnes, ad aliqua onera teneantur clerici & quid de edictis ad comparendum?

SVMMARIVM.

1 *Reges Hiſpaniæ, cæterique Principes Chriſtiani ſunt Protectores Concilij Tridentini non poteſtate, ſed officio admonendo, vt* num. 3.

2 *Reſidere in ſuis Epiſcopatibus, nequeunt compellere Reges Epiſcopos abſentes ab illis, vltra tempus ſibi datum abſentiæ; item nec Parochos ſed quid facient* n. 3.

3 *Reges poſſunt monere Romanum Pontificem, vt curet diſciplinam Eccleſiaſticam ab Epiſcopis ſeruari.*

4 *Statutum factum aduerſus Molendinos, aut Furnos Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, eſt nullum contra Aymon; etſi cauſa publicæ vtilitatis valeat iuxta dictum* num. 6. 7. 8. & 9.

10 *Præconia facta per ſæculares non comprehendunt clericos, niſi ab Eccleſia recepta eſſent, & etiamſi prædicta concernant politicam ciuitatis: vbi de quadam praxi introducta à ſæculari ſimul cum Eccleſiaſtico* n. 11.

12 *Statuta pœnalia in libertatem Eccleſiæ implicita, ſiue explicita non ſuſtinentur.*

13 *Edicta monentia ad comparendum quemcunque coram iudice ſæculari, ſi ſua putauerit intereſſe, nullo modo obligant Eccleſiaſticos; quia iuriſdictio laicorum non eſt poſſibilis in clericos, niſi iſti ſint rei voluntarij, vbi, &* n. 14.

D primam quæſtionis partem videtur affirmatiuè reſpondendum, eo quod iuxta Concil. Trid. Reges Hiſpaniæ, cæterique Principes Chriſtiani ſunt protectores Trid. Concil. vt latè tradunt Salgadus *de Regia protectione part. 1. cap. 1. præludio 2. num. 73.* Paz *in pract. tom. 2. præludio vltim. num. 10.* Zeuallos *in practicis quæſt. 897. num. 120.* Henriquez *de Pontificis Claue lib. 2. part. 15. poſt princ. §. 1. in gloſſa litera D. & cap. 20. gloſſa fin.* Carraſcus *in interpret. aliquarum legum Regni cap. 9. §. 4. num. 18.* Axeuedus *in l. 2. verſ. ſeptimo* conſequenter *titul. 6. lib. 1. recopil.* Narbona *in l. 59. gloſſa 2. à principio, & num. 4. tit. 4. & l. 81. gloſſa vnica num. 3. tit. 5. lib. 2. recop.* ergo & poterunt facere vt Epiſcopi non reſidentes in ſuis Epiſcopatibus vltra tempus ſibi de iure permiſſum, obligentur reſidere: & in terminis docet 1

docet Hortiz. *in summa c.9. num.3.* vbi *pueden los Reyes haçerque los Obispos y curas residan.*

2 Adhuc verò dicendum est illos ad residentias non posse obligare, quantumuis absint Episcopi à suis Episcopatibus, & Parochi à suis Parochiis ex ea iam repetita ratione, quia laici in clericos potestatem, & iurisdictionem non habent; & ob id iuxta textum nostrum nec Reges aliquid statuere, quare sic tenet Azor. *par.s. lib.11.c.7.* in verbis sequentibus *si quæras an Regum sit prohibere, vel curare, ne Episcopi absint à suis Ecclesiis vltra tempus canonico iure constitutum, ne item Ecclesiarum bona designent, nec decimas fructuum, præterquam consuetas exigant.* Et respondet hæc & alia similia Regum non esse ex adducta ratione, docent etiam Diana *part. 3. tract. res. 45.* Filiucius *tom.2. tract.28. part.2.c.9.n.136.*

3 † Solum enim admittunt posse, Reges monere Romanum Pontificem, vt curet disciplinam Ecclesiasticam ab Episcopis seruari, & in id expendo Doctores relatos dicentes Reges esse concilij Trid. protectores intelligendos fore, nec aliud percipies *ex c.20. sess.25. de reformatione* in vers. *propterea que admonet Imperatores Reges Reipublica, Principes, & omnes, &c.* Vbi Barbosa *num.15.* quatenus per ea dicunt esse protectores; ad id nempe vt curent non potestate, sed officio admouendo superiorem Papam, & alios Prælatos, vt obligent subditos ad residendum singulos, iuxta propriam obligationem residendi.

4 Ad secundam quæstionis partem an statutum de molendinis præiudicet clericis, breuiter poteris respondere, suppositis quæ *supra dixi in c. cum omnes 6. hoc tit. q.1.* vers. *ad secundam*; non enim tale statutum potest præiudicare Ecclesiæ aut clericorum molendinis: sic Couarruuias *in regula possessor. p. 2. §. 4. sub num.8.* & vers.2. dicens quod etsi prædictum statutum sit validum, quod negat etiam in casu, de quo in dicto vers. *ad secundam*, sed aduersùs Ecclesiarum molendina, & furnos nullo modo ex regula textus nostri, vbi Panormit. *num. 31. & textus in c. fin. de immunitate Eccles. lib. 6.* quo excommunicantur laici statuentes, & prohibentes contractus emptionis, & venditionis inter subditos eorum iurisdictioni, & personas Ecclesiasticas. Ex qua decisione probetur statutum illud dici contrarium libertati, quo aufertur, & tollitur ab Ecclesiis vel clericis id, quod iure communi omnibus est libere concessum; quemadmodum adnotarunt Anton. Imola, & alij, præsertim Felinus *hic num.29.* Decius *col.2.* Rocbus *in cap.*
5 *vltimo de consuet. fol. paruo 47.* † Et in terminis de molendinis, & furnis docent Calderinus inter Ancharran. *cons.12.* & Ancharran. *cons.13.* quo in loco refertur Collegij Bononiensis responsio idem Ancharranus *cons.155. & in cap.1. hoc tit. quæst.11.* Alexander *cons.212. lib.2. n.10.* Iason optimè *in l. quominus ff de fluminibus q.15.* vbi *num.156.* scribit hanc opinionem communem esse, Boëerius *decis.125.* Ripa *lib.1. respons. c.11.* Socinus *cons.172. lib.2. col.3.* Iason *in l. ciuitas col.4. ff. si certum petatur*, Ioannes Baptistas de sancta Seuerino *in l. omnes col.36. ff. de iustitia, & iure* † Nec obstat Ayman Sauill. qui *in tractatu de*
6 *antiquo tempore 4. p.c. circa præmissa num.17.* conatus sit probare *in dicto c. fin. de immunit. lib. 6.* statutum istud de molendinis non esse contra libertatem Ecclesiasticam, eo quod Ecclesia non habet iure communi priuilegium cogendi quemquam ad eius molendina, triticum molendum adducere, sed liberum esse cuique eum accessum, eaque ratione potius secundùm eum tolli libertatem statuto illo laicis, quam Eccle-
siæ † sed respondetur manifesta Aymon falli, 7
vt manifestè apparet *ex decis. dict. c. fin. de immunit.* vbi decidit Pontifex libertatem Ecclesiasticam tolli, ac diminui, si laicis prohibeantur cum clericis contrahere commercia, & permutationes inire; & tamen liberum erat laicis hæc commerciacum tractare: qua ratione Couarruuias *in dicto §. 4. regula possessor. sub num. 8.* ait non satis fuisse responsum *decis. dict. cap. fin.* sic docent alij ex doctrina textus nostri, & comprobatur ex elegenti decis. Thom. Grammatici 100. de vino super qua *infra dico.*

Sed videtur vt ex his, quæ in hoc casu dicta 8
sunt in casu, quo iuxta temporis, & publici status conditionem regimini publico, & ipsi communitati, cuius pars ipse clericus, maximè conueniat hoc statutum, sitque omnibus laicis, & clericis vtile, non propter redditus maiores ipsius communitatis, sed aliam ob causam, quæ ad vniuersum hominum illius societatis conuictum spectet; & fortassis ait Couarruuias *in dict. §.4. vers. tertio* sub *num.8 in dict. regula possessor.* hoc statutum admittendum fore etiam in præiudicium Ecclesiarum habentium molendina, cum conueniat ista fieri, ne illa ciuitas graue detrimentum omnibus inuniuersus nocens patiatur, dicens probari posse ex Bartolo *in l. cunctos populos C. de summa trinitate*, & fide Catholica, cuius decisio, licet communiter sit improbata, in hoc inquam casu ob promiscuam, & totius Reipublicæ communitatem defendi commode posse, vt tradit late Felinus *hic n.83.* & iterum comprobat Couaruuias cum aliis ex casu adductis *quæst. 3.* sub vers. *ad quintam.* † Ta- 9
men ago abundè existimo respondendum doctrinæ huius casus, & aliorum, in quibus interuenit vtilitas omnium, & causa publica: tunc teneta clericos obligari, non ex vi statuti laicorum, sed ex naturali ratione; vel quia tale statutum approbatur à Pontifice, ratione communi boni; & sic apparere, dum de reprobatione non pateat, iuxta doctrinam, quam latè *explicam q.1.* & melius *q.2. à n.1.*

Ad tertiam quæstionis partem, an facto præ- 10
conio per laicum contra omnes teneantur clerici ad aliqua onera. In quo puncto respondeo præconia facta per sæcularem non comprehendere clericos, & sic ipsos nihil teneri agere, nec debere de talibus præconiis curare, quia nisi in præconiis de eis fiat mentio, sunt ac si non fuissent facta: & sic nec teneant per talia præconia respectu clericorum: & sic Ripol. *lib.1. variar. c.n.87. & 88.* dixit causam de qua *ibi* agitandam fuisse in curia sæculari; eo quod tantùm pertinebat ad laicos, & licet videatur aliter sentire, nempe quia illa præconia, ex quo non facerent mentionem de clericis, illos obligare. Tamen in hoc casu vltra Ripol. existimo, ex iam latè actis illis præconiis clericos non obligari, quemadmodum, vt sæpe dixi non obligantur statutis laicorum, nisi recepta fuerint ab Ecclesia.

Et licet idem Ripol. *num.188. & 189.* dicat quod prædicta præconia concernunt politicam
ciuitatis, veluti circa vicos, plateas, & alia simi- 11
lia comprehendant clericos, posseque condemnari

nari per eos officiales sæculares, ad quos similis ciuitatis cura pertinebit, dummodo execusio fiat cum assistentia officialis curiæ Ecclesiasticæ in rebus Clericorum; sic vt si Clerici firmauerint ius in curia Ecclesiastica, & firmata fuerit inter eam, & sæcularem, contentio solent declarari non esse locum firmæ iuris per Clericos factæ in curia Ecclesiastica, sed causam esse tractandam in curia sæculari, executionem vero faciendam cum assistentia officialis Ecclesiastici; & sic fuerit declaratum per Cancellariam Manegat. 26. Nouemb. 1583. & in alia de Girona 29. Ianuar. 1588.

12 Tamen re uera idem dicendum est ex longè actis, & *infra* dicendis de statutis pœnalibus aduersùs libertatem Ecclesiæ, aut Clericorum explicitis, siue implicitis: & applicabis aliqua, quæ dico *infra sub cap. 57. de iudiciis quæstione septima.*

13 Ad quartam quæstionis partem quid de edictis verbi gratia monentibus quemcumque ad comparendum coram iudice laico si sua putauerit interesse; & dicendum est talia edicta monentia, Clericos non obligare ad comparendum, quia Clerici nullo modo queunt citari per iudicem laicum *cap. si iudex laicus de sententia excommunic. lib. 6.* non enim iurisdictio laicorum possibilis est in Clericos *ex cap. si diligenti de foro comp. cap. nullus iudicum 11. quæst. 1.* & quamuis Bald. *in l. testamenta num. 4. Cod. de testam.* & *ibi* Castrensis *numero septimo,* Iason *colum. 2.* versic. *vltimo perpetuo teneas*, Salicetus *in leg. consulta diualia numero secundo Cod. de testamentis*, cum aliis plurimis ad hoc allegatis per Afflictis *decis. 7. & decis. 24.* Surdus *decis. 26. numero secundo, & tertio*, Rolandus *cons. 29. volum. 2.* arbitrantes hunc esse modum valde singolarem pro limitatione textus *in dict. cap. si diligenti, cap. Clericum nullus de foro competenti ex Auth. statuimus Cod. de Episcopis, & Clericis.*

14 In quibus disponitur nullo modo posse trahi Clericos coram iudice sæculari, quia per hanc formam non læditur Ecclesiæ libertas, cum Clerici non cogantur ad comparendum, vt dicunt glossa, & Doctores *in l. ea quidem Cod. si manc. ita fuer. alien.* sicque non argui aliquam superioritatem incitante, *glossa in cap. cum causa de officio delegati*, tuneque ipsos Clericos comparentes æstimari reos voluntarios, & quasi actores, vt post alios latè Decius *in cap. cum inter de exception. à num. 36.* Felinus *in cap. intelleximus de iudiciis*, Doctor. *in l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo*, Surdus *dicta decision. 16. à num. 11.* arbitratus hanc sententiam esse veram, saltem in illis casibus, in quibus iudex laicus est competens, etiam respectu Clericorum, putà in confessione inuentarij, feudorum redintegratione, insinuatione donationis, & similibus

15 Tamen tu hoc resolues in Clerico necessario reo iuxta doctrinam, quam bene expendi *in cap. 5. de foro compet.* non sic in reo voluntario: plura ex pluribus congerit Marta legendos, vt explicet *p. 4. de iurisdictione cent. 5. casu 57. & ibi à n. 8.* nec alio repeto.

QVÆSTIO V.

An statuta laicorum condita ob bonum publicum iure canonico non reprobata includant clericos post dicta statuta factos. Statutum excludens fœminas propter masculos, an comprehendat Moniales, & clericos. An queant clerici vendere vinum ad minutum, seu adducere vinum extra fines alicuius oppidi collectum: vbi quid de nonnullis statutis circa hoc. An statuta ad bonum publicum condita, non facta mentione clericorum eos obligent?

SVMMARIVM.

1 *Statuta laicorum inferentia praiudicium in quærendis Ecclesiæ, vel clericis, videntur valere* n. 2. *sed contra verius* à n. 3. ad 15. *at* n. 14. & 15. *aliqui distinguunt.*

3 *Clerici facti post statuta iure canonico, non reprobata non includuntur in eis statuta quod non potest in specie in clericos, nec etiam in genere,* d. n. 3.

4 *Religionis qualitas assumpta post statutum, vna specie est dispensationis generalis.*

5 *Statutum præiudiciale clericum, factum non ligat, quando ius agendi, seu obligatio oritur in facto, vel quasi facto, aliàs nondum nati, & nondum clerici facti, non possent ex tempore facti clerici sua immunitate potiri* num. 8.

6 *Statutum prohibens testari de bonis acquisitis ante Clericatum, non comprehendit clericos.*

7 *Statuti effectus, non consideratur inspecto tempore, quo conditur, sed considerato eius executionis tempore, vt* n. 9.

9 *Successoris capacitas attenditur tempore delatæ successionis, non ante, &* n. 10.

10 *Exclusio dicitur respectu inclusionis exemplificatur in filio nondum herede, viuente Patre.*

11 *Statutum iniicere vinculum ante clericatum, ad actus post clericatum non potest, vt* n. 12. *cum aliis vide* n. 14.

12 *Statuto non obligatur qui ante clericatum obligatus non erat; quia probationis actus imminet tempore clericatus.*

13 *Statutum inducens præscriptionem decem annorum super debito ex negligentia creditoris, non nocet clerico heredi creditoris, contra quem erat decursa pars temporis, & incepta præscriptio.*

15 *Statutum loquens in rem, potest extendi ad forenses, eo quod possunt subiici laico statuenti, non ad clericos.*

16 *Statutum excludens fœminas propter masculos, non comprehendit Moniales. Et quare ibi.*

17 *Statutum excludens propter masculos; etsi videatur comprehendere clericos, vt* n. 18. & 19. *contra dicitur, vt à* n. 20. & 25.

18 *Statuti beneficio qui vult vti, etiam contra se pati debet.*

22 *Testamentum Clerici nullo modo subiicitur, seu subinnititur statutis, & legibus sæcularium, etiam si super eius hæreditate sit orta lis coram laico; maximè quando vera diriguntur in testamentum.*

25 *Testati, & intestati causa à pari procedunt; in vtraque enim succedentes dicuntur habere voluntatem defuncti.*

24 *Clerici possunt vendere vinum ad minutum per famulos suos, item & similia, tam ex patrimonialibus, quàm beneficialibus, non solùm in mensura magna, sed in minuta &* num.39.

25 *Statutum factum à laico vt venditores vini præstent fideiussionem ad soluendam pœnam, vel gabellas, non comprehendit clerici venditores. Et quare ibi, sic cum venditores laicorum teneantur, vt* num. 26. *contrariis fundamentis positis, vt* num.38. *satisfit* à n.39.

27 *Statutum potest quoad verba non infringere libertatem Ecclesiasticam, & nihilominus non ligare; quia quo ad mentem infringit faciendo scilicet, fraudem de persona ad personam, &* n.43.& 44.

28 *Statutum dicitur esse contra libertatem Ecclesiasticam, si disponens circa laicos, ordinat. grauamen ad clericos.*

29 *Onus, quod clericis imponi non potest, nec potest contrahentibus cum eis.*

30 *Statutum laicum disponens, vt venditores vini, non possint illud vendere, nisi in quarta Domo ab Ecclesia distante, non comprehendit clericos. Et quare* n.31.

31 *Clerici per venditores laicos possunt vendere vinum in domibus Ecclesiæ,* num.32.33.34. & 35.

32 *Læsio statuti laici contra Ecclesiæ immunitatem, nec etiam in modico sustinetur & infra quæstione* 7.à n.31.

34 *Tabernam vini habere coniunctam cum propria domo multùm interest.*

35 *Statutum quod clerici teneantur, etiam aliquam formam, vel aliud onus seruare in contractu venditionis, est contra libertatem Ecclesiæ.*

36 *Statutum, quo prohibitum erat in ciuitatem Salerni adduci in eam vinum extra ipsius fines, & territorium collectum, per decisionem fuit declaratum non comprehendere vina, quæ ex vineis Ecclesiarum colliguntur. Et quare* n.37.

41 *Statutum respiciens commune bonum sustinetur, si nec directè, aut indirectè lædat clericos, vel nisi sit approbatum à Papa* n.42.

45 *Statuta ad bonum commune facta per laicos sine expressione clericorum; etsi per multa fundamenta videantur eos obligare; sed veritas est, vt procedat, non ex vi illorum, sed ex ratione directiua naturali, & approbatione Pontificia.*

1 D primam quæstionis partem responderunt multi, inter quos Abbas *hic num.* 25. Felinus *num.*79.& 101. multa congerens, idem Abbas *in cap. quod Clericis de foro comp.* Albertus Brunus *in tractatu de statutis excludent. fæmin. propter mascul.art.*6. *num.*37. & 42. Parisius *cons.*40. *num.*16. *volum.*3. Ioannes Andreas *in regula sine culpa colum. fin. de reg. iuris lib.*6. & Bursatus *cons.*93. *num.* 27. Tiraquellus *de iure primog. quæst.*43. præsertim *n.*6. & *quæst.* 45. plures referentes pro affirmatiua, nempe vt talia statuta condita ob bonum commune iure canonico non reprobata, & includant clericos post dicta statuta factos, ex eo nempe fundamento præcipuè præter alia, quia sicut possunt statuta laicorum in quærendis Ecclesiis, & Ecclesiasticis eis inferre præiudicium, nec esse contra libertatem Ecclesiasticam; ita & in casu nostro Parisius tenet hoc fundamento *dicto cons.*40. *num.* 17. *volum.* 3. allegans Baldum *in Rub. de constit. volum.* 2. vers. *quæro an valeat.* Decius *hic num.* 215. idem Baldus *cons.* 9. *inter cons. Ancharrani* incipit *factum super quo. col. fin.* idem Ancharranus *cons.*215.& alij, quos ad hoc recenset Decianus *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.*35. *num.*4. & quod secundùm hanc communem fuerit decisum in Rota Romana dicit Puteus *decis.*99. *num.*3. *part.*3.& Vrsillis *in addition. ad decis.* 310. Afflictis latissimè probat pluries Neapoli fuisse iudicatum.

Et faciunt etiam pro hac opinione quæ *supra* notaui ex his, quæ longè dixi *in cap. pen. de foro compet. quæst.*13. 14. 18.20. vbi *de causa cepta cum laico in iudicio sæculari, quod transeat in clericum hæredem laico, seu in eum factum postea clericum.* 2

Nihilominus existimo vt clerici facti post huiusmodi statuta à laicis condita nullo modo sub illis includentur ex eo fundamento, quia quod non potest in specie statuti, nec etiam in genere contineri: *argum. cap. cum in generali de reg. iuris*; sed laici non possunt in specie statuere super Ecclesiis, & Ecclesiasticis, quia non sunt de eorum iurisdictione, *cap. decernimus de sent. excommunic. lib.*6. cum vulgatis, & per multa, quæ longe scripsi *infra sub titul. de iudic. & foro competenti*; ergo non possunt eos sub generalitate includere. 3

Dicerentur enim in specie sub generalitate comprehendi, quia qualitas religionis assumpta post statutum vna species est huius dispositionis generalis. Et ita hanc sententiam teneo ex adductis *à quæst.*1. & vt tenent, ac docent doctè Aretinus *in dicto cap. quod Clericis* 9. *de foro comp.* Salicetus *in Auth. cassa num.* 14. *Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, qui dicit ita fuisse determinatum per valentissimos viros, Alex. *cons.*120. *ponderatis his omnibus num.* 14. *volum.* 2. dicens illam doctrinam Ioannis Andreæ *in dicta regula sine culpa* primi inuentoris contrariæ sententiæ, vt refert Marta *de iurisdictione d.p.*2. *casu* 4. *cent.*1. 4

Nempe quod si statutum fuit factum ante Clericatum liget Clericum non habere locum quando ius agendi, seu obligatio oritur in facto, vel quasi facto, satisque sit vt tempore facti, vel quasi facti sit effectus Clericus, quia tunc statutum, saltim præiudiciale Clericum non ligat; & ita firmat post Antoninm de Butrio, Ioann. Calderin. & alios, quos allegat; idemque decidit *in consil.*212. *num.*4. *eodem volum.* 2.& pro hac parte est allegandus Decius *hic n.*202. vsque *ad n.*212. Ruinus *in cons.*204. *vol.*1. & *in cons.*200. *num.*8. *volum.*2. post alios, quos allegat Ancharranus *in cons.*107. incipit *in paucis verbis statutum est*, Roland. *cons.*57. *n.*24. *vol.*2. Zephalus *cons.*95. *vol.*1. *n.*14. 5

Et

6 Et quod hæc opinio fuerit sæpissimè decisa, vsuque tecepta in diuetsis prætoriis, dicunt Capicius *decis.*98. Franchis *decis.*455. qui decidunt in casu coosuetudiois Neapolit. prohibentis testari de bonis acquisitis ante clericatum, vt non comptehendat clericos bene contrariis tespondens idem Matta *dict.casu* 4.*p.*2. *de iurisdict. ccnt.*1. videndus.

7 Et confirmatur quia effectus statuti, non considetatur inspecto tempore, quo conditur, sed considerato ipsius executionis tempore, quando scilicet potest sortiti effectum *glossa in cap.*1. *in fine de iureiur. lib.* 6. *glossa in clem.*2. in verbo *in posterum de atate, & qualitate ordin. glossa in clementina* 2. in vetbu *vtetur de vita, & honestate Clericor. glossa in clem.* 1. verbo *deputatis de testam.* Albericus *de statutis part.*4. *quest.* 51. cum aliis per Tiraquel. *de primog. in dict. quest.*42. *num.*15. vers. *addes*, sed eo tempore teperiuotut Ecclesiastici; ergo statutis prædictis non ligantur, vt argumentantut Doctores relati pro hac
8 nostra opinione tenenda, & omnino sequenda.† Alias inquam eueniret vt omnes nondum nati, seu nati, & nondum clerici facti nollo modo possent ex tempore facti clerici potiri sua immunitate; propter statutum conditum temporibus tetro, quod dici oon debet.

9 Ex eo inquam appatet satis quàm vera sit hæc sententia; ita vt prima sit omnino explodenda per proximè telata fundamenta; & sic non obstare in fauorem ptimæ adducta, quia statuta, tespectu elericorum inspiciunt tempus executionis, vt dictum est, & vt accidit in casu succedendi, quia capacitas successoris attenditur tempore delatæ successionis, non ante *ex l. si cognatis ff. de rebus dubiis.*

10 Et confirmatut quia exclusio dicitut respectu inclusionis, Bartol. *in l.* 2. §. *videndum ff. ad Tertillian.* sed viuente patte, de cuius hæreditate agitur vittute statuti, non potest quis dici inclusus, cum non sit illi delata hæteditas, nec spes successionis; ergo oec alter tunc temporis est exclusus, ante euentum successionis, statuti vinculum non est iniectum. Quate dicendum est vt non potuetit generalis dispositio comprehendere illum casum, de quo in specie disponere noo potuisset, vt in nostro dubio, scilicet contrâ clericus: & hæc tario plutibus exemplis posset exornati, quæ pro nunc omitto.

11 Dubium tamen est quando dicatur statutum iniecisse vinculum ante clericatum; & vt boc cognoscas, dices vt quotiescumque obligatio, siue ius agendi competit in facto, vel quasi facto vigote statuti solùm tempore clericatus, & non ante: tunc non possit dici ipsum ante clericatum iniecisse vinculum, vt scripserunt Alexand. *dicto cons.* 210. *volum.* 2. Abbas *in dicto cap. quod Clericis de foro compet.* quem citat, & sequitur Leciuier. *in tractat. de primogenitura lib.* 2. *quæstion.* 11. *num.* 7. *in fine* Marta *dicto casu* 4. *num.*21. vbi *à n.*23. adducit exempla seqnentia.

12 Veluti si statutum prohibeat solutionem debiti probari per testes, & contingat laicum post solutiooem fieri clericum, posse eum probare per testes, nec ligari statuto, quo ante clericatum obligatus non erat, quia ptobationis actus imminet tempote clericatus, Anchartanus *in*
13 *regula* ea quæ *num.*11. *de reg. iuris lib.* 6. † Item statutum induce; præscriptionem decem annorum supet debito ex negligentia creditoris, non nocete clerico hæredi ctediroris, contra quam erat decursa pars temporis, & incepta præscriptio, vt probat Anton. de Butrio in quadam sua disputatione incipiente *statuto municipali in decisione secundi duby*, quem citat Bobius *in tractatu de statutoria verbis prascriptione glossa* 19. *n.*211. quia dato quod statuta, quæ iniecerunt vinculum ante clericatum, ligent clericum, vt per Socinum *cons.*12.*n* 7.*vol.*4 tamen quia tempus præscriptionis nondum erat completum, non ligabitur hæres cleticus tali statuto.

Ex quo infero non esse admittendam distin- 14
ctionem Felini *hic num.*101. ex doctrina Calderini in quadam sua disputatione incipiente *statuto ciuitatis cauetur*, putans vtramque opinionem *supra* positam defendi posse distinguendo, aut statutum iniecit vinculum anta clericatum, aut postea; ita vt in hoc casu sit vera nostta secunda opinio; in primo casu, etiam sit prima opinio vera.

Item secundo infero errare Socinum *cons.*128. 15
circa præsentem consultationem *num.*4. *volum.*4. cum aliis per Barbatiam *in cons.*76. *num.*6. & 10. *volum.*3. distiuguentes aut statutum prædictum loquitur in rem, aut in personam, ita vt in primo casu effecti temancant laici, postea facti clerici; secundo verò nequaquam, quia tespondeo quod prædicta distinctio est veta respectu forensium, Ruinus *cons.*195. *num.*4. *vol.*2. qui saltem sunt in potentia de iurisdictione statuentium, & possunt subiici, cuius modi nullo modo sunt clerici; imo addo cum Marta *supra dicto casu* 4 *n.*21. & Rota *in decis.*5. *in antiquis de foro comp.* vt clerici in tealibus debeant gaudere priuilegio clericali, & conuenlri in foro Ecclesiastico, iuxta quæ longè retuli *in cap.*5. *eodem tit. de foro competenti.*

Ad secundam quæstionis partem statutum 16
excludens fœminas, propter masculos, an comptehendat moniales, vel clericos, &c. Et quia ex resolutione præcedentis quæstionis, satis dilucide potest tespondere; ideo breuiter dico statutum excludens fœminas proptet masculos, non comprehendere moniales, cum non iniecerit vinculum ante ingressum religionis, sed contulerit effectum suum ad tempus delatæ successionis, quando monialis non etat sub dictione statuentium: quare monialis succedere poterit, non obstante statuto, latè Zephalus *cons.*95 *num.*14. Ruinus *cons.*100. *vol.*2. alios adducens, Brunus *in tract. de statutis*, quod stantibus masculis *art.*6. allegans alios pro hac parte allegat.

Sed an hoc statutum comprehendat cleti- 17
cos; etsi multi dicant comprehendere, inter quos addentes ad Romanum *in singulari* 446. incipienter *habeo casum*, & addentes ad Matthesilanum *in singulari* 110. incipiente *nota vnam lucrosam in* 1. *addirione*, & Gabriel. Sarayna *in cons. posito post dictum singul.* 110. Matthesil. *sub num.*17. & 18. intelligar hanc communem procedere, tam si clerici succedent laicis, quàm
è contra si contingat laicos cleticis succedere † 18
quia communi etiam Doctorum calculo receptum est, vt qui statuto ad sui beneficium vti vult etiam contra se pati debeat. Abbas *hic numer.* 51. & *consil.* 6. *volum.*1. Bald. *in leg. de quibus ff. de legibus num.* 26. Cuman. *consil.*83. *volum.* 2 Alexander *cons.* 209. *colum. pen.* versic.

secundo princ. volum. 2. & cons. sequent. Decius *cons.452.col.3.* vers. *idem in statutis,* Balb. *de præscriptionib.p.1.part.5. princip.col.4.vers.quinto fal-*
19 *lit.* † Et ob idque alij distinguant inter successionem clerici faciendam per laicum, aut de successione laici faciendam per clericum; & de successione ex testamento, aut ab intestato, circa primum casum.

20 Tamen vtcumque sit siue in casu, quo laici instituti à clerico litigarunt coram iudice laico statutum prædictum non posse habere locum in bonis patrimonialibus, & hæreditate clericorum, quia Dominium dictorum bonorum per mortem clerici, non est omnino abolitum, quoniam hæreditas ipsius, penes quem est Dominium ipsorum bonorum, repræsentat personam ipsius clerici testatoris ex reg. textus *in l. hæreditas ff. de acquirendo rerum dominio, l. hæreditas Cod. depositi:* sic tenent Iacob. de Arena, Baldus, & Imola *in l.institutio ff.de hæredib.instit. ad declarationem glossa ibi.*

21 Vbi dicit quod per testamentum quis disponit de rebus eo tempore, quo suæ non sunt futuræ, propterea satis sit quoad voluntatem tacitam, vel expressam, dicantur esse suæ; ergo statutum de his non posse disponere, quia extra iurisdictionem statuentium *ex cap. à nobis de sent. excommunic. cap.2. hoc tit.lib. 6. l.fin.ff.de iurisdic. omnium iud.& l.1. ff. de tutor. & curatoribus datis ab his,* acerrime defendit Marta contra alios, & corrigens se ipsum, improbans Doctores, qui se ipsum sequuti fuerant, dum aliter distinguendo respondisset videndus latè *de iurisd. dicta part.2.*
22 *casu 5. cent.1. & ibi à num. 14.* † Addens *à n.20. & à n.82.* testamentum clerici nullo modo subiici, seu submitti statutis, & legibus sæcularium, etiam si super eius hæreditate, sit orta lis coram iudice laico ex doctrina Butrij, & Imolæ *hic,* quatenus firmant quod statuta disponentia de testamentis non vindicant sibi locum in testamentis clericorum, etiam in quibus laicus esset institutus; maxime quando verba statuti anullantis testamentum, vt putà propter insinuationem omissam non dirigerentur in hæredem, sed in ipsum testamentum sequentes in hoc opinionem Ioannis de Lignano, & reprobantes Bartoli opinionem *in l.cunctos populos C.de Epi-*
23 *scop.& clericis,* qui aliter videtur voluisse † idemque dicendum affirmat Marta si ageremus de successione clerici ab intestato, quia causa testati, vel intestati à pari procedunt *l. 1.§. 1. de bonor. possess. contra tabul.* & in vtraque succedentes, dicuntur habere voluntatem defuncti *l.constituuntur,l. si quis cum nullum ff. de iure codicillorum:* alia plura, & ex multis circa concursum succedendi clericum, & fœminam, ac de aliis casibus, repetit Marta non multùm necessaria ad intelligentiam dubij nostri.

24 Ad tertiam quæstionis partem an queant clerici vendere vinum ad minutum, & breuiter respondeo posse vendere per famulos suos vinum, & similia, tam ex patrimonialibus, quàm beneficialibus, non solùm in mensura magna, & vt dicitur *(ad grossum)* sed etiam ad mensuras minutas; ita vt nec ex hoc dicantur negotiari, iuxta quæ latissimè dico *in cap. fin. de vita, & honest. clericorum* in terminis glossa 1. *in cap. negotiatorem 88. dist.* Abbas *in cap.2. num.1. de clericis, vel Monachis,* Marta *part. 4. de iurisdict. cent. 1. casu 3.* vbi agit de illo dubio quando clericus dicatur negotiator, vt teneatur soluere gabellam, &c. Geminianus, & Franeus *in cap. vnico de vita & honestate cleric. lib. 6.* Bertachinus *tract.de gabellis part.9. quæst.7.* Roland. *cons.71. num.9. volum. 4.* alij, quos affert, & sequitur Belletus *in disquisit. cleric. tit.1. §.21. num. 23.* Genuens. *in praxi Archiep. cap. 62. num.7.* Prosper. de Augustino *in addition. ad summam quarum.* verbo *vectigal.* Schilanre *de priuileg.Clericorum c.8.num.38.* Barbosa *in pastor. p.2.alleg.3.*

Vnde statutum factum à laico verbi gratia 25
vt venditores vini debeant præstare fideiussionem ad soluendam pœnam, vel gabellas, non comprehendit clericos venditores vini; etenim Bannum emanatum, hoc modo est contra immunitatem Ecclesiasticam. Et ratio est quia cum stante dicto Banno, venditores vini debeant fideiussionem illam præstare, sequeretur vt nunquam clerici volentes vinum vendere, inuenirent laicos venditores vini, quia fugerent à præstanda illa fideiussione, & in consequentiam clerici grauantur, quærere multis incommodis laicos fideiussores; ad quod nulla ratione tenentur.

Nec valet dicere quod hoc procedit, etiam 26
cum laico Domino vini; quia respondetur hoc Banno, siue statuto laicis non fieri iniuriam, nec iniustitiam, quia ipsi de iure in omni euentu tenentur ad pœnam impositam, vel imponendam à iudice laico; secus verò esse, vt iam dictum est in præcedentibus quæstionibus, & subsequentibus in clericis. Et sic apparere in simili statuto sic posito fuisse statuentium intentionem, imponere pœnam indirectè clerici contra immunitatem Ecclesiasticorum.

Ex quo fit vt licet aliquod statutum quoad 27
verba non videatur infringere libertatem Ecclesiasticam, cum præcipiat subditis, vt apparet in relato casu: tamen quoad mentem sit contra libertatem Ecclesiasticam, faciendo fraudem de persona ad personam, vt optimè notat glossa *in cap fin. de immunit. Ecclesiar. lib. 6.* verbo *libertatis,* & *ibi* Ioannes Andreas, Ancharranus, & Geminianus *numero primo,* idem Anchar. *consil. 115. numero septimo,* Abbas *hic num 27. & 31.* Alba *consil.8. num. 13. cum sequent. & sub numero vigesimo,* & alij, quos citat, & sequitur Vgolinus *in respons. ad iuris cons.* Gimnas Patauini *cap. 6. numero octauo,* Collegium Bononiense *in responso pro libertate Ecclesiæ num.14.* & Maynardus *in priuileg. Ecclesi. art. 22. num.67.* Diana *part.4. tract. 1. res.52.* plura cumulans.

Quare Suarez *contra Regem Angliæ lib.4. c.33.* 28
numero sexto, asseruit quod dum disponitur circa personas laicas, & ordinatur grauamen ad clericos statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, & aliis fundamentis comprobant Laderchius *cons.103. num.5. & 9.* Maldellus *cons.8. n.16.17.& 18.* à Ponte *respons. de censur. Pauli.5. fol 82.* & alij penes ipsos.

Dicentes etiam quod onus, quod Cleri- 29
cis imponi non potest; non potest etiam imponi contrahentibus cum eis; etenim Ecclesia habet contrahere cum quocumque sic vt contrahens cum ea, non grauetur aliquo onere sed vt hoc explices applicabis aliqua quæ dico *infra q.48. à n.8.*

Ex

Digitized by Google

30 Ex his etiam habemus responsum circa sequens statutum, nempe venditores vini non posse illud vendere, nisi in quarta domo ab Ecclesia distante: nam licet ita statuto Reipublicæ caueatur, existimo vt non comprehendantur clerici, qui habent vinum vendendum per laicos vini veoditores; esset enim contra libertateio Ecclesiasticam: oam statutum probibens, vel præcipiens personis Ecclesiasticis id, quod cis, occ Dioino, nec humano iure præceptum, vel prohibitum est, erit contra libertatem Ecclesiasticam, vt docet Felinus *hic num.72. & 73.* quem citat, & sequitur Cachius *de Republica Ecclesiastica tit. de clericis fol.* 410. Laderchius *dict. conf.*103. Annibald. *in additionibus ad Mandilum conf.8.litt. H.* Sousa *in Bulla cœnæ cap.* 16. *disp.*84. *concl.*3. Saytus *de cens. lib.* 3. *c.19.n.9.§. sic etiam,* Filiucius *tom.1.tract.16.c.10.n.270.§. tertio ea,* Reginaldus *tom.1. lib.9.c.23. num.* 358. *§. tenendum est tertio,* Duard. *in Bulla cœnæ lib.*2.
31 *conf.15.quest.19. num.1.* † Sed de iure communi non est prohibitum clericis vendere vinum io taberna posita in domibus Ecclesiæ; imo hoc facere eis conceduut Geminian. & Franc. *in dict. c.vnico de vita, & honestate clericorum lib.6.* Lambertin. *de iure patronatus lib.* 2. *p.* 1. *art.* 26. *q.* 9. *num.*4. Genuens. *in praxi Archiepiscop. c.62.n.7.* Prosperus de August. *in additionibus ad summ. quarant.* verbo *vectigal.* & tamen per hoc Bannum arctantur vendere illud alio loco cum interesse; ergo hoc statutum, seu Bannum erit contra libertatem Ecclesiasticam, quia cum eorum detrimento imponitur clericis onus, quod de iure non est eis impositum.

32 Nec obstat dicere interesse Ecclesiasticorum in hoc seruando statuto esse modicum, qoia respondetur quod non sustinetur, siue magna, siue modica sit læsio, vt docent Lupus *de libert. Eccles. part.1.quest.8. n.* 2. Surdus *conf.*338.*num.*20. & 27. *volum.* 3. Collegium Bononiense *in responso pro libertate Ecclesiast. part.* 1. *quest.* 8. *num.*27. Diana *sub dicto res.*52. *& infra quest.* 7. *num.*31.

33 Et etiam eoenire quod tale statutum facit vt Ecclesiastici sint peioris conditionis, quàm laici: nam v.g. regularibus ex hoc Banno opus erit semper conducere tabernas alienas ad vendendum vinum, cum præcipiatur in ipso Banno vendi in quarta domo distante ab Ecclesia, quod laicis non accidit, sed in propria domo sine conductione aliæ apothecæ suum vinum venale semper habebunt cum non habitent in Ecclesiis, vt regulares docent Diana, & citati Doctores Valenzuela *in defens. Pauli* 5. *part.* 3. *num.*168. Riccius *in praxi tom.3.cap.*10. *quest.*1. *num.*51. Guebara *in propugnaculo lib.Eccles. assertion.1.§.5.num* 42.

34 Deinde quia multùm interest habere tabernam vini coniunctam cum propria domo; ergo cum iura clament magis clericis esse fauendum, quàm laicis ex textu *in l. sunt personæ ff. de relig. & sumptibus funerum,* & laici ex tali Banoo habeant beneficium, quod non consequuntur clerici, sequitur vt illud statutum noo sustineatot, quia lædit clericorum libertatem.

35 Et facit quod addit prædictis Bonacina *in Bulla cœnæ disp.1. quest.* 16. *sect.* 2. *puncto* 2.*n.*11. asserens statutum, quo, decernitur, vt clerici etiam teneantur aliquam formam, vel aliud opus seruare, in cootractu venditionis esse contra libertam Ecclesiasticam; sed hoc accidit in caso nostro, vt tradit Diana sub *dict.res.*52. nam præscribitur clericis forma vendendi eotum vioum, nempe in qoarta domo distante ab Ecclesia cum ooere locandi dictam tabernam; ergo boc statutum, seu Bannum erit contra libertatem Ecclesiasticam.

Item fit gradus ad decisionem Grammatici 100. contendentis iustissimè factum, ac definitum fuisse apud Regium Neapolitan. Prætorium, mota contto uersia inter Salerni ciuitatem, & Abbatem sancti Benedicti illius ciuitatis statotum, quo prohibitum extabat in eam Vrbem adduci vinum extra ipsius fines, & territorium collectum, minimè comprehendere vina, quæ ex Ecclesiarum vineis colliguntur; addens ipse Gratianus, non obstante illo statuto, posse clericos adducere vinum in ciuitatem aliunde, quàm ex territorio collectum; sic probat statutum de molendinis, de quo *supra* Couarruuias *in regula possessor. part.* 2. §. 4. *num.* 8. vers. *his etiam* præter alia, quæ adducunt Abbas, & Felinos hic. 36

Et hæc omnia clatios patent, tum ex longè iam adductis *à quest.* 1. *huius textus*, tum quia statutum est contra libertatem Ecclesiasticam; quod siue directè, siue indirectè fit *ex c.statutum de haret. lib.6.* siue expressè, siue tacitè *ex cap. clericis §. nos igitur de immunit. Eccles. lib.* 6. & etiam si non loquatur de personis Ecclesiasticis, vt docent Valenzuela *in defens. Pauli* 5. *part.3.num.*123. Surdus *conf.* 301. *num.*77. Guebara *supra assert.1. §.5. num.* 36. Fagnus *in tract. de validit. censurarum Pauli 5.part.3.fol.*59. Maynardus *de priuileg. Eccles.art.22. n.20. &* 70. Mandellus *volum.* 2. *conf.8. n.3.* Marta *de iurisdictione dict.p.4.casu* 62.*n.*9. & alij, Duardus *in Bulla cœna lib.2.can.15.q.19.* 37

His ergo suppositis iam non obstant quæ pro contraria sententia possent coosiderari, primùm quod ista statuta diriguntur ad venditores vini laicos subiectos Principibus sæcularibus. Secundùm vt statutum, quod non prohibet absolutè, sed permittit sub certa forma, & modo, vt in casu, de quo loquimur noo sit cootra libertatem Ecclesiasticam, vt docet Natta *lib.* 2. *conf.280.n.4.* Tertio quia Ecclesiastici, si non vi coactiua, saltim vi directiua teneaotur seruare leges latas, propter commone booum, vt de legibus, & statutis, circa pretia rerum mensuras vendendi, & similia, vt docent Diana *d.p 4.tract.*1. *res.*52. vers. *suppono* verba referens, Villalobos *tom.1. tract.2.dif.31. n.1. p.1.tract.1. res.* 7. Paul. Schilante *de priuileg. clericor. c.8. n.* 89. & alij: ergo. 38

Sed præhabitis omnibus, quæ *supra à dict. q.*1. retoli pro his fundamentis facilis est solutio; qoia ad primum breuiter respondeo, quod cum sit concessum clericis vendere, non per se, sed per suos famulos, vt tradunt Genuens. *in praxi Archiep. c.26. num.* 7. Prosper. de August. *in additionibus ad summ. quar.* verbo *vectigal.* Schilant. *de priuileg. clericor.cap.8. num.* 38. sequitur vt quidquid disponatur circa tales redundans in damnum clericotum, sit cootra libertam, vt patet apud Sordom *dict. conf.* 301. *num.* 74. & 39
alios Doctores. † Ad secundum respondeo cum 40
Graff *de effectibus clericatus effectu* 2.*n.*359. quod tale statutum per indirectum lædit clericos, vt apertè apparet in caso nostro, & addit Diana

in vers. *secundo non dict. part. 4. tract. 1. ref. 52.* reprobantem cum Grass. Nattam citatum, quod eo ipso quod laici contrahentes cum clericis grauaotur aliquo onere, læditur Ecclesiastica immunitas, maximè quando tale onus redundat in damnum clericorum, vt contingit in casu nostro.

41 Ad tertium vt saltim directiua vi teneantur seruare statutum respiciens commune bonum, respondeo secundum Collegium Bonon. *in responso pro libert. Eccles. contra venetos num. 24.* Molinam *de iustitia, & iure tom. 1. tract. 2. disp. 31. num. 15.* Shilante *de priuileg. clericor. c. 7. dub. 3. n. 94.* P. Franc. à Ponte *in respons. de censur. Pauli 5. fol. 75.* Dianam *d. ref. 52. in fine* prædictam doctrinam esse veram, quando dicta statuta, seu leges editæ in bonum publicum, nec directè nec indirectè lædunt libertatem Ecclesiasticam, vel aliqua iura clericorum, quod non accidit in
42 casu nostro. † Et ego addo ex regula textus nostri, quatenus docet statuta laicorum, etiam fauorabilia clericis, eos non obligare, vt in omni euentu desideretur approbatio Pontificia, saltim tacita, iuxta quæ longè dixi *supra q. 2. à n. 1.*

43 Nec turbatur omnis hæc adducta doctrina; eo quod possit dici statuta illa non dirigi in clericos, sed in laicos, vt patet ex forma verborum, quibus concipiuntur, quia vt iam aduerti, & satis liquet ex dictis effectum illorum dirigi in clericos; ideo esse contra libertatem Ecclesiæ, vt tradunt Parisius *cons. 72. volum. 2. n. 63.* Riminald. senior *cons. 168. num. 32. volum. 2.* Laderchius *cons. 103. num. 9.* quia clerici non inueniendo famulos propter onus fideiussionis præstandæ erunt adstricti, vel vinum non vendere, vel dictos famulos indemnes seruare.

44 Et sic eueniret vt cum laici directè pœnas à clericis exigere minimè possent, per hoc statutum indirectè illas exigerent grauando venditores ad solutionem, quod est grauamen considerabile; & etiam si exiguum esset, satis esse vt dicatur nullum, quia contra immunitatem Ecclesiasticam.

45 Ad quartam quæstionis partem an statuta ad bonum publicum condita, non facta clericorum mentione eas obligent. Et suppositis pro negatiua sententia aliquibus *supra à quæst. 1.* adductis, licet affirmatiua possit adstrui ex qua pluribus iuribus *vt cap. peruenit, cap. 2. c. aduersus, c. non minus de immunitate Ecclesiar.* vbi videtur quod clerici tenentur ad onera communia in subsidium *& ex l. ad instructionem C. de sacrosanctis Ecclesiis,* vbi Ecclesia tenetur conferre, & contribuere ad instructiones pontium, & viarum; & quia clerici dicuntur ciues, & Ecclesia de corpore ciuitatis; & quia Principes laici habent Potestatem leges condendi, ad eaque bonum publicum, & vtilitatem respiciant ex D. Thoma *in opusculo de regimine Princip. lib. cap. 12.* cum aliis congestis per Menochium *cons. 1000. num. 27.* Surdum *cons. 1. num. 8. volum. 3.* & hanc teneant Ancharran *in dict. non minus,* Andreas *in c. 1. vers. illicitas num. 36. de pace iuram. firm.* dicens vt vbicumque necessitas, & vtilitas exigit, non seruetur immunitas clericis, vel Ecclesiæ, Couarruuias *in reg. possessor. de reg. iuris lib. 2. p. 2. §. 4. dict. num. 8.* Purpuratus *cons. 50.* & alij innumeri relati à Marta *de iurisdict. dict. 4. p. cent. 1. casu 1.* latissimè agens, & respondens suis fundamentis, ipse cum infinitis probat vt minimè tale statutum laicorum obliget clericos: & vt ego intelligo ex dictis *à quæst. 1.* ex vi statuti, sed ex ratione directiua naturæ & approbatione, saltem Pontificia illius statuti rectè obligatos existere, vt ibi bene dixi; quare non amplius insisto cum ad relata iura satis intellectum præstem, *infra & quæst. 10. & in aliis sequentibus,* ac præstiterim in multis nempe *sub c. 2. c. 3. c. 4. c. 8. c. 13. c. 17. c. fin. de iudiciis, & in c. 1. 2. 5. 8. 13. & aliis de foro comp. &c. infra sub q. 10.*

QVÆSTIO VI.

Clerici an obligentur ad leges taxæ panis sic vt peccent violando legem Regiam illos & nobiles prohibentem vendere panem coctum, *num. 3. in fine* remissiuè. An tempore carentiæ possint compelli ad triticum vendendum: & an laicus iudex eos compellat ad aliquid faciendum tempore pestis. Lex Regia pro bono Reipublicæ edita de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Ecclesiasticos. Statutum laicorum prohibens pro abundantia ciuium collecti frumenti de possessionibus Ecclesiarum, aut clericorum extractionem an liget Ecclesiam, aut clericos, quando extrahitur frumentum ad vsum necessarium Ecclesiarum & clericorum.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi, & clerici tenentur se conformare cum legibus laicorum latis pro communi bono, qualis taxa tritici, seu rerum venalium. Vbi quo iure* n. 2. & 3.

4 *Clerici tempore charestia non possunt compelli ad triticum vendendum per laicos Iudices, sed per Ecclesiasticum Iudicem competentem contra Villadiego* n. 5. 6. 7. & 8. *vbi vt nec eorum coniugati.*

7 *Necessitas publica, quando periculum non est in mora, non potest dare iurisdictionem laicis super clericos vbi de compulsione facta à Nuntio Ecclesiastico Neapoli, vt clerici reuelarent, & venderent triticum.*

9 *Principes sæculares non possunt compellere clericos tempore pestis ad obseruanda banna statuta pro bono publico, & pro tuenda sanitate, nisi per Episcopum & de praxi qua Episcopi vtantur,* n. 10.

11 *Leges Regia contra tritici emptores, vt illud reuendant, multis de causis iustissima* n. 12. 13. & 14. *cum aliis.*

12 *Mercatorum sitis, & auaritia plus potest nocere Reipublica, quam anni sterilitas, aut locusta, &* n. 14.

13 *Reuenditores tritici cupiditate futuri lucri omnia grana sibi absorbere conantur; indeque populares patiuntur detrimentum, & carentiam annona.*

14 *Bardanarij vocantur qui omnia praemunt, vt deinde carius vendant.*

15 *Reuen*

15 *Reuenditorum minus est animæ periculosum licet Republicæ necessarium, cum pauci eorum sint qui Ioseph Patriarchæ ferant animum.*

16 *Clerici legibus Regiis latis contra reuenditores tritici, non earum virtute ligantur, sed iuxta naturalem rationem, & Pontificiam approbationem; & tunc directè, non coactiuè, sub peccato tamen,* n.17

18 *Statutis generalibus laicorum non facientibus mentionem de clericis; quo pacto dicantur ipsi Clerici obligati,* n.19.

20 *Clerici emendo triticum, vt reuendant, quodammodo dicuntur negotiatores, & sic magis prohibiti, quàm laici reuenditores,* & n.21.

32 *Statutum laicorum prohibens extractionem collecti frumenti de possessionibus Ecclesiarum; aut clericorum, num clericos comprehendat?* remissiuè.

23 *Statutum disponens super publicatione bonorum tractorum extra territorium; imò de vet. extractionis bladorum extra territorium non obligat Ecclesiasticos pro fructibus de bonis Ecclesiasticis,* n.24.

25 *Clericus deferens res alterius non exempti dicens esse suas etsi videatur statuto laico obligari, vt dicitur de mulione ac portante merces alterius,* num.26. *sed aliter fuit decisum Neapoli, & iure probatur in clerico* num. 28. 29. & 30. *vbi qualiter obligetur clericus.*

31 *Statutum laicorum præcipiens ne victualia ea extrahantur, vel interdicantur etiam à clericus & est contra libertatem.*

1 AD primam quæstionis partem, & aliàs de Tara tritici, seu panis, vt respondeas, nunc breuiter oportet repetere quæ supra scripsi *in cap.1. quæst.6. hoc titul. de taxa tritici, seu panis cocti.* Quibus suppositis nunc respondeo quod etsi reuera clerici, & religiosi sint ciues Reipublicæ, & teneantur se conformare eum legibus laicorum latis pro communi bono, qualis est taxa tritici, & alia quælibet imponens, & taxans pretium rebus victus vsui necessariis: & ex hac causa, & aliis Medina *de restitutione quæst.*30. Nauarrus, *cap.*23. *num.*88. Mesia Pontio *concl.*5. *num.*1. *lib. de taxa*, & aliis Rebellus *de Iust. lib.*9. *quæst.*3. *sect.*2. *num.*9. dicant has, & similes leges non impugnare libertati Ecclesiasticæ, cum omnibus congruant iuxta victoriam Relect. *de potest. Eccles. quæst. vltima n.*3. Sotum *in* 4. *dist.*15. *q.*2. *art.*2. Syluester verbo *lex q.*15. Angelum *eodem*, §.6. post Bart. Felinum, Panormit. & alios *ex regula textus in cap.*1. *de noui operis nunciat*; & sic vt clerici transgredientes taxam tritici peccent mortaliter, vt dixi *sub dicta quæst.*7. *& aliis.*

x † Et contra alij existiment ex regula textus nostri, & aliorum, vt lex taxæ clericos non obliget, cum exempti sint ciuili lege, & eorum bona; *cap. bene quidem dist.*96. & ex aliis fundamentis quæ ex relatis, & referendis quæstionibus possunt *hic* cumulari

3 Tamen ego breuiter stando primæ opinioni distinguens resoluo illis legibus, ac pragmaticis taxæ non teneri, quatenus ortis à ciuili Legislatore, sed tantùm ex vi, & æquitate legis naturalis. Et quia tacitè, siue expressè solent ratione causæ publicæ à Pontificibus approbari, ne detur inter laicos ciues, & clericos, aut religiosos turbatio; & ob id existimo conuenire vt clerici transgressores possint peccare ex doctrina, quam adduxi *supra sub q.*1. *&* 2. legenda pro ampliatione, & vera huius dubij resolutione; & sic omitto plura à Doctoribus adducta: hic adiunges aliam quęstionem de qua dixi sub *c.*5. *hoc tit. d. q.*6. *num.*50. *&* 51. vbi num lex Regia obligans clericos ne vendant triticum suum in pane certo si vendant peccent mortaliter quę sustinetur ex resolutione hic iaua.

Ad secundam quæstionis partem an clerici tempore carentiæ, possint compelli ad triticum vendendum. Et suppositis latè antea dictis, licet Villadiego *in polit. c.*5. *n.*90. dicat *en tiempo de necessidad de pan podra el corregidor to max el trigo que sobrare à las Iglesia, y Monasterios, y Obispos, y Clerigos, aunque sea contra su voluntad pagandos elo à la tasa.* Nihilominus respondeo non posse Iudices laicos procedere absque mandato Iudicum superiorum Ecclesiasticorum contra prædictas personas, & religiosos, abstrahendo ab illis triticum, etiam in illo tempore necessitatis; quia etsi causa sit admodum vrgens; & quæ tanti eo in tempore carentiæ stat pro vtilitate, & necessitate publica, adhuc debet requiri prius mandatum superioris Ecclesiastici, quia constito de ea, non se negabit. 4

Quare & si practicus Villadiego ita loquutus fuerit aduersùs eum, adduco in hoc casu alios practicos, non multùm in aliis casibus iurisdictionalibus fauentes libertati, & immunitati clericorum, vt sunt Cauallo *cent.*1. *casu* 9. *n.*10. Anton. de Ripol. *variar. resol. cap.*11. *de emptione, & vendit num.*91. Sebastian. Guaxin. *de defens. reorum tom.*2. *defensione* 20. *cap.*9 *num.*10. vbi post multa sic concludit *in omnem casum non possunt cogi persona Ecclesiastica ad aliquid faciendum tempore carentia, vel pestis per Iudices laicos, sed per eorum Iudices Ecclesiasticos, nec possunt puniri pœna communata à laico, sed alia arbitraria.* † Etsi fortè laici Iudices procedant, erit, obseruatis illis, quæ retuli *infra in c.*2 *de Iudiciis, q.*13. vbi egi de quæstione, *an possint laici Iudices tempore necessitatis sequestrare triticum, & decimas Ecclesiasticorum:* & iterum de hoc dubio adiunges quæ ex multis tradit etiam Diana *p.*1. *tract.*1. *resol.*8. vbi agit de illa, an sæculares Magistratus possint cogere clericos, vt triticum vendant si necessitas adsit, vbi contra Ioannem de Salas *de emptione, & vendit. dubio* 9. *n.*2. Valerum *in different. iuris*, verbo *clericus, differentia* 3. *num.*3. Curiam Philipicam *p.*3. §.3. *n.*10. Bobad. *polit. tom.*2. *lib.*3. *ca.*3. *num.*13. allegante de facto à clericis, & canonicis, se extraxisse, sed ex *p.*4. *&* 7. *de immunit. Eccles.* docent Duard. Molfesius, Belletus, & Madius, & Diana incurrere sic compellentes in censuram Bullæ cænæ. 5 6

Et est ratio clara, quia publica necessitas quando periculum non est in mora, non potest dare iurisdictionē laico super clericos, & Ecclesiasticos, Diana *p.*4 *tract.*2. *ref.*87. vbi refert notanter cum Elisæo Danza *in pugna Doctor. c.*3. *de qualitate officialium num.*14. *anno.* 1606. tempore maximæ penuriæ in Regno Neapolitano Iudices laicos obtinuisse licentiam à Nuntio summi Pontificis compellendi Ecclesiasticos ad frumentum reuelandum, & vendendum; quis 7

ergo non videt vt quilibet Episcopus possit eo in tempore suos subditos Ecclesiasticos, aliosve in territorio degentes, quantumuis exemptos ob periculum, & moram recurrendi ad Papam, cuius subditi sint immediati: etsi fortè Episcopus, seu Archiepiscopus habeat triticum, vt Nuntius Pontificis vbilibet existens queat eos compellere censuris, & aliis mediis, & mandatis proportionatis, habemus igitur nullum dari casum, in quo illa compulsio queat fieri per laicum Iudicem. Et in præsenti casu docuerunt etiam Philibertus Marchinus *de libello diuino*, seu *tractatu de peste p.4.c.2. num.& seq.* Marta *de iurisdictione, p.4. cent. 1. casu. infra referendo.*

8 † Quod etiam extendit ad triticum coniugatorum Ecclesiasticorum ex doctrina, quam refert Archiepiscopi Panormitani: quod intelliges de illis coniugatis, qui adhuc gaudent priuilegio fori Ecclesiastici, iuxta quæ dixi *sub. c.2. de foro comp q.11.12.& 13.*

9 Ad tertiam quæstionis partem præhabito quod dixi *supra sub cap.10. de præscript.* vt tempore pestis non currat præscriptio, etiam respondeo breuiter Principes laicos tempore pestis non posse clericos coercere ad obseruanda banna statuta pro bono publico, & pro tuenda sanitate edita; sed debere Episcopum pro executione prædictorum rogare: ita Marta, quem sequitur Diana *dict.p.4.tract.1.res.87.in fine*, qui dicit ita declarasse sacram Congregationem Cardinalium, facto verbo cum Sanctissimo Papa
10 Vrbano VIII. sub die 21 Ianuarij 1631. † sicque Episcopi tempore pestis, si rectè id iudicent bono publico expedire, vel omnem suam potestatem in Ecclesiasticos quantum ad arcendam ab vrbe pestem, & ad conseruandam sanitatem pertinet, ipsi Magistratui sæculari delegare debent, vel Ecclesiasticam personam assessorem laicalibus sanitati Præsidentibus misceat, qui iurisdictionem in clericos exercebit, vt notat Diana.

11 Ad quartam quæstionis partem an lex Regia edita pro bono publico de tritico non emendo ad reuendendum, an obliget Ecclesiasticos, est hæc vtilissima disceptatio aduersùs omnes tritici reuenditores, & legitimè cautum in diuersis Regnis, & prouinciis contra emptores tritici, vt postea reuendant; est enim in eis variis pœnis sancitum, ne quis emat triticum ad reuendendum, vt penuriæ, & carentiæ annonæ occurratur, & omnibus (præsertim pauperibus) consulatur ne inquam inopes famæ laborent, & patriæ vbertas conseruetur: sic tradunt Beneuentus *de mercatura p.4.ex num.44.* Bartol. *in l.cætera, §.fin. & ibi* plenius Iason. *num.14. ff. de leg.1.* Matiencus *lib.5.tit.11.lib.19.glossa 1.* Ripa *de peste cap.5. num.42.* Menoch. *cent. 6.casu 585. num.10.* Quare notanter Doctores dicunt tales leges, & constitutiones omnibus viris piis, & eruditis iustas videri, quia ex mercatura frumenti ad ipsum reuendendum, magna incommoda Reipublicæ (præsertim pauperibus) euenire solent.

12 Et in instingnibili mercatorum siti, & auaritia, quæ plus potest Reipublicæ nocere, quàm anni sterilitas, aut Locustæ *leg. annonam, & ibi* Angelus *n.4.ff.ad leg. Iuliam.de annonis* Gutierez *lib.2. practicar. quæst.180. num.9.* Porto. *in scholiis ad forum à los grandes daños, titul. de vsuris*, Matienc. *lib.5. titul. 11. leg.19. glossa 1. num.1.* cum multis aliis Zenedus *in practicis quæst.33. num.1.*

Etenim tritici reuenditores cupiditate futuri 13
lucri omnia grana sibi adscribere conantur; indeque maximum detrimentum, & carentiam annonæ populares pati, vt optimè aduertunt Didacus Perez. *lib.2.tit.25. l.3.*in glossa *no lo rebendan.* Ludouicus Messia *in pragmatica taxa panis conclus.1.n.164. & 167.*

Ideoque Vlpianus *in l.annonam, ff. de variis,* 14
& extraordinariis cognitionibus, appellat Dardanarios istos Mercatores; qui omnia præemunt, vt demum ea carius vendant: ita notat idem Zenedus *dicta quæst.33.n.1. in fine*, & per ea, quæ dixit *collect.118. n.5. in fine*, Menochius *de arbitrariis casu 384. ex num.2.* Azeuedus *in l.9. ex a.1 tit.18.lib.4.recopil.glossa 1.n.1.*Matienc.*d.l.19. in glos.1.n.1.* Bouad.*in polit.lib.3.c.4.n.56.* Messia *supra n.165.*

Vnde Ioannes Lopez *p.1. instruct. conscient.* 15
cap.124. vers. *sed de istis reuenditionibus*, optimè Ioannes Matienc.*lib.5.recop.tit.14.l.1.in glossa 1. ex num.2.* Zenedus, & alij *n.2.* notarunt horum reuenditorum munus esse animæ periculosum, licet Reipublicæ necessarium, cum pauci eorum sint, qui Iosephi Patriarchæ gerant animum, & qui non habeant primum in votis, vt tempus sterilitatis tale contingat quod carestiam inducat, augeatque frumenti valorem, in duplo saltem; & quidem desiderare aduentum sterilitatis coniunctum videri, vtpote contra charitatem cum peccato mortali.

Iam ergo etsi ex multis *supra* adductis *à q.1.* 16
videretur, vt clerici tenerentur his legibus latis à laica potestate; ego idem teneo non virtute, tamen iuxta naturalem rationem eas constitutas, & imperatas, quarum acceptatio iustissimè fit à Pontifice expressè, aut tacitè, & quas nullo iusto titulo eas respueret; imò deberet, si sic non caueretur illas condere, & imperare pro Reipublicæ salute; quemadmodum eas statuet pro tota prouincia sibi subiecta, in temporalibus etiam.

Ideoque sub hoc capite dico clericos, Ecclesia- 17
sticasque personas debere; etsi non coactiuè, directiuè autem, & sub peccato prędictas obseruare leges, tanquam indictas à lege naturali, sic dictante, vt malum non fiat quod facerent, quemadmodum cæteri laici triticum emendo, vt illud posteà reuenderent, quos damnant Doctores omnes, & clericos inquam sic Morla *in emporio p.1 tit.9.q. 10.num.1.*Menoch.*conf.1000. ex n.13.* alios referens; & hoc quamuis in dictis legibus, seu statutis nulla fiat de clericis mentio.

Nam vt ait Bartol. *in l. cunctos populos, n.29.* 18
Cod.de summ.Trinit.& fide Cathol. statuta generalia laicorum in quibus clericorum, aut Ecclesiarum nulla fit mentio: si tamen tendunt aduersùs illa, quæ illis competunt, non tanquam priuilegiatis, sed vt cuilibet de populo illos obligant, dummodo honesta sint, & ex Abbate *hic*, Couarr. Tiraquello, Bouadilla, Marienco, Molina, & aliis plurimis sic tradidit idem Zenedo *supra d.q.33 n.3.*

Vbi ex Nauarro, Ludouico, Lopez, Rodri- 19
guez, Salon. & aliis concludit vt quamuis regulariter clerici non subiiciantur legi sæculari; subiecti tamen sunt legi naturali, quæ præcipit ne quis vltra iustum pretium vendat, intelligo ex iam adductis *à q.1.* non quatenus faciat iustum

lex,

lex, nam istud erit pretium legale, sed quod sit iostum à natura ipsa, & inter ementes, & vendentes ex natura, & valore etiam iotrio-seco rei.

20 Et quod in casu, de quo loquimur plus sint clerici obligati probatur, quia sic emendo triticum, vt posteà reuenderent, quodammodo dicerentur negotiatores contra decisionem textus *in cap. final. de vita, & honestate clericorum.*

21 † Deinde quia triticum emendo vlt. singulis necessarium pro sua, & famulorum sustentatione, sed quod ex suis bonis, aut fructibus beneficij non habeat, est se iotroducere ad mercaturam sibi prohibitam ex dicto textu, in qua concurrit animus ille auarus, & diuitiarum cupidus cum iactura pauperum: ex quo, & aliis fit, vt clerici in prædicto casu prohibiti sint ex natura actus ab emptione tritici, vt posteà carius reuenderet: alia cum infinitia scribit omnino legendus idem Zenedus *dicta q.33. à num.6.* vbi aliàs quæstiones resoluit de tritici, & panis cocti materia.

22 Ad quintam quæstionis partem, an statutum laicorum obliget clericos, & Ecclesiam, cum prohibet extractionem collecti frumenti de possessionibus Ecclesiarum, aut clericorum. In quo dubio per longè relata potest responderi, quare breuiter visis, quæ dico *infra q.15.* vbi ago de nonnullis dubiis multum concernentibus: & *in q.16. à n.1. vers. ad primam, tertiam, & quartam, & q.17.* ideò in præsenti dubio existimo respondendum ex alio dubio.

23 An statutum disponens super publicatione bonorum tractorum extra territorium habeat locum in fructibus bonorum Ecclesiasticorum.

24 † Etenim quod statuto de vet. extractionis bladorum extra territorium, ni legentur clerici, & Ecclesiastici pro fructibus recollectis de bonis Ecclesiastici probatunt Ripa *in tit. de remediis præseruatiuis ad conseruandam vbertatem, n.122. in tract. de peste:* post alios sequitur Plotus *in tract. de in litem iurando n.189.* vers. *ex ipso tamen decreto,* Marta *de iurisdict. p.3. cent.1. casu.83. num.1.* vbi ait, vt habeat locum etiamsi ex bonis patrimonialibus clericorum recollecti fuerint.

25 Tota autem difficultas est quid si clericus deferat res alterius non exempti dicens esse suas; in quo dubio est diuersitas opinandi, quia Bart. *per textum in l. fin. Cod. de annonis, & tributis lib. 10.* quem citat Bertachinus *de gabellis, p.7. q.10. n.42.* addens simile esse in collectis: quo casu res illæ suppositæ, assertæque clericorum debent confiscari, vt dixit Bart. *in l.1. Cod. de nauibus non excusandis lib.10.*

26 Nec releuare quod non de essentia Domini fuerunt datæ clerico, prout dicitur de molione, qui portauerat merces alterius, & non soluerit gabellam, vt non sint ex eius culpa publicatæ merces; etsi per statutum dispositum esset quod merces publicentur cuiuscumque sint ex sola culpa, vel dolo deferentis, quod statutum valet, vt probant Paul. de Castr. & Roman. *in l. cotem §. Dominus, ff. de publican. & vectigal.* eo casu ipse mulio teneretur Domino mercium, etsi non esset soluendo; & quod datur Domino mercium de iure restitutio in integrum ex clausula generali; argumento eorum, quæ notant Innocent. *in Rubr. de consuetud. column. final.* sic dicunt Imola, & Romanus *in dict. collect.* ex notatis per Bartol. *ibidem*, Alexand. *in addit.*

Sed oihilominus Marta *de iurisdict. p.4. cent.1.* 27
casu.83. dicit contrarium fuisse decisum Neapoli in tribunali Regiæ Cameræ, vt scribit Regens Reuerterius *in suis votis*, quæ dixit se habere manu scripta, & fortius hoc procedere ait, si fuissent facta banna, quod qui non soluit iura Doganarum, & alia vectigalia, amittat merces interceptas, & non possit se excusare ob culpam mulionis, vel alterius commissi, seu factoris, vel ministri.

Et quod aliàs ounquam merces extractæ con- 28
tra decretum, inciderent in commissum, ob di-
rectus non solutos, quia nuquam, vel rarò ve-
huntur per Dominos mercium. † Itaque huius 29
difficultatis resolutio declaratur, nam si gabel-
larij dicerent res esse alienas, clerici autem pro-
prias, standum esse iuramento, nedum clerico-
rum, sed etiam nuntiorum; nisi repugnaret qualitas personarum, Cardinalis *in clementina præsenti de censibus*, Doctores communiter *in l. cætera §. sed si quis, ff. de legatis 1.* Franciscus Marcus *decis.41. p.1. & decis.268. p.2. cum aliis* per Rolandum *in cons.71. n.24. col.4.*

Et addunt idem Rolandus *num.25. volum.4.* 30
Cardinal. *in dicta clementina in 6. quæst. per textum ibi* in vers. *locorum Diœcesani*, vt si opus esset iudicis determinatio, esset recurrendum ad Ecclesiasticum; & confirmatur ex dictis *infra q.24. de pœna in Ecclesiasticas.*

Ex his patet responsio ad statutum laicorum 31
præcipiens ne victualia v. g. vinum, frumentum, legumina, oleum, &c. è territorio extrahantur, vel eo introducantur etiam à Clericis quæ ex prædiis suis collegerunt est enim contra libertatem Ecclesiasticam vt ex adductis apparet & docent Gram. *decis.100.* Marta *de iurisd. 4.p. casu.83. n.1.* Faustus *in speculo confess. disp.33. q.20.* Sperellus *decis.12. n.45.* Ciarlen. *in controu. forens. lib.1. cap.31.* Thomas del Bene *de immunit. p.1. cap.8. disp.10.* cum aliis contra Lagunam, Rouitum, Giurbam, Cutellum, Meocchium, Pereitam plures rationes adducens vbi latè agens respondet in sex Sectionibus & difficultatibus quibus à nobis satisfit in hoc tractatu.

QVÆSTIO VII.

An pragmatica super chartam, vulgo *de el papel sellado*, obliget Ecclesiasticos, seu violet immunitatem Ecclesiæ: an emphytheuta Ecclesiæ possit collectari, vel teneatur ad tributa: an clerici obligentur statuto edito super iure congrui vulgo *retractus*: vel quid de statuto compromittendi: An statutum, quod intra tantùm tempus Ecclesia teneatur vendere res sibi relictas, sit validum: & an statutum sæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas, sit validum sine Regia facultate; vbi de statuto Innoc. prohibente Ecclesiæ relinqui possessiones: & an clerici sint vassalli Principum laicorum?

SVM

SVMMARIVM.

1 Reges possunt statuere super sigillande papyro ad actus iudiciales, sicut super cæteris Regalibus: contra n. 10.

Clerici tenentur soluere pretium taxatum, & iustum pro rebus venalibus.

2 Clerici sunt ciues, sicut alij, vt in Republica Principum laicorum: sed non vassalli, num. 69.

3 Charta sigillata vulgò de el papel sellado in his Regnis practicata legibus ab anno 1631. clericos non obligat, nec Ecclesiastica tribunalia admiserunt pragmaticam super hoc, nec vulgò los vozcaynos: & quare n. 4. 5. 6. & 15.

4 Libertas Ecclesiastica præstat clericis facultatem faciendi quod eis placet, nisi illicitum sit.

6 Pragmatica, & ordinationes Regiæ circa papyrum sigillatum à Clericis non admittuntur, vt prohibentes, & impedientes, quod iure Diuino eis aliàs licet.

7 Moneta valorem, quare Princeps possit augere, siue minuere, & eo Clerici obligentur; & non sic pragmatica sigillati papyri, n. 8. 9. 16. & 17.

10 Angariæ, & Perangariæ, Salinariæ, guidagia, & pedagia, etsi sub Regalibus comprehendantur, sed redditus ipsorum fisco prouenientes inter vectigalia connumerantur num. 11. & 12. item piscariæ Portus num. 13. & de aliis n. 14.

16 Monetæ mutatæ sigillum solet esse in modico, nec tali mutatione solent omnes Ecclesiæ grauari.

18 Pragmatica dicta papyri sigillati; etsi inuenta vrgente necessitate publica Regis, & Regni; & vt falsitas euitetur; non ideo fugit tributi nomen, nec falsitates instrumentorum cessant.

19 Clerici litigantes in tribunalibus Regiis conformantur actuando in papyro sigillato, sicut cæteri laici: & quare.

20 Emphytheuta generaliter tenetur ad collectas: nam onus impositum personæ pro rebus, inspicitur persona, cui imponitur; & quia huiusmodi collectæ sunt impositæ possessoribus, n. 21. & 22. & quia habet vtile Dominium, n. 23.

23 Grauari quilibet potest ratione fructuum, quos ex re Domini percipit.

24 Bona Ecclesiastica ratione vtilis Dominij videntur posse collectari, & num. 25. secus à num. 26.

27 Emphytheuta Ecclesiæ collectari nequit à Principe laico, quia nec fisci emphytheuta tenetur ad collectas; quia grauaretur onere laudemij, & Canonicis annui; imò & duplici collecta in comportabili, vt num. 28. & 29. fallit n. 32.

30 Bona Ecclesiæ, quæ à laicis possidentur, non subsunt Principi, quoad directum Dominium.

31 Ecclesia quomodolibet lædatur, siue in minimo, siue in maximo, directè, indirectè, primariò, siue secundariò, nullo modo substinebitur laicorum statutum.

32 Emphytheuta Ecclesiæ poterit collectari, quando scilicet illi, seu colono Ecclesiæ in casu publicæ necessitatis, vt belli, pestis, refectionis Pontium, & similium, vbi non sine difficultate.

33 Emphytheuta gaudet priuilegio Domini directi, vt n. 34. sic vt non teneatur ad tributa, vt de facto pluries pro collegio maiori complusi definitum fuit, vt n. 35.

36 Censuarius, seu emphytheuta redimibilis non gaudet immunitate collectarum, vt exemplificatur: & n. 37.

38 Congrui ius se retractus non habet locum in clericos passiuè, sed actiuè tantùm secundùm aliquos.

Clerici possunt vti consuetudinibus laicorum, quatenus concernunt certum fauorem, dict. num. 38.

39 Retrahere potest clericus à laico rem habitam, vel patrimonialem, vel habitam à laico.

40 Retractus habet locum in clerico emptore; & quod Clericus, à quo res retrahatur est conueniendus coram Iudice Ecclesiastico: vide num. 41.

42 Retractus habet locum etiam, si venditor, & emptor sint clerici.

42 Statutum laicorum de causis compromittendis inter affines, clericos non ligat passiuè, actiuè verò sic n. 43.

Compromittere potest clericus in laicum causam vertentem super eius Patrimonio.

44 Statutum quod intra tantum tempus teneatur clericus vendere res sibi relictas, est contra libertatem Ecclesiicam; etsi aliud dicat Cutellus de simili statuto Federici, & n. 45. 46. 48. & 56. & Cutelli fundamentis respondetur à n. 51.

45 Lex Siciliæ, quæ prohibet fieri alienationes rerum stabilium in Ecclesias reuocata fuit à Carolo.

36 Bona immobilia cum onere suo transeunt ad Ecclesiam.

47 Statutum, vt intra annum teneatur Ecclesia vendere possessiones sibi relictas non valet; vbi quod Alexand. IV. simile statutum condemnauit.

48 Statutum, siue consuetudo cauens, ne certa bona immobilia à laicis possessa in Ecclesias alienentur, aut ab eisdem retineri possint, non valet: & quare n. 49.

49 Vtilitas publica, ne laici nimis onerentur collectis, præferri non debet priuatæ Clericorum.

Clerici quandoque grauantur oneribus Ecclesiasticis directis ad bonum spirituale laicorum, & quo magis crescunt in illis diuitiæ; magis etiam crescit eleemosynarum numerus, & cura multiplicandi Religiosos, d. n. 49.

50 Laici queri solent de Ecclesiasticis, quasi de profusissimis (vt dicunt) simplicium largitionibus census nimium creuerint, contra quos sunt verba aurea concily Parisiensis.

51 Leuitæ, & Sacerdotes in veteri testamento prohibentur possidere immobilia, qui omnia habent titulo eleemosynæ, & diuites fuerunt, vt num. 53.

52 Cap. 5. Leuitici de ædibus Leuitarum.

53 Leuitæ, & Sacerdotes 43. ciuitates habuerunt, harum 13. Sacerdotes, Leuitæ cæteras, qui etiam accipiebant decimas à duodecim tribus Israël.

Tribus

Tribus singula diuidebant sua bona in decem partes, vnamque debet tribui Leui, reliquus sibi reseruatus d.o.53.& 54.

54 *Sacerdotes iterum in veteri testamento accipiebant decimas decimarum a Leuitis, & accedebant primitia, & oblationes.*

55 *Sacerdotes nostri Euangelici non aque ditiores erant, sicut Sacerdotes veteris testamenti, & Leuitæ.*

Interpretes iuris ciuilis solent anxiè laborare, vt eorum responsis singulariter respondeatur, d. num.55.

57 *Statutum sæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas sine Regia facultate, est contra Ecclesiæ immunitatem, contra Seruita, & Pereira* de manu Regia num.58. *qui impugnatur*, num. 59. *nisi tale statutum iubetur Pontificio priuilegio, vt patet in Portugalia,* num.61.

59 *Rex Alphonsus Portugalia Rex fuit ab Honorio III. excommunicatus, & ei Regnum interdictum, quia condidit statutum, ne immobilia transferantur ad Ecclesiasticos sine Regia facultate.*

60 *Lusitania lex, ne immobilia transirent sine facultate Regia ad Ecclesiasticos, fuit reuocata vbi de diploma Clem.IV.*

61 *Constitutio lata ab Henrico Imperatore Constantinopolitano, vt nullus possit in vita, aut morte de possessionibus suis quidquam Ecclesiæ largiri, damnatur ab Innocentio III. anno* 1212.& n.63.

63 *Valentiniani statutum, ne bona transirent ad Ecclesiasticos factum anno 370. fuit à Martiano reuocatum, & abrogatum à Basilio Imperatore anno 987. tanquam Imperio damnosissimum.*

64 *Legare sua humanis legibus sancitum fuit, vt cuique liceat Ecclesiæ, & piis locis,* num.64.

65 *Religionem ingredientium res Imperatorum legibus Monasteriis debentur; potest enim quilibet naturali lege offerre, & consecrare rem suam Deo bonorum omnium largitori.*

66 *Immobilia bona ab Ecclesiis in persecutione Diocletiani, & Maximiani ablata restitui mandarunt eis Constantinus, & Licitinius Imperatores: Donationes absque insinuatione fieri queunt Ecclesiæ; etsi fortè excedant quantitatem iure ciuili taxatam* dict. num.66.

67 *Apostoli cum prauiderent Ecclesiam futuram in gentibus non fuerunt adepti prædia in Iudæa, sed tantùm pretia ad fouendos agentes.*

Constantinus dilatata Ecclesia inter gentes concessit facultatem, vt subditi non tantùm Christiani fierent, sed etiam extruerent Ecclesias, & eis prædia tribuerent pro dote ad alendos Ministros, d.n.67.

68 *Constantinus Imperator Romanus constituit Sedem Beato Petro.*

69 *Clerici non sunt vassalli Principum laicorum, etsi ciues dicantur; licet alij contra, vt hic, &* n.2.

70 *Clerici reperiuntur exempti in iure quoad forum, quoad capturam, quoad tributa, quoad regimen.*

OCCASIONE pragmaticæ promulgatæ in his Regnis Hispaniæ 15. Decembr.1631. vt patet *in l.45.46.47.& 48. titul.25. lib.4. recopil.* vbi de sigillis, & formulis ad quælibet instrumenta publica, & priuata; item ad Regias prouisiones, & schedulas, seu ad quoscumque actus Iudiciales interpretes, siue de officio, quæ vulgo vocatur *de el papel sellado*, fuit inter Doctores orta disputatio, an clerici tenerentur, vtpote laici ad exsoluendam hanc collectam, saltem vi directiua pro parte affirmatiua; nonnulla fundamenta tradiderunt Doctores, quæ possunt reduci ad iam adducta *à quæst.1. huius textus*, quatenus faciunt pro lege edita, seu statuto conditio ex causa Reipublicæ necessaria; quorum primum erit, nam Regibus conceduntur statuere circa ea omnia, quæ vt Regi, & Domino supremo Regni, aut prouinciæ potest competere iuxta quæ notaui *infra in cap.10. de præscript. à q.1.* vbi in Regalia Principis præscribi queant, & quæ illa sint, sed impressio Regij sigilli super charta, est Regalia, ergo charta signata, vt fit quotannis sigillo diuerso impresso est propria Regis, cui potuerit dare & assignare æstimationem taxando pretium, & consequenter clerici comprehendantur ea, vt cæteri subditi laici. 1

Et confirmatur quia sicut clerici, vt notant Auendañus *de censib.q.32.n.10.* Lassarte *de decima cap.10.n.3.* Mesia *in pragmat. taxæ panis conclus.5. n.39.* Salas *de emptione dub.10.9.n.2.* & alij tenentur soluere pretium rerum venalium à Principe taxatarum, vt annotaui *supra sub dicta quæst.1. & aliis*; ita etiam teneantur soluere pretium dictæ chartæ signatæ, quam vt iam propriam Rex vendidit cum Regio sigillo, præcipuè ex eo fundamento, quia quod in curiis Parlamento, & comitiis Regni, inspecta necessitate Regis nostri Philippi IV. post longam dicussionem procuratorum vulgò *de cortes*, non fuit inuentus; tunc alius contributionis modus, quominus subditi onerarentur, ac grauarentur; ergo cum clerici sint ciues, & pars Reipublicæ, vt sæpè iam dictum est, *ex cap. cum nullus de temporibus ordinat.* & docet Bartol. *in l.1.ff.ad municip.* Villalobos *in summa tom.1.tract.2.dif.31. num.1.* & alij, & ex eo quod scribunt Aluarus Valascus *tom.1. consult.100. num.2.* cum docet vt clerici sint vassalli Principum laicorum, siquidem sunt ita ciues, sicut laici *ex l.assumptio,ff.ad municipal.& ex l.ciues, Cod.de incolis,* idem docent Rodriguez *in summ.tom.4.cap.168.num.1.* Sousa *infra* referendus *ad vltim.quæst.partem*, sequitur vt illos obliget sicut laicos. 2

Nihilominus quemadmodum in his Regnis video practicatum existimo clericos non comprehendi illo tributo, nec vnquam potuisse comprehendi, imo videmus aliquos subditos Regi vulgò *Vizcainos* restitisse admissioni papyri sigillati, actuaréque in papyro sine sigillo regio, sicut & apud nos temporibus retrò; eo quod esset onus incomportabile gabellæ, & collectæ excedens, ac superans in nimis grandi quantitate, & admodum excessiua valorem naturalem papyri sine sigillo. Vnde cum clerici non solum sint exempti, sed etiam de iure Diuino à solutione gabellarum, vt latius dico *quæst.* 3

sequen

sequenti. Er ex multis Doctoribus, & iuribus firmauit sacra Rota in Albanens. Gabellæ die 28. Iunij 1630 coram Domino Merlino, & in Barchinonem exemptionis 26. Iunij 1636. coram Coccino; argum. eorum quæ dixi latè *infra in c.a.de Iudic.sub.q.1.* ergo cum ex sumptione papyri signati clerici soluerent gabellam, sequitur necessario prædictam pragmaticam dictam papyrum statuentem violare libertatem Ecclesiasticam; & ob id si comprehendat clericos, infringere libertatem Ecclesiasticam, vtpatet *ex can.15.Bulla in Cana Domini*, cuius verba dant pro infectis, & Annatematizant omnes ordinationes, & constitutiones, vnde libertas Ecclesiastica directè, vel indirectè læditur, & restringitur.

4 Et confirmatur, quia libertas Ecclesiastica hoc clericis præstat, nempe vt habeant facultatem faciendi quod eis placet, nisi illicitum sit, vtpatet *ex l. libertas, ff.de statu hominum*, & ducent Cochiet *de libertate Ecclesiast.p.2.cap.*15. *num.*6. Gatticus *in allegatione pro Ecclesia,fol.*208. §.*tertio probatur*, Spetellus *decis.*12.*n.*42. Bonacina *in Bullam Cena disput.*1. *quæst.*16. *sect.*2.*p.*2. *num.*14. Reginald.*tom.*1. *lib.*9. *cap.*23. *num.*358. Diana *p.*6. *tract.*8. *miscell.* multa, quæ umitto referens *res.*1.

5 Et patet quia per pragmaticam papyri sigillo Regio signati clerici nequeunt amplius facere id, quod prius libere eis facere, permissum erat, quia non possunt amplius in iudicio vti chartis papyraceis, & alia instrumenta efficere, nisi papyrus sit Regio sigillo signata; ergo clarius apparet dictam pragmaticam esse contra libertatem Ecclesiasticam; cum illam lædat, ac restringat: etenim clerici per illam non possunt deinde illuc facere, quod antea impunè, & licitè faciebant.

6 At sic est quod ordinationes pragmaticæ, & statuta prohibentes, vel præcipientes clericis quod eia, nec Diuino, nec humano iure prohibitum, vel præceptum est, violant immunitatem Ecclesiasticam, vt ducent Felinus hic *num.*72. & 73. quem citat, & sequitur Humada *in scholio ad Gregor.Lopez.lib.*3.*tit.*2.*p.*1.*glossa* 6 *num.*3.*fol.*28. *col.*4. Zechius *de Republica Christiana tit. de clericis fol.*410. Sousa *in Bullam Cena cap.*16.*disp.*84. *conclus.*3. Alderanus Mascardus *de interpret. statutor.conclus.*1.*n.*88. Filiucius *tom.*1.*tract.*16.*c.*10. *n.*270.§.*tertio ea*, Reginaldus *tom.*1.*lib.*9.*cap.*23. *num* 358.§. *tenendum est tertio*, Duardus *in Bullam Cena lib.*2.*can.*15.*quæst.*19.*num.*1. Ladetchius *cons.*103. *num.*1. Annibaldus *in additionibus ad Mandellum lib.*1.*cons.*8.*littera H.* Saytus *de censuris lib.*3. *cap.*19. *num.*9. §. *sic etiam*, Bonacina *in Bullam Cena disp.*1. *quæst.* 16. *sect.*2. *puncto.*2. *n.*51. & alij per fundamenta adducta *à quæst.*1. ergo cum nullo iure inueniatur clericis prohibitum, ne instrumenta conficiant, nec in iudicio vtantur alia charta, quam vsque adhuc omnes liberè, & impunè vsi sunt, & licitè; sequitur vt prædicta pragmatica, quatenas prohiberet clericis vti alia charta in Iudiciis, quàm signata sigillo Regis, esse contra Ecclesiam, & clericorum immunitatem, cum prohiberet clericis id, quod iure Diuino, ac humano non fuerit prohibitum.

7 Nec obstat dicere quod sicut Princeps potest valori naturali, & intrinseco monetæ alium maiorem extrinsecum addere, iuxta resolutiuè notata *infra in cap.quanto de iureiurando*, & quæ longè dicam *in cap. cum Canonicis, cap. cum olim de censibus*, & sibi applicare pro publica necessitate subleuanda, ita, & in casu nostro licet papyri signati sit excedens, & improportionatus, cum sit eius taxatio tam magna, quod sæpius pro vna charta, vulgò *pliego de papel*, qui aliàs in suo valore adhuc non excedit duos marapetinos, æstimetur ratione signi Regij in 272. marapetinis argenteis potuerit Rex illud augere præsus vrgentibus bellorum necessitatibus.

Nam respondeo quod etsi Princeps possit augere monetam, quando adest publica necessitas, cui pupulus tenetur subuenire, si Principis Marsupium euacuatum est; & tunc habeat rationem gabellæ, vt tradit Mariana *de instit. Reg. lib.*3.*cap.*8. Basilius Pontius *variar.disput.relect.*1. *de augmento monetæ p.*1. *propos.*4. *fol.*514. *col.*1. & *fol.*516. ob idque Bornitius *in tractatu de ærario lib.*6.*cap.*6. *mutationem monetæ* apposuerit *sub tit. de vectigalibus extraordinariis*; & ex hoc dicant nonnulli illam mutationem monetæ, etiam ob publicam necessitatem non habere requisita Iusti tributi, etsi gabella sit, continereque in se multa inconuenientia, vt tradit Paulus Laym. & multi cum eo *in Theologia morali lib.*3. *tract.*3. *p.*1. *cap.*5. *num.*7. & inde minus posse obligare clericos, cum non teneantur ad onera, & tributa pro subleuandis necessitatibus publicis, nisi cum certis conditionibus, de quibus dico *infra quæst.seq.ex concil. Lateran.in cap. aduersùs de immunit.Ecclesiar.* 8

Tamen reuera mutatio monetæ non sic se habet, quantumuis gabellæ rationem habeat, quia quoties illa fit non est onerosa clericis, sicut papyrus sigillata; imò sæpius contingit quod redundet in augmentum, & commoditatem etiam clericorum circa pretia rerum vsualium, & commodatiora, vt apparet ex eo quod nunquam nec clerus mutationi monetæ resistar, vtpote videmus non restitisse anno 1628. nec an. 1642. & ab hinc anno 1653. 1654. & 1659. in quibusdam mutationibus monetarum vulgò *de el vellon*, & si contigerit plus communitates Ecclesiasticas, clericos amisisse quantitates, non minimas, quia si mutatio monetæ est circa diminuendum valorem, vt factum est in prædictis mutationibus; inde eueniret Reipublicæ, & insimul Ecclesiasticis communitatibus, ac personis alia vtilitas, vt diminuerentur pretia rerum vendendarum; quæ si moneta non minueretur, vendebantur per excessiuas quantitates, ad quod occidendum malum legitimè mutatio fit absque iniuria vllius, & itidem si moneta augetur nullum damnum solet contingere intrinsecè respectu rerum emendarum, vt experientia experti sumus; imò & per aliquas mutationes monetæ eam augendo, multos diuites effectos vidimus temporibus, quod nunquam accidit in papyro sigillata, cuius pretium, & augmentum cedit in excessiuum grauamen, non solùm laicorum, qui subiectionis iure Regi tenentur subuenire, & contribuere, non sic clerici ex rationibus adductis; & ob id fuit ex parte cleri facta contradictio talis, vt in tribunalibus Ecclesiasticis, & sanctæ Inquisitionis nullo modo Iudicium agitetur in papyro sigillata, nisi tantùm in tribunalibus Regiis, quale est etiam tribunal Iudicis bonorum confiscatorum sanctæ 9

Inquisi

Digitized by Google

Inquiſitionis, de cuius praxi teſtificor, vt Iudex bonorum confiſcatorum tribunalis ſanctæ Inquiſitionis Valliſoletanæ dum *ibi* eſſem Inquiſitor.

10 Quare etſi aduerſarij exiſtiment hanc pragmaticam *de el papel ſellado* non eſſe tributum, ſed regaliam, quæ etiam clericos includit, reſpondeo hoc eſſe figmentum, & chimericam ſpeculationem; quia vt docent Klokius *in tractatu nomico politico de contributionibus c.3.n.*188. Cauedo *p.2. deciſ.*41. *num.*4. Diana *dicta reſol.*1. ſub verſ. *probatur ſecundo p.6. tract.*8. & alij gabellæ etiam dicuntur Regaliæ, ſub quo Regaliarum nomine comprehenduntur etiam Angariæ, & Peramgariæ, vt obſeruant Sextinus *de Regalib. lib.*1.*cap.*13. Cujacius *in l.vlt. Cod.de fabricens,lib.*11. Hotoman. *in legicon. feudali* verbo *angaria* Codelino *de iure* nouiſſimo *lib.*5.*cap.*3. *l.vnde manus in exercit. feudat.c.*3.*n.*57. Alfarus *de officio fiſcalis gloſſa* 20.§.12.*à n.*471.

11 Et ſic etiam Salinaria inter Regalia connumerantur: Strachia *de mercatura p.*4. *n.*30. Azeuedus *in l,*31.*tit.*20.*lib.*6. *recopil.a num.*11. Petrus Barboſa *in l.diuortio.§.ſi vir.n.*29.*ff.ſoluto matrim.* Caued.*deciſ.*53.*p.*2. & alter Barboſa, & Doctores per textum *in cap.ſuper quibuſdam* 26.*de verb. ſignif.* vbi etiam de guidagiis, & pedagiis, quæ ſic dicuntur à pede eo quod à tranſeuntibus ſoluitur, vt per Caſaneum *in conſuetudinib.Burgundiæ Rub.*1.§.4.verbo *in dire,in poſer, & leuer aydes num.*6.*fol.*30.vbi *n.*7.ait quod pedagium non eſt ſeruitus.

12 Et ſic licet Salinæ ſint de Regalibus: tamen redditus ipſorum fiſco prouenientes inter vectigalia ab Vlpiano connumerati patet *in l.inter publica,§.fin.de verb.ſignificatione,* vt notant Bulenguerus *de Imperatore Romano lib.*9. *c.*21. Iacobus Bornitius *in tractat. de ærario lib.*5. *c.*4. Chriſtophorus Beſoldus *in diſcurſu politico de ærario c.*4. *n.*13.Gaſpar Klokius *tract.nomi.politico de contribut.cap.*1.*n.*116. Bodinus *de Republica lib.*1.*c.*10. *num.*1:0. ex quo Titus Liuius *lib.*1. *decad.*3. *de bello perſico* ſic aſſeruit *vectigal.etiam nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt.*

13 Et aliæ vt piſcatiæ,& portus, vt dico *infra in*
dicto cap.ſuper quibuſdam inter vectigalia connu-
14 merantur quæ ſunt Regalia.† Etenim Dominicus
*in diſcurſu academico,vol.*2.*diſcurſu* 15.*n.*65. *notat in d.l interpublica* ſalaria à Rumeo annona, ſtatuta, & piſcarias reſpectu prouentuum vectigalia vocari, ſicut de portu patet *in dict. l.§. fin. ff.verb.oblig.* prouentus ex portu inter fiſci vectigalia apponuntur, Solorzanus *de iure indiarum tom.*2.*lib.*1.*cap.*1.*à.num.*52. & alij; & quod ripatica ſint *de regalibus tradunt* Bucerus *ſupra n.*154. & Erumæus *n.*93. qui tamen eorum prouentus vectigal vocat, quod etiam fecit Maſtrillus *de Magiſtrat.lib.*3.*c.*10. *n.*291.

15 Vnde cum iam dictum ſit *à quæſt.*1. tunc ſtatuta, & leges propter bonum publicum ligare clericos, quando nec directè, nec indirectè Eccleſiaſticam immunitatem lædunt, vt docent Salas *de legibus diſp.*14.*ſect.*8.*num.*92.*&* 93. Baldellus *lib.*5.*diſp.*33.*n.*14. Bonacina *in Bullam cœnæ, diſp.*1. *quæſt.*16.*ſect.*2.*punct.*2.*num.*12.à Poote *in reſponſione ſuper cenſurus Paul.*5. *fol.* 15. Collegium Bononienſe *in reſponſo pro libertate Eccleſiaſtica num.*2.Molina *de Iuſtitia tom.*1.*tract.*2. *diſput.*31. *num.* 15. Squilante *de priuilegiis clericorum cap.*7. *dubio* 3.*num.*94. & alij, ſequitur vt cum taxatio chartæ, de qua hic agimus ſit ita in ratione pretij exceſſiua, vt limites Iuſtitiæ omnino excedat; ideoque potius gabellæ onus ſit, quàm pretium rei, ea lex, & pragmatica ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam, cum eam nimis lædat grauando Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, & tempore eius promulgationis ſcribens Magiſter Arauxo nunc Epiſcopus Segouienſis qui *hic matriti degit iam Epiſcopatu reſignato, in* 12. *D. Thoma quæſt.*97. *diſp.*3. *ſect.*5. latè, & ſolidè multis rationibus firmauit dictam pragmaticam *de el papel ſellado* eſſe contra immunitatem Eccleſiæ cum multis etiam Thomas del Bene *de immunitate p.*1. *cap.*2. *dubit.*4.*ſect.*5.

Nec obſtat dicere quod ſicut impreſſio ſigni 16
publici valorem monetæ intrinſecum auget; ita & in noſtro caſu ſigillum Regium augeat pretium papyri ſigillatæ, quia reſpondent Layman. *lib.*3.*Theolog.moral.tract.*3.*p.*1.*cap.*5. *num.*4. Ioannes Hitzolio *tract. de iure monetæ claſſe.*5. *quæſt.*1. *num.*37. & aliis penes ipſum, & Diana *dicta reſ.*1.*tract.*8.*p.*6.ſub verſ. *ad ſecundum*, qui aliis fundamentis contrariæ ſententiæ reſpondet publicum ſignum in moneta, augere eius valorem, tantùm in modico, ſed in caſu noſtro ſigillum Regium augere valorem chartæ ſignatæ vnius grani ad plures Matapetinos, ſeu Pragma; ergo tale augmentum iniuſtum eſſe, neceſſario dicendum ſit, vel vt iam *ſupra* explicaui mutatio monetæ nunquam refunditur in damnum ſtatus Eccleſiaſtici; eo quod omnes, tam clerici, quàm laici ſoleant conſequi moderata pretia rerum; & hæc ſit multum de Regalibus, potius quam alia tributa, quæ non ſic tendunt in
vniuerſam Reipublicę ſubleuationem, ſicut mo-
netæ mutatio.† Non inquam ex mutatione mo- 17
netæ ſolet præiudicium generari omnibus Eccleſiis, ac Eccleſiaſticis, cum non omnes patiantur in moneta mutata, ſicut in aliis tributis, quæ ordinantur, non tantum pro tempore præſenti in quo decernuntur, ſed etiam in poſterum, vt contingit: in præfato chartæ ſigillatæ.

Et licet replices dicendo pragmaticam *de el* 18
papel ſumptam fuiſſe; propter publicas neceſſitates ſubleuandas, item & vt falſitates inſtrumentorum euitarentur, reſpondetur non ideò illam, etſi omnino conſter de fine poſſe ſubterfugere nomen tributi, oneris, ſeu exactionis: nec falſitates inde omnino repelli in poſterum, cum hodie Tabelliones, & notarij ſic poſſint falſificare inſtrumenta, vt antea, nam ſoluto pretio chartæ Bullatæ ſigillum illud Regium non efficit vt aliquis ſi velit, non poſſit in illa charta ſignata aliquod inſtrumentum notarij, vel aliquod mandatum Iudicis cum falſa ſubſcriptione efficere, vt de ſe patet; ergo in nullo euentu poſſunt dicere contrarij Doctores, vt clerici tenentur ad illius ſolutionem, nec ratione tributi, nec ratione Regaliæ, cum vnum ab alio non ſeparetur. Et iam hodie minus cum ex hac poſtrema conceſſione Curiatum anno 1656. in menſe Nouembr. factum ſit vt annona chartæ ſigillatæ ſit duplicata à prima die Ianuarij, anni milleſimi ſexceteſimi quinquageſimi ſeptimi, ad tempora alia poſteriora.

Vnum poſſet hic diſcuti, quare in noſtra Ca- 19
ſtella, & aliis Regnis, vbi actuatur in Iudiciis ſæcularibus in prædicta charta ſigillata, illam

de facto soluant clerici, Ecclesiæ, & Religiosi in tribunalibus, seu coram Iudicibus Regiis litigantibus, & responsom latum, percipies ex doctrina, quam latè posui *in c. 5. cap. cum sit generale 8. cap. quod clericis 9. de foro comp.* vbi de conformando se litigante cum stylo coriæ. vbi comparet litigaturus. Et *ibi* de clerico actore aduersùs laicum litigaturo coram laico Iudice, & quare, aliquid *infra q. 27.*

10 Ad secundam quæstionis partem an emphytheuta Ecclesiæ possit collectari; vel teneatur ad tributa extra necessitatis casum, sicut alij subditi Principis. Et video multùm discordes scribentes, & pro parte affirmatiua, vt teneantur, probatur *ex l. vnica Cod. de impon. lucratiua descr. lib.* 10. in verbo *non mutatur, l. 1. Cod. de induction. lib.* 10. *l. 2. Cod. de iure emphyth.* vbi generaliter disponitur quod emphytheuta teneatur ad collecta, non enim distinguont inter emphytheutam Ecclesiæ, & alios, & cum lex non distinguat, nec nos distinguemus *ex l. non distinguemus. ff. de receptis arbitris l. deprecatio, ff. de public. in rem actione.*

21 Secundo quia quando onus imponitur personæ pro rebus, tunc inspicitur persona, cui imponitur *l. rescript. §. fin. ff. de muner. & honor. l. indictiones*, vbi glossa, *Cod. de annonis & trib. lib.* 10. *glossa Rubricæ. Cod. de muner. patrimonialibus.*

22 Tertio quia huiusmodi collectæ sunt impositæ possessoribus, ita vt qui plus possidet, plus soluat, Cardinal. *in cap. tua nos de decimis, Imola in cap.* cum non sit eodem; sed sic quod emphytheuta (etiam Ecclesiæ) dicitur res Ecclesiæ possidere *vt in l. naturaliter*, vbi Doctores, *ff. de acquirenda possessione*; igitur dici debet, vt teneantur ad collectas.

23 Cum quilibet grauari possit ratione fructuum, quos ex se Domini percipit, *l. si venditor. §. fin. ff. de seruis exportand. l. fin.* vti Baltol. *Cod. sine censu*, vel reliquis Ripa *cons. 23. n. 15. & 22. de rescriptis*, Natta *cons. 312. n. 5. lib. 2.* Zephalus *cons. 637. n. 7. lib. 5. & cons. 515. n. 8. lib. 4. & cons. 290. n. 12. lib. 1.* & sic à fortiori videri, & multò magis emphyteuta grauari possit, cum habeat vtile dominium, & ius in re.

24 Sed bona Ecclesiastica ratione vtilis dominij possunt collectari, vt docet Purpuratus *consil. 332. lib. 1.* ex ea ratione, quia laici possunt statuta facere contra laicos hacentes bona Ecclesiastica in emphytheusim quoad vtile dominium, Anchar. *cons. 433. n. 3.* qui dicit communem, & Iulius Clarus *in §. emphytheusis quæstione* 48. ergo.

25 Hanc sententiam docent Andreas de Isernia *in tit. quæ sint Regalia cap. 1. in vsibus feudor.* Lucas de Pena *in l. 1. Cod. de indicta viduit.* vers. *emphytheuta. lib.* 10. *& in dicta leg. vnica*, vers. *non mutetur de impon. lucrat. discript. lib.* 10. Ripa *vbi supra*, Alexand. *cons.* 101. *num.* 11. *lib.* 1. Barbatia *cons. 14. num. 5. lib. 1.* Bologninus *consil* 54. Ancharran. *in regula ea, quæ de reg. iuris.* Paris. de Puteo *in tractatu de reintegrat. feudor. cap. 16. num. 10.* Brunus *in tract. de exclus. fæmin. art. 8. quæst. 22.* dicens communem opinionem, & facit lex Regia menti tenenda *in l. 55. tit. 6. p. 1.* ibi *mas si por auentura la Iglesia compra se algunas heredades, o que se las diesen homes que fuessen pecheros al Rey, tenudos son los Clerigos de le facer à quellos Pecaos que auiam acumplir per ellos, à quellos, de quien las vbieron*: & pro hac opinione possunt appellari nonnulla, quæ latè dico *in dicto cap. 5. de foro comp. a quæst. 5. vbi quæst. 7. an emphytheuta Ecclesia possit, ac debeat conuenire pro pensione coram laico, aut Ecclesiastico Iudice*, & prædictam opinionem esse iure Regio receptiorem docent Azeuedus per textum ibi *in leg. 12. tit. 3. lib. 5. recop. num.* 8. Zeuallos *in practicis quæst. 726. num.* 18. & per relata verba textus *in dict. leg. 55. tit. 6. p. 1.*

Ego tamen quantumuis ex relatis fundamentis sit probabilis relata opinio existimo de iure, , & de praxi ex doctrina textus nostri amplectendam esse negatiuam, nempe vt nequeat collectari à Principe laico ex ea optima consideratione, quia fiscus, & Ecclesia comparantur *vt in leg. final. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, Salicetus *in leg. penultim. Cod. de excusat. muner. lib.* 10. sed emphytheuta fisci non tenetur ad collectas *leg. penultim. §. conductores, ff. de iure immunit. leg. priuata, Cod. excusat. muner. l.* 10. *leg. 1. Cod. de priuileg. Domus Augustæ lib.* 10. ergo similiter, nec emphytheuta Ecclesiæ, quia alias duplici onere grauaretur, quod est absurdum, vt tenet Bartol. *post glossam in l. 1. Cod. de mulieribus.* 26

In quo loco patet; quia grauaretur onere laudemij, & Canonis annui: hanc amplectuntur idem Bartol. *in leg. priuata, Cod. de excusat. muner. lib.* 10. vbi Angelus, & Ioannes de Platea, Iason. *in leg. prima, num. 31. Cod. de iure emphytheusis*, Bosius *in titul. de Princip. numero* 128. Ruinus *consil.* 111. *num. decimo, lib. 5.* Petrus de Vualdis *in tractat. collectar. num.* 74. Siluanus *consil. 9.* vbi latè tuetur hanc sententiam, quam dicit veriorem, & solidioribus rationibus fundatam, necnon magis æquam, & securam, quia continet fauorem Ecclesiæ; Sfortia Oddus, *consil. 70. num. 31. & num. decimo tertio*; & dicit communem, licet ingenuè fateatur contrariam magis communem, & iuxta hæc intelligenda sunt, quæ breuiter dico cum Thomas del Bene, & aliis *infra quæstione. 40. in fine.* 27
† Et confirmatur primo, quia si prima sententia deberet amplecti, superueniret in Ecclesiam & in Ecclesiasticas personas aliud grauius quotidianum; nempe vt onera duplicis collectæ in eodem tempore grauentur, in quo laici vno tantùm grauati existerent, quia si Princeps Ecclesiasticus Ecclesiam, & subditos Ecclesiæ, tunc vellet collectate, manerent ipsi hac collecta grauati, & insimul alia à Principe laico; indeque eueniret quod Ecclesia ita grauaretur, vt non inueniret, nec reperiret emphytheutas, qui sic pingioa laodemia soluerent si bona Ecclesiæ non possent transire in eos cum eisdem priuilegiis, cum quibus ipsa Ecclesia possideret. 28

Secundo confirmatur qoia in caso, quo Papa collectaret bona Ecclesiarum, siue possessores eorom si ipsi emphytheutæ deberent, censeri quoad Dominium vtile immediatè subditi Principi laico, remaneret Ecclesia grauata quoad Dominium directum: & licet persona emphytheutæ obligetur quoad se Principi laico, & statutis laicorum, tamen bona Ecclesiæ, quæ à laicis possidentur, non subesse Principi quoad directum Dominium: & ita Neuicanus sequitur *consil. nono, numero decimo octauo*, cum hæc opinio sit faoorabilis Ecclesiæ; quis ergo negare audebit prædictas collectas à laico 29

co

eo impositas contra emphythentam Ecclesiæ pro possessionibus, quas possidet redundare in præiudicium bonorum Ecclesiæ, seu personarum Ecclesiasticarum contra regulam textus nostri, *& c. quæ in Eccles. hoc tit. c. 2. c. aduersus, c. non*
30 *minus de immunit. Eccles.* † Et quia pro hac sententia post multa adducta pro prima, latè loquitur Marta cum multis ab eo relatis ex textu nostro, *& Auth. cassa, Cod. de sacrosanctis Eccles.* cum Ecclesia specialiter statueret in emphytheutas Ecclesiæ: nam etsi videatur indirectè immunitatem, & secundario lædi, nihilominus non sit sustinendum sic *p. 4 de iurisd. cent. 1. casu. 13. & ibi à num. 14. & 19.*

31 Quia quoquomodolibet lædatur Ecclesia, siue in maximo, siue in minimo, siue directè, siue indirectè, siue primario, siue secundario, nullo casu statutum laicorum sustinetur; *cap. quanquam de priuilegiis, cap. statutum de heret. lib. 6.* siue fiat verbis expressis, siue fiat verbis velatis, semper esse idem, *cap. clericis, §. fin. & §. nos igitur de immunit. Ecclesiarum, lib. 6,* & ex aliis vide *supra q. 5. n. 32.*

32 Ex quibus existimo fortè primam opinionem amplectendam quando prædictæ collectæ in emphytheutam, seu colonum Ecclesiæ imponerentur à Principe laico in casu publicæ vtilitatis, veluti belli, pestis, reficionis pontium, fontis, & similium, vt docuerunt Ripa *respons. 23. num. 6. de rescriptis*, Ægidius Thomat. *in tract. de collectis à charta 85. vsque ad 111. & 150.* quia si adest publica necessitas, non solum emphytheutæ Ecclesiæ tenentur ad collectas, sed etiam personæ Ecclesiasticæ, vt declarant Dueñas *regula 100. limit. 16.* Olanus *in antinom. iuris littera C. num. 39.* Gutierez *practicar. quæst. lib. 1. quæst. 3.* vbi plura congessit, *& in allegatione* 10. per verba textus *lib. 1. tit. 3. lib. 1. recopil.* ibi *los Clerigos sean libres de contribuir, y pechar con los concelos, per o los pechos que son parabien comun, de todos, ansi como para reparo de muro, o de calçada, o de carrera, o depuente, o defuente o de compra, de termino, o en costa que se haga para velar, y guardar la villa y su termino en tiempo de menester, en estas cosas tales à fallecimiento de propios de conçejo, de ben contribuir, y aiudar los dichos Clerigos,* &c. *& per l. 54. tit. 6. p. 1. l. 20. titul. 32. p. 3.* Gregor. & Azeuedus *in dict. l. 11.* Otalora *de nobilit. cap. 1. num. 11.* Ioannes Garcia *glossa 9. eodem tract.* Cui tamen resolutioni obstant etiam in isto casu plura adducta *à quæstione* 1. *&* 2. & quæ dico *infra, & quæst. sequent.* num etiam in casu necessitatis debeat esset cum consensu Pontificis, aut Episcopi saltem: vnde iam vides quantùm liberat prima sententia, si adhuc in isto casu sine Papa, aut Episcopo non deberent collectari solo statuto Principis laici, Ecclesias, clericos, siue eorum bona.

33 Ad tertiam quæstionis partem, an emphytheuta Ecclesiæ teneatur ad tributa; satis respondetur ex adductis in vers. *ad secundum:* nam licet Auendaños *de exequendis mandatis lib. 2. c. 14. n. 33.* Valascus *de iure emphyth. quæst. 17. num. 11. & sequent.* Carocius *de locato quæst. 15. num. 34. 35. & 43.* Rolandus *lib. 4. cons. 61. num. 14. & 15.* & alij dicent teneri ad collectas, & tributa ex eo quia emphytheuta est sæcularis, & obnexius gabellis, & collectis, teneaturque eas soluere, etiam pro re emphytheutica Ecclesiæ, quia mutata persona, mutatur qualitas rei.

Tamen, etsi in aliis casibus hæc ratio queat sustineri, veluti si in totum res Ecclesiastica transieret in laicum vt *num. sequent.* dico non inquam in præsenti casu, tum ex iam dictis, & extradictis per Doctores, quos citat, & sequitur, Solis *de censibus tom. 2. in addit. lib. 1. in præfat. à num. 1.* quatenus dicit emphytheutam gaudere priuilegio Domini directi ex sententia Bart. *in leg. priuatæ, Cod. de excusat. mun. lib. 10.* vbi Angelus, Platea, Casaneus *in consuet. Burg. Rubr. 4. & 6. num. 6.* vers. *& intellige*, Laurent. Silua. *consil. 9.* Marc. Anton. Eugen. *cons. 99.* & ex aliis iam adductis; etsi alij plurimi, quos refert *ibi n. 1.* & Felinus *hic n. 99.* amplectantur contrarium. 34

Etenim Felicianus asserit sic sæpe fuisse decisum compluti pro Collegio D. Eldifonsi, & pro monialibus sanctæ Claræ; & quod Rector. Academiæ defenderint excommunicationis sententia bona emphytheutica collegij, ac liberauerit à quacumque impositione, sicque vidisse obseruatum. 35

Limitat verò idem Felicianus *ibi, & tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 5. & 15.* vt hæc sententia non procedat in censuario, nec circa emphytheutam redimibilem; veluti si Ecclesia, vel persona priuilegiata domum, agrum, vel vineam concederet incensum emphytheuticum redimibilem, debitor census; prædiique possessor non gauderet priuilegio, quoniam in hac forma conuentionis nullum Dominium remaneret penes Ecclesiam, vel personam priuilegiatam, sed solùm ius percipiendi pensionem annuam, latè ipse Felician. prosequitur *dicto cap. 10. num. 5. & sequent. & lib. 2. c. 1. num. 35.* Diana *p. 3. tract. 1. resol. 24* 36

Qui *resol.* 21. agit de alio dubio an colonus laicus Religiosorum pro eius portione coloniacas teneatur soluere decimas, de qua ago *sub tit. de decimis.* 37

Ad quartam quæstionis partem, an clerici obligentur statuto super iure congrui, vel laicos conuenire; & licet aliqui vtrumque affirment, vt refert Giurba *decis. 15. n. 10.* & aliqui vtrumque negent, vt tradit Riccius *p. 3. decision. 180. num. 3.* tamen videtur iuxta alios ius congrui, seu retractus non habere locum in clericis passiuè, sed actiuè tantùm; ideoque posse clericos agere iure congrui contra laicos, non autem laicos contra clericus, ex eo quia statura laicorum prosunt clericis, licet eis non æque noceant, sicque posse clericos vti statutis, & consuetudinibus laicorum, quatenus concernunt certum fauorem, non autem è contra, vt notant Bald. *lib. 1. cons. 3.* Crauet. *lib. 3. cons. 441. n. 6.* Molfesius *in consuetudinib. Neapol. tom. 1. p. 2. q. 7. n. 41. & tom. 2. cons. 23. num. 3.* Franeus *decis. 285. n. 5.* Abbas *in cap constitutus, n. 4* vbi ego latè ago *de iure congrui, siue retractus*, de quo cum multis *ibi* Barbosa *num. 2. & 3. glos. in cap. nouit.* verbo *quicumque de Iudiciis*, Hendedeus *lib. 1. cons. 20. n. 2.* Flaminius de Rubeis *lib. 1. cons. 2. num. 26. & 27. & alij*, Grassis *de effectibus clericorum effectu. 20. num. 388.* qui multos casus distingunt, Surdus videndus *lib. 1. cons. 2. n. 14.* Diana *p. 3. tractat. 1. res. 43.* qui absolutè hanc docet sententiam, & latè agens videndus Gutierez *pract. lib. 2. q. 556. postquam à n. 1.* 38
† Dicit quod clericus potest retrahere à laico rem habitam, vel patrimonialem, vel habitam à laico habet etiam lo- 39

cum retractus : *& n.4.* quod in clerico emptore habeat locum retractus.

40 Vbi *n.6.* ait quod clericus, à quo res retrahitur, est conueniendus coram Iudice Ecclesiastico, & *n.7.*
41 †Quod retractus habet locum etiam si venditor, & emptor sint clerici. De hoc dubio videbis quæ longè ex multis scribit Marta *de iurisdictione p.4. cent.1. casu.30.* vbi decidit ius protumiseos, seu retractus non habere locum in clericos, nec ipsos volentes vendere teneri, requirere consanguineos virtute statuti, nec Ecclesiam posse cogi ad vendendum iusto pretio : sic cum multis, & alia ad comprobandum adducens ibi legenda.

42 Ex hac doctrina, & in confirmationem prædictæ doctrinæ infero ad casum, nempe vt clerici non ligentur statuto laicorum de causis compromittendis inter affines; ita vt ipsi possint alios compellere, & cogere, non inquam cogi ad compromittendum, quod est dicere nequaquam obligari prædicto statuto passiuè, sed actiuè tantùm, ex ea ratione quia clerici gaudent priuilegiis laicorum statutariis pro se, non autem contra se, vt docent Doctores, quos citat Graffis *supra n.414.* Diana *supra* quidquid dicat Riccius *collect. decis. p.1. collect-171.* Capicius *decis.66. num.1. & 5.* Borrellus *de compromis. §.1. glossa 3. n.224.* Thorus *in compendio decis. Neapol.* vers. *Clericus*, & alij. Et quia plura possumus dicere de hoc modo compromittendi *infra in cap. exposita de arbitris*, vbi quod clericus volens, possit compromittere in laicos causam vertentem super eius patrimonio; ideò interim leges cum multis Martam *de iurisd. p.4. casu.40. cent.1.*

43 Dum agens de ea quæstione decidit statutum de compromissis faciendis inter coniunctos nullo modo ligare clericos etiam in minoribus ordinibus constitutos, & ad hæc debent reduci quæ tractat Thomas del Bene *de immunit. Eccles. p.1. cap.8. dubit.17.* ex à Ponte Molfesio, Mauro, Burgio, Amadeo, & aliis.

44 Ad quintam quæstionis partem, an statutum, quod intra tãtùm tempus teneatur clericus vendere res sibi relictas, sit validum : & licet olim hoc statutum Feder. Rex ediderit, & eum defendat, Cutellius *ad l. D Feder. c.24. not. 26 per totam, & c.85. not. 90.* dicens omnia Federici statuta esse consonia sacris canonibus, & sic supra dictum
45 statutum. †Tamen prædictum statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, & contra sacros canones, vt de simili statuto Federici dixit nihil valere, Matthæus de Afflictis *in const. Regni Neapolit. lib.3. constitut. 26. num.11.* quem sequitur verba eius referendo, Diana *p.5. tractat.1. resol.3.* abundè loquens contra Cutellium: tenent etiam Antonius Vouins *in respons. ad Paulum Seuitam p.3. argum.10. fol.44.* & Theologi religionis seruorum *in defens. censura Paul. 5. cap. 7. num.27. fol. 142.* Fagnan. *de Iust. monitorij paul. 5. fol. 82.* & à Ponte *in responso pro censura veneta fol.104.* & Ioanes Beltram. de Guebara *in proposit. libert. Ecclesiast. §.6. assert.120.* vbi sic ait, *nec etiam obstat alia lex Regni Siciliæ, quæ alienationes rerum stabilium fieri prohibet in Ecclesias :* nam ea lex reuocata fuit à Carolo II. vt constat *ex lib. const. ex cap. vti Siciliæ in cap. Caroli II.* incipit *statuimus quod possessiones.*

46 Satisque esse arbitratus est, si bona immobilia cum onere suo transeant ad Ecclesiam, iuxta *l. penult. Cod. de exactor. tributor. lib.10.* & iuxta Bartoli doctrinam in *l. rescripto, §.1. n.5. ff. de muneribus, & honorib.* imò *ex Auth. cassa, & irrita Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, patet, vt prædictæ Federici constitutiones sint reuocatæ à Federico II. & Carolo IV. tanquam contra libertatem Ecclesiasticam, vt copiosius habetur *in tom. 3. concilior. ad finem Constantiens. Concilij:* tradit Ioannes Vmbertus Rupellan. *forens. instit. lib.4. c.6.* Petrus Pechius *de amortizatione, c.6. n.1.*

Ex his bene probatur non valere tale statutum, 47
vt inter annum teneatur Ecclesia vendere possessiones sibi relictas ex vna Rotæ Romanæ determinatione, quæ in vna veneta censurarum, quam testatur vidisse Diana, & penes se impressam habere *fol.21.* sic alloquente, quod verò attinet ad illum articulum particularem, vt Ecclesiæ intra certum tempus, v.g. vnius, vel duorum, vel duodecim annorum bona immobilia vendere laicis teneantur, illum expressè condemnauit Alex. IV. *in cap. 1. §. fin. de immunit. Eccles. lib.6.* ibi *nec etiam liceat illud ipsas Ecclesias, vel personas ad distrahendum, vel alienandum, aut extra manum suam ponendum iam acquisita, vel quæ deinceps acquirent aliquatenus coarctare*, vbi leges, quos refert Barbosa ex Tiraquello, Couarr. Messia, Molin. Zeuallos, Caldas, Pereira, Petr. Barbosa, & latè Bened. Ægid. *in repet. l.1. Cod. de sacrosanct. Eccles. p.5. §.2. à n 3.*

Agentes de quæstione, vtrum valida sit con- 48
suetudo, siue statutum cauens, ne certa bona immobilia à laicis possessa in Ecclesias, alienentur, aut ab eisdem retineri possint: vbi notarunt Gemin. *n.5.* vers. *nota quod laici* Francus *n.5.* Decius hic *n.192.* vers. *octauo non valet statutum*, Bald. *in Auth. hoc ius porrectum n.18.* vers. *& propterea non valet, Cod. de sacrosanctis Eccles.* dicentes non valere statutum laicorum contrarium disponens : idem tenuit Hostiensis *in cap. cum laici n.5.* super verbo *de alienatione de rebus Ecclesiæ alien. vel non* Archidiacon, *in cap. Roman. num.13. verbo consuetudine de appllat. lib.6.* & Theologi Religionis seruorum *in defens. cens. Paul.5. cap.7. fol. 110.* dicunt prædictum Federici statutum esse contra sacros Canones bene demonstrantes rationibus, & docuit Bernardus Giusti *in defensione libert. Eccles. fol.19.* cum pluribus Doctoribus, & Maynardus *de priuilegiis p.2. art.22. n.44.* Surdus *cons.2. n.20. vol.1.*

Et confirmatur, nam vtilitas publica, ne laici 49
nimis onerentur collectis præferri non debet priuatæ clericorum : nam vt bona apud Ecclesiasticos maneant, respicit etiam publicam vtilitatem, maximè si ad Ecclesias, quæ vtilitas præfertur publicæ profanæ; & clerici si non grauentur collectis, quibus tamen, quandoque grauantur, saltem pluribus aliis oneribus Ecclesiasticis directis ad bonum spirituale laicorum, & quo magis diuitiæ crescunt, magis etiam crescit eleemosynarum onus, & cura multiplicandi numerum Religiosorum, vt docet collegium Bononiense *in consilio pro libert. Ecclesiast. n.31. & 32* Vgolinus *in respons. ad iuris Consp. pata cap.6. à num.3.* Torrius *in apologetico pro libertate Eccles. fol.26.* Bernardus Iustus *in defens. libert. Eccles. fol.17.* Diana *dict. cap.3. p.5. tract.1.* Vigia-
nus *de immunit. Eccles. disp.3. fol.53.* † Sic asserens, 50
quoniam laici quæri solent de Ecclesiasticis, quasi de profusissimis, (vt dicunt) simplicium largitionibus Ecclesiarum census nimium creuerint,

nerint,

uerint, audiant quæso Concilij Parisiensis sub Ludouico, & Lotherio Imperatore celebrati verè aurea verba, quæ si quisque secum animo reuoluens diligenter perpenderent, cessarent profectò, tam iniustæ, tam indignæ querelæ: ita *lib.1.p.18. cesset ergo ambitio, quæ dicere solet nimis rerum habere Ecclesiam Christi, & perpendat, quia quantacumque sint res Ecclesiæ, si eo modo, quo dispensandæ sunt, dispensentur, nimia non sunt,* & paulo pòst *mira namque res, ambitio mundalis, satis non habet, & Ecclesia Christi nimium habet:* & prædictis addes Paulum Comitol. *in apolog. pro monit. Paul.5.c.3.n.6.* Laurent. Ortiz *de immunit. Eccles.p.3. consid.4. fol.333.* quos etiam refert Dian. contra Cutellium.

51 Nec obstat sequens consideratio Cotellij inter alias, vt interdictum esset Leuitis, & Sacerdotibus possidere immobilia adducens aliqua scripturæ loca, quia respondent DD. ideò dici in scriptura Leuitas aliquid non possidere, quia omnia habebant titulo eleemosynæ, non autem vt alij per sortem; sed non inde sequi ex hoc non habuisse, nec possedisse bona immobilia, vt latè Lutherum, & Spoletensem, Doctus Nicolaus Lemanistre, Socius Soruicos *de sacra patrimonio, lib.1.c.10.* per totum, Diana *d.ref.3.p.5.tract.1.* in
52 vers. *addit, per c.25.* † Leuitici, in quo dicitur Leuitas habere ædes, quæ in vrbibus sunt; & cum cæteræ domus redimi non possunt, ni exacto Iubilæo Leuitarum domus quouis tempore redemptioni patebant; ædes Leuitarum, quæ in vrbibus sunt, semper possunt redimi, si redemptæ non fuerint in Iubilæo reuertentur ad Dominos, quia domus vrbium Leuitarum, sunt pro possessionibus inter filios Israël; sequitur ergo quod si Leuitæ, & Sacerdotes bona immobilia non possiderent Ieremias *c.32.* in Anathot. vrbe Sacerdotali agrum non emisset, vt obseruat Sancius *in Ezech.c.44.vers.28.n.59.*

53 Et constat Leuitas diuites fuisse, vt obseruant Valenzuela *in defens.censur.Paul.5.p.9.n.97.* eruditè Becanos *in analogia veteris Ecclesiæ c.7. q.6. n.3.* vbi obseruet ex quadraginta, & octo ciuitates tredecim datas fuisse Sacerdotibus, reliquas Leuitis: *& n.17.* sic ait ex dictis collegi poterit quam diuites fuerint Sacerdotes in veteri testamento præ aliis omnibus: nam primo accipiebant decimas à duodecim tribubus Israël vbi notat præter tribum Leui, fuisse 12. tribus filiorum Israël, nempe tribum Ruben, Simeon, Iuda, Zabulon, Izacar, Dan, Gad, Aser, Neptali, Ephraim, Manasse, Benjamin; & quod hæ singulæ tribus diuidebant sua bona in decem partes, & vnam dabant tribui Leui, reliquis nouem sibi reseruatis; & sic fieri, vt tribus Leui multo fuerit ditior, quam cæteræ, quia singulæ cæterarum habebant tantummodo nouem partes, tribus autem Leui duodecim, præter has decimas, quæ
54 communes erant omnibus in tribu Leui. † Sacerdotes iterum accipiebant decimas decimarum à Leuitis; & sic non solum erant ditiores; quam homines aliarum tribuum, sed etiam quam Leuitæ. Deinde accedebant primitiæ, primo genita, oblationes quæ si omnia computentur in magnum thesaurum excrescere necesse erat redditus, & possessiones Sacerdotum.

55 Ex his iam vides non æque ditiores esse nostros Sacerdotes, & Ecclesiasticos, sicut olim erant Sacerdotes, & Leuitæ: quare iterum bene erit, vt attendant Principes sæculares, cum leges, & statuta condant ad dictum eiusdem Rotæ Romanæ adductæ *in vna veneta censurar. fol.24.* quæ addit, quod cum in hac materia conciliorum, & Romanorum Pontificum Diuina responsa, quæ clara sint seruari debeant, non oportet admodum solicitè quærere, cum aliqui iuris ciuilis potissimum interpretes contrarium consuluerint, & anxiè laborate, vt eorum responsis singulariter respondeatur, cum notum sit eos sæpe, vel lucri cupiditate, vel studio adulandi Principibus laicis, vel sacrorum canonum imperitia, sic in transuersum actos, vt in luce clara sponte cœcutire voluerint.

Quare ex his, & aliis bene concludunt Ho- 56
stiensis *in cap.fin.n.12.* vers. *in mortuariis de rebus Ecclesiæ non alien.* Archidiaconus *in cap.Rom.13.* vers. *non tamen*, quoad alienationem *de appellat.* Surdus *lib.1. cons.2.à n.20.* Philippus Maynard. *de priuileg. Ecclesiæ, p.2.art.22. n.44.* Diana *p.1. tract.2.ref.63.* vt statutum mandans bona Ecclesiæ relicta intra certum tempus vendi sit, contra libertatem, Ecclesiæ de quo etiam Zipeus *in annalit.de foro comp.* videndus *à n.17.& ante* vt retuli *infra latè q.8.* in terminis cum multis Tho. del Bene *de immunit.p.1.c.7.dubit.13.*

Ad sextam quæstionis partem an valeat sta- 57
tutum sæculare, quo cauetur ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticas personas sine Regia facultate; respondeo ex dictis in vers. *ad quartam,* & ex doctrina textus nostri, *& cap.fin.de immunit. Eccles.* esse contra immunitatem Ecclesiarum, vt docent Valenz. *in defens.censura Paul.5. p.3.* Bertrand. de Gueuara *in propugnac. libertatis Eccles.assert.1.§.6.* Theolog. Religion. Seruitæ *in defens.cens.Paul.5.cap.7.* Maynardus *de priuilegiis clericorum p.2.art.22. n.52.* Anton. Vobius *in respons.ad Paul.seruitam.p.3.* Fagnanus *de Iust.cens. Paul.5. p.3.* Anastasius Germon. *in assertione immunit. Ecclesiast.c.7.* Vgolinus *in respons. ad iurecons. Gymnasij Patauini, cap.6.* Iulius Rospho *in respons. ad M.Anton. Capellam.p.4.c.1. & sequent.*
Diana *p.4. tract.1.ref.13.* † Qui cum aliis impu- 58
gnat contrariam sententiam, quam defendunt Paulus Seruita, ex rationibus adductis à Pereira *de manu Regia.p.1.cap.67. à n.9.* dicente ratione publicæ vtilitatis cum oporteat bona illa retineri, & conseruari pro defensione Reipublicæ, & pro subeundis tributis, quæ Ecclesiasticis tributis nequeunt imponi; & quia hoc pactum Dominus directus in concessione emphyteusis licitè apponere potest; ergo & Respublica; & tandem quia in tali statuto tollitur Clericis solùm id, quod tanquam ciuibus illis competit; ergo non erit contra libertatem Ecclesiasticam, quæ solùm versatur in his, quæ Clericis, vel Ecclesiis competunt, quatenus tales sunt, non autem quatenus ciues.

Sed impugnatur apertè ex iam longè adductis,
& à q.1. solùm enim poterit admitti Pereira, 59
quando nempe iuuaretur tale statutum Pontificio priuilegio; tunc enim iam procederet à Legislatore Ecclesiastico, vt contingit in lege ac statuto Regis Alphonsi apud Lusit. de quo Franc. Cælius *tract.de immunit.Eccles.* scriptum reliquit Regem Alphonsum similem in d.Regno condidisse, ac proptereà ab Henrico III. fuisse excommunicatum, ac Regnum interdictum, posteàque ipsum absolutum initis cum clero conuenientibus, quas ait fuisse postea à summo

Pontifice approbatas, seque Apostolicum eius vidisse diploma.

60 Ita etiam Fagnanus *supra*, vbi sic dixit *legem verò Regni Lusitaniæ*, cum sanct. Memor. Clem. IV. eomportum babuisset ad Regem, protinus litteras dedit vt correctione non spectata eam reuocaret Anastas. Germon. Archiep. Tharenthasiens. *in assert. libert. Eccles. cap. 7. fol. 73.* cum Collegio Bononiense *in responso pro libert. Ecclesiast. n. 39.*

61 Itaque fit, etsi in hac Portugaliæ lege Seruita, & Pereira fundentur: tamen, vt vides prædictum statutum Portugaliæ fundatur in priuilegio Pontificis, & concordatis quantumuis Pereira velit defendere id fundari in terminis iuris communis, quod non sustinetur ex rationibus multis, quas adducunt Doctores citati nostræ sententiæ, & alij à Diana *supra in fine*, inter quos Felinus *hic n. 86.* nam si Principis laici requireretur licentia, vtique ab eo dependeret omnis contractatio & sic nullo modo esset libera; imò & contra libertatem Ecclesiæ præcipuè quia illud statutum Ecclesias nominando expressè facit contra libertatem Ecclesiæ. Verùm etsi non nominaret, vt iam *supra* late scripsi, & tenent in terminis à Ponte *in respons. pro venet. fol. 83. & sequent. 93.* vsque *ad* 98. Maynardus *de priuilegiis Ecclesiæ p. 2. art. 22. à n. 51.* Collegium Bononiense *in responso pro libert. Ecclesiast. n. 13. & 14.* & ex proposito cum infinitis agens iterum Diana resoluit *p. 7. tract. 3.* per totum de statuto prohibente alienationem bonorum stabilium in Ecclesiam vbi probat *à res. 2.* quinque fundamentis Iuridicis & authoritate octoginta Doctorum ex doctrina textus nostri *ibi resol. 6.* vbi *à res. 7. ad 55.* satisfacit fundamentis contrariæ sententiæ quæ ex iam adductis facilè diluuntur, leges ipsum & cum aliis de hoc dubio contra statutum Franciæ, Germaniæ, Valentiæ & Portugaliæ, Thomas del bene *de immunit. quæst. 15 p. 7. dubit. 12.*

62 Vnde optimo iure Innocentius III. *in constit. 10. edita anno* 1212. incipienti *ad nostram*, damnat constitutionem latam ab Henrico Imperatore Constantinopolitano contra libertatem Ecclesiasticam, nempe vt nullus in vita, aut morte posset de possessionibus suis quidquam Ecclesiæ largiri in sequentibus verbis *cum igitur constitutio huiusmodi, tam Diuinis, quàm humanis sit legibus inimica discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsam authoritate nostra decernatis friuolam, & inanem, & nullo modo seruandam.*

63 Cumque simile statutum fecisset etiam olim anno 370. Valentinianus cum Valente, & Gratiano Imperatoribus *l. 20. Cod. de Episcopis, & clericis in Codice Theodosiano*, & Nycephor Imperator Constantinopoli anno 964. illud tamen fuit à Martiano reuocatum *in nouell. tit 5. de test. cleri*, cum in pœnam iniquæ legis vrbs fuisset à Vandalis capta, & hoc abrogatum à Basilio Imperatore anno 987. tanquam Imperio damnosissimum, vt docet Theodorus Balsamon ibi *ex quo* (inquit Basilius) *vigere cepit nihil penitus boni in illum, vsque diem (nempe spatio annor. 23.) contigisse, sed è contra nullum omnino calamitatis genus cessasse, morte etiam acerbissimâ ipsi promulgatari a' lata.* Effusius hac de re euro Palates, Cedrinus, Zonaras, Glicas, vt refert Scort. *cap. 6. theor. 14.* merito ergo Innocentius III. impium decretum Henrici damnat in dicta sua constitutione, cum quod sit Diuinæ legi inimicum, vt colligi potest ex Genesi *cap.* 47. vbi legitur Sacerdotes possessiones proprias possedisse libertate vtique offerentium: & Leuit. *cap.* 27. *vers.* 28. *Ios.* 21.

64 Tum quod humanis legibus sancitum fuerit, vt quilibet possit Ecclesiæ, & piis locis sua legare *l. 1. l. generali, l. iubemus, l. sancimus, Cod de sacrosanct. Ecclesiis, & 23. quæst. 8. in cap. in qualibet, & cap. secundum*; item, & constitutione Caroli IV. edita anno 1377. §. 1. quæ confirmata est à Bonifacio IX.

65 Tum quod Imperatorum legibus res Religionem ingredientium Monasteriis debentur, iuxta quæ latè dixi *sub cap. in præsentia de prob. & ex Auth. ingressi, Cod. de sacrosanct. Ecclesiis, cap. quia ingredientibus 19. quæst. fin. cap. si qua mulier. sumptum ex Auth. de sacrosanct. Eccles. collat. 9. & in Auth. de Monachis, §. illud & extra de testament. c. 2.* quia rationi congruum est, vt qui se Diuino mancipat obsequio, etiam res suas Deo, & non modo faciat deseruire, & ex aliis rationibus adductis à Scorria *in const. Pontif. theorem. 340. epitom. 128.* Tum denique quod naturali lege quis deceat posse rem suam offerre, & sine impedimento consecrare Deo bonorum omnium largitori.

66 De huiusmodi ergo legibus iniquis, meminerunt etiam Hieronymus *epist. 2. ad Nepotiam, & Ambros. epist. 31.* suntque videndi Baron. *anno Christi* 370. Petrus Gregor. *lib. 2. syntagm. c. 28.* quinimo immobilia olim oblata ab Ecclesiis in persecutione Diocletiani, & Maximiani, edicta Constantini, & Licitinij Imperatorum eisdem restitui mandarunt, vt constat ex Eusebio *lib. 10. cap. 5.* eisdemque Ecclesiæ donationes aliarum rerum inter viuos fieri queunt, & absque insinuatione; licet fortè excedant quantitatem iure ciuili communiter taxatam; Hostiensis, & Ioannes Andreas *in cap. vltimo de solution.* Bartol. *in l. 1. Cod. de summa Trinitat. & f. de Cathol.* Azor. *p. 2. lib. 9. moral. cap. 10. quæst. 1.* Rodericus *tom. 2. q. 66. art. 4.*

67 Et sic *in Canone futuram 12. quæst. 1.* dicitur cum præuiderent Apostoli in gentibus futuram Ecclesiam, non adeptos fuisse in Iudæâ prædia, sed tantùm modo pretia ad fouendos egentes. At dilatata inter gentes Ecclesia, Constantinum Imperatorem concessisse facultatem, vt subditi, non tantùm Christiani fierent, sed etiam extruerent Ecclesias, & eis prædia tribuerent pro dote ad alendos Ministros, iuxta *cap. nemo de, consecrat. dist. 1.*

68 Quin etiam Rom. Imper. talem Sedem Beato Petro concessisse profuturam & similia habet sequens Canon. Vrbani Papæ, vt has duas præcedentes quæstiones longè dissoluas & satisfacias contrariis statutis Regnorum & Doctoribus; leges quæ abundè scribit Barbosa *voto* 26 & ante eum Doctissimom D. D. Christophorum Moscoso in suo manuscripto prouinciæ sancti Ioannis Baptistæ del Piris quod typis mandauit Fr. Christophorus de Mancha Ordinis Prædicatorum Magister ac illius prouinciæ Procurator generalis anno 1640. & ambo referunt plura statuta condita à principibus diuersis pro suis prouinciis & illis respondentes sigillatim nostram tenuerunt sententiam cum infinitis Doctoribus.

69 Ad vltimam quæstionis partem an Clerici sint Vasalli Principum laicorum ex iam adductis *à q.*1. & in hac *à num.* 1. respondeo propriè non esse Vasallos Principum laicorum; etsi ciues sint,& ad corpus Reipublicæ spectent, quia si essent propriè Vasalli subdirentur in omnibus Principibus; sed illis non subsunt, nisi quatenus à Pontifice conceditur priuilegio, vt in casibus, de quibus *in cap.* 2. *de iudiciis*, & alibi in feudis, vt *in cap. caterum eodem*; ergo non obstante concessione Pontificiâ, non est cur dicamus esse Vasallos ex doctrina textus *in cap. imperator. quæst.* 6. *dist. c. nimis*, & ibi Abbas *de iureiurando*, vbi ego dixi latè, *& ex c. quis dubitat.* 96. *distinct. c. solitæ de maiorit. & obedient.* Marta *de iurisdict. part.* 4. *cent.* 2. *casu* 188. optimè Diana *part.* 5. *tract.* 1. *ref.* 19. contra Sousam. *c.* 16. *disp.* 84. *num.* 9. dicentem, vt licet Ecclesiastici non sint subditi sæcularibus Principibus, quoad sæcularem iurisdictionem, sunt tamen Vasalli,& contra Valascum *tom.* 1. *consult.* 100. *num.* 2. probans quod sint Vassalli, quia Clerici ciues sunt, sicut laici *ex l. ciues Cod. de incolis*; & sic quod erunt
70 vassalli: † & quia licet sint exempti, tamen in iure tantùm in quatuor casibus sic reperiantur quoad forum, quoad capturam, quoad tributa, quoad regimen vt *in cap. placuit c. in olita* 11. *q.* 1. *cap.* 2. *de foro comp. cap. quanquam de censibus lib.* 6. *cap. bene quidem* 96. *dist.* sed *in sexto nostro*, *& in titul. de iudiciis, & foro*, vbi latè dixi, patet Clericos esse omnino exemptos à Principibus laicis, solúmque subdi Papæ: ergo. Et videbis Dianam *p.* 3. *tract.* 1. *ref.* 82. & Baldellum *tom.* 1. *lib.* 5. *disp.* 35. *num.* 37.

QVÆSTIO VIII.

An leges amortizationis sint contra immunitatem Ecclesiasticam; quod est interrogare an statuta quod bona immobilia, non perueniant ad Ecclesiam, siue inter viuos siue in vltima volnntate, sine licentia Principis, quam *amortizationem* appellant, sint contra libertatem Ecclesiasticam: & an idem sit de statuto vetante, ne res de nouo acquirantur Ecclesiis, seu Monasteriis. Et quæ bona ad prædictum effectum dicantur immobilia: & an clerici teneantur soluere collectam certam, & inuariabilem, impositam per statutum super aliqua bona, & prius quàm ad eos peruenissent & quid si post ab illis empta, aut illis donata, aut alio titulo adiudicata: & an sit contra libertatem Ecclesiasticam statutum, vt immobilia non alienentur in extraneos prohibendo expresè,ne alienentur in personas Ecclesiasticas?

SVMMARIVM.

1 *Amortizatio est* in manum mortuam translatio: *sic tali nomine in Regno Franciæ, & Valentiæ nuncupata; vnde dicatur* n. 3.

2 *Amortizatio dicuntur bona illa, quæ à iurisdictione sæculari per Principem sunt exempta litteris desuper expeditis, vel quæ tanquam amortizata à* 70. *aut* 80. *annis possessa fuerint per Ecclesiam.*

3 *Serui in Gallia vocabantur gens de manu mortua, id est mortica potestàtis, quibus non licebat libero iure, sed vt adscripititiis tantùm immobilia possidere; indeque cepisse translatitia ad Ecclesiam.*

4 *Possessio Ecclesiæ nunquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipsa possidet idem de possessione ciuitatis, vniuersitatis & Collegij, quæ nunquam moriuntur; & sic Domini priuantur spe iuris sibi competentis* n. 5.

5 *Corpora Ecclesiarum, ciuitatum, vniuersitatum, & collegiorum, nunquam moriuntur, quamuis personæ, ex quibus existunt moriantur.*

6 *Amortizatio, ideo dici potest, quia res mori dicitur, cum nunquam ad Dominum redeat.*

7 *Amortizationis leges prohibentes, ne bona vulgò dicta* de realengo *transferantur in Ecclesias, vulgò* amano muerta *sine licentia Principis, licita sunt secundùm aliquos & de ratione* n. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14. *contrarium verius à* n. 15. *& fundamentis respondetur* n. 22. & 23. *Valentiæ foro dispositum est, vt non possint venire per successionem ex testamento, vel ab intestato bona* de realengo *in Monachum, aut Monestarium; & quod Dominium in Ecclesiam non transeat sine licentia Principis, & quod tunc cum conceditur amortizatio soleat concedi. certa pecunia iure amortizationis* dict. numero 7.

8 *Franciæ facta sunt plures ordinationes, & arresta amortizationis, Lusitaniæ, & in Regno Maioricarum, ac in aliis. Vide Doctores Gallos infra* n. 16.

9 *Bona omnia Regnià Principio sunt* de realengo, *& Regis qui super eis potuit legem ponere: & sic vt non alienentur in manum mortuam* n. 10. *sed verius expenditur contra hoc* n. 23.

10 *Amortizationis lex olim in nostra Hispania, & in Italia fuit practicata, & in Ditione Franciæ etiam ante Burgundos Principes, Brabantiæ* n. 11. & 12.

13 *Diplomata diuersa lecta à Zypeo inter monimenta Monasterij S. Bernardi ad Scaldam, quibus facultas fiebat à Ducibus comparandi quadam immobilia, & vendendi Ecclesiæ.*

14 *Carolus V. Februarij* 21. *anni* 1528. *vetuit vendi manibus mortuis, hæredia, terras, molas, redditus, & alia immobilia.*

15 *Statutum cuiuslibet Principis laici vetans immobilia transire per amortizationem ad Monasteria, Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, non est validum, cum sit contra Ecclesiæ immunitatem* n. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. *translatio libera rei de manu in manum pertinet ad ius naturale* d. n. 15.

16 *Lex amortizationis lata à Ioan II. in hoc Regno Castellæ fuit reuocata à Rege Philippo II.*

17 *Fori, & ordinationes amortizationis fieri in Ecclesiam nullo modo valent; suntque contra immunitatem, vt facta contra Charitatem, ne Ecclesiis & piis locis aliquid acquiratur* num. 18.

19 *Statutum quod homo manus mortuæ possit alienare hæreditarium hominibus illius conditionis, etiam si esset fauorabile Ecclesiis, illas non comprehendit.*

20 *Amortizatio est aduersa Ecclesiasticæ libertati, quæ nullo iure defendi potest, quæ à Carolo II. in Sicilià ablata fuit.*

21 *Constantinus Magnus liberum cuique decedenti fecit arbitrium Ecclesiis relinquendi quæ velit.*

Libertas Ecclesiastica violatur ob necessitatem petendæ amortizationis, vbi qualiter dicto num. 21.

22 *Amortizationis lex valet, si viget in aliquo Regno; eo quod adest priuilegium Pontificium, vel eius tollerantia, secus non sic etiam in bonis acquirendis.*

23 *Princeps non fuit Dominus omnium bonorum sui Regni, sed quoad protectionem, & iurisdictionem.*

Amortizationis leges secundùm aliquos sunt mixtæ laicorum, & clericorum latæ in comitiis curiatis omnium statuum, sed alij rectius totum tribuunt scientiæ, & Patientiæ Pontificum.

24 *Statuta facta super iure non quærendo Ecclesiis secundùm aliquos sunt valida, quia Prælatus suæ Ecclesiæ præiudicare potest in non acquirendo de nouo* num. 25. 26. & 27. *verior sententia* à n. 28. *satisfit fundamentis primæ* à n. 31.

25 *Legatum factum sub conditione non debetur Ecclesiæ, si Prælatus eam non adimplet.*

26 *Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum intelligitur de quæsitis, non de quærendis.*

27 *Emphyteuta non soluens non cadit ipso facto, vbi quod solus Prælatus recipiendo pensionem, remittat caducitatem.*

28 *Statuta prohibentia expressè, siue tacitè, ne de nouo quærenda transeant ad Ecclesiam non valent. Et quare* n. 29. & à n. 35.

29 *Statutum auferens Ecclesiis sibi competentia de iure communi, dicitur contra libertatem.*

30 *Statuta laicorum si de Ecclesiis, & Ecclesiasticis simpliciter faciant mentionem, etiam in concedendo beneficia per modum legis, si intulerint, vel minimum præiudicij sunt contra libertatem Ecclesiæ.*

31 *Statutum laici prohibens non quæsita, Ecclesiæ acquiri, stando etiam in opinione, quod Prælatis possit nondum quæsita Ecclesiæ repudiare; est adhuc contra libertatem Ecclesiasticam. Vide* à n. 33.

32 *Dominium transit in Ecclesiam rectâ viâ de rebus sibi relictis.*

33 *Prælatus quit cum causa iusta præiudicare in Ecclesiæ quærendis, aliàs si sine causa non acquisiuit Ecclesiæ, tenetur de suo satisfacere; veluti si sit damnosa res relicta Ecclesiæ, vel nimis subiecta vexationibus, vt* n. 36.

34 *Prælatus patiens præscribi rem Ecclesiæ, tenetur ad interesse inquantum Ecclesia est damnificata ex negligentia sua; &* n. 36. *vbi quod Prælatus repudiando punitur.*

35 *Statutum laicum prohibens relicta Ecclesiis transferri adhuc si Prælatus posset repudiando Ecclesiæ præiudicare, non valet ex defectu potestatis legislatoris.*

36 *Ecclesia in requirendis patitur etiam damnum.*

37 *Amortizationis lege inter immobilia, quæ prohibentur transferri in Ecclesias, siue Ecclesiasticos sunt, & numerantur redditus* num. 39. *quod non procedit in redimibilibus* num. 38.

40 *Clerici secundùm grauem sententiam tenentur soluere collectam certam, & inuariabilem impositam per statutum super aliqua bona prius, quam ad eos perueniant, dum sint certa, & inuariabilia contra* n. 41. 42. 43. & 44. *alij distinguunt, vt* n. 45.

41 *Collecta est onus, quod personis imponitur secundùm quantitatem possessionum, & rerum; ita quod collectæ sint onera mixta; sic vt quantum ad obligationem sit onus personale, quantum ad quantitatem onus reale.*

43 *Statutum ponens onus in futurum soluendum, videtur non valere contra Ecclesiasticos.*

45 *Qualitas inhærens rei mutatur per mutationem personæ, &* n. 46. & 47.

48 *Clerici in Regno Neapoli pro emptis, & donatis non gaudent priuilegio Clericali, & non collectandi. Sed improbatur ibi, &* num. 49. 50. & 51.

49 *Bona Clericorum sunt exempta, non solùm Patrimonialia, sed etiam alia quouis titulo quæsita* n. 50. & 51. *Respondetur contrariis* n. 59. 60.

52 *Collectandus clericus non est pro eius Patrimonialibus bonis & quare ibi, nec aliis ex successione prouenientibus, &* n. 51.

53 *Clericus pro suis Patrimonialibus bonis habet electionem fori, quemadmodum, & pro eius persona.*

54 *Bona Patrimonialia donata ab extraneo, vt clericus ordinetur in sacris, gaudent priuilegio immunitatis, à tributis, & collectis; nec vt arctetur ad eas soluendas* n. 55. *quod procedit etiam in bonis donatis à Patre filio* num. 58.

57 *Statutum laicum, ne immobilia alienentur in extraneis, prohibens expressè ne alienentur in personas Ecclesiasticas, non valet, & maximè si prohiberet, ne fieret alienatio in Ecclesias, & etiam si de clericis non faciat mentionem* n. 58.

58 *Prohibentes clericis donari inter viuos aut inter mortuos, damnantur expressè.*

61 *Episcopi possunt compellere statuentes laicos, vt statutum non debeat extendi ad clericos.*

T ad difficultates hîc positas respondere possimos aduertendum est, quod amortizatio est in manum mortuam translatio, iussu Principis facta, vt communiter est intellectus in Regno Franciæ, de quo pe... dium *in tractatu de amortizationibus in princ.* atque in Regno Valentiæ, & per Petrum Bellugam *in speculo Princip. Rub.* 14. §. *veniamus num* a. Etenim manus mortuæ homines appellantur Ecclesiæ, capitula, Collegia, & vniuersitates ita dictæ, quod nunquam moriantur; de Ecclesia loquitur textus *in c. liberti* 12. *quæst.* a. Andreas, & cæteri *in c.* 1. *de alienation. feudor.* Afflictis *in const. Regni*, incipit *hac edictali in* 3. *notab.* Parisius *in cons.* 101. *num.* 134. *volum.* 1. † Et illa 2
bona

bona dicuntur amortizata, quæ à iuriſdictione
ſæculari per Principem ſunt exempta litteris de-
ſuper expeditis, vel quæ tanquam amortizata,
à 70. aut 80. annis poſſeſſa fuerint per Eccle-
ſiam: ſic Pechius *de amortizatione c.* 29. vbi do-
cet eam præſumi ex temporis diuturnitate hanc
enim quæſtionem ampliabis ex reſolutis *ſupra
quæſt.* 7. proxime præcedenti à verſ. *ad quintam*
& ex dictis *infra q.* 20. verſ. *ad quintam.*
3 Et quærentes idem Pechius vnde dicatur *ibi
c.* 3. & Zipeus *in analitica iuris canonici lib.* 2.
decret. de foro comp. à num. 10. credunt procedere,
quia in Gallia ſerui, vocabantur gens de manu
mortua id eſt, mortuæ poteſtatis, quibus non
licebat libero iure, ſed vt adſcriptitiis tantùm
immobilia poſſidere. Indeque cepiſſe eſſe trans-
latitia ad Eccleſiam, & collegia, quæ etiam mor-
tua dicuntur ob eam inhibitionem; & quia apud
eam res manet ſine motu, vti mortua, vnde mare
mortuum dici: ſic ille alia plura adducens, &
vbi huius legis vſus explendeſceret, quæ non re-
perio.
4 Notabis etiam quod nunquam poſſeſſio Ec-
cleſiæ dicitur vacare, etiam mortuo prælato; ex
quo ipſa poſſidet ſecundum Baldum, & alios
in l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tol. Pariſius *in
conſ.* 34. *num.* 7. *volum.* 1. Burſatus *in conſ.* 30. *n.* 46.
volum. 1. Riminaldus *iunior in conſ.* 447. *num.* 19.
5 *volum.* 4. † idem notabis de ciuitate vniuerſitate,
& Collegio, quæ nunquam moriuntur, priuan-
turque Domini ſpe iuris ſibi competentis, quia
ea corpora nunquam moriuntur, quamuis per-
ſonæ, ex quibus exiſtunt moriantur, & deficiant
*l. proponebatur ff. de iudiciis, l. ſicut, §. in decurioni-
bus ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomine, l. grege ff. de
leg.* 1. *l. inter ſtipulantem §. ſacram. ff. de verb. oblig.*
6 *l. qui reſ. §. arcam ff. de ſolutionibus.* † Et ideo dici
poſſit amortizatio, quia res mori dicitur cum
nunquam ad Dominum redeat, vt ſcribunt
Ioannes Beſiari in conſuetudinæ Auerniæ *c.* 27.
della ordinçion de man morte per totum, Marta *de
iuriſdictione p.* 4. *caſu* 76. *n.* 3. 4. *&* 5.
7 Vnde iam ad primam difficultatis partem re-
ſpondent nonnulli, vt leges amortizationis ſint
licitæ, prohibentes ne bona vulgò dicta *de Rea-
lengo* transferantur in Eccleſias vulgò *à mano
muerta* ſine licentia Principis; ſicque practicari
in quibuſdam Regnis Valentiæ, cuius iure ſoro
eum cauetur quod bona *de Realengo*, non poſſint
venire per ſucceſſionem ex teſtamento, vel ab
inteſtato in monachum, vel Monaſterium, &
quod Dominium in Eccleſiam tranſire non poſ-
ſit ſine licentia Principis, de quo per Bellugam
in dicta Rub. 14. §. *veniamus num.* 36. refert Mar-
ta *ſupra num.* 6. & quod quando conceditur li-
centia amortizationis, ſolui debeat certa pecu-
nia iure amortizationis, idem Belluga *d.* §. 14.
8 §. *nunc videamus n.* 3. † Et quod in Regno Fran-
ciæ factę ſunt plurimæ ordinationes in præiudi-
cium Eccleſiæ, tam generaliter, quàm ſpeciali-
liter, & plura arreſta expedita ab anno Domi-
ni 277. hucuſque, quæ recenſet Ægidius *in tr.
de amortizationibus per totum*, ac etiam Ioannes
Beſiati *dict. conſuet. Auerniæ cap.* 27. & de Re-
gno Luſitaniæ, & Maioricarum, & quibuſdam
aliis defendit Albanus *in tract. de iure fiſci cap.* 7.
9 *num.* 31. † Quia omnia bona Regni à principio
ſunt *de Realengo*, & ſunt Regis, & ipſe potuit
legem in eis ponere, ne ſine licentia ſua tranſi-
rent in Eccleſiam: & ita tenent apud Gallos
Arnolſus Buceus, Petrus Pechius, & Copinus
defendentes legem amortizationis ibi extan-
tem, quia bona ſtabilia prohibentur alienari
in manum mortuam abſque Principis licenſia,
& certa pecunia ſoluta, vt refert Diana *part.* 3.
tractat. 1. *reſolut.* 14.
Imo hic in Hiſpania, & in Italia olim legem 10
amortizationis receptam fuiſſe tradit Pechius
de amortizatione cap. 4. etſi in Imperio non æque
paſſim, vt teſtantur litteræ Philippi Comitis
Flandriæ, Marchionis Antuerpien. capitulo An-
tuerpienſi datæ anno 1397. † Et in ditionibus 11
Franciæ, etiam ante Burgundos Principes, in-
hibitum fuiſſe Collegiis Eccleſiaſticis, quæ vt
dictum eſt *vocant manus mortuas* main morte ne
immobilia compararent, & extat *in lib. edicto
fol.* 47. ordinatio Guidonis Comitis Flandriæ
anni 1293. prid. omn. ſanctor. vbi idem decre-
tum fuit de plebeis, ſeu non nobilibus † ſic 12
etiam, & tabulæ legum Brabantiæ Ioannis Du-
cis. 1312. inhibent omnibus Eccleſiaſticis, &
plebeis, ne immobilia acquirant Ioannis Ducis
litteræ pro ciuitate Lotchiſſi datæ 1326. Lunæ
poſt lucæ non niſi ſub ea conditione vetant Ec-
cleſiaſticis vendi, quam quod permanebunt in
ſtatu, & taxibilia, vt ante fuerunt. † Et Zypeus 13
ſupra in annalit. de foro comp. ſub n. 23. dicit me-
miniſſe ſe inter munimenta Monaſterij ſancti
Bernardi ad Scaldam diuerſa legiſſe diplomata,
quæ 300. annos ſuperabant, quibus Monaſterio
facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam
immobilia, & Henricus Berto vt Dominus de
Duffel. *in litteris de data* 1304. quibus profitetur
ſe vendiſſe Vvaltero Baus diuerſas terras, facul-
tatem emptori, & ſucceſſoribus, facit eas Ec-
cleſiaſticis vendendi. Et in tabulis legum Brim-
bergicarum anno 1294. ſimiliter cautum eſſe ne
quis Eccleſiaſticus, aut popularis immobilia
acquirere poſſit in ea ditione, niſi de Domini aſ-
ſenſu: vnde liquere, & vt ſub alternis Dominis
vſu, tum veniſſe, vt eam facultatem darent, ſeu
vt pro ſua indemnitate conſentirent in huiuſ-
modi Eccleſiaſticorum acquiſitiones: alia tra-
dit Zypeus. † Et his omnibus fauet aperte edi- 14
ctum Caroli V. 22. Februarij 1528. *in lib. edi-
tor. fol.* 747. §. *& en ſuiuant*, vbi vendi vetat mani-
bus mortuis hæredta, terras, molas, redditus, &
alia bona immobilia.
Nihilominus dicendum eſt Principis laici, 15
cuiuſlibet tale ſtatutum amortizationis vetans
immobilia tranſire ad Monaſteria, & Eccleſias,
Eccleſiaſticaſue perſonas, nullo modo eſſe vali-
dum, eo quod ſit contra immunitatem Eccleſiæ
per dicta *ſupra ſub quæſtione præcedenti*; nam pro-
hiberet liberam rerum tranſlationem de manu
in manum, quod ſpectat ad ius naturæ; imo, etſi
ea prohibitio inter ſubditos liceat; non eſt cur
ad Eccleſias, & Monaſteria, & collegia pia por-
rigatur, ex fundamentis latè adductis à *quæſt.* 1.
multis etiam aliis defendunt Theologi, & inter
Hiſpanos Iuriſconſultos, Ioan. Valerius *in ſuis
differentiis vbi vtriuſque fori* verbo *bona differen-
tia* 3. *per tot.* vbi bene loquitur Diana *p.* 1. *tract.* 2.
reſ. 103. Ioannes Beltran. de Guebara Archiepi-
ſcop. Compoſtallanus *in propugnacul. libert. Ec-
cleſiaſt. aſſertione* 1. §. 6. *num.* 21. † vbi addit quod 16
lex amortizationis lata à Ioanne II. in hoc Re-
gno Caſtellæ fuerit poſtea reuocata à Catholi-
co, & ſapientiſſimo Rege Philippo II. & inter
Doctores Gallos amplectuntur Petrus Iacob. de
Aure

Digitized by Google

Aureliaco *in suis libellis in tit. de causis, ex quibus vassallus debeat amittere feudum col. 16.* vers. *quidam vero spretis iuribus*, dicens quod practici Galli in hoc grauauetuot Ecclesias Regni in quantùm inuenerunt, quod Ecclesiæ non possint habere res immobiles in Regno sine amortizatione; & eum sequitur Cassaneus *in consuetud.*
17 *Burgund. Rub. 9. §. 9. num. 37.* † Et bene cum aliis, & per rationes iuridicas defendit Marta *de iurisdict. dicto casu 76. à num. 7.* dum dicit, vt fori, & ordinationes prohibentes amortizationem fieri in Ecclesiam nullo modo valeant ex textu nostro, vbi Abbas *num. 37.* Decius *num. 187.* latè Cacialupus *in l. 1. num. 159. Cod. de summa trinitate*, eo quod aberrant canones, vt laici, qui inferiores sunt *c. solitæ de maioritate*, & obedientia condendo legem super Ecclesiasticis etiam in eorum fauorem vsurpent hanc iurisdictio-
18 nem. † Etenim huiusmodi fori, & ordinationes dicuntur esse contra libertatem Ecclesiæ tanquam factæ contra charitatem, ne Ecclesiis, & locis piis aliquid acquiratur.
19 Et ob id bene Alex. *cons. 211. num. 1. volum. 2.* ait statutum quod homo manus mortuæ possit alienare hæreditarium hominibus illius conditionis, etiam si esset fauorabile Ecclesiis, vt illas comprehendere non possit, in quas nullam habent laici facultatem legis condendæ etiam priuilegium concedendo, cum onera Ecclesiæ imponi non possint, per quæ libertas ipsius tollatur, aut imminuatur, vt iam latè probaui *ex c. 1. c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6.* Felinus latè, & Abbas *hic, &, in c. nouerint de sententia excommunic.* Capicius *decis. 161. n. 6.*
20 Et confirmatur ex Francisco Fagnano *in responso pro censura Pauli V. fol. 82.* dicente amortizationem Ecclesiasticæ libertati aduersam esse, nulloque iure defendi, aut sustineri posse: & ex Ioanne Chochier *in vinditiis libert. Ecclesiast. p. 1. cap. 11. per totum*, vbi *n. 6.* obseruat Carolum II. Siciliæ Regem reuocasse similem legem, satisque esse, arbitratus est, si bona immobilia cum
21 onere suo transirent ad Ecclesiam † sequitur iterum Diana *part. 4. tract. 1. res. 57.* ex ea ratione, quia Constantinus Magnus liberum cuique decedenti fecerit arbitrium Ecclesiis quæ velit relinquendi, vt patet *ex l. 1. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, & in cap. 1. c. fin. de immunit. Eccles. lib. 6.* Bartol. Alex. Ruinus, Iason. & alij *in dicta l. 1.* alias rationes adducit Chochier ita concludit *ibi* Diana, & Theologis Religionis seruorum *in defens. censura Pauli V. cap. 7. ad argument. 8.* quod libertas Ecclesiastica violatur ob necessitatem petendæ amortizationis; quod verum putat stando in iure communi, secus autem si hoc efficeretur in aliquo Regno ex priuilegio summi Pontificis, vel ex tollerantia approbatiua.
22 Vnde iam non obstat fundamentum Oliuani, quia vt respondet Valenzuela *in defens. cap. 3. num. 202.* Diana *dicta 3. part. tract. 1. res. 14. in fine*, nunc obseruari legem amortizationis in Regno, vbi ea vigeat, eo quod adest priuilegiom Pontificium, vel eius tollerantia secus vero esse contra libertatem Ecclesiasticam. Nec etiam valet dicere in bonis Ecclesiæ acquirendis habere locum ea lex amortizationis, quia respondeo ex
23 dictis in vers. *ad secundam.* † Nec aliud deterius fundamentum Bellugæ *in speculo Princip. dicta Rub. 15. §. Veniamus*, nempe quia à principio omnia fuerunt Regis, & merito Rex in traditione rei propriæ potuerit apponere legem amortizationis, quia hoc nequit sustineri, eo quod Princeps non fuit Domious omnium bonorum sui Regni, sed quoad protestationem, & iurisdictionem, vt *in l. bene à Zenone*, vbi *glossa recepta Cod. de quadriennij præscriptione*: nam Princeps à populo potestatem *habet §. sed quod Princips placuit inst. de iure naturali*, de quo dixi *supra sub Rubrica*: alij, & melius *ibi* per Bellugam *supra num. 37.* dicunt quod hæ leges amortizationis sunt mixtæ laicorum, & clericorum latæ in comitiis curiatis omnium statuum. Verùm alij, & rectius, vt Pechius *supra* id totum tribuunt scientiæ, & patientiæ Pontificum: & sic amplector cum Guebara *supra dicto §. 6. n. 23.* Diana *dict. p. 3. tract. 1. res. 14.*

Ad secundam quæstionis partem, an idem sit 24
de statuto vetante, ne res Ecclesiæ de nouo acquirantur, vt respondeas leges prius quæ adduxi *in cap. 4. & 5. de iuramento calumn.* vbi *an taciturnitas prælati præiudicet Ecclesiæ, & in c. 1. de præscriptionib. quæst. 3.* vers. *ad quartam*, & vers. *ad quintam*, vbi *an legatum Ecclesiæ relictum possit repudiari à prælato*: vbi *quid de bonis acquirendis*; igitur qui defendunt statuta laicorum facta super iure, non quærendo Ecclesiæ, valida esse fundantur, quia nempe prælatus Ecclesiæ suæ præiudicare potest, etiam si aliàs sit prohibitus bona Ecclesiæ alienare ex textu *in c. vt circa, c. fin. de rebus Ecclesiæ non alienando in quærendis*, & non acquirendo de nouo, vt dixerunt Federicus de Senis, quem cæteri sequuti sunt *in cons. 9.* Ioannes Andreas, Abbas, Decius Geminianus, Mantua, Imola, Socinus, Bartol. & Iason, quos citat Marta *de iurisdictione part. 4. casu 68. num. 4.* Et in terminis dubij nostri Baldus *cons. 14. factum* inter consilia Ancharrani, & *in Rub. hoc tit.* Decius *in textu nostro à n. 140. & in cons. 259. colum. 2. & cons. 271. col. fin.* vers. *non obstat.* Cardinal. *in cons. 144. statuit ciuitas*, Probus *in additionibus ad Ioan. Monach. in c. quia num. 13. de rescript. lib. 6.* addentes ad Abbatem *hic in 2. lectura sub num. 42.* qui allegant ad hoc Corneum *in cons. 124.* incip. *quamuis primo aspectu vol. 2.* Hypolitus Riminald. *in cons. 368. volum. 4. num. 65.* Marsilios *singul. 144. magna differentia* omnes dicentes, & concludentes statuto laicorum posse disponi super iure quærendo Ecclesiæ, illique fieri præiudicium in quærendis; licet secus sit in quæsitis.

Et confirmari videtur ex doctrina Innocentij 25
in c. 2. de donationibus, vbi Imola, qui loquens de legato facto sub conditione, quam si non adimplet prælatus, non debetur; & sic præiudicator Ecclesiæ, vt in hoc refert; & sequitur Socinus *in l. termilius num. 26. ff. de condit. & demonstrat.* Bartol. *in l. iubemus in 2. num. 4. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, & in l. seruus C. de pactis num. 2. & in l. si constante num. 10. ff. soluto matrim. & in l. Diuus familias §. Diui num. 8 ff. de legatis 1. & in l. legatum eodem tit.* vbi dicit communem esse opinionem, vt possit prælatus non acceptando legatum præiudicare Ecclesiæ, Romanos *in consil. 184. visis, & narratis.*

Vbi quod statutum prohibens mulieri alie- 26
nationem booorum, intelligitur de quæsitis, non de quærendis, idem dicit Imola *in cons. 74. in casu præmisso*, Beroiua *cons. 109. num. 31. vers. nec repugnat licentia.*

Vbi

Digitized by Google

27 Vbi quod emphyteuta ooo soluens, oon cadit ipso facto, ideo solus prælatus posset recipiendo pensiunem remittere caduciratem; & sic præiudicare Ecclesiæ, quia non tractatur de non alieoando, sed noo acquirendo, in quo potest fieri præiudicium, allegans Innocent. *in d.c.* dixerunt etiam Imola *col.26.* & Card. Florent. *in c.potuit de locato*, idem Innoc. *consf.112.n.9.& 23.*
28 *vol.1.* † Adhuc verò ex iam adductis *à n.1.* & ex aliis referendis dicendum est prædicta laicorum statuta nullo modo esse valida, siue expresè prohibeant, vt quærenda de nouo transeaot ad Ecclesias, siue tacitè velint, vt ad Ecclesias illa statuta porrigantur, quia esset infringere doctrinam textus nostri, *& c.7. huius tituli*, & immunitatem Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum etiam contra text. *in c.1.& c. fin. de immunit. Eccles. lib.6.* & sic Abbas hîc *num.26.&.37.* Decius *num.197.* quos sequitur Marta *dicto casu 68. cent.1 part.4. de iurisdictione num. 12.* legendus *à num.7.* dicunt quod sic statuentes expresè incidunt in excommunicationem; & quod si expresè, sed generaliter illa statuta de Ecclesiis non loquantur, nequeant ad ipsas porrigi *ex c.à nobis de sentent. excommunicat.* probans latè Marta *dicta 4. part.casu 55. & 67.* vbi non benè
29 comprobar † Sed ego existimo melius comprobari ex eo quia si talia statuta possent fieri à laicis circa quærenda ipsius Ecclesiæ, & impedire ne quæreretur, corrigerent ius commune, quo disponitur Dominium, ipso iure transire in Ecclesiam absque traditione *l. fin. Cod, de sacrosanctis Ecclesiis l. 1.* & ibi *glossa Cod. de donation.* at sic est quod statutum auferens Ecclesiis sibi competentia de iure communi, dicitur contra libertatem Ecclesiasticam, Innocent. *in c.nouerint de sentent. excommunicat.* & ibi Anton. de Butrio *col pen.* vbi quod libertas magis tollitur in his, quæ competunt de iure communi cum aliis ad hoc allegatis per Decium *hic à n.7.* Bartol. *in l.cunctos populos Cod. de summa trinit.& in Authentica cassa vbi Doctores*, & addeotes ad Bartol. qui alios congeruot; imo Abbas *hic*
30 *dicto num.26.* & Decius *dicto numer. 197.* † Et etiam probant vt non valeant statuta laicorum, si de Ecclesiis, & Ecclesiasticis simpliciter faciant mentionem, etiam concedendo beneficia per modum legis, si intuleriot vel minimum præiudicij, dicatur contra libertatem Ecclesiasticam; ergo cum & in l.amortizarioois *à n. 1.* relatę de statutis laicorum expresè loquentibus sit actum, sequitur vt sicut illa lex sic, & hæc statuta debeant explodi.

31 Non inquam obstant fundamenta contrariæ sententiæ quia, & si ego elegerim in iam præcitatis locis, & ibi *in d.c.1.de præscript.* sub vers. *ad quartam* contra aliam communem opinionem *ibi* traditam, quam ex multis acerrimè defendit Marta *dicto casu 68.à num.7.& à num 13.* docens non esse veram illam opinionem, quod possit prælatus præiudicare Ecclesiæ in quæreodis; eo quod non possit Ecclesia facere conditionem suam deteriorem ex Felino *in c. contingit de sent. excommunic. n.5.* & ex glossa *ibi* verbo *iniuriosa.*

32 Et ex ea potissima ratione, nam cum in Ecclesiam transeat Dominium rectâ viâ *l. fin. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, cum aliis per Tiraquell. *de priuileg. pia causa, cap. 107.* semper prælatus diceretur præiudicare in quæsitis, sic vt locum non habeat titulus distioctioois in quærendis: & ita teneant Imola in *dicto cap. 1. de rebus Ecclesiæ non alien. & in cap. tua nuper in fine* vers. *vltima tangit hic* de his, quæ fiunt à prælat. sine consensu *cap. Præpositus in cap. sine exceptione 12. quæst. 2. num. 17.* dicens hanc tenoisse opinionem Calderin. & Petr. de Perus *in dicto cap. contingit de sent. excommunic. per textum in leg. magis puto §. fundum ff. de rebus eorum* Paulus de Castro *in d. l.legatum ff. de l. 1.* vbi Alex. *n. 2. in fine* Rom. *in l.si is qui heres §. neque filius ff. de acquirend.hered.* & alij.

Tamen noo discedendo ab illa à me electa 33
opinione, vt prælatus queat in quærendis Ecclesiæ præiudicare, si ex causa faciat, aliàs inquam si sine iusta causa noo acquisiuit Ecclesiæ, teneatur de suo satisfacere, vt docent Abbas *in dicto cap. tua circa finem de his, quæ fiunt à maiori parte capituli*, sic vt quatenus prælatus Ecclesiæ præiudicauerit, possit haberi recursus pro quantitate præiudicij, in bonis ipsius prælati *glossa in cap. placuit* vers. *peruenient 16. quæst. 3.* quam Felinus æstimat singularem *in dicto c. contingit n.5.* vers. *etsi Ecclesia patitur graue damnum*, Archidiaconus *in d.c.placuit.*

Imo & Abbas *in cap. paternitati de donationi-* 34
bus, dicat prælatum patientem rem Ecclesiæ præscribi, teneri ad interesse, in quantum Eccle-
sia est damnificata ex negligenti sua. † Verùm 35
non inde sequi vt etsi ex mea opinione queat Ecclesiæ suæ in quærendis præiudicare, vt valeat etiam Princeps laicus statutum facere, per quod Ecclesiæ, aut Ecclesiis etiam in quærendis præiudicet, ex defectu potestatis, quam habet ferendi leges, ac statuendi in damnum Ecclesiarum, aut clericorum contra immunitatem Ecclesiasticam; qui defectus, seu incapacitas non coosideratur respectu prælati in repudiando, & non acceptando donata legata, siue quærenda
suis Ecclesiis. † Et sic docent Bald. & DD. *in l.pu-* 36
pillorum numero secundo, Cod. de repudiand. vel abstinend. hæred. quod prælatus perquisito vt hæreditas delata Ecclesiæ, sit damnosa, vel nimis subiecta vexationibus, possit eam efficaciter repudiare, verum si sine causa repudiasset, & ob id Ecclesia damnum reciperet, quia etiam in acquirendis Ecclesia patitur damnum *ex leg. liberto octoginta ff. de bonis libertorum dicta leg. magis puto §. fundum ff. de rebus eorum, & in leg. fin. de acquirenda, vel retinenda possessione in sua aditione in fine*, Felinus *in dicto cap. contingit de sententia excommunic. numero quinto*, qui alias declarationes ponit, & alias etiam Alphonsus Villagut. *decis.15. numero vigesimo septimo*, tunc prælatus repudiando puniretur, vt dictum est, sed factum ab eo, non ideo esset inualidum: ex quibus facilis est etiam responsio ad alia fundamenta contrariæ sententiæ sed quia de pertinentibus ad proximè relatas quæstiones abundantissimè scripsit D.D. Christophorus Moscoso & Barbosa qui ab eo mutuauit quàm plura *voto 26.* & ego hîc matriti perlegerim scriptum D.D. Christophori & ex proposito per doctum virum iam Consiliarium supremi Castellæ consilij ac sanctæ inquisitionis communicauerim residentem adhuc in sua sententia quæ eadem est cum nostra ideò valde gauisus sum inuenisse laicum Regium consilium contra quem plura statuta regnorum quæ expendit pugnatorem strenuum vt etiam lego ipsum Barbosam quem leges *dicto voto 26.* vide dicta *q.7.*

Google

37 Ad tertiam quæstionis partem quæ bona ad effectum legis amortizationis dicantur immobilia; igitur, vt refert Zippeus *in annalit. ad titulum de foro comp.* videndus omnino ad alios casus prædictæ legis amortizationis ann. 15. vbi etiam eoram quo Iudice de ea lege debeat agi docet *ibi num.* 14. ex edicto Caroli V. diuers. ordin. Brux 21. Febr. 1528. *in libro edito fol.* 747. vt inter immobilia redditus referantur; etsi alii quid disputent immobilibus, an mobilibus adscribi debeant, est tamen id decisum *in clem.* 1. *de verb. signif.* ibi *cumque annui* redditus inter immobilia censeantur à iure.

38 Verùm *dict. clem. & edicta* intelligit Zippeus de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui benè ab aliquibus volatiles dicuntur, cum extinguantur mox vbilibet debitori, referentur inter mobilia, vel eis paria, quæ possidere nullibi gentium clero hactenus est inhibitum, & in hac sententia fuit Pechius *de amortizatione c.* 35.

39 † Et apertè fauet Carol. V. 21. Februar. 1528. *in lib. edicto fol.* 747. §. *& ensuinant*, vbi vendi vetat manibus mortuis, hæredia, terras, domus, molas, redditus, & alia bona immobilia: alia inquam scribit idem Zippeus, *à n.* 17. *ad* 24. vbi casus singulares amortixationis.

40 Ad quartam quæstionis partem, an clerici teneantur soluere collectam certam, & inuariabilem impositam per statutum super aliqua bona, priùsquam ad eos peruenissent, & quod sint ad soluendum obnoxij, docent Felinus *hic n.* 75. vers. *quinto queritur*, *& cons.* 46. *num.* 17. *&* 18. Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *num.* 380. Filiucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quesito* 2. *à num.* 294. Marta *de iurisdict.* 4. *p. casu* 11. *à num.* 38. Auendañus *de exequendis mand. p.* 2. *cap.* 14. *n.* 19. Surdus *decis.* 20. *num.* 11. *& de alimentis tit.* 1. *q.* 2. *num.* 8. Thesaurus 334. *à num.* 2. Mendoza *de succes. creatione lib.* 1. §. 10. *num.* 652. Gutierez *pract. lib.* 1. *quest.* 3. *à num.* 15. Perea *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 1. *ordinam. pag.* 55. Axeuedus *ad leg.* 11. *num.* 8. *titul.* 5. *lib.* 1. *recopil.* Flores de Mena *variarum resolutio. quest.* 21. *lib.* 2. *num.* 96. *&* 234. Molina *de Iust. & iure tract.* 2. *disp.* 458. *& disp.* 662. *num.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 6. *c.* 14. *quest.* 1. *& p.* 3. *lib.* 5. *c.* 19. *quest.* 7. Prosper. de Augustin. *in additionibus ad Quarantam* verbo *vectigal.* Megala *in p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 17. *quest.* 6. *num.* 98. *&* 103. Molfesius *in summa Theolog. moralis lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 6. *num.* 5. Paulus Comitolus *respons. moral. lib.* 1. *quest.* 94. Suarez *de defensione fidei Catholica contra. Anglicanæ secta erroris lib.* 4. *cap.* 20. *à num.* 6 *& num.* 12. Caldas Pereira *de resolutione emphytheusis cap.* 3. *n.* 23. Marta *vbi supra dict. casu* 11. *&* 12. Cauedus Lusitanus *decis.* 64. *p.* 2. Cardinalis Tuschus *tom.* 1. *littera E. conclus.* 12. *cum sequent.* Cardosus *in praxi Iudicum*, verbo *Clericus num.* 75. & multi alij consiliantes relati à Barbosa *in capit. non minus de immunitat. Eccles.* quos sequitur, *num.* 6.

41 Dicentes vt si sint huiusmodi onera ab Ecclesiasticis empta, aut ipsis donata imposita, antequam in Ecclesias, seu Ecclesiasticas personas transferrentur, dum sint inuariabilia, perpetua, & certa, quæ aliquando in maiori summa, seu minori imponi solent, iuxta negotiorum varietatem, & rerum necessitatem.

42 Nihilominus etiam in hoc puncto Doctores, quos refert Carolus de Grassis *de affectibus clericorum effectu.* 3. *à num.* 262. *vsque ad num.* 176. & Ioannes Petr. de Guebara *in propugnaculo libertatis Ecclesiast. assert.* 1. §. 6. *num.* 27. vbi asserit non posse sustineri Bartoli opinio, etiamsi onus impositum sit inuariabile, & certum, & incerta quantitate, quia collecta est onus, quod personis imponitur, secundùm quantitatem possessionum, & rerum; ita quod collectæ sint onera, Niata *ex l. rescripto* §. *fin. ff. de munerib. & honoribus*, & ita collecta quantùm ad obligationem sit onus personale, & quantùm ad quotatem, onus reale, ac proinde quando imponitur onus à statuto super rebus, certum, & inuariabile id censeatur fieri in fraudem Ecclesiasticorum, ac ita sit eadem ratio ac si esset onus variabile, & in certum quidquid contradicant alij distinguendo, an onera certa, & firma inuariabilia sint, an verò incerta, & inuariabilia.

Et addit Guebara, vt nec hæc distinctio admittenda sit quando per statutum onus soluendum imponitur in futurum, aliter si fiat per specialem contractum Principis, vel contrahentium: & ante illum tenuerunt Cardinalis Albanus *in tract. de immunitate Eccles.* omnino videndus *in tom.* 13. *tract. p.* 2. & Alex. Perantios *de immunit. disput.* 7. vbi sic ait quando onera sunt perpetua, & certa, & rebus imposita maior est difficultas; sed si generalitati sacrorum Canonum standum sit, idem dicendum est, quod de secundo casu. Et ego vt tutas reddam Principum, & Magistratuum sæcularium conscientias, non possem tuta conscientia aliud suadere, quàm vt cum talia onera imponenda, vel imposita iam exigenda sunt, non aliter fiat, quàm consulto, & concedente Romano Pontifice: sic Pesantius. 43

Et licet Diana sub distinctione statim referenda *in* 1. *p. tract.* 1. *sub resol.* 42. in vers. *sed an clericus*, præfactam primam sententiam dicat veram, secus quando onera incerta, sunt variabilia, & in tempus posita: tamen postea *resol.* 27. *p.* 3. *tract.* 1. dicit probabilem esse hanc vltimam sententiam Guebaræ Albani; & Pesantij dicens hæc esse intelligenda vt notat Grassis *dicto effectu* 3. *à num.* 162. etiam si bona patrimonialia clerici repetiantur descripta in existimo, nam non transeunt in clericos cum onere suo, licet tale onus esset reale, perpetuum, & durabile; imò & refellit Diana Ioannem Driedoem *de libertate Christiana lib.* 2. asserentem quod prædia omnia sunt obligata pro tributis Reipublicæ impositis: quam opinionem dicit falsam, & Theologo indignam. 44

Alij inquam in prima relata sententia, vt sunt Filiucius, Azor. Megal. Prosper. de Augost. Molina, & Suarez item, & Layman. *in Theolog. moral. lib.* 4. *tractat.* 9. *cap.* 6. *num.* 5. Malderus *in* 2. 2. D. Thomæ *tract.* 5. *cap.* 6. *dubio* 9. Duardus *in Bulla cœna lib.* 2. *cap.* 18. *q.* 6. *n.* 6. Alterius *tom.* 1. *disputat.* 19. *lib.* 3. *cap.* 6. *fol.* 739. Sousa *in Bulla cœna cap.* 19. *disp.* 9 2. *num.* 5. Turrianus *tom.* 2. *in* 2. 2. *disput.* 44. *dubio* 4. *num.* 13. cum multis dicunt quod si bona à clericis empta, seu illis donata, habebant aliquam gabellam annexam, vel collectam certam, perpetuam, & inuariabilem, vt ex ea quotannis soluatur certa pensio in perpetuum: tunc clerici teneantur soluere prædicta onera, quia res tunc transeunt cum suo onere. 45

Tamen si bona illa essent solum obligata ad collectas obligatione indeterminata, & variabili 46

bili ad tempus,nimirum ad ſoluendas collectas
pro temporum varietate, & neceſſitate occur-
rentium, tunc clerici non teneantur illa ſolue-
47 re. † Et in hunc ſane ſenſum videntur accipien-
di Suarez *lib.4. de immunit. cap.25.n.3.* Gutierrez
pract.lib.1.c.3. Valerius Reginald. *in praxi rerum
fori Eccleſ. lib. 9. c.25. n.377.* Leſſius *de iuſtitia
lib.2. c.3. dubio 3. n.19.* Filiucius *tom. 1. tract.16.
d.c.11.n.298.* & Barboſa cum aliis *in d.c.non mi-
nus de immunit. Eccleſ. n. 5.* dum inferunt bona
ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſi-
ta tributis, & oneribus Principum ſæcularium
non eſſe obnoxia; ex eo quia permutationem
perſonæ, mutatur qualitas inhærens rei ratione
perſonæ, per textum *in l.locato fiſcus ff. de publi-
cian. & vectig. & l.per procuratorem* 89. *ff. de ac-
quirenda hered.* deinde quia *in dict.c.1. de immu-
nit. Eccleſ. libert.* habetur bona Eccleſiaſticarum
perſonarum acquiſita, ac acquirenda immunia
eſſe à tributis; ſed ſic eſt quod iſtæ rationes
robur, ac vim habent contra onera certa, perpe-
tua, & in variabilia: ergo multùm debemus
aſſiſtere in hoc dubio in fauorem Guebaræ, Al-
bani, & Præſantij & ad hanc quæſtionem appli-
cabis quæ dico *infra q.17.à n.5.& q. 32. verſ. ad
vltimam.*

48 Ad quintam quæſtionis partem ex proximè
adductis reſponſum videtur, quia etſi in Regno
Neapoli ſit conſuetudo, & ius municipale, vt
clericus pro emptis, & donatis non gaudeat
priuilegio clericali, & non collectandi: quam
obſeruantiam approbant Coriolanus *in Bulla
cœna excommunic.* 18. *fol.* 951. & Proſperus de
Auguſtino *in additionibus ad ſumm.quarantæ,* ver-
bo *vectigal. fol.*632. tamen non ſic eſſe admitten-
dum tum ex longe iam dictis huc vſque, & di-
cendis, & in verſ. *ad quartam*, tum ex verbis
Bullæ in cœna Domini ibi *imponẽtes decimas,&c.
penſiones Eccleſiaſticas, ac eorum, & Eccleſiarum*
49 *bonis.* † Quibus bona clericorum eximuntur ab
oneribus huiuſmodi; & cum textus Bullæ ge-
neraliter loquatur de bonis Eccleſiaſticorum,
non eſt cur reſtringatur, ſed generaliter, vt lo-
quitur, intelligatur de quibuſcumque eorum
bonis, ſiue patrimonialibus, ſiue de donatis aut
emptis, aut alio quouis titulo à clericis quæſi-
tis, docent P. Duardus *in Bulla cœna lib.2.ca-
non.18.q.6.à n.1.* Leſſius *lib.2.de iuſtitia c.3.dub.3.
n.19.* Filiucius *tom.1.lib.3.tit.49.c.4.n.4.* Filiucius
tom. 2. tract.16. d.cap.11.n.298. Reginald. *tom.1.
lib.9.c.25.n.377.* Alterius *tom. 1. diſp.19. lib.5. c.2
50 col.2. fol.370.* † Et alij dicentes non ſolùm bo-
na patrimonialia clericorum eſſe exempta, ſed
etiam alia alioquouis titulo quæſita: & multis
aliis comprobat Barboſa *in d.non minus 4.de im-
munitate Eccleſiarum n.3. ex dicto canon* 28. *Bulla,*
vbi excommunicantur, & anathematizantur
non ſolùm imponentes decimas tales, & alia
onera clericis, prælatis, & aliis perſonis Eccle-
ſiaſticis, ſed etiam eorum, & Eccleſiarum, Mo-
naſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccle-
ſiaſticorum bonis, illorumque fructibus. Et ſic
reſoluit ſecundùm commonem, & probabilio-
rem ſententiam bona patrimonialia Eccleſiaſti-
corum, ſeu ab Eccleſiaſticis acquiſita, exempta
eſſe à tributis; ita vt imponens illis tributa, &
exigens, vel impoſita recipiens excommunica-
tionem illius canonis, incurrat etiãſi huiuſmodi
bona ſint Eccleſiis & Eccleſiaſticis ſuperflua, vt
docent Couarr. *pr.c.31.n.9.* Marta *de iuriſd. p.4.*

caſu 49.n.9. Molina *de iuſt.diſp.670.verſ. aduerte,*
Salas *de legibus diſp.14.ſect.11.n.114.* Honobo-
nus, Alterius, Laym. Leſſius, Carolus de Graſſis.
Azor. Toletus, Megala, Molfeſius, Velletius, &
alij relati à Barb. *d.n.4.* † Et Diana *d. p.1. tract.2.* 51
reſ.42. reſoluens cenſura d. Bullæ *can.17.* innodari
omnes illos, qui imponunt decimas, tributum,
ſiue gabellam cuiuſcumque generis ſuper omnia
clericorum bona, ſiue ſint patrimonialia, ſiue ac-
quiſita ex teſtamento, donatione, emptione, aut
quouis alio titulo dicens vt videatur ex eo im-
probari conſuetudinem Regni Neapoli. † Vnde 52
venit dicendum vt clericus non ſit collectandus
pro eius patrimonialibus bonis, ex eo quia dicta
bona, vti acceſſoria perſonæ debent eodem frui
priuilegio, ac ipſi clerici, vt docent Maceratus *in
dec.97.in curia Epiſcop. Papie,* vbi refert deciſum
Baldus *deciſ.339.p.2.* qui ampliat *dec.*382. dicens
vt clericus eodem fruatur priuilegio, etiam pro
bonis eis ex ſucceſſione prouenientibus: & ſic
animaduertit decidẽdo, ſequitur Ricc. *collect.* 901.
ad text.in c.quamquam de cenſ.lib.6. & ſic cõmunis
obſeruantia in contrariũ ſit in Regno Neapoli,
vt retuli; imo, † & Anna ait *alleg.*146. quod cleri- 53
cus pro ſuis bonis patrimonialibus haber ele-
ctionem fieri, quemadmodum, & pro eius per-
ſona, iuxta quæ dixi *in c.5.& aliis de foro comp.* &
idem Guido *dec.*381. vbi quod pro bonis quocũ-
que titulo per clericum quæſitis collectati non
poſſit, & Vrſilis *in dec.* 257. refert deciſum per
ſacrum Conſ. quod clericus pro bonis patrimo-
nialibus habet beneficium reſtitutionis in inte-
grũ: vide *infra q.9. verſ. ad ſecundam, & q.10. verſ.
ad primam* in fine. † Et hinc à fortiori infertur 54
bona patrimonialia etiam ab extraneo donata, vt
ad illorũ titulũ clericus ſacris Ordinibus initia-
retur, gaudere priuilegio immunitatis à tributis,
& collectis, vt aſſerũt Barb. *de poteſt Epiſcopi p. 2.
alleg.19.n.91.in fine,* ipſe *in d.c.non minus de immu-
nit. Eccl.n.4.* Carol. de Graſ. *vbi ſupra,* Marc. Ant.
variar.reſol.lib.1.reſol.88. Cariol. *in Bulla cœnæ d.
canon.18.limit.3.* Card. Tuſch. *to.1. lite.B.cõcl.111.*
† Quibus etiã addo Sair. *deciſ* 12. *de cenſ.* vbi ait 55
quod ſacerdos bona patrimonialia babens, &
ordinatus, ad illa minimè poſſit arctari ad ſoluẽ-
dum collectas, & notat Ricc. *ad gloſſa in c.ſuis de
prabend.& dignit.ſup.d collect.*901. in verſ. *amplia
tertio.* † Qui etiam ampliat procedere in bonis 56
donatis à Patre filio, vt ſacros ordines recipiat,
quia gaudet priuilegio immunitatis; ſic *ex deciſ.
Rot. Epiſcop. Papie* 88 *p.1.* Macerat, quam no-
tat idem Ricc. ad doctrinam Felini *in text. noſtro.*

Ad vltimã quæſtionis partem de ſtatuto ne im- 57
mobilia alienentur in extraneos prohibendo ex-
preſsè, ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas.
Et ſuppoſitis nonnullis adductis *ſub q.6.& 7.* fa-
cilè videtur reſponderi, vt non valeat illud ſta-
tutum; eo quod clericis prohibet quod nec natu-
rali, nec Diuino iure eſt clericis prohibitum, cum
& humano iure conceſſum videatur, vt Eccleſia-
ſticis libere legari, & donari poſſint bona à lai-
cis, tam inter viuos, quàm inter mortuos iuxta
text. *in l.generaliter, & l.iubemus C.de ſacroſ.Eccleſ.*
imo & hoc facere prohibentes damnantur ex-
preſsè *in cap.eos de immunit.Eccleſiarum lib.6.* vbi
Barb. & D.D. ſic docent, Camitolus *in tract. Apo-
logetico c.1.n.18.* Surdus *lib.3.conſ.301.n.67.* May-
nard. *de priuileg. Eccleſ. contra venetos p.2.art.22.
à numer.* 67. Filiucius *tom.1. tractat.16. capit.10.
n.271.* Reginald. *in praxi tom.1. lib.9. c.23.n.359.*

Suarez *contra Regem Angliæ*, Marta *de iurisdic.p.4. cent.1.casu 6.n.16.* Collegium Bononiense *in responso pro libert. Ecclesiast.a n.18.* Vgolinus *in respons.ad iuris consult.Gymnasij Patauini c.6.§.1. & sequent.* Vigian. *tract.de immunit. Eccles.disput.3. concl.2.* Francisc.Fagnan.*in tract.de inst.cens.Pauli V. p.3.fol.42.* Genuens. *in praxi Eccles.tricenario 15.quæst.379. n.5.* Duard. *in Bulla cœna lib.2. can.15 q.19.n.83.* Barb.*hic in textu nostro n.29.*

58 Et confirmatur quia vt ait Belletus *in disquisit. Cleric.p.1.tit.4.§.4.n.1. & 4.* plures D.D. citans, maximè prædictam sententiã procedere si statutum expressè prohiberet ne fiat alienatio in Ecclesias, & Diana *p.1. tract.2.ref. 57.* etiamsi tale statutum de clericis mentionem non fecisset, sed tantùm laici nominarentur, & subditi, quia nec tunc clerici comprehenderentur, vt notaui *supra*: & quia vt benè notat Maynard.*p.2.d.art.22.n.68.* licet tale statutum quod verba non videretur infringere Ecclesiasticam libertatem, cum præcipiat subditis, tamen quoad mentem esse contra libertatem Ecclesiasticam dicit faciendo fraudem de persona ad personam, & in similibus nõ tantum inspici cum quo statuens loquatur, sed in quem effectum sermo proferatur, & de statuto Mediolanens. loquendo Maynard. cum Menochio *lib.9.cons.878. n.10. in fine*, sic practicatum, & consuetum affirmat, vt non comprehendat clericos: & Diana *supra* addit quod nulla generalis dispositio comprehendit casus, vel personas in specie priuilegiatas, & quod in generali dispositione nõ comprehenditur id, de quo in specie disponi non potest ex regula text. *in l.Lucius*
59 *§.pen.ff. ad municip.* † Ex his non sunt audiendi contrariam dicentes sententiam, inter quos Molina *de iust.& iure to.1.tr.2 disp.140. n.18.* & alij plures Iurisconsulti, quos sequitur Christophorus de Anguiano *de legibus to.1. lib.2. controuers.15.à n.35.* & quod tales statuentes non incurrant excommunicationem Bullæ in cœna Domini putauit Grassis *in suis decisionibus p.1. lib.4.c.18 n.233.* in verbis *sequentibus si statuto caueatur quod nullus subditus potestati mediolani possit alienare rem immobilem in non subditum, nisi soluat tantùm pro libra expresse prohibendo, ne possit alienari in personam Ecclesiasticam* dico *quod tale statutum est iuridicum, & non improbandum, nec censendum contra libertatem Ecclesiasticam, quia est conditum fauore publici, & communis boni, & subditorum,*
60 *vt eis salua immobilia, & territoria conseruentur.* † Verum iam vides qualiter hæc doctrina impugnetur, & etiam ex dictis in *hac 8. quæst. à n.1. de lege amortizationis*; imo & Diana relatus miratus admodum de Molina Theologo, & magis de Grassio vero admodum Ecclesiastico docto, & pio, notat, vt licet Cariolanus *in expositione Bulla cœnæ excommunicatione 15. folio sibi 958.* asserat statutum quod non alienentur bona immobilia in extraneos, non esse contra libertatem Eccle-
61 siasticam. † Tamen addit vt possint Episcopi cogere ita statuentes, vt declarent illud statutum non debere extendi ad clericos: de quo videndus est Surd.*d cons.101.n.45.* & infra & iuxtà hæc intelligitur Thomas del Bene breuiter loquens de hoc dubio *de immunit.p.1.c.7.dubit.7.* iterum ibi *dub.11.* vbi de quodam statuto Mediolano de hoc dubio loquente vbi per sectiones ad vnguem obiectis respondet *& dub.12. & 13.* optimè improbat alia statuta Galliæ, Germaniæ, Valentiæ, Portugaliæ, &c.

QVÆSTIO IX.

An Principes possint statuere ne laici vendant clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua seruitia & obsequia: & an Principes possint imponere gabellas super bonis patrimonialibus clericorum & quid si clerici sint in minoribus constituti, aut si non habeant requisita Tridentini concilij: & an possint eas exigere Principes ab Equitibus Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. Et statuendo an possint eas imponere super bonis nouitiorum Religionis vbi de oblatis se, & sua, & de conuersis, & de tertiariis fratribus: & an contra clericorum bona, qui assumpserunt habitum sine intentione clericandi, sed tantùm in fraudem collectarum?

SVMMARIVM.

1 *Statuta Principum, ne laici molant, aut coquant panem, siue ne vendant Clericis, sunt contra libertatem Ecclesiasticam, saltim in directè contra Caietanum, & Pereiram aliud suadentes* n.2.3.& 4.

3 *Clericos vexare in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, durius est, quam in aliis, quæ pertinent, vt Ecclesia est.*

4 *Obsequia præstare altari cuique conuenit de iure communi.*

5 *Principes laici non possunt imponere tributa clericis in bonis incorporatis Dominio eorum ratione Patrimonij* n.7. *contra multos aliter sentientes* n.6.

8 *Principes non possunt exigere gabellas à Clericis in minoribus constitutis; etsi tantùm sint in prima tonsura; sic vt aliter imponentes incurrant in Bullam cœnæ Domini, contra aliquos ibi sed quid in praxi* n.9.

9 *Clerici in minoribus si actu beneficium non seruiant, non sunt exempti ab onere gabellarum in aliquibus Regnis, vbi* remissiuè *quæ requisita requirantur, vt hi gaudeant fori priuilegio* & n.10. *Quid à iure.*

11 *Princeps exigere gabellas, & Clericis imponere non habentibus requisita Concilij Trident.* sess.25. c.6. *possunt secundùm aliquos* n.12. *alij contra; quia Trid. solùm loquitur de requisitis, vt tales gaudeant fori priuilegio* n.13.& n.30.

14 *Equites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ non sunt collectandi à Principibus, quia sunt immunes à gabellis; & quia sunt Religiosi* n.15.& 16. *qui etiam exempti sunt in Regno Valentiæ à contributionibus vulgò* sissas num.17.

17 *Equites Montessæ in Regno Valentiæ sunt exempti à contributionibus vulgò* sissas.

19 *Nouitiorum bona libera sunt à collectis imponendis per Principes; eo quod tales in fauorabilibus Religiosi reputantur, contra Lassertem* n.20.

20 *Nouitij dum non profitentur, possunt ad sæculum reuerti, item & Clerici in minoribus.*

21 *Non*

21 *Nouitij verè ſunt de familia Monaſterij, & pars communitatis.*
22 *Nouitius tributum mere perſonale non ſoluit.*
23 *Regulares profeſſi ſunt exempti à gabellis.*
24 *Nouitij Religionis Alcantara Diui Iacobi, & Calatranæ exempti ſunt à gabellis; item & Nouitij confratrum; id eſt* freyles *n.25.*
26 *Oblati, & conuerſi in perpetuum Eccleſiæ gaudent immunitate, nec debent collectari oblati in perpetuum alicui Monaſterio, vel Hoſpitali* n.27.& 28.
29 *Tertiarij fratres, & ſorores B.Franciſci in communitate viuentes, ſunt immunes à collectis, & tributis.*
30 *Clerici facti in minoribus animo non aſcendi ad ordines maiores, vel nubendi, adhuc exempti ſunt, dum habitum non mutant, & ſtatum à gabellis*, & n. 31. *etſi Coriolanus exiſtimet Principem iſtos collectantes non incurrere cenſuram Bullæ cœnæ* n.32.

1 AD primam quæſtioois partem, ſuppoſitis quæ dixi *ſupra de molendinis, & furnis in hoc textu ſub q.4.n.4. & in c. cum 6. hoc tit.q.1.* verſ.*ad ſecundam* reſpondeo ſtatutum Principum ne laici vendant clericis ne molant, aut coquant panem, &c. eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, vt patet ex verbis text.*in c.fin.de immunit.Eccleſ.lib.6.in verbis* ibi *eos, qui temperale Dominium obtinentes ſuis ſubditis, ne prelatis, aut clericis, ſeu perſons Eccleſiaſticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdē; nec etiam bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicunt, cum talia in derogationem libertatis Eccleſiaſticæ præſumantur, eo ipſo excommunicat.ſent. decernimus ſubiacere*, & docent Suar.*de cenſ.diſp.21.ſection.2.n.93.*Reginald.*to.1.lib.9.c.24.n.358.*Gambacutta *tract.de caſibus reſeruatis c.10.n.10.* Coriolanus *in Bulla cœnæ c.15.fol.937.* Filiuc.*to.1.tr.16.c.10.n.271.*Diana *p.1.tract.2.reſ.53.*& præter ordinarios *in d.c.fin.*docent Nauarrus *in man.c.27.n.130.* verſ.23.Iolius Laborius *in tract.de indulgent.p.2.c.23.n.16.*Barb.*in paſtorali p.3.allegat.50. num.93.* aut 212.*in impreſſione Lugdun.* Bonac. *de cenſuris extra Bullam diſp.2.q.20.puncto* 4.& nouiſſimè tenet reſpondens fundamentis contrariis Thomas del Bene *de Parlam.dub.30.ſect.20.Corol'a.*10. iterum repetit *de immunit.p.1.cap.5.dub.7.ſect.*20.

2 Nec obſtant Caïetanus *in ſumma* verbo *ex-
communicatio c.31.* Pereira *de manu Regia prælu-
dio 3.n.7.*& Anguian.*de legib.to.1.lib.2. controuer-
ſia 15.à n.59.*qui dicunt vt Principes ſic ſtatuen-
tes non incurrant excommunicationem Bullæ
cœnæ; eo quod taliæ ſtatuta ſunt potius contra
libertatem politici conuictus, quàm contra Ec-
cleſiaſticam libertatem, quia reſpondeo ſaltim
indirectè dicta ſtatuta eſſe contra Eccleſiæ im-
munitatem, ſed in Bulla excommunicantur, etiam
qui indirectè aliquid ſtatuunt contra dictam li-
3 bertatē; ergo. † Deinde quia durius eſt, & incom-
modius vexare clericos in his, quæ pertinent ad
politicum conuictum, quàm in aliis, quæ perti-
4 nent, vt Eccleſia eſt. † Tertio quia eſt contra li-
bertatem Eccleſiaſticam denegare clericis ea,
quæ de iure communi competunt; ſed iure com-
muni, quilibet poteſt alteri obſequia præſtare;
ergo prima ſententia debet ſine dubio amplecti,
& ex multis aliis iā à prima quæſtione adductis.

D.Fermoſin.de Leg.Eccleſ.

Ad ſecundam quæſtioois partem an Principes 5
laici poſſint imponere gabellas ſuper bonis patrimonialibus clericorum, quia ſatis reſponſum præbui *q.præced.*ſub verſ.*ad quartam*, vbi quod nec ſuper bonis ipſis donatis, legatis, ſeu ab ipſis emptis; ergo multò minus in bonis incorporatis ratione patrimonij Dominio clericorum. Et probatur hæc ſententia *ex c.1.de immunitate Eccleſiarum c.quamquam de cenſibus lib.* 6. præcipuè *ex canone* 17.*Bullæ in cœna Domini* in illis verbis *imponentes decimas, &c. perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum & Eccleſiarum bona*, vbi dictio illa *eorum* contra diſtinguitur contra alteram diſtinctionem ſequentem *Eccleſiarum*, ſic vt non poſſit intelligi, niſi de bonis patrimonialibus, & propriis clericorum, & aliis, quæ ad Eccleſiam non pertinent: & ſic in praxi horum Regnorum Caſtellæ, & Legion videmus: ſic in terminis docent iam relati *d.q.*8.à Barb. *in d.c. non minus 4.de immunit.Eccleſ.*Homobonus *de examin. Eccleſ.p.2.tract.11.c.6.q.9.*Riccius *p.1.deciſ.299.n.3.*Syluester verbo *immunitas n.6.* Duardus *in Bulla cœna can.17.q.5.n.4.*Layman *in Theologia mor.lib.4.tr.9.c.9.n.9.* Diana *d.p.1.tract.2.reſ.39.*Molina *tom.3.de iuſt.tract.diſp.671.n.2.*Molfeſius *in ſum. tom. 2.tract.12.c.22.n.166.* Alterius *de cenſuris tom. 2.diſp.19.lib.5.c.dub.2.*Suarez *contra Regem Angliæ lib.4.c.24 & 25.*Coriolan.*in Bulla cœnæ excommunic.*8.Proſper.de Auguſt.*in addition.ad ſum. quaranta* verbo *vectigal.*Magala *in p.2.lib.2.c.17.q.6.n.114.*Salonius *to.2.in 2.2.q.78.art.5.controuerſ.2.n.2.*Sayrus *de cenſuris lib.3.c.22.n.9.*Bartholom. à S.Fauſto *in ſpeculo confeſſor. diſp.33.q.13. n.2.* Bellet.*in diſquiſit.*Clericor.*diſp.33.q.13.n.2.*Leſſius *lib.2.de iuſtitia c.33.dub.3.num.19.* Axor.*p.3.lib.5.inſtit.moral.lib.5.c.19.q.7.*Reginaldus *tom.1.lib.9.c.25.n.379.*Filiucius *tom.1.tract.16. cap.11.n.298.*& alij ex antiquis.

Et licet quamplurimi ex iuris peritis contra- 6
riam ſententiam docent quod clerici non po-
tiuntur priuilegiis conceſſis Eccleſiæ bonis cir-
ca eorum patrimonialia bona, niſi in caſibus ex-
preſſis iure relatis à Doctoribus iuxta eorum
communem reſolutionem Abbas hîc, & Decius
*n.18.*Oldradus *conſ.17.n.2.*Aufrerius *de poteſt.ſæ-
cular.ſuper Eccleſ.perſ. regula 4. col.2.* verſ. *clerici
enim*, Mattheus de Afflictis *in conſtit.iuſtitiæ culto-
res n.15.* Picardus *in initam comm.opinion. fol.161.
n.124.*Couar.*c.4.variar.n.2. lib.1.* quos referunt
Ioan. Andr.*in c.1.de Clericis coniug. lib.6.*Speeula-
tor.*eod.tit.*Cardinalis *in clem.1.de vita, & honeſta-
te clericor.q.17.& in c.fin.eod.*Felin. *hic n.8. & ſeq.*
& Barbatia *à num.41.* Chacheran. *in deciſ. ped-
mont.30.n.4.*verſ.*ſecundo*, Dec. *n.65. & 176.* hîc,
vbi gloſſa, Anaſtaſius Germon. *de ſacror. immu-
nit.lib.3.c.15.n.107.*gloſſa *in c.ſimiliter, & ibi* Ar-
chidiaconus 16. *quæſt. 1.* gloſſa *Epiſcoporum in
cap. poſſeſſiones 16. quæſt. 4.* & gloſſa *ipſarum in
cap. quanquam de cenſibus lib.6.* cum aliis, Caſtil-
lus de Bouadilla *lib. 2. politica part. 1. cap. 18.
num.260. littera F.* non tamen debent audiri ex
adductis *ſupra*; imò dicit idem Bouadilla *n 261.*
cum Tyberio Deciano *in tract.1.criminal.tom.1.
lib.4.c.11. n.3.* poſt Oldradum, & alios, vt non
debeant lædi in bonis mobilibus patrimoniali-
bus; eo quod ſequantur perſonam, & gloſſa *hîc,
& in capit.ex litteris de pignoribus.* † Vbi Docto- 7
res docent quod clerici gaudent immunitate in
bonis, ad quorum titulum ordinati ſunt, de quo
dixi *dict.q.8.* verſ. *ad quartam in fine, & infra in*

Digitized by Google

cap.11. de temporibus ordin. q.8. vers. *ad quintam,* vbi quod talia bona ad otdines data sint libera à gabellis Regiis & oouissimè omoium latissimè conttatiis satisfaciens resoluit pro oostra sententia Thomas del Bene *de immunit. p.1. c.5. dubit.1. & 2.* eum suis sectionibus vbi cum Homobono Sqoilante Molfesio, Belarmino, Farinacio, Castillo de Soto major, Castro Palao, Coriolano, Rouito, Tamburino Baldello, Antonio Nigro, Antonio Marini, Pasqualigio, Alterio, Riuis, Duatdo Matta & aliis antiquioribus

8 Ad tertiam quæstionis partem respondeo de iure vt Ptincipes nequeant imponere, & exigere gabellas à clericis in minoribus constitutis, etsi tantùm sint ptimæ tonsuræ, vt docent Molina *de iustitia tom.3. tract.2. disp.270. n. 5.* Malderus, Lessius, Diana & alij *infra*, ex eo quia & isti dicuntur personæ Ecclesiasticæ, vt colligitur *ex cap.fin.de vita, & honest. clericor. ex dicto c.quamquam de censibus, ex l.presbyteros C.de Episcopis, & Clericis*; ita vt exigentes ab eis gabellas, & imponentes incidant in Bullam cœnæ Domini, quod verum est; etsi de iure contrarium dicant Lassarte *de decima vendit. c.19. n.21.* Gutierrez *practicar. questionum lib. 1. q. 8.* Ledesma *in summa tom.2. tract.17. c.1. conclus.27.* Ioannes de la Cruz *in director. conscient. p. 1. præcepto 7. art.3. concl.1.* Angles *in 5.tom.1. de restit.vectigal.*
9 *diffic.5.* † In praxi inquam consuetudine approbata clerici in minoribus constituti si actu beneficium noo seruiant, non sunt exempti ab onere gabellarum in aliqoibus Regnis, eo quod nec etiam isti gaudent io iudiciis fori priuilegio, iuxta quæ late dixi *infra in c. 2. de foro comp.* per plures quæstiones *à q.1.* vbi de requisitis ad hoc vt cletici in minoribus gaudeant prædicto fori priuilegio, notant Aragon. *in 2.2.q.72. art.3.* Bouadilla *in polit.tom. 1.lib.2.c.18. num.263. & 283.* Ioannes de Hebia *in tract. de commerciis lib.1. c.14.n.9.* Flotes de Mena *lib.1.pract. q.21.n.199.* Felician. *de cens. lib.1.c.vlt.n.13.* Gironda *de gabellis p.7.n.7.* Rodriguez *in sum.tom.1. c.75.concl.14.* Ioannes de la Cruz *in direct. conscient. p. 1. præcepto 7.q.7.art.3.dub.1. conclus.1.* & alij penes
10 ipsos. † Et hoc stante consuetudine à Romano Pontifice scita, & approbata, vt obseruant Vasquez *opusculo de rest. c.6. §.1. n. 33.* Lessius *de iustitia lib.2.c.33. dubio 5.n.39.* Diana *p. 1. tract.2. res.35.* Malderus *in 2. 2. tract.5. disp.44. dubio 4. n.12.* Salas *de legibus q.99.tract.14.disp.14.sect.11. n.121.* quam tamen consuetudinem improbant Garçia *de beneficiis to.1.p.2.c.3. à n.1. vsque ad 10.* P.Megala *in p.2.lib.2. cap.17. quæst. 6. num. 101.* & alij, sed clarius resolutio pendet à sequenti vers. *ad quartam.*

11 Ad quartam quæstionis partem an Princeps possit exigere gabellas, & imponere clericis non habentibus requisita consilij Tridentini *cap.6. sess.23.* video plures respondere Doctores, vt de iure etiam seclusa consuetudine iam adductâ, vt non debeant gaudere exemptione à tributis, & gabellis, & sic Zeuallos *de cognit. per viam violentiæ in proem.c.7.* asserit vt si clericus non obseruet requisita concilij Tridentini, non possit dici exemptus à triburis, nisi sit iurisdictioni Ecclesiæ subiectus; & sic cum clerici in minoribus non gaudeant priuilegio fori, ex defectu dictatum conditionum, & consequenter non gau-
12 deant immunitate à tributis, & gabellis. † Et secundùm hanc opinionem, vt clericus sit exemptus à gabellis, debet incedere non solum in habitu, & tonsura, sed etiam deseruire alicui Ecclesiæ de maodato Episcopi, quia has coodiriones requirit Coocil. Trid. vt latè expendi in *d. c.2. à q.1. de foro comp.* pluribus adductis Barb. *in c.aduersus 7. de immunit. Eccles.* vbi cum Couar. *c.31.pract. sub n.9.* Flores de Mena, & Nicolao Garcia, *vbi supra*, Zeuallos, Coriolano, Azor. Suar. Homob. Filiucio, Reginald. Mario, Alterio Molfesio, & Laym. quos etiam refert Diana *p. 1.*
tract.2.res.36. † Verùm non minus probabiliter 13
loquuntur alij D.D. in puncto iuris, & seclusâ consuetudine ex iam *supra* adductis ex eo quod, etsi Tridentinum Concilium *d.sess.23.c.6.* exigat ad hoc, vt clerici in minoribus, gaudeant fori priuilegio, nempe quod in habitu Ecclesiastico incidant, & deseruiant aliquibus Ecclesiis, &c. sed cum Trident. tantùm loquatur de fori priuilegio limitans in hoc casu exemptionem iure communi debitam clericis, etiam in minoribus, eueniat inde vt non portigatur Trid. decisio ad casum, de quo nos loquimur, ex ea ratione, quia immunitas à tributis oon dependet à fori priuilegio, quæ potest habere rationem omnino diuersam, oam & laicis quibusdam sine priuilegio fori conceditur: sic Barb. *in d.c.aduersus dict. n.7.* vers. *verum* cum Lessio *lib.2. de iustitia c. 33. dubio 5.n.38* Molina *de iustitia tom.3. tract. 2. dicta disp.270. n.5.* Malderus *in 2.2.tract.5. c.6.dub.6.* Paul Comitolo *lib.6.q.20.* Torreblanca *in defensorio lib.2.* Megia *c.6.n.69.* quibns addo Garciam *de beneficiis tom.1.c.3.p. 2.n.5. in fine*, Dianam *dict. res.36.* vbi refert ad litteram verba Pauli Comitoli, & Terreblanc. & sic declaratum fuisse à Sacra Congregatione Cardin. *super d. c.6. sess.23. Trid.* eo quod Trid. citca casum, de quo loquimur nihil sit loquutum, desinens illum dispositioni iuris communis, quos seclusâ consuetudine, vt iam dixi in vers. *ad tertiam*, clerici in minoribus debent gaudere exemptione à tributis.

Ad quintam quæstionis partem, an queant 14
Ptincipes exigere gabellas, & tributa ab Equitibus Diui Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ. Et præuisis quæ etiã dixi latè *in d.c. 2. de foro comp. q.16. & q. 17.* vbi etiam loquutus fui de nouitiis illarum Religiooum, num gaudeant fori priuilegio, Flores de Mena *lib.1.practicar. q.21.n.205.* docet etiam dictos Equites non esse collectandos, & esse immunes à gabellis, quia dato, & non concesso quod sint verè Religiosi, sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, & largo modo Religiosi; in terminis docent Frater Emanuel Rodriguez *to.1.regul.q.62.* Barb. *in d.c.aduersus de immunitate Ecclesiar.n.12.* dicentes prædictos equites, & in Lusitania ordinis D.N. Iesu Christi S.Iacobi, ac S Benedicti de Auis, non posse collectari, præci-
puè si sint professi. † Et quia isti Equites vere sint 15
religiosi, vt docent Sanch. *in sum.to.1. lib.4. c.16. n.11.* citans pro hoc dicto octo D.D. alios citat Garcia *de benef.to.1.p.1.c.4.n.25.* Hieron. de Zenedo *tract.de paupert.religiosa dub.60. à n.12.* Basil. Pontius *in tract.de impedim.matr.* vbi sic ait loquens de equitibus Alcantaræ, Calatrauæ, & D. Iacobi *d.equites esse vere, & substãtialiter religiosos adeo certũ existimo, vt oppositũ indicem nimis licentiosè dictum, ne dicam grauius existimo, vt oppositum indicem nimis licentiosè dictum, ne dicam grauius cum pleno ore littera Pontificia illos appellent Religiosos, & etiam cum castitate coniugali vera religio constare possit*, eo quod sicut in

pauper

paupertate latitudo est ita etiam, in castitate quæ est
materia voti, & doctus Ioannes Sanctius *in suis*
collectis disput. pract. disput. 49. *num.* 11. & 13.
dicens dictos equites esse vere religiosos, nota-
biliter addit, & illos posse confiteri coram sa-
cerdote sæculari, non approbato ab ordinario
sicut possint alij regulares cum infinitis docet
Thomas del Bene *part.* 1. *de immunit. cap.* 1. *du-*
bitat. 17. *sectione* 1. 2. & 3. cum Vrbiano Ferdi-
nando, Bicarro, Nouatio, Bonacina, Marchino,
Valenzuela, Rouitto, Riccio, Schilante, Guaúi-
no, Bellet, Caballo & aliis, & cum multis Car-
leualus *de iudiciis lib.* 1. *tit.* 1. *disp.* 2. *q.* 6. *sect.* 3.
à n. 239. qui id extendunt admonitio dictarum
religionis & D.Iuanis.S.Stephani & ad similes.
16 Quare etsi Bouadilla *in politica tom.* 1. *d.lib.* 2.
c. 18. *num.* 264. putet dictos equites esse tantùm
immunes à gabellis qnoad bona commendata-
rum, vbi excipit Herbas, quas permutauerint
aut vendiderint, nisi tamen esset consuetudo, vt
soluerent etiam de fructibus, & redditibus sua-
rum commendatarum, & de omnibus, vt pro
sequuntur Dueñas, & Parladerius ab eo citati
in glossa litt. A. Menchaca *de successionum creatio-*
ne lib. 3. *p.* 3. §. 30. *n.* 306. Gironda *de gabellis* 7. *p. in*
princ. num. 46. *in fine*: tamen verius est vt non de-
beant collectari de iure ex vi statuti Principis
laici, & Michaël de Carranca probat dictos
17 equites esse religiosos. † Hanc partem confir-
mant ex praxi Regni Valentiæ, vbi sunt exem-
pti à contributionibus, vulgò *millones y sissas*,
& aliis impositionibus, à quibus alij Ecclesia-
stici liberantur, & religiosi; idem practicati in
illo Regno etiam respectu æquitum *Montesa*: &
Diana *part.* 1. *tract.* 2. *res.* 49. *in fine*, asserit, vt ex
consilio suo in causa D. Aloysij Masttantoni, &
D.Ioanois de Gioni illustris Senatus, Panormi-
tanus concessit exemptionem gabellarum supra
dictis Equitibus, qui erant adhue nouitij: plu-
res ipse refert Doctores asserentes prædictos
18 equites non esse vere religiosos. † Et de equiti-
bus sancti Ioannis insulæ *de Rodas*, quos vocat
fratres verè religiosos militantes pro religione
Christiana, ioxta *clem.* 1. *de religios. domibus*,
Bart. *in l. semper* §. *quibusdam num.* 1. *ff. de iure*
immunit. Ioan. Maurit. *in repet. leg. vnica Cod.*
quo loco mulier subdeb. lib. 10. *pag.* 69. cum sequen-
tibus, Gregorius Lopez *in leg.* 1. *titul.* 7. *glossa* 1.
col. 3. vers. *præterea ex lege part.* 1. Bouadilla *dicto*
num. 264. dicunt quod sint exempti à gabellis
vulgò *alcaualas*, vide quæ dico *infra q.* 37. *à n.* 1.
& *q.* 45. & 46. & ad casum *Demolendino Archie-*
piscopi infra q. 47. vers. *ad secundam*.
19 Ad sextam quæstionis partem an Principes
possint statuendo imponere gabellas, & tributa
super bonis nooitiorum religionis, & respon-
dendum est negatiuè, quia nouitius est immunis
à gabellarũ solutione, eo quod in fauorabililibos
nouitij religiosi reputantur, docent Bertachinus
de gabellis p. 7. *princ. n.* 56. Gutierrez *in eod. tract.*
q. 95. *n.* 22 Bartholom. à S.Fausto *in thesauro re-*
lig. lib. 5. *q.* 175. Molina *de instit. tract.* 2. *disp.* 671.
n. 2. Frater Eman. Rodriguez *quæst. regular. tom.* 2.
q. 47. *art.* 8 *ad finem*, & *tom.* 3. *q.* 74. *art.* 9. Matta *de*
iurisdict. p. 4. *casu* 121. *n.* 24. Flores de Mena *dict.*
q. 21. *pract. n.* 198. Curia Philippica *p.* 3. §. 1. *n.* 12.
Sanchez *in præcepta decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 16.
Barb. *d.c. non minus de immunit Eccles. n.* 11. dicens
sic tenendum quidquid doceant Gironda *de ga-*
bellis p. 7. *in princ. n.* 46. Parlador. *rerum quotid. lib.* 1.
c. 13. §. 1. *n.* 21. *in* 2. *edit* cum multis Thomas del
Bene *d. p.* 1. *c.* 1. *dubit.*
Nec valet dicere cum Lasarte *de decima vendit.* 20
c. 9. *n.* 50. *fol.* 189. quod nouitius non sit verè re-
ligiosus, cum possit ad sæculum transire; quia
respondetur etiam Acolitos, cæterosque cleri-
cos in minoribus posse ad sæculum transire, &
nihilominus, dum sunt in clericatu modo iam
dicto in vers. *ad tertiam*, & *quartam*, gaudent
non tantum fori priuilegio, sed exemptione à
gabellis, vt docent etiam Grassis *de effectibus cle-*
ricor. effectu 3. *num.* 131. *cum* Abbate, Bartolo, Ri-
pa, & aliis. Molina *de iustitia tom.* 3. *tractat.* 2.
disp. 671. *n.* 2. Malderus *in* 2.2. *tract.* 1. *c.* 6. *dubio* 8.
Turrian. *in* 1.2. *tom.* 1. *disp.* 44. *dubio* 4. *n.* 12. Pater
Gaspar Hurtad. *in manuscripto de tributis dif.* 3.
Diana *p.* 1. *tract.* 1. *res.* 37. † eo quod nouitij vere 21
sunt de familia Monasterij, & pars communi-
tatis istius Religionis, quæ exempta est. † Dein- 22
de quia vsus receptissimus habet, vt tributum
mere personale nouitius non soluat, quia verè
persona eius habetur Ecclesiastica; ergo & in
patrimonialibus bonis videtur vt debeat frui
exemptione à gabellis, quia est exemptus, instar
reliquorum Ecclesiasticorum. † Sed in hoc pun- 23
cto videtur vt dubitaret Molfesius *in sum. tom.* 2.
tract. 12. *c.* 22. *num.* 162. vbi dum dixit regulares
professos, esse exemptos à gabellis, videtur vt ex-
cludat nouitios, quia non sont regulares profes-
si, quem non sic accipit Diana credens virum
alioqni doctum, & pium noluisse illam docere
sententiam, cum sub nomine regularium pro-
fessorum nouitij vbique includantur ex dictis
rationibus, & ego sine dubio vt non sint tales
nouitij collectandi, dum dependent à Monaste-
rio, in personalibus teneo. † Ex his notabis quid 24
respondebis respectu nouitiorum religionis
equitum Alcantaræ, D.Iacobi, Calatrauæ, & ex
dictis sub vers. *ad quintam*, vbi dixi cum Diana
quod in causa Aloysij Mastrantonij, & Domini
Ioannis de Gioni, illustris Senatus Panormita-
nus concessit exemptionem gabellarum supra
dictis equitibus, qui erant adhuc nouitij. † Quod 25
idem tenes procedere etiam in nouitiis consta-
trunt vulgò *freiles* illarum religionum ex iam ci-
tata *q.* 17. *in c.* 2. *de foro comp.* vbi dixi *an isti nouitij*
gaudeant fori priuilegio. † Ad septimam quæstio- 26
nis partem quid dicendum sit de illis, qui obtu-
lerunt se, & sua Monasterio ibi se transferendo;
& visis quæ latè scripsi sub *c.* 1. *de probationibus*
q. 1. *in fine & alibi sub illo textu*, & quæ dixi *sub*
d.c. 2. *de foro q.* 15. *n.* 4. vers. *ad secundam*, vbi egi de
dubio *an conuersi gaudeant fori priuilegio*, & qui il-
li sint, igitur de oblatis respondeo breuiter vt
quando oblatio est perpetua, & cum obligatione
seruiendi in perpetuum, tunc sic oblati se, & sua
alicui Ecclesiæ, vel Monasterio debent gaudere
immunitate Ecclesiasticâ, quia tales sunt, & di-
cuntur personæ Ecclesiasticæ, Modernus *de iuris-*
dic. p. 4. *casu* 113. *n.* 37. Cardinalis Tuschus *tom.* 5.
litt. O. concl. 16. Peregrinus *variar. lib.* 6. *n.* 71. Frat.
Paulin. Bertilucen. *in praxi crimin. regular. tit.* 1. *c.* 3.
n. 3. † Etenim sic dedicati in perpetuum seruitio 27
Monasterij, seu alicuius Hospitalis, non debent
collectari ex doctrina text. *in c.* 1. & ibi *glossa de*
decimis, quem adhoc citat Abbas *in cons.* 57. *n.* 2.
vol. 1. Dueñas *regul.* 10. *ampliat.* 4. & licet ego cum
Cast. *d.c.* 18. *politica lib.* 2. *n.* 165. existimem id illo
textu non probari: tamen cum eo, & aliis admit-
to hanc doctrinam.

19 *Ecclesiastici, qui intrant in commitiis in capitule, seu Parlamento, non tenentur ad donatiuum statute, seu decreto ulle capituli laicorum, nisi sponte afferant; vbi de* sissa, *ad quam tenentur.*

20 *Clerici tenentur contribuere ratione imminentis periculi, vt belli, & necessitatis, si Bursa Principis sit exausta, & laicorum facultates non suppetant, & agatur de defensione necessaria Patriæ* num. 21.22.23.24.25.26. & 27. *sed hoc cum consensu Cleri, vt à* num. 28.

21 *Clerici quando teneantur contribuere pro iuuando Rege contra hereticos, & propter formam, & pro communi quolibet damno, seu pericule vitando*, n. 22.

23 *Clerici possunt compelli ex causa publica vtilitatis ineuitabilis necessitatis, & incognita ad contribuendum cum laicis, sed non nisi ab Ecclesiastico, vt* n. 31.33.36.& 42.

24 *Princeps si non habet de suo pro defensione Patria subditos collectare potest.*

25 *Philippus II. Rex Hispaniæ antequam ad collectandum subditos destinauerit, consumpserat omnia sua, & Regale Patrimonium.*

26 *Princeps debet se primo præmunire de suo marsupio, quàm subditis collectam imponat, &* num. 35.

27 *Priuilegia per verba vniuersalia, & pregnantia concessa, cessant in casu publica necessitatis vrgentis.*

28 *Obligatio totius populi non sufficit ad obligandum clericum, nisi concurrente consensu eius* n. 29.& 30.

31 *Princeps solus sine conuocatione, & consensu cleri, minimè efficere potest, vt clerici collectentur, vbi si clerus nolit, possint laici implorare auxilium superioris Ecclesiastici vt clerus compellatur*, n. 33.& 36.

32 Cap. aduersus de immunitate Ecclesiarum, n. 33.34 35.36.& 37.

33 *Ecclesia, & persona Ecclesiastica contribuere nunquam tenentur, nisi quoties non suppetunt facultatibus laicorum, quoties mixturatim occurreret vtilitas, & necessitas communis ipsis, & laicis; & tunc non lege, siue statuto, aut mandato laico, & etiam, si damnum competeret solùm Ecclesiasticis*, num. 34.

35 *Princeps potest gabellas, & noua vectigalia imponere, cum sint de maximo imperio, sed respectu laicorum, non clericorum*, n. 36.

36 *Clerici collectari nequeunt per sæculares, etiam in casu imminentis periculi, quando non adest facultas recurrendi ad Papam, cum in tali casu debeat recurri ad Episcopum superiorem eorum contra aliquos dicentes exequi posse per laicos. Vide* n. 42.

37 *Collectari clerici per Regem non possunt, etiam in casu gabellandi pro manu tenendo exercitum, faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accedat ad suas ciuitates, etsi aliàs teneantur contribuere compulsione Episcopi.*

38 *Collectari per laicos clerici non possunt, etiam ad reparandam viam ante Domus suas, nec pertinentia: vbi de praxi Hispalensi contra Ludouicum Mexiam, dicentem compelli posse per Iudices laicos; quod est contra dictum* n. 39.40.41.& 42.

40 *Clerici tenentur contribuere ad sternendam lapidibus viam, quæ est ante ianuas ipsorum; solùm compellendi à Iudice Ecclesiastico*, n. 41.

41 *Statutum ciuitatis Hispalens. obligans clericos ad pœnam effundentium amurcam, & similia per viam publicam cur non practicetur.*

42 Lex 54. titul. 6. p. 1. *declarat clericos non esse compellendos ad contribuendum in necessitatibus communibus, nisi per suos Ecclesiæ Iudices.*

AD primam quæstionis partem, & pro explicatione textus *in cap. 2. de immunitate Ecclesiarum, & in cap. aduersus*, & non minus *ibi*; & quia summè Doctores disputant propter textum etiam *in l. ad instructionem. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, & in l. 45. tit. 6. p. 1.* huncque articulum multùm disputabilem vocauerit Zeuall. *pract. comm. q. 415.* de quo scribunt infiniti, referatque duas contrarias opioiones, vnam Ripæ *lib. 2. respons. de rescriptis cap. 20. n. 6.* nempe vt Ecclesia teneatur conferre: hanc dicit magis veram Zeuallos, eamque confirmat *ex l. 20. tit. 32. p. 3.* vbi Gregor. verbo *Caualleros*, Dueñas plures referens *reg. 100. num. 16.* Gutierez *allegat. 10. & in quæst. pract. p. 1. quæst. 3.* Bursatus *cons. 16. vol. 1.* Menchaca *de succession. creatione 1. p. §. 21. n. 181. & 182.* vbi refert duas contrarias opiniones, vtrum Ecclesia teneatur contribuere ad vim hostium repellendam; & idem Zeuallos *q. 518. à n. 6.* cum multis confirmat, eo quod cum facultates Ecclesiæ sint deputatæ ad redimendos captiuos, & oppressos, *cap. sacrorum, cap. sicut, cap. aurum, cap. gloria Episcopi 12. quæst. 2.* & idcirco pro defensione patriæ, & imminente necessitate, non solùm laici, sed etiam clerici teneantur contribuere, & tributa Regibus soluere, *cap. tributum 23. q. 8.* Anchar. *cons. 95.* 1

Ex ea ratione, quia cum teneantur contribuere clerici, & personæ Ecclesiarum pro necessitatibus publicis, sic & pro hac reparatione fontis, & pontis: multis Zeuallos probans iterum videodus: & præter Iuristas, quos adducit Botrellus *de præstantia Regis Catholici c. 62. num. 480.* Salgadus *de Regia protect. p. 3. cap. 5. n. 9.* docent Vibaldus *in candelabro aureo super Bullam Cœnæ casu 18. n. 3.* Henriq. *in summa lib. 10. c. 15. n. 5. in glos. litt. L.* asserens ius ciuile in hoc non esse correctum, sed declarare ius Canonicum, & Pontificis mentem. 2

Et sic alij affirmaor decisum contra personas Ecclasiasticas, quod contribuere tenētur pro reparatione murorum ciuitatis, Boërius *decis. 48.* Chacberranus *decis. pedemontan. 68.* Papon. *lib. 5. tit. 9. arresto. 19.* vbi dicit etiam Iudicatom Taurini; & hoc quemadmodum in Regno Franciæ tenentur Ecclesiasticæ personæ ad refectionem viarum, Pontium, & ad vigilias Castrorum & similia, Franc. Marc. *decis. 457.* Guid. Pap. *decis. 7. & 78.* Boër. *decis. 246.* † Imò & Papon. *lib. 2. arresto 17.* refert Parisiis Iudicatum fuisse Ecclesiasticos teneri ad collectas pro stipendiis latrunculatoris, & eorum, quibus pontiom cura mandata est; item & cloacarum, & horologiorum, & pro rebus venditis, vt testatur etiam Boërius *decis. 246. n. 4.* 3 4

tiadillam in caſu, de quo ipſe in polit. lib.1. p.1.
c.18.num.286.imò ipſe Diana ex eo probat quia
bonum dictæ legis ad inſtructionem non reſpi-
cit principaliter primariò, ac directè clericos,
15 ſed laicos. † Quia vt dixerunt Leſſius, Molina,
& alij, quoties bonum commune, & publicum
non tangit principaliter clericos, ſed ſecunda-
riò, vt in caſu noſtro; & in reparatione via-
rum, turrium, murorum; & clerici non tenen-
tur contribuere, etſi contrarium docuerit Hen-
riquez ſupra.
16 Nec obſtat dicere quod etſi perſonæ Eccleſia-
ſticæ ſint exemptæ; tamen aliqua eorum bona
temporalia, eſſe mere ciuilia, vt ſunt bona pa-
trimonialia; ob idque eſſe temporalibus Princi-
pibus ſubiecta, quorum dominium eſt mere
temporale, & ad finem temporalem ordinatum,
ſicque non dirigi ad tales perſonas, vt exem-
ptas, ſed præcisè vt ciues; quia reſpondeo ex
dictis ſupra quaſt.8 verſ. ad quartam quod bona
ſemper adhærent perſonæ ipſius clerici, tuncque
dici perſonam perfectè exemptam, quando eius
bona ſunt exempta. Nec referre vt illa bona
ſint temporalia, reſpiciantque clericum, vt ci-
uem, non vt exemptum, quia reſpondeo eſſe
non tantum exemptum, vt Clericus, ſed vt ci-
uis, & conſequenter ea, quæ illi acceſſoria ſunt,
vt docet Suarez contra Regem Angliæ lib.4.n.29.
num.11.
17 Ex quo Gregorius de Valentia ante Suarez
dixit tom.4.diſp.9.q.5.puncto.4. bona clericorum
eſſe Deo conſectata, ac eatenus vocari bona
Dominica in Canone 40. Apoſtolor. quare con-
ſentaneum eſſe vt ſint libera, & procedat etiam
hæc ratio de illis bonis, quæ poſſident titulo
temporali, quandoquidem etiam ea clerici de-
bent referre ad cultum Diuinum, atque adeo
conſecrare: ita ille.
18 Vnde Belletus in diſquiſit. clericor. tit. de exem-
ptione bonorum p.1. §.5. n.2. Marta de iuriſd. p.4.
cent.1. caſu.11. num.14. & caſu.49. per totum, &
cent.2. caſu.101. cum aliis communiter probant
bona patrimonialia clericorum eorum priuile-
gio gaudere, quo res Eccleſiarum; indeque pro-
cedere vt aduerſus Doctores, quos citat Graſſis
ſupra dicta bona ſint exempta ab onere vecti-
galium ex cap. quamquam de cenſibus lib.6. & vt
docent etiam Leſſius d.lib.2.de Iuſtitia cap.33.du-
bio 3.n.19. Megala in p.2.c.17.q.6.n.114. Salo-
nius tom.2.q.78.art.6.cont.2.n.2. Maldetus in 2.2.
tract.5.c.6.dub.9. Molina de Iuſt. tract.2.diſpu-
tat.670.n.2. Mulſeſius in ſumma tom.2. tract.12.
cap.22.n.160. Azorius inſtit.moral.p.3.lib.5.c.19.
q.1.& alij, ad plures caſus an & quando clerici
teneantur contribuere videbis quæ Laconicè di-
co infra q.46. verſ. ad tertiam cum Daniel. de no-
bilibus ibi adducto & aliis.
19 Ex quibus infero cum Diana d.p.1.tract.3.re-
ſol.22.in fine, vt Eccleſiaſtici, qui intrant in comi-
tiis, in Capitulo, ſeu Parlamento, non teneantur
ad donatiuũ ſtatuto vllo ſeu decreto capituli lai-
corum, niſi ſponte offerant; itaque determina-
tum: eſſe in breui Apoſtolico, & omnibus addo
cum Sanchez lib.1.mor.conſ.c.1.dubio.9.n.10.cle-
ricos teneri ad ſiſſam pro reparatione viarum
ad eas reficiendas & mundandas licet cogendi
ſint ab Eccleſiaſtico cum ſit onus reale clericos
& laicos inſpiciens Barboſa de iure Eccleſ. cap.39.
§.1. à num.36. vbi de expellendis locuſtis, de
damnis datis, de cuſtodia murorum, de expen-
ſis, propter famem & peſtem ad ignem extin-
guendum, ad ſeruandas menſuras & ad valo-
rem monetarum repetit Daniel. in addit. ad di-
ſput.50. n.11. & iuxta hæc intelliges quæ latè
ſcribit Thomas del Bene quem vidi poſt hæc de
immunit.p.1.c.5. dubio 16. cum aliis multis & ibi
dub.17. vbi de dubio hoc & ſub dubit.21. & 22.
vbi quid ſenſerit Rota.
Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo 20
quod etſi reuera clerici ratione imminentis Bel-
li teneantur contribuere, quando ſcilicet immi-
neat neceſſitas, & Burſa Principis ſit exauſta,
& laicorum facultates non ſuppetant, & agatur
de defenſione neceſſaria patriæ, vt docent Bel-
larm.conſ.46.n.2.4.& 8.verſ.ad ſextam, & conſ.40.
n.1.verſ.ſuper ſecundo Beroius conſ.31.n.13. Natta
conſ.65.volum.1.conſ.280.n.6. Burſatus conſil.16.
n.76.volum.1. Ioannes Lupus de libert. Eccleſiæ
q.4. n.4. Decian. conſ.51.n.31.volum.3. Michael.
Graſſis tom.1. commun.opinion.lib.1.tit.1.num.79.
pag.153. quibus addo Zeuallos in pract.d.q.578.
n.7. vbi quod pro defenſione patriæ, & immi-
nente neceſſitate, tenentur non ſolùm laici ſed
etiam clerici contribuere, & tributa Regibus
ſoluere, ex d.cap.tributum 23.q.8.
Eodemque modo teneantur clerici contri- 21
buere pro iuuando Rege contra hæreticos,
Henriq.in ſumma lib.10.c.5.§.1. & pro liberanda
ciuitate à peſte, Ripa de peſte, tit. de remediis ad
curandum peſtem, n.121. Bertrand.conſ.53.in fine,
Marcus Anton. Genuenſ.in practica Eccleſ.q.647.
in fine, & propter famem Ripa reſponſ.22 num.8.
lib.2. Menoch. conſ.8no.n.22. Ioannes Garcia de
nobilit.gloſſa.9.n.53. Flores de Mena d.lib.2.pract.
q.21.num.113. Modernus de iuriſdict.p.4.caſu 100.
Thomas Valaſc. allegat. iuris tom.1. allegat. 47.
num.20.
Item & pro quolibet communi damno, ſeu 22
periculo euitando, iuxta caſum poſitum per
Panormit.in d. cap. non minus, de immunit. Eccleſ.
num.10. Etat. Eman. Rnd. in ſumma p.2.c.95.con-
cluſ.13. Anaſtaſius Germon.de ſacror.immun.lib.3.
c.17.n.28. Campanil. in repert extrauag. clem.7.
ſub.n.113. † Item quod ex cauſa publicæ vtilita- 23
tis, neceſſitatiſve ineuitabilis, & incognitæ
poſſint clerici compelli ad contribuendum cum
laicis ad onera pro tali neceſſitate, ac pietate im-
poſita, Barbatia conſ.1.vol.3.& conſ.19.volum.4.
Anchatranus conſ.96. Purpuratus conſ.50 vol.1.
Ripa de peſte p.1.n.456.& ſequent. Burſatus con-
ſil.16.à n.22.vol.1. Ozaſcus deciſ.181.n.24. Decia-
nus, conſ.14.n.12.& 20.volum.1. Octauianus, Ri-
minald.& alij relati à Zeuall.ſupra n.11. de qui-
bus iam dixi, confirmans item numer. ſequent.
cum multis etiam Doctor. eo quod Princeps pro
defenſione patriæ, ſi non habet de ſuo poteſt
ſubditos collectare.
Nam cum Princeps militet pro communi vti- 24
litate, debet etiam de communibus viuere pro
honeſto ſtatu Principum conſeruando, cum red-
ditibus propriis, non ſufficiant nec exactiones
conſuetæ prout ſunt ſiſas, alcaualas, tercias, ſub-
ſydio, y eſcuſado. † Additque Zeuallos ibi n.16. 25
quod poſtquam inuictiſſimus Rex noſter Phi-
lip.II. ad hanc exactionem perueniſſet, omnia
ſua bona, Regaleque patrimonium vendiderit,
alienauerit, & pignorauerit. † Ob id donati- 26
uum millionum maiorem habere æquitatem, &
iuſtificationem ex doctrina Baldi in l. neminem,
Cod.de ſacroſanctis Eccleſiis, vbi Paulus, Socin.
Iunior.

Digitized by Google

Iuniot.*conſ*.98.*n*.10. *volum*.3. dicunt quod Princeps primo debet ſe præmunire de ſuo matſu- 27 pio, quam ſubdiis collectam imponat. † Et quare clerici ad prædictam contributionem teneantur, dicit Barboſa *in d. c.* 2. *hoc tit.* à *n*.3. & *ibi n*.6. eſſe quia priuilegia per verba vniuerſalia, & prægnantia conceſſa, ceſſant in caſu prædictæ publicæ, & vigentis neceſſitatis.

28 Tamen etſi præfata doctrina in relatis caſibus, & aliis ad noſtram difficultatem ſpectantibus in ſe vera ſit, reſpondendum eſt vt Princeps, laicuſve alius ſuperior, nequeant ſine conſenſu cleri imponere gabellas ſuper eius bona, ex aliqua publica neceſſitate, vt actis, &c. quia obligatio totius populi non ſufficit ad obligandum clerum: & quia cum ageretur de vtilitate vtrumque, neceſſe erat vtrorumque interuenire conſenſum, vt reſoluunt Rodriguez *in ſumma tom*.2.*c*.73.*n*.13. Petrus Ledeſma *in ſumm. tom*.2. *tract*.7 *c*.2.*concluſ*.27.*fol*.207. Ioannes de la Ctuz *in direct. conſcient. p*.1.*precept*.7.*quæſt*.7.*art*.4.*dub*.1. *concluſ*.1.*fol*.98. Azor. *inſtit. moral. p*.3.*lib*.5.*c*.19. *q*.11. & Lopez *inſtruct. p*.2.*c*.40. agens de peſte graſſante, olim Hiſpali, Syluester verſ. *immunitas q*.2. Alterius *de cenſur. tom*.1. *diſp*.16. *lib*.5.*c*.6. *dub*.13. Salonius *tom*.2 *in* 2.2.*quæſt*.78.*art*.5. *controuerſ*.1. Bellet. *in diſquiſit. cleric. p*.1.*tit*.5 §.2.*n*.6. Diana *p*.1.*tract*.2.*reſ*.40. aſſerentes quod quando neceſſitas publica concernit directè, & principaliter æque vtilitatem Eccleſiaſticam, & laicorum, tunt debeant Eccleſiaſtici contribuere.

29 Non tamen ad liberationem ſolius populi, ſed oportere quod clerus, & populus ſimul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

30 Et ſic idem Barboſa *in d.c.*2.*de immunit. Eccleſiar.n*.7. vt declaret materiam; dixit tunc demum clericos teneri ad contribuendum pro communibus damnis, ſeu periculis euitandis, vt cum propter moræ periculum, & damnum in euitabile, conſenſus Papę haberi non poſſit, tunc tamen in prædicto caſu pręſtitus cenſeatur, dummodo non ad ſolas deliberationes laicorũ contribuant, ſed ſponte, vel ſuperioris Eccleſiaſtici authoritate, cuius officium poterit implorare populus, vt compellat clerum ad conſentiendum, & contribuendum, vt docet etiam Panormit. *in d. cap. non minus de immunit. Eccleſiar. n*.2. verſ. *aut neceſſitatis*, Fomat. Deſat. *de priuileg*. §.2.*n*.25. *paulo ante finem*, quos refert, & ſequitur Rota apud Farinac. *deciſ*.72.*n*.4.*p*.1. *recent*.

31 Et addo Dianam *vbi ſupra in fine*, dicens quod ſolus populus, ſeu Princeps ſine conuocatione, & conſenſu cleri, minimè efficere poſſint, vt clerici collectantur: & antea dicit quod ſi clerus ſine legitima cauſa in prædictis caſibus nollet conſentire, poſſint laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici, vt compellat clericos. Et ſecundùm hæc debet intelligi Bouadilla *in polit. tom*.2.*lib*.2.*cap*,18.*n*.291. vbi ait *en la ſiſa y repartimiento que ſe cha para guarda el pueblo de peſte, en lo qual porſer para cauſa comun, anſi à Clerigos, como alegos, deben contribuir los Eccleſiaſticos*, & Garcia *de nobilit. Hiſpan. gloſſa* 9.*n*.53. & alij: vide *q. ſequent*. verſ. *ad quartam*.

32 Ex his inquam notant nonnulli, quod in prædictis caſibus peſtis, defenſionis patriæ & aliorum, non habeat locum deciſio textus *in cap. aduerſus*, nempe de conſuetudine Romani Pontificis; eo quod contributio in illis non ſit ſolùm propter vtilitatem publicam, ſed ad priuatam vtilitatem Clericorum, illumque textum tandem agere de caſu, vbi tractatur de publica vtilitate, vt intelligunt, & docent Tabiena verbo *excommunicatio* 5.*caſu*.18.*num*.4. Syluester verbo *immunitas q* 15.*n*.20. Angelus *eodem verbo n*.37. Layman. *in Theol. mor. lib*.4. *tract*.9.*c*.6.*n*.7. Molina *de Iuſtitia tom*.3.*diſp*.672.*n*.5.*conſ*.3. Megala *in p*.3.*lib*.2.*cap*.17.*q*.6.*num*.121. & *conſ*.72. *n*.18. Ledeſma, Rodriguez, & Ioannes de la Cruz *vbi ſupra*. Et ſic videtur ex verbis illius textus ibi *verùm ſi quando fortè Epiſcopus ſimul cum clericis tantam neceſſitatem, & vtilitatem, perſpexerint, vt abſque vlla coactione ad releuandas vtilitates, vel neceſſitates communes, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia duxerint per Eccleſias conferenda prædicti laici humiliter, & deuotè recipiant cum gratiarum actione*. Idemque ex verbis *dicti cap. non minus* ibi *quo circa ſub Anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibemus, niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem, vel vtilitatem aſpexerint, vt abſque vlla exactione ad releuandas communes vtilitates, vel neceſſitates, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda*.

Ex quibus inquã verbis etiam poteſt dici contra intellectum Tabienę, Sylu. Angeli, & aliorum proximè relatorum, vt nunquam Eccleſiæ Eccleſiaſticæve perſonæ teneantur contribuere, niſi in ſubſidium, vbi non ſuppetunt facultates laicorum, quoties mixtuatim occurreret vtilitas, & neceſſitas publica, & communis, tam laicis, quàm clericis, tam perſonis, quàm bonis mobilibus, & immobilibus laicorum, & clericorum; & tunc non lege, ſtatuto, ſiue mandato Principis, aut Iudicis laici, ſed tantùm compulſione Superioris Eccleſiaſtici, ſic vt tunc etiam dicti laici egentes, & oppreſſi humiliter, & deuotè recipiant cum gratiarum actione, vt voluit Innocentius III. *in d. cap. aduerſus*. 33

Et tunc crederem Tabienæ, Angeli, & aliorum doctrinam tollerari, quando reuera tantùm ſimpliciter, & abſque commixtione vlla cum laicis egeretur de commodo, & vtilitate clericorum, vtpote ſi flumen v.g. inundaret, aut depopularet terminum integrum, aut aliquam terræ partem, quæ ad clericorum, & Eccleſiarum dominium expectaret, nec aliquid pertineret ad laicos, & tunc tenerent contribuere pro reparando damno, non ex vi ſtatuti laici. ſed mandati Superioris Eccleſiaſtici, vt dictum eſt. 34

Quare iam non obſtat dicere, vt quando occurrit publica neceſſitas, & Princeps non habet redditus ſufficientes pro ſubueniendo dictæ neceſſitati, poſſint ſubditi adſtringi ad onera occurrentia, & ad collectas, Rolandus *conſ*.1. *n*.62.*cum ſequentib. volum*.2. & *n*.157. Afflictis *in Rub. quæ ſint Regalia colum. penult*. verſ. & *pro hac deciſione*, Lucas de Pena *in l*.1. *Cod. ſi ſuper in dicto lib*.10. Salicetus *in l. vectigalia, Cod. ne noua vectigal. inſtitui non poſſe*, vbi tenet quòd ſolus Princeps poteſt gabellas, & noua vectigalia inſtituere, cum ſint de maximo imperio, vt docent etiam Bertachinus *in tract. de gabellis* 1.*p.quæſt*.1. Baldus *conſ*.343.*vol*.5. Capella Toloſana 451. vbi additio Parladorius *lib*.1. *rerum quotid. p*.1.*c*.3. à *n*.1. Iaſon. *conſ*.81.*volum*.4. Azeuedus *in l*.1 *tit*.11. *lib*.6. *recop*. per leg.m in gloſſa 1. & probat *l*.9. *tit*.7.*p*.1. & tradunt Laſſarte *de gabel. in l*.1.*tit*.17. 35

lib 9.

lib.9.recopil. Gironda *in 1.p.n.1.in princ.* Zeuallos *in pract.d.q.578.n.18.& 19.*

36 Quia respondetur verum esse respectu subditorum laicorum, non sic clericorum ex longe *hic*, *& à q.1.* dictis, & vt docent Abbas *conf.3.lib.1.* Nauarr. *in manual.c.17.n.101.& c.23.n.120.* Medina *in Cod.de restit.q.15.in princ.* Abiles *in capitib.Praetor.c.25.* vers. *dea orden.n.5.* dicentes quod etsi clerici in publica necessitate, teneantur contribuere, intelligatur non propria Regis authoritate, sed de licentia Pontificis, quod idem tenet Zeuallos *supra d.q.578.n.30.* ex verbis textus *in d.aduersus* ibi *propter imperitiam tamen quorundam Romanus Pontif. prius consulatur, cuius interest omnibus vtilitatibus prouidere* Chachett. *decis. pedemont.68.n.30.* Afflictis *decis.24.& 85.*

37 Et licet idem Zeuallos *d.q.578. n.31.* Greg. Lopez *in d.l.54.partita,* Gutierez *pract.quaest.lib.1. d.q.3.n.4.& 5.* Olanus *in antinomia iuris littera C. n.38.* Azeued. *in l.11.titul.3.lib.1.recopil.n.6.& 7.* Chachertanus *d. decis.68. & in consilio* ibi *posito n.29.* existiment decisionem *d.cap. aduersus* limitari, si fuerit imminens periculum in mora, si recurratur ad Romanum Pontificem; eo quód tunc est recedendum à regulis iuris per textum *in l. de pupillo,§.si quis viuos, ff. de noui operis nuntiat*; & ob id possint dicere vt Princeps, seu laicus Iudex queant clericos collectare: tamen non sic debet intelligi, cum in tali casu imminentis periculi, possit Episcopus, seu quilibet Iudex Ecclesiae Superior clericorum illius territorij ad id compellere modo dicto, & ex verbis relatis *supra dicti cap.aduersus,* vers. *verum, & d.cap.non minus* vers. *quo circa,* plures congerit Barbosa *in dictis capitibus,* & licet Doctores plures quos referunt Sanch. *in consilio dub.55.n.8. & 30.* Lugo *d. sect.8.n.131.* Diana *p.1.tract.2.res.41.* dicant eam contributionem esse exequendam per laicos & teneant Cutellus Faust. Salgado, Fragosus, Ripol, Fontanella, & sic practicetur in Gallia iuxta arresta Paponij, vt dicunt Aunco Robert. Christianeo, & Iulius Caesar. sed hoc fieri in illo regno ex priuilegio Bonif. VIII. vt refert Guillelmus Benedict, & Sanch. *suprà*, vt probant relati *infra q.2.* cum infinitis tenentes de iure compellendos esse clericos per Iudices Ecclesiae ponderantes verba legis 54.*tit.6.p.1.* in vers. *pero algunas Cosas* quibus probant Ecclesiasticos teneri ad aliqua omnem ex praecepto Ecclesiae ad ea tantum compellenda.

38 Ad tertiam quaestionis partem, an clerici teneantur gabellam, quae imposito est pro manutendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conseruentur. Cui dubio respondetur satis ex dictis, & in terminis Gras. *de effectib.cleric.effectu 3.n.243.* & Diana *p.1.tract.2. res.78.* docent quod tunc clerici tenentur contribuere quando vtilitas, siue necessitas principaliter, & immediatè, & non mediatè, & in remotis tangit illos, cum Princeps vellet imponere gabellam pro manutendo exercitum, & faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accederet ad suas ciuitates, licet ex isto actu ciuitas, cui imponitur gabella consequatur vtilitatem, scilicet quod propter tale bellum hostes non possunt molestare ciuitatem; & ita teneo, & in praxi video. Etsi Henriquez *lib.10.cap.13. summ. in glossa littera Q.* asserat anno 1590. consultos fuisse Doctores Scholae Salmanticensis iuris peritos, Morla, Solis, Didacus, Henriquez, Sahagum, Bernal. & ex Theologis Magister Guebaram, Bañez, & alios admittentes iustè compelli clerum per Episcopum contribuere pro ingenti pecunia, quam Regna, & Senatores vrbis promiserant Regi pro adiuuandis Catholicis contra haereticos, Gallos, & vt tutius conseruarentur confinia Hispaniae: & hoc punctum resolues etiam ex dictis *infra q.29.* vers. *ad primam, & ad secundam.*

Ad quartam quaestionis partem, an teneantur clerici, & possint compelli per saeculares Iudices ad reparandam viam ante domos suas. In quo dubio licet Ludouicus Mexia *in pragm. taxa panis concl.5.n.70.* dicat clericos, Ecclesiasticasque personas cogi posse per saecularem potestatem reparare viam ante domū, & itineris pertinentia sua mundare facere suis expensis, dicens notandum in praxi circa ordinationes Hispalenses [*para que no echenagua sucia por las calles, ni otras immundicias*] & ad mandata praefecti vrbis Hispalensis pro mundandis per vicinos viarum suis pertinentiis, vt ab his munditiis clerici etiam non excusentur, nec à poena, & mulcta effundentium amurcam per vias publicas, quod vidit practicari, & sic teneat cum aliis iurisperitis, & Petrus Zenedo *in collect. 37.p.1.n.4.* Humada *in l.54.tit.6.p.1.glossa 2.n.18.* Tiraq. *de retracta linag. §.31.glos.vnica n.80.* † Tamen dicendum est vt licet ad id teneantur ex iam *supra* adductis, sed non ad id posse compelli per laicos, aliàs esse contra immunitatem Ecclesiae, vt in casu simili aduersùs Henriq. *lib.10.c.15.§.7.* glossa *lit.C.* rectè notant Viuald. *in candelabro super Bullam Coena, casu 18.n.9.* Diana *p.1.tract.2. res.75.* & Ludou. de Molina *de Iustitia tom.3. tract.2. disp.272.n.5.* & Laym. *in Theolog.mor.lib 4.tract.9.c.6.n.7.* 39 40

Dicunt quod si vicini omnes contribuant, ad sternendam lapidibus viam, quae est ante ianuas ipsorum; tunc etiam Ecclesiastici, qui *ibi* habent domos, teneantur similiter contribuere, sed vt non possint in tali euentu saeculares per se ipsos compellere Ecclesiasticos vt contribuant, si Ecclesiastici renuant; sed id effici debere per Episcopum, aut per alium legitimum Iudicem Ecclesiasticum. Nec verum esse statutum, seu mandatum ciuitatis Hispalen. iam relatum obligans clericos, etiam ad poenam effundentium amurcam, & similia per viam publicam, quia, vt *infra q.24.* dico, & patet ex dictis, & dicendis, clerici non subduntur poenis impositis à saecularibus ex defectu iurisdictionis, &c. 41

Et iuxta haec intelligitur Thomas del Bene cum multis *de immunit.p.1.c.5.dubit.4.* vbi disputat an in casu quo clericus debeat gabellam, cogi possit à laico, & quia post haec scripta vidi & perlegi manuscriptum hic madriti confectum occasione dubij orti & admodum discussi inter supremos Senatores Consilij supremi à sapientissimo, & pio nunquamque satis laudato & in posterum laudibus digno DD. Christophoro de Moscoso & Corduba viro admodum experto, & in perscrutandis difficilioribus & recondius culiore laborioso eiusdem consilij Coniudice, & nostri supremi inquisitionis assetto etiam vna cum illo diligentissimo, perspicacissimo in saeculis retro actis nondum sic ad omnia grauissima negotia experto D. Iosephi Gonzalez, eiusdem Consilij supremi Castellae & Camerae, de Cano ac praesulatus functo alterius supremi Consilij Regij, patrimonij qui postquam *ex* 42

d.cap.

d.cap.non minus, resoluit vt cum non suppetunt facultates laicorum, Ecclesiasti teneantur ad contribuendum pro reparatione pontium, murorum, itinerum ac aliorum communium, & hoc ex consensu Episcopi & cleri, ac deinde accedente Pontificis consensu; addit hos non esse compellendos per Iudices laicos vt senserunt Cutellius Maximilianus, Faustus, Salgadus Ripol. Carleual. & alij relati à Sanchez & Lugo; sed ab Ecclesiasticis Iudicibus, vt Sanchez *in consil.lib.6.c.4.dub.55.n.8.* & 30. Cardin. Lugo *de Iust.disp.36.sect.8.n.*131. Diana *p.1. tract.2. resolut.*41. Salas Castill. Thomas del Bene & alij quos illi referunt sic probans ex verbis *leg. regia 54.tit.6.p.1.*in vers. *Mõstradas* vbi fatetur Eldiphonsus Rex obligationem sic contribuendi esse præceptum clericis ab Ecclesia ab ea quæ tantum esse compellendos referens pro hac opinione præter 26. DD. relatos à Lugo alios 14. Regnicolas nostri temporis & ex alienis, alios 16. qui omnes alios plures referunt.

QVÆSTIO XI.

An Clerici teneantur contribuere cum laicis, ad occidendam agrorum locustam, vel si graculi, aut vermes messes comedunt, seu bruchi nascuntur in vineis, & messibus alienius clerici, & an compellantur à laicis: & an teneantur soluere gabellam pro introitu Regis: an Principes imponentes gabellas, licet iustas super bona Ecclesiasticorum, incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ: & an in casu, in quo collectæ, seu gabellæ iustè Clericis imponuntur, possint imponi inconsulto Romano Pontifice: & an si dictæ gabellæ excedant octauam partem rei valoris, sint iniustæ.

SVMMARIVM.

1 *Locustarum est genus animalium errans, & ininconstans huc, vel illuc facilè volans, nec in vno loco semper incedens.*

2 *Locustas ventus vrens facilè leuat, & ad longinqua prædia conducit*

3 *Locusta, quæ dictubant centum, & quinquaginta milliarium longitudine, transmigrurunt de vna prouincia ad aliam; imò ex Africa conuolarunt ad nostram Hispaniam anno 1605. minantes graue damnum.*

4 *Locusta ab anno præterito 1648. cum tribus sequentibus in territorio vallisoletano fructus, & messes depopulauit, quam vicini per Parochias colligebant, & sepeliebant, & de lege quadam, n.5. ibi practicata.*

5 *Locustæ pestis, vt moderetur, fuit quædam lex Cyrinaica colligendi eas ter in anno; videlicet oua, obterendo, deinde fœtum, postremò adultas.*

6 *Locustarum extinctio, etsi in prædio particulari fiet, debet expensis publicis curari, contra aliquos, n.8. & 9.*

7 *Bona publica vsibus publicis, & ciuibus omnibus, debent potius expendi, & derogari, quibus deficientibus ad deuastandam locustam poterit gabella imponi iuxta Patrimonium cuiusque, vt* n.9.10. & 11. *& de ratione* n.23.

10 L.59.tit.4.lib.2.recopilat. *vbi de prouisionibus Consilij supremi pro extirpandis locustis, & cuius expensis* n.11.

12 *Locustæ etymologia est dicta ab vstione locorum, quasi loca vrens; quia omnia vrit, & virentia desecat.*

13 *Clerici simul cum laicis debent contribuere pro extinguendis locustis, vermibus, Graculis, vel Bruchulis, cum horum deuastatio æque proficiat, tam clericis, quàm laicis; nec enim queunt excusari Ecclesiæ, Monasteria, milites, & Religiosi, alijve exempti, vt* num. 14. 15. & 16. *sed Ecclesiastici solùm compellentur à suo Iudice* num. 17. & 19. *contra Mexiam, aliud sentientem*, num. 18.

19 L.11.tit.3.lib.1.recopilat. & à n.15.

20 *Conductoribus decimarum, & beneficiorum simul cum Beneficiatis, debet fieri distributio conueniens pro occidendis locustis, vermibus, Graculis, & Bruchulis, nisi conductores totum damnum super se assumant, vt* num.21,

22 *Vsufructuarius. & non Dominus debet contribuere pro extirpandis Locustis, Bruchulis, &c. vbi quid de colono partiario* remissiuè.

23 *Beneficiis præcipuè vtens, debet esse præcipuus in contributione.*

24 *Clerici non tenentur soluere collectam impositam pro primo introitu Regis in ciuitatem; etsi aliter practicatum fuisset Gallia in introitu Regis Henrici IV. contra clarum Trecensem*, n.25.

26 *Principes imponentes gabellas super Ecclesiasticorum bona, incurrunt etiam in censuram Canon.17. Bullæ in Cœna Domini, & aliam excommunicationem stabilitam* in capit. 4. & 7. de immunit. Ecclesiarum num.28. & 29. *contra Filiucium, & alios dicentes solùm incurrere aliam tantùm excommunicationem*, cap. quanquam de censib. vt num.27.

30 *Collectæ si iustè imposita sunt secundùm quosdam, poterunt in clericos imponi, inconsulto Papa ex solo consensu Episcopi, & clerici; quod non est verum, nisi vrgente necessitate nimia, & periculum sit in mora, si recurratur ad Papam, vt* n.31. & 33.

33 *Collecta, quæ excedit octauam partem valoris rei secundùm quosdam, dicitur iniusta, alij aliter accipiunt*, n.34. 35. *&* 36. *in fine.*

36 L.ex præstatione, Cod.de vectigalib. & n.33

37 *Collectandum est proportionabiliter iuxta necessitatem publicam, & bona subditorum, & non in plus.*

AD primam quæstionis partem de collectando ad locustas extinguendas, & insimul de aliis propositis ibi, vt respondeam duxi nonnulla de locustis, præmittere; igitur locustarum genus est animalium errans, & inconstans huc, vel illuc facilè volans, nec in vno loco semper incidens, quia

quia ventus vrens paſſim leuat locuſtas, & ad longinqua prædia conducit, iuxta illud *Exodi cap.* 10. ibi *Ventus vrens leuabit locuſtas quæ aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Ægypti, & ſede-*
2 *runt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles* †
Et refert etiã Gregorius Turonenſ. *lib.* 6. *Hiſtoria* lucuſtas de vna prouincia ad alias tranſmigraſſe, quæ centum, & quinquaginta millia-
3 rium longitudine dictabant † imò vt refert Narbona *in lib.* 59. *tit.* 4. *lib.* 2. *recopil. ſub. n.* 6. noſtra Hyſpania fuit experta anno 1605. quod ex Africa locuſta conuulauerit ad noſtram. Hyſpaniam; indeque ingens earum multitudo mare volatu pertranſiens magnas calamitates, & miſerias minaretur, niſi miſerentis *Domini Noſtri Ieſu Christi* prouidentiâ nos incolumes redderet, &
4 ab omni penè iniuria, & damnu liberaſſet. † Et in territorio Valliſoletano, ac prouincia Caſtellæ veteris ab anno præterito 1648. cum tribus ſequentibus Vidimus hac peſtè animalium depopulatos fructus, meſſium, tritici, ac hordei, locuſtamque conuolare de vno loco ad alium quotidiè & habitatores per Parrochias, & vicinos quotidie congregatos fuiſſe ad eam colligendam, cum ſyndonibus, & ſepeliendam in foſſis factis, vt ſic peſtem effugeremus, quæ ex eius peſſimo fætore graſſari valuiſſet.

5 Ex quo non incurioſum erit ſcire quod in cyrenaica Regione, vt auctor eſt Plinius *lib.* 11. *naturalis hiſtoriæ cap.* 29. *lex trat ter in anno debellandi eas primo oua obterendo, deinde fœtum, poſtremo adultas deſertoris pœna in eum, qui ceſſanerit.* Et iuxta hos modos ſic in prædictis annis 648. 649. 650. fuit hîc apud nos practicatum, & apud varios ſunt excogitata varia remedia, quibus huic iniminenti malo conſultiſſimè mederi valeat, vt videri poſſunt apud Vliſen. Aldrobadin *in ornythologia lib.* 10. *cap.* 5. *& lib.* 12. *cap.* 6. Magiſter Bartholomæus Paran *in tract. de locuſta*, item *& in eodem tractatu* D. Ioannes de Quinones *Cap.* 3. *per totum.*

6 Quod ſi locuſtarum plaga in populo, vel prouincia aliqua immineat tota illa exterminatio, & collectio, vel exorcizatio expenſis publicis facienda eſt; eo quod licet locuſta in particulari prædio naſcatur, quia tamen hinc inde errando auolat, paretque omnibus prædijs, & meſſibus, nocumentum debet exterminari expenſis publicis vulgò *de los propios de los lugares*, iuxta deciſionem *dict. leg.* 59. *tit.* 4. *lib.* 2. *recopilationis*
7 † Debent enim publica bona vſibus publicis, & ciuibus omnibus proficuis expendi, & erogari iuxta textum *in l. Vectigalia* 10. *l. fin. cod. de vectigal & commis, l.* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *recop.* ſic ex noſtris practicis docent Villadiego *in politica cap.* 3. *in declaratione* §. 30. *&* 32. *n.* 72. Caſtillo de Bobadilla *in politica tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 41. Quinones *in dicto tract. de locuſta cap.* 4. *n.* 7. quod eſt verum exploſa diſtinctione Auendañi *lib.* 2. *prætorum. cap.* 10. *n.* 26. Megiæ *in pragm.*
8 *panis conclus.* 5. *n.* 44. *&* 46. † dicentium. quod ſi locuſtæ vel vermes in vineis, vel meſſibus alicuius naſcantur, compelli poſſit, vt ſuis expenſis ipſe ſolus capiat, & occidat locuſtas, vel vermes prædictos, ne inde prodeant, & aliorum meſſes, vel fructus comedant: *argum. l. nullus Cod. de ſumma trinit, & fide cathol,*
9 iunctis alijs, quos ibi referunt. † Quod ſi locuſtæ in terris communibus, vulgò *en los Valdios* naſcantur, tunc expenſis publicis devaſtari, &

D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

extirpari debere, hiſque deficientibus collectam inponendam ciuibus iuxta patrimonium cuiuslibet *Ex l. omnes cod. ſine cenſu, vel reliquis.*

Tamen cum in hiſce Regnis per *dictam l.* 59. 10
tit. 4. *lib.* 2. *recop.* cautum ſit indiſtincta, vt decernantur litteræ regiæ, vulgò *prouiſiones a iudicibus regijs dandæ*, vt Iudices ordinarij quilibet in ſuo diſtrictu & iuriſdictione conſiliorum, ſiue communitatum expenſis locuſtas occidant, & perſequantur; ſequitur vt in nullo euentu particulares Domini agrorum, vbi locuſtæ, aut vermes graſſantur, debeant expenſas facere de ſuo abſque concurſu aliorum vicinorum.
† Et intantum procedere quod ſi communitas, 11
vel conſilium ſit inops, ac nulla bona habeat, vel patrimonium, eius ſit exigium, vel adeo debitis onuſtum, vt proprijs expenſis locuſtas colligere, vel occidere nequeat præuiâ ſupremi ſenatûs licentiâ; tunc illi qui prædia in confinibus territorij imminentis damnum poſſident, collectandi ſint cum ſua interſit nociuum hoc animal interfici ne herbam, cæteroſque virentes fructus abſorbeat, vt in ſimili caſu decernitur *in l.* 10. *tit. vlt. p.* 3. *& in l.* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *recop.* ibi *aſſallecimiento de propios de concejo deben contribuir y aiudar los dichos clerigos por quanto es pro communal de todos*, Narbona *ſupra. n.* 7.
10. 11. *&* 12. † Vbi tradit locuſtæ ethymolo- 12
giam dictam ab vredine locorum, quaſi loca vrens, quia omnia vret, & virentia deſecat, vt prodit Petrus Bizarrus *in hiſtoria, & annalibus, populique Gennenſis lib.* 7. *in principio*, dum de locuſtis loquens ſic ait *Verulenſi cuiuſdam morſu contagio plantas, & ſata inficiunt, vt mox vredine contabeſcant*; ſicque vix diſcrimen conſtitui poſſe inter locuſtam, & ignem.

Vnde iam ad dubium noſtrum videtur *ex di-* 13
cta l. 11. quod clerici debeant cum propria oppidorum deficiunt contribuere ſimul cum laicis pro extinguendis locuſtis, vermibus, graculis, vel bruchulis &c. cum horum depopulatis, extinctio, adque deuaſtatio æque proficiat, tam clericis, quàm laicis: & ſic Mexia *in dicta prag. panis conclus.* 5. *n.* 41. *&* 46. Salcedus *in addit ad praxim*, Bernard Diez *cap.* 55. *verſ. quarto nec ad hoc*, Auendaños *in tract. de iuſta impoſitione tributi fundi cauſa* 15. *n.* 13. Caſtillo de Bobadilla *lib.* 2 *polit cap.* 18. *n.* 192. *& lib.* 3. *cap.* 4. *dicto. n.* 41. quos ſequitur Quinones *dicto cap.* 4. *de locuſta tract. n.* 35. *&* 36 Frater Eman Rodriguez *quæſtion regular. tomo.* 1. *q.* 66. verſ. *ex di-*
ctu. † dicunt vt contributione iſta, non ſint ali- 14
qui excuſandi quocunque priuilegio exemptionis, ſic vt Eccleſiæ, Monaſteria, Religioſi, milites, Clerici, & aliæ quæcumque Eccleſiaſticæ perſonæ ad locuſtarum interfectionem, & extinctionem contribuere teneantur, Cum concernat vtilitatem publicam fructuum, etiam ſuorum, & decimarum commodum, non ſecus, ac in alijs quibus cumque rebus publicam vtilitatem concernentibus Eccleſiaſticæ perſonæ
Cod. 27. contribuere tenêtur. † Vt pote in custo- 15
dia vinearum, vel oliuetorum in fontis, aut pontis reparatione, & ſimilibus, de quibus expreſsè cauetur in *auth. de Eccleſiaſt. tit.* 5. *ad hoc col.* 9 *l. ad inſtructiones Cod de ſacroſanctis eccleſijs l.* 11 *tit.* 3. *lib.* 1. *recopil.* vt ex Auendaño, Azeuedo, Humada, Nauar. Gregor. Lopez. Quintana Dueñas, Ignatio de Villar, tradit Narbona *in dicta l.*
59. *n.* 16. probans. *n.* 17. ex regula generali. † 16

quod vbi tractatur de vtilitate generali laicorum, & Ecclesiasticorum simul, & mixtium, Ecclesiastici etiam simul cum laicis contribuere tenentur ex Ancharrano, quem sequitur Abbas *in cap. non minus de immunit. Ecclesiarum n.18.* Tyberius Decian. latè *conf.14.n. 19. Volum.* & alij relati per Octauianum Vulpellum *de libertate Ecclesiastica p.2. à n.25. & 30.* vbi inquit ita ipsum seruasse Placentiæ anno 1677. & se-
17 quentibus imminente pestis periculo. † Et prosequutus latè Narbona agens de dubio *ibi à n. 21.* an ad prædictam contributionem possint per laicos comppelli; resoluit *n. 28.* cuntra alios, non nisi per iudices Ecclesiasticos, cum in hac locustarum plaga, nulla adeo vrgens necessitas adesse possit, quæ adimat sæcularibus potestatem recurrèndi ad Episcopum, vel alios Ecclesiasticos iudices, vt Ecclesiasticos suos ad contributionem æquè cum laicis compellant; sic *ex l.54. tit. 6.p.1.* ibi *quesean tenidos los prelades en todas maneras de gelo Mandar cumplir* dicto *cap. non minus, cap. aduersus de immunitate Eccles. cap. decernimus de iudicijs, auth. item nulla communitas cod de Episcop. & cleric.* & Doctores communiter.

18 Et vltra alios dico vt licet Mexia *in pragmatica taxa panis conclus. 5. n.70.* dicat quod si graculi, vel vermes, aut locustæ, seu bruchi nascuntur in vineis, & messibus alicuius Clerici, possit per statutum cogi cum alijs, in quorum vineis, & messibus reperiuntur huiusmodi animalia suis expensis ea capiat; ita vt in tali casu quantumcumque priuilegiati, ne & alij inficiantur, possint cogi etiam de facto, vt suis expensis id faciant, vt se vidisse practicari testatur; imò & dicat Tyberius Decianus *conf.14.n. 22. volum. 4.* clericos compelli posse à iudicibus
19 laicis. † Tamen vt dixi hæc compulsio debet fieri per Ecclesiasticos iudices superiores, vt docent Molina *de inst. tomo.5. tract.2. disp.272. n.3* Diana *p.1. tract. 2. res.75.* in vers. *nec etiam,* vti etiam dicit de alijs similibus casibus Ioannes de Salas *de legibus disp.14. sect.9. & 11. n.114.* Vbi sic ait *quando contributio facienda est æquè primario in vtilitatem Clericorum, ac laicorum v. g. pro reparatione agerum, ne flumen vicinos agros clericorum, & laicorum inundet; non potest tamen tunc per se potestas laica clericos recusantes compellere; sed per Ecclesiasticam* hoc modo debet intelligi *d. l. 11. & ibi 61. recopilat,* Ex cuius tenore existimant plures ecclesiasticos esse compellendos à laicis iudicibus vt aduertunt Villar Maldonado *Responso.5.p.3. n.26. Gutierrez de gabell. 5. 92. n. 48.* de cuius intellectu dico infra *sub. q.19. & q.40.*

Dubium tamen est an conductores decima-
20 rum beneficiorum, seu beneficiati ad contributionem pro extinctione locustæ teneantur, & breuiter respondeo esse faciendam insimul à conductore & beneficiarijs distributionem conuenientem prout vnius cuiusque fructuum conseruatio interest cum etiam conductori decimarum sit facienda remissio pensionis, vel mercedis, propter sterilitatem, vt ex Decio, & Corneo probat Petr. Angust. Morl. *in tract. de locato in princ. n. 29.* Vers. *quæ ratio,* Narbona
21 *in dict. l. 59. tit. 4. lib. 2. recopil. n. 66. & 67.* † *Vbi n.68.* cum alijs dicit limitari quando conductores assumunt in instrumento conductionis superse damni cuiuslibet superuenientis in fructibus periculum per textum *in l. 23. tit. 8. p. 5.* ibi *si quando se fico el pleyto de arrendamienco se obligo elque vecinio la cosa que por qual quier ocasionque se perdiese el fruto ael percemciese el daño* vbi Gregor. Lopez verbo *por qual quier ocasion* resoluit hanc generalem renunciationem sufficere: Videbis etiam Doctores, quos citat Stephanus Gratianus *discep. forens. cap. 195. n.6.* & alij Doctores *in cap. si propter sterilitatem de locato:* alia tradit ipse Narbona ex pluribus *ibi à*
n.70. † Qui etiam latè agit *à n.32.* de alijs Vti- 22
libus quæstionibus ao prædictæ collectæ pro locustis debeant fieri ab vsufructuario, seu Domino fundi, & resoluit vt ab vsufructuario: & *à n.35.* an idem sit in Colono Partiario, vbi ad vtramquæ partem disputat.

Vnum tamen notabis quod prædia illa, quæ 23
maiori beneficio afficiuntur in contributione, vel impositione collectæ plus multo onerandæ sint, cum rationi sit consentaneum, vt qui præcipuè beneficijs vtitur, sit etiam in contributione præcipuus: *argum. leg. omnes, & l. pro locis cod de annonis, & tributis lib. 10.* iunctis his, quæ ibidem comminiscuntur interpretes Auendaños *de exequendis mandatis cap. 14. n. 21 in fine p. 2. & cap. 3. n. 8.* Vers. *ad fabricam:* & in terminis de locusta notant Castill. de Bobadil *tom. 1. dict. lib. 5. cap. 4. n. 41.* Quinones *dicto tractatu de locustis cap. 4. n. 12.* Narbona *in dict. l. 59. n. 14.*

Ad secundam quæstionis partem an Eccle- 24
siastici teneantur soluere gabellas positas pro primo introitu regis in ciuitatem, & ex ante dictis respondeo negatiuè, quia etsi talis gabella imponatur ex publica necessitate, sed talis necessitas publica solis laicis est communis, & tantum indirectè, ac remotè ad clericos quoque pertinet: sic docent Lessius *lib.2. de iustitia cap. 33. n. 24. & 25.* Azorius *p. 3. lib. 5. instit. moral. cap. 19. q. 11.* Diana *p.3. tract.1. ref. 11.* ex iure consultis Grassis de effectibus *Clericor. effectu 3 n.264* Aluarez, *in speculo Pontif. q. 39.* Aloysius de Leo *in l. placet n.1. Cod. de sacro sanctis Eccles.* qui omnes asserunt textũ *in dict. l. placet* esse correctum per *authenticam item nulla com-*
munitas eodem tit. † Nec obstant Remigius de 25
Gon. *tract. de charitatino subsidio q.59. n. 13.* Paponius *lib.5. tit.11. arresto 15.* dicentes indicatum fuisse in curia Parisiensi pro affirmatiua sententia, mense aprilis 1593. aduersùs electum trecensem, qui depulsus fuit ab oppositione facta aduersùs adscriptionem collationis expensarum factarum ab incolis prædictæ ciuitatis trecensis, cum rex Henricus .4. eam primum solemniter ingrederetur dicto anno. 1593. decretumque fuerit Ecclesiasticos cogendos, captis pignoribus, seu bonis temporalibus ipsorum; sed profecto temere nimis factum esse constat ex iam dictis *à quæst. 1.* & dicendis.

Ad tertiam quæstionis partem an principes 26
imponentes collectas, licet iustas super Ecclesiasticorum bona incurrent excummunicationem Bullæ in cœna Domini. Est ergo dicẽdum Principes ita statuentes adhuc incurrere censuram *can. 17.* Bullæ in cœna Domini quia licet videatur quod excommunicatio ibi feratur contra eos, qui imponunt gabellas in casibus à iure non permissis; & ob id tantùm comprehendere iniustas, non inquam iustas. Sed quia ex textu nostro, *& cap. quæ in ecclesiarum. 7. hoc tit. cap. 2. cap. 4.*

cap. 4. cap. 7. de immunit Eccles. adhuc ex causa
necessitatis publicæ, nequeant deliberate re-
ctores laici imponere gabellas, & collectas su-
per clericorum, & ecclesiarum bona, quantum-
vis ex illa causa, & necessitate publica, &
communi iustificentur sine consultatione, &
assensu pontificis, aut episcopi, vt iam expen-
di in proximè præcedentibus quæstionibus eue-
nit vt iam tunc gabellæ, & collectæ determi-
natæ à laicis sint iniustæ non ex parte earum;
sed ex incapacitate statuentium. Ergo dici debet
quod imponentes collectas incurrant prædictam
excommunicationem, & illam stabilitam *in
dicto cap. 4. & 7. de immunit Ecclesiar*; multis
alijs rationibus comprobant Duardus *in Bulla
cœna lib. 2. can. 5. q. 6. n. 15.* & cum multis
Diana *p. 1. tract. 1. res. 47.* Megala *in 3. p. lib. 3.
cap. 4. n. 14.* Suarez, Gabriel. D. Antonin; An-
gelus & Tabiena quos refert Filiucius *tom. 1.
tract. 26. cap. 5. n. 105.* Et abundantius probat
nouissimè respondens contrarijs ex multis Tho-
mas del Benè legendus *p. 1. c. 5. disp. 30.*
27 Nec obstant idem Filiucius, Villalobos *in
summa tom. 1. tract. 17. dub. 2. n. 10.* Alterius
tom. 1. disp. 6. lib. 5. cap. 4. fol. 507. Sousa *in Bulla
cœnæ, cap. 6 disp. 41. conclus. 3. n. 3.* Salonius *tom.
2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 2.* Vbi sic ait qui
iustas, & quas à sæcularibus exigere possunt
gabellas, à clericis gabellas exigunt, non in-
cidunt in bullam cœnæ sed aliam tantùm ex-
communicationem papalem, quâ percutiuntur
in cap. quanquam de cens. lib. 6. & alijs, à qua
satisfacta parte per Bullam cruciatæ absolui pos-
sunt; quod idem prius docuerat Nauarrus *in
28 manuali cap. 17. n. 61.* † Dicens vt cum semel
Bulla cœnę excommunicet eos qui nouas gabel-
las ad id potestatem non habentes imponunt,
vt patet *ibi clausula* 8. Et postea *clausula* 17.
excommunicet Omnes, qui gabellas imponunt
aut exigunt impositas à personis Ecclesiasticis;
aut ex eorum, vel Ecclesiarum bonis, putans
ipse Nauarrus priori non excommunicari eos,
qui Ecclesiasticos grauant gabellis, modo illæ
licitæ sint respectu laicorum; posteriori verò
non excommunicari eos, qui eas exigunt ra-
tione bonorum patrimonialium à clericis, cum
29 restringatur censura ad redditus Ecclesiasticos †
Quia respondeo prædictam expositionem tur-
bari ex his, quæ dixi *à q. 7.* Vbi probaui bona
patrimonialia Ecclesiasticarum esse exempta à
gabellis, sicut & alia eorum bona, vt nouissimè
probo cum Francisco Tonduto *p. 1. quæst. benef.
cap. 30. n. 1. & 8. in princ.* & patet ex dictis *infrà*
proximè in vers. *ad quartam.*
30 Ad quartam quæstionis partem abunde res-
pondebis ex adductis *supra q. proximè præcedenti*
Vers. *ad secundam*; quo supposito *hic* tantùm
referam duas opiniones; prima quæ docet abso-
lutè vt in casu, quo collectæ, seu gabellæ iustè,
clericis imponuntur; possint imponi inconsultò
Romano pontifice ex solo consensu episcopi, &
cleri: sic Doctores, quos *ibi* retuli, quibus ad-
do Hypolitum Mars. *in pract. §. aggredior n. 63.*
Guilliel. Benedict. *in cap. Raynucius* verbo
& Vxorem decis. 5. n. 470. Gratian *discept foren-
sium tom. 1. cap. 390. n. 19.* Carroscium *de locato
p. 4. de collect. n. 37.* & alij, quos colligit Decian
Volum. 2. cons. 51. num. 61; ex eo quia tunc ne-
cessitas æque primario respicit vtilitatem laico-
31 rum, & clericorum † Sed alij Doctores existi-
mant prædictam doctrinam intelligendam esse,
quando tanta adesset necessitas, quod sine peri-
culo, aut scandalo ad summum pontificem re-
curri non possit: nam in tali casu Episcopi, &
clericorum consensus sufficiet, aliter minimè:
sic docet Gaspar Stephan *de defens. Eccles. p. 44.*
Narbona *in dicta l. 57. tit. 4. lib. 2. recop. n. 23.
& 24.* Medina *de rest. q. 15.* Hieronymus Gigas
de pensionib. q. 90. in fine Montalbus *in repert.
legum Regni*, Verbo *clerici exempti col. 5.* Gre-
gor. Lopez *in l. 54.* Verbo *an las alcadas*, &
Verbo *son tenudos tit. 6. p. 1.* Ioannes Gutteirrez
lib. 1. pract. q. 3. n. 2. Belluga *in speculo Princip.
Rub. 46.* Vers. *sunt à n. 6.* Marta *de iurisdictione
p. 4. cent. 1. casu. 1.* Sousa *in relect. de cens. Bulla
cœna cap. 19. disp. 91. n. 2.* & omnes per textum
in dicto cap. aduersus. 7. de immunit Ecclesiar. ibi
Romanus *Pontifex consulatur dicto cap. quam-
quam de censibus*; & ita sentio ex dictis *dict. q.
præcedenti* Vers. *ad secundam*, in Vers. *& sic
idem Barbosa*, & omnibus addo Peirinum *in
priuileg. Minor. tom. 1. const. 2. Iuly 2. §. 33. n. 141.*
Gigam *de pens. q. 90. in fine*, Azeuedum *in dict.
l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil. n. 7.* Abiles *in cap. 23.
prætor* glossa *de orden*, Gaspar Hurtado *Complut.
disf. 13.* † Igitur vt docent Abbas *in dicto cap.* 32
non minus 4. de immunit Eccles. Angelus *in
summa* Verbo *immunitas n. 37.* Lucas de Pena *in
l. 2. col. 3. cod. quibus mun. & præst. nemini liceat
se excusare lib. 10.* Chacherran. *decis. pede mont.
68. n. 20.* Castillus de Bobadilla *in polit lib. 2. cap.
18. n. 314.* Ioannes Guttierrez *de gabellis q. 92.
n. 47.* prima sententia solùm procedit, quando
tanta esset illa necessitas, vt tunc sufficeret
Episcopi, & clericorum consensus, Et confir-
matur ex adductis *infrà.* 154. Vers. *ad nata
quartam* vbi exemplificatur.
Ad vltimam quæstionis partem an si dictæ 33
gabellæ excedant octauam partem valoris rei,
sint iniustæ, & Videtur quod sic ex doctrina
textus *in l. ex præstatione cod. de Vectigalibus*; &
docet Regēs Corsetus *in propugnaculo vectigalis
serui fol. 21* & confirmatur ex iustitia, aut in-
iustitia pretij iusti, aut excessiui rerum vena-
lium, vt dico *infra in tit. de emptione, & Vendit,
&* dixi aliqua *Supra sub. cap. 1. de taxa.* † Sed 34
dicendum est prædictam legem esse abrogatam
per contrariam consuetudinem, iuxta ea, quæ
docent Malderus *in 2. 2. tract. 6. dubio. 5. in fine,*
Layman *in theologia moral. lib. 3. tract. 3. sect. 5.
p. 1. cap. 3. n. 3.* Bartholom. à sancto Fausto *in
speculo confes. disp. 33. q. 12. n. 4.* Tannerus *in 2. 2.
disp. 4. q. 6. dubio 12. n. 345.* Ioannes de la Cruz
*in directorio conscientia p. 1. præcept. 7. art. 3. dub. 1.
conclus. 1.* Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can. 51
q. 5.* Grasseis *p. 1. decis. cap. 18. n. 82.* Et Azo-
tius *in casu Vniuersi sub. tit. de vectig. p. 3. mora-
lium lib. 5. cap. 21.* docuit non esse consuetudi-
nem damnandam, Vbi cumque ea extiterit sol-
uendi collectas, vel gabellas, etiam ex rebus ad
vsus proprios necessarijs, Quia non sunt istæ
gabellæ prohibitæ iure naturali, sed solùm ciuili,
quod potest consuetudine abrogari. † Et Diana 35
ait cum Patre Cæsare Bosco, & Alex. Neuola
societatis Iesu & cum alijs præstantissimis viris
se præsente, & consulente *in resol. 122. in fine
p. 1. tract. 2.* ad instantiam senatûs Panormit ita
approbatas esse gabellas multas, quæ in illa ci-
uitate excedunt in magna parte partē octauā va-
loris rei nouissimè approbat Thomas del Benè *de*

immunit p.1.c.5. dubit.18.sect.3. n.5. cum multis ex cum adductis & cum Lessio Henriquez contra Cutellium & Corsetum & ex Sanchez *cons. mor.* 182.*c.9.dubit.55.à n.20.* Tanneroi *n.11.disp. 4. cap.6. dub.12.n. 345. & alijs.*

36 Quare optimè Suarez *de legibus lib.1.cap.16. n.5.& 8.* Megala *in p.1. lib.5. cap.17. q.5. n.71.* & alij existimant vt si gabella ex alijs circunstantijs sit iusta, non obstet textus *in dicta l. ex prestatione cod. de vectigal*, eo quod leges positæ *sub tit. de vectigalibus* obligant tantum in Regnis non subditis imperatori: & licet Graffeis *in suis decis. p.1. cap.126. n.37.* dicat hodiè non posse dari certam regulam, nec assignari certum terminum, quando gabella sit excessiua, totumque remittat arbitrio boni viri, attentâ necessitate, causâ, tempore, & loco, sed Diana resoluit supra dictam legem esse per contrariam consuetudinem abrogatam; ego inquam existimo proportionabiliter iuxta necessitatem publicam, & bona subditorum esse collectandum, & non in plus.

QVÆSTIO XII.

An Clerici teneantur soluere gabellas, si inconsulto Romano Pontifice clerus, & Episcopus tantùm consenserunt. An Clerici teneantur ad subsidium patriæ & onera communia. Vel ferre subsidium procommuni, & mixta Vtilitate Reipublicæ inconsulto Romano Pontifice & quænam conditiones de iure sint necessariæ vt concurrant adhoc, vt clerici teneantur, contribuere cum laicis. Et quando facultates laicorum censendum sit non sufficere ad hoc, vt Clerici cum consensu Episcopi & consulto Romano Pontifice, contribuere teneantur? Vbi de monitu laconico ad principes imponentes tributa.

SVMMARIVM.

1 *Bona Ecclesiastica immunia, & libera sunt ab oneribus, & tributis impositis per communitates, & Principes laicos, contrafacientes inodantur censuris.*

2 *Constantinus imperatorum primus palam Christianis immunitatem ab oneribus, sine illius Vsum exhibuit, & Iustinianus edicto sanciuit.* n.7:8.

3 Cap. quanquam de censibus lib.6.

4 *Clerici secundum Ius, concurrentibus aliquibus conditionibus, tenentur ad Collectas, veluti ex Papa consensu, & quando consuli nequit ob periculum moræ Episcopi, & Cleri insimul: vt* n.5.

6 L. ad instructionem, Cod. de sacro sanctis Eccles, l. neminem eodem, l. ad portus, Cod. de operibus publicis, & n.12.

Priuilegia clericis data existimant aliqui primo esse per imperatores Vide, vbi dicitur correctas esse iure canonico.

7 *Immunitas à gabellis clericis, & Ecclesiasticis pertinet de iurè Diuino.*

8 *Principes laici non sunt, qui primo concesserunt clericis immunitatem, cum ante tempora Federici fuerit in Ecclesia Dei hac exemptio.* n.9:

10 *Banna clericorum, & ipsi, etsi iuxta quasdam conditiones teneantur soluere gabellas, sed non ex vi leges; aut statuti Principis laici.*

11 *Principes, & Reges non possunt imponere legem ecclesiasticis personis, aut rebus.*

12 L. iubemus, cod de episcopis, & clericis.

13 Cap. si tributum. 11. q.1. cap. tributum 23.q.8.

Iustina Mater Valentiniani pueri, cum esset Arriana gubernans pro filio, imposuit clericis tributa.

14 *Salmãtica habita fuit tẽpore Philippi.* II. *consultatio à Doctoribus theologie, & canonistis super obligando ecclesiasticos per episcopum ad contribuendum pro ingenti pecunia summa, quam Regna, & senatus premiserant pro adiuuãdis chatholicis aduersus hereticos Gallos, &* n.34.&.35.

15 *Clerici, & Ecclesiastici non ita abstinere, & amare sunt exempti ab oneribus, quin aliquando Ecclesia obligata non sit, succurrere Ecclesia necessitatibus, sed cum consensu Papæ, vel episcopi, & cleri inopinato bello, & incursione hostium.* & n.28.

16 *Clerici in casibus specialiter ipsis, & laicis communibus, tenentur contribuere solâ compulsione episcoporum, sed in tributis non, nisi consulto Papa, & eius consensu.*

17 Cap. aduersus de immunitate Ecclesiarum, & n.18.19.21.&22.

19 Cap. non minus de immunit Ecclesiar. n.20. 21.22.& 23.

24 *Immunitas cum toti clero concessa sit, nequit renunciari à singularibus, sicus nec fori priuilegium.*

25 *Papæ licentia est necessaria, vt clericus teneatur præbere subsidium Regi, etiam pro necessitate Belli.*

26 *Dux Sabaudiæ Carolus Emanuel tempore bellò habuit ab ecclesiasticis subsidia certo modo ex breui Pontificio.*

27 *Principes oppressi bellorum necessitatibus, debent recurrere ad Romanum Pontificem, nec benè procedent si audeant sine eius licentia tributa ecclesijs imponere, præcipuè, si successiua sunt, Baronius discretè carpit Principes imponentes tributa ecclesijs sine licentia Papæ* dict.n.27.

29 *Pontificis consultatio ferè semper, vt clerici contribuant debet præcedere, cum difficile sit, vt casus ita vrgens occurrat in quo non sit, necessaria.*

30 *Papæ officium est omnibus Reipublicæ necessitatibus prouidere.*

31 *Clerici cum ad contribuendum tenentur, procedit concurrentibus conditionibus octo, quæ referuntur vsque ad* num.47. *Primum vt non nisi defficientibus conditionibus laicis* n.32. *Et quod fiat consulto Papa.* n.33.34. & 35. *Quod constet de causa necessaria* n. 36. *Et quod fiat conuocato consilio clericorum, & laicorum. Et cum Papæ licentia* n. 37. *de alijs* à n. 42.

Caroli

37 *Caroli V. tempore in commitijs anni 1528. status Ecclesiastici, & laicorum cōcessio, non aliter visa fuit iusta, nisi consentiente Papa, & n. 38. Vbi quod in conscientia prærequiritur simul etiam clerici consensus. n. 39.*

39 *Sicilia practicatum fuit vt cum breui vrbani VIII. anni 1634. & consensu Cleri imponeretur gabella Clericis pro expensis factis tempore pestis in Ciuitate Panormitana. Et de alijs* n. 40.

40 *Exēpla varia, quibus patet Reges, & Principes diuersos non gabellasse Clericos, nisi de eorum, & Papa consensu, etiam præmentibus belli necessitatib⁹ cōtra Turcas, & hæreticos.*

41 *Millionum. 24. concessio, & eorum prorogatio, non nisi de Cleri, & Papa consensu ac prorogationibus Pontificijs anno 1638. & 1646. facta fuit ab Vrbano. 8. & Inocētio. X.*

42 *Pecunia pro qua imponitur collecta Clericis, debet cōsumi in illū vsū, pro quo fuit imposita.*

43 *Necessitas, vt imponatur Clericis gabella, debet esse magna; & quod negotium tangat directè Ecclesiam; & quod agatur de necessitate communi inter clericos, & laicos.*

46 *Rector nequit per suum consensum præiudicare Ecclesiæ quamuis permiserit bona apponi in Castrato laicorum, etiam si aliquo tempore persoluisset Collectas.*

47 *Facultates laicorum, quando dicantur deficere, vt in subsidium Clerici contribuant.* n. 48. 49. & n. 59.

50 *Clerici quando simul cum laicis contribuant; quando autem prius debeat fieri excussio in laicorum bonis* n. 51. 52. & 53. *vbi distinguuntur tres casus pro praxi & de exemplis, atque decisionibus.* n. 54. 55. 56. 57. 58.

58 *Excussio in bonis laicorum, non est facienda, vt Clerici contribuant, quando notoriè constat de inopia laicorum.*

59 *Facultates laicorum non suppetere censentur, quoties non suppetunt facultates communes Ciuitatis, seu ciuium cum moderamine, de quo* n. 60. 61. 62. & n. 63.

61 *Bulla Vrbani.* VIII. *cōcessa pro ducatu Mediolani circa contributionem Clericorum, cum deficiant facultates laica.*

63 *Facultates laicorum tunc dicuntur non sufficere pro tributis, quando moraliter constat communia bona non sufficere, & singulos non posse sine magno grauamine suis solis sūptibus tale opus perficere, Vt declaratur.* n. 65.

64 *Laici quando bona Ciuitatis sufficiunt, non tenentur ad collectam.*

66 *Regis officium est laboris summi, cuius sceptrum non leuabit à terra quisquis sciret eius obligationem, nec esset veneno ambitionis tentatus n. 67.*

67 *Officium Regis consistit in administrāda iustitia, & liberādo oppressos à violētijs Vasallos, in pace tenendo, ac debellādo inimicos Regni.*

68 *Reges sunt obligati ad moderandas expensas, ac sumptus non præcisos, vt sic subleuent subditos à tributis.*

Ludouicus Francorum Rex vtebatur Vestitu lana, dict. n. 68.

Cardinales vestitu lana vtebantur mandato Papa Inocentij, dict. n. 68.

69 *Reges tenentur ad reformandos sumptus voluntarios, item Venationes, ac ludos sumptuosos; & quod nec liberales existant cum præiudicio pauperum Vasallorum, etiam in fauorem ecclesiarum.*

Ludouicus Galliæ Rex increpatus fuit à Philippo de Commines; eo quod excessit in largitionibus factis Ecclesiæ. dict. n. 69.

70 *Reges egentes debent excusare operas, ac fabricas sūptuosas, nec necessarias, vt euitēt egētes.*

Heronis Domus, quæ erat, vt deaurata Ciuitas, momento collapsa est, quod Ciuium innocentium sanguine extructa.

71 *Reges & si nō debeant in reclusionibus detineri; sed non inde debent diuturnis itineribus esse dediti, quibus ingentes sūptus faciunt à subditis tantùm luendos; licèt tamen eis itinerationes modesta & deliciosa, vt libentius in Republica Curent.*

72 *Reges tenentur etiam vitare supellectilia aurea, & argentea non nècessaria, quæ tantùm deseruiunt Vanitati.*

Vasalli debēt cōtribuere ratione belli, siue causa publica in omne, quod præcisū fuerit. d. n. 72.

VT ad has difficultates respon- 1
deam, in quibus continetur fun-
damentalis doctrina immunitatis
Ecclesiarum, & Clericorum ad
non collectandum; & vt funda-
mento radicali fiat præmitto dicendum certum
esse, Vt iam dixi theologorum, canonistarum,
& iurisconsultorum propositionem, quam nemo
ex catholicis audet impugnare; videlicet bona
Ecclesiastica immunia esse, & libera ab oneri-
bus, & tributis impositis per communitates, &
Principes laicos, vt extat definitum in concilio
lateranensi sub Alex. III. *p. 1. cap. 19.* sub Inocent.
III. *c. 46.* & vt habetur *in cap. non minus 4.* Vbi
consules, & Magistratus alij imponentes colle-
ctas, & pedagia Ecclesiasticis, & eorum bo-
nis non anathemate feriuntur, *& in cap. aduer-
sus. 7. de immunit Ecclesiar. cap. 1. & 3. eodem tit.
lib. 6. cap. quanquam de censibus lib. 6. Clem. vnica
de immunit Eccles.* quæ sanctiones innouauit con-
cil. Trid. *sess. 25. cap. 20. de reformat.* & Romani
Pontifices quotannis *in Bull. cænæ* §. 8. huiusmodi
pedagia imponentes, & exigentes, censuris coer-
cent. † Et Constantinus Primus Imperatorum 2
Palam Christianis immunitatem hanc Ecclesia-
sticam, siue potius illius vsum exhibuit vt apud
Eusebium *lib. 10. Historiæ cap. 7. & in oratione
de laudibus Constantini:* & iustinianus hanc cle-
ricorum immunitatem, vel respectu bonorum,
edicto sancinit, *vt in l. sancimus. 10. cod de sacro-
sanctis Ecclesijs*, nec à iure positiuo, & Imperato-
rum liberalitate, sed immediatè à iure Diuino or-
tam fuisse huiusmodi immunitatē, respectu etiā
bonorum fatentur Doctores docentes per verba
textus *in dicto cap. quamquam de cens.* ibi *Ecclesiæ,
Ecclesiasticæque personæ, & res ipsorum, non solum
iure humano quinimo, & Diuino à sæcularium per-
sonarum exactionibus, sint immunes*, & in dicto
trid. concilio *sess. 25. dict. cap. 20. de reformat.* dici-
tur *immunitas hæc Dei ordinatione, & canonicis
sanctionibus est instituta.* † Quibus verbis aperte 3
diluitur callida quorundam interpretatio, qui
putarunt verba, de quibus *in dict. cap. quamquam*
ibi *de iure Diuino, & humano*, intelligi posse de
iure scillicet canonico, & ciuili: latè comprobat
Barbosa cum infinitis *de iure, Eclesiast. libr. 1.
cap. 39. de priuilegijs Clericorum. §. 3. in princ.*
idē *in dicto c. 20. trid. sub n. 1.* Vers. *Dei ordinatione*

eum 28. Doctoribus plures alios referentibus, *& sub dicto cap. quanquam num. 3.* quibus addo Dianam *p. 5 in fin. in decisione Rota coram Merline 1630. in vna Albanensis Gabella* omnino legendus pro iustificatione immunitatis, tam Ecclesiarum, & Clericorum, ac eorum bonis, etiam patrimonialibus, contrarijs fundamentis optimè satisfaciens, plurimisque etiam sacræ scripturæ locis prædictam doctrinã corroborans, & distinguens quando, & quomodo Clerici queant collectari, & sub qua distinctione: & ipsum etiam leges vbertimè loquentem in alijs duabus decisionibus proxime antecedentibus, vbi etiam de priuilegio fori, quas addes ad illa, quæ latissimè dixi *à cap. 1. de iudicijs, & à cap. 2. de fore comp.* & alibi, quas non repeto, quia longè, sed multum doctrinales ad immunitatem Ecclesiasticam, tam circa forum, quàm circa collectas, pedagia, & tributa: & latissimè ex infinitis contra Rebardeum *p. 7. tract. 1. à res. 1.* cum pluribus alijs sequentibus probat immunitatem Clericis concessam esse de Iure Diuino, & satisfacit fundamentis, quibus conatur Rebardus probare esse de Iure positiuo; leges ipsum ad saturitatem, vbi *res. 10.* tractat de dubio, an si immunitas Ecclesiastica primario esset concessa per Imperatores, possint Principes illam restringere: Vide *infra q. 16.* Vers. *ad tertiam.*

4 Ad primum igitur difficultatis punctum, vt respondeas etiam adiunges *hic* quæ dixi *supra quæst. præcedenti* Vers. *ad quartam, & q. 10.* Vers. *ad secundam.* Est ergo de Iure verum vt Clerici teneantur ad collectas positas pro communibus necessitatibus concurrentibus aliquibus conditionibus, de quibus *hic* in Vers. *ad quartam,* si consulatur summus Pontifex, & adsit consensus Episcopi, & Cleri, iuxta dispositionem textus *in dicto cap. non minus 4. cap. aduersus 7. de immunit. Ecclesiarum.* Sed est difficultas an inconsulto Romano Pontifice sufficiat Episcopi, & Cleri consensus: & licet Suarez contra Regem Angliæ *lib. 4. cap. 25. n. 17.* dicat quod si Episcopus, & Clerus consentiant inconsulto summo Pontifice, etsi malefaciant, & puniri possint, nihilominus teneat factum, quia *in dicto cap. aduersus* non additur verbum irritans, consensum eorum, & alioqui habebant Iure Ordinario potestatem ad illum consensum præstandum & iuxta hoc dictum videatur circa quandam concessionem in commitijs Matriti factam in proximo mense Iulio anni 1656. introductam, sic vt existimetur à plerisquè etiam prælatis Ecclesiasticis obligatum remanere statum Ecclesiasticum, de quo vberius tracto, & in terminis *infra q. 13. proximè sequenti.*

5 Tamẽ vera doctrina est, & Iuridica, quod nũquam statuto laico Ecclesiæque Clericorum bona queant collectari, non accedente consensu Episcopi, & Cleri, vt iam in locis prænotatis adduxi, & expendi ex fundamentis etiam adductis *à quæstione 1.* Item quod etsi quandoquè sufficiat Cleri, & Episcopi consensus vtpote quando necessitas publica, & communis instat, nec valeat fieri commodè recursus ad Papam, periculumquè moræ paret maximum damnum communitati, aut Reipublicæ; sed si consuli potest Pontifex, non possint absque illius consensu Clerici ad tributa, vel alias exactiones obligari: nam vt patet, textus *in dicto cap. aduersus* ad hanc obligationem inducendam, requirit Pontificis consensum, propter imprudentiam quorundam. Ergo si non adsit talis consensus, euenit vt cessans conditio necessaria ad obligationem, cesset vtique obligatio ipsa collectas soluendi nec fuisse necessarium decretum irritans à natura rei *in dicto cap. aduersus*, alias inquam vbi consuli nequeat Pontifex, tunc sufficiat consensus Episcopi, & Cleri in simul, & non vnius sine altero, vt explicant Castrus Palaus *tom. 1. tract. 12. disp. Vnica puncto 9. num. 7.* quia vtriusque iudicium æquanimiter expostulatur *in dicto cap. Non minus 4.* ibi *nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem, vel vtilitatem aspexerint,* & *in dicto cap. aduersus 7.* ibi *Verum si quando Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, vel vtilitatem perspexerint* &c. Diana *p. 5. tract. 1. res. 15.* Vide *infra* à Vers. *ad quartam* agit latè de hac difficultate nouissime cum multis Thomas del-Benè de *immunit. p. 1. c. 5. dubit. 18. sect. 1.*

Ad secundam difficultatis partem an Clerici teneantur in subsidium patriæ, vel ad onera communia; & si possis respondere ex doctrina adducta *supra q. 1. & 2. cum alijs,* & videam in terminis disputare Dianam *p. 7. tract. res. 19. alias 21.* de hoc puncto qui existimat contra Rebardeum *sect. num. 4. fol. 56.* affirmantem vt Clerici teneantur, non aliâ ratione, quia priuilegia data sunt eis per Imperatores, Principes, & Pontifices, sic intelligenda, vt iustitiam aliorum non impediant, cum ad id teneantur æquitate naturali: & quia responso Theodosij Iunioris, & Valentiniani pijssimorum Imperatorum, quod sine noxa, vel suspicione schismatis in suo codice sciente, nec contradicente Summo Pontifice, inserendum commendauit, quo nullas ab Angarijs, vel perangarijs, seu quolibet munere excusari præcipiunt, *cum ad felicissimam,* inquiunt *expeditionem numinis nostri omnium prouintialium per loca qua iter arripimus debeãt solita nobis ministeria exhiberi; licet ad sacrosanctas Ecclesias possessiones pertineant* &c. & ex alijs nempe *cap. si tributum 23. q. 8. l. ad instructionem cod. de sacrosanctis Ecclesiis, l. ad portus cod. de operibus publicis, l. neminem cod. de sacrosanctis Ecclesiis,* quibus probatur quod ad instructionem itinerum, & pontium, etiam venerabiles domus, seu Ecclesiæ tenentur, & ab ædificatione, & reparatione murorum neminem esse excusandum priuilegio dignitatis, & quod Ecclesiæ non sunt immunes à muneribus debitis propter aduentum Principis. † Quæ omnia, & alia fundamenta 7
impugnat Diana relatus eo quod hæc immunitas à gabellis est de Iure Diuino in Clericis, & Ecclesijs ex abundantissima decisione & oraculo Sacræ Romanæ Rotę in vna Barchionen. exemptionis Die 21. Iunij 1636. coram Coccino, & antea in illa celebri decisione Albanensis Gabellæ Die 28. Iunij 1636. coram Merlino, quam latè ipse refert, *p. 5. ad litteram in fine in paruis Codicibus folio 670. B.* in qua latissimè, & ex multis, authoritate Sacræ scripturæ, Sacrorum Canonum, & conciliorum, & ex communi sententia Canonistarum, & Theologorum probatur, bona Clericorum Iure Diuino esse exempta ab oneribus Principum laicorum, vt etiam docet cum multis Molina *de Iustitia lib. 2. tract. 20. disp. 4. dubio 6. n. 109.* & alij, quos plena manu refert, & sequitur Diana *dicta p. 7. res. 5. tr. 1.*
† Addatquè Diana *dicta res. 1. 21.* quod etsi 8
Principes laici eam concessissent immunitatem,

sed

sed non primo cum ante tempora Federici adfuisset in Ecclesia Dei hæc exemptio, vt manifestè patere ait ex concilio Lateranensi sub Alex. 3. quod ferè centum annis præcessit; & ex alio Lateranensi sub Innocent III. postea celebrato, de quo *in dicto cap. non minus 4.cap. aduersus 7.*
9 *de immunitate Ecclesiastica.* † Tamen vt opinor hæc,& alia non integrè absorbent difficultatem propositam;Quia si Dianam sequimur, dicemus vtique in nullo euentu esse Ecclesias,Clericosvè obligatos in subsidium, quod est contra expensa in præcedentibus quæstionibus. Si Rebardeum sequamur dicendum vtique esse obligatos in simul cum laicis ad subueniendum necessitatibus communibus Reipublicæ.

10 Quare ego breuiter existimo explanandum esse punctum difficultatis nostræ,nempe vt Ecclesiæ, Clericorumque bona sint obnoxia,iuxta conditiones, quas *infra* refero in vers. *ad quartam*, & vers. *ad quintam*, non aliter, & non ex vi legis,aut statuti Principis laici,siue magistratus sæcularis, sed ex mandato, aut consensu, saltim præsumpto Pontificis, aut Episcupi, & Clerici simul,vt iam *à quæst.*8.abunde explicaui, *& anno 1. huius quæstionis ex regula textus in c.2. dict.c.4.c.7. de immunitate Ecclesiarum,dicto cap. quanquam de consibus, cap.1.cap. fin. & clem.1. cum alijs de immunitate Eccles.* & ex trid. *dicta sess.25. de reform.cap.20. & ex Bulla cœna Domini in §.8. & §.17. de quibus supra.*

11 † Item & ex Iure ciuili per Nouellam Federici postremam, quâ videtur prohibita cõtra libertatem, & priuilegia Ecclesiæ, *auth. nulla communitas cod.de Episcopis,& Clericis.* Et quia vt sæpe dictum est ex textu nostro quod Reges, Imperatores, & alij Principes non possunt imponere legem Ecclesiasticis personis, aut rebus, Panormit. *in dicto cap.non minus n.17. & 18. & cons.3. Volumine 1.* incipiente *super casu contra leg. ad instructiones:* bene exornat Maximilian Faustus *de erario clausul.17. cons.44.* Layman *lib.4. tract.9. Theolog. moral.cap.6.n.6.* Del Castillus *de Iustitia, & Iure lib.2. dicto tract.20. disp.4. dub.4. num.99.* Molina *de Iustitia tom.3. tract.2. disp.672. n.4.* Salas *de legibus disp.14. sect.11.n.115.* Lessius *de Iustitia dicto lib.2.c.33. dubio 3.n.25.* Pater Baldellus *in Theologia Morali lib.5. disp.34. n.16.* & alij iam cupiosè relati *supra.*

12 Nec obstant iura relata pro Rebardo *in dicta l. ad instructionem dicta l. ad portus dicta l. neminem,* quia has leges, & similes tributa imponentes in Ecclesias, & Clericos, & in bona eorum non potuerunt Imperatores, & Principes statuere,ac præcipere in præjudicium Ecclesiæ, nulliusque roboris esse, cum fuerint sæpius correcta per Ius Canonicum in *dicto cap.non minus, cap. aduersus Dei immunit Eccles.* & ex alijs, vt iam sæpè dixi; imò vt dictum est per ipsum Ius ciuile *in dicta auth. item nulla communitas cod. de Episcopis, & Clericis,* Vt notat Bartol. apud Panormit. *dicto cons.3.n.2.* siquidem ibi generaliter prohibetur,ne quis audeat ab Ecclesijs exigere collectas, exactiones, angarias, vel perangarias: & idem Panormit. *in dict.cap.non minus n.17.& 18.* tradit sic nominatim respondisse, & consuluisse, & iuxta consilium suum iudicatum fuisse nec aliter consuli tuto posse ait, cum summa sit ratio, quæ pro religione facit, *l. sunt personæ ff. de relig. & sumptib. funer.* & in specie Carolus Episcopus Nouariens. *in cap. conuenior q.8.n.15.* apud Gatticum *in allegat. pro Ecclesia fol.184.* Vbi probat dictam constitutionem *item nulla communitas* sustulisse decisiones textus *in dicta l.ad instructiones, l.iubemus, l.neminem cod. de Episcop.& Cleric.* atque sunt similes, vt docent etiam Cardinalis Lugus *tom.2. de Iustitia disp.36.sect.8.n.124.* Baldellus, & Maximilianus Faust. *supra.*

Nec in specie obstat textus *in dicto cap. si tri-* 13
butum 11.q.1. Vbi sic habetur, *si tributum petit Imperator, non negamus, agri Ecclesiæ soluunt,& in cap.tributum 23.q.8.* Vbi de exterioribus,quæ palam cunctis apparet, Ecclesia tributum reddit, vbi verbum *reddit* videtur denotare debitum Iustitiæ: *& in cap.conuenior 23.q.8.* Vbi simile habetur: quia respondeo ad textum *in dicto cap.si tributum*, & alios, omissis varijs glossarum explicationibus verba illa dicta fuisse ab Ambrosio permittendo potius quàm approbando, factum asserendo, non inquam ius confitendo, eo enim tempore,vt ait Baronius, quem sequitur Diana, cum puer esset Valentinianus, Mater eius Iustina gubernabat;quæ cum esset Artiana tributum, aliquod ab Ecclesijs exegit, & prudenter censuit Ambrosius illi resistendum non esse ad vitanda mala, & pericula imminentia,vt longo sermone ibi Ambrosius declarat concludens his verbis *Imperatori non dono, sed non nego*; potuit ergo Ambrosius facilius tolerare tributorum exactionem,quam vsurpationem bonorum Ecclesiæ.

Nec obstat dictum Patris Henriquez *in sum-* 14
ma Theologia Moralis, quem pro se citat Rebardeus *vbi supra*, & quem retuli, *& impugnaui q.præced.* dum dixit ex consultatione habita Salmanticæ à Doctoribus illius vniuersitatis, inter quos Bañez Theologus insignis, & Iuristas inter quos Sahagun anno 1590. iustè per Episcopos compulsos fuisse Clericos, & Sacerdotes Hispanos (de consensu, vel permissione Summi Pontificis, nulla fit mentio) vt contribuerent pro ingenti pecuniæ Summa, quam Regna, & Senatores promiserant Philippo II. Hispaniarũ Regi pro adiuuandis Catholicis aduersus hæreticos, Gallos, & vt sic tutius, ac firmius confinia Hispaniæ conseruarentur, quia ex hoc facto non tollitur ordo, qui desideratur,vt illa contributio iustificaretur. Est ergo resoluendum, vt etiamsi fateremur cum Rebardeo prædictam exemptionem Clericorum procedere: à Iure humano, sed primario à Pontificibus, sine quibus nulla laicorum lex possit esse ex nostro textu, virtute cuius Clerici, & Ecclesiæ sint gabellis,& tributis obnoxij: videbis Balboam *in cap.2.de iudiciis n.112.* Suarez *contra Regem Angliæ, lib.4.c.21. n.9.* Baronium *anno Christi 38. à n.13.*

Ad tertiam quæstionis partem, an teneantur 15
in subsidium inconsulto Romano Pontifice, in quo dubio,vt iam antea latè dictum est,existimo dicendum, quod licet Clerici exempti sint ab oneribus, & vectigalibus laicorum: tamen non Ita austerè, & amarè, hanc propositionem accipiendam esse, vt Ecclesia aliquando Reipublicæ necessitatibus succurreret, obligata non sit, sed hoc procedere concurrentibus contritionibus,de quibus *infra* dico in vers. *ad quartam*,& vt cumque iuxta dubium quæstionis nostræ, semper sequitatur Romani Pontificis consensus, nisi tanta,& talis sit præssura, ac in mora periculum vt satis sit requiri consensum Episcopi, &

Cleri simul, iuxta dispositionem textus *in dicto c. aduersùs de immunitate Ecclesiarum*, vt in casibus inopinati, & improuisi belli, vel incursionis hostium, Qui prouideri nequeunt, qui celeritatem expostulant, & non patiuntur moram, vt tradunt Fragosius *de regimine Republicæ p.1. lib.2. disp.4. n.334.* Maynardus *de priuilegijs Ecclesiæ p.2.art.23.n.30.& 31.* Tamburinus *de iure*
16 *Abbatum tomo.1.disp.15.q.20.n.5.* † Et nouissimè etiam explicat D. tapia Archiep Hispalens. *p.1.l.4.de legibus.q.11.art.21.* Vbi ait cum multis vt pro rebus attinentibus specialiter ad Clericos cum laicis, non sit necesse consulere summum Pontificem, & vt soluant non posse in hoc casu cogi à iudice laico, sed Ecclesiastico. Verùm in tributis pro pontibus, muris, vijs, & alijs publicis Reipublicæ, non nisi consulto Pontifice Romano, vt expresè decernitur *in dicto cap. aduersus de immunit Ecclesiar. & in extrauag.1. eodem, & in Concilio lateranensi sub. Leone.10. sess.9. ad finem §. & cum à iure*, Lugo *tom.2. de iustitia disp.36.sect.8.n.127.ad finem* Vers. *infero tertio*, & alij per eos, quos limitat *n.137.* nisi in casu imminentis necessitatis, vt dictum est.

17 Quod si expendes clausulam textus *in dicto cap.aduersus de consulendo Romano Pontifice*, appositam fuisse propter imprudentiam quorundam, qui nimium liberales, & promptiores existerent in his subsidijs de ærario Ecclesiastico conferendis. Et sic quando necessitas est vera, & notoria, tunc non sit opus consultatione Pontificiâ, vt considerat Rebardeus *dicta sect.3. fol. 61.* sed respondeo cum Suarez *dicto lib.4.contra Regem Angliæ cap.26.n.18.* Diana *p.7.tract.2.res. 20.* alias 22. quod licet conditio hæc in præsumptione fundaretur, vt indicant illa verba *propter imprudentiam Quorundam*; & ideo vbi fuerit euidens iustitia, & contributionis ratio, & consensus sit debitus secundùm prudentiam, non obligare legem illam quoad hanc conditionem, quia præsumptio cedit veritati, & consequen-
18 ter cesset etiam lex in præsumptione fundata. † Et facit quia vt dixi *supra in Rub. q.16.* Vers. *ad tertiam* lex fundata in præsumptione, quando est veritas in contrarium, non obligat in conscientia. Tamen adhuc in specie *dicti cap. aduersus*, Dian, & Suarez negant assumptum, eo quod ille lex reuera non supponit rem præsumptam, inqua fundetur, sed solum morale periculum; & occasionem frequentis mali, & nocumenti, Quod satis esse dicunt, vt lex vniuersaliter feratur, & obliget etiam in particulari casu, licet in eo negatiuè cesset finis, seu ratio legis, vt etiam expendi alibi *sub dicta Rub. & in cap.3. hoc tit.* seu melius dici posse ait Diana rationem textus *in dicto cap. aduersus*, Vt consulatur Romanus Pontifex desumendam esse ex illis verbis *Cuius interest. communibus vtilitatibus prouidere &c.* quia Pontifex est Pater communis totius orbis.

19 Nec etiam obstat ex textu *in dict. cap.non minus.4.de immunit Eccles.* Pontificem ibi Clericos immunes à gabellis fecisse eo quod Laici tantùm tractabant de gabellis pro oneribus suis extendendis ad Ecclesias, & Clericos ex verbis *isti vero onera sua &c.* & ibi *qualibet sibi arbitrentur agenda &c.* † secus autem vbi onus imponendum Venisset pro communi necessitate Clericorum & laicorum, indeque fieri vt tunc non habeant locum decisiones, tam huius textus *cap. nonminus*, quàm *dict.cap. aduersus.7.* Vt docuerunt Ancharranus *in dict. cap. non minus in fine, & in cap.1.n.5.eodem tit.de immunitate Ecclesiar. lib.6.* Andreas Barbatia *cons.1. col.20. & 23 Volum.3.*

Et ex eo quia Pontifex *in dicto cap.non minus* 20
disertè ponit verba sequentia *quo circa sub anathematis districtione fieri de cætero, talia prohibemus, &c. talia* inquit, hoc est Vniuersa laicorũ onera imponi Ecclesijs, & Ecclesiasticis personis, easque ad extremam inopiam redigi fieri prohibemus; quod & Lucæ de Pena rectè visum est *in l.2. col.2. in princ. cod. quibus muneribus.* Ergo quando onera sunt mixta, & respiciunt laicos & Clericos, non est cur sit necessarius recursus pro licentia ad Pontificem.

Sed respondetur omnia prædicta esse falsa, 21
cum reuera textus *in dicto cap.non minus, & cap. aduersus* loquatur de communi necessitate *in dicto cap.non minus*, ibi *nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem, vel vtilitatem aspexerint, vt absque vlla exactione ad releuandas communes vtilitates, vel necessitates, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existiment conferenda*, & *in dicto cap.aduersus* ibi, *Verum si quando forte Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, & vtilitatem perspexerint vt absque vlla coactione ad releuandas vtilitates, vel necessitates communes, Vbi laicorum non suppetunt facultates subsidia duxerint per Ecclesias conferenda prædicti laici humiliter & deuotè recipiant cum gratiarum actione*, Vt iam retuli *quæstione præced.*

Imo si aliquod dubium adhuc excites iam debes ex tenore Bullæ in cœna Domini *dict.§.17.* sedere cum ibi absolutè, & sine vlla distinctione Pontifices dicant, & mandent Clericos non teneri ad vllas contributiones, nisi obtentâ licentiâ
summi Pontificis, & censuras fulminat; ergo † 22
Et quidem vt rectè obseruat Ortiz *de politica immunitatis Eccles. p.3. fol. 322.* Maximilianus Faust. *in ærario Classe 17.cons.42.* & alij cum immunitas toti Clero, & in fauorem ordinis fuerit concessa à singularibus Clericis, etiam in sui Præiudicium renuntiari non potest *ex cap. si diligenti de foro competenti*, Vbi latè dixi, vbi & si tantùm loquamur de priuilegio fori ne Clericus consentiat litigare coram laico, ex eadem ratione procedit per renunciationem immunitatis circa Gabellas, ne collectentur à laicis, cum ex textu nostro, nec obligentur Clerici lege sæculari, quamtumuis in fauorem eorum lata, vt iam expendi; ergo dicendum est vt præcisè requiratur Pontificis consensus, nec sufficiat Episcopi, & Cleri, nisi imminente periculo belli, aut hostis &c.

Et ita in terminis de casu, in quo Clerici tene- 23
rentur præbere subsidium Regi, pro necessitate Belli, docet Sanchez *in opusculo tom.1.lib.2. cap. 4. dub.36.* esse necessarium vt priùs obtineatur licentia Pontificis, docent etiam Fragosus, Maynardus, Tamburinus, & alij iam relati Stephanus Bauny *in theologia morali p.1. tract.11. q.33.* & Antonius Borrinus obseruat *in tractatu de cavalcata*, seu seruitijs Vassallorum *p.3. cap.6.* † 24
Quod tempore belli Serenissimus Dux Sabaudiæ *Carolus Emanuel* habuit ab Ecclesiasticis subsidia certo modo ad id adhibito ex breui, & mãdato particulari summi Pontificis † Euinces & 25
enim ex dictis vt præssi Principes bellorum necessitatibus debeant recurrere ad Romanum Pontificem

Pontificem, nec bene procedere si audeant sine
ipsius facultate tributa Ecclesijs imponere, præ-
cipue si successiua sint, & in tempus continuum,
ne incidant in notã, quæ sequẽtibus verbis scri-
bitur à Baronio *anno Christi* 387. *tom.* 4. ibi *vides,*
non nisi apostatas, atque haereticos Imperatores exe-
gisse ab agris Ecclesiæ censum hac ex parte Pha-
raone Ægypti Rege deteriores, cum alioqui Ca-
tholici Principes in ditandis Ecclesia redditibus
munificentissimè semper extiterint, qui si quando
necessitate ingruentium bellorum pressi indiguerint
accipere ab Ecclesijs id, per quam summisso animo
à Romano Pontifice expetere consueuerunt, & ab
illo paterna Charitatis affectu pro facultate præ-
stare, cuius rei innumera sunt exempla: ita Ba-
ronius, & de alijs dico *infra sub q.* 17. *in fine*, ad
hoc vt considerent Principes quantùm debeant
prædictam Pontificis licentiam præhabere, vt
queant Ecclesias, Clericosvè collectare, dicam
28 *quæst. sequenti & 17. in fine.* † Igitur est conclo-
dendum, vt nisi in casu, inopinati, & improbi
belli, vel incursionis hostium, alteriusvè instan-
tissimi periculi, vbi damnum paratur ex mora,
recursus ad Papam, semper sit consulendus Pa-
pa, vt rectè considerant Suarez *contra Regem*
Angliæ dict. lib. 4 *cap.* 28. *n.* 18. Castrus Palaus
tom. 2. *tract.* 12 *disp. vnica. n.* 7. Cardinal de Lugo
de Iustitia tom. 2. *disp* 36. *sect.* 8. *n.* 127.
29 Nec de facilè contingere potest casus, in quo
consultatio Pontificis pro subsidio Clericorum
obtinendo, non sit necessaria, vel communiter
contra, vel saltem postea, si etiam attendas ad
requisita & conditiones, quę debent intercedere,
vt Ecclesiæ, Clerici, eorumque bona collectari
30 queant, de quibus iam in vers. sequenti. † Ex
quibus procedit vt non sit conueniens vnquam,
vi reloctante, siue inconsulto Pontifice, ad quem
spectat omnibus Reipublicæ necessitatibus pro-
uidere, vt *in dicta cap. aduersus de immunit. Ec-*
clesiar. Clerici collectentur per laicos, iuxta illud
Sap. 12. *tu autem dominator virtutis cum tran-*
quillitate Iudicas, & cum magna reuerentia dispo-
nis nos, & ex verbis relatis à Sosa *pro Republica*
Veneta fol. 214 ibi *in memoriam Beati Petri Apo-*
stoli honoremus Sanctam Romanam sedem Aposto-
stolicam, vt qua nobis Sacerdotalis Mater est di-
gnitatis esse debeat Ecclesiastica Magistra ratio-
nis; quare seruanda est cum magnitudine humili-
tas, vt licet vix ferendum ab illa, Sancta sede im-
ponatur iugum tamen feramus, & pia deuotione
toleremus, refert Zeuallos *in pract. p.* 4. *q* 899. *à*
n. 207. eam probans ex illo *Sapientiæ* 8. *attingit*
à fine vsque ad finem, & disponit omnia suauiter.
31 Ad quartam quæstionis partem quænam con-
ditiones de Iure sint necessariæ, adhoc vt te-
neantur Clerici contribuere; respondeo breuiter,
vt etsi Clerici teneantur aliquando contribuere,
vt dictum est de bello, & ad pestem, & famem
repellendam, & etiam ad aliqua concernentia il-
lorum vtilitatem: tamen illa contributio non
32 debet fieri, nisi octo concurrentibus. † Quorum
primum est, vt non collectentur nisi in subsi-
dium, & deficientibus facultatibus laicis, vt dixi
in primò vers. *ad tertiam* per textus verba relata
in dicto cap. non minus, cap. aduersus de immuni-
33 *tate Ecclesiastica.* † Secunda quod contributio
fiat, consulto Romano Pontifice, vt proximè
iam dixi, quia etsi *ex dicto cap. non minus*, quan-
do laicorum non sufficerent facultates ad suc-
currendũ communi, & publicæ necessitati, pos-
set contributio Clericis imponi, & ad hoc olim
requireretur consensus Episcopi, & Cleri, sed
nunc vt dixi necessarius est consensus Pontificis,
vt patet *ex dicta Bulla cœna Domini* §. 17. & olim
etiam patebat per concilium Lateranense sub
Innocentio III. *in dicto cap. aduersus de immu-*
nit. Ecclesiar.
Quare non debent admitti exempla, quæ Re- 34
bardeus *dicta sect.* 3. *fol.* 60. adducit asserens in
Hispania tempore Philippi II. pro adiuuandis
Catholicis, aduersùs hæreticos, Gallos, Clericos
sine permissione, & consilio summi Pontificis
impulsos fuisse ad contribuendum subsidium
laicis. *Et fol.* 66. *&* 67. adducit aliqua exempla,
etiam ab Hispanis petita, quia non exemplis,
sed legibus est iudicandum. † Imo qooad nos 35
Hispanos Sahagum de Villa Fañem *in cap. de-*
cernimus de Iudicis contrarium contra Rebardeum
docet *num* 36. *&* 38. dum ait *apparet toto errore*
cælo opinantes in his causis non esse necessariam
Pontificis consultationem, quo Iure cum in Hispa-
nia Regibus Catholicis Regio eorum ærario in
comprimendis hæreticis, & Turcarum incursioni-
bus resistendis penè exhausto Ecclesia in subsidium
consulat; non aliter tamen Rex Catholicus subsi-
dio potitur, quam si à Pontifice quarta, & decima
concedatur vulgò *subsidio y excusado:* ita Saha-
gum, & amplius dico de hoc consensu requi-
rendo in conditione quarta.
Tertia conditio est, vt constet quando con- 36
tributio fiat ex causa necessaria, iuxta decisionem
textus *in dicto cap. non minus, cap. aduersus de*
immunitate Ecclesiarum, & verba in hac quæ-
stione, & in præcedentibus relata.
Quarta vt deliberatio circa talem impositio- 37
nem fiat, conuocato consilio, tam Clericorum,
quàm laicorum, & de statu Ecclesiastico con-
uocato apparet ex commitijs generalibus cele-
bratis anno 1538. in quibus Prælati Hispania-
rum, licet consenserint dandum esse subsidium
petitũ à Carolo Imperatore: tamen teste Arias,
Montalto *in responso Iuris de contributione Ec-*
clesiasticorum num. 192 seqoentem apposuerunt
conditionem *y porque para esto es menester licen-*
cia y mandato de su Sanctidad, supplican a su
Magestad mande tracr el despacho que para la
seguridad de sus conciencias se requiere y ansi
son consentos, en el medio de la dicaasissa. † Et sic 38
optimè ad praxim fori, & poli loquitur D. Ioan-
nes Balboa, Mogrouejo in scriptura, & allegatio-
ne ad Regem nomine Decani, & capituli Sal-
mant. *conclus.* 12. *n.* 147. sic loquens *y no se aa de*
dcoir que la consulta de el estado Ecclesiastico no es
necessaria abiendo concesion Apostolica por que la
vno, y lo otro es menester la concession para que se
pueda imponer el tributo la consulta de el clero,
para que el impetrãte la tenga con segura concien-
cia. Et vt expressè probat textus *in cap. aduersus*
de immunitate Ecclesiar, Pontifex consulatur,
euius interest communibus vtilitatibus proui-
dere *nomas de que por lo menos consultando el*
clero esta V. M. seguro de que la gracia de su San-
ctidad no es ganada subrepticia mente, a esto es lo
que V. M. de beoaçer en consciencia si quiere Va-
ler se de las rentas Ecclesiasticas, Iuntar el esta-
do Ecclesiastico, conferirlo con el, y Vistas las ne-
cesidades y otras circunstanzias que el diego estado
Vea, como mejor podra soccorrer a V. M. y despues
de todo esta acudir a su Sanctidad, pero si se haçe
al debes que sin que el estado Ecclesiastico sepa, ni
entienda

entienda nada gana V.M. brebe de el Papa, node-
ja segura su consciencia, ni puede con seguridad
Vsar de el dicœo brebe, como luego diremos, ni sin
preceder estas formas Iuridicas podra V. M. pro-
ceder a la execusion de estos tributos en las ventas
Ecclesiasticas, por que ha de ser consentiente Clero,
& Consulto Papa.

39 Itaque videtur comprobari ex praxi pro Re-
gno Siciliæ præter consensum Ecclesiasticorum
Rex noster obtinuit licentiam à S. P. N. Vrba-
no VIII. die 16. augusti 1634. imponendi ga-
bellam Clericis pro expensis factis tempore pe-
40 stis in ciuitate Panormitana. † Et aliam simili-
ter licentiam obtinuit ab eodem Pontifice die
10. Maij 1624. & multa alia exempla referens
Maximilianus Fausto *de arario clausula 17.cons.*
4. contra Rebardeum, præcipuè Maximiliani I.
& Caroli V. Imperatorum petentium licentiam
ab Alexandro VI. & Paulo III. obtinendi sub-
sidium ab Ecclesiasticis pro bello contra Turcas,
& hæreticos, prout fecit Emanuel Rex Lusita-
niæ à Leone X. pro bello contra Mauritanos;
idem testantur de Duce Ferrariæ Alciatus *cons.*
165. *n.*12. de Duce Florentiæ. Marta *de iurisd.*
*p.*4. *cent.*1. *casu.*1.*a.*12. & de Republica Veneta
Bombus *lib.*5. *Historia:* & ita visum est omni-
bus in hisce Regnis Castellæ, & Leonis ex as-
sensu status Ecclesiastici in publicis comitijs Ma-
41 triti, & in diuersis. † Ac demum in anno 1638.
& 1646. factam fuisse concessionem, & proro-
gationem quorundam millionum, 24. scilicet
consensu Cleri, ac deinde concessione, & pro-
rogationibus Pontificijs, tam Vrbani VIII.
quam Innocentij X. quarum vltima prorogatio
Sexcenij, finita fuit vltimo die Iunij anni 1656.
quæ omnia contra Rebardeum, & alijs confir-
mantur ex doctrina Panormitani *dicto l.*1.*cons.*3.
Guttierrez *practicar. quæstion.lib.*1.*q.*3. Dian.*p.*7.
*tract.*1.*res.*20. alias 22. Et sic satis remanere
probatum nunquam subsidium ex bonis Eccle-
siasticorum Reges nostros petere, & accipere,
nisi consentientibus Ecclesiasticis, & obtentâ
Sanctis Pontificis licentiâ.

42 Quinta conditio est vt pecunia, pro qua im-
ponitur collecta, fuerit consumpta, vel debeat
consumi ad illum vsum, pro quo fuit imposita,
43 & non ad alios. † Sexta quod necessitas, vel vti-
44 litas sit magna, & vrgẽs. † Septima quod nego-
45 cium tangat directè Ecclesiam. † Octaua vt a-
gatur de necessitate communi inter Clericos, &
laicos: quas omnes conditiones abundè expli-
cabis ex adductis quæstionibus præcedentibus;
& eas copiosè tradit Carolus de Grassis *de effe-*
ctibus Cloricor. effecta 3. *a.* 217. *vsque ad* 248. &
ferè omnia referũtur per Rotam *decis.*42. *à n.*3.
*vsque ad n.*9.*p.*4. *recentiorum.* & de dicta immu-
nitate Clericorum copiosè Rota *decis.*339. *per*
46 *totam.p.*6. *recente.* † Vbi *n.*70. ostendit Recto-
rem non posse per suum consensum præjudicare
Ecclesiæ quamuis permiserit bona poni in Ca-
strato laicorum; etsi etiam aliquo tempore per-
soluisset collectas, quia non potuit præjudicare
Ecclesiæ sine assensu Summi Pontificis, vt latius
Dico *quæstione sequenti, & num.*77. ait sic fuisse
per Rotam resolutum bis diligenter articulo exa-
minato, vt refert nouissimè Franciscus Toudu-
47 tus *p.*1. *quæst. benef.n.*6. †. Et ex his sex condi-
tiones enumerat decisio Rotæ Rumanæ coram
R. P. D. Pegna in Brundusina Gabellæ 1604.
quã ad lungũ refert Diana *p.*5. *post fiæ fol.*664.

Ad vltimam quæstionis partem quando fa- 48
cultates laicorum censendum sit non sufficere ad
hoc, vt Clerici cum consensu Episcopi, & con-
sulto Romano Pontifice contribuere teneantur,
suppositis quę adduxi *Supra* vers. *ad quartam* de
prima conditione, quæ respicit ad hoc dubium
breuiter videtur respondendum igitur, vt huic
difficultati proprius respondetur, leges quæ *Su-*
pra dixi *q.*11. *a a.*1. Vbi quod tunc, cum non
tantum deficiunt bona communia communita-
tis, & Reipublicæ, quia illis stantibus, nec laici
tenentur contribuere, nisi in defactum bonorum
communium, vt cauetur *in l.*57.*tit.*4. *lib.*2.*recop.*
Vbi perpetuá lege Sancitum est, vt expensæ, &
sumptus occasione locustarum faciendi ex bonis
communibus conciliorum deducantur; & ista
nisi in defectum istorum ad particularia bona
laicorum non sit recursus: sic Narbona *ibi glossa*
*vaica n.*22. idem docent Megala *p.*2.*l.*2.*cap.*17.
*q.*6. *num.*123. Diana *p.*1. *tract.*2. *res.*133. *in fine.*
† Quod idem de Clericis Narbona docet *ibi n.*21. 49
vt non aliter contribuere teneantur, quam si
Respublica nulla propria bona, id est redditus
proprios habeat, vnde expensas erogare possit,
vt dicitur expressè *in l.*20.*tit. vltimo p.*3. *& l.*11.
*tit.*3.*lib.*1.*recopil.* & tradunt congesti per Castil-
lum de Bobadilla *lib.*2.*polit.cap.*18.*n.*313.

Tota verò difficultas est an antequam acce- 50
datur ad obligandum Ecclesias, & Clericos ad
contributionem, & rerum communium, vel
damnorum reparationem, debeat fieri prius ex-
cussin in bonis laicorum; & communis est Do-
ctorum sententia vt quando necessitas, & vtili-
tas æquè principaliter Clericos, & laicos respi-
cit, vt in necessitate locustarum, & vermium,
cernitur tunc Clerici non minus, quàm laici
pro reparatione damni imminentis contribuere
teneantur, quia vt inquit Innocentius III. *in c.*
recolentes de statu Monachorum dignum est, vt
qui similem cum alijs vitam suscipiunt, simi-
lem sentiant in legibus disciplinam, vt in specie
notarunt Ancharranus *in dicto cap. non minus de*
immunitate ante finem. Menochius *cons.*800.*l.*5.
*num.*9. Zeuallos *tom.*9.*pract.*9.*q.*899. *à n.*162. &
faciunt quæ adducunt Petrus Surdus *cons.*490.
*n.*90. vers. *& quamuis*, latè Ægidius Thomatè
in tract. de collectis vers. *non obstat cap. non minus*
*pag.*25. *vt denotant verba textus in l.*54.*tit.*6.*p.*1.
ibi *per algunas Cosas ay, en que tuuo por bien la*
Sancta Iglesia que se no pudiesen excusar de acu-
dir los Clerigos à los legos. † Et ita Zeuallos *ibi* 51
*à n.*165. distinguens tres casus. Primò quando
contributio respicit vtilitatem publicam, sed
principaliter laicorum; à remotis autem, & per
quandam consequentiam Clericos in quo casu
propriè, aut militat Ecclesiæ immunitas, & om-
nia Iura dicentia non teneri Clericos, & perso-
nas Ecclesiasticas, nisi in subsidium, bonis excus-
sis prius laicorum, vt *in dicto cap. non minus* 4.
cap. aduersus de immunit. Eccles. quibus multi-
pliciter respondet Thomate *supra cap.*1.*cap. Cle-*
*ricus eodem tit. lib.*6. *clem.*1. *eodem tit. cap. quam-*
*quam de censibus lib.*6. *l. placet cod. de Sacrosan-*
ctis Ecclesijs, auth. nulla communitas cod. de Epis-
*cop. & Cleric. cum alijs l.*1. *tit.*3. *l.*1. *recop. dict.*
*l.*11. *illius tituli.* † Et in primo semper laici, & 52
nunquam Clerici teneantur contribuere ex do-
ctrina Abbatis *in dicto cap. non minus n.* 20. vers.
si enim. In tertiò autem casu, qui respicit æquè
principaliter communem vtilitatem laicorum,
&

Digitized by Google

& Clericorum, tunc practicari vt abſque excuſſione bonorum laicorum inſimul Clerici teneantur, ſed ad eam cogendos eſſe Clericos, & Eccleſias, non per Principes, & Miniſtros ſæculares, ſed per prælatos ſuperiores, vt multis probat Zeuallos, qui *à n.*167. reſpondet contrariæ ſententiæ aientis, vt per laicos compelli poſſint: & *infra* Tapia *n.*59. cum ab eo relatis

53 Adhuc verò in caſu tertio exiſtimo ex regula *dict. cap. non minus cap. aduerſus*, & aliorum prius faciendam eſſe executionem in bonis laicorum, ſic vt ſi eorum facultates ſupperant; ita vt eis ſufficienter damnum reparari poſſit ad bona Eccleſiarum, & laicorum, non teceutratur, ſin verò aliter ſe habeat res ad Clericos, ſit licitus regreſſus, vt *in dicto cap. non minus, dict. cap. aduerſus*, vt tradunt Marta cum multis *de iuriſdictione p.*4. *caſu.*1. *cent.* 1. Souſa *in relectione de cenſuris in Bulla cœnæ cap.*19. *diſp.*92. *n.*2. Stephanus Gratianus *diſcept forenſium tom.*1. *cap.*390. *n.*19. Ioannes Gutierrez *de gabellis q.*92. *n.*47. Zeuallos, qui etiam in *prædicto caſu.*3. *vbi ſupra n.*165. ſubintelligit Clericos teneri, quando facultates laicorum non ſufficiunt, vt tradit Ricardus *in ſuis quodlibetis q.* 3. *quodlibeto.* 2. *art.*

54 4. Aſtem *in Summa lib.*6. *tit.*30. *art.*1. † Et dicit Marta *ſupra ſi.* fuiſſe declaratum per ſanctiſſimum Dominum Noſtrum Papam Clem. VIII. anno 1600. in cauſa inter Clerum, & populum Piſanum; & Diana. *p.*5. *tract.*1. *reſ.* 11. Sub. Verſ. *ſed notandum*, poſtquam retulit aliquos primam tenentes ſententiam, ait vt verum fateatur ſe videre ſummos Pontifices huic ſententiæ adhærere: nam Vrbanus. VIII. conceſſit in Bulla anno 1634. quam refert Clericos Panormitanos poſſe collectari pro expenſis factis tempore peſtis in ſubſidium, ſuppoſito videlicet quod facultates laicorum non ſuppeterent, vt ei narratum

55 fuit. † Et ideo poſtea ſubiunxerit loquendo cum Archiepiſcopo Panormitano hæc verba. *Subiungimus, vt conſtitó tibi denarrato*; ideo quo maſeſtè patet ex dicta Bulla Clem. VIII. conceſſa Florētinis pro neceſſitate reparandi flumen Arneum deuaſtantem poſſeſſiones, tam laicorum,

56 quàm Clericorum; † & quod tamen ſummus Pontifex in dicta Bulla conceſſerit Eccleſias, & Eccleſiaſticos teneri in ſubſidium, propterea que mandauerit Nuncio Florentino, vt diſcuſſis prius bonis laicorum, ſi non ſufficerent condemnarent prædictos Eccleſiaſticos, ad contribuendum,

57 teſtè Souſa, & Marta, *vbi ſupra.* † Et in caſu relato de locuſtis tenuit abſolutè Cabalcanus *deciſ.*44. *n.*100. ſed dicit non eſſe vèrum in dicto caſu locuſtarum Narbon. *in dicta l.*57. *tit.*4. *lib.* 2. *recop. n.*20. dicens ſolùm poſſe ſaluari, quando deficerent *los proprios Rentas do conçejos.*

58 Sin autem de inopia laicorum conſtet notoriè non eſſe excuſſionem faciendam, docent *Supra* Marta *dicto caſu* 131 *fin. cent.* 1. *p.*4. Capitius *deciſ.* 54. Afflictis *deciſ.* 318. Zeuallos *dicta quæſtione* 899. *dicto. n.* 166. *in fine*: & nouiſſimè dict. Tapia Archiep. Hiſpalen. *tom.* 1. *lib.*4. *de legibus q.*11. *art.*1. dicit excuſſionē prius faciendā io bonis laicorum, quādo contributio eſt pro cōmuni & publica vtilitate, ſecus ſi tantum pro communi particulari laicorum, & Clericorum, vbi refert Bullam Clem. VIII. & Vrban. VIII. iam relatas.

59 Vnde iam ad propoſitam *Supra* in Verſ. *ad vltimam* difficultatem, quando cenſeantur non ſuppetere laicorum facultates: de qua quæſtione Diana *p.*1. *tract.*2. *reſ.*133. dixit non inueniri plures agentes, & in terminis Caſtrus Palaus *tom.* 12. *tract.* 12. *de iuſtitia, & iure diſp. vnica punct.* 9. *num.* 9. ait vt tunc cenſeantur facultates laicorum non ſuppetere, quoties non ſuppetunt facultates communes ciuitatis; quia ſi hoc de ſingulorum ciuium facultatibus intelligeretur, raro, vel nunquam Clerici obligati eſſent ad collectas; tum quia raro facultates ciuium ita exhauſtæ ſunt, vt ad hæc opera neceſſaria non ſuppetant; tum quia fere erit impoſſibile prælatis Eccleſiaſticis inueſtigare, an facultates ſingulorum laicorum ſufficiant: & ſic concludit facultates communes eſſe attendendas, & hoc dictum confirmari valet Ex dictis *ſupra pro-*
xime. in Verſ. *tota vero difficultas.* † Et ſic Sua- 60
rez *Contra Regem Angliæ lib.*4. *cap.*25. *n.*15. putat verba illa, quæ habentur *in dicto cap. non minus, cap. aduerſus de immunit. Eccleſiarum* ibi *Vbi laicorum non ſuppetunt facultates*, intelligenda eſſe de facultatibus communibus Reipublicæ vt etiam docet Narbona io *dicta l.*57. *tit.*4. *lib.*2. *recop. gloſſa vnica n.*21.

Sed adhuc attendendum eſſe in ſimilibus ca- 61
ſibus, non ſolùm ad facultates communes Reipublicæ, ſed etiam ſingulorum ſæcularium, videtur probari ex Bulla Vrbani. VIII. conceſſa pro Ducatu Mediolenſi, quam per extenſum ponit Marchinus *de peſte. p.*4. *cap.*4. *poſt. n.*78. Vbi Pontifex ſic loquitur *cum autem ſicut eadem diſpoſitio ſubiungebat in muniendis ciuitatibus, & locis prædictis ingenti pecuniarum vi opus; ærariumque ipſius Philippi Regis, valde exhauſtum, & attritum ſit, ex munitioneque totius huiuſmodi ſtatus, ac tam Cleri, quàm populi ſecuritati proſpiciatur; communitatum vero ac vniuerſitatum, & hominum eiuſdem ſtatus propter eorum inopiam ad totam impenſam neceſſariam ſupportandam facultates, non ſuppetant, niſi Clerus, & Eccleſiaſtici quoque eo aliquid conferant.* Quibus ergo verbis ponderatis clarè apparet non ſolùm facultates communes, ſed etiam particulares attendendas eſſe, ſicque Pontificem poſt illa verba *communitatum, & vniuerſitatum* ſubiungentem alia *& hominum eiuſdem ſtatus* demonſtrare ſatis videri: vnde Marta *de iuriſdictione dicta.* 4. *p. cent.*1. *caſu* 1. *n.* 49. aſſerit tunc Clericos teneri ad collectas in publicis neceſſitatibus, quando facultates communitatis, & laicorum non ſuppetunt, vt ſequitur etiam Diana *p.*5. *tract. reſ.*11. ſub. Verſ. *ſed in his.*

Ex quo euenit vt ad punctum, de quo nunc 62
loquimur dicamus cum Megala *dict. p.*2. *lib.*2. *cap.*17. *q.*6. *n.*124 & Diana *p.*1. *tract.*2. *reſ.*133. tunc facultates laicorum non ſufficere cenſendum eſſe, quando conſideratâ proportione inter neceſſitatem, vel vtilitatem, pro qua gabella imponitur, & ciuium facultates, hæc ad ſoluendam gabellam non ſufficiunt *niſi ciues cogantur ſe eis priuari, qua quot annis illis neceſſaria ſunt ad viuendum ſecundum conuenientiam ſui ſtatûs*, quam vt Reipublicæ ſubueniant minuere non tenentur, ac ideo eorum tunc facultates ad ſoluendas gabellas non ſufficere cenſendum eſſe dicunt loquentes de facultatibus particularium ciuium: & ex hoc apparere quam raro Clerici teneantur pro ſupra dictis gabellis contribuere; tam difficulter accidere poteſt caſus; in quo bona propria omnia, & ſingulorum ciuium ad huiuſmodi opera efficienda non ſufficiant de qua

difficultate

difficultate latè & nouissimè vidi post hæc
gentem Thomas del-Bene de *immunit ecclesiast. p.1.cap.5.dubit.10.*

63 Nec iam tunc obstant Suarez, quem sequitur
Marquinus *vbi supra n.20.* & Narbona relati;
quia non ita Suarez alloqnutus, est sicut Ca-
strus Palans, qui voluit tunc facultates laicorum
non sufficere, quando moraliter constat com-
munia bona non sufficere, & singulos non pos-
ses sine magno grauamine suis solis sumptibus
tale opus perficere. Et si opinio Castri Palai esset
admittenda fere semper Clerici tenerentur solue-
re collectas; nam ciuitates nunquam in com-
muni ita diuites sunt; vt ex communibus redditi-
bus publicæ necessitati, vel vtilitati prouidere
64 possint. † Et considero cum Megala, *vbi supra
dicto n.23.* Diana *dicta p.5. res.21.* in Vers. *adde.*
quod si sequatur opinio Castri Palai, & Nar-
bonæ, & aliorum, priuilegium Clericorum re-
maneret irritum quia etiam laici quando bona
ciuitatis sufficiunt, non tenentur ad collectas,
vt iam dixi; & eueniret inde vt pari passu pro-
cederent laici, ac Clerici in soluendis collectis,
& eiusdem essent conditionis, quod non est
65 dicendum, vti absurdum. † Et ita existimo di-
cendum cum Megala *dicto num.123.cap.17.p.2.*
Diana *dicta p.2.tract. res. 133. in fine & dict p.5.
res.11. vbi supra*; tunc facultates laicorum non
sufficere, vt Clerici in subsidium ad collectas
teneantur, quando laici per gabellam imponen-
dam cogerentur se eis priuare, quæ quot annis
illis necessaria essent, ad viuendum secundùm
conuenientiam sui statûs & addo hæc arbitrari,
considerari, & metiri, non dependere à pote-
state Principis, seu Magistratuum, sed ad Cle-
rum congregatum, vt moris est in comitijs,
atque Princeps solet conuocare diuersis tempo-
ribus, vt iam de praxi hac in quæstione est ani-
maduersum videbis aliqua *sub.q.46.*

66 Ad vltimam quæstionis partem de monitu ad
principes imponentes tributa & quando & quo-
modo eis permissum videatur & quo moderami-
ne; præhabitis quæ dico à quæstione etiam se-
quenti, *& infra sub. quæst.17.* vers. *ad quartam*
vbi qualiter ipsi ac eorum magistratus debeant
se abstinere ab impositione gabellarum in Eccle-
siasticos & quæ debeant timere nunc generaliter
quia post omnia hæc & infra scripta perlegi
elegans monitum ad reges nondum typis man-
datum perdoctissimi D. D. Christophori Mos-
coso & Corduba supremi Castellæ Regi Consi-
liarij cuius peritiam Iuris, bonarumque litte-
rarum retuli *supra in fine quæstionis.* 10. quo in-
dicat exactissimè qualiter se debeant gerere Re-
ges & principes supremi in impositione tributorũ
& gabellarum illud complens ex locis sacrarũ pa-
ginarum decretis ac Bullis pontificijs Imperato-
rum siue consultorum item & regijs legibus &
bonis plerisque litteris, ego ab ipsu duxi præ-
libere sequentia signanter tantum.

67 Incipit ergò tantus vir narrando Regis offi-
cium esse laboris summi Iuxtà eaquæ nouissimè
recollegit D.D. Ioãnes de Solorzano, *emblema 15
16. & 18.* põderãs cum Antiochio vt eius sceptrũ
non eleuabit à terra quisquis sciret eius obliga-
tionem nec esset veneno ambitionis tentus, &
addit *ex lib.3. Regum cap.10. vers.3. ex Cic.lib.1.
officiorum* Petro Gregorio *de Repub. lib.6.cap.6.
n.4.* Valenzuela *in discursu status & Belli.2.p.
consider.12. n. 51.* eodem Solorzano *Emblem.19.*
ac aliis eius ufficium consistere in administranda
iustitia & liberando oppressos à violentiis, Vas-
sallos suos in pace manu tenendo ac debellendo,
inimicos regni; & ob id deberi eis Ius imponen-
di tributa moderata Iuxta considerationem D.
Thom. *2.2.quæst.63.* Petri Barbosæ *in l.compeiit
cod.de præscript.30. annorũ n.7.* Scobar. Capiblan
co & ex aliis cum Valenzuela *conf.70.n.14.* † de 68
qua etiam idem Solorzano *Emblema 31.à n.13.&
emblema 82. & 83*: quæ alia retuli *in fine quæst.
sequentis*. Idem doctissimus Consiliarius pergens
ac ponderans Regiam obligationem & quàm
attentè sint imponenda tributa & qualiter Deus
irascatur contrà inconsideratè ea imponentes
etiam de minimo superfluo exigens rationem
dicit cum Maximiliano. Fausto *de ærario classe 5.
conf.10.* Reges esse obligatos ad moderandas ex-
pensas ac sumptus non præcisos, vt sic subleuent
subditos à tributis indeque debere excusare se à
seruitoribus domesticis non præcisè necessariis
vt fecit Ludouicus Francorum Rex XI. qui vte-
batur. vestituto lanæ & quod Papa Innocent.
VI. ex Platina in eius vita præcepit vt Cardina-
les idem facerent vt alij sic vterentur. † & ex 69
eodem Fausto *conf.14.* refert quod tenentur reges
ad reformandos etiam sumptus voluntarios item
& venationes ac ludos sumptuosos, & quod nec
liberales existant pauperum Vassalorum præiu-
dicio etiam in fauorem Ecclesiarum & quia in
his excessit Ludouicus Rex Franciæ increpatus
fuit à Philippo de Comines. † item ex eodem 70
Fausto *conf.12.* ait vt Reges egentes debent ex-
cusare opera ac fabricas sumptuosas nec necessa-
rias ne fortè ædificent sanguine pauperum ac
eueniat quod super domum Neronis quæ cũ es-
set vt potè ciuitas deaurata momento colapsa
est quia cum ciuium. Innocentium sanguine ex-
tructa erat ex Suetonio in eius vita. † & qua- 71
muis Reges non sint à reclusionibus abstinendi
sed non sic debent esse diuturnis itineribus de-
diti quibus Ingentes sumptus faciunt à subditis
tantùm luendos. Optimè aduertit cum Velas-
quez *in psalmo 100.lib.3. annot.10.n.1.& 2.* qui
non negat eis licere itinerationes modestas ac
delitiosas vt libentius In beneficium reip. curent
ex dicto patricij de regno *lib.3.cap.10.* Belunge-
ro *de ludis cap.6.& 18.* & abundè ex aliis & So-
lorzano *emblema 31.* † Sed quemadmodum (ait) 72
reges tenentur euitare sumptus superfluos ac su-
pellectilia aurea & argentea non necessaria quæ
tantum deseruiunt vanitati vt cum multis à con-
siliis resoluit Valenluela, Velasquez *conf.99.n.20.*
Larrea *alleg.59.n.27.* Castillo *lib.7. de tertiis cap.
9.n.25.* Montano *de regalib.* in *proœm. n.7.* item
& Solorzano *Emblema 82.* commemorat facta
Imperatorum & Amaya *in l.3.cod.de annonis &
tributis lib.3. n.36.* & cum aliis idem Moscoso
resoluit vt necessitate exigente debeant vasalli
contribuere ratione belli siue causæ publicæ in
omne quod præcisũ fuerit, sic cum Sanchez Les-
sio, Iasone, Thoma del-Benè, Diana &
aliis *infinitis & per verba elegantia*
Molina *de iust. disp. 667.
n.5.* videnda.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XIII.

An rectè Rex noster Philippus in mense Iunij anni 1656. in concessione vnius assis in qualibet libra carnis pro vnó millione ad subleuandas Regni necessitates ex causa multiplicis belli, Flandriæ, Italiæ, Angliæ, Cataloniæ, ac Portugaliç simul cum consilio Regni congregati Matriti in publicis comitijs vulgò en cortes, posset ad hanc contributionem obligare Clericos: Et an quia renuebat status Ecclesiasticus prędictam contributionem absque licentia, breuique Pontificio, statim Rex noster Philippus liberando suam schedulam Regiam sub data 19. mensis Iulij eiusdem anni ad fauorem Cleri, vt quilibet Regis administrator in quolibet territorio, seu ciuitate rederet ad æqualitatem, aut in fine cuiuslibet anni, seu dimidij, aut in fine cuiuslibet mensis quidquid minutatim quotidie Clerici in macello carnis emissent pro sustentatione sua, ac suorum seruirorum, ac cognatorum adstantium suis expensis in proprijs Clericorum domibus, grauetur aliquo modo Clericorum immunitas ex illa præstatione anticipata: Vel an consentiente Episcopo, & Clero sine licentia Pontificis, rectè; & absque scrupulo assentiri valeant: Et quid si Clero alicuius ciuitatis renitente, Episcopus, aut Prælatus superior præciperet quod Clerici sic contribuerent: Et an si isti Prælati sint negligentes in hoc exequendo, possit Iudex laicus compulsionem facere: Et cum dicitur vt collecta Clericis imponatur, necessarium esse cōsensum Episcopi, & Cleri: quid nomine Cleri intelligatur: Et an si Princeps, vel aliqua Respublica propter aliquam Iustam causam, augeret tantillum pretium, carnis, vini, olei &c. vt illud plus conuertatur in illam causam, nō quidem in grauamen Clericorum, hoc faciens principaliter; sed generaliter in grauamen omnium, incurrat çxcommunicationem Bullæ si talem gabellam à Clericis exigat: Et, de exortatione ad Principes, Regiosque consiliarios, seu scriptores limitantes immunitatem Ecclesiasticam. Remissiuè quia ex proposito *infra sub q.17.* vers. *ad quartam* ibi de varijs exemplis *& quæst.12. præcedenti* vers. *ad vltimam à n.66. & alibi infra.*

SVMMARIVM.

1 *Schedula Regia concessionis Regni de vno esse super qualibet libra carnis vendita in Macello publico ab anno 1656. refertur, qua audimus etiam Clericos compellendos ex voto duorum interpretum.*

2 *Philippus* IV. *Rex noster Pius alia sua schedula aliter illico decreuit.*

3 *Gabellam super carne, aut alijs comestibilibus impositam, propter communem vtilitatem, etiam Clericorum licere, & eos adstringere multi probant, sed aliter* à n.4.

4 *Ecclesiastici non tenentur soluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & secundario Clericorum.*

5 *Clericorum exemptio non dependet ex bono, vel malo animo imponentium gabellas, sed ex priuilegio Diuino, & humano, quod habent eas non soluendi, aliàs laici semper eas imponerent absque tali animo saltim externo vt* n.6.

6 *Clerici exempti sunt ab onere gabellarum super carne, Vino, serico, aut alijs speciebus.*

7 *Allegationes Iuris super collectandos Clericos in tributo millionum, & alia eos excusans, hic insinuantur de quibus* latè q.14.

8 *Rex imponendo gabellas animo eas restituendi in fine anni, vel alio breuiori tempore Ecclesiasticis eas anticipatè soluentibus secundum quosdam, facit contra immunitatem, secundum alios non sic* à n.11. *ex multis fundamentis pro vtraque sententia, sed quid dicendum pro Vera praxi Episcopatuum* à n.14. *latissimè.*

10 Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes, *potiusquè interest nostra non soluere, quàm soluta repetere.*

13 *Rex noster Philippus* IV. *quibus considerationibus motus fuerit ad liberandam suam Regiam schedulam, vt Clerici soluendo intra certum tempus, restituerentur: &* à n.11. *Et qua praxi.*

14 *Episcopi plures Castellæ vtriusque impugnarunt modum obligandi Clericos, vt prius soluerent, etiamsi deinde restituerentur ad æqualitatem per Regios administratores: Et quâ conditione* à n.15.

16 *Capitulum Vallisoletanum, me præsente, restitit ad modum schedulæ Regiæ, vt grauosum statui Ecclesiastico, vbi refertur lis agitata contra administratorem coram Episcopo, & eius Vicario* n.17.18.19.20. 21.22.23.24.25.26.& 27. *Vbi latè ego explicui meam proferendo sententiam.*

28 *Episcopus, & Clerus solùm in casu, vbi periculum vrget, & mora damnosa est, possunt consentire contributioni imposita Regio statuto, aliàs non sine Papa* n.29.30.31.

31 *Bulla Pontificia Clem.* VIII. *& Vrban.* VIII. *tam pro reparando flumine Arnee, quam Peste Panormitana, referuntur collectas imponentes, & aliam Gregorij* XV. *pro Etruria.*

Tributi exactio potest licitè inchoari sine Papæ consensu, sed non continuari dicto n.31.

32 *Episcopus, seu Prælatus Superior potest compellere Clericos renitentes ad solutionem tributi iusti, censuris, mulctis, aut alijs pœnis.*

Et quam diligentiam debeat adhibere ante compulsionem n.33.

34 *Laici iudices in nullo euentu possunt ex negligentia Episcopi, siue Prælati in compellendo Clericos ad tributum per se eos constringere* n.35.

35 *Clerici persona non debet in rebus molestari, ne per vnam viam concedatur, quod per aliam denegatur.*

36 *Clerici, nec postquam Episcopus negligens sit in compellendo, poterunt arctari à Iudice laico ad soluendam contributionem, etiam pro occisione locusta, qui talem vim inferre Clericis non potest contra aliquos Doctores* n.37.38.39.40.41.42.43.& 44.

39 *Clerici conueniri non possunt coram laico censibus, & tributis, nisi coram indice Ecclesiastico.*

40 *Clerici falsò deponentes coram laico, non sunt ab eo puniendi, vt* n.42. *contra aliquos* dicto n.40.& 41.

43 *Consuetudo compellendi Ecclesiasticos ad tributa per laicos, improbatur, vt corruptela.* n.44.

45 *Metropolitanus debet adiri, vt Clericos nolentes, compellat ad soluenda tributa, quando Episcopus negligens est in compellendo eos. Sed si ille, & nuntius nollent, sen esset periculum reccurrendi ad eos, vt talis compulsio possit fieri à laico, non in persona, sed in bonis tantùm Clericorum* n.46. 47. & 53.

47 *Exactio contributionis facienda ab Ecclesiasticis virtute breuis Pontificij, debet tantùm fieri per ministros à sole Episcopo destinatos, & Ecclesiasticos.*

48 *Clerus ad consentiendum in solutione gabellæ, intelliguntur capitula, Cathedralia, Collegiata, & ex Diœcesi, saltim Vicary foranei, contra Suarez.* n.51. *contra quem stat Sacra Rota* n.52.

49 *Clerus ad solutionem gabellæ, tenetur, quando gabella directè ad illum pertinet; sed hoc debet esse simul cum deliberato assensu populi, & Cleri; & si Clerus nollet consentire, possint laici implorare auxilium Superioris Ecclesiastici* n.50.

54 *Respublica augens tantillum pretij. v.g. Vini, propter aliquam iustam causam, non videtur grauare ex eo statum Ecclesiasticum, si fiat in communem vtilitatem: Et quare* n.55. *sed contra Verius* à n.56. *etiam si Princeps, aut Respublica non intenderet grauare Clerum* n.57.

58 *Ecclesiastici habent Ius eundi ad emendum victualia vbi libet absque gabella.*

59 *Principes malè authoritate sua res Ecclesiæ inuasentes, Diuina vltione puniti pluries* remissiuè.

1 N omnibus Episcopatibus Regni Castellæ, & legionis fuit, ac durauit in aliquibus magna cõmotio; eo quod *el Reyno Iunto en Cortes Matriti*, concessionem fecerit de vno esse in qualibet libra carnis vendita in macello publico, ob ingentes Regis Nostri Philippi IV. Necessitates prouenientes à causa multiplicis Belli in partibus relatis in quæstione, circa cuius iustificationem tributi, vt etiam Clerici ad talem contributionem tenerentur vna cum laicis sine licentia Papæ, eiusque breui Apostolico; imò & absque consensu Episcoporum, & Cleri pro certo audio factas esse quasdam allegationes quorundam Ministrorum Regiorum, quæ nondum ad manus potui habere, vt eis minutatim respondendo, veritas circa immunitatem à gabellis eluceret; sed quia quæcumque à perdoctis illis scriptoribus dicta sint, non facili negotio debeant vtique intelligi, iustaque iam dixi in nonnullis proximis quæstionibus, vbi actum est de gabellis, tributis, & collectis Regijs, à quibus immunes sunt Ecclesiæ, & Clerici, tam in personis, quam in bonis, nisi cum consensu Pontificio, iuxta conditiones octo, de quibus sibi *in quæstione* 12. *proxima* præcedenti loquutus sum, iustaque etiam dico in hac quæstione; quæ admodum in suis dubijs protelari posset ex iam adductis in hoc textu *à quæst.* 1. imò & ex dicendis in alijs subsequentibus; ideò nunc assignando sententiam meam, breuius quàm aliàs hæc dubia exposcunt me geram ne ab instituto deuiet.

Igitur quantumuis illi perdocti scriptores in suis allegationibus contenderent iustificare iustitiam illius tributi legibus, exemplis, bonis auctoribus, ac consuetudinibus huius Regni, aut aliorum, videtur vt eorum desiderium euanuerit ex facto statim subsequuto nostri, admodùm pijssimi, clementissimi, atque inuictissimi Regis Philippi IV. quod per suam Regiam schedulam propalauit, iuxta quæ dico *infra hic* in versi. *ad secundam*, quia ipse fidelis, ac deuotus Rex increpauerit; & si non audaciam, adulationem tamen, talium scriptorum, auribus Regijs blandientium. 2

† Possunt enim inter alia dicere, quod si propter debita, aut aliud consules gabellam ponant super carne, aut vino, & huiusmodi quam Ecclesiæ soluunt indirectè, cum emant carius illo inquam prætextu, scilicet propter communem vtilitatem, tam Clericorum, quàm laicorum, aut vel propter vtilitatem laicorum principaliter, Clericorum autem indirectè, & à remotis, absque animo extorquendi pecunias ab Ecclesiasticis, quas alio modo extorquere non possent, quia etsi non essent Ecclesiasticæ personæ, adhoc eam gabellam imponerent; hæc inquam licita esse, vt docent Angelus in verbo *immunitas*, n.42. Henriquez *lib.*10. *summa cap.*15.*n.*5. & in glossa *littera O*, Paulus de Castro *cons.*432. *lib.*2. Octauianus Volpellus *de liberi. Eccles. p.*2.*n.*51. Lopez *in instruct. p.*2. *cap.*40. Malderus Videndus *in* 2. 2. *tract.*5 *cap.*6.*dubio* 11.*in fine*. Siluester in verbo *immunitas* n.22. sic admittentes vt licitam, etsi repugnent si eam ponunt Rectores, propter abusum, & excessum eorum, scilicet quod fecerunt: in quo casu non licite ponere dicunt, Doctores relati; imò tales Rectores debere eam de suo soluere, sicut & impugnant quando animo extorquendi pecunias Rectores ab Ecclesiasticis personis eam imponerent. 3

Sed quantumuis bona prædicta doctrina videatur prædictis Doctoribus, & alijs sæcularibus imponentibus gabellas, & tributa, existimo non esse admittendam; imò cautè legendam: nam vt iam supra probaui Ecclesiastici non tenentur soluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & secundario Clericorum: & ita Siluestri, Angeli, & aliorum relatam opinionem, vt falsam 4

refellunt

refellunt Pat. Megala *p.1. lib.2. cap.17. quæst 9. n.106.* Gutierrez *in tractatu de gabellis quæst.92.* Diana *p.1. tract.2. res.82.* dicentes esse ridiculum, quod dicti authores asserunt; Clericos tunc teneri ad solutionem dictæ gabellæ, quando extorqueretur ex animo accipiendi dictas pecunias ab Ecclesiasticis, quas extorquere alio modo laici non possent; secus au-
5 tem si non eo animo. † Quia respondent & ego cum illis exemptionem Clericorum non dependere ex bono, vel malo animo imponentium gabellas, sed ex priuilegio, quod ex Iure Diuino,
6 & humano illas habent non soluendi. † Et inde eueniret quod si talis opinio esset vera semper laici imponerent gabellas absque tali animo, saltim externo, & sic Clerici illas soluerent. Vnde dici debet Clericos exemptos esse à dicto onere gabellarum super vino, carne, serico aut alijs speciebus. Nec Regem nostrum Philippum potuisse ad dictam contributionem illius millionis obligare Ecclesiasticos.

7 *Et quia post scriptam hanc quæstionem, & alias vsque ad 19. inclusiue mihi mutuauit D. Antonius de Piña, Hermosa huius Regiæ Cancellariæ dignissimus præsul, nominatus Episcopus Salmantinus* tres allegationes factas à peceruditis Episcopo Oxomense, & duobus Consiliarijs Regijs; ideò *quæst.seq.14.* dicta repetes ad hanc quæstionem.

8 Ad secundum quæstionis partem, quæ pendet ab ea difficultate, an si Rex, aut Respublica exigant gabellas ab Ecclesiasticis eo animo, vt eas restituant, v. g. in fine anni faciant contra Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum immunitatem. Video quod viri docti affirment, Duardus in *Bulla cœna Domini lib.2.canon.18. quæst.15.n.3.* & Alterius *de censuris, tom.1. disp.19. lib.5. cap.3. fol.734.* qui dicit notandum esse, vt non excusentur ab hac censura qui exigunt, vel mandant exigi huiusmodi gabellas à Clericis animo restituendi in fine anni, quamuis profiteantur hunc modum seruare causa euitandi fraudes publicanorum exigendi gabellas, ex ea ratione; quia cogunt antea ad soluendum, quod est magnum onus, & incommodum Clericis; quis ergo non videt vt talis anticipatio pecuniæ sit Clericis, & statui Ecclesiastico grauosa; idem dicit Bonacina *ad Bullam q.16. sect.1. p.3. num.11.*
9 *p.142.* † Ex sequentibus etiam primo quia ratione illius tributi obligantur de præsenti carius emere. Secundo quia sæpè singulis Clericis, aut multis eorum, vt ratione prædictæ anticipationis amplioris monetæ progressu temporis forte egerent; sic vt congruam sustentationem pro currenti tempore vsque ad finem anni, non valerent sibi ipsis, suisque famulis præstare pro quotidiano victu, præcipue si consideremus plures esse Clericos habentes suam quotidianam sustentationem ab stipendio elemosynariæ missæ quotidianæ ab ipsis dicendæ, & si ad aliquem titulum sint ordinati. Tertio quia quantumuis illa pecuniæ plus consumptæ redditio in fine anni sit secura, steterque in Bursa integra, & depositario fideli, ac punctuali, nihilominus non sine cura, ac diligentia Clericorum, vel procuratoris eorum ad id cum mandato adhibiti recuperabitur ad æqualitatem. Quarto quia si fortè illa redditio in fine anni, aut dimidij, seu mensis assignati non contigisset celeriter, tunc iam claræ constaret de dolo, aut fraude, qua ab illis extorqueretur illa maior pars pecuniæ pro quotta libra carnis, aut mensura vini, vt pluribus rationibus optimè ponderatis docet, & tenet DD. Ioannes Palafox *in sua erudita allegatione anni 1656 à num.29. & litt. I. A. A.* facta occasione horum tributorum *à n.29.* Tum quia prædicta schedula non offert liquidam satisfactionem firmans Clerum grauatum stare pro toto tempore, interim dum satisfactio non fiat; Et quia prædicta prætextu fit tributarius Clerus cum laicis; & quia hac via Reges liberè vellent gabellas in posterum imponere, etiam contra Clericos sine recursu ad Papam contra Canonicas Sanctiones; item nec honestari eo quod sic exigatur, ob euitandas fraudes faciendas statui sæculari, quia Vrban. VIII. hoc prohibuit contra immunitatem Ferraræ, de quo *infra q.19.*

Ergo ex his, & alijs, quæ possunt considerari, 10
quibus libertas Ecclesiastica etiam in casu hoc minuitur, debemus considerare, vt sine assensu Pontificis nequeant Clerici etiam volentes quietari tali modo gabellandi, quantumvis materialiter tantùm consideretur, & non formaliter illa contributio ex vulgatis regulis Iuris *turpius ejicitur, quàm non admittitur hospes*, & interest potius nostra non soluere, quàm soluta repetere; at quia dolo facit qui petit, quod est redditurus; & quia reddit Clericos timidiores ad agendum cum fisco, & ad operandum liberè: sic ex Felino hîc n.42. Surd. *cons.2. num.25.* Alderano, Mascarb. *de interpret. statutorum conclus.1. num.30.* Episcopus Exiomens. *n.29. sua allegat. littera T. ex text. in p.5. ff. de compens. ex l. dolo ff. de doli exceptione, cap. quemadmodum de iure Iur.* nec interesse ait *dict. cons.2. n.88.* tributum exigatur ad euitandas fraudes & faciunt pro hac sententia quæ breuiter refero infra *quæst.46. n.1.* eamque tenet Thomas del-Bene, *de parlamen. dubit. 30. sect.3.* Corollar. 3. vbi declarat hoc intelligi si id Ecclesiast. exigant secus autem si quid exigitur ad finem boni communis vt scilicet euitentur fraudes, gabellam exigentium, exigatur ipsis volentibus ac consentientibus & consentiente etiam Pontifice summo & dicit sic seruari in praxi in multis locis Siciliæ & repetit *in p.1. de immunitate cap.5. dubit.7. section.13.* & videbis infra *q.54. in fine.*

Alij inquam existimant prædictum modum 11
statuendi à Principe esse securum in conscientia, liberatéque ab incursione Bullę in cœna Domini; primo quia Clerici, Ecclesiasticęque personę, ac communitates ita contribuentes non renunciant priuilegio, quo gaudent immunitatis gabellis, sed tantùm sustinent eius effectum deferri in tempus, quod proximè sit magis opportunum sine vllo onere, & interesse. Et hac ratione approbat Diana immunitatis Ecclesiasticæ à gabellis maximus propugnator consuetudinem Senatus Panormitani talem consuetudinem exigendi gabellas practicantis in Clericos absque vllo scrupulo & nouissimè Daniel de nobilibus *& in additionibus ibi à num.7.* ex eo quia si possunt suum donare, possunt quoque concedere tempus ad sibi illud soluẽdum & sic Lucæ factitatum *anno 1350. & 1373.* vt ex libris ex quibus cum Episcopo consentiente clero conuentũ esse cõstat quantũ huic vel illi ex clero Vrbano solui vel restitui deberet pro gabellis, farinę, olei;

Digitized by Google

olei, leguminis & lignaminis pro comburendo sic praxi longè seruatur & diplomate tandem Alex VI. ad tres annos instauratæ, & postea continuatæ absque alio diplomate & tandem anno 1569. ex cõcessione Pij V. & ex mandato Vrbani VIII. anno 1626. concludens omnem conuentionem Pontifice inconsulto circa soluendas gabellas esse nullam dum agitur de impositione onerum nõ autem de dilatione ad soluendum seu restituendum vt in casu nostro.

12 † Etenim Pena *in l. 1. fin. n. l. 2. vers. Secundo cod. de locat. præd. ciuil.* Afflictis *in §. similiter n. 27. de capitan. qui curiam vend.* Tapia *in l. fin. cod. de cõst. Princip. p. 2. c. 9. n. 49.* Gregorius Lopez *in l. 2. tit. p. 1.* Verbo *buen cãbio* cũ alijs Capicui Galleota *resp. 13. n. 77.* Ludouicus Sacca *cons. 2. n. 65.* dicunt quod sufficit oblata satisfactio facta tempore commodo, & Andr. de Isernia *de prohibita alien. per Federic §. Moneta n. 22.* idem tenet in verbis sequentibus *accipiet in casu necessitatis res subditorum, & tunc tenetur ad pretium, si tunc haberet vnde solueret, si non habet, soluet quando habebit, quia in hoc est fauor communis boni, vt deferatur solutio.* Et facit secundo quia si familia cuiuslibet Ecclesiastici assueta est emere quotidie carnes in tabulla communi, aut publica pro tota Republica, sicæteri conciues eam soluerent gabellam quotidie, Clerici verò non, sequeretur in illo quotidiano actu accelerato, & nimis confuso propter numerum concurrentium in locis, præcipuè populosis, (vt hic Vallisoleti) quod tam gabellarij Regis, quam venditores carnis, aut vini damnum, & detrimentum sufferrent in pecunia postea Regi exsoluenda ratione gabellæ. Tertio, & consideratione dignum, quia Clerici, siue eorum famuli possent de facili introducere alios conciues sæculares, siue possent sæculares cum illis introduci, vt pateretur in macello eis quota carnis, aut vini mensura, quæ sufficerent non solùm pro familia cuiuslibet Clerici, sed pro alia, aut alijs laicorum, quod inquam cederet in manifestam fraudem ipsius Regiæ gabellæ, seu gabellariorum, quod non est permittendum vllo modo; item & ex alijs considerationibus, quæ hîc aggregari valent ex iam antea dictis, & ex aliquibus, quæ refero *infra* vers. *ad quintam.*

13 Ex his ita iactis pro vtraque parte potuit iuxta considerationes proximè præcedentes Rex noster Philippus, & eius supremum consilium Castellæ considerare modum liberandi prædictã suam schedulam Regiam missam ad suos cuiuslibet territorij administratores millionum suorum, vt illam manifestarent Episcopis, Prælatis, iudicibus Ecclesiasticis vbilibet existentibus; item Capitulis Ecclesiarum, ac Clero, Parochis, Religiosorum Monasterijs, item & Clericis, vt simul cum istis conferendo circa tenorem prædictæ schedulæ assensum suum præstarent, scioquè prædicto modo contentos esse Prælatos capitula Ecclesiarum, & Clerum plurium Episcopatuum, ac ciuitatum Regnorum Castellæ, & legionis, & acquieuisse; quidam pactando redditionem illius plus elargitæ pecuniæ in fine anni, alios in fine dimidij, alios in fine quatuor mensium, aut alio breuiori tẽpore: & quod illa pecuniæ quotta reddenda reponeretur, siue à gabellarijs, aut ab ipsis administratoribus, aut à venditoribus carnium in deposito alicuius viri diuitis, ac fidelis, assumpta fideiussione congrua de illa integrè reddenda deputatis personis à Clero, vt sic iuxta sumptus cuiuslibet conuentus, & familiæ Ecclesiasticorum ipsi Clerici inter se assignarent tantam quottam pecuniæ, quantam moraliter existimaretur, quod singuli materialiter contribuerent quotidie emendo carnes, iuxta computum punctatum in ipsa Schedula Regia, nempe vt in Monasterijs, & communitatibus Religiosorum sex personæ idem supponerent, ac quælibet vna alia familia ciuitatis, aut populi, & inter alios Ecclesiasticos quælibet eorum familia regularetur, sicut aliæ singulæ sæcularium, inter quas sicut sunt familiæ pauperes sic, & diuites, vt continget inter Clericos; quæ schedula, vt sonat in actu signato reuera præstat ad æqualitatem, & sic mihi iustè ratiocinata visa est, vt vidi.

14 Sed quia video Episcopos, & Clerum Palentinum, Segobiens. Oxomens. Legionens. aliosque huius Castellæ veteris, item & alios Castellæ nouæ, atque prouinciæ *Andalutia* nondum esse sedatos, imò & in hac curia Ecclesiastica pro parte Capituli, & Cleri litem agitatam petendo, vt nullo modo Clerici, Ecclesiasticæque personæ, ac communitates anticipate pecuniam iuxta quot tam tributi darent, sed illis tantò minus, ac tributum positum erat in qualibet libra carnis ipsa præstaretur, eo quod se nimis grauatos, aliter existimarent, postpositis adhuc rationibus, quæ pro Rege, eiusque gabellarijs sunt consideratæ in vers. *alij*, quantumvis pro parte D. Athanasij, Iimenez, Arellano huius Regiæ Chancellariæ auditoris, ac Regis nostri Philippi IV. administratoris, tam pro isto millione, quam pro alijs afferebatur de dimidio indimidium annum plena satisfactio iuxta tenorem schedulæ, aut alium conuentum cum Episcopo, Capitulo, & Clero, videamque alios Episcopos, Capitula, & Clerum sedatos, atque placatos, vt Toletanum, Hispalense, Chonchens. Burgens. imò & alios: quid in praxi possit, ac prudenter debeat amplecti, saluo meliori, & saniori, ac sine offensa immunitatis Ecclesiæ, quæ semper illæsa permanere debet mihi sequentia meliora, ac pacabiliora videntur, siue conscientijs, siue Clericorum, & sæcularium commixtioni in prædicto actu carnes emendi in macello publico.

15 Nempe vt tenor schedulæ Regiæ, non quatenus lex, statutum, aut præceptum amplecteretur conditionaliter, vt si Rex, eiusvè ministri, collectores tributi, aut administratores non adimplorent reddendo sine mora illico tempore assignato, transacto quantitatem pecuniæ plus datæ Episcopus cuiuslibet territorij, eiusvè Vicarius, aut alij inquam iudices Ecclesiastici procederent ad declarandum eos Regios Ministros incursos esse in communicationem Bullæ cœnæ ex *paragrapho* 18. quæ innouauit, & alias Iuris, vt *infra* dico *quæst.* 17. Vbi expendo textum *in capite 3. de immunitate Ecclesiar. lib. 6.* Interim autem existimo nullum esse grauamen capax illius incursus, eo quod Rex quantum de se est, non intendit extorquere ab Ecclesiasticis pecuniam, nec quod eius ministri illam extorqueant, solùm verò intendit salua re Iura sua Regia collectandi subditos laicos; & quod non se

introducant

introducant cum famulis Ecclesiasticorum euntibus carnem emere, vt petāt plus aliquas libras, quam proprijs domibus Clericorum, & Ecclesiasticorum necessarias pro quotidiano victu; eaque introductione defraudent vectigal, seu collectam, Regi debita: Et videtur facere verba tradita à Cyriaco *controuers.* 529. *sub n.* 41. *&* 42. quæ ego refero *infra sub q.* 20. Vbi quod non læditur immunitas in rebus, quæ adimpleri queūt sine magna difficultate. Nec obstat quod, Lapus, Surdus *alleg. Bonon.* & Diana relati *supra q.* 5. *n.* 32. dicant vt non sustineatur statutum, etiam in modica læsione, cum hîc nulla videatur fieri in pecunia; etsi in tempore recuperandi sit aliqua dilatio cum hæc non sit considerabilis.

Nec obstat dictum *supra quæst.* 7. *num.* 30. vbi ex Marta *p.* 4. *cent.* 1. *casu* 13. *n.* 14. *&* 19. Vt non sit sustinendum statutum etiamsi in minimo lædatur immunitas, & sine secundario, quia hîc nec in minimo læditur consideratis vtrinque circunstantijs, & datá satisfactione.

16 Et iuxta has, & alias considerationes, dum capitulum huius Almæ Vallisoletanæ Ecclesiæ congregaretur iterum, atque iterum ad colloquendum, & conferendum, super hoc negotio fui, in voto pro iustificatione dictæ schedulæ Regiæ, interim quo adimpleretur eius tenor, & ad corroborandum representaui capitulo eius factum proprium, quo nonnullis ab hinc annis post longam, & repetitam discussionem, est concordatum cum Rectorum Capitulo huius ciuitatis, nempe vt quia Rectores oppressi ad subueniendum necessitatibus communibus, ac particularibus huius Reipublicæ, quæ non habet pascua, nec propria sufficientia, imposuerunt super carne, & vino quandam paruam collectam Regio consensu: & quia difficilè erat singulis de capitulo præstare mensuram, seu æstimum segregatum, vel inuenire modum, vt nullam pecuniam anticipate carnem, & vinum absumerent; ideò contentum esse hoc capitulum, vt in fine cuiuslibet anni sibi ab œconomo propriorum huius ciuitatis, siue depositario redderentur quatuor millia dragma, vulgò *quatro mil Reales de Vellon*, & sic ab annis quatuordecim, vt video ex parte ciuitatis impletur, & capitulum illam pecuniam sic receptam per commissarios duos, quos quot annis nominat, distribuit inter singulos, dignitates, Canonicos, & assisios sui capituli, iuxta prudentialem distributionem debitam cuique rerum familiæ: & existimo cum alijs communitatibus Ecclesiasticis practicari in hac ciuitate, exceptis illis, quæ non reccurrunt ad Macellum publicum, seu tabernam pro alimonijs carnis, & vini sibi esui necessarijs, cum sint pleraque Monasteria, quæ habent arietes, & vinum ex vineis, quibus aluntur, occidendo in singulis septimanis quot quot arietes sibi necessarij sunt. Itaque considerani, vt quia capitulum huius redditionis pecuniæ medium non impugnabat municipalis cōtributionis prædictum, multo minus in prædicta collecta Regia deberet impugnare, quia Rex à natura habet Regale Ius collectandi, quoties necessitas vrget, eiusque patrimonium exhaustum inuenitur, vt pro nunc constat oppressum.

17 Et in prædictis sessionibus fui in voto etiam quod consentientibus Episcopo, & Clero, iusta erat illa conuentio, absque redolentia in immunitatem eorum; & quod quidquid in eam videretur irruere cessabat, quia grauamen, quod considerabatur ex parte capituli erat multominus quod posset pati, si aduersùs præsumptas fraudes introductas, laici ementes irent emere mixturati cum famulis Clericorum ad tabulam publicam, seu Macellum; nam tunc irent Alquacelli, seu alij homines deputati pro Rege, seu quolibet administratore perquirere callidè, & astutè à quoquo famulo, aut famula cuiuslibet Ecclesiastici, quantum carnis, seu vini empturus esset pro quotidiano victu familiæ sui heri, & super facienda prolixa disquisitione, ne defraudaretur Regia gabella curiosas in mirum modum diligentias applicarent, & prætextu ita cohonestato alia non parum molesta pararent forte, & intollerabilia Ecclesiasticis, quæ sibimet laicis non viderentur iniqua; imò vellent taliter iustificare, vt quātumvis nos Ecclesiastici conquereremur, pro compertò existimarent non esse materiam fractionis immunitatis Ecclesiasticæ allegando non petere gabellam ab Ecclesiasticis, nec impedire quominus ad Macellum publicum, seu Tabernam pro alimonijs carnis, & vini, aliarumve rerum esus irent, sed tantùm intendere resecare fraudes, quæ sub vmbra Ecclesiasticorum, ac suorum famulorum possent alij laici subditi Regis, ac eiusdem gabellæ debitores facere in Regem, eiusque administratores, & gabellarias in præjudicium Regis patrimonij, & aliorum laicorum conuicinorum, qui in plus temporis gabellarentur, quantùm similes fraudes exurgerent contra facilem recaudationem ipsius gabellæ impositæ.

18 Nec tunc existimo esse impedimento quæ scripsit per doctus Oxomens Episcopus *supra* adductus *a n.* 19. suæ allegationis ex Vrbā. VIII. & ex Pellitiar. *in manuali regular.* 2. *p. tract.* 8. *de gabellis cap.* 7. *sect.* 8. negans posse tales gabellas ad euitandas fraudes publicas imponi, animo eas restituendi Clericis eo quod id non possit concedere in aliquod grauamen Ecclesiasticum; dicente sic responsum præbuisse in facti contingentia, & quod eius responsionem confirmauit Vrban. VIII. præscribens communitati Ferrariensi, ne talem modum gabellæ inducerent contra Ecclesiasticos absque ipsorum consensu, cum Pontifex inhibeat si fiat absque consensu Ecclesiasticorum, secus si cum illo, eo quod Vrban. VIII. quamcumque exactionem improbet, etiam indirectam.

19 Itaque ex his, & alijs possunt addi ad fundandam præfatam praxim, existimabam ego quod habitá lite super repugnando tenore schedulæ prædictæ corā Domino Episcopo D. Ioanne Merinexo, eiusque Vicario Generali D. Didaco Sarmiēto de Valladares legum Vespertinæ moderatore, Collega Collegij maioris Sanctæ Crucis huius ciuitatis, nunc inquisitore quem mihi successore assignauit in ea inquisitione Illustriss. D. meus Didacus Arce Reinos. pro his regnis inquisitor generalis anno 1657. Vtroque inquam eruditissimo posset ab eis declarari; vt non esset modus ille conueniendi ad viuendum cum tranquillitate, & pace desideratá contra immunitatem, & nihilominus instante maiore parte capituli pro lite prosequenda, ac finienda illico intra tres dies fuit lata sententia, vt prædicta satisfactione iuxta tenorem illius Regiæ schedulæ in singulis men-

sibus administrator Regius non incurreret in ex-
communicationẽ Bullæ cœnæ Domini alia ad-
dentibus in dicta sententia pro formulario, à qua
capitulum, etiam me præsente decreuit appella-
re, vt fecit ad Metropolitanum existentem com-
pluti: sed an iustè si caret animo restituendi quo
tam legitimè nobis Ecclesiasticis debitam ipse, ac
alij exactores gabellarij Regij videbunt consu-
lendo conscientias proprias. Sed se defendent
dicendo, ac firmando paratos esse reddere quo
quo tempore Clerus, ac capitulum exigant red-
ditionem pecuniæ sibimet iustè debitam ex re-
20 lata causa. † Et post hæc confirmata à Vicario
compluti iudice Metropolitano, prædicta sen-
tentia lata à D. Didaco Valladares acquietato
capitulo, quilibet ex eius corpore capitularis, siue
Capellanus præstitit schedulam de consumptis
iuratam à prima die Iulij vsque ad finem Octo-
bris dicti anni 1656. ac proinde in animum re-
uersus idem D. Athanasius id ministrator soluit
ac restituit pũctuatim cuilibet de capitulari item
& Capellanis Summam illã & integrã pecuniæ
nondum redditę à quatuor retrò mẽsibus quam
quilibet, in sua priuata schedula iurauit sibi de-
beri annumeratis libris carnis consumptis pro
sustentatione propriæ domus quotidie factoque
compnto omnium, in simul schedularum man-
datario capituli sic præstitam à quo singuli vt di-
ctum est acceperunt partem & ego accepi eam
quæ infrà cõtigit, & de praxi Tolletan. Archie-
piscopi *infra quæst.* 39. vbi leges cum Cordatum
quid cum lege, & eius ministris sui patrimonij
& ibi in fine ponitur alia prorogatio Sexennij,
Itemque Alex. VII. millionũ ante prorogatorũ
Põtificis diutius cogitando an fortè grauaretur
immunitas Cleri existente adhuc capitulo in sua
contradictione iterum, atque iterum, puto quod
requirendo pro semper administratores Regij
Clerum, vt accipiat ad æqualitatem quottam le-
gitimam, ac debitam resultantem ab illo plus
Monetæ datæ ex causa cuiusque libræ carnis
emptæ, & ad id cum effectu instando eam segre-
gent ab alia collectæ, seu tributi pecunia depo-
nendo illam sub custodia prompta fideli, & as-
securata, non incurrere in prædictam censuram
Bullæ, aliasvè Iuris; quod si vertant ad animum
retinere, & appropriare sibimet, aut Regi, causa
tributi, aliovè prætextu, non excusari ab incur-
sione satis liquet, quia tunc abutuntur facto illo
Clericorum existimantium sine consensu Pon-
tificio se non esse securos illi modo excogitato
in prædicta schedula Regia, assentiendo quan-
tumvis ipsi administratores, (vt ego) credant te-
norem illius schedulæ esse iustificatum; debent
enim semper esse parati ad reddendam prædictã
21 quottam de promptu absque renitentia, dilatio-
ne, ac dolo. † Et vt iusta, ac non scrupulosa
redditio fiat, mihi visa est non parum æqua con-
sideratio Duardi in Bulla cœnæ *lib. 2. casu* 18. *di-
cta q. 15. num. 3.* quem etiam refert Diana *p. 1.
tract. 2. dict. resol. 45.* dum dicit ibi *quia supradicto
animo* (scilicet restituendi quotannis gabellas)
*hæc onera Clericis exigunt, si volant effugere huius
censuræ vinculum, in fine anni curent ipsis Cleri-
cis restituere aliquid plus* supra, id quod exege-
runt in recompensationem dicti incommodi, &
interesse, scilicet orti ex causis notatis supra in
22 verbo *alij sub.* vers. ad *secundam*, de quo dico
infra q. 54. vers. ad sextam & q. 46. à n. 1. † Et
hæc mea sententia fulcitur ex doctrina Meno-
chij *de arbitr. lib. 2. cent. 6. casu 562. n. 46.* Velasci
de Iure emphiteh. q. 17. dicentium vt licet Prin-
ceps post taxatum legale pretium rerum, impo-
nat gabellam à laicis soluendam in aliquibus re-
bus, vt vini; & ex hoc contingat vt carius Ec-
clesiastici vinum, aut res emãt, quàm sunt à lege
taxatæ; non obid lædi Immunitatem Ecclesiasti-
cam, cum semper Ecclesia habeat pretium iu-
stum rerum suarum; etsi forsitan damnum ali-
quod in hoc adueniret, esset per accidens, & se-
cundario, quod non est considerabile. † & Mo- 23
lina de iustitia *tom. 3. tract. 2. disp. 663. num. 5. in
fine*, sic asserit *exemptio Ecclesiasticorum solùm
est, vt ipsi non soluant tributum ex suis rebus, non
verò vt alij non soluant tributum ex rebus, quæ
emptione, aut permutatione ad ipsos sunt peruen-
turæ esto per accidens, sequatur quod carius ob ea
tributa ad ipsos perueniant*, Henriquez *in summa
lib. 10. c. 15. in glossa lit. V.* Rodriguez *in summa
tom. 5. cap. 166. num. 7.* idem *quæst. regular. tom. 3.
c. 74. art. 7.* Lasarte *de decima vend. cap. 19. n. 10.*
Mexia *in pragm. taxa conclus. 5. num. 39.* & quæ
dico *infra quæst. 47. ad finem & quæst. 48.* & in
terminis tenuit relatus suprà Thomas del-Bene
d. dubio 30. sect. 3. Corollar: 3. in fine n. 2. dicens
cauendum esse vt quando Ecclesiasticus in fine
anni fit solutio nullam molestiam, nullum in-
commodum, nullumque interesse sentiant mea
consequenda & quod alioquin in idem reinci-
deretur scilicet propter tale onus lædi immuni-
tatem Ecclesiasticam & libertatem.

Dices autem cum Rodriguez *in summ. tom. 2.* 24
cap. 75. n. 14. Vt nequeant Clerici conqueri, si
iuxta notata *à n. 1.* huius quæstionis eundo ad
Macellum publicum ciuitatis, seu tabernam pro
vino soluerent prædictam gabellam cum esset
eis liberum non ire, aut mittere famulos, eundo
inquam ad emẽdum panem, vinum, carnem, seu
alia victualia tributaria *alas, officinas, tabernillas,
carniçarias suyas deputadas particular mente para
los Clerigos*, vbi commodè eas res habere valeãt.
† Sed respondeo Rodriguez non loqui de casu 25
nostro, iuxta prædictam schedulam Regiam,
sed de primò, nempe quando Rex curaret exi-
gere tributum à laicis, & Clerici se mixturando
irent pro illis rebus ad publica ciuitatis officina
habendo alia sibi specialiter deputata: sic idem
auctor ibi concludit, vt vbi prædicta officina
commodè, sicut in multis oppidis accidit haberi
pro Clericis, non portent se tunc suspicari ad-
modum de illis contribulationibus super pane,
vino, carne, & alijs respectu Ecclesiasticorum
sed quia Rex in prædicta Regia schedula præci- 26
pit, vt Macellum speciale pro Clericis de nouo
non instituatur, aut erigatur separatum à publico
pro ciuibus omnibus in locis, vbi ab antiquo, &
antea illod non est; quæritur an hæc schedulæ
clausula, quantumuis sub honesto prętextu supra
ponderato ad resecandas fraudulentas vsurpatio-
nes laicorum sub vmbra Ecclesiasticorum modo
iam dicto sit, aut possit esse contra immunita-
tem Ecclesiasticam, cum auferat libertatem quæ-
rendi, ac perquirendi ab Ecclesiasticis suauem,
nec grauosam viam emendi sibi, familiæque suæ
carnes, aliave esui necessaria. Quæ difficultas
pendet ab illa; *an possint laici aperire tabernas, in
quibus sine onere vectigalis consuere possint Cleri-
ci:* & ab illa, *an liceat capitulo canonicorum habere
Macellum carniũ*; de quibus *q. 15. 3.* & videtur 27
quod non ex adductis vers. *ad secundam*, quod
existimo

existimo verum ob euitandas fraudes prædictas
in Regis vectigal, & in casu de quo loquimur
iuxta tenorem prædictæ schedulæ; secus quando
Princeps nollet dare satisfactionē Clericis quot-
annis, relinquendo illos in sua libertate quærē-
di victualia, aliunde; nam tunc cum forte plures
Ecclesiastici necessitarentur ire ad publicum
Macellum, eo quod non esset illis commodum
aliunde victualia afferre, & per consequens Rex
congeret illos ad contribuendū cum laicis in ea-
dem collecta, quod non est ferendum sine con-
sensu Pontificio, aut Episcopi, & Cleri modo
28 iam *supra q.12.* dicto, & in vers. *sequenti.*

Ad tertiam quæstionis partem an consentien-
te Episcopo, & Clero sine licentia Pontificis re-
ctè, & absque scrupulo assentiri valeant Eccle-
siastici contributioni, & collectæ. Et in hoc du-
bio distinguendum est, nam si loquimur iuxta
tenorem prædictæ schedulæ Regiæ ponderata in
toto vers. *ad secundam*, existimo sufficere con-
sensum Episcopi, & Cleri, eo quod Clerici, Ec-
clesiasticæve personæ non grauantur contribu-
tione, cum in fine anni, dimidij, aut cuiuslibet
mensis reddatur ad æqualitatem pecunia ab illis
data correspondens gabellæ siue collectæ. Et
quia tunc in illo casu, vt iam est dictum, non
grauatur Clericorum immunitas, nec in mini-
29 mo, attentá læsione, quam pateretur Regia col-
lecta in fraudē patrimonij ipsius Regis. † Quod
si loquimur cum intendit Rex vt ad collectam
ex causa publica, & communi, ac tam Ecclesia-
sticis, quàm laicis necessaria, etiam Ecclesiæ,
Ecclesiasticæve personæ, & Clerus teneantur
cōtribuere, iterum distinguo quod quoties quit
recursus haberi ad Sanctum Pontificem Ro-
manum absque periculo grauis damni in mora,
& retardatione, vt latè sub *quæst.12.* adduxi, ve-
luti cum instat inuasio hostium in ciuitatem, seu
in alijs similibus casibus, tunc semper sit neces-
sarius consensus Pontificius, & illius breue spe-
ciale, vt Clerici teneantur contribuēre, aliàs in-
quam Rex, Princeps, Rectores, Magistratus,
& alij quilibet exactores, & impositores tri-
buti, & gabellæ incident in excommunicatio-
nem Bullæ cœnæ Domini §.18. & in alijs Iuris,
30 quarum absolutio nonnisi à Pontifice cōndo-
natur. † Verùm si periculum instat modo dicto
sub *dicta q.12.* tūc existimo iterum distinguen-
dum; nam si v. g. collecta imposita est pro vna
vice, & sine temporis continuatione, tantùm
duratura, in quantum instat periculum, & dam-
num breuissimè reparandum, tunc sufficiat solus
consensus Episcopi, & Cleri. Tamen si pericu-
lum damni cessat parumper, aut mitigatur, &
collecta successiuis diebus, aut annis continue-
tur exigi: tunc licet à principio solus consensus
Episcopi, & Cleri sufficiat, non inquam ex post
facto; nam tunc debet exposci à Pontifice con-
sensus, etsi denegetur, erit collecta grauosa Cle-
ricis, & contra immunitatem Ecclesiasticam, vt
31 etiam ibi dixi *dicta q.12. & q.11.*

Et confirmatur, nā cum per Bullas Clem. VIII.
& Vrban VIII. ibi relatas, tam pro reparando
flumine Arneo, quàm pro reparanda peste Pa-
normitana collecta esset imposita super vino in
introitu portæ ciuitatis, similéque etiam breue
concessisset idem Vrban VIII. pro Ducatu die
10. Maij 1614. & ante illum pro Etruria Gre-
gor. XV. die 23. Februar. 1622. Clericique per
aliquot annos essent inclusi in dicta collecta po-
sita super vino in introitu ciuitatis, & si in illo
principio sufficeret consensus Episcopi, & Cleri,
quia propter periculum instans, est præsumpta
Pontificis voluntas ad obligandum Clericos pro
illa cōtributione cōmuni: sed docēt Suarez *l.4.*
de immunit. cap.25. n.17. Castrus Palaus *tom.2.*
tract.12. in puncto 9. n.7. Diana *p.5. tr.1. res.21.*
parum post princip. vt debeant maximopere ad-
uertere Principes laici, & simul Episcopi, quòd
prædicta, & alia quælibet necessitas, vt impo-
natur gabella inconsulto Pontifice, potest con-
tingere in exactione, quæ ad vnum actum, vel
ad breue tempus fit: nam si longiori tempore
sit duratura, licet in casu necessitatis, possit in-
choari inconsulto Pontifice; sed vt longiori tem-
pore protrahatur, tunc necessario erit consulen-
dus, sicquè posse contingere ad imponendum
tributum non posse consensum Pontificis postu-
lati, stante vrgente necessitate, & ad illius con-
tinuationem, cum id fieri potest, omnino sit
cōsulendus: ita ille quod est verū quomodo lucē
accipiūt *dicta p.14.* & in alijs itē *q.39.47. & 48.*

Ad quartam quæstionis, partem, quid si Cle- 32
ro alicuius ciuitatis renitēte Episcopus, aut Præ-
latus Superior præciperet quod Clerici sic con-
tribuerent. Et breuiter respondeo in hoc euentu,
vt possit Episcopus, aut quilibet Iudex Ecclesia-
sticus Superior compellere Ecclesiasticos, aut
totum Clerum renitentem quibuscumque re-
medijs Iuris contra Ecclesiasticos Iure canonico
stabilitis, pignorum scilicet, sequestrationis bo-
norum, & fructuum, itémque si opus sit censu-
ris Ecclesiasticis excommunicatione, si personæ
singulares renitēāt, siue suspēsione, ac interdicto
Ecclesiastico, si sit communitas, quod est verū.

Dubium tamen est de diligentia, quam debet 33
facere Episcopus, eiusvè Vicarius, ante quam ad
compellendos Clericos accedant. Et respondeo
breuiter Dominos Episcopos non debere statim
licentias executioni mandare, nisi prius visis vi-
dendis, quia in breuibus licentijs, & Bullis Pon-
tificijs ad prædictas contributiones per Ecclesia-
sticos faciendas solent poni hæc verba *stantibus*
præmissis, constito tibi de narratis &c. aut aliæ
quæ quidem, & similia verba, vt aduertunt
Marchinus *de peste p.4. cap.4. n.29.* Diana *p.5.*
tract.1. res.21. in fine, videntur requiri aliquam
cognitionem iudicialem narratorum. Etsi in di-
ctis Bullis dicatur *Vocato Clero &c.* videbitur
tunc etiam dicendum, vt obseruant prædicti,
non solùm habendam esse narratorum iudicia-
lem cognitionem, sed etiam habendam esse, au-
dita parte, nempe Clero, & alijs, de quorum in-
teresse agitur.

Ad quintā quæstionis partem, an si Episcopi, 34
seu alij Ecclesiæ Prælati negligentes fuerint in
compellendo Ecclesiasticos, queant tunc Iudices
laici eos compellere assumendo, & sequestrando
aliqua eorum bona. Et repetitis hic quæ latissi-
mè dico *infra in cap. qualiter & quando 17. de*
iud. quid iudex Ecclesiasticus queat facere ex
negligentia laici, an econtra laicus Iudex ex ne-
gligentia Ecclesiastici; de cuius incapacitate ibi
dixi; quæ auferri non potest, nisi à Pontifice. Iam
nunc ad difficultatem respondeo in nullo euentu
posse iudices laicos compellere, aut vexare Eccle-
siasticos, eorumque bona capere ad persoluendas
collectas Regi debitas, eiusque collectarijs, seu
administratoribus, quantumvis Ecclesiastici eas
soluere teneantur, quia vt bene notat Suarez

contra Regem Angliæ lib.4. cap.24.n.11. bona
ſemper adhærent perſonæ ipſius Clerici; ideo-
que tunc dicatur perſona perfectè & integrè
exempta, quando etiam eius bona exempta
35 ſunt. † Nec facere ad rem quod bona Clerico-
rum ſint temporalia, & quod reſpiciant Cleri-
cum, non vt Clericum, ſed Dominum tem-
poralem, vel ciuem, quia ille non tantùm exem-
ptus eſt vt Clericus ſed etiam vt ciuis, & ſim-
pliciter eius perſona, & conſequenter etiam ea,
quæ illi acceſſoria ſunt, Diana *p.1. tract.1. ſub.
res.41.* & comprobatur ex textu *in cap. Vnico de
Clericis Coniugatis lib.6.* Vbi ſtatuitur quod per-
ſona Clerici, non poſſit in rebus moleſtari, ne
per vnam viam Concedatur, quod per aliam
denegatur: ſic docent Communiter Doctores,
quos retuli *à quæſt.1.* de quo puncto amplè *infrà
q.14. in fine.*

36 Vnde quamuis Mexia *in pramagtica taxa pa-
nis conſ.5.n.64.* Zenedus *in collect. ad decretum
collect.153.n.3. ad finem*, Ioannes Gutierrez *in
tract. de gabellis q.92. n.48.* & alij, quorum me-
minit Quinoſies *in tract. de locuſtis cap.4.n.67.*
Narbona *in l.17. tit.4. lib.2. recapil.n.19. & 30.*
dicant quod ſi poſtquam Epiſcopus, ſeu Iudices
Eccleſiaſtici requiſiti à laicis Iudicibus, nolue-
rint, aut negligant Eccleſiaſticos ſuos ad con-
tribuendum compellere pro colligenda, ſeu ex-
torquenda locuſta, tunc ſi interim à locuſtis fru-
ctus deſtruerentur licere ſæculari iudici bona
Eccleſiaſticorum capere, & vendere, & reda-
ctam ex eorum venditione pecuniam in locuſta-
rum exterminium expendere, tamen non ſunt
37 admittendi. † Et eodem modo; nec debet ad-
mitti doctrina Hieronimi de Zeuallos *in tract.
de cognitione per viam violentiæ q.64.n.20.* di-
centis Eccleſiaſticum Iudicem vim inferrè ſæcu-
lares iudices inhibendo ne perſonas Eccleſiaſti-
cas ad contribuendum pro locuſtarum occiſione
compellant.

38 Nec obſtant Laſarte *de gabellis cap.19.n.84.*
Mexia *dicta cõcluſ.5.n.3.* Salgadus *de protect. Re-
gia p.2. cap.14.n.100.tom.2.* Ramirez *in tract. de
lege Regia §.27.n.12.* & alij dicentes non poſſe
iudices laicos punire Clericos in perſona, ſed
poſſe in eorum bonis, quia vt latè dico *infrà in
textu noſtro* eo ipſo quod perſona Clerici exem-
pta eſt à laicali iuriſdictione, vt dixi latiſſimè
in tit. de iudicijs, & foro comp. ita & eorum bo-
39 na ſunt exempta ex Suarez & alijs *ſupra.* † Et
ob id non eſt cur audiatur Coriolanus *in Bulla
cœnæ excommunic.16. fol.495.* Vbi ait poſſe Cle-
ricos coram iudice ſæculari conueniri in cenſi-
bus, & tributis, quia eorum bona, & res affe-
ctatæ videntur, & aliqui iuriſconſulti admit-
tunt etiam hanc ſententiam, dummodo iudex
laicus procedat contra bona, & non contra per-
ſonam Clerici, quia potius debet dici quod
quando Clerici nolunt ſoluere collectam, ſeu
aliam contributionem, quam tenentur ſoluere,
vt tunc iudices Eccleſiaſtici ſint, qui propriè
nolentes Eccleſiaſticos, debeant compellere ad
ſoluendum Collectam & non ſæculares, vt do-
cent Anguianus *in tract. de legib. tom.1. lib.2. con-
tr.15. à n.14.* Gaſpar Hurtado *dict. fol.13.* Bar-
thol. à ſancto Fauſto *in ſpeculo confeſſ. diſp.33.
q.11.*

40 Nec deſtruitur hæc doctrina eo quod replices
poſſe iudicem laicum punire Clericum, non qui-
dem in perſona, ſed in bonis, ſi falſum depo-
ſuerit coram eo, vt dicunt Angelus *in l. quoties
in fine, cod. de iudicijs* Federicus de Senis *conſ.
88.* Lancelotus *de attentatis p.2. cap.15. n.97.*
Aufrerius *in repetit. Clem.1. de officio ordin. n.81.*
Guilhem. Benedict. *in cap. Raynutius Verſ. &
Vxorem deciſ.12. n.141.* Caſaneus *in Conſuetud.
Burgundiæ Rub.1. §.5. n.82.* Franc. Marc. *deciſ.
215. n.1. p.1.* † Imò, & aliqui alij Doctores 41
iuriſtæ dicunt in tali caſu ſupradictum Cleri-
cum non ſolùm in bonis, ſed etiam in perſona
à iudice illo puniri poſſe. † Tamen præterquam 42
quod latè horum ſententia deſtruitur ex his, quæ
dixi ſub. *cap. at ſi Clerici 4. de iudicijs*, & alibi
in terminis falſam dicunt, & vt talem repro-
bant Marta *de iuriſdictione* cum multis *p.4. cent.
2. caſu 138. n.9. in fine* Decianus *in tract. crimi-
nal lib.4. cap.9. n.22.* Afflictis *deciſ.135.* Farinac.
tit. de inquiſit. q.8. n.26. Faquin *lib.9. controuers.
cap.13.* Surdus *conſ.396. n.27. & alij.*

Nec valet dicere in propoſito noſtri dubij, 43
quod adeſt conſuetudo in contrarium, quia reſ-
pondetur dictam conſuetudinem iuxta quæ dico
infra in cap. fin. de conſuet. eſt corruptela, &
& reprobata per canones, vt etiam comproba-
bis ex his, quæ latè dixi *in cap.8. de iudicijs, &
alibi.* † Et licet in tali caſu laicus non exerceat 44
Iuriſdictionem in perſonam Clerici, ſed ſolùm
in rem temporalem eius; tamen quando onus
eſt perſonale, quod ſoluitur ex rebus, vt potè
collecta, tributum, & alia ſimilia onera, tunc
quod ſoluitur ex rebus, eſt ratione perſonæ: &
ſic euenire ex iam dictis vt ſicut Clerici perſona
eſt priuilegiata; ita etiam, & res Clerici ſit pri-
uilegiata, quia onus imponitur ratione perſonæ:
alia dico *infra* ſub Verſ. *ad ſextam.*

Itaque conſideratà laicæ poteſtatis incapaci- 45
tate in Clericos, eorumque bona, punctum
difficultatis reſoluendo; concludo vt ſi Epiſcopus,
eiusvè Vicarius ſint negligentes in compellendo
Eccleſiaſticos ſoluere gabellam iuſtè ab eis debi-
tam, ſit recurrendum ad Metropolitanum, ſeu
ad Nuncium Pontificium, vltimoque ad Papam.
Nec enim eſt credibile quod omnes prædicti ſu-
periores ſint negligentes; imò ſi eorum neuter
vellet compellere gradatim, exiſtimo potius
Iudicandum pro in iuſtitia tributi, quàm pote-
runt replicare Clerus, Epiſcopus, & alij execu-
tores breuis Apoſtolici, donec iterum Pontifex
conſulatur. † Quod ſi tam aperta ſit neceſſitas, 46
& cauſa publica bonaque Reipublicæ ſine ciui-
ium laicorum ſint exhauſta, adhucque Clerus
contradiceret, nec Epiſcopus vellet compellere,
eſſetquè periculum in mora, iuxta iam ponde-
rata, vt ex recurſu ad Metropolitanum, ſiue
Nuncium, aut Papam, damnum ingens ſuper-
ueniret, in tali euentu, exiſtimarem poſſe lai-
cum Rectorem bona Eccleſiaſticorum obligare
ad cõtributionem ſed quãdo caſus iſte poſſit eſſe
poſſibilis in practica prudentes excogitant, præ-
cipuè ſi conſideres, quod ſi præceſſit ad contri-
buendum Pontificis breue, aut Bulla in illiſque
mandatur ſub pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis
prælatis, vt ad debitam executionem dirigant:
ex eo nequibunt ſe excuſare. † Ex his omnibus 47
ego addo ex doctrina Gutierrez *de gabellis q.92.
n.65.* & ex iam relata Bulla Vrban.8. conceſſa
pro ducatu Mediolanenſi ibi *Volumus autem*,
Diana *dicta p.5. tract.1. res.11. in fine*, quod exa-
ctio contributionis in dictis caſibus per Eccle-
ſiaſticos perſoluendæ ſit efficienda per perſonas
Eccleſiaſticas

Ecclesiasticas tantùm ab Episcopis deputatas & huic dicto adiunges quæ dixi *infra sub.q.39. à n.23.* de dubio an *belli oppressione queant Reges assumere ab Ecclesijs aurea & argentea* aliquid *sub.q.45.n.20.Vers.itaque.*

48 Ad sextam quæstionis partem quando V.G. dicitur vt collecta Clericis imponatur, necessarium esse consensum Episcopi, & Cleri potest io dubium Venire; quid sub nomine Cleri intelligatur; in quo dubio Barbosa *in collect. ad Ius. canon tom.2.lib.3.tit.49.de immunit Eccles. cap.4.n.1.* Bellet *in disquisit Ecclesiast.p.1.tit. de exempt. Clericorum, & eorum bonis §.2.n.5.* Megala *in p.2.lib.2.cap.17.q.6.n.124.* Bonacina *in Bulla cœna disp.1.q.19.puncto 3.§3.n.16.* & Marchinus *de peste p.4.n.11.* dicunt sub nomine *Cleri*, non esse intelligendum solùm capitulum Cathedralis Ecclesiæ sed Clerum totius Diœcesis, vel saltem alia capitula eiusdem Vrbis, si in illa adsunt, & vicarios foraneos: & sic non solùm intelligi Episcopum cum capitulo suo Cathedralis, Vocarique debet alia capitula eiusdem Vrbis, & ex Diœcesi saltim Vicarios foraneos, Vti in facti contingentia practicatum fuisse Nauarræ anno 1624. item & Mediolani, dum Ecclesiastici ad munitiones Vrbis Nouatij, & aliorum locorum Mediolanensis Ducatus, ex decreto Vrbani VIII. cogerentur, dicit Marchinus *supra*, & Diana *dict.p.5.tract.1.res.21.* sub Vers. *quæro secundo.*

49 Et confirmatur quia quando necessitas publica concernit de directo, & principaliter æque vtilitatem Ecclesiasticorum, & laicorum: tunc debent Ecclesiastici contribuere, non tamen ad liberationem solius populi, sed Oportet quod Clerus, & populus simul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari (quod intelliges modo iam dicto
50 *q.12.& supra* in Vers. *ad quintam.*) † Et si in tali casu sine legitima causa nollet Clerus consentire, possent laici implorare auxilium Superioris Ecclesiastici, vt compellat Clericos, salon *in 2.2.tom.1.q. 8.art.5.contr.1.* Azor *p.3.lib.5. cap.19.q.11.* Petrus de Ledesma *in summa tom.2. tract.7.cap.2.conclus.7.* Ioannes de la Cruz *in directior conscientiæ p.7.cap.7.q.7.art.3.dubio 2. conclus. 1.* Barbosa *in dicto cap.4. de immunitate dict.n.7.in fine* Videndus in toto illo numero.

51 Vnde in praxi existimo non esse audiendum Suarez *de immunit lib.4.dicto.c.16.n.16.* Castrum Palaum *tom.2.tract.12.disp. Vnica puncto.9.n.8.* dicentes sub nomine *Cleri*, sæpius intelligi capitulum Cathedralis Ecclesiæ cui regulariter à toto Cleto commissa est potestas decidendi negotia, quæ ad totum Clerum pertinent. Et sic video practicari frequenter in rebus subsidij, & excusati; item quando fit conuocatio Ecclesiarum Matriti ad tractanda negotia circa collectas, seu donatiua, solet nominari ex qualibet Ecclesia Cathedrali Vtriusque Castellæ, & Regni legum Vnus Præbendatus, Dignitas, siue Canonicus electus à maiori parte votantium qui nomine totius Cleri illius Diœcesis mittitur, ita vt quod à maiori parte Votorum, qui in Curia Regis, Vulgò *en la congregation* resoluitur, damnet, aut proficiat omni Clero cuiuslibet Epis-
52 copatus. † Sed quidquid sit in his casibus, tamen in praxi dubij, de quo loquimur existimo non esse amplectendam doctrinam Suarez, & Palai, maximè quia contra illam stat Sacra Rota Romana *in vna leodiensis gabella die 19. martij* 1604. Coram Anebaten, quæ habetur *in decis. nouis*, Farin. *tomo.1.decis.72.n.2.* & apud Posthumas eiusdem *tom.2. decis.42.n.7.* Vbi sic asserit *quarto requiritur, quod ad huiusmodi onus imponendum vocetur, & consentiat Clerus, nec sufficeret Episcopus cum capitulo, quia quod omnes tangit, ab omnibus particulariter approbari debet:* sic illa decisio Rotæ ex regula textus *in cap. omnes supra hoc tit. cap. quod omnes de reg. Iuris & ex textu in cap. aduersus de immunit Ecclesiar. in Verbis* ibi *Verum quando fortè Episcopus simul cum clericis.* Vbi *n.2* Barbosa cum multis explicat per illum textum innouatam esse dispositionem textus *in cap.4. illo tit. de immunitate Ecclesiarum*, sublatamque esse facultatem imponendi collectas, & onera de consensu Episcopi, & Cleri, nisi quando laicorum facultates non suppeterent, sic cum Borrello *cons.4.n.32.* Marta *de Iurisdictione p.4.cent.1.casu 1.n.52.* Deciano, Molina, Belletio, Carolo de Grass. & Suarez; Sed qualiter in praxi, dixi Vberius sub *dicta q.12.* † Et secundùm hæc debent intelligi 53
quæ nouissimè scripsit D. Tapia Archiepisc. Hispalens. cum Suarez, Marchino, & alijs *p. 1.lib.4. de legibus q.21. art.12.* licet concludat *n.* 4. quod non præstantibus consensum Episcopo & Clero, & non compellente eos Iudice Ecclesiastico; laicus Iudex possit occupare bona Clericorum: addit autem *ibi n.5.fin.* hunc casum esse tarum de quo *infra* dico sub *quæstione* 14. & iam proximè supra *à n.45.* Et de hoc dubio quid intelligatur nomine Cleri qui cum episcopo consensum præstare debeat Thomas del-Bene *de immunit p.1.cap.5.dubit 1.* Cum Marchino, Bonacina, Magalo, Belleto, Barbosa, Et alijs intelligendus vt hic.

Ad septimam quæstionis partem an si aliqua Respublica propter aliquam Iustam causam augeret tantillum prætium carnis, Vini, & holei &c. Vt illud plus conuertatur in causam propter quam &c. non in grauamen Clericorum principaliter faciens, sed generaliter in grauamen omnium, incurrat excommunicationem Bullæ cœnæ Domini, si talem gabellam à Clericis exigant Princeps, aut Respublica. Et videtur vt non incurrant ex ea ratione, quia ex iusta causa gabella posita V.G. in communem Clericorum, & laicorum vtilitatem, non videtur contra immunitatem ex multis iam *supra* adductis. † De- 55 54
inde quia vt ait Malderus *n. 2.2. tract.5. cap.6. dubio 11.* in fine licita est contributio laicis imposita, quando in valde modico grauat Clerum, & ipse Clerus sine magna molestia eximi non potest, vt pote si grauamen Vino sit impositum, quod ex communi laici taberna accipere velint: sic docent Angelus Verbo *immunitas n.42.* Silnester *eodem Verb 2.q.6.n.12.* Coriolanus *in Bulla cœna excommunic. 11.fol. 449.* Lopez *in instruct.p.2.cap 40. fol. 117.* Henrriquez *lib.5. summ. cap.15. n.5.* & ex Iuris peritis Paulus de Castro *lib. 2.cons. 323.* sic tenens; & Videndi sunt Astensis *in summa lib.3.tit. 30. art.4.* Ricardus *quodlibeta.2.q.30.* Rosello Verbo *pedagium n.17.* & ex his videtur in modum confirmari dicta *supra* in Vers. *ad secundam* pro praxi schedulæ Regiæ, de qua ibi dictum est.

Verùm in casu huius dubij existimo dicendum 56
talem impositionem quo ad Clericos, quantumvis Princeps, aut Respublica, non intenderet

deret illos grauare, esse illicitam; ita vt sic, & taliter facientes incidant in censuram Bullæ cœnæ quia in hac Bulla non solùm excommunicantur qui directè imponunt gabellas Clericis, sed etiam indirectè: sic ex multis adductis à *quæst.*1. *& q.*12. & in hac in Vers. *ad primam*, quia ex quo aliquod grauamen, etiam incidenter sentire possint contribuendo sine spe recuperandi, excommunicantur imponentes, si non accedat Clericorum consensus, iuxta modum *supra* scriptum.

17 Nec valet dicere quod talis gabella non sit posita principaliter in grauamen Clericorum, sed generaliter in grauamen omnium, quia ita secundario indirectè Clerici, & Ecclesiastici grauantur quos indirectè, vt dictom est per dict. Bullam grauare prohibitum est: sic ex multis alijs rationibus doctè docent nostram hanc sententiam Diana *dicta p.*1. *tract.*2. *res.*45. Megala *p.*2. *lib.*2. *cap.*17. *q.*6. *n.*10?. Alterius *to-*
58 *mo.*1. *disp.*19. *lib.*5. *col.*2. *folio* 740. † Et licet Henrriquez saluare velit supra Clericos à dicta contributione obligando laicos vt aliam tabernam pro clericis constituant tamen Vt *infrà* dicam *q.*14. non erit sine difficultate, cum habeant Ecclesiastici Ius eundi ad emendum victualia vbilibet absque gabella.

59 Ad vltimam quæstionis partem videbis *infrà* *q.*17. Vers. *ad quartam*; sed quia post infinitos abundantissimè, & nouissimè D. Ioannes de Solorzano *in suis emblemis emblema* 40. agit contra Principes, qui sacra conuasant, Vbi narrat plures casus infortunatos Principum malè, & propriâ authoritate res Ecclesiæ conuasantium Iustâ Diuinâ vltione punitorum, *& emblema* 82. Vbi tributa qualiter ponenda; & *emblema* 83. in Principes insueta tributa imponentes; & *emblema* 84. in crudeles exactores; & *emblema* 85. Vbi Regum verus thesaurus; & *emblema* 86. *fluunt, & refluunt*, Vbi de moderamine in imponendis tributis, non solùm à gentilitio tempore, item, & sacra scriptum, & à tempore inter fideles antiquo, sede etiam moderniori iure, & litteris exornat, non alia addo ad alia conducibilia videbis *infrà q.*39. *Et* 46. *à n.*1.

QVÆSTIO XIV.

An Clerici sic lege naturæ teneantur ad contributionem, vt membra Reipublicæ sicut æterni conciues laici. Et an exempla ex sacris litteris aut ex alijs factis Regum, possint Iustificare vt sacerdotes Euangelici, & Ecclesiæ, teneantur ad contributionem sine licentia Papæ, aut Episcopi in casu nimis vrgenti & an potestas exequendi tributorum solutionem possit residere in Principe ea imponente. Et an esto quod Ecclesiasticæ personæ non teneantur contribuere de proprijs fructibus Beneficiorum, aut de patrimonialibus; teneantur verò de illis venditis per eos, qui ratione tributi laicis impositi pluris valent. & ex ea causa lucrum reportant. Et an Reges possint aliqua lege obligare Ecclesiasticos, vt registrationem faciant coram Ecclesiastico, & laico iudice, aut solùm cotam laico, vt ex vino, pane, seu alijs speciebus tributarijs venditis soluatur Regi gabella. Ad aliquas quæstiones videbis *infrà q.*19. Vers. *ad primam*, & Vers. *ad secundam*. Et num sit delationi solus per viam recursus à sententia gabellarum lata per Ecclesiasticum ad Regia tribunalia.

SVMMARIVM.

1 *Post D. Andreas de Diana conciliarius Regij Patrimonij, & D. Antonius de Castro Fiscus in commissione millionum fecerunt allegationes curantes tenere Ecclesiasticos ad præstationem tributi, vulgò sisso sicut laici & numeris sequentibus.*

Philippus. 2. *Rex Hispaniæ introduxit anno* 1590. *præstationem millionum ob infelicem casum belli aduersus Anglos in illa parte maris, in quanis Iulius Cesar infeliciter egit,* dict. n. 1. *Et ad hæc tempora sunt factæ prorogationes, aut nouæ concessiones.*

2 *Contributio super victualibus, & comestibilibus de iure licita non fuit; sed iam aliter vsu recepta, cum in his speciebus suauior appareat omnibus; seruetur in hoc modo maior æqualitas.* n. 3. & 4.

2 *Pauperes Reipublicæ solent habere familiam Copiosam, sed diuites splendidiorem sumptus faciunt, solumque attentâ charestiâ temporum maiora salaria suis famulis, & alijs officialibus operarijs* n. 4.

5 *Rex sicut debet defendere, & protelare suos vasallos; ita & vasalli Regi contribuere omnia necessaria; vt etiam possit suam conseruare Dignitatem in honore* & n. 6.

5 *Clericos in Hispania soluisse collectas, vt laici soluebant temporibus ratio, liberatasque fuisse in Castella concilio prouisiones contra iudices Ecclesiasticos, vt absoluerent Ministros exactores, refert D. D. Antonius de Castro* n. 8. & 9. *& sic vsitatum, donec lege Regiâ dispositum fuit, vt non exigeretur à Clericis,* dicto n. 9. *& in casu imposita sissa à Rege Philippo* 4. *anno* 1656. *iussius Clericos obligatos esse ad contribuendum in ea iurè naturali, & Diuino, vt* n. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. *Vbi adducunt Castro, & Riaño fundamenta. Sed contra à* n. 16.

12 *Naturalibus iuribus duobus concurrentibus, statur potentiori; sic vt inter ea iuris naturalis habeant prioritatem illa, quæ spectant ad conseruationem vitæ; sed ne tribuentur Ecclesiastici potentius, vt* n. 23.

16 *D. Ioannes Palafox Episcopus Oxomensis dicto anno* 1656. *aliam allegationem fecit impugnando allegationes Riañi, & Castri, & asserens immunitatem à tributis naturali Diuino, & omni positiuo iure competere Ecclesiasticis, latè loquens contra schedulam Regiam dicti anni relatam* q. 13.

17 *Tolletana Ecclesia mandata resistiri pro millionbus*

lionibus ante solutis, ȳ en 14.quentos de maranedis *contra Regios Ministros exactores*, tum en Cinco quentos *contra illam ciuitatem per consilium Castella non obstante contradictione fiscalis, in effectu non potuit recuperare eam marapetinerum quantitatem.*

18 *Christus interrogatus Math.* cap. 22. *à Iudæis, si licitum erat Cæsari tributum dari, respondit*, Vt redderent Cæsari, quod esset Cæsaris: *quo loco, & alijs videtur probari Clericos teneri ad tributa, vt* n.19. *Sed Vide* à n.24.

19 *Principes Iuxta quadam tempora, debent Ecclesiam dotare, & Ecclesia Iuxta alia diuersa debet iuuare Principes, & Reges egenos, vt comprobatur multis locis sacra scripturæ.*

20 *D. Petrus ad imitationem Christi voluit soluere tributa Cæsari.*

Ecclesiastici sæpius in Regno nostro, & Francia, Angliæ, & alijs in prouincijs Compulsi fuerunt, sicut laici ad contribuendum sine assensu Pontificis, breuique eius Apostolico, vbi refertur, quod in septem casibus tenentur contribuere Ecclesiastici. Quid dicendum infrà à n.24.& 26.

21 *Ecclesiastici à natura ipsa, & in simul de iure Diuino, humano, Regio & ex alijs, sunt immunes, & exempti a tributis, & à iurisdictione laica, tam in personis, quam in bonis; & si tributa Regi debeantur à natura, vt sub* n.48.*Vide latè* q.17.à n.49.

Lib.1. Regum cap.22.*ibi* non habeo laicos panes ad manum, sed tantùm panem sanctum.

22 *Tertia Realis omnium decimarum; item subsidium, & excusatum, & quod prouenit ex Bulla cruciata condonata sunt quot annis à Pontificibus Regibus nostris Hispanis; item vt Ecclesiastici breuibus Pontificijs soluant Regi alia, quibus sunt nimis grauati, vt* n.23.& 57.

23 *Clerici sunt plus grauati gabellis, collectis, & pedagijs Regibus præstandis, quam cæteri laici* & n.55.

24 *Potestas exequendi tributorū solutionem contra Ecclesiasticos, nequit residere in Principibus temporalibus. Quidquid contra scribant Riaño, & Castro: Vbi &* à n.25 *respondetur locis sacræ scriptura relatis* n.18.

25 Esdræ cap.2. lib.2. ex facto Neemias.

Sacerdotes ex facto Neemias Esdræ lib.2. c.2. *non compulsi, sed ex voluntate donarunt pro Murorum reparatione, & portarum Hierusalem*, dict.n.25.

26 *Exempla plura relata à Riaño, & Castro, quibus patet sine assensu Pontificio Ecclesiasticos in diuersis Regnis contribuisse cum laicis; non obstant, quia de facto, & non de iure procedunt, vt* n.27.

27 *Reges antiqui Hispaniæ ante Philip.2. ex quo excusentur à non petita licentia Pontificium, vt Clerici, & Ecclesia contribuerent.*

28 *Ecclesiastici num contribuere teneantur de fructibus plus venditis occasione tributi laicis impositi, quàm aliàs venderentur, latè, discutitur ex dictis* à n.29.

30 *Exemptus nullus potest habere tabernam, aut Macellum, vbi minutatim vendat carnem, vinum, oleum, acetum, sine licentia Iustitiæ ordinariæ, aut Administratoris millionum, nisi antea registrationem fecerit suorum fructuum &* n.31. *Vbi referantur leges, & capitula quædam Regia loquentia de Clericis.*

31 *Philippi.IV.Regis nostri schedula, quâ significatur non esse suæ intentionis grauare Clericos, & Ecclesias, loquitur de registratione, quam debent facere, vt de bonis, seu fructibus suis venditis, exsoluant collectas, sicut laici.*

32 *Furtum vocatur quidquid defraudatur in millionibus; imò & crimen læsæ Maiestatis vocatur ea vsurpatio à nonnullis Doctoribus &* n.38. *Vbi benè probat Cardinalis Lugo aureis verbis.*

33 *Registratio fieri debet per laicos iudices, etiam de bonis, & fructibus Ecclesiasticorum, ne fiat fraus de venditis, seu in ordinatè consumptis, vt probant Riaño, & Castro* à dicto n.30.34.35.& 36.

37 *Contributiones iustas tenentur omnes soluere, eo modo, quo lex obligat in foro Conscientiæ, etiam non petitas.*

Confessarij debent populum exortare, & inclinare ad obediendum Principi mandanti solui tributa; & vt Reipublica pax, & obedientia, ac reuerentia Principibus debita conseruetur. dict.n.37.

39 *Clerici ementes ab alijs venditoribus, etiam Clericis, non teneantur in octaua parte retinenda à venditoribus compelli ad contribuendum, nisi adstantibus, de quibus dixi in hoc textu* q.10.&.12.

40 *Clerici ementes, si procedat in contributione imposita Papa licentia, tenentur Contribuere in millionibus super vino, carne, & alijs speciebus, sicut laici. Et Clerici vendentes in suis tabernis, habentur vt Depositarij octauæ partis correspondentis tributo imposito, vt Regi persoluant integrè &* n.41.

41 *Clerici Venditores vini, quod plus valet ratione tributi impositi, tenentur illud plus soluere Regi, sicut laici, alias fraudatores dicentur. Et de Iustificatione* n.42. *Vbi* n.43. & 44. *referuntur fundamenta D. Antonij De Castro, quibus conatur probare Clericos exemptos non esse à legibus ciuilibus, non repugnantibus canonibus sed de veritate* à num.46.

44 *Bellarmini verba referuntur, quibus videntur Clerici obnoxij legibus Politicis explicantur* n.48.

45 *Schedula Regia referuntur, quibus videtur, vt laici cognoscant de casibus inter Clericos &* n.46.

47 *Rex noster, eiusque Iudices Iurisdictionem habeat ad turbandos, & annullandos contractus simulatos, & ad facienda registra, & rationes liquidandas.*

48 *Homines naturaliter emerent, ac venderent intra idem pretium, etiam si leges ciuiles non taxarent pretia.*

Leges, quæ loquuntur circà tributa, & collectas, à natura ipsa lædunt libertatem, quâ homines in commune consortium vtuntur; habendo res communes accommodatiori pretio dict.n.48.

49 *Innocentij* 10. *referuntur verba sui breuis anni* 1650.*Vbi cauetur forma, quibus Clerici teneantur contribuere cum laicis in millionibus prorogatis.*

Clerici

50 *Clerici vendentes, & retinentes tributum solutũ ab emptoribus, & si habeãtur, vt spoliatores Regalium Iurium; sed nullo modo quantumuis tributũ sit ex iusta causa impositũ, debẽt compelli ad eius solutionem per exactores, seu Ministros Regios, etsi aliàs peccent, & ad restitutionem teneantur* n.51.& 52. *contra alios ibi sub.* n.47. *&* dict. n.51. 53.54. & 56.

54 *Clericorum ferè infinitus est numerus nullos fructus colligentium, cum nimis egeni sint; et sic euenire, vt soleant esse pauci respectu laicorum, qui habeant fructus tales, vt Rex in venditione defraudetur nimis, quod est contra querelantes in eos dicentes esse tributorum disfrandatores. Regij Ministri compellentes, & exigentes à Clericis, incurrunt in censuram Bullæ cœnæ,* dict. n.54.

55 *Clerus Hispaniæ tributat Regi dimidiam partem decimarum consistentem in tertijs Realibus, & in Magisterijs ordinum militarium, & in subsidio, & excusato, & in alijs gratijs Pontificijs, quibus additur contributio millionum, quibus minutatim emẽdo, grauatur; imò grauantur Episcopi pluribus alijs sumptibus Romæ solutis. Vide.* n.23.& 24.

56 *Recursus per viam violentiæ non datur de sententia lata ab Ecclesiastico iudice, non obligante Ecclesiasticos ad soluenda tributa, sed est pro parte Principis recurrendum ad Papam.*

1 VXTA propositas difficultates video vt occasione tributi modo impositi per latè dicta *q.13.* in his Castellę Regnis, Regnicoli, & Regij Ministri *Doct. D. Andreas de Riaño* consiliarius patrimonij, & cõmissionarius millionũ, & licẽtiatus *D. Antonius de Castro* fiscus Regius in eadem commissione millionum in Aula consilij in duabus allegationibus Iuris, latissimè perorauerint pro iustificatione illius tributi, item & omnium præcedentium millionum introductorum ab anno 1590. in istis Regnis; tunc temporis ob infelicem casum Belli aduersùs Anglos introducti à Philippo II. in illa parte, in qua bis Iulius Cæsar infeliciter egit, vt scribit Onosandro *lib.4. de re militari cap.13. & 26.* & Regnum congregatum in curijs per suos procuratores octo millionum pręstitit seruitium primum huius generis impositum super comestibilibus, vt testantur Bobadilla *in politica cap.18. p.2. n.296.* Auendañus *in tract. de iusta impositione tributi propositione 1. fundam.7. n.4. p.27.* ex tunc in his Regnis vsitata admodum per pro-
2 rogationes horum seruitiorum. † Etiamsi per textum *in l. vniuersi cod. de vectigalibus*, contributio super comestilibus, & victualibus licita nõ fuerit, vt multi senserunt; eo quod dispositio illius legis cõtrario vsu, & imperio potuisset abrogari; aliavè Regiâ dispositione, iuxta quæ dixi *supra in cap. transactio q. fin.* & ex eo etiam quia in istis speciebus suauior est contributio omnibus conciuibus, quàm in alijs speciebus, vt notanter tenent Siluester, Valentia, Nauarrus, Turrianus, Diana D. Petrus Tapia Archiep. nunc Hispalensis, Layman, quos refert idem D. Anton. Castro *art.2. sua allegat. n.10.* cum Suarez *de legibus lib.5. cap.16. n.1.* & cum Vasquez *tit. de restit. cap.6. §.1. dubio 2. n.30.* Gaspar Hurtado *de iustitia, & Iure disputatione 24. difficultate 4.* Sanchez *conf. moral. lib.2. cap.4. dubio 45.* † Item 3
eo quod in hoc contributionis modo seruatur maior æqualitas; nam quamuis aliqui pauperes officiales Reipublicæ soleant habere familiam copiosam; sed diuites Reipublicæ, vt in plurimum solent habere maiores familias, & abundantiores, atque splendidiores sumptus facere quotidianos. Et attentâ charestia illarum vendẽdarum specierum in Macello publico soluunt Salaria maiora suis famulis seruitoribus, vt considerauit Cardinalis Lugo *de iustitia disput.36. sect.2. n.23. & 25.* ibi *primo quia seruatur æqualitas quantum seruari potest, quia licet pauperes cogantur emere, plura tamen emunt diuites, & nobiles vna die propter maiorem familiam, qua viuuntur, quam pauperes emunt vno mense, quia paucioribus contenti parcius viuunt.* † Et addit vt 4
licet diuites non soluant aliquando immediatè tributum in illis rebus; sentire tamen mediatè idem onus quia cum artifices, operarij, & alij maiori pretio comparent sibi victum propter tributa, quæ in illis rebus soluunt, carius suas operas diuitibus locant, vt lucrum, & victum sibi comparent: ita ille, & docent Malderus, Layman, Turrian, Sanchez, & Larrea *alleg.59. n.23.* & idem Castro *supra n.11.* & ob id Molina *de iustitia disp.668. num.2. vers. ego verò, & disp. 669. num.2.* ait hanc formam contribuendi, non solùm esse introductam in Hispania; imò & in alijs pluribus prouincijs; & sic practicatum sine quærelis subditorum, qui nunquam visi sunt petitisse, vt collectæ sic impositæ millionum imponerentur in alijs speciebus.

His breuiter suppositis conantur quoad primam partem quæstionis dicti Ministri Regij 5
fundare Castro *à n.16. per totum integrum articulum*; & Riaño *à n.2.* in vers. *contrahese* iste, quia inter Principem, & Vassallos ait talis sit societas, & reciproca obligatio, vt quemadmodum Rex debet defendere suos Vassallos, administrando eis iustitiam, & deuastando hostes, & inimicos, vt docent omnes per *auth. de quest. in princ. cap. illud.10. q.3. cap. tributum.23. q.8. cap. boni Principes 92. dist. l.2. tit.10. p.1.* Lucas de Pena *in l. si colom. cod. de agricolis, & censitis lib.10.* Couarruu. *in pract. cap.35. n.3.* Menchaca *controuers. illustr. cap.44. n.26.* Afflictis *decis.14.* Grasal. Regal. Franciæ *lib.2. cap.7.* † ita & Vassalli subditi, & eorum metro Diuino Iure, & 6
naturali sint obligati ad contribuendum Principi omne necessarium, vt possit protelare eos, & manutenere in pace; & vt Rex queat suam Regiam Dignitatem conseruare in honore, vt docent Doctores cum D. Thoma *in Epistola ad Roman.13. lect.1. & in 2.1. q.102. art.2. ad 3.* Baldus *in l. ex hoc Iure n.63. ff. de iustitia*, Marquez *in gubern. Christian. lib.1. cap.16. & cap.29.* Sanchez *conf. moral. lib.2. cap.14. dub.2.* Lessius, Pancirola, Menoch. Burgos de Paz, Azeuedus, Lira Soto, Caiet. & alij, quos refert idem Riaño *supra n.3.* Nauar. Otalora, Zeuallos, Belluga, Bobadilla, Molina, Vasquez, & alij, quos refert Larrea *allegatione 59. per totam*: & prosequitur latè Riaño multis fundamentis *ibi à n.4.*

D. Antonius de Castro *in dict. sua allegat. à* 7
n.16. probans ita æquè Vasallos, tam Clericos, quàm laicos causa cõmunis vtilitatis, & publici boni,

boni, qoæ multò minora erant in prima impositione millionum relata anni 1540. quã sunt, & fuerunt à tẽpore, quo noster Rex Philippus IV. incepis regnare tunc temporis non fuisse habitum pro necessario petere licentiam à Pontifice, & vt sinum breue præstaret ad hoc vt Ecclesiastici contribuerent cum laicis, & quod sine illa facta fuis exactio indistinctè, tã ab Ecclesiasticis, quàm à laicis, vt affirmat Bouadilla *dict. lib.2.*
8 *cap.18.n.196.* † Vbi refert vs quamuis nonnulli Ecclestastici iudices curarunt censuris liberare Clericos à contributione, datæ fuerunt in consilio supremo Regio prouisiones ordinariæ, vt laicos ministros exactores absoluerent; & quod à tẽporib⁹ retro actis sic assuetũ fuerit ex Castillo, & Gutierrez, qui *q.92.de gabellis n.3.* primos dubitauit de honestate illius facti Regij quemadmodum antea etiam à Clericis vectigal. vulgò alcauala exigebatur, & soluebatur.

9 Quovsque à Regibus nostris per *l. 6. & 7. tom.18. lib. 9. recopil.* dispositum fuit vt non exigeretur à Clericis, vti affirmant Gregor. Lopez *in l.50. tit.6. p.1. glossa 1.* Montalbus, & Remigius, & sic habitoin à Gutierrez *dict. num.3.* dicens hodie iustius procedere, quia adest maior publicæ vtilitatis, & vrgentis necessitatis ratio per textum *in cap. aurum 52. q.2. de præsumpt.* ex S.Ambrosio *ad D. Hieronym. in cap. Gloria eadem causa Pontifices in cap.2. cap.4. cap.7. de immunit. Ecclesiar.* & longè per verba Ancharrani, Abbatis, & aliorum 81. authoribus ipse Castro confirmat, & ex legibus *54. tit.6. p.1. l.1. tit.3. lib.1. ordin.* Vbi Didacus Perez verbo *que son para bien comun l.51. tit.3. lib.5.*
10 *recop.* † Et ex alijs factis vsque ad *num.23.* fundans lato calamo hanc obligationem, etiam comprehendere, tam Clericos, quàm laicos, tum Iure naturali, tum etiam Diuino comprobans ex locis Sacræ scripturæ *à num.23.* Vt prosequutus idem Riaño refert fundamenta plura scripturæ, & ille considerat ad iustificandam contributionem calamitates, quas paterentur Ecclesiastici vtriusque Castellæ, si Rex noster non ita vigilaret suis exercitibus oppugnare gallos debellantes in Cathalonia, & in confinibus Aragoniæ, item & in partibus Portugaliæ, ponderans illas, quas nunc patiuntur, & passi suot Ecclesiastici Episcopatuum Pacensis & aliorum, quorum fructus multùm deperierant propter inimicorum inuasiones, sicque contributionem absque consensu Pontifitio optimo Iure in Ecclesiasticos currere eum ex causa vrgente instante, & æqua tam illis, quàm laicis fuerit imposita.

11 Deinde fundantes prædicti consiliarij Regij in Iure naturali, & Diuino necessitatem contribuendi, tam ab Ecclesiasticis, quàm à laicis, & dicentes prouenire à Iure naturali, & Diuino à causa publica descendente, existimant enim, vt quantomvis Ecclesiasticorum immunitas in non contribuendo, sit etiam fundata in Iure Diuino, & natorali. Tamen quia prima contribuendio bligatio sit Soperior ob necessitates vrgentes, redundantes in commune bonum, tam Ecclesiasticorum, quàm laicorum debeat hæc obligatio contribuendi, subueniendo publicis necessitatibus omninm subdisorum præferri alteri priuilegio immunitatis, quæ tantùm videtur competere Ecclesijs, Ecclesiasticisve personis Iure Diuino, seu humano tantùm, vt molti dixerunt, & ex hac caosa disputantes quæstio-
nem illam. † an concurrentibus duobus iuribus 12
naturalibus diuersis stetur potentiori iuribos, & doctrinis corroborantes, videlicet *ex cap. licet de regularibus, cap. per venerabilem qui fily sint legitimi; cap. solita de maiorit. & obed.* & cum Caietano, & alijs Zeuall. *in pract. q.739. num.41.* Sanchez plotes cumulans *in decalogo lib.1. c.50. quæst.2. num.17.* Concilio Toletano 8. *cap.2.* D. Gregorio *moral. c.40. ex Aristotele lib.5. ethicor. cap.6.* qoia vs ait Cicero *pro Milone* Sanchez *supra c.11. q.2. n.12.* Reginald. *lib.13. c.4. sect.2. n.34.* inter res Ioris naturalis habere prioritatem illas, quæ spectant ad conseruationem vitæ propriæ. Et sic cum Suarez *de legibus lib.6. c.8. n.1.* Cassio *lib.2. de esfera ciuitatis cap.1.* dicunt vt publica vtilitas sit præferenda Ecclesiæ priuilegio: & ex Diuo Thoma, & alijs relatis à Reginaldo *dicta sect.2.* ibi *ordine priorem esse hanc propositionẽ, amplectẽda esse de se necessaria ad cõseruationem vitæ propria, & auertenda contraria; & vbi adest periculum faciendi contra vnam, vel aliã legem licitum est seruare eam, quam probabiliter iudicatur esse grauiorem:* & hæc ita prouenire non ex vitio legislatoris, sed ex natura rei, vt loquitur Aristotel. & cum eo omnes Theologi ethicorum *lib.1.* Seneca *lib.2. de ira cap.20.* Plutarchus *in apophteg.* Anguianus *de legibus lib.4. cap.21.* cum infinitis, Aria Montan. *in respons. Iuris pro contrib. Eccles. à num.66.* Victoria *de potest Eccles. relectione 1. sect.6. n.10. & relect.4. de potestate Papæ, & concily, num.18. proposit.2. vsque ad 4.* idem Riaño *in sua allegatione num.48.* resoluens vt quamvis amittatur quod Ecclesiæ immunitas aliquo pacto oriatur à Iure naturæ seu Ius naturale ad illam inclinet; sed à fortiori fatendum vt ipsum Ius naturæ potius respiciat ad conseruationem Religionis, & Regnorum, quàm ad eximendos Ecclesiasticos à tributis.

Et iterum prædicti, præcipuè Riaño *num.234.* 13
nam Principum statuta generalia, quæ diriguntur ad meliorem populorum gubernationẽ, seu bonum commune, & vtilitatẽ, tenentur obseruari ab Ecclesiasticis in vtroqoe foro, fori &, poli, quia etsi canonicũ Ius pręstat Ecclesiasticis exemptionem à iurisdictione temporali, intelligitur respectu rerum spiritualium, de qoo latissimè dixi *in cap. 2. cum alijs de iudic.* & proprius *ibi in cap. nouit. à q.1.* sed non in illis, quæ diriguntur extra exercitium clericale ad naturæ commodum ordinata, secundùm rationem naturalem, & politicam, vt cõmnniter sentiunt Doctores Theologi, qui exẽplis probantes assignant illud de statuto Principis taxante pretia rerum, & prohibẽte illas extrahere à Regno, seu de Regnis extraneis intrare in Regnũ, vt de primo præsupposiso docẽt Calla *de cõtrabandis n.10.* sequẽtibus verbis *ciuiles leges, & generalia Principũ statuta, quæ de Clericis mentionem non faciunt ad cõmunem omnium vtilitatem edita etiam, Clericos ipsos comprehendere, cum & ipsi legibus ad bene viuendum ordinatis, alligentur, quia ciues sunt, & tales remanent, non obstante Clericatu, & membra Reipublicæ nobiliora; & quamvis priuilegiati, veniunt nihilominus ciuium appellatione, ex cap. cum nullus de tẽporibus ordinat,* & dicũtur de destrictu tẽporali *c. fin. de officio deleg. lib.6.* & pars Reipublicę Bald. *in l.1. §. huius study ff. de iustitia, & Iure.* † Et 14
qoatenos communem vtilitatem concernunt ad

eorum obseruantiam claro Iure,& sine vlla diffi-
cultate tenētur, vt docent Lucas de Pena *in l. fin.*
cod. de exact. & trib. lib. 10. *& in l.* 1. *cod. de quæ-*
stionib. muneribus, vel præstation. nemini liceat se
excusare l. 10. *vbi* declarat quomodo, & quando
procedat Dominic. Soto bene *in* 4. *sentēt. dist.* 25.
q. 25. *art.* 2. Sairus *de claui Regia, lib.* 3. *c.* 4. *n.* 16.
Lessius *de iustitia lib.* 1. *c.* 33. *dub.* 3. *n.* 24. cum alijs
Zeoedus *in practicis q.* 33. *n.* 3. Pereira *de manu*
Regia p. 1. *lib.* 2. *tom.* 1. *§.* 19. *c.* 38. *n.* 28. *& cap.* 39.
n. 6. Vbi plures adducit Morla *in emporio tit.* 2.
q. 12. *in fine*, Zeuallos *in pract. p.* 4. *q.* 899. *num.* 40.
ad 44. Campanilus *in elem.* 1. *de vita, & honestate*
Clericor. n. 333. Calixto Ramirez *de lege Regia*
§. 27. *à n.* 10. *& §.* 26. *n.* 1. cum alijs Salcedus *de*
lege politica lib. 1. *c.* 4. *n.* 33. *& ibi §.* 1. *n.* 28. *&* 31.
Ripa *de remedijs ad conseruandā vbertatē n.* 234.
Nauarrus *in manuali c.* 13. *n.* 88. Molina *de iust.*
tract. 2. *disp.* 31. *& alij*, vt Azeued. Auendañus,
Mexia, Ignatius Lopez com Federico de Senis,
Card. Felin, Craueta, Bussato, & alijs.

15 Et de obligatione vtriusque fori D. Thō. *p.* 2.
q 96. & cū eo Theologi, & plures relati à Sperc-
lo *decis.* 12. *n.* 2. Sairo *in Claui Regia lib.* 3. *c.* 4.
Cala *supra de conerobandis n.* 35. *&* 45. Tapia *de*
leg. lib. 4. *q.* 11. *art.* 6. *&* 7. & cum Suarez, & mul-
tis alijs, & cum infinitis Castillo *tom.* 7. *cap.* 8. *à*
num 24. *& cap.* 9. *à num.* 21. Videndi Couarrun.
pract. cap. 32. *num.* 2. Nauarr. *in manuali cap.* 17.
Victoria *de potestate Ecclesiæ in princ.* Cala cum
alijs *supra n.* 23. *&* 42. & multis relatis, Dueñas
in quæst. sing. moral. tractatu 13. *sing.* 2. *n.* 7. Cardi-
nalis Lugo *tom.* 2. *disp.* 26. *sect.* 5. *dubio* 8. *num.* 77.
Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 6. Barbosa *in*
collect. ad textum nostrum cum multis *num.* 5. &
cum alijs bene *de Parlam. dubit.* 4. *sect.* 18. An-
saldus *de iurisdictione p.* 3. *cap.* 19. *à num.* 41. *ergo*
ex his & alijs optimè videntur prædicti Regij
allegatores Sententiam, vt Clerici teneantur
contribuere, sicut laici.

16 His inquam, & alijs non obstantibus, nec
nos negamus præfata, & alia fundamenta gene-
ralia, tum legis naturæ, tum Diuinæ, tum etiam
humanæ, quibus fulcitur illorum doctrina; quod
enim dicimus, est nempe, vt bona Ecclesiæ, seu
Clericorum, fructus beneficiorū, & patrimonij,
nō sint collectis tributis, pedagijs, & alijs Regijs
exactionibus obligata, nisi iuxta terminos, de
quibus latè exposui *supra à q.* 10. Vbi expendi
scripturæ Sacræ loca, itē, & Iura nostra canonica
cap. 2. 4. *&* 7. *de immunitate Ecclesiarum cū alijs*
vbi ad saturitatem, & cum clara distinctione lo-
quotus sum, item & in alijs quæstionibus subse-
quentibus, & ad saturitatem, etiam leges quæ
nouissimè contra prædictos D. Andream Riaño,
& D. Antonium de Castro scripsit super illud
Esdræ *lib.* 1. *cap.* 7. ibi *vobis quoque notum faci-*
cimus de vniuersis Sacerdotibus, vt vectigal. &
tributum, & annonas non habeatis potestatem im-
ponendi super eos D. D. Ioannes Palafox, & Men-
dosa, Episcopus Oxomensis dirigens iuridicam,
& politicam epistolam ad Regem nostrum Ca-
tholicissimum Philippum IV. qui à littera B.
probans ex locis Sacræ scripturæ, concilijs, &
decretis antiquis de Iure nostro canonico, Iure
ciuili, Regio, & breuibus ac Bullis Pontificijs
immunitatem, à tributis competere Clericis, &
Ecclesijs de Iure Diuino, & cū pluribus Docto-
ribus per totā litterā B. vsque ad C. quæ non re-
peto, cū satis ego dixerim, tū *supra ad q.* 10. & ex

proposito *infra q.* 15. *vers. ad tertiā*, dum exigi de
illa quæstione *an Ecclesiasticorū immunitas à col-*
lectis, & legibus laicis competat eadem, ac à iuris-
dictione de Iure Diuino, ac humano. † Qui Epi- 17
scopus abundè improbat exactionem à Clericis
quoquomodo, tum hanc vltimam intentatam
virtute Regiæ Schedulæ 19. Iulij huius anni
1656. quā affert Rex satisfactionem in con-
scientia, & iustitia de omne id, quid à Clero sit
tributatum, tum quatuor fundamentis iuridicis
eo quod in canonico Iure sunt stabilitæ censuræ
itemque in Bulla cœnæ Domini *cap.* 18. censu-
ris prohibetur qualiscumquè tributorum impo-
sitio, quæsito colore Clericis facta, dicens & il-
lam satisfactionem oblatam non offerri liqui-
dam, & claram, imò & fallacem esse adducens
casum Tolletanæ Ecclesiæ *num.* 33. quæ repetēs
à Rege contributiones aliquas millionum de an-
nis retroactis, item à ciuitate aliàs ratione statuti
municipalis, & post longum litigium in Can-
cellaria Vallisoleti & in consilio Regio, vbi de-
claratum fuit vim non fieri à Vicario Tolletano
in procedendo, & compellendo ad solutionem,
& non obstante contradictione fisci Regij man-
datum vt eis soluerentur, ac redderentur pro
contributione Regia *Catorçe quentos de marauе-*
dises, & ex alia ciuitatis *çinco cuentos liquidos*
cum assistentia eiusdem fisci patroni. Et si ita de
Iure obtentum nunquam tamen de facto solu-
tum, & recuperatum, inducens ex hoc casu, vt si
cum Ecclesia Tolletana numero, quæ est aliarum
Regni caput, & Primas, ita acciderit idem faci-
lius cum cæteris Ecclesijs, nec sic diuitibus, nec
facilioribus ad occurrendum similibus vexatio-
nibus accidere posse.

Adhuc vero nō videtur, vt ille eruditus, ac pius 18
admodū Episcopus satisfecerit obiectionibus re-
latis adductarū allegationū Riañi, & Castri fun-
dantiū in Iure naturæ contributionem collectatū
faciendam, & soluendam à Clericis; quæ etiam
fundatur Iure Diuino, scripturæ locis illo Mat-
thæi *cap.* 22. Vbi interrogatus Christus Dominus
à Iudæis cautelosè, si licitum erat Cæsari tribu-
tum dare, Christus, respondit vt redderent Cæ-
sari, quod esset Cæsaris, significans præstationem
illam non esse liberalem, sed ex iustitia debitam
fundatam in Iure naturali, & Diuino, & probant
Doctores cum D. Thoma *opusculo* 21. *in episto-*
la. 56. & cum infinitis idem Riaño *à num.* 19 &
ex alijs traditis ab Archiep. Tapia lib. 4. in ca-
tena morali. *q.* 11. *art.* 2. *num.* 1. *& art.* 5. *n.* 1. *&* 2.
D. Bernard. Tertuliano, & iuxta illud Paul ad
Rom. 13. *& Reg. lib.* 1. *cap.* 8. Math. *dict. cap.* 22.
& idem Castro *in sua allegatione num.* 23. ait
cum Soto, Couarruu. Ioanne Garcia, Menchaca,
Bobadilla, Auendaño, & alijs hanc obligatio-
nem dimanare à Iure Diuino, & in id ponderans
cum illis verbis *cap.* 2. *lib.* 2. Esdræ loquens de fa-
cto Nehemiæ venientis ad Hierusalem, & vi-
dentis portas ciuitatis, & muros destructos, se-
quentia protulit verba *vos nostis afflictionem, in*
qua sumus, quia Hierusalem deserta est, & portæ
vrbis igne consumptæ sunt, venite, & ædificemus
Hierusalem, & non simus vltra opprobrium.
Et iuxta hanc propositionem legitur ibi cap.
sequenti quod *surrexit Eliasib. Sacerdos magnus,*
& fratres eius Sacerdotes ædificauerūt portas Regis;
ex hoc loco dicēs Menochius *in tract. manu scri-*
pto de iurisdict. lib. 2. *cap.* 3. vers. *primo affertur*
illud patere vt Sacerdotes soluerint tributum

reædifica

reædificationis ex cauſa communis boni, & publicæ vtilitatis,& citat Martham *de iuriſdic. dict. p.4.cent.1.caſu 10.n.3. & 4.* & Petrum Gregor. *de Republ.lib.3.cap.7.ex n.17.* adducentes exempla alia, adducẽs etiam ex Liuio aliud exẽplum, quando occaſione belli Roma fuit oppreſſa, & neceſſitata *l.53.*& ex Ænea Roberto rerũ iudicatarũ *l.2.c.1.* vt oppreſſa Francia,ſicut hodie Hiſpania dicit quod *Pontifices,Flamines,Augures,cæterique Sacerdotes pecunias conferre coacti ſunt.*

19 Imo & idem Riaño *à n.64.* probans *num.63.* cum Petro Gregorio *de Republica lib.5.c.5. n.2.* Antón. Faber *lib.9.cod.tit.30. definitione 26. de muneribus patrimonialibus*, Diana *tract.2.p.1. reſ.7.* Michael Manchlar.*de Monarchia ſæculari p.3.cap.1. & lib.2.cap.3.* Soto *in 4. ſententiarum diſt.23.art.2.* Molina *de iuſtitia,& Iure tract.2. diſp.32.* & cum alijs, quod idẽ ſummus Pontifex (ſalua clemẽtia ſua)nequit priuare Principes temporales, niſi in caſibus à Iure permiſſis; & ſic nec à Iuribos, & Regalijs, quæ ad Principes pertinent,eo quod ſunt tempora,in quibus temporales Reges, debent augere donationibus, & muneribus Eccleſias;item & tempora,in quibus eadem Eccleſia debet iuuare Principem, quando illius bona, ſiue patrimonium; item & ſubditorum non ſufficiunt;probans primo *à n.64.ex illo Regum lib.4. cap.18.* quando Rex Ezechias in oppreſſione Senacherich à Syriorum Rege accepit de templo aurum,& argentom ad ſoluendum 300. talenta argenti, & auri 30. quæ ab illo petijt,item & ex illo Reg. *lib.1.c.21.* quando S. & Propheta Dauid accepit propoſitionis panes, quos petijt Sacerdos Abimelech: & ex illo Reg. *lib.3.cap.15.* quando Rex Aſſa de Iuda vir perfectus, & gratus Deo accepit etiam argentum, & aurum templi, vt ſuccurreret neceſſitati, in qua poſitus fuit ob Bellom Baſſa Rex Iſrael. Et ex illo Reg.*lib.4.c.16.* vbi idẽ etiã exequutus fuit Rex Achab. in oppreſſione, & Bello Deteglat, Phalaſar, Rex de Aſſiria, & Pheſe filius Regis Iſrael. Et ex illo adducto caſu Nehemias dicto lib.2. Eſdræ cap.2. *& cap.3. & 11.* Et ex illo Eſdræ *lib.2.cap.5.*in illa ingenti fame, quam paſſus fuit populus, in qua vt ſuccurreret permutauit, id eſt *Cambio*, poſſeſſiones, & hæreditates pro tritico: & quod Chriſtus Dominus,cum eſſet Sacerdos Summos, deſcendens à Regio ſanguine, fuit primus, qui voluit ſoluere debitom tributum Cæſari; & quod ad eius imitationem idem fecerit Diuus Petrus, vt docet n.70. ex Baeza *Moral. in Euangelicam hiſtoriam lib.12.cap.1.§.2. fol.541.* in ſequentibus verbis *forſam Petrus nunquam viderat quod IESVS ſoluiſſet didrachma, & nihilominus interrogatus an ſolueret IESVS indubitanter annuit ſane, vbi Regia neceſſitates ad Petrum, eiuſvè ſucceſſores deferuntur ab illis, qui trutinãtur; non eſt qui dubitet etiam CHRISTI bona temporalibus*

20 *Regnis adjudicare.* † Et alijs exemplis Regom Franciæ, Angliæ, Hiſpaniæ, & aliarom prouintiarum comprobat,vt ſine aſſenſo Pontificis, breoique eius Apoſtolico, etiam Eccleſiaſtici, ſicut laici compulſi fuerint contribuere pro neceſſitatibus publicis,& cõmunibus,niſi à tẽpore, quo in his Regnis incepit Rex Philippus II. anno 1591. & poſtea ad eius exemplum Rex Philippus III. anno 1598. ibi etiam *à num.90.* cum multis comprobans caſus, in quibos Eccleſiaſticæ perſonæ tenentur contribuere cũ laicis,

& congerit caſus ſeptem,ſine aſſenſu Pontificio, vt ſi ſit periculum in mora, vel tributum imponitur ob conſeruationem communem omnibus; & in Clerico negotiatore, & quando eo quod liberatur à gabella Eccleſiaſticus grauatur,& iniuriatur laicus proximus,& hoc ob præſumptam Pontificis voluntatem; ſexto quando extraordinariè grauantur laici, & non ſic æquè Eccleſiaſtici, & onus eſt commune, & æquale, tam iſtis, quam illis. Septimo quando prouintiarum Barones ſont prudentes,& omnino probati.

Sed ego inquã reſpondeo à natura ipſa,& in ſimul de Iure Diuino,humano, Regio,& ex alijs prouenite immunitatẽ,& exemptionẽ à tributis, & à iuriſdictione omnibus Eccleſiaſticis; tam in perſonis,quã in bonis beneficiorũm,& patrimonialibus,vt dico *dicta q.17.infra* verſ.*ad tertiã*,& latè *à dict.q.10.*quia,vt benè põderat ipſe doctus Epiſcopus Oxomen *in ſua allegatione lit. O, O* expendens illud relatũ Dauid *l.1.c.22.Regum ibi non habeo laicos panes ad manum,ſed tantum panẽ Sanctum*, interrogauit Abimelech. *ſi mundi sũt pueri*,vbi dicit ab expoſitoribus tria maximè notari.Primũ Dauid Regẽ nõ cepiſſe,ſed accepiſſe panes;& quãois neceſſitate cõpulſus poſtulaſſet non vſurpaſſe.Secundo in caſu etiam neceſſitatis à Sacerdote poſtulaſſe,tanqoam ab eo, qui ſolus diſpenſare poterat.Tertium mundicã neceſſariam eſſe in laico, & deuotè,& humiliter accipiẽdum eſſe à ſæcularibus quidquid Eccleſiaſtici ſpecie tributi impendunt,& commendat videndum Abulens. *dict.l.1. Reg.c.21.q.8.& 13.* Et eſt doctrina Pontificis *in cap. aduerſus 7. de immunit. Eccleſiar. vt à dicta q.10.expendi.* † Quare ergo dici debet vt cum à cõdonatione ſummorũ plutium Pontificum Regibus noſtris Hiſpanis datæ ſint contributiones,quæ vocantur tertiæ Reales, nempè omnium decimarum Eccleſiarum,& Eccleſiaſticorum tertiam integram partem, & illa quæ vocatur *ſubſidium*, & *excuſatum*; item alia cõtributio ingẽs, quæ procedit à Bulla Cruciata, & alijs Bullis quotannis in his Regnis ſingulis perſonis,erogatis, iuxta eleemoſynæ taxam,quarom rerum ſummæ ſunt ingentiſſimæ, & nimis grauantes ſtatum Eccleſiaſticum. † Et item plus ſoleant breui Pontificio contribuere, & collectari in millionibꝰ,ſicut cæteri laici,ſequitur ab euidenti ratione,vt Eccleſiæ, ac Clerici ſint plus grauati gabellis, collectis, & pedagijs Regibus præſtandis,quam cæteri laici,imò & defraudati, quia ſi laici tẽporalia Clerici præſtant,quia Clerici illis ſeminant ſpiritualia, vt longè, & bene exemplificat,imo & deuote idẽ Epiſcopus Oxomenſis omnino legendus, patet de primo ad vltimum,vt cum exceſſu ſint plus Regi tributarij Eccleſiaſtici, quam laici contra naturæ ordinem, & ſupra, ac infra ponderata *à dict.q.10. & quæſtionibus ſequentibus.* Indéquè euenire potentius ius naturæ, & Diuinum militare, vt immunitas illæſa à tributis in Eccleſiaſticis conſeruetur,quã quod fiat quotidiana tributaria in dedecus tanti ordinis,& excellentiæ,de qua *in dicto cap. nouit. de iudicijs à quæſtione 1.* & alibi dixi ex regula textus *in cap.ſolitæ de maioritate, & obed. & tota diſt.96.* 21 22 13

14 Ad ſecundam, & alias quæſtionis ſuppoſitis, quæ longiſſimè dixi *à dicta quæſt 10.* & quæſtionibus ſequẽtibus,breuiter reſpondeo in qua interrogatur an poteſtas exequẽdi tributorũ ſolutionẽ,poſſit reſidere in Principe ea imponẽte cõ-

tra Ecclesiasticos; respondeo quod nonnisi iuxta tempus, & modum, de quibus dixi in dictis locis, quantumvis relati Riaño, & Castro *in suis allegationibus* conentur defendere, saltim in necessitate vrgenti, & publica, qualis præsens, quæ occasionauit gabellam, de qua dixi *sub q. 13. proximè precedenti*; nam quidquid ipsi adducunt in comprobationem est absonum, & à veritate practica alienum, absque eo quod obstent scripturæ loca sopra adducta, & quod Reges nostri Hispani sæpè ceperint de Ecclesijs aurum, & argentum, & item fecisse omnes Clericos huius Regni tributarios ob domesticas necessitates ex bello domestico occasionatas, vsque ad tempora *D. Philippi II.* à quo primo breue consequutum fuit Pontificium, vt primi milliones *Supra n. 1.* assignati soluerentur ab Ecclesiasticis; etenim facta Regum antecedentium non sunt in consequentiam trahenda, quia potius de facto, quam de Iure talia fecerunt, vt faciebant tempore Ecclesiæ primitiuæ nonnulli ethnici Imperatores, à quibus discesserunt Imperatores Cõstantinus, Iustinianus, & alij relati *in quæstionibus citatis.*

25 † Imò ex facto Nehemias *l. 2. Esdra cap. 2.* iuxta relata verba, supra, patet Pontifices, & Sacerdotes non compulsos, sed ex propria voluntate donasse pro reparatione murorum, & portarum Hierusalem, nec dabit, vt est animaduersum, violenter accepit, sicut nec cæteri scripturæ Reges iam adducti, vt & hodie in instantissima, & vrgentissima necessitate facerent nostri Episcopi, & Ecclesiastici; imò & fecisse sæpius constat adhuc non instante extrema illa necessitate inuasionis ciuitatis libentissima, & abundantissima donatiua faciendo Regibus nostris.

26 Et sic non obstant exempla, quod idem factũ, & executum fuerit contra Sacerdotes Siciliæ, vt refert Iustin. lib. 22. historiæ, & apud Tucydidem, Xenophontem, & Demosthenem, leguntur exempla Petr. Gregor. *Syntagm. lib. 2. c. 2.* Aristotel. *c. 1. ethicor.* Et quod Sacerdotia Ægyptij, Græcæ, & Romæ sic factũ. Vt refert Theodoretus *q. 22.* & quod Dux Albæ Pro-rex imposuerit, & acceperit collectã à statu Ecclesiæ, vt repararet bellũ Frãciæ, vt refert Modernus *de iurisdict. p. 4. c. 10. n. 4.* Petrus Gregor. *de Republica c. 7. n. 33.* & vniuersaliter in tota Italia fuit imposita in Ecclesias decima quædã ad impugnandos inimicos in bello Siciliæ, Aloisius Leo *in auth. sacra cod. de Sacrosanct. Eccles. n. 19. extrauag. 1. de decimis*; & quod Clerus Reipublicæ venetiæ contribuerit bis, vt refert Bullenger *lib. 3. historiæ venetiæ*, & quod in gallia fuit publicatum, edictũ tempore Cloterij Regis ad accipiendam partem tertiã Ecclesiasticorũ redditum, vt tradunt Lui Prando *l. 5. c. 15.* Baron. *tom. 8. annal. ep. 15. in fine.* Et quod alia vice in Leone Franciæ sic fuit indicatum à Parlamento, nẽpe debere Ecclesiasticos concurrere ad succurrendũ vulgo *la Caxar militar*, vt referunt Paulus Iobius *l. 30. histor.* Renat. Copinus *lib. 1. daman. c. 2. n. 5.* & quod bis idem fuerit practicatũ Auerniæ tradit Paponius *arresto. 15. lib. 5. tit. 9.* & quod in ciuitate Trecẽsi fuit compulsus Clerus ad contribuendum in sumptibus introitus solennis Henrici IV. *anno 1593.* Vt refert Baron. loco citato; & quod alia vice tempore eiusdem Regis fuerunt compulsi Ecclesiastici edicto, & lege generali ad vendendas possessiones, vt soluerent tributa: idem Papon *supra vsque ad arrest. 19.* & quod Franciscus I. *anno 1522.* imposuit, & petijt ab Ecclesijs illius Regni subsidium quoddam, vt tradunt Modernus *supra p. 4. cap. 10. num. 4.* Casaneus *in Cathalogo Gloriæ 1. p. consider. 24. n. 163.* & quod sic generaliter in tota Francia fuerit executum sine contradictione, vt ait Rebuf. *ad constit. Galliæ de sent. exe. ut. art. 3. glossa 6. & supra citati*; & quod nunquam ad illas impositiones fuerit petitus assensus Pontificius, & de Ricardo Rege Angliæ anno 1193. referat Anton. Nebricensis *lib. 5. cap. 4.* & Hortiz *in politica de immunitate Ecclesiarum 3. p. considerat. 5.* Et sic in nostra Hispania vsitatum tempore D. Ferdinandi, & Elisabeth ex consilio eruditorum ob necessitatem causatam à multiplici bello, & assumptum fuit Ecclesiarum aurũ, & argentum in mutuum non totum, sed tantum quod fuit necessarium vt refert idem Anton. Nebricens. *dict. lib. 4. decade 1. cap. 2.* cuius verba refert idem Riaño *num. 86.* cum multis, *& n. 87.* & *89.* ita à Philippo II. factum, & vsitatum à Regibus nostris antiquioribus, sic & absque Pontificum licentia tempore belli, & vrgentis necessitatis contribuisse Clerum simul cum laicis, vt probat Don Ioanne de la Rea *decis. 7. Granat. n. 29. & allegat. 49. num. 52.* ex Baronio, Marsillio, Lessio, Pineda, & Ioan. de la Puente, patereque ex Bullario impresso Matriti anno 1635. Videndus Bobadilla *in polit. lib. 2. cap. 18. à n. 317.* Castillus *de tertys cap. 9. n. 48.* dicentes in historijs Hispaniæ nunquam legi tales Pontificum licentias ad contributiones Cleri, vsque ad annum 1591. tempore Philippi II. & III. vt supra relatum est.

† Quæ omnia exempla nihil vt dictum est obstant, cum de facto operata sint, aliàs si à re ipsa iustificata essent, nec prædictus Rex Philippus II. nec III. imo & nec Rex nostrer Philippus IV. vnquam expostulassent à Pontificibus Clemẽt. Greg. Vrbano, & Innocẽtio breues. Nec mirũ est quod Reges nostri antiqui nõ multum tunc tẽporis curarent de prædicta Pontificia licentia, eo quod non sic litteris expoliti essent; & si timorati, sicut hodie cum eo in tempore occasione continui belli cum Mauris, tum propter instans periculum, tum propter rusticitatem, seu inaduertentiam, & difficilem, ad Papam recursum, non intendebant expostulare prædictum assensum; quod si hanc exculpationem non admittas, debebis dicere vt sicut inter illos antiquos Reges in vsu erat libellus repudij, tam contra essentiam Sacramenti matrimonij, sic & contra immunitatem Ecclesiæ irrumpebant, vt antiquissimi Imperatores. 27

Ad tertiam quæstionis partem an esto quod Ecclesiasticæ personæ non teneantur contribuere de proprijs fructibus beneficiorum, aut de patrimonialibus, teneantur vero de illis venditis per eos, qui ratione tributi laicis impositi pluris valent, & ex ea causa lucrum reportant. Et suppositis quæ dico infra q. sequenti vers. *ad quartam*, & quæ dico infra in hac quæstione *ad quartam* facilè satisfacies ex iam ante dictis. 28

Ad quartam quæstionis partem an Reges possint aliqna lege obligare Ecclesiasticos, vt registrationem faciant coram laico iudice, aut insimul coram Ecclesiastico, vel debeat hæc solum fieri à iudice Ecclesiastico, vt ex vino, pane, seu alijs speciebus, tributarijs, soluatur ab Ecclesiasticis gabella. Hæc enim inquisitio est, in qua magnopere insudant prædicti Regij 29

allegatores

allegatores Riaño qui *à num.141.& 161.* & D.
Antonius de Castro longissimè *toto art.3.à n.46.*
dicentes ambo ex duobus, præcipuè capitibus
Regem in suis tributis multum defraudari, eo
quod Clericis fiunt donationes immobilium à
laicis, vt ex hac causa illa bona liberentur à tri-
butis; item quod Clerici solent conducere fun-
dos laicorum, alias tributarios, vt nihil prætextu
suæ Ecclesiasticæ immunitatis soluant collecta-
rum. Item quod se Ecclesiastici excusant à fa-
ciendo registro suorum fructuum, tam benefi-
ciorum, quam bonorum patrimonialium, aut
arrendatorum, aliòvè simulato prætextu intro-
ductorum, quos vendunt laicis pretio excessiuo,
magnum reportantes lucrum, propter fraudem,
quam committunt in retentione tributorũ Regi
debitorum ex illis speciebus, quę si subiectæ non
essent tributo, tanto minus venderentur, asseren-
tes ex hac præcipuè causa milliones Regi de-
fraudari in parte dimidia, & plus; indéquè eue-
nire, vt tributa perdurent in grauamen laicorum,
30 & Regiæ coronæ. † Et ambo Doctores multo
inquam exclamant latissime loquendo, tunc per
textum *in l. interdum §. Diuus ff. de publicanis, &
vectigalibus*, tum ex schedulis, seu legibus Regijs
23. Decemb. 1639. & 28. Decemb. 1654. &
alijs, quibus cauetur, vt nullus etiam exemptus
possit habere tabernam, aut macellum, vbi mi-
nutatim vendat carnem, vinum, oleum, acetum
sine licentia iustitiæ ordinariæ, & administrato-
ris millionum, nisi antea registrationem fecerit
suorum fructuum, legitimè rationem reddendam
vsque in illum diem securam, quod in tempus
soluere debuerit, nec vt possit extrahere, aut ven-
dere *por maior los frutos de los lugares de la cose-
cha, v de la parte donde estuuieren recogidos, sinque
conste primero auer aforado con lo que disponen*
31 *los capitulos de millones.* † *Ique siendo la intenziõ
de su Magesdad. deguardar a la Iglesia su immu-
nidad, no solo en lo Claro, sino en lo dudoso, y para
que con los Ecclesiasticos se escusen frondes sea iuste
con ellos lo que buena mente podran consumir, y
esto les que de reseruado, y que de lo demas secobre
la sisa, pues no la pagan ellos, sino los legos, que
de ellos cõpran, reseruando les para el culto Diuino
lo necessario disponiendo que de todo lo demas ayan
depagar la sisa, y quesi nos epuede a iustar, ni los
Ecclesiasticos quisieren allanarse, ni los Religiosos
a lo raçonable, nosoles a de consentir tener taber-
nas, ni bender sus vinos en ellas, y que bagan los a
foros de los vinos de los Ecclesiasticos, como asta a
ora lo an acostumbrado &c. Ique si en algun caso
proçedieren los Iuezes Ecclesiasticos con censuras
acudam alconcejo in centãdo el remedio de la fuer-
za &c. leodo esto paraque los Iuezes Legos lo exe-
cutem, yhagan cumplir. Ique an si el año de 645.
sed determino en el consejo que de loque los Ec-
clesiasticos Religiosos consumieren de lo procedido
de sus cosechas propias de vino y aceyte no paguen
sisas, y que de las limosnas que hicieron a las or-
denes mendicantes tan poco laspaguen, y lo mismo
se entienda en lo necessario para el culto Diuino, y
que se a iuste en los Ecclesiasticos, y Religiosos loque
tuuieren de diezmos, y frutos de cosechas, y loque
podran consumir, y esto lesquede reseruado, y de los
de mas seubro la sissa, pues lapagan los que de ellos
compran; y no a iustandose los Ecclesiasticos a lo
raçonable y cõputo, noseles consienta tener taberna,
ni siendas, ni vender sus vinos, ni aceyte en ellas; y
para esto se pagã los aforos de los Ecclesiasticos, co-*

mo se ha acostũbrado sic in dicto anno 24. Iãuarij.
Prædicti inquam Doctores exclamãt admodũ 32
in fauorẽ prædictę registrationis à laicis faciendã
(prout dolor,) & vt obligent Ecclesiasticos ad
soluendũ millionem fundantes assumptũ in ver-
bis Cardinalis Lugo *disp.36. de iustitia sect.4.
n.49.* in vers. *aduerte*, vbi vocat furtum quidquid
defraudatur in millionibus, & crimen læsæ Ma-
iestatis, vocat hãc vsurpationẽ Cabreros *de metu
l.2.c.13.n.44.* in vers. *ex quo*, & in cap. magnæ de
voto in vers. *præterea*, & ex doctrina Augustini
in cap. nemo 83. dist. inculpantes Clericorum am-
bitiones referens acriter Castro defraudationes
plures factas à Clericis *en el Reyno de andalucia,
y en leon.* † Item ex doctrina Molinæ *de iustitia* 33
tõ.3. disp.672. n.2. cõclus.1. Vbi dicit quod potest
obligare Ecclesiasticos, vt manifestent receptori-
bus tributorum, quæ asportauerint, aut vendide-
rint, vt discernat an verè sint Ecclesiasticorum,
an verè sint immunes à tributo, vel nõ, deberéq;
Ecclesiasticos ei statuto se cõformare, vtpotè ra-
tionabili, & æquo. † Et refert in Regno Portu- 34
galię esse legẽ sic pręcipiẽtẽ; imo adit idẽ Castro
sub n.47. quod anno præterito 1635. hoc dubio
cõsultato in vniuersitate Salmãtina fuit resolutũ
per Doctores Cathedraticos Theologos, & Iuri-
stas Ecclesiasticos esse obligatos *à haçer registro,
y a foro de sus cosechas, y que se practico en a que el
obispado, y que los Prelados de diferẽtes Religiones
cõnuinierõ en lo mismo, y que su Magesdad. lo resol-
uio en el año de 1639. mãdado a todos los admini-
stratores y iusticias reales que lo hiçiesen* adducens
in fauorem Patrẽ Quintana Dueñas *singularium
Theologiæ moralis tract.13. ad excommunicationes
censurarum, singul.11. fol.419. n.10.* qui fert ad
litteram *el mandato de spachado par a este effe-
cto el por señor Cardenal Borja siendo Arco-
bispo de Seuilla.* † Et idem Riaño *à num.162.* 35
refert causas huius defraudationis cum infi-
nitis Doctoribus, & leg. Regis Ioannis 17.
tit.9. lib.6. ordinam, quæ est *l.1. tit.18. lib.6. re-
copilat en que* etiam *Don Henrique 3. y los Reyes
Catholicos D. Fernando y Doña Isabel mandaron
que las puestas contra los Sacerdotes de monedas
ayan lugar contra los Prelados, y Clerigos, &c.*
ponderans ibi post n.173. vers. *el terçero* quod
solent Ecclesiastici etiam alio modo defraudarẽ
tributa Regia, nempe, vt etiam facto registrò
*en las partes donde lo consienten no quieren al fin
de el año aiustar la cuenta de el consumo, ni de
la sissa, que an cobrado de los que comdo a sus ta-
bernas &c.*

Sed quia hæc difficultas videtur satis expendi 36
ex his, quæ dico *infra q.15. sequenti* in vers. *ad
tertiam*, dum ago de illa *an si Princeps laicus iu-
stè statuendo pretium legitimum vini, vult postea
super emptore laico imponere gabellam, quã extra
pretium legale iuste dandum venditori, debeat ipse
emptor tribuere pro bono, & necessitate publica,
talis gabella sit contra immunitatem*, & in illa
in vers. *ad quartam, an Clerici teneantur solue-
re vectigal in extractione frumenti, vini, & simi-
lium, qua ex bonis patrimonialibus collegerunt,
vt alibi carius vendant conducendo.* † Et suppo- 37
sito etiam quod in foro conscientiæ tenentur
omnes ad cõtributiones iustas *ex dictis supra q.1.
& 2. & à q.10. & in hac q. à n.1.* vt post alios do-
cent Cardinalis Lugo *de iustitia disp.36. sect.4.
num.38.* hanc amplectens sententiam *num 39.*
ibi *Secundo certum est tributa iusta deberẽ*

in conscientia eo modo, quo lex obligat, vt soluantur etiam non petita, & lex hæc iusta sit, obligatio erit in conscientia ea soluendi, antequam petantur, quia lex obligat, & determinat eam Summam pro stipendio Regi debito ad suum statum tuendum &c. *& n.*43. exhortat confessarios, vt curent semper populum inclinare ad obediendum Principi mandanti solui tributa ibi *caeterum curandum esse vt semper populus ad obediendum Principibus inclinetur, vt & Republica pax, & obedientia, ac reuerentia Principibus debita conseruetur.* Et cum alijs infinitis idem D. Anton. de Castro à n.43. & ante.

38 Imò & in terminis nostri dubij dicat ipse Lugo furtum committere alias debita tributa defraudantes *dict. sect.* 9.*n.*49. in sequẽtibus verbis *aduerte Secundo posse contingere in iustitiam similem etiam ex alio capite, quando defraudatur tributum, etiam in casibus, in quibus etiam petitum defraudari posset: contingit enim aliquando tributum imponi vino, vel oleo, ex quo emptor octauam partem v.g. debeat Regi dare, quod vt executioni mandetur datur venditoribus mensura alia minor, cui ex communi mensura deficit octaua pars, qua mensura vtitur venditor, vt retenta octaua parte pro Rege det vinum vel oleum emptori, & in ipsa venditione recipiat tributum pro Rege. Hoc supposito si venditor defraudet gabellarios negando se tot dolia vini venditurum, sed pauciora ex his, quæ apud se habet, reliqua vero ad proprios vsus seruaturum, & postea plura venderet, committeret planè furtum, vtendo in venditione mensura minori, quia recipit ab emptore partem octauam pro Rege; quam tamen partem apud se retinet absque vllo Iure; quam fraudem vidi fieri ab aliquibus venditoribus, qui eo tempore, quo gabellarij visitant cellas, vt notent dolia vendenda, quæ ibi sunt notari, faciunt pauciora, vt dictum est, quod non video quomodo excusari posset*, & addit infra ibi *quia venditor eo casu non soluit gabellam sed constituitur quasi officialis Regis, vt gabellam ab emptore in ipsa venditione recipiat: quare deficere videtur suo muneri, si cooperetur emptori ad defraudandam, cuius collectio ipsi commissa fuerat:* & ad propositum adducit cum ponderatione Castro textum *in cap. priuatum* 12.*q.*1.*n.*62. in fine in illis verbis, vbi *quod Clerici non debent rerum, quarum procurationem susceperunt proprietatem præsumptione damnabili vindicare.*

39 Ego inquam supposita ex parte Regis iustificatione tributi impositi ex consideratis, conditionibus, quæ debent intercedere, vt Clerici teneantur ad contribuendum cum laicis, de quibus latè *supra q.*10.11.12. *&* 13. dico quod ex parte Clericorum ementium ab alijs, etiam Clericis venditoribus nullo modo in prædicta octaua parte retinenda ab ipsis venditoribus compelli queant ad contribuendum, nisi adstantibus conditionibus, quas expressi, & retuli *in dicta quæstione*, præcipuè *in* 12. *& ibi q.*11. in vers. *ad vltimam* egi de illa *an collecta sint iniusta, si ex-*
40 *cedant octauam partem.*† Verum in casu relato, de quo conqueruntur, & exclamant allegatores Riaño, & Messa, existimo vt si ad impositionem generalem illius tributi, super vino, carne, & alijs speciebus, habita sit licentia Pontificia per eius breuem, vt moris est à tempore Philippi II. in his Regnis, teneantur contribuêre cum laicis, etiam Ecclesiastici ementes; ex quo fiet quod iustificato tributo respectu Clericorum cum illa licentia, etiam sit iustificatum respectu Clericorum vendentium in suis tabernis, vt retentam per eos Octauam partem tributo correspondentem, sint tantum illius depositarij, vt Regi integre persoluant, alias inquam illam retinentes locupletarentur cum Regis, & laicorum subditorum iactura, vt patet. Quod si licentia Pontificia cesset, aut in casu vrgenti deficiat consensus Episcopi, & Clericorum quam illud tributum, & collectam posse exigi ab Ecclesiasticis ementibus contendo ex dictis latè, *à quæst.* 10.

Verum in casu, de quo adductæ schedulæ 41
Regiæ ex Lugo, & alijs pertinente ad Clericos venditores, & qui in se retinent tanquam in deposito Regia tributa, & pedagia, puto iustè prædictos Doctores Regios in suis allegationibus optimè conqueri de Clericis, Monasterijs, & Ecclesiasticis nolentibus restituere ad æqualitatem quidquid correspondeat ad tributi partem, præcipuè si iustum pretium intrinsecum valoris vini receperunt illud nempe, ad si tributum Regium impositum non esset; tunc enim quid euidentius apparere poterit, ad fraudes spectare omnino resecandas: sic idem D. Antonius de Castro *à n.*85. & cum pluribus D. Ferdinandus Arias de Messa *Variar lib.*2. *cap.*34. *per totum*, Samuel Lubrimo *in summa* verbo *pecunia n.*17. Rebellus *de iustitia p.*1. *lib.*2. *q.*18.*n.*3. Molina *de iustitia, & Iure tom.*2. *disp.*524. Ioannes Franc. Suarez *in enchirid Theologia moral. lib.*1. §. *commodatum* vers. *in deposito*, Reginald. *tom.*2. *lib.*2. *cap.*47. *sect.*6. Garçia *de contract. cap.*5. *num.*17. Malderus *de iustitia tract.*4. *cap.*7. *dub.*5. Voltero Strenens. Dors. *in D. Thom. de iustitia q.*66. *art.*2. *disp.*4. *n.*4. Paulus Camitol. respons. *l.*3.*q.*39. Megala in promptuatio Theologiæ tom. 1. verbo *creditor.* num. 5. dicentes non admitti compensationem aduersus Regem quod in conscientia teneantur Clerici ad restitutionem.† Et pro- 42
sequutus Castro *à n.* 88. retulit verba schedulæ 28. Decemb. 1654. iam relatæ, & cum multis defendit eius iustificationem; tum quia impositio millionum cedit in defensionem necessariam nostri Regni, quæ tangit æquè principaliter Ecclesiasticos, & eorum bona, sicut & laicos, tum quia plures Ecclesiæ, ac Monasteria habent redditus fundatos, admodum grossos super tributis, & millionibus Regi debitis, qui difficulter nimis, aut nunquam soluerentur illis, eo quod nimis exhaustum est Regium patrimonium ex causa continui Belli, & ex doctrina Felini *n.*37. 38. *&* 39. Abbatis, Panormit. *hic num.* 12. *&* 13. & Decij *n.*107. *&* 108. & aliorum Canonistarum, item & Legistarum *in l. cunctos cod. de summa trinit. & fide Cathol.* dicentium, vt quoties lex non est contraria dispositioni canonicæ, quamvis non adsit approbatio specialis ciuilis legis à canonico Iure, tunc ea lex ciuilis obliget, etiam Ecclesiasticos, quod intelligo non ex vi legis ciuilis, sed rationis naturalis, vt sæpè dixi, scilicet lege directiua, non coactiua.

Et præterquam quod *num.*94. docet idem D. 43
Antonius de Castro *à n.*95. ex eo quod Clerici, & Ecclesiastici sunt Vasalli Principis sæcularis, & Reipublicæ membra cum Bartulo, Alexãdro, Boërio, Narta, Aluaro, Velasco, Ioanne de Terrarubia, Maceratẽse, Solorzano, Martha *p.*1. *cēt.*2. *casu* 188.*n.*5. Camillo, Borrello, Bobadilla, & alijs probans *à n.* 96. legem prædictam etiam Clericos obligare, cum redundet in bonum speciale,

ciale, & peculiare ipsius Cleri, & Clericorum, etiam probat quod non sunt exempti Clerici vllomodo ab obligatione legum ciuilium, quæ non repugnant sacris canonibus, vel officio Clericali, vt docet *n. 94.* cum Victoria, Angelo, Clauasio, Siluestro, Soto, Medina, Saa, Molina, Ledesma, Peirino, Vazquez, Sairo, Tannero, Salas, Diana, Salgado, Cutello, Pereira, Zeuallos, Salcedo in praxi, Nouario, Couarrun. Salon, & cum illis Thomas del-Benè *tom. 2. de immunit Eccles. cap. 9. dub. 1. ex n. 2. ad. 15.* Salcedo *de lega Politica*, Alderan, Mascard, Menochio, Lorca, & alijs dicentibus esse communissimum, & sequutum, etiam ab acerrimis defensoribus immunitatis Ecclesiæ adducens idem Castro verba Cardinalis Bellarmino *n. 3. qui tom. 3. controuersiar. lib. 1. de Clericis*, profert & sequitur sententiam hanc in verbis sequentibus.

44 Secunda propositio *Clerici non sunt exempti vllo modo ab obligatione legum ciuilium, quæ non repugnant sacris canonibus, vel officio Clericali, explico, loquimur hic præcipuè de legibus politicis, quæ dirigunt actiones humanas in rebus temporalibus, vt cum Princeps lege sua constituit pretia rebus, vel iubet noctu neminem incedere cum armis, aut sine lumine, aut non asportare frumentum extra prouinciam &c. Nec volumus dicere hisce legibus teneri Clericos obligatione coactiua, sed solum directiua, vt sunt leges Principum quanquam ijsdem legibus, vt ab Ecclesia approbantur, & rata habentur, etiam Coactiua obligatione teneantur. Probatur nam Clerici præter quam quod Clerici sunt, sunt etiam ciues, & partes, quædam Reipublicæ politicæ; igitur vt tales viuere debent ciuilibus legibus, sunt etiam aliæ quam quaa Magistratu politico latæ sunt; igitur illas Clerici seruare debent, alioqui magna confusio, & perturbatio à Republica orietur, si Clerici non seruarent politicas leges in humanis rebus, & politicis. Secundo probatur ex confessione Pontificum, & Imperatorum; nam Nicolaus I. in epistola ad Michaelem circa finem, dicit Deum diuisisse Pontificiam authoritatem ab imperiali, vt & Christiani imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur.* Vt refertur *in cap. cum aduersum 96. dist. &* Imperator Valentinien *in Epistola ad Episcopos Asiæ*, quam refert Theodoretus *lib. 4. cap. 7. Historiæ* dicit probos Episcopos non solum Dei, sed etiam legibus Regum obtemperare Denique Chrisostom in illo *Roman. 13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, dicit Christi legem non tollere politicas leges, et ideo debere etiam sacerdotes, & Monachos eis parere: ita Bellarm.

45 Tamen etsi fatear prædicta fundamenta in se vera esse, sed longè abesse ab vltima resolutione, quam prosequuti sunt idem D. Anton. de Castro *in sua à allegatione p. 4. à n. 106.* Vbi contendit probare, vt Ecclesiastici iurisdictionem non habent ad impediendam executionem dispositionis prædictarum schedularum Regiarum anni 1636. & 1654. addens vt faciant vim, si contradixerint, multis comprobans *à n. 107. & n. 108.* quod eorum opinio sic Hispaniæ practicetur allegans tempus immemoriale, & schedulam Regiam Caroli V. latam 23. Augusti 1527. relatam in ordinationibus cancellariæ Vallisoletanæ *tit. 1. fol. 7.* Vers. *que los pleitos* ibi *per que estas cosas tocan à nuestra preheminentia Real de que siempre los Reyes nuestros predecesores de gloriosa memoria y nos y nuestros officiales, y iusticia acostumbraron conocer, auuque sea contra Clerigos, y frayles, y Religiosos y ordenes sinque otra so aya de entrometer, ni entrometa en ello, ni sello aya dedar, ni de parte alguna de ello*; & refert etiam esse in ordinationibus Cancellariæ Granat. *lib. 1 tit. 7. fol. 46. B.* † Et quod est alia 46
schedula Regis Philippi. II. 30. martij anno 1569. in qua idem disponitur, vt testatur Gutierrez *de gabellis q. 94. sub. n. 9. & . 10.* Larrea *allegat. 27. n. 16.* additque ex Carleuallio *de iudicijs disp. 2. q. 3. n. 159. ex* Larrea *n. 17.* Garcia *de nobilit. glossa, n. 35.* Carolo Calla *de contraband Clericorum à n. 188.* prædictam consuetudinem per se solam sufficere ad dandam iurisdictionem laicis, cum non sit contra Clericorum personas, sed eorum bona; & iterum *à n. 109.* adducit exempla, vt in Clerico administratore, aut depositario, tutore, siue curatore, aut arrendatario Regio. nam in his, & alijs casibus conuenitur Clericus, & Episcopus coram iudicibus laicis, vt ego late dixi *sub. cap. 2. cap. qualiter 17 de iudicijs, & in cap. 5. de foro comp.* Ex quibus poteris extendere ad propositum. † Et hoc idem 47
late agens Don Andreas de Riaño in sua dicta allegatione concludit *n. 270.* quod Rex noster, suique iudices, & administratores iurisdictionem ad turbandos, & annullandos contractus simulatos, & ad faciendum registra, & rationes liquidandas, tum ex legibus Regijs decretis consilij supremi, & determinationibus, aliorum grauium Regiorum ministrorum, sic vt nulla queat disputatio contingere super hoc; & quod exactio de omni illo, quod retentum sit à Clerico venditore, tamquam depositario Regio fiat per iudices sæculares in bonis temporalibus Clerici, vetato scandalo, iuxta doctrinam *auth. statuimus cod de Episcopis, & Clericis.* Bernardi de Laura *de potestate sæculari in Ecclesiasticos n. 14.* Gutierrez *practicar. lib. 1. q. 4. n. 1.* Zeuallos *contra comm. q. 679. & 615.* Azeuedus *in l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil.* Lallarte *de decimis cap. 19. n. 84* Bobadilla. *lib. 8. cap. 18. n. 244.* Humada *in l. 54. tit. 6. p. 1.* Castillo *tomo. 7. cap. 12. n. 41.* Sanchez. *moral. lib. 2. cap. 4. dub. 52. n. 1.* Don Franc. Salgado *de Regia protectione q. 4. cap. 14. n. 7.* D. Ioan. de Solorzano *de iure indiarum tom. 2. cap. 27.* Calixto Ramirez *de lege Regia §. 27. litt. f.*
† Etenim fundamentum Cardinalis Bellarmini, 48
& aliorum supra, non adaptatur ad tributorum, & collectarum materiam, quibus grauatur immunitas Ecclesiastica, sed ad alias leges politicas taxantes V.G. pretia rebus iuxta proprium Valorem, deductis expensis legitimis, vt dixi *q. 1. & 2. cum alijs* huius textus. Hæ enim leges à natura iustæ sunt; ita vt si per ciuilem legislatorem impositæ non essent, naturaliter homines emerent, ac venderent intra idem pretium & similiter in alijs politicis legibus, vt prohibitionis armorum noctu &c. sed aliæ inquam leges, quæ dictantur circa tributa, & gabellas à natura ipsa, lædunt libertatem, qua homines in commune consortium vtuntur habendo res communes accommodatiori pretio; & licet à natura ipsa proueniat, vt iam supra in principio huius quæstionis actum est quod tributa, & collectæ soluantur à subditis, & quod eas ex iusta causa, vt dixi à Rege, & Principe impo-

nantur, hoc procedit in subditos laicos, in Ecclesiasticos inquam, nisi concurrentibus illis conditionibus, de quibus iam dixi *q.10.11.* & proprius *q.12.& 13.* in quas præcipua est vt antecedat Pontificis licentia, & consensus, vel si necessitas est nimis vrgens in casibus ibi assignatis antecedat consensus Episcopi, & Cleri; ita vt nunquam per ministros Regios prædicta exa-
49 ctio fiat ex ibi dictis. † Et patet ex sequentibus verbis breuis Innocent X. anno. 1650 in quo prorrogans ad sexennium milliones antea impositos, vt in illis contribuerent Ecclesiastici sic alloquitur *Volemus etiam quod omnes, & singuli Ecclesiastici soluere recusantes oppertunis iuris, & facti remedijs per ordinarios Ecclesiasticos locorum tantum, ad solutionem huiusmodi cogantur, non autem eorum iudicibus laicis, siue exactoribus earumdem gabellarum siue sissarum, ne quibusvis alijs iudicibus laicis, aut ministris sub pœna excommunicationis maioris, ac alijs pœnis à sacris canonibus, & constitutionibus Apostolicis inflictis, & comminatis ipso facto sine alia monitione & declaratione incurrendis, à quibus nemine, preterquam a nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente absolui, etiam vigore quorumcumque priuilegiorum Apostolicorum, etiam Cruciatæ sanctæ nequeant conuenire nullo modo possint, seu debeant, sed à prædictis ordinarijs Ecclesiasticis tantum ad solutionem huiusmodi compelli valeant*; quid ergo clarius contra practicam, quam frequentantur vbique Regnorum Castellæ, & legion laici ministri, & gabellarum exactores contra Ecclesiasticos.

50 Et quamuis dicunt prædicti ministri Regij in suis allegationibus casum prætensum à Rege cadere in Clericos suorum fructuum venditores, à quibus non intendit gabellas exigere, sed vt petant licentiam ad habendas V.G. tabernas, & macella publica, in quibus vendant suos fructus, & ad soluendum debitum causatum à causa tributi retenti, & vt dent fideiussorem de illo restituendo, & hoc remedio quodam extraiudiciali ad conseruandam indemnitatem: sic Castro ex Thomas del-Benè *de immunit cap.5. dubio 4.n.15.& in cap.9. dub.2. n.33. & dubio 4. per totum, & dubio 16. n.8. & 9. & dubio 18. n.18.* & cum alijs, idem Castro latè *à n.98. vsque ad*
51 *103.& à n.114.* omnino legendus. † Vbi *n.115.* quod Clerici nolentes soluere Regi quod retinuerunt ex causa tributi ab emptoribus, soluti debent haberi, vt spoliatores Regalium iurium, & vt actores habendi, & fiscus, vt reus sic vt tunc ad recuperationem horum tributorum sit competens sæcularis iudex ex Ioanne Fabro, Butrio, Millis, Larrea *dicta alleg. 27. n. 38.* Thomas del-Benè *supr. cap.9. dubio 16. n.13. & 14.* & Alderano, Mascardo omnino videndo *de statutor interpret conclus.1.n.2177.* concludens vt etiam propriâ authoritate possint laici contra Clericos exequi, quando indebitè quod ad illos spectat retinent; alia inquam à n.116. prose-
52 quutus. † Tamen nullo modo quantumvis tributum sit ex iusta causa impositum, & Clerici illud non soluendo peccent, & in simul ob retentionem, quam faciunt, iuxta sensum, de quo loquuntur prædicti Doctores, sint ad restituendum obligati, cum locupletentur, alias immoderate, cum iactura iuris regalis, imò & laicorum vasallorum, & aliorum Clericorum illud soluentium, exactio illius contra personas, seu bona Ecclesiasticorum, & facienda per ministros Regios, cum alias, vt latè dictum est eorum immunitas Ecclesiastica Læderetur, sed est facienda per iudices Ecclesiasticos; quod procedit quamtumvis D. D. Anton de Castro cum infinitis *n.116. & 117.* contendat, cùm iudices Ecclesiastici, Episcopi, Metropolitani, & alijs superiores fuerint, & sint rebelles in compellendo Clericus defraudantes ad registrum, & solutionem faciendam. † Nam quamuis Thomas 53
Sanchez *lib.2.cons.moral.cap.4.dubio 55.n.33.&* Archiep. Hispalen. *lib.4. in moral. q.11. art.22. n.5.& 6.* dicant vt ex dilatione, aut negligentia iudicis Ecclesiastici, possint iudices laici occupare Clericorum bona pro rata onerum, quia Rex ius habet ad protegendum Regnum, etiam contra Ecclesiasticos, vbi iudex Ecclesiasticus id tenuit, & est periculum in mora, reuera in praxi, vt idem Tapia ait *dicto n.6.* iste non est casus contingibilis; imò & rarissimus, cum nullus mentis compos, possit existimare iudices Ecclesiasticos, præcipuè prælatos sic tardos in administranda iustitia futuros esse, vt ex proposito velint negare Regi tributa legitime debita, cumque hæc legitima causa propriè, & à natura spectet ad examen Pontificis, quid mirum, vt nunquam sine violatione immunitatis Ecclesiasticæ queant laici iudices procedere ad exigendas gabellas, præcipuè si laici Principes, & eorum ministri considerent, vt respectu Clericorum aliquo tempore anni vendentium fructus suos eorum immunitas læditur, siquidem ipsi etiam pro maiori parte anni obligantur emere easdem species tributarias ad sustentandas familias proprias, soluendo Regi tributum, alias iniustum, non habita licentia Pontificia, aut præhabito consensu Episcopi, & Cleri, iuxta distinctionem relatam *Supra in dicta q.11.12.& 13.* † Et 54
ex magis solida causa respectu numeri infiniti Clericorum, & Ecclesiasticorum nullos fructus percipientium, qui toto anni tempore empturi sunt à venditoribus, soluendo tributum, vt hodie in omnibus millionibus faciunt, nulla stante licentia Papæ; & sic credo sine excusatione aliqua ministros Regios exigentes, & recuperantes collectas, & tributa absque breue Pontificio, nunc temporis esse incursos in Bullam cœnæ iuxta dispositum *in cap.18.* Ex quibus abunde satisfactum est allegationibus dictorum ministrorum Regiorum, & quibus etiam abundè, vt dixi satisfacit Episcopus Oxomens, iam adductus. † Qui *à n.60.* specifice refert quod Cle- 55
rus Hispaniæ tributat Regi dimidiam partem decimarum consistentem in tertijs Realibus, & in magisterijs ordinum militarium, & in subsidio, & excusato, & in alijs gratijs Pontificijs, quibus omnibus additur vniuersalis contributio millionum, quos soluunt Clerici minutatim emendo, sicut laici victualia, & vestes sibi, & cultui Diuino necessarias; & quod vltra eleemosynas, quas erogare tenentur Episcopi, & Clerici, grauantur pluribus sumptibus Romæ solutis in Expeditionibus Bullarum, sic vt multis concurrentibus, tam ipsi, quam aliæ dignitates adsistent paupertimæ.

Ad vltimã quæstionis partẽ quia in relato ma- 56
nuscripto D. D. Christophori Moscoso & Corduba facto occasione tributi recensiti *q.13. & in hac quæst.14.* de quo memini supra *in fine quæst. 10. vers. & quia n.42* à quo habui in consilio Castellæ

stellæ supremo inter eius prudentissimos ac litteratissimos senatores post nōnullas cessiones & conferentias nihil decretum fuisse abhinc duobus ferè annis & per legendo *quæst.* de qua ibi disceptauit: num Ecclesiastici teneantur ad contributiones pro communi populi vtilitate, veluti, pontium, murorum seu fontium & aliorum reparatione &c. & incidens in illam controuersiam quæstionem num ex quo tenentur habito episcopi ac Pontificis consensu compellantur ad contributionem illis impositam per iudices laicos & referens duas communes quarum memini *in d. q.19.* postea doctissimus ille vir in fine sui scripti incidit in sequentem resolutionem ad articulum per viam recursus & violentiæ agitandum *in d. consil. supremo* de quo tunc quæstio erat acerrimè locum non dari probat tum ex doctrina Marij, Cutellij acerrimi defensoris laicæ iurisdictionis *de immunit. Eccles. lib.2. quæst.39.* in fin. sentientes etiam in noua impositione vt non consentiente Episcopo & Clero recurratur ad Papam in hoc casu recognoscentis non posse iudicem sæcularem nec clerum obligare & nec in eum exequi resoluit ex doctrina singulari Salgadi *de protect. regia p.1. cap.2. §.3. n.16.* eius verba referens cum Gutierr. Mercado, Soto, Zenodo, Salin, Villalobos & alijs, quod si in aliquo articulo duæ sint Sententiæ doctorum, alia permittens appellationis delationem, alia autem negans sed vtraque opinio probabilis vel æque cōmunis tūc cum Guillier. Ecclesiast. possit quem maluerit licitè eligere propter dubium existens & authoritatem doctorum, vnam quamque tenentium, nullo modo queat à senatu Ecclesiastici sententia redargui de iniquitate quia cessat violentia vbi ius assistit & cum alijs adductis à Diana & Suarez, Sanchez illam acerrimè comprobat cum Suarez *lib.4. de defens. fidei cap. 34. n.33.* qui dicit vt ius fiat, oportere quod sit certa & clara aliàs grauamen inferret iudex sæcularis quià priuaret iure quod in dubio habet Ecclesiasticus eligendi hanc vel illam opinionem communem quam veriorem existimet nec satis erit quod sæcularis probabili iudicio ducatur nisi certo sciat nullam esse opinionem contrariam &c. contra videtur infrà in cap.2. de iudicijs à n.19. in fine.

QVÆSTIO XV.

An liceat capitulo Canonicorum facere Macellum carnium, vini, ac aliorum comestibilium & an possint laici aperire tabernas, in quibus sine onere vectigalis confluere possint Clerici. An si Princeps laicus iustè statuendo pretium legitimum vini, vult postea super emptore laico imponere gabellam, quam extra pretium legale iuste dandum venditori debeat ipse emptor tribuere pro bono, & necessitate publica, talis gabella sit contra immunitatem & an Clerici teneantur soluere vectigal in extractione frumenti, vini & similium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo carius vendant. Et an Clericus negotiator ante trinam monitionem, teneatur soluere gabellas, & laicus Princeps queat illas licitè ab eo exigere.

SVMMARIVM.

1 *Macelli ius consideratur, vel quatenus continet iurisdictionem, vel ius scindendi carnes, & habendi Macellum, non quatenus pertinet ad ius particulare, sed ad ius facultatis, seu libertatis* n.2.

3 *Ius libertatis, seu facultatis, & Ius strictum continent magnam differentiam. Vbi quid vtrumque.*

4 *Macellum potest haberi à quocumque capitulo ad propriam commoditatem, & diuisionem, & sustentationem eorum; non verò ad publicè vendendum &* n.13.14.& 15.

5 *Ius proprium appellatur, quod commercijs, & negotiationibus, vel alijs, particularibus causis cuiquam priuatim quæritur, aut tribuitur.*

6 *Clerici possunt habere ius vendendi carnes, sed non ius Macelli publici, nisi priuilegio, aut consuetudine* n.9.& 10.& vide n.11. & 12.

7 *Macelli ius solùm competit ei, qui habet mixtum imperium concessum à Domino Rege, Vsu, vel consuetudine, aut priuilegio.*

8 *Macelli ius consueuerunt Reges concedere Ciuitatibus, villis, & alijs locis Cataloniæ, cum ad eorum administratores spectet cura prouisionis carnium, & aliorum victualium.*

13 *Religiosi, & magnates habendo intra suos limites locum deputatum, vbi carnes scindantur ad eorum congruam sustentationem, & diuisionem faciendam, non contraueniunt iuri Macelli publici* n.14.

14 *Rex noster Philipp.IV prohibens per suā schedulam anni 1656. fieri Macella distincta pro Clericis, non contrauenit vt in loco iam destinato pro Clericis carnes vendantur solis Clericis, & eorum famulis, sed fieri Macellum de nouo prohibuit, mandans, vt eundo Clerici ad publicum Macellum, reddatur eis pars Collecta soluta &* n.16.

15 *Clerici sunt liberi, vt possint emere victualia in omnibus locis absque onere alicuius gabellæ.*

17 *Statutum Principis, vt laici emendo de bonis, aut fructibus Ecclesiasticorum, secundùm plures non est contra libertatem Ecclesiasticam, vt* n.18.19.20.21.& 22. *Secundùm alios est contra eam, vt* n.23. & 24. *Sed distinctione componitur* à n.25.

20 *Gabella non est pars pretij, sed tantùm nomine, quæ potest separari à pretio in ipso contractu, sine querela venditoris, nec erit pars pretij, nisi cum inest rei, vel aliquid commodi, ex eo peruenit ad emptorem, vel venditorem* n.21. *Latè* à n.24. & n.27. & 28.

24 Tolle statutum, *aut laderach.* & si emptores tenentur, ad gabellam compelle, sin minus

nus ne mihi ius meum auferas, interest enim mea, habere emptores immunes.

24 *Gabella, quæ est separata ab ipso contractu, vt contingit; quando statutum dicit, quod qui vult exportare dolium vini in ciuitatem, soluat gabellam, non officit immunitati, secus quando onus gabellæ est annexum contractui, vt si V.G. ponatur statutum, quod soluantur duo solidi pro quolibet Dolio vini, quod emitur, aut venditur*, vt n.26.28.& 28.

27 *Pretium iustum alicuius rei, solet dici, tam pretium francum, quàm ipsa quam ipsa gabella sed expendes*, vt n.28.

29 *Omnis negotiatio lucratiua non est interdicta Clericis, sed ea, quando res empta non meliorata carius venditur, quàm fuit empta*, & n.30.

30 *Negociator non est qui vendit fructus sui beneficij, aut ex pensionibus Patrimonialibus transportando illos etiam alibi, vbi plus valent*, vt n.31.& 32. *contra Grassis* n.34.

32 *Tributum exigi non potest ex his, in quibus Rex Episcopis, & Clericis vltra marinis stipendium soluit, vt exemplificatur.*

33 *Ecclesiastici etiam volentes nequeunt se submittere iurisdictioni laicali Consuetudo, non abstrahendi à Regno Siciliæ blada, ac cætera comestibilia sine licentia Pro-Regis, & solutioni Driti, & exactionis.*

34 *Clericus gabellandus non est, quando transportat vendendos fructus suos recollectos in proprijs prædijs, vel Ecclesiasticis, vt vendendo lucrum reportet.*

35 *Gabella non desinit esse id quod in Portu solui solet, & si aliàs dicatur Regalia. Portus vectigal duplex esse solet, vnum, quod vocatur* Anchoragij, *alterum ius exituræ, & dicitur etiam Portorum*, & n.36.

36 *Portorum, vel vectigal idem sunt.*

37 *Patrimonialia bona Clericorum ab oneribus laicalibus libera sunt ob Dignitatem personarum contra Nauarrum, vbi qualiter loquitur* n.38.

39 *Negotiator Clericus secundùm aliquos, tenetur ante trinam monitionem soluere gabellam alij non, nisi post.* n. 40. *sed vtraque sententia in suo sensu est vera*, vt n.41.

42 *Clerici pro gabellis, & tributis ab eis soluendis causa negotiationis, non compelluntur ad soluendum per iudices laicos.*

1 AD Primam quæstionis partem, vt respondeam dico ius Macelli, seu actum illum scindendi carnes, posse considerari dupliciter, vel quatenus continet iurisdictionem, cum hoc, quod est habere Macellum directum, publicè sit de Domino qui habet mixtum imperium, vt fuit decisum in Regia Audientia Cataloniæ per Magistros N. Pasqual, & N. Nagiel. III. Iunij 1574. in causa Præpositi maioris sancti Cucufatis de el Valles contra vni-
2 uersitatem dictæ Villæ. † Seu consideratur ius scindendi carnes, & habendi Macellũ, non quatenus pertinet ad ius particulare ortum, veluti præscriptione, priuilegio, seu consuetudine, sed consideratur, quatenus pertinet ad ius facultatis, seu libertatis, qua liberi homines gaudent ad suum libitum quidquid faciendum, nisi vi, aut iure prohibeatur, iuxta tradita per Iustinianum *inst. de iure personarum, & in l. libertas 4. ff. de de statu hominum*: sic Ripol. *lib.1. Variar. cap.1. de iurisd. n. 141. & a n. 146.* † Vbi 3
cum Paulo Castrensi notat *n. 44*. magnam esse differentiam inter ius libertatis, seu facultatis, & ius strictum; nam facultas dicitur facilitas rerum agendarum, id est vis quædam, quæ efficit, vt actus aliquis facilius expediatur, Castrens *in l. si rem §. omnis n. 5. ff. de pignorib. actione* Corn. *conf. 176. n. 4. volum. 3.* Et quod iure ciuili facultas nihil aliud sit, quam libertas quædam, & absoluta potestas libere agendi quodcumque vnicuique plicitum sit iuxta textum *in dict. l. 4. & in dicto princ inst. de iure personar*, & faciunt quæ latè dixi *sub cap. 12. de præscriptionibus* Vbi de facultatiuis non præscribendis.

Quibus suppositis in secundo casu adducto, 4
dicendum est quod potest quodlibet capitulum habere Macellum ad propriam commoditatem, & diuisionem & sustentationem eorum, non vero ad publicè vendendum sic Colligitur *ex doctrina Baldi in l. licet q. 3. cod. de iure deliberandi in l. libello §. si quis seruus ff. de captiuis, & post liminio reuers. l. vltima ff. de vsufructu* † 5
Nam ius proprium appellatur, vt sit quod commercijs, & negotiationibus, vel alijs peculiaribus causis cuiquam priuatim quæritur, aut tribuitur ad eorum proprium commodum, & vtilitatem, & respectiue in interesse particulare vniuscuisque personæ fundatur, vt refert Ripol. *à n. 9.* qui prædictam sententiam confirmat ex *cap. significante, de appellat*, Vbi Panormitan. *n. 2.* Barbosa *ibi.* † qui in Vers. *Carnes vendere* 6
non debere, colligit, vt Clerici possint habere ius vendendi carnes, de quo Tyraquellus *de nobilitate cap. 27. n. 8.* Boërius *decis. 225. n. 4.* & ego ibi notaui, & alia ex Greg. Lopez, Couarruu. & alijs.

In primo autem casu dicendum est, vt ius 7
Macelli solum competat ei, qui habet mixtum imperium concessum à Domino, Rege, vsu vel consuetudine, aut priuilegio, vt notant Doctores *in dicto cap. significante. 69.* Albertus, Brunus *conf. 127.* Vers. *item fucedit in emolumentis Macelli, & conf. 131.* Vers. *quod si dicatur, lib. 2.* Ripol. *Vbi supra n. 143.* † Vbi dicit quod hoc 8
ius consueuerunt Reges concedere ciuitatibus, villis, & alijs locis Principatus Cataloniæ, cum ad eorum administratores spectet cura prouisionis carnium, & aliorum victualium, prout declaratum fuit die 16. maij 1528. per magnificos N. Dalmau, & N. Pator de Regio consilio.
† Et quod ex prædicto modo, nec Clerici, nec 9
laici possint habere Macellum in aliqua ciuitate, vel loco, nisi ad id expressum habeant priuilegium à Rege, vel alio superiore habente mixtum imperium, notant Doctores *in dicto cap. significante de appellat* Vbi Innocent. Immola, & Panormit. *n. 2.* † Vel etiam ex longa consuetu- 10
dine, vel præscriptione illud ius acquisierint prout modo prædicto acquiri potest *ex decisione textus in cap. super quibusdam de verb. sig.* vt notat Albert. Brunus *dict. conf. 227.* Verbo *item sucecedit.* Vbi attestatur Clericis, & laicis acquiri posse ius Macelli, etiam sine Principis concessione, ex longa nempe consuetudinde ad quid dico infrà *q. 24. vers. ad quintum.*

Et licèt aliqui prætendunt prædictam facul- 11
tatem *ex dict. cap. significante* esse intelligendam

si

Digitized by Google

si priuilegio, vel consuetudine, Ecclesia tale Ius
acquisierit, & ex eo inquam quia priuilegio cõ-
cedi, quod in tali loco, & non alibi carnes vendã-
tur, vel quod quis solus piscetur in certa parte
maris, & alios prohibere possit, vt Gregor. Lopez
dixit *in l. 1. verb. argumento tit. 7. p. 5.* Couarruu.
in regula possessor. p. 2. §. 4. n. 1. Sebastian. Neui-
cens. *in l. si quisquam ff. de diuers. & tempor. præ-*
12 *scrip.* † Tamen adhuc in dicto secundo casu fa-
cultatiuo dicendum est, vt dixi sub vers. *quibus*
suppositis, maximè, quia vbi lex non distinguit,
nec nos distinguere debemus, iuxta textum *in l.*
de pretio ff. de public. in rem actione, & faciũt quæ
tradit Bobadilla *in polit. lib. 3. c. 4. de los abastos y*
13 *mantenimientos a. 14.* † Vbi postquam *num. præ-*
cedenti dixerat quod possunt prohibere vniuer-
sitates, ne habitatores venderent victualia, ait
quod nõ dicetur cõtrauenire magnates, nec Re-
ligiosos huic prohibitioni, eo quod intra suos li-
mites habeant locũ deputatũ, vbi carnes scindã-
tur ad eorũ congruam sustẽtationem, & diuisio-
nem faciendam, quia vt iam est dictum, licitum
est eis absolutè, cum expressè à Iure non sit eis
14 prohibitum. † Et quamuis Rex noster Philip-
pus IV. in schedula, super qua latè *q. 13. præced.*
scripsi, prohibuerit fieri Macella distincta pro
Clericis; non tamen contrauenit vt in loco iam
destinato pro Clericis, carnes vendantur solis
Clericis, singulisque eorum famulis, & ne ve-
ctigal sibi debitum defraudaretur, vtendo suo
Dominio Regio, voluit, vt non haberetur Ma-
cellum nouum, & quod eundo Ecclesiastici ad
publicum ciuitatis redderetur illis ad æqualita-
tem pecunia in plus data ex causa collectæ, vt
ibi latè ponderaui: & Ripol. addit *a num. 153.* ait
quod Clerici habent Ius pascendi sua pecora in
pascuis communibus ciuitatis, quia ciues sunt,
vt sic possint carnes scindere, de quo dubio ago
infra, & aliqua dico in vers. sequenti.

15 Ad secundam quæstionis partem an possint
laici aperire tabernas, in quibus sine onere vecti-
galis confluere possint Clerici suppositis quæ
dixi supra *dict. q. 13. vers. ad secundam* in fine,
& affirmatiuam sententiam doceat Henriquez
lib. 5 cap. 15. summa, num. 5. in glossa *littera. P.*
& Diana dicat *p. 1. tract. 5. res. 45. in fine*, hoc di-
ctum non esse sine difficultate; nam Clerici
sunt liberi vt possint emere victualia in omni-
bus locis absque onere alicuius gabellæ, infe-
rens, vt non sint coarctandi ad emendum in tali
loco; imo & iterum Diana *res. 82. in fine* contra
Henriquez supra litterà O, Rodriguez *in Sum-*
ma tom. 2. cap. 75. qui postquam *num. 14.* dixit
loquendo in tributu communi verba sequentia
ni desto se pueden quexar los Clerigos, pues pueden
comprar estas cosas (scilicet panem, vinum, &
alia) *en sus carniçerias, tabernillas, y officinas, par-*
ticular mente diputada para ellos, donde commoda
mente la puedan tener; Verdadesque donde com-
moda mente no puede auer estas officinas particu-
lares, tendria por muy sospechosas las dichas im-
posiçiones, respecto de los Ecclesiasticos: ita ille.
16 † Quibus verbis bene infertur ad resolutionem
de Macelli in vers. *ad primam* huius quæstionis,
cum ea, nempe distinctione, vt procedat quando
non statueretur per Principem redditio pecuniæ
ad æqualitatem, iuxta quæ adduxi *in dicta quæst.*
13. vers. ad secundam, sic est intelligendus Le-
desma *in summa 2. tom. tract. 7. cap. 2. conclus. 27.*
idem docens, ac Henriquez, secus è contra,
quando per Regem datur satisfactio integra in
fine anni, dimidij, aut in singulis mensibus, vt
ibi expendi, iuxta intellectum schedulæ nostri
Regis Philippi IV.

Ad tertiam quæstionis partem de Principe 17
statuente pretium iustum vini, & postea super
emptore laico imponit gabellam; cuius causa
si venditor est Clericus, possit contingere, vt
vilius vendat, & sic prætendat dicere lædi eius
immunitatem, video admodum discordantes
sententias; nam Boërius *decis. 11; num. 19.* Bur-
satus *lib. 1. cons. 41. num. 14.* Alex. *de iure fisci*
lib. 1. res. 5. num. 7. Purpuratus *cons. 489. num. 7.*
& 8. Tyraquel. *de retractu consanguin. §. 1. glossa*
13. num. 12. & alij quam plures asserunt gabel-
lam impositam super emptorem rerum Eccle-
siasticarum esse licitam. † Vnde Molina *de* 18
iustitia tom. 3. tract. 2. disp. 663. num. 5. in fine,
Henriquez *in summa lib. 10. cap. 15. num. 6.* in
glossa *littera. V.* dixerunt exemptionem Eccle-
siasticorum, & Ecclesiarum, solum esse, vt
ipsi non soluant tributum ex suis rebus, non
vero vt alij non soluant tributum ex rebus,
quæ emptione, aut permutatione sunt peruen-
turæ. † Et confirmatur ex his, quæ docent 19
Lassarte *de decima vendit. cap. 19. num. 10.* Mexia
in pragmat. taxa panis, conf. 5. num. 39. & Ro-
driguez *in summa tom. 4. cap. 166. num. 7. in se-*
quentibus verbis los seglares vendiendo a los Ec-
clesiasticos, ò regulares algo, obligazion tienende
pagar al cauela, aunque por esto los dichos Ec-
clesiasticos las dichas cosas por mas altos preçios
compren, ni por esto esque brantada su immu-
nidad Ecclesiastica; cum ergo in puncto isto
pretium à Principe impositum non possit al-
terari ab ementibus; & sic Ecclesia habitura
sit iustum pretium rerum suarum. † Quia ga- 20
bella quidem non est pars pretij, sed tantum
nomine, vt tenent Megala *in p. 2. lib. 2. cap. 17.*
quæst. 9. num. 108. Aluar. Velasc. *tom. 2. cons. 70.*
num. 14. Parladorius *rerum quotid. lib. 1. cap. 3.*
§. 1. num. 21. in fine, Gratian. *discept. forens.*
tom. 2. cap. 258. num. 42. Castillo *lib. 2 decis. 127.*
num. 12. Comitol. *in respons. moral. lib. 4. q. 39.*
num. 3. & alij imo possit separari à pretio in ipso
contractu; taliter vt ex ista separatione vendi-
tor conqueri non possit, cum iustum pretium
rei suæ accipiat extra illam gabellam, quæ ad
se pertinere non potest; sequitur vt licet in
prædicto casu aliquod damnum forsitan eue-
niret, esset per accidens, & secundario, quod
non est considerabile, vt docent Velascus *de*
Iure emphit. quæst. 17. Molina *vbi supra*, Me-
noch. *de arbitr. lib. 2. cent. 6. casu 561. num. 46.*
† Etenim vbi ex onere gabellæ adiecto emptio- 21
ni, & venditioni nihil commodi actu percipiunt
emptor, aut venditor, id non habetur loco pre-
tij, quia tunc onus gabellæ, pars pretij esse di-
citur, quando inest rei, vel aliquid commodi ex
eo peruenit ad emptorem, vel venditorem: sic
Gutierrez *de gabellis quæst. 67.* Auendañ. *de cens.*
Hisp. cap. 28. n. 4. Felician. *de cens. lib. 2. c. 1. n. 14.*
Azeued. *in l. 1. n. 81. lib. 9. tit. 17. recop.*

Ergo cũ nec directè, nec indirectè Ecclesia vẽ- 22
ditor nullũ in pretio rei suæ vẽditæ damnũ reci-
piat, sequitur vt prædicta gabella soluta ab emp-
tore laico, non sit contra immunitatem Ecclesiæ,
præcipuè si cõsideremus æquale pretiũ, è contra
contingere

contingere, quando Ecclesia esset emptor rei venditæ à laico subiectæ tributo; & ita hanc sententiam docent in terminis Felinus *in textu nostro n.99.* Federicos de Senis *conf.11 t. n.10.* & pro hac videtur stare praxis communis Regnorum, tam Castellæ, quam aliorum.

23 Sed quia video plures etiam Doctores contrariam docere sententiam dicentes talem gabellam indirectè latam esse contra Clericos; eo quod conditores, siue statuentes, aut imponentes gabellam vtuntur illo velamine occulto, & non propalato, vt Clerici, qui alias nequeunt collectari, ea via per soluant ementes, illa gabella reuera cadit indirectè in Clericos, cum contingat vt causa illius res venditæ Ecclesiasticorum vilius vendantur, cum emptores laici grauati ad soluendum gabellam curent minuere de pretio iusto, quod trascendit gabella; & ita docent surdus *conf.305.n.8.* Homobon. *de examin Eccles. p.2. tract.9. cap.1.q.1.* Zerola *in praxi p.1.* Verbo *gabella q.4.* dicens illam gabellam latam esse indirectè in Clericos, cum in quibusdam locis Regni ratione velaminis alicuius vniuersitatis laici imponunt gabellas super serico, vel vino, vel aliquo huiusmodi, & volunt vt soluantur duo V.G. Carleni, vel quid simile, Gratianus *discept ferens, tom.1.cap.390. per totum,* Menochius *lib.2.conf.136.* Riccius *in praxi tom.2.reso-*
24 *lut.187.n.1.& res.183.per totam.* † Et confirmatur ex doctrina Laderchi *conf.103. à n.8.ad 15.* Vbi dicit vt ementes à Clericis de iure communi, non teneantur soluere gabellas; ergo si statutum hoc addat dicetur contra libertatem Ecclesiasticam probans ex eo, quia illud statutum, quod coarctat Clericos, & adimit id, quod communi iure eis permissum est, dicitur violare libertatem Ecclesiasticam, sed Clerici Secundùm ius ciuile, & canonicom, possunt liberè contrahere com laicis quibuscumque, nec illi tenentur soluere gabellam; ergo si statutum hoc addat, erit contra libertatem Ecclesiasticam: & sic subdit Laderchus *dicat Ecclesia tolle statutũ, & si emptores tenentur ad gabellam compelle, sin minus, ne mihi ius meum auferas, interest enim meâ habere emptores immunes:* sic & alijs rationibus Doctores hanc partem defendunt, & equidem nimis iustè, & proportionatè.

25 Verùm quia vt dixi soleat in praxi ita caueri, vt emptores V.G. vini, aliarumvè rerum soluant Regi gabellam, quia laici sunt, nec excusentur etiam si à Clericis emant carnes, vinum, aut alia, quod nimis rigidum apparet, oportet videre qualiter illa prima sententia possit esse iusta, & practicabilis, & secunda sit sequenda; igitur considerandum est, quod vel onus gabellæ est annexum contractui, aut adijcitur actui separato ab ipso contractu. Et secundùm hanc distinctionem existimo dicendum, vt quando gabella est separata ab ipso contractu, vt contingit quando statutum dicit quod qui vult exportare dolium vini in ciuitatem, soluat gabellam, cum tunc hæc gabellæ solutio, non recipiat immediatè contractum ipsum, sed actum exportationis, qui nihil habet commune cum ipsa Ecclesia, seu immunitate, tunc prima sententia sit amplectanda.

26 Sed quando onus gabllæ est annexum contractui, vt si V.G. ponatur statutum quod soluantur duo solidi pro quolibet dolio vini, quod emitur, vel venditur; tunc cum hæc gabella immediatè contractum respiciat; vt continget in casu, de quo loquimur, lædatque emptorem, cum propter gabellæ onus vel carius, vel vilius emat, seu vendat, tunc reuera sit amplectenda secunda sententia: ita distinguunt in terminis Bellet. *in disquisit Clerici, p.1.tit.de exemp. Clericor. §.8.n.2.* cum prædicta distinctione Celebri Baldi *conf.31.* quem postea amplexi fuerunt Roland. à Valle *lib.4.conf.6.n.18.* Riminal. *conf.724.lib.6.n.49.& 50.* Surdus *conf.127.n.66.* Diana *dict.p.1.res.48.tract.2.in fine,* Vbi addit se hæc olim allegasse circa præsentem quæstionem, pro subleuando labore theologorum senatu Panormitano dubitante, & quod senatus quia res fuit visa periculosa, non posuit dictam gabellam; & ita sequor, & si non sit facilè intelligere in praxi hanc distinctionem de qua videbis quæ dixi *infrà q.48. vers. ad secundam.*

Vndè licèt lex, & Magistratus, seu commu- 27
munis prudentum existimato in impositione iusti prætij alicuius rei multas circunstantias, tam intrinsecas, quàm extrinsecas considerent & præcipuè inter illas respiciant gabellæ onus, vt dicit Lessius *lib.2. de iustit. cap.33. lib.8. n.68.* & Molina *tom.3.de iustitia tract.2. disp.678.n.6.* dicat quod tota latitudo prætij franci, & alcaualæ, sit pretium iustum rei, & ob id ipse *disp.668.n 2 in fine*, dicat quod gabella est pars prætij, vt etiam sequuntur Bonacina *de contractibus disp.1. q.9. punct.1. n.4.* Vasquez *in opusculo de restit. cap.6.§2. dubio.9.n.52.* Malderus *in 2.2. tract.5. cap.6. dubio.5. in fine.* Turrianus *tom.2.in 2.2. dubio.8. n.9.* qui citat Molinam etiam in alio loco, Molfesius *in summa tom.2.tract.12.cap.22. n.13.* Lassarte *de decima vendit cap.15.n.19.* Paulus de Castro *conf.433.n.2.* & alij inferentes, vt cum gabella sit pars prætij semper in pretio inuoluatur, nec possit ab illo separari; indeque dici debere pretium iustum alicuius rei tam dici, pretium francom, quàm ipsa gabella & Cleri-
cos non deberi illa grauari. † Tamen vt dictum 28
est per relatum distinctionem *n. præcedent*, hæc res est intelligenda, secundùm quam videtur factum in cõtributione, quam sumus experti his annis præcedentibus in venditoribus vini, tam laicis, quàm Clericis ex suis bonis, siue redditibus, quorum amphoræ registrantur, vt sic gabella Regia non defraudatur, videmusque ratione gabellæ pretium vini, contra emptores crescere, quæ si apposita non esset decresceret, & remaneret semper in iusto suo, & in terno pretio, & valore, iuxta æstimationem communem Reipublicæ, & tam vendentium, quàm ementium, nec ex hoc Clericos venditores pati aliquod damnum vendendo vilius existimant. Sed maior est difficultas respectu Clericorum ementium à laicis tributarijs, quia necessario propter illam Regiam gabellam Clerici carius emunt vinum sibi necessarium pro sustentatione, sed tunc in hoc casu incidimus in adductis *supra q.præcedenti, & à quæst.8.9 & 10.*

Ad quartam quæstionis partem an Clerici te- 29
neantur soluere vectigal ex extractione frumenti, vini, & similium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo carius vendant, vt ad hanc difficoltatem respondeam aduerto, vt latius dico *infrà in cap. fin. de vita, & honest. Clericor.* non omnem negationem lucratiuam esse Clericis interdictam, sed illam tantùm quando res ipsa non meliorata cariori

pretio

Digitized by Google

pretio vendenda est quam empta fuit vt docent Molina *de iustitia*, *& iure tom.2. tract.2. disp.* 342 Lessius *lib.2. cap.21. dubio.2. à n.4.* Belletus *in disquisit. Eccles. p.1. de disciplina Clerical.§.21. à n.7.* Alterius *de censuris tom.1. disp.19. lib.5. cap.6. dubio.7.* Duardus *in Bulla cœnæ lib.2. can.* 28. *q.8. n.14. & sequent.* Malde/rs *de iustitia tract.5. cap.2. dub.4.* Filiucius *in 2.2. D. Thom. q.7°. art.c. conclus.4. ad 6.* Tannerus *tom.3. disp. 4. q.7. dub.1. n.69.* Turrianus *in 2.2. tom.2. disp. 59. dubio.2. à n.1.* Rebellus *p.2. de iustitia lib.9. q.vlt. sect.1. & 3.* Riccius *in praxi tom.1. res.317.* Marta *de iurisd.4 p.casu 3.n.9. & 10.* Faustus *in speculo confes. disp.37. q.17.* cum alijs Barbosa *in dicto cap. fin. de vita, & honest. Clericor. & in*
30 *cap.6. tit. fin. lib.3. decret. n.3.* † Quibus addo Castrum Palaum *tom.1. tract.12. disp. vnica puncto n.16* Vbi dicit *respondeo illam esse negotiationem Clericis prohibitam, & quæ debitum tributi habet annexum, in qua lucrum intenditur ex emptione prius facta, secus si lucrum non ex emptione formaliter, sed aliunde proueniat; & sic negotiator non es, si vendas vinum triticum, oleum ex redditibus tui beneficij, aut ex possessionibus tuis patrimonialibus collecta, quia illi non sunt fructus emptionis, sed tuarum possessionum*: ita ille quibus adiungo Zeuallos *de cognit. per viam viol. p.2. q.64. n.21* Pereira *de manu Regia p.1. cap.14. n.34* ita tenentes, licèt non affecti erga Clericos & immunitatem Ecclesiasticam vide quæ longè tit. de Clerico aut monacho fine regulari negotiantes Franeisc. Ansaldus *de iurisdictione p.2.tit. 11.cap.34.*

31 Vndè in casu proposito existimo respondendum sine dubio contra aliquos, vt cum non sit negotiatio lucratiua, nec dicatur negotiari qui vinum, oleum, & alia, que ex suo agro colligit, vendit, siue in eodem loco vendat, siue alio transferenda curet, Vbi carius vendere possit, quia nullus negotiari videtur, ac censetur vendendo res ex proprijs bonis Ecclesiasticis, vel patrimonialibus collectas, vt tradunt Bonacina *tom.3. in Bulla cœna disp. 1 q.19. puncto. 3. §.3. n.6.* Laurentius Offorins *in sua pinna de Rosas lib.4. cap.2. folio* 380. Vbi alloquitur sequentibus verbis *quando el Clerigo negocia con sus bienas, no pier de el priuilegio, aunque los lleue al puerto o a otra parte a vender per via de negotiacion, de los quales no deue al cauala, ni sela deben pedir so pena de caeer en la censura de la Iglesia*, Antonius Sousa *in Bulla cœna cap. 19. disp.92. consi.n.1.* Vbi ait quod negotiatio lucratiua non est dicenda in casu, quo Ecclesiasticus
32 bona sua mittit ad locum, vbi plus valent. † Nec ex alijs, in quibus Rex Episcopis, & Clericis vltra marinis stipendium soluit, tributum exigi non licèt, quando illa venditionis causa ad hoc Regnum (Portugalliæ scilicet) asportantur quia propriè loquendo hoc non est negotiari, nisi inquantum latissimè, expendit Ioannes Gutierrez *de gabellis q.93.* cum infinitis, & post eum relati à Barbosa *in dicto cap. fin. de vita, & honestate Clericorum*, quia Clericus fructus recollectos ex suis bonis asportans alibi, vt carius vendantur, non dicitur negotiator, & sic nec teneatur soluere gabellam, aliterque facientes incurrere in Bullam cœnæ, eo quod violent immunitatem Ecclesiasticam, optimè Diana *p.5. tract.1. res.17.* † Vbi improbat quam con-
33 que consuetudinem, etiam immemorabilem, *D. Formosin. de Leg. Eccles.*

quæ aliquo modo præiudicet libertati Ecclesiasticæ, etiamsi sit mixta laicorum, & Clericorum, cum isti etiam volentes nequeant se submittere iurisdictioni laicali, & in terminis contra Grassum teferendum *de effectibus Cleric or. effectu. 2. n.294.* approbans consuetudinē non ab strahendi à Regno Siciliæ Blada, ac extera comestibilia sine licentia Pro-Regis, & solutione Dritti, seu extractionis, licèt tales res fuissent productæ, & recollectæ in prædijs Ecclesiasticis, & Clericorum, sitque illos soluere gabellam, seu ius tractæ extrahendo extra Regnum, vel intra: sic Ioannes Baptista Ciacirn.us *in controuers. forens. cap. 31. n.15. & 16.* & faciunt quæ longè dixi *in cap.1. de iudicijs q.2. & in cap 8. per totum* ac alibi.

Nec his obstant Carolus de Grassis *de effectibus Clericorum effectu 3.n.78.* Vbi agens de gabellis, ait quod Clericus, vti negotiator tenetur soluere gabellam, & vectigal, si lucri faciendi causa, vellet fructus recollectos in proprijs prædijs, vel Ecclesiasticis aliunde asportare, quia respondetur ex iam adductis. † Nec etiam obstat dicere quod id, quod exigitur a Clericis non est gabella, sed Regalia debita Regi cum portus, vt iam alibi dixi annumerentur inter Regum Regalia, quia respondetur, vt licet portus sit Regis Regalia, sed non sequitur vt quod ex illo exigitur, desinat esse gabella: sic Montanus *de Regalibus* verbo *portus.n.2.* Vbi dicit hoc portus vectigal duplex esse, alterum, quod vocatur *Ancheragij* alterū *Ius exiture*, quod soluitur de his quæ extrahuntur à portu causa mercimonij, & sic Cōsultus *in l.inter publica §.fin. de verb. sig if.* nnmerauit prouentus ex portu inter fisci vectigalia, diciturque vectigal portus, aliquoe nomine *portorium*, dequo fit mentio *in l. 5. Cod. de vectigalibus.* † Item & inter vectigalia, quæ vero abrrogare volebat fit mentio apud Titum Liuium *lib.13.* imò & Marcus Tullius *in oratione pro Manilio* sic asserit *nec ex portu, nec ex decimis, nec ex scriptura vectigal conseruari potest*, & Symmacus *lib.5. epistolarum* vocat quadragesimæ, quinquagesimæque portorium, vel vectigal; ideoque portorium, vel vectigal idem esse pater ex *l.cum vnplures 3.vehiculum ff. locati*, Vbi vectigal quod in transitu alicuius pontis sumitur, nominatur portorium: aliâ tradit Diana *dicta p.5. res.fin. tra 1.* Vbi refert etiam ad probandum sixtin Regneri *de Regalibus lib.2. cap 5. n.10.* Henningi Arnisei *de iure Maiestatis lib.3. cap.5. n 3.* Dominicum Anneri *de iure publico volum.3. discursu.15.n58* Auctores damnatos concludens, vt cum portorium, siue vt vulgò dicitur extractio, seu ius tractarum sit gabella, sequi necessario, vt Clerici ad illam non teneantur.

Minusque obstat aliud aduersariorum fūdamentum, scilicet Clericos quoad patrimonialia, reputari vt laicos; & sic posse Principes sæculares super bona patrimonialia Clericorū gabellas imponere, Nauarrus *in manuali cap.17.n.218.* Bobadilla *in politica tom.1.lib.2.cap 18.n.160.* cum multis, quos ipse citat *littera f.* Melchior Phæbus *tom.1 decis.19. n.4.* Palacios *in repet.cap.per vestras §.39. n.11. de donat* Azeuedus *in l.2.tit.1.lib.2. n.37. recopilat.* Ramirez *in leg. Regia §. 26. n.6. glossa littera.1.* Quia vt iam satis, & abunde *à quæstione 1. & à quæst.10.* cum alijs scripsi bona Clericorum patrimonialia gaudēt immunitate à gabellis personalibus, sicut & ipse personæ Ecclesiasticæ; & deinde

34 35 36 37

Digitized by Google

probatur ex glossa *in cap. similiter.* 16. q. 1. Diana aduersùs Bobadillam *p. 1. tract. 2. res.* 39. *cum* 19. authoribus defendit, & comprobat Rota Romana in vna Albaniensis gabellæ die 28. Iunij. 1630. Coram. Merlino; Vbi sic habetur *bona patrimonialia Clericorum, etiam laicalia immunia sunt ab oneribus laicalibus ob dignitatem personarum, quæ dignitas personæ influit immunitatem in ipsa bona; illa enim adhærent personæ Clerici, nec persona dici potest plenè, & perfectè exempta, nisi etiam illius bona exempta sint: ita Abbas, Decius, Felinus, & alij canonistæ in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. Baldus in l. 2. Cod. de Episcopis, & Clericis: alios refert, & sequitur Suarez lib. 4. de immunitate cap.* 15. *a n.* 4. *huc vsque sacra Rota* Quam decisionem Rotæ ad longum transcribit Diana *in fine sue* 5. *partis*, & omnis iam alibi per me adductis addo Anton. de Merin. *quotid. resol. cap.* 17. *n.* 9. qui refert Gregor. Lopez Rooitum, & Constantinum, Martam alios plures referentem *de iurisdictione p.* 4. *cent.* 1. *casu* 49. *n.* 9. Tamburin. *de iure Abbatum tom* 1. *disp.* 15. *q.* 10. *n.* 3. Barbosam *de iure Eccles. lib.* 1. *cap.* 39. §. 5. *n.* 6 Baldell. *lib.* 5. *disp.* 34. *n.* 2. Ciarcianum *Controuers. forens. cap.* 31. *n.* 7. Guinilenzonium *cons.* 59. Castillum de Soto maior *de tertijs tom.* 7. *cap.* 5. *n.* 18. Castrum Palaum *tom.* 1. *tract.* 22. *disp. Vnica punct.* 9. *n.* 2. & cum Diana Paulus Schilante *de priuileg. Clericorum cap.* 2. *n.* 34. Faustum *in speculo confess. disp.* 33. *q.* 13. *n.* 2.

38 † Vbi dicit Nauarrum esse sibi contrarium; nam *in cap.* 17. *manual. n.* 102. ait eos, qui pedagia à Clericis exigunt, vel exigi iubent, incurrere censuras Bullæ cœnæ, & si id, qood vehunt important, vel asportant, sit de eorum patrimonijs. Ex quibus omnibus, & alijs clare deducitur vt Clerici nec ratione patrimonialium bonorum gabellari queant ex causa transportationis, vt carius vendant lucrumque faciant & videbis quæ congerit de negotiatoribus immunium vel non immunium vt soluant gabellam Daniel *de nobilibus disp.* 8. vbi cum multis vide infrà *quest.* 49. *vers. ad quartam* & vberius Thomas del. Benè *de immunit. p.* 1. *cap.* 5. *dubit.* 3. *per. sect.* Sex cum infinitis & in terminis ad nostram quæstionē *dubit.* 5. cū Castro Palao, Siluio, Tānero, Belletio Fausto, Barbosa, Duardo, Rebellio, Riuio, Turriano A Etio, Lessio Malder. Molina & alijs, vbi nostrā āplectitur sētentiam respōdens contrarijs obiectis.

39 Ad quintam quæstionis partem an Clericus negotiator statim ante trinam monitionem, teneatur soluere gabellam, cum hæc difficultas ex adductis in *vers. ad quartam* dependeat multum, & proprius à regula textus *in dict. cap. fin. de Vita, & honestate Clericor.* ideo nunc extra disputationem refetam tres dicendi modos, vnum affirmatiuum, vt ante trinam monitionem teneatur soluere, inter quos Malderus *in* 2. 2. *tract.* 5. *cap.* 6. Portel. *in verbis regul.* Verbo *tributum n.* 5. Ioannes de Hebia *in tract. de commer. lib.* 1. *cap.* 14 *n.* 10. Prosper de August. *in addition ad summ. Quaranta* Verb. *vectigal.* Turrian. *tom.* 2. *in* 2. 2. *disp.* 44. *dubio* 4. *n.* 12. *& alij.* † Sed Lopez *instruct. p.* 2. *cap.* 41. Sousa *in*

40 *Bulla cœna cap.* 19. *disp.* 92. *n.* 3. *in fine*, Rodriguez *in summ. tom.* 2. *cap.* 75. *n.* 11. Petrus de Ledesma *in summa tom.* 2. *tract.* 17. *cap.* 2. *conclus.* 17. Molfesius *in summa tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 22. *n.* 173. Lessius *lib.* 2. *cap.* 33. *de iustitia dubio.* 3. *n.* 23. Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. *n.* 379. *in fine* Ioannes de la Cruz *in director. conscientia p.* 1. *precepto* 7. *q.* 7. *art.* 3. *dub.* 2. *conclus.* 1. asserunt Ecclesiasticos negotiatores non esse obligatos ad soluendum vectigal negotiationis, ante quam tripliciter moneantur, vt desistant à negoiatione: sic ex *dict. cap. ex litteris fin de vita, & honestate Clericor.* Videbis ex multis Thomas del Benè *p.* 1. *de immunit. c.* 5. *dubit.* 3. *sect.* 2.

41 Verum Marta *de iurisdict. p.* 4. *cent.* 1. *casu.* 3. *à n.* 2. Gutierrez legendus de gabellis *p.* 2. *cap.* 93. *&* 94. *per totum.* Zeuallos *de cognit. per viam viol. p.* 2. *q.* 64. Alterius *de cens. tomo* 1. *disp.* 19. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 3. Molina *de instit. tom.* 1. *disp.* 147. *conclus.* 5. Duardus *in Bulla cœna lib.* 2. *canon.* 18. *q.* 8. *n.* 9. docent præcipuè hi tres vltimi vtramque sententiam relatam esse veram; nempè Clericum statim ex causa negociationis amittere priuilegium exemptionis, & hoc immunitate non esse priuatum, nisi post trinam monitionem; nam quantum ad ipsas res, quas defert causa negotiationis eo ipso carere exemptione absque vlla monitione: pro quibus si exigitur gabella, & pedagium nulla incurratur excommunicatio, & sic procedere primam opinionem. Sed quantum ad alia bona sua, & personam, non admittere simpliciter priuilegium immunitatis, nisi post tertiam monitionem, Clericus desistere nolit, sicque procedere secundum sententiam Er secundùm hanc distinctionem videtur vt Barbosa concordet *in dict. cap. fin.* Et secundùm hæc debent intelligi quæ nouissimè cum multis scripsit Archiepiscopus Hispalens. Tapia *tom.* 1. *lib.* 4. *de legibus art.* 18. *q.* 11. Vbi cum Cardinali Lugo *de iustitia tom.* 2. *sect.* 8. *n.* 117. *&* 119. cum Sanchez & alijs.

Er his omnibus addo vt licet Clerici apud sæculares magistratus conueniantur pro gabellis vulgo los alcabalos decimis & alijs iuribus regalibus secus autem pro alijs tributis vt viarum, pontium &c. tamen in illis sic contingit quia sunt ius regale ab immemoriali tempore competens argumento eorum quæ dixi *in cap.* 2. *de iudicijs quæst.* 18. vbi egi *de quæstione* an iudices laici habeant cognocere de regalibus & decimis Regi debitis sed nihilominus in casu nostri dubij Clericus negotiator omittit exemptionis priuilegium hoc est vt teneatur soluere gabellas non inquam fori priuilegium sic vt pro exactione earum conueniantur corā suo iudice Ecclesiastico ita Cardinalis Lugo *de iust. disp.* 36. *sectione* 8. *n.* 132. cum Sanchez & alijs Salas *de contractib. tract. de emptione dub.* 3. *n.* 4. cū Molina & alijs Grassis *de effectibus clericatus defectu* 6. Fragos. *lib.* 2. *disp.* 484. *n.* 331. Castill. *tom.* 7. *cont. cap.* 9. *n.* 52. Thomas del-Benè *de immunit tom.* 2. *cap.* 9. D. Chrystophorus Moscoso iam supra laudatus *quæst.* 10. *&* 12. in fine consilij supremi Castellæ & laicus sic in quodam alio suo manuscripto mihi ab eo mutuato in septemb. 1657. acertimè defendens nec ad dictas gabellas causa negociationis compelli posse Clericos per laicos & sic minus ad alias contributiones communes iuxta quæ dixi *à quæst.* 10. *& à quæst.* 1. vide infrà *quæst.* 24. *n.* 35. *& fin.* 42

QVÆSTIO XVI.

An statuta prohibentia extractionem annonæ extra territorium, vt conseruetur

uetur abundantia in ciuitate comprehendat Clericos extrahentes fructus à suis prædijs collectis, seu alia bona & an statuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, obliget Clericos. An Clericus, qui falsâ mensurâ triticum, vinum, vel oleum vendidit, possit puniri à iudice sæculari & an Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia extra taxam à Principe impositam, possit iustitia sæcularis dicta victualia, ei in pœnam tollere, vt est per legem conditum. An Principes laici consuetudine possint acquirere ius collectandi Ecclesiasticos & an consuetudo immemorialis probet extitisse priuilegium faciendi aliquid contra immunitatem Ecclesiasticam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens extractionem moneta, & armorum, obligat Ecclesiasticas; non sic quod probibet extractionem annona, & victualium, vt* n. 3. *contra multos relatos* n. 2.

3 *Menochius, & Castillus de Bobadilla cautè legendi in locis, qui hîc referuntur.*

4 *Statutum prohibens introduci in ciuitatem vinum recollectum; vel aliud extra territorium non ligat Ecclesiasticos.* vt n. 5.

6 *Clericus falsa mensura vendens triticum, vel oleum, non potest puniri à iudice laico, nisi tantùm à iudice Ecclesiastico, si legem taxæ transgrediatur, vt* n. 7. *Quid* ex el descamino *transportationis pecunia* n. 8.

9 *Arma probibita potest auferre à Clericis iudex laicus secundùm quosdam sed non eas punire arma deferentes sed quod non possit auferre sub.* q: 51. *vers. ad secundam in fine.*

10 *Conseruator, seu iudex Ecclesiasticus tantùm, & non laicus cognoscit contra Ecclesiasticos non registrantes pecora, aut bestias intra duadecim leucas à metâ extranei Regni.*

11 *Taxa leges fundantur iure natura iuxta praeceptum,* quod tibi non vis, alteri ne feceris.

12 *Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia vltra taxam positam à Principe, nequit puniri in amissione victualium, aliysvè pœnis per iudicem laicum, sed tantùm est puniendus ab Ecclesiastico mitiori pœnâ* n. 14.

13 *Clericus tenetur vendere iuxta pretium quo laicus vendit suum vinum nonex vi statuti taxantis à laico decreti contra Bobadillam* n. 11. & 14.

15 *Principes laici non possunt sumere à Clericis res venales, quas contra legem vendunt, aut extrahunt à ciuitate sub calore, quod dicta res cadant in commissum contra Cutellium. Et quare ibi.*

16 *Iudices laici nullomodo possunt introducere consuetudinem collectandi Ecclesiasticos, siue immunitas à collectis competat de iure Diuino, aut humano &* n. 24.

Consuetudo iniqua collectandi Ecclesiasticos quo diuturnior est damnabilior dicto n. 16. & n. 19. *Vbi de consuetudine vrbis Panormitana.*

17 *Consuetudo, quæ inducit grauamen Ecclesijs, & earum Ministris, non valet; sic, vt nulla etiam immemorialis excusat ab incursu in Bulla cœna, vt* n. 18. *etsi in aliquibus casibus valeat introducta circa res Ecclesia, vt* n. 22. & 23.

20 *Nasuti soleat bella excusare per consuetudinem laicos gabellantes Ecclesiasticos; verendumque est, ne Deus iratus consultores Principum Castiget, & ipsos Principes nimium credentes eis.*

21 *Secalares titulo consuetudinis non possunt inducere exactiones, & grauamina contra Clericos, & Ecclesiasticos, nec pratextu talis consuetudinis liberari a sententia excommunicationis, nec a debito restitutionis, & vt* n. 25. & 26. *Vbi de iure, & Bulla cœna improbantibus quamlibet contrariam consuetudinem.*

27 *Priuilegij fama probanda est, vt consuetudo immemorialis sustineri possit, quando ea est improbata &* n. 28.

28 *Consuetudo sola immemorialis non sufficit in materia immunitatis perdendæ ad probandum priuilegium* n. 29.

29 *Vsus quamtumvis antiquus, cum in facto consistat, non probat sufficienter priuilegium, seu titulum, nisi cum consuetudine coniungatur constans fama, & traditio aquè antiqua, seu immemorialis, quod pracesserit priuilegium.*

30 *Probatio per famam satis non est, quando prascriptio, & consuetudo à iure scripto reprobatur, nisi constet de priuilegio.*

D Primam difficultatis partem videtur affirmatiuè respondendum 1
quia illud statutum spectat ad publicam, & communem Vtilitatem, tam laicorum, quam Clericorum, cum ea conciuibus laicis adæquatur; item, & Clericis, & faciunt plura in quæstionibus præcedentibus relata; & in terminis docent Pereira *de manu Regia p.* 1. in concordatis Regis Sebastiani *Concord.* 291. cum alijs iuris peritis, Menochius *tom.* 8. *conclus.* 8. o. *n.* 38 ex nostris Abiles *in capitibus pratorum glossa.* 1. V. rbueñas *n.* 11. Mexia *in pragmatica taxa* panis. Et confirmatur, quia si aliqui Prælati, siue Clerici extraherent de his Regnis, potuerunt Prætores
eam auferre. † Et ex eadem ratione alia quæ- 2
cumque vetita extrahi per leges, aut ordinationes, veluti panem, vinum, aut alia quælibet victualia, quæ extraherent extra iurisdictionem, nam ipso facto amittuntur, inciduntque in commissum, vt apparet ex *l. cecamissa ff. de publican. & vectigal. l.* 2. *Cod. vt nemo priuatus, l. repetita Cod. de Episp. & Cleric. l. iubemus Cod. de sacro sanctis Ecclesijs l.* 2. *Cod. de naarb. non excusatio lib.* 11. Belluga *in specula Principum Rub.* 14. §. *aunc videmus* n. 39. Bobadilla *in polit. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 117. Faciunt tradita per Menchacam *controuers. vsufreq. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 18. Didacum Perez *lib.* 2. *tit.* 3. *lib.* 1. *ordinam, col.* 91. vers. *quaritur* Salced. *in additionibus ad Bernard Diez in pract. cap.* 51. *pag.* 200. vers. *quamuis in medio*, Azeued. *in l. tit.* 18. *n.* 20. *lib.* 6.

recopilat, Vbi refert Couarru. in regula possessor. §.4.n.8. de reg. Iuris n.6. Grammaticus decis. 100. in contrarium: & faciunt verba expressa dict. l.1. tit.18. lib.6. recopil. in illis verbis *mandamos que las pœnas puestas contra los sacerdotes de monedas ayan lugar contra los prelados, y Clerigos, cõsentes, o contra qualquier persona de qualquier estado, y Dignidad que sea.*

3 Nihilominus in casu, de quo loquimur quid quid sit de extractione monetæ propter specialem rationem, quam habet, existimo contrarium dicendum esse. Nec obstare quod ad communem; & publicam vtilitatem spectat, quia reuera extrahere victualia, quibus in difficultate; etsi sint de bono communi, non tamen ex æquo respicere Ecclesiasticos, vt laicos ex iam latè adductis à quæstione 8. & ob id dicendum vt Clerici sint exempti ab illis statutis, cauteque legendos esse Menochium dict. cons. 800. Vbi multa dicit non ferenda contra libertatem Ecclesiasticam, quantumvis ille sit Doctissimus iure consultus: sic notat Carolus de Grassis de effectibus Clericorum effectu. 2. n.420. dicens quod consilium illud est in multis libris deletum; eo quod sit contra libertatem Ecclesiasticam; & ideo iudico dicendum de alio consilio 200. eiusdem Menochij aduersùs quem scripsit Doctus Surd. cons.101. omnino videndus: & ex eadem ratione notat Diana p.1.tr.res.68. Castillum de Bobadilla in dict. n.117. quem antea impugnauit. Et hanc secundam sequor in annonis, & victualibus, etsi non sic in extractione monetæ & armorum cum Marta de iurisd. casu 83. p.4. n.1. Belletio disquisit. Cleric. p.1. tit.6. §.3. n.1. Grammatico decis. 100. n.15. Bursat. lib.1. cons.42. n.28. Ioannes de Amico cons.18. n.17 Bayardo in addition. ad Iulium Clarum §.fin. q.82. n.87. Rolando lib. 4. cons.61. n 22. Azor instit. moral. p.3. lib.5. cap. 19. q.13. Bartholom. à Sancto Fausto in speculo confess. disp.33. q.10.

4 Ad secundam quæstionis partem, etsi Mexia docuerit affirmatiuam sententiam in pragmat taxæ panis conclus.5. n.17. & Morla cum alijs in emporio iuris p.1. tit.1. q.16. n.19. nihilominus non sunt audiendi eo quod tale statutum non respicit publicam vtilitatem, sed priuatam illorum ciuium, qui habent vineas, & prædia in territorio, sed Clerici non tenentur, quando talè statutum latum est propter publicam vtilitatem, si talis vtilitas non respicit æquè principaliter Clericos, vt laicos; ergo multo magis non obligabit si respicit tantùm vtilitatem aliquorum, vt contingit in casu: & ita docent Bellet. disquisit. Cleric. p.1. tit.6. §.3. n.3. Marta de iurisdictione p.4. cent.1. casu. 2. n.10. & 13. Grammaticus decis. 100 n.15. & 16. Ioannes de Amico cons.18. in fine, Menoch. li.8. dicto cons 800. n.80. cum alijs Ripa in tractatu de pestc tit. de remedijs ad conseruandum vbertatem n.111. Bald. lib.2.
5 cons.198. Verbo; non obstat. † dicentes quod statuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, non comprehendit Clericos. Et ego addo quod si iste casus respiceret æquè vtilitatem Clericorum, & laicorum, Clericos non obligari ex vi laici statuti, sed ex natura, & ratione, quâ omnes tenentur, vt supra dixi benè q 1. & 2. & in alijs. Et hanc, quam sequimur sententiam docent etiam Couarru. in cap. possessor p.2. §.4. n.2. de reg. iuris. Bursat. lib. 2. cons. 42. n.18. & cons. 93. n.26. & vt infrà dico in vers. ad quintam, quælibet in contrarium consuetudo non est sustinenda contra Clericos.

Ad tertiam quæstionis partem, an Clericus qui falsâ mensurâ triticum, vinum vel oleum 6
vendidit, possit puniri à iudice sæculari. Etsi proprius de hoc dubio posset agi in fine huius capitis, aut sub cap. ex litteris hoc tit. tamen quia non impropriè hic subnectitur, dico vt Supra quæstione præcedenti contra Ludouicum Mexiam in pragmat. taxæ panis conclus.5. n.29. cum alijs Casanenm in consuetud. Burgundiæ Rub.1. §.5. n.90. Petrum Zenedo in collect. iuris canon. p.1. collect. 37. n.18. Vt non possit puniri à iudice laico, quà ilicet Clerici teneantur obedire legibus ciuilibus in his rebus, quæ spectant ad regimen ciuitatis, & sacris canonibus, ac Clericali officio non repugnent; tamen ad hoc tenentur non directè, sed indirectè, non vi legis, sed vi rationis, ex doctrina latè adducta in dicta
q.1. & 2. cum alijs. † ideoque non posse à iudi- 7
ce sæculari, si illas transgrediuntur aliquo pacto, puniri, sed ad iudicem Ecclesiasticum esse recurrendum, vt docent Filiucius tom.2. tract. 35. cap.9. n.94. Bartholom. a Sancto Fausto in speculo confess. disp.6. q.44. n.3. Augustinus Vigianius de immunit. Eccles. disp.2. conclus.5. Vasquez pr. tom. 2. disp. 167. cap.4. n. 29. & 30. Salas de legibus disp. 14. Barbosa in cap. mensura de emptione, & venditione n.3. cum Marta, & alijs theologis communiter tenentibus Clericos legum violatores minimè posse puniri à politico Magistratu.

Et confirmatur ex doctrina Bobadillæ, quam- 8
tumuis ipse soleat inuehere contra immunitatem Ecclesiasticam dict. lib.2. polit. cap.18. plures casus recensentis, qui sub dict. n.117. in fine ait quod ex quibusvis ablationibus rerum, quas Ecclesiastici transportassent, excepta extractione pecuniæ, aut rei, quæ incidit in commissum, amissaque sit por el descamino, debeat cognoscere iudex Ecclesiasticus ex doctrina Palacios in Rub. cap. per vestras in 1. notabili vers. sed est pulchra dubitatio n.15. Castellus in l.70. tauri n.18. in additionibus vers. ad contrariam, Menchaca de successionum creatione §.10. n.648. ad finem vers. & Hispania, Salced. in addition. ad practicam Bernard. Diaz cap.55. littera A. vers. quamuis, & litt. C. vers. secundo, & vers. tertio, & septimo aliquid dico infrà q.51 vers. ad secundam.

Confirmatur secundo, quia etsi reuera ipse 9
Bobadilla sub. dict. n.117. existimet Clericum eo ipso arma prohibita amittere ex doctrina iam relata, & ex multis, quæ & quos adducit videatur acerrimè probare, quod iudex sæcularis ea possit auferre, eiusque Alguacelli, sed alias inquam pœnas ciuiles nullomodo posse exigere laicum, sed tantùm per Ecclesiasticum iudicem, resoluit idem Bobadilla dict. cap. 18. n. 20. cum Couarruu. Sarmiento, Palacios, & Ioanne de Platea, in quo iudicio dubium dicit esse etiam, vt debeant exsolui à Clericis pœnæ stabilitæ Regia, aut ciuili lege, sed tantùm aliæ arbitrariæ; quod resolues ex multis, quæ dico late in cap. at si Clerici de iudicijs Et de prohibita de latrone armorum Clerici nouissimè cum multis agit Daniel de nobilibus sub. disp.23. 19. 63. 64. Vbi longissimè cum multis loquitur & ego dico infrà q.51. vers. ad secundam vt ibi dico in fine edicti vers.

Tertio

20 Tertio confirmatur quia, & ſimili modo de pœnis, quas incurrerint Clericus, aut Monaſterium ratione pecorum, aut beſtiarum quas non regiſtrauit intra duodecim leucas à meta Regni extranei ſolùm agnoſcet Clericorum, & Conuentus conſeruator, ſeu iudex Eccleſiaſticus per textum *in l. 13. tit. 18. lib. 6. recopilat.* Gutierrez, qui ita definitum fuiſſe in Pintiæ Cancellaria ait *lib. 1. pract. q. 4. n. 14. ad finem*, Bolladilla *dicto cap. 18. polit lib... n. 117. infine*, & patet ex alijs, quæ dico *infrà quæſtra in dic. cap. ex litteris hoc tit.*

11 Ad quartam quæſtionis partem an ſi Clericus vendat vinum, frumentum, & alia vltra taxam à Principe impoſitam, poſſit iuſtitia ſæcularis dicta victualia ei in pœnam ſtatuti tollere. Et videtur quod ſic ex verbis, quæ refert Bobadilla *in dicto cap. 18. politica lib. 2. cap. 18. n. 122.* ibi, *ſi el Clerigo vendieſe el trigo, o el pan Coçido, o el vino, fruta, voſtros mateuimentos à mas de la taſa, y per ello ſegum la ley, vordenança lo tuuieſe perdido, podra la iuſticia ſeglar tomarſelo por auer Caydo en commiſa, y aplicarlo conforme a la ley:* ita ille; eo quod leges taxæ panis fundatur in lege naturæ iuxta præceptum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*, Vt late dixi ſub. quæſtione 1. noſtræ Rubricæ, & de taxa *ſub. cap. 1. hoc tit.* & faciunt tradita per Mexiam *de taxa panis concluſ. 1. à n. 35.* & per Matienc *in l. 1. gloſſa 1. à n. 1. maximè 4. tit. 25. lib. 5. recopilat.* latè idem Bobadilla *dicto cap 18.*

12 *n. 129.* † Et ſic Cutellius ad legem Martini *cap. 42. notabili 42. n. 4.* dixit quod vbi pro aſportandis rebus aliquid deperditur, exempti etiam Clericalis ordinis tenentur; quod ſi tennerint cogi in bonis à laico iudice poſſunt

13 Nihilominus abſolutè contrarium tenendum eſt, quia etſi Clerici teneantur ad obſeruandam legem taxantem pretia rerum, vt dixi *in dicta q. 1. & 2.* & ſic ad legem taxantem triticum, vt dixi late *ſub cap. 1. hoc tit*; ſed ad id non tenentur ex vi legis, quatenus ciuilis eſt, eſt quia non habet ius in Clericos. Sed quia ex vi iuris naturalis tenentur vendere res ſuas iuſto pretio; ergo. Et ita benè Azor *p. 1. inſtit. moral. lib. 5. cap. 13. q. 4.* de hac re diſſerens ſequentibus loquitur verbis *Clericus ſuum Vinum, vel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili Principis lege tantundem vendere, laicus verò eodem pretio vendere, non ſolùm naturali, ſed etiam ciuili iure compellitur: & hinc eſt vt ſit Principis lege ſit ſtatuta pœna in eos, qui pluris vendiderint, eius pœna laicus ſit reus, non Clericus; quod ſi Princeps expreſſerit, vt eâ pœnâ afficiantur, etiam Clerici, qui pluris vendiderint, nihil valet ea ex parte lex, quia penam ſtatuit in eos, à quibus eam exigere, & ſumere non poteſt:* ita Azor, idem docet Peſantius *tract. de immunitate diſp. 5. in fine.*

14 Imo & prorſus contrariam opinionem Bobadillæ eliminandam eſſe docent Selonius *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 77. art. 13. contr. 10.* Molina *tom. 1. tract. 1. de iuſtitia diſp. 31. n. 13.* Sotus *de iuſtitia lib. 1. q. 6. art. 7.* Nauarrus *in manuali cap. 23. n. 887.* Diana *p. 1. tract. 1. res. 71.* reſoluens contra dictum Bobadillam Clericos non teneti ad pœnam, ad quam laici tenentur, ſi dicta victualia venderent vltra iuſtum pretium. Et cum eo addo in caſu noſtro, vbi agimus dent ſtatutis laicis in Clericos, nullo modo poſſim intelligere Bobadillæ diſtinctionem; tam ibi *dicto n. 122. ſua politica cap. 18.* quàm *n. 117.* inter ... pes, Ma... pluris venduntur, & ex ordinatio... cadunt in commiſſum, & alias pœnas à l... impopoſitas: nam illa prior eſt etiam pœna con... & Ec... a lege, ad quam Clericus non tenetur; e... iudex laicus ex carentia iuriſdictionis, pote... lam exigere, vt iam latè dixi, & dico *in, ſub. q. 24.* Et ſic concludo, quod in prædict... & alijs ſimilibus caſibus Clerici ſunt exempti, & liberi ab incurſione dictarum pœnarum legis, quam Princeps promulgauit, ſed poſſe tamen Clericos puniri ab Epiſcupo, ac iudice Eccleſiaſtico ſuperiore mitiori tamen pœna. † Et ad 1
has duas præcedentes quæſtiones applicabis dicta *infra q. 17. verſ. ad ſecundam*, & verſ. *ad tertiam*: & contra Cutellium *Supra* inſurgit Diana *p. 5. tract. 1. res. 6. verſ. igitur* dicens non poſſe iudices laicos ſumere à Clericis res venales, quæ contra legem ab illis venduntur, vel extrahuntur à ciuitate, ſub colore, quod dictæ res es ipſo cadant in commiſſum, quia hæc omnia habent rationem pœnæ vt manifeſtè patet: & ſic non poſſe laicos illam pœnam inflgere Clericis, & pergit quærendo à Cutellio qua ratione res illæ cadunt in commiſſum? & dicit Diana certè non ex alio capite, niſi à legē prohibente: ergo ad id non tenentur Clerici, quia non tenentur, nec ſunt obnoxij pœnis à lega laicali impoſitis per ea, quæ tradit *p. 1. tract. 2. res. 71*: & licèt Cutellius afferat pro ſua ſententia textum *in cap. fin. de vita & honeſtate Clericorum*, ſed vt iam *ſub q. 15.* Latè dixi de illo textu, aliud dicendum eſt de Clerico negotiature, qui ſi concurrant requiſita illius textus, poterit à laico puniri, & dicit Diana caſum illius eſſe ſingularem, nec extendendum ad alios caſus: & *ibi* Diana reſpondet ad alias obiectiones Cutellij ſpectantes ad beneficia; de quibus *infra ſub d. q. ex literis.*

Ad quintam quæſtionis partem an Principes 16
laici conſuetudine poſſint acquirere ius collectandi Eccleſiaſticos, quia iam ſub quæſtione præcedenti eam improbauerim, tum ex dictis *infrà in cap. 2. q. 2. & 3. & in cap 8. de iudicijs*, & ſub alijs capitibus *de foro comp.* iterum nunc in propoſito collectarum in Clericos, de quibus loquimur, exiſtimo contra Nicodemum de Florentia *in ſpeculo confeſſor. cap. 37.* abſolutè dicendum eſſe, vt ſine immunitas à collectis competat Clericis ipſo iure Diuino, ſiue poſitiuo, nunquam conſuetudine poſſe introduci, vt Clerici. Valeant à Principibus laicis collectari ſi iure Diuino, quia non poſſunt laici contra illum ſtatuere ex adductis *Supra in Rub. q. 1.* ſi iure poſitiuo, quia illud ſic competit à principio naſcentis Eccleſiæ talemque habet rationem perpetuam, & inuariabilem, vt potè leges cenſurarum Eccleſiaſticarum, ac reſidentiæ in Epiſcopatibus, & beneficijs, de quibus dico *infrà in cap. ex litteris hoc tit.* Et in tantum ea eſt reijcienda, vt quod diuturnior, ſit damnabilior ex regula textus *in cap. fin. de conſuet*, quia conſuetudo cui lex reſiſtit eam improbando non valet, & gloſſa ibi multa iura in comprobationem allegat, vbi ego dico improbans vt irrationabilem conſuetudinem communiter Doctores, & in ſpecie Felinus *in cap. accedentes de præſcriptionibus poſt colum. 4. fol. 3.* alios allegat Panormit. *in cap. cum ex officijs eodem tit.*

recopilat, Vbi refert Couarru. *in regula poſſeſſor.* §.4.*n.*8. *de reg. Iuris n.*6. Grammaticus *deciſ.* 100. *in contrarium*: & faciunt verba expreſſa *dict. l.*1. *tit.*18. *lib.*6. *recopil.* in illis verbis *mandamos que las pœnas pueſtas contra los ſacerdotes de monedas ayan lugar contra los prelados, y Clerigos, cõſentes, o contra qualquier perſona de qualquier eſtado, y Dignidad que ſea.*

3 Nihilominus in caſu, de quo loquimur quid quid ſit de extractione monetæ propter ſpecialem rationem, quam habet, exiſtimo contrarium dicendum eſſe. Nec obſtare quod ad communem; & publicam vtilitatem ſpectat, quia reuera extrahere victualia, quibus in difficultate; etſi ſint de bono communi, non tamen ex æquo reſpicere Eccleſiaſticos, vt laicos ex iam latè adductis *a quæſtione* 8. & ob id dicendum vt Clerici ſint exempti ab illis ſtatutis, cauteque legendos eſſe Menochium *dict. conſ.*800. Vbi multa dicit non ferenda contra libertatem Eccleſiaſticam, quantumvis ille ſit Doctiſſimus iure conſultus: ſic notat Carolus de Graſſis *de effectibus Clericorum effectu.*2. *n.*420. dicens quod conſilium illud eſt in multis libris deletum; eo quod ſit contra libertatem Eccleſiaſticam; & ideo iudico dicendum de alio conſilio 200. eiuſdem Menochij aduersùs quem ſcripſit Doctus Surd. *conſ.*101. omnino videndus: & ex eadem ratione notat Diana *p.*1.*tr.res.*68. Caſtillum de Bobadilla *in dict. n.*117. quem antea impugnauit. Et hanc ſecundam ſequor in annonis, & victualibus, etſi non ſic in extractione monetæ & armorum cum Marta *de iuriſd. caſu* 83. *p.*4. *n.*1. Belletio *diſquiſit. Cleric. p.*1. *tit.*6. §.3. *n.*1. Grammatico *deciſ.* 100. *n.*15. Burſat, *lib.*1.*conſ.*42.*n.*28. Ioannes de Amico *conſ.*18.*n.*17 Bayardo *in addition. ad Iulium Clarum* §.*fin.q.*82.*n.*87. Rolando *lib.*4.*conſ.*61.*n.*22. Azor *inſtit. moral.p.*3. *lib.*5.*cap.*19.*q.*13. Bartholom. à Sancto Fauſto *in ſpeculo confeſ.diſp.*33.*q.*10.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, etſi Mexia docuerit affirmatiuam ſententiam in pragmat taxæ panis *concluſ.*5. *n.*17. & Morla cum alijs *in emporio iuris p.*1. *tit.*1. *q.*16. *n.*19. nihilominus non ſunt audiendi eo quod tale ſtatutum non reſpicit publicam vtilitatem, ſed priuatam illorum ciuium, qui habent vineas, & prædia in territorio, ſed Clerici non tenentur, quando talè ſtatutum latum eſt propter publicam vtilitatem, ſi talis vtilitas non reſpicit æquè principaliter Clericos, vt laicos; ergo multo magis non obligabit ſi reſpicit tantùm vtilitatem aliquorum, vt contingit in caſu: & ita docent Bellet. *diſquiſit. Cleric. p.*1.*tit.*6.§.3. *n.*3. Marta *de iuriſdictione p.*4.*cent.*1. *caſu.* 2. *n.*10. & 13. Grammaticus *deciſ.* 100 *n.*15. & 16. Ioannes de Amico *conſ.*18.*in fine*, Menoch.*li.*8.*dicto conſ.*800. *n.*80. cum alijs Ripa *in tractatu de peſte tit. de remedijs ad conſeruandum vbertatem n.*121. Bald. *lib.*2.
5 *conſ.*198. Verbo; *non obſtat.* † dicentes quod ſtatuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, non comprehendit Clericos. Et ego addo quod ſi iſte caſus reſpiceret æquè vtilitatem Clericorum, & laicorum, Clericos non obligari ex vi laici ſtatuti, ſed ex natura, & ratione, quà omnes tenentur, vt *ſupra* dixi benè *q.*1. & 2. & in alijs. Et hanc, quam ſequimur ſententiam docent etiam Couarru. *in cap. poſſeſſor p.*2. §.4. *n.*2. *de reg. iuris.* Burſat. *lib.*1. *conſ.* 42. *n.*18. & *conſ.* 93. *n.*26. & vt *infrà* dico in verſ. *ad quintam*, quælibet in contrarium conſuetudo non eſt ſuſtinenda contra Clericos.

Ad tertiam quæſtionis partem, an Clericus qui falsâ menſurâ triticum, vinum vel oleum vendidit, poſſit puniri à iudice ſæculari. Etſi proprius de hoc dubio poſſet agi in fine huius capitis, aut ſub *cap. ex litteris hoc tit.* tamen quia non impropriè hic ſubnectitur, dico vt *Supra* quæſtione præcedenti contra Ludouicum Mexiam *in pragmat. taxa panis concluſ.*5. *n.*29. cum alijs Caſaneum *in conſuetud. Burgundiæ Rub.*1. §.5. *n.*90. Petrum Zenedo *in collect. iuris canon. p.*1.*collect.* 37. *n.*18. Vt non poſſit puniri à iudice laico, quailicet Clerici teneantur obedire legibus ciuilibus in his rebus, quæ ſpectant ad regimen ciuitatis, & ſacris canonibus, ac Clericali officio non repugnent; tamen ad hoc tenentur non directè, ſed indirectè, non vi legis, ſed vi rationis, ex doctrina latè adducta *in dicta* 6
*q.*1. & 2. cum alijs. † ideoque non poſſe à iudi- 7
ce ſæculari, ſi illas tranſgrediuntur aliquo pacto, puniri, ſed ad iudicem Eccleſiaſticum eſſe recurrendum, vt docent Filiucius *tom.*1. *tract.* 35. *cap.*9. *n.*94. Bartholom. a Sancto Fauſto *in ſpeculo confeſ. diſp.*6. *q.*44. *n.*5. Auguſtinus Vigianius *de immunit. Eccleſ. diſp.*2. *concluſ.*5. Vaſquez p[illegible]. *tom.* 2. *diſp.* 167. *cap.* 4. *n.* 29. & 30. Salas de *legibus diſp.* 14. Barboſa *in cap. menſura de emptione, & venditione n.*5. cum Marta, & alijs theologis communiter tenentibus Clericos legum violatores minimè poſſe puniri à politico Magiſtratu.

Et confirmatur ex doctrina Bobadillæ, quamtumuis ipſe ſoleat inuehere contra immunitatem Eccleſiaſticam *dict. lib.*2. *polit. cap.*18. plures caſus recenſentis, qui ſub *dict. n.*117. *in fine* ait quod ex quibusvis ablationibus rerum, quas Eccleſiaſtici tranſportaſſent, excepta extractione pecuniæ, aut rei, quæ incidit in commiſſum, amiſſaque ſit *por el deſcamino*, debeat cognoſcere iudex Eccleſiaſticus ex doctrina Palacios *in Rub. cap. per veſtras in* 1. *notabili* verſ. *ſed eſt pulchra dubitatio n.*15. Caſtellus *in l.*70. *tauri n.*18. *in additionibus* verſ. *ad contrariam*, Menchaca *de ſucceſſionum creatione* §.10. *n.*648. *ad finem* verſ. & *Hiſpania*. Salced. *in addition. ad practicam Bernard. Diaz cap.*55. *littera A.* verſ. *quamuis*, & *litt. C.* verſ. *ſecundo*, & verſ. *tertio*, & *ſeptimo* aliquid dico *infrà q.*51 verſ. *ad ſecundam.* 8

Confirmatur ſecundo, quia etſi reuera ipſe Bobadilla *ſub. dict. n.*117. exiſtimet Clericum eo ipſo arma prohibita amittere ex doctrina iam relata, & ex multis, quæ & quos adducit videatur acerrimè probare, quod iudex ſæcularis ea poſſit auferre, eiuſque Alguacelli, ſed alias inquam pœnas ciuiles nullomodo poſſe exigere laicum, ſed tantùm per Eccleſiaſticum iudicem, reſoluit idem Bobadilla *dict. cap.* 18. *n.* 20. cum Couarrun. Sarmiento, Palacios, & Ioanne de Platea, in quo iudicio dubium dicit eſſe etiam, vt debeant exſolui à Clericis pœnæ ſtabilitæ Regia, aut ciuili lege, ſed tantùm aliæ arbitrariæ; quod reſolues ex multis, quæ dico late *in cap. at ſi Clerici de iudicijs* Et de prohibita de latrone armorum Clerici nouiſſimè cum multis agit Daniel de nobilibus *ſub.diſp.*23.19.63.64. Vbi longiſſimè cum multis loquitur & ego dico *infrà q.*51. verſ. *ad ſecundam vt ibi dico in fine edicti* verſ. 9

Tertio

20 Tertio confirmatur quia, & simili modo de pœnis, quas incurrerint Clericus, aut Monasterium ratione pecorum, aut bestiarum quas non registrauit intra duodecim leucas à meta Regni extranei solùm agnoscet Clericorum, & Conuentus conseruator, seu iudex Ecclesiasticus per textum *in l. 13. tit. 18. lib. 6. recopilat.* Gutierrez, qui ita definitum fuisse in Pinciæ Cancellaria ait *lib. 1. pract. q. 4. n. 14. ad finem*, Bolladilla *dicto cap. 18. polit lib.. n. 117. in fine*, & patet ex alijs, quæ dico *infrà quæstra in dic. cap. ex litteris hoc tit.*

11 Ad quartam quæstionis partem an si Clericus vendat vinum, frumentum, & alia vltra taxam à Principe impositam, possit iustitia sæcularis dicta victualia ei in pœnam statuti tollere. Et videtur quod sic ex verbis, quæ refert Bobadilla *in dicto cap. 18. politica lib. 2. cap. 18. n. 122.* ibi, *si el Clerigo vendiesse el trigo, o el pan Cocido, o el vino, fruta, vostros matemmentos à mas de la tasa, y per ello segum la ley, vordenança lo cumese perdido, podra la iustitia seglar tomarselo por auer Caydo en commiso, y aplicarlo conforme a la ley*: ita ille; eo quod leges taxæ panis fundatur in lege naturæ iuxta præceptum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*, Vt late dixi sub. quæstione 1. nostræ Rubricæ, & de taxa *sub. cap. 1. hoc tit.* & faciunt tradita per Mexiam *de taxa panis conclus. 5. à n. 35.* & per Matienc *in l. 1. glossa 1. à n. 1. maximè 4. tit. 25. lib. 5. recopilat.* latè idem Bobadilla *dicto cap. 18.*
12 *n. 219.* † Et sic Cutellius ad legem Martini *cap. 41. notabili 42. n. 4.* dixit qood vbi pro asportandis rebus aliquid deperditur, exempti etiam Clericalis ordinis teneotur; quod si tenuerint cogi in bonis à laico iudice possont

13 Nihilominus absolutè contrarium tenendum est, quia etsi Clerici teneantur ad obseruandam legem taxantem pretia rerum, vt dixi *in dicta q. 1. & 2.* & sic ad legem taxantem triticum, vt dixi late *sub cap. 1. hoc tit*; sed ad id non tenentur ex vi legis, quatenus ciuilis est, est quia non habet ius in Clericos. Sed quia ex vi iuris naturalis tenentur vendere res suas iusto pretio; ergo. Et ita benè Azor *p. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 13. q. 4.* de hac re disserens sequentibus loquitur verbis *Clericus suum Vinum, vel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili Principis lege tantundem vendere, laicus verò eodem pretio vendere, non solùm naturali, sed etiam ciuili iure compellitur: & hinc est vt sit Principis lege sit statuta pœna in eos, qui pluris vendiderint, eius pœna laicus sit reus, non Clericus; quod si Princeps expresserit, vt eâ pœnâ afficiantur, etiam Clerici, qui pluris vendiderint, nihil valet ea ex parte lex, quia pœnam statuit in eos, à quibus eam exigere, & sumere non potest*: ita Azor, idem docet Pesantius *tract. de immunitate disp. 5. in fine.*

14 Imo & prorsos contrariam opinionem Bobadillæ eliminandam esse docent Selonius *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 77. art. 13. contr. 10.* Molina *tom. 1. tract. 1. de iustitia disp. 31. n. 13.* Sotus *de iustitia lib. 1. q. 6. art. 7.* Nauarrus *in manuali cap. 23. n. 887.* Diana *p. 1. tract. 1. res. 71.* resoluens contra dictum Bobadillam Clericos non teneri ad pœnam, ad quam laici tenentur, si dicta victualia venderent vltra iustum pretium. Et cum eo addo in casu nostro, vbi agimus dent statutis laicis in Clericos, nullo modo possim intelligere Bobadillæ distinctionem; tam ibi *dicto n. 122. sua politica cap. 18.* quàm *n. 117.* inter res, quæ pluris venduntur, & ex ordinatione legis cadunt in commissum, & alias pœnas à lege impositas: nam illa prior est etiam pœna constituta à lege, ad quam Clericus non tenetur, nec iudex laicus ex carentia iurisdictionis, potest illam exigere, vt iam latè dixi, & dico *infrà sub. q. 24.* Et sic concludo, quod in prædict, & alijs similibus casibus Clerici sunt exempti, & liberi ab incursione dictarum pœnarum legis, quam Princeps promulgauit, sed posse tamen Clericos puniri ab Episcopo, ac iudice Ecclesiastico superiore mitiori tamen pœnâ. † Et ad 15
has duas præcedentes quæstiones applicabis dicta *infra q. 17. vers. ad secundam*, & vers. *ad tertiam*: & contra Cutellium *Supra* insurgit Diana *p. 5. tract. 1. res. 6. vers. igitur* dicens non posse iudices laicos sumere à Clericis res venales, quæ contra legem ab illis venduntur, vel extrahuntur à ciuitate, sub colore, quod dictæ res es ipso cadant in commissum, quia hæc omnia habent rationem pœnæ vt manifestè patet: & sic non posse laicos illam pœnam infligere Clericis, & pergit quærendo à Cutellio qua ratione res illæ cadunt in commissum? & dicit Diana certè non ex alio capite, nisi à legè prohibente: ergo ad id non tenentur Clerici, quia non tenentur, nec sunt obnoxij pœnis à lega laicali impositis per ea, quæ tradit *p. 1. tract. 2. res. 71*: & licèt Cutellius afferat pro sua sententia textum *in cap. fin. de vita & honestate Clericorum*, sed vt iam *sub. q. 15.* Latè dixi de illo textu, aliod dicendum est de Clerico negotiatore, qui si concurrant requisita illius textus, poterit à laico puniri, & dicit Diana casum illius esse singularem, nec extendendum ad alios casus: & *ibi* Diana respondet ad alias obiectiones Corellij spectantes ad beneficia, de quibus *infra sub. d. q. ex literis.*

Ad quintam quæstionis partem an Principes 16
laici consuetudine possiot acquirere ius collectandi Ecclesiasticos, quia iam sub quæstione præcedenti eam improbauerim, tum ex dictis *infrà in cap. 2. q. 2. & 3. & in cap 8. de iudicijs*, & sub alijs capitibus *de foro comp.* iterum nunc in proposito collectarum in Clericos, de quibus loquimur, existimo contra Nicodemum de Florentia *in speculo confessor. cap. 37.* absolutè dicendum esse, vt siue immunitas à collectis competat Clericis ipso iure Diuino, siue positiuo, nunquam consuetudine posse introduci, vt Clerici. Valeant à Principibus laicis collectari si iure Diuino, quia non possunt laici contrà illum statuere ex adductis *Supra in Rub. q 1.* si iure positiuo, quia illud sic competit à principio nascentis Ecclesiæ talemque habet rationem perpetuam, & inuariabilem, vt potè leges censurarum Ecclesiasticarum, ac residentiæ in Episcopatibus, & beneficijs, de quibus dico *supra in cap. ex litteris hoc tit.* Et in tantum ea est reijcienda, vt quod diuturnior, sit damnabilior ex regula textus *in cap. fin. de consuet*, quia consuetudo cui lex resistit eam improbando non valet, & glossa ibi multa iura in comprobationem allegat, vbi ego dico improbans vt irrationabilem consuetudinem communiter Doctores, & in specie Felinus *in cap. accedentes de præscriptionibus post colum. 4. fol. 3.* alios allegat Panormit. *in cap. cum ex officijs eodem tit.*

recopilat, Vbi refert Couarru. *in regula possessor.* §.4.*n.*8. *de reg. Iuris n.*6. Grammaticus *decis.* 200. *in contrarium*: & faciunt verba expressa *dict. l.*1. *tit.*18. *lib.*6. *recopil.* in illis verbis *mandamos que las pœnas puestas contra los sacerdotes de monedas ayan lugar contra los prelados, y Clerigos, cõsentes, o contra qualquier persona de qualquier estado, y Dignidad que sea.*

3 Nihilominus in casu, de quo loquimur quid quid sit de extractione monetæ propter specialem rationem, quam habet, existimo contrarium dicendum esse. Nec obstare quod ad communem; & publicam vtilitatem spectat, quia reuera extrahere victualia, quibus in difficoltate; etsi sint de bono communi, non tamen ex æquo respicere Ecclesiasticos, vt laicos ex iam latè adductis *a quæstione* 8. & ob id dicendum vt Clerici sint exempti ab illis statutis, cauteque legendos esse Menochium *dict. cons.*800. Vbi multa dicit non ferenda contra libertatem Ecclesiasticam, quantumvis ille sit Doctissimus iure consultus: sic notat Carolus de Grassis *de effectibus Clericorum effectu.*2. *n.*420. dicens quod consilium illud est in multis libris deletum; eo quod sit contra libertatem Ecclesiasticam; & ideo iudico dicendum de alio consilio 200. eiusdem Menochij aduersùs quem scripsit Doctus Surd. *cons.*101. omoino videndus: & ex eadem ratione notat Diana *p.*1. *tr. res.*68. Castillum de Bobadilla *in dict. n.*117. quem antea impugnauit. Et hanc secundam sequor in annonis, & victualibus, etsi non sic in extractione monetæ & armorum cum Marta *de iurisd. casu* 83. *p.*4. *n.*1. Belletio *disquisit. Cleric. p.*1. *tit.*6. §.3. *n.*1. Grammatico *decis.* 100. *n.*15. Bursat. *lib.*1. *cons.*42. *n.*28. Ioannes de Amico *cons.*18. *n.*17 Bayardo *in addition. ad Iulium Clarum* §. *fin. q.*82. *n.*87. Rolando *lib.* 4. *cons.*61. *n.*22. Azor *instit. moral. p.*3. *lib.*5. *cap.* 19. *q.*15. Bartholom. à Sancto Fausto *in speculo confes. disp.*33. *q.*10.

4 Ad secundam quæstionis partem, etsi Meaia docuerit affirmatiuam sententiam in pragmat taxæ panis *conclus.*5. *n.*17. & Morla cum alijs *in emporio iuris p.*1. *tit.*1. *q.*16. *n.*19. nihilominus non sont audiendi eo quod tale statutum non respicit publicam vtilitatem, sed priuatam illorum ciuium, qui habent vineas, & prædia in territorio, sed Clerici non tenentur, quando talè statutum latum est propter publicam vtilitatem, si talis vtilitas non respicit æquè principaliter Clericos, vt laicos; ergo multo magis non obligabit si respicit tantùm vtilitatem aliquorum, vt contingit in casu: & ita docent Bellet. *disquisit. Cleric. p.*1. *tit.*6. §.3. *n.*3. Marta *de iurisdictione p.*4. *cent.*1. *casu.* 2. *n.*10. & 13. Grammaticus *decis.* 100 *n.*15. & 16. Ioannes de Amico *cons.*18. *in fine*, Menoch. *li.*8. *dicto cons.*800. *n.*80. cum alijs Ripa *in tractatu de peste tit. de remedijs ad conseruandum vbertatem n.*121. Bald. *lib.*2.
5 *cons.*198. Verbo; *non obstat.* † dicentes quod statuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, non comprehendit Clericos. Et ego addo quod si iste casus respiceret æquè vtilitatem Clericorum, & laicorum, Clericos non obligari ex vi laici statuti, sed ex natura, & ratione, quâ omnes tenentur, vt *supra* dixi benè *q.*1. & 2. & in alijs. Et hanc, quam sequimur sententiam docent etiam Couarruu. *in cap. possessor p.*2. §.4. *n.*2. *de reg. iuris.* Bursat. *lib.*1. *cons.*42. *n.*18. & *cons.*93. *n.*26. & vt *infrà* dico in vers. *ad quintam*, quælibet in contrarium consuetudo non est sustinenda contra Clericos.

Ad tertiam quæstionis partem, an Clericus qui falsâ mensurâ triticum, vinum vel oleum vendidit, possit puniri à iudice sæculari. Etsi proprius de hoc dubio posset agi in fine huius capitis, aut sub *cap. ex litteris hoc tu.* tamen quia non impropriè hic subnectitur, dico vt *Supra* quæstione præcedenti contra Ludouicum Mexiam *in pragmat. taxæ panis conclus.*5. *n.*29. cum alijs Casaneum *in consuetud. Burgundiæ Rub.*1. §.5. *n.*90. Petrum Zenedo *in collect. iuris canon. p.*1. *collect.* 37. *n.*18. Vt non possit puniri à iudice laico, qua ilicet Clerici teneantur obedire legibus ciuilibus in his rebus, quæ spectant ad regimen ciuitatis, & sacris canonibus, ac Clericali officio non repugnent; tamen ad hoc tenentur non directè, sed indirectè, non vi legis, sed vi rationis, ex doctrina latè adducta *in dicta* 6
*q.*1. & 2. cum alijs. † ideoque non posse à iudice sæculari, si illas transgrediuntur aliquo pacto, puniri, sed ad iudicem Ecclesiasticum esse recurrendum, vt docent Filiucius *tom.*1. *tract.* 35. *cap.*9. *n.*94. Bartholom. a Sancto Fausto *in speculo confes. disp.*6. *q.*44. *n.*3. Augustinus Vigianius *de immunit. Eccles. disp.*2. *conclus.*5. Vasquez *p*[illegible]. *tom.* 2. *disp.* 167. *cap.*4. *n.* 29. & 30. Salas *de legibus disp.* 14. Barbosa *in cap. mensura de emptione, & venditione n.*3. cum Marta, & alijs theologis communiter tenentibus Clericos legum violatores minimè posse puniri à politico Magistratu. 7

Et confirmatur ex doctrina Bobadillæ, quamtumuis ipse soleat inuehere contra immunitatem Ecclesiasticam *dict. lib.*2. *polit. cap.*18. plures casus recensentis, qui sub *dict. n.*117. *in fine* ait quod ex quibusvis ablationibus rerum, quas Ecclesiastici transportassent, excepta extractione pecuniæ, aut rei, quæ incidit in commissum, amissaque sit *por el descamino*, debeat cognoscere iudex Ecclesiasticus ex doctrina Palacios *in Rub. cap. per vestras in* 2. *notabili* vers. *sed est pulchra dubitatio n.*15. Castellus *in l.*70. *tauri n.*18. *in additionibus* vers. *ad contrariam*, Menchaca *de successionum creatione* §.10. *n.*648. *ad finem* vers. & *Hispania*, Salced. *in addition. ad practicam Bernard. Diaz cap.*55. *littera A.* vers. *quamuis*, & *litt. C.* vers. *secundo*, & vers. *tertio*, & *septimo* aliquid dico *infrà q.*51 vers. *ad secundam.* 8

Confirmatur secundo, quia etsi reuera ipse Bobadilla *sub. dict. n.*117. existimet Clericum eo ipso arma prohibita amittere ex doctrina iam relata, & ex multis, quæ & quos adducit videatur acerrimè probare, quod iudex sæcularis ea possit auferre, eiusque Alguacelli, sed alias inquam pœnas ciuiles nullomodo posse exigere laicum, sed tantùm per Ecclesiasticum iudicem, resoluit idem Bobadilla *dict. cap.* 18. *n.*20. cum Couarruu. Sarmiento, Palacios, & Ioanne de Platea, in quo iudicio dubium dicit esse etiam, vt debeant exsolui à Clericis pœnæ stabilitæ Regia, aut ciuili lege, sed tantùm aliæ arbitrariæ; quod resolues ex multis, quæ dico late *in cap. at si Clerici de iudicijs* Et de prohibita de latrone armorum Clerici nouissimè cum multis agit Daniel de nobilibus *sub. disp.*23. 19. 63. 64. Vbi longissimè cum multis loquitur & ego dico *infrà q.*51. vers. *ad secundam vt ibi dico in fine edicti* vers. 9

Tertio

20 Tertio confirmatur quia, & simili modo de pœnis, quas incurrerint Clericus, aut Monasterium ratione pecorum, aut bestiarum quas non registrauit intra duodecim leucas à meta Regni extranei solùm agnoscet Clericorum, & Conuentus conseruator, seu iudex Ecclesiasticus per textum *in l. 13. tit. 18. lib. 6. recopilat.* Gutierrez, qui ita definitum fuisse in Pintiæ Cancellaria ait *lib. 1. pract. q. 4. n. 14. ad finem*, Bolladilla *dicto cap. 18. polit lib.* .. *n. 117. in fine*, & patet ex alijs, quæ dico *infrà quæstra in dic. cap. ex litteris hoc tit.*

21 Ad quartam quæstionis partem an si Clericus vendat vinum, frumentum, & alia vltra taxam à Principe impositam, possit iustitia sæcularis dicta victualia ei in pœnam statuti tollere. Et videtur quod sic ex verbis, quæ refert Bobadilla *in dicto cap. 18. politica lib. 2. cap. 18. n. 122.* ibi, *si el Clerigo vendiese el trigo, o el pan Coçido, o el vino, fruta, vostros matemmientos à mas de la tasa, y per ello segum la ley, vordeança lo tuuiese perdido, podra la iustitia seglar tomarselo por auer Caydo en commiso, y aplicarlo conforme a la ley*: ita ille; eo quod leges taxæ panis fundatur in lege naturæ iuxta præceptum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*, Vt late dixi sub. quæstione 1. nostræ Rubricæ, & de taxa *sub. cap. 1. hoc tit.* & faciunt tradita per Mexiam *de taxa panis conclus. 5. à n. 35.* & per Matienc *in l. 1. glossa 1. à n. 1. maximè 4. tit. 25. lib. 5. recopilat.* latè idem Bobadilla *dicto cap. 18.*
22 *n. 229.* †Et sic Cutellius ad legem Martini *cap. 41. notabili 42. n. 4.* dixit quod vbi pro asportandis rebus aliquid deperditur, exempti etiam Clericalis ordinis tenentur; quod si tenuerint cogi in bonis à laico iudice possunt

23 Nihilominus absolutè contrarium tenendum est, quia etsi Clerici teneantur ad obseruandam legem taxantem pretia rerum, vt dixi *in dicta q. 1. & 2.* & sic ad legem taxantem triticum, vt dixi late *sub cap. 1. hoc tit*; sed ad id non tenentur ex vi legis, quatenus ciuilis est, est quia non habet ius in Clericos. Sed quia ex vi iuris naturalis tenentur vendere res suas iusto pretio; ergo. Et ita benè Azor *p. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 13. q. 4.* de hac re disserens sequentibus loquitur verbis *Clericus suum Vinum, vel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili Principis lege tantundem vendere, laicus verò eodem pretio vendere, non solùm naturali, sed etiam ciuili iure compellitur: & hinc est vt si Principis lege sit statuta pœna in eos, qui pluris vendiderint, eius pœna laicus sit reus, non Clericus; quod si Princeps expresserit, vt eâ pœnâ afficiantur, etiam Clerici, qui pluris vendiderint, nihil valet ea ex parte lex, quia pœnam statuit in eos, à quibus eam exigere, & sumere non potest*: ita Azor, idem docet Pesantius *tract. de immunitate disp. 5. in fine.*

24 Imo & prorsus contrariam opinionem Bobadillæ eliminandam esse docent Selonius *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 77. art. 13. contr. 10.* Molina *tom. 1. tract. 2. de iustitia disp. 31. n. 13.* Sotus *de iustitia lib. 1. q. 6. art. 7.* Nauarrus *in manuali cap. 13. n. 887.* Diana *p. 1. tract. 1. res. 71.* resoluens contra dictum Bobadillam Clericos non teneri ad pœnam, ad quam laici tenentur, si dicta victualia venderent vltra iustum pretium. Et cum eo addo in casu nostro, vbi agimus dent statutis laicis in Clericos, nullo modo possim intelligere Bobadillæ distinctionem; tam ibi *dicto n. 122.* *sua politica cap. 18.* quàm *n. 117.* inter res, quæ pluris venduntur, & ex ordinatione legis cadunt in commissum, & alias pœnas a lege impositas: nam illa prior est etiam pœna constituta à lege, ad quam Clericus non tenetur, nec iudex laicus ex carentia iurisdictionis, potest illam exigere, vt iam latè dixi, & dico *infra sub. q. 24.* Et sic concludo, quod in prædict. & alijs similibus casibus Clerici sunt exempti, & liberi ab incursione dictarum pœnarum legis, quam Princeps promulgauit, sed posse tamen Clericos puniri ab Episcopo, ac iudice Ecclesiastico superiore mitiori tamen pœna. † Et ad 25
has duas præcedentes quæstiones applicabis dicta *infra q. 17. vers. ad secundam*, & *vers. ad tertiam*: & contra Cutellium *Supra* insurgit Diana *p. 5. tract. 1. res. 6. vers. igitur* dicens non posse iudices laicos sumere à Clericis res venales, quæ contra legem ab illis venduntur, vel extrahuntur à ciuitate, sub colore, quod dictæ res eo ipso cadant in commissum, quia hæc omnia habent rationem pœnæ vt manifestè patet: & sic non posse laicos illam pœnam infligere Clericis, & pergit quærendo à Cutellio qua ratione res illæ cadunt in commissum? & dicit Diana certè non ex alio capite, nisi à legè prohibente: ergo ad id non tenentur Clerici, quia non tenentur, nec sunt obnoxij pœnis à lega laicali impositis per ea, quæ tradit *p. 1. tract. 2. res. 71*: & licèt Cutellius afferat pro sua sententia textum *in cap. fin. de vita & honestate Clericorum*; sed vt iam *sub. q. 15.* Latè dixi de illo textu, aliud dicendum est de Clerico negotiatore, qui si concurrant requisita illius textus, poterit à laico puniri, & dicit Diana casum illius esse singularem, nec extendendum ad alios casus: & *ibi* Diana respondet ad alias obiectiones Cutellij spectantes ad beneficia, de quibus *infra sub. d. q. ex litteris.*

Ad quintam quæstionis partem an Principes 26
laici consuetudine possint acquirere ius collectandi Ecclesiasticos, quia iam sub quæstione præcedenti eam improbauerim, tum ex dictis *infrà in cap. 2. q. 2. & 3. & in cap. 8. de iudicijs* & sub alijs capitibus *de foro comp.* iterum nunc in proposito collectarum in Clericos, de quibus loquimur, existimo contra Nicodemum de Florentia *in speculo confessar. cap. 37.* absolutè dicendum esse, vt siue immunitas à collectis competat Clericis ipso iure Diuino, siue positiuo, nunquam consuetudine posse introduci, vt Clerici. Valeant à Principibus laicis collectari si iure Diuino, quia non possunt laici contra illum statuere ex adductis *Supra in Rub. q. 1.* si iure positiuo, quia illud sic competit à principio nascentis Ecclesiæ talemque habet rationem perpetuam, & inuariabilem, vt potè leges censurarum Ecclesiasticarum, ac residentiæ in Episcopatibus, & beneficijs, de quibus dico *infra in cap. ex litteris hoc tit.* Et in tantum ea est reijcienda, vt quod diuturnior, sit damnabilior ex regula textus *in cap. fin. de consuet*, quia consuetudo cui lex resistit eam improbando non valet, & glossa ibi multa iura in comprobationem allegat, vbi ego dico improbans vt irrationabilem consuetudinem communiter Doctores, & in specie Felinus *in cap. accedentes de præscriptionibus post colum. 4 fol. 3.* alios allegat Panormit. *in cap. cum ex officijs eodem tit.*

Francifcus Balbus *de præscript.in 5.p.quinta principalis q 9.prope finem.*

17 Et confirmatur, quia vtrumque Ius improbat
consuetudinem contra libertatem Ecclesiasticam,
& eam non valere, quæ Ecclesijs, earumquè ministris
inducit grauem, dicit Pontifex *in cap.1. de consuet.*
Vbi cum multis expendit Barbosa:argum.
textus *in cap.quamquam de censibus lib.6.in cap.1.
de iureiur. eodem lib. in cap. etsi pignorationes de
iniurijs, & in auth. Cassa cod. de Sacrosanct. Eccles.*
Vbi ait *cassa, & irrita esse denunciari per totam
Italiam præcipit omnia statuta, & consuetudines
contra libertatem Ecclesiasticam &c. & de cætero
similia attentata nulla ipso Iure esse decernit.*

18 † Et accedit Nauarr. *in manuali cap.27. num.72.*
dum declarat quod censuræ Bullæ cœnæ includunt
omnes etiam Imperatores, & Reges, & vniuersitates :
& quod nulla consuetudo etiam immemoriabilis,
nec præscriptio quælibet longissima
contra eas prosit; & quod nec immemorialis præiudicet
aliquomodo libertati Ecclesiasticæ, nec
admitti debeat etiam si sit mixta laicorum, &
Clericorum, quia Clerici etiam volentes non possunt
se submittere iurisdictioni laicali, docent
Diana *p.5. tract.1. res. fin.in fine*, Ioannes Baptista
Ziarzinius *in controuers.forens.cap.31.n.15.& 16.*
19 Vt dixi *dicta q. præced.* † idem Diana *p.1.tract.2.
res.69. in fine* improbat consuetudinem vrbis Panormit.
quâ statuitur, vt non possint introire vina
recollecta extra territorium, si Clericos comprehendat.

20 Quare inquam miror quod Nasuti, & qui
gloriantur de aliqua scientia, velint sua festa in
his excusare prætextu consuetudinis, quam rectius
corruptelam, & abusum nominarent, verendumque
Iure, vt Nauarr. obseruat *in manuali
cap.17.num.103.* ne Deus omnipotens in dies magis,
magisque iratus consultores Principum de
prædictis canonibus parùm curantes, & Principes
nimium illis credentes, grauissimè tandem castiget,
vt docent etiam Binsfeldius *in commentar. de
iniurijs, & damno dato cap.7. conclus.12. dubio 3.*
21 Diana *p.4. tract.1. res.101.* † Vbi resoluit cũ dictis,
vt non possint sæculares titulo consuetudinis
inducere exactiones, & grauamina contra Clericos,
& Ecclesiasticas personas, nec prætextu talis
coloris liberari à censura excommunicationis, &
restitutionis debito.

22 Sed his omnibus obstat, nam consuetudo, quæ
decimas personales, & aliquando prædiales primitias,
& oblationes, vel quæ in simplicibus beneficijs
necessitatem tollit Ecclesijs est onerosa, parum,
valet, atque admittitur Iure, & praxi,
sicut etiam valet illa, de qua *in cap. relatum 11.*
vers. *licet de testament.* quæ tamen est onerosa,
imo Azor *instit. moral. p.1.lib.5.cap.19. in princ.*
vers. *consuetudo, qua Ecclesijs* aduertit processu
temporis consuetudinem inferentem grauamen
Ecclesiæ, posse in præscriptionem venire; & sic
Velascus *de paup.cap.35. n.11.* colligit consuetudinem
immemorialem Ecclesiæ onerosam vale-
23 re. † sic Couarruu. *lib.1. variar.cap.7.n.1 in fine,*
cum alijs approbat consuetudinem, quâ inductum
fuerit emphitheutam Ecclesiæ, non cadere emphitheusi,
etiam si vltra triennium pensionem
soluere omiserit, validam esse : & alia, quæ ex doctrina
dict.cap.1. de consuet. ibi dico, quibus res-
24 pondetur ex ibi dictis. † Sed ad propositum aliud
esse, quando vel ratione perpetua, seu lege consuetudinem
improbante, & irritante loquimur,
vt in casu præsenti de immunitate non gabellandi
Ecclesiasticos, quæ nulla, quantumvis longa consuetudine,
etiam immemoriali quit infringi ex
iuribus, & ex *dicta Bulla cœna §.18.* & num de
hac difficultate dixi *infra in dict. cap.8.de iudicijs
q.8. & ibi q.2. 4.5.* & alijs *q.15.* item & *in dict.
cap.2. eodem q.3.* Vbi multa de consuetudine circa
iurisdictionalia in Clericos, & remissiuè *in dicto
cap.8. q.14.* Vbi de lege consuetudinem improbante
plenè sub *cap.2.de probat.* ibi. q.3.vers.
ad secundam, vbi an censeantur improbare præteritam,
seu futuram.

Et vt ad saturitatem expendas leges multa, quæ 25
congerit Diana *p.5.res.21.* vbi postquam cum
multis agit quo Iure competat Clericis exemptio,
de quo *infra q.17.* vers. *ad tertiam*, vbi à vers.
sed dato agens latè de illo dubio; sed dato, & non
concesso, quod exemptio competat Clericis de
Iure humano, & positiuo, numquid possit consuetudo
contra illam præualere : & licet pro affirmatiua
sententia adducat textum *in cap. fin. de
consuet. cap.2. de probationib. cap. irrefragabili de
officio ordinarij* : tamen ex *cap.1. de consuetudine,
cap. ad nostram eodem tit.* & ex alijs cum Balboa
in dict.cap.8. de iudic. Collegio Bononiensi *in responso
pro libertate Eccles. num.33. aut 39.* Eurardo
cons.42.num.38. Fagnano, Vigiano, & Germonio
contrarium dicit; tum quia omnis consuetudo,
seu præscriptio, quam lex canonica reprobat,
etiam si sit immemorialis, est irrationabilis.
† Tum quia *in cap. nouerit de sententia ex- 26
communic.* excommunicantur qui seruari fecerunt
consuetudines introductas contra libertatem Ecclesiasticam,
& omnes potestates, consules, Rectores,
aut consiliarij locorum, in quibus seruatæ
fuerint. Item & *in canone 15.18. & 19. Bulla cœna
Domini*, bene Baldellus *in disput. Theologic.
tom.1.lib.5.disp.39.num.11.* ex Diuo Thoma *p.2.
q.97.art.3.ad tertiam:* & quia prædicta Bulla grauissimè
quotannis damnat dictam consuetudinem :
& licet Couar. *pract. cap.31.num.5.* existimet
aliquibus in casibus introduci, velut etiam
si specialiter ab aliquo renuncietur exemptio : tamen
cum Boërio *decisione 60.* & alijs, Balboa
supra, & in cap.1. de foro contra Salgadum, &
alios respondet nullam generalem, siue specialem
consuetudinem, aut præscriptionem posse præiudicare
exemptioni, & ex dictis.

Ad vltimam quæstionis partem an consuetudo 27
immemorialis probet extitisse priuilegium faciendi
aliquid contra immunitatem Ecclesiasticam.
Et suppositis quæ dixi latè *infra sub cap. fin.
de præscript.* Vbi de præscriptione immemoriali:
licet affirmatiuam sententiam probet Pereira *de
manu Regia in p.2. cap.60.n.18.* dicens ideo præsumi,
quia non est dubium à Pontifice posse concedi :
Tamen cum ad probandum priuilegium vltra
immemorialem consuetudinem, requiratur
fama priuilegij, vt tales consuetudines excusent
ab incursione censurarum eo pacto, quo docet
Suarez *ad Regem Angliæ lib.4. cap.34.n.17.* Vbi
contra opinionem Pereiræ, sic asserit, quæri potest
an immemorialis consuetudo sit sufficiens indicium,
seu testimonium, quod ex legitimo priuilegio
inchoata fuerit, videtur valde probabile, ita
esse præsumendum, quia immemorialis consuetudo
præsumitur honesta, vt multi Iurisperiti
tradiderunt, quia cum non possit probari, mala
præsumitur bona. † Nihilominus censet solam, 28
& nudam consuetudinem, etiam immemorialem
non

non sufficere in hac materia ad probandum priuilegium; tum quia illa regula non procedit in consuetudine reprobata per legem; tum etiam quia valde odiosum est priuilegium hoc, & difficilè, & raro conceditur; & ideo nisi legitimè pro-
29 betur non præsumitur. † Solus, ergo vsus quantumvis antiquus, cum in facto consistat, non probat sufficienter Ius, seu priuilegium; loquor enim de nuda, & pura consuetudine, quia si cum illa coniungatur, constans fama, & traditio æquè antiqua, seu immemorialis, quod præcesserit priuilegium, & talis traditio integrè probetur, videtur sufficiens, vt talis consuetudo pro priuilegio reputetur: ita Suarez, & Diana *p.4. tract. 1. res. 61.* Vbi absurdam dicit Peteitæ sententiam, alias inquam omnes immemoriales consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam, quas communiter reprobant Doctores, vt dixi in vers. *ad quartam* essent admittendæ, quia probarent, vt docet Pereira priuilegium, quod est absurdum ex dictis.

30 Et ita nostram sententiam docuerunt Aufrerius *in tract. de potestate sæculari in Ecclesiast. conclus. 4. fallent. 12. & 13.* Bursatus *lib. 2. cons. 49. num. 12.* quod si adhuc aliquis vellet vrgere pro doctrina Pereitæ, tunc contra illum; imò & plus, quam Suarez vrget doctrina Duardi *in Bulla cœna lib. 2. can. 29. q. 6. n. 19.* dum docet quod quando præscriptio, & consuetudo à Iure scripto reprobantur, vt v. g. Clerici conueniantur coram iudice sæculari (de qua dixi *in dicto cap. 2. q. 3. cap. 8. per totum de iudicijs*) satis non sit probatio per famam. Ergo cum textu nostro, & ex *cap. 2. cap. 4. cap. 7. de immunit. Ecclesiar. cap. 1. cap. 3. & fin. eodem lib. 6. cap. quanquam de censibus, & ex dicta Bulla cœna Domini* §. 18. omnino improbetur quædam consuetudo, etiã immemorialis, qua laici intẽdant iustificare, collectandi ius in Ecclesiasticos, nullomodo priuilegiũ contrariũ probetur ex cõsuetudine immemoriali, etiã cũ fama, nisi pateat de priuilegio. Et confirmantur hæc ex dictis *q. sequenti, à num. 1.* Et secundum distinctiones prædictas hic & in vers. *ad quintam* intelliguntur quæ nouissimè cum multis congerit *de consuetudine collectandi Ecclesiasticos* Daniel *de nobilibus lib. contr. disp. 8. à n. 20. & à n. 1.* quatenus agit de actu mixto Clericorum & secularium & quod negotiatores tenentur ad gabellam & omnes ad obseruanda prætia rerum venalium vbi leges ad curiosa præter dicta sup. *à quæst. 11.* quæ non repeto cùm satis intelligam ex adductis in toto textu nostro videbis alia qua dico infrà *quæst. 18.* vers. *ad vltimam* & iuxta hæc intelliguntur quæ congerit Thomas del-Bene *de parlam. dubit. 17. à sect. 1.* idem Thomas del-Bene *de immunit. p. 1. cap. 5. dubit. 13. cum sect.* pluribus vbi repetit latè.

QVÆSTIO XVII.

An possessio antiqua collectandi Ecclesiasticos, faciat ius in præjudicium ordinis Clericalis. An censuræ Bonifacij VIII impositæ contra Principes collectantes Clericos *in cap. Clericis de immunit. Eccles.* adhuc durent. An Ecclesiasticorum immunitas à collectis, & legibus laicis competat eadem, ac à iurisdictione de Iure Diuino, aut humano. Et qualiter debeant Principes, Magistratus, & litterati abstinere ab impositione collectarum in Clericos & Ecclesiasticos: & quid debeant timere.

SVMMARIVM.

1 *Possessio gabellandi antiqua Ecclesiasticos, non facit licitam gabellationem, nisi aliter Bullis Pontificum approbetur,* vt n. 2. 3. & 4.

5 *Bona semel à laicis legitimè possessa, non semper cum onere tributi, & vectigalis, transeunt ad Ecclesiam; sed cum distinctione trium specierum bonorum, vel quæ possidentur ab Ecclesia Iure spirituali, & quasi, vel forte temporali, & ciuili, quorum prima, & secunda semper est immunis ab oneribus præteritis, & futuris* n. 7.

7 *Transit res onerata ad quamcumque cum suo onere, quando onera inducuntur, siue imponuntur possessionibus, prædijs, vel bonis, propter bona ipsa.* & n. 20.

8 *Onera imposita de tempore, quo penes Ecclesiam, sunt bona, nullo modo grauant Ecclesiæ immunitatem.*

9 *Ecclesia non tenetur ad onera imposita, postquam bona sæcularia transierunt in eam.* & n. 10.

10 *Tributum non potest considerari, nisi post inductionem, & specificationem, quæ fieri nequit postquam res facit transitum ad Ecclesiam.*

11 *Statutum volens prouidere oneribus, quæ adhuc non sunt in rerum natura, & volens fingere id, quod non est, non caret suspicione fraudis.*

12 *Ecclesia tenetur ad onera imposita priusquam prædia ad Ecclesiam pertinuerint, si vera, & realia sint ipsis bonis infixa, & imposita bonis propter bona, non autem personis propter bona; & quod sint perpetua, certa, & inuariabilia* n. 13. 14. 15. & *alijs.*

13 Cap. tributum 23. q. 8. *ibi:* de exterioribus Ecclesiæ.

14 *Bona translata in Ecclesias onus retinent, & obligationem soluendi tributum; quatenus hoc à Principe impositum fuerit expresso pacto, inter ipsum, & priuatos inito, vel ex peculiari dominio illius Pradij &c. Non si ex sola vi Regia potestatis, & iurisdictionis; secùs in pactis, & conuentionibus, cum transeant in quoscumque.* n. 15.

15 *Ecclesia tenetur ad collectas ratione, pacto, vel conditione adiecta in legato, siue contractu bonorum, quibus alias non teneretur.* & n. 16.

16 *Ecclesia licet sit immunis à collectis; non tamen est immunis à conuentionibus* n. 17. & 18.

17 *Donans, & concedens potest apponere legem, quam voluerit ad cuius obseruantiam tenetur Ecclesia.*

Onera, quæ procedunt ex pacto inito cum authoribus Clerici, à quibus ipse Ius habet, dicuntur Realia quæ sequuntur rem ipsam. dicto n. 17.

18 *Ecclesia tenetur soluere tributa, quæ vel ex pacto, vel alia ex causa, & conuentione Principis, dum prædia possessa à laicis, sub eius erant potestate infixit eiusdem prædijs.*

19 *Rector Ecclesiæ modernus, nec ex eo, quod ipse,*

& antecessor soluerit collectas, lædit Ecclesiæ immunitatem sibi competentem ab oneribus.

20 *Ecclesia non dicitur tributaria, nisi quando reuera, & ipso facto debita est solutio suis singulis temporibus, & contributio.*

21 *Status rei mutatur, persona mutata; sic vt dum extat persona immunis, tunc cesset ratio subiectionis.*

22 *Ecclesia non ex eo, quod faciat aliquam tenetur ad collectas, siue in vim sui consensus, siue iurisdictionis laicorum sine Papæ consensu.*

23 Cap. Clericis de immunit. Ecclesiar. lib. 6. & clem. 1. eodem 24. *cum alijs.*

25 Extrauagans quod olim de immunitate Ecclesiar.

26 *Reges, Principes, Duces, Comites, Barones Reipublicæ, & alij Potentatus imponentes decimas, collectas, & alia huiusmodi onera Clericis, item eas exigentes, etiam sponte soluentibus, incurrunt in censuras, & pœnas Iuris* n. 27. & 28.

28 *Principi egenti, vel ciuitati à Clerico subueniri æquissimum est, sed assentiente Papa,*

29 *Philippo Pulchro Francorum Regi à Bonifacio VIII. concessum esse priuilegium, vt non expectato Clericorum consensu, vrgente necessitate, possit eos collectare, quod creditur non pro successoribus datum. Vt* n. 30.

31 *Clerici Galli benefacient si transigant super collectis cum vniuersitatibus, quando ad sunt expensæ plures factæ pro communi vtilitate, vt docet Tondutus; quod non caret scrupulo ex dictis* n. 32.

33 *Episcopi omittentes defendere immunitatem Ecclesiasticam, mortaliter peccant, & quandoque sunt excommunicati, qui sunt necessitati ad fulminandas censuras contra continuantes gabellas sine licentia Papæ.*

34 *Soluentes Clerici sponte gabellas, censura non illaqueantur. Et quare latè sub* quæst. 47. *vers.* ad quintam.

35 *Clerici quo Iure exempti sunt à iurisdictione laicorum eodem dicantur à gabellis impositis à laicis. &* à n. 45.

36 *Ioseph Pro-Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros, etiam à Rege eis traditos in primæua libertate dimisit, quamuis reliquos totius populi seruituti Regis subegerit.*

37 *Tempore Ethnicorum flamines, Augures, Salij, feciales, & alij, erant liberi à tributis.*

38 *Christus filius Regis Regum eximitur à tributo Principis; & sic Ecclesia, & Ecclesiastici. &* n. 40.

39 *Bona dum Ecclesijs traduntur, eo ipso eximuntur à Dominio laicorum, quæ constituuntur Iure speciali sub Dominio CHRISTI nõ per metaphoram, sed per omnimodam proprietatem.*

40 *Bona Ecclesiarum subsunt immediato, & proximo Dominio CHRISTI, & multo melius exempta sunt, quàm bona Clericorum* n. 41.

42 *Constantinus Imperator traditur, quod primus exemerit Clericos à Iurisdictione laica, item & Episcopos; imò Salgadus, & Zeuallos docent ante Iustinianum non fuisse distinctionem fori inter laicos, & Ecclesiasticos. Sed contra* à n. 49.

43 *Clerici aliquando antiquitus soluebant tributa Principibus laicis.*

44 *Constitutiones omnes sæculares, quæ dicunt Clericos non esse de foro sæculari, nisi ab Episcopis, non sunt, nisi Iuris declaratur, cum Diuino Iure sint immunes* num. 45. 49. 50. & 51.

46 *Exemptio Clericorum in Ecclesia Dei aderat ante Imperatores Catholicos, qui solùm fuerunt confirmatores.*

47 *Pontifices præstiterunt Clericis, & Ecclesijs immunitatem, antequam Imperatores, &* num. 48.

49 *Immunitas Ecclesiastica ortum habet à Iure Diuino, competitque Clericis à principio nascentis Ecclesiæ, non à Principibus laicis Orthodoxis, nisi tantùm in exercitio, vt* n. 50. 51. & 52. *cum alijs, &* n. 88. *Vbi quod propriè, & non interpretatiuè sit iuris Diuini.*

51 *Principes Euangelij ex quo iugo ceruices ethnicorum subegerunt, liberarunt Clericos à collectis, quas de facto olim soluebant laicis.* & n. 52.

53 *Ius Canonicum nomine Iuris Diuini solet significari, sed qualiter alij negent, siue explicent* n. 54. 55. 56. 57. 58.

54 *Ius Diuinum aliud reuelatum, aliud positiuum, aliud naturale.*

55 *Testimonium nullum est expressum in scriptura de Iure Diuino immunitatem Clericis competere, &* n. 58.

57 *Iuris Diuini possunt aliqua esse, quæ non sunt in scriptura, dummodo instituta à CHRISTO, tradita per Apostolos, quæ peruenerunt ad nos, & exemplificatur in nonnullis Sacramentorum formis.*

58 *Libertas Ecclesiasticarum personarum, Dei ordinatione, & Canonicis Sanctionibus asseueratur constituta.*

59 *Imperij mixti est gabellarum impositio, quod ad Reges, & Principes Supremos spectat.*

60 *Gabellas imponendi causa iusta præsumitur in Principe, cum sit Pater communis omnium, qui sicut talis debet subditis filijs præparare Thesauros, & in necessitatibus Pastoris vicem gerere.*

61 *Regis dicto, & assertioni credendum est, si dicat se esse in necessitate ad defendendam Religionem Christianam, super quo non est facienda inquisitio scrupulosa, vt faciunt aliqui Decuriones ciuitatis timorata conscientia.* & n. 62.

Bellum de cuius iustitia certò nobis non constat, stat Principis declaratione, qui vnicuique de populo, non debet notam facere belli iustificationem. dicto n. 61.

62 *Belli indicendi Ius habent Principes, & Reges; ac solùm, quod Iura ipsis potestatem concesserunt.*

63 *Principis operatio ad subditos, similes est Patris ad filios, qui debet paterno amore, & piè regere populum.*

Pastoris boni est tondere pecus; non autem deglubere; id est pilos, & lanam diuellere. dict. n. 63.

Regnum est ad similitudinem corporis humani, à quo si abscindantur auricula, non est corpus perfectum, sed monstrum. dict. n. 63.

Rex, aut Princeps, qui sine iusta causa nouum vectigal imponit, peccat mortaliter, vbi referuntur

Digitized by Google

referuntur aurea verba legis Regia. dict. n.63.& 64.

64 *Contributio in principio iuſta, debet ceſſare in poſterum, cauſa prima iuſtificationis ceſſante.*

65 *Vectigal* valgò la alcauala, *ex quo ceſſauit bellum Granatenſe,num debuiſſet ceſſare.*

Tributa quanto plus creſcunt in ſubditos, populi deſolantur, vicini minuuntur, matrimonia excuſantur, ac deinde generis humani propagatio in detrimentum Iuris naturalis primaui.

66 *Clerici ratione ſuperiori excuſantur ab onere contribuendi, quam laici, qui ſi cauſa contribuendi adſit in rebus communibus, neceſſitate vrgente,debent ſaltim compelli per ſuos iudices Eccleſiaſticos.* & n.67.

67 L.12. tit.13. lib.10. recopilat. *Vbi quando aduerſus bona, & pecora Clericorum per laicum, procedatur auxilij Regalio remedio, videtur, vt queant vti excommunicati miniſtri laici procedentes aduerſus bona Eccleſiaſticorum. de quo etiam* n.68.*ibi.*

68 *Alienatio immoderata rei temporalis in Eccleſias, & Eccleſiaſticos, num cum damnificatur nimis Reſpublica, iuſtè impediatur à Principibus laicis, ſeu Papa ſuper eo debeat prouidere. Vide* n.69.& 70.

Pontificibus Romanis intereſt, non ſolùm cum moderamine atquirendorum, ſed etiam cum ſubſidio acquiſitarum, communibus vtilitatibus Reipublica prouidere,& de facto fecerunt vt n.85. remiſſinè.

Statutum ſaculare, & ſi damnum ſequatur Eccleſia ex Couarruu. Valet, ac tota Reſpublica damnum patiatur, quando aliter huic damno obuiari non poteſt. Sed contra videtur n.69.

69 *Expedire non omnia ſolent ſapius, qua aliàs de Iure licent.*

Pontificum decreta cuſtodiri debent, etiam ſi ex alio capite Principes laici aliter ſundent. dicto n.69.

70 *Iugum ferendum eſt in Deo confidende.*

71 *Principes, & Magiſtratus ſunt exortandi, vt ſtent timorati in conſcientia ſua,exiſtimantes Deum pro illis pugnare.*

D. Iacobus viſus fuit pluſquam decem, & ſex vicibus debellando inimicos Chriſtiana religionis. dict.n.71.

72 *Aragonia Rex qui authoritate Pontificis Alex. II. & Greg. VII. Eccleſia redditus in publica bella conſumpſit,pugnãda cõtra Mauros,veritus ne De⁹ indignaretur anno* 1081. *ante altare Sancti Vincentij in oppido Rodde, publicam egit pœnitentiam.*

73 *Reges,qui propriâ authoritate Eccleſiaſticos titulos violarant, pœnam capitis in eodem exercitu paſſi ſunt,vt patet de Ioas, & alijs in Sacra ſcriptura. Et de multis exemplis* num. ſequ. & n.75. *Vbi Principes multi numerantur* à n.81.

Ludouicus Rex Sicilia 2. eo quod coègit Eccleſiaſticos ad ſubſidium, perijt in eodem bello Neapolitano. dict.n.73.

Franciſcus I. ſub anno 1521. *Vndique circundatus ab inimicis; & ſi compulſus neceſſitate, petierit ab Eccleſia ſubſidium, legitur captiuum factum in illo bello.*

74 *Mariana in ſua Hiſtoria refertur alloquutus ſuper ſumendo ab Eccleſijs aurea,& argentea in oppreſſione belli à Principibus, & ibi idem aliter ſuadens.*

Plurimi pauperes aluntur bonis Eccleſiaſticis. dict.n.74.

75 *Cleotharduis Rex ad inferos raptus fuit propter aſſumptionem rerũ Eccleſiaſticarum;quod idem accidit Guillielmo Anglorũ Regi eaſdem pœnas luit Rodalphus Princeps Capuanus; item & alius Guillielmus comes Cabilon. ob ſimilia ſcelera,horribiliter paſſus eſt. Vbi de pluribus alijs exemplis.*

Conſiliarij duo Regis Portugalia miſerè depeditì fuerunt, dantes conſilium, vt bona Eccleſia ſumerentur. dict.n.75.

76 *Reges Chriſtiani ſumentes ſine licentia Papa bona Eccleſiaſtica, exiſtimare debent poſſe de facili à Deo puniri inedijs, calamitatibus, plagis, & aterno ſupplicio.*

Lotharius Rex Franc. & ſi habito conſenſu omnium Epiſcoporum, vt oppreſſus bello ſumeret dimidiam partem fructuum ſuorum, non fuit auſus ſumere; eo quod Archiepiſcopus Turonenſis contradixerit ei, dicens quod ſi ab illo decreto non deſiſteret, eum Deus à Regno priuaret.

77 *Carolus Pepini Francia Rex viſus fuit in quadã nocte à Diuo Eleatherio Epiſcopo Aurelianenſi in inferno; eo quod voluit ſumere res Eccleſia pro bello,etiam cum promiſſione reddendi, habito quoque Epiſcoporum conſenſa.*

78 *Ludouicus Rex Frãcia vocatus* el Gordo *à D. Bernardo fuit monitus, quod ex perſiſtentia eius in aſſumendo res Eccleſia pro bello cauſaretur filia eius mors, ſicque accidersit,quod cadens ab equo in campo mortuus fuit. Principes Chriſtiani referuntur obtinentes proſpera in bello donantes plura Eccleſijs, & pijs locis.* & n.81.

79 *Pompeius poſt quam cœpit parum reuereri templa, nihil fortuna obtinuit. Hiſtoria ſcriptores amiſſiones, & interitus noſtrorum ob ſubſidia exagitata ab Eccleſijs.*

80 *Nicephorus Focas Imperator credens melius deſeruire pro militibus res Eccleſiaſticas ipſis applicauit lege lata, quam renocauit Baſilius Imperator eius ſucceſſor; eo quod videret nihil opportunè ſibi accidere.*

81 *Ferdinandus* el Santo *reſtitit in obſidione Hiſpali ſumere aurea Eccleſia; & ſi aliter exhortaretur reſpondens verba ſequentia:* mas me prometo y o de las oraçiones, y ſacrificios de los Saçerdotes, que de ſus riqueças.

Reges plures, multa prater relatas à num.71.& 73. *mala perpeſſi ſunt, quia aſſumpſerunt bona Eccleſia cauſa belli.*

L. Regia 6.tit.1.lib.1. recop. *exhortas ſeruandas eſſe Eccleſias in ſuis prerogatiuis* dict. n.81.

D. Iayme, Aragonia Rex, adificauit templa mille immaculata virginis Maria, qui remuneratus fuit à Deo 33. *Victoriis.* dict.n.81.

83 *Hiſpania perditio anni* 714. *narratur, cauſatá communiter à caſa de la caua cum Rege Roderico,ſed verius,quia deficiebat veneratio circa immunitatem Eccleſia, & Eccleſiaſticorum,non à defecta fides,& ex Sancta Birgita,ex quibus nũc Hiſpania periclitatur.*

84 *Reges*

Digitized by Google

84 *Reges, & Principes debent non audire consiliarios Nasutos exhortãtes ad tributa sibi imponenda, & persoluenda etiam ab Ecclesiasticis. Consiliarij solent dicere, quod dicebat Arpago*: mihi placet quidquid Rex facit. dicto n. 84.

Adulatores à Domo Regia extirpandi, qui consiliatores boni se existimant. dicto n. 84.

1 D primam quæstionis partem videtur absolute negandum, vtqueat dari aliqua possessio, quæ licitam faciat gabellationẽ in Clericos, eo quod ex Bulla cœnæ Domini non potest imponi aliqua possessio in præjudicium ordinis Clericalis, propter clausulas irritantes ibi positas, quæ habent inficere titulum, & possessionem, Cassador *decis. 1. de causa possessionis, & prop. Codex. Fabrian. lib. 1. tit. 2. def. 21. num. 3.* & in casu nostro Barbosa *de Iure Eccles. cap. 39. p. 1. §. 5. n. 59.* in vers. *septimo quæro*, cum alijs ab eo relatis, & sanè cum immunitas Clericorum sit de Iure Diuino, vt latius expendo in vers. *ad tertiam* nulla possessio in contrarium opponi poterit, Carolus de Grassis *de effectibus Clericor. effectu 3. n. 114.*

2 † quod *n. 118.* procedere ait, non obstante aliqua consuetudine, etiam immemoriali in contrarium (de qua dixi *q. præcedenti*) propter excommunicationem contentam in dicta Bulla; imo Ruinus *cons. 117. in fine. vers. non obstat postremo volum. 4.* Rota *decis. 72. n. 8. & 9. p. 1. recent.* Franc. Tondut. *in quæst. benef. p. 1. cap. 30. à n. 2.* dicunt procedere sic, vt quamuis constaret de alijs actibus possessorijs, non tamen possent suffragari in præjudicium ordinis Clericalis per textum *in cap. quamquam de censibus, auth. item nulla communitas cod. de Episcopis, & Clericis.*

3 Sed quia videntur esse contra prædictam resolutionem nonnullæ Bullæ, nempe Leonis X. & Clem. VIII. necnon decisio Clem. VIII. relata per Martham *de iurisdictione p. 4. casu 1. cent. 1. n. 52.* quibus Tondutus *vbi supra n. 5. dict. cap. 30.* respondet non obstare contra immunitatem Ecclesiasticorum à collectis, cum in dictis Bullis nulla adesset derogatio priuilegiorum expressè Clericis competentium, cum tamen constitutio illos non afficeret, nisi specialiter fuissent nominati, vt dicit Vgolinus *in tract. de cens. summ. Pontific. reseruatis cap. 18. §. 2. per totum.*

4 † Nec decisionem dicit Clem. VIII. Pontificis quia in casu illo collecta imponebatur authoritate Summi Pontificis; tum etiam quia ibi constabat notoriè laicos non habere facultates sufficientes ad soluenda onera, vt legitur apud Martham *dict. n. 52. & 53.* ideo existimant hanc quæstionem vbertimè tractare.

5 Igitur pro intellectu suppositis quæ dixi *supra* vers. *ad quartam, & infra q. 52. vers. ad quartam,* & ad *vltimam*. Notandum est quod bona semel à laicis etiam legitimè possessa, non semper cum onere tributi, & vectigalis transeunt ad Ecclesiam, sed cum distinctione trium specierum bonorum. Prima quæ habet, & possidet Ecclesia Iure spirituali, & Diuino vt decimæ, & oblationes. Alia enim sunt bona, quæ à priuatis quidem habuit Ecclesia, sed ad cultum Diuinum, & officium spiritale, sunt destinata, vt situs Ecclesiarum, & Cæmeterium pro sepulturis, Hortus iuxta Ecclesiam, quæ sunt pariter immunia semper ab omnibus tributis. Tertia species bonorum, quæ possidet Ecclesia forte temporali, & Iure ciuili, vt titulo venditionis, legati, vel alio simili &c.

6 † Etenim quod prima bonorũ species semper, ac perpetuò sit immunis à quibuscumque oneribus sæcularibus, tam preteritis, quàm futuris, quæ immediatè Ecclesia habet à Deo, nec cõmiscēda sunt cum laicis; patet ex illo *n. c. 18.* & ex canonistis, *in cap. si tributum 11. q. 1. & in cap. secundum 23. quæst. 8.* Et quod species secunda relata pariter sit semper ab omnibus tributis, & oneribus, necdum publicis, & Regijs, sed quod magis et etiam priuatis, & præexistentibus ob eorum specialem Sanctitatem, probant textus *in dicto cap. secundum 23. quæst. 8.* Suarez *ad Regem Angliæ de immunit. Eccles. lib. 4. cap. 17. num. 6. & 7. cap. 19. n. 2. & 8.* Latius *cap. 20. num. 17.* Ioannes Anton. Miger. *in repetit. extrauag. Vnica n. 242. de vita, & honestate Clericor.* Bald. *in l. omnes cod. de Sacrosanct. Eccles.* doctè tradit Turrecremata *in dicto cap. si tributum 11. q. 2. & in summa de Eccles. lib. 1. cap. 98. in responso ad 7. argumentum.*

7 † Et ad hanc distinctionem reducuntur alia, quæ notat, & determinat decisio Rotæ Romanæ die 19. Februarij 1604. quam refert ad litteram à Diana *p. 5. in fine folio mihi 664.* ex vers. *ad illud 7.* scilicet vel quando possessionibus, prædijs, vel bonis, propter bona ipsa inducuntur, siue imponuntur onera, quo casu res onerata ad quemcumque perueniat, transeat cum suo onere, cum sit onus perpetuum, secus quando pro varietate personarum, temporis, aut loci variari possint *ex cap. nouerit 19. quæst. 1. cap. 1. de Iure patronatus lib. 6.* vel quando imponitur ratione personæ propter bona, vt *infra* dico, & probat ex multis.

8 Tota verò difficultas est respectu bonorum tertij generis; & in hoc casu solent Doctores distinguere inter onera imposita de tempore, quo penes Ecclesiam bona reperiuntur, certum esse, dicit Bartol. *in l. rescripto § fin. num. 5.* vers. *videte ff. de muneribus,* omnino Ecclesiæ suffragari immunitatem: & Suarez *ad Regem Angliæ lib. 4. cap. 20. n. 2.* ex eodem Bart. fatetur nullum dari remedium, seu cautelam, quod Clericis, seu Ecclesijs pro eorum prædijs, imponatur collecta, cum laici non possint edere legem, per quam libertas Ecclesiastica infringatur: & in hoc euenire omnes Ecclesiasticos scriptores sine dissensione, ait Suarez.

9 Etenim Baldus *in l. omnes à n. 12. cod. sine censu, vel reliquus fund. compar. nempos, & in l. placet. num. 10.* contra Bartol. relatum dicentem supra posse laicos à principio efficere tributaria prædia, & affecta oneribus eorum territorij; ita vt agri, qui postea ad Ecclesias peruenerint, obnoxij sint collectis imponendis, quod non esse ferendum ait Baldus, quia esset indirectè permittere contra libertatem Ecclesiasticam, quod omnino directè prohibitum est ex regula textus nostri, *cap. quæ in Ecclesiarum hoc tit. 1.* Sed reuera Baldus ait vt licet eo tempore, quo vniuersum territorium, efficitur tributarium, prædia sint sub Iurisdictione laicorum. Attamen hoc tempus inspici non debere, sed ipsum, quo ipsæ collectæ imponuntur, quia tunc formam habent, solùmque radicem aliquam causalem, & remotam habuerint à statuto, quod etiam dum facit tributarium territorium pro collectis imponendis, habet tacitam conditionem, scilicet si imponantur; cumque hæc conditio sit potestatiua, vt non retro trahatur in præjudicium Ecclesiæ, quæ medio tempore acquisiuit, nec tunc subiacere Iurisdictioni laicorum.

10 † Et addit idem Baldus *in l. placet cod. de Sacrosanct. Eccles. n. 10.*

Vbi

Vbi quod Bartol. in casu, quem posuit, non dicit
verum; & quod requiritur ad effectum, vt ad Ec-
clesiam transeant prædia cum suis oneribus 1 &
idem Baldus etiam *cons.112. lib.2. n.7.* ait contra
Bartol. vt non bene sit loquutus, nec dicat ve-
rum: & quod illius cautela non valet vnam fe-
stucam, quia non potest considerari tributum, nisi
post inductionem, & specificationem, quæ fieri
nequit postquam res fecit transitum ad Eccle-
siam, Abbas *in cap.5. num.13. de vita, & honestate
Clericorum*, Iason *in auth. l. placet. n.21.* Vbi quod
dictum Bartoli & falsum, & damnatum per om-
nes, vt etiam testantur Felinus *hic num.76.* Ruin.
cons.117. Guido Pap. *quæst.381.*

11 Et confirmatur ex declaratione Senatus Medio-
lanen. pro Monialibus Sanctæ Claræ Nouariæ,
vt testatur Plotus *in additionibus ad cons. vltim.
landen. num.10. & 33.* Alba *cons.8. à n.4.* Vbi quod
huiusmodi statutum volens prouidere oneribus,
quæ adhuc non sunt in rerum natura, & volens
fingere id, quod non est, non caret suspicione
fraudis, Syluianus *cons.9. n.29. & cons.32. num.11.*
Marcabr. *cons.40.* vbi dicit communem esse hanc
opinionem Paseth. *cons.31. n.8.* Vegg. *cons.7. n.11.*
Grass. *comm. opinion. lib.1. cap.18. q.2.* qui pariter
de communi testatur Remig. Gony *de charitatiuo
subsidio q.62. n.16.* Vbi quod hæc est tutior opi-
nio Cardinal. Alban. *de immunit. Ecclesiar. n.92.*
asserens hanc esse opinionem legistarum validissi-
mis rationibus confirmatam; & quod graue pia-
culum committeret quicumque contrarium sen-
tiret, Zeuallos *in practicam q.899. num.72. & 106.*
qui plures alios cumulat Rummaldus iunior *cons.
25.* Gutierrez *pract. lib.2. q.132. n.5.* Vbi de Ve-
riori opinione testatur Ioannes Anton. Niger *in
repetit. extrauag. vnica de vita, & honestate Cleri-
cor. num.190.* Azor *instit. moral. p.1. lib.5. cap.13.
quæst.1.* Thesaur. *decis.234. num.5.* Alphonsus de
Montalban *in foro legum Castellæ lib.1. l.2.* vers.
in contrarium, Matienc. alios congerens *ad l.5. &
11. glosa 5. n.5. lib.5. recopil.*

12 Vnde dici debet quod ad onera imposita prius
quàm prædia ad Ecclesiam peruenerint, teneatur
Ecclesia, quando copulatiuè hæc concurrunt,
quod scilicet onera sint vera realia ipsis fundis
infixa; & quod sint imposita bonis, propter bona,
non autem personis propter bona; & quod sint
perpetua, certa, & inuariabilia, non autem ex
aliquibus causis vrgentibus, & illis cessantibus
remouenda docent Canonistæ *in cap.1. de immu-
nit. Eccles. lib.6.* Vbi præcipuè Geminianus *n.9.*
Abbas *in dict. cap. fin. n.12. de vita, & honest. Cle-
ricor.* Turrecremata *in dict. cap. si tributum 11.
q.1* vers. *alia vero*, Barbatia plène *cons.1. per totum
lib.3.* Felinus plenissimè *cons.46. in 4. dubio*, Ni-
ger *supra in dict. extrauag. n.247.* cum pluribus
sequentibus, Comitol. *respons. moral. lib.1. cap.94.*
13 *num.3.* Vbi omnia ista recenset requisita. † Et sat
erit allegare magistralem decisionem Brundesina
Gabellæ 13. Februarij 1604. coram Bonæ Me-
moriæ Peña, quam, & passim sequitur Sacra con-
gregatio super controuers. Iurisdictionibus per
Sanctos D. N. Vrbanum VIII. magno Reipu-
blicæ Christianæ bono instituta. Et in his termi-
nis loquutum fuisse *c. tributum 23. q.8. ibi de ex-
terioribus Ecclesia*, quod constitutum est antiqui-
tus (nempe illud, quod antequam ad Ecclesiam
peruenerint prædia) persoluendum est, *& in di-
cto cap. si tributum 11. q.1.* Vt ibi per Turrecrem,
& Comitol. *respons. moral. lib.1. quæst.93. num.16.*
Zeuallos *dicta quæst.899. n.106.* Suarez ad Re-
gem Angliæ *lib.4. cap.2. n.13.* qui etiam obseruat
ibi Vrbanum I. loqui iuxta morem sui temporis,
quo Imperatores Ethnici erant, & Ecclesia, non-
dum sibi libertatem vindicauerat videbis infrà
q.52. vers. *ad quartam.*

Et confirmatur ex doctrina Cardinal. Albani 14
de immunit. Ecclesiarum, Gutierrez *lib.1. pract.
quæst.3. n.15.* vers. *præterea*, Suarez latè *dict. lib.4.
cap.20. num.6. quæst.11. & sequent.* Vsque ad fi-
nem asseuerantium tunc bona translata in Eccle-
sias retinere onus, & obligationem soluendi tri-
butum, quatenus hoc tributum à Principe prius
impositum fuerat, expresso pacto inter ipsum, &
priuatos inito, vel ex peculiari dominio illius præ-
dij; ita vt ipse in priuatos transtulerit, hac sibi re-
seruata pensione, seu collecta, non autem si exe-
gisset ex sola vi Regiæ potestatis, & Iurisdictio-
nis, quia ex tunc penitus expirat, cum bona ad
Ecclesiam perueniunt, & res deuenit ad statum,
qui incapax est illius subiectionis tributi, scilicet
erga Principem laicum. † Quod secus esset in pa- 15
ctis, & per viam contractus conuentionibus ini-
tis, quia vis illorum transit, & continuam in qui-
buscumque personis quomodocumque exemptis,
& priuilegiatis dixerunt Felinus *hic num.77.* Vegg.
cons.7. num.5. & sequent. Bellon. *cons.40. n.4. & 5.*
Festus *de collect. p.4. c.2. n.31.* Alderam. Mascard.
de gener. interpr. statutat. concl.1. n.100. Azor *instit.
moral. p.1. lib.5. cap.13. q.1.* vers. *sciendum est*, vbi
quod ratione, pacto, vel conditione adiecta in le-
gato, siue contractu, Ecclesia tenetur ad collectas
bonorum, ad quas alias non teneretur Suarez
supra n.9.

Et patet ex his, quæ notant addentes ad Burat. 16
decis.780. in vltim. col. Rota *decis.339. num 61.
p.2. recent.* Sanchez *in opere morali lib.2. cap.4.
disp.57. n.80.* Franciscus Tondutus *in dict. quæst.
benef.30. num.13.* Bellon. *cons.40. n.4. & 5.* Barbosa
de Iure Eccles. c.39. §.5. n.37. dicentes quod licet
Clerici sint exēpti à dictis oneribus tamen ad illa
teneri, si in cōtractu aquisitionis ad eorū solutionē
se obligauerint, quia Ecclesia, licet sit immunis à
collectis, non tamen est immunis à conuentioni-
bus. † Et addit Sanchez *in eodem loco* quod do- 17
nans, vel concedens in actu concessionis potest
apponere legem, quam voluerit, & Ecclesiam te-
neri illam obseruare, siue in fraudem ipsius Eccle-
siæ id actum sit, siue non; & quia onera quæ
procedunt ex pacto inito cum authoribus Cleri-
ci, à quibus ipse Ius habet dicuntur realia, & rem
ipsam sequuntur, vt ostendit relatus Barbosa.

Verum si Ecclesia, eo quod ab antiquo, & tem- 18
pore quo Imperatores erant Ethnici, nec sibi illam
plenam libertatem actu vindicaret, soluisset illa
tributa, tunc dum Ecclesia soluit dici debet vt ea
collectas illas soluit, vti tributum in recognitio-
nem Dominij, vel superioritatis, quam regulariter
indicat tributi exactio, vt *in cap.2. de censibus* tra-
ditur, sed ob conditionem inhærentem rei, & in-
separabilem, & quemadmodum erga priuatas
personas solueret census, & teneretur ad hypo-
thecas, quæ ab eius authoribus laicis prius impo-
sitæ essent, ita pari ratione Ecclesiam teneri ad
tributa, quæ vel ex pacto, vel alia ex causa, &
conuentione Princeps, dum prædia possessa à lai-
cis sub eius erant potestate, infixit ijsdem prædijs,
vt bene considerat Fr. Ioannes de Neapoli. ordin.
Prædic. in quæstionibus Parisiens. *q.39. puncto 3.
ad 4. argumentum.*

Digitized by Google

19 Non enim eo quod prætendantur solutiones factæ à Rectore, præjodicatur Ecclesia, cum Rector non potuerit tollere priuilegium libertatis Ecclesiæ eo quod non est personale beneficium, sed ipsi ordini Ecclesiastico concessum, cui gesta ptinatorum præjudicare non possunt sine Pontificis assensu, vt docent Castro *cons.*423. *n.*2.*lib.*2. Zeuall. *in practicu dict. quæst.*899.*n.*107. ad finem; ita vt modernus Rector quatenus soluerit; non inde dicatur priuatus sua immunitate ab hisce collectis, & oneribus, qoæ de Iure sibi competit ad textum *in l. voluntariè Cod. de excusat. tutor,* Alex. *cons.*33. *num.*2. vers. *sed ea mihi lib.*5. Castr. *dict. cons.*423. *n.*2. Natta *cons.*447. *n.*16. de quo iam alibi dixi ex decisione Albanens. Gabellæ die 28. Iunij 1630. quæ longè agit ad litteram, refert Diana *p.*5. *in fine, fol. mihi* 630.

20 His omnibus obstat dicere statuentes tonc vinculum iniecisse, dum territorium efficerent tributarium quo tempore Iurisdictionem babebant in prædijs, quæ postea ad Ecclesiam peruenerunt, & sic transire cum suo onere; item si solotiones factæ sint, vel si æstimum factum fuerit ab Ecclesia, & bona collectæ sobiecta sint in Catastro laicorum descripta. Sed his omoibus respondetur ad primom ex dictis, quia vinculum propriè iniectum est, dum collecta imponitur, non antea, quia res non dicitur tributaria, nisi quando reuera, & ipso facto debita est solutio sois singulis temporibus, & contributio, vt iam alibi dixi, & post alios tradit Alba *cons.*8. *à n.*5. & vt declarat Albanus *de immunit. n.*70. tunc dicatur actus perfectus, & consummatus.

21 Non secundum quod obstent solotiones factæ, quoniam aot processerunt à laicis, & tunc non obstant, nec præjudicant Ecclesiæ, cum laici tanquam subiecti, tenerentur ad collectas. Sed dum extat persona immunis, tunc cessat ratio subiectionis, & sic obligatio; quia mutata persona mutatur status rei *l.*1. *Cod. de impon. lucr. de sent. l.*10. Gemin. *in cap.*1. *de immunit. Eccles. lib.*6. *num.*9. Ancharran *cons.*129. *sub n.*2. Niger *in dict. extrauag. vnica de vita, & honest. Clericor. num.*224. Maranta *cons.*99. *n.*3. & 4. Gotierrez *pract. lib.*1. *q.*3. *n.*15. Vbi post Matienc. dicit hunc esse casom mirabilem, quo res non transit cum soo onere.

2 † Non tertiom, nam non ex eo qood Ecclesia faciat æstimum, tenetur ad collectas, siue in vim sui consensus, siue Iurisdictionis laicorum, quia semper vt obliget est necessarius, ac vt præjudicet consensus Pontificis, cuius interest, communibus Ecclesiarum vtilitatibus prooidere, vt notant Doctores per textum in cap. aduersus de immonitate Ecclesiarom, vbi in puncto Abbas *num.*1. & 4. & *in cap. non minus eodem num.* 8. & *cons.*13. *n.*1. & 2. *lib* 2. Marant. *dicto cons.*99. *n.*2. Natta *cons.*203. *num.*4. & *sequent.* Vbi declarat doctrinam Baldi relatam *in auth. sed & periculum num.*2. vers. *hoc verum, nisi Ecclesia, Cod. sine censu, vel reliquis,* procedere data legitima descriptione in æstimo, seu Catastro, quod accesserit, nempe authoritas Apostolicæ sed is, vt iam supra latè dixi *à q.*1. & *quæst.*10.

23 Ad secundam quæstionis partem an censuræ Bonifacij VIII. impositæ contra Principes collectantes Clericos *in cap. Clericis de immunit. Eccles. lib.*6. adhuc durent. Igitur vt explicem aduertendom est Pontificem in illo textu ponientem excessus laicorum, qoi Clericis collectas talias, & onera imponebant, & excessus Clericorum, qui talibus consentiebant, eosque laicos imponentes, & Clericos soluentes, vel promittentes, aut consentientes se soluturos sob quouis prætextu, titulo, colore; item & dantes auxilium, consilium, vel fauorem exigentes, vel recipientes, vel facientes attestari, vel occupari excommunicantem, taliter vt ipsa excommunicatio sit Papæ reseruata, item vniuersitates illud intendentes, soppouentem Ecclesiastico interdicto sine licentia Papæ non tollendo, non obstantibus quibofcomque priuilegijs sub quacumque forma. † Sed vt prædicta ex- 24
communicatio sit sublata, quod Clericos soluentes *in clem. quoniam eodem tit. de immunit. Eccles.* vt notant Doctores ordinarij in prædictis locis Barbosa ibi, & *de potestate Episcopi p.*3. *allegat.* 50. *n.*9. Secundum impressionem Logdunens. vbi aduertit hanc excommunicationem esse sublatam quoad Clericos soluentes, Filiucius *tract.* 15. *n.*57. vers. *quinta* & *n.*70. & 71. videbis quæ dico infrà *quæst.*50. vers. *ad primam.*

Quo supposito video quod Pater Rebardeus 25
*sect.*3. *n.*5. *fol.*61. asserat decretum relatum Bonifacij esse sublatom à Benedicto XI. *in extrauag. quod olim de immunit. Eccles.* & postea à Clem. VIII. *in clem. quoniam eodem.* Et sic ait quod licet Benedictus restrixerit solum constitutionem Bonifacij ad exigentes tantum, Clemens prorsus illam reuocauerit, non solum quo ad Clericos sponte soluentes, sed etiam quoad Principes exigentes, vt obseruat glossa *in dicto cap. Clericis.* Tamen etsi Benedictus in Clemens Pontifices reuocaueriot, vt dictum est decretum Bonifacij, Leo X. in concilio Lateranens. illud renouauerit anno 1521. *sess.*9. *sub finem* §. & com à Iure, tam Diuino in sequentibus verbis *innouamus omnes Apostolicas Sanctiones in fauorem libertatis Ecclesiasticæ contra eius violatores quomodolibet editas.*

Cumque in Lateranensi pariter, ac concilijs 26
generalibus sub excommonicationis pœna prohibitum fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones Reipublicæ, & alij Potentatus quicumque Regnis, prouincijs, ciuitatibus, ac terris quoquomodo Præsidentes collectas, decimas, & alia huiusmodi onera Clericis, Prælatis, & alijs quibuscumque personis Ecclesiasticis imponant, exigantque, nevè à sponte etiam dantibus, & consentientibus recipiant, atque in præmissis auxilium, fauorem, vel consilium palam, vel occultè præstantes excommunicationis latæ sententiæ pœnam eo ipso incidant, & ipsæ Reipublicæ quoque, ac communitates circa hoc quomodolibet delinquentes Ecclesiastico ipso sobijciantur interdicto, Prælati etiam præmissis absque expressa Romani Pontificis licentia vltro consentientes, excommunicationis, & depositionis pœnam ipso facto incurrant statuens, & ordinans, vt de cætero talia præsumentes, etsi (vt præfertur) qualificati fuerint vltra supradictas, quas contraueniendo ipso facto incurrere volens inoouat, vt quod omnes actus legitimos inhabiles, ac detestabiles habeantur iuxta dicti Lateranensis concilij etiam verba.

Itaque dicendum est vt quamuis dicta [illegible] 27
cij VIII. constitutio reuocata fuerit à [illegible] II. in concilio Viniensi, nihilominus [illegible] Leon X. *in dicto concilio generali dicta sess.*9. [illegible] fuerit. In quo concilio cunctæ Bonifacij VIII. constitutiones ad libertatem Ecclesiasticam pertinentes reuocabantur, & qood in sua decretali sanciuit Bonifacius ijsdem verbis, & sententijs, sanciuit

Leo i

Leo; & quidquid concilinm Lateranense nouissimè *de libertate Ecclesiastica* decretauit, confirmaut, atque innouant cum omnibus censuris, posteriores Pontifices in Bulla cœnæ Domini *can.* 18. sic Cardinalis Toletus *in summa in tractatu de casibus in Bulla cœna reseruatis excommunicat.* 9. Diana *p.* 7. *tract.* 1. *res.* 21. dicens quod omnes Superiores Pontifices excommunicatione latæ sententiæ Romano Pontifici reseruata animaduertunt in eos omnes, qui præstationem, solutionémve aliquam imponunt Ecclesiasticis personis, sine Romani Pontificis assensu etiam si recipiat à sponte dantibus. .

28 Et patet tum ex dictis *à quæstione* 8. tum ex Comitolo asserente *in respons. moral. lib.* 1. *q.* 95. egenti ciuitati, vel Principi à Clerico subueniri æquissimum esse; verum id non assentiente Pontifice, fieri non debere, planum dicit ex interpretatione Innocentij Hostiësis, Ioannis Andreæ, *in cap. non minus de immunitate Eccles. num.* 9. Vbi Panorm. *numero* 4. Butr. *cap. peruenit eodem numero* 6. Ancharran. *in cap. qui nonnulli de immunit. lib.* 6. *numero* 5. qui hanc esse Canonistarum sententiam ait, quod ipsum est Sancitum ab Innocentio III. *in cap. aduersus dicto tit. de immunit.* extra cum is præesset Lateranensi Concilio generali, à Bonif. VIII. *in dicto cap. Clericis de immunit. lib.* 6. a Benedicto XI. *in extrauag. quod olim de immunit.* a *Clem. V.* in Concilio generali Viennensi *cap.* 1. *eodem tit.* à Leone X. in Concilio generali Lateranensi *sess.* 9. *in constitut.* cuius est initium *superne dispositionis*, & ab alijs Romanis Pontificibus *in Bulla cœna dicto canone* 18. docent etiam Bellet. *in disquisit. Cleric. p.* 1. *tit.* 5. §. 2. *numero* 11. Vbi dicit in Bulla cœnæ renouatum esse decretum Bonifacij VIII. Tanburin. *de Iure Abbat. tom.* 1. *disput.* 15. *quæst.* 21. *num.* 25. Manchinus videndus *p.* 4. *c.* 3. *a numero* 33. cum Carolo Episcopo Nouariensi *in c. conuenior* 23. *q.* 8. *numero* 14. apud Gatticum *in allegat. pro Ecclesia folio* 183. Stephanus Bannius *in Tecoleg. morali tract.* 11. *q.* 37. §. *dico tertio.*

29 Et licet dubium sit an prædicta sententia habeat locum in Regibus Franciæ habentibus priuilegiũ concessum Philippo Le bel à Bonif. VIII. Vt non expectato Clericorum consensu, possint vrgente necessitate imponere onera Ecclesiasticis, & Rabardeus, Hubertus, Madriuius, Guillielmus de Benedictis, Tholosanus, Feraldus, Doctores Galli teneant vt non habeat locum, nec procedat vt referunt etiam Sanchez *in opusculo moral. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 55. *numero* 30. Mexia *in pragmatica taxa panis conclus.* 5. *numero* 64. Maximilian. Faustus *de ærario classe* 17. *cons.* 44.

30 † Quibus ego assentirem si tale priuilegium concessum esset in perpetuum Philippo pro se, suisque successoribus, quod non credo in re tam graui, & in perpetuum. Et obid possunt, atque debent admitti Arias Maldonatus *in suo Iuris responso de contributione Ecclesiasticorum, vrgente necessitate numero* 115. ante illum Cassan. Doctor Gallus videndus omnino *in consuetudinibus Burgundiæ, tit. de iustitiis* §. 4. *numero* 24. & 35. *fol.* 134. & 135. iste dubitat nimis de tali priuilegio, ille vsum talis priuilegij nominatim acriter impugnat; imo idem Cassan. *n.* 28. obseruat quod anno 1522. Ecclesia Gallicana hoc apposuit Frãcisco primo Ecclesijs Regni tributum imponentem.

31 Quibus addo nouissimè Franciscum Tondutum *in q. benef p.* 1. *cap.* 30. qui postquam *a n.* 1. liberat Ecclesiasticos, & Clericos à collectis, tam pro bonis Ecclesiæ, quàm patrimonialibus, & *n.* 6. ponat conditiones octo, quę debent interuenire vt Princeps laici queant Clericos collectari, apertè idem cum sit Doctor Gallus exciperet suos Reges Francos ex indulto prędicti priuilegij Bonif. VIII. imo *ibi n.* 12. solum ait vt Clerici benefaciant si componant, & transigant super collectis cum vniuersitatibus, quando adsunt plures expensæ factę pro communi vtilitate Clericorum, & laicorum, & sæpius accidit ex causa belli in statu Auenionensi, & comitatu Venaisino, quorum assensus non requireretur à Regibus si priuilegium haberent collectandi Clericos, necessitate vrgente.

32 Quare mihi videtur res satis scrupulosa, maxime propter Concilium Lateranense, & Bullam cœnæ. Et quia generaliter sentit Sacra congregatio immunitatis, approbante Sanctissimo D. N. Vrban. VIII. vt notat Alex. Sperel *in decision. fori Eccles.* 17. *numero* 83. Vt quod non obstante Benedict. XI. & Clem. V. reuocauerint olim Bonifacianam constitutionem; hodie tamen Clerici non possunt subsidium offerre, nec Reges illud accipere, nisi ex licentia Summi Pontificis, quia Leo X. & Bulla cœnæ, Bonifacij decretum denuo approbarunt, & renouarunt. 33 † Imo quod Episcopi omittentes defendere Ecclesiasticam immunitatem, mortaliter peccant, & quandocumque sint excommunicati, certum esse demonstrat Clem. præsenti de censibus, & ibi glossa *hodie autem emanauit Clem. præsens eodem titulo, quæ præcipit Episcopis, vel alijs locorum ordinarijs, vt ipsi publicent istas pœnas, & sententias. Et præcipit illis sub pœna excommunicationis, ne sint remissi in publicandis istis pœnis.* Concilium Lateranense celebratum sub Leone X. *sess.* 9. ibi *Prælati etiam præmisso absque Romani Pontificis licentia vltro consentientes excommunicationis, & depositionis pœnam ipso Iure incurrant*, vt firmat Thomas Sanchez *lib.* 2. *cap.* 9. *Consiliorum dubio* 5. *num.* 2. *ibi* peccant mortaliter Episcopi non denunciantes excommunicatos, ciuitates interdictas petentes à Clericis tributa postquam ipsis constiterit, quia id iubetur verbis præceptiuis Clem. præsenti de censibus, & *in extrauag. vnica de immunit. Eccles.* maximè commendatur Episcopis; ne id consentiant: sic etiam cum pluribus Cardinalis Lugo *tom.* 2. *de iustitia*, & *Iure disp.* 36. *sect.* 7. *in fine*, & tandem ligari censuris Episcopos vltro consentientes gabellas, seu non resistentes prædictis impositionibus, docet acutè Episcopus D. Ioan. de Palafox *in sua allegatione*, & *in lit. M. M. M. n.* 80. cum Vgolino *in Bulla cœna* vers. *autem eisdem numero* 1. Duardo *quæst.* 20 *numero* 4. Alterio *disp.* 19. *cap.* 2. *à col.* 2. & *cap.* 4. Bellet. *disquisit. Cleric. p.* 1. *tit.* 1. *de exemptionibus Cleric.* Bonacina, & Garcia *de beneficijs q.* 2. *cap.* 3. *n.* 16. dicens Episcopos esse necessitatos prędictis cõstitutionibus, item, & per breue Innocent. X. ad fulminandas censuras contra continuantes gabellas termino sexennij completi, quod fuit completum vltima die Iulij anni 1656. de cuius adimpletione idem Rex noster Philippus reminiscitur in sua relata schedula *sub quæst.* 13. sic etiam probans *ex Bulla cœna cap.* 18. sæpè repetita *supra.*

34 Notabis inquam cum Barbosa *in dicto c. Clericis num.* 2. *in fine*, & cum Toleto *in summa vbi supra*

censura non irritiri eos, qui sponte soluunt; quos tamen irritiebat Bonifacius, & refert Diana *supra*, vt in hac parte, nec in Bulla cœnæ, nec in Concilio Lateranensi appareat innouatum esse, de quo erit etiam videndus Comitol. *supra lib.4. q.36. n.4.* Et secundùm hæc dicta in toto vers. *ad secundam* intelliguntur quæ nuuissimè Archiepiscopus Tapia refert. *lib.4. de legibus tom.1. q.11. art.24.* Vbi pauca scribit de hoc leges quæ dico *infra q.47.* vers. *ad quintam* & vide *supra à n.26.*

35 Ad tertiam quæstionis partem an Ecclesiasticorũ exẽptio à collectis cõpetat eadẽ, ac à Iurisdictione laicorũ. Et suppositis quę adduxi *supra q.12.à n.1.* Vbi probaui disertè à Iure Diuino ortũ habuisse, primũ non ab Imperatoribus, nisi tantùm in subsidium illius Diuini Iuris, seu Pontificij; & cum *in c.2. de iudicijs q.1. & 6.* egerim quo Iure ad Ecclesiasticos iudices pertineat cognoscere de causis Clericorum: & *q.3.* quod Clericorum exemptio sit de Iure Diuino; ideo videtur vt paria sint forum sortiri, & statutis ligari, vt ponderat Berujus *in cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc tit. num.12*: Ergo dici debet vt sicut Clerici sunt exempti Iure Diuino à Iurisdictione laicorum, quantumuis ipsi Clerici renuncient proprium forum, ac in laicum iudicem consentient, *cap. cum sit generale, cap. significasti de foro comp.* ita & eodem Iure dicantur exempti in gabellis, & collectis à laicis
36 impositis, vt *supra dicta quæst.12.* † Quibus addo quæ sequuntur, nempe illud *Genesis cap.47.* Vbi Ioseph. Pro-Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros, etiam eis à Rege traditos in primæva libertate, dimisit, quamuis reliquos totius populi seruituti Regis subegerit, vbi meminit etiam Ioseph. de antiquitate iudic. *lib.2. cap.14.* & Diodorus Siculus *in 2. lib. Historia*, & Herodotus *in Euterp. lib.2.* & hinc appositè Concilium Lateranens. de quo *in cap. non minus de immunit. Ecclesiar.* infert non decere Ecclesiam minus liberam esse tempore Principum Christianorum,
37 quam fuerit tempore Pharaonis. † imo addi posse tempore Ethnicorum, qui Flamines, Augures, Salios, Fæciales, aliusque Sacerdotes vna cum bonis ipsorum immunes, & liberos à tributis reddebant, vt obseruat, & ad propositum arguit Præpositus *in cap. si tributum num.3.* & *ibi* Cardin. 11. *q.1.* Ioannes Anton. de Nigr. *in repet. extrauag. vnica n.243. de vita, & honestate Clericorum*, Plotus *in addition. ad vltim. concil. laudens. sub n.8.*

38 Alia inquam exempla valent deduci ex 1. *Esdra cap.7. & num. cap.3.* imo luculentius est testimonium apud Math. *cap.17.* Vbi filius Regis, qualis est CHRISTVS, qui est filius Regis Regum, eximitur à tributo Principis, Ecclesiam verò, & Ecclesiasticas personas, tamquam sponsam, familiaresque, & domesticos CHRISTI eadem prærogatiua inferunt D. Hieronym. *ibidem* D. Augustin. *lib.1. quæstion. Euang. quæst.23.* Ioannes Anton. Niger *in repetit. extrauag. vnica de vita, & honest. Clericor. numero 223.* optimè Suarez *ad Regem Angliæ de immunit. Eccles. lib.4. cap.5. numero 11. & cap.8 numero 16.* Quæ testimonia, & exempla ad hanc rectè perpendunt Cardinal. Bellarm. *controuers. tom.2. lib.1. de Cleric. cap.28. in 4. & 5. oppositione*, Vbi plurimis comprubat hanc immunitatem esse de Iure Diuino, & firmarunt Ioannes Montaig. *de collat. Parlam. p.2. num.11.* Bursatus *cons.42. numero 1. lib.1. & cons.186. numero 8. lib.2.* Burrel. *cons.44. numero 1.* Plotus *in addition. ad vltim. consil. laudens. numero 8.* Euerard. *cons.30. n.23. ad finem*, Zeuallos *comm. contra comm. quæst.899. numero 39. & 42.* Caued. *decis.83. num.19. p.2.* Thomas Boaz. *de Iure status Eccles. libert. lib.4. cap.8.* plene Paulus *respons. moral. lib.1. cap.97. à numero 6.* Suarez *ad Regem Angliæ dicto lib.4. cap.9. numero 9.* qui alios plures enumerat, & pluta scripturæ loca refert Diana omnino legendus contra Rebardeum *p.7. tract.1. à res.1. vsque ad 10.* Vbi ex Sacra scriptura, ex Iuribus ratione, & authoritate Doctorum abunde probat, satisfaciens constitutionibus Imperatorum, & alijs authoritatibus, quas pro se adducit Rebardeus: nec desinas videre, quia *ibi* fusius agit, quam in 1. *p. tract.2. res.1. in p.5. tract.5. res.21.* & *ibi in fine* in vna Brundusina, & alia Albanens. decision. Rom. curiæ &c.

Et quod bona dum Ecclesijs traduntur, eo 39
ipso eximantur à Dominio, & potestate laicorum, & ex speciali Iure sub Dominio CHRISTI Domini cõstituantur, nec per methaphoram, sed per omnimodam proprietatem; ita vt tale Dominium CHRISTI in his bonis Ecclesiarum sit proximum, & immediatum, illique dicatur acquisitum, tamquam principali Domino, docent Innocent. *in cap. cum super numero 3. de causa possessionis, & prop. & in cap. verum numero 2. de foro comp.* Cumitolus bene comprobans, *respons. moral. lib.1. cap.70. & 71.* Suarez *dict. lib.4. c.17. numero 9. & cap.18. num.5. & 7. cap.21. num.5. cum pluribus* Afflictis *decis.361. à num.22.* & alij Doctores inferentes.

Quod si CHRISTVS Dominus immunis fuit 40
à tributis, vt ad litteram habetur Math. *dict. c.17.* Vbi notant Sanctus Hieronym. Chrisostum. & Ambros. atque alij per Suarez *dict. lib.4. cap.5. numero 1. in fine*, & consequenter etiam bona Ecclesiarum; quæ subsunt immediato, & proximo Dominio CHRISTI Domini immunia esse ab omnibus tributis, vt per eundem Suarez *dicto lib.4. cap.18. n.5. & 7. dict. cap.21. n.5.* Vbi ait hoc esse valde consentaneum Diuinitati, & excellentiæ personæ suæ.

Et præterea quia si bona patrimonialia Cleri- 41
corum exempta sunt à gabellis, vt iam latissimè *supra* probaui, Abbas, Decius, Felinus, & Canonistæ in textu nostro, Suarez *dicto lib.4. c.25. à num 4.* quid mirum, vt Ecclesiarum res multo melius sint exemptæ, vtpote etiam bene considerat decisio Rotæ coram Merlino in vna Albanens. gabellæ 1630. Iunij 18. quam refert Diana *p.5. in fine, folio mihi 670.* Ergo satis apparet, vt immunitas à tributis, sit de Iure Diuino: & pro mille Doctoribus adduco aliud oraculum Sacræ Romanæ Rotæ in vna Barchionen. exẽption. die 21. Iunij 1636. qua etiam patet bona Clericorum esse exempta, etiam de Iure Diuino, vt optimè docent Del Castillus *de institution. & Iure, lib.2. disput.4. dub. fin. numero 119.* Diana *p.7. tract.1. res.20.* in vers. *sed ego*, qui adducit *ibi res.5.* alios 7. præter alios, quos adducit *p.1. tract.2. res.1.* Vbi abundè *à res.1. vsque ad 10.* congerit infinita videnda contra Rebardeum, vbi *à res. 6.* expendit, & resoluit eius fundamenta, quæ satisfacta remanent ex dictis *hic*; & si non ita longè, quare si desideras latam explanationem

Digitized by Google

nationem leges ipsum, & decisionem Sacræ Rotæ Romanæ in vna Albanensi, *Canon.16. 33.* quam refert Diana *p.5. in fine* 24. Ianuarij.

42 Nonnulli inquam existimant esse de Iure humano, & ab Imperatoribus, & Principibus sæcularibus Clericis concessam: & sic quod Constātinus Clericos exemit, & fecit immunes à Iurisdictione temporali, præter quæ retuli *supra dict. quæst.12. in princ. & sub cap.2. & alijs de iudicijs* docet Michael de Palacio *in 4. sentent. dist.25. disp.5. fol.*540. qui iuuat hanc sententiam ex Nicephoro *lib.7. cap.*42. Vbi traditur immunitatem concessisse Constantinum Episcopis, & Clericis, vt essent immunes à Iurisdictione sua, & suorum officialium, *l. iuxta Sanctionem Cod. de Episcop. & Cleric. & cap.45. eodem lib.* meminit idem author causam eriminalem Cæliciani Episcopi Carthaginensis, quę agitabatur coram Constantino Imperatore à se ablegasse, illamque commisisse Romano Pontifici decidendam cum alijs Episcopis. Et quod peius est, Salgadus *de Regia protect. tom.1. p.1. cap.1. præludio 1. num.51. &* Zeuallos *de cognitione per viam violentiæ, & in proæm. cap.5. num.11.* docent ante Iustinianum non fuisse distinctionem fori inter laicos, & Clericos; imo & hanc sententiam, vt notat Diana *p.5. tract.1. res.21.* docuit his temporibus nostris Paulus Seruita, Psendo Theologus, & respectu tributorum, & gabellarum notat decisio Rotæ iam relata in vna Albanensis gabella 1630. Iunij 28. quam *supra* retuli, dicens eam immunitatem primum concessisse Constantinum, vt apud Eusebium *lib.10. historia Ecclesiast. cap.7. in oration. in laudibus Constantini*; & quod Iustinianus exemptionem bonorum Ecclesiasticorum immunitatem edicto sancierit probat textus *in l. Sancimus* 20. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & Federicus *in auth. item nulla communitas Cod. de sanctissimis Episcopis.*
43 † Et patet quia vt *infra* refero antiquitus aliquando Clericos soluisse tributa Principibus laicis, constat hanc exactionem cessasse eisdem Principibus indulgentibus; imo Cutellius *in Cod. legum siculi fol.*301. dixit exemptionem Clericorum qnoad personas, & res fuisse introductam ex pietate Imperatorum.

44 Nihilominus his, & alijs non obstantibus exemptionem Clericis, & Ecclesijs concessam esse à Iure Diuino, seu adminus, primo à Pontificibus, tam circa forum, quàm immunitatem à gabellis, patet ex dictis *hic*, & *sub dicto cap. 2. de iudicijs q.2. & 3.* & in alijs illius tituli capitibus, atque in alijs *de foro compet.* Vbi latissimè egi de exemptione à foro laicorum competente Clericis, & super quibus, & à gabellis ex regula textus *in cap. quamquam de censibus*, vbi inquit *Pontifex Ecclesia, Ecclesiasticaque persona, ac res ipsarum, non solùm Iure humano, quinimo, & Diuino à sæcularium exactionibus sunt immunes cap. si Imperator dist.96.* Vbi Ioannes Papa VIII. dicit expressè Deum exemptionem dedisse Clericis, à foro sæculari, vbi glossa *discuti* considerans verba illius textus, infert sequentem illationem. Ergo antequam esset aliqua constitutio, Clerici non erant de Iurisdictione sæculari; indéque dici debet vt omnes constitutiones, quæ emanarunt, quod Clerici non sunt iudicandi, nisi ab Episcopis, non sint, nisi Iuris declaratio. Et adest etiam *cap. Siluester 11. q.1.* Vbi Gelasius Papa, cum sciret quosdam Clericos Læsus fuisse quoad immunitatem, dicit hoc esse contra leges Diuinas; imo & Alex. Papa *in cap. relatum* eadem causa, & quæstione videns aliquos violar[illegible]itatem Ecclesiasticam asserit *taliter prau[illegible]uaricati sunt in Deum, & non obedierunt præceptis eius.*

D. Formosin. de Lig. Eccles.

Et comprobatur ex sequentibus, nempe ex 45
Trid. *sess.25. cap.20. de reformat.* Vbi nulla facta mentione dicit *Ecclesia, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Diuina ordinatione, & Ecclesiasticis sanctionibus esse constitutam.* In quibus verbis apertè supponit immunitatem hanc non à Iure ciuili, seu à concessionibus Principum sæcularium duxisse originem, alias propriam, & immediatam huius immunitatis causam tacuisset, & in rigore aut falsa, aut nimis diminuta fuisset doctrina, vt considerat Suarez *contra Regem Angliæ de immunit. lib.4. cap.11. num.7.* Balboa *in cap.2. de iudiciis num.36.* Vbi obseruat contrarium dicere esse errorem manifestum, & ex Cardinali Bellarm. Contra Paul. Seruit. *fol.7. ex epistol.1. ad Timotheum cap.5.* ibi *aduersus presbyterum noli accusationem recipere, nisi sub duobus, vel tribus testibus.* Ex quibus verbis tenet, vt obseruat etiam Balboa *dicto cap.2. de iud.c. num.39.* supponi iam tunc fuisse Episcopale tribunal: & Suarez *supra dict. cap.13. num.10.* rectè docet Paul. *loco citato* non loqui de solis causis Ecclesiasticis, sed de querelis contra Clericos in causis criminalibus, nam & in illis fit propriè accusatio; & cum Paulus indefinite, & simpliciter loqnatur, non sit restringenda illius sententia ad crimina Ecclesiastica.

46 Quare dicendum est qnod prima origo immunitatis Ecclesiæ, Ecclesiasticarúmque personarum, & earum bonorum non procedet à Principibus, & Imperatoribus, cum ante Imperatores Catholicos adesset in Ecclesia Dei dicta exemptio Clericorum, & sic licet postea Catholici Imperatores dictam immunitatem confirmassent, non inde sequi ab illis primo processisse; obidque rectè Seruantius *in defens. immunit. Ecclesiæ fol.*18. obseruat leges Imperatorum pro exemptione Clericorum non fuisse leges institutorias, sed subsidiarias, vt docuit etiam Rota coram Merlino *in dicta Albanensi decis.*18. *Iunij* 1630. & Philoteus *in defens. censura Pauli V. fol.19.* confirmat hoc ex Imperatorum verbis.

47 Et quod Pontifices priusquā Imperatores hanc præstiterint immunitatem, eamque potuisse præstare præstitissent, latissimè probant Theologi, & Canonistæ, inter quos Bellarm. *tract. de potestat. summi Pontificis contra Barcl.ium cap.34* & illi etiam, qui exemptioni Clericorum parum fauere existimati sunt, vt Sotus *in 4. dist.25. quæst.2. art.2. conclus.6.* & videndi sunt Barglion. *in Apologia pro immunit. Eccles. proposit.12.* & Seruantius *in defens. immunit. Eccles. proposit.5. fol.11. & sermone* Italico probat optimè Bonius *in respons. ad considerat. Pauli Seruitæ p.2. fol.19.* Vbi postquam Cōstantinus fecerit Clericos immunes, ait quod libertatis Ecclesiasticæ origo non à Constātino, vbi refert decreta S. Siluestri anni 296. S. Marcellini anni 283. S. Cai in Concilio Africano
257. in tēpore S. Cypriani. † Et sic Diana *p.7 tr.1.* 48
res.19. in vers. 3. *verū*, Suarez *l.4. cōtra Regē Angliæ c.21. n.9.* Balboa *in c.2 de iudiciis n.*112. Cardinali Baronio *anno CHRISTI* 387. *à n.*13. resolnūt, etsi non ex Iure Diuino sit exemptio Clericorum,

tamen primario sit ex Iure Pontificio, nõ legibus Imperatorũ, quia in codice Iustin. & Theodosiano non inuenitur lex concedens hoc priuilegiũ Clericis ante constitutionẽ Federici: & tamẽ certum esse ante tẽpora Federici adfuisse in Ecclesia Dei hanc exemptionem, vt manifestè patet in concilio Lateranensi sub Alex. III. quod ferè centum annis præcessit, & ex alio Lateranen. sub Innocentio III. *in c. non minus, cap. aduersus e immunitate Eccles.* Ex quibus decretis colligi non fuisse hoc ius inchoatum in illis, sed antiquius esse, & in illis concilijs sub grauioribus censuris fuisse confirmatum, item & declarationibus. Vnde etsi aliud decretum antiquius non inueniatur, colligunt non tam Iure scripto, quàm traditione, & præceptis prælatorum fuisse obseruatam in Ecclesia hanc immunitatem: ex quo expeditè inceperunt Pontifices habere liberam suam potestatem, idest postquam est sublatum impedimentum Ethnicorum Imperatorum.

49 Et licet pro parte negatiua, nempe quod Clerici nõ sint exempti a laica potestate de Iure Diuino, plures adducat Diana *p. 1. tr. 2. res. 1* de quibus dixi *in dicto cap. 2. de iudic. q. 2.* Sed quia hæretici nostri temporis, vt Henricus Arnalæus *in cõmentar. polit. de subiectione, & exemptione Clericorum c. 3. per totum*, Paulus Seruita, & alij huius farinæ homines magnum festum faciunt, vt loquuntur Iurisconsulti quod aliqui ex Catholicis negatiuam sententiam teneant; ideo semper oportet stabilire affirmatiuam, vt sit hæc immunitas Ecclesiastica, vt patet ex iam dictis, & ex concilijs, vt ex Trid. *supra* adducto ex Lateranens. sub Innocent. III. *cap. 46.* ibi *nimis de Iure Diuino quidam laici vsurpare conantur cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes eos ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt*, & ex Lateranensi sub Leone X. *sess. 9.* ibi *cum à Iure tam Diuino, quam humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit innouamus omnes, & singulas constitutiones.*

50 Iterum confirmatur ex doctrina bene comprobata, quam sequitur Don Ioannes Balboa de Nogrouejo *in d. cto c. 2. de iudic. n. 36.* Vbi obseruat esse manifestum errorem dicentium priuilegium immunitatis Clericis à Iustiniano concessum; ita vt ante illum nunquam in Ecclesia distinctio fori inter Clericos, & laicos fuerit, qui patet multo ante Iustinianum concessum, vt de Constantino constat ex adductis à Baronio *anno Christi 330.* & de Valentiniano testatur Ambros. *lib. 2. epistola 13. & 32.* de Honorio constat *in l. 41. Cod. de Episcopis, & Clericis*, fuisseque sententiam concilij Aquilarensis, quàm referunt Ambros. *dicta epistola 13.* Augustin. *epistola 53.* & in concilio Masticonensi *11. cap. 9.* expresse dicitur hanc immunitatem initium habuisse à tempore nascentis Ecclesiæ, vt etiam dixit Sosa *in tract. de censib.* Paul. V. fol. 38. & sic quod certo fatendum est, nempe Imperatores exemptionem Clericorum confirmasse, & acceptasse, vt patet ex his, quæ adducit Suarez *de immunit. cap. 12. lib. 4.* negandum est verò, vt prima origo, vel principalis fuerit Imperatorum concessio, licet postea Catholici Imperatores eam confirmauerint Diana *dicta p. 3. tract. 1. res. 21.*

51 Nec facit quidquam antiquitùs aliquando Clericos soluisse tributa Principibus laicis, hancque exactionem cessasse ijsdem Principibus indulgentibus, quia respondetur id accidisse tempore, quo nondum Principes Euangelij iugo ceruices subegerãt, & facultas ipsa, seu immunitas à collectis, & tributis Clero competebat quidem de Iure; sed adhuc de facto, & malè exigebatur, sicque immunitatem à Iure Diuino esse profectum, eiusque immunitatis vsum, seu exercitium emanasse à Principum Orthodoxorum Sanctionibus, qui Principes CHRISTIANI non verè, & propriè Ecclesiasticis bonis exemptionem concesserunt, sed potius detexerunt, & in eam à Deo cõcessam consenserunt, illiusque exercitium iussere, vt bene agnouit Iustinianus *in dicta l. Sancimus 20. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* ibi *cur enim non facimus discrimen inter res Diuinas, & humanas, & cur competens prærogatiua Cœlesti fauori non conseruetur:* & sic annuit hanc immunitatem non sua munificentia, quàm alijs in rebus, & locis sæpius Gloriosus commemorat, sed à dictamine Diuino, & à natura fluxisse, vt bene ratiocinatur Comitol. *in respons. moral. lib. 1. cap. 97. n. 11.* Vbi etiam antiquam traditionem, & populorum mores circa hanc immunitatem recenset, vti pariter etiam respondet Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 6. n. 4. & cap. 21. n. 3. & 8.* & prædicta decisio Rotæ in vna Albanens. gabellæ 28. Iunij 1630. in vers. *nec quidquam.*

Et licet Doctores negatiuæ sententiæ varijs re- 52
sponsionibus refellere conẽtur prædicta, cũ Sotus respõdeat dictum Bonifacij VIII. intelligi debere in causis Ecclesiasticis, vel certè quoad personas tãtùm; sed vt disertè patet ex eodẽ Bonif. Clericorũ personæ, & bona à sæculariũ Principũ exactionib⁹
vtroque Iure liberæ sint. † Et licet etiam Couat. 53
Molina, & alij asserant nomine Iuris Diuini, Ius canonicũ significari, quod lato quodã dicẽdi modo Ius Diuinũ appellari solet, vt patet *in c. cũ deuersis de priuileg. lib. 6.* & ex Doctoribus *in dicto c. quãquam de censibus*, sed apertè eorum dictum refellitur, tum ex Concilio Lateran. sub Leone X. tum ex Bonifacij VIII. constitutione, vbi cũ Iure, tam Diuino, quàm humano libertas Ecclesiastica dicatur esse introducta, Ius Diuinũ propriè, ac strictè acceptum videtur, siquidem nunquam canonicum appellatur, cum ab humano distinguitur, vt cernimus distingui in allegatis Sanctionibus.

Est enim vt dicit Diana *dicta res. 21.* Ius aliud 54
Diuinum, aliud humanum, Diuinum aliud reuelatum aliud positiuum, aliud naturale; humanum vero secernit in canonicum, & ciuile: vnde cum Diuino humanum opponitur sub illo canonicum comprehendi non posse ait.

Item etiam non sunt audiendi alij dicentes 55
hanc immunitatem habere exemplum in aliquo scripturæ loco eo quod *Genesis 47.* cum Ioseph tributariam faceret vniuersam terram Ægypti liberos reliquit Sacerdotes; & sic voluisse significare Bonif. VIII. notãt Bellarm. Sesse, Garcia, & alij, quos refert, & sequitur Carleuallius *de iudicijs lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 1. sect. 1. n. 401.* quia impropria admodum loquutio est aliquid esse ex Diuino Iure, quia aliquid simile legitur in scriptura, quasi vero non possit scriptura narrante multa, quæ ex Iure Diuino ortum non
habuerunt, sed ex hominum voluntate. † Nec va- 56
leat dicere quod vt aliquid asseratur ex Iure Diuino esse, colligi debet ex aliquo scripturæ testimonio, sed in nullo scripturæ loco inuenitur hæc exemptio ex Iure Diuino; ergo. Sed respondetur nullum inquam in scriptura esse testimonium expressum pro immunitate Ecclesiastica in lege gratiæ

tiæ

tiæ, ſed non inde bene inferri ex Iure Diuino.
57 † quia benè poſſunt eſſe aliqua Iuris Diuini, quæ
non ſint in ſcriptura, dummodo inſtituta ſunt à
CHRISTO Domino, & Apoſtolis tradita, vt
per illorum manus ad nos vſque deuenirent: ete-
nim vt docent Diana dict. tit. 22. Granadus de
ſacram. in 3. p. contr. 9. tract. 4. diſp. 4. ſect. 2. n. 16.
quæ pertinent ad materias, & formas Sacramen-
torum, Iuris ſunt Diuini, nec tamen omnia haberi
in ſcriptura; Et ſic cùm in ſcriptura non habea-
tur prædicta Clericorum exemptio, credi id eſſe à
CHRISTO Domino inſtitutum, & per traditio-
nem ad nos deueniſſe.

58 Eſt igitur in hoc puncto reſoluendum verè, &
propriè, exemptionem Eccleſiarum, & Clericorũ,
tã quoad forũ, quàm quoad gabellas, eſſe de Iure
Diuino propriè, & non interpretatiuè, vt probat
relata deciſio Rotæ in vna Albanens. 28. Iunij
anni 1630. & ex concilio Lateranẽ. dũ dicitur ibi
omni etiam id Diuino Iure prohibẽte, nulla cauſa
ſit, cur Diuinũ ſtrictè ſumptũ inde excludi debue-
rit, & clare ex Trident. dict. cap. 20. ſeſſ. 25. Vbi
Eccleſiaſticarum perſonarum libertas Dei ordina-
tione, & Canonicis Sanctionibus aſſeueratur con-
ſtituta; igitur cum non dixerit immunitatem Ec-
cleſiaſticam eſſe de Iure Diuino, ſed ex Dei ordi-
natione, videtur voluiſſe tollere chimericam in-
terpretationem, Couarrun. Molinæ, & aliorum
iam relatam, volentium, vt dictum eſt per Ius
Diuinum intelligere Ius canonicum, quia reuera
dum Tridentinum dicit Dei ordinatione, & ca-
nonicis Sanctionibus expreſsè loquitur Diuino
Iure, quatenus diſtinctum à Iure canonico: vi-
debis ibi Barboſam, & ab eo relatos.

59 Ad quartam quæſtionis partem qualiter debeãt
Principes, Regijque Magiſtratus ſe abſtinere ab
impoſitione gabellarum in Eccleſiaſticos: & quid
debeant timere, vbi de exhortatione ad illos, vt
reſpondeam, aduerto quod, & ſi ſolus Princeps, &
Rex poſſit gabellas, & noua vectigalia inſtituere,
cum ſint de maximo Imperio, vt iam ſupra dixi in
hoc texto, & docet Bertachinus in tract. de gabellis
p. 1. q. 1. Bald. conſ. 343. volum. 5. Capella Tholo-
ſana deciſ. 451. Vbi addit Parlador. p. 1. rerum quo-
tid. cap. 3. à n. 1. Iaſon conſ. 81. volum. 4. Azeued. in
l. 1. tit. 11. lib. 6. recopilat. per illam legem in gloſſa 1.
Gironda de gabellis in 1. p. n. 1. in princ. probètque
textus in l. 9. tit. 7. p. 1. & tradat Laſarte de gabellis
60 in l. 1. tit. 17. lib. 9. recopilat. & alij. † & in eo iu-
ſta præſumatur cauſa imponendi gabellas, cum ſit
Pater communis omnium: & ſic veluti Pater de-
beat ſubditis filijs præparare Theſauros, & in cun-
ctis neceſſitatibus paſtoris vicem gerere, vt in cap.
61 Apoſtolus §. Iuſtinianus de cenſibus. † ita vt Prin-
cipis dicto, & aſſertionis ſit credendum, vel Regis
dicentis eſſe conſtitutum in neceſſitate ad defen-
dendum Religionem Chriſtianam, vt docent A-
lexander conſ. 216. volum. 2. Oldradus conſ. 258.
Roland. conſ. 1. n. 58. & 90. Vbi etiam dicit quod
non eſt in hoc facienda inquiſitio ſcrupuloſa, vt
faciunt aliqui decuriones timoratæ conſcientiæ
aliquarum ciuitatum, quia à Iure improbatur
l. dolo in fine ff. de nouationib. & quia quando non
eſt certum, an bellum ſit iuſtum, debemus ſtare
Principis, & eius conſiliariorum declarationi, qui
prius examinauerunt bellum eſſe iuſtum, cum
vnicuique de populo non debeat Princeps hoc
notum facere.

62 Nam ſola Principis, & conſilij authoritas debet
in hoc ſubditis ſufficere, cũ ex eo ſolùm quod Iura
Principi dederũt, cõceſſerũt etiã virtualiter indi-
cendi bellũ, poteſtatẽ, vt in l. vnica cod. vſus armo-
rũ lib. 11. l. prohibitum cod. de Iure fiſci lib. 10. Vbi
dicit quod Vaſallus tenetur credere Domino, non
verò ſibimet confirmare conſcientiã, & ex alijs, de
quo leges nouiſſimè tradita per Archiepiſcopum
Tapia in ſummu p. 1. lib. 4. de legib. q. 11. art. 4. Vbi
agẽs de dubio, verũ ſubditi teneãtur credere Prin-
cipi, & miniſtris eius affirmãtibus tributi neceſſi-
tatem, negètque reſpectu noſtræ Hiſpaniæ, vbi
requiritur populi aſſenſus modo dicto ſub q. 12. &
13. cũ alijs, & ibi art. 15. quid indubiè, ſed reſpe-
ctu aliorũ Regnorum affirmat, & agẽs latè de hoc
dubio nouiſſimè Thomas del-Bene de parlam. du-
bit. 2. ex n. 3. latè probat regi credendum non eſſe
à parlamentarijs in caſu quo nec euidẽter nec mo-
raliter conſtat de veritate in oppoſitũ contra regẽ
eo quod alias aperiretur via ad maximam vim in
cõueniẽs boni cõmunis cũ facilè multiplicarẽtur
tributa in perniciem regni prætextu neceſſitatis
Regis & ſic reſoluit neceſſũ eſſe vtilia adminicula
concurrant eũ aſſertione Regis nempe vt cauſa ſit
neceſſaria principi & conſiliarijs, non omnibus de
populo ſed illis nempe ad quos pertinet iuſti-
tiam tributi examinare ita cum Decio, Ferrerio,
Calicio, Pinelo, Felino, Gutierrez & Seſſe de-
ciſ. 151. q. 1. ſub volum. 2. à num. 12. del-Bene re-
ſpondet fundamentis cont. ibi ſect. 2. n. 61. ad cre-
dendum Regi in alijs quæ non redundant in præ-
iudicium tertij ad quod applicabis quod dixi in
cap. 7. de cauſa preſbyteri quæſt. 8.

Tamen cum ſecundũ Ariſtotelẽ ſimilis ſit ope- 63
ratio Regis ad ſubditos, Patris ad filios, paſtoris ad
oues; quippè debeat paterno amore, & piè regere
populum, vt in clem. conquerente de reſtit. ſpoliator.
Zeuallos practicarum q. 578. n. 23 Vbi quod boni
paſtoris eſt tondere pecus, non autem deglubere,
ideſt pilos, & lanã euellere, dicátque Baldus quod
Regnum eſt ad ſimilitudinem corporis humani,
à quo ſi abſcindatur auricula, non eſt corpus per-
fectum, ſed monſtruoſum; ita in prælud. feudorum
col. 13. Inde eueniet vt Rex, aut Princeps peccet
mortaliter, qui ſine iuſta cauſa nouũ vectigal im-
ponit, vt tradũt Afflictis in Rub. quæ ſint feudalia
col. penult. n. 11. Rolandus conſ. 95. n. 30. volum. 2.
Innocent. in cap. innouamus de cenſibus, & in cap.
ſuper quibuſdam de verb. ſignif. quod eſt commo-
ne inter Doctores Theologiæ moralis; ideo vt re-
ctè ſe habeant Principibus præ oculis pono verba
ſequentia leg. Regia 14. tit. 5. p. 2. ibi como quier que
el Rey es Señor de ſus pueblos para manteñellos en
inſtiçia, eſeruirſe do ellos, con todo eſo guardallos de-
ue de manera que no des fallezcan quando meneſter
los vbiere, Ca ſegum dixo Ariſtoteles, à Alexandro
el mejor theſoro que el Rey ha, y el que mas tarde ſe
pierde es el pueblo, quando bienes guardago, e con eſto
acuerda lo que dijo el Emperador Iuſtiniano que
entonçes ſon el Reyno; y la Camara de el Empera-
dor Ricos y abondados quando ſus Vaſallos ſon ri-
cos y ſu tierra abondada, leges Archiep. Tapiam
dicta quæſt. 11. art. 3. & de modo imponendi tri-
buta, quod debeat tondere, non deglubere latè, &
nouiſſimè, ex bonis litteris Solorſano emblema 82.

Hæc enim ſic ſe habent reſpectu ſubditorũ lai- 64
corum Principis, Regiſve in tantùm vt abſolutè
ſit notiſſimũ, & per facti euidentiã; quod ſi nõ ſu-
per ſit cauſa, ob quã cõtributio ſemel impoſita de-
beat in tẽpus cõtinuare, & currere, debet ceſſare,
vt tradit Romanus cõſ. 417. & 459. Dueñas regula
160. limit. 12. Zeuallos ſupra num. 29. & cum in

Principe non ſubeſt aliqua neceſſitas, tunc contributio debeat ceſſare, dixerunt etiam Roland. *conſ. 91. num. 45. volum. 2.* Auendañus *in ſne dictionario* verbo *alcauala.*
65 † qui reſoluit quod vectigal. vulgo *la alcauala*, iam hodie non debeatur Regi ex eo quod ceſſauerit bellũ Granatenſe, cuius cauſa gabella fuit impoſita, licet eum impugnet Laſarte *de alcaualas cap. 18. num. 39.* ex eo quia licet ceſſet hodie illa cauſa finalis, quæ à principio conceſſionis vigebat, adhuc durent aliæ grauiſſimæ cauſæ, cum à pluribus fidei Catholicæ inimicis à fronte, à tergo, & à lateribus ſimus circumducti, & oppreſſi: ad quorum tutelam, & protectionem, non ſolùm gabellarum præſtatio, & ſolutio eſt neceſſaria, verùm etiam contributio *millionum*, & aliæ iuſtiſſimæ impoſitiones, quæ à pluribus mordentur, & reprobantur, non attendentes altiora Iuris principia, vt refert etiam Zeuallos *dict. quæſt. 579 à n. 22.* Verùm ipſi Reges, eiuſque conciliarij videant ſi iuſta ſit cauſa credendi ſæpius in dies, & annos gabellos collectas, & milliones, quibus Regnum exhauriunt, ipſique Principes nec ditiores redduntur pro tunc, imo & videmus pauperiores; quod quidem prouenit à ratione *dict. l. 14. tit. 5. p. 2.* Vt patet hodie in hoc tempore, & multis ab hinc annis, in quibus quanto plus tributa in ſubditos creſcunt, populi Regni deſolantur, vicini minuuntur, matrimonia excuſantur, ac deinde generis humani propagatio in detrimentum Iuris naturalis primæui demonſtrati *in §. ſed & naturalia, & in §. Ius naturale inſt. de Iure naturali, gent. & ciuil.* & repetes quæ dixi *ſupra in cap. 6. q. 2.* ſub verſ. *ad quartam*, verbo, *ex quo à n. 57. & à n. 68. & 70.*

66 Cum ergo hæc ſic ſe habeant ſubditorum laicorum, quanto minus reſpectu Clericorum, iam abundè colliges ex dictis *ſupra à q. 10.* vbi *ſub quæſt. 12.* ſcripſi conditiones, quæ debent ineſſe ad hoc vt Clerici collectari poſſint: nam etſi dicamus, vt teneantur in contributione pontium, & viarum, *y en las ſiſas y repartimientos comunes* ratione bonorum, poſſintque compelli ad dictas contributiones, & ſolutiones, vt latè diſputat Gutierrez *lib. 1. pract. q. 3. per totam*, Azeuedus, Olanus, Humada, Salcedus, Matheſilanus, Mexia, Viualdus, Gironda, Baëça, Zenedo, & alij, quos refert Zeuallos *in pract. p. 4. q. 897. à n. 617.* qui ex eorum dictis, amplectitur illam reſolutionem, vt ſi periculum ſit in mora poſſint iudices ſæculares procedere contra Clericos aduersùs, eorum bona, & exigere contributionem propter publicam vtilitatem, & communem neceſſitatem, vt latè reſoluit *in quæſt. 898. à n. 114.* ſed ceſſante periculo moræ, recurrendum eſſe ad iudicem Eccleſiaſticum, vt diſpoſuit Pontifex Clem. VIII. *en las contribuçiones de la octaua parte de luino y aceyte.*

67 † Ad cuius ſolutionem, licet tam laicus, quàm Clericus, & perſonæ Eccleſiaſticæ teneantur, eius tamen exactio petenda ſit coram iudice Eccleſiaſtico, ſicque practicari ſolet, tunc dicens ſecundùm hanc diſtinctionem eſſe intelligendam *l. 12. tit. 13. lib. 10. recop.* Vbi diſponitur quod ſeruentur ordinationes populorum *ſobre las guardas de los panes, y vinas, y de las demas frutos de las heredades, aunque ſea contra los ganados de los Clerigos* exactionemque pœnæ petendam eſſe coram iudice Eccleſiaſtico, ſi procedatur contra Clerici perſonam; ſin autem contra animalia illorum, tunc coram iudice laico, qui poteſt detinere animalia, donec pœna ſoluatur. Etſi iudex Eccleſiaſticus procedat cenſuris contra illum, tunc ſuccurretur interponendo appellationem, cum inuocatione Regalis auxilij, refertque ex Ioanne Gutierrez *ſup. n. 4. in fine*, in ſimili caſu omnia geſta per iudicem Eccleſiaſticum fuiſſe repoſita, & cauſam deuolutam ad iudicem ſæcularem, ibique Zeuallos *n. 622. & 623.* ex hac practica dicit Toleti alios fuiſſe caſus determinatos, quod an verum ſit in hoc vltimo alibi dico *infra.*

Tamen ipſe Zeuallos *dict. p. 4. pract. q. 899.* qui agens latè *à num. 141.* vt cognitio per viam violentiæ ſit de Iure naturæ, de quo latè dixi *in c. 2. de iudicijs q. 19.* & ſub ea Clericos includi; & ad vtramque partem diſputando, & de ratione textus noſtri *à num. 144. n. 160.* vbi & *à n. 162.* expendit etiam textum *in cap. non minus, cap. aduerſus de immunit. Eccleſiar.* & alia Iura etiam Regia: & *à n. 175.* diſputando de quæſtione an Princeps ſæcularis poſſit prohibere, ne bona immobilia laicorum deueniant ad Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas plures diſtinguendo caſus, de qua latè dixi *ſupra q. 8.* Vbi de lege amortizationis. Quibus ſuppoſitis ne repetam quæ tradit ipſe Zeuallos, qui licet ſi nimis defenſor Regiæ poteſtatis contra Clericos; & *ibi à n. 186.* dicat quod ſi caſus adueniat, vt alienatio bonorum laicorum in Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas nimis immoderata, & nociua ſit Reipublicæ, & Romanus Pontifex requiſitus à Rege temporali, vt *in dicto cap. aduerſus 7.* verſ. *propter* ibi *Romanus Pontifex prius conſulatur, cuius intereſt communibus vtilitatibus prouidere*, & ipſe noluerit imponere modum immoderatæ, & nociuæ acquiſitioni, & referat, vt ne deueniat in ruinam aliquam Reſpublica, queat Rex prohibere illam alienationem per *legem 68.* Henrici IV. & per practicam Regni Portugaliæ, vt etiam dicit *n. 110. & 111.* cui competit conſeruare, & defendere Rempublicam temporalem; cuius defenſio aduersùs immoderatam libertatem competit Principi, ſic vt nullo ſit prohibita Iure per dicta ab eo *ibi n. 107. & q. 897. num. 331.* maximè cum ipſius Romani Pontificis interſit, non ſolùm cum moderamine acquirendorum, ſed etiam cum ſubſidio acquiſitorum, communibus vtilitatibus Reipublicæ prouidere, vt in *dicto cap. aduerſus de immunit. Eccleſiarum:* ſicque ob hanc concedatur Regibus noſtris *el ſubſidio y excuſado, y las Bulas de la ſancta Cruzada.* Indeque piè credendum eſſe Pontificem contradicturum dictam immoderatam acquiſitionem bonorum temporalium immobilium; maximè cum Reſpublica tot neceſſitatibus, & ab inimicis Chriſtianæ Religionis circumducta, vt hodie patet in Anglo Tyrano, vt defendit Couarruu. *in regular. poſſeſſor. 2. p. §. 4. n. 8.* dicens valere ſimile ſtatutum, etiam ſi damnum ſequatur Eccleſijs, ne tota Reſpublica damnum patiatur, quando huic damno aliter obuiari non poſſit; item Cardinal. Federicus de Sen. Iacob. Butricarius, Barbatia, & Signorolus de Homodeis *conſ. 12.* quindecim rationibus fundans per textum *in cap. conſtitutus de in integrum reſtitutione* ſuppoſita regula Iuris *quod quiſque Iuris in alterum ſtatuit* de qua dixi *in cap. 6. hoc tit.* & ob hanc cauſam dixerit Pater Mariana *lib. 1. de re, & Regis inſtitutione cap. 10. fol. 92.* quod diuitiæ Eccleſiarum deſeruire debeant ad ſuccurrendam, & tuendam Rempublicam, cuius verba refert Zeuallos *ibi à num. 190.*

Verum idem Zeuallos etiam in illo caſu de non 69
alienando

alienando temporalia bona immobilia in Clericos ait *à num.* 193. Vt licet de Iure sit concessa facultas Principi in conflictu tam præcisæ necessitatis, tutius vero esse ; & magis Religioni Christianæ conueniens Pontificis maximi decreta, & statuta obseruare, quia vt habetur *Eccles. cap.* 37. *non omnia omnibus expediunt*, & D. Paul. 1. *ad Corinth.* 10. *omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, omnia mihi licent, sed non omnia ædificant*, & per illud Claudiani scribens Honorio Imperatori ibi *non tibi quod liceat, sed quod fecisse decebit occurrat*, inde inferens, vt licet Princeps temporalis, requisitio prius Pontifice maximo, posset ad euitandum damnum, & ruinam totius Reipublicæ prohibere laicis alienationem rerum suarum in Ecclesias, cum illud, quod non est licitum in lege necessitas faciat licitum per textum *in l. de pupillo.* §. *si quis Riuos*, vbi Iason. *ff. de noui operis nunciat* ; tamen non illud expedire ait, quia non debet esse Iudex suæ propriæ causæ ; & quod ista erit bona ratio status, politica, Pontificis mandantis, & decretis obtemperare ; in quo iusta semper præsumitur causa, cum habeat omnia Iura in scrinio pectoris sui : post alia *ibi* Zeuallos *n.* 211.
70 *fin.* † concludit quod licet Respublica temporalis vergat damnum, & ruinam propter immoderatam alienationem, seu largitionem in Ecclesias bonorum temporalium tollerandum esse pia denotione, non neglecto Romani Pontificis vsu; & quod feramus iugum; & confidamus in Deo, multisque referens Martha 4. *p. de iurisdict. cent.* 1. *casu* 6. *n.* 16. eo quod in omni casu militat dispositio textus *in cap. fin. de immunit. Eccles. & in* 4. *cent.* 1. *casu* 46. *num.* 20. Vbi tenet contra Thesaurum, & alios.

71 Quod si in puncto relato de prohibenda tali alienatione, Zeuallos acerrimus immunitatis propugnator ita alloquitur ; quanto plus debet alloqui contra Principes, & Magistratus imponentes Ecclesijs, Clericis, ac statui Ecclesiastico tributa, & gabellas ; super bona, quæ iam libera ab exactionibus possident iuxta quæ dixi longissimè *supra è quæst.* 8. *&* 10. hic non repetenda, sed tantùm sunt Principes exhortandi, vt extent timorati in conscientijs suis existimantes, ac excogitantes Deum optimum, maximum pro illis pugnare in acerrimis conflictis liberando illos ab oppressione inimicorum vt passim, sicut Historiæ narrant, Hispaniæ visus fuit D. Iacobus debellans Mauros innumeros cum paucis militibus Christianis : & hoc contigisse plus inde decem, & sex vicibus; imo & in temporibus hisce in prælijs *Fruente Rabià, & Barcellona*, & alijs scimus contigisse, quasi miraculosè expugnatum fuisse.

72 Quare ne deueniant Reges nostri Catholici in ruinam, minutionem, siue deuastationem ad amissionem Regni, multùm debent prę oculis habere, quod obseruarunt Hieronymus Zurita *lib.* 1. *annalium cap.* 23. & Stephanus Valentinus *lib. de potestate summi Pontificis cap.* 2. *Do Sancio* 1. *Aragonum Rege*, qui etsi authoritate Alex. II. & Gregorij VII. Ecclesiæ redditus in publica bella consumpsisset, illis præsertim temporibus ; Vbi pro aris, & focis contra Mauros pugnabatur veritus fortaise, ne CHRISTVS Ecclesiæ caput Regiâ licentiâ offenderetur anno 1081. ante altare D. Vincentij in oppido Rodde publicam pœnitentiam egit, quod decimas, & Ecclesiæ redditus in dictos vsus transtulisset.

73 Et sic Reges, qui propria authoritate Ecclesiasticos titulos violarunt, pœnam capitis in eodem exercitu passi sunt, Ioas malè perijt necatus à seruis *lib.* 4. *Regum cap.* 14. & de alio Ezechias, & Sennacherib. *in l.* 2. *paralipom. cap.* 31. *&* 32. & Ludouic. Rex Siciliæ II. eo quod in quondã Bello coegit Ecclesiasticos ad subsidium, perijt in eodem Bello Napolit. & Francus I. sub anno 1522. vndique circundatus ab inimicis ; etsi compulsus, necessitate petierit ab Ecclesiâ subsidium, legitur captiuum factum in illo bello, vt tradit Martha *p.* 4. *de Iurisdict. casu* 10. *n.* 4 *&* 23.

Et fulcitur ex verbis Patris Marianæ *dicit l.* 1. 74
de Rege cap. 10 *fol.* 91. qui postquam in vers. *hæc templorum retulit alia* dicens *sæpe aurea, & argentea templorum vasa à viris Sanctissimis Ambrosio, Cyrillo, Hierosolimitano, atque alijs, Ferdinando etiam Catholico recenti memoria aduersùs Alphonsi Lusitani conatus arma Medina Campestris anno* 1477. *concessum inuenisse ordinum concessu, & templorum aurum dimidia ex parte mutuum sumeret rebus tranquillis integrum fide integra rediturus*, vt etiam disponitur *in l.* 9. *tit.* 2. *lib.* 1. *recopilat. nec enim ait religionis maiestas obscuratur detracto auro, sed augetur potius vsu salutari homines etiam vt plura, & certatim offerant inuitantur vnde vident subsidia certissima rebus asperis constare.* Tamen idem Marianã alia verba addit, quibus apertè demonstrat quantum intersit, vt Monasteria, & Ecclesiæ fruantur bonis, quæ possident : quippè alant plures egenos in beneficium Reipublicæ ibi *deinde Sacerdotum copijs magna in opum multitudo alitur, quâ potissimum causa à maioribus sunt data &c.* & ibi *quod in templorũ copijs non contingit, vbi enim potissimò insumuntur ibi plures aluntur pauperes; inde plura in Rempublicam beneficia bello; pacéque existunt; cõsidero mihi Monasteriorum redditus iogentes ijs viros magno numero alis honestatis, atque adeo plerumque nobilibus parentibus natos, qui paruo contemptibili cultu, victuque vitam sustentare satis habent, vt externi pauperes nutriantur, quibus ijs ex opibus succurritur, magno sapè numero, qui redditus si vnicuipiam profano darentur, miserabili dictu est quàm facilè, exiguoque fructu perirent ventri, & libidini servientes.*

Et sic benè Episcopus Palafox *in sua allegat. lit.* 75
g g. invehens in infectatores rerum Sacrorũ, & in eos, qui Ecclesias, & Ecclesiasticos tributis injustè exagitant, referr ex S. Bonifacio *in Epistola ad Athanabel.* Cleothardũ Regẽ ad inferos raptũ fuisse propter similia facinora. Et ex Edino *lib.* 2. *in ans.* idem refert de Guillelmo Anglorũ Rege: & quod easdem pœnas luit Pandulphus Princeps Capuanus, vt patet ex Cronica Casinensi *lib.* 2. *c.* 62. & ex Petro Cluniacẽsi *lib.* 2. *de mirabilibus c.* 2. refert Guilielmũ alium comitẽ Cabilonensem ob similia scelera horribiliter passum. Et S. Petro Damiano *in epistola ad fratres in eremo c.* 8. & *in epistola ad Nicolaũ Papam VIII.* affirmat comitem quẽdam germanum, & decem illius successores specie quidem bonos, re autem malos, quia Ecclesiastica prædia injustè detinebat omnes decem ad inferos descendisse : & referens Sancti sequentia ex illo addit *hoc Ecclesiastici Iuris iniusti possessores aduertant, & subtiliter caueant ne dum sed redditibus Ecclesia satiant tenaces postmodum flammas medullis suis depascant*, & commendat legendum à consiliarijs dictum Benedicti Fernandez à Societate IESV *in cap.* 47. *Genesis sect.* 1. *numero* 8. de duob⁹ cõsiliarijs Regiæ Portugaliæ miserè deperditis sic narrãtis ibi : *quid si laicus in Sacerdotes*

linguam obtrectando conuiciando distringas? quid si sacerdotum rem familiarem? quid si redditus Ecclesiæ laicus depeculetur rarò; euenit, ausim dicere vtqui sacerdoti fecit iniuriam, aut Ecclesia patrimonium, vel impediuit, vel diminuit pro propera, & infelici morte non puniatur: plena sunt exemplorum historia nihilque, aut frequentius hodie videtur, aut miserabilius lugetur, vidimus nuper splendidum dignitate familiaque hominem Regio senatu, qui acriùs, violentiusque multa, quam par esset Religiosorum redditus (putans quidem obsequium se Regi præstare) imminuere contendit subito infelicitatis plane tragicæ omnibus exemplum fieri: plenus enim (de honesta prius familia) proprijs prulentus corporis vlceribus, excessus miserandum inmodum sua ut ipsa contentione contra Ecclesiasticum ordinem impietatis statuit, & a.9. inquit *vidimus Regium ministrum, qui bellum, personis, rebusque Ecclesiasticis periniquo Zelo duobus induxerat, atque id circa etiam à laicis admonitus, vt diuinam caueret vindictam, cum in pace, atque felics (vt putabat) exita præfacturam exerceat contenderet cum amicis quam vana scilicet ipsorum terriculamenta fassore de viadicta numinis ob Ecclesiastici ordinis vexationem repente miserum in sella. sine Christiana fidei signo spirasse.* Et ob id Alexium impetatorem in sua Bulla aurea similia circunspicientem suplicia Ecclesiarum deprædatores sequentibos maledictionibus detestari ibi *quod siquis in posterum Domine Deus manum sacris, & Diuinis clinodijs, vtensilibus, aut vasis, qua sacris, & venerandis Ecclesijs tuis dicantur, vel in posterum dicanda fuerint inycere audeat sine lumine sit in die visitationis eaa, & pietate nan fruatur tua, nec sol matutinus illucescat, nec sua hic auxilio, nec sua isto Diuina protectione gaudeat, sed vbique despectus, atque desertus iacebat.*

76 Si enim bona Ecclesiasticarum ita pro pauperibus, vel cognatis, aut exteris sunt destinata, ex qua causa cæteri concines laici ab importunatione molesta agentium, solet releuari forte ex alia tributorum, & colectari, poterunt grauari æque, & honesta? profecto minimo etiam si non attendamus ad determinationes Diuini, aut Pontificij iuris tot in concilijs, & decretis stabilitas. Quodsi hoc non obstãte Principes, & Reges Catholici, & Christiani decernant Ecclesiasticos, & bona Ecclesiarum collectis grauare; aut violenter, & sine licentia Papæ in vsus causæ publicæ necessatias, & communes recipere, & absumere ausi fuerint, existimabuntposse de facili à Deo Maximo Optimo puniri innedijs calamitatibus, plagijs; imò & æterno supplicio, vt colligitur ab Historico Gagino in suis annalibus Franciæ *lib.1. in vita Lotherij*, Vbi quod opressus sumptibus belli conuenit cum Episcopis, & ex consensu eorum, vt sibi præstarentur tertia pars suorum redditumm Ecclesiasticorum, cumque solus Archiepiscopus *de Tours*. Turonensis contra diceret dicens quod si ab illo decreto non desisteret, Deus Regno illum priuaret, tunc Rex illo timore perterritus destitit ab illo conatu.

77 Imò, & idem Gaginus *lib.3.* refert de Carolo filio Pepini, qui mortuus fuit anno. 741. quod oppresso egestate, sumptibos factis in bellis contra infideles, ipse, & integra nobilitas Franciæ, consentientibus Episcopis accepit a decimis, vt solueret militibus iurans solèmniter de reddendo, & soluendo, si Deus vellet, vt ipse vinceret; & nihilominus dixit Diuus Eutherius Episcopus Aureli anensis, quod in quadam nocte vidisset animam dicti Caroli in inferno, propter relatum sacrilegium; quod etiam refert D. Antonin. *in 2.p.sum.tit.14. cap.2.§.7.*

78 Et idem Gaginus *lib.6.* in vita Regis Ludonici vocati *le begue* balbi vita functi anno 1137. refert vt persistens Rex iste in accipiendo redditus Ecclesiasticos, illique dixerit Diuus Bernardus quod eius persistentia causatura erat mortem filio eius; & ita accidisse quod cadens ab eqoo in quodam campo mortuus fuit. Et ob id optimè Balboa de Mogrouejo scribens Chartam Regi Philippo in forma allegationis iuris nomine decani, & capituli Ecclesiæ Salmantinæ *conclus.11. à n.116.* dixit nonnulla ex dictis, inter quæ vulgari sermone Hispanico *que todos los Principes Christianos en los maiores aprietos y trabalos siempre an tenido por vaido remedio acudri à Dios haciendole ricas promesas, y enrriqueçiendo con ellas sus templos, y Ministros, y que ansi lo an echo siempre los Reyes de Castilla y que no pareçe conueniente quo entiempoque su Magestad so abra de desnudar para dara Dios, y aplacar su ira, se trasase de quitarlè loque era suyo y se tome por remedio de la necessidad loquè siempre ha sido Ruina, y destruiçion de los Reynos. Addens que communmente los trauajos de el Rey D. Alonso & sabio todos los antiguos historiadores los attribuen à las terçias quo tomo.*

79 Imò & ipse aduertit, sicut etiam Diana *p.7. tr.1.res.20. in fine* prædicta referens ex Polibio, quod postquam Pompeius incepit parum teuereri templa, nihil fortunæ obtinuit; & quod sic magis Rex noster Catholicus Philippus debeat timere *puerai comun opinion de los Historiadores de España que el primer subsidio que Carlos Quinto pidio à las iglesias se le perdio vna riquissima armadaque venia de las indias, y quando lepidio Philippo. II. se le perdieron las Galeras en la Herradura, y quando vendio con brebe de Gregorio XIII. los lugares de la iglesia, se le perdio la Goleta; addens que desto tenemos mil exemplos; y que quiça entençes quando escrinio D. Balboa se auiam perdido las Naos de la flota, y queno pareçiam los Galeones por otra tanto: ita ille.*

80 Qood confirmatur ex facto imperatoris Nicephori Phocas, qui quadam lege voluit succurrere prælijs prætextu suæ necessitatis applicando hæreditates, & possessiones Ecclesiæ existimans melius fieri, vt deseruirent militibus, quàm pauperibus in verbis sequentibus *Causatus Episcopos malè prdigere ea, qua pauperibus darentur, militibus interim deficientibus*. Et deinde animaduertens imperator Basilius eius successor, vt exquo illa prædia Ecclesiæ, fuerint incorporata Regiæ Coronæ calamitates publicas Regnum pati, segregauit illas possessiones à se, tamquam pestis, & venenum templis restituens, protestans, vt licèt Regnum assumpsisset illas, vt subsidium ille eas obijciebat, tamquam damnom vniuersale publici status illas de facto Ecclesiæ restituendo, vt patet ex verbis ipsius, quas refert Episcopus Oxomens *in dict. sua allegat. n. 77. & 78.* Vbi *n. 79. & lit.I.I.* ex Concilio Aquisgrauense, sub Pepino Ludonici filio *cap. 27. in fine ex tomo 3. concil.* apud Suriom, refert aurea verba, quibus restituit Rex Ecclesiæ, quæ ab ipsa erant ablata, ex monitu Pij, & sanctorum Patrum.

81 Aliaque exempla ex Mariana recolliguntur, & narrant

Digitized by Google

narrant D. Didacus de Sahavedra *in suis empressis sub. fol.* 169.& Solorzano *emblema* 40.*à n.*7.scribentes aduersùs impium illum prætextum spoliandi Ecclesias ex causa necessitatum publicarum, adducentes illud responsum D. Ferdinandi sancti, qui assistens in inuasione Hispali sine pecunia consiliatus à suis, vt acciperet argentea Ecclesiarum; respondit *mas me prometo yo de las oraçiones, y sacrafiçios de los saçerdotes que de sus riquezas.* Cui Deus in præmium talis fiduciæ illico die sequenti subdita facta fuit illi ea ciuitas; addentes quod Reges, qui non habuerunt venerationem prædictam templis, reliquerunt funesta exempla suæ impiæ audaciæ referentes quod volens Gundericus irruere ad spoliandum templum Sancti Vincentij, mortuus fuit ille Rex Vvandalorum. Et quod Rex Alphonsus Aragoniæ plures labores perpensus fuit eo quia spoliauit templa; & quod transfixum fuit brachium Regis Sançij Aragoniæ quadam sagittà,quia imposuit manus super diuitias Ecclesiarum. Et quod Rex Castellæ Ioannes I. amisit victoriam Aljubarrotæ, quia accepit thesaurum Guadalupæ. Item quod victa Gaeta Neapoli D. Federico amissæ fuerunt duæ naues, quas cum spolijs Ecclesiarum deonerarunt Galli; & alijs exemplis ab antiquitate Gentilica decerptis exornat dictus Solorzano adducens in fauorem immunitatis Ecclesiarum *l.*1. *tit.*5. *lib.*1. *fori*, quæ est hodie *l.*5. *tit.*2. *lib.*1. *recopil. & l.*2. *&* 3. *dict. tit.*5. *qua ex l.*6.*dict. tit.*1. *lib.*1. *recopil.* in illus Verbis *por que somos tenudos honorar la sancta madre iglesia sobre totas las cosas de el mundo, porque en ella abemos grâdo esperan ncque quanto la guardaremos y la mantnuieremos en sus franquezas, y libertados que abremos por por ellegalardon de Dios nuestro señor alos cuerpas, y a las animas en vida, y en muerte; por en de queremos monstrar como se guardem en tode tiem po las cosas de las iglesias &c.* & *à n.*7.alia gesta, & disposita præclara aliorum Regum pro immunitate. Et quia Rex D. Iaime de Aragoniæ ædificauit templa mille, virgini immaculatæ Mariæ, remuneratus fuit à Deo triginta,& tribus victorijs,vt refert Sahauedra,ex Mariana; ad quæ præcor attendant Reges, vt feliciores se videant memores illius Pij Cæsaris apophtegma *si felix diu esse cupis, ne sis in Deum res diuinas, & artes liberales parcus, atque serdidus, quæ profectò si non crescunt, alin omnia decrescunt.*

82 Et ego addo quod possumus non difficulter existiare, vt eo quod Rex noster Philippus in mense Iulij proximi præcedentis anni 1656. imposuerit *el millon de vn quarto en cada libra de carne* ex causa belli, eonantes eius magistratus, siue administratores, vt Ecclesiastici eotribuerent post eaque, & illico ex pedita fuerit eius schedula Regia iuxta formam de qua latè dixi *Supra q.* 13. *&* 14. Et quod multa territoria Ecclesiastica adhuc contribuant in illo item *y en la falta de los veinte y quatro millones dos deque en fin de iulio se acauo el termino de el breue de el Papa Inocencio. X. dado por se is años, deque no consta ayn nuebo breue, y con todo esso cobram el millon de los Ecclesiasticos se nos aya perdido a la vista de Cadiz, los tres nauios de flotn, en que venian D. Ioan. de Oyos, y el Marques de Baydes, quean cogido los ingleses y traiam segun comun opinion mas decinco millones* proximo mense septembris, inquo etiam *nos an cogido otro nauio de vitualla que iba para socorrer a la flota que se espera, y se teme nola cogen tambien el ingles.*

Hi enim, & alij pessimi effectus possunt timeri quotidie si Deus optimus maximus in nos irascatur, etenim memini me quondam legisse in bonis authoribus *que la perdida general de España año de* 714. *cuia restauracion de continuà guerra contra los Moros nos costo casi ochocientos años, no fue su original causa el sucesso de la cava con el Rey D. Rodrigo, y la trayçion de el conde D. Iulian, sino que Dios quiso de vn tan lenemotiue castigar al Rey, y al Reyno por la des estimaçion, conquery a entonces trataban a los templos, a los Ecclesiasticos, y a sus vienes* vide dicta infrà *in cap.*2. *de Iudicijs q.*2. *n.*19. *in fine* vbi ex Baronio & alijs, dico id non prouenisse à defectu fidei sed propter seruatam immunitatem Ecclesiasticam Barbosa *de pensionibus q* 5.*n.*41 *& de iure Eccles. lib.*1. *q.*39. §.2. *n.*200. dicens vt defectió à sede Apostolica non in rebus fidei sed in iurisdictione & temporalitate & in *n.q.*19. *n.*.. obseruat in suo M.S. relato *infrà q.*35. D.D. Christophorus Moscoso è consilio supremo Castellæ, iterum infrà *q.*35. cum D. Moscoso, Barbosa *voto* 26.*n.fin.*cum Francisco longo *in bremario chronologico anno* 704. *pag.*208. Velasc. *psalmo* 100. *lib.*2. *annot.*5. *n.*8 Pegna *in cap. si Deus n.*5. *dist.* 56. Et in reuelationibus Sanctæ Birgitæ legitur Hispaniæ Regnum periclitari ex prædicta, quæ nunc viget causa temporibus hisce, vt videmus. Plura alia exempla congerunt nouissimè Sahauedra *in suis empressis à n.*169. Solorzano *in emblemis, emblema.*41. omnino legendi ad curiosa alia exempla cum D. Moscoso refero *infrà sub.q.*35. 83

Et sic breuiter iam concludo, vt quemadmodum Reges, & Magistratus debent considerare in exigendis donatiuis à subditis, & in exonerando subditos à tributis, quæ *supra in cap.*6. *hoc tit.* consideraui *à n.* 64. *&* 70. sic etiam considerent quæ oportet in non grauando Ecclesiasticos pedagijs iuxta iam longè dicta *à q.*10. item in non audiendo consiliarios nasutos adulatores, qui allegationibus curant iustificare,quod Ecclesiæ Ecclesiasticæve personæ,eorumque bona sunt legitimè ad strictà gabellis;sūt enim adulatores extirpandi maximopere iuxta multa, quæ in eos scribunt Mascard. *lib.*1. *de probationib. conclus.*56. per totam omnino legendus, Zeuallos *dict. quæst.* 989. *oracul. à n.* 197. & ex ratione *l.*5. *tit.* 13. *p.*1. Vbi benè ponderat Gregor. Verb. *Lisonja*: plura congessit Ioannes de Torres societatis Iesu *in lib.*24. de la *philosophia moral de Principes cap.*14. *&* 15 etenim isti solent consiliari, ac dicere, quod dicebat Arpago *mihi placet quidquid Rex facit*, et Stoclocles *quidquid Rex Demetrius iubet id,& ergo Deos sanctum, & erga homines iustum.* Alia curiosa refert Zeuallos videndus, dicens quam notabilia sint quædam verba Caroli Magni qui refert alia 9.929. *vers.ad secundam &* vberius contra adulatores Simancas *de Republica lib.*3.*cap.*13. & abundantius ex bonis authoribus & literis legendus omnino Solorzano *emblema* 50. vbi contra illos inuehit iustissimè. 84

Et huic tractatui adiunges alia quæ dico *infrà quæst.*29.*à n.*1.*& ibi à n.*19.vbi de pluribus casibus in quibus Pontifices maximè concesserunt Principibus laicis subuentiones fructuum & redditum Ecclesiasticorum propter legitimas causas ratione quarum vtique præsto fuerunt ad adiuuandum eis: 85

Art

QVÆSTIO XVIII.

An Clerus teneatur ad contributionem, vt oppidum, quod Rex vendere volebat, se redimeret. An Clerici si fraudem, efficiant quoad pondera, & mensuras, vel quoad pretium rerum venalium, possint puniri in mulctis pecuniarijs impositis à lege per iudicem laicum & an si in aliqua terra alicuius Domini vendantur comestibilia tantum in eius Taberna *Bodegon* vulgò, possint adhuc Clerici aperire tabernas, & vendere vinum, niuem, & alia recollecta in eorum prædijs & an sit necessaria publicatio, acceptatio legum loquentium in materia immunitatis Ecclesiasticæ.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non tenentur contribuere, vt redimatur oppidum, quod Rex vendere volebat, contra Cutellum, & Henriquez & quare* n. 23. & 4.

3 *Clerus non tenetur ad apparatum, & pompam, quâ Reges en vrbem vehuntur.*

4 *Clerici non tenentur ad expensas Academiæ publicæ Principis sæcularis, nec ad solutionem gabellæ impositæ pro Phisico Chirurgo, ludi Magistro.*

5 *Clerici fraudantes pondera, & mensuras, vel facientes, vt corrupta substantia venundetur, non possunt puniri à laicis; & si Marius Cutellus aliud dicat &* n.6. *nec pœna laicâ, sed aliâ arbitrariâ à iudice Ecclesiastico* n.7. *alias viderentur esse Clerici de foro sæculari, vt* n.9.

8 *Pœna, licet pecuniaria oritur tamen ex delicto, Quoties Clericus puniendus veniret ob non servatam, vt taxam* sub.n.6.

10 *Clerici possunt habere liberam contractationem cum laicis; & sic aperire Tabernas ad vendendas res ex prædijs suis collectas; & hoc non obstante, quod in terris alicuius Domini, res vendantur per vnum tantum Tabernarium Domini, vt* n.11.& n.14.

12 *Domini, Marchio, comes, aut Baro, & ciuitates non possunt arctare Clericis priuilegium, quod habent vendendi res suas, quin incurrant in censuras Bullæ in cœna, quia hæc est species cuiusdam vectigalis, vt* n.13. *nisi constet de priuilegio; & si contrarium docuerit Filiucius.*

14 *Barones dicuntur grauare vasallos, si faciunt penes vnam Tabernam vendere vinum, oleum, carnem &c. &* n.15.

15 *Vasalli debent esse intenti in contradicendo per actus contrarios possessionem, quam introducunt Barones, faciendo penes vnam Tabernam vinum vendi &c. ne eorum acquiescentia adiuuet Barones in ea.*

16 *Pontifices independenter à populo possunt leges condere, & sine promulgatione; & si velint cum ea conditione ferre eas, vt* n.17. 19. & 25.

18 *Pontifex potest obligare fideles ad obseruantiam legis à se latæ, quamuis populus contradicat.*

19 *Leges Pontificiæ, constitutiones, & canones de immunitate Ecclesiastica, tam fori, quam gabellarum, fuerunt latæ independenter à populi acceptatione, & ab vsu contrario, & consuetudine;* v n.20. *& de iure Diuino, vt* n. 22. & 23.

20 *Consuetudo, & contrarius vsus, & si valeat in lege Papæ, fallit tamen quoties Papa aliter declarat.*

21 *Consuetudines contrariæ contra immunitatem in Bulla cœnæ damnantur tamquam corruptelæ, & præuaricationes.*

22 *Romanæ Ecclesiæ Praxis perpetua est, vt leges ad libertatem Ecclesiasticam pertinentes ferantur absolutè independenter à populi acceptatione; imò potius quotannis damnat attentatum in contrarium per laicos Ministros.*

24 *Bulla cœnæ Domini excludit omnes prætensiones, & prætextus contra libertatem Ecclesiæ.*

25 *Legislator tunc dicitur legem ferre independenter à populo; quando in ea apponit decretum irritans, per quod eneruatur omnis non vsus, vel contrarius vsus.*

26 *Vrbanus VIII. anno 1641. die. 14. Augusti dicendo verbis rotundis, vt* qui habet aures audiendi, audiat, *damnauit, & improbauit omnia præiudicialia facta, & facienda contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, etiam sub prætextu, quod Bullæ, seu constitutiones Pontificiæ non fuissent publicatæ, & vsu receptæ.*

AD Primam quæstionis partem sup- 1
positis antea dictis *à quæstione* 1.
etsi Rebardens cum Henriquez,
sentiat Clericum teneri ad contributionem, vt oppidum, quod Rex vendere volebat, redimeret, dando Regi hanc pecuniæ summam, pro qua Oppidum alteri Principi, vel Domino vendere cogitabat, quia talis redemptio, tam vtilis, & commoda videbatur Clericis, quam alijs ciuibus laicis: tamen Lessius *lib.2.cap.33.dub.3.n.25.* Azorius *p.3. lib.5. cap. 19. q.11.* Diana *p.7. tract.1 ref.20. in fine* prædictam sententiam falsam dicunt, quia licet talis necessitas sit publica, non tamen tangit Clericos principaliter, sed solum secundario, vt sunt membra communitatis, alioquin nimis augustum, & prope nullum esset in oneribus publicis priuilegium Clericorum Etenim verum vt quando necessitas est solum publica, solis tamen laicis est communis; licet indirectè, ac remote ad Clericos quoque pertineat, vt dicunt adducti, etiam
sæpe ego. † Itaque licèt Henriquez *in summa* 2
lib.10. cap.15. n.5. in glossa *littera l.* asseret ius ciuilè non esse correctum, sed declarare ius canonicum, & mentem Pontificijs, in hoc nempè vt Princeps possit imponere gabellas super bona Ecclesiasticorum propter reparationem pontium, & murorum &c. vt iam supra retuli *diffic.* 10. Verum ex omnibus ibi dictis apparet vt sit caute legendus, & idem ibi agens *de hoc puncto lit.I.* dum ait per sentētiam Senatus Regij declaratum esse

Digitized by Google

esse teneri Clericum ad contributionem, vt op-
pidum, quo Rex vendere parabat se redimat,
quod etiam postea docuit Bobadilla *in politica*
tom.1. lib.2. cap.18. n.186. sed bene Diana *p.1.*
tract.2. res.38. in fine, illos impugnat ex dictis.

3 Vnde non est cur non debeamus assentiri P.
Baunius, qui *in theologia morali p.1. tract.11. q.33.*
asseruit Clericos teneri contribuere ad appara-
tum, & pompam, qua Reges in vrbem inue-
huntur, vt iam Supra dixi *q.1.* & docent San-
chez *in opusculo tom.1. lib.2. cap.4. dub.55. n.23.*
Trulench. cum Diana *in decalogo tom.2. lib.7.*
cap.12. dub.5. n.24. Diana *dict. p.7. tract.1. res.*
20. in fine.

4 Item nec debemus assentiri Menochio *cons.*
800. *n.26.* & Gaspari Klochio *tractatu nomico*
politico de contrib. cap.12. n.127. assentibus Cle-
ricos teneri ad impensas academiæ publicæ Prin-
cipis sæcularis, quia conuincuntur ex declaratio-
ne sacræ congregationis Episcoporum *die.2. Au-*
gusti 1619. quam refert citatus Diana, & sequi-
tur *dicta res.20. in fine*, quæ declarauit Clericos
non teneri ad solutionem gabellæ impositæ pro
Phisico Chirurgo, & Ludi Magistro: nam quis
non videt, vt hæc, etsi publica tantum primario
ad laicos spectent.

5 Ad secandam quæstionis partem, suppositis
quæ dixi suprà *sub. quæst.14.* dicto Vers. *ad ter-*
tiam, & quartam, & sup. q.5. vers. *ad tertiam,*
& quartam; respondeo quod licet Marius Cutel-
lius *ad legem Iacobi cap.58. n.71. in fine, & cap.*
62. notab. 75. n.3. & ad leg. Federici in cap.116.
notab.105. n.3. dicat quod nullus forus, nullaque
exemptio in his, quæ communi bono constituta
sunt ad societatem humanam incolumen seruan-
dam proficere debeat, pro vt est cura, ne cibaria
falsis mensuris, vel corrupta substancia venun-
dentur, conueniretque, vt qui in vniuersum his
seruandis incumbit exemptos quoque ad id com-
pellat; & sic videatur velle, vt in penis imposi-
tis à lege Clerici defraudantes pondera, & men-
suras, vel quoad pretium rerum venalium, pos-
6 sint puniri à iudicibus laicis. † Tamen ex iam ad-
ductis, & dicendis infrà *q.34.* dico dictam sen-
tentiam esse contra communem canonistarum, &
theologorum, quia Ecclesiastici verè non sunt
subditi Principibus, cum ab eis minime possint,
puniri quia Clerici, seu exemptæ personæ sub
Ecclesiæ iurisdictione, non autem sub iurisdi-
ctione Principis sæcularis constitutæ sunt, vt
latioribus verbis tradunt Vasquez *in 2.p. tom.2.*
disp.167. cap.4. n.29. Montesimus *2.p. Diui Tho-*
mæ disp.13. q.11. dif.3. n.200. & 201. ibi *manet*
difficultas an Clerici subijaciantur legibus secularí-
bus, quæ spectant ad politicum regimen, quibus nul-
la iniuria irrogatur dignitati Clericorum, vt qui-
bus taxantur pretia rerum venalium, aut quibus
præcipitur vsus sericus &c. Et respondet dicendo
primo Clerici subijciuntur huiusmodi legibus
sæcularibus. Secundo non tamen subijciuntur,
quantum ad vim coactiuam: sed potest hoc be-
ne, & malè intelligi, nam si intelligatur ita
quod Clerici transgressores istarum legum omni-
no sint impunes, falsum est, & absurdum; si au-
tem intelligatur quod non debeant puniri per in-
7 dices sæculares verum est. † Sed ego ex alijs iam
dictis, nec puniendos pœna à lege laici statuta,
sed alia extraordinaria arbitrata ab Ecclesiastico,
vt expendit etiam Diana *p.5. tract.1. res.6.* & cum
multis in *p.1. tract.2. res.8. & p.4. tract.1. res.52.*
& in terminis docent etiam Belletus *in disquition.*
Clerical. p.2. §.50. n.7. Squilante cum Diana *de*
priuilegijs Clericor. cap.7. à n.94. & cap.8. n.39.
Baldellus *tomo.1. lib.1. disp. 37. n.16.* Malderus *in*
2.p. q.96. art.5. Fagnanus *decens, Paul.5. p.3.*
folio.72. Vigianus *de immunit Eccles. disp.2. con-*
clus.5. Maynardus *de priuileg. Ecclesiast. cap.*
7. §.6.

Et præter rationes multas, quæ pro hac sen- 8
tentia faciunt, addes illam, de qua iam alibi in
hoc tractatu, nam pœna licet pecuniaria, oritur:
tamen ex delicto *ex l.1. ff. si quadrup. pauper* ibi
noxia autem est ipsum delictum; & ex *§.1. instit.*
de noxalibus ex l. quintus, & ex l. sequenti ff. ad
legem Aquil. ex cap. si laserit de iniurijs: ita Dia-
na *dicta p.5.* Vbi refert quod si esset admittenda
aduersariorum doctrina, sequeretur quod Cleri-
cus posset in sæculari iudicio conueniri ciuiliter
ex personali actione, quæ descendat ex delicto.
† Et ideo merito dixerit Baldellus *in theologia* 9
morali lib.5. disp. 39. & 15. quod si possent laici
Clericos punire pœna pecuniaria, vere Clerici
essent sub potestate laicorum, & consequenter
possent punire pœna corporali: videbis Merolam
tom.2. cap.3. dif.2. n.608.

Ad tertiam quæstionis partem, visis, & pon- 10
deratis, quæ dixi *sub. q.14. & 15.* dico contra non-
nullos iurisconsultos, vt obseruant à Ponte *in*
respons. super cens. Venet a fol. 83. & Diana *p.5.*
tract.1. res.20. & alij, quod Clerici possunt habe-
re liberam contractationem cum laicis: & sic vt
possint in indiuiduo casus nostri de iure aperire
tabernas ad vendendas res ex prædijs suis colle-
ctas, vt ex Geminiano, Franco & alijs tradit ipse
ipse Diana *p.4. tract. 1. res. 52.* dum egit de illa
quæstione, an possint Clerici vendere vinum ad
minutum (& de alijs) de qua iam ego dixi *Supra*
q.5. vers. ad tertiam. † Ergo dicendum est vt non
obstante quod in terris alicuius Domini, seu Ba-
ronis, res vendantur per vnum tabernarium Ba-
ronis, aut Domini possint adhuc Clerici in eorum
tabernis res suas vendere, quia Dominus, Baro,
Dux, comes, seu Marchio, non possunt eis arctare
priuilegium, quod de iure habent, alioquin in-
currere in censuras Bullæ cœnæ Domini: & præ-
ter Doctores, quos retuli *Sub. dictis quæstionibus*
14. & 15. docet Beltram de Guebara *in propug-*
naculo immunitatis Eccles. §.3. assert.1. n.11.

Imò adducunt nonnulli Doctores supradictos 11
Dominos seu vniuersitates, qui, quævè id fa-
ciunt suis terris, incurrere in censuras Canonis.
V. Bullæ cœnæ, quia hæc est species cuiusdam
vectigalis, vt docent Coriolanus *in explicat. ex-*
comunic.5. Grassis *in decis. tom.1. lib.4. cap.18. n.*
19. Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can.5. conclus.3.*
n.6. ex Butrio *in cap. super quibusdam de verbo-*
rum signif. Gamba Rupta *de casibus reseruatis cap.*
5. in Bulla cœnæ n.7. Vbi sic ait *nec communitates,*
siue Vniuersitates Ciuitatum, & locorum quæ pro-
hibent vendi panem, sal, & huiusmodi, nisi à præ-
posito illius officij ab ipsis deputato, qui prapositos
soluit tale quid conuentum ipsis communitatibus,
hæ communitates inquam non effugiunt hanc excom-
municationem, quod intellige de communitatibus,
non habentibus ius, seu priuilegium sic faciendi.
† Contrarium vero in hoc vltimo puncto docuit 12
Filiucius *tom.1. tract. 16. cap.5. n.110.* per verba
Sequentia *imponentes domos panis, vini, carnis,*
aliarumque rerum venalium, hoc est Domini terra-
rum, vel communitates constituentes determinatas
domus

Digitized by Google

domus, & loca, in quibus solis ea vendantur, vnde venditores huiusmodi multum lucrentur, non videntur Comprehendi sub hac censura quia eiusmodi impositio non reuocatur ad impositionem gabellarum, sed potius monopolij. ita Filiucius.

14 Verum quidquid sit de hoc vltimo casu, existimo tenendum, vt iam dixi, & ex sequentibus, quia prohibitio, ne vendatur, nisi in taberna Baronis, Domini, seu alicuius potentis, seu in *Zagoto*, non tendit ad vtilitatem publicam, & æque concernentem Clericos, ac laicos; & sic non posset comprehendere Clericos, vt ex alibi dictis apparet; & Mastrillus *de Magistrat. lib. 4. cap. 18. n. 55.* & Nauarrus *de grauamine vasallorum tomo 1. n. 74.* quos sequitur Diana *dict. p. 5. res. 20. tract. 1.* dicunt Barones grauare vasallos, si faciunt penes vnam tabernam vendere vinum, oleum, carnem &c. nisi tamen ex consuetudine acquisiuissent tale ius.

15 Quare vt optimè obseruat Nauarrus *n. 1. in princ. huiusmodi impositionis*, debent stare intenti vasalli, nec sufferre illam, sed contradicere, & facere actus contrarios, vt se in possessione libertatis manu teneant, & Barones excludant, quia aliàs sibi præiudicant, & dant ius ad fauorem Baronum ex eorum acquiescentia; imò, & idem Diana concludit olim respondisse non potuisse quendam Baronem introducere in quadam terra de nouo à se ædificata tabernã dictam *Zagato* vasallis reclamantibus vide *infrà q. 49. vers. ad quartam* & quæ dixit de hoc dubio Thomas del-Benè *de panlam. dubit. 30. sect. 21. corolar. 12.* & repetit *de immunit p. 1. cap. 5. dub. 7. sect. 22.* cum Apponte Marta & alijs.

16 Ad quartam quæstionis partem, suppositis quæ latè *Supra* dixi in *Rub. q. 5. & 6.* Vbi de receptione, & acceptatione legis & *q. 7. & 8.* Vbi de publicatione legis; & quæ ex multis dixit etiam Diana *p. 7. tract. 1. res. fin*; item supposito dicere summum Pontificem non posse condere legem aliquam independentem à populo, velà cootrario vsu esse propositionem contra fidem ex his, quæ latè dixi sub *Rub. & tit. de summa trinit. & fide Catholica*, & vt docent Suarez *de legib. lib. 4. cap. 16. n. 2.* quem sequitur Villalobos *tom. 1. tract 16. n. 2. n. 1.* Adamas Tannerus *in apolog. de immunitate Ecclesiast. lib. 2. cap. 15.* dicens hanc positionem à Doctore Catholico negari non posse.

17 Et quod etsi *supra* in præcitatis quæstionibus dixerim leges Pontificias non obligare, nisi acceptentur à populo, & multi sic dicant, respondeo hoc dici, supponendo Pontifices suas leges ferre cum hac conditione; non quia absolutè promulgare leges non possint independenter à populo, vt ex Nauarro, Oriedone, & alijs tradunt Stephanus Baunius *in theologia morali tom. 2. disp. 3. tract 2. q. 19.* Diana *sub dicta res. fin. p. 7.* vers. *quinto dico.*

18 Vnde infero primo tamquam certum cum Doctoribus posse Pontificem obligare fideles ad obseruatiam legis à se latæ, quamvis populus contradicat, vti ex Castro, Valentia, Vasquez, Salas, & alijs, docent Paulus *tomo. 1. tract. 3. disput. 1. puncto. 13. n. 1.* & Ioan. Proposit. *in p. 2. q. 95. disp. 1. dubio 9. n. 29.* Caspensis *in cursu theologiæ tract. 13. disp. 1. sect. 5. n. 62.* & alij.

19 Infero secundo, & ad propositum quæstionis nostræ, quod leges, canones, & aliæ constitutiones Pontificiæ in materia immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, de qua loquor in hoc textu nostro, & dixi latè *in cap. 1. cum alijs de iudicijs, & in cap. 2. etiam cum alijs de foro comp.* quoad fori priuilegium, & collectas, tam in personis Ecclesiasticorum, quàm in bonis, & locis eorum, fuerint latæ à summis Potificibus independenter ab acceptatione populi, & ab vsu contrario. Ergo in omni opinione Doctorum dici non poterit quod hæ non obligabunt, Nisi acceptentur, vel vsu receptæ fuerint: & Diana probat consequentiam *dict. res. fin.* vers. *Sexto dico*; ita vt si quis illam negaret esset sancto officio denunciandus, nam teneret summum Pontificem non posse ferre leges, nisi dependenter a populo, contra quod iam dixi cum eo. Et quia quoties Pontifex contrarium in lege experimit, si quidem in illo, tunc nec deest potestas, nec voluntas apparet, vt etiam renuente Populo, lex Pontificis taliter lata obliget. † idemque existimo dicendum de earum 20
publicatione, & de contrario vsu quia licet aduersùs leges Pontificias possit allegari ex textu *in cap. fin. cum vulgatus de consuetudine*, & ex his, quæ dixi *in cap. a de probat.* Non vsus, & contraria obseruantia. tamen qando summus Pontifex suam voluntatem aliter declarasset, quis non videt, & non tollatur lex per non vsum, per ea, quæ dixi *Supra q. 15.* in vers. *ad quartam*, & *ad sextam*, Vbi quod consuetudo etiam immemorialis, non aufert immunitatem Ecclesijs, Ecclesiasticisque personis competentem: docent in proposito Tanner *apolog. de immunit. Eccles. lib. 2. cap. 15.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 3. disp. 1. puncto 12. n. 2.* Ioannes Præposit. *in p. 2. Diui Thomæ q. 95. disp. 1. dub. 9. n. 29.* Molfesius *in summa tomo. 1. tract. 9. cap. 8. n. 29.*
Etenim vt *ibi* dixi non solùm in Bulla cœnæ sed 21
in alijs sacris canonibus omnes consuetudines contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam damnantur, tamquam corruptæ, & præuaricationes ex *dict. cap. fin. de consuet. cap. Clerici de iudic.* Vbi latè dixi *cap. quamquam de censibus lib. 6. cap. noueris de sent. excommunic. cap. 3. dist. 8.*

Deinde probo ex his, quæ dixi *q. 16.* vers. *ad* 22
tertiam. Vbi latissimè probaui immunitatem Ecclesiasticam, tam à foro, quàm à collectis esse de iure Diuino.

Tertio quia praxis perpetua, & vrgens Eccle- 23
siæ Romanæ, quæ aperte ostendit leges ad libertatem Ecclesiasticam pertinentes, numquam ferri, si & quatenus à populo acceptentur, sed absoluta voluntate, & authoritate independenter quia summi Pontifices, quando aliquid contra Ecclesiæ libertatem attentatur, à Principibus laicis, vel eorum ministris, vt notissimum est, conqueruntur, & conclamant, atque singulis quibusque annis damnant, & improbant fulminando bullam cœnæ.

Quarto quia vt ait Bonacina *tom. 3. disp. 1.* 24
q. 15. punct. 4. §. 1. n. 2. in Bulla cœnæ excluduntur omnes prætensiones, & prætextus. † Et quia 25
vt ipse docet *tom. 2. disp. 1. q. 1. puncto. 4. n. 29.* tunc legislator dicitur legem ferre independenter à populo, quando in lege apponit clausulam, & decretum irritans: nam per illud eneruatur omnis non vsus, vel contrarius vsus, vt docuit sæpius sacra Rota, & signantur in magistrali decisione Maioricensis indult. die 11. Aprilis 1639. coram Merlino, Decano, & in [illegible] die 27. maij 1641. coram Du[illegible], in quibus statuitur leges Pontificias obligare independenter à populi acceptatione, sic [illegible]

[illegible]

Amicus *tom.5. disp.1. sect.5. numero 75.* Vt contrariam sententiam probabilem esse non putet: & in terminis in alia Treuerens. Abbatiæ sancti Maximi die 20. nouemb. 1624. coram Coccino, & patet ex *cap. quod super de consanguinit. & affinitate*, & ex *cap. super eo de cognat spirituali*, & ex nonnullis, quæ adduxi *supra in Rub. q.8. à numero 1.* tenentque Doctores, quos plena manu adducit Remigius Scophra *in solutionibus quæstionum moral. quæst. 32. art.2.* & omnino videndus casu nostro Cartharius *decis. 46. numero 79. & decis. 74. numero 19. & decis. 93. numero 21.* & Larrea *in allegationibus fiscalibus p.1. allegat. 12. numero 13.* sed in dicta Bulla cœnæ Pontifices apposuerunt Clausulam decreti irritantis: ergo.

16 Quinto quia Sanctissimus Papa Vrban. VIII. inhærendo aliorum Pontificum vestigijs in Bulla, incip. *Romanus* data sub die 5. Iunij 1641. & & publicata die 14. Augusti eodem anno Verbis rotundis, dixi vt qui habet aures audiendi, audiat, damnauit, & improbauit omnia præiudicialia facta, & facienda contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, *etiam sub prætextu quod Bulla, seu constitutiones Pontificia, non fuerint puerint publicata, vel vsu recepta, aut contrario vsu, etiam decennali, & quantumlibet longissimè, vt prætenditur abrogata*; cum ergo sic apertius loquatur Vrbanus in hac Bulla quomodo iam vllus poterit contraire nostræ resolutioni, etiam de iure tenuerunt Diana, *Vbi supra*, Molfesius *in summa tom. 1. tract.9. cap.8. n.51.* latè Adamus Tannerus *in apolog. de immunit. Eccles. lib.2. cap. 15.* & alijs plurimi Doctores.

QVÆSTIO XIX.

An statuta quibus cautur ne quis apprehendat possessionem aliucuius rei Ecclesiæ vel Beneficij sine facultate Principis, vel suorum minstrorum, sit contra libertatem Ecclesiasticam. An Principes possint statuere, seu prohibere, ne annatæ in suis Regnis, sine eorum consensu soluantur summo Pontifici. An Principes si per aliqua statuta disponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, faciant contra libertatem Ecclesiasticam, & sint excommunicati: vbi de statuto, quo funeris pompa minuatur, vel restringatur Clericorum, vel cereorum numerus. An Reges possint se intromittere, quando ab aliquo Episcopo non obseruatur aliquod Tridentinini decretum.

SVMMARIVM.

1 *Laici prætextu pacis, solent satagere circa possessiones, & beneficia Ecclesiastico rum, se in illis introducendo*, vt n.3.

2 *Laici non possunt statuere, nec disponere, vt Clerici nequeant accipere possessionem absque licentia eorum; etsi aliqui Doctores contra teneant* num.3. & n.10.

4 *Principes laici nullomodo possunt auocare ad se* D. Fermosin. de Leg. Eccles. *possessionem beneficiorum vacantium constituendo æconomum, donec beneficium fuerit per Papam prouisum.*

Æconomi constitutio, & deputatio, est ius spirituale in beneficijs, qui debet authoritate Episcopi constitui. dict. numero 4. & 5. *Vbi distinguitur contra Thesaurum.*

5 *Fructus beneficiorum sunt temporales; etsi aliud sit eos locare ad modicum tempus; aliud ad longum.*

6 *Possessione beneficij accepta virtute statuti laici, nec Verè accipi dicitur, nec testes, & notarius pœnam incurrunt; quia quando statutum non est validum, nec pœna in eo apposita valet.*

7 *Princeps edicta facere nequit, ne quis accedat ad Romam ad impetranda beneficia, vel vt capiat possessionem eorum sine beneplacito eius, & ne quis citet alium in Romanam curiam, Vbi damnantur similia statuta per Ducem Mediolanen.*

8 *Principes laici authoritate propria nequeunt statuere, ne exteri à Regno ascendant ad beneficia Ecclesiastica, nisi ex priuilegio Papæ, vt habent Reges Hispaniæ* num.11.

9 *Præsentandi ius ad beneficia nullus laicus habere potest, nisi datum ei sit à Papa, nec ius excludendi præsentatos à Papa, nisi à Pontifice hæc exclusio concedatur.*

10 *Princeps laicus nequit præcipere, vt possessio beneficij non apprehendatur sine eius licentia, aut Gubernatoris.*

11 *Principes laici solent habere priuilegia Papæ circa beneficiorum possessiones, & collectiones.*

Rex Hispanus habet priuilegium Papæ; nec exteri beneficientur in suo territorio.

12 *Annatæ, vt soluantur Papæ intra Regna laicorum principum; nequit ab eis statuto prohiberi, vt* num.14. 15. *etsi aliter aliqui sentiant hîc, &* numero 13. & numero 15. *quibus respondetur* numero 20.

Ludouicus Rex Franciæ. 19. & alij traditur; quod vetuerint annatas solui Papæ de beneficijs dict. num. 12. *sed non constat, vt* num.21.

13 *Martin. V. in concilio Constantiensi decreuit nō impositurus annatas in aliquo Regno, nisi concilio Prælatorum; explicatur* num. 25.

Annatæ ortum habuisse dicitur super beneficijs tempore Papæ Ioan. XXII. primoque Reges Franciæ Pontificibus concessisse, sed aliter n.22. dict. n.13.

14 *Annatæ debentur Pontificibus ad eorum sustentationem, & vt alimenta, cum Ecclesiæ debeant subuenire Pontifici, vt Patri, item vt Pastori, &* numero 15. & 16.

15 *Annatas potuerunt statuere Pontifices ad se & Curiam sustentandam, cum sit Administrator bonorum Ecclesiæ* n.19.

16 *Decimas concessit Pontifex Regibus Hispaniæ & Franciæ, qui potest laicis eas donare, vt* n.17.

18 *Fructus beneficiorum primi anni duorum, aut trium, possunt consuetudine, siue statuto, aut priuilegio induci, vt reseruentur fabrica, episcopo aut ad alium proprium vsum, pracipuè authoritate Papa.*

19 *Pater potest corripere filium sibi alimenta negantem, & ad ea prastanda compellere.*

21 *Ludouicus Francia Rex moriens inter alia monita data filio suo, dedit sequens* sis addictus, & deuotus Romanæ Ecclesiæ eiusque Pontifici, haud secus atque spirituali Patri te morigerum præbeas. *&* num.23.

22 *Annata non sic ad ius Diuinum pertinent, vt sint decima decimarum summo sacerdotij debita.*

23 *Ludouicus Rex Francia etiam onera grauissima imposita super suo Regno per Curiam Romanam, sine etiam imponenda noluit auferre, nisi ex vrgentissima necessitatis causa, eiusque spontaneo consensu, & Ecclesiarum.*

24 *Annatarum exactio, si nimis grauosa est Regno, aut prouincia, nequit auferri, seu moderari à Rege, sed est recurrendum ad Papam.*

26 *Funeralium statuta laica, nihil possunt disponere, quando sunt circa missas, & alia,* vt n.27. *secus si Princeps prohiberet ab vsus circa pompam, veluti de vestibus lugubribus & de alijs,* vt n.28. *Et quid de* Cultricibus *positis super Corpus defuncti* n.29. *Quid de cereis* n.30. & 31. *Quid vnquam Neapoli practicetur* n.32. *pro vestibus ornamentis Capellarum, seu sepulchrorum. Et.*n.24.

32 *Pompa quedam in mortuarijs magis sunt viuorum solatia, quàm mortuorum suffragia.*

33 *Funerum impensa ex lege Solonis fuerunt taxata, & postea* L. 12. tabularum *Cadauer suum quidam tumulari mandans cum cantu, & alacritate, rubeis vestimentis, demens iudicatus est* dict.n.33.

34 *Candelarum numerus; & si ordinari ad pompam, & temporalem honorem defuncti, videantur, tamen applicantur Ecclesia.*

35 *Sepultura extinctio, quomodo ad impensas funeris spectet?* remissiuè.

36 *Recursus ad Regia tribunalia non practicatur ex eo quod Episcopi non obseruent aliquod Tridentini decretum, quamtumuis Reges sint Concilij Protectores. &* n.37.

1 D Primum quæstionis partem cum soleant plurimæ nasci discordiæ circa possessiones acquirendas, vt notatus, in *l. aquissimum ff. de vsufructu*, & vt dixi latè *in cap. licet. 9. de probat.* Et etiam circa beneficia Ecclesiasticorum, & laici propterea sub prætextu vitandi scandali, & quietis publicæ ipsius ciuitatis satagunt varijs modis de beneficiorum possessionibus disponere: etenim vt possint disponere videtur satis probari, quia vt dixi latissimè *in cap fin. de iudic, q.2.* possunt de possessione rei spiritualis; & sic causæ beneficiariæ cognoscere; ergo & super possessione danda disponere & sic in puncto nostro tenuit Angelus *cons.* 23. & Camillus *in diuers. iuris p.2. cap.1. n.137.*

Sed reuera vt docent Felinus *hic n.96.* Abbas 2
cons.83. lib.1. Vgolinus *in Bulla cœna p.1. cap.13.* vers. *quarto qui ve illa n.2.* Laderchius *cons.103. n.4.* Alterius *de censuris tom.1. disp.16. lib.5. fol. 699. col.1.* Alex. Pesantius *tract. de immunit. Ecclesia disp.* 10. cum Azorio Diana *p.1. tract.2. res.52.* Marta *de iurisdict. p.4. cent.1. casu 46.* Vbi ait nullam dispositionem laicorum, etiam Principum esse validam disponentem Clericos beneficijs institutos, non posse eorum accipere possessionem absque licentia laicorum: cum beneficia Ecclesiastica sint spiritualia *cap. fin. de rescriptis lib.6.* & sola Ecclesia administrat, *cap. si Imperator. 96. dist. cap fin. de rebus Eccles. alien vel non,* & ex alijs per eum *à n.1.* & Felinus, & Abbas *Supra* tribus rationibus sic tenent; & ratio potissima est, quia Ecclesia habet ius immittendi Clericos in possessionem beneficiorum, & Clerici ex prædicto statuto redderentur timidiores & laici in statuendo audaciores.

Et sic optimè infertur errare Angelum, & 3
Camillum *supra*, item & Socinum *in cons.10.* inter consilia Curtij, quem refert Thesaurus *in decis.131. n.6.* atque Siluester Aldobrandin. *in additionibus ad Decium hic n.185. in addit*, incipit, *Vide qua scripsi in commento dict. statuto florentini, Vbi tenui quod valet statutum*, moti quia huiusmodi statutum pro bono, & quiete publica ciuitatis, potuit per statuentes fieri sed quia iam latè *Supra quastione* 1. dixerim nullum statutum laicorum valere, etiam latum ex causa boni publici, obligans Ecclesiasticos, eorumque bona; sequitur dicendum, vt nec istud, vt ipse Martha defendit per ea, quæ dixi *dict. p.4. cent. 1. casu.1.* qui *in dicto casu.46. n.6.* expendit textum *in cap. filijs, vel nepotibus 16. q.7.* Vbi habetur recursus ad Regem; sed quia de intellectu illius textus, & de recursu dixi fundamentaliter *in cap.2. de iudic. q.19.* per totam cum alijs *ibi* recurres, etsi Martha dicat casum illius textus esse specialem.

Hinc infero 1. Vt Principes sæculares nullo 4
modo possint auocare ad se possessionem beneficiorum vacantium, constituendo æconomum, donec de beneficio fuerit per Pontificem prouisum, quia vt dictum est, nullomodo laici possunt se intromittere circa spiritualia, sed deputatio æconomi, est ius spirituale, quia habet ipse aliquid iurisdictionis spiritualis, debeatque constitui authoritate Episcopi, vt cum Selua, Martha *à n.16. dicto casu.41.* textum *in l. omnes §. nihilominus Cod. de Episcopis, & Cleric. cap. Imperatorum in fine de iuram. calumnia, cap. quia in quibusdam. 89. dist. cap. cum similibus 9. q.3. cap. cum nobis de officio ordin*: ergo. † Nec obstat The- 5
saurus, qui contrarium determinauit *in decis. 131. n.5. ad finem*, eo quod fructus beneficiorum sunt temporales, cum possint, vt per Chachetan. *decis. 31. n.3.* quia respondetur, vt aliud sit vendere, & locare fructus ad modicum tempus, quod est temporale, secus si ad longum tempus, quia tunc ratione administrationis dicitur quid spirituale. Item aliud esse deputare collectorem fructuum, qui æconomus appellatur, qui nequit deputari à Principe laico ratione administrationis, quæ est quid spirituale: ita ex multis alijs Martha *dicto casu*

46.

46. *à n.20.* Nec obstat quod dixi *infrà in cap.2, de indic. q.12.* Vbi quod laicus potest constitui procutator, quia vt *ibi* dixi habet aliam rationem.

6 Infero secundo quod si possessio beneficij legitimè capiatur, nec testes, nec notarius, qui interfuerunt, incurrunt vllam pœnam dicti statuti Principis laici, quia quando statutum inualidum est, pœna in eo appositam ligat ex *auth. Cassa Cod. de sacrosanctis Ecclesijs, & ex dicto cap. noverit de sent. excommunic.* sic notant Alterius *Supra de cens. tom. 1. disp. 16. cap.6. folio. -04. conclus.2.* Diana *p. 1. dicta ref.* 62. Vbi addit quod ita statuentes sunt excommunicati.

7 Infero tertio quod Princeps non potest facere edicta, ne quis accedat Romam ad impetrandum beneficia, vel vt capiat possessionem eorum sine beneplacito Principis, & ne quis citet alium ad Romanam Curiam, Bosius *in tit. de Principe numero.* 218. qui propter ea damnat talia edicta facta per Ducem Mediolan. tamquam à non habente potestatem, & tam condentes, quàm seruantes incidere in pœnam docent Martha *dicto casu* 46. *numero.*4. Abbas *dict. cens.* 83. vers. *quinimo Statuentes* per textum *in dicto caput noverit, & in caput graue de sent. excommunicationis.*

8 Infero quarto contra Cutellium in suo *Cod. legum secularium, caput. 67. numero. 9. notab.*70. quatenus dicere videatur quod Principes laici statuere possunt authoritate propria, vt beneficia minimè exteris conferantur, de quo latè *in dicto caput ad decorem de instit.* & dixi *in cap.16. in fine de iudicijs* & agit Diana *p.1. tr.3. de parlamento ref. 6.* cum multis ab eo relatis, quia respondeo vt qualitercumque hoc procedat, non inde sequi quod Principes laici authoritate propria possint statuere, ne ad beneficia aduenæ assumantur, quod negat Diana *in dicta resolutione* à Cutellio citata, *& p.5. tract.1. ref.6. in fine*, Vt negat etiam Castrus Palao *tom.1, tract.12. disp. Vnica puncto* 8. *numero* 9. quia nemini à summo Pontifice, vel ab illo authoritatem habenti datum est de rebus spiritualibus disponere, sed materia beneficiorum, spiritualis est: ergo. Et de hoc dubio videbis quæ dico ad propositum *q.23. à n.1.*

9 Inferu quinto quod ius præsentandi ad beneficia nullus laicus habere potest, nisi ei fuerit à Pontifice datum, & concessum: ergu multo minus habere possit ius excludendi à Pontifice præsentatos, nisi à Pontifice hæc exclusio con-
10 cedatur. † Ob id que ex Felino docent Diana *dict. ref. 6. p.5. in fine* Baldellus *tom.1. lib.5. disp. 36. numero.*14. quod Princeps non potuit præcipere, vt possessio beneficij non aprehendatur sine eius licentia, & consensu, aut Gubernatoris, vel Præsidis, & maior propositio de præsentante intellligitur, iuxta quæ dixi *infrà sub caput quanto 3. de iudic. & in titule de iure patron.*

11 Sed doctrina nostræ conclusionis limitatur primo quando Regibus, siue Principibus data est facultas, circa beneficiorum possessiones, & collationes iuxta quæ dixi *in dicto cap. quanto de iudicijs q.5.* Vbi egi de illa quæstione an *laicus possit beneficia conferre, & esse iudex super rebus beneficialibus*, Vbi ex priuilegio Papæ videtur licere: plura tradit legendus Martha *dict. casu* 46. *cent. 1. p.4. à numero.8. & 14.* & sic Duardus *in Bulla cœnæ lib. 2. cent. 15. q.11. num. 59.* dicit non procedere in Regibus, qui ex priuilegio Romani Pontificis habent collationem, & institutionem beneficiorum, vel priuilegium, vt in eorum Regnis nullus exterus possit beneficium obtinere, vt habet Rex noster Hispanus, qui latè, etiam dixi *in caput.3. de causa poss. & prop.* habet etiam ius præsentandi ad Episcopatus, quos casus pluribus exornat Martha legendus à *dicto n.8. & 14.*

Vnde satis respondetur Contrariæ sententiæ, & dicto *ibi* quod laici possint cognoscere de possessorio rei spiritualis, ex dictis *in cap. fin. de iudic. quæst.2.*

Ad secundam quæstionis partem an Principes 12
possint statuere, seu prohibere, ne annatæ in suis Regnis soluantur Pontifici sine eorum consensu; & videtur quod sic, quia cum sub Regis protectione constituta sint omnia bona temporalia subditorum suorum, etiam Ecclesiarum, & Clericorum, necessum erit illum consentire in exactionibus, vel tributis, præter ius commune, iam in suo Regno ab antiquo tempore receptum imponendis: sic docet Rebardeus *sect. 4. numero 7. folio.* 91. Vbi refert cum commentatore pragmaticæ sanctionis ex annalibus sanctum Ludonicum. IX. Franciæ, & alios Reges maximè Catholicos vetuisse huiusmodi annatas, & alias exactiones de beneficijs in suo
Regno exigendas. † Et confirmat Rebardeus 13
ex Martino. V. in concilio Constantiense *sess.* 43. asserente se nullatenus annatas in aliquo Regno impositurum, nisi de consilio prælatorum *ibi folio* 93. qui etiam *folio* 77. & 91. sentit annatas ortum habuisse tempore Ioannis. XXII. & Reges Franciæ primum id iuris summo Pontifici concessisse.

Nihilominus, in hoc puncto dicendum est; 14
vt secluso priuilegio à S.Pontifice Regibus concesso, quod reuocatum non sit, non posse Reges, & Principes pruhibere ne annatæ Pontifici soluantur sine Principum consensu, quia siue dicetur annatas deberi Pontifici Diuino iure scripto; indeque originem traxisse, vt ex Echio, & Ferdinando Cordubensi obseruat Azorius *tom.2. lib.7. cap.12. q.1.* & alijs, siue de iure positiuo, cum debeantur Pontificibus ad eorum, & Curiæ sustentationem. Ergo mirum non est vt ex quocumque titulo Diuino, aut positiuo naturaliter alimenta annatarum eis debeantur: sic vt nequeant Reges illas prohibere, vt multis rationibus comprobat videndus, & legendus Diana *p 7. tract.1. ref.* 2.. Vbi dicit quod omnes Ecclesiæ tenentur Pontifici, vt Patri subuenire; item vt Pastori, cuius causa annatas ad inuentas esse; & quod licet Romanus Pontifex habeat propriam sedem, sed non ita quod Romanis finibus coarctetur, cum sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, & sit sua Diœcesis orbis vniuersus *cap. per principalem cap. cuncta per mundum. 9. q.3.* Et omnibus addo Thomas del-Benè *de immunit. p.1. cap.8. dubit.*30. ex alijs qui & *n.* 10. adducit Martini. V. dictum *supra n.*13. quod explicatur hîc *n.*25.

Et confirmatur quia cum S. Pontifex sit admi- 15
nistrator omnium bonorum Ecclesiasticorum, possitque ex aliqua causa iuxtà dicta bona ab illis tollere, & alicui donare, relictis ad victum necessarijs, vt docent communiter Doctores *in caput* 2. *de donation*, Vbi Barbosa,

46. *à n.*20. Nec obstat quod dixi *infrà in cap.*2, *de iudic. q.*12. Vbi quod laicus potest constitui procurator, quia vt *ibi* dixi habet aliam rationem.

6 Infero secundo quod si possessio beneficij legitimè capiatur, nec testes, nec notarius, qui interfuerunt, incurrunt vllam pœnam dicti statuti Principis laici, quia quando statutum inualidum est, pœna in eo apposita ligat ex *auth. Cassa Cod. de sacrosanctis Ecclesijs, & ex dicto cap. nouerit de sent. excommunic.* sic notant Alterius *Supra de cens. tom.* 1. *disp.* 16. *cap.*6. *folio.* 704. *conclus.*2. Diana *p.* 1. *dicta res.* 62. Vbi addit quod ita statuentes sunt excommunicati.

7 Infero tertio quod Princeps non potest facere edicta, ne quis accedat Romam ad impetrandum beneficia, vel vt capiat possessionem eorum sine beneplacito Principis, & ne quis citet alium ad Romanam Curiam, Bosius *in tit. de Principe numero.* 218. qui propter ea damnat talia edicta facta per Ducem Mediolan. tamquam à non habente potestatem, & tam condentes, quàm seruantes incidere in pœnam docent Martha *dicto casu* 46. *numero.*4. Abbas *dict. cons.* 83. vers. *quinimo Statuentes* per textum *in dicto caput nouerit, & in capute graue de sent. excommunicationis.*

8 Infero quarto contra Cutellium in suo *Cod. legum secularium, caput.* 67. *numero.* 9. *notab.*70. quatenus dicere videatur quod Principes laici statuere possunt authoritate propria, vt beneficia minimè exteris conferantur, de quo latè *in dicto capite ad decorem de instit.* & dixi *in cap.*16. *in fine de iudicijs* & agit Diana *p.*1. *tr.*3. *de parlamento res.* 6. cum multis ab eo relatis, quia respondeo vt qualitercumque hoc procedat, non inde sequi quod Principes laici authoritate propria possint statuere, ne ad beneficia aduenæ assumantur, quod negat Diana *in dicta resolutione* à Cutellio citata, *& p.*5. *tract.*1. *res.*6. *in fine*, Vt negat etiam Castrus Palao *tom.*1. *tract.*12. *disp. Vnica puncto* 8. *numero* 9. quia nemini à summo Pontifice, vel ab illo authoritatem habenti datum est de rebus spiritualibus disponere, sed materia beneficiorum, spiritualis est: ergo. Et de hoc dubio videbis quæ dico ad propositum *q.*23. *à n.*1.

9 Infero quinto quod ius præsentandi ad beneficia nullus laicus habère potest, nisi ei fuerit à Pontifice datum, & concessum: ergo multo minus habere possit ius excludendi à Pontifice præsentatos, nisi à Pontifice hæc exclusio con-
10 cedatur. † Ob id que ex Felino docent Diana *dict. res.* 6. *p.*5. *in fine* Baldellus *tom.*1. *lib.*5. *disp.* 36. *numero.*14. quod Princeps non potuit præcipere, vt possessio beneficij non aprehendatur sine eius licentia, & consensu, aut Gubernatoris, vel Præsidis, & maior propositio de præsentante intellligitur, iuxta quæ dixi *infrà sub caput quanto* 3. *de iudic. & in titulo de iure patron.*

11 Sed doctrina nostræ conclusionis limitatur primo quando Regibus, siue Principibus data est facultas, circa bèneficiorum possessiones, & collationes iuxta quæ dixi *in dicto cap. quanto de iudicijs q.*5. Vbi egi de illa quæstione an *laicus possit beneficia conferre, & esse iudex super rebus beneficialibus*. Vbi ex priuilegio Papæ videtur licere: plura tradit legendus Martha *dict. casu.* 46. *cent.* 1. *p.*4. *à numero.*8. *&* 14. & sic Duardus *in Bulla cœnæ lib.* 2. *cent.* 15. *q.*11. *num.* 59. dicit non procedere in Regibus, qui ex priuilegio Romani Pontificis habent collationem, & institutionem beneficiorum, vel priuilegium, vt in eorum Regnis nullus exterus possit beneficium obtinere, vt habet Rex noster Hispanus, qui latè, etiam dixi *in caput.*3. *de causa posses. & prop.* habet etiam ius præsentandi ad Episcopatus, quos casus pluribus exornat Martha legendus à *dicto n.*8. *&* 14.

Vnde satis respondetur Contrariæ sententiæ, & dicto *ibi* quod laici possint cognoscere de possessorio rei spiritualis, ex dictis *in cap. fin. de iudic. quæst.*2.

Ad secundam quæstionis partem an Principes possint statuere, seu prohibere, ne annatæ in suis Regnis soluantur Pontifici sine eorum consensu; & videtur quod sic, quia cum sub Regis protectione constituta sint omnia bona temporalia subditorum suorum, etiam Ecclesiarum, & Clericorum, necessum erit illum consentire in exactionibus, vel tributis, præter ius commune, iam in suo Regno ab antiquo tempore receptum imponendis: sic docet Rebardeus *sect.* 4. *numero* 7. *folio.* 91. Vbi refert cum commentatore pragmaticæ sanctionis ex annalibus sanctum Ludouicum. IX. Franciæ, & alios Reges maximè Catholicos vetuisse huiusmodi annatas, & alias exactiones de beneficijs in suo Regno exigendas. † Et confirmat Rebardeus 13 ex Martino. V. in concilio Constantiense *sess.* 43. asserente se nullatenus annatas in aliquo Regno impositurum, nisi de consilio prælatorum *ibi folio* 93. qui etiam *folio* 77. *&* 91. sentit annatas ortum habuisse tempore Ioannis. XXII. & Reges Franciæ primum id iuris summo Pontifici concessisse. 12

Nihilominus, in hoc puncto dicendum est, 14 vt secluso priuilegio à S. Pontifice Regibus concesso, quod reuocatum non sit, non posse Reges, & Principes prohibere ne annatæ Pontifici soluantur sine Principum consensu, quia siue dicetur annatas deberi Pontifici Diuino iure scripto; indeque originem traxisse, vt ex Echio, & Ferdinando Cordubensi obseruat Azorius *tom.* 2. *lib.*7. *cap.*12. *q.*1. & alijs, siue de iure positiuo; cum debeantur Pontificibus ad eorum, & Curiæ sustentationem. Ergo mirum non est vt ex quocunque titulo Diuino, aut positiuo naturaliter alimenta annatarum eis debeantur: sic vt nequeant Reges illas prohibere, vt multis rationibus comprobat videndus, & legendus Diana *p* 7. *tract.*1. *res.* 2.. Vbi dicit quod omnes Ecclesiæ tenentur Pontifici, vt Patri subuenire; item vt Pastori, cuius causa annatas ad inuentas esse; & quod licet Romanus Pontifex habeat propriam sedem, sed non ita quod Romanis finibus coarctetur, cum sit vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, & sit sua Diæcesis orbis vniuersus *cap. per principalem cap. cuncta per mundum.* 9. *q.*3. Et omnibus addo Thomas del-Benè *de immunit. p.*1. *cap.*8. *dubit.*30. ex alijs qui & *n.* 10. adducit Martini. V. dictum *supra n.*13. quod explicatur hîc *n.*25.

Et confirmatur quia cum S. Pontifex sit admi- 15 nistrator omnium bonorum Ecclesiasticorum, possitque ex aliqua causa iuxta dicta bona ab illis tollere, & alicui donare, relictis ad victum necessarijs, vt docent commmuniter Doctores *in caput* 2. *de donation*, Vbi Barbosa,

cum illis Molina *tomo 2. de iustitia, & Iure tractat.2. dispnt.29.* Lessius *lib.2. cap.4.dub.5.de iustitia numero 19. & 20.* Del-Castillus *de iustitia, & Iure lib.2. tractat.2. disput.1. dubia 8, numero* 100. Caietan. *in 12. D. Thomæ quæst.43. numero 105. art.8.* Color. *de redditibus cap.23.* Egidius Trulenc. *in decalogum tom.2.lib.7.cap.2. dubio 5. numero 1.* Sequitur vt melius potuerit Pontifex annatas ad sui, & Curiæ sustentation m ex bonis Ecclesiasticorum constituere, & exigere; taliter vt nullo pacto queant Reges in his se immiscere cum Domininm, seu potius administratio bonorum Ecclesiasticorum ad Summum Pontificem pertineat; imo videmus vt hac ratione possit ex iusta causa interdum bona Ecclesiastica Principibus laicis concedere, vt tradit Trulenc. *in deca-*
16 *log. tom.2. lib.7. cap.2. dubio 6. num.12.* † imo vt obseruat Balboa de Mogrouejo *in cap. causam de præscript. numero 12. & 13.* Pontifex Regibus Hispaniæ, & Franciæ decimas concessit, vt obseruat etiam Castillo de Soto maior *de tertys cap.10. numero 6.* Ergo si hæc Pontifex summus de bonis Ecclesiæ facit, quanto magis poterit sibi ipsi bonorum Ecclesiasticorum fructus applicare.
17 † potest quidem Pontifex decimas fructuum, etiam quæ alijs debentur laicis concedere, iuxta textum *in cap. à nobis de decimis, cap. Adrianus 63. dist. cap. in synodo 16. quæst.1.* Sicut plerisque concessit.

18 Etenim potest consuetudine, statuto, aut priuilegio induci, vt primi anni fructus, & quandoque duorum, aut trium fabriæ Episcopo, aut ad alium quempiam vsum reseruentur, idque præcipuè Romani Pontificis authoritate, *cap. si propter tua debita, de rescriptis lib.6. & in extrauag. Ioannis* 22. quæ incipit *suscepti.* Ex qua ergo causa poterit. Rebardeus dicere hoc dependere à Principi-
19 bus laicis. † nam si potest pater corripere filium sibi alimenta negantem, & ad ea præstanda compellere *l. qui filios Cod. qua res pignor. oblig. possess. & l.1, & 11. Cod. de patribus, qui fil. distrax.* ipsos etiam vendendo, quare non poterit Pater spiritualis Papa quotam partem fructuum Ecclesiasticorum pro suis necessitatibus reseruare, cui non minus debemus, quàm carnali.

20 Ex quibus iam non obstat Rebardeus cum fundamentis suis, quia, vt sæpè *supra* dixi fructus beneficiorum, & Ecclesiasticorum bona non sunt, nec possunt esse taliter addicta Principibus laicis, vt queant impugnare suis legibus annatæ distractionem. Sed sic est, vt iam *supra dixi q.7. vers. ad quintam, & quæst.8.* Vbi de lege amortizationis, & an valeat statutum sæculare, ne bona immobilia transferantur in Ecclesiasticos, & resolutum sit vt non valeat, ergo quando inquam plus non valebunt in casu nostro prohibere, ne annatæ
21 soluantur Pontifici sine consensu Principis. † Nec obest factum Ludouici Regis, quia præterquam quod de Rege ita Sancto non creditur sic operaturo: tamen *in eius vita* vidimus apud Laurentium Surium à consiliario eius, vt creditur scripta inter alia monita, quæ Sanctus moriens filio suo; Regnique hæredi dedit sequentia haberi verba *semper sis addictus, & deuotus Romanæ Ecclesiæ, eiusque Pontifici, haud secus, atque spirituali Patri te*
22 *morigerum prabeas.* † Nec illud adductum Ioannis 22. nempe annatas ortum habuisse à tempore dict. Papæ, & Reges Franciæ, primum id Iuris summo Pontifici concessisse, quia vt respondet Thomas Câpeg. Episcopus Feltrens. *in opusculo de annatar. institut.* & earum defensione folio 170. annatarum institutio non sic ad Ius Diuinum refertur, vt sint decimę decimarum summo Sacerdoti debitę; sed nô ob id adeo sit noua, vt Ioâni XXII. tribuatur cum Côcilio Vieunens. illarum institutionem receperit, quod habitum fuit anno 811. & Hostiens. ac Ioânes Andreas, qui dict. Ioanni XXII. tempora præcesserunt de his mentionem fecerunt.

Et vlterins vt excusetur Ludouicus Francorum 23
Rex videbis quæ tradunt Diana *dicta p.7. tr.22. vers. ad exemplum,* & Bellarminus *in apologia contra Regem Angliæ, c.6.* Vbi dicens se legisse apud Nicolaum Gallum verba sequentia profert *itē exactiones, & onera grauissima per Curiam Romanam Ecclesiæ Regni nostri imposita, vel impositas quibus Regnum miserabiliter depauperatū existit, siue etiā imponendas, aut imponenda leuari, aut colligi nullatenus volumus, nisi pro rationabili, pia, & vrgentissima inenitabili necessitate, & de spontaneo consensu nostro, & ipsarum Ecclesiarum Regni nostri.*

Et de defensione annatarum contra Duarenum, 24
quem sequuntur eiusdem farinæ homines Tobias Pauxmeste *de Iurisdict. lib.2.c.3. à n.37.* & Theodor. Kenn. King. *de regimine sæcular. & Eccles. lib.3. classe.1.c.8.n.25.* Leges Filiuciū *tom.3. tr.41. cap.6 num.54.* Sed notandum est iuxta Ludouici verba relata, quod quando annatarum exactio videatur Principibus nimium Regnis suis onerosa; tunc exactionem, nec debent, nec possint prohibere, sed ad Summum Pontificem pro moderatione dictæ annatæ recurrere, iuxta quæ dixi *supra q.10. & 13.* & proximè præcedenti ex regula textus *in cap. aduersus de immunit. Ecclesiarum,* &
alijs. † Nec obstat allatum ex illo Martini V. in 25
Concilio Constant. *sess.43.* quia illud dictum pertinet ad prælatos Ecclesiæ.

Ad tertiam quæstionis partem videtur respon- 26
dendum quod possit Princeps disponere circa funera, & exequias, qui possunt in suis statutis ordinare, vt Clerici moderent sumptus cœnæ, & candelarum, vt docent Caietanus *in summa* verbo *excommunicatio cap.31.* Nauarr. *in manuali c.27. num 120.* Grassis *in decis. lib.4. c.18. numere 135.* Sousa *in Bulla cœnæ cap.16. disput.94. conclus.2. num.3.* Layman *in Theologia morali lib.4. tract.9.*
cap.9. numero 3. † Sed nihilominus cum distin- 27
ctione in puncto quæstionis nostræ, existimo loquendum esse, vt quod vel in simili statuto Princeps disponit de his, quæ spectant ad Clerū, & cultum Diuinum, aut animarum salutem, puta de numero missarum, de candelis, de eleemosyna Clericorum, de eorum numero, vel Religiosorum, qui debent comitari funus, & de similibus: & in hoc casu existimo tale statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam.

Verùm si Princeps in statuto prohiberit abusus 28
circa pompam funeris, vt de vestibus Lugubribus, de pannis nigri coloris, ne cubicula parentur pannis nigris, & de alijs externis solemnitatibus, quæ nullam habent relationem ad cultum Diuinum: & ex quibus nihil vtilitatis minuitur Ecclesijs, aut Clericis, nec aliquid detrimenti patitur cultus Diuinus, vel Ecclesia, tunc eiusmodi statutum esse validum, nec aliquid contra libertatem Ecclesiasticam continere certum esse apparet ex praxi communi: & docent in terminis Martha legandus *de Iurisdiction. 4. cent.1. casu.54.* Vbi de simili quæstione, an scilicet statutum, quo pompa minuatur, vel restringatur Clericorum numerus, vel

cereorum sit contra immunitatem, & resoluit non esse multa dicens Naldus *in summa* verbo *Statutum num.* 1. Duardus *in Bulla cœna lib.* 2. *canon.* 55. *q.* 19. *num.* 7. Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 50. *q.* 3. *num.* 14. Carolus de Grassis *de effectibus Clericorum effectu.* 2. *num.* 467. Reginaldus *in praxi tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 360. Alterius *decensur. tom.* 1. *disp.* 16. *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 704. *col.* 2. & Filiucius hanc tenet *tom.* 1. *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 2; 3. qui vocat probabilem Caietani opinionem.

29 Ex quo potest esse dubium an idem procedat in culcitris, quæ apponuntur super corpus defuncti, & licet Duardus, & Martha *Vos supra* dicant affirmandum, vt non sit contra libertatem Ecclesiæ; sed Diana *p.* 1. *tr.* 2. *ref.* 66. ex doctrina Siluestri Verbo *immunitas.* 5. *num.* 50. vers. *statutum q.* 2. *vers.* 8. ait prædicta statuta esse licita laicis, quatenus disponunt in his, quæ non applicantur Ecclesijs; sed dictæ culcitræ
30 Ecclesijs applicantur: ergo. † Et sic Paludanus *in* 4. *dist.* 18. *q.* 3. *art.* 3. asserit vt videatur esse contra libertatem Ecclesiasticam statuere quod super mortuum non sit, nisi talis pannos, vel tot cerei, & huiusmodi, quia libere Ecclesiæ, etiam liberas oblationes habere debent sed; in Castella praxi vsitatur pragmatica sanctione, vt vltra duodecim cerei vulgo *achas* non apponantur ad latus defuncti, in quantum vt illustri personæ.

31 Etsi de cereis, vulgò *veras*, quæ apponuntur super corpus, aut in die exequiarum super tumulum, non sit numerus; hæ enim candelæ solent relinqui Ecclesiæ fabricæ; & ob id non coarctabitur numerus.

32 Sed respectu vestium luctus, & quod fiant culcitræ sericæ vel aureæ, amplæque fiunt Neapoli in funere cuiuslibet defuncti nobilis, & postea deseruiunt pro ornamentis Capellarum, seu sepulchrorum ipsius defuncti, vt bene possint taxari dixerunt ante Martham Abbas *in cap. fin. de rebus Ecclesiæ alienend. vel non*, Ioannes Franciscus Paninus *in tract. de officio, & potestate capit. sede vacante in* 2. *p. princ. q.* 8. *n.* 28. Petrus de Vbaldis *in tract. de canonica Episcopali, & Parrochiali cap.* 13. ex erratione, quam supra refert Martha *n.* 5. quia huiusmodi pompæ magis sunt viuorum solatia, quàm mortuorum suffragia, vt habetur ex D. Augustino *in lib. de cura pro mortuis cap.* 2. *& cap.* 18. per D. Thoman *in* 4. *lib. sentent. dist.* 45. *n.* 2. Tabiena Verbo *excom-*
33 *municatio casu.* 10. Vt confirmatur. † Nam vt ait Cicero *l.* 2. *de leg.* ex lege Solonis ab initio fuerint taxatæ, itæ funerum impensæ: & postea *leg.* 52. *tabular.* idem dispositam ibi *ne facito rogum ascia ne polito, mulieres genas ne radunto, neue lessum funeris ergo habento*: & post alia, pleraque legenda apud Martham, dum dicit prædicta esse potius ad solatium viuorum: addit *n. fin.* vt faciat dispositio illius, qui ordinauit eius cadauer tumulari debere cum cantu, & alacritate rubeis vestimentis, per quam fuit indicatum illum extitisse dementem.

34 Vnde iam in principio adductum ex Caietano, & alijs facile intelligitur, vt non debent amitti, nisi iuxta prædictam distinctionem, vt bene illos reprehendit Diana *Supra*, præcipuè Sousam, & Grass. dicentes quod numerus candelarum ordinatur ad pompam, & temporalem honorem defuncti, quia vt Tabiena bene notat verbo *excommunicatio dict. casu* 20. *n.* 5. *fol.* 672. dictæ Candelæ, quæ remanent apud Ecclesiam, & Clericos, non solum deseruiunt ad honorem defuncti, sed etiam ad eleemosynam Ecclesiæ, & Clericorum, seu Religiosorum. † Sed an 35
quod dictum dictum est de culcitris, dicendum sit de extructione sepulturæ negant Duardus, & Martha, *Vbi supra*; sed affirmat Carol. de Grassis *de effectibus Clericorum effect.* 2. *n.* 483. Et ex his patent quæ pro & contra retulit ex multis Barbos. *voto* 26. Explicans *l.* 2. *tit.* 5. *lib. recep. n.* 35. *&* 71. Et ante illum D. Christoph. Moscoso *in allegat. ab eo facta anno* 1642. quam ipse Barbos. citat in *n.* 1. quem leges *n.* 29. *&* 75. videbis iuxtà hoc quæ dixit Thom. del-Benè *de immunit. p.* 1. *cap.* 7. *dubit.* 4. Grassis, Souza, Layman. Tiraq. Reginald. Duard. Cutell. Suarez, Ricc. & alijs qui sunt exponendi vt hic.

Ad quartam quæstionis partem an Reges possint se intromittere, quando ab aliquo Episcopo, 36
non obseruatur aliquod Tridentini decretum, vt resoluas, leges quæ *Supra* dixi sub *Rubrica & in hac tractatione* iterum nunc dico quo etsi affirmatiue respondeant Bobadilla *in politica tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 1; 4. Zeuallos *de cognitione per viam viol. p.* 1. *glossa* 1. *n.* 62. *& p.* 2. *q.* 3. *n.* 9. *& q. n.* 99. *n.* 16. Vbi ita asserit *en nuestra España si practica, que el Rey nuestro señor, y su Real consejo, sea Iuez competente para que se guarde el concilio Tridentino.* † Verum hanc praxim vt notat Diana *p.* 37
5. *tr.* 2. *ref.* 101. non solùm theologi, sed nec iurisconsulti admittant comprobans ex Pereira *in tract. de manu Regia p.* 1. *cap.* 8. *n.* 22. dicente respuendam esse illam praxim, quæ maximè inualuit pluribus sententijs senatus corroboratam, quod ad Regium tribunal supplicare liceat, quoties aliquod concilij Trid. decretum ab Episcopo non obseruatur, quasi Reges sint concilij protectores, quia hoc repugnat ipsi concilio *sess.* 25. *de reformat. cap.* 3. Vt in dicto loco expendi; ait enim Pereira in his casibus non inesse violentiam, cui occurri debeat per sæcularem, & Diana, vt quando Episcopus non obseruat aliquod concilij decretum, recurrendum sit ad Archiepiscopum, & non ad Regem. Itaque in Regia Cancellaria Vallisolet. vbi egi plus 13. ab hinc annis, nec vidi, nec audiui aliquem casum super hoc esse tractatum per viam violentiæ, cum alias quotidie de casibus violentiæ ab Ecclesiasticis illatæ ventiletur.

QVÆSTIO XX.

An Principes statuentes ne in eorum statu possint ædificari de nouo Ecclesiæ, & Monasteria sine eorum consensu, sint contra libertatem Ecclesiasticam vbi quid de edicto de non habendis cœtibus Religiosorum sine licentia Principis. An aliqua ciuitas, vel Princeps possit exigere tributa à Clericis, quid per consuetudinem immemorabilem, ita semper factum est. An statuta pro-

hibentia alienationem stabilium in non subditos ligent Ecclesias, seu Hospitalia. An statutum restringens, vel impediens dispositiones ad pias causas valeat, seu sit contra libertatem Ecclesiæ. An Principes possint statuere irritando aliqua iuramenta apponi solita in contractibus. Seu an possit Princeps condere statutum, abrogans aliud statutũ suum, quod Clericorum priuilegium continebat. Seu an per aliquod priuilegium sit in aliquibus Regnis derogatum Ecclesiasticæ libertati.

SVMMARIVM.

1 *Constantinus imperator concessit facultatem, vt possent ædificari Ecclesiæ per totum orbem.*

Statuta, quæ restringunt priuilegia concessa toti Ecclesiæ à Deo, Papa, vel Imperatore in spiritualibus, siue temporalibus, sunt contra libertatem Ecclesiasticam. dict. n.1.

2 *Statutum Principis, ne quis in suo territorio ædificet sine eius licentia, est contra libertatem Ecclesiæ. Vbi de Venetia statuto,* & n.3.

Oratoria, & Capellas, nec Princeps potest construere in suo Palatio sine licentia Episcopi. dicto n.2.

2 L. nemo, Cod. de relegios. & sumptibus funerum.

Venetorum statuto de non ædificandis Ecclesijs sine eorum licentia, est contra libertatem Ecclesiarum, sicut & prohibitio imperatorum Theodosij, & Arcadij.

4 *Statutum, siue edictum, ne Monasteria de nouo ædificentur, aut cætus Religiosorum habeantur, est contra libertatem Ecclesiasticam, vt n.5.*

6 *Princeps, seu ciuitas exigere num. possint tributa à Clericis; quia ita per consuetudinem immemoriabilem, semper factum est* resolutiuè, *& sub distinctione.*

7 *Statuta prohibentia alienationem stabilium. in non subditos, non ligant Ecclesias, seu Hospitale, vt* n.8. *Vbi de constitutione Domini Mediolanen, &* n.13.14. *cum alijs, & si plures Doctores contra teneant* n.11.

8 *Hospitale non æquiparatur Ecclesiæ, nisi sit publicum, & solemniter erectum, & structum.*

9 *Statutum restringens relictum ad pias causas, non debet valere, aut auferens priuilegium piæ causæ.*

10 *Relicta Hospitalibus, relicta ad pias causas dicitur.*

14 *Leges formularia ligant Clericos, sed qualiter* n.16.17. & 18.

15 *Ordinatoria litis facta à laicis obseruantur in iudicijs Ecclesiasticorum, si non præiudicant libertati Ecclesiæ.*

19 *Lex lata à Principe sæculari, nihil potest contra iuramentum, nec illud irritare. &* n.20. *Vbi explicatur quædam insitans lex.*

21 *Statutum faciens mentionem de iuramento, etiam si hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, est contra libertatem Ecclesiæ.*

22 *Statutum præcipiens, ne minores, & mulieres possint contrahere, non seruatâ certâ solemnitate, & contractus aliter factus nullus præsumptus, ac simulatus, faciens mentionem de iuramento, non valet statuere, ne iuramento producantur in esse, est statuere super spiritualibus,* dict. n.22.

Saluus conductus concessus per Principem, non extenditur ad contractus iuratos, dict. num.22.

23 *Princeps nequit condere statutum abrogans aliud suum, quod, continebat priuilegium Clericorum.*

Priuilegium concessum non subdito, reuocari non potest. dict. n.23. & n.24.

25 *Priuilegia Principum æquiperantur vltimarum voluntatum dispositionibus impetratio facta contra gratiam concessam alicuius Castri alicui benemerito, est nulla.* dict. n.24.

25 *Priuilegia non possunt per principem, nec eius successorem reuocari sine causa.*

26 *Priuilegium semel concessum à Principe ob causam, transit in contractum. Et respondetur tenentibus contrarium, vt* num. 29. & 30.

Priuilegia à Principibus Ecclesijs facta, non pendent tantùm ab eorum voluntatibus in fieri, nec in duratione, sed etiam à Pontificibus, saltem indirectè. dicto n.26.

27 *Priuilegium concessum Ecclesiæ, non debet reuocari; eo quod Priceps debet imitari Deum, qui nunquam reuocat, sed cumulat magis liberalitatis fasciculum.*

28 *Eleemosyna singulis annis facienda Ecclesiæ, nequit per statutum laici reuocari, cum sit contra libertatem Ecclesiæ, vt* n.32.

31 L. si quis Curialis Cod. de Episcopo, & Clericis.

Statutum dicitur esse contra libertatem Ecclesiæ, quando est contra libertatem Vnius Ecclesiæ tantùm.

34 *Principes laici plures, habent priuilegia cognoscendi de aliquibus casibus inter Ecclesiasticos &* num. 45.

35 *Priuilegia remuneratoria ex causa possunt reuocari à Papa, aliter non, nec debet carenocare quæ Rex ex contractu remuneratorio aut immemoriabili habet* n.36. & n.41. *nisi expressè.*

37 *Priuilegia Principibus in specie concessa circa res Ecclesiasticas ex Bulla cœnæ, quot annis publicata, non reuocata videntur* n.38. & 39. *Vbi quod sic Reges Hispaniæ, & Franciæ habent aliqua. &* num. 40. *Vbi Suarez non audet dicere ea cessare. Multi reuocata per Bullam Censeri dicunt, vt* n. 41. *Sed distingue vt* num.44.

42 *Clausula* non obstantibus priuilegijs, quibuscumque in contrarium facientibus, *qualiter faciat cessare priuilegia ipsius statuentis, quæ certum est; vt non auferat quæ transierunt in vim contractus, aut titulo [illegible] osu* n.43.

44 *Clausula* non obstante quacumque con[illegible]tudine, *non censetur sublata Consuet[illegible]memorialis, etiam cum conditione v[illegible]rsali, nisi expressè mentio in lege, vel c[illegible]litutione habeatur.*

AD

1 D primam qoęstionis partem, pręmissis quæ *infra* dico ad *Rubricam, & titulum de Ecclesijs ædificandis*, & quod Constantinus Imperator concessit facultatem, vt Ecclesiæ totum orbem possint ædificari, vt patet *in cap. futuram 12. q. 1.* & sic Filiucius *tom. 1. tract. 16. c. 16. numero* 170. & alij penes Valenzoelam *in defens. mon. Pauli V. p. 5. num. 36.* dixerunt vt statuta, quæ restringunt priuilegia concessa toti Ecclesiæ à Deo, Papa, vel Imperatore, tamen spiritualibus, quàm in temporalibus sunt contra libertatem Ecclesiasticam, vt etiam notauit Maynard. *de priuilegijs Ecclesiæ p. 2. art. 22. num. 95. & art. 23. num. 24.* & in terminis docent Vgolinus *in respons. ad Iuris consult. Gymnasij Patauini contra venetos cap. 6. §. 1. 2. 3. 4. & 5.* Collegium Bononiens. *pro libert. Eccles. contra venetos num. 43.* Maynardos *de priuileg. Eccles. contra venetos. p. 2. art. 24. per totum*, Belletus *in disquisit. Clerical. p. 1. tit. 6. §. 1. num. 26.* Duardus *in Bulla cœnæ lib. 2. can. 13. q. 19. n. 68.* Aloysius Ricius *in praxi tom. 3. res. 207. n. 7.* Patres Theologi Religionis seruorum *in defens. censur. Pauli V.* Ioan. Franc. Pegnanus *in tract. iustæ censur. eiusdem Pauli V. p. 2. n. 26.* Ferdinandus de Bastidia *in antitodo contra Paul. venetum p. 2. argum. 10. & sequent.* Valenzuela *supra p. 2. num. 28. & sequent.* Lupus *tract. de libert. Ecclesiast. q. 4. n. 7.* & Cardinalis Baronius *in sua Parenensi ad Rempublicam venetã*, quæ tale statutũ contra libertatẽ Ecclesiasticã effecerat, & propterea à Paul V. excommunicata fuerat, vbi carpens illorum statotum sic alloquitur.

2 † « *Exagitamini insuper litteris Apostolicis per vos statutum, ne quis Ecclesias, Monasteria, atque alias religiosas domus venetijs, & vbique locorum dominio vestro subiectorum, sine vestra speciali licentia fundet, & exigat; quam autem contra Ius, fasque id præsumpseritis, quæ dicturi sumus vos commonebunt: nam illa occidentalis Imperij culmina augustissima æquè, & robore, militari potentia, simulque doctrina rerum Sacrarum conspicua Carolus, & Ludouicus, cum faterentur super Ecclesias nullum sibi esse vindicandum Dominium, verè legitime laudati sunt Imperatores, vt qui legis scripta professi sunt non tantum in Ecclesiarum constructione aliquod Ius non esse concessum Imperatoribus, sed neque absque Episcopi licentia domi suæ oratorij constituendi, habere aliquam facultatem, quod probe cognitum pragmatica sanctione ita relinquere voluere testatum sequentibus verbis, placuit nobis, vt sicut ab Episcopis, & reliquis sacerdotib⁹, ac Dei seruis admoniti sumus, ne Capellæ in nostro Palatio, vel alicubi, sine permissu Episcopi, in cuius est Parrochia fiant. Sic igitur nec Capellam vnam, & in suo Palatio ædificandi absque licentia Episcopi tanti Imperatores facultatem se habere testati sunt quomodo ædificandi Ecclesias, & alia Religiosa loca dandi licentiam, vel negandi vos ita vobis arrogatis authoritatem:* hnc-vsque Baronius, qui alijs exemplis probat tale statutum infringere Ecclesiasticam libertatem.

3 Nec obstat textos *in l. nemo cod. de relig. & sumptib. funer.* Vbi à Valente Theodosio, & Arcadio Imperatoribus fuit prohibitum Ecclesias ædificari sine Principis licentia: qoia respondetur illud ab Imperatoribus fuisse de facto actum, sicot, & alij Imperatores, vt *supra* dixi de facto, leges aduersùs immunitatem Ecclesiarum fecerunt; & propterea bene, & iuste postea fuit reuocatum à Iustiniano *in l. sancimus §. siquidem Cod. de Episcop. & Cleric. & in auth. vt null. fabric. orat. & locor.* Eteoim licet pro contraria venetorum opinione Antonius Vouius *in respons. procens. Pauli V. contra venetos*, septem argumenta, sine fundamenta adducat, tamen ipse elidit, optimè euertit, atque impugnat probans tale statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, vti etiam Paulus Comitolus *in tract. de apologetico contra venetos cap. 8. num. 7.* probat *ex dist 1. de consecratione*, & in specie, *ex cap. de locorum Gelasij Papa ex Cas. Ecclesia Nicolai Papa cap. nemo, aureiam. concil. & ex dicto tit. decret. de Ecclesijs ædificandis, & reparand. maximè ex cap. fin. ibi, & cap. ad audientiam*, & ex Booifac. VIII. *in cap. authoritate de priuileg. lib. 6. & ex auth. de Ecclesiasticis tit.* per totam *aliquid dixi infra q. 46. n. 8.*

Ad secundam difficultatis partem, etsi posset aliquis respondere quod edictum, seu statutum de non ædificandis Monasterijs, seu habendis cętibus Religiosorum, non sit contra libertatem Ecclesiasticam, quia per hoc decretum consulitur alijs Monasterijs iam erectis, nec scilicet alimenta eis desint ob aliorum ædificationem, & multitudinem, & ne prætextu bono, & quæsito pietatis colore perniciosæ societatis ineantur: tamen cum inspicere inconueniens prædictum, sit actus Iurisdictionis Ecclesiasticæ, ad quam spectat inspicere, nom queant de nouo Monasteria, & Religiones in ciuitatibus introdoci, sic vt commodè queant sustentari, & ali; ideo vt late dico *in dicto tit. de Ecclesijs ædificandis*, vbi etiam agitur de quæstione *an queant regulares mutare Monasterium de loco insano ad sanum sine licentia Episcopi.* 4

† Ergo apertè dicendum est tale statutum, aot edictum esse contra libertatem Ecclesiasticam; eo quod laicus Princeps, seu Magistratus vsurparet Iurisdictionem Ecclesiæ, ioxta latissimam doctrinam, quam expendi *sub tit. de iudicijs, & foro compet.* & ex doctrina relata à Diana *p. 1. tract. 2. res. 61. & res. 78.* Vgolious *supra cap. 6. §. 5. num. 2.* Colleg. Bononiens. *supra n. 43.* Valenzuela *dict. p. 2. per totam* & contra Cutellium *lib. 1. q. 62.* docent, Baronius, Bastidia, Maynardos, Belletus, Duardus, Riccius, Lupus, Comitolus, quos sequitur Thomas del-Bene *de immunit. p. 1. cap. 8. dub. 8.* satisfaciens fundamentis contrarijs. 5

Ad tertiam quæstionis partem an aliqua ciuitas, seu Princeps possint exigere tributa à Clericis, quia ita per consuetudinem immemorialem semper factum est, poteris latè respondere adductis *p. 15.* in vers. *ad quartam*, & vers. *ad quintam*, & *ibi q. 16. à n. 1.* Vbi de quæstione, *an possessio antiqua collectandi, faciat Ius in præiudicium ordinis Clericalis*, Vbi cum distinctione bonorom. Et secundùm illam existimo componendas opiniones diuersas affirmatiuam Gabrielis Pereira *in tract. de manu Regia p. 1. cap. 10. n. 2.* Paul. de Castro *in cons. 423.* & negatiuam Megalæ *in cons. 12. n. 4. & Decreti Rota Romana 10. decemb* 1598. & Dianæ *dict. p. 1. tract. 2. res. 96.* ac aliorum dicentiom Bullam cœnæ Domini, non solum tollere quascumqoe consuetudines, etiam immemorabiles, sed etiam continere clausulam irritantem, quæ destruit, & inficit titulum, & possessionem. 6

Ad quartam quæstionis partem, an statuta prohibentia alienationem stabilium in non subditos, ligent Ecclesias, seu Hospitalia; respondebis abundè, etiam ex dictis *supra hoc textu q. 7.* in vers. *ad quintam*, & Clarios vers. *ad sextam*, vbi egi de illa *an valeat statutum sæculare, quo cauetur ne bona* 7

traasferantur in Ecclesiasticas personas sine Regia
facultate, & *in q*.8. Vbi *de legibus amortizationis*.
Er ita nunc breuiter dico illa statuta non ligare
Clericos, Ecclesias, & Ecclesiasticas personas,
quorũ libertatẽ restringere nequeunt ex *c. fia. de*
immanit. Eccles.lib.6. Bartolus *in l.fin.n*.18.*cod.de*
sacrosanctis Eccles. & in l. dadum 14. *cod. de con-*
trahenda emptione, & in l. fin.n.4. Cod. de exacto-
ribus tributorum lib.10. *& in l. filiusfamilias* 117.
alias 114. §. *Diui n*.12. *ibidem* Angel. *n*.4. Imola
in vers.*item adde circa tertiam, quæstionem*, Alex.
sub n.12. vers. *& sic stabit* Crotus *num*.80. Ferdi-
nand. Loaces *num*.157. Ripa *num*.81. & Socinus
Iunior *a*.116. qui testatur de magis communi *ff.*
de leg.1. Cyriacus *controuers*.530. *tom*.3.*num*.13.
Videndus *a n*.14.

8 Vnde licet maximè ipse Cyriacus à *dicto n*.14.
contrauertat numquid prædicta doctrina proce-
dat etiam respectu Hospitalis; affirmat verò *ibi à*
num.54. contra Plotum in *cons*.19. *sub n*.19. di-
centem constitutionem Dominij Mediolani pro-
hibentem alienationem, & translationem immo-
bilium forenses, & non subiectos non procedere
in translatione in Hospitale, quia ipse debet intel-
ligi de Hospitali Religioso, & erecto cum autho-
ritate superioris, enim pacificet Ecclesiam, personas
Ecclesiasticas, & Hospitale, de quibus eadem ora-
tione meminit, nam Ecclesiæ non æquiparantur
Hospitali, nisi sit publicum, & solemniter ere-
ctum, & extructum, sic cum Castro *cons*.5.*vo-*
lum.1. expressè tenente huiusmodi statuta non
comprehendere talia Hospitalia, sed alij plures
etiam porrigunt affirmatiuam opinionem ad Hos-
pitale, in quantum sunt opus pium, de quo in
vers. sequenti.

9 Ad quintam quæstionis partem etiam ex dictis
supra in dicta quæst.7. vers. *ad quintam*, & vers.
ad sextam, & ex proxima dictis in vers. *ad quan-*
tam, responderi potest, cum ergo statutum re-
stringens relicta ad pias causas, non debeat valere
ex doctrina Baldi *in l.generali* 13.*n*.6 *&* 7. *Cod.de*
sacrosanctis Eccles. Arcat. *cons*.25.*a*.1. Felini *in*
cap. nostro n.94. Alex. *cons*.209. *sub n*.5. vers. *&*
quod dictum statutum, Cardinal. Tusch. in verb.
libertas Ecclesiast. conclus.348.*n* 9.*tom*.5.*fol*.380.
ex quo dicitur contra libertatem Ecclesiasticam,
auferendo priuilegia piæ causæ, quia sicut sta-
tuentes hoc facere non possint; ita etiam, nec
censeantur impedire quæ spiritu Dei ducuntur,
Calcan. *cons*.13. *à n*.3. & quia in similibus dispo-
sitionibus statutarijs, semper videtur excepta per-
sona Dei ex Tiraquel. *de priuileg. piæ causæ pri-*
10 *uileg*.150. quam repræsentant Pauperes. † Ita-
que relicta Hospitalibus, relicta ad pias causas di-
ci, dixit etiam Tiraquel. *in præfatione dict. tract.*
vers. *item relictum Hospitali*, Alex. *dict. can*.209.
à n.1. *vol*.2. Bald. *in auth. hoc Ius porrectum sub*
num.11. vers. *tamen quia legatum Cod. de sacro-*
sanct. Eccles.

11 Nihilominus, in puncto quæstionis nostræ,
alij sub distinctione loquuntur; imo & affirmant
valere tale statutum, seu proclama, afficiens, bona
subditorum inhibendo prohibitione reali quam-
cumque alienationem in personam, communita-
tem, Collegium, aut vniuersitatem non subditam,
quia non est nisi tantum contra rem ipsam lega-
tam, quæ nequit transire in personas statuto com-
prehensas, & prohibitas, quæ prohibentur ac-
quirere, non respectu sui, sed respectu rei sub-
iectæ ita vinculatæ, vt concludit Abbas *in cap.*
quod Clericis 9. *n*.30. *de foro compet.* Vbi affirmat
talem prohibitionem realem ligare, seu impedire
Clericos, & Ecclesiam, ne res prohibita ad eos
deuenire possit, Rochus de Curte *in tract.de con-*
suetud. sect.8. *n*.87. *fol*.105. Alderan. Mascard. *in*
tract. statutor. conclus.1.*sub num*.258. vers. *secundo*
casu, aut statutum loquitur, Felin. *hic n*.84. Bald.
in cap. cum venissent sub n.6. extra de eo qui mit-
titur in possess. causa rei seruand.
Inquiens quod in realibus actionibus, statuta, 12
& consuetudines laicorum ligant Clericos, cum
res affecta sit de Iurisdictione, & territorio Prin-
cipis statuentis: & quod quando prohibitio alie-
nationis est realis, quod excludantur Ecclesiæ, &
personæ Ecclesiasticæ forenses scripserunt Bald.
cons.174. *vol*.5. Surdus *cons*.521. *n*.3. Rebuffus,
Ripa, Bolognetus, Capra, & alij, quos sequitur
Cyriacus *dicta controuers*.530. *a n*.64. *& ibi a*.69.
& 70. cum alij, quia in similibus statutis non est
intentio statuentium ligandi Clericos, & Eccle-
sias, vel impediendi pias causas, sed principaliter
disponendi de re subiecta, prouidendo publicæ
vtilitati sui status, ne ciues, & habitatores de pau-
perentur. † Er quia illa est propriè illicita prohi- 13
bitio, & contra libertatem, quæ est generalis
contra omnes, non autem quæ est secundum quid
cum opera pia possint fieri etiam inter laicos, &
ex alijs. Sed tu resolues ex addictis quæstionibus
sub hoc textu, alias inquam facilis esset iste mo-
dus prohibendi contra Ecclesias, & Ecclesiasticos.
Et pro prima nostra sententia facit quia Do- 14
ctores agentes, & sequentes Regiam potestatem
in condendis statutis, & legibus, quibus probi-
betur alienatio immobilium in non subditos, ab-
solutè & simpliciter contra Clericos, & Ecclesias
non admittunt, solùm verò dicunt vt alienatio
debeat fieri cum certa solemnitate, & forma, quæ
facilè seruari potest; & quod tales leges formu-
lariæ ligent etiam Clericos, tenent Signorolus
cons.21.*n*.15.*&* 25. vers. *& secundo casu*, Alberic.
in tract. de statutis 2.*p.q*.2.*num*.39.*& n*.64.*in fine*,
Baldus *in cap. quod Clerici de iudicijs n*.2. Federi-
cus de Senis *cons*.85.*n*.3. Barbatia *in cap.quod Cle-*
rici col.24. vers. *ego hanc materiam* de foro comp.
† Et faciunt quæ ego dixi *ibi q*.3. Vbi quod or- 15
dinatoria litium facta à laicis obseruantur in iu-
dicijs Ecclesiasticorum si non præjudicent liberta-
ti Ecclesiasticæ & Cyriacus *controuers*.529. latis-
simè, & ex proposito agens de statuto prohibente
alienationem stabilium, in forenses, vel non sub-
ditos: an liget Ecclesias, vel personas Ecclesiasti-
cas: & quid si prohibent non simpliciter, sed
conditionate, sine licentia Principis, vel sub alia
certa forma; & postquam pro affirmatiua senten-
tia plures adduxerit *num*.40. dicentes quod Cle-
rici ligantur huiusmodi statutis, Bald. *in cap. quæ*
in Ecclesiarum 7. *hoc tit*.*num*.16. Iacob. Butrig.*in*
auth. Cassa cod. de sacrosanct. Eccles. & in l. assiduis
11. *cod. qui potiores in pignore habeantur* Signor.
cons. 21. Andream Sicul. *in Rub. de rebus Eccle-*
siæ n.81. *sub n*.152. Tiraquel. *de retractu consang.*
§.1.*glossa* 13.*n*.5. *& in l*.16. *connub. glossa* 8. *n*.171.
Vrsilis ad Afflictis *decis*.310.*num*.8. Menochium
cons.800. *a*.23. Saraynaad Mathesilanum *singu-*
lari 10. vers. *in simili, item videmus*, Natta *cons.*
515.*n*.10. Crotum *cons*.5.*num*.47. † Tamen ipse 16
à n.41. distinguens inter simplicem prohibitio-
nem, & conditionatam in illis verbis aut enim
inquiunt statutum simpliciter prohibet alienatio-
nem in forensem, vel non subiectum, & tunc non
ligat

Digitized by Google

ligat Clericos, aut in alienatione requirit certam formam, quæ potest impleri sine magna difficultate; puta quod talis contractus denuncietur, vel fiat cum interuentu iudicis, vel agnatorum; & tunc ligat Clericos, quin nihil eis deperit, cum facilè impleri, nisi cum magna difficultate, & quæ fere est impossibilis, vt quando pendet à voluntate superioris tantùm, vt exemplificant ipsi, si statutum dicit quod non valet alienatio, nisi cum licentia communitatis, vel Principis, & tunc non ligat Clericos, quia reputatur impossibilis hæc impetratio, quæ pendet à sola voluntate Principis, vt post Salicetum *in auth. Cassa. n. 15. Cod. de sacrosanctis Ecclesijs*, distinxit Clarus Cardinal. Zabarella *in repetitione cap. perpendimus col. 15. vers. his attentis venio de sent. excommunic. fol. 133. col. 1. in impressione veneta anno 1602.* vbi in vers. *& per hoc deciditur alia quæstio*, vbi loquitur quando adest onus licentiæ petendæ, Decius *in textu nostro à num. 250. & 204. in impressione veneta anni 1576.* Ambros. Opicon. *in l. filiusfamil. 114. alias 117. §. Diui ff. de leg. 1. n. 79.* Ferdin. Loaces *in allegat. pro Marchione de los Velez. num. 158. vers. item limitatur*, Rodericus Suarez *in l. 13. tit. de las deudas num. 2. & 3.* Surd. *cons. 2. num. 41. & 42.* Zanchus *de priuileg. Eccles. cap. 11. num. 15. in fine.* Bardellonus *cons. 70. n. 20. & 21. tom. 1.* Calixtus Ramirez *de lege Regia §.*
17 *27. num. 10. in fine.* † Ergo si isti tantùm in tali casu, in quo de formula aliqua facili statutum de non alienando in fureuses, & non subiectos obligat Clericos, secus si simpliciter, sequitur dicendum contra Cyriacum, & alios in puncto quæstionis nostræ nunquam tale statutum Clericos obligare, & Ecclesias, vt secundùm nos videtur amplecti nouissimè D. Antonius de Castro fiscus Regius pro Rege nostro Philippo in commissione millionum in mense Iulij anni de 1656. occasione tributi, de quo loquutus fui *supr. à q. 13. n. 1.* & nihilominus in hoc puncto non est ausus; etsi loquatur obiter admittere, sine approbare contrariam sententiam, quæ facere videtur admodum ad comprobandam eius allegationem *ibi num 99.* applicans ad casum, de quo dico in quæstione se-
18 quenti. † Cyriacus addit *à num. 24. ad 47.* inter statuta, quæ ligant res; & quod hæc obligant Clericos; secus si ligent. personas, item & inter statuta respicientia Clericos territorij, & istos non ligari, secus Clericos forenses ex Baldo, Rebuffo, & alijs; sed idem Cyriacus hoc non admittit ex Bart. *in dicto §. Diui* loquente expresse de Clericis forensibus; eo quod talia statuta restringunt libertatem Ecclesiasticam; quæ ratio vere etiam ad forenses applicatur.

19 Ad sextam quæstionis partem an Principes possint statuere irritando aliqua iuramenta apponi solita in contractibus; sed quia difficultas hæc potest ampliari ex his, quæ dixi latè *in cap. nouit. de iudicijs q. 9. à num. 1.* vbi egi de illa *an laici Principes, aut iudices possint de iuramentis cognoscere*; & ibi *quæst. 15. a n. 1. & alibi*; ideo nunc breuiter dico quod etsi videatur affirmandum, vti cauetur Lusitano Iure nouæ recopil. *lib. 14. tit. 73.* Vbi irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promissionibus apponuntur: tamen absolutè negandum esse, quia lex lata à Principe sæculari, nihil potest circa Iuramentum, cum sit negotium merè spirituale, vt super matrimonio, decimis, & similibus dixi *cap. tuam de ordine cognit.* sic docent Carolus de Gras. *de effectib. Clericor. effectu 2. n. 81.* Duard. *in Bulla cœnæ n. 2. Can. 15. q. 19. n. 56.* Martha *de iurisdict. p. 4. cent. 1. casu 72. n. 18.* Vbi contrariam sententiam falsam vocat, ipsum leges, quia multos citat.

Nec debet sustineri Fagundez, qui conatur de- 20
fendere prædictam legem Lusitaniæ *tract. 1. lib. 2. cap. 17.* putans Reges Lusitanos constituisse illam legem ex priuilegio summi Pontificis, quod licet modo non extet, sufficiat extare illius famam tempore immemoriabili per effectum, & vsum priuilegij probatam: tamen non est cur admittatur hæc expositio ex his, quæ dixi *quæst. 15. vers. ad vltimam*, vbi egi de illo dubio, an consuetudo immemoriabilis probet extitisse priuilegium faciendi aliquid cõtra immunitatem Ecclesiasticam.
† Docet Diana *p. 1. tract. 2. res. 73.* resoluens, vt 21
quoties statutum facit mentionem de Iuramento, etiamsi hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, sit contra libertatem Ecclesiæ. Qui etiam *res. 94. & 95.* agit de duabus illis quæstionibus, an Princeps sæcularis possit relaxare obligationem Iuramenti præstiti. Et an Iudex sæcularis possit cogere laicos ad condonandam obligationem Iuramenti, aut iniuria extorti cum multis pro vtraque parte; sed quia de illis dixi *sub cap. 1. & tit. de Iure Iur.* recurreres ad *ibi* dicta.

Quare si statutum præciperet, ne minores, & 22
mulieres possint contrahere, non seruata certa solemnitate, & contractus aliter factus sit nullus præsumptus, & simulatus, atque præsumendum minores dolo inductos ad contrahendum, etiam si Iurauerint, dico non valere; eo quod disponit de Iuramento per indirectum; imo & directo, cum faciat expressam mentionem de Iuramento: ita Diana *dicta p. 1. tract. 2. res. 73. in fine*, & Martha *dicta 4. p. casu 72. cent. 1.* qui postquam latè agens *à n. 1.* quod statuta laicorum non possunt irritare contractus Iuratos, nec supra Iuramentis, etiam per indirectum disponere, multa videnda congerens *à num. 23.* ait quod statuere, ne Iuramenta producantur in esse, est statuere super spiritualibus. Et quod statutum laicorum quomodolibet mentionem faciat de Iuramento, non valet; & *num. 25.* quod statutum disponens principaliter de contractu, & in consequentiam de Iuramento, non valet: & *num. 28* quod Iuramentum appositum super contractu à lege prohibito, non obligat: *& n. 31. & 3. fin.* Vt statutum de compromissis non habet locum super contractibus Iuratis, & quod saluus conductus concessus per Principem, non extenditur ad contractus Iuratos de vberiori intellectu huius quæst. videbis quæ immemor dixi *infra quæstio 42. vers. ad tertiam*, vbi dicta in toto hoc vers. *ad sextam* sub quadam bona distinctione præcauentur, & pro intellectu adiunges quæ ex pluribus dicit Thom. del-Bene *de parlam. dubit. 4. sect. 27. & 28. sub corollario 4.*

Ad septimam quæstionis partem, an possit 23
Princeps condere statutum, abrogans aliud statutum suum, quod Clericorum priuilegium continebat; & lectis quæ dixi *infra in cap. 2. de iudicijs quæst. 15. à num. 1.* vbi egi de ea *an si Reges, & Imperatores exemptionem concessissent Clericis, possint eam reuocare* iam breuiter dico in puncto nostro, cum Felino *hic*, vt non possit illud Princeps reuocare, quia priuilegium concessum postquam ratum habetur, trãsit in Ius, respectu illius, in quem collatum est ita *num. 124.* deinde quia priuilegium concessum non subdito, reuocari non potest ex-

doctrina

dorina textns in cap.nouit. de indic. Abbas in cap.
iater alia num.19. de immunitate Ecclesiarum, &
alijs;sed Clerici non sunt subditi sæcularibus,ergo
priuilegium illis coocessum amplius auferri non
poterit;sic vt aliter facientes exeommunieet Bulla
in cœna Domini ibi quarumcunque Ecclesiarum
Iuribus quomodolibet prajudicetur:& hane docent
sententiam Azorius p.1. lib.5. instit. moral.lib.5.
cap.13.quæst.5. Coriolanus in Bulla cœna excom-
munic.5.fol.9.35. Pesantius tract.de immunit. Ec-
clesi.disp.9. Martha videndus de Iurisdict.4 p.cen-
turia 1.casu 52.num.6. Alterius tomo 1. disput.36.
lib.5.c.6.fol.703 col.2.copiosè Carolus de Grassis
de effectibus Clericorum effectu 2.n.14. & 25. Dia-
na p.1.tract.2.res.60.

24 Et confirmatur quia & si priuilegia Prineipum
æquiparentur dispositionibus vltimarum volun-
tatum, cap.quia cunctis de conces. prabenda, cap.si
pluribus de prab. lib.6. Gigas in tract.de pens.q.27.
num.5. tamen sine causa reuocari non possunt,
Bald. in l.1. in 5. notab. cod. de leg. inferens ad
coucessionem Castri factam alieui benemerito,
quod sit ei defendenda, nee auferenda; & qnod
impetratio facta in eontrarium,sit nulla ipso Iure
per glossam in l. si qua loca Cod. de fundibus, &
saltibus rei dominica lib.11. qnem seqnitur Cur-
tius Iunior in l.hares.absens. in princ.num.19.ff.de
iudicijs post Castreas. in dicta l.1. qui dicit Bald.
sæpè facere mentionem de hac conclusione, quia
sibi contigit in facto proprio, Afflictis in cap.2.
§. similiter num.64. de capitan. qui cur, vend. &
ibi Andreas num.24.in fine, qui reprobat aduo-
25 catos fiscales contrarium sentientes. † imo &
idem Baldus cons.226. Rex Romanorum n.6. vers.
sed ego non credo volumine 1. tenet quod priuile-
gia non possunt per Principem, nec per eius suc-
cessorem sine causa reuocari,quia quidquid Prin-
ceps agit sine ratione, non valet ex glossa fin. in
cap. penult.22.dist. Vbi habetur, vt nemo possit
amittere priuilegium suum sine causa; sed nullam
causam potuit Ecclesia dare, propter quam sit
priuanda à priuilegio ibi per laicum Principem
collato; ergo, præeipuè si consideres textum in
auth.de referend.in princ. Vbi proprium Principis
est concessa per eum non auferre.

26 Et confirmatur tum ex his,quæ latè dixi in di-
cto cap.2.de iudicijs dicta quæst.15.à n.1. cum alijs,
tum in allegatione, quam feci pro ministris in-
quisitionis Vallisoletanæ anno præterito 1648.
in causa eontra D. Hieronymum de Tordesillas,
dictæ eiuitatis, Prætorem posita in fine tract. de
iudicijs,& foro comp.num.24. & 25. com alijs,vbi
probaui vt priuilegium semel concessum à Prin-
cipe ob causam, transeat in contractum, & in
casibus,de qnibus loquimur est certissimum: nam
cum Reges ab Ecclesia tot, tantaque beneficia
acceperint, sequitur, vt priuilegia ab ipsis in Ec-
clesias collata, non dependeant tantum à volun-
tatibus Prineipum in fieri, nec in duratione; seu
conseruatione,sed pendeant à Pontifieibus saltim
indirectè habentibus potestatem in Prineipibus
iuxta quæ dixi latissimè in cap. nouit.13. de indic.
Vbi Innocentius singulariter voluit, vt priuile-
gium concessum non subdito nequeat reuocari,
vt dixerunt etiam Bartol. in l. qui separatis Cod.
vnde liberi, & in l.si cum mihi ff.de dolo, Cardin.
in cap. perpendimus de sententia excommunic. Ar-
chidiacon. in cap. quicumque 13.q.3. Castrensis
cons.317. vers. constat autem volum.1. Vbi loqui-
tur in priuilegio immunitatis, idem in l. digna
vox. Cod. de legibus, vers. nota pro rebus Ecclesia.
Decius in cons.286.n.6. Iason cons.56.n.2.volum.1.
Etenim Lucas de Penas in l.fin. num.64.Cod.de 27
location. prador. ciuil. lib.11. dixit quod priuile-
gium concessum Ecclesiæ,non possit reuocari; eo
quod Princeps debet imitari Deum,qui nunquam
renocat benefieia collata in aliquem, sed magis
cumulat liberalitatis fascieulum cap. quamtalibet
in fine 33.q.3. & Felinus in cap.ad Apostolicam
de simonia, dieit esse ibi casum de hoc, & Iason
in l.non amplius n.14. ff. de leg.1. dieit quod ista
opinio in consulendo, & iudicando est retinenda.
† Et sie euenit vt laici nequeant reuocare per 28
statutum eleemosynam singulis annis faciendam
Ecclesiæ per alterum prius statutum dispositam,
vt firmant Bartolus in l. priuilegia in fine cod. de
sacrosanct. Eccles. Geminianus in cap. qua in Ec-
clesiarum hoc tit.col.7. vers.venio ad tertium. Feli-
nus hic num.97. & in dicto cap.ad Apostolicam de
simonia num.2. Decius hic n.232. & 238. Tyta-
quellus pro vtraque parte plures referens de pri-
uileg. pia causa priuilegio 159.

Vnde etsi pro eontraria sententia negatiuè pu- 29
gnent Sousa in Bulla cœna cap.16. disp.81. con-
clus.5.num.6. Duardus ibi lib.2.can.15.q.17.n.16.
Villalobos in summa tom.1.tract.17. dubio 21.n.4.
& alij; eo quod existiment vt priuilegia particu-
laria hnins, vel illius Ecclesiæ, Religionis, vel
personæ directè non pertineant ad immunitatem
Ecclesiasticam, & possint reuocari ex ea ratione
quia lex ad libitum statuentis, præsertim quando
sponte facta est, & adest iusta causa reuocationis
illius,possit fieri sine iniuria tertij, cum adest eau-
sa sic vt nullus conqueri possit, eo quod per re-
uocationem illius quod prius concessum fuerat,
reducatur ad Ius,quod prius competebat ex glossa
in l. si vnus §. pactis ne pereat verbo in specie ff. de
pactis. Quia satis fit ex adductis, imo & prædicti
Doctores fatentur quod si tale priuilegium fuerit
confirmatum per Summum Pontificem, nequità
Prineipe eoncedente reuocari.

Nee obstat Bosius de Principe num.176. Vbi 30
dicit communem opinionem esse priuilegium
concessum à Principe Ecclesiæ, posse per illum
reuocari, etiam ex interuallo post acquisitionem;
& patet ex textu in l. si quis curialis cod.de Episco-
pis, & Clericis, vbi Imperator reuocauit priuile-
gium concessum ab ipso. Quia respondeo ad di-
ctum Bosij,quod nullus excitatis per illum loqui-
tur de priuilegij reuoeatione,sed tantum in reno-
catione statuti. Etenim Martha expendit dicta
p.4.de Iuridict.casu.52.n.fin. Vt in eo casu intret
illa resolutio, quando priuilegium concessum est
per statutum, non per modum legis, quia tune
censetur approbatum per Papam, si reuocatur per
statutum subsequens, specialiter mentionem fa-
ciens de Clericis, & non valeat, tum ex defectu
potestatis statuentium, tum etiam quia dicitur in-
ductum in diminutionem Iurium Ecclesiæ ac-
quisitorum: & sic contra eius libertatem: ita ille,
sed ego melius existimo responderi ex fundamen-
tis iactis pro nostra sententia. † Et ita dicendum 31
cum Felino hic dicto num.97. in fine,vt non obstet
dict. lex si quis Curialis, quia ibi Imperator reuo-
cauit de facto, & Marta supra n.16. ex doctrina
Decij hic addit leges eodicis, in quantum sunt
præjudiciales Ecclesijs, non censeri approbata à
Summo Pontifiee, & tanquam factas à non ha-
bente potestatem, non valere, necesse allegandas
in decisionibus causarum.

Ex

32 Ex his pro complemento existimo dicendum cum Diana *dicta p.1. tract.2. res.60. in fine*, quod si erat statutum antiquum laicorum, vt singulis annis certo die cuiusdem mensis cuidam Collegio Clericorum, vel Monasterio regularium crogarentur certæ eleemosynæ; sed deinde efficerent aliud statutum, ne inposterum ea eleemosyna præbeatur, tale statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, iuxta primam sententiam.

33 Et cum Genuense etiam addo in practica Ecclesiæ triennario 17. *questio* 480. *num.*8. contra aliquos probante statutum esse contra libertatem Ecclesiæ, quando est contra libertatem vnius Ecclesiæ tantùm.

34 Ad octauam quæstionis partem an per aliquod priuilegium sit in aliquibus Regnis derogatum libertati Ecclesiasticæ; vt abunde respondeas adiunges hic quæ adduci *infra in cap.1. de iudiciis quæst.*19. cum alijs, vbi de quæstione trahendi causas ad Regias audientias per viam violentiæ; & in alijs quæstionibus illius textus, seu tituli, & *sub tit. de foro comp.* Vbi scripsi de pluribus casibus, in quibus solent laici iudices cognoscere inter Clericos. Sed quia ad vtramque partem agit Diana *p. 2.tract.2.res.6.* cum infinitis, quos refert, quosdam asserentes per Bullam cœnæ Domini esse sublata illa priuilegia, cum quotannis publicetur, alios non esse sublata affirmantes; ideo vt excusem longam repositionem recurres ad ea, quæ adduxi *in dicto cap.2. de iudicijs q.24.* quatenus egi de illa quæstione an *aliquis Princeps habeat priuilegium à Pontifice cognoscendi per viam violentiæ: vel an excusetur Iudex prætextu quod non sit Bulla cœnæ recepta in sua prouincia, vel consuetudinem inducens, vel ea introducta incidat in Bullam: vel an Reges in aliquo casu sint iudices exemptorum.*

35 Dubium ergo potest esse, quod tantùm tetigi *in dicta q.24.cap.2. de iudic.* an per Bullam cœnæ sit reuocatum dictum priuilegium: vel an Pontifex queat reuocare priuilegium semel concessum Principibus laicis cognoscendi inter Ecclesiasticos. In quo dubio lectis etiam quę adduxi *in dict. quæst.15. de iudicijs in fine*, Vbi affirmaui priuilegia illa posse reuocari à Papa. Sed quia sunt nonnulli, qui audent dicere Reges habere aliqua priuilegia immemorabilia; ita vt cesserint in Iura Regia, & non possint amplius à Pontifice reuocari; vt notat Zipeus *in annalitica Iuris canon. lib.2. de foro compet. a.41.* Sed Sousa absolutè *in Bulla cœnæ cap.26. disp.102. n.2.* non esse dubitandum, vt etiam remuneratoria priuilegia reuocare Pontifex possit. Ego verò existimo vt dixi sub *sub dict.q.15.num.10.dict.cap.2. de iudicijs* ex causa hæc remuneratoria posse reuocari, aliter verò non, quia deficiente causa, nec hæc, nec illa, quæ transierunt in contractum possunt reuocari, iuxta illa, quæ longè scripsi *in cap.1. de probationibus*, vt loquuntur Henriquez *lib.10. summæ*
36 *c.15. n.5. in glossa littera. G.* † Malderus *in 2.2. tract.5. cap.6. dubio 7. in fine*, Vbi asserit Pontificem Iura quædam spiritualia, quæ Rex quispiam ex contractu remuneratorio, aut immemoriabili habet reuocare non debere.

37 Tota vero difficultas est an hæc priuilegia Principibus concessa, veluti Regi Franciæ, qui obtinet in Regno suo ex priuilegio Apostolico conferre Canonicatus, & beneficia, vt notauit Carolus de Grassis *in Regalibus Franciæ lib.2. Iur.1. folio 229. & Iur.2. fol.437.* Et Reipublicæ venetorum, quæ vt dicunt Decianus *tom.1. lib.4.cap.9. n.66.* cum Gigante Zanardus *in director. confessor. tom.3. cap.50.* ex priuilegio Pontificio habet procedere in aliquibus casibus contra Clericos. In quo dubio existimauit Filiucius *tom.1. tract.16. cap.10. num.158.* Vt si reuera aliquod priuilegium concessum sit à Romano Pontifice alicui Principi laico, Bullam cœnæ illud non reuocare; & idem putat Malderus *in p 2.q.9.art.2.fol.407.col.1.* per verba sequentia priuilegium datum Regibus, aut Iudicibus cognoscēdi causas Clericorū, nisi reuocatum fuerit, excusat contra immunitatem facientes iudices. † an autem omnia quotannis reuo- 38
centur per Bullam cœnæ aliqui dubitant, verius videtur non irritari, quia generalia verba, quæ rigidiora erant de hac re in Bulla Gregor. XIII. à posterioribus Pontificibus temperata sunt, iudicium interim sit penes Sanctam sedem.

Et sic Fagundez *de præceptis Ecclesiæ tract.1.* 39
lib.3.cap.7. num.17. defendit quandam consuetudinem vrgentem in Lusitania ex vi cuiusdam priuilegij à Summo Pontifice obstanti; imo alij dicunt legem posteriorem vniuersalem, & generalem, non derogare priuilegio anteriori speciali. Ob idque ita Regem Hispaniarum, & Regem Galliarū habere aliqua priuilegia testantur Bañez *in 2.2. q.67. art.1. dubio 2. conclus.2.* Carolus de Grassis, *vbi supra*, quod præsumi posse dicunt in Catholicis Regibus, & pijs. † Et Pater Suarez 40
contra Regem Angliæ *lib 4. cap.34. num 25.* ex Cardinali Bellarmino, non audet damnare vsum talium priuilegiorum; sed hoc Apostolicæ sedi remittit, quod antea fecerat Nauarrus *in manuali cap.27.num.11.* Vt notat Vasquez *in p.2.disp.167. cap.4.a.32.* Salaz *de legibus disp.14. sect.9. n.108.* Becanus *in summa Theologiæ 2.tract.3.cap.6.q 11. num.2.* & Diana *dicta res.6. in fine*, vbi commendat videndum Salgad. *de protectione Regia p.3. tom.2. cap.10. num.96. & 97.* asserens vt contrariam sententiam tueantur etiam doctissimi viri.

Ego inquam in præfatis priuilegijs ita antiqua- 41
tis, & corroboratis, & ex proposito, maturoque iudicio à Summis Pontificibus Regibus ob benemerita concessis multum existimo standum relatæ sententiæ nisi reuocarentur expressa ex doctrina iam relata; licet videam plerosque dicere absolutè, vt sint reuocata per ipsam Bullam cœnæ quotannis publicatam, vt sunt Duardus *in Bulla cœnæ lib.3. §.5. quæst.1.a.1.* & Philippus Maynardus *de priuilegijs Ecclesiæ p.2. art.18 num.10.* Vbi ita ait prædicta priuilegia fuerunt postea à Summis Pontificibus reuocata: & inter cæteras reuocationes illa est, quæ legitur in Bulla cœnæ Domini ibi *excommunicamus* Vgolinus *in respons. ad Iura consc. Gymnasij Patauini cap.7. fol.9.* sic asserens per Bullam cœnæ Domini, quæ singulis annis in die Iouis Sancti præsentibus Principum Christianorum nuncijs publicatur illa clausula *non obstantibus*, derogat omnibus priuilegijs contra libertatem, vt docuerunt etiam Martha *de Iurisdict. p.4. cent.1. casu 17. num.12.* Barbosa *hic num.25.* Patres Theologi Religionis seruorum *in defens. censura Pauli V. cap.8. num.19 in fine*, & Ioannes Beltran de Guebara *in propugnaculo Ecclesiæ libert.§ 7. num.43. assert.1.* Sayrus *de censuris lib.3. cap.5.* Vbi dixi sine causa Nauarrum dubitasse; & respondet ad argumenta illius, cuius verba refert Diana *dicta res.6. p.1. tractat.2.* in vers. *verum.*

Et licet clausula *non obstantibus priuilegijs* 42
excludat

Digitized by Google

excludat omnia priuilegia, non clausa in corpore Iuris ex glossa 1. per textum *ibi in l.3. cod. de silentiarijs lib.12.* quam recipiunt Doctores per glossam *ibi* verbo *excusatur*, & *in l.heres absens ff. de iudicijs*, Barbosa *de clausulis, clausula* 83. *num.*1. cum infinitis; & *num.fin.* Vbi quod clausula *non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus*, posita ab eo, qui derogare potest operetur effectum omnimodæ derogationis omnium legum, & statutorum, & priuilegiorum, etiam si priuilegia, non nominarentur, Gamba Curta *de officio legati lib.*8. *tit. de potestate legati in legibus,*
43 *& statutis condit.num.*28. † Sed illa clausula certum est, vt non auferat Principis priuilegia, quæ transierunt in vim contractus, aut titulo oneroso,
44 vt cum multis probat ipse *n.*8. *&* 9. † Qui etiam *in clausula* 87. contra multos, quos refert *num.*3. *à num.*4. ex locis Trid. *sess.*17. *de reformat. cap.*16. *& sess.*24. *de reformat. cap.*20. *& sess.*25. *de reformat. cap.*6. *à num.*4. defendit cum multis vt per clausulam *non obstante quacumque consuetudine,* numquam censeatur sublata consuetudo immemorialis, etiam com dictione vniuersali, nisi expressa mentio de ea in lege, & in constitutione habeatur, nisi in ea militet eadem ratio. Ergo in puncto nostro ita videtur concludendum, cum in Bulla cœnæ talia priuilegia, quæ constent à Pontificibus concessa, non reuocentur expressè, aliud inquam esset si tantum illa priuilegia præsumerentur. Et iuxta notata hic est intelligendus Thomas del-Bene quem vidi post hæc *de immunit.p.*1. *c.*7. *dubit.*5. vbi agit de eadem quæst. cum Pesantio, Filiucio, Sayro, Sousa, Duardo & alijs.

45 Ad vltimam quæstionis partem, an per aliquod priuilegium sit in aliquibus Regnis derogatum libertati Ecclesiasticæ, respondebis ex adductis in vers. *ad sextam* ibi à vers. *dubium ergo potest esse.*

QVÆSTIO XXI.

An Principes laici quoad suos subditos, possint inducere impedimenta dirimētia matrimonium. An statutum disponens mulierem extra territorium nubentem cum sua familia, priuandam esse hæreditate, & si ei sit quæsita, sit contra immunitatem Ecclesiasticam. An lex, siue statutum, quod aliquis adiens hæreditatē, nō facto inuentario, teneatur vltra vires hæreditarias, comprehendat Clericos. An valeat statutum in quo cauetur ne filia, vel filius possint contrahere, sine consensu patris, & quod aliàs cadat ab hæreditate. An Princeps sæcularis possit ferre aliquam legem aduersùs filios, contra iustam, parentum voluntatem nubentes. An Princeps laicus possit facere leges circa matrimonium. Et an possit legitimare filium Clerici, si ipse filius & Clericus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij impedimenta solùm potest Ecclesia statuere, postquam matrimonij contractus fuit eleuatus ad sacramentum; itaque practicatum ex vsu Ecclesiæ perpetuò, & de Iure, vt* n. 2. & 3. *nō laicus Princeps* n. 4. 5.

2 *Matrimonij causa est omnino Ecclesiastica tractanda coram iudice Ecclesiæ, non sic causa dotis, vt* n. 3. *soluitur obiectio* n. 10. 11. 12.

3 *Matrimonij ratio apud Christianos inseparabilis est à ratione Sacramenti, quoad iudicia. &* à n. 5.

4 *Principes laici, etsi impedimenta matrimonij possent stabilire ex natura sua, sed huius potestatis vsus est interdictus ab Ecclesia.*

5 *Matrimonij contractus, licet ex se subiectus sit Principi laico; sed quia Christus eleuabit ad rationem Sacramenti, & res Sacra; & sic ab eo tempore non subiecta Principi laico, etiam fideli; licet videatur contra.* n. 12.

6 *Homo ante ordinationem est materia subiecta Iurisdictioni sæculari, sed post ordinationem extrahitur à potestate sæculari.*

7 *Christus etsi noluisset ferre iudicium inter fratres, de hæreditate tamen interrogatus de causa diuortij, & repudij, non remisit quæstionem ad iudices Politicos; imo legem nouam condidit, & repudium abrogauit.*

8 *Impedimenta matrimonij, etsi simpliciter loquendo, possent à Principibus laicis præscribi Christianis sibi subiectis: prout opus fuisset ratione contractûs, sed ea non possent facere irrita matrimonia post Ecclesiæ prohibitionem, nisi ad eundem finem recepta fuissent ab Ecclesia simili lege. Vide* o. 12. 13. 14. 15. 16. 17. *& alijs, vbi qualiter contingat.*

9 *Matrimonium inter fideles Christianes, est formaliter aliquid Ecclesiasticum, nec sit verum, quin sit Sacramentum.*

12 *Matrimonialis causa ad solos Episcopos pertinent tractanda non ad inferiores Prælatos.*

14 *Infames lege ciuili non efficiuntur transeuntes ad secundas nuptias.*

16 *Lex vlla ciuilis de impedimentis, matrimonij lata, robur non habet, nisi per Ecclesiasticam etiam legem, idem statuatur.*

17 *Lex qualibet Principis laici lata circa essentiam matrimonij, est nulla, & si non reprobatur ab Ecclesia.* & n. 27.

18 *Leges Honorij, Theodosij Iunioris, Valeriani, Gallieni, & aliorum Imperatorum declarantes nuptias nullas celebratas aduersùs formam in eis præscriptam, non seruantur in Ecclesia, nisi approbentur ab Ecclesia.*

19 *Cognatio, & affinitas legalis impedit, & dirimit matrimonium; non quia sic est de Iure Ciuili; sed quia probatum ab Ecclesia.*

20 *Romanus Pontifex solus est qui potest statuere circa matrimonia contrahenda, vel prohibenda. Vide* à n. 1.

21 *Matrimonium inter pupillam, & tutorem validum est Iure Ecclesiæ, etiam si lex Ciuilis eum prohibeat.*

22 *Matrimonium contractum à filia senatoris cum liberto, vetitum est Iure Ciuili, sed canonicè licet.*

23 *Statutum laicorum impedimenta matrimonij introducens*

introducens ex iusta causa, quando sustineri valeat, & qualiter n. 27.

24 *Matrimonium contrahi cum alienigenis nequit prohiberi statuto Principis laici.*

25 *Impedimenta matrimonij per Ius Cæsarum, aut plura, aut pauciora, olim fuerunt, sed reuocata iam Iure Pontificio.*

28 *Principes ethnici num statuendo impedimenta matrimonialia sui subditi CHRISTIANI obligentur. Sub lite est* n. 29. & 30. *Vbi quod non. Et quid Principes CHRISTIANI respectu subditorũ infidelium* n. 33. & 34.

31 *Hebræorum Respublica, quæ nec libera est hodie, nec Principem habeat, nequit impedimenta matrimonij statuere. Et quæ continebantur in legere Moysi expirarunt.*

32 *Iudæi si ante CHRISTI passionem, cum habebant Rempublicam, impedimentum aliquod statuissent, hodie perseueraret.*

35 *Statutum disponens mulierem extra territorium nubentem, cum sua familia priuandam esse hæreditate, etsi ei sit quæsita, verius est vt sit contra immunitatem Ecclesiasticam, cum libera debeant esse matrimonia. Contra aliquos, vt* n. 36.

57 *Conditio posita per testatorem hæredibus, ne cum alicuius secta hominibus, matrimonium contrahant, num sustineatur?* remissiuè.

38 *Statutum, siue lex, quod aliquis addens hæreditatem, non facto inuentario, teneatur vltra vires hæreditarias, Clericos non comprehendit de æquitate, aliter de Iure, nec Ecclesiam, Monasterium, aut fiscum, vt* n. 42. 43. 44. 45. 46. *& si contrarium videatur* dicto n. 38. 39. 40. & 41. *Sed nec laicus in foro conscientiæ tenetur*, n. 46.

46 *Clerici non conficientes inuentarium, non tenentur in solidum omnibus creditoribus hæreditarijs.*

47 *Inuentarium non faciens hæres, quia præsumitur fur, tenetur de Iure vltra vires hæreditarias. &* n. 38.

48 *Statutum, vt filius, nec filia, non possint contrahere matrimonium sine Patris consensu; & quod aliàs cadant ab hæreditate, nullum est absolutè, contra Rebardeum, vt* num. 49. 50. 51. 52. ad 60. *Vbi multis fundamentis patet, &* n. 56. 57. & 59.

51 *Henricus II. & Henricus III. Franciæ Reges leges condiderunt annullantes matrimonia sine consensu Parentum, quibus respondet Baunius, & explicantur, vt* n. 52. 53. & 54. *sed aliter testatur nunquam in Gallia prohibitum, vt* num. 57.

52 *Matrimonium contrahentes filij laudabile, & honestum est, si parentum consensum requirant* n. 53. & 54.

54 Cap. non minus, cap. honorantur, cap. fin. 32. q. 2. cap. nostrates, cap. aliter 30. q. 1. cap. 1. de spons. impuberum.

55 *Matrimonia cogentes contrahi sine plena libertate Concil. Trid. excommunicat. damnanturque Doctores adducti* num. 59. *dicentes matrimonium, non obstante Tridentino contrahendum esse, vt validum sit cum Parentum consensu. &* numero 60. fallit vt numero 71.

62 *Statutum prohibens ne filius matrimonium contrahat sine Patris consensu sub pœna cadendi ab hæreditate, non valet, & esse correctas leges Hispaniæ & Galliæ super hoc, nec obstat Rebardeus cum aliis, vt* n. 62. 63.

63 *Pœna posita contra filios contrahentes matrimonia sine Patris consensu nulla sunt.*

64 *Statutum puniens contrahentes matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis, est contra libertatem Ecclesiasticam, nec validum.*

65 *Pater nequit exhæredare filiam in foro conscientiæ; etsi stantibus legibus prohibentibus, nupserit contra eius voluntatem, qui non est absoluendus a confessario in articulo mortis, nisi reuocet prius testamentum, vbi eam exhæredauit.*

66 *Statuta inualida quoad contractum matrimonij, nec tenent etiam quoad pœnam.*

67 *Principes laici nequeunt ferre legem contra filios aduersùs voluntatem Parentum nubentes, nec eos exhæredare; & si indignè nubant, quod verum est contra aliquos contrarium tenentes* n. 58.

68 *Cathaloniæ est lex quædam, vt filij non nubant sine Patris consensu, quæ vt sustineatur, expenditur.*

71 *Pater iniustè impediens matrimonium contrahendum à filio, non incurrit excommunicationem Trid. de qua* n. 55.

72 *Princeps laicus leges ferre nequit circa matrimonij essentiam; & si videatur, vt quatenus contractus aliud posses dici* n. 73.

73 *Princeps nequit statuere circa accessoria matrimonij ex defectu potestatis, si eo accessorio impeditur principale, sed circa alia accidentalia poterit, vt v. g. ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, & donationem inter virum, & vxorem, & sponsalitiam largitatem.* & q. 22. n. 7.

74 *Legitimare filium Clerici, num posset Princeps laicus? sub lite est, sed in praxi etiam, si filius Clericus sit legitimatus à Rege in nostra Hispania quoad bona, tutiusque esse, si etiam à Papa legitimetur, vt* n. 75. & 76.

D primam quæstionis partem præter Doctores 28. quos citat Sanchez *lib. 7. de matrimon. disput. 3.* inter quos D. Thomam; Basilius Pontius *de matrimon. lib. 6. cap. 1. & cap. 2.* Vasquez *p. 3. tom. 4. disputation. 165. cap. 1. num. 2.* Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 1.* Hurtad. *de Sacrament. disput. 12. dist. 12.* Egidius Coninch. *de Sacram. disp. 3. dub. 2. num. 6.* Filiucius *tom. 1. tract. 10. cap. 1. num. 4.* Tannerus *tom. 4. disp. 38. q. 4. dub. 1. n. 16. & 17.* Ochogauia *de Sacramento matrimonij q. 31. num. 50.* Salas *de legibus disp. 9. sect. 5. n. 50* Chamerota *de Sacrament. tr. 17. cap. 5. dub. 1.* Kelisonius *in 3. tom. 2. q. 50. art. vnico dubio vnico*, Turrianus *in summa p. 2. cap. 109. dub. 5. conclus. 1.* Fragosus *de regimine Reipublicæ tom. 1. p. 1. lib. 2. disp. 4. n. 299.* Iulius Chartarius *decis. 36. num. 12.* Siluius *in 3. p. quæst. 50. art. vnico conclus. 6.* Ludouicus de San-Ioan *de Sacrament. matrimon. q. 6. art. 1. dub. 1.* Ioannes Baptista Ciarlinus *lib. 1. controuers. cap. 104. numero 28.* Layman *in Theologia morali lib. 5. tract. 10. p. 4. cap. 1. quæst. 5.* Marcerus *de Sacram. in supplem. quæst. 50. Vers. quæritur secundo*, Bonacina de matrimonio 1

quæst.3. puncto 1.num.5. Cornejo *in 3. p. tract.6.
de impedim. matrimon. disp.7. dub.3.* Villalobos
in summa tom.1. tract.14. dif.12.num.3. & 4. Be-
canus *de Sacram. cap.49. quæst.3.* Ioannes Ma-
chadus *de perfecto confessore tom.1. lib.3.p.1.tract.
5. docum.1. numero 4.* Vuigers *in 3. p. Diui Tho-
mæ quæst.50. art. vnico* Zipæus *in consultationibus
Canonicis lib 3.tit.de sponsalibus cons.2.* Estio *in 4.
sent. dist.34.§.1.* Monte *in examino Teologia mo-
ralis p.3.cap.17.* Bosius *de matrim. cap.1. §. 37.
numero 96. & cap.11.§.14. numero 209.* Caspen-
sis *in cursu Theologia tom.2. tract.26.disp.9.sect.1.
num.4.* Baunius *in Theologia morali p.1. tract.12.
quæstio vltima assert.* Petrus à Sancto Ioseph.
idea Theologia Sacr. quæst.38. resolut.8. Ioannes
Petit. *in parte Sacramentali sua Theologia vniuer-
salis tract.8.sect.3.* Diana *p.7.tract.1.a res.23.* latè
agens contra Rebardeum, docent quod postquam
ad rationem Sacramenti, eleuatus est contractus
matrimonij, sit solius Ecclesiastici Iuris impedi-
menta constituere, iuxta facultatem Concil. Tri-
dent. *sess.24. cap.4.* & ante illum in Concilio
Prouinciali Senonense sub Clem. VII. in decre-
tis fidei *cap.17.* Vbi inter errores damnatos refer-
tur error contrarius huic resolutioni.

2 Quæ sententia confirmatur, tum ex vsu per-
petuo Ecclesiæ quæ totius impedimenta consti-
tuit, tum ex doctrina textus *in cap. tuam de ordine
cognit.* Vbi latè scripsi matrimonij causas tra-
ctandas esse coram iudicibus Ecclesiæ; est enim
matrimonij causa omnino Ecclesiastica, vt pa-
ret etiam ex Trid. *dicta sess.24. cap.12.* ibi, *si
quis dixerit causas matrimoniales non spectare
ad iudices Ecclesiasticos anathema sit*, vt latè ex-
pendunt Bellarminus *lib.1. de matrimon. cap.32.*
Paludan. *in 4. distinctione 26. quæst. 3. art. 3.*
3 † Deinde quia apud CHRISTIANOS ratio ma-
trimonij à ratione Sacramenti, quoad iudicia in-
separabilis est; indéque fieri vt causa matrimo-
nij, qua ex parte contractus est, sit Ecclesiastica
etiam dum tamen essentialiter spectet ad matri-
monij validitatem, non sic causa dotis ab illo
dependens, vt latè expendi sub *dicto cap. tuam*,
& vt nullo modo Principes, seu iudices sæcu-
lares queant statuere matrimonij impedimenta
4 dirimentia. † iterum latè, & bene Diana cum
Basilio Pontio, *vbi supra* tenet *p.5. tractat.1.
res.16.* Vbi etiam cum Filiucio Tannero, Co-
ninc, Bonacina, Sanchez, Ludouico de San
Ioan, Cornejo, Rebello, Turriano, Helisonio,
& alijs, qui licet teneant Principes ex natura
sua posse impedimenta matrimonij apponere; ta-
men asserunt vsum huius potestatis interdictum
fuisse ab Ecclesia, & summis Pontificibus reser-
uatum, qui sibi reseruare potuerunt, quia Respu-
blica temporalis est quodam modu subiecta Rei-
publicæ spirituali &c.

5 Huius assertionis ea nempe est ratio, quia
matrimonium quamuis ex se contractus qui-
dam sit subiectus etiam Principi sæculari. Sed
quia per CHRISTI institutionem, est eleua-
tum ad rationem Sacramenti, & sit res Sacra;
sequitur vt non subiectetur ex eo tempore po-
testati Principis sæcularis, etiam fidelis, nam
quod materia matrimonij contractus sit, non
satis est vt possit Princeps sæcularis leges con-
dere, cum iam per CHRISTI institutionem
6 illa materia sit Sacrosancta. † Et confirmatur
quia sicut homo ante ordinationem Sacramen-
talem ordinis est materia subiecta Iurisdictioni
sæculari, & similiter bona alia, & prædia, vt
latè dixi *supra à quæst.1. & 10.* cum alijs. Tamen
ordinationem, vel postquam donatione Sacra,
vel Ecclesiastica facta sunt, extrahuntur à Do-
minio sæcularis Principis, & nullam, nec in per-
sonas, nec in bona Iurisdictionem habet, vt do-
cent relati Vasquez *in 3.p.tom.4.disp.3.de matrim.
cap.5. n.67.* Hurtad. *de Sacram. matrim. disp.12.
dif.12.n.7.* Pontius *de matrim. lib.6.cap.1.n.9. &
cap.2.numero 3.* Auersa *de Sacram. ordinis, & ma-
trim.q.9.sect.2.* asserens in institutione ipsa Sacra-
menti fuisse hanc potestatem Principibus sublatã.

Et facit quia licet noluisset CHRISTVS ferre 7
iudicium inter fratres de hæreditate Lucæ *cap.12.*
tamen Math. *cap.15.* & Marc. 10. interrogatus
de causa diuortij, & repudij, non iam remisit
quæstionem ad iudices politicos, sed eam soluit
ex tempore, nec solùm soluit, sed nouam insuper
legem condidit, ac repudium abrogauit, & D.
Paul 1. *ad Corinth. 7.* eandem Ecclesiæ authori-
tatem circa matrimonia declarauit in sequentibus
verbis *his qui matrimonio iuncti sunt præcipio, non
ego, sed Dominus*, & paulo post *cæteris ego
dico, non Dominus.* Et sic Philippus Gamacheus
*in summa Theologica tom.3. de Sacramento ma-
trim. cap.25.* Dicit quod licet possent Reges, 8
& Principes simpliciter loquendo præscribere
CHRISTIANIS sibi subiectis quædam impe-
dimenta matrimonij, prout opus fuerit ad bonum
communitatis, & ad Regni tranquilitatem; qui
contractus matrimonij est etiam politicus, tamen
non posse ista impedimenta irritum facere ma-
trimonium, positis rebus, vt sunt, post Ecclesiæ
probibitionem, ac definitionem, nisi prius ea-
dem impedimenta fuerint ad eundem finem re-
cepta per Ecclesiam, similique Ecclesiastica lege
confirmata. † Dicens etiam quod matrimonium 9
inter CHRISTIANOS, est formaliter, & essen-
tialiter aliquid Ecclesiasticum propter adiunctam,
& inseparabilem rationem Sacramenti; ita vt non
sit verum matrimonium, quin simul sit verum
Sacramentum.

Vnde his, & alijs suppositis, & adductis à re- 10
latis Doctoribus, non obstant quæ in contrarium
possunt adduci, nempe quod matrimonium est
contractus purè ciuilis, non minus quàm alij;
nec referre quod matrimonium sit Sacramentum,
& non ideo desinit esse contractus ciuilis: & hac
ratione subditus potestati politicæ, quæ licet ne-
queat directè statuere, circa Sacramenta; possit
tamen indirectè impediendo valorem contractus,
quem matrimonium essentialiter inuoluit, sicut
etsi lex Ecclesiastica non possit directè impedire
potestatem ordinis, possit tamen id facere indire-
ctè subtrahendo nimirum Sacerdoti Iurisdictio-
nem ad absolutionem necessariam; imo nec pote-
stas Ecclesiastica possit alia ratione irritare hoc
Sacramentum, quam irritando indirectè contra-
ctũ. † Hæc verò ex dictis vnico verbo soluuntur, 11
nam apud nos fideles ex eo quod contractus ma-
trimonij est Sacramentum in id à CHRISTO
eleuatum inseparabiliter quidquid de Sacramento
dictum est matrimonij; item & de eodem contra-
ctu matrimoniali.

Cumque relati à Sanchez *dict.lib.7.de matrim.* 12
n.1. dicant causas matrimoniales ad solius Eccle-
siæ forum pertinere; imo ad solos Episcopos, non
ad inferiores prælatos, vt agnoscunt Doc[illegible]res per
textum

Digitized by Google

textum *ibi in cap. accedentibus de excessib. prælator.* sequitur vt sine contradictione sit tenenda relata sententia, quam etiam docet nouissimè cum alijs Egidius Trulench. *de Sacramentis lib.7. cap.9. dubio 1. numero 6.* qui licet ex Bonacina, & Villalobos contra Basilium, & Hurtadum adductos teneat, vt Princeps sæcularis fidelis ex vi suæ Iurisdictionis possit statuere impedimenta, etiam dirimentia suis subditis baptizatis. Nec obstare quod matrimonium sit Sacramentum cum materia illius, ac fundamentum sit contractum ciuilis, ex eaque parte possit illum irritum reddere, sicut vt dixit Pater Rebardeus *sect.5. per totum*, sic procedere eo modo quo potest Princeps v. g. ex iusta causa prodigos, & pupillos reddere inhabiles ad alios contractus; ita etiam ad hanc, quia eadem plena est ratio, tamen Egidius dicit illud tantum procedere ex vi
13 contractus. † Sed hodie quia in Ecclesia Catholica est eleuatus matrimonij contractus ad esse Sacramenti; ideo ablatam esse Principibus illam potestatem ex regula textus *in dicto cap. tuam de ordine cognit.* & textus *in cap.1. de sponsalibus*, Vbi lex, de qua ibi erat Principis laici, qui circa valorem matrimonij, de quo *ibi* actum fuit, nullam habebat potestatem, vt notarunt etiam Doctores, quos citat Martha *de Iurisdict. p.4.cent.1.casu 70.n.3.*

14 Et confirmatur ex textu *in cap. ephemium 2. quæst.3.* Vbi habetur non effici infames ex lege ciuili transeuntes ad secundas nuptias, cum ait textus *ibi* ex Diuo Gregorio *lib.4. epistola.50.* matrimonia hodie negantur Iure poli, & non fori. Et ob id dixit Valentia *tom.4.disp.10.quæst.5. puncto 1.* Vt non solum Ecclesiastica authoritas, sed etiam politica, seu ciuilis posset matrimonio impedimenta apponere, quatenus est contractus quidam ordinarius, ad bonum etiam commune Reipublicæ ciuilis, vt bene docuit D.Thomas *in 4.dist.34. quæst.5. art.1. ad quartam*, & Ruardus Taper *in suis controuers. art. 20.* & accuratius Franc. Victoria *in relect. de matrimon. p.2. sect.1.*
15 † Nam etiam in magistratu ciuili politico oportet authoritatem esse tantam, vt possit propter ciuile bonum Reipublicæ varias ordinationes in contractibus, qui ad id bonum ordinantur requirere, vt etiam amplectuntur Bannius, Petr. à Sancto Ioseph; & Ioannes Petit *vbi supra.*

16 Attamen quia contractus matrimonij propter annexam rationem Sacramenti, & finem spiritualem, quam in Republica CHRISTIANA respicit magis sit spiritualis, quàm politicus, Ecclesiastica authoritas limitauit in hoc genere authoritatem magistratus ciuilis, tanquam Superior illa, ita vt nulla lex ciuilis de impedimentis matrimonij lata vllum habeat robur, nisi per Ecclesiasticam etiam legem idem statuatur, vt rectè dixerunt relati, & D. Thom. *in 4. dist.42. art.2. ad 4. quæst.2.* Victoria latius post Paludan *in 4.dist.26.q.3.art.3.conclus.2.* qui ad id confirmandum citat textum nostrum, vbi generaliter legimus, vt nullum statutum laicorum in rebus Ecclesiasticis sit vllius firmitatis, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum, & fundamentis contrarijs fundamentaliter; ex dictis respondet contra Re-
17 bardeum Diana *dict. p.7. res.25.* † Etenim Basilius *de matrimon. lib.6. cap.2. numero 1.* etiam adducti, Diana cum alijs docuerunt quamlibet legem latam à sæculari Principe circa essentiam matrimonij, etiamsi non reprobetur ab Ecclesia nullam esse, & tunc censendam validam, quando ab Ecclesia approbatur.

Vnde etsi Rebardeus supra adductus conetur 18
suam sententiam stabilire, etiam legibus aliquibus Honorij, Theodosij Iunioris, Valeriani, Gallieni, & aliorum Imperatorum apertè declarantium nuptias contra aliquarum legum suarum præscriptum celebratas, non esse firmas, & validas, nec postea continuatione, vel temporis longitudine conualescere: tamen rectè communis Doctorum *supra* relata, & Fagnanus *de Iust. monit. Pauli.5. fol.37* obseruant leges appositas ab Imperatoribus in corpore digestorum circa matrimonij valorem esse inualidas, & non seruandas; argumento textus nostri, & eorum, quæ dixi *supra quæst.1.& 2.* cum alijs: sic etiam docent D.Thomas *in 4. dist.42. quæst.2. art.2. ad 4.* in illis verbis *prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impediendum matrimonium, nisi interueniret authoritas Ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit.*
† Palud. *ibi quæst.1. ad 12. conc.7.* dicit sciendum 19
quod cognatio, & affinitas legalis impedit, & dirimit matrimonium, *non quia sic est de iure ciuili, sed quia approbatum est de Iure canonico*, & Bonauentura etiam *in 4. dist.42. quæst.2. ad 2.* ibi *ad illud, quod obijcitur quod matrimonium regitur Iure poli, & non fori, iam patet responsio, quia Ecclesia tale impedimentum sua constitutione, & approbatione fecit esse validum, alioquin non posset impedire.*

Itaque ex his, & alijs planum est solum Ro- 20
manum Pontificem posse statuere circa matrimonia contrahenda, vel prohibenda, nec id ad sæculares iudices pertinere, vt tenent Felinus, & Abbas per textum *ibi in dicto cap.1. de sponsalibus*, idem Abbas *in cap. fin. de cognat. legali*, idem Felinus latè *hic numero 22.* Vincent. Herculam *in*
quæst.3. † glossa optima *in cap.1. in fine 30. q.3.* 21
dicens inter tutorem, & pupillam contractum matrimonium, validum esse, etiam si lex ciuilis id prohibeat cum lege Pontificia id matrimonium vetitum non sit, quam glossam existimat notabilem esse Alex. *in l. si filius à patre ff. de liberis, & posthum. §. fin.* † Et sic bene glossa fin. *in cap.* 22
si quis ingenuus 29. q.2. dicit vt si filia senatoris contrahat matrimonium cum liberto, non teneat ex *l. filiam ff. de senatoribus*: idque procedere, secundùm leges, quia secundùm Canones tenet:
nam matrimonia reguntur Iure poli. † Ex qui- 23
bus patet responsio ad alia, quæ Celestinus ante Rebardeum dixit *in compendio Theologiæ moralis tract.2. cap.3. numero 1.* quatenus ex Diuo Thoma, & Becano dixit Principes fideles, si præc sè eorum potestas spectetur posse ex iusta causa impedimenta matrimonij dirimentia statuere notans impedire posse ab Ecclesia, cum Pontifex sibi reseruauerit causas matrimoniales, *glossa in cap. ingenuus 2. q.2* & sic si in aliquibus Regnis non sit admissa dispositio Pontificia, tunc valeat dictum laicorum statutum.

Hincque constare à laicis etiam summis Prin- 24
cipibus non posse lege prohiberi matrimonium cum alienigenis, vel cum certo hominum genere, vt nostrates fatentur passim, qui leges ciuiles aliquo matrimonio prohibentes, vt improbas refellunt vt dicunt Couar. *lib.4. decret. p.2. c.6. §.16. n.16.* & omnes per textũ *in dicto c. tuam de ordine cognit.* & iuuat dictum Petri de Ledesma *de ma-*

25 *trimon. q.50. art.1. dub.1. conclus.2.* † Dicens vt
quamuis olim per Ius Cæsareum, aut plura fue-
rit panciora impedimenta matrimonij, nunc
per ius canonicum omnia reuocata esse, nisi quæ
constituuntur per illud; & si quid vellent Reges
de eis diffinire, nihil facerent, quoniam restricta
26 est eorum potestas. † iuuant etiam Siluester ver-
bo *matrimonium* 8. *quæst.8. dicto* 1. Vbi de co-
gnatione legali, quæ habet vim, non à lege, sed
à Pontificio Iure, idémque dixit Tabiena verbo
impedimentum numero 1. quatenus probat legibus
humanis prohibitum esse inter tales matrimoniũ
contrahi; & quod talis prohibitio est per Eccle-
siam approbata; indéque haberi *quod legalis co-*
27 *gnatio matrimonium impedit.* † Videbis Barbosam
cum alijs *in dict. cap.1. de sponsalibus num.5. & 6.*
Vbi quod statutum laicorum disponens circa
substantiam matrimonij inhibendo, vel impe-
diendo illud, vbi Ecclesia non improbat, non
valeat; item quod Princeps sæcularis inter Chri-
stianos addere posset impedimenta irritantia, nisi
Ecclesia eam facultatem suo iudicio reseruasset.
Et latè agens Thomas del-Bene *de immunit. p.1.
c.8. sect.4.* vbi satis probat vt non valeant leges
ciuiles aliquid circa essentialia matrimonij statuē-
tes nisi explicite vel saltim implicite à Iure cano-
nico approbentur etiam si explicite non repro-
bentur.

28 Restat verò dubium an Principes infidelium
possint suis subditis impedimenta dirimentia sta-
tuere: & an Principes fideles suis subditis in fi-
delibus; & latè agens cum multis Sanchez *dict.
lib.7. de matrimonio disput.3. à numero* 5. in vtro-
que casu probat posse Principes illos impedi-
menta dirimentia statuere in secundo casu, quia
cum apponantur infidelibus, qui non sunt Ec-
clesiæ subiecti, non est cur adeò extendatur
Sanctio Canonica; eo quod matrimonium illo-
rum contrahentium infidelium remaneat con-
29 tractus ciuilis. † Et primo inquam quia Princi-
pes ethnici, & infideles habentes subditos fideles
subijciunt eos suis legibus politicis, cum Regia
potestas sit instituta ad bonum commune, cuius
ratione possit impedimenta decernere, sicut irri-
tare alios contractus ciuiles, aut solemnitatem in
eis seruandam præcipere: sequitur Egidius Tru-
lench. *de Sacrament. dicto dub.1. n.5. cap.9. lib.7.*
cum Filiucio ex doctrina D.Thomæ IV. *contra
gentes cap.*78. dum dixit matrimonium, in quan-
tum ciuilem contractum subijci ordinationi legis
ciuilis.

30 Verùm ego existimo in dicto primo casu non
procedere, quia ex natura Sacramenti matrimo-
nij, & quantum in se est fideles subditi Prin-
cipibus ethnicis non adstringuntur impedimentis
matrimonij dirimentibus, iuxta ritum, ac leges
eorum ciuiles, cum non excedat potestatem in-
directam Ecclesiæ; eo quod omnes vbique ter-
rarum degentes CHRISTIANI eximantur legi-
bus ciuilibus, & subijciantur Ecclesiasticis, quod
attinet ad matrimonij validitatem, aut inualidi-
tatem; quippe cum plurimum propter Sacra-
menti dignitatem intersit in hac re vniformita-
tem inter omnes CHRISTIANOS existere,
probabiliter contra Sanchez, & Conink do-
cent Layman *lib. 5. Theologia moral. tract.*10.
p. 4. cap. 1. numero 3. Diana *dicta p.7. res.*23.
vers. 16. *dicendum* cum Vasquez Pontio, Hur-
tado, & alijs: alia tradit videnda Sanchez *dict.
disp.3. à n.8.*

Et quomodocumque procedat idem Sanchez 31
num.6. & 7. Sotus *in 4. dist.39. quæst. vnica art.1.*
Nauarr. *cons.4. de conuers. coniugator* excipiunt à
prædicta regula, vt sequitur etiam Egidius Tru-
lenc. *sub dict. numero* 5. Rempublicam Hæbreo-
rum, quæ hodie cum non sit libera, nec habeat
Principem, non potest impedimenta statuere;
illa autem, quæ continebantur lege Moysi *le-
uit.*18. expirarunt CHRISTI morte, quia erant
leges iudiciales, & cæremoniales, iuxta quæ latè
dixi *supra in cap. translato hoc tit. quæst.*1. † Quod 32
Iudæi ante CHRISTI passionem, quando ha-
bebant Rempublicam, aliquod impedimentum
statuissent, hodie etiam perseuerasset, quia hu-
iusmodi leges sæculares non sunt abolitæ per
CHRISTI mortem. † Et ex eadem ratione 33
dicit Trulenc. sequi fideles subditos Principibus
infidelibus, teneri eorum legibus iustis irritanti-
bus matrimonia in omnibus his casibus, in qui-
bus tenentur ad alias eorum leges, cum in ijs, ac
alijs sit eadem ratio: Tamen tu excogitabis ex
Layman, & Diana adductis. † qui idem sub *n.6.* 34
in fine, ait posse Principes CHRISTIANOS cir-
ca subditos suos infideles idem statuere; eo quod
reseruatio Papæ non sit circa matrimonia infide-
lium sibi subditorum, quia hæc non sunt Sacra-
menta: ita cum Filiucio *supra num.*4. & Sanchez
de hoc dubio plura congerit Thomas del-Bene *de
immunit. p.1. cap.8. dubit.*20. resoluens tale statu-
tum contra libertatem nisi approbetur ab Ecclesia
tacitè aut expressè legendus cum multis ab ijs qui
sunt intelligendi iuxa positam resolutionem *à
num.*1.

Ad secundam quæstionis partem an statutum 35
disponens mulierem extra territorium nubentem
cum sua familia priuandum esse hæreditate; & si
ei sit quæsita, sit contra immunitatem Ecclesia-
sticam. In qua quæstione, etsi Baldus *in l. si ma-
tre Cod. de suis, & legitimis hæred. & lib.1. cons.*
367. *& in cap. consului. num.6. de officio de leg.*
Socin. Iason *in lib.1.5. veteres ff. de acquirenda pos-
sessione* Alex. *lib.2. cons.*151. *num.*2. Ruinus, *lib.3.
cons.*49. teneant tale statutum valere, quia huius-
modi statuta facta sunt in bonum commune Rei-
publicæ, ad eam replendam liberis, & vt etiam
plures sint in ea, qui gabellas soluant, & onera
sustineant.

Tamen contrariam sententiam omnino am- 36
plectandam existimant Panormit. *in dict. cap.1.
de spons.* Decius post Felinum *hic num.*36. Molina
de ritu nuptiarum lib.2. differentia 7. numero 26.
& post illum, & Dianam *p.1. tract.2. res.*56. docet
Barbosa *in dicto cap.1. de sponsalibus num.7.* dicunt
hanc esse communem sententiam Gabriel *lib.2.
cons.*12. *numero* 9. & alij ex ea ratione, nam
etsi huiusmodi statuta habeant colorem quen-
dam publicæ vtilitatis, & eum præ se ferant:
tamen quia matrimonia debent esse libera ab
omni coactione, vt dixi *sub cap. verum* 15. *de
Iure Iurando* per textum *in cap. gemma de
sponsalibus*, Vbi latè ego, & Doctores, *& in
l. Titia ff. de verb. obligation.* sequitur talia sta-
tuta irruere in libertatem Ecclesiasticam. Et in
terminis contra alios resoluit Thomas del-Bene
de immunit. p.1. cap.8. dubit.19. sect.1. Cutellius
*tom.2. de durat. spec.6. n.51. & de immunit. lib.2.
q.57.* contra Ruinum, Iasonem & Socinum qui
& alij sunt intelligendi, quando statutũ infert pœ-
nam auferendo lucrũ, nõ si conferat pœnã Domini
sic

Digitized by Google

sic del-Bene *num. 2. qui num. fin.* mali dicit vt veniat nomine lucri omne quod muneri sclioqoitur extra necessitatem naturæ.

37 Et idem Franciscus Molinus *de ritu nuptiar. à n. 34.* supra disputat an conditio posita per testatorem hæredibus, ne cum alicuius sectæ hominibus matrimonium contrahant Iure sustineatur.

38 Ad tertiam quæstionis partem an lex, siue statutum quod aliquis adiens hæreditatem, non facto inuentario, teneatur vltra vires hereditarias; Clericos cōprehendat: & licet hæres simpliciter addens hæreditatem, teneatur omnibus creditoribus hæreditarijs ex *l. si te de bonis. l. fin. §. cum igitur Cod de Iure deliberandi, l. more ff. de acquirenda hæreditate l. quæ de toto ff. soluto matrim. l. quia poterat ff. ad Trebel.*

39 Et per confessionem inuentarij conseruentur sine damno *ex l. fin. §. & si præfatam, & §. hac quidem,*
40 *& §. fin autem, cod. de Iure deliberandi.* † Ob quod ne etiam ad minimum teneantur de suo creditoribus, nec legatarijs, imo lucrentur falcidiam, & liberentur ab omni molestia Iuris, & facti, *dict. §.* & si præfatam cum alijs per Monticul. *in tract. de inuent. cap. 1. n. 36.* & iuxta quæ dico latissimè *sub cap. Raynaldus de testamentis,* Vbi ago de necessitate inuentarij faciendi ab hæredibus, & de eius effectibus.

41 Quo soppolito videtur dicendum quod siue Ecclesia, aut Clerici instituantur hæredes, teneantur virtute illius statuti, aut Iuris communis defuncti creditoribus vltra vires hæreditarias, si inuentariom non fecerint, vt docent Morla *in emporio Iuris dict. 1. quæst. 16. numero 11.* & alij, quos ipse citat, & Carolus de Grassis *de effectibus Clericor. effectu 2. num. 152.* latè agens Alex. *in Rub. ff. de acquirenda hæredit.* & fecit Baldi doctrina, vbi dicit de rigore Iuris ita procedere, quia adeundo quasi contrahit cum creditoribus hæreditarijs, & *in dict. l. fin. numero 12. Cod. de Iure*
42 *deliber.* † Sed nihilominus de Ecclesia, vel Monasterio hærede instituto, non faciente inuentarium, respondendum est, vt non teneatur in solidum, nec vltra vires hæreditarias, quia quilibet prohibetur Ecclesiæ donare rem damnosam *auth. sicut Cod. de sacrosanct. Eccles.* Bald. *in dicta l. fin.*
43 *Cod. de Iure deliberandi.* † Vbi quod fiscus hæres si inuentariom non fecerit non tenetur vltra vires hæreditarias ex textu *in l. 1. §. 1. ff. de Iure fisci.*

44 Ergo nec Ecclesia, quæ fiscus est spiritualis, vt argumentatur Abbas *hic in 1. lectura. num. 13. & in cap. 1. numero 4. de testam. & in cap. 1. n. 13. de restitutione in integ.* Cardio. *in cap. de solut.* Felinus *in cap. 4. de quarta de præscriptionibus* dicens communem Monticulus *in dict. tract. de inuent. cap. 6. num. 11.* & tenuit Bart. *in l. 1. Cod. de sacrosanct. Eccles.* Martha *de Iurisdic. p. 4. cent. 1. casu 75. à n. 3.*

45 De Clerico hærede posset esse maius dubium, quia Morla relatus dicit, vt teneatur vltra vires hæreditarias, non facto inuentario, etiamsi esset hæres institutus amore Dei. Sed reuera, & si de rigore Iuris ad id teneretur, vt tradunt adducti, tamen de æquitate canonica non est cur ad id sit obligatus, quia vt dicit Bartol. *in l. gerit num. 7. ff. de acquirenda hæreditat.* cum nuda voluntate eam adeat non possit Clericus adeundo obligari se alteri, nisi quatenus ad eum peruenit; item quia Clerici tenentur solum in quantum facere possunt, Abbas, & Doctores *in cap. Oduardus de solut.* quæ vltima ratio, & si non conuincat, tamen satis, & aperte conuincitur ex alijs, quæ plena manu congerit Martha videndus *dicto casu. 75. à numero 5. vsque ad finem*, vbi *numero 13.* ex regula textus nostri probat talem legem, siue statutum non comprehendere Clericos ex defe-
46 ctu Iurisdictionis. † Et Diana *p. 1. tract. 2. res. 70.* imo & Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can. 15. q. 17. numero* 8. dicunt vt Clerici hæredes non conficientes inuentarium, non teneantur vltra vires hæreditarias in solidum omnibus creditoribus hæreditarijs, ex regula textus *in dicta l. si te bonis, & l. fin. §. cum igitur, cod. de Iure deliberandi,* & iuuat illa receptissima sententia de quolibet inuentarium non conficiente, vt non teneatur in
foro conscientiæ vltra vires hæreditatis. † Quia 47
cum hæres illud non conficiens præsumatur fur, siue dolosus, ex *§. sancimus, & §. si vero non fuerit in auth. de hæredib. & falcidia*, Vbi Doctores sequitur, vt si in veritate fur, nec dolosus fuerit, non obliget illum lex vltra vires hæreditarias, quia præsumptio legis cedit veritati, iuxta quæ dixi *supra in Rubrica quæst. fin.* quod verum est, vt multis comprobat Martha *dicto casu. 75. à n. 10.* contra Bartholum; & alios *in l. si quis pro eo ff. de fideiussoribus*, de quo dubio dico *infra in dicto cap. Raynald. de testamentis*; audio in quam laicos iudices aliter practicari. Et ita etiam docet Thomas del-Bēne *de immunit.* alia dicens *lib. 1. cap. 8. dubit. 15.* etiam cum Morla *in Empor. tit. 1. q. 16. n. 11.* Carolo de Grassis *de effect. Cler. effect. 2. n. 152.* vbi extendit etiamsi hæres institutus fuerit Clericus ex amore Dei alia addentibus.

Ad quartam quæstionis partem an valeat statu- 48
tum, vt filius, vel filia non possint contrahere matrimonium sine patris consensu, & quod alias cadant ab hæreditate, Pater Rebardeus *sect. 5.* per totam, & præsertim *à num. 7.* conatur defendere tale matrimonium esse nullum, putans, vt possint Principes sic statuere, cum aduertat ex D. Basilio, & alijs Patribus in hoc approbatas esse leges imperatorias annullantes matrimonium filiorum famil. sine parentum consensu initum, cum certum fuerit tempore Basilij non fuisse canonem, aut decretom Ecclesiasticum, quo coniugia filiorumfamilias facta sine voluntate, aut consensu Patris, nulla, & inualida declarentur, inferens inde Rebardeus, vt Sanctus Basilius censuerit leges imperiales hoc ipsum prohibentes, satis fuisse, vt irrita, & nulla declararentur.

Nihilominus dicendum est absolutè falli ipsum 49
Rebardeum, primo, quia in his, quæ sunt naturalia homo hominis potestati non est obnoxius, cum in his pari omnes vtātur Iure, pari omnes fruātur libertate, ex regula textus *in §. Ius naturale, & §. sed naturalia inst. de Iure naturali gent. & ciuil.* cū vulgatis, Deóque soli pareant; sed matrimoniū est de his, quæ ad naturam pertinent, in qua tā liber est filius, quàm pater, cum se ipso postea futurus sit genitor; igitur non tenentur liberis parentibus obedire in contrahendo matrimonio.

Iterum alijs prætermissis probatur, quia si na- 50
turalis ratio patris consensum in nuptijs exposceret, nulla esset inter filium in potestate patris adhuc positum, & emancipatum differentia; sed dispositum in vno, valeret quoque in alio, cum lex naturalis mutationem nesciat iuxta quæ latè dixi *supra in Rub. quæst. 2.* quæ Iure

ciuili abrogari nequit, aut tolli; nec proinde emã-
cipationem. Tertio probatur decisionibus Ponti-
ficijs *in cap. sufficiat 27.q.2. sufficiat* inquit Nico-
laus ad consulta Bulgarorum *cap. 3. secundum leges*
solus eorum consensus de quorum coniunctionibus
agitur: & Lucius III. *in cap. cum causa 3. de ra-*
ptoribus ibi *raptorem dici non posse, qui habuit*
mulieris assensum, & postea prius eam desponsa-
sanit, quam cognouit; licet parentes reclama-
rent.

51 Et sic non obstantibus legibus Henrici II. &
Henrici III. Regum Franciæ annullantibus ma-
trimonia sine consensu parentum inita, valere
matrimonium docent Baunius *in Theologia mo-*
rali p.1. tract.12. quæst. vltima, assert.3. fol.747.
Beja *p.1. casu* 18. contra scriptores quosdam gal-
los, qui cum viderent consensum parentum ab
Henrico II. lege publicata anno 1556. ab Hen-
rico etiam III. alia lege promulgata anno 1585.
ad valorem matrimonij filiorum exigi censue-
runt, cum hic deficit deficere quoque matrimo-
nium, eiusque vim: sic Bauni alia dicens, & res-
pondens contrarijs cum Sanciu *p. 2. de sponsa-*
libus, & Guiberto Costano in suis memoriali-
bus, & prosequutus Diana *p.7. tract.1. res.14.*
resoluit dicens cum Bosio, Ioanne præposito,
& alijs solùm decenter exigi ad matrimonium
filiorum parentum consensum non de neces-
sitate.

52 Quare Petr. de San. Ioseph. *in idea Theolo-*
gia Sacrament. cap.38. res.8. Baunius *vbi supra*,
& alij docent, quod etsi laudabile sit, ac hone-
stum, & Reipublicæ maximè fructuosum filios,
filiasque de nuptijs contrahendis sine parentum
consensu, Concilia non capere Reges optimos sua
lege hoc duntaxat voluisse, vt matrimonium pa-
rentibus inscijs cõtractum ratum non esset quoad
53 impunitatem. † Sed vt Couarruu. ait huiusmodi
leges, & constitutiones exigentes consensum
parentum ad matrimonium filiorumfamilias, in-
telligi de honestate, non quod velint matrimo-
nium sine parentum consensu contractum esse
nullum.

54 Eodemque modo docent Doctores exponen-
dos esse aliquos Canones præsupponentes præ-
dictum consensum, vt *in cap. non omnis, cap. ho-*
norantur, cap. fin. 32.q.2. cap. nostrates, c. aliter 30.
quæst.5. cap.1. de sponf. impuberum: & si quæ alia
sint Iura, vt dicit glossa *in dicto cap.1. & ibi* Ioan-
nes Andreas, *numero* 8. Zabarela, *numero* 1. Bu-
trius *numero* 4. Abbas *n.7.* Anchar. *n.4.* Præpo-
situs *n.4.* Boic. *n.4.* Alex. de Neuo *n.13.* Vbi Bar-
bosa bene expendit., *& ibi n. fin.* intelligit illum
textum specialiter: alia inquam refert videndus
Diana *dicta res.24.*

55 Et confirmatur nostra sententia *ex cap.9. trid.*
sess.24. quatenus *ibi* excommunicat ipso facto
quoslibet directè vel indirectè subditos suos, vel
cuiuscumque alios cogentes, quominus libero
matrimonia contrahant.

56 Et sic iterum Diana *p.1. tract.2. res.24.* Couar.
in 4.p.2.cap.3.§.8.n.5.6.& 7. Franciscus Molinus
de ritu nuptiarum lib.2. different.7. n.14. Molina
de primogenijs lib.2. cap.16.n.6. Gutierrez *practi-*
car. lib.2. q.1. n.2. Maticnco *in l.1. tit.2. glossa 4.*
n.2. lib.5. recopil. Veracruz, Cordoua, Nauarrus,
& alij docent nostram sententiam, quia statutum
Principis laici exposcens consensum patris, ne-
quit valere, cum disponat de spiritualibus; & obid
sit contra libertatem Ecclesiæ.

Ioannes Vallerus de differentijs vtriusque fori 57
verbo *matrimonium* differentia 2. & Iaicus Ha-
ber *de consensu Hierarchia, & Monarchia lib.6.*
fol.52. testatur etiam in Gallia nunquam ex edi-
ctis Regis fuisse prohibitum matrimonium abs-
que consensu parentum initum sub pœna nul-
litatis.

Vnde licet Ledesma *tom.2. de matrimon. cap.7.* 58
in addit. conclus.5. Cancerus *p.1. cap.14. num.4.*
& p.3. cap.11. numero 4. tract. de successionum
Creat. §. 10. numero 628. & Ioannes Lupus *in*
cap. per vestras de donat. notabili.3.§.9. defendant
quandam legem Hispaniæ nostræ, eo, quod ma-
trimonium à filijs celebrari sine parentum con-
sensu, sit peccatum, & contra legem naturalem,
cum pacem turbet Reipublicæ: tamen cum ea
vtilitas publica, & bonum commune non confe-
rat Iurisdictionem laicis, vt possint statuere ali-
quid in detrimentum libertatis Ecclesiasticæ ex
iam adductis, sequitur, vt nullo modo valere
queat tale statutum. † Et sic damnandos esse 59
D.D. sequentes dicentes, non obstante Concilio
Tridentino esse necessarium pro validitate matri-
monij parentum consensum, vt sunt Rithersius
in differentijs Iuris Ciuilis, & canonici lib.1. cap.3.
Vburmserus *in controuers. Iuris lib.1. tit.10. con-*
trouersia 5. Geogius à Casius *de priuilegijs paren-*
tum, & liber priuileg.6. cap.6. & sequent. CHRI-
STIANVS Hiembental. *in Collegio politico exer-*
cit.1. quæst.14. Harcparethus *instit. Iustit. tit. de*
nupt. tom.2. in princ. à num.46. vsque à num.147.
Gentilis *lib.4. de nuptiis cap.8.* Hiligerus ad Do-
nellum *tom.1. lib.13. cap.10. lit. K.9.* Corrasius
lib.5. miscel. cap.17. à numero 6. Bocerus *classe*
1. disp.9. thesaur.8. Arniseus *de Iureconnubiorum*
cap.3. sect.10. & antequam Lutheranismum ab-
iurassent Resoldus *discursu de nuptiis cap.9. nu-*
mere 1. & Humnius *lib.1. variar. resolut. Iuris*
Ciuilis tract.3. quæst.18. cum alijs huius farinæ
hominibus. † Et sic quamuis Pater Rebardeus 60
dict. sess.5. numero 8. in fine fol.124. teneat absque
tali parentum consensu matrimonium esse nul-
lum, imo & contendat probare *ibi folio 122.*
Tridentini decretum *sess.24. cap.1. de reformat.*
circa validitatem matrimonij filiorum familias
absque parentum consensu, pertinere ad mores
tantum; & ideo dictum decretum non obli-
gare, nisi fuerit vsu receptum, nullo modo
est audiendus, cum erret & quod quæ Concilia
generalia determinant circa nullitatem, vel va-
liditatem alicuius Sacramenti, non ad mores,
sed ad doctrinam, & veritatem pertineant, ac
statim omnes obligent.; sic vt nec ab acce-
ptatione vlla populi dependeant quidquid de
alijs legibus Pontificijs sentiant aliqui, vti
dixi *supra in Rub. quæst. 7. & 8. &c.* in termi-
nis huius dubij docent Ioannes Præpositus *in 3.*
p. quæst.3. de matrimonio dubitat.3. numero 24.
& 26. Bellarm. *lib.1. de matrimonio cap.19.* & alij
iam relati.

Ex his ad secundum punctum huius dubij 61
an tale statutum exigens consensum paren-
tum, possit illum præcipere sub pœna ca-
dendi ab hæreditate. Etenim ex dictis satis
responsio liquet, & docent Bellet. *in disqui-*
sit. Clerical. p.1. tit.6. §.1. numero 4. & Diana
dict. p.1. res.74. Leges quæ inferunt pœnas ma-
trimonium contrahentibus sine parentũ consensu
non

non habere vim; quia etsi Principes eas tulerunt ad honestatem persuadendam, quæ consistit in exigendo perendum consenso ab ipsis filijs ad coniugale contractum, non tamen habere vim cum id spectat ad summum Pontificem, addens quod laici nihil possunt statuere, quod matrimonij liberom consensum impediat, etiam circa accidentia ipsi matrimonio, sic probans nonen Doctoribus; quibus addo Sanchez *de matrim. tom.1. lib.4. disp.25. n.2.* cum multis alijs Ioan. Machado *de perfecto confessore tom.2. lib.6. p.7. tract.6. docum. 19. n.6.* Raphaël Auersa *de sacramento matrim. q.3. sect. 2.* Vasquez *de matrimonio n.24.* Bonacinam *tom.2. disp.6. q. Vnica punct.6. §.3. à n. 5* Egidium Trulenc. *in decalogo*
62 *tom.1. lib.4. cap.3. dub.3. n.16.* † Afferentes leges Hispaniæ loquentes de hoc, & alias alibi stantes, attento iure canonico noo valere, esseque ex illo correctas, vel corrigendas cum dicto canonico iure non requiratur consensus patris ad nuptias filij ex *cap. vltimo*, Vbi *glossa 32. q.2.* & ex alijs iuribus adductis *Supra:* docent etiam Filincius *tom.1. tr.10. p.1. cap.4. n.132* Molfesinus *in consultationibus Neapol. tom.1. conf.12. n. 37.* Mastrillus *decis. 163. à n.10.* Mantica *de coniectur. vltimarum volunt. lib.11. tit.18. n.17.* Alderanus Mascardus *interpret. statutor conclus.1. à n. 174.* Gratianus *discep. forens. 633. à n.19.* Mattha *de iurisd. p.4. cent.1. casu. 70. à n.5.* Vbi ex alijs iuribus probat dicens *n.21.* hoc procedere si in statuto requiritur consensus de necessitate, secus autem si de coosilio, quia si testator potest disponere, vt eius filia nubat de consilio alicuius infert vt id possit per statutum: videbis Dianam *dicta p.7. tract.1. ref.26. à* vers. 11. *sed hic.*

63 Nec obstant Pater Rebellus *dicta sect 5. fol. 323.* & ante illum Sotus *in 4. dist.29. q.1. art.4. ad.4.* Molina *de iustitia tom.1. tract.2. disp. 376.* Salonius *in 2.2. q.62. in preludio q.5. art.5.* Rebellus *lib. 2. de iustit. q.14. sect. vltima.* Basil. Pontius *de matrim. lib.2. cap.2. §.3.* loquentes de qnibusdã legibus Hispanicis tribuentibus facultatem parentibus exhæredandi filios absque eorum consensu nubentes: & de alijs legibus Galliæ, quas adducunt Stephanus Baunius *in theologia mor. p.1. tract.12. de priuilegijs parentum priuilegio. 6. cap.1. n.5. & sequent.* quia vt dictum est *supra*, eo quod matrimonia debent esse omnino libera, sequitur, vt similes pœnæ in statuto positæ nullæ sint ex regula textus *in cap. gemma de sponsalib. l. Titia ff. de verb. obligation.* & in specie respondet Sanchez legendus *tom.2. de matrim. lib.4. disp.25. n.4.*

64 Et confirmatur quia vt dicit Ludouic. Mor. *cõs. 96. n.9.* & alijs, & Carolus de Grassis *de effectibus Clericor. effectu 2. n.81.* & sequenti Bellet. *supra*, & Diana *sub dicta ref.74. p.1. tr.2.* statutum puniens contrahentes matrimoniom cum hominibus alterius Ciuitatis, *vt dixi iam supra* infringit Ecclesiasticam libertatem, & non
65 est validum. † Et addit Diana *ibi* vt Pater nec in foro conscientiæ possit exhæredare filiam, etsi stantibus his legibus, etiam nupserit contra eius voluntatem, oec posse confessarium absoluere patrem in articulo mortis, nisi prius reuocet testa-
66 mentum, vbi eam exhæredauit. † Et Martha *à n 23. dicto casu.7.* postquam longè respondet legibus contrarijs, ait ex *cap. fin. de secundis nuptijs* statuta huiusmodi inualida, quoad contractum matrimonij, non tenere etiam qooad pœnam.

Ad quintam quæstionis partem an Princeps 67
sæcularis possit ferre aliquam legem contra filios aduersùs voluntatem parentum nubentes. Cui difficultatis, etsi satis superque responsum sit ex adductis *in quæstione præcedenti*, iterum dico, vt licet filij non bene agant, si nubant sine parentum licentia; attamen non est cur sit ferenda lex, quæ eos exhæredari à parentibus permittat, si velint; & hoc etiam si supra dicti filij iodignè nuberent; ex ea ratione, quia canonicum ius poscit omninodam libertatem in matrimonium, vt latè dixi *sub. cap. verum 15. de iure iurando*; & sic reijciat pœnam in sponsalibus *in dicto cap. gemma, & in l. Titia de verb. oblig:* ita Sanchez cum multis *de matrim. tom.1. lib.4. disp.25. n.2. & 3.* Vasquez *in 3. tom. 4. disp.4. de matrim. cap. 2. n.14.* Belletus *in disquisit. Cleric. p.1. tit. de exempt. Clericor. à statutis sæcularis §.5. n 43.*

Vndè admittendi oon sunt Rebellus *de obligat.* 68
iust. p.2. q.14. sect.5. Molina *de iustitia tom.1. tr.2. disp.176. à n.29.* quos sequitur Basilius Pontius *de matrim. lib.2. cap.6. §.3. n.29.* Cancerius *lib.3. variar. cap.11. n.4.* & Anguiano *in tract. de legibus tom.1. lib.2. contr.33. n.15. & 30.* & alijs iurisconsulti dicentes posse Principem sæcularem ferre aliquam legem aduersùs filios contra instam parentum voluntatem oobentes, quia talem legem, & similem improbant commoniter Doctores, vt iam dixi, & Valerus *in differentijs vtriusque fori* verb. *matrimonium dif.1. à n.2.* damnat dictas leges, tamquam improbans in foro conscientiæ, imò & reprobat, sicut & fecit Molinus *de ritu nuptiarum lib.2. dif.7. n.57.*

Et licèt in Regno Cataloniæ sit lex quædã pro 69
sententia affirmante, & dicat Molinus illam, & huiusmodi leges iustificari, & scientia, & tollerantia Romani Pontificis, vt multi loquentes de cognitione per viam violentiæ ad Regia tribunalia existimarunt, vt notaoi *sub q.19. cap.2. de iudicijs.* Vbi egi latissimè: tamen Diana *p. 1. tract. 2. ref.104.* existimat illud ad factum pertinere; & qood in Regno illo leges illæ conducuntur in commitijs generalibus, non solùm à laicis, sed etiam ab Episcopis, & alijs Ecclesiasticis.

Et cum iam ex *supra* telato *cap.9. trid. sess.24.* 70
de reformat. dixerim, vt excommunicentur omnes cuiuslibet gradus, qoi cogant subditos suos ad contrahendum matrimonium directè, vel indirectè. Addo vt hanc excommunicationem non incurrat pater si iniustè impediret matrimonia filiorum, vt docent Sanchez *dict. lib.4. de matrim. disp.12. n.1.* Nauar. *in summa cap.17. n.150.* Molina *tract.2. de institia dicta disp.176.* Gutierrez *de matrim. cap 79. n.12.* Henriquez *lib.11. cap.6. n.6. in glossa littera.* G. Diana *dict. p.1. tr.2. sub. res.74.* contra Martham *de iurisdict. p 4. cent.1.*
casu.71. n.23. † qui etiam notat *dict. cap.9.* non 71
excommunicare Reges, & Imperatores dicta statuta facientes, quia oportet illos exprimere, vt alibi expressit Trident. *ibi dict. sess.24. cap.11.* de quo videbis quæ cum alijs congerit *in dict. cap. 9. & 11.*

Ad textam quæstionis partem, an Princeps 72
laicus possit facere leges circa matrimonium, facillimo negotio satisfacies ex dictis: sed quia Doctores sic de hoc puncto generaliter inquirunt; verum etsi Thomas Sanchez *tom.2. de matrim. lib.7. disp.3. n.2.* existimet posse quidem quantum ex se est, sed eam potestatem sibi reseruasse Pontifices putet: tamen Hurtad. *de matrim. disp.12. dif.2.*

Basilius Pontius *de matrimonio lib. 7. cap. 2. n. 5.* dixerunt Principem ex se non posse legem aliquam constituere circa matrimonia; nam licet materia matrimonij contractus sit, non satis sit Vt queat Princeps sæcularis leges condere ad substantiam matrimonij directè pertinentes, cum ex eo quod ea materia per Christum sacra facta

73 est iam extra iurisdictionem sæcularem sit. † Imò Pontius *n. 4.* & alij addunt, nec posse Principem statuere circa accessoria matrimonij ex defectu potestatis, si eo accessorio impeditur principale, sed posse circa alia accidentalia, vel accessoria, quæ non pertinent ad eius substantiam, nec ex se impediunt principale, vt V.G. ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, vel donationes inter verum, & vxorem, & sponsalitiam largitatem, & similia, latè dixerunt Belletus *in disquisit. p. 1. tit. de exempt. Clericor. à statutis sæcularium* §. 4. *n. 43. & 44.* Riccius *p. 3. decis. 178.* Diana *p. 1. tr. 2. res. 127. in fine*: alia tetigit Diana *p. 7. tract. 5. sub. res. 23.* cum alijs, & ego vberius dixi sub *cap. tuam de ordine cognit. & supra* in hac quæstione sub vers. *ad secundam* cum alijs.

74 Ad vltimam quæstionis partem an possit Princeps laicus legitimare filium Clerici, si ipse filius sit Clericus, quia de hoc, & alijs dubijs circa filiorum legitimationem latè scribo sub *cap. tanta qui filij sint legitimi*, nunc breuiter hic agendo referam diuersas Doctorum sententias, quorundam negantium, quorundam verò affirmantium; inter quos Couarruu. post Ioannem Andream & Lambertinum *in 4. p. 2. de sponsalibus cap. 8.* § 8. *n. 19.* eo quod possunt laici concedere Clericis priuilegia, iuxta textum *in cap. nouit de iudicijs*, & sic legitimationis priuilegium possit laicus Pinceps communicare Clerico; eo quod etsi Clerici laico non subsint, nec sint de eius iurisdictione, vt latissimè probaui *in dicto cap. nouit. 13. cap. 2. 3. 4. 8. 10. 17. & fin. cap. 2. 5. & 8.* cum alijs *de iudicijs, & foro compet*: tamen legitimatio in effectu non respiciat, tam ipsius Clerici legitimati personam, quam eius bona, quæ supponuntur sita intra territorium Principis legitimantis.

75 Negantiũ vero sunt Basilius *de matrimonio lib. 11. cap. 6. n. 9.* Anguian *de legib. tom. 1. lib. 2. controuers. 13. n. 65.* Diana *p. 1. tract. 2. res. 91.* Petrus Gregorius *lib. 10. syntagmat*, qui anno 1562. testatur ita decisum in senatu Parisiensi, ex ea ratione, quia supradicta legitimatio est actus iurisdictionis, sed Clerici sæculari à iurisdictione exẽpti sunt, vt retuli sub dictis iuribus *de indic, & foro comp.*: ergo præcipuè si consideres ex latè adductis *à q. 7.* & vt dixi in relatis titulis, non solum Clericorum personas, sed etiam eorum bona esse exempta. Et sic nec posse Principem sæcularem legitimare Clericum; imò & vt testatur Petrus Gregorius *Supra* procedet hæc sententia, etiamsi filius Clerici sit laicus: in quo casu testatur decisum *Supra* Paris.

76 Ego inquam de filio laico Clerici video sine dubio, vt legitimatio quo ad bona, & officia temporalia fiat in his Regnis à Regibus nostris Quo ad spiritualia, & beneficia non sic, vt latè dico infra de filijs presbitr. imò & in filio Clerici video in praxi receptum, vt quoad bona, & hæreditatem legitimatio fiat per Regem. Sed in punctu iuris, vt bene fiat; atque contingat credo cum Azor *tom. 2. lib. 3. moral. cap. 15. q. fin.* quem etiam refert Diana supra tutius esse, vt legitimatio ab vtroque, Pontifice videlicet, & Rege postuletur; imò quod Couarruu. sententia affirmans procedat si in tali legitimatione ageretur tantum de vtilitate, & non de eius præiudicio.

QVÆSTIO XXII.

SI Princeps Christianus de facto apponeret aliquod impedimentum dirimens matrimoniale, an non obstante hac reseruatione factum teneret, & matrimonium cum tali impedimento contractum validum esset, quamuis ipse peccaret faciendo contra reseruationem ab Ecclesia factam. Et an Princeps laicus possit imponere pœnas, ne matrimonia inter consanguineos contrahantur, & illas exigere etiam impetrata à Pontifice dispensatione. An statutum prohibens fieri matrimonia clandestina, & ponens pœnam aliter facienti, sit nullum. An statutum vt quis, qui nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est Dominus sit, si non ingrediatur Religionem, sin verò amittat, sit illicitum, & contra libertatem Ecclesiasticam. Et an queat Princeps statuere, vt Regius iudex cognoscat super recuperanda è Clerico possessione beneficij, à qua est deiectus per vim, vel vt retineat illius possessionem in qua ab alio turbatur.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum de facto appositum à Principe laico dirimens matrimoniale, nequit turbare reseruationem ab Ecclesia factam.*

2 *Princeps laicus nequit pœnas statuere, & exigere contra matrimonium contrahentes, si consanguinei sint; etsi de iure canonico talè matrimonium sit inualidum, vt* n. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. *nisi approbentur iure Pontificio* n. 8.

9 *Statutum sæculare imponens pœnam aduersùs clandestinè contrahentes, est nullum; etsi sit prohibitum ab Ecclesia.*

10 *Statutum decernens, vt is qui nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est, Dominus sit, si in sæculari conuictu permaneat; eorum autem non liberum Dominium nanciscatur, si Religionem ingrediatur, non licet.*

11 *Legatum V.G. ducentorum, si nubat centum, si Religionem ingrediatur, valet etiam in ducentis Religionem ingredienti.*

12 *Princeps num queat statuere, vt Regius index cognoscat super recuperanda à Clerico possessione beneficij, à qua est deiectus per vim, vel ne turbetur in illa, quam tenet in beneficio, & duplex sententia refertur* n. 13. & 14. *Vbi dicitur de negatiua, etiam in petitorio, & possessorio.*

AD

1 D Primam, & ad secundam quæstionis partem abunde respondere poteris ex adductis *q.21.præcedenti à n.1.* & sic breuiter dico quod & si videtur affirmatiue tenendum, quia per talem reseruationem, non videtur ab eo ablata potestas, sed solum vsus illius tamen negatiue respondendum quia taliter est interdictus his Principibus sæcularibus huiusmodi vsus, vt ab eis in contrarium facta ipso iure irrita; & nulla sint: sic docent Corneio *in 3.p.D. Thomæ tract. 6. de impedim. matrim. disp.7. dubio.3.* Diana *p.5. tract.1. res.16.* vers. *sed difficultas*, quod est verum quidquid in contrarium dixerit Petrus Soto *lect.4. de matrimonio.*

2 Ad secundam quæstionis partem, licet affir-
matiuam sententiam doceat Cutellius *in Cod. leg.*
sicul. ad legem Federici cap.83. notab.88. n.2. Sed
reuera *ex trid. sess.24. de reformat. matrim.* con-
trarium dicendum est, cum vt iam supra in quæ-
stione præcedenti expendi ibi excommunicantur
directè, vel indirectè matrimonij libertatem im-
pedientes; quis ergo non vidit iuxta textum *in*
cap. gemma de sponsalibus l. Titia cum vulgatis de
verb. oblig: Vt cum matrimonia debeant esse li-
bera, quod pœnæ impositæ à Principibus sæcu-
laribus, etiam in casu matrimonij alias prohibiti
inter consanguineos iure Pontificio, auferant li-
3 bertatem requisitam. † Et est ratio quia etsi talè
matrimonium sit iure Pontificio prohibitum, ta-
men non inde sequitur vt ad corroborandam
Pontificiam probibitionem, sint admittendæ
laicales pœnæ, quæ naturaliter auferant liberam
voluntatem contrahendorum, quantumvis alias
nulliter ob impedimentum consanguinitatis nul-
liter agerent.

4 Vndè ad alterum difficultatis membrum, nem-
pè an queat Princeps eas pœnas exigere etiam
impetrata à Pontifice dispensatione: & quidquid
affirmet Cutellius supra, respondeo illam exa-
ctionem fieri non posse, impetrata dispensatione,
quia efficeret vt non obstante tali impetratione
contrahentes metu pœnæ soluẽdæ retraherentur
à matrimonio ineundo. † Deinde quia cum ma-
5 trimonium inter consanguineos post obtentam
dispensationem sit licitum, fit vt ex nulla causa
possit puniri per iudicem laicum, cum pœna non
6 sit danda sine culpa. † & sic Belletus *in disqui-*
sit. Cleric. p.1. tit. de exempt. Clericor. à statuto
sæculari §.4. n.47. & Diana *p.5. tract.1. res.17.*
dixerunt non habere vim legum leges quæ infe-
runt pœnas matrimonium contrahentibus sine
parentum consensu; quia, etsi Princeps eas tule-
rit ad honestatem persuadendam, quæ consistit
in exigendo parentum consensu ab ipsis filijs ad
coniugalem contractum, vt latè dixi *sub. quæstio-*
ne præcedenti 21. à n.1. sed non tamen habeant
7 vim cum id spectet ad summum Pontificem. †
Etenim laicus Princeps nihil statuere potest,
etiam circa accidentia, & accessoria matrimonij,
si eo accessorio impeditur matrimonium, vt dixi
supra cum Basilio Pontio *de matrim. lib.6. cap.2.*
n.4. qui licèt postea addat leges laicorum, quæ
pœnis constitutis adiuuant prohibitiones Eccle-
siasticas circa matrimonium esse validas: tamen
hoc erit intelligendum, ne obstet Cutellius rela-
tus hic *n.1.* si adhuc persistant Ecclesiasticæ pro-
8 hibitiones. † Et ego addo etiam ipsis persisten-
tibus, dum tamen non sint approbatæ ab ipso
Pontificio iure: alia addit Diana cum Barbosa *in*
cap.12. n.11. sect.15. de regularib. quæ condu-
cunt ad relatam doctrinam:

Ad tertiam quæstionis partem, quæ ex proximis lucem accipit, etsi Martha *de iurisdict. p.4. cent.1. casu 71.* plura dicat de matrimonio Clandestino, de quo infra de clandestina dispensatione ego breuiter ad punctum, & licet idem Martha referat *ibi n.3.* quoddam statutum Mediolani prohibens prædicta matrimonia, quod est iuxta canonicum ius Tamen respondeo statutum etiam pœnale in hoc casu esse nullum; & est ratio quia esset statuere à laico in rebus Ecclesiæ, & spiritualibus, vt est matrimonium Clandestinum, quod licet ab Ecclesia prohibitum sit: tamen quoad se, & quoad Deum valet, vt notatur, *in sum.35.q.5.&* Doctores *in Rub. de clandestina desponsatione*, ibi Beroius *q.107. in fine* Cephalus *cons.27. n.16. vol.2.* Martha alia dicens, & ibi *n.28.dict.casu.71.* 9

Ad quartã quæstionis partem latè, vt respondeas adiunges dicta *Supra sub.q.8. & alibi* Et sic nunc breuiter respondendo, etsi negatiue respondeat Barthol. *in l.fin.cod. de pactis* Sed Decius *in cap. in præsentia de probation. n.522.* & Diana *p.1. tr.1. res.124.* melius respondent, quia vt ait Basilius de matrimonio *lib.3.cap.8.n.52.* statutum, quod caueretur, vt is, qui nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est Dominus sit si, in sæculari conuictu permaneat, eorundem autem non liberum Dominium naneiscatur, si Religionem ingrediatur, nequaquam licere eum aduersari videatur libertati Ecclesiasticæ, ac proinde eius authores teneantur, & vrgentur excommunicatione quæ est in Bulla cœnæ de cuius *in cap. in præsentia de prob. n.52.* & passim D.D. contra Barthol. *in l.fin. Cod.de pact.n.6.* & contra alios quos sequitur Cutellius *tom.2. de don. & lib.2.de immunit. q.225.* vbi limitat. si fiat in odium Ecclesiasticor. non si ad familiarum conseruationem, contra illum etiam docet Thom. del-Bene *de immunit. p.1. cap.8.dubi.21.* quia disponet in detrimentum religionis & pietatis. 10

Et pro ampliatione video Dianã inferre ex hac decisione contra Sanchez de matrimonio *tom.1. lib.1. disp.34. n.11.* admittendas non esse illas conditiones, quas aliqui in suis testamentis apponunt, videlicet *do, lego si Religionem ingrediaris*, dicens cum Basilio Pontio *Supra n.20.* contra eundem Sanchez *n.20.* & Molinam *de iustitia tom.1. tr.2. disp.207. à n.13.* & alios vt si legentur ducenta, si nubat, centum si Religionem ingredienti, vt tenuerũt Comitol. *lib.7.q.7.* Lessius *de iustitia lib.2. cap.28.dub.15.* & alij. Sed ego in hoc vltimo puncto tenui, vt Sanchez, & Moli- *in dicto cap. in præsentia de probat. q.19.* vers. *ad secundam*, Vbi leges, nec tunc discedendum est à resolutione proposita in hac quæstione, quamtumvis, contrarium dixerit Bartolus. 11

Ad quintam quæstionis partem, an queat statuere Princeps, vt Regius iudex cognoscat Super recuperanda à Clerico possessione beneficij à qua est per vim deiectus, vel ne turbetur in illa quam tenet in beneficio.. Et suppositis quæ latissimè dixi *in cap. fin.de iudic. q.2.* Vbi an laicus iudex, sit iudex competens super possessorio rei spiritualis, ac beneficialis, aliqua *sub. cap.5.de foro comp.* nunc non resoluendo tantum adducam duas contrarias opiniones affirmantem ex doctrina Couarruiæ *in practicis q.35.n.1.* & plurium Doctorum, quos ipse sequitur, quatenus dicunt 12

quod

quod iudex, & Minister Regius possit cognoscere causam, dum agitur, vt Clericus recuperet Ecclesiæ possessionem, à qua est eiectus per vim, vel vt retineat beneficij possessionem, in qua ab alio turbatur.

13 Sed Pesantius *in tract. de immunit. Ecclesiast. disp.* 15. Duardus *in bulla cœna lib.* 2. *canone* 14. *q.* 19. *à n.* 47. Azor *lib.* 5. *instit. moral. p.* 1. *cap.* 14. *q.* 1. Diana *p.* 1. *tr.* 2. *res.* 66. negatiuam sequuntur sententiam ex authoritate textus *in clem.* 1. *de causa posses.* & *clem.* 1. *de sequastratione posses.* Vbi causa de beneficio, siue iure petitorio, siue possessorio spiritualis censetur dicentes Christoforum de Anguian. *de legibus tom.* 1. *lib.* 1. *contr.* 19. *n.* 30. Contrarium supra non obstare, nec Afflictis testantem *decis.* 24. *de vsu Regni Neapolitani*; quia vt dicunt Pesantius, & Azor relati per consuetudinem iudex laicus nõ potest sibi vindicare ea, quæ sunt Ecclesiastici iuris, vt probat fusse de Grassis de effectibus Clericorum effectu. 1. *n.* 372.

14 Vsque *ad* 272. *vsq; ad* 287. † Et addit Diana, Vt nec possit adduci Põtificis tollerantia, quia quidquid aliqui asserant, quatenus in Bulla cœnæ omnes istæ consuetudines, tamquam corruptelas damnant summi Pontifices, vt dixi etiam *supra q.* 16. circa finem, & ex dictis latè infrà *in cap.* 8. *de iudicijs.*

QVÆSTIO XXIII.

An Principes laici possint statuere ne beneficia Ecclesiastica exteris conferãtur & an habeant ius conuocandi Episcopos, propter aliquod negotiũ Reipublicæ, vel bonum ipsarum Ecclesiarum. Et an Princeps laicus possit statuere, vt Ecclesiasticus vsurpans iurisdictionem sæcularem aut alia Regalia, possit, priuari bonis temporalibus à iudice laico & an Princeps possit prohibere, ne inhibitoriæ, quæ ad Magistratus Regios mittuntur, ab Ecclesiasticis promulgentur, prius, quam ipsi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur. An sit licitum Principibus laicis, & Magistratibus discutere facultates, & potestates alicuius nuntij, qui in illam prouinciam à Pontifice mittitur & an Principes, seu Magistratus Regij faciendo litteras hortatorias ad Episcopos, vt ab aliqua mala determinatione desistant faciant contra liberratem Ecclesiasticam, & incurrant in Bullæ cœnæ censuras.

SVMMARIVM.

1 *Exteris conferri beneficia laico statuto, prohiberi non potest.* & n. 2.

2 *Magistratus sæculares, & iudices non possunt reijcere litteras Pontificias, quarum authoritate exteris beneficia conferuntur; licebit verò eis proponere de resurreptione earum coram Ecclesiastico, sed in praxi examinantur in concilio suppremo, & in Cancellarijs, & Audientijs Regijs,* vt n. 3. & 4.

4 *Litteræ Pontificia in quibus exprimitur derogatio iuris patronatus laicorum per libellos, supplices Papa oblatos deferri possunt in sua executione modo fiat opera iudicum Ecclesiasticorum, in praxi fit per viam cognitionis politica.*

1 *Principes, & Reges non habent ius conuocandi Episcopos propter aliquod negotium commune Respublica, vel bonum ipsarum Ecclesiarum vi coactiua, sed tantum rogando, vt ad se veniant, non vt Episcopi, sed vt Proceres.* n. 7. 8. 9. 10.

6 *Rex est custos, Curator, defensor, & tutor Regni, & Ecclesiarum.*

8 *Reges dicuntur Patroni Ecclesiarum, & Episcoporum; idest defensores, & protectores.*

9 *Reges expellentes à Regno Episcopos inobedientes mandatis Regijs, male faciunt.*

10 *Inquisitor quidam declaratus fuit Bannitus, & vt exularetur à Regno, contra immunitatem Ecclesiasticam, & concordatum in Regno sicilia.*

11 *Princeps laicus statuere non potest, vt Ecclesiasticus iudex vsurpans iurisdictionem sæcularem, aut alia Regalia, priuetur bonis temporalibus à iudice* à n. 12. 15. *etsi aliter practici caueant* dict. n. 11. *nec occupari aut sequastrari, etiam si sint ex matrimonialibus propter incapacitatem* num. 13. & 14.

26 *Princeps nequit prohibere, ne inhibitoria qua Magistratibus Regijs mittuntur ab Ecclesiastico, promulgentur, prius quam ipsi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur,* vt n. 17. 18. *contra est praxis Regia. dict.* n. 16. *ex Pereira, & alijs, sed ex priuilegio Pontificio, & ex concordatis.*

17 *Regium* exequatur, *conceditur inter rescripta priuata, vel concessa inter partes, vel ad instantiam alicuius; non verò in legibus generalibus, & statutis vniuersalibus; prout sunt Bulla, & extrauagantes Pontificia Vbi de ratione.*

18 *Regij Ministri cauere debent, ne inferant praiudicium Sancta sedi Apostolica, nec deuexent negotiatores in non expediendo* Regium exequatur.

19 *Credendum est viro nobilissimo legatione fungenti, quamuis litteras non ostendat, exemplo Cardinalis attentis de mente Papa quando nulli infertur praiudicium, alias non, vt* n. 20. & 21.

21 *Delegato creditur quando est persona excelsa Dignitatis, absque exhibitione mandati de legatary, si non agitur de praiudicio tertij. Cardinali creditur asserenti aliquid sibi commissum; licet litteras sui mandati non ostendat* dicto n. 21.

22 *Litteris ambatiaria non est opus, quando persona est nobilissima, precellens, & nota Principi.*

23 *Nuncij Pontificum missi in partes tenentur ostendere ex mandato ipse Papa litteras sua commissionis Regibus, seu Magistratibus territorij, Vbi mittuntur, vt innotescat eis legitima legatio, & autoritas &* n. 24.

25 *Praces Principum mandato comparantur &* numero 26.

Littera

Littera Hortatoria Principum missa ad Episcopos, vt à mala determinatione se abstineant impertinenter in laicum operando, non sunt contra libertatem Ecclesiasticam dict.n.25.

26 *Verba extorsatoria solùm consilium important sic vt nullam necessitatem inducant, nisi in his litteris Princeps vteretur precatorijs litteris.*

1 D Primam quæstionis partem, an Principes laici possint statuere ne beneficia Ecclesiastica exteris concedantur quia latè Doctores agunt *in cap. ad decorem de institutionibus* Vbi ego, & dixi aliqua *in cap. deputati 16. de iudic. sub. quæst. fin.* Vbi an expositi sint habiles ad officia, & beneficia, item notaui aliqua *in cap.eam : de ætate, & qualitate ordinand.* Quibus suppositis, & nō obstantibus legibus Regijs huius Regni Castellæ, Portugaliæ, Nauarræ, Aragoniæ, & Franciæ, quibus cauetur, vt exteri non admittantur ad beneficia, quæ in praxi vigent, & quas latè refero, & expendo *in dicto cap. ad decorem*; tamen talè laicorum Principum statutum per se disponens, vt beneficia exteris, siuè alienigenis non conferantur, nullum esse; eo quòd esset disponere circa spiritualia, quod non est permissum laicis, nec circa collationes beneficiorum, & institutiones, vt iam dixi *Supra quæstione* 19.*n.*8 vers. *infero* quia vt *infrà* dico: *in cap. bona 4. de postulatione prælator.* per textum ibi licèt in dictis Regnis beneficia exteris non concedantur, non inde fieri, quia eorum statuta vim habeant, sed quia sunt confirmata à Pontificibus, sic ibi Barbosa cum multis *à n.*7. Reginaldus *in praxi tom.*2.*lib.*10 *tract.*3. *cap.*11. *n.* 160. Diana *p.*3. *tract.*1. *res.* 2. Et post illos longè agens tenet Thomas del-Benè *de immunit p.*1.*cap.*8.*dubitatione* 10. cum Tamburino, Belletio Azorio & alijs & satisfacit obiectionibus.

2 Ex his infero non esse liberum Magistratibus, & iudicibus sæcularibus reijcere litteras Pontificias, quarum authoritate beneficia exteris conferantur, vt docent Pesantius *tract. de immunitate Eccles. disp.* 17. Bonacina *de legibus disp.* 10. *q.*2. *puncto* 1.§.1. *n.* 13. Azorius *institut. moral.p.*1. *lib.*5. *cap.*14. *q.*3.
3 † Sed licitum esse eis proponere de subreptione talium litterarum apud iudicem Ecclesiasticum, quod tamen in praxi non sic admissum video in consilio supremo Castellæ, nec in Vallisoletana Cancellaria, & in alijs audientijs Regijs, in quibus solent tales Bullæ examinari, imò & abscondi: alia tradit Diana relatus, de quibus dico *infrà in cap. si quando de rescriptis*, & dixi *sub. cap. quia V. de iudicijs sub quæst.*24 *à n.*13.
4 † Vbi quod quando in litteris exprimitur derogatio iuris patronatus laicorum, licitum est appellare ad summum Pontificem ei offerendo libellos supplices, interimque differri litterarum Apostolicarum executionem, modo id fiat opera iudicum Ecclesiasticorum; sed ex praxi Hispanica video per viam cognitionis politicæ à conciliarijs, & auditoribus Regijs dictam executionem impediri: ad quod applicabis dictà *infrà in cap.* 2.*de indic.q.*19. 0. & 21.

5 Ad secundam quæstionis partem an Principes habeant ius conuocandi Episcopos, propter aliquod Reipublicæ negotium, vel bonum ipsarum Ecclesiarum. Et suppositis quæ latè dixi *in cap.*2. *de iudicijs q.*14. Vbi egi *de ea*; an si *Principes vocauerint ad suum regium Episcopos, & Ecclesiæ prælatos, & non veniant, possint eos reijcere à Regno.*

Et licet Rex sit Custos, curator, defensor, & 6
tutor Regni, & Ecclesiarum, nihilominus Azorius *p.*1. *instit. moral.lib.*5. *cap.*14. *q. vltima*, Bonacina *de legibus disp.*10.*q.*2. *puncto* 1. *n.*14. Alex Pesantius *tract. de immunitate Ecclesiæ disp.* 21. dicunt Reges, & Principes facultate sui muneris, non habere ius conuocandi Episcopos, & eis præcipiendi, vt hoc, vel illud faciant, quia de iure Diuino sunt exempti à iurisdictione Principum sæcularium. † Et licet possint Reges pro 7
negotijs Reipublicæ communibus rogare Episcopos, eosque vocare, vt ad se veniant, non verò tamquam Episcopos, sed tamquam proceres, quia opus illis habeant, non tamen præcipiendo, & multo minus sub minis, & pœnis.

Nec obstat quod Reges sint Ecclesiarum, & 8
Episcoporum patroni, quia est idem, quod defensores, & protectores Ecclesiarum, quibus non licet inferre potestatem conuocandi authoritate Episcopos, & Ecclesiasticos; nam si ita permitteretur possent, & illos compellere: de quo puncto Videbis Bonacinam *tom.*3. *disp.*1. *q.*16. *punct.*5. *n.*13. † Ex quo infero cum Diana *p.*1. 9
*tract.*2.*res.* 7. & multis ab eo relatis; item & *p.*3. *tract.*1. *res.* 16. vers. *Vnde* male facere Reges, qui expellunt à Regno Episcopos inobedientes mandatis Regijs, vt ex practicis dicit Ioannes de Hebia *in curia Philippica p.*3. *n.*30. ibi *aunque parezca que el Clerigo que turba la Republica, y paz, puede ser echado de el Reyno por el Rey, y su consejo, por estar à su cuenta el procurar esta paz, esto es peligroso, y no se admite segun Gregorio Lopez.*

Et pro maiori enodatione, etiam adiunges 10
quæ dixi *in dicto cap.* 2. *de iudic. q.*17. Vbi egi de illa *an iudex Ecclesiasticus possit procedere censuris contra Regios iudices, qui expellunt à Regno Clericum turbantem iurisdictionem Regiam, vel absolutè Reges, & consiliarios excommunicare*, & Diana *de cens.dict. res.*26. *p.*3. *tract.*1. ait esse contra immunitatem Ecclesiasticam communi theologorum sententia & addit etiam ita facto Regum comprobari, vt refert ex nostro inquisitore D. Ioanne Dionisio de Porto Carrero, qui *in alegatione pro iure D.D. Inquisitorum cum ministris Regijs fol.*1. alloquitur in sequentibus verbis abissus abissum inuocat *llegaron à declarar el inquisidor por bando, y mandarlo salir de el Reyno, y ocupar las temporalidades, como si por semejante procedimiento no se incurriera en las penas, y censuras de la Bulla in cœna Domini cap* 17. *no podian ignorar la concordia de la Señora Reyna Doña Leonora, don de dice* Super eo vero quod conqueritur, quod personæ Ecclesiasticæ eijciantur, seu banniantur à Regno concordatum est *quod illud si vnquam factum est, malè factum est, cum euidentèr sit contrà libertatem Ecclesiasticam*, & esse concordatum, vt Dominus Rex declaret quod in posterùm nunquam fiat faxit, ergo exclamat Diana, & ego cum illo, vt non sint aliqui contrarium Regibus consulentes, sed væ væ illis; vndè euenit, vt non de facili debeant amplecti quæ tradit, & docet Salgadus *de protectione Regia tom.*1.*p.*1. *cap.*2. *à n.* 273. *ad* 280. qui contrariam videtur tenere praxim.

Ad tertiam quæstionis partem an Princeps lai- 11
cus

cus possit statuere, vt Ecclesiasticus vsurpans iurisdictionem sæcularem, aut alia Regalia, possit priuari bonis temporalibus à iudice laico. In quo dubio affirmatiuè respondent Doctores, quos citant Calistus Ramirez *de lege Regia* §.27. *n.*15. *in glossa lit.f.* & Franciscus Padilla *in summa de todas las leyes.* Garcias de nobilitate *glossa* 5.*n.*32. Borrellus *de præstantia Regis Chatol.cap.*71.*n.*55. Peguera *in pract. crim. cap.* 24. *n.*7. & sequent, Sesse *de inhibitionibus cap.*8. §.3. *n.*10. Oliuanus *in allegat pro iurisdictione Sancti officij art.*5.*n.* 527. Mirauete *in informatione pro iurisdictione Regia art.*12. Piaña de Rosas Ossorij *lib.*4. *in præludio* 51. Bobadilla *in politica tom.*1.*lib.*2.*cap.*18. *n.*60. ibi *si los Prelados, O sus iuezes, o qualesquier otros Ecclesiasticos vsurpan en la iurisdiçion Real O otras Regalias, son auidos por estraños, y pierden las temporalidades, en loqual por el buengouierno y politica mente, y consideracion tienen mano los iuezes seglares.*

52 Sed quia nonnulla ego dixerim infrà latè *sub dicto cap.*2. *de iudicijs* conducibilia ad præsens dubium, referens casus nonnullos, in quibus laici Magistratus possunt cognoscere: & quid procedendo politicè ibi *q.*19.20.21. tamen in puncto iuris cum non solùm personæ Ecclesiasticorum, sed eorum bona etiam patrimonalia sint exempta à potestate, & iurisdictione laicorum, vt ibi: dixi, & sæpè *à quæst.*1. *huius textus*, Vt etiam probat Thomas Sanchez *in opusculo moral. tom.*1. *lib.*3. *cap. Vnico dubio* 3. *& lib.*1.*cap.*4.*dub.*55.*n.*2. *&* 31. *ex c lem.*5. *de vita, & honestate Clericor.* Vbi constat, vt Clerici non solùm gaudeant priuilegio Clericali in personis, sed etiam bonis, Duardus *in*
13 *Bulla cœnæ lib.*2.*cap.*17.*q.*5. † Vbi probat cum Martha *de iurisdict.p.*4.*casu* 101. non esse licitum potestati sæculari, cuius iurisdictio vsurpatur ab Ecclesiasticis, eorum bona, ac fructus sequæstrare, aut quod magis est occupare, etiam si bona sint ex patrimonialibus, ex ratione dicta à Sanchez, idem docent non similibus verbis Bonacina *in Bulla cœna disp.*1. *quæst.* 18. *puncto.* 3. *num.*12. & cum Caietano Vgolino, & alijs theologis, Diana *p.*4. *tract.* 1. *res.* 77. dicens vt nec quauis occisione sine Romani Pontificis, seu aliorum ad id legtimam authoritatem, & facultatem habentium expressa licentia sequestrant; & patet ex prædicta allegatione D. Ioannis Dionisij Porto Carrero *n.*96. *dict. fol.* 61. & ex Megalio *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.*55. *num.*12. præsumente contrarium fieri cum expressa sedis Apostolicæ licentia, nam alioqnim esset contra libertatem Ecclesiasticam.
54 † Quia quamuis ex doctrina Innocentij *in cap. cum olim etl.*5. *de restit. spoliator*; Vbi *Videbis quæ scripsi*, & *in cap. dilectus de pœnis*, competat ordinario iurisdictio in extraneos impedientes suam iurisdictionem *per textum in cap.*1. *de officio delegati*, & dixi sub Rub. *de foro compet*; & ibi *sub. cap. penult. Et cap.*12 *de iudicijs q.*10. Sed probat hoc procedere non posse, quoad ordinarios iudices sæculares contra prælatos Ecclesiasticos, cum non liceat inferiori iudicare, & punire superiorem: & melius ego addo ex doctrina, quam latè retuli *in cap. qualiter de iudic. & in toto illo tit. & de foro comp.* quia laici iudices qualescumque illi sint incapaces sunt cognoscendi de Clericis, eorumque bonis, etiam data negligentia in cognoscendo iudices Ecclesiastici Fateor hic pro prima sententia vt possit considerari lex illa naturalis vim vi repellere, sed quando latè dico *in cap.* 2. *de homicidio.*

Et pro hac tractatione adiunges dubia sequen- 15
tia, an *Iudices sæculares possint Capere Ecclesiasticos impedientes, & resistentes iurisdictioni laicali, nec non illos punire Clericum ex defectu iustitia Ecclesiastica*: item an *iudex laicus possit eijcere è Regno Clericum seditiosum, & perturbantem Rempublicam*; sed quia de istis egi *sub dicto cap.*2.*cap.* 50. *cap. qualiter, & alijs de iudicijs, & foro*: & ad Vtramque partem cum Bobadilla, Morla, Menochio, Calixto Ramirez, Guimba, Tusco, Megalo, Sanchez, & alijs, agiter Diana, *dict.p.* 4. *tract. res.*79.80. *&* 81. ideo non repeto *quibus adiunges dicta infrà q.*35.43. *&* 45.

Ad quartam quæstionis partem an Princeps 56
possit probibere ne inhibitoriæ, quæ ad Magistratus Regios mittuntur ab Ecclesiasticis, promulgentur, priusquam ipsi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur: in quo dubio affirmant Pereira cum alijs *de mann Regia p.*1.*cap.*65. *n.*5. quatenus dicit inesse violentiam, & publicarum functionum perturbationem, si iniustè fiant; ratione cuius iustissimè tales inhibitoriæ ad ipsum Regem deferri debeant, vt ipse, qui pro communi vtilitate creatus extitit sua manu Regia licentia Ecclesiasticorum compescat, vt se intra suos limites contineat: de qua praxi, sicut de alijs casibus vidi in consilio supremo, & in Cancellaria Vallisoletana quotidiè video ex fundata cognitione per viam violentiæ, de qua repetes quæ adduxi *sub dicto cap.* 2. *de iudicijs à quæst.* 19. ex quibus hoc determinabis. † Sed 57
in terminis negat Diana *dicta p.*4.*cum alijs res.*9. per aliqua, quæ dixit antea *tract.* 3. *p.* 3. referens ex Bañez, Castro Palao, & alijs Regem nostrum ea omnia efficere ex priuilegio Pontificio, & ex concordatis cum illo, & ibi notat Regium *exequatur*, concedi tantùm inter rescripta priuata, vel obtenta inter partes, vel ad instantiam alicuius, non autem in legibus generalibus, & statutis vniuersalibus, prout sunt Bullæ, & extrauagantes Pontificiæ, vt optimè obseruat Rao *in responsionibus ad dubia circa immunitatem Ecclesiasticam folio.* 32. quia si dictæ Bullæ executorijs indigerent vniuersalis Ecclesiæ regimen in præceps rueret, addens etiam Diana malè quosdam asseruisse Bullam Gregor. XIV. de immunitate Ecclesiarum in Regno Siliciæ non valere, quia in illa Regium *exequatur*, non inuenitur. † Ob id præcor Regios iudi- 18
ces, vt attendant ad dictum Grassis *in decis. aureis p.*1. *lib.*4. *cap.*10. *num.* 120. Vbi profert sequentia verba *caueant ministri Regis, cuius mens sanctissima est in non inferendo præiudicium sanctæ sedi Apostolicæ nec deuexent negotiatores in non expediendo Regium exequatur.*

Ad quintam quæstionis partem, an sit lici- 19
tum Principibus laicis, & Magistratibus discutere facultates, & potestates alicuius nuntij, qui in illam prouinciam à Pontifice mittitur. Et præmissis, quæ latè dixi *in cap. post cessionem* 7. & ibi *quæst.*2. *an litteris Episcopi, vel alterius iudicis credatur Et in cap. cum à nobis* 28. *de testibus quæst.* 5. Vbi dixi de quæstionibus *an soli assertioni Pontificis, vel Principis credatur* pro his, quæ ad propositum huius dubij tradit Barbosa *in cap. nobilissimis* 97. *dist.* quem etiam commendat Diana *quæst.* 5. *tract.* 2. *res.* 67. in fine, ait enim textus ille, quod est credendum viro nobilissimo legatione

fungenti

fungenti, quamuis litteras non ostendat exemplo
Cardinalis attestantis de mente sui Pontificis, cui
creditur absque litteris sui mandati ostensiones:
20 sic cum multis Barbosa. † Vbi *n.* 2. id procedere
intelligit, quando nulli infertur præiudicium,
alias non inquam ex Capella *decis.* 463. Riccius
collect. 1459. Farinac. *in praxi criminali q.* 63.
n. 55. Tyraquellus *de pœnis temper causa* 1. *n.* 13.
& 14. Menochius *de præsumpt. lib. præsumpt.* 15.
21 *n.* 9. *& cons.* 160. *a n.* 77. † Vbi quod creditur de
legato absque exhibitione mandati delegatorij,
quando est persona excelsæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, & Farin supra, & Mascardus *de probat. conclus.* 140. Seraphinus *decis.*
133. *n.* 1. dicunt vt Cardinali asserenti aliquid sibi commissum, plena adhibeatur fides, licet lit-
22 teras sui mandati non ostendat. † imò idem Mascardus *conclus.* 84. *n.* 2. ait quod litteris ambatiariæ non est opus, quando persona est nobilissima, præcellens, & nota Principi.

23 Vndè præmissis etiam quæ infra dico sub titulis de officio de legati, & de officio legati de necessitate quam habeot delegati, & alij iudices commissionis ostendendi iudicibus ordinarijs litteras suæ commissionis, vt queant actuare in territorio alieno breuiter; etsi Bonacina *de legibus disp.* 10. *q.* 2. *puncto* 1. §. 1. *n.* 15. Pesantius *de immunit. Ecclesiastica disp.* 20. Axorios *p.* 1. *lib.* 25. *cap.* 14. *q.* 6. & alij absoluta negatiuam sententiam sequantur contra Couarruo. *in practicis cap.* 34. *n.* 4. Bobadillam *in politica dicto tomo.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 207. & alios per eos absolute affirmantes, multis rationibus adductis à Couarruu. quas dicit Diana ad summum probare tantum nunciorum potestatem discuti debere per iudices Ecclesiasticos, qui in illis reperiontur, vt sunt
24 Episcopi, Archiepiscopi &c. † Tamen ex commissione summi Pontificis debent nuncij exhibere Regibus, seu Magistratibus litteras suarum legationom, vt eis innotescat legitima eorum legatio, & authoritas, quod satis probatur ex doctrina dicti cap. nobilissimis, quia etsi respectu Cardinalis, & personæ in dignitate constitutæ, & nimis notæ non requireretur, verum respectu nonciorum, quæ solent ad Regna per Pontifices mitti habetur in praxi qui non sic personæ, vt Cardinales solent mitti & iuxta sont inteligenda ea quæ longè dicit Thomas del-Bene *de parlam dubio* 4 *sect.* 18. *sub Corolario* 24.

25 Ad vltimam quæstionis partem, an Princeps, seu Magistratus Regij faciendo litteras hortatorias ad Episcopos vt ab aliqua mala determinatione desistant faciant contta libertatem Ecclesiasticam, & incurrant censoras Bullæ cœnæ, & cum Principum præces mandato comparentur, vt ex multis, quæ consulto omitto, potest probari, de quibus aliquid iam dixi. Sed quia litteræ exhortatoriæ Principum in casu, de quo loquimur nullam compulsionem contineant, nec minentur, eo quòd littera hortatoria, est littera quædam amicabilis; ideo existimo vt si ex occasione quod Episcopus aliquid contra laicum impertinenter faciens, hortator ab officialibus sæcularibus, vt desistat à faciendo; talia nullomodo incurri Principes, seu Magistratus sic suis litteris exhortando in censu-
26 ras dictæ Bullæ. † quia verba exhortatoria solùm consilium important; sic vt nollam necessitatem inducant: ita docent Coriolanus *in Bulla cœna excommunicat.* 16. Megala *in* 3. *p. lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 6. Diana *dicta p.* 1. *tract.* 1. *res.* 54. ambo limitantes, nisi tamen in his litteris Princeps vteretur præcatorijs litteris, cum in tali casu res esset scrupulosa nimis, eo quod vt dictum est Præces Principum mandato æqoiparantur. Hæc possunt ampliari ex notatis infrà *in titulo de rescriptis* & in terminis etiam docet Thomas del-Benè *de Parlamentis dubii.* 30 *sect.* 23. *corollario* 13. cũ Coriolano & Megala iam citatis.

QVÆSTIO XXIV.

An Princeps sæcularis possit statuere, vt puniatur clericus delinquens ratione officij sibi ab ipsomet Principe commissi Et an personæ Ecclesiasticæ quæ commiserunt crismen Læsæ Maiestatis, possint Principis statuto puniri ab eius iudicibus laicis. An Princeps, seu iudex laicus possit statuere, ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipsis concubinis factis, extendendo statutum, ad Clericorum concubinas. Et an statuta, seu edicta de non pascendis animalibus in pascuis vniuersitatis, nisi soluta certa pecunia, sub pœna cõprehendat animalia Clericorum. Et an sto quod Clericis permittatur hatere Macellum publicum vel non, queant depascere sua propria pecora in pascuis communitatis. Et an pœnæ sic impositæ, aut ex alio capite possint exigi, & exequi per laicos iudices. Et an sint casus, in quibus queant laici pœnis coercere Ecclesiasticos; id est an statuta pænalia Clericos obligent.

SVMMARIVM.

1 *Princeps sæcularis statuere nequit, vt puniatur Clericus delinquens ratione officij sibi ab eodem commissi* n. 2. *etsi multi asserant contrarium, inter quos Zeuallos signat officia plura, ratione quorum delinquens in bonis puniatur per laicum. & quare* n. 4. & 5.

3 *Clericus habens bona profana, vel quid aliud, à Rege num possit conueniri coram laico super eis* remissiuè.

4 *Bona Clericorum sequuntur eorum personas, & priuilegium.*

5 *Clericus nequit trahi ad iudicium sæculare ratione officij sibi à Principe commissi, nec ratione cuiuscumque artis; potest tamen delinquens tunc Clericus officio, & fructibus officij priuari à iudice laico.*

6 *Principes nullomodo statuere possũt, vt Clerici perpetrãtes crimen læsæ Maiestatis, puniãtur à iudicibus sæcularibus. Et de casu in facti cõtingẽtia* n. 7. & n. 8. & 9. *improbatur cõsuetudo cõtraria, quaprobat Calixtus Ramirez.*

7 *Religiosus quidam intendens Regni Neapolis terras tradere in manus Turcorũ, etsi prætẽderetur à fisco, quod puniretur à iudice laico, exẽplo alio cuiusdam Clerici, nihilominus aliter fuit declaratum Clem. VIII. anno* 1600. *qui causam commisit Nuncio Neapolitano dato adiuncto alio Consiliario Clerico* n. 9.

50 *Concubinatus prohibitio habuit originem ab Ecclesia, eiusque cognitio pertinet ad Ecclesiam* n. 15. *Quid in praxi* à n. 14.

52 *Concubina Clericorum dicuntur esse de familia Clerici.*

53 *Statutum ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipsis factis, extenditur ad concubinas Clericorum* n. 55.

54 *Concubinæ Clericorum solent apprehendi, & plecti à iudicibus laicis; etsi Clerici concubinarij tunc apprehendantur ab Ecclesiastico Et quare sic practicetur* n. 55. *quod imitatur Franciæ praxi, vt* n. 16. *sed Leo Papa. X. aliter statuit, qui expenditur ibi.*

57 *Concubinarum delictum est mixti fori, tam laici, quam Ecclesiastici iudicis in quo est locus præuentioni.*

58 *Statuentes Principes contra pecora Clericorum pascentia in pascuis, aut territorio alieno sub certis pœnis, non infringit libertatem Ecclesiæ, secundùm plures, vt* n. 19. & 20. *secundùm alios si persona Clerici molestaretur sic; si tamen pecora apprehenderentur non, sed iure canonico, vt cumque infringetur immunitas* n. 22. & 23. *& de resolutione etiam* à n. 25. *vbi pures Doctores cumulantur.*

23 *Clericum conuenire ratione tributi, respicit onus reale, sed stare in iudicio respicit eius personam.*

24 *Pascuis communibus populi vti, & frui Clericis permittitur. Sunt enim pascua destinata ad vsum pascendorum pecudum &* n. 25. & 26. *Vbi de ratione.*

25 *Clerici degentes in ciuitate, pro ciuibus reputantur, veniunt que appellatione ciuium.*

26 *Capitulis pluribus in Catalonia licet habere locum publicum, in quo carnes scinderentur ad congruam sustentationem, & diuisionem, & per consequens licere Clericis vsum pascuorum pro suis pecudibus.*

27 *Statutum pœnale nullam mentionem de Clericis faciens, publicam, & communem vtilitatem respiciens, etsi Clericos obliget; sed tantum ad exactionem pœnæ fiet executio per Ecclesiasticum, vt* n. 28.

28 *Clerici incisiones faciendo in montibus; etsi pœna obligentur, sed non exequentur, nisi ab Ecclesiastico.*

29 L. 54. tit. 6. p. 1. l. 12. tit. 13. lib. 1. recopilat.

30 *Principes num quando Ecclesiastici machinantur in perniciem Re:publicæ, queant eis resistere? videtur quod sic ratione defensionis naturalis, non tamen iudicialiter per inferiores Magistratus* n. 31. 32. & 33. *Vbi quod isto est casus metaphisicus, sicut alius* numeru 34.

34 *Papa faciens aliqua mandata in destructionem Ecclesiæ, potest resisti secundùm aliquos à Principe sæculari, secundùm alios debet hoc fieri per Cardinales.*

1 D primam quæstionis partem ex latè dictis à quæstione 1. dicendum est non posse, tum ex his quæ dixi infrà *in cap. 4. de iudicijs q. 3.* Vbi de illa *an iudex laicus possit punire Clericum falsum deponentem coram se* & alibi de puncto huius dubij dixi: & sic quamuis Zeuallus *de cognitione per viam violentiæ p. 2. q. 65. n. 24.* in verbis sequentibus affirmatiuam doceat sententiam ibi *quando algun Ecclesiastico delinque en el officioque tomo, como si es medico, voticario, o Abogado, tutor, o curador de algun menor, otiene officio de su Magestad Præsidente de pasienda, O consejero, odelinque en el, obende el Clerigo con Medidas falsas su mercaduria y en otros casos semejantes, porque entonces ratione officij potest puniri in bonis; sic vt iudex sæcularis sit competens* Vt docent etiam Petrus Zened cum multis *p. 1. collect. 37. ad decret. n. 16.* Bobadilla *in politica* cum alijs *tomo 1. lib. 2. cap. 18. n. 99.* Burrelus *de præstantia Regis Catholici cap. 71. n. 4.* Anguianus *de legibus lib. 2. controuers. 21. n. 58. & 59.* Suarez contra Regem Angliæ *lib. 4. cap. 34. n. 26.* Laymam in theologia morali *lib. 4. tract. 9. cap. 4. n. 3.* & alij multi per illos citati, cum non puniatur in persona, sed in bonis, idemque contingat in alijs à Regè priuilegiatis. † Tamen Mar- 2
cha *de iurisdictione p. 4. cent. 2. casu. 127. n. 5.* Barbosa cum cum *tit. no Cleric. vel Monachi cap. 2. n. 4.* Franciscus Marcus *p. 3. decis. 479. n. 4. & 5.* Cauallus *resolut. crimin. casu. 64.* prædictam negatiuam docent; item, & theologi, inter quos, Ambrosius *de immunit. Eccles. cap. 10. n. 54.* Megala *in 3. p.* D. Thomæ *lib. 3. cap. 15. n. 26. & 32.* Bonacina de legibus *disp. 10. q. 2. puncto 1. §. 1. n. 14.* Erasmus Chochier *de iurisdictione tom. 3. p. 3. q. vltima. n. 1. & 2.* Zanard *in director. confessor. tom. 3. cap. 50. fol. 285.* in fine, Carolus de Grassis *de effectibus Clericorum effectu 1. n. 82.* qui asserit in Regnu siciliæ, ita fuisse obseruatum in causa cuiusdam equitis Hierosolimitani, qui officium Capitaneatus exercuit in ciuitate Calatagitonis, & alia vice in patrimonio.
† Et idem Barbosa alios plures referens pro vtra- 3
que sententia, etiam *n. 5.* ex multis alijs excitat quæstionem an Clericus habens bona profana, vel quid aliud à Rege possit conueniri coram iudice laico super eisdem bonis; sed tu respondebis ex nonnullis quæ dico *sub. cap. 5. de foro competenti* applicabis quæ dico infrà *sub nostro textu q. 53.* versi. *ad secundam.*

Et est ratiu quia vt iam latè sæpè dictum est 4
nun solum personæ Clericorum, sed eorum bona sunt exempta à iurisdictione laicali, eu quod bona sequuntur Clericorum personas, & priuilegium eorum, Genuens *in praxi cap. 8. n. 5.* Sousa *in Bulla cœna cap. 20. disp 92. n. 4.* & ideo Abbas *in cap. qualiter de iudicijs*, Vbi *sub quæstione 7. dixi aliqua n. 8.* dixit certum esse quod persona exempta est; ergu etiam res sequitur, Diana *p. 1. tr. 2. res. 18.* Duardus *in Bulla cœna lib. 2. canon. 15. q. 11. n. 35.* Vbi inuehit in quosdam iudices, qui puniunt Clericos pœna pecuniaria, & pro pœna corporari cos ad Episcopos remittunt, quia vt dictum est dicta bona Clericorum sequuntur priuilegium personæ, *&* 273. † ait vt Clericus trahi non possit 5
ad forum sæculare, etiam ratione vfficij sibi concessi à Principè sæculari, si in eo delinquat, nec etiam ratione cuiuscumque artis, si quam artem exerceat quæ consules habeat, ac primatus, apud quos illius artificij iurisdictio resideat. Et in casu, de quo nunc applicabis quæ adduxi *in dicto cap. 2. de iudicijs q. 26. n. 4.* Vbi expèditur etiamsi affirmatiuam sequaris, & vbi notaui ex Feliciano ibi *n. 109.* vt possit vfficiu priuari, & fructibus officij per ipsum iudicem sæcularem, & applicabis quæ ibi dixi *q. 18. an pro debitis Regalibus, queat Clericus conueniri coram laico.*

Ad secundam quæstionis partem à fortiori ne- 9
gantur

gandum esse respondeo, quia cum pœna corporalis in Clericum omnino sit laicis interdicta ex dictis sæpius supra, *& in cap. cum non ab homine 10. de iudicijs*, Vbi latissimè per plures quæstiones; sequitur vt nullomodo in hoc crimine queant Principes sæculares statuere vt Clerici perpetrantes delictum læsæ Maiestatis, à iudicibus sæcularibus puniantur, vt patet etiam ex dictis *in dicto cap. 10. de iudicijs q. 20.* Vbi egi de illa an *pro crimine læsa Maiestatis fiat degradatio, & traditio de Clerico iudici sæculari absque incorrigibilitate*, sic communiter theologi, & iuris periti inter quos Vigianus *tract. de immunitate Ecclesiasticos disp. 2. conclus. 2.* Beller. *in disquisit. Clericor. p. 1. tit. 3. §. 1. num. 4.* Vbi pro hac sententia citat 13. Doctores, Pesantius *tract. de immunit. Ecclesiast. disp. 13.* Zenardus *in director. confess. tom. 3. cap. 50.* Valenzuela *in defosorio cens.* Pauli V. *p. 4. n. 70.*

7 Et confirmatur facti contingentia per casum, de quo testator Genuens, *in praxi cap. 71.* per totum atrocissimæ scilicet rebellionis cuiusdam Religiosi, qui aliquas terras Regni Neapolitani in manus turcarum tradere volebat, in quo cum fiscus allegaret pro tali delicto quendam Clericum Neapolitanum olim fuisse decapitatum Clemens VIII. anno 160. declarauit malè iudicatum, dictamque causam à summo Pontifice commissam nuncio Neapolitano, dato adiuncto alio consiliario Clerico, qui in illo iudicio interuenit tanquam delegatus à sede Apostolica: ex qua declaratione asseruit Genuens. quem sequitur Diana *dicta p. 1. tr. 2. res. 19.* factum iam vt nullomodo laico pertineat cognitio de Clerico sic delinquente, nisi contingeret iudicem nominari ex commissione Papæ.

8 Vndè non obstat Calistus Ramirez *in tractatu de lege Regia* §. 17. *n. 11.* cum multis ab eo citatis *in glossa litt. D.* Vbi quod in multis partibus cauetur vt vi consuetudinis vrgentis Clerici rebelles à iudice sæculari puniantur. Et quia in Regno Neapoli est constitutio, qua cauetur quod si Clericus commiserit aliquod delictum debet iudicari, & condemnari per suum Episcopum, & non per iudicem sæcularem, excepto si commiserit crimen proditioris contra Regem, Vbi glossa dicit *si esset* 9 *crimen læsa Maiestatis.* † Quia respondeo hanc constitutionem nullius fuisse roboris, cum Princeps laicus ex nostro textu, & alijs dictis *sub tit. de iudicijs, & foro comp.* nullam habeat iurisdictionem in Clericos, sic vt nequeat condere legem quod Clerici commitentes crimen læsæ Maiestatis, iudicentur à iudice laico, nec poterit sustineri consuetudo allegata, cum potius sit corruptela, iuxta quæ dixi sub. quæstione 17. in fine supra, *& in cap. 8. de iudicijs* Videbis Cauedum *p. 2. decis. 83.* Vbi latè agit de hoc puncto.

10 Ad tertiam quæstionis partem an Princeps, seu iudex laicus, ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipsis concubinis factis, etiamsi extendat ad concubinas Clericorum. Sed Martha longè agens *de iurisdictione p. 4 cent. 1. casu. 44.* concludit vt statutum puniens concubinas Clericorum, non valeat; sic vt illarum animaduersio, sit solius iuris canonici; tum quia concubinæ Clericorum, etiam respectu concubinatus sunt de foro Ecclesiastico, eo quod prohibitio criminis concubinatus habuerit originem ab Ecclesia *ex cap. nemo sibi blandiatur 31. q. 2.* & de iure ciuili permittetur *l. in concubinatu ff. de concubinis*, & Vt dicit Abbas *in cap. cum sit generale de foro comp*; imò & Doctores antiqui Canonistæ in textu nostro, vt refert Bernard. *in tract. de concubinis* in verbo *penitus arcere n. 2.* sic tenuerunt dicentes cum Ioanne Andrea *in regula sine culpa de reg. lib. 6.* punitionem concubinarum faciendam esse per iudicem Ecclesiasticum. † Et 11 quia ratione concubinatus patrati cum Clerico, tanto magis cum ratione adiuncti efficiatur de foro Ecclesiæ, & ad Ecclesiasticum pertineat cognitio, ad quam concubina est remittenda, vt docent Antonius de Prato *in l. 1. ff. quæ sententia sine appel. rescind.* Socinus *in cap. 2. col. 15. vers. secundo fallit de mutuis petition. & cons. 11. col. 6. volum. 1.* Marsilius *singul. 18.* Ferret *caut. 10.* Vbertinus *de corrigio in l. posthumo. n. 6. Cod. de bonorum possess. contra tabulas* Socinus *in l. cum senatus in fine ff. de rebus dubijs.* Vbi testatur ita vidisse in practica obtentum, vt multis etiam comprobat Martha *dicto casu. 44. à n. 5.* Videndus. † Et asserens ideo proce- 12 dere etiam quia concubinæ sunt de familia Clerici, ob id que eas delinquentes remittendas esse ad iudices Ecclesiasticos per laicos iudices.

Et quia de concubinis Clericorum, & omnium 13 punitione ago latè *in cap. vt Clericorum de vita, & honest. Cleric. & in tit. de cohabitatione Clericorum & mulierum*, ne longè hic agam iam ad difficultatem propositam, respondent communiter Doctores, nullomodo illud statutum valere, quia si lex, seu statutum tollat Clericis id, quod de iure communi eis competebat, est contra libertatem Ecclesiasticam, sed de iure communi competit omnibus actio furti, quæ per hanc legem Clericis denegatur; ergo: sic docent in terminis Bertrandus de Guebara *in propugnaculo Ecclesia assert. 1. §. 5. n. 25* Aponte in respōso pro cens. Pauli V. *p. 5. n. 24.* Butrius *in cap. cum terra de elect. n. 6.* Felinus hic *n. 69.* Imola *n. 11.* Decius *n. 3.* & alij Surdus *vol. 3. cons. 302. & vol. 1. cons. 2.* Diana *p. 4. tract. 1. res. 11.* Martha *p. 4. cent. 1. casu. 1.* Angelus verbo *immunitas numero 37.*

Ego inquam quatenus ad primum casum de iu- 14 dice punientente Clericorum concubinas, video ex praxi communi Episcoporum Hispaniæ nostræ, vt licet iudices Ecclesiastici in eodem tempore apprehendant Clericos concubinarios, etiam inuentos cum concubinis, sed non inde apprehendant concubinas; solent vero facere, quod nuncietur iudici laico vt eas puniat; & potest esse ratio quia quamtumvis dici debeant de familia Clerici, tamen quia iam hæc famulatus immunitas, respectu famulorum laicorum in desuetudinem plurimum abierit, eo quod famuli laici sunt congrui, vt punitio concubinatus, & aliorum delictorum commissorum à famulis laicis Clericorum, pertineat ad laicum iudicem.

Quare in puncto nostro existimo cum Pereira 15 *de manu Regia p. 2. cap. 75. n. 1.* cognitionem de furto concubinæ Clerici pertinere ad iudicem laicum quia talis lex detestari intendit concubinatum, illumque penitus à sua Republica exterminare, vt hac prohibitione deterriti concubinarij resipiscant, licet per accidens sit, vt inde concubinæ arripiant furandi licētiam impunè, quod lex non intendit, nec tribuendum esse legi peccatum, quod subditus ex sua malitia occasione legis accipit ex se ipsa, quæ nullomodo in hoc intendit infringere Ecclesiæ immunitatē; imò potius facilius mulieres concubinariæ hac occasione furātes puniuntur, & deterrentur à laicis iudicibus, quam à Clericis.

Video quod licet Rebuffus *in tit. de publicis* 16 *concubinis §. est*, vers. *contrarium teneo dicat* Re-

gem Franciæ, legislatorem, & eius officiales posse cognoscere de concubinis Clericorum, quod iuuat relatæ nostræ doctrinæ: tamen Leo Papa X. *in sua Bulla concordatorum Franciæ in tit. de publicis concubinis* prohibuis sæcularibus ne se intromitterent ad animaduertendum eas in verbis sequentibus *præterea etiam omnibus sæcularibus viris, etiamsi Regali præfulgeant dignitate, ne vllum qualecumque inferant impedimentum, quocumque quæsito calere prælatis, qui ratione officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu, & alijs causis sibi à iure permissis procedunt.* Sed si attendas verba Pontificis, non remouent sententiam nostram, quia tantùm loquitur de subdictis, cumque prædictæ concubinæ laicæ sint, non est cur absolutè, & priuatiuè specter cognitio ad Ecclesiasticum, quamtumvis Martha, & ab eo relati exclament

17 *in dicto casu* 44. *à numero* 10. *&* 15. † Et quod saltim poteris admittere, est nempè quod concubinarium delictum, sit mixti fori, tam iudicis laici quam Ecclesiastici, sitque in eo locus præuentioni per ea, quæ egi latissimè *in cap. cum sit generale* 8. *de foro comp.* Vbi etiam de alijs delictis mixtæ cognitionis, ad quod in specie concubinatus leges quæ ibi dixi *q.9. à numero* 1. Et secundum adducta sunt intelligenda quæ nouissimè dixit de puncto nostræ quæst. Thomas del-Benè *de parlam. dubit.* 30. *sect.* 24. *coral.* 14. latè loquutus & repetit *p. 1. de immunit. cap. 5. dubit.* 23. vtrobique legendus cum multis fundamentis.

18 Ad quartam quæstionis partem, an statuta, seu edicta de non pascendis animalibus in pascuis vniuersitatis, nisi soluta certa pecunia sub poena, comprehendat animalia Clericorum: aliqua dixi *in cap. qualiter* 17 *de iudicijs sub. quæst.* 7. & videtur quod talia statuta Clericos obligent, quia lex municipalis bonum commune respiciens ligat Clericos, vt latè dixi *quæst.* 1. *&* 2. *Supra* Et sic Lucas de Pena *in l. cod. de pasc. public. col. 2. lib. 11. & in l. 2. col. ante penult. & sequent. de nauib.* non excusand. resoluit quod stante statuto laicorum, vt nullus cum animali intret in territorium alterius sub certa pœna, talè statutum comprehendat Clericos, adeo vt eius dispositio ad animalia Clericorum extendatur, cum iuri naturali sit consonum, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, docent in terminis Rolandus à Valle *in cons. 3. numero* 22. *tom.* 2. Auendañus *de mand. Reg.* 50. *p. 2. cap.* 14. *numero* 13. Silua responsorum *cap. 5. numero* 7. & ambo verba textus *in l. 12. tit. 3. lib. 1. recopil.* ibi *y fueren hallados que hazen daño las bestias, y ganados de los Clerigos* (iunctis illis verbis *mandamos que en raçon de pagar las penas, y lo que asi fuere ordenado, que todos, à si Clerigos, como legos lo paguen asi mesmo por rata lo que los cupiere, y mandamos que las prendas se cobren asi de los vnos, como, de los otros.*

19 Et hanc docens etiam Gregorius Lopez *l.* 14 verbo *elganado tit. 15. p. 7.* Castillus *l. 70. tauri numero* 18. Auendañus *de exequend. mandatis p. 1. cap. 4. n. 30. & cap. 13. numero 7. & p. 2. cap. 14. numero* 13. Gutierrez *practicar. lib. 1. quæst.* 4. Alderanus Mascardus *de general. statutor. interpretatione conclus. 1. à numero* 115. Belletus *disquisit. Clericor. p. 1. tit. de fauore reali. §. 6. num.* 5. Zeuallos *practicarum quæst.* 897. *à numero* 620. *& in tract. de cognitione per viam viol. p. 2. quæst. 23. à numero* 18. ex eo quia quando onus impositum est rei, potest sæcularis iuuare, vt executio fiat in re, quæ in suo territorio, & iurisdictione est, non habito respectu, an persona, cuius res est pertineat ad suum fauorem, vel iurisdictionem; *argum. leg. vires. 12. Cod. de palat. Sacrarum largition. lib. 12. cap. si tributum 11. quæst.* 1. Bartol. *in l. Imperator. ff. de publicans*, Baldus *in l. de his* vers. *ego credo Cod. de Sacrosanctis Eccles. & in auth. sed & periculum Cod. sine censu* Gutierrez *dict. quæst. 4. numero 2. decis. Pedemont. 68. numero* 34. Azeuedus *ad dictam l. 12. numero 2. tit. 3. lib. 1. noua recopil.*
† Et confirmant hanc rationem quia hoc pacto 20
persona Clerici non condemnatur à iudice sæculari, nec eius statuto ligatur quia in persona Clerici nulla dirigitur executio, sed onus reale rei impositum à Clerico exigitur, sicut aliud quodcumque tributum reale.

Idem tamen Gutierrez *dict. lib. 1. pract. q. 4. n.* 2. 21
Zeuallos *de cognitione per viam violentiæ p. 2. q. 11. n.* 44 Curia Philippica §. 3. §. 17. *n.* 13. distinguunt, nam aut iudex sæcularis procedit contra personas Clericorum, & Religiosum pro executione pœnæ statuti, & ordinationis, vel contra ipsa pecora, quæ fuerunt reperta in pascuis alienis, & prohibitis; & quod in primo casu non possit, secus in secundo quando scilicet procedit contra pecora, & tradunt fuisse ita decisum in hac Cancellaria Pintiana, & esse de stylo Curiarum sæcularium; & secundum hanc praxim video diuersis in locis practicari. † Tamen in puncto iuris canonici respon- 22
dendum existimo contra immunitatem, quia semper sententia illa pœnalis redundat in personam Clerici vt defendit Barbosa hic *n.* 6. impugnans; & improbans contrariam sententiam, de quo ego dixi *in cap. quia V.* 11. *de iud. q.* 9. Vbi *n.* 9. retuli fundamenta Gregorij Lopez, & aliarum, & 10. Vbi etiam amplexus sum hanc Barbosæ, quæ non repeto: latissimè defendit Martha 4. *p. cent. 1. res.* 8. cum multis Sanchez *in opusculo moral. tom. 1. lib. 3. cap. Vnico dubio 31. n.* 2. & cum Barbosa Thomas del-Benè *de commissis, seu parlamentis dubio. 4. sect. 14. n. 1. p.* 57. dicentes quod statuta laicorum pœnarum condemnationem, & exactionem imponentia aduersus eos, quorum pecora damnum dederint, aut in fructibus vel in pastibus vetitis inuenta, non ligant Ecclesiasticas personas. † Et sic Silua responsorũ 5. *respons. in 3. p. n.* 32. Videtur fateri, dumdicit cum alijs, vt licet conuenire Clericum ratione tributi, respiciat onus reale, sed stare in iudicio, respiciat personam Clerici, quia in iudicijs quasi contrahitur pro maiori resolutione videbis dicta *infrà q.* 40. Et quæ tradit Thomas del-Benè.

Ad quintam quæstionis partem vt respondeas 23
repetes quæ dixi supra *q. 15. à n. 1. an liceat Clericis facere macellum carnis*: & quia ex quo Clericis fit permissio habenti macellum pro scindendis carnibus, & videretur vana facultas eas scindendi ad propriam sustentationem, si ipsi Clerici non haberent, Vbi eorum bestiaria depasci possent dici debet Ecclesiasticas personas, etiam ex proximè dictis in vers. *ad quartam* posse vti frui pascuis communibus, quia ipsi Clerici sunt vniuersitatis *l. in tantum §. vniuersitatis ff. de rerũ diuisione l. 1. Cod de pascuis cõmunibus lib.* 11. quia pascua destinata dicuntur ad vsum pascendorum pecudum iuxta textum *in l. Silua ff. de verb. signif.* † Etenim 25
Clerici degentes in ciuitate pro ciuibus reputantur, & appellatione ciuium veniunt Bart.

in

Digitized by Google

in l.1. §.11. ff. ad municip. & de incolis, Surdus
conſ. 301. *vol.* 3. Ripol. *variar. cap.1. de iuriſdi-
ctione à num.* 153. Vbi ait in conſequentiam ne-
ceſſariam Clericos ius habere ad depaſcenda pe-
cora neceſſaria ad dicta ſuſtentationem eorum, vt
de Monachis Cartuſienſ. ſcribit Bertrand. *conſ.*
26 *62. vol.* 3. relatus à Surdo *conſ.* 65. † Quia licet
paſcua ſint vniuerſitatis iuxta tradita per Couar-
ruu. *practicar. quaſt. cap.* 37. Vincent. *de Franchis
deciſione* 197. *n.* 12. Ripa *reſponſo* 95. Surd. *conſ.*
65 *n.* 17. Cabalcanus *deciſ. 1. n. 5. &* 45. nihilomi-
nus quoad commodum, & ius vtendi, ſunt om-
nium ciuium, iuxta tradita per Oldradum, &
Albericum *in dicto 5. ff. de potit. heredit.* Bertr.
conſ. 293. Surd. *à n. 65. n. 7.* imò Ripol. iterum
n. 156. confirmat in praxi ex fundamentis aſſum-
ptis per Regium conſilium Cataloniæ in ſenten-
tijs incolatus, in, & cum quibus fuit declaratum
licere diuerſis capitulis habere locum publicum,
in quo carnes ſcinderentur ad congruam ſuſten-
tationem, & diuiſionem, & per id conſequen-
ter licitum eſſe Clericis vſum paſcuorum pro ſuis
pecoribus.

27 Ad ſextam, & ſeptimam partem an pœnæ
ſic impoſitæ, aut ex alio capite poſſint exigi, &
peti à laicis: & an ſtatuta pœnalia Clericos obli-
gent. Hæ duæ difficultates pertinent ad quæſtio-
nem generalem, quæ poſſunt determinari per di-
cta in hac quæſtione, ſed pro integra diſcepta-
tione, aduertes vt licet ſtatutum pœnale nul-
lam de Clericis mentionem faciens, publicam
tamen vtilitatem reſpiciens, & commune bo-
num in ſe continens, Clericos liget, vt ex do-
ctrina Baldi hic *col.* 2. verſ. *idem videtur dicen-
dum*, Vt cum multis probat Sylua, *dict. reſpons.
9. in 3. p. n. 6.* quia talè ſtatutum eſt generale, vt
indicant verba *quemingun Veçino*, & pariter pu-
blicam reſpiciat vtilitatem, vt ſtatutum de vi-
ctualibus, iuxta quæ dixi *ſub quaſtione 1. & 2.*
item ſtatutum de montibus, iuxta textum *in
lib. 7. tit. 7. recopil.* ibi *los conſernen para el
bien comun de ellas*, quod debet ligare Clericos
cum alias breuiter montes deſtruerentur, ſi Cle-
rici liberè lignum excidere, & extra terminos
ciuitatis extrahere poſſent, & per conſequens
commune bonum à iure naturali deriuatum
periret, & turbaretur, quod admitti non de-
bet, eo quod talia ſtatuta non ſunt contraria li-
bertati Eccleſiaſticæ, imò honeſta, & ratio-
nabilia, propter commune bonum, & publi-
cum *ex textu noſtro, & cap. quæ in Eccleſia-*
28 *rum 7. hoc tit.* † Tamen quidquid illud ſit dicens
quod in exactione pœnarum, ſunt Clerici con-
ueniendi, non coram laicis, ſed coram ſuis
iudicibus Eccleſiaſticis, vt docent Doctores hic,
& cum multis idem Sylua *ſupra numero* 25. Vt
etiam in ſpeciè de inçiſionibus montium tenet
Caſtillo *in dicta l. 70 Taurs col.* 3. & idem Syl-
ua cum Abbatè *in cap. non minus de immunita-
te Eccleſiaſt.* & cum alijs procedere in exactio-
ne tributorum.

29 Sic intelligens textum *in l. 54. tit. 6. p. 1.* Vbi
Gregor. *& in l.* 51. eodemque modo intelligen-
dum eſſe textum *in dicta l. 12. tit. 13. l. 161. recopi-
lat.* ibi *mandamos que las prendas ſe cobren, à ſi
de las vno como de los otros*, puta tam à laicis,
quam à Clericis, ſed cum ea differentia, vt à lai-
cis coram iudice laico, à Clericis coram iudice
Eccleſiaſtico: alia tradit videnda Sylua *à n.* 28.
Ioannes Gutierrez de Gabellis 92. n. 48.

Vndè ad dubium an ſi caſus, in quibus Prin- 30
ceps ſæcularis poſſit coercere Clericos, & reſ-
ctu iudicum poteris applicare plura, quæ dixi
ſub. cap. 2. de iudicis, proprius *ſub. cap. cum
non ab homine eodem de Cleri. is delinquentibus*:
Vbi etſi ſint aliqui caſus, ratione quorum co-
gnoſcant, vt dixi ibi, & ſpecialiter *in dicto cap.
2. quaſt. 26. fin.* ciuiliter tamen, non verò crimi-
naliter contra eorum perſonas procedendo. † Sed 31
ex Victoria, & Soto reſpondet Antonius Fernan-
dez *in examine theologia moral. p. 2. cap. 6. § 1.
numero 4. &* Ludouicus Molina de *iuſtitia tom.
1. tract. 2. diſp.* 3. ſic aſſerens *obſeruant Victoria,
& Sotus ſi Clericorum libertas in manifeſtam ca-
deret ſacularis Reipublica perniciem Clericis im-
punè vacantibus laicorum cædes, ſummique Pon-
tifices admoniti adhibere nollent remedium, poſſe
equidem Principes ſaculares ſuis ſubditis conſu-
le nihil immunitate, & priuilegio Clericorum
impediente*, ex ea ratione quoniam Reſpubli-
ca ciuilis eſt ſibi ipſi ſufficiens quo circa
quem ad modum propria authoritate poteſt
ſe ipſam defendere, & ſeruare indemnem à
quacumque Republica alia ſæculari, ſic etiam
ab Eccleſiaſticis. † Et quod meritò admonent 32
poteſtatem hanc eſſe apud Principem, non
verò apud iudices, & Magiſtratus, & id circò
nefas illis eſſe propria authoritate agere contra
Eccleſiæ libertatem, aut Clericos capiendo,
vel malefactores extrahendo de Eccleſijs, vel
aliqua alia ratione, leges tranſgrediendo; ta-
men ſi vim vi repellendo cum moderamine in-
culpatæ tutelæ ſuos ab Eccleſiaſticis tutari, ac
defendere poſſint; ita etiam Guillielm. Bene-
dictus *in cap.* Raynuceius verbo *vxorem num.* 454.
de teſtam. Aufrerius *de poteſt. ſacul. ſuper Ec-
cleſ. perſon. Reg.* 2. Nauarrus *in cap. cum con-
tingat de reſcriptis remedio 1. verſ.* 1. Simancas
de Catholicis inſtit. cap. 42. n. 22.

Verum Salas *de legibus quaſt. 94. tract. 14* 33
diſp. 14. ſect. 9 numero 111. dicit quod caſus iſti
ſunt methaphiſici, & quod moraliter contingе-
re non poſſunt, quia Clerici, & Epiſcopi non
habent tantam poteſtatem in Rempublicam. † 34
Sicut etiam videtur methaphiſicus alius caſus,
quem ponit Victoria de poteſtate Epiſcopi, quem
refert Diana *p. 1. tr. 2. reſ. 7. in fine*, Vbi aſſe-
rit quod ſi Papa faceret aliqua mandata in de-
ſtructionem Eccleſiæ, poſſit Princeps ſæcularis
facto, & vi reſiſtere illis, & impedire execu-
tionem talium mandatorum, qui videtur etiam
aliqua ex parte modum exceſſiſſe, vt contrà
illum notauit Azor *p. 1. lib. 5. cap. 14. quaſt. 5.*
Etenim etiam iſte caſus difficilis cum ſoleat
reſiſtere mandatis illis Cardinalium cœtus, qui
poſſent inquam conuocare concilium genera-
le ad iudicandum, & condemnandum Papam
per illa, quæ dixi infrà *in cap. 1. de iudic. q. 6.* Vbi
egi de illa an concilium generale poſſit condem-
nare, & iudicare Papam.

Itaque dicendum eſt non obſtare alia funda- 35
menta contrariæ ſententiæ nempè quod gabellæ
vlgò *Alcabalas* repetuntur à laicis contra Clericos
venditores ex doctrina *cap. fin. de vita & honeſt.
Clericor.* & lege regia de hoc loquente, item quod
apprehendendo pignora Clericorum ſeu exe-
quendo in eorum bonis nullam exercent laici iu-
riſdictionem quia ad. 1. reſpondeo ex doctrina
Gabrielis Pereyra ſic loquentis *de manu regia
cap. 38. numero* 31. ibi *ſi quis autem quærat*

quæ sit differentia ratio cur Clerici apud sæculares magistratus pro gabellis, decimis & alijs Iuribus conueniantur, secus autem pro refectione viarum & murorum in promptu est, nam pro gabellis conueniuntur quia ius regale sunt & in eis est ius speciale mediante longissima consuetudine Regis illud Ius exigendi & exequendi, diuersumque esse an muneribus extraordinarijs quæ indicuntur ad murorum & viarum refectionem, in quo nulla concordia est inita, sed solùm quæritur an attento iure possent à sæcularibus magistratibus compelli, in quo verius est non posse, suis Cardinalis Lugo *de inst. disp.* 36. *sect.* 8. *num.* 132. cum Thomas Sanchez & alijs infinitis resoluit non posse Ecclesiasticos negotiatores compelli à sæcularibus in solutione gabellarum vulgo *Alcabalas* & quod debet fieri per eorum iudicem Ecclesiasticum qui regia *lex* 11.*tit.*3.*lib.*1.*recopil.* & *d.cap.fin. de vita & honest.* de quo iam dixi sub *q.* 19. disponunt vt amittatur priuilegium exemptionis sed non fori priuilegium Salas *de contract. tract. de empt. & vendit. dubit.*3.*n.*4. cum Molina, Suarez & alijs Grassis *de effectibus Clericatus effectu* 6. Fragoso *lib.*2.*disp.*4.§.4.*num.*331. Castillo *tom.*2. *cap.*9.*num.*52. Thomas del-Bene *de immunit. Eccles.tom.*2.*cap.*9.*dubit.*18. Diana 30. *tract.*1.*resol.* 44. D.Tapia Archiepiscop. Hispalens. *in Chatena morali lib.*4. *q.*12.*art.*21. cum illis occasione tributi relati *q.*13. & 14. *in suo M.S.* relato supra in fine *quæst.*10. DD. Christophorus Moscoso qui etiam dicit cum Bellarmino 1.*tom. vol.*4. *cap.*28. Diana *p.*1. *tract.*2. *res.*42. & *tract.*3.*res.*22. Fragoso *de Republ.*1.*tom.lib.*2. *disp.*4.*num.*332. cum multis *ex cap.*1. *de Clericis*. Conink *lib.*6. quod bona Ecclesiastica & Clericorum gaudent priuilegio ne conueniantur coram laicis iudicibus haneque sententiam ait D. Moscoso defendi art. 6. de relatis à Cardinali Lugo & ex Regnicolis, Parlador, Pereira, Guttierez, Garcia, Barbosa, Hermosilla *in l.*3. *tit.*3. *p.*5. *glossa* 1.*num.*86. Castillo *de tertijs cap.*9.*n.*52. Quinonez *de locustis cap.*4. *n.*56. Salcedus *de lege polit. lib.*1.*cap.*4.*n.*9. Et ex summistis & exteris Doctoribus Iuristis nouissimè qui alios referût sicque fieri iuxta breuia Vrbani VIII. & Leon X. supra *q.*13. & 14.

QVÆSTIO XXV.

An laicus Princeps possit vllo pacto statuere super vtili Dominio rei emphitheuticæ: Vbi de intellectu textus in cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc tit. An statutum laicorum super feudis in præjudicium Ecclesiæ valeat. Seu an libet feudorum Clericos liget, quid de nouis statutis. Et an Ecclesia feudataria Regis, teneatur soluere releuium indictum per constitutiones Regni, & per consuetudines. Et an Episcopi feudatarij Regis, debeant in aliquibus casibus potius parere Regi, quam eorum superiori. An abolitio delictorum generaliter à Principe facta, Clericos comprehendat.

SVMMARIVM.

1 *Dominium vtile, ex quo non est in Ecclesia, sed in laico inuestito, fit vt laicus sit competens; cognoscit enim laicus ratione feudi*, vt num. 2. & 3. *Quid quando est Ecclesia* à n. 4. *explicatur* à num. 16. 17. 18. 19. & 20.

2 *Statutis ligari, & forum sortiri paria sunt. Sed qualiter expenditur* n. 17.

4 *Venditiones feudorum Ecclesiasticorum factæ sine legitimo assensu Ecclesiasticarum personarum, vires non habent.*

Bona Ecclesiæ dicuntur sancta sanctorum, & Patrimonium CHRISTI dict. n. 4.

6 *Laicus nullo modo potest statuere super vtili Dominio emphitheutica Ecclesiæ.*

7 *Lis feudi inter Vasallos, est determinanda per Dominum feudi, etiam quod sit Ecclesiasticus.*

8 *Iudex laicus nullomodo potest se intromittere, etiam quod agatur de vtili Dominio inter laicos.*

9 *Statuere nullomodo potest laicus super Dominio rei emphitheutica Ecclesiæ, quando agitur de mutatione Vasalli, in quo concurrit præjudicium Ecclesiæ*, vt n. 10. & *defectu potestatis statuentis*, vt n. 11. & 21.

11 *Statutum laicorum non comprehendit vtile Dominium in bonis emphitheuticis Ecclesiæ.*

12 *Statutum loci non est attendendum in successione feudi emphitheusis.*

13 *Rex vna, & eadem solet aliquando diuerso Iure censeri, quando scilicet respectu diuersæ personæ, vel diuerso respectu concurrit diuersitatis ratio; secus quando eadem concurrit.* & n. 14.

Dominium vtile non potest diuersimodè considerari respectu Ecclesiæ & laici, cum semper remaneat annexum cum directo; sic vt nec per an cessionem factam laico, actualiter separetur à directo, nisi per fictionem quandam intellectus.

15 *Laicus Iudex non ex eo, quod cognoscere possit de facto rei spiritualis, poterit idem facere de vtili Dominio feudi Ecclesiastici &* num. 16.

16 *Ægidiana coram quo iudice disceptetur, & num habet locum coram Iudice Ecclesiæ.*

17 *Statutum excludens fœminas à successione, non censetur pro fœminis; etsi acquirat pro fœminis, & liberis.* & num. 18. fallit, vt num. 20.

19 *Statutum, vt masculis extantibus, fœminæ non succedant, non lædit Ecclesiam.*

21 *Statutum laicorum super feudis in præjudicium Ecclesiæ non valet, cum sit alienatio feudi sine eius consensu.*

22 *Laici nequeunt inducere consuetudinem in præjudicium Ecclesiæ, sicut nec statuere ad effectum, vt vtile Dominium possit collectari, sed valet, vt Dominus feudi Ecclesiasticus cognoscat de feudo Ecclesiæ in petitorio, & possessorio.*

23 *Feudorum liber ligat Ecclesias, & alios Ecclesiasticos feudatorios Principum sæcularium, in quibus Papa approbauit*, vt n. 24.

25 *Feudatarij non ligantur nouis constitutionibus, & pragmaticis factis à directis Dominis feudorum;*

feudorum; prout Clerici feudatarij, & etiam ſi promiſiſſent litigare in omni caſu coram Domino feudi cum Iuramento, niſi prout caſus valet de Iure.

26 *Feudum regulariter non tranſit in Eccleſiam ſine conſenſu Principis, nec illud Vaſallus transferre pro anima, aut pro alio opere pio. Contrarium verius* vt n. 28.

27 *Non eſt facienda eleemoſyna cum iactura aliena; ſiquidem eſſet victimare filium in conſpectu Patris.*

28 *Clericus, & Eccleſia non ſunt incapaces, nec Dominus feudi amittit ex illa tranſlatione ſeruitium reale feudo inhærens ab antiquo.*

29 *Releuium non eſt nomen Iuris, ſed ab vſu, & forma loquendi ſit, quaſi releuet, & adiuuet Dominum; quod dici ſolet releuamentum à re leuando, ſiue ſoluendo; eſtque in Regno Neapoli ſolutio medietatis fructuum illius anni, qua ſoluitur, quoties hæres Vaſalli mortui petit renouationem inueſtituræ. Et in quo caſu non præſtetur* n. 30. 31. & 32.

31 *Ad hoc eſt illud militare ſeruitium, quod Domino feudi præſtatur à Vaſallo tempore belli.*

Releuium de conſuetudine Franciæ, ſoluitur quandocumque feudum mutat manum quocumque titulo, ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate, dum non fiat in proximè ſucceſſurum de Iure.

32 *Releuium ſoluitur propter inueſtituræ renouationem, & nouam vtilis Dominij tranſlationem, atque fidelitatem de nouo factam; ſitque ſolutio odioſa, non amplianda.*

33 *Releuium aliquando ſoluitur Domino mediate, & per actionem perſonalem, aliquando dicitur laudemium à laudando Dominum, qui præſtat conſenſum, & approbat illam Dominij tranſlationem* n. 34. *Vbi de trecena, & veintena, quæ nomine laudemij datur in Eccleſiis.*

34 *Laudemij nomine quid ſoluatur in Eccleſijs. &* n. 40. *Vbi qualiter diſtinguatur.*

35 *Releuium non eſt ſoluendum à Prælato ſucceſſore, qui tenetur petere renouationem inueſtituræ; quia Eccleſia nunquam moritur. Vide* n. 38.

Poſſeſſio rerum Eccleſiæ nunquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipſa poſſidet. dicto n. 35.

36 *Prælatus ſucceſſor. Non ſuccedit tanquam Dominus vtilis, ſed tanquam Procurator Eccleſiæ.* & n. 38.

37 *Fidelitatis Iuramentum Eccleſia facere non tenetur, quia ea non poteſt deierare, ſicut pupillus.*

38 *Feudum nequit Eccleſia perdere propter feloniam delicti, ſed propter felloniam contractus, propter facta non obſeruata cum in Eccleſiam ſit tranſlatum Dominium; penes quam ſemper eſt; ſed Prælatus perdet, cum ab eo Iuretur fidelitas.*

39 *Releuij præſtatio non eſt extendenda ad Eccleſiam, cui quando Rex concedit feudum intelligitur concedere ſine præſtatione ſeruitij militantis, niſi ſolitum ſit præſtari ab ea, vt ſub* num. 40. *nec ex vi ſtatuti.*

Prælatus ſi ſemel ſoluiſſet releuium, intuliſſet Eccleſiæ præiudicium, quod facere non poteſt dict. num. 39.

40 *Eccleſia, quæ acquiſiuit vtile Dominium rei feudalis, ſi vult illud in aliquem transferre, non poterit alienatio fieri ſine aſſenſu directi Domini ipſius feudi.*

41 *Prælatus etiam in feudalibus nequit inferre præiudicium Eccleſiæ, etiam donando releuium Principi, vt hodie ſolent Prælati obſequia faciendo laicis propter miſeriam temporum noſtrorum.* & n. 42.

43 *Epiſcopi feudatarij Regis, num debeant in aliquibus caſibus, potius ei parere, quam Papæ?* remiſſiuè.

44 *Abolitio delictorum generaliter per Principes facta ſtatuto; etſi ſecundum plures Clericos comprehendat,* vt n. 45. 46. 47. 48. 49. & 50. *tamen non comprehendere verius eſt ex vi ſtatuti,* vt n. 51. & 52.

Clerici feudatarij rei criminis non includuntur ſub abolitione, & generali indulgentia conceſſa per Principem ſæcularem directum Dominum feudi. dict. n. 44. & 45.

46 *Iudices ſæculares poſſunt ſecundum plures abſoluere Clericos criminum reos; etſi eos non poſſint condemnare, ſaltem à publicatione bonorum,* vt n. 47. & 48. *ſed negatiuè reſpondebis,* vt n. 51. & 52.

48 *Rex Franciæ de generali conſuetudine publicat bona immobilia Clericorum delinquentium.*

49 *Clerici committentes aſſaſſinium puniri per iudicem laicum, etiam ſine degradatione; ſic vt ſaltem in hoc operetur abolitio delicti facta per laicum.*

50 *Abolitio generalis tanta eſt efficacia facta ob publicam lætitiam, vt extendatur ad delinquentes incarceratos.*

51 *Abolitio criminis, & indulgentia illius, diſtinguuntur. &* n. 52.

D primam quæſtionis partem dubium eſt, an poſſeſſio Dominio 1
vtili rei emphitheuticæ à laico, ſed Dominium directum ſit Eccleſiæ, valeat vllo pacto ſtatutum ſuper vtili Dominio, quod eſt in Eccleſia. Et videtur vt valeat, tùm quia ex quo Dominium vtile non eſt in Eccleſia, ſed in laico inueſtito fit vt iudex laicus ſit competens, quia connexitas, quam habent iſta Dominia inter ſe, non efficit, quin vtile dicatur proprium laici, non autem Eccleſiæ; & licet inſeparabile videatur à directo, tamen poſſit diuerſo Iure cenſeri eo modo, quo vna, & eadem res poteſt diuerſo reſpectu, imò ratione diuerſarum perſonarum diuerſimodè iudicari, vt in puncto dicit Surdus *in conſ. 338. n. 18.* verſ. *nec mouet lib. 3.* † Tum quia paria ſunt forum ſortiri, & ſta- 2
tutis ligari, ſed ratione feudi vt latiſſimè dixi *ſub cap. cæterum 5. de iudiciis,* Iudex laicus cognoſcit inter Eccleſiaſticos feudatarios; ergo Princeps laicus poterit ſtatuere ſuper Dominio vtili, dummodo non lædatur Eccleſia, & abſque illius præiudicio ſic docent Doctores, quos allegant Tiraquellus *de retractu lmagier gloſſa 19. n. 8.* Surdus *dicto conſ. 338. n. 14. in fine* verſ. *quarto quod ſtatuta laicorum,* & Aluarus Velaſcus *de Iure emphitheuſis q. 17. n. 12.* hocque reperitur ſcriptum in quadam annotatione Bonæ Memoriæ, *Orani in cauſa Medıolan. bonorum 13. Nouemb. 1596.* & quod Ancharranus *in conſ. 225. n. 7. & conſ. 443. n. 2. & 3.* fuerit auctor opinionis, quam ſequi videntur Felinus *in dicto cap. quæ in Eccleſiarum*

num.95. Decius *in auth.casa.n.9.Cod.de Sacrosanct. Eccles. & cons.139. num.2.* vers. *nec obstat,& hic num.20.* Parisius *cons.12. n.86. volum.2.* & additio ad Decium *in dicto cap. qua in Ecclesiarum num.20.* verbo *Ecclesia*, Alex. *cons.9.n.1.lib.5.& cons.27.n.4.*in fine,*vol.6.* qui simpliciter sequuntur
3 Aneharrani sententiam. † Et sic plures Doctores docuerunt,& videntur tenere vt laicus Iudex possit cognoscere super tali Dominio vtili inter ipsos laicos, vt refert Decisio Rotæ in vna Romana domus Scapucijs coram D. Coccino Decano 19. die Ianuarij 1611.

4 Sed his non obstantibus cum *in textu dict.cap.* quæ in Ecclesiarum eo quòd *ciues ter usini constituerunt, vt si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaret alienandi feudum, quod ab Ecclesia, vel alijs tenet, liberam habeant facultatem,* & infra.Innocentius inquam III. scribens Episcopo Tridentino talem constitutionem sequentibus verbis improbans *volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorum Ecclesiasticorum factas sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu vires decernimus non habere*, sequitur dicendum ad talem alienationem requiri præcisè vt interueniant illa requisita, de quibus Doctores agunt *sub tit. infra de rebus Eccles.vel non*; Vbi sub qua forma res Ecclesiæ queant alienari, & non aliter; inter quæ exigitur assensus prælati Ecclesiastici; nam cum bona Ecclesiæ dicantur Sancta Sanctorum, *cap.nulli liceat,& cap.quicumque 12.q.2.* item patrimonium CHRISTI, *cap. cum ex eo de collectione* latè Felinus *in cap.constitutus num.19.* de rescriptis, propterea habens Iurisdictionem laicalem, tantum in illis nullam habeat potestatem *ex dicto cap.* quæ in Ecclesiarum, & ex hoc nostro textu, & vtrobique Doctores; inde est vt, licet in casu *dict. cap.* quæ in Ecclesiarum,agatur de vtili tantum Dominio inter laicos; nihilominus Innocentius legitimè prohibuerit ibi sine assensu alienationem vtilis Dominij rerum Ecclesiasticarum, de quo ibi tractabatur, quia est connexum, & dependens à directo Dominio, quod est magis dignum,iuxta quæ dixi *in cap.quanto 3. de iudic.* & effectus ac qualitas quædam ipsius, quæ non potest esse sine subiecto, vt post Bartol. *in extrauagant. qui sint rebelles* in verbo *Reuelando num.17.* dicit Iason *in cons.76. n.14. lib.1.* latè probat Berojus *in dicto cap.3.qua in Ecclesia-*
5 *rum n.10.* † Et sic quod ratione connexitatis tale iudicari debeat, quale est directum ex doctrina textus *in cap.translato 3. hoc tit. cap.* præterea, & ibi glossa *de officio de leg.l.2.ff.de Iurisdic. omnium iudicum*, latè Cattelianus Cota in verbo *connexorum*: pluribus exemplis exornat Andreas Siculus *in cons.1.à n.38.lib.2.*

6 Et confirmatur expressè,nam per speciem textus *in dicto cap. qua in Ecclesiarum*, probant Doctores quod laicus nullomodo potest statuere super vtili Dominio emphitheuticæ Ecclesiæ dicentes esse proprium casum illius textus; imò esse germanum illius intellectum, vt patet ex verbis adductis eius, & ex allegatis per Riminaldum Iuniorem *ibidem n.2.* vers. *secundus vero fuit* cum pluribus sequentibus vsque *ad num.13.* & iterum Cardinalis comprobat *in Clementina per litteras n.12. q.15. de prabendis*, eo quod omnes causæ sitius Dominij vtilis, sunt plus spirituales, quam aliæ; proptereáque ab eis recipere iudicium, & arguunt Berojus in *dicto cap. qua in Ecclesiarum num.9.& sequent. præsertim num.12.* & Siluianus *cons.9. n.13.* causa efficiens est Ecclesiæ materialis bona ipsa Deo dicata;finalis vero vtilitas ipsius Ecclesiæ. † adducunt Doctores communiter tex- 7
tum bonum *in dicto cap. cæterum 5.de Iudicijs*,vbi Abbas *in principio*, & Berojus *loco præ citato*,quatenus decernit, vt inter Vasallos sit determinanda lis per Dominum feudi, etiam quod sit Ecclesiasticus,vti & ego dixi latissimè.

Et prædictam sententiam vlterius confirmant 8
Fulgosius *cons.166. n.3.* vers. *quinto*, quia & *col. penult.in princ.*vers.*rursus*, quod iudex laicus nullo pacto potest se intromittere etiam quod agatur de vtili Dominio inter laicos, vt docent Cardinalis *in cons.92.n.8. in fine* vers. *insuper*, Calderinus *cons.15.n.1.de iudicijs*, Rebuffus *de decimis q.10. n.1.* Cuman.*cons.41.n.2.*vers. *sed his non obstantibus*, Campegius inter consilia Bruni *cons.2. n.35.* vers. *& hoc quia feudatarius volum.1.* Egidius *cons.40. num.3. in fine* vers. *& est ratio*, quæ videtur esse opinio Francisci de Tigrino, & Vberti de Bobio, vt colligitur extra dictis per Ioannem Andream *in cap. quoniam frequenter num.34.* per Butrium *in §.quod si super n.19.* vers. *si autem venit*, & per Abbatem *in §.* in alijs *n.18.*vt litè non contestata, & etiam poterunt allegari quia in effectu hoc sentiunt Federicus de Senis *cons.245.* vers. *sine præiudicio veritatis*, Geminianus *in cap. fin.n.14. de foro comp. lib.6.* Aluarus Velascus *de Iure emphitheusis q.39.num.14.*vers. *& idem si durante emphitheusi*, Bologn. *in additien. ad consilia Ioannis de Anan.84.n.7.* Aneharranus *in cap. ea, qua n.12. de regul. Iur. in 6.*

Et quatenus dici posset, vt laicus nullo modo 9
possit statuere super vtili Dominio rei emphitheuticæ Ecclesiæ, quando scilicet agitur de mutatione Vasalli(secus econtra) quia tunc agitur de præjudicio Ecclesię,nihilominus debemus cōsiderare circa validitatem statuti,duo inter alia,nempe defectus potestatis statuentis, de qua latissimè dictum est *supra à q.1.* item & præjudicium Ecclesiæ, vt *in dicto cap.qua in Ecclesiarum inspicitur*, & in textu nostro, vt considerat Barojus *in dicto cap. qua in Ecclesiarum num.9.* † Etenim in sta- 10
tuto disponente super vtili Dominio laici, concurrit præjudicium Ecclesiæ propter mutationem Vasalli, vt patet ex iam relatis verbis *dict. cap.qua in Ecclesiarum*, & ex verbis textus nostri ibi *vnde statutum Basilij de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbanis,ministerijs,& ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum,quod à senatore factum fuerat in præjudicium Monasterij, non consenti, nec confessi, vel conuicti in irritum reuocantes, easdem possessiones restituendas sibi, similiter definimus*; quid ergo Clarius siquidem in statuto prohibente alienationem rei Ecclesiasticæ, quod fauet dispositioni Canonicæ, Pontifex in textu nostro decernit: Videbis Campegium inter consilia Bruni *cons.2. n.36.* vers. *& ideo non possunt*, Riminald. Iun. qui hoc latè probat, & multos allegat *in dicto cap. qua in Ecclesiarum num.12.* † Et Beroi *dict. n.9.* Vbi dicit quod ibi 11
concurrit defectus potestatis statuentis ratione connexitatis, quam habet Dominium vtile cum directo, & in vers. *alia quoque ratione*, & in specie quod statutum laicorum non comprehendat vtile Dominium in bonis emphitheuticis, vltra relatos tenuerunt Cardinal. *cons.2. n.1.* vers. *item in hæreditate*, Bald. *in auth. si quas ruinas n.9. cod.*

de

Digitized by Google

de Sacrosanctis Ecclesijs Campeg. inter Concilia *dicto cons.2.n.34.* Vbi quod ista opinio est verior, Abbas *cons.72. in princ.lib.1. & in dict.cap.* quæ in Ecclesiarum *num. 2. in 3. notabili*, Vbi etiam Berojus *num.*8. Decius *num.6.* estque de mente Castrensis, *in cons.ibidem princ.& cons.300.col.2.*
12 *in fine* vers. *& idem si tenor lib.2.* † Dum dicit in soccessione feudi, emphitheusis non esse attendendum statutum loci, sed tenorem inuestiturræ, Siluianus *cons.9.num.25.* Bald. *cons.300.n.1. & 4. lib.1.* Iason *cons.152.lib.4.n.9.* Cumanos *cons.41. num.2. vers. sed his non obstantibus*; nec enim in hoc casu est idem quod de arrendatarijs fructuom Ecclesiasticorum, ac decimarum, qui secundum aliquos sunt conueniendi coram laico iudice; etsi alij contra teneant iuxta ea, quæ dixi *infra sub cap.5.de foro comp. à q.5.* vt patet.

13 Vnde iam non obstant in principiu adducta, quia vt dixi Domininm vtile in specie, de qua loquimur, est connexom Dominio directo, cum semper dicat ordinem ad illud, & ad Dominum directi Dominij, existens in Ecclesia, siue Ecclesiasticis, non fundamentum Surdi ibi relatum *in dicto cons.338.n.19.* quia licet sit verum, quod aliquando vna, & eadem res possit diuerso Iure censeri. Hoc tamen procedit quando respectu diuersæ personæ, vel dinerso respectu conenrrit diuersitatis ratio, secus quando eadem ratio concurrit diuersitatis ratio, secus quando eadem ratiu concurrit, vt declarauit Abbas *in cap. cum in tua num.7.* vers. *solutio ex diuersitatis rationibus de decimis*, sed Dominium vtile non potest diuersimodè considerati respectu Ecclesiæ, & laici cum semper remaneat annexum cum directo: nam per concessionem factam laico, actualiter non separatur à directo, sed per quandam fictionem intellectus, vt dieitur de Iure-patronatus *in glossa 1.cap. piamentis 16.q.7.* quam seqoitor Andreas Siculus *in dicto cap. quanto 3.de iudicijs*, quæ operatur vt Dominij vtilis, capax si laicus, non autem, quod ita efficiatur laicale, vt Iudex laicus sit competens Iudex, imo cognitio præseruatur Ecclesiastico, vt dixi latissimè, & in terminis nostri casus Berojus *in dicto cap. qua in Ecclesiarum dict.n.9.* in dicto vers. *alia quoque*, ergo.

14 Quare relata decisio Romana coràm Coccino Decano 19. Ianuarij 1611. dicit argumentum Socini *dicto n.19. cons.338.* quod bona sint personatum accessoria, cessare, quia hoc est verom, quando res omnino transfertur, secus quando solum Dominium vtile, quod remanet connexum cum directo, sicque non posse diuerso Iure cen-
15 seri, nec hanc responsionem posse elidi. † Ex quo aliqui voluerunt causam possessorij beneficij posse tractari eum iudice sæculari, & tamen possessio est connexa cum proprietate spirituali, vt considerauit idem Surdus *dicto cons.338. num.25.* de quo dubio iam ego dixi aliqua *sub q.13.& alibi supra, & latissimè in cap.fin. de iudic.q.1.* qoia vtcumque sit in possessorio beneficij, nondum impugnatur nostra resolutio, in qua est ratiu diuersa, vt considerauit Berojus *in dicto cap. qua in Ecclesiarum dicto n.12. in fine*; & sic testantur Aufrerius *in additionibus ad decisionem Capellæ Tolosanæ 471.* incipit *item fuit quæsitum*, Aluarus Velascus vbi *de communi consultatione 93.n.3.* sequitur Guillielm. Benedict. *in cap. Raynucius de testam.* in verbo *& vxorem, decis.2.n.58.* & infiniti, qui possunt allegari; imo sæpè approbauit Rota, vt *in decis.4.de lit. contest.in antiquis*, quam ad punctum allegat Austerius vbi *sup.* & est etiam decisio Putei 361. *in fine lib.1.* fuisseque sæpissimè resolutum tradit dicta decisio Romana, & signanter in vna causa Oscen canonicatus coram R. Decano 1. Decemb.1595. † Et in vers. *non* 16
obstat, quod etiam expendens Cumanus, qoi *cons.84.* sibi contrarius, *dict. cons.41.* & decisionem Auximam 19. Ianuarij 1604. quatenus dicit in terminis, quod est locus Ægidianæ, quando agitur de Domioio vtili inter laicos, quia personæ sont sæculares, nec agitur de bonis, sed super possessione inter ipsos laicos; non inde firmare qood causa possit cognosci coram iudice sæculari, sed potius quod Ægidiana habeat locum coram iodice Ecclesiastico, quando agitur inter laicos; quod verum non esse explicat dicta decisio Romana 1611. Ianuarij 11. quia Ægidiana respicit Ius fori: ita ex Cantardo de Ægidiana *limit.4. rat.canon. reintegranda n.11. & 12.* addens quod in foro Ecclesiastico, non habet locum Ægidiana.

Non inquam obstat secundum fundamentum, 17
vt paria sint forum sortiri, & statutis ligari ex iam adducta *ibi* ponderatione Anchartani *dicto cons. 125. & 443.* & Doctorum eum simpliciter sequentes, quos *ibi* retoli; qui cum loquatur verè in casu, quo emphitheusis fuerat acquisita pro hæredibus, vt dixerunt Domini de Rota, qoia aderat statutū, per quod fœminę excludebātur inde subdens, quod ex quo fœminæ nō poterāt esse hæredes, non erant successibiles in emphitheusi acquisita pro hæredibus. † item quia patet vt ac- 18
quirendo pro filijs, vel liberis, non censetur acquisiuisse pro fœminis, nam censetur se conformasse cum dispositione statoti, & eodem modo acquirere quemadmodū declarant D. Ancharranum Socinus Iunior *in cons.71. n.43. vsque ad finem lib.1.* Brunus *de statutis art.2.n.106.in princ.* Rota in causa Romana Domus S. Ludouici 27. Nouemb.1601. coram Reuer. Decano, & coram Coccino vna Romana emphitheus. 1603. 28. Nouembris, & altero 1601. Maij 18. & alias sæpius.

Et dicunt Doctores vt quamuis Ancharran. 19
subdat quod statutum non disponit super rebus Ecclesiæ, sed super vtili Dominio quod est laicorum tamen est adoertendum, quod non loquitur de statuto in ordine ad vtile Dominium, sed de statuto in ordine ad intentionem acquirentis. † Quæ intentio acquirentis, vt masculis extantibus, fœminæ non soccedant, non lædit Ecclesiam, cum ipsius non intersit, vt pater magis acquirat vni, quam alteri ex filijs, sed non propterea dici quod si pater acquirat pro filijs masculis, & foeminis, ita vt omnes in simul succedant, stante statuto exclusiuo fœminarom, fœminæ non possint succedere, quia hoc esset contra Iuris communis regulas, secundùm quas tenor inuestitoræ est seruandus, & non statuta loci; alia inquam non multum necessaria pro difficultate refert, & tradit dict. decisio Romana 1611. coram Domino Coccino, quam videbis apud Dianam *in fine p.5.fol.mihi 666.B.* vnde iam ad alias difficultates propositas.

Ad secundam quæstionis partem an statutum 20
laicorum super feudis in præjodicium Ecclesiæ valeat, & ex dictis in dicto vers. *ad primam* satis responsum præbebis, sic teneo ex glossa in texto nostro, vers. *alienandi feudum*, ibi Barbosa *n.32.* cum ob id de Amicis *de Iure emphitheus. q.80. num.10.*

Digitized by Google

num 10. probet statotum laicotum super feodis in præjudicium Ecclesiæ non valere, declarans vt glossa ibi procedat in alienatione feudi Ecclesiæ sine consensu ipsius Ecclesiæ; qoo casu fit deterius Ius Ecclesiæ, cum compellatur habere Vasallum in sui contemptum, & præjudicinm; & quia Ecclesia habet illnd priuilegium, ne feudum ip-
22 sius alienetur absque consensu suo. † Quibus omnibus addo, vt nec possint inducere consnetudinem in præjudicium Ecclesiæ, sicut nec statuere ex *cap. cum causam de re Iudic. cap. 1. de consuet. cap. Clericus laicus de immunit. Eccles. lib. 6.* vt dixi *supra latè sub quæst. 17. in fine*, Purpuratus *cons. 331. n. 9.* vers. *tertio contingit*, qui loquitur ad effectum, quod vtile Dominium possit collectari. Et quamuis Afflictis *in cap. cum imperialem § præterea inter num. 9. de prohib. feud. alien.* per Federicum doceat consuetudinem esse seruandam, quod Dominns feudi Ecclesiasticus cognoscat de feudo Ecclesiæ, tam in possessorio, quàm in petitorio non implicat; cum hæc fit consuetudo, secundùm Iuris dispositionem: alia scribit prædicta Romana decisio apud Dunam circa finem.

23 Ad tertiam quæstionis partem, an liber feudorum Clericos liget latè cum infinitis scribit legendos Martha *de Iurisdict. p. 4. casu 16. cent. 1.* dicens libro feudorum ligari Ecclesias, & alios Ecclesiasticos feudatarios Principum sæcularium, nouis autem constitutionibus eorundem, in qoibus prædicti feudatarij Ecclesiastici non ligentur.
24 † Et quia de prima propositione poteris latissimè disceptare ex multis, quæ adduxi *infra sub dicto c. cæterorū 5. de iudicijs*; ideo non transcribo, & licet multi ex natura feudorum obligare, alij verò, & melius existimant ligare Ecclesias, & alios Ecclesiasticos feudatarios, solùm in casibus, in quibus Papa approbauit, quia Ius canonicum potest hoc facere vt probatur *in cap. Romana §. de appellat lib. 6. & in cap. solita de maioritate, & obedientia*, Cortius *in tract. de feudis p. 1. q. 2. num. 3.* Martha *supra num. 27.* vbi *n. 28.* ait quod casus, in quibus Summus Pontifex approbauit feudorum librum, sunt & continentur *in dicto cap. cæterum, & in cap. nouit. de iudicijs, & in cap. ex transmissa de foro comp. in dicto cap. quæ in Ecclesiarum de constitut. cap. ad audientiam, cap. si diligenti de præscriptionibus, cap. excommunicatus de hæreticis, cap. fin. de Iure-Iurando, cap. per tuas de donation. c. in quibusdam, cap. ad aures, cap. grauem de sentent. excommunic. cap. vnico §. verum de statu regularium lib. 6.* cum alijs, qui possunt ex glossis prædictorum capitum cumulari.

25 Pro secundo casu est difficultas, an Clerici feudatarij ligentur, non solùm libro feudorum, sed etiam alijs nouis constitutionibus, & pragmaticis factis à directis Dominis feudorum, prout Clerici feudatarij; & licet aliqoi tenuerint, affirmatiuè verius est non ligari, vt docent Curtius *de feudis p. 1 q. 2.* Martha *supra n. 29. & 30.* quia licet Schrader *de feudis p. 1. q. 2. n. 1.* teneat contrarium per rationem à natura feudali; sed videtur, vt ipse conuincatur per ipsam doctrinam, quatenus *p. 10. sect. 3. q. 2.* habet pro absolutè, quod imo si feudatarius promitteret in omni casu litigare coram Domino feudi, etiam cum Iuramento, id non intelligi, nisi prout casus valet de Iure communi. Et sic concludendum est quod etiam si Clerici feudatarij hoc expressè promiserint, non subijciantur legibus, & constitutionibus directorum Dominorum feudi nisi in casu de Iure valido, videlicet ratione fidelitatis, & in alijs casibus approbatis per Summum Pontificem, vt dixi *in dicto cap. cæterorum*, & plura de Iuramento fidelitatis *in cap. veritatis 14. de Iure iur.* alia *in cap. 4. & 5. eodem.*

Hinc infertur ad aliud celebre dubium an lex 26
Principis statuens ne bona feudalia alienentur in Ecclesiam valeat; & licet existiment nonnulli, vt non valeat talis alienatio, quia regulariter feudum non transit in Ecclesiam sine consensu Principis ex *l. fin. ff. vt in possess. legat.* & ibi glossa verbo *permissa*, quam Bartol. dicit singularem; imo quod nec etiam pro anima, aut pro alio opere pio possit Vasallus transferre feudum in Ecclesiam ex *cap. 1. §. donare qualiter feud. alien. poss. & in cap. Imperialem de prohibita feudi alienatione* per Federicum, quia non est facienda. † Eleemosyna 27
cum iactura aliena, cum esset victimare filium in conspectu patris, & Dominus priuaretur Vasallo seruitio, quo iuuari debet ab illo, imo quòd si feudum legaretur Ecclesiæ non teneretur Dominus inuestire, quia est de personis prohibitis, vt docet Imola *in dicto cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc tit.* & ex alijs. Tamen si attendas ad ea, quæ longè dixi *supra q. 3.* vers. *ad quintam*, item *q. 7. & 8.* Vbi de lege amortizationis, & reprobato statuto prohibente alienari res immobiles in Ecclesias, dicendum est tale statutum non valere; vtpotè tendens ad infringendam libertatem Ecclesiæ, cum non sit maior ratio de statoto disponente simpliciter, quàm de constitutione prohibente feuda alienari in Ecclesiam. † Nec enim vt 28
distinguens loqoitur Martha, Clericus, & Ecclesia sunt feudi incapaces, imo nec Dominus feudi amittere ex illa translatione seruitium reale feudo inhærens ab antiquo iuxta quæ adduxi *in dicto cap. cæterum de iudicijs q. 7.* Vbi egi de illa quæstione, an Clerici sint capaces feudo, vbi quod, etsi ad onus personale non teneantur, tenentur inquam ad reale, vt colligi potest, & comprobari ex distinctione bonorum, quam feci circa tributa supra sub *quæst. 16. & 17.* & hanc ex alijs rationibus, & fundamentis comprobat Martha *vbi supra dicto casu 16. à num. 39.* per alia, quæ dixit longè *casu 6.* Et applicabis quæ dixi *infrà in c. 2. de iudicijs q. 18.* Vbi egi de quæstione, an iudices sæculares habeant cognoscere aduersus Clericos super bonis regalibus: & quid de decimis Regi debitis.

Ad quartam quæstionis partem an Ecclesia 29
Regi feudataria teneatur soluere releuium; vt hanc difficultatem expendat Martha *de Iurisdic. dict. p. 4. casu 17. cent. 1. à n. 1.* expendit, quid sit *releuium*, & *Adoha*, & ex Andrea *in constit. Regni* incip. *post mortem*, dicit quod releuium, non est nomen Iuris, sed ab vso, & forma loquendi, sit quasi releuet, & adiuuet Dominum, & secundùm glossatorem consuetud. Parisiens. §. 33. *glossa 1. num. 1.* dicatur potius releuamentum à releuando, siue soluendo, prout habetur *in l. vt fideiussor ff. de solutionibus* verb. *releuare* pro verbo *soluere*, & liberare, & *in l. forma §. si vero ff. de censibus*, quod magis videtur pertinere ad feudatarium, qui tenetur ex forma fidelitatis: & quod in Regno Neapoli sit solutio medietatis fructuum illius anni, quæ soluitur quotiescumque hæres Vasalli mortui petit renouationem inuestituræ. Afflictis *in cap. 1. in 1. notab.* vers. *item est sciendum quo tempore miles*, & *in cap. 1. num. 3. quæ sit prima causa benef. amittend. & quod soluitur tempore præstationis*

Digitized by Google

præstationis homagij, Afflictis *in cap.1. §. similiter*
30 *num.14. de cap. Corradi.* † qui in dicto vers. *item est sciendum*, & *in dicto cap.1. num.3. quæ sit prima causa benef. amitt.* addit quod si Vasallus peteret renouationem inuestituræ ab hærede directi Domini iam mortui hoc releuiom non præ-
31 stetur. † Vides igitur qood releuium sit species solutionis feudi in medietate consisteos, cuiusmodi etiam est *adhoa*, quæ nempe est illud militare seruitium, quod Domino feudi præstatur à Vasallo tempore Belli. Et quod de consuetudine Franciæ soluitur releuium quandocumque feudom mutat manum quocumque titulo, siue inter viuos, siue io vltima voluntate, dummodo non fiat in proximè soccessurum de Iore, vt habetur inter consuetudines Parisiens. *in §. 22.* Vbi glossator interpretatur super §. 33.

32 Ex his inquam, & alijs concludo releuium solui propter inuestituræ renouationem, & nouam vtilis Dominij translationem, atque fidelitatem de nouo factam; item quod præstatur de consuetudioe contra Iuris communis dispositiooem, Martha *vbi supra num.14. & 16.* Andreas *in c.1. §. sed & ro. n.7.* per qoos fiat inuestitura, Baldus *in dicto cap. quæ in Ecclesiarum de constitut.* Alex. *in cons.5. n.2. & 5. volum.5.* Iacobin. de Sancto Gregorio *in sua inuestitura n.58.* Alberr. Bruen. *cons.14. num.9.* & plur. sequent. ideóque esse solutionem odiosam, non ampliandam, sed restringendam dicunt Andreas, & Afflictis *in dicto c.1.*
33 *§. similiter de cap. Corrad.* † item quod releuium aliquando soluitur Domino mediato, & per actionem personalem, Martha cum alijs *supra n.19.*
34 qui *n.24. & 25.* ait. † quod releuium aliquando dicitur laudemium à laudando Dominum, qui præstat consensum, & approbat illam Dominij translationem, vt habetur in glossa *in cap. imperialem §. præterea de prohibita feud. alien. per Federic. & ibi n.25.* quod quantitas: Laudemij, qoæ præstatur de Iure communi est quinquagesima ex *l. fin. cod. de Iure emphitheus.* Sed ego existimo posse esse aliam etiam partem, veluti 13. siue 14. aut vigesima pars, siue trecena, secundùm quas vidi praxim Ecclesiæ Vallisoletanæ io pluribus domibus emphitheuticarijs translatis de vno Domino vtili ad alium, nam propter assensom, quam Decanus, & Capitulum præstant soluitur Ecclesiæ ratione Dominij directi vna ex prædictis partibos Laudemij, iuxta instrumenti antiqoi tenorem.

35 Nunc iam ad difficultatem respondens cum multis Martha *dicto casu 17.* exemplificans quando Ecclesia est feudataria Regis in Regno Neapoli, & moritur, prælatus ait non esse soluendum releuium à prælato successore, qui tenetur petere renouationem inuestituræ, ex eo, qoia Ecclesia nonquam moritur *cap. liberis 12. quæst. 2.* & quia nunquam possessio rerum Ecclesiæ dicitur vacare, etiam mortuo prælato, ex quo ipsa possidet secundum Bald. & alios *in l. fin. cod. de dicto Diui Adriani tol. & in l. vnica in princ. Cod. de caducis tollendis*, Paris. *in cons.24. n.7. vol.1.* itaque vtile Dominium semper remansisse penes Ecclesiam.
36 † quia prælatus successor non succedit tanqoam Dominus vtilis, sed tanquam procurator Ecclesiæ
37 *ex cap. 2. de donat.* † indéque procedere vt Ecclesia non teneatur Iuramentum fidelitatis facere, quia Ecclesia deierare non potest, sicut pupillus, Baldus *in preludio feud.* qui dicit vt fidelitas sit præstanda nomine prælati.

Quia Ecclesia nequit perdere feudum, propter 38
feloniam delicti, sed propter feloniam contractus, propter pacta non obseruata, vt ibidem Bald. ergo, cum io Ecclesiam feudatariam sit statu translatum Dominium penes quam semper est *l. iubemus §. sciences, & §. si quando Cod. de Sacrosanctis Ecclesijs*, sequitor, vt cum non indigeat noua translatione, nec Iuret fidelitatem, & fidelitas Iuretur à prælato, vt si delioquat, ipse perdat, non Ecclesia, Afflictis *dicto §.* & iterum, glossa *in consuet.* Paris. *tit.1. §.30. quæst.14.* vt non debeat Ecclesia soluere releuium, ne si forte soluto releuio moreretur prælatos, Ecclesia grauata prælarom successorem habere non posset, & ita Ecclesia plurimum læderetur, sic Martha *vbi supra à n.9.* Andreas Prinfeudista *in dict. constit. Regni* incipit *post mortem*, & *in cap.1. num.15. de capit. Corradi*, Afflictis *in dicto cap.1. §. similiter à n.17. eodem tit.*
† non enim illa præstatio releuij est extendenda 39
ad Ecclesiam, cui quando Rex concedit feudum, intelligitur concedere sine præstatiooe seruitij militantis Petrus Gregor. *in tract. de concess. feudi p.8. quæst.2.* vers. *tertio limito*, Intriglior. *de feudis quæst.30. num.24.* imo si Prælatus semel soluisset, intulisset præjudicium Ecclesiæ, quod facere non potuisset, vt docent plures adducti à Ripa in *cons.22. num.20. & num.53. sub tit. de diuersis rescriptis*, Gallia *in cons.12. n.31.* cum alijs, Præpositus *in cap. verum n.12. de condition. appositis*, Abbas *in cap. verum n.28.* vbi Felinus *num.2. & 8. de foro comp.*

Verum in alio casu, quando v.g. Ecclesia ac- 40
quisiuit vtile Dominium rei feudalis, vultque illud Dominium in aliquem alterum transferre, tuncque ipsius alienatio fieri non posse sine assensu directi Domini ipsios feudi *ex l. fin. Cod. de Iure emphitheutico*, vbi Iason, & cæteri notant, videtur dicendum vt teneatur Ecclesia soluere releuiom, qood solitum est præstari in quibusdam partibus, & quod possit rectius Laudemium, vt dixi à laudando Dominom; & prosequutus Martha cum multis *dicto casu 17. à num.25.* distinguit, quod si loquatur de quantitate Laudemij, quæ est pars iam assignata, tenetur Ecclesia ad eius solutionem, dum in alienatione interueniant solemnitates requisitæ ad alienandas res Ecclesiæ. Tamen si loquamor de quantitate Laudemij, quæ præstanda est vigore statutorum, vt in caso Folgosij tunc absolotè dicit Martha *cons.6. dict. casu 17. n. fin.* quod Ecclesia non tenetur vigore dictorum statutorum, quia non possunt comprehendere tacitè, de quibus non possunt expressè, ex doctrina, quam posuit ipse *casu 2. & casu 6.* & quam ego retuli sub vers. *ad tertiam* de noua constitutione, seu pragmatica à Domino feudo de nouo imposita in vers. *pro secundo*.

Nec primo dicto nostræ sententiæ, & cõclusionis 41
obstat doctrina Afflictis *in d. c.1. §. similiter à n.22. capit.* Corradi volẽtis, nostrã opinionem non procedere quando esset præscripta contra Ecclesiam, puta quia prælatus soluerit releuium: quo casu si postea transacti sunt quadraginta anni, tunc prælatus successor, tam in petitorio, quàm in possessorio teneretur; sin autem hoc tempus non esset decursom, tunc fiscus posset in possessorio obtinere contra prælatum, pro vt ad has limitationes plura congerit idem Afflictis. Nec secundo dicto obstant Doctores ex regula textus *in cap.1. & 2. de noui operis nunciatione*, qua dicuor quod vbi leges generales Imperatorum non contradicunt

Canonibus;

Digitized by Google

Canonibus; tunc etiam in foro Ecclesiastico sint obseruandæ *ex cap. si in aduitorium, cap. quoniam*
42 *dist.* 10. † Nam respondeo ad primũ cum Andrea *in dicto cap.* 1. §. & iterum si Clericus *de cap. Corrandi*, quam refert, & seqoitur Anna *singul.* 398. gloss. Parisiens. *tom.* 1. §. 30. *num.* 57. Martha *dicto casu* 16. *num.* 22. illas limitationes Afflictis procedere non posse, quia prælatus, vt dixi etiam in feudalibus nequit inferre præjudicium Ecclesiæ. Et sic inferunt prædicti Doctores quod si vnus solnerit releoiom forte ratificando Principi, vt hodie solent Prælati obseqoia faciendo laicis propter miseriam temporum nostrorum, non poterit Prælatus sic donando, aot soluendo facere præjudicium Ecclesiæ suæ, aut successori. Minus adductum *ex dicto cap.* 1. & 2. cum alijs, quia illa regula intelligitur de generalibus legibus Imperatorum, contra quas quælibet statuta respectu Ecclesiæ, essent contra libertatem Ecclesiasticam, & nulla ipso Iure ex hoc nostro textu, & latè *a q.* 1. *dictis*.

43 Ad qointam quæstionis partem an Episcopi feudatarij debeant in aliquibos casibus potiùs parere Regi, quàm eorom superiori, qoia in terminis dixi *in dicto cap. caternu de indu ijs q.* 11. ideo ad ibi dicta te remitto. Et pro ampliori doctrina addes qoæ dixi *infra sub cap.* 2. *de Iudic. q.* 14. vbi *& à num.* 9. an prælati vocati à Papa, vel Archiepiscopo, & a Rege prius debeant obedire Regi.

44 Ad vltimam quæstionis partem an abolitio delictorum generaliter per Principem facta Clericos comprehendat. Et soppositis quę adduxi *q.* 14. *præcedenti de statuto pænali laico in Clericos*; & quod valdè errent illi qoi dicunt Clericos feudatarios reos criminis includi sub abolitione, & generali indulgentia concessa per Principem sæcularem directum Dominum feudi, vt notat Martha *dicta p.* 4. *de Iurisdict. casu* 17. *n.* 32.

45 Item & suppositis etiam quæ latè dixi *in cap. cum te* 23. *de sententia, & re Iud.* Vbi per plures quæstiones scripsi de restitutione, gratia, siue indulgentia per Principem facta, delinqoenti, de quibus etiam Martha cum multis ab eo relatis agens de præsenti dubio *dict. p.* 4. *de Iurisdictione*
46 *casu* 15. *per totum.* † Ideo ego breuiter, & ex doctrina, quam retuli *in cap. at si Clerici* 4. *de iudicijs*, qoatenus de Clerico delinquente laicus iudex non cognoscat: pro affirmatioa sententia multi referunt glossam *in auth. Clericus* in vers. *etsi reus Cod. de Episcop. & Cleric.* quatenus ex ea docent posse iudices sæculares absoluere Clericos criminum reos, licet non possint eos condemnare; ad quod applicabis quæ dixi in *dicto cap. at si Clerici de iudic. q.* 6. Vbi de quæstione illa *an laicus iudex possit sua sententia Clericum absoluere.*

47 Imo licet partem affirmatiuam in specie abolitionis sequantur Franciscos Marcus *in Parlam. delphin. decis.* 114. *p.* 1. Guid. Pap. *decis.* 552. Aufrerius *in tract. de potestat. sæcular. in Ecclesiast. Reg.* 4. *fall.* 2. & contrarium sentiat *in repetitione Clem.* 1. *de officio ordinarij q.* 2. *à num.* 135. & ex eo, quia vt dicit Peregr. *de Iure fisci lib.* 1. *tit.* 2. *à num.* 169. quando Clericus committit delictom, propter quod eios bona publicanda essent, tunc pertineant ad fiscum Principis sæcularis, quia vt ipse prius scripserat Ecclesia fiscum non habet; igitur prædicta abolitio generalis, saltim absoluet Clericos à publicatione bonorum pro ipso delicto, vt facit textus *in cap. si qua causa* 11. *quæst.* 1. ibi *Clerici ex officio suo Episcopo suppositi, ex possessionibus autem prædiorum sunt obnoxij Imperatori, & cap. si morte* 23. *q.* 8. ibi *temporalia penitus abijciunt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxij teneantur, & ex cap. si Episcop.* 18. *dist. cap. de rebus* 12. *q.* 2.

Item qoia vt dicunt Andreas *in addition. ad Speculatorem in tit. de feud.* §. *penult.* vers. 41. Aufrerius *in additionibus ad Boerium decis.* 26. *n.* 9. Benedictus, Anchartanus, Franc. Marcus, Capella Tholosona, & alij relati à Martha *dicto casu* 15. *num.* 7. in Regno Franciæ, Rex ipse de generali, & antiqua coosuetudine publicet bona immobilia Clericorum delinqoentium. 48

Et quia si Clerici commiserint assassiniũ possint punıri per iudicem laicũ, etiam sine degradatione: sic molti, quos refert Martha *dicto casu* 15. *num.* 8. inferentes saltem in hoc casu, vt abolitio generalis Clericos huius generis delinqoentes comprehendat, qui immediatè sub laicorum protectione existunt; de quo delicto dixi latè *sub cap. cum non ab homine de iudicijs quæst.* 22. *& p.* 23. Vbi de homicida proditorio. 49

Iterum quia abolitio generalis tantæ est efficaciæ facta ob publicam lætitiam, vt extendatur etiam ad delinquentes incarceratos, vt refert Martha *à num.* 9. *dicto casu* 15. ex Ioanne Andrea, Baldo, & Alex. ergo & quia de gratijs & remissionibus delictorum bene scribit Mastrilis *de Magistratibus lib.* 3. *cap.* 7. ipsum leges & quæ dixi *in d. cap.* 23. *de Re iudicata.* 50

Ego ioquam omissa adoertentia, quam Martha facit *dicto casu* 15. *de differentia inter abolitionem, & indulgentiam*, nempe quod hæc omnino extinguat delictum, illa non inquam, sed tantum instantiam iudicij, cum si abolitio concedatur ad publicam lætitiam, ea transacta post dies 30. possit accusator de nouo accusare, *l. si interueniente ff. ad Turpilian.* respondeo breuiter ex doctrina textus nostri; ex qua etiam Martha, & alij *à n.* 13. quia cum nullo modo Principum statuta sæcularium, etiam fauorabilia Clericis, sint valida; sic nec etiam queant Principes indulgere Clericis abolitionem per statotum, & legem particularem, quia nullo modo licet dare legem Clericis *cap. bene quidem dist.* 96. † Cumque nec possint Cle- 51 52
ricos condemnare; ergo nec absoloere à delicto quia si oegatur cognitio multo fortius dispeosatio: argum. *l.* 2. *ff. de his, qui veniam ætatis impetr.* ex defecto Iurisdictionis per latè dicta *in dicto cap.* 4. *cap.* 2. *c.* 10. cum alijs de Iudic. sic vt exempla allata potius procedant de facto, & non de Iure in delictis Clericorom, vt expendit latè Mart. sigillatim *à numero* 16. cum Farinacio, & alijs.

QVÆSTIO XXVI.

Statutum quod finita linea, non fiant inuestituræ, stantibus hæredibus defuncti, an comprehendat Ecclesias. Et statutum de continuando possessionem defuncti in hæredem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs, an habeat locum in bonis Ecclesiæ. Statum, vel consuetudo præferens primogenitos in successione feudorum, an comprehendat

hendat etiam Clericos: vbi quid in maioratibus Hispaniæ. Et quid de statutis excludentibus Clericos, vel Religiosos à successione. Et an statuta, & constitutiones circa solemnia testamentorum, comprehendant testamenta Clericorum. Vbi an testamenta Clericorum subiaceant dispositioni Iuris communis in causa præteritionis filij ingrati actiuè, & passiuè. Et an laici Principes queant alterare voluntates testatorum.

SVMMARIVM.

1 *Descendentes, & transuersales, possunt, finitâ lineâ, petere renouationem inuestituræ feudi, seu emphitheusis concessæ.*

Statuentes solent prouidere, vt stantibus hæredibus defuncti non fiant inuestituræ. dicto n. 1. *Vbi signantur nonnullæ quæstiones feudales.*

2 *Statutum, quod finitâ lineâ, non fiant inuestitura, stantibus hæredibus defuncti non comprehendit feuda, & emphiteuses Ecclesiæ. Et quare* num. 4. & 5.

Pontifex summus mandat Prælato, vt libere possit alteri concedere deuolutum ab Ecclesia ob mortem Vasalli.

Dictio libere excludit omne impedimentum, & omnem alterius requisitionem. dict. n. 2.

3 *Feudorum leges semper considerant interesse voluntatis, sicque feudũ dari non debet Vasallo, quem Dominus non elegerit, ne fortè sit forte inimicus, vel odiosus Domino.*

5 *Homo cogitur ad id, quod Iure reprobatur.*

6 *Emphitheusis transitoria ad hæredes quoscumque vigore verborũ inuestituræ, potest transmitti ad extraneos, item ad legatarios, & naturales propter verbum* quibuscumque num. 8. *& per æquipollentia verba.* n. 10.

7 *Feuda transitoria ad hæredes quoscumque, transeunt etiam ad Ecclesiam, & ad fœminas. & ad descendentes ex fœminis* n. 9.

10 *Fœmina agnata admittuntur ad feuda, & emphiteuses; licet non admitterẽtur si haberent duas proprietates, putà si esset, vel alia fœmina extranea.*

65 11 *Emphitheusis Ecclesiæ regulariter non est transitoria ad hæredes extraneos.*

12 *Statuto non fit præjudicium vocatis in feudo, vel emphitheusi ex pacto, & prouidentia, siue antiquo, siue nouo.*

13 *Inuestitura antiqua forma in præjudicium alterius mutari non potest, etiamsi Ecclesia consentiret* n. 14.

15 *Emphitheusis Ecclesiæ concessa pro se, & suis hæredibus, & successoribus quibuscumque cũ solemnitate Apostolica ad extraneos transit hæredes, vbi qualiter, & de alio casu* n. 16.

16 *Hæredis appellatione in feudis, intelligitur de hærede sanguinis, non bonorum.*

17 *Statutũ de continuanda possessionem defuncti in hæredem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs, est contrarium Iure communi; et si sint aliqua statuta in obseruantia, vt Mediolani, Pataviæ, Galliæ, Siciliæ.*

18 *Statuta correctoria Iuris ciuilis non habent locum in feudis.*

19 *Statutum de continuando possessionẽ in hæredẽ, nõ habet effectum in filio hærede, & incapaci.*

20 *Dispositio omnis quantumuis generalis semper recipit limitationem de habili, & idoneo.*

21 *Statutũ de continuando possessionẽ in hæredẽ, intelligitur primo, vt possessio defuncti duret post mortem, & transeat in hæreditatem, in qua potest conseruari; & de possessione, quæ erat penes defunctum ex causa sui natura transitoria ad hæredes* n. 22.

23 *Statutum de continuanda possessione feudalium in hæredem, comprehendit etiam feudalia, & emphitheuses Ecclesiæ; quod intelligitur de vero, & iusto hærede* ibi. *Vide* n. 24. 25. 26.

Hæredis nomen, propriè significat verum, & iustum hæredem. dict. n. 23.

27 *Clericus potest succedere in Maioratibus habentibus Iurisdictionem. Quid de Monacho?* remissiuè & n. 28. 29. 42. 43. & 44. *cum alijs.*

29 *Fœmina succedit in maioratu Iurisdictionali; quando Iurisdictio ipsa venit in consequentiam successionis.*

30 *Consuetudo præferens primogenitos in successione feudi; etsi dura valet, & est obseruanda, vt procedit in Regnis Franciæ, Siciliæ, Angliæ, non solum quando succeditur Patri, sed etiam fratri, vt* n. 31.

31 *Primogenitura in linea transuersali regulariter non habet locum.*

32 *Consuetudo primogenituræ feudalis, comprehendit etiam Clericum; Regnumque Franciæ admittit Clericos primogenitos* n. 33.

34 *Clerici in multis casibus possunt succedere in feudalibus, contra aliquos* n. 33.

35 *Clericus etiam Præcus habet priuilegium successionis per primogenituram.*

36 *Statutum excludens Clericos, & Religiosos à successione maioratus, & feudi, non valet, si nt, & quod eos excludit à successione Parentum agnatorum, & cognatorum, estque contra libertatem Ecclesiasticam, cum auferat Clericis beneficium succedendi* n. 37. & 39. *Retraherenturque à Clericatu.*

38 *Statuta facere Iurisdictionis est, ob quod statuẽs laicus, non extendit eam ad Ecclesiasticos.*

39 *Statutum iubens fratri ab intestato decedenti succedere tantum laicos, non valet respectù fratris Clerici.*

40 *Statutum, seu testator excludens ingredientem Monasterium a successione, non valet, estque contra libertatem Ecclesiæ. &* n. 41.

41 *Statutum nequit disponere de ingressu, nec de ingrediente Monasterium; & quod loquens de futuro confert effectum ad tempus futurum.*

42 *Monachus potest succedere in maioratu non habente Iurisdictionem, & si excludi possit non à statuente legislatore, sed testatore disponente* n. 43. & 44.

44 *Monachus excludi non potest à melioratione tertij.*

45 *Maioratum, & commendam, num facere possint Ecclesiastici?* remissiuè.

46 *Appanagium idest vita militia, (hoc est alimenta) successori Clerici primogenito in feudo an debeatur* remissiuè.

47 *Constitutiones, seu statuta circa solemnitates testamentorum à laicis facta, locum non habent in testamentis Clericorum. Vide* n. 49. & 50.

& 50. *sed Felinus intelligit hoc de testamentis ad pias causas.*

48 *Statutum de insinuatione testamenti, non comprehendit Clericorum testamenta hæredum institutorum. Sed quid in praxi* num. 49. & 50.

51 *Testamenta Clericorum non subiacent dispositioni Iuris communis.*

52 *Lex Imperatoris mere priuilegiatiua Clericorum, debet obseruari, non quia fauorabilis lata per modum superioritatis, sed per modum priuilegij.*

53 *Testamentum Clerici non rescinditur ex causa præteritionis, nec nullum censetur ex causa exhæredationis.*

54 *Testamentum Clerici non subiacet querelæ inofficiosi, vel nullitati ex causa præteritionis. Vbi quid in Clerico prima tonsura.*

55 *Filiusfamilias ingrediens Religionem nequit exhæredari, vt ingratus, quia per ingressum dicitur nasci de nouo* n. 56.

47 *Testatorum voluntates nequeunt Principes laici alterare, seu mutare, sed tantùm Pontifex* num. 58. *Et quid de testamentis factis rerum profanarum* n. 59. & 60.

60 *Rex potest derogare maioratui, qui de licentia ipsius erectus est.*

1 D primam quæstionis partem vt respondeam præmitto quod finita linea, ad quam fuerat concessum feudum, vel emphitheusis, possint tam descendentes, quàm transuersales petere renouationem ipsius inuestituræ, quare soliti sunt statuentes sibi prouidere, atque condere, vt stantibus hæredibus defuncti, non fiant inuestituræ, & sic Doctores solent etiam tres articulos ponere, sub quibus declarant difficultates, quæ occurrere possunt, primus an tale statutum comprehendat feuda, & emphitheuses Ecclesiasticas. Secundus quid quando loquimur de feudo, vel emphitheusi hæreditaria. Tertius quando loquimur de feudo, vel emphitheusi ex
2 pacto, & prouidentia, siue antiquo, siue nouo.

Quibus breuiter iactis resolutiuè ad primum articulum respondeo quidquid dicat Ripa ad intellectum *in cap. 2. de feudis in l. 7. n. 1. in fine ff. de priuileg. creditor.* vt tale statutum non valeat comprehendere feuda, & emphitheuses Ecclesiæ, cum sit regula Iuris ex textu nostro, & ex latè iã dictis statuta laicorum contra Ius canonicum esse nulla; sed de Iure canonico est casus *in dicto cap. 2. de feudis* (vbi latissimè ago) quod de feudo deuoluto ad Ecclesiam ob mortem Vasalli, Summus Pontifex mandat prælato, vt libere possit illud alteri concedere, sed de natura dictionis (libere) est excludere omne impedimentum, & omnem alterius requisitionem, *cap. de multa*, & ibi Abbas *de præbend. & in cap. statuimus per illum textum de regulis Iuris.* Menochius *de arbitr. quæst. 7. numero* 34. Albericus *dictionario* verbo *libere* cum infinitis Barbosa *dictione* 190. Vbi latissimè qualiter hæc dictio habeat intelligi, in-
3 finitis comprobans. † Vnde cum leges feudorum semper considerent interesse voluntatis, & damnum consideretur prouenire, non solum ex diminutione rerum, sed etiam ex diminutione voluntatis, vt dicit Martha *p. 4. de Iurisdict. cent. 1. casu 20. à numero* 10. Et textus *in cap. 1. de duobus fratribus* dicat vt licet habeamus vtilitatem rei, nõ ex ea causa debeat dari feudum Vasallo, quem Dominus non elegerit, ne forte sit suus inimicus, vel odiosus Domino; propterea que non placeat sibi rem suam ad illum peruenire prout latius notat Camerarius, *in cap. imperialem de prohibita feudi alienatione per Federic. fol. 5.* † Se- 4
quitur vt si hoc statutum arctaret Ecclesiam ad inuestiendum hæredes defuncti, pro eodem pretio posset pati prædicta incommoda, & ita esse directo contra libertatem Ecclesiasticam, quia eius Iura infringerentur, nec cogi posse prælatum ad renouandum. † quia nemo cogitur ad 5
id, quod Iure reprobatur, cum multis declarat legendus Martha, qui *à num. 20.* ex Ioanne Andrea, Alexandro, Imola, Aretino, & alijs; ait meliorem sententiam obfirmasse eos, qui contrariam sententiam insectantur, videlicet statutum huiusmodi Ecclesias, & eorum bona non complecti; & licet Bartoli dictum *in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotid. & æstiua* videatur opponi; item & alia Ripæ *in dicta l. 1. num. 7. ff. de rebus creditis* loquentis de fisco, tamen non sunt contrarij cum Bartolus non loquatur *ibi* in feudis, vel emphiteusi Ecclesiæ: sic ex alijs Martha *num. 15. & 21. & num. 18.* quod est reprobata de Iure canonico per textum *in dicto cap. 2. de feudis, & num. 22.* quod regula Ripæ, qua æquiparat fiscum, & Ecclesiam in priuilegijs, fallit in multis.

Quoad secundum articulum quando loqui- 6
mur de feudo, vel emphitheusi hæreditaria transeunte ad hæredes quoscumque vigore verborum inuestituræ: tunc talis emphitheusis transitoria ad hæredes quoscumque, potest transmitti ad extraneos, item ad legatarios, qui impropriè sunt hæredes. † Et quod feuda transitoria ad quos- 7
cumque transeat, etiam ad Ecclesiam, vt docent Rolandus *cons. 96. à numero 35. volum.* 1. Socin. Iunior *cons. 163. numero* 28. Vbi dicit hanc esse communem, Thomas de Marinis *in tract. de generibus, & qualitate feudorum Rub. de feudo omnino hæreditario num. 5. & 8.* Canetius *in extrauag. volentes, §. sed occurrit numero 6.* † Vbi 8
quod propter verbum *quibuscumque* posset fieri dispositio in naturales, quamuis incapaces, & Villalobos *in tract. communium opinion. littera f. numero 22.* † Vbi quod potest transire ad fœmi- 9
nas, & ad descendentes ex fœminis, Suarez *tract. comm. opinion. lit. f. conclus.* 34. Capitius, Brunus, Riminald. Natta, Bursatus, Clarus, Berojus, Cornens, Panciroi. cum alijs, Martha *dicto casu 20. à numero 26.* & Boccius *cons.* 18. *num. 2. & 3.* qui *num.* 13. concludit quod admit- 10
tuntur fœminæ agnatæ, licet non admitterentur, si haberent duas proprietates, puta si esset vxor, vel alia fœmina extranea, & Parisius *cons. 23. vol. 1. à numero* 169. Vbi subdit idem Ius esse, si per æquipollentia verba concipiatur inuestitura: & de prædicta dictione *quibuscumque* quos, & quæ comprehendat, leges quæ cum multis scribit, & ponit Barbosa *in dictione* 317. Vbi de dictione *quicumque*, & *numero* 320. Vbi de dictione *quilibet*, & dictionibus *quisque, quisquis*, & *quiuis* 123. 124. & 125. Vbi quod sunt dictiones vniuersales. † Et idem Martha cum alijs 11
dicto casu 20. n. 32. & 36. ait quod emphitheusis Ecclesiæ regulariter non est transitoria ad hæredes extraneos, & quod inuestitura emphytheusis Ecclesiæ nunquam intelligitur de hæredibus extraneis.

In

Digitized by Google

12 In tertio autem articulo, quando loquimur de
feudo, vel emphitheuſi ex pacto, & prouidentia,
ſiue antiquo, ſiue nouo dicendum eſt, quod ſiue
loquamur de rebus Eccleſiæ, ſiue laicorum nun-
quam intelligatur per ſtatutum vocatis factum
13 præjudicium. † quia inueſtituræ antiquæ, forma
in alterius præjudicium mutari non poteſt, Bal-
dus, *in l.1.col. pen.* verſ. *ſed ſi Dominus cod.quando
non pet.part. & in c.1.col.1.de eo qui ſibi, & hære-
dibus ſuis*, Decius *conſ.193. & conſ.445.num.23.*
Albarotus *inter conſilia Bruni conſ.57.n.1.* Ce-
14 phalus *conſ.155.num.10.& 197.* & alij. † aitque
Bartol. *in l. Iuris Iurandi §. ſi liberi ff. de operis li-
bert. & in l.1. ff. de interdictis, & relegatis*, hoc
procedere etiam ſi Eccleſia conſentiret, Curtius
conſ.49. cum ſimilibus per Gozadinum *in cōſ.43.
numero* 18. alia dicit Martha *dicto caſu* 20. *a nu-
mero* 39.

15 Sed an autem emphitheuſis Eccleſiæ conceſſa
*pro ſe, & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſ-
cumque* cum ſolemnitate Apoſtolica tranſeat ad
hæredes extraneos reſpondeo tranſire, vt docent
Doctores cumulati per Vſillum Franchis *deciſ.*
235. Clarum *in §. emphiteuſis quæſt.*28. *col. fin.
prope finem*, Afflictis *deciſ.*100. & 386. *num.*7.
Vbi hæres extraneus excludebat Eccleſiam; quæ
opinio mihi vera videtur, ſi cum ſolemnitatibus,
de quibus per gloſſam *in ſumm.* 12. *quæſt.*2. con-
ceſſio facta fuerit ſtante neceſſitate, & vtilitate
Eccleſiæ, quia ſi eo caſu poteſt in totum alienari,
vt dico latè *in cap.nulli, & toto titulo de rebus Ec-
cleſiæ, non alien.* multò magis in emphitheuſim
dari cum hac qualitate, vt tranſeat ad hæredes
extraneos, prout concludunt Antonius de Butrio,
Abbas, & Felinus *in cap. in præſentia de probatio-
nibus*, Socinus dicens magis communem *in conſ.*
266. *volum.*2. Couarruu. legendus, *lib.*2. *variar.
reſol. cap.*17. *numero* 5. Vbi pro parte affirmatiua
dicit communem opinionem Martha *dicto caſu*
16 20. *numero* 38. † qui *à numero* 31. agit de alio
dubio an effectus ſubſtantialis prædicti ſtatuti,
ſaltim in caſu relato articuli ſecundi verificetur in
emphitheuſi Eccleſiaſtica, & adductis pro vtra-
que parte Doctoribus dicit negatiuam partem eſſe
veriorem *ibi à num.*32. quia hæredis appellatione
in feudis, intelligitur de hærede ſanguinis, non
bonorum ex Chachercano *deciſ.* 161. Theſauro
*deciſ.*99. *num.*15. alia expendens *à numero* 33.
ad 37.

17 Ad ſecundam quæſtionis partem an ſtatutum
de continuando poſſeſſionem defuncti in hære-
dem, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs
habeat locum in bonis Eccleſiæ. Vt expliceem
breuiter ſuppono quod hoc ſtatutum eſt contra-
rium Iuri communi, cum corrigat *l. quem hæredes
ff. de acquirenda poſſeſſ.* licet ſint ſtatuta quædam
in obſeruantia, vt Mediolani, Cotta *in memorab.*
in verbo *Mediolani*, & de ſtatuto Patauino Me-
nochius *in tract. de adipiſcenda in 4.rem. quæſt.*9.
& 10. & de conſtitutione Galliæ teſtatur Tyra-
quel. *in tract.* de mort. Saiſ. leuis, & Bologn.
in l.1. numero 241. *ff. de acquirenda poſſeſſ.* qui
etiam teſtatur de conſtitutione Regni Siciliæ.
18 † Secundo quod ſtatuta correctoria Iuris com-
munis non habent locum in feudis, niſi de illis
faciant expreſſam mentionem; obidque Andreas
Autiga feudiſta dixit textum *in dicta l. cum hære-
des de acquirenda poſſeſſ.* habere locum in feudis
*in cap. Sancimus quo tempore miles, & in cap.*2.
*de feudi cognitione, & in dicto cap. imperialem §. in
ſuper ſi filius in fine de prohibita feudi alien. per
Federicum.* † Tertio quod ſtatutum de conti- 19
nuando poſſeſſionem in hæredem non intelliga-
tur de ficto, hærede, & incapaci, quia ſolum pro-
cedit in vero, legitimo, & habili hærede, Seba-
ſtian. Medicis *in tract. de acquirend. conſeruat. &
amit. rerum domin. poſſeſſione, & Iure* gloſſa 3.
verſ. *in minuendo numero* 227. cum Baldo *in conſ.*
181. *volum.*1. Alex. *in conſ.*82. *vol.*2. Ruino *in
conſ.*27. *vol.*5. † quia omnis diſpoſitio quantum- 20
vis generalis ſemper recipit limitationem de ha-
bili, & idoneo, vt *in l.vt gradatim ff. de muneri-
bus, & honor, gloſſa in l.1. Cod. de Sacroſanctis
Eccleſijs*, Vbi Iaſon multa allegat, Alex. Soci-
nus, & Iaſon *in l.2. §. præter ff. qui ſatis dare co-
gantur*, Molina cum multis videndus *de maiorit.
Hiſpan.lib.3.cap.13.n.29.* Vbi eius additionatores
cum alijs, Martha *de Iuriſdict. p.4. caſu* 21.*n.*11.
& 12.

Quarto quod ſtatutum de continuando poſſeſ- 21
ſeſſionem in hæredem, intelligatur primo vt poſ-
ſeſſio defuncti duret poſt mortem, & tranſeat in
hæreditatem, in qua poteſt conſeruari *l. hæreditas
in multis ff.de acquir.rerum dominio, l.cœptam ff.de
vſucap.* quæ poſſeſſio durat vſque ad apprehen-
ſionem illius hæredis, qui vere probauerit ſe ta-
lem, & habere omnes qualitates ad legitimam
poſſeſſionem feudi & emphitheuſis acquirendam.
† Item quod debet intelligi de poſſeſſione, quæ 22
erat penes defunctum ex cauſa ſui natura tranſi-
toria ad hæredes, vt declarant Alex. *in conſ.*153.
*col.*2. *vol.*6. Caſaneus *in conſ.*59. *col. penult.* verſ.
item etiam Menochius cum alijs *conſ.*139.*n.*18.

His ergo breuiter iactis iam ad punctum diffi-
cultatis reſpondeo prædictum ſtatutum de conti- 23
nuanda poſſeſſione feudalium in hæredem, com-
prehendere etiam feudalia, & emphitheuſes Ec-
cleſiæ, quia vt dicunt Baldus *in Rub. de cauſa poſ-
ſeſſ.& propriet.* hoc ſtatutum intelligitur de verò,
& iuſto hærede, quod propriè ſignificat nomen
hæres, Martha *vbi ſupra dicto caſu* 21. *a n.*9. vbi
*num.*12. *in fine* quod feudum, & emphytheuſis
Eccleſiæ ad hæredes non tranſeunt, ſi tranſire
non poſſunt. Et ſic exiſtimo prædictum ſtatutum
locum habere in hærede legitimo, capaci, & ha-
bili tantum. † Quare & ſi alij dixerint ſtatutum
de feudalibus, etiam exprimens, & emphitheuti- 24
carijs non habere locum in bonis Eccleſiæ, ne
per indirectum cogeretur Epiſcopos habere Va-
ſallos, vel emphytheutas, quos non vellet, quod
reputatur maximum præjudicium, vt *in l. fin. ff.
de vſu, & habitatione, l. ſi mandato meo §. fin. ff.
mandati*, vt dixi *quæſt. præceded.* & referat à
ſe dictum Martha *dicto caſu* 20. & *caſu* 21. *nu-
mero* 6. † Et ob id dixerit Innocent. *in cap. audi-
tis col.1. prope finem de præſcriptionibus*, quod ſi- 25
cut ſubditorum intereſt non mutare Dominum,
ita & econuerſo Domini non mutare Vaſallos,
Abbas *in c.expoſuit de dilation.col.*8. Felin. *in dict.
cap.1.col.4.de probat.* & ſic Eccleſia haberet Va-
ſallum illum, vel emphithentam, vel hæredem
ſcriptum, vel abinteſtato vniuerſalem, qui forte;
vel ex natura feudi, vel ex diſpoſitione ſuo-
rum prædeceſſorum, non eſſet ſucceſſibilis in
feudo, vel emphitheuſi prædictis, prout fir-
mat Petrus Gregorius *in tract. de iudi ijs cau-
ſarum feudalium cap.*18. dicens, quod vigore hu-
ius ſtatuti poſſeſſio continuatur in eum, in quem

Digitized by Google

continuatur Dominium, etiam in feudalibus.
26 † Tamen in puncto, de quo agimus procedere, vt dictum est habita distinctione habilitatis, vt prosequitur Martha *dicto casu* 21.legendus etiam *à num.*13. Vbi alia tradit de inuestituræ iudicio, de quo dixi sub *cap. cæterorum de Iudic.*

27 Ad tertiam quæstionis partem an statutum, vel consuetudo præferens primogenitos in successione feudorum, comprehenda etiam Clericos primogenitos. Hæc difficultas potest porrigi ad maioratus Hispaniæ, in quibus Molina *de primogen. lib.*1.*cap.*13. *num.*97. ait quod in illis habentibus Iurisdictionem, potest Clericus primogenitus succedere: & an Monachus possit succedere in his maioratibus Hispaniæ agit latè, & cum multis *à numero* 68. & latè D. Ioannes del-Castillo *tom.*5.*cap.*81. Vbi quid de fratribus ordinis Sancti Francisci, & additionatores ad Mo-
28 linam *dicto num.* 97. † dicunt nunquam dubitatum fuisse quod Clericus succedat in maioratu habente Iurisdictionem annexam.

29 Sicut alias succedit fœmina in maioratu Iurisdictionali, quando Iurisdictio ipsa, venit in consequentiam successionis ex his, quæ additionatores addunt *ad numero* 14.*&* 15. eiusdem Molinæ, præter quos Sousa *in l. fœmina numero* 9.*ff. de regulis Iuris*, Valenzuela, Velasquez *cons.*23. *num* 28.*&* 29. Franciscus Molinus, *tract. de ritu nuptiar. lib.*2. *differ.*3.*n.*3. & de Monacho adiunges quæ dixi *infra in cap. in præsentia de probat.* *q.*5. vers. *ad tertiam.*

30 Quibus sic breuiter suppositis iam ad punctum difficultatis, supposito etiam quod consuetudo præferens primogenitos in successione feudi, sit valida, & licet dura obseruanda, vt dicunt Bald. & Albarotus *in cap. mulier si de feudo defuncti fuerit controuers.* sicque procedere in Regnis Franciæ, Siciliæ, Angliæ, vt notant Iacob. Vellovis *in præludijs feudor. decis.* 10. Iacob in inuestitur. in verbo *in feudum dict.*12. Tyraqnel. *in tract. de Iure primogenior.* post Ioannem Lecirier *eodem tract. lib.*2. *p.*4. Thomas, de Marinis *in tract. de gene-*
31 *ribus, & qualit. feudor tit.*13. † imò quod de Iure *ex capitulo Regis Caroli* 2. incipit *considerantes*, habeat locum non solùm quando succeditur patri, sed etiam fratri, cum ibi dicatur quod frater, vel soror fratri, vel sorori succedit primogenitura, ac sexus prærogatiua seruata, de quo etiam per Afflictis in constitut. Regni incipiente, *vt de successionibus numero* 22. *in fine*, *& numero* 22. licet regulariter locum non habeat primogenitura in linea transuersali, vt dixit Burrius *cons.*48.

32 Quare iam breuiter dico, vt Clericus primogenitus comprehendatur, etiam sub dicta consuetudine primogenituræ feudalis, vt firmant Abbas hic *in textu nostro in* 1. *lect. num.*25. & ibi addentes in verbo *primogenitus*, *& in* 2. *lect. numero* 34.*&* 36. Felinus *numero* 101. Tyraquel. *de primogen quæst.*44.*numero* 6 *ad finem*, Lecirier *in tract. de primogenitura lib.*1. *quæst.*24. & ambo latissimè Martinus Laudens *in tract. de primogen. quæst.*30. Ruinus *in cons.*195. *num.*3. *vol.*2. Antonius Gomez *in l.*40. Tauri *numero* 46. Gregorius Lopez *in l.*2. *tit.*15. glossa 19. *ante quæst.*1.
33 *p.*2. † Et quod hoc procedat de plano in Regno Franciæ de consuetudine Regni admittens Clericos primogenitos, scribunt Benedictus *in cap. Raynutius de testament.* verbo *& uxorem*, vbi tractat de successionibus ab intestato *à num.*237. Martha *de Iurisdict. p.*4.*cent.*1.*casu* 22. qui diffusè ad plures casus agens referens *à numero* 10. plures Doctores tenentes, vt Clerici non succedant in feudalibus *num.* 13. † ait Clericos multis 34
casibus posse succedere in illis, vbi *num.*31. quod consuetudo de primogenitis comprehendit Clericos, sed non comprehendere illos à secundo genitis expendens differentiam; & *n.*37. † quod Cle- 35
ricus etiam Græcus gaudet priuilegio successionis per primogenituram, & alia apud ipsum videnda, de quibus non curo eo quod parum sint vsitata in his Hispaniæ Regnis.

Ad quartam quæstionis partem an statuta ex- 36
cludentia Clericos, & Religiosos à successione maioratus, aut feudi valeant. In quo dubio, quia iam ex textu nostro latissimè dictum sit *à q.*1. vt statuta laicorum expresè mentionem facientia de Clericis non valeant ex defectu potestatis, sicque non valeat statutum excludens Clericos, vel Monachos à successione parentum agnatorum, seu cognatorum, quia est contra libertatem Ecclesiasticam, Decius cum multis *hic n.*188. *& in cap. in præsentia de probation.* Rodoan *in tract. de spolio Ecclesiast. q.*8.*tit. de successione Clerici sæcularis ab intestato n.*4. & patet *ex auth. cassa*, & *irrita Cod. de sacrosanct. Eccles. & in l.*1.*cod. de summa trinitate, & fide Cathol. & in l.*1. *cod. de summa trinitate, & in c. grauem c. nouerint de sent. excommunic. per Baldum in l. Deo nobis cod. de Episcopis, & Clericis*, ideo breuiter respondetur.

Quod dicitur contra libertatem Ecclesiasticam, 37
tum quia aufert Clericis beneficium succedendi de Iure communi, tum quia Clerici per ipsum efficiuntur timidiores, vt notatur per Bartol. *in dict. auth. Cassa, & in l.*1.§.*qua oneranda ff. quarum rerum actio non detur*, quorum timiditas patet, quia videntes non posse succedere, retraherentur à Clericatu, vel religione: argumento textus *in §. sed hoc præsenti in auth. de Ecclesiast. titul.* & not. *in dicto c. in præsentia, & in auth. ingressi cod. de sacrosanct. Eccles.* † Et quia statuta facere Iurisdi- 38
ctionis est *l.*1. *ff. de Iurisdict. omn. Iudic. l. necessarium in fine princ.* & ibi glossa in verbo *statuenis ff. de origine Iuris*, ob idque tale statutum non extendere vires suas ad Clericos, super quibus statuentes Iurisdictione carent *ex l. cunctos populos* in vers. *regis imperium ff. de Sacrosanctis Eccles.*

Et non tantum prædicta sententia vera est 39
quando statutum expresè excludit Clericos à successione feudi, seu maioratus, sed multò magis quando illos excluderet ex tacita dispositione; argum. textus *in l. si pater ff. quæ in fraudam creditorum, l. quamquam ff. de ritu nuptiarum, & l. Lucius §. penult. ff. ad municipalem l.*1.§.*huius rei ff. de officio eius, cui mandata est Iurisdictio*, & quod ibi notatur in glossa incipit *argumentum triplex*, & *in l. solent ff. de Iurisdictione omnium Iudic.* & Ioannes Andreas *in cap.*1. *de immunit. Eccles. lib.*6. item quia per indirectum afficeret Clericos: nam admittendo laicos tantum ad successionem Clerici, essent exclusi, & indirectè affecti: sic Martha *de Iurisdictione dicta p.*4. *cent.*1. *casu* 45 *n. fin.* vbi *n.*10.& Vulpell. *in tract. de libert. p.*3. *num.*4. dixerunt, vt quando statutum iubet fratri abintestato decedenti, succedere tantum laicos, tunc respectu fratris Clerici statutum non valeat, quin ipse ad portionem, quæ sibi communi Iure competebat admittatur.

De statuto, seu testatore excludente Mona- 40
chos, & Religiosos à successione aliqua, dixi in vers. *ad tertiam* cum Molina, & alijs,

nunc

nonc vero an statutum excludens ingredientem Monasterium à successione, sit contra libertatem Ecclesiasticam. Et breuiter non obstante Bartoli distinctione *in l.fin.n.6.cod.de pactis*,quam ad literam adducit Martha *dicto casu* 15.*sub num.*8. in vers. *hec enim distinctio* , & quam communiter Doctores reprobant, vt Iason *in dicta l. fin.n.*25. Decius *in dicto cap. in præsentia per textum in l. Deo nobis* in vers. *omnimodo ccd. de Episcopis , & Cleric.* respondeo tale statutum non valere ex rationibus dictis de statuto excludente Clericos specialiter , seu tacitè : nam vt dicit Martha *dict. casu* 15.*num.*7. statutum minuens voluntatem ingrediendi religionem , est contra dictam libertatem , cum ex eo posset retrahi voluntas monachandi à proposito Religionis , vt docent Campeg. *in tract. de statutis q.*12. Laurent. de Palat. *in tract.de statuto excludente fœminas propter masculos num.*91. vers. *in contrarium* , vti Martha scripsit *dict. cent.*1. *in casu* 5. & de communi restantur Alex. *in conf.*139. incipit *viso themate supra scripto col.fin. vol.*2. quem refert, & sequitur Iason post multos alios per eum citatos *in dict. l.fin.n.*25. *cod. de pactis* , Vbi etiam Angel. dicit

41 de hoc esse casum *in dict. l.Deo nobis*. † Vbi ante quam quis ingrediatur Monasterium , sed habeat solam voluntatem ingrediendi , non potest habilitari à potentia succedendi , alias vt dictum est retraheret volentem monachari à proposito Religionis : itaque Martha *sub dict. num.*8. & 9. alijs rationibus probat dicens quod statutum nequit disponere de ingressu , nec de ingrediente Monasterium ; & quod statutum loquens de futuro confert effectum ad tempus futurum.

42 Et licet ex multis Molina legẽdus *dicto c.*13 *de Hispanor. primogen.a n.*68. disputans vtrum Monachus possit succedere in maiorato,feudo, aut fidei commisso,& dicat succedere posse, si non habeat dignitatem , seruitium , aut Iurisdictionem annexam,qualem nequeat personaliter deseruire, secus si habeat quia tunc posset adduci titulus, ne Clericus , vel Monachus sæcularibus negotijs se immisceat , vt de Clerico multi ab eo relati *n.*96.

43 tenent. † Tamen video quod ipsius Molinæ additionatores ibi *dicto cap.*13.*num.*77.& 78. adducunt plures fatentes Monachos à successione maioratus excludi posse , vt tenent Barbosa *in remission. Doctor. ad* §. 7. *num* 2. *fol.* 130. Cencius *in pract.quæstion. cap.*35. *ex n.*6. Stephanus Gratianus *tom.* 3. *discept. forens.cap.*481. *num.*28. Fontan. *tract. de pactis, nupt.tom.*3. *claus.*3.*glos.*6.*p.*6. *num.*9. D.Garcia Mastrillus *decis.*65.*num.*2.& *decis.*153. *n.*28. Thomas Sanchez, *in præcepta decalogi lib.*7.*cap.*15.*n.*4. Martha *tract.de successione legali p.*3.*q.*13.*art.*1.*n.*22.

44 Quod ego intelligo sic procedere , non à statuente legislatore, quia hoc esset facere contra libertatem Ecclesiasticam per *supra* dicta , sed tantum de testatore disponente per regulam vti quisque legasset ita ius sto,de qua *in l.*1.*cod.de Sacrosanct. Eccles.* & alibi passim , & facit , nam idem additionatores ad Molinam *dicto n.*77. & 78. limitant prædictorum sententiam in melioratione tertij,à qua Monachus excludi non potest,vt per Castillum *in lib.*3. *controuers. cap.*12. *ex num.*34. Thomas Sanchez vbi *supra n.*6.*vers.quod quidem limitandum est*.vti latius idem additionatores prosequuntur ad Molinam *lib.*2. *cap.*12. *numero* 53.

45 † Et ad quæstiones an Ecclesiastici possint facere maioratum , aut commendam inter viuos, vel vltima volontate absque licentia Papæ:& an Regis licentia opus sit latè idem Martha cum infinitis *dicta p.*4. *de Iurisdict. cent.*1. *casu* 24. de qua etiam Molina *lib.*2. *de primogen. cap.*10. *à numero* 10. *vsque ad* 19. Vbi eius additionatores. 46

† Et an Appanagium, ideſt vita militia , (hoc est alimenta) debeatur primogenito successori feudi ipsis Clericis,vel Monachis secundo genitis,etiam in linea transuersali agit idem Martha legendus *dicta p.*4.*de Iurisdict.cent.*1.*casu* 23.

Ad quintã quæstionis partẽ an statuta,& cõstitutiones circa solemnitatẽ testamentorum cõprehendãt etiam testamenta Clericorum. Et quia de Iure ciuili,& Regio differt solẽnitas testamentis apposita ab illa , nempe quæ de Iure canonico in Clericis testatoribus requiritur ; de quibus omnibus latè dico *in titulo* , & *Rub.de testam.* & *ibi in cap. cum esses* 10. *cap. relatum* 11. præcipuè in numero testium. Ideo nunc breuiter ad punctum dubij, de quo est quæstio, respondeo, quod statuta , & constitutiones laicorum requirentes certam solemnitatem in testamentis,non habeant locum in testamentis Clerici quia siue disponant secundum Ius commune , aut contra illum , & maiorem solemnitatem introducendo, nullo modo inter Clericos disponent,quia non possunt tacitè comprehendere in genere , de quibus non possunt in specie ; & quia talia statuta, & constituta , & constitutiones respectu Clericorum , essent contra Ius canonicum , contra quod laici non possunt derogare , Bald. *in tract.de statutis* in verbo *decretum* imo esse contra libertatem Ecclesiasticam , vt tenent per textum nostrum Doctores communiter, Martha *de Iurisdict. p.*4. *cent.*1. 47

casu 28. *à num.*6. † Vbi *numero* 8. ait quod statutum de insinuatione testamenti , non comprehendit testamenta Clericorum hæredum institutorum cum Abbatè hic *in* 2. *lect. numero* 39. sequendo Baldum *in dicta auth. Cassa cod.de Sacrosanctis Eccles.* latius firmat Iacob. Cambos *de repressalijs p.*2. *à numero* 7. Vbi latè loquitur respondens contrarijs : & licet Felinus *hic num.*83. prædictam doctrinam solum admittat in testamentis ad pias causas, non sic in alijs , quia hæc debent insinuari coram laico sicut donatio inter viuos insinuatur , sed præterquam quod talis doctrina impugnatur ex doctrina *dict. cum esses*, vbi com testamentum fieret à Clerico , non ad pias causas , sufficit eadem forma nitas testium , ac in testamento ad pias causas , vt *in dicto cap. relatum* 10. Vbi Barbosa *numero* 2. ponit hanc differentiam inter vtrumque textum , illa ratio non militat in insinuatione testamenti. † siquidem in donatione authoritas insinuationis interponitur in agente actum , vt dixit Rota per Bellameram *decis.*4. *de foro comp.* quem citat, & sequitur Rota *decis.*7.*numero* 5. *de iudicijs in nouis*, sed in testamento poterat instituere hæredem Clericum absque insinuatione , latius expendit Martha videndus *dicto casu* 28. & videndus *casu* 5. † qui & *num.*11. ait statuta laicorum non posse afficere hæreditates Clericorum,etiam si ad laicos perueniant ; non inquam ignoro apud aliquos iudices practicos obseruari testamenti insinuationem , id est apertutam, etiamsi Clerici sit fieri coram illis, hancque praxim defendere maximoperè, sed quo Iure , etiamsi laici instituantur hæredes , adhuc est sob dubio, de quo non tracto Vallisoleti & in hac Curiæ matriti vidi & video praxim faciendi testamenta à Clericis iuxta solemnitates huius 48

49

50

D.Formosin. de Leg.Eccles. Ii 3 regni,

egni, & in similitudinem atque aperturã coram
iudice laico.
51 Ad sextam quæstionis partem, an testa-
menta Clericorum subiaceant dispositioni Iu-
ris communis ex causa præteritionis, siue exhæ-
redationis filij ingrati actiuè, & passiuè. Cui du-
bio patet etiam responsio ex dictis, nam cum te-
stamenta Clericorum, non subiaceant dispositioni
Iuris communis ex doctrina *dict. cap. cum esses, cap.*
relatum de testam. & alijs, sed dumtaxat Iuris
gentium, vt fatentur etiam omnes Canonistæ
in cap. quia nos eodem tit. de testam. cum multis,
Simon de Pretis *vltim. volunt. lib. 1. in primo du-*
bio solut. 4. n. 68. & n. 76. vsque ad 87. de quo est
casus *in auth. presbyteros cod. de Episcop. & Cleric.*
Baldus *cons. 448. quartu ar primum, col. 2. vltra me-*
dium volum. 1. Ioannes delect. *de arte testandi*
tit. 1. de his, qui habent testamenti factionem,
caut. 1 in fine, sequitur vt illa testamenta non sub-
52 iaceant dispositioni laicorum. † quia licet lex
Imperatoris merè priuilegiatiua Clericorum de-
beret obseruari, vt firmant Doctores hic ex regu-
la textus *in cap. nouit. de Iudic.* quia non proce-
dit imperando, vetando, aut authorizando, vel
puniendo iuxta quæ tradunt *in l. legis virtus ff. de*
legibus, cap. omnis lex dist. 4. quæ quidem non est
fauorabilis per modum superioritatis, sed solum
concedendo priuilegium; ideóque priuilegium
obseruandum, quidquid dixerit Decius *in l. senium*
num. 15. ff. qui testam. facere possunt, cuius dictis
in contrarium respondet Simon de Pretis *supra*,
vbi quæstionem disputat referendo etiam aliorum
opiniones & iactam doctrinam ex alijs confirmat
latè videndus Martha *de Iurisdict. p. 4. cent. 1.*
53 *casu 26. à numero 6.* † Tamen certum esse ait ibi
numero 17. testamentum Clerici non rescindi ex
causa præteritionis, nec nullum censeri ex causa
ex hæredationis, iuxta dispositionem legum *ff. &*
cod. de testam. sic Abbas *in dicto cap. quia nos nu-*
54 *mero 4. de testam.* † Vbi Barbosa *numero* 3. dicens
cum Marco Antonio Genuens. latè disputante
in pract. Eccles. quæst. 361. testamentum Clerici
non subiacere querellæ inofficiosi, vel nullitati
ex causa præteritionis, Iacob. Butr. & Bald. *in*
dict. auth. presbyteros cod. de Episcopis, & Clericis,
Angel. *in auth. ex causa*, & ibi Corneus *num. 36.*
& 46. Vbi dicit esse communem sequitur Couar.
in dicto cap. quia nos in fine; licet videatur recede-
re ab ipsa respectu Clericorum primæ tonsuræ:
& Martha *in dicto casu 26. numero* 18. idem ad-
mittit passiuè in casu contrario, quando filius fa-
milias, v. g. Patris laici aliquam commiserit in-
gratitudinem, de quibus *in* §. aliud quoque Ca-
pitulum *in auth. vt cum de appellat. cogn.* qui po-
test exhæredari forma seruata huius textus.
55 † Nam si ingreditur Religionem non potest vl-
terius exhæredari, vt tradit ex glossa *in auth. de*
Monachis in princ. glossa *in cap. 2. de Apostatis*,
& per textum *in cap. non liceat 19. quæst. fin.* &
notat Salicet. *in l. Deo nobis in princ. cod. de Epi-*
scop. & Cleric. quem sequitur Laurus de Palatijs
56 *in tract. de statuto exclusiuo fœmin. n.* 108. † ratio-
nem reddentes, quia per ingressum Religionis,
dicitur nasci de nouo, intelligique sibi remissa
omnia peccata sua per textum *in cap. mensuras §.*
rationes quoque de pœnit. dist. 1. & ex alijs.
57 Ad septimam quæstionis partem an laici Prin-
cipes queant alterare voluntates testatorum: de
intelligentia huius difficultatis, & de commuta-
tione vltimæ voluntatis testatorum plura dico
infra in cap. 3. & in cap. cum Ioannes, de testamentis.
Et quia poteris satis respondere ex his, quæ latè
scripsi *in cap. Conquestus 16. quæst. 3.* Vbi egi de
illis an relicta Ecclesijs, vel alijs iustis modis ac-
quisita, possint alijs vsibus applicari, vel in alium
opus pium commutari: & quid de diminuendis
missis, & anniuersarijs. † Et sic breuiter respon- 58
dendo dico solum summum Pontificem posse de-
rogare, & mutare, siue alterare voluntates defun-
ctorum *ex clementina plerique, de religiosis domi-*
bus; & hoc ex iusta causa nisi de plenitudine po-
testatis vellet, quia tanquam Dominus rerum
Ecclesiæ posset remittere quidquid donatum est
Ecclesiæ ad nutum suæ voluntatis, *vt cap. oporte-*
bat dist. 9. & donare vt *in cap. 2. de donat.* etiam
laicis, §. *his ita 35. quæst. 1.* quod est in testamen-
tis laicorum ad pias causas. † Sed an possit Rex, 59
& supremus Princeps eas alterare in testamentis
rerum prophanarum, & in hoc puncto commu-
nis est Doctorum sententia, vt non possit per tex-
tum expressum *in l. si testamentum cod. de testam.*
Menochius cum multis *cons. 20. à num.* 27. The-
saur. *decis.* 270. & cum pluribus Martha *de Iuris-*
dict. dicta p. 4. casu 74. à n. 12. † Sed quia Couarr. 60
lib. 3. variar. cap. 6. in princ. dixerit posse Regem
derogare maioratui, qui de licentia Regis erectus
in persona primogeniti, & in præjudicium legi-
timæ cæterorum filiorum, contra quem satis do-
ctè loquitur Vasquius *in tract. de succes. creat.*
creat. lib. 1. §. 1. de testantium potentia numero 32.
ideo idem Couarruu. *dicto cap. 6. num. 7. vers.*
sexta hanc sententiam, Vasquius *dicto §. 1. num. 29.*
Peregrin. *in tract. de fideicommissis art. 14. num. 44.*
docent, vt morientium voluntates queant à Prin-
cipibus alterari, quod explicat cum multis Mar-
tha *à num. 13.* si causa sit publica ex Abbate *in*
cap. 7. supra hoc tit. & ex Craneta *cons. 5. num. 9.*
& cons. 135. n. 21. & cons. 241. num. 13. Vbi multas
considerat causas, ex quibus Princeps quæsitum
Ius tollere possit, & melius de plenitudine po-
testatis.

QVÆSTIO XXVII.

Statuta circa ordinationem litis, an comprehendant Clericos litigantes coram Iudice sæculari, quando non concernunt Iura ipsorum. Et quia de statuto loquente, vt instantia seruetur Clerico litigante coram laico, an debeat esse iuxta Ius Canonicum, aut ciuile. Vel num Clericus laici hæres quear statuto obligari instantia sui actoris, etiam in causa executiua. Vitium litigiosi, an liget Ecclesiasticos etiam quoad pœnas. Et an valeant statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Ecclesiastici. Et an edicta monentia quemcumque ad comparendum coram Iudice laico, si sua putauerit interesse, liget Clericos. Aut valeat sententia contra ipsos lata, vt in contumaces.

SVM

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Statutum circa ordinatoria litis in iudicio, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo Clericos comprehendit & quare* num. 2. *secus habendo respectum ad ius competens vt,* n. 4. & 5.

3 *Ecclesiastici litigantes in foro sæculari, non possunt appellare, nisi in casibus à iure permissis.*

6 *Instantiæ modus præscriptus de iure ciuili, an sit seruandus in foro Ecclesiastico* remissiuè n. 7. & 8.

7 *Clericus succedens laico, num ligetur instantia sui authoris quacumque causa sit etiam executiua* remissiuè & n. 8.

9 *Litigiosi vitium, an ligat Ecclesiasticos* remissiuè *per alias quæstiones.* n. 10. 11.

12 *Romana Ecclesia non ligatur vitio litigiosi.*

13 *Litigiosi vitio ligantur omnes Ecclesiastici ex dispositione canonica, non quoad pœnas* n. 14.

15 *Edictum de alienatione iudicij mutandi causa, non habet locum si alienatio fiat in Clericum siue inter viuos, siue in vltima voluntate.*

16 *Statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Ecclesiastici nullomodo valent* n. 17. & 18. 20. *etiam respectu Clericorum in minoribus, iuxta requisita Trid. vt* n. 20.

18 *Clerici quoties timidiores redduntur, potest Episcopus compellere statuentes laicos ad declarandum sua statuta non comprehendere Clericos &* num. 28.

19 *Exceptio declinatoria fori debet poni ante litem contestatam, & ante alias dilatorias; & quod debet semper protestari de iudice* n. 22.

22 *Constitutio Ioannis Regis 2. circa Clericum in minoribus declinantes iurisdictionem laici.*

23 *Edictum Caroli 5. de armis, loquens de Clericis in minoribus, qui post. quam declinarunt forum laici, nequeunt armis vti, etiam laicis permissis.*

24 *Arma prohibentur Ecclesiasticis; non quia obligantur statuto laicorum prohibente ea, sed ex naturali ratione pacis curanda.*

25 *Potestas sæcularis potest concedere priuilegium Ecclesiasticis, & potest non concedere. Et qualiter possit Ecclesia libertas offendi? exemplificatur* n. 26. & 27. *Explicatur dictum Baldi* n. 28. & 29.

Statutum prohibens Clericis, ne forum declinent sæculare, non expressè, sed tacitè, videlicet Clerico declinante forum, eos consanguineos teneri soluere pœnam, est contra libertatem Ecclesiæ. & quæst. 39. & numero 13.

30 *Edicta generalia laicorum, etiam citando non afficiunt Ecclesiasticos, nec ad comparendum Et quare?* n. 31.

31 *Edictales citationes sunt à iure communi exhorbitantes, quæ nec fieri possunt in principio causæ, nec comprehendere Clericos.*

32 *Citari Clerici generaliter non possunt cum alijs mediante Clausula,* si suâ putauerint interesse.

33 *Clerici citati coram iudice sæculari, siue generaliter per edictum, siue cum clausula,* si sua putauerit interesse, *semper debent interponere declinatoriam fori, & remitti ad suum iudicem.*

34 *Clericus non opponens declinatoriam fori, punitur tamquam transgressor canonis.*

35 *Clerici voluntariè comparendo coram laico, adhuc possunt opponere declinatoriam fori contra aliquot negantes. Et quare* numero 36.

D Primam quæstionis partem facilè respondebis, si hic repetas 1
quæ latè scripsi *infrà in cap. quod Clericus. 9. de foro comp.* Vbi *in prima quæst.* egi de ratione *quare causæ Clericorum sunt iudicandæ secundum canones, & non secundum consuetudines laicorum, & q. 3. an consuetudo loci sit seruanda in concernentibus processum.* Quare nunc breuiter dico vt quando tractatur quomodo acta fieri debeant, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo, tunc siue Clericus sit actor, siue reus, statuta in hoc euentu circa litis ordinationem, comprehendant Clericos, & Ecclesiasticos litigantes in illo foro.
† Quia ius canonicum consentiens in nonnullis 2
casibus causas Ecclesiasticorum agitari coram iudice sæculari, tacite videtur permittere quod agitentur secundum modum illius iudicijs, vt dicit glossa *in dicto cap. quod Clericus,* docent plures adducti à Barbosa *ibi* Decius *hic a n. 43.* Felinus *a. 81. vers. tertius casus,* cum multis alijs Martha *de iurisdictione p. 4. cent. 1. casu. 31 a n. 2.*
Vndè infero quo Ecclesiastici litigantes in foro 3
sæculari, non possint appellare, nisi in casibus à iure permissis, vt *in auth. de appel.* & intra
quæ tempora. † Sed laicus litigans in foro Eccle- 4
siastico poterit appellare etiam ante difinitiuam *cap. super eo de appellat.* prout notant omnes canonistæ *in dicto cap. quod Clericus:* de quo puncto, & de alijs dixi *in dicto cap. quod Clericus,* &
ibi *sub. quæst. 3.* Vbi etiam dixi. † Quod quando 5
tractatur de eisdem actis, habendo respectum ad ius competens actori, vel reo, tunc si Clericus coram laico reconueniatur à sæculari, non habeant locum leges, aut statuta, tunc ea sint contra Ecclesiæ libertatem, cum minuant eius iura eo modo, quo dixi *in dicta quæst. 3. a n. 7. vers. verum:* alia tradit Martha videnda in hoc puncto *dicta quæst. 3.* à vers. *secundus casus à n. 15.* cum multis ab eo relatis, quare non latè scribo videbis *infrà q. 30. à n. 1.*
Ad secundam quæstionis partem cum ego la- 6
tissimè egerim *in cap. venerabilis, de differentia instantiæ respectu iuris ciuilis, aut canonici,* item & concilij tridentini *in cap. venerabilis pen. de iudicijs à q. 1.* cum multis alijs ideò nunc vt respondeas ad punctum difficultatis repetes etiam quæ in terminis egi *infrà in dicto cap. quod Clericus. 9. de foro compet.* Vbi de eadem quæstione, *an litigante Clerico in foro sæculari, sit obseruandus modus instantiæ præscriptus à iure canonico.*
Ad tertiam quæstionis partem an Clericus lai- 7
ci hæres queat statuto obligari instantia sui actoris, siue authoris, etiam in causa executiua. Et quia resolutio huius dubij pendet etiam à dictis *infrà in cap. penult. de foro compet. ibi q. 18.* Vbi egi de illa an *iudicium captum ex instantia vnius possit ex instantia alterius terminari: quid de possessore Clerico virtute decreti iudicis laici & in cap. fin. q. 9. 10. & 11.* Vbi egi de quæstione *an hæres,*

seu successor priuilegiatus debeat conueniri, vbi
defunctus debuit, Vbi dict. quæst. 11. quid de Cle-
rico, & quæst. 1. Vbi de intellectu textus in l. hæ-
res absens ff. de iudicijs, de quia etiam Martha
cum alijs ab eo relatis p. 4. de iurisdict. cent. 1. casu.
33. à n. 10. & in terminis egerim in cap. quia V.
de iudicijs q. 8. Vbi de illa an instantia & lis cœpta
contra laicum eo mortuo transeat in eius hæredem
Clericum; ita vt conueniatur coram laico, & ibi
q. 7. an instantia inchoata contra vnum transeat in
eius successorem; ideò hic non tracto, & vltra Do-
ctores ibi adductos leges quæ scribit longè Mar-
tha de iurisdict. p. 4. cent. 1. casu. 33. Vbi contra
communem resoluit Clericum succedentem lai-
co, non ligari instantia sui auctoris quæcumque
causa sit, etiam executiua; sed ego tam in execu-
tiua, quam in ordinaria existimo resoluendum,
iuxta doctrinam, quam longè retuli in dicta quæst.
8. Vbi te remitto, ne longa repetitione molestus
sim: & applicabis alias quæstiones infrà vers.
ad quartam.

9 Ad quartam quæstionis partem an vitium liti-
giosi liget Ecclesiasticos. Et quia pro resolutio-
ne huius difficultatis faciunt notata supra in vers.
ad tertiam, & quæ longissimè dico etiam in dicto
cap. quia V. de iudicijs Vbi à quæst. 1. an vitium au-
ctoris noceat præscribenti, & possessori, & infrà
dico in tit. de alienatione causa mutandi iudicium;
item & in Rub. & tit. Vt lite pendente nihil in-
nouetur, & in cap. ex parte. 15. de foro compet.
q. 6. & 7. & ibi quæst. 8. Vbi egi de illa quæstione,
an si lis cœpta fuerit cum defuncto non priuilegiato
possit persona miserabilis habere fori electionem, &
illud declinare ad aliud confugiendo: & ibi q. 9. an
priuilegium superueniens post litem cœptam faciat
10 præuentam iurisdictionem cessare. † item adiunges
alias per vtiles quæstiones, quas longè discepta-
ui in dicto cap. pen. de foro compet. q. 13. Vbi egi
de illa an in casibus, in quibus non prodest priuile-
gium superueniens ad mutationem fori, possit laicus
exequi sententiam latam, aduersus eum, qui tem-
pore litis motæ erat laicus, sed ante, vel post senten-
tiam efficitur Clericus, vel e contra. Et ibi q. 14. an
translata possessione rei litigiosæ in tertium, vt in
Clericum, gaudeat priuilegio fori: & de alijs
ibi. Et q. 26. an si possessio rei litigiosæ transferatur
in nouum possessorem in iudicium, non vocatum,
qui tamen subditus est eiusdem iudicis, nihilominus
contra talem possessorem sententia lata ab eodem
iudice exequi. Et q. 17. an si litigiosa res transfera-
tur in aliquem subditum alteri iudici ordinario, vt
quia est ciuis alterius ciuitatis, possit etiam aduer-
sus successorem executioni mandari sententia lata
contra rem alienantem.

11 Ideò ex prædictis iam breuiter, etsi longè
possem agere ad quæstionem propositam; res-
pondeo in terminis ex dictis in cap. Ecclesia 5 vt
lite pend. nihil innouetur, vbi agens de hac ea-
dem quæstione, scilicet an vitium litigiosi liget
Ecclesiasticos, etiam quoad pœnas: & ibi q. 1. an
qui rem litigiosam alienauit, si eam re habere non
post, teneatur æquiualentem substituere in locum
illius, vbi videbis, & quæ latè scribit Martha
dicta p. 4. cent. 1. de iurisdict. casu. 35. per totum,
12 vbi ponit tres articulos. † Primus quod Eccle-
sia Romana non ligatur vitio litigiosi, quia po-
13 test Pontifex dispensare huic vitio. † Secundus
Ecclesiasticos omnes ligari vitio litigiosi ex dis-
positione iuris canonici in dicto cap. Ecclesia 3. &
14 4. † Tertius vt quoad pœnas non ligentur Eccle-
siastici vitio litigiosi, quia lex ciuilis nunquam
potest pœnis obligare Ecclesiasticos ex dictis Su-
pra q. 24 & ex his, quæ docet glossa in dicto cap.
Ecclesia 3. & 4. Vt lite pendente, & ego sub
dicta quæst. 1. à n. 1. & 4. Vbi respondi, difficul-
tati ipsius cap. 4. ibi propositæ. † Et latè agens 15
Martha dicta p. 4. cent. 1. casu. 91. probat edictum
de alienatione iudicij mutandi causa, non habe-
re locum si alienatio fiat in Clericum, siue
inter viuos, siue in vltima voluntate, cum
leges.

Ad quintam quæstionis partem an valeant sta- 16
tuta laicorum impedientia exceptionem declina-
toriam fori Ecclesiastici. Cui dubio satis latè, &
abunde poteris respódere ex his, quæ dixi sub Rub.
de foro comp. q. 3. Vbi egi de illa quando incom-
petentia exceptio debeat apponi, & fori declinato-
ria; & ibi q. 4. Vbi egi de illa an si quis effectus sit
Clericus, postquam lis contra eum coram iudice lai-
co mota est, possit opponere declinatorium pro re-
missione ad iudicem Ecclesiasticum, & ad alià sub
toto illo tit. & in tit. de iudicijs ex quibus perpen-
des quidquid de hac declinatoria abundantius præ
requiras, & applicabis illam: quam tractaui in
cap. pen. de foro compet. an quilibet iudex præue-
niendo possit cognoscere si sua sit iurisdictio: aliquid
de hac declinatoria fori exceptione dixi sub. Rub.
de exceptionibus, & alibi, Vbi egi quando debeat
opponi.

Quibus suppositis iam breuiter dico statuta 17
laicorum impedientia exceptionem declinatoriam
fori Ecclesiastici, nullomodo valere, quia si dire-
cto exprimunt Clericos mentionem de illis fa-
ciendo, illos expresè grauando, si tacitè, & per
indirectum idem debet dici ex iam latè actis ex
regula textus nostri, quo omnes fatentur. † Vbi 18
dicit Felinus, vt quoties Clerici timidiores red-
duntur potest Episcopus cogere statuentes ad de-
clarandum talia statuta, non comprehendere
Clericos: sic Martha plura adducens dict. p. 4. cent.
1. casu. 36. Vbi adducit etiam nonnulla generalia,
& doctrinalia. † Qualia sunt quod exceptio decli- 19
natoria fori, debet opponi antè litem contesta-
tam, & ante alias dilatorias; & quod debet sem-
per protestari de iudice, de quo subdicta Rub.
de except. item quod citatio Clerici coram iudice
laico, est nulla ipso iure, & an teneatur compare-
re, vt alleget Clericatum, de quibus sub. cap. 4.
de iudicijs, Vbi etiam q. 7. egi de illa an Ecclesia-
sticus possit quocumque tempore, etiam post senten-
tiam à laico latam fori declinatoriam intentare.
† Et sic decisiue dicendum est statuta prædicta, 20
& alia similia non valere, siuè expresè mentio-
nem fecerint de Clericis, siue non, sed generali-
ter tantum disposuerint; & primo casu non vale-
re, quia dum exprimunt Clericos, directo, sunt
contra auth. statuimus Cod. de Episcop. & Cleric.
& contra textum nostrum, vt latissimè hic Ca-
nonistæ fatentur, Ancharran q. 25. in princ. Mar-
tha de iurisdict. 4. p. cent. 1. casu. 36. n. 9. In se-
cundo casu Clericos non comprehendere genera-
liter disponendo, de eis nullam mentionem fa-
ciendo, vt dicit Abbas hic n. 28. Martha dicto
casu. 36. n. 13. Vbi dicit prædictum statutum esse
contra libertatem Ecclesiasticam, ex eo solùm
quod Clerici efficiuntur timidiores ad allegan-
dam declinatoriam fori, vt etiam tenent Felinus
hic n. 70. Vbi latius per eum, & Iacob. de Cani-
bus in tract. de repressalijs p. 1. n. 9. & Stephanus
de Federicis in tract. de interpretatione iuris n. 128.

Stracha

Digitized by Google

Stracha *in tract. de mercatura in tit.* quomodo in
in cauſis mercator procedendum *ſit n.27.*

21 Quæ doctrina procedit etiam in ſtatuto, ſeu
edicto lato, & promulgato contra Clericos primæ
tonſuræ, quia ſi in illis concurrant qualitates,
quas adduxi ſub.*cap.1 de foro compet.* vt gaudeant
fori priuilegio, & per conſequens ex iam dictis
apparet; & ſub. hoc textu debent frui eodem
22 priuilegio. † Indeque falſam vocat Martha ſen-
tentiam Couar. *n.10.* ab eo relati dicentis conſti-
tutionem Ioannis Regis.I I.procedere iure, qua
diſponitur Clericum primæ tonſuræ iuriſdictio-
nem iudicis ſæcularis declinantem ipſo iure, pri-
uatum eſſe omnibus, & quibuſcumque muneri-
bus, & officijs publicis, quæ ab ipſo Regè obti-
23 nuit. † Item & procedere, ſic etiam aliud edi-
ctum Caroli.V. Cæſaris Hiſpaniarum Regis,quo
ſtatutum eſt Clericos primæ tonſuræ, qui ſemel
iuriſdictionem ſæcularem, fori exceptione decli-
narunt, & fuerint ab eorum punitione liberati,
non poſſe arma ferre, nec etiam armis vti illis,
videlicet quæ ſunt Regia legè laicis communiter
permiſſa, ac ideo poſſe per iudices ſæculares hiſce
armis hos primæ tonſuræ Clericos licitè ſpoliari:
ſic Couarruu. *pract. cap.33. n.6.* verſ. *hoc etiam*
& *n.7.* quia reſpondetur in primo caſu nullomodo
eius dictum poſſe precedere, eo quod vt latiſſimè
dixi ſub. *dicto cap.2. de foro comp. & in cap. cum
non ab homine de iudicijs*, Clerici in minoribus
gaudent fori priuilegio, cui nequeunt renunciare
in iudicem laicum, conſentiendo per plura, quæ
dixi *in cap. ſi diligenti, & cap. ſignificauit de foro
comp.* quatenus *ibi* etiam patet vt nequeant Cle-
rici prorogare iuriſdictionem iudicis non ſui, nec
24 in laicum iudicem conſentire. † In ſecundo caſu
de armis, etſi vt *infrà* dico de vita, & honeſtate
Clericorum, arma deferre Clericis prohibitum
ſit, imò & praxis quotidiana ſit vt armis priuen-
tur, ſi colligantur de nocte cum illis, propter pu-
blicam Reipublicæ quietem, & hoc poſſet pro-
cedere in armis offenſiuis, non defenſiuis, ſed,
non id legitimè procedere ex vi ſtatuti laici Prin-
cipis, ſed ex naturali ratione dictam pacem cu-
randam omnino, alias in quam non item, imò &
Martha addit *n.12. dicto caſu.45.* talia ſtatuta non
ſuſtinenda eo quod directo ſint contra libertatem
Eccleſiæ.

25 Nec etiam obſtat Bald. *in tract. de ſtatutis* ver-
bo *Clericus n.5.* quatenus dixi in vtroque caſu
valere ſtatutum, quia non tollit priuilegium Ec-
cleſiaſticis conceſſum, ſed tantum neget benefi-
cium ſuum, quod poteſt facere, eo quod pote-
ſtas ſæcularis poteſt concedere laicis priuilegium
ad ſui libitum, & poteſt illud non concedere
Clericis. Quia reſpondetur ex dictis quod ſi id ex-
preſsè neget Clericis, illud non debet valere cum
clare diſponat in cauſa Clericorum; & ſi tacitè
concedendo tantùm laicis dico, vt etſi valeat reſ-
pectu laicorum, ſed ex quo per indirectum offen-
ditur libertas Eccleſiaſtica, cum illi applicatur,
26 incipit non valere. † vt puta ſi laicis concedun-
tur beneficia communis patrocinij, quia ſi hæc
diſpoſitio per indirectum Clericis applicetur, per
indirectum offenduntur, cum priuantur benefi-
cio opponendi declinatoriam ſibi de iure commu-
27 ni competentem. † Item ex eo vt dixi quia red-
duntur timidiores in opponendo illam exceptio-
nem, & laici actores redduntur audaciores, vt
omnes concluſerunt *hic*, & Bartol. *in l.1.§. qua
oneranda ff. quarum rerum actio non detur* Martha
dicto caſu,36.n.14.& 15.

Ex quo apparet Baldi opinionem eſſe nimis 28
captioſam, ſic que dixit Felinus *dic dicto n.70.*
quod licet ſtatuentes hoc modo non incidant in
excommunicationem; ex quo non ſumus in caſu,
cap. nouerint de ſentent excomm. tamen ex quo
Clerici efficiuntur timidiores, poſſe Epiſcopum
cogere ſtatuentes ad declarandum huiuſmodi ſta-
tuta, non comprehendere Clericos, vt iam dixi.
† Etenim non debent valere etiam ſi per indire- 29
ctum diſponant contra Clericos, vt puta ſi ſtatu-
tum prohiberet Clericis, ne forum declinent ſæ-
culare, non expreſſim, ſed tacitè, videlicet Cle-
rico declinante forum, eos conſanguineos teneri
ſoluere pœnam: ſic docent Abbas *hic in 2. lect.
n.24.* latè Fulgoſius *in auth. caſſa cod. de ſacro-
ſanctis Eccleſ.* Baldus *in l.1. cod. de indicta viduit.
tollenda*, quod eſt commune, ergo.

Ad vltimam quæſtionis partem an edicta mo- 30
nentia quemque ad comparendum coram iudice
laico, ſi ſua putauerit intereſſe, liget Clericos,
& Eccleſiaſticos &c. Et præhabitis pluribus quæ
ſcripſi *Supra* latè de citatione *in cap. pen. de foro
comp. à quæſt.1.* cum alijs, & *in cap.1. de cauſa
poſſeſſ. & in cap.3. de teſtibus*, & *alibi*, Vbi dixi
de citatione per edictum, per proclama, per nun-
tium, & alijs modis. Et quia de his aliqua Mar-
tha cum multis ab eo relatis ſcribit, vt quæſtio-
nem noſtram decidat, quæ latius poteris ex præ-
notatis aggregare hic; ideo breuiter ad difficulta-
tem reſpondeo, & quia edicta generalia laico-
rum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos,
nec ad comparendum teneantur: nam vt dicunt
Surd. *deciſ. 26. n.2. & 3.* Roland. *conſ.19. vol.2.*
arbitrantes eſſe illum modum valde ſingularem
pro limitatione textus *in dict. cap. ſi diligenti de
foro compet. cap. nullus iudicum 11.q.1. auth. ſta-
tuimus cod. de Epiſcop. & Cleric.* Vbi cauetur
nullomodo trahi poſſe Clericos coram iudice ſæ-
culari, cumque nullomodo Clerici teneantur
comparere citati coram iudice laico, quia non eſt
poſſibilis illius iuriſdictionis prorogatio ex dictis
iuribus, & ex his, quæ dixi *in dicto cap. ſignifica-
ti 18. de foro compet.* ſequitur dicendum, vt Cle-
rici, nullomodo afficiantur citatione generaliter
per edictum facta cum clauſula *ſi ſua putauerit in-
tereſſe.* † Quia iſtæ citationes edictales ſunt à iu- 31
re communi exhorbitantes ex *clem. cauſam de ele-
ctione l. dies §. prætor ait ff. de damno infecto*; &
ſic nec poſſint fieri in principio cauſæ, vt latè pro-
bat Vantius *de nullitate ex defectu citationis n.123.*
etſi fierent grauaretur citatus, & poſſet appellari,
Bart. *in extrauag. ad reprimendum* in verbo *per
edictum n.2.* Martha *in l.peculo p.6. tit. de citatio-
ne n.8.* ideoque non poſſint comprehendere Cle-
ricos, ſed ſint ſtrictè in ſuis caſibus intelligendæ,
docent Rota *in deciſ. vnica n.3. de ferijs* in nouis
Martha *de iuriſdictione dicta p.4. cent.1. caſu.37.
n.10.* per textum *in Clem.1. de iudicijs*, Gallius
in lib. 1. obſeruat. 157. per totam, Vbi ponit ca-
ſus iſtos.

Et in tantum prædicta doctrina eſt vera, vt 32
nullomodo poſſint citari Clerici generaliter cum
alijs mediante prædicta clauſula *ſi ſua putauerint
intereſſe*, cum omnes Doctores concludant vt
quando Clericus per dictam citationem efficere-
tur reus neceſſarius, citatio ipſa non valeret, vt
per Decium *in cap. cum inter de except. n.38.* Ro-
landus *conſ. 29.n.18. vol.1.* alia multa congerens
videndus Martha *in dicto caſu.37. à n.16.* † Qui 33

à

Digitized by Google

à n. 22. etiam vt Clerici citati coram iudicè sæcu-
lari, siue generaliter per edictum, siue cum clau-
sula *si sua putauerint interesse*, semper debeant
opponere declinatoriam fori, & remitti ad suum
iudicem competentem, iuxta multa, quæ in ter-
minis allegat Grammaticus *decis.* 61. Deius *cons.*
700. Roland. 29. Capic. *decis.* 8. & Martha *n.* 24.
34 sic refert decisum ex Roland. *in Rota senensi* †
Imò Baldus *in l.* 1. *cod. de in dicta viduitate tollen-
da*, Phanut. *in tract. de inuentario p.* 3. *n.* 23.
Surd. *dicta decis.* 26. *n.* 5. dicentes quodsi Clericus
non opponat declinatoriam fori, tamquam trans-
gressor canonum, sit puniendus.

35 Vndè bene Doctores inferunt errare alios af-
firmantes per voluntariam comparationem ipsius
Clerici, non posse vlterius apponere fori decli-
natoriam, nec illi amplius dari locum, quia cum
non possit in iudicem laicum, nec tacitè, nec
expresè consentire, nec illius iurisdictionem
aliquo modo protogare ex *dicto cap. si diligenti,
cap. significasti de foro comp.* sequitur vt nullo-
modo contrarium arbitrantes dicendi sint, vt be-
ne concludit Martha *dicto can* 37. *n.* 25. *&* 26.
cum Franchis *decis.* 400. Fèlino *in dicto cap. cum
inter de exceptiomb. col.* 7. vers. *limita secundo.*
37 † Eo quod iudex laicus respectu Clerici non so-
lùm est incompetens, verum & incapax, qui ad
cognoscendum de causa Clerici non admittitur,
nisi de licentia Pontificis, & in casibus iure ca-
nonico decisis, non aliter. Et sic conducunt quæ
adduxi *infrà in cap.* 4. *de iudicijs*, quatenus *ibi q.*
7. scripsi posse Clericum fori declinatoriam in
tentare, etiam post latam sententiam à laico
iudice.

QVÆSTIO XXIII.

An statutum, quod Clericus spoliator laici cognoscitur per iudices sæculares valeat imponens pœnam consanguineis Clericorum: an valeat intuitu eorum. Et an statutum de compromissis faciendis inter coniunctos, liget Clericos. An statutum obligans filium ad debita patris cedentis, comprehendat filios Clericos & an statutum quod maritus lucretur dotem exclusis filijs primi matrimonij, comprehendat filios Ecclesiasticos factos. Statutum prohibens venationes, & piscationes an comprehendat Clericos. An statutum quod occidens Clericum puniatur in pecunia, sit contra libertatem Ecclesiasticam & an statutum, quod occisor non succedat occiso, comprehendat Clericos perpetrantes homicidium, etiã cum qualitate, aut possit inferre præiudicium fisco Ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Laicus iudex etsi de possessorio rei spiritualis, sit competens, & cognoscere possit spolio bonorum Ecclesiasticorum, saltem per modum extraordinaria cognitionis, sed virtute Statuti laicalis, non item* n. 2. 3. 4. 5. & 6.

7 *Clericus conuentus in iudicio spolij, si allegat suum titulum in ipsa contestatione litis, iudex laicus non potest vlterius procedere, sed debet illum remittere ad suum iudicem.*

7 *Statutum imponens pœnam consanguineis Clericorum, non valet, si fiat Clericorum intuitu.*

9 *Metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori. Et quare?* n. 10. & 11.

11 *Iniuria facta alicui, censetur facta omnibus eius generis, siue consanguinitatis.*

12 *Excommunicatus est, non solùm percutiens Clericum, sed etiam eius consanguineum.*

13 *Statutum imponens pœnam coniunctis Clericorum declinantium iurisdictionem laici, non valet, nec quoad pœnam coniunctorum.*

14 *Statutum factum de compromissis faciendis inter coniunctos, num liget Clericos?* remissiuè.

15 *Statutum obligans filios ad debita patris cadentis, non obligat Clericos vt à* n. 23. *Quid si tales postea fiant?* n. 26. & 35.

16 *Statutum generaliter obligans filios, & vxorem ad debita patris, est validum, etiamsi non sint patris heredes* n. 17.

17 *Statutum Florentiæ, quo disponitur, vt teneantur filij, & vxor, pro mercatore fugiente, est validum. Et quare* n. 22.

18 *Statutum quod Pater teneatur pro delicto filij.*

19 *Statutum, quod Dominus teneatur pro familia, valet. Et quod illi teneantur de Domo pro consorte.*

20 *Consuetudo, quod villa teneatur pro facientibus furta, valet.*

24 *Filius, Patris iniquitatem non portat.*

27 *Statutum quod maritus lucretur dotem, exclusis filijs primi matrimonij, comprehendit filios Ecclesiasticos, quod est odiosum, cum auferat filijs successionem maternam* n. 28. *etsi videatur in fauorem secundi matrimonij, vt* n. 29. & 30. & n. 35.

28 *Correctorium iuris communis, statutum debet strictè interpretari.*

31 *Statutum mandans ne quis declinet iurisdictionem potestatis, non includit Clericos, nec filios, de quibus in specie disponere non poterat.*

32 *Statuti genealis dispositio, non trahitur ad ea quæ in specie fieri non possunt, nec ad quæ specialiter, non veniret.*

33 *Nuptiæ secundæ de iure antiquo erant prohibita.*

34 *Manum nemo præsumitur imponere ad sibi illicita, & impossibilia.*

36 *Testari consuetudo Neapolitana prohibens de bonis antiquis, non comprehendit Clericos.*

37 *Piscationem, & venationem prohibet ius canonicum Clericis, quam ex causa prohibent etiam Principes* n. 38. 39. & 41.

38 *Venator potest prohiberi à Domino feudi, ne ingrediatur, etiamsi Clericus sit, vt* num. 46.

39 *Clericis prohibetur venari, & aucupari voluntatis causà, si sit periculosa, & clamorosa venatio.* & n. 40.

Venatio

Digitized by Google

Venatio recreationis causa non periculosa, vt aprorum, licita est Clericis, si fiat sanitatis causa & cum silentio, & modestia, & magis quando Clerici non habent sustentationem, vt in Francia. dict.n.39.

40 *Venatio à Clericis facta censetur recreationis causa, & quod faciant retractum ad viuendum.*

41 *Venari Clerici ex quo prohibentur iure canonico, non inde sequitur, vt Principes prohibentes illos obligeat.*

42 *Venationes, & piscationes in iure æquiparantur, sed non æquè in Clericis, vt* n.43.

43 *Venari licet regulariter Clerici prohibeantur, sed non piscari, cum cessent in hoc rationes, quibus prohibetur venatio.*

Piscatio habet exempla virorum sanctorum, Apostolorum scilicet. Vide numero 47. in fine.

44 *Piscatio prohibita est in festis solemnibus, & quando fit negotiandi causa* cap.1. *vers.* piscatiunes *de Clerico venatore.*

47 *Piscatio in flumine publico, non prohibetur, secus in flumine priuato, & stagno.*

Venationis multiplex est species, scilicet arenosa, & saltuosa. dict. n.47. *Apostoli non assidue piscabantur* dict. n.47.

Retia possunt colligi, & auferri à Clericis piscatoribus num.47.

48 *Pœna mortis de iure canonico non est posita contra occidentes, sed alia extraordinaria; quamtumvis graue sit delictum explicatur* nom.55.

49 *Statutum, quod occideus Clericum, puniatur in pecunia, est contra libertatem Ecclesiasticam* & n.53. & 55.

50 *Pactum, quod occidens Clericum, puniatur in pecuna, non valet.*

52 *Venalis ignoscentium gratia, præstat facilem aditum ad culpam.*

53 *Statutum venetorum, quo cauetur, vt laici vulnerantes Clericos puniantur in quinque solidis, est contra libertatem Ecclesiasticam.*

54 *Satutum non est validum, etiam quando pœna pecuniaria, apposita non est contemptibilis contra aliquos, quia esses tela aranearum ligans pauperes, & non diuites, qui volentes soluere pœnam inuitarentur ad delinquendum.*

56 *Statutam quod occisor nihil possit habere inter viuos, vel in vltima voluntate, quomoda libet valet.*

57 *Statutum quod occisor nihil possit habere inter viuos &c. etsi obliget subditos Principis statuentis; non tamen Clericos; eo quod est contra libertatem Ecclesia.*

58 *Frater, qui fratrem occidit priuatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, si est paternum, & non applicatur fisco, si secus non est paternam.*

59 *Statutum auferens successionem occisi ab occisora, dicitur correctorium iuris communis, quod non corrigit respectu Ecclesiarum cum sufficiat operari respectu laicorum, vt* n.60. *vide* n.62.63.64.65.

61 *Assasinati pœna posita* in cap.1. de homicidio lib.6. *comprehendit etiam Principes magnates, Episcopos, Archiepiscopos, & Cardinales. Archiepiscopus Pisanus, fuit furca suspensus à populo florentino, propter coniurationem in laurentium Medicis.*

64 *Argumentum valet in materia iurisdictionis, si non possunt expressè, non præsumitur tacitè voluisse.*

65 *Laici iurisdictionem in Clericos non habent, etsi statutum introduceretur ob salutem animarum, vitandi peccatum, nisi fiat dispositione Pontificia.*

66 *Clericus occisor, etsi sit æquum, vt lege canonica, tamquam indignus priuaretur successione sui proximi occisi, sed non rectè ex lege ciuili.*

67 *Statuta excludentia fiscum à publicatione bonorum homicidæ, dicuntur contra libertatem Ecclesiasticam. Et quare? ibi.*

68 *Ecclesia habet fiscum &* n.69. *de fisco inquisitionis.*

69 *Fiscus inquisitionis petens bona incarceratorum ex causa fidei, vt applicentur fisco Reali Regis, procedit non ex vi legis, & statuti Regum, sed ex statutis Pontificijs ob dotationes à Regibus factas.*

70 *Statuta, quæ tangunt Ecclesiasticorum iura si illa minuant, etiam per indirectum non valent.*

D Primam quæstionis partem vt respondeam premitto quæ *infrà* scripsi *in cap. si Clericus.5. de foro comp.q.14.* Vbi egi de quæstione *in casu quo spoliator, & spoliatus essent Clerici, vel reus, tantum esset Clericus, & contentio de re beneficiaria sit, an iudex laicus dicatur verus iudex circa restitutionem,* & quæ dixi *ibi* ante quæst 13. Vbi *an Ecclesia seu minor Clericus læsus in contractu circa rem, quamcumque valeat petere restitutionem in integrum contra laicam coram iudice Ecclesiastico eos conueniendo,* & adiunctis alijs, quæ dixi *sub. cap.1. 2. & fin. de ordine cognit. & sub.tit. de restitutione spoliator,* & præmissis etiam, quæ dico *in cap. fin. de iudicijs,* Vbi de quæstione an iudex laicus queat cognoscere super possessoriu rei Ecclesiasticæ vti etiam tractat Marthade *iurisdict.p.4. cent.1.casu.*8. vt agat, & resoluat præsens dubium; ideo nunc breuissimè respondeo. 1

Vt licet iudex secularis sit competens super Possessorio bonorum Ecclesiæ quando Clericus conuenit laicum, vt declarant Rolandus *cons.23. n.16.& seq vol.2.* Menochius *rem.15.de retinenda n.212.* sicque de iure communi procedat; vt ait Martha *dicto casu* 78 *n.15.* Tamen quia regula sit generalis, vt laicus nequeat conuenire Clericum in foro sæculari ex *cap. cum non ab homine de iudicijs, cap. 2.cap.5.cap.cum sit generale de foro comp.* Vbi latissimè dixi, sequitur dicendum ex dictis *q. proximà præced.* vers. *ad vltimam*, vt cum prædictum statutum de Clericis faciat specialem mentionem, tanto minus valeat, & possit opitulari. † & quamuis pluries decisum referant nonnulli relati à Martha, *Vbi supra*, imò statutis cantum in Delphinatu, in tota Franncia, in tota nostra Hispania, in Camera imperiali, Mediolani, Neapoli; & in alijs pluribus partibus, Regnis, & prouinciis, vt docent Rebuffus, Afflictis, Menochius, Valascus, Alciatus, Tesaurus, & alij ab eo relati. † Et quod in spolio bonrum Clericorum, aut Ecclesiasticorum, iudex laicus possit cognoscere dixerint Craneta *in cons.* 258. cum infinitis alijs ad hoc citatis per Rolandum, & per 2 3 4

Menochium

Menochium, *vbi supra*, & per Bornin. Caualcan.
in decis.45. num.75.p.1. Vel quod saltim possint
iudices laici cognoscere extraordinariæ cognitio-
nis, & prouidere per modum charitatis notoriè,
& euidenter oppresso, & spoliato, quod sibi fiat
restitutio, in quo sensu fuit loquutus Afflictis
decis.2. & decis.24. iuxta plura, quæ adduxi *in*
cap.1. de iudic. quæst.19. per totam, & in alijs se-
5 quentibus. † Nihilominus reuera dici debet in
puncto dubij nostri hoc non admitti, vt laicus
citat, seu iudicialiter agat contra Clericum spo-
liatorem virtute statuti laicalis; quia cum etiam
in causis spolij requiratur litis contestatio secun-
dùm communem opinionem, de qua testatur
Alex. *in l.naturaliter §. nihil commune num.96. ff.*
de acquirenda possess. Menochius *in tract. de recu-*
6 *peranda possess. dicto rem.15.num.133.* † Sequitur
vt cum iudex laicus nullomodo possit per viam
iudicij cognoscere de Clericis, quin incidat in
pœnam, *cap. Clericus nullus 12. quæst.1.* cum si-
milibus, & in alijs pœnis, vt prædictum statutum
7 sit nullum, vt bene Martha comprobat. † Vbi
num.18. dicto casu 78. resoluit quod si Clericus
conuentus in iudicio spolij allegaret suum titu-
lum in ipsa contestatione litis, iudex laicus non
possit vlterius procedere, sed remittere debeat ad
Ecclesiasticum iudicem: sic cum Afflict. *in constit.*
de Burgensaticis in 5.quæst & Martha *n.19.& 20.*
satisfacit alijs extraordinariæ cognitionis, & *cap.*
petimus 11. quæst.1. cap. Monachi 16. quæst.1. cap.
omnis 7. quæst.2. quibus videtur probare Regem
posse per modum charitatis Clericis oppressis im-
pertiri suum auxilium, & eos à spolio passo re-
stituere. Sed quia bene expendi *in dicto cap.1. de*
iudicijs q.19. ideo iam ad alias difficultates, cum
prima opinio possit tantùm habere locum iudicia-
liter, vt dixi quando Clericus conuenit laicum.

8 Ad secundam quæstionis partem, an statutum
imponens pœnam consanguineis Clericorum,
eorum intuitu valeat. Et resolutiuè dico tale sta-
tutum non valere, tum ex iam adductis *quæst. præ-*
ced. tum quia cum metus illatus consanguineis
Clerici censeatur illatus ipsi Clerico quoad red-
dendum eum timidiorem: argum. textus *in l. isti*
quidem ff. de eo quod metus causa, & in cap. sciant
cuncti vers. *vel consanguineos eorum de elect. lib.6.*
9 † Vbi Doctores notant quod metus illatus con-
sanguineis electoris ad incutiendum electori ti-
morem censetur illatus electori, vt per Sanchez
10 *de matrim. lib.4. disp.4. num.8.* † quia paria sunt
aliquem vexare, opprimere, grauare, aut consan-
11 guineos ipsius. † Nam iniuria facta alicui, cense-
tur facta omnibus, qui sunt eiusdem generis,
siue consanguinitatis, Tyraquellus *de pœnis tem-*
perandis causa 51. à n.67. & sic citati à Zenedo *ad*
decretum collect. 24. n.15. Ducñas *reg.99.* vers.
12 *amplia vndecimo.* † dixerót vt excómunicatus sit,
non solùm percutiens Clericum, sed consangui-
neum Clerici, Barbosa *in dicto cap. sciant num.5.*
& in terminis quod illud statutum, de quo loqui-
mur sit contra libertatem Ecclesiasticam, dicit
13 Bald. *in l.1. cod. de in dicta viduit. toll. n.3.* † Vbi
quod statutum imponens pœnam coniunctis
Clericorum declinantium Iurisdictionem iudicis
laici, non valeat, nec etiam quoad pœnam con-
iunctorum, Bartolus *in l.1. in fine ff. de his, quæ*
pœna nomine, Baldus, & Angelus *in l.1. ff. de in*
Ius vocando, & ibi Alex. & Ioannes de Imola
in l. heres meus §. fin. de condition. & demonstrat.
Abbas *hic in 2. lectura num.29.* Felinus *num.99.*
Decius *num.180.* Martha *de Iurisdict. p.4. cent.1.*
casu 45. Cum Lapo *allegat.10.* Bald. de Perusino,
Bertachino, Federico de Sen. & alijs; qui id pro-
bant *num.4.* nam cum laici non possint directò
derogare libertati Ecclesiæ, dicantur illam per in-
directum offendere grauando consanguineos Cle-
ricorum, quando ipsi Ecclesiastici sunt causa fi-
nalis ipsius grauiminis per statutum inducti, de
quo *in auth. cassa in auth. statuimus*, & per Baldum
in l. cunctos populos, & per alia Iura adducta in
præcedentibus quæstionibus; imo Federicus de
Senis *in cons.211. quæstio talis est an Diœcesanus*
colum. penult. comprobat, dum loquitur de colo-
nis, & fructuarijs Ecclesiæ: alia Martha adducit
dicto casu 45. explicans *à num.6.* modos, quibus
modis videantur statuta inferre grauamen Eccle-
siasticis.

Ad tertiam quæstionis partem an statutum fa- 14
ctum de compromissis faciendis inter coniunctos
liget Clericos, quia ex proposito de hoc dubio
latè agit Martha cum multis ab eo relatis *dicta*
p.4. de Iurisdict. cent.1. casu 40. & ego dixerim
quod ad decisionem huius dubij spectat, etsi non
sic longè *supra quæst.7.* sub vers. *ad quartam*, vbi
de statuto retractus, & *ibi* in vers. *ex hac doctrina*
num.41. de hoc dubio ideo gradum ad aliud du-
bium facio.

Ad quartam quæstionis partem an statutum 15
obligans filium ad debita patris cedentis, obliget
filios Clericos. Et adiunctis hic, quæ latè dixi
infra in cap. quia V. de iudicijs quæst.18. vbi *an*
vxor pro marito, vel filius pro patre teneatur sol-
uere debita: & *quæst.22.* vbi *an subrogatus, &*
succedens in locum alterius eo Iure, quo ille, maneat
obnoxius: & quæst.23. *an cessionarius ita succedat*
in ius cedentis, vt habeat ex instrumento sic execu-
tionem paratam, sicut creditor cedens suas actiones:
& *ibi quæst.24.* cum alijs antea. † Videtur quod 16
illos obliget, quia statutum generaliter obligans
filios, & vxorem ad debita patris est validum,
etiam si non sint hæredes patris, vt dicunt Bartol.
in tract. de repressalijs quæst.1. numero 8. † Speci- 17
ficans, vt statutum florentinum, quo disponitur
pro mercatore fugiente, vt teneantur liberi, &
vxor, sit validum, sequitur Bald. *in l. dotis num.4.*
cod. de Iure dotium, Vbi quod teneantur filij etiam
si non probentur hæredes, vel constet, quod ex-
presse repudiauerint hæreditatem, Decius *cons.*
359. Alex. *in l. sæpè n.14. ff. de re iudic.* Stracha
in tract. de decoctoribus p.4. n.14. & 15. cum multis
Farin. *in tit. de delictis, & pœnis q.24. à num.159.*
† Nam valet statutum quod pater teneatur pro 18
delicto filij ex Baldo *in l. receptitia cod. de consti-*
tuta pecunia, & in l. fin. §.1. col. fin. cod. de vsus rei
iudicatæ, de quo est casus *in cap.2.* in vers. *Secun-*
dum consuetudines de delictis puerorum.

Et confirmatur, quia talia statuta; item, & 19
statutum quod Dominus teneatur pro familia ex
Bart. *in l.1. §. familiæ ff. de publican.* item sta-
tutum vt illi teneantur de domo pro consorte
ex Baldo *in l. scimus Cod. de pœnis*, Iasone *in l.*
si quis suo §. legis autem ff. de inofficioso testa-
mento, valere constat. † Sicut consuetudo quod 20
vt illa teneatur pro facientibus furta, Baldus
in l. de quibus ff. de legibus. † Ergo videtur vt 21
etiam Clericus filius teneatur, præcipuè, si con-
sideres prædicta statuta obligare, stante causa
legitima, aliàs non item, vt dixit Alex. *in dicta l.*
sæpè numero 13. † Quia quod liberi, & vxor, 22
teneátur pro mercatore fallito, videtur dispositum
legitimè

legitimè ad obuiandum fraudibus, quæ possunt fieri in fallimentis in occupandis bonis deficientium, quod falius potest fieri per vxorem, & liberos; item vt prudentius agant, & magis absterreantur à delictis, imò vt sufficiat sola causa, etsi non interueniat culpa eius, qui tenetur ex statuto, cap. sine culpa *de regul. iur. lib. 6. cap. quoniam §. si vero, vt lite non contest.* cũ alijs per Alex. *ibi*, ergo.

23 Sed quidquid sit de prædictis statutis inter laicos, existimo vt illa non porrigantur ad obligãdos filios Clericos, etiam in minoribus ordinibus constituros, quia negari non potest vt talè statutum grauet statui Ecclesiasticorum, licet fundetur in rationabili causa, siquidem alia statuta, vt plena manu adduxi *à quæst. 1.* quantumvis habeant causam iustam, Clericos, & Ecclesiasticos non obligant, quia à laicis sunt cõdita; ergo nec prædictum statutum ex eadem ratione deducta ex doctrina
24 textus nostri. † Est enim prædictum statutum odiosum, cum sit contra ius Diuinum, disponens vt filius non portet patris iniquitatem *c. 1 in princ. de iniurijs contra naturalem æquitatem, cap. 1. in princ. de iniurijs lib. 6.* item contra ius ciuile, vt *cod.*
25 *ne filius pro patre & cod. ne vxor pro marito.* † Sed statutum odiosum restringitur, & non extenditur vltra territorium statuentium *ex cap. cum dilectus de consuetudine, cap. ex litteris hoc tit. c. 2. eodem lib. 6. cap. à nobis de sent. excomm. l. fin. ff. de iurisd. omn. iudic.* Anchartanus *cons. 91. pro specifica n. 1.* Alex. *cons. 41. n. 3. vol. 5.* & de quibus etiam dixi sub hoc textu *& in cap. 1. supra.* Ergo non est mirum, vt cum Clerici non sint de iurisdictione laici per, ea quæ latè scripsi *in cap. 2. 3. 4. 8. 13. & 17.* & alijs *de iudicijs, cap. 2. 5. 8.* & alijs *de foro compet.* & sub textu nostro, vt statutum, de quo loquimur, quamtumvis obliget vxorem, & filios laicos, non tamen filios Clericos, vt docent in terminis Socinus *cons. 57. n. 12 volum. 3.* post Alexand. quem citat *in cons. 210. & cons. sequent. volum. 2.* Stracha *in dicto tr. de decoctoribus p. 4. n. 15.* Martha alia scri-
26 bens *de iurisdict. p. 4. cent. 1. casu. 50. à n. 7.* † Vbi vt iam dixi *Supra* procedere ait, etiam si post talè statutum facti sint Clerici; quia cum ante de co-ctionem agi non possit, & iam si tunc filius factus sit Clericus, euenit vt vsque ad tempus, quo casus accidat, nullomodo incipiat obligare, eo quod hæc obligatio incipiat à tempore, quo pater deliquit, non à condicto statuto: sic *n. fin.*

Ad quintam quæstionis partem, an statutum,
27 quod maritus lucretur dotem, exclusis filijs primi matrimonij, comprehendat filios Ecclesiasticos factos. Et adiunctis hic quæ dico *infrà in tit. de donat. inter virum, & vxorem, & ibi in cap. plerumque*, occasione cuiusdam statuti florentini agit Martha de hac quæstione *dicta p. 4. de iurisdict. cent. casu. 53.* & cum sit receptissima conclusio ex proximè dictis, vt statutum, non extendatur extra territorium statuentium, cum multis probans *ibi n. 3.* sicque pluries decisum Chacherranus referat *decis. Pedemont. 100 in fine*, Puteus *in decis. Romana 351. p. 1.* Ecclesiastici non sint Subditi statuentium, sequitur, vt talè statutum non comprehendat Clericos, sitque contra libertatem Ecclesiasticam, quamtumvis Parisius *in cons. 91. volum. 3.* affirmet Ec-
28 clesiasticos comprehendere. † Et patet quia cum talè statutum principaliter sit odiosum auferens filijs successionem maternam contra textum *in l. maximum vitium cod. de liberis præteritis*, & contra dispositionem *hac edictali cod. de secundis nuptijs*, quæ fundata est in iure naturæ, & iuris communis correctorium debet stricte interpretari, Parisius *cons. 56. n. 6. vol. 2.* vt non cõprehendat, nisi casus expressos, *l. præcipimus cod. de appel. sancimus cod. de testam. cupientes §. quod si per viginti, & ibi* glossa, & Doctores *de electione*, Bartol. & alij *in l. si vero §. de viro ff. Soluto matrimonio.*

Nec obstat dicere prædictum statutum esse 29
fauorabile, vt notant Rolandus *de lucro dotis q. 24. n. 7.* eo quod est inductum fauore matrimonij, vt viduæ facilius viros reperire possent, quod respicit publicam vtilitatem, vt per Bald. *in cons. 495. n. 4.* vers. *item quia, & in fine volum. 5.* Vbi dicit non obstare si dicatur dictum statutum continere quandam iniquitatem, quia excludit filios primi matrimonij, ipse respondens concedendo hoc statutum, non esse æquum, sed esse bonum secundùm situm generatiuæ, id est appetitiuæ regionis. † Nam respondeo ex dictis, quod hæc 30
vtilitas non est publica primario, sed secundario, Bartol. *in l. 1. §. huius studij in 2. oppositione ff. de iustitia, & iure, & in l. 1. in 4. oppositione* vers. *exemplum ff. soluto matrim. & in l. ambitiosa col. 6.* vers. *sed pone quæro ff. de decretis ab ordine faciendis, & in l. 2. ff. ad municip.*

Qui idem confirmat *in l. si quis sub conditione* 31
in fine cod. de conditionibus institutionum, Vbi dicit quod statutum mãdans, ne quis declinet iurisdictionem potestatis, non includit Clericos, vt etiam dixit, Ioannes Monachus *in cap. 2. hoc tit. lib. 6.* & alij *in dicta l. si vero §. de viro ff. soluto*, dicentes vt non comprehendat eos filios, de quibus in specie disponere non poterat.

Quare dixerunt Decius *hic n. 50. de const.* Cro- 32
tus *in §. Unus. n. 80. de legat. 1.* & alij generalem statuti dispositionẽ, non trahi ad ea, quæ fieri non possunt in specie; & quod non comprehendit ea, quæ specialiter non venirent ex *l. obligatione generali ff. de pignoribus.* † Ergo cum ex defectu po- 33
testatis arguatur nolunctas *l. lucius §. penult. ff. ad municip. c. a nobis de sent. excommunic.* sequitur dicendum, vt cum Ecclesiastici ex iam longè actis *à quæst. 1. & in d. cap. 2. 3. 4. 8.* & alijs *de iudic.* item & *in c. 2. & toto tit. de foro compet.* sint omnino exempti à potestate, & iurisdictione laicorum, vt nullomodo prædictum statutum comprehendat filios Clericos, nec illos excludere filios Ecclesiasticos primi matrimonij de successione matris secundo nubentis, præcipuè si de iure antiquo cõsideretur, quod secundæ nuptiæ erant prohibitæ, vt *infrà* latè noto, & scribo *in cap. penult. & fin. de secundis nuptijs*, item & *in Rub. ibi*, & docet in terminis relatus *Supra dict. cons. 53. n. 2. & 9. in fine.* † Et quia 34
nemo videtur apponere manum ad sibi illicita, & impossibilia ex *l. miles §. eam* Vbi Angel. *ff. de adulterijs*, Ancharran *in cap. 1. de constit. lib. 6.*
† Tum etiam quia statuta ad bonum publicum 35
facta, non ligant Clericos postea factos, Aretinus *in cap. quod Clericis in fine de foro comp.* Salicetus *in auth. cassa n. 14. cod. de sacrosanctis Eccles.* qui dicit ita fuisse in hac specie determinatũ per Valentissimos viros, & quod opinio fuerit recepta in tribunalibus dixerũt Capitius *decis. 98.* & Franchis *decis. 411.* † Dicẽtes in casu cõsuetudinis Neapolitanæ prohibẽris testari de bonis antiquis ante 36
Clericatũ, vt nõ cõprehẽdat Clericos, Surdus *decis. 20* dequo latè Martha *de iurisd. dicta. 4. p. cent. 1. casu. 4.* Vbi dixit per textum *l. si cognatus ff. de rebus dubijs*, vt tunc filij Ecclesiastici dicãtur excludi, quãdo venit casus succesionis, & nõ ãte, sed eo

tempore non sunt subditi laicorum;ergo. Et confirmatur,ex his, quæ dixi *supra q.5.* in vers. *ad primam*,vers.*ad secundam*,Vbi quod statutum excludens fœminas propter masculos, non comprehendat moniales, propter dictam rationem.

37 Ad sextam quæstionis partem,an statutum prohibens venatiooes, & piscationes comprehendat Clericos. Et videtur affirmatiuè respõdendũ, cum talè statutum adiuuet canonicum ius prohibẽs in titulo de Clerico venatore Clericis venationem; sed quia *ibi* fusè ago, quando venatio Clericis, item,& laicis poblica ratione possit prohiberi,veluti certis tãtũ mensibus,inqoibus animalia siluestria solẽt esse prægnãtia;quod licet ioxta quæ tradit Padilla *in l.per agrum.n.8.cod.de seruit.& aqua*, item quando esset multùm excessiua circa quoddam genus animaliũ,quæ omninu extinguerẽtur, Grammat.*decis.67.n.11.*ant si pruhiberetur ad cooseruandam pacem,ne quis ingrederetur,ad aucu-
38 pandum in alienom fundũ. † Nam si Dominus feudi potest prohibere ne ingrediator venator §. *fera* vers. *plane inst. de rerum diuisione*,multò magis per Principem superiorem ad conseruandam pacem,id fieri poterit iuxta textum *in §.nemo retia de pace tamenda*,super quo fundata est nommonis quædam opinio,vt queãt Principes ex causa prohibere venationem, vt testatur Couar. *in e.peccatum de regul.iuris lib.6.in 2.§.8.n.1.* Andreas Faqoin *lib.2.controntr.c.2.col.2.*vers. *quibus tamẽ non obstantibus*, qui cungerunt multos alios Doctores hanc sequẽtes sentẽtiam;& in terminis quod venationis statutum comprehẽdat Clericos, videtur amplecti Clarus. *in §.fin.q.36.* vers. *vlterius quæro*, sicut etiam illos comprehendit statotum prohibens exportationem armorum per multa, quæ congerit Martha *dicta p.4. de iurisdict. casu.7.* & ad propositum huius dubij legendus *casu.57.*

39 Verùm quia longè sub dicto *tit Clerico venatore*, expendo non omnino esse Clericis illicitam venationem,aucupationem,sed tantùm si id voluptatem venati fuerint vt dicit textus *in cap.1. de Clerico venatore* in vers. *quod si quispiam talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit*, vt *ibi* concludunt Abbas, Collectarius, & alij antiqui, veluti si sit periculosa, vt venatio aprorum, & clamorosa; & sic cum armis, secus si recreationis, & sanitatis causa, dommodo faciant cum silentio, & modestia, cum multis Barbosa *in dicto cap.1. & 3.* tanto magis cum in quibusdam partibus Clerici non habentes redditus viuant de venationibus, vt in Francia testatur Abbas *in dicto cap.1.* vers. *sicut in Francia licet eis, quia non faciunt ad voluntatem*, Hostiens *in cap.2. eodem*, Guillielm. de Benedictis *in cap. Raynucius* in vers. *& vxorem nomine Adalasiam n.313.*Sebastiam Medicis *in tract. de venation. q.8.*
40 *n.17.* † Item quia in alijs partibus habentes redditus possunt aliquando venati recreationis causa, puta vt exercitarent appetitum, propter infirmitatem præcedeotem, vt dicit textus *in cap. dilectus de homicidio*, non inquam, si volnptatis causa, & sæpius in ipsa voluptate detenti fuerint ex *dicto cap.1.* & vt optimè aduertit Martha *dicto casu.57.n.17.* dicens *n.19.20.& 21.*cum alijs in dubio præsumi venari recreationis causa; item præsumi, vt ex venationibus faciat retractum ad vioendum, vt dicit Collectarius; at explicar Martha si in loco venetur.vbi non habet redditus, & de consuetudine Clerici viuunt ex venationibus.

41 Vndè ergo resoluendum est etsi libertas venandi, sit de iure naturali, seu gentium ex *lib.1. in fine, cum sequent. ff. de acquirent rerum domin. dicto §. fera inst. de rerum diuis.* possitque nihilominus Princeps iustis de causis venatiooem prohibere, inferioresque teneri ad parendum huic mandato, & resoluunt plures relati à Zenedo *collect. 56. ad decretal*, Molina *de iustitia tract.2. disp.43.* Farin. *in praxi q.174.n.92.* cum infinitis Barbosa *in dicto cap.1. de Clerico venatore n.7. vbi n.8.* refert Ductores agentes de dubio, vtrum lex prohibens venatiunem, obliget ad peccatum: & an Clericos, inter qoos Salced. *in praxi cap.70.* vers. *sed quid*, Martha *dicto casu.57.*Tamen quamtomvis Clericis de iure canonico prohiberetur venatio, & piscatio, non inde sequi, vt sint obligati ad non venandum, & piscandum virtute legis Principis venationem prohibentis,quamtumvis ex causa publica;qnia si ex hac caosa possit Clericus venaror peccare malè agens,hoc erit,qnia operatur contra rationem distantem,vt non venetur,nun cũtra legem laiçam illud præcipientem,vt latè dixi per regulas generales *supra q.1.& 2.* & alibi in hoc texto, sæpius; & hoc præcipuè si consideretur venationem, & piscationem licere iure naturæ de venatione *in dicto §. fera,de venatione & piscatione ex cap. Esau dict. 86. cap.nunquam de consecrat.di.5.*Afflictis *in cap.4.§. nemo retia n.4. de pace tuenda.* † Etenim 42
venationes, & piscationes in iore qoi parantur §. *flumina in inst.de rerum diuis.* latè Decios probans *in cons. 197. col.2.* & sic quod dicta, sunt de venationibus procedere in piscationibus.

Verum quia sebastianus Medicis *in tr.de vena-* 43
*tione q.8.*ponit vndecim causas,quibus aliquando Clerici prohibeantur venari, & regulariter oon prohibeãtur piscari inter quas, quia cessant in ea illæ tationes, quibus est prohibita venatio,& etiã quia piscatio habet exempla virorum Sanctorum, nempè Apostolorum, quos piscatores ad se saluator noster vocauit Math. 4. Marci.1. Lucæ.5. Salced.ad Bernard.Diez *dicto c.70.litt.A.*vers.*piscatio*,Menochius *de Arbitr.casu.413.n.fin.*Iacob. de Grassis *in aureis decision.p.2.lib.3.c.3.*vers.*sexta*,Zened.*in l.1.n.3.* vers.*nisi*,& piscatio *tit.8.lib.7. noua recop.*Belletos *disquisit.Cleric.p.1.tit.de disciplina Cleric. §29.n.8.* Vbi intelligit. † dummodo 44
non fiat in solemnitatibus maioribus, aut animo negotiandi, videtur vt differant multum piscatio, & venatio;& etiam facit textus *in c.1.*in vers. *piscationibus*,quæ sint regalia; sed reuera,vt dictum est telata doctrina respectu venationis ex causa recreationis coæquatur cum piscatione; & sic dictũ de illa porrigatur ad piscationem. † Nec obsta- 45
re textum in *dict.cap.1.*vers. *piscationibus*,qoia vt optimè explicat Decius *in d.cons.197.* loquitur de datijs super piscationẽ, vt affirmant *ibi* Doctores, & Iacob. in inuestitura in vers.*& cum piscationib.* Bellon.*cons.49.n.9.*Martha *dicto casu.57.n.16.*

Domini autem nemorum,siue fluminium,cer- 46
tum est,vt possint prohibere Clericis, sicut alijs etiam cum armis, ne venentur in nemore suo, neue piscentur io flumine proprio,quia ob defensioneio rerum suarum possunt Clericis resistere, Inocent.*in cap.olim.de restit.spoliat.*per doctrinam illius textus, quam fusius expendi *ibi*, & vt scribunt Ciuilistæ *in l.vt vim.ff.de inst.& iure* Canonistæ *in cap.2.de homicidio* sic vt sit contra prohibitionem attentauerint,quia dicuntur facere iniuriam, Aretin *in dicto §. fera instit. de rerum diuis.* possint coram proprio Episcopo conueniri, Martha *dict. casu.57.n.fin.* quia vt fatentur D.D.

in

Digitized by Google

in dict. §.fera, & ibi in verſ. *planè*,& Franc. Mar-
cus *deciſ delphin. 529. n.16. p.1.* Sebaſtian. Me-
dicis *dictu tract. de venation. cap.5. n.4.* poterunt
Domini locorum propriorum facere alijs ne ingre-
diantur ad venandum neue ad piſcandum, quia
in iſtis locis militat ratio in iuſtitiæ, quæ non ad-
eſt, quando venatur in loco publico, omnibus
commune, vel in flumine publico, aut in mari.
47 † Sed ſolùm in flumine priuato, veluti in ſtagno,
vel Vbi ex conſuetudine, priuilegio, ſiue præſcri-
ptione prohibitum fuerit piſcari, aut venari, De-
cius *dicto conſ.197. in 4. fundamento*, Roland. *in
conſ.5. n,68. volum.1.* Iacobin. in dicto verſ. *&
cum piſcationibus n.3.* & alij plura dicentes & de
multiplici venationis ſpecie oppreſſiua ſcilicet are-
noſa, & ſaltuoſa, Zened.cum alijs *dict.col.56.n.1.*
Menoch. *de arbitr. dict. caſu.413.n.3.* Iacob. de
Graſ.*in deciſ.aur.dict. p.2.lib.3. dict. cap.3. n.1.*&
ſecundũ hæc intelliges quæ nouiſſimè ſcribit Da-
niel *lib.cõtrou.diſp.61.à n.37.*vbi dicẽs quod Cle-
rici tenentur ſeruare legem prohibentẽ venationẽ
ibi *à n.39.*cum multis addẽs *n.fin.*illis per mitti piſ-
cationẽ exẽplo Apoſtolorum, Sed non in Domini-
cis,& Feſtis Solẽnionibus niſi ob cauſam adhibita
licentia & portione pauperibus data, *ex c.nunquã
de conſecrat,diſt.5.*& hoc non aſſiduè,cũ Apoſtoli;
poſtquam ſequuti sũt Dominũ aſſiduè piſcationi-
bus operam darẽt ita cum Menoch.& Graſſis ite-
rũ Daniel *diſp.n.16.* eũ eod.Graſſ. *effectu 2.n.264.*
Conar.& alijs addit quod Clerici poſſũt per laicos
ſpoliari retibus & canibus,ſi ad venationẽ prohi-
bitam ſe cõferant,etenim ipſe Daniel cum multis
diſp.8.n.33,ait vt quia venatio,piſcatio,aucupium
prohiberi poſſũt ideo Eccleſiaſtici non cõqueiãtur
cum Graſſ.*ſup.effect.2.n.320.*Riminald.Iun.*cõſ.35.*
latè,ſed cõtra iſtos,& cõtra villalobos *in ſũma t.2.
tr.10.diff.c.16.n.2.*Ledeſma *in ſũma t.2.tract.8.c.9.
cõcl.33.*Salced.*in additton.ad Diaz.c.68.* Morlã *in
emporio p.1.tit.q.16.a n.16.*Zened.*in collect decret.
37.n.19 p.1.*inſurgit Diana *p.1.tr.2. Res.11 in fine*
dicens vt etſi de iure canon. ſit probibita Clericis
piſcatio vel venatio ad hoc non poſſint à laico ſpo-
liari auibus aut canibus & retibus, ſicut nec armis
prohib.per dicta *infrà q.51.*verſ.ad ſecũdã in fine.
48 Ad ſeptimã quæſtionis partẽ,an ſtatutum,quod
occidẽs Clericum puniatur in pecunia,ſit cõtra li-
bertatem Eccleſiaſticã,occaſione huius dubij,ſolẽt
Doctores aggregare plura de pœnis homicidij,de
quibus dico in ſuis titulis *infra de homicidio & de
pœnis*;ſed ad propoſitum nũc breuiter agẽs,videtur
vt talè ſtatutum non ſit cõtra libertatẽ Eccleſiaſti-
cam;nã cum de iure canonico non ſit poſita pœna
mortis cõtra occidẽtes,ſed alia extraordinaria,quã-
tũvis grauè ſit delictum,gloſſa *in c.præuaricator 2.
q.3.*Innocẽt.*in c.cũ oporteat,in c.qualiter,& quãdo
de accuſat.*49 Vbi Felin.*& in §.ad corrigendos,& in
c.crim.*Vbi Abbas *de colun.detegẽda*,Caſtr.Alex,&
Iaſon *in l.tranſigere cod.de tranſact*,Cæpola *in cõſ.
73.*Socinus *in c.ſentẽtiam ſanguinis*,ne Clerici,vel
Monachi, Abbas *in c.etſi Clerici 4.de iudic.* Vbi
dicit non reperire de iure canonico pœnam ſan-
guinis;ergo videtur vt talè ſtatutum valeat, cum
adiuuet ius canonicum ex regula *cap.1. & 2. de
de noui operis nunciatione*, & alijs.
50 Tamẽ dicẽdum eſt talè ſtatutum eſſe cõtra liber-
tatẽ Eccleſiaſticã, eo quod ſit nutritiuum peccati,
51 & præbeat audaciam delinquendi ſicut dicitur. †
Quod pactum huiuſmodi non valet *l conuenire ff.
de pactis dotalib.c.quemadmodũ de iure iur.*Vbi di-
xi latè plura cõducibilia, per quam rationẽ ſic fir-
marũt Hoſtiẽs.& Ioãnes Andreas *in c.fin.de cõſuet.*
Aretin.*conſ.39.col.8.circa medium*;qui ſimpliciter
ſequitur opinionẽ Hoſtiens.& Decius *in c.cognoſ-
cẽtes n.4.hoc tit.*qui dicit hãc eſſe cõmunẽ,& præ-
dictã rationẽ expreſſit textus *in c.pauper.11.q.3.*per
hæc verba *cito violatur auro iuſtitia,nullamque reus
pertimeſcit culpã,quam redimere numeris exiſtimat.* 52
Et cõfirmatur ex dicto Conar.qui *l.2.variar.c.9.
n.2.*verſ.*deinde quod pœna pecuniar.* ſequẽdo præ-
dictã opinionẽ dicit,*creſcit enim multitudo peccato-
rũ,cum redimẽdi peccatũ datur ſpes,& facilè itur ad
culpas.vbi venalis eſt ignoſcẽtiũ gratia.*Itẽ quia hoc
ſtatutũ aduerſatur legi Diuinæ,& Euangelicæ,per
quas homicidia debet mori,Geneſis *c.9.*ibi *quicũ-
que effuderit;humanum ſanguinẽ,effundetur ſanguis
illius*,& leuitic.*c.24.qui percuſſerit,& occiderit ho-
minẽ,morte morietur*,& Math.*c.26.omnes enim,qui
acceperint gladium,gladio peribũt.* Vti etiam legi-
bus ciuilibus,& Regijs cauetur; de quibus plena
manu *in c.1.de homicidio.*† Ergo apertè dici debet 53
talè ſtatutum non valere,eſſeque cõtra libertatem
Eccleſiæ,vt firmat Felinus *hic in textu noſtro.n.102.
in fine*, Octauian. Vulpellus *in tr.de libert. Eccle-
ſiaſt.p.1.n.6.* Summa Tabienæ in verbo *excõmuni-
catio caſu. 10.n.2.& ſequent.*Vbi quod ſic ſtatuen-
tes incidũt in excõmunicationẽ. Marth. *de iuriſ-
dic.dict.p.4.caſu.65.cõt.1.n.11.& 15.* Vbi cum eodẽ
Felino,*dict.n.101.in fine*,improbat aliud ſtatutum
venetorum,quo cauetur,vt laici vulnerãtes Cleri-
cos,puniãtur in quinque ſolidis ait idẽ Felinus *hic
n.70.* & & cæteri canoniſtæ, vt ſæpius *Supra* dixi
huiuſmodi ſtatuta eſſe cõtra libertatẽ Eccleſiaſti-
cã,ex quo Clerici efficiũtur timidiores:de quo la-
tè idẽ Martha *caſu.36.*verſ.*ſecũdo caſu.*& Clarius
*in.§.*homicidiũ verſ.*ſed nũ quid valet ſtatutũ*,cum
multis probat noſtram opinionem,vt magis com-
munem, & ſecundum eam fuiſſe iudicatum, eam
que noſtris temporibus obſeruari quidquid Alex.
de obſeruantia ſcripſerit *in tract. de ſtatutis p.2.
q.120.* quod fortè procedebat ſuis temporibus.
Imò,& ipſe Martha,quia ſic amplectitur rogat de 54
ea dubitãtes,vt perlegãt Doctores citatos in cõtra-
riũ à Deciano *in tr. crimin.t.2.l.9.c.20.de legibus;
circa homicidium latis.n.25.*& Marſilio *in ſingulari
965.*& à Romano *in ſingul.714* & addẽt ad eum;
& Anton.de Auguſt.de Arimino *in additionib ad
Angel de maleficijs* in verbo, *& ex interuallo n.7.*
eo quod nullus ex dictis Doctoribus loquatur
ſimpliciter,ſed aliqui dixerint ſtatutũ eſſe validũ;
quando pœna pecuniaria,non eſt contemptibilis;
quod ſi ſic eſſet tela aranearum ligãs pauperes, &
non diuites qui valentes ſoluere pœnam invita-
rẽtur ad delinquẽdum. † Quare dico vt licet iure 55
canonico,non legatur pœna impoſita mortis,cõtra
Clericum occidẽtem. Tamen quia ſic delinquens
omni iure Diuino, & humano mortis pœna pu-
niatur,vt dictũ eſt,nõ eſt cur virtute ſta uti Prin-
cipis laici,eius ſubditus occidens Clericum pœna
tantùm pæcuniaria, plectatur, cum ſæpius poſſet
euenire,vt laici audatiores per talè ſtatutũ,& non
timentes grauiorẽ punitionem,irruerent in Cle-
ricos illos occidendo,quod quantum ſit contra li-
bertatem Eccleſiæ, nemini latere poterit, nec
enim vt ſæpius dixi excuſabuntur hoc, & ſimilia
ſtatuta;eo quod aliter de iure canonico Cauetur.
Ad Octauã quæſt.partem an ſtatutũ,quod occi- 56
ſor non ſuccedat occiſo,cõprehẽdat Clericos per-
petrãtes homicidiũ,etiã cũ qualitate,aut poſſit in-
ferre præiudiciũ fiſco Eccleſiæ. Vt explicẽt Docto-
res,pl ura diſtingunt,nã licet prima facie videatur

validum, tum ex causa iusta, qua vestitur, tum
quia generaliter talè statutum valet;& quia etiam
est validum statutum, quod occisor nihil possit
habere inter viuos, vel in vltima voluntate quo-
modo libet;imò & ab eo tamquam ab indigno fis-
cus auferre possit,sequitur vt,& Clericos compre-
hendat, vt consuluit Peregrin. *in cons.91.* etiam
in casu, quo Clericus diabolico spiritu ductus, si-
milia delicta perpetraret, & in homicidio qualifi-
cato,puta parricidio, vel assino consulu: runt, Bar-
batia *cons.8.in 3. dubio* & Surdus *in cons.* 16. quæ
Valent. confirmari ex his, quæ adduxi *infra in
cap. cum non ab homine de iudicijs q.22.* Vbi *de
Clerico assassinio, & q.23. & alijs.*

57 Adhuc vero existimo,vt quantumuis illud sta-
tutum comprehendat subditos laicos Principis sta-
tuentis,sed non Clericus, ex ea ratione, quia cum
de iure occisor proximior occiso,illi succedat de iu-
re communi,etsi ab illo tamquam ab indigno, fis-
cus queat auferre, sequitur vt talè statutum dire-
ctum in Clericum occisorem, remouendo illum à
successione occisi proximioris,sit contra Ecclesiæ
libertatem, & perinde nullum, vt in terminis te-
nent Baldus *in l.eam quam n..10 ff.de fideicommis.*
post Dynum,quem refert,& sequitur *in l.sequens.
quæstio ff.*ad Syllanianum,idem Baldus post Cynum
*in l.hereditas cod.quibus vt indign.*Vbi subdit quod
Bartolus,qui tenet contrariam opinionem *in l.cum
ratio §.fin.ff.de bonis dānator.*dixit contra casū *l.his
consequēter.§.1.ff.familiæ erciscundæ*;idemque dixit
58 Florian.contra Bartol.*in dicta l.his cōsequenter §.1.*

Et idem Bald.*in cap.1.§.similiter in primo, quibus
modis feudum amit.*ait si frater occidit fratrem, pri-
uatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, si est
paternum, & non applicatur fisco,secus si non est
paternum,refert, & sequitur Ioānes de Amicis *in
cōs.10.n.9.*Angelus *in l.fin.§.siquis aliquē testa pro-
hib.*Salicetus *in dicta l.hereditas*,Benedictus *in cap.
Raynucius* in vers.*cōdidit in secundo n.10.* Andreas
Barbatia *in cons.8. in primo dubio* cū alijs per Boë-
rium *decis.23.*imò Peregrin.*dict.cōs.91.n.3.* dixit
59 hanc esse magis communem opinionē,pro qua est
casus *in l.lucius ff.de iure fisci* &c. † Sic infert Mar-
tha *de iurisdic.p.4.casu* 85.statutum auferēs suc-
cessionē occisi ab occisore,dici correctorium iuris
60 cōmunis;& sic non posse intelligi,vt corrigat res-
pectu Ecclesiarū. † Primo quia sufficit statutū in
suo actu aliquid operari;& sic respectu laicorū, &
postea,vt minus corrigat,quā sit possibile,*cap.cum
dilectus de consuet.*Alex.*in l.inter cætera n.5.ff.deli-
berā.*& posth.*& in l.3.§.Præter aut ff.de dāna in fe-
cto* Curtius iunior *cōs.7.n.8.& cōs.10.col.1.*Parisius
*cons.46.n 68.vol.1.& cōs.100.n.5.vol.3.*Roland. à
Velle *cōs.72.n.37.& sequēt.vol.3.*Iasō.*in l.omnes po-
61 puli ff.de ius.* Surdus *decis.56.n.3.*qui alios referūt.

Secundo quia licet ex dispositione textus *in cap.
1.de homicidio lib.6.*propter animarū fauorē,etiam
includātur personæ maximi gradus,& supra Prin-
cipem,nam ex quo maiori dignitate sūt prædicti,
vt Epispopi, & Cardinales, qui possunt prædicta
delicta facere,oportere vt à fraude alieni sint,plus
alijs,iuxta notata in *cap.cum quidā de iure iur.& in
l.presbyteri cod.de Episcop.& Clericis*;pro quo facit
clē.1.de renunciatione;indeque dixerit Sarnēsis su-
per regula de infirmis resignantibus alios citans *in
dispositione dicti cap.1. de homicidio*;comprehendi
etiam Cardinales,Felinus *in cap.ad aures de rescri-
ptis.* Casador. *decis.58.n.5.de regula Cancel.*etsi ibi
nominati non fuerint Cardinales,nec Episcopi,sic
que viri Clarissimi existimauerint, comprehendi
Archiepiscopū Pisanū, qui fuit furcis suspensus à
populo florētino,propter cōiurationē in Lauren-
tium Medices,Socinus *in cōs.20.q.24.in fine inter
consilia Frācisci Curij*,idem Curtius *cons.21.*† & 62
alij inserētes,vt cum ex prædicto statuto agatur de
salutè animarū,& è vitando peccato,videātur etiā 63
cōprehēdi Clerici,& Ecclesiastici. † Tamē adhuc
dici debere ex defectu potestatis nō porrigi ad Ec-
clesiasticos;non enim præsumūtur statuentes laici
velle,quod non est in eorū potestate *ex cap.à no-
bis in primo de sēt.excommunic.*cum alijs per Albā.
in cōs.375.& sic Abbas *in dicto cap. à nobis n.4.&
5.*Alex.*cōs.120.vol.2.*Crotus *in cōs.75.n.13.* Alba
*in cōs.8.*Martha *dicta p.4.cēt.1.casu 85.n.16.& 17.* 64
† Dixerūt,quod Ecclesiastici, qui non subduntur
statuētibus sub statuto,nullomodo cōprehendūtur;
& quod in materia iurisdictionis valeat argumen-
tū,si non possunt expresse,non præsumūtur tacitè 65
voluisse,vt sæpius iā est dictū. † Quare sic et pu-
blica vtilitas,quā cōsiderauit Peregrin.*cōs.91.n.11.*
imò & proximè adductū de salute animarū,& de
ratione vitādi peccati, non potuerint dare iurisdi-
ctionē laici super Ecclesiasticos.Nā vt latè dixi *in
c.nouit.13.de iudicijs*,item *in c.fin.de præscriptioni-
bus*,ratio vitādi peccati propriè cōsideratur per ius
canonicum,ex qua solēt Ecclesiastici iudices cog-
noscere de laicis,nō autē cōtra iudices laici de Ec-
clesiasticis,ex qua causa potuit ex dispositione tātū
Pōtificia *in dicto c.1.de homicidio l.6.*cōprehende-
re Cardin. Episcopos, & Archiepiscopos,qui sub- 66
sunt potestati Pontificiæ. † Et licet plura alia ex
multis adducat Martha *dicto casu.85.à n.18* articu-
los faciēs,verū satis ex præfatis latū est responsum
dubio proposito;nā etsi re vera æquū esset,vt Cle-
ricus occisor lege canonica,vt indignus priuaretur
successione sui proximi occisi, sed hoc non rectè
ex legè ciuili,aut statuto laico, sed ex dispositione
Pontificia, vt cauetur *in dicto cap.1. de homicidio
lib.6.* & ex doctrina proximè relata. 67

Vndè pro complemento vltimæ partis dubij,dico
statuta excludētia fiscū à publicatione bonorū ho-
micidæ, dici contra libertatē Ecclesiasticā;quia cū
iā sit dictū in toto vers.*ad vltimum*,homicidā non
excludi de iure cōmuni à successione occisi,& ab
ipso interfectore auferre fiscū,tāquam ab indigno
sed dici debet,vt hæc bonorū cōfiscatio fiat à fisco
delinquētis,& sic à fisco Ecclesiæ,vt tradunt An-
ton.de Butrio post glossam *in c.quia diuersitatem de
concessione præbendæ* cum alijs ad hoc adductis cum
Bernard.Diaz *in sua practica canonica cap.135.à n.
5.*& ibi addētes,de quo latè scribit idem Martha *de* 68
iurisdict.p.4. cent.2. casu.137.† Et quod Ecclesia
habeat fiscū dicūt glossa,& Anton.de Butrio *in di-
cto c.quia diuersitatem*,Cardinalis *in clem.2.§.1.de
heret.* Vbi Doctores,& Barbosa,Abbas *in cap.5.de
successionibus ab intestato*,Felinus latè *in c.irrefra-
gabili §.cæterū vers.quarta cōclusio,de officio ordina-
rij*,Stephanus Aufrerius super Capell. Tolosanam
*decis.274.*Et hāc opinionē,vti magis receptam, &
vsu cōprobatā probat Couar.*l.2.variar.c.9.n.11.*&
sequitur Frācīscus Marcus *decis.359.n.12.p.1.*latè 69
Foler.*in pract.c.canon.f.68.n.14.* † & facit etiam
quotidiana praxis inquisitionis, dequa tāquam vt
patronis fiscalis per sex annos,& vt inquisitor per
alios tres,& in hoc cōcilio supremo video sic pro-
cedere,dū petūtur bona incarceratorū ex causis fi-
dei,vt applicentur fisco Reali Regis,non ex vi le-
gis;& statuti Regū nostrorū,sed ex constitutioni-
bus,& statutis,& cōcessionibus Pontificijs ob do-
tationes à Regibus factas pro sustentatione, &
alimentis totius officij inquisitionis, ac ministro-
rum seruientium.

Itaque

Digitized by Google

70 Itaque fiet vt quoties ſtatuentes, quæ tangunt Eccleſiaſticorum iura illa minuerint, etiam per indirectum non valeant, cum ſint contra Eccleſiæ libertatem, vt probant Gaſpar Calderinus *in conſ.12. inter conſilia Ancharrani*, & collegium Bononiens. *in conſ. ſequenti*, idem Ancharr. *in conſ.115.* qui ſic refert iudicatum *in conſ. 298. n.33.* quidquid ſuper huiuſmodi confirmatione dixerit Romanus *in ſingularo 579.* incipit *hæres indignus*, cui fuſiùs reſpondet idem Martha videndus *dicta cent. 2.p.4. dicto caſu.137.*

QVÆSTIO XXIX.

An Eccleſiaſtici teneantur recipere hoſpites, & milites in earum domibus, aut Monaſterijs, vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli ſiue aduentus Principis. Et quid quando Princeps in[...]ditur. Et an Eccleſiaſtici teneantur ad præſtandum homagium Principibus, aut prælatis ſuperioribu ratione ſpiritualitatis. Et an repræſſaliæ poſſint concedi contra Clericos per laicos iudices, aut Eccleſiaſticos. An iura diſponentia de præſcriptione mobilium, vel immobilium, aut actionum, vt breuiori quadraginta annorum preſcribantur, comprehendant Eccleſias, & Eccleſiaſticos. Et an aliqua præſcriptio currat contra Eccleſiam ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica. Et an Princeps poſſit impedire presbyterum à miniſterio ſacramentorum tempore peſtis. Et an poſſit Princeps laicus ſtatuere corrigendo, velminuendo ius Diuinum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtici non tenentur recipere hoſpites, & milites in eorum Dominibus, aut Monaſterijs vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli, ſiue aduentus Principis, etiam ſtante maxima, & gratiſſima neceſſitate ex mandato Principis, aut iudicis laici &* n.3. *cum alijs.*

2 Cap.1. de immunit. Eccleſiar. lib.6.

3 *Clerici non tenentur hoſpitare in ſuis Domibus legatos Principis, ſiue alicuius Domini, ſiue comitis, ſiue Duces militum & quare.*

4 *Executores priuatorum non debent habitare in Domibus Eccleſiarum, ſicut comeſtabuli & gentes armorum.*

Prouiſionati non debent poni in Eccleſijs, nec in Domibus parum dict.n.4.

5 *Hoſpitium in Domibus Eccleſiarum non eſt permittendum, qualibet conſuetudine non obſtāte.*

6 *Prælatus, & alij Clerici ſæculares tenentur Pauperes hoſpitare, eiſque miniſtrare ex natura officij, ſed non ex præcepto laico, vt* n.8. *reprobato Saliceto adducto* n.7.

9 *Clerici virtute ſtatuti Principis, non compelluntur contribuere, quando Princeps ipſe inuaditur; etſi alias propter communem, & publicam cauſam teneantur ſubuenire à n.* 14. *vide* 10.11.12. & à n.16.17. *Vbi de nonnullis diſtinctionibus.*

10 *Ioas Rex Iſrael cepit omne aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa, quæ inuenta ſunt in Domo Domini.*

11 *Eccleſia habet aurum, vt eroget publicis neceſſitatibus.*

Epiſcoporum gloria eſt Pauperum neceſſitatibus prouidere, & ignominia ſacerdotis ſtudere proprijs Diuitijs.

12 L. nullus penitus Cod. de curſu publico.

13 L. neminem Cod. de Angarijs.

13 *Contribuere Clerici non tenentur, quando Reſpublica inuaditur à latronibus, & à Piratis; cum munus Principis ſit latrones, & Piratas proprijs extirpare ſtipendijs.*

15 *Catalani, & Hiſpani bellum gerunt Dominis, quando non habent iuſtitiam ab eis.*

17 *Clerici tenentur ad præſtandum ſeruitium, etiam extra cauſas feudales, quando nulla præcedenet culpa, aut ciuium Principio inuaditur; conſulto Papa, niſi quando eſſet periculum in mora, & cum laici ſoluendo non ſunt, [...] Clero, & Epiſcopo conſentientibus. Et quid ſi non conſentirent* n.18.

19 *Pontifices ſummi in neceſſitatibus publicis Principum, & Reipublicæ magnos redditus copioſè præſtiterunt &* num. ſeq.

20 *Cæſar Maximilianus in bello contra Turcas ſuccurritur ab Alex. VI. cū prouētibus annatarū:*

21 *Venetis bellum gerentibus contra Baiazetem Regem Turcarum Alex. VI. omnium prouentuum tertiam partem donauit, quibus ſacerdotes in imperio Reipublicæ fruerentur, exceptis Cardinalium ſacerdotijs.*

22 *Gallici belli vſus Alex. VI. omnem pecuniam ſedis Apoſtolicæ authoritate conceſſit de illo, quod vocatur cruciatum Neapolitano Regi; & Franciſco Regi Franciæ permiſit, vt in Gallia citeriori, & vlteriori redditus ſacerdotum bonis do[...]ationibus decimaret* n.23.

24 *Carolo V. Paul. III. in bello Germanico contra proteſtantes anno. 1546. permiſit dimidiam bonorū partē Eccleſiæ ſumere per Hiſpaniam, & ex annuis prouentibus Monaſteriorum Hiſpaniæ diuidere, vſque ad quingentos mille aureos. Ex qua conditione* ibi & n.27.

25 *Principes innumeras ædes ſacras donarunt, Eccleſijs Monaſteria conſtruendo, & dotando, & plures diuinitus puniti inuaſentes aurum, & argentum Eccleſiarum. Et* n.26. *cum alijs*

2[...] *Principes in magna neceſſitate, cum quibus conditionibus poterunt ſubſidiari de bonis Eccleſiaſticorum* n.27.

28 *D. Ferdinando Regie, & Eliſabeth ſiciui vxori* Metimnæ el campo *conſuluerunt Theologis & Iuriſtæ ſalmantini licere eis ſubuentionem de auro, & argento Eccleſiarum.*

29 Sacerdotes aurei olim vtebantur Calicibus ligneis, nunc lignei ſacerdotes vtuntur Calicibus aureis, *vt Bonifacius Epiſcopus. & Martyr. dicebat* Chriſtianorum templa olim erant obſcura, & corda lucida, nunc templa ſunt lucida, corda verò obſcura *dicto* n.29.

30 *Homagium dicitur ſpecies ſeruitutis temporalis.*

31 *Homagium præſtare pro rebus ſpiritualibus, eſt ſimonia.*

32 *Homagium præſtare non tenentur Eccleſiaſtici ſuperioribus Eccleſiaſticis ratione ſpiritualiū; nec Principibus laicis ratione bonorum temporalium* n.33.

34 *Iuramentum, quod præstatur ratione originis, nec præstatur ratione familiaritatis, domesticitatis, habitationis, Clerici non præstant Principibus & n.35. fallit, vt n.37.*

36 *Ecclesia libera est, & mater libertatis, & sic eius Ministri debent esse liberi.*

37 *Feudi ratione tenentur Ecclesiastici præstare iuramentum fidelitatis.*

38 *Reprasſalia sunt, quando ciuis alicuius ciuitatis derobatur, vel damnificatur in territorio alterius, & illa ciuitas non facit sibi fieri restitutionem &c. Et quando pignoratur alter pro altero n.39.*

39 *Reprasſalia satis differunt à bello, cum ista exerceantur inter priuatos, quando vnus pro alio, vel res vnius pro alterius apprehenditur n.40.*

41 *Reprasſalia sunt prohibita, de iure ciuili, gentium, Diuino, & canonico: ita vt nullomodo sint concedendæ à laico contra Clericos; alias concedentes incidunt in Bullam cœnæ, & alias nisi in mense abstineant, vt n.42.43.44.45. & 47.*

Cap.1. de iniurijs lib.6. vsque ad num.45.

46 Cap.Dominus noster 23.q.3.

Reprasſalia in bello publico videntur licere, quæ cœperunt frequentari à tempore, quo imperium iaceret postratum per tempora multa, & Reges, & Principes, ac ciuitates, maximè in italia, saltim de facto, Dominium in temporalibus non agnoscerent. dict.n.46.

47 *Reprasſalia si fuissent licita, liceret vnicuique se vindicare de iure. Et videntur licere de iure ciuili, quando gens, & populus requisiti negligunt iustitiam facere; & quando iudex haberi non potest.* n.48. & 50.

Homo liber de iure canonico capi non potest. dict. n.47.

48 *Ius dicere nobis licet, quando copia iudicis haberi non potest.*

49 *Repressalium materiam qui tractent.*

50 *Reprasſalia conceduntur in casum neglectæ iustitiæ per superiorem iudicem ipsius rei, vel si fieret maxima, & notoria iniustitia. Et quando id contingat* n.51.

52 *Præscribi res Ecclesiæ non possunt minus annorum* 40. *quantumuis ius ciuile aliter disponat, etiam si aliter disponatur à laico Principe.* & n.53.

53 *Statutum quod præscriptio currat contra Ecclesiam minori tempore annorum* 40. *non valet.*

54 *Statutum quod Ecclesia nunquam præscribat non valet.*

55 *Statutum de præscriptione debiti nullomodo afficit Ecclesiasticos.*

56 *Præscriptio nulla currit contra Ecclesiam super bonis alienatis sine solemnitate Apostolica.*

57 *Princeps nullomodo potest statuere tempore pestis, vt Presbyter administret sacramenta illis infirmis, &* n.6. *cum alijs.*

58 *Pestilentia est omnium ægritudinum Regina, quæ immittitur tanquam Diuina vltio* num.59.

60 *Deum tentare videtur qui in loco contagioso habitare conatur. Commercium cum infectis prohibetur* dict.n.60.

62 *Lepra tempore, qui erat morbus contagiosus, sacerdos ingrediebatur Domum ægroti ad mundandum.*

63 *Curatus nõ debet obedire legi præcipiẽti, vt nõ administret infirmis peste infectis fallit vt* n.66.

64 *Prædicationem non potest Princeps impedire.*

65 *Religio, quæ vocatur* de los Agoniçantes, *benè instituta propter eius officium, & finem.*

66 *Princeps bene potest impedire sanos no assistant cum infirmis, & curatis illis assistentibus.*

67 *Pestis tempore omnia offerebantur, de Domo radebantur lapides, & parietes, rasuraque in locum immundum extra ciuitatem proijciebatur.*

68 *Qui introibat Domum, quandiu erat immunda, ipse erat immundus vsque ad vesperam; & qui dormiebat in ea, vel comedebat, lauabat vestimenta sua.*

69 *Leprosis propter scandalum sanorum, iure nostro interdicitur Ecclesiæ ingressus.*

70 *Leprosorum filij separantur à parentibus, & debent manere cum sanis, ne inficiantur.*

71 *Leprosus factus Rector Ecclesiæ, remouetur ab administratione. Et quare* ibi.

72 *Coniux sana non tenetur habitare in eadem Domo, vel lecto cum Leproso, si adsit mortis periculum.*

73 *Caroli Vomartiensis lex de ministrando corpus, & sanguinem Christi leprosis, sed de habitando cum sanis, est iusta.* dict.n.72.

74 *Princeps laicus nequit statuere minuendo, vel corrigendo ius Diuinum, nec super illo dispensare* n.75. & 78.

76 *Rescriptum Principis contra ius naturale, non valet, vel Diuinum.*

77 *Potestas Principis suprema subiecta est Diuino iuri.*

79 *Lex Principis; quæ addit supra ius naturale, aut Diuinum, valet.*

80 *Princeps dispensans in iure naturali peccat, & actus est nullus.*

81 *Ius ciuile poterit addi, vel mutari per Principem laicum, dum non offendatur lex Dei, vel naturalis.*

82 *Princeps laicus non potest disponere contra ius ciuile, quando illud fundatum esset super naturali æquitate.*

83 *Princeps dispensans in iure ciuili sine causa, peccat.*

T ad primam difficultatis partem 1
respondeas, repetes quæ dixi *supra q.9.& 10.* per alias sequentes, Vbi an Ecclesiastici queant collectari. Et ibi *q. 11. vers. ad secundam*, an *teneantur illas soluere pro introitu Regis. Et dict. q.* 10. an *tempore belli, hostilitatis, & pestis* &c. Quibus suppositis breuiter respondeo, vt non teneantur Clerici, & Ecclesiastici recipere in proprijs suæ habitationis domibus, seu in alijs etiam suis ad mandatum Principis laici, alteriusve iudicis sæcularis, & hoc etiam stãte maxima necessitate, & grauissima, vt docet Octauian. Vulpell. *in tract. de libert. Ecclesiast.* dicens quod iste casus, sicut alij ab illo congesti, contra libertatem Ecclesiasticam, sunt: sic *lib.1. à n.47. de libertate Ecclesiastica*, nec quod conueniant illi egregio titulo per scripta à Martha *de iurisdict. dicta p.4. cont.1. casu.1.* & ego etiam *ad quæst.* 10. expendi non teneri Clericos vigore alicuius ordinis laici, nisi stante maxima necessitate belli, & vbi bona laicorum non suppeterẽt. Et hoc non nisi per summum Pontificem declaretur, vel incertis casibus, veluti ratione instantis periculi, per

Episcopum

Digitized by Google

Episcopum permittatur, iuxta quæ longè dixit
2 à dicta quæst.10. † Et facit littera textus in cap.1.
de immunitate Ecclesiar. Vbi probant Doctores
congesti à Barbosa, quod iudex laicus non debet
iudicare, nec hospitium quærere in domibus Ec-
clesiasticis. Et præter antiquos Nauarrus de horis
Canonic. cap.5. à num.31. Azor instit. moral. p.2.
lib.8. cap.9. quæst.7. Vbi cum textus agat de pla-
cito, quid hoc sit leges, vbi dixi, & expendi latè
sub cap.1. de ferijs.

3 Et sic ex illo textu patet, vt Clerici, & ipsorum
domus non teneantur ad hospitandum legatos
Principis, siue alicuius Domini, siue comitis, siue
Duces militum, aut milites; tum propter immu-
nitatem Ecclesiasticarum personarum, tùm verò
propter dissolutiones, & lasciuias, quæ plerum-
que fiunt ab huius modi militibus, vt per Abba-
tem in dicto cap.1. num.1. & 3. Barbosa n.1. & 4.
Gregorius Lopez in l.5. tit.6. p.1. Perez in l.11.
tit.2. lib.1. ordinam pag.52. & l.1. tit.3. eodem
lib.1. pag.60. & l.27. tit.3. eadem lib.1. pag.109.
Flores de Mena, variar. lib.1. quæst.21. num.27.
Bonacina in Bulla cœna Domini q.19. puncto 3. §.1.
num.5. Fr. Franc. Coriolan. in explicat. Bullæ in
cœna Domini excommunic.18. vers.5. Filiucius
tract.16 cap.11. q.2. num.351. Modernus de Iu-
risdict. p.4. cent.1. casu 86. num.9. Bellet. disquisit.
Clerical. p.1. tit. de exemptionibus Clericorum, &
eorumdem bonorum à muneribus publicis §. 4. n.4.
& 5. Martha de Iurisdict. p.4. cent.1. casu 86. n.3.
qui num 4. cum Anton. de Butrio in dicto cap.1.
4 in primo notabili. † addit quod executores priua-
torum non debent habitare in domibus Ecclesia-
rum, sicut Comestabiles, & gentes armorum, ac
prouisionati non debent poni in Ecclesijs, nec in
domibus earum, quamquam malè contrarium de
facto obseruetur Florentiæ, & contra Bononien-
ses, qui ponunt Dominos ciuitatum, & Tyrannos
pessimos in Ecclesijs; & quod peius est in mendi-
cantium Choris, in quibus fiunt omnes dissolu-
tiones, ibi Abbas in dicto cap.1 n.3. & Innocent.
n.2. in vers. sed nobis alia dicunt.

5 Et in tantùm Doctores firmant hoc procedere,
vt nec prætextu alicuius consuetudinis illud per-
mittatur hospitium, quia vt iam latè dixi quæli-
bet consuetudo longena, etiam immemorialis mi-
nuens libertatem Ecclesiæ improbatur, vt post
Ioannem Andream, & Anchart. in dicto cap.1.
probant Abbas num 4. Martha sup. dicto casu 86.
num.7. Suarez de Religione tom.1. lib.3. cap.13.
num.4. Azor dict. cap.9. quæst.8. dicentes quod
iudices sæculares prætextu alicuius consuetudinis
hospitium in Ecclesiarum domibus vindicare non
debeant.

6 Nec obstat dicere quod Prælatus debet esse
Hospitator pauperum, necessaria eis ministrare,
atque eleemosynas maximè mendicantibus vere-
cundis erogare 1. ad Thim. cap.3. vt habetur in
sum. dist.41. Et quod alij Clerici sæculares te-
neantur ad hospitalitatem iuxta textum, vbi Bar-
bosa, & Doctores in cap. de Monachis de prabend.
vbi Abbas num.3. & 4. post Innocent. iuxta mo-
7 deramen prudens, de quo ibi, & alibi dico. † Nec
quod Salicetus dicit in l.1. Cod. de Episcopis, &
Clericis per textum in l. neminem eod. de sacrosanct.
Eccles. & Gregor. Lopez in l.51. tit.6. p.1. in glos-
sa fin. nempe vt teneantur Clerici hospitare in
aduentu Principis; eo quod domus, & possessio-
nes prædictæ erant Principibus obligatæ ad præ-
dictum munus personale, & militare hospitandi,
antequam peruenirent ad Ecclesiasticos. † Sed 8
respondetur, vt licet prælati, & Ecclesiastici te-
neantur erogare eleemosynas, & hospes, paupe-
res colligere. Hoc inquam procedit ex natura of-
ficij, non inquam ex vi legis laicæ per multa, quæ
iam supra dixi; quare Doctores firmant doctri-
nam Saliceti per dictam l. neminem, esse contra im-
munitatem Ecclesiæ, Martha dicto casu 86. n. fin.
& Doctores ex textu nostro; imo addo lege etiam
ciuili in dict. l.1. cod. de Episcop. & Cleric. esse
Ecclesiasticos exemptos à receptione hospitem
ibi in vers. nec hospites suscipiens.

Ad secundam quæstionis partem, an Clerici, 9
Ecclesiasticæuè personæ teneantur contribuere
quando Princeps inuaditur. Vt benè responsum
præbeas, repetes dicta supra à quæst.10. & ibi
quæst.12. cum alijs sequentibus, vbi de tempore
belli, & magnæ necessitatis. Igitur etsi multi di-
xerint, vt Clerici teneantur contribuere, quando
Princeps inuaditur ad onera bellica, Innocent.
in cap.4. num.5. de immunit. Eccles. Abbas cap.3.
eodem, Ancharran. cons.96. Chacherran. decis.
pedement.181. Vbi latè tractat hunc casum, De-
cian. in cons.14. num.20. volum.1. Nicolaus Fe-
stasius de æstimo & collectis p.4. à num.25. Fran-
ciscus de Agelo in tract. de Iure ædolsa num.46.
Franciscus Arias in tractatu de bello, & eius in-
stitia n.185. Gregorius Lopez in l.3. glossa 10. p.2.
Octauian. Vulpell. de libert. Eccles. p.2. num.30.
Remigius de Gonis in tract. de Charitatiuo subsi-
dio quæst.57. Casaneus in consuetudinib. Burgun-
diæ Rub.1. p.4. num.26. Benedictus in cap. Ray-
nucius in vers. & vxorem decis.5. Vbi tractat de
successione abintestato num.473. & sequent. † Et 10
vbi probat Regiæ Franciæ esse in hoc priuilegio
donatum, à sede Apostolica, fuisseque concessum
priuilegium illud ob benemerita à Bonifacio Pa-
pa VIII. inducens verba illius priuilegij. Et hanc
opinionem probant, eo quod in casu vrgentis
necessitatis possit Rex bona Ecclesiastica capere,
vt fecit Ioas Rex Israël lib.4. Reg. cap.14 vers.
14. & 16. vers. tollitque omne aurum, & argentum,
& vniuersa vasa, quæ inuenta sunt in domo Domi-
ni, & in thesauris Regis, & obsides, & reuersus est
in Samariam. Aliaque plura exempla refert Mar-
tha de Iurisdict. p.4. cent.1. casu 10. iuxta textum
etiam in cap.2. de immunitate Ecclesiar. cap. aurum
Ecclesia habet 12. quæst.1. & in cap. sequenti. † Vbi 11
quod Ecclesia habet aurum, vt eroget publicis
necessitatibus, & quod gloria Episcopi, & pau-
perum necessitatibus prouidere; sic vt ignominia
Sacerdotis sit proprijs studere diuitijs. † imo ad- 12
dunt Doctores in concilio Germaciensi, de quo
in cap. Sancitum vers. de his 23. quæst. vltima, de-
cisum fuisse, vt Ecclesia pro bonis suis teneatur
ad onera bellica: & sic rectè in l. nullus penitus
Cod. de cursu lib.12. dico quod Ecclesia in expedi-
tionibus teneatur contribuere, per quem textum
Bartol. dicit quod quando imminet aliquod peri-
culum prędonũ, vt possint Clerici cogi ad contri-
butionẽ collectarum, vt ipsi Prædones arceantur,
cum ex hoc etiam Clerici commodum sentiant.
Item etiam ex l. fin. §. patrimoniorum ff. de mune- 13
rib. & honoribus, l. iubemus nullam, l. neminem ab
Angarijs cod. de Sacrosanctis Ecclesijs, l. de his cod.
de Episcopis, & Clericis, & in auth. de Ecclesiasti-
cis titulis §. ad hæc.

Verùm quia iam latissimè dixi supra à dicta 14
quæst.10. quæst.11. & 12. de casibus, in quibus
Clerici, & Ecclesiasticæ personæ tenentur con-

tribuere, & quod nunquam à Principe, vel iudice
laico queant compelli in personis, aut bonis,
etiam patrimonialibus; ideò distinguendo tres
casus respondeo breuiter, vt quando ciuitas inua-
ditur à latronibus, & Piratis, tunc Clerici non
teneantur contribuere, quia munus Principis est
proprijs stipendijs latrones, & maleficos extirpa-
re; ex qua causa babet à laicis subditis tributa, vt
scribit latè Albertus Brunus *in cons.227. col.6.*
Andreas *in constit. Regni* incipit *inconsutilam in*
princ. & in tit. de statutis, & consuetudinibus con-
15 *tra libert. Eccles.§.nauigia.* † Imo refert ex eodem
Lucas de Pena *in l.1. col.7. cod. ne rusticani ad*
vllum obsequium lib.11. quod Catalani, & His-
pani faciunt guerram Dominis, quando non ha-
bent iustitiam ab eis, vt notat Martha *dicto casu*
10. *num.9.* aduertens spectare huc dicta Paridis
de Puteo *in tract. de Syndic. in princ. de quibus*
16 *syndicantur Regu.* † Vel quando inuaditur ab ho-
stibus, & tunc nonnulli distinguunt, vt si bellum
superuenit ex causa ciuium, Clerici non tenean-
tur, quia si ciuitas ipsam causam dedit, non est
licitum ex facto illicito grauari habentes immu-
nitatem, vt tenuit Raphael Cuman. *in l. si ex toto*
ff. de leg.1. Vbi Alex, & Hercul. per textum cum
sui ratione *in l. si merces §. culpa ff.* locati eam re-
citant, sed non sequuntur, quia videtur opinio
nimis colorata.
17 Aut etiam quando Princeps inuaditur nulla
præcedente culpa Principis, aut ciuium, & tunc
etiam extra causas feudales ratione quarum, vt
dixi *supra quæst.26.* & per multa *in cap. cæterum*
de iudicijs, Clerici tenentur ad præstanda seruitia:
plura repetit idem Martha cum multis *dicto ca-*
su 10. à num.11. vers. num.15.16. & 17. sic cum
alijs probat ex communi opinione, nisi esset ne-
cessitas magna; id est quando notoriè laici non
sunt soluendo; & quod tunc debeat consuli Ro-
manus Pontifex, nisi esset magna necessitas, quæ
instaret, quia tunc ait, vt latè dixi *sub dicta q.12.*
supra, & alijs sequentibus, Episcopus & Clerus
debent determinare cõtributionem pro rata, cum
ipsis laicis; & quod si hoc etiam casu non con-
cordarent cum laicis, tunc oportere quod Clerus,
& populus principaliter conuenirent, & delibe-
rarent, quia quod omnes tangit, debet ab omni-
bus approbari, *Clem.1. & 2. de censib. cap. ad hoc*
18 *de officio Archidiaconi.* † Quod si Clerus nollet;
siue legitima causa, consentire posse, implorari
ait auxilium immediati Superioris Ecclesiastici,
vt eosdem compellat, secundum Innocent. Ioan-
nem Andream, & Abbatem *in cap. ad minus de*
immunitate Ecclesiarum. Quod si ille Superior
nollet eos cogere posse haberi ad Papam recur-
sum; de quo formulario expeditius dixi *à dicta*
quæst.10.11. & 12. cum alijs *sub q.17.* ex quibus
liquet, & ex ibi adductis responsum ad funda-
menta adducta in contrarium.
19 Cumque *sub dicta q.10. in fine* latè scripserim
quanto conatu debeant Principes se abstinere à
collectatione in Ecclesiasticos, & expresserim
mala, quibus solent ipsi, & populi immergi, si
sine assensu Pontificio Clericos, & Ecclesiasticos
collectent sua propria authoritate, & pluribus
exemplis iam adductis *sub quæst.14.* constat, cum
qua liberalitate soleant Pontifices Regibus, &
Principibus CHRISTIANIS oppressis, præsto
esse assignando subsidia fructuum, & redditnum
Ecclesiasticorum, & ex nunc relatis parum anti-
quis, præter alia moderna in temporibus hisce,

videbis quam copiosiùs se se Pontifices egerint
cum diuersis CHRISTIANIS Principibus. † si- 20
quidem legimus promptiùs, & copiosiùs ex re-
cursu habito ad Pótificem summum anno 1500.
cum Cæsar Maximillianus primus cum Turcis
bellum ageret, decretum esse Augustæ mitten-
dam legationem ad Pontificem Alex. VI. Vt
Rempublicam ope, Concilioque iuuaret: & hac
de causa prouentus annatarum fuisse concessos,
vt recenset Sleidan. *lib.4.* Dauidi Brusio Scoto-
rum Regi magna vi auri redempto à suis, & in
Scotiam, reuerso Summi Pontificis consensu,
Ecclesiasticorum redditnum decimam partem
fuisse donatam, Hector Boëthius *lib.15.* † Et 21
cum Veneti bellum gererent contra Bajazet. Re-
gem Turcarum, Alex.VI. Pontif. Max. omnium
prouentuum, quibus Sacerdotes in Imperio Rei-
publicæ fouerentur, tertiam partem Venetis con-
cesserit Cardinalium, Sacerdotijs exceptis Bem.
lib.5. Histor. veneto. † Et quod idem Pontifex in 22
vsum belli Gallici omnem pecuniam, sedis Apo-
stolicæ authoritate in Hispania belli Sacri nomi-
ne, quod *cruciatum* appellarunt coactam Neapo-
litano Regi concessit, vt tradit Guiccian *lib.1.*
† Item Leo X. permisit Francisco Regi Francisco 23
vt in Gallia citeriore, & vlteriore Sacerdotorum
redditus, binis, decimationinus decimaret, vt
scribit Sabelicus *lib.6.* † Et Paulus III. Pontifex 24
in bello Germanico contra protestantes anno
1546. permissit Carolo V. Imperatori dimidiam
partem bonorum Ecclesię sumere per Hispaniam,
& ex annuis prouentibus Monasteriorum Hispa-
niæ diuendere, donec ad aureorum millia quin-
genta conficeret, ea tamen lege, vt de suis bonis
tantundem illis inuicem oppignoraret Sleidanus
lib.17. quæ omnia referet Martha *dicto casu* 10.
num. 20. alia præteriens. Ex quibus iam rectè vi-
detur quam præsto si causa adest iuxta sunt Pon-
tifices in subueniendo publicis necessitatibus, ex
redditibus Ecclesiasticorum, non alias Reges ex
suo marte exculpentur in prætensa imponenda-
rum contributionum Ecclesiasticis sua propria
authoritate, quod nunquam licuit, nec licere va-
let ex antea dictis *supra.*
Imo D. Ioannes de Solorzano *emblema* 41. 25
postquam plures casus narrauit de Principibus
donantibus Ecclesiæ innumeras ædes Sacras, &
Monasteria construendo, & dotando, item &
alios, per quos propria authoritate Reges argen-
tum, & aurum Ecclesiarum inuadentes, Diuinitus
fuerunt puniti *num.* 27. concludens illa omnia
procedere contra Principes, qui per auaritiam, aut
nulla, aut non satis graui necessitate præmente
propria manu, & authoritate hos Ecclesiæ The-
sauros conuasant, & in profanos vsus Sacrilega
præsumptione conuertunt. † Et addens, vt si ita 26
vrgens casus emergat, quod non alitèr, quam hoc
verum Ecclesiasticarum subsidio Reges, & sibi,
& suis Regnis, ac Vasallis succurrere possint,
vtique hoc eis ab Ecclesiasticis denegandum non
esse, vt exéplo esse Ioas, & Ecclesiæ Sacra pagina
admonet *in l.3. Regum c.15. & lib.5. c.12.* † *&* 27
lib.4. cap.18. Sed vt Lyran. & Abulensis Mon-
con. *in speculo Princip.* aliique expositores [illegible]
poscant quatuor ad hoc conditiones, prima [illegible]
prius Rex sui ærarij; atque etiam patri[illegible]
vires excutiat. Secunda vt non absque p[illegible]
rum, & Ecclesiasticorum assensu in Sacra [illegible]
inijciat, de quibus iam latè dixi *sub dic[illegible]*
& 14. Tertia vt vasa aurea, vel argente[illegible]

S[illegible]o

Digitized by Google

Sacro altaris mysterio, aut etiam ministerio proximè deseruierunt, prius consentur, quam Regijs quæstoribus attrectari signantur. Quarta vt Rex, qui se eiusmodi bonis iuuare prætendit tantundem in genere suo, quam citius poterit restiturum sub idonea cautione, seu fideiussione
28 promittat. † Et quod Mariana *in historia Hispanæ lib. 14. cap. 8.* dicat Theologos, & Iuris prudentes congregatos in Curijs Metimnæ Campensi anno 1475. Consilium præstitisse Regibus Ferdinando, & Elisabethæ, contra Alfonsum Portugalliæ Regem bellum parantibus dicendo dictam subuentionem eis licitam esse, ex multis alijs confirmans Solorzano *emblema* 41. *à n.* 18.
29 † Vbi *num.* 35. adducit illud Bonifacij Episcopi, & Martyris apophthegma soliti dicere *olim sacerdotes aurei vtebantur Calicibus ligneis, nunc lignei Sacerdotes vtuntur Calicibus aureis.* Et de alio docto, & pio aliud simile refert *quondam erant CHRISTIANORVM templa obscura, & corda Lucida, nunc templa sunt Lucida, corda verò obscura.* Plurima ante Solorzanum congessit legenda omninò nostro Hispano idioma D. Didacus de Sahabedra Fajardus, emblema *hic tutior à fol.* 169. idem Solorzanus plura in Principes auaros, *emblema* 40. & *emblema* 82. 83. 84. 85. & 86. Vbi de tributis imponendis, & quo moderamine apud quem, si legas infinita reperies ex bonis litteris curiosa, & altiora; & sic non amplius immoror.

30 Ad tertiam quæstionis partem, an Ecclesiastici teneantur homagium præstare Principibus, aut Prælatis superioribus ratione spiritualitatis: plura de homagio dixi *infra in cap.* 4. & 5. *de Iure-Iurando*, item, & de Iuramento fidelitatis ratione Vasallagij, aut feudi *in cap.* 14. *eodem tit.* & *in cap. ceterum de iudicijs.* In quibus locis expendi quid sit homagium, quid fidelitas, quid homagium ligium; de quibus; & alijs dixit ad propositum quæstionis nostræ Martha *de Iurisdict. p.* 4. *cent.* 1. *casu* 43. vbi *à num.* 9. & 10. dicit quod homagium dicitur species seruitutis temporalis.
31 † Et quod est Simonia præstare homagium pro rebus spiritualibus
32 Et sic *num.* 8. resoluit quod Ecclesiastici non tenentur præstare homagium superioribus Ecclesiasticis ratione spiritualium, comprobans etiam ex alijs *à n.* 11.
33 Qui etiam *à n.* 15. dicit etiam cum multis quod Ecclesiastici non tenentur illud præstare Principibus laicis ratione bonorū temporalium, cum ea
34 bona sint in Ecclesiā translata. † Itē nec Iuramētū, quod præstatur (ratione) originis puta quando
35 aliquis succedit ad bona. † nec Iuramentum quod præstatur ratione familiaritatis, domesticitatis, habitationis, vel longæ habitationis in sua terra, quia omnes istæ Iuramentorum species sapiunt naturam seruitutis; à qua libera sunt bona Deo consecrata, & facit doctrina Felini *in cap.*
36 *non nimis num.* 7. *de accusation.* † Est enim Ecclesia libera, & mater libertatis, & sic eius ministri debent esse liberi, vt firmant Doctores *in cap. veniens de accusat.* Cortesius *in cap. grandi de supplenda neglig. prælator num.* 150. *in fine*; vbi respondet contrarijs, Philippus Probus *in tractatu de Iure regular. q.* 1. *n.* 4. Abbas *in cap. ex diligenti de Simonia per illum textum.*
37 Sed hæc doctrina fallit in feudis, quia vt Doctores latè agnoscunt per textum *in cap. vnico §. verum de statu regularium lib.* 6. *Ecclesiastici*, tenentur præstare Iuramentum fidelitatis feudi ratione, quia vt latè dixi *in dicto cap. ceterum de iudicijs*, & *in dicto cap.* 14. *de Iure Iur.* dum conceditur feudum opus, est vt concurrant omnia requisita cum substantia feudi, sit fidelitas, & Iuramentum fidelitatis, arguat rem esse feudalem, Afflictis *decis.* 80. *num.* 8. & *in decis.* 320. *num.* 4. Andr. *in cap.* 1. *ex quib. caus. feud. amit.* & *in cap.* 1. §. *similiter de capit. qui cur vendidit*, Curtius Iunior *de feud. p.* 1. *q.* 6. *princ.* Abbas *in cons.* 82. *n.* 6. *p.* 1. Ruinus *cons.* 42. *n.* 1. *vol.* 1. Iason *in præiudys feudor. n.* 28. cū alijs per Menochium *de præsumptionibus lib.* 3. *præsūptione* 91. *n.* 46 Et hęc quia à Pontificibus sic est stabilitum, vt iam *supra* dixi.

Ad quartā quæstionis partē an represalliæ possint cōcedi per laicos Principes cōtra Ecclesiasticos. Sunt represaliæ quādo ciuis alicuius ciuitatis derobatur, vel dānificatur in territorio alterius, & illa ciuitas non facit sibi fieri restitutionem, tunc ciuitas sua concedit sibi licentiam capiendi personas, & bona illius ciuitatis, in qua derobatus, vel damnificatus est, præmissis quibusdam solemnitatibus, quas refert, & ponit Albericus *in tract. de statutis p.* 1. *q.* 53. *sub tit. de repræssalys num.* 1. 38
† Et quod repræsaliæ fint dumtaxat, quando pignoratur alter pro altero, siue in persona, siue in bonis firmant Andreas Gailius *in lib. singulari de pignor. obseru.* 2. *in principio*, Mynsing. *cent.* 6. *obseru.* 1. *in princ.* Afflictis *in constit. Regni*, incipit *pacis cultum n.* 53. Martha cum alijs *de Iurisdict. p.* 4. *cent.* 1. latè expendens *casu* 41. † qui *num.* 1. ait cum Bart. Lucas de Pen. & alijs repræssalias satis à bello differre, siquidem istæ exercentur inter priuatos, quando vnus pro alio, vel res vnius pro alterius apprehenditur, vt dicit textus *in cap.* 1. *de iniurys lib.* 6. vbi DD. textus *in l. vnica cod. vt nullus ex vicaneis lib.* 11. & Bart. *in tract. de repræssalys q.* 1. *n.* 2. dicit quod repræssaliæ multum latè accipiuntur. 39 40

His ergo breuiter suppositis, iam ad dubium respondeo, vt cum Doctores dicant *in dicto cap.* 1. *de iniurijs lib.* 6. repræssalias esse prohibitas de Iure ciuili, gentium, Diuino, & de Iure canonico, vt ex multis comprobat etiam Martha *dicto casu* 41. ideo in casu nostro nullomodo concedendas esse repræssalias à laico contra Clericos, sic vt eas contra Clericos exercentes incidant in Bullam cœnæ Domini, vt probant Stephan. Aufrer. *in tract. de potestat.* Ecclesiastica in seculares *n.* 86. de quo latè Martha *de Iurisdict. p.* 2. *cap.* 15. & Guido Papa *in decis.* 34. nescit respondere ad textum *in dicto cap.* 1. tandem dicens non habere locum in Clerico debitore fugitiuo; sed ait Martha *dicta* 4. *p. dicto casu* 43. *num.* 27. hoc non esse respondere ad illum textum; & quod nec valeat responsio Francisci Marci *decis.* 359. *p.* 2. *num.* 1. dicentis quod loquitur de debito alieno, secus de debito proprio, quia hoc est violare illius litteram, quæ generaliter loquitur; imo ait Martha quod ex defectu Iurisdictionis, non possunt laici; & quia regulariter sunt prohibitæ, & odiosissimæ; ideo non debeant extendi ad Clericos. 41

Imò notant Doctores de Iure quod imponentes repræssalias, incurrunt excommunicationis sententiam, easque concedentes contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint. Sin autem concedens, & imponens sit vniuersitas supponitur interdicto, Siluester verbo *excommunicatio.* 9. *num.* 62. *casu* 32. Nauarr. *in manuali cap.* 27. 42

cap. 27. num. 136. Rayner. in catalogo censurarum extra Bullam cap. 7. excommunic. 9. Laoor. de indulgent. p. 2. cap. 13. num. 19. Bonacina de censur. extra Bullam disp. 2. quæst. 2. puncto 22. Filiucius tract. 14. num. 53. vers. decima tertia, & num. 66. Gamba de casibus reseruatis cap. 10. & 17. Barbosa dict. cap. 1. de iniurijs lib. 6. num. 4. & videndus in pastorali p. 3. allegatione 50. n. 218. secun-
43 dum Lugdunens. impressionem. † Et addit Martha dicto casu 43. dispositionem dict. cap. 1. de iniurijs esse ad prohibendas repræssalias contra Clericos; Et quod nullo modo concedantur à iudicibus Ecclesiasticis: nam cum laici nihil Iurisdictionis possent in Clericos exercere ex hoc nostro textu, & auth. statuimus, cod. de Episcopis, & Clericis, quid mirum, vt ex iam longè scriptis à q. 1. Vt nulla in illis esset ratio dubitandi; sicque eius dispositionem pertinere ad obseruantiam canonici Iuris, vt firmauit Iacobus à Canibus contra Bartol. in tract. de repræssalijs p. 2. in principio, vbi dicit hanc tenere communitèr Canonistas in dicto cap. 1.

44 Est enim ratio, quia vt supra dixi hæ sunt omni Iure prohibitæ, ciuili, & canonico, vt patet ex dicta cap. 1. de iniurijs, ibi tamquam graues legibus, & æquitati naturali contraria ciuili sunt constitutione prohibita vt tamen earum prohibitio &c. Nec debet valere Iacob. à Canib. in dicto tract. de repræssalijs p. 1. n. 19. responsio dicentis illum textum procedere in casibus specialibus; sed regolariter ipsas repræssalias esse permissas, quia ille textus generaliter prohibet repræssalias in Clericos. Ergo generaliter debet intelligi illa indefinita, ex qua fit Iuris canonici dispositio. Et probatur consequentia ex doctrina Couarruu. lib. 2. variar. resol. cap. 13. num. 9. Nam ait vt ex quo inferimus vniuersalem orationem necessario opus sit dicere illam indefinitam orationem fuisse per
45 legislatorem vniuersalem intellectam. † Ex quo infert Martha dicto casu 43. cum Baldo, & Gailio, vt ex quo Pontifex in dicto cap. 1. dixit repræssalias esse Iure ciuili prohibitas, & propterea vniuersaliter esse Iure ciuili prohibitas; quia cum sint etiã de Iure naturæ prohibitę, debent inquam omni Iure ciuili, & Canonico prohiberi, tum propter iniuriam factam hominibus, tum propter peccatum, iuxta doctrinam textus in c. inde 2. q. 4. & in cap. 2. 27 quæst. 3. & de Iure Diuino cap. 18. Ezechiel. & Math. cap. 21.

46 Nec his obstat textus communitèr allegatus in cap. Dominus noster 23. quæst. 3. & D. Thom. in 22. q. 40. art. 1. quibus nonnulli contendere possunt repræssalias esse Iure Diuino permissas; quia respondeo textum illum, & D. Thom. aliosque loqui de bello publico, vt cum alijs explicat Martha de Iurisdict. p. 4. casu 40. & casu 41. à num. 17. Vbi infert errare Iacob. à Canibus in dicta p. 1. num. 15. Vbi voluit probare repræssalias esse permissas de Iure gentium per textum in l. omnes populi, & in §. quod vero inst. de Iure naturali gentium, & ciuili, quia hic non loquimur de bello publico (de quo alibi plura notaui) in quo fiunt captiui illo Iure §. sed naturalia inst. de Iure natural. gent. & ciuil. sed de repræssalijs; quæ inter priuatos tantum exercentur, & quarum vigore alter punitur, & arrestatur vel in persona, vel in bonis, & Bartol. in tract. de repræssalijs in princ. quidquid Zasius dixerit in l. 2. §. & ita legens quasdam ff. de origine Iuris, & probans repræssalias cæpisse frequentari à tempore, quo imperium iaceret postratum per tempora multa, & Reges, & Principes, ac etiam ciuitates maximè in Italia, saltem de facto dominium in temporalibus non agnoscerent, propter quod de iniustitijs ad superiorem non posset haberi regressum.

Si enim repræssaliæ essent permissæ liceret 47
vnicuique sine iudice se vindicare contra titulum, & nemini liceat, & caperentur liberi homines contra formam Iuris ex l. qui filios ff. quæ res pignori obligar. poss. l. obest cod. de actionibus, & obligat. vt etiam de Iure canonico, quo disponitur hominum liberum capi non posse ex textu in c. 2. de solutionib. Iuxta quæ longè expendi sub cap. 9. de Iure-Iur. & sic optimè illo Iure prohibitæ sunt ex dicto cap. 1. de iniurijs lib. 6. sicut de Iure ciuili in auth. vt non fiant pignorationes, & auth. sed omnino, Cod. ne vxor pro marito, & toto titulo cod. ne filius pro patre, & l. 1. cod. vt nullus ex Vicarijs lib. 11. & l. vnica cod. de prohib. sequest. pecunia, multis rationibus comprobat Martha dicto casu 41. à num. 20. vbi num. 22. respondet Bartulo de repræssalijs quæst. 1. num. 3. Vbi dicit quod sunt permissæ de Iure ciuili, quando gens, & populus requisiti negligunt facere iustitiam, & Iacob. à
Canib. dicta p. 1. num. 16. † Vbi quod quando 48
copia iudicis haberi non potest; licet nobis ipsis Ius dicere, ex l. aut prætor §. debitarem ff. quæ in fraudem credit, l. creditores cod. de pignorib. quia vt probat Mynsing. in obseruatione 2. isti sunt casus speciales, in quibus repræssaliæ sunt permissæ, & faciunt quæ dixi in cap. olim de restit. spoliat. & Franciscus Marcus decis. 767. n. 5. p. 1. dixit vt cum hoc remedium sit odiosum ad euitandum scandalum, non semper debeat relaxari, nisi in defectum iustitiæ.

Alia inquam pleráque possent hic adduci de 49
repræssalijs; sed quia iam quod ad difficultatem spectat dictum est; ideo tractatum de repræssalijs leges longè agentes de repræssalijs eundem Bartol. & Iacob. à Canibus, Tyraquellus in l. si vnquam verbo susceperit liberos n. 147. cod. de reuocand. donationib. & quo tempore duret Ius agendi ad repræssalias ipse Tyraquellus de retractu lignag. §. 36. glossa 2. num. 41. Ioannes Baptista de remedijs subsidiar. remedio 17. ex num. 9. Sebastian. Næuius in auth. vt non fiant pignorationes coll. 5. num. 4. Couarruu. in regula peccatum p. 2. §. 9 n. 5. vers. hinc denique, Siluan. cons. 34. ad finem, Peguera decis. 11. Bonacina commun. crimin. p. 2. verb. repræssallia pag. 67. Gregor. Lopez in l. 15. verb. inotros tit. 10 p. 7. Perez. in l. 6. tit. 16. lib. 8. ordinam pag. 330. Azebed. in l. 6. n. 1. tit. 12. lib. 8. noua recopilat. Valdesius ad Suarez p. 2. pag. 93. Victoria in relectione de Iure belli num. 41. Henriquez in summa lib. 13. cap. 43. §. 5. litt. G. & alij sub tit. de bello, Martha dicto casu 41. p. 4. de Iurisdict. cent. 1. Vbi fin. cum Bartulo de repræssalijs quæst. 2. Martin. Lauden. in eius tract. n. 7. Franc.
Marc. dict. decis. 767. p. 1. num. 5. † ait repræssa- 50
lias concedi solum in casum neglectæ, vel denegatæ iustitiæ per Superiorem iudicem ipsius rei, vel si fieret maxima, & notoria iniustitia, Paris. de Puteo in tractatu de syndicatu in verbo quędam, & Iacob. de Canibus dicta tract. de repræssal.
num. 20. † Sed aduertit non esse superiores iudi- 51
ces Ecclesiasticos, qui omnibus petentibus possunt facere iustitiam, & iniustitiam quamlibet reuocare, cum supra Episcopum, sint Archiepiscopus Patriarcha, & Summus Pontifex, quasi dicat non illico ex denegata iustitia à iudice ordinario laico,

aut

aut Ecclesiastico repræssalias permitti, sed in eo
solo casu, vt iudex deficiat ad quem oppressus
queat recurrere.
52 Ad quintam quæstionis partem an Iura dispo-
nentia præscriptionem mobilium, vel immobi-
lium, item actionum, vt præscribantur breuiori.
40. annorum, comprehendant Ecclesias, vel Ec-
clesiasticos. Et quia latissimè *sub tit. de præscri-
ptionibus* egi de hac præscriptione quadragenaria
*in cap.3. & in cap. de quarta 4. item in cap.7. de
præscript.* quibus liquet non minus annis 40. res
Ecclesiæ præscribi, quantumvis Ius ciuile aliter
disponat, vt dixi *ibi in Rubrica, & sub tit.* Ideò
breuiter ad hanc difficultatem respondeo legem
Principis laici imperantem aliud, nullius esse mo-
menti, cum vellet disponere contra res, & perso-
53 nas exemptas Diuino, & Canonico Iure. † Et sic
fieri, vt statutum, quod contra Ecclesiam præscri-
ptio currat minori tempore quadragintaannorum
non valeat, cum tendat in derogationem Iurium
Ecclesiæ, vti firmarunt Bald. *cons.450. volum.3.*
Ancharran. *in cons.258. supra dictum statutum*
Tyraquellus *in tract. de præscript. glossa 10. §.2.*
Ioannes Andreas *in cap.1. de Iure patron. lib.6.*
in nobili Bonius *in tract. de statutaria vrbis præ-
scriptione glossa 19.num.*200. Martha *de Iurisdict.*
54 *p.4.cent.1.casu* 48. † qui vt sic resoluat *num.28.
& 29.* cum Bald. *in Rub. de constitutionibus*, &
Octauiano Vulpellio *in tract. de libert. Ecclesiast.
num.2. p.2.* dixit non valere statutum, quod Ec-
clesia nunquam præscribat; *& num.32.* cum Bar-
55 tulo, & alijs. † Vt statutum de præscriptione de-
biti nullo modo afficit Ecclesiasticos, de quibus
dixi *in cap.1. & 2. in fine, & sub dicto cap.4. de
præscript.* anteà *à num.1.* traddidit. conducibilia
ad materiam textus *in dicto cap. de quarta, cap. cum
causam 7. de præscript.* Vbi agitur de hoc quadra-
genario tempore.
56 Ad sextam quæstionis partem, quia itidem
Martha *de Iurisdictione p.4. cent.4. casu* 94. ple-
nissimè ex multis Iuribus, & doctrinis resoluit
nullam præscriptionem currere contra Ecclesiam
super bonis alienatis sine solemnitate Apostolica
per extrauag. ambitiosæ, secus sit de Iure com-
muni, quod non censetur correctum circa validi-
tatem contractuum antea celebratorum; ideò ad
illum recurres, & ad proximè notata sub vers. *ad
quintam*, & ad ea, quæ latè scripsi *sub dicto tit. de
præscriptionib.* vbi reperies plura conducibilia pro
explanatione huius dubij, item ad textum *in cap.
nulli*, & titulum ibi *de rebus Eccles. alien. vel non.*
57 Ad septimam quæstionis partem an Princeps
possit impedire presbyterum à Sacramentorum
administratione tempore pestis. Pro resolutione
huius dubij conducunt quæ *supra* dixi *q.21.* [illegible] 2.
an Princeps possit statuere super impedimentis
matrimonij &c. Cum ergo latissimè dictum iam
sit *à quæst.1.* nullo modo posse laicos Principes
statuere in præjudicium bonorum Ecclesiæ, siue
Ecclesiasticorum, quanto minus poterit statuere
impediendo, vt tempore pestis Presbyter, seu Sa-
cerdos administret Sacramenta illis infirmis.
58 † quia etsi pestilentia sit omnium ægritudinum
Regina, *cap. sicut de simonia, & plaga Dei*, eius-
que virga nuncupetur *Exodi cap.9. leuit. cap.26.
deuteronom. cap.28. Reg. cap.24. & 1. paralipomen.*
59 *cap.21. & Ezechiel. cap.6. cap.4. & cap* 33. † ideó-
que dixerint Bartol. & Doctores *in l. naturaliter
ff. de vsucapionib.* Anton. de Buttio, Abbas, & Fe-
linus *in cap. ex transmissa de præscript.* eam tam-
quam Diuinam vltionem immitti, cui humanæ
vires resistere non possint. † Deúmque tentare 60
conatur, qui in loco contagioso habitare conatur,
vt dicit Abbas *in cap. dilecti de dolo, & contuma-
cia*, indéque prohibeatur, ne quis cum infectis
habeat commercium; imo eos ipsos infectos, seu
suspectos de suis domibus eijci mandent, eorúm-
que bona mobilia contaminata comburi, vt fuit
iudicatum in Regio criminali Consilio Cataloniæ
die 24. Maij 1583. de quo Ludouicus à Peguera
fecit decisionem *cap.*85. † Nihilominus in pun- 61
cto dubij nostri non est admittendum, nam esset
prohibere ne presbyteri præsto essent, vt ex offi-
cio debent ad procurandum per Sacramenta pœ-
nitentiæ, & Eucharistæ, atque extremæ vnctio-
nis infirmos succurrere, ad assecurandam in æter-
nam vitam saluationem eorum. † Et sic patet ex 62
leuitico *cap.*14. quod tempore lepræ, qui erat
morbus cõtagiosus Sacerdos ingrediebatur lepro-
si domum ad mundandum, vel iudicandum, nec
expellebatur. Et sic multominus debeat impediri
Sacerdos legis gratiæ, & Euangelicæ à prædicto
obsequio infectorum. † Et sic D. Thomas *in 1.2.* 63
*quæst 96. art.4. ad secundum, & in 2.2. quæst.60.
art.5. ad primum*, dixit vt curatus non teneatur
obedire illi sæcularium legi, quia oportet magis
obedire Deo, quam hominibus. † Et ideo idem 64
D. Thom. *in quodlibetis quæst.18. art.* 28. dicit
Principem non posse impedire prædicationem;
nam per talem legem Deus magis ad furorem, &
iracundiam prouocaretur, cum multi in necessi-
tate spirituali morientes, sine auxilio damnaren-
tur. † Imò idem S. Thomas *in 2.2. quæst.*188. 65
art.2. & art.4. Vt ad obsequium infectorum pos-
set hodie aliqua Religio institui; ad quod officium
nimis pium potest reduci religio de nouo iam in-
stituta, quæ vocatur *de los agoniçantes.* † plura 66
adducit Martha *de iurisdict. p.4. cent.1. casu* 73.
qui etiam *à num.10. limitat.* Vt quod tempore
pestis potest Princeps impedire curatos, & alijs
ministrantes infectos à sanorum commercio, vt
probatur *num. cap.5. & leuit. cap.13. & cap.14.*
Vbi etiam habetur *in cap. hoc ipsum 33.q.3.* Vbi
habetur lex de separatione Leprosi à Castris, ne
contaminet ea; *& leuit. cap.*14. Domus leprosi
claudebatur diebus septem. † Quo tempore om- 67
nia efferebantur de domo, radebantur lapides, &
parietes rasura in locum immundum extra ciui-
tatem proijciebatur. † Et demum siquis piam do- 68
mum introisset quandiu erat immunda, immun-
dus erat vsque ad vesperam & qui dormiebat in
ea, vel comedebat, lauabat vestimenta sua, vbi
Anton. de Tonseca *in addition. ad commentar.
Caietani* probat hanc legem fuisse iustissimam.
† Et facit etiam Iure nostro, quia leprosis propter 69
scandalum sanorum interdicitur ingressus Eccle-
siæ, vt *in cap. de rectoribus*, vbi Abbas, & cum
multis Barbosa *de Clerico ægrotante*, quod magis
præualet in pestilentia, & contagio. † Et Siluester 70
in summa verbo *lepra num.3. in fine*, quod filij
leprosorum separantur à parentibus, & debent
manere cum sanis, ne inficiantur, & ex dicto *de
Rectoribus cap. tua illo tit.* & ex D. Thoma *in 2.2.
quæst.108. art.4. ad secundum, & in 3.p. summa di-
cta quæst.82. art.10. ad tertium.* † Vbi Doctores 71
communitèr dicunt quod si Rector Ecclesiæ le-
prosus factus fuerit, remouetur ab administratio-
ne, ne propter abominationem, & terrorem con-
tagij, sani deterreantur, dandusque sit ei coadiu-
tor. † Imò D. Thomas, & communiter alij cum 72
eo

eo dicunt quod coniux sana non tenetur habitare in eadem domo, vel lecto cum Leproso, si immineat periculum probabile mortis, vel similis infectionis, vt poteris etiam comprobare ex his, quæ Doctores notant *sub tit. infra de coniugio leprosorum.*

73 Hæc enim differunt, vt patet à primo casu, in illo inquam militat ratio Diuinæ, & naturalis legis, vt infirmi eo contagio non pereant sine Sacramenti solatio. In hoc secundo casu non sic, imo econtra militet alia lex naturalis de communi salute tuenda, custodiendaque à periculo contagij, & infectionis; quare optima dispositio fuit illa Caroli Vomartiensis, qui *in cap. 31.* sic cauit sequentibus verbis *Leprosis si fideles fuerint Dominici corporis, & sanguinis participatio tribuatur, cum sanis autem eis conuiuia celebrare non permittatur.* Ad quod est celebris dispositio *cap. 1.* & ibi glossa *de coniugio leprosorum*, vbi Abbas, & Barbosa cum multis. Est enim separandus à conuersatione leprosus, etiam à commercio sanorum propter horrorem, Abbas *in cap. 2. de Eccles. ædific. and. applicabis dicta infra q. 46. in fine.*

74 Ad vltimam quæstionis partem, an possit laicus statuere minuendo, vel corrigendo Ius Diuinum. Et suppositis quæ dixi *supra q. 1. in Rub. de firmitate legis naturalis, & Diuinæ*, item *sub tit. & Rub. de summa Trinit. & fide Cathol.* & quæ dico *infra in cap. fin. de consuetudine*, & quæ dixi *supra in cap. translato Sacerdotio*, & ibi *quæst. fin.* Vbi de abrogatione, cessatione, siue derogatione legis; item & quæ latè dixi *in cap. 12. de iudicijs*, Vbi de interpretatione legis dubij &c. Et licet multi Doctores, vt resoluant præsens dubium agant etiam de prædictis; ideo illis visis, & consideratis breuiter respondeo ad dubium dicendo, vt etsi nonnulli existimauerint posse super Ius Diuinum tendens ad res temporales, vt *in cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc nostro tit.* quia in ipsis habent Principes temporales Iurisdictionem iuxta plura, quæ

75 adduxi *in cap. nouit. à quæst. 1. de iudicijs.* † Tamen in spiritualibus certum est, vt nec Princeps, nec iudex laicus queant statuere, cum solum spectet ad Pontificem, Abbas in *dicto cap. 7. à n. 9.* Felinus *n. 2. & à num. 16.* Decius *à n. 43.* Stephanus Aufrerius *de potest. sæcular. in Ecclesiast. Reg. 4. limitatione 47.* Martha abunde *de Iurisdict. p. 4. casu 93. n. 1. & 2.* & ibi *à num. 3.* Vbi firmans doctrinam quod Pontifex Summus potest constituere declarando, limitando, atque disponendo super Iure Diuino plures modos dicendi, ex D. Thoma, Scoto, Ricardo, & alijs prosequitur vsque ad num. 20.

76 Et quod Principes laici non possint super Iure Diuino dispensare, est glossa *in l. fin. cod. si contra Ius, vel vtilitatem publicam*, & ibi Salicetus *in princ. glossa 1. in fine in l. quoties cod. de precibus Imperatori offerendis*, quam omnes sequuntur ibi & Felinus *in dicto cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc*

77 *tit. à num. 26.* ibi Imola *n. 2. & 3.* † Vbi Archidiaconus *num. 7.* dicit quod non valet rescriptum Principis contra Ius naturale, vel Diuinum, quia inferior non potest contra legem superioris *ex l. nam & Magistratus ff. de arbitris*, vt respondet

78 Iason *cons. 145. n. 3. volum. 2.* † Cum ergo nulla sit maior authoritas, quam lex æterna, vt probant Baldus *in l. 2. num. 4. cod. de seruit. & aqua*, & Calcaneus *in cons. 53. num. 14.* sequitur vt suprema Principis potestas sit subiecta Diuino Iuri, *cap. sunt quidam 25. q. 1.* per quem textum ita concludit Felinus *in cap. in causis in princ. de re iudicata, & ex cap. 1. 25. quæst. 1.* per quem Lucas de Pena *in l. fin. num. 57. cod. de locat. præd. ciuil. lib. 11.* Curtius Iunior *in l. imperium num. 53. ff. de Iurisdict. omnium Iud.* & Iason *in concil. 105. in fine volum. 1.* Ergo non est cur possit laicus Princeps contra Ius Diuinum dispensare, & derogare, ex

plutibus concludit *dicto casu 93.* † qui admittit, 79

vt constitutione Principis, quæ addit ad ipsum Ius Diuinum valeat per multa, quæ dixit antea *p. 3. cap. 9.* dicens non dici legem naturalem mutari per additionem; imo fuisse aliquando necessarium, cum lex Diuina fuisset obscurata per peccatum, atque vitiata ad occurrendum malitiæ humanæ, & opus fuerit aliqua additione sic *à n. 18.*

alia scribens conducibilia. † Quibus addo Sci- 80

pion. Theodor. *allegat. 10. n. 12. 13. & 14.* dicentem, vt quando Princeps dispensat in Iure naturali sine causa legitima, non solum peccat, sed actum esse nullum.

Ius autem ciuile poterit addi, atque mutari per 81

Principem laicum, dummodo non offendatur lex Dei, vel naturalis, Andreas *in cap. naturales num. 1. in fine si de feudo defuncti*, Fulgos. *cons. 20. in fine*, Anchart. *in dicto cap. quæ in Ecclesiarum*, vbi Abbas, *& in cap. per tuas de arbitris*, & alij per Marsilium *in sua practica crimin. §. sequens num. 39.* &

alij DD. dicunt. † nec posse disponere contra Ius 82

ciuile, quando illud fundatum esset super naturali æquitate ex ea ratione, quia lex fundata in naturali ratione, æquipatatur Iuri naturali, vt concludit Curtius Iunior in *l. 1. in princ. num. 10. ff. quod quisque Iuris*, & communiter Doctores per textum *in l. venia cod. de in Ius vocando*: quæ applicabis ad ea, quæ dixi *in dicto cap. 3. hoc tit. q. fin.*

† Et relatus Scipio Theodor, dicit quod sine Iu- 83

re ciuili dispensat Princeps sine causa peccat, sed actum dicit valere, & firmum esse in foro fori ibi *dict. allegat. 10.* & repetit *allegat. 16. in fine.*

QVÆSTIO XXX.

An statutum quod laici æquales sint Clericis etiam in iudicijs, sit contra libertatem Ecclesiæ. Statutum, quod non possit haberi recursus ad Papam, an sit contra libertatem Ecclesiæ. Et an statutum negans audientiam non subdito, nisi præstet fideiussionem, num liget Clericos actores coram iudice sæculari. Statutum, quod in foro sæculari non opponatur exceptio excommunicationis, an valeat. Et quid de statuto super probanda excommunicatione per instrumentum. Et an statutum de exceptione instrumenti, etiam secundum formam Guarentigiæ, habeat locum contra Clericos, & etiam in foro Ecclesiastico. Statutum quod mandata, siue ad lites, siue ad negotia, quando non est adiectum tempus, durent solo quinquennio, an comprehendant mandata, quæ fiunt ab Ecclesiasticis. Et an sit licitum statutum quod Ecclesiastici

siastici litigantes in foro sæculari, in omnibus causis teneantur Iurare de calumnia. Et an respondere positionibus, sit contra libertatem Ecclesiasticam. Et an leges ciuiles de Iure-Iurando in litem, Clericos comprehendant.

SVMMARIVM.

1 Statutũ coæquans Clericos, & laicos, quoad ordinatoria iudicij, debet valere. & n. 2. Quod si intenderet laica coæquare in aliis substantialibus iudicij, non valebit n. 3.

4 Statutum, vt laici sint æquales Clericis, & econtra, intelligitur de omni æqualitate, & priuilegijs, quæ cadere possunt in personis eorum circa iudicia.

5 Statutum, quo cauetur Clericis, reddendum idem Ius in foro sæculari, quod redditur laicis in foro Ecclesiastico, est validum, cum in effectu nullum eis inferat præjudicium, nisi esset in substantialibus, vt n. 6.

7 Reuocari non possint priuilegia Ecclesiis concessa per Principem laicum.

8 Statutum quod non possit haberi recursus ad Papam, nullomodo prohiberi potest. Et quare num. 20.

9 Pontifex est iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrit cum quolibet ordinario, etiam quoad collationem beneficiorum n. 10. 12. & n. 13.

11 Pōtifex habet pro propria Diœcesi totũ orbem.

13 Ecclesia Romana est refugium omnium oppressorum fidelium Christianorum.

14 Iudices, & Principum consiliarij, ad quos cura faciendi leges spectat, impedientes oppressos ad Papam recurrere excommunicantur per Bullam cœnæ.

15 Recursus, qui est pars defensionis naturalis, impediri non potest, & si sit prohibita appellatio, qui licet ad Papam in casu notoriæ iniustitiæ Imperatoris, & Regis, & ratione peccati, & negligentiæ laici iudicis n. 16. & 17.

18 Summus Pontifex CHRISTI Domini Vicarius est faciens idem tribunal, & consistorium cum CHRISTO.

19 Nullus appellat à Papa, nec ad Deum, vel ad alium hominem. & n. 20.

20 Appellātes à sententia Papæ ad CHRISTVM, hæresim videntur sentire, quasi Papam CHRISTI non esse Vicarium, nec vnum cum eo tribunal habere credant.

21 Statutum negans audientiam non subdito, nisi præstet fideiussionem, non comprehendit actores Clericos coram iudice sæculari. Et quare num. 22.

22 Statuta magis dicuntur contra libertatem Ecclesiasticam, quæ auferunt ea, quæ competunt Iuris beneficio, quàm ex priuilegio.

23 Statutum negans audientiam forensi, nisi præstita fideiussione, intelligitur si petita fuerit: Vbi de statuto Lucæ, & num sit contra libertatem Ecclesiæ num. 24.

25 Statutum quod in foro sæculari, non opponatur exceptio excommunicationis, non valet.

26 Excommunicatus nullatenus potest interuenire in iudiciis, nec per viam reconuentionis num. 27. Vbi quod nec vti iudex notarius aduocatus.

27 Reconuentio est actionis species.

28 Statutum de probanda excommunicatione per instrumenta tantùm, non valet.

Excommunicationis probatio multis modo fit, vt per litteras ordinarij, & aliorum officialium; item & per denunciationem, dict. n. 28.

29 Excommunicatio quoties opponitur in vim peremptoriæ, talisque exceptio sapiat obiectum, debet clare dari, & probari, & per certissima argumenta, vt n. 31.

30 Excommunicatum appellans, seu vocans eum, qui talis non est, facit ei injuriam, & tenetur ad interesse.

32 Statutum de exceptione instrumenti, etiam secundùm formam quarentigiæ non habet locum contra Clericos, etiam in foro Ecclesiastico; Et sic non seruandum in Curia Episcopi n. 36. & quid de praxi à n. 37.

33 Causa in foro Ecclesiastico non sunt iudicandæ secundùm laicorum leges.

34 Statutum de exceptione instrumenti, cum nullam admittat exceptionem contra instrumentum; ideo respicit meram executionem, & non præparatoria iudiciorum.

35 Canonicum Ius attenditur in executiuis, & decisiuis, & non Ius ciuile.

Executio de Iure canonico non fit pro debito ciuili, nisi prius facta discussione bonorum. dict. num. 35.

36 Statuta quarentigiæ disponunt debitorem posse in carceribus mancipari. Clericus debitor nullo modo potest incarcerari. dict. num. 36.

37 Ordinatoria iudicij ciuilis, non dedignantur Canones sequi, non ex vi illius Iuris, sed ex approbatione Pontificia, n. 38. & 40. etiam contra Clericos in executiuis Quarentigiæ, excepta incarceratione n. 39.

41 Statutum quod mandata, siue ad lites, siue ad negotia, quando non est adiectum tempus, durent per quinquennium, non comprehendit mādata facta per Ecclesiasticos n. 42. 43. & 44.

Clerici actores in foro laicorum ligantur legibus, & stylo illius fori, dict. n. 41. nisi quando in parte eorum Iura minuantur, vt n. 45.

42 Mandatorum ad lites cognitio, non solum expectat ad litis decisionem, sed & ipsius causæ expeditionem, vt est, an Procurator debeat admitti, vel non.

44 Statutum Senarum disponens de mandatis, in quibus certū tēpus appositum nō erat, vt durent anno, & non vltra, non comprehendit mādata facta per forenses extra territorium Senarum; licet ciuem Senensem Procuratorem constitueris, nec Ecclesiasticos, qui non sunt de iurisdictione statuentium, vt n. 45.

47 Statutum quod Ecclesiastici litigantes in foro sæculari, in omnibus causis teneātur Iurare de calumnia, quatenus est iuxta formam Canonici Iuris, & validum, si fiat cum Episcopi licentia n. 49. & 51.

48 Clerici siue agant, siue reconueniantur, tenentur præstare calumniæ Iuramentum.

50 Iuramentum calumniæ defertur, authore Prætore.

51 Statutum quod Clericus teneatur respondere positionibus cum Iuramento calumniæ comprehendit Clericos litigātes in foro sæculari, nisi ex positionibus aduersarij collitigantes, Iura Clericorum efficerentur deteriora, saltem quoad famam, & honorem n. 52. & 53. Vt si

positiones essent criminosa, vel si essent captiosa multipices n.54. *vel duplicata* n.55.

56 *Leges imperiales de Iure-Iurando in litem, non habent locũ in Clericos, licet aliquoties teneãtur Iurare in litẽ* n.59.60.61.62.& 63.

57 *Iuramentum in litem, & quod vocatur affectionis, quale sit?*

62 *Ecclesia non potest petare, nisi in quantum damnum passa est.*

63 *Disposita de Iure-Iurando nõ habent locũ contra Clericum conuentũ in foro Ecclesiastico.*

Iuramentum æstimationis ex affecta non innititur principijs Iuris Canonici dict.n.63.

64 *Iurari in litem Iuramento æstimationis, & affectionis, non potest contra Clericum conuentum in foro sæculari.*

65 *Iuramentum æstimationis, & affectionis irrogat pœnam Deo ex voluntate Iurantis fallit, vt* à n.66.

66 *Iuramẽtum in litem veritatis in deffectũ difficilis probationis, videtur permitti, &* n.67.& 68.

1 AD primã quæstionis partem plura vt responderet cumulat Martha cũ multis ab eo relatis *de iurisdict. p.4. cent.1.casu* 52. qui vt explicet refert nonnulla, an Princeps queat reuocare priuilegium concessum per eum, de quo nonnulla dixi *supra sub q.20. in fine*, quæ certè nõ videtur concludere ad satisfaciendum huic dubio.
2 † Quare ego sub distinctione respõdeo, vt si statutũ coęquerat Clericos, & laicos quoad ordinatoria iudicij, debeat valere per illa, quę dixi *in c. quod Clerici 9. de foro compet. q.1. & 3. item & in cap.5. & cap. cum sit generale de foro compet.* quibus probatur actorem Clericum coæquari laico ad litigãdum coram sæculari iudice, eo stylo, & praxi, ac laicus tenetur litigare: hæc enim, vt *supra* dixi *q.20. à n.1. ubi de ordine iudicior.* non minuũt Ec-
3 clesiasticã libertatem. † Quod si statutum laicum intẽderet coæquare laicos Clericis, in alijs substãtialibus iudicij, existimo nullo modo esse validum, cum intẽdat formã introducere cõtra determinationẽ Canonicã de quo videbis *supra q.27. à n.1.*
4 Sub qua distinctione existimo intelligi quod dixit Albati *in tract. de statutis q.164.* nẽpe quod statutũ vt laici sint æquales Clericis, & ecõtra intelligatur de omni æqualitate, & priuilegijs, quæ cadere posũt in personis eorũ, vt declarat Albericus *in dicto statuto Pergami*, additq; Martha *de iurisd. p.4. cent.1. casu 52. n.1.* Vt possit intelligi de ęqualitate, quę in iudicijs seruatur, de qua *in l. fin. cod. de*
5 *fructibus, & litiũ expẽsis.* † quare dixit Abbas hic in textu nostro *n.24. in 1. edit.* & Decius *n.183.* esse statutũ validũ, quo cauetur Clericis reddendũ esse idẽ Ius in foro sæculari, quod redditur laicis in foro Ecclesiastico, nam in effectu nullum ipsis infert præjudicium. Et longè ex multis scribens Martha, vbi supra ex infinitis duo dicens *dicto ca-*
6 *su 52.* † nempe quod tale statutum, vt laici sint æquales Clericis, etiam in iudicijs, sit contra libertatem Ecclesiasticam, intelligatur in substantialibus, nempe iudiciorum disponens, iuxta quæ scripsi *supra dicta quæst. 20.* & vberius *sub cap.*
7 *quod Clerici 9. de foro comp. à quæst. 1. & 3.* † Alterum nempe quod priuilegia Ecclesijs concessa, laicus Princeps non possit reuocare latè tractans ad comprobandum primum dubium poteris comprobare ex adductis *supra sub dicta quæst. 20. in fine*, de quo dixi ex proposito *in cap. 1. de iudicijs q.15. à n.1.* an queat Princeps reuocare priuilegia semel ab ipso concessa.

Ad secundam difficultatis partem, an statutum 8
quod non possit haberi recursus ad Papã, sit cõtra libertatẽ Ecclesiasticã. Et quia hæc quæstio potest pro negatiua sententia exornari ex his, quæ latè dixi *dicto cap. 2. de iudic. q.19.* per totam cum alijs, vbi de recursu per viã violentiæ ad Regias audiẽtias. Et pro affirmatiua sententia ex his, quæ latè gessi *sub tit. de appellat.* & ibi *sub cap.7.* vbi *de appellatione ad Papam*, item & *sub tit. de Clericis peregrinantibus*, & ex his latissimè dico *infra q.55. vers. ad vltimã* vbi de Bulla cœnæ vocatur *aurea.*

Ideo iã resolutiuè dico vt cum Summus Ponti- 9
fex sit iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrat cum aliquo alio quolibet iudice ordinario, *cap. cuncta per mundum 9 q.3.* Mohedan. *in decis. 1. n.4. de conces. præbendæ*, Caputaq. *decis. 282. n.3. p.1.* Ludouic. Gomez *in proœmio regular. Cancel. q.2. vers. considera etiam, sub num.7.* Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ §.2. proœm. n.24.* Camil. Burrel. *in summa omniũ decision. tit.4. n.10.* Flamin. *de resignat. beneficij lib.8. q.7. à n.4.* Baldus *in c.1. in princ. qui feud. dare possunt.* † etiam quoad 10
collationem beneficiorum, *cap. si à sede de præb. lib.6.* Vbi cum multis Barbosa, quia est Episcopus vniuersalis Ecclesiæ, idẽ Flamin. *dict. tract. lib.11. q.13. n.132.* Cardinal. Baron. *tom.8. annal. Ecclesiæ, anno CHRISTI 595. pag.64. & 68.* habeátque 11
pro propria diœcesi totũ orbẽ ex glossa, verbo *priuata in cap. felicis §. fin. de pœn. lib.6.* Gunzalez *in dicto §.2. proœm. n.46.* † ideóque concurrat cum 12
omnibus ordinarijs, idem Gonz. *§.2 proœm. à n.32.* Martha *de iurisdict. p.3. cap.21. à n.25.* inde euenire, vt nullo modo possit statutum prohibere ne habeatur recursus ad Papam. † quia cum Ecclesia 13
Romana sit refugium omnium oppressorum fidelium CHRISTIANORVM instar Dauid. ad quẽ erat oppressorum recursus *lib.1. Regum c.22.* omnis qui opprimebatur à Saule recurrebat ad Dauid, vt habetur *in cap. ad Romanam 2. q.6. cap. omnis oppressus eadem causa*, vt dixi latè *sub Rub. de appellat.* item & *in dict. cap.7. eodem*, sequitur vt ille recursus nequeat statuto, aut aliter à laicis Principibus prohiberi, vt in terminis docent idem Martha *p.4. de iurisdict. casu 56. num.6.* † Vbi *n.9.* 14
cum Cardinali Toleto, & alijs concludit iudices, & Principum consiliarios, ad quos huiusmodi cura faciendi leges pertinet singulis annis, sic statuentes excommunicari consulentes, & impedientes eos oppressos ad Summum Pontificem, & Ecclesiam Romanam recursum habere, Franc. Marcus *in decis. del-fin. 196. p.1.*

Nec enim potest impediri recursus, qui est pars 15
defẽsionis naturalis, Minadous *decis. 21.* sic vt quãtũvis prohibita appellatione, vt in casib⁹, quos cõgessi *in c.11. de appellat.* nõ intelligatur prohibitus recursus, Minodao *dict. decis. 27. Neapol. & decis. 42.* Abbas *in c.1. de rescript.* latè Lancelot *tit. de attẽtatis pendente recursu c.19.* vbi *n.21.* post alios testatur hanc esse magis cõmunem, & per Menoch. *de arbitr. iudic. lib.1. q.20.* † Et licet regolariter 16
de iudicibus laicis non appelletur ad Papam, qui non sunt de eius iurisdictione temporali, Abbas *in Rub. de appell. n.9* & *ibi* Franchis *n.13.* idem Abbas *in dicto cap. si duobus 7. §. denique num.5.* per illum textum de appell. vbi ego latissimè probaui gradatim, appellãdum de vno iudice sæculari inferiori ad alium Superiorem sæcularem. Item de alio inferiore Ecclesiastico ad alium vsque ad Papam.

Digitized by Google

17 Papam. † Tamen quia per notoriam iniuſtitiam
Imperatoris, aut Regis, & ratione peccati poſſit
Pontifex cognoſcere inter laicos, & in caſibus ar-
duis, iuxta quæ longiſſimè expendi *in c.nouit.13.*
de iudicijs, aut ex cauſa negligentiæ iudicis laici
per illa, quæ latè etiam dixi *in c.qualiter de iudi-*
cijs, & in aliјs Iuribus *ſub tit. de foro comp.* & ex
aliјs cauſis, quas congeſſit Martha *in c.1.de Iuriſd.*
cap.8.& dicta 4.p.caſu 56. à n.4. item nullo mo-
18 do ad Papam queat impediri recurſus. † quia cum
Summus Pontifex CHRISTI Domini Vicarius
ſit, *cap. inter corporalia, cap. quanto, cap. licet de*
tranſlatione Epiſcopi, vnumque, & idem tribunal,
& conſiſtorium cum CHRISTO faciat, Selua de
beneficijs *p.3. q.8.n.25.* Maluet. *de canonizatione*
19 *ſanctorũ dub.2.n.20.* † Nec à Papa nullus appellet,
nec ad Deum, vel ad alium hominem, ſic vt alias
eſſet error in fide, Auguſtinus de Ancana *de po-*
teſt.Papa q.6.art.3. Palacios Rubios *de Iure obtenti*
Regni Nauarr.p.2.§.4.in princip. Iacobat.*de concil.*
lib.10.art.1. Anton.Riciul.*de Iure praſ.extra gre-*
mium Eccleſ. exiſtent.lib.9.cap.2.n.13. Dominic.
Pueto *tom.2.inſtitut.de regular.* Ariſtrochatia *c.5.*
num.6. Barboſæ *in dicto cap.cuncta per mundum à*
20 *n.4.* † Vbi dicit vt hæreſim videantur ſentire, qui
à ſententiã Papæ ad CHRISTVM appellant,
quaſi Papam CHRISTI non eſſe vicarium, nec
cum eo idem tribunal habere credant, vt obſeruant
citati, ſequitur fundamento irrefragabili, vt nullo
queat ſtatuto prohiberi recurſus ad Papam, quia
ſi ſtatutum faciens mentionem ſpecialem de Cle-
ricis, vt ſæpius iam dixi *à quæſt.1.* eſt contra li-
bertatem Eccleſiæ ex textu noſtro, etiamſi priui-
legium eis concederet per modum legis ex regula
legis virtus *ff. de legibus*, Martha *dicto caſu 56.*
in fine, & caſu 55. art.1. Sequitur vt multo ma-
gis ſit contra libertatem Eccleſiæ, quando de ipſo
Summo Pontificè mentionem facit, qui omnes
iudicaturus, & à nemine iudicetur ex *dicto cap.*
cuncta per mundum 9.q.3. & ex his, quæ dixi ſub
cap.1x. de iudic.

21 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſtatutum
negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fide-
iuſſionem, num liget Clericos actores coram iu-
dice ſæculari; cum ergo ſtatutum faciens deterio-
rem conditionem Clericorum, quam ſit de Iure
communi, ſit contra libertatem Eccleſiæ, *auth.*
caſſa, & irrita Cod de ſacroſanct. Eccleſ. Vbi dici-
tur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quod ſit
contra canones, & temporales Sanctiones, & dif-
ficilius tollatur quod competit Iure communi,
quam quod de Iure ſpeciali, *l.eius militis §.militia*
22 *§. militia ff. de milit. teſtam.* Felinus hic. † *n.42.*
& Decius *num.3.* poſt Antonium de Butrio dicit
magis dici contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi
tollantur quæ Iuris communis beneficio compe-
tunt, quàm ſi competant ex priuilegio, ſequitur
optimo Iure dicendum prædictum ſtatutum non
comprehendere actores Clericos coram iudice ſæ-
culari, vt notat plura adducens legendus Martha
23 *dict.4.p.de iuriſdict. caſu 55.* † Vbi addit *num.20.*
tale ſtatutum negans audientiam forenſi, niſi
præſtita fideiuſſione intelligatur, ſi petita fuerit:
ſicque ille *num.20.* & præter illa, quæ ipſe ſcribit,
vt explicet ſtatutum Lucæ *cap.145.* denegans au-
dientiam non ſubdito, niſi præſtiterit fideiuſſio-
nem, de quo hic dixit Decius *à n.223.* Vt Cleri-
cos etiam comprehendat, idémque conſuluerit
conſ.275. in cauſa Lucæ; & ſic reperiatur deci-
ſum per Rotam Lucẽſem inter deciſiones nouiſ-
ſimas Camilli Lapidi, & aliorum *deciſ.43.* † Ta- 24
men reuera in puncto dubij reſoluendum eſt,
ſtatutum prædictum eſſe contra libertatem Eccle-
ſiaſticam ex doctrina generali, cum Clerici om-
nino ſint exempti à Iuriſdictione laici ex multis,
quæ dixi *in tit. de iudic.& foro compet.* Et pro do-
ctrina adijcies nonnulla, quæ ſcripſi ſub Rob.
de litis conteſt. q. fin. Vbi de fideiuſſione; & cau-
tione iudiciali.

Ad quartam quæſtionis partem, an ſtatutum 25
quod in foro ſeculari non opponatur exceptio ex-
cõmunicationis, an valeat. Et ſuppoſitis quæ latè
ſcripſi *ſub c. intelleximus de iudicijs, & in Rubrica,*
& tit. de exception. item & *in c. ad probandum de*
re iudic. & in cap. paſtoralis §. verum de appellat.
quæ multum faciunt ad expeditionẽ huius dubij,
& de quibus nonnulla capit Martha *de iuriſdict.*
p.4. cent.1. caſu 58. ideo breuiter reſpondeo, vt
nullomodo valeat tale ſtatutum, vt tenent Martha
ſupra num.4. & ante illum Decius *hic n.197.* cum
ſpecialiter diſponat de excommunicationibus, quæ
ſunt de foro Eccleſiæ: ſic docent Ioannes de Ana-
nia *in cap.poſtulaſti de homicidio*, Baldus *in l.pla-*
cet cod. de ſacroſanct. Eccleſ. quem refert Decius
ibi, Alex. *in additionibus ad Bartol. in l.1. §. quæ*
oneranda ff. quarũ rerũ actio non detur, dicens eſſe
contra libertatem Eccleſiæ, prout legitur, & no-
tatur *in cap.1.verſ.ſed ipſe aliquis in tit.de ſtatutis,*
& conſuetudinibus contra libertatem Eccleſ. poſt
Bartol.Bald.Iacob.Butr.& alios, quos ad hoc alle-
gant Alex.*in dicta additione*, & Martha *ſupra* ad-
dit alia fundamẽta *dicto caſu 48.n.5.* † quia excõ- 26
municatus nempè nullatenus poſſit interuenire in
iudicijs, *cap.decernimus de ſent. excommunic.lib.6.*
nec vti actor *dicto cap.intelleximus de iudicijs*, nec
per viam reconuentionis. † quia reconuentio eſt 27
ſpecies actionis *cap. cum inter de except.* nec vti
iudex notarius aduocatus, *dicto cap. decernimus,*
dicto cap. ad probandum de ſent. & re iudicata, vbi
nec vt iudex delegatus, nec vt arbiter &c.

Et addit Martha ſub *dicto caſu 48.* non valere 28
ſtatutum de probãda excommunicatione per in-
ſtrumẽta tantũ; quia etſi multi ſint modi probandi
excommunicationem in Iure, videlicet per litteras
ordinarij, *cap. poſt ceſſionem de probationibus* (vbi
latè ſcripſi) *cap.cura 11.q.3.* item per litteras alio-
rum officialium, Baldus *in l.pacta nouiſſima cod.de*
pactis, Felinus *in dicto c. poſt ceſſionem n.12.* item
per denunciationem, vt latè per Maſcardum *de*
probat.concluſ.692. † Tamen quoties excommu- 29
nicatio opponitur in vim peremptoriæ, taliſque
exceptio ſapiat obiectum, quod debet Clare dari,
& probari, *cap. ſuper his de accuſationibus, cap.*
accedens de electione. † quia maxima ſit iniuria 30
appellando aliquem excommunicatum, qui non
eſt, & teneatur appellans ad intereſſe; Nauarr.
in cap. ſi quando de reſcriptis rem.2. n.29. † Se- 31
quitur vt tunc excommunicatio, tanquam nego-
tium magni præjudicij, ſit probanda per certiſſi-
ma argumenta, iuxta textum *in cap. pia de exce-*
ptionibus lib.6. ſic Martha relatus *num.11. & 12.*
videndus etiam *à n.13.*

Ad quintam quæſtionis partem an ſtatutum *de* 32
exceptione inſtrumenti etiam ſecundum formam
guarentigiæ, habeat locum in Clericis. Et ſup-
poſitis quæ dixi *in cap.1. de fide inſtrument.* vbi
de inſtrumento guarentigio, & eius executione,
breuiter videtur reſpondendum cum Martha *dict.*
cent.1. caſu 61. (etſi vt explicet plura dicat de tali
inſtrumento guarentigio, & eius executione,

quæ missa facio) nempe vt statutum illud non
habeat locum contra Clericos, etiam in foro
Ecclesiastico; & sic non esse seruandum statu-
tum de instrumento quarentigio in Curia Epis-
copi contra Clericos: sic Petrus de Ancharran.
in quadam disput. quæ incipit *ea quæ sunt à iudice
maleficiorum,* Aretin *in l.1. cod. de summa Trini-
tate col.5.* Caccial. *ibidem col.50.* Afflictis *in con-
stit. Regni* incipit *si quis in posterum n.16.* Felinus
hic n.81. plurimos referens canonistas pro hac
opinione, Franciscus Marcus *in decis. delphin.61.
n.6.p.2.* Bernardinus Pandus *in tractatu de execu-
tione instrument.p.2.declarat.14 n.2.*

33 Et confirmant relati ex doctrina textus nostri,
quia causæ in foro Ecclesiastico, non sunt iudi-
candæ secundùm leges laicorum, vti latè scripsit
cum multis idem Martha *de Iurisdict. p.4.cent.1.
casu 50.* vt dico *quæst. fin.* dum ago de quæst.
an statuta laicorum sint seruanda in curia Epis-
34 copi. † Et ex eo quia cum hoc statutum nullam
admittat exceptionem contra instrumentum ideo
respicit meram executionem, & non preparato-
ria iudiciorum, vt dicunt Doctores *in dict. l.1.
35 Cod. de summa trinitate.* † Sed in executiuis, &
decisiuis attenditur Ius cannnicum, & non ciuile,
etiam in foro ciuili, vt dixit glossa *in cap. quod Cle-
ricus 9. de foro comp.* de quo dixi aliqua *supr. sub
q.20.* Baldus *in l.lex ea ff. de postulando.* Ergo cum
& de Iure canonico non fiat executio pro debito
ciuili, nisi prius facta discussione bonorum ex re-
gula textus *in cap. Oduardus de solut.* Vbi latissi-
mè dico sequitur, vt attenta dispositione nostri
Canonici Iuris, non possit fieri executio dicti in-
strumenti vigore talis statuti.

36 Iterum Doctores corroborant quia statuta
quarentigiæ disponunt debitorem posse in carce-
ribus mancipari, sed de Iure canonico Clericus
debitor nullo modo potest in carceres mitti, *cap.
si Clericos de sententia excommunic.* de quo latè
scripsit idem Martha *dicta cent.1. casu 42. art.3.*
Ergo statutum procedens contra dispositionem
canonicam non est seruandum in curia Episcopali.

37 Et ego sic sentio si consideretur attenta vi le-
gislatoris laici, alias inquam si inspiciatur ad pra-
xim, & solum ad ordinatorium iudicij, puto posse
admitti opinionem Bartoli *in dicta l.1. n.29. cod.
de summa Trinitate* cõtrarium asserentis aduersùs
relatos Doctores, scilicet vt tali statuto sint Cle-
rici obnoxij, vt notat Martha *dicto casu 61. n.16.*
per illa etiam, quæ latè scripsit *casu 31.* qui etiam
in hoc casu quando statutum concerneret proce-
dendi modum, dicit vt non sit seruandum in Cu-
ria Episcopi, qui circa ordinatoria prædicta ser-
uantur leges eiusdem fori ex *reg. l.1. cod. quemad-
modum testam. aperiantur, & l.2. cod. de mancipat.
38 liberor.* † Et ob id dicit *num. fin.* non esse vera al-
legata per Couarrun. *in pract. cap.8. numero 5.*
quia *reg. cap.1. & 2. de noui operis nunciat.* non
habet locum in constitutionibus Regni derogan-
tibus aliquo modo Iuribus Clericorum, vt latè
scripsit idem Martha *casu 19. dict. cent.1. p.4* vi-
39 dend. Carauita super ritu *166. num.38.* † Praxis
vero Hispanica in his executiuis video vt non de-
dignetur à Iure canonico iuxta leges Regias in
ordinatorijs, scilicet iudicij in hoc casu instru-
menti quarentigiæ, excepta incarceratione, &
dum Clericus non defenditur remedio *dict. cap.
Oduardus de solut.* quod non debet procedere ex
vi dispositionis legis Regiæ, sed ex admissione,
40 & assensu iudicum Ecclesiasticorum. † Imo dixit
idem Martha *dicto casu 31. n.13.* quod non potest
peti executio instrumenti iuxta formam quaren-
tigiæ contra Clericum debitorem, sic obligatum
coram suo Episcopo, vt firmarunt Benedict. de
Barz. *in tract. de quarentigiar. q.4. col. penult.* vbi
probat huius opinionis fuisse Axor *in summa tit.
de consuet. §. veritate* vers. *sed pone quod,* quod *sta-
tutum vult;* & Bald. *in l. omni innouatione cod. de
Sacrosanct. Eccles.*

Ad sextam quæstionis partem an statutum 41
quod mandata, siue ad lites, siue ad negotia, quan-
do non est adiectum tempus, durent, solo quin-
quennio comprehendant Clericos, & videtur
Clericos comprehendere ex nonnullis adductis,
& notatis in proximo vers. *ad quintam.* Et quia
Clerici actores in foro laicorum ligantur legibus,
& Stylo illius fori tum ex his, quæ etiam dixi
*in dicto cap. quod Clericis 9. tum in cap. si Clericus
laicum 5. de foro compet.* tamen quia prædictum
statutum pertinet ad litis decisionem. † Cum 42
cognoscere de mandatis ad lites: & an procu-
rator constitutus debeat admitti, vel non, non so-
lùm pertineat ad litis decisionem; imo potius ad
ipsius causæ expeditionem, vt patet ex his, quæ
latè dico *infra de procuratoribus,* & ex dictis *infra
sub principio Rubricæ de iudicijs,* & docent in ter-
minis Cacialupus *in dict. l.1. cod. de summa Trini-
tate n.153.* vers. *non obstant allegata in contrarium.*
† Sequitur vt statutum, vt mandata sine certo 43
tempore facta, durent quinquennio, non possint
comprehendere mandata facta per Ecclesiasticos,
qui licet ligentur laicorum legibus ordinatorijs
iudicij illius fori, vbi causam agunt, tamen secus
esse in causæ decisione, vt habet latè expendens
Martha *dict. p.4. cent.1. casu 31.* & dixi *supra q.27.
à num.1.* † Et quod mandata ipsorum Clericorum 44
non ligentur prædicto statuto, etiam in foro lai-
corum: ex multis rationibus concludit Cacialu-
pus *in dicta l.1. n.152.* vers. *sed quid si dicerem,*
& pluribus sequentibus, vbi disputans de statuto
Senarum disponente de mandatis, in quibus cer-
tum tempus appositum non erat, vt durent an-
no, & non vltra. † concludit post multos Do- 45
ctores non comprehendere mandata facta per
forenses extra territorium Senarum, licet ciuem
Senensem procuratorem constituerit; sequuntur
Riminald. Iunior *cons.11. num.13. vol.1.* Martha
casu 77. in fine p.4. cent.1. † inferens ex eadem 46
ratione non comprehendere Ecclesiasticos, qui
non sunt de Iurisdictione statuentium: & sic ibi
num.3. ait ex dictis per eum *dict. casu 31.* non
semper veram esse illam opinionem, Clericos
actores in foro laicorum ligari legibus, & stylo
illius fori, quia fallit regula quando in eodem foro
Clericorum Iura, saltim in parte diminuerentur,
vt in hoc casu.

Ad septimam quæstionis partem, an sit lici- 47
tum statutum, quod Ecclesiastici litigantes in fo-
ro sæculari in omnibus causis teneatur Iurare
de calumnia, & an respondere positionibus,
sit contra libertatem Ecclesiasticam. Et suppo-
sitis quæ latè dixi *infra* de obligatione præ-
standi Iuramentum de calumnia, à litiganti-
bus, etiam Clericis, *sub Rub. & tit. de Iuramento
calumnia,* & *ibi cap. cæterum 5.* Vbi speciali-
ter de Clericis dixi. Item & quæ latissimè dixi *in
cap. unico de litis* contestatione, vbi positionibus,
& obligatione respondendi ad illos iã breuiter ad
propositas difficultates respondeo. † quod cum 48
Clerici, siue agant, siue reconueniantur, teneantur
Iurare

Google

Iurare de calumnia ex dicto *cap. caterum*, vbi glossa, & Doctores de Iuramento calumniæ in vers. *in ciuilibus causis* per se ipsos Iurare, quando per se ipsos causas agunt, & hodie possint Iurare per procuratores, nisi pars petierit ab eis Iurari, teneanturque Iurare de calumnia, siue in prophanis, siue spiritualibus, siue annexis; sic vt Iuramentum calumniæ non possit tolli per contrariam consuetudinē, Abbas *in dicto c.caterū n.3.*& ibi addentes; imo dicat Ioannes Andreas *in cap. de controuers. inuestitur.* non valere statutum quod procuratores fiscales, vt ex multis hæc omnia probat Martha *de Iurisdictione dicta p.4. cent.1. casu 65.* quæ non repeto, cum latius ego explicuerim *in cap.2. & dict.cap.caterum de Iuramento*
49 *calumnia.* † ideò dicendum est tale statutum, quantum est iuxta formam Canonici Iuris, sit validum; eo quod Clerici, vt dictum est, debeant Iurare de calumnia in alterius foro, siue Episcopi non proprij, siue sæcularium; sed hoc debeat fieri cum licentia proprij Episcopi sui per textum *in*
50 *cap.1. §.penult. & ibi glossa fin. eodem tit.* † ex eo quia Iuramentum calumniæ defertur auctore prętore *l. de pupillo §. qui opus de operis noui nunciat.* vbi Doctores, & *in dicta cap.1.* sed Clericus non potest consentire in iudicem, non solum ex *cap. si diligenti de foro comp. cap.1. eodem, cap.significasti ibi.* Ergo nec Iurare coram alieno iudice Ecclesiastico, siue laico; qua declaratione intelligi dubium propositum ait Martha *supra*, vbi *n.8. in fine*, & per dicta ab eo *in casu 34.* addit cum aduertentia, vt concedatur licentia specialiter ad Iurandum super tali causa &c.

51 Quod attinet ad partem alienam huius dobij de positionibus, an stante statuto, quod quælibet pars teneatur respondere positionibus cum Iuramento calumniæ, comprehendat Clericos litigantes in foro sæculari, & in illis casibus, in qoibus teneantur Iurare de calumnia, & respondet tale statutum valere, ligaréque Clericos in ordinatorijs iudicij (vt dixi iam) quæ non sunt in extinctionem, siue diminutionem Iurium ipsorum
52 Clericorum. † Etenim vt dixi *dict. quæst.27. à numero 1.* & in vers. *ad quintam*, & *sextam* hic & ex dictis per Martham *dict. p. 4. de Iurisdict. cent.1.casu 31. & 64. & casu 65. numero 9.& 10.* hoc statutum noluit comprehendere Clericos ab initio, sed quod ipsi Clerici se submiserunt legibus illius fori, contra quem agere satagebant.
53 † Quod limitant Innocent. *in cap.dudum de elect.* Speculator, *in tit.de positionibus § 7.videndū n.40.* Baldus *in l.1.§ quod obseruari num.23. Cod. de Iuram.calumnia*, vt non procedant quoties ex positionibus aduersarij colligantis Iura Clericorum, efficerentur deteriora, saltem quoad famam, vel honorem, quia tunc statutum ex postfacto esset contra libertatem Ecclesiæ, puta si positiones essent criminosæ. Quia tunc non tenerentur respondere.

54 Imo glossa *in cap.2. de confessis lib.6.* Speculator *dict. §. septimo videndum num.41.* dicunt, vt non teneatur respondere, quando positiones essent captiosæ, & multiplices, seu non simplices.
55 † Item etiam vt docent idem Speculator *num.1. sup.* Bartol. *in l. manifestæ ff.de Iure-Iur.* Baldus *in dicto §. quod obseruari num.20.* glossa *in dict. cap.2.* vers. *absque ratione de confessis lib.6.* vt non teneatur respondere, quando positiones essent duplicatæ, vt solent multoties facere litigantes ad finem, potius inuoluendi principalem, quàm veritatem habendi; item & in alijs casibus congestis per Speculatorem *in dicto §. septimo videndum.*

Ad vltimam quæstionis partem an leges Im- 56
periales de Iure-Iurando in litem, habeant locum in Ecclesiasticis. Et suppositis quæ latissime dixi *de hoc Iuramento, & litis decisorio, ac alijs in cap.fin. de Iure-Iur.* per plures quæstiones, vbi quotuplex sit & quale Iuramentum veritatis in litem; & quod hoc defertur in vim difficilis probationis; item quale sit Iuramentum, quod vo- 57
catur affectionis; illud nempe, quando vltra communem rei æstimationem ex proprio, & singulari affectu aliquid efflagitando Iuramus; de quo habetur *in l. si tutor, & l. videamus ff. de in litem iurando, & l. qui restituere ff. de rei vind.cat.*
† licet glossa *in l. nationibus §. planè ff.de in litem* 58
Iurando, Velit quod hoc propriè sit Iuramentum in litem, in quo de affectu in rem Iuratur, quam sequitur Baldus, & Decius *ibi numero 23.* vers. *hoc efficaciter*, & Hostiensis *in summa tit. de Iure-Iurand.* sed vt ait Martha *de Iurisdiction. p.4.cent.1. casu 66. numero 4.* ex alijs, communis sententia est in contrarium, alia adducens, quæ satius expendo sub *dicto cap.fin.* de Iure-Iurando.

Vnde iam respondeo leges Imperiales de Iure 59
Iurando in litem non habere locum in Clericos ex vi earum; liceat teneantur aliquoties Iurare in litem, vt latè apprehendes per dicta *in dicto cap. fin.* etenim idem Martha *dicto casu 66. à num.5.* tres faciendo articulos, in primo determinat Clericos agentes in foro sæcularium, non debere Iuramentum in litem affectionis præstare, Zasius
in l. si tutor ff. de in litem Iurando. † Vbi dicit 60
quod æquitas CHRISTIANA, vt vltra verum
rei pretium aliquid soluatur, non patitur; † ideó- 61
que de Iure Canonico hunc titulum de in litem Iurando non repetiri, vt sequuntur Phanuc. *in tract.de in litem iurando casu 2. p.1. cap.3. num.3.*
Decius *cons.1387.* Vbi consuluit Ecclesiam non 62
posse exigere pœnam, nisi quatenus damnum passa est, & alijs congestis ab eodem Martha
ibi num.7. & 8. † Qui pro secundo articulo *nu-* 63
mero 9. resoluit disposita de Iure-Iur. non habere locum contra Clericum conuentum in foro Ecclesiastico, nam quantum pertinet ad Iuramentum æstimationis ex affectu, non innititur principijs Iuris Canonici, cum contra æquitatem, & summo Iuris rigore procedat: & sic non obseruari Iure Canonico iuxta quæ ipse Martha latè dixit *dict.p.4. de Iurisdiction. cent.1.casu 19.*
† qui etiam *dicto casu 66. numero 10.* pro tertio 64
articulo, ait contra Clericum reconuentum in foro sæculari, non posse Iurari in litem Iuramento æstimationis, affectionis, qoia hoc solum datur ob dolum rei, *dict. l in actionibus*; ideóque multoties irroget infamiam, quando casus esset huiusmodi: quo casu ait per textum nostrum, si leges ciuiles contra Clericos obseruarentur, essent contra libertatem Ecclesiæ. † Item 65
quia hoc Iuramentum irrogat pœnam reo ex sola voluntate Iurantis, glossa *in dict. l. in actionibus* in verb. *non etiam ob culpam*, vers. *item nec quantum*, sed leges ciuiles pœnales non habent locum in Clericis, vt *supra* latè dixi *sub quæst.24.* hoc textu, ergo.

Vnum tamen notant Socinus *in cons.113. à* 66
num.3.volum.2. Plotos *in tract. de in litem Iurando n.100.* plura congerens, & alij Doctores posse

 deferri

deferri Iuramentum in litem veritatis. Et potest esse ratio quia tale Iuramentum in litem veritatis appellatur, vt cum prosequimur illud solum, quod nobis debetur absque dolo aduersarij, & nihil aliud, quod ex affectione pluris æstimaremus ex *dict. l.in actionibus §.planè ff. de in litem Iurando, l.si quando cod.vnde vi, l.numis. & l.fin.cod.de Iure Domin. impetr. ex cap. fin. de his, quæ vi, metusvè*
67 *causa fiunt.* † deferrique hoc Iuramentum solum in defectum difficilis probationis, vt consuluit Abbas *in cons.109. in fine, volum.2.* & declarat Phanucius *supra in tract. de in litem Iurando, dict.*
68 *casu 2.p.1.* † Vbi ponit etiam multas alias huius Iuramenti veritatis species, de quibus; ac de eodem Iuramento, permissio nostro Iure canonico, dixi latissimè *in dicto cap. fin. de Iure-iurando, à quæst.1.* Vbi per alias etiam quæstiones videbis.

QVÆSTIO XXXI

Statuta disponentia standum esse Iuramento damnum passi, an iuuet Clericos. Statutum, vt notarius non matriculatus in Collegio, nequeat instrumenta conficere, an Clericos comprehendat. Statutum quod Banniti possint impune offendi, an Clericos comprehendat. Statutum quod libri mercatorum faciant fidem, an admittatur contra Clericos. An statutum, quod si locator, vel conductor noluerit continuare reconductionem, teneatur alteri denunciare per duos menses, ante finem temporis contractus, comprehendat Clericos. Statutum, quod solutio debiti non possint probari per testes, an afficiat Clericos litigantes in foro laico. Quid de Ecclesiastico venditore in euictione.

SVMMARIVM.

1 *Statuta disponentia standum esse Iuramento damnum passi, qualiter vt priuilegium iuuet Clericos* n.3.4.5.6.7.8.9.

2 *Forenses quare non possint frui beneficio statutorum disponentium quod ad probandum damnum, statur Iuramento damnum passi,* n.8.& 9.

3 *Clerici dicuntur ciues destruales, etiam alienigena dum moram faciunt in ciuitate, qui debent gaudere beneficijs concessis cateris ciuibus; etsi non sint oneribus obnoxij* n.4. *& quare* n.5.& 6.& q.32.n.4.

6 *Clerici sustinent in loco statuti spiritualia, vt orationes, & vigilias.*

7 *Statuta, quæ possunt laici concedere per modum libertatis, & non Imperij, & Iurisdictionis prosunt Clericis.*

10 *Statutũ, vt Notarius non matriculatus in Collegio, nequeat instrumenta conficere, Clericos non comprehendit, vt* n.14. *nec Notarios Pontificia authoritate creatos* n.11.

Notarij Pontificia, vel imperiali authoritate creati, possunt vbilibet, & inter omnes personas instrumenta conficere dict. num.10. & 11. *Vbi idem dicitur de Notaria creato ab eo, cui Imperator concessit facultatem, vt in Gallia, Anglia, Hispania.*

12 *Notarius creatus à Papa, à Principe, vel ab alijs comitibus, qui Principis authoritate Notarios faciunt, posse vbique locorum instrumenta conficere; quod non est sic in Notarijs creatis ab alijs inferioribus, vt* n.13.

14 *Notarius creatus ab vno Principe non potest rogari de instrumentis inter subditos alterius Principis; secus inter subditos sui Principis, etiam extra territorium contra Boerium.*

15 *Bannitus in foro conscientia, etiam potest occidi, stante statuto laicorum de occidendis Bannitis, si occidens faciat Zelo Reipublica, & animo exequendi statutum, aliàs peccat, si animo fundendi sanguinem & odio particulari.*

16 *Statutum, quod Banniti possint accidi impunè, non comprehendit Clericos bannitos ab Episcopo* n.17.

17 *Clericus Bannitus non amittit, quæ sunt ordinis; & ob id eum occidens excommunicatus est.*

Clerici nullomodo queunt occidere Bannitum, cum incurrant irregularitatem, si statuta laici occidant. dicto n.17.*& incurrent pœnam homicidij, vt* n.18.

18 *Arma Clericorum debent esse lacrymæ, & orationes.*

19 *Statutum quod libri mercatorum faciant fidem, non comprehendit Clericos* n.21.

20 *Statutum de adhibendo plenam fidem libris mercatorum; inducit facilitatem peccandi.*

22 *Libri mercatorum non faciunt fidem de fideiussione, etiam stante statuto. Artium priores habentes Iurisdictionem, intelliguntur de pertinentibus ad illam artem.* dicto n.22.

23 *Statutum quod si locator, vel conductor noluerit continuare reconductionem, Clericos non obligat* n.24.25.& 32.

24 *Successor Prælati non tenetur stare locationi facta à prædecessore.*

25 *Statuta de denunciando, quod non intendunt stare locationi, vel conductioni, non comprehendit Ecclesiasticos, nec eorum bona.*

26 *Statutum Senense disponens, quod conductores apothecarum, non possunt expendi soluendo pensionem, non comprehendit apothecas Clericorum, vel Ecclesiarum. Et quare* ibi num.27.

28 *Conductor antiquus de Iure communi non potest expelli, si vult tantum soluere, quantum affert nouus* n.30.

29 *Inquilinus vetus non potest expelli, quando tantundem vult soluere cum distinctione. veluti in rusticis, non in Vrbanis; & quando Dominus nullam habet causam expellendi antiquum.*

32 *Statutum quod solutio debiti non possit probari, nisi per testes, non ligat Clericos, cum propriè respiciat personam.* n.34. *contra Alexandrum, &* n.36.37.& 38.

34 *Probatio in multis casibus non fit per testes, sed per scripturam, & in Iure Canonico admittitur per testes* n.35. *in multis.*

38 *Statutum inijcit vinculum, quando actio exerceri queat, & potest.*

39 *Venditor*

39 *Venditor Ecclesiasticus, num teneatur de vi-
ctione; & an coram laico iudice debeat se
defendere interpellatus, seu denunciatus à
laico emptore* n.40.40.41.42.43.44.45.
46.47. & remissiuè n.48.

40 *Euictio non habet locum, nisi prius denunciata
lite venditori, quae debet esse iudicialis ar-
ctissima* n.41.

42 *Venditor denunciatus tenetur vigore pacti em-
ptorem defendere, litémque in se suscipere,
alias abdicata re, teneatur de euictione.*

1 D primam quæstionis partem vi-
detur respondendum ex regula tex-
tus nostri, vt quantumvis prædi-
cta statuta disponentia, vt stetur
Iuramento damnum passi, sint fa-
uorabilia Clericis illis, non stetur, quia dimanant
à potestate laica, donec ab Ecclesia approbentur.
2 † Deinde quia forenses nun possunt vti beneficio
statutorum disponentium, quod ad probandum
damnum, stetur Iuramento damnum passi, vt
probant Castrensis *in l. omnes populi in fine ff. de
iustitia, & Iure* cum Bartulo *in tract. repressalia-
rum*, Albericus *in p.2. statutorum quæst.*9. Soci-
nus *in cons.*120. *volum.*2. Romanus *in cons.*124.
*num.*6. Alex. *in l. inter Claras* in verbo *exercus,
cod. de summa trinit. & in cons.*41.*n.*3.*& cons.*111.
*vol.*7. idem Castrens. *cons.*556. *volum.*1. *& cons.*
224. *vol.*5. Marsil. *cons.*153. cum plurimis alijs
ad hoc allegatis per Mandosium *in additionibus
ad Romanum in dicto cons.*224. & per Plotum *de
in litem Iurando num.*854. latè per Parisium *in
cons.*52. *num.*16. *volum.*3. sicque videri in Cleri-
cis, quia non sunt de Iurisdictione laici.
3 Nihilominus idem Castrensis *in dicta l. omnes
populi num.*8. vers. *item an Clerici*, Alex. *dicto
cons.*41.*n.*4.*& sequent. & in dicto cons.*111. *vol.*7.
Decius *in cons.*154.*in* 1.*dubio, & in cons.*275.*in* 1.
dubio cum alijs ad hoc cumulatis per Plotum *dict.
tract. de in litem Iurando num.*854. vers. *Clerici
tamen*, dicunt huiusmodi statuti beneficio posse
Clericos gaudere; eo quod Clerici sunt de cor-
pore illius ciuitatis, & vt Casaneus scribit *in con-
suetudinibus Burgund. Rub.*13. §. 9. *num.*2. post
Oldradum, Ioannem Andream, Romanum, &
4 Abbatem Clericos esse ciues distruales; † addit-
que Martha post Bartol. Bald. Oldradum, Nat-
tam, Marsilum, Felinum, & Bertrandum *de iuris-
dict. p.*4.*cent.*1.*casu* 82.*num.*5. hoc procedere non
solùm in Clericis originarijs, sed etiam in alieni-
genis, dummodo in loco habitent, vel habeant
beneficia, quia habeutur pro ciuibus, dum moram
ibi trahunt cum Bartol. *in l. ciues cod. de incolis
lib.*10. Andrea Barbatia *in cap. Rodulpho n.*137. *de
rescriptis*, Felino *in cap. dilectus in* 2. *num.* 2. *de*
5 *rescriptis*, Boërius *decis.*260. *num.*20. † Et licet
dicantur ciues priuilegiati, vt dicit Alex. *dicto
con.*41. *num.*4. *vol.*7. tamen adhuc debeant gau-
dere beneficijs statutorum, ne concessa in priui-
legium, resultent in odium contra regulam *in l.*
6 *quod fauore de legibus, & in l. nullam ff. eodem*; &
quod licet non sustineant onera temporalia, suffi-
ciat tamen eos sustinere spiritualia, vt orationes,
& vigilias in loco statuti, de quo dixit idem Mar-
tha etiam *in casu* 9. ad hoc vt per modum priui-
legij, & libertatis Ecclesiasticæ dictorum statuto-
rum beneficijs possint vti.
7 Et licet videatur hæc doctrina turbari per re-
citata *num.*5. satis liquet ex iam à *quæst.*1. longè
relatis: nam quoties statuto laici potest Ecclesia-
stica immunitas minui, exploditur statutum; &
itidem si fauorabilia sit, nisi admittatur ab Eccle-
sia, vti existimo statuta de quibus hic admissa esse,
cum spectent ad priuilegium, quod laici queunt
Clericis concedere per modum libertatis, & non
Imperij, aut Iurisdictionis in Clericos, vt iam
adduxi, † nec obstare adductũ de forensibus, quia 8
vt putat Plotus *de in litem Iurando num.*284. fo-
rensis excluditur, quia non subdit onera ciuitatis,
nec est ciuis; seu vt melius Alex. respondet *in
cons.*44. *num.*5. Martha *dict. casu* 82. *num.*2. alia
multa omittendo procedere, quia statutum, de
quo hic agimus disponit de personis, & Iuribus
personalibus, & quod secus esset, si de rebus, &
Iuribus realibus disponeret, quia concernit terri-
torium; † & quia sicut statutum excludit, ita in- 9
cludit forenses pro rebus sibi subiectis, vt poteris
comprobare ex his, quæ adduco *in cap. sane* 3. *de
foro comp.* Vbi de Iurisdictione, & foro ratione
rei sitæ.
Ad secundam quæstionis partem an statutum, 10
vt notarius non matriculatus in Collegio, ne-
queat instrumenta conficere, Clericos compre-
hendat, breuissimè respondeo, vt cum tale statu-
tum non possit comprehendere notarios, Pontifi-
cia, vel Imperiali authoritate creatos, qui possunt
vbilibet, & inter omnes personas, instrumenta
conficere, vt communiter agnoscunt Canonistæ
in cap. P. & G. de fide instrument. Vbi ego plura
scripsi, & in Rubrica, & alijs Iuribus illius tituli,
& Speculator *in tit. de instrumentor. edit. §. restat.
num.*22. *& sequent.* † probet quod notarius crea- 11
tus ab Imperatore, vel ab eo, cui Imperator con-
cessit facultatem, possit vbique instrumenta con-
ficere in Francia, in Anglia, & in Hispania, Bartol.
*in l.*2. *ff. de officio proconsulis*; † Vbi quod nota- 12
rius creatus à Papa, vel à Principe, vel ab alijs
comitibus, qui Principis authoritate notarios fa-
ciunt, possit vbique locorum instrumenta confi-
cere, Rota Romana *in decis.*5. *de fide instrument.
in nouis*, Rolandus *in cons.*91. *n.*18. *vol.*3. Surdus
*in cons.*157. *num.*11. Iason *in cons.*242. *vol.*4 *col.*3.
Martha 4. *p. de Iurisdict. cent.*1. *casu* 87. *à num.*6.
Vsque ad finem multis comprobans, vbi ait *n.*11.
† hęc nõ intelligi in notarijs creatis ab alijs Prin- 13
cipibus inferioribus Papa, & Imperatore, qui
non possunt exercere in loco non subdito. † Et 14
*n.*13. Vbi quod notarius creatus ab vno Principe,
nõ potest rogari de instrumentis inter subditos al-
rius Principis, secus inter subditos sui Principis,
etiam extra territorium &c. sequitur vt quidquid
Boërius dixerit contra prædictam resolutionẽ in
*decis.*142. quod procedit potius de facto, quàm
de Iure, vt prædictum statutum, de quo nos lo-
quimur; nec etiam Clericos comprehendat ma-
iori cum ratione; nam alias esset disponere con-
tra Ecclesiasticos, vulnerans eorum immunitatem
contra regulam textus nostri: & sic quantumvis
tale statutum pœna irroget illos non comprehen-
dat; etsi annullaret instrumenta alias facta, quod
procedit à defectu Iurisdictionis, & potestatis,
vt sæpius iam dixi: Et quia nouissimè Gaito *de
credito cap.*3. *tit.*1. *ex n.* 481. cum multis explicat
quando & in quibus instrumenta per notarium
Apostolicum confectum fidem faciat ideo leges
quæ dixi sub *cap.* Petb. *de fide instrum.*
Ad tertiam quæstionis partem, an statutum; 15
quod Banniti possint impunè occidi, comprehen-
dat Clericos. Et suppositis quæ plena manu dico

sub. tit. de homicidio. Et quod Bannitus possit
occidi etiam in foro conscientiæ & etiam stante
statuto sæcularium de occidendis Bannitis, si
occidens faciat cœlo Reipublicæ, & animo exe-
quendi statutum, alius peccet, si animo funden-
di sanguinem humanum, & ex odio particula-
ri id exequatur, vt per Baldum in l. vt vim ff.
de iustitia, & iure, Alex. in l. si plagij ff. de verb.
obligat. qui allegat Baldum in l. Gracus cod. ad
leg. de adulter, & in l. 2. col. 12. cod. de confes. &
in l. 1. col. 3. cod. si à non comp. iudice, & in l. 1.
col. 9. cod. de summa Trinitate, & in l. fin. cod. si
contra ius, vel vtilitatem publicam, Angelus in
l. de quibus ff. de legibus, Anton. de Butrio in
16 cap. que in Ecclesiarum. 7. hoc tit. † Tamen cum
statutum laicorum non obliget Clericos ob cau-
sam publicæ vtilitatis, vt sæpius à quæstione. 1.
d xi, quia nullum est talè statutum ob defectum
iurisdictionis, vt latissimè Martha de iurisdict.
p. 4. cent. 1. casu. 1. & ex his, quæ dixi cap. qua-
liter 17. de iudicijs, & in alijs illius tit. de foro
comp. sequitur vt Clericus Bannus per Episco-
pum non possit impune offendi vigore statuti
laicorum, quia in dubio nemo videtur eos vo-
luisse comprehendere in sua dispositione, de qui-
bus expresse disponere non possit cap. à nobis de
sententia excommunicat. l. in sus §. fin. ff. ad mu-
nicipal. sic concludit ex multis Martha dicta p. 1.
de iurisdictione cent. 1. casu. 67. à n. 2. taliterque
procedere ait n. 10. vt statuentes, quando habent
intentionem comprehendendi Clericos, sint ex-
communicati, vt dicit Franc. Plotus in tract. de
17 excommunic. §. 30. n. 1. † Et sic concludit Mar-
tha statutum prædictum nullomodo includere
Bannitos Clericos ab Episcopo, quia Clericus
Bannitus non amittit ea, quæ sunt ordinis. Et ob
id eum occidens non excipiatur à regula cap. si
quis suadente Diabolo 17. q. 4. quidquid dixerit
Baldus in l. 1. col. 2. cod. si à non comp. iudice, &
ad Speculatorem in tit. de citatione col. 1. verb. non
valet citatio. Nec econtra quamtumvis liceat
Banniti occisio, seu offensio, iuxta intellectum
communem, Vbi D.D. cap. fin. de homicid. lib. 6.
l. testamento centurio ff. de manumissis testamento,
Clerico nullomodo queat occidere Bannitum,
cum incurrant irregularitatem, si vigore statuti
laici occiderent, quia specialiter Clericis prohi-
18 betur occisio. † Cuius arma debent esse lachrimæ,
& orationes, cap. conuenior 23. q. 8. cap. perro,
Vbi glossa 16. q. 4. glossa in cap. ex multa §. fin.
de voto: & sic contrafacientes Clerici, non so-
lùm peccant mortaliter, sed debent pœna ho-
micidij, de qua per Bernard. Diez in cap. 4. sua
pract. crim. Ecclesiast. alia de Bannitis dixi alibi &
post hæc legi Daniel de nobilibus disp. 40. dicens
quod Bannitus impune occidi potest ibi n. 16. cum
Soza, Dino cōs. 61. a n. 8. Nellis de bannit. p. 5. tēp. 3.
n. 1 Menoch. de arbitr. q. 90. n. 34. Giurba cons. 80. n.
27. ibi n. 19. Duas referens sententias de dubio no-
stro, & quod vtraque habet suos sectas vt per Gras.
de effect. Cleric. effect. 2. a n. 169. ipse tamen Da-
niel cum multis contrarium tenet de bannito
laico, & post modum inter Ecclesiasticos in frau-
dem adscriptos, iuridicè à laico bannito fiat
propter delictum quo perdit priuilegium fori vt
in Assassinio cum isto in casu supponatur sta-
tuto laico quo præcipitur vt impune occidi
possit: & ibi Daniel ex Guillelmo Benedicto Gras.
effect. 1. n. 112. Giurba cons. 15. & alijs, dicens
quod Clericatus superueniens non extinguit ban-
num in aliquem irrogatum ob delictum dum lai-
cus exactè distinguit quoad pœnas irrogandas,
an quis se fecerit Clericum in fraudem vel non,
vel an sit Imponenda pœna pecuniaria vel per-
sonalis vel an tractetur degradanda vel in mino-
ribus.

Ad quartam quæstionis partem, an statutum 19
quod libri mercatorum faciant fidem, admitta-
tur contra Clericos. Et repetitis quæ dico latissi-
mè in cap. penult. de probat. Vbi de probatione,
quam faciunt libri & aliæ inscriptiones, & me-
lius sub. cap. 1. de fide instrumentor., an rationes
& parcellæ dispunctæ in liberis mercatorum ha-
beant executionem paratam, & alibi dictis.

Et quia conclusum est inter Doctores statutum 20
vel consuetudinem de adhibendo plenam fidem
libris mercatorum, quia inducit facilitatem de-
linquendi, & peccandi, Felinus in dict. cap. 1.
de fide instrumentor. & in cap. sicut de prob. Bal-
dus in l. vnica cod. de confes. Abbas in cap. bona
in 2. de postul. prælat. Bartol. in l. nuda ratio ff. de
donationib. & in l. quadam ff. de edendo. Vbi An-
gelus verbo nummularios. † sicque à fortiori de- 21
bemus dicere talè statutum, de adhibendo fidem
libris mercatorum, quod intelligitur, quatenus
ad mercaturam non comprehendere Clericos ex
defectu potestatis statuentium, cum nec statuta
laicorum debeant seruari in curia Episcopi: sic
in terminis alia adducens concludit Martha de iu-
risdict. dict. p. 4. cent. 1. casu. 86. n. 1. & 2. † Vbi 22
à n. 3. ad. 5. ait quod libri mercatorum non fa-
ciunt fidem de fideiussione, etiam stante statuto;
& quod priores artium habentes iurisdictionem
in hominibus illius artis, intelliguntur de perti-
nentibus ad illam artem, expendens sub. n. 3. &
4. cum multis textum in l. si quis argentarius §. in
ratione ff. de edendo, quæ non spectat ad hanc tra-
ctationem.

Ad quintam quæstionis partem, an statutum, 23
quod si locator, vel conductor noluerit continuare
reconductionem, teneatur alteri denunciare. Res-
pondeo Clericos non comprehendere, quia per
huiusmodi statutum prohiberentur Clerici loca-
re cui voluerint; imò efficerentur timidiores ad
faciendum id, quod cessante statuto, & iure
communi inspecto facerent libere, vt tenent
Bartol, & Angelus in l. 1. §. que oneranda, ff. qua-
rum rerum actio non detur, Baldus, & Angel. in
l. 1. ff. de in ius vocando, Abbas, & Ancharran
hic in textu nostro, Felinus n. 42. vers. secundo
fuit, & n. 69. ibi Decius n. 4. additque Martha,
plura alia scribens à n. 8. casu. 98. † Quo præla- 24
tus successor non tenetur stare locationi, de quo
aliqua dixi sub. cap. quia V. de iudicijs, & pro-
prius infrà in tit. de locato, Vbi n. 6. tanto magis
procedere ait, quia huiusmodi statutum dirigitur
in personam, sicque non possit comprehendere
Ecclesiasticos: de quibus in specie disponere non
poterat. † Ex qua causa idem Martha dicto casu. 25
98. cent. 1. p. 4. de iurisdictione ait n. 2. statuta de
denunciando, quod non intendunt stare locatio-
ni, vel conductioni, non comprehendunt Ec-
clesiasticos, nec eorum bona, vt scribunt An-
charran in cons. 25. Alex. in cons. 17. vers. nec ob-
stat vol. 4. Abbas cons. 84. p. 1. Barbatia in cons. 13.
vol. Crotus in repetitione legis filius familias. §.
Diui n 84. vers. tertio elicitur de leg. 1. & ibi Fer-
din. n. 159. Ancharran. in cap. 1. hoc tit. vers.
quæro etiam de quæstione. † Vbi loquitur in statuto 26
Senense disponente, quod conductores apotheca-
rum,

Digitized by Google

rum, non poſſint expendi ſoluendo penſionem,
& probat non comprehendere apothechas Cleri-
corum, vel Eccleſiarum, vt multis comprobat
Rochus *in tract. de conſuetudine ſect.8. n.55.*
Cuius poteſt eſſe ratio, quia magis ſunt contra
Eccleſiaſticam libertatem, quæ tollunt benefi-
cium iuris communis, quamquæ auferunt com-
petentiam per priuilegium, vt docent Decius
in textu noſtro *n.3.* poſt Anton. de Butrio, Ga-
liaula *in receptione l.centurio n.157. ff. de vulgari.*
27 *& pupil.* † Vbi dicit quod ſi ea ſunt contra Ec-
cleſiaſticam libertatem, quæ tollunt multo ma-
gis, quæ ſunt contra ius commune reſpicentia
fauorem Eccleſiarum, vt probat poſt plurimos
Doctores, quos allegat Calcanus *in conſ.7. n.16.*
Alba *in conſ.8.n.7.* Rochus *ſupra ſect.5. à n.20.*
Clarus *in praxi §. fin.q.77.n.28.*
28 Huic doctrinæ videtur opponi, quia de iure
communi conductor antiquus non poteſt expelli,
ſi vult tantum ſoluere, quantum offert nouus
Calcanus *conſ.8. n.36.* Cotta *in memorabil.* verſ.
locator. primus, Boërius latè *decis.* 107. per tex-
tum *in cap. ad aures*, & *ibi* Anton. de Butrio, &
alij de emptione, & venditione, quod ſaltem
procedit de æquitate per textum *in l.1.§. permit-
titur ff. de aqua quotidiana, & æſtiua*: de cuius
intellectu Gozadinus *in conſ.39.* prima facie *n.
58. & conſ.71 in cauſa n.3. & conſ.28.* Videtur
29 *n.23.* † Imò & quod non poſſit vetus inquili-
nus expelli, quando tantundem vult ſoluere,
Grammaticus *in conſ.4. n.2.* in ciuilibus Afflictis
in decis.238.
30 . Sed reſpondeo vt quamtumvis hæc opinio
vera eſſet, procedat tantum in ruſticis, non au-
tem in vrbanis, Alex *conſ.80. viſis oportune n.*
31 *18. vol.1.* Mantua *conſ.48.* † Itemque procedat
quando Dominus nullam habet iuſtam cauſam
expellendi antiquum, cum ex æquitate præfe-
rendus ſi tunc antiquus, Alex. *in conſ.129.* puto
quod de iure *vol.2.* Iaſon *in authentica qui rem
cod. de Sacroſanctis Eccleſijs*, Curtius Senior *in
conſ.66.* ſapienter *col.18.* verſ. *capio nunc aliam*
32 *dubitationem.* † Et quod nullomodo poſſit pro-
cedere in Eccleſiaſticis, cum ex defectu pote-
ſtatis ſtatuentium ex regula textus noſtri, nulli-
ter fiat, concludit Martha *dicto caſu.98. n.7. in
fine.*
33 Ad ſextam quæſtionis partem, an ſtatutum,
quod ſolutio debiti non poſſit probari, niſi per
teſtes, afficiat Clericos litigantes. Et quia de
iure diſpoſitum eſt in multis caſibus, vt probatio
non fiat per teſtes, ſed requiratur ſcriptura, de
quo dixi nonnulla ſub titulis de teſtibus, & de
fide inſtrument, & agnoſcunt Doctores per tex-
tum *in l.nec cui cod. de locato, l.generaliter cod.
de non numerata pecunia, auth.ſed nouo iure cod.
ſi certum petatur, auth. hoc ius porrectum cod. de
Sacroſanctis Eccleſ. l.teſtium cod. de teſtibus l. 3.
l. ſi non ſe maior dix. cap.1.* Vbi gloſſa, & D.D.
de cenſ. lib.6. poteſt dic vt talè ſtatutum confor-
me iuri communi Clericos vtique comprehendat,
præcipuè ſi conſideres debitum eſſe, contractum
ante Clericatum, cum tunc potuerit iniјcere
vinculum Clericis poſtea factis, vt videtur di-
cere Alex. referendo Ioan. Calderin. *in conſ.211.
n.4. in principio. vol.2.*
34 Adhuc verò dicendum eſt talè ſtatutum non
ligare Clericos, cum propriè reſpiciat perſonam,
quæ debet ſubire probationis onus, vt dicit Alex.
dict.n.4. verſ. *quia probatio propria reſpicit per-
ſonam, qua ſecundùm diſpoſitionem iuris communis
poteſt probare per teſtes.* Ergo in quibus hæc fa-
cultas probandi limitaretur, corrigeretur ius
commune, & auferrerentur Clericis ſibi compe-
tentia de iure communi, & ſic eſſet contra liber-
tatem Eccleſiaſticam; imò fortius. † Quia tol- 35
lerentur ſibi competentia de iure canonico, quo
admittitur probatio per teſtes, vt latè dixi *in
Rub. & tit. de teſtibus*, & *ibi* Doctores per tex-
tum *in cap. in omni negotio, & in cap. cum eſſet,
cap. relatum de teſtam.* ſic probant Felinus *in cap.
ſicut conſuetudo de probationib. n.15.* poſt Ioan-
nem Andream, & Ancharran, & Ioannem de
Imola, quos allegat Marſil. *in rubrica de probat.
n.56.* Abbas *hic in textu noſtro n.46.* poſt Archi-
diaconum, Cynum, quos hic allegat Decius *n.
206.* poſt Raphaël Cuman *in conſ. 139. col. 2.*
quem allegat Alex. *in dict. conſ 211. viſa facti
narratione vol.2. n.4.* Martha *de iuriſdictione
dict.p.4. cent.1.caſu. 69.* † Qui *n.3.* cum Mar- 36
ſilio *ſupra. numero 63. & 75.* dicit propterea
dictum ſtatutum non habere locum in cauſis
pijs, nec in dote.
Nec bis obſtare dicta *n.1.* quia etſi tale ſtatu- 37
tum de non probando per teſtes, ſed inſtrumenta
ſit de iure ciuili; imò & de iure canonico ex di-
cto *cap.1. de cenſibus*, Vbi gloſa exemplificat in
caſibus multis. Sed cum iſte caſus ibi non cauea-
tur, ſed tantum à ſtatuto, ſeu lege laici legiſla-
toris, euenit, vt ex defectu iuriſdictionis non
valeat per regulam textus noſtri, ex iam latè *ſu-
pra* dictis à quæſtione 1. † Minuſque obſtare 38
fundamentum ſecundum, quia vt iam ſæpius
ſupra dixi adicta *q.1.* tunc ſtatutum iniјcit vin-
culum, quando actio exerceri queat, & poteſt,
vt probat etiam cum multis Martha *dicta p.4.
cent.1. caſu.22. de iuriſdict.* & ſic licet debitum
ſit ante Clericatum, quia tamen probatio con-
tingit fieri poſt Clericatum, ſequitur ex textu
noſtro, vt non poſſimus dicere, quod ſtatutum
iniecerit vinculum ante Clericatum, vt etiam
dixit Decius *hic n.206.*
Ad vltimam quæſtionis partem de Eccleſiaſti- 39
co venditore, cum *infrà in cap. fin. de emptione,
& vendit.* tractem de euictione rei venditæ, &
iuxta propoſitum, de quo loquimur Martha *de
iuriſd. dicta p.4. cent.1.caſu.34.* latè ſcribat de ſe-
quenti quæſtione, an Eccleſiaſtici venditores
denunciati à laico in iudicio euictionis, coram
laico, aut Eccleſiaſtico debeant, & poſſint com-
prehendi, atque cauſam defendere: & quid ſi
ipſi fuerint emptores, & nõ denunciauerint. † Et 40
à n.1. præſupponat quod euictio non habet lo-
cum, niſi litè prius denunciata venditori per
textum *in l.habere licere ff. de euictionibus.* Nec
ſufficiat aliunde venditorem habere notitiam,
vel ex tertio, quia citatio, & denunciatio eſt de
forma *l.emptor. cod. de euiction. dicto cap. fin. de
emptione, & vendit.* Vbi latiſſimè ſcribo, & per
multa, quæ dixi *infrà in cap.pen. de foro comp.
cap.1. de cauſa poſſeſſ. & propiet. cap.3 de teſti-
bus*, & citatio in hoc caſu non fiat ad certioran-
dum, ſed ad incitandum. † Ideoque requiratur 41
iudicialis arctiſſima, Couar. *lib.3.variar. cap. 17.
illat.1.* Viuius *opin. commun.* 434. latè Gaſpar
Cauallin. *in tract. de euictionibus in §.3.* pe totum.
† Et ipſe venditor denunciatus teneatur vigore 42
facti emptorem illum defendere, litemque in ſe
ſuſcipere, alias abdicata re, teneantur de eui-
ctione.

Quare

43 Quare Doctores potuerunt legitimè dubitare, qoid iuris si Clericus venditor denunciaretur à laico emptore pulsato coram iudice laico, an is Clericus debeat ex *l. venditor. ff. de iudicijs*, suscipere in se iudicium coram iudice laico vel debeat per eius instantiam remitti ad iudicem Ecclesiasticum propter suum interesse, & necessariam defensionem, ad quam tenetur; licet idem Martha quatuor articulos faciat, vt explicet *dicto ca-*
44 *su. 34. cent. 1. p. 4. de iurisdictione.* † Primum vt debeat fieri Clerico venditori denunciatio coram iudice Ecclesiastico, addens quod denunciatio facta, Clerico, est nulla, nisi coram iu-
45 dice Ecclesiastico. † Et pro secundo articulo dicat *ibi n. 7.* quod Ecclesiastici emptores possunt agere de euictione, licet non denunciauerint litem emptori cum Couarruo. & Canall. *Supra*, Aofrerio, Tyraquello; etsi Antonius de Burgos contrarium doceat *in dicto cap. fin. de emptione n. 9.* & Can. *in §. 3. à n.* 108. per textum *in c. breui de iure-iurando*, *& in cap. potuit. de locato*, quibus latè respondeot Andreas Fraquineus *lib. 2. controuers. cap. 37.* Couarruo. *in dict. cap. 17.*
46 *lib. 3. variar. illat.* 4. † Et pro tertio articulo dicat Martha *à n. 8.* quod Clericus venditor denunciatus canonice coram iudice Ecclesiastico poterit defendere laicum emptorem si vult, & habuerit licentiam ab Episcopo coram iudice laico: Vbi *n. 10.* intelligit si Clericus velit, &
47 de licentia Episcopi, non alias. † Vbi *n. 11.* ait qood Clericus venditor denunciatus coram laico, non potest trahere causam ad iudicem Eccle-
48 siasticum. † Et pro quarto articulo ponit aliud dubiom *ibi à n. 13.* quid quando Clericus venditor denunciaretur in iudicio sæculari, & ita diceretur defensor necessarius, an nune posset trahere causam ad iudicem Ecclesiasticum. Et pro negatiua, & affirmatiua opinione disceptans, de quo ego *in dicto cap. fin.* plura ipse dicat etiam de fisco denunciato emptore, aut venditore. Ideo quia hæc quæstio, de qua ago nune io dicto vers. *ad vltimam*, satis sit resoluta per illa, quæ scripsi infrà *in dicto cap. penult. de foro compet. q 11.* vers. *ad secundam*, Vbi loquutos fui de Clerico venditore interpellatu ab emptore laico, vt eum defendat; item ibi *à n. 5.* expendi, quid de fisco, de qno non amplius insisto.

QVÆSTIO XXXII.

Priuilegium patriæ ne incolæ trahantur ad iudicium extra patriam, an comprehendat Ecclesiasticos: An, testator possit Monasterium, vel Ecclesiam ab hæreditate excludere, si hæres institutus, Monachus fuerit factus: An statutum quod maritus post mortem suam, non possit relinquere Vxori vltra centum aureos, comprehendat casum quando reliquit vxori multò maiorem quãtitem pro eleemosyna facienda pauperibus, distribuenda per ipsam: Et an legatum factum vxori, donec castè vixerit, & lectum vidualem seruauerit debeatur etiam ingressæ Monasterium, non obstante quod communis vsus loquendi contrarium intelligeret: An testator possit præiudicare ordini Ecclesiastico per conditionem *sine liberis*, quæ non excludit Ecclesiasticos, nec Monasterium ante professionem, etiam si alter filius sit substitutus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium Patriæ ne incolæ trahantur ad iudicium, extra patriam non debet determinari per decisionẽ textus* in cap. dilecti. 17. de foro comp. *Et num comprehendat Clericos* à n. 2.

2 *Clerici veniunt incolarum appellatione.*

3 *Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis, & Clerici eius destruales, pars ciuitatis* n. 4.

5 *Priuilegium vtile Clerico, præsumitur approbatum a Papa.*

6 *Statutum priuilegiale, ne incolæ trahantur ad iudicem extra Patriam, Clericos non comprehendit, cum eis sit præiudiciale ratione iurisdictionis* n. 7. 8. *Papa sine causa non potest concedere potestatem, & iurisdictionem sæculari cognoscendi inter Clericos.* dict. n. 6.

9 *Testator nequit ab hæreditate excludere Ecclesiam, si hæres institutus factus fuerit Monachus; sic vt nulla consuetudine possit testator Monasterium excludere* n. 10. 11. *si hæres institutus ingrediatur Religionem, vt* nom. 12.

13 *Populus ille solus potest introducere consuetudinem, qui potest statutum facere.*

15 *Testator nec de rigore iuris, nec de consuetudine potest inducere consuetudinem in præiudicium Religionis.*

16 *Statutum nullomodo potest derogare piæ causæ* & n. 18.

17 *Statutum quod maritus post mortem suam non possit relinquere vxori vltra centum aureos si maritus decedens sit diues, & vxor inops, nihilominus non prohibet, vt vxor habitura sit partem quartam bonorum mariti, ne laboret inopia, maximè, quia est successio legalis &* n. 18. *& de dubio præsenti* n. 20.

18 *Maritus testando non potest de iure priuare vxorem à quarta parte.*

19 *Legatum omne relictum vxori à marito, stante statuto, ne maritus post mortem suam relinquat vxori, imputatur in quartam partem vxori debitam.*

20 *Statutum quod maritus post mortem suam non possit relinquere vxori vltra centum aureos, non comprehendit casum, quando relinquit vxori multo maiorem quantitatem pro eleemosyna distribuenda pauperibus per ipsam.*

21 *Statutum, vt maritus non possit legare vxori, nisi certam quantitatem, etiam si legetur tertio, qui det vxori per statuentes taxatam ad occurrendum in sollicitationibus mulierum earum blanditijs, & delinimentis, valet & quare.*

22 *Statutum dicitur esse factum odio vxoris, quæ marito infirmo non seruiret, nisi eidem quidquid vellet relinqueret.*

23 *Vsus loquendi communis non attenditur contra* propriam

propriam verborum significationem, & naturam.

24 *Iura sapientum deturpari non debent per ora rusticorum, in quibus, seu eorum sensu non cadit vocabulorum differentia.*

Loquutiones imperitarum personarum non sunt propriæ, sed abusiuæ dict. n. 24.

25 *Religioni præiudicium non fit per consuetudines laicorum, & imperitiam loquendi.*

26 *Legatum relictum vxori; donec caste vixerit, & lectum vidualem seruauerit, debetur eidem, etiam si Monasterium ingrediatur,* & n. 27. 28. 29.

Contra Raynaldum n. 30. & 31. *nisi testator aliud exprimeret, vt* à n. 41.

28 *Vidua dicitur vxor relicta, ingrediens Monasterium, quæ semper aget in iudicio in foro sui mariti.*

29 *Testator, & statuentes quæ non possunt expressè, nec tacitè cogitasse de casu, quem non poterant, censetur, nec disponendo ad sui libertatem arrogare sibi iurisdictionem super Ecclesiasticis.*

32 *Vidua propriè dicitur cuius maritus mortuus est; etsi ingrediatur Religionem, cum seruet ibi Castitatem* n. 33. 34. 35. & 36.

35 *Vsus fructus non extinguitur relictus vxori per eius ingressum. Religionis, qui Monasterio acquiritur, donec ipsa vixerit.*

36 *Testatoris mens interpretatur, vt non trahatur ad odiosa.*

Honor marito seruatur per ingressum Monasterij ab eius vxore vidua dicto n. 36.

37 *Statutum, vel consuetudo, quod verba testamentorum ad litteram intelligantur, facit vt substitutus succedat excluso Monasterio* & n. 38. *Vbi quid quando consuetudo stat, ut succedat Monasterium.* & ibi n. 39. 40. *Vide* n. 48. & 49.

42 *Testator non præiudicat ordini Ecclesiastico per conditionem* si sine liberis, *quæ non excludit Ecclesiasticos* n. 43. 44. & n. 50.

45 *Testator non potest expressè Ecclesiam, vel Monasterium ab hæreditate excludere, si hæres institutus ingressus fuerit Monasterium* & n. 47.

46 *Testatoris voluntas non est attendenda, quando ius aduersus illam disponit.*

48 *Interpretationem, quam canones, & leges fieri permittunt pro filijs contra Monasterium, est respectu legitimæ, quæ si relicta est filio, tunc de iure magis fauetur Ecclesiæ, & Religioni* n. 49.

50 *Religionis fauor procedit etiam, si substitutus sub conditione factus fuerit Clericus secularis.*

1 D primam difficultatis partem; etsi nonnulli sentiant respondendum esse iuxta decisionem textus *in cap. dilecti 17. de foro comp.* Vbi egi *q.1.* de illis *quare priuilegiatus, qui solùm tenetur respondere in certo loco, possit conueniri in alio loco, Vbi promisit respondere vel soluere, vel vbi domicilium habet:* ex cuius decisione Franc. Marcus, qui ex proposito egit de quæstione à nobis proposita *in decis.* 1090. *p.1.* Sed quia priuilegium, de quo in dicto textu fuerit concessum à sede Apostica, vt *ibi* legitur expressè, & propterea fuit differentes termini; ideo, vt aduertit Martha *de iurisdict. p.4. cent.1. casu.59.* non debet determinari dubium propositum per decisionem illam, in quo agimus de priuilegio laicorum.

Vndè etsi pro affirmatiua sententia, & vt 2
voluit Franc. Marcus *in dicta decis.* 1090. possint
considerari sequentia, nempè, quia talè priuilegium
est concessum incolis, quorum appellatione
veniunt Clerici ex doctrina Bartol. *in l.1.
n.11. ff. ad municip.* dicens vt veniat appellatione
ciuium Baldus *in cap.1. de Vasallo, qui arma bellica
nepos.* † Vbi dicit quod Ecclesia dicitur de 3
corpore ciuitatis, Natta *in tract. de statuto exclusiuo
fœminar. in 3. quæst. princip. n.85.* Marsilius
in tract. de Bannitis in verbo *n.116.* & Casaneus
in consuetud. Burgun. 4. Rub. 13. §. 9. n.2. † Vbi 4
dicit quod Clerici dicuntur ciues districtuales, &
pars ciuitatis, Tyraquel. *de primog. q.44. n.9.*
Cumias super ritibus magnæ Curiæ Siciliæ *cap.
40. n.280.* & procedat etiam in Clericis alienigenis,
etiam si in eo loco habitent, vel habeant
beneficia, quia habentur pro ciuibus,
dum mora ibi trahunt, Bartol. *in l. ciues cod. de
incolis lib.* 10. Barbatia *in cap. Rodulphus. n.137.
de rescriptis*, Felinus *in cap. dilectus in. 2. n.2.
& 8. de rescriptis*, Boerius *decis.* 260. *n.20.* faciunt
quæ dixi *in cap.14. q.1. de foro comp.* † Ex 5
quibus Franciscus Marcus mouetur, item ex eo
quia priuilegium vtile Clerico præsumitur approbatum
à Papa ex his, quæ scribunt Hostiensis
in cap. fin. de consib. & Abbas *in textu nostro
numero 9.*

Tamen dicendum priuilegiale, statutum, 6
de quo in dubio agitur, non comprehendere
Clericos propter magnum præiudicium, quod
Clericis parat, & toti ordini Clericorum ex *cap.
fin. de rebus Eccles. alien. vel non* Vbi consideratur
hoc præiudicium ratione iurisdictionis, cuius
Clericale priuilegium est de iure diuino, *cap. imperator.
96. dist.* & ex alijs, quæ latè dixi *supra
sub. quæst.17.* vers. *ad tertiam*, & *in cap.2. cum
alijs de iudicijs q.2. & 3.* & ob id Papam non posse
sine causa concedere alicui Principi sæculari
potestatem, & iurisdictionem cognoscendi inter
Clericos. † Quare docent Doctores quid si vir- 7
tute illius priuilegij Clerici, qui alias de iure
deberent conueniri coram proprio Episcopo extra
patriam existente, exciperent de priuilegio
sibi, vt ciuibus competenti tacitè consentirent
in iudicem non suum, nempe laicum, qui est
incapax cognoscendi de Clericis, iuxta quæ dixi
*in cap. si diligenti, & alibi de foro compet, & in
cap. qualiter cum alijs de iudicijs, cap. significasti
eodem tit. de foro compet, cap. contingit de sent.
excommunicat* Speculator *in tit. de citatione §.1.
vers. sed pone*, latè Grammaticus *in voto crim.18.
vol.2.* † Sequitur, vt illud statutum quamtum- 8
vis videatur fauorabile prima facie propter relatum
priuilegium, quod parat ordini Clericali
nullum sit respectu Clericorum ex doctrina textus
nostri, & ex latè iam adductis: docet in terminis
Martha *dicto casu.59. à n.5.10. & 11.* quia
etsi Clericis patriæ esset vtile, sed offensiuum
Clericorum ordini, contra quem Papa non solet
disponere: & sic nunquam infringi ab imperatore
ex *dict. cap. Imperator.*

Ad secundam quæstionis partem, an testator 9
possit Monasterium, vel Ecclesiam ab hæreditate
excludere, si hæres institutus Monachus fuerit
factus. Et quia vt scribit Euerardus in loco ab
vltima

vltima voluntate, ad statutum, legem, vel consue-
tudinem; sic vt procedat argumentum à statutis ad
testandum dispositiones; & ego latissimè *infra*
in præsentia de probationibus per textum *ibi*, &
alia Iura, quæ latè expendi, probauerim non esse
10 Monasterium, vel Ecclesiam exclodendos: se-
quitur vt quemadmodum statutum, quod in-
grediens Monasterium, non succedat, & contra
libertatem Ecclesiasticam, vt ibi probant Canoni-
stæ, Felinus *n.35*. Decius 53. de quo iam dixi *su-*
pra, & latè scripsit Martha *de iurisdict p.4 cent.1.*
11 *casu 76*. † Sequitur vt nec in dubio nostro queat
testator excludere Ecclesiam, vel Monasterium
ab hæreditate si hæres institutus factus fuerit
Monachus: sic Canonistæ *in dicto cap. in præ-*
sentia ibi Antonius de Butrio *numero 27*. Aretin.
76. Felinus *numero 67*. Baldus *numero 18*. Abbas
hic *numero 55*. vers. *ex his infertur* probat cum
infinitis, etiam ex antiquioribus legendus Martha
12 *dict. p.4. cent.1. casu 80. à num.2.* qui etiam *à nu-*
mero 10. corroborat dicens vt nulla consuetudine
etiam immemoriabili possit induci, vt testator pos-
sit expresse Monasterium excludere, seu Eccle-
siam, si hæres institutus ingrediatur religionem,
quia introducere consuetudinem est Iurisdictio-
nis, ipsa enim est lex, vt ait Alex. *in cons.173.*
13 *numero 12. vol.6.* † Ergo cum solus ille populus
possit introducere consuetudinem, qui potest fa-
cere statutum, Bald. post glossam *in l.2. numero 1.*
& 2. opposit. Cod. quæ sit longa consuetudo Inno-
cent. *in cap. cum accessissent hoc tit.* Alex. cum
14 alijs *in l. si non speciali col.2. de testament.* † &
laici vt supra *à quæst.1.* latè dixerim non possint
statuta facere, quæ tangant Clericis competen-
tia de Iure communi, siue ex priuilegio, vt est
receptissima omnium Doctorum sententia in
textu nostro, sequitur vt nullo modo talis con-
suetudo sustineatur, etiam si sit mixta laicorum,
& Clericorum per dicta *infra in cap.8. de iudi-*
15 *ciis.* † & quod testator nec de rigore Iuris, nec
consuetudine possit inducere conditionem in
præjudicium religionis, ita cum alijs concludit
Martha *dicto casu 80. numero fin.* & per illa, quæ
scripsit *in cap.2. de iurisdictione cap.41.* & quæ
scribit *infra dicta p.4. cent.1. casu 95.* quidquid
alij senserint dicendo vt etsi de rigore Iuris tale
statutum non valeat expressè prohibens, sed fa-
ctum sustineri vigore generalis consuetudinis; &
rogo vt repetas quæ scripsi *in dicto cap. in præsen-*
tia; ex quibus ad saturitatem dictis poteris exor-
nare huius difficultatis punctum.

16 Ad tertiam quæstionis partem, quia statutum
nullo modo potest derogare piæ causæ, vt docent
communiter omnes in textu nostro, & Martha
de iurisdiction. p.4. cent.1. casu 88. num. 16. dicens
numero 17. statuto laicorum non censeri deroga-
17 tum *aut. præterea Cod. vnde vir, & vxor.* † inferens
quod si maritus decedens est locuplex, & vxor
superstes inops, non obstante dicto statuto ipsa
vxor habitura sit quartam partem bonorum ma-
riti, ne laboret inopia, maximè quia hæc est suc-
cessio legalis data à Iure, quæ per statutum non
censetur sublata, Ripa *in l. filiusfamilias §. Diui*
18 *numero 96. ff. de leg.1.* † & maritus testando non
posset priuare vxorem ipsa quarta parte, Decius
in dicta auth. præterea numero 9. vers. *sexto nota*,
& tam *dicta auth.* præterea quam cætera Iura de
pijs causis loquentia, sint Iura limitatoria, quæ
non censentur sublata per leges, aut statuta noua,
per quæcumque verba generalia facta etiam cum
clausula *non obstantiarum* generali *l. sciendum*;
vbi glossa verbo *non compellit*, vers. *secundo an sit*
hodie correcta ff. qui satisdare cogantur, vbi Alex.
& Iason, Roman. *in cons.49. visis*, & *cons.322. in*
casu, & *cons.399. præsens col.3.* † & ideo omne le- 19
gatum relictum vxori à marito stante hoc statuto
imputetur eidem vxori in illam quartam *dicta*
auth. præterea in fine. † Sequitur dicendum in pū- 20
cto difficultatis nostræ, vt statutum quod maritus
post mortem suam non possit relinquere vxori
vltra centum aureos, non comprehendat casum,
quando reliquit vxori multò maiorem quantitatē
pro eleemosyna distribuēda pauperibus per ipsam,
vt latè prosequitur Martha *de iurisdict p.4. cent.1.*
casu 88. Vbi leges. † Quæ resolutio non turbatur 21
ex eo quod sit validum statutum, vt maritus non
possit legare vxori, nisi certam quantitatem, etiā si
legetur tertio qui det vxori per statuentes taxatam
ad occurrendum, in festationibus mulierū, & earū
importunitatibus, blanditijs, & insidijs, & delini-
mentis, de quibus loquitur textus *in l. non est con-*
sentiendum ff. de inofficioso testam. quibus mariti
multoties inducuntur ad priuandos filios, atque
cæteros proximiores omittendum cum longè in
nostro casu differat, vbi militat causa pia priuile-
giata, vt est ponderatum; sed in prædicto statuto
alia, quæ in odium tendit, quia vt considerat So-
cinus tale statutum fit in odium vxorum: sic *in*
cons.74. difficultatem col.2. vers. *& pro solutione*,
& practica Papiens. in forma libelli, quo vxor
agit ad dotem §. *dedit*, & legauit circa princip.
† Vbi dicit statutum esse factum odio vxoris, quę 22
marito infirmo non seruiret, nisi eidem quidquid
vellet, relinqueret.

Ad quartam quæstionis partem, an legatum fa- 23
ctum vxori, donec castè vixerit, & lectum vidua-
lem seruauerit, debeatur etiam ingressæ Monaste-
rium, non obstante quod communis vsus loquendi
cōtrariū intelligeret: & cōsideratis aliquibus, quæ
dico *infra in dicto cap. in præsentia de probat. q.19.*
à n.1. & alibi. Breuiter respondendo dico, vt quē-
admodum communis vsus loquendi, non atten-
ditur contra propriam verborum significationem,
& naturam, † cum Iure sapientum deturpari, 24
non debeant per ora rusticorum, & idiotarum se-
cundùm Bald. *in l.2. cod. de successorio edicto, & in*
cap.1. de succes. feudor. in quibus, seu in eorum
sensu non cadit veritas aut differentia vocabulo-
rum, vt attestatur glossa *in l. quid sine potes, ff. de*
testam. tutela, & tales imperitarum personarum
locutiones non sint propriè sed, abusiuè, *l. item*
præter §.1 ff. de suis, & legitim. † & multo fortius, 25
nec attendatur in præjudicium religionis, cui non
potest per laicorum consuetudines, & imperitiam
loquendi fieri aliquomodo præjudicium; † inde 26
eueniat, vt legatum factum vxori, donec caste vi-
xerit, & lectum vidualem seruauerit, debeatur
eidem, etiamsi Monasterium ingrediatur, quia re-
ligionis ingressus, & professio, non repugnat vi-
duitati. † Etenim relicta vxor ingrediens Mona- 27
sterium, vidua dicitur, quia stat in continentia, &
sine viro est; & licet monasticā vitā professa fuerit.
† tamē semper ager, atque vt vidua relicta sui ma- 28
riti prædefuncti, in iudicio comparebit, & in foro
sui dicti viri, vt dixit Ioannes Andreas *in additio-*
tion. ad Speculator instit. de competentis iudicis ad-
ditione §.1. vers. *44*. vt latè poteris confirmare ex
his quæ scripsi *in cap. ex tenore 11. & in cap. ex*
parte 15. de foro compet. Vbi de foro viduæ in iu-
dicio, & miserabilium personarum.

Ex

de foro compet., Vbi de foro viduæ in iudicio, &
miserabilium personarum.
29 Ex quo fiet quia statuentes non possint ex-
presse, & nec tacitè censeantur cogitasse de casu,
quem non poterant, vt iam sæpius dixi, & nec
possit testator disponendo ad sui libitum arrogare
sibi iurisdictionem super Ecclesiasticis, vt dici-
tur in *dicto cap. fin de rebus Eccles. non alienandis*,
& sit frequentissimus horum legatorum vsus fa-
uore religionis, vt viduæ ingredienti religio-
nem, & monasterium debeatur legatum sub
prædicta clausula *si caste vixerit* factum, vt do-
cent Bald. *in l. Deo nobis numero* 51. *Cod. de Epis-
cop. & Cleric.* Alex. *in l. mulier. §. cum propone-
retur ff. ad Trebel.* Iason *in l. fin. num.* 33. *Cod.
de indicta viduitate tollenda* Paulus de Montepico
in l. Titia §. Titia cum nuberet. numero 46. *ff. de
leg.* 2. Alciatus *in cons.* 62. *numero* 55. *lib.* Cres-
men *singulari* 542. Cardinalis Mantica *in tract.
de coniect. lib.* 51. *art.* 19. *à numero* 17. Ioannes
de Arnono *in sofila quæstione* 33. Casaneus *in
consuetud. Burgundiæ, Rub.*4. *§. fœmina Maria*
in verb. *Pous eo inyrsa vie durant numero* 5. Ga-
briel. Sarayna *in addition. ad Matesilan. in sin-
gul.* 142.
30 Huic tamen receptissimæ sententiæ se oppo-
suit Raynaldus Corsus, qui *in lib.* 2. *indagatio-
num cap.* 23. monetur, ex eo quia testator præ-
sumitur se conformare cum communi vsu lo-
quendi, qui in vltimis voluntatibus interpre-
tandis primum locum obtinet ex congestis per
31 Mantuam *lib.* 3. *cap.* 8. *de coniecturis*; † & secun-
dùm ipsum viduæ intelliguntur, quæ manent in
hæreditaria domo mariti, atque honestum ma-
trisfamilias custodiunt nomen, nec vitæ mo-
nasticæ competere nomen viduæ ait; quinimo
ipsam desponsari Deo, atque mutare nomen
& habitum, fierique nouam creaturam.
32 Sed nihilominus prima sententia est ample-
ctenda, nam licet vidua dicatur, quæ maritum
adhuc non habuit *l. malum §. viduam ff. de verb.
signif.* Tamen ex communi vsu loquendi illa pro-
prie vidua dicitur, cuius maritus mortuus est
cap. vidua dist. 34. & permanet separata à mari-
to, vt *ibi* dicit Archid. *dicto cap. ex tenore, dicto
cap. ex parte de foro comp.* Vbi expressè hoc di-
cit Abbas, & ego dixi Felinus *in proœmio decret.
colum.* 2. Rebuffus *in dicta l. malum §. viduam*,
vers. *primo limitatur*, Vbi dicit quod illa di-
catur vidua, vt vsus obtinuit cuius maritus mor-
33 tuus est, † & Baldus *in l. decreto, Cod. ex qui-
bus caus.* Riminald. iunior *cons.* 112. *numero* 94.
volum. 2. post Bald. *in cons.* 267. *num.* 4. *volum.* 3.
dicentes prædicta verba satis significari stante vi-
dua in habitu viduali, honorem, ac lectum ser-
uante, si ipsa non nupserit; sed nullo, & hone-
stiori modo dicitur vidua relicta continentiam
seruare, atque non nubere, quàm si religio-
nem profiteatur. † Ergo species hæc non nuben-
34 di vere verificatur religionem profitendo, cum
ex illo vsu loquendi testatoris, non excluditur
ingressus religionis, quo magis castè viuere po-
test iuxta intentionem legantis, & multò ma-
35 gis considerato, vt dixi fauore religionis., † cum
per eius ingressum non extinguatur vsusfru-
ctus, sed donec relicta vsufructuaria vixerit
monasterio acquiratur, vt latè dixi *sub cap. in
præsentia de probat.* & tradunt Bart. post glossam
in auth. ingressi in 5. *lectura in fine, & in repe-
tit. numero* 51. *& seq. Cod. de Sacrosanct. Ec-
cles.* Baldus *numero* 12. Iason *numero* 48. Alex.
cons. 50. *numero* 14. *volum.* 5. Abbas *in cap. fin.
numero* 2. *de pignoribus*, & esse communem sen-
tentiam testatur Couarruu. *in cap.* 5. *numero* 8.
de testam. & ex multis alijs comprobat Martha
de iurisdict. dict. p. 4. *cent.* 1. *casu.* 81. *à numero* 4.
† Vbi *numero* 7. ait cum alijs quod mens te- 36
statoris interpretatur, vt non trahatur ad
odiosa ex *l. Lucius ia* 2. *ff. de legat.* 2. *l. testamen-
to centurio ff. de manumis. testam. cap.* 2. *de filijs
presbyterorum lib.* 6. Sed odium non reperitur si
vidua ingrediatur religionem, aut profiteatur;
imò potius ibi mariti memoria honoratur, si
eius relicta monasterium ingrediatur, vt *ibi*
Martha considerat. *numero* 9. & ante eum Lau-
rentius de Penn *in cons.* 30. *numero* 2. cum ex
hoc modo excusetur defunctus testator ab iniu-
ria, vt fortè eius bona alius occuparet secundus
maritus. Ergo.
Hæc inquam omnia ego limito, quando stat 37
statutum, vel consuetudo, quod verba testa-
mentorum ad literam intelligantur, quia tunc
etiam substitutus succedet, monasterio excluso,
vt per Sarmientum *lib.* 1. *select. cap.* 6. *colum.
vltima*, vers. *præterea*, Menochius, Mantica,
in triglicent. 3. *quæstione* 63. *numero* 50. Fussar.
Gall. Rust. quos sequitur Barbosa *de appllat.*
verbo *filius numero* 154. † Vbi ex alijs multis 38
numero 155. 156. 557. limitat si in ciuitate ex-
tat statutum, quod monasterium, vel ingressi
in illud non succedant: nam statutum seruan-
dum erit, secundum quod interpretabitur vo-
luntas testatoris: sic cum Alciato, Peregrino,
Menochio, & alijs, † & quando stet in ciui- 39
tate consuetudo, quod monasterium ingressi
ab intestato, non succedant parentibus, & ag-
natis: sic cum Boërio *decis.* 354. *numero* 7. & 8.
Mantica, Fussario, Gallo, & alijs, & limitari
in Gallia ait, † in quo monasteria non succe- 40
dunt monachis professis, Boerius Supra *numero*
8. Rebuffus, Benedictus, Fussar. Peregrinus,
& alij, quos refert idem Barbosa *dict. numero*
15. qui ante, & post *à numero* 138. alias pro-
sequitur limitationes ad doctrinam textus *dicti
cap. in præsentia de probat.* cum alijs iuribus;
quæ *ibi* ego ex proposito expendi, qui *numero*
125. 122. 553. ponit eius verum intellectum cum
multis ex modernioribus explicans. † Sed hæc 41
non videntur applicari ad dubium, de quo nunc
loquimur, nisi in casu, quo testator expressè ca-
uisset, quod relinquebat legatum viduæ castè vi-
uenti in sæculo, nec monasterium intranti;
quod etiam ex adductis supra posset esse difficile
tamen magis testator tunc explanat suam volun-
tatem, quam quod explanauerit in nostro casu
& vt his quæstionibus plenè satisfacias adiunges
alias quæ tractat Thomas del-Benè *de immunit.
p.* 1. *quæstione* 8. *dubit.* 2. *ex sect.* 2. *vsque ad sect.*
28. vbi de relictis piæ causæ.
Ad vltimam quæstionis partem an testator 42
possit præiudicare ordini Ecclesiastico per con-
ditionem, *si sine liberis*, quæ non excludit Ec-
clesiasticos, nec monasterium ante professio-
nem, etiam si alter filius sit substitutus, vt hanc
difficultatem Doctores resoluant ponunt plu-
res generales conclusiones, de quibus latissimè
ego dixi *in dicto cap. in præsentia, de probat.*
† Videlicet conditio, si *decesserit sine liberis*, etia- 43
nescit, quando institutus, vel legatarius religionem
ingreditur. Idemque esse si conditio concepta sit

si sine liberis legitimis, & naturalibus. Et quod pro non scripta habeatur, si ingrediens religio-
44 nem mortuus fuerit intra annum. † Et quod dicatur defecisse per ingressum monasterij, etiam si alter filius sit substitutus; & ex proposito agens, & alias conclusiones huiusmodi ponendo Martha *de iurisdictione dicta p.4. cent.1. casu. 95.* resoluit in proposito, vt testator non præiudicat ordini Ecclesiastico perdictam conditionem, *si sine liberis decesserit*, quæ non excludit Ecclesiasticos, nec monasterium ante professionem, etiam substituto altero filio. † Et est ratio quia
45 vt scribit *ibi an.19.* & ante *casu.* 80. testator non potest expresse monasterium, vel Ecclesiam ab hæreditate excludere, si hæres institutus monasterium ingressus fuerit. Nec præsumi talem fuisse testatoris voluntatem, vt potius voluisset excludere monasterium, & admitti substitutum, vt probant Cardinalis Mantica *de coniect. lib.11. tit.7. numero* 13. Menoch. *lib.4. præsumpt.* 83.
46 † Et nam quando ius disponit contra testatoris voluntatem non sit attendenda eius voluntas, vt probant Dynus, & Bart. *in l. si ita quis §.1. ff. de legat.2.* Cynus, Ruinus, Bart. & Angel. *in auth. si rogats cod. ad Trebel.* Castrensis, & Imola *in lib. si fideicommissum ff. de condit. & demonstrat.* per quam rationem Ruinus *in cons.* 153. *in*
47 *fine volum.3.* † Concludit in his terminis monasterium concludere etiam filiorũ substitutum: & comprobatur ex alijs congestis à Barbosa *de appel.* verbo *filius* ad *numero* 117. legendus vsque ad finem; etsi in multis casibus per eum relatis, videatur monasterium excludi per substitutum, aut aliter.

48 Et secundùm eos existimo interpretandos esse Manticam, & Menochium relatos, & dicentes permittere leges, & canones fieri interpretationem pro filijs contra monasterium. Nam vt optinè, & diffusè respondent Decius *in cons.*426. Martha *dicto casu*, 95. *n.*21. hoc procedit respectu
49 legitimæ. † Sed quando filio relicta est legitima, tunc de iure magis fauendum est religioni, & Ecclesiæ, quàm filijs, vt multis rationibus probat Decius, quod monasterium excludit etiam filium sustitutum, alijs etiam comprobat *supra n.22.23. & 24.* Vbi cum Felino *n.25. fin. in di-*
50 *cto cap. in præsentia a.*56. † Dicit quod hic fauor religionis procedit etiam, si substitutus sub hac conditione *factus fuerit Clericus sæcularis*, & simpliciter sacerdos, quia non potest reddi ratio cur non idem fauor, de quo in §. *sed hoc præsenti, auth. de Sanctissimis Episcopis*, quæ generalis est ad fauorem religionis in Clerico, quam qui debetur vitæ monachali, quando ipsa vita Clericalis futura sit perpetua: sic cum Ruino *dicto cons.*153. *à a.1. vol.3.* & cum Mantica *dict. coniectur. dict. lib.11. tit.7. col. fin.* alios infinitos referente; & vt melius resoluas explanabis hanc difficultatem per illa, quæ ego latissimè dixi *in dicto cap. in præsentia à q.2.* cum pluribus subsequentibus.

QVÆSTIO XXXIII.

Statuta laicorum an sint seruanda in curia Episcopi. Et an si Comes, aut Dux, siue Marchio creatus fuerit Cardinalis, queat statuto amittere Castrum, quod obtinuerat vigore primogenituræ. Et an quando ciuitas, seu vniuersitas grauatur per numerum, focularíorum vigore statuti de damno dato, comprehendantur etiam Clerici, & computentur in numero ipsorum. Et an si statuta laicorum confirmentur per Pontificem, comprehendant Ecclesiasticos, & eius successores.

SVMMARIVM.

1 *Ritus magna vicaria Hospitalis, non habent locum in curia Episcopali. Et quare* n.2.

3 *Statuta laicorum quæ sint condita in patrocinium Ecclesiasticorum, dum non sint per modum legis, videntur licere* n.4.

5 *Canonicum ius debet obseruari, dum agitur inter subiectos Ecclesiasticos, non statuta ciuilia* n.6.

6 *Statuta laicorum non seruantur, dum ageretur de rebus Ecclesiasticis, sed canonicum ius.*

7 *Spirituales causæ, vt vsurarum iuramenti, & similes concernentes peccatum, si tractarentur in foro sæculari, debent decidi iuxta ius canonicum nisi in ordinatorijs iudiciorum, vt* n.8. & 9.

10 *Cardinalis, siue Episcopus creatus ille, qui erit Dux, Marchio, aut comes, non ideo feudum amittit, vt* n.13.14. & 15.

Feudorum iura prohibentia Ecclesiasticos succedere in feudis, non comprehendunt Cardinales. dict. n.10.

11 *Comes origine factus Episcopus non desinit esse comes, nec perdit comitatum, etiamsi haberet in feudum ab imperatore.*

13 *Comes, aut Dux, siue Marchio creatus Cardinalis, seu Episcopus, non ob id amittet Castrum, quod obtinuerat vigore primogenituræ, non enim Clerici sũt incapaces à feudis, nec à Maioratibus, & primogenijs, vt* n.14. & 15.

16 *Statutum super numero foculariorum gabellam imponens, non comprehendit focularia Clericorum* n.18. *etsi statutum quod vniuersitates teneantur de incendijs, videatur Clericos includere* n.17. & 23.

19 *Filius ingrediens Religionem fratrum minorum, non capacem bonorum in computatione legitimæ, nec facit partem, nec numerum* n.20.

21 *Clerici non tenentur ad pœnam de damno dato super numerum foculariorum; quia numerum non faciunt in computatione ipsorum.* & n.22.

22 *Statuta Florentina Mediolani, Papiæ de damno dato quo ad Clericos, intelliguntur in subsidium, sicut de iure non comprehenduntur minores, mulieres, senes, infirmi, & absentes, sed tantùm ad illud tenentur habiles, & præsentes tempore delicti, & maleficij, atque obligati ad custodiam, & capturam* nom. 23. & 24.

25 *Onus à quo releuantur aliqui, quando diuidatur inter non exemptos; quando tamen cadat in eum, qui priuilegium alicui concedit exemptionis* num 26.

27 *Damnum passus tenetur pro modo facultatum contribuere partem suam.*

28 *Statuta laicorum approbata per Papam, generaliter non inconcludunt Ecclesiasticos, si ften-*

tn. a

tuta fuerint contra libertatem Ecclesiasticam, n.29-30. & 31. *nisi ex certa scientia aliter Pontifex vellet* n.32. & 33.

31 *Confirmatio priuilegiorum non prodest priuilegio iniusto, nec prodest rebus iniustè possessis.*

33 *Confirmatus actus ex certa scientia à Papa, dicitur actus Apostolicæ sedis.*

34 *Confirmatio statutorum facta per obreptionem, & subreptionem non valet.*

1 AD primam quæstionis partem suppositis quæ supra dixi *sub. quæst.*
14. *à n.*1. *&* q.30. item q.1. etiam
*à n.*1. Vbi de nonnullis seruandis
Clericis in iudicijs laicorum, iuxta
doctrinam textus, de quo *ibi* dixi, *in cap. quod*
*Clericis.*9. *de foro compet*; in quo cauetur causas
Clericorum esse decidendas secundùm ius canonicum, & ob id statuta laicorum non esse seruanda in foro Ecclesiastico, vt latè iam *supra* dixi *à quæst.*1.& firmarunt Ioannes Andreas Compestellan. & Antonius de Butrio *in Rub. de consuetudine*, idem Anton. de Butrio *in dicto cap.*
quod Clericis, Vbi Abbas *col. fin.* Alex. *in cons.*
2 183. *viso processu col.*1. *vol.*2. † indeque dicat
Afflictis *in constitutione Regni* incipit *siquis in posterum n.*17. quod ritus magnæ vicariæ Neapolis non habent locum in curia Episcopi, vt sequitur Iaonnes Anton. de Nigris *in extrauag. vnica de vita, & honestate Clericor. à n.*350. ex eo quia leges laicorum non ligant Ecclesiasticos ex nostro textu, vt iam sæpius dixi, nisi fuerint expresse approbatæ per Papam, vel tacitè ex regula textus *in cap.*1. *&* 2. *de noui operis nunciat.* cum similibus intelligendum iuxta quæ latè scripsit Martha *iurisdict. p.*4. *cent.*1. *casu.*19.
3 Vndè licet statuta laicorum, quæ essent condita in pratrocinium Clericorum, deberent obseruari ex regula textus *in cap. si in adiutorium dist.*10. Vbi Doctores, & firmarunt Bald. post Bartol. & Oldradum *in l. cunctos populos cod. de summa Trinitate, & fide Cathol.* quos refert, & sequitur Bald. Perus in *tract. de statutis* in verbo *statuere statutary n.*10. quos sequitur Martha *de iurisdict. dicta* 4.*p. cent.*1. *casu.*50. *numero fin.*
4 † Dummodo illa statuta non sint condita per
modum legis, de quo *in l. legis virtus ff. de legibus*, Doctores per textum nostrum, & per alia,
5 quæ dixi *ad quæst.*1. † Tamen cum quoties sumus inter subiectos iurisdictioni Pontificiæ debeat seruari ius canonicum, & non statuta ciuilia, vt est communis opinio, de qua per Follet. *in sua practica censuali* in verb. *iur. mod. vigorem numero* 22. post Innocentium, Fulgosium, & alios, quos allegat Maranta *de ordine iudiciorum in* 3.*p. n.*37. cum alijs Corneus *cons.* 169. *in hac consultatione numero* 4. vers. *his non obstantibus,*
6 *vol.*3. & Canonistæ in textu nostro. † imò &
si ageretur de rebus Ecclesiasticis, non seruarentur statuta laicorum, sed canonicum ius, Abbas, & cæteri *in cap.*1. *hoc tit.* Vbi ego dixi latè, Decius *in* 2. *lectura n.*3. Maranta *supra dict.*3.*p.n.*
7 76. † sicque dum sumus in foro canonico, &
tractatur materia spiritualis, vel peccatum concernens sicut vsurarum iuramenti, & similes, vt tunc tales causæ, etiam si agerentur in foro sæculari, sint decidendi iuxta ius canonicum Maranta *dicta p.*3. *numero* 73. Afflictis *decis.*321. Vbi Vrsilis Socinus *in cons.*77. *n.*20. *volum.*1. vti habetur *in cap. fin. de præscript.* Vbi latè dixi, &

*in cap.*2. cum alijs *de iudicijs*, *& in tit. de foro comp. & in cap. tuam de ordine cognit.* & teneat Felinus *in cap. cum in causis numero* 1. *de testibus*, euenit tenendum, (vt *supra* dictum est quod non obstet dicere consuetudinem esse ius ciuile, *l. de quibus ff. de legibus*, ipsamque factam etiam esse per Clericos de populo; ideoque aliquando
indicandum esse iure ciuili laicorum in foro Ec-
siæ. † Quia respondetur negando cum popu- 8
lus Ecclesiæ non possit facere consuetudinem, vel statutum, vt post Hostiens. dicit Bald. *in cap. cum omnes in fine hoc tit.* Barbatia *in additionibus ad Abbatem in dicto cap. cod. Clericis de foro comp. numero* 45. in addit quæ incipit *non va-*
leret, Martha *num.*7. *dicto casu.*50. † Dicens 9
cum alijs etiam *numero* 4. ex regula textus *in cap. à nobis in* 1. *de sententia excommunic, & in cap. vt animarum hoc tit. lib.*6. *cap. cum esses de testamentis*, statutum pœnale non extendi contra non subditum; quæ ego limitarem in ordinatorijs iudiciorum, iuxta quæ dixi *in dicto cap. quod Clericis quæst.* 1. *&* 3. *supra in dicta quæstione* 24. *& quæst.*30.
Ad secundam quæstionis partem breuiter ex 10
iam dictis doctrinaliter loquens Martha *de iurisdict. dict.*4. *p. cent.*1. *cas. n.*97. affirmat quod Cardinales possunt succedere ad feudum *ibi n.*5. contra Ruinum *cons.*4 . *numero* 9. cum iura feudorum prohibentia Ecclesiasticos succedere in feudis, non comprehendant Cardinales. Et *ibi numero* 2. quod comes, qui succedit ad feudum vigore primogenituræ factus Episcopus, non amittat castrum, quia si Clericus primogenitus potest acquirere feudum; ergo multo magis retinere, Martha *dicto casu.*50. *numero* 2. vbi ex Caphalo *in toto cons.*1. dicit hanc esse veram
rationem consulendi in hoc casu. † & Baldus *in* 11
inter dilectos de fide instrument. in fine dicat quod comes origine factus Episcopus non desinat esse comes, nec perdat comitatum, etiam si haberet in feudum ab imperatore; quia licet sit factus miles Dei, non tamen desinit esse miles sæculi, ad quod est propriè textus *in dicto cap. inter dilectos*, non inquam Episcopi comprehenduntur sub generali dispositione propter excellentiam dignitatis Episcopalis, vt scribit Zephalus *dicto cons.*1. *col. penult.* per multos numeros:
Ex quibus, & ex his, quæ latè scripsi *supra* 12
*quæst.*26. *à n.*1. Vbi an statuta super feudis comprehendant, aut excludant Clericos: & quid in maioratibus Hispaniæ per *ibi* dicto ex Molina *de primogenijs*, & eius additionatoribus *ibi* relatis, & ex his, quæ dixi *in cap. in præsentia de probat.* vers. *ad tertiam*, Vbi de dubio an maioratus profitentis transeat in monasterium: & *ibi quæst.*9. & *ibi quæstione.*20. Vbi in vers. *ad secundam* scripsi an *valeant conditiones in maioratibus adiectæ*, videlicet, *ne religiosus mo-*
nialis, aut monasterium succedat. † Breuiter 13
nunc respondeo quod si comes, aut Dux, siue Marchio fuerit creatus Cardinalis, seu Episcopus, non ob id queat statuto Castrum amittere,
quod obtinuerat vigore primogenituræ. † Tum 14
quia vt dixi in locis citatis, & *in cap. cæterum* 5. *de iudicijs*, Clerici non sunt incapaces à feudis, nec à maioratibus, & primogenitura,
quæ in Hipania practicatur. † Deinde quia ta- 15
lè statutum laicum directè tenderet ad libertatem Ecclesiæ impediendo, vt comes, Dux, vel Marchio timore amittendi Castrum

suæ primogenituræ non fierent Cardinalis, siue
Episcopus.
16 Ad tertiam quæstionis partem, an quando ci-
uitas grauatur per numerum focularioꝛum vigo-
re statuti de damno dato, comprehendantur Cle-
rici, & computentur in numero ipsorum, & quia
difficultas hæc pendet admodum ab his, quæ di-
xi de contributione Clericorum *à quæst. 8. 9. & 10.*
cum alijs, itemque sub *quæstione* 24. etiam dixi
de statutis pœnalibus, an in illis Clerici compre-
hendantur. Quibus visis nunc, breuiter respon-
dendo dico quod illo statuto Clerici non tenen-
tur, tum ex dictis *à quæstione 6. de locustis, vermi-
bus, & bruchis &c.* tum ex alijs adductis etiam *à
quæstione* 10. *& à quæst.* 1 per quæ satis abundè
probaui Clericos, & Ecclesiasticos non teneri ad
reparanda damna communitatis, nisi in subsi-
dium, vt expendi sub *quæst.* 12. 13. *&* 14. quod
esset contributionis species illicita, si Clerici vir-
tute statuti laici ad illa tenerentur, sine assensu
Pontificio, aut superioris Ecclesiastici, vt *ibi* ex-
17 pendi. † Quare vt docent Bartolomæus de Capua
super caput *de clandestinis n.* 5. Martha *de iurisdi-
ctione dict. p. 4. cent. 1. casu. 96. n. 6.* licet statu-
tum, quod vniuersitates teneantur de incendijs,
vt consuluit Alba *in cons. 275. & sequent.* Roman
in cons. 7. vers. *necessarijs*, Calcanus super statuto
Broxiæ *in cõs. 61.* incipit *vetera*, & in Regno Nea-
poli adsint plures constitutiones, & capitula Reg-
ni contra communitates super prouisione prædi-
ctorum damnorum, quæ ex focularijs vulgo *fue-
gos, Chimineas, o humos*, sunt soleantque similia
statuta condi sub comminatione pœnæ soluendæ
per vniuersitatem secundum numerum focula-
riorum, videanturque Clerici inclusi cum faciant
18 numerum focularioꝛum ciuitatis, vel villæ. †
Tamen verius esse vt Clericorum focularia non
computentur in numero quia numerus focula-
riorum tantùm intelligitur de subditis ipsi sta-
tuenti soluentibus, sed Clerici non subsunt lai-
cis; ergo nec debent soluere damnum, & multò
minus pœnam per dicta latè *supra q.* 24.
29 Et confirmatur ex doctrina Baldi *in l. vnica in
princ. numero* 11. *cod. de caducis tollend.* Alex. *in
l. planè §. si duobus n. 7. ff. de legat. 1.* Aretini *ibi
col. 8. in fine* vers. *&* quia, Imola *col. 1. circa fi-
nem*, Crotus *in l. recommunicti numero* 130. *ff. de le-
gat. 3.* Fabianus *in auth. nouissima cod. de inoffi-
cioso testam numero* 211. idem Alex. *in l. si pater
20 filium num. 143. ff. de inofficioso testam.* † Qui
dicunt idem de filio ingrediente religionem fra-
trum minorum, non capacem bonorum, qui in
computatione legitimæ filiorum, nec facit par-
21 tem, nec facit numerum. † Et sic fiet vt si loqua-
mur de pœna applicanda fisco, propter damnum
datum ex numero focularioꝛum, Clerici non te-
neantur, quia numerum non faciunt in compu-
22 tatione ipsorum ex dictis. † Itemque si loquamur
de damno dato, quia vt contingit pluribus statu-
tis Mediolani, Papiæ, Florentiæ, & similibus,
quibus tenentur communitates, emendam dam-
ni, intelligantur in subsidium, vt dicunt Albe-
ricus *de statutis p. 2. q. 84.* Hypolitus Bonacos, *in
quæstion. criminal.* Rubr. de damno, & incendio
23 non comprehendantur Clerici. † Sicut nec de
iure communi comprehendantur minores, mu-
lieres, senes, infirmi, & absentes, Albericus
supra q. 68. Bald. *in Rub. cod. qui accusare non pos.
n. 50.* Plotus *in l. si quando n. 863.* vers. *quinqua
gesimo sexto cod. vnde vi*, Romanus *dicto cons. 7.*
n. 1. & 9. † Ad quod damnum datum solum te- 24
nentur habiles, & præsentes tempore delicti, &
maleficij, atque obligati ad custodiam, & captu-
ram, vt dixit Inocent. *in cap. graui de sent. excom-
munic.* Afflictis *in constit. Regni* incip. *generalia
iura n. 3.* Thobias Nonius *in cons. 46.* † Ideoque 25
dixerit Petrus de Vbaldis *in tract. de collectis n. 31.*
vt augeri debeat onus alijs non exemptis, sed com-
prehensis à statuto. † Quod limito quando exem- 26
ptio facta est alicui particulari ex priuilegio, quia
tunc non augetur onus alijs, sed priuilegium
vertitur in damnum concedentis, Bellon. *in cons.*
28. & latè Nicolaus Festasius *tract. de collectis
cap. 2. à n. 67.* & multò magis in priuilegiatis de
iure communi, Martha. *n. 11. dicto casu. 96.* & vti-
num sic in nostris Regnis practicaretur, vt vicini
comprehensi in statutis, non grauarentur in plus.
Et in vtroquequo inquam articulo existimo vt 27
comprehendatur ad solutionem damni, & pœnæ
is etiam, qui damnum passus est; nam secundùm
veram opinionem tenetur contribuere partem
suam pro modo facultatum suarum ex *l. 2. §. cum in
eadem naue ff. ad leg. Rhodiam de iactu*, Baldus *in
l.* ab omnibus *§. si Titio ff. de legat. 1.* Albericus *de
statutis in 2. p. q. 67.* vers. *item quæritur* Martha *di-
cto casu. 96. n. fin.* contra Bertrandum qui *cons.
227. n. 8. p. 1.* contrarium consuluit.
Ad quartam quæstionis partem an statuta lai- 28
corum confirmata per Papam, seruanda sint inter
Ecclesiasticos; & licet communis Doctorum
sententia sit affirmatiua absolutè. *in c. ad nostram
de probat.* Abbas, & Felinus in hoc nostro textu.
† Tamen quia generaliter approbans Papa laico- 29
rum statuta non censetur approbare illa quæ sunt
contra libertatem Ecclesiasticam, vt docent Feli-
nus *hic n. 4. & in dicto cap. ad nostram n. 4. de pro-
bat.* Corneus *cons. 9. n. 5. & cons. 25. à n. 20. & cons.
36. in fine vol. 3.* Parisius latè *cons. 206. per totum
volum. 3.* Beroius *in cons. 107. n. 11. & 108. n. 25.
vol. 1.* Honded. *in cons. 20. n. 25. vol. 2.* † Dicunt 30
Zinus, & Baldus *in l. cum oportet cod. de bonis quæ
liber*; vt confirmatio priuilegiorum non prosit
priuilegio iniusto, imò, & Baldus *in l. 1. §. fin. ff. de
his, qui sunt sui, vel alieni iuris, & in c. 1.* per illum
textum, per quos fiat inuestitura non prodest rebus
iniustè possessis, Roman. *in cons. 27. præsens casus*;
& quod generalis confirmatio non comprehendat
iniusta, vel contra libertatem Ecclesiæ, vt diffusè
scribunt idem Felinus *in c. cum venissent n. 2. de
testibus*, Ancharran. *in c. ex parte in 1. de rescriptis*
vbi idem Felinus *à n. 39.* iuxta multa etiam, quæ,
latissimè scripsi sub *tit. & Rub. de confirmatione
vtili, vel in vtili.* † Sequitur dicendum, vt non om- 31
nia statuta laicorum confirmata per Papam, sint
seruanda inter Ecclesiasticos in præiudicium liber-
tatis Ecclesiasticæ, & iurisdictionis Ecclesiæ, cui
non censetur summus Pontifex voluisse derogare,
nisi ex certa scientia, non inquam ex generali con-
firmatione, Baldus *in cons. 336. vol. 3.* si tamen ex
certa scientia aliter debet dici. † Quia vt dicit 32
idem Bald. *in l. ex placito cod. de rerum permutat.*
actus confirmatus à Papa ex certa scientia, dici-
tur actus sedis Apostolicæ; & ob id vt expendit
Martha sint seruanda statuta à Papa ex certa
scientia alia congerens *lib. 4. de iurisdict. p. 4. casu.*
99. † Vbi *numero* 5. addit vt confirmatio sta- 33
tutorum, etiam de plenitudine potestatis facta
per obreptionem, & subreptionem non va-
leat ad quod præter alia generaliter di-
cta latè infrà *in dicto titulo de confirmat.*
vtili

utili, *vel in utili*, dixi Rub. *ibi sub. quæst.* 3. vers. *ad tertiam*, & quando possit cognosci confirmationem factam esse ex certa scientia Papæ, dixi *ibi in cap.* 8. *q.*1. & de ea sub Rubrica Et secundum relatam distinctionem intelligi debet Daniel *de nobilibus* qui in suis *contr. disp.* 61.*n.*35. ait quod si statuta confirmantur iure canonico non sunt contra libertatem Ecclesiasticam & quod Clericus ea non seruans punitur ab Ecclesiastico.

QVÆSTIO XXXIV.

An debeamus opinionem quæ fauet Ecclesiæ amplecti, quando sumus in dubijs si aliquod statutum sit contra immunitatem Ecclesiasticam. Et quid sentiendum sit de aliquibus Iustiniani imperatoris constitutionibus, præsertim. 3.5.6. 57.& 58 Et an si concil atij vulgo *de camara* in his Regnis Hispaniæ ex proposito desinant consultare ad pinguiores Episcopatus Epicopos existentes in minoribus vt sic non expediantur tot Bullæ, vt solent in istis translationibus expediri in Curia Romana, faciant contra libertatem Ecclesiasticam. Et quid debeant facere Episcopi, dum iudices laici, aut Principes edunt aliquod statutum contra libertatem Ecclesiæ. Et an teneantur defendere ex officio Clericos tributis grauatos, & quomodo. Et an iudices sæculares statuentes in Clericos, seu eos trahentes ad tribunal sæculare, & personas Ecclesiasticas extra casus à iure permissos, possint examinari, & puniri in Sancto inquisitionis tribunali.

SVMMARIVM.

1 *Opinio, quæ fauet Ecclesia est in dubio tenenda, quando dubium est, si aliquod statutum est contra libertatem Ecclesiasticam propter exubrantiam immunitatis Ecclesiasticæ*, vt n.2. *& de praxi* n.10.

3 *Iustinianus leges aliquas tulit de dogmatibus Ecclesiasticis perscrutandis, quæ iuste fuerunt, sublatè.*

4 *Leges Iustiniani de rebus Ecclesiasticis, quatenus sunt iusta, & legitima, non sunt sanctiones aliquid noui ordinantes, sed executiones canonum iam ante in concilijs legitimè constitutorum.*

6 *Consiliarij de Camera, non proponentes Regi nostro ad Episcopatus pinguiores, alios Episcopos inferiorum redituum, abstracto odio, non videntur infringere libertatem Ecclesiæ in fraudem obuentionum Papæ, aut Cameræ Apostolicæ*, vt n.7.8. & 9.

9 *Actiones liberæ in se non obligant in conscientia.*

10 *Statutum, ex quo dubium oritur, num præiudicetur libertati Ecclesiæ, debet mandato Episcopi à laico declarari; quod si aperte sit contra eam debet tolli, & ab eo declarari irritum, & ibi ane.* n.11.

12 *Episcopi ex officio tenentur defendere Clericos iniuste tributo grauatos, etiam si ipsi grauati non implorent officium Episcopi, alias peccent.* vt n.13. 14. 15. & 22.

13 *Episcopi debent publicare in suis Diœcesibus esse excommunicatos, & interdictos à iure eos, qui suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent ab Ecclesiasticis contributiones extra causam negotiationis. Et quare?* n. 14. *Et quando id debeant facere, & cum qua citatione, & praxi.* n.18.

15 *Episcopi negligentes in defendendo immunitatem Ecclesiasticam, excommunicati sunt, & ligantur censuris vltro consentientes gabellas seu non resistentes prædictis impositionibus*, vt n.17. & 23.

19 *Citatio partis requiritur in declaratoria sententia pœna incursa ipso iure, etiam si factum sit notorium*, vt n.20. *& hoc quando Episcopus vult procedere nominaliter exprimende personas, non si generaliter* n.20.21.

21 *Episcopi possunt procedere ad declarandos excommunicatos esse imponentes, seu exigentes gabellas, etiam nulla præcedente querela Ecclesiastici, qui grauatur.*

23 *Episcopi vltro consentientes gabellis, & impositionibus absque Romani Pontificis licentia expressa, non tantum peccant mortaliter, sed etiam incurrunt excommunicationem, & depositionem ipso facto.*

24 *Statutorum laicorum ad iurisdictionem eorum sit argumentum.*

25 *Immunitatis Ecclesiasticæ fractores gabellis, & alijs impositionibus non practicatur, vt puniantur in sancto inquisitionis Tribunali* à n.32. *Etsi aliter affirment Bañez, & Bartholom. Solonius, qui dicit vt sint suspecti de hæresi iudices, qui contra iura canonica, & ciuilia trahunt Ecclesiasticos ad sua tribunalia* n.26. & 27. *& comedentes sine necessitate carnes in die veneris, & qui communicaret sub vtraque specie. Et Beltran de Guebara ex sacra Rota dicens suspectos se reddere, qui detrahunt immunitati Ecclesiasticæ* num. 28. 29.30. & 31. *Vbi casus de facto narratur de quodam, qui subijt censuram sancti officij.*

32 *Inquisitores Hispaniæ absque consultatione D. Inquisitoris Generalis, supremique concilij in grauibus nimis, & contra personas Illustres non solent progredi; item, & inquisitores itali, non nisi consulta sacra congregatione S. Romana, & vniuersalis inquisitionis &* n.33.

33 *Incarceratio in secretis carceribus; imò & qualibet alia apprehensio, sine vocatio, vel admonitio ab inquisitoribus facta, maximam notam infamia infert.*

1 D primam quæstionis partem sup-
positis quæ ex multis docet nouis-
simè D. Tapia Archiepiscopus
Hispalens *p.5. summa lib.4. de
legib. q.15.* per plures articulos
agens de obligatione legis dubiæ, & probabilis,
de qua iam nonnulla dixi *supra in Rubrica*, & ali-
qua sub *cap.1. hoc tit.* Nunc iam breuiter ad propo-
situm dubium respondeo affirmatiuè, eo quod in
dubio est tenenda opinio quæ fauet Ecclesiæ ex
doctrina textus *in cap. fin. de sent. & re iudic. &
ex l. sunt personæ ff. de religiosis, & sumptibus fu-
nerum*: sic docent Felinus *in dicto cap. 1. de con-
stit.* Iason *in l. filius familias §. Diui n.82.* & in
repetitione *n.110. ff. de legat. 1.* Decianus *lib. 3.
cons. 80. n. 52.* Hondedeus *lib. 1. cons. 3. n. 24.* Dia-
na *p.1. tract. 2. res. 65.* Vbi dicit valde notandum,
quia quotidianum Maynardus *de priuilegijs con-
tra venetos p.2. art.22. n.61* Belletus *in disquisit.*
2 *Clericor. p.1. tit. 6. §. 4. n. 13.* † Et sic amplector in
casu nostro propter exuberans priuilegium im-
munitatis; etsi certo sciam in alijs dubijs, quæ-
stionibus standum esse pro possessione, verum al-
tius considerando existimo rectè dictam doctri-
nam procedere, quia cum in tota tractatione hu-
ius textus, actum sit de inualidandis laicorum sta-
tutis respectu Ecclesiasticorum, sequitur vt cum
iam sæpè dictum sit statuta laicorum, etiam Cle-
ricis fauorabilia in quantum procedunt à laicis,
non imperare; ergo multo melius, si dubium sit
an aliquod statutum fuerit, aut sit contra liberta-
tem Ecclesiæ: & vide *infrà* vers. *ad quartam, &
quintam.*

Ad secundam quæstionis partem suppositis
3 etiam multis, quæ *supra* expendi à quæstione 1.
huius textus nostri, quatenus dixi reijciendas esse
leges imperiales immunitatem Ecclesiæ inuerten-
tes. Et cum negari non possit Iustinianum impera-
torem nonnulla etiam liberius præter ius, fasque
sanxisse, in qua re quantum, & sibi, & toti impe-
rio nocuerit, non obscure ostendat Baronius *an-
no Christi 528. & anno. 549.* Vbi breuiter ait
eundum dogmatibus Ecclesiasticis perscrutandis
plusquam imperatorem deceet curiosè vacaret
vniuersum pessumdedisse imperium, & Azor
instit. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 20. §. item leges,
sic dicentis ex *causa. 11. q. 5. & cap. non minus de
immunit. Eccles. cap. quamquam de cens. lib. 6. cum*
Bulla cœnæ *iniquis Iustiniani legibus, & aliorum
Principum sæcularium circa personas, & causas Ec-
clesiasticas sancitis rectè communi iure derogatum*;
ideo si leges illæ sint contra libertatem, & iniustas
non sustineantur. † Etsi reuera, vt dicunt Tanne-
4 rus *in 1.2. D. Thom. disp. 1. q. 4. dubio. 1. n. 30.* Diana
p.1. tract. 2. res. 105. constitutiones Iustiniani de re-
bus Ecclesiasticis, quatenus sũt iustæ, & legitimæ,
non sint leges, aut sanctiones Ecclesiasticæ noui
quidpiam ordinantes, præscribentes, aut definien-
tes circa finem, disciplinamque Ecclesiasticam, &
solùm sint mere executores canonum iam ante in
concilijs legitimè constitutorum spectantes ad
conseruationem, & eorundem securiorem, obser-
uationem: & sic patet ex dictis *à quæstione 1.*

Ad tertiam quæstionis partem, suppositis quæ
5 *infrà* dico *in tit. de translatione Episcopi, & in
cap. inter corporalia ibi*, quia dum hæc scribo
in his proximè retro mensibus, nonnulli Epis-
copi Episcopatum impinguium translati sint Re-
gum nominatione ad maiores, & pinguiores,
& à mense iunij huc actum fuerit de gabellan-
dis Clericis iuxta *supra* ponderata *quæstione 13.
& 14.* Et quia dictum erat nostrum Alex. VII.
Pontificem Maximum noluisse, nec prorogare
sexennium iam finitum die vltima iulij anni 1656.
antiquorum millionum, cuius Pontificio con-
sensu in comestibilibus speciebus, carnis, vini,
olei &c. Sexennio per vltimam Innocentij. 10.
prorogationem Clerici, & Ecclesiasticæ personæ
collectarunt Regi nostro Philippo IV. cum cæte-
ris subditis castellæ vtriusque, & legionis Reg-
norum, & in simul alia noua gabella de vno
asse in qualibet libra carnis, iuxta relata *in dicta
quæst. 13.* & quod ex nun præstito assensu Pon-
tificio nunc temporis in proximo mensè nouem-
bris practicatum, aut resolutum à Conciliarijs su-
premis *de la Camara*, quibus incumbit consul-
tare viros idoneos ad Episcopatus, vt Rex eligat,
ne in posterum consultationes fierent de Episco-
pis actu existentibus. † Venit (vt audiui in fine 6
prædicti mensis) in dubium an hæc resolutio ali-
quo modo tenderet in grauamen Cameræ Apo-
stolicæ, quia dum maior copia, & numerus
Episcopatuum est, sit etiam amplior numerus
bullarum expeditarum in curia, quarum causa,
& expeditione patrimonium Papæ, & illius cu-
riæ Romanæ ditatur. Et in cortice hoc dubio
inspecto suaderi potest ex multis, quod talè
decretum, seu consultatio verbo tantùm facta,
nullius sit momenti, vt statutum factum à
Principe, seu iudice laicorum nociuum Eccle-
siasticæ libertati ex multis, quæ possunt hic ag-
gregari *à quæstione 1. huius textus*, præcipuè si
consideretur fortè ex nullo alio prætextu oriri,
quàm ex eo, quod summus Ecclesiæ Præsul ne-
gauerit petitam licentiam, vt Ecclesiastici colle-
ctarentur, quo facto nemo erit, qui validè ne-
gare possit timorem incuti talem toti curiæ Ro-
manæ (etsi non Papæ) qualis potest considerari
ex denegata, aut restricta illius curiæ, susten-
tatione, & ministrorum in ea degentium ad ta-
les expeditiones, & similes destiuatorum,
ergo.

Verùm existimatur dicendum quod si ex- 7
tra odium secluso relato prætextu, sed consi-
deratis tantùm huius Regni, & subditorum
etiam Ecclesiasticorum necessitatibus, & quod
ex extractione pecuniæ ab his Regnis; non
tantum ipsi promoti, siue translati depaupe-
rantur, & depauperant consanguineos, ami-
cos, & non fidentes, à quibus mutuam pe-
cuniam accipiunt, quam fortè postea solue-
re nequeunt, aut mortè præuenti; imò &
de relinquunt pauperes proprios, & Epis-
copatus, quibus elargiri tenentur; eo quod
pecunias, & redditus pro illis destinandas ero-
gationis, & subuentionis officio absumunt in
expeditionibus Bullarum ad se ipsos transferen-
dos de Episcopatibus in Episcopatus, inqui-
bus adest, & militat boni communis, &
publici causa, vt prædicti conciliarij non con-
sultantes Episcopos transferendos, sed viros
prouectos de nouo Episcopos creandos non
irrogent iniuriam Pontifici, nec suæ cameræ
Apostolicæ, aut ministris prædictis curiæ Ro-
manæ. † Et est ratio quia cum actus consu- 8
lendi ad Episcopatus sit mere facultatibus ex
his, quæ dixi ad alium propositum *in caput
non liceat Papæ de præscriptionibus*, sequitur,
vt quoties sunt viri idonei alij, queat libere
de illis consultatio, & propositio ad Regem
fieri

Digitized by Google

fieri, & non de alijs, qui iam Episcopi sunt, maximè si consideremus oportere, vt quilibet Episcopus sit vnius, & singularis Ecclesiæ sponsus, vt cum amore tractet, & seruiat, eiusque bona, & præeminentias, seu pertinentias curet, & administret, quod non sic fit ab Episcopis multis, qui dum aggregant pecunias, & forte indecenter thesaurizando ad tales expeditiones Bullarum, & ad se ipsos transferendos pauperes derelinquunt, & amittunt plures suarum Ecclesiarum redditus, ex prærogatiuas ex qua causa si factum sit vtiliter nimis, & CHRISTIANE factum credi debet, nisi inter misceretur aliquod peccatum ortum à prætextu talis consilij, seu decreti ponderato in præcedenti versiculo, quia non à natura actus, sed à malitia operantium, & consulentium pro-
9 ueniret; † Non enim actiones in se liberæ obligant in conscientia. Et sic concludo quod siue consulant viros Episcopos, aut alios non Episcopos ad Episcopatus, dum vero idoneos non esse, nec Consiliarijs, nec Principi eligenti imputandum ad culpam, nec ad aliquam immunitatis fractionem.

10 Ad quartam quæstionis partem per dicta *n.1.* & in vers. *ad qu nam* abundè responderi potest; & sic breuiter nunc dico cum Sairo *de censuris lib.3.cap.34.* Alterio *lib.3.disp.16.cap.6.dubio,54.* Diana *p.3.tract.1.res 68.* Felino *hic n.145.* quod si dubium est an statutum editum à laico, sit contra libertatem Ecclesiasticam, damnúmque Ecclesijs, & Clericis inferat, possit Episcopus tunc cogere statuti conditorem ad declarandum expresse tali statuto Clericos, & Ecclesias non comprehendi; quod si perspicuè constet illud statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, debet præcipere conditori, & ipsis, ad quos pertinent, vt ipsum
11 omnino tollant; † sed si hoc minimè efficere velint, debet ipse Episcopus authoritate sua tollere, & declarare huiusmodi legem, actum, siue pragmaticam, aut aliam ordinationem esse irritam, & inualidam: & confirmatur ex dicendis statim.

12 Ad quintam quæstionis partem, an Episcopi teneantur ex officio defendere Clericos injustè tributo grauatos, & ex proximè dictis, dico vt teneantur eos defendere ex vi, & obligatione sui officij, etiam si ipsi grauati non implorent officium Episcopi, quasi si hanc defensionem omitteret, peccaret mortaliter, cum ita præcipiatur, & iniungatur Episcopis in *Clem. fin. de censibus.*
13 † Vbi cauetur, vt diœcesani locorum omnino publicent, & publicari faciant excommunicationis, & interdicti sententias à Iure prolatas eos, qui suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent ab Ecclesijs, vel personis Ecclesiasticis pro earum rebus proprijs, quas non negotiandi causa deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, donec exacta restituantur, & transgressores satisfecerint competenter: sic ordinarij Lap. Imola, Abbas, Zabarela, Panormitanus, Paulus del-Cazer, Bonifac. de Vitalinis, Viuianus *in rationali lib.3. pag.412.* Alagona *in compendio pag.528.* remissiuè Gomez *in concordant.p.1. & 2.* nouissimè D.Tapia Archiepiscop. Hispalen. *tom.1.sum-*
14 *ma lib.4. de legibus quæst.11.tit.23.* † Vbi *num.1.* addit procedere etiam quia eis ex officio competit defendere immunitatem Ecclesiasticam à Sacris canonibus, & concilijs generalibus statutam, vt patet ex iam adductis *à quæst.1.* & per illa, quæ dixi *supra sub quæst.17.* à vers. *ad secundam,* vbi maximè commendatur in extrauaganti vnica de immunitate Ecclesiarum, de qua *ibi* dixi.

Itaque præcipitur in dicta *Clem. fin. de cens.* vt 15
postquam ipsis Episcopis de his constiterit, denunciēt, ac omnino publicēt esse excōmunicatos, aut interdictos (respectiuè scilicet) à Iure eos, qui ab Ecclesijs, vel personis Ecclesiasticis pro earū rebus proprijs, vt dictum est *n. præcedenti*, & eos tandiu faciant publicari, donec illi sic extorta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter: ita Tapia. † addens quod 16
Episcopi sic facere negligentes peccant mortaliter, ante illum Sanchez *tom.1. cons. lib.2. cap.4. dubio 55.* Vbi etiam dicit Episcopos excommunicatos esse, quandoque differant Ecclesiasticam immunitatem defendere, Cardinalis Lugo *tom.2. de iustitia disp.36. sect.7. in fine,* Vbi plures refert,
† & ligari censuris Episcopos vltro consentientes 17
gabellis, seu non resistentes prædictis impositionibus tenent Vgolinus *Bulla cœna vers. autem eisdem num.1.* Duardus *q.20. n.4.* Alterius *disp.19. cap.2. col.2. & seqq. & cap.4.* Belet *disquisit. Clericor. p.1. tit. de exemption. Cleric.* & Bonacina *§.9. per tot, præsertim n.4. ad finem,* Nicolaus Garcia *de beneficijs, p.2. cap.3. n.16.* Palafox Episcopus Oxomens. *in allegat. supra q.13. & 14.* relata pro immunitate *lit. M. M. M. & in alijs literis sequentibus.*

Hæc inquam debent practicari modo sequenti, 18
vt non quomodolibet delictum constare debeat, sed parte vocata, & audita ab Episcopo, vel eius Vicario, vt ait glossa *in dicta clem. fin. de cens.* vbi Cardinal. *quæst.9.* Imola *n.14.* Nauartus *in manuali, cap.17. n.201.* † ratio est quia citatio partis 19
requiritur in declaratoria sententiæ pœnæ incursę ipso Iure, vt per Tyraquel. *in tract. res inter alios nu.24.* Gigas *de pensionibus q.78. n.5.* Couarruu. *in cap. alma mater p.1. §.9. num.4. ante finem,* Clarus *in §. fin. q.31. n.3.* Mandosius *in tract. de monitor. quæst.26. in fine,* Ioannes Valetius *de different. inter vtrumque forum verbo excommunicatio* differentia 20. *num.1.* vers. *sed certè* Fichard. *tom.1. comm. opinion. lib.2. tit.2. n.6. pag.289.* Aloysius Riccius *in collect. decis. par.4. collect.869.* Suarez *tom.5. de cens. disp.3. sect.20. num.15.* Auila *de censur. p.2. cap.5. disp.1. conclusione 2. dub.5.* † Et hoc 20
verum esse ait D. Archiep. Hispalens. *n.3. art.23.* etiamsi factum sit notorium, quia adhuc debet pars citari, & iudicialiter audiri, vt bene ait Imola citatus, & patet ex *dicta clem. fin. de cens.* in verb. *si constiterit,* de quo docent Seraphinus *decis.601. num.3.* Cardinal, Tuschus *tom.2. lit. C. conclus.368. à num.2.* Sanchez *de matrim. lib.8 disp.34. n.26.* Moneta *de commutat. vltimarum volunt. c.7. n.139.* Nicolaus Garcia *de benef. p.6. cap.3. n.36.* Barbosa cum alijs pluribus *in tract. de clausulis vsufrequent. clausul.146. n.1.* dicentes, vt importet cognitionem iudicialem.

Hanc verò doctrinam limitant Imola *in dicta* 21
clem. num.16. Tapia *dict. n.3. in fine,* vt id intelligatur quando Episcopus vult nominaliter procedere nominando distinctè, & expressè personas, secus autem si procedat generaliter, quia tunc non requiritur citatio. † Imo addit Archiep. Tapia 22
num.4. quod potest Episcopus de hoc excessu inquirere, etiam non præmissa quærela Ecclesiastici, qui grauatur, quia vt iam latissimè dixi *à q.1.* hoc priuilegium spectat Ius publicum, *cap. si diligenti de foro compet.* & quia respicit periculū animarum, vt dicitur in *prædicta clem. fin.* & tenent glossa ibi Cardin. *q.10.* Imola *dicto n.16.*

23 Imò addit idem Tapia *dicto art.23. q.11.lib.4. de legibus num.fin.* Vt Episcopi vltro consentientes talibus impositionibus, absque Romani Pontificis licentia expressa, non tantùm peccent mortaliter, sed etiam excommunicationem maiorem, & depositionem ipso facto incurrant probans ex expresso Concil. Lateranensi nouissimè sub Leone V. anno 1521. *sess.9. ad finem §.& cum à Iure*: de quo vltimo amplius non ago, cum latè iam scripserim *supra dicta q.17.* in vers. *ad secundam*, vbi plura Iura, & Bullas expendi.

24 Ad vltimam quæstionis partem, etsi pro latiori materia possem alias adijcere, quarum plures reperies infra *in tit. de iudicijs, & in tit. de foro compet. & in cap. tuam de ordine cognition.* cum de statuentis laicis ad Iurisdictionem laicorum in Ecclesiasticos bene inferant communiter omnes Doctores docentes optimo Iure humano, & Diuino prohibitum ex his, quæ etiam dixi *supra dict. q.17.*
25 vers. *ad tertiam.* † Nunc pro coronyde, & ad excitandam punitionem, aggrauationem, & terrorem statuentium laicorum, iudicúmque infrigentium Ecclesiasticorum immunitatem legitimum dubium fit, an sic laici statuentes in eos, vel trahentes ad eorum tribunal Ecclesiasticas personas, siue Clericos extra casus à Iure permissos possint in Sacro nostro tribunali inquisitionis à fidei quæ-
26 sitoribus examinari. † Et pro affirmatiua sententia sunt Doctores sequentes, Dominicus Bañez *in 2.2.q.67.art.1. conclus.4.* Vbi sic asserit ex dictis, sequitur suspectos esse merito de hæresi Lutherana sæculares iudices, qui Clericos contra sua priuilegia comprehendunt, vel ad sua tribunalia trahunt, quia facto ipso confirmant, quod error Lutheranus asserit, scilicet Clericos subditos esse Principibus sæcularibus quemadmodum si quis imaginem conculcaret vehementer esset suspectus de hæresi Lutherana, quæ asserit imagines
27 non esse colendas. † Et Bartholom. Salonius *in 2. 2. D. Thomæ q.67. art.1. conclus.3.* Vbi etiam ait Principes vel iudices, qui contra Iura canonica, & ciuilia, trahunt Ecclesiasticos ad sua tribunalia, sunt suspecti de hæresi Lutherana, posséque contra istos iustè officium Sanctæ inquisitionis procedere ex eo nam qui conuenit cum hæreticis in factis, in quibus illi protestantur suas hæreses, est
28 vehementer suspectus de illa hæresi. † Vt qui comedit sine vlla infirmitate carnes die veneris, est suspectus de hæresi Lutherana, & qui communicaret sub vtraque specie, esset maximè suspectus de hæresi Bohemiorum, quia talia facta protestantur illas hæreses. Sed hæretici negantes Iurisdictionem, & immunitatem Ecclesiasticam, docent à iudice sæculari esse iudicandos. Ergo iudex sæcularis, si ita manifestè, conuenit cum hæreticis, quo potestatur ipsi suas hæreses, & esset simili hæresi maximè suspectus, & ab inquisitoribus examinandus ita Salonius.

29 Hanc tenet sententiam Beltran de Guebara *in propugnac. libert. Eccles. assert.2.§ 2.num.21.* Bozius, *de Iure naturali, & Diuino libert. Eccles. lib.5. cap.15.* & Sacræ Rotæ auditores pro causa Veneta anno 1606. in assertione libertatis Ecclesiasticę circa finem in verbis sequentibus *animaduertere debent Doctores cuiuscumque nota sint, & qualitatis, dum contra Sacros canones* (eos sæpè prauè interpretando, & detorquendo) *Ecclesiastica detrahunt immunitati, & libertati suspectos se reddere, quod malè de ea sentiant, & tacitè, vel expressè cum illis consentiant, quos iam Ecclesia propterea merito condemnauit*, quam auditores subscripserunt nominatim.

Et sic optimè videtur amplectendus Iunanius 30
Thomasius Sacræ Rotæ auditor apud Bellamerū *cons.40.num.35.vers.imo quodammodo* qui docuit inquiri posse contra iudicem sæcularem violantem Iurisdictionem Ecclesiæ, tamquam contra suspectum de fide. † Et hinc obseruat Franc. Tor- 31
reblanca *in practicabilibus Iuris spiritualis lib.15. cap.4. num.7.* quod anno 1632. cum Granatæ quidam minister laicus allegationem Typis eunlgasset contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, & in qua defendebat quandam consuetudinem trahendi Clericos, in quibusdam delictis, & criminibus ad sæcularia tribunalia, fuisse à propria dignitate detrusum, & Sancti officij censuram subijsse.

Ego inquam, qui nondum Vallisoleti, vbi adest 32
Cancellaria Regia Doctissimorum Senatorum, atque aduocatorum peritissimorum in praxi casum vidissem, cum videam prædictos semper extitisse prudentes, & moderatos in suis subrogationibus, & ampliationibus suæ Iurisdictionis, existimo quod si casus in praxi se offerrent, aduerti debere ab attentis, & prudentibus Doctoribus inquisitoribus, vt prudenti arbitrio, maturáque considerandas discussione qualitates personarum, circunstantias temporum, frequentiam delicti, rationes contrarias &c. vt tradit Diana *p.7. tract.1. res fin. in fine*, putans ab eis nihil prorsus agendum, nisi prius in his Regnis Hispaniæ consulto inquisitore nostro Generali, & supremo Sanctæ inquisitionis consilio, seu apud Italos, & alios consulta Sacra congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuersalis inquisitionis. † quia respectu Equi- 33
tum Dominorum de Vasallis, Ducum, Marchionum, Comitum, Religiosorum, Clericorum, ac dicum Regiorum praxis, tam instructionibus, quàm legibus specialibus huius Sancti officij vulgò *cartas acordadas*, inquisitores hic Vallisoletani, sicut, nec cæteri aliarum inquisitionum, nequeunt ad apprehensionem procedere, dum non est periculum in mora, nisi consulto supremo consilio, & eius generali inquisitore, propter grauitatem personarum, & ne de facili nota aspergerentur sic personæ in dignitate, honore, & reuerentia constitutæ fortè ex irreptione (ne dicam imprudentia) aliquorum inquisitorum. Ergo & ex eodem motiuo saltim in casibus, qui contingere possunt in dubio, de quo hic illa matura consideratione, & circumspectione procedi debere; vt sic Iurgia, infestationes, atque desidiæ iudicum laicorum, & inquisitorum euitentur, quæ aliàs sine fructu immunitatis Ecclesiæ, possent contingere, quia procedendo cum prædicto maturo Consilio magis, ac magis examinabuntur causæ, circunstantiæ, motiui, & alia, quæ ad felicem exitum toti Reipublicæ CHRISTIANÆ acceptabilem, & pacabilem debent considerari, atque ruminari, præcipuè in hoc Sancto officio, vbi ne dum incarceratio in secretis maximam infundit notam infamiæ, sed & quælibet alia apprehensio, vel admonitio ab inquisitoribus facta, vt experientia clamitat.

QVÆST.

QVÆSTIO XXXV.

An possit Rex sua authoritate confinare in aliquo loco Ecclesiasticum, siue Ecclesiasticos. Vel debeat illos remittere ad proprium iudicem Ecclesiasticum, vt ab eo condigne puniantur?

SVMMARIVM.

1 *Dissensio quædam inter Proceres D D. Bathosar de la Cueba, & DD. Aluaro de Benauides.*
2 *Confinare nequit Rex Ecclesiasticos in aliquo locos speciali &* à n.6.
Fundamenta contraria num. 3. & à num. 8. 11. 17. 34.
3 L. relegatorum 7. §. fin. ff. de interdictis, & releg. n.4. & 5. *explicatur* n. 30.
4 *Rex Salomon exulans sacerdotem Abiathar.* n. 31.
5 *Reges cognoscunt de nonnullis inter Ecclesiasticos, sed non hic* n. 11.
6 *Laicus iudex est incapax exercendi actus in Clericos; etsi velit eos exulare, debet recurrere ad Ecclesiasticum iudicem* n.7. *aliter incurrat censuram.*
8 *Arrestare aliquem in aliquo loco, est ac incarcerare.*
9 *Schedula Regia pro vna prouincia extenduntur ad alias, & ad alios iudices* n.10.
12 *Reges anathemate feriuntur exercentes actum Iurisdictionis contra Ecclesiasticos.*
13 *Verbum* nullo colore, *quid comprehendat?*
14 *Reges nequeunt procedere ad puniendos Ecclesiasticos, etiam in delicto Læsæ Maiestatis humanæ.*
16 *Recursus praxis non facit argumentum contra libertatem Ecclesiasticam.*
18 *Reges, & eius Consiliarij possunt cognoscere de regalibus decimis.*
19 *Caroli V. mandatum tempore communitatum, latum etiam contra Ecclesiasticos proditores, ac turbatores: explicatur* n. 20.
21 *Violatores libertatis Ecclesiasticæ, varijs plagis soliti sunt à Deo puniri.*
22 *Olias Rex priuatus à Regno.*
23 *Reges Honorius Vandalorum, & Bermudius Castellæ, puniri sunt propter non seruatam immunitatem Ecclesiæ.*
24 *Monarchia Clodobei desolata.*
25 *Sancius Rex Aragoniæ occisus à sagitta.*
26 *Rodericus Rex Hispaniæ amisit Regnum; quia amisit fidem in Iurisdictione contra Ecclesias.*
27 *Sisebutus Rex fecit quasdam leges, quibus voluit cognoscere de pertinentibus Prælatis Ecclesiæ.*
28 *Nicephori Phocæ leges abrogatæ à Basilio Imperatore.*
29 *Portugalliæ Regni annunciata rebellio ante eius casum.*
31 Cap. 2. lib. 3. Regum & n. 32.
32 *Salomon fuit Rex, & sacerdos simul.*
33 *Potestates duæ, vna Ecclesiastica, alia sæcularis, hæc non est capax illius.*
34 Cap. si quis suadente Diabolo 17. q. 4.
35 *Prohibitione vna legis cessante, remanet alia.*
36 *Exemplis non est iudicandum, nisi quando non est lex* num. 39.
37 *Iudicatum non est attendendum, sed quid debeat iudicari.*
38 *Sententia contra decisiones iuridicas, non est cur trahatur ad consequentiam.*
40 *Collegia, & Collegæ sunt de Iurisdictione Regia.*
41 *Confinationis Ecclesiasticorum quidam casus, qui non fuerunt decreti à toto senatu supremo Castellæ.*
42 *Exulandi & Banniendi ac incarcerandi Ecclesiasticos potestas num sit in Rege remissiuè.*

VIA occasione facti, siue præcepti specialis Aulæ *Delgoaierao* Castellæ Consilij, exorta quadam controuersia Salmanticæ inter Proceres D. D. Bathasar de la Cueba filij Ducis *de Alburquerque* Collegam tunc D. Bartholomæi, & D.D. Aluarum de Benauides, filium comitis *de Santisteban del Dueso* tunc etiam Collegã, D. Iacobi Vulgo *de Quenca* in illa vniuersitate primam Sacrorum Canonum Cathedram obtinentem, post iste Auditor Regius Vallisolet. & nunc fiscalis supremi Consilij belli, & ille Auditor Regius Granatensis, prædicti fuerunt diuersis in locis Castellæ veteris confinati, siue quodammodo exulati, non obstante, quod ambo essent Ecclesiastici & vnus Canonicus Toletanus. † Vt refert D.D. Christophorus de Moscoso, & Corduba eiusdem supremi Consilij Castellæ Senator virtute, litteris, ac prudentia conspicuus admodum, qui forte ea prædicta occasione, siue ex alia manu scriptum, vt solitus est Doctissimum perfecit super adducto dubio, resoluens cum infinitis pro negatiua sententia; taliter vt nunquam Reges queant præcipere authoritate propria vt confinentur Ecclesiastici in aliquo loco, vel locis, quin potius debeat illos remittere ad Ecclesiasticum iudicem, qui eos condigne puniat, obiectis respondens iuxta textus nostri doctrinam. Ideò mihi visum est à tanto viro potiora fundamenta, & authoritates transcribere, cum multum tendant ad confirmationem eorum, quæ latissimè huc-vsque dixi *à quæst. 1.* dicti nostri textus. 1 2

Sed videtur contra resolutionem illius illustrissimi viri facere quod ipse *à num. 1.* scribit; nempe vt sit proprium Regale Regum confinare in quodam loco, à quo nullomodo exire possit sine Regia licentia quem cum Ecclesiasticum scandalose viuentem, maláque exempla dantem, & hoc ratione legis, & gubernij politici, primo probans ex *l. relegatorum 7. §. fin. ff. de interdictis, & relegat.* in illis verbis: *solet præterea interdici sententia quibusdam, ne patriam excedant, & in vicis quibusdam moreatur.* 3

Et ex illo Regum *lib. 3. cap. 2.* Vbi refertur sententia, quam tulit Rex Salomon exulans Sacerdotem Abiathar in patriam suam, sub præcepto de non exeundo ab ea in pœnam delicti perpetrati ab eo, vt iuxta præsens dubium agit ex Suetonio Petrus Faber *lib. 3. Semestrium cap. 23. fol. 361.* & D.D. Ioannes de Solorzano *tom. 2. de gubernio indiarum lib. 3. cap. 27. à num. 48.* & vt queat sine timore censuræ confinari Clericus, videtur resolutum à Caietano *in summa* verbo 4

excommu

*excommunicatus cap.*10. Molina *de iustitia, & Iure* 3. *tom. tract.* 5 *disp.* 51 *num.*1. Suarez *de censuris disp.*22. *art.*1. *n.*31. Alphonsus Leo *de censuris relectione* 5. *n.*137. cum Sayro, Bonacina, & alijs, & præter relatos ab eis, Grassis *de effectibus Clericatus, effectu* 9. *num.*232. & cum multis, & Caiet. Molina, & Coninch. nouissimè Thomas del-Bene *de immunitate Ecclesiarum tom.*1. *cap.*2.
5 *dubit.*4. *sect.*6. *n.*5. † Hæc fundamenta refert D. Moscoso, quibus ego addo alia, quæ scripsi *infra in cap.* 2. *de iudicijs q.*14. 17. *&* 18. *& sub cap.*5. *de foro compet.* item & quæ dixi *in dicto cap.*2. *à quæst.*19. Vbi quod iudices Regij expellunt Seditiosos Ecclesiasticos à Regno, cognoscunt de nonnullis causis ratione regaliæ; imo & de sententijs iudicum Ecclesiasticorum per viam recursus delatis ad Regias Cancellarias, & suprema consilia, vbi solum possunt examinari inobedientiæ Ecclesiasticorum nolentium comparere in hac Matritensi curia ad rogitum Regis, seu eius mandatis obedire, & hoc quadam extrajudiciali cognitione, vt dixi in præcitatis locis, & idem D.D. Moscoso refert cum Salgado *de retentione Bullar.*1 *p.c.*1. *num.*115. Fontanella *tom.*2. *decis.*316. aduertens esse expurgatum, Bobadillam *in* 1. eius impressione; eo quod scripserit Vasallorum Dominos participare hoc priuilegio, cum sit priuatiuum Regis cum ministerio suorum Ministrorum Consiliariorum existentium in dictis Cancellarijs, & Consilijs supremis: in quo conuenit etiam D. Ioan. del-Castillo *lib.*7. *controuersiar. cap. fin. numero* 163.

6 Nihilominus idem Domin. D. Christophorus de Moscoso iuxta Iuris regulas, tam in Theorica, ac in praxi contrarium amplectitur, quod ipse sine aliquo dubio probari ait ex textibus canonicis, qui dicunt iudicem laicum esse incapacem exercendi Iurisdictionis actum in Ecclesiasticum, quo eius immunitas Ecclesiastica infringitur: sic ex textu nostro cum Augustino Barbosa plurimos referente, tam *in* 1. *p.* quam *in* 6. *& ex dict. cap.* 2. *de iudic.* vbi cum multis Felicianus de Vega *à num.*7. Carlenal *de iudic. tom.*1. *disp.*2. *q.*6. *à n.*392. Solorzano *dict. cap.*27. *à n.*2. P. Gabriel Vasquez *in* 2. *tom. disp.*167. *cap.*4. *per totum*, Fragoso *de Republica* 1. *tom. lib.*2. *disp.*4. *à n.*264. ponderans bene Trid. *in c.*20. *sess.*25. exhortans Imperatores, & Reges, ne impediant Iurisdictionem, & libertatem Ecclesiasticam, nec id permittant in verbis sequentibus, *nec ab vllis Baronibus, Domicellijs, Rectoribus, alijsve Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximisque Ministris ipsorum Principum lædi patiantur, sed sæuire in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque Iurisdictionem impediunt, animaduertant*; item ex graui doctrina Cardinalis Anasthasij Germoni *in assertione libertatis Ecclesiæ epitome* 4. §.11. per totum ex illo psalmi: *nolite tangere CHRISTOS meos?* id est Sacerdotes, vt ipse interpretatur, addens cum Baldello *in Theologia morali lib.*5. *disp.*33. *à num.* 20. *& disp.*36. *à n.*21. & Thomas del-Bene *de immunitat. tom.*1. *cap.*6. *dub.*10. *n.*1. cum infinitis, extendens directè in dubio nostro infringi libertatem Ecclesiæ, etiam in persona Clerici; quamtumvis Ecclesiasticus iudex sit omissus, & negligens in puniendo subditos Ecclesiasticos delinquentes ex regula textus *in cap. licet de foro compet. & cap. qualiter* 17. *de iudic.* Vbi ego dixi, & in alijs Iuribus vtriusque tituli latissimè. Imo & idem Thomas del-Bene refert, quod declarauit Sacra Congregatio hoc prohibens tempore Vrbani VIII. anno 1641. † & *in tom.*2. *cap.*9. *dubit.*9. *sect.*1. *n.*1. resoluit cum multis, vt incurrat 7
laicus *in canone* 11. Bullæ in cœna Domini, exulans Ecclesiasticos. Et quod vt ille, seu alij iudices laici liberentur à censura, debeant recurrere ad iudices Ecclesiasticos, & Prælatos, vt Clericos delinquentes exulent, ac confinent causa cognita, eorum audiendo defensiones, taliter vt si eo ordine non seruato adhuc si Prælatus Ecclesiæ eos exularet, incurreret excommunicationem; quia non vt Episcopus, sed tanquam priuatus procederet: ita etiam Thomas del-Bene *supra num.*12. sequutus Martham *p.*4. *de iurisdict. casu* 140. *n.*7. *& dict. cap.*9. *dubit.*22. *à num.*1. ait vt nequeant Reges obligare Episcopos, vt resideant in proprijs Ecclesijs tempore suæ obligationis iuxta Trid. decretum cum Azorio, & Felino reprobando Ortiz contrarium dicentem.

Et pergnes idem D. Moscoso, ait quod arrestare 8
quem in certo loco priuat libertate, cum sit incarceratiu; etsi minus stricta, quàm ordinaria correspondens actui illi practicu solito pronunciari contra non plectendum corporaliter, nempe *tenga la Villa, O Ciudad por Carçel* iuxta decisionem expressam, *l. Titio centum ff. de condit. & demonstr.* Vt aduertunt explicantes erudite, Gutero *de Iure manium* 2. *cap.*3. Amaya *lib.*1. *obseruat. cap.*6. Osuald. *in comment. ad Donellum lib.*12. *cap.*21. *lit. B.* eleganter Solorzanus *tom.*2. *lib.*1. *c.*3. *n.*49. dicens dubium non esse, quin vel ex eo solo grauiter infringatur libertas, quoquis certo in loco semper, vel assiduè morari cogatur; & in terminis quandoquis habet certum locum pro carcere, resoluit cum Magonio *in decis. Lucense* 9. Petrus Caballo *crimin. casu* 8. *n.*16. qui vult hoc procedere in vi eximentibus arrestatum, id est eum, cui factum præceptum, ne exeat Domum, ciuitatem, aut alium locum; quia & is dicitur carceratus, quod verissimum credit, & cum eodem *n.*31. & Farinacio *q.*30. *crimin. n.*46. plurimos referente, & Azeuedo *in l.*15. *tit.*6. *lib.*3. *recop. n.*13. idem Solorzano *in politica Indiana lib.*4. *cap.*27.

Et idem D. Moscoso hoc confirmat ex Sche- 9
dulis Regijs, quas refert Felicianus de Vega *in cap. cum non ab homine de iudicijs n.*36. missis ad Proreges Peru, vt exularent ab illis prouincijs Clericos Scandalosos, malæ vitæ, & exempli; quatenus in illis cauetur, vt hoc exequantur per proprios Clericorum Prælatos; & hoc cum minus sit exulare, quàm confinare delinquentes; siquidem in isto vltimo comprehenditur exulatio, sed non item confinatio in exulatione. Et ponderans D. Moscoso, aduertit mirandum esse potius, vt in tam remotis prouincijs, in quibus Prælatorum Ecclesiasticorum, non sic viget authoritas, non fuerit commissa illa coërcitio Proregibus: in ex resolutione Doctissimi Solorzani iam relati. Et addit idem D. Moscoso has Schedulas loquentes cum pro regibus illarum partium, deberi etiam obseruari in noua Hispania, & in integris Indijs ex Bartoli doctrina *in dicta l. relegatorum §. interdicere*, resoluentis rescriptum vni Præsidi, alijs etiam earum prouinciarum rescriptum censeri, hancque opinionem esse communiter approbatam, tradit ex Ioanne Gutierrez *in l. nemo potest ff. de legat.*1. *n.*191. Abendaño *de censibus cap.*46. *num.*16. Solorzano *de gubernio Indiarum tom.*2. *lib.*4. *cap.*12. *n.*66. † Et in terminis Schedularum 10
Regiarum ad vnum Præsidem, quod porrigeutur

ad

ad alios ex identitate rationis, Carleual. *de iudiciis tom.2. d sp.8. tit.2. num.*10. Barbosa *lib.1. voto* 4. *num.*35. Ob idque dicit D. Moscoso ex hoc solo fundamento quando deficerent alia, resoluendam fuisse nostram quæstionem, & refert sic tenere per *dictam l. relegatorum* adductam pro contraria opinione, Petrus Faber *ibi* citatus, & Solorzanus *dict. cap.27. n.*12. dicens hanc tutiorem in vtroque foro esse negari non posse.

11 Et quamuis oppugnatores explicent, proximè relata intelligi, quando Iurisdictionaliter vellent procedere Reges, & eius Magistratus per viam Iuris, & non quando œconomice iuxta gubernium politicum via facti, habita tantum cognitione extrajudiciali ad instar causarum Ecclesiasticarum delatarum per viam recursus, (de quibus dixi *in dict.cap.2.de iudic.q.19.per totam*) Nihilominus respondet Doctissimus D. Moscoso hanc inquam distinctionem esse chimericam vtens verbis Antonini Dianæ eam reprobantis 1.*p.tract.2.res.*17. & eo non relato, Thomas del-Bene *de immunit.1. tom.cap.6. dubit.10. à num.*8. quia in effectu in casu nostræ quæstionis exerceretur Iurisdictionis actus contra Ecclesiæ libertatem, & dispositum in Iure; quia vbi habemus effectum, non curamus de modo: & verificari ait Consulti dictum *in l.actio ff.de negotiis gestis*, vbi agens de actione vtili, & directa, effectu idem est; quod in terminis sit prohibitum procedi via facti extrajudicialiter aduersùs Ecclesiasticos, & ait etiam probari ex Bulla Martini V. ad reprimendos in verbis sequentibus ibi: *nonnulli diuersorum Regnorum iudices asserunt in eorum Dominijs posse coercere Ecclesiasticos via facti in his, quæ attentant, non attendentes, quod in laicos nulla sit potestas in personas Ecclesiasticas, & eorum bona*, addens etiam amplius confirmari *ex* §. 10. *Bulla cœnæ Domini*, vbi excommunicantur hi, qui Episcopos, vel Archiepiscopos carcerant, vel etiam detinent; & sine dubio, vt Pontifex non ita grauem pœnam pronunciaret, si non iudicaret tanquam certum, quod detinendo Ecclesiasticum in aliquo loco violatur libertas Ecclesiastica; imo eadem Bulla *in §.16.* excommunicat eos, qui quocumque modo procedunt aduersùs Ecclesiasticos: & in hoc comprehendi omne coërcitionis genus affirmat idem D. Moscoso resolutione D. Ioannis de Solorzani *dict.cap.27.n.7.*

12 Iterum pro confirmatione idem vir prudens adducit Concilium Lateranense sub Leone X. *tom.4. Conciliorum generalium fol.*609. Vbi sub anathemate decernit, ne Principes, ac Reges exerceant actum aliquem Iurisdictionis contra Ecclesiasticos quibusdam notandis verbis ibi: *nullatenus procedant, modo aliquo detineant quouis colore, aut fumo*, vbi ponderat dictionem *nullatenus*, quæ excludit omnem intromissionem Iuris, vel facti, vt tradit Menochius *cons.*383. *num.*14. Zenedo
13 plurimis relatis *singulari 69. num.*5. † Et quod verbum *nullo colore* &c. comprehendit quemlibet procedendi modum aduersus Ecclesiasticos, sic cum Geminiano *cons.*29. *num.*5. & Augustino Barbosa *diction.*353. *n.*2. item cõfirmat ex nouissima constitutione Vrbani V. anni 1641. publicata, quam refert Cherubin. *in vltimo tomo Bullary*, in qua ille Romanus Pontifex damnat molestias, & perturbationes contra personas Ecclesiasticas factas quomodolibet, etiam de facto, quis enim poterit negare, vt desinat molestari, ac perturbati Ecclesiasticus detentus, & confinatus contra eius voluntatem?

In prædictis solidis fundamentis ait D. Moscoso 14
fundari resolutionem illam Iuridicam certam, ac practicam à multis magnæ authoritatis Doctoribus constanter scientibus, vt nec in delicto criminis Læsæ Maiestatis possint Reges procedere ad punitionem Ecclesiasticorum; & quod debeant eos remittere ad suos Prælatos, tradit ex Valenzuela Velasquez *contra Venetos p.4.n.70.fol.*154. Augustino Barbosa *de potest. Episcopi allegatione* 110. *à num.*17. *& de Iure Ecclesiast. lib.1.cap.*39. *num.*96. Salcedo *de lege Politica* cum Solorzano *lib.1. cap.10.n.*54. Gimba *cons.67. num.*7. Ponte *decis.*9. Mastrillo *decis.* 269. Scacia *de iudicijs c.*11. *num.*77. Borrello *de præstantia Regis, cap.*71. *à num.*12. Farinacio *q.* 112. *num.*231. Grassis *de effectib. Cleric. effectu* 1. *à n* 570. Zeuallos *tract. per viam violentiæ p.2. cap.77. num.*9. allegante plures Doctores, & narrante; & sic practicatum Neapoli, cum multis dicit Diana 3. *p. tract.3. res* 30. cum quodam Clerico Seditioso, Thomas del-Bene *n.1.de immunit.cap.6.dubit.4.n.*2.

Nec his obstant fundamenta contraria in prin- 15
cipio adducta, non primum Petri Fabri, & aliorum *in dicta l. relegatorum* §. *fin. ff. de interdictis, & releg.* & ex illo *lib.*3. *Regum cap.*2. quia, vt iam dictum est sub vers. *& idem D. Moscoso* in fine potius ex illis probant nostram sententiam D. Petrus Faber, & Solorzanus *ibi* adducti: Vide *infra à n.*30.

Non secundùm ex vniuersa nostræ Hispaniæ 16
praxi deferendi sententias iudicum Ecclesiæ per viam recursus ad Cancellarias, & suprema consilia; quia dicit præfatus D. Moscoso non posse argui ex illa extrajudiciali cognitione practica, & vsitata in Regalibus Cancellarijs, & Consilijs supremis, ad casum, de quo inquirimus; quia illa cognitio extrajudicialis Cancellariarum fundatur in præscriptione immemoriali qualificata lege Regia 2. *tit.6. lib.1. & l.3. tit.5. lib.2. ecopilat.* & in multis principijs Iuridicis eam iustificantibus praxim, de quo late, & qualiter intelligetur, dixi *in dicto cap.2. de iudicijs q.* 19. cum alijs sequentibus; & quod ea praxis non sit contra Ecclesiæ libertatem, sed in eius fauorem aduertunt Felicianus de Vega Archiepiscopus Mexicanus *in dicto cap.2. de iudicijs*, cum multis *num.*164. D. Ioannes del-Castillo cum Salgado, & alijs *lib.7.controuersiar. cap. fin. num.*166. cum quibus, & alijs dicentibus excusari cognitionem recursus, illamque iustificantibus ait Moscoso fateri Doctores non posse Reges exulare, siue confinare Ecclesiasticos, cum sit contrarium libertati naturali, & Ecclesiasticæ. Et eam praxim defendunt etiam innumeri relati à Thomas del-Bene *de Parlamentis dubio 4. à sect.*1. cum alijs qui tamen multis Doctoribus, & fundamentis eam improbat & damnat quem leges.

Sed quæ faciunt non parum contra conclusio- 17
nem relatam, sunt ea, quæ ego dixi *sub dicto cap.2. de iudicijs, dict.quæst.*14.17. *&* 18. *& in dict.cap.5. de foro comp.* quatenus agendo ibi de illis quæstionibus, *an si Reges vocauerint ad suum regnum Prælatos, & Ecclesiasticos possint eos punire.* Et *an iudex Ecclesiasticus possit procedere censuris contra Regios iudices, qui expellunt à Regno turbantem Iurisdictionem Regiam, vel absolutè Reges, & Consiliarios excommunicare.* Item de ea, *an iudices sæculares habeant cognoscere aduersus Clericos super bonis Regalibus: & quid de decimis Regi debitis:* Vbi pro affirmatiua videtur à me resolutum, & negari

negari non potest quod illa resolutio expellendi à Regno non est absimilis ab agitata in hoc dubio confinandi scilicet Clericos in aliquo loco intra Regnũ, quod minus videtur esse; quapropter oppressus ex dictis iam, & congestis per D.D. Christophorum de Moscoso, qui cum sit laicus, & è Consilijs Regis nostri Philippi IV. hac de causa in prædicto nostro dubio posset cedere contrariæ resolutioni suorum conjudicum illius vrbis maioris Consilij, possem etiam ego Iustiui absolutè affirmare, (vt Clericus) nullomodo permitti debere Regibus, ac eius supremis Magistratibus absque licentia Pontificia exulare à Regno, siue confinare intra Regnum in certo loco Ecclesiasticos, etiam reos criminis Læsæ Majestatis humanæ, quantumvis ibi admittam œconomicè, & extrajudicialiter tantùm fieri valere, non iudicialiter; quia si prædicta praxis non excusatur præscriptione, siue consuetudine immemoriali approbata, saltim tacitè, à Summis Pontificibus: nunc & ex iam longissimè dictis in textu nostro agnosco securius in foru fori, & foro poli tenendam contrariam sententiam, quam amplexus est DD. Christophorus Moscoso ex fundamentis adductis, etiam cum Regnicolis approbantibus praxim procedendi per viam recursus, de qua dixi *sub n.16. præced.* & *in dicto cap. 2. de iudic. q.19.* cum ratio eius, non est cur extendatur ad casus prædictos exulandi à Regno, vel confinandi in aliquo loco propter decisiones cannnicas; item Concilia, & Bullas Pontificias iam adductas, & alias, quas in alijs casibus communitatis Ecclesiasticæ à Gabellis, & tributis retuli sub hoc textu,
18 præcipuè *q.10.11.12.13.14.* & alijs. † non nego posse Reges, Regiosque Consiliarios cognoscere de Regalibus, veluti de feudis, vt dixi *in cap.5. de iudicus*; item de decimis Regi debitis, vt dixi sub *dict. q.18.* & *sub dicto cap.5. de foro compet.* ac de alijs multis; quia hoc prouenit à natura ipsius rei possessæ à Clericis, quæ facit illos subditos Regiæ Iurisdictionis, vt expendi in dictis locis, non sic quoties tendit cognitio quantumvis œconomia, & extrajudicialis contra personas Ecclesiasticorum, vt contingit in exulatione, coërcitione; item & confinatione in certo locu, de qua nunc loquimur.

19 Adhuc inquam pro contraria sententia fortiter vrget mandatum illius Pijssimi, & Christianissimi, atque inuictissimi Regis nostri, & Imperatoris Caroli V. qui tempore communitatum nostræ Castellæ in pragmatica Sanctione, quam tulit in oppido *de Bormas*, relata à Ludouico Molina *lib. 4. cap. 11. n. 57. de primogenitis anno* 1520. *die* 17. *Decembris*; ex cuius contextura ab eo ad litteram relata, patet declarasse laicos quantumvis præcelsæ Dignitatis proditores, ac traditores; item & vt condemnentur morte, ac in amissione bonorum Majoratuum, etiam si clausulas habeant à Regibus confirmatas, vt nunquam amittant ea bona, nec ex delictis Majestatis, Diuinæ, & humanæ, & porrigens ad Ecclesiasticos sequentibus verbis canit *e a las personas de Iglesia, y Religion aunque se an cõstituidas en Dignidad Arçobispal, O Episcopal que an los dichos delictos fuerẽ culpades, e participãtes declararlos a si mesmo por traydores, rebeldes, e inobedientes, y desleales a Nos, ea nuestra Corona, e por agenos, y estraños de estos nuestros Reynos, o Señerios, e auer perdido la naturaleza, y tẽporalidades, que en ellos tienen, e incurride en las otras penas estableçidas per leyes de estos Reynos contra los Prelados, e personas Ecclesiasticas, que Caen en semejantes delictos, y para proçeder contra las diegas personas, a si Ecclesiasticas, como Saglares, que en los sobredichos casos hansido culpades, y a los declarar solamente samd alauerdad por Reueldes, y traydores, e inobedientes, y desleales a Nos, y a nuestra Corona, e proceder contra ellos, y haçer la dha declaraçion, como en caso notorio, sin Losmas, citar, nillamar, ni haZer contra ellos los proçesos, ni tela, ni orden de juicio, Nos por la prasente del dho proprio motu, y çierta e sçiençia, y poderio Real Vosdamos poder cumplido &c.* Et constat hanc delegationem factam fuisse laicis, non inquam Ecclesiasticis antea in verbis ibi: *Por la presente mandamos à vos los nuestros Viso Reyes, e aqualquier de vos en ausençia de los otros, e a los del nuestro concejo, que con vos residen &c.*

Sed censet idem D. Moscoso hoc factum, ac 20
decretum fuisse potius terrendi Ecclesiasticos, ac ob euitandum maius malum calore Iusti doloris, quam Iure sic colligens ex resolutione Gaspar Antonij Thesauri *lib. 4. quæstionum forẽsium q. 22.* Goffredi Abbabo *in praxi criminali §. Læsæ Majestatis crimine n. 145.* Ansaldi *de Iurisdictione p. 2. tit. 11. c. 3.* Christophori Besoldi, *tractatu de crimine Læsæ Majestatis num. 6.* Calixti Ramirez *de lege Regia §. 17. n. 11.* Gabriel Pereira *de manu Regia 2. p. cap. 26. n. 20.* Aluerici Gentil. *in l. quisquis Cod. ad leg. Iuliam Majest. fol. 11.* cuius opinionem dicit esse periculosam nimis, & contrariam Iuri Canonico.

Et pergens idem D. Moscosu ait se nunquam 21
vidisse, & legisse Doctorem illum asserentem posse Ecclesiasticos confinari absque violatione libertatis Ecclesiasticæ, sed legisse plures, qui id pro graui excessu aduertentes, ponderant puniciones, & plagas, quas Deus immiserit in laicos, & Reges sic præcipientes, & exequentes patefaciens suam indignationem: sic referens ex Simone Mago *lib. 1. cap. 1. fol. 22.* plures referente, & verba D. Hieronymi super *cap. 7.* Isaïæ ibi: *Vt bene discant Reges quanta sit ira Diuina in violatores Ecclesiasticæ libertatis, non solùm quando vsurpant Ius Diuinum, sed etiam Iurisdictionem*, & Fr. Hieronym. de la Cruz *in Stoico illustrato cap. 33. fol. 367. & sequent.* vbi aduertit Saul Regem fuisse priuatũ à Regno, eo quod vsurpauerit Sacerdotiũ Prophetę Samuel & eo quod carcerauerit quosdã Ecclesiasticos. † & quod in hoc fũdata fuit demõ- 22
stratio, quam fecit replẽs Lepra Regem Ozias; & quod loquens cũ illo D. Chrysostomus *homilia 4.* reprehendẽs eius excessum dixerit, *mane intra terminos tuos; alij sunt termini Regis, alij termini Sacerdotij*; Vtpotè dicta verba refert P. Franc. Suarez *aduersùs Regem lib. 3. cap. 26. n. 3.*

Et quod Honorio Regi Vandalorum superue- 23
nerit infirmitas sordida, qua decessit; quia vsurpare voluit gubernium Ecclesiasticorum; & quia Rex Castellæ D. Bermudo; in vinculis præsit Episcopum Obaten, pluuia non superuenit è Cœlo terræ interim, quo fuit detentus in carcere, magna sterilitate passa famis, quæ cessauit mittens Deus magnam pluuiam illico, quod Rex pœnitens liberauit Episcopum à vinculis, vt narrant Historiæ.

Iterum addit quod Monarchia Clodobei deso- 24
lata fuit; quia in prædictis excessit, refert idem D. Moscoso ex Genebrardu, authore Gallo, & graui, cuius verba ait referri in venditijs Gallic. *fol. 11.*

Ec

25 Etquod Rex D. Sanctius Aragoniæ occisus à
sagitta soper circunualatione ciuitatis *de Gaescar* à
sois Vasallis habitum pro comperto illum occidis-
se casom permissione Dei ; quia vsurpauit bona
ab Ecclesia parui pendens illius immunitatem,
sicut refert P. Mariana in Historia Hispaniæ
lib.10. cap.2. & Abbas Caramael *in responso* ad
manifestũ Portugaliæ *fol.57.* & cum Franc. Lon-
go D.Roderico de Acugña *in cap. si gens Angle-*
26 *rum 56.dist.*† Vt obseruauit Barbosa *de pensiomb.*
q.5.n.41.& de Iure Ecclesiast.lib.2.c.39.§.2 n.100.
quod principalis inquam causa, ob quam Rex D.
Rodericus nostræ Hispaniæ Regnum amisit à
Mauris debellarum fuerit defectio à sede Aposto-
lica, non in rebus fidei, sed in Iurisdictione, & tē-
poralitate: & me sic ex Baronio resoluentē *in c.2.*
de iudicijs dict. q.19. n.2.in fine, refert idem Mos-
27 coso. † qoi ex eodem Mariana *lib. 2.cap.3.fol.203.*
aduertit quod Rex Sisebustus fecit leges duas,
quarum sit mentio *in lib. fora Iuzgo*, quæ displi-
cuerunt propter earum visam resolutionem in-
consideratam, teste Sancto Isidoro, qui rationem
præbens huius erroris, & aliorum, ait res turbatæ
progrediebantur, nec mirum, vt in præcipitium
laborentur ; qoia Rex factus fuit iudex eorum,
quæ deberent determinari à Prælatis Regibus
tantum incumbere curam, & gubernium sæculare
legum, quod spectat ad Religionem, & guber-
nium spirituale ad Ecclesiasticos attingere.

28 Amplius idem D.Moscoso addit vt fateatur Ba-
silius Imperator abrogans leges sui prædecessoris
Nicephori Phocas ; quia fuerunt injostæ, & præ-
judiciales aduersus libertatē Ecclesiarum, & quod
causarunt Imperij interitũ in sequentibus verbis:
postquam cognoui legem à Nicephoro editā, dũ illa
in Imperio viueret contra sanctam Ecclesiam, & cō-
tra Domos Dei militare : hocque fuisse causam, &
originē omnium malorum præsentiū, quæ patimur, &
totius ruina, destructionis, & confusionis nostræ. Ob
id quod decreta Nicephori fuerunt injuriosa, nea
solum Ecclesiæ sanctæ, sed etiā contra templa eius,
& contra sanctas Domus Dei; imo vero cōtra ipsum-
met Deum. Idcirco præcipio prædictas leges tanquam
injustas minimè obseruandas esse, quas reuocamus, &
annul mus, ac deinceps eas leges sancimus, & resti-
tuimus, quæ antea instituta fuerant pro bono Eccle-
siæ, & Domorum Dei; quoniam experiētia nouimus,
quod nullum calamitatis genus fuerit, quod experti
non simus decretis illis permanentibus. Et harum
inquam meminisse ait Magist. Zumel. in defen-
sione pro Sancta Romana Ecclesia contra impia
29 Venetorum decreta. † Et ad propositum refert
idem D. Moscoso audiuisse à quodam Religioso
spectatissimo, qui ei retulit, vt ante annum rebel-
lionis Lusitaniæ anni 1642. audiuerit etiam à
nuncio, qui de Regno illo venit ad Curiam hanc
Matritensem, vbi fuit detentus Regio mandato,
angens propter labores, & propter demonstra-
tionem, quam reuerebatur adeò venturam; itáque
accidisse in dicto anno vt patimur.

30 Iactis inquam prædictis, iterum sigillatim sa-
tisfacit obiectionibus in principio adductis. D.
Moscoso *ex dicta l.relegatorum §. fin. ff. de interd.*
& releg. dicens textum illum intelligi respectu
sæcularium, & laicorum delinquentium, qui pos-
sunt puniri, exoles fieri, ac confinari in pœnam
suæ culpæ, terminis, habilibus soppositis ex Re-
gia Iurisdictione, iuxta textum *in l.quæ testamento*
31 *ff.de testam.* † Et quod *in dict. c.2.lib.3.* Regum
iuxta intellectum Solorzani eruditè exponentis
D. Formesin. de Leg. Eccles.

dict.cap.27.n.45. & D. Petri Salcedo de lege Po-
litica *lib.1.c.10.n.57.* responsum dantiũ ex doctri-
na Abulensis in eo loco. † ait quod Salomon fuit 32
Rex, & sacerdos simul habēs illas duas Iurisdictio-
nes; quia Dignitati sacerdotali erat vnita Dignitas
Regia, ad quam attendisse refert Poëtam Latinũ
dicentem de Anio *Rex idem hominum sibique sa-*
cerdos, vt adoertit etiā cum Xenophonte Sueto-
nius, Dionysius, Alicarnaseus, S.Isidorus, P.Mo-
lina *in institutione sacerdotũ tr.1. c.1.* Valenzuela
Velasquez *cons.142 n.97.* Freytas *de Imperio A-*
siatico c.6. num.15. Bullengero aduersos Cassao-
bon *diatribe.6.* Surgento *in Neapoli illustrata*
cap.27.

Verum addit expendens dictus D. Moscoso, vt 33
qoia ab aduentu Xenophonti diuisæ fuerunt præ-
dictæ potestates, ac Iurisdictiones, temporalis, resi-
dens priuatiuè in Regibus, & in eius Ministris, &
Ecclesiastica in Sũmo Pōtifice, & cæteris Prælatis,
cuius sunt iocapaces, laicos, nō posse se immiscere
ad aliquid exercendum io ea, via Iuris, aut facti,
iuxta præcepta, & leges nostrorũ Regũ Hispaniæ
in l.5.tit.3.lib.1. & l.14. tit.1. lib.4.recop. Porque
an si Comenes queremos guardar la Iurisdiçion a la
Iglesia, y Iuezes Ecclesiasticos, an si es raçon, y de
recho que la Iglesia, y Iuezes de ella no se entrome-
tan en por Iudicar la nuestra Iurisdiction.

Nec obstare ait aliud fundamentum Doctorum 34
insoluentium licitum esse arrestare in aliquo loco
Ecclesiasticos; qoia illis respōdet satisfieri, eo quod
ipsi loquantur explicantes textum *in c. si quis sua-*
dente Diabolo 17. q.4. qui excommonicat impo-
nentes manos violentas in Clericos. Et quia con-
finare non est violentiam Clericis facere corpora-
lem in sensu illo, de quo ille ea non fuit loquutus,
sed alio capite violatæ libertatis Ecclesiasticæ ; ait
D. Moscoso incurri in alijs pœnis statutis de Iure
canonico. † Vtpotè cum sunt duæ prohibitiones 35
legis ; quia vna cessante remanet altera ex regula
Imperatoris Iustiniani *in §. affinitatis inst. de nup-*
tijs, Vbi Accurs, & cæteri animaduertunt, & cum
Bartulo, Baldo, & alijs pluribus Aluaro Valasco
in axiomatibus Iuris litt.I.n.23 & ego *in cap. di-*
lecti de dolo, & contum. per ea, quæ ibi dixi.

Nec exempla in contrarium exequuta sibi vim 36
facere, dicit idē D.Moscoso quia respondet ex illa
Iuris regula *in l. nemo iudex cod.de sēt.& interlocut.*
quod exemplis scilicet non est iudicandum. † Et 37
qoia oon est attendendum iudicato, sed ad id, quod
debuit iudicari, ac definiri *ex l. sed licet ijs ff. de*
offic. Præsid. ibi : *non quod Romæ factum est, sed*
quod fieri debuit, iuxta optimam exornationem,
quam scripsit cum Demosthenes, & Borello Do-
ctus Solorzano *2.tom. de Iure indiarum lib.1.c.4.*
num.64. † Et vt quoties sententia est contra de- 38
cisiones iuridicas, & certas doctrinas, non est cur
trahatur ad conseqoentiam ex cap. quod Iuris ra-
tionem *de reg. Iuris lib.6.* & sic ita obseruasse ex-
planantes *dict. l. nemo iudex* Petr. Surdum *cons.*
454.n.53 & cons.311.n.17. D.Ioan. Del-Castillo
lib.7.c.30 n.5. cum alijs, & faciũt quæ longissimè
dixi *in cap.1.de sent.& re iudic.*† Sed tunc tantùm 39
exemplis iudicandum, quando non est lex, aut de-
cisio in casu desiderato, dicit, & æstimandam esse
doctrinam Bartoli singulariter relatam à Tyberio
Deciano *volum.3. in fine, tract. pro responsis pru-*
dentium c.23.n.131. ex dicto Ciceronis in epistola
ad Seruiom Sulpicium, *quod exemplo fit, id Iure*
etiam fieri putatur, Osua'd.ad Donell. *lib.26.com-*
ment.cap.2.litt. A. dicens cum Philippó Corneo,

Nn Arumeos,

Arumeo, & alijs, *magnum est in terminis habere decisionem, & qui eam est adeptus tuto se fundat*, Andreas Nichen. *de vestituratum pactionibus 2. tom. cap. 3. n. 181.*

40 Et ad exemplum iam in principio relatum D. Aluari de Venauides, & D. Balthasar de la Cueba, respondet fuisse decretum ab Aula supremi Consilij Castellæ, quæ dicitur *de gobierno*, de qua ait D. Moscoso, vt etsi sit maximæ authoritatis; manet tamen dubius, an in id assentiret integrum senatorum Consilium, se particeps fieret de illo casu. Et addit pro certo habere dictam Dominorum Aulam attendisse tantum ad qualitates collegiaturæ, quibus fruebantur præfati Proceres, ratione quarum sunt de Iurisdictione Regia, iuxta Doctam Doctrinam D. Eldiphonsi de Escobar illius Collegij Conchen quondã alumni *in suo tractatu de Pontificia, & Regia Iurisdictione c. 21. §. vltimo à n. 283. & c. 35. à n. 1.* sic vt in mentem eorum nõ venerit quod prędicti Proceres essent Ecclesiastici Canonici, ac Præbendati Ecclesiæ Toletanæ. Et ad id sentiendũ narrat ipse D. Moscoso quod in dubio difficultatis nostræ sunt in eadem Aula *de elgobierno* iudices senatores duo, qui modo dicto iudicarunt contra prædictos Proceres; qui tamen casu nostri dubij, an Rex queat confinare in aliquo loco Ecclesiasticos, dicunt vt non possit.

41 Et ob id respondet idem D. Moscoso ad aliud exemplum confinationis illatæ aduersus Decanũ, & alium Præbendatum Ecclesiæ Conchen, qui fuerunt confinati iussu Regali in diuersis Ecclesijs Cathedralibus huius Coronæ; quia dicit id non processisse à Concilio supremo Castellæ. Et amplius addit vt detentio præcepta Eminentissimo Cardinali De Trexo in Burgo Oxomensi; item quod etiam in cœnobio D. Hieronymi huius Curiæ Matritensis fuerit detentus Episcopus quidam mandato Regis. D. Philippi II. nullo modo processerit à Concilio illo supremo Castellæ senatu; quare prædictus DD. Christophorus Moscosus ex dictis fundamentis, constanter resoluit, vt Rex nequeat confinare Ecclesiasticos; & quod debet illos remittere proprijs eorum Prælatis, vt ab illis puniantur, condigne aduersus illos procedendo, Iuris ordine seruatu ex doctrina Thom. del-Bene iam relati sic resoluentis &c.

42 Et vt amplius agas leges quæ dico infra *q. 45. à n. 1.* vbi de exulando, incarcerando, & banniendo Ecclesiasticos, aliqua *sub q. 43.* & addes quæ ex multis recolligit Thomas del-Bene *de parlam. dubio 4. sub Corollario 5.* contra innumeros, Giurbam, Pradillam, Antonium de Ballis, Soto Major, Cutellium & alios ex Gamcursa, Coriolano, Henriquez, Alterio, Scortia, Belleto, Duardo, Martha, & alijs pluribus fundamentis, & ex illo quia Ecclesiastici de Iure Diuino habent vt libere possint vbicunque habitare & officia Ecclesiastica exercere iuxta illud Marci 16. *euntes in vniuersum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ, & ex alijs.*

QVÆSTIO XXXVI.

An Principes statuere possint, vt homines liberi, qui alias Prædones, ac viarum grassatores ad Ecclesias confugerunt, abstrahantur ab eis. Et an si carcerati petant, vt Ecclesiæ, à qua abstracti fuerint restituantur, possint iudices, siue supremi, siue inferiores stygmate illos in facie signare, & ex post facto illos Ecclesiæ restituere, vt eo modo apud omnes habiti sint fures, ac grassatores, siue vt delinquentes sic insigniti.

SVMMARIVM.

2 *Falli species quorundam Zingarorum Vallisoleti in facie candenti ferro insigniti, ad Ecclesiam Cathedralem è carcere publico restituti. Et vbi quarum litterarum signo* n. 2. & n. 21.

3 *Zingari vulgo* Gitanos *habiti sunt omnibus, & aliquando contra illos & Ægyptianas procedit sanctum tribunal.*

4 *Stigmatibus notari seruile est.*

Cicero de eius matre dixit vt soleret sigillare amphoras, que iam antea cum melle extiterant; ne famulæ, seu ancillæ prætextu vacuarent degustarent plenis, ac illas commixturarent.

6 *Villissima Viensilium annulo clausa.*

7 *Annulus signatorius, ex quo intelligatur celebratissimus, tam sacris, quam prophanis authoribus.*

8 *Sigillo vxoratæ signabantur, vt sic Domui preessent curam de rebus introclusis adhibende.*

9 *Domus seruanda cura vxoribus pertinet.*

10 *Iob dictum ibi*, quæ præcipit soli, & non oritur, qui claudit stellas, quia si sub signaculo. *Quid sibi vellit.*

11 *Serui signabantur cum sigillo Dominorum suorum, vt agnoscerentur, & in facie, si essent delinquentes* n. 13.

12 *Sigillum in qua parte corporis impingebatur.*

14 *Paulus ad Gallatas cap. 6. dicitur seruus S. & Clauo signatus Christi.*

15 *Stygmata sunt signa ferro candenti facta in facie.*

16 *Facies Iure Diuino poterant eruendo oculum deformari: Vide* n. 23.

17 *Fures Longobardorum poterant in facie sigillari, & milites furantes de Iure Castellæ, & condemnatum in metallum* n. 19.

18 *Vxoratus bis sigillabatur in fronte.*

20 *Sigillatio in facie est indicium ad torturam, &* num. 13.

21 *Sigillare in facie Egyptianos pendente restitutione ab Ecclesia ex causa immunitatis competentis, & prætensa, est factum contra libertatem Ecclesiæ, &* n. 22. & num. 28. *& turpe vt* n. 35.

23 *Facies Latronum prohibitum est candenti ferro signare*, & n. 15.

24 *Statutum determinans, vt damnati sigillentur stygmate ferri candentis non valet.*

26 *Immunitatis Ecclesiastica dubium est prius priuatiuè per Ecclesiasticum iudicem decernendum, &* n. 27.

27 *Laicus pendente iudicio immunitatis, poterit tantum testes examinare, sed non iudicare, &* n. 28.

29 *Sigillatio candentis ferri in facie plus est, quam delinquentem ad tirremes damnare, &* numero 30.

31 *Principes laici statuere nequeunt, vt candenti ferro in facie delinquentes sigillentur.*

1 QVAN

Google

1
VANTVMVIS hæ difficultates
propter casum referẽdũ in ciuitate
Vallisoletana anno præterito 1651.
cum quibusdam Zingaris Egyptia-
nis Vulgo *Gitanos*, quos ego vidi
restitutos, propter immunitatem Ecclesiasticam,
quam postularunt, & intenderunt coram Vicario
Generali Episcopi illius ciuitatis, dum essent in-
carcerati per Regios iudices vulgo *Alcaldes de
Corte* illius Cancellariæ; itáque factum fuisse, &
positi ibi in Ecclesia Matritici; vt sic restituti, ea
immunitate gauderent, ad quam restitui expo-
stularunt. Sed quia prædicti iudices decreuerunt
eos in facie candenti ferro insignire; imo & de
facto sic fecerint, post quod restitutioni Ecclesia-
sticæ illos dederunt, & dubitaretur de Iure; quia
tali facto inusitato magnopere fuit illa ciuitas
admiratione concussa, nec vlli litteratorum ibi in
mentem veniret aliquid iuridica allegatione mon-
strare; nec ego aduerterem de illo adnotare forte;
quia huius casus species spectat magis ad tracta-
tionem immunitatis Ecclesiasticæ ratione loci,
cuius propria sedes est sub tit. infra de immunita-
te Ecclesiarum, & ibi in cap. inter alia, & prædi-
ctæ difficultates illico disceptandæ proprius spe-
ctarent, secundum quæ dixi in præmisso. Tamen
quia hic Matriti nunc, cum hæc disputo perlegi
aliud manuscriptum DD. Christophori Moscoso,
& Cordoba viri laudandi vtique; quia præditus
litteris, pietate, Consilio, prudentia, ac iudicij
maturitate; qui cum sit e consilio supremo Ca-
stellæ iudex Regius, & sæcularis in modum iustè
in prædictos iudices Regios inuehit; id eo discẽs,
& nihil de meo cogitans, duxi pro resolutione as-
signatorum difficultatum eius perdoctam, & ela-
boratam lecturam transcribere.

2 Igitur vt tantus vir exordiatur resolutionẽ præ-
mittit dicendo, vt sibi occasionem præbuerit casus
relatus, eo quod præfati iudices Regij vulgo *los
Alcaldes* Regiæ Cancellariæ iã dictæ, signauerunt
in facie prædictos Ægyptiacos, quos deinde resti-
tuerunt Ecclesiæ, post tres sententias conformes,
& hoc signo litterarum impresso sequentis signi-
3 ficatus, *Ladrones, immunidad Ecclesiastica.* † & vt
faueat facto iudicum scribit horum hominum ge-
nus vulgo *Gitanos* esse pessimum ab omnibus odio
habitũ in singulis Republicis propter eius feram
naturam vagari inclinatam, deditam Latrocinijs,
homicidijs, superstitionibus, aliisque fœdatissimis,
& turpibus, aduersus quos signanter assignat Do-
ctores scribentes ab origine de illis, atque de pœ-
nis stabilitis in illos in diuersis Regnis. Et quan-
do Tribunal sancti officij possit contra illos, & Æ-
gyptiacas procedere; inter quos refert eruditè lo-
quentem Martin. Magero *de aduocatia armata
cap. 8. n. 70.* Fr. Ioannem Marquez *in gubernatore
CHRISTIANO lib. 1. cap. 2. fol. 16.* Christopho-
rum Besoldo *dissertatione de Ægyptianis*, & in
Thesauro practico verbo *Zingari, fol. 97. n. 6.* Cæ-
sar Caren. *de officio inquisition. 2. p. tit. 12. à n. 156.*
vbi agit de dubio illo, *an inquisitores de Ægyptia-
cis Chiromantia artẽ profitẽtibus.* D. Ioan. de Qui-
nones in suo libello *de los Gitanos*, Olanum ex
dictis nullo citato, sed eleganter *in suo Paralypo-
menon lib. 5. cap. 56.* D. Franc. de Cordobo *de His-
calia c. 50.* qui cũ alijs maximè exclamãdo aduer-
sus Ægyptiorum peruersam degentiũ vitam, plura
scribunt, vbi poterunt videri in quos etiam, ad-
uertere etiam ait D. Ioan. Sulorzano *emblema 77.
n. 36.* P. Salced. de regimine Principum *lib. 2. c. 4.*
D. Fermosin. de Leg. Eccles.
dissertat. 22.

Ob hæc inquam videri ait prædictos iudices 4
Regios, habita existimatione de Ægyptianis dedi-
tis Latrocinijs, alijsque horrẽdis delictis excogi-
tantibus, quod illi homines non potuerint condi-
gne puniri ob restitutionem eorum Ecclesiæ fa-
ciendam, decreuisse eos dicto modo insignire, vt
agnoscerentur propter Aristotelis dictũ *seruile est,
aut noxiorum stigmatibus notare*, vti ea refert ver-
ba Ioan. Langleo *lib. 1. semestrium cap. 2.*

Et vt probet primum supponit, vt necessarium 5
D. Moscoso antiquam consuetudinem regionum
signãdi res inanimatas, & tali cura merces, ac alia,
comestibilia, & talem quod dixerit Cicero de eius
Matre, vt soleret sigiliare amphoras, quæ iam an-
tea cum melle extitissent, ne famulæ, siue ancillæ
prætexto vacuarum degustarent plenis, ac deinde
illas commixturarent, nec ratio punctualis exigi
posset traditarum. † *Vilissima Vtensilium annulo* 6
clausa, dixit Tacitus 2. *annalium p. 1.* † ac de hac 7
annotatione intelligi significationem annuli si-
gnatorij apud authores celebrantissimo, tam Sa-
cros, quam prophanos, vt ex CHRISTIANEO
Marthæo *in tract. 4. Monarchiarum lib. 4. fol. 57.*
† refert vxoratas sigillo signari, vt sic Domui 8
præsint, curam de rebus introclusis in ea adhi-
bendo ita cum Plinio *lib. 33. cap. 21.* ibi. † *nunc* 9
cibus quoque, & potus annulo vindicatur à rapina,
& ex Clem. Alexandrino *lib. 3.* ibi: *dat ergo eis
annulum aureum, nec enim quidem adornatum, sed
vt ea obsignentur, quadam signarunt, quæ custodian-
tur; propterea quod seruandæ Domus ad eas cura
pertineat*, vti id probat Pater Doctus Nauarinus
lib. 3. Sacrorum *cap. 7. n. 245.* inde etiam refert,
vt Iob. considerauerit prædictum morem, cum
dixit.

Quæ præcipit soli, & non oritur qui claudit stel- 10
las, quasi sub signaculo: quæ verba expensa ver-
naculo sermone ex Fr. Ioann: Marquez *in libello
statuum Ierusalem spiritualis* vers. 8. *considerat. 3.
fol. 314.* ita dicit imperauit suli, vt non orietur,
& obedit custodiendo stellas, vt sigillatas sigillo
suo, & ex Basilio Pontio Legionen. *Variar. diss.
quæst. 7. cap. 2.* dum dixit, denique non solum in
animatis, verum & animatis quoque rebus Do-
minorum signa in Astra, vel appensa fuisse ostẽ-
dimus. † Et quod serui signabantur cum sigillo 11
suorum Dominorum, vt agnoscerentur, & ex
Alciato *lib. 1. Parergon. cap. 16.* Langleo *dict.
cap. 2.* Marcial. *lib. 12. epigram. 62.* ibi *frons hæc
stygmate non meo notanda est*, & ex Seneca *epi-
stola 45.* ibi *non enim me cuiquam mancipaui nul-
lius nomen fero* ex Theodoro Epingio *de Iure
insignium cap. 18. à numero 239.* multorum alle-
gationibus exornante. † qui addit vt quando 12
prædicta fiebant relato fine impingebatur in
parte tecta corporis, in humero, seu Brachio
*l. stygmata Cod. de fabricẽsibus lib. 12. l. 2. ff. de seruis
fugitiuis* ibi: *tandiu autem custodiuntur fugitiui,
quandiu ad præfectum Vigilum, vel ad Præfectum
prouinciæ deducantur eorúmque nomina, & notæ,
& cuius se seruum quis esse dicat ad Magistratus
deferantur, vt facilius agnosci, & percipi fugi-
tiui possint l. locum ff. de vsufructu* ibi: *quamuis
vsufructuarias, nec contrarijs quidem ministerijs,
aut inusitatis artificium eius corrumpere pos-
sit, nec seruum cicatricibus deformari.* Idémque
probare iuxta expositionem Conani *lib. 2. com-
ment. cap. 6. numero 4.* dicentis, non negat ille
facultatem esse notandi serui, dum ne eum

deformet: nam si occulta aliqua corporis parte notas Seruo inurere Dominum *indicantes*, vt ones solemus etiam, si fructuario fuit concessum.

13 † Et quod delinquentes serui sigillabantur in facie causa maioris ignominiæ propriæ, & terroris aliorum, de quibus loquutus fuit Ausonius in sua Epigrama dicens.

Tã signis scriptor, quã lẽtus Pergame cursor
Fugisti: & primo captus es in stadio:
Ergo notas scripto tollerasti Pergame vultus,
Æquas neglexit dextera frons patitur.

Et ex Plinio *lib.3. cap.*18. qui ob hoc ab illo appellati sunt gens faciei inscriptæ; *at nunc eadem illa vincti pedes, damnata manus, inscripti vultus exercent*, & ex Apulejo *de asino aureo lib.*9. Loquente *de seruis ibi hunc litterati frontis*, & ex Langleo cum Iuuenali Theophilo, & alijs *dicto cap.*2.& Petro Gregorio *lib.*31.*Syntagmat.cap.*35. & P.M.Fr. Ioan. Marquez in gubernatore Christiano *lib.*1.*fol.*2.*cap.*11. Nauarrete *discursu politico* 39. & cum Cicerone Seneca, & Plinio, P.Basilius Ponce *dict.cap.*2. atque cum Plutarcho Vejecio, & alijs, Iustus Lipsius *de militia Romana dialogo vlt.* Petrus Franciscus Tondutus *resolutiõ. Legalium p.*1.*q.*76. disputans eleganter, & doctè, si sit indicium ad torturam esse cum notis, & sigillo in corpore *accusati de maleficijs.*

14 Insuper idem Domin. Moscoso confirmat, dum dicit ad id attendisse Apostolum Paulum dicentem ad Galat. *cap.*6. *de cætero nemo mihi molestus sit, ego enim Stygmata Domini IESV in corpore meo porto.* Quæ verbo e vertẽs sermone vernaculo cum D.P.M.Fr. Ioann Marquez in spirituali Ierusalẽ vers.2.*considerat.*4 *folio* 300. sic refert: *en lodemas nemesteai molestos quela S. elaue do Iesu-Christo mi señor en los dos carillos me la ballarcis escrita*; idémque in substantia dici à D. Basilio Pontio dicto cap.2.fol.72. *esto refiere Metapherates, y Ecumenio sobre las palabras stygmata Domini IESV in corpore meo porto*, quibus intelligitur vt D.Paulus haberet litteras, seu signa in facie sua; quia dicere stygmata Domini IESV in corpore meo porto, significat habere signa cum ferro impressa in facie.

15 † Nam *Stygmata* est punctũ, vel nota aliqua ferrò facta; & ex S.Thoma dicit, vt sit signum factũ cãdenti ferro antiquitati alludendo, in qua propter pœnam solebat exerceri; & quod in tẽpore Iuliani Apostatæ crebior vsus esset inscribendi frontes Christianorũ, sicut hodie in seruis in punitionem.

16 Et itidem confirmant *ex dicto Aristotelis* ibi *aut noxiorum stygmatibus notari*, sicque videantur iudices relati vulgo *los Alcaldes* exculpari eo etiã quia Iure Diuino posset deformari facies pro pœna eruens oculum *cap.*22.*exodi, & in leuitico c.*16. cúmque hoc sit plus, quam faciem sigillare; ideo inferri bene ex regula cum licet, quod est plus multo magis, quod est minus, permitti debet.

17 † imò & lege Longobardorum relata à Camillo Borcello *de Magistratuum edictis lib.*1.*c.*8.*n.*444. fures poterant sigillari in facie, & constitutione Regni Neapoli condita à Carolo, & in nostra Castella *l.*6.*tit.*18.*p.*2. disponi vt sigillentur in facie

18 milites furantes in exercitu. † Vbi aduertit Greg. Lopez *glossa* 3.& *l.*5.*tit.*1.*lib.*5.*recopilat.* decreuit vt bis vxoratus sigillaretur in fronte, vt explicant ibi Matienzo *glossa* 4.*n.*1.Azeued.*n.*12.Augustin. Barbosa *in cap.*3.*de crimine falsi num.*5. cum Fari-

19 nacio *q.*170. & alijs. † & etiam cum Theodoro Hepingio *dict. cap.*18.*n.*154. hancque pœnam infigi condemnatis in metallum, vt ex Suetonio in Caligula, Plauto, & alijs obseruat eruditè, vt semper Domin. Ioannes de Solorzano 2. *tom. de gubernio indiarum lib.*1.*cap.*14.*n.*10. † & quod sit 20
indicium ad torturam iterum eleganter ex eodem Petro Franc.Tondut. *lib.*1. *quæstionum, ac resolutionum legalium c.*76. Ex prædictis inquam possemus dicere, vt tam iudices præfati exculpentur à sigillatione facta in facie prædictorum Ægyptianorum, sicut & Reges legibus proprijs relatas pœnas decernentes, exculpari valent. & sic etiam in casu prædictæ restitutionis sine offendiculo libertatis, ac immunitatis Ecclesiæ, de qua latissimè dixi *à q.*1. nostri textus.

Nihilominus ex à me longè resolutis breuiter 21
cum eodẽ D.Moscoso dico, nec lege, nec constitutione, siue statuto Principes laicos posse decernere, vt Ægyptiani fures, siue prædones, qui dũ gauderent immunitate Ecclesiastica ab Ecclesia per iudices laicos abstracti, custoditi in carceribus, exinde per se, siue procuratores, aut iudex Ecclesiasticus ex officio intendant super restitutione faciẽda suarum personarum Ecclesiæ possent insigniri, siue sigillari ferro candenti, siue alio instrumento in facie, vel in alia parte corporis, vt sic insignitè haberentur publicè, vt tales latrones. Et est ratio quia dum disceptatur super impartienda immunitate Ecclesiæ delinquenti, cuius cognitio spectat ad iudicem Ecclesiasticum, silent iudicia sæcularia ex reg. textus *in cap.si iudex laicus de sent.excommunic. lib.*6. ibi, vt infra refero in vers. *ad secundam.*

Deinde quia palam est, vt maximè læderetur 22
immunitas eo facto, siquidem Ægyptiani illi debuerunt restitui Ecclesiæ sine sigillo ferri candentis in facie, & sine alia nota de nouo inflicta, alias inquam de facili fraudaretur Ecclesiæ libertas, sicut in alijs relatis casibus à prima *quæst.* resolutum est.

Et hæc doctrina certa est, esto quod valerent 23
Reges statuere, vt in facie subsigillarentur Ægyptiani, alijvè latrones; sed quia contrarium dispositum est de Iure *in l.*17.*cod. de pœnis verba* ibi: *si quis in metallum fuerit pro criminum deprehensorum qualitate damnatus, minimè in eius facie scribatur, cum & in manibus, & insuris, possit pœna damnationi vna inscriptione comprehendi, quod facias qua ad similitudinem pulchritudinis, est cælestis figurata minimè maculetur*, Salganetus de Iure publico *lib.*1.*tit.*14.*num.*26. Nigris *cap.*10. *n.*29. Azor *institut. mor. tom.*2.*lib.*2.*cap.*32.*q.*6.
† cum multis Theodorus Hepingius *dict. cap.*18. 24
*n.*266. Borrellus, Basilius Pontius, Petrus Gregor. & Solorzanus citandi, Bortellius *in n.*445. cum Angelo, Hostiense, Ioanne Baptista, Asinio, & alijs, affirmantes non valere statutum condemnans vt stygmate ferrei candentis sigillantur damnati ex aliquo delicto; ob hocque fuisse abrogatum consuetudine quoddam statutum conditum Neapoli à Carolo Rege; quia nimis seuerum, & injustum visum fuit. † Et ex hoc nostro Iure Regio 25
per verba *leg.*6.*tit.*31.*p.*7.ibi: *algunas maneras son de penas, que non las debendar aalgun ome por ierroque aya fecho, an si como son señalar a alguno en la cara con fuego caliente, o cortandole las nariços, nin sacandole los ojos, nin dandole otra manera de pena en ella, do que finque señalado, esto es por que la cara del ome fiço Dios a su semejanza. E por ende ningun Iuez non deue penar en la cara, ante defendemos que lo non fagan, capor Dios tanto loquiso honrar, è en noblecer*

façiendolo

faciendolo a su semejança, no quisado que por ierro, opormaldad de los malos se à desfeado, nin destorpada la figura de el Señor.

26 Ad vltimã quæstionis partẽ ex proximè dictis, & ex sequentibus existimo respondendum prædictos iudices Regios, *Vulgo los alcades de la Cançilleria de Valladolid* impiè decreuisse restitutionem facere Ægyptianorum, de quibus iam mentio facta est in offendiculum immunitatis Ecclesiasticæ. Primo quia lite pendente super dicta immunitate suspensa erat Iurisdictio illorum ex verbis textus *in dict. cap. si Iudex laicus de sent. excommunic. lib. 6.* ibi: *quinis processus penitus cõquiescat*, quia eius cognitio pertinet priuatiuè ad iudicẽ Ecclesiasticũ: sic D. Moscoso cũ Thoma del. Bene *2. tom. de immunitate Ecclesiar p. 2 dubit. 41. & 47.* dicente id absque dubio verum, Petro Lazario *in tractatu de Blasphemijs q. 5. n. 71.* Narbona *in l. 20. tit. 1. lib. 4.* glossa *23. n. 14.* Marc. Anton. Genuens. *in practica Archiep. cap. 17. n. 5.* Diana *3. p. tractat. 2. resol. 32.* Augustin. Barbosa *de pensionibus q. 8. n. 46. & de Iure Eccles. lib. 2. cap. 3. num. 158.* qui iuste reprobat Zauallos dicentem, vt in casu notorio de non gaudendo delinquens immunitate Ecclesiæ, possit pronunciari interloqoutio laicorum vulgo *dar auto delegos*, Feliciano de Vega *in cap. 2. de iudiciis quæst. 136.* affirmante vt licet sæpius fisci Patroni Limæ audientiæ sic intendissent, ea quidem Regalis audientia declarauit non fecisse vim factam per iudicem Ecclesiasticum illi remittendo causas, vt eas prosequeretur: & sic affirmans Genuens. supra dicit ita iudicatum.

27 Et amplius lucescit; quia Pius ille Rex noster Philippo III. gloriosæ memoriæ respondens consultationi Consilij supremi indiarum hic Matriti à dubio liberauit, mandans sua Schedula Regia 28. Martij anno 1618. Vt quamuis prætendatur dici quod delictum est proditorium qualificatum, seo eius metri; ob qood neqoeat reus gaudere immunitate Ecclesiæ, nihilominus cognitio super eo dubio, & an debeat reos gaudere, nec ne, pertineat priuatiõe ad iudicem Ecclesiasticum, & eam refert ex Feliciano de Vega *in dict. c. 2. n. 137.* & bene eius verba referens DD. Petr. de Reyna *in libro perfecti Prælati 1. tõ. lib. 2. tract. 3. c. 1. vers. y porque.*

28 † Et addit D. Moscoso solum iudices illos Regios Vallisoletanos potuisse procedere, seu actuare examinando testes, vt dixit Michaël Ferrer. *3. p. obseruation. c. 162.* Cancerius *p. 3. variar c. 10. n 63.* sed non progredi ad condemnandum; quia id est prohibitum *in dict. cap.* inter alia *de immunitate Ecclesiarum* ibi: *nec condemnare debet ad mortem, cap. id constituimus ibi de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere sint securi 17. q. 4. l. præsenti 6. §. fanè cod. de his qui ad Ecclesiam confugerunt*, Antonio Diana cum alijs *6. p. tract. 1. resol. 33.* Bobadilla *lib. 2. politica, cap. 14. n. 96.* Mario Cutello *de immunitate Ecclesiæ lib. 2. q. 12.*

29 Ex quibus D. Moscoso infert, vt ex quo iudices illi Regij sigillarunt candenti ferro in facie cum relatis litteris plus fuit, quam eos damnasse ad triremes; quia pœna esset temporalis, quæ reuocari valeret, sed non illa, quæ perpetuo durat, considerans cum Seneca *lib. 2. cap. 23.* per maximè tramites iustitiæ offendi ex executione pœnæ inseparabilis dicente, *potest pœna delata exigi, non potest exacta reuocari*, Aneo Roberto *lib. 1. rerum indicatarum cap. 4. folio 44.*

30 Item quia cum non esset Iurisdictio suspensa, D. Formosin. de Leg. Eccles. corúmque culpa probata debuerunt iuxta eam damnari, nec vltra ex *l. sancimus cod. de pœnis* ibi: *nec vlterius progrediatur pœna, quam repetitur delictum*, Valenzuela, Velasquez *cons. 91. num. 47.* Aneo Roberto, *rerum iudicatarum cap. 9.* Giorba *cons. 83. n. 19.* Alucricus Gentil. *de Iure Belli lib. 3. cap. 2.* Iulius Cæsar Caloinos *de æquitate cap. 26.* Farnesius *de Republica lib. 2. panegerico 5. cap. 8.* nec illos in facie Stygmate signare contra dispositum *in dict. l. 17. cod. de pœnis*, & *in dicta l. Regia 6. tit. 31. p. 7.* quarum verba supra retuli.

Quare cum eodem D. Moscoso concludo turpiter illos iudices decreuisse, vt illi Ægyptiani sigillarentur in facie, & turpius si intelligerent sic de Iure potuisse, cum non tantum peccarent in clara vtriusque Iuris Ciuilis, & Regij dispositione contradictorium *l. 2. ff. de origine Iuris* ibi: *turpe est patritio, & nobili viro, & causas orants Ius, in quo versatur ignorare*, vt probat cum Antonio Fabro in Iurisprudentia Papinian. *tit. 1. princ. 4. illatione 2.* Camillo Borrello *cons. 23. n. 37.* Bouadilla, *lib. 5. cap. 3. num. 26.* Osualdo ad Danellum *lib. 1. commentarior cap. 4. litt. B.* qui insuper si aduertenter scientes quantum offensa fuit immunitas Ecclesiastica, in quam irruerunt, quantáque iniuria ei irrogata, restituendo prædictos Ægyptianos sigillatos cum illo stygmate, cum deberent sine tali nota illos in Ecclesiastico loco reponere, vt fruerentur ea immunitate, qua gaudebant, qoando ab Ecclesia fuerunt deducti scandalo grauissimo, peccasse certum esse, probat idem D. Moscoso. 31

Ex quibus omnibus clara est resolutio, vt nec Princeps possit statuere super sigillando delinquentes in facie, nec iudices illud exequi; imo vt tam Princeps, qvàm iudices nollomodo in facto nostro id potuisse, quantumvis alias de Iure, non stante lite super fruitione immunitatis Ecclesiasticæ sic imperare, ac decernere valerent. 32

QVÆSTIO XXXVII.

An decretum Regis nostri Philippi IV. quo statutum fuit, vt filij equitum nõdum perfectæ pubertatis, seu impuberes; eo quod personaliter ad debellandum ire non possunt, suis expensis, vel parentum suorum subrogent militem substitutũ, vulgò *vn Montado de a cauallo*, sit contra libertatem Ecclesiasticam. Et an Principes, Imperatores, siue Reges, qui in Episcopalibus Ecclesijs Patroni esse dicuntur, possint aliquomodo compellere Episcopos scandalosos ad renuntiandum Episcopatum?

SVMMARIVM.

1 *Præmissum aliquarum quæstionum.*

2 *Aduocati, vt litterati existimentur, solent suscipere causas iustitia destitutas.*

3 *Fiscalis cognita bona fide non tenetur impugnationes facere.*

4 *Pater qui intendit officium publicum filio, tenetur pro negligentia, aut delicto eius satisfacere, & à n. 12. & 13. vbi de ratione.*

5 *Parentes non tenentur pro filijs suis equitibus* ordinum

ordinum subrogare militem vulgo Montado, *&* à n. 10. & 27. *fallit* n. 30.

6 *Minores annis 17. non compellebantur pugnare, & de ratione* n. 7. & 15.

7 *Mulieres in casu grauis necessitatis tenebantur ire ad debellandum, vt Historia narrant.*

8 *Sexagenarij compellebantur dare substitutum pro pugna, non septuagenarij.*

9 *Determinatio vna parsformiter debet determinare.*

10 *D. Larrea Regius Castellæ Consilij Fiscalis impugnatur.*

11 *Peccati genus graue esse, alterum pro altero pragrauare, vbi exemplificatur.*

14 *Militares habitus ordinum, non sunt officia Regia, sed vera Religionis.* n. 15.

16 L. vnica Cod. de periculo successorum parent. lib. 10. & num. sequent.

17 *Officiales assumpti ad officia in die sua possessionis, tenebantur erogare consocijs certam portionem pecuniæ serici: seu osculentum pro* introitu, *quod vocabatur* sportula, *qua dabatur senatoribus.*

18 *Matronæ vtebantur serico donato pro introitu officialis noui.*

19 *Parentes non tenentur pro filiis tēpla curātibus, nisi ad id obligarentur, nec etiā si petant habitus pro filiis militarium ordinum* n. 20.

21 *Actus non exijt vltra intentionem partis.*

22 *Pater, etsi obligetur pro filio causa dotis receptæ, sed non tenetur fideiussione, non sic Iure Regio* n. 23.

24 *Pater tenetur soluere mutuum datum filio; & quare.*

25 *Obligatio non compatitur in spontaneo.*

26 *Parentes si dum petunt filio gratiam à Rege militaris ordinis, sciant mandatum dandi substitu n tenentur.*

27 *Rex Philippus IV. non est Magister ordinum militarium, sed administrator.*

28 *Statutum Regis obligans, vt equites D. Iacobi, Alcantara &c. dent substitutum, videtur contra Ecclesiæ libertatem, verius quod non sit* n. 29. & 30.

30 *Equites dādo pro se siue filiis suis equitibus substitutā, non præstant gabellam, siue tributum.*

31 *Rex Hispaniæ est Patronus ad eligendum, siue nominandos Episcopos.*

32 *Ordinari ad Ecclesiam Episcopalem debet nemo, inuitis Regibus, quibus Ius Patronatus pertinet.*

33 *Principes possunt suspectum electum Episcopum à Papa non admittere.*

34 Cap. nisi cum pridem de renunciatione.

35 *Rex nequit statuere, seu compellere Episcopum scandalosum ad resignandum suum Episcopatum sine Papa.*

36 *Papa debet amouere Episcopos non vtiles in ciuitate, & remotos non re assumere ob delictum in Rempublicam.*

37 *Expellere nequit Rex Episcopum eo quod Simoniacè sit electus.*

1
AD primam quæstionis partem, vt respondeam suppono quæ dixi *infra sub cap. 2. de foro compet. q. 16.* Vbi egi *an equites Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua &c. gaudeant immunitate Ecclesiastica; ita vt non conueniantur coram laico,* & ibi *q. 17. an gaudeant priuilegio fori negotij Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua &c.* & supposita etiam alia quæstione, de qua *ibi q. 20. an conseruatores Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua, Sancti Ioannisque, possint procedere censuris contra iudicem laicum, vt se abstineat à cognitione contra dictos milites &c.* Et supposita etiam *q. 9.* de qua in hoc *cap. Ecclesia Sancta Mariæ de constitut.*, vers. *ad quintam*, vbi *an possint Principes collectas exigere ab equitibus D. Iacobi, Alcantara, & Calatraua*, nunc quia perlegi aliud etiam scriptū DD. Chrystophori Moscosi, laudibus vtique dignissimi è Cōsilio Castellæ Regio supremo elaboratum contra quandam allegationem fiscalem scriptam à D. Don Ioanne de Larrea *hic* Matriti, dum esset in eodem Consilio supremo Regio Fisci Patronus, qua totis viribus conatus est fundare, vt Parentes equitum impuberum, tenerentur proprijs expensis subrogare loco cuiusque impuberis equitis alium, qui militet personaliter.

2 Etenim D.D. Moscoso initians suam allegationem D. Larream carpendo ex verbis glossæ Accursianæ *in l. quod si nolit §. fin.* verbo *adhibuerit ff. de adilitio edicto*, à similitudine aduocatorum, qui vt litterati existimentur, suscipiunt defendere causas iustitiæ destitutas in verbis ibi: *Patronus pessimam causam potest facere videri bonam*, & ex Iano Langleo *lib. 1. Semestrium cap. 1. fol. 32.* ibi *pessimas causas facere honestates indicunt*, Euphormio *Satyrico 4. p. cap. 15. fol. 359.* 3 † dicens hoc esse admodum alienum ab officio tanti Fisci, & aliorum existentium in consilijs, sequentibus verbis prosequitur leges (vt plurimum) *non modo, & Candido genio perceptas, quo ducebantur, qui illas condiderunt, sed deflexas per innumeros, anxiosque calliditatis articulos in præcipuè scientia partem habent in ijs aliquid inueniri, quod eludi simplicitas possit bono Iure vtendum, gloriosissimum putatur*; & quod cognita bona fide officio suo, non teneatur ad tales impugnationes probat cum Ioanne Garcia *de nobilitate, glossa 3. §. 1. num. 30.* Ioanne Theson *in pragmatica de antephaco vers. 3. obseruat. 3. n. 215.* adducens bonum textum *in l. quo tres §. sicut in fine ff. de administrat. tutorum* ibi: *nec enim bonam fidem agnoscere prohibentur*, Barbosam *in l. venditor num. 35. ff. de iudic.* Ioan. Gutier. *de tutelis 2. p. cap. 4. num. 14.* Mieres *de Maioratibus 4 p. q. 14. n. 49.*

4 Cumque decretum Regis fuerit, nempe vt quia necessitas vrgebat ad manutenendum exercitum æquestrem equites militarum ordinum committarentur illum euntem ad bellum, ea nempe conditione, vt maiores annorū sexaginta excusarentur; dum tamen quilibet pro se suis expensis subrogaret personam aliam; & similiter minores annis quatuordecim; dubiúmque esset num etiam minores, qui iam essent ante decretum prædictum ordine equestri insigniti, contra quos loquens prædictus D. Larrea Patroni Fiscus illos obligari prætenderet eo fundamento, de quo meminit D. Franciscus de Amaya *in l. 1. cod. de decurionibus lib. 10. à num. 1. & in l. 3. cod. de munerib. n. 42.* dicens vt Pater, qui intendit officium publicum, siue gubernium locorum suis filijs, remanet obnoxius ad satisfaciendum damnum proueniens ex omissione, commissione, dolo, seu ignorantia filij, & ex alijs infra referendis, quibus sine difficultate responsum præbetur.

5 Tamen ego cum eodem Domino Moscoso dico, vt nec Patres, nec filij, qui iam essent equites ordinis militaris, sint sub tali obligatione,

existimo

Digitized by Google

exiſtimo qoidem non poſſe comprehendete equi-
tes illos minores, tum ex lit. l.3. tit.19. p.2. &
ex ſtatutis ipſorum militarium ordinum, vbi ca-
uetur, vt minores annis quatuotdecim, hoc eſt
6 impuberes. † Vbi refert leg. Cai Sempronij Gre-
co, qua non poterant compelli ire ad pugnan-
dum minores annorum 17. vt obſeruant idem
Amaya cum Plutarcho, Roſino, Lipſio, & alijs
in l.1. Cod. ſi ſeruus ad libert. lib.10. n.35. quam
ætatem, etſi non iure ſcripto ad militandum fore
legitimam aduertunt Gellius noct. atticarum cap.
28. Petr. Gregor. lib.19. cap.3 n.11. ſyntagm.
Gabriel. Naudæus de ſtud. milit. lib.1. pagina
105. Camil. Borrello de præſtantia Regis cap.32.
numero 53.

7 Et graoiter idem D. Moſcoſo aduertit notan-
dom maximè ex dict. l.3. part. qood teneantur
ire ad debellandum, etiam mulieres in frangenti
neceſſitate, quarum nonnullas Hiſtoriæ referunt
pugnaſſe fortiter, ſed non inde obligaſſe impu-
beres vnquam; eo quod natura debiles reputat,
nec habiles ad bellum; ſicque Azeued. conoe-
daſſe prædict. l.3. in l.1. tit.1. lib.6. recopilat.
Vbi n.100. reddit rationem hanc reſpectu mino-
8 rum impuberum. † Et aliam reſpectu ſexage-
nariotum obligatorum ab ſubſtituendos alios ſuis
expenſis; quia in iſtis fuit gratia, & iuſtum, vt
compenſaretur dando ſubſtitutos, quemadmodum
ab vtraque obligatione eſeruaoit maiores ſeptua-
ginta; quia ſcilicet iſti iā natura debiles, & inermes
facit per leg.1. Cod. de cad. tollend. & maiori cum
ratione impuberes, cum iſti non ſolum viribus
9 careant, ſed etiam conſilio. † Et quia vna de-
terminatio pariformiter debet determinare ex
l.iam hoc iure ff. de vulg & pupill. ſubſt. quæ de-
bet ineſſe in minoribus ex doctrina l.4.§. totics
ff. de damno infecto, & gloſſa verb. avocandum
in l.Mancipia Cod. de ſeruis fugitiuis, Valenzuela
conſ.18. numero 128. Sordo conſ.430. n.17. &
conſ.7 0. n.76.

10 Et qoamois idem D. Larrea Patroni Fiſcus di-
cat vt parentes ſuorum filiorum equitum, te-
neantur pro illis ad dandum ſobſtitutos vulgo el
montade; quia videntor obligari ad onera illa;
eo qood ſint, vt fideiuſſores ad prædictum onus
implendum, illud D. Moſcoſo eeijcit optimis
principijs iuris ex §.1. inſt. de fideiuſſoribus, §.
fideiuſſores inſt. eodem ibi nam eorum obligatio oc-
caſio eſt principalis obligationis l.3. ff. eodem cum
ploribus ad idem relatis ab Antonio Hietingio in
tractatu de fideiuſſor. cap.3. n.29. Oſuald. ad Da-
nell. lib.14. cap.48. Aotonio Fabro lib.15. con-
iecturarum cap.18. cum alijs, dicatque certum
eſſe, vt ſubrogatus ſapiat naturam ſubrogati l.
vnica §. & plenius Cod. de rei vxoria actione, l.
ſi eum §. iniuriarum ff. ſi quis cautionibus l.22.
tit.13. p.4. D. Ioannes del Caſtillo cum multis
lib.4. cap.26. n.51. nec prædictus D. Larrea mon-
ſtrauerit prædictos filios impuberes, ſint obnoxij
ad dandum ſubſtitutos, ſequitur vt prædicti ſint
liberi; imò & eorum parentes; nam obligatio
contraria eſſet contra dictamen æquitatis, & iu-
ris l. vnica Cod. vt nullus ex vicarijs lib.12. ibi
graue eſt non ſolùm legibus, verùm etiam æquitati
naturali contrarium pro alienis debitis alios mole-
ſtari, cap. vnico de iniurijs lib.6. ibi: vnum pro
alio prægrauari, eſt legibus graue, & æquitati
naturali aduerſarium, auth. vt non fiant pignora-
tiones col.5. ibi: non enim habent rationem, alium
quidem eſſe debitorem, alium verò exigi, addu-
cens illud Caſſiodori graoiter ſentientis lib.4.
epiſt. 10. filios non eſſe obligandos ad debita pa-
rentum; item & vxores ad debita maritorum, ſi
eorum hæredes non ſint in ſequentibus verbis:
ijs multo acerbiora iungentes alienis debitis ad ſo-
lutionem alios trahi, ſolamque cauſam probabilem
videri, ſi aliqua debitori potuit in ciuitate coniun-
gi ob iniquum perſuaſionis errorem diuiduntur can-
ſa germanis filius obligationibus pater is, ſi non
ſit hæres ex vita vxor maritalibus debitis, niſi per
ſucceſſionis vincula non tenetur, & vt audacia ad
ſolutionem trahit extraneos, cum abſolutione iura
coniunctos, & ex eodem in epiſtola 14. ibi: mag-
ni peccati genus eſſe pro alienis debitis alterum præ-
grauare: ſic cum Valenzuela 1. tom. conſ.94. n.
98. Amaya plures congerente in dict. l.1. Cod. de
decurion. Solorzano de iure indiarum lib.1. cap.
18. n.92. 100. & alijs, & ex Donello in Rub.
Cod. ne vxor pro marito n.7. ibi. † ex quo conſe- 11
quens eſſe intelligitur neminem omnino quacumque
conditione ſit, pro alio conueniri poſſe ex l.1. & 2.
Cod. eo tit. non maritus pro vxore l.1. circa finem
eodem, non mater pro filia l.3. & l.fin. ibi: non
pater pro filio l. 1. & penult. in proximo tit. non
libertus pro Patrono, aut ſeruus pro Domino,
& fin. ibi. ad quod probandum adiunges plures
quæſtiones, quas ego expendi infrà ſub cap. quia
V. de iudicijs.

Iterum aliud fundamentum D. Larreæ fiſcalis 12
elidir idem D. Moſcoſo; quia quamtumvis co-
netur probare ex l.illud ff. ad leg. Aquil. l. a Titio
ff. de verb. obligat. vt decisa in caſo ſimili exten-
dantur ad conſimiles; & inde quia parentes obli-
gantur pro filijs in aliquibus officijs, & ſic in
caſu noſtro per l.credendum ff. qui petantur tuto-
res ibi incidit in conſtitutionis verba, ſed ex ſen-
tentia excuſatur, & l.2. §. ſi mater verſ. quid ſi
curatores? ff. ad Tertullianum ibi: verba reſcripti
deficiunt, ſed dicendum eſt eandem eſſe rationem,
& ex l. ſi quis adulterium §.1. ff. de adulter. ibi:
ex ſententia legis tenetur, quamuis verbis non con-
tinetur, & ex l.ſed ſciendum ff. ad leg. Pomp. de
parricid. ibi: ſed & nouerca, & ſponſa miſſe ſunt,
ſententia tamen legis continentur, Valenzuela
conſ.62. Caſtillo tom.6. cap:170. Salgado de pro-
tect. Regia a.v. cap.11. n.26. Oſuald. ad Donell.
lib.1. cap.14. Maſtrill. de Magiſtrat. lib.1. cap.
26. n.39. Mar. Siurba in conſtitutionibus ſenatus
Meſſanens. cap.6 gloſſa 1. n.12. & cap.9. gloſſa.8.
n.2. Fontanella de pactis nuptialib. tom.2. clauſu-
la.7. gloſa 3. p.9. n.18. & alijs. † Tamen idem 13
Moſcoſo fatendo hanc concluſionem, dicit eam
non practicari in caſu noſtro propter magnam
diuerſitatem; quia gubernia, & officia, a qui-
bus dependent poblationes Populorum exigunt,
vt parentes obligentur pro filijs officialibos; eo
quod ex eorum approbatione filijs recepti fue-
runt, & ad illa etiam factum ſit bona fide, &
ſine dolo in fauorem Reipublicæ ex l. cum oſten-
dimus §.fin. ff. de fideiuſſorib. in verbo fideiuſſores,
Gotierrez pract. lib.1 q.132. n.7. Auendañus de
cenſib. cap.97. n.15. Bobadilla in polit. lib.3. cap.8.
n.52. Camillo Borrello conſ.47. n.80. † Sed 14
hoc ex integro ceſſare ait D. Moſcoſo in caſu
noſteo; qoia habitus militares dati à Regibus
noſtris non ſunt officia ioſtitiæ nec adminiſtra-
tionis bonorum, in qoibus ratio eſt reddenda ex
l.1. ff. de Magiſtrat. conueniend. l.1. Cod. vt om-
nes iudices, tam ciuiles, quàm criminales, Ca-
mill. Borrell. de Magiſtratuum edictis lib.1. cap.6.

ordinum sub rogare militem vulgo Montado, & à n. 10. & 27. *fallit* n. 30.

6 *Minores annis* 17. *non compellebantur pugnare, & de ratione* n. 7. & 15.

7 *Mulieres in casu graui necessitatis tenebantur ire ad debellandum, vt Historia narrant.*

8 *Sexagenarij compellebantur dare substitutum pro pugna, non septuagenarij.*

9 *Determinatio vna parisformiter debet determinare.*

10 *D. Larrea Regius Castellæ Consilij Fiscalis impugnatur.*

11 *Peccati genus graue esse, alterum pro altero pragrauare, vbi exemplificatur.*

14 *Militares habitus ordinum, non sunt officia Regia, sed vera Religionis.* n. 15.

16 L. vnica Cod. de periculo successorum parent. lib. 10. & num. sequent.

17 *Officiales assumpti ad officia in die sua possessionis, tenebantur erogare consocijs certam portionem pecuniæ serici: seu osculentum pro* introitu, *quod vocabatur* sportula, *quæ dabatur senatoribus.*

18 *Matrona vtebantur serico denato pro introitu officialis noui.*

19 *Parentes non tenentur pro filiis tépla curãtibus, nisi ad id obligarentur, nec etiãsi petant habitus pro filiis militarium ordinum* n. 20.

21 *Actus non exit vltra intentionem partis.*

22 *Pater, etsi obligetur pro filio causa dotis recepta, sed non tenetur fideiussione, nonsic Iure Regio* n. 23.

24 *Pater tenetur soluere mutuum datum filio; & quare.*

25 *Obligatio non compatitur in spontaneo.*

26 *Parentes si dum petunt filio gratiam à Rege militaris ordinis, sciant mandatum dandi substitut. a tenentur.*

27 *Rex Philippus IV. non est Magister ordinum militarium, sed administrator.*

28 *Statutum Regis obligans, vt equites D. Iacobi, Alcantara &c. dent substitutum, videtur contra Ecclesiæ libertatem, verùm quod non sit* n. 29. & 30.

30 *Equites dãdo pro se siue filiis suis equitibus substitutã, non præstant gabellam, siue tributum.*

31 *Rex Hispaniæ est Patronus ad eligendum, siue nominandos Episcopos.*

32 *Ordinari ad Ecclesiam Episcopalem debet nemo, inuitis Regibus, quibus Ius Patronatus pertinet.*

33 *Principes possunt suspectum electum Episcopum à Papa non admittere.*

34 Cap. nisi cum pridem de renunciatione.

35 *Rex nequit statuere, seu compellere Episcopum scandalosum ad resignandum suum Episcopatum sine Papa.*

36 *Papa debet amouere Episcopos non vtiles in ciuitate, & remotos non re assumere ob delictum in Rempublicam.*

37 *Expellere nequit Rex Episcopum eo quod Simoniacè sit electus.*

1 D primam quæstionis partem, vt respondeam suppono quæ dixi *infra sub cap. 1. de foro compet. q. 16.* Vbi egi *an equites Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua* &c. *gaudeant immunitate Ecclesiastica*; ita vt non conueniantur coram laico, & ibi *q. 17. an gaudeant priuilegio fori; negotij Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua &c.* & supposita etiam alia quæstione, de qua *ibi q. 20. an conseruatores Diui Iacobi, Alcantara, & Calatraua, Sancti Ioannisque, possint procedere censuris contra iudicem laicum, vt se abstineat à cognitione contra dictos milites &c.* Et supposita etiam q. 9. de qua in hoc *cap. Ecclesia Sancta Maria de constitut, versi. ad quintam*, vbi *an possint Principes collectas exigere ab equitibus D. Iacobi, Alcantara, & Calatraua*, nonc quia perlegi aliod etiam scriptũ DD. Chrystophori Moscosi, laudibus vtiqoe dignissimi è Cõsilio Castellæ Regio supremo elaboratum contra quandam allegationem fiscalem scriptam à D. Don Ioanne de Larrea *hic* Matriti, dum esset in eodem Consilio supremo Regio Fisci Patronus, qua totis viribus conatus est fundare, vt Parentes equitum impuberum, tenerentur proprijs expensis subrogare loco cuiusque impuberis equitis alium, qui militet personaliter.

Etenim D. D. Moscoso initians suam allegationem D. Larream carpendo ex verbis glossæ Accursianæ *in l. quod si nolit §. fin.* verbo *adhibuerit ff. de adilitio edicto*, à similitudine aduocatorum, qui vt litterati existimentur, suscipiunt defendere causas iustitiæ destitutas in verbis ibi: *Patronus pessimam causam potest facere videri bonam*, & ex Iano Langleo *lib. 1. Semestrium cap. 1. fol. 32.* ibi *pessimas causas facere honestates indicunt*, Euphormio *Satyrico 4. p. cap. 15. fol. 359.* † dicens hoc esse admodum alienum ab officio tanti Fisci, & aliorum existentium in consilijs, sequentibus verbis prosequitur leges (vt plurimum) *non modo, & Candido genio perceptas, quo ducebantur, qui illas condiderunt, sed deflexas per innumeros, anxiosque calliditatis articulos in præcipuè scientia partem habent in vt aliquid inueniri, quod eludi simplicitas possit bono Iure vtendum, gloriosissimum putatur*; & quod cognita bona fide officio suo, non teneatur ad tales impugnationes probat cum Ioanne Garcia *de nobilitate, glossa 3. §. 1. num. 30.* Ioanne Theson *in pragmatica de antephato vers. 3. obseruat. 3. n. 215.* adducens bonum textum *in l. quo tres §. ficus in fine ff. de administrat. tutorum* ibi: *nec enim bonam fidem agnoscere prohibentur*, Barbosam *in l. venditor num. 35. ff. de iudic.* Ioan. Gutier. *de tutelis 2. p. cap. 4. num. 14.* Mieres *de Maioratibus 4. p. q. 14. n. 49.* 2 3

Cumque decretum Regis fuerit, nempe vt quia necessitas vrgebat ad manutenendum exercitum æquestrem equites militarum ordinum commitarentur illum euntem ad bellum, ea nempe conditione, vt maiores annorũ sexaginta excusarentur; dum tamen quilibet pro se suis expensis subrogaret personam aliam; & similiter minores annis quatuordecim; dubiũmque esset num etiam minores, qui iam essent ante decretum prædictum ordine equestri insigniti, contra quos loquens prædictus D. Larrea Patroni Fiscus illos obligari prætenderet eo fundamento, de qoo meminit D. Franciscus de Amaya *in l. 1. cod. de decurionibus lib. 10. à num. 1. & in l. 3. cod. de muneribus n. 42.* dicens vt Pater, qui intendit officium publicum, siue gubernium locorum sois filijs, remanet obnoxios ad satisfaciendum damnum prouueniens ex omissione, commissione, dolo, seu ignorantia filij, & ex alijs infra referendis, quibus sine difficultate responsum præbetur. 4

Tamen ego cum eodem Domino Moscoso dico, vt nec Pattes, nec filij, qoi iam essent equites ordinis militaris, sint sob tali obligatione, 5

existimo

existimo quidem non posse comprehendere equites illos minores, tum ex *lit. l.3. tit.19. p.2.* & ex statutis ipsorum militarium ordinum, vbi canetur, vt minores annis quatuordecim, hoc est
6 impuberes. † Vbi refert *leg. Cai Sempronij Graeco*, qua non poterant compelli ire ad pugnandum minores annorum 17. vt obseruauit idem Amaya cum Plutarcho, Rosino, Lipsio, & alijs *in l.1. Cod. si seruus ad libert. lib.10. n.35.* quam ætatem, etsi non iure scripto ad militandum fore legitimam aduertunt Gellius *noct. atticarum cap. 28.* Petr. Gregor. *lib.19. cap.3 n.11. syntagm.* Gabriel. Naudæus *de stud. milit. lib.1. pagina 105.* Camil. Borrello *de præstantia Regis cap.32. numero 53.*

7 Et grauiter idem D. Moscoso aduertit notandum maximè ex *dict. l.3. part.* quod teneantur ire ad debellandum, etiam mulieres in frangenti necessitate, quarum nonnullas Historiæ referunt pugnasse fortiter, sed non inde obligasse impuberes vnquam; eo quod natura debiles reputat, nec habiles ad bellum; sicque Azeued. concordasse *prædict. l.3. in l.1. tit.1. lib.6. recopilat.* Vbi *n.100.* reddit rationem hanc respectu mino-
8 rum impuberum. † Et aliam respectu sexagenariorum obligatorum ab substituendos alios suis expensis; quia in istis fuit gratia, & iustum, vt compensaretur dando substitutos, quemadmodum ab vtraque obligatione reseruant maiores septuaginta; quia scilicet isti iã natura debiles, & inermes facit per *leg.1. Cod. de cad. tollend.* & maiori cum ratione impuberes, cum isti non solum viribus
9 careant, sed etiam consilio. † Et quia vna determinatio pariformiter debet determinare ex *l.iam hoc iure ff. de vulg & pupill. subst.* quæ debet inesse in minoribus ex doctrina *l.4. §. toties ff. de damno infecto*, & glossa verb. *avocandum in l. Mancipia Cod. de seruis fugitiuis*, Valenzuela *cons.18. numero 128.* Surdo *cons.430. n.17. & cons.7 0. n.78.*

10 Et quamuis idem D. Larrea Patroni Fiscus dicat vt parentes suorum filiorum equitum, teneantur pro illis ad dandum substitutos vulgo *el montado*; quia videntur obligari ad onera illa; eo quod sint, vt fideiussores ad prædictum onus implendum, illud D. Moscoso reijcit optimis principijs iuris *ex §.1. inst. de fideiussoribus, §. fideiussores inst. eodem* ibi *nam eorum obligatio occasio est principalis obligationis l.3. ff. eodem* cum pluribus ad idem relatis ab Antonio Hictingio *in tractatu de fideiussor. cap.3. n.29.* Osuald. ad Donell. *lib.14. cap.48.* Antonio Fabro *lib.15. coniecturarum cap.18. cum alijs*, dicatque certum esse, vt subrogatus sapiat naturam subrogati *l. vnica §. & plenius Cod. de rei vxoria actione, l. si cum §. iniuriarum ff. si quis cautionibus l.22. tit.15. p.4.* D. Ioannes del Castillo cum multis *lib.4. cap.26. n.51.* nec prædictus D. Larrea monstrauerit prædictos filios impuberes, sint obnoxij ad dandum substitutos, sequitur vt prædicti sint liberi; imò & eorum parentes; nam obligatio contraria esset contra dictamen æquitatis, & iuris *l. vnica Cod. vt nullus ex vicarijs lib.12.* ibi *graue est non solùm legibus, verùm etiam æquitati naturali contrarium pro alienis debitis alios molestari*, *cap. vnico de iniurijs lib.6.* ibi: *vnum pro alio prægrauari, est legibus graue, & æquitati naturali aduersarium*, auth. *vt non fiant pignorationes col.5.* ibi: *non enim habent rationem, alium quidem esse debitorem, alium verò exigi*, adducens illud Cassiodori grauiter sentientis *lib.4. epist. 10.* filios non esse obligandos ad debita parentum; item & vxores ad debita maritorum, si eorum hæredes non sint in sequentibus verbis: *ijs multo acerbiora iungentes alienis debitis ad solutionem alios trahi, solamque causam probabilem videri, si aliqua debitori potuit in ciuitate coniungi ob iniquum persuasionis errorem diuiduntur causæ germanus filius obligationibus pater is, si non sit hæres ex vita vxor maritalibus debitis, nisi per successionis vincula non tenetur, & vt audacia ad solutionem trahit extraneos, cum absoluent iura coniunctos*, & ex eodem *in epistola 14.* ibi: *magni peccati genus esse pro alienis debitis aliorum prægrauare*: sic cum Valenzuela *1. tom. cons.94. n. 98.* Amaya plures congerente *in dict. l.1. Cod. de decurion.* Solorzano *de iure indiarum lib.1. cap. 18. n.91. 100.* & alijs, & ex Donello *in Rub. Cod. ne vxor pro marito n.7.* ibi. † *ex quo conse-* 11
quens esse intelligitur neminem omnino quacumque conditione sit, pro alio conuenire posse ex *l.1. & 2. Cod. eo tit.* non maritus pro vxore *l.1. circa finem eodem*, non mater pro filia *l.3. & l.fin. ibi:* non pater pro filio *l. 1. & penult. in proximo tit.* non libertus pro Patrono, aut seruus pro Domino, *& fin. ibi.* ad quod probandum adiunges plures quæstiones, quas ego expendi *infrà sub cap. quia V. de iudices.*

Iterum aliud fundamentum D. Larreæ fiscalis 12
elidit idem D. Moscoso; quia quamtumvis conetur probare ex *l. illud ff. ad leg. Aquil. l. a Titio ff. de verb. obligat.* vt decisa in casu simili extendantur ad consimiles; & inde quia parentes obligantur pro filijs in aliquibus officijs, & sic in casu nostro per *l. credendum ff. qui petantur tutores* ibi *incidit in constitutionis verba, sed ex sententia excusatur*, & *l.2. §. si mater* vers. *quid si curatores? ff. ad Tertullianum* ibi: *verba rescriptò deficiunt, sed dicendum est eandem esse rationem*, & ex *l. si quis adulterium §. 1. ff. de adulter.* ibi: *ex sententia legis tenetur, quamuis verbis non continetur*, & ex *l. sed sciendum ff. ad leg. Pomp. de parricid.* ibi: *sed & nouerca, & sponsa omissæ sunt, sententia tamen legis continentur*, Valenzuela *cons.62.* Castillo *tom.6. cap.170.* Salgado *de protect. Regia 2. p. cap.11. n.26.* Osuald. ad Donell. *lib.1. cap.14.* Mastrill. *de Magistrat. lib.1. cap. 26. n.39.* Mar. Siurba *in constitutionibus sinatus Messanens. cap.6 glossa 1. n.12. & cap.9. glossa.8. n.2.* Fontanella *de pactis nuptialib. tom.1. clausula.7. glossa 3. p.9. n.8.* & alijs. † Tamen idem 13
Moscoso fatendo hanc conclusionem, dicit eam non practicari in casu nostro propter magnam diuersitatem; quia gubernia, & officia, à quibus dependent poblationes Populorum exigunt, vt parentes obligentur pro filijs officialibus; eo quod ex eorum approbatione filijs recepti fuerunt, & ad illa etiam factum sit bona fide, & sine dolo in fauorem Reipublicæ ex *l. cum ostendimus §. fin. ff. de fideiussorib.* in verbo *fideiussores*, Gutierrez *pract. lib.1 q.112. n.7.* Auendañus *de censib. cap.97. n.15.* Bobadilla *in polit. lib.3. cap.8. n.52.* Camillo Borrello *cons.47. n.80.* † Sed 14
hoc ex integro cessare ait D. Moscoso in casu nostro; quia habitus militares dati à Regibus nostris non sunt officia iustitiæ nec administrationis bonorum, in quibus ratio est reddenda ex *l.1. ff. de Magistrat. conueniend. l. 1. Cod.* vt omnes iudices, tam ciuiles, quàm criminales, Camill. Borrell. *de Magistratuum edictis lib.1. cap.6.*

Ponte *decis.26.* Carleual. *de iudic. q.4.n.168.* Veral *de visitatione cap.15.n.6.* & Decuriones ciuitatum ex toto *tit. ff. & Cod. de decurionibus.*

15 † Horum enim equitum prætensio non sic est cum tantum ea sit intrandi in Religionem approbatam à summis Pontificibus. Et ob id ait prædictos æquites ordinum militarium esse veros Religiosos, vt probat cum Garcia, Sanchez, Carleual. Antonio de Meirinis, Barbosa, & alijs, de quo dixi *in præcitata quæst. 16. & 17. dict. cap. 2. de foro comp.* qui cum sic admittantur ad ordines militares, non obligantur in plus, quàm dispositum in suis constitutionibus militaribus, quæ liberant, atque excipiunt impuberes, ne ad debellandum eant, nihil cauentibus, vt eorum excusatio suppleatur per substitutos, eo quod eorum obligatio tota sit personalis, à qua dispensatione releuantibus; etsi habitibus militaribus oneren tur propter debilitatem corporis nondum habiti ad debellandum.

16 Et vt id comprobat Moscoso adducit pro exemplo decisionem *leg. vnica Cod. de periculo successorum parentis lib. 10.* ibi: *si de proprio muneris editionem tuo nomine pater tuus repromisit, ideoque sacerdotem te creari, impetrauit onus erogationis commune omnium hæredum eius præses prouincia non ignorauit.* Et vt hæc verba intelligantur.

17 † Supponit consuetudine generali ferè omnium prouinciarum in die possessionis officiorum, Magistratuum, Dignitatum, & ordinis, in quibus recipiebantur, aliqui erogabantur consocijs officialibus portio quædam pecuniaria seu serici pars, seu osculentum pro *introitu*, verbo, inquo vsi fuerunt Plinius *lib.10.epist.ad Trajanum* 113. Suetonius *in Claudio c.9.* & Scænola *in l.penult.§ pen. ff. de leg.3.* quod vocabatur sportula *l.6. §.1. de decurionibus l.5.§ penult.ff.de donat. inter nouella.62.§. vltimo,* Alciatus *in l.134.§. decuriones ff. de verbor. signif.* Apuleius *lib.7. de officijs Magistratuum* Cicero *pro Plantio in officijs senatorum, & nouella.61.§. vlt.* Bobadilla *lib.3. cap.5. n.10.* & in dignitate *de lato clano, l.41. ff. de donat. inter,* in vers. *nuper*, quæ dabatur Senatoribus, & Patricijs, Sueton. *in vita octaui Augusti lib.8. cap. 38. & in vita Tiberij Cæsaris lib.3. cap.35.* Bullengero *de imperio Romano lib.3. cap.7.* Marco Mantua *in Polimatia lib.11. cap.7.* & cum multis Theodorus Epiugius *de iure insigaum q.2.n.660.*

18 † Quod etiam Matronis Romanis, quæ de illo serico pro ornatu corporis vtebantur commune fuisse, tradit ex Peroto *in cornu copia fol.206.* ibi: *cuius mediam partem retrorsum iacebant* ex Ioanne Baptista de Sosa *in tractatu lesia persiquida, discurso 6.§.3.fol.319.* & in ea Dignitate ordinis equestris simillissima nostris militaribus *in dict. l. 42. part.* citat videndes, Rosin. *antiquitatum Romanor. lib.7. cap.10. litt. B.* Menenium *in tract. delicia ordinum equestrium*, Ioannem Daoiti *de regimine mundi*, Rades de Andrada *de los ordenes militares de España*, Andream Fauian. & & alios, & de insignibus Dignitatis Sacerdotalis ex Cuiacio, & Pancirolo iuxta D. Franc. de Amaya *in dict. l.vnica Cod. de periculo successorum* iterum Cuiacius *dict. nouel. §.2.* Vbi Ioachimus Stephan, & Stephanus Matthæus, Soetonius *in Claudium cap.9.* Apuleio *lib.11.* Osuald. eleganter omnia comprehendens ad Donellum *lib.19. cap.4. littera XX. folio 140.* & addit Moscoso prædictam portionem, seu sportulam fuisse onus, & grauamen officiorum, Dignitatum, & sacerdotij, vt aduertit Lucas de Pena *in dict. l. vnica numero 1.*

Et quod curabant bonorum templi, cui inser- 19
uiebant, & ad quæ fuerant admissi filij, qui obligati erant ad ea restituenda: tamen etsi parentes pro filijs illa prætenderent, non ideo erant obligati ad soluendum pro filijs, nisi ad id obligarentur, vt obseruauit Lucas de Pœna *supra in l. illa*, vt videtur probari ex *dict. l.* in verb. *repromisit*, quæ significat promissum geminatum factum, vt amplius se obligaret iuxta textum *in l. Balista ff. ad Trebell.* Et ita concludit Moscoso, vt non ex eo, quo parentes pro filijs petant à Rege habitus illos militares, dicuntur obligati, ad soluendam prædictam portionem, nisi eam promisissent. Et ob id clare respondet D. Moscoso ad fundamenta iacta per D. Fiscalem Larrea adducens disparitatem supra traditam ex doctrina etiam Ioannis Garciæ *de nobilitate glossa 1.§.1. n.19.* ex verbis *leg. Papinianus exul. ff. de minorib.* ibi *quid enim commune habet delictum cum venia ætatis l.fin. ff de calumniatoribus,* & ex Sixt *de Regalibus lib.1. cap.5. n.66.* & Ioanne Bapti-
sta Costa *cons.1.n.110.* † Nec sufficere ait obli- 20
gatos esse, vt vult Larrea propter causam publicam, qualis est obligatio ad debellandum, quæ connexa est susceptioni habitus militaris; quia hæc obligatio in illa ætate ex iam dictis non suffragator, cum minores sint excusati, & itidem parentes eorum ex iuribus iam addoctis; non enim retorquetor adonus, quod ad honorem propter præmia seruitiorum Patris datum est filio ex doctrina Magistri Ioannis Marquez *in gubernatore Christiano lib.1. cap 16.* cum multis Solorzano *cap.18. a.7. de iure indiarum*, Paschalius *de patria potestate 1.p. cap.6.* Nec enim ait Moscoso Patres ad honorandos proprios filios peterent à Rege habitus illos militares, si scirent quod in tempus forent adstricti sub obligatione tributi de subsituendo proprijs expensis alium
militem vulgò *el montado.* † quia actus non 21
exijt vltra intentionem partis ex *l.non omnis ff. de rebus credit*: nec creditur, vt parentes petendo voluerint obligari ad illum substituendum; cum adhuc decretum Regum nec esset stabilitum, nec promulgatum, vt probat à contrario ex *l.1. ff. de obligationib. & actionib.* ibi: *consensu fiunt obligationes*, adducens Azeuedum, qui in casu simili resoluit *in l.18. tit.9. lib.1. recopil. n.9.* ibi: *item & fortius quia in contractibus voluntatem, & potestatem partium attendeadam esse.*
† Iterumque satisfacit alio fundamento Fiscalis 22
adducti *in sua allegatione a.40.* ex decis Surdi 62. nempè vt pater nequeat esse fideiussor, vxorem ducente filio de dote ei reddenda multos referens confirmantes hoc dictum; & quod possit obligari tanquam administrator; quia respondet aliud esse obligari ex causa dotis receptæ, aliud fide iubere pro filio emancipato eam possidente iuxta veram interpretationem legis *si cum dotem §. trasgrediamur ff. soluto matrim.* Vbi Barbosa, *n.16.* Surdus *decis.47.* Marius Cutellius *de donat. contemplat. matrim. tract.1. discurse 3.p.1.a.7.* Fontanella *de pactis nuptialib. Clausula.7. glossa.3.p. 12.* Hector Capicius Latro benè exornans *decis.*
36. per totam, Castillus *dicto a.19.* † qui ad- 23
uertit distinctionem prædictam cessare hodie nostro iure Regio; quia cum ducit vxorem filiusfamilias liberatur à patria potestate *ex l.8. tit.1. lib.5. recopil.* & quod pater non recipiens dotem,

non

non sit obnoxius pro restitutione illius, nec pra-
cticari relatam Surdi decisionem, quæ fundatur
in hoc, quæ cessat taliter in habitibus militari-
bus, ex quorum acceptione ex instantia paren-
tum filij nihil accipiunt restitutione dignum.
24 † Et ex simili respondet D. Moscoso ad aliud
fundamentum iuris, nempe, quod pater tene-
tur soluere mutuum datum filio ex *l. sed Iulianus*
§. quod dicimus ff. ad Macedon. quia obligatio est
alimentorum causa studij, aut ex alia, quæ pro-
uenit à iure naturæ habens specialitatem in iure,
vt omnes fatentur; quæ omnino cessat in alijs
casibus, per quam substituta, & impleta fuit ea-
dem obligatio, quam habent parentes ad alen-
dum filios, quæ cessat in casu nostro: nam pro-
curare patres illos habitus filijs, procedit à vo-
luntate, nec tenentur etiam si filij illos com-
25 pellerent. † Non enim expontaneo compatitur
obligatio vt dixit textus *in l. sub hac conditione ff. de*
actionibus, & obligat. ibi: *pro non dicto enim est*
26 *quod dare, nisi velis, cogi non possis.* † Quare
ex iactis rationibus, & fundamentis affirmat
idem D. Moscoso liberatos fuisse parentes ab
obligatione dandi substitutum vulgò *montado* pro
filijs suis equitibus ordinum militarium ante il-
lud decretum ex regula iuris, dequa ego dixi
latè *in cap. 2. & cap. fin. de constitution.* nempè
quod lex respicit ad futura, non ad præterita; sed
affirmat prædictum decretum obligare parentes
ad substituendum pro filijs suis impuberibus fa-
ctis equitibus ordinum Diui Iacobi, Alcantaræ,
& Calatrauæ &c. quia iam tunc videntur subijci
legi, cum scientes illam, nihilominus petunt
habitus illos militares: & hoc procedere ex pro-
ximè relata regula.

27 Adhuc verò nondum præbuimus verum responsum ad primam difficultatis partem; quia omnia dicta videntur vt præparatoria: quare iam breuiter supposito quod Rex noster, non est Magister ordinum, vt aduertunt Fr. Eman. Rodriguez 2. *tom. regul. q. 122. art. 3.* Barbosa *in collect. ad concil. sess. 25. de regularib. cap. 21. n. 4.* Pereira *decis. 58. n. 7.* Mariana *in Historia Hispanica lib. 25 cap. 13. & lib. 26. cap. 5.* Carleual. *de iudic. q. 6. sect. 5. n. 418.* Federicus Picardus *in disputationibus politicis in 1. de præmys n. 61.* idem Domin. Moscoso, vbi conuinci ait Ioannem Gutierrez *lib. 4. practicar. q. 7. n. 8.* dicentem contrarium; sed tantum sit perpetuus administrator, & hoc ex Pontificia facultate, cum prædicti ordines militarium equitum, sint Ecclesiastici iuxta quas *sub. n. 1.* huius difficultatis, signauit quæstiones.

28 Ideo ex ibi dictis, & *supra* in textu nostro sub *quæst. 9.* vers. *ad quintam*; videtur dicendum vt nullo in casu queat, aut quiuerit Rex noster compellere, vt tam filij equites impuberes, quàm eorum parentes teneantur subrogare proprijs expensis alium substitutum vulgò *montado*, ex eo quia nemini dubium esse potest; vt hæc compulsio sit tributaria, quam Reliogisi pati nequeunt, vt *ibi* etiam dixi de istis equitibus, qui ad contribuendum cum laicis non tenentur, sicut nec Clerici.

29 Sed nihilominus contrarium existimo dicendum & in praxi sequendum, præcipuè in equitibus militaribus prædictorum ordinum D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ &c. eo quod isti equites eo ipso quod ad equestrem ordinem ascenderunt Regis gratia, & beneficio, sunt obligati ad subeunda onera militaria, in quæ ex sua propria institutione sunt creati; & sic ire in persona ad pugnandum contra inimicos in Bello, quare mirum non est vt in casu excusationis gratiosæ teneantur ad dandum substitutum vulgò *montado* suis expensis, cum hoc sit ad instar feudi, quod præstare tenentur etiam Clerici feudatarij alicuius Principis laici, vt dixi latè *in cap. cæterum 5. de iudicijs, & ibi q. 6. 7. & 8.* Vbi etiam dixi, an isti equites sint feudi capaces. Deinde quia Rex non vt talis, sed vt perpetuus administrator Magistrorum ordinum militarium ex facultate Pontificia id decernit; imò etiam si de commissione constet, non implicat vt sic Rex possit compellere ad substitutum præstandum: nam vt dixi *in cap. quanto 3. q. 5. de iudic.* & iam ex commissione Pontificia potest conferre beneficia, quod difficilius est, tum etiam quia à graciando equites militaris ordinis, potest illos in eo obligare, vt perspicium est cum ipsi sic agraciati, & admissi subiectentur legi impositæ, quæ etiam extendetur ad equites iam ante creatos; dum tamen decernat etiam de præterito, secundùm quæ adduxi *supra in dict. cap. 2. & fin. de constitut.*

Non enim hæc obligatio dicitur tributum, 30
collecta, siue gabella, à quibus isti equites liberantur, dum imponuntur à Regè absque Papæ consensu, vt dixi *in dicta quæst 9.* vers. *ad quintam*, sicut in toto textu nostro *à quæst. 1.* dictum est de Clericis; Religiosis, & alijs personis, & rebus Ecclesiasticis, cum ipsi equites etiam Religiosæ dicantur personæ; sed tantùm est quædam obligatio subsidiaria connaturalis dignitati equestri ad bellum instituta, sicut colligitur ex doctrina iacta *à n. 1.* huius difficultatis; vbi licet contra D. Larream fisci Patronum acerrimè cum D. Moscoso probatum sit parentes pro filijs non teneri ad subrogandam personam suis expensis, vulgo *montado*, sed hoc prouenire dictum est *ibi*; quia non est æquum rationi, & iuri, vt parentes pro filijs suis impuberibus iam equitibus creatis, ad illud compellerentur, propter rationes, quas longè scripsi, vbi concessum est potuisse Regem compellere suo decreto impuberes factos, & creatos equites, postea ex ratione *dict. cap. 2. & & fin. de constitut.* ex quibus facilis est etiam responsio ad alia quælibet dubia, quæ sese offerre valeant super quæstione, de qua huc vsque.

Ad secundam quæstionis partem an Princi- 31
pes, Imperatores, siue Reges, qui in Episcopalibus Ecclesijs Patroni esse dicuntur, possint aliquomodo compellere Episcopos scandalosos ad renunciandum Episcopatum. Et supposito de Regibus nostris Hispanis vt sint Patroni ad nominandos Episcopos in suis Regnis illos Pontifici præsentandos, vt eos eligat, & confirmet secundùm quæ latè dixi *in cap. cum Ecclesia Sutrina de causa possess. q. 2.* & proprius à *q. 3.* & vt assigno *infrà sub Rub. & tit. de elect. q. 6.* videtur; vt possit tales compellere Episcopos ad sic resignandum suos Episcopatus; & videtur confirmari ex dictis *infrà de iudicijs q. 14. & 17.* Vbi quod possit compellere Episcopos, vt eant ad Curiam Regiam, vbi adducuntur Doctores dicentes posse inobedientes reijcere à Regno: & in terminis agens de hac quæstione Francisc. Ansaldus *de iurisdictione sæculari p. 3. cap. 20.* videtur tenere; tum quia Reges, & Principes sæculares sunt Patroni

Digitized by Google

troni in Episcopalibus Ecclesijs ex *cap. principals 15. cap. Reatina Ecclesia 16. cap. nobis Dominus 17. cap. lectis 18. decis. 63.* Vbi notat Geminianus *in princip.* quod Stephanus Papa distulit electum ad Reatinam Ecclesiam confirmare, vsque quo Imperatoris Patroni volũtatem haberet; & dixit Baldus menti tenendum *in dict. cap.*
32 *quanto 3. de iudicijs. n.11. ad finem.* † Et quia nullus debet ordinari Episcopus ad Ecclesiam Episcopalem invitis, & non petentibus Principibus sæcularibus in suo respectiuè Dominio ex *cap. nullus invitis 13. dist. 61. cap. si fortè 36. dist. 63.* ex ea ratione, ne ciuitas Episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit glossa 1. ad
33 finem *dicto cap. nullus*, vbi Archidiaconus. † & ob id practicari ex Innocentio *in cap. super his 16. de accusation.* & ex Abbate *in cap. 1. de elect. n. 19.* vers. *item potest*, Hostiens, Geminian; & alijs, vt possint Principes sæculares suspectum electum à Papa non admittere; quia non tenentur Principes Prælatum admittere in eorum ciuitatibus, de quo confidere non possint: & subiungit Ioannes Andreas *in cap. nobis 25. de iure Patronatus* verb. *honestius*, vti etiam dicunt Paul. de Castro *in l. quicumque 14. Cod. de Episcopis, & Clericis. n. 1.* Franc. Marc. *decis. 355. quæritur an sit licitum Princips n. 5. & decis. 1590. p. 1. n. 4.*

34 Et sic ex dictis, & per textum *in cap. nisi cum pridem de renunciat.* vers. *intueri te itaque volumus*, & in vers. *sed inter scandalam*, quatenus ibi dicitur quod *qui scandali cauerit vnum de pupillis, qui in Deum credunt, expedit vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum Maris*, dicit Ansaldus *dict. cap. 20. n. 7. & 8.* vt postea quam Principes petitum, non suspectum Episcopum ad miserunt, si per eiusmodi Episcopi personam viderint, & cognouerint scandalum Ecclesiæ, seu ciuitati generari, posset huiusmodi Episcopus compelli ad huiusmodi Episcopatum renunciandum, & Bellamera *in dicto cap. nisi* vers. *propter malitiam. n. 4.* rationem reddens sic tenet; quia publica vtilitas in hoc priuatæ præfertur, Paulus de Castro *in dicta l. quicumque n. 1.* Ludouic Rouan. *singulari 796.* Antonius Corcetus *in suis singul*, sub verbo *Rex*, incipit *Episcopus conetur pro bono pacis*, alia in quam referentes de scandalo, dequo ego latè dixi sub *cap. 2. de præscriptionibus.*

35 Sed ego existimo nullomodo posse Reges per se cum effectu compellere Episcopum scandalosum ad resignandum suum Episcopatum sine consensu Pontificis, à quo omnino dependet talem Episcopum auellere à suo Episcopatu, vel illum transferendo de suo Episcopatu, inquo scandalum præstat ad alium, seu illum remouendo, & ex authorizando per ea, quæ dico *infra in dicto cap. nisi cum pridem de renunciat.* item, & *in tit. de translatione Episcopi*; quia quamtumvis causæ supra enumeratæ, sint sufficientes de per se, mediante Pontifice, sed non ex Regis potestate; quia cum sit omnino incapax ad sic compellendum ex dictis in textu nostro, & in alijs sub *cap. 2. & tit. de iudicijs, & in tit. de sero comp.* sequitur vt ad sic resignandum, cum nequeat compellere; & sic videtur scribere idem Ansal-
36 dus. † cum dicit *dict. cap. 20.* ex Bald. *in dicta l. quicumque Cod. de Episcop. & Cleric. n. 2.* quod Papa, quando Episcopi non sunt vtiles in ciuitate, debet eos amouere: & idem Bald. *ex dicta l. quicumque*, & Paulus & Castro *ibi*, quos sequitur Ansaldus, dicunt quod si, non propter solam suspicionem, sed propter delictum in Rempublicam commissum, remoueatur, Episcopus non sit ad Episcopatum reuocandus; quia præsumitur deteriora illum Episcopum adhuc moliri.

Ex quibus & ex alibi dictis breuiter addo quod 37
non possunt Reges expellere Episcopum ab Episcopatu si simoniacc is electus sit quia tam respectu causæ quæ est spiritualis quam respectu personæ quæ Ecclesiastica est; illius cognitio spectat ad Papam sic docent in terminis Megalius *in 3. p. lib. 3. cap. 11. n. 18.* Thomas del-Benè *de parlam. dubit. 4. sect. 7. sub corolar. 5. n. 8.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An edictum Principis siue Præfecti pretium taxatiuum imponens victualibus, comprehendat Clericos, etiamsi viliori pretio taxata fuerint tempore charestiæ. Et an propter dicta victualia vendenda à sæculari, vel ab Ecclesiastico iudice, sint compellendi dicti Clerici.

SVMMARIVM.

1 *Victualia, & annona taxari possunt per Principem, siue Præfectum, vt charestia, & necessitas vitetur, & fertilitas habeatur &* n. 14.
2 *vendare victualia quilibet cogi potest tempore necessitatis, etiam Clericus.* n. 14.
3 *Contribuere debent omnes, qui sunt in naui iactu facto.*
4 *Priuilegiatus tempore guerra contribuere tenetur, & ad munitionem victualium.*
5 *Charestia tempore omnes teneatur eleemosynam facere* n. 11.
6 *Diaes officio iudicis potest compelli erogare Pauperibus.*
7 *Misericordia præceptum est omnibus commune.*
8 *Clerici. tenentur vendere pretio currenti, & legali fructus, ac bona sua victus servientia iure naturali, &* n. 9.
9 *Principes Ecclesiastici debent inaare suis edictis taxas, & pœnas sæcularium factas ob misericordiam.*
10 *Clericus neque maiori pretio rem suam vendere; quam fuerint alia taxata eiusdem generis à iudice laico; & Clerici magis ad id tenentur ratione sui status tempore egeno.*
11 *Laici tempore necessitatis succurri etiam debent ex bonis Ecclesiasticorum.*
13 *Ecclesiastici sunt obligati; vt laici ad ea, quæ ad pacem, & tranquilitatem spectant, & sub peccato taxam seruare.*
14 *Pauperum Cura spectat ad Principem tempore Charestiæ.*
15 *Episcopi, & Clerici debent eleemosynam facere, vt fiat alijs exemplo.*
16 *Clerici tenentur, vbi adest vita periculum obseruare leges laicas; non quia imperatas à laico, sed iure naturali, sed compelli debent*

bent à iudice Ecclesiastico tantùm.

17 *Clerici non nisi Papa, aut Episcopo consentiente præstant Gabellas tempore necessitatis sed ad subueniendum pauperibus, etiam sine eo n. 19.*

18 *Leges habent vim canonis, vbi canones non contradicunt.*

19 *Textus canonici loquentes, vt Clerici non teneantur contribuere sine Papa, aut Episcopi consensu in necessitatibus communibus Reipublicæ: fallunt in pretio taxato rebus venalibus.*

20 *Victualia nemo cogitur vendere pretio taxato, si sibi, familiaque sua necessaria sunt.*

21 Victus *verbo, intelliguntur vestimenta; & habitatio.*

22 *Mercatores tenentur vestitus iuxta taxam vendere.*

1 AD has duas difficultates; respon-
deat Franciscus Ansaldus *de iurisdic p.3.cap.19.* latè *à n.1.* resoloit
aliam affirmatiuè, nempè ad Prin-
cipem, siue ad Præfectum vrbis,
aot annonæ spectare, vt victualibos iusto ven-
dantur pretio per textum *in l.1.§. cum ιura car-
nis ff. de officio Præfecti vrbis*, Vbi Bart. & Bald.
qui notat ex eadem legè victualia esse per Præ-
fectum taxanda; & sic Beneuent. *tract. de mer-
catora p.4.* Rub. *mercatura in quibus Causis possit
exerceri n.74.* scripserit quod Præfecti anoonæ
ordinem dare possunt, quo ordine, quamtumuè
frumentum quolibet mense Hebdomada, aut
die possit vendi; ob id que etiam dixisse Felinum
in cap.1. de iudaeis n.3. vers. idem *in habente fru-
mentum tempore Charostia*, Decium *in l.rogasti
11.ff. si certum petatur n.2.* Angel. Aretin. *in §.
erat olim inst. de donation. n.1.* vers. *item fallit*
pro fertilitate habenda, & charestia vitanda, Ab-
bat *in cap. de empt. & vendit. n.6.* vers. *aut sub-
2 est necessitas.* † Tempore scilicet necessitatis, seo
Charestiæ per Principem, siue Præfectum vr-
bis, aut annonæ posse quem cogi, vt victualia
vendat, siue per Principem, siue per Præfe-
ctum vrbis, aot annonæ qoia tempore necessi-
tatis omnia victualia debent esse commmnia ex
*l.si laborãte §.cum in eadem naue ad finem ff.ad leg.
Rhodiam de iactu*, iuncta *ibi* glossa io verbo *si
3 conferret.* † Vbi iureconsult Paul. respooder,
quod iactu facto, omnes, qui sunt in naui, ha-
bent contribuere, excepto libero corpore, & ci-
bario; eo magis, quia si quando ea deficerent in
nauigationem, quid quisque haberet in commi-
4 nionem conferret. † Nam prioilegiatus ab om-
ni, & qoocumque onere, quod dici, & ex co-
gitari valeat propter guerram adhuc ad munitio-
nes victualium ciuitatis teneniu, vt responderunt
Balb. *cons.406. n.5.* vers. *porro lib.* Roland à Val-
le *cons.80. n.17. volum.3. ad finem*; eo quod tem-
pore fœmis, & guerræ debent priuilegia silere
ex *l.pro Tyronibus n.3. Cod. de priuilegijs Domus
Augustæ lib.11.* Roland. *dicto cons.80. n.20.* An-
5 saldus, qui infinita referens *à n.27.* † ait *n.26.*
Charestiæ tempore omnes cogendos esse officio
iudicis egenis eleemosynam facere ex glossa *in
cap. sicut ij 8. per textum ibi dist. 47.* Couar. *tom.
3. variar. lib.3. cap.14. n.5.* vers. *etenim quoties*
scribens ex D. Thoma *1.2.q.118. art.4. ad secun-
6 dum*, † quod qooties quis eleemosynam eroga-
re tenetur, id ex legali debito contingit; sic vt
iudicis officio possit diues cogi pauperibus distri-
buere, quæ ratione iustitiæ ad commone bonum
pertinentis pauperibus elargiri debebat, cum ea
retinens, & dare recusans, omnino violet iusti-
tiam ipsam, quæ ad communem vtilitatem ipsum
debitorem constitnit. † Etenim misericordiæ 7
præceptum omnibus commune est, *cap. non satis
14. cap. in singulis 19. dist. 86. glossa 1. in cap.
exigunt causa 18.q.7.*

Et cum iam supra *sub.q.1. & 2.* latè dixerim 8
qualiter Clerici teneantur obseruare leges ciui-
les respicientes ad politicam Reipoblicæ guber-
nationem, quales sont taxantes pretia rerum;
imò & certum sit posse Reges condere leges ad
bonam, rectamque gubernationem Reipublicæ
taliter, vt dixerint Gregorius Lopez *in l.16. tit.
1.p.1. glossa 4.* Magist. Fr. Ioannes Marquez *in
lib. de gubernatore Christiano lib. 1. cap.16. §.3.*
Basilius Pontius *de matrim. lib.5. disp.7.* Granado
p.1. contr.7. tract.3. disp.7. Suarez *lib 3. de legi-
bus cap.19.* Lorca *in eodem tract.2.p. disp.20.*
Episcopus Troiæ *de taxa panis cap.8. folio 113.*
D. Ioan. del Castillo *de tertijs cap.41. n.77.* Bal-
dello *lib.5. disp.18.* Araujo *1.2. q.97. disp.3.*
Adam *concent. lib.5. politicor. cap.8. §.13.* D.
Tapia Archiepiscopus Hispal. *in catena morali
lib.4. art.9. fol.323.* necessariam non esse à po-
pulo earum acceptationem; qoia talium legum
valor non dependet à populi consensu. Ideo fa-
ctum est; vt leges politicæ de quibus hic ordi-
natæ ad meliorem administrationem comprehen-
dant etiam Ecclesiasticos, vt dixit Antonius Dia-
na *4. p.1. res.52.* cum Villalobos alios allegente;
Anastasius Germon *in assertione libertatis Eccle-
siasticæ cap.7. §.1. fol.62.* cum Nauarro & Epis-
copo Troiæ, reprobans Marcum Antonium Ge-
nuens. hoius veræ resolutionis oppugnatorem;
Fontanella *tom.2. decis.415.* D. Franc. Salgado
cum multis *de Regia protect. 1. cap. 1. n. 64.* D.
Petr. Salced. *de contrauand. cap. fin.* vers. *con-
clusiones. n.10.* Fragoso *de regimine Reipublicæ 1.
p. disp.4. §.3. n.304.* eo qood sunt Reipublicæ
membra, quos obligat naturale ius ad vendendos
fructos suos pretio correnti, & legali.

Quare dixerunt Nauarrus *tom.1. de emptione,* 9
& vendit. cap.23. n.88. vers. *dixi in emptione*, Al-
deranus Mascard. *de generali statutorum inter-
pretat. conclus. 5. n.240.* quod Principes Ecclesia-
stici, qui maiori misericordia resplendere debeot
taxas & pœnas sæcularium, quas ob miseri-
cordiam faciunt suis edictis iuuare habent. † & 10
Franciscus Ansaldus *dict. cap. 19. n.* [illegible] quod Cle-
rici non possunt rem suam vendere pretio quam
fuerit à Magistratu iostè taxatom, eo qoia licet
legi non subijciantur, sæcolari legi tamen na-
turali, & Diuinæ præcipienti, ne quis res suas
vltra iustum pretinm vendat, subiecti sont, &
iustum pretium dici, quod ab habente potesta-
tem præstitutum est; & quod hoc obseruare te-
nentur. † Et sic vt charestiæ tempore ad victua- 11
lia vendenda taxato per Principem, aut Præfe-
ctum viliori etiam pretio inficiabitur se obnoxios
esse; imò tanto magis Ecclesiam, & Clericos
vltro, citroquè teneri victualia eo tempore vi-
liori pretio vendenda exponere; quia in hoc non
tantùm versatur poblica vtilitas, verùm quia de
eorum etiam statu; & sic de promiscua, & com-
muni sæcularium, & Ecclesiasticarum persona-
rum vtilitate agitur; qoo io casu voluerunt

Bartol.

Bartol. *in l. vnica cod. vt nemin. in empt. specul. lic.*
se excusare lib. 10. num. 4. & 5. idem Ansaldus *dict.*
cap. 19. à num. 37. Ecclesiam, & Clericos nullam
exemptionem babere, & Lucas de Pena *in l. cum*
ad felicissimam 2. Cod. quibus muneribus, vel præsta-
tion. nemini liceat se excusare lib. 10. num. 2. vers.
quibus omnibus matura circunspectione degestis,
scribit quod satis patet Clericos, & Ecclesiam esse
ad huiusmodi subeunda munera ratio abiliter de-
12 bitores; † quia satis iustum est, vt laici ex rebus
Ecclesiarum, & Clericorum subsidium habeant,
qui de eorom custodia, & saluatione studium ge-
runt, cum sit boc de Iure naturæ ex textu *in l.*
secundum naturam ff. de reg. Iuris Ioan. de Platea
in dicta l. vnica num. 8. Andreas Barbatia *cons. 29.*
num. 17. volum. 4. Petr. Caball. *resol. crim. 9. n. 6.*
Anton. Thesaurus *decis. 234. numero 10.* Franc.
Marc. *decis. 541. tom. 1. numero 5.* & Sotus *in 4.*
sententiarum dist. 25. quæst. 2. art. 2. col. 4. vers.
13 *quarta conclusio.* † qui scribit quod personæ Ec-
clesiasticæ, nec Iure Diuino, nec Iure humano
sunt omnino exemptæ à legibus ciuilibus; quia
Clericatu non obstante, sunt ciues, & mem-
bra Reipublicæ sæcularis; & quod propterea le-
gibus sæcularibus ligãtur circa ea, quæ ad pacem,
& tranquilitatem Reipublicæ spectant, qui etiam
n. 6. subiungit vt ob id si Princeps prætia victua-
lium moderatur, id prætium Clerici tenentur ser-
uare; & quod alias peccent mortaliter, & ad re-
stitutionem teneantur, cum magis, quàm alij ad
charitatem exercendam obligati sint Clerici; quia
ad pietatis vsum principaliter beneficia eorum
fuerunt instituta.

14 Vnde Franciscus Ansaldus *dicto cap. 19. n. 71.*
72. & 73. post alia ab eo congesta concludit ad
Principem pertinere tempore præsertim Chare-
stiæ, siue ad Præfectum annonæ pauperum curam
ex *dict. l. 1. §. cum carnis ff. de officio Præfect. vrbis*
l. annonam 6. cod. de extraordinarijs criminibus,
quod non esse contra, sed secundùm libertatem
Ecclesiæ, dicit, censens Principem, siue Præfe-
ctum illum, qui Carestiæ, siue, Luis tempore vi-
dens panperes oppressos, & moram periculum
allaturam victualia cuiuscunque Ecclesiasticę per-
sonæ suo brachio ad vendendum taxato etiam
pretio viliori, sed communi omnium prouide piè,
& Charitatiuè curabit, prout scripserunt Osascus
Cacheranus *decis. 180. n. 14. & decis. 181. num. 23.*
& 24. Nicolaus Baldus post ductas decisiones
Osasc. *cons. vnico n. 29. 30. 31. & 32.* ea ratione
motus sub *num. 30.* Quia dum Romæ consulere-
tur, vel dissidium Prælati significaretur, pauperes
fame perirent; occidit enim qui non pauit, *cap.*
pasce fame 21. dist. 86. imo & contra Ecclesiasti-
cam libertatem esse pauperes opprimere, vel in
pauperum prosilire dispendium, dixit textus cum
glossa impositione casus *in cap. qui, & diuinis 24.*
15 *causa 12. q. 1.* † Et sic Ansaldus plura congerens
in dicto cap. 9. p. 3. à num. 48. de obligatione cuius-
libet Episcopi, Prælati, seu Clerici ad erogandam
eleemosynam, vt sint alijs exemplo ex *cap. ad li-*
berandum 17. de iudicijs, & ex cap. fratrem nostrum
6. dist. 86. & ibi cap. non satis, cap. præbenda 16.
& cap. præcipuè 3. §. scire etenim 11. quæst. 3. quia
dicuntur quasi signum ad sagittam positi, *cap.*
qualiter 24. de accusation. quorum factum de fa-
cili in exemplum trahitur, *cap. magna de voto, &*
in cap. pulchra etiam liberalitas dist. 86.

16 Ego autem in hoc dubio, vbi tantum adesset
vitæ periculum, existimo reuera prædictis laico-
rum legibus, & mandatis politicis esse obligatos
Ecclesiasticos; non quia eas imperarunt legislato-
res laici, sed quia ita Iure naturali dictante, con-
ueniebat obseruari, vt *supra* distingui *in dicta q. 1.*
& 2. Et hoc ita posito non obstabit resolutio,
quam assumpsi quæstionis positæ supra *in q. 6.*
vers. *ad secundam*, vbi egi de quæstione illa, *an*
Clerici compelli possint tempore Carestiæ ad triticum
vendendum, vbi dixi non id fieri posse per iudicem
laicum, sed esse requirendum Ecclesiasticum se-
cundùm etiam quæ expendi *supra q. 16.* vers. *ad*
quartam, vbi agens de illa quæstione, *an Clericus*
vendens vinum, frumentum, aut alia extra taxam
à Principe impositam, possit iustitia sæcularis dicta
victualia ei in pœnam tollere, vt est per legem con-
ditum: & resolui contra multos negatiuè, nec
boc negat Franciscus Ansaldus, cum tantum lo-
quatur in casu vrgentissimæ Carestiæ, in qua
periculum esset in mora, si superior consuleretur
prius, vel quando Prælati requisiti desides inquam
fuissent ad subueniendum tali necessitati, vt colli-
gi videtur ex his, quæ ipse congerit *dict. cap. 19.*
p. 3. de iurisd. tit. vnico à n. 66. dicens, vt si desides,
aut negligentes contra proprium officium (quod
absit, & non esse credendum) Episcopi, seu Præ-
lati fuerint, & pauperes propter eorum desidiam
patiantur; adeò quod mora in consulendo Sum-
mo Pontifice, damnum afficeret; eo quia vbi
mora periculum afferre posset multa permittun-
tur, quæ regulariter non permitterentur compro-
bans exemplo textus in *cap. baptizari autem 3.*
dist. 5. Vbi mulier extra, vel quod ex ipsa natum
sit, statim in periculo mortis baptizari possit, ne
parua mora imminente, quod redimatur, nequeat
inueniri, vt habetur ex *cap. cum ab Ecclesiarum 3.*
cum glossa vltima ad finem *de offic. ordin. cap.*
Sacro 48. §. caueat etiam diligenter cum glossa, sub
verbo *periculo mortis de sent. excommunic.* & pro
alio exemplo applicabis quæstionem, de qua *infra*
in cap. 4. de iudic. q. 29. vbi *an Episcopus in casu*
magnæ necessitatis possit dispensare in impedimentis
matrimonij.

Nec etiam obstat alia resolutio adducta *supra* 17
sub quæst. 10. vers. *ad secundam*, vbi agens de illa,
an Princeps, seu superior laicus sine consensu Cleri
possit imponere gabellas ex aliqua publica necessitate
pestis, bellis &c. Vbi concludit hoc fieri debere,
etiam stante periculo recurrendi ad Papam cum
consensu Cleri saltim; quia ibi agitur de gabel-
lando; in nostro verò casu de subueniendo nimiæ
Carestiæ Reipublicæ, in qua Prælati, & Clerici
requisiti clamores populi non exaudierunt.

Vnde etsi ibi explicuerim Iura *in cap. aduer-* 18
sus, cap. non minus de immunitate Ecclesiastica,
tamen bic in casu nostro proprius dici debet vt
ea Iura non obstent, quatenus loquuntur, &
etiam textus *in cap. 1. cap. Clericis 3. eodem tit.*
lib. 6. clem. vnica eodem, quod Clerici non debent
necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, siue
aliorum locorum, etiam vbi laicorum non sup-
petunt facultates Romano inconsulto Pontifice
subuenire; quia etsi respondeant Ioannes Baptista,
Laderch. *cons. 245. opinor ex his numero 4.* An-
dreas Barbat. *cons. 29. Clementissimum Dominum*
numero 25. volum. 4. Francisc. Ansald. *dict. p. 3. de*
Iurisdict. cap. 19. à num. 45. Vt præcitati canones
de omnibus loquantur, quæ non ex necessitate,
sed ad libitum laicorum contra Clericos, & Ec-
clesias

cleſias imponuntur; & quod idem canones prouideant contra grauamina extraordinaria Clericis indicta: nam ſi intelligerentur dicti canones de omnibus muneribus, multæ corrigerentur leges, & canones, quod dicendum non eſt, cum leges habeant vim canonum, vbi canones non contradicunt, ex *cap.1. de noui oper. nunciat.* Lucas de Penna *in dict. l. cum ad feliciſſimum 2. Cod. quibus muner. vel præſtation. liceat ſe excuſ. lib.10.n.2.* verſ. *in contrariũ eſt*, ſcribẽs quod ſupra citata iura diſponentia Clericos, & Eccleſiam in prædictis edictis contineri, non inueniuntur expreſsè correcta.

19 Se adhuc dico vt ſint intelligenda iuxta doctrinam, de qua dixi ſupra latè *à quæſt.20.* nempe in collectis impoſitis etia inſtantibus neceſſitatibus, nec loqui de caſu noſtræ difficultatis, quando vrgente chareſtia impoſita eſt rebus venalibus vſui quotidiano communibus taxa, ad quam ſeruandam tenentur Eccleſiaſtici vi directiua propter legem naturalem, non ſic vi coactiua propter legem ipſam ciuilem decretam à laico legiſlatore, iuxta quæ dixi *in dict. q.1. & 2.* & alibi ſæpè in hac tractatione.

20 Ad ſecundam quæſtionis partem, an propter dicta victualia vendenda à ſæculari, vel ab Eccleſiaſtico iudice ſint compellendi prædicti Clerici, reſponſum præbui in proximis numeris relatis; & ſic nihil aliud dico, ſolùm enim addo ignorandum non eſſe, vt quis victualia vendere etiam iuſto pretio cogendus non ſit, ſi non habet vltra quam ſibi neceſſarium ſit, vt reſoluit, addens ad Decium *in l. rogaſti 11. ſi certum petatur*; Anſaldus
21 *dict. cap.19. numero fin.* † Item ex eodem *num. 4. & 5.* vt verbo *victus* veſtimenta etiam, & habitatio continentur per textum in lege verbo *vi-*
22 *ctus, ff. de verb. ſignif.* † Imò quod in iſtis poſſit mercatoribus iuſtum pretium taxari, vt dixerunt Bald. *in l.1. Cod. de Epiſcop. aud. numero 3.* Abbas *in cap.1. de empt. & vendit. numero 5.* verſ. *ex quo infert. Bald. Benouent.* Strach. *de mercatur p.4.* Rubr. *mercatura, in quibus caſibus exerceri poſſit numero 51.* Stephanus Aufrerius *ad deciſionem Capellæ Toloſanæ 447. n.2* verſ. *ex quo infertur*, Couar. *tom.1. variar. lib.3. cap.14. numero 3.* verſ. *ſecundus caſus in princ.* Petr. Caball. *reſolut. crimin. 9. n. 2. 3. & 4. tom.1.*

QVÆSTIO XXXIX.

An ſtante conceſſione Pontificia, vt Clerici, & Eccleſiaſticæ perſonæ teneantur contribuere in illa communi collecta ſpecierum carnis, ſcilicet vini, aceti, & olei &c. quæ fuit impoſita vulgò *paraſalta de los 19. millones y medio*, in commitijs publicis hic Matriti anno 1632. poſſint Clerici compelli ad eius ſolutionem, iuxta legem à ſupremo Conſilio Caſtellæ diſpoſitam, in qua fuit aſſignata forma pro exactione prædictorum millionum. Et an ſi aliquis Epiſcoporum in ſuo territorio mandet ſub cenſuris latæ ſententiæ, alijſque pœnis pecuniarijs, vt nullomodo pro uendendis ſuis fructibus petant ab administratoribus Regijs licentiam, nec fideiuſſionem petitam à laico præſtent ordinans, vt ſi propter hæc dicti Adminiſtratores illos moleſtauerint iudices Eccleſiaſtici; accipiant informationem, eamque prædicto Epiſcopo remittant ad procedendum contra illos, queat conſilium ſupremum procedere contra talem Epiſcopum pœnis pecuniarijs, aut illum vocando ad hanc curiam. Et an ſi prædicta gratia Pontificia ſit prorogata per aliquod aſſignatum tempus; dum tamen Princeps, ſiue eius conſiliarij, aut adminiſtratores non excedant modum exactionis cuiuſlibet ante acti anni, poſſint nihilominus eum augere; vt ſic integra millionum contributio perſolueretur, ne egeret alia prorogatione Pontificia fortè neganda. Et an ſi ceſſante tempore à Pontificè aſſignato, reſtet adhuc exigenda aliqua contributionis prædictæ pars, queant. Rex, conſiliarij, ſiue adminiſtratores prædictorum milliolionum proſequi eandem exactionem contra Eccleſiaſticos, ſaltim ſub ſpe, quod Pontifex iterum prorogabit conceſſionem repetitam alijs vicibus. Et an ſi de facto Epiſcopis, & Clero conſentientibus adminiſtratore recaudente & proſequantur predictam collectam in perſonas Eccleſiaſticas, ſit in hoc puncto practicandum idem, quod ſupra adduco ſub *quæſt.13. & 14.* de nouo eſſe impoſito in qualibet libra carnir, iuxta Regiam ſchedulam 19. menſis Iulij 1656. Et an quia in hoc 1657. in commitijs publicis fuit alia Regni conceſſio facta Trium millionem perſoluenda ſuper carne, vino. Nec adſit conceſſio, ſiue licentia Pontificia vt à Clericis exigatur, debeat idem in praxi obſeruari. Et num inſtante belli oppreſſione queant Reges aſſumere ab Eccleſijs aurea & argentea.

D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ.

SVMMARIVM.

1 *Milliones 19. & dimidium conceſſi fuerunt in publicis commitijs in ſpeciebus carnis, vini, olei, aceti,* lauon, y velas de ſeuo; *ad quorum contributionẽ ab anno 1632. de ſexennio in ſexẽnium per Pontifices Vrban VIII. Innocent. X. prorogati fuerunt vſque ad diem vltimum Iulij 1656.*

2 *Decreto Regio adminiſtratores collectas recaũdabãt: & de praxi n.3. remiſſiuè, expẽditur à n.4.*

4 *Legum, non tam verbis, quàm menti attenditur.*

4 *Sexennio tranſacto breuis Pontificij; non poteſt exigi collecta ab Eccleſiaſticis, nec cum illo vltra octauam partem.*

6 *D.D. Petrus Tapia Archiepiſcopus Hiſpalẽſ. dũ*

viueret magnopere pugnauit pro defendendo Clericos à collectis Regijs sine breui Pontificio.

7 *Decreta quadam consilij Regis aduersus D. Archiepiscopum, carpit D. Christophorus Moscoso consiliarius Regius, vbi docet de praxi, ad quam Archiepiscopus compelli posset. & non vltra* n.8.

9 *Decretum consilij suppremi Castellæ de vocando Archiepiscopum Hispalens. ad hanc curiam intempestiue, & rigidè damnat D. Moscoso; & quare* ibi & n.10.

10 *Archiepiscopus Hispalens. de suis redditibus Episcopalibus magna donatiua fecit Regi nostro Philippo.4.*

11 *Allegatio damnata à Papa, qua dictum erat pro iuridica expulsione a Regno contra quędam Prelatū decreta: vbi de alijs declarationibus.*

12 *Dissimulare licet ratione temporis sæpè sæpius.*

13 *Administratores Regij nequeunt pœnas ab Ecclesiasticis exigere, nec eorum Domus inuisere causa registrandi, siue sequestrandi sine interuentione Ecclesiastici.*

14 *Philippi II. prudentissimi Regis refertur instructio ne Ecclesiastici grauentur ministris laicis; etsi breui Pontificio, tunc temporis liceret.* n.15. *vbi quod reliquerit posteris Regibus exemplum mirabile.*

16 *Sexennij vltimi breui finito iam sine nouo breui, non potuit exigi ab Ecclesiasticis collecta.*

17 *D. Archiepisc. Hispalens. quid fecit in vltimo spiritu.*

18 *Reges, & administratores sub spe prorogationis breuis Pontificij, nequeunt interim collectas exigere, &* n.19. *quid de facto Episcopo, & Clero consentientibus.*

20 *Alia noua concessio trium millionum refertur.*

21 *D.D. Christophorus Moscoso ante concordiam exclamat exhortans ad as sensum Pontificium* n.22.

22 *Aurea argentea Ecclesijs quando belli necessitate queant Reges assumere &* n.24.25.& 26.

23 *Concordia sumpta inter Regem, & Archiepiscopum Toletanum.*

1
T ad has difficultates plene respondeam, aduertendum est quod in his Castellæ Regnis anno præterito 1632. fuerunt à Procuratoribus Curiæ vulgò *Procuradores de Cortes* pro sublevandis Regni, & Regis necessitatibus concessi milliones.19.& dimidium ducatorum soluendi in octaua parte; & vt ab Ecclesiasticis exactio legitimè fieret super speciebus carnis, vini, aceti, & Olei &c. fuerit licentia, breueque Pontificium ab Vrbano. VIII. concessum Regi nostro Philippo.IV. pro tempore certo, quo semel transacto, atque iterum prorogato pro sexennio à bonæ memoriæ Innocentio Papa X. quod vltimum diem prædictæ prorogationis clausit die vltima mensis Iulij anni præteriti 1656. nec hodie, dum scribo die 28. Octobris huius anni 1657. videamus Pontificem summum, qui nunc viuit, & ad multos annos viuat, Alexandrum VII. etsi à Rege nostro, eiusque legato Romæ pro tempore existente, instanter, & instantissimè rogatum, non dum aliud prorogationis breue concessisse, & à die.1. Augusti dicti ann 1656. nec cessasse in continuatione exactionis illius, administratores Regios in ciuitatibus, & prouincijs, dequo Episcopi, statusque Ecclesiasticus ægre ferentes conquæruntur admodum, sicut & conquesti fuerunt de alia illa postrema impositione vnius assis pro qualibet libra carnis emptæ in Macello publico iuxta quæ latè *supra* dixi *tota quæstione* 13. & 14. cum alijs ante, & post.

Suppono etiam quod hic Matriti fuit ab hoc senatu supremo Castellæ latum decretum, vt administratores Regij cuiuslibet territorij prouinciæ, aut ciuitatis recuperarent nomine Regio collectas super dictis speciebus, tam ab Ecclesiasticis, quàm à laicis: dequo decreto, sine mandato dixi *in dicta quæst.* 13. & 14. & in alijs, vbi expendi quo pacto sustineatur respectu Ecclesiasticorum. Quibus suppositis; & quia cum hæc addijcio die 28. Octobris, video concordatum inter Regem, & Archiepiscopum Toletanum, iuxta tenorem scripturæ positæ *infra* in fine huius quæstionis sermone Hispano; ideo breuiter me geram. 2

Ad primam ergo iam difficultatis quæstionem admisso quod si ex forma Pontificij breuis constet, vt non solum Clerici, Ecclesiasticæ personæ teneantur contribuere in dictis, seu alijs millionibus, sed etiam obnoxij sint compatere coram administratoribus Regijs pro obtinenda licentia ad vendendum fructus; quia ita de consensu Pontificis potest, ac debet profiteri: argum. eorum, quæ dixi sæpius sub titulo *de iudic. & foro comp. & in cap. 3. de iudic. q.5. & in cap. nouit.* & alibi, vbi probatum est posse laicos admitti ad iudicandum inter Clericos; imò & ad conferenda beneficia, vt *in dicta q.5.* quia eorum incapacitas auferri queit per Pontificem. Tota difficultas est num ex illa generali concessione contribuendi, faciat Clericos ita ad contribuendum, subiectos vt sicut laici subditi subduntur legibus pœnalibus super modo exactionis perficiendæ, ita & Ecclesiastici subdantur. Et quia ex sæpè supra adductis poteris hanc resoluere quæstionis partem; ideo ne repetam, præcor vt legas ea, quæ *supra* scripsi *sub dicta q.14. in hoc textu* in vers. *ad quartam*, vbi egi de illa: *an Reges possint aliqua lege obligare Ecclesiasticos, vt registrationem faciant coram Ecclesiastico, & laico iudice, aut solùm coram laico, vt ex vino pene, seu alijs speciebus tributarijs venditis, soluatur Regi gabella*, vbi latissimè plura conducibilia explanaui, e quibus potest responsum fieri præsenti dubio, sicut etiam ex alia resoluta quæstione *supra q.15. statim sequenti* in vers. *ad quartam*, vbi egi de alia, *an Clerici teneantur soluere vectigal ex extractione frumenti, vini, & similium &c.* & in alijs inquam quæstionibus; iam de praxi videbis in fine concordatum cum Archiepiscopo Toletano. 3

Ad secundam quæstionis partem, quia D.Fr.D. Petr. de Tapia Archiep. Hipal. promulgauit mandatum prohibens Ecclesiasticis sub censurarum pœnis latæ sententiæ, & aureorum quinquaginta, vt eius subditi Ecclesiastici nullam licentiam peterent ab administratoribus Regijs, ad vendendos fructus suos; & quod si ex præfata causa vexentur informationes, confluant, easque ad illum remittant, vt eis visis procedat, scito prædicto mandato consilium suppremum sæpius conferens, volens prorumpere ad mulctandum prędictum Archiepiscopum, cum iret in varios medios, & inter illos eligeret, vt manu Regia ad hāc vocaretur curiam, & ex eo senatu ille Doctissimus sanguine, & litteris conspicuus admodum vir. D.D. Christophorus 4

Moscoso

Moscoso manuscriptum legale confecerit, mihi visum est non ab eo discedere; quin potius libenter hoc dubium adimplere, atque resoluere ex membris suæ eruditæ, allegationis, quam nunc ad manus habeo existimando secure progredi sequendo tanti Doctoris maturo iudicio, piam, & Christianam doctrinam supponit ergo ipse dubium fuisse, an Archiepiscopus contrauenirет decreto supremi consilij, cum in legibus non tam verbis, quàm eius intentioni attenditur, ac menti cū Tyraquello plures allegante leges *in l. si vnquam verb. reuertatur n. 48. ff. de reuocand. donationib.* & Osual. do *lib. 1. c. 12.* per verba *legis penult. ff. ad exhibend.* ibi: *non sunt verba captanda, sed qua mente aliquid diceretur animaduertere oportet*, & per verba Ciceronis pro Cæcinna ibi: *scriptum sequi calumniatoris est boni autem iudicis, voluntatem scriptoris, & authoritatem defendere prætermissis verbis*: & ex Giurba plurimis relatis *in constit. Messanien. in proæmio n. 5.* Farinacio *p. 1. nouissimarum decis. 535.* cui videtur pro Archiepiscopo respondendo, dicere posse ipsum Archiepiscopum respondere non sciuisse mandatum supremi consilij, & esto, vt sciret, monitusque esset de illo, adhuc de iure talè decretum, nec voluisse, nec potuisse ex defectu iurisdictionis Ecclesiasticos comprehendere, etiam si talis decreti lex fieret propter causam publicam, & aduertit ex eleganti doctrina Anastasij Germonij *c. 7. §. 1. fol. 61.* qui cum Molina, Fortunio Garcia, & alijs dicentium; quod & si omnes lege huc spectent, vt benè, beateque viuamus, ad huc eius publica vtilitas non tribuit non habentibus iurisdictionem, cum in hoc casu sit nulla, vt latè contra immunitatem Ecclesiasticam hæc, de qua dubium est obligans Ecclesiasticos, vt ad vendendos proprios suos fructus in Tabernis, petant à dictis administratoribus Regijs licentiam, cum talis venditio sit Ecclesiasticis permissa de iure ex glossa celebri *ap. negotiatorem 88. dist.* approbata per multos, quos refert, & sequitur Thomas del-Benè *de immunit. Ecclesiast. 1. p. cap. 5. dubit. 7. sect. 14.* nouissimè Episcopus Balbastrens. *in suo pastor 2. p. q. 16. n. 14.* addentes quod illud decretum Regium obligans Ecclesiasticos ad præstandum fideiussorem, continet grauamen, reddens difficilem; imò impediens venditorem; cum non sit facile fideiussores inuenire ad soluendum debitum, & in posterum debendum, nondum liquidata quantitate, vti etiam resoluit, & ex alijs Diana *p. 4. tractatu 1.*

5 Tum etiam quia idem Archiepiscopus dicit excedi per illum Regium decretum à forma breuis Innocentij X. exigendo, & recuperando ab Ecclesiasticis maiorem partem, quàm octauam in breui Pontificio dispositam, vt soluant, & obligat breue illud, vt censuris non permittat illam exactionem; & licet Ministri Regij voluerint dicere, in contextura breuis, non contineatur talis prohibitio; nempè vt contributio non excedat partem octauam; & quod ea expressio fuerit demonstratiua, non verò taxatiua: tamen idem D. Moscoso dicit illorum dictó non potuisse se conformare; etsi sic optaret; & hoc quia in illo breui fit mentio, quod Regno in comitijs, congregato, ait conuocato, concessit Regi nostro prædictum seruitium 19. millionum, & dimidium persoluendum sexennio, solutionem consignans in prædictis sex specie-bus par illa verba, videlicet *octauæ partis*, declarans, vt illa dictio *videlicet* sit declaratiua, & restrictiua ex *lib. vi velicet de pactis*, Marcus Anton. Mata *cons. 310* Zenedus cum multis *in singulari 66.* hoc que Pontificem concedere, & non amplius; & quia idem breue exprimit, vt contributio prædicta cesset sexennio illo adimpleto; quamuis illi 19. milliones nundum exacti, & recepti fuerint integre: hoc idem confirmat cum nec esset possibile hunc casum dari, si liceret excessus prædictæ octauæ partis, cum augeretur ad hoc, vt intra illud sexennium integri fuissent exacti: & faciunt quæstiones sequentes, de quibus dixi *supra quæstione 11 in fine* vbi *an si dicta gabella excedant octauam partem rei valoris, sint iniusta*, & *q. 13. vers. ad septimam.*

6 Iterum quia idem Archiepiscopus ait, vt stante dubio, si adest excessus, & contrauenіatur breui, libertatique Ecclesiasticæ, ille debeat esse iudex, cum sit super interpretatione breuis Apostolici, & super materia Ecclesiastica, immunitatis scilicet, & exactionis tributi, cum talis cognitio ei sit priuatiuè commissa; ob idque eum non deberi impugnari dicendo eius prætensionem iniustam esse. 7 † Et carpens leuter ipse Dominus Moscoso quandam resolutionem assumptam ab ipso consilio Castellæ supremo de mittendo epistolam ad ipsum Archiepiscopum, qua notaretur actio de eo, quod ipse Prælatus scripserat antea D. D. Ioanni de Gongora ipsius consilij, & cameræ senatori, ac Præsidi consilij millionum, & Patrimonij Regij quam Typis mandauerat. In quo tractatu, & sessione ait Dominus Moscoso se præstitisse suffragium, vt pro tunc supersederetur, donec visum esset de iusta querela Archiepiscopi; & quod ipse haberet quid responderet; & prosequens discursum, ait vt licet prædictum Archiepiscopi mandatum haberetur, vt detestabile, & insuper indicetur Archiepiscopum excessisse; dignumque esse grauis demonstrationis; sed tantus consiliarius improbat demonstrationes à consilio factas contra illum, non verò illam, vt fisci Patronus millionum porrigat libellum petens, vt ipse Archiepiscopus reformet mandatum; quia si Archiepiscopus nollet, & haberet superiorem. 8 † Ad nihil aliud tunc posse progredi scribit, quam ad assequendam chartam initatiuam, *cap. licet in corrigendis de officio ordin.* vt in termino breui decerneret, seu definiret absque eo, quod esset locus ad recursum per viam violentiæ, qui non datur de actu scilicet negatiuo de non sententiando iuxta doctrinam Ioannis Garciæ, ac stylum ordinarium. Et addit etiam nec esse efficacius aliud remedium propositum à consilio, spectare nempè, vt ipse Archiepiscopus procederet contra administratorem laicum millionum; quia etsi declaretur vim facere, tamen id esse non posse in cognoscendo, & procedendo; quod si fuerit vulgò *de no otorgar*, tunc superior si iustum est confirmabit eius actum; ita vt assequi nequeat illud; quod est necessarium ad repellendum præiudicium iam ponderatum in causa.

9 Minus prodesse ait idem Dominus Moscoso aliud, quod vulgo iactabatur; nempe decretum fuisse à senatu de comparendo Archiepisco-

po in hac Matritensi curia, cui dicit, vt libenter assentiret, nempè si verbis blandis, quasi rugans Princeps noster vocaret dictum Archiepiscopum illum honorans, ac fauens admodum: tamen discedit Doctor præstantissimus existimans non ideo alliciendum fuisse prædictum Prȩlatum ad mutandum suum declaratum dictamen, inquo radices firmas fecisset scribendo ad aram, & sanguinem se defensurum illud, & quod reportaret triumphum gloriosissimum, intelligens pati merito superiori; & quod hoc facto fier ipse gratior Deo, & hominibus relinquens exemplum ab alijs hominibus maximè desiderandum tantorum equidem vt posset congregari concilium rationale. Et amplius ponderat ipse Dominus Moscoso, vt si dicto mandato Regio obediens ipse compararet Archiepiscopus in hac curia in tempore æstiuo cum periculo vitæ propriæ, excitaretur tantus Ecclesiasticorum clamor, viso, & considerato fieri; ideo quia est defensor immunitatis Ecclesiasticæ, & à quam plurium pauperum sæcularium plorantium defectum eleemosynariæ largitionis, quam ob expensas itineris, & mansionis in hac curia, non posset facere Archiepiscopus, quod posset timeri publicus Reipublicæ dolor.

Amplius inquam considerat D. Moscoso, vt si fortè Archiepiscopus ille comparendo non redu-
10 ceretur ad mutandum dictamen, Rex atque consilium supremum Castellæ decernerent illum priuare temporalitatum commodis in suæ contumaciæ siue inobedientiæ pœnam eueniret, vt totis nostræ Castellæ, & legion, Regnis esset dies tempestuosus, inquo viderent gentes à Regno eijci tantùm prælatum, litteris atque virtute præditum, qui antea fecit seruitia ex fructibus suarum Dignitatum Episcopalium, quas primo obtinuerat Episcopatus Segobiensis, & Episcopatus Sanguint. & Cordubens. non leuia vti in relata Epistola numerauit; & quod iste casus perueniret ad aures Pontificis summi cuius censura esset grauis admodum, & rigorosa iuxta probatæ authoritatis scriptores reprobantes, Regaliam quæ tractat de priuando Ecclesiasticos à temporalitatibus; quia hæc praxis procedit de facto, & non de iure. † Et refert cum Thomas del-Benè *de immunit.1. tom. cap.6. dubit.*10. vt anno
11 præterito 1641. Pontificatus Vrban.VIII. congregatio Cardinalium, declarauerit incurrisse in censuris Ministros Sardos. quia expulerunt à Reno Episcopum *del Algar*; & quod anno sequenti posita fuit in corpore librorum prohibitorum quædam allegatio iuris scripta in fauorem prædictorum Ministrorum laicorum. Et coadiunatur hoc dictum ex relatis *supra quæstione* 35. vbi etiam ex eodem Muscoso ago de illa quæstione: *an possit Rex sua authoritate confinare Ecclesiasticos. &c.*

Addit verò Dominus Moscoso, vt licet exequi posset prædictum, sed tempus esse aduersum ni-
12 mis; ad quod attendit de liberate ius, vt rationis, & prudentiæ fundamento probat textus *in l. in bello §.medio tempore ff. de captiuis, & post liminio reuersis* in verbis illis: *non mirum, quia illius temporis conditio, & necessitas exigebat*: & sic præstans suffragium in præsenti dubio, dicit præstitisse illud, nempè vt supremum Castellæ consilium, eius que consiliarij dissimularent; quia sic procedere in occasionibus est necessarium iuxta Salomonis consilium *in cap.10. sapientia* in illis verbis *pretiosior est sapientia, & gloria parua, & ad tempus stultitia*: & aliam sententiam Catonis ibi: *stultitiam simulare loco prudentia, summa est*, & cum Patre Zelade *in indic.cap.1.n.186.* concludit dicens: nam hæc affectata stultitia, diserta stultitia est: & qui sic magis desipit, sapit magis, addens quid enim notæ passus fuit Rex Dauid fingens se dementem.

Quod si adhuc virtute legis Regiæ conditæ,
seu decreti consilij supremi, vellent administrato- 13
res laici Regij exequi tenorem illius instrutionis in Ecclesiasticos, dicit idem Domin. Moscoso sibi videri maximè conueniens, vt ea lex reuideretur, ac reformaretur in executione pœnarum, comprehendens in sua generalitate Ecclesiasticos; eo quod nequeunt illi iudices sæculares eas exequi, cum hoc pertineat ad iudicem Ecclesiasticum vt resoluunt Salced. *in addition. ad Bernard. Diaz cap.*55. Carleual. *de iudicij tom.2.n.*159. Florid. Mausauio *de contrabandis cap. n.*21. Antonin. Diana *p.4. tract.1. res.*8. & 52. D. Petr. Salcedo *in cap. fin.* concedens hunc esse stylum, & praxim Hispaniæ, Anastasio Germonio *supra in principio dict. cap.7. §.1.* vers. *at nemo folio* 64. & dissonare sibi admodum dicit, vt queant administratores propria sua authoritate subintrare Domus Ecclesiasticorum ad illas recognoscendas: uam cum non possit iudex Ecclesiasticus apprehendere sæcularem, nec sequæstrare eius bona, absque inuocatione auxilij brachij sæcularis, multo magis non posse ait, intrare iudicem sæcularem Domum Ecclesiastici sine interuentione sui proprij iudicis: & ad id probandum laudat nimis resolutionem Hieronimi Leonis *decis.*89. Sesse, Martæ, Canalcan, & aliorum, quos sequitur Doctus Peguera post practicam ciuilem, & criminalem, *in tractatu de ordine iudiciario Rub.*3. & Antonij de Marianis *cap.*44. nempè, vt nequeat iudex laicus sequæstrare bona Ecclesiastici, & si sint sub custodia, & potestate alicuius laici, cum debeat esse mediante iudice Ecclesiastico; vt sic euitentur dissidia, & subuersiones. † & inconuenientia, quæ sanctè, ritè,
& prudenter considerauit Dominus Rex D. Phi- 14
lip.III. in quadam epistola, cuius verba refert Eminentissimus Domin. Cardinalis *Sandoual*, quam antea D. Moscoso refert vidisse apud Quintana Dueñas *in singularibus moralibus Theologia tract.3. singul.11. folio* 420. innmemoriali quodam, lecto, ac viso in dicto supremo consilio Castellæ, declarans Sanctum, ac iustum desiderium suum, vt exactio millionum procederet melioribus modis; & vt excusarentur violentiæ aliquorum administratorum ob hanc causam remisit D. Rex ad iudicem Ecclesiasticum informationem recipiendam excessuum, ac fraudum tributorum Regaliom, quæ iuxta præfatum breue Pontificium habere poterant laici iudices motus ex ratione verborum sequentium *Porque el dicho breue su Sanctidad conçedio (como aueis entendido) que los de el dicho estado Ecclesiastico pueden ser compelidos a ello por los ministros que el Reyno nombrare, y senos ha echo relazion que de haçerse por mano de ministros legos la aueriguazion del vino, y aceyte, que en las casas de los Clerigos, y los conuentos vbiere, se podia seguir alguna des authoridad de el dicho estado, y otros inconuenientes; Porque no todos procederan con la consideraçion, y Respecto, que yo he seo y se le deue: me*

aparezido

Digitized by Google

haparezido se haga la averiguazion per orden de
15 *los Prelados.* † Si enim tunc temporis Pijssimus ille Rex D. Philippus III. cum posset virtute concessi Pontificij breuis exequi per suos Ministros laicos exactionem tributorum contra Ecclesiasticos, item & prosequi ad inuisendas, & registrandas Domus Ecclesiasticorum, vt fraudes expellerentur; & ob molestias ab eo consideratas renunciauit priuilegio Pontificio sibi concesso, non ne mirandum exemplum posteritati reliquit, ne vllomodo quoties non ad est concessum simile breue Pontificium, queant Reges, eiusque supremi consiliarij statuere, siue decernere, vt Ministri laici sint tales executores, & multo minus, si vt tantum est in iam relato breui Inocent. X. hoc illis interdicatur. Vnde bene tantum Regem laudans D. Moscoso; ideo sine dubio refert Deum Optimum, Maximum operasse tempore illius Pijssimi Regis tot miracula, cum mirabiliter gratior reddatur Diuinâ Maiestas vsitatæ venerationis, qua vtuntur laici cum Ecclesiasticis.

16 Ad tertiam quæstionis partem breuiter ex dictis iam dico non posse excedi in exigenda contributione prædictorum 19. & dimidium millionum virtute protogati sexennij Pontificis summi Innocēt. X. quia vt patet ex verbis relatis prædicti breuis talis maior summa partis octauæ ibi permissa de negata fuit &c. Et sic videmus à fine mensis Iulij anni præteriti 1656. inquo finitum fuit protogationis sexennium, vt nequeant Ecclesiastici sine nouo breui contribuere continuando solutionem
17 illorum millionem. † Et hac de causa constanter se habens D. D. Archiepiscopus Tapia in extremis agens suæ vitæ in mense Augusti huius anni 1657. declarauit incursos in excommunicationem Bullæ cœnæ Administratores Regios, pœnitens de dilatione ab ipso concessâ.

18 Ad quartam quæstionis partem an Rex scilicet, & eius consiliarij possint prosequi talem exactionem sub spe protogationis concedendæ à Pontifice. Et huic dubio est negatiuè respondendum per illa, quæ longè dixi *dict. q.* 13. *in hoc cap.* & ante in alijs & in sequentibus & infrà [illegible] q. 47. & 48. Et ob id non facio amplam repetitionem, solùm dicit D. Moscoso, quod anno præterito 1651. resolutum fuit in consilio supremo, vt possit continuari sub illa spe; eo quod duraret tunc eadem necessitatis causa, qua motus Pontifex breue concessit; & hoc ex illa spe certa prorogandi à Pontifice, & ex illa restitutionis oblatione, quam Rex promisit in casu, quo Pontifex non proroget, aut concedat, sic tenens cum conditionibus, quas ponit Thomas del-Benè *de immunitate p.* 1. *cap.* 5. *dubit.* 7. *sect.* 13. & vti posui *in dicta quæstione* 13.

19 Ad quintam quæstionis partem, an si de facto Episcopo, & Clero consentientibus administratores laici exigant prædictam contributionem, sit practicandum idem, quo *supra* dixi *in dicta q.* 13. de dubio hisce Regnis fortiter discusso in relata ibi concessione vnius assis in qualibet libra carnis. Et existimo allegationem ibi factam deseruire ad intellectum huius dubij, per eundemque modum, & stylum, video nunc inter Regium supremum consilium Castellæ, & alterum millionum administratores que laicos gubernari cum Archiepiscopis, & Episcopis, ac statu Ecclesiastico; & sic resolutio penes omnia dubia ibi discussa deseruit pro præsentibus.

20 Ad sextam quæstionis partem propositæ de alia concessione alterius assis super vino, carne &c. in *D. Fermosin. de Leg. Eccles.* hoc anno 1657. mense Iulij in commitijs publicis huius Regni trium millionum pro subleuandis Regis, & Regni necessitatibus ex causa continuati belli in partibus memoratis in dicta q. 13. Et pro resolutione existimo respondendum iuxta distinctiones traditas *sub dict. quæstione* 13. & alijs *à quæstione* 10. & *à quæst.* 14.

Et quia iam fa~~x~~it Deus quod veritas Ecclesiastica clarésceret desiderans Regi nostro oppresso tot, tantisque necessitatibus collectare; & quod summus, Pontifex dignetur sic condonare; interim leges cōcordatum à Rege nostro cum Domino Archiepiscopo Toletano in forma adducta *n.* 27. Procurante pro statu Ecclesiastico D. Ioannes de Astorga canonico D. Iacobi, Matriti existente, Ecclesiarum procuratore generali. 21

Et quia post hæc vidi M. S. D. D. Christoph. Moscosi è consilio supremo Castellæ, & Sanctæ inquisitionis elaboratum vt solent alia scripta eius, quo à principio prædictæ exactionis ac contributionis visis aliis M. S. tam Episcopi Oxomens. quàm aliorum Doctorum è cōsilio Regis, de quibus latè *supra sub q.* 14. dixi maximè cōualescens, admonēs & exhortās pro sētētia à nobis tradita *ibi & q. præced.* 3. vt iuxta quasdam epistolas Regi nostro missas, & eius cōsilio supremo, à relato eminētissimo Cardinali Archiep. Toletan. de quibus hic dixi, nōnulla, ipse Moscoso fuit in voto iuxta arbitria doctrinæ nostræ relatæ hic & in iam dictis q. 13. & 14. etsi non ita longè, tamen eruditè ex Doctrina D. D. Iann. de Solorzano *de iure indiar. lib.* 3. *q.* 4. *n.* 38. & D. D. Laurent. Ramirez de Prado Eiusdem consilij Castellæ innotis & discursis ad *cap. u. lib.* 3. *fol.* 72. vocati *consejo y consejero* dicentium melius esse prænenire quàm mederi ex verbis *l. fin. ff. ex quibus causis restitutio in integr. non est necessaria* ibi *melius est in tempore occurrere quam post vulneratam causam remedium quærere* ex Doctrina etiam Q. Fabij *in oratione ad sancta limina* ibi *miserum est serum capere consilium* concludens bonis authoribus non esse pugnandum aduersùs mentem Pontificis tot Bullis enixe declarata denegantem contributionem relatam contra Ecclesiasticos imponendam à Principibus sæculi sine Papæ consensu eo quod esset exponere se se grauibus periculis animæ ob paruum temporale inter esse nam aduertūt ex Imp. Octauian. Augusto Petrus Fernandez Nauarrete *consejo* 8. *fol.* 65. Ayala *de iure belli lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 3. *no es prudencia pescar vermejuelas con an cuelo de oro* & Bartholom. Philipp. *de consilio Principis fol.* 52. & 114. Perr. Barbosa *in sua Politica art.* 3. *Pre supuesto* 2. *fol.* 56. & 78. dicentes, *que es graue yerro auenturar mucho por poco*, ponderans Moscoso grauitatem incurrendam censurarum adducens in exemplum illud mirabile factum Regis nostri Ferdinandi vulgò *el sancto* qui expugnaturus Hispalam ciuitatem laborans & oppressus egestate plurima persuasus vt acciperet de Ecclesiis argentum, respondit vt iam *supra* retuli sub *quæstione* 17. multa exempla referendo amplius fidere, sibique promittere consequi si ab orationibus & sacrificiis Ecclesiasticorum quam ab argento eorum & instanstaneæ sibi subiectam & traditam esse ei eam ciuitatem sic à è M. impertitum fuisse præmium Ferdinando ob illins Sanctum Zelum, vt refert D. Mariana, *in hist. hisp. lib.* 13. *c.* 7. † Sed quia Fragosus *p.* 1. *lib.* 2. *de repub. Christiana disp.* 4. *de legibus* §. 4. *membr.* 1. 22 23

Oo 3 agens

agens de dubio *à numero* 330. quomodo teneantur Clerici contribuere ad opera laica & per quem iudicem n. 333. dicat vt si vrgeat necessitas respiciens commodum tam Clericorum quam laicorum vt superior Ecclesiasticus nolit subuenire vel differat, sitque periculum in mora posse authoritate laica bona seu fructus Clericorum apprehend. pro rata eorum ad quæ Ecclesia teneatur contribuere ex eo quod de iure naturali omnes Clerici tenentur subuenire extremè indigentibus etiamsi exigatur subsidium à ministro sæculari cum necessitas non obdiat legi permissiuæ, prohibitiuæ, nec consultoriæ, quia vt scribit Tiraqu. *de retractu consang.* §. 1. *Glos.* 9. *&* §. 26. *Glossa* 1. *numero* 16. grauis necessitas omnibus dominatur vt quos vniuersæ naturæ prævalent vt ante illum dixerat Thales Milesius apud Plutarch. *lib.* 1. *de Placitis Philosophor. cap.* 26. *&* Diogenes Laert. *in vita ipsius*, dicat validissimum siue fortissimum telum quidem necessitatem esse, adeo quod inculpabile iudicetur quod necessitas intulit vt *in cap. ad limina* 30. *quæst.* 1. quod expressè necessitatis robur extulit Liuius *lib. ab vrbe condita* 9. cum dixit, *pareatur necessitate* quam nec Dij quidem superant; indeque exemplis sacræ paginæ excusent *lib.* 3. *Regum cap.* 15. vbi Asa Rex Iuda vt se suosque tueretur à Baasa rege Israel, omne aurum & argentum & repositum in thesauro domus Dei ad eam reportauerit; & 4. *Regum cap.* 18. legatur de Ezechia Rege Iuda, qui vt se liberaret de Mame Regis Assyriorum, omne argentum quod repositum erat in domo Domini eidem regi dono miserit; imò & eodem remedio alter Rex Ferdinand. vocatus Catholicus & eius Regina Elizabeth vsi fuerunt contra Regem Alphons. huius nominis Portugalliæ quando bellum mouerent ad recuperandam antiquissimæ patriæ meæ Tauri ciuitatem de quo Illescas *in historia Pontificali* 2. *p. fol.* 229. assumentes omne aurum & argentum Ecclesiarum ad alendum exercitum vt etiam referunt idem Fragos. supra numero 334. & post Daniel, *de nobilit. in addit. ad suam.* 50. *disp. sub. numero* 18. referens ibi etiam vt ciuitate Lucensi acerrimo bello pressa anno. 1430. & 1431. Vasa aurea & argentea ab Ecclesiis in vsum reipub. ad conflandam pecuniam data poteris acerrimè defendere in relata necessitate & defferente Episcopo ad sensum præstare posse laicum bona Ecclesiastica capere nec inde damnandum vt ait Fragosus. *d. numero* 333. interius.

84 Tamen quia casus de auro & argento accipiendo & assumendo ab Ecclesiis tempore belli redditur clarus ex doctrina quam retuli *supra, tota quæst.* 10. & in aliis; ideo iuxta illum, resolues hanc, laudando factum proximè relatum, numero 23. in fine, à Rege Ferdinando, vulgò *el Sancto* non capiendo exempla scripturæ sacræ, cum ibi, vt iam *sub. quæst.* 14. dixi, & dico *infrà sub. quæst.* 43. *&* 45. facta Regum veteris testamenti admittimus, quia etiam vt Pontifices fecerunt, nec damnandos esse D. Ferdinandum Catholicum, & Isabellam vxorem eius, quia assumptio aurei & argentei ab ipsis facta propter necessitatem belli tanti fuerit executa; sine Cleri contradictione, cum visi sint spontaneè assensisse, & hoc sustineri tantùm, ait Fragosus, quando instante necessitate est periculum in mora, dummodo postea Principes resarciant Ecclesiis omnia quæ abstulerunt, ita ille, alia adducens delicata apprehensione per laicos Principes in casu vrgentissimæ necessitatis, & quando non datur recursus ad summum Pontificem *ibi d.* §. 4. *num.* 335. legendus Daniel *supra d. num.* 18. *in fine* qui *numero* 17. affert Clerum Lucensem adeo operam nauasse, vt ex florente, ab anno. 1200. vsque ad annum 1320. iam Tyrannide inchoata, pluries & pluries pro restauratione murorum ob bella ad prædonum expulsionem, ad redimenda castra, & ob alia causas, promptissimè semper contribuerit, vno vel duobus ex Ecclesiasticis exigentibus, vt publica documenta, tum in episcopo, tum in tabulario Oliuetanorum, & alibi testantur (ita ille) ex quo exemplo videmus argentea & aurea de quibus non quidem assumenda renuentibus Clero & Episcopo, quando propter periculum instans non patet ad Papam recursus, sed credendum existimamus in vrgentissima admodum necessitate, vt pote defendendi ciuitatem inuasam (si ita veritas sit) nunquam Clerum seu Episcopos contradicturos, præcipuè si argentea postea restituantur lego tamen vltra Fragosum quod Sanchez *cons. moral. tom.* 1. *lib* 2. *cap.* 4. *dub.* 55. *numero* 42. *&* 43. dixerit vt si imminente necessitate iudex Ecclesiasticus requisitus recusaret, vel plus æquo differret, tunc quia consuetudo dat facultatem collectandi, vt dicit Daniel, *d. numero* 16. allegans Flores Diez *variar. quæst. lib.* 1. *à numero* 144. posse legi a laicis quia vt dicit Fragosus *d. n.* 335. in casu vrgentissimo nec directè nec indirectè grauatur nec incurritur censura aliqua sic cum Lucas de Penna *in l.* 2. *&* 3. *Cod. quibus muneribus vel præst. nem. se excuset*, quia non peccant mortaliter Principes sic exigendo seu apprehendendo bona Clericorum vt dixerunt etiam Nauarrus *in manuali cap.* 27. *numero* 115. vers. *siquidem* Viuald. *cap* 2. *candelabri in explicatione bulla Cœnæ* Abiles *in cap. prætor* 23. Glossa *den orden. numero* 9. *ad finem numero* 14. qui sequutus lucam de Penna, ait dictam opinionem esse certissimam.

Quare possunt admoti Zinus *in l. neminem Cod. de sacris. Eccles.* Cassan. *in consuetud. burgundia in rubrica* c. §. 5. in verbis *il à grace n.* 15. Ioann. de Anibalis *in l. nemo potest n.* 51. *ff. de legatis* 1. dicentes posse Reges occasione vrgentissimi belli etiam inconsulto Papa apprehendere calices & cruces & cætera bona Ecclesia præ subsidio dummodo cessante bello restituant: applicabis quæ dixi sub *q.* 13. vers. *ad quantam in fine* pro doctrina huius resolutionis & *quæst.* 10. 14. 17. & aliis *q.* 45. *n.* 20. 85

EN La Ciudad de Toledo à catorce dias del mes de Iunio de mil y seiscientos y cincuenta y siete años, por ante mi el Iurado Eugenio Francisco de Valladolid, Escriuano publico del Numero desta Ciudad, y testigos, el Eminentissimo señor D. Baltasar de Moscoso y Sandoual, Cardenal de la santa Iglesia de Roma, del titulo de Santa Cruz en Ierusalen, Arçobispo de Toledo, Primado de las Españas, Canciller mayor de Castilla, del Consejo de Estado de su Magestad, &c. Y el Illustrissimo Cabildo desta Santa Iglesia, y en su nombre, y como sus Comissarios para este efecto, los señores don Pedro Lopez de Ynarra Isasi, Dignidad de Tesotero, Doctor D. Miguel Ferrer, Obispo electo de Tuy, D. Antonio de Isla, y D. Diego de Alayza, todos quatro Canonigos desta Santa Iglesia.

Y el

Y el dicho Eminentiſſimo ſeñor Cardenal Sandoual, y Cabildo deſta Santa Igleſia, por el Eſtado Eccleſiaſtico, Secular, y Regolar de eſte Arçobiſpado, de la vna parte, y de la otra el ſeñor D. Geronimo de Sanvitores de la Portilla, Cauallero de la Orden de Santiago, del Conſejo, y Contaduria mayor de Hazienda de ſo Mageſtad, y de ſo Commiſſion de millones del Reyno, y Adminiſtrador general dellos en la Prouincia de Madrid, que eſtà incluſa en eſte Arçobiſpado, y el ſeñor D. Diego de Miranda y Mendoza, Caoallero de la dicha Orden de Santiago, y Adminiſtrador general de millones deſta ciudad de Toledo, y ſu Reynado: ambos en virtud de ordenes de ſu Mageſtad (que Dios guarde) que declaran tener para eſte ajoſtamiento, y ambas las dichas partes dixeron; Que es aſſi, que por el dicho Eminentiſſimo ſeñor Cardenal Arçobiſpo de Toledo, ſe declarò al dicho ſeñor D. Diego de Miranda, y a otros ſus anteceſſores en dicha adminiſtracion general de millones deſta Ciudad, y ſo Reynado, y de ſus partidos, y Toſererias, por incurſos en las cenſoras de la Bula in Cœna Domini, y Breues Apoſtolicos de nueſtros muy Santos Padres Vrbano VIII. y Inocencio X. de felix recordacion, para qoe reſtitoyan a el dicho Eſtado Ecleſiaſtico, la cantidad qoe dèl ſe ha cobrado por la contribucion de millones, en las ſeis eſpecies de carnes, azeyte, vino, vinagre, jabon, y velas de ſebo, contenidas, y declaradas en dichos Breoes, coya cenceſſion eſpirò en fin de Inlio del año paſſado de mil y ſeiſcientos y cincuenta y ſeis, y para que en adelante no ſe cobraſſe: y por parte de ſu Mageſtad, y en ſu Real nombre los dichos ſeñores Adminiſtradores generales han ofrecido dar la dicha ſatisfacion de lo cobrado hasta oy, y forma, para que en adelante ſe guarde la dicha immunidad Ecleſiaſtica, y cumplimiento de dicha Bula, y Breoes Apoſtolicos: para lo qual ſe ha hecho ajuſte, y reconcimiento de los Ecleſiaſticos que ay en eſta Ciudad, y de la cantidad qne cada vno para ſi, y ſu familia neceſſita, y conſume de dichas eſpecies cada año, ſacado de las declaraciones jotadas, qoe han hecho los dichos Ecleſiaſticos, que eſtà ajuſtado, y reconocido por ambas partes, de cuyo mandato aqoi le incorporè, que es del tenor ſiguiente.

Ajuſtamiento. Por el ajoſtamiento, y liquidacion qoe ſe ha hecho en eſta Cindad del gaſto, y conſumo que tienen los Ecleſiaſticos ſeculares deſta dicha Ciudad, y de los cinco logares, Bargas, Olias, Magan, Mocejon, y Azuqueca, parece conſumen lo ſiguiente.

En los Ecleſiaſticos deſta Ciodad, ſe hallan trecientas y treiota y ſiete familias, en ellas mil, y docientas, y quarenta perſonas, y ſe qoitan veinte y quatro, las quince ſon coſecheros, y nueue por los Colegios, y Hoſpitales, y entran en el rateo del vino, y vinagre, trecientas y trece familias, y en las demas eſpecies contenidas en el Breue, trecientas y veinte y ocho, por no auer coſecheros; las qoales, ſegun ſus declaraciones, que ſe han fecho por ante el ſeñor D. Alonſo Santiſo y Neyra, Canonigo, Inqoiſidor, y Vicario general, por ante mi, como tal Notario de ſu Audieucia, parece gaſtan, y conſumen todas juntas cada dia diez y ocho arrobas y ſiete quartillos de vino, y cada vna cada vn año veinte y vna arrobas, y ocho quartillos eſcaſos, de que les correſponde a todas en cada vn año ſeis mil y ſeiſcieutas y quarenta y noçoe arrobas, y veinte y ſiete qoartillos. *Vino.* 6U649 q.

Vinaigre. Parece conſumen de vinagre cada dia tres arrobas, y tres quartillos, y de cada año mil y treinta y ſeis arrobas y veiote y ſeis quartillos. 1U036. q.

Azeite. Deſta eſpecie de ayeite gaſta cada familia en cada vn año ſiete arrobas y catorce libras, de que correſponde a todas en cada vn año dos mil y quatrocientas y ochenta arrobas y tres libras. 2U480 q.

Velas de ſebo. En eſta eſpecie de velas, ſe cõſiderò, que por ſer el Eſtado Ecleſiaſtico qoien gaſta mucha parte deſte genero, y que lo que poede inportar el derecho de ſu conſomo, excede a ala cantidad en qne eſtà arreodada eſta renta, ſe àplique al Eſtado Ecleſiaſtico, Secular, y Regular, por refaccion, el qointo del valor de dicha renta en eſta Cindad de Toledo, que parece eſtà arrẽdada en cinqoenta mil maraoedis, ſi conſidera por refaccion la quinta parte, que ſon diez mil maranedis. 10U.

Iabon. De jaboa, parece conſume cada familia en cada vt año, quarenta y ſiete libras, de que toca a tòdas en cada vn año, quinientas y noocnti arrobas, y diez libras. U590.

Carnero. Pata el conſumo deſta eſpecie de carne, ſe hizo la quenta entre mil y ciento y treinta y ſiete perſonas, qoi tadas las de los Colegios, y Hoſpitales deſta Ciudad, por tener quenta a parte, a los quales ſe les ſeñalò a razon de a media libra a cada vna, que a tres marauedis, conforme el millon, montan en cada vn año, quitada la tercia parte del, por los dias Quareſmales, quatrocientas y cinqoenta y vn mil noueciehtos y ochenta marauedis. 451U980.

Ecleſiaſticos de los lugares de Bargas, Olias, Mocejon, Magan, y Azuqueca.

Conforme las declaraciones de los Ecleſiaſticos de dichos lugares, que corren por la adminiſtracioo de millones deſta Ciudad, por las quales parece ay veinte y dos familias, y de las eſpecies del Breue, conſomen, y le tocan lo ſiguiente.

Vino. De vino a cada familia en cada vn año, diez y nueue arrobas y ſiete azumbres, y juntas en cada vn año, correſponde a todas quatrocientas y treinta y ſiete arrobas, y dos aznmbres. U437. q.2.

Vinaigre. De vinagre, toca a cada familia en cada vn año, vna arroba, y ſeis azumbres, de que le correſponden al año veinte y quatro arrobas y ſeis azumbres. U024. q.6.

Azeyte. De Azeyte, gaſta cada familia a razon de quatro arrobas y diez y ſeis libras en cada vn año, de qne le correſponde a todas en cada año, ciento y dos arrobas y dos libras. U102. 2.

Iabon. Deſta eſpecie de jabon, toca a cada faoilia, ſegun ſu gaſto, en cada vn año, vna arroba, y diez libras, de que le toca a todos en cada vn año, veinte y ſiete arrobas, y ſiete libras, y media. U027. 7.

Carnero. Conforme a las dichas declaraciones de carne, deſcontado el tercio de cada vn año, por la Quareſma, y Vigilias, toca a cada vno ſiete mil y ſeiſcientas y dos libras, que a tres marauedis mootan en cada vn año, veinte, y dos mil och ocientos y ſeis maraoedis. 22U806.

La caſa del Cardenal miſeñor.

Conforme la certificacion del Mayor domo del Cardenal mi ſeñor, parece ſe gaſta en cada vn año de las eſpecies arriba referidas, lo ſigoiente.

Carneros. Se gasta en cada semana de carneros quarenta y seis, que corresponde al año dos mil y trecientos y nouenta y dos, y baxadas las siete semanas de Quaresma, considerando en los quarenta, y seis dias della a dos carneros cada vno, quedan liquidos en cada vn años dos mil y ciento y sesenta
2U162. y dos.

Vino. De vino, montan en cada vn año dos mil y trecientas y ochenta y cinco arrobas, y tres quar-
2U385. tillos.

Vinagre. De vinagre, se gastan, y consumen en cada vn año, docientas y sesenta y siete arrobas y dies y
U267. 18. ocho quartillos.

Azeyte. De azeyte, quinientas, y setenta y nueue arro-
U579. 8. bas, y ocho libras.

Iabon. De jabon, docientas, y sesenta arrobas, y quince
U260. 15. libras.

Como todo lo susodicho consta, y parece mas largamente, de la quenta, y autos, que sobre este ajosto se ha fecho por mandado del dicho señor Inquisidor, Vicario general, a que me remito, que esta, y queda entre los papeles de mi oficio. Y para que conste de su mandato, yo Francisco Melgar Bezerro, Clerigo Presbytero, Notario del Santo Oficio, publico, y Apostolico, por autoridad Apostolica, y ordinaria, escrito en el archiuo de la Curia Romana, perpetuo, y vno de los del Numero de esta Audiencia, y Corte Arçobispal desta Imperial Ciudad de Toledo; di el presente, en ella a catorce dias del mes de Iunio de mil y seiscientos y cinquenta y siete años, y lo signè. En testimonio de verdad. Francisco Melgar Bezerro.

Prosigue. Y para que tenga efecto la dicha refaccion, y forma en adelante, ambas las dichas partes assientan, y conuienen lo contenido en los capitulos siguientes.

1 Que la cantidad de arrobas de vino, por cada familia de Ecclesiasticos, segun el ajustamiento que và inserto, se ha de mandar despachar por el señor Administrador general, que es, ò fuere desta Ciudad, y su Prouincia, y demas Administradores deste Arçobispado, cada vno en su distrito, para que se pueda traer del lugar donde se comprare, libre de lo que correspondiere al derecho de la octaua parte, y veinte y ocho marauedis, que es lo que se cobra en los lugares de la cosecha al tiempo de la saca, porque los demas impuestos, se pagan en el lugar donde se consume, sobre que se ha de hazer ajostamiento aparte, guardando en las dichas especies de carnes, vino, y azeyte, la forma, y proporcion desta escritura, y en las demas especies conforme se ajostare.

Y en caso que algun Eclesiastico deste Arçobispado qui siere comprar por junta el vino (hasta en la cantidad que se le huuiere señalado) en esta Ciudad de Toledo, ò en otro lugar de qualquier partido, de que el traginero, ò vendedor aya pagado los dichos derechos, se le ha de dar refaccion a dicho Eclesiastico de los dichos derechos, conforme a la guia que se diò a dicho vendedor.

2 Iten, que lo mismo que se assienta, y dispone en quanto al vino en el capitulo antecedente, se ha de obseruar en quanto al gasto de azeyte, y vinagre señalado a cada familia de Eclesiastico, segun la dicha declaracion, y ajustamiento inserto.

3 Iten respecto de que la parte de su Magestad ha de dar, como và assentado a todo el nomero de trecientas y treze familias de Eclesiasticos, contenidas en dicho ajostamiento, inserto, al respecto de veinte y vna arrobas, y ocho quartillos de vino cada año, y tres arrobas, y diez quartillos de vinagre, y siete arrobas, y catorce libras de azeyte, libre de dichos derechos. La distribucion dentro desta cantidad, de mas, ò menos entre dichas familias, porque vnas se componen de mas, y otras de menos personas, y de mayor, ò menor consumo, queda al señor Vicario general, que es, ò fuere deste Arçobispado, y conforme a la relacion que dicho señor Vicario general diere de la cantidad que huuiere de auer cada familia de Eclesiastico. El señor Administrador general, ha de dar despacho para que entre libre, sin que exceda de dicho numero por mayor, en que và ajustado para todos cada año.

4 Que los despachos que el señor Administrador general ha de dar para la saca, de dichos generos, de vino, vinagre, y azeyte, y las guias que se traxeren para conducirlo para el gasto de los Eclesiasticos, todo ha de ser libre de derechos, y papel sellado, sin que el Iuez, ò Escriuano, ni otra alguna persona, los pueda pedir, y el Ministro que no lo cumpliere assi, ha de ser castigado por todo rigor de derecho.

5 Que los despachos que se dieren para sacar los dichos generos de vino, vinagre, y azeyte, para el gasto de los Eclesiasticos, han de quedar en poder de los cosecheros, para su resguardo en la cuenta que dieren de sus frutos: y el arriero, ò persona, que conduxere estos generos para el gasto de los Eclesiasticos, ha de sacar guia, expressando en ella, de qoien ha comprado, que cantidad de arrobas, y a que precio, y quanto corresponde a dichos derechos de octaua parte, y veinte y ocho mrs.

6 Que en caso que algun Eclesiastico deste Arçobispado, qui siere traer vino, azeyte, ò vinagre de lugares desta, ò otra Prouincia, se le ha de dar despacho para ello por el dicho señor Administrador general, ò por quien exerciere su oficio en cada lugar, para que se le dè libre, en conformidad de lo dispuesto, y mandado en este punto, por los señores de la Sala de millones: de que se ha de dar despacho general para todos.

7 Que si creciere el numero de los Eclesiasticos, se ha de aumentar, segun su delaracion jurada, la cantidad que huuieren menester para su gasto, y si se minorare, se ha de baxar, y descontar lo que importare el menor nomero de lo que les està señalando en la nomina hecha.

8 Que en quanto a los cosecheros Eclesiasticos, se guarde de lo que se ha acostumbrado aqui, dandoles lo que huuieren menester para su consumo, y labores, como se ha hecho, sin que en nada aya de auer nouedad, y tambien lo que fuere necessario para el gasto del Culto Diuino: y no pidiendose por mayor, se dè refaccion por menor.

9 Iten, que la sisa de la carne, se ha de ajustar, y obseruar dentro desta Ciudad de Toledo, lo mismo que hasta aqui en la media libra que està señalada.

10 Que por quanto a los Eclesiasticos del casco desta Ciudad de Toledo, se les dà solamente ocho onças de carnero libre, y no se considerò lo que consumiràn de tozino, se les ha de permitir entrar libre vna cabeça de ganado de cerda, para eaoa familia en cada vn año, y a la que no le entrare, se le ha de dar la refaccion de tres reales, por el impuesto de veinte y quatro millones.

11 Que a los Conuentos de Frayles, y Monasterios

naſterios de Monjas, y Hoſpitales, y Colegios, ſe les ha de dar permiſſion para entrar las cabeças de ganados, vino, vinagre, azeyte, y jabon, de que neceſſitaren para ſu gaſto, y conſumo, libres de todos derechos, precediendo deſpachos de el ſeñor Adminiſtrador general, como mas expreſſamente ſe dirà en otro capitulo deſta eſcritura.

12 Que en quanto a las demas comunidades Ecleſiaſticas, que huuieren eſtado en coſtumbre de no pagar derechos, ſe les han de dar deſpachos para la entrada, reſpecto a la cantidad que ſe ajuſtare neceſſitan para ſu conſumo.

13 Que a los Ecleſiaſticos que cupieren en la ſemana, ſegun lo ſeñalado, treinta y quatro libras de carne, ſe les de permiſſion para entrar vn carnero para ſu gaſto en cada ſemana, libre de derechos, ſi le quiſieren entrar.

14 Que en los lugares donde fuere tan corto el numero de Ecleſiaſticos, que ſin confuſion ſe les pueda dar libre en las carnicerias lo que huuieren meneſter para ſu gaſto, y de ſus familias, ſe les dè: y eſto que de a diſpoſicion de los ſeñores Vicarios generales, y foraneos, cada vno en ſu diſtrito, y Adminiſtrador general deſta dicha Ciudad, y de los demas partidos, y el declarar la cantidad que à cada Ecleſiaſtico ſe le ha de dar para ſu gaſto, de carne, y de las dichas demas eſpecies.

15 Que por auer ſe auerigaudo, que gran parte del gaſto de velas de ſebo ſe haze por los Ecleſiaſticos, ſe les ha de dar por refaccion en cada vn año, la quinta parte de la cantidad en que eſtuuieren arrendados eſtos derechos, en las velas de ſebo, en eſta Ciudad: y eſte ajuſte ſe entiende ſolo para Toledo.

16 Que en quanto al jabon, ſe ha de dar libre a las familias, y perſonas Ecleſiaſticas, en la conformidad, y cantidad que ſe dize en el dicho ajuſtamiento inſerto en eſta eſcritura.

17 Que en quanto a los Conuentos de Religioſos, y Religioſas, Hoſpitales, y Colegios, ſe les han de dar libres de derechos las dichas ſeis ſpecies contenidas en el Breue, ſegun las declaraciones que cada Comunidad ha fecho, en virtud de auto del ſeñor Vicario general, por ante Franciſco Melgar Bezerro, Notario publico de ſu Audiencia, en nueue deſte mes, y año. Y ſi adelante cõſtare, que hã meneſter mas que lo que tiene declarado, ſe les ha de dar, y ſi menos ſe les ha de limitar, y moderar a lo que pareciere juſto, y de lo paſſado, ſe ha de dar refaccion a dichas comunidades, conforme à dichas declaraciones.

18 Que en la conformidad contenida, liquida, y capitulada en el dicho ajuſtamiento inſerto, y capitulos antecedentes, ſe ha de dar eſta refaccion al dicho Eſtado Ecleſiaſtico deſta Ciudad, y ſu Arçobiſpado, lo que toca deſde primero de Agoſto de ſeiſcientos y cinquenta y ſeis, haſta fin de Março de ſeiſcientos y cinquenta y ſiete, luego de contado, y correr en la meſma conformidad deſde primero de Abril de cinquenta y ſiete en adelante, pagando lo que toca a cada paga dos meſes cumplida, que ſerà la de fin de Setiembre deſte preſente año de cinquenta y ſiete, a fin de Nouiembre del, y la de fin de Março de ſeiſcientos y cinquenta y ocho, a fin de Mayo del, y anſi ſucceſſiuamente en eſta miſma forma en las demas pagas, y años de adelante, todo ello pueſto en la parte donde ſe ſeñalare por los dichos ſeñores Vicarios generales deſte Arçobiſpado, y foraneos, para que de allì, de ſu orden ſe haga diſtribucion entre los dichos Ecleſiaſticos.

19 Que todos los gaſtos que ſe han hecho, y hizieren en las declaraciones de los Ecleſiaſticos, han de ſer por quenta de la Real Hazienda, y los de pagar el ſeñor Adminiſtrador general de millones, ò quien adminiſtrare en cada lugar.

20 Que los Ecleſiaſticos coſecheros, han de jurar, y declarar la cantidad de arrobas de los frutos de ſus coſechas, y que cogieren ante ſus Iuezes Ecleſiaſticos, pidiendolo la parte de ſu Mageſtad, y ſe les han de dar, y ſeñalar lo que huuieren de conſumir en ſus labores, y familias, y de eſtas declaraciones ſe han de dar copias, y traſlados al ſeñor Adminiſtrador general, y a los del partido que las pidieren, y dichos Ecleſiaſticos han de declarar lo que han vendido por mayor, y quanto por menor, para que paguen a ſu Mageſtad las ſiſas que huuieren percibido: y han de declarar aſſimiſmo, que cantidad les queda en ſer, y la taſſacion, y gaſto de ſus caſas, y labores ha de hazerla el Iuez Ecleſiaſtico, con citacion de la juſticia, ò Miniſtro de Millones que aſſiſtiere en cada lugar, y todos los gaſtos en eſtas diligencias, ſe han de hazer a coſta de ſu Mageſtad, y de la Adminiſtracion de millones: y eſta declaracion ſe ha de hazer ſiempre que los Miniſtros de ſu Mageſtad lo pidieren, y eſto ſe ha de guardar, y cumplir anſi en quanto a los Ecleſiaſticos, no obſtente qualeſquier ordenes que en contrario eſten dadas, o ſe dieren para la Adminiſtracion de Millones.

21 Que eſta eſcritura ſe ha de guardar vn viniendo Breue de ſu Santidad, para que contribuya en eſtas ſiſas el Eſtado Ecleſiaſtico; porque ſi viniere, ſe ha de executar, ſegun, y en la conformidad que en dicho Breue ſe expreſſare.

22 Que deſta eſcritura ſe ha de remitir traslado a los Señores del Real Conſejo, y Iunta de Millones, para que precediendo ſu aprobacion, ſe deſpache Cedula de ſu Mageſtad para ſu execucion en todos los lugares comprehendidos en eſte Arçobiſpado de Toledo, para que corra en todas partes: y haſta que ſe haga dicha aprobacion deſta eſcritura, ninguna de las partes quedà obligada a ſu cumplimiento por ella.

23 Iten, de parte a parte ſe acepta todo lo contenido en eſta eſcritura, a cuyo cumplimiento, procediendo la aprobacion contenida en el capitulo antecedente, y no de otra forma, obligan ſu Eminencia, y el dicho Illuſtriſſimo Cabildo, à el dicho Eſtado Ecleſiaſtico, y los dichos ſeñores D. Geronimo de Sanvitores, y Don Diego de Miranda, las rentas de la dicha Adminiſtracion de Millones: y ambas partes dieron poder à las Iuſticias, que deſtas cauſas puedan conocer, para que les apremien en ſu cumplimiento, como por ſentencia paſſada en coſa juzgada, renunciaron las demas leyes de ſu fauor, y la general, y ſus derechos, y lo otorgaron, y firmaron ante mi el Eſcriuano, que doy fee conozco a todos los dichos ſeñores otorgantes, ſiendo teſtigos, el Doctor D. Bernardino de las Quentas y Zayas, D. Alonſo de Caſtro, D. Franciſco de la Corredera, y D. Franciſco de Iſla, todos quatro del Conſejo de la Gouernacion deſte Arçobiſpado, eſtantes en Toledo. El Cardenal Sandoual. D. Geronimo de Sanvitores de la Portilla. D. Pedro Lopez de Ynarra Yſiaſi. D. Miguel Ferrer, D. Diego Miranda y Mendoza. Lic. D. Antonio de Iſla.

Isla. Doctor D. Diego de Alayza. Ante mi Eugenio de Valladolid, Escrivano Publico.

Despues por justas causas que a ello movieron, se hizo la declaracion, y adicion siguiente.

QVE Por quanto por el capitulo 20. de la dicha concordia se assento que los Eclesiasticos cosecheros han de jurar, y declarar la cantidad de arrobas de los frutos de sus cosechas, y que cogieren, ante sus Iuezes Eclesiasticos, y lo demas que contiene el dicho capitulo, aora convienen en que à los Eclesiasticos cosecheros en lugar de las declaraciones juradas que refiere la dicha condicion, se les aya de registrar, y aforar sus bodegas, almacenes, y cosechas por sus Iuezes Eclesiasticos con assistencia del Administrador de millones, ò Ministro de su Magestad que assistiere en cada lugar para que assista a los dichos aforos, como parte por la de su Magestad, y con dichos aforos non tengan obligacion à hazer declaraciones juradas de sus cosechas, y a los dichos cosecheros se les ha de dar, y señalar lo que huvieren menester, y consumir en sus labores, y familias, y de dichos aforos, y señalamiento, se han de dar copias, y traslados al señor Administrador general, y a los del partido que los pidieren, y dichos Eclesiasticos han de dar quenta ante los dichos sus juezes de lo que han vendido por mayor, y quanto por menor, para que paguen à su Magestad las sisas que huvieren percibido: y se les ha de aforar assimismo que cantidad les queda en ser, y la tassacion del, gastos de sus casas, y labores ha de hazerla el juez Eclesiastico con citacion de la justicia, ò Ministro de millones que assistiere en cada lugar, como irà advertido en el capitulo tercero de estas adiciones, y todos los gastos en estas diligencias, se han de hazer à costa de su Magestad, y de la administracion de millones, y dichos aforos, y quenta de lo vendido por mayor, y menor se han de hazer siempre que los Ministros de su Magestad lo pidieren, y todo lo referido se ha de guardar, y cumplir assi en quanto a los Eclesiasticos, no obstante qualesquier ordenes que en contrario estèn dadas, ò se dieren para la administracion de millones, y a lo que contiene este capitulo queda reducido todo lo contenido en el capit. 20. de dicha escritura.

Que en quanto a los Clerigos tratantes, y compradores no se ha de hazer novedad, sino procederse contra ellos, como hasta aqui, conforme a Derecho, y sagrados Canones.

Iten, que respeto de que para hazer la dicha escritura, como por ella se relaciona, se hizo ajuste, y reconocimiento de los Eclesiasticos que ay en està Ciudad, y de la cantidad que cada uno para si, y su familia necessita, y consume de dichas especies cada año sacado de las declaraciones juradas que hizieron los Ecclesiasticos, que se ajustò, y reconociò por ambas partes con assistancia del Administrador general de millones que assistio como parte de la de su Magestad, aora se ajustan, y convienen en que los ajustamientos de lo que cada familia de Eclesiastico huviere menester para su consumo de dichas especies en todo este Arçobispado, se haga en la misma forma por el Iuez Eclesiastico en cada lugar con intervencion de la parte de su Magestad, y en su nombre el Administrador de millones, ò Ministro de ellos; que assistiere en cada lugar, a cuya disposicion de ambos queda, que en los lugares donde fuere tan corto el numero de los Eclesiasticos, que sin confusion se les pueda dar libre en las carnicerias lo que huvieren menester para su gasto, y de su familia, se les dè como se dispone en el capitulo 14. de dicha escritura.

Iten que de la refaccion que se ha de dar de los generos que por menor se compraren, se aya de baxar la cantidad que importare lo que dellos introduxeron por mayor, libre de derechos.

EL REY.

DON Diego de Miranda y Mendoza, Administrador general de los Millones de la Ciudad de Toledo, y su Reynado, y los demas Administradores particulares, y Iusticias à quien tocare la execucion en el Arçobispado de Toledo: Por quanto es mi voluntad, que al Estado Eclesiastico se le dè satisfacion, y refaccion de lo que ha contribuido en los Millones, desde que se acabò el Breve de la Santidad de Inocencio Dezimo; y assimismo de lo que contribuiere de aqui adelante, hasta el dia que su Santidad me hiziere la gracia que tengo pedida, para que el Estado Eclesiastico contribuia en el servicio de los veinte, y quatro millones, juntamente con el secular; os mando que promptamente, y con efecto deis satisfacion, y refaccion al Estado Ecclesiastico, secular, y regular de la dicha Ciudad de Toledo, y su Arçobispado, de todo lo que ha contribuido desde que se acabò el Breve, y contribuiere, hasta que venga, en la cantidad, y calidad que teneis ajustada con el Cardenal Arçobispo de Toledo, y Cabildo de su Iglesia, con assistencia de Don Geronimo de San-Vitores, de mi Consejo de Hazienda, y Iunta de Millones, y de vos D. Diego de Miranda, su fecha en catorce de Iunio passado deste año, ante Eugenio de Valladolid Escrivano, lo qual cumplid, y executad en la cantidad, calidad, y forma de separacion, adonde la pudiere aver, que està ajustado, sin embargo de qualesquier otras ordenes, y decretos que se ayan dado antes desta en razon de lo referido en esta Cedula, y que para su execucion se dèn por vos, ò los dichos Administradores, y Iusticias, donde no los huviere, las ordenes, y despachos que fueren necessarios, que assi es mi voluntad: y que desta mi Cedula se tome la razon por los Contadores del Reyno, y mi Escrivano mayor de Rentas de Millones, y en la Contaduria de los de la dicha Ciudad de Toledo. Fecha en Madrid a treinta y un dias del mes de Setiembre, de mil y seiscientos y cinquenta y siete años. YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor. Bartholomè de Legasa.

CHARISSIME

CHARISSIMO IN CHRISTO Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

ALEXANDER PAPA VII.

HARISSIME in Christo Fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionem. Orthodoxæ fidei conseruandæ, & propagandæ zelus, ac singularis in Nos, & Apostolicam Sedem deuotio, aliaquè Catholici nomine, optimò iure insigni Regis præclara merita, quæ in Maiestate tua cœlesti gratia resplendent, planè exigunt, vt subsidia pro eiusdem fidei, & dominiorum tuorum, præsertim aduersus hæreticorum conatus defensione à tuis subditis promptè tibi oblata, quantum cum Domino possumus, ac prout postulare videtur temporum conditio, adiuuemus. Cum itaque sicut Maiestatis tuæ nomine nobis nuper expositum fuit, laici subditi tuorum Regnorum Castellæ, & Legionis in eorum Comitijs, seu Curijs infra scriptum subsidium Maiestati tuæ præstare promptè obtulerint; & ad prædictum effectum consenserint impositioni gabellarum, seu fisarum super vino, aceto, oleo, & carne, videlicet octauæ partis specierum, vel pretij vini, aceti, & olei, ac vltra sisas super carne antea impositas, & trium Regalium pro quolibet capite pecudum, & trium marapetinorum pro qualibet libra carnis, quæ minutatim venditur, sexdecimque marapetinorum pro qualibet mensura, arroba nuncupata, vini fisati, alteriusque marapetini, pro qualibet mensura, açumbre nuncupata, vini, etiam fisati, ac sexdecim marapetinorum pro qualibet mensura olei arroba nuncupata, & quatuor marapetinorum, pro qualibet libra candelarum de seuo, & saponis, vel aliàs veterioribus quantitatibus impositarum, & auctarum, quæ sunt exigendæ, & percipiendæ, durante sexennio, incepto à prima die mensis Augusti, anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi sexti, nempè pro summa decem & nouem millionum, cum dimidio alterius millionis ad rationem trium millionum, & ducentorum & quinquaginta millium ducatorum monetę Hispaniæ, quolibet anno prædicti sexennij soluenda, ex prædictis gabellis, seu sisis, super prædictarum rerum species, vt præmittitur, impositis, & auctis, ita vt omnes tam laici, quam Ecclesiastici prædictorum Regnorum, non solum ementes, & vendentes, sed etiam illi, qui prædictas rerum species percipiunt, ex proprijs terrenis, vel affictibus, aut respectiuè emunt in vuis, vel oliuis, seu colligunt pro decimis, aut etiam dono recipiunt, seu aliàs ex quovis alio redditu, & introitu habent, & consumunt; ita vt omnes laici cuiuscumque status, gradus, & conditionis, ac præeminentiæ ad id Subsidium contribuere, ac gabellas, seu sisas huiusmodi soluere deberent, nec vllus laicus immunis, aut exemptus esset, Ecclesiastici quoque eorumdem Regnorum, si, & postquam nostra, & huius Sanctæ Sedis licentia, & approbatio accesserit in Subsidio huiusmodi, scilicet in prædictis gabellis super eisdem speciebus impositis, & auctis, contribuere, ac gabellas, seu sisas prædictas, iuxta litterarum nostrarum in forma Breuis super prædicta licentia, seu approbatione expediendarum formam continentiam; & tenorem persoluere deberent. Idcirco pro parte eiusdem Maiestatis tuæ nobis fuit humiliter supplicatum, pro approbatione oneris Cleri, Ecclesiarum, locorúmque piorum, & personarum Ecclesiasticarum ad contribuendum in prædicto sexennio, incepto à prædicto mense Augusti, anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi sexti, & vt sequitur, vsque ad mensem Augusti millesimi sexcentesimi sexagesimi secundi finiendo, in prædictis sisis, & gabellis, iam vt præfertur impositis, & auctis pro solutione prædictorum millionum decem & nouem, cum dimidio alterius millionis, attento quod, vt Maiestas tua asserit, hactenus actum fuerit, & de præsenti agatur de communi defensione, & interesse, tam laicorum, quam Cleri, Ecclesiarum, locorum piorum, & personarum Ecclesiasticarum prædictorum Regnorum, quodque facultates laicorum ad summam prædictam conficiendam, ea, quæ expedit celeritate infra tempus opportunum non sufficerent. Nos igitur nedum promptam, & obsequentem eorundem laicorum subditorum tuorum erga te oblationem, sed etiam Maiestatis tuæ erga fidem Catholicam zelum commendantes, & ad ingentes sumptus, quibus Maiestas tua grauatur ob assidua, quæ pro defensione fidei Catholicæ, tuorúmque Regnorum, & dominiorum ingiter in pluribus Orbis partibus, & præsertim aduersus inuasiones Anglorum hæreticorum sustines bella, paternè dirigentes considerationis intuitum, motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine præuia etiam respectu exactorum hactenus à prædicta prima die Augusti absolutione à quibuscumque censuris, & pœnis, quam tenore præsentium concedimus. Volentes, Maiestatem tuam fauore prosequi gratioso, Clerum, omnesque, & singulas Ecclesias, loca pia, personasque Ecclesiasticas, tam sæculares, quam cuiusvis ordinis, etiam exempti, etiam Societatis Iesu, & Apostolicæ Sedi immediatè subiecti Regulares, necnon Monasteria vtriusque sexus, Conuentus, & Collegia, ac Capitula quarumcúmque Ecclesiarum Regnorum Castellæ, & Legionis præfatorum, ac in eisdem Regnis commorantes, & commorantia, & respectiuè consistentes, & consistentia, ad conferendum, & contribuendum pro eorum rata ad instar laicorum in dictis gabellis, seu sisis, quoad prædictam summam dumtaxat decem & nouem millionum, cum dimidio alterius millionis prædictorum monetæ illorum Regnorum, mediante, scilicet, solutione prædictarum gabellarum, seu sisarum in prædicta quantitate tantum, & super prædictis rerum speciebus dumtaxat in dictis Regnis colligendis, & consumendis, vt præfertur, impositarum durante sexennio dumtaxat à prædicto mense Augusti, anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi sexti, vt præmittitur inchoato, & vt sequitur finiendo, & non vltra teneri, & obligatos esse, non tamen quoad prædictas rerum species, quas Clerus, Ecclesiæ, locáque pia prædicta, & personæ Ecclesiasticæ prædictæ ex proprijs terrenis, seu decimis, & alijs quibuscumque redditibus proprijs per se, vel alios, etiam affictuarios suos, vel etiam ex eleemosynis, siue ostia-

tim,

tim, siue alio quouis modo pro tempore datis, & erogatis, ac ipsis traditis, percipiunt, & pro diuino cultu, seu proprijs, vel familiarum suarum vsibus iuxta taxationem, vbi super his partes discordes fuerint, ad instantiam cuiuslibet earum, expensis tamen perperam contradicentis per Ordinarios locorum Ecclesiasticos, seu ab eis deputatos faciendam consumunt, pro quibus omnino immunes, & exempti sint, & elapso prædicto sexennio exactio respectu Ecclesiasticorum cesset, & nullatenus quouis prætextu, vel causa continuari possit, etiam si integra summa decem & nouem millionum, cum dimidio alterius millionis huiusmodi, adhuc non fuisset exacta, quodque si ante finem sexennij prædicti summa decem & nouem millionum cum dimidio alterius millionis ducatorum huiusmodi confecta fuerit, Ecclesiastici prædicti amplius contribuere, & dictas gabellas, seu sisas, vt præfertur, soluere non debeant, sed præsens gratia expiret, nulláque sit eo ipso. Quodque Clerus, Ecclesiæ, loca pia, & personæ Ecclesiasticæ prædictæ, durante prædicto sexennio, non possint grauari ratione cuiusvis alterius noui augmenti prædictarum gabellarum, & sisarum super eisdem, ac nouæ impositionis aliarum gabellarum, & sisarum, super quibuscumque rerum speciebus, nec etiam pro portionibus, iuros nuncupatis, de laicorum tantum consensu aliàs erectis, & impositis, eorúmque fructibus, nisi si & postquam beneplacitum nostrum, seu à successoribus nostris concessum fuerit, aliàs in quolibet caso contrauentionis, quilibet contrauenienes eo ipso, absque alia monitione, & declaratione sententiam excommunicationis maioris, reseruata illius, vt infra exprimitur, absolutione, incurrat, & ad restitutionem illius, in quo excesserit, teneatur, tenore earumdem præsentium decernimus, & declaramus. Volentes etiam, quod omnes, & singuli Ecclesiastici prædicti soluere recusantes, opportunis iuris, & facti remedijs per Ordinarios locorum Ecclesiasticos tantum ad solutionem huiusmodi cogantur, non autem coram iudicibus laicis, siue exactoribus earumdem gabellarum, siue sisarum, neque coram quibusvis alijs iudicibus laicis, aut Ministris, sub pœna excommunicationis maioris, & alijs pœnis à sacris Canonibus, & constitutionibus Apostolicis inflictis, & comminatis, ipso facto, sine alia monitione, & declaratione incurrendis, à quibus à nemine præterquam à Nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente absolui, etiam vigore quorumcumque priuilegiorum Apostolicorum, etiam Cruciatæ Sanctæ, nequeant, conueniri vllo modo possint, seu debeant, sed à prædictis Ordinarijs Ecclesiasticis tantum ad solutionem huiusmodi compelli valeant, quibus Ordinarijs, seu interdicti ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à diuinis, necnon omnibus, & singulis eiusdem Maiestatis tuæ Officialibus, & Ministris cuiuscúmque status, gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, ac alijs quibuscumque, etiam speciali nota dignis, etiam Apostolicæ Sedis Delegatis, & Commissarijs, etiam Cruciatæ prædictæ, cæterisque omnibus alijs, ad quos quomodolibet spectat, & pro tempore spectabit, sub prædicta excommunicationis maioris pœna, vt præfertur, eo ipso incurrenda eius absolutione itidem, vt supra, reseruata, ac sub obtestatione diuini Iudicij, & interminatione maledictionis æternæ districtè præcipiendo, mandamus, ne Ecclesias, & loca prædicta, ac Clerum, & Ecclesiasticos, aliosque prædictos indebitè, neque vltra, præter, aut contra continentiam, & tenorem præsentium nostrarum litterarum grauent quomodolibet, nec à quocumque grauari permittant, & nedum contra quoscumque contrauenientes, & quomodolibet inobseruantes ad sententiarum, & pœnarum prædictarum declarationem, & promulgationem respectiuè, sed etiam contra eosdem Ecclesiasticos, & Regulares, etiam exemptos, Nobisque, & Sedi Apostolicæ immediatè subiectos, etiam Societatis Iesu, soluere recusantes, ad quamcumque simplicem eorumdem exactorum requisitionem, etiam executiuè, ac quacumque appellatione remota auctoritate nostra procedant. Volumus autem, quod istud Subsidium respectu contributionis Cleri, & Ecclesiarum, locorúmque piorum, personarum Ecclesiasticarum prædictorum Regnorum, scilicet decem & nouem millionum prædictorum ducatorum, cum dimidio alterius millionis succedat, loco quorumcúmque onerum, grauaminum, & impositionum, etiam pro Militibus, & alijs quibuscumque impositorum, ac etiam loco quorumcúmque aliorum Subsidiorum, super millionibus per felicis recordationis Innocentium Papam Decimum, aliosque prædecessores nostros, hactenus approbatorum concessorum, ita quod illorum vigore nihil amplius à Clero, nec à quoquam Ecclesiarum, locorum piorum, & Ecclesiasticorum prædictorum exigi possit, quodque pecuniæ ex prædictis Subsidijs, & gabellis, seu sisis, vt præfertur, à dictis Ecclesiasticis exigendæ, in prædictos, & non in alios vsus conuertantur, super quo eiusdem Maiestatis tuæ, eiusque Ministrorum, & Officialium quorumcúmque conscientias oneramus. Decernentes præsentes litteras validas, firmas, & efficaces existere, & fore, sicque, & non aliter quovis prætextu, ratione, vel causa, per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata quacúmque, omnibus, & singulis cuiuscumque gradus, status, conditionis, qualitatis, præeminentiæ, & dignitatis, etiam Ecclesiasticæ, etiam indiuidua mentione dignis quomodolibet in contrarium iudicandi, diffiniendi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, interpretari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam in generalibus Concilijs editis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis Ecclesijs, Regnis, personis, Capitulis, Monasterijs, Conuentibus, Collegijs, & alijs prædictis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusquè, & alijs decretis in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda esset, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, exprimerentur, præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris,

permāsuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Vt autem præsentes nostræ litteræ, cum opus fuerit, ad omnium notitiam facilius deuenire possint, decernimus, vt earum exemplis, etiā impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & personæ in Dignitate Ecclesiastica cōstitutæ sigillo munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datū Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, sub Annulo Piscatoris, die decimaquarta Septembris millesimo sexcentesimo quinquagesimo octauo. Pōtificatus nostri anno quarto G. Gualterius.

QVÆSTIO XL.

An statutum laicorum puniens damna data in agris per Bestias, comprehendat damna data per Bestias Clericorum. Et an custodes animalium Ecclesiæ, siue Clerici coram sæculari iudice possint accusari?

SVMMARIVM.

1 *Præmissum.*

2 L. 12. tit. 3. lib. 1. recopilat & n. 11.

3 *Necessitas, & communis vtilitas in pluribus æque obligat Clericos & laicos, vt exemplificatur.*

4 *Clerici per Iura Imperatorum dicunt hæres, & pecora mea sunt.*

5 *Clerici debent in Pascuis communibus taxatum pretium soluere, sicut alij laici pro suis pecoribus.*

6 *Communitas procedit pro rebus suis, sicut priuatus.*

6 *Domini rerum offensarum retinent animalia Clericorum, non vt offendant, sed pro damno dato.*

8 *Occidens Clericum se defendendo nō est excommunicatus.*

9 *Animalia Clericorum deprehensa in pascuis alienis offendi nō debēt, si ut nec Clericorum persona & n. 14.*

10 *Offensio non solum fit in persona, sed & in rebus.*

12 Cap. Ecclesiarum seruos, cap. eos, cap. similiter, cap. in singulis, §. ad hoc de statu Monachorum, cap. peruenit de testibus cogendis, cap. nouerint 49. dist. cap grauamen 53. de sent.

13 *Clerici obligati sunt lege naturali ad conformandum se legibus politicis Reipublicæ, & imponentibus pretia rebus vsualibus necessitatis tempore.*

14 *Damna data per animalia Clerici eorum Domini non cōpelluntur soluere à iudice laico, nec extraiudicialiter, nisi tantùm iuxta arbitrium Ecclesiasticus iudex.*

15 *Statutum, quo cauetur vt custodes animalium Clericorum puniantur à iudice laico propter damna, est contra libertatem Ecclesiasticam.*

16 *Statutum grauans personas, & Colonos Clericorum pro factis ipsorum est iniquum, & iniustum.*

17 *Custodes animalium Clericorum, quando accusari possunt coram iudice laico.*

1 AD has duas quæstiones, vt latè respondeas adiunges quę dixi *supra in textū hoc sub* q. 24. vers. *ad quartā*, vbi egi de illa quæstione, *an statuta, seu edicta de nō pascendis animalibus in pascuis vniuersitatis, nisi soluta certa pecunia sub pœna, cōprehendat etiā* Clericorum animalia, & quæstionem, de qua egi *infra in c. quia V. 55. de iudicijs sub.* q. 9. vers. *ad secundam à n. 9.* vbi egi de illo dubio, *an executio possit fieri in pecoribus, Clericorúmque damnum dederunt in prædio aliena:* aliquadixi *in cap. qualiter 17. sub num. 8. & in cap. 2. dict. tit. de iudicijs q. 9.*

2 Ad primā igitur; quia de Iure Regio facit difficultatē *lex 12. tit. 3. lib. 1. recopilat.* quā expendi per eius verba *in dicta q. 24.* vers. *ad quartā*, quatenus in aliquib⁹ huius Regni locis cauetur per statutū, vt custodiantur prata, agri, & vineæ, tūnc si in eis inuenta fuerint animalia, debeāt damnum soluere eorū Domini, etiā si Clerici sint, quos propter publicā vtilitatē comprehēdit huiusmodi statutū, vt senserunt Ioānes Andreas, & Abbas *hic.* Lucas de Penna *in l. iubemus n. 1. cod. de nauib. non excusandis lib. 11.* Axeuedus *in dict. l. 12. n. 2.* Gutierez *pract. lib. 1. q. 4.* vbi restatur de praxi in Regia Cācellaria Vallisolet. & Granatēsi, Salcedo ad Bernard. Diez *in pract. c. 58. vers. 7. cū sequent.* & alij, quos refert Barbosa *de Iure Eccles. lib. 1. c. 39 §. 2. n. 42.* Morla *in emporio tit. 1. q 16. n. 20.* Zeuallos *de cognit. per viā viol. p. 2. q. 15. n. 45. cū seqq.* Curia Philipica *tō. 5. p. 5. §. 17. n. 14.* Carleual *de iudicijs disp. 2. q. 3.* Gabriel Pereira *de manu Regia cap. 29.* Riccius *in collect. 103.* Viuianus *decis.* 08. Villar. Maldonado *resp. 5. q. 3. à n. 6.* † Et hoc quia necessitas, & cōmunis vtilitas æquè laicos, & Clericos obligat, vt in multis casibus, quos congessit idē Barbosa *de Iure Eccles. lib. 1. dict. c. 39. §. 2. n. 38.* Veluti ad viā ante Domū reparare, & mūdare, & ad montiū, nemorū, & prædiorū communē custodiā, seu ad soluendas collectas pro rata, quæ imponūtur generaliter pro custodiendis vineis, vel pratis, & ad expellēdos, seu occidēdos vermes, locustas, aut alia nocina, quæ in prædijs, vineis, seu viridarijs nascūtur, & ad collectas impositas propter famē, & pestem, & ad ignē extinguendū, vel ad custodiā portarum, quando ab hostibus inuaditur, & in similibus alijs, de quibus latissimè, & per quæstiones *supra* dixi *n. q. 1.* 3

Qare videtur in proposito quæstionis ex textu *in c. sanctorum Patrum de præscriptionibus*, vt quod pecora Ecclesiæ, & Clericorū sub huiusmodi cōtineātur statutis, quatenus in eo textu habetur quod eodē in tēpore præscribuntur res Episcoporū, quo & res laicorū *c. 1. dist. 8.* vbi per D. August. *tract. 6. ad c. 1. Ioannis*, dicitur quod villę, Ecclesiæ, Iure nō Diuino, sed humano tuentur; & sic sequi quod Clerici per Iura Imperatoris dicūt hęres, & pecora mea sunt, *c. conuenior 21. in princ. 23. q. 8* iuncta *ibi* glossa scribēte, quod omnia (tēporalia scilicet) sint Imperatoris quoad Iurisdictionem, & defensionē, vt sequitur eam Archidiaconus *ibi n. 7. & propterea*, ibi *dicit omnia, cap bene quidem 1.* vers. *Petrus Episcopus Rabbenatis dist. 96.* iuncta *ibi* glossa sub verb. *Canonibus*, & Archid. *n. 6.* scribens quod omnes leges, quæ canonibus nō obuiant, intelligūtur esse confirmatæ, & à Papa approbatæ; & quod valēt super rebus, & bonis Ecclesiasticis, vti etiā dicit Lucas de Penna alias authoritates adducens *in l. iubemus cod. de nauibus excusand lib. 11. n. 2.* 4

Et confirmāt Doctores nōnulli ex doctrina Abbatis *cons. 6. casus, super quo petita fuerunt ante n. 1. p. 6.* vbi respōdet quod licet Clerici reperiātur priuilegiati, vt de eorū rebus non soluant gabellas ex *c. quāquam 4 de cens. lib. 6. clem præsenti cōst. 1. eodē tit.* sed non priuilegiatos reperiri, vt pro se, & pro animalibus eorū possint vti rebus cōmunibus laicorū: nam ex dispositione Diuina (Clericis decimis tantùm reseruatis) terra promissionis laicis promissa, & concessa fuerit, vt habetur *n. 18.* & notat *c. 1. de decimis lib. 6.* quare dicunt vt si aliqua cōmunitas haberet locum ad pasturam (certo tamen eidem communitati, taxato pretio soluendo) destinata, non possint ipsi Clerici animalia sua in dictis locis habere, taliter, vt si velint vbi rebus cōmunitatis laicalis, debeāt soluere taxatū, siue taxandum iustum pretium, sicuti si vellent. animalia eorum pascere in priuatis locis ad id tenerētur. † quia cōmunitas procedit pro rebus suis, sicut priuatus pro suis argum. textus *in c. dicet causam 9. de probat. c.* 5 6

Google

conquæstus 16. de foro comp. Iason *in l. placet. 5. in prima, lect. n. 19.* vers. *aduerte tamen,* & *in 2. lectura, n. 25. cod. de sacro-sanct. Ecclesijs,* Ioannes Anton. Niger *in repetition. clem. 7. de vita, & honest. Clericor. n. 112.* vers. *etiam si communitas haberet.*

7 Et secundò confirmant Vulpell. *de libert. Ecclesiast. p. 3. n. 15.* Carolus de Grassis *de effectibus Clericor. effectu 2. n. 450.* Lucas de Penna *in dicta l. iubemus n. 2.* vers. *fortius possunt animalia Clericorum,* Franciscus Ansaldus *de Iurisd. seculari p. 3. tit. vnico cap. 18.* & *ibi à n. 19.* quia in præceptis Decalogi habetur prohibitum, ne Christianus vllus, & eo magis Clericus alienis, ne dum vti; imò desiderari rebus debeat, huiusmodi animalia Clerici, & Ecclesiæ à pascuis laicorum, seu alienis arceri posse; & vigore laicalis statuti si damnum dederint, offendi impunè, & pro emẽdatione dãni retineri licere eâ quidem ratione euidenti, & sensata moti; quia cum omnes rerum fructus, natura hominum gratia cõparauerit, textus *in l. pecudum 28. ff. de v suris, cap. præcipimus 24. causa 12. q. 1.* Domini rerum offensarum ea principali mente, seu instinctu naturali arcent, retinent, aut offendunt animalia Clericorũ, & Ecclesiæ, non, vt Clericos, Ecclesiam, & eorũ res offendant, sed vt proprias res, & fructus tueantur, & defendant quod dicunt sibi facere licere ex doctrina textus *in l. vt vim. 3. iuncta ibi glossa* sub verbo *nã Iure ff. de inst. & Iure,* & alijs vulgatis Iuribus, de quibus dico
8 *in c. 2. de homicid.* † deinde cõfirmant ex eo; quoniã Clericũ occidens nõ inferendo, sed injuriam propulsando, excõmunicatus non dicitur, *cap. perpendimus 23. de sent. excommunic.* & quia frustra auxilium Ecclesiæ implorat, qui committit in ipsam, *ex cap. in audientia nostra 25. eodem tit.* & faciunt alia fundamenta, quæ adduxi *in dicto c. quia V. de iudicijs dict. q. 9. sub dict. n. 9. & 10.* itẽ & ex dictis *supra q. 38. à n. 1.* Vbi de Principe, siue statuto taxante pretia rerum Clericos obligante, vt ibi dixi.

9 Sed licet rationes *supra* dictæ, aut earum nonnullæ admittantur, quatenus ad propulsanda pecora, seu animalia Clericorum, faciẽdo, vt ea recedant à pratis, seu pascuis communibus ciuitatis, vel oppidi; & quatenus pro damno dato, atque taxato Clerici obligentur, sicut & laici illius communitatis pro suis animalibus damnum inferentibus: tamen quatenus ad exactionem pœnæ, atque ad puniendã damna data in agris, & pascuis, videtur non esse recedendum à sententia, quam sumus amplexi *supra dicta q. 24. dict.* vers. *ad quartam,* & *infra in dict. cap. quia V. de iudic. dicta q. 9. n. 9. & 10.* tum etiam quia Hostiensis *in cap. in singulis 7. §. vlt. de statu Monachorum col. 4.* Innocent. *in cap super quibusdam 26. de verb. signif. n. 3.* Ioannes Andreas *in cap. grauem 53. de sent. excommunic. n. 5.* dicunt quod in statutis laicorum punientibus damna data per Bestias in alieno territorio, non comprehenduntur animalia Clericorum; quia sicut Clerici, & Ecclesiæ, ita, & eorum animalia sunt à potestate sæculari exempta, *ex cap. Ecclesiarum seruos. 63. 12. quæst. 1. cap. eos 6.*
10 *dist. 8 7. cap. similiter 58. 16 q. 1.* † Et quia offensio fit non solùm in persona, sed etiam in rebus ex *dict. cap. in singulis §. ad hoc districtè,* per quem textum Innocentius præcipit Diœcesanis, vt per censuram Ecclesiasticam compellant consules magnates, & milites; nec Monasteria præsumant offendere, tum in persona, tum in rebus *ex cap. peruenit ad nos. 5. de testibus cogendis, cum glossa 1. & 2.* Vbi quod rerum Ecclesiasticarum appellatione, continentur Clerici.

Nec ex multorũ sententia obstat textus *in dict.* 11
l. 12. tit. 3. lib. 1. recop. de qua in principio huius quæstionis; quia vltra quæ in eius explicationem cũ multis adduxi sub dicto vers. *ad quartã in dict. q. 24.* huius textus, & *in dicto cap. quia V. q. 9. sub. n. 9. & 10.* dico quòd eam legem, tanquam immunitati Ecclesiasticæ contrariam reprobant Gregorius Lopez *in l. 24. tit. 5. p. 7.* Perez *in l. 1. glossa 1. tit. 3. lib. 5. ordinam.* vers. *& est, & aliud priuilegium,* Alderanus Mascard. *de interpret. statutorum conclus. 2. ex n. 204. & n. 240.* Marta *de Iurisd. p. 4. casu 8.* Carol. de Grass. *de effectib. Clericor. effect. 2. n. 448.* Felicianus de Vega *in cap. qualiter, & quãdo de iudic. n. 14.* Diana *p. 1. tract. 2. resol. 80. & p. 4. tract. 1. resol. 71.* Barbosa *in collect. ad textum nostrum n. 6.* idem *voto. 26. num. 76.* & ante illum D. D. Christophorus Moscoso Doctissimus supremi Castellæ Cõsilij in allegatione, quam ego perlegi *n. 72.* & à qua idem Barbosa integrum illud votum ad plures casus communitatis confecit.

Nec implicat vt contrarij, quos sequitur Fran- 12
ciscus Ansaldus *dict. p. 3. de Iurisd. cap. 18. num. 15.* respondeant ad Iura, quibus nostra fundatur sententia *in dicto cap. Ecclesiarum seruos, cap. eos, cap. similiter, & cap. in singulis 7. §. ad hoc de statu Monachor, c. peruenit. 5. de testib. cogend.* vt loquantur contra inuasores, & offensores rerum Ecclesiæ, sicut nec *in cap. nouerit 49. dict. cap. grauamen 53. de sent. excommunic.* qui disponunt contra offendentes tantùm directè Ecclesiasticam libertatem sic intelligendos Doctores nostræ sententiæ, vel quod alias sequi non debeamus; quia loquuti sumus extra casum, de quo contrarij loquuntur, cum libertas Ecclesiastica in damno alterius esse non debeat, nec vllibi reperiatur; imò reperiri valeat sancitum, quod Clerici, Dominis inuitis, possint alienis rebus vti, ne prout Pelagius Papa aduertit *in cap. 1. causa 8. q. 3.* Clericatus ambitio fiat rapinæ securitas.

Quia & nos etiam non negamus eorum funda- 13
menta vera esse, cum libenter fateamur esse obligatos Clericos lege naturali, & vi directiua ad conformandum se legibus Politicis Reipublicæ, vt dixi *q. 1. & 2.* & *alibi* in textu nostro, item, & legibus imponentibus pretia rebus victualibus in
tempore necessitatis præcipuè, † quod nunc ne- 14
gamus, est vt Clerici virtute statuti laici possint compelli iuridice à laico, aut extrajudicialiter ad persoluenda damna data in pratis, seu pascuis cõmunibus, nisi tantùm per suum iudicem Ecclesiasticum, qui debebit, siue poterit arbitrari quo tam pœnæ impositæ à lege, vel statuto populi politico non ex vi illius, quatenus dicit imperium, & mandatum legis sæcularis, sed quatenus sit conformis restitutioni compensandæ ipso naturali Iure, vt sæpius in textu nostro dixi, & habetur in supra dictis assignatis locis, & vt suadetur ex his, quæ latè dixi *in cap. 2. 3. 4. 8. 10. 13. 17.* & alijs *de iudicijs,* item & *in c. 5.* & alijs *de foro comp.* Vbi quod Clerici per se, & pro rebus suis debeant conueniri coram iudice Ecclesiastico, nisi alias in eos per Papæ concessionem, laici iudices in aliquibus casibus cognoscant, vt assignaui sub *dict. cap. 2. de iudic.* & *ibi q. fin.* & *sub cap. cæterum,* & alibi in illis titulis; de quibus & de casu nostro optimè Fragosus de Republica *lib. 2. disp. 4. §. 4. à n. 357. vbi 340.* probat cum multis valere leges sæculares præcipientes quod animalia Clericorum soluant pœnas impositas pacto damno dato.

Ad

15 Ad secundam difficultatis partem, an scilicet custodes animalium Ecclesiæ, siue Clerici coram sæculari iudice possint accusari. Et ne longè agam existimo distinctione componendas esse duas contrarias sententias, nempe, vt si statuto laicorum caueatur; quod custodes animalium Ecclesiæ, siue Clericorum, non nisi coram iudice laico accusentur; tunc reuera tale statutum, quod, non parum nocumenti afferre potest Clericis, siue Ecclesiæ, quorum animalia custodes pascuntur, seu in agris custodiunt non valere, vt decernens contra libertatem Ecclesiasticam, existimo dicendum ex pluribus fundamentis, quæ percipi pos-
16 sunt *a q. 1.* textus nostri per alias sequentes. † Et secundum hunc dicendi modum videtur amplecti debere negatiuam sententiam Felini *hic n. 126. vers. decimo tertio quæro*, vt dicit quod statutum grauans personas, & colonos Clericorum pro factis ipsorum Clericorum, est iniquum, & injustum ex *auth. cassa, & irrita Cod. de sacrosanct. Eccles. dict. cap. nouerit 49. cap. grauamen 53. de sentent. excommunic.* decernentibus statuta contra Ecclesiasticam libertatem non valere, eàque condentes excommunicatos esse; & sic dixit Bartol. *in l. his penes 4. cod. de agricolis, & censitis lib. 10. num. 1.* quod statutum huiusmodi personas, & homines Clericorum aggrauans non subsistit.

17 Verùm si statuto ante acto non sic caueatur existimo, vt etsi non precisè, tamen ad præuentionem, tanquam causa mixta, queant tales custodes animalium Clericorum, & Ecclesia etiam coram laico iudice accusari, dum tamen præcaueatur de custodia, animalibus, & rebus Clericorum; & sic intelligo glossam sub verb. *ad eam in l. Prætor ait 2. §. idem labeo scribit ff. ne quid in loco publico fiat*, in sequentibus verbis: *contra eum ergo agitur, qui* (animalia scilicet) *ducit ea pascendo, vt porcos, qui terram fodiunt.* Et in terminis tenentes Anton. de Botrio *in dicto cap grauamen. 53. de sent. excommunic.* Felin. *hic in textu nostro n. 140. ad finem & in cap. nullus iudic. 2. de foro comp. n. 4.* Lucas de Penna *in dicta l. iubemus num. 1. ad finem vers. ibi tenet Ioannes Andreas in nouella* Ioan. Anton. Niger *in repet. clementina vnica de vita, & honest. Clericor. n. 110.* Marcambrun ab Angoide *cons. 18.* super inquisitione fraudati vectigalis *numero 44.* Carolus de Grass. *de effectibus Clericatus effectu 2. n. 44.* Franc. Ansald. *de Iurisdictione sæcularis dict. cap. 18. num. 14. & 15.* qui ait vt licet Clericus non nisi coram Ecclesiastico iudice possit accusari per text. *in cap. 2. cap. si diligenti de foro comp.* custodes tamen eorum, & Ecclesiæ animalium coram sæculari iudice valeant accusari ex dicta glossa. Et est ratio quia in hoc secundo casu non adest statutum necessario imperans, quod alias esset contra longè dicta *à quæst. 1.* ex regula textus nostri, & redondans in destructionem libertatis Ecclesiasticæ saltim per accidens, sed non sic quando non ita canetur statuto laico: quo pacto debet interpretari Felinus, qui hic *dict. n. 126.* primam sententiam tuetur, & idem qui *dict. n. 140.* secundam hanc amplectitur.

18 Etsi ad vtranque partem volueris amplius disputare, poteris applicare diuersas illas opiniones, quas retuli *in cap. si Clericus laicum 5. de foro comp. & ibi in quæst. 5. 6. & 7.* Vbi coram quo iudice possit conueniri laicus decimarum conductor; siue an laicus emphyteuta Ecclesiæ conueniendus sit coram Ecclesiastico, vel laico iudice: de quibus etiam aliqua *infra q. 42.*

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

QVÆSTIO XLI.

An Reges condendo legem, siue statutum, vt familiares laici, Episcopi, Clerici, seu alterius Dignitatis, seu personæ Ecclesiasticæ, non gaudeant priuilegio fori Ecclesiastici, faciat contra libertatem Ecclesiasticam. Et an famuli laici legati Nuncij pro tempore existentis in his Regnis Hispaniæ, & in hac Curia Matritensi, sic debeant gaudere, vt in quocumque delicto debeant iudices supremi, vulgò *Alcades de Corte*, seu Prætor, vel eius locum tenentes, remittere delinquentes, cõstito de tali famulatu, etiã si idẽ Nuncius legatus, nec petat ad se remitti delinquentẽ eius famulum. nec relatos iudices sæculares inhibeat: Vbi quid de famulis, Cardinalium, inquisitionis, Episcoporum, siue Clericorum.

SVMMARIVM.

1 *Præmissum quarundã allegationũ occasione aliquorum incarceratorum nuncij &* n. 7. & 25.
2 L. 14. tit. 1. lib. 4. recopil. n. 43. & 44.
3 *Schedula Regum D. Ferdinandi, & D. Elisabeth* n. 44.
4 Cap. 6. Trid. sess. 23. de reform.
Clerici vt gaudeant priuilegio fori quæ debeant habere?
5 *Famuli Episcopi gaudent priuilegio fori* n. 9. & *sicut isti, ita famuli nuncij* n. 6. & à n. 18. 20. & *alijs.*
8 *Famuli laici Episcoporum, & nuncij non declinantes, videntur subiecti Iurisdictioni laici.*
9 *Iudices Ecclesiastici, & negligentes notantur.*
10 *Pontifex non eximit laicos à Iurisdictione suorum iudicum, nisi in ordine ad finem super naturalem* n. 36. & 37.
11 *Ordinatio Gr...atens Cancell. & sub* n. 5.
12 *Thesauri decisio*, cap. 78.
13 Cap. fin. de officio Archidiaconi, cap. 1. de pœnis, cap. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. l. 2. cod. de Episcop. & Cleric. & sub n. 47.
18 *Famuli assalariati laici ipsius nuncij, gaudent priuilegio fori.*
19 *Priuilegium Episcopis concessum protrahi debet.*
20 *Persona exẽpta videtur. vt liberet eius familiã.*
21 *Nuncius legatus Papæ quam Iurisdictionem exerceat, & quam exemptionem habeat, & eius familia.*
22 *Familia laica nuncij legati, gaudet foro Domini, & sæpius declaratum, & contrarium factum esse non de Iure.*
25 *Famulus publicè verberatus, non erat famulus eius, sed cuiusdam eius nepotis; & sic bene punitus.*
24 *Famuli nuncij potiuntur fori priuilegio ex triplici causa, qua, si laici sint num queant renunciare?* n. 25. 27.
26 *Opinio minus probabilis debet sequi in causa immunitatis.*
28 *Officiales, & ministri inquisitionis, queunt consentire Iurisdictioni laici iudicis, vt* n. 29.

30 *Inquisit*

30 *Inquisitores quid facere possint, quando sui ministris consentiunt litigare coram laico.*
31 *D. D. Christophorus de Moscoso, ne sibi contrarius stet, intelligitur.*
32 *Familia Episcopi quæ dicatur, vt gaudeat fori priuilegio & n. 33.*
33 *Fundamenta D. Moscosi explicantur, & à n. 34. & 35. vbi de alijs gaudentibus & n. 36.*
34 *Declarationibus Cardinalium statur post decretum Vrbani VIII.*
35 *Congregationes Cardinaliũ pro quo sint fundata.*
37 *Pontifex qua de causa potest famulos laicos Episcopi, siue nũcij eximere à Iurisdictione iudicis laici & n. 38. declaratũ à Pontifice n. 45.*
38 *Cõstantinus Imperator in Cõsilio assurgẽs à parua sella, noluit sedere, donec omnes Episcopi.*
39 *Familia Ecclesiasticorum inferiorum, non gaudet priuilegio fori.*
40 *Romæ quare familiares Episcoporum, & Cardinalium foro non gaudeant.*
41 *Romæ in suis ædibus nequeũt Episcopi celebrare.*
42 *Famuli exempti nuncij, Episcopi, Cardinalis, nuncij, & sancti officij sunt pauci.*
43 *Episcopus potest habere familiam armatam.*
46 *Lis super Iurisdictione tractatur coram Ecclesiastico.*
48 *Statuta Regñ, vt famuli laici Episcopi, siue nũcij, num gaudeant priuilegio fori, sunt nulla; quia contra libertatem Ecclesiæ condita.*

1 AS inquam difficultates poteris resoluere ex his, quæ dixi *in cap. cum contingat 13. de foro comp. q. 10. 11. 12. 15. 14.* Vbi an familia Episcopi, inquisitorum, Cardinaliũ, siue nuncij, gaudeant priuilegio fori, vbi *dict. q. 14.* qui propriè dicantur familiares ad effectum gaudendi immunitate, & qualiter probetur, & ex multis, quæ ibi ter tetigi in allegatione fiscali pro sancto officio inquisitionis Vallisoleti cõtra D. Hieronymum de Tordesillas illius ciuitatis Prætorẽ anno præterito 1648. quam posui post indicẽ generalẽ tractatus *infra de iudicijs de foro comp.* & alibi in illo tractatu aliquid dixi *infra sub q. 43.* Sed quia tunc breuiter de familia nuncij sim loquutus, & in *dicta q. 13.* mentionem fecerim allegationis D. D. Christophori Moscosi, tunc tẽporis referendi, Patrunus fisci in Cõsilio supremo Castellæ, qui cõtra Dianam, & acerrimè, loquutus est, & insuper ego referã contra illũ scribentem, iterũ Diana *p. 6. tr. 2. res. 1.* & ex proposito, ac deinde in alio se se oblato casu cuiusdam alterius famuli nuncij, vulgò *Gentilhõbre* deprehẽsi à Prætore huius Curiæ, propter quandã resistentiã suis Aquacelis. Et insuper post prædictam D. D. Moscosi allegationem relatam responsionem Dianæ, ac proximi vltimi casus in fauorem nuncij, aliam à litteratissimis licentiatis D. Petr. Fernandez de Minaño, & D. Francisco de Palaçios pro defendendo dictum famulum nuncij *Dominicum*, scilicet *Catelan.* ac postremo aliam eiusdẽ Domini D. Christophori Moscosi hæc nõdum typis mandatã, sed contrariam omnino, cũ sit loquutus in fauorem nuncij; licet ipse mihi heri narrauerit, quod iuxta primam suam allegationem, etiã in relato secundo casu præsenserint Domini senatores eius consocij in supremo hoc Castellæ senatu, quas cum mihi mutuauerit, hodiéque perlegerim.
2 † illico in mentem venit hic formare prædictas duas quæstiones occasione legis Regiæ 14. *tit. 1. lib. 4. recopil.* ibi: *por que a si comones queremos guardar la Iurisdiçion a la Iglesia, y a los Ecclesiasticos Iuezes, a si es raçon, y derecho, que la Iglesia, y Iueçes de ella no se entremetan en perturbar la nuestra Iurisdiçion:* & *in l. 27. tit. 25.* eodẽ lib. *y an si mesmo tambien relaçion so la mesma pena dentro del año, en que casos, y cosas los sobre dichos Prelados, y Iueçes Ecclesiasticos vsurpã nuestra Iurisdiçion Real.*
† & Clarius ex verbis Schedulę Regiæ Regũ D. Ferdinandi, & D. Elisabeth anni 1504. loquẽtis cũ D. Ferdinando Henriquez Abbate Vallisoletano in sequentibus verbis: *Don Fernãdo Hẽriquez Abbadde de Valladolid y a sabeis lo que Domingo de Zeuallos, y Diego de Bustamente, y Francisco de Heredia hiçieron en la resistençia de el Alguaçil de esa nuestra Cançilleria, y como fueron condenados por los Alcaldes de esa nuestra Corte, y Cançilleria en cierto destierro, y pena de pecunias, y agora diz, que se querriã escusar O salnar de la dicha pena, diciẽdo vuestros familiares, y somos de ello maravilla dos; porque allendẽque de derecho negoçiã por vuestros familiares, no deniades vos fauoreçerlos porque quedase sin pena deel delito fecho contra la iustiçia. Por ende vos nos Pregamos, y encargamos que de fets de los fauorezer, y aiudar sobre este caso. E si algunas Cartas estan dadas cõtra nuestros Alcaldes, las hegais reuocar y absoluer los dichos Alcaldes, de manera que se cũpla la sentençia que ellos dieron. De la villa de Medina del cãpo a 3. dias del mes de Iulio* &c. Et de hac Schedula patet in ordinationibus illius Regiæ Vallisoletanæ Cancellariæ lib. 3. *de los familiares, de las personas Eclesiasticas y de las ordenes tit. 30. fol. 141.* itẽ & ex quodã alio capitulo *lib. 5. tit. 8. de lo extrauagãte folio 16.* in illis verbis: *los familiares de el Prelado noan por ser tales familiares de eximirse de la Iurisdiçion Real, ni goçar de exençiõ alguna, por librarse de la iustiçia seglar, ni el Abbadde Valladolid los deue fauoreçer, ni dar sobre ello cartas, ni censuras cõtra los Alcaldes, como se cõtiene, y declara en el tit. de los familiares, donde esta inserto el tenor de la zedula Real, que sobre ello ay.* 3

His enim legibus, & Schedulis, ac alijs allegationibus, cõtrarijsque fundamentis respondendo in sua dicta prima allegatione impugnat admodũ D. Moscoso, dicens nullomodo posse famulos laicos Clericorũ, Episcoporũ, siue nuncij legati horũ Regnorũ, potiri priuilegio fori Ecclesiastici propter suos Dominos; quia iam per Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* nullus gaudere potest, nisi sit saltim prima tõsura initiatus, & habeat beneficiũ, incedátque in habitu Clericali, sicut retuli in iis prædictis quæstionibus, & vberius loquutus fui *sub c. 1. a. de foro comp. à q. 1.* per plures alias, ne hic repetã, quæ idẽ Moscosus retulit, ac scripsit in hoc pũcto de clericatu ad fruendũ foro Ecclesiæ, alias non item; sed quia Cõcilij locũ interpretatus sum *ibi, & in dicto c. cum contingat à dict. q. 1.* quatenus solum ibi agatur de Clericatu in Clerico, ad hoc vt eius persona gaudeat priuilegio canonis, & foro, de quo etiã latissimè dixi *in c. cum non ab homine de iudicijs,* non inquã de famulis eorũ, ac Episcoporum, seu nũcij; ideóq; lõgè põderat ipse Moscoso. 4
† Et pro cõtraria sententia Diana loquẽs de famulis laicis nũcij *dict. p. 6. tr. 2. res. 1.* vbi *res. 2.* in cõfirmationẽ suæ sententiæ adducit 84. Doctores, qui alios etiã adducunt, & quos relati litterati etiã nominarunt in præcitata allegatione dicentes in persona Episcopi, eius famulus potiri eiusdem priuilegij foro per textum *in cap. fin. de officio Archidiaconi. cap. 1. de pœnis, cap. Ecclesiarum seruos 12. q. 2. cap. per hoc de* 5

hæreticis

Digitized by Google

hæreticis lib.6.t.2. cod. de Episcopis, & Clericis, auth. de Sanctissimis Episcopis §. sportularum, & ex verbis Regiæ *legis 51.tit.6 p.1.* ibi *esta misma franqueza, que an ellos con sus homes, eo quellos que*
6 *moran con ellos en sus casas, elos siruen. &c.* † ideò ne longus sim nihil aliud de familiaribus Episcoporum, siue Clericorũ reperio, quam quę in dictis quæstionibus adduxi, vbi expendi Iura vtriusque pugnantis clasis; & sic licet idem Dom. Moscoso postea, vt iudex in relato secundo casu sentiret cum eodem Diana contra prius ab ipso scriptam allegationem præcitatã, & casus de famulis nuncijs omnes Doctores, & ipse, ac Diana cum illis corroborent ex doctrina de famulis Episcopi, siue Clerici; aut inquisitorum: de quibus omnibus abundè iam ego egi, tam sub *dict. cap. cum contingat de foro comp.* quam in dicta allegatione contrà Prætorem Vallisoletan. ideò iam nunc eo ad secundum punctum propositæ quæstionis nostræ.

7 Ad secundam difficultatis partem In fauorem iudicum laicorum vulgò *los Alcaldes de esta Corte*, definit: ac resoluit D.D. Christophorus Moscoso in dicta sua prima allegatione laudando illorum iudicum cognitionẽ, quatenus inter aliquos delinquentes ex resistentia facta Alquacelis quibusdã huius Curiæ, à quorũ manibus eripuerunt famuli laici nuncij quendam apprehensum, cuius occasione ex prædictis famulis apprehensis *Vincentio Vasquez, Lazaro Gomat, Ioanne Fernandez*, alio nomine *Barbilla, D. Petro Guesala*, dicti nuncij famulis laicis anno præterito 1637. in eos fuit lata sententia triennũ ad decennium; & vt dictus Gomat etiam fustigaretur publicè per Calles, & exequuta sententia, non obstante quod eam intimanerit auribus Regis nostri Philippi IV. D. Ferdinandus Valdes tunc temporis Castellæ Præses, vt obuia fieret executioni illius, nec offenderetur nuncij persona in prædictis suis famulis; & de facto sic à Rege præciperetur celeriter, & incunctanter nulla interpellata mora; & nihilominus iam ante prædicti iudices fustigassent dictum *Gomat*; quã ob causã iratus Rex, quendã ex dictis iudicibus vulgò *Alcalde de Corte* nomine *D. Lope de las Cuebas* exulauit ab hac Curia per annos 10.

8 Nihilominus idẽ Domin. Moscoso.† Suã allegationẽ relatam prosequutus factũ dictorũ iudicũ huius Curię exculpat de Iure, tũ ex dictis legibus, ac Schedulis Regijs, tum ex interpretatione *dict. cap. Trident. sess. 25.* cum quia dicti delinquẽtes rei sunt sæculares; & ob id subiecti Iurisdictioni priuatiuè fũdatę cõtra illos, à quã vt se liberet captus debet opponere declinatoriã per textũ *in l. 1. §. cũ vrbẽ ff. de officio Præfecti Vrbis l. 1. & 2. tit. 1. lib. 4. recopilation.* Archidiac. *in c. Clericum 11 q. 1.* Barbosa in *l. Titia ff. soluto matrim.* & cũ Thoma Velasco referente *tom. 1. allegat. 22. à n. 1.* sic vt nequeant consentire in Iurisdictione Ecclesiastica, vt demandentur, seu plectantur ex glossa *in c. imperialem §. præterea de prohib. feudi alienat. l. consulta Diualia cod. de testam. l. 4. tit. 17. p. 3.* & cum Bart. *in l. 1. §. & post operis ff. de noui operis nunciat.* Pereira *de manu Regia tom. 1. concordia 55. & com. 22 cap. 35.* Catlenal. *de iudicijs disp. 2. quæst. 8. sect. 3. n. 1100.* Anton. Fabi *cod. de appellat. tanquam ab abusu defin. 19.* Rodriquez *de annuis redditibus lib. 1. q. 17. n. 71.* Zeuallos *de cognitione per viã viol. glossa 15. n. 20.* Angulano *de legibus lib. 3. controuersia. 22.* Salgado *de Regia protect. p. 1. cap. 2. n. 69.* Barbosa *de pensionibus q. 4. num 14.* Capiblanco *de Baronis pragmat. 2. n. 161.* Bobadilla *lib. 2. cap. 18. n. 192.* Iacob. Cancerio *3. p. variar. cap. 10. à n. 26.* & iam me citante in margine *in cap. 10. de foro compet. q. 3. tom. 2.* & ego addo *ibi* adducta *q. 5.* vbi disputo de quæstione, *an lex ciuilis possit pœnis prohibere, ne laici in prophanis causis se submitteant iurisdictioni Ecclesiasticæ. Et an per solam citationem talis pœna incurrantur.*

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

Et secundo loco dicit certũ non esse, vt famuli laici Episcoporum debeant gaudere fori priuilegio: de quo puncto diuersas ex multis referens sententias *à n. 22. à n. 15.* ait esto certum esse vt gaudeant, explicat illud priuilegium non ampliari ad casus alterius Prælati, & non Episcopi famules; quia de hoc nulla est decisio in toto Iure: sic ex Bobadilla *dict. lib. 2. cap 17. n. 97.* ibi: *porque en derecho no esta dispuesto tal priuilegio, y darse ya materia de delinquir*, Gaspar Antonio Thesauro *lib. 3. q. forens. c. 74. n. 4.* Suarez *in defens. fidei lib. 4. c. 19. n. 10.* & ad id refert sequentia verba Annei Roberti *lib. 1. rerum iudicatar. c. 6. fol. 89* ibi: *ita quemadmodum Plinius de senatu Romano dixit seruus in cæteros senatoribus solis de simulatione quasi mutuã parcis, sic etiam nemo est, qui nesciat iudices Ecclesiasticos hoc tempore vno, omnes hoc vitio laborare, quod in vindicandis omnibus sui ordinis delictis, adeo remisse, & moliter se gerunt, vt potius tanquam conscij conniueant, quàm vt iudices de damnat one, & scelerum pœna agunt*: & ex verbis Fr. Dominici Soti *in 4. sententiarum dist 52. q. 2. art. 2. ad finem* ibi: *iam vero in eiusmodi priuilegijs Ecclesiasticis, & exemptionibus obseruandis primum potestas Ecclesiastica obnubilatur, cui res causam negligẽtia suggessit, qui iusto remissius Clericorum crimina vlciscuntur.* 9

Et tertio, nam regulariter scribit certum esse, vt non possit Põtifex Summus liberare laicos à Iurisdictione, vt eos de foro Ecclesiæ faciat, Principib⁹ inuitis, quorũ Vasalli sunt: sic ex concordi omniũ sententia cũ D. Thoma *2. 2. q. 10. art. 10.* Bellarm. *lib. de potest. Papa contra* Barclaiũ *in prolog.* Fr. Basilio de Leon. *de matrim. lib. 5. c. 12. §. vnico n. 10.* Mario Cutello cum multis *de donat. inter patrẽ, & filios contemplat. matrim. factis, tract. 1. discursu 2. p. 6. n. 5. & dict. 2. p. controuers. n. 193. ad medium fol. 181.* sicut nec negauit Augustinus Barbosa *de Iure Ecclesiast. c. 39. §. 2. n. 57.* vbi referens duas contrarias, hanc non repulit, cum nulla possit ratiò esse præcipua, vt in temporalibus, veluti tributis, & alijs, generaliter Pontifex eximat laicos, alterius Principis subditos: & hoc probat etiam ex verbis textus *in cap. causam quo qui filij sint legitimi* ibi: *ne videamur Iuri Regis Anglorum detrahere, qui ipsorum iudicium ad se asserit pertinere*; & ex *cap. quoniam dist. 10.* ibi: *officia vtriusque potestatis discreuit, cap. cum ad verum 96. dist.* ibi: *vltra sibi nec Imperator Iura Pontificatus arripuit; nec Pontifex nomen Imperatorum vsurpanit, cap. solitæ de maiorit. & obed. c. nouit. de iudic.* Vbi egò plures quæstiones, ac multa Iura expendi, *cap. si duobus 9. §. denique de appellat.* cùm multis Barbosa *in dict. cap. causam*, Marta *de Iurisdiction. 1. p. cap. 39. numero 16.* Pereira *de manu Regia prælúdio. 2. num. 4.* Ioannes Garcia *de nobilit. glossa 1. num. 17.* ex alijs plerisque in confirmationem adductis. 10

Item quarto adducit quandam ordinationem 11 Cancellariæ Granat. *à num. 40.* obseruatam etiam Vallisolet. & in Consilio Regio, & alijs audientijs Regijs, quæ stat *in lib. 1. tit. 7. folio 30.* qua iubetur, vt laici nequeant se submittere Iurisdictioni

Digitized by Google

Ecclesiæ. Quo constito *auto* laicorum prouidetur, ex officio lato annulatur processus, & mandatur ab auditoribus, vt causa remittatur ad laicum iudicem qui de illa possit cognoscere.

12 Quintò nam in terminis nostri casus refert decisum ex Gaspar Antonio Thesauro, qui occasione cuiusdam homicidæ famuli nuncij Sabaudiæ aduersùs quem procedebat Iudex sæcularis, prædicta quæstione disputata, ad partes in illo senatu, à maiori parte fuit resolutum in fauorem laicorum iudicum: sic *cap.78. num.4.* in verbis sequentibus Thesaurum referens; *Verum apud me illa communis opinio semper fuit dubitabilis; quia nec Iure, nec ratione probatur quod familiaris Episcopi, seu nuncij laicus, gaudeat priuilegio fori, præsertim in delictis; quia in hoc fit magnum præiudicium iurisdictioni Principis sæcularis, & illa admissa possent euenire multa absurda, & inconuenientia, & omnis ratio naturalis est in contrarium quod imo iudex sæcularis, qui habet iurisdictionem ordinariam super laicos, debet ipse in causa cognoscere.*

13 Et sexto; quia Iura, in quo fundatur sententia contraria, non hoc probant, nam textus *in dict. cap. fin. de officio Archidiac.* id non probat; eo quod longè in alio loquitur casu: nam prætendens ibi Archidiaconus quod in suo territorio habebat Iurisdictionem ordinariam cum exclusione familiæ Archiepiscopi. Constito de hoc, solùm partis relatione, iudices nominauit, qui causam finirent; nec ibi de alia decisione Honorij III. Pontificis constat, vt aduertit Cutellus *2. p. controuers. num.193.* ibi: *tamóque minus, quanto decretalis illa nudam facti narrationem continet, nihilque in proposita materia decidit*, & comprobat ex Barbosa *de Iure Ecclesiast. dict. cap.39. lib.1. §.2. n.60.* In illis verbis ad textum verò *in cap. fin. de offic. Archidiaconis respondetur nihil probare verba enim in argumentum adducta, nullam continens Pontificis decisionem, sed solùm partis allegationem, quæ non*
14 *in Iure scripto fundabatur.* † Et item quia vt ait Bonacina *de censuris in Bulla cœnæ, contentis lib.3. disp.1. quæst.16. sect.3. p.3. num.7.* vers. *adduut,* non obstat *cap. dilecto*: nam vbi agitur de particulari casu exemptionis familiæ Archiepiscopi, & Religiosorum à potestate cuiusdam Archidiaconi, quem casum Summus Pontifex definiri, & expediri mandat, iuxta pacificam illius loci consuetudinem, nec vllum facit verbum de exemptione familiarium Episcopi a laica potestate: quare considerat cum Parladorio *rerum quotid. p.vlt. disser.9. §.1. num.8.* in verbis ibi: *quin & familiaris Episcoporum, idem recipiendum putauerim, nisi consuetudine aliud comparatum fuerit*: nam textus *in cap. fin. de officio Archid.* in quo contraria nititur opinio, consuetudine hoc Ius tribuit, addens quod cum omnes ibi essent Ecclesiastici, nihil inferri valebat ad Iurisdictionem sæcularem independentem totaliter ab Ecclesiastica: sic ex Couarruu. *pract. cap 31.* Petro Gregorio *de Republica lib.7. cap.1. num.8. & 9. & cap.20. n.12. & 13.* Valenzuela Velasquez *cons.35. n.8.* Christophoro Besoldo *trad. de fendosis quæstionib. quæst.*
15 *vnica fol.242.* † Item ad textum *in dict. cap.1. de pœnis lib.6.* ait quod ibi non conceditur priuilegium aliquod famulis Episcopi, vt cum sint sæculares potiantur fori exemptione: nam ibi decisum est tantum vt si visitans Metropolitanus suam prouinciam ab aliquibus impediatur se injuriantes famuli ejus, possit contra illos procedere, atque
punire. † Et ad textum *in dicto cap. Ecclesiarum* 16
seruos, ait loqui de seruis perpetuis Ecclesiæ, & adscriptitijs, qui habentur, vt pars prædiorum, quæ elaborantur; quorum beneficio sunt assignati ex *l. cum satis 23. cod. de agricolis, & censitis lib.13.* Lucas de Penna, & Platea *ibi*, & Valenzuela Piscatot, Thomas Sanchez *lib.7. de matrim. disp.19. n.1.* Gaspar. Anton. Fabr. *in Papinien. tit.5. princ. 2. illatione 7.* Schifor Degetius *3. tom tract.26. q.6.* & inter immobilia referri, Gregor. Lopez *in l.1.* verbo *las raizes tit.19. p.2.* Andres Knichen, *tractatu de vetustar. pactionibus cap.3. num.17.* † Et 17
dictum §. sportularum, & l.2. cod. de Episcop. & Cleric. & leg. Partita dicit non agere de priuilegio fori, sed tantum ne grauentur Episcopi pro rebus suæ Ecclesiæ sportulis, & de alijs exemptionibus Clericis concessis, vt in exemplis dictæ legis partitæ facilè demonstratur, & notat Gregorius Lopez glossa *que moran con ellos* Zenallos *p.2.* de las Fuerez *q.58. n.18.* addens fuisse priuilegium gratia Imperatorum concessum, & Regis Eldifonsi, qui suos voluerunt exornare de contentis in relatis legibus. Et item elidit *ibi à n.75.* D. Moscoso æquiparationem famulorum inquisitorum à famulis Episcoporum, de quo *infra* dico.

His inquam non obstantibus diuersa alia ratione 18
iam in sua vltima allegatione mano scriptæ affirmat famulos laicos nuncij Hispaniæ existentis gaudere fori priuilegio. Et præmissis quæ dico latè *infra in cap. fin. de foro comp. à quæst.21.* Vbi de officio, & immunitate legati: & *ibi quæst.29.* Vbi egi de illa quæstione, *an legati, seu famuli eorum delicta perpetrantes, possint à Principibus puniri vltione condigna absque violatione Iuris gentium* &c. Nunc verò dicendum est famulos laicos assalariatos ipsius Nuncij gaudere priuilegio fori, etiam quod respectu aliorum legatorum sæcularium, aliter dictum sit *in dicta quæst.19.* Et est potissima ratio; quia isti famuli pertinent ad Ministrum in Dignitate Ecclesiæ constitutum, ex qua parte non debent esse inferioris conditionis eius famuli, ac sunt alij famuli Episcoporum, ac inquisitorum, de quibus dixi sub *dict. cap. cum contingat de foro comp. à quæst.10.* item & in dicta allegatione *in princ.* citata. Deinde, & ex eo plus quia ex quo eorum Dominus fungitur officio legati, ac Nuncij, debent itidem potiri honoribus, & immunitatibus quoad fori priuilegium, ne aliàs in dispendium, ac offensam officij sic nobilis eius familia distraheretur; & ita cum multis Barbosa *dicto cap fin. de officio Archid. n.2. & de Iure Ecclesiastico lib.1. dict. cap.39. §.2. à num.55. & §.4. num.95.* ait familiam Nuncij Apostolici potiri; quia is in prouincia sibi decreta habet Iurisdictionem ordinariam, qualem habet Episcopus in sua Diœcesi, sic probans cum Abbate, Anchorano, Speculatore, Calderina, & alijs, & Anton. Diana contra D. Moscoso *dict. p.6. tract.2. de familia laica Nuncij Apostolici* cum 80. interpretibus, vbi à resolutione 2. probat. tum quia familia Episcopi sic gaudet, cui comparatur, & *ibi res 3. ex dict. cap. Ecclesiarum seruos*, & alijs. † Quia 19
priuilegium Episcopis concessum protrahi debet *ex cap. quamus de priuileg. cap. liceat eodem tit. lib.6. & ex auth. habita cod. ne filius pro patre,* Vbi priuilegium fori concessum Scholasticis comprehendit etiam eorum famulos, & seruos, qui ad tempus seruiunt, vt obseruat *ibidem* Baldus, & Salicetus. † Et quia persona exempta ab alicu- 20
ius foro, videtur etiam exempta tota eius familia,

cap. 1.

cap. 1. de privileg. lib. 6. l. non aliter ff. de iudiciis, & l. 2. cod. de Episcop. & Cleric. maximè vt docet Oldradus *cons. 293. numero 5.* quando Dominis vsus familiarum redderetur incommodior. Et quia priuilegium immunitatis Ecclesiasticæ, & fauorabile, vt tradit Gratian. *tom. 2. discept. 340. n. 21.* & ideo extendendum, vt docent Gambacurta *de immunit. Ecclesiastica lib. 4. cap. 3.* Decianus *cons. 80. n. 19. & 21. lib. 3.* Ambrosius *de immunit. c. 10. n. 7.* & alij, quos citat, & sequitur Farinac. *in apend. de immunit. c. 2. n. 21.* & Sperel. *decis. 63. n. 10.* multis inquam decisionibus litteris, & epistolis, vbi contra DD. Moscosum 1. allegatione acerrimè negantem familiam laicam Episcopi, gaudere fori priuilegio, ipse cum Tusco *tom. 3. litt. E. conclus. 27. n. 21.* Iulio Claro *in praxi crimin. §. fin. q. 35. n. 18.* Ioanne de Monte Sperello penes Calcaneum *cons. 71.* Gratiano *decis. Marchiæ 135. n. 2.* Capicio *decis. 12. n. 1.* Suarez *in Thesauro recept. sentent.* verb. *Clericus num. 129.* Farinac. *in praxi q. 8. n. 40.* cum alijs infinitis, & in terminis numerat 75. Doctores relata vltima allegatione manu scripta in principio citata, quorum plures narrāt Barbosa, & Diana relati, quibus addo Thomam del Bene *de immunit. Ecclesiast. c. 4. dubit. 15. sect. 1. & 2.* Torreblanca *de iure spirituali lib. 15. c. 6. n. 56.* & Rotam *decis. 121. n. 7. p. 5.* Barbosam *in collect. decis. Apostolic.* verb. *familiaris n. 9.* cōsiderantes Nunciū, & eius familiā maiori cū ratione frui debere priuilegio fori; quia vltra quod potitur, vt iudex ordinarius, sicut Episcopus tali priuilegio in tota sua prouincia, debet etiam potiri vt legatus à latere Pontificis, vt statim dicitur.

21 Cum ergo Nuncius Legatus Pontificis, vltra Patriarchalem Dignitatem Hierusalem, exerceat ordinariam Iurisdictionem in omnibus Hispaniæ Regnis, sicut Episcopi in Diœcesibus suis, vt tenēt Abbas *in cap. 1. de officio leg. n. 2. & 3.* Ancharran. *c. 1. de transact. n. 5.* Barbatia *de Cardin. legato q. 5. n. 18.* Gutierrez *in canonicis c. 11. n. 5.* Gonzalez *in reg. 8. Cancellaria glossa 21. n. 56.* & cum eis Barbosa *de Iure Eccles. p. 1. dict. c. 39. §. 4. n. 94* Thomas del-Bene *de immunit. Eclesiast. cap. 4. dub. 18.* Tondutus *de præuentione iudiciali p. 1. cap. 29. n. 29.* & amplius cum Nuncius confideretur priuilegiatus, sicut Legatus à latere Pontificis maximè; quid mirum, vt licet non admittant Doctores nuncium, eiusque familiam assimilari Episcopis in Iurisdictione, & præeminentijs, neque admittatur prærogatiua suæ Patriarchalis Dignitatis, vt saltem debeant fateri, nuncij familiam potiri dicto priuilegio fori; quia legati Apostolici, ac Nuncij sunt exempti à Iurisdictione regali, & alterius cuiusuis Iurisdictionis; eo quod tales famuli sunt priuatimè subiecti Iurisdictioni nunciorum; quātumuis delicta suorum famulorum laicorum grauiora, & atrociora sint, vt dicunt Zacharias Pasqualigius *decis. 508. numero 17. ibi: delegato enim Pontificis non est eadem ratio; quia y per sacros Canones, nepotè Ecclesiastici exempti sunt à potestate Principis sæcularis, & cum intra ipsius districtum, erigant proprium tribunal, porrigant ad ipsos cognoscere de delictis familiæ, vt iam à Summis Pontificibus declaratū est; at oratores sæculares non habent hanc exemptionem, nec faciunt tribunal, quia nec à Principe proprio hoc eis concedi potest, cum non exerceat Iurisdictionem in alieno territorio, nec à Principe, apud quem residant, concessum est, vt clarè constat:* ita ita illc. Quare ego aliud agens *in dict. cap. fin. de fere dicta q. 29.* dum dixi *à numero 3.* quod legati, & eorum familiares delinquentes in prouincia, in qua sunt assignati, possint ibi puniri: tamen *numero 7.* dixi quæ ibi retuli non procedere in legato, & nuncio Pontificis: nam non solùm ipse, sed nec eius familia à Principe sæculari puniri possunt ex delictis commissis tempore legationis.

22 Et in terminis sic decretum esse, ac declaratum in duplici breui Pauli V. & Vrbani VIII. quorum tenorem refert Diana *dict. p. 6. tract. 2. in fine*, aliasque litteras Pontificias referens *ibi sub res. 3. & in dict. p. 6. tract. 8. Miscellaneo resol. 2.* vers. *verum*, vbi plenissimè cum infinitis agens delegatis, & eorum famulis in genere tenet, vt dictum est de Nuncijs legatis Pontificis, & eorum familia sæculari: & ex hac ratione quoties casus se obtulit definitum fuisse iudicialiter in diuersis huius Regni prouincijs, vt in Regno Aragoniæ testatur Zenedus *in practicis quæstion. canon. q. 4. n. 16.* & in Regno Portugalliæ in fauorem nuncij, Gabriel Pereira *tom. 1. cap. 10. n. 12.* & in comitatu Cataloniæ, Fontanella *decis. 338. n. 18.* & in Regno Siciliæ Giurba *cons. 88.* Vnde nescio quo pacto potuerit, teste Octaniano Maggio *de legato lib. 1. cap. 2.* quidam Rex Clementis V. Pontificis Maximi legatum carceribus mancipare, qui erat ad eum missus CHRISTIANVM, vt Regem ad arma in Turcas vocaret, vt exclamat Diana *dict. p. 6. tract. 8. res. 2. sub dict.* vers. *verum*. vbi dicit processisse de facto, & non de Iure, sicut & possumus, ac dicere debemus contra quoscumque indices sæculares, si de facto incarcerarent, exularent, siue fustigarent Nuncij famulos laicos, & in terminis præter alios relatos docent hanc sententiam Kec Kermanum *syst. pract. 33. problema 11. & sequent.* Kirchenero *delegato cap. 1.* Hotomanus *de legato cap 4. numero 3.* Paschalius *de legato cap. 74.* Beccius *de securitate, & saluo conductu thes. 181. & 183.* Christophor. Besold. *in politica lib. 1. cap. 11. n. 30. & de Iure, ordinibus quatinium, differt. 2. cap. 7. n. 5.*

23 Nec obstare dicunt litterati D. Petr. Fernandez de Minaño, & Domin. D. Francisc. de Palacios *in sua citata iam allegatione n. 16.* actum executum dicto anno 1637. Verberādo publicè in hac curia vnum ex famulis Nuncij iam *supra* relatis; quia vt patet ex relatione facti positi *in sua 1. allegat.* à Domin. D. Moscoso *in princ. sub n. 3.* ille famulus verberatus non erat famulus Nuncij, sed cuiusdam eius nepotis, vt ibi refert *n. 10.* & sic nihil mirum vt in hoc casu indices vulgò *los Alcaldes de esta Corte* contra illum famulum procederent propter talem resistentiam; non enim cauetur, vt nuncij nepotes, ac eius famuli fori immunitate gaudeant, qua eius Auunculus Nuncius, cum ex diuersis nō debeat illatio fieri ex *l. Papinian. exuli ff. de minoribus cum vulgatis.* Item quia in illo casu non fuit decreta inhibitio à dicto Nuncio contra illos iudices, vt famulos illos remitterent ad se. Item quid esto quod decreta fuisset, & iudices illi requisiti adhuc procederent. Tamen Rex noster Philippus IV. sic in eos illuc scito prorupit dolore iusto scandescens, vt illico mandauerit quod vnus ex illis iudicibus *el Alcalde* scilicet *Don Lope de las Cuevas* exularetur, vt factum fuit taliter, vt in exilio decesserit: ex quo Pijssimus tantus Rex notauit excessum prædictorum iudicum, & referunt prædicti litterati, quoties in hac Curia contigit incarcerari, sine per dictos indices, aut Prætorem aliqui famulorum Nuncij illico habita notitia talis familiaritatis iuridicè; imò & extrajudicialiter

judicialiter fieri remissionem incarcerati ad ipsum
nuncium.

24 Nec obstare etiam dicunt, quod in aliquo casu
contigerit aliquando, vt laici iudices apprehen-
derent famulos sæculares Episcoporum, de illis
quæ cognouissent: nam talis casus non debet
in consequentiam trahi ad famulos nuncij; quia
vt dictum est isti potiuntur fori priuilegio extri-
plici capitè iam supra relato, Patriarchatus scili-
25 cet, legati, ac iudicis ordinarij. † Nec quod delin-
quens non declinauerit iurisdictionem laici iudi-
cis; quia etsi vt relatum est accidisset, non potuit
præiudicare ius Patroni fiscalis nunciaturæ, cum
priuilegium exemptionis principaliter fuerit con-
cessum, non in fauorem famulorum, sed in fauo-
rem ipsius nuncij, & cæterorum Prælatorum, in-
quorum præiudicium, nec tacitè, nec expresse
queunt illud renunciare ex *cap. cum in tempore
de arbitr.*, *cap. 2. de in integr. restit. cap. cum
olim el. 2. de priuileg.* Erasmo Chochier *de iuris-
dict. in exemptos 2. p. q. 7. n. 4. & p. 3. q. fin. per to-
tam*, Felicianus *de censib. tom. 2. lib. 2. cap. 3. ex
n. 13.* Carleual. *de iudicijs tom. 1. tit. 1. disp. 2. ex
numero 10. cap. 6.* Salgado *de supplicatione ad
Pontificem 2. p. cap. 11. ex n. 15.* Tamburino *de
iure abbat. tom. 2. disp. 15. q. 12.* Tondutus *de
præuent. p. 1. cap 29.* qui post quam latè scripsit,
familiares Episcoporum, & nuncij illico frui
priuilegio fori *ibi n. 19.* ait: *Et præmissa notanda
sunt ad materiam præuentionis; non enim his casi-
bus datur præuentio inter iudicem ordinarium lai-
cum; & Ecclesiasticum, & quamuis causa esset
præuenta in tribunalibus iudicis laici, & coram
ipso comparauissent partes, posset Episcopus petere
ipsius causæ remissionem ad suum tribunal pro inter-
esse suæ iurisdictionis*, Calcan. *cons. 51. & 72.* qui
dicit iudicem laicum remittere causam, recusan-
26 tem esse excommunicatum. † addens etiam quod
in causa immunitatis opinio minus probabilis de-
bet sequi, vt dixit Sousa *in Bulla cœnæ cap. 14.
disp. 76. n. 5.* & cum alijs Diana *tom. 1. tract. de
immunit. resolut. 23.* & ex doctrina *cap. si iudex
laicus de sent. excommunic. lib. 6.* Vbi quando ad-
est controuersia super cognitione inter laicum,
& Ecclesiasticum, pertinet cognitio ad Eccle-
siasticum, Sperell. *decis. 128. n. 25.* Vbi refert
Couarruu. & alios Diana *tom. 6. tract. 2. res. 9.
vers. ad sextum circa medium* Rota in Barchino-
mens. exemption. 13. Iunij 1648. *in §. quia
fraudibus, & §. sequent.* coram Cardinal. Cor-
rado.

27 Quare etsi præfati litterati dicant contra D.
D. Moscosum, vt prædicti famuli laici nuncij
nequeant consentire cognitioni sæcularis Iudicis;
tamen ego verius existimo vt etsi Clerici ne-
queant siue tacitè, vel expressè suæ iurisdictioni
renunciare, etiam cum iuramento consentiendo,
siue prorogando iurisdictionem iudicis laici, vt
late dixi *infrà per textum in cap. si diligenti de foro
comp. quæst. 2.* & in alijs. Tamen quia *ibi* dixi in
alijs priuilegiatis contrarium procedere, vt dis-
putaui ibi per plures alias quæstiones; ideo quam-
tumuis Doctores ad partes disputent, num fami-
lia laica Episcopi, siue nuncij priuatiue gaudeat
fori priuilegio; ego sic nempè intelligerem, vt
laici famuli scilicet delinquentes tacitè consen-
tientes in cognitione iudicis laici, possint de de-
licto commisso ibi puniri, si illius iurisdictio-
nem non declinauerint, vel si à proprio suo Do-
mino Episcopo, vel nuncio non repetantur, siue

inhibitione, censuris, aut alijs iuris remedijs;
eo quod non debet esse eadem ratio de istis famu-
lis laicis, ac est in priuilegio Clericali. † Et sic 28
video in priuilegio concesso laicis familiaribus
Sanctæ inquisitionis, & in eius ministris officia-
libus, vt potè secretarijs, & alijs; quia si isti
delinquentes extra suum officium incarcerati à
quolibet iudice laico, consentiant coram illo li-
tigare, tunc reuera proprio inquisitionis foro
non gaudebunt cui possunt renunciare, vt diser-
tè probat Narbona *in l. 20. tit 1. lib. 4. de concor-
dia familiarium glossa 21. ex num. 29.* Vbi ne
dum de familiaribus; imò *ibi & n. 31. & 32.* idem
dicit de cæteris officialibus sancti officij, secreta-
rijs scilicet nuncij, & alijs quibuscumque; ita
vt si officialis conuentus super crimine coram
iudice sæculari, non allegat se officialem esse,
sed ibi litem permittat, inchoarti, non possit
postea pœnitere, & causam ad inquisitores re-
mitti postulare, cum itidem per supremum hoc
inquisitionis consilium sic statutum sit litteris
hic Matriti datis 13. mai 1536. & Vallisoleti 14.
Iulij anni eiusdem 1536. C. Toletano etiam in
Gazophilacio reconditis, quibus cauetur quod
quamuis regulariter officiales prædicti, siue rei,
siue actores fuerint in causis criminalibus, co-
ram inquisitoribus conueniantur, vel alios con-
uenire queant: tamen si officialis iniuriatus dam-
no, vel contumelia affectus foro Sanctæ inqui-
sitionis renunciet, & coram iudicibus sæculari-
bus emendam, vel satisfactionem petere velit
id ei facere liceat, vt sæculare iudicium subeat;
licet vt litteræ ipsæ inquiunt in eo officialis im-
prole versabitur, & inquisitoribus reddetur
infestus.

Et quamuis tantùm videantur loqui de offi- 29
ciali inquisitionis actore iniuriato, non verò reo
delinquente; mihi tamen idem respondendum
esse videtur; quia sic & iam in terminis de fami-
liaribus delinquentibus dicunt idem Narbona
dict. num. 29. & 30. & Petrus Zenedo *in pract.
canonic. q. 12. n. 6.* procedere, qui si in cri-
minalibus causis regulariter ad examen inquisi-
torum spectantibus iudicis sæcularis iurisdictio-
nem prorogare possint, & in eo consentire; ita
vt amplius familiares ipsi prædictorum iudicum
sæcularium, forum declinare nequeant; quia
cuiusuis fraudis suspicio cesset & familiaris in iu-
dicem sæcularem consenserit coram ipso respon-
dendo; nec fori inquisitionis præscriptionem al-
legando à cognitione causæ huiusmodi familiaris,
manum inquisitores amouere debent, nec illum
vlla ratione à iudicibus sæcularibus subducere,
vt Regij nostri, ac supremi senatus iussio conti-
net, data hic Matriti 26. martij 1568. cuius
series in Archetipo Toletano seruatur, vt te-
nent expressè relati Zenedus, & Narbona. † qui 30
etiam addunt quod si inquisitores ipsi compere-
rint iurisdictionem laici prorogasse familiares de-
linquentes in fraudem suæ iurisdictionis, tunc
valeant postulare sibi restitui familiares illos, &
ad id etiam iudices sæculares adigere, & com-
pellere possint: quod sic in praxi obseruatum
vidi in sancto inquisitionis tribunali Vallisoletano
aliquoties in causis familiarium, & in alia incar-
ceratione D. Francisci de Arze Zeuallos, illius
Sancti officij secretarij nam illis non declinanti-
bus, imò consentientibus in iurisdictionem laici,
non curauit sanctum illud tribunal amouere eo-
rum causas; eo quod non resultarent in offensam
iurisdictionis

Digitized by Google

iurisdictionis sancti officij, secus ècontra, me iudice practicatum fuit in alia in carceratione D. D. Francisci, ac aliorum, quando scilicet recognitum esset dictos familiares, seu officiales prorogationem illam facere cum injuria eiusdem sancti officij. Et sic explicandum, ac distinguendum iudico Barbosam, qui latè agens *in dicto cap. cum tempore de arbitris*, videtur ex multis probare quod exemptus remunerare non possit privilegio suo sine licentia Papæ; & sic, nec Prælatos, & Religiosos, cuius dicta etiam de alijs subiectis exemptis non valentibus protogare iurisdictionem iudicijs non sui *ibi numero 6. 7. & 8.* satis aperte, & discretè intelliges ex his, quæ latissimè dixi *in cap. 1. cap. si diligenti, & cap. 18. de foro compet*, quare non immoror.

31 Vnde ego iam considero D.D. Christophorum Moscosum; etsi in sua prima allegatione negauerit exemptionem famulorum laicorum Episcopi ex iam adductis fundamentis, eamque concesserit respectu familiariū inquisitionis; eo quod hæc exemptio expressè caueatur Regia concessione in multis schedulis; item & in *dicta l. 20. recopilat.* esse intelligendum iuxta proximè dicta, tum propter contradictionem, quam ei opponunt relati huius Curiæ literati; tum quia ipse Diana *dicta p.6. tract. 2. res. 9.* illum impugnat dicendo ex qua causa potest dicere D. Moscoso absurdum esse Episcopos esse iudices in delictis suorum famulorum, & quare non sitt absurdum, vt inquisitores, qui secundum ipsum ex priuilegio Regis *ibi n. 75.* iudicant de delictis suorum famulorum, & sit absurdum ex priuilegio Papæ adducens imperatores Martiani volentis *in l. 3. Cod. de Præpositis Sacror. scrin. cubic. lib. 12.* iurisdictionem exercere in suos cubicularios, & imperatoris Zenonis volentis eam exercere in silentiarios, vt cauetur *in l. 4. Cod. de silentiarijs eodem lib.* cum nostri faciant illationem de priuilegio familiæ Episcoporum ad familiares, & ministros inquisitionis, vt notanter probaui in relata allegatione pro sancto officio inquisitionis Vallisoletanæ dicto anno 1648.

32 Quare nostri ad secundum fundamentum D. Moscosi *supra* relatum in vers. *secundo loco*, quatenus dixit certum non esse, vt famuli Episcoporum non gaudeant priuilegio fori, & magis certum vt illo non gaudeant famuli aliorum Ecclesiasticorum inferioris dignitatis, dicunt nedum familiam Episcoporum suis expensis salariatam; imò & Ministros officiales suæ curiæ fori priuilegio gaudere, vt præter Barbosam, Riccium, Gratianum; Gauantum, Schilantem, Marinum, Bonacinam & Alcedum, quos refert, & sequitur Diana *p. 4. tract. 1. res. 30.* ipse aduersùs Cutellum maximè inuehentem *in Cod. legum sicularum Martini Regis post. cap. 21. in concordia inquisit. cap. 2. à n. 10. & in Patrocinio Regiæ iurisdictionis n. 201.* probat abunde *p. 5. res. 1. à vers. sed omnia* cum à Ponte *decis. 56.* Aurelio Augustino in consilio, quod ponit Barbosa *de iure Ecclesiastico lib. 1. cap. 39. à n. 14.* Guacino *in defensione earum tom. 1. defens. 10. cap. 9. n. 14.* Marta *de iurisdict. p. 4. cent. 10. casu. 3. n. 2.* Genuens. *in praxi cap. 9. n. 4.* Maceratens. *lib. 1. resolut. 75.* & ex Doctoribus nostris Hispanis D. Alfons. Narbona *in dicta l. 20. tit. 1. lib. 4. recopilat. glossa 23. à n. 9.* Simon Raus *in dubijs de immunitate Ecclesiast. folio 94.* qui multos adducit casus, in quibus magna curia Siciliæ remisit Episcopis aliquos officiarios laicos prosequutos de criminibus extra officium commissis, & Marius Giurba *cons. 70. n. 10.* Maurus Burgius *de modo procedendi ex abrupto cent. 1. q. 65. n. 81.* Vbi testatur ita seruari in magna curia Regni Neapolis ipse Diana latissimè probat *dicta res. 1. p. 5.* iure nostro canonico ex *dict. cap. fin. de officio Archid.* Vbi cum infinitis Barbosa *n. 2.* qui dicit de familia Episcopi dici fiscalem nuncium, siue cursorem carcerum custodes, Barrisellum, Birruarios, & his similes, vbi refert sic anno 1614. declaratum prædictos officiales annumerari in familia Episcopi; & insuper addit Barbosa cum Gratiano Marchiæ *decis. 233. & discep. forens. cap. 340. & 341.* Belleto *disquisit. Clericor. p. 1. tit. de fauore Clericorum reali §. 1. n. 16.* Aloisio Riccio *resolut. 471 à n. 4.* Mario Giurba *cons. 884.* censeri quoque de familia Episcopi notarios, & procedere in Notario non exercente immediatè; idem Giurba latè agens, qua propter dicit cum illis Barbosa optimo iure sanctam congregationem super negotijs Episcoporum, & regular. præposita mandasse Episcopo Ortunensi 6. Augusti 1602. ne suspenderet censuras latas, & publicatas contra Gubernatorem Lanciani, nisi prius relaxato è carceribus eius Notario Regijs hortatorijs, ac alijs quibuscumque non obstantibus.

Et insuper ipse Diana *dicta res. 1. p. 5.* multis 33
alijs in casibus declaratum affirmat, & facto verbo cum Sanctissimo Vrbano VIII. Papa. ab eadem congregatione sic declaratum vt apparet ex epistola, quam per extensum ponit Raus supra, idem Diana *dict. p. 6. res. 6 tract. 1.* loquens contra D.D. Moscosum, vbi refert, vt cum in Regno Siciliæ anno. 1637. emanatæ fuerint aliquæ ordinationes prohibentes ministros Curiæ Episcopalis gaudere priuilegio fori in delictis communibus, statim Sacra congregatio scripsisset ad omnes illius Regni Episcopos epistolam, quam ibi ad litteram ponit, & insuper alias, quibus confirmatur nostra relata sententia; & sic resoluit Diana ministros laicos Curiæ Episcopalis, tanquam de familia Episcopi, gaudere priuilegio fori, non solùm in officio commissis, sed etiam in delictis communibus, vbi respondet D. Moscoso asserenti non constare de prædictis declarationibus Cardinalium dicens ex lite habita inter Sanctum Carolum Borromeum, & ministros Regios Mediolanenses coram Pontifice, & ex responsionibus, quæ à Sancta congregatione vbique terrerum missæ fuerunt authenticæ, & in dies mittuntur ad Episcopos, hoc esse ita clarum, & notorium, vt non indigeat probatione ex glossa *in cap. appellanti de appellat.* Felino, & Doctoribus *in cap. super litteris de rescriptis*, Abbate, & Scribent *in cap. si debitus de appellat. & ex l. si adulterium §. idem Polonis ff. de adulterijs*, contrariumque asserere esse in luce merediana
velle cæcutire. † Et ad aliud, quod dicit D.D. 34
Moscoso ex eodem Diana, vt non sit necessario standum declarationibus Cardinalium, respondet iam non esse admittendum post decretum Vrbani VIII. die 2. Augusti 1631. & præsertim quando declarationes Cardinalium feruntur ex ordine facto verbo cum Sanctissimo vt docet Merolla *tom 1. disp. 4. cap. 4. dubio 12. n. 173.* & sic dicit refellendum esse D. Moscosum, dicentem declarationes Cardinalium in casu nostro procedere in terris, Vbi Pontifex habet dominium

nium temporale, cum contrarium pateat & multis litteris auditoris Cameræ (quas ipse refert)
35 directas extra statum Ecclesiæ. † Addens quod congregationes Cardinalium fundatæ sunt à summo Pontifice pro explanandis difficultatibus vniuersæ Reipublicæ Christianæ, & non pro solo statu Ecclesiæ, & de iure ciuili etiam relatam sententiam probat Diana *in dict. p.5. ex textu in l. in Sacris Cod. de proximis sacr. scrin.* Vbi probatur absque limitatione scrinia, scilicet secretarios, Archiuarios, cæterosque in scrinio militantes, & in epistolarum, libellorum sacrorumque imperatoris dispositionum memoriam, ac custodiam inseruientes priuilegio fori imperialis gaudere; ita vt non possint cognosci ab ordinarijs locorum, sed conueniri debere coram Magistro officiorum ipsiusmet sacri Palatij &c.

36 Ad aliud fundamentum D. Moscoli adductum *supra* in vers. *& tertio unum regulariter*, quatenus probat certum esse, vt non possit Pontifex liberare laicos à iurisdictione, vt eos de foro Ecclesiæ faciat. Cui vt respondeat Diana *dicta p.6. tract.6. res.7.* memor illius quæstionis, an Pontifex in temporalibus habeat Dominium directum, de qua remittit se ad Martam *de iurisd p.1. à cap. 18.* ad Innocent. Hostiens. Ioan. Andream, Felin. & Decium *in cap. nouit. de iudicijs*, & de qua ego dixi latissimè *ibi q.4. & ibi q.6.* Vbi de illa, *an Rex Franciæ, & Hispaniæ subsint Papæ in temporalibus*, & *ibi q.8.* dico cum infinitis breuiter, vt etiam dixi sub *dicto cap. nouit. q.1.* Pontificem summum in ordine ad finem spiritualem posse eximere laicos à iurisdictione iudicum laicorum, & probat cum Solorzano *de iure indiarum lib.2. cap.22. à n.17.* D. Dionisio de Portocarrero *alleg. pro sancto officio n.33. fol.15.* Balboa *in cap.1. de foro comp. n.6.* qui sunt Doctores Hispani cum Mancino Merolla, & ex alijs plurimis, vti & ego etiam dixi sub *dicta allegatione pro sancto officio inquisitionis Vallisolet. ibi n.31.* & applicat Diana plura iuris exempla, ex quibus, sicut prædicta laicorum exemptio quivit à Pontifice fieri, factumque esse de famulis Episcoporum; quia id exigebat honor debitus dignitati Episcopali, & recta administratio causarum fori Ecclesiastici, sic & multos alios reperiri exemptos à iurisdictione suorum iudicum ordinariorum, vt patet *in l.fin. Cod. de iurisdict. omn. indic. l. in officiales Cod. de offi io Rector. prouinc. l. ex eo Cod. de agentibus in rebus l. eos Cod. de apparitor. Mag. l. viros Cod de diuers. official. l. viros Cod. de palatinis l.fin. Cod. de veteranis l. hac lege Cod. de priuileg. scolar. lib.10.* quam exemptionem esse etiam concessam officialium vxoribus, vt probat lex ad diuersa *Cod. de silentiarijs lib.12.* & etiam filijs, *l. eos Cod de fabricens lib.10. & l.fin. Cod. de professor, & medicis*, & etiam matribus, vt *in l.fin. Cod. de castrens. peculio*, & etiam seruis, & colonis, vt patet *in dict. l. in sacris Cod. de sacr. scrin. lib.12.* & hoc non solùm si essent rei, sed etiam actores, vt habetur *in l. viros Cod. de comitibus consistorianis lib.12.*

37 Et sic etiam pateat ex nonnullis, quæ dixi de viduis, quæ maritorum suorum priuilegijs potiuntur in *cap. ex tenore. 11. de foro comp. q.5. & in dict. cap. cum contingat 13. eodem tit. ibi q.13. vbi an vxor Clerici Græci illo foro gaudeat &c.* sequitur ex consideratis per me *in dict. cap. nouit. de iudic.* ex maiori causa, & fundamento; imò & à fortiori summum Pontificem habuisse iustam causam eximendi familiam laicam Episcopi à Iurisdictione ordinaria Principis sæcularis, subdendique Iurisdictioni Episcopi, hoc exigente, vt dictum est reuerentia tantæ Dignitatis debita, & recta administratio negotiorum fori spiritualis, & Ecclesiastici, vt sic etiam comprobatur ex verbis textus *in l.3. Cod. de præpositis sacrorum cubiculariis lib.12.* vbi habetur: *cubicularios, tam Sacri Cubiculi nostri, quàm venerabilis Augustæ, quos vtrisque certum est obsequijs esse occupatos, & aulæ penetralibus inhærentes, diuersa iudicia obire non posse obseruatione aliorum tribunalium liberantes &c.* & ex *l.4. Cod. de silentiarijs eodem lib.* ibi: *ne ad diuersa tracti viri de votis silentiarij Iudicia Sacris abstrahi videantur obsequijs.*

Si ergo propter honorem debitum Regiæ Ma- 38
iestati eorum familiares per dictas leges ab alijs tribunalibus eximuntur; Iuste quidem summus Pontifex potuit eximere à sæculari potestate, familiares Episcoporum, qui meritò à D. Ambrosio *de Dignit. sacerd. cap.2.* Chrisostomo *lib.3. de sacerd.* Nauarrano *oratione 17.* Regibus præferuntur; & ob id Constantinus ille Magnus ingressus locum, in quo Episcopi conuenerant ad concilium Nicenum celebrandum in medio conuentu erectus constitit, & cum parua quædam sella ibi esset loco posita non prius consedit, quàm Episcopi ad id annuissent; sic Diana *suprà dict. res.7.* ex Eusebio *lib.3. de vita eiusdem cap. 10.* quare resoluit sibi displicere D. Moscosum *in dict. alleg.* negantem non solùm Pontifices eximisse familiam laicam Episcoporum à potestate sæculari, sed etiam non posse existimans falsum dicere, cum Pontifices id fecisse constet, non solùm ex sacris canonibus, sed etiam nouissimè ex declaratione, & facto Sanctissimi PP. nostri Vrbani VIII. vt probat ex epistolis quas refert ex *resol.4.* ad comitem Nouellaræ; item probans factum Papæ in dubium reuocari non debere propter textum *in cap. in memoriam 96. dist.* & ex Anton. de Butrio *in cap.2. n.6. de translat.* & alijs, & ex textu *in cap cum inter vinos §. fin. de re iud. & cap. absit. 11. q.3.* dicentibus declarationes eius esse iustas; quoniam ipse est fons iustitiæ, *Clem.1. de probat.* & amplius respondet Moscoso *n.40.* dicenti laicos non posse se subijcere Ecclesiasticæ iurisdictioni aliud constare vtroque Iure, canonico scilicet *in cap. significasti de foro comp.* (sed tu dices, ac distingues, vt ibi ego dico) *& in l. siquis ex consensu, & l. Episcopalis Cod. de Episcop. aud.* & ex Paurmeister *de iurisd. imperij Romani lib.2. cap.8. n.68.* Duareno *de sacr. Ecclesiast. Minist. & benef. lib.1. cap.1.* & cum alijs multis ipse Diana *dict. p.5. tract.1. res.8.* de quo dico *q. sequenti.*

Nec obstabit dicere familiam aliorum Eccle- 39
siasticorum inferiorum non gaudere priuilegio fori Ecclesiastici; & sic sicut respectu istorum priuilegium est personale; ita etiam respectu Episcoporum, legati, nontij, & Cardinalium &c. Sed vt supra visum est non eadem ratio Dignitatis præstat in Clericis, ac in prædictis in tali Dignitate constitutis, ad quorum ornatum; imò & ad necessaria officia suæ Dignitatis, familia laica est admodum necessaria, vt experientia demonstrat. † Nec inquam debet 40
obesse D. Moscoso, qui *n.79.* suæ allegationis dixit, Romæ inquam familiares Episcoporum non gaudere priuilegio fori; sed respondet Diana *dict. p.6. tract.2. res.10.* in vers. *ad id*, non ex eo sequi rectè

Digitized by Google

rectè, vt alibi extra Romam non debeat gaudere: nam Romæ id obseruatur ex aliqua iusta causa bene visa summo Pontifici; & clare videtur esse, cum ibi assistat idem Pontifex; qui est omnium Episcoporum Maximus: nam cum iam latè ego dixerim *in dicto cap. cum contingat.3. de foro comp. q.12.* familias Cardinalium gaudere fori priuilegio, & vbique debeant gaudere palatio illorum immunitate, vt docent Peregrinus *de immunit. cap.4. n.75.* Sanchez *in opusculo tom.1. lib.6.* Barbosa *de iure Ecclesiast. lib.1. cap.4. n.80.* cum alijs, quos citat Diana *dict. p.5. tract. res.14.* tamen Romæ non gaudere dicta immunitate docet Duardus *in Bulla cœnæ lib.2. can.15. q.16.* & alij; & nec magis in terminis familiares Cardinalium Romæ non gaudere, vt tradunt Pereira *de manu Regia tom.1. cap.10. n.13.* Carlenal *de indic. lib.1. tit.1. disp.2. q.6. sect. 6. n.509.* Barbosa *de iure Ecclesiast. lib.4. c.4. n.85.* & in praxi Romæ hoc non seruari testantur Bonacina *tom.3. disp.1. q.16. punct.3. n.7.* Scacia *de iudicijs, tom.1. lib.2. cap.11. n.22.* & hoc fortitan esse introductum resoluit idem Diana in dicto vers. *ad id* in fine, propter reuerentiam summo Pontifici debitam.

41 Addens etiam quod etsi Episcopi habeant priuilegium, vt in suis ædibus celebretur singulis diebus, sed dum Romæ morantur, hoc priuilegio vti non possent.

42 Vnde etsi idem D. Moscoso, ac alij oppugnatores dicant ex tali familia laica Episcoporum, ac nuncij nimium detrahi iurisdictioni sæculari, respondet tamen Diana *dict. res.10. in principio* cum D. Dionisio de Portocarrero *in dicta alleg. pro Sancto offi. 10 .6 folio.3.* non obstare; quia ministri laici Episcoporum, Cardinalium, ac Nuncij, solent esse nimis pauci, sicut & ipse Portocarreno de Ministris Sanctæ inquisitionis, diserte verbis loquitur sequentibus ibi: *gran falta hazen à vn virrey, o a vn corregidor cinquenta personas entre millares de millares que gouiernam à todas las demas oluidam por molestar a estas, solas ellas viuen escandalosa mente, y turban la paz publica en solas ellas echan de ver que se disminuie la iurisdiçcion Real. &c.* Et ad alia eiusdem D. Moscosi sigillatim respondens ipse Diana etiam abunde contra ipsum, & alios *res.5.* probat cum infinitis Episcopos posse habere familiam armatam, & Ministros executores ad carcerandum, qui debent gaudere, sicut dixi *in cap. cum non ab homine de indic. q.14.* Vbi de quæst. *an Episcopus possit habere familiam armatam ad capturam, & ad executionem sententia*, vbi affirmaui, sicut ibi distinxi.

43 Ad fundamentum 4. adductum *supra* in vers. *item quarto*, vbi adducta est ordinatio Granatensis; item & *legis Regia in principio 14. tit. 1. lib. 4. recop.* & alterius schedulæ Regum D. Ferdinandi, & D. Elisabeth anni 1504. quarum verba *ibi* retuli, & ad alias similes legas, edicta, seu decreta Regia, aut ciuilia, respondeo in his materijs, de quibus longè dictum est in toto nostro capite, magis standum esse ordinationibus Pontificijs, quam Regijs, quantumuis D. Moscosus in defensionem suæ sententiæ *in dict. alleg. n.46.* argumentetur sequentia etiam verba exprimendo ibi: *Reyes Christianissimos que mereçieron el nombre de Catolicos hijos verdaderos de la Iglesia, y summamente atentos a exaltarla, sino estuuieran muy çiertos deque los seglares familiares de los obispos eran de su Iurisdiçcion, no orden aran en la zedula Referida al Abbad de Valladolid que disistiera de fauoreçerlos, y al cas. las censuras, conque no abia podido inhibir a los Alcaldes &c.*

Quia vltra quod suprà à quæstione longè scriptum sit prædictis legibus Regijs contra immunitatem Ecclesiasticam pugnantibus standum non esse, vt etiam firmatur ex alio Caroli. V. eorum nepote decreto *quæst. sequenti* referendo. 44

† Respondeo cum D. Diana *dict. p.6. tract.2. res.8.* vers. *ad textum*, quod Vrbanus VIII. qui sedit in Cathedra D. Petri, qui à Christo Domino clauem scientiæ recepit, qui authoritatem habebat interpretandi canones, concilia ex his, quæ dixi *in cap. cum venissent 12. de iudicijs*, si non esset certus quod familiares laici Episcoporum essent de sua Iurisdictione, non præciperet sub pœna excommunicationis, quod familia laica Archiepiscopi Rhodiensis, gauderet priuilegio fori, nec id etiam declarasset Paul. V. & sic admonet lectorem an suum, vel D.D. Moscosi argumentum præualere debeat, & cui credendum sit circa intelligentiam canonum, & concilij Trid. Cæsari, an Pontifici. II. & in super addit non esse recedendum a communi regula Doctorum; pro qua. 45

† Adducit, vt quando inter iudicem sæcularem, & Ecclesiasticum, lis adest, ad quem spectat Iurisdictio, non ad sæcularem, sed Ecclesiasticum spectare ex Felino, Iasone, Ripa, Sperello, Layman, Sanchez, & alijs, quos ipse etiam citauit *in p.4. tract.1. resol.64.* de quo dubio dixi *sub. Rub. de foro comp. q.1.* etenim ille Abbas Vallisolet. ordinariam habebat Iurisdictionem Episcopalem, vt certum est, quare sicut de Episcopis debuit cum eo loqui. 46

47 Vndè quamuis D. Moscosus conetur satisfacere iuribus nostræ sententiæ, nempè *cap. fin. de officio Archidiac.* & alijs relatis *supra* in vers. *& sexto quia iura.* Tamen ex iam adductis declarationibus Pontificijs, & praxi, quamuis decisio illorum iurium esse obscura, adhuc nostræ standum esse sententiæ, nempè, vt familia laica nuncij gaudeat priuilegio fori ex fundamentis *Supra* adductis; & licet idem Diana *dict. res 10. tract.2 p.6. in fine*, maximè de Domino Moscoso conqueratur dicente *in prædicta allegatione* Dianam ipsum opiniones falsas docere illum venerando; sed ego ex prædicta allegatione ipsius Domini Moscosi, & alia manu scripta, in qua nostram sententiam arripit in casu secundo, super quo scripserunt litterati huius Curiæ *supra* mentionati, video ipsum contra senatores consilij supremi insurgere in prædicto secundo casu cuiusdam famuli nuncij ex resistentia incarcerati iurisdictionem declinantis, & inhibitione petiti ab ipso nuncio, ipsum famulum fuisse à Prætore huius Curiæ remittendum nuncio, vt factum fuit; sed non inquam in casu suæ primæ allegationis; quia famulus, de quo agebatur tunc præterquam quod declinatoriam non intentauit, nec nuncius illum remitti petierit, iudices illos Regios inhibendo vulgò *a los Alcaldes de corte*, erat famulus nepotis, siue Consobrini eiusdem nuncij, ad quem fori priuilegium non erat, cur extenderetur.

48 Ex quibus, & alijs dicendis *quæst. sequenti*, & ex alijs *à quæst.1.* latè dictis patet dicendum in dubio nostro Reges condendo legem, siue statutum, vt familiares laici nuncij, legati, Cardinalis, Episcopi &c. facere contra libertatem, &

immunitatem

immunitatem Ecclesiasticam, quantumvis pateat iuxta distinctiones supra relatas, vt si tales famuli laici consenserint in iurisdictionem iudicis sæcularis, nec ab Ecclesiastico remissio petatur, intelligantur suo priuilegio renunciasse; cum aliud sit renunciare, aliud inquam Reges statuere, ne prædicti famuli gaudeant priuilegio fori, quibus finitur hæc quæstio die 8. septembris, festo scilicet Natiuitatis virginis Mariæ anni 1657.

QVÆSTIO XXXXII.

An liceat Regibus condere pragmaticam prohibentem laicis prorogationẽ alienæ iurisdictionis. & an liceat condere, siue statutum, ne laici conductores bonorum Ecclesiasticorum possint conueniri coram iudice Ecclesiastico. Et an queant statuere, ne contractus iurentur, vt sic nunquam Ecclesiastici iudices queant de contractibus speratis inter laicos cognoscere. Et an statuere Principes valeant, vt Episcopus stare debeat processui facto à iudice laico, si reus remittendus sit, vel ne. An Inquisitores possint possint cogere Dominos, & Magistratus, qui fecerunt aliqua statuta, & decreta impedientia eorum iurisdictionem, vt illa reuocent. Et de duobus notabilibus pro integra materia libertatis Ecclesiasticæ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Regium, ne laici prorogent iurisdictionem Ecclesiastici iudicis, & absolute dicantur contra libertatem Ecclesiæ,* & n.2. *tamen distingues vt* n.5.4.

3 *Ecclesia habet facultatem, vt possit contrahere cum laicis.*

4 *Leges pœnales, vt laicus conueniat laicum coram iudice laico super re profana sunt iusta.*

5 *Principes, & Papa extra materiam spiritualem habent iurisdictionem distinctam, & separatam.*

6 *Statutum ne conductor, siue emphitheuta fructuum, & rerum Ecclesiæ, conueniatur coram laico, est contra libertatem Ecclesiæ; item pro ratione Prabenda locata* numero 7.

8 *Statutum, siue lex prohibens, laici contractus iurent qualiter sit, vel non contra libertatem Ecclesiæ* n.9. & à n.10.

10 *Laici Iurare non debent contractus super rebus prophanis, ne hoc modo subterfugiant iudicium sæculare, secus super rebus Ecclesiasticis* n.11.

12 L. 11. & 12. tit.1. lib.4. recopil. *non decidunt contra Ecclesiæ libertatem prohibendo ne laici iurent contractus de rebus prophanis.*

13 *Statutum potest prohibere ne iuretur, sed non prohibere, vt iuramentum semel præstitum obseruetur.*

14 *Principes statuere nequeunt, vt Episcopi debeant stare processus a iudice laico factos.*

15 *Inquisitores possunt cogere Principes, ac Magistratus, qui fecerunt aliqua statuta impedientia liberum inquisitionis exercitium, vt ea reuocent, vbi quando dicatur impediri.*

16 *Inquisitores possunt pœnis, & censuris procedere aduersus statuentes in præjudicium procedendi in sancto officio.*

17 *Inquisitores aduersus Magistratus auxilium non dantes pro exercitio inquisitionis, possunt pœnis, & censuris procedere.*

18 *Delinquens in carceratus a laico debet remitti ad Sanctum Tribunal inquisitionis pro delicto ad se pertinenti.*

19 *Incarceratus, qui ex proposito aliquid hereticale protulit, vt sic causa deferatur, non remittitur ad Inquisitores.*

20 *Heretici punitio antiquitus spectabat ad laicos, quid hodie* n.21.

22 *Rex potest procedere contra hæreticos, vt ejiciat a Regno illud turbantes.*

23 *Principes statuentes possunt cogi per censuras ad declarandum suum edictum, siue pragmaticam, ne lædant Ecclesiæ.*

24 *Caroli V. decretum, quo iudicia ab Ecclesiasticis fieri inter laicos commendatur, &* numero 25. *de iurisdictione olim data Episcopis, quæ eis non competebat.*

25 *Baronij dictum nimis præ oculis habendum, ne Principes statuant, siue iudices laici procedant contra Ecclesiasticos.*

D primam quæstionis partem videtur dicendum, vt Rex prohibens 1
laicis prorogationem iurisdictionis in iudicem Ecclesiasticum ad hunc effectum, pragmaticam, siue legem condendo, faciat contra Ecclesiæ immunitatem ex doctrina Bellettj *in disquisit. Clericor. tit. de fauor. Clericor. pers.* § 1. *n.*26. dicentis laicum posse prorogare iurisdictionem in Episcopum, ne ab eius superiore posse inhiberi, Marta *de iurisd. p.*4 *cent.*1. *cas.n.*92. *n.*2. Riccius *p.*2. *decis.*211. *n.*5. Genuens. *in praxi Episcopali cap.*12. *n.*2. asserentes prædictum statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, & illud ferentes incurrere in excommunicationem Bullæ cœnæ, Diana *p.*5. *tract.*1. *res.*8. Vbi dicit prædictam pragmaticam nullam esse, tanquam Ecclesiæ libertati contrariam, illamque statuentes incurrere in Bullæ cœnæ excommunicationem, nec sufficere quod publicetur sine aliqua mentione Ecclesiasticorum: nam non est considerandum cum quo lex loquatur, sed in quem voluntatis dirigatur intentio ex *l. cum Pater* §. *donationis ff. de leg.*1. & sic licet taliter statuentes quoad verba, non videantur infringere libertatem Ecclesiasticam, faciendo tamen fraudem, quantum ad mentem Ecclesiæ libertatem violant; ac proinde censendi sint, ac si expressè Ecclesiam nominarent, vt docuit semper Rota Sacra, & signanter in vna Nasafrensi coram Pamphilo die. 21. Iunij anni 1591. & in vna cryptæ ferratæ coram Nillino die. 16. Ianuarij anno 1604. & docent ad satietatem; etenim talia statuta faciunt fraudem de persona ad personam, vt optimè notat glossa *in cap. fin. de immunit. Eccles. lib.*6. verb. *libertatis* Ioannes Andreas, Ancharranus, & Geminian *ibi n.*1. idem Anchar.

Anchar. *conf.* 115. *n.* 7. Abbas *in tractu nostro n.* 17. & 31. Albac. *conf.* 8. *à n.* 11. & *sub. n.* 10. alij, quos citat Vgolin *in responso ad iurisconsult. Gymnasij Patauini cap.* 6. *n.* 8. Collegium Bononiense *in responso pro libert. Eccles. n.* 14 Maynard. *de priuileg. Ecclesia art.* 21. *n.* 6. Diana *p.* 4. *tract.* 1. *res.* 52. *vers. his suppositis*. Et ad eo ita tenet P. Suarez ad Regem Angliæ *lib.* 4. *c.* 33. *n.* 6. quod dum disponitur circa personas laicas, & ordinatur grauamen ad Clericos, statutum est contra libertatem Ecclesiasticam.

2 Et deinde in terminis videtur probari; quia statutum, quod tollit Clericis id, quod eis competit de iure communi, est contra libertatem Ecclesiasticam, vt patet *in c. cum terra de elect.* vbi Imola, & Butr. idem tenentes *hic n.* 3 & Felin. *n.* 68. Decius *n.* 3. Alex Riminaldus, Maluasia, Hodus, & Hondedeus, quos citat, & sequitur Philippus Maynardus *de priuileg. Eccles. p.* 1. *art.* 1. *n.* 24. quibus addo Castillo de Sotomayor *tom.* 3. *de tertijs c.* 9. Aponte *in responso pro censura veneta fol.* 71 Laderchius *conf.* 103. *n.* 8. Germon. *de immunit. Ecclesiast. cap.* 5. §. 5. Mandellus *volum.* 1. *conf.* 164. *n.* 13. Fagnano *in responso pro validitate censuræ Pauli V. p.* 3. *fol.* 58. Sacra Rota Romana in vna corrigiensi die 16. februarij anno. 1589. coram Gypsio, & in vna Nassafrensi 21. Iunij 1591. & in præcitata Cryptæ, & in vne venetæ, quam penes se impressam habere ait Diana *p.* 5. *tr.* 1. *res.* 8. *vers. sed his* in fine, collegium Bononiens. *sup. n.* 17. Valẽzuela *in defens. Monit p.* 1. *n.* 55. D. Beltran. de Guebera *in propugnac. libert. Ecclesiast. assert.* 1. §. 5. *n.* 25. Torrius *in apologia pro libertat. Eccles. fol.* 23. Sed sic est quod laici possunt prorogare iurisdictionẽ iudicis Ecclesiastici vt latè dixi per textũ *ibi in c. significauit;* & *in c.* 5. *de foro comp.* & patet ex *l. siqui ex consensu.* & *l. Episcop. Cod. de Episcop. audientia*, vt docent Caldericus, Federicus de Senis, Vbamesius, Tuschus, & alij, quos citat, & sequitur Ioannes à Chochier *in vindic. libert. Ecclesiast. p.* 1. *c.* 66. *n.* 5. & 10. Baldus, Iacob. Lappus, Masullus, Viuius, & Capicius, quos citat, & sequitur Carol. de Gras. *de effectib. Clericor. effectu.* 1. *n.* 75. Narbona *in lib.* 2. *tit* 4. *l.* 59. *glossa.* 1. *n.* 9. *recopil.* Madius *de sacram. ordinis cap.* 13. *n.* 23. Boerius *decis.* 69. *n.* 5. Natta *tom.* 2. *conf.* 413. *n.* 4. Nouarius *de elect. fori sect.* 3. *q.* 13. *n.* 25. Petrus Barbosa *in l.* 1. *art.* 3. *n.* 139. *ff. de iudic.* ex Menochio *volum.* 4. *conf.* 322. *n.* 20. Diana *p.* 5. *tract.* 1. *dict. res.* 8. optimè D. Ioan. Beltran. de Guebara *in propugnac. libert. Eccles. assert.* 1. §. 6. *n.* 61.
3 † Ergo cum Ecclesia habeat facultatem, vt possint contrahere cum laicis; sic vt quoties arctatur eis, libertas hæc sit cõtra eius immunitatem; sequitur vt talè statutum de non prorogando iurisdictionem, sit contra libertatem Ecclesiasticam, vt docent relati, & Laderchius *dict. conf.* 103. Aponte *in respons. super censur. veneta fol.* 85. & alij.

4 Nihilominus non vtique generaliter, & absolutè veram esse sentẽtiam proximè relatam in puncto dubij propositi; quãtumvis in alijs casibus de quibus *à q.* 1. huc vsque diximus, mihi verius videtur per illa, quæ dixi *in d. c. significasti.* 18. *de foro comp. q.* 8. Vbi *n.* 3. dixi statuto diuersarum prouinciarum laicos nõ prorogare iurisdictionẽ iudicũ Ecclesiasticorũ, vbi egi latè de illa quæstione *à n* 1. *an semper verum sit vt laici queant prorogare iurisdictionẽ iudicis non sui absque licentia superiorum*, & ex his, quæ dixi *in c. licet ex suscepto* 10 *eod. in tit. q.* 3. Vbi *à n.* 3. probaui leges pœnales, quibus nostro Regio iure, *vt in l.* 10. *tit.* 1. *lib.* 4. *recop.* & aliæ, prohibentur laici consentire in iudicem Ecclesiasticum, & quibus constituitur, vt laici super re prophana, laicos conueniant coram iudice suo laico esse iustas, nec infringere libertatem Ecclesiasticam. 5
† Tum per plura, quæ dixi *in cap. at si de iudic.* Vbi extra materiam spiritualem, & peccati, Principes laici, & Papa habẽt in prophanis iurisdictionem distinctam, & separatam, quam quiliber pro viribus tenetur defendere, ne vsurpationi iurisdictionis detur locus, vt dixi *in Rub. eodem tit.* & *in toto illo tit.* & per latè dicta *ibi in dicto cap.* 5. *à q.* 1. vbi aliud inquam esset de statuto prohibente, vt pro re Ecclesiæ, quam possideret laicus non conueniretur coram Ecclesiastico; & sic videndo in præcitatis loci à me dicta, inuenies hanc doctrinam cum hac distinctione verissimam esse. Et *in eo tit.* dixi quod si contra præceptum *dict. leg.* 1. *c.* 12. & 13 *recopil.* contingeret quod laici causa definiretur à laico, vtique talè iudicium valere; quia tunc stat prædicta regula, vt cuilibet liceat prorogare iurisdictionem Ecclesiastici, cum ea lex sit tantùm pœnalis, iuxta ea, quæ dico *infra in cap. pen. hoc tit.*

6 Ad secundam quæstionis partem an liceat Principibus laicis pragmaticam, siue statutum condere, ne laici conductores bonorum Ecclesiasticorum possint conueniri coram iudice Ecclesiastico. Vt abundequeas respondere, leges quæ latissimè scripsi *in dict. c. si Cleric. laicum.* 5. *de foro comp. à q.* 1. & per *ibi dicta q.* 3. & proprius *q.* 4. 5. & 6. cum alijs, vbi affirmo, vt laicus queat conueniri coram Ecclesiastico, non solùm in re Ecclesiæ, sed etiam in fructibus, item vt possit conuenire laicum conductorẽ decimarum: *ibi q.* 7. idem de laico emphitheuta Ecclesiæ; in his enim casibus, & quæstionibus, siue alijs similibus existimo verum, vt laicos conductor, siue emphitheuta fructuum Ecclesiasticorum, quamtumvis illi sint temporales, possint se submittere cognitioni iudicis Ecclesiastici; imò & de iure nostro canonico procedere, quamtumvis esset lex Regia prohibens laicos prorogare iurisdictionem laici. Et est ratio quia vt *ibi in dict. c.* 5. & *alibi in eo tit.* dixi possunt Clerici conuenire laicos corã Ecclesiastico pro rebus Ecclesiæ, vel suis sine agatur actione reali, siue personali, vel ex legato, vel locato, vt patet etiam *in c. si annum de iudic lib.* 6 vbi Anchar. Francus, Philippus, & Archidiaconus cum glossa verb. *dependentibus*, & tenent Innocent. & Abbas. *in c. si Cleric.* 5 Gratianus *discep. forens. tom.* 2. *c.* 238. *n.* 17. Diana *dict. p.* 5. *tr.* 1. *res* 8. in vers. *confirmatur*, quia licet inuoluat relata *hic à n.* 1. & alia de hoc casu debet intelligi cũ ibi formet dubiũ, an ne laici possessores bonorum Ecclesiasticorum possint conueniri coram iudice Ecclesiastico, licitũ sit condere pragmaticam prohibentem laicis prorogationem iurisdictionis; & addit ibi textum *in c. Episcopum* 17. *q.* 1. & *in c. quia nos de testam.* & *in cap. postulasti de homicidio*; tunc enim quodlibet statutum probibens, ne laici conuenirentur coram Ecclesiastico iudice, esset contra libertatem Ecclesiasticam, etiam si Ecclesiæ, Ecclesiasticæve personæ non nominarentur; quia se intromissit in rebus Ecclesiæ, & Clericorum: alia dico infrà sub. vers. *ad tertiam*.

7 Quare ex dictis *in dicto c. si Cleric. laicum dict. q.* 5. addo, vt ratione præbendæ sibi locatæ, debeat laicus super fructibus conueniri coram iudice Ecclesiastico; præsertim quando contrahentes laici renunciassent fori priuilegio, & iudici Ecclesiastico se submisissent, non inquam si Princeps laicus hanc submissionem, & renunciationem

pprohiberet, per aliquam suam constitutionem
sustineretur, vti faciens contra iurisdictionem, &
libertatem Ecclsiasticam, vt rectè obseruant Mace-
ratens. *variarum resol. lib. 1. resolut. 48. per totam*
Diana cum alijs *dict. p. 4. resol.* 14. quem citaui
in dicta quæstione 5. *de foro*, sed tu illum, &
alios interpretabis, vt ibi ego scripsi &c.

8 Ad tertiam quæstionis partem, an Principes
laici queant statuere, ne contractus iurentur; sic
vt taliter constituendo, faciunt contra libertatem
Ecclesiæ. Et suppositis quæ latè dixi infrà *in cap.
nouit de iudic. quæstione* 8. *&* 9. Vbi egi de ea,
*an laici Principes, aut iudices, possint de iura-
mentis cognoscere: & ibi quæstione* 13. Vbi de illa
*an enim cum iudex Ecclesiasticus de iuramento co-
gnoscit, & consequenter possit cognoscere de con-
tractibus à laico iuratis*, & statutum sit in hoc
Regno *per l. 11. tit. 1. dict. lib. 4. recop.* quæ pro-
hibet statutum iurare, ne ratione iuramenti ha-
beat iudex Ecclesiasticus cognoscere, & insuper
statutum sit legib. 12. *&* 13. eiusdem tituli, vt
puniantur laici declinantes malitiosè iurisdictio-
nem sæcularem; ideo iustè de hac difficultate
nunc inquirendo, videtur absolute dicendum,
vt tales leges non admittantur, vt sentiunt non-
nulli infrà referendi; quia cum iuramentum di-
rectè pertineat ad virtutem Religionis, & eius
vinculum, sit res spiritualis excedens potesta-
tem sæcularem; inde inferentes non posse circa
illud Principes laicos disponere, cum multis
Carolus de Grass. *de effectibus Clericor. effectu.* 2.
numero 81. Duardus *in Bulla cœna lib. 2. can. 15.
quæstione* 19. *numero* 56. Marta *de iurisd. p. 4.
cent. 1. casu.* 72. *numero* 18. qui vocat contra-
riam sententiam falsam, Diana *p. 1. tractatu* 2.
res. 72. alia referens; & sic dictas leges inter
iurisconsultos Hispanos doctissimè Sahagun de
Villa-Sante *in cap. decernimus de iudic. num* 127.
ex D.Thom. nullas esse docet, tanquam Eccle-
siæ potestati contrarias, Marescotus *lib. variar.
cap.* 62. *à numero* 10. Seraphin. *de iuram. priuileg.*
76. *numero* 18.

9 Quare Suarez *de Religione tom. 2. lib. 2. cap.*
38. *numero* 15. dubius, & hæsitans dicit non care-
re difficultate leges illas irritantes contractum
solum propter adiectionem iuramenti: nam vi-
dentur saltim indirectè esse contra libertatem
Ecclesiasticam; licet lex Castellæ expressè id ne-
get; & Bonacina *in Bulla cœna disp. 1. quæstione*
16. *sect.* . *puncto.* 2. *numero* 26. postquam firma-
uit posse Principes ad euitanda periuria, quæ
passim fiunt, statuere, ne iuramenta in celebra-
tione contractuum adhibeantur; hoc tamen cen-
set modo id fiat sine præjudicio libertatis Eccle-
siasticæ, quamobrem (ait) si princeps prohi-
beat iuramentum contractui apponi, ne causæ
temporales prætextu vitandi periuria ad forum
Ecclesiasticum deducantur à culpa, non excusa-
tur; quia libertatem Ecclesiasticam, saltim in-
directè offendit, & consentit, Molina *tom. 2. de
iustitia tract. 2. disp.* 171. *numero* 3. in fine.

10 Sed nihilominus in hoc puncto existimo res-
pondendum iuxta distinctionem adhibitam in pri-
mo dubio de prorogatione, nempe vt si Princeps
omnino, & generaliter prohiberet iuramento
corroborare omnes contractus à laicis subditis
factis, aut faciendis, reuera tunc talem prohi-
bitionem esse omnino improbandam. Verum si
mandaret vt super rebus omnino prophanis con-
tractus non iurarentur, ne ex hoc daretur addi-
tus ad iudicem Ecclesiæ circa cognitionem illius;
indeque eueniret, vt illuderetur iurisdictio sæ-
cularis fugiendo subditi ab ea, & se subijciendo
iudicibus Ecclesiæ, puto bene prohibitionem
procedere. † Nec inde offendi libertatem Eccle- 11
siasticam, nec eius exemptionem, cum id non
pæcipiant, nec statuant Principes laici ad emula-
tionem iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed ad suam
Iurisdictionem tuendam: ita Balboa, & Sesse re-
lati Diana *sub dict. q. 8. tract. 1. p. 5. vers. hinc* qui-
bus & ego *in dict. cap. nouit q.* 8. probando distin-
ctam esse potestatem sæcularem, & Ecclesiasti-
cam, nec vnam alteri impedimento esse quoad
cognitionem causarum subditorum; eo quod
Christus Dominus *in cap. cum ad verum 6. dist.*
96. actibus proprijs, & Dignitatibus distinctis offi-
cia potestatis Pontificiæ, & imperatoriæ discreue-
rit; atque adeo imperator iura Pontificatus arri-
puerit, nec Pontifex imperatorum nomen vsur-
pauerit, & ex alijs ibi *à n.* 5. adductis; ideo bene
cum Couarruu. *in cap. quamuis pactum. 1. p. § 3. n.
8. de pactis*, Gutierrez *in auth. sacramenta pube-
rum Cod. si aduersus venditorem a n.* 53. Antonio
Gomez 2. *tom. variar. cap.* 14. *n.* 21. & Balboa cum
alijs in eo textu *n.* 63. dum decisionem *dict. l. 11. tit. 1.
l. 4. recop.* quæ sub certis pœnis prohibet laicos Ec-
clesiasticæ iurisdictioni se submittere, & pro rebus
prophanis se obligare publica obligationis scrip-
tura cum iuramento, sic vt alias tales scripturæ &
obligationes nullius momenti sint, & tabelliones,
coram quibus confectæ sint pœnis dictæ legis Re-
giæ subijciant, nullomodo esse Religioni, aut liber-
tati Ecclesiasticæ contrariã, vt latius ibi patet *n.* 8.
& 9. & de modo qualiter possit practicari *ibi d. q.* 9.

Et quamuis Fagundez *in præcepto. 1. lib. 3. cap. 7.
n.* 1. & Aluarez Valasquez *tom. 1. consult. 99. n.* 3.
& alij, putauerint dictas leges Regias fuisse latas 12
ex priuilegio summi Pontificis, nam alias possent
in omnibus statutis contra libertatem Ecclesiasti-
cam se tueri laici prædicta responsione, quod ab-
surdissimum esse dicit Diana *vbi supra*, sed reue-
ra in puncto iuris, & secluso omni priuilegio, de
quo non constat, potuerunt Reges nostri Hispa-
ni dictas leges Regias condere, cum tantùm lo-
quantur de contractibus laicorum super rebus
prophanis non iurandis, secus inquam in contra-
ctibus, quibus laici conductores redditus Ecclesia-
rum, & Ecclesiasticorum, quos iuramento corro-
borari illæ leges non prohibent; quia cum tales
contractus pertineant ad res Ecclesiæ, & Ecclesia-
sticorum, bene contractus cum iuramento valent,
cum vtcumque sine eo magis sit receptum in
praxi pertinere de illis iudicium ad Ecclesiasticum
iudicium ex longè dictis *in dicto cap. si Clericus
laicum. 5. de foro comp. à quæst. 1. & ibi q. 6. &*
7. cum alijs: & sic docent præter Balboam *in
cap. 1. & 2. de foro compet. n.* 10. Azeuedus *in
dict. leg. 15. tit. 1. lib. 4. recop. in fine* Gutierrez
supra Molina Theologus *de iust. tom. 1. tract. 2.
disp. 149. n.* 15. Couarruu. in pract. *cap. 35. n.* 2.
Castrus Palaus *tom. 1. tract. 10. puncto. 15. n.* 9 Fa-
gundez *præcepto 5. lib. 3. cap. 5. n.* 11. & ex Doctori-
bus Italis Gratianus *tom. 2. c. 238. n.* 18. videbis quæ
latè dixi *dict. q. 9. à n.* 4. vbi *n.* 10. cum Anastasio
Germonio, Bartolo, & alijs. † Vbi quod statutum 13
potest prohibere ne iuretur (modo dicto) Sed post-
quam iuratum est non posse prohibere, ne iura-
mentum obseruetur; quia vt dicunt Bartol. *in l. om-
nes populi ff. de iustitia, & iure*, & cum eo, & Alcia-
to, Anastasius *de sacrorum immu. lib. 3. cap. 11. n.* 163.

Balboa

Digitized by Google

Balboa *in cap.1.de iureiur.* lex ciuilis directè prohibens ne iuretur, sed prohibens indirectè præstari ad tollendas fraudes tenet;ad quem ergo effectum, contrat prædictas leges Regias positas, & conditas, ne fraudetur, scilicet Principis iurisdictio in rebus prophanis alia De hac quæstione videbis *supra q.10. verf. ad quintam.*

14 Ad quartam quæstionis partem an Principes statuere possint, vt Episcopus stare debeat processui à iudice laico si reus remittendus sit, nec ne, sed quia dixi *in cap. etsi Clerici.4. de iudic. quæstione 2.* de ea difficultate, an Episcopus stare debeat processui facto à iudice laico, si reus remittendus sit necne; & quod non debeat stare conclusum ibi, sit contra Giurbam, sequitur dicendum ex regula textus nostri, & ex iam longè dictis *à quæstione 1.* quod si Principes laici statuerunt, vt Episcopi, siue iudices Ecclesiæ starent processui facto à iudice laico in casu difficultatis, infringerent Ecclesiasticam libertatem, siquidem tali facto prohibeant fieri processum, & informationem à iudice Ecclesiæ; non enim vt dixi *ibi quæstione 5.* potest laicus iudex processare Clericum ad effectum remittendi eum ad summum Pontificem: nec amplius huic dubio insisto.

15 Ad quintam quæstionis partem, an inquisitores possint cogere Dominos, ac Magistratus, qui fecerunt aliqua statuta, & decreta impedientia eorum iurisdictionem, vt illa reuocent & repetita hic quæstione, de qua *supra sub.q.34. verf. ad vltimam à numero 24.* & sciro quod Sanctum inquisitionis officium directo dicitur impediri, quando statutum mandat, ne aliquis eius accusari, aut inquiri possit in crimine hæresis; item quando mandaret quod nullus contra alium de crimine hæresis testificari audeat, vt notant Eymericus *in direttor. inquisit. p.2. quæstione 54 n.1. & 2.* vbi Penia *commem.79. lit. A verf. primo,* Farin. *de hæresi quæstione 182. §.5. numero 75.* Iam ergo ad difficultatem respondeo affirmatiuè ex textu *in cap. statutum 9. de hæret lib.6.* Vbi docet Pontifex quod statuta loci, quæ directè, vel indirectè impedire, vel retardare possint Inquisitionem, ne procedat, non valeant, vt docent *ibi* Doctores, Siluester *in summam.* Verb. *hæreticus §.2. numero 8.* verf. *quartum Domini* Vmbert. locato *in indic. inquisit.* in verbo *Domini temporales. numero 3.* & in verb. *ordinare numero 1,* Zanchin. *de hæreticis cap.31. numero 6.* Eymericus *in director. inquisitor. p.3. quæstione 34.* Vbi Penia *comment.*883. Vbi quod omnia huiusmodi statuta, seu leges directè, vel indirectè officium inquisitionis impedientia, sunt ipso iure nulla, qui recensent, & Farinac. *dict. quæst. 182. dict. §.5. numero 76.* Summorum Pontificum rescripta super hoc disponentia, quæ sunt Alex. IV. Innocentij. IV. & Vrbani VII. quibus probatur, vt nec subditi dictis legibus teneantur obedire, vt contra Ecclesiæ Catholicæ leges, promulgatis.

16 Vnde Diana *p.4. tract.8. res.104.* cum præ fatis, & cum Barbosa *in dicto cap. statutum,* Zanardio *in directorio theolog.p.1.prac.1. cap.6.q.28.* & alijs firmat, vt inquisitores in tali casu possint sub pœna excommunicationis, & alijs pœnis contra fautores hæreticorum decretis, aduersus tales statuentes procedere; imò & Abb. Archiehidiacon, Geminian, Ioan. Andreas, Anchatran, Domin. Monach. Franc. vician. Alagona, Lap. & alij ordinarij per textum *ibi in dict. cap. D. Fermosin. de Leg. Ecclesi.*

statutum, dicunt quod Rectores compelli valent censuris, vt statutum deferant Inquisitori, etsi tale reperitur, sit reuocandum, vel moderandum, ne impediatur, vel retardetur processus inquisitionis aliquo modo; tenetur enim sæcularis iudex litteras, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum offic um nullatenus impedire, Mandez à Castro *in prax lusitan. lib.2.c.1.n.26.* Bobadilla *in politica lib.2.c.17.n.81.* Azeued.*in l.1.tit.1.lib.4.recop.n.7.* Simancas *de Cathol. institut. tit.23.n.9. lucerna Inquisitorum.* Verbo *impedientes.*

Et ob id quia Inquisitores possunt inuocare auxilium brachij sæcularis pro capiendis hæreticis, eorumque credentibus &c. ac omnibus alijs de hæresi damnatis, vel suspectis;ideo si Magistratus negligentes, aut contumaces fuerint in hoc auxilio præstando, poterunt Inquisitores eos excommunicare, honore priuare, ac alijs pœnis pro qualitate criminis coercere *ex c officium §. denique de hæret. cap. ad abolendam cap. pen. cap. excommunicamus §. moneatur eodem.* Vbi Doctores ordinarij, & alij adducti *ibi* à Barbosa. 17

Pro complemento huius dubij iudico notandum cum Diana *dicta res.104. verf. notandum,* & cum Ioseph. Sessè *de inhibition.c.30.à n.5* a.vt incarceratus pro quibuscumque delictis etiam atrocissimis apud iudicem sæcularem statim remittendus sit ad Tribunal. Sancti officij quandocumque petatur ob negotium fidei à DD. Inquisitoribus stante cōstitutione Pij V. cuius meminere Simancas *de Cathol. institut. in fine,* Pegna *in addit. ad tractatum de stragijs.* 18

Tamen si aliquis ad mortem damnatus, dicit ex proposito aliquid hæreticum, vt eo prætextu mors differatur, si talis antea de hæresi non erat suspectus, non est tunc remittendus ad Inquisitores, quia talis dolus, vel fraus patrocinari non debet ex regula textus *in l.in fraudem ff.de iure fisci,* e.p*ax tenore de rescrip.e.offici de testam,* sic Simancas *de Cathol. institut.cap.36.* Diana *supra* tradit ex Roja referente Bartoli opinionem. † quod antiquitus hæreticorum punitio ad Principes sæculares pertinebat, vt in deuteron*cap.* . Vbi mandatum fuit Populo Israelito vt ætas hæreticorū subuerteret, sicut patet ex textu *in c.si audiern 23.q.3. & deuteron.c.23.* Vbi Iosias ossa hæreticorum comburi fecit, & ex illo *l 4. Reg.c.10.* Vbi de illo Rege Iehu; qui occidit sacerdotes colentes Baal, & ex textu expresso *in l. quicumque Cod.de hæret.* præsertim quod quando huiusmodi traditio fit ab Inquisitoribus ipsi pro hæretico efficaciter apud iudicem sæcularem intercedant, ne potestas sæcularis talem hæreticū pœna sanguinis puniat, & ne Inquisitores videantur sanguinis effusioni cōsentire, ex *c.nouimus de verb.significat.ibi;procedebat Ecclesia efficaciter intercedere cap. rerum.c.7.q.4.* † Sed hanc Bart. opinionem *in l.3.& in l.non dubium Cod.de custodia reorum* & Decij *in l. Magistratibus ff.de iurisd.omn.iudic.n.12.* non admittit idem Rojas, nec alij scriptores; quia hæresis crimen, est mere Ecclesiasticum, cuius cognitio ad Dominos Inquisitores priuatiuè spectat, vt latè dixi *sub cap. cum non ab homine 10. de iudic.* & alibi. 19 20 21

Vnum tamen notat idem Rojas *d.singul.107.* in fine cum Abbatè *in c.cum terra de elect.* quem ad illud allegat Egidius Bossius *in pract. crimin.tit.de hæret.n.13.* vt possit Rex cōtra hæreticos procedere; & à Regno eijcere propter seditionē, & perturbationē in suo Regno quod notabis *q.44.an.1.infra;* 22

23 Sed quia materia, de qua iu textu nostro loquuti sumus, potest admodum ad alios casus porrigi; qui facilimo negotio cum distinctionibus *à quæstione* 1. positis, possunt responderi, & insuper illos valeas aggregare ex longè à me disputatis, & resolutis in *toto tit. de iudic.& foro comp.* cum eadem incapacitas, quàm *ibi* considerani respectu iudicum laicorum in cognoscendo de Clericis, nisi in aliquibus casibus ex facultate Pontificia, vt dixi *sub. cap.* 2.5. & alijs, eademmet debeat considerari ex textu nostro respectu Principis laici statuta facientis in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ; ideo pro coronide totius huius tractationis duxi notandum primo, vt Principes statuentes possint cogi per censuras ad declarandum eorum edictum, pragmaticam, siue statutum; ita vt nec Ecclesiam, nec Clericos ligare determinauerit illo, vt tenent Hieronimus Gabriel *cons*.37. *volum*.2. *numero* 3. Felinus *in textu nostro numero* 81. Anchart. *cons*.155 Geminianus *in cap. fin. de immunit. Ecclesiast. in*.6. *numero* 4. & Francus *numero* 2. Diana *dict. p*.5. *tract*. 1. *res*.8. vers. *dicendum* in fine, Sacra congregatio immunitatis die.7. Decemb. anno 1632. & Sacra Rota Romana in vna veneta Censurar. anno 1606. folio.6. & alij, quos *suprà* retuli.

24 Secundo duxi notandum, ne de facili Principes laici statuant in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ, nec laici iudices de causis Ecclesiæ, & Clericorum cognoscant illud decretum Caroli.5. vere magni, quod tradit, ac refert Baronius Cardinalis *tom* 9. *annal anno Christi* 801. dequo etiam ego memini sub. *dict. cap. nouit de iudic. in dict. q*.8.*n*.3 cuius constitutionem ex illo textu etiam refert Diana *dicta p*.5. *tract*.1. *res*.8. *in fine*, & ambo verbis sequentibus eiusdem imperatoris Caroli ibi: *quicumque litem habens, siue possessor, siue petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporum curriculis, si iudicium elegerit Sacrosancta legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiam si alias pars refragatur ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur, omnes itaque causa, qua vel Pratorio iure, vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminata perpetuo stabilitatis iure firmantur, nec liceat vlterius tractatu negocium, quod Episcoporum sententijs deciderit &c.*

25 Vndè vt legislatores, & iudices laici retrahant se ab statutis condendis, ac à iudicando rerum Ecclesiasticarum, & Clericorum, rogo, vt perlegant sequentia Baronij verba ibi: *audiant, & erubescant illi, qui ijs penitus aduersarias leges statuunt, & contraria edicta preponunt timoribus exagitantes populos nouis ad sanctionibus inhibentes, quacumque occasione prætensa via indirecta procurant, ne laici ipsi attingant limen Ecclesiastici fori, timeo* (inquit) *illos acquando si ista facere perseuerant* (quod absit) *Deus tandem vindex exurgens virga furoris ferrea secundum illud Dauidicum tanquam vas figuli confringat eos, vnde vt ob immineat quod adstat periculum aque cum eodem ipso ex alto corde vociferor.* (nunc Reges intelligite, & erudimini, qui iudicatis terram) *& exemplo discite Caroli Magni Regna propagare, & imperia, atque firmiter stabilire*: ita Baronius, qui amplius exclamat, quod olim Episcopis dabatur iurisdictio, quæ eis de iure non competebat; nunc verò faxit Deus quod ab eis non tollatur iurisdictio, quæ de iure eis competit.

QVÆSTIO XXXXIII.

An Ecclesiastici teneantur revereri laicis Iudicibus, taliter vt si contra faciant eos verbis, siue facto injuriando, queant ipsi laici iudices injuriare, incarcerare, aut diffamare Ecclesiasticos.

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent obsequi, & revereri Principibus, & iudicibus laicis, sūt enim sub eorū protectione.*
2 *Clerici salutant iudices ex vrbanitate cum galero, siue pileo in manu habitis.*
3 *Clericus iniurians verbo, aut facto iudici laico, causi quit à laico effectum, vt eum remittat puniendum intra* 24. *horas suo iudici Ecclesiastico, &* n.4.
5 *Casus de facto narratur de quodam Clerico non salutante iudici laico.*
6 *Clericus non salutans, ac reuerentiam prabēs laico iudici, non excusatur à culpa.*
7 *Iniurians Clericos atrociter, delinquit, publiceque plecti debet, & ipsum Christum iniuriat, & Ecclesiam* n.8. & 9.
8 *Sacerdotes sunt facies Christi.*
9 *Iniurians Clerici familiam, aut famulum, siue coniunctum, à quo puniatur* n.10.
11 *Magistratus iniurians leuium grauius delinquit, quam priuatus, vt* n.12. *cui debet pœna correspondere* n.13. *nec excusatur per Clerici prauocationem* n.14.
14 *Prætor ex officio debet esse prudens.*
15 *Pœna, quæ fuit imposita Prætori iniuriāti Clericā.*

X dictis latè *supra* in hoc textu, & in tit. *infra de iudicijs, & foro comp.* abunde colliges quantam reuerentiam debeant exhibere. Clerici, Ecclesiasticæve personæ etiam religiose iudicibus laicis: argum. textus *in cap. vt debitus honor de appellat*: nam si Clerici Principibus laicis eam exhibere tenentur propter ea, quæ sint Reipublicæ caput, ipsique Clerici sententiam, veluti membra illius, & ob hoc ad Principes, & iudices laicos spectet, ne iustitia Clericis denegetur, & ne iniuria inferatur alijs in ipsa Republica existentibus, vt latè probat Zeuallos *de cognit. per viam violentia* 1.*p. glossa*.6 *n*.68. Pereira *de mana Regia* 2.*p.c*.4.*à n*.1. Zenedus *in quæst. canon. q*.4.*n*.17.*circa finem*. Velascus *consult*.100. *ex.a*.2. Sotus *in* 4. *dist*.25.*q*.2.*art*.2. vers. *quarta conclusio* Felicianus de Vega *in cap*.2.*de iudic.n*.140.*&* 181.*fin*.& hoc propter protectionem, quam Clericis faciunt, etsi in eos iurisdictionem non exerceant. † euenit, vt teneantur illis honorem debitum præstare verbis, & facto, salutando, detrahendo pileum, siue galerum à capite in manu tenendo tali obsequio, quo apud gentes cognoscatur iudicibus Regijs ab Ecclesiasticis obsequiū reuerētiale præstari cum & ipsi Magistratus, & iudices laici sint brachiū Principis gubernantis Rēpublicam mediantibus ipsis: qua de causa potiuntur indulgentijs, honoribus, & prærogatiuis, de quibus dixi *in Rub.de elect. q*.7. vbi dixi quales debeant ad Magistratus eligi. 1
2
Ob quod si contingeret, vt Ecclesiasticorum aliquis publicè in hoc deficeret cōsultò, & animo 3
iniuriandi

iniuriandi eos, debeat admodum à suo iudice Ecclesiastico competenti, puniri, vt infra dico, & dixi latè *sub cap. 10. de iudicijs*, non inquā à iudice laico iniuriato, quia etsi vt latè dixi *in cap. cum venissem 12. de iudicijs q. 10. & in cap. 19. de foro comp.* item *& sub cap. 5. & ibi in Rubrica* quilibet iudex queat cognoscere, an sibi competat iurisdictio, item & punire sibi offendentes, iniuriantes, siue vsurpantes eius iurisdictionem: tamen quia respectu Clericorum iudices laici sunt incapaces vt latè dixi sub. nostro textu, & *in cap. 2. 3. 4. 8. 10. 13. & fin. de iudicijs*, & in alijs sub. *dict. tit. de foro comp.* euenit vt nullo possint modo, quamtumvis, ab Ecclesiasticis iniuriati verbo, aut facto, iudices laici in ipsos scandescere, incarcerando, reiniuriando, flagellando, aut alio modo puniendo, & contra eos iudicialiter pro-
4 cedendo ex dictis in relatis locis. † Quia etsi Tyberius Decianus *tom. 3. tract. crimin. lib. 4. cap. 9. numero* 141. ex Bobadilla *in politica lib. 2. cap. 18. numero 89. in fine*, asserat, vt Clericus possit mulctari pecuniaria aliqua pœna, propter irreuerentiam habitam contra eiundem iudicem sæcularem, vel cum illum consulto non salutaret, vel alias eis officium suum exequenti resisteret: argum. textus *in l. ad dictos. 7. Cod. de Episcopali audiant, cap. 1. de pœnis lib. 6.* iunctis his. quæ notant Abiles *in cap. 3. prat.* glossa verbo *iurisdiction. numero* 3. & Ioannes Garcia *de Hispanor. nobilitate, glossa. 9. numero* 32 Tamen hoc, vt dicunt Zeuallos *4. p. pract. quæstione* 897. *numero* 155. & cum alijs, & *infrà* referendis Felicianus de Vega *in cap. si diligenti de foro comp. num.* 58. *& 59 & in cap. 2. de iud. numero* 70. debet intelligi iuxta eos terminos, vt nihil laicus iudex faciat authoritate, & ex iure proprio, sed tantùm ex permissione sibi facta, quoad eum solum effectum à legè Pontificia permissum ob maius malum vitandum, & cum moderamine eo, quod intra 24. horas restituat suo iudici Ecclesiastico, vt illum puniat, & castiget, vt infrà. aliquid de reuerentia præstanda per Clericos Principibus dico *infrà q. 45. sub. n.* 17.

5 Vndè offert se se casus hic transcribendus à Doctissimo, iam *supra* alijs dubijs relato. D. Christophoro Moscoso, & Corduba Castellæ supremi consilij Regio consiliario; item & Sanctæ inquisitionis, qui postquam retulit de quodam sacerdote nolente reuereri cuidam Prætori cum suo galero, pileo, siue birreto in manu, & instanter tunc ipse Prætor in illum irruens abstulerit ex capite illius gallerum, eomeoque sæpius percusserit quasi alapas iacendo in faciē illius, pugnoque feriens, in simulque verbis iniurians ac percussionibus in carcerem inijeiens, cum vinculis tradens suo vicario Ecclesiastico, vt contra talem Ecclesiasticum, vt potè subdictum, suum procederet.

6 Et cum tantus Magister non liberet, nec excuset Clericum illum à culpa, vt ego cum eo sequor, nec improbet factum narratiuæ faciendæ iudici Ecclesiastico, vt Clericum subditum puniret; imò amplius scribat liberum aliquando esse iudici laico comprehendere Ecclesiasticum, vt remittat illum puniendum ante 24. horas suo proprio iudici Ecclesiastico, ex bis, quæ dixi *infra in cap. cum non ab homine* 10. *de iudic. quæst.*
7 *9. & 17.* † Verum ipse ponderans ex *l. 4. Cod. de iniurys*, injuriam à Prætore tali in causam atrocem esse in illis verbis: *atrocem esse iniuriam sine dubio, quæ tibi facta est, cum sis Sacerdos* ex mente Farinacij ita cum multis resoluentis *in pract. quæstione* 105. *numero* 195. delictum tua enormitate publicum esse, nimis, ex officio plectendum iuxta textum *in l. siquis in hoc genus §. 1. Cod. de Episcop. & Cleric.* ibi: *sit cunctis laudabile iniurias sacerdotibus factas, velut crimen publicum persequi, & de talibus reis vltionem mereri*, cuius delicti grauitatem ponderant Salgadus *de Regia protect. 1. p. cap. 1. numero* 70. Zeuallos *tom. 5. q. 59. n. 1.* Anastasius Germon. *in assertione libertatis Ecclesiastica cap. 4. §. 11.* explicans verba Christi: *nolite tangere Christos meos, id est sacerdotes*, de quo latè dixi *sub dict. cap. 2. de indic. & alibi*; eo quod vt latè probat Pater Gaspar Sanchez à societate I E S V *in lib. 13. moral.* ex capitibus
Sacræ scripturæ. † Sacerdotes sint facies Ecclesiæ, 8
& speculum, inquo nos videre debemus; inferentes iode, quod qui sacerdotes contemnit, dehonorat, iniuriosè tractat, & manus violentes in illos inijcit, expuit in faciem Ecclesiæ, eamque alapis ferijt, per verba ibi: *perinde enim est, ac siquis in Ecclesia faciem conspueras, aut illam deformaret fœde, aut palmas infligeret impias, & audaces.*

Cui addo verba textus *in c. nulli 5. 3. q. 1.* ibi: *qui* 9
Clericum iniurias, Ecclesiam, siue Dominum nostrum iniuriare dicitur; imò & iterum ipsum crucifigere existimatur, Iuxta Alex. Papa *in epistola ibi* relata; ob id que maleficium in Clericum factum, totam Ecclesiam tangere dicatur: ita cum multis Felicianus de Vega *in cap. cum sit generale de foro comp. à numero* 22. Vbi ait cum Notariu *in praxi electionis fori sect. 1. quæst. 31. num. 2.* referendo Anan, Franch, & alijs pertinere ad omnes habitatores loci, vbi contigerit vindicatio secundùm id, quod referunt Bald, & Paul. de Castro *in l. 1. §. huius studij ff. de inst. & iure*; & ita iudicatum referre, ait Viuius *lib. quæst. forens.* in quibusdam Regijs audientijs, quarum meminit *quæstione 7. in princip.* D. Carol. de Grass. *de effe-*
ctib. Cleric. effectu. 1. à n. 5 8. † Quam doctrinam 10
extendunt idem Notarius, Felicianus de Vega, & relati à Farinacio *in pract. crimin. tit. de varijs, & diuers. criminib. quæst. 105. n. 88. p. 3.* & Philip. Paschal. *in tract. de viribus patria potest. 1. p. cap.* 10. per totum ad casum, quo non proprijs personis Clericorum, sed suis fratribus, siue alijs coniunctis, iniuria, siue violentia illata fuerit, adducentes ad hoc probandum quod dixit Bartol. *in l. lex Cornelia 5. ff. de iniurijs*, videlicet quod quando iniuria fit vni de familia, omnibus alijs de eadem familia facta iudicantur: & videtur confirmari ex his, quæ latè dico *in cap. cum contingat. 13. de foro comp. q. 10. 11. & 12.* Vbi quod famoli Episcoporum, Inquisitorum, Caridinalium, gaudent fori priuilegio Et item ad hoc leges plura quæ latissimè adduxi *supra sub. q. 41.*

Et quod crimen talè commissum à Magistratu, 11
Prætore, siue iostitiæ ministro, sit grauius commisso ab alio homine priuato, probat D. Moscoso ex Giurba *cons. 38* dicente verbis sequentibus, *vt sint instituti Magistratus, quo subditis prosint; non vt obsint iustitiæ. sint sacerdotes, & cultores, non iniuriarum authores*; non enim tales ministri à Regè missi, vt iustitiam administrent, suo exemplo subditos obligare curando eorum solatium, & defensionem; non inquam illos iniuriare, & infamare, vt idem Giurba aduertit deducens sic ex *l. 1. ff. de inst. & iure, & ex l. 2 ff. de orig. iur.*

Et quanto maior in iudice culpa sit, probat tex- 12
tus *in l. meminerint Cod. vnde vi, Trid. concil. sess. 24.*

cap.9. ibi: *maximè nefarium est, vt inde iniuriæ nascantur, vnde iura desiderantur,* Vt eruditè exornauit D.D. Ioannes de Solorzano *de gubernio indiarum lib.4. cap.2. n.7. & in emblema* 11. *n.* 27. Valenzuela *conf.* 91. *n.*54. Marius Giurba *conf.*1. *n.*4 *& conf.*38. *n.*2. Narbona *in lib.*20. *tit.*1. *lib.*4. *glossa.*20. *n.*6. D. Ioannes de la Rea *disp.*98. in sequentibus verbis: *sunt enim acerbius vindicanda, quæ à Magistratibus committuntur; illi enim, qui subditis exemplum virtutis præbere debent, nequiori facto delinquere censentur, & maiori pœna digni existimandi.* eleganter Ioann. Anton. Velasquez *in psalmo* 100.*lib.*4.*adnotat.*6. *n.*8. referens D. Cypriani verba *in epistola* 2. *ad Donatum*, Vbi de talibus iudicibus loquens Cyprianus ait: *inter leges ipsas delinquitur, inter iura peccatur, qui sedet crimina vindicaturus admittit;*
13 *& vt reus pereat, fit nocens iudex.* † Itaque D. Moscoso cum D. Ioanne Solorzano *emblem.*73. Barbosa *voto* 53. *n.*8. Giurba *conf.*83. *n.*8. ait vt tali atrocitati iniuriosæ debeat correspondere pœna, *l. sancimus Cod. de pœnis, & cap* 1. *eodem tit. lib.*6. & Ciceronis *de legib.* ibi, *noxia parem esse pœnam oportet.*

14 Nec obstare ait relatæ doctrinæ prouocationem Sacerdotis incapacis iniuriandi, à quo non debet vindicationis satisfactio assumi; eo quod satis esset quod Prætor illum seuere reprehenderet, quærelando contra illum coram iudice suo Ecclesiastico, vt iuxta arbitrium illum cum demonstratione puniret, debuisse Prætorem, ait ex officio prudentem fuisse, nec vltra procedisse, aliterque excessisse cum circunstantia scandalosa, malique exempli fore dicit, si Prætor ille non plectatur rigide, ne detur occasio Prætoribus; equitibus, & alijs inferioribus, vt sine timore pœnæ grauis, inferant iniurias in sacerdotes contra reuerentiam eis debite impertiendam.

15 Ex quibus fundamentis pergens D. Moscoso, ait votum præstitisse in consilio supremo Castellæ confirmatorium mulctæ quingentorum ducatorum ipsi quærelanti propter ab eo passum, & consumptum, & centum fabricæ Ecclesiæ, vbi Beneficiatus residet injuriatus, & millium Ducatorum Cameræ, & sumptibus, & in duobus annis suspensionis ab officio cum attentione ad id, nempè quod ille Prætor (appellatus D. Michaël de Camergo) deliquit abutens officio, & contra dispositum à iure, ac resolutum D. Garcia Mastrillus *in tract. de indultis cap.*40. Farinác. *in conf.*5. item etiam ad resolutionem consilij, cum probauit ab officio D.D. Alberum de Oca Auditorem Cancellariæ Granatens. quendam iniuriauit Clericum verbis; eo quod Clericus ille non abstulit à capite gallerum cum tanta venia, vt sibi visum erat deberi; in quo incomparabiliter minus excessisse ait; eo quod iniuria fuit verbalis, non realis, quæ ab omnibus vtique grauior censetur, vt aduertit, ac exornat eruditè Vldericus Humnio *tom.*3. *disp.*30. *de priuatis delictu quæstione* 36. imò addit idem D. Moscoso non condigne adhuc Prætorem illum plecti. Sed ab eo audiui in consilio supremo mulctatum fuisse Prætorem pecuniaria mulcta 50.v. marepetinorum.

QVÆSTIO XXXXIV.

An Principibus liceat concedere hæreticis libertatem conscientiæ sine consensu summi Pontificis? Et an Synagogas Iudæorum permittere? Et quid si in vtroque casu instet periculum? Et an sufficiat tacitus Papæ consensus? Et an ad tempus tantùm licita sint pacta cum hæreticis, esto quod in perpetuum nunquam licent. Et num queat Imperator, siue Rex aliquis legem ferre, qua disponatur, vt nullus miles deserat bellum, vt sequatur vitam religiosam, aut Religionem ingrediatur, vel ordines recipiat. Seu facere legem, qua prohibeat dotare Capellanias, beneficia Ecclesiastica, & anniuersaria, ne bona temporalia spiritualitate, immunia reddantur à tributis, collectis, & gabellis.

SVMMARIVM.

1 *Libertas conscientiæ non licet concedi à Principibus sæcularibus: & quare numeris sequentib. & 5. contra aliquos relatos.* n.6. *& ratio* n.28.

2 *Hæretici pacisci solent super bonis Ecclesiæ, quando tractant de libertate conscientiæ cum Principibus Christianis.*

3 *Pontificibus datum est arcere lupos, idest hæreticos à ciuili Ecclesia.*

4 *Pontifex retinet ius in hæreticos deficientes à fide.*

5 *Pacta super libertate conscientiæ à laicis Principibus, nequeunt fieri inconsulto Pontifice.*

7 *Bona Ecclesiæ concessa censentur pura, & sine vlla conditione, & irreuocabiliter.*

8 *Ecclesia habet ius acquisitum in bonis, redditibus, & alijs temporalibus concessis à laicis Principibus.*

9 *Principes sæculares nequeunt disponere de bonis temporalibus donatis Ecclesiæ quantumuis ea incipiant esse nociua Reipublicæ sine beneplacito Papæ.*

10 *Hæretici paciscentes cum Principibus laicis super libertate conscientiæ, intendunt extinguere bona Ecclesiæ, & Episcopatuum.*

11 *Beneficia Ecclesiastica nequeunt extingui à Principibus laicis.*

12 *Christophorus Resoldus quando erat hæreticus composuit quandam disceptationem de educeas, & studijs litterarum.*

13 *Synagoga iudæorum nequeunt permitti à Principibus Christianis in suis Regnis, nisi facultate Pontificia.*

13 *Principes sæculares sine Papa nequeunt dare facultatem iudæis exercendi vsuras in suis prouincijs, etiam si populi vtilitas exposcat* numero 15. *Nec si consulant iuris peritos,* vt num. 16.

Pater

16 *Pater Vbadingus explicatur, & Petrus Guadelingus.*
17 *Principes sæculares nihil possunt disponere circà fidem Catholicam, nec pacisci super libertate conscientia, vlla necessitate, nisi Papa permissione,* vt o.18.& 19.
18 *Heresis est delictum mere Ecclesiasticum.*
19 *Pacta irrita super libertate conscientia cum hæreticis intelliguntur, saluis iuribus Pontificijs.*
21 *Papa tacitus consensus non sufficit ad pacta super libertate conscientia* n.22. & 23. *sed sufficiet pro remissione pœna,* vt n.24.
25 *Pacta super libertate conscientia, nec fieri queunt ad tempus, necessitate vrgente sine Papa consensu* n.26.
26 *Principes laici non arbitrantur paciscendo super rebus spiritualibus, etiam in necessitate grauissima.*
27 *Iosaphat fœdus temporale, quale iniecit cum idolatris.*
28 *Principes laici paciscende super libertate conscientia in perpetuum cum hæreticis adimerent sibi potestatem exterminandi eos à Regno, ad quod semper tenentur.*
29 *Conscientia libertas hæreticis concessa, est inualida.*
30 *Domicilium nequit concedi in locis Italia Hæreticis à principibus Catholicis laicis.*
31 *Lex fieri nequit ab Imperatore, per quam qui miles est nequeat fieri Religiosus, vel ordinari* n.31.
32 *Gregor Magnus electus fuit Papa* anno 590.
33 *Patriarcha Ioannes Constantinopolitanus à quodam conciliabulo declaratus fuit vniuersalis Prælatus.*
34 *Iuramentum, & votum impeditiuum melioris boni non valet.*
35 L.35.tit.3.lib.1.recopilat n.36.
36 *Capellanias, & beneficia fundare nulla lege sæculari possunt prohiberi.*
37 *Episcopus nequit cogere ordinandos cum Patrimonio, vt faciant Capellaniam de illo.*

1 D primam difficultatis partem, etsi affirment nonnulli, quibus respondeo infra absolutè tenendum esse censeo, non licere Principibus sæcularibus concedere libertatẽ conscientiæ hæreticis sine consensu Summi Pontificis, quod probatur ex adductis in textu nostro, & *supra sub tit. de summa Trinit. & fide Cathol.* cum certum sit circa fidem Catholicam nihil posse Principes sæculares disponere; & sic nec de opposita hæresi.
2 † Solent ergo Principes quando concedunt hæreticis libertatem conscientiæ pacisci cum ipsis de bonis Ecclesiarum, quorum Dominium ad solum Deum, siue Christum spectat secundum aliqoos; vsus verò, & administratio ad Prælatos, seu communitatem cuiusque Ecclesiæ ex probabiliori, vt docuerunt Maior *in 4.dist.24. quæst.4.* Nauarr. *in comment.2. de regul. num.34. & q.1. de reditib. monitione 40. & in cap. non liceat* §.9 *num.*4. Vbi etiam de fide censet, sed non rectè, quia contraria sententia est probabilis asserens eiusmodi Dominium esse penes cætum Ecclesiasticum, quamuis Religiosorum cuiusque Ecclesiæ, vt sequitur Fragosus de Baptismate *tom.2. lib.3. disp.9.§.4. num.*116. Vbaldensis *lib.4. Doctrinalis art.3. c.43. columna de reditibus c.13. num.*105. Lessius *de iustitia lib.2.c.4.dub.5.& 7.* & alij, quod sequitur Roman. Hay. *in Astro, & instructo q. .n.5.fol* 157.

3 Et facit etiam illud *Ioan.21. pasce oues meas*, per quod Pontificibus datum est ab ouili Ecclesiæ arcere Lupos; id est hæreticos, aut redocere, vel tollerare, cum pertineat ad pacificandi ius, vt patet ex his, quæ late dixi *sub cap. nouit. de iudic.* & probat Suarez *de fide disp.20. sect.3. num.21.* Diana *p.10. tract.3. res.2.* Vbi probat à nemine hoc fieri posse sine Summi Pontificis consenso; inferens non pertinere ad Principes laicos, quo pacto tractandi sint hæretici in hoc ouili, quia ipsi sunt etiam oues, & cæteri, sed ad supremum Ouilis Christiani Pastorem, qui est Summus Pontifex, cui pertinet de hæreticis disponere in ordine ad Religionem, circa qoos habet Ius acquisitum ratione Baptismi, cum eius Caractarem hæretici retineant, vt dixit textus *in cap. quod quidem 1. quæst.1. cap. cum in nouis de consecrat. dist.4.*

4 Non enim ex eo quod hæretici à fide defecerint, Pontifex desinit retinere Ius in illos, sicut Pastor in oues errantes, *cap. maiores de Baptismo, cap.1. de sponsalib.* & ibi glossa, verbo *non debet*, & in alijs Iuribus; & ob id bene à Christo Domino iuxta parabolam Euangelij Math. *cap.* 13. in qua iudicium de Zizania eradicanda, vel non eradicanda præbetur Patri famil. qui est Summus Pontifex, vt obseruat Cardinal Bellarm. *tract. de potestate Papali cap* 9. §.16. & hoc Clarius, si attendas cum Augustino, Hieronymo, Chrysostomo, Cypriano *lib.3. epist.*4. & ex Scholasticis Lorca *in 22. D. Thomæ q.11. art.4. disp.43. num* 4. *Zizaniam*, de qua ibi dici hæreticos: itaque in terminis Pater Maldonatos *in dict. c.* Math. *n.*26. seqoentia protulit aurea verba: *Non vero hoc dico, quod non malim hæreticos conuerti, quam occidi; sed tantum quia Principes ista lecturi non sunt, eos qui Principes monere possunt, admoneo non licere illis istas, quas vocant conscientia libertates, nimium nostro tempore vsitatas hæreticis dare; nisi prius Ecclesia, aut is, qui Ecclesia caput, est Romanus Pontifex Christi persona, & tamquam Pater-familias iudicauerit, non posse euelli Zizania, nisi simul & triticum euellatur, & e re Ecclesia esse, vt vsque ad messem permittantur vtraque crescere* (iuxta quæ hodie in missa Dominicæ V. post Epiphaniam legi) *huius enim res non Principum, qui Patres familias serui sunt, sed ipsius Patris familias; id est Ecclesia Gubernatoris iudicium esse debet.*

5 Vnde euenit vt cum in eiusmodi pactis, & conuentis tractetur non solum de rebus temporalibus, sed de Religione, rebusque spiritualibus, ac simul per ea saltim, & ex consequenti derogetur communibus Iuribus; & legibus Ecclesiæ; ad quæ alioquin tuenda Principes ipsi, velut Ecclesiæ protectores obligentur ioxta quæ dixi sub Rob: nostri titoli, item sub textu nostro, & sub toto *tit. de iudicijs, & foro comp.* & per dicta à Doctoribus infra *in cap. solita de maiorit. & obed.* & per multa Iura *dist.96.* videtur necessarium per se loquendo, vt ea inconsulto Pontifice, ad quem eiusmodi causæ pertinent non ineantur, cuius est statuere, & iudicare, quid præsenti statui expediens sit, docet latè doctrinam hanc præter adductos, Cardinalis Logo *de fide disp.19. sect.2. 2.4. num.*124. Seuertius *de fide hæret. ler. sect.9.* Tannerus *tom.3. disp.1. q.9. dub.3. n.*101. & auctores compositionis pacis *cap.5. q.28. num.*26. & alij

concludentes ſemper, & iu omni euentu in fœderibus Principom ſæcularium cum hæreticis, quo ad libertatem Religionis, conſulendum eſſe Summnm Pontificem, nec illo inconſulto talia fœdera eſſe ineunda; & quod iudicium de tolerandis, vel non tolerandis hæreticis, non poſſit pertinere ad Principes ſæculares; quia ipſi in Domo Eccleſiæ ſunt ſubditi, & non Pater familias.

6 Nec prædictis, ac alijs pro hac ſententia obſtant Benedictus Carpzonius *in legem Regiam Germanorum cap.3. ſect.6. n.1.* & Christophorus Chieoental. *in collegio politico exercit.13.q.7.* & Martinus Rumelinus ad auream Bullam Caroli *4.p.3. diſſert.1.in Corollar.de pace religionis* 1. qui videntur tenere, vt queant Principes laici libertatem conſcientiæ concedere. Quia reſpondeo prædictos eſſe Doctores hæreticos multos infenſos Apoſtolicæ Sedi. Sed ſi legas D.Carpzonium, cuius operam nimiam offenſionem afferunt Chriſtianæ fidei, videbis illum ibi fateri noſtram ſententiam tenere, ac docere Patres ſocietatis IESV.

7 Quod ſi obſtes ſequenti iuridico argumento, nempe vt quemadmodum bona Eccleſiæ antefuerunt Reipublicæ temporalis Eccleſiæ, tamen conceſſa cum conditione tacita ea, nempe ſi eorum exemptio non eſſet nociua Reipublicæ; ſic, vt ſentias cum quodam Theologo Neotherico bona temporalia Eccleſiæ prius extitiſſe ſæcularia, & altum Dominiũ ſemper remanſiſſe apod Principes. Reſpondeo adhuc cum Diana *dict. p.10. reſ.3.* verſ. *nec obſtat*, & ex his, quæ dixi latè *in cap.1. de iudic. q.15.* bona conceſſa Eccleſiæ cenſeri pure conceſſa, abſolutè, & ſine vlla conditione, vt tradunt Vbameſius *tom.1. conſ.174.n.7.* Cochier *de libertate Eccleſiaſt. lib.1. cap.20. n 9.* non reuocabilia, vt dixi *in dicta quaſt.15.& in allegat. fiſcali anni* 1648. pro ſancto officio Valli-

8 ſolet. † Item quia vt docent Molina, Sotus, Victoria, & Salonius *22.q.65.art.1.contr.1.concl.2.* hæreditates, redditus, & bona temporalia Eccleſiæ conceſſa Regum donatione, poſtquam ſemel ipſi conceſſa ſunt, habere in illis Eccleſiam Ius acquiſitum; indéque nec repeti, nec reuocari poſſe à Principibus, & ex eadem cauſa dato, & non conceſſo, quod priuilegiom fori Eccleſiæ conceſſum pro Clericis fuerit ex donatione, & largitione Imperatorum, vt retuli etiam cum eodem Soto *ſub dicto cap.2. de iudic.* tamen non poſſe amplius Principes illud reuocare, vel limitare, vt docent etiam Amicus *in curſu Theologico tom.5. diſp.9. n.140.* Hurtad. *de iuſtitia, & Iure diſp.14. diſ.13.* & alij, quos ego adduxi, & etiam retulit Diana contra Rebardeum *p.7. tract.1. reſ.8.* qui *dict.p.10. ſub dict. reſ.3.* infert, vt ex hypotheſi quod talia priuilegia, inciperent eſſe nociua, debeant Principes recurrere ad Pontificem pro remedio opportuno, quia dictum priuilegium ſemel conceſſum, non poſſent amplius reuocare, reſtringere, aut limitare.

9 Ex quo fit ad caſum noſtrum, dato quod deuentum eſſet ad tale ſtatum, quod bonorum Eccleſiaſticorum exemptio, eſſet bono publico nociua, non inde ſequi poſſe Principes ſæculares de dictis bonis propria authoritate diſponere, & de illis cum hæreticis paciſci; ſed hoc faciendum eſſe à Pontifice, qui limitare, ſuſpendere, & dicta bona alienare ex iuſta cauſa poteſt iuxta quæ dixi ſupra ſub *q.7. & 8.* Noſtri textus, cum alioquin ex doctrina in contrarium allata, Principes poſſent collectare bona Eccleſiaſtica in extrema neceſſitate labentis Reipublicæ ſine beneplacito Papæ, quod omnino negari debet per latè dicta in *hoc textu à quaſt.10.* cum alijs pluribus contra diſpoſitionem textus *in cap. non minus, cap.* aduerſus *de immunit. Eccleſiar, & contra Bullam cœnæ Domini*, de qua dixi in prædictis locis *à quaſt.10.* ita Diana *ſub dicta reſ.3.* addens quod ſi Principes non poſſunt in ſtatu labentis Reipublicæ collectare ſine conſenſu Pontificis bona Eccleſiaſtica tantum in parte magis dicendum, vt nec in caſu noſtro, in quo non ſolum collectarent in parte bona Eccleſiaſtica, ſed etiam de illis inconſolto Pontifice diſponerent, ac hæreticis traderent.
† Quod à fortiori procedere ait Layman *in iuſta* 10
defenſione Pontificis cap.4. fol.255.§. eadem neque eum ſeq. ſi Principes inirent pacta cum hæreticis, ex quibus non ſolum reditus cum bonis, & ditionibus Eccleſiaſticis, illis tranſcriberentur, verum etiam ipſi tituli ſpirituales Epiſcopatuum, Canonicatuum, Præbendarum, tam re, quam nomine extinguerentur, & in ſæculares Marchionatus, Ducatus, Principatus tranſmitterentur, nec ſciente, nec approbante Pontifice, qni ſolus omnimodam poteſtatem habet ſuper beneficia, vt Doctores communiter afferunt ſuper textum in cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi, vt ſequitur
Lotterius *de re benef.lib.2.q.22.n.9.* † Non enim 11
Principes habent poteſtatem extinguendi beneficia Eccleſiaſtica, vt obſeruat Nauarr. in manuali *cap.27. num.13.* Sed tantum Pontifex, vt notat D. Bernardus *epiſt.131.* ad ciues Mediolanenſes, Michael Tarrede, *in ſua amplitudine beneficiaria diſp.1.q.2.n.1.*

Et quamuis Chriſtophorus Beſoldus *in opere politico diſſert.1. de educat, & ſtudijs litterarum, & cap.10 n.11.* qui Chriſtianus cum hæreticis videtur aſſentire, adhuc reſpondeo cum Diana *dict.p.10.reſ.5.* illum compoſuiſſe diſſertationem relatam, quando erat Lutheranus, qui poſtquam feliciter ad Eccleſiæ Romanæ gremium redijt, & piè ingolſtadij obijt; vt ſi iterum eam quæſtionem pertractaſſet, quod mutaſſet ſententiam, vt palam colligitur eo quod quando Catholicus denno recuſit ingolſtadij 1637. Suam Sinopſim politicæ doctrinæ *lib.1.cap.3.num.8.* exiſtimaoerit fœdera cum hæreticis plerúmque pernicioſa eſſe. 12

Ad ſecundam difficultatis partem ex dictis breuiter reſpondeo, Principes ſæculares Chriſtianos nun poſſe permittere in ſuis Regnis, ac prouincijs Iudæorum Synagogas, vt colliges ex his, quæ latè dico infra *ſub tit.de iudæis, & Sarracenis*, ne inquam ex tam pernicioſa commixtione fides Catholica compurceretur, ſeu Vacillaret. ita docent in terminis Doctores relati, Diana, vbi *ſupra dict.p.10.reſ.4* & Pater Puente Hurtado de Mendoza *volum.1.de fide diſp.79.ſect.5.& 6. & §.32. 33. & 36.* quatenus inter alia omnino legenda, dicunt non licere Principi laico permittere Synagogas, niſi ex facultate Romani Pontificis, qui idem dicunt eſſe etiam de conſcientiæ libertate: nam quoties agitur de Religione, debet conſuli Summus Rom. Pontifex, cui Deus adeſt, ſpeciali prouidentia Petro ob ſingularem fidem promiſſa. Et applicabis quæ dico infra *in cap. Iudæi 21. de teſtibus.* 13

Vnde etſi ex Catholicis Petr. Vbadingus è Societate IESV *tract. de contract.diſp.5.dub.13.n.1.* aſſerat poſſe Principes inconſulto Pontifice ex cauſa neceſſitatis publicæ, dare licentiam Iudæis 14

exercendi

exercendi vſuras, nec poſſe iu hac re per Eccle-
ſiam impediri, putans in hoc paripaſſu procedere
tollerantiam,& permiſſionem exercitij vſurarum,
& libertatis conſcientiæ,qui *diſp.*3.videtur etiam
ſentire Principes inire poſſe pacta cum hæreticis
inconſulto Pontifice, dicens quod in hoc iudex
Eccleſiaſticus debeat ſtare iudicio Principis ſæcu-
laris,videndus *ibi,dub*.4.§.2.*num.6*. Tamen illum
loquentem de vſuris, non admittunt Epiſcopus
Antuerpienſis Ioannes Malder. *de iuſt.tract.*5.
*cap.*3. *dub*.24.§ 7. docens Iudæos ad vſuras exer-
cendas inter Chriſtianos admitti non poſſe per
Principem ſæcularem ſine anthoritate Papæ,
Ioannes Vuigers *de iuſt.tract.*5.*c.*6.*dub*.23.*n*.111.
Silueſter verb. *vſura 9.quaſt.*22. Diana *dict.p.*10.
15 *tract.*4. *res.*5. † Vbi refert contra Nauarrum di-
ctum eſſe ab eius additionatore *conſ.*33. de vſuris
inter omnes ferè Doctores conſtare nullum Prin-
cipem extra Pontificem Maximum poſſe hebræis
publicè fœnerādi poteſtatem, etiamſi Populi vti-
litas, aut neceſſitas id poſtulet facere;idémque do-
cent Maſcardus de Suſannis *tract. de Iudæis p.*1.
*cap.*11.*n.*11. Decius *conſ.*170. Petrus Ruiz. *in de-
ciſionibus lituanicis* 5.*à n.*308.

16 Nec enim idem Pater Vbadingus loquens in
ordine ad caſum noſtrum de hæreticis, aliquid
contra relatam doctrinam aſſertiuè defendit *dict.*
dub.4. §.2. imo ſi eum legas inuenies proteſtari ſe
illam difficultatem nolle docere, ſed tantùm diſ-
putare; & ſic nihil contra noſtram *à num*.5. rela-
tam ſententiam affert; ob quod exiſtimo non ob-
ſtare Petrum Guadelingum Iuriſconſultum, &
profeſſorem Regium Academiæ Louanienſis *in
commentarijs de Iure pacis cap.*9. cuius verba re-
tulit Diana *dict.p.*10.*tract.*4 *res.*1. quia vt ille ſa-
tisfacit *dict. res.*5. *in fine*, prædictus auctor fecit
tantùm argumentum negatiuum, ſcribens debere
Principes adire Iuriſ-conſultos, & Theologos,ſed
ex hoc non ſequi,ait Diana, ipſis audiris non eſſe
recurrendum ad Summum Pontificem cauſas, &
rationes ab ipſis excogitatas illi proponendo, vt
poſtea de illis iudicet, & ſuum proferat benepla-
citum. Concludit ergo Diana Gudelini authorita-
tem eſſe intelligendam, ſeruatis, ſeruandis, ſicut
aliam Malderi 2.2.*q*.50.*art*.11. Becani *de fide hæ-
reticor.ſeruand.cap* 50.*n*.13. & aliorum.

17 Ad tertiam quæſtionis partem, quid ſi in duo-
bus caſibus relatis inſtet periculum in mora, exi-
ſtimo reſpondendum ex adductis *ſupra dict.q.*10.
huius textus cum alijs ſequentibus, & *ibi ſub
q.*13. *&* 14. nam cum ibi dixerim, nec inſtante
neceſſitate, aut periculo; Eccleſiaſticos non eſſe
collectandos à Principibus laicis irrequiſito, aſ-
ſenſu Papæ, aut Epiſcopi, iudiceſvè, vel ſtatus
Eccleſiaſtici cùm talis imperij,vt per longè ſcripſi
ſint Principes laici incapaces, ſequitur, & in no-
ſtro caſu dicendum, ita quia cum certum ſit circa
fidem Catholicam nil poſſe Principes ſæculares
diſponere, & per conſequens, nec aliquid diſpo-
nere de oppoſita hæreſi, videlicet, vt eſt in caſu
noſtro, vrgente neceſſitate, ſit tolleranda nec ne?
nam oppoſitorum eadem eſt ratio, & Iuriſconſul-
tis ex oppoſitis validum eſſe argumentum, vt ob-
ſeruant Menochius *conſ.*97. *num.*63. Hypolitus
Riminald. *volum.6. conſ* 977. *num.*31. Maſcard.
18 *conſ* 450.*num.*40. & alij. † Cumque pacta relata
ratione eiuſdem materiæ, quæ eſt permiſſio hæ-
reſis propriè Summo Pontifici, & Eccleſiæ pote-
ſtati ſubijciantur, & hæreſis, vt dixi *ſub cap.cum
non ab homine de iudic.* ſit crimen mere Eccleſia-
ſticum, euenit, vt nullo in caſu poſſint à Princi-
pibus inire, ipſo Pontifice non approbante, tra-
dunt iam *ſupra* relati *dict.p.*10. *tract.*4.*res.*2. verſ.
confirmatur.

Quod eſt verum in ſe, & ſi ipſe Paulo ante 19
ibi in princip. Videatur oppoſitum admittere;
quando adeſt periculum in mora; quatenus no-
ſtram *à num*.1. relatam doctrinam defendit, ſi
periculum non ſit in mora; quod forte contin-
gere poterit permiſſione in ordine ad Papæ con-
ſenſum, inſtante tali periculo deſtructionis popu-
li, niſi celeriter talia pacta Catholici cum hæreti-
cis admitterent. Etenim tali ceſſante periculo,
ſemper requirendum eſſe conſenſum Pontificum,
non eſt ambigendum ex dictis *a num*.1. & ex eo
etiam vt firmius huiuſmodi pacta, & conuenta
fiant, quemadmodum conſiderat idem Diana, ne
fortè ſi poſtea Pontificis authoritate,ea cauſa non
nunquam noua ſcandala perturbationeſque in
Eccleſia ſubſequantur. † Quare dico cum Ada- 20
mo Tannero *tom.*3.*diſp.*1.*q*.9. *dub*.4. *num.*104. *&*
121. & cum Sebaſtiano Heceſſin refutatione
aphoriſmorùm *cap.*2 *aphoriſmo* 1.*num*.47. in om-
nium opinione certum eſſe pacta, & fœdera de
libertate conſcientiæ inita cum hæreticis Princi-
pibus, ſine conſenſu Pontificis intelligenda eſſe,
ſaluis Iuribus Pontificijs, & Eccleſiæ, Eccleſia-
ſticæque Iuriſdictionis, ad quam, vt dixi, crimen
hæreſis ſpectat.

Ad quartam quæſtionis partem, an ſufficiat 21
tacitus Papæ conſenſus, ſuppoſitis quæ adduxi
*ſub cap.*1.*de foro comp.* de tacito conſenſu Epiſcopi
ſub quaſt.5. Vt Clerici,queant alienam prorogare
Iuriſdictionem; & pro ſolo tacito conſenſu fa-
ciunt verba Layman,qui *in Theologia morali lib.*1.
*tract.*2.*cap.*16. §.16. *num*.14. modo ſequenti lo-
quitur: *Sed hæ, & aliæ pœnæ huiuſmodi locum non
habent in Lutheranis confeſſioniſtis,qui licet ab Ec-
cleſia Romana receſſerint: tamen ſtatim, ac fœdus
cum illis initum eſt, Summo Pontifice permittente,
& tacitè conſentiente, liberos ſuos in poteſtate reti-
nent, alijſque Iuribus, & immunitatibus ciuilibus,
non item Eccleſiaſticis vna cum Catholicis pacificè
gaudent*: & facit axioma illud legis cum quid
*ff. ſi certum petatur l. fin. ff. de legat.*1.*cum quia ff.
de pactis*, & ex alijs vulgatis Iuribus, quæ addu-
cit Menochius *conſ.*108. *num*.54. cum pluribus,
& alij in præcitatis legibus, nempe quod taciti,
& expreſſi idem eſt iudicium; ſed ſic eſt quod ac-
cedente expreſsè Pontificio conſenſu prædicta
pacta ſuſtinebuntur; ergo & accedente tacito.

Verum ego exiſtimo nunquam præmiſſa vi- 22
deri talia pacta ex tacito conſenſu in re ita ardua,
ad difficilima: nam ſi conſideramus breuia Pon-
tificia Pauli III. & Clem.VIII. aliorumque re-
centiorum Pontificum, quorum meminit Diana
*dicta p.*10. *tract.*4. *res.*4. *in fine*, negamus in his
pactionibus, in quibus agitur de cauſa Religionis
de bonis Eccleſiaſticis de extinctione canonica-
tuum, & Epiſcopatuum, de impunitate, & per-
petuitate hæreſis; imo de eius extenſione, &
amplificatione, & de æquiparatione hæreticorum
cum Catholicis, Principes poſſe ſupponere taci-
tum Papæ conſenſum; eo quod in dictis breuibus
Pontifices ſemper contra dictas pacificationes, &
fœdera expreſsè poteſtati ſunt per ſuos nuncios,
& legatos.

Et ſic non obſtant relata *ſupra num.præced.* tam 23
ex *dict. q.*5. *cap.*1. *de foro comp.* & allati axiom.
taciti,& expreſſi idem eſſe iudicium; quia in re tam
ardua,

Digitized by Google

ardua, non debet admitti, cum prædicta non debeant præsumi vel à Pontifice, iudicio sæcularium
24 commirti. † Nec verba Layman cum vt vides ex illis non loquatur de substantia fœderis ipsius initi cum hæreticis, & pacti in eo contentis, sed de sola cessatione pœnarum, vt etiam docet Diana *sub dicta res.* 4. Vbi addit quod licet Pontifices tollerent, & tacitè consentiant in suspensionem pœnarum, de quibus solis loquitur Layman, verum non consentire in dictam suspensionem „vigore pacificationis, vel pacti initi cum hæreticis à Principibus sæcularibus, & prout in eis sancitur absolutam, & inconditionatam perpetuitatem, aut alia pacta, quasi tacitè, vel implicite approbantes, sed pro circunstantijs necessitatis, aut maioris periculi, vel boni, per quas eiusmodi suspensionem pœnarum, cum per se mala non sit cohonestari clarum esse ait; nec inde sequi vt Pontifex approbet pacta, & ipsas pacificationes absque suo expresso consensu hæreticis inita licet postea tolleret pœnas eis debitas non irrogari.

25 Ad quartam quæstionis partem cum certum sit, vt nequeant Principes laici pacta super libertate conscientiæ perpetuo, & irreuocabiliter celebrare, vt patet ex iam adductis, & sit dubium præsens, num ad tempus aliquod determinatum. Et pro affirmatiua sententia videtur sentire Vuadingus *de contract. dict. disp.3. dub.4. num.6.* cuius verba referens Diana *dict. p.10. sub. res.3.* quatenus quoties de non pactionando cum hæreticis periclitaretur fides Catholica, totáque ciuitas, siue prouincia subuerteretur ad hæresim; pro quo facit Iosaphat factum, vt habetur *lib.3. Reg.23.* qui in initio sui Regni permisit idolatriam, cui populus erat addictus, quia non poterat eam impedire; qui postea, confirmato iam Regno, cum & potentior, & audacior factus esset, non amplius permisit, sed impediuit, vt patet. *2. Paralipomen. 22.*

26 Sed adhuc quod casus Vuadingui in praxi accidere posset, existimo dicendum non inde Principes laicos, inconsulto Pontifice, tale fœdus cum hæreticis inire posse, cum, vt dixi, ad illos pertineat in re tam graui iudicare, num tanta sit necessitas, & talis rerum status, vt sanciro fœdere Religionis, libertatem concedere oporteat, maximè perpetuam, cum tale fœdus indirectè versetur circa materiam spiritualem, videlicet circa permissionem religionis falsæ, vt disertis verbis docet Ioannes Molanus *de fide hæret. ser. lib.1. c.23.* sic asserens: *quamuis libera Religio non sit ab vllo Principe admittenda, cogitur tamen aliquando Catholicus Princeps in quibusdam locis, quæ hæretici violenta manu retinent; non quidem omnibus, sed vnius tantum, aut alterius generis sectarijs libertatem sub certis conditionibus admittere, aut potius non tam eis dare, quàm permittere, quod iam, eo nolente occuparunt, ne si minus malum tollerare nolit, maiora in Republica sua perpeti cogatur. Sed in his rebus maxima opus est prudentia; eo quod res longè omnium grauissima, & periculosissima tractetur; cum enim primo loco præ omnibus alijs ab omnibus, & singulis Christianis, Religio sit conseruanda, & sæcularis Principatus; atque potestas nullum fœdus inire, aut saluum conductum dare possit in præjudicium Ecclesiæ, aut Ecclesiasticæ potestatis, facilè hic, aut per ignorantiam, aut per tepiditatem, aut per timorem, vbi non foret timor, aut per imperitiam, & inaduertentiam quædam tractarentur, quæ postea nullius roboris esse iudicauerint; itaque nihil tutius est, quam si furore hæreticorum Respublica aliqua cogatur ad aliquas iniquas, & bonis hominibus præduras conditiones, vt omnia antequam fœdus perficiatur, diligentissimè, & prudentissimè sint examinata, & discursa, atque in re tam ardua ad securè conquiescendum, etiam Apostolicæ sedis interueniat authoritas:* ita ille.

Vides ergo nec pactiones, ac fœdera tempo- 27
ralia posse Principes inire cum hæreticis de libertate conscientiæ. Nec obstat dicere quod Iosophat per se solùm inierit fœdus temporale (à quo recedere non posset, si fuisset perpetuum de idolatria tolleranda) quia tunc temporis tale pactum potuit fieri in vrgente ea necessitate, non requisito alio consensu, cum fuerit factum testamenti veteris, in quo tempore potestas Regia, & Sacerdotalis simul in Regibus residebat, & dixi ad alia *sub q.14.* & in alijs.

Itáque ratio, ob quam nec perpetua fœdera 28
cum hæreticis inienda etiam de assensu Pontificio existimo, quia vt docet Tannerus *tom.3. dict. disp.1. dub.3. num.94.* & Diana *dict. res.2. tract.4.* in vers. *& hæc* vix vnquam licitè fieri potest, quia eiusmodi absoluta, & indefinita pactio, seu conuentio per se loquendo, & quantum est natura rei omnem Principi, etiam in perpetuum adimit facultatem, permissam hæresim ex sua prouincia exterminandi etiam, si mutatis rerum circunstantijs, id quandóque opportunum esset futurum; semper enim vi sui pacti inhibetur, ne id vnquam audeat facere, si modo violatæ fidei reus haberi non velit, iuxta quæ Doctores docent *in cap.1. & 2.* & quæ dixi *in cap.1. de probation.* quod si perpetua fœdera cum hæreticis inirentur, Princeps adimeret sibi Ius; cum postea opportunum esset puniendi, & exterminandi hæreticos à suis Regnis, & prouincijs contra id, quod determinat Concilium Lateranense *in cap. excommunicatus §. moneantur de hæret.* ibi: *teneatur quicumque Princeps, etiam supremus terram suam expurgare ab hæreticis sub pœna amissionis sui Principatus, & mandatur omnibus Principibus, vt Iurent se hæreticos non toleraturos*; idémquè de Iure ciuili habetur *in auth. si vero Dominus Cod. de hæret.* & in const. Federici *de statu, & consuet.* § 6. & 7. & vtrobique Doctores.

Imo & video, quod Seuertius *de fide hæreticor.* 29
seruanda sect.9. & Petrus Hurtadus de Mendoza *de fide volum.1. dict. disp.79. sect.5. & 6. §.32.33. & 36.* non solùm sententiam, & firment libertatem conscientiæ hæreticis concessam, in consulto Pontifice esse illicitam, sed & plus (valde notandum) videlicet esse inualidam, quod placet ex iam
adductis *à num.1.* † Quod si ad saturitatem, velis 30
rationibus & authoritatibus comprobare leges *quæst.* quam resoluit similem Cæsar Carena *de officio inquisitorum* in fine *in q.10.* Andreæ Folcodij *vbi à num.16.* vsque ad finem, probat locis Sacræ scripturæ SS. & Concilijs. Iuribus & pluribus rationibus, non esse licitum alicui Principi Catholico concedere liberum Domicilium Hæreticis in locis Italiæ, Esto cessaret periculum proximum infectionis, scandali, & contemptus nostræ fidei vbi, *num. fin.* satisfacit argumentis contrarijs.

Ad sextam quæstionis partem, quæ sub se tria 31
dubia continere videtur, vnico verbo iudico respondendum, suppositis quæ iam latè dixi *à q.1.* nostri textus, & quæ dico *infra in tit. de voto, & voti redemptione*, & infra *sub tit. de temporib. ordinationum, & de sacramentis*, circa quæ nihil

potest

nihil vllus Princeps sæcularis disponere minuendo, vel augendo, vti etiam dixi sub hoc textu.

32 † Nam vt legimus *anno* 598. cum Imperator Mauritius contenderet ex aduerso cum S. Pontifice Gregorio (electus Papa anno 590. vocatus Magnus propter eius nobilitatem, virtutes, litteras,& Sanctitatem,qui fuit filius Gordiani Ducis, admodum senator Romæ, dum esset sæcularis, postea Monachus Sancti Benedicti, vt narrant authores eius scribentes vitam) quorum inquam erat dissensio orta causæ malæ vitæ, vitiorúmque *exarci* Romani, quæ creuerunt multa facta legẽ perjudiciali admodum statui Ecclesiastico relata à Baronio *in eodem anno*, & à fratre Ferdinando de Camargo,& Salgado *in compendio historiæ Ecclesiast. dicto anno* 598. vers. *las pasiones*, qua cauebatur, vt nullus miles posset militiam deserere, vt sequeretur vitam religiosam, aut assumere habitum Monachatus, nec ordines recipere, nisi debilitatus, siue mutilus esset in membris suis, siue inhabilis ad debellandum: ex quo facto iratus Pontifex D. Gregor. Magnus, Imperatorem ob-

33 iurgauit, ac reprehendit. † item & Patriarcham Ioannem Constantinopolitanum harum discordiarum inuentorem, qui inde incensi congregauerunt Constantinopoli quoddam Conciliabulum, quo declarauere Patriarcham Constantinopolitanum esse œcumenicum, & vniuersalem Prælatum,& non qui degit Romæ: alia dicit videnda Baronius.

34 Et confirmatur contradictio Gregorij Magni, quia nullum est votum, & Iuramentum melioris boni impeditiuum,vt dixi *sub tit. de Iure-Iurando*, & dico *sub tit. de voto*, sicut nec alia, quælibet lex impeditiua boni spiritualis per plura,quæ iam latè scripsi sub nostro textu, quare in alia exornatione non immoror.

35 Ad vltimam quæstionis partem, quæ latè tractari potest per illa, quæ scribit Narbona *in recopil.lib.1.tit.3.l.55.glossa.2. per totam*, edita a Philippo II. anno 1593. ad petitionem comitiarum procuratorum circa verba *dict.leg.*ibi: *Por quanto los Procuradores de Cortes sonos han quejado, que en algunos Obispados de estos Reynos se acostubra, que jendose a ordena algunos, que no tienen benefiçios, ni Capellanias, à titulo de Patrimonio como es permitido porel sancto Conçilio de trento les compelen los ordinarios a hazer Capellanias de su Patrimonio*,& ibi: *dóque resulta que darse Ecclesiasticos los bienes, y libres depecho, mandamos le despachan Cedulas nuestras atodos los Prelados de estos Reynos, refiriendo en ellas dicha que ja; que aunque no se creo de sus personas, quo ayan acho semejante fuerza a los Clerigos,imbien relazion de lo que Ha pasado, y pasa, y entretanto no les Compelana fun-*

36 *dar dichas Capellanias.* † Ex quibus prima facie dispositum à tam Catholico, & prudentissimo Principe,videtur contra libertatem Ecclesiæ, eam grauissimè lædendo, & contra quæ latissimè dixi *a quæst.1.* textus nostri, & contra Iura *in cap. sunt qui opes cap. sacrilegium 17. q.4. cap. nouerit, & cap. graue de sent. excommunication.* Ioannes Lup. *tract.de libert. Ecclesiast. casu.9.* Valenzuela *contra venetos p 3. n.208.* cum nihil aliud referat prohibere beneficiorum, seu Capellanearum erectionem, quam impia sanctione decernere, ne bona quouis titulo possint à laicis in Ecclesiam transferri: quo in casu lex, seu statutum id decernens, vt impium, & detestabile damnatur *in cap. eos de immunit. Eccles. lib.6.* Platea *tract. de excommunic. §.30. num.17.* Aluarus Pelagius *lib.2. de planctu Eccles. cap.29.* vers. *tum fauore*, Valenzuela *supra n.27.* Martha *de Iurisdict. 4. p. cont. 1. casu 25. à num.1. & casu 68. a num.7. & casu 4. num.5.* Tuschus, Guillelmus, Duran. Octauian. Vulpel. Alderan. Mascard. quos refert *supra* Narbona *dict. glossa 2. à n.26.*

Sed vt vides cum ex Tridentino non prohibeatur,vt quis ordinari queat ad titulum Patrimonij, vt patet ex verbis *cap.2.sess.21.de reform.* ibi *Patrimonium* simul cum vers. ibi: *nisi illi,quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*: explicant Doctores prædictam legem Regiam, & cum illis Narbona *dicta glossa* 2. (Videndus ad plura alia) dicendo per eam minimè auferri facultatem erigendi Ecclesiastica beneficia, & Capellanias de licentia ordinarij,cum non sit credendum Catholicum illum Regem,& cæteros Hispaniæ voluisse promulgare legem quodammodo damnosam Ecclesiæ; & quod eorum intentio tantùm per talem legem est obuiare ordinariorum initiandos cogentium, vt rerum suarum Dominio nudentur per erectionem nouæ Capellaniæ; contentis tamen eisdem temporali vitæ emolumento; imo & fuisse latam in fauorem Ecclesiasticorum, cum Episcopis, cæterisquè Ecclesiasticis omne ambitionis,& cupiditatis vitium procul abesse debeat, qui ad sic erigendum compellendo tales se monstrarent; non enim Deo amabilis potest videri talis coactio, qui non coactum, sed voluntarium admittit obsequium *ex cap. non est 15. q.1. cap. si quis 14. quæst.1.* Panormit. *in cap. sicut de regular.* Quam decisionem tali temperamento admitto; non verò in aliu sensu,aliqua dixi de hac lege Regia *supra q.3.* vers. *ad secundam n.10.* 37

QVÆSTIO XXXXV.

An Ecclesiastici possint carcerari,vel banniri, saltim ad tempus, vel per ostracismum discolarum,aut saltim coërctione politica, si non contentiosa? An statuta de retractu patrimoniali habeant locum quoad equites S. Iacobi? Et an statui possit, quod si eques militensis ciuem offendat, & arma gestet, queat puniri à Magistratu laico, vel capi remittendus ad suum iudicem.

SVMMARIVM.

1 *Libertas Ecclesiastica momento temporis offenditur, etiam incarceratione Ecclesiastici* num.2.

3 *Immunitas Ecclesiastica sub pœna sacrilegij,& censuræ, prohibet citare, capere, aut incarcerare Clericum, etiam in priuato carcere* n.4. & 5.

5 *Potestas sicut requiritur ad iudicandum Clericos,ita ad incarcerandum.*

6 *Immunitas Ecclesiæ infringitur, cum Clericus sine dedecore exire non potest, vbi de ostracismo.*

7 *Eijcere de aliquo loco idem est, ac bannire perpetuò, vel ad tempus.*

8 *Bannire,*

8 *Bannire, siue relegare Ecclesiasticos, est laicis probibitum.*

9 *Magistratus laici per Bullam cœna, prohibentur bannire, processare, aut sententiare Ecclesiasticos, item, & alij iudices, & nefarij* num. 10.

10 *Ministri laici exequentes aliquid in Clericos, incurrunt Bulla censuram; & si desistant ab incepto. Limita si sit ad effectum remittentendi ad suos iudices, vt* n. 11.

12 *Laicus pracipiens exilium in Clericum, si aliud non interuenit, non incurrit censuram. Aliud est si diceret ei* sequere me, *aliudvè, vt* num. 13.

14 *Senator qui resistis, vt non fiat statutum contra libertatem Ecclesia, non incurrit censuram* num. 16.

15 *Senatores debent adesse, & iniusta impedire, alias peccant mortaliter.*

16 *Senator de scribendo nomen Clerici, & faciendo processum, incurrit Bulla censuram.*

17 *Clerici non deferentes Principi debitum honorem, num exulari possint, seu coerceri politice, &* n. 18. & 19.

18 *Periculo cessante, non proceditur in Ecclesiasticos, nisi per viam Iuris.*

19 *Iurisdictionis œconomica, & contentiosa distinctio, videtur Chimerica.*

20 *Laicus nulliter procedit in Clericum, nisi cum defensio est euidenter iusta, nec adest additus ad superiorem Ecclesia, & est periculum in mora.*

21 *Equites Diui Iacobi, qualiter dicantur Religiosi? Et in quo distinguantur à Religiosis eiusdem ordinis? &* n. 22.

22 *Equites Diui Iacobi laici collectantur, nisi aliter indultum sit in specie: quid apud nos* n. 23.

24 *Equites militen. sunt verè Religiosi; & sic exempti à laicis, nec ab eis puniri possunt.* num. 25.

25 *Eques militen. potest puniri in priuatione officij.*

26 *Equitem militen. quando adest fuga timor possunt capi à laicis, vt remittantur ad iudices suos.*

27 Cap. Princeps sæculi 23. q. 5.

28 *Capi potest a laico Ecclesiasticus repertus in fraganti delicto. Quia de reperto cum armis, & nocte illicite?*

1 AD primam quæstionis partem, vt
dissoluas, præmittes quæ dixi *supra*
quæst. 35. à num. 1. Vbi egi de quæ-
stione illa: *an possit Rex sua autho-*
ritate confinare Clericos in aliquo
loco? Et quæ dixi *supra quæst. 43.* vbi: *an laicus*
iudex possit incarcerare Clericum ei iniuriam infe-
rentem. Vnde breuiter videtur respondendum, vt
cum etiam momento temporis libertas Ecclesia-
stica offendatur, vt dixit Lapus *alleg. 118. sub n. 5.*
2 vers. *cum enim istud.* † Lædatur etiam si Ecclesia-
stici carcerentur, bannianturvè etiam ad breue
3 tempus. † eo quod immunitas Ecclesiastica pro-
hibeat laicis sub sacrilegij, aut excommunicatio-
nis pœna citare, capere, aut incarcerare Ecclesia-
sticum, *Cap. si quis suadente 17. quæst. 4. cap. vt*
fama, cap. nuper de sent. excommunic. cap. cum non
ab homine de iudicijs, vbi dixi, Farinac. *q. 8. n. 1.*
in praxi, Graff. *de effectibus Clericorum effectu 1.*
num. 134. Vrries *de cognat. Cleric. part. 1. num. 28.*
& passim ita haberi, docet nouissimè Daniël *de*
nobilibus controuers. disp. 47. † Vbi addit procede- 4
dere, siue Clericus detrudatur in carcerem publi-
cum, siue priuatum, siue capiatur, siue ponatur sub
custodia, vel cum armis, vel alio modo; ita vt non
possit libere exire, siue id manuum innectione
siue minis, vt ante illum docuerunt Graffis *de*
effectibus Clericorum effectu 1. numero 99. & 534.
Alterius *disp. 20. cap 1. colum. 8.* vers. *Capiendo fo-*
lio 749. Filiucius *tractat. 14. & 4. de censuris in*
part. cap. 1. quæst. 5. numero 17. & 32. de excom-
munic. Papa reseru. Nauarr. *cons. 32. de sent. ex-*
communic. lib. 5. Reginald. *in praxi fori pœnit.*
lib. 1. de excommunic. cap. 17. numero 207. Suarez
disp. 22. sect. 1. num. 29. tom. 5. de cens. Aufrer. *de*
potest. sæcular. sup. Eccles. pers. Reg. 3. numero 5.
Bonacina *ad Bullam disput. 1. quæst. 20. puncto 1.*
num. 12. & 13: & disp. 2. quæst. 3. puncto 6. §. 1. n. 9.
† qui etiam, *ibi quæst. 16. sect. 1. puncto 5. num. 32.* 5
excipiens casus nonnullos, comprobat ex eo, quia
sicut Ecclesiasticus non potest detineri à laica
potestate, ita nec carcerari: nam sicut requiritur
potestas ad iudicandum, & puniendum, ita & ad
capiendum. Videbis Barbosam *de Iure Eccles.*
lib. 1. tit. de priuileg. Cleric. cap. 39. §. 1. num. 28.
& 29. & Socin. *in cap. peruenit numero 8. & 12.*
de sent excommunic. † Et addunt etiam Aufrerius, 6
vbi supra reg. 1. numero 5. in fine, post alios Bo-
nacina *disp. 2. quæst. 3. §. 1. numero 3. & 4.* & Daniel
disp. 56. numero 24. Innocent. *in cap. nuper de sent.*
excommunic. etiam procedere si non posset exire
sine dedecore, idem Daniël *dict. disp. 56. num. 3. in*
fine, ex eo, quia, si prohibetur Ecclesiasticus exire
è Domo, vel ciuitate, iam tunc datur actus Iu-
risdictionis prohibitæ ibi legendus *à num. 4.* latè
alijs fundamentis comprobans. Ostrocismus igi-
tur in facinorosos, qui dicitur quando quis dam-
natur à maiori votorum parte in exilium profi-
cisci Clericos non comprehendit, siue vt condem-
net siue vt absoluat, eo quod in illo tractetur de
actu Iurisdictionali & auctoritatiuo sic Daniël
de nobilib. disp. 40. num. fin. Franciscus Leo *in thes.*
for. Ec les. p. 3. q. 38. n. 134. & 145.
Et confirmatur, quia cum eijcere ex aliquo 7
loco, nihil aliud sit, quàm bannire, vel relegare,
priuando aliquem ciuitate, vel Patria perpetuò,
vel ad tempus *ex l. relegatorum ff. de interdictis*,
Siluester verb. *bannum §. 4* Vgolin. *de censur.*
Pont reseru. p. 2. cap. 19. numero 3. Filiuc. *tract 16.*
& 6. de cens. in particulari cap. 1 & alij. † & 8
bannire, vel relegare Ecclesiasticos sit laicis pro-
hibitum omnino, *cap. olim de iniurijs clem. 1. de*
pœnis, dict. cap. cum non ab homine de iudic. Lupus
de libert. Ecclesiast. p. 2. quæst. 1. per tot. & per Bul- 9
lam cœnæ prohibeatur Magistratibus sæculari-
bus se se quomodolibet interponere in causis
capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas
personas, eas processando, banniendo, aut sen-
tentias contra eas proferendo, aut exequi facien-
do, interdicatúrquè eis omnis actio, ratio, & mo-
dus se se in his commiscendi, vt significat dictio
quomodolibet, Parisius *cons. 58. num 10. lib. 1.* &
in terminis Bullæ Alter. ad Bullam cœnæ *fol. 749.*
vers. *banniendo*, & *fol. 746.* vers. *quomodolibet*,
Vgolin. *supra p. 2. §. 1.* vers. *quinto afficitur*, Bona-
cina *ad Bullam disp. 1. quæst. 20. puncto 1. num. 1. &*
per totum numer. 2. † Vbi ait eadem excommu- 10
nicatione affici quemlibet Consiliarium, Sena-
torem, Iudicem, aut Cancellarium, qui suo man-
dato, Consilio, aut fauore, concurrit contra Ec-
clesiasticum in actionibus expressis in Bulla, qua
tenentur

tenentur etiam iudices notarij, & executores citantes, mandantes, capientes, etiam si ab incepto desistant, vti ex ea scribunt; & licet non sequatur effectus Vgolinus *de censuris Pontif. reseruat. p.2. cap.19 §.1. vers. quinto affi cit*, Alterius *supra fol.* 149. vers. *capiendo*; sequitur ita, vt dictum est, tenendum in puncto, de quo loquimur.

11 Quod ego limitarem libenter, vt *supra q.43.* adduxi, & dico *infra sub q 46.* quando casus occurreret capiendi, & incarcerandi Clericum ad effectum remittendi eum ad suum iudicem Ecclesiasticum, vt ab eo condignè de delicto patrato
12 puniatur. † imò addunt aliqui non incurrere laicum excommunicationem prædictæ Bullæ, si præcipiat exilio Clericum, nec aliud interueniat, quia ex huiusmodi actu, non adest actu physico violentia, quæ tangat Clerici personam, per quam lædatur, detineatur, aut impediatur, quominus possit ire, quo vult: ita Daniel eximente *dicti cap. si quis suadente 17. quæst.4.* docet post Caietanum, Reginald. *in praxi fori lib. in Apendice de excommunic. cap.18. sub n.207. in additione ad dict. disp.56.* Vbi addit *num.2.* cum eodem Reginaldo *supra*, & Suarez *de cens. disput. 22. sect. 1.*
13 *num.132.* † quod si metus fundaretur in aliqua actione absoluta circa personam, puta si diceretur Clerico *sequere me, alioquin te interficiam*; quia non esset purus metus, sed proueniret ex violentia, adesset excommunicatio; imo ait negari non posse, quin præcipiens Ecclesiasticum exilio, se se in actione prohibita immisceat, & contra personam inquam non habet Iurisdictionem, & prohibeat habitationem in ciuitate, & libere agere, & libere pati, sicut subtrahens eisdem necessaria ex Domo, vnde Clericus exire, & Ius suum relinquere cogatur; & sic dicit considerandum esse quomodo hæc fiant; & qua authoritate, ac hoc modo, an possint reddi Clerici timidiores, vnde alij arceantur à statu Clericali, cum sic videant Ecclesiastici haberi, & eueniente casu, distinguendum: & leges Suarez *de immunit. lib.4. c.22. num.16.* & Grass. *de effectibus Clericorum effectu 9. n.99.* Vbi dicit eam excommunicationem etiam incurri ab impediente obsequia præstari Clerico, & ex obsequijs prohibitis.

14 Sed dico, vt excommunicationem non incurrat ille senator, qui resistit quantùm potest, quod non fiat statutum contra libertatem Ecclesiasticam, secùs non repugnando, aut consentiendo, vt dicunt DD. *in cap. nouerit de sent. excommunic.* Alterius *disp.16. de excommunic. Bulla lib.5. cap.4. fol.695. col.1. in fine, & colum. num.2.* Alderan. Mascard. *de interp. statutorum conclus.2. num.86. & 87.* Et in simili Palcot. *de conuict. p.4. quæst.10.* vers. *quo vero ad, & p.5. q.7.* vers. *ex altera parte.*

15 Etenim Senatores tenentur adesse; & cum tractatur de re injusta debent impedire, quantum possunt, aliàs peccant mortaliter, vt docent Petrus de Ledesma *in summa tom.2. tract.7. cap.2. conclus. 24. fol.198. col.2.* Vbi disputans, an teneatur Senator ire, & reddere votum, cum tractatur de re injusta sub reatu mortalis, & restitutionis concludit: *que si el negoçio no esta echo, si no que pueden impedir con sus votos la in iustiçia, tienen obligazion de ir arregimento, y votar lo que es insto*; sequitur Anton. Diana *p.1. tract.3. de Parlam. resol.18.* Daniel *de nobilibus dicta disp.57. num.19. & 20.* ex eo, quia quilibet ex vniuersitate tenetur contra dicere rei injustæ, alias habeatur pro consentiente: ita cum Armila verb. *consentire num.3.* Tabiena verb. *electio n.3.* Riccio *p.3. decis.276. num.5.* Siluestro verbo *consensus q.3.* idem Diana *p.3. tract. 2. de dubijs regular.*

Igitur proposito casu, non solum non sunt 16
damnandi, qui voto contradicunt rei injustæ, sed male facerent, si non contradicerent; non enim sunt participes in processu facto, cum nomen non descripserint, nec in sententia ferenda cum suffragijs se se opponant rei injustæ: & ob id censuit Leo *in thesauro fori Ecclesiast. cap.38. n.148.* Vt ij non possint damnari: tamen quod ille, vel qui describeret nomen Ecclesiastici, vel recitatum, voto illum damnaret, vtroque casu fieri rem prohibitam à Senatore Ius dicente, describendo nomen; & sic faciendo processum (eo modo, quo fieri solet) & sumendo informationem contra Ecclesiasticum ad eum condemnandum, quod est prohibitum in Bulla, docent Vgolinus *de cens. Pont. reseru. p.2. cap.19. num.2.* Bonacina *ad Bullam disp.1. quæst.20. p.1. num.36.* Velut Magistratus, tunc iustitiam ministrans, Alterius *sup. dict. disp.20. lib.5. cap.1. fol.746. col.1.* vers. *Magistratus*, & quod quando redditur votum, fertur sententia; & sic contra Bullæ dispositionem, Vgolinus *p.2. cap.19.* vers. *primo in fine*, Daniel *dict. cap.57. num.25.* Vbi dicit hoc casu procedere dicta per Leonem, *vbi supra num.47.* cum alijs, & hæc applicabis ad ea *quæ dixi in cap. cum omnes 6. de constit. q.2. in fine.*

Et licet allegati à Diana *p 1. tract.2. res.18.* & 17
post alios Giurba *cons. 49. num.13.* circumlocutione verborum dixerint Clericos debitum honorem Principi non deferentes, vel publicam turbantes pacem, posse plecti correctione politica œconomice, simili tamen idem Diana *p.1. tract.1. & 2. & p.3. tract.1.* Suarez *contra Regem Angliæ lib.4.* Lupus *de libertate Ecclesiastica p.2. per tot.* & Daniel cum alijs *dicto cap.57.* Videndus *à n.28* late resoluunt laicos nullam habere Iurisdictionem in Ecclesiasticos, nec quoad vim coactiuam, nec directiuam, directè, vel indirectè, & dicunt expressam esse Ecclesiasticorum immunitatem quoad perso-
nas; & bona. † & sic cessante imminenti peri- 18
culo, procedendum esse per viam Iuris, nec admittendam esse distinctionem Iurisdictionis, seu correctionis politicæ, & contentiosæ, negantes posse à Regno eijci Ecclesiasticos, asserta Iurisdictione politica, quæ ab ipso Principe dependet, cum totus politicus ordo sub Regiam potestatem cadat, adducens ex Diana *dict. p.1. tract. 2. res.18.*
† prædictam distinctionem Iurisdictionis œcono- 19
micæ, & contentiosæ chimericam esse, sic vt non deseruiat pro contraria opinione exemplum famuli Clerici, qui à Domino Patre familias, potest è Domo expelli, cum nullum Ius habeat commorandi in eius Domo, nisi quatenus ipse Dominus eidem concessit: non enim ait sic de Clericis intelligendum, cum in nihilo, quoad hoc depēdeant à laico, siquidem à Pontifice constituuntur ad seruitium, & regimen Ecclesiæ.

Itaque vt defensionis Iusta necessitas locum ha- 20
beat, debet esse periculum in mora clarè, & euidenter; & quod violentia sit clara, & manifesta, non dubia; & quod defensio fiat cum moderamine inculpatæ, & erit huiusmodi, quando Prælatus v.g. Ecclesiasticus non vult prouidere, aut non potest, vel non datur additus ad illum: quibus in casibus latè dicunt Suarez *contra Regem Angliæ lib.4. cap.34. à numer.4.* Diana cum alijs *tract.2. p.1. dict. res 18. & p.3. tract.1. res.17.* Vbi refert

fuisse in concordia inita cum Reginæ Eleonora dictum, quod malè gestum fuerat in eijciendo Ecclesiasticos, quia contra libertatem Ecclesiasticam tenent etiam relati ab Alderan. Mascardi *de interpret. statutor. conclus.1. à num.102.* Daniël *de nobilib. controu. dict. disp.57. sub num.30.* dicentes in illis casibus ad alium Prælatum, si potest, & tandem ad Pontificem recurrendum; etsi periculum vrget; adeò quod non permittit superiorem Ecclesiasticum adiri, vel nullum aliud remedium superest, vt conjuratio Pateana demonstrauit, tunc possit fieri quod recta ratio dictat ad impediendum damnum imminens: iuxta adducta *supra quæst.10. & q.13.* vers. *ad quintum in fine, & q.39. à num.23.* Hoc tamen dicit Daniël non procedere in casu nostræ quæstionis, vbi non tractatur de obuiando delicto præsenti, nec de futuro, nec de carcerando Ecclesiasticum suspectum de fuga, nec de subito casu, sed de expellendo Ecclesiasticum, cum tempus concedit, latè posse ad superiorem recurri.

21 Ad secundam quæstionis partem, an statuta de retractu Patrimoniali, habeant locum quoad equites D. Iacobi, vt respondeam præmitto quæ dixi *infra sub cap.1. de foro comp. q.16.* in alijs, item *in hoc cap. sub q.9.* Vbi an isti sint Ecclesiastici, taliter, vt gaudeant priuilegio fori; & nec collectantur: & quia cum multis Daniël *de nobilibus contr. disp.54.* latè defendat istos equites non esse verè Religiosos, sed secundùm quid *à n.7.* dicens propriè non dici Religiosos, qui non seruant castitatem; imò & equites, qui matrimonio vtuntur nullomodo dici Religiosos, nec personas Ecclesiasticas, qui tantum equites illius ordinis, sed quod non Religiosi appellentur in Bulla Alex. III. qui primus approbauit ordinem eorum militum, addens quod in Bullis Martini V. & aliorum Pontif. distinguntur Clerici, & Religiosi à laicis eiusdem ordinis; prout etiam discretis nominibus de his fit mentio in legibus, seu regulis dicti ordinis, vt videri potest *fol.52.* tergo ibi: *que todos los frayles de nuestro orden, an si Clerigos, como legos*, & *cap.21. fol.44.* & Clarius *cap.13. fol.46. & in cap. sequenti, & per totum illum lib.* nunquam isti milites appellantur Religiosi, sed solùm eo nomine appellentur Clerici illius ordinis residentes in suis conuentibus, vt *fol.59. tit.3.*

22 † Itaque laici reputentur, & collectentur, nec gaudeant immunitate Ecclesiæ, nisi quatenus eis concessum est in specie, nec sint exempti à Iurisdictione laica, maximè in Italia: sic ibi ianuæ obseruatum, cuius statuti occasione idem Doctor resoluit in ex ciuitate collectatos, carceratos, condemnatosquè fuisse; quia vt laici habentur exemplis exornans; ideò in proposito difficultatis propositæ concludit dictos equites, nec esse propriè Religiosos, nec comprehendi sub statuto de priuilegio Clericorum, & consequenter vti posse beneficio statuti de venditione in agnatos, quod est retractus, & per ea, quæ adduxi legenda *de retractu q.7.* poteris de retractu scribere hic, &
23 repetere, *vt sup. in textu nostro sub q.8.* † in Hispania inquam aliter procedit, quod non negat Daniël *sub n.56. & 17.* ex dictis in relatis locis.

24 Ad tertiam quæstionis partem, an eques militen. ostendens ciuem, & arma gestans, queat à iudice, seu Magistratu laico puniri, vel capi ad suum iudicem transmittendo; quia latissimè huius dubij occasione idem Daniël *de nobilibus contr. disp.56.* agens *ibi n.12.* resoluit hos milites verè esse Religiosos, & Ecclesiasticas personas, cum tria substantialia vota emittant, ob quod vno ferè ore omnes dicant illos esse exemptos ab omni laica potestate probans cum infinitis, inter quos Giurba *dict. cons.21. num.3. & cons.48. à num.8.* Diana *p.2. tract.56. miscel.2. res.36.* Virias *de cogn. Clericor. p.2. num.109.* qui alios plures referunt. † Ideò omnes illi, & alij, quos ego retuli 25
sub *dicto cap.2. de foro comp. q.15.56. & 17.* & ex iam adductis *in hoc cap. & sub tit. de iudic. & foro*, dicunt istos milites non posse puniri à laicis iudicibus (quantumvis in Gallia aliter obseruaretur) & quamtumvis ratione administrationis subiaceant statutis laicorum, vt concordat Grass. *de effectibus Cleric. effectu 13. n.2. & effectu 1. n.150.* Vbi extendens ad equites melitenses, ait quod possint puniri in priuatione officij, vel vbi adest prohibitio Synodalis, prohibens Clericis administrare officia sæcularia, vel post trinam monitionem. † Sed non negant, quando adest timor fugæ 26
istos Religiosos, sicut cæteros Clericos delinquentes posse capi à laico suo iudice transmittentes per textum *in dicto cap. cum non ab homine de iudicijs*, vbi Abbas, Butr. alij, & ego cum nullus Canon resistat, nec quoad mentem, nec quoad verba, si adest timor fugæ, vel suspicio. † Etenim 27
textus *in dicto cap. Princeps sæculi 23. q.5.* vt laicus possit distinguere Clericum, quando Ecclesiasticus non potest; quod euenire videri existimant, cum delinquens fuga statueri conatur: ita contra Hostiensem, Aretin. & alios negantes licere laico immittere manus in Ecclesiasticum, quamvis det causam; quia, vt iam *supra dixi q.43.* ad prædictum effectum remittendi; licet seruato modo, de quo ibi; in prædicto enim casu fugæ quilibet dicitur habere mandatum à lege: *argum. l. raptores Cod. de Episcop. & Cleric.* cum infinitis, longè scribens Daniël *supra, & à num.39.* † Vbi 28
approbans secundùm veriorem opinionem posse Ecclesiasticum repertum infraganti delicto à iudice sæculari, eiusque Ministris capi, reddit rationem; quia si spectaretur superioris Ecclesiastici licentia, *Cane mingente, effugeret vulpes*, vt est in prouerbio; etenim daretur ampla facultas, vel consummandi delictum inchoatum, aliudvè perpetrandi, & forsan impunè: ita Tolet. *in pract. crim. Canon.* verb. *Clericus*, Villalobos *commun. opinion. eodem verb.* Grass. *de effectibus Cleric. effectu 5. n.537. & 538.* Vbi etiam si non adsit fugæ suspicio *n.543.* † Vbi de reperto noctè illicitè, 29
& cum armis, & illicitè incedente, *n.545.* Vbi de reperto in prostribulo. Scaccia *de iudic. p.1. cap.11. n.99. & cap.78. sub n.5.* Zeuallos *in pract. quæst.267. n.5.* Farin. *q.122.* Peregrin. Oliuarius, & alij allegati à Diana *p.1. tract.1. res.11.* idem Daniël *dict. cap.56. res.40.* Cum Abbate, Vrbaldo, Nauarro, *Thesauro for. Eccles.* Alderano, Mascardo, Alterio, Sayro, Homobon, Viries, & alijs ad alia longè videndus, de lege prohibente delationem armorum, dico *infra sub tit. de vita, & honestate Cleric.* interim idem Daniël *disp. 62. & 64.*

* * *

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXXVI.

An possit Princeps laicus decernere gabellam ab Ecclesiasticis quoque persoluendam cum promissione eisdem restituendi? An statutum de soluendo taxam, vel concedens fauorem seruandum sit ab Ecclesiasticis; & quomodo teneantur Clerici contribuere? Et an possit Princeps subditis prohibere ne ad hanc, vel aliam Ecclesiam accedant, etiam ad peccata expianda.

SVMMARIVM.

1 *Clerici sunt immunes à gabellis de Iure Diuino, nec possunt super his conuenire, inconsulto Pontifice cum laicis:* fallit. n. 4.

2 *Promissio de restituendo gabellas à laicis, non sufficit.* & quare n. 3.

3 *Injuria personalis in Clericum, parit duplicem offensam, Clerici vnam, Ecclesiæ aliam, quæ non tollitur.*

5 *Statutum laicum concessiuum Clericis, eos adiuuat; etsi non obliget.*

6 *Clerici ad quas expensas, siue gabellas teneantur sigillatim.*

7 *Laici de Sacramentis nequeunt dispenere, & de spiritualibus.*

8 *Ecclesiæ materiales ædificari possunt absque Principis censensu.*

9 *Confessio sacramentalis non prohibetur à laico, vt fiat libere confessario.*

10 *Libertas Ecclesiastica læditur, dum prohibetur, ne communicent laici cum Ecclesiasticis, aut eis obsequia præstent.*

1 B his omnibus difficultatibus, quas post supra scripta vidi tractatas à Daniel *de nobilibus contr.* in locis referendis, breuiter me expediam per dicta in toto textu nostro. Igitur quia ad primam quæstionem iam præbui, lato calamo responsum *sub quæst.* 13. ibi, à vers. *ad secundam*; ideo omittens nonnulla generalia, quæ repetit idem Daniel *disput.* 14. *à num.* 1. nempe quod Clerici sunt immunes à gabellis de Iure Diuino; & quod Clerici non possunt de hoc conuenire, inconsulto Pontifice, cum laicis, Bonacina post alios *tract. de cens. disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 5. *à num.* 2. Alterius *de censur. disp.* 10. *de caus. excommunic. lib.* 3. *cap.* 8. Sayrus *in thesauro lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 2. eo quod non tantum in Bulla est prohibita impositio gabellarum ipsis Clericis, sed & exactio ab eisdem, etiam spontè soluenti-
2 bus, inconsultò Pôtifice, † indéque inferant Azor *instit. mor. p.* 1. *lib* 4. *cap.* 34. vers. *ad hoc dicendum*, & Daniel *supra disp.* 14. *num.* 6. *per textum in cap. quamquam de censibus in* 6. *& in Clem. fin. eodem*, vt licet promissio de restituendo, vel ipsamet restitutio non sufficeret; quia hæc respicit offensam hominis, quoad damnum pecuniarium, sed non quatenus spectat ad satisfactionem injuriæ
3 irrogatam Ecclesiæ quoad impositionem. † quia vt docent Grass. *de effectibus Cleric. effectu* 2. *à D. Formosin. de Leg. Eccles.* Grassius *decis. aurea p.* 1. *lib.* 2. *num.* 62. ex injuria personali irrogata in Clericum, duplex offensa nascitur, vna in Clericum, alia in Ecclesiam; & quod per remissionem primæ non tollitur secunda; & ob id tenent Nauarr. *in manuali cap.* 17. *numer.* 101. & cum illo Alterius *de cens. tom.* 1. *disp.* 19. *lib.* 5. *cap.* 5. *fol.* 734. vers. *sexto notandum* ibi *non excusari ab hac censura, meo iudicio, qui exigunt, vel mandant exigi huiusmodi tributa à Clericis animo restituenda in fine anni; quamuis profiteantur huiusmodi modum seruare causa euitandi fraudes publicanorum exigentium gabellas; & ratio est, quia prima cogunt antea ad soluendum; & hoc est magnum onus, & incommodum Clericis, & verè exiguntur ab inuitis; deinde quia nunquam restituunt tantundem, vt experientia docet:*
ita ille. † Verum quia hæc censet limitari Daniel *sup. dict. disp.* 14. *in fine*, si ex consilio peritorum, vel ex alijs circunstantijs adesset in Principe bona fides, vel aliæ qualitates excusantes adessent, non exprimit, & ego *supra in dicta quæst.* 13. sub dicto vers. *ad secundam*, à verbo *alij* illas adduxerim, cum modo iustificante eas; ideo in hoc puncto dices, vt *ibi. & q.* 14. cum alijs, & *q.* 39. & vide *infra q.* 54. vers. *ad sextam.* 4

Ad secundam quæstionis partem, qnia iam *à quæst.* 1. dixi, Clericos non ex vi statuti laicorum, sed naturalis legis teneri se conformare cum taxa imposita rebus venalibus; & quod ex nostro textu Clerici non obligentur ex vi statuti laicorum ipsis fauorabilis: tamen tale statutum, dum de Clericis non disponat in specie, quia concessiuum adiuuabit illos, vt dicunt allegari à Grass. *de effectib. Cleric. effectu* 2. *numer.* 130. Seraphin. *de priuileg. Iuram. priuileg.* 77. *numer.* 26. Bursat. benè, & latè *cons.* 93. *lib.* 1. *num.* 22. *&* 24. Daniel *disp.* 40. *à n.* 1. *& à n.* 10. & si de alio casu loqui videatur. 5

Ad tertiam quæstionis partem, quomodo teneantur Clerici contribuere, quia in toto nostro textu, præcipuè *à quæst.* 9. latissimè adduxerim, quando, & qualiter ad reparationem viarum, locustæ, Pontium, murorum, & aliorum, de quibus Daniel *de nobilibus tota quæst.* 50. dicens Clericos teneri ad collectas, quando tractatur de communi vtilitate; & hoc naturali, Diuino, & Canonico Iure, debitúmque esse conscientiæ, non tantùm voluntatis; si tamen requiratur consensus eorum & adsit necessitatis, & quod Episcopus tenetur ex iustitia approbare, si adsit iusta causa; & quod non requiritur consensus Pontificis in casu vrgentis necessitatis, nec quando tractatur de Clerici immediata vtilitate; sic vt valeat solus Cleri assensus, & si à Papa puniri valeant; eo quod in canone nullum verbum irritans, Cleri consensum adsit, & alioquin Iure ordinario consentire possit, vt dixit Suarez *contra Regem Angliæ lib.* 4. *cap.* 26. *n.* 17. *&* 18. & quod Clerici tenentur ad expensas, quæ naturali ratione ei incumbunt; & quæ sint iustæ, vt ad mundandas vias aquæ ductus, ad non ejiciendum immunditiam ex fenestris, ad purgationem Putei, & fontis, ad Salaria, quæ soluuntur Camparijs, & ad nonnulla alia eiusmodi, ad gabellas impositas plaustris, ad redimendam communem vexationem prædonum, & militum, ad defendendam Patriam, necessitate vrgente, ad contribuendum pro custodia portarum, & murorum, pro conseruanda, seu liberanda Patria à pestilentia, ad expensas Medicorum, vel 6

concionatorum, ad expensas studij, ad muniendas fluminum ripas, & deriuare aquas, & vendere vasa argentea, & aurea, nisi quando inimici procul sint, quando se se offert defensio Patriæ, qui plurimorum authoritate comprobat rationes adducens; sed quia hæc omnia abundè resoluuntur ex dictis *à dicta quæst.9. & 10.* Vbi de intellectu textus *in cap. 2. cap. non minus, cap. aduersus*, & aliorum, vbi hæc omnia, & alia explanantur; ideò longius non ago. Alia addit Daniël *in addit. ad dict. disp.50.n.11.*

7 Ad quartam quæstionis partem, quia poteris
abundè respondere ex his, quæ adduxi *supra q.12.*
& 22. & proprius *sub quæst.19.* Vbi egi de illa,
an possit Princeps impedire Presbyterum à mini-
sterio Sacramentorum tempore pestis; ideò bre-
uiter respondeo, vt quia non licet laicis disponere
de Sacramentis, vel de spiritualibus, Suarez *contra*
Regem Angliæ lib.4. cap.33. num.1. taliáque sint
quæ ad Sacramenta, & fidem pertinent, & ad
Diuinum cultum, vt patet ex dictis per Alderan.
Mascard. *de interpret. statutorum, conclus.1. n.55.*
8 *& 56.* Farinac. *quæst.8.n.18. & 20.* † Nec etiam
prohiberi possit, quin Ecclesiæ materiales ædifi-
centur absque consensu Principis, Riccius in pra-
xi *res.207. num.7. p.3.* Diana *tract.2. p.1. res.62.*
9 de quo in textu nostro dixi. † Quid mirū, vt ne-
queat impedire spiritualem ædificationem templi,
qualis est, vt quilibet fidelis pergat ad confitenda,
& expianda peccata, ponens se ad pedes illius,
vel alterius confessarij: ita in terminis Daniël *de*
nobilibus, præmittendo nonnulla generalia *de im-*
munitate disp.58. à num.11. quia si prohibeatur
ægrotus condere testamentum, ad id negari non
posse; vt si ego prohibeor accedere ad hanc, vel
illam Ecclesiam, vel tractare cum hoc, vel illo
Religioso, non prohibeantur Ecclesiastici illi me-
cum loqui; & si prohibeor ego ad pedes eorum
meas expiare culpas, prohibeantur illi me audire,
& me Deo per Sacramentum pœnitentiæ recon-
ciliare ex regula *l. an inutilis de acceptilationib.*
vbi vno prohibito, aliud censetur prohibitum.
10 † Et facit pro hac doctrina, quia dum puniuntur,
aut prohibentur laici, ne communicent cum Ec-
clesiasticis, aut aliqua obsequia eis non præstent,
violatur indirectè, & per circuitum libertas Ec-
clesiastica, quod non licet, vt expressè patet *ex*
cap. fin. de immunit. Ecclesiast. lib.6. Vbi glossa
verb. *libertatis*, variè exemplificat Grass. *de effe-*
ctibus Clericorum effectu 2. num.65. 358. & 359.
Diana *p.1. tract.2. res.54.* Barbosa *in dict. cap. fin.*
Bonacina *ad Bullam disp.1. quæst.16. puncto 2. pro-*
positione vnica num.4. probat etiam Daniël *lib.*
cont. disp.39. n.5.6.8.9.14. qui *dict. disp.58.*
n.11. in fine infert; quia si hæc ita
procedunt in temporalibus,
quanto magis in spi-
ritualibus.

***

QVÆSTIO XXXXVII.

An emptio facta à Principe, ne Ecclesiasticus emat, violet libertatem Ecclesiasticam? An constitutio, ob quam redditus Archiepiscopi minuuntur, sit contra libertatem Ecclesiasticam? Et an Ecclesiastici possint conqueri de statuto imponente gabellam vendentibus rem immobilem? An lex Lusitana possit iustè aliquid Clericis statuere? Et an excommunicentur in Bulla cœnæ exigentes gabellas à Clericis sponte soluētibus? Vbi aliquid de gabella carnis?

SVMMARIVM.

1 *Libertas Ecclesiastica frangitur, si Princeps prohibet, ne Ecclesiastici emant, vel si ipse emeret tali prætextu* n.4.5.6.7.& 8.

3 *Paria sunt habere non posse, aut cum magna difficultate.*

4 *Res, quæ sunt in manibus Principis, non sunt in libero hominum commercio.*

5 *Venditio de Iure communi est libera.*

6 *Libertas Ecclesiastica infringitur, dum prohibitionis, vel emptionis obiectum aduersus Ecclesiasticos fit.*

7 *Ecclesiastici prioris conditionis fient, quam laici, si eis tolli posset comictum politicum.*

9 *Clerici possunt a Principe prohiberi, ne emant quæ necessaria sunt ad vsum publicum Reipublicæ, &* n.15.

10 *Statutum prohibens vendi Ecclesiasticis certo casu, vel modo valet, &* n.17.

11 *Victualium delatio ad ciuitatem prohiberi potest ad euitandam pestem, vel si impedirentur fures, ne deferrent.*

12 *Hæreticum receptans, consanguineus non incidit in excommunicationem.*

13 *Receptatores ob res tuendas suas, & ex alijs causis, num excommunicentur &* n.14.

14 *Latro spolians euntem ad sanctam sedem, non incidit in censuram.*

15 *Statutum, vel actio bonum publicum respiciens principaliter, non est contra Ecclesiæ libertatem, si non fiat animo lædendi eam; secus si iusta causa non adest* n.16.& 17.

17 *Prohibitum aliquid ob malum prohibetur etiam qualibet actio sub illo genere contenta.*

18 *Statui à Principe nequit, ne subditi molant huic, vel illi Clerico particulari.*

19 *Offendens Clericum vnum, omnes offendit, quando agitur de his, quæ competunt omnibus.*

20 *Libertas Ecclesiastica læditur quando tolluntur priuilegia à Deo, ab Imperio, Pontifice, seu Iure Ecclesiastico concessa, vel quando impediuntur.*

21 *Libertas Ecclesiastica læditur, quando aliquid prohibetur Ecclesiasticis, quod nec Diuino, nec humano Iure est eis prohibitum. Et quando tollitur facultas actuum, qui fundantur in libero arbitrio; & quando Ecclesiastici redduntur timidiores directè, vel indirectè, &* n.22.

23 *Venditio*

23 *Venditio laicis prohibita, facit, vt prohibeatur Ecclesiasticus emere.*

24 *Principes nequeunt prohibere, ne vendant laici bona Ecclesiasticis, etiam si prohiberentur non subditis vendi, quatenus decretum extenderetur ad Ecclesiasticos.*

25 *Ædificare Ecclesiastici à Principe prohiberi nequeunt.*

26 *Res suas quilibet relinquere potest Ecclesiis.*

26 *Constitutio, qua redditus Archiepiscopi, seu alterius Ecclesiastici minuuntur, est contra libertatem Ecclesiasticam: Vbi de tributo speciali, quod solaebatur ad portam ciuitatis.*

28 *Statutum imponens gabellam vendentibus rem immobilem, non infringit libertatem Ecclesiæ, & quare* n. 29.

30 *Lex Lusitana* lib. 2. ordinam. §. 20. *expenditur* num. 31. *quatenus videtur prohibere pascua Clericis, & præcipere, vt illi conueniantur super calumniis, & salario famulorum coram laico iudice* n. 31. & 33.

31 *Laicus ex delegatione Pontificis, queit cognoscere de Clericis, & bonis eorum.*

32 *Papa nequit delegare laicis omnia negotia Ecclesiastica; aliqua verò sic.*

33 *Clericus lege Lusitana conuenitur coram suo iudice quoad pœnam criminalem, & damni dati.*

34 *Exigentes gabellas à Clericis omnino sponte soluentibus, non excommunicantur. Et quare* n. 35. & 36.

35 *Donare potest Clericus gabellas, sed quomodo* num. 37.

38 *Carnis gabella in quo sensa non grauet Ecclesiasticos* n. 40. & 41.

39 *Vinum Clericus deferens, tenetur ad pœnam.*

40 *Clericus tenetur obseruare statutum prohibens extractionem, & quod vetat introduci extrà, Vina.*

1 *Immunitas quatenus lædi possit, aut non contrahendo.*

42 *Clerici non grauantur Carius emendo per taxam, vt* n. 43. & 44.

44 *Taxa pro pretio rerum differt à tributo.*

1 D has omnes difficultates facilè per *supra dicta à quæst. 1.* textus nostri, abundè responderi potest, si longè agere cupias; sed ego colligens propriam doctrinam ex iam ante adductis in præcitatis locis, existimaui resolutiuè loquendum.

2 Ad primam igitur, quia per adducta *supra q. 7. in fine, & quæst. 8. per totam,* Vbi de legibus amortizazionis, & ne immobilia transeant in Ecclesiasticos, *& ibi quæst. 9. à num. 1. an Principes scilicet possint statuere, ne laici vendant Clericis, ne molant, aut coquant, vel ne exhibeant aliqua seruitia.* Respondeo, quod si Princeps prohibet, ne Ecclesiastici frumentum amerent, vel aliqua vicina prohiberet eis vendi, vel emeret ipse hoc fine principaliter inspecto, statim eis tolleret, seu impediret priuilegium emendi, & Ius congrui, quod eis Iure communi competit, de quo dixi *sub dict. quæst. 7.* vers. *ad tertiam*, libertas violetur Ecclesiastica; eo quod paria sint non admittere venditionem, vel admittere eum maiori difficultate.
3 † prout paria etiam sunt habere non posse, vel cum magna difficultate, Bald. *in l. materna. D. Fermosin. de Leg. Eccles. n. 17. Cod. de rei vind. l. naturalem ff. de acquirendo rerum dom.* econtráque dicamus eam rem obtinere, quam facilè obtinere possumus, vt *in enchirid. par*, vel simili verbo *habere non posse*, dicántquè glossa *in cap. quamuis* verbo *contineatis de ... ordin. lib. 6. & enckerid.* verb. *facere difficulter*, vt paria sint facere non posse facilè, vel non facere posse.

Deinde quia ex tali prohibitione, liberum commercium prohiberetur, prout ex emptione: nam 4
ea, quæ sunt in manibus Principis, non sunt in libero hominum commercio, & libera facultate, vt experientia docet; & sic per emptionem frumenti, vel alterius rei, quam faceret Princeps liberum commercium emptionis, & venditionis impediretur, Socinus *cons. 56. num. 2. lib. 1.* Valer. Reginald. *lib. 9. cap. 23. sub num. 358.* Marius Alterius *super Bulla* vers. *respondet Petrus ... 706.*
Tuschus verb. *libertas num. 100. & 108.* † & alij 5
subditíquè cogerentur non vendere, vel vendere ipsi Principi, cum de Iure communi venditio sit libera. Et quia Ecclesiastici redderentur timidiores metuendo, nedum emerent, Princeps ægre ferret per doctrinam Surdi *cons. . num. 25. lib. 1.* & multo timidius omnia agere cogerentur videntes obiectum Principis versari in priuando eis commodis, tum ciuibus, tum Religiosis concessis; & quibus vti quilibet potest vt patet per Inna *in cap. grauamen de sent. excomm. lib. 6. clem. 1. de excessibus Prælator, cap. quanto de priuileg.* & laici deterreri: ex his etiam possent ad intrandum Religionem, & econtra audaciores ad illos forsan infestandum.

Item quia indirectè violaretur libertas Eccle- 6
siastica, dum prohibitionis, vel emptionis obiectum esset aduersùs Ecclesiasticos, & respectu ipsorum prohibitiones, seu emptiones fierent: ita Suarez *in tract. de defens. fidei contra Regem Angliæ lib. 4. de immunitate cap. 22. n. 12. vsque ad 19.*
Reginald. *lib. 9. c. 23. sub n. 358.* † Vbi quod si pos- 7
sent Ecclesiasticis tolli spectantia ad conuictum politicum, essent peioris conditionis, quam alij, Tuschus *conclus. 3. 2. n. 137.* Lapus *alleg. 92. n. 3.* & sic fieri contra libertatem Ecclesiasticam, docent Riccius *in praxi rerum quotid. resol. 207. p. 3. n. 5.* in terminis nostri dubij Daniël *de nobilibus in lib. contr. disp. 9. per totam, & à n. 27.* vbi *num.* 28. cum Grass. *de effectib. Cleri . effectu 2. n. 345.* & cum Felino *in textu nostro n. 86.* & per doctrinam
Albæ *cons. 8. n. 16.* † ait quod si prohiberetur lai- 8
cis, ne Ecclesiasticis venderent frumenta, vel vina, vel Princeps emeret, ne Ecclesiastici emere possent, constatet de difficultate in primo casu ob prohibitionem; & in secundo quia nullus peteret à Principe quod sibi venderet, si non vellet, nec contra eum ob reuerentiam lis Iuris congrui, ob bona stabilia, vel aliud iudicium intentaretur; indeque esset, ac si Ecclesiastici non possent emere; vt in terminis, quãdo Principis requiritur cõsensus, Doctores tenent *in cap. filius de testam.* Felin. & Grass. adducti, & ex alijs fundamentis comprobant adducti à Daniel *dict. disp. 39. à n. 35.*

Fallit tamen relata doctrina, quando bona v.g. 9
essent necessaria ad vsum Principis, veluti ad muros extruendos, vel si essent in confinibus, vel tractaretur de domibus ad vsum publicum destinatis, quæ in Clericos translatæ non possent amplius conduci, vel ne cum maiori incommodo, & impendio, vel exteri possidentes aliquid in publicum præjudicium moli-

rentur; quia tunc à Principe possent emi, vel prohiberi, ne Clericis venderentur, vt dixerunt hic Felinus *num.*58. vbi Decius *num.*55. vers. *similiter* Alterius *super Bulla lib.*5. *fol.* 699. vers. *quarto dubitatur* Laderch. *cons.*103. *num.*1. vers. *est lex municipalis*, vbi pluribus Grass. *de effect.lib. Cleric. dicto effectu* 2. *num.*344. Daniël *supra dict.*
10 *disp.*39.*num.*40. † dicens cum Domin. *in cap. fin. de immunit. Eccles. lib.*6. Decio *hic num.*55. Alterio *disp.*16. *de excommunic. Bulla lib.*5. *cap.*5. Vt ex adductis declarat Surdus *cons.*2. *lib.*1. *n.*41. aliquam actionem in aliquo indiuiduo non esse semper malam; & sic statutum prohibens vendi Ecclesiasticis certo casu, vel sub certo modo, valere.

11 Et confirmatur limitatio, quia ob annonæ egestatem prohiberi potest delatio victualium ad Curiam, veluti ad euitandam pestem, vel si impedirentur fures, ne deferrent, & alijs casibus, quibus bona fide, & intentione, prohibetur delatio victualium; non autem huiusmodi, vt huiusmodi delatio impediatur, vt post alios Bartholom. Vgolin. *in tract. de cens. Pontifici reseruatis p.*2. *cap.*8. §. 4. *num.*1. Sayro *in Thesauro lib.*3. *cap.*12. *num.*4. Reginald. *in praxi lib.*9. *cap.*19. *num.*306. *notab.*2. Daniël *dict. disp* 39. *sub n.*41.
12 † Vbi etiam exemplificat in receptante hæreticum ob consanguinitatem, qui non incidit in excommunicationem; quia non dicitur fauere hæ-
13 resi. † provt, nec receptans ob suas res tuendas, vel ob communem vtilitatem, nec discurrentes mare causa negociationis, si oblatam expoliant nauim, nec arma infidelibus tradens, vt eum adiuuent, & defendant, nec iuridice interficiens euntem ad Sanctam, Sedem, & in alijs casibus, quos congerunt Vgolinus, Sayrus, & Reg. sup. Alterius *disp.*13. *de excommunic. Bulla lib.*5. *cap.*1. *folio* 645. *col.*2. *in fine, & folio* 646. *col.*1. *in princ.*
14 *& col.*2. vers. *minus quoque.* † Nec Latro Spolians euntem ad Sanctam Sedem, Reginald. *dict. lib.*9. *cap.*19. *numero* 315. *in* 3. *notab.* qui omnes, & Daniel idem dicunt de offendente litem habentem in Curia Romana, si non offendat ob citationes, & monitoria, sed alias ob causas, vt per Vgolinum *p.*2. *cap.*13. vers. *qui ve illa simpliciter sub* vers. *excipitur tamen*, Sayrus *vbi sup. cap.*14. *num.*8. *& cap.*16. *num.*4. Regin. *in dict. lib.*9. *c.*16. *num.*310.

15 Itaque si adsint debitæ circunstantiæ non violabitur libertas Ecclesiastica ex eo, quia statutum, vel actio principaliter bonum publicum respiciens, nec facta eo animo vt violatur libertas Ecclesiastica, nec super eo, quod sui natura illi deroget; licet per accidens damnum inferat, non reprobetur, vt dicunt Suarez *contra Regem Angliæ lib.*6. *cap.*22. *à num.*12. Daniël *supra n.*42. comprobans ex adductis casibus, & ex Vgolino *dicta p.*2. *cap.*15. vers. *necnon qui stat* § 4. *num.*2. *fol.*360.
16 † Secus autem si huiusmodi iusta causa non adesset, nec aliquo vniuersali, & publico bono inspecto, solùm illuc dirigeretur ipsius statuti materia, vt Ecclesiastici hac, vel illa facultate priuarentur; & sic ex se, & ex sui natura, & non per accidens illorum Iuri derogaretur, vt declarant Marius Alterius *de excommunic. lib.*3. *disp.*16. vers. *quod verò spectat* Reginald. *dict. lib.*9. *cap.*23. *n.*359. vers. *ex praua intentione.*

17 Quare affirmo cum eodem Daniël *dict. disp.*39. *num.*40. vers. *& propter ea dicta à num.*1. procedere, quando prohibitio, vel emptio fiant, eo tantùm inspecto, vt Ecclesiastici excludantur: nam si ob alias causas licitas iam proximè adductas non essent mala, nec reprobata: etenim quando aliquid, vt malum, prohibitum est, prohibetur etiam quælibet actio sub illo genere contenta; nec enim vlla potest esse substantialis differentia, quod non possit aliquid in genere fieri; & quod possit fieri in aliquo casu particulari, veluti prohibetur per canones supra relatos. † quod non 18
possit præcipi subditis, ne bladum molant Ecclesiasticis, vt latè tradit Grassis *de effectibus Cleric. dicto effectu* 2. *num.*358. Daniël *dict. disp.*39. *n.*38. *&* 39. inferentes, vt non possit prohiberi, nec molant huic vel illi, de quo latè dixi *sup. q.*9. *& in c.*6. *q.*1. Quia qui in vno offendit, factus est omnium reus. † Et quia qui vnicum Clericum 19
offendit, omnes offendit, *Cap. olim de iniurys, cap. si diligenti de foro comp.* Vbi latissimè probaui. Lapus *allegat.*92. *num.*2. Felin. *hic num* 69. vers. *secundo decidit*, vbi Decius *num.*5. Alder. Mascard. *de interpret. statutor. conclus.*1. *num.*89. Tuschus in verb. *libertas conclus.*342. *num.*17. *&* 18. Grass. *dicto effectu* 2. *numer.*71. *&* 72. Riccius *in praxi rerum quotid. Eccles. dict. res.* 207. *num.*6. *& sub num.*9 *dict. p.*3. quod declarant Lapus *dicta alleg.* 92. *num.*2 3. *&* 6. Tuschus *dict. conclus.*342. *n.*21. 25. *&* 53. Barbatia *cons.*31. *num.*1. *lib.*4. Daniel *num.*39. *disp.*39. quando tractatur de his, quæ competunt omnibus, secus si priuato Iure. † Tunc 20
ergo libertas Ecclesiastica læditur, quando priuilegia à Deo, ab Imperio, à Pontifice, aut à Iure communi Ecclesiasticis tolluntur, aut impediuntur, aut quando Ecclesiasticis ea, quæ de Iure competunt omnibus tolluntur, seu impediuntur in totum, vel in partem, vel impediuntur ea Ecclesiastici agere, quæ de Iure communi, vel canonico, vel ciuili, cuilibet competunt; & sic libere agi, & libere pati. † Et quando Ecclesiasticis ali- 21
quid prohibetur, quod nec Diuino, nec humano Iure eis prohibitum est, siue spectet ad esse naturale, siue spirituale, siue ad operari, siue recipere, siue ad quodcumque aliud. † Vel etiam 22
quando tollitur, aut arctatur facultas actuum, qui fundantur in libero arbitrio, ex *l. cum ita legatum ff. de cond. & demonstrat.* Ancharranus 145. *sub num.*7. & quando Ecclesiastici redduntur timidiores directè, vel indirectè, expressè, & clarè, vel tacitè per circuitum, vt ex iam ante actis *à quæst.*1. Vbertimè probatur, & docent Couarruu. Grass. Lapus, Alderan. Mascard. Alteritis, Reginald. & alij infiniti, quos refert Daniël *dict. disput.*39. *à num.*1. *per textum in auth. Cassa, & irrita cod. de sacrosanct. Eccles. in cap. quanto de priuileg. in cap. grauamen de sent. excommunic. in cap. nouerint eodem tit.* Vbi DD. & in textu nostro.

Vnde pro completa cognitione difficultatis, 23
dico quod, dum prohibetur laicus vendere, prohibetur Ecclesiasticus emere; & sic impediri liberam facultatem disponendi de re sua, & libertatem emendi; & sic Clericis ea, quæ cuilibet competunt, vt competit emere, & vendere, *l. nec amore, Cod. de Iure deliberandi, l. quamuis in fine princ. ff. de action. cap. fin. de immunit. Ecclesiar. lib.*6. Socinus *cons.*56. *numer.*2. *lib.*2. Bartol. *in l. fin. cod. de sacrosanct. Ecclesiis num.*10. Vbi dicit esse notandum, Angel. *cons.* 48. *numer.*3. Ancharr. *dict. cons.*55. Bouadilla *in politica lib.*3. *cap.*4. *numer.*13. † Quare Grass. *de* 24
effectibus Cleric. dicto effectu 2. *n.*343. *&* 358. Daniël *dict.*

dict. diſp. 39. *ſub. num.* 17. dicunt non poſſe ſubdi-
tis prohiberi quod non vendant Eccleſiaſticis
bonæ; idemque procedere, ſi prohiberentot
vendi perſonis non ſobditis, quatenus decretum
ſe extenderet ad Eccleſiaſticos; quia ſic indirectè
Clerici prohiberentur emere, eſſetque excom-
municationi locus, vt tenent DD. per dicta iura
*in cap. uenerim de ſement. excomm. cap. fin. de im-
munitate Eccleſ.* Vbi Ioannes Andreas, Domin.
& Franc. Felin. *hic n.* 89. *&* 93. Decius *num.* 55.
Abbas *conſ.* 26. *ſub. n.* 1. poſt longam diſputatio-
25 oem, Albericus *de ſtatutis p.* 1. *q.* 2. *in fine.* † Vbi
concluſ. vltim. quod non poteſt prohiberi Eccle-
ſiaſticis quod non ædificant, Ioannes *in dict. cap.
fin. circa finem*, Domin. *col.* 2. verſ. *immo*, Vbi
ſubdit, quod non eſt hæc permiſſio concedenda.
26 † Quia quilibet poteſt relinquere tem ſoam Ec-
cleſijs, contra quas Tyrani diuerſas machinatio-
nes ingerunt, contra quos conciliom generale *de
rebus Eccleſ. non alien. cap. fin.* Bald. *conſ.* 358.
lib. 1. Alba *conſ.* 8. *n.* 9. Surdus *conſ.* 2. *n* 14. 15.
&. 34. Tuſchus *concluſ.* 342. *n.* 54. *&* 84. cum alijs
Graſ. *dicto effectu.* 2. *n.* 36. & alij, *vide ſup. q.* 20.
& quaſt. 6. *n.* 8.
27 Ad ſecundam difficultatis partem ex dictis
à numero & a quaſtione 1. breuiter reſpondeo,
quod conſtitutio, ob quam redditus Archiepiſ-
copi minuuntur, eſt contra libertatem Eccleſia-
ſticam, & eſſe nollam, cum reprobetur ratione
cauſæ finalis tendentis contra ſalutem animarum;
& ſic in ſpecie de conſtitutione ſoluendi certom
quid ad portam, quæ tendebat ad Archiepiſcopi
molendinum, cuius redditus idcirco minuebantur,
docent Imola *hic col.* 6. *poſt medium* ſub verſ.
& per pradicta, Felinus *n.* 104. Alderanus Maſ-
card. *de interpret. ſtatutor. concluſ.* 1. *n.* 33. 153.
& 155. Alex. *conſ.* 210. *n.* 8. *lib.* 2. *& conſ.* 211.
n. 2. *eodem lib.* Grammaticus *deciſ.* 100. *n.* 13.
idem Alderan. Maſcard. *n.* 11. Riginald. *in praxi
lib.* 9. *cap.* 23. *n.* 158. *&* 359 Tuſcus *concluſ.* 342.
n. 140. verb. *libertas*, Couarru. *in reg. poſſeſſo.* 2.
p. relect. cap. 4. *n.* 89. Vbi reſpondet ad Graſſum
contrarium tenentem, Marios Alterius *de ex-
comm. diſp.* 16. *lib.* 5. *cap.* 3. verſ. *decima dubitatio*
Maceraten *reſol.* 65. *n.* 7. *lib.* 1. Vbi ſimilem ca-
ſum adfert, Daniel *de nobilibus dicta diſp.* 39.
numero 9. cum allegatis, à Graſſ. *de effectibus
Cleric. effectu* 2. *n* 310. Riccio *in praxi rerum quo-
tid. Eccleſ. reſolut.* 107. *n.* 5. Vbi latè ante omnes
Socienus *conſ.* 147. *n.* 3. *lib.* 1. Tuſcus *ſupra* cum
alijs *n.* 99. quod etiam debet extendi, ſi conſtito-
tio fieret contra alium quemlibet Epiſcopom, ſeu
Eccleſiaſticum inferiorem à paritate rationis, cum
prædicti Doctores exemplificando in Archiepiſ-
copo iſtos non exclodant *per dicta ſuprà quaſtione
9. à n.* 1. *& in cap.* 6. *q.* 1.
28 Ad tertiam quæſtionis partem, an Eccleſiaſti-
cus poſſit conqueri de ſtatuto imponente gabel-
lam vendentibus rem immobilem; & quod ne-
queat conqueri docent Bald. in textu noſtro *n.* 22.
quando ſcilicet talè ſtatutum inducit eis priua-
tionem lucri, loquens de ſtatuto imponente ga-
bellam vendenti bona ſtabilia non ſubdito, pul-
chrè Signorolos videndus *conſ.* 28. *per totum*; præ-
ſertim *n.* 12. *&* 13. Barbatia *conſ.* 30. *n.* 1. 4. 6. 10.
& 16. *lib.* 4. Natta *conſ.* 180. *n.* 5. *&* 55. *per to-
tum* præſertim *n.* 10. *& ſub. n.* 13. Abbas *in cap.
quod Clericus n.* 28. *de foro comp. & conſ.* 93. *n.* 3.
lib. 2. Burſat. *conſ.* 93. *lib.* 1. *n.* 26. Ripa *in tract. de
peſte tit. de præſeru. remed. n.* 150. Graſſ. *de effe-
ctib. Cleric. effectu.* 2. *n.* 343. Menochius *de arbitr.
caſu.* 562. *n.* 46. Daniel *de nobilib. lib. contr. diſp.* 8.
n. 5. qui dicunt tractari de acquirendis per immu-
nem, non de acquiſitis, iuxta quæ admittimus
pro regalibus *ſupra ſub q.* 14. *in fine*: quare relati
à Graſſ. *lib.* 1. *de effectib. Cleric. effectu.* 1. *n.* 188.
reſoluunt quod tale ſtatutum habet locum. † Et 29
confirmat Daniel ex eo quod non venditur, nec
emitur res immunis; quia ego emo, cum id nul-
la lex, vel non dicat, alias licet priuilegium exem-
ptionis, tamquam perſonale perſonas non egre-
diatur, *l. eum Pat. in fine ff. de leg.* 2. Roland.
conſ. 2. *n.* 10. 11. *&* 13. Natta *conſ.* 139. verſ. *in
tertio dubio*, Mattheus Bonnus *conſ.* 132. *n.*,
poſſet dici omnia, quæ emuntur, vel conducun-
tur, eſſe immunia à gabellis, eſſet abſurdum, vt
de Eccleſiaſticis conducentibus paſcua vniuerſi-
tatis, quoad onera teneantur, vt tradunt Abbas
conſ. 6. *n.* 2. Feſtas *de collectu p.* 4. *n.* 48. Remigius
Gonni *de charitatiuo ſubſidio q.* 74. *Reg. munus
Reale, quod imponitur*; prout ſi ſtatutum gene-
raliter imponit datium cuicumque ad paſtura ac-
cedenti, Graſſis *de effectib. Cleric. effectu.* 2. *n.*
412. Daniel *diſp.* 8. *ſub. n.* 6. cum alijs, dicentes;
ſecus eſſe ſi de animalibus in ſpecie Clericorum
præcipiatur.
Ad quartam quæſtionis partem, an lex luſi- 30
tana, poſſit aliquid Clericis ſtatuere? Et quia
video quod pro affirmatiua ſententia ſtat nouiſſi-
mè P. Baptiſta Fragoſus è ſocietate IESV luſi-
tanus *de Republica lib.* 1. *de legib. diſp* 4. §. 4.
membro 2. *per l. ordinam lib.* 2. *tit.* 1. §. 20. *à n.* 341.
quatenos ſcribit legem luſitanam diſponentem
ibi *poſſe Clericos conueniri ſuper calumnijs coram
iudice ſaculari, & ſuper ſalario, ac ſeruitio famu-
lorum*, eſſe iuſtam, vſuque receptam, vt conſtat
ex concordia habita cum Rege Ioanne. 1. *art.* 86.
n. 156. & cum Rege Pet. *art.* 16. *n.* 156. de qua
Doctiſſimus Gabriel Pereira meminit *a. p. manus
Regia cap* 39. *in princ.* & ex eo, quia leges ciui-
les, ſeu ſtatuta, quæ tendunt ad bonum com-
mone, tam laicorum, quam Clericorum, ſunt
ſeruandæ à Clericis cum ſint membra, & partes
ipſius Reipublicæ: addens *numero* 313. inde fie-
ri, vt lex, quæ paſcuis conſulit, prouiderque,
ne prædia laicorum, Clericorumque ab anima-
libus vaſtentur, non poſſit dici contra liberta-
tem Eccleſiaſticam, etiam ſi aliquid diſponat cir-
cat eorum animalia, vt tollatur anſa depaſcendi
agros alienos; & vt compeſcatur libertas eorum;
quas leges quæ laicis competunt à Clericis ſer-
uandas, vt aiunt Perez *in l.* 2. *tit.* 14. *lib* 8. *ordi-
nam, & in l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 4. *col* 133. *& col.* 118.
verb. *ſtatutos*, Auendañus *de exequendis manda-
tis cap* 13. *numero* 7. Salcedus ad Bernard. Diez
cap. 55. Matienço *in lib.* 1. *tit.* 25. *gloſſa* 1. *n.* 1. *&
gloſſa* 9. *n.* 1. *lib.* 5. *recopil.* & concludit *à n.* 344.
ex §. 29. *lib.* 2. *tit.* 1. videri Clericos conſtringere
ad pœnam ibi impoſitam applicandam ciuitati,
vel oppido ob calumnias, hoc eſt *Coimas*; imò,
& vt Clericus conueniri valeat pro pœna illati
damni coram ædilibus *ex* §. 16. ibi *no que toca
à pena ciuil.* alia adducens in comprobationem
prouenientia à iure naturali, vt prædicta lex de
paſcuis ſeruandis, & lex prohibens venationem,
ac piſcationem certis temporibus, quæ bono
communi conſulunt, de quibus ordinatio luſita-
na *lib.* 5. *tit.* 88.
Sed quia iam *à q.* 1. reſolutum latè ſit, qualj- 31
ter ad leges communes teneantur Eccleſiaſtici

cum laicis, & quali differentia illi nempè tan-
tum vi directiua; laici autem etiam vi coactiua;
ideo nunc breuiter in puncto iuris respondeo eas
leges lusitanas quoad vim directiuam obligare
Clericos, non tamen quoad coactiuam, & pœ-
nalêm exequendam per ministros laicos, nisi ta-
men quoad vtrumque delegetur ita à Summo
Pontifice: quo enim modo videtur amplecti suam
32 opinionem Fragosus *sub dict. n.* 141. † Dicens,
vt quamvis summus Pontifex non possit omnia
Ecclesiastica negotia submittere cognitioni alicu-
ius Principis sæcularis; bene tamen possit aliquas
causas committere ipsi, eiusque ministris, cum
in hoc non videatur committere, vt sint ordina-
rij iudices, sed delegati ex Marta *p. 2. de iurisd. cap. 6. n. 32.* cum alijs, qui dixit in hoc casu iu-
dices laicos non iudicare ex propria authoritate
Clericos, sed authoritate delegantis, sicut po-
test concedere laico potestatem conferendi bene-
ficia, vt dixi *in cap. quanto 3. de iudic. q. 5.* alias
non item, nisi quatenus de pascuis, & de ani-
malibus Clericorum damna dantibus, dixi *supr. sub. quæst. 14. & 40.* & de piscationibus, vena-
tionibusvè sub nostra *q. 1.* & alia relata, & de
ordinationibus litium *suprà quæstion 27.* ac in
alijs.

33 Etenim ex eadem lusitana lege *dict. lib. 5. tit. 87. in principio* quoad pœnam ratione damni dati,
& quoad pœnam criminalem, patet conuenien-
dum esse Clericum coram suo iudice, vt fuisse
resolutum sæpè tradit idem Frogosus *dict. disp. 4. § 4. membro 2. sub. n. 344.* in Senatu lusitano;
quia cum hoc non expressè declaretur, & res
sit odiosè limitanda sit: *nos ferros de coimas*, Vt
ibi dumtaxat exprimitur: nam cum ibi agatur
de pœna, etiam criminali, personalique simul,
fit, vt vtrumque petendum sit coram iudice suo
competenti, qualis est Ecclesiasticus, vti concor-
dant Ioannes Gutierrez *pract. lib. 1. q. 4. n. 1.* Vbi
refert fundamenta non leuia, lucas de Penna *in l. iubemus Cod. de nauibus non excusand. lib. 11. col. 2.* vers. *hac facium*, & consonat *lex Reg. Insit. lib. 3. tit. 11. § 6.* Vbi dicitur Clericum ratione
rei sitæ non posse conueniri, nisi coram suo iu-
dice: ex quo infert Fragos. *n 344. in fine*, vt cum
Clericus citetur ad resarciendum damnum rei,
non possit respondere, nisi coram suo iudice,
etiam si conueniatur intra annum. Et hæc suffi-
ciant pro resolutione huius dubij, & iuxta di-
stinctionem prædictam intelliguntur Bobadilla
in politica lib. 2. cap. 18. n. 243. & 244. Daniel
in addit. ad suam disp. 8. n. 8. qui quatenus di-
cunt Ecclesiasticus non posse pacisci animalia abs-
que solutione Collectæ: addunt tutius esse quod
damnum petatur coram Ecclesiastico; & quæ ex
multis repetit idem Daniel *disp. 7. sub. n. 6.* quate-
nus dicit quod Clerici tenentur ad onera pascuo-
rum, & ad damna.

34 Ad quintam quæstionis partem, an excom-
municentur in Bulla cœnæ exigentes gabellas à
Clericis sponte soluentibus? Et suppositis multis
à quæst. 9. adductis & *sub quæst. 1.* Vbi an censuræ
impositæ à iure communi, adhuc durent; breui-
ter respondeo, vt quamtumvis Bulla cœnæ Do-
mini canon. 18. excommunicet imponentes ga-
bellas Clericis, & ab eisdem exigentes illis im-
positas, vt paret ex longè adductis *ad quæst 9.*
& resoluit nouissimè cum multis Daniel *de nobi-
libus lib. contr. disp. 8. à n. 1.* tamen hoc limitat
si Clerici sponte soluant; cum tunc non cogi,
sed donare videantur, ac proinde liceat ab eis re-
cipere: ita docent cum multis Vgolinus *de cens. Pontif. reseruat p. 2.* in vers. *Bullæ, seu imponi, vel augeri § 1 numero 2. fol. 49.* Filiuc *quæst mo-
ral. tom. 1. tract. 26. & 6. de cens. in particulari cap. 5. n. 112.* Alterius, & Saytius *in thesauro lib. 2. cap. 19.* Personal. *de gabellis numero 96.*
alios referens Grass. *de effectib. Cleric. effectu. 3. n. 98. 99. & 100.* Vbi hanc esse magis commu-
nem testatur; licet secus quoad munera perso-
nalia.

Et iterum comprobant relati Doctores, & 35
referendi, quia dum Clericus sponte gabellas so-
luit, non obligatus censetur donare: argum. tex-
tus *in l. cuius per errorem ff. de reg. iuris*, Castrens.
in puncto cons. 423. sub. num. 1. lib. 2. Grassis, Say-
rus allegati; non enim est difficultas, vt Cleri-
cus possit donare, cum vnusquisque rerum sua-
rum sit moderator, & arbiter, vt *in l. in re man-
data ff. mandati* cum similibus, in terminis post
alios Grass. *dict. effectu. 3. & n. 99.* † Et ex eo, 36
quia, dum Clerici sponte soluunt nulla; quia
volentes afficiuntur injuria iuxta *l 1. §. vsque ad-
eo ff. de iniurijs*, Vbi Bartol. Albericus, & alij,
Riminald. Iunior *cons. 48. lib. 1. num. 51.* Meno-
chius *cons. 2 7. num. 20.* Grass. *suprà num. 100.*
& eisdem rationibus Daniel *dict. disp. 8. numero 2. 5. & 6.*

Et licet aduersùs hæc videantur quæ longè 37
scripsi *supra q 17.* toto vers. *ad secundam*, quæ
poterant repeti pro enodatione huius dubij: ta-
men existimo canones antiquos, de quo ibi non
loqui de soluentibus spontanitate; quæ prouenit
à mera donatione; & quando gabella imposita
non fuit à Principe laico contra contra Ecclesia-
sticos, sicut contra laicos; sed quando solum
modo in subditos: tunc Clerici, Ecclesiasticivè
voluntarie subintrant ad soluendam gabellam, ad
quam, nec lege Regia, aliovè laicorum statuto
comprehendebantur; alias inquam, tam cano-
nes ibi adducti, quàm Bulla cœnæ obstarent ad-
modum. Et sub hac distinctione intelligitur quod
dixi in fine dicti vers. & patet ex dictis hic in
vers. *ad tertiam.* in fine.

Ex his infertur ad gabellam super carne, vt is, 38
qui est immunis, non possit dici ex dicta im-
positione, vel ex alijs se affici, cum oneretur non
exemptus, cuius onus emptorem ipsum exem-
ptum non tangit. † Vt in simili proposito dicunt 39
Cephalus *cons. 553. lib. 4. sub. num. 11.* Daniel
dict. disp. 8. numero 8. prout dixerunt Baldus *cons. 61. in antiquis lib. 2.* Ioannes de Amicis *cons. 18. in fine*, Roland. *cons. 61. num. 22. lib. 1.* de defe-
rente vinum Clerici, qui tenetur ad pœnam;
licet ad eam adstringi Clericus non posset, nisi
à superiore Ecclesiastico. † Cum teneantur ex 40
dictamine rationis obseruare statutum prohibens
extractionem per ea, quæ allegat Carolus de
Grassis *dicto effectu. 2. à num. 29.* prout etiam de
statuto vetente introduci extera vina, quod ser-
uari in ciuitate Panormi: & licet hinc inde Do-
ctores dissentiant, vt dicit Grass. *ibidem n. 316. & 317.* & Daniel *supra num. 9. & 14.* Tu inquam
hoc vltimum resolues iuxta quæ longè scripsi
*supra quæstione 15. in fine, & quæst. 16. à princi-
pio*, & de gabella super carne, & vino, alijsque
speciebus *quæstione 13. & 14.* alia dico *infra quæst. seq.* in vers. *ad vltimam*, & ibi vers. *pro comple-
mento.*

Vnde, etsi dicamus quoad res temporales Ec- 41
clesiam

cleſiam iure communi vti, vti dicunt Doctores per textum *in cap. peruenit de cenſibus*. Menoch. *lib.3. præſump.* 131. *n.62.* & ob id non poſſint exempti conqueri, quod facultas alijs competens, eis reſtringatur; cum contrahendo, tunc immunis nullo iure ſpeciali, ſed iure communi cum alijs vtatur, nec lædatur eius immunitas, & exemptio, vt dicunt Barbatia *conſ.* 30. *n.13. lib.* 4. faciant quæ tradit per Graſſ. *de effectibus Cleric. effect.* 2. *numero* 176. pulchrè Alderan Maſcard. *de interpret. ſtatutor. concluſ.7. ſub num.*47. *verſ. nec poteſt dici*, quia ſemper ea regula ſit ſeruan-
42 da: quod tibi non vis, alteri non feceris. † Nec poſſit dici Eccleſiaſticos priuari per indirectum aliquo lucro, vel commodo; ob id, quod ob Principis prohibitionem carius emeret, nec indirectè onerari eum tantùm cauſatiuè ſoluatur pretium ab emere volente, vt declarant Caſtrenſis *conſ.* 423. *lib.*1. Feſtas *de collectis p4. in princ. n.* 48. cum hic adſit non vis coactiua, que obligarent leges ciuiles, quatenus tales, ſed directiua, qua ligantur etiam Eccleſiaſtici vi iuris naturalis, quatenus bonum commune ſpectatur Claus Regia *lib.3. cap.4. n.* 16. & 17. Bonacina *de legib.*
43 *diſp.*1. *q.*1. *puncto.6. n.*30.35. & alij. † Sed tu hæc, & alia ſimilia admittes iuxta quæ latè dixi ſupra *à quæſtione* 1. de taxa rebus impoſita, qua Clerici grauarentur; quia etſi de illis lex non exprimat qua de cauſa valeret dici Clericos per indirectum grauatos eſſe; iuxta quam diſtinctionem admitti debent quæ latè ſub inuolucro verborum ſcribit idem Daniel iam loquens de gabellis, & iam de legè taxaute carnes, pannos, piſces, venationes, aucupia, & alia.

44 Et confirmatur ex his, quæ ipſe Daniel tradit *dict. diſp.8. numero* 16. inferens, quod cum Eccleſiaſtici teneantur vendere eorum prouentus ſecundum taxam Principis; licet vilius vendentes minus lucrentur, teneri exemptos multo magis ad emendum aliena bona pro pretio taxato, cum verè illud plus, quod dicitur eſſe datium, velè non ſit datium, ſed pars pretij: argum. textus *in l.fin. ff. de contrah. empt.* ſicut in ſpecie tradit Caſtro *dicto conſ.* 423. & quamuis ipſe Daniel illico ad *num.* 16. videatur loqui de collectis, & gabellis, debuit inquam diſtinguere, cum aliud ſit taxam iuſtam, ſcilicet, & pretia rebus aſſignari per Principem; iuxta quam viuete Eccleſiaſtici debent illi ſe conformando, vt dixi à dicta *quæſtione* 1. aliud inquam contributionem imponere iuxta plura, quæ dixi *à quæſtione* 9. cum alijs ſequentibus, vbi de differentia inter vtrumque caſum, quod collecta, vel tributum eſt vltra taxam à lege, vel hominum communi æſtimo ſuperimpoſitio grauoſa. Et videbis quæ dixi *ſupra quæſt.*37.

* * *

QVÆSTIO XXXXVIII.

An ſicut libertas Eccleſiaſtica violatur legibus, & ſtatutis laici legiſlatoris, violetur etiam, & actionibus? Et an hoc diſtinguatur ex onere impoſito actui venditionis, aut omnino ſeparato? Et cui horum teneantur Clerici, quando tributum imponitur? Et qualiter ad tributum pro ſale; Et an graue peccatum ſit frangere immunitatem Eccleſiaſticam; etiam, ſi per plures annos, aut tempore immemoriali Clerici ſponte gabellam ſoluentes, in fine contradicendo, ad eius ſolutionem cogerentur? Vbi de decreto Regio ſuper Regiſtro vulgò *de coches n.*40.

SVMMARIVM.

1 *Libertas Eccleſiaſtica violatur legibus, & actionibus. De primo modo* à num. 2. *De ſecundo* numero 4. *Et de vtriuſque differentia* n.5.

3 *Leges obiectiua pugnantes contra libertatem Eccleſiæ, in iure præcipuè prohibentur.*

4 *Libertas Eccleſiaſtica infringitur manuum iniectione, & per iniuriam priuatam in Clericos.*

6 *Excommunicatio Bulla cœnæ prodit contra ſtatuentes, decernentes etiam indirectè aduerſùs libertatem Eccleſiæ, à qua non abſoluuntur, niſi deleto ſtatuto, & Papa certiorato,* v n.7.

8 *Gabella impoſita, qualiter grauet, ſi imponatur actus venditionis, vel contractus, aut actui ſeparato.* & numero 9.14. & 15.

12 *Exempti comprehenduntur ſub gabella impoſita laicis, non animo grauandi Eccleſiaſticos. Et quid de conſuetudine* numero 11.13. & 14.

12 *Opinio qua ſit amplectenda in conflictu opinionum.*

14 *Clerici conquari non debent, quando impoſitio non ſit per modum tributi, ſed vt pars pretij.*

15 *Clerici non onerantur, quando gabella non eſt impoſita venditioni carnium, ſed pecudi viua iuxta taxa, vt hic & reſoluat; vt* num.38.

16 *Gabellas tenentur laici ſoluere, quando res eorum ſunt mixturata cum rebus Clericorum doloſe.*

17 *Clerici tenentur manifeſtare res emptas Gabellario.*

17 *Gabella ſoluenda eſt à conductore, vel emptore aſportantibus fructus emptos, ſiue conductos ab Eccleſiaſticis, ſi actus eſt ſeparatus, non ſi dependet* n.19.

19 *Fiſcus eſt immunis à gabella; ſed non ementes, aut conducentes ab eo.*

20 *Domus conſtituta, vbi vendatur pannus, ſeu quid aliud, inde ſoluatur Principi certum quid;*

quid, num sapiat ad monopolium, siue tributum.

21 *Salis tributum qualiter, & quando à Clericis Soluatur.*

22 *Regale ius non perditur; etsi Clericis carius vendantur*

23 *Libertatis Ecclesiastica fractio parit peccatum mortale grauissimum.*

24 *Libertatem Ecclesiasticam lædentes, pluribus excommunicationibus inodantur* num. 25. & n. 35.

26 *Censura causa fracta libertatis Ecclesiastica incurritur absque statuto, sola prohibitione vel decreto, aut præcepto, verbo tantùm* numero 26.

27 *Clerici sponte gabellam pluribus annis soluentes, & exigentes, non excommunicantur, dum durat spontanea Clericorum voluntas* numero 28. *aliter si voluntas cesset* num. 29. 30. & 32. *& expenditur* n. 33. & 34. *aliter videtur* n. 38.

28 *Consuetudo exigendi gabellas excusat à pœna imposita à lege.*

29 *Consuetudo etiam immemorialis exigendi gabellas à Clericis, non excusat à censuris, nisi Papa approbet.*

30 *Solutio spontanea gabella, habet vim tacita concessionis, & inducit dispensationem.*

31 *Intentio omnium satis declaratur in id, quod habet tractum successiuum.*

32 *Coactionis præsumptio tollitur ex geminatione actus simplicis, & quando exemptus facit se describi in æstimo, nec protestatur.*

33 *Conuentio, siue pactum inter Clerum, & laicum super soluendis gabellis, prohibita est, Papa inconsulto.*

34 *Statutum intendens collectare Ecclesiasticos simul cum laicis, etiam si adderetur promissio de restituendo, Ecclesiasticis prohibetur.*

35 *Solutio spontanea gabellarum, non excusat Clericos à censuris, si fiat ex vsurpata iurisdictione; secus si iuris conseruandi, & pie inducta.* vt n. 36.

37 *Gabella quadam super arietibus, & in carne mortua, qualiter permitteretur ad debellandas hæreticorum Classes. Distinguitur* numero 38.

39 *Currum vulgò* Coches *registratio & super habentibus gabella ducatorum* 100. *Hispania facta anno* 1658. numero obliget *Clericos.*

1 D primam quæstionis partem affirmatiue respondeo, scilicet duobus modis violari Ecclesiasticam immunitatem legibus, & actionibus. Primo modo, quando leges conduntur, vel statuta aduersùs libertatem Ecclesiasticam iuxta longissimè adducta *à quæst.* 1.
huius textus cum cæteris sequentibus, quod ite-
2 rum modis duobus contingere potest. † Primo
quando lex specialiter dirigitur ad personas, vel
res Ecclesiasticas, vel si sit generalior ad eas,
peculiariter extenditur, quia repugnat libertati
Ecclesiasticæ; etiam si id, quod disponit non sit
contra Ecclesiæ commoda Princeps enim, qui in
Clericos iurisdictionem non habet, se tamen superiorem exhibet; ita vt hæc contrarietas in
obiecto legis, & in ipso actu præcipiendi consistat,
sic vt formaliter possit vocari contrarius libertati
Ecclesiasticæ. † Secundo modo, nempè, vt aliæ 3
leges possint dici contrariæ obiecticæ, quia præcipiunt aliquid fieri contra statutum Ecclesiasticum, eiusvè exemptionem, siue laicis respectu Clericorum præcipiatur, veluti quod à Clericis exigant tributa, & quid simile, siue ipsis Clericis quod soluant, vel compareant, & possit dici adesse tunc repugnantiam formalem, & obiectiuam: & has inquam leges quæ obiectiue sunt contra libertatem Ecclesiasticam in iure, præcipuè prohiberi constat *in cap. nouerit de sent. excommunic.* & in alijs iuribus, & legibus iam *à q.* 1. adductis.

Nec solis legibus libertatem infringi, sed 4
etiam per actiones, & facta patet, vt per manuum iniectionem, per priuatam iniuriam, & actiones contra immunitatem Ecclesiasticam iuxta ea, quæ dixi latè sub *tit. de iudic. & foro comp.* & dicentur *in tit. de sent. excommunic.* & in alijs
locis. † Addo tamen distingui violationem, quæ,
vel in legibus, vel in facto consistit, maximè 5
in ferendis legibus Primo quando fit, vel disponitur aliquid manifestè contra Clericorum exemptionem, vt si præcipiatur Clericos sub tributis comprehendit, vel si citetur Clericus ad comparendum coram laico. Secundo per circuitum id agitur; hoc est indirectè, & tacitè iuxta quæ adduxi *quæst. præced.* quare Marius, Alterius super Bulla *disp.* 16. *lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 688. *& disp.* 14. *cap.* 1. verbo *& aliorum decretorum* Vgolinus *de censur. Pontif. reseruatis cap.* 15. *in §. Bulla* incip. *nec non qui statuta lib.* 3. *per totum*, Daniel *de nobilib. lib. contr. disp.* 17. *sub n.* 14. *&* 15. † Dixe- 6
runt ad proximè relata respexisse Pontifices, dum
in sæpius adducta Bulla cœnæ reseruando excommunicationem, excommunicant facientes statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, aut alia decreta in genere, aut in specie quauis de causa, aut quæsito colore &c. quibus supprimatur, infringatur, aut tollatur directè, vel indirectè in toto, vel in parte Ecclesiastica libertas; & provt latius in Bulla: ea cuius verbis statuta municipalia quamlibet constitutionem, decretum, aut statutum, aut per viam statuti, aut præcepti, sententiæ, vel commissionis, aut alio modo contra omnes Clericos emanatum, vel in specie contra aliquos cum limitatione, vel sine libere, aut aliquo colore, vel fictione: quæ omnia contingunt ne exemplificando hic fastidiosi videamur per casus à prima quæstione adductos. † Et- 7
enim concludunt Doctores non absolui à tali excommunicatione legislatores, siue statuentes, aut decernentes, nisi statuta deleuerint, & de hoc Pontificem certiorauerint, vt ex Bulla resoluunt Daniel, & Riecius *in praxi rerum quotid. Ecclesiast. p.* 3. *numer.* 10. *res.* 207. Sed his omnibus addo cum Bonacina *ad Bullam disp.* 1. *quæstione* 10. *punct.* 16. *& quæst.* 16. *sect.* 1. *p.* 4. *de excommunic.* Daniel *in addit.* 40. *disp. numer.* 4. *& sub disp.* 93. *numer.* 38. vt violetur libertas Ecclesiastica, etiam verbis, non condito decreto, cum sufficiat simplex prohibitio, aut præceptum iuxta *cap. fin. de immunit. Eccles. lib.* 6. quæ reseruata non est provt quando fit statutum.

Ad secundam quæstionis partem, respondeo 8
breuiter sub distinctione: nam si onus est impositum venditionis, & contractus actui, posset se extendi ad ementem immunem, secus quando onus impositum est omnino separato: ita distin-
guunt

guunt Daniel *lib. contr. disp.*8. *n.*11. post Bald. Ioannes de Amicis *cons.*18. *numer.*13. & 17. Gabriel *cons.*161. *lib.*2. *numer.*3. Rolandus à Valle *cons.*61. *n.*18. & 19. *lib.*4. dicentes vt emptor conqueri non possit, etiam Ecclesiasticus, si in separato actu veluti introductionis quoad pannos V. G. & necationis bestiæ quoad lanium, qui postea vendunt, vel donant de quo latè dixi *qua à n.*17. & 25. *ibi legas.*

9 Quæ distinctio cum sub obscura videatur, poterit expendi doctrina Thomæ Sanchez *lib.*2.*consil. tom.*1. *dub.*56. & *in disput. a.*16. Daniel *in additionib. ad dict. disp.*8. *sub. n.*3. vers. *nunc vero n.*42. quatenus dicunt impositionem factam super extis quoad Ecclesiasticos, esse iniustam, cum imponatur pro tributo: nam si talè non esset, totum pretium solueretur Domino mercis declarantes exemplo, quia si libra carnis venditur viginti marapetinis, & decernatur eam vendi viginti duobus, & omnibus, docent tunc quidem non adesse causam, cur Clerici non quærantur; sed si illa duo super addita soluenda decernerentur per modum assisij ob publicam aliquam causam, iam esse tributum; quod injustè à Clericis absque conditionibus requisitis affirmant: & ita etiam tenuisse valde Doctos, & recentiores.

10 Vndè fiat, vt si impositio fiat laicis, non animo Clericis injuriandi, & extorquendi ab immunibus, & exemptis, sed ad prouidendum necessitatibus; sic vt impositio nihilominus fieret, etiam si exempti, & Ecclesiastici non adessent: tunc exemptos quoque comprehendi, & maximè etiam si possent alibi id emere; licet non ita commodè, docent, tum in alijs casibus, tum de impositione super carne respectu Ecclesiasticorum, Siluester *in summa verb. immunitas* 1.*n.*22. vers. *quantum posito*, Ricard. *in quodlibeto* 2. *q.*30. *col. antep. circa medium* verbo *possent tamen*, Rosella verb. *pedagium n.*17. Hostiens. *in summ. lib.*6.2.*p. tit.*3. *art.*4. vers. *possunt tamen* col. 3. Angel *de Claus in summ.* verb. *immunitas.*1. *n.*41. vers. *quid de gabella*, quæ ponitur super carnibus, Medina *de rebus restit. q.*15. *art.*3. vers. *cum his*, Ripa *de Eccles. ædificand. aut reparand. responso* 2. *n.*5. vers. *sed prædictis*, & *n.*6. alias *responso* 68. incipit *ex premisso themate*, vbi de datione vini, quod minutatim venditur, & carnium: & sic indicatum Castrens. *cons.*423. *lib.*2. præcipuè vers *ex quibus patet*, ybi informatiori casu de Clerico adminutum vendere; Festas *de collectis p.*4.*n.*48 Purpurat *cons.*50. *n.*4. *Stor. & facit quod vult.* bene Bursatus *cons.*161. *n.*9. *lib.*2. Azeued. *in lib.*8. *tit.*18. *lib.*9. *recopil. n.*5. vers. *sed cis* Ignatius Lassartè *de decima vendit. cap.*19. Vbi sicut Azeuedus loquitur de datio carnibus, cunctisque alijs comestibilibus imposito, dum venduntur soluendo ab emente; & sic seruari Lelius Zechius *in tract. de Republica Christiana sub. cap.*29. *tit. de priuileg. Clericor.* sub verbo *aut gabella sunt folio* 286. Bobadilla *in politica. cap.*18. *n.*270. Conrrad. *respons.* 136. *in addition.* verb. *Clerici tenentur*, Carolus de Grass. *in tract. de ef-*
11 *fectib. Cleric. effectu.*3. *a.*288. † Vbi quod Clerici tenentur pro vino, quod vendunt adminutum, & pro carnibus, si consuetudo adsit Sygnorol *cons.* 82. *n.*7. & 8. de gabella vini in dolijs incluso, Boërius *decis.*296. Vbi gabella vini, quod Ecclesiastici vendunt ad minutum, Roderic *canon.*, & *regul.* quæst. *tom.*3. *cap.*74. *art.*7. & *art.*23. Daniel. *dict. disp.*8. *à n.*17. qui prædictos referens, ait hanc opinionem, vt magis communem esse amplectendam per textum *in l. fin. Cod. de poen.* cum Zephalo *cons.*309. *n.*75. Maceraten. *variar. res.* 59. *casu.*10. vers. *præterea in omnem*, & *res.*102. *lib.*2. *a.*22. Rota *in nouissimis decis.* 49. *n.*8. *p.*2. & in praxi ab ea non recedendum, Parisius *de resignat. benef. lib.*9. *q.*7. *n.*7. & 8.
† Et quia in conflictu opnionum sit ea sententia 12
amplectenda, quæ magis placet, vel quæ magis vera putatur, vt dicunt DD. *in cap. litteras de restit. spol.* Azot, *institu. mor. lib.*1. *cap.*16. vers. *secundo quæritur*, & 6. *quæritur*, Alterius *de ceas. disp.*16. *lib.*5. *cap.*3. *pag.*690. *col.*6. *literam.*6. Nauar. *cons.*4. *n.*6.8.9. *de vsuris lib.*5 *decret.*
Alex *cons.*76. *n.*20. *lib.*1. † Et quia ob longævam 13
consuetudinem hominum memoriam excedentem, regulariter attenditur ius exigendi collectas ex Nauarro *in manuali cap.*17. *sub n.*202. Bursat. *cons.*161. *lib.*2. *n.*19. Festasio *de collect. p.*2. *tit.* an, & quando forens. *a n.*13. & cum infinitis alijs Daniel *dicta disp.*8. *à n.*2[illegible]. & 30. Vbi *n.* 3. quod consuetudo immemoriabilis, licet onerosa Ecclesiæ, valeat, vt post alios tradunt Petr. Vrries *de Cleri cognit. p.*1. *n.*14. & quando opiniones sunt dubiæ, Dueñas post alios *reg.*100. *limit.*1. Couar. *p. alt. cap.*31. & *sub. n.*5. vers. *iuris etenim*, & Riccius *in praxi res.* 1 1. *sub. n.*1. dicentes etiam, quod non obstante prohibitione iuris positiui, attenditur consuetudo in contrarium, Augustin. Barbosa *de potest. Episcopi alleg.*93. *n.*30. Iuxta quæ etiam dixi *in Rub. & in cap. fin. infrà de consuet.*

Sed pace inquam tot Doctorum tu dices, vt 14
quando taxa, siue impositio non sit per modum tributi, sed vt pars pretij; sic vt ex eo pretio, nihil detur in publicam vtilitatem, Sed tantùm venditori; ita vt etsi impositio fuerit aucta; non tamen sit auctum pretium carnium ipsorum, ita vt tunc posset fortè dici, quod non debent Clerici conquæri: nam vt dixit Sanchez *dicta disp.*16. huiusmodi impositio, non est datium, sed pars pretij, Daniel *in addit. disp* 8. *sub. n.*2. & 4. Vbi *n.*6. ait non dissentire ad hoc Dianam *p.*1. *tr.*2. *res.* 46. & 83. cum supponat pretium rei augeri in fauorem Reipublicæ, cum & *res* 49. distinguat inter onus impositum ipsi contractui venditionis, & emptionis; & sic Clericos respiciens; licet nulliter, aut vero actui separato à venditione, puta exportatione vini; quo casu dicit valere; sequuntur Capiblancus *in proœm.*12. *à n.*19. & in puncto videtur loqui Salon 2.2. *q.*78. *art.*4.
*contr.*3. *sub n.*11. † Dicens Clericos non one- 15
tari in carnibus, quando gabella non est imposita venditioni carnium; sed pecudi viuæ, quando dicitur à venditore; & Dominicus Pueronus ad Bullam *in cap.*5. *de excommunic. imp. no. pedagia* sub *n.*30. Vbi supponens adesse dominum salis, aut similium, ex qua Dominus loci à vendente exigit taxam, dicit quod si venditur maiori pretio, ob illam taxam, damnatur venditio; quia maior expensa est onus pertinens ad emptores; quod dicitur gabella. Tamen si non excedi[t] iustum pretium, sed lucrum tantùm exigitur; ex quo soluitur taxa, tunc non contrahi censuram.

Et hæc possunt sic admitti iuxta quæ dixi à 16
*quæst.*1. de legibus taxantibus pretia rerum, vel de imponentibus gabellis, quibus grauantur subditi, & per inde Clerici, cum tunc non debeat impositio admitti, nisi vt dixi *à quæst.*10. 13. &

14.

14. cum alijs Vbi vberrime : ex quibus quod dictum est in hoc dubio à vers. *ad secundam* distingui poterit ; & licet Bardellon. *cons.31.n. 13. & 20. lib.1.* Frugosus *de regim. Respublica Christiana p.2. lib.2. disp.4. n.319.* quam refert Daniël *in additionib. ad disp.50. n.59.* Vbi tantum dicit quod si bona laicorum misceantur dolosè cum rebus Clericorum, à fortiori debeatur
17 gabella de rebus illis. † Et quod Clerici esto sint immunes, tenentur manifestare res emptas gabellario ; sic vt aliter cadant in commissum, res que ipses exemptas à gabellis, admittant *per leg. lusitan lib.2. tit.11. §.2.* ibi: *& postoque as ditas pesoas* ex doctrina *legis fin.§. Diuus ff. de public. & vectigal*, Vbi Doctores, addens ita indicatum contra quendam canonicum Bracarensem asportantem ex Galecia res defuncti Clerici, quas non registrauit in oppido. *Chanes* iure interceptas fuisse à custodibus Regijs ; non inquam dicit quod quando tractatur in gabella carnis, an Ecclesiastici ad eam onerentur, consideretur an gabella sit nec ne apposita actui separato à venditione, puta macellationi, vel introductioni ; sic vt tunc non possint Ecclesiastici se excusare, vt retulit Daniel ; quia non inquam id Fragosus in dict.
18 loco dixit. † Benè tamen dixit *ibi n.319.* vers. *dixi quando*, Vbi amplectitur relatam distinctionem, eamque generaliter firmat gabellam esse exsoluendam, si conductor, vel emptor exportet fructus emptos, siue conductos, eosque traducat, cum actus iste sit separatus, ac distinctus à priori contractu celebrato, cum Ecclesia, seu beneficiato ; cum ex hoc non grauetur Ecclesia, siue Ecclesiasticus, nec eius conductores; si quidem solutio vectigalis non fit immediatè propter contractum, sed propter actum exportationis ; quia actus nihil habet commune cum Ecclesia, ita cum Baldo, Speculatore explicantibus.

19 *L. licitatio §.fin. ff. de publican, & vectig.* Vbi scribit Pompon. *de Fisco immuni ab omni solutione gabella*, non tamen ementes ab eo ; quod dicta lex loquitur in actu separato, & remoto ; non autem in actu immediato, & connicto, vt bene notauit Bald. *cons.31. col.1. lib.1.* vers. *solutio* ; quia vt ipse deducit ex *l.si venditor §. vlt ff. de seruis exportand.* quando emptor emit immediatè à venditore, & conductor conducit immediatè à locante contractu, ita inter eos immediatè celebrato, si alter eorum ; nempè Ecclesia sit immunis ab onere, alter fruitur eodem exemptionis priuilegio à gabellis ; com aliter, vno læso, fieri non possit, quin Ecclesia lædatur, dum cogitur vilius sua bona distrahere propter gabellam ab emptore soluendam ; quod ego porrigo ad casus omnes, in quibus, & per indirectum, & posset contingere, iuxta quæ adduxi in relatis quæst. & sub *q.16.* Vbi de extractione, & introductione plura dixi.

20 Pro complemento dubitabis, quid dicendum, quando constituitur V. G. Domus, Vbi vendatur panis, vel quid aliud ; & inde soluatur Principi certum quid ; in quo dubio dicit Bonacina *ad Bullam cœna disp.1. q.7. punct.5. n.4.* vers. *rursus* esse monopolium non gabellam : tamen Dominicus Pueronus *in dict. cap.3. ad Bullam n.30.* vt refert Daniel *in addit.ad disp.50. in fine*, distinguit, quod aut solum ibidem venduntur, vt maius pretium imponat Princeps ; & sic maius onus ad emptorem pertineat, & Princeps irretitur, nisi adsit necessitas, aut verò iustum pretium non excedit, sed lucrum vni tantum assignatur ; ex quo congrua portio Principi detur ; & tunc non contrahi censuram firmat.

Ad tertiam quæstionis partem, Clerici quomo- 21
do teneantur ad tributum pro sale ? satisfacies iuxta doctrinam proximè relatam ; & tunc teneri quando impositio non est datium, sed pars pretij ; eiusque taxa iusta, qua cæteri conciues laici tenentur ; quia tunc, vt dicunt Ferretus *de gabellis n.405:* Daniël *in addit. ad disp.8. lib. suar. contr. n.4.* dicens, vt sic videatur sensisse Ioan. Gutierrez *q.92 de gabellis n.38. & q.87. n.4.* dum improbat sissam super speciebus octauæ partis : nam Clerici duplici onere grauarentur, cum virtu aliter sentiant onus alcabalæ in his, quæ carius emunt ; quia à venditoribus soluitur, sed licet ad illam decimam alcabalæ non teneantur Clerici ; teneri tamen venditores, ait expresse Eman. Rodrig. *tom.3. regul. q.74. art.7.* † Subdens quod 22
etsi Clerici carius emant, non debeat ideo perdi ius Regale, sicuti soluunt cætera mercibus imposita ; etsi Clericis vendenda ; itaque decisum in quadam lege nostræ Hispaniæ vti, & allegat ipse Daniël *dicta disp.8. sub. n.8.* vna cum Lassarte, & Azeuedo ; itaque de sale videtur resoluendum sub distinctione relata in vers. *sed pace*, verbo *vbi supponens.* hic tamen assignata indico resoluenda ex adductis *suprà à q.119.10.13. & 14.* cum alijs cum distinctionibus ibi tactis.

Ad quartam quæstionis partem, quale pecca- 23
tum sit infringere immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam ? satis abunde respondere poteris, tum ex adductis *suprà à quæst.1. & à quæst.9.* cum alijs sequentibus, Vbi de censuris, quas incurrunt, tum de iure antiquo, quàm Bullæ gabellantes Ecclesiasticos, eorumque immunitatem infringentes, & iuxta longè *dicta sub. tit. de indic. & foro comp.* & *alibi* sæpius : quare nunc illis omnibus præhabitis, breuissimè ad dubium respondeo, libertatis Ecclesiasticæ violationem, esse grauissimum peccatum, quia contra iustitiam, & quia sic vsurpatur iurisdictio, quam quis non habet, imò Sacrilegium respicit ; quia circa personas, vel materias Ecclesiasticas, quæ etiam religionis respectum, ac Diuini cultus connexum habet pulchrè Suarez *in defensorio fidei aduersus Regem Angliæ lib.4. cap.33. n.1.* Tuschus *conclus. 342. à n.142.* Daniel *de nobilib. lib.contr. disp.17. n.10.*

Et hinc merito in eam lædentes pluries ex- 24
communicationis iniectum telum exclamant iura, constitutiones, & Bullæ Pontificiæ *in cap. grauem de sent. excomm. in Clem.1. de excessibus prælator. in cap. quanto de priuileg. in cap. fin. de immunitate Ecclesiar. lib.6.* Vbi excommunicantur probibentes emere, vendere, panem coquere, bladum molere, aut alia obsequia Ecclesiasticis præstare, vt latè dixi in præcitatis quæstionibus, & vberius *sub quæst.17.* in vers. *ad secundam.*

Est tamen notandum ad incurrendam censu- 25
ram, seu excommunicationem, non requiri statutum, vel decretum, cum verificatur in prohibitione, vel decreto, vt ex verbo *interdicunt*, quod prohibitionem non perpetuam, sed temporalem importat, quasi interim dicant Rebuff. *de verborum signif. l.161. circa finem*, Daniël *dict. disp.17.n.11.* † Etenim excommunicatio incur- 26
ritur etiam ex præcepto, verbo tantùm facto ; licet non reseruata in Bulla : ita Suarez *de excommunic. disp.23. sect.4. n.25.* & post alios Riccius

in

*in praxi rerum quotid. Eccles. resol.*207. *p.*3. *sub numer.*10. vers. *bi autem* Nauarri *in manuali cap.* 27. *numer.* 30. Marius Alterius *disp.*16. *lib.*5. *cap.*4. *in fine fol.*699. Daniel *dicta disp.*17.*n.*12. Vbi *numer.*13. & *ibi sub numer.*13. ait extare aliam excommunicationem contra statutarios, scriptores statutorum, consiliarios iudices, & statuta seruari facientes, libertatem Ecclesiasticam lædentia, quæ reseruata non est *in cap. nouerint de sententia excommunicat.*

27 Ad vltimam quæstionis partem, quid si per plures annos sponte Clerici gabellam soluerent, quam in fine renuerent; numquid peccent ratione tantæ consuetudinis eam exigentes? Et videtur quod non; tum per dicta *suprà quæst. preced.* vers. *ad quartam*, quatenus *ibi* dictum est non excommunicari exigentes gabellas à Clericis sponte soluentibus; & facit, quia quoties tractatur de vsu ab immemoriali introducto; & sic de casu non frequentato, abest excommunicatio, cum dubium illius, sicuti etiam iuris dubij ignorantia, excusationem præbeat à pœna, Craueta *cons.*2-9. & à censuris ipsis Nauarr. *cons.*4. *de vsuris lib.*5. *numer.*7. & *cons.*4. *de officio delegati numer.*2. *lib.*1. & *cons. fin. de sepulturis numer.*7. *lib.*3. Monachus *in cap. ignorantia de regul. iuris lib.*6. Azor *inst. moral. lib.*1. *cap.*16. *quæstione* 2 qui in terminis *p.*3. *lib.*5. *cap.*19. cum alijs, dicit consuetudinem exigendi gabellas ab Ecclesiasticis excusare ab excommunicatione: ita etiam Riccius *res.*171. *per totam.*
28 *p.*1. † Et sequi videtur Alterius *de censur. disp.* 12. *de interdicto cap.*3. *fol.*5 2. *col.*1. vers. *verum*, Vbi loquens in specie de consuetudine aduersùs dispositum *in cap. quamquam de censibus lib.*6. concludit, quod licet non possit induci consuetudo, quod exigatur à Clericis; potest tamen induci quæ abroget pœnam inductam à lege, maximè si rationabilis esset: & subdit, & hoc Papa sciente, refert Daniel *lib. controuers. disp.*17. *numer.*95. Vbi approbat quandam consuetudinem, de qua ibi; eo quod habuerit ortum ex Pontificis concessione; & quia adfuit Clericorum voluntas, & Episcopi tollerantia.

29 Sed vt vides quamtumvis ipse Daniel omnino legendus per totam dictam *disp.*17. videatur prædictam consuetudinem introductam approbare. Tamen ego tantum admitterem; etsi per plures annos Clerici sponte soluerent, si Pontifex approbaret modo dicto, nec Clerici protestarent vllo vnquam tempore contra illam, sed libenter collectas ipsi, & successores soluerent: nam tunc quoad præteritum tempus tollerari posset, sed non in futurum præjudicium, cum tractetur de actu reiterabili, vt docent Guid. Pap. *quæstione* 387. incip. *sed quid si nobilis*, Natta *cons.*446. *numero* 16. & 17. *lib.*2. Menoch. *cons.*75. *numero* 30. *lib.*1. Gratus *cons.* 61. *numero* 45. vers. *secundo dico lib.*1. Vbi quod præteritum non potest repeti, Menoch. *cons.*322. *numer.*14. *lib.*4. Gozadinus *cons.* 23. *numer.*10. Zephalus *cons.*154. *numer.*20. *lib.*2. Festas *de collect. p.*4. *tit. de reuoc. immunit. quæstione* 1. *à numer.*31.

30 Habet inquam solutio illa spontanea vim tacitæ concessionis, vt dixit Seraphinus *decis.*478. *numer.*2. induciteque quandam dispensationem, vt multis exemplis comprobat Daniel *à numer.* 18. ex Bursato, Giurba, & alijs, dicens *num.* 16. hæc procedere etiam in vniuersitatis, collegij, aut ciuitatis præjudicium, cui singulorum contrauentio in soluendo, quando in omnium notitiam peruenire potuit nocet, cum videatur approbasse, vt dixerunt Abbas *cons.*61. *sub. numer.*7. *lib.*2. Decius *in cap. cum accessissent sub numer.*15. *hoc tit.* Vbi in specie loquitur de
priuilegio Clericorum. † Etenim vt docent An- 31
charranus *cons.*158. *sub numer.*12 Afflictis *decis.*31. *numer.*5. Iason *cons.*139. *lib.*.. Decius *cons.*486. satis declaratur omnium intentio, cum omnes in id, quod tractum successiuum habet, & continuatum tacendo, vel non contradicendo concurrant.

Quo fit, vt si tot emenso annorum curricu- 32
lo, tantisque solutionibus, & receptionibus Clericis palam factis, nulla inquam, vel minima intercesserit protestatio, per quam remoueretur consensus ab actu, vt latissime dixi *sub. cap. fin. de appellat.* & Seraphin. *deci.* 259. *numero* 5. tollatur præsumptio coactionis ex simplici actus geminatione, idem Seraphin. *decis.*1340. item & immunis sponte soluens collectas, & se describi faciens, seu permittens in libro æstimi, si non appellat, vel protestetur, Daniel *dict. disp.*17. *numer.*13. & 15. *in principio* & *a numer* 2.. Vbi quod spontanea solutio inspicitur ex multiplicitate actuum reiteratorum, vt dixerunt Rota Romana *decis.*166. *diuers in fine*, Vbi de trino actu Seraphin. *decis.* 306. *in fine*, & 1147. *num.* 3. & ex cursu temporis Decius *cons.*185. *sub. numero* 1.. Nonius *cons.*83. *numero* 8. Rotæ *decis.*166. *sub. numero* 2. *p.*1. *diuers.* & ex alijs pluribus coniecturis, & præsumptionibus, quas comprobat cum multis idem Daniel *tota dicta disp.*17. consuetudinem probari relatam, ipse latè exornat.

Hæc inquam, & dictum quæst præced. in 33
dicto vers. *ad quintam* ego admitterem, si absque pacto vllo, aut conuentione cum laici, Clerici, Ecclesiasticæve personæ soluerent sponte, sine metu, coactioneve, sua propria voluntate, ac destinatione; dum tamen laici imponentes eas gabellas non animo collectandi Ecclesiasticos procederent iuxta quæ longè adduxi à *quæst.*.. cum multis sequentibus; quia si vt ibi dixi omnis conuentio inter Clerum, & laicum prohibita est specifice super gabellarum exactione ab ipsis Ecclesiasticis fienda, inconsulto Pontifice, etiam Episcopi consensu adhibito; & sic multo magis dicatur irrita quælibet constitutio, quæ fieret à laico solummodo de exigendo ab Ecclesiasticis, vt patet ad sensum, certumque esse, & tot censuræ incurrantur, quot sunt formaliter actus, seu transgressiones contra præceptum, vt docent Bonacina post alios *de censuris disp.*1. *quæst.*1. *puncto*.5 *a num.*2. Altetius *de cens. tom.*1. *disp.*10. *de causa excommunic. lib.*3. *cap.*8. Sayrus *in thesauro lib.*1. *cap.*10.
numero 8. † Sequitur vt prohibita sit quælibet 34
conuentio, lex, vel statutum intendens collectare Clericos simul cum laicis, etiam si addetetur promissio de restituendo Ecclesiasticis: sic docet Daniel *disp.*14. *à numero* 2. Videndus *ibi in addit.* qui fatendo posse Ecclesiasticos soluere sponte impositiones, sed non sibi, vti Clericis factas, sed tantùm factas laicis, vti laicis iuxta textum *in cap. quamquam de censibus lib.*6. probans *ibi*, vt non possit fieri aliqua impositio

respiciens eosdem Ecclesiasticos, etiam si consentiant, nec etiam, consentiente Episcopo, per textum *in cap. non minus, cap. aduersùs de immunit Ecclesiar.* qui, sublatis declarationibus Bonifacij VIII. *in cap. Clericis de immunitate Eccles. lib. 6.* & Benedicti XI. *in Clem. quod olim eodem tit.* fuerunt renouata à Clemente V. *in Clem. quoniam eodem tit.* & postea per concilium lateranense sub Leone X. *sess. 9.* & tandem *in Bulla cœnæ*, ait restitui omnia decreta, & concilia generalia, & constitutiones alias æditas, vt traddunt Thesaur. *lib. 3. cap. 21 in fine, & cap. 34.* Contradus *quæsit 139. p. 2.* Alterius *de censuris tom. 1. disp. 19. lib. 5. cap. 3.* vers. *notandum est, & cap. 5 per totum*, & Concil. Trid. *sess. 25. cap. 20. de reformat.* innouat omnes canones, & statuta ad libertatem Ecclesiasticam pertinentia; ita vt prædictos canones esse modo canones concilij, tradat Alterius *tom. 1. de censuris disp. 19. lib. 5. cap. 5. circa finem folio 758. de excommunic. Bulla*, Tuschus *conclusione 341. n. 122.*

35 Imò videtur ex dicta Bulla cœnæ comprehendi sub censuris eius Ecclesiasticos, etiam sponte soluentes; quatenus ibi prohibita est actio duplex impositio gabellarum, scilicet Clericis ipsis, & exactio ab eisdem etiam sponte soluentibus inconsulto Romano Pontifice; ita vt excommunicationis gladio ij quoque percutiantur, qui directè, aut indirectè prædicta faciunt, vel exequi procurant, aut consilium, auxilium, fauorem, votum, vel suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, vt dixit Azor *instit. mor. p. 3. lib. 5. cap. 19. in fine*, Sayrus *in Thesauro dict. cap. 22. lib. 3. numero 2.* Vbi dicit, quod in ea principaliter impositio, & exactio prohibentur; accessoriè verò auxilium, fauor &c. Et addunt ipse Azor *dict. q. 3. lib. 4. cap. 34.* vers. *ad hoc dicendum*, & Daniel cum alijs videndus *dict. disp. 14.* & in additionibus *ibi* per iura *in dicto cap. quamquam de censibus lib. 6. & in Clem. fin. eodem*, Vbi Doctores antiqui quod promissio de restituendo, vel ipsam & restitutio non sufficeret, cum hæc respiciat offensam hominis quoad damnum pecuniarium, sed non satisfactionem iniuriæ irrogatam Ecclesiæ quoad impositionem, quæ necessaria est, vt iam adduxi *suprà*, Vbi datus fuit intellectus præter adducta *sub quæst. 13 14. & 39.*

36 Ex quibus iam colligitur ex quamtumvis longæua consuetudine non posse collectas permitti in Ecclesiasticos, si vt contra tales directè, vel indirectè impositæ sint à laicis, etiam si Ecclesiasticæ personæ sponte soluant, seu soluerint illas exactoribus, vt latissimè probaui *sub quæstione 16.* à vers. *ad quintam*, Vbi videbis quo in sensu loquitur Suarez *de immunitate lib. 4. cap. 34. à numero 10.* qui limitat quando fuerit introducta, & continuata, tum à laicis, tum ab Ecclesiasticis, & à pijs viris indicata, non ex vsurpata iurisdictione, sed iuris consetuandi, vt dicit ipse *numero 13.* & sequitur Daniel *in addit. ad disp. 17. numero 7.* & ita sentio, non modo alio posse honestari repetitam aliam iterationem soluendi sponte à Clericis gabellas, cum alias, tam canones antiqui, quàm Bulla in cœna, & Tridentinum insurgant aduersùs imponentes exigentes, & sponte soluentes; sic vt ea inueterata consuetudo nullum ius præstet in futurum, quin quandoque Clerici, Ecclesiasticæuè personæ resiliendo, & cotradicendo possint manere obligati; est hoc, vt subsistere valeant quæ resolui *dict. q. 13.* cum alijs, & conuenuentum cum Eminentissimo Cardinali Archiep. Toletano, de quo sub *dict. q. 39.*

Pro complemento libuit recensere gabellan, 37
quam refert impositam Thomas Sanchez *tom. 1. cons. lib. 2. dubit. 56. à n. 37.* & cum eo Daniel. *in addit. ad relatam disp. 8.* dicentes, vt cum ad debellandas hæreticorum classes fuisset facta impositio, à qua nullus excusaretur facultate à Pontificè, si opus esset quoad Clericos impetranda, & tali postmodum pacto imposita capita, & extra arietum, quæ singulo dimidio argenteo vendebantur pretio; deinde arietis penderentur; sicque tribus argenteis, ob quemlibet arietem, qui in Macello venderetur, duo argentei soluerentur à venditore laico, aut Clerico, qui argentei super additi Regi sont concessi, & dicentibus Clericis non potuisse absque Pontificis licentia grauari, tum ob duos argenteos ab ipsis soluendos ex arietibus, quos venderent; tum quia carius capita, & extra emerent, quàm retroactis temporibus, tertio ob duos argenteos, quos soluerent alij venditores, quos ipsis Clericis venderent, qui ideo carius emerent. † Tamen distinguendo Sanchez 38
sup. n. 38. dicit impositionem factam Clericis esse injustam; quia absque Pontificis consensu; & *n. 39.* etiam quia imponitur gabella authoritate aica; sed quoad arietes, quos venderent laici, ait *n. 140.* ibi non esse illicitam, licet Ecclesiastici carius emant, quia semper carius merces à mercatoribus, qui tamen gabellas soluunt, quæ non sunt injustæ; item quia Doctores tenent posse indistinctè imponi gabellas super carne, vino, Oleo, non animo Clericos injuriandi, & ab eis pecunias extorquendi quas aliter non possunt, cum id etiam imponeretur; licet Clerici non adessent; & quia nec imponitur gabella super his, quæ sæpius emunt Clerici, allegans Siluester, Angelum, & Astensem, & vltra eos Lopez *p. 1. instr. neu. cap. 150. fol. 51. pag. 2.* vt refert Daniel *suprà numero 3.* qui sic dicit tenuisse recentiores. Sed tu vltimam hanc distinctionem non amplectens, nisi iuxta modos admissos *suprà à quæst. 12. & 13.* cum alijs, siquidem alias introduceretur de facili, vt hac via, si non directè saltim indirectè, & quæsito colore collectarentur Ecclesiasticæ personæ.

Et quia his diebus mensis Augusti anni 39
1658. occasione circumvalationis factæ à lusitano exercitu in ciuitatem de Badajoz nostri Regis Philippi IV. decreto generali imperata fuit Registratio omniũ curruum vulgo *Cheches y carrocas* coram DD. Hyeronimo Camargo sui consilij Castellæ; & quod quilibet ex subditis, eas habens, collectaret centum ducata æreæ monetæ pro vna vice; & excitaretur dubium; nunquid Ecclesiastici tenerentur; & ad registrationem, & ad eam collectam sub pœna duplici, aliarumque incursarum per motam, seu alia omissione; practicato super hoc inter consiliarios dicti supremi consilij facta fuit cõsultatio ad nostrum inuictissimum Philippum, ad illam collectam non tenebantur virtute illius Regij decreti. Quod iustè admodum sic resolutum, ne læderetur immunita Ecclesiasticorum scio tamen ferè omnes etiam Ecclesiasticos registrasse suos currus, nec ab hoc abstinuisse, aspicientes ad legem

politicam

politicam vassallagij; eo quod existimarunt ea registratione immunitatem non lædi, sed non soluisse illam collectam centum Ducatorum, cum metuerent censuras Bullæ in cœna Domini, & alias iuris; aliqui verò sponte, & sine vlla coactione donarunt Regi, vel eandem summam, seu aliam minorem, siue maiorem, sicut vidi, & audiui à fide Dignis, sic condonatum, considerando afflictionem, & angustiam huius Prouinciæ, si obuia non fieret contra hostes illos Tyranos in hos irruentes; ad quorum debellationem cum vice Regia iter ab hac curia Matritensi arripuit Excellentissimus. DD. Ludouicus de Haro tanti Regis vnicus collateralis vulgò *el Priuado* cum ingenti militia congregata ex hac nostra Prouincia Castellana, & vetisa.

QVÆSTIO XXXXIX.

An Magistratus sæcularis possit concedere saluum conductum Clerico Bannito ab alio Magistratu laico contra Sacros canones? Et an Baro mortaliter peccet, sitque obligatus ad restitutionem, si certo sciens agrum ficto esse Clerico donatum quod tamen probare non possit vt auferat Colonos carceret illos prætextu fiscalium, quos tamen certo scit esse pauperrimos, & omnino impotentes? Et an Gabella posita lanonibus, vt pro singulis bobus soluant duos aureos, sit contra immunitatem Ecclesiasticam: eo qood indirectè illa grauantur Clerici, qui carius emunt? Et an statutum cogens Clericos ad vinum vendendum, sit contra Ecclesiæ libertatem? Et an laici ementes vinum à Clericis, teneantur soluere Gabellam? Et an coloni Ecclesiarum pro sua portione colonica, teneantur soluere gabellam? Vbi de emphytheuta?

SVMMARIVM.

1 *Saluum conductum petens Ecclesiasticus à laico sine grauissima causa, peccat mortaliter* num.5.

2 *Renunciare nequit Ecclesiasticus priuilegio sui fori, & si inde aliquod patiatur damnum. de ratione* n. 3. & 4.

3 *Iudex sæcularis saluum conductum concedens Ecclesiastico, peccat mortaliter.*

5 *Iurisdictio non minus exercetur à laico in Ecclesiasticum ligando per Bannum, quàm soluendo per saluum conductum, & vtroque violatur iurisdictio Ecclesiastica.*

6 *Iudex laicus non minus violat iurisdictionem Ecclesiasticam absoluendo, quàm condemnando Clericum* n.7.

7 *Laicus Iudex trahendo Clericum ad suum Tribunal animo absoluendi, incurrit etiam in censuras Bullæ in cœna.*

8 *Baro incarcerans colonos pauperes Ecclesiæ prætextu ficta donationis, peccat cum onere restituendi* n.9. & 10.

9 *Malum intrinsecum ex natura sua operi prævalet intentioni extrinsecæ, & operantis fini extrinseco.*

10 *Baro incarcerans colonos pauperes, damnans Clerico, potest excommunicari in foro externo. Et qualiter excusetur in foro interno* n.11.

12 *Vexare vexantem, possum negando creditori totum debitum petenti plus debito.*

13 *Gabella imposita lanionibus, vt pro bobus singulis soluant duos aureos, quando sit contra libertatem Ecclesiasticam* n.14. & 15. *Vbi sub distinctione.*

15 *Gabella imposita laicis pro asportatione, vel pro licentia publicè vendendi, quæ de causa non grauat Clericos carius ex eo ementes* n.16. & n.29.

17 *Statutum cogens Clericum ad vinum vendendum, quando dicatur esse contra immunitatem Ecclesiasticam.*

18 *Vendere licet cuicumque, quod proprium est vendentibus.*

19 *Negotiator non dicitur Clericus, si suum vinum vendat ad minutum in Taberna, & alia sua comestibilia.*

20 *Ecclesia habet priuilegium vendendi sua, cui voluerit.*

21 *Statutum Parlamenti Monopolis decernens imponere gabellam quatuor obolum pro singulis phialis vini, damnatum est; quia decretum, vt Clerici venderent vinum suum deputatis, vt carius venderetur; & quare* n.22. & 23. *Vbi quid, nec ad id possunt cogi per Episcopos.*

22 *Vsurpatio qualibet iurisdictionis Ecclesiæ à laico, maioris est incommodi, quam commodum quodlibet à laico oblatum Ecclesiæ.*

23 *Libertas concessa Clericis vendendi, cui ipsi voluerint, est pretio æstimabilis.*

24 *laicus emens vinum à Clerico, secundùm plures, tenetur soluere gabellam, alij contra docent* numero 25. & 26. *Vbi de casu Panormitano, qualiter vtraque sententia valeat practicari* n.29.

25 *Priuilegium venditoris transit ad emptorem.*

27 *Magistratus taxans vinum, vini considerat inter circunstantias, præcipuè onus Gabellæ.*

28 *Gabella imposita, partim redundat in damnum venditoris, partim emptoris.*

30 *Coloni Ecclesiarum pro sua portione colonica, sunt immunes à gabellis, & ab alijs sunt exempti ex Bulla Pij V.* num.32. & 33. *fallit quando gabella posita est colonis deferentibus fructus suos de loco ad locum* numero 31.

32 *Monachi, ac alij regulares ex Bulla Pij V. & eorum coloni à multis oneribus liberi sunt.*

34 *Affictatores, seu coloni prædiorum Ecclesiasticorum, non tenentur soluere gabellam.*

35 *Emphytheuta Ecclesiæ non tenetur ad collectam communem, quamvis emphytheuta laici teneretur fallit in censu redimibili vt* num.36.

1 D primam quæstionis partem ex
iam *suprà* adductis *à quæst*.1. nunc
respondeo vt quemadmodum pec-
cat Ecclesiasticus petens saluum
conductum sine grauissima cau-
sa; eo quod non potest Ecclesiasticus sponte
se subijcere iurisdictioni laicali, cum nequeat
renunciare priuilegio vniuerso Ecclesiastico statui
concesso per illa, quæ etiam latissimè dixi *in cap.*
si diligenti de foro comp. Vbi Abbas *n*.2.*& in cap.*
significauit, cap. postulasti eodem, & in cap. cum
accedentibus de priuileg. cap. in solita 11.*q*.1.*cap.*
qualiter, & quando de iudicijs, Vbi Ioannes An-
dreas *numer*.31. Abbas *numer*.7. Butrius *num*.8.
a Anchar *numer*.5. Imola *numer*.3. † Et Ecclesia-
sticus teneatur renunciare priuilegio sui fori,
quamvis ei aliquod damnum, vel incommodum
ex hoc proueniat; dummodo non sit grauissi-
mum, vt vitæ, aut perpetui exilij; quia tene-
tur seruare legem Ecclesiasticam cum suo incom-
modo, si non seruando maius incommodum af-
fertur communitati, vt tenent Sotus *lib*.1. *de iust.*
q.6. *art*.4. *& in* 4. *dist*.22. *q*.10. *art*.4. Vasquez
1.2. *q*.161. *c*.*p*.2.

3 Ideo cum in casu nostro maior iniuria inferatur
statui Ecclesiastico ex exercitio iurisdictionis in
Ecclesiasticum, quam sit huius incommodum, si
non habeat saluum conductum, sequitur vt quem-
admodum Clericus peccat se subijciendo laicali
iurisdictioni: sic & sæcularis Magistratus conce-
dendo Clerico Bannito prædictum saluum con-
ductum. Ratio est, quia Ecclesiastica lex (vt sæpius
iam dixi) reprobat eas sæcularium Prinicipum
leges, aut dispositiones, quæ de Ecclesiasticis
personis, speciatim decernunt, præcipiendo,
prohibendo, quamvis ipsius Ecclesiæ fauorem,
aut Patrocinium continere videantur, ex eo nem-
pè; quia per huiusmodi dispositiones, quæ con-
tinent aliquod præceptum, vel prohibitionem
(prout in prædicto saluo conducto prætenditur)
directa laicorum Principum potestas super Eccle-
4 siasticos. † Ostenditur & inde veniat vt talis
vsurpatio potestatis repugnet admodum libertati
Ecclesiasticæ, cum maius Ecclesiæ præjudicium
inferatur, quam afferatur commodum, vt expres-
sè habetur *in cap*.1.96. *dist*. & *hic* in textu no-
stro, Vbi Abbas *numer*.10. Felinus *numer*.80.
Angelus verbo *lex numer*.5. Suarez *de legib. lib*.3.
cap.34. *numer*.13. *& lib*.4. *contra Regem Angliæ*.
cap.6.*n*.7. Diana cum alijs *p*.1.*tract*.1.*res*.14. *& p.*
3.*tract*.1.*res*.13. Menochius *cons*.29. *n*.25. *vel* 1.
Oddus *cons*.44.*n*.13. Rimin. Senior *cons*.218. *n*.8.
Berous cons.31. *numer*.22.*&* 34. *volum*.1. Plotus
cons.93. *n*.2, Surdus *cons*.103. *n*.13. *volum*.2.
Caualcanus *decis*.33.*n*.16.*lib*.3.

5 Et in terminis nostri dubij contra Doctrinam
Suarez *dict. lib*.4. *in Regem Angliæ cap*.34. *num.*
9. dicentem, quod quando in loco infidelium
nullus est Ecclesiasticus iudex, licite Ecclesiasti-
cus conuenitur coram laico; & quia lex Eccle-
siastica non obligat cum magno incommodo,
nec cum periculo mortis, aut perpetui exilij, vt
dictum est, & contra alia fundamenta Lessij
lib.2. *de iustit. cap*.29. *numer*.182. & contra
praxim deferendi causas per viam violentiæ ad
Regia tribunalia, de qua latè dixi *infrà sub. cap.*
de iudicijs, à quæst. 19, docet in nostro dubio
Berricellus *p*.1. *quæst. moral. & legal. tract*.8.
miscell. quæstione 10. *ex numero* 3, *vers. respon-*
detur per ea fundamenta; quia authoritate libe-
rare ab anno, supponit eum, qui liberatur esse
subditum, ac valide Bannitum; & quia cum
non minus exerceatur iurisdictio ligando per
Bannum, quàm soluendo per saluum condu-
ctum, vtroque modo violabitur iurisdictio Ec-
clesiastica, cum ligare, & soluere sint correla-
tiua. † Nec minus iudex laicus violet iurisdi- 6
ctionem Ecclesiasticam absoluendo quàm con-
demnando Clericum, vt docent Bonacina *in*
Bulla cœnæ disp.1. *quæstione*. 16. *sect*.1. *puncto*.5.
† *numer*.13. Vbi ait quod si laicus iudex trahit 7
Ecclesiasticum ad suum tribunal, intentione ab-
soluendi eum, adhuc incidit in censuras Bullæ;
quia solutio supponit iurisdictionem in eum,
qui absoluitur, Decianus *lib*.4.*p*.1.*cap*.9.*num.*
9. Carol. de Grassis *de effectibus Clericatus effe-*
ctu.1. *numer*.257. quibus, & alijs Berricellus
suprà concludit etiam per absolutionem lædi
libertatem Ecclesiasticam, lædique etiam non
minus banniendo, quàm concedendo saluum
conductum.

Ad secundam difficultatis partem respondeo 8
Baronem hos pauperes colonos incarcerentem
peccare mortaliter, tenerique ad restitutionem
damnorum ipsis carceratis; quia illicitum est
opus, quod ex natura sua directè, & intrin-
secè ordinatur damnum Innocentis; quamuis
ex extrinseca intentione operantis, ordinetur
ad damnum nocentis, & operanti summe dis-
pliceat innocentis damnum, cum ergo carcera-
tio ordinetur ex natura sua ad damnum inno-
centis intrinsicè, & directè, & non possit iu-
stificari talis carceratio ex intentione intrinseca
se defendi à Clerico. † Quia quod est operi in- 9
trinsecum, & ex natura sua talè præualet inten-
tioni extrinsecæ & operantis fini extrinseco, se-
quitur dicendum quod cum prædicta incarcera-
tio, quæ immediatè, & ex naturæ sua tendit ad
damnum pauperis incarcerati, mediatè tendat, ac
cedat in damnum Clerici vt illa sit illicita omni-
no, docet in terminis, pluribus exemplis exor-
nans Berricel, *p*.1. *quæst. moralium dict. tract*.8.
miscel. q.11. *ex n*.5. à vers. *quod secundam*, Vbi
etsi pro contraria sententia proponat fundamen-
tum; quia licet Baroni se defendere à fictis dona-
tionibus Clericorum, auferendo illis colonos, sed
nullo Doctore comprobans, residet in proxima
relata Doctrina, quæ innatur admodum ex dictis
in textu nostro, per tam plures quæstiones: quare
omitto alia, quæ Berricellus supponit non mul-
tùm necessaria pro intellectu, & resolutione hu-
ius dubij.

Etenim prædicta incarceratio damnosa est dua- 10
bus personis, nempè Clerico, & colono, & quate-
nus damnosa est Clerico, cuius obsequia Baro
præhibet, potest in foro externo prædictus Baro
declarari excommunicatus iuxta textum *in cap fin.*
de immunit. Eccles. lib.6. iuxta quæ dixi *suprà sub*
q.17. Sed quod in foro interno possit excusari ab 11
excommunicatione, & à peccato, quo iuste ve-
xat Clericum, se fictis donationibus vexantem,
probat idem Berricel. *dict. tract*.8. *quæstione* 11.
numer.1. ex Doctrina Bartoli *in l. qui solidum*
in princ. *ff. de leg*.2. Couarruu.1. *variar. cap*.2.
numero 5. vers. *ad sextum*, Menochij *de arbitr.*
casu.137.*n*.15.

Dicentium vt possit à me negari totum de- 12
bitum creditori petenti plus debito, vexan-
do vexantem, vt à vexatione recedat; & ad-
dit Berricel, vt nec peccet ratione scandali, cum
omnes

omnes sciant fictas esse huiusmodi donationes.
13 Ad tertiam quæstionis partem, quia negat Berricellus *quæstionum moral. & legalium p.1. tract.8. miscell. quæst.13. ex numer.6.* in vers. *his non obstantibus* ex Doctrina Molinæ *de iust. & iure tract. 2. tom.3. disp.663. numer.5.* in vers. *ex eo* & in vers. *quoniam*, Thomæ Sanchez *opuscul. tom.c. lib.2. cap.4. dub.55. numer.40.* Pauli Layman *in theologia morali lib.3. p.1. cap.3. numer.4.* Emanuel Rodriguez *quæst. regular. tom.3. quæst.74. art.7.* Henrriquez *in summa lib.10. cap.15. n.5. in glossa lit. V.* Maldero *in 2.2. tract.5. cap.6. dub.11.* Siluestro verb. *immunitas.1. quæst.6. n.22.* ex Cardinali Lugo *de iust. tom.2. disp.36. sect.9. numer.142.* eorum verba referens ex alijs Theologis, etiam vt sunt Rosella verbo *pedagium num. 17.* Ricardus *quodlibeto 2. quæst.30.* Astensis *in summ. lib.3. art.3. tit.4.* Lopez *instruct. confessar. lib.2. cap 40. quæst.6.* vers. *sed vlterius*, Duardus *in Bulla cœna lib.2. can.18. quæst.20. numer.10.* Coriolanos *ibi excommunic.18. fol.949.* Azorius *tom.3. lib.5. cap.10. quæst.2.* ex iuris peritis Bart. *in l. licentiatio §. fin. ff. de publican. & vectig.* Archidiacon. *in cap. fin. de censib. lib.6.* Menochius *de arbitr. casu.362. numer.44.* Bertbaquino *de gabellis p.7. quæst.7.* Boëtius *decis.213. numer.19.* Bursatus *cons.32. numer.14. volum.1.* Purpuratus *cons. 489. numer.7.* Lassarte *de decim. vendit. cap.19. numer 10.* Paulus de Castro *cons.431. volum.2.* Mexia *in pragmat. taxa panis conclus.7. numer.39.* Velascus *de iure emphytheutico quæst.17. numer.5.* Octauius Vulpellius *de libertate Ecclesiast. p.2. numer.51.* Tyraquel. *de retractu §.1. glossa.e3. numer.12.* cum alijs antiqois, quos ipse citat pariter scribentes posse Principem imponere gabellam suis subditis, qui tenentur eam soluere, quamvis emant à Clericis; licet indirectè grauentur Clerici, qoi propter onus gabellæ vilius vendunt.
14 Econtra verò videatur respondendum ex Doctrina, quam sæpios adduxi *suprà à quæstione e.* & ex Graciano *discept. forens. cap.39.* Laderchio *cons.e08. à numer.8. vsque ad 15.* Thomas del-Benè *de commissis, dub.30. sect.1. numer.2. & 5.* Valenzuela contra Venetos *p.3. num.e23.* Surdo *cons.109.* Marta *de iurisd. p.4. casu.13.* Felino *hic numer.69.* & alijs iuristis *per cap. statutum de heret. lib.6. & cap. quanto de priuilegijs*, docentibus Principem, nec directè, nec indirectè posse suis gabellis grauare Clericos, vt expressè canetur *in dicta Bulla cœna can.8.* & quia ex quo ex gabella imposita laicis tantùm, indirectè imposita videator solutio Clericis, ipsique inde carius emant, aut vilius vendant, apparet grauatos esse contra immunitatem Ecclesiasticam, non ergo vt docent Zerola *in praxi Episcopor. p.1.* verb. *gabella quæstione 4.* Laderchius *cons. 103. numer.5. & 9.* Mandellus *cons 8. numer.16. 17. & 18.* Thomas del-Benè *suprà sect.5.* Homobonus *p.2. tract.9. cap.1. quæstione 1.* Alterius *de censuris tom.1. disp.19. lib.5. cap.6. fol. 740. col.2.* Aponte *de cens. Pauli V. fol. 82.* potest imponi gabella soluenda laico ementi vinum à Clerico, cum sic indirectè grauetur Clericus, qui vilius vendet; & ex alijs inquam fundamentis, quæ possunt ex longè antè adductis *à q 1.* hic adijci.
15 Sed quia in tam graui difficultate communis distinctio Doctorum sit ea, quam Thomas del-Benè *dict. dubio 30. sect.e0. numer.2.* Diana *p.*

tract.2. res. 49. Belletius *disquisit. Clerical. p.1. tit. de exemptione Clericor. §.8. numer.2.* Rolandi *cons.61. numer.18. volum.4.* Riminaldi *cons.724. numer.49. & 59. volum.6.* Surdi *cons.127. numer. 66.* & de qua ego dixi *supra quæstione 48.* in vers. *ad secundam*, & *sub. quæstione 15. ex numer.17. & 25.* nempè quod si onus gabellæ annexum est contractui, seu actui venditionis, sit contra immunitatem Ecclesiasticam, quia ex illa indirectè, & per se grauantur Clerici ementes proinde carius, tunc sit respondendum iuxta affirmatiuam sententiam.
† Verùm si gabella est im- 16
posita actui separato à venditione, tunc non esse contra immunitatem Ecclesiasticam; qui imponitur rei laicali, & laico, qui potest non minus laicis, quàm Clericis vendere, sitque per accidens quod Clericus vendat cariori pretio, veluti quando talis gabella imposita est pro asportatione, vel pro licentia publice vendendi, & vt explicatur *sub dicta quæstione 15. & quæst.48.* & vt distinxit ante omnes Bald. *cons.3e. volum. 1.* ideo existimo difficultatem propositam resoluendam esse pensato modo, quo imposita est, annexa scilicet ipsi contractui, aut actui, vel actui separato, quomodo plura à nobis *suprà à quæstione 1.* dicta clarescunt, & iuxta, distinctionem prædictam, quam posui *in dict. quæst. 48.* vers. *ad secundam* cum alijs duabus sequentibus.
Ad quartam quæstionis partem, an statu- 17
tum cogens Clericum ad vinum vendendum, sit contra libertatem Ecclesiasticam? Et premissis quæ adduxi *sub quæst.2. quæst.16. quæst.38.* cum alijs, & quæ dico in vers. *ad quintam*, hic breuiter respondeo talè, & quod obligat ad vendendum res suas, esse contra libertatem Ecclesiasticam; quia statutum auferens ea, quæ competunt Clerico iure communi, vel illi prohibens quæ iure communi prohibita non sont, est directè contra libertatem Ecclesiæ, vt sæpè iam dixi, & docent Felinos *hic numero 69.* vers. *tertia opinio*, Vbi Imola *numero e e.* Decius *num.3.* Imola *in cap. cum terra de elect.* Valenzuela *contra venetos p.1. numera 62. & 64. & numer.55.* Castrensis *in auth. cassa numer.4.* Vbi Decius *numer.17. de sacrosanct. Eccles.*
† Sed iure com- 18
muni quilibet est liber ad vendendum cui vult, nec cogitur inuitus vni vendere, *l. inuitum ff. de contrah. emptione, l. nec emere Cod. de iure deliber*; ergo est contra libertatem Ecclesiasticam eos cogere ad vendendum: & in terminis docet Berricel. *dict. quæstione 12. numero 8. 9. & 10.* Sanchez *in cons. lib.2. cap.4. dubio 54. numer.24.* Valenzuela *suprà*, Didacus Perez *lib.1. ordin. tit.3. l.1.* & alij per textum *in cap.1. de immun. Eccles. lib.6.*
Deinde probant Doctores, quia vt iam *su-* 19
prà dixi *quæstione e8.* concedunt Clerico vt suum vinom per alios vendat ad minutum in Taberna, quia hoc non est negotiari, vt dicunt Geminianus, & Francus *in cap. vnico de vita & honest. Clericor. lib 6.* Barbosa *de officio Episcopi p.2. alleg.13.* Marta *de iurisd. p.4. cent.1. casu.3. numero 9.* qoi & dicunt quod onerantur, dum talis libertas eis aufertur, & quia possunt cum vino, & alia sua comestibilia vendere in Taberna, & honestè lucrari iuxta quæ dixi *suprà dict. quæstione 18. in* vers. *ad tertiam*, dum egi de illa quæstione: *an si in aliqua terra aliquis*

Domini vendantur commestibilia tantum in una Taberna, vulgo, vodegen, possunt adhuc Clerici aperire Tabernas, vendere vinum, mustum, & alia recollecta in eorum predijs, & per illa, quæ dixi *ibi quæstione 15.* vers. *ad quartam*, dum egi de illa: *an Clerici teneantur soluere vectigal ex extractione frumenti, vini, & similium, quæ ex bonis patrimonialibus collegerunt, vt alibi conducendo, carius vendant à numer.*29. & in alijs ad-
20 ductis in textu nostro. † Ergo cum Ecclesia habeat priuilegium, vt libere possit cui libuerit vendere, alioquin deterioris conditionis essent Clerici, quàm laici, quod esse contra immunitatem Ecclesiasticam, iam sæpè dictum est, vt docent Felinus *hic numer.*111. Zabarella *in cap. peruenit numer.*13. *de immunit. Eccles.* Riccius *in praxi tom.*3. *res.* 107. *numer.*7. Valenzuela *contra venetos p.*3. *numero* 168. sequitur conclu-
21 dendum vt diximus. † Ob quæ Berricellus *dict. quæst.*12. *in princ. & in fine numer.fin.* & ex dictis *à num.*7. damnat statutum ciuitatis Monopolis, quæ in publico Parlamento decreuit imponere gabellam quatuor obolorum pro singulis Phialis vini; & quia est in antiqua possessione taxandi vini pretium, quod venditur tam à laicis, quàm à Clericis; ideo vt euitarentur fraudes statuerit, vt vinum Clericorum, quod ab illis vendendum esset adminutum, totum simul ematur à deputatis ciuitatis iuxta impositam taxam, vt illud deinde ciuitas possit cum gabella suis ciuibus vendere; & quod tamen Clericis ementibus, debitior sine gabella, & probat ex dictis, & ex eo; quia quamvis regulariter Clerici teneantur vendere triticum, & vinum iuxta taxam Magistratus laici (vt iam *suprà* addoxi *sub quæstione* 1. & 2. & alibi) tamen in casu nostro resoluit Berricel. vt non teneantur vendere deputatis ciuitatis in conscientia iuxta taxam; quia ex tali coactione de vendendo totum suum vinum iuxta taxam illis, & non alijs, etiam satis grauarentur; & quia vt iam adduxi *hic in quæstione nostra, & suprà sub dicta quæstione* 2. in vers. *ad secundam*, & docuerunt Felinus *hic numero* 81. Surdus *cons.* 301. Diana *dict. p.* 3. *tract.*2. *res.*13. *& p* 4. *tract.*2. *res.*14. cum multis Suarez *de legib. lib.*3. *cap.*34. *numero* 23. *& contra Regem Angliæ lib.*4. *cap.*16. *numero* 9. Angelus verb. *lex numero* 5. Layman *lib.*1. *tract.*4. *cap.*13. *numer.*12. idem Berricel. *suprà numer.*20. cum Abbate *hic num.*
22 10. † Ex eo, quia hoc ipsu quod statutum speciatim nominat Clericos, illis aliquid præcipiendo, etiam si esset fauorabile Clericis talè statutum ex defectu iurisdictionis, & nullum, & contra Libertatem Ecclesiasticam, nec vt sit considerabilis vtilitas, quam affert Clericis, quin sit contra libertatem Ecclesiæ; eo quod maius præjudicium infertur vsurpando Ecclesiæ iurisdictionem, quam sit quodcumque commodum, quod possit afferri; & in prædicto statuto ciuitatis Monopolis nullum considerari potest Clericis; licet liberet eos à gabella imposita laicis, cum reperiantur Clerici grauati in coactione vendendi potius deputatis illius ciuitatis totum, vinum, & non alijs, quod est considerabile præjudicium, & esto non grauarentur, non debuit ciuitas illos cogere expressè, ad vendendum suum totum vinum solis Deputatis.

23 Et in tantum hanc adstruit sententiam Berricellus *dict. quæst.*12. *tr.*8. *moralium p.*1. *sub. n.*7. vers. *ergo ex* Doctrina Suarez *de legib. lib.*3. *dict. cap.*34. *numer.*3. Dianæ *p.*4. *tract.*2. *res.*59. Felini in textu nostro *numer.*104. vt dicant Clericos non posse cogi ab Episcopo, vt vendant cum gabella, & iuxta taxam; sic vt nec vendentes sine gabella, & vltra taxam queant ab Episcopo puniri, cum sequantur opinionem probabilem, & non peccent grauenturque, dum per statutum coguntur vendere cum gabella, aut deputatis iuxta taxam; quia possunt in conscientia vendere sine gabella, & sic vltra taxam: etenim libertas vendendi, cum ipsis libuerit, est pretio æstimabilis, provt dicunt Doctores de mutuante, qui vsuram committit, si mutuatur cum onere, vt ab ipso emas, aut illi vendas, cum ergo hoc onus imponere Clericis, sit libertatem auferre, sequitur vt vendens laico non teneatur seruare taxam, non enim potest vendere sine gabella, quia taxa, quæ erat iusta, adiuncta gabella euadit vilis, & Clerico iniusta, cum vendit sine gabella; ob idque non posse compelli ab Episcopo, concludit, vt vendant Deputatis ciuitatis iuxta taxam; siquidem possunt in conscientia vendere sine gabella; & sic vltra taxam, & multo minus, vt laici possint illos cogere ad vendendum vinum deputatis ciuitatis iusta taxam, cum id manifestè repugnet libertati Ecclesiasticæ.

Ad quartam quæstionis partem, an laici emen- 24
tes vinum à Clericis, teneantur soluere gabellam? In quo dubito reperio duas opiniones contrarias, & prima est, quod laicus emens à Clerico teneatur soluere, & hanc corroborant DD. ex dictis de colono infrà in vers. *ad sextam*: Deinde quia immunita à gabella, est priuilegium personale Clerici, quo non debet iuuari laicus ab eo emens: sic docent plures citati à P. Thomas del-Benè *de parlament. dub.*31. *sect.*1. *numer.*6. Rodrig. *quæst. regular. tom.*3. *quæst.*74. *art.*7. 10. & 13 Molina *de iust. tract.*2 *disp.*663. *numer.*6. gloss, Paulus, & Imola *in Clem. vlt. de censib.* Guid. Pap. *decis.*208. Bald. *cons.* 496. *lib.*4. Vbi ait ita vbique locorum obseruari, Boërius *decis.* 213. *numer.*19. Tyraquellus innumeros citans suo more *de tractatu consang.* §. 1. *glossa.*13. *numero* 12.

Secunda tamen opinio, & quidem infinitis 25
plausibilior, & quam Doctores referendi tutissimam in conscientia appellant, est nempè, quod laicus emens vinum à Clerico, non teneatur soluere gabellam, & probant eo quod priuilegium venditoris transit ad emptorem, ex *l. Rutilliæ Polla*, Vbi Baltol. & alij *ff. de contrah. empt.* & sic dicunt, vt sicut à gabella immunis est Clericus ita emens ab illo; tum quia Clericus propter iniunctam gabellam indirectè grauatur: nam pretium vini decrescit propter onus gabellæ; siquidem si nulla esset soluenda, gabella, taxa imposita vino esset V. G. *quinque pro Phiala*, Sed propter impositionem gabellæ erit vilior taxa V. G. *quatuor cum dimidio*, & vltra tamen soluentur quatuor oboli pro gabella: quare dicunt quod propter adiunctum onus gabellæ, vilior est vini taxa; sic vt per gabellam partim grauetur emptor, qui carius emit, & partim venditor, qui vilius vendit: ita docent, & ex alijs fundamentis de Colono, & emphicheuta Ecclesiæ Felinus *hic numero* 66. Menochius *lib.* 2. *Consil.* 196. Gra-

uiatis

Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 190. Laderchius, *cons.* 103. Riccius *in praxi tom. 2. res* 187. *num.* 2. *& res.* 282. Surdus *cons.* 305. Homobonus *in examine Ecclesiast. p. 2. tract. 9. cap.* 1. *q.* 1. Zerola
26 *in praxi Episcop. p.* 1. *verb. gabella q.* 4. † Sequitur Diana *p. tract. 2. res.* 48. Vbi ait quod Senatus Panormitan. videns rem esse periculosam, noluit imponere gabellam vino, quod emebant laici à Clericis; idem docet cum alijs *p.* 4. *tract.* 1. *res.* 52. & cum multis Thomas del-Bene *de Parlam. dict. dub.* 30. *sect.* 1. *num.* 9. A pontè *responso de censura Pauli V. fol.* 82. Mandellus *cons.* 8. *n.* 16. 17. *&* 18. Rodriguez *in summa tom. 1. cap.* 75. *num.* 14. Alterius *tom. 1. disp.* 19. *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 140. *col.* 2. Megal. 1. 2. *lib.* 2. *cap.* 17. *q.* 6. *n.* 107.

27 Vnde inferunt DD. quod si laicus emens à Clerico, tenetur soluere gabellam, indirectè grauatur Clericus, probantes vt sit vilior taxa ob adiunctam gabellam, vt experientia patet: nam Magistratus cum taxat pretium vini considerat omnes circumstantias, inter quas præcipua est onus gabellæ; & sic firmant, vt propter gabellam adiunctam soluendam ab emptore, vilior sit taxa.
28 † indéque fieri vt gabella redundat partim in damnum emptoris, & partim venditoris, vt addunt Thomas del-Bene *de Parlam. dub.* 20. *sect.* 9. *num.* 2. ex multis & cum alijs Diana *dicta res.* 48. Bonacina *de contract. disp.* 2. *q.* 9. *puncto* 1. *num.* 4. Turrianus *tom.* 2. *in* 2. 2. *disp.* 46. *dub.* 8. Vasquez *opusculo de rest. cap.* 6. §. 2. *dub.* 9. *n.* 51. Molina *de iust. tom.* 3. *disp.* 608. *& disp.* 678. *num.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 33. *n.* 68. & Castrensis *cons.* 433. *num.* 2. gabellam esse partem pretij.

29 Ego inquam optarem, quod hæc secunda sententia in praxi obseruaretur, & ad minus non reijciendo primam, quæ habet Patronos; existimo hanc componi iuxta distinctionem positam in vers. *ad tertiam*, in verbo *sed quia in tam graui* ex *ibi* notatis per dicta *supra in quæst.* 48. *praced.* à vers. *ad secundam*: nam quando imponitur gabella in ipso actu emptionis probabiliter nimis, dicunt DD. non esse soluẽdam à laico emente vinum à Clerico; quia vinum adhuc est Clerici, cum actu venditur, aut imponitur gabella; secus verò, vt sit scilicet soluenda gabella, quando illa imponitur pro actu separato v.g. pro asportatione vini; quia tunc vinum est, non Clerici: ita tenent ex Baldo *cons.* 31. *volum.* 1. Belletus *disquisit. Clerical. p.* 1. *tit. de except. Clericorum* §. 8. *n.* 2. Thomas del-Bene cum alijs *de Parlam. dicto dubio* 30. *sect.* 10. *n.* 2. Surdus *cons.* 127. *num.* 66. Riminald. 724. *n.* 49. *&* 59. *vol.* 6. Roland. *cons.* 61. *n.* 28. *lib.* 4. iterum videbis eundem Thomas del-Bene *de immunitate p.* 2. *q.* 5. *sect.* 15. idem repetentem.

30 Ad sextam quæstionis partem, an Coloni Ecclesiarum portione collonica teneantur soluere gabellam? Et suppositis quæ posui *supra quæst.* 42. vers. *ad secundam*, vbi de quæstione, *& an conductores bonorum Ecclesiasticorum possint conueniri coram iudice Ecclesiastico*, de qua latissimè, ac de alijs, etiam de colono, & emphyteuta scripsi *sub cap.* 5. *de foro comp.* aliqua *sub q.* 51. vers. *ad quintam*, & alibi; & quod non teneantur; quia ex hoc grauarentur Clerici, qui vilius locarent sua prædia, docent Bart. *in l. placet in fine cod. de sacrosanct. Eccles.* Abbas *cons.* 9. vers. *ad secundum lib.* 1. *& in cap. ex parte n.* 4. *&* 5. *de decimis* Gratus *cons.* 130. *volum.* 1. Natta *cons.* 409. Bursat. 25. *volum.* 2. cum multis Thomas del-Bene *de commitijs dubio* 30. *sect.* 18. Berricel. *nouissimè dict.* 1. *p. moral. & legal. quæstion. tract.* 8. *q.* 13. *n.* 4. *& q.* 12. *num.* 5. Diana *p.* 3. *tract.* 1. *res.* 19. Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 1. *cap.* 14. *num.* 35. Peyrinus *de priuilegijs minimorum tomo* 1. *const.* 2. §. 33. *n.* 142. Tamburinus *de Iure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *quæst.* 21. *dub.* 9. Menochius *de arbitr. casu* 662. *n.* 42. Cardinalis Lugo *de iust. tom.* 1. *disp.* 36. *sect.* 7. *n.* 107.

Et ita licet alij non pauci affirmatiuè respon- 31
deant, vt refert Diana, *dict. res.* 19. *in princ.* quos libenter admittam cum Filiucio *tom.* 1. *tract.* 16. *cap.* 11. *num.* 302. & cum Diana *vbi supra* in vers. *illud* quando, v.g. Coloni Religiosorum, & Clericorum deferrent de loco ad locum fructus collectos, aut illos alienarent; quia tunc sunt bona laicorum, quæ non pertinent, nec indirectè ad Ecclesiasticos; aliter verò respondendum est iuxta
primam relatam sententiam. † Siquidem patet ex 32
Bulla Pij V. quod per illam Summus Pontifex exemerit fratres Monachos moniales, ac alias regulares personas, eorúmque monasteria, Cænobia, Conuentus, Ecclesias, Capellas, Oratoria, & alia loca, ac terras, possessiones, prædia, agros, & bona, necnon laboratores Colonos, arrendatarios, affictuarios, ac gestores suorum negociorum ab omnibus exactionibus, tam Vrbanis, quàm rusticis, necnon datitijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, Collectis, impositionibus, oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tam realibus, quam personalibus, meris, & mixtis, etiam subsidio triennali, & augmento, ac forculatoribus, equorum taxis, militúmque Hospitijs &c.

Quæ maximè procedere dicunt Menochius 33
de arbitr. dict. casu 562. *num.* 56. Marchabrunus *cons.* 18. *n.* 39. Diana *supra*, & alij, quando Colonus à principio fuisset pactitatus cum Ecclesia, quod vellet etiam immunitatem consequi pro
parte sibi competente. † Vnde notat ipse Diana 34
dict. res. 19 *in fine* à fortiori Colonos, seu affectatores prædiorum Ecclesiasticorum non teneri soluere gabellam vulgò *de taxiars*; quia quando dicti Gabellarij taxant, & pretiant dictam gabellam, fructus non est separatus à solo Ecclesiastico immuni à gabella, & in facti contingentia, Carolus de Grassis *de effectib. Cleric. effectu* 3. *n.* 90. firmat vt in vrbe Panormi fuerit decisum pro emptoribus fructuum pendentium cuiusdam Viridarij Religionis Melitensis contra Gabellotos, qui prætendebant Ius gabellæ ab ipsis emptoribus, & hoc quia fructus non erant separati à solo tempore venditionis. Et iterum repetentem videbis Thomam del-Bene *de immunit. p.* 1. *cap.* 5. *dub.* 7. *sect.* 18. *& sect.* 19. vbi de Colonis Regularium circa soluendas decimas.

Ad vltimum de emphyteuti, & præhabitis 35
quæ dixi *supra sub quæst.* 25. *&* 26. pro intellectu *cap. quæ in Ecclesiarum* 7. *huius tituli*, *& sub dict. cap.* 5. *de foro comp.* Vbi de foro sortiendi ab emphyteutis Ecclesiæ, & colonis; Respondeo ex Doctrina proximè adducta in dicto vers. *ad sextam*, ne longius agam, vt non teneatur emphyteuta Ecclesiæ ad collectam communem; quamvis emphyteuta laici teneretur, vt in terminis docent, Bartol. & Ioannes De Platea *in l. priuata cod. de excusat. muner. lib.* 10 Salicet, & Albericus *in l.* 2. *cod. de Iure emphyt.* Baldus *in l.* 1. *cod. eodem*, & cum alijs nouissimè Berricel. *dicta p.* 1. *quæst. moral. & legal. tract.* 8. *quæst.* 12. *num.* 6. & cum alijs Thomas del-Bene *de Parlam. dict. dubit.* 30. *sect.* 17. & Valenzuela *contra venetos p.* 1. *numer.* 58.

36 † Sed idem Thomas del-Bene *n.3.* cum Feliciano *de censibus lib.1. tom.2. in addit. & tom.1. d. lib. cap.10.n.5.& 15.* limitat in emphyteuta Ecclesiæ redimibili dicens vt non gaudeat priuilegio exemptionis debitor census Prædijquè possessor, si Ecclesia vel persona priuilegiata, domum, agrum, vineam vel quid aliud in censum Emphyteuticum redimibilem concedit ex ea ratione quia in hac forma conuentionis dominium nullum remanet penes Ecclesiam vel personam priuilegiatam, sed tantus Ius recipiendi pensionem annuam, repetit eadem *de immunit.p.1. dub.7.cap.5.sect.17. & dubitatione 18.* videbis quæ dixi *quest.7.* vers. *ad secundam.*

QVÆSTIO XXXXX.

An peccet Clericus soluens vectigal, aut renuncians Franchitiam, ne fraudetur solutione suorum reddituum sibi debita à Rege, an sit danda Franchitia Clerico alterius expensis viuenti? Et an Clerico absente studiorum causa, debeatur eius familiæ Franchitia, seu immunitas à gabellis? Et an statutum dicatur contra immunitatem, eo solùm, quod circunstantijs appareat Principem indirectè habuisse intentionem extorquendi à Clericis? Et puid sit indirectè, & per accidens grauare Clericos? An gabella dicatur pars pretij: Vbi an ad incurrendam excommunicationem Bullæ cœnæ Domini sufficiat actus attentatus? Et an si septem v.g. Consiliarij consuluerunt immunitatem Ecclesiasticam, quintus, sextus, & septimus incidant excommunicationem?

SVMMARIVM.

1 *Clerici soluentes gabellam, vt debitam laicis, quo pacto liberentur à peccato, & censura .2.3.4.5.6.7.*

4 *Clericus soluens gabellam ad redimendam vexationem, nec peccat, nec incurrit censuram, idem si soluat, vt donum* n.6.

5 *Electoribus paratis facere electionem de indigno, licet pecuniam dare, ne id faciant.*

7 *Clericus non tenetur tueri priuilegium Clericale cum magno damno sui, si est præsens, si quod paratur communitati non est sic.*

8 *Franchitia, siue immunitas à gabellis datur Clerico alterius expensis viuenti* n.9.

9 *Franchitia datur famulis Domini, cui ea competit, etsi victum in pecunia recipiant: Vbi de statuto Mantuano* n.10.

11 *Franchitia debetur familiæ Clerici absentis à Domo propria, & oppido studiorum causa.*

12 *Clericus absens de licentia sui Prælati, reputatur præsens quoad percipiendos fructus suæ Præbendæ* n.13.

13 *Camera Regia rectè consueuit assignare Clerico franchitia duorum modiorum in singulos menses; etsi Clericus vix vnum comedat, cum pars superstes assignata videatur pro eius familia.*

14 *Statutum ne quis frumentum emat extra suum vsum, non prohibet vt qui habet licentiam pro vsu suo, certam frumenti quantitatem, queat deinde illud frumentum vendere, & si eo no vtatur.*

15 *Franchitia decreta semel v.g. 14. mediorum debetur, etsi Clericus nollet tot vti pro suo vsu, & familia, fallit vt* n.16.

17 *Statutum factum à laicis, vt Clerici soluant gabellam, etiamsi prius agerent de obtinenda facultate à Papa, est contra immunitatem. Aliter dicunt alij* n.19.20.21.22. *sed resolue vt* n.23.

18 *Statuta laicorum per circuitus tendentia in Ecclesiasticos, sunt nulla.*

19 *Statutum laicum, vt cognoscatur num sit cōtra immunitatem Ecclesiæ, attenditur finis operis, non operantis, &* n.20.21.

20 *Animus malus non facit vt res, quæ non est contra iustitiam, sit contra eam.*

21 *Dolosus nec fraudulentus est, qui facit aliquid, ob quod fugiat obligationem legis, non animo doloso, & fraudulento.*

22 *Iciunij obligationem vnius loci si quis fugit, se transferendo in alium locum, vbi non est tale præceptum, num rite faciat* n.24.

25 *Bulla in cœna Domini incursus censura contingit per actum attentatum, vt* n.26. *si deuentum est ad aliquem actum exteriorem vt* num.25.

28 *Immunitas Ecclesiastica, quibus modis dicatur indirectè Læsa per statuta laica? explicatur varijs dicendi modis vt* n.29.30.31.32.33.34.

31 *Indirecta, seu per accidens Læsio immunitatis Ecclesiasticæ differunt &* n.31.

32 *Per accidens contingentia, non habentur in consideratione.*

33 *Detrimentum non dicitur eius, qui secundario læditur.*

35 *Gabella pars pretij dicitur contra aliquos, eáque grauatur immunitas Ecclesiastica, & quare* num.36.

37 *Consiliarij vltimi votantes, vt primi, quando peccant, vel non, distinctione componitur, vt* n.38.39.40.41.

AD primã difficultatis partẽ, pro cu- 1
ius vera resolutione faciũt quę dixi *supra à q.17.* in vers. *ad secundam,* & alibi *sub q.13. & 14.* Nunc video Doctores affirmantes, & negantes; affirmant inquam multi per textum *in cap. Clericos de immunit. Eccles. lib.6.* Vbi Bonifacius VIII. excommunicat Clericos sponte soluentes onera à laicis ipsis imposita. Et quamvis Clemens V. *in Clem. quoniam de immunitate Ecclesiar.* reuocauerit constitutionem Bonifacij, reuocat eam tamen quoad excommunicationem; & sic relinqui, vt remaneat obligatio sub mortali non consentiendi solutioni gabellæ cum præjudi-
cio immunitatis Ecclesiasticæ. † Deinde quia 2
quamvis Clericus possit libere donare, & soluere eam pecuniam, seu gabellam; & sic nec recipiens peccet ab ita libere dante iuxta dicta *sub q.48. in fine,* vers. *ad quintam,* vbi de soluente Clerico ga-
bellam sponte per plures annos. † at si soluat tan- 3
quam debitam, & propter exactionem, peccat recipiens,

Digitized by Google

recipiens, vt dicunt Suarez *de cens. disp.21.sect.2. num.99.* & Duardus *in Bullam cœnæ lib.2.can.19. quæst.16*, præcipuè si consideremus ex regula textus *in cap. si diligenti de foro comp.* vbi latissimè scripsi Clericum peccare renunciando immunitati Ecclesiasticæ quoad bona, & quoad personas per ea etiam, quæ latissimè dixi *in cap.5. eodem, & in cap.2. cum alijs de iudicijs*; siquidem faceret injuriam toto statui Ecclesiastico; ergo videtur eunci, vt etiam peccet Clericus soluens, tanquam debitum, & propter exactionem; cum ita præjudicet totius status Ecclesiastici priuilegio. Et quare autem Clerici sponte soluentes gabellam, nun incurrant censuram, dixi latè *supra sub q.47. vers. ad quintam.*

4 Verùm alij probabilius dicunt esse, vt Clericus
nec peccet, nec sit excommunicatus ex eo, quod
in casu nostro soluit gabellam ad redimendam ve-
xationem. Nun enim peccant Ecclesiastici, qui
ad maiora mala vitanda, permittunt aliquid fieri
à laicis contra immunitatem Ecclesiasticam, vt
docent Layman *lib.4.tract.9.cap.8.num.4.* & Ber-
ricel. nouissimè *quæst. moral. & legal. p.1.tract.8.*
quæst.16. ex Doctrina Scobar *in Theologia morali*
tract.6.exem.3.cap.1. vers. *num vlla*, Alterij *de*
censuris lib.5.disp.19.cap.3. vers. *notandum*, qui
quamvis loquantur de excommunicatione pro-
pter eandem rationem, idem de peccato procedere
dicit Berricel. & iuuat Doctrina Soti *lib.9.de iust.*
q.6. art.1. Caietani *opusculo de simonia q.3.* Ara-
gon. *in 2.2.quæst.100.art.1.fin.* Ledesm. *in sum.2.*
5 *tom.tract.12. post 27.conclus.* Villalob. † Dicen-
tium quod quando electores parati sunt eligere ad
beneficium indignum, licet dare pretium illis, ne
id faciant; quia id non est emere rem sacram, sed
impedire peccatum; imo addunt alij simoniam
non committi, cum datur aliquod pretium ad re-
dimendam vexationem.

6 Et confirmatur quia possunt Clerici libere sol-
uere, tanquam donum, non tanquam debitum; &
sic ad redimendam vexationem; non enim viden-
tur in vtroque casu renunciare beneficio immu-
nitatis Clericalis; quia in neutro agnoscunt se de-
bere, cum non soluant, tanquam debitum, sed
7 tanquam Donum. Præterea, quia quando dam-
num, seu præjudicium, quod communitati infer-
tur, non est præsens, sed remotum, & damnum,
quod actu patitur, Clericus est præsens, ac mag-
num, tunc non tenebitur cum magno, & præsenti
damno tueri priuilegium Clericale, ne remote
præjudicetur bono communi. Sed ex hoc quod
aliqui Clerici, vt consequantur quod ipsis debetur
à Rege, soluunt gabellam, non præjudicatur pro-
ximè cæteris Clericis; quippe qui non coguntur
inuiti ad solutionem, ergo. Quibus fundamentis
hunc docet Berricel. *vbi supra dict. q.16.* quam
non refero; & si hoc vltimum fundamentum non
sit admodum firmè.

8 Ad secundam quæstionis partem, an sit danda franchitia Clerico alterius expensis viuenti? Affirmatiuè respondeo, tum per illa, quæ latè dixi *in dicto cap.2.3.4.8.13.17.& fin.de iudicijs*; item & *in cap.2. 5. & alijs, de foro comp.* item ex eo etiam, quia si Clericus iste non haberet franchitiam, quamvis ipse non soluerit immediatè gabellam, tamen reuera solueret mediatè; non enim refert à quo soluatur mediatè, vel immediatè gabella, si Clericus ratione gabellæ grauatur, vt docent Gratianus *discept. forens. tomo 2. cap.290.* Menoch. *cons.136.* Riccius *in praxi tom.2.res.187. num.2.& res.283.* & quia vt ait Berricel. *dict.p.1. quæst. moral. tract.8. q.9.* consuetudine obtentum est, vt Clerici, quia in alienis Domibus victum obtinent, franchitiam recipiant.

Et pater, tum ex adductis *sub q. praced.49. in* 9
fine, neimpe; quia si nulla adesset gabella, victus
esset vilior; & sic si à Domino, præter victum
reciperet v.g. pro Salario, ac stante gabella cum
victus sit carior, recipit tantùm viginti; sequitur
vt mediatè soluat gabellam. Quæ sententia vltra
praxim, communem etiam in his Regnis Hispaniæ
non gabellandi Clericis viuentibus alterius ex-
pensis. † Probatur ex statuto mantuano, vt fa- 10
muli, scilicet viuentes, expensis ciuium, gaudeant
immunitate gabellæ; & sic tale statutum expli-
cantes, Surdus *decis.35.* Berret. *cons.150.* Belletus
disquisit. Clerical.§.7.n.2. referentes decisum esse
in Senatu Mantuano eadem immunitate gaudere
famulos, si sibi ipsis victum ministrent recipien-
tes pecuniam à Dominis; quia æquiualenter di-
cuntur ab illis recipere victum, & sic relati, &
Berricel. resoluentes Clerico procedere, viuente
ex sua pecunia; quia vtique ei debetur franchitia
firmant in Clerico, qui viuit sibi ministrans vi-
ctum eius Dominus loco pecuniæ, quæ alioqui
à Domino sibi esset danda.

Ad tertiã quæstionis partẽ, an Clerico, absente 11
causa studiorũ, debeatur eius familiæ frãchitia, seu
immunitas à gabellis? respondeo affirmatiuè; quia
Clerici pro se, suáque familia, exempti sunt à ga-
bellis, à pari ergo qui tenetur alere Dominum,
tenetur quoque eius famulo alimenta præstare,
glossa *in cap.1.* verbo *necessitatem 21.q.1.* glossa *in*
cap. studeat in fine, dist.50. Roman. *cons.189. in*
princip. Surdus *de alimentis tit.4. q.18.n.10.* cum
verò Clerici familia viuat expensis illius; quid
mirum, si illo absente, ea perseueret in Domo, vt
necessario debeatur franchitia prædictæ familiæ,
cum nihil ad propositum intersit, præsens ne sit,
aut absens Clericus. † Etenim Clericus absens de 12
licentia sui prælati reputatur præsens quoad fru-
ctus suæ Præbendæ percipiendos per glossam,
Bartol. & Plateam *in l. hac lege cod. de porxim.*
sacror. scrimorum lib.12. Romanus *singul.453.* sic
& ex alijs fundamentis docent in terminis Caro-
lus de Grassis *de effectibus Clericatus effectu 2. nu-*
mer.306. Viscnis *decis.88. num.5.* † qui refert ita 13
decisum, dum dicit; quod Regia Camera rectè
consueuit assignare Clerico franchitiam duorum
modiorum in singulos menses, cum Clericus viá
vnum comedat, & partem superstitem assignasse
pro eius familia, quæ cum perseueret, absente Cle-
rico, vtique ei debeatur franchitia, Riccius *in*
praxi p.2. res.329. faciúntquè textus *in l.vniuersi*
ff.de vectigal. clem.1. præsenti, vbi Cardinalis *n.8.*
de censibus, Bertachinus *tract. de gabell.p.7.q.7.5.*
item verum, Roland. *cons.34.num.18.volum.3. &*
cons.71.n.14.volum.4. Bosius *tit.de Principe n.178.*
Baldus *cons.142. volum.4.* Imola *cons.84. num.1.*
Ruinus *cons.112. n.6. volum.5.* Boëtius *decis.213.*
num.8. Bursatus *cons.42.n.4. & 17.volum.1.* qua-
tenus, vt iam dixi probant quod Clerici pro se,
suáquè familia sunt immunes à gabellis.

Et confirmatur ex sententia Bartoli *in l.cætera* 14
§.fin. ff. delegatis 1. Vbi ait quod prohibente statuto, nequis frumentum emat vltra suum vsum, siquis habeat licentiam extrahendi pro vsu suo certam frumenti quantitatem, nihil referat, si deinde ille frumentum vendat, eóque non vtatur, vt dicũt etiam Baldus *in l. inde quæris ff.de exercit.*

actione,

actione, Felinus *in cap.2. hoc tit.* Marsilius *singul.*
86. Brunus *de statuto excludente fœminas art.6.*
num.281. Afflictis *decis.72. n.8.* Surdus *consil.41.*
15 *lib.1.n.4.* † Infert ergo Berricel. *dicta p.1.tract.8.*
quæst. moral. & legal. prædictam amplectens sen-
tentiam in casu nostro *quæst.8.* quod si semel sit
determinata franchitia v. g. 24. modiorum, sit
eadem soluenda; quamvis nollet deinde Clericus
24. modios pro suo vsu consumere: nam ex quo
Regia Camera tot modios assignat Clerien, non
curat, an comedat, vel non comedat, an sit absens,
vel præsens, sed intelligit procedere in casu, quo
prædicta franchitia 24. modiorum; vix sufficeret
familiæ Clerici absentis, vel quāvis familia tanta
non indigeret quantitate, in nullius etenim præ-
judicium redundare, dicit quod totam franchitiā
16 sibi debitam reciperet in Patria. † Limitat verò
quando præjudicaret gabellæ conductori: nam
tunc debebit partem recipere franchitiæ, vbi stu-
det Neapoli pro sua persona, & aliam partem pro
sua familia in Patria; quod videtur congruum, &
rationabile.
17 Ad quartam quæstionis partem, an statutum
videatur contra immunitatem Ecclesiæ; eo ipso
quod circumstantijs appareat Principem indirectè
habuisse intentionem extorquendi à Clericis?
Et suppositis quæ dixi *supra q.2. vers. ad quartam*
num.36. nempe quod *immunitas, & libertas Ec-*
clesiasticorum non dependet à bono, vel malo animo
statuentium, sed ex natura rei &c. Et suppositis
quæ dico *infra hic vers. ad quartam,* videtur vt sit
resoluenda præsens difficultas; siquidem Cardi-
nalis Lugo *de iust. disp.36. sect.9. num.138. & 139.*
ait quod si in Senatu, aut Principis Consilio
actum sit de imponenda Clericis gabella, & non
obtinenda facultate, prout volebant ad exigen-
dum à Clericis, quærunt alia media, quibus hoc
ipsum in re obtineant tale statutum (inquit Lu-
18 go) est contra immunitatem Ecclesiasticam. † qui
& *dicto num.39.* in fine ait quod immunitas hæc
dat Ius Clericis, ne intendatur eorum grauamen,
seu ne fiant statuta talia, quæ in talibus circum-
stantijs ordinata sunt ad eorum grauamen; pro-
hibet enim Ecclesiæ etiam grauamina indirecta,
quæ in his circumstantijs præsumuntur etiam ad
grauandum Ecclesiasticos per circuitum; & huius
Doctrina videtur iuuari ex multis in hoc textu
dictis.
19 Verùm Suarez *de censuris disp.21. sect.1. n.91.*
Sanchez *in opuscul. moral. tom.1. lib.2. c.4. dub.55.*
num.41. Castillus de Soto mayor *de tertijs debitis*
Regi. cap.9. n.54. Berricellus *dict. p.1. quæst. moral.*
tract.8. miscel. q.13. n.11. acerrimè defendunt in
casu propositæ quæstionis non lædi immunitatem
Ecclesiasticam, quando scilicet petita à Summo
Pontifice licentia directè grauandi Clericos, &
cogendi ad contributionem, illa fuit denegata, si
modus soluendi gabellam, seu statutum per se,
& ex natura sua grauet laicos, & per accidens
Clericos, quidquid sit de Principis voluntate; ait
enim Suarez in dignoscendo, an statutum sit con-
tra libertatem Ecclesiasticam, attendi debere fi-
20 nem operis, non finem operantis. † Nam vt ait
Sanchez, malus animus non facit quod res, quæ
alioquin non erat contra iustitiam, sit contra iu-
stitiam; indéque eueniat, vt mala intentio statuen-
tium, non faciat quod statutum sit contra liberta-
tem Ecclesiasticam, si independenter à tali inten-
tione tale statutum non lædat per se libertatem
Ecclesiasticam.

Et confirmatur, quia quemadmodum licet mi- 21
hi agere aliquid; ob quod fugiam obligationem
legis, esto expressam habeam intentionem subtra-
hendi, seu fugiendi eam obligationem, non sum
dolosus, nec fraudulentus, nisi eam obligationem
vellem euadere per dolum, & fraudem, & per
consequens in casu nostro Princeps statuendo,
fugit exemptionem Clericorum, quando scilicet
modus soluendi gabellam per se grauat laicos, per
accidens tamen Clericos, vt ex Doctrina Fagun-
dez *præcepto 1. lib.1. cap.7. n.7.* & Antonij Dianæ
p.1. tract.9. res.19. † Dicentium posse quem fu- 22
gere obligationem præcepti, scilicet ieiunij, se
transferendo ad alium locum, vbi non est tale
præceptum, fugiendo à proprio Domicilio, vbi
illud obligat; eo quod in tali casu non detur pro-
priè fraus, nec formaliter, cum fraus solum detur
propriè, vbi adest legis obligatio, quam quis per
dolum, & fraudem vult euadere; dicunt enim in
hoc casu potius dari fugam quandam obligatio-
nis, quæ fuga de se, nec bona, nec mala dicitur,
& fugiens vtatur Iure suo; quod etiam exempli-
ficat Berricellus *sub dicto num.11.* in vers. *quarto*
cum Francho *decis.384. & 709.* & Barbosa *de po-*
test. Episcopi allegat.12. num.29. de illo qui vt fu-
giat sæculare iudicium post delictum, suscipit
Clericatum; item ex Duardo *in Bulla cœnæ lib.2.*
Canon 18. q.7. n.2. Diana *p.1. tract.2. res.44.* de as-
sumente habitum Clericale sine animo perseue-
randi, sed tantùm intentione fraudandi gabellas,
qui & adhuc gaudet immunitate, de quibus dixi
sub tit. de tempor. ordin. & sub cap.10. de iudicijs.
Ego inquam in proposito casu nostræ quæ- 23
stionis, etsi fatear relata fundamenta in se vera
esse, non video qualiter applicentur dubio; de
quo inquirimus, cum reuera Princeps intentio-
nem habuerit extorquendi gabellam à Clericis;
siquidem eo fine expostulauit licentiam à Papa,
qua non obtenta adhuc statuit; nec video quo
pacto eius intentio sit accidentalis tantùm, &
damnum, quod causatur Clericis, etiam acciden-
tale: quare in dicto casu potius insisto pro sen-
tentia Eminentissimi Cardinalis Lugo, quidquid
loquatur, ac resoluat Berricel. *dicto num.11.* cum
verba Suarez, quibus fundatur, fundent tantùm
Doctrinam generalem sæpius repetitam in hoc
textu, sed non applicantur casui nostræ difficul-
tatis, vt ex illis patet ibi: *aliud explicandum erat*
quando statutum aliquod censendum sit contra li-
bertatem Ecclesiasticam; & de hoc ait Caietanus
tunc statutum esse huiusmodi, quando ex intentione,
& per se attingit libertatem Ecclesiasticam, eámque
lædit; rectè autem declarat hoc intelligendum esse,
non de intentione ferentis statutum, sed de intentione
ipsius operis, vt sic dicam, seu ex virtute, & directa
materia ipsius statuti: nam si hæc talis sit, vt per se
non respiciat res Ecclesiasticas, nec earum exem-
ptionem diminuat; licet ipse legislator directè in-
tendat detrimentum aliquod, quod per accidens in-
de potest resultare in Ecclesiasticas personas, &
peccet, non tamen aget contra hanc prohibitionem,
& censuram; quia statutum ipsum per se non est
contra libertatem Ecclesiæ, & ea, quæ sunt per ac-
cidens, non considerantur: ita ille Rogo inquam
quo prætextu possunt hæc verba applicari dubio
nostro, in quo constat, quod Princeps habuerit
intentionem indirectè extorquendi à Clericis ad
minus; siquidem petita licentia à Papa directè
grauandi Clericos, & cogendi ad contributionem,
illa fuerit denegata; patet ergo in prædicto statuto
interuenisse,

Google

interuenisse, non solùm Principis intentionem,
ferendo illud, sed etiam operis intentionem.

24 Nec etiam applicantur exempla, quibus inten-
dit Berricellus fauere suæ sententiæ; quia vt suis
locis dixi sunt alterius nominis; imo & in casu
fugiendi dolosè obligationem ieiunij, docet Les-
sius *lib.4. cap.2. dubio 8. num.60.* Siluester verb.
ieiunium quæst.2. Rosella eodem verbo *num.16.*
Medina *in p.1.q.66.art.5.* Vt nequeat aliquis fu-
gere eam obligationem præcepti, transferendo
sed alium locum propinquum, vt non ieiunet, si
ieiunetur in suo; quia malitia, & fraus non debet
patrocinari, & communiter asserunt Iurisperiti,
& ego *infra sub cap. super litteris 20. de rescript.*
& alibi.

25 Ad quintam quæstionis partem, an ad incur-
rendam censuram Bullæ cœnæ Domini sufficiat
actus attentatus? Et licet pro negatiua sententia
possint applicari nonnulla, quæ dico sub *cap. 1. de*
præsumptionibus, vbi qualiter intelligatur dicte-
rium (*cogitationis pœnam nemo meretur*) & Gam-
bacurta *lib.8.p.13.* neget, quatenus putat quod si
aliquis attentaret extrahere per vim reum ab Ec-
clesia, & reuera non extraheret, non incurreret
in pœnas constitutionis; quia talis actus non fuit
26 completus, sed attentatus. † Tamen reuera dicen-
dum est, vt illam incurrat, vt patet ex verbis Bul-
læ ibi: *quidquam præter (aut contra huius nostræ*
Bullæ tenorem attentare præsumpserit) declaramus
etiam. Docent Peregrin. *de immunitat. Eccles.*
cap.14. num.7. Marius Italia *de immunit. Eccles.*
lib.1. cap.6. §.2.num.60. Farinacius *in tractatu de*
immunit. Eccles.cap.10.num.322. ex authent. leg.
2.cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt in illis ver-
bis: *si quisquam contra hanc legem venire tentauerit,*
quod etiam notauit glossa ibi verbo *tentauerit*, &
Megala *in 3.p.lib.4.cap.2.quæst.1.n.30.in fine.*

27 Et licet idem Gambacurta existimet supra di-
cta verba Bullæ intelligenda esse de attentato cum
effectu subsequuto; ego tamen existimo cum Fa-
rinacio, Peregrino, Diana *p.1.tract.1.res.15.* Am-
brosino *tract. de immunit. cap.15. num 6.* & alijs,
non sufficere solam cogitationem extrahendi, sed
requiri quod deuentum fuerit ad aliquem actum
exteriorem per illa, quæ dixi *in dicto cap.1.de præs.*
videnda, & applicanda, & quæ tractant Doctores
in cap.fin. de sponsal. ex quibus iam poteris videre
qualiter resolutio præcedentis dubij in dicto vers.
ad quartam expendi debeat.

28 Ad sextam quæstionis partem quid sibi velit,
ly indirectè grauare Clericos, in materia, de qua
loquimur in toto nostro textu; & quia sæpissimè
repetitum est, non posse Principes laicos statuta
facere, quibus directè, vel indirectè grauetur
Clericorum immunitas, & qualiter hoc intelli-
gatur, percipere queas ex latè actis sub quæstio-
nibus in hac tractatione iactis: tamen vt de facili
offendas, libuit sequentia hic adnotare; igitur.
29 † In hoc dubio idem Suarez *in Regem Angliæ*
lib.4.cap.33.num 5. à quo parum differt Cardinal.
Lugo *de iustitia disp.36. section.9. n.136.* dicunt
tunc immunitatem Ecclesiasticam indirectè lædi,
quando aliquid in talibus circunstantijs præcipi-
tur, vt satis appareat id fieri ad obtinendum ali-
quid à Clericis, quod directè ab ipsis obtineri
30 non posset. † Vel vt ait Sanchez *lib.6. summa*
cap 28 n.24. quando scilicet, non expressis verbis,
sed alio quæsito colore immunitas Ecclesiastica
læditur, qui *ibi num.23.* dixit Ly *indirectè* nihil
addere nouum, aut diuersum grauamen à directo
grauamine Clericorum, sed tantum expressioribus
verbis significari omne grauamen interdicti: ita
ipse in simili casu sensit.

Sed quia supra *sub quæst.2.* vers. *ad quartam* 31
sub diuersa specie posita sunt aduerbia dicta *indi-*
rectè, aut *per accidens*, ibique appareat vt statutum
grauans Clericos ad gabellam indirectè, non su-
stineatur, secus verò si per accidens; ideò clarius
hæc distinguendo existimant dicendum alij, tunc
nempe indirectam læsionem contra immunitatem
Clericorum, esse prohibitam; Quando ita gra-
uantur laici, vt nequaquam grauarentur, nisi in-
tuitu Clericorum: tamen eam læsionem indire-
ctam non esse prohibitam dicunt, quæ sequitur
secundario, & per accidens, videlicet quando esto
per impossibile nullæ sint personæ Ecclesiasticæ
in ea ciuitate; adhuc eadem gabella eodem modo
præciperetur, cùmque tunc statutum per se, &
primario ex natura sua sit ad laicos, & subditos
grauandos; Secundario autem, & per accidens
grauantur inde Clerici, resoluunt tale statutum
tunc esse iustum, nec esse contra libertatem Ec-
clesiasticam. † quia ea, quæ secundario, & per 32
accidens contingunt, non habentur in considera-
tione per *l.5. ff. de authoritate Tutela*, Iason *in l.*
quoties col.fin. cod.de iudicijs, in terminis Berricel.
supra dicto tract.8.p.1.quæst.mor.d.q.13. sub n 10.
in fine. † quia vt rectè considerauerunt Balbus 33
de præscript. p.1. quartæ principalis *in principio*
num.20. Felinus *in cap.cum M.ho. tit.col.13.* non
dicitur detrimentum eius, qui secundario læditur,
quomodo insinuant indirectæ Læsionis explica-
tionem, Duardus *in Bullam cœnæ Domini lib.2.*
can.18. q.17. Menochius *de arbitrarijs casu 562.*
num.47. & iuuat distinctio similis, quam posuit
ex aliquibus, *in cap. si diligenti de foro competenti*,
vt dissolueretur difficultas legis siquis in conscri-
bendo, *Cod. de pactis.*

Et vt ab scrupulosa hac explicatione tot modis 34
dicendi composita, securius incedas; quia patet ex
dictis *supra quæst.1 & 2.* & ibi vers. *ad tertiam*,
vbi expendo, an, & *quando statuta dicantur contra*
libertatem Ecclesiasticam; ideò ex ibi positis, ac
in alijs sequentibus quæstionibus hanc dubitatio-
nem explanabis. Et applicabis quæ iterum dixit
Thomas del-Bene *de immunitate Ecclesiast. p.1.*
cap.5. dub.7. dum agit de quæstione illa *an Eccle-*
siastici sunt immunes indirectè vbi ait *num.2.* quod
directè vel indirectè sunt differentiæ materiales
quæ impertinenter se habent cum non varient
effectum à parte rei vbi respondet obiectis per
plures sectiones iuxta prius dicta *cap. 1.*

Ad septimam quæstionis partem, an gabella sit 35
pretij pars; & ob id dicatur grauosa immunitas
Ecclesiæ? Respondeo vt licet grauissimi Docto-
res negent gabellam esse partem pretij, inter quos
Comitulus *responsor lib.4.quæst.39.num.1.* Gratia-
nus *discept. forensium tomo 2.cap.258.n 42.* Parla-
dorius *rerum quotidianarum lib.1. cap.3. num.21.*
Velascus *consil.60.num.14.volumine 1.* Castillo *de-*
cis.127. num.12. volum.2. & secundùm istos pos-
set dici tantum Clericos grauatos dici, non ratione
gabellæ a laico impositæ, sed ab ipso statuto di-
manante à laico, nullam Iurisdictionem habente
in Clericos per dicta in textu nostro, & *in cap.2.*
3.4.8 13.17. & alijs *de iudicijs, & in tit. de foro*
competenti. Tam ex iam adductis in tota nostra
tractatione, & sub hac *quæstione 50.* & *in cap.49.*
& in alijs antecedentibus, verius est vt gabella
imposita dicatur pars pretij; siquidem apparet
euidenter

Digitized by Google

euidenter ex latè ante actis, quod merces hac de causa carius emuntur, quarum gabellam venditor soluit; quia in pretijs rerum taxandis spectandæ sunt omnes circunstantiæ; præsertim venditorum onera, soluendi gabellam.

36 Quare merito Doctores tradiderunt gabellam esse pretij partem, eáque Clericos grauari, eorúmque immunitatem infringi, vt docent Molina *de iustitia tractatu 2. tom.3. disp.668. numer.2. & disp.678. n.6.* Malderus *n.1. tract.5. cap.6. dub.5. in fine*, Bonacina *de contractibus disput.2. quæst.9. puncto 2. num 4.* Læsius *de inst. lib.2. cap.33. dub.8. numer* 68. Vasquez *in opuscul. de restit. cap.6. §.2. dub.9. n.52.* Turrianus *2.2. tomo 2. disput.46. dub.8. num.9.* Paulus *cons.433. num.2.* Lasarte *de decima vendit. cap.5. num.19.* & sic docens Berricel. *Vbi supra dicta quæst.13. n.2. tract.8. lib. moral. quæst.* materia liter se habere ait, quod venditoribus laicis, aut Clericis imponatur solutio gabellæ; eo vt perinde sit quod ipsis Clericis emptoribus imponatur, cum ipsi reuera grauentur.

37 Ad vltimam quæstionis partem, an si septem Consiliarij &c. quia hæc quæstio dissolui admodum potest ex his, quæ dixi *supra in cap.6. hoc titulo quæst.1. & sub quæst.2. & in tit. de elect. sub Rubrica, & sub cap.42.* ideò nunc existimo cum distinctione respondendum huic dubio. Sunt ergo tres casus, in quibus apparet tota difficultatis ansa; igitur si vota, aut suffragia sunt secreta, tunc quemlibet Consiliarium incurrere excommunicationem, cum sit eadem ratio de primo, ac de vltimo voto; non enim tunc minus vnum, quam alterum suffragium influit in prauam conclusionem votantium, v.g. gabellas.

38 Quod si vota sunt publica, & decisiua, sitquè spes, quod possim meo recto Consilio, ac iusto mutare aliorum determinationem, si malè consulam, pecco, & excommunicationem incurro: nam adhuc sum causa victualis prauæ conclusionis; quia possum, ac teneor ex officio eam impedire. Sin autem certus sum, quod non possum mutare aliorum determinationem, tunc pecco quidem; quia prauæ conclusioni præsto assensum, sed non incurro excommunicationem, nec obligationem restituendi; eo quod tunc, nec formaliter, nec virtualiter sum causa prauæ conclusionis.

39 Verùm si vota sunt publica, vel secreta; at non sunt decisiua, sed consultiua; ita vt possit Princeps vni soli Consiliario abhærere; tunc quilibet Consiliarius excommunicationem incurret, ea ratione; quia nunc verè singuli influunt: non enim est maior ratio, cur vnus magis, quàm alter, cum omnes se habeant per modum vnius praui consulentis, quilibétque teneatur dare rectum Consilium ex officio, in terminis resoluit Berricellus *dicta p.1. quæstionum moral. & legalium, tractatu* 8. *quæst.*4. Vbi concludit hoc in casu omnes Consiliarios incurrere excommunicationem.

40 Et iuxta has distinctiones debent intelligi modi resoluendi aliorum, scilicet Nauarri *in manuali cap.27. n.51.* Duardi *in Bulla cœna Domini lib.1. cap.3. quæst.4. num.5.* quatenus negant comprehendi quintum; sextum, & septimum consulentem, cum iam sine eorum Consilio sequutum sit delictum, ex ea ratione; quia cum verba legis intelligantur cum effectu, nulliusque effectus sequutus sit; præcisè ex suffragio istorum, siue ex Consilio septimi; quia sine eo, adhuc immunitas Ecclesiastica, esset violata. Item & alius modus dicendi Caietani. Verbo *restitutio cap.1. vers. attende*, Vasquez *de restit. cap.9. §.1. n.16.* Molinæ *tom.3. disp.732.* dicentium quod si nihil sim profecturus, quando video maiorem partem Consiliariorum, iniquum dedisse suffragium, nec alij sint suam sententiam mutaturi, tunc pecco quidem suffragando, & consentiendo; sed vt non tenear restitutioni; nec sim ligatus excommunicatione; eo quod tale consilium non est causa influens in prauum effectum, quorum dicendi modi obscuritatem continent, nisi reducantur ad iam propositas distinctiones, quibus hæc absoluitur quæstio; imò & integer, ac absolutissimus tractatus à nobis propositus de statutis laicorum in Ecclesiasticos inualidis, quibusque modis honestentur &c.

QVÆSTIO XXXXXI.

An gabella imposita super rebus, quæ ad vsum familiæ necessario emuntur, vel aduehuntur, sit injusta, sic vt Princeps eam imponens incidat in canon. Bullæ cœnæ? Vbi quid respectu Clericorum? Et an statutum laicorum præcipiens vt falsis mensuris, vel corrupta substantia; vel supra taxatum pretium vendentes fetico vtentes, victualia, vel pecuniam extrahentes, arma incerta specie, vel incerta hora prohibita gestantes &c. pœna aliqua pecuniaria afficiantur, vel rebus ipsis, tanquam in commissum ceciderint spolientur etiam, si tales Clerici fuerint, sit contra libertatem Ecclesiasticam? An statutum inualidans donationem vltra quingentos aureos Ecclesiæ factam, si non adsit insinuatio sit contra Ecclesiæ immunitatem? Et quid si inualidet donationem omnium bonorum, vel maioris partis à patre, filio exempto (vtpotè Clerico) factam? Et an statutum laicum disponens super vtili Dominio rei emphyteuticæ Ecclesiæ, seu super directo, sit contra immunitatem?

SVMMARIVM.

1 *Gabella imposita super rebus, quæ ad vsum familiæ necessarium emuntur, injusta est secundum aliquos, alij negant* à num. 3. & 6. *Vbi de praxi* n. 8. 9.

2 *Gabella de Iure super mercimonijs tantum possunt imponi.*

3 *Pauperes minus grauantur, quam Diuites, qui solent Diuitibus operas suas vendere* n. 4. & num. 6.

5 *Membra Reipublicæ tenentur pro bono communi omnes facultates quin & vitam exponere, si necesse sit.*

6 *Pauperes solent comestibilia absumere in rudiori esu, quam diuites; imò & rerum super quibus non sunt pedagia.*

7 *Agricolæ diuites propter operas, quas mercenarijs præstant*

præſtant incidere ſolent in egeſtatem,granati etiam tributis.

8 *Gabellas imponentes ſuper comeſtibilibus non incurrunt cenſuras contentas in Bulla cœnæ.*

9 *Clerici, vbi à contributione non ſunt exempti, tenentur & ſi ſint pauperes.*

10 *Statutum laicorum præcipiens, vt falſis menſuris,vel corrupta ſubſtantia,vel ſupra taxam vendentes, ſerico vtentes, victualia vel pecuniam extrahentes, pecunia puniantur, vel amiſſione, Clericos comprehendens, eſt contra libertatem Eccleſiæ, non obſtante aliqua conſuetudine. Fallit in Clericis negociatoribus* n.15.*contra alij tenent* n.12.*non bene.*

12 *Leges mandantes ſpoliari Clericos ferentibus arma de nocte ex vi directiua obligant, non coactiua* n.13.

14 *Arma deferre Clerici prohibetur Iure canonico; & ſic à iudice Eccleſiæ priuantur illis. Vbi de praxi* n.15.16.17.

17 *Alguaceli deprehendentes cum armis Clericos de nocte,qualiter ea auferendo non incidant in cenſuram.*

18 *Statutum inualidans donationem vltra quingentes ſolidos,ſi non inſinuetur reſpectu Clericorum,eſt contra libertatem Eccleſiæ.*

19 *Inſinuatio, donatio vltra quingentos ſolidos, quid dicatur.*

20 *Statutum inualidans donationem omnium bonorum factam Clerico eſt contra Eccleſiæ immunitatem* n.21.

21 L.11.tit.10.lib.5. Recopilat.

22 *Donatio facta Clerico in fraudem creditorum, quando dicatur nulla,vel non.*

23 *Statutum laicorum diſponens ſuper directo Dominio Eccleſiæ,eſt contra libertatem Eccleſiæ* n.24. *& idem de vtili* n.25.26.

25 *Dominium vtile eſt vna, & eadem res cum dominio directo illud ſequens inhærens illi inſeparabiliter* n.27.

26 *Dominus vtilis Dominij rei Eccleſiaſticæ, non tenetur ſtatuto laico de gabellis præſtandis.*

1 AD primam quæſtionis partem, etſi aliquantum deuiet ab inſtituto, videámque vt occaſione huius tractationis à Doctoribus agitetur; ideo quia conducit admodum referam duas opiniones contrarias, affirmatiuam vnam, ſcilicet,vt ſit injuſta talis gabella per text. *in l.vniuerſi Cod.de vectigal.*Vbi pœna capitis imponitur ijs, qui de rebus ad proprium vſum vectigalia exigunt, & *in l.omnium eod.eodem.* 2 † Vbi determinatur quod gabellæ tantum imponantur, vel exigantur pro rebus, vel ex rebus mercimonij, & negotiationis cauſa aſportatis, vel delatis; & ex eo; quia in illis pauperiores onerantur ſicut diuites, quod eſt contra iuſtam formam tributi,quæ efficit vt vnuſquiſque ſoluat iuxta proportionem ſuarum facultatum; Imò & quia plus grauantur pauperes, quam Diuites, qui ſolent in proprijs fructibus ad vſum neceſſaria recolligere; & quia ex iſtis tributis æquè grauantur peregrini, ac incolæ, cum tamen cauſa ad Peregrinos non pertineat. Deinde quia cum regulariter Iure noſtro canonico etiam damnatæ ſint exactiones pedagiorum per textum *in cap.quamquam,de cenſib. lib.6.* Sequitur vt id intelligatur vtique de pedagijs, quæ imponuntur rebus, quas ad ſuum quiſque vſum defert: ſic docent Toletus *in ſum.lib.5. cap.74.* Caietan. *in ſumma* verb. *vectigal*, Tabiena *eodem verb.n.4.* & Angel. verb. *pedagium num.2.* Armilla verb. *gabella num.2.* Ledeſma 2.4.*q.*18. *art.3.* Medina *in 2.p.q.59.art.4.*Beja *p.1.caſu* 13. Gabriel *in 4.diſt.15.concluſ.1. lit. Z.* Driado *lib. 2.de libert.Chriſtiana, cap.5.* quos referunt nouiſſimè Thomas del-Bene *de immunitate p.1. cap.5. dubit.31.ſect.2.* & ante illum Diana *p.2.tract.11. de Bulla Cruciata reſ.38.*

Negatiuam verò ſententiam, vt cõmuniorem, & practicabiliorem docent Suarez *de legib. lib.5. cap.16.* Turrianus *in 2.2.tom.1.diſp.44.dub.3.n.4.* cum alijs multis Ioannes de la Cruz *in director. p.1.præcepto 7.art.3.dub.1.concluſ.1.* Gaſpar Hurtado *de iuſt. diſput.14. dif.4.* Diana *dict. tract.11.* quia licet pauperes habeant, aliquando tamen communiter qui pauperes ſunt minus emunt ex his rebus, quæ ad vitæ vſum ſunt neceſſariæ, quàm Diuites,& Malderus 2.2.*tract.5.c.6.dub.6.* dicit vt licet Pauperes in his gabellis contribuant, ac Diuites, ac etiam amplius, quàm Diuites hoc ipſum tamen additionibus compenſari. † nam 4 quo cariora ſunt, quæ ad commune vſum pertinent,eo ſolent carius vendi opera,quæ pauperiores præſtant in Republica;& ſic moraliter in quãtum fieri poteſt ſeruari inter Diuites,ac pauperes æqualitatem, probat nouiſſimè Thomas del-Bene *ſupra*, cui non diſplicet hæc ſententia cum Silueſtro verbo *gabella 3. q. aſt.5.* S. Antonino 2. *p. tom.1. cap.13. prope fin.* Molina *de iuſtitia tom.3. tract.2. diſp.669.* Nauarr. *cap.17.n.103.* Valent. *tom.3. diſp.5. q.6. puncto 5. in fine*, Petro Nauarr. *de reſtitut. lib.3.cap.1.n.130* Layman *in Theolog. mor. lib 3. tract.3.cap.3.n.3.* † eo quod membra 5 Reipublicæ tenentur pro bono communi omnes facultates, quin & vitam exponere, ſi neceſſe ſit; & ſic multo magis ex rebus ad victum neceſſarijs aliquid ſoluere, ſi aliter bono communi prouideri non poſſit,& ex alijs conſiderationibus, quas ex Molina, *vbi ſupra* referunt Diana, & Thomas del-Bene.

Ego inquam in praxi huic ſecundæ accedo ſententiæ; quia vt in plurimum video, vt quemadmodum Mercatores; eo quod maiora tributa, & pedagia ſoluunt ratione mercium, quas emunt inde carius populi gentibus vendant, ita & pauperes, etſi cum diuitibus ad tributa concurrant, ſeu contingat,vt aliqui eorum cauſa amplioris familiæ, quàm illi, quàm diuites habent abſumant plus ex comeſtibilibus ſubiectis gabellæ; tamen ſolent abſumere in minori quantitate; item & rudiori eſu comeſtibilia, viliora edendo, in quibus pedagia poſita nunquam ſunt; etſi aliqua vini, carnis, & olei abſumant, non in ea magna parte, ac Diuites, quam compenſant ſua opera, vulgo *Iornalis* diuitibus vendendo, aut locando, vt ab hinc annis 46. Video quotannis ab illis præſtari. † quorum cauſa Agricolæ Diuites ſolent in pau- 7 pertatem incidere; quia fructuum perceptorum diſtractio,ſiue venditio,non correſpondet damno paſſo ex Chareſtia operum talium hominum opera præſtantium, iuſtiorémque dicerem hanc ſententiam, ſi in impoſitione dictarum gabellarum ſeruarentur conditiones, quas ponunt, Leſſius *lib.2.de iuſt.cap.33.dub.7.n.51.* Reginald.*in praxi tom.1. lib.20. cap.25. n.377.* Molfeſius *in ſumma tom.2.tract.12. cap. 22.num 96.* Fauſtus *in ſpeculo confeſ.diſp.33.q.22.n.4* Layman *ſupra lib.3.ſect.5. tract.3. cap.3. num.3.* Tannerus *in 2.2.diſp 4.q.6. dub.12. num.345.* & alijs, de quibus ago *infra in cap.2. de cenſibus.* vbi de tributorum, ac gabellarum iuſtificatione in communi.

8 Vnde quia Diana, & Thomas del-Bene iam adducti respondent omnium DD. fundamentis, esto etiam sententiam velles sequi affirmatiuam, dicẽdo supra dictas gabellas esse injustas, adhuc Sayrus *de censuris lib. 3. cap. 9. num. 6.* & alij senserunt, vt imponentes tales gabellas, non incurrant censuras contentas in Bulla cœnæ, putantes sic imponentes solùm eas incurrere ex defectu causæ efficientis, nempe si non habeant potestatem eas imponẽdi; non verò ex defectu causæ materialis, vt esset in caso nostro, vel ex defectu causæ formalis, vt si imponerentur Clericis, vel alijs exẽptis; alij verò absolutè contrarium docent, dicentes posse aliquẽ in dictam excommunicationem incurrere ex defectu etiam causæ materialis, formalis, & finalis.

9 Vnde alia hic applicanda omittẽs, euenit ex latè actis supra præcipuè *à q. 10.* quod vbi Clerici à contributione non sunt exempti ex natura rei, sine concurrente assensu Pontificio, aut Episcopi eo modo, quo dixi *q. 11. 12. 13. 39.* & alijs teneantūr nō solum Clerici Diuites, verum, & pauperes ad solutionem gabellarum æquè, vt dictum est, absque eo, quod objici possit, lædi respectu pauperum immunitatem Ecclesiæ, nō tamen respectu diuitum Clericorum, aliorúmvè Ecclesiasticorũ. Et procedit ex *ibi* dictis, *& q. 1. & 2.* non ex vi legislatoris laici, sed ex assensu Pontificio.

10 Ad secundam quæstionis partem de statuto laicorum præcipiente vt falsis mẽsoris, vel corrupta substantia, aut supra taxam &c. suppositis quæ dixi *supra q. 16. vers. ad tertiam,* & *q. 18. vers. ad secundam,* & *q. 38. à n. 5.* Respondeo, vt tale statutum sit contra libertatem Ecclesiasticam; quia laici vt *ibi* dixi nequeunt statuere contra Clericos expressè propter defectum Iurisdictionis, quamtumvis sint iostæ exactiones, siue prohibitiones in tali statoto contentæ, non obstãte qualibet cõsuetudine spoliãdi Clericos de talibus rebus iuxta quæ dixi contra cõsuetudines, etiam immemoriales *supra q. 15. in fine*, nec si ea esset improbata quotannis per Bullam Vrbani VIII. quæ incipit
11 *Romanus Pontifex.* † nisi contingat in Clericis negotiatoribus; qoia horum respectu, etsi gabella debeatur ex Doctrina textus *in cap. fin de vita, & honest.* tamen pœna nonnisi, quatenus explicaui *supra quæst. 15. in fine:* ita docent Surdus *cons 301.* Suarez *in defens. fidei lib. 4. q. 34. num. 14.* Layman *lib. 4. tract. 9. cap. 4. num. 7.* Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 167. cap. 4. n. 29.* Belletus *in disquisit. Clerical. p. 2. §. 50. n. 7.* Vigianus *de immunit. Eccles. disp. 2. conclus. 5.* Malderus *in 2. p. q. 96. art. 5.* Baldellus *tom. 1. lib. 1. disput. 37. num 16.* Montesinus *in p. 2. S. Thoma disp. 13. q. 11. dis. 13. n. 200. & sequentib.* Schilante *de priuileg. Clericor. cap. 7. n. 96. & cap. 8. n. 39.* Martha *de Iurisdict. p. 4. cent. 1. casu 7.* Maynard. *de priuileg. Eccles. cap. 7. §. 6.* Fagnanus *de censuris Pauli V. p. 3. fol. 72.* Bonacina *in Bullam cœnæ disp. 1. q. 16. puncto 5. num. 27.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 3. disp. 1. puncto 14. §. 6. num. 9.* Diana *p. 1. tract. 2. res. 9. & p. 4. tract. 1. res. 19.* Merola *tom. 2. disp. 4. cap. 3. dis. 2. n. 608.* Thomas del-Bene *de immunit. 1. p. cap. 8. dubit. 16.* Barbosa *de Iure Eccles. lib. 2. cap. 4. n. 140.*

12 Et licet aliter alij sentiant per Doctrinam Couarruo. *lib. 2. resolut. cap. 20. prope finem, & pract. cap. 33. in fine* Iulij Clari *in pract. crim. q. 36. n. 26.* Ioannis de Boa *in apologia Iuris Princip. q. 2. n. 70.* Naldi verbo *Clericus n. 23.* Pereiræ *de manu Regia p. 2. cap. 43. n. 2.* Cutellij *ad leges Federici c. 15. notab. 17. n. 2. & cap. 116. not. 105. n. 3. & ad leg. Iacobi cap. 58. not. 7. in fine, & cap. 62. not. 73. n. 3. & ad leg. Martin. cap. 41. not. 42. n. 4. & Ecclesiast. libert. lib. 2. q. 71. & 77.* Gaballi *cent. 1. casu 9. n. 13.* Salcedi *in pract. crim. cap. 66. §. quamvis ab hac opinione,* Villadiego *in politica cap. 5. §. 20. à num. 66.* Pegueræ *decis. 56. à n. 14.* Afflictis *in præludio const. Neapol. q. 7. n. 2.* Prosperi Rendillæ, *tract. de pascuis p. 1. cap. 13.* & aliorum dicentium posse laicum spoliare Clericum armis prohibitis, illúmque illis priuare absque metu excommunicationis, & maximè tempore noctis, vt vult Zeuallos *de cognit. per viam viol. p. 2. q. 54. n. 17.* ita vt nec compelli possit à iudice Ecclesiastico arma illa restituere, cum ita se habeat consuetudo, & tacita Ecclesiasticorum permissio, Azeued. *lib. 1. recop. tit. 3. leg. 9.* Borrellus *de prust. Reg. cat. c. 71. n. 45.* Duenas *reg. 75.* Plaza *de delictis lib. 1. cap. 8. n. 9.* Anton. Gomez *in l. 45. Tauri n. 48* Zened. *in collect. Iuris Canon. p. 1. collect. 37. n. 17.* Morla *in emperio p. 1. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 71.* Curia Philipica *p. 3. §. 3. n. 9.* & alij ex eo etiam quod dictæ res ceciderint in
commissom. † Tamen hæc ex vi tantum directi- 13
ua legis ob bonum commune latè possunt sustineri, non inquam ex vi coërcitiua, & pœnalis legislatoris laici, vt sæpissimè iam dictum est.

Sed quamvis respectu armorũ ita precedant in 14
praxi iudices laici, quam etiã approbant Pereira *de manu Regia p. 2. c. p. 43. n. 2.* & alij adducti *supra* à Thomas del-Bene, & à Diana *p. 1. tract. 2. res. 9. & p. 4. res. 19.* qoia cũ Ius Canonicũ Clericis prohibeat arma deferre, & omni Iure id prohibeatur omnibos; & sic nō mirũ si laici Ministri eis auferre possint absque metu excõmunicationis, de quo videbis *dicta supra q. 16. n. 8. & 9.* vt tenent etiã ex Theologis Bañez *2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. conclus. 5.* Graffius *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 155.* Coriolanus *in Bulla cœnæ, excommunic. 20. fol. 950.* Petr. Lorca *in p. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. memb. 4. fol. 486.* Vasqoez *in p. 2. tõ. 2. disp. 167. c. 4. n. 31.* hi duo vltimi dicentes in tali casu Ministros Regios auferẽdo arma Clericis, non inducere pœnam legis, sed efficere, vt lex seruetur, & impedire transgressionem legis, & Rendina sequutus Pereiram, dixit in tali casu posse iudicem sæcolarem damnare Clericum ad pœnã pecuniariam impositã à lege.

Tamen dictã legẽ esse contra Ecclesiæ libertatẽ, 15
acerrimè defendunt Barbosa *in collect. decret. lib. 3. c. 2. de vita, & honestate Cleric. n. 6.* Madius *in tract. de sacris ordinibus c. 19. n. 21.* Bonacina *de leg. disp. 10. q. 2. p. 1. §. 1. n. 2.* Duardus *in Bulla cœnæ lib. 2. can. 12. q. 11. num. 95.* Bellet. *in disquisit. Cleric. p. 1. tract. 2. §. 2. n. 38.* Martha *de Iurisdict. p. 4. cent. 1. casu 7. n. 20.* Megala in *3. p. lib. 3. c. 74. n. 6.* Diana *p. 1. tract. 2. res. 9. & p. 4. tract. 1. res. 19.* dicẽtes quod contrarij longè falluntur; quia vt bene obseruat Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disp 14. sect. 9. n. 106.* non spectat ad iudicẽ sæcularẽ propria authoritate efficere, vt leges ciuiles à Clericis obseruẽtur, cum
nullam in eos habeant potestatẽ. † Et sic minimè 16
posse armis prohibitis Clericos spoliare, qui tantùm poterunt ad obuiandum delicto eos deducere ad Episcopum; qui dispensabit de armis: ita DD. quod si arma sic ablata à birruarijs laicis restituerentur, Clerico tolleret, Castrus Palaus *dict. prax. tom. 1. tract. 3. disp. 1. puncto 14. §. 6. n. 9. de cens. non tollerandum,* quod applicentur Fisco Regio, vt sit; quia tunc iam punirentur Clerici à sæcularibus in pœnam delicti commissi; & quia licet arma portare, sit Clericis prohibitum de Iure Canonico, vt aduersarij volunt; sed non inde sequi posse illos ex hac legis transgressione puniri à iudice laico, sed ab Ecclesiastico, nec vt

valeat

valeat dicere quod arma in tali caſu cadunt in cō-
miſſum ex dictis *hic, & dict. q. 17. num. 8. & 9.* &
quod non capiūtur cum aliqua controuerſia iudi-
ciali. Quia reſpondent hanc eſſe ſpeculationem
chimericam, Bonacina *in Bns a · cœna diſp. 1. q. 16.*
p. 5. n. 27. Diana *dict. p. 4. res 19.* cū ſemper hoc pro-
cedat ex pœna appoſita in ipſa lege, ad quam non
tenentur Clerici, niſi condemnati a iudice Eccle-
ſiaſtico, etiam ſi lex lata ſit in bonum publicum; &
ſic bene reſpondet Riccius *p. 3. deciſ. 299. per totā*,
iuſtè poſſe Clericū arma ferentē reſiſtere Birrua-
17 rio laico volenti eū capere. † & ita vt praxis con-
traria honeſta fiet, ſi vt dicit relatus Bonacina ad
euitanda ſcandala, dent (vt ſolent) Epiſcopi facul-
tatem Birruarijs laicis, quod ſi noctè inueniant
Clericos cum armis prohibitis, illos capiant, & eos
deducant, ſicquè euitari ſcandala, & conſulis bono
publico, ſine tamen diminutiooe immunitatis Ec-
cleſiaſticæ. Nec valet dicere vt cōtrarij exiſtimāt,
quod arma non tolluntur in pœnā tranſgreſſionis
legis, ſed potius ne Clericus proſequatur inuiola-
tionem legis; quia dicit Palaus *ſupra* hanc reſpon-
ſionem fore admittendam, ſi poſtea Clerico redde-
rentur arma, & non aliter: ita & alij ex adductis.

His omnibus obſtat caſus poſitus *ſupra q. 2. n. 34.*
ſed loquitur in armis, quæ tranſportantur ad aliud
Regnum cum turbatione Reipublicæ.

18 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſtatutum in-
ualidans donationē vltra quingētos aureos Eccle-
ſiæ factā, ſi nō adſit inſinuatio, ſit contra libertatē
Eccleſiæ? Et ſuppoſitis quæ dixi *ſupra q. 26. in fine*,
& alibi breuiter reſpōdeo cū Hoſtienſi, & Ioanne
Andrea *in cap. fin. de fide inſtrum.* Vitali, *in tract.*
clauſular. in c. an legibus inſinuatio exig. poſt renun.
n. 105. Regēte de Pōte *in reſpōſ. ſuper cenſur. Pauli*
V. fol. 99. & Thoma del-Bene *de immunit. p. 1. c. 8.*
dub. 24. tale ſtatutū eſſe contra libertatē Eccleſia-
ſticā; quia hoc eſſet impedire libertā diſpoſitionem
Iure cōceſſam in acquiſitione, & cōtractione inter
laicos, & Clericos; & ſic impedire libertatē Eccle-
ſiaſticam, quæ laicæ poteſtati, & Iuriſdictioni non
ſubiacet. Subdunt ergo prædicti Doctores, quod,
leges *l. illud Cod. de ſacroſanct. Eccleſijs, & l. ſanci-*
mus cod. de donat. ſint irritæ, & nullæ, quatenus
velint requirere prædictā inſinuationem in dona-
19 tione Eccleſiæ facta. † Eſt tamen inſinuatio *ſolē-*
nitas quadam conſiſtens in regiſtratione penes acta
coram iudice ſæculari ſuper donationem interponēte
ſuam authoritatem, vt notauit gloſſa, & ibi Docto-
res *in §. illud* in verbo *geſta in auth. vt non fiant*
pignor. videndi DD. *in §. alia inſtit. de donat. in l. 1.*
cod. de donat. in l. Theodoſ. Pichardus *in d. § lib. 2.*
variar. c. 4. n. 6. vbi cū multis Haillō eius Additio-
nator, Portius *concluſ. 40.* Matienc. *in l. 7. tit. 10.*
gloſſa 6. ex n. 1. lib. 5. recopil. Hotoman. *in diſputat.*
de donat. fol. 85. Regnicolæ *per l. 9. tit. 4. p. 5.* vbi
cum infinitis Hermoſilla legendus.

20 Ad quartā queſtionis partē de ſtatuto inualidāte
donationem omnium bonorum, ſeu maioris partis
filio exempto, vtpotè Clerico &c. ſuppoſitis quæ
dixi *ſupra dict. q. 26. & q. 44. in fine*, reſpōdeo cum
Thomas del-Bene *dicta 21. p. 1. c. 8. dub. 25.* vt ſit
21 contra libertatē Eccleſiaſticam. † abſque eo, quod
abſtet diſpoſitio *leg. 11. tit. 10. lib. 5. Recop.* vbi cō-
trariū decerni videtur; quia illa inquā lex non im-
pedit homini libero liberā adminiſtrationē ſuarū
rerū in fauorē Eccleſiæ, modo licito, & in caſibus
Iure permiſſis; ſic vt non irritet donationem filio
Clerico factam, ſed ſolùm illam præſumit fraudu-
lentā; concedit enim dict. lex Donatori allegādi de
ſuo Iure licentiā, quæ licentia de nihilo deſer-
uitet, ſi donatio ſēper, & in omni caſu eſſet nulla.
Vnde ſit vt præſumptio orta ex illa lege nō ſit Iu-
ris, & de Iure, cum poſſit probari contrarium, ſed
ſolum Iuris iuxta quæ latè dixi *ſub cap. afferte, &*
cap. 1. de præſumpt. & ibi in Rub. & ſit vt nullitas,
ibi inducta, nō ſit nullitas vera, ſed præſumpta, ac
adeo reuocabilis, veritate reperta, vt docet præter
alios Flores De Mena *variar. q. lib. 2. q. 21. §. 2.*
n. 73. cōtra Azeued. *tom. 3. lib. 5. tit. 10. leg. 11. n. 18.*
Recop. & Matienc. *in dict. l. 11. n. 18. gloſſa 5.*

Dubiū verò eſt, an ſit ipſo Iure inualida donatio 22
ſi facta fuiſſet Clerico in fraudem creditorum; &
licet in hoc dubio Thomas del-Bene dicat illud
ſtatutū eſſe nullū. Ego dico vt ſi diſponat irritādo
donationem Clerico factam, tunc quia lex ciuilis
in Clericos ex ſæpè dictis defectu Iuriſdictionis
non ſuſtinetur, erit inualida; ſin autem pateat de
fraude, & fine non ſoluendi tributa, ſuſtineri; quia
prohibet fraudes Claras, & non præſumptas, vt
ſentit Vaſquez *in opuſculo de reſtit. cap. 6. §. 1. du-*
bit. 2. n. 34. & licet non clarè, tamen ita ex relata
doctrina ſunt ambo DD. intelligendi, imo & am-
plecti videtur idem Thomas del-Bene.

Ad vltimā quæſtionis partem, an ſtatutum laicū 23
diſponens ſuper vtili Dominio Eccleſiæ, aut dire-
cto, ſit contra libertatem Eccleſiæ? ſuppoſitis quæ
dixi *ſupra q. 7. verſ. ad tertiā*, & *q. 49. in fine. verſ. ad*
vltimam, & quæ *infra* Dico latè *in Rub. de rebus*
Eccleſ. alien. vel non, & ibi in cap. nulli, vbi dè pro-
hibita rerum Eccleſiaſticarum alienatione, & quę
latiſſime ſcribit Thomas del-Bene *de immunit.*
p. 2. cap. 10. dub. 16. dū agit de illa quæſtione, an
iudex laicus poſſit de dominio vtili rei Eccleſiaſti-
cæ emphyteuticæ inter laicos cognoſcere, item &
de dominio directo, & per illa, quæ dixi ſub *c. 5. de*
foro comp. & in c. fin. de iudic. q. 2. Vbi an laicus ſit
iudex poſſeſſorij rei Eccleſiaſticæ. † In pūcto hoc 24
quatenus ſpectat ad Dominium directum, reſpō-
detur tale ſtatutū eſſe contra Eccleſiæ libertatem;
eo quod cauſa eſt omnino Eccleſiaſtica; & ſic vt
quemadmodum nunquā ſit à iudice laico tractan-
da, ſed ab Eccleſiaſtico per *dict. cap. 2. de iudic. cap.*
bene quidem, c. denique 96. diſt. c. cōtinua, c. relatum,
cap. ſi quis cauſa, cap. placuit 11. q. 1. Vbi habetur
quod Apoſtolus huiuſmodi cauſas ad Eccleſiā de-
ferri, & *ibi* determinari præcæperit, Turrecremata
in ſumma Eccleſ. lib. 4. p. 2. cap. 37. Vbi refert ſu-
per hoc *extrauag. Ioan. 22.* quæ incipit *licet*, Bañez
in 2. 2. D. Thomæ q. 65. art. 1. Azor *p. 1. mor. lib. 5.*
c. 52. Bellarmin. *controuerſ. tom. 1. tit. de Cler. c. 24.*
Sequitur eodem modo dicendum, vt nec per ſta-
tutum laicorum poſſit aliquid diſponi circa tale
Dominiū, vt ex dictis Iuribus, & alijs tenet Tho-
mas del-Bene, *vbi ſupra à n. 43.* arguens etiam de
connexione Iuris Patronatus Eccleſiaſtici cum re
ſpirituali, de quo latè dixi *in cap. quanto 3. de iudic.*
qui, & in vtili Dominio, *à n. 1.* latè defendit. † Et 25
quia vt ait *à n. 49. & 55.* dominium vtile eſt vna,
& eadem res cum Dominio directo, & talis natu-
ræ, vt directum ſemper ſequatur, ſicut incrementū
alluuionis Inſula, addens *ibi num. 50.* quod ſubie-
ctum bonorum emphyteuticorum eſt materialiter
ſemper Eccleſiaſticum, taliter vt non poſſit actua-
liter, ſaltim ſeparari à Dominio directo.

Et vt confirmet idē Thomas del-Bene, addit vt 26
ratione dictę cōnexionis Dominij vtilis cū directo
emphyteuticæ Eccleſiæ, nō teneātur ad collectas,
& onera realia per ſtatuta laicorum ſuper rebus,
& bonis impoſita, Bart. *in l. priuata num. 2. Cod. de*
excuſat.

excusat. muner. lib.10. Iason *in auth. quas actiones n.41.cod.de sacrosanct. Eccles.* Ripa *in tract. de peste, tit. de priuileg. ad conseruand. veritatem* 124. Pet. de Vbaldis *cons.2. post tract. de collect. per tot.* Silu. *cõs. 9.* Marcus Anton. Eugen. *cons.96.n.23.lib.1.* Faquin, *controu. Iur. c.91. lib. 1.* Menochius *cons.44. n.17.* Ruinus *cons.111.n.10.* Remigius Gonny *de charitat. subsidio q.69.n.29. & q.39.n.21.* Oddus *cons.70.* vbi *n.30. & n.40.* ait hanc opinionẽ esse probabiliorẽ, necnon magis æquã; item etiã præter titulum connexionis ex prærogatiua qualitatis, & subiecti Ecclesiastici; siquidẽ hoc Dominium vtile Vasalli, subijcitur, & famulatur Dominio Domini principalis, vt dicunt Alciatus *in l. si quis §. differentia n.12.* vbi Zasius *n.22. ff. de acquirenda*
27 *possess.* Surdus *cons.57.n.23.* † Cum alijs Thomas del-Bene, & ex alijs fundamẽtis *dict. dub.16.c.10. de immunit. à n.56.* Vbi dicit esse Dominiũ vtile in proprietate, tanquã in prima causa inseparabiliter, inhærens, sine qua subsistere non possit: Vnde quid mirum vt prædictum statutum, cum redundare queat in præjudiciũ directi Dominij Ecclesiæ, sit inualidũ ex latissimè adductis *à q.1.*

QVÆSTIO XXXXII.

An quando Clerus consentit cũ consensu Pontificis, & alijs solemnibus in aliquã contributionem, ad quam tenebatur, afficiat etiam Ecclesiasticos successores? An statutum laicorũ prohibẽs, ne Clerici potiantur priuilegijs, quæ alijs ciuibus concessa sunt, sit contra libertatem Ecclesiasticam? Et an possit Dominus apponere conditionem rebus, castris, & similibus, vt hæc subsint oneribus à Principe imponẽdis in quascũque manus deuenirent? Et an Ecclesiastici sint immunes, non solùm quoad imponenda, sed etiam quoad imposita prius, quam bona ad ipsos peruenissent.

SVMMARIVM.

1 *Clerici successores tenentur ad gabellas statutas, & admissas per prædecessores cum consensu* n. 2. *fallit si cõsensus præstetur ad tẽpus, vt* n. 5.
2 *Exemptus potest renunciare suo priuilegio cum consensu Pontificis.*
3 *Exigentes gabellas a Clericis, quando non incurrant excommunicationem.*
4 *Priuilegium exemptionis à gabellis concessum Clericis, non est personale, sed reale.*
6 *Statutum laicorum ne Clerici potiantur priuilegijs ciuibus concessis, est contra libertatem Ecclesiæ* n.7.
7 *Clerici de Iure communi gaudent, ac fruuntur beneficio statutorum, & priuilegiorum alicui vniuersitati, seu certo generi personarum concesso, alij non improbabiliter contra tenent vt* n.8.
9 *Dominus imponens conditionẽ rebus, Castris, aut alijs suis, in quascũque manus deuenerit afficit etiã Clericos, vt* n.10. *Explicatur vt* n.15.
10 *Quilibet rei suæ est moderator, est arbiter, vt imponat onus, quod voluerit, trãsferens in alios.*
11 *Transit cum suo onere res.*
12 *Onus annexum fundat Ius tertij, cui ex vi talis oneris restat obligata.*
13 *Res transiens cum oneribus variabilibus in Ecclesiam, distinguitur ab eo quod transeat cum obligatione ad onera variabilia.*
14 *Ecclesiastici ratione feudorum tenentur præstare auxilia Principi in ordine ad Bellum.*
16 *Ecclesiastici quando ad extra imponenda teneantur, sicut ad imposita antequam ad illos res peruenisset.*
15 *Tributa inter mere realia debent connumerari, vt* n.18.

D primam difficultatis partem, vt 1
respondeam præmitto pro vberiori tractatione adijcienda hic, quæ dixi *infra sub cap. quia V. de iudicijs,* vbi per plures quæstiones de modo, quo obligãtur successores facto prædecessorum. Vnde ad propositam difficultatẽ, etsi exemptio à gabellis sit priuilegiũ personale ex quo videretur vt tantũ obligentur primo tali gabellarũ oneri obnoxij per nonnulla, quæ dixi *in tit. de Iure Iur. in cap.14. & in c. pen.* Vbi an Iuramentum vnius, extẽdatur ad successores: tamen in puncto nostri dubij dicendum est, vt successores Clerici, teneantur stare tali cõsensui tanquã legitimo, & canonico, vtpotè cũ omnibus solẽnitatibus *in c. non minus, & c. adue sus de immunitate Ecclesiarum, requisitis præstito* † Et 2
ratio est, quia cum exemptus possit renunciare suo priuilegio cum consensu Pontificis per adducta *in cap.1. cap. si diligenti;* & alijs *de foro comp. cap. cum tempore de arbitris,* vt omnes sequitur, quod talis consensus sit validus; sic vt afficiat etiam Ecclesiasticos successores cũ subintret Ius cõmune tollens exceptionem; siquidem stante communi necessitate, remittitur exceptio à gabellis ab ipso Clero cũ necessitatibus requisitis *in dicto cap. non minus, dicto cap. aduersus* (de quibus dixi *supra à q.10.*) qua exceptione sublata, per Ius cõmune, afficiuntur etiam successores, vtpotè Iuri communi subiecti, præsertim, quia consensus Cleri, & quædam declaratio, quod locum habeant Iura prædicta, & consensus Pontificis est talis declarationis confirmatio: ita docent in terminis Staibanus *resol.37.* Thomas del-Bene *de immunit. Eccles. c.5. dub.23.*

Itaque dicendũ est, vt in prædicto casu non in- 3
currant excõmunicationem petentes, & exigentes gabellas ab Ecclesiasticis; quia nulla intercedit violatio immunitatis Ecclesiasticæ. † Et sicut pri- 4
uilegiũ exemptionis à gabellis non est personale, immediatè concessum singulis personis, sed toti ordini, seu statui Clericali, & sic communitati Ecclesiasticorum, & tale inquam priuilegium non sit speciale, sed reale, sequitur, vt sit sub dispositione communitatis, taliter quod cõsentiente superiore, ad quem spectat dicti priuilegij conseruatio, sine remissio obliget etiam successores Clericos, cum multis Thomas del-Bene *num.10. dict. dubit.23.* & confirmatur ex doctrina Sanchez *de matrim. lib.8. disp.30.n.14.* Tyraquelli, *quod cessante causa cor. effect. p.2. limit.12.* Suarez *de legib. lib.8. cap.30. num.18.* dum dicunt, quod priuilegium speciale, derogat etiam immunitati successorum; quia durat, saltim, dum causa durat. † Prædicta tamen 5
Doctrina limitatur, dummodo non fuerit præstitus consensus ad tempus limitatum, quod iam transijt, & non cessauerit causa, ob quam fuit præstitus: ita adducti.

Ad

6 Ad secundam quæstionis partem, an statutum laicorum, ne Clerici potiantur priuilegijs, quæ alijs ciuibus concessa sunt, sit contra libertatem Ecclesiasticam? Et suppositis, quæ dixi etiam *supra q.2.* vers. *ad quintam*, vbi egi de simili dubio, *an scilicet, si Princeps sæcularis statuat, ne suis priuilegijs potiantur hi, qui subditi non sunt, faciat contra libertatem Ecclesiasticam, & eis vti non possint Clerici.* Et adijcio *ibi* dictis potiori fundamento in hoc dubio, hoc statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam; tum quia illud facit expressam mentionem de Clericis; tum quia Clerici sunt partes ciuitatis; imò, & ciues digniores omnibus ciuibus alijs concessis: Deinde quia si participes non fiant, in odium Clericatus fieri videtur; præsertim quia tali via Clerici efficiuntur deterioris conditionis, & ad agendum timidiores,
7 quàm sæculares. † Item etiam quia cum de Iure communi Clerici possint gaudere, & frui beneficio statutorum, & priuilegiorum alicui vniuersitati, vel certo generi personarum concesso, vt patet ex *cap. constitutus de restit. in integ.* & docent Duard. *in Bullam cœnæ lib.2. can.15. q.19. à n.11.& 12.* Thomas del-Bene *de immunit. p.1. c.8. dubit.8.* & per huiusmodi statutū tolleretur quod eis de Iure communi competit, Decius *in textu nostro n.8.* Felinus *n.69.* Magalinus *in 3. p. lib.3. c.10. q.1. n.56.* Mandellus de Alba *lib.1. cons.8. n.3. & 10.* Riccius *in praxi tomo 3. res. 20.* & Filiucius *tomo 1. tract.16. cap.11. q.8. n.2-1.* sequitur, vt sit contra libertatem Ecclesiast. vt docent Suarez *lib.4. de immunit. cap.22. à n.16. & cap.33. à n.5.* Duardus *vbi supra n.41.* Diana *p.1. tract.2. res.59.* Thomas del-Bene *supra, & de Parlam. dub.30. sect.1. & sequentibus de immunit. dict. p.1. cap.5. dub.7. sect.1. & sequentibus.*

8 Nec obstant Felinus *hic*, Pereira *de manu Regia p.2. cap.67. n.15.* Graff. *de effectib. Cleric. effectu 1. num.26.* Cutellius *de immunit. Eccles. lib.2. q.61. num.21. & 26.* Azor *tom.1. lib.5. cap.13. q.4.* non improbabiliter sentientes contrarium ex eo quod aliud sit beneficium, seu priuilegium non concedere, & aliud sit beneficium concessum reuocare, cum beneficium non concedere fiat sine alterius injuria; derogare autem, vel minuere non fiat sine alterius damno, & injuria; quia facilè respondetur per adducta fundamenta *hic*, & iā iam adducta *q.2.*

9 Ad tertiam quæstionis partem, an possit Dominus, rebus, Castris &c. videtur quod tale statutum sit contra immunitatē; eo quod saltim lædatur aliquo modo immunitas Ecclesiastica, cū talis conditio apposita, videatur esse apposita in odium ipsius immunitatis Ecclesiasticæ, quod scilicet Ecclesiasticæ personæ subijciantur oneribus, quibus nō debent subijci, & quod bona, quæ trāseunt ad ipsos, nō gaudeāt immunitate Ecclesiastica, cōtra textū *in dict. c. quamquā de censibus lib.6. cap.1. de immunitate Eccles.* & Bullam cœnæ *in c.18.* & pro hac parte faciūt infinita, quæ adduxi *supra à q.1. & 2.*

10 Sed vera, & breuis resolutio est, vt quia quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter ex *l. in re mandata Cod. mandati, l. pollo cod. de his, quibus vt indignis hæredit. aufer. & §.1. instit. de his, qui sunt sui, vel alieni Iuris*, possit suis rebus imponere onus, quod voluerit, sic vt quando transferr in alterum per enfeudationem, vel alio modo, transferat cum tali
11 onere à se imposito. † quia res transit cū suo onere, *cap. ex litteris de pignorib. l. si cōuenit. 2. §. si fundus ff. de pigneratitia actione, l. bonem §. pignori ff. de edilitio edicto, l. si Diuina actione cod. de exactoribus tribut. & leg. alienatio ff. de contrah. emptione*; itaque dicendum esse, vt cum res transeunt in Ecclesiam, retineant onus in ipsis inuariabiliter impositum ex vi priuati Dominij, vt docent Bart. *in l. de ijs. Cod. de Episcop. & Cleric. in l. placet cod. de sacrosanct. Eccles.* Inocent. *in dicto cap. non minus de immunit. Eccles.* Archidiacon. *in cap. secundum Canonicam 23. quæst.8.* Ioannes Monach. *in dict. c.1. de immunit.* Iannes Andreas *ibi* Abbas *in fin. n.12. de vita, & honest. Cleric.* Siluester verb. *immunitas q.5.* Angel. *n.36.* Greg. Lopez *p.1. tit.6. l. si glossa 4. tit.15. l.1. glossa 4. in fine*, Cardinalis Albanus *tract. de immunit. in solut. 4. rationis.* Suarez *lib.4. contra Regem Angliæ 20 n.6.*

Et confirmatur, quia onus annexum fundat Ius 12
tertij, cui ex vi talis oneris restat obligata, ex eo inquam quod res transeat ad Ecclesiam, non priuatur quis Iure suo; quia bona Ecclesiæ sunt quidem immunia, sed seruata iustitia cuiuscumque; qua propter *in cap. verum de conditionibus appositis, cap. præterea de Iure Patron. & cap. cum dilecti de donat.* habetur vt docent *ibi* DD. quod seruāda sit conditio, sub qua donatio facta est Ecclesiæ.

Nec obstat dicere vt cum onera rebus impo- 13
nenda, sint variabilia, & incerta; & sic nec transite ad Ecclesiam, vt ex commune docet Abbas *hic in textu nostro.* Tamen hic adiunctis, quæ latissimè *supra* expendi *sup. q.17. latè à n.5.* Vbi latè distinxi. Breuiter nunc respondeo aliud esse quod res transeat cum oneribus variabilibus, & aliud quod transeat cum obligatione ad onera variabilia; siquidem hæc obligatio est onus inuariabile adhærens rei ex conditione apposita ab ipso Domino; & ideo cum ipsa transire debeat. † Indéque eue- 14
nire vt Ecclesiastici ratione feudorum teneantur præstare auxilia Principi in ordine ad Bellum, secundùm quæ adduxi latè *infra suo cap. cæterum 5. de iudicijs*; licet sint incerta, & variabilia; quia in feudo fundatur obligatio ad præstanda hæc auxilia certa, & inuariabilia, vt docent Albanus *de Iure fisci cap.8. n.2.* Petr. de Greg. *de concessione feudi p.8. q.2.* Marta *de Iurisdictione p.4. cont.1. casu 18. n.16.* Carol. de Gras. *lib.2. Regal. francor. iur.14.* Intrigliol. *de feudis q. 22. n.24.*

Nec enim vt contrariæ satisfiat opinioni, lædi- 15
tur immunitas, ex eo quod quis velit res suas peruenire ad Ecclesiam cum aliquo; siquidem in hoc vtitur Iure suo, nec faciat aliquid in odium immunitatis, cum donat rem grauatam, sed tātùm per hoc minus donet; nec inde fiat, vt acquiratur Principi sæculari aliquod Ius, supra personas Ecclesiasticas, ratione cuius possit in illas Iurisdictionem exercere, tantúmque acquirere Ius ad rem, quæ in Ecclesiam transit, cum imponendò onera cæteris rebus possit etiā ab ipsa exigere eadem onera seruata, debita proportione, non Iurisdictionali modo, sed per viam iustitiæ, & aliquid sibi debitum. Et sic optimè hanc sententiā, præter adductos, docent etiam ex antiquis Felin. *hic in textu nostro n.17.* Hostiens. *in cap. verum de foro comp.* Ioannes Andreas *ibi* Abbas, & alij passim, *in dict. cap. verum de condition. apposit.* Ancharranus *cons.223.* Castrensis *in l. si negocium §. fin. ff. de negocijs gestis*, Ioannes Anton. de Nigris *in clem.1. de vita, & honestate Clericorum num 253.* Molina *de Iust. & Iure tract.5. disputation.6.* Suarez *supra, cap.14. num.13.* Azor *instit. mor. lib.5. cap.12. quæst.1.* Bartol. *in l. rescripto §. secundum ff. de munerib. & honorib.* Martha *4. p. de*

Iurisd. casu 14. Gutierrez *lib.1. pract.q.3.* Reginald. *lib.9.n.*130. & ex alijs modernioribus Filiucius *tract.6.cap.11.n.*294. Duardus *in Bulla cœna lib.2. can.18.q.6.n.6.* Magalins *p.2. lib.5. cap.17. quæst.6. num.98.&* 103. Alterius *de censur. tom.1. disp.19. lib.5. cap.6.* Molfes. *p.2. summ. tract.12. cap.22. à num.*167. Turrian. *tom.2. in 2.2.disp.44. dub.4.n.*13. Sousa *in Bulla cœn.cap.19.disp.92.n.5.* Barbosa *tom.1. collect.ad textum in cap 4.n.5.tit.de immunitat. Eccles.* cum Molina, Azorio, Prospero de Augusta ad Quarantam, & alijs, Thomas del-Bene *de immunit. p.1. cap.5.dub.fin.* idem *de Parlam. dubit.4 sect.15. n.5. & sect.20.* Bonacina *de censur.disp.29.puncto 1.cap.1.n.*18. Carolus de Grass. *de effectibus Cleric.effectu 2. num.336.& effectu 3. n.168.&* 274. Squilante *de priuileg. Cleric.cap.8. num.56.* & faciunt glossa *in cap. secundum Canonicam* 23. q. 8. *cap.tributum* vers. *de exterioribus, cap. sanctum* verbo *annua, cap. secundum eadem causa cap.1.* verb. *bonorum, de immunit. lib.6. cap. conuenior. 23.q.8.& cap.si tributum cap. magnæ 11. q.1.cap.constat, cap.cum sit, cap.pastoralis de decimis &c.*

16 Ad vltimam quæstionis partem, de qua latè DD. solent agere responsum ex proximè adductis in vers. *ad tertium, & dict.q.17.à n.5.& ante q.8.* vers. *ad quartam*, habes ideò ounc breniter respondeo quod si possessio, vel res habebat aliquod onus perpetuum, & inuariabile annexum, antequam veniret ad Ius Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum, vt v.g. aliquem censum, seruitutem Principi debitam, onus reparandæ viæ publicæ adiacentis, vel quid simile; tunc hoc onus ab Ecclesiastica persona soluendum est; quia res transit cum onere suo ex *dicta cap. cum non sit 33. cap. Pastoralis 28. de decimis*, cum tale onus sit reale, secus si sit variabile, & incertum, vt probant *n.præced.* adducti, & *in dicta quæst.17.* Vbi latè distinguendo resolui, & bene, ac longè loquens Thomas del-Bene *de immunit.p.1.cap.5.dubit.6.* cum Siluio, Filiucio, Azor, Duardo, Megalio, Sousa, Turriano, Molfesio, Layman, Suarez, & alijs, qui & *n.7.& 23.* dicat procedere in oneribus innariabilibus mere realibus, quæ sine habitudine ad personæ qualitatem rebus ipsis, Iure perpetuò inhærent, procedat in Ecclesiasticos possessores contra Cardinal. Albanum, Pesantium, Guebaram, & alios, quos refert Carol. de Gras. *de effect.*
17 *Clericat.effectu 3.à n.162.ad 176.* † Et dicat inter mere realia numeranda non esse tribota, quæ sæcularis Princeps lege ordinaria subditis de bonis eorum præstanda imponit, ac proinde hæc tributa, seu onera vna cum bonis, seu possessionibus, non debeant transire ad Ecclesiasticos; quia talia tributa non sunt onus reale, sed conueniat rebus propter personas, quæ sub Principis Iurisdictione
18 existentes, lege tributi obligari possunt. † Tamen ego intelligo, vt si illa onera tributaria sint ex antiquo imposita perpetuò, vt ratione fendi contractus censualis, aliorúmvè similium, tunc teneri ad solutionem eorum Ecclesiasticos ex ratione *l.munerum ff. de muner. & honorib.auth. de Ecclesiastic.§.ad hæc*; secus tamen si tributa sint gabellaria, quæ vt imponuntur solent mutari arbitrio Principum: nam in istis, vt *supra* dixi *dict. q.17.* non procedit ex mutatione personæ, vt *ibi*.

QVÆSTIO XXXXXIII.

An statutum, quod laici venditores vini Ecclesiasticorum, teneantur præstare fideiussionem de soluendis pœnis, sit contra immunitatem Ecclesiasticam? an statutum laicorum priuans Clericos, si Iurisdictionem sæcularem declinauerint, officijs sæcularibus, & bonis à Rege concessis, sit contra immunitatem? Et an statutum laicorum disponens, vt mortuo Episcopo, inuentarium bonorum pro spolio fieri possit à Iudice sæculari, sit contra immunitatem Ecclesiasticam? Vel illud, quod disponit, vt licet Episcopus legata pia exequatur contra hæredem, non tamen exequi possit contra laicum tertium possessorem?

SVMMARIVM.

1 *Statutum laicum, quod laici venditores vini Ecclesiasticorum teneantur præstare fideiussionem de præstandis pœnis, est contra libertatem Ecclesiasticam.*
2 *Dominus laicus, sicut tenetur ad pœnam; ita & ad fideiussionem præstandam de soluendo gabellam vini venditi.*
3 *Statutum laicum priuans Clericos officijs sæcularibus, si Iurisdictionem laici declinauerint, est contra libertatem Ecclesiæ. Fallit in causis feudalibus, & in alijs, vt* n. 4.5.6.
5 L.3.tit.4.lib.5. Recopilationis.
6 *Clericus qui vult iudicari in feudalibus censualibus, & officijs à Rege sibi datis, non vt laicus, non debet officia sæcularia retinere.*
7 *Priuatio officiorum temporalium ob iniustam Clerici declinatoriam à Iudice laico, non est propria pœna reclamationis.*
8 *Clericus attentans declinatoriam à laico, si est iniusta, etiam priuatur officijs à Rege sibi datis virtute laici statuti sine fractione immunitatis, num ipse Iure* n.9.
10 *Inuentarium bonorum Episcopi mortui fit à Pratore illius ciuitatis in praxi vt* n.11.
11 *Statutum disponens, vt mortuo Episcopo, possit à Iudice laico fieri de Iure Canonico est contra immunitatem. Et quare?* n.12.
12 *Episcopi decedunt abintestato, cuius hæredes sunt, vel alij Episcopi, seu Ecclesia, aut Camera Apostolica.*
13 *Statutum laicum disponens, vt Episcopus non possit exequi contra laicum tertium possessorem pium legatum est contra immunitatem.*
14 *Legatum, vt consequatur, tres competunt actiones, realis, personalis, & mixta.*
15 *Legatum vt consequatur, datur etiam interdictum Saluianum.*
16 *Episcopus, seu eius Vicarius potest exequi legatum, etiam si in testamento sint omnia legata profana: Quid in praxi.*

AD

1 D primam quæstionis partem etsi non sit dubia responsio ex latè adductis *à quæst. 1. & sub q. 39.* in terminis, respondeo vt talè statutum sit contra immunitatem Ecclesiasticam; quia quemadmodum sæpius dixi, & *sub q. 24.* vt Clerici, & Ecclesiastici nequeant coerceri pœnis à laicis impositis, sic nec vt præstent fideiussionem de soluendis pœnis; quia & si istæ personæ, vt sæpè dixi, teneantur obseruare iustas laicorum leges, vt *in q. 1. & 2.* in proximè præcedenti; tamen quia per hoc statutum Ecclesiastici indirectè coguntur soluere pœnas prædictas, ac reddere immunem laicum fideiubentem; quod si ita adstringerentur, contingeret, vt vel nunquam enirent fideiussores, aut si inuenirent, essent eum grauamine prædicto, priuarentur quæ facultate, quæ de omni iure sibi ipsis competit liberè contrahendi cum laicis, & vendendi res suas, vt iam *suprà* adduxi *sub. q. 15. 16. & 18.* ac in alijs, & in præcedenti docent in terminis Thomas del-Benè *de immunit p. 1. cap. 5. sect. 14.* ex Doctrina Squilantis *de priuileg. Cleric. or. cap. 8. n. 38.* Prosper de Augusta *ad Quartam* vers. *vectigal*, Genuens. *in praxi Archiep. cap. 62. n. 7.* Marthæ *p. 4. de iurisd. cas. n. 3. n. 13.* Barbosæ Geminiani, & aliorum. † Quod

2 secus est in Domino laico vini obligato ad talem fideiussionem præstandam; quia iste de iure, sicut tenetur ad pœnam, & gabellam præstandam, sic & ad fideiussionem talem præstandam, vt resoluit del-Benè *dict. sect. 14. in fine.*

3 Ad secundam quæstionis partem priuans Clericos, si iurisdictionem sæcularem declinauerint, officijs sæcularibus, & bonis à Regè concessis &c. suppositis quæ latissimè dico *infra sub toto tit. de iudicijs de foro comp.* & qualiter Clerici Ecclesiasticæque personæ sint liberæ à iurisdictione laicorum, applicando etiam hic plura alia dicta *suprà a quæst. 1* quatenus loquuntur de iurisdictionalibus, & quod dixi *quæst. 24. à n. 1.* de quæstione illa, *an scilicet Princeps sæcularis possit statuere, vt puniatur Clericus delinquens ratione officij sibimet a Principè concessi.* Ideo iam respondeo talè statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam; siquidem afficit Clericos pœnis, quas

4 iudex laicus in Clericos exequi non potest. † Quod intelligo de Clericis inquam, qui iuxta ius iurisdictionem declinauissent, sed illam declinassent circa causas V. G. feudales, vt dixi late *in cap. cæterum. 5. de iudicijs*, aut alijs censualibus in quibus laicus potest esse index; quia sic est in iure, aut priuilegio Principibus concessum, existimo iam in hoc casu posse statutum hoc tollerari; quia Princeps iustè statuit: nec punit Clericos coercitiuè, tantùm verò priuat illos ab officijs sæcularibus, & bonis à Regè concessis, quod est Regibus denegandum, quando iustè

5 proceditur vt hic. † Et in hoc casu non est reijcienda decisio *leg. 1. tit. 4. lib. 1. recopil.* Vbi habetur quod Clerici primæ tonsuræ, publicis officijs sæcularibus, repententur indigni, scitati coram iudice laico, eius iurisdictionem declinauerint, & *in l. 4. eodem tit.* Vbi habetur, huiusmodi Clerici, qui à Regè terras, & vineas habent; eo ipso possessionibus sint priuati, similiter si eius Regiam iurisdictionem declinauerint: ita docet Gutierrez, has leges sic intelligens *lib. 1. pract. q. 9. & 10.* Thomas del-Benè pluribus probans *de immunit. p. 1. cap. 8. dubit. 19.*

Ex ea ratione, & alijs, quia si in tali Clericus vult iudicari, non vt sæcularis, sed vt Ecclesiasticus, non deberet officia sæcularia retinere, cum textus *in cap. sacerdotibus, ne Clerici, vel Monachi*, Vbi Barbosa cum infinitis, & Couarruu. *pract. cap. 33. n. 6.* officia sæcularia Clericis interdicat. 6

Etenim etsi ex generali resolutione aliorum casuum, tam sub textu nostro quàm sub dictis *tit. iudicijs, & foro comp.* respondendum sit vt tale inquam statutum sit contra libertatem Ecclesiasticam, vt etiam docet idem Thomas del-Benè *dict. dubit. 9. cap. 8.* ex dictis *dubit. 2. & dubit. 4. sect. 15. vsque ad 20. de parlam. & in cap. 9. de immunit. dict. p. 1.* tamen procedit quando statutum præciperet iniustè auferendo declinatoriam à Clericis in casibus, in quibus sunt immunes à iurisdictione laicorum, secus quando sub sunt iurisdictioni laicorum modò dicto; quia tunc etsi pœnis vt dixi coercere non possit criminalibus, siue pecuniarijs Ecclesiasticos; poterit tamen eos officijs sæcularibus priuare; quia talis priuatio non est propriè reclamationis pœna, sed est officiorum, & possessionum priuatio ex voluntate Regis ita donantis; nam sicut dixi quæst. præced. sub dicto vers. *ad quartam* liberum est Regi donare, liberum erit eidem hanc conditionem apponere, seu sub hac conditione donare, alias si ea non seruetur donatio cesset. 7

Dubium est tamen, num si Clericus tantùm attendauerit declinatoriam nec ad effectum peruenìat, veniat nihilominus priuandus officijs à Rege illi concessis? Et in hoc casu affirmant Gutierrez *Vbi suprà ex dicta l. 3. & 4. tit. 4 lib. 1. recopil.* & faciunt adducta *q 50 n. 25* Vbi quod attentans, etsi sine effectu punitur, Couar. *dicto cap. 33. n. 6.* Sed Thomas del-Bene in hoc puncto resoluit, vt hæc priuatio non habeat locum ex solo facto declinandi, nisi super declinatoria pronuncietur à iudice laico, quod malitiosè Clericus declinauerit; sic vt quo vsque de tali declinatione iuridice non constet, non debeat Clericus officijs, & possessionibus dictus inhabilem reddi, vel priuari, cum in omnibus pœnis, etiam ipso iure latis id requiratur: ita ipse Thomas del-Benè. Vide *infra cap. ex litteris* Vbi de legè pœnali. † Tamen quia dictum est statutum prædictum non esse pœnale, sed tantùm priuationis, videtur vt ipso iure ex solo attentatu incurrat Clericus declinans in eo; nihilominus faciunt pro Thomas del-Benè quæ dixi *in cap. cum non ab homine de iudicijs q. 28. 29. & 30.* Vbi an perjurus, homicida, siue falsans litteras Apostolicas, priuetur ipso iure sine sententia declaratoria beneficijs, quæ obtinet, vbi requiri talem sententiam dictum est. 8 9

Ad tertiam quæstionis partem, an statutum disponens, vt mortuo Episcopo inuentarium bonorum pro spolio fieri possit à iudice sæculari, cum in praxi videamus quod Prætor ciuitatis, vbi Episcopus moritur, illud faciat, videtur dicendum non esse contra libertatem Ecclesiasticam, vt in terminis defendunt Ioannes Gutierrez *in practicu lib. 2. q. 49. n. 3.* Zeuallos *de cognit. per viam viol. p. 2. q. 78. numer. 13.* Cabedus *decis. 83.* & alij. 10

Sed quod illud statutum sit contra libertatem Ecclesiasticam, probat in terminis Thomas del-Benè *de immunitate Eccles. cap. 5. dubit 23.* ex 11

Doctrina Barbosæ *de iure Ecclesiast. p.1. cap.8. n.88.* dicentes contra Zeuallos, & Canedum minus benè existimantes talè innentarium faciendum esse à iudice laico, debere tantùm fieri,
12 ac confici à iudice Ecclesiastico. † eo quod Episcopi decedunt ab in testato, & eorum hæredes sunt, vel alij Episcopi, seu Ecclesia, aut camera Apostolica, quæ omnes sunt personæ Ecclesiasticæ, super quibus nullam iurisdictionem habet sæcularis, iuxta vulgaria iura, & vt ego retuli *in tota tit. de iudicijs, & foro comp. & in cap. tuam de ordine cognit. &c.* ita Barbosa, cum Francisco Marco *in decis.105. p.1. Delphin.* Martha *de iurisdic. p.4. casu 122. numero 16.* & ex illis del-Benè *supra.*

13 Ad quartam quæstionis partem, an statutum laicorum disponens vt Episcopus, licet legata pia exequatur contra hæredem; non tamen exequi possit contra laicum tertium possessorem, sit contra libertatem Ecclesiasticam? Et quia videtur resoluenda per ea, quæ dixi *infrà in cap. si Clericus laicum de foro comp. q.9. ex n.19. ad 24.* dum egi de illa, *an Episcopus possit exequi legata pie contra tertium possessorem?* ideo breuiter respondeo cum Gratiano *disceptat. forens. tomo 1. cap.62. à n.27.* Gutierrez *lib.4. pract. cap. 24. n.14.* Ciarlino *in controuers. forens. cap.28. n.25. & 26.* & Thomas del-Benè *dicta p.8. de immunit. cap.25. p.1.* Vbi resoluit de alijs casibus esse contra immunitatem; quorum ratio est; quia iura præbentia Episcopo, quod legata dicta exequi possit, indistinctè loquentur, & consequenter in distinctè debent intelligi, & non restringi; alioquin enim facile illuderetur munus, & officium Episcopi, interuertendo scilicet possessionem bonorum in tertiam personam.

14 Deinde qui ad consequendum legatum dantur tres actiones, nempè personalis, realis, & hypothecaria, vt probant DD. per textum *in cap. nostra autem instit. de legatis*, & consequenter quod Episcopus poterit procedere contra tertium possessionem, si non actione personali (quia ille non est hæres) saltim actione reali, quæ solùm requirit Dominium ex partè agentis, & possessionem ex partè rei; & ita adducti DD. probant, vt cum hoc verum sit intelligatis profanis, & multo magis in legatis pijs.

15 Et confirmant, nam potest talis actio, etiam non addita hæreditate contra tertium intentari possessorem, ex legè in rem *ff. de rei vindic. §. omnium autem instit. de actionibus*; & deinde quia pro consequendo legato, & acquirenda eius possessione, datur contra tertium etiam aliud remedium, scilicet inter dictum Saluianum, vt latius ego explicui *in dicto cap.5. de foro q.9.* vers. *ad secundam* verbo *vnde* ex *n.21.* & per aliqua, quæ dixi *in cap. examinata de iudic.* vt vtrobique le-
16 ges. † Itaque Thomas del-Benè *suprà à num.8.* contra Zeuallos *suprà p.2. q.21. n.8.* Bobadillam *in polit. tomo 1. lib.2. cap.17. n.105.* resoluit primo quod id exequi possit Episcopus, & eius vicarius, etiam in casu, quo in testamento non sint legata pia, sed profana omnia, & in casu quo iudex sæcularis non sit negligens, & in casu, non procedent ex officio, sed ad instantiam partis, quod scilicet executores, aut hæredes laici dicta legata exequantur, de quibus tribus casibus circa praxim Hispaniæ non multum confido, propterea, quod iudice laici clipeo muniuntur.

QVÆSTIO LIV.

An statutum laicorum invalidans vel relaxans iuramenta, etiam ob iustam causam V.G. quia metu, vel injuria extorta sunt sit contra libertatem Ecclesiasticam? An statutum laicorum prohibens ne Clerici, è laicis exigant Decimas quæ per consuetudinem solui non solent, sit contra libertatem Ecclesiæ? An statutum laicorum, saltim, si sit confirmatum à summo Pontifice, præsertim ex certa scientia, obliget Ecclesiasticos? An consensus Pontificis expostulandus sit, vt Ecclesiastici gabellas soluant, si statutum æque principaliter Clericos, at laicos concernat? Et an Episcopi debeant executioni mandare statim licentias Pontificum super soluendis tributis? Et an exigens gabellas ab Ecclesiasticis, etiam cum animo restituendi simul cum interesse in fine anni, quod interim exactam fuit, faciat contra immunitatem Ecclesiasticam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum laicum inualidans, vel relaxans iuramenta ob iustam causam, dicitur contra immunitatem, si fiat per modum dispensationis, vel absolutionis, secus relaxatione indirecta,* vt n.2.

3 *Statuere à laicis super iure decimandi, quo pacto sit contra Ecclesia immunitatem, &* num.4.

5 *Statutum laicum confirmatum à Papa, qualiter desinat esse contra libertatem Ecclesia* à n.6. & 9.

6 *Statutum laicum à quocumque factum fuerit, de se non extenditur ad Ecclesiasticos, nec ad bona ipsorum.*

7 *Confirmatio non extendit confirmatum extra suos terminos.*

8 *Confirmatio cadit super confirmatum secundùm eius capacitatem tantùm nec ad personas non inclusas extenditur.*

9 *Statutum laicum faciens mentionem de Clericis, si confirmatur à Papa, illos obligat; secus si illos non includat.*

10 *Conarmatio Papa validat, quod aliàs non valeret, quando fit ex certa scientia.*

11 *Confirmatum statutum à Papa, recipit ab ipso valorem.*

12 *Consensus Pontificis, vt Clerici gabellas soluant, non solum in re publica, sed etiam communi Clericis requiritur, si aliàs mora non sit nociua,* vt n.13.14.15. *idem de consensu Episcopi* n.18.

13 *Exempla, quibus patefit etiam vrgente necessitate, expostulari ad gabellas in Clericos consensus Papa.*

15 *Episcopus non debet, nisi visis videndis executionem*

Google

tionem, dare licentias Pontificum super soluendis à Clero tributis, & citato Clero, etiam vt cumque obtenta sint à laico Principe, vt n.16.

17 *Exactio in Ecclesiasticos tributorum, etiam in communi vtilitate eorum, fit à iudice Ecclesiastico.*

19 *Exigens gabellas ab Ecclesiasticis cum animo restituendi in fine anni tantundem simul cum interesse, etsi faciet contra immunitatem Ecclesiæ sustinetur tamen vt* numero 20. & 21.

1 D primam quæstioninis partem, suppositis quæ adduxi *suprà in hoc cap. sub q.20.* in vers. *ad sextam*, Vbi egi de illa *an possint Principes statuere irritando aliqua iuramenta apponi solita in contractibus* & *q.30.* vers. *ad vltimam*, & *q.31.* vers. *ad primam*, & alibi. Item & adiectis quæ longissimè *infrà dico in cap.1. de iure iur.* & alibi in eo tit. *an iudex laicus queat relaxare iuramenta?* Quibus præhabitis iam breuiter debemus ad præsentem difficultatem sub distinctione respondere, vt directè nequeat Princeps suo statuto inualidare, seu relaxare talia iuramenta per illa, quæ etiam dixi *in cap. nouit. de iudicijs sub. q.9. & sub. q.13.* si faciat nempè per modum dispensationis, vel absolutionis; quia hæc ad Ecclesiasticam tantùm potestatem spectat, vt adduxi in prædictis locis, cum sit quædam remissio ex parte Dei facta per eius ministrum, cuiusmodi facultas omnino Ecclesiastica, & spi-
2 ritualis est, vt in præfatis locis scripsi. † Quod si tamen inualidet, vel relaxet relaxatione indirecta, quæ fit ratione materiæ, vel supplendo vicem eius, cui iuratum est, & qui remittere debebat, tunc quidem ad potestatem laicam spectare potest: ita Ledesma *tom.2. tract.11. cap.4. dubit.3.* cum alijs Diana *p.1. tract.2. res.114.* Thomas del-Benè *de parlamentis dubit.4. sect.27. sub sect.1. & 2. & 16.* ipse *de immunit. p.1. cap. 8. dubit.28. sect.1.* Molina *de iust. tom.1. tract.2. disp.149.* Raphaël de la Torre *in 2.2. tomo 2. q. 89. art.9. dub.5.* Gutierrez, *in auth. sacramenta puber. n.46.* Suarez *lib.2. de iuram. cap.41. n.16.* Sanchez *lib.3. moral. cap.22. n.13.* qui & alios referunt dicentes sic intelligendos, Couarruu. *in cap. quamuis pactum p.1. §.3. n.22.* Rodriguez *tom.1. summa cap.192. n.9.* firmantes absolutè esse talè statutum contra immunitatem, & ex his infert Thomas del-Benè *dict. dubit.28. lib. de immunit. cap.8.* per quinque sectiones, ad resolutionem quinque casuum, qui facilè diluuntur ex dictis *infrà in dict. cap.1. & alijs de iure iurando.*

3 Ad secundam quæstionis partem, an statutum prohibens, ne Clerici exigant Decimas è laicis, quæ per consuetudinem solui non solent, sine præscriptione &c. Et suppositis quæ dixi latè *in cap. ad aures, & cap. causam 7. de præscript. & in cap. de quarta eodem* vbi de consuetudine, aut præscriptione, etiam in materia Decimarum. Et adiectis hic etiam quæ adduxi *supra q.29.* vers. *ad quartam*, & vers. *ad quintam*, vbi de duabus quæstionibus in statutis laicorum circa materiam etiam præscriptionis rei Ecclesiasticæ, licet Thomas del-Benè longè scribat *de immunit. Ecclesiast. dict. cap. . p.1. dubit.29 per septem sectiones.* Ego quia existimo ad præsens dubium per dicta *infrà in cap. fin. de consuetudine in toto illo tit.* item & *in dicto cap. de quarta*, & alijs proximè citatis de præscriptione responderi Ideo etsi admittam decimandi ius posse à laico præscribi, seu consuetudine acquiri, si interueniant requisita ad talem acquisitionem, de quibus *ibi*, dixi: tamen aliter sentio cum Azor *tom.1. mor. lib. . cap.26. q.3.* Raphaël de la Torre *in 2.2. D. Thoma q.87. art.1.* & Thomas del-Benè, nisi priuilegio summi Pontificis honestetur talè statutum, quorum ratio est; quia ius Decimandi est spirituale, vt dicitur *in cap. tuam de ordine cognit.* per DD. & *alibi*, & Dianam *in tit. de decimis.*

Nec obstat dicere quod huiusmodi statuto tantum laici præcipiunt, quod consuetudo non soluendi decimas recepta, seruetur, iuxta iura, 4
quæ decernunt talem consuetudinem receptam, siue præscriptionem seruandam; & sic tale statutum non esse contra libertatem, Quia respondeo dictum argumentum solùm probare, quod ne talis consuetudo violetur, prouidere, spectet quidem ad laicos, ac idem, ne talis præscriptio violetur, sed non quod etiam spectet ad laicos præcipere, ne contra eam Clerici faciant; quia hoc tantum spectat ad Ecclesiasticos, scilicet ad Episcopos, & summum Pontificem. Quare etsi Turrianus *in summa p.1. cap.137. dubit.4. conclus.3.* dicat cum Couarruu. *in pract. cap 35. n.2. vers.4. & lib.1. variar. cap.17. n.8.* quod iustæ sunt leges Caroli. V. & Philippi II. Regis Hispaniarum, quibus decernitur, quod laici non soluant decimas, quæ per consuetudinem consueuerunt non solui. Tamen sunt intelligendæ cum distinctione proximè adducta, alias inquam statuere à laicis super iure decimandi, erit contra Ecclesiæ immunitatem; etenim ideo consuetudo, & præscriptio possunt contra talè ius procedere; non quia procedunt à laico imperante, siue disponente, sed à iure Pontificio permittente, & approbante, vt patet in præcitatis iuribus, ac in alijs de consuetudine, & præscriptione circa ius decimandi.

Ad tertiam quæstionis partem, an statutum laicorum, saltim si sit confirmatum à summo 5
Pontifice; præsertim ex certa scientia obliget Ecclesiasticos? Et suppositis quæ dico latè sub *tit. de confirmat. vtili, vel inutili*, Vbi *in Rub.* per quæstiones egi de confirmatione ex certa scientia Papæ; & *ibi cap.1. q.1.* ex quibus talis scientia probatur, aut præsumatur, & pro affirmatiua sententia est, quia talis confirmatio facit, vt illud statututum censeatur, quasi factum ab ipso Pontifice corrobotante per textum *in l.1 §. omnia cod. de veteri iure enucleando*, in verbis illis, *cùnquam à nostro diuino fuerint ore profusa; omnia enim merito nostra facimus, quia ex nobis omnis eis impertietur authoritas.* Et per verba textus *in cap. si Apostolica de præbend.* ibi: *cum ipsa promissio ipsius legati post impertitam a nobis authoritatem, nostra censetur effecta.* Etenim in proposito sunt DD. plurimi dicentes dictum statutum, accedente confirmatione Pontificis, esse Papale, vt docent Paris. *cons.27. n.12. lib.3.* Vrsillius ad Afflictis *decis.310. n.13. in fine*, Barr. *in l. priuilegia Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Alex *cons.59. volum.1.* Abbas *in textu nostro*, & Decius *à n.17.* Romanus *cons.387. n.4.* Ruinus *cons.130. n.8. vol.2.* Roland. *cons.86. n.28.* Surdus *cons.535. num.15.* Martha *de iurisdict.4. p. cent.1. casu.99.* Crotus *cons.37. n.4.* Gabriël *cons.127. lib.1. n.24.* Honded. *cons.*

conſ.4. n.42. lib.2. Theſaurus Iun. *lib.2. quæſt.*
forenſ.q.5.n.15. Ioannes Anton. Bellon. *conſ.74.*
n.125. Seraphinus 797. *n.26.* Gratianus *diſcep.*
forenſ. cap.10.n.4. Rota *deciſ.452. p.1. n.1. di-*
uerſ. Durand. *deciſ.365. n.2. p.2.* Beltraminus ad
deciſ. Ludouiſij *deciſ.376. n.18.* Dominicus Pi-
cus *de contract. ſine certa forma non valit. ad ſtat.*
verb. lib. cap.151. gloſſa 2. à n.27. Bellet *part.diſ-*
quiſit. Clerical. §.1. de exception. Cleric. n.44. &
faciunt inſuper ſæpius dicta in hac tractatione,
quod etſi ſtatuta laicorum ex propria vi non obli-
gent Eccleſiaſticos ad gabellas, manent ipſi ni-
hilominus obligati, quoties accedit Pontificis
adſenſus.

6 Adhuc exiſtimo in hoc puncto loquendum
ſub diſtinctione; quia cum ſtatutum laicale à quo-
cumque factum fuerit, de ſe non extendatur ad
Eccleſiaſticos, nec ad ipſorum bona ex textu no-
ſtro, & ex iam latè adductis *à q.1. & ex cap. fin.*
de rebus Eccleſ. non alien. quia non extenditur in
plus, quam ſtatuentis poteſtas; & ſic non valeat
quoad non ſubditos ex *l.1. § hoc autem ff. quod*
quiſque iuris in alium, l.1. Cod. de ſumma Trinit.
cap. à nobis 1. de ſent. excom. cap. quod autem de
pœnit. & remiſ. cap.2. de conſtit. lib.6. & ſic ex
noſtro textu, nec Eccleſia, nec Eccleſiaſtici ſub-
dantur ſtatuenti laico; ſic vt nec habeat locum
inter laicos, quando agitur de re Eccleſiaſtica,
vt eſſet emphytheuſis Eccleſiæ, & inde alij pro-
bent ſtatutum laicale non extendi per confirma-
tionem ſummi Pontificis, etiam ex certa ſcientia
ad Eccleſiaſticos, niſi ad hos à ſummo Pontifice
7 de facto illud extendi aliunde conſtet. † quia
confirmatio non extendit confirmatum extra ſuos
terminos, ſed ſolùm det robur intra illos, vt do-
cuerunt Decius *in l.more n.54. ff. de iuriſd. omn.*
iudic. Baldus *in l.nominationes in fine Cod. de appel-*
lat. Menochius *conſ.378. n.39. & conſ.704. n.56.*
Socinus Senior *conſ.158. n.16. lib.1.* Cranèta
conſ.36 n.6 Archidiaconus *in cap. ſeruetis 25.q.2.*
n.2. Rota Romana penſionis Domus 16. Ian-
uar.1598. Thomas del-Benè *de immunit .p.1.*
8 *cap.7. dubit.46.* latè probans. † ex eo etiam quod
confirmatio cadit ſuper confirmatum ſecundùm
eius capacitatem tantùm, & intelligatur in ter-
minis, in quibus intelligitur ſtatutum, ſic non ex-
tendi ad perſonas non incluſas in ſtatuto, vt do-
cent Bald. *in auth. quibuſcumque Cod. de Sacro-*
ſanct. Eccleſ. Ruinus *conſ.60. n.3.* Gierg. Que-
rar. *conſ.28. n.45. volum.2.* Corneus *conſ.9. n.5*
& conſ. 25. n.21. volum.5. & ex alijs.

9 Ideo ego vtramque approbando ſententiam,
exiſtimo hanc ſecundam procedere, quoties Pa-
pa confirmans ſtatutum Principis laici, non ex-
primit aliquid amplius, quàm ipſe ſtatuens;
quare cum Princeps ſtatuendo, incapax eſt ad
obligandos Eccleſiaſticos ſuo ſtatuto, nec de illis
feciſſet mentionem, ſequitur ex proximè relata
Doctrina, vt cum confirmatio non ſe extendat
vltra rem confirmandam, nec ei det alium nouum
valorem, præter quem habet ab ſtatuente, nec
ſe extendat ad Eccleſiaſticos, de quibus nullam
feciſſet mentionem Princeps ſtatuens, ſecus ſi
mentionem feciſſet; quia etſi illud ſtatutum reſ-
10 pectu Eccleſiaſticorum nullum foret. † tamen
accedente confirmatione Pontificia valet; non
quia ſtatutum eſt laicorum, ſed vt noua diſpoſi-
tio Pontificia, vt colligitur ex ſæpè à nobis ad-
ductis *à quæſt.1.* Itaque concludo quod *cum con-*
firmare, etſi in rigore nihil de nouo tribuat, ex
cap. inter dilectos §. porro de fide inſtrum. Abbas *in*
cap. examinata de confirm. vtili, vel inutili & per *ibi*
à me dicta. Tamen quia Papa confirmans illud ſta-
tutum, porrigit eius aſſenſum ad præſtandum
valorem, & robur diſpoſitioni laicæ, aliàs nul-
læ reſpectu Clericorum, euenit vt quia Papa
ex certa ſcientia, & cum cognitione cauſæ, con-
firmat, faciat in ſuo genere validum, quod alias
non erat validum ex *cap.1. cap. veniens de tran-*
ſact. Decius *in cap.1. n.8. de confirm. vtili*, Paris
conſ.3. n.39. lib.4. † Recipit inquam talè ſtatu- 11
tum ab ipſo Papa confirmante totam vim, ac po-
teſtatem obligandi; & obid ab ipſo concedi vide-
ri probant relati pro prima ſententia, & in hoc
caſu loquuntur iura *in principio* relata, vt expan-
dunt del-Benè *dict. dubit.46. in fine*, Suarez *de*
legib. cap.26. n.16. Granad. *in 1.2. controuerſ.7.*
p.2. tract.3. diſp. vlt Caſtrus Palaus. *p.1. tract.3.*
diſp.5. puncto 2. §.2. n.8. Bonacina *de legib. diſp.1.*
puncto 1. n.16 ex Doctrina Bart. *in l.omnes Po-*
puli ff. de iuſt. & iure, quæſt. 5. princip. quæſtiun-
cula 4. Felin. *in cap. cum acceſſiſſent. n.5. hoc tit.*
Bellon. *conſ.37. n.8.* & melius procedet, quando
nihil loquutus Princeps in ſtatuto de Clericis,
Pontifex in confirmando ſtatuto, illud confir-
maret diſponendo etiam contra Clericos, quia
iam tunc omnino diſponit de nouo, & ex certa
ſcientia à ſe ipſo.

Ad quartam quæſtionis partem, an conſenſus 12
Pontificis expoſtulandus ſit, vt Eccleſiaſtici ga-
bellas ſoluant, ſi ſtatutum æquè principaliter Cle-
ricos, ac laicos concernat? & vt non ſit neceſſa-
rius videtur adſtrui ex dictis *ſupra à q.1. 10, 11,*
11. cum alijs; quia vt apparet ex *ibi* adductis con-
tributio in caſu, hoc non fit ſolùm propter vtili-
tatem publicam, ſed etiam propter priuatam Ec-
cleſiaſticorum; ita vt in tali caſu non habeat lo-
cum deciſio textus *in cap. non minus de immunit.*
de cuius intellectu dixi plura *in dict. q.10.11.12.*
& alijs: ſic docent *ibi* Abbas, Guillielm. Bene-
dict. *in relect. cap. Raynucius in* verb. *Vxorem de-*
ceſ.5. n.470. Gratian. *diſcep. forenſ. tom.2. cap.*
390. n.19. Caroſſius *part.4. de collectis n.37.* De-
cianus *conſ.51. n.63. vol.2.* Megalius *in part.3.*
lib.2. cap.17. q.6. n.121. & conſ.72. n.18. Silue-
ſter verb. *immunitas 5. n.22.* Angel *eodem verb.*
n.3. Tabiena verb. *excommunicatio.5. caſu.18.*
n.4. Garcia *de nobilit. Hiſpan. gloſſa.9. n.53.* Bo-
badilla *in Politica tom.1. lib.2. cap.18. n.181.* Ro-
driguez *in ſumm. tom.2. cap.75. n.15.* Ioan. de la
Cruz *in ſum. p.1. princip.7. q.7. art.3. dub.1.* Le-
deſma *in ſumma tom.2. tract.7. cap.2. concluſ. 27.*
Lopez *p.2. cap.40.* Molina *de iuſt. tom.5. diſp.*
672. n.5. concluſ.3. Hypolit. de Maſil. *in pract.*
fraggredior n.63.

Nihilominus quia vt retuli *ſuprà* in iam addu- 13
ctis quæſtionibus 10.11. & 12. *ibi n.40. & à n.4.*
n.16. & in alijs prementibus neceſſitatibus Belli,
aut alterius periculi communis debeant contribue-
re ex ſolo aſſenſu Epiſcopi, & eius compulſio-
ne, & ſine conſenſu Papæ interim, quo eſſe
qui non poſſit; ideo duxi hic adijcere exempla
quorum nonnulla iam in dictis, & alijs quæſtio-
nibus poſui, vt de veritate dubij conſtet; quia
ſicut dixi *dict. n.16. q.12.* quod Clerici tenentur
ad ſubueniendum cum laicis in neceſſitatibus
communibus, ſi quidem, teſte Martha *de iuriſ-*
dic.4. p.cent.1. caſu.2. n.52. Ciuitas florentina an-
no 1600. obtinuit à Clem. VIII. Bullam pro
imponenda contributione Clericis ad reparan-
dum

Google

dum flumen Arneum penes quod bona Clericorum etent, & ciuitas Panormitana anno 1634. teste Diana *p.5. tract.1.re.11. & p.1.tract.2.re.* 40. pro expensis factis tempore pestis impetrauit ab Vrbano VIII. Bullam, qua Clerici per aliquot annos includerentur in contributione imposita super vino in introitu portæ Ciuitatis, aliaque similis Bulla obtenta fuerit à Gregorio XV. Die 23. Februar. 1622. pro Etruria, & alia ab Vrbano VIII. Die 10. Mai. 1624. pro Ducatu Mediolanensi, & de hac re possint videri Maximilian. Faust. *de erario Claus. 17. cons.4.* qui refert multa aliâ exempla, vt Maximiliani 1. Caroli V. Imperatorum petentium licentiam ab Alex. VI. & Paul. III. obtinendi subsidium ab Ecclesiasticis pro Bello contra Turcas, & hæreticos; pro vt etiam obtinuit Emanuel Rex Lusitaniæ à Leone X. pro Bellu contra Mauritanos, & Respublica veneta pro Bellu contra Turcas, teste Bembo. *lib.5. Hist.* & refetat Thomas del-Benè *de immunit. p.1. cap.5. dubit. 18. sect.2.*

14 Ideò resoluendum est, vt ex solo Episcopi consensu, & compulsione, si moram patiatur consensus Pontificij, obtentio, possit talis subsidiaria contributio fieri dum durat periculi instantia; sic vt non ex hoc sit omittenda diligentia pro obtinenda facultate Pontificia, vt iam alibi dixi, & *in q.13. & 14.* Et hoc pacto componendas esse contrarias Doctorum sententias plurium, quos citat Narbona *in 3.p. Recopil. lib.2. l.57. in glossa vnica n.47.* Marchinus, Gutierrez, Peirinus, Castillo *de tertijs tom.7. cap.9. à n.31.* Medina, Gigas, Azeuedus, Ablesius, Thomas del-Benè, & Diana, adducti etiam alij *in dicta q.11. & 12.* quibus abundè dubium præsens intelligitur.

15 Ad quintam quæstionis partem, an Episcopi debeant statim executioni mandare licentias Pontificum super soluendis tributis? & quia iam *suprà sub q.34.* in vers. *ad quartam*, vbi *quid debeant facere Episcopi, dum iudices laici, aut Princeps edunt aliquod statutum contra libertatem Ecclesiasticam*, & vers. *ad quintam an teneantur ex officio defendere Clericos tributis grauatos?* Et licet aliquid iam dixerim, de hoc puncto, dico, per illa, quæ dico *infra in cap. si quando de rescriptis, & in cap. 12. de iudicijs*, quod Episcopus non debeat, nisi visis videndis, licentias Pontificum executioni mandare, quando in Bullis Pontificijs, ponuntur hæc, & similia verba: *stantibus præmissis, constito tibi de narratis &c.* Iuxta quæ etiam dixi *in cap. cæterum, cap.7. cap.18. cap.20.* & in alijs *de rescript.* quia vt ait, Marchin. *de peste p.4. cap.4. n.29.* prædicta verba requirunt cognitionẽ iudicialem narratorum; & quia cum in dictis Bullis dicatur *vocato Clero*, videtur etiam, vt ait idem Marchinus, & sequitur Thomas del-Benè *infrà*, vt insuper requiratur quod citatur Clerus,
16 & audiatur, cum agatur de eius interesse. † Et in tantùm procedere dicit idem delBenè *p.1. de immunit. cap.5. dubit.19. sect.3.* vt procedat hæc praxis etiam in casu, quo (iuxta proximè dicta in vers. *ad quartam*) Princeps obtinuerit Bullam à Pontifice, quod Clerus in publicis necessitatibus, vel vtilitatibus contributionem præstet simul cum laicis, cum Balboa, Mogronejo in allegatione, quam ad Regem scripsit pro capitulo, & Decano Ecclesiæ Salmantinæ *conclus.12. à n.147.* dicentes esse obseruandam praxim textus *dict. cap. non mi-*
17 *nus de immunit. Eccles.* † Item quod exactio est facienda per Ecclesiasticas personas tantùm, iuxta sæpius dicta, & *suprà q.14. in fine* ex Bulla Vrbani VIII. concessa pro Ducatu Mediolanensi vers. *volumus* &c. & patet ex his, quæ dicit Gutierr. *de gabellis q.92. n.65.* Thomas del Benè *supra n.4.* & ibi *dict. cap. 5. dubit. 21.* Vbi agit de hoc puncto per sectiones; item & *in cap 9. per totum de immunitate Ecclesiastica p.2.*

Notat Thomas del-Benè, quod si ex ratione 18
imminentis necessitatis, qua ex solo consensu Episcopi iuxta dicta in vers. *ad quartam* hic, & sine Pontificio, si talis ea sit necessitas, quæ sine scandalo dilationem non permittat, cõtingat etiam respectu Episcopi, tunc etiam eo irrequisito, vbi per injuriam consentire norit, si in mora periculum versetur, possit nihilominus eius consensus omitti; *quia propter quod vnum quodque ta è, & illud magis* ex Aristotel. & *ex auth. multo magis Cod. de Sacrosanctis Eccles.* præsertim; nec tunc videtur habere locum naturæ ius, de quo iam aliquid dixi *supra sub dict. q.13.* Vbi *quando Prælati sunt negligentes in exequendo*, quæ est diuersa ab hoc puncto.

Ad sextam quæstionis partem, an exigens 19
gabellas ab Ecclesiasticis cum animo restituendi simul cum interesse in fine anni, quod interim exactum fuit faciat contra immunitatem? Et quia de hoc dibio satis, & abundè liquet per *supra dicta tota quæst.13.* pricipuè *à n.6. & 8 cum sequentibus* & aliqua *supra q.46. à n.1.* vers. *ad secundam*, Vbi disputaui ad vtramque partem. Ideò nunc breuiter & contra Cutellium *de immunit. Eccles. lib 2. cap.45.* dicant Alterius *de censuris tom.1. disp.19. lib.5. cap.3. fol.74.* Duardus *in Bullam cœnæ lib.2. can.18. q.15. n.6* vt exigere, vel mandare exigi ab Ecclesiasticis gabellas, etiam cum animo restituendi in fine anni simul cum interesse, etiam causa euitandæ fraudis publicanorum exigentium gabellas, sit contra immunitatem; quia inde magnum onus sentiunt, & incommodum, & aliquando magnum interesse, si cogantur ad soluendum anticipatè, quod soluere non debent: pro quibus faciunt rationes, & fundamenta, quæ adduxi *dict. q.13. sub. n.8. & 9.* sic vt incurrant in peccatum, & in censuram Bullæ. † Tamen quia idem sentiens Thomas del-Benè *de immunit. p.1. cap.5. dubit.7. sect 13.* ad hoc cum eodem Duardo firmet quod effugeretur tamen peccatum contra immunitatem; & sic etiam censura Bullæ cœnæ Domini, si restituerentur Ecclesiasticis in fine anni simul cum interesse (si reuera intercessit) totum, quod exactum fuit (& ipsis exigentibus) aliquid plus in compensationem incommodi, quod reuera illi per annum passi sunt quia sic ipsorum immunitas non aufertur, sed differtur, & multo magis si quod exigitur ad finem boni communis vt, scilicet èuitentur fraudes publicanorum exigentium gabellas, exigatur ipsis volentibus, ac consentientibus à consentiente ipso summo Pontifice.

Ideò ego iterum existimo dubium hoc resol- 20
uendum, iuxta illa, quæ *ibi sub dicta q.13.* scripsi; siquidem etiam in hoc puncto, vbi vltra sic exactum interesse, intercedit, facta restitutione ad æqualitatem, non militat grauamen, nec onus, aut damnum in Ecclesiasticos, & dum tamen, vt aduertit idem Thomas del-Benè, quando Ecclesiasticis fit solutio in fine anni, nullam molestiam, nullumvè incommodum, nullumque interesse sentiant in ea consequenda, cum alioquin in illud re inciderent, vt scilicet propter onus, grauamen

gramamen, io commodum, quod hic Ecclesiastici sentiunt, lædatur ex hoc alio capitè, dicta Ecclesiastica immunitas; quæ doctrina non dictat ab scripta *sub dict. q.* 13. Vbi leges ad saturitatem.

QVÆSTIO LV.

An statutum laicorum præcipiens ne vocentur Religiosi, nisi prius vocati fuerint Parrochiæ Clerci, sit contra libertatem Ecclesiasticam? An statutum laicorum disponens de crimine hæresis infligendo pœnas, in illud committentes, sit contra immunitatem Ecclesiæ? seu an laicus possit condere statuta, quibus præscribatur modus procedendi, vel puniendi hoc crimen diuersus ab eo, quem Ecclesia præscribit? An Principes statuentes, vt non possint familiares Sanctæ Inquisitionis gaudere priuilegio fori in aliquo delicto, faciant contra immunitatem Ecclesiæ? Et an in omnibus causis, in quibus infringi valet libertas Ecclesiæ, excludi possint per Principes laicos appellatione ad Papam? Vbi de Bulla, quæ vocatur aurea?

SVMMARIVM.

1 *Statutum laicorum, ne vocentur ad pia Religiosi, nisi prius vocata fuerint Parrochia est contra libertatem fallit vt* n. 3.

2 *Religiosi ius habent, vt defunctorum exequijs possint assistere.*

3 *Statutum etiam à Clericis factum offendens Parrochiale ius, est nullius roboris.*

4 *Statutum laicorum disponens de crimine hæresis infligendo pœnas, est contra immunitatem Ecclesiasticam fallit vt* n. 5.

5 *Leges ciuiles infligentes pœnas, & loquentes de cognoscendo contra hæreticos sustinentur in quantum sunt canonicata, suntque latè ab Imperatoribus, tanquam protectoribus Ecclesia, vt* n. 6.

7 *Princeps laicus nequit statuta condere, quibus præscribatur modus procedendi in crimine hæresis, vt* n. 8.

8 *Statuta laica super modo procedendi in re Ecclesiastica, solùm tollerantur, quando augent, & promouent puniendi modum, quem Ecclesia obseruat.*

9 *Statutum laicorum disponens, ne famililiares sanctæ inquisitionis non gaudeant priuilegio, qualiter possit dici esse contra Ecclesia immunitatem.*

10 *Appellatio ad Papam inter dici nequit à Principe laico absque fractione libertatis Ecclesiastica.*

11 *Bulla* aurea *lotharingia &c. circa appellationes, quid contineat*, num. sequentibus, & n. 19. 26 26. & 28.

13 *Appellatio in Concilio Mileuitano, & Carthaginensi, qualiter dicatur prohibita* n. 78.

14 *Bulla* aurea, *etsi dirigatur ad Episcopos, non derogat immunitati Ecclesia.*

15 *Ecclesiastici habentes feudum ab Imperatore, vel Regè, ipsis subduntur in pertinentibus ad feudum. Et quare* n. 16.

19 *Bulla* aurea *voluit tantum reducere appellationes, & recursus ad terminos iuris communis, prohibendo peregrina iudicia respectu subditorum Ducis lotharingia, sicut fuerant prohibita à concilio Mileuitano, vt* numero 20.

20 *Appellationes, siue recursus ad Papam impediens virtute Bulla, qua vocatur* aurea *incidit in excommunicationem* can. 15. Bullæ cœnæ Domini.

21 *Appellandi ius ad Papam, nequit consuetudine, aut præscriptione tolli* n. 22. & 23. *nec priuilegio* n. 28.

22 *Subiectio ad Papam nequit præscribi.*

23 *Subditus, manens subditus, nequit præscribere ius superioritatis, nec ius appellationum, nisi abyciendo subiectionem.*

24 *Potestas Pontificis etsi summa, est coarctata ad limites rationis.*

25 *Pontifex accepit potestatem à Christo, non in destructionem, sed in ædificationem.*

27 *Præsumendum non est, quod lex non dicit, nec exprimit, præsertim si illud non sit iustum & rationabile.*

28 *Lex quod vult, id exprimit.*

AD primam difficultatis partem suppositis quæ dixi *suprà q.* 21. *vers. ad secundam*, vbi *an Principes laici habeant ius conuocandi Episcopos propter aliquod negotium Republica vel bonum ipsorum Ecclesiarum* Et applicando hic proprius quæ dixi *in quæst.* 19. à vers. *ad tertiam*, vbi *an Principes laicis queant statuere in funeralibus, ac certis defunctorum*, & dicta de legatis pijs *sub quæst.* 32. iam ad propositum dubium respondeo cum Azor *in* 2. *p. instit. moral. lib.* 9. *cap.* 11. *in secundo priuilegio Cleric.* & cum Thomas del-Benè *de immunit. p.* 1. *cap.* 8. *dubit.* 6. & per illa quæ ipse dixit *ibi dubit.* 2. quod statutum laicorum præcipiens, seu disponens, ne vocentur Religiosi, nisi prius vocentur omnes Parrochiæ Clerici, sit contra libertatem Ecclesiæ; sic vt non liget Religiosos; quia præter quam talè statutum expressè loquitur de Religiosis contra resoluta *à quæst.* 1. *&* 2. pietati aduersatur; & quia liberæ morientium voluntati, ac electioni limitem ponit. † Deinde quia derogat ius, quod 2
Religiosi habent, vt defunctorum exequijs possint assistere.

Imò subdit Azor approbans del-Benè propter 3
easdem rationes dictum statutum, etiam à Clericis factum, esse nullius Roboris, quod vltimum intelligo, nisi alias offenderetur Parrochalium ius ex dispositione moribundi iuxta Dicenda *sub tit. de testamentis, de sepulturis, ac de Parrochys.*

Ad secundam quæstionis partem, *an statuta* 4
laicorum disponens de crimine hæresis &c & licet pro parte affirmatiua faciat dispositum in legibus imperialibus, quibus immane crimen hoc hæresis grauissimis pœnas plecti iubetur, vt *in l. Manichæos Cod. hæret*, *l. Apostatarum Cod. de Apost. l.* 2. *in princ. tit.* 26. *p.* 7. *l.* 21. *tit.* 3. *lib.* 8. *ordinam.* & DD. *ibi*, *& in l.* 2. *Cod. de apostatis*, *& in cap. sicut* 17. *q.* 4. † Tamen quia vt latè dixi sub *cap. cum*

cum non ab homine 10. *de iudicijs,& sub.cap.fin.* & alibi, hoc crimen esse mere Ecclesiasticum; imò & iura canonica aperte prohibeant, ne laici de hoc crimine quo quomodo iudicent, ac cognoscant, vt patet ex verbis textus *in cap. vt inquisitionis,* vers. *prohibemus de heret. lib.6. cap. statutum ciuitatis; cap. ac usatis.* §. *Sacerdote dict. tit. & lib.* idemque statuatur in constit. Iulij.3. apud Pegnam *inter litteras Apostolicas,* Parisius *lib.4. cons.* 2. *n.*107 Simanchas *de Cathol. instit. tit.*36. *Rub. de iudicib. sacularibus n.*1. *& in enchirydion; viol.* Religion tit.68. in eadem Rub. n.1. Farinacius cum multis de hæret. *q.*186. *n.*154. Clarus *in pract. crim.* §. *haresis n.*4. Castrus de iusta *heret. punit cap.*23. Scaccia *tract. de iudic. causar. cap. n.*15. firmantes ex verbo *quoquo modo dict. cap. vt inquisitionis,* quod laicæ potestati interdicatur cognoscere de crimine hæresis, etiam incidenter; ideo affirmandum est tale statutum esse contra libertatem Ecclesiæ.

5 Et quia ad propositum dubium, item quod subsequi in vers. *ad tertiam* hic poteris adiungere plura, quæ dixi *q.*44. vbi an Principes laici queant concedere hæreticis libertatem conscientiæ sine consensu summi Pōtificis &c. Et Bonifacius VIII. *in dicto cap. vt inquisitionis* approbet leges ciuiles in deuotionem Ecclesiæ, & hæreticorum exterminium latas; & sic sustineatur, dum non obuient dispositis a iure canonico, vt patet ex littera illius textus; ideo dicendum est iam tunc leges illas canonicatas esse; & sic vt vt sæpius retuli *a q.*1. non ex vi potestatis laicæ, Sed ex dispositione Pontificia procedere, & sub hac declaratione intelligēdos esse dico Pegnam *in direct. inquisit. p.*3 *q.*86. *comment.* 135. Farin. *dict. q.*186. *n.*157. Carrer. *tract. de heret. n.*84. Deciam *tract. crimin. lib* 5 *c.*35 *n* 2 & docent Cardinal. lugo *tract. de fide disp.*24. Catena *in praxi Sancti officij p.*2. *tit.*3. §.4. *n* 13. Thomas del-Benè *de imm. p* 1. *c.*8. *dub.*26. *sect.*1. Legendus etiam *in* 2.
6 *p. c.*10. *dub.*2. *& c.*14. *a dubit.*9. † Quatenus dicunt quod possit potestas laica dicto crimini alias pœnas imponere, prosequi, & exercere, & addit Catena leges adductas latas esse ab Imperatoribus, nō vti iudicibus competentibus, sed vti protestatoribus Ecclesiæ; quia vt inquit Leo *in epistola*.75. *ad Leonē Augustum,* debet Imperator *incunctanter aduertere Regiam potestatem, non sibi solum ad mundi reginē, sed maximè ad Ecclesie presidium esse collectam, vt ausus temerarios comprimendo, & qua benè statuta sint, defendas, & veram pacem ijs, qua sunt turbata restituas.*

7 Ad tertiam quæstionis partem, & suppositis quæ dixi *suprà q.*27. *vbi de statutis laicis circa ordinationem litis,* & alibi, breuiter ex proximè dictis respondeo, vt Princeps laicus nequeat statuta condere, quibus præscribatur modus procedendi in dicto crimine hæresis, aut illud puniēdi, dum à Pontifice Romano non approbātur, vt probant DD. per textū *in dict. c. vt inquisit. de heret. lib*5. de cuius intellectu *ibi* Barbosa *in dicto* §. *prohibemus,* Diana *p.* 3. *tr.*1. *res.*2. *& p.*4. *tr.*1. *res* 12. cum multis, quibus addo Sesse *de inhibit. iust. Aragonia c.*30. *n.*2. Morlam *in emporio iuris tom.*1. *tit.*1. *de iurisdic. omn. iudic. n.* 136. Anguianum *de leg. & constit. Princip. lib.*3. *tom.*1. *contr.*31. *n.*8. *&* 9. Fontanellam *de pactis nupt. claus.*4. *gloss.*13. *p.*3. *n.*41. *tom.*1. Bobadillam *in polit. lib.*2. *cap.*17. *n.*71. Castrum Palaum *in opere morali, tom.*1. *tr.*4. *disp.*8. *puncto* 14. *per totum,* Sebastian. Ximenez *in suis concord. ad dict.* § *prohibemus;* item & per textum *in c. qua in Ecclesiar.*7. *hoc tit. & cap. fin. de imm. Eccles. c. nouerit de sent. excommunic.* si enim prædicta statuta cōdere illis permitteretur, esset de hoc crimine cognoscere, & in alienam messem falcem mittere. † Et sic etiam 8
Thomas del-Benè *dict. cap.*8 *p.*1. *de imm. dubit.*26. *sect.*3. docet talia statuta esse nullius momenti, & tātum illa tolleret, quando solùm augent, vel promouent procedendi, & puniendi, modum, quem Ecclesia obseruat; quia tunc non cederent in diminutionem Ecclesiasticæ iurisdictionis, sed potius in augmentum.

Ad quartam quæstionis partem de statuto laicorum disponente, vt familiares Sanctæ inquisitionis 9 non gaudeant sine consensu inquisitorum priuilegio fori in aliquo delicto. Suppositis quæ dixi *supra q.*42. *an possint inquisitores compellere Dominos, vel Magistratus, qui fecerunt aliqua statuta, vel decreta impedientia eorum iurisdictionem, vt illa reuocent,* ibi in vers. *ad vltimam,* & *ibi q.*41. in fine, vbi *quid de famulis Cardinalium, inquisitionis & Episcoporum* &c. & *in cap.*1. *q.*22. *de iudicijs,* vbi, *an possint facere vt familiares Sancta Inquisitionis non gaudeant priuilegio fori.* Et adiunctis quæ dixi *in c. cum contigat.*13. *de foro comp. q.*11. vbi *an inquisitores possint iudicare inter suos familiares,* & *q.*16. qui propriè familiares dicantur, & *alibi, & in illo tit.* & quæ dixi sub alleg. fiscali cum Prætore Vallisoletano posita in fine *tit. de foro comp.* & pro intellectu concordiæ familiarium positæ *in l.*20. *tit.*1. *lib.* 4. *rec p.* de qua Narbona latissimè, & supposita resolutione, de qua dixi *ibi an.*26. *& in c.*2. *de iudicijs, q.*15. vbi *an Princeps queat reuocare exemptionem semel Clericis ab ipsis concessam* in puncto nostri dubij respondent, vt si Principes statuant quod familiares Sanctæ inquisitionis non gaudeant priuilegio suo fori in aliquo delicto sine consensu inquisitorum faciant contra libertatem Ecclesiæ? Quia esto ea exēptio procedat a Rege, fuit tamen data propter benemerita, & publicum bonum, scilicet propter seruitia facta S. Tribunali, indeque sit priuilegium remuneratoriū ob bonum publicum, transiens in vim contractus, & irreuocabile, vt in terminis resoluit, Thomas del-Bene *de immunit.* 1. *c.*8. *dubit.*26. ex doctrina Suarez *cōtra Regem Angliæ, c.*34. *n.*27. Portocarreri *in alleg. pro S. officio inquisitionis n.*44 Narbonæ *dict. l.*20. *glos.*22. *n.*21. Panormit. *in resp.*2. *pro iurisdic. sancti officij n.*149. & 154 Tu chi *tom.*5. verb. *libertas Ecclesiast. conclus.*341. idem del. Benè commendat vidēdos Surdum *in cons.*104. *n.*38. Grammaticum *decis.*65. *n.* 24. Osascum *decis.*159. Roland. à Valle *cons.*13. *n.* 30. *vol.*3. Aponte *cons.*60. *n.*22. Chochier *de libert. Ecclesiast. p.*1. *c.*30. Bayetolam *in alleg. pro iurisd. S. officij, art.*5. *n.*91. quibus addo plura alia fundamenta, & DD. quos refert, & sequitur Diana *p.*4. *tract.* 1. *res.*82. ex Doctrina Basilij Pontij *de matrim. lib.*8. *cap.*19. §.2. *n.*12. Azorij *p.*1. *lib.*5. *cap.*13. *q.*5. Pesantij *de immunit. Ecclesiast. disp.*9. Filincij *t.*1. *tr.*19. *c.*10. *n.*269. Alterij *de cens. t.*2. *disp.*15. *lib.*5. *c.*6. & aliorum; quia scilicet priuilegium hoc fuit cōcessum Tribunali sanctæ inquisitionis, quod est Ecclesiasticū, & quemadmodū priuilegiū non subdito, aut Clerico semel cōcessum renocari nequit, vt dicit Felinus in textu nostro *n.*124. ita nec istud familiaribus cum concedatur pro ipso tribunali.

Ad vltimā quæst. partē, an Principes laici possint 10 excludere appellationes ad Papā sine fractione libertatis Ecclesiasticæ? Et quia iam *suprà* egi *q.*30. vers. *ad secūdā* de quæstione, *an statut. quod nō possit haberi recursus ad Papā, sit cōtra libertatē Ecclesia,*

responderimquè esse contra dispositum in Bulla cœnæ Domini, vt ibi adduxi *à num.8.& 14.* ideò iam nunc breuiter, etsi Thomas del-Bene *de immunit. Ecclesiastica* latè loquatur de hoc puncto *p.1.de immunit. dict.cap.8.dubit.47.* per plores sectiones expendens Bullam, quæ vocatur *aurea*

11 *Caroli IV.* † quatenus prohibens, ne quis Ducatus Lotharingiæ, & Marchionatuum Imperij, & eorũ districtuum, in quibuscumque causis ciuilibus, criminalibus, realibus, aut personalibus, res, vitã, vel honorẽ concernentibus possit euocari ad instantiam cuiuscúmque personæ; inde videantur excludere appellationes ad Rom.Pontificem: Respondro in tali Bulla solùm disponi circa personas tantum temporales, non autem circa res, & personas Ecclesiasticas, vt colligitur satis ex verbis relatis dictæ Bullæ; dum eius dispositio coarctatur ad subditos Lotharingiæ &c. ibi *aliquã iurisdictionẽ, seu iudiciariam potestatem, temporaliter in subditos, Vasalles, ac seruitores dictorum Ducis hæredum, & successorum ipsius:* nam vt ait del-Bene *num.7.* si ad hos terminos non reduceretur, esset contra Ecclesiæ immunitatem; & sic intelligitur ab Additionatore Martini Rumelini *in dicta Bulla aurea Caroli 4 p.2.dissert.1. Th.7.* dicente quod Ius non euocandi ad extranea tribunalia concessum per talem Bullam, sit accipiendum de iudicijs supremis constitutis per imperium, vt Camera imperialis.

12 Nec obstat eam Bullam dirigi ad Episcopos, & Archiepiscopos, quibus prohibet, quod exerceant Iurisdictionem in subditos dict. Ducis Lotharingiæ. Item quod non obstante priuilegio de non euocando, possit euocari in causa feudali, vt per textum expressum aureæ Bullæ, *cap.11.* in Germanica editione, tradunt idem additionator Martini Rumelini, Rosent. *de feudis cap.11.conclus.1. n.25.* Manchsn. *lib.2. decis.1.n.12.* Buxtorph. *ad dictam Bullam auream thes.94 litt. A.* Schrade *p.10. de feudis, sect.1.n.102.*

13 Nec quod in Concilio Mileuitano *Canon.22.* fuerit prohibitum sub pœna excommunicationis, Presbyteris, & alijs inferioribus Clericis appellare ad Romanam Sedem. Nec quod in Concilio Carthaginensi VI. cui etiam S. Augustinus interfuit, vbi videtur negatum esse Romano Pontifici Ius appellationis recipiendæ ex Africa.

14 Quia respondetur ad primum quod licet dicta Bulla dirigat eius dispositionem ad Episcopos, & Archiepiscopos, non inde sequi, vt extendatur ad personas, & res Ecclesiasticas, cum dirigat Imperator illam ad subditos Imperio, atque adeò non vt ad personas Ecclesiasticas, sed vt ad Principes temporales; & sic in ordine ad Iurisdictionem laicam, & causas laicas, quæ pertinent ad iudices

15 laicos in fauorem eiusdem Ducis. † Item ad secundum; cum latè *supra* dixerim *sub cap.cæterum de iudicijs, & supra q.52.vers. ad quartam* cum ibi notatis; quia cum Dominus feudi, etiam laicus habeat supremam potestatem, & cognitionem super causa feudali, etiam inter Ecclesiasticos feudatarios, vt *ibi* dixi latissimè, sequitur, vt rectè in dicta Bulla aurea prouisum fuerit, quod Ecclesiastici habentes feudum ab Imperatore, vel Rege, quatenus feudatarij in his, quæ pertinent ad feudum subdantur Imperatori, vel Regi, ad quem pertinet iudicare, in terminis Thomas del-Bene *n.10.& 11.* probans ex *cap.verũ, & cap.transmissa de foro comp.* de quibus latè dixi *in dicto cap.cæterũ* cum Abbate, Mynsing. Gaylio, Surdo, Baiardo, Martha, Ambrosino, Duardo, & alijs, & iterum ipse del-Bene *de Parlam. dub.4.sect.20.sub sect.2.*

n.1. † ex ea inquam ratione, quia cum Dominium 16
directum feudi maneat apud Imperatorem, vel Regem, eueniat inde, quod cum disponat de his, quæ pertinent ad feudum, non disponat de Clerici rebus, sed de propria re.

Nec addoctum ex dicto Concilio Mileuitano; 17
quia vt respondent idem Thomas del-Bene *dict. c.8.dubit.47.sect.5.ex n.3.* cum Baronio *anno 416. num.3.* dictum Concilium Mileuitanum condidit solum octo priores canones contra hæresim Pelagij. Cæteros verò Canones, qui præter octo priores tribuuntur eidem Concilio, dicunt fuisse quorundam Africanorum Conciliorum, quorum vnus est citatus 22. qui confirmatus non fuit ab Innocent.I. *in sua Epistola 25. q.93.* inter epistolas S. Augustini; eo quod ipse Pontifex tantùm approbaret acta contra Pelagium, vt ex ipsa probant: & deinde, nam cum illo Canone prohibeatur appellatio ad transmarina, non intelligunt inquam de appellatione prohibita ad Romanam sedem. Alia pro intellectu tradit Bellameta *de Romano Pontif. cap.24.* alia addit pro responsione del-Bene qui &

sect.6 à n.2. † Respõdet ad Cõcil. Carthaginẽs.6. 18
probans, & latissimè, nollo modo ex dispositione illius Concilij firmari Episcopos Africæ independenter à Pontifice operari; & si quid in puncto appellationis auferendæ factum procedere ab ipsa Pontificia dispositione.

Quare breuiter cõcluditur in hoc puncto, omis- 19
sis quæ latè dixi *in cap.7.* & alijs *de appellat.* & per textum *in cap.lege Imperator dist.10.cap.bene quidem cap.cum ad verum, cap. satis euidenter, cap. si Imperator, cap. nunquam dist.96.* & per textum nostrum, *& dicto cap. quæ in Ecclesiarum 7. hic, cap. non minus, cap. aduersùs de immunit. Eccles. cap. nouerint, cap. grauiter, de sent. excommunic. cap.fin de immunit. Eccles. lib.6. cap.2. de iudicijs,* Vbi laicis Ecclesiastica negotia tractare minimè præmittatur, *cap.placuit 16.q.7.* vbi habetur quod laici nullam habeant facultatem statuendi circa res Ecclesiasticas, de quibus, & alijs *supra* latissimè in textu nostro, & *in tit. de iudicijs, & foro comp.* quod prędicta Bulla solùm voluerit appellationes, & recursus reducere ad terminos Iuris cõmunis, prohibẽdo scilicet peregrina iudicia respe-

ctu subditorũ Ducis Lotharingiæ. † Sicut fuerãt 20
prohibita respectu Clericorum à Concilio dict. Mileuitano *can.22.* à Fabiano Papa *epist.3. decret. cap.2.* & ab Innocent.I. *epist.2.* Decret. *cap.3.* explicat idem Thomas del-Bene *à num.17.* Legendus, alia dicens, qui, & Filiucius *in tract.15.c.10. num.268.* Bonacina *de cens.in particulari disput.1. quæst.16.sect.2.puncto 2.num.9.* Alterius *de censur. in Bulla cœna, Canon 15. cap.3.* vers. *vel factis,* Duardus *ibidem quæst.74. num.1.* Sayrus *de cens. lib.3.cap.19.num.10.* colligunt, quod si quis existimans per dictam Bullam auream prohiberi appellationes, ac recursum ad Romanum Pontificem, impediat tales appellationes, ac recursus, incidat in excommunicationem *Can.15.* Bullæ in cœna Domini contra vtentes legibus, ac statutis aduersùs immunitatem Ecclesiasticam: siquidem faceret obseruari dictam Bullam auream, tanquam prohibitiuam recursus ad Romanum Pontificem, atque ideo tanquam præjudicialem Iurisdictioni Ecclesiasticæ.

Etenim amplius agens idem Thomas del-Bene 21
sect.3.& 4. vt nec possit præscriptione, & cõsuetudine acquiri, quod nõ appellatur ad Papã, quia hęc

non

non valent introduci contra supremam Papæ potestatẽ, & ius superioritatis, quod est in Principe, vt notant Baldus *in auth. quas actiones.* Oldradus *cõs.172.& 244.* Couar. *in reg. possessor §.2.n.8.* Craueta *cons.209.n.y.vol.2.* Petra *de potestate Prin. sp. c.6.n.96.* Merola *tom.3. disp.7.cap.1.n.159. in fine.*
22 Et sic quod nec possit vllo modo præscribi subiectio ad Romanũ Pontificem Christi vicarium, cui non potest non subijci omnis fidelis; siquidẽ ex institutione Christi omnis subijcitur Matthei.16. *tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam* &c. & Ioan.21. *pasce oves meas*, quod expẽdẽs del-Benè *dicta sect.3.n.6.& 7.* cum Oldrado *cons. 154.& 172.& 244.* & Couar. *in Regula possessor. §.*
23 *2.p.2.n.8.* & alijs. † Vt subditus manens subditus, nequeat præscribere ius superioritatis; & sic nec ius appellationũ, nisi abijciendo subiectionẽ, & se
24 subtrahendo à Dominio Principis. † Et quod nec priuilegio idẽ acquiri possit, probat latè, & exẽplificat idẽ Thomas del-Benè *dict. c.8. dub.47. sect.4.* vbi talẽ priuilegium vocat irrationabile, cum esset vicarius Christi, concordans ita, siue donans, ne appellaretur ad sedẽ Apostolicam dissipator iurium; eo quod licet Põtificis potestas sit sũma; est tamen coarctata ad limites rationis; ita vt non possit facere Põtifex quæ sunt irrationabilia, cũ non sit potestas, nisi rationabilis, & iuxta ex *l.2. ff. de vsufructu, & earum rerum, quæ vsu cõsumm. l. penult. ff. de furtis, l. reprehendenda Cod. de institut. & substitut. & c.*
25 *sunt quædam 25.q.1.* † Notantque DD. communiter, præsertim in Pontifice, qui potestatem accepit à Christo, non in destructionem, sed in ædificationem iuxta ill. *dict.2. ad corinth.10. vers. octauo, cap.2 de donat,* & æquè dixi *in cap. nonit. de indicijs à quæst.1. vsque ad sextam.*

26 Et subdens Thomas del-Benè *dict. dubit.47. sect.1. à n.18.* ex verbis dictæ Bullæ aureæ, ibi: *nisi primitus esse aciter euidenti, ac legitimo documento probetur, quod à iudicibus, officialibus, & alijs fidelibus dictorum, Ducis, hæredum, ac successorum ipsius, qui pro tempore fuerunt ministrandæ iustitiæ deputatis, petenti, iustitia fuerit denegata, nec consequi potuit iustitiæ complementum*, vt quia dicta Bulla prohibuerit Episcopis, Archiepiscopis, Principibus, comitibus, Baronibus, & cæteris imperio subditis, ne se immiscerent in causis subditorum dicti Ducis Lotharingiæ &c. ne eos euocarent, & prædicti non essent superiores dicti Ducis; & inde non posset de iure ad ipsos esse appellatio, vel recursus; quia appellatio est ad superiorem, vt dico latè *infrà in Rub. & tit. de appellationib. & in dict. cap.11.* & ex quadam consuetudine euocarentur subditi Ducis Lotharingiæ &c. ad iudices de iure non competentes; ideo explicat idem del-Benè, vt propterea idem Imperator voluerit id solum habere locum, quando est mere necessarium pro naturali defensione; id est quando aliter non posset obtineri administratio iustitiæ, probans ex iam adductis verbis, & ex his, quæ dicit in *dicto cap.8. dubit. 47. p.1. de immunit. sect.7.* & quæ dixi *infrà in c.2. de indicijs. à quæst.19.* Vbi de recursu ad Regiã tribunalia extra iudiciali.

27 Et quamvis in dicta Bulla aurea videatur imperator exercere iurisdictionem in subditos dicti Ducis Lotharingiæ per verba ibi: *statuentes quod nullus Episcopus, Archiepiscopus, princeps, comes, Baro nobilis, vel cuiuscumque conditionis existat* &c. Sed tamen non abdicat à se ius appellationum, nec prohibet appellari ad Romanum Pontificem, vt ex ipsamet Bulla probat idem Thomas del-Benè *dicta sect.1.n.15.* vbi, & 16. concludit non esse cur per dictam Bullam excludantur appellationes ad Romanum Pontificem, cum non sit præsumendum quod lex non dicit, nec exprimit, vt *in l. dissentientis, Cod. de repudijs cap. illa, ne sede vacante,* præsertim, si illud non sit iustum, & rationabile. † Quod enim 18
vult lex, id exprimit, vt *in l. vnica §. sin autem Cod. de caducis tollendis, l. si seruus §. Prætor ait ff. de acquir. heredit. cap. ad audientiam. 2. de decimis, & cap.2. de translatione Prælator*; ergo cum dicta Bulla sic consulto lata de hoc non cauerit, sequitur, vt considerauerit legislator in ea quod nunquam potuerit impedire appellationem, nec recursum ad Pontificem.

QVÆSTIO LVI.

An Reges, & Principes supremi possint imponere gabellas super eius iuribus Regalibus, solo assensu Populi laici, inconsulto Clero? Et an ad solutionem earum, teneantur Ecclesiaihe: sola concessione Parlamenti laici absque priuilegio Papæ? Et quæ dicantur Regalia ad prædictum effectum? Vbi de nonnullis concessionibus retroactis tempoirbus in his Regnis Hispaniæ? Et quid in præsẽti intẽdatur, tam ex parte Regis, quam ex parte status Ecclesiastici? Et an Clerici teneantur ad datium, vel ad gabellam earum rerum, à quibus abstinere posũt & in quibus queat exemp'ifi. aiub; an si Clericus supplicat Principi, teneantur soluere taxam supplicantibus impositam? Et quid operatur in delictis saluus conductus.

SVMMARIVM.

1 *Curiæ in Regnis Castellæ, & legion. ex solo statu laicorum congregantur ad donatiua, & collectas.*
2 *Status Ecclesiasticus videtur iuste postulare, insimul cum laico curijs interuenire.*
3 *Brachia tria, sæculare, militare, & Ecclesiasticum, constituunt Parlamentum in cuius ad leges, constitutiones, statuta, & concessiones de iure. Et* n.4. *vbi qualiter. Et de ratione* n.5.
6 *Ecclesiastici ad solutionem gabellarum ex sola concessione Brachij sæcularis sine assensu Pontificio non tenentur* à n.11.
7 *Ecclesiasticus statuto super incendijs, & pascuis, ac fauorabilibus, quando teneatur.*
8 *Statuto de re, de qua disponere potest Princeps, si eo Clericus vtitur, videtur obligari.*
9 *Statutum datium disponens executiuè, qualiter obliget Clericum, eo uti volentem, &* n.51.
10 *Gabellæ super Regalijs imposita, videntur Ecclesiasticos obligare. Verius contra* à n.11.12. *etiam si prætextu taxæ imponantur excessiua.*
11 *Regalia ad effectum imponendi collectas, quæ dicantur? &* à n.12.
13 *Piscaria, Ripatica, Salinæ, Portus. & alia, etsi sint de Regalibus, sunt tamen vectigalia* n.14.15.& 16.
17 *Vectigal dicitur omni id, ex quo fiscus cẽsũ accipit.*

Ro coronide huius tractatus libuit 1
de his propositis dubijs pauca conscribere, cum lõgè ex adductis in tot positis à q. 1. nostri textus, possent nunc tractari. Ad primam igitur difficultatis partem, quia videmus in Regnis nostris Castellæ, & legion à solis Procuratoribus laicis nominatis, siue sortitis à ciuitatibus habentibus votum in curijs, practicari, vt contributiones Regibus nostris fiant, videamque querelas Ecclesiasticorum, quare non vocentur ad colloquendum in hac curia aliqui capitulares de capitulis Ecclesiarũ Cathedralium, qui nomine status Ecclesiastici, ac alij pro Episcopis interueniant, quorum rationibus auditis, magis, ac magis exactiones iustificentur, & animus Pontificis informetur ad præstandum, vel non assensum, vt Ecclesiastici collectentur; videntur pro Ecclesiastico statu, & contra praxim dictorum Regnorum facere sequentia.

Primo, quia vt lex, seu capitulum concessum in 2
curijs possit obligare, & obliget omnes subditos commorãtes in Regno, siue Prouincia, necessarium est, vt concedatur ad petitionem, & ex concensu triplicis Brachij, Regij scilicet militaris, & Ecclesiastici, & non aliter, Marius *proam. Rit. n.* 14. Giurba *decis.* 116. *n.* 1. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuileg.* 77. *n.* 25. Cassaneus *in cõsuetudinib. Burg. Rub.* 9. §. 9. *n.* 51. *& Rub.* 4. §. 7. *n.* 59. Mastrillus *de Magist. l.* 5. *cap.* 15. *num.* 18. Tyraq. *de legib. connub. glossa.* 8. *numero.* 175

Cum ergo prædicta tria brachia, siue testamenta 3
forment, & constituant Parlamẽtum in curijs, quæ repræsentãt integrũ Regnũ, vt tradunt Belluga *in specul. Princip. Rub.* 6. *n.* 17. Petrus Grego. *de concess. feudor.* 1. *p. q.* 1. *à n.* 15. D. Vico *ad pragmaticã Regni Sardin. lib.* 2. *tit.* 2. *c.* 2. 6. *&* 8. Mastril. *dicto c.* 15. *n.* 7. Calixtus Ramirez *de lege Regia* §. 19. *n.* 2. Fontan. *de pactis nupt. claus.* 3. *n.* 69. Ripol. *de Regal. cap.* 4. *à n.* 6. Lorenz. Matheu. *de rigimine valẽt. c.* 3. §. 1. *à n.* 36. sequitur quod ad obligandos omnes debeãt de tribus illis brachijs in curijs cõcurrere, vt suffragia præstẽt, aliàs inquam si fiat statutũ à solo vno brachio sæculari, vel simul militari, non comprehẽdetur sub tali decreto; estamẽto, aut edicto status Ec-
clesiasticus. † Ita D. Ioan. de Xart. *ad c. Regni sard.* 4
in proam. n. 23. Commuta *in proam. n* 8. & Portales cũ multis *in scholijs ad Molin. t.* 1. *in.* §. *Cleric. à n.* 17. ait nãque *deficiẽte, & nõ cõcurrente cõsẽsu Brachij Ecclesiastici, pragmaticas Sãctiones, & capitula curiæ, etiã ad petitionẽ aliorũ Brachiorũ concessa, non obligare, nec ligare Clericos, & Ecclesiasticas personas, conclusam fuisse per illam Regiam Audientiam.* alia adducens Dexart. qui *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 67. cum Mastrillo *dict. cap.* 15. *&* 20. & Muta *dict. cap.* 11. *à n.* 1271. ait quod maior pars cuiuslibet Brachij, obligat minorem, non tamen, quod vnum obliget aliud, nec quod duo Brachia, obligationem quoad tertium inducant ex *l. nominationum.* 45. *Cod. de Decurionib. lib.* 10. *l. quod maior ff. ad municip.* & de incolis Mastril. & Belug *sup. Rub.* 45. D. Ioan. *decis.* 21. *n.* 6. Ponte *de Regal. in possess. in Rub. à n.* 20. Caccr. 3. *p. variar. c.* 4. *n.* 132. † Et omnium ratio est, quia capitula, & fori, 5
quæ conceduntur in curijs sapiunt naturam contractus, ratione concessionis, seu donatiui in eis factæ Alex. *cons.* 216. *n.* 8. *vol.* 2. Bolognet *cons.* 1. Olinanus *de iure fisci cap.* 1. *n.* 16. Calic. *in extrauag. curiar. cap.* 7. *in fine*, Mastril. *dict. cap.* 15. *n.* 65. Fontan. *dict. glossa.* 3. *n.* 70. Dexart. *dicto lib.* 1 *tit.* 7. *c.* 3. *n.* 2. *ex glossa. fin. in c.* 2. *de mut. petitionibus*, vbi Abbas

probat

probat non teneri aliquem recipere cõtra ſe illud,
quod ad eius petitionem,non fuit conceſſum , Fe-
lin.& alij;per eum in texto noſtro *n.*81. cum mul-
tis Cutellus,reſol controuerſ. inter ſicul ; inquiſi-
tor,;& ordin. Magiſt. *n.*83. cum Felino *hic* , Ab-
bate,Deccio, Couar.& alijs.
6 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ad ſolutio-
nem teneantur Eccleſiaſtici ſola conceſſione
Parlamenti,ſeu Brachij laici abſque priuilegio Pa-
pæ?Et pro affirmitiua ſententia faciunt ſequentia.
7 † quia Eccleſiaſticus ſi ſuper incendijs V. G. ſta-
tuto,aut edicto,vti velit,ſiue vti paſcuis laicorum,
& ad ſit edictum,quod qoicumque ſoluat,tantum
teneatur datium ſoluere;& quia generaliter volens
Clericus vti ſtatuto, tenetur vti cum onere ei ad-
iondo,& cum omnibus ſuis,qualitatibus cum nul-
la injuria irrogetur ei , cui beneficium non da-
8 tur,niſi quatenus quis velit. † & ſic dum conditur
ſtatutum generale de re , de qua diſponere poteſt
Princeps ; licet poſt modum poſſit per accidens è-
oeniere, quod ſponte Clericus ſupplicet , nulla in
eum exercetur iuriſdictio cum tantùm ſtatuti be-
neficium quærendum àprincipio ei adimatur , qui
non vult ſtatuto cum ſuis qualitatibus vti ; & ſic
valere ſimile ſtatutum , docent Decius *in textu
noſtro n.*47.*&* 53.verſ. *& ſupra dicta procedunt*,&
verſ.*tertia concluſio*,Tyraquellus *de retract.conſan-
guin.*§.1.*gloſſ.*8.*n.*42.Vbi plures,Surdus *conſ.*2.*n.*
43.*lib.*1. cum multis Daniel *de nobilib. diſp.*40.*ex
n.*4.cum Alex.*conſ.*209.Abbate *conſ.*6.loquẽte de
paſcuis,Menochio *conſ.*500.*n.*28.*lib.*8.Craſſ.*de ef-
fect.Cleric effect.*2.*n.*422.poſt alios Maſtrillo *dec.*
49.*per totà*,præſertim *à n.*7.loquentibus de datio.
9 Et confirmatur,quia ſi ſtatutum agenti execu-
tiue datium imponat illud tenetur ſoluere etiam
Clericus,ſi executiue agere velit, Perſonal. *de ga.
bellis n.*90.& poſt eum Graſ.*de effectibus Cleric.ef-
fectu.*3.*n.*288.& ſic dixit Decius in fine textus no-
ſtri,& cum eo Daniel *dict. diſp.*40. *n* 9.vt Clerici
teneantur ad gabellam quãdo volunt vti beneficio
ſtatorij,pro quo gabella imponitur,& hoc quia ſta.
tututum,commodum,aut incommodum Eccleſia-
ſticis adferre valens,& valet, & illos comprehen-
dit,quando ſcilicet eſt conceſſiuum,& non diſpo-
nit in ſpecie de Clericis,Burſar. latè *cõſ.*93.*n.*22.*&*
24.*lib.*1.Graſ.*de effect.effectu.*2.*n.*230. Seraphin.*de
priuileg.iuram.priuileg.*77.*n.*26.Daniel *ſupra n.*10:
10 Et ſic poteſt dici quod teneãtur Eccleſiaſtici ad
ſoluẽdas gabellas impoſitas abſque priuilegio Pon-
tificio ſuper Regalibos,videlicet ſuper papyro,ſu-
per potione *chocolatica,tabacho, ſale*,& *ſacharo*,ac
aliarũ merciũ,quæ ex alijs Regnis aſportãtur,cum
hæc taliter ſint de Regalia Regũ , ac Principum,
vt ad ipſos ſpectet taxare,& gabellare præfatas res
ex Doctrina multorum , qoos iam *ſuprà* adducti
ſont in quæſtionibus hic referẽdis noſtri tractatus.
11 Sed ego nihilominus in propoſito quæſtionis
noſtræ,etſi fatear,vt iam *ſuprà* retuli *q.*7.*à n.*1.vbi
dum egerim de papyro ſigillata, dixi *ibi n.*10.qood
angariæ , & per angariæ , ſalinaria , guidagia,&
pedagia,item piſcariæ, portus,ac alia ſint de rega-
libus *ibi n.*14. & de multis alijs nouiſſimè Sixti-
nus, & Ripol. *de Regalib. cap.*7. *&* 16. ac in alijs
multis alia aſſignantes , quæ dicantur Regalia ,
vbi etiam de theſauris.
12 Tamen quia redditos ipſorum fiſco proueniẽtes,
inter vectigalia connumerẽtur,perinde dicẽndum
eſt ex longè,tam *in dicta q.*7.*à n.*1,quam *à quæſt.*1.
cum alijs infinitis, ſimilia ſtatuta ſub prætextu ta-
xæ,eſſe contra libertatẽ Eccleſiaſtiam;quia quam-

tamvis ſtatuta fauorabilia Clericis , illis proderint
in vim. fauoris, & priuilegij,iuxta quæ ſcripſi *ſu-
prà q.* 2.verſ.*ad ſecundam*, quis non videt, vt hæc
de qu.bus in præſentiarum loquimur , grauamen
ipſis,ſicut laicis inferant.Obſeruant ergo Syxtinus
de Regalibus,*lib.*2.*c.*13.Cuiacius *in l.vltim.Cod.de
fabricenſibus lib.* 11.*in textu o feudali*,verb.*angaria*,
Alfarus *de officio fiſcalis,gloſſa.* 20.§.12.*n.*471. Go-
delinus *de iure nouiſſimo lib.*5.*c.ac.* . Limdemanus
*in exercit.feudat.cap.*3.*n.*57. quod gabellæ dicun-
tur Regaliæ ; ita vt ſub nomine Regaliarum , ve-
niant etiam angariæ , & perangariæ.
Item & Piſcariæ , vt tradunt Decius *conſ.*196. 13
*n.*2.Cauedo *deciſ.p.*2.*deciſ.*54.Syxtinus *dicto lib.*2.
*cap.*18.*n.*12.ſunt de Regalibus,& nihilominus di-
cuntur gabellæ,& vectigalia , ex *l.inter publica* §.
fin.ff. de verb. ſignif. vt tradunt etiam Bocerus *de
Regalibus c.*3.*n.*141.Arumæus *volum.*2.*diſcurſ.*15.
*n.*55.Albericus *in comment.ad tit.de verb.ſignif.in
dicta l.inter publica fol.*49. † Item & quod Ripa- 14
tica ſint de Regalibus,docent idem Bocerus *n.*154.
Arumæus 93. Maſtrillus *de Magiſtratibus lib.*5.
*c.*10.*n.*291. quæ tamen dicunt vocari vectigalia.
Et quod Salinæ in ſententia communi ſint de 15
Regalibus,& tamen inter vectigalia numerentur,
dicta l.inter publicat.ff.de verb.§.*vltim.*notant Bul-
lengerus *de imperatore Rom.lib.*9.*cap.*21.Bornitius
*in tract.de ærario lib.*5.*cap.*1. Beſoldus *in diſcurſu
politico de ærario c.*4.*n.*13.Klockius *tract.de contri-
but. cap.*1. *n.*116. Bodinus *de Republica lib.*1.*cap.*
10.*n.*170. † Et quod Portus ſint etiam de Regali- 16
bus, & tamen eorum prouentus , vectigalia ceo-
ſeantur,docent DD.per textum *in dicta l.inter pu-
blica* §.*vltimo de verb.ſignif.l.*3.*Cod.de vectigal. &
l.cum & plures* §.*vehiculum ff locati*,vbi *Portorium,
Portus , & vectigal.* idem ſunt, docent Arumæus
*vol.*1.*diſcurſ.*3.*c.*3.*n.*42.*&* *vol.*2 *diſcurſ.*20.*n.*6.Al-
farus *dict.gloſſa.*20.§.2.*n.*16.*&* 18.*&* §.8.*n.*114.&
alij, qnos citat , & ſequitur Solorzanus *tom.*2. *de
iure indiar.lib.*2.*c.*1.*n.*52.*&* 5 .Beſoldus *de iuribus
Maieſt. cap.*7.*n.*8. Arniſeus *de iure Maieſt. lib.*3.
*c.*5.*à n.*3. Althuſius *in politica c.*12.*n.*16. † qui rite 17
etiam docent,ac ſobdunt , quod omne, id, ex quo
fiſcus cenſum accipit , vectigal. ſit , V.G. *vecti-
gal. portus ſalinarum , Metallorum , piſcationum*
&c. vti ipſi inquiunt.
Vnde quia,& ius tractæ quod ſoluitur ex extra- 18
ctione aliquorum mercium ex portu , gabella ſit;
& ſic ad illam,niſi cauſa negociationis extrahant,
Eccleſiaſtici non teneantur, vt dixi *q.*5.*verſ.ad ter-
tiam*,& *q.*15.*verſ.ad quartam*, & in alijs;& quod
ſi alicubi conſuetudo in contrarium,eſt,corrupte-
la,ſit,vt in Bulla cœnæ *c.* 19.*diſp.*92.*concluſ.*1.*n.*4.
Laurentius Oroſcius *lib.*4.*c.*2. Ciatlinus *in con-
trouerſ.forenſ.c.*31.*n.*12.*&* 16.Thomas del-Benè *de
imm. Eccleſ.c.*1.*dubit.*4.*ſect.*5.*n.*8 Legand.*à n.*1.qui
excipit,niſi forſan dicta cõſuetudo ſit ex priuilegio
per Pontificem cõceſſo,quod an verum ſit,& dato
olim fuerit,modo non ſit per conciliũ Tridẽt,Bul-
lam cœnæ Domini, & Bullam Vrbani.VIII.qoæ
incipi *Romanus Põtifex*,referat reuocatum ex illis;
ad qnod applicabis quæ adduxi *ſupra à q.*16.*verſ.
ad quintam*,& verſ.*ad vltimam*,vbi de conſuetudi-
ne egi etiam immemoriali circa hanc materiam,
† Sequitor dicendom,vt quemadmodum probaui 19
*dict.q.*1.*à n.*1. qood nec Clerici teneantur ad ga-
bellam ſuper papyro,& ex proximè relatis de por-
tu, piſcaria, metallo, Salinarijs, ita de *ſale, potione
Chocolatica,tabacho*,ac de alijs ſpeciebus, quæ in-
trodocuntur ex alijs Regnis,& prouincijs.

20 Adhuc, Vrgent relata hic in vers. *ad secundam*, cum duobus sequentibus nam latè *supra* dixi *q.48.* quoties impositio non fit per modum tributi, sed vt pars pretij, Clerici conqueri non debent *ibi numer.14.* & ex alijs dictis cum distinctione, de qua *à n.8.* etiam ibi. Ergo si in casibus relatis Reges nostri Hispaniæ, & alij supremi Principes in suis terris imponant, non vt tributa, ac gabellas, sed vt partem pretij taxa o cariorem superdictis speciebus suprà illam, quàm naturaliter emptores ponerent, videtur dicendum, vt ad illam teneantur Ecclesiastici, sicut alij sudbiti; præcipuè si consideres, vt in his speciebus, quæ vitæ humanæ non sunt moltùm necessariæ Clerici non conprimantur taxa, eo quod in eorom potestate
21 est, tales species emere. † Tum quia taxatio venalium, ac comestibilium est de regalia Regum, vt agnoscunt addocti, & patet ex dictis *supra sub.q 1.* & alijs, & quod dixi de salè *dict.q.48.* in vers. *ad tertiam*, & vt de papyro retuli alios contra nos loquentes *in dicta q.7.* & alibi de *Sacaro, Vino, Oleo, aceto* &c. vt sub *q.13.14.& 39.* & sub alijs, & facit quod dixi de valore monetæ *sub q 7.* & docent communiter DD. firmantes quod impressio signi publici in moneta, quæ auget valorem monetæ intrinsecum, obligat etiam Ecclesiasticos.

22 Sed si reuera in relatis speciebus à Principe taxatio fiat, cui videantur stare Ecclesiastici si ea sit tantùm ratione pretij immoderati excedentis non in minimo, sed in magno iustum valorem intrinsecum earum simul, ratiocinatis expensis transportationis illarum ad hæc V. G. Regna: tonc reuera iuxta adducta in præcitatis locis, & distinctionem, quam posui sub *dict. q.48. sub.* vers. *ad secundam* ibi in vers. *sed pace*, non obligabit Ecclesiasticos, cum grauamen induceret gabellarium, & tributarium, quod non sustinetur respectu Ecclesiasticorum; aliàs enim daretur, quod posita taxatio per modom pretij, & non gabellæ, siue tributi, liceret etiam contra Ecclesiasticos, & hac via inuentus esse modus grauandi illos taxa pretij excessiui, assignata pro venditione illarum specierum, quod non est ferendum, etsi in minimo sustineatur propter rationes positas in dicta *quæst.1.* Vbi de taxa comestibilium, & in alijs, nec dictum de augendo valore monetæ, quod habet aliam diuersam rationem, vt dictum est sub *dicta quæst.7. à numer.16.*

23 Nec obstant adducta in principio dict. vers. *ad secundam* cum duobus sequentibus; quia illa soluuntur per adducta *in dict. q.7. n.19.* Vbi dixi de ratione, quare Clerici litigantes in tribunalibus laicis soluant gabellam Papyri sigillatæ, sicut & alij laici, & *ibi n.42.* & faciont quæ dixi etiam *supra q.27. à n.1.* Vbi de statutis circa ordinationes litis, ac de instantia seruanda, & io alijs *ibi*, & de alijs quæstionibus, quæ non grauant Ecclesiasticos litigantes in foro laicorum per *ibi* dicta, & quæ dixi in *cap.9. de foro comp.* quæ omnia proportionabiliter applicantur pro solutione con-
24 trariorum. † Nec adductum de gabellis, seu cariori taxa super sacaro V. G. potione *Chocolatica, tabacho*, & alijs non multum necessarijs vitæ humanæ, & aquarum vsu, & emptione possunt se Clerici substrahere, ac abstinere; ob id que si illas emant species, debeant se conformare cum laicis, circa taxam & vt gabellas super eis impositas soluant, quia respondetur ex adductis proximè de salè, & papyro, etsi instes hæc exempla, & alia similia non esse, cum Papyrus, sal, & alia huiusce generis videantur necessaria vitæ humanæ, sicut caro, vinom, Oleum &c. super quibus speciebus, vt dixi *à q.10.* & proprius *in dicta q.13. & 14.* com alijj, & *q.39. & sequentibus, & à q.47.48.49.50.51. &c.* Respondetur taxa.

Iustam, & moderatam sustineri, ad qoam Principes supremi possint assignandam procedere iure Regaliæ ex adductis *q.1.* & alijs; non inquam ad immoderatam, & excessiuam, vltra intrinsecum valorem earum specierum; quia tunc, etsi species illæ non sint multùm necessariæ ad vitam, aufert nihilominus taxatio immoderata vsum earum Ecclesiasticis, quarum vti actionem habent ab libitum, vt ciues Reipoblicæ sine grauamine, & incommodo per sæpius dicta in hoc textu. 25

Ex quibus patet, & ex ante millies repetitis, dicendum esse non teneri Clericos, siue ad taxam ratione pretij imoderati, seu tributi, etiam minimi ex solo statuto taxante à Principe, aut à Parlamento, senatuvè Regali ex Doctrina nostri textus & aliorum iurium in hac tractatione expeditorum sine Breui, assensuque Pontificio iuxta illa, quæ dixi *sub q.10.11.12.13.14.* & alijs *dicta q.39.* & in iam adductis *à q.48.* Quæ autem dicantor Regalia ad prædictom effectum, dicta sunt in hac quæstione, & in proximè signatis, & alijs; licet teneantur iure naturali obseruare taxam iostam, & moderatam, vt dixi *sub dict. q.1.* 26

Ad tertiam qoæstionis partem, in cuios incidimos tractationem, occasione cuiusdam petitionis factæ ab Oratore *D. Gaspar de subremonte*, nonc in curia Romana noncio extraordinario, Regio vices gerente, & è concilijs supremis Castellæ, & & Italiæ, de qua sub hoc vers. videtur inquam respondendum ex proximè dictis, & vt radicitus fiat, duxi prius recensere concessiones millionum, quorum nonnulla retuli *dict. q.13.14. & 39.* com alijs, & de papyro *dict. q.7.* originem trahentes ab anno 1592. vt ibi posui. In summa ergo supplicationis tenoor verbis vernaculis conceptus, consistit in sequentibus à tempore, scilicet Caroli. V. causa multiplicis Belli contra hæreticos, D. Regum Philippi II. 27
& III. exaustũ esse Regium Patrimonium † quod 28
reputabatur quut annis duodecim millionum, parum plus minusvè, & quod ad defensionem suorum Regnorum egebat illa eadem quantitate in moneta aurea, quæ in moneta aurea, siue argentea complet milliones octo; temporibus hisce, & admodum dict. Regium Patrimonium exaustum esse, redditus per soluendis ob summas à vasallis sæcularibus, & Ecclesiasticis in modum censuum impositas super eo, vt iam fere dict. Patrimonium adimpleat summam Docatorum sexenta millia, pmponens, vt impossibile, quod Rex noster Philip. IV. coius oomine fit supplicatio, possit defendere Regna sua, ac Religionem Catholicam. Hacque de causa Pontifices sommos prædecessores; & Alex. V. II. à quo supplicatur concessio, assensos, ac prorogationes annis præteritis concesserunt, ac prorogarunt vsque ad hæc tempora; indeque in comitijs Regni, congregati, vt solet (& vt retuli *sub dicta quæst.13.*) anno præterito 1656. ad debellandos, seu propulsandos inimicos Regiæ coronæ, fuisse practicatum circa dictas prorogationes, ac nouas concessiones, in quibus etiam vt laici, contribuerent Ecclesiastici, & hoc quatuor de causis, quæ sunt, vt iacent.

Prima proximè relata de Regio Patrimonio exausto, quæ reuera negari nequit, & status Ecclesiasticus 29

Google

30 siasticus fatetur. † Secunda quia redditus bonorũ mobiliũ, ac immobiliũ status laici, sunt etiam depauperati; è contra verò Ecclesiasticos ditatos; eo quod in computo facto reddituum omnium Ecclesiasticorum tempore D. Philippi II. Regis anno prædicto 1592. excedebat Summam decem millionum, ac quadringentorum millium Ducatorum, excreuisséquè propter nouas fundationes, vsque ad præsens tempus multum. Tertia quia Comitiales Capitulares Regni, non aliter concesserunt Regi ad præfatos fines prosequendos, nisi cum conditione, quod status Ecclesiasticus persolueret Sissas, ac collectas, sicut laicus. Sin autem excusaretur Ecclesiasticus, nunquam laicus, aut vellet, aut posset Regibus, ac tam publicis, & communibus necessitatibus subuenire. Quarta ideo, quia est impossibilis separatio tributorum, & vt excosentur fraudes, & iudicium, competentias, iuxta quæ adduxi *supra sub dicta q.* 13.
31 in vers. *ad secundam*, & in alijs assignatis. † Ad qua, omnes satisfaciens status Ecclesiasticus, non se excusans à contributionibus iam Pontificio assensu, ac promgationibus stabilitis, supplicat etiam à B. Patre, Alex VII. ne pro alijs de nouo impositis, assensum, præbeat, rationem excusationis narrans, provt etiam iacet concessiones referendo factæ à dicto anno 1592. super quibus speciebus; provt etiam continet supplica porrecta à D. Gaspar de Sobremonte.

32 Igitur prima concessio millionum, vulgo *de sissas* super speciebus comestibilibus, *carnis, vini, aceti*, & *olei* &c. fuit decem, & nouem millionum, ac dimidij, sub quo nomine tot prorogationes factæ sunt à dicto anno, & vltima Pont. D. Alex VII. anno proxime præterito 1658. Die 14. Septembris, vt patet ex Breui posito *supra sub fine dicta quæst.* 39. & hæc inquam tantùm, vt patet de supplica D. Gasp. & sub qua concessio, & prorogationes Apostolicæ ceciderunt, reliquæ sequentes non adhuc, & ob easdem causas, ac illa prima concessio exposcit à sede Apostolica confirmationem, cæterarúmquè subsequuntur, & cum de facto Clerici eas persoluant, petit Pontificium assensum, simul enim perceptorum tributorum, collectarum, & sissarum condonatione, ac absolutione censurarum, in quas incurrerint ratione Dictarum impositionum, de quibus Pontifex gratia acceptum faciat prorogans etiam pro vno sexennio.

33 Sunt namque impositiones ad solutionem, quarum supplica porrigitur, provt in ea iacet, & in quibus status Ecclesiasticus simul cum laico æqualiter contribuit sequentes. Primo illa antiqua memorata 19. *millionum*, ac *dimidij*, ad quam vt proximè diximus factæ sunt dictæ prorogatio-
34 nes perceptorum. † Sine tamen Breui Pontificio contribuit iuxta tenorem dictæ supplicæ in vno *trecentorum millia Ducatorum*, plus, minusvè ad conseruationem seruitij concessi per Regnum militum octo mille impositum ad rationem quatuor marapetinorum in vnaquaquè amphora vulgò *arroba* veni sissata, & in vnaquaque libra carnis arietinæ & super quolibet capite arietis castreati; hanc tamen contributionem ait status Ecclesiasticus excedere *quingenta millia Ducatorum*: alia viginti millia super comestibilibus.

35 Alia impositio imposita, & quæ durat fuit, ac est *aliorum duorum millionum* communiter vocata *de quiebras* ad effectum supplendi quod vsurpabatur, & quod deficiebat ad solutionem dictæ primæ concessionis 19. *millionum*, *&* *dimidij*, quam impositionem distribuunt ciuitates, & oppida proportionabiliter sine mediorum onere certo, sed ad libitum, iuxta medium magis cuilibet ciuitati, ac populo commodo) cuius computum quotannis est 106. v. 666. Ducatorum.

Alia verò impositio est aliorum *duorum millio-* 36
num, ac dimidij, octo marapetinorum in qualibet libra piscati maris, ac fluminum huius Regni, (exceptis *las sardinas saladas arenques, y Albures*, quæ sunt pauperum sustentaculum) cuius redditus, & supplica narrat, æstimantur in 70. v. 666. Ducatis in forma sequenti. Super quolibet æstimo sacari, vulgo *arroba* fabricato in Regno Granatæ, septem dragma de illo, qui vocatur liquido, ac puro, vulgo *del mas cabado*, & Dragma quatuor super alio vili vocato *de espumas*, & duo Dragma super alio sacaro infimo, ac viliori vulgo *en la de maleça, y miel de espuma* concesso à Regno, vt ea conditione soluant æqualiter cum laicis, & ad concessionem faciliorem reddendam, supplica narrat, iam memoratas Regis, & laicorum necessitates, & super excrescentiam redituum Ecclesiasticorum, insuper addens, quod existente eorum computo supra *decem millionum*, ea contributio respectu status Ecclesiastici non excedit redditus *centum, & quinquaginta millium Ducatorum*; & quia est admodum difficilis separatio Ecclesiasticorum à laicis modo iam assignato.

Ad prædictas tantum millionum species iusti- 37
ficandas respectu Ecclesiasticorum, relata supplica implorat Pontificum diploma. Sed quia ex parte status Ecclesiastici, etiam dicitur grauatum esse aliarum præstationum impositionibus, scilicet super *tabacho, Chocolate, Papyro Alba, non sigillato*, aliarúmquè specierum, quæ de alijs Regnis ad nostra vehuntur Castellæ, & legionis, ad quas exactiones status Ecclesiasticus proportionate concurrit cum laico, nec ad has iustificandas, supplica porrigitur; eo quod existimant Rex, Regnum, & Consiliarij esse de Regalibus, quæ taxari possunt ad libitum. Et in alia quatuor millionum concessa per sexennium à Regno, super sale, & in alia trium millionum imposita anno præterito 1657. super vino, aceto, & oleo &c.

Et quamuis Rex noster perceperit dandam sa- 38
tisfactionem omnium dictarum contributionum Clero ab anno 1645. quæ quia nondum sortita est effectum, & supplica instet pro condonatione dictorum millionum super piscaris, & sacaro, nullam mentionem de alijs relatis speciebus, scilicet *Tabachi Chocolate, papyri*, cum dicta quinquè genera specierum sint assignata ad solutionem duorum millionum, ac dimidij memoratorum; ideo status Ecclesiasticus dicit, nec de istis, nec ad tributum salis, quamtumlibet de Regalia Regum considerentur esse ab ipso contribuendum, siue per modum pretij taxati; quia excessiuum est, quod habet vim contributionis, siue impositæ sint, expresso nomine, collectarum.

De quo omnium grauamine, ac aliorum simi- 39
lium, quæ in tempus sequens potest astutia excogitari, plorat, ac conqueritur status Ecclesiasticus supplex, repræsentans Summo Ecclesiæ Præsuli, vt liberet illum à tot oneribus præ oculis ponens clausulam iam adductæ prærogationis D. Nost. Alex VII. de dicto anno 1658. loquentem de adducta prorogatione 19. *millionum*, *ac dimidij* narratorum pro alio sexennio; dum tamen, eo durante, nequeat status Ecclesiasticus grauari;

augmento dictarum sissarum, nec alijs nouis im-
positionibus quarumlibet aliarum specierum, ad
quod proponit depauperatum iam temporibus
hisce Patrimonium Ecclesiæ; & quod insoper
concessionibus Apostolicis ex decimis, alias Ec-
clesiæ debitis percipit Rex noster, ac aliæ personæ
laicæ decimationes plures in forma sequenti.
40 † Primo illas, quæ vocantur *ierçias Reales*, quæ
41 componuntur duæ de partibus nouem. † item
decimationes Magistrum militarium ordinum D.
Iacobi, Alcantara, Calatraua, quæ excedunt *quin-
genta millia Ducatorum*; item decimationes com-
mendarum dictorum ordinum, quæ sunt valoris
42 *quatuorcentum millia Ducatorum.* † Item quod
Prioratus, & commendarum S. Ioannis, gratia
Pontificia laici plures percipiunt decimationes
43 magnas. † Item quod plores Religiosorum fami-
liæ habent priuilegia ad non decimandum, & si-
mili modo Collegia, ac Hospitalia &c. quæ ha-
bent annexa beneficia, ac alia opera pia sæcularis
status, consuetudine, aut priuilegio non decimant.
44 † Et quod præterea etiam tecipiunt Reges nostri
gratia Apostolica subsidia, & excusata quotannis
ab statu Ecclesiastico soluta, ad soluenda in poste-
tũ, quæ important 650 V. Ducata, & insuper pro
tecaudandis istis; quovsque in bursa Regia cu-
stodiantur, & reponantur, absumit alia centum
millia Ducata in soluendis executoribus, ac alijs
interuentoribus.

45 Et addit etiam status quod contribuit simul
cum laicis in tributo illo antiquo vulgo *alcauala*,
& in illa noua, quæ vocatur trexento; qui etsi
illam collectam non soluat de his, quæ à Clero
venduntur, quod parum est; eo quod locat suos
redditus Ecclesiasticos, laicis tamen intrinsecè so-
luit de omnibus, quæ consumit, ac emit victui; si
quidem arrendatarij, ac venditores cariores in
pretio sunt tributorum, ac collectarum causa.

46 Contribuit etiam in Papyro sigillata, qua agunt
Ecclesiastici litigantes coram laicis, & in instru-
mentis locationum, venditinnum, ac emptionum,
mandatorum, testamentorum, ac aliorum instru-
mentorum, quæ coram laicis scribis, & Tabellio-
nibus laicis anthoricantur; quæ contributio est
quantitatis magnæ, contribuit etiam in alijs con-
tributionibus municipalibus ciuitatum, ac loco-
rum, quas imponunt expensis nonnullis, quarum,
etsi in nonnullis populis teddatur aliqua qnotta
pro satisfactione; sunt tamen infiniti populi, in
quibus nulla satisfactio præstator.

47 Item proponit status Ecclesiæ, quod plures ha-
bet redditus super Patrimonio Regio, vulgò dicti
Iuros, & quod de istis dimidiam, vt in plurimum
partem absumit Regia Maiestas; & licet integros
persoluat multis communitatibus Ecclesiasticis,
Hospitalibus, ac pijs locis, hanc solutionem non
importare tertiam partē dicit. Item proponit quod
Papa Vrban. VIII. concessit Regi decimā quandā
sexcentorum millia Ducatorum, quam soluit status
Ecclesiasticus. Et post Inocent. Papa X. concessit
48 aliam 800 V. Ducatorum. † Proponit inquā pen-
sionum grauissimas Summas, quæ Diplomate
Pontificio superimponuntur super redditibus E-
piscopatuum, Dignitatum, Præbendarum, ac be-
neficiorum Ecclesiasticorum. Et quod in muta-
tionibus monetæ æris quantitates plures amiserit,
ex quibus omnibus satisfaciens memoriali nomi-
ne Regin à dicto Oratore D. Gaspar à Sobre-
monte Pontifici N. Alex VII. oblato rationando
49 redditus totius, ac vniuersi status. † Et quia ex
defectu Agricolarum redditus Ecclesiastici, qui
tempore Regis Philippi II. computati pro sum-
ma decem millionum, iam hodie solum sit 4. mil-
lionum, & 333 V. Ducatorũ, de quibus plures ex
contributionibus adductis per Clerum soluuntur,
& dicit Ecclesiæ status temporibus hisce dictam
hanc vltimam 4. millionum summam depaupe-
rari admodum, & quod insuper maior pars, quæ
ex ea restat absumitur ab Episcopis, & Ecclesia-
sticis in erogandis eleemosynis pauperibus laicis
extraneis, siue cognatis, quod redundat in benefi-
cium status laici.

Et vltimo agnoscens dictus status Ecclesiasti- 50
cus depauperationem eius prouenire à diminutio-
ne diuitiarum laici status, & absolutione dictarum
collectarum, & decimationibus, & subsidijs Re-
gibus solutis; & quod Reges nostri sunt ære alie-
no grauati admodum, & bellis compressi, quibos
resistere nequeunt sola contributione laica; &
quod iustum sit, vt status Ecclesiasticus propor-
tionate subueniat ad depellendos fidei, seu Regni
inimicos, sed tali medio, vt non depauperentur à
fructibus, sic vt mendicent in dedecorem; &
quod Reges seu Principes non grauent imponen-
do tributa, & collectas expresse, aut tacitè, ex-
plicitè, siue implicitè, directè, aut indirectè, nec
sub velamine taxæ specierum, iam addoctarum,
quæ immoderatæ videantur, sapiántqoè tributo-
rum, ac collectarum onera sine priuilegio, & as-
sensu Pontificio, nec eo inquam prætextu, quod
prædictæ, aut aliæ species, tam adductæ de alijs
Regnis, quam collectæ de proprijs, & quæ vitæ
necessariæ sint, aut parum vtiles, & non necessa-
ria sint de Regalia Regis, in quibus taxandis, seu
collectandis, non egere priuilegio vllo; siquidem,
vt patet ex dictis sub vers. *ad secundam*, vt con-
tribuant Ecclesiastici, semper requiritur Papæ as-
sensus, excepto tantum illo modo, de quo *ibi* assi-
gnato, & dixi *sub quæst.9.*

Ad quartam quæstionis partem; an status Ec- 51
clesiasticus teneatur soluere datum, seu gabellam
earum rerum, à quibus abstinere possunt; quia
iam subdito vers. *ad secundam* disserui, & respon-
sum præbui, vbi etiam dixi, & exemplificaui quæ
isthæc res dicantur, & *ibi n.9.* vbi *acdatio*; ideò
non repero.

Ad quintam quæstionis partem repetitis hic, 52
quæ latissimè dico *infra in cap.23. de sent. & re
iudicata*) vbi de agratiandis pœnis delictorum
per Principes supremos; nunc ex Decio *cons.*10.
*num.*2. & ex allegatis per Felinum *in cap.quoniam
hoc tit.sub num.*14. & vt refert Daniël *de nobilib.
dicta disp.*40 *n.*13.*&* 14. quia solet statutum fieri
de soluendo taxam, quando aliquis ob delictum
condemnatus supplices Principi, libellos vult præ-
sentare, alias supplicare non possit qood sic Prin-
cipi aliquid tribuit emolumenti; & quod etiam
pœnam ipso Iure imponat (siquis supplicare po-
stea velit) statim; ac committitur delictum, inde
qneat dici executorum); ideo num hoc statutum
comprehendat Clericos, dubium est.

Et per adducta *supra* sub dictu vers. *ad secun-* 53
dam in principio; pro affirmatiua sententia res-
pondendum videtur. Et quia in prædicto statuto
non agitur de pœnis irrogandis, sed de beneficio
impertiendo; non enim dum supplicatur tractatur
de actu, in quo Iurisdictio exercetur; quia sup-
plicatio (ad agratiandum scilicet delictum) non est
actus iudicialis *l.*1. *cod. de precib. imper. offerend.*
Bald. *in l.§.cum qui ff.de postul.prope finem*, Sfortia
Oddus

Digitized by Google

Oddus *de reſt.p.*1.*q.*92. *art.*1.*n.*1. & 3. ſic ex doctrina Baldi per gloſſam *in l.nemo qui condemnare ff.de reg.Iur. conſ.*30.*num.*2. *lib.*1. quem ſequitur Crauetta *conſ.*441. *ſub n.*6. verſ. *magis in terminis lib.*3.

54 Deinde quia nec dici poſſit libertati Eccleſiaſticæ contrarium ſtatutum, per quod v.g. ſi is, qui laicus à iudice laico ob perpetratum delictum in exilium eiectus, in Eccleſiaſticum poſt modum ordinem receptus ex libris publicis, in quibus omnes Banniti deſcribuntur, ſuum deleri nomen deſideret; ſicque ſupra ſcripta lege municipali executoria vti ad onus ex eadem lege municipali inductum: & ita cenſet Daniël *de nobilibus dict. diſp.*40. Cum aliud ſit aliquid ſimpliciter prohibere, aliud ſtatuti commodum ob publicum omnium bonorum emanatum decernere, vel aliquid prohibere, teneriquè omnes cenſet ad obſeruantiam omnium ab ipſa lege diſpoſitorum, quod eà vti debeat eum omnibus ſuis qualitatibus, potueritqoè ſtatuens à principio, etiam conditionem ponere, & illud onus, quod ſibi magis expediens videretur, & faciunt quæ dixi *ſupra q.*51. verſ. *ad quartam.*

55 Iterum quia cum aliud ſit aliquid ſimpliciter prohibere, aliud ſtatuti commodum ob publicum omnium bonorum emanatum decernere, vel aliquid prohibere, nec in prædicto ſtatuto aliqua mentio fiat de Eccleſiaſticis, nec decernatur Eccleſiaſticis poſſe, vel non in hoc, vel in illo caſu recurrere ad Principem, ſed ſolum generaliter quemlibet volentem ſupplicare, ad hanc, vel illam taxam teneri ſoluendam, in terminis reſoluit Daniël *dict.diſp.*40.*n.*1.14.*in fine*, & ſin. ex Doctrina eorum, quæ adduxi ſub dicto verſ. *ad ſecundam*, in principio.

56 Dicens vt non poſſit dici contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi quis ex Eccleſiaſticis eo vti velit ſtatuto, cum non ſit contra Eccleſiaſticos, ſed tantùm adijciat onus eis ſoluendi, qui volunt ſtatuto vti, vt tradunt Baldus *in l.venditiones num.*5. *cod.de contrah.empt.* Decius *in cap.Eccleſia ſanctæ Mariæ in fine de conſtit.* Alex *conſ.*119.*n.*17. Vbi quod tenentur ad regiſtrationem Eccleſiaſtici &c. Sed quia hoc ſtatutum, quod de ſe gratioſum eſt, taxa in eo appoſita ad condonationem delicti, pœnale poſſit dici; ideò ex multis *à quaſt.*1. reſolutis videtur, vt lædat Eccleſiaſticam libertatem, in quo tu cogita.

57 Ad vltimam quæſtionis partem ſuppoſitis quæ latè dixi de ſaluo conducto *in cap.*4. *vt lite non conteſt.teſtes non recip.*44. Vbi plura de ſaluo conducto. Ideò nunc breuiter dico, quod ſaluus conductus in delictis operatur, vt effectus Banni ſuſpendatur; & quod illius tempore durante, eſt, ac ſi quis non eſſet Bannitus, indèquè interim offendi non poſſit, cum ſecurum reddat pro eo tempore, vt docent Angel. *in l.vltimar num.*8. *de ſepulch. violat.* Magalot. *de ſaluo cond. in princ. & per tot.* Bertac. *in repert.* verb. *ſaluus conductus n.*12. Vbi quod ſuſpendit Bannum, & pœnam, Gozadin *conſ.*61. *num.*1. & poſt alios Burſat. *conſ.*54. *n.*8. & 9.*lib.*1. latè Farin. *q.*29. *à num.*1. Menoch. *de arbitr.q.*90.*num.*6. allegati per Giurbam *conſ.*80.

58 *num.*27. Vbi alia cumulat. † Eſt enim ſecurus ille, qui nihil reformidat, & ſecuritatem efficacem habet, vt *in l.*1.*ff.de act.empti*, Bald. *in lib.ſtatutor*, verb. *ſecuritas*, Bertazol. *eodem verb.n.*3. † De quo

59 exiſtimo etiam gaudere Eccleſiaſticos, cum fauorem contineat, ac priuilegium omnino, iuxta ea, quæ dixi *ſupra quaſt.*2. *in fine*, & *num.fin.*

Iam ergo huic tractationi vltimam imponendo manum, quæ ferè occurſum facit ad omnes caſus, qui ſe ſe offerre poſſunt de ſtatutis laicorum in grauamen Clericorum, concludo exhortando legiſlatores, eorúmquè Conſiliarios, vt perpenſo admodum iudicio, decreta ferant, præ oculis habendo Deum, & iuſtitiam, vt in alijs minoribus, & exiguis, vtique obſeruant, & ne importunitate inſtigentur, menti proponant fatales caſus, & ruinas relatas *ſupra in q.*17.*in fine à n.*72. verſ. *quare vſque ad finem*, & *q.*12. verſ. *ad vltimam à num.*66. Vbi narrata ſunt infauſta multa collectando Eccleſiaſticos; econtra autem propterea alia Principibus obtingentia, propter reuerentiam habitam ab ipſis erga Eccleſiæ immunitatem, & franchitiam. Conſiderant etiam quanta gratitudine & liberalitate ſe gerunt Summi Pontifices elargiendi de bonis Eccleſiæ, & Clericorum veris, & non præſumptis, ac imaginarijs neceſſitatibus occurrentibus Principum laicorum totius orbis Chriſtiani, vt legenti apparet ex proximè adductis *hic* verſ. *ad tertiam*, & ſpecifice ſi legat condonationes factas à Pontificibus, pluribus Eccleſiæ laicis Principibus, vt retuli *ſupra quaſt.*19. *ex n.*19.à verſ. *cumquè ſint dicta q.*17. & nonnulla *ſub q.*14. Item rogo vt conſiderate imprimant ſenſibus monita relata *ſub q.*42. *in fine à num.*13. *ad finem*, ex verſ. *ſed quia materia*. Aliáquè plura ob introducta, quibus curaui capere Doctrinæ veritatem potius quam ferreo animo frontéquè torua, vt quidam ſolent increpere, quaſi doloſo conatu motus parando, ſiue pro legiſlatore laico, ſiue pro ſtato Eccleſiaſtico remigantes; enim verò hæc recolligi, non capitoſus, ſed deſiderans aperire verum è fonte Iuris naturalis Diuini, etiam Canonici, & ciuilis, aliarúmquè conſtitutionum, & Bullarum Summorum Pontificum, vtinam ad laudem D.N. IESV-CHRISTI, Deiparæquè Virginis Mariæ, matris eius, & in obſequium Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, omniúmquè Principum fidelium orbis. 60

QVÆSTIO LVII.

An Epiſcopi, aliivè Prælati teneantur ex vi legis Regiæ ire ad debellandum inimicos Regni ſimul cum alijs laicis, ſeu ſeruire cum tot militibus ſuis expenſis vulgò *ſeruir con lanças* ſine Papa conſenſu ex eo ſolùm, quod Vaſalli ſunt, aut ex eo, quod terras, aut Iuriſdictiones acceperunt à Regibus cum tali, aut ſine tali penſione, & onere? Et an poſt mortem Epiſcoporum, ſit obnoxium ſpolium eorum ad dictam ſolutionem, & ſi cedat in præiudicium Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ? Et quid ſi exigantur à laicis Miniſtris de fructibus Epiſcopatuum, qui medio tempore à morte vnius Epiſcopi ad electionem, & confirmationem alterius adquiruntur etiam Reuerendæ Cameræ?

SVM

SVMMARIVM.

1 *Catus magnus vulgò* iunta grande de competençias *Matrius dispositus ad imponenaum finem competentys Iurisdictionis ortis inter iudices ordinarios, & alios exemptos ab anno 1657.*

2 Cap. si in morte 23.q.8.& n.39.40.& 45.

3 L.52.tit.6.p.1.& n.40.

4 L.176.& 8.tit.466.& Recopil.& à n.40.

5 L.1.tit.13.lib.4.ordinam,& n.41.

6 L.suo victn 18. ff. de operis libert. Cap.1. de noua forma fidelitatis, cap.1. hic finitur lex in principio. Cap.licet, si de feudo defuncti contentio sit.

7 *Regi obedire omnes tenentur, & bellum gerenti fideliter assistere.*

8 *Magnates vulgò* Ricos homes Castellæ *sic denominati à diuitijs, in quorum nomen successerunt Comites, Marchiones, & Duces tenebantur ad seruitia, pro bellis præstanda Regi.*

9 *Episcopi qualiter pro bellis gerendis tenebantur Regi Castellæ ministrare?*

10 *Dominium, quod habent Episcopi de rebus donatis à Rege, est, sicut illud, quod habent, Duces, & alij Domini temporales.*

11 *Episcopi possunt habere villas, Castella, Ciuitates, & Iurisdictionem temporalem cum titulo Comitum, &* n.12.

12 *Palemimus, & Oxetensis Episcopus est Comes, illa de* Perñia, *iste de* Honuzoña.

13 *Compostellanus Archiepiscopus, & alij Episcopi Galletiæ sunt etiam Domini temporales.*

14 *Vasalli Regis illi potius vocantur, qui habent terras, & Iurisdictiones à Rege.*

15 *Lancearum tributum à quo habuit Originem, & quare.*

16 *Episcopi ire ad Bellum per se pugnaturi minimè possunt, & numeris sequentibus.*

17 *Episcopi, & Clerici sunt CHRISTI Ministri ipsum repræsentantes.*

18 *Arma Clericorum sunt lachrymæ, & orationes.*

19 *Leges Regiæ tributariæ nequeunt Episcopos afficere.*

20 *Episcopi possidentes Castella, Villas, aliasvè Iurisdictiones Regias ex voto à Rege facto, sunt liberi à feudo; aliter si cum onere feudi, aut censu data fuissent, vt* à n.21.& n.43. & 44.

22 *Arbiter, & moderator quilibet est in re sua, quam donat.*

23 *Annonariæ præstationes sunt dandæ ab eo, qui prædia possidet, &* n.24.25.& 26.

24 *Fundus quocumquè vadat transit cum onere suo, & quare* n.25.& 26.

26 *Vectigalia; quæ infixa sunt prædijs, non tam à possessoribus, quàm ab ipsis prædijs videntur exigi, &* num.30.

27 *Possessores propter rem conueniri dicuntur, &* n.28.& 30.

28 *Libellus concipiendus est potius nomine prædij ab eo qui contendit sibi deberi seruitutem.*

29 *Fundus affectus onere reali, est obligatus, etsi deueniat ad Ecclesiam ad solutionem tributi, & quare?* n.30.& 33.

31 *Mutatur per mutationem personæ qualitas inhærens rei; &* à n.34. *& quando sic intelligatur* n.37.38.& 56.

32 *Pœna Ecclesiasticorum acquisita, & acquirenda sunt immunia à tributis. Limitatur vt* num.33.

33 *Tributa, & infeudationes rebus à donatore translatis in Ecclesiam, certa, & inuariabilia solui debent, aliter si essent variabilia, vt* n.34.37.& 56.

35 Cap. sancitum 23.q.8.

36 *Episcopi de Iure prohibentur accedere ad comitatum, seu Curiam Principis.*

38 *Tributum respiciens potius ad personas, quàm ad res, variatur, persona mutata, vt contingit in vectigali vulgò pecho.*

40 *Episcopi tenentur ire ad bellum, quod fit contra Mauros, & inimicos fidei, non ad aliud Ciuile, requisita licentia Papæ.*

41 *Clericis licet in multis casibus pugnare, si sit in defensionem, & quo Iure sint prohibiti ministrare* num.42.

45 *Possessiones donatæ à Principe sine aliquo onere Ecclesiæ, postea non emphiteutantur.*

46 *Vassallus quando teneatur ad præstanda seruitia Domino, & qua requisitione Dominum in bellis sequi* remissiuè.

47 *Successores tenentur ad onera realia prædecessorum, &* num.46. *& etiam in decimis ipsi prædio, vt* n.50.

48 *Episcopi, & beneficiati tenentur ad soluendas pensiones decursas prædecessorum,* num.49. & 55.

49 *Hæres conueniri potest à Fisco pro decursa antecessoris.*

50 *Decimæ impositæ prædio transeunt cum eo, & quare* n.55. *in fine, secus si potius respiciant ad personam, vt expenditur* à n.56.

51 *Decimalis præstatio, est tributum, seu onus reale, quod debet præstari à possessore, etiam pro tempore præterito.*

52 *Decima debentur, etiam si terra mutetur in aliam qualitatem, &* n.54.

53 *Possessionem habens in aliquibus Dehessis, siue silua, tuendus est in Iure pascendi, aut colligendi fructus.*

54 *Seminatio, seu plantatio non facit in præiudicium Iuris iam quæsiti.*

55 *Maioratus possessor tenetur soluere Canones prædecessoris.*

57 *Tributa de fructibus Episcopatuum vacantium, debentur Reuerendæ Cameræ Apostolicæ si inhærent prædijs.*

56 *Censum recognoscens, num teneatur ad decursas debitas à prædecessore, &* n.59.

59 *Constitutio census dicitur obligatio personalis, quamuis inducta ratione rei.*

60 *Obligatio super re Episcopali adhærens rei, verius est, vt si transit ad Ecclesiam, non exequatur à Ministro laico, & minus, si adhæreat, vt* n.61.& 62.

61 *Dignitas Ecclesiastica possidens, etsi ex titulo, inualidè nequit compelli ad solutionem Canonis per laicum.*

62 *Fisci Ius nequit à priuatis infringi.*

63 *Memoriale præstitum Regi nostro Philippo IV. à Fiscali Cameræ Apostolicæ pro defendendis Episcopis à solutione lancearum.*

64 *Tributi obligatio transit ad quemlibet successorem, si sit debita ex certo fundo, & hypotheca.*

65 *Ecclesia habet priuilegium conueniendi nouum aut antiquum prædij possessorem.*

QVIA

1 VIA in hac Mattitensi Curia ab hinc paucis Diebus, fuit admodum dubitatum inter Magnos Theologos, & ptimo in Curia Nuncij Papæ, hic ad præsens degentis, & inter superiores Castellæ Consiliarios. De secundo propter competentias Iurisdictionis inter indices Regios magnæ congregationis communiter appellatæ *Iunta de competençias*, compositæ iussu nostri Philippi Quarti Regis Hispaniarum ab anno proximè præterito millesimo, sexcentesimo quinquagesimo septimo, vt ibi quasi sine vlteriori alio remedio finirentur competentiæ Iurisdictionis, quæ quotidie excitantur inter iustitias Regis ordinarias in locis, ciuitatibus, Audientijs Regijs, & Cancellarijs, & inter subditos laicos aliarum Iurisdictionum exemptarum, quales sunt Ministri Consilij, Belli, vt milites, & alij; item bonorum Regij Patrimonij vulgò *de los consejos de hacienda, y millones*, & Consilij ordinum pro suis equestribus, ac subditis, & aliorum exemptorum, ac demum familiarum Sanctæ inquisitionis vtilibet existentium, iuxta concordata *in leg.20.tit.4.lib.4.recopilat.* de qua dixi latissimè in competentia Iurisdictionis inter Prætorem Vallisoletanum, & illam inquisitionem anno præterito 1648. quam posui *infra* in fine titulorum *de iudic. & foro competent.* Ideò mihi visum fuit de his dubijs dillerere, vtpotè spectantibus ad materiam, de qua in hoc textu loquimur.

2 Ad primam igitur difficultatis partem videtur affirmandum per dictum Gregorij Papæ *lib.7. epist.2. ad Sabinianum rela um in c. p. te si in morte 23. q.8.* in illis verbis: *quomodo ergo Leo Papa aduersus Sarracenos vrbem greduur, & vt eos procul à littore arceat, populum conuocat, & suorum iniurias præsentialiter vindicat; atque cum Gregorio milites ad arma inuitat?* & ibi porro *alij sunt, qui non contenti decimis, & primitijs, prædia, villas Castella, & Ciuitates possident, ex quibus Cæsari debent tributa, nisi imperiali benignitate immunitatem ab huiusmodi promeruerint, quibus à Domino dicitur* (redditè, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo) *quibus idem Apostolus* (redditè omnibus debita, cui tributum, tributum, cui
3 vectigal, vectigal) † & Clarius ad deseruiendum personaliter in bello, cauetur *in l. 52. tit.6. partita 1.* in verbis sequentib. *Otrosi, los obispos, y los otros Prelados, que tuuieren tierra de el Rey, O heredamiendo alguno; por que le deban facer seruiçio, de-*
4 *ben ir enhueste con el Rey.* † & faciunt verba *l.1. & 6.* cum sequentib. & *l.8.* ibi *los nuestros Vasallos, que de Nos tienen tierre, son tenudos a nos seruir en guerras por sus personas, y no se pueden escusar.*
5 *tit. 4.lib.6. recopil.* † Et facit *l.1.tit.13.lib.4.ordinam* ibi *por que los nuestros Vasallos, que de Nos tenen tierras, Nos siruan, y esten çiertos, y prestos para Hos seruir, al tiempo, que Hos los imbiaremos allamar. Mandamos que sean tenidos de Hos seruir con sus Cuerpos, donde les mandaramos venir, y al plaço que por Hos les fuere assignado con sus Cauallos, e armas, e Cada vno con vn hombre de apie.*
6 † Et faciunt etiam textus *in l. suo victu 18. ff. de operis libertor, & cap.1. de noua forma fidelitatis*, vbi Accursius verbo *teste offendere cap.1. hic finitur lex in princip. cap. licet, si de feudo defuncti contentio sit inter Domin. & ag. in feud.* & deinde faciunt quæ dixi latè *infra in cap. cæterum de iudicijs.*
7 Et ratio fundamentalis est, quia si omnes in Regno nostro Generali obligatione tenentur Regi obedire, & bellum gerenti fideliter assistere, Nobiles tamen, & Prælati præcipuo, & singulari quodam Iure tenebuntur ad prædictum bellandi seruitium per se, aut dando tot scilicet milites suis expensis, quod apud nos dicitur *seruir con lanças, que es lo mismo que seruir con tantos soldados*; eo quod isti nobiles, videlicet Duces, Marchiones, Comites, & Principes, viri Proceres, seu magnates, quos dicimus *grandes, y titulos*, ad illud præstandum etiam tenentur, cum acceperunt à Regibus terras, & alios honores; & sic Episcopi propter eandem causam ad illud seruitium præstandum sint obnoxij iuxta verba *dicta leg. 52. tit.6. p.1.* & aliarum proximè adductarum.

Constat enim, vt sicut prædicti Magnates, & 8
Proceres, qui alias æuo antiquorum Regum vocabantur *Ricos omes l.10. tit.25. p.4.* a diuitijs ipsis ita denominati, vt referunt D. Thomas *de regimine Princip. lib.3. cap. fin.* & alij relati a Moreno de Bargas *de nobilit. discursu 23 a n.13.* Puente *de las conueniençias de las Monarchias lib.4. cap.5. circa finem*, Salazar de Mendoza *lib.1. de las Dignidades cap.9.* in quorum numen, & Dignitatem, Comites, Marchiones, & Duces successerunt, vt docent proximè adducti, & D. Franciscus de Amaya *in l.2. cod. de annonis, & tributis ex num.85.* tenentur ad prædicta seruitia præstanda.
† Et similiter Episcopi: nam sicut illi nobiles Va- 9
sallorum Domini à Rege terras, redditúsque multos, & pecuniam acceperint, *l.2. tit.25. p.4.* qua de causa tenentur Regi obsequium, & seruitium exhibere suis expensis, militibus conductis, cum bellum ingruit, & eius latus cingere, non minus quidem ad idem teneantur Episcopi, aliique Prælati, qui à Rege terras, Iurisdictiones, possessiones, & alios honores acceperunt.

Et confirmatur: nam exercitium Dominij, 10
quid habent Episcopi circa tales res condonatas a Rege, & quod habent alij Prælati, siue personæ Ecclesiasticæ, non competit illis, vt Episcopis, & Clericis, sed vt Ducibus, & Comitibus, seu Dominis alijs temporalibus; nam sicut possunt habere villas, & Castella Principum concessione, & ita habere Iurisdictionem, quæ vna cum illis transfertur: non enim docent Theodoretus, *lib.2. cap.30.* Duarenus *lib.1. de sacris, & Eccles. minister.* vt Dominus vnius ciuitatis, si est idoneus, sit etiam Episcopus illius, quorum Vasalli proteguntur, ac sustentantur, minus, ac cæteri Regis, & Dominorum sæcularium, vt aduertit Castillo de Bobadilla *in sua politica lib.2. de Iurisdictione Ecclesiastica cap.17. à n.1.* Legendus *a num.13.*
Nec est negandum posse Episcopos, habere villas, 11
Castella, Ciuitates, & Iurisdictionem temporalem eum titulo Comitum. Iuxta glossam per textum *ibi verb. in ciuitate §. priuilegia de pace constan. in feud.* Bald. *in tit. de feud. March.* quem refert, & sequitur Baptista Seuerinus *in l.1. col.7. Cod. de sacro-sanct. Eccles.* Socin *cons.165. num.1. & 2.* Hostiensis *in cap. licet ex suscepto de foro comp.* Abbas *in cap. inter dilectos col.3. & ibi* Felinus *col.5. de fide instrument.* Cacheran. *in decis. pedemont. 30. n.6.* Bobadilla *dicto cap.17. num.21.*
† qui addit in nostris Regnis Episcopum One- 12
tens. esse etiam Comitem *de Noroña*, & Episcopum Palentinum esse Comitem *de Perma.* † Et 13
insuper Archiepiscopum Compostell. ac cæteros Regni Gallatiæ Episcopos videmus esse Dominos temporales quoad Iurisdictionem temporalem, assignando,

Digitized by Google

assignando, & nominando iudices ordinatios, ae
alios Ministros sæculares pro tuenda Iurisdictione
temporali, illáque conseruanda.
14 Et facit, nam etsi omnes sub territorio Regis
degentes nominentur Vasalli fidelitati eius obno-
xij, sed nulli proprius dicuntur tales, nec alios
Rex eo nomine appellat in suis prouisionibus, ae
litteris Regijs Vasallos, nisi illos qui habent vil-
las, & Castella cum Iurisdictione, vt habetur *in*
leg.1. tit.25. de los Vasallos p.4. & in l.2. tit.26.
eadem pars. & leg.10. & 11. tit.4. lib.6. Recopil.
docet Bobadilla *in dicto cap.17. n.18.* bene, & le-
gendus Molina *de primog.lib.1.cap.13. à num.47.*
cum multis Velasquez *in l.40.Taari glossa 2.n.42.*
D. Franc. de Amaya, *in dicta l.2. cod. de annonis,*
15 *& tributis lib.10.n.88.* † Vbi aduertit cum Ioan-
ne Mandariaga, *de senatu,& Principe,cap.40.* hoc
fuisse præcipuum huius tributi, qood fuit reda-
ctum ad tot Lanceas, seu milites, & *n.85.* quod
dictum genus tributi, aut seruitij inductum fuit
non solùm in signum superioritatis Regiæ, &
fidelitatis, quem Vasalli tenentur Domino suo ex-
hibere, verùm etiam, & ob gratimdinem hono-
ris accepti ab ipso Principe, a quo ad honorem,
& dinitiarum Culmen euehuntur; indéquè non
solùm Iure Ciuili ad illud præstandum sint obno-
xij, verùm, & naturali prouenientè quidem ab
ipsa defensione Reipublicæ, & Principis, ob quo-
rum tutamen, & vtilitatem, vita ipsa contemni-
tur, *leg.1.& toto tit.13.l.3.* vers. *e del señor tit.29.*
p.2.l.4.& 6. tit.27. eadem part. vbi Gregor. post
Bald. *in cap.1. in principio quibus mod. feud. amitt.*
& facit secundùm Amayam *in dict.l.2.cod.de an-*
nonis n.87.in fine l.26.tit.14.p.2.
16 Econtra verò, si à iam longè dictis sub hoc tex-
tu arguamus, absolutè possemus firmare, vt nullo
modo Episcopi teneantur ire ad bellum, vt per
se pugnent, cum hoc ipsis, & Clericis sit omnino
prohibitum; sunt inquam omnes isti dicati Deo
seruire, à qua professione militia multùm remouet.
17 † Item quia Clerici, & Episcopi sunt CHRISTI
Ministri ipsum repræsentantes, qui proprium
sanguinem pro salute effudit, & in tantùm pro-
cedere multi dicunt, vt & Iure naturali ipsis hoc
prohibeatur, cum ex propria conditione status,
atque ex ipsa natura ita proueniat; & quia vt di-
xit D.Paulus II. *ad Timot.2. nemo militans Deo*
implicat se negotijs sæcularibus iuxta ea, quæ DD.
docent ex toto titulo, ne Clerici, vel vouentes;
& quia Gregor. Nazianzen. *orat.2.de pace* ex di-
ctis Pauli verbis asseruit arma prohibita esse Cle-
ricis, Bernard. *lib.4. de consideratione ad Eugen.*
Papam explanans illa verba. D. Math. *cap.26.*
18 *mitte gladium tuum in Vaginam.* † Etenim vt
communiter fatentur scriptores *in cap. conuenior.*
23.q.8. per textum *ibi* & Ambrosium ad Marcel-
linam sororem *epist.33.* dicentem *lacryma mea*
arma sunt, arma Clericorum sunt lacrymæ, &
orationes, Franc.Marc. *decis.455.n.53.p.1.* Nauar.
cons.8.sub tit.de his,qui vi n.10. Zephal. *cons.151.*
n.6. lib.2. Rendon. *de Princip. Maiest.* verbo *non*
armis in 2.p. n.177. Menocbius *de arbitrar. casu*
364.n.12. Bellet. *disquisit.Clerical.p.1.tit.de disci-*
plina Cleric.§.18.n.9. ergo dicendum videtur, vt
quamtumvis Episcopi feudalia, Villas, Castra,
Ciuitates, & Iurisdictiones, seu honores à Rege
susceperint, nullo modo teneantur ire per se ad
pugnandum cum inimicis.
19 Et quod nec ad prædicta tributa præstanda cæ-
terum militum, ac seruitij lancearum, idem videtur
etiam dicendum, tum ex doctrina longè adducta
à relata *quæst.1.* cum sequentibus ad hanc; tum
quia vt sæpius diximus, motatione personæ, mu-
tatur rerum natura; tum quia cum adductæ leges
Regiæ sint tributariæ, & collectariæ, non est cur
valeant Episcopos, & Clericos afficere; cum ergo
annonæ, vel tributi præstatio sequatur possesso-
rem, qoi sequitur rem, & possessor nullo modo
valeat à Regibus collectari, siue tributari, (vt de
Episcopis, Clericis, & Religiosis, atque alijs
exemptis hucvsque scripsimus latè à dicta *q.1.*)
sequitur prædictas leges Regias, & alias impera-
torias, vtpotè injustas, esse omnino reijciendas ex
doctrina textus nostri, *cap. quæ in Ecclesiarum 7.*
hic cap.2. cap.non minus, cap. aduersus de immunit.
Eccles.& cap.fin.eodem lib.6.
Sed quia hæc difficultas pendet ex *ibi* adductis, 20
præcipuè *sub q.8.* vers. *ad quartam à n.40.* Vbi
egi de illa quæstione, *an Clerici teneantur soluere*
collectam certam, & inuariabilem impositam per
statutum super aliqua bona prius quam ad eos per-
uenissent? & *q.17.ex n.1. & ex n.5. ad 22.* aliqua
*q.52.*vers. *ad quartam, & vltimam,* Vbi egi de re
illa, quæ ante quam caderet in potestatem Eccle-
siasticam, habebat aliquod onus perpetuum, ve-
luti censum, aut seruitutem Principi debitam,
onus reparandæ viæ publicæ adiacentis, vel quid
simile, vt ibi exemplificaui; ideo iam nunc breui-
ter ad propositam nobis difficultatem responden-
dum iudico duplici distinctione. Prima quando
v.g. Episcopi, aut cæteri Ecclesiæ Prælati possi-
dent prædictas terras, possessiones, & Regias Iu-
risdictiones per promissiones, & vota, quæ Deo,
Domino nostro IESV-CHRISTO, Virginiquè
Mariæ, aut sanctis, dum erant in conflictu belli,
aut in alijs periculis, vel quando post victoriam
partam aliquorum Regnorum, ciuitatum, alio-
rúmvè populorum, subiugando inimicos; & tunc
qoidem prædicta omnia voti causa sine censu tra-
dita esse Ecclesiæ reperiuntur, à qua, & ab Episco-
pis Ecclesijsvè ita libere frui, vt absque tributo,
ac pensione vlla omnino reperiantur immunitate
gaudere, vt apparet ex doctrina Soti *lib.10.de iust.*
& Iure q.4.art.5.pag.905.Call.2.in medio Castillo
de Bobadilla *supra dicto cap.17.lib.2.politicæ n.17.*
Vbi refert casus nonnullos, in quibus visibiliter
aliqui sancti, & D.Iacobus propugnaoit inimicos
fidei, eos perdendo in fauorem Christianæ reli-
gionis.
Sed quando Episcopi, alijvè dictas villas, Ca- 21
stra, ciuitates, possessiones, seu Iurisdictiones ha-
bent cum onere feudi, tamquam Regis Vasalli,
ae subditi: tunc reuera, vt teneantur ad solutionem
præadducti oneris, & census lancearum, seu tot
militum, cum bellum ingruit, videtur fatendum;
qoia in tali euentu stat regula in adductis proximè
locis collectæ inuariabilis, & perpetuæ, quod vel
ante traditionem ab antiquo erat insitum in ipsis
bonis, ortum habuit simul cum ipsa donatione,
pacto, & traditione à Rege imposita ex regula
alia. † quilibet in re sua est moderator, & arbiter, 22
& ex alia res transit cum onere suo, de quibus
nonnulla dixi in adductis locis. † Et quia de Iure 23
constat species annuarias præstandas esse ab eo,
qui prædia possidet, *in l.2. & fin. Cod. sine censu,*
vel reliq.l.2.in fine cod.de præd. nauicular. † ita vt 24
quocumquè vadat fundus transeat cum causa sua,
l.si conuenerit 18. §.si fundus ff.de pignorat.actione,
l.via 21.§.1.ff.de seruit. rustic. l. in facto 60.§.fin.
ff.de condit.& demonstrat. l.alienatio 67. ff.de con-
trahenda

trahenda empt. l. si debitor. 22. Cod de distratione pignorum, l. vnica Cod. rem alien. gerent. † Et est ratio, nam in his tributis, censibus, & pensionibus, prædia ipsa sunt ad præstandum eas obligata; non personæ, *l. cum seruus 39. alias l. apud Iulianum §. heres. 5. ff. de leg. 1. l prædijs. 36. ff. de iure fisci, l. cum possessor. §. 5. fin. ff. de censibus, l. 1. Cod. in quibus causis pignus, dicta l. 2. de præd. Nauicul.* & facit elegans iuris consulti responsum *in l. etsi forte §. etiam ff. si seruitus indicetur* ibi *hanc seruitutem non hominem debere, sed rem. l. denique 19. ff. de iure fisci.*

26 Quare notarunt Accursius per textum *ibi in l. 4. § si vero ff. de censibus*, verbo *professeri* & D. Franciscus de Amaya *in dicta l. 2. Cod. de annon. sub n. 2.* dicta tributa, & vectigalia, quæ infixa sunt prædijs, non tam à possessoribus, quam ab ipsis prædijs exigi; imò Lucas Platea, Rebuff. Valenzuela *ibi n. 2.* Nouar. *n. 1.* Cujacius *lib. 3. respons.* Papin *in l. prædijs ff. de iure fisci*, Donell. *lib. 15. comment. cap. 34.* D. Franc. de Leon. *decis. 1. valent. à n. 1.* Anton. Faber. *lib. 10. coniect. cap. 9.* Afflictis *decis. 45.* Pine-

27 llus *in l. 1. Cod. de bonis matern. 2. p. n. 72.* † Dixerunt propter rem possessores conueniri, probantes si ex *l. 3. Cod. sine censu*: qua propter Castrensis *in l. 1. de seruit. vrbanor n. 2. & in l. 2. ff. si vind.* vbi Fulgos. Bartol. *n. 3.* Iason. *n. 11. in. in l. 2. § siprius. 15. ff. de noui oper.* & alij relati à Socino *Reg. 319.* Zepola *de seruit. Vrben. ep. 2. n. 2.* Peralta *in l. Mænius*

28 *§ fundi ff. de leg. 2. n. 14.* † In tantum procedere dixerunt, vt si aliquis seruitutem deberi sibi contendat melius facere illum si libellum concipiat nomine prædij ex *l. qui in aliena 33. §. fin. alias l. liberto 31. §. fin. ff. de negot. gestis cum l. 2. Cod. de noxal. l. lex vectigali ff. de pignoribus l. venditor. 14. ff. communia præd.*

29 Et confirmatur ex regula sæpius repetita in hoc tractatu, nempè, vt fundus affectus onere reali ita sit obligatus, quod etsi deuenerit in Ecclesiam, vel Ecclesiasticam personam teneatur ad tributorum solutionem, nulla habita immunitatis Ecclesiasticæ contemplatione, *cap. ea enim §. item prædium. 10. q. 2. cap. cap. si tributum 11. q. 1. cap. tributum 23. q. 8. l. fin. Cod. de exaction. tributor. l. placet. 5. vers. postremo Cod. de Sacro sanctis, l. 33. tit. 6. p. 1. l. 11. tit. 2. lib. 1. recopil. glossa in cap. secundum 14. 23. q. 8.* verbo *manso vers. item nec de decimis, & in*

30 *cap. tributum* verbo *de exterioribus.* † Eodem ex eo quia in tali casu, vt dictum est, prædia ipsa magis videntur conueniri, quam Ecclesia, aut personæ Ecclesiasticæ, *dict. cap. si tributum* ibi *agri Ecclesiæ tributum soluunt*: sic in terminis doceat præter ordinarios in dictis Iuribus, & Castrens. *in l. inter. 43. ff. de pactis n. 4.* Couarrun. cum alijs *lib. 5. var. cap. 4. n. 9.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 2.* alios adducens. *lib. 1. ordinam*, & Alphonsus Narbona *in l. 35. tit. 3. lib. 1. recopil.* cum multis *glossa. 4. n. 19. & 20.* Quesada *quæstion. diuers. iuris cap. 4.* Azeuedus *in l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil.* per textum *ibi*, Florer. de Mena *lib. 2. variar. quæst. 21. n. 208. & 233.* Valascus *de iure emphyt. q. 9. n. 7.* Zeuallos *in practicis q. 36. à n. 14. & q. 899. ex n. 1.* Molina *de iustitia, & Iure tom. 1. disp. 456.* vers. *quando res*, Gratianus *tom. 1. discep. forens. cap. 16. à n. 19.* relati à Barbosa *in cap. non minus de immunit. Eccles. n. 4 & 5.* D. Ioan. Beltran. de Guebara olim. Archiep. Compostell. *in discursu contra venetos. §. 6. assertione. 1. n. 29.* D. Ioannes de el Castillo legendus *de tertijs cap. 36. à n. 56.*

31 Et licet huic assertioni obstet alia regula nempè quod per mutationem personæ mutetur quali-

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

tes inhærens rei ratione personæ, *l. locato §. fiscus ff. de publicanis, & vectigalib. l. procuratorem 89. ff. de acquirenda hered.* cum vulgatis, quæ suprà iam sunt adducta, & ex *c. sancitum 23. q. 8.* vbi ea, quæ concedi sunt solita Ecclesiæ, non ictu Imperatorum adstricta manere sed Episcopi. † & ex *c. 1. de imm.* 32 *Eccles. lib. 6.* vbi etiam habetur, quod bona Ecclesiasticorum personarum acquisita, ac acquirenda sunt immunia à tributis, & multis probarunt Diana *resol. moral. p. 1. tract. 2. res. 42.* Duard. *in Bullam cœnæ lib. 2. can. 18. q. 6. à n. 1.* Filiucius *tom. 1. tract. 16. cap. 11, n. 298.* Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 5. dub. 3. n. 19.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 3.* Valerius Reginald. *in praxi rerum fori Ecclesiast. lib. 9. cap. 25. n. 5-7.* Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 15.* Martha *de iurisdict. p. 4. casu. 11. ex. n. 28.* & alijs communiter.

Tamen in puncto iuris non est recedendum à 33 prædicta prima regula huic contraria, quoties vero opera, tributa, census, pensiones, emphenduationes, aliauè onera imposita fuerint à Donatore, aut aliter alienante ipsis bonis, antequam in Ecclesias, seu Ecclesiasticas personas transferatur, si sint certa, inuariabilia, ac perpetua, iuxta illa, quæ longè adduxi *supra in hoc textu sub dicta q. 8.* vers. *ad quartam & sub, dict. q. 17. à n. 3.* vbi latissimè, *& in dict. q. 52.* vers. *ad vltimam*, & ibi in vers. *ad tertiam*, dum egi de illo dubio, *an possit Dominus apponere conditionem rebus, Castris, & similibus, vt hæc subsint oneribus à Principe imponendis, in quascumque manus deuenerint*, qui casus rigidior est.

Quod si onera, opera, tributa, aut collectæ fuissent 34 extraordinaria, quæ iuxta negotiorum varietatem, & rerum necessitatem in maiori aliquando summa, & aliquando in minori imponi solent; tunc recta, secunda regula, quod mutata persona, mutetur qualitas inhærens rei patet & adducta is locis proximè assignatis, & distinzit Felin. *in n. 7.* vers. *quinto quæritur* Barbosa *in dicto cap. non minus de immunit. Eccles. n. 6.* vbi cum Regiminaldo, Alterio, Filiucio, Carolo de Grassis, Duardo, Martha, Cardoso, Comitolo, Tuscho Pereira, Suarez, Layman, Maldero, Molfesio, Prospero de Augusta, Flores, Molina, Azor, Azeuedo, Perez, Henriquez a Rosenthal, Gailio, Geminiano, Barbatio, Ancharrano, Euerardo Siluano. Veroyo, Nata, Lanceloto, Gal. Ferret. Bursato, Auendaño, Surdo, Thesauro, Menchaca, & Gutierrez.

Quibus addo omnino legendum Amayam *in* 35 *d. l. 2. Cod. de annonis à n. 14.* vbi loquutus de prima regula, & respondens, seu potius explicans textum *in d. c. sancitum 239.* quo Martha fundanit suam sententiam *suprà*, dicendo *ibi n. 16.* textum illum non loqui de tributis soluendis, sed in eo casu, nempè, ne Episcopi proficiscantur in Castra cum Principibus, ne scilicet deserant suas sedes. † vt constat 36 ibi ex capitulis sequentib. quæ postea Gratianus subijcit, vbi prohibentur Episcopi ad comitatum, seu curiam Principi accedere, colligens sic ex vers. ibi, *& hoc ipsum* firmans mentem Gratiani ad illum casum tantum esse referendam, non ad solutionem tributorum, probans ex *c. si quæ causa. 26. §. his ita. 11. q. 1* & expressè ex Vrbani sententia *in dict. c. tributum. 23. q. 8.* † ipse inquam Amaya *in dict. l. 2.* 37 *Cod. de annonis n. 17.* dicit prædictam secundam regulam *mutata persona, mutatur rei qualitas*, vt dixit etiã *l. vnica de Metropoli, d. lib. 10. codic.* esse intelligendum, quoties persona est immediata causa talis conditionis; non verò quando hoc rei ipsi affixum erat, & innatũ; quia tunc tamquam quædam qualitas Glebis ipsis affixa ad quemcumque possesso-

Xx rem

rem vadat possessio, onus non excutit, vt dixerunt etiam Zeuallos *in pract. dicta quæst.* 899. *à* 91. Dom D. Ioan. de el Castillo *in dicto cap.* 36. *de tertijs n.* 54. alia tradit longè idem Amaya *in tota dicta l.* 2. qui & *à n.* 19. expendit textum difficilem contra nos *in l. fin. §. fin. ff. de contrahenda empt. & ibi à numer.* 22. *l. Regiam* 8. *tit.* 16. *lib.* 9. *Recopil. vsque ad num.* 30. qui, & *à n.* 31. disputat de illa graui quæstione, *an in re oneri reali affecta, vel hypotheca supposita cum pacto de non alienando, quæ in Ecclesiam transit, si executio petatur contra talia prædia petenda sit coram iudice seculari, vel coram Ecclesiastico* & ibi à n. 60. agit de alia non leui, *an onus reale, quo res est affecta; quemadmodum afficit totam rem, afficiat quoque melioramenta; ita vt ipsa sentiant onus*, quam latè expendit, plura difficilia iura explicans vsque ad *n.* 84.

38 Vnde infertur dicendum, quod si tributum non certum, & fixum esset, sed talè, quod personas magis spectaret, quam res, quale V. G. est vectigal. quod Plebei solent pendere vulgò *pecho*, vt probant Garcia *de nobilit. glossa.* 1. §. 1. *n.* 18. & cum Otalora Flores de Mena *var. q.* 21. *n.* 3. tunc quidem etiam si Ecclesia, vel Clericus ex aliqua causa bona plebeiorum adquireret, etiam si in æstimo (quod aiunt) communitatis posita, & collectis per pactum obligata generaliter, ad talè tributum non teneretur, dum tamen fraus per talem acquisitionem, fiscò facta non sit, vt notant Gregor. Lopez *in l.* 51. *tit.* 6. verb. *per raçon* Azeued. *in dict. l.* 11. Mena *dict. q.* 21. *n.* 208. Anneus Robertus *lib.* 2. *rerum indic. cap.* 2. Zeuallos *dicta quæst.* 899. *à n.* 77. Amaya *in dicta l.* 2. *Cod. de annonis à n.* 18. vbi explicat *dictam l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. & dict. l.* 16. *lib.* 4. *Recopil. à n.* 19. D. Ioan. del Castillo *dict. cap.* 36. *numer.* 58.

39 Et sic supposita hac distinctione iam ad primum requisitum nostri dubij propositi *à n.* 1. respondeo, quod licet apertè ex verbis textus *in dicto cap. si in morte* 23. *q.* 8. adducti in princ. vers. *ad primam*, videatur firmari obligatio, quam habent Episcopi eundi ad bella sed potius apparet contrarium ex alijs eiusdem verbis ibi *ecce quod Nicolaus Papa prohibet Episcopos saculari militia occupari, nec etiam contra Maritimas Piratas permittit*
40 *eos ad pugnam accedere.* † Nec obstant alia verba *ibi* adducta *l.* 52. *tit.* 5. *p.* 1. quæ expresè sermonem faciendo de Episcopis, & alijs Prælatis habentibus terras Regis, aliauè ipsius hæreditaria, ait, vt teneant ire in persona cum eo ad bellum, quia veniunt intelligenda iuxta distinctionem, de qua *ibi in principio*, facta distinctione inter bellum cum Mauris, aut alijs inimicis fidei. In hoc enim casu diserte loquitur in verbis sequentibus *pero si, ac aesçiese que moros, è otros, que fuessen enemigos de la fe, sercasen alguna villa, O Castillo, en tal raçon como esta, nose deben los Clerigos excusar. que non valen, e non guarden los Muros, e esto se entiende sciendo gran menester &c.* & in eodem casu de Episcopis intelligitur in suprà adductis verbi relati; vers. *e otro si los obispos*, ibi *deben ir en hoste con el Rey, e con qualquier que imbiare en su lugar contra los enemigos de la fe, e si por ventura ellos non pudiessem ir, deben imbiar sus Caualleros, e sus aiudas, segun la tierra que tuuieren; pero si el Rey Ouiere guerra con Christianos, deue escusarlos Prelados, e los otros Clerigos que non vayan &c.* Et tunc etiam videtur requiri Papæ licentia iuxta plurima ex pluribus, quæ congerit Gregor. Lopez *ibi* in glossa *de benir en hueste* omnino legenda: nam vt dixit Hugo relatus à Papa Alex. *in cap. Clericum dist.* 50. Clerici Hispani, qui quotidiè pugnant contra sarracenos, & portant arma offendibilia male faciunt nisi quis velit eos defendere authoritate Patriarchæ dantis licentiam, & authoritate Apostolica; quæ etsi expresè eis non dat licentiam, tamen hoc ipso quod scit istam consuetudinem, & tollerat, & non improbat, videtur tollerare.

Et ex his iam liquent cætera verba relata in dicto vers. *ad primam* aliarum legum ordinam. & Recopil. Nec obstat dicere licitũ esse Clericis in multis casibus pugnare, vt ob defensionem propriæ vitæ, aut proximi Innocẽtis valde, præsertim vtilis reipublicæ, aut ob defensionẽ Patriæ necessariam, aut ciuitatis cõtra iniustos in vasores: argum textus *in c.* 2. *de imm. Eccles.* aut si necessum sit ad consequutionem iustæ victoriæ, ex qua salus Ecclesiæ, vel Reipublicæ Christianæ multùm pẽdet; sic vt tunc pugnantes, & occidentes, non sint irregulares, vt dixerunt Hurtad. de Mendoça *vol.* 2. *disp.* 126. *sect.* 2. §. 139. Diana *p.* 6. *tr.* 4. *de bello res.* 25. ex Maldero Molina, Castro Palao, & Becano, cum hæc intelligantur de bello defensiuo, non sic de offensiuo, ad quod ordinariè non se se offert talis necessitas, cum plerumque ad illud milites laici adhiberi possint: alia congerit videnda Diana *supra resol.* 36. 37. 38. 39. & 40. ex Conink. S. Thoma, Lorca, Henriquez, Auila, & alijs. 41

Et in tantum procedunt, quod etsi fateamur locum ibi adductum Pauli, D. Bernardi, & Mathæi, *c.* 26. non esse impedimento Episcopis, aut Clericis de iure naturali, aut Diuino, sed tantùm de iure positiuo Ecclesiastico militiam Clericis prohibitam esse, vt constat ex *c. Cleric. c. de his Clecis c. eos qui* 20. *q.* 3. *c. Clerici c. quicumque Clericis, c. ex multa de voto*, & alijs, vbi DD. & Diana *res.* 33. *in fine*: tamen semper adest conuenientia fundata in ipso naturali, & Diuino iure vt Clerici militiæ non assistant. 42

† Restat verò ad aliam obligationem contribuendi cum tot militibus, vel lanceis, quam habent Episcopi, respondere, nempè vt si reuera habeant Castra possessiones, terras Castella, & Iurisdictiones à Rege annexa Dignitati Episcopali, non ex voto, sed sub onere census, ac feudi antiqui, seu impositi, tempore concessionis, reuera tunc vt distinximus, sint obligati Episcopi, & Prælati Ecclesiastici ad talem censum, & canonem præstandum, vt potè fixum, & inuariabilem, cum res transierit in Ecclesiam onere illo reali, iuxta quæ iam longè dixi. 43

Et iuxta hunc secundum casum existimo intelligenda verba iam *Suprà* adducta sub dicto vers. *ad primam* textus *in dicto cap. si in morte* 23. *q.* 8. in vers. *porro alij sunt, qui non contenti de decimis, & primitijs, prædia, villas, Castella, & ciuitate possident, ex quibus cæsari debent tributa &c.* secus si tantum possiderent spiritualia, siuè temporalia illis annexa sine aliquo onere à quibusvis, donata etiam à Principè libere, aut remuneratiuè iuxta primam distinctionem partis, de qua vsus fuit D. Gregor. Papa *dict. lib.* 7. *epist.* 1. ibi *notandum est quosdam Episcopos leuitica tantùm portione contentos esse, qui sicut in Dei sortem tantùm numerantur, sic ipsum Deum solummodo in hæreditatem accipiunt dicentes* (Dominus pars hæreditatis meæ) *his nihil est commune cum principibus saculi; quia temporalia penitus abijciunt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxij teneantur, talibus nulla Occasio relinquitur occupationis sæcularis militiæ; quia cum de decimis, & primitijs viuant, tamquam* 44

filij

filij summi Regis in omni Regno, à terrenis exactionibus liberi sunt, ita vt dicere valeant, venit Princeps huius mūdi, & in nobis non habet quidquam &c.

45 Nec obstes dicendo ex his verbis nondum dissolui difficultatem; eo quod si temporalia Regum adiuncta sint alijs bonis Ecclesiæ, debent nihilominus affecta esse oneribus, quibus ante donationem implicabantur; quia facilis est solutio, habita distinctione de qua iam hic sumus latè loquuti, & *in dictu q.8. vers. ad quartam dict. q.17. n.5. dict. q.52. vers. ad tertiam, & vltimam,* quia quoties Principes terras, & iurisdictiones donant, sine aliquo grauamine inhærent Ecclesiæ, sicut aliæ res non tributariæ, & quæ omnino liberæ sunt à censu. Quare postquam Castillo de Bobadilla dixit *dict. lib.2. politica n.18. cap.17.* quod Prælati tenentes dictas villas, ciuitates, & iurisdictiones Regum in feudum, sistunt obligati ad ostendendum titulos, quibus ea bona possident, ac habent ex *l.3. tit.1. lib.4. Recopil.* addit *ibi*, & per glossam litteram D. ex *cap. vnico* verbo *nos* in fine, & verbo *priuilegia*, & ibi glossa verbo *in ciuitate de pace constant. in ferd. dict. cap. si in morte in fine, & dict. l.52. tit.6. p.1.* dixit etiam prædictas terras, iurisdictiones, & Vasallos teneri ab Episcopis sub certis obligationibus, conditionibus, & tributis, visumque fuisse in suo tempore, & quod Cardinalis D. Gaspar de Quiroga Archiepiscopus Toletan. misit lanceas quinquaginta (quæ sunt pars media suæ obligatio nis) pro seruitio Regis, vt adiuuarentur Catholici Galli in factione tunc temporis excitata.

46 Quod si dubites quandiu teneatur ad præstanda seruitia Domino Vasallus, & qua requisitione teneatur Dominum in bellis iustis sequi, & atque alia, & contra quos? leges quæ notabiliter congerit videndus Didacus Perez *in dicta l.1. lib.4. tit.3. ordinam.* glossa *que de nos tienem tierras* cum Antonio Rubeo, Alex, Aluaro, Barbatio, Castro *de lege*, & alijs, in quibus non insistimus, cum videantur aliena à dubio nostro.

47 Ad secundam quæstionis partem, an post mortem Episcoporum, fit obnoxium spolium eorum ad dictam solutionem, etsi cedat in præjudicium Reuerendæ Cameræ Apostolicæ? Quo in dubio satis fieri valet ex proximè dictis, & ex doctrina eorum, quæ dixi latissimè in *cap. quia V.11. de indic.* vbi probatur teneri successores ad onera

48 Realia pædecessorum, *& à quæstione 11.* † Vbi leges qua de causa Episcopi, & Beneficiati teneantur ad soluendas pensiones decursas prædecessorūm suorum, vt ibi q.16. quia sunt onus reale

49 beneficio cohærens &c. † Et est etiam ratio fundamentalis, quia ius soluendi reliqua decursa præterito tempore habet locum, etiam in hærede, qui conueniri potest à Fisco ex causa præteritorum; quæ defunctus non soluit sua Diè, etiam omisso legatario, cui prædia talia relicta fuerunt ex *l. cum fermus 39.* alias apud Iulianum §. *hæres ff. de leg.1.* quia etsi hæres re certa legata, non teneatur amplius, quam vt talem rem præstet, qualis est cum suo onere, vel iure, *l. si à substituto 43. §. ff. de leg.1.* erit planè in Fisci electione, vel cum legatario experiri, tanquam cum successore, vel cum hærede, qui iam cœpit debere tributum præteriti tēporis ex persona defuncti. Est enim in hoc casu res ipsa obligata, quæ tenetur luere per *leg. firm. 57. ff. de leg.1.* vt ibi notarunt DD. post Bartol. Castrens. Duaren. & alios, & Amayam *in dict. l.2. Cod. de annonu à num.6.*

D. Formosin. de Leg. Ecclesi.

Et in tantùm ad onera præteriti tempori possessor, ac successor tenetur, vt habeat locum relata doctrina, etiam in Decimis impositis ipsi prædio, ad quas tenetur, non solùm à Die possessionis, sed ad soluendas quæ debentur à prædecessore, vt docent DD. per textum *in cap. tua nobis 26. de decimis*, vbi glossa *vers. sic & Dominus* in fine, quam sequitur Panormit. *n.10. & in cap. cum homines n.6. eodem tit.* Franc. Marcus *p.1. q.550.* Rebuff. *de decimis q.9.* & cum Riccio, & alijs, Nouar. *in dict. l.2. Cod. de annonis lib.10.* Didacus Perez *in l.1. tit.5. lib.1 ordinum*, vers. *dubitatur*, Pinelus *in l.1. Cod. de bonis maternis. 2. p. n.72. vers. nono in decimis*. Barbosa cum alijs *in dicto cap. tua ex n.13.* cum Baptista Anstan. *de portatione rata q.140. n.11.* Franc. Marco, *del. fin. decis. 545. n.5. & 6. volū.1.* Camillo Borrello *in summa decis. tit. 9. n.63.* † Et est ratio; quia decimalis præstatio est 50

tributum, seu onus reale, quod debet præstari à possessore, etiam pro tempore præterito, Amaya *vbi suprà*, & Capicius *decis.20. n.16.* Cassaneus *in consuetud. Burgundiæ Rub.4. §.6.* verbo *& supporter. n.5. pag.155.* Azor, Suarez, Tyraquel. Valascus, Franchis, Zenedus, & alij, quos sequitur D. Barbosa dicentes prædictum onus, esse reale sequens possessorem; & quod inde possessor fendi conueniri possit pro Decimis præteritis. 51

Et vlterius sic procedit, etiam si terra mutetur in aliam qualitatem, veluti si terra prius erat frumentaria, & fuit conuersa in vineam, seu in ea fuerit oliuetum positum, vbi prius erant vites, *cap. commissum.4. de decimis l. certo generi 13. ff. de ferm. rusticorum prædior.* vbi Accurs. Bartol. & Alueric. *cap. cum in tua 3. de decimis*, Vbi habetur, vt præscribens Decimas alicuius certi fructus, in vno prædio possit habere Decimas alterius rei satæ, R buff. *de decimis quæstione 14. numer.18. & 25.* Azeued. *in l.2. numer.9. tit.5. lib.1. recopil.* Suarez *de religione tom.1. tract.2. lib.1. cap.21. numer.14.* † Et facit dictum Burg. de Paz. *consil.50. numer.8.* & Barbosæ *in d. Eo cap. commissum.4. de decimis* nempè, vt qui habet possessionem de omni armento, seu grege in aliquibus dehessis, siue Sylua depascentibus, tuendus est in quasi possessione percipiendi Decimas de omni frumento, seu fructu in eadem Sylua collecto, postquam ad culturam redacta fuit; quod idem docent Mieres *de Maiorib.1. p. quæstion.10. numer.116.* Valascus *consultatione 58. numer.14.* Valenzuela *1. p. cons.33.* Videndus ex *numer.26.* D. Ioan. de el Castillo cum multis *in tract. de tertijs cap.13.* per totum legendus ex *numer.2.* & omnes per textum *in l. fin. ff. de vsu, & habit.* 52 53

† Non enim seminatio, aut plantatio facit in præjudicium iuris quæsiti, vt dicunt adducti, & Amaya *in dicta l.2. Cod. de annonis, sub num.10.* qui *numer.11.* cum Nicolao Garcia *de benefic. p.1. cap.5. à num.190.* Gigante *de pens. quæst.43. 44. & 51.* Gratiano *di. cep. forens. cap.94. à num.51.* Zeuallos *in pract. quæstione 16. à numero.18. & tomo.4. quæst.*97. *ex numer.505.* Castillo *tomo 6. controu. cap.161. numero 31. & de tertijs cap.2. numero 17.* † Dicit idem procedere in solutione pensionis impositæ super aliquo beneficio, quam soluere tenetur beneficij possessor, etiam si eam deberet prædecessor, & in possessore Maioratus, & in tertio possessore rei emphytheuticæ, qui est, tenetur soluere canones præteriti temporis, vt tenent Molina *de iust. & iure disp. 146.* verl. *quod vtro* Pinellus *suprà dict. n.72.* vers. *non ampliatur* 54 55

Xx a Mastrillus

Mastrillus *decis.* 171. & omnes quidem, quia quoties tributum, seu pensio soluenda, est quid reale inhærens prædio, siue beneficio, aut Dignitati, non personæ, nihil impedit, quo minus possessor illa reportet, quod mutetur seminatio, planetatio, aut persona in præiudicium iuris iam quæsiti ex Doctrina iam *Supra* adducta, & quam omnes profitentur per *dict. l. fin. ff. de vsu & habit.*

56 Quod sit, vt iam supra sub vers. *ad p mam*, diximus tributum non sit fixum, & certum, sed talè, quod personas magis spectaret, quàm res, quale est vectigal, quod plebei solent pendere, vt *ibi* dicitur, aut ius percipiendi erat ratione fructuum collectorum, tunc fiet, vt ex mutatione planctationis, seu personæ, immutetur etiam soluendi obligatio in successore, cum onus illud iam non sit reale, sed personale tantum per illa, quæ docet cum multis D. Ioan. del Castillo *de tertijs dicto cap. 36. n. 54. & 59. & c. 15. n. 6.* Amaya *sub dicto n. 10. in fine*, referens ita contigisse in curia Vallisoletana sententiatum, ac definitum in quadam litè. Et sic in puncto, de quo tractamus, distinguendum esse fatemur, pro vt distinximus sub dicto vers. *ad primam:* nam si tributum *Lancearum* sit impositum cum ipsa concessione terrarum concessarum Dignitati Episcopali, teneatur etiam ad solutionem quilibet successor in spolio, quod de iure procedit, nisi aliud praxis suadeat.

Ad tertiam quæstionis partem, quid sit dicen-
57 dum, quando à ministris laicis petuntur tributa de fructibus Episcopatuū, qui medio tempore à morte vnius Episcopi, ad electionem, & confirmationem alterius acquiruntur, etiam Reuerendæ Cameræ. In quo dubio etiam respondendum est iuxta probibitas distinctiones inter actionem realem, & personalem; quia si apparet obligationem soluendi canonem, aut pensionem, adhærere prædio, tenebitur prædium ipsum ad solutionem, an-
58 tequam datus sit successor possidens. † Qua de causa voluerunt Auendañus *de censibus c. 99. n. 4.* Felician. *de censib. lib. 3. cap. fin. n. 3. & in addit. n. 2.* cum pluribus Pinellus *supra dicto n. 72. vers. quinto limitatur*, Velascus *de iure emphyt. q. 17.* vt recognoscentes censum, teneantur non solùm ad futuras, sed etiam ad præteritas præstationes; quia census constituitur super re ex *l. 1. & 2. Cod. de iure emphyt.* cum verba *super re* inducant obligationem pignoris, vel hypothecæ, & sic obligationem realem: argū. *leg. Codicillis penult. §. instituto ff delegat.* 2. vbi Bartol. *l. fundum quem 9. l. cuius. 12 ff. de annuis legatis*, Castillo *in l. 66. Tauri:* pro quo faciunt
59 quæ tradit Couarruu. *lib. 3. variar. c. 7. n. 6.* † Quibus non assentit D. Franc. de Amaya *in dict. l. 2. Cod. de annonis n. 13.* sic indistinctè existimans minimè post recognitionem teneri tertium possessorem ad prædictas pensiones; quia constitutio census, est obligatio personalis, quamuis inducta respectu rei; ob id que non transire contra tertium possessorem ex regula *leg. 1. §. si heres ff. ad senat. consult. Trebell.* ibi *nec enim erit aliena personalis actio fundum sequitur*, & ex dicta *l. fin. §. finali ff. de contrah. empt.* sic intelligens, nisi iam ante recognitionem possedisset, cum iam tunc ex possessione antea habita conueniretur.

60 Qua de causa in puncto dubij nostri, posset dici, quod si obligatio super re Episcopali, Dignitati subiecta adhæreret tributum, seu pensio soluenda, tunc quidem à Ministrò laico, vtcumque exigi posse; secus tamē si obligatio esset super fructibus Dignitatis, & ea esset personalis. Vnde possunt applicari quæ scripsi latè *in dicto cap. quia V. de iudicijs q. 9.* Vbi agens de illa quæstione, *an executio fieri possit per iudicem sæcularem in prædio, & possessionem specialiter obligata, & hypotheca à laico cum pacto de non alienando, quæ ex aliquo titulo in Ecclesiasticam personam transiuit?* Ad vtramque partem disputando *à n. 1. ad 7.* vbi rationes in fauorem iudicis laici adduxi cum pluribus Doctoribus, quibus addo Gutierrez *lib. 2. pract. q. 132. num. fin.* Rodriguez *de annuis redditibus lib. 2. q. 9. à n. 58.* Anton. Richard. *in manuduct. ad praxim. 2. p. precept. cap. 4. n. 8.* Salgadum *de Regia protect. 4. p. cap. 14. à n. 103 & 105.* Guzman *de euiction. q. 7. n. 34.* Grassis *de effectibus Clericor. p. 1. à n. 855.* Gratianum *tom. 1. discep. forens. cap. 16. à n. 20. & cap. 141. à n. 6.* sibi contrario omnino videndo iura difficilia explanante, Amaya *in dicta l. 2. Cod. de annonis ex n. 31. ad 48 per leg. fin. Cod. si vnus ex pluribus* ibi, *cum eius vindicatio non personam obliget, sed rem sequatur*, & quia sententia prædio datur, vt ex *l. 4. §. alter ff. finium regundor. & l. legato. 31. §. fin. ff. de negot. gestis*, & ex doctrina Innocent. *in cap. non minus de immunit. Ecclesiar.*

Verùm vt dixi *in dicta quæstione. 9. dict. cap.* 61
quia V. de iudic. n. 8. cum multis, existimo dicendum vt licet res vendita semper præsumatur esse in Dominio debitoris principalis, & successor teneatur ad pensiones, & tributa præterita, & ad Decimam, & onera realia sequantur possessorem, vt lepra leprosum, vt dixi *ibi n. 3. 4. & 5.* & ex alijs dictis *à n. 1. hic* & in vers. *ad secundam* quia quo ad ius exigendi, & compellendi possessorem Ecclesiasticum ad ipsam rem iam spiritualicatam, atque redactam sub Dominio Ecclesiæ, vel pensionem soluendam, est adeundus iudex Ecclesiasticus; quippe qui competens est, non laicus, qui dicitur incapax per illa, quæ dixi latè *in cap. qualiter. 17. de iudicijs q. 7. & in c. 5. de foro comp.* & alibi sæpius in illis titulis, & sub nostro textu *suprà q. 16. vers. ad quartam*, cum satis sit, quod Dignitas Ecclesiastica possideat, licet ex titulo inualido, ad hoc, vt executio procedat tantùm coram iudice Ecclesiastico pro decursis pensionibus, aut à vocanda re ipsa, vt cum multis probaui *dicto n. 8.* quibus addo relatos à Guzman *surà n. 35. & Rodrig. n. 58. & 59.* Fontanellam *de pactis nuptial. tom. 2. claus. 7. glossa. 3. p. 3. n. 20.* Bobadillam *lib. 2. politica cap. 18. num. 164.* quam alias contra Ecclesiasticos iudices video propugnatorem.

· Et licet ius fisci laici Principis consistat in con- 62
seruandis iuribus Regalibus; sic vt nunquam priuatorum pacta, aliquid possint contra illud, vt agnoscunt DD. per *l. 3. Cod. de Primipilo*, & quod nec à priuatis queat talè ius infringi ex *l. ius publicum ff. de pactis* cum his, quæ adduxi *in cap. si diligenti de foro comp.* & nec ob id tributa realia fisco Regio debita non minuatur ex iam adductis; nihilhominus quoad conueniendum Clericum fisci Regij debitorem, siue Dignitatem Episcopalem pro pensione, siue tributo soluendo, exactio, & lis, debet agitari tantum coram iudice Ecclesiastico, per illa etiam, quæ dixi *in c. penult. de foro comp. q. 21.* omnino legenda, & *ibi q. 12.* cum alijs. Et iuxta hæc omnia, qualē locum possit habere petitio ad Regē nostrum, concepta à Fiscali Reuerendæ Camaræ Apost. iam vides quæ se habet, vt sequitur.

Señor

Don Raphael Fabretti, fiscal de la Reuerēda Ca- 63
mara Apost. diçe: que D. Garcia de Porras, y Sylua Cauallero

canallere de la ordem de santiago, del consejo de V. M. (de la S. inquisicion) como iuez privativo, que diçe ser para la cobrança de los serviçios de lanças, y sueldos de soldados, de los Presidios de las fronteras de España, ha proçedido, y proçede contra los Administradores de la Camara Apostolica, y sus bienes, en los Obispos de Plasançia, y Malaga, sobre la paga de las lanças que supone deviam dichos obispos del tiempo quelo fueron: y aunque para iustificarse laqueja de estos proçedimientos, nose neçessita por parte de dicha Reuerenda camara, mas que de dar cuenta à V. Mag. de la introducçion de esta, nouedad, y que lo que no so à intentado contra los dichos obispos en el tiẽpo que lo han sido, se pretende contra la dicha camara sin embargo para que V. Mag. reconosca el à gravio grande que se le haçe, y que à todas luçes mirada la cobranza de este serviçio de dichos Expolios, es contra Derecho: Represĕnta à V. Mag. questa contribuçion de lanças, es vn serviçio Militar, y fondo, que pagan en estos Reynos los Titulos, y Grandes ala Real Haçienda, en reconocimiento del lustre, y Grandeça, que reçivieron de los Señores Reyes, y nole pagan los demas Vasallos, que tienen iurisdicçiones temporales; y si se cobrare, serâ de algunos, que tienen dichas iurisdicçiones en feudo, que es alo mas que se alargan Authores de estos Reynos, que han escripto sobre là naturaliça, y origen del dicho serviçio Militar, y personas que le deuen pagar: y si de los seglares (aunteniendo iurisdicion, no siendo feudatarios) *no se cobra, ni ay raZon para cobrar este servicio Militar, no teniendo los dichos obispos iurisdiçion alguna temporal en feudo* (como era neçessario para que tuuiera color la cobrança del dicho Serviçio) *ni constande que la tengan, aun sin la dicha calidad; no parece que puede auer raçon para cobrarla dellos, y de la Reuerenda Camara Apostolica, Suççessora en sus biene; en quienes contantos Realces, Resplandeçe la immunidad Eclesiastica, siendo, como es cierto, que por Derecho Diuino, canonico, y Real, todas las personas Eclêsiasticas de qualquiera calidad, que sean, estan libres, y exemptos de quales quiera serviçios Reale, y mas principalmente la sede Apostoliça, en raçon de dichos Expolios, que son su propia haçienda. Y asi parece, Señer, que se halla ofendida, y lesa la immunidad Ecclesiastica, y per iudicados los Derechos de la Reuerenda Camara Apostolica; pues so pretende cobrar de sus bienes, vn nueuo impuesto, con titulo de lancas, sin tener color, ni titulo alguno, por donda se pueda cobrar, y sin beneplacito Apostolico. Atento à loqual: supplica a V. Mag. que amparando, como acostumbra, en imitacion de sus Reales Progenitores, la immunidad Eclesiastica; se sirua de mandar formar vna junta de sus mayores Ministros, para que en ella semire esta materia, con la atencion, que pide la granedad de ella, y se Roconosca la euidencia de la Raçon, que asiste à les Obispos, y a la Reuerenda Camara: y en el interin no se haga innouacion alguna en la cobranca de este seruicio. Asi lo espera de la Grandeca, Christiandad, y Catholico celo de V. Mag.*

64 Ex cuius tenore apparet, vt quoties cõstat de fũdo emphytheutico, seure nominatim hypothecato præstationi tributi, aut pensionis realis, tũc obligatio tributi debiti ex certo fũndo trãseat ad quẽlibet possessorẽ; quia cẽsatur tacitè hypothecatus, Guid. Pap. *q.*432.*n.*15. Zenedus *ad decretal: collect.* 86.*n.*3. Gama *lusit. decis.* 145. Morla *in emporio iuris p.* 1. *tit. de locato n.*37. Valascus *de iure emphyt. q.*4. *n.*6. *& q.* 17. *n.*17. *caldas Pereyra de renouat. emphytheus q.*32.*n.*13. *&* 14 Rom. Lusitan. *decis.* 141. Surd. *cons.* 162.*n.*11. Stephan. Gratian. *discept. forens. dict. cap.* 16.*n.*16. *& cap.* 141.*n.*1. Barbosa *in cap. sua.* 26. *de decimis n.*13. 14. *&* 15. vbi cum Giganti, Valascus, Caldas, Gutiertez, Pereyra; idem resoluit in beneficijs possessorem pro preteritis pensionibus, dicens pro illis posse conueniri vt iam diximus. † Et cum Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Gallia art.* 1. *glossa.* 24.*n.* 25. resoluit in optione Ecclesiæ esse qoem vellet cõuenire novum, & antiquũ prædij possessorem, & quod pro decimis fũdus cẽsetur tacitè hypothecatus. Et num fiscus Regius pro tributis soluendis valeat cõuenire novũ, ac antiquum prædij tributarij possessorem latè agit D. Franc. de Amaya *sub d. l.* 2. *Cod. de annonis* Legend. ex *n.* 34. 65

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

QVÆSTIO LVIII.

An leges Regiæ Castella & Valentiæ, quæ prohibent vulgo *las Pistolas, y Terceralas* quibuscumque exemptis, & etiam familiaribus Sancti officij inquisitionis, possint esse iustæ si ind. Ministri inquisitionis non valerent tute præsto esse in carcerationibus reoru n Sancti officij? Et an lex Regia, quæ mandat delictũ poligamiæ cognosci à iudicibus laicis, sit cõtra libertatem Sãcti officij inquisitionis.

SVMMARIVM.

1 *Pistolarum arma in Regnis valentia, Aragon, & in nostris Castella magnas excitarunt competentias inter iudices Regios, & inquisitores pro defendendis familiaribus, & Ministris Sancti officij,* & à n. 2. & n. 7.

2 L. 17. tit. 23. lib. 8. recopilat. & à n. 16. lib. 12. tit. 6. lib. 6. recopil. & à n. 16. lib. 16. dicto tit. 13. lib. 8. recopil. & à n. 16.

3 *Pistola deferri de Die, aut de nocte omnibus prohibet. etiã exẽptis, ac familiaribus, & Ministris Sancti officij legibus Regijs Castella subcertis pœnis, & n.* 4. *& in Regnis Arag. vt* à n. 5.

4 *Custodes Castella vulgò* Las guardas de Castilla *possunt deferre Pistolas.*

5 *Pragmatica sanctio Regni Valentia prohibet Pistolas deferre, etiam à familiaribus, & Ministris Sancti officij sub certis pœnis: vbi de Archabusis,* & à n. 6.

5 *Pragmatica sanctio super armis, & Pistolis in Regno Valentia anni* 1621. *quã modificat, non habet locum in Pistolis.*

7 *Regia schedula Pro Regibus Valentia missa pro confortanda pragmatica contra portantes arma sulphurea, vt Archabusia, & Pistolas, & in ordine ad terminandas competentias.*

9 *Armorum perscrutatio in Domibus familiarum, & Ministrorum Sancti officij inquisitionis, nec Pragmaticis, nec schedulis Regijs pro Valentino Regno precipitur, etsi de acto contra quosdam fieret apprèhensio, & in carceratio de resolutione* infrà n. fin. & n. 15.

10 *Familiares, & Ministri Sancta inquisitionis perterrentur plus à Ministris Regijs Iustitiæ quam alij non exempti delinquentes, & arma prohibita portantes.*

11 *Familiares S. officij, quia exuũtur violẽter à fruitione privilegiorum Sancti officij por Ministrorum Regiorum oppressionem, tenent iam creati illis se defendere, & alij aborrent*

fieri Ministri Sancta inquisitionis.

12 Arma prodisoria portari iuste ob publicam salutem Reipublice iure Regali,& gubernio æconomico,ne pax publica turbetur,stabilitum est in Regnis Valentia,Aregonia,& alys.

13 Familiores, & Ministri Sancti officy, quando collecti à Ministris Regijs cum Pistolis de nocte possint deprehendi : vbi quod plures familiares remissi sunt ad inquisitores cum prædictis Pistolis,& n.14.

15 Familiares Sancta inquisitionis portantes Pistolas, si incedant, ac eant cum Patente inquisitorum,etiam de nocte, non sunt armis spoliondi à Regys Ministris.

16 Lex Regia Castelle prohibet Archobusia, scoplesum,& Pistolas deferre.

17 Pistolo etiam Domi retinçri prohibitum est lege Regio Costello; item Archabusia minoro;non enim hec arma sunt od bellum vtilia.

18 Pistolarum perscrutotio in Domibus etiam familiarum Sanctæ inquisitionis suadetur licita à Ministris Regys cuiusque Regni & numero 19.

19 Consultatio quadam consilij Aragonia quo od arma prohibita, etiam a familiaribus sancti officij deferri, & de eius fundamentis à num.20.

20 Arma Domi habere lege iulio de vi publica olim fuit prohibitum,& olys antiqmoribus, vt à n.21.22.

22 Clerici, etsi nimis exempti, prohibentur arma portare,item & alij in Domo Regum.

23 Arma portare prohibitum fuit, ne dum rusticis, verum,& nobilibus olim.

24 Arma fraudulosa deferentes iuste, apud omnes puniuntur.

25 Clem.II. de hæreticis, à n.24.cap. statutum 1.hæret.lib.6. & à n.24.

26 Inquisitores possunt habere familiom armatam, nisi abuterentur concessione armorum, & n.27.28.31.& 32.Vbi quod etiã à Clemēte.V. & Ioannes XXII.fuerit illis hoc priuilegium concessum,& n.33.

27 Armorum abusus,quando in inquisitionibus,& familieribus dicatur?

28 Armorum vsus quoad familiares Sancti officij hodie est limitatus.

29 Familiares Sancti officij, & cateri illius ministri non prohibentur retinere Domi quodlibet genus armorum ad casus necessarios, & occurrentes, tangentes fidei cousam, qui tunc poterunt, etiam noctu deferre licite,& quare à n.30.31.& 32.

30 Armorum vsus iure communi fuit interdictus.

31 Fomiliares arma portare valent, præsertim de licentia inquisitorum, & plures alij Ministri inquisitionis pro capiendis Reis Sancti officij.

33 Arma possunt portari à Magistratibus, & eorum familia, item à ministris Episcopi.

34 Arma Occisuro Bannitum licent.

35 Bonnitus quilibet est à populo desidatus.

36 Familiores Sancti officy Bullis Apostolicis creati sunt pro adjutorio Sancti officij ex causa publica admodum.

37 Archabusia longa non prohibentur deferri, & alia arma, vt n.38.

38 Ensis, & Pugio in nostro Regno vnicuique permittitur,vt publice deferantur iuxta petitiones Valisoleti, & Toleti.

39 Cultelli delatio permittitur cuilibet ad panem incidendum,vel adoptandum.

50 Familiares Sancti officy iuste de licentia inquisitorum possunt vti Pistolis, tercerolys, & alys armis proditorijs pro capiendis delinquentibus in fidem Catholicam; sic vt contra hunc effectum nullum statutum laicum valere possit, vt impeditiuum causarum fidei Sancta inquisitionis,vt n.41. & 49.

41 Leges Regia, & Pragmatica prohibentes familiaribus, & Ministris Sancti officij delationem Pistolarum &c. limitantur, quando familiares vtuntur illis pro capiendis reis Sancta inquisitionis.

42 Familiares Sancti officij, non minus, quàm cateri Ministri Regij debent vti armis prohibitis contra facinerosos similia, aut alia arma secum portantes crebro.

43 Pistola nimis in vsu fuerunt tempore retro, etsi post prohibita schedulis Regys pro Volētino Regno, vt n.44.

44 Bannis, & oly peruersi homines in Regno valentino frequenter vtuntur ormis proditorys, contra quos, etiam permissa fuerunt nobilibus, & alijs ciuibus probata vita, vt num.45.

45 Archobusiorum oblongorum vsus permissus pro declaratione Pragmatica volentini Regni, non impedit familiaribus Sancti officy, & olys Ministris iustitia laica vti Pistolis, & Tercerolijs vt capiant Bannitos, & facinorosos homines.

46 Pistolarum Domi retentio Suadetur prohibita, cum praxes iudicumi Regiorum sit illas etiam Domi inventas apprehendere, ac familiares Sancti officij illas habentes incarcerare, quosi si arripere velint, id poterunt exequi, assumendo eas ex Archiuo S.inquisitionis de mondato inquisitorum,quando casus occurrit.

47 Regentes Aragonia, & valentini Regni in quadam consultatione votum prastantes & domnantes armorum portotionem, saluarunt Sancti officij familiares, & Ministros quando illis, & Pistolis vterentur pro captura Reorum Sancti officij.

48 Familiares, officiales, ac Ministri Sancti officij, vt prasto sint ad exequenda mandata inquisitorum, debent habere, saltim Domi praparata arma, quamtumvis proditoria.

59 Leges 16.& 17.tit.23.lib.7. recopilat. prohibuerunt arma familiaribus Sancti officij inconsulto inquisitore Generali. Et num sint contra libertatem Sancti officij n.52.

50 Familiares, & Ministri Sancti officy vti nequeunt armis à legibus Regijs prohibitis, nec ea Domi retinere, si sint inquieti, pacis publica turbatores.

31 Familiares Sancti officij debent esse tales, qui velint, & possint ei deseruire, aliàs iustè prohibentur armis vti, & Domi retinere liceat, iuxta certas concordias valentia n. 52. & 53.

54 Familiares quidam Domi habentes Pistolas à Ministris Regijs incarcerati post ventilatam Competentiam, remissi fuerunt à Rege nostro Philippo.IV. ad inquisitores.

AD

1 D primam difficultatis partem, quæ temporibus hisce nondum sedata est inter iudices Regios, ac Sanctæ inquisitionis, in tantumque pullulet, siue pungat, vt quotidie magnæ competentiæ excitentur inter dictas iurisdictiones, Regiaque Maiestas non parum profligetur supplicibus petitionibus hinc inde, quia conferentiarum iudices dati, tam in cancellarijs, quam in alijs Audientijs Regijs, Coronæ Aragoniæ, Siciliæ; imò & nostri conciliarij Castellæ, & inquisitionis quotidiè discordent; qua propter Rex consulitur, qui solet remittere competentiam terminandam magno illi cætui coadvnato ex singulis procetibus, ac conjudicibus consiliarijs vniuscuiusque supremi consilij, Castellæ, Aragoniæ, S. Inquisitionis, indiarum Italiæ, ordinum, Regis Patrimonij, atque millionum; item, & cruciatæ, vbi sole diu disquiri, & aliquando familiares exuere ab indultis, & exemptionibus fori Sancti officij; eo quod offenduntur cum armis sulphureis prohibitis, vel quia in eorum Domibus secretu retentis inquiruntur, qua de causa molestè laboribus, & expensis familiares, ac Ministri Sancti officij incarcerantur à laicis iudicibus, venit in mentem de legibus, ac Schedulis Regijs super hoc loquentibus disputare.

2 Et pro parte iudicum laicorum faciunt expressa verba *legis 17. tit. 23. lib. 8. recopil.* quæ post alias prohibitiones relatas *in l. 8. tit. 6. lib. 6. l. 12. tit. 6. lib. 6.* vbi prohibentur dicta arma deferri, siue de nocte, aut de Die, & *in l. 16. dict. tit. 23.* ibi *y el que lotnuuiere en su casa, aunque no se le pruebe auerla Sacado arma, ni pendençia, per solo hallarsele, incurra en pena, de el destierro de Reyno, y confiscaçion de la mitad de sus bienes, y quela serçera parte de la pena pecuniaria sea para el Denunçiador* &c. & expressius *in dicta 17.* quæ loquitur contra exemptos, latè à nostro Regè Philippo *el grande* hic Matriti anno præterito 1632. Die. 8.

3 Decēb. † referēs non adhuc cautum esse alijs prædecessorum legibus, & mandatis ibi expræsse, præcipit, vt nullus exemptorum Regnorum Castellæ, & legion queat portare, siue habere secum *Pistoletas*, eo quod sint instrumenta, quibus mortes securæ, & proditoriæ patrantur; imò & arma traditorum talia quidem prohibens, vt à ministris iustitiæ possint deferri, etiam sidicant ea deferre pro executione iustitiæ, alteriusvè officij, seu ministerij absque spe moderationis, siue remissionis à quolibet supremo consilio faciendæ, nec à consilio cameræ agratiandi; imò vt nec ipse Rex consulatur in verbis sequentibus ibi *ordeno, y mando que se cumplan las dichas leyes, y prematicas* (loquens de prædictis legibus Regijs, & alijs) *y se executen las penas de ellas, y lasdemas que estan estableçidas contra los; que cometen, O caen en caso dealeue declarando, como declaro por aleuoso alque hiere, matare, otraiere los dichos Pistoletes, aunque sea para execuçion, O cumplimiento de la iustiçia, O de qualquier otro officio, O ministerio; y prohibo que no se puedan moderar per ningun consejo, Tribunal, niuez, ni remitirme, ni consultarme la remision de ellas per el consejo de camara* præstans facultatem cæteris iudicibus ordinarijs inferioribus pro exequendis pœnis accumulatiuè, non priuatiuè ad iudices exemptorum, si præueniant in causa, contra quoslibet exemptos, etiam Sancti officij familiares & officiales titulatos, ibi *y qualesquier personas de qualquier calidad que sean iustiçias, y ministros de illa, caualleros de las ordenes militares, capitanes, soldados, aunque sean de mi Guarda, o de la de estos Reynos, o de la miliçia, Artilleros, criados de mi casa* (officiales titulados, o familiares de el Sancto officio) *olos demas exemptos de la iurisdiçion ordinaria sin excepçion de persona alguna*. Et ibi, *Porque quanto à la execuçion de las penas de las dichas leyes, y Cada Vna de ellas, ordeno, y mando que este delito quede acumulatiuè, y a preuençion entretodas las iustiçias, que dande entodo lodemas los priuilegios, que a los dichos exemptos tengo conçedidos en su fuerça, y Vigor. Y declaro, que la iustiçia que primero prendiere al delinquente, O aprehendiere, o hallare el Pistolete, o arma de fuego tenga el conoçimiento; aunque despues se presente el Reo, o le prenda la otra iustiçia.*

Verba quidem clara, & aperta videntur contra Familiares, ac officiales Sancti officij, sicut, & contra cæteros exemptos huius Regni, à qua dispositione tantum, videntur excepti per eundem nostrum Regem custodes Castellæ, vulgò *las Guardas de Castilla*, quibus anno sequenti Die vndecima Iulij anni 1633. declarauit, vt dispositio *dicta leg. 17.* non comprehendisset hos custodes; imò illis permisisse singulis deferre duplex instrumentum sulphureum in verbis sequentibus, *ales quales se les permite traer dos Pistolas sergerolas, y alos canallos ligeros vna.* 4

Nec minus aperta videntur alia, quibus in Regnis Aragoniæ, Cataloniæ, Valentiæ, Sardaniæ, & Maioricarum, talis, si non maior habetur prohibitio. Primo in pragmatica sanctione lata à Rege Philippo. III. Die. 14. Martij anni præteriti 1613. intitulata modo sequenti *Real Pragmatica habla qual la Magestad de el Rey Don Phelipe nostre Señor prohibir tot genero de Pedrenyaes de qual seuol llegaria quesien, y los Arcabuços de mecha menors de tres palms, y mig. de elna de valençia*; eu quod arma prædicta sunt proditoria, illicita, maligna *reprobada, aunque esten puestos en cañon largo de qualquiera medida, o largeria, que diche cañon sea, y de qualquier nōbre, que los dichos Pedernales se nombrē, siquiera se digano Pistola o Pistoleta, o Pedernal de Pueda, ô chispa, ò pedrenala, o Rastrillo, ô Buseto, o arcabus, o de otra qualquier manera, con el qual con piedra, o qualquier otro ingenio, sin mecha ençendide se pueda tirar, o disparar vn Arcabuz largo, o corto* ille quidem prohibendo omni personarum generi, etiam officialibus, Familiaribus Sancti officij in verbis alijs sequentibus, *y prohibimos, y vedemos, el vso de los tales Pedernales, y cañones de Arcabuz, o Escopeta, aunque de ellos se vse con mecha, o de otra, manera sin Pedernal, a todas, y qualesquier personas, de qualquier grado, condiçion, y estado, que sean; aunque sean exemptos, y priuilegiados comisarios, o qualesquier offiçiales Reales (o familiares, o offiçiales de el sancto offiçio) de la Capitania general; de tal manera, que ninguna persona pueda traer espeçie alguna de Pedernal de qualquera largaria que sea, o cañon de menos de tres palmos, y medio de largo, ni tenerle en su casa, ni en otra parte publica, ni secreta escondido, ni permitir, que otro le tenga; y que aunque no sean hallados, quando trairam tales Pedernales, y cañones, ni presos con ellos, ni tan poco los pedernales, y cañones sean hallados en sus casas, o en el lugar dondelos tenian siempre que seran conueçidos de auerlos traydo, o tenido, pasado el termino en esta Pregmatica puesto, caygan en penas, es asauer elque fuere hallado tener Pedernal, cerro, ô menor de la dicha medi-*

dicha médide , en pena de muerte natural, y en las demas penas cum facultate, vt à quolibet possit incarcerari , & apprehendi cum assignatione tertiæ partis , tamquam Denunciatori ; imo quod nec pœnæ queant remitti , sicut cauetur in adductis legibus Castellæ.

6 Et quamuis alia pragmatica sanctione 7. Augusti anni præteriti 1621. Videatur proximè relata, ad modificationem redacta ; eo quod solerent facinorosi illis instrumentis de facili vti, nec Ministri iustitiæ valerent illos apprehendere , & incarcerare ; indéquè ibi cautum, vt etiam Ministri Regij, possent secum talia portare arma ; imo & eos associantes in verbis sequentibus ibi : *por que conforme ala disposiçion de la dicha Pragmatica no pudien los Officiales, O Ministros de iusticia, an si Reales , como Barones vsar de las dichas armas, sin las quales era impusible persiguir, ni prender a la gente façinorosa, que las lleuaua,* & ibi *Y en respecto de los ministros de iustiçia exerçiendo sus officios, por que estos los an menester en muchas ocasiones in opinadas para segaridad de sus personas, y cumplir con las obligaçiones de sus Cargos , y para prender Delinquentes lo remitimos al arbitrio de nuestro lugarteniente , y Capitan general , que oy es , y por tiempo fuere &c.* Quæ permissio fuit solùm ad arma sulphurea oblonga , non ad breuiora , vt cauetur ibi in alijs verbis ibi: *Porande contenor de la presente nuestra Real Pragmatica de nuestra çiēçia cierta, y Real authoridad deliberada meate, y cōsulsa permittimos, consentimos, y damos licençia, y facultad a todas , y qualesquier personas , de qualqnier Calidad, y condiçion que se an, residentes , estantes, declinantes, y conuersantes ea el dicho nuestro Reyno de Valençia, que puedan para defensa , y seguridad suya, y de sus Casas, y haçiendas , Vsar, y teaer publicamente los dichos pedernales , y armas defuego arriba declaradas , agora sea en poblado , O fuera del, con que el Canon de ellas seà de quatro palmos, medida de Cataluna , y conque fuera de sus casas ao vsen de ellas, sino fuera, iendo Camino, dealmanera, que enploba de entrando, ni saliendo, ao las lleuen Cargadas , solas penas, que incurrieran, si las lleuaran, quando estauan probidas da todo puncto.*

7 Nihilominus videmus per alias posteriores Scedulas, primā 30. mensis Septemb. anni 1633. scriptam ad Marchionem *de los velez* tunc Valentiæ Pro Regis , & per aliam ad eundem ibi positam 27. Decemb. eiusdem anni , quibus cauetur in ordine ad terminandas competentias inter iudices Regios , & sanctæ inquisitionis ibi existentes , vt omnino seruaretur tenor dictæ Pragmaticæ anni 1613. datæ Die 14. Martij, ac publicatæ in Regno Valentiæ Aprilis 26. dicti anni ; sic vt ne quæcumquè exempti prædicta arma tenentes modo ibi expresso ; imo & Officiales , Ministri, & Familiares sanctæ inquisitionis, quoties competentia Iurisdictionis se se offerat, prædicta arma portantes, aut delinquendo cum illis, queant eximi à Iurisdictione Regia, quominus causæ cognitio ad illam spectet in verbis sequentibus , *y que ninguna de las dichas personas esentas, O priuilegiadas lleuandolas dichas armas , O delinquido con ellas, puede eximirse de la Iurisdiçion, y Conoçimiento demi lugartemente , y Capitan general de la dicha Zindad , y Reyno de Valençia , y de la Real Audiençia , y otros officiales Reales , en lo que toca a dicha Real Pragmatica , y en los casos de ella , no puedan alegar su proprio fuero, ni declinar el de los officiales Reales, en las penas contenidas en la dicha Real pragmatica.* † Et insuper in alio mandato, 8
vbi refertur quædam suspensio præcepta in executione, & obseruantia prædictæ Schedulæ facta in quadam epistola Diei 8. præcedentis mensis, repetit obseruari debere relatam Pragmaticam in verbis sequentibus. *Y por que en Capitulo de otra mi Carta os mande , que se sobriesse en los proçedimientos , que se hoçian por e sa Audiençia , y tros tribunales contra Familiares por delito de las armas on la dicha Pragmatica , y qne no se pas a se adelante en las causas de esta Calidad hasta otra òrden. He resuelto de naeuo qne se executela dicha Prematica de el año de 1613. y se pase adelante sin embargo de dicha carta de 8. de el pasado, pero que la execuçion, sea contoda iqualdad; por que el Tribunal de la Inquisiçion, se quesaa queno latienen ea los Ministros de el sancto officio. Y si enesto vbiesse exçeso mandare haçer la demonstraçion , que conuiene, de sandola mano libre ala Inquisiçion , para que proçeda, de que se os aduierte, para que vos, y esami Real Audiençia lo hagais camplir a si, que en esta conformidad se escrine por el Consejo de la general Inquisiçion a los Inquisidores de ese sancto officio, para que cumplan loqueles tocare.*

Iu quibus omnibus dispositionibus Valentini Regni, nihil cauetur de inuisendis Domibus Ministrorum , Officialium , aut Familiarium sancti officij, vt auferre valeant arma sulphurea, quamtumuis alias proditoria existimentur , qualia sunt *Pistola*, seu *Tercerola* de minori mensura, & marcha. Ex quo procedit, vt cum sæpius ab hinc annis; imo, & ab anno præterito 1658. Ministri Regij perscrutatores extiterint in Domo Ioannis Espejo Familiaris Valentiæ , & in Domo Ioannis Regrio Valentino Familiaris sancti officij in hoc anno 1660. Et apud nos Castellanos in ciuitate Segobiens. ibi locum tenens anno 1659. de Domo Antonij de Abila Familiaris sancti officij, apprehendisset Pistolam, & insuper Familiarem incarceraret, & hic Matriti pendeat, dum hæc scribo alia cumpetentia contra D. Augustinum Ponce, incarceratum, non tam vt mandatorem Assassinij, de quo imputatur delinquens, quam contrahentem in proprio Cubiculo secretè Pistolam quandam præparatam, eáque de causa apprehensam , & ipse ex tunc , & nunc per plures menses incarceratus, & oppressus existat, sicut in cæteris proximè relatis accidit per plures alios menses, aut vltra annum patiendo incommoda multa , labores, & impensas ingentes, qualia nunquam visa sunt , nec experta in alijs † delinquentibus , non 10
ministris, nec officialibus, aut Familiaribus sancti officij , apertè apparet procedere Regios Ministros , non ex æquitate , nec seruata æqualitate, quam præcipit obseruari Magn. Rex noster Philippus IV. in ordinatione proximè adducta extorsionibus eneruando Iurisdictionem sancti officij cum ea via impediant , nec in posterum appareant prætensores Familiares , qui inseruiant, ac protegant anthoritatem sancti officij , quod ferendum non patitur ratio per illa , quæ dixi latissimè *in allegatione Fiscali* Typis mandata anno præterito 1648. contra Prætorem Vallisoletanum posita *in fine tit. de iudic. & foro compet.* Et de facto quotidie videmus , sic vt licet vacent familiaturæ ferè vllus reperiatur in oppidis , qui appetat S. Officio inseruire , vt Minister , siue Familiaris fugiendo à perterritionibus solitis infringi per iudices , & Ministros Regios , & hoc in singulis Regnis , & prouincijs nostro Philippo subiectis,

sicut

Digitized by Google

ſicut querelæ omniom tribunaliom ſanctæ inquiſitionis miſſæ ad aures noſtri Conſilij ſupremi
11 demonſtrant. † Et ego, vt Promotor Fiſcalis, ac inquiſitor præteritis annis in Valliſoletano ſanctæ Inquiſitionis Tribunali vidi, & perlegi quam plures Miniſtros, & Familiares in ſingulis ciuitatibus, & oppidis illins territorij iuxta numerum aſſignatum in concordia *l. 20. tit. 1. lib. 4. recopil.* de qua Narbona, & ego *in dicta allegatione*, & ratiocinaui cum computo deficere vltra numerum trium millium, ſicut de inqoiſitione Aragoniæ etiam narratur, de Bauinon, & Valentiæ. Indéquè euenire iam, vt ſimus in caſu quod Dominus noſter Rex præcipiat, vt libera, & integra delictorom cognitio de Miniſtris, & Familiaribus delinqoentibus, ſancti officij relinquatur Inquiſitoribus cuiuſquè territorij; ſiquidem videmus, vt ſi forte aliqois Familiaris grauiter delinquat, qui occurrit ad S. Tribunal, vexatur in modom à iodice laico præueniente incarceratione rigoroſa, & infinitis expenſis, qualia non exercent in cæteros delinquentes eiuſdem delicti. Hæc, & alia Miniſtri, & Familiares patiuntur, quibus prægrauati, ac profligati abhorrent ſeruire in ſancto officio.

12 Quod ſi nobis opponatur, ideò prædicta arma prohiberi, quia proditoria, indéquè comprehendi ſancti officij Miniſtros, & Familiares, cæteroſquè exemptos, vt euitentur homicidia ſecora, inſultus, & facinora quotidiana ſolita patrari in Regno Aragoniæ, ac Valentiæ, vt repræſentauit Aragoniæ Conſilium ſupremum ex quadam Concordia anni præteriti 1622. & in vna conſultatione anni 1633. Ianuarij 24. & alia Iunij 12. propter cauſam publicam omnes tangentem; & quia talis prohibitio eſt Ius Regale abſolutom, quod non
13 negamus, qooties publica ſalus inſpicitur. † Tamen ad caſum, de quo eſt noſtra difficultas non porrigitur, nec adducta pragmatica anni 1613. nec aliæ quæquè diſpoſitiones adductæ loquuntur de Miniſtris, & Familiaribus ſancti officij inuctis in propria Domo cum dictis *Piſtolis*, ac *Tercerolis*, ſed tantùm quando offenduntur de nocte per Calles ambulantes cum illis, vt ex littera dictæ Pragmaticæ, & aliorum mandatorum apparet.
14 † Imo & in hoc vltimo caſu perſæpè liquet miniſtros, & Familiares ſancti officij pernoctent per Calles cum dictis Piſtolis, & cum illis collectis à Miniſtris Regijs, omnes competentias cum Conſilio Aragoniæ remiſſas fuiſſe retro ad inquiſitionem à publicatione dictæ Pragmaticæ, & ſpecialiter anno 1617. Hieronymus Llodra, anno 1621. Thomas Bayllo dellana, & Michaël Aubio, Petrus Antonius Caluo, & Doctor Paulus Garcia; item anno 1622. Michaël Pannades, & anno 1628. Vincentius S. German. omnes qoidem delinqnentes homicidæ Piſtolis, & Sclopeti; quod qoidem iuuatur quadã epiſtola Regia anni 1566. qua fuerat cautum vt officiales, & Familiares, ac famuli ſancti officij portantes arma prædicta prohibita ex commiſſione Inqoiſitorũ Valentini Regni, ſecum portent licentiam in ſcriptis vulgo *Patente ſaya*, qua pate-facta Alguacello, ſeu cuilibet alij Miniſtro Iuſtitiæ Regiæ *que rondando los topare*, ſinat illos, etiam ſi portent dicta arma prohibita. Sin autem dixerint ſe tales Familiares, & non patefaciant dictam licentiam, ſiue commiſſionem, tum ipſi Miniſtri Regij, illos deferant ſic inuentos, vt ſciant, num ſint Familiares, ac Miniſtri inquiſitionis.

Et quamuis ex alia concordata 1568. *cap. 19.* 15
appareat ſimilia arma prohibita eſſe omnibus quidem exemptis, etiam Familiaribus, & Officialibus ſancti officij; ſic vt apprehenſio, atque cognitio ſit vice Regis, & Miniſtrorum Audientiæ Regiæ; excipitor tamen caſus, quando tales Miniſtri Familiares, ac Famuli ſanctæ inquiſitionis eant cum Patente Inquiſitorum. Ex qoibus omnino apparet nollam fieri probibitionem de Piſtolis, & Tercerolis inuentis in Domibus Familiarium, ac Officialiom inqoiſitionis Regni Aragoniæ, & Valentiæ, cum tunc, nec delinquant contra dictam Pragmaticam anni 1613. nec ſint in actu proximo delinquendi, ſicut erunt, quando inueniantur deambulantes per ciuitatem cum illis.

At his omnibus obſtat præcitata lex Regia 16. 16
tit. 13. lib. 8. recopil. quæ loquens de probibitione Archabuſiom, Sclopetarum, Piſtolarum, alteriuſqoe cuinſquè inſtrumenti ſulphurei, etiam extendit prohibitionem, & pœnas Rex Philippus III. anno 1618. Die 2. Iunij ad Domi. ea retinentes. Quæ etſi non exprimat quid de familiaribus S. Officij, *in dicta l. 17.* ſequenti præcipiendo ſeruari tenorem *dicta leg. 16.* extendit ad exemptos omnes etiam Officiales, & Familiares S. Officij; & ob id comprehendi patet in verbis ſeqoentibus *dicta leg. 16.* *Por laqual prohibimos, y mandamos, que de aqui adelante ninguna perſona de ningun eſtado, calidad, y condiçion que ſea, no ſea oſado detener los dichos Piſtoletes, ni los puedan traer conſige (ni tenerlos en ſu caſa) y que ſi les trajeren, O tiraren con ellos en riñas, ependençias aunque no maten, ni hieran con ellos y incurran en pena de muerte, y perdimiento de todos ſus bienes; y ſe an tenidos por aleuoſes (y el que lo tuuiere en ſu caſa) aunque ne ſele pruebe auerle ſacado a riña, ni pendençia. por ſolo hallarſele, incurra en pena de Deſtierro de el Reyno, y confiſcaçion de la mitad de ſus bienes, y que la terçia parte de la pena pecuniaria ſea para el Denunçiador, y que las iuſtiçias de eſtos nueſtres Reynos, le executen inuiolablemente, ſin que eneſto pueda auer ninguna remiſion &c.*

Ex quibus verbis *in dicta l. 16. Caſtella*, Clarè 17
inſpicitor quanta ſit prohibitio circa deferendum, aut Domi habendum Piſtolas, & Archabuſia minoris menſoræ; eo quod ſint arma proditoria, & ad occidendum ſecretè ſecura, nec vllo modo ad bellum vtilia, vt caoir Pins Rex Philippus III. *in dicta l.* in verb. ſequentibos, *y anſi miſme eſt an prohibidos los Piſtoletes, y Arcabuçes pequeñes, que fueren meneres do quatre palmos el canon por ſer arma traydora, y que ſe puede traer ſecreta mente, y que no ſirue para la guerra, ni ſon de otro effecte, ſi no es de haçer muertes ſeguras, y aleuoſas,* & ibi, *y, de pocos años aeſta parte ſe han echo muchas muertes con les dichos Piſtoletes, y Arcabuçes pepaños &c.* † Et ob id Pragmaticam relatam anni 18
1613. Regni Valentiæ, eſſe multo plus benigniorem, cum nihil loquatur, nec aliæ Regiæ Schedulæ de puniendo Miniſtros, & officiales ſancti officij talia Domi arma habentes, niſi quando extra in ciuitate offenduntur cum illis à Miniſtris Regijs; & ſic videri per rationem ſummam noſtrarum legum Regiatum *in dicta l. 16. & 17. dict. tit. 13. lib. 8. recopil.* magno cum fundamento praxim, & vſom inualoiſſe, etiam in illo Valentino Regno, & in cæteris Aragoniæ Coronæ, atque Siciliæ inuiſendi Regios Miniſtros, miniſtrorum, & Familiarium ſanctæ inqniſitionis Domus, pro capiendis dictis armis, volgo *Piſtolas, y Terçerelas,*

Terçerolas, cum hæc nullo modo, nec ad officium sanctæ inquisitionis exercendum, aut defendendum, nec ad capiendos hæreticos, ac cæteros delinquentes in fide sint vtiliora, cum potius hæc valeant exequi alijs sulphureis armis grandioribus, qualia sunt Archabusia, & *mosquetas*.

19 Qua de causa in relata consultatione Consilij Aragoniæ dicti anni 1633. facta cum eius commissione à Regentibus D. Francisco Vico, & D. Melchiori Sisternes inter alia pro iustificatione dictæ Pragmaticæ anni 1613. & aliarum Schedularum, præstant responsum ad fundamenta pro parte inquisitionis, dicendo permissionem armorum pro dicto sancto officio in suis Ministris, & Familiaribus, vt quamuis sanctum officium prætendat tueri, atque defendi in vsu talium armorum, hoc inquam tantum procedere in armis ordinarijs, non verò proditorijs, & tunc expressa licentia Inquisitorum ad executionem præceptorum sancti tribunalis, & non extra illa iuxta concordatum *in dicto cap.* 19. relatæ concordiæ dictorum duorum tribunalium, nempe Valentinæ inquisitionis, & Regiæ Audientiæ.

20 Quam probibitionem Iustissimis de causis factam fuisse, satis liquet ex verbis, tam relatæ Pragmaticæ, quam nostrarum legum Regiarum cum euo Iure cautum expresse sit per caput legis Iuliæ de vi publica, ne quis arma Domi habeat, etiam si vim nullam inferat, *l. 1. ff. ad leg. Iul. de vi publica*; quasi tunc lex pro eo habeat id, ac si illa meditatione illic reposita sint, vt noceant; siquidem cum ad communem vsum non pertineant, non alia ratione haberi creduntur, quam vt illis

21 interuenientibus vis inferri possit. † Et ante prædictam Iuris dispositionem prohibitum fuisse arma habere, etiam Domi, sanciuit Seruius Tullius, & deinde C. Pompeius, qui vt scribit Plinius *lib. 34. naturalis Historia cap.* 14. Vetuit in tumultu necis Clodianæ illum in vrbe telum esse, & subsequuti fuere etiam C. Cæsar, vel Augustus, & mox Theodosius *tit. vt armorum vsus lib.* 11. in sequentibus verbis *nulli prorsus nobis insciis, atque inconsultis quorumlibet armorum mouendorum copia tribuatur*; & deinde Iustinianus *in auth. de armis*, sua sanctione cauit non licere cuiquam priuatim arma fabricare, vel Domi habere, Regum munus, hoc est. Sed cum iuxta hæc procedant relatæ leges Regiæ Castellæ, Pragmatica Valentiæ, aliæquè Schedulæ Regiæ Aragoniæ Coronæ, quam apertè sint fundamenta pro Ministris Regijs contra officiales, & ministros sanctæ inquisitionis arma portantes, siue Domi tenentes, præcipuè proditoria sine tergiuersatione patet, certámquè esse & inuariabilem consultationem Consiliæ Aragoniæ, dum ait leges de permissione, aut prohibitione armorum pendere in valore, & conseruatione à potestate Regia.

22 Et in tantum certa est prædicta armorum prohibitio, vt comprehendat etiam Clericos, vt latè dicemus per textum *ibi in cap. Clerici de vita, & honest. Clericor.* in tantum, vt cogi possint à iudicibus laicis, ne arma deferant quæ adduxi *supra q.* & contra eos, qui in Principum Palatijs, arma deferunt, *cap. 1. §. ad Palatium de pace tenenda in vsibus feudor*, & hoc etiam si absit Princeps, vel Prætor, & procedit etiam si Princeps ipse sciat aliquem arma, vel Domi habere, vel portare; non enim à pœna legis Iuliæ sola hæc scientia, & [patientia] excusat, vt censuerunt Lucas de Pena [in] *l. unica Cod. vt armor. vsus lib.* 11. Andreas Isernia *in cap. 1.* hic finitur lex in visibus feudorum, quos sequutus est Carol. Molin. *in comment. ad consult. Parisiens. tit. 1. §. 1. glossa 6. num.* 13. alij quos refert Decian. *in tract. criminal. lib. 8. cap. 3. num.* 28. latè agens, & omnino legendus Menochius *de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 394. ex num.* 18. Vbi probat procedere etiam in Rusticis, quibus armorum vsus est ademptus, *vt in cap. 1. §. si quis rusticus, de pace tenenda in vsibus feudor.*

Et confirmatur, quia hæc prohibitio de Iure 23
antiquo, non modo rusticis apposita est, verum & extenditur ad nobiles, quibus etiam arma sunt prohibita, cum verè, & ipsis nobilibus, inscio Principe, armis vti non licet, sicut sentiunt rectius Iacob, Aluar. Cardinal. Alex. & Afflict. *in dicto §. si quis rusticus*, quos sequti sunt alij plures relati à Tiraquello *in tract. nobilit. cap. 20. n. 71. & cap. 3. n. 15. & num.* 16. qui, & Comites, & Castrorum Dominos prohibere scribit: sic relati sequuntur contra Lucam de Pena *in dicta l. vnica vt armor. vsus lib.* 11. Ioan. Rayn. *tract. nobilit. q. 7. Princip. effect. n.* 5. Bonum *de Curtil. tract. nobil. p. 1. prin.* 3 S. Rebuff. *in comment. ad concord.* Regis Franciæ *tit. de collat. §. cum vero.*

Vnde procedet vt aduersùs ministros Officia- 24
les, & Familiares sanctæ inquisitionis iustis de causis sic debeat dici, cum non minus in ipsis militet æqua ratio prohibitionis, ac in nobilibus leges considerarunt; eúmquè de Iure fortius relata prohibitio armorum procedat aduersùs eos, qui arma venenata, vel Domi habent, vel deferunt; siquidem sunt puniendi, dicta lege Iulia de vi publica; imò & grauiori quemadmodum in specie hac adnotarunt Placa *in epitome de delictis cap. 7. num.* 21. Barbat. *in tract. de Cardin. legat. à latere quæst. vltima*, Decianus *in tract. crimin. lib. 8. dicto cap. 3. num.* 29. præcipuè si consideremus dictam Pragmaticam Valentiæ, ac cæteras leges Castellæ esse fundatas in publica vtilitate, quæ resultat ex prohibitione armorum, quæ sic proditoria sunt, dolosa, ac fraudulenta, & hoc iuxta considerationem, quam scribit Menochius *supra de arbitrar. dicto casu* 394. *n.* 41. dicens inde rectè sancitum esse in statuto Brixiæ 141. *de pœna portantis ferrum fraudalosum*, dum dicit pœnam esse duplicandam in eum, qui arma fraudulosa fert; siquidem grauius delinquit; sic etiam accipiens aliud statutum 44. Papiæ disponens eadem duplicata pœna esse puniendum, qui fraudulosè arma ferunt in Domo Prætoris, vel Palatio.

Vltimo præter alia, quæ hic possent adiungi, 25
videntur facere admodum dispositiones Sacrorum Canonum, & constitutionum Pontificum, quibus contraria sententia nititur; quia si consideretur dispositio Clem. II. *de hæreticis*, in qua, & *sub cap. statutum el. 1. de hæret. lib.* 6. DD. firmant ample.
† Licere inquisitoribus familiam armatam habere, 26
eorúmquè ministris, & familiaribus vsum armorum pro iuuando, & auxiliando sancto inquisitionis officio. Hoc inquam limitatur quoties inquisitores abuterentur concessione armorum delationis præstita officialibus, qui etiam abutuntur illis iuxta verba textus *in dicta Clem. 2. de hæret.* ibi: *porro inquisitores ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum:* sic Cardinalis, & Zabarella, vbi etiam subdit, quod abusus considerari potest tam ex qualitate causæ, quàm ex qualitate personarum: sic etiam addentes ad glossam *in cap. statutum 1. dict. tit. de hæret. lib. 6.* in verbo *tale* vbi Ioannes Andreas

Andreas num. 1. *in fine* vers. in glossa, Syluester *in summa* verb. *hæreticus* n. 13. vers. *item ne abutantur*, Farinacius *de hæresis* q. 182. §. 6. n. 92. 93.
27 & 94. qui cum alijs expendit inquisitores abuti concessione portationis armorum, quando concedunt licentiam officialibus non necessarijs, vt in *dicta Clem.* verb. *ne officiales*, vel quando licentiam concedunt aliquibus, qui actu non seruiunt sancto officio inquisitionis, vt videtur colligere dictæ Clem. ibi *tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officio exequenda* sumpto ex ipsis verbis argumento à contrario sensu; & ex verbis extrauag. Ioannis 21. edictæ anno 1321. quæ incipit *exigit vestri ordinis religio*, ibi *nec aliquibus de cætero extra familiam vestram, quam vobis cum habetis continuè, nisi forsan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum*, vel etiam in alijs casibus, in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret deferendi arma per dictam ciuitatem, & districtum licentiam concedatis, sicut eam retulit Franc. Pegna inter litteras Apostolicas post *dictor. inquisit. fol.* 8 n. & insuper si ipsi Familiares abuterentur armorum vsu, & delatione, qui tales dicentur si licentia esset restricta ad certum genus armorum, & ipsi aliud genus Principis sæcularis edicto vetitum portarent; etiamsi arma sibi concessa gestarent in Domibus Meretricum in Lupanari publico, in publicis tripudijs, & Canponis; & cum his delicta deliberata perpetrarent, quod est manifestum; siquidem armorum vsus, qui Familiaribus conceditur, est ad capiendum hæreticos, & ad personam inquisitoris defendendam, vt dicunt Eymericus *in* 3. *p.* q. 56. Salcedus *ad cap.* 54. Bernardi Diez *num.* 54. quo fine cessan te, alius quidem vsus in familiaribus armorum prohibitorum erit illicitus, Cæsar Carena *de officio inquisitorum* 1. *p. tit.* 12. §. 4. *ex*
28 *num.* 10. cum Accacio Georgio. † Et in id facit dictum Iacobi Septimani *institu. Cathol. cap.* 41. *n.* 3. allegantis Pragmaticam factam Pintiæ anno 1545. Vbi dicit hoc die armorum vsum quoad Familiares sancti officij limitatum esse, sicut & refert Rojas *singulari* 21. *num.* 9. cum Ludouico Carr. *de hæret.* §. *versa autem vice* n. 8. allegando Cardinal. *in dicta Clem.* 1. & Petrum Duen. *in reg.* 55. incipit, *arma portare*, *limit.* 2. inquiens fortassis sic prouisum propter Familiarium multitudinem.

29 Sed his, & alijs non obstantibus asserendum est casum, de quo præsens disputatio constat, non comprehendi, nec includi in adductis dispositionibus æui Iuris; item nec Imperatorum, nec legum Regiarum Castellæ, Valentiæ, & Aragoniæ; imo nec Iuris Pontificij; quia si attentè legantur non prohibent, vt Familiares, ac cæteri ministri sanctæ inquisitionis Domi teneant arma pro casibus necessarijs occurrentibus, tam vt defendant ipsos inquisitores ab iniurijs eos inuadentium, quam vt hæreticos, ac cæteros fidei Catholicæ inimicos apprehendant, & in carceribus S. Officij detrudant; est enim permissum fidei fauore, & in odium hæresis, quod non obstante quacumquè lege ciuili, vel municipali prohibente delationem armorum officiales, & Familiares hæreticæ prauitatis in quocumque tempore, Die, noctéquè pulsato, etiam cimbalo omnia arma prohibita sine aliqua pœna possint deferre, & portare, vt admittunt communiter DD. per dictam Clem. 1. §. *fi. dict. cap. statutum*, vbi glossa verbo *directè* & in verbo *retardetur*, ac vt habetur in petitione 19. facta Toleti anno 1525. vt refert, & sequitur Rojas *dict. singul.* 21. *num.* 8. Hypolitus *in practica cum* §. *pro complemento* n. 5. Ratena *in suo Alphabetico* in verbo *arma fol.* 6. *col.* 3. Gundisalu de Villad. *de hæret.* q. 11. n. 16. Simanchas *supra dicto cap.* 41. n. 3. & *ante cap.* 34. *num.* 14. & sic docent etiam Eymericus *in director. inquisit. p.* 3. q 56. *ibi* Pegna, *Lucerna inquisitor.* verb. *inquisitor* n. 4. Paulus Fuscus *de visitat. lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 17. Rolandus *cons.* 37 *n.* 9. *volum.* 4. Menoch. *de arbitrar. dicto casu* 394. *n.* 66. *glossa in dicto cap. statutum* verbo *indirectè*, vbi dixit per indirectum impedire officium sanctæ inquisitionis, quando potestas sæcularis facit edictum, seu statutum, vt nullus nisi sit de familia potestatis possit arma portare: sic ex communi Doctorum Canonist. per glossam ibi, Syluestro, Franc. Pegna, & alijs resoluit idem Farinacius videndus *de hæresi dicta quæst.* 182. §. 6. *ex n.* 89. *ad* 92.

Et omnium est ratio, quia licet armorum vsus 30 Iure communi interdictus sit ex adductis *supra à n.* 1. & ex *l.* 33. *tit.* 13. *lib.* 2. *ordinam*, & vltra supra adductos, Paris. de Puteo *de syndicatu* in verbo *mandauit Rex* præter antiquos Farin. *supra n.* 91. Rojas *dict. singul.* 21 *à n.* 1 legendus, vbi ex dicta glossa *dict.* §. *si quis rust* ... in verbo *merca* ... infert quod portans arma, habere malum animum præsumitur, nisi ea portet ligata, & ad alia plores DD. referens. † Possunt tamen officiales inquisi- 31 tionis, & Familiares impunè arma portare, præsertim de licentia ipsorum inquisitorum, vt probant adducti à Farinacio *supra* per glossam *in dicta Clem.* 1. §. *fin.* vbi glossa in verbo *concessione*, vbi quod inquisitores possint habere officiales armatos ex priuilegijs ipsis concessis, vt dicunt *ibi* Anchar. *n.* 11. Cardinal Zabarella *in dicto* §. *porro n.* 1. *in* 2. *notab.* Imola *n* 9. *in fine*, & *num.* 10. vers. *sed quæres hic Paulus*, & Bonifacius de Vitalinis *n.* 124. Marsil. *in practi. crimin. in* §. *pro complemento num.* 5. Gundisaluus de Villa Diego, *in tract. de hæret.* q. 11; *num.* 16. Simancas *supra dicto cap.* 34. *n.* 23. & *cap.* 41 *per tot.* vbi ponit sigillatim omnes officiales, & ministros sancti officij, quos, & alios refert *in enchirid. violata relig. tit.* 7. *Rub. de inquisit. n.* 9. Report. *inquisit.* verbo *arma* vers. *sed vtrum inquisitores* Campeg. in addit ad Zanchin *in tract. de hæret. cap.* 9. *littera A.* vers. *item quia Iura* in fine vers. Barbosa *in dicta Clem.* 1. *cum alijs n.* 8. 9. & 10. Vbi cum Pegna dicit hanc armorum licentiam, non solum dandam esse officialibus destinatis ad denunciandos hæreticos, sed etiam cæteris, qui quamuis alia ratione sancto officio inseruiunt, veluti Aduocatis, Notarijs, Consultoribus, Custodibus, aut illis, qui aduersùs hæreticos publicè scribunt, dummodo non sint personæ Scelestæ, & alienigenæ, nec ex Iudæis, aut alijs infidelibus conuersis, sicut etiam refert, ac sequitur Farinacius. † qui omnes, & aliam præ- 32 stant rationem, eam nempe, quod inquisitores possunt retinere familiam armatam pro defensione suarum personarum, ac familiarum, & ad capiendum hæreticos, & addit Rojas, quem etiam sequitur Farin. *supra n.* 90 hoc priuilegium habendi familiam armatam concessum esse inquisitoribus à Clemēte V. & Ioanne XXII. & iuxta quæ addnxi *in cap. cum non ab homine de indicijs q* 14. *per totam*, vbi probaui quod possunt Episcopi habere familiam armatam ad capturam, & ad executionem sententiæ, & *ibi n.* 13. & hoc licet possint inuocare brachium sæculare, vt de inquisitoribus

Digitized by Google

tibus cauetur in priuilegijs concessis ad Vrban. IV.
33 Et confirmatur, nam caput prædictæ legis li-
mitatur in pluribus casibus, quos sigillatim refe-
rens, & probans pluribus authoritatibus Iacobus
Menochius *de arbitrar. dicta const. 4. casu 394. à
n. 65. n. 71. 72. 73.* dicit regulam de armis prohi-
bitis, nec eius pœnam non procedere in Magistra-
tibus, & eorum familia; nam his permissum est
arma habere, & ferre, *l. nam & salutem §. vltim. ff.
de offic. præfect. vigil.* Vbi Bald. qui idem dixit in
Officialibus Episcopi legati à latere, quod intelli-
git cum multis idem Menoch. procedere in alijs
quibuslibet Officialibus, qui iustitiam admini-
strant, quemadmodum inquisitoribus hæreticæ
prauitatis ex *dict. Clem. 2. §. fin.* vbi Butr. Anchar-
tan. & Vitalin. Gundisalu *dict. q. 15.* Simanchas *de
Cathol. dicto tit. 41. n. 14.* Decian. *in crimin. dict. p. 8.
cap. 3. n. 44.* Vbi declarat, & Plaza *lib. 1. in epitom.
de delict. cap. 8. n. 10.* qui & *n. 17.* de alijs scribit.
34 Secundo confirmatur, nam quemadmodum
limitatur regula *à dict. n. 1.* adducta in eo, qui fert
arma causa occidendi Bannitum, vt docent Bart.
in l. pdiculis de auro, & argento legato, Bald. *in di-
cto cap. 1. hic finitur lex, feudor. dict. §. si quis ru-
sticus de pace tenenda*, quos sequuti sunt Socinus
in tract. fallent. reg. 30. fallent. 5. Ioannes Baptista
à Sancto Seuerino *in l. omnes populi num. 213. ff. de
iust. & iure*, Decian. *dicto cap. 3. n. 38.* Vbi de-
35 clarat. † idem Menochius *dicto casu 395. num. 28.*
qui ex causa publica est defendendus à populis,
cum quilibet Bannitus sit vitæ scelestis peruersis
moribus imbutus: argumento eorum, quæ adduxi
36 *in cap. intelleximus 7. de iudicijs q. 11.* † sic & à for-
tiori procedere debeat in Ministris Officialibus,
& Familiaribus sancti Officij; qui Bullis, & con-
concessionibus Apostolicis creati sunt in adjuto-
rium sancti Officij inquisitionis, & vt summa
libertate gaudeant eius inquisitores, cæterique
Ministri, & Iurisdictionis exercitium, vt abundè
probaui *in dicta alleg. fiscali anni 1648.* argum.
textus *in cap. præterea de officio deleg. & l. 1. cod. de
Iurisdict. omnium iudic.* Tales inquam officiales,
& Familiares ex magis vtili, necessaria, ac publica
causa creati sunt, quam quæ inspicitur in occi-
dendo Bannito, vt patet.
37 Quod si replices dicendo, non prohiberi à le-
gibus Regijs, quod Officiales, & Familiares san-
cti Officij armis vtantur absolutè, sed tantùm
proditorijs, qualia sunt Pistolæ, & Tercerolæ, vt
iam dictum est ex *dict. n. 1.* pro contraria senten-
tia; non inquam de alijs armis, quæ ad propriam
defensionem permittuntur cæteris laicis Mini-
stris, ac ciuibus iuxta quæ refert ex Marsilio,
Afflicto, & Deciano *dict. cap. 3. n. 37.* Menochius
38 *supra dicto casu 394. n. 84. & 85.* † Et quales sunt
enses, quibus vti ex nostris legibus Regijs per-
missum est vnicuique citra aliquam pœnam
vnum ensem, aut gladium secum ferre; dummodo
duæ, vel tres personæ socij, vel familiares non
comitentur, iuxta tenorem petitionis Pintiæ an-
no 1525. postea additum, vt vltra ensem sine ali-
qua pœna posset quilibet secum portare Pugio-
nem, vel in petitione vltima facta Toleti anni
1525. Rojas alia adducens *dict. singul. 21. sub n. 4.*
39 alia addens videnda. † Sicut nec de delatione Cul-
teli ad panem incidendum, vel adaptandum pœ-
nas ex *cap. lator de homicidio glossa in §. prohiben-
tur in nuib. de armis in specie*, Barbatia *tract. de
Cardinal. legat. n. 18.* Socin. *tract. fallent. regal. 30.
fall. 1.* Amodæus *tract. syndicatus num. 89.* Decian.
dict. cap. 3. num. 54. Menoch. *dict. casu 394. n. 77.*
Tamen respondetur quod quoties de licentia 40
Inquisitorum Ministri Officiales, ac Familiares,
Sancti Officij citantur ab Inquisitoribus præci-
piendis hæreticis; non est cur prohibitio pistola-
rum, aliorúmque armorum, quæ apta sunt homi-
cidijs proditorijs, atque securis, valeant ipsis pro-
hiberi, cum hoc quodammodo procederet in of-
fendiculum exercitij Iurisdictionis sancti Officij,
quod cum magna Cautela, secreto, atque sine stre-
pitu fieri opportet; alias verò periclitaretur finis,
nec sic de facili hæretici apprehenderentur, sicut
apprehenduntur etiam à paucis Ministris, & Fa-
miliaribus incedentibus sine sunitu, & apparatu
armorum, quibus fortè delinquentes in fidem
Catholicam fugam facerent, vt de se patet, &
quotidie accidit in hac Curia Matritensi, in qua
solent duo, aut tres Familiares sine armis appa-
rentibus apprehendere, & incarcerare de manda-
to superiorum quam plures S. Officij inquisitio-
nis reos etiam potentiores. Et sic potuerunt dice-
re Hypolitus *in practica criminali §. pro compli-
mento n. 5.* Ioan. Rendin. *in tract. de Maiest. Prin-
cipis p. 1.* post longam tractationem, de delatione,
vsu, siue prohibitione armorum, etiam Clericis
n. 188. ex dict. cap. statutum, cum glossa *ibi de hæ-
ret. dict. lib. 6.* non posse illa prohiberi statuto,
mandatóve iudicis sæcularis, vt à Familiaribus
gerantur, iudicésque sæculares prohibentes pu-
niendos fore, ac turbatores inquisitionis hæreticæ
prauitatis, cum vsus armorum familiæ inquisito-
rum prohibitus non sit, & hoc quidem; quia isti
familiares defenduntur priuilegijs Pontificis, sicut
cruce signati, qui erant milites designati ad recu-
perationem terræ sanctæ, vt declarauit Concil.
declaramonte, præsidente Vrbano II. anno 1094.
& vt recognouit Philippus Rex Francorum in
concordata, quam fecit cum Ecclesia super cruce
signatis cum interuentione cuiusdam legati Pon-
tificij anno 1214. quam refert ad litteram An-
dreas Fauin. *tom. 2. Theatri Domini, & equestris in
Francia lib. 9 in principio:* Videndi Plaza *de deli-
ctis lib. 1. cap. 8.* Couar. *2. Variar. cap. 20.* Robad.
lib. 1. cap. 13. à n. 71.
Et in hoc sanè sensu delatio Pistolarum, cre- 41
dendum est, vt non fuerit prohibita, nec in dicta
Pragmatica Valentiæ, nec *in dictis legibus Regijs
Castellæ 16. dict. tit. 13. lib. 8. recopil.* quæ alio modo
assumptæ admódum obstant,) & hoc præ maxi-
mè, si cõsideretur, quod homines facinorosi com-
munes, & vilipendioris existimationis, qui in plu-
rimum sunt ad patranda homicidia, & facinora
procliues Pistolis, Tercerolis, atque alijs armis
proditorijs, & securis vulgo *traydoras* vtuntur
secum vbilibet deferendo, atque portando per ci-
uitatem Die, noctúque, qui si à iudicibus capi,
& incarcerari mandarentur, non æquè facili exe-
qui valeret. † nisi ministri iustitiæ similibus, imò 42
& securioribus, atque superioribus armis vteren-
tur. † Etenim temporibus hisce; imo & retro 43
præteritis sic in desuetudinem abijt circa prædi-
cta legum Regiarum adducta rigorosa præceptio,
& obseruantia, quod nihilo obstantibus, atque
metum incutientibus pœnis in ipsis appositis fre-
quenter vsus prædictarum pistolarum, & Terce-
rolarum innaluerit: qua de causa, quantumvis
prohibitio sit imperata in dicta Pragmatica Va-
lentiæ, atque in adductis legibus Castellæ, & in
cæteris Schedulis Regijs debemus mentem addu-
cere, & conseruare; illam aliam permissionem pro

Regno

Regno Valentiæ à Rege nostro cantam in Schedula ibi assignata 30. Decemb. anni 1630. ad eundem Marchionem de las Velez, ibi *y tambien la hadado* (loquens de anculo suo in alia Schedula 4. Decemb. 1566.) *para que los familiares, Officiales, Criados de el sancto officio, que fueren denoche adeshora con commision de los inquisidores, que ay ronden, lleuen consigo vna patente suya, para que monstran dola al Alquacil, que fuere rondando, y los topare, los deje; aunqae lleuen armas, y Vayan sin luçes, y si dixeren que son Familiares, Officiales, O criados, y no mostraren Patente, los lleuen a la inquisiçion, para sauer si son de ella. Con loqual pareçe que queda bien prouido loque aesto, toca, para que la Pragmatica, que se a pregonado en ese Reyno no deje de toner su deuida execuçiõ.*

44 Et melius prouisum fuisse in alia postea pragmatica anni 1621. additionatrix dictæ antecedentis anni 1613. pro eodem Regno Valentiæ, vbi præmittendo Rex Philippus relatam anni 1613. malè obseruari; imò experientia quotidiana visum, quod homines Banniti, ac alij curarent de habendis, & retinendis prædictis armis, sicut eum effectu possidebant, & ex prohibita delatione prædictorum armorum per primam Pragmaticam anni 1613. homines honorati, ac ciues persequerentur à maleuolis homicidijs, Latrocinijs, ac alijs facinoribus; eo quod isti, nec talia arma portare, aut in domibus proprijs habere non possent, quibus se defendere, ac tutari valerent à peruersis grassatoribus inuadentibus etiam sua propria bona, turbantibusquè publicam pacem commercium, & captiuantibus plures personas in itineribus, nemoribus, campis, atque in proprijs domibus sine timore pœnarum, & oppugnarentur.

45 Cauit Rex super permissione talium armorum in ministris iustitiæ, & quod vice Reges darent etiam licentiam ea permittendi pro arbitrio in verbis sequentibus *por en de conteuor de la presente nuestra Real Pregmatica de nuestra çierta, çiençia, y Real authoridad deliberadamente, y Consulta, permitimos, consentimos, y damos liçençia, y facultad atodas, y qualesquier personas de qualquier Calidad, y condiçion que sean, residentes, estantes, declinantes, y conuersantes en el dicho Reyno de Valençia que puedan para defensa, y seguridad suya, y de sus ca as, y haçiendas vsar, y tener publicamente los dichos Pedernales, y armas de fuego, achora sea enpoblado, o fuera de el*, & ex alijs subsequentibus, & antecedentibus, quæ etsi tantum videantur limitare prædictam prohibitionem generalem ante adductæ Pragmaticæ anni 1613. ad arma ob longa veluti *Archabusia*, non quidem ad Pistolas, & alia, quæ fuerint minoris mensuræ, ac breuiores. Tamen quoad prædictos officiales, atque Familiares sancti Officij pro exercendo illius ministerio, reuera iustus est talium armorum, scilicet Pistolarum vsus; dum illis non abutantur; quia si, vt patet, sæpius mali homines secreto ea deferant, insulta patrando, quid mirum, vt ministri iustitiæ, siue Regiæ, aut Ecclesiasticæ, aut sancti Officij in casibus pro persecutione scelestium hominum illis vtantur sine metu, & incursu pœnarum.

46 Hucvsquè dicta ex doctrina sententiæ aduersæ fortius loquuntur contra deferentes arma, non sic contra ea Domi retinentes, & nihilominus curant DD. Pragmaticam dicti anni 1613. cum alijs similibus Schedulis Regijs, item etiam ad-

ductarum legum Castellæ defendere prædictos Familiares Sancti Inquisitionis, aliosque Officiales, qui in proprijs Domibus habent dicta arma vulgò *Pistolas* secreto esse ab illis priuandos, incarcerandos, atque plectendos à iudicibus Regijs, & laicis, eo quod licet dispositiones Iuris communis circa prohibitionem delationis armorum non habeant locum in eo, qui habet in Domo arma, vt iam pro nobis est dictum, sed limitant quando noua lege, vel edicto prohibentur etiam haberi arma in domo, vt dixit ex communi DD. Menochius *dicto casu 394. cent. 4. de arbitrar. num. 86. in fine.* Et sic hodie procedere ex dictis Pragmaticis, Schedulis, atque legibus Regijs Castellæ, quibus nec habere licet Pistolas in Domo, imo satius prohiberi sub grauibus pœnis. Addentes inquam non in hoc offendi sanctum officium inquisitionis; quia si casus occurrant vt per ministros fiant incarcerationes hæreticorum, aliorúmvè reorum S. Officij; ad quos eunt ministri officiales, & Faamiliares inquisitionis de licentia, & cum commissione inquisitorum, tunc ex Archiuio sanctæ inquisitionis debeant arma talia impetrari; non quidem liceat singulis Ministris, & Familiaribus in propria Domo retinere ad libitum; siquicem de facili eueniret vt tales ausu talium armorum nonnulla patrarentur delicta turbantia pacem publicam.

Quæ consideratio obstat parum, nam concesso principio à iudicibus Regijs, ministros, & Familiares pro adiuuando sancto Officio; item & incarcerando hæreticos esse creatos, tam in legibus Regijs, quàm constitutionibus Pontificijs, vt *in dicta Clem. 2. §. porro de hæreticis*, & alijs adductis *supra*, sicut apparet ex clausula quadam iam adductæ consultationis ad Regem nostrum Philippum dict. vbi apparet inter Regentes Consilij Aragoniæ, & inquisitores quosdam supremi Consilij inquisitionis facta ex parte Regentium concordatum pro explicanda adducta Pragmatica Valentiæ anni 1613. qui in verbis sequentibus votum præstantes ita alloquuti sunt ibi *en execuçion de la qual son de voto, y pareçer los dichos Regentes, que la iurisdiçion, y conoçimiente de este generó de causas de armas, de arcabuçes Cortos; Pistolas; y de pedernal, y pro dictorias, toca y es de v. Magestad, Virrei, y Audiençia, y sus officiales Realas; aunque los que delinqnieren, y fueren hallados con ellas, sean Familiares, Criados, O officiales de el sancto officio, saluo quando fueren en execuçion de el sancto officio, y lleuaren Patente de los inquisidores.* 47

† Si enim hæc agnoscunt ipsi Regentes, & à fortiori omnes alij iudices Regij debent agnoscere bonam fidem, & necessitatem, vt talia arma ab Officialibus, & Familiaribus sancti Officij Domi retineantur, vt hoc modo præstito sint pro seruitio sanctæ inquisitionis, pro quo secretè, & sine strepitu, ac sine publicitate exequendo, solent inquisitores è tribunali; vbi sedent mittere epistolã, aut nuncium Ministrum cum commissione ad oppidum specialem, seu ad oppidos alios particulares cum instructione, & cũ facultate, secreto alliciẽdi nõnullos oppidorũ familiares, qui si inermes venirẽt, nec apprehẽdere, nec incarcerate valerẽt hæreticos cum conuenienti secreto, quod frangeretur de facili, si tales Familiares concurrerent cum armis ob longis, & sine dubio eueniret, & accideret fuga plurium delinquentium: quà de causa, & ne contingat, dicti Familiares solent habere Pistolas, & alia arma sulphurea, nec 48

Digitized by Google

longa, quibus stando in procintu, exeunt de pro-
prijs domibus, vel ante primam lucem diei, aut
in hora competenti noctis; vt sic armati, facilius
exequantur mandam inquisitorum in rebus tanti
momenti, exeundo de proprijs Domibus cum Pi-
stolis, & Tercerolis præparatis ad prædictos effe-
ctus securè consequendos in ministerium sancti
Officij Inquisitionis, qui nullo vnquam modo
aliter consequi non valerent, nec præsto armari
pro obediendo mandato inquisitorum, vt conside-
rauit consultatio facta pro dictis supremis Consi-
liarijs supremæ inquisitionis in consultatione di-
cti anni 1622.

49 Et clarior est nostra sententia contra rigorosa
verba *dictæ leg.16.tit.23. lib.8 recopil.* in qua ex-
pressè domi prohibentur talia arma teneri, &
dict.l.17. ibi, quæ extendit dictam prohibitionē,
etiam ad ministros, & Familiares sanctæ inquisi-
tionis; siquidem earū dispositio nullomodo potest
obligare dictos S.Inquisitionis Ministros, & Fa-
miliares sine expresso cōsensu, & concordata Dō.
Inquisitoris Generalis; quamtumvis opponatur
ex parte aduersa leges politicas publicæ pacis à
Rege conditas, & promulgatas, omnes subditos si-
ne exceptione comprehendere, cum videamus, vt
dicta Cōcordia Valentiæ obligaret, eguisse, etiam
assensu, & conferentia Dominorum Consilij su-
premi, & approbatione inquisitoris Generalis, &
similiter in casibus plus annexis Regiæ Iurisdictio-
ni respectu Familiarium fuit concordatum cum
consensū Domini inquisitoris Generalis *in addu-
cta l.20.tit.1.lib.4.recopil.*

50 Ex quibus omnibus, & alijs iam liquido euinci-
tur generalem prohibitionem armorum, etiam in
Ministris Officialibus, & Familiaribus S.Officij,
solum intelligi cum prohibitis, & sine necessitate
inseruiendi in causis fidei, qui deferunt arma de
die; aut nocte prohibita, ac proditoria, vt sunt
pistolæ; secus si ea domi retineant, vt inseruiant
sancto ministerio inquisitionis, quoties casus oc-
currant; & hoc præsertim si tales Ministri, & Fa-
miliares sint homines pacifici, non turbulenti,
atque facinorosi; tunc inquam si offendantur cum
illis, non est negandum posse illis priuari à Mini-
stris Regijs iuxta longè adducta in prima sen-
tentia; Tum quia contra Familiares adest illa cau-
sa publica expurgandi facinorosos de ciuitate,
illósquè emēdandi. Tum si non adest in illis actus
propinquus, & immediatus conseruandi actum
dicto ministerio: quæ quidem suadentur ex ver-
bis *dicta Clem.2. de hæreticis* in vers. *porro inquisi-
toribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur
quomodolibet concessione armorum portationis, nec
officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se
conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia*
51 *exequenda*. † Qui debent esse tales, qui velint,
& possint Officio deseruire, vt declarat glossa fin.
ibi per textum *in cap. super ordinata de prabend.
& cap.3. & 4. de Clericis nonresident.* sic intelli-
gentes, Farinac. *dicta quæst.182.de hæresi num 92.*
& Barbosa *in dicta Clem.n.10. in fine*, dum dicunt
eios conclusionem intelligendam si prædicti Of-
ficiales armorum delatione; & inquisitores licen-
tiarum concessione non abutantur.

52 Vnde etsi nos contra primam sententiam mo-
uerimus quæstionem, an prædictæ Pragmaticæ
Valentiæ, aut Aragoniæ, & dictæ leges Castellæ
16.& 17. tit.23.lib.8.recopil. sint contra liberta-
tem sancti Officij, & possit sic teneri, & profiteri
per resolutiones adductas *quæst.42.* vers. *ad quin-
tam*; Et alibi & supra contra dictum *num.41.*
Tamen nos inquam fatendo, & admittendo, vt
volunt Regentes Aragoniæ, ac cæteri iudices su-
premi Regij; imò & ordinarij locorum iustas esse
prædictas dispositiones, & mandata licita, firma-
mus procedere circa arma, & casus, quos iam di-
stinximus, iniquas tamen, si in omni euentu pro-
hibeant Ministros sancti Officij illa habere, ac
Domi retinere ad effectus proximè adductos; &
ita, practicandum sentimus, etiam iuxta posterio-
res concordias anni 1554.n.10. ibi *y sen que para
traer armas los familiares, es priuilegio tan manifie-
sto, y fauoreçido de derecho*, & ibi *no se las impida
traer las en manera alguna*, & in alia 1568.n.19.
ibi, *tenque los familiares en el traer de las armas,
çerca de lamedida guarden las Prematicas de ese
Reyno, y los inquisidores contra esto nolos amparen,
saluo quando fueren en execuçion de el sancto officio,
que entonçes llebaren las, que por los inquisidores
seles ordenaren.* † Ex quibus verbis patet non es- 53
se prohibitum ministris, Officialibus, & Familia-
ribus Domi habere præparatas pistolas, & terce-
rolas pro inseruiendo sancto Officio cum armis,
quibus placuerit inquisitoribus, vt illi pergant ad
exequendas apprehensiones, & incarcerationes
hæreticorum; & hoc ampliori licentia; siquidem,
referunt inquisitores Valentini in epistola missa
ad Concilium 13.Ianuarij hoc anno 1660. super
incarceratione Gabriëlis Aluiaeh. familiaris op-
pidi Barboto; quia inter supellectiles lectus sui
inuenta fuit quædam Tercerola præparata, mole-
stè tractatur à iudicibus Regijs, conquærentes
Inquisitores se de hoc, & alijs casibus similibus,
& potius quidem, cum videant, quod tales iudi-
ces Regij permittunt, vt sui Alguacelli, & alij
ministri prædicta arma, ac alijs proditorijs per vr-
bem incederent, & contra æqualitatem præce-
ptam Schedulis anni 1633.& 1652.

Ad secundam quæstionis partem de lege Regia 54
præcipiente delictum Polygamiæ puniendum à
iudice laico, quia abundè responsum præbuimus
infra in cap.4.de bigamis quæst.4. à num.1. ideo ad
ibi dicta te remitto, quare nihil amplius dico.

Et quia his proximè diebus à Rege nostro Phi- 55
lippo in competentia, quæ se se obtulit hic Matriti
contra D. Augustinum Ponce Familiarem S. Of-
ficij; in quem duo imputabantur delicta. Vnum
quod per quandam suam epistolam incitaret quos-
dam Assassinos Valentinos ad perpetrandum hic
Matriti delictum, & quod ipse ad id arma præpa-
rata haberet, quem D. Rex liberum declarauit à
tanto delicto ob non probatum. Aliud quia Mi-
nistri Iustitiæ inuenerunt in Domo eius quan-
dam Pistolam præparatam, quam etiam agrauan-
do præcepit, vt ei redderetur: sic in hoc mense
Octobris 1660. & anno præterito 1658. &
1659. idem præcepit in alijs duobus competen-
tijs. Vnam contra Iaymem Spejo Familiarem Va-
lentinum. Aliam contra Antonium Auilam Fa-
miliarem Segobiens. Et aliam contra D. Sebastia-
num Calahorra Notarium, & Hostiarium huius
nostri supremi Consilij inquisitionis, quibus
etiam, redditæ fuerunt per agratiationem quæ-
dam Pistolæ Collectæ à ministris Regijs in Do-
mibus dictorum Familiarium, quæ competentiæ
acquisitæ fuerant; etsi me fiscali labore, ac stu-
dio Collegæ nostri D. Gundisaluo Brauo, ele-
cto etiam Consiliario pro defendendis compe-
tentijs ad fauorem Familiarum S. Officij, quia
quodam suo memoriali Iuridico punctauit quæ-
dam

Digitized by Google

dam fundamenta fortissima pro licita delatione, & Domi retentione armorum à Familiaribus habenda, probans forè reuocanda quælibet Regia statuta contra hoc facta, vt impeditiua libertatis S.Officij inquisitionis ex *dicto cap. statum*, & ex Bobadilla *lib.2.Politica cap.17.n.105.* & alijs.

QVÆSTIO LIX.

An forus Aragoniæ in fauorem Baronum, seu Dominorum de Vasallis, vt queant furca suspendere lamias, Sagas, & striges Valgo *alas Brujas*; eo quod illis imputantur infanticidia, deroget in aliquo foro Sancti Officij inquisitionis? Et an lex, forus, aut concordata, quæ prohibet, vt rei sancti officij prius apprehensi, & incarcerati à iudice Regio, non tradantur Inquisitoribus illos petentibus, vt reos inquisitionis, nisi dicant expresè illos petere ex causa fidei, offendant in aliquo modum procedendi cum secreto in Tribunalibus sanctæ inquisitionis? & an Valentiæ forus, seu concordata, quæ Schedulis Regijs, prohibet, nę creentur Familiares sancti Officij, nisi homines priuati ciues, non inquam Barones, Proceres, seu Vassallorum Domini, infringat in aliquo libertatem, ac priuilegia sancti Officij, vel si lam creatos priuet à foro, & indaltis sancti Officij, quibus debent gaudere ex eo, quod banire dicantur? Et an si familiaris desidatus, vulgò *retado* ab alio illum in diffidatione occidat non proditoriè, non insidiosè, sed facie ad faciem cum ense priuari possit à foro, virtute legis Regiæ Castellæ 20. *tit.4.lib.4.recop.*

SVMMARIVM.

1 *Lamiarum, seu sagarū secta est triplicis generis heresis, superstitionis, & illusionis, & quando contra eas procedant inquisitores, &* à n.2.

2 *Lamia, Saga, & striges in principio suu heresis solent abnegare fidem Catholicam, & Daemones adorare deinceps, cum illis fœdus, atque nefanda facere.*

3 *Inquisitores per Bullas Summorum Pontificum Innocentij VIII. Iulij II. Adriani VI. & Clementis VII. habent cognoscere de delictis lamiarum, &* à n.7.

4 *Lamiæ sunt suspectæ de heresi; sic vt raro hec suspicio fallat. Et quæ crimina soleant committere* n.6.

5 *Sagarum, & strigum significatio* remissiuè.

6 *Malefici inter alia crimina, quæ committunt, est abnegare fidē Dei in Baptismo susceptā, & alia.*

7 *Logroña inquisitio anno præterito* 1611. *cognouit contra plures lamias vulgo* Brujas *illius Destricti.*

8 *Barones Regni Aragoniæ solent furca suspendere lamias, & striges propter infanticidia, &* à n.9. D. Fermosin. de Leg. Eccles.

9 *Lamiarum & strigum causæ primo pertinen ad inquisitores, & quare?*

10 *Conciliū supremū inquisitionis mandatū inquisitoribus Aragoniæ, vt inhibitionibus, ac remedijs Iuridicis reducerēt ad Carceres inquisitionis lamias, & striges primo incarceratas à Baronibus, Dominis Vasallorum, & ab alijs iudicibus Regijs illius Regni* n.11.12.& 13.

12 *Lamia ab inquisitoribus punita, sunt remittēda, & restituēda carceribus iudicis laici, à quibus fuerāt auocata, vt de infanticidijs ratione quorum fuerunt ibi præuenta, puniantur.*

13 *Inquisitorus, si dum cognoscunt de lamijs, & strigibus, vident eas non esse hæreticas, nec de heresi suspectas, debent illico illas restituere secularibus, qui primo cognoscebant. Quid si non probentur infanticidia fuisse* n.14.& à n.25.

15 *Lamiæ, & striges, qua Dæmonis arte incedant, & connomantur, &* à n.16.

16 Cap.Episcopi 26.q.5.*vers.* illud & n.20.

17 *Lamiæ celeriter solent asportari, & in campis nudæ inueniri, vt* n.18. *qua solent etiam trāsformari in alias species animaliū* n.19.

20 *Lamiæ qualiter probentur tales, &* à n.21. *& torqueri valeant* n.22.23.

23 *Lamiæ testes contra alios de eodem delicto possunt falli.*

24 *Logroña inquisitionis quidam actus fidei celeberrimus refertur contra lamias, & striges, & de quadam praxi.*

25 *Infanticidia à lamijs facta esse, est difficilis probationis, quæ spectat ad iudices Regios* n.26.

26 *Lamia propter infanticidia pœna ignis non valent puniri, sed tantùm suspendi.*

27 *Lamiarum crimen frequentius inuenitur in fœminis, quàm in viris, quæ facilius solent moueri Dæmonum pollicitationibus.*

28 *Lamiæ fœdissimè solent cū Dæmonibus cōplecti.*

29 *Bulla Pij V. quæ præcepit reos fidei tradendos esse inquisitoribus per iudices laicos, qualiter intelligatur num. sequentibus.*

30 *Aragoniæ Regni concordata super tradendis reis fidei inquisitorum Carceri per iudices laicos iuxta Bullam Pij V. &* n.35.

31 *Inquisitores quando, & quibus casibus possunt petere reos incarceratos in carcere laico sibi restitui, vt puniantur, qui non debent cautionem præstare de restituendo illos dicto Carceri laico postquam puniti sint de delicto heresis, vt* n.32.33.34.35.

33 *Cancellaria Vallisoletana statim remittit reos, quantumuis criminosos, si petantur ab inquisitoribus ex causa fidei.*

34 *Matriti Curia Criminalium delictorum statim remittit delinquentes incarceratos, si ex delicto fidei petantur ab inquisitoribus.*

35 *Heresis rei petiti ab inquisitoribus, debent illico tradi per laicos iudices, antequam puniant illos de delicto diuerso, pro quo fuerant incarcerati* n.40.& 41.

36 *Manifestationis indultum Regni Aragoniæ cessat, quando patitur reus à laico incarceratus ex causa fidei per inquisitores, &* num.37. & 54.

38 *Manifestari nequit captus ab inquisitoribus in Regno Aragoniæ, nec a iustitia auocari* n.39. *fallit* n.49.

40 *Anima incarcerati à iudice laico pro delicto externo potest perire miserè, si prius ab In-*

quisitoribus reus non puniatur, & corrigatur de delicto contra fidem.

41 *Leges disponentes, vt reus fidei prius puniatur de alio delicto, quàm quod inquisitoribus tradatur, viribus carent; impediunt enim liberum exercitium inquisitionis, quæ nec à iudicibus sæcularib⁹ sunt obseruãda,* vt n. 42.

43 *Inquisitores possunt tollere omnia statuta, & consuetudines impedientes officium sanctæ inquisitionis.*

44 *Leges omnes Ciuiles, & regulares, quotles fuerint contraria sanctionibus Canonicis possunt annullari à Papa.*

45 *Remittere debent iudices sæculares delinquentes incarceratos ad inquisitores, non obstantibus quibusuis legibus sæcularibus.*

46 *Laici iudices in tantum tenentur remittere ad Inquisitores reos fidei, vt minimè valeant se intromittere, num iustè, aut iniustè procedãt, qui & exequi teneatur mandata inquisitorum absque vllo examine.*

47 *Laicus iudex non tenetur remittere ad inquisitores reum detentum in Carcere suo, si non petatur ex causa fidei,* & n. 52.

48 *Manifestare se facere potest coram iustitia Aragoniæ reus captus, ne remittatur ad inquisitores extra casus fidei, nisi delictum, ob quod patitur sit diuersum.*

50 *Inquisitores, quando petunt reos incarceratos à laicis sibi restitui, probabilius est, vt teneantur illos petere, dicendo ex causa fidei; interim verò ad remissionem non teneri iudices laicos, & si petant eos sibi tradi pro negotio inquisitionis, seu tangente officium inquisitionis,* vt n. 51. *fallit* n. 53.

51 *Inquisitores solent cognoscere extra casum fidei de nonnullis delinquentibus.*

53 *Laicus Iudex tenetur remittere reum à se incarceratum ad inquisitionem, si inquisitores illum petant sibi tradi ex causa spectante ad secretum S. inquisitionis.*

35 *Inquisitores petentes sibi tradi reum ex causa fidei, credantur verum dicere, cum aliàs venirent denunciandi sedi Apostolicæ, vt delinquentes.*

56 *Valentiæ Regni concordia pro tradendis reis fidei à laico, quando petuntur ab inquisitoribus,* n. 57. & 58.

59 *Inquisitores sunt obligati restituere ad carcerem laici iudicis reos abstractos ab eo ex causa fidei.*

60 *Familiares sanctæ inquisitionis prohibentur esse concordata in Regno Valentiæ Barones, Domini Vassallorũ, & alij Proceres, aliàs assumpti, priuãtur foro,* vt n. 61. & *de ratione* n. 66. & 67.

63 *Familiares inquisitionis fieri nequeunt, non puri Banniti & Homicidia in Regno Valentino* n. 62. 63.

62 *Familiam armatam habere possunt inquisitores compositã ex bonis ministris pacificis,* vt n. 63.

64 *Familiares sancti officij eligendi, debent esse vxorati, non soluti, nec minores, nisi dispensentur à Domino inquisitore generali.*

65 *Familiares sanctæ inquisitionis nequeunt eligi alienigenæ.*

66 *Barones, Domini Vassallorum, & alij Proceres Regni Valentiæ, & Aragoniæ sunt proni ad facinora, homicidia, disturbia, ob quod prohibẽtur eligi familiares, aliter in praxi* vt n. 69. 70. 71. 77.

68 *Barones Familiares delinquentes, mandati sunt sæpius remitti ab inquisitoribus Regio decreto, vt puniantur à laicus iudicibus Aragoniæ, & Valentiæ, & quare* n. 68.

69 *Familiares sancti Officij creati in Regno Valentino, non obstante concordata, Barones, Domini Vassallorum, & Proceres, iustò quidem* n. 70. & 71.

70 *Potestates temporales tenentur iurare de exterminando hæreticos ab Ecclesia damnatos.*

71 *Familiares 32. recensentur creati Barones, & Proceres ab anno 1575. in inquisitione Valentina.*

72 *Barones, & Proceres Familiares sancti Officij Valentiæ incarcerati in carcere Regio pluries remissi, fuerunt petiti ab inquisitoribus, & recensentur.*

73 *Lex, seu pragmatica non obseruata caret vi.*

74 *Barones, Domini Vassallorum, & Proceres, ac Principes, non prohibentur in Regnis Castellæ, Indiarum, Siciliæ, & alijs, creari Familiares S. Officij,* & n. 75.

75 *Sancto Officio inquisitionis seruire, est munus honorificum.*

76 *Præfectus vrbi debet eligere comites probos, & muneribus aptos.*

77 *Barones, & Proceres nondum notati de aliquo delicto Bannito, & homicidij, non est cur prohibeantur Pragmatica Valentina eligi familiares sancti Officij, secus si iam essent notati,* vt n. 78.

78 *Familiares sancti Officij fieri contra dicuntur homines malæ vitæ, de qua solet ante admissionẽ perquiri in secreto sanctæ inquisitionis.*

79 *Familiaris esse prætendens sancti Officij, & si per informationes purus appareat, non honoratur titulo, si malis moribus imbutus notatus reperiatur, nec gaudebit priuilegio fori.*

80 *Barones, Proceres, & alij potentiores Creati familiares sancti Officij, si Banniti postea fuerint, ac malefactorum auxiliatores, amittunt forum inquisitionis,* & n. 91.

81 *Familiares creandi iuxta concordiam Castellæ Regni, debent esse homines probi, quieti, & pacifici.*

82 *Familiares Coronæ Castellæ in pluribus delictis atrocibus, recensitis in concordia, non defenduntur ab inquisitoribus,* & n. 83. & 84.

84 *Exempti homines tenentur obseruare statuta, & banna edicta pro bono regimine publico.*

85 *Familiares tam iuxta concordiam Castellæ, quam Valentiæ priuantur foro inquisitionis si sint pacis publicæ turbatores, non sic quando semel, aut iterum cum aliquo rixati sunt.*

86 *Familiaris abutens priuilegio sanctæ inquisitionis, cognoscitur, & punitur ab inquisitoribus super abusu armorũ, & quare?* n. 87. & 88.

87 *Iudex priuilegium concedens, cognoscit de illius abusu* n. 88.

88 *Familiares delinquendo in abusu armorum, dicuntur fractores pacis publicæ, suntquè puniendi ab inquisitoribus, & titulo priuandi.*

89 *Familiares sancti Officij de Iure à solis inquisitoribus valent puniri, sicut, & alij ministri, nisi aliter concordatum sit cum Domino inquisitore generali, vt factum est in Concordijs Castellæ, & Valentiæ in nonnullis grauissimis criminibus.*

90 *Regula*

90 *Regula Iuris extat, quoties eius exceptio non est Clara.*

91 *Inquisitores debent cognoscere, num Barones familiares sancti Officij in Regno Valentino fuerint Banniti, aut turbatores Reipublicæ, quo cognito, illos non defendent.*

92 *Familiaris diffidans, seu desidatus ex pluribus, vt non gaudeat foro inquisitionis iuxta volitum iudicum Consilij Castellæ ad conferendum cum Consiliarijs inquisitionis supremæ electis in casu cuiusdam familiaris Lucernæ, aliter* à n.96.

93 *Diffidans, & deffidatus per Concilium Trid. sunt excommunicati, & lege Regia alijs puniuntur pœnis* n.95.& n.100.

94 *Diffidantes, & diffidati, & eorum filij sunt infames in Regno Franciæ, &* n.107.

95 L.10.tit.8.lib.8.recopilat. & n.100.& 102.

96 *Diffidationis crimen non est proditorium; non enim fit dolosè, & incautè, &* num.97. & 100.

97 *Familiaris alium diffidans, non amittit priuilegium fori sanctæ inquisitionis.*

98 *Occidens alium in rixa, & Palestra, & in diffidatione assignata, gaudet immunitate Ecclesiastica confugiens ad Ecclesiam, & 99. & practicatum in Cancellaria Pintiana, vt* num.102.

99 Cap.19. Trid. sess.25. de reformat. adduct. n.93. de diffidatione, *expenditur.*

100 *Diffidantes non dicuntur proditorij, eo quod lege Regiâ puniantur eisdem pœnis; non enim isti dicuntur aleuosi* n.101.102.& 104.

101 *Diffidationes, qualiter hodie fiunt, & olim fierent.*

102 *Aleuosum quem esse, aut pœnis aleuosia puniri differunt, vti iudicatum fuit in Regia Cancellaria anno 1578. in diffidatione D. Didaci Ramirez, & D. Beltran. de Guebara.*

103 L.5.tit.22.lib.8.recopil. & n.104.

104 *Captum à carceribus eximens, etsi pœnis aleuosia puniantur, aleuosus non est.*

105 *Furtum facienti opem, & Consilium præstans fur non est, etsi actione furti teneantur.*

106 *Lucerna familiaris, super quo militat competentia, diffidatus fuit; & sic Iustitia ab inquisitoribus defenditur.*

108 *Diffidatus aggressus occidens ex vi naturalis legis non est in culpa.*

109 *Diffidati, D. Gomez causa remissa fuit per Regem nostrum Philippum IV. anno 1661. ad inquisitores terminandam.*

1 VM strigarum, seu Lamiarum se-
ctæ sint triplices generis, hæresis
scilicet, superstitionis, & illusio-
nis; inde merito Doctores fatem-
tur, vt contra striges, & lamias,
siue Sagas valeant inquisitores procedere, quia
fidem negant, & multa faciunt, quæ hæresim
manifestam sapiunt; & quia vt plurimum Apo-
statæ sunt à fide Catholica ex eo nam coram
Diabolo, CHRISTVM abnegarunt, Ecclesiæ
sancta sacramenta conculcant, & Diabolo obe-
dientiam promiserunt: sic docent Vmbertus locat.
in iudiciali inquisit. in verbo *Lamia*, Rojas *de hæ-
reticis p.1. singul.96. n 6.* Simanchas latè *de Ca-
2 thol. instit. tit.37. & ibi n.11.* † Vbi dicit istas in
principio suę hæresis solere fidem Catholicam ab-

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

negare, & deinceps Dæmones adorare, cum illis
fœdus, atque nefanda facere; & sic Spined. *in
tract. de strigibus cap.5.* idem Simanchas, Malleus,
Maleficar. *p.1.q.14.* Sylvester *in summa* verbo *hæ-
resis 3.* in fine, Alphonsus de Castro *lib.1. de iusta
hæret. punit. cap.16.* Alciatus *Parerg. cap.22.* † Et 3
alij dixerunt per Bullas Summorum Pontificum
Innocentij VIII. Iulij II. Adriani, §. & Clem. VII.
datum esse inquisitoribus de causis lamiarum co-
gnoscere, Farinacius *de hæresi q.181.§.1. ex n.45.*
& post illos Diana, Carena, Bordon, & cæteri scri-
bentes *infra* referendi de officio inquisitor, bene
Martinus del-Rius *disquisit. Magicar. lib.5. sect.5.*
† Vbi dixit quod Lamiæ sunt suspectæ de hære- 4
si; sic vt raro hæc suspicio fallat; cum semper ea-
rum facta ferè hæresim sapiant manifestam, &
sect.15. in princ. vbi etiam dicit lamiarum, seu stri-
gum crimen semper cum hæresi coniunctum es-
se, Petr. Binsfeld. *de confes. memb.2. post 5. conclu-
sionem princ. §. hæc quæstio* vers. *secunda conclusio,*
vbi dicit, quod omnium indicio, maleficorum cri-
men ad hæresim refertur, tacitàquè in hęresi pro-
cedunt, etiam in maleficijs; tum quia militat ea-
dem ratio; tum etiam quia omni crimine atro-
cius est.

Vnde ad primam difficultatis partem, supposi- 5
ta significatione vocum dictarum lamiarum, sci-
licet Sagarum, & strigum, quam ex bonis autho-
ribus expendit Simanchas *dicto cap.37. de Cathol.
instit. n.1. & 2.* & suppositis omnibus alijs, quæ
Doctores docent de materia lamiarum, inter quos
Franc. Poncinib. *in tract. de lamijs*, Bartholom.
Spin. *in suo tract. de strigibus*, Petrus Gregor. *syn-
tagm. iuris lib.34. cap.20.* Eymericus *in directorio
inquisitor. p.2. q.43. n.8.* vers. *ex his apparet 1. & 2.*
Vbi Pegna *in additionibus comment.68. litt. R. in
fine* Lælius Zechius *in summa p.1. in tit. de fide
c.10.* Rub. de lamijs, & strigibus per totam, Mar-
tin. del-Rius *vbi supra lib.2.* † Petrus Binsfeld. *in* 6
*comment. ad l. nemo cod de maleficis, & Mathemat.
in princip.* Vbi ponit omnia scelerata opera, quæ
malefici, & lamiæ committunt, & inter alia Dei
abnegationem, fidei in Baptismo, susceptæ abre-
nunciationem, pactum cum Dæmone Aposta-
siam, & idolatriam, in Congregatione abusum
sceleratissimi Dæmonis in forma incubi, aut suc-
cubi, conspirationem ad perpetrandum aliquod
malum contra Reipublicæ, & Patriæ salutem,
homicidium animalium, perditionem, sacrile-
gium, & abusu Eucharistiæ & Blasfemiæ, Ber-
nard. Comoën. *in tract. de strigibus* Ioannes Pi-
neda *p.1. de la agricultura Christiana dialogo 4.*
§.32. Pedraza *in summa in 1. præcepto decalogo*
vers.11. *si erec,* DD. *in cap. Episcopi 26. quæst.5.*
† iam patet imprimo quidem Iure cognitionem 7
contra lamias, & striges ex causa fidei pertinere
ad Dominos Inquisitores, vt quotidie stylus ob-
seruat, & practicatum fuit anno præterito 1611.
in tribunali sanctæ inquisitionis Regni Nauarræ
in ciuitate de *Logrono*, & in terminis cum Pegna
*in additionibus ad lucernam inquisitorum in tracta-
tu de strigibus,* vers. *quod si quæras fol.157.* nouissi-
mè Catena *de offic. inquisitor. tit.12 p.2.§.19. num.
170.* dicit vt soli inquisitores possint procedere si-
ne ordinarijs locorum eas condemnando referens
sic cautum per constitutionem Adriani IV. inci-
pit *cum acceperimus:* addit verò tutius esse, & de-
centius, vt inquisitores procedant in his causis, vt
in hæreticos, processus faciendo cum Episcopo.

8 Nec obstat dicere posse iudices sæculares prædictas strigas, & lamias absolutè furca suspendere propter infanticidia ab ipsis commissa, vt praxis obseruat in Regno Aragoniæ inter Barones, ac Vassallorum Dominos, qui eas furca suspendi mandant, constito in forma à iudiciali, etiam summariè de delicto, ac professione dictarum mulierum; ita vt quamuis ipsæ delinquentes petantur ab inquisitoribus, vt puniantur de delicto hæreticali; nihilominus eas furca faciunt suspendi; quia ex proximè dictis, dicendum est prædictos Barones, ac Dominos acceleratè nimis procedere, non considerantes prædictas lamias, & striges inuolui maleficijs, ac sortilegijs hæreticalibus, quorum cognitio primatiuè spectat ad ipsos Inquisitores, iuxta quæ DD. firmant *in cap. accusatus in §. sanè de hæret. lib 6.* sicut & etiam probauimus in casu Polygamiæ, *in cap. nuper 4. de bigamis q. 4. n. 1.* quam notaui *in quæst. præcedenti* in vers. *ad secundam partem*: nam *ibi* dicta non parum valent applicari ad nostrum casum.

9 Quare iuxta responsum, quod bis diebus vidi à Domino inquisitore generali, Doctissimo admodum, & in omnibus conspicuo Dom. meo D. Didaco de Arze, & Reynoso vna cum Consilio sibi in officio adstantium, & me præsente, post digestum in aliquibus conferentijs, consultationem factam ab inquisitoribus Cæsar Augustæ Regni Aragoniæ in hoc anno 1660. conquerentibus, de progressibus, & executionibus in lamias, & striges, in quas dicti Barones, & Domini Vassallorum continuo irruunt eas furca suspendendo, propter infanticidia, omittendo inquisitoribus rescribere, vt ante id puniant illas ex causa hæresis, siue suspicionis eius, sicut debet fieri, ac
10 practicatur in alijs causis fidei. † Fuit enim datum, & epistola nunciatum illud, nempe, vt dicti Inquisitores, quoties sciant lamias incarceratas esse à prædictis Baronibus, Dominis Vassallorum, seu ab alijs iudicibus Regijs inhibitionibus, & censuris instanter petant tradi ministris inquisitionis, vt personaliter incarcerentur in carceribus secretis ad effectum eas corrigendi, & puniendi ex causa fidei Catholicæ, ex eo nempe, quia istæ sunt delinquentes & Rege sancti Officij.

11 Vnde praxis, quam solent circa hoc punctum DD. docere, illa quidem est, vt si iudices laici striges propter infanticidia apprebendant, & in vinculis custodiant, ac in cognoscendo inspiciant illas esse de hæresi suspectas, tenentur remittere eas ad inquisitores, & in cognitione cessare, eo vsque punitæ sint ab Inquisitoribus. Sin autem nolint remittere, ipsi inquisitores, habita informatione, diligenter sumpta, non cessabunt in exactione medijs Vrbanis, & Iuridicis vsque ad consecutionem, in cognoscendo sibimet competentem.
12 † Quod si dictæ Lamiæ inquisitoribus tradantur, puniendæ ab illis pœna condigna, & post debent eas restituere carceribus ipsorum iudicum laicorum, in quibus ante incarceratæ erant ad effectum, vt puniantur de delicto, siue infanticidij, aut alterius, cuius de causa erant primo à laicis iudicibus in vinculis detentæ. Etenim inquisitores debent illam restitutionem facere reponendo Lamiam, & striges in illo statu, in quo prius erant; quia peracto iudicio hæresis, est malefica restituenda eidem iudici sæculari, vt aliorum criminum cæptum iudicium, legibus ciuilibus peragat; & quia vt Masuerus *in practica forensi tit. de remission. prope finem*, Simanchas *dicto cap. 37. n. 19. in fine* per textum *in l. solemnus §. vltima ff. de iudicijs, cap. 2. de priuileg. cap. cum ad verum, cap. duo sunt 96. dist.* Alphonsus de Castro *lib. 2. de iusta hæret. punitione cap. 16.* dicunt quod si Lamiæ propter crimen hæresis ab Inquisitoribus punitæ sint, nihilominus tamen à iudicibus sæcularibus puniri valent de infanticidijs, alijsque sceleribus, quorum cognitio ad laicum tantùm iudicem pertinet.

Quod si inquisitores ipsi, dum de dictis Lamijs 13
cognoscunt viderint illas non esse hæreticas, nec de hæresi suspectas, tunc quidem sine vlla difficultate facient restitui dictis iudicibus sæcularibus, qui primo cognoscere incæpissent, vt tales iudices laici cognoscant de infanticidijs, alijsque criminibus non sapientibus hæresim; non quidem ex processu coram inquisitoribus fabricato, sed cum eorum proprio processu: sic Simanchas *dicto cap. 37. n. 18. & 19.* Campegius *in additionibus ad Zanchinum in tract. de hæret. cap. 12. littera* vers. *subdit vlterius* Farinacius *dicta quæst. 181. § 1. sub n. 48. in fine.*

Maius dubium posset se se offerre, quando sci- 14
licet primo prædictæ Lamiæ fuerant apprehensæ, & incarceratæ ab inquisitoribus, numquid, aut constito illas hæreticas non esse, aut de hæresi suspectas, debeant inquisitores eas tradere iudicibus laicis, qui illas puniant propter infanticidia, aut alia delicta, si forte probata sint in processu facto in inquisitione, vel non sint probata, sed quæ possent probari in iudicio sæculari. Cui dubio respondetur ex dicendis *hic* in vers. *ad secundam*, & quæ dixi *infra in c. nuper de bigamis q. 4.* vers. *ad secundam.*

Et sic iam pro complemento huius dubij, atque 15
vt aliquid de probatione contra Lamias, & de infanticidio probando, ac de alijs, breuiter præmitto, quod etsi nonnulli ex verbis *dicti cap. Episcopi 26. q. 5.* vers. *illud etiam non est omittendum* existiment nocturnos strigum conuentus esse imaginarios, nec alia in loca ipsas verè transuehi, sed sola cogitatione, & diabolica illusione illis conuentibus interesse illúcquè transferri; ac proinde Nauarrus *in man. cap. 11. n. 38. vers. 32.* Fr. Eman. Rodrig. *in summa tom. 1. cap. 7. n. 9.* dicunt peccare mortaliter id credentes; & ob id etiam, sicut refert Villalobos *in summa 2. p. tit. 38. dif. 10. n. 6.* falso dicunt, vt Dæmonis industria de loco ad locum eant, sed quod tantùm vnguntur, dormitantur, ac imaginent ire: sic probantes illo textu: tamen verius est, vt etsi sæpè accidat striges sola imaginatione deferri, nonnunquam etiam transferantur à Dæmone de loco in locum, vt tradunt Patres Orthodoxi, S. Greg. lib. 1. *dialog. cap. 4. lib. 2. in Iob. cap. 9.* S. Stephan. *lib. 2. contra hæres. cap. 30.* S. Augustin. *lib. 1. ad simplicianum q. 3. & de ciuitate Dei lib. 2. cap. 23. & lib. 7. cap. fin. & lib. 8. cap. 29. & lib. 10. cap. 9. & lib. 18. cap. 17. & lib. 21. cap. 7.* & Theologi, tam veteres, quàm recentiores cum D. Thoma *in 2. 1. q. 92. & 93. & lib. 3. contra gentes, cap. 104. & 105.* Alphonsus de Ca-
stro *de iusta hæret. punitione lib. 1. cap. 16.* † qui 16
respondet textum *in dicto cap. Episcopi* loqui, non de lamijs, & strigibus, quæ nunc vsitantur, sed de quibusdam solum mulierculis, quas tunc temporis Dæmones fallebant illo inquam modo; & sic Martinus del-Rius *disquisit. magicar. lib. 2. cap. 16.* Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de superstitione cap. 16. à num. 13.* Lessius *de iustitia lib. 2. cap. 44. dubio 5. n. 15. & 16.* Azor *instit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 25. q. 3.*

Villalobos

Google

Villalobos *supra* cum alijs, Thomas Sanchez *in præcepta decalogi tom.1. lib.2. cap.4. n.6.* & cum Tostato, Victoria, Maioro, Toleto, Emandel Valle, Valentia, & alijs, Barbosa *in dicto cap. Episcopi n.4. & 5.* dicentes intelligi textum illum de credentibus cum illis in dicto textu narratis, nempe, vt huiusmodi Lamiæ conuinentur cum Dea Diana, & cum Dea Herodiade.

17 Nec obstat quod conuentus illi, ad qoos corporaliter deferuntur Lamiæ, & striges, vel nota sibi pinguedine inunctæ, vel etiam sine vnctione insidentes, aliquando supra, arundine, baculo etiam verò à Demone tameo subleuato, vt enarrat Nicolaus Remig. *lib.1. de monol. cap.14. 24. & 29.* Videndus *ibi cap.34.* Griland. *de fortileg. q.4. ex n.26.* Petr. Binsfeld. *sup. in confes. Maleficor. mēb.1. conclus.12.* subito pronūciato, nomine *IESV* euanescunt, quod fieri non posset, si vera essent corpora; quia respondetur Lamias non subito tunc euanescere, sed perstrictis intuentiū oculis à Dæmone celerrimè asportari; & sic diei euanescere;
18 idest desinere videri. † Vt experientia docuit in illis, quæ, intercepto itinere, vel soluta impia societate, Diuino quodam iudicio in paramis, & campestribus locis nudæ repertæ sunt, Claca Luce supina, ita vt pedibos ad Patriam redire cogantur; provt obseruant Griland. *de fortileg. q.7. n.27. & 28.* Sprengen. *in Mall. p.2. q.3.* Binsfeld. *vbi supra prælud.6.* Nicolaus Remig. *lib.1. c.14.* Ioan.
19 Cæsar. *lib.10. miracul. cap.1.* † Alia videnda de harum transformatione, etiam in alias species animalium, vt Canis, equi &c del-Rius, Villalobos, Barbosa, & multi alij loquentes de transformatione Nabuchodonosor in Boué, Daniel *c.4.* & vxoris Loth in statuam, Genes. *cap.29.* & hoc ex voluntate Diuina; non enim implicat dicunt, qoin à Dæmonibus valent aliæ apparere factæ, non quidem veræ, sed vt sic videantur oculis eas intuentium, qooad visum exteriorem, non in substantia; sic vt etiam valeat facere transformationes naturales applicando *actiua passiuis*, aut in forma hirci de loco ad locum transferendo, vt explicat del-Rius *supra*: alia videnda pro explicatione *dicti cap. Episcopi*, expendentes verba Concilij Ancirani *cap.1.* à quo ille desumptus fuit: docent idem del-Rius *disquisit. Magicar. lib.5. sect.12. pag.44.* Sayrus *in Claui Regia lib.4. cap.6. n.13. in fine*, Suarez *de religione tom.1. lib.2. de superst. cap.9. n.26.* latè Torreblanca *de Magien. lib.6. cap.36. ex n.5.* Vbi multum elaborat pro inuestigando authore illios textus, circa quod etiam ex alijs aliquid Barbosa resoloit *ibi n.1.*

20 Quibus soppositis iam respondemus, quod etsi videatur improbabilis informatio eo qood plerúquè Lamiæ à Dæmonibus decipiuntur, & in solo spiritu, & non in corpore eueniunt illis illosiones adductæ. Respondetur primo nihilominos probationem admitti, vel proprijs confessionibus, qoibus conuinci possunt, non secus, atque alij qoicumquè reorum, vt explicat Iacob. Simanchas *de Cathol. instit. dicto tit.35. n.15.* ex Theologis, & Iuristis per textum *in l.1. cod. de confes. & l.1. §. sed etsi quod ff. de vi, & vi armata, cap. cum quis de sent. excommunic. lib.6. cap. testamentum dist.6.*

21 Vel alijs medijs, veluti attestationibus aliarum Sagarum, sed qualiter est in magno dubio; quia etsi Binsfeldius *de confessionibus sagarum mēbro 2. post 6. conclusionem dubio 2. ferè per totum*, & vers. *septimo illarum*, Martin. del-Rius *disquisition. Magicar. lib.5. appendice 2. quæst.8. per totam*, & Gregor. de Valentia *in 2.2. disp.6. q.13. puncto 4. §.3. vers. 2. regula*, dicant ex depositionibus Lamiarum huiusmodi consurgere vrgentissimum indicium ad torturam; sed Farinacius *de hæresi quæst.185. num.153. vers. aduertas tamen quod vera non est*, Carena *de officio inquisitorum p.2. de sortilegijs §.26.27.28.* † Et alij obseruant in praxi nul- 22
lo modo prædictas Lamias torqueri, quia sic cautum fuit in decreto quodam sanctæ supremæ Romanæ ioquisitionis, de cuius visu, & obseruantia testatur ipse Farinacius, & prooenire dicunt ab ea ratione; quia Sagæ illæ de viso deponentes potuerunt per Diabolicam illusionem esse deceptæ; quia licet verè quandóquè ad ludū corporaliter trāsferantur per Diabolum; attamen negari non posse quim quandóqoè etiā decipiantur; ita vt translatio illa sit imaginaria, & inde sequi quod earū depositio de visu, possit esse falsa, vt ex Lessio, Sanchez, del-Rio; docet Carena *supra n.226. in fine*, Simāchas *de Cathol. institut. dicto tit. 37. n.14.* Sigismundus Scacia *de iudic. ciuil. & crimin. & hæret. lib.1. c.82. n.10.* Bernard. Comens. *in tract. de strigibus impresso post Lucern. inquisitor. n.6.* Petr. Binsfeld. *de confes. sagarum, & maleficiorū membro 1. conclus.12. per totam*, & sic absurdom dici, quod ex earum depositionibos detur indicium ad torturam sufficiens, cum indicia sufficientia ad illam debeant esse certa, non dubia, & æqoiuoca; provt latissimè docuit pluribus relatis Farin. *de indicijs, & tortura q.37. à n.6.* & sic etiam Carena refert *supra §.27. sub n.127.* ex eodem Scacia, earū depositiones non sufficere ad inquirendum, provt etiam ita fuit à S.C.S. Officij de vrbe decisum.

Quapropter Ferdinandus de Castro Palaüo *in* 23
suo opere morali 1. p. tract. disp.8. puncto 16. §.5. n.1. Diana *p.4. tract.6. resol.30.* Adamus Tannerus *in Theologia scholastica tom.3. disp.4. quæst.5. per totam*, omnino legendus Queuedo *lib. de indicijs, & tortura p.2. cap.5. n.91.* ibi *pero en el delito Brujas no aprouecha solo su declaraçien para este effecto; por que como los Brujos por ilusion de el Damonio andan de ordinario enganados, pensando que verdadero lo que les representa, es muy possible se an acusadas hombres sanctos, y iustos, en cuyos cuerpos sepu de transformar*, noster practicus Collega Dom. Sanch. Vincente *in suis manuscriptis c.13. §.2. & 7.* & Castrus Palaus *supra* obseruantes in nostro Tribunali Hispanico ex dispositione præcisa complicum, in hoc delicto minimè reum capi, sed actus exteriores comprobatos requiri.
† Videndi etiam Pater Massinus *in prax. S. Officij* 24
p.9. assert.141. prima impress. Layman *in Theologia morali lib.3. sect.5. tract.6. cap.5. n.8.* Carena, & Palaus *supra* referentes ex speciali instructione Matritensi 15. & 20. anno præterito 1612. cantum fuisse cuiusdam actus publici sancti Officij celebrati in Logronense ciuitate, in quo plures damnati fuerant propter id delictum; posteàqoè compertas plures fallacias in condemnatione adfuisse, ob quas bona eorum, qui fuerant damnati, non fuerunt Fisco applicata, nec eorum sententiæ Ecclesijs affixæ; & insuper fuisse declaratos habiles cuiusque Officij sanctæ inquisitiones eodem ipso anno 1612. imo vt comprobet Scacia *supra* attestatur quendam ignarum Sacerdotem Commissatium tormentis quandam mulierem ex talibus depositionibus, qui propterea ex decreto sacri supremi senatus inquisitionis debitas pœnas luit. At prædicta fallere dicendom est cum eodem Simanchas, Scacia, & Carena, qoi alia dicit vidēda

dicto tit. de sortilegijs p.2.§.28. vbi agens de dubio, an depositiones Sagarum contra socios valeant sine earum tortura *à n.228. sub. dicto num.227.* in vers. *quod verum*, si prædictæ Lamiæ, striges, aut Sagæ deposuissent de his, quæ viderunt ante conuentum, vt quod socia se vnxit ad volandum, inuocauit Dæmonem &c. latè Simanchas exemplificat Legendus *dicto tit.37. n.15. ex l.testium de testibus, cap.cum causam eodem, l.36.ff. eodem*, cum Ponsinobio, & alijs.

25 Circa infanticidia à lamijs solita perpetrari probanda ex his quam difficile sit, ad effectum, vt iudices laici, siue Barones, atque Domini Vasallorum istas furca sospendant licitè, & in Regno Aragoniæ, iam vides. Non enim negãdum est harum cognitionem, & punitionẽ pertinere ad iudices Regios; quia etsi nonnulli putarint sicut refert Simanchas *de Cathol. instit. dicto tit.37. de lamijs n.17.* strigum punitionem nihilominus reseruari ipsis Inquisitoribus propter infanticidia, & alia nefanda, & atrociora delicta; eo quod Dæmonum ope facinora ista committuntur; & quia indignæ videntur misericordia maleficæ talia perpetrantes; at ipsi, & Arnaldo, Albertino latè scribenti, & nobis verius videntur, vt si prædictæ lamiæ, & obstriges redire velint ad agendam condignam pœnitentiam poterint relinqui curiæ sæculari, cum nullomodo infanticidiorom cognitio; item & aliorum criminum præter hæresin ad Inquisitores spectet; quippè essent Inquisitores iniqui, qui talibus maleficis beneficium absolutionis, & pœnitentiam salutarem denegarent; non enim possunt ipsi Inquisitores claudere gremium Ecclesiæ, nisi in pœnitentibus, aut relapsis: sic Albertinus *lib. de agnoscend. assert. Cathol. q.25.n.*
26 66. ibi legendus. † Qui & *n.18.* ait vt iudices Regij non possint punire maleficas non hæreticas pœna ignis, sed pœna furcarum, aut qualicumque alia contra sicarios, aut maledicos, legibus ciuilibus constituta, & addit nec facile de infanticidijs fidem adhibendam esse lamijs, nisi prius constiterit infantes ipsos eodem tempore occisos esse ex *cap. etsi Clerici de iudic. l.nemo, l.multi Cod. de malefic. & Mathemat. l.1.§. item illud ff. ad silanian.*

27 Pro complemento huius dubij, notabis inter plura alia, quæ de lamijs, strigibus, & sagis scribunt DD. adducti; quod licet viri soleant in his criminibus depræhendi; sed quia in hac secta plerumque mulieres; & raro viri reperiuntur; ideo de lamijs, sagibus, & strigibus fœmineo nomine DD. disputant; quia mulieres proniores sunt ad maleficia, quæ citius credunt, & facilius decipiuntur, quàm viri, & ob id Dæmones facilius aggredi, ac fallere; sunt enim mulieres, vt Comicus ait ferme, vt pueri leuis sententiæ aptiones ad recipiendas prædictas reuelationes, quæque facilè Dæmonum policitationibus solent moueri: etiam Simanchas *dicto tit.35. n.3.* qui præterea firmat, vt qoia non est ira super iram mulieris, vt sapiens ait, & sicut alius canit, nemo magis gaudet vindicta, quam fœmina; indeque euenire, vt nõnumquam ad iram exequendam opera Dæ-
28 monum abutantur. † additque Simanchas compertum quippe esse, vt tota illa Diabolica tragedia, quam maleficæ dictæ mulieres, cum incubis per agere solent, vt chorearum, saltationum, conuiuiorũ fictorum, spurcissimarum cæremoniarum, aliarumque generis huius eo tendat, vt post illusiones plurimas hanc quoque maximam, fœdissimamque patiantur, scilicet, vt nefarijs complexibus, sceleratissimisque connubijs Dæmonibus, qui humana forma eas ludificant, libidinosè commisceantur, Eccles. *cap.25. prouerb.30. cap.in eo 32. quæst.4.* Vbi DD. Simanchas *Supra*, dum dicit proniores esse mulieres ad libidinem, quàm viri, quod multis probat Tyraquel. *ad l.connubial sub. l.19.15.* & alibi ibi sæpius dicens finem præcipuum, ad quem huius artis professores tendunt esse carnis voluptatem, cuius illæ fœminæ insatiabiles sunt.

Ad secundam quæstionis partem, an Lex foros, aut concordata, quæ prohibet, vt rei Sancti 29
officij prius apprehensi, & incarcerati à iudice, non tradantur Inquisitoribus illos petentibus, vt reos inqoisitionis, nisi dicant expresè eos petere ex causa fidei, offendant in aliquo modum secretum procedendi in tribunalibus Sanctæ inquisitionis. Et quia videtur abunde cautum per verba Bullæ Pij V. traditæ ab Eymerico *in fine sui tract. de officio inquisitorum sub pag.135.* incipit *Sanctissimus ibi Pius V. mandamt in sequentibus verbis, vt negotia fidei omnibus, & singulis alijs præferantur, cum fides sit substantia, & fundamentum Christiana religionis, idcirco omnibus militantibus sub Republica Christiana mandat sub excommunicationis sententia, ipso iure incurrenda, vt Cardinalibus, Inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuscumque officio Sancta inquisitionis pareant & obediant nec non carceratos quoscumque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum inquisitionis officium, quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione ad eosdem Cardinales & inquisitionis Carceres, ibidemque ad criminis hæresis totalem cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos sine mora transmittant.*

Et quia in Regno Aragoniæ idem concorda- 30
tum reperitur iuxta dicta verba Pij V. in quadam concordia, authoritate Regis, ac inquisitoris generalis, Sanctæ inquisitionis inita & pactata inter officiales Regios, & Ministros Sanctæ inquisitionis posita in fine actuum Curiæ illius Regni, sicut testatur, ac refert Sesse *de inhibit.* Legendus *toto cap.30. fin. ex n.52. & à n.117.* in verbis sequentibus, *item que si acaeciere que alguna persona que este presa en las carçeles Reales fuere repetida por los Inquisidores por cosas tocantes al crimen de la heresia, o dependientes de ella, que en caso, que las dichas personas no ayan de ser relaxadas a la iustiçia, y braço Real, en tal caso los Inquisidores acabadas, y fereçidas por ellos las causas de los que ansi vbieren repetido, los remitan, y tornen a la carçel de donde fueron traydos a la inquisition.* vbi *n.118.* firmat dictam concordiam obseruari, & esse in vsu in illo Regno: nam ait quod multi Inquisitores restituerunt personas sibi remissas eisdem iudicibus sæcularibus, vt pro criminibus sæcularibus punirentur; qui & *n.120.* prohibitum esse refert Inquisitoribus extra prædictas fidei causas petere reos incarceratos à iudicibus laicis in verbis ipsius Concordiæ sequentibus ibi, *item que los Inquisidores fuera de los casos de el crimen de la heresia, o dependientes de ellos, no impidan a los iueçes Reales la execuçion de su iustiçia con personas, que no sean de la iurisdiçion de el Sancto officio con ocasion, que los dichos Inquisidores digan, que los tales Delinquentes, an cometido delitos, cuio conocimiento les perteneçe,*

Digitized by Google

perteneçe, sino que libremente eccurriendo casos semejantes, y auiendo preuenido la iustiçia seglar en la prision, deuen a los iueçes seglares haçer su iustiçia, pues podran ellos proçeder despues al castigo, y puniçion de los tales delinquentes.

31 Quæ omnia verba clare demonstrant, quando, & qua de causa Inquisitores possunt petere reos Sancti officij præuentos etiam à iudicibus laicis in proprijs carceribus, sicut latè explicat omnino Legendus dictus Sesse *in dicto cap. fin. ex n.111.* qoi postea *à n.131.* vt explicet facit distinctionem, cum Domini Inquisitores petunt sibi remitti delinquentes ex fide, vel ex causa dependente ex fide, vel ex alia causa separata firmans, vt in primo casu sit illico reus remittendus, nulla cautione præstita à Dominis Inquisi-
32 toribus. † Non enim ait idem Sesse Legendus *à n.111. & 153.* debent Inquisitores in simili remissione cautionem aliquam præstare de iterum restituenda seu tradenda persona præmissa, vt eam pro delicto sæculari puniant sæculares, cum id omne committendum sit arbitrio dictorum Inquisitorum, quibus, nec sacri canones, nec Papales constitutiones vllum mandatum faciunt; imò & addit quod nec Iudices sæculares illum reum petere possunt; pro vt nonquam petierunt; eo qood in omnibus remissionibus factis ex causa hæresis, nec in alijs quibuscumque, talè quid nec legatur, nec videatur, & quod nec subesse possit suspicio aliqua, vt per Dominos Inquisitores extrahatur à Regno talis captus, cum hoc sit specialè in causa hæresis, cum remissio non fiat de prouincia in prouinciam in eo crimine, ex quo hæreticus vbicumque delinquit, & vbicumque puniri debeat, vt docent Simanchas *de Cathol. instit. cap.2. n.3.* Carrer. *in §. nunc de pœnis. n.16.* & alij ordinario de Sancto officio scribentes, Iacob. Butrius *in l. Adriani Cod. de hæreticis,* Decian. *in cap.20. crim. n.53.* quod tamen declarat Couar. *in pract. cap.11. n.12.* qualiter sit accipiendum.

33 Dictam praxim in Cancellaria Vallisoletana sæpius vidi, præcipuè in duobus reis, qui incarcerati erant à iudicibus supremis Aulæ *de el crimen*; quia Latrones famosi, & vnus dixit habere secreta fidei Catholicæ propalare de se, & de alijs, cuius declaratione ab eo facta, & visa per Dominos Inquisitores præcepta, fuit petitus ab illis iudicibus Regijs, & statim remissus, & traditus Ministris Sanctæ inquisitionis, quem illico in carceribus secretis intromiserunt. Alter verò ex Polygamiæ crimine petitus etiam, & traditus, atque remissus, qui è carceribus secretis Sancti officij aufugit, & nihilominus iudices illi Regijs conquesti non fuerunt de Inquisitoribus, cum sint, ac fuerint experti, vt li[illegible] nulla cautione exacta ab Inquisitoribus de tra[illegible]ndo iterum similes reos carceribus iudicum laicorum, vbi præuenti erant ipsimet Inquisitores, finito negotio fidei, illos statim restituunt dictis iudicibus laicis, à qoibus erat prouentus reus, sicut vidi statim traditum, & remissum primum adductum reum.

34 Et vt hic Matriti vidi anno præterito in persona alterius facinorosi latronis, & vxoricidij, qui petitus ex Polygamia fuit ab Inqoisitore, qui dicitur *de Corte*, punitus, ac deinde traditus Carceri *de Corte*, Vbi erat ante præuentus, qoi post paruum tempus, fuit furca suspensus, & in alijs pluribus vidimus quotidie in hac curia, quæ praxis de secunda remissione, quam faciunt Inquisitores de reo iam punito ex causa fidei, aut ab eo dependenti, fundatur in vltimis verbis Bullæ Pij V. iam relatis ibi *ad eosdem Cardinales, & Inquisitionis carceres., ibidemque ad criminis heresis totalem cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales* (Loquitur de sæcularibus) *pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant*, vt dicunt, & explicant idem Sesse *de inhibit. dict. cap. fin. numer.116.* Masuerus *in practica tit. de remission. n.14.* vbi id expresè tenet.

Et quatenus idem Sesse *dict. cap.30. n.111. &* 35
112. dicat posse, non obstante remissione, ad Inquisitores, cognosci à locum tenente Aragoniæ Iustitiæ vlterius de causa contra dictum captum, pro vt tenet Molin. in verbo *captus fol.57. col.4. in fine* ibi, *& quod debebat cognoscere*; sic vt non obstet dicta Bulla Pij.V. inqua habetur, quo debet fieri remissio ad Dominos Inquisitores, suspensa aliorum criminum cognitione; quia ex hoc contingeret, vt reus ille cummodum reportaret ex suspensa punitione, dicendo verba dictæ Bullæ tantùm intelligi qooad effectum, ne impediatur remissio, qua non impedita, videatur à iudice remittente etiam procedendum, adhuc in praxi, qualiter hoc dictum procedat, non video, cum interim, in quo durat causa fidei, quæ cæteras absoluit, sileant cæteræ iurisdictiones laicorum; imò & Episcopi per iam dicta, & illa etiam, quæ dixi *in dicto cap. nuper de Bigamis dict. q.4. à n.1.* de Polygamia idem Sesse, qui *in dicto cap.30. à n.29. & 30. per reg. sextus in cap. vt inquisitionis §. prohibemus cap. vt officium §. cognoscendi de heret. lib.6. & per extrauag. Vrbani. IV. & Clem. IV. Rom. Pontific. ibi* plenè DD. dicit quod si quis apud iudicem sæcularem captus detineatur pro quocumque crimine, etiam grauissimo, isque tamquam hæreticus, & ex causa fidei, & hæresis repetatur per Inquisitores mediantibus suis litteris repeti-
torijs, sit illico tradendus. † Et quam primo, non 36
obstante quod manifestatus existat seu manifestari se faciat, vel se tamquam malè, & nulliter captum asserat liberandum per viam, vt dicunt priuilegiatam; quia cum respectu huius delicti, leges sæculares non sint seruandæ ideo non sit curandum de manifestatione vsitata in illo Regno, hoc est liberatione priuilegiata, quæ apud Nos videtur æquiualere delationi per viam violentiæ à iudice Ecclesiastico ad Regios Auditores, quæ contra Tribunal inquisitionis, & minus in causis fidei locum non habet, vt bene probatti *in alligatione fiscali* anno præterito 1648. pro iurisdictione Sancti officij posita in fine tit. de foro comp.

Et sic videtur in illo Regno Aragoniæ proce- 37
dere, sicot idem Sesse probat ex doctrina Azeuedi, & Simanchæ *in dicto cap.30. de inhibit. à n.54.* dum dicit Pium. V. in iam adducta eius Bulla mandare dictam traditionem à laico rei capti, faciendam esse Inquisitoribus de persona hæretici, non obstante, quod apud iudices sæculares intentet remedium subleuandi vi oppressos manifestationis firmæ, & similium; & de illo Regno refert traditum ab omnibus foristis, & Bardaxi *sub tit. de manifestatione personarum in prefat. n.3.*
vers. *non tamen.* † Vbi asserit, quod captus per 38
Inquisitores ex causa hæresis, non potest manifestari, Molin. *in repertor.* in verb. *captus* per iustitiam Aragoniæ fol.57. vbi refert quod anno

1497.

1497. pro parte inquisitorum hæreticæ prauitatis, locum tenentes iustititiæ Aragonum, fuerunt requisiti, vt remitterent eis personam Iacobi de Rueste capti apud dictam Curiam, idque infrà 20. horas, & facto verbu in consilio, concorditer fuisse resolutum, vt deberet illico resti-
39 tui. † Sic vt simul apprehensus ab Inquisitoribus non possit per iustitiam Aragoniæ amoueri ad Curiam Regiam, nec extrahi per manifestationem, nec appellitus à manibus Inquisitorum, vt dixit idem Molin. in verbo *manifestatio* vers. *quidam fuit captus*: idem Sesse *n.51. 56.57.* qui & *n.59.* ait tales Inquisitorum determinationes fuisse obseruatas, & custoditas in illo Regno, & obseruandas in iudicando, consulendo firmiter, as seuerans multis exemplis, tam antiquis temporibus, quam eius, comprobans obseruatum, vt recenset sigillatim *ibi à numer. 59. ad 64.* inter quæ Casum Antonij Perez olim. Secretarij Philippi Reg. II.

40 Nec his obstat dicere quod si cognitio Inquisitorum obseruaret quamcumque delinquentis cognitionem factam à laico, eueniret, vt sæpè delinquentes extra causam fidei, impuniti remanesent, quod non sit ferendum; & ob id iustas esse leges sæculares prædictam remissionem denegantes; quia respondemus, quod cum causa hæresis sit præcipua omnium causarum, & omnibus præferenda (vt dictum est) inde in dubio nunquam esse præsumendam comprehendi sub generali prohibitione, eo quia si iudex, sæcularis posset eam denegare sub prætextu, quod hæreticum penes se detendum, velit pro alio crimine punire, & morti tradere, anima ipsius hæretici periret, & sine salute ad inferos perpetuo cruciandadescenderet, quod Christiana religio abhorset. Quare ait idem Sesse *dict. cap. 30. ex n.65.* sancitum esse, tam per Romanos Pontifices, quam per DD. obseruatum, ne talè damnum sequatur in Republica Christiana, vt iudex sæcularis dictam remissionem faciat; antequam possit pro crimine sæculari reum punire, cum id postea facere possit, eo sibi restituto, pro vt Pius. V. in selatis verbis decreuit, & cum eo dicunt Masuerus, & alij.

41 Nec iterum obstabit dicere esse leges sæculares contra hanc determinationem denegantes, nempè prædictam remissionem; quia præterquam quod à partè non constant, respondetur per illa, quæ dixi *in cap. nouit. de iudicijs*, quod Papa in concernentibus ad spiritualita, & vt euitentur peccata, habet disponere directè contra leges imperatorum aliter dispònentes, & ex eo amplius; quia leges omnes ciuiles, statuta, & fori, quæ directè vel indirectè officium Inquisitorum, punitionem, & repetitionem hæreticorum quo quomodo prohibent, viribus carent, & ipso iure nulla sunt. † in tantum, vt nec obseruari de-
42 beant à iudicibus sæcularibus iuxta verba textus *in cap. statutum 1. de heret. lib. 6.* vbi cum antiquis, & modernis Augustinus Barbosa, *& in cap. accusatus § Sacerdotes eosdem*, Decianus, Syluester Couarruu. Simanchas, Carrerius, Campegius *in additionib. ad Zanquin. cap. 17. collat. 7.* vers. *rursus arbitrium*, Decian. *in crim. cap. 26. n. 4.*
43 *& cap. 22.* † Vbi quod Inquisitores possunt tollere omnia statuta, & consuetudines impedientes of-
44 ficium Sanctæ Inquisitionis. † Potest inquam Rom. Pontifex annullare leges omnes ciuiles, & regulares, & nullas declarare, quoties ipsæ fuerint contrariæ canonicis Sanctionibus in causa fidei ex *dicto cap. statutum* cum alijs, & ex const. Alex. IV. cuius tenorem recitat Campegius, *vbi suprà*, & in quibus animæ periculum vertitur, per textum *in cap. fin. de secundis nupt. & in cap. fin. de foro comp. lib. 6. cap. fin. de Iureiur. eodem* cum alijs, Alphonsus de Castro *de leg. pœnali l. 1. lib. 2. cap. 10.* vers. *ad capitulum* cum alijs, & ex alijs principijs, idem Sesse *dict. cap. 30. fin. de inhibition. ex n. 65. ad 79.* † Vbi resoluit remissiones 45
hæreticorum fieri debere à sæcularibus, non obstantibus quibusvis legibus sæcularibus.

In tantùm ad id teneri, vt nullomodo valeant 46
se intromittere ad cognoscendum de iniustitia, vel iniustitia delicti hæresis, cum (vt dicunt) clauso oculo, eam traditionem facere teneantur, quod extendit ad casum, quoties Inquisitores aliquam exécutionem faciendam de personis, seu bonis hæreticorum, iniunxerint Iudicibus sæcularibus absque examine processus ipsorum, vt omnes agnoscunt, & per textum *in cap. vt Inquisitionis §. prohibemus eodem tit. lib. 6.* latè, cum tantum sit in causa hæresis executor, non cognitor, vt præter ordinarios ibi docent relati à Barbosa *n. 4.* ex Zenedo, Miranda, Simanchas, Villa Diego, Campegio, Tusco, *lucerna inquisit.* Bellnga, Borrello, Azeuedo, Pegna, Paz, Mendez à Castro, Riccio, Sanctarelo, & alijs, Farin. *in pract. q. 97. p. 3. n. 103.* plura alia idem *dict. cap. fin.* Legendus *à numer.* 80. vsque *ad.* 110. & deinde.

Iam ergo quæ in contrarium adducerentur, 47
tantùm possent habere locum, quando non ex causa fidei, sed alia tantùm ciuili, aut criminali peteretur per Inquisitores aliquis delinquens, tunc quidam si petatur ab Inquisitoribus, habet laicus iudex, qui reum incarcerando præuenit ius illum detinendi vsque ad finem causæ, ac delicti, propter quod fuit incarceratus: in terminis comprobat, & explicat idem Sesse etiam Legendus *dicto cap. fin. ex n. 120. & 211.* † vbi *à n. 22.* addit quod 48
captus ad hunc effectum poterit se facere manifestari, & alijs debitis remedijs vti eo quod tunc cessant priuilegia Inquisitoribus competentia ex causis fidei. Concedit verò, vt post finitam causam à sæculari cœptam, punito reo, relaxetur Inquisitoribus, vt eum puniant, & de causa cognoscant, si est diuersa per textum, vbi DD. *in l. si cui crimen. §. fin. ff. de accusat. l. si quis sernus. §. qui exhibendi ff. de custodia reorum*, Decianus *cap. 25. n. 2.* per textum *in auth. de Sanctissimis Episcop.* & per regulam, *vbi cœptum ff. de iudicijs*, de qua dixi Latissimè *in cap. penult. & fin. de foro comp.* & per plura alia, quæ dixi de remissione delinquêtium de vno iudice ad alium, ibi † Quare po- 49
tuit dicere idem Sesse *dicto cap. fin. n. 65.* leges ciuiles aliter disponentes esse sic practicandas in alijs criminibus, extra hæresim.

Tota verò difficultas ex his consistit in verifi- 50
cando, quando teneatur ad requisitionem Inquisitorum iudex laicus, qui incarcerauit delinquentem, illum illico tradere, suspendendo cognitionem causæ ab eo præuentæ. In quo articulo video etiam his temporibus, quod aliqui iudices laici nostri territorij Castellani; imò & Aragoniæ, ac Valentiæ Regnorum cum adiacentibus non quamcumque petitionem audire, sed velle quod expresè dicant Inquisitores illum reum petere ex causa fidei, nec sufficere si dicant in suis litteris sepetere captum pro negotio inquisitionis, seu

tangente

Google

tangente officium inquisitionis;Et quamnis non-
nulli existiment per locutionem *dicti cap. statu-
tum* 1. quod officium inquisitioois apte explicet
præseindi ad causam, scilicet fidei, quæ directè,
nec indirectè, potest per sæcularem impediri, de
qua tantùm priuatiuè inquisitores cognoscunt
contra hæreticos, vel de hæresi suspectos, con-
tra eorum receptatores, defensores, & fautores,
de quibus *in cap. quicumque §.1. & §.heretici dict.
tit. lib.6. & in cap. excommunicamus* extra eodem
cum alijs.

51 Ego inquam existimo, quod si iudices sæcula-
res aduertant dubiam esse loqutionem Inquisito-
rum, cum in litteris vtuntur prædicta formula fo-
re ab Inquisitoribus exprimendum delinqoentem
petere sibi tradi ex causa fidei, ex eo quidem, quia
iam in Regnis Aragoniæ, & in nostris Regnis
per priuilegia Pontificia, concessiones Regum, &
consuetudines cognoscere valent de alijs nonnul-
lis delinquentibus; imò & causis non tangenti-
bus in aliquo ad causas fidei, veluti si oriantur ex
rixa, inimicitia cum Ministris Sancti Officij, aut
Familiaribus, quibus competit trahere in agendo,
& defendendo causas proprias contra cæteros ho-
mines ad Tribunal Sancti Officij, in quibus gra-
ue nimis foret, quod vellent Inquisitores arripere
delinquentes propter aliam causam, seu crimen
præuentos in carceribus à iudicibus laicis, dicen-
do solùm illos petere pro negotio inquisitionis,
seu tangente officium inqoisitionis: ita docet in
terminis Legendus Sesse *de inhibitionibus dicto
cap.30. à n.131.* vbi firmat de praxi, qua vtun-
tur Inqoisitores Aragoniæ, qui tamquam pru-
dentissimi, literatissimi, & religiosissimi, num-
quam vnum pro alio attestari solent, sed iuxta rei
veritatem vnumquemque repetunt ex sua causa;
& iuxta hanc distinctionem defendendam praxim
illius Regni; imò & forum, iam suprà in prin-
cip. nostri vers. *ad secundam* adductam, cuius
verba ibi retuli † Ac refert idem Sesse *in dicto*
52 *cap. fin. n.118. & n.120.* vbi cauetur primo, vt
si repetatur Delinquens ex rebus fidei, aut eis
tangeotibus per Inquisitores sine cunctatione,
laicus index, remittat, & tradat; sin autem ex-
tra illas cusas non impediatur laicus primo cog-
noscere de causa Delinquentis apprehensi, post
quod habebit locum remissio ad Inquisitores.

53 Hinc posset esse dubium, quid si Inquisitores
repeterent delinquentem exprimendo illum pe-
tere ex causa spectante ad secretum S. Inquisitio-
nis? In quo articulo puto sufficere; qoia satis In-
qoisitores explanant illum petere sibi tradi ex
causa fidei, quæ tantum sub secreto à Pontifici-
bus maximè commendato, solent sub tanto si-
gillo tractari; non sic aliæ causæ criminales ex
alijs delictis, cum in istis procedatur apertè pe-
tionibus, & replicationibus partium litigantium
iuxta stylum cæterorum Iudiciorum; quæ solent
agitari in alijs quibusvis Tribunalibus; non enim
istæ causæ sunt de secreto Inquisitionis, sicut
causæ fidei, supra quas cadit. † Secretum, &
54 sigillum commendatum Tribunalibus Sanctæ In-
quisitionis; & sic Bardaxi *sub tit. de manifestatio-
ne personarum in præfatione dicto n.3.* vers. *non
tamen*, dum dixit, quod captus per Inqoisitores,
non potest manifestari, si sit ex causa hæresis, vel
si Inquisitores dicant quod est delatus, & denun-
ciatus pro causa hæresis, vel causa fidei, *& hic
intellectus, est iam sine dubio; quia cum in cap.9.
concordia.3. Sicilia. 29. Augusti 1635. dicitur*
(que ayan de declarar los Inquisidores en la repe-
tiçion de algun preso que es para negocio de fe)
*tamen, quia in hoc talis concordata visa est, vt præ-
iudicaret Stylo, & secreto S. officij*, y que puede
causar nota en el que fuere llamado, si se dijere
que para causa de fe *con acuerdo de los consejos de
Inquisition, y el de Italia se declaro que bastase de-
zir los Inquisidores que auian menester los presos
para causas de el secreto*, vt patet ex epist. 27. Se-
ptembris 1635. Scripta ad Siciliam, enque se
diçe que su Magestad. escriuie al Virrey &c.

Et amplius facit, quia quemadmodum cre- 55
di debet assertiooi duorum Inqoisitorum atte-
stantium, & reum ob causam fidei repetentium,
sicut idem Sesse bene expendit *in dicto cap. fin.*
Legendus *à n.93.* ad 108. vbi referens quantá
maturitate semper procedant, qoia viri probi in
omnibus sunt, concludit credendum non esse,
vt Inqoisitores hæreticæ prauitatis viri alibqui
Sanctitate, & doctrina pollentes, sint impositu-
ri alicui crimen hæresis, qui hæreticus non sit,
cum alioqui vltra quod malè exercerent officium
suum in eo delinquentes, & tamquam tales de-
nunciandi essent sedi Apostolicæ modis, & for-
mis traditis à Deciano *in praxi crimin. cap. 24.
n.17.* qui & in sententiam excommunicationis
incederent ab ea non absoluendi, præterquam
in mortis articulo, & tunc non aliter, quam
satisfactione præmissa iuxta *Clem. II. §. verum*,
vbi DD. de hæret.

Et omnia dicta videntur apertiùs declarata *in* 56
cap.20. & 21. concordia Regni Valentia 1568.
adducta *suprà* sub vers. *ad primam* ibi, *item que
los Inquisidores fuera de los casos del crimen de la
heresia, o dependientes de ellos, no impidam a los
Iueçes Reales la execuçion de la Iustiçia en personas
que no sean de la iurisdiçion de el Sancto con oca-
sion que los dichos Inquisidores digan que los tales
delinquentes han Cometido delictos, cuyo conoçi-
miento les perteneçe, sino que libremen te occur-
riendo tales casos, y auiendo preuenido la Iustiçia
seglar en la prision, dexen a los Iueçes seglares haçer
Iustiçia; pues podran proçeder ellos despues al casti-
go, y puniçion de los tales delinquentes.*

Et prædicta sententia videtur amplius iustifi- 57
cari iuxta distinctionem adductam ex alijs verbis
dictæ concordiæ. *n.22.* ibi, *item que los Inquisi-
dores en los casos, y causas criminales, deque pue-
den conoçer, fuera de el crimen de la heregia, o
especie della, o de illa dependiente, no sacan los
delinquentes a auto publico de la fe; y quando
vbiere de auer en semejantes causas relajaçion al bra-
zo seglar, Llamen por consultor, o consultores par
a la determinaçion de ellas los Iueçes, aquien se
deuiere haçer la tal relajaçion.* Ex quibus primis
patet vt Inquisitores valeant cognoscere de alijs
causis præter causas fidei, & sic qoando reum re-
petunt teneri declarare, qua de causa illum repe-
tunt per iam adducta.

Et magis, ac magis etiam declaratur ex alia 58
clausula dictæ concordiæ. *à n.21.* in verbis se-
quentibus ibi, *item si acaeçiere que alguna perso-
na, que este presa en las carçeles Reales, fuere re-
petida por los Inquisidores por cosas tocantes al cri-
men de la heregia, o dependiente de ella, que en ca-
so, que las dichas personas, no ayan de ser relaja-
das a la Iustiçia, y braço seglar, en tal caso los
Inquisidores acauadas, y feneçidas por ellos las
causas de los que asi vbieren repetido, los remitan,
e tornen a la Carçel de donde fueren traidos a la
Inquisi*

59 *Inquisition.* † Ex quibus etiam constat de obligatione, quam habent Inquisitores instituendi res, præuentos à laico, finita causa fidei ad carcerem laici iudicis, in qua antea erat, & hoc sine metu irregularitatis, etsi fortè talis esset causa delicti agitata coram laico, vt ex ea decapitaretur aut mutilaretur delinquens præuentus, & hoc per illa, quæ adduxi *infrà de bigamis in dicto cap. nuper* in vers. *ad secundam*; secus an ‹m si reus præuentus, & incarceratus esset ab inquisitoribus, qui repeteretur à laico; quia tunc non militat eadem obligationis præuentæ ratio, nec effugient Inquisitores irregularitatem, si ex traditione talis Delinquentis per illos facta, postea idem reus traditus decapitaretur, seu mutilaretur à laico ex ibi dictis.

60 Ad tertiam quæstionis partem de foro, siue concordata, vt non creentur familiares Sanctæ inquisitionis Barones, ac Domini Vasallorum, alijque Proceres in dicto Valentino Regno, nec potentes, sed tantùm homines priuati puri, & bonorum morum &c. per verba dictæ Pragmaticæ, siue concordiæ anni 1568. in verbis sequentibus *n.10.* ibi *yten que no aya Familiares poderosos, sine Llanos, y de aqui adelante los inquisidores guardaran la Zedula de concordia, y nombraram personas Llanas, que no sean poderosas, ni de los caualleros, ni Barones, quel lamen en el Reyno de Valentia, y los dichos Familiares no goçaran del priuilegio de el fuero en los delictos, que vbie-*
61 *rem cometido antes de ser Familiares.* † Quænam dispositio adiuncta alteri adductæ in dicta concordia *n.8.* videtur satis iuuari, dum in illa, si eligantur non puniri homicidæ, aut Banniti, nihil fiet, etsi fortè aliqui iam sint electi habentes dictas qualitates, ipso iure priuentur à suis familiaturis, vt nec foro gaudeant, nec ipsi Inquisitores queant illos defendere per verba ibi: *iten los dichos inquisidores no haran, ni crearan familiares, que no sean Christianos viejos, y de limpia generaçion, ellos, y sus mugeres, ni homiçidas, ni vandeleros, ni hombres proçesados, ni façinerosos, ni que esten presos por casos enormes, y graues, ni inquietos, y si algunos vbiere al presente que tengan las dichas qualidades, sean priuados luego de las dichas sus familiaturas, para que nogoçen de ellas, ni los dichos Inquisidores los puedan amparer.*

62 Et iuxta dispositionem adductam hic, videtur in praxi seruandum, nam ex quo vt iam suprà dixi *à n.1.* & alibi, permittitur Inquisitoribus habere familiam armatam, vt docuerunt canonistæ *in dicta Clem. II. he haret.* per textum *ibi in §. fin.* Farinac. *de haresi quæst. 189. & sequent.* Rojas *de haret. p. 2. n. 422.* Peñ. *in 3. p. director. comment.* 105. Molinus & Brachio sæculari *cap. 18. n. 11.* Roland. à Valle *resol. moral. p. 4. tract. 8. resol. 31.* Bobadilla alios plures cumulans *in polit. lib. 2. cap. 17. n. 88. in Apostilla*, Barbosa *de officio*
63 *Episcopi, alleg.* 107. *n. 6.* & alij. † Sed de quibus ministris, & Familiaribus, cum posset esse dubium, declaratum habemus *in dicta extrauag. Ioan. XXII.* incipit *exigit ordinis vestri religio* in verbis sequentibus loquente *discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem Ecclesia fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuersationis, & vita habere quomodolibet præsumatis*; indeque Simanchas *de Cathol. instit. tit. 41. n. 15.* quem sequitur Carena *de officio inquisitor. p. 1. tit. 14. §. 2. n. 2. & 3.* & DD, Ioan. de Escobar. *in suo tract. de puritate sanguinis p. 1. & 2.* cum infinitis, dixerunt eligendos esse viros bonos, & pacificos. † Et quod 64
ex quadam epistola supremi senatus, non eliguntur in nostris Regni Hispaniæ, nisi Vxorati, vt quotidiè vidi in inquisit. Vallisoletana, & de omnibus quotidiæ audio & video in hoc consilio, vbi practicatur, vt si aliquis non vxoratus, aut minor annis 25. prætendat non possit ab Inquisitoribus Tribunalium admitti, nisi præuia dispensatione Domini Inquisitoris Generalis, qui sæpè, vt video dispensat.

Et cum addant idem Pegna *dicto comment.* 105. 65
vers. *quibus autem*, Zauard. *in summa Diuinoram. prater. 1. p. cap. 6. de inquisitore q. 37.* nec sceleratos viros, nec alienigena seligendos esse in S. Officij Familiares; sic vt si eligerentur (nisi respectu alienigenarum adesset magna causa) certè iste esset vnus ex casibus, in quibus Inquisitor diceretur abuti facultate concessionis armorum ex qualitate personarum, vt refert carena *suprà dicto n. 3.* & dicunt Zabarella *in dicta Clem. II. §. porro in summario, & in 1. notab.* Salcedo *ad cap.* 154.
Diez *n. 28. praxis crimin.* † Et in super Barones 66
Domini Vasallorum, Proceres, ac potentes in Regno Valentiæ; imò & in alijs coronæ Aragoniæ sint proni ad facinora, homicidia, ac disturbia pacis publicæ, quam solent Banniti illorum Regnorum turbare vulgò *los vandoleros*; ideò rectè videtur concordatum in dicto Valentiæ Regno *in dicto n. 8. & 10.* vt prædictæ personæ non eligan-
tur Familiares S. Officij. † Et quod nec gaudeant 67
electi fori priuilegio Sanctæ Inquisitionis, quo solebant abuti; eoque audaciores fierent, vt sæpius à Regibus nostris ex tunc commendatum est; imò & in præsenti anno, cuius occasione hæc scribimur per quatuor decreta; præcepit Rex noster Philip. IV. ad petitionem consilij Aragoniæ, vt nonnulli familiares præuenti in carcere Inquisitorum remitterentur, ad Regios iudices, vt liquet ex decreto Ianuarij. 11. & Aprilis. 15. & Iunij. 1. & alia. 26. Iunij, misso ad Dominum Inquisitorem Generalem, nostrum que consilium; ibi enim immodum Rex noster consulitur per dictum consilium supremum Regni Aragoniæ ad prædictam traditionem dictorum familiarium; ob quod anxiè Princeps noster in 1. suo Decreto modo sequenti loquutus fuit.

En el Reyno de Valençia an si do, y son graues 68
los delictos, y exçesos, que se han cometido, y cometen por las quadrillas de vandidos, que le inquietan, con gran daño de la quietud publica, y de el respecto que se deue a la Iustiçia; y estandese tractando de perseguir los, y Castigarlos, conforme a la grauedad de sus exçesos, y a los reçeptadores, y auxiliadores de esta Delinquentes, se ha entendido que algunos de los comprendidos en esta compliçidad, y crimen, que son Offiçiales, y Familiares de el sancto offiçio, pretenden valerse de este fuero, para èvadirse de el castigo, que tienen mereçido. Y supuesto que (como saueis) los titulos, y Barones de aquel Reyno, conforme a las concordias, y amès ordenes Reales, no pueden ser admitidos a Familiares, ni tam poco las personas inquietas, y mezcladas en bandos. Os en cargo que luego imbiéis Ordenes alos Inquisidores de Valençia para que los offiçiales, y Familiares de el Sancto Offiçio no sean amparados en estos delictos, ni se embaraçe a las Iustiçias ordinarias en el conoçimiento de ellos, y su castigo; pues es tan en seruiçio de Dios, y mio, y dareisme quenta de auerlo executado, por lo que conuiene

uiene nose retarde vn punto el dar satisfaccion ala iustiçia con el Castigo de los que fueren culpados. Qood postea alijs confirmauit ad effectum, vt S. Tribunal Valentiæ nostri Consilij mandato traderet aiquos Familiares præsentatos. Iustitiæ sæculari illius Regni.

69 In quo dubio existimo ad partes respondendum: nam si loquamur de prohibita creatione Familiarium eligendi Dominos *de Titulo*, seu Vassallorum Proceres, ac Barones; videtur vt licet admittamus à Rege sic fieri potuisse sine contrauentione Bullarum Apostolicarum, ac dispositionis Iuris Canonici iuxta capitulum 10. adductæ concordiæ anni 1568. Tamen videmus in eo Regno in vsu esse, etiam ab illo tempore eligere tales sublimes personas ad Familiaturas S. Officij. Docet enim vt tantum Tribunal destinatum ad causas fidei Catholicæ fouendas, repellẽdas hęreses, debellandos, ac perterrendos inimicos Ecclesiæ Romanæ, à nobilioribus ministris, & Familiaribus adiuuetur.

70 Quare disposuit Papa Innocent. III. *in c. excõmunicamus 13. §. moneantur, & in §. Catholici*, vt potestates sæculares perpetuæ, vel tẽporales teneantur Iurare vniuersos hæreticos ab Ecclesia dãnatos, pro viribus exterminare; & quod temporalis Dominus non purgans terram suam hæreticis, excommunicetur. Si enim hæc obligatio ligat potentiores propter causam fidei, quid mirum, vt potentiores in Republica debeant eligi pro armata militia sanctæ inquisitionis, vt sic magis, ac magis Dei causa defendatur?

71 Cúmquè pateat ex testimonio Iosephi *Vicente de el olmo* ab anno 1575. creatos fuisse 32. familiares Proceres, titulatos, & Dominos Vassallorum vsque ad annũ 1650. inter quos Dominus de Alfafar in dicto anno, Gubernator Conçentayne, 1578. D. Almirante de Aragon, Dominus de Beuimexir in eodẽ anno, Marchio de la Casta, & Comes de Aloquos 1579. Dominus de Valles 1587. Baro de Auri, Dominus de Alfabasi, 1589. Marchio de Benauites, 1595. Dõ. Ioã. de Borja, nepos Ducis Gãdiæ, 1597. D. Eldiphõsus Milã Aragon, filius comitis de Albayda eodẽ anno, & alter ipsius comitis filius, dictus D. Franc. Milan. anno 1614. Dõ. de Betera comes de Abalat eodẽ anno, comes de Taura. 1614. comes de Bunol, 1611. Domin. de Senjera 1613. Dõ. de Almaçeta 1614. D. Ioã. Picades Borja del Põt, filius comitis de Anna 1619. comes del Real D. Gimẽ Perez de Calatayut 1623. Dominus de Naquera 1622. Domin. de Barcheta 1625. comes del Casal 1625. Dõ. de Panus 1626. comes de la Villanueba, 1629. Dõ. de S. Pere 1630. Dõ. de Alcantara 1638. Dom. de Carcel, & Baro. 1640. Dõ. del-Toro, & de Vinal. 1641. Dõ. de S. Ioã. 1642. Dominus à Alcalali 1650. & alij pro-
72 ceres. † qui & alio suo testimonio præstat fidem, quod cũ essent relatorũ 24. qui à iudicibus sæcularibus remissi fuerũt ad sanctũ Tribunal inquisitionis, vt pacẽ firmarẽt propter rixas initas cũ alijs de Iurisdictione Regali; dũ tamen isti prius pacem firmarẽt corã iudicibus sæcularibus. Et alio inquã suo testimonio, quo singulariter recenset alios 24. casus, in quibus, titulati, Proceres, & Barones diuersis criminibus apprehensi à iudicibus sæcularibus, remissi fuerũt ad inquisitores, anno 1579. D. Philippus de Cardona, Almirãnte de Aragon, qui fuit inuentus cum quadam Pistola, D. Vincentius Milan, vir potẽs qui conatus fuerat Dominã Brunisem de Perellos anni 1592. D. Ioannes de la Casta ex causa concubinatus anno 1614. D. Gaspar Mercader, qui fuit inuentus de nocte cũ Scopleta de pedernali 1591. & alij. † Qua de causa stamus 73
in terminis doctrinæ textus *in l. si quis in aliquo documento cod. de edendo, cum vulgatis*, vbi DD. probant legem, seu Pragmaticam non obseruatam carere vi, & obligatione per illa, quæ dixi *in hoc tit. sub Rub. q. 5. & in Rub. & cap. fin. infra de consuetudine*, & hoc quidem propter rationem Summam, stabilem, & perpetuam, quæ iuuat, vt quanto nobiliores, potentiores, & Proceres sint familiares sancti Officij, tanto magis sancti Officij dignitas præstantior, custodiatur, & conseruetur.

Ex quibus, & alijs, quæ pro prædicto dicterio 74
valent cumulari, existimamus dicendum, vt sicuti in nostris Regnis Castellæ, prouinciæ veticæ, & in remotis Indiarũ; item, & Siciliæ, Aragoniæ, Cataloniæ, Maioricarũ, & Sardaniæ in plurimum Proceres, titulari, Domini Vasallorũ, & Barones, creãtur ministri, & familiares sancti Officij, sic etiã in Regno Valẽtino debeat vtique practicari, absque eo, vt obstet finis, quo mota fuit prædicta Pragmatica, & instaurata cætera Regia decreta. † quia 75
cum seruire sub gremio sanctæ inquisitionis, officium sit ita honorificum, sicut experientia docet, & vt omnes fatentur, ac latè cum infinitis probat DD. Ioannes de Scobar *in suo tract. de puritate sanguinis*, debeántquè esse *ministri secundùm iudicem populi* Ecclesiast. *cap.* 10. sequitur vt cum, & ipsi inquisitores, debeant tot virtutibus præcellere, vt ad tantum Officium exercendum requiritur iuxta quæ post alios refert Cæsar Carena 1. *p. de officio inquisitor. tit.* 5. §. 4. Vbi de qualitatibus eligendi inquisitorem ex Bobadilla, Mastrillo, Castro Palao, & ex alijs Doctoribus *in Clem. nolentes de heret.* iuxta Bullas etiam Vrbani IV. Clem. IV. & alijs perinde, & cæteri ministri, & Familiares. † Iuxta illud etiam Eccles. *Præfe-* 76
fectus vrbi comites eligere debet probos prudentes, & muneribus aptos: nam si quid perperam gesserint, id à Præfecto præstandum est: quippe cum debeat bonos viros ad Reipublica ministeria eligere, & ex illo Isocrates ad Dominium *Dilectus ad Magistratum nullius improbi ministerio in obeundis negotijs vtitor: nam quid ille deliquerit, id tibi imputabitur*, & indo procedere à natura rei; quod si fieri posset, essent semper eligendi ad ministerium S. Officij Proceres Reipublicæ in familiares.

Vnde fit, quod licet iuxta mandata Regia non 77
sint admittẽdi in eo Regno Valẽtiæ prædicti Proceres, nec alij Banniti; quia tumultuosi, inquieti, & facinorosi cæteros habitatores profligant, & satius existimantes, quod sint protecti sanctæ inquisitionis Scuto, ne puniantur à Magistratibus locorum; nihilominus quia in dicta Pragmatica, aliáquè præcepta, & concordata respectu Procerum, nondum delinquentium, praxis contrarium docet, vt ab illo tempore liquet, & nunc in viridi obseruatur iuxta exempla proximè addocta, & alia quæ hic non adijciuntur; ideò dici videtur, antequam dicti Proceres sint notati de aliquo crimine turbationis, sicut contingit in Bannitis, nullomodo sint prohibendi à functione ministerij sancti Officij, cum aliquo modo posset dici offendi libertatem illius contra tot Bullas Pontificum, & illam *si de protegendis* Pij V. in cuius explicatione plura DD. cumulant vidẽda, esset enim talis prohibitio impeditiua electionis ab Inquisitoribus faciendæ aptiorum ministrorũ, & Familiarium, quales præsumuntur futuri, qui

nobiliores in Republica 'extiterunt iuxta quæ no-
taui *sub.cap.penult.& fin.de præsumpt.*

78 Admittere tamen non veremur, quod si Pro-
ceres dicti, aut aliqui eorum fiot ante prætensio-
nem cum aliqua nota in moribus pronis ad tur-
bationem pacis, nullomodo sint admitendi in fa-
miliares Sancti Officij, quod punctualiter obser-
uant ioquisitores in quolibet territorio; siquidem
ante solent perqoirere, & saltim inter ministros à
Secretis Sancti Officij, de qualitatibus, & moribus
prætensoris, præter alia, quæ ex instrumentis, &
Prothocolis secreti adnotantur circa familiam, &
ex sola morum nota, desinunt prætensorem ad
gratiam admittere, vt ego Vallisoleti per nouem
annos expertus fui, & apud cætera tribunia per-
79 quiri, sicut in hoc consilio supremo videò. † præ-
ter quam quod si aliquis admittatur ad gratiam, &
ex informationibus puritatis appareat esse inquie-
tus, aut crimine aliquo inquietudioi notata, nec
bonis moribus imbutus, non admittitur ad hono-
res fori, & priuilegium Sancti Officij: nam ei non
datur titulus, quo adiudicetur gremio, sed tantùm
testimonium de sua puritate, hoc est *de estar apro-
badas sus informaçiones*, quæ praxis est etiam cauta
in iostructionibus interrogatorij, & in epistolis Sā-
cti Officij, quæ vocātur *cartas acordadas* pro inte-
gro, ac saniori gubernio ad quodque Trib. missis.

80 Tota ergo difficultas posset esse, oumquid, si di-
cti Proceres essent inquieti, pacis turbatores, Ban-
diti, aut qui Banditos protegerent, illosvè fone-
rent, ac adjuuarent qoo minus à Magistratibus va-
lerent puniri, sint ipso iurè exuti à priuilegio fori
Sanctæ Inquisitionis; ita vt licèt se præsentarent in
carceribus Sancti Officij, noo sint ab Ioquisitori-
bus protegendi, sed potius illico remittendi ad Ma-
gistratus sæculares; & io hoc casu videtur practi-
canda Pragmatica adducta anni. 1568. cum cæte-
ris Regijs decretis, cum tunc iam polleat ratio pro-
hibitionis, dictique Ministri, si certo scirent tu-
tandos esse iurisdictione Inquisitorum, fierent au-
81 daciores, & insolentiores. † Deinde quia iuxta
concordiam inter Regiam Iurisdictionem, & San-
cti Officij pro Familiaribus Sanctæ Inquisitionis
cautam *dicta l.10.tit.1.lib.4. recopil.* cauetur *in a.
illius c.* quod prouidendi in Familiares, debent esse
homines probi, ac quieti, & pacifici, sicut con-
gruit, ne in populis detor disturbium in verbis se-
quentibus *los que vbieren de ser proueidos familia-
res sean hombres Llanos, y paçificos, y quales conue-
ne para Ministros de Offiçio tan Sancto, y para no-
82 der en los Pueblos disturbio.* † Et *ibi in cap.5.* vbi
cautum est, de quibus namque delictis à familia-
ribus patratis, nequeunt Inquisitores cogooscere;
imò debent Familiares in carcere prætentos di-
mittere, & eijcere edicto carcere, veluti de cri-
mine læsæ Maiestatis, nefandi contra naturam,
sublenationis, seu commotionis prouinciæ, aut
populi, falsificationis literarum Regiarum, re-
bellationis, siuè inobedientiæ ad Regis mandata,
seu casus proditorij mulierisvi oppressæ, aut rap-
tus illius, prædonis publici, domus effractoris, Ec-
clesiæ seu monasterij, domus combustionis, aut
campi cum fraude, in alijsvè delictis horum
maioribus, & resistentiæ contra iustitias sæculares
per verba sequentia ibi: *que los dichos Inquisidores
no tengan Iurisdiçion sobre los dichos familiares pa-
ra conoçer de los delitos que iuso se hara mençion,
sino que el conoçimiento, y determinaçion de ellos, que
de los Iueçes, como, en las causas criminales de los
otros legos, es a saner* (en el) *crimen læsæ Maiestatis
humana, y en el crimen nefando contra natura, y en
el crimen de leuantamiento, O commoçion de prouin-
çia, o pueblo, y en quebrantamiento de cartas, esegu-
ros de su Mag. e nuestros, y reuelion, e inobediençia
a los mandamientos Reales, e en caso de aleue, for-
Zamiento de muger, o robo de ella, y de robador pu-
blico, y de quebrantamiento* de casa, o Monasterio,
y quema de casa, v de campo condolo, y en otros
delictos maiores, que estos; iten en le sistançia, o
desacado, calificato contra nuestras Iustiçias Rea-
les) *porque en el conoçimiento de estos casos, los di-
chos Inquisidores, nosè han de entremeter, ni tener Iu-
risdiçion sobre los dichos Familiares, sino que la iu-
risdiçion de los dichos arriba exceptuados, que de
en los dichos Iueçes seglares.*

Et qoia omnes prædictos casus, & alios expli- 83
cant cum suis ampliationibus, & limitationibus
omnino videndi D. Alphonsus de Narbona *in di-
cta l.20. per* 21. glossas, resumptiuè Simanchas *de
Cathol. instit. tit.* 41. *n.* 19. Volano *in curia Philipica
III. p. §.1. n.15.* Villadiego *in politica c.5. §.1. n.147.*
Marius Giurba *cons. 96. in princip. & per totum* Ze-
uallos *de cognit. per viam viol. 1. p. glossa. 15. n. 17.
& 18. & q. 23. n. 9. & 10.* Carleual. *de iudic. p. 1. disp.
11. de iudic. à n. 58. & 511.* qui & exprimont alios
casus, nempè quando familiares delinqount in Of-
ficijs Regiæ administrationis, ac oumeris publici,
etiam omittendo vt contra Narbooā latè defendit
Carleual *ibi à n. 516.* vel si familiares violent Pra-
gmaticas Regias deferendo aliqoid contra scrip-
tam normam, si ludant ludis prohibitis per leges
Regias, si introducant in Regnom, aot extrahant
merces prohibitas, aurum, vel argentum, vel mo-
netam. † Quoniam omnia statota, Pragmaticas, & 84
banna ædita pro bono regimine publico, tenentur
exēpti obseruare: sic Carleual *suprà n. 522.* legēdus
Narbona *in d. l. 20. glossa. 22. ex n. 50.* & alij. † ideò 85
iam ad dubiū adductū dicēdum existimamus, tam
iuxta dictā cōcordiā Castellæ, quàm Valētiæ, præ-
dictos familiares foro inquisitionis priuari, si sint
pacis publicæ turbatores; non sic quādo semel, aut
iterū cum aliqoo priuato, aut aliquibus rixati sint;
quia isti actus, nō sūt de illis, qui cōnumerātur in
adductis Pragmaticis, vt ex eorum tenore liquet.

Quod si oegetur hæc distinctictio, tunc reoera 86
pro foro inquisitionis, quo debent gaudere etiam
in grauioribus delictis vrgent sequentia; quia etsi
Familiares delinqoētes in vsu armorum videātor,
vt turbatores, exui à fruitione talis priuilegij fori
per dicta *suprà in q. 58. præced.* Nihilominos video
Doctores etiam defensores Regiæ Iurisdictionis
contra Familiares S. Officij docere, vt tales Fami-
liares armis malè vtentes, & qoi ob id grauissimè
sint puniēdi, non per iudices ipsos Regios, sed per
Inquisitores tantùm. † ex eo quia de abusu prioi- 87
uilegij, tantùm cognoscit iudex prioilegium cōce-
dens, qui melius, quàm alius scit, quo vsque sua
priuilegiandi facultas se extendat, & ob qoam cau-
sam priuilegia largiatur. Potest enim Inquisitor
punire officiales, & ministros soos delinquentes,
vt notoriū est, ac docent Sesse *de inhibitionib. Inst.
Aragon. c. 30. n. 211.* Castillo de Bobad. *in sua poli-
tica lib. 2. c. 17. n. 127.* quatenus ipse, & Campegius
in additionib. ad Zanchien. de hæreticis c. 32. vers.
cessat præterea io fine, Decius *in 1. tom. crim. lib. 5.
c. 22. n. 36.* dicunt, vt possint Inquisitores amouere
familiares, & officiales delinquentes in officio,
alios in locum eorum subrogando.

Et magis io terminis Georgius Accatius *de* 88
priuileg. lib. 3. c. 17. n. 13. & cum eo Cæsar Carena
de Inquisitor. 1. p. dict. tit. 14. §. 4. à num. 14. id di-
cunt ita procedere, quia familiares hoc ipso
quod licentiam armorum, & litteras familiaritatis
obtinue

obtinerunt ab Inquisitore ei quoad ipsis concessa subsunt, & hoc maximè procedere in dicto armorum casu, in quo agitur de interpretatione Bullarum, & Apostolicarum constitutionum, quibus vsus armorum licitus est familiaribus ad capiendos hæreticos, & ad personam Inquisitoris, & suam defendendam, nisi illis vtendo, alijs sint scandalo, vt dixit D. Gerorg. Accacius *dicto cap. 17. n. 38.* qui allegat iura plura; sed Familiares delinquendo in vsu armorum, dicuntur pacis publicæ effractores, cæteris conciuibus scandalum generantes; item & delinquere sub prætextu licentiæ, vt ministri Inquisitorum reduplicatiuè; ergo debent ab ipsis puniri, & non ab alijs iudicibus: idem Carena *suprà n. 16. in fine*, vbi testatur in inquisitione Cremonæ, vbi per 12. annos fuit versatus, plures familiares fuisse punitos, & priuatos titulo familiaritatis per Inquisitores ex abusu armorum, nec minus semper vidi punitos delinquentes in alio delictorum genere in Vallisoletana Inquisitione per plures etiam annos, quam puniuntur in Regia Cancellaria alij grauiores delinquentes, non familiares Sancti Officij.

89 Ex quibus conuincitur quod cum priuilegia familiaribus concessa pro assistendo negotijs Sancti Officij, & pro defendendis Inquisitoribus, proueniant ab indultis Pontificum, vt longè notaui in allegatione fiscali, quam posui in fine *tit. de iudicijs, & foro comp.* si ipsi delinquant, veniant, ab Inquisitoribus puniendi, & quod licet alijs fruantur priuilegijs, & indultis à Regibus nostris, id procedat admuando Pontificiam illam concessionem, & exemptionem pro ministris, & familiaribus Sancti Officij, quam Principes semel concessam non reuocant; & licet in dicta Pragmatica Valentiæ, & in dicta etiam nostræ Castellæ, videantur excepti casus iam adducti, sed hoc inquam, etsi pro bono regimine non fuit mandatum à solo Rege, sed cum consensu Domini Inquisitoris Generalis concordatum gerentis in tota Inquisitione Hispanica Pontificis vices. † Vnde vi-
90 detur regulam esse Bullis Pontificijs, & à iure canonico stabilitam, vt Familiares, & officiales Sancti Officij, qui verè tales sunt, ac constat, habeant pro se regulam generalem exemptionis fori contra iudices Regios, & quod iudices Regij non habeant de illis cognoscere, nisi tantùm in criminibus exceptis à regulam iam suprà adductis; indeque procedere, vt quoties regulæ exceptio non sit clara, debeat pro regula stari.

91 Et sic fiet, quod Proceres, Barones, comites, & tituli queant familiares creari in dicto Valentiæ Regno, dum Banditi non fuerint, nec defensores, aut fautores Banditorum, item nec turbatores pacis publicæ, cum, vt diximus nulla sit ratio fortis sufficiens, quæ priuet illos à tanto onere in fraudem Sancti Officij inquisitionis, etsi delinquentes, vt tales, illo priuilegio fori iam adepto priuentur, vt indigni, & effractores pacis publicæ contra dictam concordiam valentinam. Solùm posset dubium esse an hæc cognitio spectet ad iudices Regios, & existimamus ex proximè adductis pertinere ad Inquisitores ipsos, vt sic valeat, deinde iudices Regij in prædictos Proceres, Barones, atque titulos, & Dominos Vasallorum procedere.

Ad vltimam quæstionis partem, an si familia-
92 ris alium difidans, occidat, vel si ipse difidatus sit, difidantem occiderit, debeat amittere priui-

D. Fermosin. de Leg. Eccles.

legium fori inquisitionis, tamquam qui proditoriè occidit, securè, aut ex assassinatu? Et quia dum hæc scribo remissus fuit per duos consiliarios supremi consilij Castellæ, & alios duos consilij nostri Sanctæ Inquisitionis casus quidam de quodam Familiari ciuitatis Lucenæ, qui difidatus difidantem facie ad faciem occidit cum suo ense, occisum etiam cum proprio suo rixantem, ad Regem nostrum in suo magno consilio, vulgò *la iunta grande de competencias*, vt ab illa decerneretur, & audiuerim dissensum conferentium consiliariorum pro parte Regiæ iurisdictionis fuisse; quia talis, qui difidauit, aut, qui difidatus fuit, nullo gaudere debent exemptionis priuilegio † Tum 93
nam per Trid. concilio *in cap. 19. sess. 25. de reformat.* difidatores sic prohibitæ sunt simillimæ torneamentis, quæ etiam prohibita sunt de iure nostro canonico. † Et quia taliter in Regno Fran- 94
ciæ sunt prohibitæ; quia difidantes, & difidati, item, & eorum filij sunt infames, & habiti, vt traditores. † Item quia per *leg. 10. tit. 8. lib. 8.* 95
recopil. cauetur vt qui se difidarunt, & epistolam difidationis miserunt, etiam eorum Patrini, vel quicumque alij, qui de huiusmodi difidatione tractarunt, opem illis, vel fauorem impertientes, aleuosiæ pœna plectuntur.

Et quidquid per proximè dicta, & alia DD. 96
nonnulli velint tentare, dicendum est vt licèt difidantes, & difidati, ac cæteri nominati, tam legibus canonicis, & Tridentino, quàm dicta lege Regia Recopil, & Regio mandato, apud Francos nullomodo sint annumerandi inter proditores, & aleuosos delinquentes ad effectum, vt comprehensi dicantur Familiares S. Officij in amissione priuilegij fori Inquisitionis, sicut in illis delictis eo foro non proteguntur; quia etsi tot pœnæ canonicæ, & Regiæ stabilitæ sint, quales contra proditores, & aleuosos familiares, qui dicto foro gaudere non valent, at quoad hunc effectum nullomodo comprehensi dicantur in amissione exemptionis dicti priuilegij fori Inquisitorum, sicut illi qui comprehenduntur in declaratione *dicta l. 10. tit. 1. lib. 4. recopil.* quia difidationis crimen non est proditorium crimen, nec aleuosiæ culpa; non enim incautè, dolosè, & cum assecuratione aliquid fit, sed tantùm homicidium, quod contingit, prouenit à pactione præuia inter rixantes interueniente. † Et sic fieri, vt 97
si familiaris difidauerit, etiam si ibi aduersarium occiderit, non ideò sic aleuosus, siuè homicida proditorius censeatur, vt iudicibus sæcularibus remitti debeat, sed potius de tali crimine ad Inquisitoribus cognoscendum, cum reuera ex difidatione, non efficiatur aliquis aleuosus, homicida; non enim in dictis difidationibus adsunt insidiæ, seu aleuosia; sic vt homicidium ibi factum dicatur mors secuta Iusta quod exposcit *l. 10. tit. 26. lib 8. recopil.* in terminis Castillus de Bobadilla *in Politica cap. 14. numero 40 & 41. alias 39.* † Vbi post quam dixit occiden- 98
tem alterum in difidatione assignata gaudere Ecclesiæ immunitate, ad quam confugit, si id accidisset in Palestra, seu rixa facie ad faciem, armis æqualibus in verbis ibi *quando succede en riña, ope lea rostro, a rostro, y sin ventajas sauida, y conocidamente*, Narbona *ad dict. l. 10. titulo 1. lib. 4. recopil. glossa. 22. numero 11. & 12.*

Nec huic sententiæ obstat Trid. quia non dicitur crimen illud esse proditionis, aut mortis securæ

sed

ſed quod diſidantes ſint excommunicati, quibus
Eccleſiaſtica denegatur ſepultura morientibus in
ipſo actu, præter alias bonorum, & infamiæ pœ-
nas, ſed non prohibet quem illorum, qui viuus re-
manſit, ſi fugit ad Eccleſiam, vt gaudeat immuni-
100 tate illius. † Et minus obſtat *dicta lex Regia* 10.
tit. 8. *lib.* 8. *recopil.* quia hæc tantum diſponit vt, qui
diſidat plactatur eiſdem pœnis, quibus proditorie,
ac ſecure occidentes plectuntur, ſed non inde ſe-
qui, quod Diſidantes ſint proditorij, quia diſidan-
tes ſe iuxta duelli leges, de quibus latiſſimè dico
infrà lib. 5. *ſub. tit. de torneamentis, & de Clericis*
101 *pugnantibus in duello.* † non dicuntur, nec ſunt
aleuoſi; eo quod rixa paratur cum aſſignatione
campi, oppugnando cum trompheis, Patrinis, &
iudicibus cum partione ſolis, & concordando in
armis, quibus pugna eſſet inienda iuxta quod olim
in diſidationibus, & campis aſſignatis fiebat, ſicut
præter Alciatum *in tract. de ſingul. certam cap.* 16.
Conrrard. *in templo iudicum lib.* 3. *cap.* 1. *de impe-
rator* §. 3. verb. *duellum prohibere*, aduertunt
Ioannes de Lignano *in tract. de duello* §. 1. & 2. &
§. *circa quartum* Putrus *eodem tract.* Menchaca
lib. controuerſ. illuſtr. cap. 49. *à n.* 11. poſt tradita
in propoſito poſt Angel. *de maleficijs* in parte *Sem-
pronium col.* 3. verſ. *ſexto quæro* Hypolitus *ſingul.*
181. verbo *mandans fieri conſ.* 27. *n.* 3. *vol.* 1. *gloſſa*
102 *in cap.* Momomachiam per textum *ibi.* 2. *q.* 4. †
idem Caſtillo *dicto n.* 41. Vbi explicando *dict. l.*
10. *Regni*, ſolum ait, vt diſidans puniatur pœnis
quibus aleuoſi, & proditorij, ſed non quod ſit
aleuoſus: nam iuxta iuris regulas aliud eſt eſſe
quem aleuoſum, aliud verò pœnis aleuoſiæ puni-
ri iuxta gloſſam verb. *mangones in l. mercis* 207. *ff.*
de verb. ſignif. Narbona *in dicta l.* 20. *gloſſa.* 12. *n.*
12. dicens multum hæc duo differre, Iuxta quæ la-
tè tradunt Baltol. *in l. ſi maritus* 15. §. 1. *per totum*
ff. ad leg. iul. de adulter. in l. ſi is qui pro emptore 15.
n. 34. *ff. de vſucapion* & in terminis ſic iudicatum
fuiſſe à noſtris conſiliarijs noſtri Caſtellæ ſupremi
Regij conſilij anno Domini. 1578. in cauſa quæ
delata fuit per viam violentiæ ſuper morte D. Di-
daci Ramirez equitis nobilis originarij huius vil-
læ Matriti, quem in diſidatione occidit D. Beltran
de Guebara eius affinis iuxta Riuum *de Balnegral*,
qui fuit reſtitutus ad Monaſterium D. Franciſci,
à quo extractus fuerat per quendam Miniſtrum
vulgò *Alcalde de Corte*, qui vt ſequitur etiam
idem Narbona *dicto n.* 10. *in fine*, addit ob hanc cau-
ſam delinquentes huiuſmodi, qui ſe diſidauerunt
Patrinos, vel mediatores ab Eccleſijs inuitos ex-
trahendos nullatenus eſſe, nec ob id priuilegium
Eccleſiaſticæ immunitatis ceſſare.
103 Et confirmatur ex duobus, ſequentibus funda-
mentis Primum nam etſi ex *l.* 5. *tit.* 22. *lib.* 8. *recopil.*
caueatur vt eximens captum à carceribus, vel à
manibus ſatellitum, eadem pœna plectatur, ac in
carceratus ipſe afficeretur, ſi ad huc in vinculis re-
104 manſiſſet. † id tamen debeat intelligi cum modi-
ficatione, nempè vt ſi captum propter aleuoſinæ
crimen à carceribus aliquis exemerit; non ideo a-
leuoſus cenſeatur; quia *in dicta l.* 5. ſolum agitur de
puniendo extrahentem è carcere eadem pœna, ac
puniretur aleuoſus, qui eſſet extractus, nō quidem
vt extrahens; inde eſſet aleuoſus: ſic expendunt
idem Narbona *dicta gloſſa.* 12. *n.* 14. Azeued. *in di-*
105 *cta l.* 5. *tit.* 10. *n.* 11. † Secundum, nam licet iure
diſpoſitum ſit, vt qui opem, & conſilium præbet
facienti furtum, actione furti teneatur, vt dicunt
Cumanus & Alex *in l.* 3. §. *ſi rem ff. de acquirenda
poſſeſſ.* quos ſequitur Didacus Perez. *in l.* 29. *tit.* 19.
lib. 8. *ordinam.* gloſſa vnica poſt medium; ſed non
inde dici illum eſſe verum furem, ac verum fur-
tum commiſiſſe, vt ipſi docent, & Narbona *ſub di-
cta gloſſa.* 12. *dict. n.* 12. & alij communiter.
Vnde patet facilius ad noſtrum caſum reſpon- 106
dendum fore in quo Familiares Sancti Officij Lu-
cenæ N. qui occidit N. diſidantem, eſt iuuandus
priuilegio fori Sancti Officij, cum ipſe fuerit diſi-
datus, & diſidans, qui occiſus fuit. In quo caſu ne-
mini dubium poteſt eſſe, vt quamtumvis Trid. *in
dicto cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* auferat duellorum
vſum, puniendo pugnantes, ac permittentes tot
acerbiſſimis pœnis, non obſtante quocumque pri-
uilegio ſeu praua conſuetudine, etiam immemoria-
li; ſic vt æqua lance metiri videatur diſidatum, ac
diſidantem, & hoc etiam iuxta Bullam Pij V. in-
cip. *ea, quæ à prædeceſſoribus* ſub data idibus No-
uemb. 1560. quæ approbat alias conſtitutiones Iu-
lij. II. Leonis. X & Clem. VII. & aliam Gregorij
XIII. incipit *ad tollendum* ſub data 24. Decemb.
1582. & alteram Clem. VIII. in ſua conſt. incipit.
illius vices, ſub data 2. Septemb. 1592. vbi confir-
mat, declarat, & extendit ſupra dictas, & Trid. *in
dicto cap.* 19. † Et iuxta alium decretum Pijſſimi 107
Ludouici. XIII. Francorum Regis, qui abolitis, &
caſſatis quibuſcumque prædeceſſorum conſtitu-
tionibus, & irritatis omnibus conſuetudinibus bel-
landi ſingulari certamine, addidit præterea pœnam
contumacibus, & inobedientibus, confiſcationis
bonorum, Dignitatis, nobilitatis quoad hoc vt
gens ſibi ſubdita, facilis ad pugnam eximeretur,
hac turpi, & inhumana lauiena, quas refert, & ea-
rum diſpoſitiones Barboſa *in dicto cap.* 19. *n.* 2. 3.
4. 5. vbi *n.* 1. refert præter ſummiſtas 45. DD. agētes
de duello, & diſidatione. † Adhuc ex lege naturæ 108
adiuuātes aggreſſū ex vi defēſiuæ legis, diſidatus nō
eſt in culpa, etſi in aliquo multò minori, cum pro-
uocatus pugnet vt contingit in noſtro Familiari.
Et ita poſt hæc ſcripta ſuo decreto D. Rex noſter 109
Philip. IV. reſpoſum præbens conſultationi eidem
factæ & porrectæ die 4. nouēb. 1660. per noſtrum
conſilium & viſa conſultatione conſilij ſupremi
Caſtellæ, ſequentibus verbis, terminauit in fauo-
rem inquiſitionis ibi *entendidas las circonſtan-
cias de eſto o dicho reſuelto que el proceſo ſe remita a
la inquiſicion a quen toca el conocimiento de la cau-
ſa* quo miſſo per ſuam maieſtatem atque lecto in
noſtro conſilio præceptum fuit; vt ſcriberetur epi-
ſtola ad inquiſitionem Toletanam in qua ſe præ-
ſentauit D. Gomez. Muñode angulio occiſor fa-
miliaris S. Officij de ciuitatis Lucenæ numero, vbi
diſſidatus Dominum Martinum de Guzman diſſi-
dantem incolam illius ciuitatis & ſic iam vides
quam iuſtè prædictus familiaris ſe præſentauit
petens defendi ab inquiſitoribus.

QVÆSTIO LX.

An ſi tributorum & collectarum leges Re-
giæ ferantur ſuper farina, tritico, ordeo
&c. in pecunia numerata pro ſingulis fa-
necis, vel quod de centum fanecis Regi
ſoluātur quinque, quæ vocatur dimidia
decimatio, poſſint eſſe iuſtè in noſtris
Regnis caſt. etſi in alijs Regnis ſoluātur?
Et an ſi iuſtè fuiſſent reſpectu laicorū ra-
tione cauſę publicæ, poſſēt, & cōſtringe-
re Eccleſiaſticos ſine aſſenſu Pontificio.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Farina tritici collecta imponenda diu in conferentiam sapientissimorum proposita, & nondum resoluta,* & à n.8.9.10.& 11.

2 *Tributorum Iustificatio* remissiuè.

3 *Farina, & tritici collecta practicatur in diuersis Regnis, ac prouincijs, & de ratione* à n.4. & 7. & n.14. *de fundamentis* à num.36. 54.& 55.

5 *Tributa dicuntur Iustificata, si iuxta proportionem facultatis imponantur, & in rebus, quæ ad negotiationem spectant* num.6. & à num.20. 22.

7 *Archiepiscopus Tapia quid consuluit Regi Philippi.IV. Aragonia existenti anno.* 1646. à numero 16.

8 *Tributum imponi super molendinis fuit in conferentiam deductum anno* 1650.*& de ratione Iustificat.illius, alijs tributis sublatis* n.9.

10 *Millionum contributio incommoda representata fuit anno* 1618. *in quodam memoriali Regi Philipo III.porrecto.*

11 *Farinæ contributio iterum anno.*1660. *in conferentiam, à multis approbata, sed suspensa ex voto alterius, vt* n.12.

12 *Tributum dimidiæ decimationis super granis præstanda ab agricolis fuit in conferentiam deductum anno* 1655. *& de Inquisitione* à num.13.

13 *Farinæ, seu tritici, aut decimationis contributio consideratur sufficiens, vt cessent cætera sissarum quodam computo,&* n.14.

14 *Tributum farinæ, & tritici videtur vt generaliter respiciat omnes, & magis suaue, ac liberum à fraudibus, & in diuersis Regnis practicari, &* n.15.

16 *Farina tritici, molendinorum, ac dimidiæ decimationis tributum improbatur ex numeris sequentibus, &*n.35. & n.39.

17 *D.R.M.Fr. Martinez cõfessarius nostri Philip. IV.Regis, impugnat contributiones imponi super farina molẽdinis,& tritico, item de dimidia decimatione, multis fundamentis,& experientijs ex* n.18. *& testificatur de illis* n.19.

18 *Pauperiores grauabuntur nimis in contributione farinæ, tritici; item Angricolæ ipsi.*

20 *Tributorum iustificatio ex Caietano, & alijs Doctoribus refertur ex* n.21.& 22.

23 *Sissarum,& millionum impositio ab anno.*1592. *inibus Regnis iustificata refertur.*

23 *Panis valor debet esse pretij moderati, ne tumultus excitentur à popularibus.*

25 *Horrea publica sunt in oppidis,& ciuitatibus, vt prouideatur Charestia panis, & ab antiquo etiã inventa, vt* n.26.27. & 31. *& de cura in nostra Hispania* n.20. *& quare* n.30.

27 *Frumentum est neruus totius Reipublicæ, quo nihil est ad vitam conseruandam conuenientius; quod si deficiat parat tumultus.*

28 *Tritici venditio est necessaria.*

29 *Annona præ vitio semper attenditur.*

20 *Tritici species apta est correptioni, in cuius custodia debet esse magna cura.*

31 *Horreorum diuersa genera ad diuersas species antiquitas inuenit.*

32 *Tritici custodia commendata nimis ab antiquitate ad diuersos effectus, &* n.33.

33 *Frumentaria largitio quantum creuerit antiquo refertur.*

34 *Collecta imponenda super farina dicitur impracticabilis.*

35 *Fames in nulla alia specie vrgere potest quàm in charestia panis.*

37 *Farinæ tributum sæpius impugnatum in curijs, refertur ab anno* 1587.*&* 1609.*nec ad illud deuentum nostra Hispania à Mauris deuastata, vt* n.44. & 45.

38 *Petrus Gregorius adductus pro tributo farinæ expenditur alijs.*

39 *Decimationis dimidia imponenda collecta super granis agriculturæ improbatur* n.40.& 41.

40 *Agricolæ, & coloni si collectarentur in granis citò egerent, fierentque desertores agriculturæ, vt* n.43.48.& 50.

41 *S.Ioan.Chrisosthomi pulchra verba pro Agricolis.*

42 Cap.47. Genes. vers.24. *& explicatur* n.57. 58.& 59.

43 *Sissarum, & millionum tributa tollerabiliora sunt, quam super farina,& granis.*

45 *Agricolæ hodie in maiori egestate sunt, quam erant anno* 1619.*quando super farina negatum fuit imponi tributum &* n.56.

46 *Tributa plura ab anno.*1619. *huc vsque inuenta sunt, quæ deploratam Rempublicam reddunt, vt* n.47.

48 *Agriculturæ iam fiunt magnæ expensæ.*

49 *Agricultura omnium artium conuenientior cæteris, est in Republica, ad quam inuitarunt antiqui, vt* n.51.

50 *Agricultura desertio excitatur per contributionem in granis &* n.52. & 53.

52 *Agricolæ in nostra Castella priuilegijs in dulti sunt, vt inuitentur ad colendum terram.*

54 *Collecta in farina, tritico, aut molendinis, etsi licerẽt, in practicabilis cõsiderantur in Regnis Castellæ, quamuis practicentur Aragoniæ, & alibi in minima quantitate, &* n.55.

55 *Tributum farinæ in alijs Regnis sustinetur; quia impositum cum magno temperamento, in Castella non,& de differentia politica naturali.*

57 *Decima debentur Ministris Ecclesiæ omni iure.*

60 *Farinæ, siuè tritici, aut dimidiæ decimationis contributio, adhuc si liceret Regi imponi inter suos Vasallos, non in Eccles.sine as sensu Pontificio* n.61.62.63 *& his seclusis, inutilis fore, vt* n.64.

Vltis ab hinc annis sæpius à conclauistis Regijs in hac curia Matritensi fuit conferentiatum super harum gabellarũ iustificatione, eo inquam prætextu, quod cætera grauissima, & incomportabilia tributa, quæ nunc vsitantur, causa multiplicis belli hucvsque imposita in curriculo nostri magni Regis Philippi.IV. ex integro tollerentur; quia per solam collectationem, de qua in præsenti dubio, putabatur sufficienter posse subleuari omnes ingentes necessitates, & oppressiones Regis, & Regni, & dum viri doctissimi, experti, versati admodum, ac practici, summi, magis, ac magis in dies colloquuti sunt, non est visa dies, in qua decerneretur super huiusmodi gabellatione propter ingentissima inconuenientia, quæ etsi intrinsece eam non faciant iniustam, extrinsecè tamen eam, vt nimis deprauatã, ac turbulentã inspiciunt, ac ruminãtur, in tãtum, quod dum hæc scribo fuerint factæ, ac in præsẽs fiant plures cõferẽtiæ à peritissimis consiliarijs pro politico gubernio, etiã in foro poli & fori dissertatoribus, tũ Theologis sapiẽtissimis, tũ iuristis, & canonistis consũma- 1

pro bono publico, & conscientia Regis destinatis, & sic quæ ad manus venere propositiones, & conclusiones hinc inde ventilatæ pro licita, aut iniusta contributione collectæ à me transcriptæ laconicè, & resumptinè gradum faciam ad vltimum difficultatis punctum, super quo loquemur quia est nostri instituti infrà in vers. *ad secundam*; & quia multum illius resolutio dependet à digestione primædifficultatis; ideò leg s quæ sub-
2 sequuntur.

Ad primam difficultatis partẽ, præmissis causis, de quibus solent disserere Doctores pro iustificando quolibet tributo gabellis siuè collectis quas solent cogregare ad longum disputantes de materia tributorum, de qua infrà *in cap omnis anima*. 2. & alijs de censibus, vbi propriè residet illa; & aliquid sub hoc textu in nonnullis præcedentibus quæstionibus attigerim; ideò nunc deliberatè curram per fundamenta, quæ honestant, & per alia, quæ inhonestant, vt sic in singulis propositionibus ventilatis, vera apprehendatur in vsu practico resolutio, precor Deum, quod illuminet sensum, mentem, & intellectom meum, vt sine nebula tanta, & tam grauis difficultas retorquens ingenia, & lucubrationes tot prudentissimorum virorum mihi paruulo in omnibus aliqua veritatis
3 scintilla applicetur.

Igitur pro iustificatione omnimoda solent repræsentari similes gabellationes cæterorum Regnorum, vt sunt in Regno Aragoniæ, & Valentiæ, & in Republica Genuensi; item etiam in Regno Siciliæ, & in ciuiate Romana, vt audiui à conciui-
4 bus dictorum Regnorum, prouinciarum, ac ciuitatum. † Item quia triticum, & Bladum, quibus Significantur omnes granorum segetes, sunt pro portionata materia ad dictas contributiones, sicut alia, quæcũque mercimonialia rerũ comestibilium, vt carnium,, aceti, Olei, vini, &c. quæ sunt destinata ad victum, & communem Reipublicæ sustentationem, inquibus, vt iam sæpius bic diximus tributa, & collecta pro communi, & publica Regum necessitate, licitè imponuntur, sic post antiquos in sissis, & millionibus, qui ab anno 1592 incœperunt, (vt memini *supra sub.q.39.*) docent Fr. Ioan. de la Cruz *insumma p.7. precepto de restit. art.3. dubin.1.* Trulenque. *lib.7. in precepta Decalogi cap. 11. dubio.6. n.44.* de Castillo *de Iust. & iure lib.2. tr. 29. disp.1. dubio.2.* Fr. Eman. Rodriguez *in summa 2. tom. cap.73. conclus.5.* Bartholomeus de Sancto Fausto *in speculo confessor. de restit. disp.33. q.22.* Iacob. de Grassis *decis. aur. lib.2. cap.24. de gabell. n.8.* Suarez Legendus *lib.5. de legib. cap.26. à n.3.* Gutierrez *de Gabellis q.3. n.44.* Diana *tom.1. tract.15.* & Bulla cruciata *res.38.* Cardinalis Lugo de iustitia tom.2. de iusta distributione in imponendis gabellis *disp.36. sect.5. n.24.* Salon *de iust. & iure tom.2. de vectigal. art.3. controuers.6.* M. Fr. Marcos Serra *in 2.2. q 62. art.3.* Sylnester verbo *gabella*, Nauar. *in manuali c.17. n.202.* Lessio *de iustitia, & iure lib.2. cap.65. dubio.7.* Aragon. *de iust. & iure q.62. art.3. vers. res exempta*, Molina *tom.3. de iust. & iure disp. 668.* Vasquez *opusculo de rest. cap.6. de gabellis. dubio.2. n.29.30. & 35.* Reginald. *in suma tom.1. lib. 50. cap.25. sect.1. n.366.* Valentia *tom.3. disp.5. q.6. puncta.5.* Luis de Torres *de iust. & iure disp.46. de*
5 *gabellis dubio.3. num.4.* Thomas Sanchez *in consil. moral. tom.1. lib.2. cap.4. dubio.44.* † Qui & alij Dicentes, vt iustificata sint tributa quoties-
6 cumque imponuntur, si iuxta proportionem facultatis imponantur. † Etsi in his rebus constituantur, quæ ad negotiationem, emptionem, & venditionem pertinent, non autem in his, quæ quis ad vsum, & necessitatem suam acquirit, S. Antoninus *p.2. summa tit.1. cap.15. de rapina §.9. de pedagijs*, quatenus dicit de pedagijs, quæ exiguntur super Blado, vel vino, vel alijs huiusmodi, quæ quis desert, vel deferri facit & magis ad propositum, & in tritico videtur fateri Azor *lib.5. moral. cap.15.* † qui post quã dicit, non esse condem- 7
nandum morem, quo gabellæ imponuntur carnibus, piscibus, vino &c. addit etiam *frumentum* & D. Archiepiscop. Hispalens. Petr. de Tapia *lib.4. de legibus q.11. art.8.* qui licet pro hac sententia consultus, atque vocatus, quando erat Episcopus Saguntin. ad Cæsar Augustan, anno præterito. 1646. vbi tunc Rex noster Philippus. IV. degebat propter bella cõtra Francos, & Catalonos, vbi in conferentijs Doctissimorum, & in quibus primo fuit disputatum circa iustificandum, nec ne tributum, scilicet de imponendo grauamine quatuor dragmatum super singulas fanecas farinæ, qui in fauorem huius impositionis tunc votom protulerit, sicut testatur nouissimè D. R.P. M. Ioan. Martinez confessarius D. Regis Philippi. IV. testis de visu, & conferentiarum nouissimè in suo per illustri tractatu, & de tritico, discurs. 5.6. & 7. inter alios tractatus rerum practibilium, quem abunde Typis mandauit hoc anno. 1660. ac ipse Archiepisc. satis demonstrat tũc sensisse, etsi postea aliter sentiat in dicta *q.11. art.8.* in verbis sequentibus *hæc sunt, quæ magnopere reddunt arduum hoc tributum (nec si meam sententiam proferro fas esset) s nd probarem*, & prosequens addit alia, in quibus contrariam sentẽtiam manifeste tenuit, etsi subterfugere futili distinctione intendat ibi *si enim aliquando in eius fauorem aliquid dixerim, non ad praxim, seu executionem, Sed speculationis gratia attenta sola, species eius abstracta à circunstantijs.*

Et sic de causis iustificantibus dictum tribu- 8
tum quatuor Dragmatum super singulis fanecis farinæ, iterum post dictum annum 1646. fuit reuocatum ad cooferentiam publicam in curijs anni. 1650. inquo iam tunc discutiendi, & iustificandi causa fuit, quod per propositam impositionem, cessaturæ essent omnes aliæ contributiones, & Sissæ, de qua releuatione in primis non fuit aliquid dictum, & ne horrori fuisset Vasallis tributi nominatio super *farina* alio nuncupato nomine, tale tributum dicendum esse super molendinis vulgò *sobrelas moliendas*, & refert idem D.R.P. M. Fr. Ioannes Martinez, etiam testis ocularis, fuisse porrectum memoriale Domino N. Regi, & in curijs representatum Mai 17. dicti ann. 5650. incipit *Señor la obligaçion de contribuir*, & finit, *y Remita al Reyno, que con la notiçia y la conferençia se aiustè lo mas conueniente.*

Ad cuius iustificationem inter alia capitula, 9
bodie non tractari de noua impositione, sed tantùm de subrogando buc vsque impositis in aliam, & quod prædictum molendinarum medium fuit conferentiatum in diuersis curijs tempore Regis Philippi. II. ad auferendam Alcaualam, & vt in eius locum subrogaretur, & quod illud constantissimè fuit approbatum à consiliarijs Cameræ, visis memoralibus diuersis pro huius tributi iustificatione, & in exequendo facilitate & similis gabella super farina, aut tritico amplexa fuit, vt honesta etiam ab impugnantibus curialibus, si ea imposita aliæ antiquiores cessarent,

cessarent, dicendo hanc esse illis antèponendam,
10 vt conuenientiorē. † Et quod anno præterito 1618. porrectum fuit Regi Philippo III. Vbi perpendebantur damna magna, quæ oriebantur ex millionibus, & è contra illa commoda alleuatio onerum, si hæc impositio tantùm curreret subrogata loco cæterarum, & in tantum conuenientius fore existimarint Regij Ministri superiores Regum Philip.II.& Philippi III. intelligentes ex aduerso mala, quibus Castellæ Regna opprimuntur procedere ab impositione millionum.

11 His, & alijs iustificationis capitulis refertur consultos fuisse Theologos celeberrimos huius Curiæ temporibus hisce, & quod ab omnibus fuerit approbatum dictum tributum suffragia sua scripto mandantibus, eáque subscribentibus, addentes illi, non solùm esse iustum, & licitum; imò in conscientia necessarium; ita vt deberet Rex noster imponere subrogando illud loco antiquarum contributionum millionum, & sissarum.

12 Hæ enim conferentiæ de impositione quatuor Dragmatum super qualibet faneca farinæ, siue molendinarum, admodum fuit conferentiata dicto anno præterito 1650. quæ vno ex conferentiæ votis subuersa fuit nec hucvsque decreta, qui etiam refert ad longum adducens pro vtraque parte fundamenta, anno sequenti 1655. conferentiatum acerrimè fuisse super alio medio, vt sequitur; nempe quod quilibet Agricola, & Colonus solueret Regi quandam mediam decimationem, de centum quinquè, seu ex qualibet faneca tritici Dragma vnum, & ex qualibet faneca ordei, & centeni dimidium Dragma. Et fundamenta, quibus conantur huius impositionis auxiliatores iustificare dictum tributum, sunt proximè adducta; siquidem Agricolæ, & Coloni, qui imposito hoc tributo essent eo grauati, ex alia parte releuarentur à cæteris contributionibus sissarum, quibus plus onerantur.

13 Et ad maiorem iustificationem pergunt memorialistæ, & consulentes ad computum inter solatium, quod recipiunt contribuentes, sublatis sissis, & millionibus, cum illo minori grauamine, quod resultat ex substitutione dictæ impositionis farinæ, seu dictæ mediæ decimationis. Hanc transactis hisce contributionibus ad farinam, triticum, ordeum, & centenum, vini contributio, quæ aufertur est quindecim marapetinorum in qualibet *acumbre*, & in qualibet libra carnis marapetinorum octo; & quod qui hodie absumit quotidie vnam carnis libram, aliámquè vini *Azumbre*, soluit ex tributo 24. marapetinos, etsi attenditur ad contributionem propositam farinæ, & molendinarum, concesso, quod quælibet persona inter maiores, & minores absumet vnam panis libram, non soluet etsi multùm grauetur vltra duos marapetinos, quia in qualibet faneca tritici possunt considerati 42. panes duarum librarum; & sic oriri, vt computo facto de pane florido, medio, & infimo cocto, & quod quælibet persona, quæ comedit quotidie duas libras, adhuc erit grauata, si ex alia parte absumat vnam libram carnis, & vnam *Azumbre* de vino ferè in 20. marapetinis, & superest cōtributio aceti, & olei, quæ non est parum considerabilis. Et ad verificandam dictam ratiocinationem diuidūt consulentes in octo classes personas, quæ possunt contribuere, *primam* Ducum, Magnatum, titulorum, equitum, atque ministrorum, *secundam* religionem, *tertiam* particularium personarum, quæ sunt diuites in bonis, aut in mercantijs, *quartam* Agricolarum, qui habent famulos ad greges agriculturam, & armenta, *quintam* Officialium ministralium Reipublicæ, *sextam* mercenariorum, *septimam* puerorum, & mulierum, *Octauam* pauperum mendicantium; & quod in illis nihil supponit dicta impositio, concludentes ex hac geometrica computatione inueniri, & clare probari, magnates, titulos, Religiones, Agricolas, & diuites famulos habentes, esse maiores collectatores, quam pauperes, etiam in farina, & tritico, quam Officiales, ministrales, & pauperes mulieres, & pueri; & sic dictam impositionem non plus grauare, pauperes; & quod licet in materijs guberníj nequit poni regula certa, sed euinci, vt certius dictis contributionibus panis, æquabili omnimodo grauari diuites, ac pauperes, quam in contributione carnis; vini, aceti, & olei; eo quod diuites soleant has species commodiori pretio, & in magna quantitate emere vulgo *teniendolo por junto*; pauperes verò emendo minutatim in Tabernis publicis sissis, & tributis magis grauari, & ex alijs etiam considerationibus.

Et confirmatur quia dictum tributum farinæ, 14
aut tritici, respicit generaliter omnes, & cum æquali, & iusta proportione, nam omnis farina consumenda, non potest non pertransire manifestè per molendinos, atque adeò nemo posset subterfugere hanc contributionem secundùm proportionem suæ possibilitatis, & sumptus; tum quia hoc tributum est minus sensibile, minusquè onerosum, & subditis magis æquale; quoniam ditiores plus farinæ consumunt, atque adeò plus soluent huius tributi, quàm pauperes; & quia exactio huius tributi non indiget tot ministris; & quia est multùm suauior administrandi, & exigendi; imo, & vtilior, vtpotè vberior contributio; item quod hoc medium sit minus subiectum fraudibus, & sumptibus, & molestijs infligendis subditis; & quia ob has, & alias causas est positum hoc tributum in Italia, & in alijs Regnis, & Romæ; præcipuè sicut refert D.Tapia Archiepisc.Hispalens. Videndus *in Theolog. morali tract. de legibus q.*11. *art.*8. vbi *num.*4. addit in nostro Regno impositum esse *Alcauala* tributum super tritico; & quod non est repertum maius inconueniens speciale; eo quod sit tributum super tritico. Et addit etiam quod sic in exteris Regnis non est expertum graue damnum ex eo, quod imponatur super farina; imo vt leuius videatur ferri à Republica; & sic euenire, vt liberius maneat commercium cum Regnis exteris in alijs speciebus vini, olei &c. quibus abundat Hispania; & quod impeditur per tributa sissarum commercium nationibus.

Quare dicunt authores, atque Theologi huius 15
tributi multò congruentius esse, & ferè necessarium, attentis statu, & circunstantijs Regni; siquidem, vt protestantur, tale tributum non additur alijs, sed tantùm subrogatur, cæteris sublatis, & cassatis; & sic manere solùm leuius multùm in substantia, & in modo exigendi illud; indéquè amplectentes, vt censeant esse optimum medium Regi, & subditis, & bono communi imponere singulis mensuris farinæ duodecim modiorum vulgo *fanega* quatuor argenteos Castellæ soluendos in ipsis molendinis ab asportantibus triticum molendum, ad quod sat esse in singulis molendinis fluuiorum assistere vnum administratorem, qui exigat, recipiat, & seruet contributionem, & de

ea reddat rationem Thesaurarijs Regis: sic etiam D.Archiep. Hispalens. *dicto art.8.num.*1. Vbi dicit hoc tributum non esse intrinsecè ex se malum; quia nullo Iure est prohibitum, & in eo similiter procedere, ac in iustificatione cæterorum tributorum, sissarum, & millionum. Et ego addo ex dictis relatis fundamentis, vt videatur facilius, æquius, conuenientius, & omnibus subditis minus grauius; quia grauamen, quod singulis accrescitur ex hoc tributo, decrescit in triplum ex cassatione, cessatione, & quitancia cæterorum tributorum, cum cætera omnia comestibilia, & vtensilia minori pretio veniant necessario emenda ab omnibus diuitibus, & pauperibus, qui cum in plurimum degant expensis diuitum, vt titulorum, equitum, mercatorum, siue agricolarum facient, vt onera imposita super pane plus grauet diuites, quàm pauperes, hostiarios, mercenarios, aut incolas.

16 Hæc, & alia de hac difficillima in praxi quæstione alij DD. agentes ab illo tempore, & nunc quando etiam tractatum est de alio illo tributo, nempe decimatione quinque fanecarum ex centum, non amplectuntur; imò adducta, & alia fundamenta refutant, & explodunt acerrimè defendentes nunquam in praxi licuisse, nec ad præsens, nec in posterum licere posse, & fundantes hanc sententiam, dicunt, vt quamuis in imponendis tributis non requiratur æqualitas mathematica inter soluentes; sit tamen seruanda moralis secundùm possibilem æquitatem, maximè erga pauperiores subditos, non mendicos, qui tributa non soluunt, cum eleemosynis sustentarentur, sed eos, qui exiguas habent facultates, & labore manuum suarum viuunt, & sustentantur, quibus ferè vnicus victus, & sustentatio est panis. Sic nouissimè considerauit Doctissimus Archiepiscopus Tapia, vnus ex principalioribus suffragijs contrariæ sententiæ, quando suum præstitit interrogatus à Principe, & conferentians cum alijs votantibus in congressibus ad id destinatis, qui secum postea magis, ac magis consideratus *in dicto tract. de legibus dict.quæst.*11.*lib.*4.*art.*9. acerrimè defendit non posse sententiam contrariam ad praxim redigi; quia in hoc tributo non seruatur æqualitas ex proximo fundamento, considerans quod in his Regnis sunt Agricolæ pastores mercenarij, & Officiales, qui solo pane, & pulmento caulium, vel aliorum olerum viuunt, huiusque classis esse innumeros homines, non solùm pueros, & fœminas, sed etiam viros, qui solo pane, & ad summum pulmento sustentantur, quibus vltima adderetur miseria, & afflictio, vt nihil sibi ederent sine onere tributi, addens quod istæ personæ sunt valde vtiles, & necessariæ in Republica, sine quibus ipsa posset consistere; indéquè subsequi, vt si grauarentur, vel desisterent à labore agrorum, vel fugerent ad alias prouincias, vbi ederent, saltem bucellam panis sine amaritudine tributi, firmans hoc afferre magnum Reipublicæ incommodum, ne dicat totalem ruinam: ita ille *n.*2. alia considerans, & respondens fundamentis contrarijs *à n.*3. de quo aliquid *infra*.

17 Sed quia magis nouissimè Doctus, & Pius D. Magister Ren, Fr. Ioannes Martinez nostri magni Philippi IV. Confessarius; & nostri Consilij Collega, fuerit semper in voto, vt mihi aliquoties manifestauit, dicendo non solùm illud tributum esse inæquale plus grauans pauperes, quàm diuites, sed imo injustum, & omnino in practicabile, & vt testis oculatus conferentiarum ab hinc plus annis 12. videns, & audiens Theologorum, ac Iurisconsultorum contraria suffragia, ipséquè solus aliquando resisteret; imo quod in quadam vrgentissima oppressione, dum iam properaret tributi publica impositio auribus omnium subditorum promulganda per Pragmaticam sanctionem, vt moris est, colloquutum fuisse cum Rege nostro, qui tunc temporis mandauerit suspendi tractatus, sicut & in his proximè diebus, etiam decretum, quando consideratis diuersis medijs per consulentes, & inter illos istum, & positos in quæstionis nostræ præambulo, decreta fuit in fine mensis septembris huius anni 1660. nouissimè alia Pragmatica super triplicandam æream huius Regni monetam, vt ex emolumento, cederent Regi emolumenta, ad minus quinque milliones pro debellando, siue recuperando Regno Portugaliæ à Duce Bergamiæ nunc ab annis 20. detentatore, & vsurpatore, quæ illico intra quindecim dies cassata fuit propter innumeras difficultates, quæ se se illico obtulerunt, & inter alias, ne subditi egre ferentes, turbarent Rempublicam, & Regnum propter manifestam carentiam comestibilium vtensilium & aliorum mercimonialium, quæ cœperant irruere, ac in pane quotidiano exprimebatur; siquidem in dictis quindecim illis Diebus illius emendicatio inspiciebatur; & quod inueniebantur panes cocti, quilibet duplicis libræ, excedebant à pretio communi, in quo currebat ante illius promulgationẽ plus marapetinis octo; & insuper moneta argentea, & aurea absconda retur à Ditioribus animo æstimandi plus pretio excessiuo, quod nunquam habuerit; quibus omnibus desolatio Reipublicæ minabatur, sicut vna voce omnes Doctores; imò & populares considerabant. Et ob id, cum hæc scribo 12. Octobris dicti anni animus nostri magnanimi Principis, qui pro omnibus viribus conatur solatium subditorum, est apud nos manifestus cudendi aliam nouam monetam, ex mixtura æris, & argentei, & valoris intrinseci; vtinam exequatur loco totius æris monetæ, quæ tam facilis est, vt mutetur, sicut sæpius ab anno 1628. 1642. 1651. & anno præterito 1659. experti sumus magnis quidem incommodis omnium Regnorum, & excessiuis commodis, ac lucris Regnorum exteriorum.

Igitur prædictus P. R. in suo tractatu pervtili 18
doctrina, ac etiam exemplis ad oculos manualibus, & palpabilibus discurso 5. de tributo super farinam ex *num.*1. §.1. proponens tres conclusiones. Primam, vt impositio quatuor Dragmatum super quamlibet fanecam farinæ esse injustum. Secundam, vt si inpracticabilis exactio facienda in molendinis. Tertiam esse grauiter nociuam paci, ac quieti subditorum Regis, proponens *à n.*3. considerationes in quolibet tributo imponendo permittendas, plene etiam *à n.*6. probans dictum tributum esse injustum, nimis inæquale, ac grauosum Agricolis, alijsquè officialibus, & mercenarijs, computo mathematico, illo scilicet, quod diuites qui abundant frequenter carnibus, vino, ac alijs comestibilibus magnæ substentationis, parum panis absumunt; siquidem cum quinque fanecis, & dimidia farinæ abundanter degunt in integro anno; sed Agricolæ, Coloni, Pastores, cæteríquè laboratores, cuius præcipua substentatio est panis, absumunt in quantitate excessiua plus, quàm illi, & ad minus quilibet 17. fanecas farinæ, comprobans ex verbis Platinæ, qui loquutus de famæ,

famæ, & Charistia experta, tempore Pontificatus Gregorij XIII. in ciuitate Romæ, ea verba protulit: *quare homines pauperiores, qui parum obnexij comedunt, sed nudo ferè pane nutriuntur, sapè vna*
19 *vice octo vaiocas in pane consumerent.* † Et post alia ipse *n.*11. ait quod ipse practicarit ministrando Agricolis camporum cultoribus pro singulis Diebus cuique pitantiam trium librarum panis cocti, concludens, vt quælibet harum personarum quotidie consumat plus, quàm quilibet alius diues duas libras panis cocti, qui *n.*13. probans etiam pauperes esse in multo maiori numero, quàm diuites, & in quolibet populo, & ciuitate, & consequenter euenire inæqualitatem tributi in pane, potius quàm in alia qualicumquè specie de his, in quibus alia tributa sunt imposita, & *n.*14. 15. & alijs rationem præstat, quia mercenarij vulgo *Iornaleros* corporaliter laborantes, & cum sudore quantitatem triplicem consumunt pro vna, quàm consumunt Diuites: & addens numerum dictorum mercenariorum triplo alio excedere numerum diuitum nobilium, & mercatorum, opulenter se sustentantium, euidentius apparere de injustitia dicti tributi: *n.*18. §.2. satisfaciens obiectantium communi fundamēto, nempe quod panis æqualiter necessarius est diuitibus, & pauperibus; quia etsi sic procedat, considerata vitæ humanæ sustentatione, sed est inæqualis respectu absumentium ad effectum iustificandi tributum hoc æqua lance inter diuites, & pauperes, ad quod notanter applicat verba S. Thomæ *lib.4. de regimine Principum cap.9.* ibi: *quartum est grauamen minorum propter maiores, comparantes enim grauiam potentum oppressione innocentium, quæ negotiatio est valde iniqua, & Diabolica*, & Saluianum in sequentibus verbis *hoc ipsum quamuis durissimum sit, & inhumanum, minus acerbum erat, si omnes æqualiter, atque in commune tollerarent, illud indignius, ac pœnalius, quod omnium onus, non omnes sustinent; imo pauperculos homines tributa diuitum premunt, & infirmiores ferunt Sarcinas fortiorum.*

20 Et insuper ipse R.M. ad litteram adducens pro hac sententia clarioris nominis Doctores præstantissimos *in* §.3. *n.*40. refert verba sequentia Cardinalis Caietani *in summa* verbo *vectigal*, vers. *vectigalia iniqua*, in quorum explicatione sunt etiam plures alij neoterici interpretes, vt referuntur; igitur ex Caietani verbis satis deducitur pro hac secunda sententia ibi: *ex forma sunt vectigalia injusta, quæ æqualitatem proportionabilem non continent, sed plus grauant minus grauandos, sicut enim communes honores æqualitate proportionabili distribuendi sunt, vt digniores plus honorentur &c. ita onera communia sic distribuenda sunt, vt secundùm ratam à quolibet tollerentur, & propterea injusta ex forma sunt vectigalia, quæ onerant improportionabiliter; hoc est plus grauant minus grauandos; & hæc manifestè videntur, quæ pro his, quæ vehuntur ad vsum proprium exiguntur; quoniam radix vsus est, & indigentia; ita quod quanto homo magis indiget, magis vtitur; qui enim plures habet filios, plus indiget, ac per hoc plus vtitur; & sic consequenter plus soluit vectigalis, ac per hoc de primo ad vltimum, qui plus indiget, plus grauatur de vectigali, quod est iniquum:* ita ille, & ex alijs Martin de Ledesma *in 2.p.fol.*158.*col.*4. ad finem ibi *qui vt propriæ necessitati succurrat, rem aliquam emit, & lex illa, & ratio reclamare videntur: nam tunc non qui plus habet, aut plus lucratur, sed qui plus eget, amplius soluit*, Cardinalis Toletus *in summa lib.5. cap.73. sub num.3.* Legendus in vers. *secundam*, & in fine illius per verba ibi reuera injustitia committi, cum plus soluat, qui plus in proprios vehit vsus; plus autem inuehit, qui plus indiget, quomodo ergo iustum est plus exigere à plus indigente?

Et rem hanc alij prosequentes specialiter lo- 21
quentes de tributo sissarum, & millionum, qui in modum creuerunt, apud nos loquitur Alphonsus de Castro *de lege pœnali lib.1. cap.5.* vers. *sed quia ibi statuitur, nàquè in prædictis oppidis quoddam extraordinarium tributum, quod in lingua Hispanica dicitur* (sissa) *& est aliquid certum additum vltra pretium taxatum, tum pro libra carnis, aut piscis*, & ibi *hic modus distributionis ad soluendum tributum continetur esse injustus, ex his, quæ supra diximus; quoniam iuxta illud non seruatur æqualitas proportionis, quæ debet esse inter tributum, quod redditur, & facultatem reddentis, nam artifices mechanici, vt sutores, Sartores, & alij similes, quamuis paucas, aut mediocres habeant diuitias, sapè habent multo maiorem familiam, quam alij ciues multò ditiores; quia pro arte mechanica, quam exercent oportet illos habere multos operarios, quos Domi habere tenentur; & inde sequitur quod multo plus carnes, & pisces emere coguntur, quam alij ciues, qui sunt multo ditiores &c.* His accedunt Layman *tom.1. sum. sect.5. tract.3. de tributis, & vectigalib. cap.3. num.3.* Durando *in Bulla cœnæ Domini lib.2. can.5. q.5. n.4. & 6.* Salas *de legibus q.96. tract.14. disp.15. sect.10. num.120.* Soto *de iustitia lib.3. q.5. art.7.* Fr. Anton. de Cordoua *in summa q.95. ad finem*, Bonacina *tom.2. de rest. q.9. puncto 1.* Petr. Nauarr. *de restit. cap.2. lib.3. n.236. solut.8.* Armilla *q.6. num.344.* Sayro *de censur. lib.2. cap.9. n.6.* Filiucio *tom.2. tract.28. cap.17. de obligat. subditor. erga Principem a.114.* Bartholom. de Medina *q.96. art.4.* Pater Luis *de vera respons. moral. lib.1. cap.13. fol.149.* Fr. Petr. Ledesma *tract.7. de inst. distribut. fol.188.* Fr. Luis Lopez *1. p. instruct. cap.186. de tributis, & vectigal. fol.440.* Hostiensis *in summa lib.3. de censibus num.30.* & plures alij dicentes tributa, & collectas solum imponendas in mercibus, quæ transportantur de vno loco ad alium; & sic *portagium*, & *Alcaualam*, aliámvè *sissam*, non verò super rebus comestibilibus, quibus quis eget ad proprium victum, & familiæ; indéquè eas defraudantes non peccare.

Et pro Caietano, & alijs facit doctrina Contradi 22
*respons. casuum consc. n.*135. Vbi interrogans, num licitus sit vsus, quem habent nonnullæ ciuitates, & oppida imponendi tributum in pane, carne, alijsquè rebus ad soluenda scilicet Salaria Medicorum, Magistrorum Scholæ, reparationis Pontium, aut itinerum &c. & negat cum hæc gabellatio necessaria, sit inæqualis, in qua plus grauantur pauperes non grauandi, quàm diuites, qui potius debent grauari; & quod tributa tantùm imponi poterunt super rebus, quæ inseruiunt negotiationi: nam res, quas quis fert pro victu, sunt à gabellis exemptæ, qui & loquitur in verbis sequentibus: *respondetur, si res vendantur pluris, quam si huiusmodi Collecta non fierent, illicitum est, quia non seruatur distributiua iustitia, cum ad huiusmodi pecuniæ summam impenendam tantùm pauper, quantùm diues pendat; imo plus pauper, quàm diues soluit. Diues enim panem non emit, sed pauper tantùm emit; concludendum ergo est, quod si talis collecta*

collecta fieri debeat, seruetur iustitia distributiua &c. & ibi num. 136. *quod sit iusta forma in illis, ne iustitia violetur, ne plus grauentur minus grauandi, & cogantur soluere pro his, quæ ad proprium vsum consumuntur, euenit sæpè, vt qui plus indiget, plus soluat, vt videre est in eo, qui plures habet filios, necesse est, vt plus prouideat, sic plus grauetur ex vectigali, quod est iniquum, & contra charitatem, quod fieri videtur* (Proh, dolor,) *hac nostra tempestate, vt pauperes præ Diuitibus ciuitatum præferant onera*, & ibi, *quod huiusmodi vectigalia imponi nequeunt, nisi super his, quæ causa negotiationis vehuntur; quoniam quæ pro vsu suæ familiæ, ab aliquo deferuntur, ex antiquissimis legum decretis exempta sunt; unde in conscientia non ligant ad aliquod soluendum.* De his inquam nullum debetur pedagium; quia non datur, nisi de illis rebus, quæ causa negotiationis, seu mercimonij vehuntur, vt dixerunt supra Hostiensis, & alij per *l. omnium Cod. de vectigalib. ex l. vniuersis* per quam Toletus *supra*, & Sotus *dict. q. 6. art. 3.*

23 Et quamvis tute possit sententia sustineri nempe, vt tributa, volgò *sissas, y millones* super carne, vino, aceto, oleo, aut alijs comestibilibus possint imponi, vt praxis obseruat in his Regnis ab anno præterito 1592. vt retuli *supra q. 13. & q. 39.* & in alijs, non obstantibus considerationibus pro hac secunda sententia positis, & etiam, si reuera aliqua esset inæqualitas inter contribuentes; sic vt pauperes plus grauentur in illis persoluendis, quam diuites. At in casu, de quo loquimur, etsi sæpius conscientiatu, numquam vsus, ac praxis admisit propter grauissimos casus turbandæ pacis publicæ, ac difficili admodum modo in practican-
24 da illius tributi exactione. † Primo patet, quia semper in qualibet mundi Republica, vt conuenientius amplexum est, quod panis non plus pretij valeret, quam oporteret ad commoditatem vendentium, & ementium persæpius in quam nostris temporibus experti sumus ex Carestia panis, etiam prouenientе tantùm ex pretio excessiuo illius vltra communem taxam, Iurgia, seditiones, aç tumultus in oppidis excreuisse, sicut de hac curia Matritensi, ciuitate Toletana exemplificat R. P. M. Fr. Ioannes Martinez *dicto discurso 5. de tributo farina ex n. 128. & 131.* cum alijs, & vidimus etiam in ciuitatibus Granatens. Hispalens. & Cordubæ, ac in alijs, & in alijs considerat legendus Archiep. Tapia *sub dicto l b. 4. de legib. q. 11. art. 9. & n. 3.* cum alijs.

25 Econtra etiam multis ab hinc annis in ciuitatibus, & in oppidis singulis nostri Regni esse Horrea publica vulgo *Alondigas*, aut *Albolies*, in quibus asseruantur innumeri modo tritici deseruientis ad substentandas singulas personas cuiusque oppidi præcipuè in annis sterilibus, ne incolæ fierent mendigi, propriasque patrias desererent, vt crebro contingit, quoties deficit prædicta præuentio; indéque prouenire leges, & ordinationes Regias strictè præcipientes, vt visitantur dicta Horrea frumentaria, ne dissipentur, vt specifice cauetur Pragmatica *de los positos*, quæ est hodie *l. 9. tit. 5. lib. 7. recopil.* Videndi Tyraquellus *de causa pia priuilegio 150.* Bobadilla *in politica lib. 2. cap. 17. num. 137.* cum multis in glossa *ibi*.

26 Nec hoc est inuentum de nouo, nam vt Cassiodorus refert, Pompeius, & de Augustu Cæsaren annis sterilibus, dabant gratiose triticum Reipublicæ, ad hancque finem institutam fuisse legem Clodiam annonariam describunt, & videndæ sunt leges, 1. & 2. vbi glossa 1. *Cod. de conditis in publicis Horreis lib. 10.* Vbi cum infinitis plura ex antiquitate referens *ibi* legenda D. Franciscus de Amaya, & per totum titulum *Cod. de frumento vrbis constant. & de frum.* Alexand. *eodem lib. 10.* Vbi Doctores innumeri, & idem Amaya, qui alia tradit videnda *in tit. vt nemini liceat in emptione speciorum se excusare, & de munere sitoniæ*; imò & Imperator Constantinus instituit vt ex Horreo fisci daretur populu quantitas magna tritici, quod idem postea præcepit in maiori quantitate præstari Imperator Theodosius, in tantúmque practicatum, vt prætensores Imperij hoc medio vterentur ad labefactandum populum, & vt bene apud degentes in Republica audirentur.

Est enim frumentum nervus totius Reipubli- 27
cæ, quo nihil est ad vitam conseruandam conuenientius, teste Aristotel. *lib. 6. politicor. cap. 8.* Valles *de sacra Philosophia cap. 27.* Lassarte *de gabellis cap. 23. n. 7.* Bobadilla *lib. 3. politica cap. 3. num. 6.* & in quo publica vtilitas, quæ suprema lex esto constituta est, *l. mulierem 13. ff. de accusation. l. 3. in fine ff. ad leg. Iul. de annonis*, quod si deficiat in populo, parat tumultus graues, sicut apud Suetonium legimus in arctiori annona ortos, & in Claudio *cap. 18.* testatur in arctiori annona ob assiduas sterilitates, Imperatorem in medio foro detentum fuisse turba, conuitijsquè, ac simul fragminibus panis ita instractum, vt ègre euadere in Palatium valuerit, sicut & tradiderunt Oroscius *lib. 7.* & Tacitus *lib. 12. annal.* alia tradit videnda D. Franciscus de Amaya *in l. vnica dict. tit. vt nemini liceat à num. 8.* Vbi probat abundè in necessitate cópellendos esse quoscumquè ad vendendũ.
† Triticum, ne populares fame pereant, quia 28
vt Cassiodor. adijcit *lib. 4. epist. 5.* necessitas modetamen non diligit, nec leges possunt obseruare ieiuni populi, & totum solet fames contemnere, vt suam necessitatem expellat.

Vnde annonæ præuitio semper attenditur, cu- 29
ratur, & multis priuilegijs afficitur, vel eleganter insinuar Lucanus *lib. 2.* ibi *summa fauoris, annona momenta trahit*, & docent Lucas de Pena *in l. 1. n. 4. cod. quibus munerib. lib. 10.* Corsetus *sing. 120.* Bald. *cons. 406. lib. 5.* Socinus *regula 435.* Borrell. ad Bellugam *in speculo Princip. Rub. 1.* vers. *præsidere*, Azenedus *in l. 1. tit. 25. lib. 5.* vbi Matienz. *& in l. 9. tit. 5. lib. 7. recop. in præfat. num. 4.* quam legem omnino leges; quia in ea cauetur ad praxim nostræ Hispaniæ quanta cura sit adhibenda impositis tritici publicis ad fugendam populorum famem, Ruland. *cons. 8. n. 1. & sequent. tom. 3.* Castillu *de tertijs cum multis cap. 9. ex n. 24.* Bobadilla *in politica* cum alijs etiam *dicto lib. 3. ex n. 6. & 11. cap. 3. & dicto lib. 2. cap. 18. num. 298.* & cum alijs multis Amaya *in dicta l. 1. ex n. 14.* qui & *in l. 1. Cod. de conditis in publicis Horreis* postquam *n. 1. & 2.* dicit, quod Horreorum publicorum cura iniungitur Præsidi, qui debet ea sarta, & tecta habere, & custodita, ne pluuijs infecta frumenta depereant, vt etiam commendat Consult. *in l. si in aliam 7. §. ædes sacras, ff. de officio proconsul. & in l. 18. tit. 6. lib. 3. recop. & in cap. 23. de los corregidores*, vbi Auiles, & Azeued. *in dicta l. 18. recopil.* & quod olim curatores operum publicorum fuere, qui etiam vocati Curatores Sartorum tectorum in publicis monumentis ex Buleng. *lib. 5. de Roman. Imperio cap. 39.* & quod præcipua esset necessaria cura in Horreis reparandis *l. 2. cod. de susceptor. lib. 10.* † Addit ex Seneca *de breuitate* 30
vita

*vita cap.*19. & ex D. Augustino *in psalmo* 85. ideò sic cauetur;quia duæ frumenti partes pluuia, & vetusta consumuntur, qua etiam de causa in dicta lege Regia *9.tit.5.lib.7.recopil.* fuit attente præuentum remedium super tritico positi conseruando, cum qua diligentia, & cura, in qua si deficiant Prætores, præterquam quod erit residentiæ casus, punientur vt negligentes, & idem Amaya *in Rub. dict. tit. cod. de conditis publicis ex num.1.* explicans fori eorum differentias, & quod fuerunt aliqua subterranea, alia pensilia in editiori parte Domus collocata, quæ Varroni *sublimia* Vitrurico *sublimata lib.6.cap.9.* Collumelæ *pensilia*
31 ait *n.4. & 5.* † quod Horrea maximè in vsu apud antiquos fuerint, in quibus frumentum, hordeum, vinum, oleum, aliæquè similes species, verum merces, resquè aliæ mobiles, quamtumvis pretiosæ solebant reponi indèque quædam frumentaria, vinaria, olearia dicerentur: sic ostendens ex *l.1. Cod. de locato, l. Dominus 55. & sequent. l.cum in plures 60.§. locato ff.eodem l. celsus ff.ad exhibend. in pr. l. si verò 5. §. horrearius ff. de his, qui deiecerunt l.3. §. effractura ff. de officio Præfecti vigil.l. clauibus 74.ff.de contrahenda empt.l.tabernam 7.ff. de fundo instruct. l.pediculis 32.§. idem 4.ff.de auro, & argento l.3. §. finali ff. de penu legata,l.Titius 60. ff.de acquirendo rerum Dom. l. vulgaris 21. §. certè 6.ff.de furtis l.2.cod.de periculo, & commodo rei vendita, l. si pignus 9. cod.de pignoratitia act.*& quod aliqua fuerunt horrea publica in ciuitatibus minutissimis, quæ ferè erant capita prouinciarum ex bonis authoribus probans.

32 Et præcipui quidem effectus, quibus condi triticum soleret, erant tum ad milites pascendos, tum quæ ad frumentationem populo exhibendam destinabantur, vt constat ex Vegetio *lib.3. de re militari cap.3.* Claudian. *de bello Gildonico vers.52.* Simanchas *lib.3.c.55.* cum multis, explicat idem D.Franc.de Amaya legendus *in dicta Rub. cod. de condit. & ibi à n.9. & in l. 1. eodem,* vbi addit *n.3. & à n.22.* quod frumentaria largitio fuit solemnis ad conciliandam plebem Romanis, vt obseruarunt Casaubon *in Sueton. Aug. cap.42.* vbi etiam Beroal, & Torrent. Lypsius *lib.1. elector cap.8. & lib.2.de magnit.Roman.cap.10.* Bullenger *lib.6.de Imperio Romano, cap.9.* & cum alijs idem Amaya *lib.3.obseruat.cap.4.à n.27.* Cabreros *de metu lib.2.*
33 *cap.1.n.65.* † idem Amaya *in dicta l.1.n.24.*addit, vt creuerit prædicta frumentaria largitio sub Imperatoribus vsque ad Constantinum Magnum, qui cœpit domatim frumētum distribuere in pane cocto, vt docemur *in l.1. cod. de frum. vrbis Constant.l.1.cod.de annonis ciuil.l.8.& 9.cod.Theodos.* & quod postea auxerit Theodos. Maior *in l. penult. Cod.Theodos.de annonis ciuicis, iuncta dicta l.1. cod.de frum.const. & ibi n.26.* addit Amaya ex Cassiodor. *lib.11.epist.5.* ex Cujacio *in præf.& in dicta l.1.de frument.* ex Pancirola *adnot. Imperat. Orient.cap.16.& lib.2.variar.cap.209.* prædictum morem, cæteros quoque Principes obseruasse, & apud nos obseruari per *dict. l.9. tit.5. recopil.* vbi Azeued. *cap.6.num.12.* & quod huiusmodi panes dicti sunt *ciuiles*, vel *ciuici*, quia vel ex publico dabantur, vel ciuibus erogabantur; & ita similiter dicerentur *gradiles*; quia ex quibusdam gradibus distribuebantur & *fiscales*, quia è fisco, vt tradiderunt Lypsius *de magnit. Roman. lib.2.c.10. ad fin.* Cujac. *in dicta l.1.Cod.de condit.& in l.hac edictali §.his illud, cod.de secund.nupt.*Demonster. *in Rosin lib.7. antiquit. cap.38. circa medium,* Salmas *ad Vospicum fol.34.* Fornet.*in notis ad Cassiodor.lib.9.epist.5.* Bulenger *lib.6.de Imper. Roman. cap.15.& 16 ad finem,* idem Amaya *in dicta l.1. n.26.& 27.& in dicta l.1.cod.de frum.* verb.*const.* & facit *tot. tit. cod. Theodosian. de annonis ciuicis, & pane gradili* super quo videndus idem Azeued. *in dicta l.9.tit.5.lib.7.* Recopil. *in proœm.num.10.* imo & refert ex Baronio idem Amaya *tom.2. ann.201. n.1.* in veteri numismate videri liberalitatis effigiem in gradibus altis collocatam, hominibus ascendentibus panes præbere, & huc pertinere illud Prudentij *lib.1. contra Simach.*

Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis.

Ex quibus, & alijs, quæ relati DD. & alij authores bonarum litterarum adducunt de abundantia curanda rei frumentariæ ad populi sustentationem, patet quam impracticabilis sit collecta imponenda super farina, tritico, aut pane cocto; siquidem apud Nos sic sterilis, siue abscondita redderetur annona, vt pauperes, & populares præcipuè perirent fame ex Carestia propter pretij augmentū, & propter difficilē administratorū exactionē faciendam in molēdinis, sicut eā ex multis rationibus cōsiderat R.P.M.Fr. Ioannes Martinez 34
dicto discurso 5. toto §.5. vers... conclus. quod esse paci inimica nimis, vt considerat *toto §.6.ex num.* 128 sicut patet ex proximè adductis, qui & in toto *discursu 6.* impugnat longè rationes præsentati memorialis, quod per diuersos capitulos honestat tributum imponendum quatuor Dragmarum super quamlibet fanecam farinæ *ibi* omnino legendus ex *num.9.* vbi latè considerans, vt multo inpracticabilior sit collecta in tritico, farina, & pane; quàm vino, ac cæteris mercimonijs, in quibus sissæ, & milliones nunc practicantur, videtur claudere discursum (etsi alia postea dicat) cum verbis Philonis, quibus præstatur causa, quare fuerit prouisor panis, & non vini prouisor ibi: *puniuntur autem non eodem modo, quandoquidem in harum rerum vsu, est differētia, cibus necessario sumitur, vinum minus vtile censetur: nam sine mero viuunt homines contenti, fontanis sitim restringere; quamobrem Princeps Poncenarum recipitur in gratiam pristinam; quippe qui peccauit in minoris negotio momenti pistorum, verò Princeps non impetrat veniam, vsque ad vltimum supplicium procedente ira. aut secus hac in culpa grauissima, nam Ciborum defectus mors sequitur: qua propter qui hac in re peccauit lege Talionis suspensus necatur, & quod alijs intulit ipse patitur; quippe patitur, qui esurientes, & ab ipso pendentes diuturna fame cruciauit.*

Si enim, vt iam scriptum relinquimus in nulla 35
alimentorum specie fames vrgere valet, sicut in necessitate frumenti, & famis, de qua Oroscius, & tacitus meminere supra relati, etiam mentio fiat in actis Apostol. *cap.11.* vbi Agabus, afflante spiritu sancto prædixit futuram famen per totum orbem terrarum, quæ fames cum tantum per septem, aut octo dies Romæ durauerit, graue quidem malum sit appellata, etsi per paucos dies in illa ciuitate, testante Tacito *lib.4. annalium graui discrimine nutabat, quod decem, aut amplius dierum sub Vespasiano frumentum in horreis esset,* & clarius Liuius declarans, *decade 1.lib.2.pag.28.* sicut refert Amaya *in dicta l.1. cod. vt nemini liceat lib.10. n.13.* in verbis sequentibus, *cum & foris quieta omnia, & Domi sanata discordia, aliud multo grauius malum ciuitatem inuasit, Caritas primum annonæ ex incultis per cessionem plebis agris*

fames;

fames ; deinde qualis clausis solet, ventúmque ad interitum seruitiorum vtique & plebis esset, ni consules prouidissent, dimissis passim ad frumentum coemendum, & de Carestia frumenti, aut difficultate in eius emptione relata damna, potius superueniant in Republica, quàm ex carentia cæterarum mercium, etiam ad victum à natura præparatarum; quid mirum, vt numquam prædictum tributum possit esse licitum; & quod Archiep. Hispalens. *in dicto lib.4. de legib. q.11. art.9. num.3.* dixerit illud tributum super farinam; hoc est super communissimum alimentum, seu victum, durum semper visum fuisse; & quod cunctis subditis, specialissimum, atque ingentem horrorem ingerit, vt ipsa experientia testatur, quoties insinuata est hæc impositio, addens tributum debere esse populis gratum secundùm regulas prudentiæ gubernatiuæ, vel saltem non ita horribile, & infectum, ne fraudes, & tergiuersationes quærant; quemadmodum visum fuit, & ego vidi *in tributo salis*, cum tamen sal non sit ita necessarius, ac panis: ita ille vir Doctissimus.

36 Ex quibus prouenit quod licet, præter alios, quidam ex votantibus licitam impositionẽ dixerint huius tributi; tum quia ea licet imponi, sicut in alijs Regnis practicatur; tum quia huius impositione Respublica manebit libera ab alijs sissis, & millionibus; tum quia si licet imponi super carne, vino, & alijs speciebus, sic & super pane, & quia hoc remedium in farina habet eam geometricam proportionem, quæ requiritur in iustificatione tributi, cum illud libere Rex percipiat, liberando Rempublicam ab ingenti copia exactorum cætera recaudantium cum multis impensis Reipublicæ, & vicinorum, & ex alijs fundamentis relatis à R.P. M. Fr. Ioanne Martinez *supra discursu 6. de tributo molendarum §.4. ex num.55.* illud quidem iustificans ex Petri Greg. Doctrina *lib.1. de Repub. cap.4.* & ex alijs, cui, & cæteris contradictoribus, ac fundamentis Memorialis dati nostro Regi Philippo IV. respondens R.P. Sigillatim videndus antea *à num.1.* & in toto 5. discurso sufficienter fundat dictum tributum esse iniustum, vel saltem inpracticabile, & nimis horrendum.

37 Et probat ex *à n.76.* à vers. *lo que en esto paso*, vbi referens ab anno 1587. in quo cœptum fuit de imponendo hoc tributo tempore Regis Philippi II. offerentis tunc cassare, & annullare tributum *Alcauala*, aliasque collectas illius temporis; dicit eam impositionem impugnatam à Regno, nec admissam. Et quod licet postea anno 1609. tempore Philippi III. de simili tributo imponendo, refricatum fuerit, tamen semper à Regno impugnatum, & exclusum, & quod sæpè alijs vicibus, quoties in conferentiam deductum est, repulsum fuerit, sicut in nostra hera, indéquè R.P. Magister concludit quod si in illis temporibus concessum fuit, sed non execotum fuerit; quia inpracticabile; sin autem numquam admissum est; quia maximè iniustum, seu admodum inconueniens, hoc præcipuè tempore, in quo Vassalli contribuentes pauperiores degunt; & vt confundat Theologorum contrariæ sententiæ, & cæteros sequaces illius suffragij exemplo ciuitatis Granatensis confundit illum Doctorem; siquidem appatet, vt formata ab illis 16. mense Augusti anni 1650. in eodem illo mense, dicta ciuitas Granatens. arma arripuit, incolæ ad campum pergentes; sic vt ab eo loci concordarent cum Ministris Regijs illius Cancellariæ super cessione illius impositionis, quæ respectu aliarum ciuitatum etiam cessauit.

38 Quod si legatur Petr. Gregor. *supra* apparet nihil nostræ sententiæ obstare in verbis, quibus fundatur Theologus ibi: *exigitur hic sapientia, Princeps, prudentia, & consilium, à quibus rebus potius exigas, quàm ex alijs, & vt potius ex rebus, quæ ad victum facilem pertinent, non exigant, sed ex his, quæ minus nocere pauperibus possunt.* Ex quibus perspicoè patet quam malè pro sua sententia adductus sit tantus Doctor, nec oberit, vt comprobet iustificationem huius tributi ex doctrina Thomæ Sanchez; quia iste author tantùm loquitur de sissis, cæterisquè collectis impositis super carne, vino, & alijs speciebus, quas vt iniustas impugnat dictus Theologus, & tantùm iustificat hoc farinæ tributum.

39 Ex quibus etiam, & alijs, quæ latè scribit ruminans, & inpugnans fundamenta contraria D. R.P. M. Fr. Ioannes Martinez *toto tract.5. & 6.* ibi ad saturitatem legenda, est minoris impedimenti vltima tentatiua de imponendo alio illo tributo dimidiæ decimationis dicto præterito anno 1655. super quo fuit conferentiatum, & practicatum à Procuratoribus ciuitatum hic Matriti in curijs existentibus contra Agricolas, & colonos, pro quibus loquens *in toto discurso* 7. R.P.M. per 4.§.5. apertè probat hoc tributum ipsis Agricolis, & incolis esse potius grauissimum, quàm cætera, & manifestans quanto populi huius Regni propter tributa hucvsquè imposita in desolationem, magnámquè ruinam incidisse, magis, ac magis hoc tributo profligandos eo, vel maximè, quia temporibus hisce, ipsi Agricolæ, & incolæ sunt admodum egeni ex carentia mercium; item, & famulorum inseruientium salarijs, & plurimum onerati tributis, & sissis, quorum causa, nec respirare valent; siquidem in annis fertilibus triticum, & panis vilescit, & anno sterili, carent tritico, & pane, com terra non germinarit, & expensas grandes pro cultura, & cura impendendo, fit vt magis, ac magis temporibus profluentibus, ipsi pauperiores degant, & fiant desertores camporum, ac populorum, vicini deserant proprium locum, sicut ponderat depopulationem totius Castellæ, & aliarum prouinciarum adiacentium.

40 Et inde ego cum illo, & alijs concludendo discursum, ausus sum firmare, quod si dictæ dimidiæ decimationis tributo de nouo idem Agricolæ onerarentur forte ante tempus, deterioratio magna contingeret in populis, grauatis Agricolis, & incolis eo nouo tributo nimis incomportabili. Nec obstat dicere cessatione aliorum tributorum, pretia cæterarum mercium, quibus egent pro esu, & vestitu Agricolæ, coloni, eorum famuli, & seruitores, commodiora fore, & propter id ipsos Agricolas aleuiandos esse, tum in salarijs famulorum, tum in pretio mercimonialium emendarum pro substentatione domus, & agriculturæ, & non diminuto tritici pretio, aliarúmque messium, ipsos abũdatiores, ac ditiores existere, nõ obstante quod vltra decimationem, quam lege diuina debent soluere Parochis, & alijs de Ecclesia benemeritis, possint necessitati Regi subuenire; quia respõdetur ex ea impositione dimidiæ decimationis integrum onus tributi cadere super agricolas, & colonos, qui præmaximè grauarentur cæteris habitatoribus ciuitatum, & ditioribus alleuiatis, quod per iniquum fore nemini dubium potest esse.

Et

41 Et patet ex verbis S. Ioannis Chrisostomi *tom.* 2. *homil.* 10. ex varijs in Matthæum ibi: *si quis enim discusseris quomodo miseris, & ærumnosis vtuntur agricolis, ipsos videbis Barbaris crudeliores: nam fame deficientibus, & per totam laborantibus vitam continua insuper, & intolerabilia iniungant tributa, laboriosáque præfiniunt ministeria, & velut asinis, vel mulis; imo vero quasi lapidibus illorum corporibus vtuntur, nec minimum quidem sinentes respirare, siue terra præbeat, siue non præbeat, similiter, & illos fatigant, nec veniam quidquam illos indulgent, quo quid sit inclementius cum per totam Hyemem fatigati, & gelu, & imbre, Vigilijsque consumpti, vacuis recesserint manibus; & insuper etiam debentes; & plusquàm famem hanc naufragium procuratorum, quæstiones, & inde leges, exactionesque simul, & abductiones, & incomtabilia ministeria timentes, & exhortantes? Quis dicere possis quæstus, quos ab eis negotiantur, & circumuentiones, quibus eos defraudant, ex eorum quidem laboribus, atque sudoribus torcularia replentes, & lacus; ipsos autem nec minimam partem domum referre permittentes, sed totum fructum in sua condentes iniquitatis dolia, & pauxillum eis argenti pro his erogantes. Porro nouas quoque fenerum formas excogitant, nec Græcorum quidem legibus sancitas, mutuorúmque scripta multa maledictionis plena componunt. Nec enim quotamcúmque totius portionem, sed dimidiam exigere conantur; & hac exigitur cum is, & coniugem habeat, & alat infantes, homóque sit, & proprijs aream, vt torcular laboribus impleat, sed horum, nihil cogitant. Propterea cum Propheta dicendum est (obstupesce cælum, & perhorresce terra, in quantam feritatem eleuatum est hominum genus.)*

42 Sed quia in Diuinis litteris *cap.* 47. *Genesis vers.* 24. Ioseph tributarit subditos Regi in verbis sequentibus ibi: *quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum famulis, & liberis vestris*, Populúsque Ægiptius Iosepho præstiterit inde gratias, videtur hoc quidem tributum Agricolis non esse grauosum, præcipuè si consideremus nec ipsis agricolis molestiam infligi ex ea integra decimatione, quæ Iure Diuino, & positiuo Canonico soluitur ab agricolis, & terræ cultoribus, siue colonis, scilicet ex decem vnum, siue ex centum decem. Vide aliquid *in c.* 1. *de offi. Archypresbyt. q.* 1. *sub n.* 15.

43 Tamen respondetur hoc quidem tributum non esse imponendum, vt nimis grauosum agricolis & multò plus quam aliud adductum farinæ, seu cætera alia tributa sissarum, millionum, Alcaualæ, & aliorum, cum hæc recadant etiam super mercatores, Diuites, aliosque vicinos, locorum officiales, etsi pauperes modo supra dicto; sed prædictum hoc vltimum dimidiæ decimationis super solos Agricolas, qui si contribuant, etiam in millionibus, & sissis, vt hodie impediuntur contribuendo in hoc pauperrimi, præsto fient, & desertores camporum. Quod si imposito hoc tributo, cætera millionum, cessarent, vt promittitur, eueniret, quod tantùm agricolæ essent tributarij, mercatores, ac ditiores alij non item; ob quod etiam agricolæ desolati prorumperent ad desertionem agriculturæ ab æuo nimis commendatæ, vti prima, & potior Reipublicæ medela, vt iam diximus, & dicitur infra, & multis reprobat hoc tributum, etiam vt impracticabile R.P.M.Fr. Ioannes Martinez *in dicto tract.* 7. §. 4. qui à *numer.* 59.
† respondens verbis Ioseph *in dicta cap.* 47. *Ge-* 44
nesis, ait nunquam in egestate illa magna, quando à Mauris deuastata nostra Hispania, armis oppressa, ac quotidianis conflictibus agitata, ad hoc tributum deuentum fuisse; etsi alia imposita reperirentur, cum constet illis nô sufficientibus aliquando, vt tempore Regum Catholicorum Ferdin. & Elisabeth; occupatum fuisse omne argentum Ecclesiarum, & retuli *supra in fine q.* 39. quo facto inspicitur, quod si de facili dicta dimidia decimatio posset imponi; ad eam potius deuentum esset.

Si enim hoc tributum nunc liceret quando agri- 45
colæ magis depauperati sunt, quam erant anno 1619. viuente Rege Philippo III. cuius regnãtis tẽpore, vt vidimus maxima trãquillitate gaudebat tota nostra Hispania; imo & cætera alia Regna huic adiacentia, consultũ Castellæ supremũ consiliũ, iam tunc cõsiderata depopulatione ciuitatum, & populorum inter alia, quæ considerauerat pro reparatione, non scriberet sequens Consilium in verbis sequentibus ibi: *el quinto remedio es, que los labradores, cuyo estado, es, el mas importante de la Republica; por que ellos la sustentan, conseruan, y cultiuan la tierra de ellos depende la abundançia de los frutos, y aun la contribuçion de las cargas Reales, y personales, que son terribles las que tienen sobre si, a cuya causa se ban acauando muy a prisa, para que no vengan en tanta diminuçion, conuiene animarlos, y alentarlos dandoles priuilegios*, & qualia ea præmeditarentur conferenda agricolis contra gabellas, & exactores narrat idem R.P.M. *in dicto tract.* 7. *sub* §. 1. & *n.* 8. † qui ponderans à tali cõfe- 46
rentia, & decreto Consilij vsque ad hæc tempore transactos esse annos 41. & propter calamitates, belláque orta cũ Rege Frãciæ, alijsque cõfinantibus prope prouincias nostri pijssimi, & Catholicissimi Regis Philippi IV. excessiua alia tributa sissarũ super speciebus carnis, vini, olei, aceti, Sacari, Tabachi, Papyri, sigillati, ac alijs speciebus, seu modis, quibus omnes subditi, & pręcipuè agricolæ ad sũmũ granati sint, plus aptius, ac fortius possumus, ac debemus repetere alia dicti Cõsilij supremi verba, quæ tunc proximè adductis addidit: *a tento a la despoblaçion, y falta de gente, que es La mayor que se a visto, ni oydo en estos Reynos despues que los progenitores de V. Mag. Comeaçaron à Reynar en ellos, por que totalmente se ba acauando y arruinando esta Corona, sin que en esto se pueda dudar, no proueiendo nuestro Señor de el remedio, que esperamos mediante la piedad, y grandeça de V. Magestad, y que la causa de ella naçe de las demasiadas Cargas, y tributos impuestos sobre los Vassallos de V. Magestad, los quales viendo que no los pueden soportar, es fuerça que ayan de desamparar sus hijos, mugeres, y sus casas por no morir de ambre en ellas, y irse a las tierras de donde esperan poderse sustentar, faltando ansi a los labores de las suyas, y al gouierno de la poca hazienda que tenian, y les auia quedado.*

Si tot tantáque incompatibilia tributa, tunc 47
temporis grauissima considerabantur, & ampliora prope in infinitam summam ab eo tempore vsque ad præsens imposita reperirentur; nonne poterimus deplorare, quod Saluianus suo tempore deplorabat in verbis sequentibus, sicut R. P. M. repetit gentilibus *in dicto suo tract. & ibi dicto* §. 1. *sub numer.* 11. ea Cassiani referens ibi: *continuum exactionis publicæ patiuntur excidium, quibus imminet semper grauis, & indefessa prascriptio, qui Domus suas deserunt, ne in ipsis Domibus tor-*

queantur, exilia petunt, ne supplicia sustineant leniores his hostes, quàm exactores sunt, & res ipsa hoc indicat, ad hostes fugiunt, vt vim exactionis euadant.

Vnde R.P.M. magis, ac magis considerans improbos labores culturæ, expensas, ac sumptus, quos pro cultura, & cura faciunt Agricolæ, & terræ cultores, incolæuè, potuit *in dicto tract.7. §.4. sub n.35.* tributum dictæ dimidiæ decimationis, vt injustum, aut saltim horribile impugnare, vt contrarium bono Reipublicæ, regimini, ac eius trãquillæ quieti, & addere cum Philemon illud. *Agricola semper in proximum annum diues est.*

49 Et ego addens omniũ artium nullã hominibus, & Reipublicæ conuenientiorẽ, cum agricolæ sint nerui totius Reipublicæ, (vt dicebat Dionysius Rex Portugaliæ) & membrũ principale, teste Aristotel. *lib.6.politicor. c.4.& lib.7.c.8.* ad quod cõferunt Plato *lib.2.de Repub.* quem refert Iuris cõsult. *in l.2. ff. de nundinis*, Tyraquel. *de nobilitate cap.32.* & quæ scribit Adã *concea. lib.8. polyticor. cap.11.* quos maximè cõmendarit Eccles. *cap.7.* & Ius Ciuile eos affecerit maximis priuilegijs, vt *in l.1.§.sed si quis 5.& §. Labeo 7.cum sequentib.ff.de aqua pluuia l.fin.cod.de seruitut.l.fin.cod.de testam. l.1. & 2. Cod.de rustic. l.penult.cod.qui admitti l. pignorum 8.cum auth.sequenti. Cod. quæ res pignori l.si quis id §.doli ff.de Iurisdict. omn. iudic. l.1.cod. Theodos.de cursu publico l.3. tit.10.p.2.* & de Iure Canonico, vt ex constit. Clem.V. & Pij V. constat, quare fert Petr. Gregor. *de Republica lib.4. cap.8.n.6.* aliquid ego *in cap.de foro comp.q.fia.* & in agriculturæ conseruationem multa sint, & antiquis, & nostris temporibus constituta priuilegia, quæ referunt post Plat. *in l.exemplo cod. de decurionib.lib.10.* ac notat *ibi* D.Franc.de Amaya *n.1. & 17.* Tyraquel. *de pœn.semper.casu* 11. Menoch. *de arbitr.casu* 194. & 378. Cujac. & Gothefred. *in tit. cod. quæ res pignor. circa explicationem dictæ l.pignorum*, Pichard. *in manuduct. ad praxim 2.p. precepte 9.* Bobadilla *lib.3. Politicu cap.3 n.61. & sequent. & lib.5.cap.9.in princip.* latissimè collantes *in treg. tract. de re frumentaria cap.1. & lib.3.*
50 *cap.16.* Narbona *in l.25.tit.21.lib.4.Recop.* † imò & considerans deserendi agriculturam dari occasionem per dictas impositiones gabellarum, vt considerarunt illi sapientissimi senatores, & apertius, si hoc tributum imponeretur, & hoc strictius, quam considerarunt scribentes in seruo adscriptitio etiam à terra qualibet de causa abducto, & vt considerauit Amaya *sub dicto n.17.* Et item quod de victa Italia, & prouincijs Romanis agri quam multi cesserint, & latifundia partim luxu, & otio crescente, & rerum abundantia agricolationem deseruere, vt ait Columell. *de re rustica lib.1.in præfat.* quæ tanto in honore, priscis fuerat, *vt ipsorum tum manibus Imperatorum, & coerentur agri gaudente terra, vomere Laureato, & triumphali oratore, & eadem cura semiga tractabant, qua bellum, eadémque diligentia arua disponebant, qua Castra, vt his verbis demonstrat. Plinius lib.18.c.3.*
51 *& 6.* † Et consueuerint prudentiores homines liberos ad culturam agrorum suorum accersere, in quos fuerint adscriptitij, Coloni, & inquilini (de quibus dico ad alium propositum latè *sub tit. de seruis ordin.vel non*) & vt plures colonos Augusta haberet, fuerit constitutum *in l.4. cod.de agricolis, & censit.* in cuius Rubrica videndus idem Amaya, vt mater non prosit; imo noceat filijs.

52 Ideò rectè Senatores nostræ Castellæ potuerunt ad agriculturam priuilegijs inuitare agricolas, & homines omnes, considerantes vtique tot tributis, laboribus, & expensis profligatos, incidere in lamentum, & in desertionem agricolationis, sic bono Reipublicæ communi nociuam, & nocituram, apertius in posterum, imposito hoc tributo dimidiæ decimationis, & in memoriam reuocantes illud à Menandro narratum, de quodam Patre volente punire filium imprudentem faciente illum agricolam, qui post paucos annos in agricultura versatus, laqueo se suspendit, in Tabella relinquens scriptum agriculturam esse rem infinitam in verbis sequentibus: *aiunt amatorem quendam à patre terram colere coactum, laqueo finiuisse vitam, cum in Tabella scripsisset agriculturam esse rem infinitam, & numquam absolui; serendum enim, vt metamus, & metendum vt seramus absurde rei circuitu*, vt P. R. Mag. ponderauit *in dicto tract.7.§.3. in fine*, quibus probarur laborioso agriculturæ ministerio applicanda esse inuitatoria colliria, vt homines à tam necessarium ministerium amore, & voluntate trahentur, nec illud aborreant tributis onusti, vt experientia demonstrat multis ab hinc annis apod 53
Nos regnicolas. † Sicut & demonstrant in nostro vulgari idioma verba Pat. Villalobos *in summa tom.2. tract.8. dif.13. num.9.* qui loquens generaliter de iustificatione requisita in imponendis tributis, & de quarta eorum conditione admonet Consiliarios Regios præcauendos à collectis imponendis; eo quod nimis extenuant Vasallos, & Agricolas præcipuè; imo & populos desertos reddunt in verbis sequent. *deuen aduertirlo mucho los consejos de los Reyes, considerando que los tributos adelgaçan muchos pueblos y aun asuelan de manera a los labradores, que los lugares que ayer estauen enpie, y cennumero de veçinos, los vemos por el suelo, y ellos deessas; por que no pueden los labradores tolerar los tributos.* Hæc considerauit hic auctor ab hinc plus 40.annis; quid enim scriberet nunc, si audiret, siue videret tractari à peritioribus Theologis, & Iurisperitis de impositione super farinam, triticum, molendina, ac dimidiam hanc decimationem, aliáque huius generis? 54

Quam plura alia considerauit legenda omnino pro dilucidatione, ac vera resolutione integræ nostræ quæstionis D. M. R. P. M. Fr. Ioannes Martinez, quibus probat has quidem collectas fore in his Regnis impracticabiles paci, & quieti Vasallorum inimicas, turbatrices populorum, & excitatrices tumultorum. Quapropter fundamentis contrarijs respondens, ait non officere, quod in quibusdam Regnis, prouincijs, siue ciuitatibus, vt *supra in principio* adductum est, sint impositæ gabellæ super farinam, triticum, molendina &c. quia vt ipse satisfacit *in suo discursu 5. toto §.7. ex numer.144.* illa dicit esse imposita in satis minimis quantitatibus, & quasi imperceptibilibus, sicut probat de illa, quæ vsitatur in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ; & sic intelligi tributum illud super panem, de quo loquuti fuere S.Antonin. *supra*, & Graffis *in decis. aureis dicto lib.2. c.124. num.8.* quia licet iste Doctor æquabiliter videatur loqui de tributorum impositione vsuali in pane, vino, &, carne in verbis ibi: *licet de Iure non debeat esse gabella de his rebus, quæ inuehuntur ad vsus proprios, & familiæ: tamen quotidianus vsus in contrarium obseruatur, vt soluatur pro pane, vino, & carne &c.* nam præter quam quod vt explicet *dict. discursu 5.numer.94.*

dicendo

Digitized by Google

dicendo illum loqui de tali tributo imposito super pane in quadam ciuitate, siue de tributo, quod soluitur de tritico, vt portagium, quod quam imperceptibile sit, nemo non videt; hoc inquam, & in nostra Castella esse admissum, & practicatum, cum ab Agricolis vendentibus in nundinis, soleat solui portagium, aut parua quædam Alcauala, quasi imperceptibilis, & in nihilo grauans, & in hunc sensum explanat cætera tributa in pane vsitata in Regno Siciliæ, & in ciuitatibus Romæ, & Genouæ.

55 Et sic D. Archiepiscopus Tapia *dicto lib. 4. de legib. quæst. 11. art. 19. sub n. 3.* dixit nihil vrgere, quod in alijs Regnis, & prouincijs, vt Roma, Neapoli, Sicilia, Valentia, & alijs impositum sit tale tributum super triticum, farinam, & panem; dicit enim hæc exempla non nocere; tum quia in illis Regnis forte impositum est hoc tributum cum magno temperamento, & moderatione in quantitate tributi, vel qualitate panis, forsan in solo pane oleato, vulgò *regalado* dictum; tum maximè, quia aliqua fiunt in aliquibus ciuitatibus, & prouincijs ob peculiares rationes gentis vel regionis, quæ alibi practicari nequeunt, propter diuersas circunstantias regiminis, & status Regni, & alia referens de impracticabili hoc tributo in hisce Regnis Castellæ, super quod, eo præsente, admodum agitatum fuit in consistorio Toletano anno præterito 1622. postéaque tractum ad cæteras ciuitates, sed numquam admissum, vt ferè impossibili in actu practico apud nos, quamtumvis permissum in relatis prouincijs *corpora enim politica*, concludit ibi, & mystica se habent adinstar naturalium corporum humanorum; quæ licet omnia sint eiusdem speciei, & naturæ non possunt omnia eisdem medicamentis curari; licet eædem sint ægritudines ob diuersas indiuiduorum qualitates, & complexiones: nam & cibus, qui vni stomacho arridet, & prodest, alteri nauseam prouocat, & obest; & inde potiori ratione procedere in corporibus mysticis Reipublicæ, & Regnorum propter valde dissimiles circunstantias, quarum non esse leuem ait illam maximi horroris, & in appetentiæ, siue repulsæ horum Regnorum sæpius respuentium imponi: alia plura adducit *num. 4. & 5.* Vbi addit quod si tributum super farinam imponatur; quamvis non diu duret, erit obruere penitus Regnum, & quasi in desperationem inijcere: *si enim scribit, singula seorsum tributa ferri vix possunt, & apprehensio solius tributi farina tantum incutit metum, quid faciet simul cum alijs sissis, & resissis.*

56 † Et ego dico quid faciemus de Agricolis, si vt soli ad contribuendum compulsi obnoxij essent præter decimas Iure Diuino soluendas Papæ, Episcopis, Ecclesijs, Parochis, ac cæteris Ecclesiæ ministris, siue Cenobijs ex nunc grauarentur de nouo ad soluendam dimidiam decimationem tritici, ac aliarum messium, quæ de Campis recolligerentur.

57 Nec vltimo obstat dicere, vt sicut de Iure Diuino, Decimæ prædictis Ecclesiæ ministris, & Parochis soluuntur, sic etiam eodem Iure Regi posse deberi ex illo exemplo Ioseph relato *in c. 47. Genes. vers. 24. supra* in vers. *sed quia*, & in vers. *tamen*, & quod Pontifices Summi multis ab hinc annis donauerint decimationes diuersas Regibus nostris Hispaniæ, vt sunt decimæ vulgo *tercias Reales*, de quibus integrum librum confecit noster eruditissimus Hispanus D. Ioannes de el Castillo, & Sotomayor; quia respondetur illas quidem decimas Ecclesiasticas deberi Ecclesiæ ab Agricolis, & alijs Satoribus ex debito iustitiæ, vt dixit D. Augustin. relatus *in cap. decimæ 16. q. 1.* ibi *decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt*, nam Iuris naturalis, & diuini præceptum adest, vt populus alat sacerdotem, sicut de fide esse apparet in Concilio Constantiense definitum, ac probat latissimè Castro *de hæresibus* vers. *decima*, & cæteri de hoc tract. decimarum scribentes; itē ex verb. D. Pauli 1. *Corinth. 9.* ibi; *si nos vobis spiritualia seminauimus magnum est, si nos Carnalia vestra metamus?* & ex illo eiusdem ad Timoth. 1. *cap. 5.* ibi *non alligabis os boui trituranti*, & ex illo S. Lucæ 10. ibi *dignus est operarius mercede sua.* Aragon. 2. 2. q. 87 *art.* 1. Couar. *lib.* 1. *variar. c. 19 n. 8.* & alij, dicētes vt quoties sacerdotes egent, sint obnoxij Parochiani eis facere oblationes, & quamuis in quotta decimationū admittatur illam obligationem, non esse Iuris Diuini, sed esse tam ab antiquo tempore stabilitam, & prouenìat ab illo Apostolorum, vt patet ex Cōst. Clem. *lib. 2. c. 29. 38. & 39 & lib. 8. c. 36.* sicut dicunt D. Thom. *in 2. 2. q. 87. art.* 1. Caietani, & cæteri Scholastici cum eo ibi, & multò etiā antiquiori tēpore, cū hæc quotta decimarū soluenda imperata reperiatur etiam in lege naturæ, antequā præciperetur in lege veteri scripta, vt patet *Genesis 14. & 28.* vbi habetur quod Abrahan dedit Melchisedech decimam, & Iacob promisit Deo decimam totius, quod ab ipso Deo reciperet; imo & à Gentilibus solm dixit Plinius *lib. 19. cap. 14.* † Nec enim hæc sic militat obligatio respectu dictæ dimidiæ decimationis Regi propter tributum soluenda in tritico ordeo, ac cæteris seminibus terræ, cum in his Regnis ex alijs contributionibus mercīū aliarū extra grana, plus ad æqualitatē cæterorū Vassallorū possint suppleri sine tali nocumēto, quod nunc Agricolis pararetur, si super illis tantùm recaderet ea cōtributio dimidiæ decimationis, vt cætriæ proposuerant, hæc verò esset iniqua admodum in his Regnis; imo & in alijs respectu inæqualitatis iam *supra* ponderatæ; & quia hæc contributio properaret ad desolationem populorum, & Agricolarum, vt satis, & abundè ex dictis apparet, a R. M. Regius Confessarius ac D. Archiep. Tapia. 58

Nec obstat illud factum Ioseph *dict. c. 47. Genes.* etiā videtur cum illo tēpore ex alijs vrgentioribus causis potuerit esse conueniens, vt solueretur tale tributum Regi ob euitanda periculosiora, ac laboriosiora nocumenta, quibus opprimerentur Vasalli Regis Pharaonis, & hoc genus triboti tunc electum à Iosepho, etsi grauosum ob euitanda maiora mala; imò patet dictos Vasallos Pharaoni vēdidisse omnes possessiones proprias in fame illa generali Ægypti, omnésque illos emi ab ipso Rege, passos fuisse taliter, vt omnia eorum bona conuersa fuerint in patrimonium Regale, vt patet ex dicto scripturæ loco ibi *& nos, & terra nostra tui erimus eme nos, in seruitutem Regiam; emit igitur Ioseph omnem terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas.* Vnde apparet factum Ioseph, fuisse illis nimis fauorabile; poterat enim Rex Pharao in illos seuerius agere, & mediatore Iosepho redditæ fuerunt illis possessiones, & libertates cū paruo illo tributo quintæ partis, vt ipse Pharao, familiáque eius sustētaretur; & sic videmus talem actum potius fuisse inæstimabile beneficium, quàm tributum, & vt mihi videtur adinstar obligationis feudalis, sine 59

D. Fermosin. de Leg. Ecclesi.

Aaa emphy

emphyteuticalis, per quam Dominus prædij directus recipit aliquid ab vsuario feudi, aut emphyteusis in recognitioné directi Dominij, cũ dederit rem suam fruendam vsufructuario cum illo onere: alia etiam congerit pro explicatione *dicti cap.47. Genes.* D. R. P. M. Fr. Ioannes Martinez *in dicto discursu 7.à n.50.versi.el caso* ad 62. quod factum nihil habuit decimationis.

60 Ad secundam quæstionis parté esto quod relata tributa sint licita, & aliquãdo conuenientia; & sic posse sine periculo imponi; quia iam ex longè, & abũdè ex dictis in textu nostro *à q.1.* manet explicatũ, & resolutũ præcipuè *q.13.14.& 39.* cõtributiones millionum, sissarum, aliarúmque impositionum, etiã super comestibilibus, non posse imponi à Regibus, & Principibus laicis, taliter vt includãtur personæ, & communitates Ecclesiasticæ sine assensu, & voluntate Pontificis summi, vt etiã de alijs cõtributionibus pro reparatione Pontiũ, Viarum, & aliorũ operum publicorum resolutum est ibi etiã *à q.9.10.11.& 12.* euenit nunc respõdendum has collectationes in tritico farina, Molendinis, atque in dicta dimidia decimatione stabiliri, nec ad tempus, aut in perpetuum posse contra Ecclesiasticas personas, aliásvè cõmunitates Ecclesię, sine dicto Pontificio consensu, quia nõ minus hæc grauiora essent Ecclesiasticis, ac læderent illos, quam lædunt alia tributa hucvsque imposita, millionum, sissarum, Alcaualæ, & aliorum; imo & multò plus, vt à subiecta materia probatum relinquimus, vt in terminis dicunt idem Archiepiscopus Tapia *in dicto art.9.n.6. &* D.P.R.M.Fr.Ioãnes Martinez *tract.in d.suo tractatu.*

61 Et cõfirmatur ex adductis *in dicta q.13.14.& 39.* vbi probauimus post longissimas cõferentias Cõsiliariorũ Regis nostri circa collectandos Ecclesiasticos in quodam tributo sissæ Episcopi, & Decani, & capitula Cathedralium restiterunt, non obstantibus fundamentis pro Rege consideratis *supra in dicta q.13. & 14.* quo vsque ad nos peruenit assensus Pontificius, vt retuli *in dicta q.39.* vbi ad illa sigillatim responsum præbuimus.

62 Et quamuis nonnulla hic applicari possent ex sacra scriptura, quibus probabant pro Rege scribentes collectas, & cõtributiones ante legé Euangelicam impositas fuisse sacerdotibus antiquæ legis ex solo mandato Regio absque Pontificio: tamen ad ea scripturæ loca intellectum præstitimus *sub dicta q.14.* ibi legendum, ne aliam repetitionem faciamus.

63 Et sic pro complemento notandum est cum D. Archiepiscopo Tapia *dict.art.9.n.6.* vt præter quã quod, non erit facilè facultatem obtinere à sede Apostolica ad hoc tributum consentiendum, inutilem ferè esse prædictam contributionem, si Ecclesiastici eximãtur ab eorum solutione; quia præter eorum multitudinem, cæteris paribus, respectu habito ad æqualem numerum personarum laicarum; quia multùm magis isti consumunt farinæ, & panis, quàm laici, cum inter laicos plures sint paruuli, & fœminæ, & miserabiles, Ecclesiastici vero omnes sint iam adulti, & amplioris facultatis, quo fieri ait Archiepiscopus, vt si isti excipiantur, quod multùm decidet tributum à quantitate
64 sperata. † Et addo posse itidem considerari in eodem vltimo tributo decimationis dimidiæ; siquidem videmus plures Ecclesiasticos, ac communitates Monachorum, & Religiosorum serere, metere, ac recolligere triticũ, aliáque grana, & messes, qui sine Pontificio consensu ad dictam dimidiam decimationem virtute legis, aut Decreti Regij, nõ tenerentur ad præstandam dictam decimationem, præcipuè si consideres etiam plures esse possessiones, quæ etsi colantur à laicis, pertinent in proprietate ad Ecclesiasticos, aut ad alios, qui eas possident liberas, & exemptas ab omni decimatione, ratione cuius priuilegij pluris locant Agricolis, quàm alias locarentur. Quibus, & alijs consideratis apertè constat, tum de invtilitate horum tributorum, tũ de difficili exactione esto licerẽt &c.

QVÆSTIO LXI.

An Reges Christiani valeant conuertere in alios vsus, etsi pios monetam sibimet consignatam super redditibus primi anni Episcopatus, aliorúmvè beneficiorum,* si in Breue Pontificio consignationis exprimat Pontifex velle quod talis pecunia, non expendatur in alios vsus, quàm Catholicæ religionis, defensionis, & propagationis, necnon obedientiæ erga Romanam Ecclesiam conseruationis? Et an si Principes decernant, quod sententiæ in prima instantia latè in causis ordinarijs illico executioni mandentur; sic vt appellatio tantùm habeat locum quoad diuolutiuum effectum, queant obligare Tribunalia Ecclesiasticorum, & sanctæ inquisitionis, vt in causis externis, & ciuilibus extra fidem, idem decretum practicetur sine beneplacito Papæ, Episcopi, aut Inquisitorum?

SVMMARIVM.

1 *Papa Vrban VIII. Innocent.X. & Alex VII. concesserunt, & prorogarunt gratiam de las mesadas Regi nostro Philippo IV. &* à n.3.

3 *Dispensandi potestas est latè interpretanda, dispensatio ipsa strictè.*

4 *Voluntas testatoris difficulter mutari valet à quoquam alio.*

5 *Interpretatio de dubio priuilegij, siue rescripti, pertinet ad ipsum concedentem.*

6 *Rex Philip.IV. conuertit pecunias gratia* de las mesadas *in persoluendis salarijs ministrorum sua Regia Capella sine Papa licentia, & suadetur non licitè* num. sequentibus ad 15. contra à n.16.

7 L.27. titulo 28.p.3.

8 L.2.5. mutui ff. si certum petatur.

9 Cap.verum de conditionibus appositis.

10 *Modus in concessione positus, si non obseruetur, quando faciet illam irritam, &* n.11.

12 *Donatarius tenetur alere donatorem, quando in donatione talis obligatio inscribitur, aliàs donatio reuertitur.*

13 *Ordinatus ad titulum Patrimonij potest illud vendere, si postea adipiscatur beneficium sufficiens, & melius fit adsit consensus Episcopi,* vt n.14.

15 Leuitici cap.fin.

16 *Rex loco pecunia mensarũ subrogãs pro propagãda Catholica religione, & defendẽda Eccle-*

sia

sia Romana aliam pecuniam de suo Patrimonio, licitè videtur sibi agratiatam de mensibus posse applicare ad alios pios vsus n.20. *& sic resolutum* n.28.

17 *Perjurus non censetur quisquis soluet aliam speciem meliorem, quàm promissam* n.19.

18 *Creditor satisfactus dicitur, cui soluta est pecunia melior.*

21 *Legatum relictam pro redimendis captiuis, aut pro fabrica Ecclesia, satis adimpletur si conuertatur in excarcerando, vel in ornamentis, & alys Diuino cultui.*

22 Cap.2.Trid.sess.21.*vide* n.13.& 14.

23 *Fundamenta prima sententia dicuntur.*

24 L.fin.ff.de vsu,& habitat. *Vide* sub n.8.

25 L. fin. cod. depositi, l.fin. cod.de compensat. cap.fin.§.sane de deposito,l.27.tit.14.p.5.

26 *Rex fit Dominus pecuniarum sibi à Pontifice donatarum, qui satisfacit subrogando alias pro adimplenda causa impulsiua.*

27 Cap.debitores de Iure-Iurando.

28 *Pecunia mensium super Episcopatibus, & beneficys Patrimony Regis, qua de causa abstineantur licitè applicata Ministris Regia Capella post multas sessiones monstratur.*

29 *Sententia in causis ordinarys, & ciuilibus appellatione interposita, de Iure non mandantur executioni* n.30.& 31.

30 *Reges non valent immutare stylum Tribunalis Ecclesiastici, nec S.Inquisitionis, vt* n.31.

32 *Statutũ præcipiens, vt sententia exequâtur prius cautione, est obseruandum, vt contingit in Regno Maioricarum* n.33.34. *& alys.*

33 *Sententia exequenda est quoties adest periculum in mora, vel si est arbitrorum, aut supplicationis* n.34.35.

36 *Stylus in lege Regni innitens est obseruandus, etsi Iuri non contra dicit Canonico, obseruatur in Curia Ecclesiastica in* n.3.& 38.

37 *Inquisitio Maioricarum est in stylo exequendi sententias à se latas in causis ciuilibus, &* num.38.

38 *Epistola Consily supremi inquisitionis refertur, qua ordinatur, vt inquisitio Maioricens. obseruet stylum Regia Audientia in exequendis sententiys.*

39 *Lex municipalis Regni Maioric. circa exequẽdas sententias: non infringit libertatem Ecclesia, nec inquisitionis, & est iusta, vt* n.40.

40 *Decurionum Maioricarum petitio, vt in sancta inquisitionis tribunali Maioricarum obseruetur stylus illius Regia Audientia circa exequendas sententias, refertur.*

1 IS proximè diebus ad vnguem in hac curia Matritensi disputatum est de casibus duobus in specie, qui ansam præstant huic generali inquisitioni. Primo, quia cum à tempore Vrbani VIII. Innocentij X. indultum sit nostro Regi Philippo IV. & prorogatum per Alex VII. Pontificem maximum per suum breue 22.Aprilis 1660.anno 5. sui Pontificatus, in quo concessit gratiam, quæ vocatur *de las mesadas* in omnibus Episcopatibus, & beneficijs, quæ pertinent ad Regiam nominationem, & præsentationem ad similitudinem prædecessorum suorum, ea nempe ratione; quod sic noster pijssimus Rex, sicut & eius Pater, & avus Philip.III. & Philip.II. ac alij progenitores absumerent ærarium publicum pro propaganda Christiana religione; & quia prædicti Pontifices eam concessionem fecissent, sub ea tamen allegatione, vt quælibet *mesada* Regi persoluatur, deductis oneribus, & expensis à quolibet nominato, atque prouiso, quæ est vna pars integra de duodecim post quatuor mẽses illico transactos à die adeptæ possessionis pacificæ Archiepiscopatus, Episcopatus, & alterius cuiuslibet Dignitatis, aut beneficij; ipsemet Alex. VII. sicut dict. Vrban.& Innocent. fecere, posuit sequentem clausulam ibi: *Volumus autem quod pecunia, quas ex presenti cõcessione percipies, in alios vsus, quam Catholica religionis, defensionis, & propagationis, necnon obedientia erga Romanam Ecclesiam conseruationis, pro quibus dumtaxat concessio ipsa, fit, nullatenus conuertantur super quo Maiestati tua, ac Ministrorum tuorum conscientiã oneramus* &c. Qua clausula non obstante D. Rex Philippus IV. dictas pecunias quotannis procedẽtes ex singulis vacantibus applicauit pro solutione Salariorum ministrorum suæ Capellæ Regiæ. Et quia de hoc facto orta fuit non leuis conferentia inter peritissimos Regis Consiliarios; ideo etsi iam nunc per securitate talis assignationis responsum fuerit à maiori parte, adhuc libuit referre votantium dissentientium fundamenta, quibus hinc inde potuerunt moueri.

Secundo, quia per forum Regiæ Audientiæ Maioricarum habetur, vt sententiæ, etiam in ciuilibus illico exequantur, nec factum sic fuerit in quadam causa per inquisitores illius Regni, & in nostro Consilio inquisitionis pars appellata instaret pro executione sententiæ latę in eius fauorem à dictis inquisitoribus, quæ obtinuit ponemus in vers. *ad secundam* fundamenta. 2

Pro cuius primi dubij perfecta intelligentia, nobis verũ est sequentes generales, atque doctrinales conclusionis laconicè præfigere. Primã, quod etsi potestas dispensandi sit latè interpretanda, vt nonnulli agnoscunt per textum *in cap. fin. de simonia*, & melius alij per glossam *in cap. hi qui* verbo *in potestate* in fine 15.q.8. *& in cap. dudum* vers. *beneficia de prebend. lib.6.* Vbi ordinarij, & cum infinitis Thomas Sanchez *lib.8. de matrim. tota disp. 2.* omnino legendus, & ibi *n.2.3.4.5.6.* vbi limitat: tamen eadem met dispensatio taliter debet coarctari, vt si aliquid operetur, extendenda amplius non sit, vt habetur expressè *in cap. 1. §. ille vero de filijs Presbyteror.* Vbi DD. & Barbosa, quia & exorbitat à dispositione Iuris communis; & quia lex debet esse æqualis omnibus, quæ si derogat, aut damnum affert in aliquo Iuri communi est odiosa; & ob id debet valde restringi per textum *in cap. qua à Iure de regul. Iuris lib.6.* & hoc iuxta temperamentum, quod ponit in casibus octo dictus Thomas Sanchez *dicto lib. 3. tota disp. 1. & à num. 5.* cum infinitis, etiam legendus. 3

Secunda verò erit conclusio *leg. 1. ff. de administrat. rerum ad ciuitatem pertinentium* ibi: *quod ad certam speciem ciuitati relinquitur in alios vsus conuertere non licet*, Vbi admittunt DD. & per textum *in cap. conquestus 16. de foro comp.* Vbi ego posui nonnulla legenda, & applicanda hic, Lara *de Cappellan. & anniuersar. 1. p. toto cap. 14. &* 15. vbi cum pluribus scribit, quam difficile est mutare voluntatẽ testatoris; *non enim sufficit quod testator iubet, nisi fiat, vt iubet* ex *l. sed si ante ff. ad Trebellian. nam quod testator voluit, non quod voluisse melius fuisset, est attendendum*, vt habetur *in l. extraneum cod. de haredib. instituendis* 4

interit (dixit Seneca controuersia 7.) *omne Ius, omnisquè potestas si viui neglexerint imperia mortuorum.*

5 Tertia inquam conclusio, nam quoties oritur dubium circa interpretandam mentem Pontificis in quolibet de suis priuilegijs, siue rescripto, recurrendum est adeundem, vt ad fontem, à quo diminat dispensatio, vt docent omnes per textum *in cap. cum venissent 12. de iudicijs*, vbi ego latissimè scripsi, & cum Barbosa posui, quod quandò tractatur de aliqua declaratione iudiciali, & generali facienda, solus Papa, & conditor Princeps legis potest suam legem interpretari, & non alius inferior quando illa interpretatio, seu declaratio est iudicialis, id est generalis, & necessaria, si ex verbis legis certus intellectus dari nequit à Doctoribus, in quo casu intendet conditor, vt nemo alius adeatur inferior, qui eius legem interpretetur, aut declaret.

6 Quare videtur ex prædictis conclusionibus, vt in specie Breb. Vrban. VIII. Innocent. X. & Alex. VII. proximè mentionati gratiam ab ipsis concessam Domino Regi Philippo IV. non posse in aliũ casum practicari facto eiusdem Regis, si Pontifex idem Alexand. VII. qui nunc viuit, non consultatur, vt assensum præstet, siue declaret mentem suã non deuiare ab assignatione facta per Regem, vt dictum est; quia clausula Breuis in dicto vers. *volumus* satis clarè manifestat Pontificis claram vo-
7 luntatem. † absque eo quod obstent verba *leg. 27. tit. 28. p. 3. circa finem* ibi, *e si en las otras Cartas foreras, o de graçia que el Rey faga, nasçiere contienda sobre ellos, deben las otro si iuzgar los Iueçes antequien pareçieren*; quia vt declarant *ibi* Gregor. *littera* D. verbo *gratia*, & *ibi glossa* 1. verbo *donatio*, Gutierrez *lib. 3. pract. cap.* 18. & ego latè sub *dicto cap. cum venissent. 12. de iudicijs sub quæst.* 2. dicta verba sunt intelligenda, quando dubitatio talis excitatur inter partes litigantes; non inquam si tractaretur de valore, & obseruantia eiusdem priuilegij; tunc enim spectat ad Principem, qui illud concesserit, interpretatio; & sic fiet, vt cum in casu adducti breuis, sit Papa concessor, & Rex illius interpretator, qui in eo subest Pontifici per illa, quæ dixi *in dicto cap. noui. 13. de iudicijs q. 1. 2. 3. 4. 5. 6.* & in alijs, & *in cap. 1. de probationib.* vbi DD. *& in cap. solita de maioritate, & obedientia, & tota dist. 96.* per necesse videtur, vt applicatio, siue assignatio facta à Rege nostro sit proprijssima causa, sed contra mentem eiusdem Papæ concedentis.

8 Et coadiuuatur prædicta sententia ex regula textus *in l. 2. §. mutui ff. si certum petatur*, vbi habetur aliud pro alio subrogari, aut solui non posse, inuito creditore, & ex doctrina *leg. fin. ff. de vsu, & habitatione*, vt probatur quod meliori resoluta, non liberatur debitor in verbis sequentibus ibi: *facit autem deteriorem, etiam in meliorem statum commutata*, & per Iura *in cap. commissum de sponsalibus, cap. per tuas de voto*, quibus DD. probant promissionem, & Iuramentum adimpleri debere in forma specifica, etiamsi aliud opus postea promissum, quamtumvis melius quis post Iuramentũm adimplere promiserit, & per textum *in cap. ad nostram 1. de Iure-Iur.* quo probatur promissorem non adimplere, si vtatur compensatione, & *cap. debitores 7. de Iure-Iur.* & per alia, quæ dixi latè *sub cap. 3. dict. tit. de Iure-Iur. quæst. 1. à num. 1.* Vbi latè disputatum est de Iuramento complendo in forma specifica.

Item etiam confirmatur ex regula textus *in cap. verum de conditionib. appositis*, vbi glossa cum concordantibus, & DD. *ibi* docent, quod etsi donatio facta Ecclesiæ, aliòvè pio loco sub modo, aut conditione, non impediat translationem Dominij, nec reuocetur, nisi expressè fuerit conuentum, Socinus *reg. 382. priuilegio 60.* Ioseph Ludouicus *in decis. Perusina 95. num. 43.* nam fauore Ecclesiæ semper modus præsumitur causa impulsiua, vt per Ripam *in l. fin. Cod. de reuocand. donat. quæst. 52. n. 173.* Couarru. *lib. 1. variar. cap. 14.* omnino legendus, Surdus *de alimentis tit. 1. q. 48. numer. 70.* † Tamen si modus est causa finalis, 9 10
& non impletur, tunc quidem in substantia defici, modo non adimpleto, vt in præcitato casu nostri Regis probari videtur per verba iam adductæ clausulæ *volumus autẽ quod si pecuniæ* &c. quæ importat formam in hoc fuisse mandatam respectu modi; indéque ab illa non posse recedi per textum *in l. si quis mihi § si coram ff. de acquirenda heredit.* quare Oldradus post Bartol. *in l. 1. §. si plures num. 13. ff. de exercitoria actione*, Barbosa *clausula 380. sub num. 1.* referens pluries cum multis, & per notata *in l. hoc Ius porrectum Cod. de sacrosanct. Ecclesijs, & in l. cum tu cod. de transactionibus, & in l. hac consultissima cod. de testamentis*, dixerunt dictam clausulam *volumus autem*, qua vsi sunt relati Pontifices in dicto Breui, inducere formam; quæ si non fuerit adimpleta, censetur mutata substantia facti, in tantum vt si non fuerit forma seruata, corruat concessio.

Ex quibus, & ex alijs videtur affirmandum, 11
quod cum dicti Pontifices donauerint prædictas *mesadas* cum ea conditione, & modo, quod pecuniæ non conuerterentur in alios vsus, quam Catholicæ religionis, defensionis, & propagationis &c. ac in verba sequentia adiecerint ibi *super quo maiestati tuæ, ac Ministrorum tuorum conscientiam oneramus*, quæ etsi iuxta arbitrium boni viri sumenda sint, secundùm quod cum infinitis explicat Barbosa *de clausulis clausula 24. conscientiam tuam oneramus*, & quod commissarius cum hac clausula sequi debet, non priuatam conscientiam, sed communem, & publicam, vt inquit Marchesanus *de commiss. p. 1. pag. 202. num. 77. in vltima impressione*, negari non potest, quin duplici vinculo obstrictus sit Rex donatarius per doctrinam Farinacij *in praxi crimin. p. 1. quæst. 25. num. 37.* Menochius *cons. 95. n. 124.* Surdus *decis. 254. n. 35.* † Et vt quemad- 12
modum si donator in donatione poneret pactum, quod Donatarius teneretur alere donatorem, quo deficiente, reuertatur dominium rerum donatarum in addonatorem ipsum; sic vt ei detur vtilis actio, speciali alimentorum fauore, Ripa *in l. fin. q. 38. cod. de reuocandis donationib.* Couarru. *dicto lib. 1. variar. cap. 14. num. 4.* Lara *de liberis agnoscendis in l. si quis à liberis §. verum num. 20.* Surdus *de alimentis num. 8.* Barbosa ad alia *in dicto cap. verum*, videndus, & *sub num. 4.* ita similiter in nostro casu, eo quod Pontifices donauerint non alio fine, quàm quod dictæ pecuniæ, quæ procederent *de las mesadas* conuerterentur in defendenda religione Christiana, & in eius propagatione, quod nihil aliud videtur, quàm ei in spiritualibus alere, & fauere, cúmque Põtificiũ Alex. VII. Vrbani VIII. Innocentij X. tam clara fuerit voluntas in præcitatis verbis dictæ clausulæ, videtur à fortiori resoluendum nullomodo potuisse Regem nostrũm ex proprio motu, & cum consilio

silio suorum Ministrorum peritissimorum dictas pecunias cõnertere in solurione stipendiorum suæ Regiæ capellæ sine speciali consensu Papæ con-
13 cedentis relatam gratiam. † Cum & videamus in negotio faciliori, & magis factibili dictum consensum, siuè Episcopi, proprij Prælati prærequiri, in eo nempè casu, quando qui ordinatus in sacris ad titulum Patrimonij, seu donationis postea assecuto beneficio Ecclesiastico congruæ sufficientis, vellet alienaræ talè Patrimonium, ad cuius titulum fuit ordinatus: nam iuxta probabiliorem sententiam non poterit talis ordinatus ex propria voluntate illud alienare, nisi præhabita licentia sui Prælati. Episeopi; quia etsi talis alienatio videatur absolutè permissa, adepto Beneficio, per verba Trid. *in cap.2. sess.21.* vbi dicitur, vt talè Patrimonium non possit alienare; donee ordinatus beneficium sit Ecclesiasticum sit adeptus, vel aliunde habeat vnde viuere possit, vt senserunt Nicolaüs Garcia *de beneficijs tom.1. p.2. cap. 5.n.186.* Ludouicus de San Ioan. *de sacram q.2. à n.10. difficult.2.* Gratianus *disceptat. forens. cap. 159. n.14.* Molfesius *in summa tom.1. tract.2. cap.18. n.31.* Azor *instit. moral. lib.3. cap.4. q.3.* Parisius *de resignat. beneficiorum lib.2. q.6. n.16.* & alij dicentes sine Prælati licentia posse ordina-
14 tum illud Patrimonium alienare. † Tamen vt diximus crebriori calculo Doctores tenere prærequiri consensum illius, inter quos Hugolinus *de potestate Episcopi cap.26. §.13. n.4.* Gauantus *in enchiridio Episcopor.* verbo *ordines maiores n.13.* Præpositus *in 3.p. quæst. vnica de sacram. ordin. dubio.18.n.178.* Tyberius *in instructione ordinandor cap.9.q.74.* Zenedus *in quæstionib. canoic.lib.1. quæst.11. n.9.* Pater Hieronimus Garcia *in summa moral. tract.1. difficult.2.dubio.q.5. puncto.5.q.38.* cuius verba ad longum refert, & sequitur Diana *p.9. tract.8. miscellan. res.23.* in vers. *quid ego sentiam.*

15 Et insuper facit contra Regis factum illud sacræ scripturæ *in leuitico cap. fin.* ibi *animal. quod immolari potest Domino, siquis voverit Sanctum erit, & mutari non poterit, id est nec melius malo, nec peius bono,* quibus verbis arguitur satis in forma speeifica adimplendum esse votum, & non per æquipollens iuxta pluta, quæ adduxi *in dicto cap.3. de iureiur. sub dicta quæst.1. à n.1.* & sic non valuisse Regem nostrum illam procedentem pecuniam ex dictis *mesadas* conuertere in salario persoluendo ministris dictæ suæ Cappellæ, quamtumvis aliam sobroget de suo ærario, seo Regio Patrimonio, eum faciat contra expressam voluntatem dictorum Pontificum.

16 Pro facto inquam nostri Pijssimi Regis faciunt non leuia fundamenta, inter quæ, quod Rex in dicto casu non applicat dictam pecuniam taliter ministris suæ Cappellæ, vt se excuset, aut subtrahat ab applicanda alia sintili, ac tanta quantitate in defendenda, atque tuenda; item & prapaganda Christiana Religione, sicut Pontifices meminere in relata clausola *nos autem*; indeque fieri, vt Regis conseientia secura & pacata reddatur per regulam textus *in dicto cap.3. cap. ad nostram el.1. de Iureiur. cap. mulier.22. q.2. cap. scriptura, cap. licet de regularibus, l.fin.ff. qui satis dare cogan-
17 tur, l.7. tit.8. p.1.* † Ex quibus iuribus probatur, vt nec sit perjurus, nec faciat aduersùs promissum, aut votum quisquis iurauit facere, aut implere, aut soluere in vna specie, aliam meliorem præstat, aut soluit; quia tunc in dubio censetur creditor consentire, si non contradicat expresse, vt dixerunt Couarruu. *in cap. quamuis pactum.1. p.§.4. n.6. de pactis lib.6.* Menochius *de arbitrar. casu.338.* Suarez *lib.6. de dispensatione, & commutatione voti cap.18.* Barbosa *in dicto cap.3. de Iure-iur. n.2.* Soto *de iustitia, & iure quæstion.4. art.3.* D. Thomas *22. q.88. art.12. & in 4. dist. 38.q.4.art.4.*

Secundo per doctrinam textus *in l.plane ff.fa- 18
milia ercifcunda l.prohibere §.quod plane ff.quod vi, aut clam,* vbi Bart. *& cap.intellecto.33.de Iure-iur.* quibus probant DD. satisfactum esse creditori, si integrum debitum ei in moneta magis pretiosa soluatur. † Et sic procedere etiam in iuramento, 19
seu voto Deo facto persoluendo, quando aliquid ei offertur pro anima & peccatorum redemptione quod, adimpletum videtur si in meliori opere persoluamt, vt ieiunio, eleemosyna, peregrinatione, vel religione ex *cap.1. & 2. de voto.*

Tettio quia subrogando noster Pijssimus Rex 20
tantam, aut ampliorem pecuniam pro defendenda religione Catholica, & pro alijs ioxta Pontificum voluntatem insinuatam in relata Bulla, & in dicto vers. *nos autem*, non liberatur à calumnia, si exculparetur illas pecunias procedentes ex dictis *mesadas* conuerti in opus magis gratum Deo, quale est illas conuertere pro soluendis salarijs Ministrorum suæ cappellæ inseruientium sic immediatè cultui Diuino quotidiè præstito, ac præstando Deo, de quo hic non disputamus, sed addimus, dictum Regem de suo Patrimonio, & ærario alias, & in ampliori summa subrogare pecunias; indeque nullam injuriam irrogare Pontificum voluntati; imò & dicimus melius complere, ac perficere, quam relatum est in casibus iu-
ris adductis hic à vers. *pro facto.* † Et sic etiam 21
abundantius quam faciet hæres, siuè legatarius, quibus à testatore relicta est aliqua quantitas pro redimendis captiuis si illam conuerterent, ne incarcerem quis detruderetur, vel quando quod relictum est pro fabrica Ecclesiæ; conuerteretur in ornamentis; & alijs Diuino cultui necessarijs; quas conuersiones licere, communiter docent DD. sicut de primo casu cum multis scribunt Thomas Sanchez *opusc.tom.2.lib.4.cap.2.dubio.9. n.2.* Diana *p.4. tract.4. res.150.* vers. *nota tertio;* & de secundo casu Couarruu. *in cap. fin. de testam. n.4.* contra Abbatem, idem Diana cum alijs *dicta p.4. tract.4. res.140.* vers. *nota Secundo.* Et certum est in his conuersionibus, nullam aliam pecuniam subrogari pro redimendis captiuis, nec pro fabrica iuxta expressam voluntatem testantium; ergo absque vlla injuria Pontificum noster Rex potuit relatas pecunias *de las mesadas* assignare, pro vt assigauit; siquidem alias pecunias maioris quantitatis subrogat pro defendenda religione Catholica.

Et prædictis adiungitur Nicolaï Garciæ do- 22
ctrina sub vers. *cumque* & aliorum; quatenus iuxta dictum Trid. *in cap.2. sess.21.* dicunt, sine licentia prælati posse ordinatum ad titulum Patrimonij illud alienare, ex quo sit adeptus beneficium sufficiens suæ substentationi, quod subrogatur loco dicti Patrimonij Et quod pro titulo ad ordines sacros consequendos ordinando assignatum antea fuerat: & ob id non esse mirandum vt Rex noster potuerit ad libitum conuertere pecunias dictarum mensarum pro salarijs Ministrorum suæ cappellæ, cum loco illarum subroget tantas imò maiores pecunias, vt defendat religionem

Christianam, & eam propagat, ad cuius effe-
ctum nihil interesse, an sumptus fiet numero
ex pecunia mensarum, an ex alia diuersa.

23 Itaque si hæc sustineatur sententia, videntur ab
hoc proposito esse diuersa ea, quæ continentur
in primis tribus conclusionibus generaliter positis
à vers. *pro cuius primi dubij:* nam præterquam
quod doctrina ea generalis non vulneratur facto
nostri Regis, illa in se subintelligitur & limita-
tur iuxta casus, quos posuit longè dictus Tho-
mas Sanchez cum infinitis *dicto lib. 8. de matrim.
disp. 1. & 2.* Legendus, & quos ego scripsi *in di-
cto cap. cum venissent. 12. de iudicijs q. 1. & 2.*

24 Nec contradicere præter alia posita pro prima
sententia, decisionem textus *in dicta l. fin. ff. de
vsu, & habitat*, in qua tantùm iure consultus lo-
quitur de vsu, in quo nulla est nulla translatio Do-
minij, nisi tantùm vsus, qui non debet esse alius,
nisi ille qui determinatus est. In nostro autem
casu aliter considerati: nam ex quo Pontifices di-
ctas pecunias mensarum donarunt Regi, etsi sub
eo modo, aliavè conditione, quæ continetur in
dicto vers. *nos autem* invenitur translatio Domi-
nij talium pecuniarum in ipsum Regem per re-
gulam textus *in dicto cap. verum. 5. de conditioni-
25 bus appositis.* † Et similiter intelligenda fore, *l.
fin. Cod. depositi, l. fin. Cod. de compensationibus.
cap. fin. §. fane de deposito, l. 27. tit. 14. p. 5.* in qui-
bus, etsi habeatur, quod Depositarius tenetur
rem sibi depositam reddere in specie, taliter, vt
nulla compensatione vti possit; & sic Regem no-
strum esse solum depositarium facultate Pontifi-
26 cum. † Tamen adhuc sub diuersa ratione consi-
derari in casu nostro, in quo Rex fit Dominus il-
larum pecuniarum à Pontificibus donatarum, qui
satis subrogando alias loco illarum pro adimplen-
da causa impulsiua, siuè finali summorum Ponti-
ficum, dicitur in specie illorum voluntatem com-
plere. Nec enim hic adest aliqua obligatio iurata
ex partè Regis, qua sit obnoxius in forma, præ-
cisè adimplere specifica, etsi promissum quid
27 contineat. † Illicitum; vt accidit *in cap. debito-
res de Iure-iur.* vbi qui promisit vsuras soluere,
tenetur ad illas, etsi postea repetat: quo pacto in-
telliguntur plura alia iura primæ sententiæ, quæ
probat promittentem cum iuramento siuè vouen-
tem, teneri in specie adimplere, nec satisfacere
aliud pro alio, etsi melius constituendo, aut sol-
uendo, non consentiente creditore.

28 Hæc, & alia, quæ possent hic adijci pro vtra-
que sententia reddiderunt admodum dubios
Theologos consommatissimos, & iurè consultos
peritissimos nostri Regis, qui semel, & pluries
sessionaliter conferentiantes, eam amplexi sunt
partem, nempè factum à Regè posse tutè, pro-
cedere, non quia Clere fundamentis iuridicis ea
sententiæ prævaleat contrariæ, cum pro vtraque
ex votantibus fuerint nonnulli patroni; & sic di-
uersi, & aliquis magni nominis; quia ex quo per
ministros Ecclesiæ orando exitus militares lucri
fiunt in beneficium Reipublicæ; inde in puncto
huius dubij in rem meliorem, & Deo gratiorem
assignationem factam esse verùm quia post hæc
in aliam, & vltimam sessionem conuenti fuerunt
in his primis diebus anni præsentis 1661. Domi-
ni D. Didacus de Arçe Inquisitor Generalis. P.R.
M. Fr. Ioannes Martinez Regis confessarius R.
M. Fr. Nicolaus Baptista Carmelitanus, scientiæ
peritissimus, conscientiæ amantissimus trium
Episcopatuum nominationis Maioricens. Zamo-
rens & Calagurritan propulsator DD. Antonius
de Contreras è consilijs supremi Castellæ, & ca-
meræ vir pijssimus, atque mitissimus, & ali-
qui ad id fecerunt, vt etiam concurreret D.D.
Gaspar de Sobremonte è dicto consilio Castellæ
Doctissimus quidē qui Romæ legatus ad Papam
extraordinarius ab eo viuæ vocis oraculo accepit
responsum super dicto dubio, quo Sanctissimus
Pater interrogatus pro parte Regis eius conscien-
tiam sedauit; itaque iunctis fundamentis supra
relatis pro hac sententia cum testimonio tanti vi-
ri, hæc pars amplexa est, & rectè, vt ipsi Illu-
strissimi viri senserunt, quibus standum est, præ-
cipuè si consideretur hic non agi de præjudicio
tertij; & sic viro tanto attestanti de Papæ respon-
so credendum, per multa, quæ dixi de vno testi
credendo *in cap. 28. de testibus*, aliquid *in cap.
tua infrà de Clericis perigrinis.*

Ad secundam quæstionis partem de principi- 29
bus decernentibus, quod in causis ordinarijs sen-
tentiæ in prima instantia latæ statim executioni
mandentur; sic vt appellatio à partè condemnata
interposita, solùm habeat locum quo ad effectum
devolutiuum. Et an talia Regum decreta obli-
gent iudices, & partes litigantes in Tribunalibus
Ecclesiasticis seu Sanctæ Inquisitionis, sine Pon-
tificij Prælati, aut Domini Inquisitores generalis
assensu, & approbatione? Et suppositis quæ di-
xi longè *in cap. dilecto de iudic. q. 11. & 12. & in
cap. quod Clericis. 9. de foro comp.* vbi etiam addu-
xi plura de stylo obseruando in Tribunalibus Ec-
clesiæ, qui obseruatur apud Regia Tribunalia
circa vestiendas, & prosequendas causas ciuiles,
& criminales, & quæ dixi hic in textu nostro
tota quæst. 27. vbi de statutis factis à Clericis cir-
ca ordinationem litis, & num ligent Clericos, &
alibi. † videtur ex dictis in relatis locis, & ex 30
dictis etiam in toto nostro textu *in toto tit. de iu-
dicijs, & tit. de foro comp.* vt nullomodo Reges,
siuè Principes laici ita decernentes, valeant in
aliquo immutare stylum Tribunalium Ecclesia-
sticorum, & S. Inquisitionis; quia etsi sacri ca-
nones non dedignentur leges ciuiles sequi in de-
cisione causarum Ecclesiasticarum; tamen id pro-
cedit in casibus; in quibus, aut deficit decisio
Pontificia, aut adest approbatio ipsorum Pontifi-
cum admittentium pro finiendis causis, etiam in-
ter Ecclesiasticos, & exemptos, leges Imperato-
rum, aliasvè dispositiones Regum sic interpre-
tantes communiter DD. doctrinam textus *in cap.
1. & 2. de noui operis nunciat*; per quæ iura ap-
probant adductum dicterium nempè *sacros cano-
nes non dedignantur leges sequi:* Tamen quoties ad-
est lex canonica aliquid decernens iuxta illam, &
non iuxta leges, est inter Ecclesiasticos causa de-
terminanda, vel iuxta constitutiones cuiuslibet
Tribunalis exempti à Regia iurisdictione, quale
videntur esse tribunalia Sanctæ Inquisitionis.

Qua de causa, & ex alijs in nostro consilio 31
supremo inquisitionis, potuit legitimè dubitari,
numquid stylus audientiæ Regiæ Maioricarum
in exequendo sententias latas, etiam in causis
ordinarijs, etsi approbatus; imò præceptus à Re-
gibus valeat extendi ad causas ordinarias in sancto
illo Maioricarum Tribunali Inquisitionis agita-
tas inter Familiares, & ministros laicos Sanctæ
Inquisitionis; siquidem talis stylus; imò & quod-
libet Regium decretum pugnat aduersùs apertas
leges ciuiles, & sacros canones decernentes com-
muni Calculo numquam in ciuilibus causis ordi-
narijs.

nariis exequendam esse sententiam in prima instantia latam, nisi transactam in authoritatem rei iudicatæ postquam fatalia consumpta, atque finita sint, iuxta ea, quæ longè dixi *in cap.4. & 5. & sub. Rub. & alijs de appellationibus*; non enim sententia exequenda est, nisi in casibus, de quibus latè dixi *sub. cap.11. illius tituli*, vbi leges, quæ dispositio videtur esse periudicialis admodum partibus in sententia grauatis, quæque in desperationem propter sententiam excutioni mandatam adductæ litem deserent, omittentes appellationis remedio vti, quod in iure pro oppressis à iudicibus primæ instantiæ inventum est, vt latè dixi sub dicta *Rub. & tit. de iure-iurando.*

32 Sed quia stabilita legibus municipalibus Regnorum, & locorum oportet sequi, & practicari, & appareat de legè municipali Maioricarum in verbis sequentib. ibi: *sancimus praterea, & ordinamus, quod omnes sententia definitiuè in causis ciuilibus lata, vel deferenda, etiam si ab eis ad eandem Regiam Audientiam, vel ad Nos, Secundùm modum, & formam prædictam supplicatum fuerit, executioni demandentur, reiectis illegitimis exceptionibus, præstita tamen prius cautione per partem, quæ executionem postulauerit,* & appareat contra adductam regulam iuris in dicto vers. *ad secundam*, & sequenti adductam, aliam etiam iuris dispositionem vt quoties adest statutum ordinans quod exequantur sententiæ, sit ita obseruandum, & practicandum, vt docent Maranta *de ordine Iudicior. p.6.* in vers. *& quandoque appellatur n.316.* Monach. *decis. lucens.48. n.17.*& DD. per doctrinam textus *in cap.pastoralis §.praterea de officio deleg.*

33 Et confirmatur, quia quoties ex statuto, vel pacto dispositum est, vt non obstante appellatione fieri possit executio, idem practicandum poterit, non obstante iudicis præcepto, vt contingit, quando periculum est in mora, Sesse *de inhibitionibus cap. 23. n.40.* vbi dicit in casu, de quo *ibi* si talia non fieret immineret periculum propter quod debebāt cessare regulæ iuris ad exemplum sententiæ, quæ exequenda est, si periculum sit in mora; & ob id sententiam arbitralem in eo casu diceretur esse exequendam, non obstante appellatione; & item non obstante appellatione; & item non obstante
34 apprehensione. † Et sic videmus fideiussione, siuè cautione legis Matritensis exequi in nostra Castella sententias arbitrorum per *leg.4. tit.11. lib. 4. recop.* Suarez *in l.post rem iudicatam casu.8.ff. de re iudic.* Gregor. Lopez *in l.35. tit.4.p.3.glossa.7.* Gutierrez *in l. nemo potest. à n.440. ff. delegat.1.* Valenzuela Valasquez *cons.11. n.63.* Mar. Muta *decis.53. n.27.* Parladorius *lib.2. rerum quotid. cap.fin.1p §.2. n.1.* † Et amplius contingere
35 etiam de iure in supplicationibus iuxta authenticam quæ supplicatio, *Cod de precibus Imperator. offerendis*, Afflictis *decis.356. n.2.* Thesausus *decis.181.* vbi addit, Giurba *decis.4.n.17.* D.Leo *decis.29. n.19. lib.3.* Cancerius *1.p. variar.cap. 17.n.37. & 3.p.cap.17. n.125.* Michaël. Ferrer. *3.p.obseruat. cap.341.* Peguera *in praxi tit.de execut.sentent. numero 5.* Fontanella *de pactis nuptialibus clausula.4. glossa.18.p.4.num.69. & decis. 328. à n.10.*

36 Cum ergo litigantes ambo essent illius Regni originarij, naturales, vicini, & indigenæ, videtur sine dubio illa lege esse precisos, & litigatos ad obseruantiam dictæ municipalis legis per verba textus *in cap. cum venissent de eot, qui mittitur in possess.* ibi *legi Regni innitentes*, per quæ DD. docent, & ibi Abbas *n.3.* & ex doctrina textus *in cap. cum causa de re iudic.* vbi etiam Abbas *n.4.* Menochius *cons.991. à n.11.* & alij DD. per glossam *in cap. quod Clericis*, vbi Barbatia *n.56.* Socinus Senior *n.4.* & alij, iuxta quæ scripsi videnda.

Quare in causa diu agitata in Tribunali S.Inqui- 37
sitionis Maioricens. per quam plures annos inter comitem de Ayamans, & D. Petrum Sanctam Cilia, & Pax ordinis calatrauæ, & maximè dubitatum à me, & à Domino meo D. Didaco de Arze Reyno Inquisitore generali de extensione dictæ legis municipalis ad praxim Iudicum Inquisitionis, dum non constitistet de admissione talis legis municipalis, etsi in fauorem dictæ legis municipalis adducerem tunc stylum Inquisitionis Vallisoletanæ esse circa prosequendas causas ciuiles, & in ea ventilatas obseruare eundem stylum, quem obseruat Regia Cancellaria ibi existens, in his scilicet quæ spectant ad ordinatoria processus. † Adhuc quæsitis, & inuentis per 38
me ab anno.1585. vsque ad 56. nonnullis exemplaribus causarum ordinariarum, & ciuilium in eo Tribunali Inquisitionis Maioricens. de quo informaui D. Dominum Inquisitorem generalem, & omne consilium vnno assensu, & ore fuit mandatum, vt exequeretur sententia latè ab Inquisitore Maioricens. & hoc quia à tempre retro per epistolam vulgo *carta acordada.12.* Nouemb.1612. Liqueret esse stabilitum, vt obseruaretur in illa Inquisitione idem stylus, qui obseruatur in exequendis dictis causis in illa Audientia Regiæ per verba sequentia ibi: *que se guardè la costumbre, y estilo, que en esso Tribunal, y Audiençia Real, se obserua y guarda, y asi lo guardareis en esta causa, y en todas las demas que se ofreçieren*, quæ verba indicant iam de eodem simili negotio consultum fuisse nostrum consilium supremum; & ob id mandasse, sicut debicta epistola apparet.

Et sic concludimus dictam legem municipalem 39
non infringere in aliquo immunitatem Tribunalis Inquisitionis, nec Iurisdictionem Episcopalem Diæcesis Maioricens. cum talè præceptum Regium, seu statutum illius Regni non sit quod per se obligat in iniudicatura Inquisitionis, aut Episcopi, sed amissio Inquisitorum, & Episcoporum, qui pro tempore ibi Iudicarunt, & gubernarunt; ideò ab illis admissum; quia non pugnat Iuri, nec rectæ rationi, & optimæ gubernationi; & sic factum; quia dum leges ciuiles, & statuta municipalia legislatorum sæcularium, non bontrauenitunt dispositionibus, & resolutionibus canonicis, decet eas obseruari, & practicari, etiam inter Iudices Ecclesiasticos, per plura, quæ iam dixi sub textu nostro, vbi Imola *n.15.* Felinus *à n.88.* Decius *n.233.* Baldus *in Rub. huius tituli n.27. & in cap.1. n.7. de alien. feudi*, Bacardus *ad Clarum q.77. n.37.* Castellus *de libert. Eccles. lib.2. cap.9. n.8.* del-Benè *de immunit. Eccles. cap.1.dubio.2. sect.2.à n.1.* Antic. *cons.14. n.19.* Graff. *de effectibus Cleric. effectu.2. à n.112.*

Et quia refertur in litè sic pro partè Decurio- 40
num, & Iuratorum illius Regni Maioricarum, petitum fuisse à Domino Inquisitore generali, & à nostro supremo consilio, ne innouaretur in materia sic ardua, & in concussa; eo quod esset acceddere in irreparabile, atque maximum præjudicium illius Regni per regulam textu *in l.mittimus cum*

Digitized by Google

cum vulgatis de legibus,& iuxta quæ optimè con-
cludunt Fontanella *decis.* 428. *n.*17.Gunzalez *ad*
*regul.*8. *Cancel.glossa.*6. *n.*209.*ibi*, & quando ali-
qua esset difficultas, sufficeret stylus huius curiæ,
qui pro lege seruari debet , de quo latè dixi *infrà*
sub. Rub. de consuet. q.fin. & docent DD.per tex-
tum *in cap. ex litteris hoc tit. cap. quam graue de*
crimine falsi Menoch. *decis.*51. *lucens.* Antonius
Thesaurus *decis.*1. *n.*9. ideò dicendum est ex op-
tima ratione dictam legem municipalem in eo
Regno stabilitam esse & ex vberiori in illa in-
quisitione practicari ; quia cum de illa sit appel-
latio interponenda ad nostrum consilium , pro-
pter cuius longitudinem , & distantiam itineris,
pars sententia iuuata, si ea non eacqueretur cum
dicta cautione, fortè potentia alterius partis con-
demnatæ litem desereret ; indeque admittimus
quam rectè illam Inquisitionem conformatam
fuisse cum tali leg municipali, & stylo illius Re-
giæ Audientiæ & perinde à nostro consilio ap-
probatum nunc , & à tanto tempore , vt relatum
est;& sic videmus non obstare fundamenta con-
trariæ sententiæ posita *supra hic* in dicto vers. *ad*
secundam, & sequenti.

AD TEXTVM
IN CAPITE XI.
Hoc titulo. De constitutionib.

PRÆMISSVM.

1 SVpra tam sub Rubrica, quàm sub cap. præ-
cedenti promisi *hic* agere de lege pœnali,
cum in nullo alio textu totius huius tituli com-
modius agi valeat, etsi contextura, & littera non
applicetur ad pecuniarias pœnas , aliasvè in iure
vsitatas contra frangentes leges , statuta , & con-
stitutiones ; sed loqui videatur de alia pœna, sci-
licet propter contumaciam iuxta doctrinam , &
materiam textus *in cap.*1. *de Iudicijs* , vbi dicta
de contumacia, seu contumace non comparente,
& postea pœnitente , & de pœna excommunica-
tionis, siue suspensionis , qua punitur ibi Cobul-
deus contumax Episcopus , hic admodum appli-
2 cantur. † Verum quia in toto hoc tit. agimus
de statutis , & legibus , & *in cap.*1. dixerim de
peccato contracto ab eo, qui legem frangit , nec
obedit ; & consequenter deberet tractari de pœ-
na temporali , qua frangens puniri debeat, & hic
de hoc puncto agi possit ideo adiunctis quæ *Su-*
prà adduxi *q.*24. de pœnis impositis in statutis
laicis aduersùs Ecclesiasticos , & *q.*16. vers. *ad*
3 *quartam & q.*40.*& alijs.* † Iam nunc generaliter
possumus inquirere de facultate legitimi legislato-
ris imponendi pœnas in subditos legem frangen-
tes, de qua tractatione dico *inà à quæst.*1.per non-
nullas quæstiones sequentes. Sed ante illam vt
morem seruemus , atque stylum aliqua pro litte-
ra huius textus duxi notanda.

4 Igitur quod textus iste loquutus sit , non de
censura , & excommunicatione , sed de quadam
alias pœna temporali priuationis commercij cum
Magistris , docet Balboa ex proposito explanans
textum hunc *in cap.*1. *de Iudicijs n.*63. vbi addit
quod etsi textus hic mentionem fecerit de ex-
communicatione lata propter contumaciam , quia
cessante excommunicatus debet restitutionem ob-
tinere, hoc debeat intelligi præmissa absolutione,
iuxta consuetam Ecclesiæ formam, vt *in cap. cum*
desideres de sent. excommunicationis , cap à nobis
x8. *cap. quamuis* 58. *eodem , cap. ad aures.*14. *de*
simonia. † Et quia idem , Balboa *ibi à n.*60. agit 5
de illa quæstione , etiam per textum nostrum, an
excommunicatus donec satisfecerit satisfactione, in-
digeat absloutione ; ideo applicabis quæstiones,
quas adduxi sub *dicto cap.*1. *de Iudicijs* , circa
finem.

Et quia Barbosa *hic n.*1. *& à n.*8. vsque ad fi- 6
nem , congerit casus nonnullos de contumacia,
& ego ad saturitatem diaerim tum *in dicto cap.*1.
de Iudicijs, Tum *in Rubrica*; *& tit. de contumacia,*
& in n.fin. per glossam *in perpetuum* , & ibi *hic*
enim punitur notat quod contumacia non est pro- 7
priè crimen , vt tractant Couarru. *in cap. alma*
*p.*1.§.9.*n.*5. *col.*4. Tyraquel *de retractu linag.* §.2.
*glossa.*2. *n.*5. Perez *l.*1. *tit.*3. *ordinam. pag.*519.
† Et dicant Corneus *cons.*95. *n.*3. *& cons.*198. 8
*n.*6. *vol.*4. Bullazon *de different. inter iudic. ciui-*
lia , & crimin. differentia 192. *n.*3. quod contu-
macia lato modo , & per se delictum dicitur ideo
vt melius expendas adiunges quæ ex multis per
amplificationes , & limitationes , & ex diuersis
Doctoribus tradit Gratianus *regula* 104. vbi è
contra constituit pro regula , vt contumacia non
sit propriè per se delictum. † Et quia idem Bar- 9
bosa *hic n.*9. ait quod pœna imposita pro contu-
macia regulatur secundum limites contumaciæ,
sic cum Bernardo *regula* 538. † Ego dico ex re- 10
gula textus nostri, quod contumaa punitur
secundùm limites suæ contumaciæ , per quam
docent Bartolus *in l.si adulterium cum incestu* §.1.
ff.de adulterijs , Bald. *in l.*1. *Cod de postulando*,
Felin. *hic n.*34. vbi aliqua singularia tradit , &
ampliat dupliciter alijs duobus modis limitando,
Gratianus *regula* 107. qui ad hoc comprobandum
sic tenet , etiam ex textu optimo *in cap.*2. *de of-*
ficio delegati , *lib.*6. & Decio *in cap. sane de of-*
*ficio de leg. n.*4. & Tyraquel *de causa cessant.*1.*p.*
*n.*57. cum alijs vbi benè ampliat , & restringit
aliqua bona in materia referendo. † Et iterum 11
quia Barbosa *hic n.*8. in vers. *communione priuatur*
notat quod suspensio inducta propter contuma-
ciam, censetur inducta ad tempus , quo durat co-
tumacia , vt est communis intellectus secundùm
Couarru. *de sponsalib. p.*1. *cap.*6. *n.*15. ex addu-
cta ratione in vers. *& quia* Sed tu ad saturitatem
applicabis aliam regulam contrariam , quam tra-
dit Gratianus *regula* 143. † nempè vt dispositio 12
pœnalis , quæ nullam temporis præfinitionem
continet , perpetua censeatur probans ex Bart.
Baldo , Cyno , & Saliceto per textum *ibi in ser-*
uus ff. de pœnis , *& in l.fin. Cod. vt lite pendente*
quam limitat Felinus hic tripliciter *à n.*31. &
idem Gratianus declarat. *n.*2. † vt si possit pœ- 13
na adptari ad temporalem , & perpetuam , tunc
in dubio temporalis censeatur, sic cum Angelo de
Clauа *in sua summa* verbo *pœna q.*22.Ioan. Ne-
uisan *in sua silua nupt. lib.*6. *verb.in dubio quomodo*
*Iudicandum fol.*x48. in parua impressione , & in
magna *folio.*150. *n.*47. † Etenim notat Barbosa 14
*hic n.*2. ex vers. *tam Iuris canonici* cum Flamin *de*
*resignat. lib.*7. *q.*3. *n.*6. Surd. *decis.*170. *n.*4. quod
actus in dubio censetur factus secundùm illud ,
quod ius disponit generaliter, & vt tunc eius am-
pliationes debeant amplecti sicut tenuit alter Pe-
trus

trus Barbosa *in l.1. ff.solutio matrim.p.1.n.61.* Vasq. *consult.42. n.7.* Tyraquel.*in tract.de mort.p.2. declarat.2. n.2.*
15 Et quod arbitrium Iudicis extendatur vsque ad
pœnam mortis dixit Abbas *hic*, de qua quæstio-
ne Gratianus cum infinitis *regula.44.* vbi videbis,
& quod pœna à iure statuta ex causa moderari
possit, dixit idem cum multis *in reg.344.* vbi
aliqua videnda, & consideranda recte applicanda
ad textum nostrum, videbis. Sed quia hæc magis
congruunt ad Rubricam, & titulum de pœnis,
ideo de his non longius ago, cum reuera sint de
lege pœnali.
16 De citatione vnica, aut trina mouet hic Feli-
nus *n.13. & 14.* quare adiunges eundem Gratia-
num cum multis *regula.66.* vbi definit, quod ci-
tatio vnica sufficit ex mandato Iudicis expresso,
17 etiam vbi trina requiritur. † & *reg.67.* quod ci-
tatio trina requiritur, vt quis contumax dicatur,
quas ampliat, & limitat modis multis. Verùm quia
de citatione trina, & simplici dixi latè, tum *sub.
dict. cap.1. de iudic. & sub. cap.1. de causa posses.
& propriet*, & generaliter de necessitate citandi
ad actus Iudiciales *in cap. pen. de foro compet. &
in cap.3. de testibus*, & *alibi*, ideo *hic* non am-
plius.
81 Et quia idem etiam Barbosa ex vers. textus ibi
quam nostri moris à n.3. ad 7. dicit quod stylus
Curiæ facit ius & pro lege obseruatur, & quod
stylus Iudiciorum circa processus, ordinationem,
& Iudiciorum vsum versantem pro lege in eodem
Iudicio obseruandus sit, etiam in Iudicialibus; &
quod Iudex Iudicando contra stylum facit litem
suam; & quod sententia lata contra stylum, sit
etiam nulla; vbi *n.7.* ponit. Doctores aliquos
agentes de stylo, & eius vi; ideo applicabis quæ
infrà dico *sub Rub. de consuetudine q.fin.* Vbi ago
de stylo, & vsu Iudiciorum: alia in *cap. quod*
61 *Clericis.9. de foro comp q.1. & 3.* † & de senten-
tia contra stylum lata, vt nulla sit egi sub *cap.1.
de sent. & re Iud.*

QVÆSTIO I.

An legislator habeat potestatem obligandi suis legibus ad culpam, & pœnam simul, & ad pœnam soluendam tantùm. Et an lex humana obligare possit ad sui obseruantiam cum periculo vitæ. Et an leges pœnales queant ad pœnam obligare soluendam ante Iudicis sententiam Et an possit dignosci quando leges pœnales continent sententiam ferendam, & quandò latam. Et an requiratur monitio, vt quis incurrat legis pœnam.

SVMMARIVM.

1 *Lex obligans solùm ad pœnam potest dari, cum pœna incurratur, vel pro culpa, vel pro causa, vt* numero 1. & 4. & numero 5.

3 *Pœna potest poni à legislatore sine prauia culpa ex ea, quia interdum potest dari causa ad bonum commune.*

5 *Leges de non secandis arboribus nemorum, de non capiendis feris, & piscibus fluminum, ad solam pœnam obligant.*

6 *Legislator si velit, potest sua lege obligare ad pœnam, & ad culpam. Lex diuiditur in purè pœnalem, quæ solùm obligat ad pœnam, & in mixtam, quæ ad pœnam, & culpam simul, propter transgressionem præcepti, quæ est simul præceptiua, & pœnalis* dict. numero 6.

7 *Pœnalis lex cum periculo vitæ num queat obligare?* remissiuè.

8 *Leges quædam sunt consistentes in mera priuatione, quædam exequirentes actionem. Primæ verificantur in excommunicatione, & in alijs censuris secunda in actionibus tendentibus ad executionem, vt est pœna mortis, flagellationis, & aliarum &c.*

9 *Lex humana, & legislator possunt obligare in conscientia ante Iudicis sententiam ad quamlibet pœnam non excedentes limites æquitatis &* n.10.

10 *Legislator humanus habet potestatem ad culpam ante Iudicis sententiam; & ad pœnas positiuas* fallit num.11.

11 *Legislator quando pœna sustineri non potest à Reo absque culpa, vel quando est nimis acerba, non potest obligare ad talem pœnam &* quare n.13.

13 *Lex humana secundùm aliquos nequit obligare ad pœnam, quæ requirit actionem ad sui executionem; nec ad pœnam, quæ consistit in passione; vt* num.14. *sed aliud dicitur* à n.15. & 18. *& respondetur Caietæ & Soto* n.19.

15 *Delicti declaratio quotiès adest per sententiam; ex ipso potest in pœnam incurri absque alia condemnatione, siue executione Iudicis;* numero 16. & 17.

16 *Prælatus sicut potest præcipere, vt se ipsum flagellet: ita Iudex; aut lex poterunt præcipere, vt si aliquis talè crimen commiserit, aut peccatum, se ipsum flagellet.*

17 *Excommunicatus existens in Ecclesia, tenetur foras exire, si in ea missa, aut officium Incipiat, nec acceptare beneficium, si illud ei offeratur; quod nequit impleri absque aliqua actione.*

19 *Iudex etsi non possit aliquem condemnare, ante quam illum audiat, & iuxta allegata, & probata. fallit in lege, quæ est* Suprà *omnes Iudices imperans hoc, vel illud exequendum necessariò adimplendum; dum sit adæquatum, non difficilè, & naturæ repugnans, vt criminosus se ipsum occidat, vel mutilet.*

20 *Lex pœnalis, etiam si ipso facto, vel ipso Iure pœnam Constituat, minimè potest non obtemperantibus gignere obligationem, qua debeat Reus luere, & soluere pœnam in foro conscientiæ ante Iudicis sententiam &* n.21.

11 *Pœnæ*

22 *Pœna conuentionalis apposita in aliquo contractu, non soluitur ante iudicis sententiam, & de quibusdam dubijs* remissiuè n.23.& 26. ad 30. *Vbi qualiter intelligatur.*

24 *Leges pœnales quando contineant, sententiam latam, aut ferendam, &* n.25.

25 *Lex quoties vtitur verbis comminatiuis alicuius pœna, non obligat in conscientia vsque ad iudicis sententiam, sed tantum ad pœnam fruendam, vt cum v.g. pracipit aliquid sub quadruplici pœna, aut sub pœna excommunicationis, aut inhabilitationis, qua procedit non solùm in pœna legali, sed & conuentionali* num.26. *Quod vltimum videtur aliter* n.27.28.29.& 30.

28 *Pœna adiecta mutuo, sicut cuilibet obligationi, potest exigi in foro conscientia, si non interueniat fraus, aut iniustitia, vt explicatur de pœna conuentionali, qua consistit in lucro immoderato, & in datione quantitatis à solito fœnerari. Sed quando id procedit* n.29. & 30.

31 *Lex quando loquitur verbis, futuri temporis non continet sententiam latam nec obligat in conscientia vsque ad iudicis sententiam. Sed qualiter ibi &* n.32.

33 *Lex quando loquitur verbis præsentis temporis, seu modo indicatiuo præstat intelligi, vt pœna debeatur ipso Iure.*

34 *Pœnalis lex ipso Iure priuans, & obligans ad pœnam ante iudicis sententiam, quibus verbis concipiatur, &* dict.n.23.& 35.

35 *Pœnalis lex cum vult ipso facto condemnationem, & pœna incursionem exprimit, vt* n.26.

36 *Sancti Officij inquisitionis* Carta acordada *contra frangentes secretum sub pœna ipso Iure lata absque alia iudicis declaratione refertur.*

37 *Lex lata per verba dubia, potius intelligitur de pœna ferenda, quam de lata ipso Iure.*

38 *Lex vt obliget ad pœnam ipso facto, & præsertim in re, in qua reus ipse sit habiturus actionem; vtpotè exilij, solutionis pecuniæ, debet loqui verbis Clarissimis, qua Cauillari nequeant ad alium sensum.*

39 *Pœna legalis in foro conscientia, an exigi, aut solui debeat?* remissiuè.

40 *Pœna legis, vt incurratur monitionem, requirit quando lex loquitur negatiuè, secundùm innocentium, alij negant* num.41. *explicatur* n.42.

42 *Monitio requiritur in proferenda sententia excommunicationis aduersùs contumacem.*

1 AD primam quæstionis partem, quia satis responderi potest ex adductis *supra in cap.1.hoc tit.q.2. & 3.* Vbi de lege obligante cum peccato; ideò iam breuiter respondeo posse dari legem obligantem ad solam pœnam, vt docet Doctorum communis cum D. Thoma 1.2.*quæst.*108. *ad 2. & q.186. art.9. ad primum*: & sic colligit nouissimè D. Tapia Archiep. Hispalen. *p.1. lib.4. de legib.q.10. art.1.num.1.* ex regula Iuris *cap.23.*
2 *lib.6.* † Vbi dicitur quod pœna incurritur, vel pro
3 culpa, vel pro causa, † inde notans posse imponi à
legislatore pœnam sine præuia culpa; ex eo quia
interdum potest dari causa conducens ad bonum
commune, quæ vtilius, & suauius dirigitur absque præcepto actus exercendi à subdito. † Et sic 4
tunc posse legislatorem obligare sua lege, vel statuto ad solam pœnam, vt de facto comprobat ex
regula Sacri Ordinis prædicatorum, in cuius prologo dicitur *nostra constitutiones non obligant ad
culpam, etiam venialem, sed ad solam pœnam*;
idémque caueri ait in nonnullis alijs religionibus,
† & in Republica etiã ciuili, satis ait esse verusi- 5
mile aliquas leges pœnales obligare ad solam pœnam, vt de non secandis arboribus nemorum, de
non capiendis feris, & piscibus fluminum: † & 6
addens *num.3.* cum Nauarro, & per DD. *in cap.
fraternitas 12. q.2. n.22.* Vt possit legislator, si
velit obligare sua lege ad culpam, & ad pœnam,
ibi *num.4.* ponit congruam diuisionem legis impurè pœnalem, de qua nunc loquimur, quæ solùm
obligat ad pœnam, & mixtam, quæ simul obligat
ad culpam, & pœnam, propter transgressionem
præcepti, quæ est simul præceptiua, & pœnalis,
de qua iam sub *Rub. & sub cap.1.* & multis sequentibus articulis, idem Archiepiscopus plura
alia resoluit dubia, quæ non transcribo.

Ad secundam quæstionis partem, an lex huma- 7
na possit obligare ad sui obseruantiam cum periculo vitæ, quia iam *supra* dixi sub *Rubrica q.16.*
vers. *ad secundam*, ideo non repeto.

Ad tertiam partem an leges pœnales queant 8
obligare ad soluendam pœnam ante iudicis sententiam. Et vt clarius resoluam, aduerto quasdam
esse leges consistentes in mera priuatione, quasdam inquam requirentes actionem. Primæ verificantur in excommunicatione, suspensione, &
interdicto, & alijs. Secundæ verificantur in actionibus tendentibus ad executionem, vt est pœna
mortis, flagellationis, & aliarum pœnarum, veluti
exilium, pecuniæ solutio; ita post alios diuidit nouissimè D. Tapia Archiep. Hispal. *de legibus dict.
lib.4. p.1. q.10. art.8.* † vbi *n.2.* regulam consti- 9
tuit generalem, nempe quod *lex humana, & legislator possunt obligare in conscientia ante iudicis sententiam, ad quamlibet pœnam, non excedentes limites æquitatis, & cancellos*, addens se credere à nemine illam posse negari, quia tota Doctorum varietas consistit in iudicãdo, an pœna sit excessiua,
& nimis rigida, probátque regulam ex ea ratione.
† Quia legislator humanus habet potestatem obli- 10
gandi ad culpam, ante quamlibet iudicis sententiam, & ad pœnas positiuas, quia non excedunt
limites æquitatis; ergo infert, vt habeat potestatem obligandi ad quamlibet aliam pœnam, non
excedentem mensuram æquitatis in substantia,
aut in modo. † Vbi *num.3.* concludit, vt quando 11
pœna non potest sustineri à reo absque culpa, vel
quia est nimis acerba, non possit legislator ad talem pœnam obligare: & hanc conclusionem tenent ante illum, vt communem Castrus *lib.2. de
lege pœnali, cap.5.* Cordoba *lib.2.quæst.36.* Suarez
*tom.5.disp.3. sect.1.n.11. & sect.3. a.8. & de legib.
lib.5.cap.5. num.15.* Vasquez 1.2. *tom.2.disp.163.
cap.2.* Nauarr. *in cap.23.n.67.& cap.25.num.117.*
Couarruu. *2.p. de matrim. cap.6. §.8. n.10.* Siluester verbo *assasinus*, Azor *tom.2. moral. c.7.lib.5.*
præsertim *q.8.* bene exemplis explicat Villalob.
in summa p.1. tract.2. dif.23. n.2. de quo puncto
leges plures quos referunt Vasquez, & Azor.

Et ratio est quia, etsi pœna sit illius, qui eam 12
recipit, non est impedimentum quominus lex queat
hoc, aut illud præcipere, & consequenter, vt siquis
tale delictum committat faciat hoc, aut illud, dum
sit ei proportionatum.

Vnde

13 Vndelicet Caietan. 2.2.q.62. *art.3. & in summa* verbo *pœna* Simancas *de Catholicis institut. tit.9. à n.191.* docent quod lex humana nequit
obligare ad pœnam, quæ requirit actionem ad
sui executionem ipso facto ante iudicis condemnationem; eo quod leges pœnales obligant ad
pœnam, pœnáque non dicat actionem, sed passionem; & quia videtur naturæ aborsus, vt quis
14 sit simul patiens, & agens; † imo Sotus *lib.1. de iustitia quæst.6.* addit plus dicens, leges non posse
obligare ad pœnam, quæ consistit in passione,
illud tantum admittendo in censuris, in quibus
priuatur, non de bonis proprijs, sed tantum de
communibus Ecclesiæ, quod non admittit ex inhabilitate ad votum, nec in alijs pœnis; & quia
nemo debet condemnari antequam audiatur ex
regula textus *in cap.1. de causa possessionis, & propriet.* Vbi latè dixi.

15 Adhuc non est discedendum à prima relata
sententia, quia cum Caietanus, & alij fateantur,
vt quoties adest delicti declaratio per sententiam
eo ipso queat incurri in pœnam ipsam absque alia
condemnatione, siue executione iudicis, suorúmve ministrorum. Ergo non est cur possit negari,
vt hoc idem à lege sola per se, idem imperetur
absque alia iudicis sententia declaratoria, siquidem per ipsam iudicis declarationem nulla fit vis
ipsi reo, qui remanet obligatus ad exequendam
16 pœnam ipsam in se ipso, † ex quo euenit, vt cum
prædictam mandatum iudicis, non iudicetur intolerabile. Ergo nec ipsa lex eam obligationem
exequendi imperans; si enim prælatus potest præcipere, vt subditus se ipsum flagellet, cur enim
non poterit præcipere, vt si ipse tale crimen, aut
peccatum commiserit, se ipsum flagellet: & in
veritate ipsa videmus ipsas leges ponentes pœ-
17 nam in rebus priuatiuis. † Quia excommunicatus existens in Ecclesia, si missa, aut officium Ecclesia incipit, tenetur foras exire; & si ei conferatur beneficium, tenetur illud non acceptare,
quod nequit impleri absque aliqua actione: sic
Doctores primæ sententiæ.

18 Et confirmatur eo quod non est minus graue,
vt homo priuetur ab actionibus, quas exercere
potest, ad quas habet Ius, & propensionem ex
quibus spectet fructus, quam ab alijs actionibus
pœnalibus, cum mallet quis soluere aliquam pecuniæ quantitatem, quàm priuari suffragijs communibus Ecclesiæ, & recipiendi fructus beneficij, eligendi, & eligi. Ergo si lex ipso facto potest,
& queit obligare ad secundum, sic vt talis pœna
non iudicetur acerba nimis, & grauis, etiam po-
19 terit ad primum obligare: ita illi. † Quare non
obstant Caietanus, & alij, nec vltima ratio Soti,
quia etsi reuera Iudex non possit aliquem condemnare ante quam illum audiat, cum debeat
pronunciare iuxta allegata, & probata ex latè dictis *sub cap. dilecti de iudicijs*, sub *dicto cap.1. de causa possess. & propriet.* item sub *Rubrica, & tit. de probat.* hoc non procedit in lege, quæ est supra
iudices omnes, imperans hoc, vel illud exequendum necessario adimplendum, dum sit ad æquatum, non difficile, & naturæ repugnans, vt criminosus v. g. se ipsum occidat, siue mutilet, quod
esset iniquum; vt ponderant relati, & idem Archiepiscopus *dicto art.8.n.3.*

20 Et hac inquam occasione relati Doctores, &
Villalobos *supra dicta p.1. tract.2. difficult.25. & dif.26.* & Archiepiscopus Hispalens. *dicto lib.4. p.1. quæst.10. art.9. & 10.* agentes cum Molina,
Suarez, Aragon, Soto, Sanchez, Diana, Granado,
Maldero, & alijs de illis quæstionibus, an leges
pœnales ponentes pœnam, ipso facto consistentes
in priuatione obligent ante sententiam iudicis.
Et an lex pœnalis obligans de facto ad pœnam,
quæ consistit in actione obliget ante iudicis sententiam, sub distinctione explanantes. † Verùm 21
quia de his amplius, & de alijs, etiam potest, ac
debet agi sub *tit. de pœnis*; sic pro resolutione generica, dico quod lex pœnalis, etiam si ipso facto,
vel ipso Iure pœnam constituat, minime possit
non obtemperantibus, gignere obligationem, qua
debeat reus luere, & soluere pœnam in foro conscientiæ ante iudicis sententiam; ita cum Couar.
Anton. Gomez, Menochio, Mantica, Matienco,
Perez, Mexia, Spino, Gutierrez, Penia, Nauarro,
Zeuallos, Gratiano, Garcia, Zenedo, & cum
Sanchez, & cum Diana *in tractatu 10. de legibus p.1. res.23.* plures referente, dicit Barbosa *in cap. quæ in Ecclesiarum 7. hoc tit. num.6.* qui *num.7.*
ex Vasquez, & Lessio contra Molinam, Valler.
& Rebellum † idem affirmat de pœna conuen- 22
tionali apposita in aliquo contractu, vt non soluatur ante iudicis sententiam, † & *ibi* sub *dicto* 23
num.7. proponens quæstionem, an autem qui per
legem pœnalem priuatur ipso facto voce actiua,
& passiua, teneatur ipso facto in pœnam subire
ante iudicis sententiam, & dicat esse quæstionem
dubiam, pro affirmatiua refert Vasquez, Salas,
Suarez, Becanum, & Villalobos *supra.* Et pro
contraria quoad vocem actiuam tradit sic resoluentes Molinam, Sousam, Malderum, & Granadum, ad quos ego te remitto, ne diutius hic
agam, cum in *dicto de pœnis*, & *ibi in cap. suam*
proprius agi debeat, vbi de multis pœnarum
speciebus, veluti legalibus, conuentionalibus,
& alijs.

Ad quartam quæstionis partem, num possit 24
dignosci, quando leges pœnales contineant sententiam latam aut ferendam. Et affirmatiuè respondeo primò vt quoties lex continet verba sententiæ ferendæ, non obliget in conscientia vsque
ad iudicis sententiam. † Et sic euenire vt quoties 25
vtitur verbis simplicibus comminatiuis alicuius
pœnæ non obliget in conscientia, vsque ad iudicis sententiam, sed tantùm ad pœnam ferendam, vt cum v. g. lex præcipit aliquid sub quadruplici pœna, aut sub pœna inhabitationis, aut
excommunicationis, vt docent communiter Doctores cum Diuo Thoma in 2. 2. *q.66. art.3. ibi*
Caietanus, Nauarr. *in cap erat* 12.*q* 2. Tyraquell. *de pœnis temper. n.*254. Suarez *de legibus lib.5. c.6. n.4* & glossa *in dicto cap. erat* 12.*q.*2. vbi alij Doctores, & est communis doctrina secundùm omnes; eo quod prædicta verba non ponunt executionis præceptum, sed tantùm instruunt iudicem.
Et quod lex positiua, si imponat pœnam, non obliget, ac liget ad solutionem pœnæ in foro conscientiæ, Gratianus cum multis *regula* 294.

Et prædictam inquam conclusionem procede- 26
re, non tantum in pœna legali, sed etiam in pœna conuentionali illa inquam, quæ procedit à
conuentione aliquorum contrahentium, vt magis timore pœnæ corroboretur contractus, quam
fractor non tenetur illico soluere, vsquequo condemnetur, vt tenent Nauarrus *in manuali cap. 23. numer.68.* Vasquez 1.2. *ad disput.173. cap.5.*
nam huiusce pœnæ regulariter non soluuntur vs-
que ad iudicis condemnationem; † Video tamen 27
Barbosam cũ Couar. Molina, Zenedo, & alijs cõtra

Maranta *in cap.ſuam de pœnis num.6.* dicere quod
pœna conuentionalis debetur non ſolùm in foro
externo, ſed etiam in foru conſcientiæ, ſi credi-
28 tor petat, aut exequatur. † addens quod pœna
adiecta mutuo, ſicut alij obligationi exigi poſſit
in foro conſcientiæ, ſi non interueniat fraus, aut
injuſtitia. Sic cum Soto *in 4. diſt.15. quæſt.2.*
29 Nauarru, Rebuffo, & Gutierrez, † & limitat
num.7.& 8. in pœna Conuentionali, quæ con-
tinet lucrum immoderatum; quæ cum cenſeatur
in fraudem vſuratum poſita licitè non petitur,
& iu pœna conuentionali appoſita dationi quan-
titatis à ſolito fœnerari, quæ non detur; imo,
30 & † Vaſquez, vbi ſupra addidit, vt quamuis pœ-
na conuentionalis apponatur expreſsè in contra-
ctu, vt debeatur ipſu facto. Verùm vt bene Sua-
rez notat *ſupra* hoc non metitur regula aliqua
certa, cum pendeat à voluntate contrahentium:
Videbis de conuentionali, & legali cum multis
alijs Dianam *p.1. tract.10. res.23.* Vbi cum Gra-
nado Salas de Reuello, Sanchez, Molina, Regi-
naldo, Leſſio, & alijs.

31 Ex his dicendum vt quando lex loquitur ver-
bis futuri temporis, non contineat ſententiam
latam, nec obliget in conſcientia, vſque ad iu-
dicis ſententiam, vt multis comprobat Tyraquel-
lus, *Vbi ſupra à num.39.* vt ſi lex v. g. dicat *ex-
communicetur*, ſeu vtatur alijs ſimilibus verbis,
quod debet procedere, niſi quando pœna aliàs
eſſet talis, quæ non incurreretur iudicis ſententia,
ſi ipſo facto appoſita non eſſet, vt pote, ſi lex di-
32 ceret *ſub pœna irregularitatis*, † quia regularitas
nequit à iudice iuſlingi, cum ipſa ſolum incurra-
tur, propter caſum Iuris expreſſum, vt latè dico
ſub tit.de homicidio.& per textum *in cap. is cui de
ſent. excommunic.*

33 Verùm quando pœna à lege imponitur verbo
præſentis temporis, ſeu modo indicatiuo, tunc
debet intelligi, vt pœna debeatur ipſo Iure, quia
lex præcipit lata ſententia, vt ſi v.g. diceret lex
excommunico quemque facientem hoc, vel illud
priuo, ſeu *inhabilito:* ita ex communi Doctorum
placito reſoluit Tyraquellus, *Vbi ſupra numer.21.*
& patet ex relatis verbis, quia ſi ſic non intelli-
34 gerentur verba, Mendoſa eſſent, † Sed quia ex
ſtylu ordinatio in hoc pœnarum genere alia ad-
duntur verba, veluti *nouerit ſe eſſe priuatum*, vel
excommunicatum, ſeu alia ſimilia, quibus Ius
ipſum vtitur; ideo ſi pœna excommunicationis
imponitur, vel ſuſpenſionis, debet expreſsè de
intentione legis, aut imponentis apparere, qui
ſolet vti clauſula ſequenti, contra faciens incur-
tat pœnam excommunicationis latæ ſententiæ,
35 & † vt conſiderat Villalobos *in ſumma p.1.tr.2.
diſ.24. num. fin.* Verba quibus ſolent illæ pœnæ
apponi à iudice ipſo factu ſolent eſſe, latæ ſen-
tentiæ in quam incurrat ante iudicis condemna-
36 tionem. † Et ſic iu noſtro inquiſitionis gremiu
habemus quandam legem *de carta acordada*, quæ
legitur quotannis coram omnibus miniſtris. Item
quoties de nouo aliquis admittitur ad aliquod
officium, commendans maximè ſecretum inqui-
ſitionis, repræſentans damna innumera, quæ ex
eius fractione proueniunt, & ipſo Iure abſque
alia declaratione pro prima vice ſuſpendit ad tem-
pus condemnandum in partem fructuum. Pro ſe-
cunda priuat ſic, vt nec in conſcientia faciat fru-
ctus ſuos Salarij.

37 Sin autem quoties contigerit dubium eſſe in
verbis legis quæcumquè illa ſint an contineant
pœnam latæ ſententiæ, aut ferendæ, ſunt inter-
pretanda de fereuda ſententia, & non lata, nec
obligare in conſcientia vſque ad iudicis ſenten-
tiam, iuxta gloſſam *in cap.in pœnis de regul. Iuris
lib.6. gloſſa in cap.cupientes §.ſi vero* verſ. *priuen-
tur de elect.lib.6.*Caſtro *lib.2.de lege pœnali cap.1.*
Tyraquel. *vbi ſupra de pœnis temper.num.243.* &
omnes ſic probantes ex regula communiſſima Iu-
ris, vbi cum multis Barboſa, & alij *cap. in pœnis
mitior pars eſt eligenda de reg. Iuris lib.6.* quia ſi
legiſlator aliud vellet, illud declararet. † Quare 38
optimè dixit Suarez *de legibus dicto lib.5. cap.8.
num.5.* Vt lex obliget ipſo facto, & præſertim in
re, in qua reus ipſe ſit habiturus actionem, vtpotè
exilij, ſolutionis pecuniæ &c. tunc debet ipſa lex
verbis clariſſimis diſponere, quæ cauillari ne-
queant ad alium ſenſum, quia cum huiuſcemodi
leges ſint extraordinariæ, & acerbiores alijs, eſt
neceſſarium, vt pœna in eis poſita ſit nimis clara,
cum alias præſumi poſſit non illud voluiſſe legiſ-
latorem. † Sed an pœna legalis in foro conſciẽu- 39
tiæ exigi, aut ſolui debeat, cum multis ad vtram-
què partem Zeuallos *in pract.quæſt.687.*& Couar.
in 4.p.2.cap.6.§.8. à num.10. & 11. Vbi etiam de
pœna conuentionali;& quia *in cap. ſuam de pœnis*
latè dico de prædictis pœnis, ideo non vltra ago.

Ad quintam quæſtionis partem, an requiratur 40
monitio, vt quis incurrat legis pœnam, video Do-
ctores alios affirmare, alios inquam negare, &
quod requiratur monitio quando lex loquitur
negatiuè, fuit celebris Innocentij doctrina *in cap.
extirpanda ante finem de prabendis*, Decius qui
communem dicit *conſ.131. n.21.* Silueſter verb.
excommunicatio 7. & 20. verſ. *ſecundo quæritur*,
Socinus dicit communem *conſ.133.volum.1.n.15.*
Præpoſitus *in cap. quidam 5. q.1.* Bernardus Diaz
in regula 474.

Verùm quod non ſit neceſſaria monitio do- 41
cent Caſtro *de leg.pœnali lib.2. cap.5. col.6.* Cor-
neus *in l.1. numer.4.cod.de his quibus vt indignis*,
& hanc dicit veriorem, & tenendam Zeuallos
in practicis quæſt.195. quam ego ſequor.

Nec obſtant quæ hic poſſunt applicari dicta 42
infra in cap.2.de iudicijs quæſt.23.& quæſt.24. vbi
*an ad valorem cenſuræ prærequiratur contumacia
reſpectu Eccleſia comminantis:* & *an lata ſententia
excommunicationis abſque vlla citatione, ſit nulla:*
& *quæſt.26.an abſens, & irrequiſitus poſſit excom-
municari*, Quia ibi dicta procedunt in excommu-
nicatione, quæ medicinalis eſt, requiritquè
monitionem; tum quia in alijs pœnis à
lege, ſeu à iudice impoſitis ipſa
impoſitio manet
ſemper.

* * *

QVÆSTIO II.

An lex pure pœnalis in materia graui obliget, in conscientia. An lex pœnalis mixta obliget sub reatu peccati mortalis. An lex pœnalis ex identitate rationis, sit extendenda ad alios casus. Et an qui per legem pœnalem priuatur ipso facto voce actiua, & passiua, teneatur in conscientia hanc pœnam subire ante iudicis sententiam?

SVMMARIVM.

1 *Lex purè pœnalis secundùm quosdam obligat transgressores ad culpam*, vt num. 2. & 3. *alij verè, vt solùm obliget ad pœnam* n. 4. 5. & 6. *sed cum distinctione* à n. 7. *vt purè pœnalis obliget tantùm ad pœnam, sed mixta etiam ad culpam.*

7 *Leges Religiosorum aduersùs non obseruantes silentium, & alia, quæ ponunt pœnam in rebus iam alio Iure prohibitis, tantùm obligent ad pœnam.*

8 *Lex purè pœnalis, etsi ex se tantùm obliget ad pœnam ex alio capite, obligat ad culpam, vt si disponat super tritici taxa.*

9 *Leges Canonicæ, & Ecclesiasticæ imponentes pœnam censurarum, obligant etiam ad culpam, quia in materia censurarum, prædictæ non imponuntur, nisi præcedente culpa mortali: nam istæ non sunt pœnæ temporales, sed spirituales, vt* n. 10.

11 *Leges impositæ insecantes ligna, & arbores positas in loco communi Reipublicæ, à qua prohibentur sub pœna, contra facientes solùm obligant ad pœnam, cum sint purè pœnales sine obligatione restituendi.*

12 *Reges, & Principes, siue sæculares iudices nunquam expresserunt in lege purè pœnali obligationem ad culpam, vt in legibus piscandi in flumine publico, & venandi in loco mere communi* num. 13.

14 *Pœna imposita in lege mere pœnali, propriè non sunt pœna in quantum pœna ipsa dicit relationem ad culpam, & vocantur pœna in quantum sunt malum pœnæ, vt infirmitas* num. 15.

16 *Lex mixta secundùm aliquos obligat sub reatu peccati mortalis, quia in hoc dubio facit legislator, & præcipit, & statuit pœnam transgressoribus præcepti, &* n. 17. *alij defendunt, vt tantùm obliget ad pœnam* n. 18. 19. *Vbi de ratione; sed quidquid in veritate* à n. 20.

20 *Lex purè pœnalis, in quo differat à mixta, vt sit hæc obliget ad pœnam, & culpam; illa tantùm ad pœnam: Vbi de verbis, quibus vtraque fertur à legislatore.*

21 *Pœna mitior ex regulis Iuris est in pœnalibus admittenda, & si alias videretur extendi.*

22 *Leges pœnales ex identitate rationis non sunt extendendæ ad alios casus etiam si concurrat eadem ratio, vel maior, seu maior malitia ipsius actus. Quid in casu correlatiuo?* n. 24. *in fine.*

25 *Confessarius solicitans puerum, ante Bullam Gregor. XV. non erat denunciandus; quia Bullæ aliorum Pontificum erant latæ contra solicitantes fœminas.*

24 *Bulla Gregorij XIII. contra Clericos Sodomitas, non extenditur contra Clericum abutentem fœmina in vase præpostere; bene tamen in casu correlatiuo.*

25 *Pœna vna est, quæ aliquam actiuam hominis executionem requirit, altera, quæ eam non requirit, sed in sola passione, vel priuatione consistit, qualis est pœna inhabilitatis, excommunicationis, priuationis, vocis actiuæ, & passiuæ. Reus non tenetur soluere pœnam ante sententiam declaratoriam, quæ non potest mandari executioni absque actu hominis, nisi talis appareat legislatoris intentio.* dict. n. 25.

26 *Pœnalis lex cum priuat aliquem voce actiua, & passiua, secundùm aliquos reus tenetur ipso facto subire pœnam, &* n. 27. & 28. *contra Sotum. Explicatur* n. 29. & 30.

27 *Pœnæ spirituales in sola priuatione consistunt, vt sunt censuræ Ecclesiasticæ, & irregularitates, si in lege imponantur per modum latæ sententiæ ipso facto incurrendæ.* ibi.

Electio irrita est si fiat cum inhabilitate actiuè eligendi, aut passiuæ electionis. dict. num. 27.

31 *Incidens in priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, non tenetur se priuare voce actiua, & passiua, si hoc nequit facere sine infamia, etiam si lex ferat pœnam ipso facto, & non spectata iudicis sententia.*

D primam quæstionis partem poteris responsum præbere ex dictis *supra q. 1. vers. ad tertiam*; & cum soleant inuoluere Doctores hæc duo dubia de lege purè pœnali, & de lege pœnali mixta, quia tamē diuersa sunt, primò duxi de lege pœnali purè hic agere; & quod absolutè, & sine vlla distinctione obliget in conscientia, tenuerunt Suarez *de legibus lib. 3. cap. 20. & lib. 5. cap. 3.* Salonius *in 2. 2. tom. 2. q. 77. art. 2. controuers.* 8. Salas *de legibus disput. 10. sect. 5. & disp. 1. num. 13.* Azor *p. 1. lib. 5. mor. cap. 6. quæst. 4.* Filiucius *tom. 2. tract. 21. cap. 11. n. 420.* Lessius, *lib. 2. de iustit. cap. 33. numer. 59. dubio* 8. Medina *in p. 2. quæst. 96. art. 4. dubio* 3. Aragon *in 2. 2. quæst. 62. art. 3.* Malderus *in p. 2. q. 69. art. 4* Membro 3. Vallerius *in different. vtriusque fori*, verbo *lex differentia 7. numer. 3.* Duardus *in Bulla cœnæ lib. 3. §. 8. quæst. 2. num. 32.* & alij; † quia pœna supponit culpam. Et quia lex continens præceptum obligat in conscientia ratione præcepti; & deinde quia si hæc sententia non esset vera, ferè tota vis humanarum legum periret; nam magna pars legum seruatur sub tali forma; † & tandem quia quando in re alioqui, non præcepta, nec prohibita, legislator non vult ad culpam obligare, solet id exprimere in ipsa lege: & sic Sotus *de iustitia lib. 1. quæst. 6. art. 5.* tenens vocat errorem vulgi putantis cum sua pœna licere cuilibet legem transgredi; & quia pœna, & culpa sunt correlatiua.

Alij inquam absolutè tenere videntur legē prædictam purè pœnalē non progredi ad culpā, etiam in materia graui, quia in dubio benignior interpretatio est facienda; & quia lex explicari debet de

minori pœna, *cap. in pœnis*, vbi *Doctores de regul. Iuris lib.6.* † & quia ex duobus propositis alterum tantùm affirmat, alterum negare videtur ex *l. cum prætor ff. de iudicijs*, & *ex cap. nonne de præsumpt.* Vbi latè dixi, quare si legislator, qui ad pœnam temporalem, & æternam obligare potest, si solius temporalis meminit, sequitur, vt non videatur intendisse obligare ad æternam : ita Nauarrus valde notabiliter *in manuali*
6 *cap. 23. num. 55.* † qui ait leges pœnales humanas imponentes pœnas temporarias, & quasi ciuiles, obligare tantùm de facto ad solam pœnam ; & sic procedere, tam in legibus canonicis, quam ciuilibus ex mente D. Tapia Archiepiscopi Hispalens. *p. 1. sum. lib. 4. de legib. quæst. 10. art. 4.* adducens pro illa Iasonem *in l. 2. cod. de Iure emphit. num. 143.* Ludouic. Gomez *in cap. 2. hoc tit. lib. 6. numer. 60.* & Azor ait non esse omnino condemnandum, quia eam sequutus fuerit *supra quæst. 5. Valent. tom. 1. disput 7. quæst. 5. puncto 6. §. 3. in sexto signo*, vbi censet probabilem; sequitur, & tenet Miranda *in manuali prælator. tom. 2. quæst. 25. art. 18. conclus. 2.* Nicodemus de Florentia *in speculo confes. cap. 53.* Reginaldus *in praxi tom. 1. lib. 15. cap. 6. sect. 5. numer. 50.* & alij.

7 Ego inquam vtramque sententiam admittens dico, vt iam dixi quæst. præcedenti duas esse legum species, vnam purè pœnalium, aliam mixtarum legum, de qua statim in vers. *ad secundam*, & de purè pœnalibus, quæ nihil prohibent, sed tantùm pœnam infligunt, quales sunt leges Religiosorum aduersùs non obseruantem silentium, & aliæ quæ ponunt pœnam in rebus alio Iure prohibitis, existimo, vt tantùm obligent ad pœnam, & non ad culpam ex se ipsis, cum nihil prohibent : sic Couarruu. *in reg. peccatum p. 2. §. 5. num. 4.* Castro *de lege pœnali cap. 9.* post Caietan. *in 2. 2. quæst. 187. art. 5.* Vasquez *1. 2. quæst. 12. disp. 159. cap. 2. num. 11.* Villalobos *in summa p. 1. tract. 2. dif. 22. num 1. & 2.* Vbi vt explicet *num. 4.*
8 cum Vasquez *n. 8. supra*, † *& num. 14.* ait prædictam doctrinam esse veram, cum lex purè pœnalis de se non obliget ad culpam ; etsi fateatur, vt ego fateor ex alio capite posse legem pœnalem obligare ad culpam, vt si disponeret super tritici taxa iuxta quæ adduxi sub *cap. 1. supra hoc tit.* & in alijs rebus ; quia etsi tunc nihil prohibeat, tamen quia ponit taxam iusti pretij in rebus vendendis excedendo, peccaret, vt *ibi* dixi, quemadmodum, vt dicit Vasquez procederet in lege ta-
9 xante tributa iusta. † Et idem addit Villalobos *supra n. 5.* leges canonicas, & Ecclesiasticas imponentes pœnam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, degradationis, & aliarum similium obligare etiam ad culpam ; & ratio est in censuris, quia vt omnes fatentur, in materia censurarum, prædictæ non imponuntur, nisi præcedente culpa mortali, vt dixi *infra sub cap. 1. de iudicijs*, quod est
10 diuersum à dubio, de quo loquimur. † Nam istæ pœnæ vt *infra* dico in vers. *ad secundam*, non sunt temporales, sed spirituales, & in vers. *ad quartam*, vide etiam *q. 3.* vers. *ad primam*, videbis *ad primam*, videbis *supra in cap. 1. quæst. 3.* vers. *ad primam.*

11 Et confirmatur in legibus positis in insecantes ligna, & arbores positas in loco communi Reipublicæ, à qua prohibentur sub pœna contra facientes, quia similes leges sunt purè pœnales, quando nulla adest obligatio restituendi, & sic non dari peccatum ex his, quæ ex Medina, Castro, Lessio, & alijs congerit idem Villalobos *in summa p. 2. tr. 10. dif. 19.* legendus *ibi*, & per alias difficultates ad alios plures casus, & *tract. 11.* vbi etiam, an detur in illis restitutio, necne. † Et Dia- 12
na *p. 1. tr. 10. res. 17.* prædictam nostram defendit sententiam ex eodem etiam, quia Reges, & Principes, siue sæculares iudices nunquam expresserunt, nec interpretati sunt in suis legibus pœnalibus mentem, & intentionem suam esse, vel fuisse per ipsas obligare sibi subditos ad culpam, nec vt consuetudo ipsa id vnquam fuerit interpretata, nisi simul cum eis, seu ipsarum esset aliqua lex Diuina, naturalis, aut Euangelica, aut constitutio canonica, ex qua id ipsum colligeretur. Et sic concludit hoc esse signum consuetudine ipsa supra dictas leges interpretante, quod per eas homines non obligentur ad culpam, sed tantùm ad pœnam in eisdem apposi-
tam ; † & huius generis sunt, vt existimo leges 13
pœnales contra piscantes in flumine publico, item venantes in loco, & mare communi &c. Quia vt iam *supra* adduxi sub *dicto cap. 1.* leges istæ in se sunt tantùm pœnales, nisi forte ratione damni grauissimi redundantis in nocumentum grauissimum Reipublicæ, vt etiam debet intelligi de pascuis prohibitis sub aliqua pœna.

Qua retenta opinione non obstant fundamen- 14
ta contrariæ sententiæ *supra à num. 1.* scriptæ, quia vt declarata est nostra sententia, pœnæ positæ in dicta lege mere pœnali, propriè non sunt pœnæ in quantum pœna ipsa dicit relationem ad culpam, sed vocantur pœnæ, in quantum sunt malum pœnæ, vt infirmitas, de quibus autem pœnis dicunt relati Doctores vt non requirant culpam, sed sufficere causam adesse, vt patet ex regula textus *in cap. sine culpa, nisi subsit causa non est aliquis puniendus, de reg. Iuris lib. 6.* & quod relatæ leges Religionis propriè leges non sunt, vt iam *supra* dixi *sub Rub.* sed patet exemplis iam positis de secandis arboribus, venandi, piscandi, & pascendi &c.

Nec enim est vulgi error contra Sotum *supra* 15
dicere legem pœnalem non obligare ad culpam, sed opinio Doctorum virorum, vt retuli, & probabilis etiam ex mente illorum, qui contrariam sententiam docent vt dixit Diana *dist. res. 17. in fine.* Et hanc sententiam bene explicans defendit in lege mere pœnali cum relatis distructionibus D. Archiepiscopus Tapia, *vbi supra dicto art. 4. lib. 4. de legib. dict. q. 10. p. 1. summa num. 5.* vbi *n. 6.* respondet bene contrarijs fundamentis.

Ad secundam quæstionis partem an lex mixta 16
obliget reatu peccati mortalis, & video diuerse Doctores sentire in hoc dubio ex fundamentis *supra* in toto vers. *ad primam* positis ; nam quod prædicta lex obligat etiam in conscientia tenuerunt Becanus *in summa Theologia p. 2. tract. 3. c. 7. quæst. 2. numer. 4.* Granat. *in cap. 2. controuers. 7. tract. 4. p. 1. disput. 4. sect. 1. numer. 7.* Malderus *in p. 2. quæst. 96. art. 4. memb. 2.* Sanchez *in summa tom. 2. disp. 159. cap. 2. & 3.* & alij ; & hanc summè defendit cum Siluestro, Armilla, Couarruu. Driedo, Soto, Castro, vtroque Medina, & ex canonistis *in tit. nostro*, Dominus Archiep. Tapia
dict. art. 4. num. 4 † eo quod in huiusmodi legibus 17
mixtis duo facit legislator, & præcipit, & statuit pœnam transgressoribus præcepti ; at pœna non tollit obligationem præcepti, sed hæc obligatio est ad culpã, cum legislator ex vi præcepti interponat suam

Digitized by Google

ſuam authoritatem præceptiuam, quia cogit ſubditum ad obediendum in foru conſcientiæ, cum vt iam videtur dictum in Rub. verbum præcipere obliget in conſcientia, & ex dictis *ſub cap.*1. *hoc tit.*1. ergo.

18 Contrariam inquam ſententiam, vt lex etiam mixta pœnalis obliget ad culpam, & in conſcientia, ſed tantùm ad ipſam pœnam defendunt Nauarrus, & iam *ſupra* relati dicentes legẽ purè pœnalẽ non obligare in cõſcientia, quia in dubio lex debet conſiderari, vt minus pœnalis ex regula textus *in dict. cap. in pœnis de regul. Iuris lib.*6.1.
19 *interpretatio ff. de pœnis*, vbi Doctores; † & quia ipſi Principi legiſlatori ſufficit pro gubernanda ſua Republica homines condemnare ad temporales pœnas, abſque eo vt illos condemnet ad æternas, nec eſſe credendum illos velle ad æternas damnare, propter legum fractionem; & relata regula *leg. cum prætor. ff. de iudic. & cap. nonne de præſumpt.* Vbi qui ex duobus propoſitis eligit vnum, videtur negare aliud; item quia conſuetudo ipſa antiqua ſi hoc declarauit in legibus ciuilibus, in quibus abſque ſcrupulo conſcientiæ, docti, & in docti eorum fractores exiſtunt, & Nauarrus *ſupra in dicto cap.*23. *man. à numer.*55. dicit ſibi videri hanc magis probabilem, quovſque Eccleſia Romana aliud præcipiat, ſeu declaret, & Azor *lib.*5. *inſtit. moral. tom.*1. *cap.*6. dicit, vt qui hanc ſequatur *non ſit omnino condemnandus*, & facit doctrina Caietani *in ſumma* verſ. *præceptum* verſ. *fin. in cap. etiam fin.* Villalobos qui ad hanc inclinat *dicto tract.*2. *lib.*1. *ſumma diſ.*22. *à numer.*7. dicens negari non poſſe harum plures leges non obligantes ad peccatum exemplificans in relatis legibus de non ſecandis lignis, & arboribus, in montibus, & nemoribus communibus, & in legibus vetantibus venari, & piſcari, item de non paſcendis pecoribus in paſcuis communibus Reipublicæ, leges etiam prohibentes arma noctu deferre, & ſuper vſu veſtium, & aliæ ſimiles, quæ vt ſupra notat Azor, certum eſt vt tantùm obligent ad pœnam: hanc etiam amplectitur ſententiam Gregor. de Valentia *tomo* 2. *diſput.*7. *quæſt.*5. *puncto* 6. §. 3. *in* 6. *ſigno*, verbo *accedit quod Henricus*, Filiucius *tom.*2. *tract.*21. *cap.*11. *num.*418. *&* 420. Vbi hanc eſſe probabilem.

20 Ego verò, etſi conſiderem legem pœnalem mixtam differre à lege purè pœnali, quia hæc iubet, aut prohibet, & deinde pœnam tranſgreſſoribus imponit, vt ſi lex v.g. diceret iubemus, vel *prohibemus*, ne quis arma portet ſub pœna tali; nam ſi lex nihil præciperet, aut prohiberet, ſed ſolùm pœna aliquid facientibus irrogaret, vt ſi diceret qui arma portauerit ſubeat talem pœnam, ex quo talis lex eſt tantùm purè pœnalis, vt tradit, ac refert Diana *dicta p.*1. *tract.* 10. *reſ.*20. *in principio*, exiſtimo huius quæſtionis punctum reſoluendum eſſe iuxta quæ adduxi *ſupra in cap.*1. *hoc tit. quæſt.*2. verſ. *ad ſecundam*, & proprius *ibi* in verſ. *ad vltimam*, vbi egi de quæſtione illa, an dignoſci poſſit, quando lex humana obliget in conſcientia, & ad mortale. De quo dubio etiam nouiſſimè egit D. Archiepiſcopus Tapia *dict. lib.*4. *de legib. quæſt.*20. *art.*5. expendimus vt *ſupra in dicta quæſt.*2. verſ. *ad vltimam*, qui cum agat *in art.*6. de alio dubio an lex humana imponens grauiſſimam pœnam corporalem obliget ſemper ad culpam, etiam ſi non vtatur verbis præceptiuis: tamen illum explicabis iuxta illa, quæ dixi *in dicto cap.*1. *hoc tit. dicta quæſt.*2. *à num.*1. Vbi egi de illo dubio an lex lata ſub pœna mortis, inducat obligationem peccati mortalis.

Ad tertiam quæſtionis partem an lex pœnalis ex identitate rationis, ſit extendenda ad alios caſus: & quamvis ex regula Iuris quod in pœnis, ſit mitior pœna admittenda, nec extendenda videtur pro affirmatiua ſententia facere, quia cum lex omnis lata cenſeatur in animæ fauorem ad vitanda peccata, ſequitur vt pœna poſita, ſit extendenda ad alios caſus ſimiles, vt notarunt Sanchez *de matrim. lib.*3. *diſp.* 42. *numer.*4. & ex parte Sa verbo *lex numer.*9. & alijs; & facit textus fauor. *in cap. fin. de ſent. & re iudic. & in cap. tenor, & cap. conſanguinei eodem tit.* Vbi quæ ſententiæ propter vitandum peccatum, non tranſeunt in rem iudicatam; & item *in cap. litteras de reſtitutione ſpol.* in quibus Iuribus latè dixi, & explicaui quæ hic valent applicari: & quia vt refert Tapia, & Sanchez, & Suarez, huiuſmodi pœnæ non ſunt odioſæ: ſic *in ſumma p.*1. *lib.*4. *de legib. q.*20. *art.*17. 21

Nihilominus dubio noſtro exiſtimo dicendum leges pœnales ex identitate rationis non eſſe extendendas ad alios caſus; non enim pœna vnius legis, & vnius caſus fuit extenſa vnquam ad caſum alium, etiam ſi in hoc ſecundo caſu concurrat eadem ratio, vel maior ratio, ſeu maior malitia ipſius actus: ſic docent Salas *de legibus tract.*14. *diſput.*21. *ſect.*13. *numer.*19. *in fine*, Portel. *in additionibus ad dubia regularia* verbo *lex numer.*13. Diana *p.*1. *tract.*10. *reſ.*20. Vallerus *in different. vtriuſque fori*, verbo *lex* differentia 5. *numer.*2. Bonacina *de legibus diſput.*1. *quæſt.*1. *puncto* 8. *num.*23. cum Sairo, Suarex, & alijs. Vnde infert Diana quod ante Bullam Gregor. XV. ſi confeſſarius ſolicitaſſet puerum, non erat denunciandus, quia Bullæ aliorum Pontificum, erant latæ contra ſolicitantes fœminas (de quo caſu dixi iam *ſupra*) † item & quod Bulla Gregorij XIII. contra Clericos Sodomitas, non extenditur contra Clericum abutentem fœmina in Vaſe præpoſtero, verum prædictam ſententiam Bonacina, & Valerio in correlatiuis admittunt; & ideo, vt refert Diana in caſum Sodomiæ reſeruatum, incurrat tam agens, quàm patiens: ſic pro exornatione huius dubij adiunges tradita *ſupra in cap. cognoſcentes & ibi ſub q.*2. *& ibi quæſt.*1. de extenſione legis, & leges quæ nouiſſimè dicit Tapia Archiep. Hiſpalens. *vbi ſupra*. 22 23 24

Ad quartam quæſtionis partem vt reſpondeam ſuppono duplicem eſſe pœnam, vnam, quæ aliquam actiuam hominis executionem requirit, alteram, quæ non requirit talem executionem, ſed in ſola paſſione, vel priuatione conſiſtit, qualis eſt pœna inhabilitatis, excommunicationis, priuationis vocis actiuæ &c. de quo dixi aliqua ſub *quæſt.*12. Item ſuppono reum non teneri ante ſententiam declaratoriam ſoluere pœnam, quæ non poteſt mandari executioni abſque hominis actu, niſi talẽ appareat eſſe legiſlatoris intẽtionem, vt velit reum illam pœnam ſubire ante iudicis ſententiam: ſic cõmuniter Doctores, & Layman *in Theologia morali tract.*4. *cap.*15. *n.*5. cum alijs Malderus *in p.*2. *q.*97. *art.*4. Diana 25

p.1. tract.10. res.25. conducunt, quæ tractat D. Tapia Archiepisc. Hispalens. *in summa p.1. lib.4. de legibus, q.10. ab art.8.* Vbi an lex pœnalis possit obligare ad pœnam exsoluendam ante iudicis sententiam, vbi *art.9.* quid de pœna priuatiua; & *art.10.* quid de pœnis positiuis, & *art.11.* exornans ex aliquibus casibus, quibus probari videtur per leges obligare pœnas positiuas seu actiuas &c.

26 Quibus breuiter iactis video in puncto prædicti dubij nostri, esse Doctores discordantes: nam pro affirmatiua sententia sunt Salas *de legibus disp. 15. sect. num. 29.* Vasquez *in p.1. disp.168. cap.2. num.12.* Becanus *in summa Theologia p.2. tract.3. cap.7. quæst 3. conclus.1. num.5.* Suarez *de legibus lib.5. cap.9. num.5.* Villalobos *in summa tom.1. tract.1. dubio 2. num.4.* Diana *p.1. tract.10. res.24.* nouissimè D. Tapia Archiep. Hispalens. *dicta p.1. summa lib.4. de legib. quæst.10. art.9.* qui *num.1.* ponens generaliter, vt nulla pœna, siue positiua, siue priuatiua incurratur ante iudicis sententiam, nisi expresse lege ipsa sit ipso facto pœna lata per hæc verba *latæ sententiæ* (quæ solent apponi in legibus excommunicationis, vt *supra quæst.1.* dixi) aut per hæc verba *ipso facto ipso Iure*, & similia, quibus significetur non solùm comminatio pœnæ ferendæ, sed pœna ipso facto lata, 27 & incurrenda ex vi legis, † & resoluens *num.2. & 3.* quod pœnæ spirituales in sola priuatione consistunt, vt sunt censuræ Ecclesiasticæ, & irregularitas, si in lege imponantur per modum *latæ sententiæ* ipso facto incurrendæ, incurrantur re ipsa statim, ac lex frangitur, nam istæ pœnæ sunt medicinales animæ contra morbos spirituales, cuius medela congruentius applicatur à legislatore solo pastorali regimine absque discussione iudicij; idémque generaliter dicit *num.3.* ex Caietano *in 2. 2. quæst.63. art.3.* & ex communi Doctorum, vt pœnæ temporales priuatiuæ latæ cum particula *ipso facto*, vel similibus, incurrantur ante iudicis sententiam, eo quod non deest potestas legislatori laicu sic obligandi sua lege, vt iam dixi; & ita *num.5.* resoluit pœnas priuationis actiuæ, & passiuæ ex vi legis ante iudicis sententiam, quia sunt purè priuatiuæ, atque adeò electio sit illicita, & irrita, si fiat cum hac inhabilitate actiuè eligendi, aut passiuæ electionis, vt censuerunt Vasquez, Suarez, & alij communiter *vide infra q.3. à n.1.*

28 Quæ sententia est in praxi tenenda, etsi Sotus ante omnes contrariam docuerit *lib.1. de iust. q.6. art.6. & lib.4. quæst.6. art.3.* existimet has pœnas temporales quamtumvis purè priuatiuas, non incurri ante iudicis sententiam, etiam adiecta in lege particula *ipso facto*, docens specialiter id de pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, v.g. qua solent priuari in Academijs studiorum Scholastici, qui propter ambitum, statutis priuantur Iure ferendi suffragium, seu eligendi ad Cathe- 29 dras. † Et pro hac sententia facere videntur plura, quæ dixi *infra in cap. cum non ab homine de iudicijs*, vbi *quæst.28. 29. & 30.* egi de illis quæstionibus, an *Clericus periurus, homicida, siue falsans litteras Apostolicas, priuetur ipso Iure beneficio, vel post iudicis sententiam*, & agens ad vtramque partem, resolui requiri iudicis sententiam: & licet Villalobos *supra* adductus dicat solùm Sotum ita sensisse, & carpat eum Diana *dicta res.24.* eo quod Granadus *in p.2. controuers. tract.3. p.1. disp.13. sect.2. num.15.* Ledesma *2.4. quæst.19. art.2.* Sousa *in explicatione Bulla Clem. 8. de largit. muner. §.9.* Molina *de iustitia tom.2. tract.2. disput.96. num.8.* Episcopus Antuerpensis Malderus *in p.1. quæst.96. art.4. membra 4.* Vbi loquens de hoc puncto sic asserit *probabiliter quidam dicunt suffragia actiuo neminem priuari per legem pœnalem ante sententiam iudicis, nec omnes electiones reddantur incertæ, secus de suffragio passiuo*; quam sententiam quoad suffragium actiuum docuit Castellinus *in tract. de elect. canon. præludio 1. §.5. num.10.* cum alijs, de quo etiam legendus est Sanchez *de matrim. lib.9. disp. 30. num.2.* Layman *in Theologia morali tract.4. cap.15. num.5.* † & Molina *supra* in Scholaribus 30
ad Cathedras eligentibus admittit, vt obseruatum generali consuetudine vniuersitatum, Quod in puncto Iuris cum pœna priuationis imponitur *ipso facto*, non admitto ex dictis pro prima sententia, secus si talis clausula posita non esset, vt debent intelligi relata pro hac secunda sententia.

Vnum verò notat D. Archiepiscopus Tapia 31
dicto art.9. sub num.5. cum Diana, & Bonacina *de legibus disp.1. quæst.1. puncto 7. quæst.10.* cum quo idem Diana, vt stando etiam in prima sententia ille qui incidit in priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, non teneatur se priuare voce actiua, vel passiua, si hoc nequit facere sine infamia etiam si lex ferat pœnam ipso facto, & non spectata iudicis sententia, quia Ius ad propriam famam tuendam fortius est Iure humano imponente talem pœnam, † & omnes resoluunt, 32
vt in tali casu delinquens teneatur quærere dispensationem in foro conscientiæ.

QVÆSTIO III.

An lex pœnalis v.g. excommunicationis, suspensionis, & interdicti, irregularitatísque obliget sub mortali. An lex prohibens aliquid sub pœna mutilationis, perpetui carceris, damnationis ad remes, cōfiscationis bonorum, aut amissionis multorum bonorum, aut ferre sclopetum vulgò *escopeta* sub pœna capitis, obliget sub pœna peccati mortalis. An qui est causa ne quis condemnetur ad pœnam iustam impositam à lege, teneatur pœnam restituere. Et an lex pœnalis priuans à bonis, obliget non solùm in conscientia, verùm quod delinquens teneatur in se ipso exequi pœnas à lege impositas. Vbi quid de lege imponente priuationem bonorum ex causa hæresis.

SVMMARIVM.

1 *Lex pœnalis excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis obligat sub mortali, sed Valentia id tantum admittit in excommunicatione maiori, nisi ea sit tantùm comminatoria, vt* n. 2.

3 *Lex*

3 *Lex prohibens aliquid sub pœna mutilationis, perpetui Carceris, & aliarum grauium, & sub pœna capitis, verius est vt obliget ad culpam lethalem.*

4 *Causam dans, ne qui condemnetur ad pœnam Iustam impositam à lagè,* Vt si fiscus non accuset, vel Iudex non condemnet, *non tenetur eam soluere, nisi post Iudicis sententiam; etsi multi aliter sentiant, qui poterunt admitti in pœnis, quæ in testamentis apponuntur* n. 5.6.

6 *Fœmina, cui legatum est relictum, si castè viuat, non poterit legatum recipere si vitam turpem traducat; quia huiusmodi pœna potius dicuntur legata conditionalia.*

7 *Lex pœnalis priuans bonis ipso facto, taliter priuat, vt reus teneatur exequi in se pœnas etiam si requirat actionem ipsius, dum clare constet in lege, seu quando lex ipsa alias remaneret inutilis, aut inefficax, si ita non obligaret in casibus, in quibus potest delinquens, non esse difficilis, vt specificantur* à n.8.

8 *Curato beneficio priuatur, qui illud habens, promouetur ad prebyteratum. Et quare* numero 10.

9 *Electus in Episcopum si non consecretur intra tres menses, est priuatus Episcopatu. Quare* n.10. & 11. *Vbi num requiratur sententia.*

10 *Beneficium nullus potest habere absque ordine requisito, cum beneficium datur propter officium.*

12 *Rector alienans bona sui beneficij, est priuatus eo ipso facto.*

13 *Simonia confidentialis priuat ipso iure Pie. V.*

14 *Confidentia in beneficijs à Pio. IV. ipso Iure priuant delinquentem. Quid in beneficijs antea possessis* num. 15. *Vbi quod non.*

16 *Recipientes aliquid pro gratia, & Iustitia in Curia Romana, priuantur beneficijs antea habitis à Bonifacio. VIII. & Greg. XIII.*

17 *Assassinus non incurrit pœnam priuationis beneficij ante Iudicis sententiam.*

18 *Examinatores committentes simoniam in beneficiorum examine, priuantur beneficijs, sed non ante Iudicis sententiam.*

19 *Horas canonicas non recitantes pro rata omissionis mulctantur ipso Iure ad restitutionem ex motu Pij. V. Et qua de causa* numer. 20. & 21.

22 *Tara pro pretio rerum pœnalis, lege naturali obligat.*

Heretici ipso Iure bonis sunt priuati; sed num requiratur sententia. Et de varijs pœnis, quibus incurrunt à n. 23. & 24. *cum alijs.*

24 *Hæreticus num amittat Dominium à die commissi delicti vel, non? Contenditur inter Doctores. expenditur* n. 25. 26. & 27. *cum alijs. Sed* à n. 29. *resoluitur, vt Dominium amittat bonorum à die patrati delicti, possessionem non, nisi post sententiam, & applicationem fisci factam, vt* n. 31. 32. & n. 33.

33 *Hæreticorum bona alia aliquo tertio occupata ante sententiam, quæ fisco applicantur, hæretico ipsi sunt restituenda, heretico apprehenso, non illico bona eius adjudicantur fisco; imò potius à Ministris Inquisitionis, & coram persona nominatà ab heretico, fit omnium eius bonorum, & . . . tionem inuentarium, & sequastratio apud probum, & fidelem virum sub securitate de illis reddendis, exceptis sumptibus Iustè factis cum apprehenso heretico; sed eo de heresi condemnato, applicantur fisco Regio à die commissi delicti. Vbi de praxi* numero 35. & 36. *cum sequentibus.*

37 *Filijs hæreticorum de bonis confiscatis non tenentur prabere dotes, & alimenta, cum damnatus de heresi, ex quo exijt à carceribus, tenetur pro, se & filijs quærere victum, nisi ex mero misericordia, vt* n. 39. 40. & 41.

38 *Filys hæreticorum, dum Patres eorum sunt detenti in carceribus, solent aliqua parua alimenta præstari; item, & vxori.*

39 *Inquisitores possunt tradere Orphanes filios delinquentis, & minores, honestis personis alendos simul, & instituendos commendare* n. 40.

41 *Inquisitores pueris, & puellis hæreticorum damnatorum prouidebunt ex misericordia; ità vt habeant rationem sexus, & ætatis, iubendo masculos iam Corpore validos alicui arti mechanica addici, fœminas aliquibus honestis Matronis, assignando, vt eis famulentur, & ab eis in fide instruantur, subministrando cateris laborare impotentibus tenuia alimenta assignando, sed non dotes, contra aliquos ita sentientes* n. 41.

3 *Hæreticorum filij quando priuentur hæreditatè paterna. Quid de Iure imperij, & Iure ciuili* remissiuè.

D primam quæstionis partem breuissimè respondeo ex adductis *suprà q. 2.* sub vers. *ad primam*, vers. *go* in fine; vbi dixi pœnas illas obligare sub reatu peccati mortalis, cum hoc vt imponatur illud præsupponant, vt potè Doctores agnoscunt per textum *in cap. 1. de sent. excommunic*, & ego dixi sub *cap. 1. de Iudic.* & licet Valentia *tom. 2. disp. 7. q. 5. puncto. 9. §. 13. in 4. signo*, contrarium Videatur amplecti; admittens prædictam sententiam, solùm quando subiungitur pœna excommunicationis maioris latæ sententiæ, non si subiungatur pœna suspensionis, vel interdicti, vel irregularitatis; quoniam hæc possunt etiam incurri, propter veniale peccatum; imò quod interdum irregularitas incurritur absque vllo peccato, vbi carpit Medinam dicens contra illum non satis consideratè dixisse esse Iudicium obligationis sub mortali, & tenuerint etiam Salon *in 2. 2. q. 77. art. 1. contract. 8. n. 8.* quo ad pœnam suspensionis, Azor *p. 1. lib. 5. cap. 6. q. 5.* & quod pœnam irregularitatis Sairus *in Claui Regia lib. 3. cap. 7. n. 25.* † imò & idem 2
Valentia idem teneat, quando excommunicatio est comminatoria cum Nauarro, Castro & Caietano, dicat que probabile Salonius; sed ego cum Diana *p. 1. tract. 10. de legibus res. 21.* id non admitto quia istæ pœnæ sunt grauissimæ & spirituales, & sic debent obligare potius, quam pœna mortis, vt statim dico *vers. sequenti.*

Ad secundam quæstionis partem an lex prohibens aliquid sub pœna mutilationis, etiam vt 3
abundè respondeas leges quæ dixi *suprà in cap. 1. vers. ad primam*, dum egi de quæstione illa, an

lex lata ſub pœna mortis inducat obligationem peccati mortalis, vbi ex pluribus modernis ad vtramque partem agens, & amplectens affirmatiuam, hic addo Lorcam *in p.3. tom.2. diſp.22. de legibus regul.*2. Comitolum *in reſponſ. moral. lib.4. q.17. n.*8. Sanchez *in ſumma tom.2. lib.6. cap.4. n.*64. Vaſquez *in p.2. tom.2. q.96. art.4. diſp.*159. *cap.3. n.*23. Azor *p.1. lib.3. cap.6. q.5.* Salas *de legibus diſp.*10. *ſect.9. n.*67. alij apud Sanchez. Et pro negatiua addo Valerũ Reginald. *in praxi tom.2. lib.15. cap.6. ſect.5. à n.*30. acertimè defendentem, quam ſequi videtur Diana *p.1. tr.10. de legibus res.*18. Vbi adducit Philiarcum *de officio Sacerdotum tom.1. p.2. lib.3. cap.2. dicto* 4. & addo quæ Archiep. Tapia *p.1. ſumm.q.* 10. *art.*6. dum agit, an lex humana imponens grauiſſimam pœnam obliget ſub mortali, ſi non vtatur verbis præceptiuis.

4 Ad tertiam quæſtionis partem an qui eſt cauſa, ne quis condemnetur ad pœnam iuſtam impoſitam à lege, teneatur pœnam reſtituere ei, cui eſſet applicanda vt ſi fiſcus V.G. non accuſet, vel ſi Iudex non condemnet ad pœnam legè præſcriptam, ſi cuſtodes Syluarum, Ciuitatum non manifeſtent crimina, propter quæ eſſet imponenda pœna pecuniaria. Si teſtis, vel reus Iuridice interrogatus crimen neget, ex cuius manifeſtatione condemnaretur mulctam pecuniariam.

5 Et reſpondendum eſt negando, quia pœna non debetur ante Iudicis ſententiam, & condemnationem, quod verum eſt, & notabiliter notandum (etſi non deſint viri docti, qui contrariam ſententiam amplectantur) ita docent Granado *in p.2. controuerſ.7. tract.3. p.1. diſp.14. ſect.2. n.*8. Vaſquez *in p.2. tom.2. diſp.*168. *cap.4. n.*30. Salas *de legibus diſp.13. ſect.8. n.*103. Leſſius *lib.2. de Iuſt. cap.13. dub.*10 *n.*72. *&* 73. Emanuel Sa verbo *reſtitutio n.*46. & verbo *pœna n.*14. Diana *dicta p.1. tr.10. de legib. ſub. res.*23. dicentes hanc opinionem eſſe multò notandam, cum ex illa excuſabuntur, non pauci ab onere reſtitutionis, quæ eſt tuta in praxi, & probabilis, de quo *infra* latè ſub *tit. de pœnis.*

6 Sed ex predictis exiſtimo prædictam ſententiam fore limitandam, vt non procedat in pœnis, quæ in teſtamentis apponuntur, ſicque fœmina, cui relictum eſt legatum, ſi caſte viuat, non poterit legatum recipere, ſi vitam turpem traducat, quia huiuſmodi pœnæ potius dicuntur legata conditionalia, quam pœnæ Iuxta nonnulla, quæ dixi *in cap. in præſentia de prob ſub. q.*20. *& ſuprà in cap. Eccleſia Sancta Maria*, circa finales quæſtiones.

7 Ad quartam quæſtionis partem, an lex pœnalis priuans à bonis, obliget non ſolum in conſcientia, verùm quod & delinquens teneatur in ſe ipſo exequi pœnas à lege impoſitas. In quo dubio breuiter dico, vt quoties lex pœnalis ponit priuationem, ipſo facto non ſolùm priuat à bonis per illam ſignatis, verùm quod obligat in conſcientia, vt delinquens exequatur pœnam inde ſequutam etiam ſi requirat actionem ipſius delinquentis, dum tamen ex verbis legis apertè cõſtet de mente legiſlatoris ſic volentis, ac diſponentis, ſeu quando lex ipſa remaneret invtilis, aut inefficax, ſi ita non obligaret: ita docet Suarez *de legibus lib.5. cap.*8. *n.*9. nam cum, vt *ſuprà* dixi lex poſſit ita diſponere, & ex verbis clare conſtet, quid mirum vt obliget illo modo in caſibus, in quibus delinquens poteſt, non eſſe difficilis ad exequendum ſua propria actione, vt exemplificatur in ſequentibus caſibus.

Primus ex doctrina textus *in cap. licet ea non de electione lib.*6. vbi ſtatuitur, vt habens beneficium curatum, ſi intra annum, non promoueatur ad preſbyteratus ſit ipſo facto priuatus beneficio. Secundus ex Trid. *ſeſſ.23. de reformat. cap.*29. 8
† vbi ſi electus in Epiſcopum non conſecretur intra tres menſes, ſit ipſo facto priuatus Epiſcopatu. De quibus duabus pœnis ait Nauarrus *in manuali*, incurri ante iudicis ſententiam, nec de hac re poſſe ab vllo dubitari ait Vaſquez 1.2. *diſp.* 168. *cap.4. numer.*17. quod debet intelligi, ſi ipſi ordinandi voluntariè omiſerint prædictos ordines. 9
† & amplius declarat D. Tapia Archiepiſc. Hiſpalens *p.1. ſumma lib.4. de legibus art.11. numero* 2. nonid procedere virtute legis humanæ, ſed virtute legis naturalis dictantis neminem poſſe habere beneficium abſque ordine requiſito, cum beneficium detur propter officium, quod ſine ordine preſbyteratus exerceri non poteſt, ſi eſt Parochiale, de quo dixi *infrà ſub. tit. de ætate, ordinand.* & eſt verum cum Eccleſia ſic conferens beneficium ſub tali conditione, & aſſignatione temporis ad ordinandum, velit alias reſcindere collationem. Sed non deſunt Doctores, quos refert Barboſa *de officio parrochi p.1. cap.5. n.*12. *&* 13. contra Nauarrum, & Vaſquez ſentientes, qui non ſunt admittendi, cum aliud ſuadeant verba textus *dict. cap. licet canon.* ibi *nulla etiam præmiſſa monitione ſit præſentis conſtitutionis authoritate priuatus*, Villalobos *in ſumma p.1. tract.2. diſ.25. numero* 6. 10
† tamen de caſu Epiſcopi non conſecrati, cum Tridentinum *in dicto cap.2. ſeſſ.23.* etſi dicat, ſint ipſo iure priuati, & non addit, nulla præmiſſa monitione ſentit Suarez *ſup. numero* 13. vt non teneantur Epiſcopi non conſecrati renunciare ante iudicis ſententiam declaratoriam, ſequitur Villalobos *Vbi ſupra n.fin.* nec video quod Barboſa *in dicto cap.2.* de hoc dubio reſoluat. 11

Tertius caſus eſt ex *extrauag. ambitios. de rebus Eccleſiæ* aduersùs Rectorem alienantem bona ſui beneficij per verba ibi *ipſo facto*, & abſque alia declaratione vacare cenſeantur Villalobos, & Suarez *vbi ſupra*, quam extrauagantem longè exornat *vbi* Barboſa, & Doctores *in cap. nulli de rebus Eccleſiæ*, vbi ego plenè. 12

Quartus caſus eſt aduersùs committentes ſimoniam confidentialem iuxta motum proprium Pij V. per verba illa *præſentium authoritate priuamus:* per quæ verba notat Suarez vbi *ſupra n.*16. cum Nauarr. *in manuali cap.23. n.*110. vt teneantur beneficium renunciare, etiam ſi antea idem Suarez *lib.*4. aliter dixerit: ſequitur *ſupra* Villalobos, nouiſſimè Archiep. Hiſpalens D. Tapia *dicta q.10. art.11. n.*3. vbi dicens notam eſſe amiſſionem beneficij, & pretij contra ſimoniacos vendentes beneficia Eccleſiaſtica, addens eam pœnam incurri procul dubio ante iudicis ſententiam. 13
† Idemque eſſe de legè pœnali ædita à Pio. IV. contra confidentias in beneficijs ex citato Nauarto *dicto n.110. cap.23. man.* qui alia dicens concludit ibi ad priuationem hanc inhabilitatis ſequi ex natura rei obligationem reſtituendi pretium, & dimittẽdi beneficium, quod propter incapacitatem nunquam fuit acquiſitum, nec legitimè poſſeſſum. 14

Et circa hunc caſum poteſt bubitari quid dicendum de beneficijs antea poſſeſſis legitimè, quibus etiam ibi priuantur ex vi eiuſdẽ legis; & licet Nauarrus 15

uarrus affirmet, vt in casu præcedenti dicto c.23.
manualis n.110. Tamen melius existimo, vt nulla
lex pœnalis humana obliget ad renuntiandũ be-
neficium legitimè possessum ante iudicis senten-
tiam, vt notant Couar. p.2. de matrim. cap.6. §.8.
num.8. Vasquez dispu.168. cap.4.n.15. Siluester
verbo assassinus, & faciunt quæ dixi supra sub cap.
cum non ab homine de iudicijs quæst.28.29. & 30.
16 cum alijs. † Vnde idem Siluester, & Vasquez
supra num.13. item & Dominicus Soto lib.1. de
iustitia quæst.6.art.6.ad 8.D.Archiep.Tapia dicta
quæst.10. de legib. lib.4.p.1. summ. sub n.4. dicunt
idem esse dicendũ de lege ædita à Bonifacio VIII.
& confirmata à Gregorio XIII. in qua priuantur
beneficijs, quæ antea habebant illi qui aliquid
pro gratia, aut iustitia receperint in Curia Roma-
17 na. † Et de lege, quæ habetur in cap. pro humani
de homicidio lib.6. quà priuantur ipso facto bene-
ficijs ij, qui per assassinos aliquem Christianum
occiderint, vel occidere tentauerint, & qui illos
receperint, vel eis, opem tulerint dicentes hanc
pœnam non incurri ante iudicis sententiam.

18 Quintus casus est in examinatoribus commit-
tentes simoniam in beneficiorum examine, qui
debent renunciare beneficia, quæ habent, sic vt
nequeant aliter absolui iuxta Concilij verba dicta
sess.24.cap.18. ibi, nisi dimissis beneficijs, quæ quo-
modocumque antea obtinebant: ita Suarez, & Vil-
lalobos supra, videbis Barbosam num.109. cum
multis Riccio, Garcia, & Bonacina, sed illa verba
non videntur priuare illos ante iudicis sententiam,
nec vnquam legi, audiui, aut vidi prædictos exa-
minatores renunciasse ob id propria beneficia le-
gitimè ante possessa, seu esse priuatos de facto; &
sic hunc casum existimo determinandum ex di-
ctis num. præcedenti.

19 Sextus casus erit, vt docent Nauarrus in man.
cap.25.n.122. Vasquez dicta disp.168.cap.4.n.34.
in fine, Simancas de Catholicis institut. tit.9. à
num.191. de lege imponente pœnam restitutio-
nis beneficiarijs, non recitantibus horas Canoni-
cas, iuxta determinationem Concilij Lateranensis
sub Leone XX. sess.9. cap. de reformatione curiæ,
vbi imponitur pœna prorata, non recitantibus
horas Canonicas, de qua Pius V. in quodam motu
proprio relato ab eodem Nauarro, quam restitu-
tionem in conscientia obligare dicunt citati, &
20 alij summistæ, & hoc sine dubio; † etsi cum Ca-
ietano D. Archiepisc. Hispalens. Tapia dict. p.1.
summa q.10. de legibus art.9. n.1. assignans plures
dicendi modos, existimet hoc non procedere ex
vi ipsius legis humanæ sic pœnam imponentis,
sed ex natura rei, quia cum beneficium detur pro-
pter officium quisquis orare tenetur ratione illius,
si non adimpleat, naturaliter debeat fructus malè
21 perceptos restituere. † Sed quid sit, cum hæc dis-
positio posita sit à lege humana, credo prædictam
pœnam ab illa potuisse imponi, vt de alijs; modo
adductis dictum est; fateor tamen legem huma-
nam relatas pœnas assignantem conformare se
cum lege naturali id dictante.

22 Alios duos casus ponit idem Dominus Archie-
piscopus dicta q.10. art.9. n.5. Vnum de legibus
taxantibus pretia rerum dicens, vt transgressores
teneantur ad restitutionem, non virtute legis hu-
manæ, sed à natura, sic pretia taxante; de quo
casu videbis quæ dixi supra in cap.1. hoc tit. circa
finem, & q.2. in cap.10. hoc tit. Et de alio casu
dicit ibi num.6. nempe de pœna hæreticorum eos
bonis ipso Iure priuante iuxta dispositionem tex-
tus in cap. cum secundum leges de hæreticis lib.6. de
qua dico sub illo tit. extra in cap. ad abolendam.

Et quia cum multis agit Diana p.4.tit.7.à res.1. 23
& p.7. tit.8. res.1. & Ausonius eius recopilator
verbo hæreticorum pœna per textum in dicto cap.
ad abolendam, cap. excommunicamus 1. & 2. de hæ-
reticis in canone 1. Bullæ cœnæ Domini, vbi de
pœna excommunicationis, & de pœna priuatio-
nis Ecclesiasticæ dignitatis, officij, & beneficij,
& inhabilitas ad ipsa ex cap. didicimus, cap. puden-
da 24.q.1. cap. præter 32. dist. cap. quo Iure dist.6.
dict. c. ad abolendam. dict. cap. excommunicamus 1.
de hæret. cap. vt commissi eodem tit. lib.6. item irre-
gularitas ex dicto cap. ad abolendam, & cap. salu-
berrimum 1. q.3. & de priuatione beneficiorum
Ecclesiasticorum, an ipso Iure, latissimè Nicolaus
Garcia p.11. de benef. cap.10.§.2.à n.62. cum infi-
nitis; & quod bona hæretici publicentur à die
commissi criminis, ex l. Manicheos, l. cognoscimus
cod. de hæret. & in cap. cum secundum leges de hæret.
lib.6. & in alijs pluribus Iuribus, vbi repetentes,
& ego in loco citato, & in dicto cap. excommuni-
camus 1. ideo breuissimè hanc pœnam legalem
ipso Iure impositam explanabo pro breuissima
etiam intelligentia dicti cap. cum secundum leges,
& aliorum.

Est enim magna inter Doctores contentio, an 24
hæreticus amittat Dominium à die commissi de-
licti, vel non, & quod illico illud amittat docent
Caietanus 2. 2. q.62.art.3. Soto lib.1. de iustitia
q.6. art.6. Abbas in dicto cap. excommunicamus,
Gregor. Lopez in l.4.tit.2.p.3. Couar. in 4. decre-
tal.2. p. cap.6.§.8. n.8. per legem, quæ dicit sunt
confiscata ipso Iure, & clarius per verba leg.4.
part.7.tit.2. ibi vendida, ni donacion, ni cambio, ni
en agenamiento que vbiese echo de sus bienes el que
fuesse Iuzgado por traydor dende el dia que comen-
ço a andar en la trayçion hasta el dia que le dieron
la sentençia contra el, no debe valeren ninguna ma-
nera, maguer fuese en la tenençia de los bienes a la
saçon que los enagenase, pero perdido auia y a el
Señorio por su maldad. sequitur hanc Villalobos
in summa p.1. tr.2. dif.16. à n.5. & à n.6. huius
opinionis infinitos refert Barbosa in dicto cap. cum
secundum leges n.3. & 4. Vbi quod bona hæreti-
corum confiscantur ipso Iure, & quod amittunt
dominium à die commissi delicti transferendo
illum in fiscum: ita ex Surdo, Menochio, Ric-
ciulo, Azor, Sayro, & Peregrino, idem Barbosa
plures casus adducens cum multis in cap. vergentis
de hæreticis, & alibi eo tit. & lib.6. Sanchez latissi-
mè supra à cap.14. Videbis Quemada in suis quæ-
stionibus fiscalibus, cap.18. Vbi bene, & quæ scri-
bit Molina de primogen. cap.11. lib.4. vbi eius ad-
ditionatores, plures alios Doctores congerunt,
qui omnes expendunt leges Regias, & alias Iuris,
quibus aliqui contendunt, non ipso Iure confis-
cata esse, & amissa, nisi à die sententiæ declarato-
riæ, vt sunt lex 4.tit.3.p.6. l.4.tit.26.p.7. quas, &
alias expendes iuxta statim dicta à vers. & licet.

Contrariam verò sententiam, vt veriorem, & 25
probabiliorem, atque receptiorem Simancas de
Catholicis institut. tit.9. n.173. 287. & à n.229.
Vasquez 1. 2. q.96. art.5. disput.170. toto cap.3.
Franciscus Becius cons.57.n.15. Molina de iustitia
tom.1. disp.95. col.11. vers. dubium vero est, Sãchez
in præcepta decalogi lib.2. tom.2. c.27. n.2. & 3. plu-
ribus relatis, de hæresi Sanctarelus cap.21. dub.1.
n.2. Henriquez in summa, lib.13. cap.56. §.2. paulo
ante finem, Auila de cens.1.p.1. dubio 7. col.3.

Et

Digitized by Google

26 Et licet omnes teneant, vt dictum est ipso facto hæreticos amittere bona discordent à quo die dominium amittant, vel possessionem, existimo sic explicandum cum Archiepiscopo Hispalens. D. Tapia *in summa p. 1. lib. 4. de lege pœnali q 10. art. 11. in fine*, nempè vt prædicta pœna in quantum ad executionem fisci in bonis hæretici, non habeat locum ante iudicis sententiam, quia *in dicto cap. cum secundum leges*, expressè c. uetur ne confiscatio bonorum cum effectu fiat ab vllo Principe sæculari, donec sententia in hæreticum promulgetur à iudice Ecclesiastico competente, quales sunt in Hyspania inquisitores Apostolici, & priuatiuè exclusis etiam Episcopis, qui per se solos non procedunt contra hæreticos, vt dico plene in *dicto tit. de hæreticis*, & sic Barbosa *in dicto cap. cum secundùm n. 5.* ex Menchaca, Mexia, Zerola, Surdo, & alijs explicat verba textus ibi *vt bonorum ipsorum occupatio*, vt hæreticus non censeatur priuatus bonis suis ante sententiam iudicis declaratoriam.

27 Et sic non sunt audiendi nonnulli dicentes, vt leges ponentes ipso facto pœnam confiscationis bonorum priuent ante sententiam eo dominio, qui satis conuincuntur; primo quia vt priuatio plenum consequatur effectum, requirit sententiam hæresis declaratoriam incursæ; & sic Tyraquellus *in l. si vnquam*, verbo *reuertatur n. 400. cum sequent. cod. de reuocand.* Riccius *in collect.* 303. Surdus, Caldas Pereira, Peregrinus, Menochius, Bernard. Grauæ, & alij, quos sequitur Barbosa *sup. n. 8.* docent absolutè esse necessariam sententiam declaratoriam in casibus, in quibus lex ipso

28 iure pœnam inducit. † & sic bene Antonius Gomez *variar. tom. 3.* Simancas *dict. tit. 9. à n. 161.* Penia *in directorio inquisit. p. 3. comment. 138.* Sanchez *dict. lib. 2. cap. 22. n. 6.* Sanctarellus *dicto cap. 21. dubio. 15. n. 4.* cum pluribus Zenedus *ad decretum col. 2. n. 3.* Barbosa *suprà n. 9.* cum alijs dixerunt hæreticos, & alios, quorum bona ipso iure publicantur, minimè teneri ante iudicis sententiam fisco, restituere ea bona.

29 Vnde iam ego existimo in puncto iuris resoluendum prædictum dubium cum sequenti distinctione, & iuxta practicam inquisitionis Hispaniæ ex instructionibus, & ex modo procedendi, & sententiandi; nempè quatenus ad priuationem dominij declaretur hæreticus, & illud amiserit à die patrati delicti ipso iure, quia priuatio dominij est pœna purè priuatiua, quæ incurritur ante iudicis sententiam ex vi legis apponentis particulam

30 *ipso facto.* † Tum etiam quia post sententiam fiscus repetit omnia bona à die patrati criminis possessa vbicumque sint, & rescindit omnē alienationem ab eo die factam, quod signū est reum, amit-

31 tere dominium ipso facto à die patrati delicti. † Quatenus verò ad possessionem iuxta verum intellectum *dicti cap. cum secundum leges*, minimè desinat hæreticus possidere bona habita, & acquisita, etiam post crimen hæresis commissum; quia possessionis priuatio, est pœna positiua, requirens actionem executiuam, qua bona deferantur fisco, atque ideo vt hæc non incurratur ipso facto, nec sint bona fisco deferenda, vsque ad iudicis sententiam, iuxta communem opinionem, & praxim contra Panormit. docent Caietan. & Sotus iam relati, Siluester verb. *assassinus q. 5.* & verbo *hæresis, q. 8. n. 12.* Canonistæ *in dict. cap. cum secundum leges*; sic amplectens idem Archiep. Tapia, tum per doctrinam *dict. cap. cum secundum*, tum per *dict. l. 4. tit. 2. p. 7.* intelligens illam de quacumque confiscatione bonorum ob crimen *læsæ maiestatis*, tam Diuinæ, quàm humanæ, vel quodcumque aliud.

Itaque bene Sanchez *suprà dict. lib. 2. summa cap. 26. n. 12.* Riciulus *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ lib. 5. cap. 5. cap. 19. n. 12.* Surdus *decis. 247. n. 2.* Busatus *cons. 14. n. 18. & 19. lib. 1.* Sarnen. *in reg. de annali q. 52. n. 5. vers. secunda ratio est* dixerunt non ante hæreticum amoueri à possessione, quā hæreticus declaretur incursus per sententiam, & priuatus; tunc enim dicunt vt priuatio suum plenum consequatur effectum: nam antequam feratur sententia declaratoria contra hæreticum, habet ille veram rerum suarum possessionem, Simancas *de Cathol. instit. tit. 9. à n. 173.* Surdus *de aliment. tit. 9. q. 32. n. 24.* Ricciul. *dicto* 32

lib. 5. cap. 51. n. 10. † Sic vt si de facto occupentur ab aliquo contra occupantem possit agi ad restitutionem, prout resoluunt Bursatus *cons. 43. n. 22. vers. crederem, lib. 1.* Sanchez, *dicto lib. 2. cap. 22. n. 18.* Ricciul. *dict. cap. 31. n. 11.* Vasquez *1. 2. q. 96. art. 3. disp. 170. cap. 4. n. 5.* Molina *de iustitia disp. 95. dict. tom. 1. in solut. ad 3.* & alij alia dico sub *alleg. 17.* videnda. 33

Et sic quotidie apud nos inquisitores in praxi seruatur, vt quantumvis testibus pluribus de hæresi alicuius testificantibus apprehendatur delinquens eius bona non illico applicentur fisco, sed sequæstrantur apud depositarium fidelem, vt illa habeat in custodia annumerata coram receptore Sancti Officij, Alguacello maiori, & notario secretorum, & coram alia persona ab ipso aprehenso delinquente pro se nominato, redacta omnia bona ad scripturam minutatim, & data copia secresti, vt sic semper appareant in propria specie, saluo si postea pro alimentis vendantur nonnulla publico præconio pro alendo delinquente, & quæ seruando fiunt deteriora: de quibus omnibus si illa bona veniant tradenda ipsi reo, etiam redditur ratio totius sumptus quotidiani illius de tempore, quo fuit incarceratus, & cætera bona eius sequæstrata, libera traduntur. 34

Sin autem condemnantur de incurso in hære-
sim ab inquisitoribus, fit applicatio, iuxta praxim nostræ inquisitionis Hyspaniæ modo sequenti; nempè vt illa bona per sententiam declaratoriam applicentur fisco Regio a die commissi delicti; quia Rex noster ab ipsa fundatione Sancti tribunalis Inquisitionis, nobis Inquisitoribus subministrat necessaria, idque etiam in Clericis, quorum bona ex iure canonico deferenda sunt fisco Ecclesiæ vt probant Conarruu. *lib. 2. variar. cap. 9. n. 12.* cum multis approbant hanc consuetudinem Torreblanca de Mexia *lib. 3. cap. 1. numero 41.* Diana *p. 4. tit. 8. res. 43.* sic video in praxi, etsi aliquando nonnulla consummantur bona pro integra ministrorum deseruientium Sustentatione, & solutione suorum stipendiorum, & salariorum, & quæ super sunt iuxta annuas rationes missas ad tribunal supremum remanent in dispositione illius consilij, & Domini inquisitoris generalis ad libitum distribuentis, & applicantis, pro vt vult. † Hæc inquam est apud nos pra- 35 36

xis quamtumvis videam de iure nouo *ex auth. Gazaros l. vltima Cod. de bonis proscriptor, & cap. vergentis, & dict. cap. secundum leges de hæret. lib. 6.* vt applicentur fisco Ecclesiæ quidquid sit de consuetudinibus aliorum Regnorum; item & quamtumvis antiquitus *ex l. Manichæos,*

l. cognoui

l.cognouimus Cod. de hæreticis, auth. idem ex eodem *cap. Iudæi* 1.q.4. bona hæreticorum filijs eorum tradi deberent: nam vt Ricciulus *dicto lib.5. de Iure personar extra grem. Eccles. existent. cap.28. num.7.* Barbosa *in dicto cap. cum secundum num.12.* in glossa ibi *ipso Iure*, & ibi *puto* prædictam praxim procedere etiam si ille hæreticus Catholicos filios habeat.

37 Etenim vt video practicari, numquam inquisitores tenentur filijs hæreticorum de bonis confiscatis præbere dotes, & alimenta, quia si parentes omnia bona hypotecarent, & creditores omnia quandoquè bona, non deductis alimentis, aut dotibus, vsurpare possunt; quid ni id fieri poterit inde delicto ob bonum commune, vt scilicet Patres à tam noxio crimine, ob filiorum saltem amorem abstineant: sic Ausonius in Dianam verbo *hæreticorum filij num.32.* ex Sanchez contra Surdum *cons.389.n.8.* Quod ego intelligo de bonis reorum, postquam applicata sunt fisco sententia declaratoria, quia à tempore, quo delinquens exijt à carceribus secretis, ipse debet quærere sua industria sustentationem pro se, & suis filijs,
38 vxore, atque pro cætera familia. † Sed dum est detentus in carceribus, bonáque eius in sequestro, solent destinari parua, & exigua alimenta pro vxore, & filijs quotidiana esui, & vestitui, moderatè quidem; Ac bene possent iuxta instructionem Hispalens. apud Quemadam in quæstionibus fiscalibus *q.24. num.11.* positis in fine libri Doctoris Rojas *de hæreticis*, Domini inquisitores tradere orphanos filios delinquentis, & minores honestis personis alendos simul, & instruendos
39 commendari; † & Pegna *in director. inquisitor lib.2. comment.9.* inquit debere eis ministrari tenuem victum de bonis confiscatis, si aduersa valitudine, & insufficienti ætate laborantes, laborare non possint, sed existimo cum Diana *p.4.tr.8. res.45.* & alijs cum eo, & Ausonio *dicto n.32.* in fine, tantùm procedere ex mera misericordia.
40 † Et ego, qui vt promotor fiscalis, & vt inquisitor, item & in simul, vt Iudex pro Rege bonorum confiscatorum, per nouem annos Vallisoleti; nunquam vidi, nec audiui retro actis temporibus in eo tribunali inquisitionis assignatam fuisse à Dominis inquisitoribus pro tali honesta alimonia aliquam, etiam minimam portionem pro filio, aut filijs, seu eorum educatione; etsi credam aliquando in casu vrgenti exercendæ misericordiæ, bene posse practicari, permittique ex tacito assensu Regis, & Domini Generalis Inquisitoris, supremique sanctæ inquisitionis Consilij, & melius securius, & æquius fieri, si consulatur D. Inquisitor Generalis, & Consilium, narrata necessitate, vt iam sæpius vidi practicari in hoc supremo Consilio sanctæ inquisitionis. De hoc puncto ad satietatem Sanchez *in summa dicto tom.1. lib.1. cap.16.n.26.* & cum infinitis Antonius Ricciulus *in tract. de Iure personar. lib.5.cap.40. à n.1.* Vbi optimè pertractat quæstionem hanc.

41 Etenim vt ait Pegna, & ante illum Simancas *de Catholicis inst.cap.29.n.12.* inquisitores pueris, & puellis hæreticorum damnatorum prouidebunt ex misericordia; ita vt rationem habeant sexus, & ætatis: nam masculos iam corpore validos alicui arti mechanicæ iubebunt addici fœminas aliquibus honestis matronis, assignabunt, vt eis famulentur, & ab eis in fide instruantur cæteris, quibus per ætatem, aut incommodam valitudinem laborare non licet tenuia alimenta ex paternis bonis ex sola misericordia subministrabunt. † Qua- 42
re non debent audiri Torreblanca de Mexia *lib.3. cap.11. num.46. & 47.* Surdus *cons.386. numer.8.* Plotus inter consilia criminalia Ziletti *lib.1. cons.130. num.83.* Socinus *lib.1. cons.30. num.3.* & alij affirmantes inquisitores teneri dare filijs hæreticorum dotes, & alimenta, ex bonis confiscatis: Quia etsi Iure naturali alimenta filijs debeantur, sed non procedit in tam immani crimine, vt optimè declarant Ricciulus, & Sanchez iam relati.
† Et his addo cum multis nouissimè Bordonium 43
de officio inquisitor. cap.12. num.111. cum Becano, Ruino, Conrado, & alijs, vbi expendit textum *in dicto cap. cum secundum leges*: & de quæstione, quando filij hæreticorum priuentur hæreditate paterna: quid de Iure imperij, & Iure ciuili, Farin. de hæresi cum infinitis *q.191. §.1.* Sanchez *dict. lib.2. summ. à dicto cap.14.* cum pluribus sequentibus.

QVÆSTIO IV.

An quando dubium est nunquid lex, etiam pœnalis, obliget sub veniali, vel ad mortale, intelligatur de mortali: An ignorans excusetur à pœna legis. Et an transgressor legis pœnalis postquam à Iudice sit condemnatus teneatur ipse in se ipsum exequi pœnam, seu teneatur spectare exactionem iustitiæ. Et an Iudex teneatur imponere pœnam à lege præscriptam; & qualiter aliud faciendo peccet. Et quid de iudice minuente, vel remittente pœnam ante, vel post pronunciatam sententiam. Et an fraudantes tributa dicantur peccare in legem pœnalem. Et an lex pœnalis Pontificia liget ignorantes non publicata.

SVMMARIVM.

1 *Lex imperando, probibendo, aut vetando rem grauam, videtur disponere quæ in dubio, sub quo peccato obliget est probabile, vt solum obliget ad veniale, si dubitetur, omnibus bene perpensis. Et quare.*

2 *Tributum soluere non debet dubitans legitimè de eius iustificatione secundum aliquos: alij contra probabilius. Et quid in Regnis Hispania. Vbi de praxi, qua imponitur in Curijs hic Matriti solitis celebrari* n.3. & 4.

5 *Pœna legis num excusetur per ignorantiam.*

6 *Transgressor legis pœnalis postquam à iudice condemnatus sit, tenetur in se ipsum exequi pœnas, quas alius, nisi ipse commodè exequi non valet, vt ad exilium eundo, soluendo pecuniam mulcta, si suspendendus sit ascendendo scalam furca, & Patibuli, nisi spem haberet se saluandi* num.7. & 8. *fallit, vt* num.9.

7 *Reus pœna vltimi supplicij obnoxius, debet pati pœnam, & actiones necessarias ad id exercere, cum debeat mori rationabiliter, vt homo, non vt Brutum irrationale.*

ℌ Reus

9 *Reus legis transgressor, à qua imposita est pœna mortis, seu mutilationis; etsi teneatur pœnam pati, sed non in se ipso, actiuè operando, cum qualibet sententia ad eam actionem obligans, esse crudelis, & barbara, censeatur lex pœnam in humanam, crudelem, & exorbitantem imponens, non obligat* dicto n.9. & 10.

10 *Iudices non possunt obligare reos, vt assumant venenum; & quod se abstineant ab esu, si habeant quid manducent, vt fame sic pereant.*

11 *Iudex potest damnare Reum, vt ipse sua propria actione exequatur in se actiones mitiores, pœnasque leniores, conformes, & proportionatas delicto, qualitati personæ.*

Prælati solent condemnare subditum, vt quod se flagellet, quod ieiunet, & aliud simile faciat dicto n.11.

12 *Reus damnatus, num teneatur sententiæ obedire, seu possit appellare?* remissiuè.

13 *Pœnas legis tenetur Iudex applicare delinquentibus contra leges, cum ei non liceat de legibus iudicare, sed secundùm eas.*

14 *Iudex excedens pœnam à lege præscriptam, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem excessus Reo faciendam, cum Reus solùm debeat taxatam à lege* & n.19.

15 *Iudex sicut aggrauando pœnam peccat, ita minuendo impositam à lege, cum sit contra iustitiam legalem, præbeaturque occasio multitudini delictorum fallit* n.16.

16 *Pœnam legis poterit supremus Iudex propria authoritate limitare, inferior si causa adsit legitima, vt minoris ætatis, & ex longo lapsu post delictum, & propter alias; dum tamen inferior causam exprimat, vt* numero 17.

18 *Indices Ecclesiastici habent ampliorem licentiam minuendi pœnas, maximè quando procedunt ex officio, & non ad petitionem partis.*

19 *Inferior Iudex, sicut ex causa minuit pœnam à legè taxatam, sic & aliam maiorem infligare in delictis, nempè extraordinarijs.*

20 *Iudex quando pœna pendet ab eius arbitrio, debet potius inclinare, vt infligat mitiorem, nisi inde homines frequentiores essent ad delinquendum.*

21 *Iudex inferior post pronunciatam ab eo sententiam definitiuam, non potest minuere pœnam taxatam à lege, vel arbitrariam, sine eam augere, cum iam sit functus officio suo, pronunciata, & publicata sententia difinitiua. fallit in crimine hæresis, vt* n.22. *vbi quid in praxi.*

22 *Inquisitores, etsi de iure possent pœnam in hæreticum latam minuere post sententiam; sed hoc in Hispanica inquisitione fit ab Inquisitore Generali cum consilio adstantium consiliariorum.*

23 *Princeps supremus sine præiudicio tertij, & boni communis, potest per modum dispensationis minuere pœnam, vel auferre à se, vel ab inferiore in sententia difinitiua latam.*

24 *Iudex inferior potest pœnam pecuniariam minuere, mutare, aut tollere Cameræ applicandam Regis, si Reus ad eo sit pauper, vt nequeat illam soluere, & etiam si applicetur pœna alijs.*

25 *Iudex pronuncians sententiam cum pœna pecuniaria soluenda à Reo intra octo dies, sin minus soluat flagelletur; potest nihilominus, omissa flagellatione redire ad pecuniariam.*

26 *Pœnam num pare remittere possit; item & iudex declarare sententiam suam* remissiuè.

27 *Tributa fraudantes non peccare mortaliter, nec teneri ad restitutionem dicunt multi satis probabiliter, nec gabellas, & vectigalia, quia tributorum lex est pure pœnalis.* n.28. *contraria sententia probabilior* n.29. *Sed distinguitur* à n.30. *Et quæ debeant concurrere?* n.36.

30 *Tributum ex propria formali ratione tributi, non est necessario pœna, sed quædam contributio iustè subditis imposita in subsidium curæ, & sumptuum pro iuuendo bono communi, Principi adscripta.*

31 *Tributorum leges possunt esse, siuè præceptiuæ solum, sicut quæcumque alia explicatur* à n.32.

32 *Tributi lex pure pœnalis erit lata verbis sequentibus:* qui ex mercibus venditis, vel rebus transportatis non soluerit decem pro gabella, amittat ipsas, *quæ non obligat, nisi ad soluendum tributum vel luendam pœnam.*

33 *Tributi lex præceptiua, & non pure pœnalis obligat sub peccato mortali, & in conscientia.*

34 *Tributorum leges possunt obligare ad soluenda tributa in conscientia etiam si non petantur, si iusta sint, & nisi consuetudo esset, vt si non petantur, non debeantur solui.*

35 *Tributo lex in dubio, num sit præceptiua, seu purè pœnalis, intelligitur præceptiua si iustum est tributum.*

36 *Tributa, vt in conscientia debeantur, & defraudantes teneantur ad restitutionem, quatuor concurrere debent causæ, iustitia scilicet ex partè causæ efficientis, ex partè causæ finalis, quod sit proportio tributi ad subditos, & proportio ad materiam tributi & quinta scilicet vsus.*

37 *Lex Pontificia non publicata si requirit publicationem non obligat ignorantes.*

AD primam quæstionis partem, etsi affirmatiuè respondeant layman *in Theologia morali tract.4. cap.3.n.6. sect.1. numero 12. in fine*, Valentia *tomo.2. disp.7. quæst.3. puncto 6.* Sayrus *in claui Regia lib.3. cap.7. numero 29.* & alij eo quod lex imperando, prohibendo, aut vetando rem grauem disponat, quæ in dubio censenda sit, vt obliget ad mortale: argum. eorum, quæ dixi *supra sub. cap.1. hoc tit. à quæst.2.* Sed nihilominus probabiliter dici potest in tali dubio legem tantùm obligare sub veniali, si dubitetur omnibus bene perpensis ex regula iuris, in dubijs melior est conditio possidentis, de qua dixi sæpius: ita Nauarrus *in manuali cap. 23. numero 5.* amplectitur Diana *p.1. tract.10. de legibus res.25.* & confirmari videntur ex his, quæ dixi sub *dicto cap.1. hoc tit. à quæstione 3.* cum alijs, vbi quod etiam in materia graui potest legislator obligare sub veniali. 1

Vnde Molina *de iustitia tom.3. disp.674. n.6. & 7.* 2

& 7. Aragon. *in* 2.2.*q*.62.*art*.3. Caietan. Salon, &
alij quos relati referunt, dixerunt quod quando
quis dubitat de iustitia alicuius tributi, non tenetur
illud soluere, quia melior est conditio possidentis.
3 † Sed Lessius *lib*.2.*cap*.37.*dubio*.8.*n*.64. Salas *de*
legibus disp.15.*sect*.10.*n*.110. & alij contrarium
asserunt, & potest esse ratio in hoc casu, quia sub-
diti nequeunt disputare de iustitia tributi, quàm
Princeps imponens debet examinare, cum vt iam
sup.sub.cap.10. dixerim credendum est Principi, &
ex dictis per D. Tapiam Archiepisc. Hispalens. ex
D. Thoma & Suarez *in summ. p*.1.*lib*.4. *de legibus*
q.11.*art*.3. Vbi quod iudicans Princeps probabili-
ter, & practice tributum esse iustum, potest illud
4 imponere. † Verum quia in his Regnis Hispaniæ
vt testatur idem Archiepiscopus *ibi art*.4.*&* *art*.5.
Reges tributa non imponant sine subditorum
consensu, vt iam etiam dixi *in cap*.10. *hoc tit.sub.q*.
14.*&* *à q*.11. imò & sit *lex Regia*.1. *tit*.6. *lib*.6.
recopil. statuens Regem, non posse nouum tribu-
tum imponere, nisi prius conuocato Regno per
procuratores, & illis consentientibus, & acceptan-
tibus tributum secundùm facultatem, & instru-
ctionem suarum ciuitatum, siuè communitatum,
à quibus mittuntur ad commitia, seu congregatio-
nem Regni, quam vulgò *Cortes* appellant; sic vt
non sit huiusmodi lex intelligenda, vt sit in vo-
luntate, & arbitrio populi, & procuratorum de-
negare concessionem, quia si liquido constet de
iustitia tributi, & necessitate, cum iam consen-
tire debeant, & renuant, possint à Principe co-
gi, sicut ècontrà tenentur fortiter resistere quando
eis constat de iniustitia tributi, sitque nimium,
atque intolerabile grauamen populorum à multi-
tudine, & exorbitantia tributorum, vt ponderat
Archiep. ipse, *dicto art*.5.*n*.4.*&* 5. ideo existimo
si casus occurrat dubij, vt lex illa non obliget sub
mortali.
5 Ad secundam quæstionis partem, an ignorans
excusetur à pœna legis, quia iam latè, & in termi-
nis dixi supra *sub. Rub. q*.6. vers. *ad quartam*, &
vers. *ad quintam*, non repeto; & *ibi* dictis addes quæ
ex multis, & sub distinctione scribit, & resoluit
D. Tapia Archiep. Hispalens *in summa lib*.4. *de*
legib. q.10.*art*.18. quæ reducuntur ad dicta sub
relata *quæstione* 6. *Rubrica*.
6 Ad tertiam quæstionis partem an transgressor
legis pœnalis postquam à Iudice sit condemna-
tus, teneatur, to se ipsum exequi pœnam, seu te-
neatur spectare exactionem Iustitiæ; igitur cum
iam in præcedentibus quæstionibus aliquid dixe-
rim de prædicta pœna antè Iudicis sententiam,
nunc verò de illa post damnationem, & soleant in-
terpretes longos esse in explicatione, ego breuiter
7 sic declaro. † Primo vt reus, qui istè à iudice con-
demnatus est, teneatur per se ipsum ad exequendas
actiones, quæ necessariæ sunt ad pœnam sufferen-
dam, quando illas alius commodè non potest face-
re, nisi ipse reus; etenim est obligatus exire ad lo-
cum supplicij, ire ad exilium, soluere pœnas pecu-
niarias, etsi suspendendus sit, teneatur ascen-
dere scalam furcæ, & patibuli: nam cum sit ob-
noxius pati pœnam, sic & ad actiones necessa-
rias, cum debeat moti rationabiliter, vt homo,
non, vt brutum irrationale: sic Medina 1.2.*q*.
96. *art*.4. *fol*.684. *col*.2. *in fine*, Villalobos *in*
8 *summa p*.2. *tract*.16.16. *de reo dif*.10. † Vbi li-
mitat *numero* 2. cum Lessio *lib*.2. *de iustitia cap*.
31. *difficul*.5. *numero* 4. vt non semper sit obliga-
tus, quia etsi assentiri queat, easque actiones li-
benter operari; sin autem spem habeat se redi-
menti, & liberandi, & saluandi, etsi esset sub fur-
ca, & sub cultello posset fugere, iuxta illa, quæ dixi
sub. cap.15. *de iure-iur*. dum egi de quæstione illa,
an liceat reo fugere à carcere, Balboa latè *in cap*.
8. *eiusdem tituli à n*.34.
Sed quando pœna sit mortis aut mutilatio- 9
nis membri, & alia similis, si condemnatur ad
ipsam exequendam, sufficiet vt illam patiatur;
non enim potest à iudice damnari, vt illam reus
patiatur in se ipse ipso actiuè operando, quia quæ-
libet sententia ad eam actionem obligans, esset
crudelis, barbara, & inhumana, nec obligaret, sicut
nec lex, quæ pœnam exorbitantem, crudelem, &
inhumanam imponeret, docent Castro *de lege pœ-*
nali lib.2.*cap*.3. Soto *lib*.1.*de iustit.q*.6.*art*.6. Me-
dina, & Villalobos *supra* Vasquez 1.2. *disp*.183.
cap.3.*n*.18. vt citat Villalobos, *&* *q*.173.*cap*.3.
n.19. vt citat, & sequitur etiam cum Couarruu.
lib.1. *var. cap*.1. Archiep. Tapia nouissimè *in*
sum. p.1. *lib*.4. *de legib. q*.10. *art*.10. † qui dicit 10
grauiter peccare iudicem volentem reum com-
pellere ad eas pœnas exequendas. Et sic dicunt
Vasquez Castro, & Soto ex eadem ratione non
posse iudices obligare reos vt assumant venenum,
& quod se abstineant ab esu, si habent quod man-
ducent, vt fame sic pereant; eo quod hæc pœna
esset etiam crudelis, & inhumana.
Et dicunt prædicti posse iudicem damnare 11
reum, vt ipse sua propria actione exequatur in
se actiones mitiores, pœnasque leniores con-
formes, & proportionatas delicto, & qualita-
ti personæ; eo quod tunc non adest crudeli-
tas exemplificantes in actibus religionis, vbi
solent prælati condemnare subditum, vt se fla-
gellet, & quod ieiunet, & aliud simile faciat,
quia hæ pœnæ non sunt inhumanæ, siqui-
dem ipsi confratres quotidie voluntarie illas
exercent. Et addit ipse Archiepiscopus *numero*
fin. quod si in ipsa sententia præcipitur prom-
pta exequutio per reum facienda absque alia re-
quisitione, aut compulsione; tunc tenetur
reus parere iudici, nulla alia spectata ministro-
rum diligentia, quia id potest iudex iniunge-
re, & præcipere sua sententia; quod si in ipsa
id non caueatur, expressè ait Archiepiscopus
tunc standum esse vsui, & consuetudini loci, si-
cut dicitur in vectigalium solutione. † Et Villa- 12
lobos *supra dif*.9. agit cum Innocentio Panor-
mit. Couarruu. Soto, & alijs agit de alia, si reus
damnatus teneatur sententiæ obedire; sed ad hoc
recurres per illa, quæ dixi *sub. tit. de appellat*.
vbi *cap*.3. *quæstione* 3. vbi an appellet à pœna legis
seu à multa.
Ad quartam quæstionis partem an iudex tenea- 13
tur reo delinquenti imponere pœnam à lege præ-
scriptam, & qualiter si id negligat, peccet. Respon-
deo vt cum officium iudicis sit non ferre leges, nec
eas mutare, sed vt ferat sententiam applicando pœ-
nam legis delinquentibus contra leges, vt patet ex
titulis *ff.&* *cod. de pœnis, item & infra de pœnis lib*.
5. ad idque teneatur, vt voluerunt D. Thomas 2.2.
q.66.*art*.5.*&* *q*.67.*art*.4. Sotus *lib*.3. *de iustit.q*.4.
art.5. & communiter Doctores, vt dicit D. Tapia
Archiep. Hispalens. *in summa p*.1. *lib*.4. *de legib.q*.
10.*art*.13. dicens in hoc sensu accipi D. Augustin.
lib. de falsa, & vera religione cap.31. relatus *in cap*.
in istis dist.4. quatenus dicit *quod non licet iudici*
de legibus iudicare, sed secundum ipsas, & D. Gre-
gor. relatus *in cap. summopere* 11.*q*.3. ibi *Diuina, &*

hummana lex resoluatur, & secundùm quod tibi con-
14 *stitutum est proferatur sententia.* † Ex quod fit, vt si Iudex excedat pœnam à lege præscriptam peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem excessus reo faciendam, quia reus solùm debet pœnam taxatam à lege applicatam per iudicis sententiam. Etenim qui ab alio exigit plus quam debet, peccat, & tenetur ad restitutionem, vt latè videre poteris ex latè *infrà* dictis *sub. tit. de plus petitionibus.*

15 Et quemadmodum aggrauans pœnam, iudex peccat, sic & impositam à lege minuendo, quia est contra bonum publicum, & iustitiam legalem, vt delicta non maneant satis punita; & quia præbetur occasio multitudini delictorum; & quia iudex tenetur obseruare leges iustas; cum ergo lex imponens pœnam delinquentibus simul ordinet, & iubeat, vt per iudices deferantur ad debitam executionem, alioquin essent leges penitus inefficaces, & nullius momenti, sequitur vt nec possit sine peccato minuere legis pœnam. De quo puncto iam alibi dixi qualiter, & in quibus casibus limitetur.
16 † Etenim iudex supremus poterit illam limitare authoritate propria; inferior autem, si causa adest legitima, veluti ex causa minoris ætatis, vt in pueris *infra* de delictis puerorum, & ex infirmitate in senibus ex textu *in §. Diuus Adrian ff. de termino moto*, *l. auxilium ff. de minoribus* ibi, *nisi quatenus interdum miseratio ætatis ad mitiorem pœnam iudicem perduxerit*, item ex in deliberatione actus *l. absentem ff. de pœnis*, & ex longo lapsu post crimen commissum *l. si diuturno ff. de pœnis*; & quod in pœna pecuniaria sit causa sufficiens paupertas *l. illicitas §. fin. de officio præsidis* de quo qualiter *infrà q. fin. de consuet. q. 1. &* 2. latissimè. Itaque propter has, & similes causas posse iudices inferiores arbitrio prudenti minuere legum pœnas, vt docent de inferiore Sotus *dicto lib. 3. de iustit. q. 4. art. 5.* Felinus *in c. 1. hoc tit. n. 49.* ibi Decius *lect. 2. n. fin.* Suarez *de legibus lib. 5. c. 11. n. 8.* Castro *lib. 2. de lege pœnali c. 13. conclus. 2. n. 10.* Couar. *lib. 2. variar. cap. 9. n. 8.* & alij communiter, quos refert, & sequitur Villalobos *in summa p. 2. tr. 13. de iudice dif. 17.* vbi n. fin. ait cum Salcedo *in praxi cap. 144.* & Fr. Emanuel Rodriguez, & Iulio Claro *in praxi q. 85. vers. ulte-*
17 *rius quæro.* † Vt in his casibus teneatur iudex inferior exprimere in sententia causam quare minuit legis pœnam, vt excusetur; sed non id necessarium esse ad valorem sententiæ, prædicti docent, & sufficere, vt in illa dicat pœnam minuere ob iustas causas: & ad id leges textum *in l. quid ergo §. pœna ff. de his, qui notantur in famia, & l. 8. tit. 31. p. 7.* & D. Thom. *2. 2. q. 67. art. 4.* & D. Antonin. *in 3. p. tit. 9. cap. 1.* & alij communiter à partè loquentes de iudice supremo: de quo videbis quæ adduxi *sub. cap.*
18 *dilecti 6. de iudicijs à q. 5.* & vberius *q. 11. & 12.* † Et quod iudices Ecclesiastici ampliorem licentiam habeant minuendi pœnas, maximè quando procedunt ex officio, & non ad petitionem partis probant Doctores ex regula textus *in cap. vt commissi §. nec non de heret. lib. 6. & cap. etsi Clerici* vbi ego dixi *in §. de adulterijs infra de iudicijs*, cum multis Egidius Trulenc. *in opere morali tom. 2. lib. 8. cap. 1. dubio 12. n. 8.*

19 Vnde etiam dicendum est, vt quamuis regula sit vt si iudex excedat pœnam à lege præscriptam, peccet, & restituere teneatur, vt dixi sub dicto vers. *ad quartam*: tamen ex causa possit etiam inferior vltra taxatam à lege aliam maiorem infligere, patet, veluti in delictis extraordinarias habentibus circumstantias, ratione quarum intra eandem speciem multò grauiora hominibus, & populo apparent, quam alia delicta patrata eiusdem generis; nam tunc grauius puniendo iudex delinquentem, quàm à lege taxatum extat, non dicitur pœnam legis excedere, cum relinquatur arbitrio iudicis grauitas delicti punienda, cum sic expediat Reipublicæ, vt indicare videntur dicta lex *quid ergo §. pœna ff. de his qui notantur infam.* glossa *ibi* verb. *onerasset*, *dict. l. 8. tit. 31. p. 7.* Vbi Gregor. Lopez,
Cou. *suprà*, Sanchez *tom. 2. consil. lib. 6. cap. 1.* 20
dubio 21. n. 7. † & D. Tapia *dicto art. 13. n. 3.* qui *n. 7.* ait, vt quando pœna pendent ex arbitrio iudicis, siue quantum ad totam, siue quantum ad diminutionem debet inclinare in dubio, potius ad lenitatem, & clementiam, quàm ad rigorem, & seueritatem, ex regula textus, vbi Doctores in pœnis *de regul. iuris lib. 6. & in cap. alligant. 26. quæstione. 7.* vbi ex D. Gregor. dicitur *melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem*, nisi inde homines frequentiores essent ad delinquendum, quia tunc sunt seuerius puniendi, vt *infrà* dico *cap.*
fin. de consuet. 21

Ad quintam quæstionis partem de iudice minuente, vel remittente pœnam ante promulgatam sententiam, colliges ex dictdictis in dicto vers. *ad quartam*, sed de iudice inferiore post pronunciatam sententiam, regula est generalis, vt siue pœna sit per legem taxata, siue arbitraria, non possit iudex post pronunciatam sententiam difinitiuam pœnam reo impositam minuere, vel augere, vt dicunt Panormit. *in cap. 3. de pœnis*, vbi ego latè *ibi* Cardinal. Couarruu. *dict. lib. 2. variar. cap. 9. numero* 8. Castro *de lege pœnali cap. 12.* vers. *tertia conclusio*, D. Archiepisc. Tapia *dicto lib. 4. de legib. p. 1. summa art. 15.* ex eo quod iam iudex est functus officio suo, pronunciata, & publicata sententia difinitiua ex regula texus, vbi Doctores *in l. quod iussit ff. de re iudicata*, & faciunt quæ latissime dixi *sub. tit. de*
appellat. infrà. 22

Sed limitant Doctores doctrinam hanc in crimine hæresis, vbi post sententiam pronunciatam, & pœnam latam possit illam iudex minuere, vt dicunt ex regula textus *in cap. vt commissi de heret. lib. 6.* & sic quod inquisitores hæreticæ prauitatis, & Episcopi de iure (non verò in Hyspania, vbi tantùm cognoscitur de hoc crimine priuatiuè in Sancto Officio inquisitionis, vna cum Episcopo, aut eius vicario) possint pœnas minuere, etiam post sententiam: ita Barbosa *ibi* in vers. *pœnam vna cum prælatis* Clarus *§. heresis numero* 8. Menchaca *illustr. quæstion. cap. 31. numero 3.* Penia *in director. inquisitor. p. 2. quæstione. 47. Scholio* 72. Castro *vbi suprà dicto cap. 12.* Archiep. Tapia *dict. art. 15. numero 2.* dicens fortè ex ea ratione, vt facilius hæretici benignitate resipiscant, & conuertantur ad fidem: Sed hanc praxim respectu inquisitorum inferiorum, non video practicatam, quia remissio pœnæ, aut diminutio, siue moderatio reconciliatis, & pœnitentiatis fit à solo supremo Inquisitore Generali, vt iam dixi *in capite cum 122. de sen-*
tentia, & re iud. q. 4. in fine. 23

Respectu verò supremi Principis, nemini dubium est vt ex iusta causa absque detrimento tertij, aut boni communis, possit per modum dispensationis

diſpenſationis auferre, vel minuere pœnam à ſe,
vel ab inferiore in ſententia difinitiua latam: ſic
Archiepiſcopus Tapia *dicto art.15. n.5.* id negans
in iudice inferiore, & probabis ex his, quæ latè
dixi *ſub. dicto c.22. de re iudicata à q.2.* tamen idem
24 Archiep. *ex l.4. tit.27. p.3.* † Vbi Gregorius Lopez
verbo *maiormente*, dicit *n.3. & 4.* quodſi Iudex
damnauit aliquem pœna pecuniaria Camaræ ap-
plicanda Regis, poſſit Iudex ſententiam mutare,
& pœnam tollere, ſi reus ſit adeo pauper, vt ne-
queat ſoluere, etiam ſi pecunia non applicetur Re-
gi, ſed alijs à Rege, quia lex ait *maximè quando*
25 *Regi*; ergo & quando applicatur alijs. † Item ſi
Iudex, vt fieri ſolet pronunciet ſententiam pœnæ
pecuniariæ ob aliquod crimen ſoluendæ in-
tra 8. dies; ſin autem publice flagelletur reus in
mora conſtitutus, nam aiunt prædicti Doctores
poſſe nihilominus Iudicem, non ſoluta pœna intra
terminum præfixum redire ad illam, omiſſa cor-
porali, quia flagellatio impoſita fuit comminato-
riè, vt facilius, & diligentius reus pecuniam ſol-
26 ueret. † alia de parte remittente pœnam, & de
iudice declarante ſententiam dubiam refert idem
Archiep. *dicto art.15. numer.6. & 7.* & per alios
articulos: alia congerit de lege pœnali videnda
infra in tit. de pœnis, quæ hic non repeto cum
ſatis de natura huius legis pœnalis pateat ex ad-
ductis.
27 Vnde ad ſextam quæſtionis partem, eo quod
iam ſim loquutus *ſub. cap.10. hoc tit. à quæſtione*
8. de lege tributaria, breuiter reſpondeo, quod
fraudantes tributa ſecundùm opinionem ſatis pro-
babilem, non peccent mortaliter, ne teneantur ad
reſtitutionem, quia cum ſit probabilis illa opinio,
quæ dicit leges purè pœnales humanas non obli-
gare in conſcientia, vt dixi ſub. noſtro capitè; ſed
tributa, & vectigalia ſunt veluti leges humanæ
pœnam imponentes; ergo non obligabunt in con-
ſcientia: ſic docent in terminis Duardus latiſſimè
hanc partem fundans *in Bulla cœnæ lib.2. can.15.*
quæſt.12. num.9. reſpondens ad argumenta con-
trariæ ſententiæ Leſſius *lib.2. de iuſtitia cap.33.*
dubio 8. n.55. Bonacina *de contractibus diſp.2.*
q.9. puncto 1. n.3. Angelus abſolutè verbo *peda-*
gium numero 6. Nauarrus *in manuali cap.17. nu-*
mero 200. & cap.23. numero 54. Beja *in reſpon-*
28 *ſo p.1. conſ.13.* † Dicentes quod etſi de iure na-
turæ tributa debeantur Principibus; Sed cum
fraudantes dicta tributa non intendant dictæ le-
gi contrauenire, ſequi inde vt cum tractetur de
lege purè pœnali eorum arbitrio committatur, an
velint ſoluere, vel tributa fraudare, & ſic ex-
ponere ſe periculo luendæ pœnæ cum notabili
Principis emolumento: & ſic Emanuel Sa verb.
gabella numero 6. aſſerit defraudantes gabellas,
& vectigalia, non eſſe à confeſſarijs vrgendos
ad reſtitutionem, vti etiam docuit Epiſcopus
Malderus *in 2.2. tr.5. cap.6. dub.15.* in caſu quo
pœnitentes nollent reſtituere; & ſic videtur, vt
ſecundum hanc probabilem ſententiam, quam re-
fert Diana *p.1. tr.10. de legibus reſ 29.* poſſint
ea tributa fraudantes licitè abſolui à confeſſa-
rijs.
29 Sed quia quia communis Doctorum ſententia;
imò & probabilior eſt in contrarium affirmatiua
dicentium iuſta vectigalia ita deberi in conſcien-
tia, vt lethaliter peccent ea defraudantes, in mate-
ria notabili quæ ſufficiat ad furtum mortale, ex ea
ratione, quia ſicut Princeps Reipublicæ debet cu-
ram, & vigilantiam; ita & Reſpublica debeat Prin-
cipi congruum dignitati ſubſidium; & ſic qui ve-
ctigalia defraudat Principi, iuſtum defraudet ſti-
pendium, & ſic peccet, ac ad reſtitutionem tenea-
tur, vt cum Cardinali Lugo dixi *ſupra in dicto c.*
10. hoc tit. ſub quæſt.14. & antea, & in quæſtioni-
bus alijs ſequentibus, & ex alijs rationibus, vt do-
cent Gutierrez *in tract. de gabellis q.3. n.23. & 24.*
Nauarra *de reſtit. lib.3. c.1. n.66.* Sanchez *in ſumm.*
tom.2. lib.6. c.4. n.52. Suarez *de legib. lib.5. c.18. n.6.*
Salas *in eodem tractatu diſp.15. ſect.16. n.116.* Gaſ-
par Hurtado *de iuſtitia, & Iure diſp.14. dif.5.* Ho-
mobon. *de examine Eccleſiaſt. p.1. tr.7. c.29. q.120.*
Graffius *p.1. lib.2. c.124. n.63.* Megala *in p.1. lib.2.*
cap.17. n.130. Molfeſius *in ſum. tom.2. tract.12.*
cap.12. n.126. Hortiz, Vega, Ledeſma, Fernandez,
Emanuel Rodriguez, & Vaſquez relati à Diana
ſupra dict. reſ.19. in princ. ideò de veritate huius
dubij duxi amplius inquirere.
Igitur reſpondendum exiſtimo ſub diſtinctione 30
ſequenti, nempè vt quamuis ad rationem pœna-
lis legis, nihil peculiare in his tributorum legibus
inueniatur, cum tributum ex propria formali ra-
tione tributi, non ſit neceſſario pœna, ſed quæ-
dam contributio iuſtè ſubditis impoſita in ſubſi-
dium curæ, & ſumptuum pro tuendo bono
communi Principi adſcripta per leges, ſiue præ-
ceptiuæ ſiuè pœnales. † Tamen quia leges hæ 31
tributorum poſſunt eſſe, ſiuè præceptiuæ, ſiuè
pœnales purè, ſicut quæcumque aliæ, vt iam ſub
hoc textu dixi, cum ex ſe, & ex materia ſua
indifferentes ſint ad vtrumlibet; ſequitur dicen-
dum, vt conſiderat D. Archiep. Tapia *in ſum-*
ma dict. p.1. lib.4. de legibus quæſtione 11. art.10.
à numero 2. & 3. cum Suarez *de legibus lib.5.*
cap.13. numero 6. Couar. *in regula peccatum 2.p.*
§.5. & ex communi Doctorum placitu ex forma
verborum legis tributariæ id inſpiciendum. † quia 32
ſi lex feratur ſub hac verborum forma *qui ex mer-*
cibus venditis, vel ex rebus tranſportatis non ſoluerit
decem pro gabella, amittat ipſas, tunc lex videatur
purè pœnalis, cum ibi non appareat verbum præ-
ceptiuum, ſed ſola pœna, quæ ſolùm obligabit ad
ſoluendam pœnam poſt iudicis ſententiam; ſic vt
in purè pœnali lege poſſit tributarius eligere quod
maluerit; ſcilicet aut ſoluere tributum, aut ſe expo-
nere pœnæ ita: Archiepiſcopus, & ego cum illo ſic
approbo primam relatam opinionem Duardi, &
aliorum.
Quod ſi tributariæ legis verba ſint præceptiua, 33
tunc lex erit mortalis, atque præceptiua, & non pu-
rè pœnalis, vt docuerunt Couarruu. & Suarez *ſu-*
pra, quare reſoluit Archiep. *dict. art.10. q.11. n.4.*
leges tributorum præceptiuas, & iuſtas obligare in
conſciẽtia ad ſoluenda tributa: ſic Cardin. Lugo *in*
2. tom. de iuſt. diſp.36. ſect.4. n.39. Thom. Sanchez
t.1. conſ. lib.2. c.4. dubio 10. n.2. ipſe Archiep. *art.11.* 34
† quatenus agunt etiam de quæſtione illa, an leges
tributorum poſſint obligare in conſcientia ad ſol-
uenda tributa, etiam ſi non petantur, & affir-
mant in iuſtis tributis, niſi adſit conſuetudo, vt
niſi petantur, non debeantur ſolui & prædictam
ſententiam colligunt relati ex Apoſtolo ad Ro-
man. 13. *reddite* (id eſt ſoluite) *omnibus debita,*
cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, Vbi
tributum dicitur debitum, & ex illo Math.
11. CHRISVS interrogatus, an liceret ſolui,
Cæſari cenſum, reſpondit *reddite quæ ſunt Cæ-*
ſaris Cæſari: ſic quia vt *ſupra* dixi *in Rubrica,*
& ſub capite 1. hoc titulo & in noſtro textu lex
præceptiua Iuſta, obligat in conſcientia.

35 † Vnde addo quod in dubio an lex hæc sit præceptiua, seu purè pœnalis, intelligatur præceptiua, si iustum est tributum, quia procedit ab obligationę addusta naturali soluendi Principi tributum à populo in subsidium, propter curam, quam impendit tuendo, & defendendo subditos ab inimicis inuadentibus: & cum his absoluitur textus istè.

36 Hinc enim posses inuestigare de causis, quibus adest iustitia in tributis, & cum de eis, & de tributis latè agam *in cap. omnis anima de censibus*, hic tantum breuiter aduerto, quod vt debeantur in conscientia, & ad restitutionem teneantur defraudantes, debent quatuor saltem interuenire causæ. Prima iustitia ex parte causæ efficientis; hoc est à Principe superiore habente potestatem. Secunda ex parte causæ finalis, hoc propter commune bonum & vtilitatem Reipublicæ, sic vt ea cessante, cesset tributi iustificatio. Tertia, vt sit proportio tributi ad subditos secundùm vires singulorum. Quarta proportio ad materiam tributi. Additur quinta vsus, nempè, quibus deficientibus tributa esse injusta fatentur omnes vt abundantius dico *in dicto cap. omnis anima.*

37 Ad vltimam quæstionis partem an lex Pontificia liget Ignorantes non publicata quia satis resoluitur *ex dictis in Rubrica sub quæstione* 6. vers. *ad quartam & quintam* ideo nunc tantum adiunges iuxta doctrinam ibi traditam Berriollus *de commissionibus apost. p.* 2. *tract.* 3. *de legibus quæstione* 78. *in fine ex numero* 11. vbi affirmat vt non obliget quando lex requirit publicationem in certo loco diœcesi vel parrochiæ sic cum valentia *tom.* 2. *disp.* 7. *quæstione* 5. *puncto* 5. vers. sic ergo Vasquez 12. *tom.* 1. *disp.* 156. *numero* 2. Palacios, Castro Palao, Sanchez, Basilio Pontio & Salas dicentes non obligare hac ratione, *Trid. sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat. in aliquibus prouincijs vbi non fuit publicatum.*

AD TEXTVM
IN CAPITE
Ex Parte Episcopi. XII.
Hoc titulo. De constitutionib.

PRÆMISSVM.

1 *Canonicorum diminutio à Canonicis facta, etiam à Papa confirmata, est renocanda, si redditus Ecclesiæ non erant diminuti* & n. 3. & infrà q. 1. n. 4. *vnio, seus suppressio Prabendarum, aut beneficiorum fieri non debet, nisi cum redditus diminuti probantur* dict. n. 2. *Et de materia* remissiuè n. 5. & q. 1. n. 5.

2 *Beneficia de sui natura præsumuntur congrua* infrà q. 1. n. 4. *Fructus in dubio potius præsumuntur aucti, quàm diminuti.*

4 *Missarum reductio quando fieri possit* remis.

6 *Actus dicitur nullus, si quod mandatum est fit sine consilio illius, cuius consilium requirendum erat. falles ibi* remissiuè.

Actus contra leges, & statuti prohibitionem factus, non valet falles ibi remissiuè.

TEXTVS istè probat quod diminu- 1
tio numeri Canonicorum à canoni-
cis facta, etiam à Papa confirmata,
est renocanda, si redditus Ecclesiæ
non erant diminuti, non enim sup-
pressio, ac vnio præbendarum, aut beneficiorum
fieri debet, nisi redditus Ecclesiæ diminuti proben-
tur. † Etenim beneficia de sui natura præsumũtur 2
congrua ex *c. nemo de consecrat. dist.* 1. imò in du-
bio præsumuntur potius aucti, quàm diminuti
fructus, vt communiter agnoscunt Doctores *hic*,
etsi de vnione, & suppressione latè *infrà in cap.*
sicut vnire 8. *de excessibus prælator.*

Quibus perspectis, quatenus hic agi potest de 3
reducendo, ac augendo numero canonicorum, & à
quibus fiat, videbis, & adiunges dicta *supra in cap.*
cum M. ferrar. hoc tit. Item applicabis quæ dixi
de reducendo numero missarum, seu anniuersario-
rum numero minuendo *sub c. conquæstus.* 16. *de foro*
comp. sub. q. 5. *& à n.* 8 Item & quæ noto *infrà in*
tit. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione confe-
rantur, vbi ex quibus pensiones imponantur. † 4
Item & quæ dico de vnione, ac suppressione, seu
dismembratione beneficiorum *in c. vacate* 26. *de*
præbendis: alia itidem *ibi in cap. maioribus.* 8. & de
suppressione aliquid dico *infrà q.* 1.

Et quia Felinus *hic* agit de regula, quod actus 5
dicitur nullus, si quod mandatum est, fit sine con-
silio illius, cuius consilium requirendum erat, vt
tenent Vincent. & alij canonistæ *hic*; ideo leges
Gratianum *in regula* 10. cum multis, vbi triplici-
ter limitat; qui etiam *in regul.* 14. dicit quod actus
contra legis, vel statuti prohibitionem factus non
valet ex *leg. non dubium Cod. de legibus*, & ampliat
Felin. *hic* modis quinque, ac ipse Gratianus iterum
ampliat tripliciter, ac limitat duodecim modis, quæ
non repeto, ne longus fiam in hac tractatione.

Et ad verba hic *quas à tempore vltimi statuti*
pono nonnullas quæstiones conducibiles ad ma- 6
teriam de legibus *sub quæst.* 1. vers. *ad primam*, &
vers. *ad secundam.*

QVÆSTIO I.

An præbendarum suppressio requirat causam, & consensum, sicut & augere numerum canonicorum in Cathedralibus Dispositio vltima, vt primæ deroget an procedat; si prima iurata sit. An derogatio in amplissima forma priuilegiorum Societatis IESV, Clericorũ regulariũ, valeat, ac præjudicet, si non fuerit dictis Religionibus intimata, & insinuata.

SVMMARIVM.

1 *Canonici possunt iure minuere numerũ Prabẽdarũ, quãdo annui earũ redditus non sufficiãt ad sustẽtandũ cõmode V. G. canonicos sexdecim* & n. 2.

2 *Suppressio Prabendarũ fieri nũquã debet, nisi redditus Prabẽdarũ diminuti probẽtur* n. 4. 5. 6. & 11.

5 *Beneficiari plures in dubio non præsumuntur, quã quot possunt ex illius redditibus sustentari.*

6 *Interpretatio fieri debet ad fauorẽ cultus Diuini, hoc est non supprimatur numerus Prabendarũ.*

7 *Suppressio beneficiorũ, vt licitè possit fieri, debent concurrere causa tres, diminutio scilicet fructuum: vbi de praxi Iustificandi eam, & quod sit articulanda non simplex;*

&

Google

& probanda habito respectu quantitatis assignata à principio fundationis n. 8. 9. & 11.

12 *Canonicorum reducendi numerum, secunda causa est, quando fuit in eo excessum contra determinationem fundatoris, & tertia causa, quando in nimiam multitudinem esset effusus.*

13 *Suppressio num debeat fieri Prabendarum cum consensu Episcopi, sed est verum quod si fiat alicuius Dignitatis cum capitulo in beneficium ipsius, non possit eam facere; secus si in beneficium alicuius Prabendati.* n. 14. 15.

16 *Suppressionem Prabenda potest facere Episcopus simul cum capitulo: item Dignitatis, aut officij, applicando eius fructus, non capitulo, sed inter singulos canonicos.*

17 *Suppressionem Prabendarum vicarius Episcopi, aut capitulum sede vacante, & Pralatò inferiores, etiam Ecclesiarum collegiatarum, aut iurisdictionem Episcopalem habentes, facere non possunt* n. 18. 19. 20. *cum alijs.*

20 *Suppressio Prabendarum, & beneficiorum est res difficilis, & qua exposcit authoritatem plenam, & causas bene discussas, quas non aquè per se capitulum considerat, sicut Episcopus simul cum capitulo.*

21 *Capitulum sede vacante non potest supprimere quodcumque beneficium, & sibi vnire, sicut sede plena non potest consentire vnioni facienda ipsi capitulo directè, & principaliter, requiriturque Papa authoritas.*

22 *Vicarius Episcopi, nec capitulum sede vacate, non possunt suppressionem beneficiorum facere, etiam in casibus, quibus, posset Episcopus, cuius est vicarius.*

23 *Visitator Episcopi, seu capituli, sede vacante, & administrator datus loco capituli Ecclesia sede vacante, non possunt facere supressionem beneficiorum, & canonicatuum.*

24 *Suppressio canonitatuum Ecclesia collegiata ob tenuitatem, vt ritè fiat per Episcopum, vltra consensum capituli, debet interuenire consensus Cathedralis, alias sit nulla si de his non constet, etsi ab Episcopo enuncietur, sufficiatque tacitus consensus; & quod post actum superueniat* n. 25.

26 *Redditus Prabendarum, vt suppressio legitimè fiat, qualiter sint taxandi, seu qua portio, & quantitas remanere debet singulis Prabendis* remissiuè.

27 *Suppressio Prabendarum, vt habeat locum Trid. consilij decisio, debet fieri in perpetuum, non ad tempus.*

28 *Suppressio Prabendarum, & beneficiorum ex Trid.* cap. 15. sess. 24. *regulariter requirit consensum Patroni, siuè Ecclesiastici, siue laici, ac inferioris collatoris, & electorum; quatenus canonicatus ad alicuius prasentationem, seu electionem spectant.*

Dismembratio beneficiorum quando fiat? remissiuè dict. n. 28. *in finè.*

29 *Iuramentum posterius, num valeat contra prius prestitum?* remissiuè, & n. 30. 31.

30 *Dispositio vltima quando deroget priori? num. sequentibus.*

Vltima derogant prioribus, nisi priora sint iurata, nempè, vt quotius actus iure validus est, & fieri possit, sicque eius valor pendet ab agentis voluntate, adhuc valeat, licet sit contra prius Iuramentum, & n. 39.

31 *Procuratoris reuocatio licet de se, etsi iuramentum prius esset de illo non reuocando.*

32 *Constitutio vltima valeat contra primo iuratam ratione secundi iuramenti, cum de iure liceat primas leges prosterioribus derogare.*

33 *Actus secundo iuratus contra primo iuratum, qui non dependet ab authoris voluntate, non reuocat primum, & est inualidus, cum obstat legis prohibitio, vt exemplificatur.*

34 *Societatis I E S V derogatio priuilegiorum secundùm plures non fit, item & Clericorum Regularium in amplissima forma, nisi dictis Religionibus intimata, & insinuata, &* n. 35. 36. & 37.

35 *Gregorij. XIII. priuilegium datum Societati I E S V, videtur non reuocandum sine trina intimatione; & quod reuocatio eidem societati insinuatur &* numero 36. *Vbi quod dicta insinuatio fieri possit tripliciter; nec vt sufficiat vna intimatio, nec vt fiat per nuncium, sed per litteras* numero 37. *sed aliter videtur in Papa successore* num. 38. & 39.

36 *Priuilegia societatis IESV ex stylo curia videntur sapius in Bullis Pontificijs reuocata, quando de illis fit mentio &* n. 40.

39 *Vltima derogant prioribus de iure, & regulariter in testamentis, contractibus, codicillis, sententia difinitiua, constitutione Procuratoris, rescriptis, legibus, statutis, consuetudinibus, fama, mora, opinionibus relatis in dubio.*

40 *Potestas superioris limitari non potest à pradecessore, cum illa sit immediate à Deo in ordine ad bonum commune animarum.*

VIA *supra in cap. cum accessissent,* 1
*& in dicto cap. cum M. ferrar. hoc
tit.* egerim latè de augendo nu-
mero canonicorum, & Barbosa
de dignitatibus, & canonicis cap. 6.
postquam egerit de illo numeru determinando,
augendo, porrigat doctrinam, vbicumque de illo
diminuendo actum fuerit, cum pariter de vtroque
simul agant, & vnica resolutione concludant Isi-
dorus Moscon. *de Ecclesijs Cathedral. cap. 15. pag.*
291. vers. *augere*, Lessius, Zechius *c. 24. de canonicis
n. 4* vers. *secundum*, Azor *instit. moral. p. 3. cap. 11.
q. 10.* resoluentes, etiam canonicos posse iure nu-
merum præbendarum minuere, quando annui ea-
rum redditus non sufficient ad sustentandum com-
mode V.G. canonicos sexdecim. † & dicat textus 2
noster quod diminutio numeri canonicorum reuo-
canda, sit facta à canonicis, etiam à Papa confirma-
ta, si reditus Ecclesiæ non erant diminuti, vt pru-
bat ex textu hic Barbosa *n. 1.* cum multis antiquis,
† probans *num. 2.* quod suppressio præbendarum 3
nunquam fieri debet, nisi redditus Ecclesiæ di-
minoti probentur, cum in dubiu potius præsu-
mantur aucti, qoàm diminuti. † quia beneficia de 4
soi natura præsumuntur congrua, vt *supra* dixi *in
præmisso*, & docent Caputaq, *decis. 62. n. 1. p. 1.* Rota
in vna calagurit. benefic. del-Iocano. 9. aprilis. 1602.
cotá Seraph. inter eius decisiones impressas. 1383.
& bene Ricius cum eisdem ad textum nostrum
collect. 1560. dicens sic fuisse resulutum in Rota
in vna firmana beneficiorum 3. nouemb. 1590.
coram Illustrissimo Merlino ex tradita ratione
Caputaquen, & Barbosæ. † Et quia sicut in dubio 5

beneficiati non præsumuntur plures in Ecclesia,
quam quot possunt ex reditibus illius sustineri, Ca-
6 puraquen *decis*.203.*p*.1. † Sic & interpretatio fie-
ri debeat ad fauorem cultus Diuini; hoc est vt non
supprimatur numerus, vt dicit resolutum Riccius
in vna calagurit portionis Narboia 3. Iulij 1389.
coram Pegnia commendans videndum ad hanc
materiam quæ latissimè refert Seraphinus *in de-*
cis.1387. quibus addo quæ nouissimè de vnione
scribit Franciscus Tonduttus *p*.1. *cap*. 37. vti latè
dicit *in dicto cap*.8. *&* 29. *de præbendis*, *& in dicto*
cap.8. *de excessibus prelator*. alias decisiones no-
uissimas refert Barbosa *p*.3. *in pastoral. allegat*.67.
n.6.7. *&* 8.

7 Ex quibus fit, vt cum supressio tendat ad dimi-
nutionem Diuini cultus; & ob id difficilius per-
mittatur ex nostro textu, *& cap. cum accessissent*
hoc tit. vt eo ipso causam requirat, quæ secundùm
Petrum Gregor. *cap*.19. *de beneficijs*, est triplex.
Prior est fructuum diminutio, vt assignatur per
textum *in cap. fin. de verb. signif*. cum adductis per
8 Loterium *de re beneficiaria lib*.1.*q*.28.*à n*.80 † vbi
ostendit qualiter articulanda sit, & iustificanda
huiusmodi fructuum valoris diminutio, dicens
non in genere esse articulandum, sed in specie,
cum sua causa, quæ poterit esse temporaria; &
vbi deficit causa hæc testibus cognita, articulan-
dum esse valorem per decem annos continuos re-
9 tro actos, computato fertili cum sterili. † Dein-
de subdit non simplicem diminutionem articu-
landam, sed talem, vt persona idonea non pos-
sit cum fructibus illis viuere, omnia onera adim-
10 plendo. † Et denique *n*.85. post Stephanum *de-*
cis.1385. *numer*.3. tenet articulandam, proban-
damque istam diminutionem, non simpliciter,
11 sed habito respectu quantitatis assignata à prin-
cipio fundationis, alias concludere. † certum est
enim vt docent Felinus *in cap. constitutis num*.1.
de rescriptis, Barbosa *in pastorali p*.3. *allegat*.67.
n.5. *in fine*, suppressionem beneficij nunquam fie-
ri debere, nisi redditus Ecclesiæ diminuti pro-
12 bentur. † Secunda causa reducendi numerum, est
quando fuit in eo excessum contra determina-
tionem fundatoris, quam videtur agnouisse Iu-
stinianus *in auth. vt determin. sit numer. Cleri-*
corum, Lotterius *dicta quæstion*.28. *numero* 93.
qui *numero* 94. tradit tertiam causam, nempè
vbi in nimiam multitudinem esset effusus.

13 Et quidquid de iure probetur, an verò tantùm
Episcopo, seu simul cum capitulo, quid in col-
legiatis, quid in Cathedralibus, & quid quando
bona Episcopi, & capituli sunt communia, Iux-
ta glosam verbo *mensesue*, vers. *item facit in Clem.*
vnica de rebus Eccles. non alien: de quo dubio
videndi Garcia *de beneficijs p*.12. *cap*.1. *à num*.2.
& numero 11. Cardin. *in dicta Clem. numero* 1.
Gamb. *de officio legati lib*.5. Rubr. *de dismem-*
brat numero 12. Abbas *in dicto cap. cum accessis-*
14 *sent hoc tit*, *numero* 3. vbi Decius *numero* 54. †
Dices quod suppressio, & extinctio alicuius
dignitatis, vel præbendæ, non potest fieri ab
Episcopo ex causa cum consensu capituli, quan-
do bona Episcopi, & capituli sunt communia,
nec etiam si id caderet in vtilitatem capituli,
etiam si eorum bona sint diuisa, quia fructus
applicantur ipsi capitulo, seu mensæ capituli,
vt tenent Butrius, & Imola *in dicto cap. cum*
accessissent, vbi Felinus *numero* 22. Decius *nu-*
15 *mero* 57. † Verum si suppressio fiat ab Episco-
po simul cum capitulo vni præbendæ, seu sin-
gulis ipsius capituli dicit Barbosa *infra* verius
esse vt ea supressio sustineatur, cum aliud sit
applicare toti capitulo aliud singulis canonicis,
seu singulis de capitulo, pro vt tenet Immola,
quem sequitur Decius *in dicto cap. cum accessissent*
à numero 54. & Hieronim. Gabriel *lib*.1. *cons*.
186. † dicens quod potest, item Episcopus cum 16
consensu capituli supprimere præbendam, dig-
nitatem, aut officium eius fructus applicando,
non capitulo, sed distribuendo inter singulos
canonicos, assignando scilicet cuique canonico,
vel præbendæ certam portionem; quo casu di-
cit procedere *in dicto cap. cum accessissent* quid-
quid reprobat Moneta *de commutatione vltimar.*
volunt. cap.12. *quæst*.1. *numero* 245. Et hanc
suppressionem sic recensens Barbosa, confirmat
dicta allegat. 67. *num*.9. *&* 10. illam cum multis
ad litteras, confirmans verbis Trid. *sess*.24 *de refor-*
mat. cap.15. vbi cum infinitis, & *n*.2. *&* 3. quid
in collegiatis insignibus, quid in Cathedralibus.

Verùm quia verba Trid. ibi *licet Episcopis* 17
cum consensu capituli, videantur hanc faculta-
tem Episcopis concedere, solet esse dubium ab
interpretibus nunquid vicarius Episcopi, aut
capitulum sede vacante, queant hanc suppressio-
nem facere, siuè alij prælati. In quo dubio com-
muniter resoluunt Doctores, vt nec prælatus
sæcularis inferior Episcopo, Iurisdictionem qua-
si Episcopalem habens, possit supprimere bene-
ficia, etiam in casibus, in quibus potest Epis-
copus in sua Diæcesi vt resoluunt Nicolaus Gar-
cia *dicta p*.12. *cap*.2. *de benef. à numero* 75. Mo-
neta *in dicto tract. de commut. vltimar. volunta-*
tum dicto cap.12. *à numero* 124. Barbosa *dicta*
allegatione 67. *numer*.11. *& in Trid. dict. cap*.15.
num.5. & de canonicis, & dignit. *dict. cap*.3.
num.21. † qui cum eodem Moneta *de distribu-*
tionibus quotidianis p.1. *cap*.5. *numero* 30. aut, 18
collegiatæ Ecclesiæ prælatum hanc suppressionem
facere non posse præbendarum tenuium, licet
esset exemptus, & in Ecclesia insigni: idem re-
petit Moneta *de commut. dict. cap*.12. *à numero*
124. † vbi *numero* 135. id ipsum affirmat de præ- 19
latis regularibus circa beneficia regularium sua-
rum Ecclesiarum: sic refert idem Barbosa etiam
in dicto cap.3. *de canonicis numero* 22. *& dicta*
allegat.67. *numero* 13. vbi quod nec sæcularia
beneficia in illis regularibus Ecclesijs existentia.
† De capitulo sede vacante idem colligunt etiam 20
Doctores, quia ex littera Trid. *in dicto cap*.15.
sess.24. hoc solis Episcopis reseruatur simul cum
capitulo, cum vt dictum est suppressio beneficio-
rum, & canonicatuum sit res difficilis, & quæ ex-
poscit authoritatem plenam, & causas bene discus-
sas, quas non æque capitulum per se considerat, si-
cut Episcopus simul cum suo capitulo, docent in
terminis Chuchus *instit. moral. lib*.2. *tit*.9. *num*.87.
Azor *instit. moral. p*.2. *lib*.3. *cap*.38. *q*.9. Monald.
cons.41. *n*.5. Aloisius Riccius *in praxi rerum fori*
Ecclesia p.4. *resol*.535. Moneta *de commut. dict. cap*.
12. *à n*.17. quod repetit Barbosa *dicta allegat*.67. *n*.
12. & cum relatis *in dict. c*.15. *Trid. n*.6. † Vbi *n*.7. 21
addit capitulum sede vacante non posse supprime-
re quodcumque beneficium, & sibi vnire, sicut
sede plena, non potest consentire vnioni faciendæ
ipsi capitulo directè, & principaliter; ideoque re-
quiri Papæ authoritatem ex *dicta Clem. si vna §.*
fin. de rebus Ecclesia, Garcia *dict. p*.12. *c*.2. *n*.68.

Ex eodem inferunt etiam Doctores, quod nec 22
vicarius Episcopi, nec capituli sede vacante, possint
prædictam

prædictam suppressionem facere, etiam in casibus,
quibus posset Episcopus, cuius est Vicarius; ita
Rebuffus *in praxi benef. tit. de forma vicaria. num.*
502. Sbrotius *de officio Vicary lib.* 2. *q.* 116. *n.* 9.
Garcia *dicta p.* 12. *c.* 2. *n.* 69. Stephanus Gratianus
discept. forens. c. 274. *n.* 35. Moneta *de commut. vl-
tim. volunt. dict. cap.* 12. *à n.* 129. Barbosa *de canon.
dict. cap.* 3. *n.* 14. *& in Trid. dicto cap.* 15. *n.* 8. *in pa-*
23 *storali dicta alleg.* 67. *dicto n.* 12. † qui omnes idem
dicunt de visitatore Episcopi, seu capituli, sede va-
cante; item & de administratore loco capituli Ca-
thedrali Ecclesiæ vacanti dato, vt etiam resoluit
idem Barbosa *de canonicis cap.* 42. *n.* 222.

24 Et quod suppressio canonicatuum alicuius col-
legiatæ ob tenuitatem, vt rite fiat per Episcopum
docent Sel. *in selectis canon. cap.* 34. *n.* 8. attestans
decisum in tropiens. 2. Septemb. 1618. Barbosa
in dict. cap. 15. *Trid. sess.* 24. *n.* 9. Quod vltra con-
sensum capituli, debeat interuenire consensus Ca-
thedralis Ecclesiæ; ita vt suppressio, & vnio facta
sine huiusmodi consensibus, sit ipso Iure nulla,
de quibus debet legitimè constare, nec sufficere,
vt ab Episcopo enuncietur: sic etiam docuit Bar-
bosa cum Moneta *de canonic. dict. cap.* 3. *sub n.* 25.
25 idem *dicta alleg.* 67. *n.* 14. qui omnes, & Moneta
dict. cap. 12. *num.* 251. addunt sufficere huiusmodi
consensum tacitum, seu quod superueniat post
actum; licet ex interuallo; & idem Moneta *dict.*
26 *cap.* 12. *à n.* 255. † latè tractat quomodo sint ta-
xandi redditus præbendarum, cum earum aliquæ
supprimendæ sunt, seu quæ reddituum portio, &
quantitas remanere debet singulis præbendis il-
27 lius Ecclesiæ non supprimendis; † & *n.* 189. con-
cludit præfatum decretum trid. *in dict. cap.* 15.
non habere locum in suppressionibus ad tempus,
sed tantum in perpetuis: & refert idem Barbosa
de can. dicto cap. 3. *n.* 25. *in fine*, videndus ipse *ibi
dicto cap.* 42. *n.* 3. *vers.* 4.

28 Item idem Nicólaus Garcia *de beneficijs dicto
cap.* 12. *dicto c.* 2. *à n.* 285. Moneta *de commut. vlti-
mar. volunt. dicto cap.* 12. *n.* 226. Barbosa *de canon.
dicto cap.* 3. *n. fin. & dicta allegat.* 67. *n.* 14. dicunt
ex *dicto cap.* 15. *trid. sess.* 24. quod in suppressione
huiusmodi facienda, regulariter necessarius est
consensus Patroni, siue Ecclesiastici, siue laici,
ac inferioris collatoris, & electorum, quatenus
canonicatus ad alicuius præsentationem, seu ele-
ctionem spectent. Et quia idem Barbosa *in dicta
alleg.* 67. *à n.* 16. alia de dismembratione, seu di-
minutione beneficiorum scribit, quæ adiungere
potest hic, de quibus ego dico *in dicto cap. maio-
ribus* 8. *de præb.* ideo adibi dictaetiam de vnioni-
bus recurres.

29 Ad secundã quæstionis partẽ dispositio vltima,
primæ deroget, an procedat, si prima Iurata sit,
quia plene poteris tractare ex his, quæ latè dixi
in cap. Clericus penult. de Iure Iur. Vbi de proro-
gando Iuramento ad alius casus, & magis in ter-
minis ex his, quæ dixi *in cap. tua nos* 11. *eodem
tit. de Iure Iurando*, Vbi an valeat secundùm Iura-
mentum contra prius præstitum; & adhibita di-
stinctione, quam adducunt Sanchez *de matrimon.
lib.* 6. *disp.* 13. *n.* 5. Barbosa *in cap. licet mulieres de
Iure Iur. lib.* 6. *sub n.* 5. *&* 6. præter alia quæ refe-
runt Couarruu. *in c. quamuis pactum p.* 2. §. 2. *n.* 4.
Gutierrez *de Iuramento confirm. p.* 1. *c.* 74. *à n.* 78.
& 80. idem *ibi cap.* 74. Vbi de pactis, & alijs dis-
30 positionibus, † vt vltima derogent prioribus, nisi
priora sint Iurata, nempe, vt quoties actus Iure
validus est, ac licitè fieri possit, sicquè eius valor
pendet ab agentis voluntate adhuc valeat, licet sit
contra prius Iuramentum. † Iuxta decisionem 31
textus, & glossæ. Verbo *reuocatus in cap. fin. de
procurat. lib.* 6. qui loquitur de reuocatione pro-
curatoris, quæ de se licita est, etiamsi Iuramentum
prius esset de illo non reuocando, & potius, vt ibi
textus loquitur in contractus matrimonialis dis-
positione, quæ debet semper esse libera ex regula
textus *in cap. gemma de spons. l. Titia ff. de verb.*
tunc enim & in alijs casibus valida sunt facta per
secundum Iuramentum contrarium priori, &
frangens prius, sit perjurij reus, qui non habet
vim reddendi nullum posteriorem contractum:
† & sic in terminis nostræ quæstionis videtur, vt 32
constitutio vltima valeat contra primo Iuratam
ratione secundi Iuramenti, cum de Iure liceat pri-
mas leges posterioribus derogari, seu illas abroga-
ri, vt iam dixi *sub cap. translato hoc tit.* † Verùm 33
quando actus Iure inualidus est, nec pendens ab
agentis voluntate, obstante prohibitione Iuris il-
lum irritantis, solóque Iuramento confirmandus
erat, ac validus efficiendus, vt contingit in dona-
tione inter coniuges, *l.* 1. *ff. de donat. inter virum*,
& in alienatione rei dotalis, *l. Iulianus ff. de fundo
dotali*; tunc si Iuret quis se non facturum id si
postea faciat, Iuramentóque confirmet, hic poste-
rior actus contra prius Iuramentum inualidus sit;
& resolues, vt & vberius scripsi etiam ad alios ca-
sus *in dicto cap. tua nos* 11. *de Iure Iurando*.

Ad tertiam quæstionis partem, an derogatio in 34
amplissima forma priuilegiorum societatis Iesu, &
Clericorum regularium valeat, ac præjudicet, si
non fuerit dictis religionibus intimata, & insinua-
ta; video Doctores discordes, siquidem negatiuam
sententiam docent Flauius Cherubinus *in com-
pendio Bullarum tom.* 2. *const.* 1. Gregor XIII. in
qua Gregorius concessit, vt nulla derogatio sub
qualibet amplissima forma præjudicet priuilegijs
societatis IESV concessis, si non fuerit intimata,
& dictis Patribus insinuata, Anton. de Amatis
decis. 17. *per totam*, vbi refert ita decisum à Rota
prouinciç Marchiæ referens verba priuilegij Gre-
gorij, Diana *p.* 3. *tr.* 2. *de dubijs regular. resol.* 68.
Vbi notabiliter extendit ad suam religionem re-
gularium Clericorum ex doctrina Peregrini in
compendio suorum priuilegiorum *p.* 2. *tit. confir-
matio priuilegiorum* §. 4. *in Scholio*; † alia inquam 35
adducens *ibi* Diana videnda de alijs communica-
tionibus priuilegiorum, & nouissimè docet Pater
Amicus *tom.* 5. *de inst. disp.* 9. *sect.* 10. *n.* 148. dicens
illud priuilegium Gregorij, non reuocari sine tri-
na intimatione, quia sic cauetur in dicta Bulla
Gregor. XIII. vt nulla derogatio præjudicet pri-
uilegijs societati IESV concessis, nisi eidem so-
cietati Intimata fuerit, & eius reuocatio ei insinue-
tur; & vberius, ac magis ex proposito agit idem
Diana videndus *p.* 7. *tr.* 10. *miscellan. res.* 29. † vbi 36
à vers. *porro* adducit vt prædicta insinuatio fieri
possit triplicitor, vel præposito generali, qui per
suos Prouinciales eam curabit insinuare singulis
prouincijs, & locis eiusdem societatis IESV. Se-
cundo Episcopis, & ordinarijs locorum, qui no-
mine Pontificis eam insinuent Prouincialibus, vel
superioribus locorum ipsius societatis IESV. Ter-
tio talis reuocatio publicetur in Ecclesijs Cathe-
dralibus, nulla speciali intimatione facta patribus
societatis. Quod vltimum existimat Diana non
valere, cum sit contra expressam clausulam præ-
dictæ Bullæ Gregorij, quæ expressè præcipit talẽ
intimationẽ faciendam esse societati. † Et iterum 37

addit, nonsufficere vnam intimationem societati factam, sed trinam requiri, nec sufficere vt fiat per nuncium, sed requiratur, vt per litteras, quia sic in eadem Bulla cauetur; & ob id non sufficere intimationem solu verbo factam.

38 Verùm cum ipse Diana in vers. *dubitatur*, & vers. *maior*, & in vers. *sed licet* referat stylum Curiæ esse, vt ex multis Bullis apparet Pontificijs vt reuocentur, seu appareant reuocata priuilegia societatis Iesu, quando de ipsis expressa fit mentio, & in Bullis supra dictis, etiam in fine apponatur clausula sequens *ac si eis personaliter fuissent intimata*; ideo existimo, vt licet idem Diana in dictu vers. *maior* contendat, vt valide Pontifex nequeat reuocare priuilegia societatis Iesu, nnn seruata forma, quæ ex prædicta Bulla Greg. XIII. in reuocatione requiritur ex doctrina Patris Amici
39 iam relati. † Tamen cum nemo superior imponat legem, præstétve priuilegia gratiosa, quæ reuocare nequeat maior, vt Pontificibus limitari posset prædicta reuocandi facultas ex regula Iuris *in l. pacta nouissima cod. de pactis, l. si vnus §. pactus ne peteret ff. eodem l. 1. § fin. ff. de stipulatione seruorum, l. Clari*, & ibi Bald. *ff. cod. de fideicommiss.* quæ procedit in contractibus, testamentis, codicillis, sententia definitiua, constitutione procuratoris, rescriptis, legibus, statutis, consuetudinibus, fama, mora, opinionibus relatis in dubio; quia in his casibus regulariter, etiam in dubio vltima derogant prioribus, vt dicunt Doctores, & præcipuè Iason *in dicta l. pacta ibi* Decius *num. 3.* qui addit alios casus, idem Iason *in l. duobus §. fin. ff. de Iure Iur.* Gutierrez *de Iuram, conf. dict. p. 1. cap. 74. n. 1.*
40 & alijs communiter, † & quia idem Diana *dicta p. 7. tr. 16. res. 29.* dubitans in dicto vers. *dubitatur*, an possint successores huiusmodi forma non seruata, societatis priuilegia valide reuocare, respondet quod possint, cum potestas Superioris limitari non possit à prædecessore, cum illa immediatè sit à Deo in ordine ad bonum commune animarum, in quarum emolumentum conuenit, non solùm specialia priuilegia, sed etiam specialem formam priuilegiorum reuocare.

AD TEXTVM
IN CAPITE FIN.
Hoc titulo, de Constitutionibus.

PRÆMISSVM.

1 *Lex debet esse Clara, nec aliquid obscurum, & ambiguum continere.*
2 *Lex dubia tantum debet esse sibi ipsi.*
3 *Leges conscribere per signorum obscuritates ausus, pœna falsi punitur, cum lex habens multiplicem sensum non possit allegari in decisionem causarum.*

1 INfra *sub quæstione* 1. assigno materiam textus nostri exornari ex textu, & *ibi* dictis *supra sub cap. 2. hoc tit.* Quare nunc pro littera in verbis ibi, *& nihil obscurum, vel ambiguum continere*, quatenus *hic* Barbosa *n. 2.* notat quod lex debet esse clara, nihilque ambiguum, & obscu-
2 rum continere. † Et quod lex dubia tantùm debet esse sibi ipsi ex *l. tanta cod. de veteri Iure enucleando §. contrarium*, prubans hæc duo ex Morla *in emporio q. 6. num. 10. & q. 11. tit. 1.* ideo adiunges quod notaui *supra in Rubrica* vers. *lex vt valeat quæ requirat*, & in vers. *quando constat de lege*, & *in cap. 1.* vers. *lex vt obliget an requiratur, vt sit scripta.* † Etenim *in dicta l. tanta §. hoc autem* sub 3
pœna falsi prohibetur, ne quis leges per signorum obscuritates ausus sit conscribere, quia lex habens multiplicem sensum, no potest allegari ad decisionem causarum, Emanuël *de emptsalmis, & incantationibus sect. 1. cap. 5. num. 23. & 24.* Barbosa *hic num. 4.* Quare recurrendum est ad dicta supra, *lex an debeat esse recepta vsu, vt omnes obliget*, & in Rub. *lex si acceptata fuerit à maiori parte*, de quibus *ibi q. 5. & 6.*

Et quia per glossam *declaramus*, vers. *quia ad eum pertinet interpretatio ad quem pertinet constituere, & an pro interpretatione priuilegiorum ad* 4
alium, quam ad concedentem recurri possit, de quibus mouet hic Barbosa cum multis *num. 5. & 6.* ne longius repetam; & vt abundè respondeas adiunges quæ latè dixi *in cap. cum venissent 12. de iudicijs*, vbi quis dubia priuilegia, ac leges queat interpretari, & etiam adiunges quæ dico *infra in cap. si quando de rescriptis.*

QVÆSTIO II.

An Iubileum grande Pontificis, quo cauetur, vt confessarius queat absoluere à quibusvis reseruatis in Bulla cœnç, peccatis, & censuris, extendatur etiam ad hæresim, si specialiter de peccato hæresis reseruato non fiat mentio iubileò? Et an si fiat mentio posset nihilominus absoluere ab hæresi occulta. Et an confessarius absoluens hæreticos in foro conscientiæ possit puniri à Dominis inquisitoribus. Vel an confessarius possit absoluere virtute Bullæ cruciatæ à casibus contentis in edicto inquisitorum hæresi tantum excepta.

SVMMARIVM.

Grande Iubileum Pontificum, quo cauetur, vt confessarius queat absoluere à quibusvis reseruatis peccatis in Bulla cœna, & censuris, non extenditur iam ad hæresim ex noua declaratione Pontificis nostri Alex. VII. ad petitionem D. Inquisitoris Generalis D.D. Didaci de Reynoso in his Regnis Hispania, nisi specialis mentio habeatur in eo Iubileo de hæresi, propter specialitatem tanti peccati. n. 2. 3. 4. & 6. *Et* sub n. 12. in fine refertur *aliud nouissimum Iubileum* 1661.

6 *Facultas absoluendi ab omnibus censuris non extenditur ad censuras Bulla cœna Domini nec facultas absoluendi à censuris Bulla cœna Domini extenditur ad crimen hæresis nisi specialiter loquatur.*

7 *Pauls III. Bulla concessa Generali & abbatibus S. Benedicti Vallisoletani, & alij DD. explicantur.*

QVIA

1 VIA reſolutio huius dubij multùm pendet à doctrina textus noſtri, & *dicti cap.2.hoc tit.* quatenus *ibi* expendi, quod hic Pontifex decidit, nempe quod lex, aut conſtitutio ſi reſpiciat futura, non trahatur ad præterita, niſi de his nominatim caueatur; de qua regula cum multis Gratianus *regula* 195. & anno præterito paulo poſt initium Pontificatus Alex. VII. noſtri Pontificis maximi, qui nunc viuit, & vinat expeditum Iubileum, fuerit generale, & pro parte D. Ioannis Merineto Epiſcopi huius ciuitatis acerrimè perſuaſum fuerit ex clauſula prædicta generali Iubilæi poſſe confeſſarios abſoluere ſacramentaliter, ſicut à reſeruatis peccatis in Bulla cœnæ,
2 ſic & à peccato hæreſis, quia nulla erat maior ratio de iſto peccato, quàm de alijs; & alijs fundamentis, quibus probauit commune ſic ſentiendū. † Et ſic ego illi proponerem rationes contrarias, & quaſdam declarationes Vrbani VIII. & Innocentij X. propter maximam enormitatis ſpecialitatem tanti delicti hæreſis, quæ ſolet ſerpere, & animos pacatos Chriſtianorum ſubuertere: allegans illi alias rationes Iuridicas. Poſt modum factum fuit, vt idem Dominus noſter Alex. VII. nouiſſimam declarationem fecit in congregatione Romæ facta ſanctæ inquiſitionis 23. Martij 1656. quo dictum fuit, præſente eodem Romano Pontifice, & ſequendo declarationes ſuorum prædeceſſorum, & ſpecialiter illam Innocentij X. anno 1651. Maij 23. qua declarauit, vt nullus confeſſarius queat abſoluere hæreſis crimen virtute facultatis conceſſæ in dictis Iubilæis, niſi ſpecialiter concedatur, & expreſsè facultas abſoluendi ab hæreſi, vt nec etiam tunc, nec venturis temporibus confeſſarius vllus poſſet abſoluere à tali crimine virtute talis Iubilæi, quoties in Iubilæo non adfuerit, aut adſit clauſula expreſſa, vt queant ab illo, etiam crimine abſoluere confeſſarij, quamtumvis in Iubilæo concedatur illis facultas abſoluendi à peccatis reſeruatis, etiam contentis in Bulla cœnæ Domini, remouendo ita aperte Doctorum dubia, tam in præſens tempus, quàm
3 venturum; † eo quod hæreſis crimen ſit magis graue, & dignius ſpecialis cenſuræ, quàm cætera
4 reſeruata peccata. † Et ſecundùm hanc nouiſſimam declarationem, & ne vlterius aliqui viri docti, & Prælati allegarent ſibi non conſtare ſuorum Pontificum prædeceſſorum declarationes ſuper caſu prædicto; ob idque non poſſe certo ſciri Papæ intentionem, vt in dicto tempore dicebant idem Alex. VII. in prædicta ſua declara-
5 tione, † ſic cauit, & ne ignoretur futuris temporibus pro inquiſitionibus ſancti officij in noſtra Hiſpania, affixa fuerunt publica edicta in valuis Eccleſiarum Cathedralium, publicéque lecta in Pulpitis earum, & in cæteris Eccleſijs principalium locorum cuiuſlibet territorij; vt ſic à nemine fidelium ignoraretur, quæ declarationes, vt ſeruantur in ſancto officio Valliſoletano; ſic & in alijs totius Hiſpaniæ &c. cum epiſtola 31. Auguſti iuxta tenorem reſcripti Pontificij miſſi Illuſtriſſimo, ac Reuerendiſ. D.M.D. Didaco de Arce, Reynoſo, Hiſpaniarum inquiſitori Generali, ſapientia, litteris, & virtute conſpicuo ſine alio vſque hæc tempora excellentiori, fidei Chriſtianæ propugnatori integerrimo.

6 Et hæc dicta eſto quod Alex. VII. Vrban. VIII. & Innocent. X. Pontifices ſummi non declaraſſent; confirmantur ex doctrina Suarez *de cenſ. diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 3. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *p.* 1. *cap.* 5. *n.* 2. Sanchez *lib.* 2. *mor. cap.* 12. Thomas del-Bene *de Parlam. & immunit. dubitat.* 1. *ſect.* 1. *n.* 3. dicentium, quod ex facultate abſoluendi ab omnibus cenſuris non cenſentur comprehenſæ cenſuræ in Bulla cœnæ Domini, niſi exprimantur, & quod in priuilegio, ſeu facultate abſoluendi à cenſuris in Bulla cœnæ Domini non cenſeatur comprehenſa cenſura propter hæreſim, niſi ſpeciatim exprimatur; quia inter cenſuras in genere, cenſuræ in Bulla cœnæ Domini, & inter cenſoras in Bulla cœnæ, cenſura ob hæreſin peculiarem rationem habere ſolēt, iam dictā, & dicunt ſic oſtendi ſtylo Curiæ Rom. & praxi. Et de fundamentis à *n* 8.

Nec pro temporibus futuris poſſunt inquam impedimento eſſe quæ docent Gregorius Gobat *de duplici Iubilao cap.* 33. *q.* 91. *n.* 248. Lorca *in* 2. 2. *Thoma q.* 11. *art.* 4. *diſp.* 4. *num.* 11. Boſius *tract. de Iubilao ſect.* 1. *caſu* 8. *n.* 2. & alij aſſerentes quod ſi Pontifices in aliquo Iubilæo concederent abſolutionem ab omnibus caſibus Bullæ cœnæ, caſum hæreſis tamen poſtea excludendo, ſi poſtea in alijs Iubilæis dictam abſolutionem, & caſum hæreſis non excludant, videantur illum vtique concedere; nam ſi noluiſſent, id explicarent in alijs Iubilæis, vt fecerant. Et quæ docent Portel. *in dubijs regular. verb. diſpenſatio in addition.* Hieronym. Rodriguez *in compend. q. regul. reſol.* 52. *n.* 25. Bordon *in conſil. regular. tom.* 1. *reſol.* 13. *n.* 14. 16. & 24. Tamburin. *de Iure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 4. *q.* 12. *n.* 10. & 11. nempe, vt quia Pontifex Paulus III. conceſſerit priuilegiū Generali, & Abbatibus ſancti Benedicti eiuſdem ciuitatis Valliſoleti, vt pro prima die Lunæ quadrageſimæ cum eorum ſubditis diſpenſare poſſint ſuper quibuſvis irregularitatibus; eo quod Pontifex non appoſuerit ibi clauſulam, *excepta* ſcilicet *irregularitate homicidij voluntarij*, quam antea poſuerunt Eugenius IV. Sixtus IV. Pius V. eam nempe: *excepta tamen irregularitate homicidij, Bigamia, & mutilationis membrorum*; de quibus Pater Lezena *in ſumma q. regul. tom.* 1. *cap.* 18. *n.* 40. vt retuli *infra in cap.* 1. *de filijs Preſbyteror. q.* 5. verſ. *ad quintum* paulo ante finem, ſub verſ. *non quartum*, verbo *hæc reſponſio*; quia cum iam iuxta textum noſtrum, & *cap.* 2. *hoc tit.* cum volgatis, noſter Pontifex Alex. VII. ad tollendas omnes dubietates cauerit expreſsè in hac ſua Bulla, vt ſemper caſus hæreſis cenſeatur exceptus propter rationes proximè traditas, niſi expreſſa, & ſpecialis mētio fiat de illo crimine hæreſis. Hæc ſi poſita ex Gregorio, & alijs nō obſtare, nec reſoluta à Portel. & alijs iuxta dictam Bullam Paul. III. quæ longè in alio abſimili caſu ſumūtur, nō habēte ſpecialitates, quas hæreſis crimē habet.

Et pro communi reſolutione iuxta Iuris regulas, vltra dicta *hic n.* 7. & 8. faciunt ſequentia. Primo quod commiſſio generalis abſoluendi ab excommunicatione, minimè comprehēdit illam excommunicationem, cuius abſolutionē vero ſimili coniectura, ipſe delegans nequaquam in ſpecie cōmiſiſſet ex regula Iuris, quæ docet in generali conceſſione non venire ea, quæ quis non eſſet in ſpecie veroſimiliter conceſſurus ex *cap. ex generali de reg. Iuris lib.* 6. vbi gloſſa allegat textum optimum ad præſentē quæſtionē *in c. frater noſter* 16. *q.* 1. vbi videtur probari, & *ibi* in verſ. *ſi quæ cauſa, vel fidei*, quo etiā conſtat quod generalis cōmiſſio facta legato per Summum Pontificem, non extēditur ad cauſas fidei, quæ ſpecialiter Inquiſitoribus ſint commiſſæ, vt patet etiā *in cap. ſi Epiſcopus*

de

de pœnit.& remissiõn.lib.6.& facit textus *in l.obligatione generali ff. de pignorib. & l.si quando Cod. de inofficioso testam.* tenuit Felinus *in cap. Apostolicæ de except.* Archiepiscop.de Florentia *in sum. p.1.tit.24.cap.77.§.1.* Iacobus Septim.*in Enchiridion tit.51.n.4.* & alij referendi.

9 Secundo, quia vt Felinus *supra col.1.* referens absolutionem ab excommunicatione quacumque per Summum Pontificem concessam, & cui fit alicuius beneficij Ecclesiastici collatio non habere effectum quoad excommunicationẽ ex causa hæresis Iure canonico impositã; quia videtur sublata per prædictam absolutionem, testatus sic expressè decisum fuisse ab Innocentio VIII. per regulam quandam Cancellariæ ab eo statutam.

10 Denide quia etsi in his Iubilæis, & litteris quidem excepti sint, & regulam in contrarium firmã efficiant: tamen casus illi excepti ad similes eis extenduntur ex doctrina textus celebris *in cap. dilecti*, vbi Abbas, & Decius *de confirmatione vtili, vel inutili, & in cap.ad audientiam de Clericis non resident.* Baldus per textum *ibi in cap. post translationẽ de renunc.* Abbas *in cap.cum omnes hoc tit. col.6 glossa in l.1.cod.de condit.indebiti, & in l.vltima, cod.de reuocand. donation.* tradit Alex. *cons. 145.col.2.lib.7.* Felinus *in cap.quoniam frequenter in principio, vt lite non contest. & in cap. pastoralis in princip.de rescript.* cum alijs Couar. *in cap.alma mater p.1. §.12. n.15.* vers. *tertio* addens quod si quis expenderit casus, qui excipiuntur in his Bullis, & Iubilæis plane eam periet ratione maiori, hunc casum hæresis ex mente Romani Pontificis exceptum censeri.

11 Confirmatur vlterius, quia si quis obtineat facultatẽ absoluendi à censuris Papæ reseruatis, non potest absoluere à cõtentis in Bulla cœnæ Domini, quando non est facta mentio huius Bullæ; quia cum in ea specialissimè reseruentur, indigent speciali expressione, exprimendo casus Bullæ, vt docent Couar. *dicto n.15.* Vgolinus *tabula 1.cap.10. §.4.n.8.* Nauarr.*in man.cap.27.num.275.* Graffius *lib.4.decis.cap.18.n.2.& cap.15.n.56.* Suarez *disp. sect.5. n.11. & disp.21. sect.3. n.3.* Sanchez *lib.2. summ.c.12.n.13.* Bardi *in Bullam 2.p.tract.6.cap.2. sect.3.n.33.* Bartholom.à S.Fausto *de Iubilæo lib.4. q.104.* Bonacina *de cens.disp.1.q.3.puncto 1.n.12.* Alterius *lib.4.disp.4.cap.4.* Hurtad. *disp.15.de excommunic.dis.3.n.13.* & alij.

12 Vltimo quia & ad tollendos omnes scrupulos ante Alex. Innocent. & Vrban. Pontifices *supra* relatos, patet sic declaratũ à Summis Pontif. Vrbano III. Paulo IV. Pio V. & Gregorio XIII. per Bullã cum Consilio Cardinaliũ amplissimè cẽsoribus fidei concessam; & ita docẽt in terminis Hẽriquez *lib.6. summa* Medina *lib.1.sum.cap.10.§.1. & c.11.§.2.* Angles Flor. *Theolog.pag.206.* Caietã. *excommunic.c.1.* Palacios *in 4.disp.20.q.3.* Quintilian. Mandos *in praxi signatura*, verb. *absolutio ab hæresi*, Rojas *in tract. de hæresi p.2.assert.39. & 416.* Vbi id declaratum esse proprio motu Pij V. anno 1572.Die 30.Ianuarij, Aragon.*in 2.2.q.11. art.3.* Manuel Rodriguez *in explic. Bullæ §.9.n.7.* Vbi etiam refert ita declarasse Greg. XIII. anno 1584. & olim Vrbanum IV. concludens ita esse praxim in Curia Romana, Gutierrez *Can.q.lib.1. cap.13.n.26.* Azor *lib.8.c.10.q.12. & cap.19.q.2.* Auila *2.p.c.8.* Sanchez *lib.2.sum.c.12.n.10.* Suarez *disp.7.sect.5.n.12.* Vgolinus *tabula 1.c.13.§.4.n.10.* Alterius *lib.4.disp.4.c.2.vers.& similiter*, Vasquez *de excommunic. dub.19.n.5.& 6.* Bonacina *disp.1. q.3.puncto 1.n.13.* Hurtad.*disp.15.de excommunic. dis.13.* vers. *& ob eandem rationem* Candidus *disquisit.22.art.51.dub.4.dicto 12.* Diana *p.1.tract.5. res.6.* cum Florono, Siluio, Ragueio, Nauarro, Homobono, Torreblanca, Ricciulo, & alijs, Castrus Palao *tom.1.tract.4.disp.4. puncto 3.§.4.n.2.* Ludouicus à Cruce in Bullam *disp.1.c.3. dub.6.n.4.* Egid.Tulenq. *ibidem lib.1.§.7.c.2.dub.7.n.9.* Barbosa *de potestate Episcopi cum alijs alleg.40.n.31.* Luisius *lib.2.de censuris disp.15.dub.2.* Vinald.*c.1. de absolut. sacram. n.16.* idem Couar.*in dicto cap. alma sub dicto §.12.n.15.* in vers.*ergo*, qui respondens contrarijs fundamentis, resoluit hanc sententiam veriorem, dicens admonendos esse Sacerdotes, ne hæreticos etiam pœnitentes, & magno cum dolore cordis crimen detestantes, ab excommunicatione absoluant, censens Sacerdotes illos ex his Iubilæis non habere potestatem absoluendi ab hac excõmunicatione. Et sic in alio Iubilæo concesso ab Alexandro VI. dato Romæ die 2. Martij huius anni 1661. num de eodem hic matriti à die 28.Maij proximi, in dubiũ reuerteretur, quod *hic à n.1.* nos monet, eo quod expeditum est, clausula nimis generali, exceptis tantum votis religionis, castitatis & paupertatis, vt Confessarij possent absoluere ab omnibus peccatis vtique etiam per Bullam Cœnæ reseruatis & practicato super hoc sine hæsitatione, rescriptum fuit per hoc Consilium supremum Inquisitionis ad cæteras Inquisitiones vt per edicta & monita Prælati Religionũ illarũ Confessarij, Curati & alij Vicarij generales & speciales virtute huius Iubilæi absoluere ab hæresi cum specialiter de eius potestate absoluendi nihil expressim veniat & hoc ex iã adductis fundamentis fuit resolutum & decretum me præsente & sic etiam assentiente.

Et licet doctrina Abbatis *in c.de cætero de sent.* 13
excommunic. Dominus de Soto *dist.22. in 4. q.2. art.3.post 5. conclusionem in 1.casu cœnæ*, Corduba *in sum.casu 8.in fine* Filiucius *tract.8. c.10.n.265.* Banny *de cens.disp.de Bulla cœnæ q.1.§.explicantur dubia dub.5 pag.307.*& penes ipsum; Farin.*de hæresi q.192.n.62.* loquendo de hæresi omnino occulta, Fagundez *de præceptis Eccles. tract.2. lib.8. n.38.* Molfesius *tom.1.summ.tract.7.c.21.num.62.* Alfonsus de Leon *tract. de Iubilæo p.2. q.11. n.3.* Peirinus *de priuileg.tõ.1.const.4.Sixti IV.§.5.n.20.* Lorca *in 2.2.q.11.art.4.disp.45. n.3.* Palancus *de Iubilæo sect.42.n.65.* Quintana Dueñas *in tract. de Iubilæo duarum Hebdomad.c.15.n.1.* Graff.*lib.4. decis.c.15. n.25.* & alij contrariam sequantur sententiam, & cum alijs ex dictis distinguat hãc procedere in hæresi occulta exteriori contracta, etiam si in facultate Bullæ non fiat expressa mentio hæresis; dummodo per talem facultatem concessa sit Confessario facultas ab omnibus absoluendi censuris Episcopis reseruatis, non sic ab hæresi publica contracta, Leander *de excommunic.tract.2.disp. 17.q.39.* tamen ex dictis pro nostra sententia amplius in Iure patet, & iam sine dubio per tot Pontificum declarationes. Et sic idem Rojas *de priuilegijs inquisit.num.416.* cum Couar.& Simanchas *supra*, docet quod soli Inquisitores possunt absoluere ab excommunicatione pro hæresi contracta, & non alij virtute Iubilæi, vel litterarum sedis Apostolicæ dicens hodie declaratã esse plenius per dictum motum proprium Pij V.datum Romæ 3. Kalẽd.Februarij anni dicti 1572.in quo ipse Rojas scribebat. Et nouissimè Diana *p.12. fol.200.* adducit memoriale præsentatum in congregatione

generali

generali ad Franc. Cabrera nostri Consilij supremi tum Romæ agente hodie Episcopo Salmantino Italico idioma porrectum relato Episcopo Vallisoler. memorato ego dico Vberius iam patere ex Bulla nostri Pontificis Alex. VII. relata hic ex *num.* 1.

14 Ad secundā quæstionis partem, an saltim possit cōfessarius absoluere hæreticū ab hæresi occulta? Et videtur pro affirmatiua sentētia respondendum ex Leādro *vbi supra* & cū Angelo Bosio *in tract. de Iubilæis sect.* 1. *casu* 9. *n.* 3. Primo quia id necesse est ad finē lucrandi plenissimā indulgentiā à Summo Pōtifice, omnibus Christi fidelibus cōcessam; alioqui multi destituti essent, necessaria facultate ad se disponendū pro eius receptione; sicque rectè possit dici quod intentio Papæ sit per illam exceptionē vel excludere à beneficio absolutionis solūm hæreticos notorios, seu declaratos, & nominatim denunciatos, quorū crimen cum non contingat, nisi publico scandalo aliorum fidelium, merito etiam in Iubilæis reseruetur ipsi Papæ, nec indistinctè committatur omnibus confessarijs approbatis; quia ad sui curam indiget peritioribus.

15 Secundo, quia hoc pacto, intellecta prædicta exceptio, aliquid operatur vltra illā, non tamē hæreticos declaratos &c. nā excludit omnes hæreticos notorios, & publicos, licet non speciatim declaratos, & denūtiatos. Tertio, quia hæresis occulta est vnū ex delictis in Iure reseruatis Episcopo, à quo per *dict. c.* 6. *Trid. sess.* 24. *de reformat.* quilibet Episcopus potest absoluere, si pœnitēs velit resipiscere; indeque euenire, vt quando conceditur in Iubilæo facultas absoluendi ab omnibus casibus Papæ reseruatis, etiā in Bulla cœnæ contentis, hæresi excepta, censeatur etiā concessa facultas absoluēdi ab hæresi occulta; quia non videtur esse intētio Papæ velle in Iubileo vniuersalissimo, & plenissimo excludere crimē, quod ipsis locorū ordinarijs in Iure permittitur; præsertim cum in illa generali facultate absoluendi à reseruatis, Papæ etiam à casibus Bullæ, comprehendantur etiam casus à Iure, siue ab homine Episcopis reseruati.

16 Vltimo quia & absolutè videtur Romæ declaratū anno 1607. in sacra Pœnitētiaria, & seruari in praxi testantur Filiucius *tom.* 1. *tr.* 8. *c.* 10. *n.* 265. Antō. Riccius *in Cathecismo Neapoli l.* 4. *c.* 19 qui asserit ita fuisse declaratū Placentiæ ab Episcopo, & inquisitore illius ciuitatis; & quod sic practicetur à Patribus societatis Iesu, testantur Episcopus Zerola *in praxi lib.* 2. *c.* 18. Reginald. *tr.* 1 *lib.* 8. *c.* 5. *sect.* 1. *n.* 53. *in fine*, Fagundez *de præcept. Eccles. tract.* 2. *lib.* 8. *c.* 38. Farinacius *de hæresi cum Pegna quæst.* 192. *num.* 65. Pollachus *de Iubilæo sect.* 4. *numer.* 55. & Lorca *vbi supra*, ac alij iam adducti: nam ex quo aliquando Pontifices exceperunt crimen hæresis, si post modum generaliter in aliquo Iubilæo dent absoluendi potestatem, nulla ex ceptione facta, videntur planè ex proposito eam abstulisse, & voluisse in discriminatim omnia largiri.

17 Nihilominus in dubio nostro, etiā seclusa Bulla Alex. VII. dicēdum est in puncto Iuris multominus posse confessariū ab hæresi occulta absoluere, si in Iubilæo crimen hæresis excipiatur, cum etsi non excipiatur stylus, & praxis Romanæ Curiæ, hodie nō admittat, ab solutionē ab hæresi occulta, etiā quando, illa non excepta, conceduntur in Iubilæis casus Bullæ cœnæ: sic docent *supra* adducti, & Diana *p.* 5. *tract.* 12. *res.* 35. *in fine*, Suarez *de fide difficult.* 21. *sect.* 4. *num.* 21. Auson. *in compendio Dianæ* verbo *absoluere ab hæresi sub n.* 74. vbi quod vltra Romæ stylum ita declarauit Gregor. XIII. apud Ricciulum *de Iure personar. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 7. quibus fauerit Ragucius Florinus, Syluius, Nouarius, Victorellus, Auila, Portel. Homobonus, Torreblanca, & cum illis Diana *dict. p.* 11 *tr.* 5 *res.* 1. *in fine* dicens hanc esse probabiliorem sententiam, etsi contraria sit probabilis. † imo Truleng. *in Bulla Cruciata lib.* 2. §. 7. *c.* 2. *dub.* 7. Ludouicus à Cruz *disp.* 5. *c.* 3. *dub.* 7. addunt quod licet confessarius non possit absoluere ab hæresi occulta, possit tamen per Bullam cruciatā absoluere receptatores, fautores, defensores hæreticorum, legentes, tenentes, & imprimentes eorum libros Schismaticos, nigromanticos &c. quia hi non sunt formaliter hæretici, vt docet etiam Bosius *supra casu* 8. *n.* 4. qui etsi senserit in dubio iam adducto contra nostram sententiam; dicit tamen, vt in casu contingenti consulat confessarius peritiores, vel adeat sacram Congregationem. Et videbis latè *hic in* vers. *ad vltimam*. 18

Ad tertiam quæstionis partem, an Confessarius, si absoluat hæreticos in foro conscientiæ, possit puniri à Dominis Inquisitoribus? In quo dubio; quia in puncto Iuris multi *supra* relati docent, vt possit licitè cōfessarius illos absoluere virtute clausulæ vberrimæ ipsius Iubilæi; inde quia vtitur opinione probabili, non sit cur debeat, ac valeat puniri; quia res, quæ culpa carent, in damnum vocari non debent, *cap.* 2. *hoc tit.* nec sine culpa quisque puniendus sit, cum nullus sit dignus pœna, nisi ob culpam, *l. si putatur ff. ad leg. Aquil. cap. satis peruersum dist.* 56. *cap. inuentum* 16. *q.* 7. at confessarius absoluens hæreticum, occultum virtute Iubilæi, non committit culpam, quia vtitur opinione probabili; ergo non est dignus aliqua pœna: & ita hanc partem docent Ioannes Sanctius *in selectis disp.* 44. *n.* 23. *& disp.* 48. *n.* 52. Molsesius *in summa tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 21. *n.* 63. dum ait, quod autem dicunt, vt Domini Inquisitores punire soleant confessarios, non constat, & de Iure non procedit, nec improbat Diana *dict. p.* 1. *tract.* 5. *res.* 1. *in fine*, *idem puncto* 4. *tract.* 8. *res* 109. qui vtrobique resolutionem huius dubij remittit prudentiæ Inquisitorum, Ausonius *vbi supra num.* 75. 19

Adhuc verò, seclusa dicta Bulla Alex. VII. verius est quamtumvis non constet de vsu, vt possint Domini Inquisitores punire confessarium absoluentem hæreticum in foro conscientiæ, primo ex iam ante *à n.* 1. dictis, secundo, quia vt obseruat Vasquez *in* 3. *p. tom.* 4. *tract. de excommunic. dub.* 19. *n.* 15. *&* 16. ex Couar. *in dicto cap. alma mater*, Homobonus *in consult. moralib. volum.* 1. *p.* 4. *responso* 19. Inquisitores soliti sunt punire huiusmodi cōfessarios, qui virtute Iubilæi in qua nō concluditur in specie crimen hæresis, audent absoluere hæreticos occultos; iterū repetit Ausonius *in compendio de officio Inquisitorum*, vers. *Inquisitorum Iurisdictio quoad delicta n.* 82. qui loquitur idem, quod Diana, relinquendo id prudentiæ Inquisitorum; sed quidquid sit iam hodie post adductam declarationem Pontificis Alexandri VII. sine dubio tenendum videtur, vt tales sic absoluentes confessarij possint puniri ab Inquisitoribus, vtpotè procedentes contra legem expressam latam ad tollendas opiniones. 20

Ad

21 Ad vltimam quæſtionis partem, an confeſſarius poſſit abſoluere virtute Bullæ cruciatæ à caſibus contentis in edicto Inquiſitorum, hæreſi tantum excepta? Et pro affirmatiua ſententia faciunt dicta hic ſub verſ. *ad ſecundam* verbo *nihilominus*, verſ. *imò*; quia DD. intelligunt omnia hic dicta procedere in crimine hæreſis formaliter; non autem in alijs criminibus ſpectantibus ad Tribunal ſanctæ Inquiſitionis, vt ſunt *ſortilegium, maleficium, ſuperſtitio, magia, adoratio Dæmonum, ſolicitatio in confeſſione, Blaſfemia hæreticalis, lectio librorum hæreticorum, defenſio eorum*, & ſimilia; quia ſi in huiuſmodi delictis, & ſimilibus aliquis non habeat errorem in intellectu, & credat omnia ab Eccleſia determinata, ſed crimina illa committat tantùm exterius ob iracundiam, vel ob ſenſualitatem, vel ex aliquo alio motiuo, dicunt talem poſſe à quocumque confeſſario abſolui virtute Bullæ Cruciatæ: ita Homobonus *de examine Eccleſiaſtico p.1. tract.5. cap.6. q.31. in fine*. Franciſcus Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.3. cap.37. n.47*. Henriquez *lib.6. cap.16. n.2. in gloſſa littera l.* Farinacius *de hæreſi q.180*. Suarez *de fide diſp.14. ſect.1. n.11*. Sanchez *lib.2. ſumma cap.12. n.12*. Portel. *in additionib. ad dubia regularia* verb. *libri prohibiti n.14*. Rodriguez *in addition. ad Bullam Cruciatam p.1. §.9. ſect.3. n.95*. Duardus *in Bulla cœnæ lib.3. §.2. q.8. n.8*. Egidius Trulenq. *in Bullam Cruciatam lib.1. §.7. cap.2. dub.7. num.13. & in decalogo lib.1. cap.3. dub.6. n.4*. Ludouicus à Cruce *in Bullam cap.3. dub.8. n.2*. Hurtado *de fide diſp.11. difficult.14*. Franciſcus Bald. *in Bullam tract.6. cap.2. ſect.4. n.38. & ſect.5. n.44*. & omnes, ac alij ex eo etiam: nam ſupradicta Bulla concedit omnes caſus, excepta hæreſi; non enim dicunt prædicta crimina ſunt formaliter hæreſis, quæ concedunt poſſe quidem abſolui à tali confeſſario, cum poſſit abſoluere ab omnibus caſibus contentis in Canone I. Bullæ cœnæ, excepta hæreſi.

22 Nec enim addit Diana cum alijs *dicta p.1. tr.5. reſ.7*. propter pactum cum Dæmone, nec propter alia peccata ad Tribunal Inquiſitionis ſpectantia propter ſuſpicionem hæreſis, vel ſuperſtitionem religionis hanc Bullæ cenſuram incurri; quia hæreſis non ſunt, cum regulariter in his, vt notauit etiam Filiucius *tom.1. tract.16. cap.3. num.29*. non interueniat error in fide, ſed potius ex aliqua paſſione afficiantur, & hac de cauſa deſcendit Diana cum Treytas del-Rio Raphaël de la Torre, Giptio, & alijs ad alios ſimiles caſus, & etiam ad caſum ſolicitationis in confeſſione, dicendo poſſe confeſſarium abſoluere fœminam ſolicitatam, quę non denunciauit, ſi poſtea denunciet, & hoc virtute Bullæ Cruciatæ; ob idque probabilem vocat hanc Leander *de cenſ. tract.2. de excommunic. diſp.17. q.87*. limitans cum multis ex adductis; ſecus dicendum caſu, quo prædicti Apoſtatæ, fautores, & alij in dicto Canone contenti admixtum habeant errorem contra fidem: nam tunc comprehenderentur ſub nomine hæreticorum ob admixtam hæreſim; itaque non poſſe propter eam abſolui vi dictæ Bullæ Cruciatæ: idem docet Diana *ſupra* cum Sanchez, Alterio, & Suarez.

23 Non deſunt inquam Doctores aſſerentes omnes caſus præter hæreſim formalem contentos in dicto Canone Bullæ Cœnæ Domini, de quibus cum infinitis hic adducti in explicatione dictæ Bullæ, tractant excipi ſicut hæreſis formalis; quia tales caſus comprehenduntur ſub nomine hæreſis, cuius abſolutio eſt reſeruata Tribunali ſanctæ Inquiſitionis, numerando caſus iam dictos; item & pertinaciter ſe ſubtrahentes ab obedientia ſedis Apoſtolicæ: ſic docent in terminis Rodriguez *in Bulla Cruciata §.9. n.70*. verſ. *excepto la heregia*, & addit ad Bullam *§.9. n.66. & 67*. Azor, *tom.1. lib.8. cap.9. quæſt.2*. Petr. Ledeſma *ſumm. tract.1. cap.6. in fine*, Luiſius Turrianus *2.2. diſp.56. dub.2*. verſ. *ſciendum eſt*, Alterius *tom.1. lib.5. diſput.2. cap.9. in fine*, Fernandez *in examine Theologiæ mor. p.3. cap.9. §.16*. Ledeſma *in ſumma tom.2. tract. cap.6*. in fine, & alij.

Sed quia per verba textus *in cap. accuſatus §. ſane lib.6*. Vbi cum pluribus Barboſa, & Riccius *Collect.1378*. Pontifex. Alex. IV. prohibeat Inquiſitoribus ſe intromittere ad cognoſcendum, & puniendum ſortilegia, & diuinationes, monendo, vt illos ſic delinquentes relinquant ſuis iudicibus ordinarijs puniendos, niſi talia delicta hæreſim ſeparent manifeſtam; ideo ad propoſiti dubij reſolutionem, etſi non diſpliceat doctrina Giptij; qui abſolutè loquendo *de caſibus reſeruatis c.6. n.86*. vt refert Diana *ſub dicta reſ.7. tract.5. p.1*. relinquit prudenti confeſſario, vt percalleat, ſit, necne pœnitens verè hæreticus; quia ſi quodcúmque prædictorum quantumcúmque manifeſtam hæreſim ſapientium fecerit, ſi reuera non ſit hæreticus abſoluat illud, quidquid ſit futurum coram Inquiſitore, ſi res aliquo futuro tempore detegeretur: nam talis abſolutio non patrocinatur in foro exteriori: tamen non eſt ſine difficultate dicta Doctrina in praxi: nam ex quo talia delicta ſaperent hæreſim manifeſtam, vt ſupponit Giptius, non eſt cur relinqui debeat iudicio confeſſarij, cum in *dicto §. ſane* iam talia delicta ſint de iudicio Inquiſitorum. 24

Quod ſi amplius deſideres inueſtigare, an virtute Bullæ Cruciatæ, in qua conceditur facultas abſoluendi à contentis in Bulla cœnæ Domini, excepta hæreſi, poſſit adhuc confeſſarius hæreticum occultum pœnitentem, & emendatum abſoluere, & etiam in Regnis, in quibus ſanctum Inquiſitionis Tribunal reperitur, poſſit confeſſarius abſoluere pœnitentem habentem Bullam Cruciatam à crimine hæreſis externæ occulta præter, ſupra adducta: Leges quæ nouiſſimè adducit Leander *de cenſuris dicto tr.2. de excommunicatione diſp.25. quæſt.85. & 86*. ex Trulenq. *lib.2. in Bullam §.7. dicto 7. cap.2. num.7*. Quintana Duenas *in tract. de Iubilæo duarum Hebdomad. cap.25. n.2*. Aragon *2.2. quæſt.31. art.3*. Henriquez *lib.6. cap.16. n.2*. Dianam *dict. p.5. tract.12. reſ.35. & p.8. tract.7. reſ.67*. Ludouico à Cruce *in Bullam diſp.1. cap.4. dub.6. num.9*. Bardi *in Bulla tract.6. cap.1. ſect.14*. Diana *dicta p.5. tract.9. reſ.40*. & alijs etiam diſputantibus quid poſſint in prædictis facere Religioſi virtute ſuorum priuilegiorum; vbi leges, & ſic de Iubilæo noſtri Pontificis Alex. VII. eiuſque Bulla declaratoria circa propoſitum *hic à n.1*. amplius non diſputamus, cum eius deciſione maneant res claræ, & apertæ &c. 25

Finis Primæ Partis.

D. D.

Digitized by Google